Universidad de Deusto
Biblioteca

D. STELLA O.F.M.

IN LUCAM

2

Universidad de Deusto
Biblioteca

26-A-25

Universidad de Deusto
Biblioteca
206
9-29

FRATRIS DIDACI STELLAE ORDINIS MINORVM IN SACROSANCTVM IESV CHRISTI DOMINI NOSTRI EVANGELIVM SECVNDVM LUCAM ENARRATIONUM.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

TOMVS SECVNDVS.

BIBLIOTHECA CONGRESS SOCIETATIS IESV

COMPLVTI.

Excudebat Andræas de Angulo.

M. D. LXXVII.

CVM PRIVILEGIO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ILLVSTREMET

DOCTISSIMVM PATREM, EXIMIVM VERBI DEI CONCIONATOREM, OMNIQ; GENERE DISCIPLINARUM EXCULTUM, DIDACUM STELLAM, IOANNIS IBERI, EPIGRAMMA.

Austa suos tollit veneranda Nauarra triũphos
Te duce, perpetuum famaq; pergit opus.
Vindice te tanto, bibulisque tumescit auenis,
Digna putat tandem, summa per astra vehi.
Tuque instar Pauli, nam ardenti pectore Christum
Effers empyreum, pulpita sacra terens.
Te pia Francisci splendent commercia sancti:
Te pia relligio sospite sospes erit.
Docta viros terret prauos tua concio, nanque
Assiduo populi crimina torua premis.
Ingentis præstas animi virtutibus, atque
Moribus, eloquio, relligione, fide.
Dulcia permulcent animos tua verba fluentes,
Est tibi facundis lingua diserta sonis.
Hinc tot naturæ donis, hinc stemmate prisco
Clarus agis, tanta relligione fruens.
Sanguine præclaro natus, fastigia laudis
Tu meruisti, omni & culmine dignus eris.
His demum accessit tantoque labore paratum
Hoc opus, eximia relligione nitens,
Hoc prompsit tanti veneranda scientia patris,
Et Sophia ac oris dulcia mella tui.
Atque hoc immortale decus, pariet tibi semper,
Et tua perpetuo fama perennis erit.
His austa auspicijs merito Nauarra triumphat,
Denique te tanto vindice iure tumet.

SECVNDVS TOMVS ENARRATIONVM IN BEATI LVCAE EVANGELIVM.

CAPVT. X.

CHRIstus Redemptor noster (vt in capite præcedenti facile est videre) suos duodecim discipulos ad prædicandum miserat: miris virtutum doribus eos illustrans, potestatemque faciens amplissimam, vt oculis hominum stupenda miracula proponerent: vt veritatis abeis prædicatę clarissimum testimonium eluceret. Hi enim tanquam terræ promissionis ardentissimi fuerunt speculatores. Sed cùm granum sinapis in grandi arbore in dies magis ac magis cresceret, cũq; sapientissimi illius Salomonis fama Christi Redemptoris nostri in vniuersas illas regiones vndique esset sparsa, sic vt non solum Regina illa Sabba, verum etiam multi alij in suorum vnguentorũ odorem currerent, vt recumberent cum Abraham Isaac & Iacob, iam enim messes crescebant candore cue induebantur: ideo necessum erat, vt messorum numerus etiam augeretur, vt in Ecclesiæ horrea eas mitterent. Ideò Christus vniuersæ messis dominus post quam duodecim Apostolos miserat, inquit noster Euangelista (*Post hæc autem designauit Dominus, & alios septuaginta duos.*) Post hæc, scilicet, postquam miserat prædicatores maiores, qui erant Apostoli: nunc mittit minores, postquam Apostolos miserat, designauit alios septuaginta duos: quia signanter hos elegit, & ab alijs distinxit. Sicut Apostoli duodecim fuerunt iuxta numerum duodecim tribuum Israel: ita isti fuerũt septuaginta duo vt totidem gentibus linguarum Euangelium prædicarent. Præterea in libro Exodi legimus quod filij Israel venerunt in Helim, vbi erãt duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ. Sicut tunc ad corporis nutrimentum præparauit Deus illos fontes & palmas: ita ad refocillandum totius mundi animas, post illos duodecim Apostolos, qui quasi duodecim fontes aquis suæ doctrinę totam terram irrigarunt, addidit dominus hos septuaginta discipulos: vt scias sicut Apostolus ait, quòd omnia in figura contigebant illis: quia multi erant credituri, multis indigebant magistris. Adde etiam quod sicut dominus accepit de spiritu Mosi, & dedit septuaginta viris, qui etiam prophetauerunt, & adiuuabant Mosem in regimine populi: ita Deus accepit de spiritu Iesu Christi domini nostri, & dedit septuaginta discipulis, qui Euangelium prædicarent, & miracula facerẽt propheranres, & adiuuarent Christum Saluatorem nostrum in onere Euangelij. ¶ Vnum autem hic obseruandum est, quòd non desunt modẽi qui dicant, hic superfluere hanc particulam duos idque astruere contendunt autoritate Græcorum codicum in quibus septuaginta tantum scriptum est: & in eundem numerum dicunt, consentire Tertullianum, Hieronymum, Ambrosium, Theophilãtum, & Eusebium in primo volumine Ecclesiasticæ Historiæ: quapropter dicunt Augustinum, & Bedam qui septuaginta duos legunt, mendosos habuisse codices, sed mea quidem sententia errant: nam Epiphanius vetustissimus autor inter Græcos in fine primi tomi aduersus hereses septuaginta duos legit, & Sanctus Clemens Martyr tertius post Petrum Pontificem libro secundo Apostolicarum constitutionum capite quinquagesimo nono. Astipulatur etiam ijs codex Græcus Apostolicæ bibliothecæ, nimium præferens vetustatem. Neque his obstat Ambrosij Hieronymi & aliorum patrum autoritas: verisimile enim est, scriptores illos breuitatis gratia pro septuaginta duobus, septuaginta citasse: quod & factum videmus in primis Mosaycæ legis interpretibus, qui cùm essent septuaginta duo, nẽpe ex singulis duodecim tribus delecti sex:

Numer.13.
Luc.13.
3.Reg.10.
Can.1.
Mat.8.
Ioan.4.
Exodo.15.
1.Cor.10.
Num.11.
Tertul. lib. 4 contra Martio.
Hieronymus ad Fabiolam. Theophi. in Luc.
Aug. li 2. Euã quæst.
Beda. lib.3. in Lucam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen ab omnibus vetustis scriptoribus sub titulo septuaginta allegantur: sic & Romani breuitatis studio centum & quinque indices ex singulis triginta quinque tribus tres delectos, centum viros appellarunt. Sequitur. *Et misit illos binos ante faciem suam.* Isti septuaginta duo discipuli non sunt vocati Apostoli, quanuis Apostolus sit missus, & isti etiam missi essent à Christo ad prædicãdum: quia Christus illos tantum duodecim voluit vocare Apostolos, & alios solùm discipulos nominauit, vt videantur esse duo ordines Apostolorum & discipulorum: loco quorum est inter nos ordo Episcoporum & presbyterorum.

Nam sicut in Apostolis forma est Pontificũ: ita in septuaginta discipulis forma est presbyterorum: Erat enim mundus peccatis plenissimus, erant (vt Paulus ait) omnia conclusa sub peccato, erat mundus oppressus tyrannide diaboli, qui erat princeps huius mundi, & per Christum foras ejciendus. Operabatur tunc diabolus in filios diffidentiæ, in quibus nos omnes aliquando fuimus. Erat mundus Sodoma & Gomorra, euntes ad simulacra mura, prout ducebamur, eramus imbecilles & dormiebamus multi: ideo mittit nunc hœdos, quibus tenebræ pellerentur: mittit medicos à quibus mundi languores curarentur: misit fortes, à quibus fortis armatus vincerentur: denique mittit homines cœlestes & diuinos, à quibus infernus noster in paradysum conuerteretur. Misit inquam: ipse etiam Christus in scriptura missus vocatur. Non auferetur sceptrum de Iuda (inquit Iacob) nec dux de fœmore eius, donec veniat, qui mittendus est. Et Moses, Mitte, quem missurus es.

Et ipse qui missus est à patre, Apostolis dicit, sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et ideo isti discipuli officium habent Apostolorum, & missi dicuntur: nã missi sunt à Christo, & eodem spiritu repleti, & varijs linguis loquuti. Sunt enim isti sancti discipuli Apostoli, medici animarum & corporum, doctores, pastores, & Reges. Nam sub hoc verbo missi, omnia officia claduntur. Binos autem mittit boues mundum araturos, & Euangelicum semen sparsuros. ¶ Præterea quia dixerat, vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum: vt vehemẽtius esset cum eis, voluit eos esse binos. Simul vt hu[illegible]litatis essent amatores: minor [illegible] gloria ad [illegible] diuisa venit, quam si ad vnum integra ven[illegible]et. Atque etiam vt minus vnum in

Gala.5.
Ioan.12.
Ephe.2.
1.Cor.12.
1.Cor.11.
Luc.11.
Gen.49.
Exod.3.
Ioan.20.
Matth.18.

dæmonis æstus, & hominum audacia, & carnis nostrę negligentia eos inuadere posset: minus enim audent pugnatores duos aggredi, quam vnum. Adde etiam vt intelligerent negotium esse, ad quod vnus sufficere non posset. ¶ Demum duos mittit ad socialis vitę commendationem, & ob mutuam consolationem, & conformitatem. Frater enim qui adiuuatur à fratre quasi ciuitas munita: atque ad veritatis prædicandæ certiorem contestationem, quia in ore duorum vel trium testium stat omne verum. ¶ Denique vt concludam, binos illos mittit, vt mutuam in se habeant charitatem: nam cùm charitas sit amor gratuitus tendens in alium, non potest nisi inter duos esse: nemo enim charitatem dicitur habere ad se ipsum: innuitur enim quod nemo prædicationis officium debet habere, si charitatem ad proximum non habet. Quandoquidem sola hæc omnium virtutũ princeps & regina charitas, nostris operibus vim & valorem tribuit. Vnde diuus Paulus. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habuero factus sum velut æs sonans, aut cimbalum tiniens. Sonat quidem cimbalum, omnesque conuocat vt diuinis officijs intersint, postea vero ipsum foris remanet, cùm aliorum beneficij fuerit causa velut antea ferreum atque æreũ factum. Ita videtur concionator, qui hac virtute non est decoratus: qui cum reliquos omnes ad virtutem insectandam prouocet, & ad Dei suauissimos amplexus alliciat, velut æs tiniens peccator & miseria plenus persistit. Vult enim Christus vt nos qui concionatoris nomine & officio gaudemus, eas virtutes, quibus alios volumus insigniri, prius habeamus: præcipuè earum Reginam charitatem, quę & meritum & summam perfectionem nostris operibus cumulat. Assimilatur maximè solis calor charitati: eius enim virtute procreantur herbæ, plantæque altissimas & profundissimas radices iaciunt, arbores frondosis foliis fructus, & eius pulchritudinem conseruant, & ad expectatam maturitatem perueniunt. Sic charitas labori nostro meritum auget, & in virtutis semita diligenter currere facit, & denique sine illa (in quocunque velis opere) non admodum diuites & locupletes euademus. Econtrario vero amor carnalis & mundanus ignis caloris similis est: qui omne quod tangit deuorat, & absumit. Ita sensualis cupido quancunq; adeò

Prouer.8.
Deut.17.
Greg. homi. 17. in Euã.
1.Cor.13.

adeò excellentem virtutem & meritum destruit & in vilem puluerem & cinerem redigit, & ita vt sapiens ait ignis nunquam dicit sufficit: sic & cupido carnis, auaritiæ atque honoris & quidquid est mundi. Auarus enim, nunquam dicit sufficit: nec ambitiosus satiatur honoribus, nec carnalis homo delitijs: sed charitas vt solis calor, fructificat, adauget, & amplificat nostra opera. Volebat igitur Christus ne fructus & meritum periret, qui ex tanto officio atque labore poterat, colligi: vt discipuli hac charitatis dote essent muniti: quandoquidem florentissima & pulcherrima corona eos debebat condecorare: & ideo mittit illos binos propter mutuam charitatem & dilectionem. ¶ Expende etiam, quòd ante faciem suam dicit, quod mittit illos: nam sicut miserat Ioannem Baptistam præcursorem vt præpararet corda hominũ, ad suscipiendum Christum: sic istos tanquam præcones & præcursores mittit, qui dicant. Parate viam Domino, rectas facite semitas eius. Isti enim erant serui illi missi à Domino, dicere imitaris, vt venirent ad nuptias: & Angeli veloces missi ad gentem conuulsam & dilaceratam: & verendarij illi Assueri Regis mortiferæ sententiæ reuocatores, & qui viã domino preparabant. Atque ideo subditur. *In omnem ciuitatem & locum quo erat ipse venturus.* Post auditionem verbi Dei, venit Christus in animam per fidem viuam: atque ideo spiritualiter est hoc intelligendum, quia in animas fidelium venit Christus inuisibiliter: in has potissimè, quæ verba Dei suscipiunt, & eius discipulos audiunt. Nam corporaliter Christus non venit in omnem ciuitatem & locum vbi Apostoli & eius discipuli prædicarunt. Venit autem spiritualiter in animas audientium verbum eius: habitat enim Christus in cordibus nostris per fidem, & hęc venit per auditum, auditus autem per verbum Christi. Primò itaque prædicatores ante se mittit, vt audientes verbum Dei credant populi, & postea Christus subsequatur suos prędicatores. Ante Christum ibant prædicatores, præparantes Domino hospitium in cordibus hominum. ¶ Obserua autem, quòd per hoc quod ipse erat post illos iturus, vrget eos, & ponit stimulum vt bene exequantur officium suum, scientes quod subsequetur magister. Quando enim scit discipulus quod magister est visurus opus suum, & quod illud debet examinare, operatur maiori diligentia & cura. Sic contingit ut pater familias aliquando dicat agricolis, ite ad fodiendum in vinea mea, & ego ibo postea vt videam quam bene laborastis. Isti agricolæ, non est dubium nisi quod scientes Dominum venturum post illos ad videndum opus diligentius & solertius laborabunt, & non otio torpebunt: nec vbi displicebit Domino suo laborabunt, sed vbi viderint dominum gaudere, maximè si ipse dominus agriculturam optime nouerit & percalluerit, magnificè laborantes præmiaturus. Ideo Christus mittit istos, vbi erat postea ipse venturus, vt eos animaret, & exhortaretur ad bene & fideliter exequendum officium suum, scientes dominum illic venturum. ¶ Admoneor locus iste sic viuere & operari, tanquam qui Deum inspectorem habeamus omnium operationum nostrarum. Omnia enim cernit oculus eius, omnia videt, omnia enim opera & verba & minimas nostras cogitationes examinabit, & in die iudicij manifestabit. Si enim in omnibus nostris operibus dignam hanc cogitationem haberemus, scilicet Deũ sua admirabili prouidentia omnia contemplari, in saniorem mentem rediremus, de conscientia vitaque nostra cautius & consultius à nobis prouideretur. Quid enim miser facies cùm in hora mortis tuæ dominus venerit, lucernis ardentibus ad scrutandum Hierusalem? scriptum est enim. Omnia corda scrutatur Deus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Dominus itaque venturus est, ad iudicandum & discernendum inter bonum & malum, & hora qua non putas & forsitan crastina die. Hoc enim certo scias Deum venturum vt examiner omnia intima tui cordis & animæ penetralia. Sed quando veniet? hoc non tibi vult dicere: nec istis septuaginta discipulis indicauit. Sciebant illum venturum: sed quando esset venturus nesciebant, nec id exprimit Euangelista. Scis etiam & tu quod venturus sit dominus, & ignoras quando veniet: ideo consulo, vt illud tecum prudenter reuoluas, hanc, qua nunc viuis horam, tuę vitæ vltimam esse: obidque diligenter curandum, in Dei mandatis recto tramite persistere: Si enim indubitater scires, illud fore vt vnus ex tuis seruis mortem tibi habeat paratam, nonne ab omnibus & singulis præcaueres? hoc certè nullo indiget responso. atque ita illud sit apud te in dubitatum vnum ex septem hebdomadę die

Prouer.30.
Esai.40.
Matt.22.
Esai.18.
Hesther.8.
Ephe.5.
Rom.10.
Sopho.1.
1.Par.28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus te esse interfecturum, vnaque illarum etiam si inuitum te periturum. Quid ergo erit remedij, vt te inientem & sine culpa omnibus & singulis his diebus serues tanquam vna illarum moriturum: & ita die dominica cum primò mane surrexeris, hoc tibi futurum spera, vt in ea sis morituru⁹, & ita paratus incede ne laqueo & hamo abscondito rapiaris. Idemque tibi erit præcauendum sequenti die & omnibus alijs. Cùm enim cursum celerem & velocem equs est facturus, prius eques lento gradu & pedetentim equũ ducit, vt ipsam terram qua postea est transiturus oleat, & securus incedat, ne in cursu celeri cauum putet iter. Sic tu si recto tramite & fœliciter cursum tuæ vitæ velis peragere in morte, dum viuis per eam deambula, tecumque eius memoriam deuolue, & tertam olfacias in quam citissimè eris redigendus, mortem in vita contemplans. Sed sunt multi, hique non sanæ mentis & cerebri, qui dominos vitæ se cogitant: & qua velint parte se posse scindere putant, esseque in illorum potestate mortem & vitam, tanquam si vita esset aliquod panni fragmentum, ex quo pro libito nunc tunicam, nunc pallium scinditis. Hæc mens his insanis est, & maturius iudicium hoc putant dicentes hoc temporis mũdi illecebris & voluptatibus tribuam, posteà verò facti me pœnitebit, & in meliorem statum me conuertam: cogitantes quemadmodum panni ita & vitæ dominos esse. Sed de his infra capite duodecimo latius & opportunius dicemus. ¶ Admonet etiam locus iste prelatos, & monet illos Christus vt postquam visitatores suos ad visitandum gregem miserint, vt ipsi etiam personaliter vadant post ipsos in omnem locum & ciuitatẽ quo miserunt illos. Si forsitan aliqua iusta occupatione fueris impeditus, non malum iudico, vt coadiutores habeas, ad gregis onus subleuandum. Sed id memineris esse opus, vt duplici ratione tu postea eos insequaris. Altera vt scias qui se in ministerio habuerint: an à veritatis & iustitię partibus deflexerint pecuniarum ambitu: & clericum concubinarium, quia diues erat, non correxerint. Ita nimirum est iustum, vt Episcopus postillos vadat. & diligenter intueatur quomodo in officio se exercuerint, vt ipse tanquam caput si quod crimen perpetrauerint eos corrigat, & supplicium de illis sumat. Altera ratio est vt videas, qui poterit visitator, cùm sacerdos quidam sit pauper & egenus viduarum & aliorum miserorum necessitatibus consulere? Visitator quod sui muneris est iustitiam faciet, miserias autem pauperum subleuare, potius diuiti & potenti Episcopo conuenit: qui etiam sua autoritate cuium defectus, & quemuis alium superbum & potentem poterit castigare. Aspice igitur tu qui Episcopi & prælati officium geris, quemadmodum Helisæus seruum suum Giezi misit vt adolescentem suscitaret, vtque postea (quod nec seruus nec baculus valuerunt) ipse Helisæus adolescentem mortuum suscitauit. Ita tu post tuum visitatorem abire debes, vt quod ipse nequiuit, tu facile præstare poteris. Sed iam illud euenit, vel quod nostra peccata meruerint, vt sint multi, qui hoc à tergo relinquentes, in amœniori atque iucundiori suæ diœcesis loco vitam degant, tãquam marmoris statuæ immobiles, cæteros ad labores mittentes. Et vtinam homines doctos simul & probos mitterent, qui & sermone & opere plurimum valerent: quemadmodum Christus, qui hos discipulos mittebat. Hi vero non nisi conductores & receptores mittunt, qui decimas colligant, matsupium & vniuersam substantiam exhauriant, & denique totum sanguinem ebibant, de animarum salute parum vel nihil curantes. Quam quæso rationem ouium suarum habebit Episcopus, qui cùm ipse Romæ sit, eius ouile vel est in Hispania vel Flandria? Ouium certè sumptibus & expensis ipsi laute & opipare viuunt, nec recordantur vt mittant aliquem concionatorem qui eas pascat, cùm nec ipsi postea ad eas reuertantur. O quam bonus pastor, quam suauis prælatus est Christus: qui non discipulos mittit ad colligendos fructus, nec ad recuperandam pecuniam, sed vt Euangelium illis aperiant, & ad se conuertantur, & non solum hoc contentus etiam cùm iam misisset tot tamque sanctos concionatores ipse etiam post eos tendit. ¶ Illud etiam nolo sub silentio prætermittere, vt aliquando contingat hos prelatos & Episcopos ad visitandam suam diœcesim ire: melius tamen esset vt ad eam nunquam peruenissent: nam non eo rendunt animo vt infirmis ouibus medeãtur: nec vt fame pereuntes aliquo auxilio restaurentur, sed vt eas exenterent, & deuiscerent. Admodũ similes hi prælati sunt reorum custodibus, qui damnatos & in carcere detentos visitant, non vt aliquod solatij genus eis

4. Reg. 4.

4. Reg. 4.

mu⁹eis præstent, sed vt dolorẽ augeant, catenas atque compedes fortius comprimendo. Hic enim custos libere per plateam deambulat, laute epulatur miserorum stipendio, qui in carcerem sunt detrusi. Ita nimirum sunt multi prælati, qui cùm ex re & substantia subditorum viuant, omnemque pinguedinem & adipem ouium exhauriant, deliriis & voluptatibus affluentes nunquam suas oues inuisunt: nisi vt prospiciant recte ne suarum legum compedibus & funibus astringantur: & sic nunquam ad vllum oppidum perueniunt cui vel graues censuras vel excommunicationes non imponant: atque ita satius & melius esset vt nunquam subditi ab istis prælatis visitarentur. Alij autem sic pompaticè & sumptuosè eos visitant, vt potius damnum subditis quam commodum inferant. Sic ille Propheta Helisæus, de quo nunc dicebamus cùm venit, ad suscitandum filium Sunamitidis iueruauit se sicut puer ille, cũ esset vir. & sic suscitauit illum. Sic tu cùm tuos visitas, etiam si dignitate præclarus, diuitijsque sis abundans, æqualem illis te debes ostendere: cum eis benignè & humiliter agens, ita vt humilitatis & benignitatis exemplum in te reluceat: vt audeant, tecum loqui, suasque necessitates tanquam patrono dilectissimo pandere ac manifestare. Sed de his hactenus, vt ad contextum reuertamur. *Et dicebat illis, Messis quidem multa.* Ac si diceret. Sufficeret mea prædicatio in Iudæa, sed habeo aliam messem inter gentes, alias oues quæ non sunt ex hoc ouili: ad quas ego non visibiliter ueniturus sum, ad illas ergo adducendas, necessaria est Apostolorum & discipulorum missio. Comparat autem Ecclesiam messi, quia sicut in messe nedum grana ipsa, sed & palea & stramina in aream ducuntur, vbi postmodum per triturationem & cribrationem adinuicem separantur: sic Euangelium in Ecclesia Dei omnibus prędicatur, & omnes tam boni quam mali sunt in Ecclesia Dei, sed per tentationem distinguntur. Cùm in area triticum mundatur, cùm aliquantulum sit ponderosum ad mundantis pedes cadit, paleæ autem rapido vento feruntur. Ita nimirum in tentatione quando boni & mali examinantur, boni ad Dei pedes proijciuntur, mali vero tanquam leuis palea vndique sparguntur. Recti nanque & iusti qui tentatione tanquam igne approbantur, ad Deum magis accedunt, mali autem recedunt & remouentur. Christus cùm ia horto ad patrem totus suo cruore maduit, feruentissima oratione oraret, ad Dei pedes cecidit, super faciem suam orans. Sic Iob in sua tribulatione, sic & Susanna, cor eius erat habens fiducium in domino. Sic etiam ad pedes ventilantis corruit Ezechias, Rex sanctus: sic Dauid orans dominum, cùm vidit Angelũ in ara Iebusæi: sic etiam Iosaphat Rex cùm dixit. Cùm ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. Sic fuerunt omnes Dei electi & amici eius. Vnde Dauid in Psalmo. Ad dominum cùm tribularer clamaui. Et Ionas de ventre cæti sicut granum tritici cecidit ad pedes ventilantis, in sua angustia, & dixit. Clamaui de tribulatione mea ad dominum, &c. Mali vero sicut palea sparguntur: & longè proijciuntur, & à Deo elongantur. Sic Saul cùm deberet in sua tribulatione & angustia Deum inuocare, & illum consulere: longius recessit à Deo, & Pythonissam consuluit. Sic Asa Rex Iuda cùm ægrotaret dolore pedum vehementissimo, non quæsiuit dominum in infirmitate sua, sed magis in medica arte est fisus. Vnde beatus Iob de peccatoribus ait. Elevati sunt ad modicum, & non subsistent: sicut summitates spicarum conterentur. Atiłæ ad alta prosiliunt, & grana latent: quia reproborum potentia eminet, & electorum gloria non apparet. Probos autem & rectos non respicit mundus, quia gloria eorum ad Intra, mali autem sunt qui nunc ab omnibus videntur & conspiciuntur: quique crescunt mundi oculis & de quacunque re facile triũphant. Hi sunt quemadmodum aristæ quæ vẽto impelluntur: triticum autem remanet absconditũ. Sed in die iudicij exibunt Angeli & separabunt malos de medio, & mittent eos in caminum ignis. Tunc etiam cõgregabit Deus triticum in horreum suum, paleas vero comburet igni inextinguibili. Nunc vero in area Ecclesiæ mixtum est triticum cum palea: cognoscuntur tamen boni & mali vt diximus in tribulatione, & discernentur & separabuntur in vltimo die. Obserua etiam quòd licet palea non seruiat ad vsus hominum: tamen propter triticum seruatur. Palea enim tritico proficit, similiter & aristæ eo quòd ab æstus calore, & ab aeris intemperie illud defendit, atq; cõseruat. Sic mali in hoc maxime bonis prosunt, quia eos in patientia exercent, an-

Luc. 22.

Iob 2.
Dan 13.
Esa. 38.
1. Reg. 24.
2. Par. 20.

Psalm. 119.

Ionæ 2.

1. Reg. 28.
1. Para. 10.
2. Para. 17.

Iob. 24.

Ioan. 10.

Vide Greg. lib. 17. Moralia cap. 6.

Mat. 13.

Augu. ser. 1 de Apostol. to. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sam & occasionem merendi præbentes. Ideo Deus (vt ait Augustinus) tolerat malos, vt per ipsos boni exerceantur, quemadmodum pater familias propter triticum noluit eradicare zizaniam. ¶ Præterea in messe est vna spica grandis, alia atque alia humilis & parua: sed cùm venit messor ad secandum, paruas atque eminentes æquat, soloque prosternit: ita vt non facile postea sit cognitu quænam earum in profundum, quæue in altum propagarent. Sic in huius mundi tragœdia alij potentes & magnates, alij humiles & abiecti, alij diuitijs affluentes, alij paupertate laborantes, alij prælati, atque Doctores magnanimi & excellentes, alij subditi, idiotæ, miseri atque abiecti, quorum memoria in populo iam sepulta & in nihilum redacta est. Sed cùm iam tandem mors inopinata & repentina venerit, vt falce acutissima vitę tramitem & filum scindat: omnes æquales, nullo facto discrimine manebimus. Si sepulchra aperias, & attentioti consideratione id tecum volueris excogitare, non facile erit cognoscere: quis pulcher, quis diues, quis potens, quisue pauper & abiectus fuerit: mors vtique omnia æquat. Ita Diuus Ioannes postquam vocem illam cœlo lapsum audiuit, beati mortui qui in Domino moriuntur, dicit se Angelum vidisse clamantem ad sedentem super nubem. Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora vt metatur, quoniam aruit messis terræ. Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram & demessuit eam. ¶ Deniqúe messem vocauit populos propter discipulorum consolationem, & vt eos confortaret. Quia si eis Christus diceret quòd mittebat eos ad seminandum, rem tristem eis videbatur imponere: eo quod qui seminat expectat longo tempore cum patientia, qui autem metit gaudet. Vnde Esaias. Lætabuntur coram te, sicut lætantur in messe. Vt ergo discipuli non putarent, se mitti ad rem tristem, sed delectabilem: dicit quòd mittebat eos ad metendum. Sic Psalmus. Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Idest quando seminant, lachrymantur quia perdunt semen, quia quod seminatur, moritur: cùm autem metunt, exultant: quia colligunt, quod seminatum fuerat magis auctum ac locupletatum. Igitur sicut colonus exiens ad messem lætatur, sic & vos multo alacriores ac iucundiores in mundum exire, est necesse. Demum sicut qui metit, non metit nisi ratione fructus, ita non Euangelizantur nisi, vt feratur fructus à fidelium cordibus. Hæc sola debet esse ratio prædicandi, & intentio prædicatorum referre fructus suæ doctrinæ: nam non debent prædicare, vt multi faciunt nominis & famę cupidi, vel vt laudes hominum, honores aut dignitates venentur, vel vt populo sint grati atque accepti. His igitur de causis populum messi assimilauit Deus. Sed nunc quid dicat de messoribus audiamus.

Augustin. in Psalm. 63.

Mat. 13.

Apo. 14.

Esai. 9.

Psal. 125.

1. Cor. 15.

Operarij autem paci. Pauci erant prędicatores respectu totius mundi, qui erat conuertendus. Obserua quòd operarios vocat prædicatores verbi Dei: vt scias quòd non solùm ore sed vita, moribus & exemplo ac sudore prædicare debes. Illi qui ædificabant Hierusalem, vna manu tenebant gladium, altera vero operabantur. Paulus Apostolus verbum Dei comparat gladio, cùm dicit. Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gládio anciputi. Sic prædicatores in altera manu debent habere verbum Dei, altera vero operari. Hac de causa Dominus dixit Esaiæ. Quasi tuba exalta vocem tuam. Cur non dixit, quasi leo, tonitru, vel quid simile? quia tuba ponitur in ore, & manibus tenetur. Sic prædicatio ore fit, & manibus sustentatur, hoc est bonis operibus. Oportet vt ore & exemplo prædices. Vt soletsi mense Decembri eos illuminet qui Noruegiam regionem Septentrionalem incolunt, non tamen illos calefacit: sic scientia multos quos instituit quid sit faciendum, non continuo ad faciendum accendit, eos attingit ad sciendum, non ad operandum. Sicut non dicitur diues qui multas intelligit diuitias, sed qui possidet eas: sic non ille iustus est, qui scit de virtute disserere eiusque diffinitionē cognoscit: sed qui illa præditus, eam colit, & exercet. Omnes trahimur, & ducimur ad scientiæ & cognitionis cupidi: item? sed danda opera, vt scientia sit cū virtute copulata. Nullā vtilitatē consequentur in animabus nec fructum aliquem percipient, qui non quæ docent, faciunt. Cùm infirmus videt, medicum arctam sibi & strictam regulam imponere, circa potus cibiúque sumptionem, ex altera autem parte videt medicum caponibus bene cibatum nimisque genio indulgentem: medicinam contemnit, parui pendit & nihil facit. Sic qui te audiunt egregie & præclarè

Neem. 4.

Hebræ. 4.

Esai. 40.

-clarè concionantem, de virtutibus recte dicentem contrarium tamen te facere norunt, nullatenus tuam accipient doctrinam. Caue ne de te dici possit, quod dixit olim Isaac, Vox quidem, vox Iacob: manus autem, manus Esäu. Vox iusti Iacob, quia bona & recta prædicas, ac si esses sanctus Iacob: sed opera sunt impij Esau, & peccatoris. In Exodo præcepit Deus Mosi, vt faceret labium æneum, cum basi sua. Benedicit labium & æneum, quia prædicatio resonans est: & simul iubet quòd sit cum basi, hoc est cum vita sancta, sine qua labium ipsum labitur & cadit. Cùm facimus quæ prædicamus, labium æneum sumus, simul cum basi, quæ sustentat doctrinam. Nam (vt Paulus ait) in quo alium iudicas, te ipsum condemnas: portas enim literas propriæ damnationis: nam bene loqui & male viuere, est se ipsum voce sua damnare. Talis opere destruit, quod ore ædificat. Vnde in Ecclesiastico habetur. Vnus ædificans, & alius destruens: quid prodest, nisi labor? Et quod Christo hoc maxime displiceat, patet, quia Christus maledixit ficulneam, quia non habebat fructus, sed tantum folia verborum: & Scribas & Pharisæos tot maledictionibus lacessebat, quia folia verborum, sine fructu bonorum operum habebant. Bene dicebant, sed male operabantur: atque ideo dixit Christus populo, vt illos audirent: opera autem eorum non facerent. Et alibi dixit. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Quis crederet alicui dicenti, esse viam latronibus plenam, neminem autem posse per illam transire absque expoliatione & interitu, si quis hæc monet, statim eandem viam persequeretur? Quis non hanc suspectam exhortationem haberet, hostes insequenti, cùm ab eo esset facta, qui ex parte hostium se tenebat? Ideò Hieremias ait. Non credidērunt Reges terræ, & vniuersi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis & inimicus per portas Hierusalem. Sed quia de his plura diximus in capite octauo huius: nunc sterilis procedamus & audiamus Saluatorem. *Rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.* Non minus quam de vitæ discrimine & periculo agitur, in eo quod ad vos mittantur tales prædicatores qui & vita & exemplo, simul sancta & Catholica doctrina vos instituant, & erudiant: & cœlestis patriæ viam rectam edoceant. Tantum hoc est negotium, tam magni ponderis & momenti, vt in republica Christiana sint sancti & probi prædicatores: vt dicat Christus, & quasi nos inuiter, vt eum exoremus, summisque precibus contendamus, vt tales mittat. Quàm præclarum bonum, quantæque excellentiæ sit ipsa salus, à nemine non cognoscitur, nisi quando ea est priuatus & destitutus. Ita suauissimus fructus qui ex concione colligitur, qualis sit non intelligimus: nisi cum nobis deessent concionatores qui eum præstare possent. Aliàs si ipsi deessent, veluti Arabes & Gentiles essemus. Habetur in Apocalypsi Ioannem vidisse quendam Angelum, habentem Euangelium æternum, & euangelizantem super terram, & linguam, & populum. Postea venit alius Angelus, & dixit. Cecidit, cecidit Babylon magna. Vides quomodo verbi Dei prædicatione cadit mundus? Vitia corruūt, & illa meretrix cecidit, & mundus cadit, euangelizante Angelo qui habebat Euangelium in manu sua. Et cū diceret populis & nationibus. Timete dominum, & date illi honorem, &c. Atque ita propter tantum bonū quod in nobis prędicatio operatur, acerbum esset supplicium vel populo vel nationi, à quibus Deus sui verbi prędicationem se moueret. Et sic Deus per propheram Amos suum populum Israel castigans dixit. Mittam in vos famem, non famem panis, neque sitim aquę: sed audiendi verbum Domini, & commouebuntur à mari vsque ad mare, & ab Aquilone vsque ad Orientem circuibunt quærentes verbum Dei & non inuenient. Ideòque Deum summis precibus exoremus vt sui verbi non mittat nobis egestatem. Rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Sed singula verba discutienda & obseruanda sunt. ¶ Primò itaque dicit, vt rogent: per hæc ostendit desiderium suum circa animas nostras: quia rogat, vt rogetur. Cùm Christus sit dominus messis, & intendat mittere operarios, nihilominus vult rogari. Primò quia licet Deus intendat aliqua facere vult vt rogemus & oremus, quia disposuit non concedere nisi oratus vt infra sequenti capite (Deo volente) explicabimus. ¶ Secundò orari vult vt prædicatores mittat, vt discas quantum sit boni, quantæque dignitatis & excellentiæ prædicatorem esse: cùm Deus orari velit vt prædicatores mittantur. Non enim Deus vult orari

Gen. 27.

Exod 30.

Rom. 2.

Eccle. 34.

Mat. 11.

Mat. 23.

Mat. 15.

Thren 4.

Apo. 14.

Amos. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi pro magnis rebus: & ideo magnum quid
1. Cor. 12. est, vt Christi Ecclesia suos habeat doctores
Ephe. 4. & prædicatores. Et ita Paulus eos inter partes
Ezech. 3. Ecclesiæ ministeriales retulit & recensuit. Sic
etiam Deus propter peccata populi abstulit
prædicatores vt in propheta Amos vidimus.
Et Ezechieli dixit. Adhærere faciam linguam
tuam palato tuo, & eris mutus. ¶ Secũdo do-
minũ messis seipsum appellat: ipse enim in
quantum Deus iure creationis est omniũ do
minus, & specialiter hominum: etiã ratione
gubernationis prouidentialis, & per multipli
cium bonorum collationem. ¶ Tertiò dicit vt
Romã. 10. mittat, quia non debent prædicatores prædi-
care nisi mittantur. Ideo Paulus. Quomodo
prædicabunt, nisi mittantur? Ostendit etiam
Iacob. 1. q̃ gratia prædicandi donũ Dei est: quod pre-
cibus datur, non studio aut ingenio humano:
quapropter Iacobus ait. Si quis indiget sapien
tia postulet à Deo. ¶ Quartò operarios vocat
prædicatores: q̃nia magis opere quã ore prædi-
care debent. Est enim verbum Dei gladius:
qui quidem si manu non teneatur, nõ terret
Psal. 149. aduersarios. Vnde bonis prædicatoribus in-
quit Psalmista. Exultationes Dei in gutture
eorum & gladij ancipites in manibus eorũ.
Multi enim sunt sicut magistri cementario-
rum, qui nihil faciunt, nisi imperare: & sero
venientes plus recipiunt: & manus ad labo-
rem sero & tardius mittentes, maiorem mer
cedem accipiunt. Vnde præclare Lacedemo
nios fecisse legimus qui cum Demosthenem
quendam nefarium hominem optimæ & sa
lutaris sententiæ autorem fuisse cognoscerẽt,
illam approbarunt: sed quendam à senatu vi
rum probum & integrum elegerunt, cui vt
eundem proferret sermonem demandarũt.
¶ Sed dimissis prædicatoribus de quibus iã di
ximus satis: vult Deus vt nos omnes operarij
simus: & nõ oscitanter vitã agam⁹. Deus creat
segetes, & operatur in nobis: tamẽ vult, vt nos
Philip. 2. omnes etiam operemur. Deus (vt ait Paulus)
operatur in nobis velle & perficere: tamẽ libe
rũ arbitrium cooperatur gratiæ: sic Deus ope
ratur opera bona in nobis, vt nos etiam ope-
remur ea. Vt quemadmodum nauis expansis
velis fœlici vẽto portum contingit, parum ta
men nauclerus videtur agere, etiam si vela ex
pansa detineat, vt vento impellantur, quòd
si ea contraxerit, nauis non agetur. Sic homo
qui & gratia & spiritu Dei agitur, quanuis
parum agere existimetur, nihilominus agit:
quoniã pandit diuinæ gratiæ arbitrij libertatem, & Spiritus sancti flatibus vela bonæ vo-
luntatis expandit, & ita arbitrium coopera-
tur gratiæ. Ideoque opus est vt nos simus ope
rarij, & non otiosi. Patet ille familias opera-
rios misisse in vineam suam, vt ibi laborarent: Matth. 20.
& dominus etiam per Ioannem dicit. Opera Ioan. 6.
minf non cibum qui perit. Cooperatores igi- 1. Cor. 6.
tur sumus Dei, vt Paulus inquit. ¶ Quinto di
cit in messem suam: hoc est in salutem anima-
rum. Ad hoc enim mittuntur à domino: sed
ipsi conuertunt faciem suam in messem alie-
nam, idest ad temporalia. Vnde Ieremias ait. Ierem 4.
Custodes agrorum facti sunt super eam in
gyro. Non hominum inquit sed agrorũ: quia
temporalia quærunt. Non sic Diuus Paulus
qui Corinthijs dicebat. Ego non quæro ve- 2. Cor. 12.
stra sed vos, Quamuis multi (vt idem Apo-
stolus ait) operarij sunt subdoli: qui non cœ-
lestia, sed terrena quærunt & amplectuntur.
Sed mittẽs illos dominus ait illis. Ite. Ne quie
scatis. Messor nanque semper ambulat. Ne si-
tis in Dei itinere tardi, atque pigri. Ite inquã.
Nunquid ad venandum? nunquid ad piscan-
dum? ludendum? ebriandum? hoc certe of
ficium nunquam Christus sacerdotibus com
mẽdauit: imo vt semper orarent, & sui verbi
concione populum in Dei mandata allice-
rẽt, non autem vt eum dissiparent atque de-
struerent. Laban cum tondebat oues fugit Ia Gen. 31.
cob: sic cũ prælatus subditos dilacerat, fugit
& recedit spiritus Dei & Deus. Expende etiã
quanta sit differentia in itinere malorum & Prou. 2.
bonorum. Alacres enim in sua via tendunt
impij lætantur cum male fecerint, & exultãt
in rebus pessimis: quorum viæ peruersę sunt,
& infames gressus eorum. Illi gressus sunt in-
fames qui dantur in Dei cõtumeliam, ex qui
bus nil emolumenti excerpit, præterquam
quod inhonoratus & dæmoni subiectus ma
net. Nihilominus tamen vitam alacrem de-
gunt: cum suam pessimam & insatiabilem vo
luntatem adimpleant. Eorum autem exitus
infœliciissimus & lamentatione dignus est:
quandoquidẽ suorũ laborũ prẽmiũ miseram
atq; æternã mortẽ expectãt. Ideo Spiritus san
ctus per Sophoniã Prophetã clamat dicens. Sopho. 1.
Vlulate habitatores Pilæ. Pila enim mortariũ
est quo grana quatiũtur atq; molũtur: quo ni
mirũ significatur, mundũ hũc mortariũ esse,
in quo boni & mali quatiũtur. Eo tũ discrimi
ne vt quãto magis bonos ictibus cõcutias, eo
fortiores & cãdidiores redduntur: mali vero
veluti galle (ex quibus attramẽtũ cõficitur) ni
grio

griores & deteriores euadunt: siquidem suos
Psal. 125. omnes labores in æterna tormenta conuer-
tunt. Boni vero euntes ibant, & flebant, mittẽ
tes semina sua. In itinere flebant, sed vide fru
ctum labores. Venientes autem venient cum
exultatione portantes manipulos suos. Sed
Mat. 10. quomodo mittit eos? *Ecce mitto vos sicut ag-
nos inter lupos.* Apostolis dixit Christus quòd
mittebat eos sicut oues inter lupos: nunc ve-
ro istis septuaginta dicit quòd mittit eos sicut
agnos inter lupos, quia agni filij sunt ouium:
& discipuli Christi filij spirituales fuerũt Apo
stolorum. Sed nunc illud volo, diligenter ad
uertas, quã præclare Deus officium aucupis
exerceat: vt pote qui venaturus lupos, agnos
mittat. Multos enim tyrannos (qui & vita &
moribus lupos simulabant) his teneris agnis
Act. 9. aucupatus est. Nunquid non videtur tibi lu-
pus rapax Saulus, cum peteret epistolas Da-
mascum, vt si quos inuenisset huius viæ viros
ac mulieres vinctos perduceret in Hierusa-
lem? Dei autem benignitate hic patientissi-
mus agnus fuit factus: ita vt dixerit, domine
quid me vis facere? Vide dexteræ excelsi mu-
Esa. 11. tationem, vt lupos conuertat in agnos: ita vt
illud Esaiæ adimpleretur. Habitabit lupus cũ
agno. Sed illud dolendum, multos iam præla
tos qui deberent oues esse sicut Apostoli, &
multos sacerdotes qui deberent esse agni ve-
lut Christi discipuli, lupos rapaces effectos es-
se: qui non solum lana ouium teguntur ea-
rundemque lacte & pinguedine nutriuntur,
sed animas ouium per negligentiam & scele-
ratam vitam destruunt & labefactãt. Verum
Christus istis ouibus & agnis (quales Christi
Apostoli & discipuli erant) vniuersum ad se
attraxit mundum: in quo eius omnipotentiã
1. Corinth 1. reuerenter licet admirari. Infirma nanque elì
Exod. 23. git Deus, (vt Paulus ait) vt fortia quæque con
Iob 38. fundat. Vnde in Exodo dixit Mosi. Mittam
crabronem ante te. Vide & expende quibus
copijs, quo militum apparatu, quam inermi
exercitu dominus aduersus insensatos & ini-
micos fortissimos, nempe muscis & crabroni
bus. Vnde dominus ad sanctũ Iob dixit. Nun
quid ingressus es thesauros niuis, aut thesau-
ros grandinis aspexisti? quæ præparaui in tẽ-
pus hostis in die pugnæ & belli? cum his im-
Greg. libro becilis discipulis qui (vt Gregorius interpreta
mo. 29. c. 11. tur) tanquam nix erant frigidi, cum toto ter-
Exod. 8. rarum orbe Deus dimicauit. Nec etiam Pha-
raoni misit Leones aut immanes Tigres siue
Vrsos, sed Cinifes & muscas: quibus rebus vi
libus & abiectis superbissimum regem vin-
ceret & prosterneret. Ita etiam cum paucis
hominibus hisque inermibus, potentissimum
exercitum Madianitarum superauit. Super
bum Goliã imbecilli manu pastoris deuicit,
arrogantem illum & blasphemum Holofer- Iudit. 7.
nem muliebri manu interfecit: quod factum 1. Reg. 17.
ipsa Deum laudans, canebat, dicens. Domi- Iudit 13.
nus omnipotens nocuit eum: & tradidit eum Iudith. 16.
in manus fœminæ, & confudit eum. Non e-
nim cecidit potens eorum à iuuenibus, nec fi
lij Titan percusserunt eum, nec excelsi Gigan
tes imposuerunt se illi, sed Iudith filia Merari
dissoluit eum. Hoc idem cum superbo mun-
do Deus efficit, vt mittat in eũ homines iner
mes & imbecillos & oues aduersus lupos.
Sed singula verba obseruatione digna sunt.
¶ Prædicatores suos non vocat Christus abso
lute oues aut agnos. Sed quasi oues & sicut
agnos: tamen mali sectatores & mundi prin-
cipes, non quasi lupos, sed lupos vocat. Om-
nes enim nos post miserum parentis nostri la
psum peccati contagione corrupti ad terrena
& caduca sumus propensi, & homines sicut
& olim proni sunt ad malum: sed superue-
niens Dei gratia, nos bonos & probos efficit. Genes. 6.
Et quia nemo adeò est probus & rectus, vt
in partem carnis aliquãtulum non decliner,
& ex parte spiritus non claudicet, quia hæc
est nostri appetitus inclinatio: ideo non dixit
illos esse oues, sed quasi oues, nam boni non
ex omni parte sunt perfecti. Mali vero cum
deprauata natura in malum sint procliues,
nullaque acquisita virtute decorentur, & ex
vtroque capite sic infecti sint, absolute & si-
ne addito eos lupos appellat. ¶ Et præterea
cum suos discipulos quasi agnos mittat, ad
eorum necem & interitum vult esse moni-
tos. Et certè ad martyrium parati hi esse de-
bent, qui ad concionandum à Deo mittũtur:
maximè hac tempestate, qua veritas omni-
bus iam exosa atque inimica sit, quam si præ
dicaueris, statim tibi & doctrinæ tuæ detra-
hent, etiam si verbi Dei concione præclarus
& insignis fueris, hinc inde & inuidiã & maxi
mã persecutionẽ tibi cõparabis. Ita vt ego nũ
quam aliquem concionatorem insignem vi-
derim, quem nõ inimici prostrauerint, soloq;
æquauerint. Atq; ita omnes egregij conciona
tores inter lupos ambulant, quemadmodũ hi
Christi discipuli. Sic sancti Prophetæ Esaias,
Ieremias, Michæas, Ezechiel, Daniel, Amos,
& omnes qui veritatem principibus, prælatis

atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

atque tyrannis prædicabant, alij interfecti, alij dilapsi ab eorum manibus euadebant. Attende etiam quòd non dicit misi, aut mittam, sed mitto de præsenti, vt scias quod semper mittit, & quod nunquam suam sanctam Ecclesiam obliuiscitur, de qua ipse semper solicitus ambulat, quia & eius domus & sponsa est. Illa denique priora verba (Ecce ego) magnam vim & emphasim habent, possent nãque discipuli dño obijcere, qui fieri posset vt eos inermes contra mundi potentiam & principatus mitteret: quæue arma, quas pecunias quàm sapientiam eis daret, vt cum literatis & sapientibus disceptarent, illis tribueret, vt sicut oues inter lupos, & sicut lepores inter canes venaticos eos proijceret. Hanc obiectionem Christus diluit, dicens: Ecce ego mitto vos. Attendite quod qui vos mittit ego sum. Ego sum, qui Luciferum eiusque sequaces à supremis sedibus eieci, qui Pharaonem cum eius exercitu (postquam regnum eius Ægyptum septem durissimis plagis perculsi) in Rubro mari demersi. Ego qui Amalech memoriam de terra deleui, quique percussi Og regem Basan, Amorræos, Eúæos, Chananæos destruxi; qui terræ præcepi vt Dathan & Abiron deglutiret, qui serpentes ignitos in desertum misi, qui muros Hiericho solo æquaui, qui super tabellarios Ochoziæ ignẽ iecci, qui mundum diluuij aquis destruxi, quique Sodomam & Gomorram combussi. Ego qui Madiam & potentissimum exercitum Senacherib, qui Assyrios & eorum ducem Holophernem potenti manu superaui. Ego sum princeps magnus & fortis qui vos mitto, de quo Dauid çanit. Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio. Acsi clarius diceret. Attendite discipuli mei, & contemplamini magnanimitatem & potentiam eius, qui uos mittit, quam si claris oculis intuemini, quodlibet periculum oblatum inuadetis. Vnusquisque vestrum me & corde & animo gerit, non igitur est quòd timeatis. Vnde obsecro cogitatis, tantam audaciam, tã virile pectus Mosi esse natum, cùm Homuncio esset pastorque ouium, vt superbum regem Pharaonem esset alloquutus dicens, relinque populum meum? Non certè aliunde nisi quia me secum ferebat. Dixit enim illi Deus. Veni & mittam te ad Pharaonem, & ego ero tecum. Ingressusque Moses ad Pharaonẽ dixit. Hæc dicit dominus Deus Israel. Dimitte populum meum vt sacrificet mihi in deserto. Posteà verò cùm faciebat copiã, vt in regno sacrificarent, respondit Moses. Nunquid abominationes Ægyptiorum immolabimus Deo nostro? Non minori pectore & audacia respondit Helias regi Achab, quando illi dixit Rex. Tu es qui conturbas Israel? Respondit Helias. Tu & domus patris tui, qui dereliquistis dominum, & sequuti estis Baalim. His accedit & Helisæus quando regi Ioram dixit. Quid mihi & tibi est? Vade ad Prophetas matris tuæ & patris tui. Venit dominus exercituum in cuius conspectu sto, quod si nõ vultum Iosaphath regis Iudæ erubescerem, non attendissem quidẽ te, nec aspexissem. Quis tantum animum & spiritũ concessit Deus, ideo sanctus Iob domino dixit. Pone me domine iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. Dauid etiam dño ait. In te eripiar à tẽtatione, & in Deo meo transgrediar murum. Acsi diceret. Auxilio tuo dominè liberabor ab hostibus, eorumque vrbes munitissimas expugnabo. Ideo dominus Hieremiæ ait. Ne timeas à facie eorum, quia ego tecum sum: vt eruam te. Et paulò post. Zelabunt aduersum te, & non præualebunt: quia ego tecum sum, ait dominus, vt liberem te. Abraham cum suis vernaculis quatuor Reges simul vicit, Dei fretus auxilio. Vnde cùm timeret puer Helisæi videns multitudinem Assyriorum, dixit Helisæus. Ne timeas: plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis. Et vidit puer exercitum Angelorum Helisæo opem ferentem. Ideò dominus Ezechieli dixit. Ne timeas eos, quia incredduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Acsi diceret. Si virtute ornati essent, si essent fide muniti, & charitate roborati & Deũ secum haberent protectorem, timendi essent: sed omni scelere sunt coinquinati & peccatores, ideo non timendi. Qui dat vires homini, Deus est. Qui Deum secum habent, nihil est quòd timeant, qui Deo indutus & munitus incedit, nihil mali speret. Mirabile enim est, Paulum videre, quomodo his armis indutus, vltrò hostem prouocet, in pugnamque incitet, promittens (si opus fuerit) omnem mundum debellaturum, dicens. Quis separabit nos à Charitate Christi? an tribulatio? an angustia? an fames? scio quòd neque mors, neque vita. Si ille qui æreis armis, aut torace forti indutus ambulat: quique magnanimis & potentibus hominibus semper incedit comitatus, nullus timor hunc

Ephe.5. *1.Tim.2.*

Exo.14.

Exod.17. *Num.21.* *Num.16.* *Number.21.* *Iosue.6.* *4.Reg.1.* *Gen.8.* *Gen.19.* *Iudi.7.* *4.Reg.19.* *Iudith.13.* *Psalm.23.* *Exodo.5.*

Exod.3.

Exo.10.

3.Reg.18.

4.Reg.3.

Iob.17. *Psalm.17.*

Hiere.1.

Genes.14.

4.Reg.6.

Eze.2.

Rom.8.

hunc talem inuadit: quanto minus debet timere, maiorique securitate & corporis & animę ambulare: qui Deum protectorem, patronum, ac defensorem habet? Ecce igitur ego mitto vos. Sic tempore belli ciuilis cum Cæsar in Italiam nauigaret, vt gentẽ quæ in Brũdusio erat cum Antonio secũ ferret, quæ nauium penuria ibi remanserat, cumque superbis vndis mare esset inflatum, & nauis huc & illuc ventorum flatu pelleretur, Amyclas nauta cœpit pertimescere, tunc Cæsar se nautæ manifestauit, dixitque illi. Ne timeas quoniam fortuna Cæsaris tecum vadit. Si igitur Cæsar qui homo erat, quique in biduum in puluerem & cinerem redigendus: sola præsentia timorem omnem è medio tollebat, videbaturque ei se præsente neque à fluctibus maris, nec à Scyla & Carybdi esse timẽdum: quanto alacriores & iucundiores, quam virili pectore omnique deposito timore deberẽt, hi incedere: quos Christus filius Dei vinus comitabatur? Vos enim alter & virtute & meritis Cæsare præstantior & excellentior affecta

Lucan.5. *Pha.*

Deute. 20. mitto vos. Vnde dominus dixit Israeli, Si exieris ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus, &c. nõ timebis eos: quia dñs Deus tuus tecum est, dominus Deus vester in medio vestri est. Quanto ergo melius cum sacerdotibus noui testamẽti hoc faceret? Ne igitur cogites Christum suos misisse discipulos inermes: sed forti armatura munitos, quãdoquidem Dei virtutem secum ferebant. Bene nanque cognoscitur tali esse præditos, siquidem mundi potentiam ejusque imperium (cum ipsi tam pauci tãque imbecilles essent) vicerunt, & superarunt, omnemque orbem subegerunt. Paucæ oues lupos vicerunt: pauci agni feroces lupos excelluerũt: hoc autem non propria virtute & viribus, sed eius qui eos mittebat. Hi enim vitam & spiritum à Deo habebant, quibus mũdus carebat: ideoque victus & superatus fuit. ¶ Attendas obsecro similitudinem. Videbis in hominis manu cutem delicatissimam, quæ quidem quanto magis laborem exercuerit, eo melius fortificatur, vt facile est videre in ijs, qui & victum & vestitum manuum labore sibi quærunt. Videbis quod in calcei soleis cum corium ira sit forte, iam tandem labore & exercitio consumi. Notabile enim est vt cutis pedum eius qui sine calceis incedit, non sõlum non absumatur: sed durior & fortior fit, solea autem quæ ex duro corio confecta est dissipetur & destruatur. Huius autem ratio est, quia cutis manus & pedis anima & vita sustentatur, eorum autem soleæ nec vitam nec animam nec spiritum habet. Quid cogitas esse in causa: vt laboribus & persequutionibus iusti & sancti viuãt, & gaudeant: ijs autem mali vitam finiant? nam boni Deum habent, in Deo viuunt, eiusque spiritu pascuntur: & hinc de causa non solum non laboribus vincuntur, sed præstantiores fortioresque manent tanquam cutis viua. Mali verò è contra ideo yincuntur quia Dei spiritu non roborantur. Ita Dauid Goliam interfecit: Iosue tot tantosque principes: hi autem discipuli magnates & potentes mundi: & non mirum, cum suas partes Deus ageret & defenderet. Ex his discces quantum homo Deo adiunctus & copulatus valeat & præstet. Primus noster parens statim eum Deum amisisset iners, ignauus, & debilitatus remansit, & tenebras quærens, Dei conspectum effugit, hinc est illud vt fugiat impius nemine persequente: in quo clarius Dei potentia splendet, & relucet, vt statim conscientiæ stimulum addat: qui eum vexet & discruciet, & quocunque malus ierit, ibi eum persequatur. Dauid enim postquam in Dei offensam est lapsus, multorum malorum conquerebatur. Primum malum est spiritus & cordis conturbatio, secundum est fugitutis defectus, &, de illo tertio conqueritur quod cor proprium eum dereliquerit. Cor meum (inquit) conturbatum est, dereliquit me virtus mea, & dixit. Et cor meum dereliquit me. Qui verò non habet cor, quam fortitudinem quæso habebit? quem nõ timebit? Salomon autem de iustis contrarium sentit. Iustus vt leo confidit. Ideo hi discipuli etiam si humiles pauperes & mansueti sint sicut oues, nihilominus tamen cum Deum secum ferant, potentes & fortes efficiuntur. Vt autem nullam partem suæ spei in mundo reponerent, sed in Deo solum confiderent, non solum non voluit vt arma materialia secũ ferrent, sed neque saculum, nec peram, nec pecuniam, nec aliquid temporale, qua propter sequitur in textu illis dixisse. (*Nolite portare saculum, neque peram, neque calciamenta.*) Postquam dixerat. Ecce ego mitto vos sicut oues, mirabili ordine addidit, nolite portare saculum, neque peram. Ouium nanque conditio est, nullam sui habere

1.Regũ.17. *Iosue.10.*

Gen.3.

Prouer.28.

Psalm.37. *&.39.*

Prouer.28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re curam. Adeo simplex animal est, vt tota
Psal.22. sua gubernatio à pastoris cura & solicitudine dependeat. Dominus (inquit quædam ouis) regit me, & nihil mihi deerit. Nunquid de hoc poterit gloriari Papa, Rex vel Imperator, aut aliquis magistratum & potentiun mundi quispiam certè. Illi namque quanto plus habent, eò magis insatiabili desiderio & cupidine aguntur, grandique rerum necessitate laborant. Sola Christi ouis cùm solertem & diligentem pastorem habeat, alacrius canere potest. Nihil mihi deest. Ideoque bonus pastor Christus dixit ouibus suis. Quan-
Lucæ.22. do ego misi vos sine sacculo & pera, & numquid aliquid defuit vobis? Et respondérunt. Nihil. In Græco enim habetur, dominus pascit me, & nihil mihi deerit. Illi oui quam Deus pascit, nihil deesse potest: quandoquidem ipsa suum fauorem & spem in illum posuit & collocat. Igitur vt Deus tui curam habeat, opus est vt tu ipsum curam tuam, & cogitatum tuum in ipsum jactes: nec vllam mundi rem, præter Deum reminiscaris. Beatus nãque Franciscus quando aliquem fratrem mittebat ad prædicandum, dicere erat solitus.
Psal.54. Jacta cogitatum tuum in domino, & ipse te enutriet. Naturę enim necessaria nunquam seruis Dei deficient: eà namque soppeditabit dominus vineæ. Tamen verbi Dei concionator, hoc debet Deo confidere, præsentis vitæ sumptus, etiamsi de illis parum curet, abundanter subministrabit: ne mens temporalibus occupata, minus prædicet æterna.
Nam cùm nullus sit Dominus qui de necessarijs seruo non prouideat, credendum est, cœlestem Dominum in suis in necessarijs non defuturum. Ideò vocauit prædicatores operarios, quia operariorum cura ad Dominum messis pertinet. Nonne pater familias dat messoribus quod comedant? Ipse
Mat.20. prouidebit vobis, nec eũ illis operarijs quos misit pater familias in vineam suam a quam conuentionem de cibo aut potu fecit, quia horum ad dominum vineæ spectabat.
Si fideliter in vinea Domini laborauerit, & nullam curam corporalis victus habueris: cum nec volatilibus cœli deficiat nec piscibus maris, multo minus tibi, qui in eius vinea laboras, promitto defuturum. Pulchrè enim docemur, eò melius nobis euenturum, si ab eius oculis & aspectu fuerimus suspensi.
Psal.33 Si oculi domini super iustos, quomodo cibum & potum non illis subministrabit?

Obserua autem, quod dictum hic à domino de virga & pera non sicut verba sonant est intelligendum, sed metaphoricè & spiritualiter pro confidentia cordis in quacunque re temporali: vt sit sensus. Non innitamini alicui rei temporali, sed tantum Deo. Sandalia etiam Apostoli habuerunt, vt dicitur in Marci Euangelio. Calciatos Sandalijs. Mar.6. Calciamenta integra ex corio confecta quæ propriè calciamenta dicuntur, & quæ totum pedem cooperiunt, crediderim Apostolos non habuisse: cùm Marcus expressè dicat, quod erant calciati Sandalijs. Quapropter licet de sacculo, pera, & virga, iuxta metaphoram sint intelligenda: tamen de calciamentis iuxta literam credo esse intelligendum, propter dictum Marci: nam incedebant Apostoli sicut modo fratres minores ordinis Diui Francisci. Et hoc quod modo dicit discipulis, in capite præcedenti Apostolis dixerat: vbi enarrauimus de virga, pera, & calciamentis. Igitur quod his verbis vult Christus est docere discipulos sicut & Apostolos, vt terrena nihil curarent. Deo autem studerent: omnem suam solicitudinem & industriam in eum proijcientes. Mittebat eos vt mundum sua prædicatione subuerterent. Ideo quod volut eos ab omni mundi cupidine alienos esse, & ab effectu terrenorum, paupertatem eis commendans, ne rerum temporalium possessione, cor, tanquã spinis suffocaretur. Nam qui lapide & funda aliquem vult percutere, oportet vt ab eo discedat: nam si non distet, minime eum percutere
1.Reg.17. valebit. Ita nimirum Dauid cum interficere voluit Goliam: prius quam ad illum approquinquasset, lapidem iecit, & quod nimis optabat adimpleuit. Ita & tu si mundum velis ferire & percutere, opus est vt ab eo discedas: si autem cum illo steteris, poteris eum verbis inhonestare, non autem lapide percutere. Voluit dominus, vt hi à mundo essent alieni atque separati, vt possent mundum interficere, & ideo voluit vt nec sacculum, nec peram, nec diuitias possiderent. Præterea pauperes mittit eos ad prædicandum, vt ipsa paupertate doctrinæ autoritatem tribuerent: vt non viderentur aliquo stipendio prædicare, quod quidem prædicationem destruere solet. Experientia, hoc est cõpertum, nam sacerdotes & religiosi qui rem amplam possident, quique pingues redditus habent, prædicationem post terga relinquunt,

quunt, vt in Abbatibus & Episcopis facile est videre, præcipuumque Christi officium, de quo magis ipsi deberent gloriari in negotiationem conuertunt. Hi admodum similes sunt auibus rapacibus: quæ postquam suam satietatem explerunt, non magis aucupium insequuntur. Tempore Herodis multi erant prædicatores, nemoque audebat loqui, nisi
Mar.6. Diuus Baptista: qui cum nec lectulum, nec domum, nec pecuniam, nec diuitias haberet, veritatem illi audaci pectore manifestabat.
3.Reg.18. Et ante Ioannem solus Elias qui adeo pauperrimus erat, vt solius vestis dominus esset ausus est Regem Achab reprehendere. Sic est fortis sanctissima paupertas atque adeo libera, vt magnus ille Alexander vehementer Scythas admiraretur cum eorum fortitudinem & audaciam videret. Quos interrogauit Alexander quid esset, quod in vita magis timerent: ipsi autẽ interrogationi satisfecerũt, dicentes, solum se cœli ruinam timere. Euenit autem vt veritatem audiat manifestare ipsa paupertas, cum nihil habeat quod amittere possit. Atque ita illud est certum ordines mendicos & pauperes præstantiores atque locupletiores fructus producere, quam reliqui qui amplissimis redditibus sunt locupletati.
Genes.47. Pharao Rex Ægypti terram concessit sacerdotibus suis, dominus autem nullam partem terræ concessit sacerdotibus suis, sed dixit illis. Ego sum pars & hæreditas vestra. Attẽdite ò vos sacerdotes Domini qui hæc legitis: qualis sit differentia sacerdotum, ne fortè qui partem habent in huius mundi rebus caducis, ad triduumque pereuntis, non tam domini quam Pharaonis sacerdotes esse videantur. Pharao vult sacerdotes suos habere agrorum possessiones, & vt exerceant non animę, sed agri culturam: ruri, non legi neque scripturis diuinis operam dare: Christus vero suis
Matth.19. non temporalia confert, sed dicit: Nolite portare sacculum neque peram. Et iterum. Nisi quis renũciauerit omnibus quæ possidet, nõ potest meus esse discipulus. Sed væ mundi prædicatoribus & sacerdotibus, qui verbum Dei egredimini prædicare, pinguibus mulabus ephipijs adornatis, mundi vanitatem pompam & apparatum detestaturi, mensapio lintheo, serico & bombicino vestibus contextis, succinis odoribus redolentibus.
2.Cor.6. Act.3. Ita ne Christi Apostoli & discipuli prædicaturi incedebant? Non sic Paulus qui dicebat. Tanquam egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Petrus autem & Ioannes cum ascenderent in templum, dixerunt claudo. Argentum & aurum non est nobis, &c. Discipuli enim Christi terrenorum contemptum, & virtutis amorem mundo prædicarunt, non solum verborum ornatu, sed sanctis operibus & exemplis. Prius enim nutrix cibum accipit, eumque in substãtiam conuertit, quam infantem suum lactet: ignisque prius in propinquum, quam in distans agit, ita prædicator prius sibi doctrinam accipere debet, priusque amor & domus Dei zelus cum debet accendere & inflammare quam
Ioan.2. populum. Zelus domini comedit me, prius
Psalm.68. comedit me: postea alios. Non verbis rhetoricis aut orationis candore confidat. Dauid
1.Regũ.17. nanque non aureis armis lorica & scuto splendubus Gigantem deiecit: sed funda & lapide nomine domini confisus. Prius superbiam mundi & eius arrogantiam destrues baculo, pera & habitu pastoris Dauidis (quæquidem paupertatem & mundi contemptũ significant) quam vestium & verborum apparatu. Vnde beatus Paulus. Nõ veni ad vos
2.Corin.2. in sublimitate sermonis: sed in spiritu Dei. Sic enim sancti Apostoli mundum conuerterunt. Sed multi aquam doctrinæ pedibus suis conculcant, scilicet malo exemplo: sicut dicit dominus. Cum ipsi limpidissimam
Ezech.34. aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbatis, & oues meæ, quæ conculcata pedibus vestris fuerunt, pascebantur: & quæ pedes vestri turbauerant, hæc bibebant. Limpidam aquam bibunt, cum rectam doctrinam hauriunt: sed corrumpunt pedibus, id est male viuendo. Vnde in Prouer-
Prouer.5. biis dicitur. Bibe aquam de Cisterna tua, & fluenta populi tui. Deriuentur, fontes tui foras, & in plateis aquas diuide. Prius bibe aquas doctrinæ, & postea diuide per alios, prædicando doctrinam, quam tu bibisti. ¶ Præterea vnum in hoc contextu maxime obseruandum est, inter cætera Christi Redemptoris nostri miracula, quæ maxime eius diuinitatem declarant: vnum idque magnum mihi esse videtur, mundi conuersio. Quoniam solius dexteræ excelsi hoc opus esse videtur, vt homines pauperes humiles & abiecti vniuersum mundum suo subderent imperio, gentes debellarent, idola reijcerent, sacramenta sublimarent, & Christi crucem in altum extollerent: hoc autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem non quemadmodum hæretici nostri temporis carni, eiusq; cupidini indulgendo, ieiunia tollentes, seque misscentes omni vitiorum & malorum generi. Hæresiarcha ille Martinus Lutherus cùm ad Imperatorem Carolum Quintum (qui Vuormatię erat) veniret, in plaustro deaurato vènit, famulis stipatus, maximo comitatu, lyram & diuersa instrumentorum genera secum ferens. At Christus aliter prædicauit Euangelium, multò aliter suos discipulos mittit. Aut Lutherus errat, aut Christus decipitur. Sanctissimi Christi discipuli non in diuitijs & delitijs viuentes, sine sacculo, sine pera, sine pecunijs, iter faciunt, mundi & illecebras & voluptates vincentes, ieiunijs castigando corpus, vigilijs instando, sanctissimam castitatem seruando, nudi, afflicti, despecti, crucis mortificationem suis corporibus gerentes. Ecclesiam Dei plantarunt, suo sanguine illam irrigantes. Hic autem impiissimus Lutherus oppositio modo nobis eam vult depingere, quæ cùm sponsa sit Christi, eius lacte & amplexibus nutrita, luxurijs, voluptatibus, & immunditijs, ipsam curat violare. Sed his dimissis expende Christi Saluatoris nostri mirabilem omnipotentiam, qui hos pauperes & simplices discipulos mittit, vt ad se omnem mundum attrahat. Insuper his illud adijciam. In veteri lege Deus obseruatoribus legis bona temporalia promittebat, victoriam inimicorum, longæuam vitam, terram optimam lacte & melle fluentem, & videbant gentes magnalia, quæ Deus pro suo populo Israelitico operabatur. Et cum illa lex hominibus tribueret, quidquid naturaliter homines appetunt diuitias, voluptatem, incolumitatem: pauciissimi ex gente idololatra conuersi sunt in dominum, & verum Deum Israel, nec illi crediderunt, aut legem suam professi sunt. Vnus fuit Achior, & etiam Raab Hiericontina, & Ruth Moabitis, quæ fuit vxor Booz, & Naaman Syrus qui credidit Deo Israeli, & aliqui alij per pauci. Mirabile autem est, quod Christus dicat suis, nolite portare sæculum, neque peram, & mittit illos sicut oues inter Lupos, à Lupis deuorandas, prædicabant autem hi, omne quod caro sua natura abhorret, scilicet, castitatem, paupertatem, flagella, vincula, tribulationes, & multa aduersa, dicentes homini crucifixo esse credendum, morti damnato. At totus mundus horum prædicatione credidit hominem crucifixum esse filium Dei, & in Christum fuit conuersus. Ditissimi principes diuitias contemnentes, crucem Christi amplexi sunt: delicatæ puellæ flagellis, scorpionibus, igni & gladio se exponunt, pro fide certantes. Quis hęc facere potuit? Solus Deus, qui potens est gratia superare naturam. Euidentissimum hoc miraculum est, & apertissimum testimonium, Christianam religionem non ab hominibus: sed ab ipso Deo fundatam & stabilitam esse. Sed iam ad contextum. (*Et neminem per viam salutaueritis.*) Contrarium fecisse Christum Matthæus enarrat: cum die resurrectionis mulieres salutauit, dicens. Auete. Virgo etiam sanctissima eius mater Elisabeth salutauit. Non itaque prohibet Christus salutationem, nec vult nos adeo esse rusticos & agrestes, vt alternis vicibus nos non metipsos salutemus: sed prohibet ne longa confabulatione in via detineamus, sic vt negotium prædicationis remoretur. ¶ Obserua quod duo sunt citationum genera in nouo testamento: nam aliquando talia verba citantur: quæ clare leguntur in veteri lege. Vt est illud, vt impleretur scriptura, quæ dicit. Ex Ægypto vocaui filium meum. Et illud Ioannis. Os non comminuetis ex eo. Et alia huiusmodi multa quæ in nouo testamento habentur. Aliquando vero citatur sensus tantum ita vt nesciamus, an autoritate propria (hoc est Dei) illa protulerint: an ex vetere sint instrumento deprompta. Verbi gratia. In Matthæo Saluator ait. Veni separare hominem aduersus patrem suum, & nurum aduersus matrem suam, &c. Hic locus in Michæa scribitur. Quæ verba an sint sumpta ex Propheta, an propria autoritate prolata, nosse domini est. Sed exempla aliquorum locorum, quæ in Diuo Luca habentur (dimissis breuitatis gratia alijs Euangelistis) subijciam: quorum sensus tantum inuenitur depromptus sine vlla citatione. Illud quod Angelus dixit virgini. Regnabit in domo Iacob in æternum. Ex Michæa sumptum est. Et illud etiam quod Lucas ait. Omnis multitudo populi erat foris, ex Leuitico, & illud. Suscepit Israel puerum suum: ex Esaia, & illud capitis secundi. Ecce positus est hic in ruinam & in resurrectionem multorum, ex Esaia, & illud capitis decimiquarti, cùm vocatus fueris ad nuptias, recumbe in nouissimo loco, ex Prouerbijs Salomonis. Et quod in capite vigesimo secundo le-

Mat.28. *Luc.1.* *Mat.2.* *Ose.11.* *Ioan.19.* *Mat.10.* *Mic.7.* *Luc.1.* *Mich.4.* *Lucæ 1.* *Leui.16.* *Luc.1.* *Esai.42.* *Esa.8.* *Prouer 25.* *Psal.40.*

Iud.14. *Iosue.2.* *Ruth.1.* *4.Regũ.5.*

do legitur, filius hominis vadit: ex Psalmo. Et cum dicit in capite vigesimo tertio. Beatæ steriles quæ non genuerunt, ex Esaia videtur sumptum. Denique hoc quod in præsentiarum dicit Christus discipulis, neminem per viam salutaueritis: ex quarto regum volumine videtur excerptum: quia eadem verba dixit Eliseus Propheta Giezi puero suo, cum misit illum vt filium Sunnamitis suscitaret. Sed Christum audiamus. *In quancunque domũ intraueritis, primum dicite, pax huic domui.* Iussit dominus salutari domũ, vbi discipuli eius vellent suscipere hospitium: quia ista salutatio erat signum certum, ad eligendum hospitium. Volebat Christus vt discipuli manerent apud dignos hospites, vt nullis nisi dignis hoc beneficium præstaretur. Modus autem cognoscendi erat per salutationem. Qui si digni erant, statim vt salutabantur, excipiebant Apostolos cum gaudio, quia Deus mouebat corda eorum ad hoc. Si autem indigni erant corda eorum turbabantur, & eos recipere nolebant. Ideo statim addidit Christus post hæc verba. Si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem ad vos reuertetur. Hæc est potissima ratio cur salutari voluerit hospites. Docuit discipulos offerre pacem in ingressu domus, vt salutatione pacis eligeretur domus digna, vel hospes. Ac si diceret. Omnibus offerte pacem, & si illam acceperint, statim dignos se iudicabunt suscipiendi vos: sin autem non acceperint, ipsi se iudicant indignos. Hanc salutationem illis commendat, nam cum eos ad iter faciendum mitteret sine manducatione & pecunijs, necesse erat, vt in hospitijs necessariũ gratis illis tribuerent. Et quia in hoc Dei prouidentia non deficeret, hæc verba illis dedit vt virtute diuina, corda ipsos recipientium mouerent, vt victui necessaria gratis subministrarent. Christus autem Ierusalẽ ingressus misit illos, vt asinam portarent, nec dixit. Emitte vel conducite, aut commodatam petite: & quod dignius admiratione videtur, non eos homines esse, qui diuites essent, nec pignus aliquod dedisse, vt illis eam confiderent. Nihil aliud secum ferebant, nisi verbum domini, scilicet, Dominus his opus habet. Mouit Deus cor possessoris asinæ vt statim quòd audiret, dominus his opus habet, illam præberet. Idem contigit cum petijt hospitium, ad celebrandum vltimæ cœnæ conuiuium: nam cum cœnaculi dominus audiret. Magister dicit, tempus meum propè est, apud te facio Pascha, nullo oblato impedimento cœnaculum tribuit. Propter hanc Dei virtutem ait Lucas in actis Apostolorum, Christianos gratiam inuenire cum omnibus gentibus: cumque omnia sua bona reliquissent diuina gratia gentium corda mouebat, statim illis verbis, auditis, Pax vobis: charitateque & hospitio, illis vtebantur. Hoc idem contigit cum iussit populum Israel egredi ex Ægypto præcepitq; vt monilia, anulos, vasa argentea, farinamque exigerent, & ne diffiderent addidit dicens, Dabit dominus gratiam populo suo, coram Ægyptijs vt commodarent eis, & spoliarent Ægyptios. Communicabit Deus Hebræis gratiam gratis datam, qua mediante Ægyptij commouebantur, Hebræis dare, quidquid ipsi peterent, vel concurrens Hebræis verbis ad mouenda Ægyptiorum corda, vt gratis darent id quod petebatur. Hec verba, Pax huic domui, erant tanquam crumena & viaticum, nam illis auditis, qui digni erant tales hospites & peregrinos excipere, mouebantur à Deo, vt hospitalitatis beneficium discipulis tribuerent: indigni autem nullatenus mouebantur. Obserua etiam, quod posset alijs verbis quibuscunque monere, & noluit, vt pacem nobis commendatam habeamus. Pacis salutatione Christus post resurrectionem suis discipulis alloquebatur. Hanc angeli prædicauerunt cum Christus fuit mundum ingressus, & in vltima cœna quando volebat discedere eandem discipulis vehementer commendauit, dicens, Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, ita vt ad mundi ingressum, & in exitu pacem nobis commendet. Hanc Christus attulit in mundum, hanc post discessum reliquit: & denique tantum illã dilexit vt mortem acerbissimam fuerit passus vt inter nos & Deum pacem componeret. Videas obsecro, quantum illam amauerit, quo amore vehementi illam fuerit prosequutus, vt nõ fuerit dedignatus pro ea mortem perpeti, & vt pacem hanc quietam & tranquillam possideat, paratus est omnem offensam contra ipsum illatam dimittere, & vt breuiter finiam præcipuum munus & officium filij Dei fuit pacem & amicitiam inter Deum & hominem celebrare. Hac de causa ipse in mundum venit, vt pacem statueret. Vnde Paulus Ipse est pax nostra, qui fecit ex vtraque vnũ.

Esaie.54. *4.Reg.4.* *Matth.21.* *Luc.2.* *Actu.2.* *Exod.11.& 12.* *Ioann.20.* *Lucæ 2.* *Ioann 14.* *Ephes.2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rursus notandum quod prius quam Christus mũdum oppugnet, offert illi pacẽ, & nõ per fas, vel nefas, sed dulciter & suauiter cum illo vult agere. Scriptũ est in Deuteronomiõ, quod Deus suo populo imperabat, & dicebat
Deute.20. Quando accesseris ad expugnandum ciuitatem, offeres ei primum pacem, &c. Sic facit hic Christus. Ite (inquit) in ciuitates, & prædicate pacem & dicite, Appropinquauit in vos regnum Dei. Debellaturus mundum volo vos duces constituere: sed longè diuersius, quam mundus, id faciam. Mundi milites armis æreis induti pugnant: Dei milites inermes. Mundi milites cibi farcina & potus onerati, Dei autem neque sacculo neque pera. Mundi milites ciuitatibus dominantur promittentes & prouocantes in bellum: Dei autem pacem gratis illis offerentes. Igitur si accesseris ad expugnandam aliquam ciuitatem, cum eaque fœdus aliquod velis inire, id sit primum, vt pacem illi offeras. Erat enim huius mundi ciuitas vitijs circundata: quam egregiè depinxit egregius ille vates, dicens,
Prouer. 14. Præcipita domine, diuide linguas illorum, quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate. Die ac nocte circundabit eam super muros eius iniquitas, & labor in medio eius & iniustitia. Et non defecit in plateis eius vsura & dolus. Hæc & alia plura hac nostra tempestate in mundo reperies: quandoquidem iam iniquitas, vsura, & dissensio, in eo sic creuerint, vt altissimas egerint radices. His vitijs non nisi pace possumus mederi. Pace nanque ciuitas mundi & eius murus destructa manebunt: quam si illi oppoſueris cito ruinam mundi vanitas minabitur. Sed iam ad contextum. *Et si ibi fuerit filius pacis requiesset super illam pax vestra.* Filius pacis phrasis Hebræa est, sicut dicitur Hebraico more filius nuptiarum, filius mortis, & eiusdem ritu dicitur filius pacis, dignus pace & vacans pacẽ, salutatio vestra fortietur effectum, nam in habente pace augebitur: si autem non habens fuerit dispositus, dabitur ei. Obserua autem si iuxta
Philip. 4. Apostoli dictum pax omnia mundi præclara & excellentia præcellit, & exuperat omnem sensum, aspice nunc quam diuite & affluenti bono discipuli Christi suos ditẽt hospites. Discamus hoc loco seruos Christi pauperes hospitio excipere: quandoquidem excipientibus liberalem & magnificum se ostendit tribuens illis pacem, in cuius comparatione omne aurum & argẽtum tanquam stercus venit reputandum. Logè aliquid præstantius & excellentius à Christo tribuitur illis, qui eius pauperes discipulos excipiũt: quã sit id, quod ipsi discipulis subministrant. Huius rei appotisimũ exemplum est in scriptura sacra. Nam cum Abraham Angelis, qui domum venerunt, peregrinorũ vestibus indu- *Genes.* 18.
ti, vitulã, butyrum, & panem submistraret: ex Dei parte ipsi illi promiserũt filiũ dilectissimum Isaac suæ domus & posteritatis hæredem. Fœnore etiam Deus Saræ rependit laborem & diligentiam, quam in submistrando cibo hospitibus posuerat: quandoquidem ab opprobrio sterilitatis liberauit, & talem filium concessit. Plus angeli de- *Genes.* 19.
derunt Loth, quam ipsi ab eo acceperunt: siquidem pro solutione cœnæ, vitam tribuerunt: cum eum liberarent, ne in Sodoma periret. Plus etiam Raab dederunt speculatores Israel quam ipsa eis, siquidem eam *Iosue.* 7.
suosque omnes sui gratia à morte liberarunt. Accedit his beneficiũ factum ab Eliseo Sunamitti illi, quæ quoniam ipsum excipiebat *4. Reg.* 4.
in domo, filium Deus illi concessit, postea vero mortuum Prophetæ oratione suscitatum. Maiori etiam beneficio Elias viduam illam *4. Reg.* 17.
cumulauit, nam pro cibi ministratione abundanti farinæ copia & olei domum implebat. In hoc enim facilè poteris cõtemplari, quam liberalis largitor sit Deus, quanta liberalitate & magnificentia eis vtatur, qui charitatem & amorem erga Christi pauperes & peregrinos ostendunt. Sed hoc vnum sciant omnes qui prædicatores suos hospitio recipiũt, quòd sicut dominus benedixit domui Obededon, *2. Reg.* 6.
quia arcam domini suæ seruauit: ita benedicet domui prædicatores Euãgelij suscipienti. Tanto enim dignior est sanctus prædicator quam arca Dei, quanto dignior est Christus, existens in prædicatore, virga & virga existentibus in arca. Obseruãdum quoque est, quod boni vocantur hic filij pacis: qui adeo digni erant: vt exciperent pauperes hospitio. Homo nanque potest esse dignus aliquo bono diuino dupliciter: vel secundum præsentem iustitiam, vt non prædestinati qui boni sunt ad tempus: vel secundum firmam Dei sententiam sicut prædestinati, qui licet mali sint aliquãdo, finaliter tñ boni futuri sunt. Vtroque autem modo potest aliquis intelligi dignus, cũ vtrisq; Deus conferat bona tanquã dignis, magis tamen videtur dicendum de prædestinatis,

stinatis, & quod de his tantum intelligatur: quia Deus omnia facit, propter eos. Sicut enim in natura priuatio non est nisi propter formam, & imperfectum propter perfectum: ita Deus omnia quæ facit, facit propter prædestinatos, quia illi soli sunt quos elegit, ante mũdi constitutionem. Pax vero importat omne bo-
Ephes. 1. num. Christus tamen non iussit illam imprecari, prout importat omne bonum naturale & humanum: sed solum prout importat vitam æternam, quæ est verum bonum. Vnde pax Christi non est pax absoluta: sed specialis pax, quæ vocatur, pax Christi, vt dicit Pau-
Philip. 4. lus, & pax Dei quæ exuperat omnem sensum, &c. Et ideo Christus specialiter pacem suam vocabat: innuens, quòd præter illam esset alia pax, ideo dixit.
Ioann. 14. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, nõ quomodo mũdus dat, &c. Hæc enim pax in illos qui digni erant veniebat, nam merito Apostolorum imprecantiũ eis pacẽ, disponebantur efficatius ad vitã æternã. Sequitur. *Sin autem ad vos reuertetur.* Primò quia Christus certos & indubitatos faciebat discipulos, quod oblata illa pace, qui dignus esset statim eos erat receptaturus: quia si aliquis esset indignus, & oblata pace repelleret eos: putarẽt certè quod oblatio pacis nullius tam esset momenti, vt hospitium & reliqua necessaria inuenirent. Ideo Christus dixit eis, Pax vestra ad vos reuertetur. Id est adhuc erit locus, vt ab alijs hospitium petatis, quia quicunque dignus fuerit, oblata pace excipiet vos, & hoc est reuerti pacem ad vos: non enim perijt virtus huius pacis oblatæ, licet interdum eam inutiliter offeratis, propter eorum indignitatem, quibus offertur. Secundo potest accipi quantum ad meritum Apostolorum: ac si diceret. Vos offertis illis pacem: sed illi audire verba vestra nolũt, nec recipere pacem, quam illis gratis offerris. Nihil perijt quoad meritum vestrum, ac si id compleretis, quod firmo animo disposueratis. Si nullus aud re velit prædicatorem, ipse prædicator sine fructu non erit: quia ad eum pax reuertitur, quia ipsi à domino pro suo labore tribuitur. Et hoc dictum est, ne Apostoli putarent meritum eorum amitti propter indignitatem audientiũ. Vtroque modo prædicator apud Deum meretur, siue recipiatur ad prædicandum, siue non: cum Deus non consideret, quantum vtilitatis cum prædicatione, siue alia bona facientes proximis attulerimus: sed qua mente quoue animo, hunc laborem susceperimus. Cum aliquid vtilitatis labore nostro fuerit collectum, id non nobis sed Deo est tribuendum, tanquam totius boni fonti perpetuo scaturienti, qui sermoni & operi nostro virturem cumulat: quique audientium corda vehementius incitat, & prouocat vt opus & labor noster non frustretur. Ad nos itaque reuertitur pax quam obtulimus, si audientes eam noluerint. Tertiò dicit, ad vos reuertetur, quia necesse erat pacem datam ad datorem reuerti: ne forte prædicator ita accensus, & inflammatus signo impatientiæ notaretur: eo quòd non reciperetur pax quam ipse offerebat, ideo ad se ipsum reuerteretur pax, erat necesse, vt suæ impatientiæ mederetur. Ac si diceret. Si non susceperint pacem à vobis oblatam: vobis eam sumite, ne in nolentes vos excipere aliquantulum irascamini. Sic Iacobus & Ioannes cum venirent ad quẽdam lo- *Luce.* 9.
cum Samaritanorum, cumque hospitij beneficium nollent tribuere, ita fuerunt commoti & incitati, sic vt Christo dicerent. Vis dicamus, vt descẽdat ignis de cœlo, & consumat illos: nemo enim nouit quanta sit rabies, quãtusque furor, Euangelicam pacem multo sudore gratisque oblatam reijcere & contemnere. Rediret ergo pax vestra ad vos, ne turbati irascamini contra tantæ pacis cõtemptores: sed placato & tranquillo animo reliquum operis vestri adimplebitis. ¶ Quarto redibit ad vos, vt inteligatis, malum alienum in vestrum commodum redũdare: ac ideo vos esse contemptos, ne ex prospero prædicationis euentu inflaremini. Datus est Paulo sti- *2. Cor.* 12.
mulus carnis, vt eum colafizaret, ne magnitudo reuelationum illum extolleret. Sed profecto potentior est fœlix prædicatio vt cõcionatorem inflet, quam reuelationũ magnitudo: & acutior stimulus est ad reprimendam superbiam, ab auditoribus negligi, quam carnis nostræ sarcina. Sed quid essent facturi, in domo qua excepti essent nunc docet. *In eadem autẽ domo manete.* Vt manus & clarius eluceat vestræ sanctitatis testimonium. Facile nanque est per breue tempus sanctitatis speciẽ simulare: per longum autem difficile. Admiratus enim hospes vestrã sanctitatem negotium Euangelij promouebit. Præterea quia futura erat discipulorum Christi tam suauis mirabilisq; cõuersatio, vt reliqui ciues eos hospitio recipere cõtenderẽt, ita vt quis rãtis hospitibus vellet frui: ne contẽtionis & diſidij oc-

Universidad de Deusto
Biblioteca

casio detur, iubeo vos à primo hospite nō discedere. Denique quia vester animus est, hospitem vniuersis bonis affluentem efficere, vt meæ benignitatis & liberalitatis dignus sit: vt per vos magis in me mereatur: apud eum manete. *Edentes & bibentes quæ apud illos sunt.* Sicut dominus ad virtutem indagandam præmijs cœlestibus nos promouet, ita se cum fragilitate nostra componens, præsentium remuneratione vult nos alere & sustentare. Quia abdicationem rerum temporalium in mediū proposuerat, nunc de necessarijs prouidet, & facultatem tribuit, vt edant, & bibant: non omne præmium differens in aliam vitā. Difficile nanque videtur hominibus, vt spem periculis emant: damnoq; præsentium futuræ ætatis lucrum sibi adquirant. Nō est igitur quòd de Deo conqueraris, nec habes minus quòd excuseris: omnium nāque rerum speculator & æquissim⁹ arbiter & virtuti dedit premiū, & infirmitati remedium: vt præsentibus sustineatur infirmitas, & virtus futuris retributionibus firmetur. ¶ Aduerte autem Christum hoc dixisse non præcipiendo, sed permittendo seu concedendo: neque de quocunq; cibo aut potu necesse est hoc exponi, cum interdum studiosius sit à quibusdā abstineri. Idcò non videtur iubere, vt omnia talia assumant: sed exhortatur potius vt sufficiāt apposita & non quærantur superflua. ¶ Ostendit præterea locus iste viros spirituales à ciuibus & populo esse sustentandos: ne Mariam desinant inuiti & ad Marthā confugiant. Sic in Exodo legitur quòd Aaron & Hur sustinebant manus Mosi orantis pro populo Israel. Rationem autem cur comedere & bibere deberent discipuli subdit dominus dicens. *Dignus est enim operarius mercede sua.* Dignus est enim prædicator verbi Dei, qui spirituali alimonia animos pascit, qui angelorū cibum ministrat, quiq; verbum Dei edulium & condimentum, omni nectare & ambrosia suauius ac dulcius omnibus manducandum apponit, vt ipse etiam ab eis corpori necessaria cibentur, vt beneficium mutuum collatū diutius possit permanere. Ideo Paulus. Dominus ordinauit his qui Euāgelio deseruiūt, de Euangelio viuere. Et rursus. Si vobis spiritualia seminamus, non mirum quòd carnalia metamus. ¶ Expende etiam quòd cibus & potus non principalis merces aut finis vltimus prædicationis est, aut cuiuscunque ministerij spiritualis: quia temporale bonū sit premium spiritualium operum. Sed hæc temporalis merces secundario & accidentaliter, debet intendi: quia sine corporali alimento vita hæc firma stare non potest & per consequens nec prædicatio exhiberi. *Nolite transire de domo in domum.* Ne ex illis ædibus in alias trāslatis, quasi iam fastidito priori hospitio aliud latius opulentius & delicatius quæratis. Docet Christus animi stabilitatem: ad quam quidē multum confert loci stabilitas. Impossibile est hominem qui aliquo in loco tranquillè & quietè non fuerit, aliquid firmum in animo secum stabilire: nam qui ægritudinem animi de loco in locum migrans, effugere nititur, est veluti qui propriam vmbram fugere conatur. Se ipsum fugit, locum mutat, non animum, eundem vbique se inuenit, se ipsum circumfert: sicut lædere solet, ægrum qui circum ferendo concutit. Ideoque infirmitatem & onus animi tui depone quia proprio motu tibi noces. Lapis quadratus stabilis est: sic homo bene compositus & ordinatus stabilis est, è contra vero instabilis qui ictu oculi consilium mutat, & à quocunque vento huc & illuc impellitur. Planta enim quæ hic & illic sæpius plantatur non profundas radices emittet: nec in altum nimis propagabitur. Quapropter in Ecclesiastico dicitur. Si spiritus potestatem habentis super te ascenderit locum tuum ne dimiseris. Et iterum. Confide in Deo & mane in loco tuo. Apostolus etiam hoc idem suadet. Fratres stabiles estote & immobiles. Et rursus. Rogamus vos fratres vt operam detis vt quieti sitis. Scitis quæmadmodum oporteat imitari nos quoniam non inquieti fuimus inter vos. Vagantes vero & inquietos ambulantes de loco in locum arguit. Paulus loquens de quibusdam mulieribus. Otiosè discunt circuire domos. Idem Ieremias dixit. Dilexit mouere pedes suos & non quieuit: & domino non placuit. Et in Prouerbijs etiā habetur. Sicut auis trāsmigrans de nido suo: sic vir qui reliquit locum suum. Sicut auis transmigrans de loco suo damnū accipit in pullis suis: sic homo relinquens locum suū in bonis suis. Semei egrediens Ierusalem occisus est. Si domi esset fortitan non mortem obiret. Hanc autem animi inconstantiam, & corporis mutabilitatem à peccato prouenisse & ab eius pessima radice emanasse expresse Ieremias affirmat in Trenis. Peccatum peccauit Ierusalem: propterea instabilis facta est. Frigoris tre-

Exod.17.

1. Corin.9. ibidem.

Eccles 10.

Eccles. 11.

1. Cor.15.

1 Thess. 4

2. Thess.3.

1. Timot.5.

Ierem.14.

Prouer. 27.

3. Reg.2.

Thren. 1.

ris tremor & febris acuta à deprauato corporis humore procedunt: cum in te & in corpore tuo infirmitatem & malum humorem habeas, hinc hæ mutabilitates prosiliunt. Ideo

Iob.11. Sophar Naamathites dixit Iob. Si iniquitatē quæ est in manu tua abstuleris à te, & nō māserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc leuare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis. Atque ita de sanctissimo Ioanne Baptista qui à visceribus matris sine macula & peccato fuit plenus gratia & spiritu sancto di

Matth.11. xit Christus gentibus prædicans. Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? hoc est peccatoris signū. Qui autem ab vtero materno gratia plenus & sanctificatus fuit non inconstans, nō mutabilis est. Nolebat Christus discipulos esse mutabiles, nec vt leuiter aliam domū eligerent, sed vt contenti essent his, quæ illis apponebantur. *Et in quācunque ciuitatem intraueritis, & susceperint vos manducate quæ apponuntur vobis.* Contenti sitis his quæ ministrātur, neque quidquā aliud petite: ne materiam scādali hospitibus tribuatis: qui si vos viderint nimis cibo indulgētes, malum exemplum à vobis accipiēt, & sermones vestri nullum fructum reportabunt. Dignus est operarius mercede sua. Atque ita iustum, vt post laborem prædicationis aliquid edatis quandoquidem sine corporali alimonia vita diutius stare nō poterit. Illud autem vobis commendo vt sobrij sitis. *Et curate infirmos qui in illa sunt.* Nam si miracula non facerent, & cuilibet intuenti ob oculos ponerent difficile ciues crederent cœlestia diuina & ad mirabilia, quæque humanæ mentis captum superabant, vt erant ea quæ à discipulis prædicabantur. Et ita Marcus inquit, quòd profecti prædicauerunt vbique domino cooperante & confirmāte sequentibus signis. ¶ Obserua etiam curam quam Christus habet infirmorum: quandoquidem discipuli populo prædicabant, & illis commendabant curā infirmorum. Idem saluator fecit, vt is qui opere

Mar.16.

Ioann. 5. & sermone prædicabat cum die festo ascēdit Ierosolymam, primum quòd fecit fuit visitare infirmos, & sic in piscinam Bethsaidā abijt curaturus infirmum, qui triginta octo annorum spacio graui infirmitate laborabat. Sic & alibi cum prædicationem finiret, ingressus est ad visitandam infirmam quæ acutissima

Lucæ.4. febri laborabat (quę erat socrus Simonis) quā quidem in pristinam sanitatem restituit, his pijs operibus Christus suam doctrinā magnificabat: cum simul sermone & opere prædicaret. Cum Martha & Maria fratrem suum Lazarum infirmum domi haberent, certiorē Christum fecerunt. Ecce quem amas infirmatur. Cur vos non tenditis ad illum sicut regulus, & Centurio, & Chananæa, & alij? Isti non veteres sed nouitij sunt in seruitio Dei, nos autem quæ lumine diuino illustramur, illud scimus, plus dominum eo gaudere vt infirmo seruiam⁹, & necessaria ministremus. Vnde in

Eccles. 7. Ecclesiastico habetur. Non te pigeat visitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis. In die autem iudicij inter alia opera misericordiæ de visitatione infirmorum & corū cura interrogabuntur homines: nam peccato

Matth. 25. ribus dicet Christus. Infirmus eram & nō visitastis me: quòd enim vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Hoc opus misericordiæ illi valde placet, qui videns nos infirmos miseros & ægrotantes visitauit nos oriens ex alto,

Matth.4. Et hoc officium alacri animo ipse exercebat: nam cum ad se claudi, cæci, paralitici: & alij multi venirent, omnes curabat, & sanabat.

Iacob.1. Vnde beatus Iacobus. Religio munda & immaculata apud Deum & patrem hæc est. Vi-

Iob.5. sitare pupilos & viduas, in eorum tribulatione. Et beatus Iob dixit. Visitans speciem tuam non peccabis. Nam si opus misericordiæ est

Aug. serm. 25. de verbis Apost. esurienti dare cibum & potum sitienti, & nudum operire: quanto magis infirmū visitare, & ei subuenire? Incolumitas corporis maximum & præstantissimum bonū est inter res temporales: quare qui salute priuatur, maximo bono caret, & quia maiori misericordia is vtitur, qui infirmum visitat, quam esurientem. Nam cum bona valetudine omnia mala

1. Reg. 30. corporis facilius tolerantur. Dauid sanctus cum infirmo illi Ægyptio subueniret, ab eo scire meruit vbi erant Amalechitæ & victoriam obtinuit: ille autem qui crudelis cum illo fuerat, suæ crudelitatis præmium tulit victum esse. Sed de his alias, nunc ad contextum reuertamur. *Et dicite illis. Appropinquabit in vos regnum Dei.* Hoc non solum præcipit vt infirmis dicant: sed omnibus. Iudæi tempus illud expectabant in quo Messias esset temporaliter regnaturus & ipsi dominaturi essent suis hostibus, & omnium regum imperium habere deberent. Ita dixerunt duo discipuli. Nos sperabamus q; ipse esset redempturus Israel. Et etiam die Ascensionis ab illo quæsierūt. Dñe si in tēpore hoc restitues regnū Israel?

Luc. 24.

Act. 1. Deus autē volēs illos à terrenis separare, & ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

cœlestia promouere, aliud regnũ non terræ sed cœli prædicari iubet. Instat (inquit) regnũ cœli, tex cœlestis, leges cœlestes, opes cœlestes, & ciues cœlestes. Instat iam tempus in quo hac misera & terrena patria vita inuenia
Roman. 5. tur, quæ fuit hactenus in cœlo. Hæc sunt nun cia ram excellẽtia & diuina vt indignũ sit ea silẽtio præterire. Dominabatur mors ab Adã vsque ad Mosem non solũ in Iudeis, sed etiã in gentibus. Dominabatur mors non solum quia homines corpore moriebantur, sed ani-
Roman. 6. mo: imo etiã quia ea vita qua viuebant, adeò vexabatur langoribus & mille tormentorum generibus, vt penè mors deberet appellari. Dicit ergo dominus discipulis, Prædicate iam aduenire tempus, in quo destruetur peccatum, in quo destruetur corpus & machina
Hebre. 2. peccati, in quo languores nostri sanentur per Euangelium: in quo diabolo destructo, qui imperium peccati tenet, & ipso peccato exterminato, ingrediatur sempiterna iustitia,
Roman. 6. qua ingressa regnabit in nobis Deus. Et quia
Daniel. 9. per Christi mortem vetus homo noster cruci fixus est, iniquitas abolita, & dæmon eiectus & mors Christi nondum erat exhibita, sed in breui exhibenda. Ideo dicit appropinquabit,
Tit. 3. nondum omnino venit. Expende etiã quòd eleganter dicit appropinquabit regnũ vobis, non vos illi: quia nõ ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos venit, sed secundum suã misericordiam. Præterea eleganter dicit appropinquabit: vt intelligamus, non multo labore esse opus vt ad illum nos accedamus. Cum vero dicit regnum Dei, nemo videtur esse, qui celeri cursu, vlnis apertis, brachijs extentis, tãtas & tam supernas diuitias non desideret.
Culpæ autem nostræ id imputabitur, dummodo regnum ad nos metipsos veniens, suauissimis amplexibus non exceperimus. Habent ergo prædicatores quid possint concionari. Summa enim hæc est. Regnum iam venit: nihil deest, quominus reges sitis, & non mundi reges, sed cælestes, nisi vestra impedierit volũtas. Præterea appropinquabit his qui ad bonum susceperint, qui vero ad malum ad confusionem, & condemnationem. Si in carcere simul iusti & facinorosi sint detenti, iudexque iustus & æquissimus ad iudicandũ venerit nonne iustos saluos & incolumes dimittet, malos autẽ & facinorosos dignis suorum operum supplicijs condemnabit. Sic regum Dei vtrisque appropinquat: aliis ad coronam diuinam, alijs autem ad damnationẽ æternam. Hactenus Christus cum discipulis habuit & egit, quid dicturi, quidue facturi essent in ciuitatibus, vbi eos suscepissent. De alijs ciuitatibus qui Christi prædicatores nollent suscipere, subdit dicens. *In quamcunque autem ciuitatem intraueritis, & nõ susceperint vos exeuntes in plateis eius dicite. Etiam puluerem qui adhæsit nobis de ciuitate vestra extergemus in vos.* De hac excussione pulueris in præterito capite diximus, & exposuimus. Nunc autẽ aduertendum vltra ea quæ ibi enarrauimus, quòd in tribus casibus excutiebant puluerẽ. Primus erat, si nemo eos vellet hospitio recipere, quod quidem factum magna erat iniquitas. Signũ nãq; erat, quòd nõ solũ Christi verbum nollebant audire per apostolos sed etiã nec vnã solã virtutẽ habere: cũ nec; vni hominihospitalitatis beneficiũ vellẽt tribuere. Secundus quado non audiebant verbũ eorum, nec sinebant eos prædicare. Quia licet aliquis eos hospitio susciperet, reliqui tamen erãt peruersi qui eos nollebãt audire. De his duobus casibus patet in Matthæo & Marco, qui di- *Matth. 10.*
cunt. Quicunque non receperit vos, nec au- *Marc. 6.*
dierit sermones vestros, &c. Terti⁹ casus erat si in aliqua ciuitate longo tempore prædicarent, illis vero audientibus verbum eorum & miracula videntibus si nullus in Deum vellet cõuerti, signum erat eorum damnationis: & tunc recedebant Apostoli & discipuli Christi, cum eorum prædicatio facta esset inutilis, tuncque excutiebant puluerem in signum damnationis. Nunc autem rogo quot erunt ciuitates & vrbes, quot villę in quibus frequẽter Dei verbum prædicatur, à præclaris concionatoribus, nunquam tamen in Deum cõuertantur? Iure quidem optimo & nos qui prædicationis officio fungimur, in multis ciuitatibus Hispaniæ possemus puluerem excutere: quæ non solum nõ audiunt, sed illis detrahunt, & persequũtur. Dauid misit olim nũcios ad Annon regem filiorum Ammõ vt cõ- *2. Reg. 10.*
solaretur eum in morte patris suis Naas, Annon verò eos derisit, & medias vestes præscindens barbamq; dimidiam, propter quòd eos Dauid destruxit, & contra eos bellum iniuit. Sic etiam Deus suos prædicatores nũc in mũdum mittit, mundus autem beneficio super addito eos inhonorat. Nonne Deus puniet istos? Remissius Sodomis in die iudicij aget, quam istis ciuitatibus, vt Christus hic dicit, de quo estatim videbimus. Sic Deus hos odit, vt puluerem ciuitatis eorum, adhærere pedibus

pedibus Apostolorũ minimè patiatur. In nostram verò eruditionem admoner locus iste, nil nobis cõmune esse cũ mũdo: ita vt nec pul
Genes. 14. uis adhæreat nobis. Noluit Abrahã ditari à rege Sodomorum qui plura dona offerebat illi, & tamen tunc accepit decimas à Melchisedech sacerdote Dei. Sic etiam Rebecca accepit aures aureas & armillas à seruo Abrahæ.
Genesi. 24. Nonnè pater Rachel qui diues erat, habebat brachialia & monilia vt imponeret filiæ suæ? tanta erat eius negligẽtia, aut auaritia, vt filiæ ornamẽta nõ daret? Sed Rebecca noluit auro Bathuelis ornari, non sunt ei ornamenta digna hominis barbari. Sed domus Abrahæ or-
Iosue. 7. namentis vult componi. Iosue etiam noluit vt Israel ditaretur diuitijs Ierico, & Achã la-
1. Reg. 15. pidatus est quia is voluit diues fieri. Et Saul quia de his quæ erant Amalech accepit cõtra domini præceptũ regno priuari meruit. Omnia ergo quæ sunt mundi longo spatio relinquamus, & nihil mundi in nobis remaneat, nedum puluis. *Tamen hoc scitote quoniam appropinquauit regnum Dei.* Nihilominus quan-
uis derelinquerint impiam ciuitatem discutientes puluerem non desinunt veritatem eis denuntiare: non quòd induratis corde & incredulis proficiat, sed ad maiorem illorũ dãnationem. Ab hac igitur ciuitate discedamus nedum puluerem in nostris calceis portem⁹. De hoc autem volumus ex parte Dei vos certiores fieri, quòd appropinquauit in vos regnũ Dei. In die enim iudicij hoc vobis in maiorem damnationem seruiet, nos enim tunc aduersus vos resurgemus clarissimumq; testimonium veritatis elucidabimus dicentes, vobis fuisse prædicatum Euangelium: illud autem reiecisse. Hinc infertur incredulis etiam Euangelium esse prædicandum, vt coram superno iudice nullam excusationem habeant.
Isti nanque discipuli cum iam pro comperto haberent Euangelij prædicationem his nihil debere prodesse nihilominus Euangeliũ illis
Matth. 5. annunciant Deus nanq; dignis & indignis iu-
Mar. 6. stis & peccatoribus solẽ & aquã mittit, aliaq; ampliora & pinguiora beneficia. Sciebat Ioannes Baptista suam doctrinã nihil Herodi profuturam esse & obstinatã eius mentẽ cernebat nihilominus tamen arguebat Herodem.
Matth. 23. Quomodo enim propheta & plusquã propheta hoc ignorabat? & Christus qui verus Deus erat, non ignorabat obstinatos animos Phariseorũ sed arguebat eos. Ideoque etiã si prædicator euidenter cognoscat suam monitionem non prodesse, tenetur etiam ad id q; sui officij est, vitia detestari & male dicere, Sed ad alia progrediamur. *Dico vobis quia Sodomis remissius erit in die illa, quàm illi ciuitati.* Poterant se Sodomitæ aliqualiter excusare, quia ex corrupta carne geniti, & in peccatis concepti illam exercandam iniquitatem perpetrassent. Sed quæ excusatio conuenit ei, qui Euangelium nõ recipit: lege & perlege Euãgelium, quid in illo inuenies, nisi purã & meram sanctitatem? quid nisi cultũ Dei & amorem proximi? Quid quod à ratione distet, vel ei non fuerit consentaneum? si quæ autẽ sunt, quę dissentanea videantur, ea supra rationem & captum nostrum sunt, non contra rationẽ. Igitur Euangelium, de se dignum erat vt acciperetur. Et vltra hoc hæc tam suauis & diuina lex non solum prædicabatur ab Apostolis, sed ab ipso Deo qui dixit. Non vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Non ergo qui audiebant auribus *Matth. 10.*
suis hominum vocem hominum solum sentiebant virtutem: sed spiritus sancti efficaciã: his addebatur miraculorum claritas & maiestas, quæ repugnantem intellectum captiuare solent. Inexcusabiles ergo sunt omnes, qui euangelium non suscipiunt, & iudicio meo non homines sed immanes bestiæ tales sunt vocandi. Sic iuxta delicti magnitudinem & grauitatem dignas pœnas exoluent, & terribile patientur iudicium. Maior itaq; erit istorum pœna, quàm Sodomorum. Quia cæteris *Genes. 19.*
paribus maior est damnatio fidelium, quam infidelium: & tantò maius est peccatum, quò maior gratia offertur, & spernitur. Sodomitæ autem non viderunt miracula, nec prædicationem adeò efficacem, vt fuit apostolorum. Rursus qui non receperunt Apostolos non videntur minus peccasse, quam Iudæi tẽpore Ezechielis. Tamen de illis ait Ezechiel, q̃ So- *Ezech. 16.*
doma non peccauit dimidium peccatorum illorum. Item Sodomitæ transgressi sunt legem naturalem, duntaxat: isti vero legem naturalem atque diuinam. Aduerte autẽ quòd posuit Christus hic peccatum Sodomorum, & eorum punitionem, potiùs quàm aliorum peccatorum, vt intelligas, idem Deum facturum cum his qui peregrinos & aduenas non susceperint quia Sodomitæ crudeles erãt hospitibus: sic dicit Iosephus in libro primo anti- *Iosephus antiquitatum. cap. 19.*
quitatum. Paulus vocat illos sine misericordia. Et Hebræi dicunt vxorem Loth conuersam fuisse in statuam salis: nam hospitij nocte

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum Loth & hospites sancti cœnarent, non apposuit sal in mensa, etiam cum mariti petitione, nedum eos cœnantes poterat aspicere.
Ezechiel 16. Ezechiel inquit, vnum ex peccatis Sodomæ idq; grauissimum fuit, manum pauperi & egeni non aperuisse. Non desunt viri docti non contemnendæ autoritatis qui dicant Deũ Sodomitas obcæcasse, plagam & tenebras in Ægyptũ misisse, propter statuta & leges quæ stabiliebant, vt peregrini non exciperentur, & cum exceptis eisdem velut mancipijs agebãt. Si aliquis verò charitate in peregrinos vtebatur, hunc crudeliter persequebantur: & propterea Deus omnes destruxit. Cum igitur hi qui nec apostolos nec Christi discipulos volebant excipere, crudeles etiam se peregrinis & pauperibus ostenderent, iustum erat vt crudelius in eos animaduerteretur, quandoquidem sanctos viros à suo consortio repellebãt. Ideo Christus hic Sodomorum attulit exemplum, priusquam aliud. His etiã illi addebãt peccatum nefarium & inexpiabile, & ita grauissimi peccatores coram Deo videbãtur, vt
Genesis. 1. ipse Deus dixerit. Peccatum eorum aggrauatum est nimis. Et ita vt clarius ostẽderet, quã graue esse peccatum apostolos non suscipere, nec eius audire doctrinam, in exemplum attulit Sodomitas, qui cũ sic in iniquitate & peccatis excelluerint non tam grauiter punientur, sicut hi, qui Christi discipulos contempserunt. Et cum hęc diceret, cœpit exprobrare illis ciuitatibus apud quas sæpius prædicauerat, & miracula multa fecerat, dicens. ***Væ tibi Chorozain, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim, in cilicio & cinere pœnituissent.*** Chorozain & Bethsaida ciuitates erant in Galilęa in litore maris positæ, vbi Christus sæpius prædicauerat, & miracula fecerat. Bethsaidæ nati
Ioann. 1. fuerunt quinque apostoli, scilicet, Petrus, Andreas, Ioannes, Iacobus, & Philippus. De Petro, Andræa, & Philippo dicitur in Euangelio Ioannis. Erat autem Philippus à Bethsaida ciuitate Andreæ & Petri. De Iacobo autem & Ioanne non apparet: quia tamen erat
Lucæ. 5. socius Petri & Andreę in piscatione vt supra vidimus, creditur ex eodem fuisse oppido.
Tyrus & Sidon duæ ciuitates erant in Syria in terra Fœnicis non multum distantis ab Ierusalem. Tyrus celebratissima ciuitas est in veteri instrumento decantata, præcipue ab
Esaiæ. 23. Esaia. Ditissima erat ad quam magna mercium copia perueniebat: aqua vndecunque circundata, quemadmodum nunc Venetiæ, vsque ad tempora Nabuchdonosor & Alexãdri Magni, ad quam debellanda opus fuit totum illud spatium arena & lapidibus implere, distans à Sidone viginti leucas, quæ vulgo nunc appellatur Sayeto. Voluit autem Christus his ciuitatib⁹ exprobrare, scilicet, Chorozain & Bethsaidæ, male dicendo: nõ inquam optando, aut inferendo malũ, sed futura mala annuncians. Primò vt isti vitam in melius conuerterent, talia audientes. Secũdo ad exhibendum exemplum audientibus, & nobis ne nos in talem incideremus ingratitudinem & impudentiam, vt audito Christi verbo in saniorem mentem redeamus. Tertiò ex commiseratione quadam. Quarto vt ostenderet futura præscire. Prædicebat autem hæc Christus, vt quando postea euenirent, clarius cognosceretur illa præcisse. Sic discipulis dixit,
Ioann. 14. Hoc dixi vobis antequam fiat, vt cum factũ fuerit credatis. Porrò, væ, cõminatio est æterna, & interitum ęternũ significat, iuxta sanctorum patrũ Hieronymi, Chrysostomi, & Gre-
Hier. in præc. 21. Chrysost. hom. 60 in Matt. Greg. homel 9. in Ezechie. gorij doctrinam. Virtutes autem vocat miracula quia sunt à virtute infinita, & hæc miracula facta sunt plurima in his ciuitatibus, quę si in Tyro & Sidone olim fuissent facta incinere & cilicio pœnituissent. Potest autem istud aduerbiũ olim referri ad præcedentia vel sequentia. De primo quòd intelligatur in his ciuitatibus factas fuisse virtutes, quia iam diu erat q; Christus non prædicabat in eis. De secũdo vt dicatur, q; olim egissent pœnitentiã. Ac si diceret. Licet sint ciuitatss gentiũ, si prædicatũ esset in eis egissent olim pœnitẽtiã, scilicet, nõ facerẽt eã nũc id est diu postquã prædicatũ esset, sed olim, id est immediatè post prædicationem. In quo significatur q; facilitei ad Deũ se conuerterent. Recederent inquam ab iniquitatibus suis, assumendo opera pœnalia & satisfactoria, induentes ciliciũ & cinere se operiẽtes. Cõsuetudo nanq; erat antiquis, vt pœnitentes induerẽt ciliciũ, & sederent in cinere, vt fecit rex Niniuitarũ & Dauid dixit.
Ioan. 3. Psalm. 68. Iudi. 4. Posui vestimentũ meũ ciliciũ. Et filij Israel cũ obsessa esset Bethulia ciliciis fuerunt induti, &c. Vbi sunt qui dicunt, ad pœnitentiam nõ requiri dolorem, sed sat esse vitæ nouitatem, cum ex domini ore audias pœnitentiã fieri in cinere & cilicio, vt per exteriora hæc signa, cordis intimus dolor significetur? Quẽadmodum exultãtes & gaudẽtes caput vnguẽtis vngebant, faciẽ lauabant, & corpus nuptialibus vestibus

vestibus adornabant: ita qui dolore & pœnitẽtia cõtristabãtur, cinerẽ in caput spargebãt, sumebantq; pro voluptatibus & delicijs ciliciũ. Expẽde etiã quantũ malũ sit bonis à Deo acceptis nõ bene vti: nã istæ ciuitates ob hanc in Deũ ingratitudinẽ exprobrãtur à Christo. Vtinã & tibi nõ similiter cõtingat, qui amplio
Psalm. 118. rib⁹ donis auctus, ac locupletat⁹ es. Vnde Dauid in Psalmo orabat Deum dicens. Auferà me opprobrium & contemptum. Sed quid
Ambro. ser. 3. in psalm. 118. ais Dauid? Nonne contẽptibilia & plena opprobrijs elegit Deus? quomodo ergo dicis auferà me opprobrium & contemptum: cum contemptus, optimus sit propter Deum acceptus, & sancti etiam contemptum nõne desiderabant? Considera quod Deus elegit mundi contemptibilia, non tamen Dei cõtemptibilia: illi nanque qui à mũdo contemnũtur, magni sunt apud Deũ: sed nõ qui contemnũtur à Deo. Caue nè Christo opprobrio sis, sicut isti Chorozaitæ & Capharnaitæ, quibus Christus exprobrat, cũ pœnitentiã non egerint. Exprobrari à mundo, optimũ est: à Deo autẽ, malum. Atque ab hoc opprobrio Dei liberari cupiebat psalmista, ab isto tu liberaberis, si pœnitẽtiam egeris, & gratus fueris Dei beneficijs. Rursus obseruãdum est, quòd nõ dicit comũctim, Væ vobis Chorozain & Bethsaida, sed diuisim, Væ tibi Chorozain, & Væ tibi Bethsaida, quia singulis sua propria pœ-
Galat. 6. na redderetur. Vnusquisq; enim (vt Paul⁹ ait) onus suũ portabit. Deniq; cur Christus prędicabat, ciuitatib⁹ nõ pœnitẽtiã acturis? Tyro autẽ & Sydoni, quas de peccatis cõmissis dolor
Roman. 11. erat subitur⁹, cur nõ prædicabat? Occulta hæc sũt Dei iudicia, & inuestigabiles viæ eius: Deo nemini est debitor. Præterea legẽ naturalẽ dedit Tyrijs & Sidonijs, in qua ante promulgationẽ Euãgelij cũ fide & gratia saluari potebãt: voluit autẽ Deus hãc gratiã præstare potiꝰ quam gentibus. Tamen post Christi Ascensionem in cœlos, prædicantibis Apostolis Tyrus & Sidon crediderunt. Sed iam Christum sententiam proferentem aduersus impias ciuitates audiamus. ***Verumtamen Tyro & Sydoni remissius erit in iudicio, quam vobis.*** Minorem pœnam sustinebunt quia ipsi non acceperunt legem, nec illis fuit prædicatum sicut vobis. Iudæi deteriores erant gentibus, quia isti naturalem legem transgressi sunt: Iudæi autem hanc legem naturalem & Mosaicam, & beneficia & documẽta dñi spreuerũt, de illo nimis gloriantes, quòd filij essent Abrahæ & Israelitici generis. Seruus sciens voluntatẽ domini sui, & non faciens, vapulauit multis plagis. Ex his aperte colligitur, omnes in infer-
Lucæ. 12. no nõ æquali pœna esse puniẽdos. Sed vniusquisque iuxta demerita, alius intensius alius remissius torquebitur. Sicut enim in cœlo obiectiue omnes beati æquali gloria fruentur, quia omnes videbunt diuinam essentiam: nõ tamen subiectiue, quia vnusquisq; magis aut minus beatificabitur secundũ capacitatẽ meritorum: sic omnes in inferno æquales sunt, quantum ad carentiam diuinæ visionis, quia nullus in æternum Deum videbit, & in perpetuum cruciabuntur: tamen in pœna sensus & tormentorum punitione alius intensius & alius remissius cruciabitur, vt ex hoc contextu aperte colligitur. Sequitur. ***Et tu Capharnaum vsque ad cælum exaltata, vsque ad infernum demergeris.*** Intelligi potest de exaltatione in honorem per Christi prædicationem, nam magnifice & honorifice cum illa agebatur, cum Christus toties illic prædicasset, &
Matth. 8. Ioann. 4. Lucæ. 5. Matth. 9. Lucæ. 4. Matth. 4. tot miracula fecisset. Ibi nanque sanauit seruum Centurionis, & filium reguli, & paraliticum quem desuper tectum per tegulas intromiserunt, & mulierem menstruo sanguine laborantem & filiam Iairi suscitauit: ita vt Nazareitæ dicerent Christo. Quãta cognouimus facta fuisse in Capharnaum, fac hic, & in patria tua. Et in hac ciuitate cepit prædicare. Pœnitentiã agite: & ideò dicit, quòd fuit vsq; in cœlum exaltata, Christi videlicet prædicatione & miraculis. Vel hoc etiam intelligi potest de temporali exaltatione, quia hæc ciuitas excellebat omnes alias Galileæ vrbes magnitudine, nobilitate, & rerum omnium copia: de quibus gloriabatur. Quando verò ait, vsque ad infernum demergeris, potest intelligi vtroque modo dicto, scilicet, de damnatione habitatorũ eius, quia nõ egissent pœnitentiam: & sic realiter descenderunt in infernum. Vel de honore tẽporali: nã sicut magnis honorib⁹ fuit locupletata, quia superba & rebellis fuit ad nihilũ descẽdet: nã nũc nõ est ciuitas, sed tantũ manẽt fundamẽta antiquorum ædificiorũ, in qua vel septẽ vel octo domos piscatorũ inuenies. Ideo ad inferos descẽdes quia præceptis meis superbissime restitisti. Et quia exaltata es vsq; ad cœlũ meo hospitio, & meis signis atq; virtutibus tãtũ habes priuilegiũ, maioribꝰ plecteris supplicijs, quia his credere noluisti: vt pœna culpę respõdeat. Sicut homo tãto magis in cœlũ meret exalta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri, quantò minus de se in terra & humilius iu
dicauerit: sic in inferno tanto maioribus sup-
plicijs est torquendus: quantò in terra de se
magnificētius & sublimius existimauit. Ideò
Eccle. 12. Eccleſiasticus ait, humilia valde spiritum tuſi,
Abd. 1. quia vindicta impij ignis & vermis. Quapro-
pter in personam Dei Abdias de superbis ait.
Si exaltatus fueris vt Aquila, & inter sidera
posueris nidum tuum, inde detraham te, di-
Iob. 20. cit dominus. Iob etiam ait. Si ascenderit in cę
lum superbia eius, & caput eius nubes attigę
rit: quasi sterquilinium in fine perdetur. Ex-
pende etiam quòd sicut hæc Capharnaum,
quia maiora dona receperat, & superbia ela-
ta rebellis & ingrata fuit Deo, maiori pœna
cruciatur: sic etiam maiori pœna plectentur
qui maiora beneficia à Deo acceperint, si in-
1. Reg. 12. gratitudinis nota fuerint reperti. Nathā Pro-
pheta vt ostenderet Dauid sui peccati magni
tudinem, prius commemorauit beneficia &
dona, quæ ipse Dauid à Deo acceperat, dixit.
Ego vnxi te in Regē super Israel, & ego eru-
te de manu Saul, & dedi tibi domum domi-
tui, & vxores domini tui in sinu tuo, dedi-
que tibi domum Israel & Iuda, &c. Quare er-
go contempsisti verbum domini. &c. Atque
ideo Dauid grauius fuit punitus, quia maio-
ribus donis fuerat cumulatus. Sic prælati, & re
ligiosi qui cæteros omnes antecellunt literis,
ingenio, scientia, aut dignitate: illud secum co-
ligenter debent euoluere, quantum Deo te-
neantur seruire, expectantes arctissimam ra-
tionem Deo esse reddituros, quia post inge-
nia & tanta beneficia acre & terribile iudiciū
experientur. Ideo dominus repulit plebem
suam dilectam: quia post tanta beneficia non
Luc. 19. cognouit tempus visitationis suæ. Dum dona
in te collata magis ac magis creuerint: rationes
Greg. ho. 9. in euang. donorum etiā creuere debēt. Si verò in am-
plissimum honorem prælatus ascēdisti, si ver
bi Dei concione plurimum valueris, si scien-
tiarum omnium penetralia transcenderis, si
dignitate, honore, nomine, & fama, vsque ad
sidera fueris elatus: ne superbias, ne te de illis
indigne & arroganter glorieris: ne forte Ca-
pharnaum similis sis, quæ solo iacet æquata:
nam si tu beneficijs, operibus, non respondue-
ris & humilitatis donum in te tantis benefi-
cijs sublimato non splenduerit, certo scias ex
amplissima dignitate in maximū opprobriū
esse deuenturum. Sed de his satis. Vt autem
scias quòd non solum tale iudicium patien-
tur hi, qui Christum & Apostolos non susce-
perunt: sed qui eius discipulos, prælatos, & vi
carios despiciunt, verba eorum non audien-
do, nec ipsis obediendo, ideo ait. *Qui vos au-*
dit me audit. Tam gratum mihi est, ac si mei-
psum audirent, nam ego per meos loquor vi-
carios, & ipsi meam sustinent personam. Di-
xerat prius istis septuaginta discipulis quòd
salutarent hospites, prouiditque hospitij sig-
nū, & incitauit homines vt illos susciperent,
sicut prius in mundi conditione præparauit
homini domum creans lucem & cibos: nunc
autem pœnam illorum qui eos noluerunt re
cipere, ostendit. ¡Nam sicut super his, qui *Genes. 1.*
hospitium dederūt Christi discipulis pax do-
mini requieuit: ita qui eos non audierunt, nō
qualemcunque leue peccatum perpetrarunt:
sed Deum ipsum contempserunt, qui per il-
lorum os loquebatur, & cuius personam ipsi
repręsentabant. Hoc dictū est discipulis Chri
sti, & prælatis ecclesiæ, ac sacerdotib⁹, qui suc
cessores sunt Apostolorum & discipulorum
Christi. In quo admonemur quales erga re-
ctores, pastores, & prælatos ecclesiæ, nos exhi
bere debeamus: nempe vt eos audiamus, obe
diamus, & timeamus obtemperantes eorum
præceptis. Hoc est quòd Paulus ad Hebræos *Heb. 11.*
ait. Obedite (inquit) præpositis vestris qui il-
los non audit, Deum ipsum nō audit. Vnde
cum filij Israel murmurassent aduersus Mo-
sem & Aaron dixerunt illis. Nō est murmur *Exo. 16.*
vestrum contra nos, sed contra Dominum. *Deut. 18.*
Nos enim quid sumus? Quapropter in Deu-
teronomio loquens de suo propheta dixit.
Qui verba ei⁹ quæ loquitur in nomine meo,
audire noluerit, ego vltor existam. Hominē
non debes aspicere, sed Deū, qui in eo loqui-
tur, vt ipse hic dicit. Nam etiam si ipse prædi
cator malus fuerit, Deum qui per ipsum lo-
quitur debes respicere, qui diuina & mirabi-
lia sua virtute preclara & diuina opera per ma
la instrumenta potest operari. Eliam nanque
Prophetam, qui per impiam reginā Iezabel *3. Reg. 17.*
in exilium exierat: coruorum ministerio susti
nuit. Cur ita? nónne tu domine poteras aqui-
las aut alias aues mundiores iubere vt tuū pa
scerent Prophetam: neque permitteres, ab
immundis & cruentis auibus prouideri? Mul
totiens enim Deus per homines impios & ma
los solet suo populo doctrinam tribuere, &
cibum spiritualem animabus præbere: quem
admodum bonas carnes Eliæ coruorum mi
nisterio. Tu vero comede, & accipe à manu
Dei quod ipse mittit vt Elias faciebat, neque
id

id scruteris, an qui ministrat, sit coruus, vel
aquila, rectus, aut deterior, dūmodo doctri-
1. Reg. 3. næ cibus sanus, & à Deo proueniat. Cū Deus
Samuelem Prophetam vocabat, Samuel ad
Heli sacerdotem ibat, cogitans ab ipso voca-
ri: nam vox Dei maximè assimilatur sacerdo
tis & prælati voci: & cogitate quòd illud ꝙ
iubet, Deus iubet, siquidem per os Dei loqui
tur, quando ea non iubet, quæ sunt contra
conscientiam: quapropter illis debes obedi-
re, audire, venerari, atque suspicere & ea quę
iubent humiliter operari. Quapropter in il-
Exod. 16. los impudicum os non conijcias, ne tibi di-
1. Reg. 8. catur. Non est murmur vestrum contra nos,
Act. 5. sed contra Dominum. Ne illos contemnas,
nè tibi dicatur. Non contempserunt te, sed
me: nè regnem super eos, Ne falsę & duplici
facie cum illis agas, ne tibi dicatur. Nō men
titus es hominibus, sed Deo. Nè morte rapi-
da & inopinata moriaris, vt Ananias & Za-
phira qui hoc fecerunt. Officium nanque san
ctum est, & honore dignissimum, etiam si mi
nistri sint peccatores. Ex quo sequitur error
Aug. lib. 4. con Don. c. 4. Ber. ser. 66 in Cān. Vviclef, & aliorum quem confutant Augu-
stinus, & Bernardus. Et ideò venerandi & su
spiciendi sunt: nam si eos contemnis, Deum
contemnis: propter quòd subdit Christus. *Et*
qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit:
spernit eum qui misit me. Cum Deus Pater &
eius filius vnigenitus Dominus noster Iesus
Christu eiusdem sint essentiæ & naturę, qui
spernit Christum spernit patrem, ipseq; De⁹
spernitur. Ille verò Christum spernit, qui Pō
tificem spernit. Audiant hæc & timeant isti
infideles & impij Lutherani qui Papā Chri-
sti vicarium in terris spernunt, & contēnunt,
& os suum in cœlum ponunt, & sanctorum
patrum decreta reijciunt: & concilij genera-
libus non obediunt. Videant quid Deus di-
1. Reg. 2. cat: Qui contemnunt me, erunt ignobiles. Et
Esa. 33. Esaias, Væ qui spernis, nónne ipse spernēris?
Itaque patribus nostris & prælatis obedien
tiam & reuerentiam impendamus, conside-
rantes eos non vt homines qualescūque, sed
1. Pet 2. vt Dei vicarios, eius circa nos personam ge-
2. Reg. 24. rentes. Vnde beatus Petrus. Subditi estote in
1. Reg. 26. omni timore dominis: non tantum bonis, sed
etiam discolis. Sic Dauid honorabat Saulem
Regem Israel, quamuis malum esse sciret, &
proiectum à domino: & noluit extēdere ma-
num in Christum domini. Etiam si prædica-
tor sit malus, officium sanctū & domini est.
Quando Diuus Petrus illam primam episto
lam scripsit, non est dubium, quin vel Caius
Caligula, vel Claudius, vel crudelis Nero im
peratent: qui tres impij & sceleratissimi fue-
runt: nihilominus tamen inquit Petrus. Re-
gem honorificate. Non est tuum personam 1. Pet. 2.
considerare, sed dignitatem & autoritatem,
quę Dei sunt, & Deum in prælato honoras.
Si prælatum contemnis, Deum contemnis.
Quando Core aduersus Aaronem surrexit,
summum sacerdotium volens vsurpare, di-
xit Moses ad Corem & ad tribum Leui. Au
dite filij Leui. Num parum vobis est quod se Num. 16.
parauit vos Deus Israel ab omni populo, &
iunxit sibi vt seruiretis ei in cultu tabernacu-
li, & staretis coram frequentia populi & mi-
nistraretis ei? Idcirco ad se fecit accedere te,
& omnes fratres tuos filios Leui. Vt vobis
etiam sacerdotium vendiceris, & omnis glo-
bus tuus stet contra dominum: Non dixit, ꝙ
se extulit contra Aaronem Pontificem, sed cō
tra dominum: vt cognosceres, idem esse cum
prælatis, & cum domino simultatem exerce
re. Vnde Paulus ad Thessalonicenses, Scitis 1. Thes. 4.
(inquit) quæ præcepta dederim vobis per do
minum Iesum. Et subdit. Itaque qui hęc sper
nit, non hominem spernit, sed Deū: qui etiā
dedit Spiritum suum sanctum in nobis. Et ad
Corinthios. Si quis vester Propheta est, aut 1. Cor. 14.
spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia
domini sunt mandata. Adeò enim habebat
Paulus autoritatem sicuti cæteri Apostoli &
prælati, vt nunc habent eorum successores.
Vnde loquens dominus de sacerdotibus ve-
teris legis dixit in Deuteronomio, Qui super *Deu. 17.*
bierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui
eo tempore ministrat domino Deo suo, ex
decreto iudicis morietur homo ille, & aufe-
res malum de Israel. Sed sacerdotes nouæ le-
gis non minorem habent autoritatem, quam
sacerdotes veteris legis: nam Paulus ad He- *Hebr. 7*
bræos docet multo præstantius esse Euange *Rom. 13.*
licum sacerdotium, quam illud veteris legis.
Ideò Paulus. Omnis anima potestatibus su-
blimioribus subdita sit, nō enim est potestas,
nisi à Deo. Itaque qui potestati resistit, Dei
ordinationi resistit. In Actibus quoque Apo *Act. 15.*
stolorum dixerūt prælati Ecclesiæ. Visum est
Spiritui sancto, & nobis. Vide diuinam auto
ritatem prælatorum Ecclesiæ, quapropter eo-
rum præcepta non oportet cōtemnere: nam
quamuis non intendant obligare, vel res leuis
sit, quam præcipiunt, si ex eorum contemptu
ea reliqueris, hac sola causa peccas: ratione cō
temptus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

temptus. Eis Ergo oportet obedire, quandoquidem vicem Christi gerunt. Ideo Chri-
Matth. 18. stus apud Matthæum. Qui ecclesiam non audierit, sit tibi quasi Ethnicus & publicanus. Non minus meretur inter Ethnicos ejici, qui Ecclesiasticas traditiones recusat quam qui Euangelium recusat. Siquidem reiectis ecclesiæ constitutionibus, Euangeliũ quoq; abijci-
Basil. lib. de Spiritus. ca. 27. in præf. Luc. necesse est. Quod Diuus Basilius in libro de spiritu sancto planè restatur. Sed de his alias satis dixim⁹. Seruanda itaq; sunt cœcilia, & prælatorũ ecclesiæ decreta, & honorandi sunt sacerdotes & prælati. Ideo Constantinus causas Episcoporum noluit iudicare, dicens, eos esse deos suos, & ab ipsis omnia iudicanda esse. Sed iam sanctiones ecclesiæ non seruãtur, excommunicationes parui penduntur, & dignitas sacerdotum vilipenditur à secularibus. Deus in prælatis & sacerdotibus ecclesiæ contemnitur. Tantum Deus honorat suos sacerdotes & prælatos, vt de ipsis dicat, Dijs nõ detrahes. Considera eorum dignitatem, vt nõ
Exod. 22. solùm sua dona illis comunicet, sed etiam suũ nomen, vt dij etiam vocentur. Nõ angelis sed hominibus dignatus est hoc communicare, si
Exod. 7. cut Mosi, quem constituit Deum Pharaonis. Non sic principes huius mundi facere solent. Quis enim regum seruis suis quantũuis dilectis, regium nomen imposuit? sed hoc q̃ nullus regum homini quantũcunque dilecto tribuit, Deus Ecclesiæ prælatis & sacerdotibus
Zacha. 2. cõcedit. Præterea non solùm eos honorat, sed tantum diligit, vt dicat eis. Qui vos tangit, tãgit pupillam oculi mei. Nõ dicit, qui vos persequitur, aut occidit, aut qui vos vulnerat, vel lædit, nec dicit, tangit brachium, aut pedem, sed pupillam oculi mei: cuius dolor acutus & intẽsissimus est. Denique ità causam illorum suam Deus iudicat: vt dicat, Qui vos spernit, me spernit. Docentur tamen hic ne vindictã sumant de iniurijs & contumelijs ipsis illatis, cùm Deus opprobrium & contemptum eorũdem, suum esse dicat. Deus nãque causam suam iudicaturus exurget, & pro suo honore respondebit. Non ergo tristi animo sint sacerdotes, iniuria enim illorum in Deum transit. Solatium igitur sit nobis, Deo hanc esse iniuriam illatam. Sicut è cõtra ne extollamur aut superbiamus, cũ nos audierint, laudauerint, magnifica de nobis prædicauerint, quia non est opus nostrum, sed Dei. Quando nos spernunt, Deum spernunt, sicut quando nos honorant & audiunt, Deum qui operatur in nobis honorant, & audiunt. Qua propter nec *1. Thess. 2.*
de laudibus extollamur, nec in cõtemptu tristemur, Deus enim operatur in nobis. ¶ Hæc dixit Christus discipulis suis, cum eos mitteret ad prædicandum: quibus cum prosperè & fœliciter omnia succederẽt, redeuntes sui successus redemptori rationem reddiderũt, propter quod inquit textus. *Reuersi sunt autem septuaginta duo, cum gaudio dicentes.* Ita & nos deberemus Deo gratias agere propter opera, quæ ipse per nos operatur: & pro ea, quæ in eius nomine tanquam suæ gratiæ instrumenta perficimus: non nobis ipsis tribuentes, nec honorem Deifurantes. Omnia flumina reuer- *Eccles. 1.*
tuntur ad mare, vnde exeunt: nihilque est in rerum natura quod suum centrum non appetat, & ipsum desideret: homo autem peruersus & ingratus in his terrenis detineri cupit, & in illis perpetuari, veluti si aliquo beatitudinis lumine vel radio hominem beatum possent efficere, & tranquillum animum & peccatum sustinere. Cum Deus totius boni fons *Iacob. 1.*
& origo sit, & cum omne donum perfectum desursum sit, descendens à patre luminum, si perfectum gaudium & quietem volueris inuenire, in Deũ reuertere. Nihil enim suæ naturæ perfecte integritatem potest attingere, nisi in suo genere saluetur: cumque Deus genus totius boni sit: ita anima nostra sic intensiùs Deum desiderat, vt ad eum rediens omnia bona consequatur. Ita in omnibus tuis laboribus postquam Dei iussa adimpleueris in ipsum eum discipulis suis reuertere, agens ei gratias pro beneficijs tantis quæ per te ipse operatus est. Præterea quanuis in hoc bene egerunt, reuertentes ad Christum: tamen tanquam humanæ laudis & gloriæ vento inflati, non nihil sibi assumentes, dixerunt Christo, Domine etiam dæmonia subijciuntur nobis in nomine tuo. Domine inquiunt. Qui non solum terræ & cœlo dominaris, sed & dæmonibus, nã nobis tua gratia & virtute subijciũtur. Bene confitentur: sed de miraculorum opere offeruntur: diuinorum nanque donorũ multitudo plurimis fuit causa ruinæ, sicut in *Ezechiele* dicitur de Lucifero. Tu signaculũ *Ezech. 28.*
similitudinis, plenus sapiẽtia & perfectus decore. Et Paulo post, Eleuatum est cor tuum. Pessimum genus superbiæ est, dona diuina sibi attribuere: sicut ille stultus Pharisæus dicebat. Gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri hominum. De his habetur in Deuteronomio. Manus mea excelsa, & non dominus fecit *Lucæ. 18. Deute. 32.*

Deut. 9. cit hæc omnia. Hos compescet dominus, dicens. Ne dicas in corde tuo, cũ deleuerit eos dominus Deus tuus in conspectu tuo. Propter iustitiam meam introduxit me dominus vt terram hanc possiderem. ¶ Aliud genus superbiæ est non ità malum, illorũ qui partim humiliantur, gratias agendo, & partim efferuntur ineptè exultãdo sicut isti discipuli qui gaudebant, eum dæmones eiecissent, attribuebant tamen hoc, non sibi, sicut pharisæus ille, sed domino, atque ideo dixerunt, In nomine tuo. Ideoque aliquid habebant commendatione dignum, scilicet, quòd referebantur in fontem totius gratiæ, donum susceptum cognoscentes, & gratiam illi offerẽtes.
Iob. 38. Et ideo sanctus Iob. Nunquid mittes fulgura & ibunt: & reuertentia dicent tibi, Adsumus? Vadunt fulgura quando doctores miraculis coruscant, & superna reuerentia corde in Deum conuerso auditorum corda transfigunt. Reuertentes dicunt adsumus, cum nõ sibi sed Dei virtutib⁹ tribuũt quidquid fortiter se egisse cognoscunt. Tales sunt viri perfecti sub quorum persona dicit Esaias. Omnia
Esa 25. Psal. 113. opera nostra operatus es domine. Et in psalmo etiam, Non nobis Domine nõ nobis, sed nomini tuo da gloriã. Laudabiles igitur erãt, in hoc quòd Christo gratias referebant, & fatebantur in nomine ipsius eiecisse dæmonias sed digni reprehensione, eo quòd de potestatis altitudine efferebantur. ¶ Admonet locus iste vanam gloriam fugere, nam graue damnum spirituali viro inde poterit euenire, si humanæ laudis gloria fuerit allicitus: & si opera quæ fecerit, sibi ipsi arrisserint & placuerint. Veluti à Basilici facie eam debes fugere: nam
Amb. ser. 10 in psal. 118. si te ipsum incautum & improuidum accipit (vt ait Ambrosius) oculorum ictu morieris: sed si tu eam priùs præuideris, & suæ rationis paruum fundamẽrum cognoueris, vt de tuis operibus arrogãter præsumas, de illa gloriosum triumphum facilè reportabis. Deus in omnibus operibus suis laudatus sit: non autẽ homo qui vile instrumentum suæ virtutis ostenditur. Quid habes, quod non accepisti?
1. Cor. 4. Osee. 13. Perditio tua ex te Israel, tantum modo auxilium tuum ex me. Si præterita aspicis, multa inuenies fecisse, de quibus nunc te pudeat. Si præsentia consideras, te mille periculis in hac lachrymarum valle circundatum videbis. Si in futura oculos conijcis: timendum tibi potius erit, terribilia Dei iudicia, quæ super te ventura sunt contemplans. Timidus potiùs nãque & cautus in hac vitã debes ambulare, quam letus & alacris: quandoquidem ista bona opera quę nunc facis, nescis an Deo sint accepta, an li parum vel multùm temporis in eis persistes. Qui stat (inquit Apostolus) vi- *1. Cor. 10.*
deat ne cadat. Sed ad contextum. *Et ait illis Videbam Satanam sicut fulgur de cęlo cadentem.* Dupliciter potest hoc exponi. Primo sic. Dixerant discipuli, Domine etiã dæmonia subijciuntur nobis! Hoc est, non solum alia miracula fecimus, sed etiam quod maius est, dæmonia subijciuntur nobis: & de hac nouitate miramur. Quibus respondet Christus. Videbã Satanam sicut fulgur, &c. Ac si diceret. Istud non est aliquid noui, nam ego vidi eum cadẽtem tanquam fulgur de cœlo. Secundo potest exponi, quia discipuli quasi adhuc imperfecti iactantes se, hoc dixerunt, Christus autẽ ne factis miraculis superbirent, adduxit exemplum Satanæ qui à cœlo cecidit propter suam superbiam: ne ipsi similiter caderẽt, propter animi elationẽ, sicut sãtanas. Quare dominus Iesus vt optimus medicus animarum, vt roboraret suorum discipulorũ animos aduersus pestiferum morbum inanis gloriæ proponit exemplum Luciferi, qui ob superbiam à tanta & tam suprema fœlicitate licet non à perfecta beatitudine deiectus est: quia de donis à Deo acceptis insolenter gloriatus est. In præclara dignitatis sublimitate cœlestibus sedibus quiescebat, tamen ob animi tumorem ad ima Tartara est detrusus. Sic Esaias de eo *Esai. 14.*
sub nomine regis Babylonis ait. Quomodo *Gen. 3.*
cecidisti Lucifer qui mane oriebaris. &c. Sic *1. Reg. 15.*
Adam ejectus est ob superbiam è paradiso: & Saul à regno. Vnde dixit illi Samuel. Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es. Pro eo quòd abiecisti sermonem domini, abiecit te dominus ne sis rex. Pdeo beatus Iob de superbis ait. Eleuati sunt *Iob. 33.*
ad modicũ, & non subsistent. Diabolus enim sicut ipse cecidit, vult omnes cadant: quando vero aliquem in statu humili non potest frangere, curat aliquo dignitatis gradu eum sublimare, vt inde præcipitet. Hoc exemplum Satanæ adduxit Christus istis discipulis, eis insinuans, vt qui admodum Satanæ superbierit, ad eius modum præcipitabitur. Sed singula verba expendamus: omnia nanque obseruatione sunt digna, ¶ Primo ait, Videbam Satanam: quia Christus sicut Deus intellectualiter videt diaboli ruinam, principaliterque efficit. Vnde in libro Iob. Prudentia eius per- *Iob. 26.*
cussit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ezech. 28. cussit superbum. Per Ezechielem quoq; Christus testatur, Tu Cherub extentus & protegens, & posuite in monte sancto Dei, &c. Et peccasti & ejecite de monte Dei, & perdidite ô Cherub. Eleuatum est cor tuum in decore tuo, & perdidisti sapientiam. ¶ Secũdo ait, Sicut fulgur, assimilãs eum fulguri: tum propter agilitatem descensus, & quia fulgur in suo origine habet lucem quæ cum parum duret & cito extinguatur, simul cum tuo casu in tenebras conuertitur. Sic etiam diabolus cũ in luce gratiæ & claræ cognitionis à Deo creatus fuerit, parum temporis in ea persistens è cœlo ceccidit, & in tenebras detrusus est. Ideò non dixit, quòd erat fulgur sed sicut fulgur: quia lucem amisit, quam habebat in principio. ¶ Notabis præterea quòd de Christo etiã

Lucæ. 17. infra noster Lucas inquit, quod veniet adiudicandum sicut fulgur de cœlo coruscãs: sed magna est differẽtia. Veniet Christus sicut fulgur in iudicium, & Lucifer etiam sic descendit de cœlo, sed Angelus de cœlo, & Christus de super cœlum. Ille tãquam fulgur, qui prius lucet & posteà fœret: sed Christus descendẽs bonos suo lumine lætificabit, malos autem cõburet, & accendet. Præterea ille ceccidit, Christus tamen veniet: nam in casu insinuatur pœna, & q violẽter & inuitus descendit: sed quã do dicitur, veniet, ostenditur Christi voluntas libera, imperium, atque dominium, quo ad iudicandum est venturus. ¶ Tertiò ait, De cœlo cadentem. Ex hoc patet diabolum bonum fuisse & creatum in cœlo in statu gratiæ: nã qui de cœlo ceccidit, in cœlo fuisse necesse est. Sed quomodo de cœlo ceccidit, cũ Esaias

Esaiæ. 14. dicat, dixisse, in cœlum ascendam? Si erat in cœlo quomodo dicit, ascẽdam in cœlum? Dicendum q in loco Empireo conditus fuit, & ibi erat. Sed cum dixit ascendam in cœlum, de benedicta Trinitate intelligendũ est, quia ad Dei excellentiam aspirabat. Expende autẽ quomodo peccatores puniuntur in suis peccatis. Voluit suum regnum magnificare Pharao, & ideò persequebatur filios Israel: & hæc

Exod. 1. fuit causa sui regni deuastationis, & sui ipsius perditionis. Satanas extolli voluit, & ideo in infernum est detrusus: serpens quia hominẽ in miserrimam seruitutẽ deiecit: ideo ille prostratus est, cum prius erectus incederet. Vnde

Genes. 3. dictum est ei, Super pectus tuum gradieris. Et quia in ore habuit mendacium, ideo in ore eius positum est venenum: ac etiam terram veneno infectam & à Deo maledictam propter peccatum hominis comedit, vnde dictũ est ei, Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Et quia mulierem decepit, dictum est ei, Inimicitias ponam inter te & mulierem: & semen tuum & semen illius. Mulier etiã quia in edẽdo cibo prohibito peccauit, ideo in fructu sui uteri est punita: ideo dixit illi Deus. In dolore paries filios. Et quia ad dictum serpentis, Eritis sicut dij, superbijt, ideo Deus humiliauit eam, & dixit. Sub viri potestate eris. Et vir quia ad dictum mulieris in solo ejus peccauit: ideo in labore quærendi sibi cibũ est punitus. Vnde dictum est ei, Quia comedisti de ligno, de quo præceperam tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Similiter, quia angelus superbè ascendere voluit, & altissimo assimilari: deiectus est serpens antiquus, & humiliatus vsque ad infernum, sicut fulgur ceccidit de cœlo. ¶ Docemur hic superbiam tãquam perniciosam pestem fugere, & alta mundi non concupiscere: cum ex hoc cõtextu pateat, quantum Deus superbiam odiat, vt Angelum, qui adeò excellentis naturæ & conditionis erat à fœlici statu omni bonorum genere affluenti dejeceret. Vnde beatus Petrus, Si Deus Angelis peccantibus non peper

2. Petri. 2. cit, sed rudentibus inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos, &c. Sceptrum & coronam regiam inter omnia vitia detestabilis superbia obtinet, secũdum illud Esaiæ. Væ

Esaiæ. 28. coronæ superbiæ. Atque ità suis seruis & ministris vitium hoc comitatus incedit: nam secũ fere reliquam vitiorum omnium cateruã adducit. Ideo Ecclesiasticus ait. Initium omnis

Eccles. 10. peccati superbia: & qui tenuerit eam maledictionibus replebitur. Ex superbia nascitur hæresis: nam ignorantia non hominem hæreticũ facit, sed superbia. Et sic Deus hoc vitium de-

Amos. 6. testatur, vt dixerit per Amos. Detestor ego superbiam Iacob. Idem Salomon in Prouerbijs.

Prou. 8. Et Ecclesiasticus ait, Odibilis Deo & hominibus superbia. Ob id Deus superbum odit, nã

Eccles. 10. Dei honorem & gloriam sibi vẽdicat, quem

Esai. 14. nemini voluit dare: & aliquo modo videtur seipsum Deum facere, volens sicut Deum adorari, sicut fecit superbus Aman. Ab hominibus abhorretur, cum ipse solus imperare velit. Reliqua vitia secum sodalitatem admittunt: luxor, edax, luxuriosus, similibus gaudẽt: maledictus vero superbus gaudet esse solus: omnibus imperare, ab omnibus æstimari & laudari cupit, neminem secum patitur. Duo superbi

Hester. 3.

superbi nõ possunt simul habitare: nam alter alterum curabit destruere, vt vnus solus maneat. Iniquioris sunt naturæ & conditionis, quàm irrationabiles bestiæ: quandoquidem experimur animalia eiusdem speciei simul habitare, solus superbus se solum cupit videre, & nullam societatem admittit. Sed Christum audiamus. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.* Per serpẽtes & scorpiones intelligit hic Christus dæmones: quia ipsi discipuli dixerant: quòd eis subijciebantur: ex quo vide quãtum subijciat hominem peccatum, cum diabolus qui spiritus erat præclarissimus propter peccatum ita est abiectus, vt assimiletur istis animalibus venenosis: non propter naturam quæquidẽ bona est, sed propter virus & venenũ iniquitatis

Psalm. 103. eius. Vnde Dauid in psalmo assimilauit eum draconi cum dixit Deo. Draco iste quem formasti, ad illudẽdum ei. Petrus etiam dixit il-

1. Petri. 5. *Apocal. 12* lum esse leonem: & Ioannes in Apocalypsi di-

Psalm. 48. xit. Erectus est diabolus qui est serpens antiquus. Videas & tu quòd talibus per peccatũ assimilaris. Vnde regius Propheta. Homo cũ in honore esset: nõ intellexit, comparatus est

Matth. 3. *Lucæ. 3.* iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ioannes vocauit peccatores genimina vi-

Lucæ. 13. perarum: quod iam vidimus in tertio capite

Romani. 1. huius. Christus vulpem dixit esse Herodem & Paulus scribens Romanis, de peccatoribus dixit. Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis & volucrum, & quadrupedũ & serpentium. Quid obsecro superbus repræsentat, nisi leonem? quid vorax, nisi lupum: quid duplici facie incedens, nisi vulpem? quid furiosus & effrænatus homo, nisi tigrem? Et sic de reliquis peccatoribus, quos scriptura diuersis animalium generibus comparat. Atten de obsecro & considera, quod cum aliquod peccatum cõmittis, in hunc miserum & in fœlicem statum descendis: cum Deus te nobilem creaturam ad sui imaginem & similitudinem miris virtutibus & dotibus condiderit & illustrauerit: eunque voluptatis vitijs & blandimentis te tradideris, memineris simile fieri immundissimo sui, qui totus semper immunditijs & luto demergitur. Te ipsum obsecro pudeat, & verecundiæ velũ faciei impone, teipsum fuge, quemadmodum serpẽtem, basiliscum aut draconem fugeres: siquidẽ peccatis tuis talis effectus es. ¶ Præterea locus iste potest etiam intelligi: q dederit Christus illis discipulis virtutẽ, calcãdi corporaliter & absque læsione super quæcũq; animalia venenosa, vt legitur in Deuteronomio & psalmo. Su-

Deute. 8. *Psalm. 90.* per aspidẽ & basiliscũ ambulabis & conculcabis leonẽ & draconẽ. Et Christus etiã in Mar-

Mar. 16. co dixit, Serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint nũ eis nocebit. Paulus viperam adhærentem manui suæ excussit in ignem &

Actor. 28. Ioannes Euangelista vas veneno plenum bibit, nihil ei nocuit. Nihil enim venena, nec venenum habentia apostolis nec Christi discipulis nocere potuerunt. *Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus subijciuntur vobis.* Quia hæc dona sine Dei dilectione haberi possunt. Vnde dominus alibi dicit, Multi dicent mihi in illa die, Domine domine,

Matth. 7. nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia nunquã noui vos. Discedite à me qui operamini iniquitatem. Christiana & sancta perfectio non consistit in faciẽdis miraculis, nisi in Deo amando & diligendo. Vnde Paulus: Si

1. Cor. 13. linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem nõ habeã factus sum velut æs sonans, aut cimbalum tinniens, &c. Ideo vanitas est, hominem in aliquo creato gaudere, nisi in Dei amore: qui sanctam rectam, & securam reddit conscientiam. Quapropter Paulus nõ in miraculis multis quæ fecit gloriabatur, nec in ejectione dæmonum: sed tantum gaudebat in testimonio suæ bonæ conscientiæ, vt ipse Corinthijs scribens dixit. Nonne domi-

1. Corin. 2. ne & nos aliquando sumus gauisuri? Semper tristes debemus incedere non: sed gaudete non tamen, quia dæmonia subijciũtur vobis. Sed in quo? *Gaudete autem quoniam nomina vestra scripta sunt in cœlis.* Diuus Hieronymus in commentarijs super Esaiam, explicãs

Esai. 34. illum locum. Complicabuntur cœli, vt liber: per hoc, quod nomina discipulorum scripta sunt in cœlis, intelligit eos, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ, & ita eos, quos Ieremias dicit scriptos in terra, dicit scriptos in libro mortis. Vide quomodo Christus multis

Ierem. 17. reuelauit suã prædestinationẽ: vt istis septuaginta discipulis, qui omnes, vt ex hoc contextu apparet fuerunt sancti & beati: meliusque quantum ad hoc & præstantius fuit collegiũ septuaginta, quã duodecim apostolorũ, quia ex duodecim apostolis vnus fuit damnatus, tamen isti omnes fuerũt salui, & ideò omnes isti

Universidad de Deusto
Biblioteca

isti septuaginta discipuli in hac vita fuerunt certi de sua saluatione: cum à summa veritate hoc audierint. Sic Apostoli fuerunt certi de sua saluatione, quãdo iam Iudas fuerat egressus, & pollicitus est Christus se daturum illis Spiritum sanctũ, vt maneret cum eis in æternum: & etiam vt Lucas ait dixit illis, Dispono vobis regnum, sicut disposuit mihi Pater meus, vt edatis & bibatis super mensam meã in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel. Sed hæc verba, Nomina vestra scripta sunt in cœlo: non Apostolis sed tantum istis septuaginta dicta sunt. Paulus etiam sicut duodecim Apostoli & isti discipuli reuelationem habuit suæ saluationis, cum Timothæo dixit. De cætero reposita est mihi corona iustitiæ. Et talem reuelationem habuisse de beatitudine Clemẽtis, & cæterorum sibi coadiutorum, testatur epistola ad Philippenses: vbi ait Apostolus, nomina eorũ scripta esse in libro vitæ. Paulus enim nihil affirmauit, quod non verissimum esset. Beatam virginem habuisse etiam hanc reuelationem notissimum est, cũ dixit, Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Similiter Ioãnes Baptista cum à Christo laudatus est mirifice. Sequitur in litera. *In ipsa hora exultauit in Spiritu sancto, & dixit.* Hoc ex motione Spiritus sancti, qui animã Christi in vniuersis direxit, gubernauit, & mouit. Dona Spiritus sancti faciunt mentem creatã bene atque faciliter dirigi & moueri ab Spiritu sancto: sicut virtutes morales faciunt appetitum sensitiuum prompte moueri & gubernari à ratione. Exultauit itaque in spiritu sancto ex actu seu dilectione procedente ab Spiritu sancto. Non est intelligendũ quòd antea in gaudio interiori non fuerit: sed interioris gaudij quædam signa nunc exterius demõstrauit: ideò conuenientissime dixit, exultauit. Exultatio namque dicitur quasi extra se saltatio: quando videlicet ex abundantia gaudij interioris, signa lætitiæ foras erumpunt. Et debes obseruare, quod nunquam exultat Christus de aliare nisi de saluto animarum, & de bono spirituali, & profectu discipulorum. Sic nos exultare oportet in conuersione gentium, in vnione fidei, in pace, charitate, & fœlicitate proximorum. Sed multo aliter fit, cum de illorum ruina, infœlicitate, & defectibus gaudeamus hæc omnibus de illis prædicantes. Non sic Paulus qui exemplo Christi gaudebat in proximi bono. Vnde ad Philemonem ait, Gratias ago Deo meo, Semper tui memoriam faciens: gaudium enim magnum habui in charitate tua. ¶ Discamus ergo si quid fœliciter cesserit, exultare non humano affectu, sed gaudio spirituali: non nobis vllam gloriam arrogantes, sed gaudentes de bono proximorum. Sic faciebat dilectissimus domino Ioãnes cum dixit, Maiorem horum non habeo gratiam: quam vt audiam filios meos in veritate ambulare. Charitas siquidẽ veritati congauder: sæpius enim legimus sanctos super victorijs inimicorum dominũ collaudasse: quemadmodum in Exodo dicitur, quòd cecinerunt Moses & filij Israel carmen hoc domino. Cantemus dño, glorioſe enim. &c. Sic Delbora & Barac super occisione Sisare. Itẽ Iudith in occisione Holofernis. Quãtò magis hic super potestate hominibus fide libus data supra inimicos, & eorũ profectu? Sed quid Christus dixerit, exultans de vtilitate & profectu discipulorum audiamus. *Confiteor tibi Pater domine cœli & terræ quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea parvulis.* Sententia est philosophi, q̃ actus actiuorum sunt in patiẽte dispositio. Cũ enim sol mane oritur, experientia est cõpertum, quòd ceram reflectens eam mollificat, si verò in lutũ, ipsum indurat. Vnde prouenit, quòd vnus & idem radius solis tam diuersos effectus producat: certe nõ ab alio nisi à subiecti dispositione. Naturale est cerę calore liquefieri, vt etiam luto eodem indurari: Vna & eadem causa tam varios & distinctos effectus producit, vt liquefacere, & indurare, & non ob aliud nisi ob diuersas materiei naturas. Idem videmus contingere in negotio animæ nostræ: nam prædicatorem ex verbi Dei concione proficere vel non proficere: nõ tam in eorum verbis ornatis & compositis, non tam doctrina mirifica, non voce & actione consistit: quàm audientium animorũ præparatione & dispositione. Et hinc prouenit, alios è concione contritos, deuotos, Dei spiritu agitatos, domum regredi: alios verò ipsos concionatores spernentes, & eorum doctrinam irridentes. Mirum certe est vnum & idẽ verbum ab eodem ore prolatum tam diuersos effectus causare & producere. Vnusquisq; è concione colligit, secundum dispositionem & intentionem, quam affert. Quod nunc videmus contingere, idem quãdo Christus Redemptor noster in mundo prædicabat, fiebat. Multi quippe ex ciuitate illa Capharnaũ,

quæ caput erat totius prouinciæ Galileæ suas conciones frequentabant: ingẽsq; multitudo semper eũ sequebatur: cumque multi essent numero, ita res quæ ipsos mouebant ad illum audiẽdum, plurimæ erant. Alij nimia curiositate vt viderent, quid diceret ille, quem omnes gentes laudabant, & cuius famam & gloriam in sidera vsque extollebant. Alij vt ab eius ore sensum scripturæ germanum, & diuinarum literarum explicationem audirent. Alij vero humili synceritate suam salutem desiderantes, occurrebant. Erant enim in illa multitudine & conuentu audientium Rabini quidam suis literis & scientia inflati sua propria sententia astricti, ingenio suo fidentes potius arrogantia & superbia inflati: quãpio in Christum affectu. Qui verò humiliter de se sentiebant pio affectu & synceritate ipsum audientes, rectè Christi verba percallebant, & quo illorum tenderet sensus: sapientes autem suis literis inflati ieiuni à sensu verborum Dei remanebant, neq; cœlestẽ doctrinam capere poterant. His habitis accesserunt humiles & pauperes Christi discipuli exultantes & gaudẽtes quæ fecerant magnalia ipsi domino narrantes: Diuinus autem pastor, aliorum considerans cæcitatem, aliorũ vero commodum & vtilitatem: & quemadmodum ignorantes & humiles diuina mysteria percallebant, vtque superbi & inflati illa non valerẽt intelligere oculos in cœlum cõijciens, exultans in Spiritu sancto ad æternum patrem se conuertit, & inquit. *Confiteor tibi pater domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc, &c.* Communiter quos ego potuerim expositores vidisse, vel ex sanctis doctoribus antiquis vel ex modernis, hi omnes & glossæ declarant, verbum confiteor, non hic accipi pro cõfessione peccatorum, sed pro eo quod dicimus, gratias agere: & ita interpretantur. Confiteor tibi pater, idem esse, quod gratias tibi ago. Veruntamen etiam si hic omnes dicant, Christum patri æterno gratias agere, laudare, ac benedicere: nunquam tamen sensus hic nec quadrare, nec intellectui satisfacere potuit. Absit vt ego velim condemnare, quod tot tantique sapientes simul & docti affirmarunt: bene tamen scimus, Pygmęos gigãtum humeris impositos, plusquam ipsos gigantes videre. Quantum vero ego coniectari possum verbum confiteor, idem hic significat, quod, idem sentire, vel concordare. Ita codex Græcus Diui Lucæ habet, in qua lin-

gua fuit scriptum Euangelium hoc ἐξομολογοῦμαί quod idem est, ac concordare. Idem in Græco diui Matthæi. Et hinc prouenit, ὁμολογία quod est confessio & assensus & verbum ὁμονοέω quod significat consentio, concordo. Et sic vocabulum hoc adeo est extensum, vt etiam iurisconsulti quando partes in idem conueniunt vocent omologare. Propter quod reprehensione est dignus quidam modernus, qui in translatione quam edidit noui instrumenti abstulit verbum confiteor, & posuit gratias ago, cùm in Græco reperiret ἐξομολογοῦμαί & cùm esset Latine & Græce eruditus, nescio certè cur transtulit gratias ago nisi forte voluerit potius translationes cõmunes sequi, quam græcum codicem, in quo certè minorem rationem habuit. Atque ita verbum confiteor rectè positum est, & ideò nequaquam tollendum, cum nostra communis translatio melior sit & præstantior cæteris translationibus. Constituamus nunc esse hic quatuor vel quinque sapientes ac docti de aliqua re disputantes, cumque disputationem alter alteri dicat, fateor te habere rationem. Ac si diceret, In tuam sententiam eo, ambo conuenimus & in disputatione conformes sumus. Et ita illud Philosophi intelligitur, confesse se habent, ratio vera, & appetitus rectus. Quasi velit dicere, Ratio vera conuenit & cõformis est appetitui bene recto & gubernato. Vult igitur Christus hic dicere, Pater mi, domine cœli & terræ, q̃ hæc mysteria mundi sapientibus & prudentibus sint abscõdita, & vt reuelentur & manifestentur humilibus & paruulis, bene mihi videtur. Humana enim voluntas pater mi diuinę voluntati conformis est, atque ita dico id bene factum esse. In hoc ego & tu pater conuenimus, vt humilibus & paruulis hęc aperta sint, sapientes autem ieiuni & vacui maneant: quia præuaricatores & rebelles fuerunt. ¶ Sed quid hoc domine? quod cùm peccatores saluos facere veneris, humilisq̃ pius & suauis mundum sis ingressus, signis exterioribus gestu & facie gaudes & exultas peccatorum perditione? (hoc enim verbum exulto significat). Vult Deus hominum salutem voluntare signi: sed voluntate beneplaciti, quæ conformis est voluntati diuidæ eum laudat: quia gloriosus est in punitione & iustitia peccatorum. Æqualem honorem & laudem iudex sibi adquirit, cum furem & homicidam suspendit, & cum innocentem & insontem relinquit. Cùm e-

Ioan. 15.
Luc. 22.
2. Tim. 4.
Phili. 4.
Luc. 1.
Mat. 11.
Philemo.
3. Ioan. 1.
1. Cor. 13.
Exod. 15.
Iudit. 5.
Iudith. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nim Pharao populum Israeliticum persequeretur, ipseque & eius exercitus mari essent
Exodo. 15. summersi, Dei populus suum Deum laudauit, & exultauit in spiritu, & cantauit tympanis dicens, cantemus domino, gloriosè enim
Apo. 19. magnificatus est, &c. In Apocalypsi sancti & iusti etiam Deum laudarunt, & exultantes dixerunt. Alleluia, vociferantes & gratias domino reddentes: quia destruxerat & deiecerat Babylonicam illam mulierē, quæ omnes gentes interficiebat. Sic Christus hic exultauit in spiritu approbans Dei punitionem, & iustum iudiciū, vt superbi in pœnam suę malitiæ & obstinationis puniantur cæcitate & ignorantia mysteriorum Dei. ¶ Expende quòd vocat illum dominū cœli & terræ, nullum aliud nomen ei imponens: quod certè mysterio nō vacat. Nam cùm Christus superflua nequaquam loqueretur, his verbis in memoriam redigit expulsionem illam angelorū
Apo. 14. è cœlo, & approbationem & electionem bonorum angelorum qui in cœlestes sedes fuerunt accepti. Hæc electio & reprobatio, quæ nunc fit in terra: illi quę in cœlo fuit facta correspondet. Ita pater sicut è cœlo angelos superbos & elatos (qui suis oculis sapientes & prudentes iudicabantur) eiecisti eos in abyssum tenebrarum & miserię mittens, eos autē qui iactantiam & superbiam fugientes, humiles ad te accesserunt, diuino tuo consilio elegisti: sicut inquam hoc in cœlo tanquam in regno tuæ hæreditatis fecisti, nunc etiam in terra tanquam illius dñs hos arrogantes, & qui se sapiētes iudicāt, reijcis & reprobas, humiles autē eligis tuis vberibus lactandos, qui à tua volūtate tanquā à paterno ore pendēt. ¶ Porro sapientes vocantur quantū ad notitiam diuinorū: prudentes autem q̄ ad humanā rerum cognitionem. Sapientes erant & prudentes illi scribæ & pharisæi, quia doctissimi erant in lectione diuinorum voluminū, & prudentes in seculari scientia & in rebus agendis: quapropter quia alijs doctiores erāt & sapientiores, superbiebant, & Christi doctrinā contēnebant, suo ingenio confidētes.
Esai. 5. De his ait Esaias. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobis metipsis prudentes. Hæc est ignara mundi sapientia quæ stultitia est apud Deum: de qua Paulus Corinthijs ait. Perdam sapientiam sapientium, &
1. Cor. 1. prudentiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? Vbi scriba? Vbi inquisitor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? His sapientibus & prudentibus mūdi, diuina mysteria absconduntur, vt hic inquit Paulus. Sapientem iudicat mundus eum qui sua vitia dissimulans, honores, diuitias, dignitates acquirere scit: insanum, amentem, & stultum eum prædicans, qui hæc contemnit, & tanquam vile stercus reijcit & fugit. Secundum illud quod mali de bonis loquentes dixerunt. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam. Sapiētes mūdus existimat eos, qui rerum cupidine & appetitu insatiabili suum studium & curam collocant in parandis sibi diuitijs, & qui ita non viuunt stulta mundi sapientia sine mente & intellectu prædicant. Sapiens quidam huius seculi Apostolo Paulo dixit. Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam cōuertunt. Qué admodum hic cùm non intelligeret mysteria quæ Paulus prædicabat, iudicauit Paulū amentem: ita mundus omne id quod suo heberi ingenio nequit intelligere, tragœdiam aliquam aut meram insaniam putat. In domo Herodis Christus velut insensatus & stultus niuea veste fuit indutus: nam mundi sectatores Dei sapientiam non intelligentes, insaniam putant. Cum Christi sapientia omnem humanum captum superet, ideo mundus eam contemnit: quemadmodum contingit, vt hoc nomine appellemus id omne quod nostrum ingenium superat. Dux enim rebus bellicis & periculis iam expertus quando aliquod stratagema in inimicos diligēs molitur, qui de illa re parum cognouerunt ipsum ducem & eius opus inane & insanū existimāt. Et sic non mirum cùm humanam capacitatē diuina sapientia superet, si ab hominibus cōtemnatur, & infamia existimetur, vt Sapiens in persona mundanorum dixit. Sol iustitiæ non illuxit nobis. Non loquitur de sole, qui mundum illuminat, quandoquidem radios suos superbonos & malos spargit: sed de illo sole iustitiæ & diuino splendore diuinæ sapientiæ cuius claritatem mundani lippis oculis non valuerunt sustinere. Moses cū esset in
Exo. 4. Ægypto sapiens & eloquens erat: cùm verò Deum est alloquutus, mutum & elinguem dixit se esse. Sapientissimus fuit Salomon, sed suam sapientiam cū diuina conferens, insanissimum se iudicauit: neque sapiētiam hominum cum illo esse. Filij huius seculi in ge-
Prouer. 30. neratione sua sapientiores sunt & prudētiores: & ideo dixit sapiens, q̄ sapientia hominū non erat cum eo, sed Christi sapientia quam mundus stultitiam existimat. Lege Hieronymum, de viro perfecto ad amicum ęgrotum: quæ incipit. Ecce iterū ad te scribo post medium in quatto tomo. ¶ His Scribis & Phatisæis, qui erant sapientes & prudentes coram oculis suis Dei sapientia absconditur, quàm ipsi neque attingebant, nec intelligebāt: parvuli verò, quibus revelatur, sunt humiles, & parum de suo ingenio confidentes subijciuntur Deo. In Græco est infantes νηπίους in ætatis progressu, qui nesciunt loqui: quique omnem sui curam & fiduciam in nutrice collocant. Ita nos id deberemus facere: vt ait beatus Petrus. Quasi modo geniti infantes sine dolo, &c. His paruulis Deus sua secreta pandit: vacuos & iciunos superbos & arrogātes relinquēs. Superbis(ait Deo sancta Iudith) nō placuerunt tibi ab initio. Venit æterna patris sapientia, vt se cōmunicaret paruulis & humilibus. Qui humiliter & animi sinceritate ad sapientiæ fontē accedebant, non vacui abibant. Non arrogantibus & inflatis sed humilibus, qui Deo subijciuntur, diuinæ sapientiæ aqua tribuitur, quæ tanquam salutifera & à perenni fonte dimanans hominum corda implet. Ideò bene in prouerbijs legitur. Vbi humilitas, ibi sapientia. Quemadmodum natura nihil vacuum patitur, ita quod si supra cœlum esset aliquis locus non replerus: terra ipsa ascenderet ne illud inconueniēs sequeretur: sic gratia statim vt cor superbia & vana gloria vacuum est, de cœlo descendit & implet. Nullū locum sapiētia diuina inuenit incorde iactantia & sui ipsius amore pleno. Cui obsecro communicatur? cordi nulla arrogantia se ipsum iactanti. Ideo Iacobus. Superbis resistit, humilibus autem dat gratiam suā. Vidua illa iussu Helisæi non fundebat oleū nisi in vacuis vasis. Si vis vt Deus infundat tibi gratiam, & vt mirabilia secreta tibi communicet & aperiat, necessùm est humile cor, & ab omni superbia longe semotum ei ostendas: nam tunc aptus eris, vt doctrinam Christi & bibas & accipias. Si somnia Pharaonis non reuelauit Deus sapientibus & prudentibus Ægyptiorū: sed humili Iosepho in miserā seruitutē tradito & in carcerē detruso. Vnde Iob interrogat, Sapiētia vbi inuenitur: & quis est locus intelligētiæ? Non inuenitur in terra suauiter viuentiū, &c. Et sæpius his verbis (vbi inuenitur?) repetitis, subdit. Trahitur autē sapientia de occultis, in absconditis & despectis inuenitur. Lege Gregorium. ¶ Perspe-

Esai. 5.
1. Cor. 1.
Sapien. 5.
Exo. 4.
Prouer. 30.
Lege. Aug. de verbis domini super Matt. ser. 8. Iac. 4.
4. Reg. 4.
Gen. 41.
Iob. 28.
libr. 18. mo.
Iudi. 9.
Act. 26.
Mat. 27.
1. Pet. 2.
Prouer. 12.

ctiui aiunt, hominem in profundum siue obscuro antro, siue in imo & profundissimo puteo absq; aqua, constitutum, etiam in meridiana luce videre stellas in cœlo: quas supra terram constitutus videre nō poterit: Sic humiles maiora cognoscunt de Deo. Humiles loquuntur Deo, ex cuius fonte hauriunt sapiētiam, & sunt Deo familiares & gratissimi. Sic Abraham dixit Deo. Loquar ad dominum meum, cùm sim puluis & cinis. Oculi nanq; nimium eminentes, imbecillem habent virtutem ad videndum: oculi vero submissi melius & magis vident, & acutiorem habent aciem. Sic humiles melius diuina mysteria percallent: homines vero elati, qui suis cogitationibus super æthera ascendunt, hi cæci ambulant in cognitione rerum diuinarum, & sic à
1. Cor. 1. Deo spernuntur. Sic Paulus. Nonne contemptibilia mundi elegit Deus? Ex horum numero erat Paulus, quandò dixit. Vsque in hunc diem esurimus, & sitimus, & nudi sumus, &
1. Cor. 4. colaphis cædimur, &c. Et postquam Apostolus omnes labores & contemptus vitæ Apostolicæ numerauit: concludit dicens. Tanquā purgamenta mundi huius facti sumus, omniū peripsema vsq; huc. Peripsema corticē significat. Cùm malum persicum siue pomum velis comedere corticē abscindis & reijcis, reliquū vero bonū & pretiosum existimas. Mūdus honorat, veneratur, & suspicit potentes & diuites: hæc est carnis & fructus substātia, & hoc est q̄ mundus magnificat. Sed nos (inquit Paulus) sumus cortices mundi, vile & abiectum quod ab omnibus reijcitur & conculcatur. Sed aduerte quod solet contingere quādo malum aranzeum comedis vt nucleū & medullam exhaurias, puramina relinquēs; venit autem aliquis conditor qui electuaria conficit, & accipit illa putamina malorum aranzeorum & coquit ea saccaro & melle: atque ita vnum horum præstantius & pretiosius est quā reliqua alia. Nos autē (inquit Apostolus) sumus tanquā cortices & peripsemata vilia & abiecta: succus autē sunt diuites & potētes quos mūdus æstimat. Venit vero Christus & accipit cortices & putamina hęc & in suo amore diuino coquit, & præbet illis tantā gratiā & spiritū, vt plus valeat & magis ęstimetur vnicus Apostolorum pes, quam omnia capita regū, principū, & magnatum mundi. Mirabilis cōditor est Christus, siquidē ex his pauperib⁹ discipulis & ignaris (qui mūdi erāt peripsemata) diuinos & cęlestes homines

Universidad de Deusto
Biblioteca

reddit. Hos pauperes Deus diligit, his sua secreta & mysteria pandit, gaudet, hos vult, his animus eius recreatur. Hi sunt eius solatium, gaudium, & voluptas: miseros mundi sapientes & prudentes, in cæcitatis tenebris inuolutos relinquens. ¶ Sed tria hic consideratione digna sunt. Primum est, cur potius istis paruulis quam sapientibus & prudentibus reuelata sunt mysteria. Secundum quomodo Deus dicatur abscondere hęc à sapientibus & prudẽtibus. Tertium quæ sint hæc quæ reuelauit paruulis, & abscondidit magnatibus. ¶ De primo mirandum est: cùm Deus nequaquã acceptator personarum sit: cur voluerit, his reuelare: alijs vero abscondere. Hoc factum est primo quia isti paruuli consenserunt voluntati diuinæ & eius inspirationi, quod alij non fecerunt: ideoque iusta punitione cæci manserunt, cum libero suo arbitrio male fuerint vsi. Duplex enim est fides, infusa & acquisita: seu habitualis vel actualis. Cùm primũ puer baptizatur, statim Deus in eius animã infundit habitualem fidem alijs virtutibus coniunctam. Actualis erit quando iam adultus conuertitur ad fidem, vt Turca aut infidelis acquiescens articulis fidei. Vnde diuus Augustinus. Cætera (inquit) possum nolens: credere autem non nisi volens. Hæc fides donum Dei est quam ipse Deus homini tribuit & reuelat: qui cùm in peccata delabitur lapideus & adamantinus fit, Dei reuelationi & veritati non consentit. Contrarium accidit humilibus quibus Dei virtus se communicat: nam cum Spiritu sancto pulsanti cor suũ aperiant, digni fiant maioribus beneficijs & donis: atque ita potius iustus & æquius Deus illis quã illis communicatur. ¶ Secunda ratio quare Deus potius istis quam illis communicatur est, nã vnusquisq; vbi melius cum eo agitur, & in hospitio vbi synceriori animo recipitur & acceptatur ibi gaudet manere. Cõtingit sæpius vt aliquis nobilis vir, cũ in curiã proficiscitur, & in domo alicuius principis aut magnatis hospitiũ accipit œconomus qui rerum domesticarũ curam habet, in deteriori parte domus cum famulis & ministris collocat: & prius quã cœna apponatur, omnis protsus cęnandi voluntas est ablata, & fortè fine lucerna cubat: qui cũ talia viderit, iã iam auroram desiderat, vt foras egrediatur hospitium, hospites & hospitalitatem detestãs. Si vero hic nobilis vir ad domũ alicuius pauperis agricolæ accedat, alacri animo, sereno vultu: & magno applausu cũ excipit, filius agricolæ equi curã habet, apponit statim in præsepio modium ordeo plenum: vxor pinguiorem pauonem aut gallinam interficit, mẽsam mantilli niue candidiori & albiori sternit: omnes illi seruiũt & cõplacent, pueri suspenso ore oculos in eum conijciunt, & veneranturr lectum mundiorẽ parant & componunt odori feris sindonibus: sic adeò, vt si opus est, ipsi coniuges cum domesticis & familiaribus è domo sua egrediantur, aliam quærentes ne ad hospitium bene paratum & completum aliquid deficiat. Nonne videtis, vt iste melius & iucũdius in domo pauperis quam in domo diuitis excipitur? Quærit Deus mansionẽ in domo diuitis & superbi: & non inuenit locũ vbi requiescere possit, nã eius intellectus in rebus caducis & perituris est detentus: voluntas iniqua ambitione contaminata, cor eius vitijs & honoribus sepultum & potentiæ animæ sepultæ & mundo emancipatę. Vilius quod domi est Deo tribuunt, signant se cruce, obiter & velut in transcursu rẽ diuinã audiunt, aquam benedictam sumunt: sola hæc signa Christiani Deo tribuunt, & his accidentibus & accessorijs Deum hospitatur: cũ omnes animæ potẽtias principales eius partes amori mundano libẽter tribuant. Pauperes & humiles multò aliter faciũt. Nam præcipuã domus suę partẽ libenter Deo tradunt, scilicet animi potentias intellectũ & voluntatẽ, & cor vacuũ relinquunt, è domo sua egrediẽtes per sui abnegationem, vt Deus melius & suauius excipiatur in præcipuis animæ partibus. Ità sancti per sui contemptum & abnegationẽ à se toti alieni semper vitã degebãt, & sic in Deum eleuati & in cœlum transpositi, vt huius mundi homines nõ apparerent: vt totũ hospitium Deo relinquerent vt in diuo Bernardo, Francisco, & alijs sanctis videmus. Ideò Paulus. Nos excessimus Deo. Deo est datiui casus: acsi diceret. Extra nos ipsos egressi sumus: vt Deum in animis nostris pascamus. Lege Anselmũ in hunc locum. Et iterum Paulus ait. Viuo ego, iam non ego: viuit vero in me Christus. Sed mundi impudentia vsq; adeo extenditur, vt nõ solum Deũ in inferiori parte domus hospitẽtur, sed in equili: nã in peccatis suis Deum collocant, Deum autorem suorum malorum facientes. Sic Adam excusans suum peccatum dixit, Mulier quam dedisti mihi, &c. Tu domine autor es culpæ, quia mihi coniugem dedisti nimis impor

Act.10.

De spiritu & vita. ca. 31.32.

Pro. De bo.

2.Cor.5.

Gala.2.

Gen.3.

Greg. li 22. mor. cap.13.

impertunã, iussis meis, non acquiescentem. Tu dedisti mihi illam, tua est culpa. Ideo inquit beatus Augustinus, quod si Adam à culpa non se excusaret, dominus illum è paradyso non eijceret. Multi ex filijs Adam huius culpæ hæredes sunt, qui in Deum culpam reijciunt: se insontes iudicando. Ad excusandas excusationes in peccatis. Hi in equilibus & immundis locis domus suæ Deo hospitiũ tribuebant: è contra vero humiles omne bonum Deo tribuunt tanquam suo autori, malum vero & defectuosum sibi ipsis. ¶ Tertia ratio est, vt clarius & manifestius suam sapiẽtiam & potentiam ostendat. Quia infirma mundi elegit, vt fortia quæque confundat: nam vt Pharaonem Ægypti Regem superbum humiliaret, ciniphes & ranas, in eum misit. Præclaram laudem & honorem sibi conciliauit Samson, cum sola asini mandibula mille viros interfecit. Non minor laus Dei excellentiæ & virtuti accessit cùm per Dauidem, Gigantem superbum & furiosum Goliam prostrauit: & in illo etiam, quod manibus imbecillæ mulieris superbus princeps Holophernes interierit. Sed illa est præclara & inter omnes excellentior victoria, quæque Dei potentiam & virturem magis illustrat, magnificat & extollit: vt per paruulos discipulos, suo imperio vniuersum mundũ subegerit. Hos paruulos eligit, hos assumit, his potentes mundi vires confringit. Si enim hic videres imaginem variis coloribus & subtili penicillo depictam hucque accederet excellentior alius pictor, sibique perpendiculum assumeret, & in pariete depingeret aliã imaginem, quæ longo spatio primam antecelleret, sic denique vt ars matetiam simul & naturam videretur superare & vincere: nonne omnes mirarentur? Sic mundus armis & magnis equitum copijs ciuitates expugnat, sicque Reges victoriam de inimicis reportant: Deus autem non sic sed carbonem & pauperculos discipulos & ignaros eligit. Et non mirum, nam cum Rex sit homo, vt homo potest errare, & sic habet suos consiliarios & sapientes vt per illos imperium regatur & gubernetur. Et quia imbecillis est, habet opus fortibus militibus copijs, & exercitu, vt suos inimicos superet & vincat. Deus autẽ qui summa sapientia & potẽtia est præditus nullis armis & militibus, nullis copijs & exercitu, nullis literatis & sapientibus nec eorum cõsilio indiguit, vt mundum regeret & gubernaret. Et ideò his rationibus istis paruulis võluit Deus sua secreta manifestare, & ea abscõdere sapiẽtibus & prudentibus huius seculi. ¶ Secundũ autẽ, q̃ hic est dignũ consideratione. Quomodo Deus hic sua se secreta abscondit? Dico q̃ excęcauit, nõ illuminando: deinde occasiones & causas subministrando, quibus mẽs peccatoris magis ac magis excæcatur iusto Dei iudicio, suo tamen vitio & malitia. Lege de hac re Irænęum, Origienem, & Chrysostomum. Sed ne omnia alijs remittamus, operæpretium erit, hic aliqua enarrare. Quemadmodum fluuius licèt ex paruo fonte nascatur, recipit tamen incrementa aliorũ fluminum, & quo longius procedit, eo plures & maiores riuulos & fluuios amplectitur, & maior fit: sic contingit multis peccatoribus qui peccata peccatis augentes, maximi peccatores fiunt, sic adeo vt in profundum vitiorum demergantur. Hos Deus vt pessimos & peruersos indurat, excæcat, & sua secreta illis abscondit: non quod ipse directe sit causa ignorãtię & obstinationis, sed quia iusto iudicio meatem humanã obscurari permittit, & indurari, auxilium auferendo in pœnam suorum peccatorum. Excæcat itaque negatiuè, quia nolentibus non confert gratiam neque lumen. De his ait Paulus, q̃ tradidit eos in reprobũ sensum, & excæcauit intellectũ eorũ. Non sic tamen quod hæc operatus sit Deus, sed quoniã isti inepros se effecerũt, indigni facti sunt, vt reciperẽt gratiã Dei. Sol omnibus oritur, nemini abnegatur: sed in tenebris manebit, qui fenestrã nõ aperuit, aut clausus domi manserit. Atq; ita dicimus quod sol abscõditur ab eo, qui ei ponit impedimentum, ne ipsum videat: & sic etiam dicimus isti tali solem se abscondisse, nam ità cum illo se habuit, ac si non oriretur. Tempore hiberno dicimus, sol abscõditur, quando eũ non videmus, propterea quod nubes & nebulę inter ipsum & nos opponuntur. Ità nimirum Christus verus sol iustitiæ, omnibus prædicabat, omnes illuminabat: miseri autem & superbi Pharisæi tot obstacula, tot impedimenta ambitionis & arrogantiæ opponebant, vt obcæcati & mentis tenebris inuoluti manerent, tantum abest, vt mysteria Dei & secreta intelligerẽt. Ità hæreticis sua superbia & fidẽstibus suã propriã sententiã & iudiciũ sequentibus veritas occultatur, & cęcitas, & caligo illorum mentem ascendit: vt his, quibus clara & splẽdida lux oculos offendit. Sol refulget (aut

August ser. 19. de sanct tem. 10.

Psal.140.

1.Cor.1. Exo.8.

Iudi.15.

1.Regũ.17. Iud.13.

Irenæ. li.4. ca.38. Ori. hom. in li Iudi Chrys. hom 67. in loã. & ser. 31 Epistola ad Rom. & homi 8. in 2. Epistolam ad Cor. Damas. lib. 4. capit. 20. Roma.11

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eccle. 42. Eccleſiaſticus) radijs ſuis, & arẽſcit oculus. Et hoc quidem non ſolis culpa, qui planeta eſt excellentiſsimus, ſed propter imbecillitatem & tenuitatem oculorũ noſtrorum: nam aqui la nullis oculorũ ictibus firmo intuitu ſolem in ſua ſphera conſpicit excellens enim ſenſibi le cortũpit ſenſum: & ideo qui mõtes niueos trãſgrediũtur, manu ferũt olivæ ramũ, vt ipſum aſpiciant: ne niuiũ candore & albedine exci ſiant. Atq; ita oũ ſuperbus & arrogans oculos ſuos in fidei lumẽ clariſsimũ velit conijcere, & Dei ſecreta & myſteria, naturali ratione & intellectu menſurare, errore & hæreſi cæcus redditur. Vnde Iob. Quaſi in nocte ſic palpabunt in meridie. Et ſicut ſol ſuo receſſu ſolet eſſe cauſa cõgelationis nõ directè, ſed indirectè: ſic Deus in pœnã peccatorum ſoler ſe à peccatoribus abſcondere, & tunc in tenebris manẽt, & excæcatur inſipiẽs cor eorum: contiſtis Phariſæis contigit. Sic induraũt cor Pharaonis; quia negauit ei auxilia nõ inquã neceſſaria ad ſaluté, ſed ſupererogationis: quod Deus nũquam facit niſi iuſtè, & demeritis exiſtentibus in cauſa. Vnde in perſona dñi dicit Eſaias: Quis eſt iſte liber repudij, quos dimiſi matrẽ veſtrã? ecce enim in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, & in ſcelcribus veſtris dimiſi matrẽ veſtrã: quia veni, & non erat vir, vocaui, & non erat qui audiret. Igitur propter ſua ſcelera Deus reliquit peccatorẽ. ¶ Illud autem hîc diligenter notabis q; peccatorem à Deo relinqui, idẽ eſt quod Deũ relinqui à peccatore: nam Deus nunquã peccatorẽ ſuo auxilio deſtitueret, niſi prius peccator à Deo fugeret. Deus quippe firmus & ſtabilis ſemper in amicitia noſtra perſiſtit: peccator vero eſt qui propter immutabilitatem & conſtantiam, & propter malitiã ſuæ voluntatis recedit, & tunc dicimus Deũ à peccatore diſcedere, quia peccator diceſsit à Deo. Sic etiam dicimus Deum abſcondere ſua ſecreta & myſteria his, quia ipſi prius ſe abſcondunt obſtinatione & pertinacia. Iuſtus iuxta Deum eſt quando vero ſuum liberum arbitrium mouet & mutat mortaliter peccando, à Deo diſcedit: etiam ſi ipſi videatur Deũ abeo diſcedere, motus enim eſt in creatura, nõ in creatore. Qui à portu diſcedit, & nauigare incipit, videtur ei terram moueri & ambulare, ipſum vero tranquillum & quietum manere: cũ in rei veritate prorſus contrariũ contingat. Hoo modo fallebatur Saul, quãdo Samueli dixit. Philiſtim pugnãt aduerſum me, & Deus receſſit à me: & exaudire me noluit. Saul fuit qui Deum à ſe ſeparauit: nã Deus à nemine diſcedit, cùm immutabilis ſit. Si cùm ego ſum quietus: ſi qui à dextro meo latere eſt, in ſiniſtrum trãſit, vel vice verſa, quis mutatur? Manifeſtum eſt me non mutari, ſed qui à dextra in ſiniſtram tranſit. Per Ionam dixit Deus. Adhuc quadraginta dies & Ninive ſubuertetur, ſed Ninive ſaltim tunc non fuit ſubuerſa: igitur Deus mutatus fuit, quandoquidem dixit ſe eam ſubuerſurum, quod tunc non contigit? Nulla certè in Deo fuit mutatio, ſed in Ninjuitis: quicũ à ſiniſtra Dei manu eſſent, in dexterã trãſierũt, & quãdo Deus voluit ferire eos qui à ſiniſtra erant, iam ipſi in dexteram tranſierant: atq; ita ſine punitione manſerunt. Promiſit Deus ſe animaduerſurũ in peccatores Ninives, & cùm ſententiã voluit adimplere, nõ inuenit peccatores, qui pœnas luerẽt. Clarũ igitur cõſtat q; Deus nõ mutatur, ſed peccatores. Deus non hominibus, ſed vitijs traſcitur: quæ ſi in homine nõ fuerint, ne quaquã eũ punit, quia mutatus eſt homo. Simiiter etiã dixit Ezechię, cito moriturum, & non eſt mortuus, ſicut prædixerat: & ad Achab etiam dixit: Inducam malaj, & non induxit, ſed dixit. Nonne humiliatus eſt Achab? Ideò non inducam in diebus ſuis mala. Alibi etiam bona promittit, & ſi mala fecerint dicit ſuam mutare ſententiã, non in homines, ſed in opera, quæ mutata ſunt. Vide Hieronymum, Chryſoſtomum & Originem. Igitur quemadmodum dicitur, Deum mutari, & diſcedi: quia peccator mutatur & diſcedit à Deo: ita dicitur abſcondi, quia peccator abſconditur. ¶ Vide & tu quã magna ſunt iudicia Dei. Verè iudicia Dei abyſſus multa. Vides Saulem ſanctum & amicum Dei, ſuis donis auctum & locupletatum, eius beneficijs affluentem & denique ſuo lacte nutritum, reprobatum. Vides etiam Nabuchodonoſor tyrannum & populi Dei perſequutorem ſaluũ eſſe? In hoc certè cõſtitũ eſt, diuinã iuſtitiã cũ miſericordia ſimul diuino lumine ſplẽdere: Iuſtitiã, quia abſcõdiſti: miſericordiã, quia reuelaſti. Ideo Dauid in pſal. Miſericordiã & iudiciũ cãtabo tibi. Vtiũ q; erat Dauid expertus, quia dominus pepercerat ei: & etiam punierat, quia filium, quem ex Berſabe ſuſceperat, occidit dñs, & perſequutus fuit ab Abſalone, & opprobrijs affectus à Semei. Hæc duo oculis noſtris ſemper debẽt eſſe præſentia. Vide in primo libro Regum

Ioan. 3.

Hier. Dani. 4 & Amos. 3. & Ezech. 33. Chryſ. hõ. 22. in gen. Orig. homi. in Hiere 1. & hom. 16. in Numer.

1. Reg. 9. & vltimo. Pſal. 100. 2 Reg. 12. 3. Regũ. 16. 1. Regũ. 6.

1. Reg. 24.

1. Reg. 6. Regum legitur, quod vaccæ aream dñi ducẽtes, tendentes in Bethſamis quę eſt domus ſolis. Erant in area tabulæ lapideæ legis, quod dã vas Mãna, & virga Aaronis: ita nimirũ nos iter facere debemus in cœlum, quod eſt domus ſolis, vbi ſemper eſt dies, nobiſcũ ferentes legem Dei ſimul cũ miſericordia coniunctã (quæ dulciſsima eſt vt Manna cœli) & virgam etiam diuinę iuſtitiæ. Bonum eſt, & laudabile, vt miſericordię diuinæ recordemur, in memoriam adducentes beatam Magdalenam, Dauidem, Petrum & Paulum: & canamus ſimul cum Dauid, qui inquit, Miſericordias domini in æternum cantabo, vt ſic non deſperemus. Sed illud etiam claris oculis videamus & contemplemur, Angelos propter vnum peccatum ſolũ è cœlis deiecille. Quia Angelis peccantibus non pepercit (vt ait Petrus) ſed in Tartarum tradidit cruciandos. Ti meamus Dei vindictam & iudicium, quod in Saule & Iuda exercuit & in multis alijs: atque ita iter Bethſamis inſequemur. Tu autem, qui nihil conſideras, audes in tantũ creatorem peccare ſuæ miſericordiæ diuinæ confidens: non attendens in re ſuam iuſtitiam prouocare & promouere. In Deo enim iuſtitia & miſericordia in duabus ſateris ſunt, ex quibus vna altera non eſt maior: nam ambæ ſunt infinitæ, & ſic quandò peccas, manibus tuis tua opera ad te attrahis propter iuſtitiã, & tunc ſatera diuinæ iuſtitiæ ad te deſcendit: aſcendit vero ad Deum ſatera ſuæ miſericordię. Si ergo Deus in re ſuam iuſtitiam extendit, ſuam vero miſericordiam in ſe contrahit: quid ſperas ſi non pœnites? Theſaurizas ſecundum impœnitens cor tuum, in diẽ vindictæ, vt Paulus ait. Eſt enim vaſculum quoddam in modum gazophilatij in quo ſemper pecunia deponitur: poſtquam vero eſt impletum & theſaurum factum, id frangunt, pecuniamq; extrahuntriã tu peccata peccatis cumulans, iniquitatem iniquitati addis, vſq; quò menſuram impleas, & theſaurizas in diẽ iræ. Sed venier dominus & confriget te, & diminuet animam in Tartara mittens, corpus vero in ſepulturam vt abſumatur. Ne igitur cor tuum tanta inuadat obliuio, vt peccare in Deum audeas, ſua fretus miſericordia, ſuam iuſtitiam à tergo relinquens: & id obſecro contemplatis, quod ſi hic ſuauis & benignus cum paruulis ſe oſtẽdit, illic eſt cum ſapientibus & prudẽtibus huius mundi iuſtus iudex & rectus. Vtrunque enim eſt conſiderandum, ſi vitam rectam & bene compoſitam velimus degere, in mentes redigentes ſuam iuſtitiam & miſericordiam: quãdoquidẽ ipſe has duas hic oſtẽdit, tenebris & cæcitate ſuperbos puniens, paruulis & humilibus ſua ſecreta reuelans. ¶ Quæ ſint autem quæ abſcondit prudẽtibus, & ſapientibus & reuelauit paruulis? Hoc eſt tertium obſeruatione dignum. Abſcondit enim hæc. Quę ſunt hæc, quæ abſcondit? gaudia ſcilicet æterna, gloriam beatam, fruitionem ſuæ diuinitatis, cõſolationem ſine limitatione, ſine fine quietem, ſine metu fœlicitatem, vitam ſine mortis timore, & ſine fine gloriam. Quæ ſunt hæc quę abſcondit? ſuauitatem interioris Dei inſpirationis, dulcedinem ſuarum conſolationum, animæ ſpirituale gaudium, voluptatem & ſuauitatem internam, quam cor noſtrum accipit pro laboribus & perſequutionibus pro ipſo perpeſsis. Quæ ſunt hęc, quæ abſcõdit à ſapientibus? Abſcondit certè mundi cõtemptum, ſui ipſius abnegationem, crucis Chriſti ſuauitatem, pauperiem diuitem, famem & ſitim pro Deo contentam & ſatiatam, veram mortificationem, odium & inimicitiam mundi, patriæ cœleſtis amorem, & quod pauperes & paruuli ſint beati etiam ſi lachrymis conſtringantur, quod in perſequutionibus gaudeant, & alacri vultu mortem pro Deo ſuſcipiant: & quod mundus odio proſequitur, ipſi diligant & amplectantur. Hæc certè non valent intelligere ſapientes mundi: ſed ſolum hi, quiſe & omnia ſua Chriſto emancipárunt. ¶ Sed tu nõ dixiſti ô mundi Redemptor. Abſcondiſti has opes, hoc lumen, hoc theſaurum, hanc ſapientiam, vel ſalutem? Reſponſum credo eſſe, nam hęc gaudia & bona ſpiritualia (quæ Deus ſapientibus abſcondit, & reuelat paruulis) nullatenus humana lingua poſſunt explicari. Silentium enim eorum laus eſt. Diuina certè humano eloquio non poſſunt enarrari. Et ſic Eſaias plenus diuinis ſecretis dixit. Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi. Et Paulus raptus vſque in tertium cœlum, dicit ſe ea vidiſſe, quæ non licet homini loqui. Nam ſi in Eccleſia eſſet globus æquali quantitate cum ipſa Eccleſia, quomodo per Eccleſiæ ianuam globus poſſet exire? ita nimirum non poterunt exprimi, nec exire gaudia ſpiritualia animæ per ianuã ſic miſi imã, vt eſt corporis os. Regina Sabba audiens ſapientiã Salomonis non habuit vltra ſpiritũ. Quantò

Rom. 2.

Eſai. 24.

2. Cor. 12.

3. Reg. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magis sapientia diuina faciet obmutescere?
Sunt adeò plura Dei mirabilia, vt laudabilius sit de eis tacere, quam aliquid dicere: ne fortè cùm incepisse putaueris nihil dixisse recorderis. Sic dominus dixit Nicodemo. Sic Deus dilexit mundũ, vt filiũ suũ vnigenitum daret. Hæc particula, sic, magnam vim & emphasim habet. Sic dilexit, & quantũ dilexit? Nemo est, qui inueniat tantũ, huic quãto. Certè immensum pelagus amoris infiniti, quo nos Deus prosequitur, tãtũ illa particula, sic, clausit, & quantitatẽ huius amoris nõ ausus est dicere: nã hic amor ineffabilis est, & omne humanũ os lingua obmutescit in eius narratione. Idẽ fecit Paulus agẽs de Christi passione cũ dixit. Cõsiderate eũ, qui talem pro nobis sustinuit cõtradictionẽ. Nõne Paule de his aliqua enarrabis? vel vapulationem, vel clauos, vel coronã, vel crucẽ: non, nisi eũ, qui talẽ. Hæc adeò sũt magna, vt stupeat: non vero explicari. ¶ Igitur quis fari poterit, animæ nostræ gaudiũ, cũ Deus dulcedines & suauitatẽ immittit? itaq; in hoc pronomine, hæc includit Christus suæ sapientiæ infinitos thesauros, quos istis paruulis & humilibus reuelat. Nullo nomine hi thesauri, & hæc sapiẽtia includi potuerunt: ineffabilia & inenarrabilia sunt hæc mysteria. Hę sunt dulcedines & consolationes spiritus supernæ, quas mundus neq; attingit, nec intelligit: quæq; sapientibus & prudentibus mundi absconduntur, & reuelantur paruulis & humilibus. Sed cur non dedit Deus prius gratiam, vt impij vitarent peccata, vt postea non absconderetur eis hæc diuina sapientia? *Etiã pater quoniã sic fuit placitum ante te.* Voluntas Dei fuit. Ac, si diceret. Hæc exęcatio impiorum non minus decuit ad tuam iustitiam: quam piorum illuminatio ad tuam misericordiam. Quoniã sic placuit ante Deũ. Nõ est volentis neq; currentis, sed miserẽtis est Dei. Pharao & Nabuchodonosor vterque rege fuere & Dei populum persequuti sunt: at Pharao damnatur, Nabuchodonosor verò salutẽ consequutus est. Cur hoc? Quoniam sic placitum fuit ante Deũ. De Nabuchodonosore q̃ fuerit saluus expresse asserit Augustinus. O homo tu qui es, qui respondeas Deo? Nonne potestatẽ habet figulus, ex luto aliud vas in honorẽ confi cere: aliud verò in contumeliam? Nonne potestatẽ quã habet figulus supra vasa, habebit etiã Deus super creaturas? Poterit ne vas etiã si linguam habeat, dicere figulo, cur sic me fecisti. Ideò ait Augustinus, q̃ quãuis Deus crearet Angelũ in gehennæ flammis non faceret ei iniuriam. Ideoq; quod vnus sit vas contumeliæ & indignationis in interitum, & alius honoris: nulla potest assignari ratio, nisi quia hæc fuit diuina voluntas. Volũtas enim Dei cùm sit prima causa omnium entium, causam non habet. Nec irrationalis aut iniusta esse potest, cùm essentialiter sit iustitia infinita. Omnia quippe opera, quæ sunt in hoc mundo, siue sint naturalia, siue voluntaria, siue meritoria habent vnicã duntaxat causam scilicet beneplacitum diuinæ voluntatis: & licet aliæ causę assignentur, tamen omnes sunt instrumentales, & intermediæ & quasi dispositiuæ. Principalis autẽ causa omnium est voluntas Dei demptis culpis peccatorum, de quibus actus est à Deo, culpa vero à peccatore. Omnia opera huius vitæ vel sint voluntaria, vel naturalia, vel moralia, vel artificialia, omnia ad vnam pręcipuam causam reducuntur, quæ quidem mouet & influit in reliquas alias, vt suos effectus operẽtur: quas vero addunt Philosophi sunt naturales causæ & dispositiuæ. Ita quod si aliquis interrogaret. Quare factum est hoc? optimè quidem respõderetur. Quia sic fuit placitum ante Deum: quia Deus voluit, quia hæc fuit eius voluntas. Veluti si aliquẽ interrogares, quæ sit causa totius motus horologij, deuenires certè in voluntatem artificis, vel in eius, qui ipsum regit. Ita de causis rerum interroganti deueniẽdum est in Dei voluntatẽ & beneplacitum, & ibi quæstio cessabit. Veluti si aliquis quæreret: cur est fames? quia pane indigemus. Et quare non est panis? quia non germinauit terra. Et quare non germinauit? Quia terra arescebat. Quare arescebat? quia non erat pluuia. Et quare non pluit? quia vapores à terra in altum non ascenderunt. Et quare non ascenderunt? Quia dominabatur planeta natura siccus. Et quare planeta ille est siccus? Quia Deus illi virtutem talem communicauit. Et quare Deus tribuit illi talem proprietatem? Quia sic placitum fuit ante Deũ. Et quare sic fuit placitũ ante Deum? hæc certè iam nõ est quæstio nec interrogatio: sed mera insania & stultitia: sic adeò vt qui talia interrogaret, Eleboro venire curandus, & Anticeras, nauigaturus. Itaque vltra nõ est procedendum. Nã eũ in Dei voluntatẽ peruenieris, hic iam finiũtur quæstiones: & omnes Philosophi pedes eõsistunt. Quis mouit lapidẽ? baculus: Et quis baculum?

Ioan. 3.

Hebr. 5.

Augu. li. de prædes. & gratia. c. 15. Roma. 9. August. de prædesti. & gratia cap. 5. tom. 7.

Augustin.

Aug. lib. 1. de Gene. cõtra Manic. cap. 2. baculum? manus. Et sic deinceps, peruenies in Dei voluntatem. Sic philosophandum est tã in naturalibus quàm in artificialibus. Omniũ rerũ huius vitæ est causa Dei voluntas: & idem est de operibus meritorijs. Quia non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Nam si velis interrogare. Cur ille fuit sanctitate præclarus: nam hæc fuit voluntas Dei. Hæc enim ratio intellectui satisfacit. Si aliquis vero vltra progrederetur interrogans, Cur sic fuit Deo placitum? Talis certè esset friuola & ridicula quæstio: nam vltra vltimum gradum, iam non est alius in quem possis deuenire. Sic egregius psaltes. Eduxit me in latitudinem dominus: quoniam voluit. Quia sic placuit, quoniam hæc fuit eius voluntas. Sancti vero quidquid accidit, omne Dei placito tribuunt & in hoc duo sunt. Alterum vt homo nõ possit errare, alterum vero, quod Deus honoratur, & magnificatur. Hoc clariùs nobis ostendit patientissimus Iob: qui cùm rem, gregem & filios amisisset dixit, Dominus dedit, dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est. ¶ In nostram vero eruditionem admonet locus iste, vt subijciamus intellectum nostrum diuinæ voluntati, & iudiciorum Dei ne simus examinatores. Quare hunc humiliet, illum vero exaltet, noli inuestigare: si nolis in errorem incidere: faris sit tibi scire, sic placitum esse coram eo. Verè iudicia Dei abyssus multa. Vnde Paulus. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Sic ex Bethsamis percussit dominus septuaginta viros, & quinquaginta millia de plebe? eo quod vidissent arcam Dei. Non illam irreuerenter acceperunt, sed potius sacrificijs & oblationibus honorarunt: quia vero nimia curiositate eã scrutati sunt, vehementer in illos Deus animaduertit. Abhorret Deus, vt sua secreta & mysteria scrutemur: & quod nimis soliciti simus suorum operum & voluntatis. Sed obijcies fortasse. Quomodo si hæc iudicia Dei inenarrabilia & inscrutabilia sunt: ait Dauid, in labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui? Vide quod aliud est (vt inquit Ambrosius) iudicia Dei: & aliud iudicia oris Dei. Iudicia Dei (vt diximus) inenarrabilia sunt: sed iudicia oris Dei sunt illa quæ annuntiauit, & quæ per os Propheratum loquutus est. Narrabilia sunt, quia prophetæ ea dixerũt, quæ os domini erãt. Os dñi erat ille, cui dicitur, clama ne cesses, Et ille ait. Quid clamabo? Et inspiratũ est vt diceret. Omnis caro fenũ. Ideoq; absolute non dixit egregius psaltes, quod pronuntiauerit omnia iudicia Dei, sed iudicia oris eius. ¶ Non ergo discutiamus opera Dei, sed simpliciter illi obediamus: eius voluntatẽ facientes in omnibus quæ nobis præcipit, sicut Christus qui ait. Sic placitum fuit ante te. Et ita in laboribus nostris, quãdoquidem ab eius diuina manu prouenium, humiliemur coram eo. Sic Heli reprehensus, dixit. Dñs est: quod bonũ est in oculis suis faciat: & ideo saluus fuit. Mirabile huius rei exẽplum se ostendit Isaac, qui cum (vt Iosephus ait) iã esset viginti quinq; annorum ætate, vel saltẽ erat adultus, quãdoquidẽ ligna humeris ferebat in sacrificiũ, poterat patri resistere, quandoquidẽ fortior eo erat: cũ iam esset senio cõfectus, nihilominus cũ Abraham ei declarasset illud à voluntate Dei prouenire, humiliter obediuit Deo, & se in sacrificiũ Deo iucundũ & gratũ exhibuit. Nunc vero quis in minima infirmitate, vel minimo labore Deo subijcitur? Quando arbori nõ adeò bonę aliquod virgultum inserunt, fructus bonus producitur: sic & nos etiã si arbores malæ, siccæ & aridę simus, si Dei voluntati nostram adiunxerimus, erimus vtiq; vtiles & commodi: per hanc enim efficimur regni Dei ciues & participes, & in animis nostris æternæ vitæ thesauros producimus. Obediamus igitur Deo & conformes simus eius voluntati, & muniamus nos scuto patientiæ, in omni tempore dicentes. Gratias tibi ago domine: quoniam sic placitum fuit ante te. Sed vltra progrediamur. *Omnia mihi tradita sunt à patre meo.* Consequenter ostendit Christus, quod sit ipse medium huius electionis, quod vnus vocetur & alius non: quod vnis abscondantur hæc diuina mysteria & alijs reuelentur, à voluntate Dei prouenit. Sed ostẽdit Christus quod ipse sit medium huius vocationis, quia licet à patre dependeant omnia tanquã ab origine, tamen per ipsum Christũ sunt omnia: ideòq; ipsi data est potestas, & hac ratione inquit, Omnia tradita sunt mihi à patre meo. Hoc est, ego possum vocare quoscũq; voluero sicut pater, quia omniũ habeo potestatẽ sicut ipse: sed solùm in hoc differt, quia potestas patris est à se, quia eã à nullo accepit: ego autẽ habeo eã ab ipso, quia omnia quæ habeo tradita sunt mihi ab ipso. In quantũ Deus tradita sunt Christo omnia: nõ quidem

Psal. 17.

Iob. 1.

Amb. ser. 2. in psal. 118.

Esa. 40.

1. Regũ. 3. Gen. 22.

Ioseph. lib. 1. antiq. cap. 12.

Psal. 35.

Rom. 11.

1. Reg. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem creaturæ, quia istæ non traduntur ei: quia per ipsum factæ sunt. Sed tradita sunt omnia: hoc est, omnes perfectionis Patris, quia cum sit eadem substantia numero patris & filij, & idem esse, est eadem potestas & bonitas, sapientia æternitas, & cætera attributa, quia impossibile est, eos differre in aliquo absoluto, quin sint duo dij. Sed cum sit tantum vnus Deus, nulla est perfectio patris, quin ea dem numero sit in filio. Sic ait ipse per Ioannem, omnia quæ habet Pater mea sunt, quia substantia vnius est substantia alterius: quidquid habet pater, habet filius, & subdit de Spiritu sancto dicens. Quia de meo accipiet. Accipit Spiritus sanctus esse à Christo, in quã tũ Deus est: sed si Christus accipiatur in quã tum homo, omnia dedit ei Pater, scilicet creaturas, quæ sunt extra Deum, & nõ ipsam substantiam Patris, quia ista maior est Christo, in quantum homo. Sic Ioannes ait. Omnia dedit ei Pater in manũ. Hoc est, in potestate sua. Quæ enim traduntur in manus alicuius, sunt ea, quæ ipse facere potest: cũ manus sit organũ operationũ. Sed cum nihil sit nisi creatura solæ creaturæ dicuntur ei tradita in manus: quæ quidẽ Christo homini traditæ sunt quãtum ad autoritatem in instanti conceptionis, quia per id quod fuit humanitas coniuncta verbo, habet maiorem perfectionem quã omnes creaturæ simul: sed quantùm ad potestatem tradita sunt ei omnia in resurrectione, vt ipse dixit discipulis, cum apparuit eis post suam resurrectionem. Tradita est mihi omnis potestas, in cælo & in terra. Quantum aũt ad effectũ tradentur omnia Christo homini in die iudicij: quia tunc omnia erunt subiecta pedibus eius: & manebunt in æternum sicut ipse voluerit, & ideo tunc Christus dicetur regnare, & dare regnum Deo Patri. Igitur si omnia tradita sunt Christo, bene sequitur (vt pulchrè dixerit Diuus Augustinus) quòd qui Christum habet, omnia habet: & quòd alius nihil habet. Quid ergo vos mundi amatores quæritis diuitias & honores, vbi eas inuenire non potestis: quærite dominum & replebitur anima vestra. Bene Dauid in Psalmo loquitur dicens, Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Qui deficit ei, qui Christum habet: cum sit Christus summum bonũ, qui illũ habet omnia bona habet. Si cupis pacem, ipse est pax nostra faciens ex vtraq; vnũ. Si diuitias & honores ambis, vnde tibi hos cõparare poteris, nisi è proprio deposcere fonte qui Christus est, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei? sic adeò diues erat Paulus & potens habens Christum, vt in hæc verba proruperit. Omnia possum in eo, qui me confortat. Nam si tristis incedis, & nullo gaudio cor tuũ exultat, id certe euenit, quia Christum non habes: & procul eum habitas. Si Christum socium haberes, nemo aduersus te præualeret: & consolationis fontem possideres, ex qua dulcedinem & suauitem posses exhaurire: quia vt Augustinus ait, Tenebis eũ per quem facta sunt omnia, & cum ipso omnia possidebis. Et sicut qui Christum habet, possidet cum illo omnia: ita qui Christum nõ habet, plenus est miserijs & necessitatibus. Vnde Dauid in psalmo. De necessitatibus meis erue me. Diues & potens erat Dauid, & non quærebat externa aliqua, sed animæ interiorem necessitatem videbat. Et Tobias sanctus, Habebimus multa bona, si timuerimus Deum. Et alibi Dauid. Quid volui in cœlo, & quid aliud volui super terram præter te? Omnia vtique necessitas & pauperies sunt animæ nostræ, quando Deus eam non inhabitat. Stercora terræ quærunt homines soliciti & diligentes, & id non sine magnis laboribus: cum tranquille & quiete paradisi flores sibi possint comparare. Deum igitur nobiscum habeamus, & omnibus bonis affluemus: quã doquidem adeò bonus, misericors, & benignus est, quòd cum eam potentiam & maiestatem habeat, vt dicat, omnia tradita sunt mihi à Patre meo, statim nos inuitat, & ad se allicit, dicens, Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, vt Matthæus scribit. ¶ Attende etiam & considera liberalitatem & bonitatem Dei: siquidẽ in Christi manus omnia constituit. Nobiles nanque, magnates & principes huius mundi etiam si liberales & magnifici sint, præfectũ tamen domus, qui rẽ familiarem & dona in pauperes & domesticos distribuit, auarum habent: vt etiam si ipsi vt domini rem velint distribuere, & dignos beneficijs & donis cumulare: ipsi præfecti manus comprimant & contrahant. Dominus tamen præfectum & distributorem adeò liberalem habet, in cuius potestatẽ & manus omnia tradidit, vt ipse distribuat. Patet: dedit ei omnia in manus. Et quæ obsecro sunt istę manus? Manus perforatæ, manus apertæ & extẽtæ. Latroni nanque qui vt sui recordaretur petebat, plus perito promisit, & cœlũ tribuit. Ingens consolatio omnibus peccatoribus esse deberet: propterea quod Christum habeãt liberalem largitorem, & datorem donorum & gratiæ Dei. Ne obsecro pigri & ignaui simus in petendo, vt nostrorum peccatorum misereatur: quandoquidem ipse in parcendo liberalibus manibus remittit. ¶ Postremò hic est obseruandum, quod his verbis Christus cùm prædicaret, vt ad se omnes venirent, ostendit magnitudinem, autoritatem, potentiam, & diuitias sui ipsius: ne vocationem contẽnerent, eum ipsum dominum viderent pauperem & humilem. Si Rex iter faceret, sine equo, sine apparatu regio, sed tã quam aliquis seruus & minister, & in itinere obuiam fieret potenti alicui siue magnati, tunc̃que rex ei dixisset, vellet ne domi suæ personam villici aut præfecti sustinere: tunc certe ille nobilis & potens Regem irrideret, & insanum iudicaret. At vero si Rex se illi ostenderet, & quis esset diceret, procul dubio beneficium oblatum acceptaret. Ita Christus cùm in Capharnaum prædicaret, & vocaret multos, vt ad se venirent, dicens, venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos: quia vero aliquis poterat obijcere. Qui fieri potest vt nos reficias, & ditare possis, cùm tu pauper & humilis sis? ne aduocationem gentes contemnerent (cùm ipse Rex gloriæ expoliatus esset) ideò se manifestat inquiens. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Filius sum Dei, Rex, & Princeps cœli, diues & potens: qui vestris potero subuenire miserijs & pauperiem subleuare. Sed iterum posset aliquis instare. Vnde tu hanc habes potestatem: cùm sis homo similis nobis? ad hoc respondet dicens. *Et nemo scit quis sit filius nisi pater, & quis sit pater nisi filius: & cui voluerit filius reuelare*. Pater est à quo ista proueniunt, & nemo nouit patrem nisi filius, scilicet Christus ipse, qui filius Dei est. Quantum enim Deus cognoscibilis est, non potest à creatura cognosci, cùm sit obiectum infinitum. Spiritus sanctus tamen non excluditur ab hac cognitione, sicut neque quando Christus dixit loquens de vltimo iudicio. De die illa nemo scit, neque Angeli eius, sed solus pater. Non excluditur ibi spiritus sanctus, quia dictio exclusiua in diuinis addita vni personæ respectu termini essentialis non excludit aliam, quia essentialia sunt eadem numero tribus personis. Quapropter quidquid prædicatur de vna persona, prædicatur de tribus: propter inseparabilitatem & consubstantialitatem trium personarum. Sed per hoc, quod dicitur nemo, excluditur quodlibet suppositum creatum. Vnde idem est dicere. Nemo nouit nisi pater, sicut dicere. Nemo nouit nisi Deus: cum isti sint termini essentiales, cum sint communes tribus personis: diuinæ enim personæ cognoscunt seipsas, quantum cognoscibiles sunt. Et isto modo loquitur Christus, quod nemo nouit filium nisi pater, neque patrem nouit nisi filius: nos verò isto modo non possumus illum cognoscere quanuis illum aliqualiter in hac vita cognoscere possimus per naturalem rationem. Et quia ratio naturalis à Deo collata est, ideò illa cognitio quæ de Deo per naturalem rationem habetur, aliquando reuelatio appellatur: iuxta illud Pauli. Inuisibilia Dei à creatura mũdi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus & diuinitas. Sed per naturalem rationem nemo Philosophorum cognouit aliquam diuinam personam secundum proprietatem personalem: nec Sãctissimam Trinitatem. Sed est alia reuelatio diuinior & altior: qua (Deo reuelante) cognoscimus eum per fidem. Perfectissima autem cognitio, quę de Deo potest haberi in hac via est per meram & puram negationem: ita vt vniamur Deo tanquam enti incomprehensibili & prorsus ignoto quantum ad quid est. In eo autem quod dicit, quod reuelat cui vult, ostendit, quod fides est donum Dei iuxta Pauli sententiam. Cui vult se reuelat & manifestat dominus. Ideò Paulus ait, cùm autem placuit ei, qui me segregauit ab vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret filium suũ in me. Magnum quidem beneficium Christi cola à Deo accepit, cui reuelauit filium suũ: quandoquidẽ eũ iã cognoscit, & scit, quis sit. ¶ Sed aduerte & vigila ne in vtranuis aurẽ dormias, quia non sufficit tantũ cognoscere. Angeli quippe cognouerunt eum in cœlo, & propter suam superbiam ceciderunt dæmones facti. Non satis est, vt eum cognoscas: sed vt diligas. Illa sancta quatuor animalia erant plena oculis, quia plena erant cognitione diuina: sed vide quid scriptura dicat. Coram facie sua abulabant. Sic non sufficit vt Deum cognoscas, sed oportet quòd ambules coram facie: hoc est vt viuas secundum id quod intelligis, Deum semper coram oculis ferens, & in eius mandatis diligenter ambulans: virtutẽ virtuti copulans, vt videas Deũ deorum in Sion

Ioan. 16. — *Ioan. 13.* — *Mat. 28. Hebr. 10.* — *1. Cor. 15.* — *Psalm. 22.* — *Ephe. 2.* — *Colo. 2. Phili. 4.* — *Ser. 54. de verbis domini in Ioan. in fine.* — *Psal. 24.* — *Tob. 4.* — *Psalm. 72.* — *Matt. 11.* — *Ioan. 11.* — *Luce 23.* — *Matt. 24.* — *Ephe. 2. Gala. 1.* — *Ezechi. 1.* — *Psal. 83.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Sion in bonis operibus exercés & excolés, vt sanctè & immaculatè viuas. Vult Deus cognosci sed magis cupit amari, & timeri. Ex sexcentis millibus, qui ex Ægypto egressi sunt, qui Deum cognoscebant, omnes in deserto perierunt, exceptis duobus: quia non omnes diligendo Deum sequebantur. Sed hæc de hac re iam dicta sufficiant, nunc iam Lucam audiamus. *Et conuersus ad discipulos suos dixit.* Conuertit se ad discipulos, vt eos reddat attentos: quia cum ipsis de eorum beatitudine & sortis certitate loqui volebat. Quia in superioribus dixerat Patrem cœlestem autorem esse beneficij collati: ostendit etiam se huius collationis mediatorem esse. Præterea, quia dixerat dominus alloquens Patrem, quod sacramenta & mysteria quæ superbis absconderat, reuelauerat paruulis: nunc ostendit qui sint illi paruuli scilicet discipuli & sequaces eorum; neque est contemnenda illa reuelatio qua beatos facit. Ait ergo. *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis.* Hæc beata visio discipulorum Christi non intelligéda est de sola corporali visione: nam sic beati essent Pharisæi & crucifixores, qui illum corporaliter viderunt. Neque de visione solummodo secundum fidé quia isto modo Patriarchæ & Prophetæ Christum viderunt, quia crediderunt in eum, & tamen non dicuntur beati cũ Christus hic asignet differentiam dicens. Multi Reges & Prophetæ voluerũt videre quæ vos videtis, & non viderunt. Ideò intelligitur de vtraque visione simul: scilicet quòd Christũ corporaliter viderunt, & etiam crediderunt quòd esset filius Dei. Erat enim quædã beatitudo videre hominem illum, quem sciebant verum Deum esse: in quo omne bonum nostrum positum esse agnosceremus. Non erant autem beati illa beatitudine, quę est in patria: sed alia quadam quæ alterius speciem præsefert, & quæ superat omne gaudium huius vitæ. Præterea, non beati isto modo censendi sunt illi, qui Christum vident & credunt: & charitatem non habent. Quidã enim (vt Paulus ait) Deum cognouerunt, & quia illum nõ glorificauerunt diligendo euanuerunt in cogitationibus suis. Quemadmodum excusorium ferramentum etiam si silicem fortiter collidat, nisi illi diligẽti simè fomitẽ, in quo sussipiat admoueris, nullum omnino ex ea industria & labore fructũ assequtus eris: ita illi Philosophi, de quibus loquitur Paulus quantuis ingenij acie veluti quodam excusorio ferramento, præclarissimum illum & egrẽgium silicem Deum assidue ferierint, & ex ea mutua collisione splendidissime scintillę emicuerint eorum nimirum circa huius nobilissimæ substantiæ attributa cognitio mirabilis fuit: illorum tamen animis affectu voluntatis, quo hic cœlestis ignis accendi debuisset prorsus destitutis, in densissimis errorum tenebris lassi sunt, Ideo dixit Paulus, quòd obscuratũ est insipiens cor illorum: quia Dei gratiam non acceperunt, vt eum diligerẽt. Vt nauclerus sine claritate solis siuè lunę non potest portum capere: ita homo lumine gratiæ destitutus nõ potest gloriæ portum contingere. Existimat se anchoram in locum tutum iacere, cum in scopulum iecerit, vbi nulla prorsus est salutis spes. Sic Philosophi errauerunt, putantes se esse sapientes, stulti facti sunt: quia cum Deum cognouissent, non sicut Deũ glorificauerunt nec eum dilexerunt. Ideo gratia Dei destituti exci facti sunt, & euanuerunt in cogitationibus suis. At Apostoli omnia hæc habuerũt: quia cum Christum corporalibus oculis cernerent, eius diuinitatem credebant, atque illum diligebant. Et nos etiam licet Christum corporalibus oculis non videamus sicut illi sancti Apostoli tamẽ & nos beati sumus beatitudine hac, de qua Christus hic nunc loquitur, si credentes in eum dilexerimus illum, sicut ipse Saluator testatur dicens; Beati qui me non viderunt, & crediderunt. ¶ Porrò mentionem facit hic Christus oculorum: vt illis significaret rationem & intellectũ humanum: est enim pars cœlestis in homine. ¶ Possumus etiam per hanc discipulorum visionẽ, eam cognitionem intelligere, quam Apostoli de Christo habebant: quia Christi doctrinam & mysteria, quæ prædicabant rectè percallebant ipsi: nam immediatè ante hoc dixerat Christus Patri, id factum esse rectè, & sibi bene visum fuisse, vt ea quæ prædicabat sapientibus & prudentibus absconderentur: paruulis vero & humilibus essent manifesta. Conuertẽs autẽ sermonẽ ad discipulos ait; beati oculi qui vident quæ vos videtis. Ac si diceret, Beati oculi vestri ò discipuli mei, qui vident, hoc est qui intelligunt, quæ vos videtis. Apostoli enim quantumuis inscij & ignari meliùs tamen intelligebant, quàm omnes sapientes huius mundi: fides quippe cum charitate coniuncta ità claros efficit oculos, vt quicam habet potest apertè & clarè, quod nemo infidelium cognoscere & intelligere.

Num. 1. Num. 14.

Rom. 1.

Ioan. 20.

Sic

4 Reg. 16. Act. 7. Sic Heliseus sanctos Angelos videbat adstantes iuxta illum, quod nemo alius videbat. Et Stephanus videbat cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei: quod nemo videre poterat. Igitur Apostoli non solum oculis corporeis Christum viderunt, sed viua fide: & non solum auribus corporeis Christum audierunt, sed corde etiam, & intelligebant, atque ideo beati. Non inquam beati, quia diuites, fortes, aut potentes essent (hæc enim beatitudo carnis est) sed quia Christum mentis oculis cernere meruerunt. Mundus illos iudicabat beatos, qui magnis opib⁹ fruebantur, qui alijs imperabant, qui diuitiæ quadam mundi suppellectile affluebant. Sic Dauid in psalmo. Promptuaria eorum plena, & oues eorum fœtosæ, filiæ eius compositæ ad similitudinem templi, &c. beatum dixerunt eum, cui hæc sunt. Sed longè aliter Christus qui beatos iudicat eos, qui oculis fidei illum intuentur & diligunt. Quantuis immensis diuitiarum cumulis te ipsum ditaueris, hæc omnia nequaquam sunt vera bona veræque diuitiæ: sed speciem solam & vmbram bonorum fingunt. Et è contra quantumuis pauperes & egeni sancti Apostoli erant, tamẽ Christus vocat eos diuites & beatos, indicans eos veras diuitias habere. Vnde obsecro sibi has compararunt: Ex fide cum charitate coniuncta. Mecum sunt (inquit sapientia) diuitiæ & gloria, opes & iustitia. Et Dauid. Tua domine potentia & gloria, cuncta quæ in cœlo sunt, & in terra tua sunt. ¶ Restat igitur obsecrare ne Dei beneficijs simus ingrati: quandoquidem nobis etiam dicitur, quod sanctis Apostolis. Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Accepimus nos præ alijs hominibus tales oculos, quibus ea videmus & intuemur, quę nulla humana ratio indagare nec intelligere poterat, quę etiam nullus ex potentibus mundi cognouit: & eas aures, quæ talia audiunt, quæ ab initio mundi abscõsa sunt, sicut Paulus Ephesijs ait. Et quę illa sint, audi. Primò videmus & audimus in nostro Euangelio omnes Christiani, peccatum primorum parentum, propter quod omnes nati sumus filij iræ, per Christi mortem iam abolitum & sublatum esse: & iam Christum nobis se reconciliasse. Secundò Deum factum esse patrem nostrum, cui quilibet quantumuis paruulus audet dicere. Pater noster, qui es in cœlis. Tertiò Christum videmus fratrem nostrum: & sic ipse ad Magdalenam ait, Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, &c. Vade & dic fratribus meis. Quartò Christum videmus Pontificem nostrum & aduocatum apud patrem: ideo enim per proprium sanguinem introiuit in sancta, vt ibi appareat in conspectu Dei pro nobis. Quintò videmus & audimus, quod cœlum nobis pareat. Nolite (inquit Christus) timere pusillus grex: quia complacuit patri vestro dare regnum. Nonne vides hæc quam magna sint? Non fecit profecto taliter omni nationi. Quo maiora accepimus, tanto plus gratitudinis à nobis exigitur & si velis audire, quanta & quàm magna hęc sint, audi sequentia. *Dico enim vobis quod multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis: & non audierunt.* Sed dic et aliquis, Cùm constet Deum patribus fuisse loquutum & ab eis visum, quid sibi vult: quod hic dicitur, Multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quę vos videtis, & non viderunt? iam Abraham multoties Deum apparentem vidit: & tandem in trium Angelorum personis hospitio recepit. Moses quoque scriptura teste, cum Deo solitus erat loqui facie ad faciem: sicut loquitur homo cum amico suo. Et Esaias vidisse se dicit dominum sedentem super solium excelsum. Sic etiam Michæas, multique alij Prophetæ verisimè sibi Deum apparuisse confirmant. Vnde & videntes sunt appellati: & ferè tota scriptura patres antiquos, Deum vidisse demonstrat. Si ergo sancti patres & Prophetæ Deũ viderunt, (vt scriptura testatur) quid est quòd Dominus dicit. Voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt? sed vt iam dictum est, aliud est videre per imaginem, & aliud per speciem. Viderunt quidem sancti præmemorati Deum omnipotentem: sed per speculum & imagines in subiecta creatura. Omnes enim manifestationes, quæ ad patres veteri tẽstamenti factæ sunt per inferiores Deo creaturas, idest per Angelos factæ sunt. Si enim in se ipso absque vllis imaginibus Deũ sancti viderunt, sicuti est, quid est, quod Moses qui cum domino (vt iam dictum est) facie ad faciem loquebatur, obsecrabat dicens. Si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi te ipsum manifestè vt videam te? Quem manifestè videre cupiebat, vtique vsquo ad illud tempus per imagines & figuras se vidisse declarabat. Vnde & beatus Stephanus de ip-

Prouer. 8. 1. Par. 29.

1. Cor. 2.

Ephe. 2.

Colo. 2.

Ioan. 20. 1. Ioan. 2. Hebr. 9. Luc. 12. Psal. 147. Ioan. 8. Genes. 18. Exod. 32. Esai. 6. 2. Reg. 22. 1. Reg. 9. Exod. 33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Act.7. Exo.3. de ipso dicit, Hic est Moses, qui cum Angelo loquebatur: qui apparuit ei in rubo. Porrò lōgè aliter sancti Apostoli dominū videre meruerunt: qui ipsum præsentem habebant, & cōuictu familiarissimo adhærentes, quidquid cognoscere voluissent, non per speculū aut ænigmata, non per Angelos aut alias visionum species, sed ipsum dominum interrogantes discebant: vnde omnibus sanctis iam præteritis, priuilegio beatitudinis præferuntur. Nam illi, qui in veteri testamento Deum vidisse narrantur iuxta fidem defuncti sunt omnes, non acceptis repromissionibus: sed à longè eas aspicientes & salutantes. ¶ Sciendū præterea per incrementa temporum cognitionem Dei, in hominibus creuisse. Apparuit dominus Abraham: sed longè postmodum Mosi, dicit. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob: & nomen meum, Adonai, non indicani eis, Quibus verbis Moses, plus aliquid de Deo vidisse, quam præcedentes patres, ostenditur. Beatus etiam Dauid multis posteà temporibus natus dicit manifestè, super senes intellexi. Quod est dicere, Præcunctis qui ante me fuerunt Patriarchis & Prophetis sublimius aliquid de Dei maiestate cognoui. Verùm præ omnibus illis clariùs & excellentiùs illuminati sunt Apostoli: qui ab ipsa & per ipsam Dei sapientiam eruditi, cuncta, quæ de cœlestibus & diuinis humana poterat ferre capacitas, plenissimè cognouerunt. At Pharisæi non sic viderunt Christum, quoniam mentem eorum malitia excæcauit, & oculos habebant infirmos. Nos verò si beatitudinis esse volumus, & Christum videre in cœlo, simplicioribus oculis eum in hac vita intueamur. Vnde in Canticis. Oculi tui columbarum. Columba caret felle, & simplices habet oculos. Tales opus est, nos habeamus, quia talibus Deus videtur, & hi soli sunt beati. At vero quia in oculis hominum est malitia, fictio, & prauum iudicium, nihil vident, quod in malam partem non retorqueant: de proximorum vita prauè iudicantes. Hypocrita trabē quæ est in oculo tuo non vides, &c. Sed de hoc capite sexto latiùs dicemus. ¶ Ad nostrā verò eruditionem alia duo hic obseruanda sunt. Primum est, quam parum valeat coram oculis Dei, vel regem esse, vel principem, magnatem, diuitem, aut potentē: qui oculos conijcit in pauperes piscatores, cōtemptos, & abiectos iudicio mundi, & hos in amplissimam dignitatem & honores eleuat, potentes verò deijcit & contēnit. Vnde Paulus. Ignobilia mundi & contēptibilia elegit Deus, & ea quę nō sunt, vt ea quæ sunt destrueret: vt nō glorietur omnis caro in cōspectu eius. Ex hoc facilè erit discere, quā vanū sit, hominem gloriari, in regnis, dignitatibus, & officijs in maiorum stemmatis & sanguine: quandoquidem hæc omnia nullius valoris & momenti sunt apud Deum, sed quæ ipse fueris operatus. Etsi hoc clariùs cognoscere desideratis, quid nobilius in homine Christiano esse potest, quàm quòd sit filius Dei? certè si omnia alia cum istis conferantur, nulla sunt: nam si filij, hæredes etimus regni cœlorum. Sed attendite quàm parum prosit hęc nobilitas, nisi reliquis virtutibus, quæ ad filiū Dei pertinent, adiungatur. Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes: vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis. Primò declarat hominis dignitatem in eo, quòd est filius Dei: secundò ostendit ꝙ nihil hæc dignitas prosit, si vt homines vixerimus: quia sicut homines moriemur. Quid est sicut homines morieminī? totū quod estis absorbet mors: nā si sicut homines vixeritis, sicut homines moriemini, & ibi omnis valor & dignitas vestra sistet. Non moriemini sicut filij Dei excelsi, quos adeò diuinior & fœlicior vita expectat. Et sicut princeps in bello, qui licèt magno sit stipatus exercitu, lucis & splendentibus armis etiam cadit: sic & vos cadetis. Ecce ergo quomodo eijcientur filij Dei excelsi, nisi vt tales, & talis patris filij venerint. Sed si cupias istam rem mirabiliorem efficere. Magnum est esse filios adoptiuos Dei, maius filium naturalem, sicut solus Christus erat: sed Christus non vult filius Dei haberi, si opera patris non fecerit, cumipsemet dicat, Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Et si omnia hæc quæ nobilia sunt & præclara, sine virtute & sanctis operibus pro nihilo reputantur: quid cogitas apud Deum valebit sanguinis nobilitas, illustris progenies, regale sceptrum, & mundi sublimis dignitas? Omnia hæc Deus nihili pendit & facit. Et vt certiùs intelligas quam rationem aut mentionem de his dignitatibus habeat, nihilò clariùs ostenditur, quàm vt id quod multi reges & prophetæ cupierunt videre, patuulis & humilibus piscatoribus dignum iudicet ostendi & manifestari. ¶ Obseruandum secūdo est, ꝙ si aliqua inuidia te inuaserit, vt sancti Apostoli ea viderint, quæ tu non vidisti, illud attendas

Hebr.11. *Gene. 18. Exo.3.* *Psal.118.* *Matth. 15.* *Cant. 5.* *Luc 6.* *1. Cor.1.* *Galat.4. Psal.81.* *Ioan. 10.*

das, hanc beatitudinem (si tu vis) facillimo negotio posse attingere. Certè beati erant oculi discipulorum, qui Christum in carne videbant: sed maior beatitudo erit videre Christum impassibilem & immortalem in cœlis. Cum hac quippe beatitudine, scilicet cum Apostoli Christum in carne videbant, poterant & ipsi damnari, quod Iudæ contigit: sed qui Christum viderit in cœlis nequaquam ab illa beatitudine poterit frustrari. Agè ergo, vt hanc beatitudinem consequaris, quam multi Reges & Patriarchæ non valuerunt consequi: quandoquidem id est in tua manu & potestate, &c. Sequitur. Et *ecce quidam legis peritus surrexit tentans eum & dicens.* Iste in lege peritus erat, & peritum se iudicabat, & non quærebat, vt disceret, sed vt tentaret: sicut est mos literatorum superborum. Aduerte quemadmodum legis periti, doctiores & sapientiores sint capitales inimici Christi: & qui priùs eum & suam doctrinam persequuntur. Nulla est gens tam pestifera & iniqua, vt literati qui deprauatam habent conscientiam: & plus damni in ciuitatem & populum vnus horum infert, qui iam habet auctoritatem & opinionem, quam centum alij simplices & ignorantes. Nam vt sapientibus illis creditur, atque ita populum peste peius corrumpunt: vt est videre in strage & damno quod Lutherus iniquus suo errore causauit. Attendite obsecro & plangite stragem, quam in Ecclesia Dei fecerunt Zuinglius, Oecolampadius, Caluinus, & alij. Vt ex pharmacopolæ officina vbi salutaria medicamenta & pretiosa vnguenta venduntur aliquando exit toxicum & mortiferum venenum: sic ex hominibus doctis & scientia excultis pestifera interdum egreditur doctrina. Multi discunt vt sciant, non tamen vt boni efficiantur. Herodes impius scrutabatur scripturas nō vt bonus efficeretur, sed vt sciret vbi Christus esset natus, vt interficeret eum. Sic multi dant operam literis & vehementer insudāt, annales reuoluunt, Bartolos, & Iasones, non vt meliorem vitam degant, nec vt studiosi sint: sed vt insontem persequantur, & vt rem pauperi rapiant: vt solet non raro contingere inter iurisconsultos, qui mentem & sensum textus verum & germanum noua explicatione distorquent, quo certè non minima rerum & pecuniæ quantitas naufragium patitur: qui quidem doctores suis literis plurimos fallunt, & grauia peccata committunt. Hi sunt illi, qui Herodem conturbauerunt, qui cum possent omnem sententiam & autoritatem Prophetæ Michææ explicare, quæ quidem de diuinitate Christi agebat, & de regno eius spirituali, noluerunt: & ita fuerunt in causa vt Herodes innocentes interficeret. Hos superbos & non sane conscientiæ literatos Christus taxat, dicens, Væ vobis legis periti, qui tulistis clauem scientiæ, &c. Ideo Spiritus sanctus ait Ecclesiæ. Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Quis vnquā tale vidit? si dixisset, faciemus tibi murenulas argenteas auro vermiculatas, hoc non esset mirum: sed murenulas aureas argento vermiculatas minus bene videtur. Bene quidem & præclarè scriptura sancta inquit: nam basis & fundamentum est vita recta & mores sancti: & super hoc aurum purissimum charitatis & amoris Dei venire debet scientia vt argentum. Ad fundamentum id quod est fortius & tenacius requiritur: melius nanque est esse probum & studiosum, quam literatum & sapientem. Tunc enim scientia & literæ sunt bonæ quando virtuti coniunguntur: nam cum ita nōn fuerit, ab insano & amente non differt, qui cum ensem arripit, quem vult interficit, & si libuerit etiam se ipsum. Stultus & demens est literatus sine virtutibus, ensemque euaginatum affert, qui armis literarum & sua autoritate & opinione se ipsum & multos alios destruit. Si vis vt literis preclarus & excellens filius tuus euadat, eum priùs doceas, quo itinere ijn cœlum est iturus. Ideo Dauid in Psalmo, Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me. Priùs dixit bonitatem & disciplinam: & posteà scientiam. Super virtutis fundamento bene literæ sedebunt: nam si tapete vel gausape mortuum induas, & si plurimis vestimentis oneres, nequaquam calefier, quando quidem ab intrinseco nullum habet calorem natiuum, qui quidem vitam & animā sustentat. Sic nimirum, si in tuo corde ignis amoris Dei nō ardet: quidquid habueris exteriùs, autoritas, literæ & scientia parum vel nihil tibi proderunt. Hunc aspice, qui cum legis esset peritus audacior fuit. Et vt in lege doctꝰ Christum vult tentare: & quærit non vt discat, sed vt eum sermone capiat & arguat, si ad interrogata non respondisset. Officium hoc dæmonis est, de quo Euangelium inquit, ꝙ est tentator. Accedens (inquit Euangelista) tētator. Non vocauit eū dæmonem, sed tētatorem,

Mat.27. *Mich.5.* *Matth.23. Cant.1.* *Psal.118.* *Mat.2.* *Matth.4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem, cũ tentatoris officium haberet, quemadmodũ hic. ¶ Duplici ratione eũ tentabat, altera, vt ignarum & insipiẽtem Christũ ostẽderet, si rogatis non respondisset, atq; ità nomen & fama Christi quam sapientis & literati habebat obscurata esset: sed fama bonorũ
Gen.1. nõ obscuratur. Terra erat aquis operta, sed Deus dixit, Congregentur aquę in locum vnum, & appareat arida. Sic Deus vult vt gloria iustorum manifestetur. Venditur Ioseph
Gen.37. *Gen.41.* à fratribus, sed à Deo exaltatur. Altera ratio erat, quia interrogabat vt tentaret, non verò
3.Reg.2. quia nesciret. Achab Michæam interrogabat non quia veritatem vellet agnoscere, sed tantum vt interrogaret: sic multi quærunt multa inutilia non vt sciant, sed tantum vt quærant. Sed quid dicat audiamus. *Magister quid faciendo vitam æternam possidebo*. Audierat Christum loquentem de beatitudine, ideo de medio perueniendi ad beatitudinem quę rit, non ignorans media, quia cùm interrogaretur quid in lege scriptum esset bene respondit, Diliges dominum Deum tuum, &c. Sed interrogauit tentans volens scire an Christus cognosceret quid esset agendum ad consequendum vitam æternam. Prætereà magistrum illum vocat vt faciliùs eũm decipiat, si incautum inuenisset, amicitiam & benevolẽtiam simulans, sicut scorpio ore blanditur;
Psalm.49. cauda autem pungit. Vnde Dauid in psalmo. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua cõcinnabat dolos. Concinnare propriè est aptè componere, sic vt fallacia non intelligatur: & verbis compositis malitia non appareat. Ideò concinnat lingua dolos, quando verbis com-
Deuter.22. positis fallaciam simulamus. Iubebat Deus in lege, vt nemo vestem ex lino & lana texeret cùm res essent differentes. Illi linum & lanam texunt qui aliud in ore, aliud in pectore habent. Ex his compositis & fictis duplici facie incedentibus mundus est repletus: qui coram facie te laudant, à tergo vero te vendunt, & deceptum semper te tenent. De aliquo malè coram te loquuntur, vt tu in similia verba prorumpas: quæ cùm non ex ore ex
Eccle.2. ciderent, alteri iam dicta & recẽsita sunt. Væ duplici corde, labijs sceleſtis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredien
Ioan.19. ti duabus vijs. ¶ Secundò potuit etiam vocare eum magistrum, vt magisterium irrideret: atque ita in prætorio Pilati vt eius regnũ irriderent coronam ex sentibus capiti imposuerunt, & in manu pro regali sceptro arundinem: & genibus flexis regem illum appellabant dicentes. Aue Rex Iudæorum: & in domo Caiphæ Prophetiam irridentes, oculos regebant, & alapis cædentes ipsum interro-
Mat.26. gabant, Prophetiza quis est, qui te percussit. Et quemadmodum in passione regnum & Prophetiam irridebant: nunc vero magisterium & doctrinam, vocantes eum magistrũ per irrisionem & ironiam. ¶ Præterea de vita æterna quærit, quia hæc naturaliter desiderantur: nam vita hęc fluxa, brevis, & momentanea est. Licèt enim lõga videatur breuissima tamen est, habetque internam malitiam: cùm non simul per centum annos viuitur, sed successiuè per breuissima momenta temporis vita discurrit. Nam de vita solum vnũ momentum nobis prẽsens est, nam alterum fluit vt succedat sequens: idq; dum ac-
2.Reg.14. quiris, recessit præsens, sicque omnes quasi aqua dilabimur. Sic adeo vt cum extrema hora peruenerit, qui centũ vixerit annos, vnum se momentũ putet vixisse. Sic Iacob ingressus
Gen.47. Ægyptũ cũ à Pharaone interrogaretur. Quot sunt dies vitæ tuæ? respondit, Dies peregrinationis vitę meæ cẽtum triginta annorũ sunt, parui & mali. Paruos dixit annos, quia vno momento omnia includuntur tẽpora: & malos propter immensos labores, quos secum tanquam inundans flumen vita nostra omni hora defert. Quapropter sicut naturali propensione volatilia volare appetunt, & pisces natare, & reptilia gradi, mi hi meq́ue in his frustretur natura: ità homines naturaliter appetunt beatitudinem, quã necesse est habere in futuro seculo, cũ hic non reperiatur: & appetitus humanus non satietur, nec quiescat. Anima igitur fertur in desiderio libero & naturali & quodam interno appetitu: cui si omnibus spiritib⁹ cœlestibus tribuas frui sine Deo nequaquã satiabitur, nec beata erit. ¶ Obserua autem quod licet iste legis doctor dignus sit reprehensione, eo quod Christum aggreditur tentare: attamen in aliquibus laude dignus est. Primò quia non inutiles quæstiones aut friuolas quęsiuit, sed de beatitudine cęlesti. Vtinã omnes nostræ loquelæ, & cõuentus eò tenderẽt, vt scire possemus, quid requiratur, vt salui simus. Multos videbis, qui de multis impertinẽtib⁹ sunt solliciti: vt est illud.
Exod.33. An Salomõ fuerit saluus. An Deus terga habeat, quia dixit Mosi, posteriora mea videbis: pauci autem seculares, vel nulli sunt, qui te interrogent, quid facient, vt vitam æternam conse-

consequantur. In alium longè locum suũ iactant cogitatum, & quæstionem: nempe, qui fieri possit vt diuitias sibi cõparẽt, & pecunias & thesauros cumulent: quomodo honores & dignitates venari valeant, & quomodo in gratiam & amicitiam Principum & Regũ deueniant. Pauci verò sunt, qui viros theologos, & religiosos de sua salute interrogent: & id non aliunde euenit, nisi quia omnes mentem suam, cogitatum, curas & labores in res caducas & miseras huius vitæ collocent, patriã illã beatam, ciuitatem sanctam Hierusalẽ, ad quã nati fuerunt, obliuioni tradendo. Certe si ob oculos vitã illã haberemus, ad quam diu noctuq; iter facimus, aliæ essent curæ nostræ, cogitationes, & loquelæ. ¶ Secundo laudandus quia dicit. Quid faciẽdo: nam etiam si hic doctor esset malus, nõ adeo vt hi pessimi Lutherani, qui fatentur, opera nullo modo esse necessaria, ad consequendũ vitãm æternã: & solam fidẽ sufficere. Hic doctor bene intellexit vt in lege peritus, nos non posse regnum Dei consequi, otiosi, ignaui, & pigri: sed nostro labore cura & diligentia. Ideo non dixit, quid credendo, sed quid faciendo. Nam licet electis gloria ex æterna Dei prædestinatione di-
Matth.25. manet: non tamen prouenit nisi ex eorũ operibus. Ideo in Matthæo legimus, quòd iustis dicit Deus, Venite benedicti, possidete regnum, quod vobis paratũ est ab origine mũdi. Sequitur statim, Esurijui & dedistis mihi manducare: sitiui, &c. Præparatum dixit eis regnũ ab æterno: sed statim addit, quòd fuit ab illis comparatũ operibus misericordiæ & actibus bonis. Æterna prædestinatio sine nobis est quantum ad principium, quia Deus sine nobis elegit nos: sed nõ est sine nobis, quantum ad finem, quia sine nobis non glorificamur. Ideò Deus opera exigit: & hic sapienter quærit quibus operibus vitam æternam esset con-
1.Petri.2. sequuturus. Vnde beatus Petrus Satagite vt per bona opera certam vocationem & electionem vestram faciatis. Certam ergo facimus per bona opera futuram gloriam: sicut saluator ait. Si vis ad vitam ingredi serua mã-
Matth.19. data. Nõ enim audiores legis iusti sunt apud
Roman.2. Deum sed factores legis iustificabuntur. Et
Iacob.1. Iacobus, Estote factores verbi, & non auditores tantùm, fallentes vos metipsos. De iustis
Psalm.102 etiam Psalmista ait, quod memores sunt mandatorum eius, ad faciendum ea. Sic ille pater familias non dedit denarium (per quem æternã retributio intelligitur) nisi illis qui in vinea
Matthæ.20 domini laborauerunt: ideo operarios conduxit non verbosos. Et apud Ioannem Christus
Ioann.15. ait. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum pater meus. Tollere autem eum (vt ipsemet ait infra (eliminare illum in ignem vt ardeat. Non tamen condemnatur ob aliud, nisi quia fructum non facit.
Esaiæ.1. Et Esaias. Discite (inquit) benefacere. Non dixit, discite benedicere: sed discite benefacere. Ex istis & infinitis locis scripturę quę omitto breuitatis gratia apertè cõstat opera bona esse necessaria ad vitam æternam consequendam. Ad quod vt intelligas, debes præsupponere in quacunque re & esse substantiam, & etiã accidentia, quæ ipsi rei accedunt & adhærent. Aqua, sua natura est aqua, & præter hoc habet quod sit frigida, clara, & lucida. hoc autem scilicet claram frigidam & fluxilem esse, non est aquæ substãtia: quam si calefacias frigiditaté amittit, aqua tamen remanebit. Atq; ità substantia est ipsa natura rerum, accessoria autem quæ amitti possunt, accidẽtia sunt: quæ etiam si amittantur, ipsa substantia persistit. Verum est tamen quòd tãtum ex accessorijs posset adimi, vt ipsa substantia perirẽt. in tantum enim aqua calefieri potest, vt per consumptionem, natura aquæ deficeret: nam his accidentibus conseruatur. Aqua enim frigore corrumpitur, & calore absumitur. Vt

Satis necesse fidem, spem, charitatem habere sine ceteris exterioribus? Ita nimirum: nam qui viuam fidem, perfectam spem, & charitatem consummatam haberet, satis illi esset. Sed quemadmodum substantia sine accidentibus non potest conseruari: ita sunt necessaria quædam, sine quibus charitas nullatenus potest stare: nam ad hoc vt ostendas te fidẽ habere, spem, & charitatem, exteriora signa requiruntur. Quomodo obsecro cognoscetur, te habere fidem si non ores, nec ieiunas, nec eleemosynã in pauperes distribuis? Et quomodo intelliges facies, vt perfecta spes roboratus? qui his

Universidad de Deusto
Biblioteca

terrenis ita quiescis & sedes, vt superna nunquam meminisse videaris? Quomodo autem charitate splendebis: si pauperi & inopi non subuenias. Itaque hæc opera sunt necessaria, vt ipsa substantia permaneat & persistat. Hoc voluit insinuare scriptura quæ dixit. Perfecti sunt cœli & terra & omnes ornatus eorum. *Genes. 1.* Per cœlum & terram intelligit substantiam, & per ornatum intelligit accessorium. Sed clarius Dauid. Omnis gloria filiæ regis ab intus, circundata varietate. *Psalm. 44.* Habebat intro fidem, spem & charitatem. Anima autem quæ hanc substantiam in se retinet certo modo Deo cõmunicatur: & ex hac communicatione resultat animæ gloria, nõ talis, vt est illa quæ in cœlo possidetur: atque ita est opus vt exercitijs sanctis, virtutibus & operibus sit circundata. Tapeta Flandriæ exacta atque perfecta sunt: & ne clauis citiùs rumpantur, duplicant ea crasso linteo atque ita longiori tempore durant. Ita virtutes puræ & consummatæ sunt: quas si amittere nolumus, pluribus actis patientiæ castitatis & reliquarum virtutum est opus. Sed qui tu adhuc respondebis qui Christi nomine es inlignitus, quique ote Lutheri opera damnas: & vita tua suos maledictos & excommunicatos mores approbas? Ille dixit fidem solam sufficere sine operibus: tu idem vita tua affirmas, quandoquidem peruersam virtus degens mille iniquitatibus & vitijs plenus, ienere certo in coelum tendere putas.

[illegible] igitur benedicit, & rogãs interrogas. Quid faciendo vitam æternã possidebo? Si vis habere, quia æternitas est in [illegible] vitæ tuæ sunt & perfecta pulchritudo. Discamus autẽ quid de iudice ei⁹ quæ quærimus, nos in scripturis habet potestate: [illegible] quidem magnum & præclarum est beneficium Dei, homines, vt alios excellẽtes eos creauerit & [illegible] regnum Dei. Attende obtecro & vide gloriam esse hæreditatem tuam, & ius & actionem in illa habere: & hãc accipies, cum vita fueris defunctus, nisi ius & titulum in eam non amiseris & deleueris tuis malis & inueteratis moribus. & in eo, quòd dicit vitam æternam esse hæreditatem nostram diuina bonitas & misericordia splendet. Sed iam Christum audiamus. *At ille dixit ad eum, In lege quid scriptum est?* Quomodo tu qui doctor legis es, & sapiẽtem te iudicas, legem ignoras? In lege quid scriptum est? Mirabile quidẽ est, vt tu qui es doctor legis, & gradum & titulum doctoratus habeas, illud interroges, quod tu alios deberes docere. Vtinam multi Christianorum, qui iam excreuerunt, & in pubertatis annos peruenerunt non indigeant, vt alij eos doceant Christi doctrinam & prima Christianæ religionis documẽta: qui cum de Christianismo glorientur, si eos interroges: Quot sunt articuli fidei, & quot legis mandata respondere nesciunt. Atque ita inde illud euenit vt cùm ad sacramentum pœnitentiæ accedunt, omnẽ doctrinam prorsus ignorẽt, & sit opus, vt eos confessarius tanquam infantes & pueros ducat. Sed malè diximus hos esse vt pueros: nã pueri iam sciunt, quòd tenemur credere, & quid operari debeamus, & in vijs incedentes concinunt: isti vero grandiores ætate ne ciũt: imo nec discere volunt. Tu verò quandoquidem iam doctor es legis, quid in lege est scriptum? Tu qui iam doctor in Christianismo es, cuique multi sunt iam anni transacti, ex quibus Christianam religionem profiteris quid est Christi esse seruũ: quid sit crediturus Christicola, quidue facturus pudore deberes suffundi, si nescis. ¶ Obserua autem quòd dominus tentatorem legis, ad legẽ reducit: in quo mirè gloriabatur. Primò vt suis verbis sibi ipsi satisfaceret. Secundò vt doceat q⁹ in lege & scriptura inueniemus quid credendum, & quid agendũ ad consequendũ vitã æternam. Ex scriptura discere nos oportet quid sperandũ, quid metuendũ, fugiendũ, acceptandũue sit. Omnis enim scriptura (inquit Paulus) diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Ob eam rem dicit Christus, vt scrutemur scripturas. Et Esaias, *1. Tim. 3.* Cum dixerint ad vos, Quærite à Pythonibus *Ioan. 5.* & à diuinis qui stridẽt in incantationibus *Esai. 8.* suis, respondete illis, Nunquid non populus à Deo suo requiret visionẽ pro viuis ac mortuis? Expende quòd Christus hunc qui de sua salute quærit, in legẽ mittit: nõ autẽ in palatia regia vbi principes & potẽtes sunt: nã ibi nõ animæ sapientia & salus imbibitur, sed venenũ & potus amarus, qui nauseã & stomachũ mouet, sic vt anima in Tartara detrudatur: vbi nihil aliud discere poterit, nisi ambitionẽ inuidiã, factiones, disceptatiões, & iurgia: vbi de nihilo alio videbis gloriari, nisi in pulchritudine, & animæ dotibus magnitudinisque præstantia: vbi lautis opiparisque ciborum generibus vtuntur, vbi molibus & delicatissimis

tissimis vestibus induuntur, & nihil discitur, nisi quod animam perdit & in gehenam mittit. Non dicit vt vadat in domos magnatum & nobilium: nam in illa schola ludere docetur siue aleis siue taxillis à prima nocte vsque ad galli cantum. Non in domos mercatorum & artificum: nam ibi acutè mentiri & fallo iurare, proximum decipere, & fallacijs rem alienam furari præclarè docetur. A lege consiliũ accipe, non à mundo? mandatis Dei te ipsum guberna, non mundi constitutionibus: qui Deo competit, & aduersus eum bella & inimicitias gerit. Omnis nanque causa & principium nostræ perditionis inde ortum habet, vt in nostris operibus mundum consulamus, non Deum. Nam si iniuriam accipis, mundus suis pestiferis & iniquis legibus iuber, vt vindictam sumas: & vt amicus amicis sis, inimicos vero odio habeas & persequaris, & si opus est, vt eorum sanguinem bibas: Deus vero sua regali lege pacis & amoris quid iubeat facilè poteris videre. *Matth. 6.* Diligite (inquit) inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. Cõsilium enim mundi, carnis, & sanguinis in quancumque partem inquietum te ager: & denique in infernum mittet. Si à carne tentaris, inquit mundus, Tuam voluptatem explẽ, desiderijs tuis indulge, in tuum creatorem pecca, nequam esto, immundus, & spurcus. Deus vero inquit, Honorem amittis, animam, conscientiam, æterna gaudia, beatitudinem nunquam perituram, te ipsum, denique Deum, quo nullum bonum maius aut præstãtius excogitari potest. Videbis in mũdo & in cutijs regum multos, qui plus debent, quàm habeant: vestibus incedẽtes, equis phaleratis pompaticè & superbè ambulantes, qui subditos exẽterãt, marsupium exhauriunt, & rẽ & substãtiam diripiunt. Quibus si dicas, quare non debitũ soluitis sicut non reditis in meliorem vitã, & superflua tollitis? adhoc respõdent homines suæ conditionis & sortis i los sumptus facere & ita viuere in more esse positum & constitutum. In lege quid scriptum est? Certè diuina lex hoc non consulit, non iubet, talia minimè statuit, & hac de causa cum iudicium tuum & sententiam sequaris, præcipitaberis in infernũ. ¶ Discamus ergo in nostris operibus legem Dei consulere, & per illam gubernari. Sãctus quippe Dauid in quacunque re Deum consulebat: & ità omnia prosperà & fœlicia succedebant. Sic perse quutus à Saule venit in Nobe & sacerdotem *1. Reg. 21.* domini Abimelech consuluit: & cum vellet contra Philistæos bellum gerere (qui Ceilam oppugnabant) dominum consuluit dicẽs, Nũ vadam & percutiam Philistæos istos. Quãdo vero intellexit Saulem in Ceilam venire vt eum caperet: iterum dominum consuluit petens Ephot ad Abiatar sacerdotem. Ità etiam fecit quando Amalechitæ destruxerunt, & cõbusserunt Sicelech, & sic mortui fuerunt: & quia in omni opere suo Deum & eius legem præsentem ferebat omnibus rebus prospere & fœliciter finem imponebat. Moses etiam *1. Reg. 23.* *1. Reg. 30.* *Leuiti. 24.* Deum consuluit quid esset faciendũ de blasphemo. Idem Iacob: idem Iosaphath rex Iu- *Genesi. 46* da, qui noluit ad præliũ ire nisi ad Deũ prius *2. Paral. 20.* accederet, nec in Ramod Galaad sine eo q⁹ *3. Reg. 22.* priùs adesset Michæas Dei Propheta. Sic etiã consueuerunt facere Iudith & Hesther regina: sic etiam sancti Apostoli in electione Mat *Iudith. 8.* *Hesther. 14* thiæ: omnes denique viri iusti hunc morem *Actu. 1.* habent. Et ita puto à viris sapientibus & prudentibus faciendum quotiescunque velint fœliciter suas res contingere. E contra vero *2. Paral. 10.* qui mundi cõsilium & Dei non capiunt, misere & infœliciter omnia succedũt. Saul mortuus est eo quòd Pythonissam cõsuluit: & similiter perijt impius Ochozias eo quòd misit 4 *Reg. 1.* nuncios ad consulendum Beelzebub principem Accarõ. Sic & Iosue licet bonus esset, *Iosue. 9.* tamen quia cum venerunt ad eum Gabaonitæ, non consuluit dominum deceptus est ab eis. Ideo dominus arguit Israelitas per Esaiã *Esaiæ. 30.* dicens. Os meũ nõ interrogastis. Deus enim est, qui loquitur nobis in scriptura, & ad illã recurrendũ nobis est, vt videamus quid sit scriptum in lege, hæc nanque nos illuminat, nos instruit, & viam dirigit, & quid faciendum, quidue fugiendũ docet. Vnde in prouerbijs. *Prouer. 6.* Mandatum lucerna est, & lex lux. Et dominus in Euãgelio Ioannis, Scrutamini scriptu- *Ioann. 5.* ras, in quibus vos putatis vitam habere. Sed de his satis. Quomodo legis? Quomodo doces tuos auditores, qui adhuc ignoras, quid sit opus, vt ad vitam æternam deueniamus? Quot doctores id vniuersitatibus & scholis cathedras regunt magno auditorum concursũ, quos interrogare possemus, Quomodo legis: legis ne vt discipulis proficias: an solũ vt sapientem te iactes, & ostentes: attende obsecro vt vtilitati discipulorum consulas, literæ vim & virtutem aperiens. Quia vero inter doctores Israel, qui publicè legebant, nullus erat, qui hoc adimpleret, dixit Esaias,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esaiæ. 53. Vbi est literatus? vbi est legis verba ponderans? Sed ad contextum reuertamur. *Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.* Hoc est, ex tota voluntate, quia dilectio à voluntate oritur. Duplex autem est actus voluntatis: elicitus scilicet, & imperatus. Actus elicitus est, qui immediate elicitur ab ipsa voluntate: & iste actus tangitur, cum dicitur. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde, id est ex tota voluntate: quia sicut ex corde oritur motus ad alias partes corporis, ita voluntas mouet alias potentias animæ. Actus vero imperatus voluntaris est, actus alterius potentiæ motæ ad suum actum per ipsam voluntatem, per voluntatem informatam charitate, mouetur intellectus, ad assentiendum his quæ sunt fidei, & ad meditãdum de Deo dilecto: & hic actus significatur cum subditur, Ex omni mente tua. Hic accipitur mens pro ipso intellectu. Vlterius per voluntatem mouetur appetitus sensitiuus, vt conueniat cum superiori parte. Quia sicut sphera superior mouet orbes inferiores suo motu: ita voluntas appetitum sensitiuum, vt ait Aristoteles libro secundo de Anima: & iste actus notatur, cum dicitur, & ex tota anima tua. Per animam hic intelligitur pars sensitiua iuxta illud, Factus est homo in animam viuentem, id est vitam animalem & sensibilem corpori dantem. Denique per voluntatem mouentur potentiæ motiuæ & executiuæ ad operandum per dilectionem, & hoc notatur, cum subdit. Et ex omnibus viribus tuis. Vult enim Deus, vt omni prorsus voluntate, intellectu, potentijs, & omnibus viribus nostris eum diligamus: taliter vt mundus nullam sedem habeat, nec partem amoris nostri. Sic Pharao cum populum Israeliticum non posset in captiuitatem redigere: dicebat. Saltem benedicite mihi. Et cum nec hoc obtineret, dixit. Sacrificato, sed oues vestræ & armenta remaneant. Nam quãdo diabolus animæ nostræ regnum non potest plenè possidere: vult saltem aliquid a nobis. Sed quid Moses respondit? Non remanebit ex eis vngula. Aspice igitur, vt omne cor tuum, vitam & animam liberali animo Deo tribuas: demoni autem nec vngulam nec aliquam rei particulam. ¶ Sed forte esse dices. Non sat esset vt diceretur, Diliges dominum Deum tuũ ex toto corde tuo: sine eo quòd alia tria addidisset scilicet, ex anima, & vitibus, & mente: Certè cum illo primo ita adstringebamur, vt reliquis omnibus. Voluit dominus ità solicitum & diligentem se ostendere in nostri amoris petitione, vt cum eum sic amoris nostri cupidum contemplarenur, facile coniectura ex duobus vnũ colligeremus: vel quòd ità nos ipse diligeret & amaret, vt mutuo amore nos ipsum prequireremur, vel quòd amor ità esset pretiosus & æstimatione dignus: vt neque vnum granum illius vellet amitti. Si hominem sapientem videres, herbam aliquã vilem & cõtemptã colligere, falsum & ignorantem te iudicares, vtpote qui nondum cognouisses virtutẽ illius herbæ. Non solũ vnũ horũ pro certo & inopinato nobis debet esse sed ambo nam cum Deus nimia charitate & dilectione nos amaret, ideò voluit vt æquali amore debitum rependeremus: amor enim æquali amore soluitur. Adeò est amor nobilis, tantæ virtutis & efficaciæ, vt ipse solus Deum vincat & compellat, vt non alio medio esset vsus ipse Deus, vt nos ipsum diligeremus, nisi prius suum amorem & charitatem erga nos ostendere & manifestare. Vnde Ioannes ait. Ipse prior dilexit nos. Videamus igitur quomodo Deus prius nos dilexerit: posteà vero videbimus id fecisse vt à nobis ipse redamaretur. Si amare & diligere est velle bonum amato: cui obsecro debes id omne, quod habes nisi Deo? Oculus, manus, corpus, vitam & animam cui obsecro debere existimas nisi Deo? sed longe alio maiori debito teneris, cum pretioso sanguine te redemerit, & sua omnipotenti virtute condiderit: creare verò te nihil illi stetit, nisi velle, & cum voluit, iussit, & statim factum est. Posteà verò cum à felici statu omnibus bonis & dotibus repleto per peccatũ esses lapsus: vt in antiquam vitã te transferret, nõ minus quàm sua vita & sanguis fuit pretium & redẽptio. Quid amplius potuit benignus pastor pro oue amissa facere, nisi seipsum mactandum exponere? Tot sunt ora, tot linguæ quæ in eius amorẽ reuocant, quot sũt vulnera, quæ in suo sacrosancto corpore pro tuo amore accepit. Quilibet ictus, quelibet percussio est lingua quædã quæ semper vociferatur vt eum diligas. Post tot tantaque beneficia quid à te petit? quid requirit & iubet, nisi vt diligas dominum Deum tuũ? &c. Benedictus talis dominus qui nihil à seruis postulat nisi amorẽ. Si aliquis rex adeò iustus & rectus esset vt à suis nulla alia tributa, nulla vectigalia exigeret nisi solũ amorẽ: quã bonus

bonus hic rex iudicaretur, quantumque serui manerent obligati ad eius dilectionẽ & amorem. Talis est noster rex sanctus & immaculatus. Ad eum igitur accedite: qui amore captus & irretitus, amorem postulat. Vnde ipsemet dominus amore incensus & inflammatus in
Esai. 43. quit, Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel. Non obtulisti mihi arietem holocaustii tui, & victimis tuis non glorificasti me. Non te seruire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure: non emisti, &c. nihil postulat nisi amorem: non vult vt labo-
1. Corin. 2. re te conficias, sed vt ames. Et quod admiratione dignius videtur, est illud, quod Paulus inquit, quòd nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparatur Deus diligentibus se. Si amor in se aliquid laboris contineret, rationi esset consonum, vt aliquo præmio & mercede talis laboris digna retribueretur. Sed cum ipse solus sit qui labores dulces reddere soleat animum recreet, vt in afflictionibus & calamitatibus non deliquat: spiritum subleuet vt maiora in dies & difficiliora aggrediatur, robur & vim tribuat cordi, vt in asperis, duris, & aduersis, viriliter perstitat tantum igitur abest, vt amor nomẽ laboris secum compatiatur, nec agnoscat. Nulla igitur ratio est vt amor mercede & retributione sit dignus: mercenarius verò qui mane surgit, & tota die vsque in crepusculũ laborat, æquum est vt mercedem accipiat: qui verò amat, quid est, quòd præmium accipiat? est ne aliquid iucundius, dulcius, aut suauius, quàm semper diligere? Amor certè sui ipsius est merces: nobis vero ratione amoris & dilectionis gloriam tribuere, nihil aliud est quam mercedem mercedi addere: & præmium præmio, & beneficium beneficio, & denique gloriam gloriæ soluere. Sic Deus nostro commodo & vtilitati studet: vt laborem simulet, vbi nullus est labor: vt vel hoc ansam & occasionem quærat, donãdi nobis gloriam. Quis vnquam vidit, aut audiuit, vt sitienti, & aquam postulanti, non solum aqua tribuatur & ministretur, sed etiam inuitetur pecunijs vt illam bibat? Quis vnquam vidit esurienti cibũ ministrari & simul pecunias pro mercede illius laboris? O diuina bonitas & charitas, quibus te laudibus dignis commendabo? aut quibus encomijs in cœlum efferam? Nam cum anima hæc nostra (qua nihil à Deo accepimus præstantius) sine amore non possit viuere, nec stabilis permanere, præcipit vt amemus: & pro amoris mercede gloriam retribuit. Quo nimirum suæ bonitatis & misericordiæ lucidissimum exemplum ostendit, qui cum innumerabilem exercitum Seraphinorum habeat & angelorum, qui suo amore ardent, & nunquam satiantur: vilis & abiecti vermis hominis amorem cupiat & magnifaciat. ¶ Quæ igitur est ratio quare velit, vt nos ipsum diligamus? arctatur ne aliqua necessitate amoris nostri? nequaquam. Sed vt viram tranquillã & quietam anforem agamus? & mundum hunc, lachrymarum & miseriæ pelagus profundũ alacrius & suauius naugemus. Quod cunque enim fueris aggressus quantumuis minimum, si sine amore sit, graue fastidium & tædium generat: si vero aliqua amoris scintilla ad id fueris inflammatus, etiam si difficillimum, asperum, & laboriosum sit, dulciter & suauiter operaberis. Quæmadmodum ignis cibos & condimenta dulcia efficit, ita sanctus amor quoscunque labores & tribula-
Genes. 29. tiones pro Deo perpessas suauitate quadam & dulcedine tolerat. Seruiuit Iacob pro Rachele septem annis, & videbantur ei dies pauci. Si pro muliercula septem anni pro vno die reputantur? quantò facilius dilectio Dei hoc faciet? Hic amor amarum dulce efficit.
Filij Prophetarum comedentes exclamaue-
4. Reg. 4. runt, Mors in olla vir Dei, & non poterant cõmedere præ amaritudine, sed cum misisset Eliseus farinam non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla: sic amor Dei dulces labores reddit. Si molestè & ægrè tuleris iniurias parcere, & præ amaritudine non potueris sustinere, mitte dilectionem Dei in corde tuo & dulciter parces. Si amara fuerit tibi ægritudo, si paupertatis onere incuruaris, vel nimio ieiunio carnis appetitus domueris, vel aliquid aliud impatienter operatus fueris: Deum dilige, qui omnia hæc saccaro & melle suauia & dulcia efficiet. Denique illud consulo: si inter omnes labores & calamitates huius præsentis seculi vitam alacrẽ, dulcem, & suauem volueris transigere, Deum ama. Igitur quia Deus nos cõdidit in vita hac misera & calamitosa miserijs & laboribus vndique circũdata: vt ab illis nos semouere t amorem & dilectionem sui commendat, nõ suæ, sed nostræ vtilitati consulens. ¶ Secundo vult vt eum diligamus, nam amor est veluti moneta aurea, & donum quoddam, quod à quocũq; præstari potest. Si enim Deus iuberet, ad hoc vt cœlũ consequeremur, subtiles quæ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stiones & acutas disputare, quòd sapientes & docti essemus, quod obsecro remedium haberent ignari & insipientes? Si dixisset, Estote fortes & robusti: quid imbecilles mulieres facerent: quid senes decrepiti? quid infirmi? Si dixisset, solos nobiles regnum cœlorũ posse ingredi: quid abiectæ sortis, & miseræ conditionis homines, possent facere? Rex autẽ pius dominus noster, qui præclare nouit omnibus infirmitatibus mederi: pretium gloriæ tale cõstituit, quo nullus (etiam si pauper & egenus esset) posset carere. Ad amandum quippe nemo est imbecillis, insipiens, infirmus, pauper, nec abiectus. Tantum enim pauperculus, qui nec assem habet, Deum potest diligere: quantum Rex ditissimus & potentissimus: tantũ insipiens, qui nec prima literarum rudimenta didicit, quantum literatus & doctus: tantũ eger & claudus, quantum robustus gigas: tantum deniq; pastor qui capras & oues pascit, quantum summus Pontifex vel Imperator. Nam etiam si bona hæc terrena, quæ stercora & furfures sunt domus Dei inæqualiter fuerit partitus, bona tamen diuina & præcipua (vt sunt gratia & diuinus amor) non rifet dispositit. Nam si dixeris, te non posse ieiunare, quia infirmus & æger es, nequaquam te cõpellet: multi enim sunt, qui cœlestis regni ciues sunt, qui nunquam ieiunarunt. Si pauperibus eleemosynam erogare non potueris, vt pote qui bonis & substantia careas, ne præbeas: multi enim sunt, qui cum non dederint cœlestia regna possident. Si prædicare non potes, quia literis non dedisti operam, multi sunt in cœlo qui nec legere norunt. Sed forsan poteris dicere, te nõ posse amare? Hoc certe rationi non est consonum: omnes certè liberali animo possunt diligere: si autem id nõ fecerint suæ malitiæ imputabitur: & nullã excusationem coram Deo habet, qui ipsum nõ diligit. Ideoq; iustissimè à Deo damnatur & in Tartara mittitur, sine eo quòd aliquid possit respondere. Multi sunt in cœlo qui paupertate laborarũt, qui imbeciles & ignorãtes fuerunt, qui nec ieiunarunt, nec docuerunt, nec orationi vacarunt: tamẽ nullus ibi est, qui nõ dilexerit Deũ. Qui cum adeò misericors & pius sit, vt neminem à sedibus æternis velit excludere, pretium gloriæ tale constituit, vt cuicũque facilis sit ad eam ingressus. ¶ Tertio voluit, vt illum diligamus, quia amor non nisi amore potest rependi. Omnia enim satisfactionem accipiunt, re aliqua siue alterius generis siue speciei sint. Nam si pro aliquo homine iter feceris, tibi satisfacit alter si pecunias tribuat, nec est opus vt ipse etiam pro te itineret, idemque posset de multis alijs dici. Qui vero amat, amari vult: nullamque dignam recompensationem putat accipere, si dilectus à dilecto nõ fuerit: nam si Deus te alit, gubernat, & corrigit: non vult a te corripi siue gubernari. Si vero te diligit vult vt eum diligas, & Talionem soluas: tamen si amore infinito non potueris, vt ipse nos diligit: saltem eo, quo potueris. ¶ Quarto & vltimo vult vt ipsum diligamus: quia tot tantisque meritis dignam retributionem non possumus tribuere, nisi amorem. Nam cum homo ita sit Dei beneficijs astrictus, si nihil haberet, quo posset Deo satisfacere, graue quidem esset tormentum: si vero tantis beneficijs collatis pecuniam & monetam nõ adderet, quo ipse homo posset satisfacere: talia dona potius in eius damnationem essent oblata, quam in vitam & gloriam: nam cum multum acciperet, si aliquo, quod suum esset non posset satisfacere, ingratus vtiq; videretur & dignã esse eius dãnationem, quod certè absit, vt de Deo excogitari possit. Cõstituamus igitur hominem ex sua parte iam aliquid habere, quo possit soluere Deo: etiã & illud scire oporteat, nihil proprium & nostrum posse dici, nisi quod sub libera nostra potestate & dominio habemus: quod certè illud esse videtur, quod via aliqua aut violentia à nobis non potest auferri. Ex quo facilè infertur hominẽ nõ esse dominũ rei & bonorũ temporalium, siquidẽ inuitus eis priuari potest, ita etiã nec dñs corporis cũ vi possit auferri: nec dñs virtutis, cum ab ea possit spoliari: nec animæ in quantum corpus informat, & viuificat. Superest igitur, vt dominus sit animæ secundum eam partem, quæ suprema est, quæ rationalis est: quæ domina & regina, quæ liberum arbitriũ continet, quod in intellectu & voluntate est. Hæc sola libera est & regina in imperio animæ: quæ nec compelli, nec coarctari potest, quam homo pro libito cui velit potest tribuere: & hanc amans, amanti tradit. Rationi igitur optimæ postulat Deus amorem quem solum liberè & spontaneæ possumus exhibere: nec iustum esset vt Deus aliquid peteret, quod non esset sub nostra potestate. ¶ Sed singula hæc expẽdamus. Primo diliges cum, quia est Deus: diliges: quia dñs: diliges, quia tuus. Itaque diliges illum propter se, diliges

ges propter se tua, & diliges propter te. Ex omni parte diligẽdum se exhibet Deus: quia bonus, quia ineffabilis, quia vtilis. Si studiosus es, & virtutibus obiectaris, dilige quia bonus: si voluptatis cupidus, dilige quia dulcis: si honoris & diuitiarum sitientissimus, dilige quia vtilis. Nequaquam potes eius amorem euadere. Primò itaque dilige, quia Deus est: hoc est propter scriptum, qui est suramum bonum: & ideo ab omnibus diligendum. Considera obsecro quanta sit eius maiestas, quam admirabilis gloria, quam suauis bonitas, quæ potentia nulli imperio subiecta, quæ sapiẽtia nullis tenebris inuoluta, quæ plenitudo quæ ad suam perfectionem nulla indiget re: quanta dulcedo & suauitas & omnium bonorum culmen. Expende ô anima affectus tuos & inclinationem, & extende sicut pellem desiderium tuum, & sicut regius vates inquit: Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorũ tuorum. Extende longe funiculos tuos, & clauos tuos consolida: quia superat capacitatem tuam, & omne desideriũ tuum illa maiestas, & illud summũ bonũ. Hoc certe omne desiderium nostrum implet, & ambit: sicut corona illa aurea quæ propitiatorij ambiebat ex omni parte in sancta sanctorũ. Omnis enim amor impellit habentem se. Est quippe Deus velut centrum quoddã amoris, in quod omnem creatoram dirigit. Sicut honor soli Deo competit, ità etiam amor: qui quidẽ pondus est animæ nostræ quæ tendit in Deum. Nõne vides quo impetu lapis in cẽtrum suum feratur: qui si ab alto ruit, & aliquid ei opponitur comminuit & frangit, vt perueniat, quo tendit? sic tu ad Deum diligendũ cutre, & si quid obstiterit disrumpe & transi, sicut scriptum est, In Deo meo transgrediar murum. Rupibus quid obstat, vt non descendant? pudore certè deberes suffundi, te à rupibus & lapidibus esse superatum. Exemplum tibi sit diuinus Paulus, quem videbis, sicut ingentem rupem ad Deum properantem, vt nemo ei impedimento esse valeat. Quis, inquit, separabit nos à charitate Christi? an tribulatio? an angustiæ &c. O admirabilis & diuinus lapis, bene quidem & ad vnum angulari petræ assimilaris: qui per angustias & labores plurimos, per famen, per sitim, per vigilias, per exilium denique & mortem in tuum centrum descendi fluctus extra Deum nequaquam quiescere poteris, sicut nec lapis extra centrum: qui cum ad ipsum veneris in animę tranquillitate & quiete (vt lapis in suo centro) quiesces, sicut scriptũ est. In pace in idipsum dormiam & requiescam. Et diuus Augustinus. Fecisti nos domina ad te, & inquietum est cor nostrũ, donec perueniat ad te. Omnis creatura te expellit a se & non sine maxima ignominia, vt ad Deũ tuum vadas: aeli conuicia in te facere dicẽs. Quid mihi adhæres miserrima? non sum ego bonum tuum quòd requiris: maius enim miraculum est, quòd in his mundanis & terrenis creaturis detinearis: quam quòd rupes essent detentæ in regione aerea. Naturaliter ergo anima ex amore in Deum inclinatur. Vnde si ex præcepto natura nõ alliceretur ad diligendum Deum: vtique non indigeret præcepto dilectionis, nec ad id esset opus monitione. Naturalius & propensius diligit homo Deum, quam seipsum. Quare ergo dilectio Dei cum sit propensior hominibus ipsis præcipitur: non autem dilectio sui? Peccatum est causa. Vnde nec Angelis neque hominibus à prima conditione tale aliquid præcepisse legitur: quia ad hoc ad implendum natura calcaribus non indigebat, cui lex amoris à prima sui conditione natura erat insita. Nũc autem naturalis legis ita tumus oblii, & à naturali propensione alienati, vt nec præceptis, neque minis, nec promissionibus, nec immensis beneficijs à Deo collatis, ad eius amorem attrahi possimus. Veluti frustum plumbi quod violentia sursum detinetur, si dimittatur statim ad ima descendit: ità anima nostra si paruo tẽporis spatio ad diuina rapitur, statim suo põdere adhæc transitoria & terrena prolabitur, & per creaturas tota dispergitur. Cur ergo sitibundus ambulas, à creaturis guttulas quasdam mendicans, quę sitim magis prouocant, quam extinguunt: cum limpidissimum illum fontem & perẽnem relinquas, in quo solo sitim tuam perfectè sariare potes? Quid desiderare poteris: quod non plenius & abundantiùs in Deo repetias? Si sapientia delectaris, ipse est sapientissimus: si pulchritudine, ipse præ filijs hominũ speciosior est: si potentia & fortitudine ipse est dominus fortis & potens: si gloria & diuitijs, in domo eius sunt diuitiæ: si voluptate & delectatione, delectationes eius vsq; in finem dextera eius: si saturitate & abũdãtia inebriatur ab vbertate domus eius, qui posidẽt eum. O summã stultitiã, ô deplorandã excitatẽ: ideo dñs per prophetam clamat, Me dereliquerũt fontẽ aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas. Ad dignitatẽ

Psalm. 4. *Augustin. in medita.*

Psalm. 103

Exod. 27.

Roman. 8.

2. Corin. 11

Psalm. 17.

Psalm. 44. *Psalm. 23.* *Psalm. 11.* *Psalm. 15.* *Psalm. 52.* *Ierem. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

conatus es ascendere: & in ea iam cõstitutus, nullã quietem habes. Omnia creata hoc peculiare habẽt, vt nõ sine magno labore adquirantur, ad quisita vero gaudiũ perfectum non generant. Contemptui habent fontem aquarum viuentium: quæ per plateas fluit dicens. *Esaiæ. 55.* Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, & emite absq; vlla commutatione vinum & lac. Quare appenditis argentum, &c. Relinquite igitur cisternas istas dissipatas & Deũ diligite. Si obiectum voluntatis est bonum, ità vt nihil diligere possis nisi bonũ, vel quatenus ordinatur ad bonum qui fieri potest vt Deum non diligas, qui summè bonus est, & actus purus bonitatis: Si propter radium vel specimẽ bonitatis quod in creatura reperis, eam diligis & amas, cum mille imperfectionibus claudicet, & cum hęc gutula ab illo bonitatis pelago & mari profluãt, qui Deus est: cur eum, qui ipsa bonitas est, non diligis? Et si pulchritudo eam vim habet, vt hominum corda ad se attrahat & alliciat, & vilem & abiectam creaturam ob sui pulchritudinẽ diligis: quare ipsam pulchritudinem quæ Deus est non diligis? Dilige ergo Deum: quia Deus est, & quia summũ bonum, & amore dignum. ¶ Secundo diligendus est quia domin⁹. Prochues nos sumus ad diligendum eos, qui nobis benefaciunt, quiq; beneficia in nos conferunt. Cumq; Deus sit creator noster, redẽptor, gubernator qui nos pascit, alit, & sustentat, quare ipsum amore non prosequimur? Saltem eius amorem amplectere eo tempore solum, quo tibi beneficia: cum vero beneficia non contulerit nõ eũ diligas. Parũ certe homo ab homine peteret, qui solum postularet, vt si quando beneficia aliqua ipse nactus in eum exercenet, tum tẽporis diligeret. Cum igitur Deus omni tempore, & omni hora beneficijs factis alia maiora & ampliora semper cumulet, amorẽ semper illi debes. Quis plantat vineam & de fructu eius non comedit? Cui fructus nisi ei qui arborem plantauit? Cui obsequiũ est amor debitus, nisi ei qui potentiã dedit amãdi? Quis bona tibi facienti nõ amat? Bruta etiã & animantia amicitiã ostẽdũt suis benefactoribus. Leo, qui animal est ferocissimũ tanquã agnus patitur sæpissime cibũ ministrãti indulget. Vrsus, qui bestia est immanis & crudelis non solum cibãti blãditur, sed etiã cũ illo saltat, & in luctã descẽdit. Animalia vero domestica vt sũt canes, muliones, & equi quę signa amoris dãt, suis ostendũt, quæ quo dẽũq; subeũt discrimẽ & periculũ vt ipsos tueantur. Solus ingratus hominũ dñm suũ nescit, qui illi benefacit, alit, & sustentat. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe dñi sui. Israel autẽ me nõ cognouit, & populus meus nõ intellexit. *Esaiæ. 1.* O hominis impudentia, qui si bruta animantia interrogaueris, te ipsum docebũt. Discere ergo ab illis, quãdoquidẽ dicẽt tibi, vt benefactorẽ tuũ diligas, &c. ¶ Tertio ipsum debes diligere, quia tuus est. Quis rogo, sua nõ amat? Diliges vestes tuas & possessiones, quia tua sunt, Deũ igitur dilige quia tuus est, nã nihil est sic tibi proprium & tuum vt ipse Deus, qui potiùs tibi tuus est, quã tu ipse tibi. Si tibi autẽ indignũ videtur, vt Deus (cuius potestati & imperio omnia subdita sunt) tuus appelletur, audi regiũ vatẽ dicentẽ, Prõptuaria *Psalm. 7.* eorũ plena eructãtia ex hoc in illud, oues eorum fœtosæ abundantes, &c. Hos mũdus beatos iudicat & prædicat. Tu vero sancte Propheta quid dicis: beatus populus cuius dominus Deus eorũ est. O dines & pulchra possessio, quã beatus est possessor Dei sui. Quare ergo cum Deus sit tuus ab hoc amore te ipsum temoues? Nũquid cũ indignũ tuo amore iudicas? nã cum omnia diligas, & summo amore prosequaris, ipsum solũ ab hoc amore foras expellis. Nõne Deus irascetur ob sui contemptũ? Nõne vides grãde malũ q̃ facis? Cũ palliũ amictus pœnitet quia tuũ erat: tristaris si rem vel domũ perdis: Deũ offendis, & velut *1. Cor. 2.* si nihil egeris, per illud transis. Nõne in plateis quotidie audis. Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit: quę parauit Deus diligentibus se? Quare igitur frigidus & repidus es in eius amore? Ne putes aliquid vtilitatis Deo euenire, si eum diligas. Et mirũ valde est (vt ait Cyprianus) q̃ Deus te solo qua- *Cyprian.* sua hæreditate contẽtus sit. Tibi vero nõ sufficit Deus tuus, cum terrena diligas, ipsum relinquens. ¶ Hactenus vidimus cur diligendus sit Deus: nempe quia Deus, quia dñs, quia tuus. Sed quomodo diligẽdus est? ¶ Ex toto (inquit) corde tuo, ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Nõ vult Deus cor diuisum, sed integrũ. Venerũt duæ mulieres meretrices ad regẽ Salomonẽ, &c. Altera earũ dixit. Nec mihi nec tibi sed *3. Reg. 3.* diuidatur. Salomõ autẽ veluti prudẽtissimus infantẽ integrũ & intactũ matri tradidit, & noluit, vt diuideretur. Tu vero vis, similis effici illi mulieri meretrici: qui alteram partem

cordis tui Deo tribuis, alteram vero mundo. Deus autem hoc dicit & iubet vt non diuidatur, sed vel totum Deo, vel totum mundo tradatur, Mundus inquit. Diuidatur, Deus vero contrarium. Cain etiam si bene obtulit, tamẽ male diuisit, cum totum cor Deo non tribuerit, ideo fuit reprobatus. Sunt enim multi, qui *Genes. 4.* sui cordis partem Deo tribuunt, partim vero mundo, voluptatibus & blãdimentis carnis, qui taliter Deo placere cupiunt, & eius serui esse, & in gratia permanere, vt ne quaquam mundo velint displicere, & nullatenus contradicere, & ita cœlestia desiderant, vt simul terrestria amplectantur. Aduersus hos Di- *Iacob. 4.* uus Iacobus irascitur dicens. Adulteri, nescitis quod amicitia huius mundi inimica est Dei: Quicunque ergo voluerit amicus huius seculi fieri, inimicus Dei constituitur. Hi qui omne non offerunt nihil offerunt, quia Deus non acceptat partem cordis, nec spiritum vult diuisum. Vnde euenit, quòd cum ex toto corde & viribus Deum non diligant, hoc præceptum transgrediuntur. De his inquit *Osea. 10.* Oseas. Diuisum est cor eorum, nunc interibunt. Diuisio cordis mors animæ est: nã quẽadmodum corpus diuisum non sine anima viuit, ita etiam cor diuisum nullã habet vitã. *3. Reg. 18.* De his etiam dixit Elias. Quousque claudicatis in duas partes? Si Deus est Baal sequimini, &c. Nihil non Deo tuo debes tribuere, integrum. Hinc Dauid ait, Si diuitiæ affluant, nolite cor apponere eis. Omne sibi vult, postquam vero Deus totum cor possederit, alijs rebus poterit communicari. Deus si est zelotypus, quemadmodum maritus in vxorem, qui neminem ab ipsa vult amari nisi se. Sic in *Exod. 20.* Exodo dicit, Ego sum dominus Deus tuus fortis zelotes. Et ita si nimio & inordinato amore filium vel vxorem videtã vobis amari coram oculis auert, vt omnis prorsus amor in ipsum tẽdat. Si vero insistitis, appetitũ effrænatũ relinquit vt omnia quæcunq; voluerit diligat, & desiderium expleat. Ideo per *Ezechi. 16.* Ezechielem ait. Auferam zelum meum à te. Dilige quod volueris, adimple quod arriserit, tam enim tuo zelo non vror. Sic Esaias cum videret homines effrænes in mundanorum amorem, miratus qui fieri posset, vt hoc Deus tam patienter ferret, cum ità esset zelo- *Esaiæ. 63.* typus, ipsum interrogat. Vbi est zelus tuus, & fortitudo tua? Vbi est zelus, quę in animas habes? de quibus inquit. Ponam zelum meum *Ezech. 24.* in te? Nunc autem video omnes animas esse *Psalm. 61.* aduleras. Deus autem cũ valde zelotes sit inquit. Fili præbe mihi cor tuum. Vult vt nihil prorsus tui cordis alteri præbeas; sed vt eum diligas omnibus viribus tuis, anima, intellectu, & voluntate. Sed forsan hoc mandatum intolerabile & asperum videtur alicui, sic vt penitus obseruari nequeat: quandoquidem Deus omnem voluntatem nostram postulat, ita, vt nihil rebus nostris sit relinquendum. Verum vt clarius & manifestius intelligas, hoc mandatum adeo esse dulce & suaue vt nullus non eius obseruationi acquiescere possit: duobus tantum obsecro attentas aures præbeas. ¶ Primũ est mandatũ hoc esse affirmatiuũ, quòd non semper obligat: hoc est, omni tẽpore, sed obligat pro semper, scilicet tempore necessitatis. Quem admodum præceptum de colendis parentibus non omni tempore obligat, sed cum necessitas postulauerit: ita etiam non teneris semper Deum diligere, nisi cum occasio se obtulerit. Præcipit enim Deus vt cum mũdus, demon, vel carorem aliquam ob oculos posuerint diligẽdam, rem talem potiùs amittas quam creatorem tuum offendas. Ille verè & super omnia Deum diligit, qui nullius rei creatæ imagine captus mortiferum peccatum omittit. Interim vero dum peccati occasio non se obtulerit, res omnes, alios, parentes, vxorem, & filios potes diligere, ea tamen lege vt semper animum habeas paratum, vt quoduis grauissimum discrimen patiaris potius quam propter aliquam earum morraliter audeas peccare. Et hoc propositum & intentio, vt Deum non velis offendere, semper, hoc est omni tempore obligat, quia negatiuum est. Actus vero amandi Deum super omnia non semper obligat, nisi cum occasio se offert in Deum peccãdi mortaliter. Diligebat Deum super omnia *Genes. 39.* sanctus Ioseph, cum à domina inuitaretur & alliceretur ad facinus perpetrandum dixit, Quomodo possum peccare in dominum meum? voluptatem potius temporalem, quam Deum voluit amittere. Rex san- *1. Reg. 24.* ctus Dauid hunc etiam exercitum amato- *& 26.* rum Dei ingreditur, qui cum Saulem inimicum in spelunca facile posset interficere, elegit potius in creatorem suum non peccare, quam vindictã sumere de inimico. Dudica *Daniel. 13.* illa & nunquã satis laudata Susanna sine vllo honoris sui detrimẽto Deum posset offendere potius autem quancunque iniuriam & cõ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum etiam temporalem ausa est pati, veluti Christi fortissimus miles, quàm aliquod nefarium scelus in suum defensorem patrare. Dilige omnes res tuas quantum volueris, amplam quippe licentiam & liberalem Deus tibi concedit: dùmodo cum occasio fuerit obla ta in Deum peccandi, præsenti sis animo vt sanctus Ioseph, Dauid, & Susanna, & super omnia Deum diligas, discrimen potiùs vitæ tuæ & grauissimum tormentum passurus, quam in tantam tanque diuinam maiestatẽ pecces. ¶ Secundò aduerte quòd non teneris ardentiùs & feruentiùs Deum diligere cæteris rebus. Nam si Deo summam gloriam & summum honorem impendere volo, hunc certè super omnia diligo, siue intensiùs remissiùsue aliud diligam. Neq; eo hoc præceptũ se extendit. Etenim intensum atque remissum non variant speciem: quia quantuncunque remisse diligam Deum, dum tamen diligam eum super omnia, non dicor defecisse à præcepto. Argumentum est à simili. Si quis habeat vicinum frequenti & amica consuetudine sibi connunctum, habeat item patrie suæ vel territorij principem aut ducem, cui vt domino suo seruiat, & omnem dignitatem, honorem & amorem debitum ipsi tribuat, is licèt frequentiùs & intensiùs vicinum suum quam principem & dominum diligat ob cõtinuam consuetudinem & frequens amoris exercitium (ex actibus enim frequentibus intenditur habitus) principem tamẽ plusquam vicinum diligit. Quando quidem illi maiori honore & dignitate fauet, quàm vicino suo: potiùsque vicini inimicitiam subiret (si occasio se offeret) quã principis; vitæque & mortis discrimen & periculum potiùs pro principe quàm pro amico pateretur. At si vicinũ interemptũ esse audiret, magis pœniteret, quã tùm si idem principi cõtigisset. Par est nostri propositi ratio, nam si quis hominem alterũ ardentiorẽ & feruentiore amore prosequeretur, quàm Deum interim non peccat, dummodo summam gloriam, summum honorẽ, bonum etiam, quòd in se est summum Deo impendere curet & studeat. Tunc enim Deus magis diligitur (vt dicitur) æstimatiuè, siue appretiatiuè, quod satis est ad complementum huius præcepti. Et hæc satis sint de hoc præcepto primo dilectionis Dei. Iã verò de huic simili audiamus quid dicat. *Et proximum tuũ sicut teipsum.* Nimis videtur Deus proximi dilectionem commendare, siquidem suo ipsius amori, proximi amorem copiunxit. Sic adeo amor proximi, Dei amori est cõiunctus & copulatus, vt eodem amore Deum & proximũ prosequaris, ab eodem enim fonte & radice vterque prouenit, sic vt separari nequeant, eodem quippe habitu charitatis Deum & proximũ diligis, Ideo Apostolus dixit, Qui proximum diligit, legem adimpleuit. Nequaquã amorẽ proximi fugies, quin Dei amorẽ etiã fugias. Omnes enim lineæ sphęræ tangentes centrum, quod medium punctum est, alteræ alteras se tanguntnulla tamen istarum à centro discedet, quin etiam à vicinis lineis discedat. Nullo modo amorem proximi repudiabis, quin etiam Deum non reijcias, nec vice versa. In hoc certè clariùs videre poteris, quãti Deus faciat amorem proximi est illud quòd in mãdatis secundæ tabulæ, quæ ad dilectionẽ proximi pertinebant largiùs est loquutus. Mandata enim primæ tabulæ cuius principiũ est amor Dei tria sunt, & non plura, mandata vero secundæ tabulæ cuius principiũ est amor proximi, sunt septem. Hæc vero septem eo rigore, nobis tradidit, vt eorum vnum tantum sit affirmatiuum, reliqua sex negatiua: vt inde facilè intelligas, quã dulcius & suauius sit, tam benigno & pio domino seruire, quã vero laboriosius & difficiliùs obligationi proximi satisfacere. Vnde dominus in Euãgelio. In hoc cognoscent quòd discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinuicem. Non inquit, Si miracula feceritis, nec inquit, si spiritũ habueritis prophetiæ, sed si adinuicẽ dilexeritis. Amor enim rubrica est, quacognoscũtur oues Christi, & à grege dæmonis distinguuntur. Nam cum à principio mũdi in quacunque specie Deus plurimas produxisset, ex humana prole tantum hominem & mulierẽ condidit: vt posteri se inuicem diligerent, cũ contemplarentur, ab vno eodemque parente omnes emanasse. Et laudauit Deus diem primum, non reliquos, quia omnem discordiã & diuisionem odio habet. Ideoque cũ Christus toto tempore suæ vitæ discipulos docuisset humilitatem, patientiam, contemptũ mũdi, & reliquas alias virtutes, amoris lectionẽ in vltimam cœnam seruauit: vt firmiùs & tenaciùs amor & dilectio proximi in fine, memoriæ adhæreret. Hoc enim à natura nobis est inditum, vt ea, quæ amici nobis commendant,

Rom. 5.

Exo. 20.

Ioan. 3.

Genes. 1.

Ioan. 14.

Galat. 5.

Psal. 118.

Gen. 3.

Cant. 2.

dant, cũ discedere volũt, fixiùs memoria maneant. In hoc certè cõsistit Christiana perfectio. Et ideo Paul⁹ dixit, quòd omnis lex vno sermone complectitur. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Qui hæc duo præcepta obseruat sine verecundia & pudore coram Deo apparere poterit. Et non solum ea obseruare teneris, sed etiam diligere. Ideo Dauid loquens Deo in Psalmo dixit, Vide quoniam mandata tua dilexi domine. Inuitat Dauid dominum vt plenum suæ charitatis aspiciat affectum. Nemo alios inuitat, vt ab ipsis videatur: nisi qui scit, etiam si aspiciatur, alijs se esse placiturum. Adam vocatus à domino fugiebat, & abscondebat se, quia cognoscebat sua præsentia domino non esse placiturum. Sed cur Dauid non timebat à domino videri: quia mandata Dei diligebat. Præcepta (inquit) tua dilexi. Non dixit, seruaui, nec dixit sciui, aut custodiui, sed dilexi: quod amplius est, quàm custodire. Custoditi necessitatis plerunque est, & timoris: diligere verò charitatis. Qui Deum diligit, omnia præcepta custodit: nõ tamen è contra. Quare ergo tu nõ solum seruabis præcepta hæc ita iucunda & dulcia: sed etiam diliges: A natura homini est datum, vel semper diligat, quemadmodum aquæ, vt descendat; atque ita laboriosiùs esset hominis, si odire iuberetur. Restat igitur vt cùm aliquid semper sis amaturus, illum diligas, qui te diligere potest. Amor quippe (vt iam sæpe diximus) nõ nisi amore soluitur. Quare igitur auri & argenti amore ardes, cũ neutrum illorum amoris sit capax; Propterea Deum & proximum debes diligere: cũ mutuo amore ab ipsis potsis redamari. ¶ Notabis autem quod hoc aduerbium, sicut, non significat æqualitatem dilectionis: sed similitudinem, quia non teneris diligere proximum eo amoris gradu, quo te ipsum, sed eo modo, quo diligis ipsum. Sic te ipsum amas, vt omne bonum tibi desideres, & ad id fœlicitatis & perfectionis peruenire, ad quã creatus es. Tamen sic præcipitur vt diligas proximum, vt rectam normam & ordinem charitatis serues, iuxta illud Canticorum, Ordinauit in me charitatẽ. Maiori nanque dilectione teipsum debes prosequi quàm proximum. Quia sicut aliquid inuenitur perfectius in causa perfecta & vniuersali, quàm in effectu particulari; ità aliquid inuenitur perfectius in se, quàm in sua similitudine. Vnde cum bonum proprium cuiuscunque inueniatur in Deo sicut in causa vniuersali; in se autem sicut in effectu, & in proximo sicut in similitudine, ita sicut vnusquisque maiori charitatis vinculo Deo, quàm sibi debeat copulari, sic etiam sei psum, plusquàm proximũ debet amare. Nãcùm Deus diligatur vt principium boni super quod charitatis dilectio fundatur, & homo seipsum diligat ex charitate secundum rationem quæ est particeps illius boni, proximus diligitur secundum rationem societatis in isto bono: in socio enim est causa dilectionis, secundum quandam vnionem in ordine ad Deum. Vnde sicut vnitas potior est quàm vnio, ità quod ipse homo participet bonũ diuinum est potior ratio diligendi, quàm quòd alius associetur sibi in hac participatione. Et ideo homo ex charitate debet magis seipsum diligere, quam proximum. ¶ Aduerte autem quod cum in homine sit duplex natura, scilicet interior, quæ est rationis, & exterior quæ est sensualitatis, secũdum quas dicitur homo interior & exterior, pl⁹ debet homo seipsum diligere quantùm ad naturam interiorem, quàm quo ad exteriorem. Et ideò ea bona quæ sunt naturæ interioris debet potiùs optare, quàm ea quæ sunt sibi bona secundum naturam exteriorem: & cùm omnia opera virtutis sint bona, secundum naturam interiorem ardentiori animo ea tenetur diligere, quã vtilitates & voluptates quæ inferioris sunt ordinis. Ad opera autem virtutis pertinẽt ea, quæ sunt amici operari, & ideo plura bona exteriora sunt impẽdenda amicis, quam nobis ipsis. De bonis autẽ spiritualibus siue virtutis plura sibi vnusquisque debet comparare, quàm amico. Ratio est quia cum quis bona temporalia voluptates & alia id genus sibi acquirit, bonum vtile aut delectabile recipit: cùm verò amico suo ea dona præbet, vel curat, sibi ipsi bonum virtutis comparat, nam amicis bene facere, ad virtutem pertinet bonum autẽ virtutis maius est, quam vtile & delectabile, ergo melius est dare amico, quam sibi ipsi. Et hoc non ideò fit, quia magis debeamus diligere amicum, quam nos ipsos, & plus boni amico, quàm nobis debeamus: sed ideo fit, quia homo seipsum magis, quam amicum diligit, ratio postulat, vt sibi ipsi velit maiora & ampliora bona, quam amico. Et quia præbendo amicis vtilia, sibi bonum virtutis acquirit, quod maius est amico potiùs in vtilibus debet bene facere, quam sibi. Et quemadmodũ concludimus, vnumquemque potiùs teneri, seip-

Universidad de Deusto
Biblioteca

seipsum diligere, quàm proximum, pari ratione quilibet potiùs tenetur vitare peccatũ proprium, quàm proximi. Nemo autem magis proximum (quãtumcunque bonus sit) debet diligere, quàm seipsum: nam in proximo non est tanta ratio amandi, quàm in eodem ad seipsum: quia bonum, quod ego habeo, quantumuis parum sit, magis est mihi diligibile, quàm bonum proximi etiam si magnum & amplum sit, quia hoc parũ, quod ego habeo maius bonum efficitur mihi, quàm magnum amici. Quapropter vnusquisque magis Deũ debet diligere, quàm seipsum: eo quòd bonũ inuentum in Deo, est vnicuique magis proprium, quàm bonum, quod in ipso est. Nec est simile de bono proximi, quia bonum proximi est totaliter extrinsecum ad bonum nostrum: bonum verò Dei non est nobis extrinsecum, sed intrinsecum, cùm sit causa boni nostri inefficiendo, & in conseruando. Et nulla etiam si bonitatis sit vmbra & imago in nobis splendet, quin ab illo bonitatis fonte perpetuo scaturiẽti prouemiat, & emanet, & sic bonum Dei est bonum nostrum. Si quis enim haberet duas possessiones, vnam ad tempus, alteram verò perpetuam & nunquam perituram, diligeret vtique magis perpetuam & permanentem. Sic bonũ, quod in nobis ipsis est caducum, fluxum, & momentaneum, & ad triduum peritutum: quod autẽ est in Deo firmum, stabile, nulla vnquam temporum varietate delendum. ¶ Præterea magis tenemur diligere proximum nostrum, quàm corpus nostrum, quia proximus habet maiorem rationem dilectionis ex charitate. Ideo quilibet pro salute animæ proximi proprium corpus
Ioan. 10. periculo debet exponere. Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis, hoc est vitã pro salute spirituali earum: hoc enim vinculo charitatis prælati adstringũtur: & quisquis aliud hoc facere, cõpleret vtiq; opus charitatis perfectũ & absolutũ. Nec oes æqualiter sunt amãdi, quia magis diligẽdi sunt fideles, quã infideles, & magis cõsanguinei & propinqui quã extranei, & magis parentes nostri, quã filij, &c. Sed de his aliàs, vt breuitati interim consulamus. Sequitur *Dixitque illi rectè respondisti:* legis peritus dixerat hæc duo dilectionis præ
Deut. 6. cepta sumpta ex Deuteronomio, vbi dominus præcepit diligere Deum & proximum: quam sententiam Christus approbat, respondens huic doctori, dicens: Rectè respondisti, Non opus legis periti: sed responsum laudauit Christus. Multorũ verba laudabilia sunt, opera autem non sic. Pius est quorundã sermo, sed opera iniqua. Cælum non emitur sermone polito & compositio, nec longa verborum ambage, sed sanctis & iustis operibus. Sapiens quippe & doctus hic æstimabatur & vt legis peritus ad interrogationem optimè respondit: sed quid illi proderat, siquidẽ iniquo & peruerso animo accessit Deum tentaturus? Quid proderit in extrema mortis hora eloquentem fuisse & in omni literarum genere præclarum? Quid egregium concionatorem, si conscientiam male sanam habuerit?
Apoca. 20. Deus autem non veniet nos iudicaturus, an literati, an sapientes, an eloquentia excelluerimus, sed qualiter fuerimus operati. In die illo vltimo, quo omnes libri conscientiæ nostræ aperiendi sunt, & victa arctissimè examinanda, melius nobiscum agetur, si Deo seruierimus sancta & munda conscientia, quã subtiles & acutas quæstiones disputasse. Multos videbis, qui adeò sunt solliciti quomodo debeant loqui, nullus verò quid debeat operari studet. Dæmones sapientissimi sunt & docti, sic vt nemo nec eos præcellere nec attingere valeat: verumtamẽ nesciunt quomodo à pœna inferni valeant liberari. ¶ Docet etiam locus iste bonum etiam si in inimicis nostris sit, à quocunque debere laudari. Solent enim multi opera quantumuis præclara & excellẽtia, dummodo ab inimico facta fuerint, lacessere & vituperare. Qui etiam si adeò sapientes & prudentes sint, insanos & ignatos eos appellant. Hoc genus hominum impiissimũ est, nam etiam si inimicus in aliquibus vituperio sit dignus, aliqua tamen laudãda & excellentia habebit: nec ità cæcus & tuæ sententiæ propriæ sis amicus, vt bonum & optimũ nobis agnoscere: & tale iudicare. Hic enim doctor tentator erat & Christi æmulus, nihilominus tamen ipsum, & eius dictum Christus approbauit, dicens. Rectè respõdisti. Sed historiam prosequamur, & audiamus Christũ vltra progredientem. *Hoc fac & viues.* Vides hic quomodo doctus & sanctus magister ad bona opera nos incitet, eaque doceat esse facienda? Non ait hoc dic, vel hoc tantum crede, sed hoc fac: quo nimirum nobis insinuat, vt ipsum diligamus & proximos, & mutua opera charitatis in eos cõferamus. Vnde egregius vates in psalmo ait. Anima mea in manibus meis semper. Hoc est, vita mea & salus
Psalm. 118. mea est in operibus, nullis quippe maioribus signis

1. Ioann. 3. ibidem. signis amor & dilectio ostenditur, quã si ipsis operibus muniatur. Vnde beatus Ioãnes apostolus. Nõ diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Et iterum. Qui viderit proximum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in illo? Aduertes tamẽ, quòd Christus loquẽs hic de dilectione inquit, q̃ qui proximum diligit viuit, & habet vitam tribuens dilectioni vitam animæ nostræ. Solus Christi & proxi-
1. Ioann. 4. mi amor animam sustinet, alit, & pascit, secundum illud diui Ioannis, qui non diligit, manet in morte. Nõ tibi proderit, etiam si angelos rerum omnium cognitione superes, si variis naturæ doribus & donis exorneris, dũmodo charitatem non habeas, mortuus es. Quemadmodum corporis natiuus calor animam ipsam sustentat, ita animæ vita est ipsa charitas, sine qua mortua iacet. Nam si velis clarè cognoscere, viuus ne, an mortuus sis, oculos in animam conjice & vide, diligat, vel odium habeat: si verò odium in corde repereris, ira & inimicitiã, mortuũ te iudica, etiam si
Apocal. 3. viuus appareas. Nomẽ habes q̃ viuas & mortuus es, et si mortuus es, dilige & viues. Trãslati sumus (inquit Ioãnes) de morte ad vitã,
1. Ioann 3. quia diligimus fratres. Rerum omnium temporalium nulla dignùs & æquiùs æstimatur, quàm ipsa vita, nec à nobis magis diligitur, & sic cum negotium aliquod magnopere commendamus, solemus dicere, vita mea in hoc stat: vel non minus, quàm de vitæ discrimine in hoc negotio agitur. Et huius rei signum est euidentissimum, nam pro salute ipsa quilibet patitur, vt sanguinis missio fiat, man⁹ vel brachium abscindatur, & si opus fuerit Absynthij potione potetur. Hæc omnia & alia his maiora patiuntur, & sæpius animæ discrimen pro vita hac, quæ non vera est vita, sed potius vmbra & mortis imago. Stigitur vitam corporis (quæ breuis est, momentanea, caduca, & ad triduum peritura) tanti habemus, tantaque putamus: quàm majora aggredi debere mus pro ipsius animæ salute? quamque præclara & illustria, vt gloriosam illam vitam & patriam consequeremur? Hic enim Christus loquitur, non de quacunque vita, sed de vita æterna, quæ beatorum patria & sedes est: Nam cum Christus ad interrogata tenderetur respondere, cumque doctor de vita æterna percontaretur: postquam dixit, quid erat in lege scriptum, respondit, dominus, Hoc fac & viues. Ac si diceret, Deum diligas & proximum, & sic æternam vitam possidebis, hæc est tuæ quæstionis responsio. Age igitur homo, & considera quam paruo pretio dilectionis ematur vita æterna. Si rot tantaq; molimur, vt vita hæc misera non pereat, & vt magis elongetur: quid obtecro esset faciendum, vt æterna illa frueremur? Etiam si Deus iuberet igneis flammis nos comburi, & fornaces ardentes ingredi, vt aliud agentes, deberemus obedire, vt in æternum cum Christo regnaremus: id tamen suauissimus dominus non iubet, sed dilectionem commendat, vt viuamus. Non est Deus noster vt dij gentium, qui lactantes pueros à parentibus occidi iubent: & vt homines seipsos interficiant, & in oblationem se offerant. Non
Ezechi. 18. lo mortem peccatoris, dicit dominus: sed magis vt conuertatur & viuat. O quam bonus Deus noster, qui vtinam à nobis (vt æquum est) diligeretur, & eius mandatis obedire mus, qui amoris, et retributionem cum sit opus suauissimum, vitam proponit, & non qualemcunque sed æternam & gloriosam. Sed ad contextum reuertamur. *Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum. Et quis est meus proximus?* Quærebat iste, quis esset ipsius proximus, vt quærendo hoc potiùs se reprehensione dignum ostenderet, quam iustum: nam cum esset legis peritus nullatenus debebat ignorare, quis esset proximus. Dicendum igitur, quod credebat tale responsum habiturum, vnde se posset ostẽdere iustum. Si enim Christus respondisset omnis Iudæus est proximus tuus dixisset ille, & ego omnem Iudẽũ diligo, & perinde videretur impleuisse maximum præceptum legis, & sic esset iustus: natu
Matth. 23. Luc. 11. ræ nanque & conditionis istorum erat iactare se iustos coram hominibus, gloriamque & honorem anhelare. Vnde dominus his inquit, Væ vobis scribæ & pharisæi, qui iustificatis vos coram hominibus. Sed iam nunc vel quod nostra tulerint peccata scribæ & Pharisæi plures habent imitatores, quorum corda odio & iniquitatibus abundat, qui pauperes persequuntur, innocentes opprimũt, vindictam de iniurijs sumunt vsque ad vitæ & sanguinis effusionem, qui impietatem & crudelitatem aduersus proximum exercent, verbis tamen compositis & fallacibus suam causam coram hominibus iustificant, dicentes. Ego Petrum diligo, Franciscum amo, & coram vobis testor, & coram Deo, dona ipsis accepta nũquam vindictã postulasse. Sed hoc
iustitia

Universidad de Deusto
Biblioteca

iustitiæ exigit, aliter facere nequeo. His nostris temporibus multi sunt prælati, qui acceptas iniurias dissimulant, occasione vero data exactissimum supplicium de eis sumunt, & subditum vsque ad mortem persequuntur, præceptisque & obseruationibus illum onerant, vt cum in minimo deliquerit (sub colore zeli legis Dei, & sub tegumento castigationis peccati) pro iniuria accepta in illum crudeliter animaduertunt. Et id omne faciunt sine honoris amissione, seipsos iustificantes fictæ sanctitatis fuco. Si Regis vel Imperatoris curiã lustare volueris, & ciuitatum loca publica pertransieris, si omnes conuentus, magistratus & res publicas intueberis, nihil reperies nisi multos, qui subuelo iustitiæ, & religionis pallio, grauissima scelera cõmittunt, sua propria curantes interim tamen nihil honoris & famæ deperdunt, imo potiùs (quod dolendũ est) in dies magis ac magis bonorum opinionem induunt. Quod ego de hac re existimo, & iudico illud est, omnes nos ea esse natos cõditione, vt peccatores esse velimus, & bonos
3.Reg. 15. existimari. Quod certè nullo magis longè perito exemplo quàm ex sacra pagina licebit cõfirmare. Nam cùm impius proditor Absalon aduersus patrem decreuit insurgere, & regno spoliare, vt hoc tantum facinus perpetraret Dauidi inquit, Vadam & reddam vota mea, quæ vouidomino in Hebron: vouens enim vouit seruus tuus cum esset in Gessur Syriæ dicens, si reduxerit me dominus in Hierusalem, sacrificabo domino. Erant nãque in Hebron (vt nunc etiam) corpora Adam, Abraham, Isaac, & Iacob, qui locus adeò venerabatur, cumque sanctitatem simularent, dixit se velle adimplere peregrinationem factam ex voto, hisq; & alijs sanctatis fictionibus fa-
2. Mac. 3. cinus suum operiebat. Sic etiam Heliodorus volens spoliare templum Hierusalem iuxta regis sui mandatum iter est aggressus quasi Celesyria & Phenice ciuitatibus transiturus, re autem vera non nisi causa mandatum regis & propositum exequendi. Sic Amã sumpturus de Mardochæo vindictam, impietatẽ
Hester. 3. simulauit & texit, dicens Regi Assuero. Est populus per omnes prouincias regni tui, &c. Decerne vt pereat & decem millia talentorum appendam gazę tuæ. Quo nimirũ vltionem molliebatur. Sic Caiphas dixit, Venient
Ioan. 11. Romani & tollent locum & gentem. Quem certè nullus reipublicæ zelus, nec amor angebatis ad potius odium. Sic Iudas, Quare vn-
Mat. 26. guentum istud non venijt trecentis denarijs, & datum est egenis? Non pietate motus id dixit: sed quia fur erat. Quæ omnia ostendũt quòd cum mali simus boni tatis pallio malitiam volumus tegere: & boni existimari. Sic filij Iacob, qui fratrem Ioseph vendiderunt, volentes se ipsos iustificare, & se immunes à peccato coram patre ostendere tunicam sanguine tinctam apposuerunt: quasi insontes essent & sine vlla culpa. Similiter Babylonij, quos cum Daniel ieiunio affligeret, cum idolum Baal destruxisset, cuius sacrificijs epulabantur, religionis zelum finxerunt gulã cooperientes, dixerunt Nabuchodonosor, Trade nobis Danielem, qui Bel destruxit. Sic Herodes volens Christum natum occidere cum Magis deuotionem & sanctimoniam finxit, dicens, Ite, & interrogate diligenter de puero, & cum mueneritis renunciate mihi, vt ego veniens adorem eum. Sed iam tandem intelligant omnes hi, qui simulato incedunt corde quod tempus quemlibet dolum & fallaciam detegit, vt cogitationes Absalon, Heliodori, & Herodis cum reliquis. Sed de his satis.

¶ Animaduerte autẽ quod de proximo quærit quis sit. Quia tum escebat legis peritus inani gloria, quasi abundè compleuisset præceptum de diligendo Deũ, quæstionẽ mouet de proximo: quasi Deum iam diligeret. Putabat se Deũ diligere super omnia: & ideo de proximo interrogat. Ecce arrogãtiam & præsumptionem, ingit se familiarem Deo, quem nõ videt, & tamen dicit se ignorare quem videt, cum dicatur, Qui non diligit fratrem suum quem videt: Deum, quem non videt, quomodo potest diligere: Sed Lucam audiamus. *Suspiciens autem Iesus dixit.* Suspiciens ponitur hic, pro suscipiens autem Iesus. Non enim significatur quod Christus oculos in cœlum leuauit: sed quod acceptauit quæstionem, & respondentis personam accepit. In Græco nanque originali sic habetur. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς. Hoc est, suscipiens autem Iesus. Et ita legitur in antiquis Latinorum exemplaribus. Et hoc dixit Euangelista ad differentiã ipsius-met Iesu in prima quæstione: nam in prima quæstione non suscipiens sed ejciens eam interrogantem sę habuit, efficiendo de interrogante respondentem: hic autem suscipit eũ, & respondit dicens. *Homo quidam descẽdebat à Hierusalem in Hiericho.* Potuit hoc, quod Christus hic narrat fuisse historiam, na Hierusalem est in altitudine, in monte scilicet Sion,

Sion, & Ierico in loco deorsum. Est etiam quædam solitudo seu desertum inter Hierusalem & Ierico, in quo homines à latronibus
4. Reg. 25. spoliabantur, vbi comprehensus fuit Sedechias à Satellitibus regis Babylonis, cum fugeret Hierusalem. Quod autem in re ita contigerit, vel quòd sit exemplum, nihil ad rem de hoc disputare, Christus narrationem hanc affert, vt ostendat legis perito, quis sit proximus. Aliqui dicunt hunc, qui à Hierusalem in Ierico descendebat, esse Adam & genus humanum, sacerdotem autem & Leuitam esse sacrificia veteris legis, Christum vero esse Samaritanum, qui genus humanum curauit à dæmonibus spoliatũ gratia & donis à Deo acceptis, qui dæmones per latrones significãtur. Alij autem moralem doctrinam volentes adducere dicunt, hunc esse peccatorem, qui de statu gratiæ ad statum culpæ descendit, & sic quilibet prolibito depingit. Quantum vero hoc distet à literali sensu parabolæ, qui cunque etiam si lippus & cæcus sit, facilè poterit videre. ¶ Igitur quod Christus in hac parabola innuit, est legis perito ostendere quis sit proximus, quod ipse priùs quæsierat: & summatim docet quòd ille proximus est, qui potest bonum aliquod nobis impẽdere: quapropter omnis homo viuens quicunque ille sit, siue Ethnicus, siue Christianus, fidelis, aut infidelis, bonus vel malus, proximus noster est. Omnes etiam, qui in charitate decesserũt, proximi nostri sunt: quia vel sunt beati in re, vel in spe. Si in re, clarum est quod sunt proximi nostri, quia possunt nobis benefacere sua oratione in cœlo, licet nos simili præsidio nõ possimus eos adiuuare: nam sufficit ad rationem proximi, quod vnus alteri possit subuenire. Sic Samaritanus vocatur hic proximus, quia vulnerato profuit, etiam si nihil ab eo recepisset. Mortui etiam qui in purgatorio detinentur, quanuis non possint nobis benefacere (quia non possunt pro nobis orare, nec pro seipsis) tamen proximi sunt: quia nos possumus oratione nostra ipsis benefacere. Sic Christus proximus noster potest dici in quantum homo: nam in quãtum Deus proximus non vocatur licèt quotidianis bonis nos cumuler, quia plusquam proximus est. Et hac de causa dilectio Dei distinguitur à dilectione proximi, quia Deum debemus diligere, plusquam nos, proximum autem sicut nos ipsos. Similiter Angeli proximi nostri sunt quia possunt nobis benefacere: & ideo Christ⁹ Samaritanum tãtum vocauit proximum, & nõ Leuitam & sacerdotem, ratione beneficij ꝙ contulerat in vulneratum. Nam licèt Leuita & sacerdos & omnes quos retulimus proximi sint in rei veritate: tamen in re non fuerunt isti proximi, quia vulnerato non subuenerunt, nec aliquod præstiterunt auxilium. Dæmones verò & qui æternis pœnis cruciantur proximi nostri non sunt, quia nec ipsi nobis bonum impendere, nec recipere auxiliũ possunt, & ideo non tenemur eos diligere.

¶ Obserua autẽ quod in communi ille solet vocari proximus, qui ad beatitudinem potest peruenire. Charitas enim per se & directè habet Deum pro obiecto: ipse enim propter seipsum diligẽdus est, quia est summum bonũ: cætera autem diligenda non sunt, nisi quatenus ad ipsum tendunt modo perfectissimo, vt beatificantẽ. Ideo omnis homo viuens proximus est: quia quanuis malus sit potest in melius vitam mutare, & à malitia resipiscere, & peruenire ad beatitudinem. Pari ratione mortui, qui in charitate decesserunt, Damnati autem & dæmones qui ad beatitudinem non possunt peruenire, proximi non sunt. Et hæc licèt ità sint, non tamẽ contradicunt his quæ de proximo diximus: quia omnis ille qui nobis potest bonum impẽdere, capax est beatitudinis. Christus tamen in hoc exemplo ponit proximitatem in beneficio: & Samaritanus vocatur proximus, quia cum vulnerato vsus est misericordia. Samaritanus etiam capax erat beatitudinis, & vtraque ratione proximus dici poterat. Sed nos sensum exempli sequimur, ex quo quidem potest colligi quòd qui misero aliquod bonum erogat, proximus vocatur. ¶ Rursus aduertendum quòd Iudæi tantum eos proximos putabant, qui suæ nationis & sectæ erant, scilicet, Israelitici generis: exteros autem & gentiles non vocabant proximos, nec tales existimabant. Ideo Christus sapientissimè respondit in hac parabola, ostendens eum esse paoximum, qui bonũ potest accipere, aut in alios conferre. Qua propter potiùs dixit illum Samaritanum charitate fuisse vsum, quàm Iudæum aliquem: & id data opera, vt ostẽderet, quod Samaritanus qui gentilis erat & quicunque alius quanuis infidelis esset, erat proximus, atque ideo diligendus. ¶ Itaque per hunc hominem, qui descendebat ab Hierusalẽ in Ierico, intelligit Christus hominem cuiuscunque status aut conditionis, qui pauper est, humilis, abiectus, infirmus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus tristis, aut humano auxilio destitutus: & vt vno verbo concludam, omnis ille qui indiget alterius ope. Attende igitur tu, qui dives es, pauperem proximum tuum esse: si sapiens & ingenio præditus, ignorantem socium habere: si corporis valetudinem & salutem habes, memineris infirmum proximum tuum esse, & à Christo tibi esse commendatum. Si lætus es, & rerum fœlicitas tibi contigerit, recordaberis tristem & afflictum vinculo charitatis & amoris tibi esse coniunctum: nam per hunc, qui ad Hierusalem in Hiericó descedebat intelligit Christus omnem illũ, qui aliqua necessitate vel miseria laborat, cum quo vult vt viscera tua aperias, & misericordia vtaris, sequẽs exemplum Samaritani. Ita hic quem retulimus pauper est: & sub nomine pauperis non solum illum ego intelligo, qui re caret, sed etiam eum, qui lætitia, corporis valetudine, solatio, fœlicitate, sapiẽtia aut alio quouis bono priuatus est, & de hoc inquit diuinus pastor. *Homo quidam descendebat ab Hierusalẽ in Hiericó.* Singula hæc expendamus. In primis optimè dicit, Homo quidam, in singulari numero, nam pauper semper secum solus vitam degit, neminem habet socium, miser & afflictus ab omnib⁹ relinquitur, & deseritur: diuitem autem omnes inuisunt, omnes comitantur, omnes laudant & prædicant, omnes denique illi famulantur. Sed de paupere & misero dolendum, quam solitarius suam necessitatem & angustiam patitur: ita vt vix repetias prosimum qui de ipsa interroget. Si vero dives infirmitate laboret aliqua, medicorũ caterua cum statim circundabit: pauper verò est quidam, viuit solus, & solus moritur, tantùm abest, vt sit qui medeatur, vel curam de ipso habeat. Si dives cursum vitæ velit peragere non deerunt sacramenta, clerici, monachi qui ipsum inuisant, & vtinã tanta lachrymarum abundantia ipse compungeretur, vt sacramentum susciperet. Pauper solus interit, nedum habet qui ministret sacramenta, nec aliquo solatij genere ei subueniat. Si vxor diuitis aut filius moritur, patiatur uè aliquam calamitatem, quot consolatores habet? quot vicini & cognati mille solatijs tristem memoriam exterminant? Pauper verò etiam si calamitatum fluctibus extinguatur, non est qui soleretur, nemo est, qui visitet aut doleat. Multitudinem amicorum habebat Hierusalem in sua fœlicitate & prosperitate, in tribulatione autem & angustia solam relinquerũt. Et ideo plorabat Hieremias, dicens. Omnes amici eius spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici. *Thren. 1.*

Mihi crede, eos, qui calamitatibus & angustijs opprimuntur, nullos amicos habere. Nã si te diuitem viderint, fœlicem, & inter magnates æstimari, non te solum derelinquent, visitaberis, ab omnibus laudaberis: & si dolore capitis vexaberis quantunuis minimo, tot vicini & amici aderunt statim, vt fastidium generent. Si autem contemptum, egenũ, & paupere te viderint, tanquam pestem pernicio sissimam te fugient. Hoc verò nõ minus quã ipsa experientia ostenditur: nam miser & afflictus solus domi sedet, solus patitur suam necessitatem, eius memoria sepulta est in populo: nemo ipsius recordatur: ideò dixit homo quidam, homo solus, derelictus. ¶ Descendebat. Recte inquit descendebat, nam [redacted] pecunijs abundauerit dignitatem ascẽdet, vel à populo æstimabitur. Si vis ascendere, ab omnibus magnifieri & tuam famam augere, & denique si cupis iustitiam obtinere in curia regis id [redacted] consequeris, si pecunias attuleris. Nullus enim est mons adeò inaccessibilis & altus, quem iumentum (si auro & argento oneraueris) non ascendat. Nam in curijs pluris habentur hi, qui pecunias ferunt, quã qui subtili & admirabili prædit⁹ sunt ingenio. Dives semper ascendit, semper euehitur, omnes vt subeat dignitatis culmen adiuuãt: pauperi verò omnes obstant, omnes deprimũt: & potiùs in ruinam & præcipitium quàm in dignitatem ducunt, semper de malo in peius & deterius tendit. Aman, qui regis amicissimus erat, & in eius domo maximi habebatur, cum ab eius amicitia & gratia cœpit cadere, statim suboritur quidam, qui regi dicat. En lignum quod parauerat Mardochæo, qui loquutus fuerat pro rege, &c. ¶ Descẽdebat autem ab Hierusalem in Hiericó. Hoc est à diuitijs in paupertatem, à fœlicitate in aduersitatem à vita denique tranquilla & quieta, ad vitam miseram inquietam & mille turbationibus plenam. Pauper enim cum nõ habeat substantiam, vt filios posit alere & sustentare vt cibum quotidianum ministret & vt filias dotet, in lecto tota nocte reuoluitur, hisque & alijs curis miser torquetur & angitur. Quemadmodum enim rotæ horologij semper sunt in cõtinuo motu, & huius causa sunt pondera quæ pendent, & rotas ipsas nunquam sinunt quiescere: ita nimirum pauperis necessitas semper illum inquietum agit, vt vix *Hesther. 6.* *Hesther. 7.*

vt vix per noctis quitem ipse valeat quiescere. Sed iam vltra. *Et incidit in latrones.* O bone Deus, & quid latronibus cum paupere? nonne poëta quidam dixit. Cantabit vacuus coram latrone viator? Quem obsecro mundus persequitur? Pauperem. Quem cuiscerat & exenterat dives nisi pauperem? diuiti omnes tribuunt, pauperem omnes depilant, & angustam suppellectilem rapiunt. Quo tendit diues? vt pauperem conueniat apud iudicem. Milui enim qui terrestres aues sunt, & omnem prædam è terra rapiunt: nunquam aquilam aut accipitrem aggrediũtur, sed paruos pullos sub alis matris protectos. Sic diuites nõ cum potentibus & magnatibus quæstiones nectunt, aut mouent rixas: sed cũ paupere & egeno, qui viribus eorum resistere nõ valet. Vnde illud Ecclesiastici. Venatio leonis onager in eremo, sic & pascua diuitum sunt pauperes. Si igitur pascua diuitum sunt pauperes, quid mirum si dicatur, quod pauper incidit in latrones? Nonne lupi rapaces & latrones magnates & nobiles sunt qui vectigalibus & tributis pauperes diripiunt, & miseros subditos expilant? Nonne prætores executores, iudices & aduocati latrones sunt? Nonne mercatores horum classem ingrediũtur, qui vicinum & simplicem decipiunt, & sagũ pro purpura vendunt? Nonne artifices & tabernarij cum his connumerandi sunt, qui ementes fallunt, & alia pro alijs, & musionem pro lepore distribuunt? Vnde euenit, vt omnes respublicæ, omnes viæ, omnes plateæ latronibus sint plenæ. Si autem aliqui horum hos mores & conditionem exuunt, solum est quia terræ iustitiam timent, non autem cœli: aut quia ementes non tantum præbent, quantum ipsi postulant. Verum ex eorum volũtate propensi sunt, vt rapinam exerceant, & vt omnes ad se venientes decipiant. Si vero semper non exerceant furtum, satis est vt animum habeant propensum. Si scorta & mulieres peccatrices, etiam si semper ipso actu Deum non offendant: tamen vt sint in peccato mortali detentæ, satis est ipsa intẽrio. Quare etiam istiusmodi mercatores sua cupidine & insatiabili lucri fame immortali nõ delinquent? Quid obsecro conducit magis, aut quã vtilitatem affert, luxuriæ causa, quã auaritiæ infernum ingredi? Nonne horum vterque simul ingreditur? Recte hoc sentiebat Esaias cùm dicebat, Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequũtur retributiones. In manus igitur horum latrõnum incidit pauperculus ille. *Qui etiam expoliauerunt eum.* Diuites qui deberent potiùs parentes esse pauperum, & eis subuenire, lupi rapaces sunt: & quos deberent cooperire, exuunt & expoliant. Tu qui dives es, & bonis omnibus affluis, pauperum pignora retines domi, quia tributa non soluerũt, & medio hyeme finis frigore perire pauperum filios, tantum abest vt istorum viscera misericordia commoueantur. Audi quid de his patientissimus Iob dicat. Nudos dimittunt homines indumenta tollentes: quibus non est operimentum in frigore. Quos imbres montium rigant, & non habentes velamen amplexantur lapides. Vim fecerunt depredantes pupillos, & vulgum pauperem expoliauerunt. Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas. Esaias etiam. Populum meum exactores sui spoliauerunt. *Et plagis impositis.* Hoc est multiplici tristitia cordis inflicta: nam si sapienti credimus. Omnis plaga tristitia cordis est. Quę maior plaga aut tristitia potest esse, quàm pauperem in carcere detinere, cùm non habeat vnde tibi possit soluere? Quæ maior plaga quàm excommunicatio? quandoquidem pauperem reijcis à consortio ecclesiæ quia in minimo deliquit, diuitem autem qui in multis & grauibus, non reijcis. Quæ maior plaga, quàm vt pauperi bona furtipiantur? In carcerem detrudis pauperem, iubes vapulare plublicè, multis conuitiorum generibus lacessis, quia cùm mõtem tuum transiret, leporem vel cuniculum interfecit. Nõne magnæ plagæ sunt hæ? *Abierunt.* Sicut lupi rapaces cadaueribus satiati: quemadmodum Ezechiel dicit. Principes in medio eius quasi lupi capientes prædam ad effundendum sanguinem: & ad perdendas animas, & auarè sectando lucra. Si diuites & tyranni cùm iam pauperes tot plagis afflciunt, si postea recordarentur, & in melio rem mentem redirent cum facti pœnitẽtia, vel iam in dimidium mali esset prouisum. Sed dolendum est, quod cùm pauperes oppresserint, illorum non recordantur, & quo volunt abeunt. *Seminiuo eo relicto.* Nonne tibi videtur, quod semiuiuum pauperem colonum relinquis, quandoquidem ex duobus bobus, quibus laborat, & vitam misere degit rapis tibi vnum? Relinquis viuum, vt fame crucietur: boues rapis quibus araturus est, atq; ita dimidiã vitam tollis. Si artificem *Iuue. Sat.* *Eccleſia. 13.* *Esa. 1.* *Esa. 3.* *Eccl. 25.* *4. Iob. 22.* *Eze. 22.*

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel sartorē carcere detines, qui nō habet vnde tibi soluat, liquet manifestè, quod dimidium aufers vitæ: quia cū sit in carcere laborare nequit, & sic nullarenus potest inuenire vnde debitum soluat, nec vnde victū sibi possit acquirere. Vita enim sartoris est acus, & vita fabri ferrarij est malleolus ferreus, quo victum quærit & domesticos & filios sustentat. Si cum liber est, non potest soluere, qui poterit si detinetur in carcere? solue igitur illum é vinculis vt labore victum quæritet & debitum soluat. Sed multo aliter tu facis, cū dimidium vitæ subtrahas, tuam ostendēs crudelitatē. Itaq; semiuiuus relictus dicitur, quia

Eccle. 34. substantiam tollis, iuxta illud. Panis egentiū vita pauperis est, qui defraudat illum, homo sanguinis est. Nec mirum vt illud vita hominis appelletur, sine quo viuere non valet. Nam quando tu bona pauperi surripis, quibus in diem viuit, cùm non possit quærere necessaria, nec sustentare se: merito quidem diceris tu semiuiuum eum relinquere. Sic cum pauperibus, cum viduis, pupillis & afflictis in hac vita misera agitur. ¶ Nunc autem Christus agit de charitate, qua erga hos miseros & afflictos vti debemus. Sequitur in textu. *Accidit autem, vt sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso eo præteriret.* Ecclesiasticus deberet esse (vel quod infaustum sit) qui pauperem & miserum plagis affectum videret, & dissimulans transiret. Videbis enim plerunque vt cupido in sacerdotibus & Ecclesiasticis reperiatur: qui si intelligerent eos misericordiæ oleo esse vnctos, vel iam recordarentur obligationis, qua tenentur esse misericordes, & erubescerent crudelitatem exercentes, cùm ministri sint illius domini, qui tanta charitate & misericordia semper erga

Exod. 40. nos fuit vsus. In Exodo præcipit Deus tabernaculum vngere, & omnia, quæ sunt in eo, nam in domo domini omnia vncta sunt oleo: vt discant, qui illi ministrant, pauperibus & egenis vti misericordia. Turpius nanque & inhonestius vitium hoc videtur in sacerdotibus, quam in reliquis statibus hominum: nam cum Deo familiariter agunt, & eius mensæ accumbunt, & ideo æquum esset, & vehementius & ardentius ipsi charitate inflammarentur, quam reliqui: quandoquidem iuxta ignem comburentē (qui Deus est) deambu-

Deuter. 4. lant, secundum illud scripturæ. Deus noster ignis est. Qui proximus est igni, calidior esse debet, quam qui à longe est. Pharao enim dedit hæreditatem sacerdotibus suis, Gen. 47.
Deus autem tribui Leui (quæ sacerdotalis erat) non tribuit possessionem inter reliquos, Deute. 10.
quia dominus est possessio eius. Quo quidē Iosue. 13.
significatur, quod cum suos sacerdotes reliquerit sine terrenis hæreditatibus, se nunc etiam velle, vt qui suo sancto altari deseruiunt, ab omni mundano amore, ab omni cupidine alienum cor debeant habere. Ideoque si Deo, & eius ministerio sacerdos vacauerit, ne timeat: quādoquidem eius pars dominus est, & munus & officium ipsi magis commendatum est, suis necessaria subministrare, vt idem Mosi inquit, Præcipe filijs Israel, vt dent Leuitis de possessionibus suis vr Numer. 35.
bes ad habitandum, & suburbana earum. Vide quomodo eis tacentibus illorum curam habuerit dominus: iussitque illas ciuitates eis dari, ne se secularibus negotijs interponerent. Quibus omnibus clare constat, quam longe melius magnifica & liberali manu suis nunc sacerdotibus prouidebit: quantò præclarius, dignius, & excellentius est sacerdotium Euangelicum. Quid aliud fuit capillos tondere, & corona insigniri, nisi vt sic discas omnem mundi curam, solicitudinem & diligentiam longe à te semouere: Sed videamus quod sequitur. *Similiter & Leuita cùm esset secus locum & videret eum: pertransijt.* Quemadmodum pertransijt sacerdos, ita Leuita nulla commotus misericordia. Qualis sacerdos, talis Leuita: minor quippe exemplum sequitur maioris. Nemo fuit istorum, qui de altari domini & eius pinguedine viuunt, & eorum etiam qui iuxta illud deambulant, qui pauperis misereretur, ne frangatur illud Hieremiæ. A minimo vsque ad maximum Hiere. 8.
omnes auaritiam sequuntur, à Prophera vsque ad sacerdotem. *Samaritanus autem quidā iter faciens, venit secus eum.* Samaritani non erant de populo Iudæorum, sed alienigenæ & idola colentes. Nam cùm Salmanasar Rex 4. Regū. 17.
Assyriorum decem tribus Israel propter nimia eorum peccata transferret de Samaria in Assyrios, ne terra in solitudinem redigeretur, misit idem Rex gentes (quæ à Cutha regione, Cuthæi vocabantur) vt terram Samariæ habitarent & colerent: cumque ibi degētes idola colerent (cùm Deum ignorarent) immisit illis dominus leones & alias bestias feroces: quarum crudelitate interirent. Quod cùm ad aures Regis Assyriorum peruenisset, habito prius cōsilio cum suis ad eos misit

misit vnum de sacerdotibus Iudeorum, qui eos doceret legitima Dei terræ: qui cum tradidisset eis legem Mosi, timore correcti cœperunt colere Deum, pariter tamen idolis suis sacrificabant. Hos ergo Iudei odio habebant, & ab eis spernebātur, quos etiam Samaritanos & plenos dæmonijs appellabant, eo quod dæmonia in idolis colerent, & hoc etiam pro graui crimine & maximo conuitio in dominum retorquebant, dicentes: Samaritanus es tu, & dæmonium habes. Itaque

Ioan. 8. Samaritanus eadem via transibat, & videns pauperem, misertus est illius, atque ideo sequitur in contextu. *Et videns eum misericordia commotus est.* Hic enim rectius, quàm sacerdos & leuita illius consilij erat memor. Misericordia & veritas te non deserant. Tunc te

Prouer. 3. deserunt, cùm proximum in necessitate iacētem deseris: & hoc non contentus interiorem animi affectum & misericordiam ipsis operibus perfecit. Quapropter sequitur. *Et appropians alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit.* In stabulum duxit, hoc est in diuersorio. Græce enim, ὅπου ξένοι ἔρχονται vbi itinerantes hospitio excipiuntur. Vnde stabularij dicuntur, qui locum habent hospitandi causa. Et his non cōtentus hospiti demādauit, vt illius curā haberet. Vnde ait Euāgelista. *Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait. Curam illius habe: & quodcunque super erogaueris, ego cum rediero reddam tibi.* Hæc sunt beneficia quæ Samaritanus in spoliatum & vulneratum contulit: ex quibus oporteret nos discere, qui alijs sanctiores haberi volumus, quique professi sumus sublimiorem vitę statū, ne fortè militibus & publicanis deteriores euadamus. Vides hic sacerdotem & leuitam ex populo Iudæorum electo, & ex tribu, quę parata erat ad Dei obsequium & seruitium, quique sanctiores iudicabantur (vt esse debuissent) tamen nihil charitatis nec misericordiæ in ipsis inuentum est. Samaritanus verò, qui natione erat gentilis, idololatra: quique nullam cognitionem Dei habebat, & à Iudæis contemnebatur, ita vt in conuitium daretur, si Iudæus cum Samaritano loqueretur, aut familiariter ageret: hic inquam melior Iudæis euasit, & nō melior quibuscunq;, sed sacerdotibus & leuitis, qui virtutis & sanctimoniæ tradebāt dogmata & regulas. Sic etiam Christum calūniabantur sacerdotes tē-

pli, qui descendebant ex sanctissimis Patriar Mat. 15.
chis Abrahā, Isaac, & Iacob & susceptus est à
muliere Chananea, quæ ex maledicto Cā filio
Noe & nepote eius Canaam ortum ducebat.
In Israel non inuenit fidem, quam reperit in Gen. 9.
ter Cananæos. Continget fortè (& vtinam ego mendax euadam) vt in die iudicij multi
ex publicanis & ex mūdana turba nobis prę Mat. 8.
ferantur, qui sacerdotes sumus, & de religione magnificè gloriamur: qui prædicatoris officio fungimur, virtutes alios docentes: cum
multi sint discipuli nostri, qui (si non verbis)
saltim operibus, quod melius est nos ipsos
possint erudire. Dominus nanque dixit quibusdam superbis Pharisæis. Publicani & pec
catores præcedent vos in regno Dei. Veniēt Mat. 7.
enim ab Oriente & Occidente & recumbēt
cum Abraham, Isaac, & Iacob: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Quod
satis esset, vt edoceremur, neminem despicere, & semper viuere sancto quodam timore,
& humilitate: siquidem coram Deo pluris æstimantur charitatis & pietatis opera, quàm
literæ, sapientia, & religionis habitus. Deus
autem dignitates aut personas non suscipit,
sed perfectos charitate. Maiores dignitate erant sacerdos & leuita, sed melior Samaritanus, qui charitatem est operatus. Sacerdos &
leuita ratione officij aut sanguinis affinitate
merito debuissent, vulnerati Iudæi curam susceperat: sed nihil minùs fecerunt, sed eo viso
præterierunt: Samaritanus verò, quem Iudei
odio prosequebantur, misericordia motus eius curam suscepit. ¶ Docet præterea locus
iste quàm pauci sint, qui veram regulam &
normam proximi seruent, & præceptum charitatis adimpleant. Ex tribus vnus solus misericordia vtitur cum vulnerato. Huc enim
deuenimus, vt illa tempora fœliciora fuerint, quàm hæc: quibus crudelitas & impietas erga proximos exercetur. Tunc quippe
inter tres inuenta est misericordia: nunc autem inter centum vix vnum aut alterum reperies, qui miseri & pauperis recordetur:
quod certè ipsa experientia potest ostendi.
Videbis nanque pauperum & vulneratorū
exercitum ad Ecclesiæ portas iacentem: transit autem vniuersus populus, nec vnus reperitur qui vel oculos ad pauperes velit conuertere, tantum abest vt illis subueniat: vel pannum tribuat, vt vlceribus possit mederi. Dolendū est quot verecundi pauperes, quot viduæ egenæ, quot virgines absconditæ, in ciui

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate crumi: qui grauem patiantur necessitatem, & fame pereant: & tu qui dives es, & eorum vicinus obturaris auribus, suos gemitus & lamenta nolis audire? & mutus & surdus effectus omnia dissimulas. Audi igitur et tu furiosum sacræ exemplo conuincam.

Prouer. 21. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis ipse clamabit, & non exaudietur. Quod patientissimus Iob contemplatus oculis misericordiæ inquit. Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. ¶ Docemur ergò hoc exemplo, vt hanc charitatem & misericordiam perfectè proximo impendamus: quod hic Samaritanus non fuit contentus, postquam vulnera alligauit, ducere eum in hospitium, & hospiti commendare, sed etiam promisit, quidquid pauperi tribueretur magnificè soluturum. Quid obsecro prodest vt pauperi, qui febre laborat, fragmentum panis tribuas ficum & durum: quod etiam do mestico cani libenter tribuis? Duc eum rogo in domum tuam, & affer medicum: & sic diligenter de eo curabis, iuxta illud Esaiæ, Egenos vagosque introduc in domum tuã. *Esai. 58.* Hic Samaritanus non fuit auarus nec minus manus comprehensit, imo necessaria omnia large & liberaliter subministrauit. Cur igitur tu hunc non sequeris? siquidem quod pauperibus erogas, Christo tribuis: à quo magno cum fœnore reportabis? Ipse enim liberali manu plurima bona tam corporis, quàm animæ tibi concessit. Non est igitur quod in te misericordiam contrahas, & parcus erga pauperes sis. ¶ Docemur ijdem, vt vulnera & vlcera pauperum non sint nobis tædio, nec fastidium nobis generent, quemadmodum multis, qui vt illa non videant, oculos & capita intorquent. Samaritanus vero appropians alligauit vulnera eius: nam si perfecta charitate es munitus, proprijs manibus pauperem debes tangere, & alligare, Christum sequens percussum & vulneratum, vt animæ tuæ vulneribus ipse mederetur. Vidimus eũ quasi leprosum & percussum à Deo, *Esa. 53.* & humiliatum: vnde nec reputauimus eum. ¶ Docemur quinto in danda eleemosyna vt non attendamus, quæ gens, aut quæ natio, qui ve persona sit aut cuius qualitatis, nec merita consideremus: sed tantùm præ oculis est habendus proximus & eius necessitas. Multi quippe sunt qui nolint eleemosynam tribuere nisi consanguineis & notis: alij verò vitam pauperis inquirunt, bonus ne, an malus sit. Samaritanus charitatem exercet cum suæ nationis & gentis inimico: vt discas proximo in necessitate subuenire, etiam si de te male fuerit loquutus, etiam si inimicus, vel exteræ gentis, quem nunquam in vita videris solùm considerans quod sit proximus factus ad Dei effigiem & imaginem: oculos solùm conuertens in eius miseriam & necessitatem. Nam officium iustitiæ est inquirere qualis vnusquisque sit: misericordiæ verò dolere, & misereri pauperis & proximi inopiæ. ¶ Vltimò docemur, vt non solum interno animi affectu moueamur: sed etiam vt ipsis operibus adiuuemus. Hic misericordia est motus: pariter tamen manus liberales extendit. Multi sunt diuites, qui misericordia intus mouentur, oculos tamen claudunt, & viginti nodis comprimunt. Misericordia enim coniuncta debet esse operibus. Nũc autem Christus parabolam hanc in medium affert, & applicat proposito, dicens legis perito *Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse, illi qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus. Vade, & tu fac similiter.* Hęc est conclusio parabolæ, qua Christus docet omnem illum esse proximũ (vt supra est habitum) qui nobis aliquod bonum potest impendere, aut recipere à nobis: qua Pharisæo responsum est interroganti. *Quis est meus proximus.* Ad quod idem ipse sibi respondit, victus parabola à Christo adducta: quem interrogantem. Quid faciendo vitam æternam possidebo, docet Christus & inquit, Vade, & tu fac similiter. Iam aperui quis esset proximus: Deum & illum dilige sicut te ipsum: non autem lingua & verbo, sed *1. Ioan. 3.* opere & veritate, vt Samaritanus hic, qui nõ solum misertus est pauperis, sed bonis operibus subuenit. ¶ Sed in nostram eruditionem aliqua hic altiori calamo erunt prælibanda. Commendat hic Christus tanquam magister suauis & misericors charitatem & misericordiam, qua erga proximos tenemur vti: ex quo facilè colliges, quam gratum sit Deo hoc opus. Nam etiam si charitas (si rigorem loquendi obseruemus) excellentior sit omnibus alijs virtutibus, non ideo hoc aliquid dignitatis minuit huic virtuti, imò eam potius magnificat, amplificat & extollit. Nam hic non semouemus misericordiam à charitate, imo eas coniungimus, tanquam riuum cum fonte ex quo originem ducit. Atque ita discri

men quod versatur inter has duas virtutes illud est, scilicet, quod charitas est riuus & fluuius qui ex se non egreditur: sed intra terminos suos fluit & labitur. Misericordia vero est fluuius qui extra terminos suos fluit & refluit, & vndique terrarum expargitur. Præter ea charitas quatenus charitas nil aliud facit, quam communicare sua bona reliquis: misericordia vero simul cum hoc mala proximorum portat & suffert. Itaque misericordia non solum bona sua spargit, sed etiam se ipsam præbet in dolorem & tristitiam, quod est proprium ipsius. ¶ Secundò, docet Christus quàm necessaria sint opera ad consequendam vitam æternam: nam si aspicis quid dicat, inquit. Vade & fac similiter. Non inquit crede solùm, aut dic: sed fac. Vade ne sis piger & ignauus, exerce misericordiæ & *Luc. 2.* & charitatis opera. Priùs enim dixerat huic hoc fac & vives. Et iterum hoc ait. Vade & fac similiter: opem indigentibus ferto. Ideo Iacobus. Fides sine operibus mortua est. Non quod opera sint vita & forma fidei, quia gratia & charitas sunt vita & forma fidei: opera tamen sunt signa charitatis, & quod intus sit fides formata & viua. Quemadmodum medicus ex pulsu colligit viuat ne homo an mortuus sit: non quia hominis vita sit pulsus, sed ipsa anima: consistit namque vita in eo quod homo habeat intus animam, quàm cùm habet, viuit: & in pulsu cognoscitur quod habeat intus vitam. Ità animæ vita & forma fidei est ipsa charitas: sed *Can. 8.* colligitur nos hanc vitam habere ex pulsu, id est ex operibus. Ideo Christus dicit animæ. Pone me vt signaculum supra cor tuum: vt signaculũ super brachium tuũ. In corde vult habeamus diuinum eius amorem: & in brachio bona opera. Vult vt ipsum diligamus, & rectè operemur. Hoc igitur intendit Christus in hac parabola, agens ptiùs de proximorum amore: & postea de bonis operibus. Quid ad hæc dicunt Lutherani impij? non possum me ab ira continere, cùm video illorum impudentiam, qua bona opera negant & reijciunt: cùm nihil magis ipsum Euangelium nobis commendet, nihil frequentius præ oculis ponat. Et vt videas amice lector quantum Christus opera commendet, post hic semel repetitam materiam, in nouem superioribus capitulis, decies de ipsa egi. Quapropter ne nunquam mihi potui persuadere, etiam si hæretici isti cæci sint, vt rem ita claram & manifestam non videant. Vnde peccatum eorum ex malitia oritur: vt inde occasionem sumant & ansam, vt laxis habenis per latam vitiorum viam currant, & vt se quam plurimis & nefarijs peccatis possint immiscere & cibo meroque vsque ad ebrietatem ingurgitare, & ità vt bestiæ & pecudes sine lege, sine gubernatore viuant, & desiderijs animæ suę se tradant. Aspice igitur tu quemadmodum cùm Christus de amore loquitur, statim inserit sermonem de operibus. Vnde per Ioannem ait. Si diligitis me mandata mea seruate. Et dicens, diligite *Ioan. 14.* inimicos vestros, statim subdit. Et benefa- *Matth. 5.* cite his qui oderunt vos. Et in proposito cùm de dilectione proximi agit, statim parabolam narrat, in qua apertè docet, quomodo proximus diligendus sit: nempe operibus charitatis, quæ Samaritanus in pauperem contulit: & concludens inquit, vt nos similiter faciamus. Et dilectissimus discipulus Ioannes, qui ex penetralibus cordis domini mira secreta hausit: inquit. *Qui* habuerit substãtiam huius mundi & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: *1. Ioan. 3.* quomodo charitas Dei manet in illo? filioli mei non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Et cum Petrum Christus de dilectione examinasset, dixit illi postea. Sequere me, scilicet per mortem, per labores, per contemptam vitam, me ipsum imitando: & tunc clarius videbo, an meus amor vehementius vrat viscera tua. Et post- *Ioan. 21.* quam in cœna vltima plurima esset loquutus de amore, inquit. Surgite eamus hinc. *Ioan. 17.* Nam quèadmodum in ampulla vitrea cùm quieuerit aqua & tranquilla est, videtur aqua limpida & clara: si vero eam concutias turbida & immunda apparet: sic nimirum, si Deũ & proximum amore (quo debes) prosequeris vel non, statim cum te moueris clarè conspicitur: & ob id ipsum si Deum diligis, age aliquid, vade, & operare, & erga proximum pietatis opera exerce. ¶ Tertiò considera Christi Redemptoris nostri piam benignitatem & clementiam, qui quæstioni factę ab inimico & calumniatore tam largè tam modestè, tamque suauiter respondit & satisfecit: quibus verbis talem & tam salutiferam doctrinam nobis exhibet, qua eius dilectionem & proximi & denique salutem perpetuam consequi valebimus. Vt inde facile sit doctoribus cognitu quàm piè, modestè &

Universidad de Deusto
Biblioteca

simpliciter calumniatoribus & inimicis sit respondendum: imò omnes superiores hæc animi mansuetudo, lenitas & modestia decet, vt non se graues & asperos interroganibus ostendant. Nonne vides, quomodo dominus non dedignetur longiori responsione legis periti quæstioni facere satis: cùm potuisset (si vellet) breuioribus expedire: aut tenrarori nihil respõdere? Vnde videre licet, quod sæpius Christus vnius tentatoris occasione lucrata multa bona & vtilia hominum salute, & exemplo docuerit. Ita iusti & amici Dei quacunque data occasione, inde argumentum sumunt, vt plurimis prosint, & præclara opera in Dei amorem & obsequiũ aggrediantur. Sed iam de his satis.

Colo.2. ¶ Cæterùm quoniam Christus vtpote qui thesauros sapientiæ & scientiæ Dei in se absconditos habebat: tam vitæ actiuæ vitæ, quàm contemplatiuæ institutа doceret: nunc factam quoddam ipsius describitur, in quo breui sermone vtriusque vitæ distinctionem ostendit. Et aduerte ipsius sanctum Euangelistam in hoc loco ordinem historiæ non seruasse. *Factum est autem dum irent.* Iesus, inquam & eius discipuli de loco in locum ad multorum institutionem. *Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam.* Multi hique graues doctores super textum diui Lucæ solent agere de virginis assumptione: ego autem hanc materiam sub silentio tacitus possum prætenire, quandoquidem non concionatoris, sed expositoris munus exerceo. Verùm (quantum coniectari possum) non ingratum aut molestum lectoribus erit aliquid agere de virginis assumptione: quandoquidem alij sint expositores qui idem faciant. ¶ In fronte autem huius facti narrationis attendere licet, quod vnum cuius Deus specialem curam habet, illud est, scilicet acceptum hospitium magno cum fœnore & copiosissimè soluere: nam bonæ indolis & vrbanitatis lex hoc non postulat, vt qui hospitalitatem accipiens, hospites non benefactos relinquat. Si igitur inter homines vrbanos hoc vitio & ignominiæ tribuitur quanto maior defectus hoc in Deo esset, si per impossibile in ipso defectus aliquis posset reperiri? Magnificiebat Christus semper eis qui hospitio eum excipiebant largè & liberaliter rependere, & ideo beatus Ambrosius nimis commendat diligentiam illam

Ambr. com. in Luc. li. 8. Luc. 19.

& solicitudinem, qua Zachæus Christum domi excepit. Quę cura est hæc? aut quæ tanta solicitudo? Sciebat enim (inquit Ambrosius) vberem esse hospitij mercedem. Audierat iam Zachæus qualiter Christus se erga hospites haberet, & quàm liberali manu eis retribueret: & ideo non mirandum si Zachæus tam solicitus & diligens se gesserit erga Domini hospitium. Manducabat Christus cum Publicanis & Phariseis, vt illorum superbiam deprimeret: & vt peccata sua deleret. Cum amicis etiam solebat accumbere, vt in illis suum amorem augeret. Itaque Dominus lætos & alacres reddebat hospites quandoquidem diuina pro humanis, spiritualia pro corporalibus, administrantibus suppeditabat. Ex quo colliges has duas sorores Mariam & Martham digno præmio non caruisse. Nam si mercedem hospitij cum acceptis beneficijs velis conferre, facile solutio debitum superabit. Ipsæ nanque Christum in terra semper exceperunt: Christus verò ipsas in cœlum duxit. Ipsæ tanquam hospitem & aduenam susceperunt in terra Redemptorem: ipse illas vt in æternum cœlum habitarent effecit, & vt requiem illam possiderent, vbi nullus est cadendi metus. Si igitur velimus conferre seruitium quod præstitit Martha Christo, cum eo quod exhibuit virgo Dei genitrix, longo quidem spatio hæc, illa antecellere videntur. Martha nanque trium annorum spatio domi Christum excepit, virgo autem nouem mensium interuallo suis visceribus ipsum portauit: & domi etiam triginta annis secum habuit, & multò diligentius quam Martha illi seruiuit in itinere Ægypti, in infantia, in pueritia, ardentissimo amore, materno animo filij necessitatibus succurrebat. Et multò excellentius audiuit beata virgo filij verba: quàm Maria soror Marthę. Si verò tanta bona & beneficia Deus contulit in has sorores, quia hospitium domi administrarunt: quanto perfectiori quodammodo & diuite quadam gratiarum suppellectile matrem ditauit? Ideo beatus Bernardus ait, Non immeritò canit Ecclesia hoc Euangelium in die assumptionis virginis, vt intelligamus quantam gloriam hodie filius matri dederit: quandoquidem tantum bonum cõtulit Marthæ & Mariæ. Nam si in destructione Sodomæ & Gomorræ Deus voluit liberare Loth cum suis ab illo incendio, propter

Bernar. ser. Assump.

Genes. 19.

eaquoil Angelos hospitio receperat: quantò æquius & iustius erat vt quæ Deum excepérat magnis beneficijs, amplissimis honoribus, & plurimis immunitatibus illustraretur? Cum etiá Iosue Dei mandato omnes domos Iosue. 6. Iericо destrueret, vnicã solã domum Raab stare voluit: quia speculatores Israel exceperat. Si igitur tantam curam dñs habuit honorificandi eos qui seruis suis hospitia dederunt: quantam putas habuisse cum Martha & Maria? Et si his sororibus tantam: qualem existimas erga matrem extitisse? Sine dubio dici non potest, quale fuit gaudium, qualis festivitas, quantus triumphus, quod genus solennitatis, quo Deus hodie virginem matrem cœlestibus sedibus regnaturam suscepit.

¶ Vt igitur ad propositum reuertamur, solent principes & reges suis hospitibus in tempore suæ necessitatis fauere, & maiora quæ possunt auxilia suppeditare. Ità æquum erat & iustum, vt maioris necessitatis tempore Deus matri subueniret, quod certè est ipse mortis articulus, qui quidem auxilium diuinum magis est necessarium, tunc enim natura nostra magis est imbecilla, debilis & afflicta, tuncque inimici eius fortiores & potentiores sunt, & acrius & vehementius instant. Nam tentationes, quibus dæmones nos in vita aggrediuntur, cum eis, quas hora mortis diabolus affert collatæ, non merentur nomen tentationis. Nam in vita etiam si vno vel altero congressu non possit nos prosternere, adhuc remanet illi tempus vt aliquando possit nos vincere, & in miseram captiuitatem redigere: in morte verò cùm sciat, quòd si tunc non venatur perpetuo deinceps nunquam ad eius manus deueturos: terribiliter tentat, nullumque lapidem non mouet vt prædam capiat. Nemo enim adeo sit iustus & sanctus, ab hoc examine & iudicio liberatur. Solent qui ex vna prouincia in aliam migrant, omnes merces & omnia quæ secum portant in alterius ingressu pandere ac manifestare. Sic in transitu regni huius vitæ, in alterius regnum erunt obseruatores, qui aperiant nostræ conscientiæ sarcinas & opera nostra vsque ad minimam cogitationem examinent. Erat quidem dives anxiè solicitus & defatigatus dicens. *Quid faciam, quia non habeo vbi reponam fructus meos?* & statim audiuit suæ insanæ cogitationis responsionem. Stulte hac nocte repetent animam tuam à te. Heus stulte & inops mentis hac nocte in obseruatorum & speculatorum manus incides: & omnis hæc substantia in aliam vitam nequit transire: tantum abest vt illam tecum possis ferre. In hoc igitur mortis transitu Deus suæ sanctissimæ hospiti & matri fauet, & facit exemptam, tribuens illi chirographum & priuilegium, vt libera possit transire, sine eo quod dæmones transitus obseruatores rationem possint exigere. Quemadmodum munitissima arx, quæ bellicis instrumentis tua tela vbicumque vult iactat: vt inimicos arceat longè: sic beatissima virgo Deo & Angelis inlota, suis virtutibus & meritis armata, id bellum aduersus inimicos & dæmones gerit, vt ea sua morte omnes à se fugaret, atque nemo audet accedere munitissimam arcem contemplans. Nam si Angelus ligauit dæmonem, qui maritos Sarę interficiebat & fugauit à domo, quando Sara nupsit Tobiæ: quanto melius nunc Angeli hoc obsequio virgini seruient, & dæmones alligabunt? Vnde diuus Bernardus, O virgo quæ cœlos ascendis, & cui dæmones obuiare pauescunt.

Luc. 2.

Tob. 8.

¶ Dedit etiam matri dominus mortem sine dolore. Nam quemadmodum sedens iuxta crucem, dilectissimum filium aspiciens dolores mortis passa fuit, sic vt doloris gladius eius animam pertransiret, cum ipsa non moreretur: sic nunc decebat vt mortem obuiàs: dolores mortis non sentiret. Nam si beatus Ioannes Euangelista (vt refert Hieronymus) fuit à dolore mortis extraneus, nam ipse in Christi passione dolores mortis pertulit: quãto maiori iure beatissima virgo (quæ multa & grauiora tormenta, quàm Ioannes pertulit) immunis debuit esse à dolore mortis? Sed vt videas, quàm munificentissimus fuit Deus cum virgine matre: non solum in morte eam voluit eximere & dotare his duobus priuilegijs: sed etiam post mortem alijs duobus voluit insignire. ¶ Primum fuit, non permittere, vt sacrosanctum sinum corpus corrumperetur, nec in puluerem & cinerem redigeretur, nec vt à vermibus esset consumptum: sed accelerans illius resurrectionem, simul cum anima dedit illi gloriam. Nam secundum iuris regulam quando delicta sunt extraordinaria & inusitata, iudices non tenentur tunc temporis obseruationi pœnarum iuris communis. Sed rationi consonum est vt si tu in tuis delictis à communi via excesseris, iudex etiam in correctio-

Ioan. 19.

Luc. 2.

Hiere. ser. assum. virg.

Capi. 1. de constitu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne limites legum communium egrediatur. Sic dęmones Christo dixerunt. Ad quid venisti ante tempus torquere nos? Conquerebantur, quia Christus legem communem egrediebatur in eorum castigatione, antequam aduenirent tempus: nam (vt ait Chrysostomus) Christus propter tanta eorum scelera ante tempus puniebat, cùm nondum diem iudicij expectaret. Nam delicta quæ omnes rationis limites excedunt, ansam iustissimam præbent, vt punitio acceleretur & ante tempus adueniat. Maxima quippe iniquitas & grauissima peccata Sodomitarum (inquiunt Augustinus & Gregorius) fecerunt vt Deus ordinariam legem transmitteret, & vt non expectaret diem iudicij ad puniendum eos faciens id quod in die iudicij facturos erat, scilicet, eos & ciuitates illas igne comburere. Si igitur pronior est Deus ad miserendum, quàm ad puniendum, & in aliquo possint esse virtutes ita heroicæ & excellentes, vt præmium accelerent: non igitur mirandum si aliquando viam ordinariam in remunerando Deus egrediatur. Nam aliquem referri in diuorum numerum semper id fieri consuetum est, post mortem: Beatus autem Baptista ob sua præclara merita, ob admirabilem vitæ sanctimoniam, ob singularem & vix credibilem pœnitentiam in vita in sanctorum numerum à Christo fuit relatus, cùm dixit. Quid existis in desertum videre? &c. Et in hoc loco de Maria Magdalena ait. Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea. Scire autem si sine prædestinatus, vel non, non est præsentis vitæ: tamen Paulo fuit reuelatum, ita vt ipse de se dixerit. De cętero reposita est mihi corona iustitię, quam reddet, &c. Sic etiam erit resurrectio mortuorum in die iudicij: tamen potest accelerari ob merita in aliquibus sanctis, vt contigit beato Ioanni Euangelistæ: qui teste beato Thoma aliisque viris doctis paululum post mortem surrexit, & corpore simul & anima cœlum ascendit. Sed cur Deus quod fecit in discipulo ob singularem dilectionem: in matre charissima & amantissima non faceret? Nam sicut ex meritis accelerauit filij Dei incarnationem, sicut Rebecca benedictionem Iacob, antequam Esau venisset: sic ex meritis corporis resurrectionem accelerauit, quia plus meruit, quam Ioannes Euangelista, & præter modum dignior & excellentior fuit, & ideo magis chara & dilecta filio. Præter eà si lachrymæ sororum Marthæ & Mariæ fuerunt in causa vt mortuus Lazarus citiùs resurgeret: quanto excellentius merita beatę virginis hoc possent efficere vt corpus eius surgeret? Solet etiam Deus post nativitatem homines iustificare: sed Hieremiæ & beato Ioanni Baptistæ hoc donum nativitatem præuenit. Rursus si vt Christus esset perfectus & absolutus Redemptor oportuit vt præseruaret aliquem, ita vt nunquam peccaret: sic etiam vt resurrectio esset perfectissima decebat, vt non solùm post iam consumpta corpora ea suscitaret, sed etiam à corruptione præseruata. Cumque nulla fuerit anima cui præseruatio culpæ magis competeret quam sacrosanctæ virginis: ita similiter nullum fuit corpus quod maiori iure immune deberet esse ab omni corruptione. Nam quemadmodum benedicta eius anima nulla originalis peccati macula coinquinata fuit: ita eius corpus ab omni corruptione fuit liberum, Et cum corrumpi corpora, & in cinerem & puluerem redigi, pœna sit peccati, & in virgine omnis talis ratio non inueniretur: consentaneum erat vt in illa cessante causa, cessaret itidem effectus. Quod vero carnis corruptio in pœnam peccati venerit, clare constat ex illo, quod Deus dixit Adæ. Puluis es, & in puluerem reuerteris. Nam qui suorum Regum sunt proditores, lex iubet, in criminis & peccati pœnam eorum domos dirui, & solo æquari: & ita hæc pœna & sententia detorsa fuit in Adam. Virginis autem domus, quæ nec peccatum fecit nec nouit: nulla ratio postulabat, vt diueretur. Nobis qui traditores sumus quælibet pœna meritissimè imponitur: virginis autem corpus omni ex parte intactum remansit, secundum illud prophetæ. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Et siquidem in ingressu mundi mirabili priuilegio fuit honorata: ita quoque decebat vt in exitu alio illustraretur. Præcipiebat Deus in veteri instrumento: vt ancilla vel seruus, qui ad seruiendum alicui ingrederetur, in fine seruitij exiret cum veste & suppellectile, qua intrauit. Secundum igitur hanc legem beata virgo, cui ad ingressum mundi priuilegium erat concessum: non multum si alia immunitate egrediatur. Sic inquiunt diuus Augustinus & Bernardus liberum arbitrium virginis natale preueniſſe. Et cum

Mat. 8.

Chryſ. hō. 29. Matt.

Aug. lib. de excidio ver. Greg. li 19 mor. cap. 23.

Mat. 11. Luc. 7.

2. Tim. 4.

S. Th. ſuper 2. ca. Ioan. & in 4. d. 43. artic. 3. ad. 2.

Ioan. 11.

Hiere. 1. Luc. 1.

Gen. 3.

Pſal. 15.

Exod. 21.

Aug. Epi. ad Dard. & Bernar. ſer. paruis.

Ioan. 2. cum ab Angelo salutaretur, prius quā Dei filius carnem assumerer: dixit illi Angelus, Dominus tecum. Hoc enim priuilegium habet beata virgo, vt multa ante tempus faciat accelerari. Sic in Chanaa Galilææ, prius quam vinum finiretur, & defectus appareret, dicit vinum non esse. Vt ille defectus sponso non imputaretur: voluit vt Christus prouideret. Nam vt ait diuus Cyrillus super Ioannem, quando beata virgo dixit Christo. Vinum nō

Apocaly. 12 habent, nondum vinū erat finitum. Ideò ait diuus Ioannes in Apocalypsi quod habebat lunam sub pedibus: nam luna velocius ādimplet cursum suum, Saturnus circulum complet triginta annorum spario: Iupiter duodecim annis, Mars duobus, Sol trecentis sexaginta & pluribus diebus, Venus & Mercurius ferè eodem tempore, Luna vero paulo pluribus viginti septem diebus cursum finit. Hāc gratiam & priuilegium vt citius ad terminū perueniat habet Luna. Ideo subtus pedes habebat illam beatissima virgo, vt inde colligatur qua celeritate & velocitate ad Deum ipsa accesserit. Ita sua merita fuerunt in causa vt citissime resurgeret corpus vt simul cum ani

2. Reg. 30. ma coronam gloriæ acciperet. Nam quando Dauid Amalechitas deuicit & expoliauit, æqualem partem distribuit eis, qui in obseruatione remanserant, & eis qui in bello dimicauerant. Ita voluit Deus vt ex spolijs & ex victoria gloria quæ in Caluariæ monte fuerat parta, æqualis portio virgini daretur, quæ tūc iuxta Crucem fuerat, & Christo qui in campum debellaturus exierat. Ipsa enim quasi tentoria & munitionem obseruabat: nam quoad articulum Resurrectionis Christi, omnes hanc fidem amiserunt præter vnam virginem. Ideo decebat vt ipsi quemadmodum & victori spolia tribuerentur & quēadmodū Christus resurrexit, ipsa quoque resurgeret. Et vt Christus in corpore & anima cœlum conscendit: ita quoque ipsa gloriam ingrederetur. Nam qui fieri posset, vt Deus permitteret vt viscera, quibus ipse nouem mensibus clausus fuerat, vermibus absumerentur? Qui Deus posset ferre vt domus, quā ipse fuit hospitatus à vermibus habitaretur? Si voluit Deus vt arca fœderis Israel fieret ex setim, quod est lignum incorruptibile:

Exo. 25.

Plutarch in apoth. quare sanctissimam matrem veram arcam fœderis vermium corruptioni traditurus erat? Noluit Cæsar Augustus (vt Plutarchus refert) Alexandriam destruere, quia eam Alexander Magnus fundauerat, eius reuerentia solùm commotus: quare Deus hanc ciuitatem, quam ipse fundauerat, vt sui filij esset habitaculum deberet destruere? Etsi noluit, vt domus Raab everteretur, quia hospitium fuit speculatorum Israel: multo minus pateretur, vt in cinerem & puluerem redigeretur corpus, vbi ipse nouem menses habitauerat. Gariophilatus flos quando transponitur ex vno loco in alium, cum eadem terra plantatur, quam in radicibus affert: & id fit ne ante tempus aresçat. Ita sacratissima virgo translata fuit in cœlum suo corpore, vt suauissimus flos flagrantissimum odorem ex se emittens.

Iosue. 6.

¶ Honorificauit itaque illam Deus post mortem: suscitans corpus eius: Deinde eam collocans super omnes choros Angelorum: vt Ecclesia canit, dicens. Exaltata est sancta Dei genitrix super choros Angelorum ad cœlestia regna. Quod etiam autoritate sacrę paginę suaderi potest. Paulus nanque statim in initio Epistolæ ad Hæbreos vult conuincere, legem Euangelicam excellentiorem esse quā Mosaycam: & id probat ex legislatoris præstantia & excellentia. Nam hæc data fuit per summ filium, illa verò per Angelum: & probat filium meliorem & excellentiorem esse ipsis Angelis, dicens. Cui enim Angelorum dictum est. Filius meus es tu ego hodie genui te? Et rursum. Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium? Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ dicit, & adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad Angelos quidem dicit. Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Ad filium autem. Thronus tuus Deus in seculum seculi &c. Angelos vocat seruos: Christum verò filium: & concludens Paulus inquit. Tanto ergo melior Angelis effectus, quanto differentius præ ipsis nomen hæreditauit. Simili & formali consequentia clarissimè ostenditur, beatam virginem meliorem esse Angelis. Cui enim Angelorum dixit Deus, tu es mater mea? Et quis Angelorum Deo poterit dicere. Tu es filius meus? Hoc vtique beata virgo dicere poterit. Tanto ergo melior Angelis effecta, quanto differentius præ ipsis nomen hæreditauit. Et si melior est, & præmium merito correspondet: bene sequitur in assumptione sua super omnes illos esse elatam. Atque ita omnes tanquam dominam & reginam susceperunt,

Hebræ. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& canentes lætitia perfusi dicebant, Quæ est ista, quę ascendit pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Pulchritudo eius deformes nos reddit: eius splendore & luce, caligine operimur. Tantum nitorem & nimbum miramur. Nam si Angeli mendicum Lazarum susceperunt, *Luc.16.* & fuerunt præsentes eius morti: & in sinum Abrahæ sanctam animam gaudentes collocarunt: quanto libentius & gaudentiùs cum matre domini hoc fecissent? Sed quid dico Angeli ipse Christus recepturus accepit suâ matrem: & non immerito cum ipse Apostolis promiserit se adfuturum eorũ morti. Atque ita sancti dicunt cuiusłibet eorum obitui *Ioan.14.* interfuisse. Si verò beatus Stephanus iamiam *Act.7.* moriturus, cùm cœli aperti sunt, Iesum vidit animam ipsius volentem suscipere: meritissimè hoc idem efficeret eũ Martyrum & Virginum omnium limpidissimo speculo. Et siquidem in amara passione filij cum ab omnibus derelictus esset, nunquam eius animus passionis turbine nec tormentorum grauitate defecit: sed firmissima manens, stabat iuxta crucem. Ita æquum erat & consentaneum fationi, vt filius matri Talionem solueret & vt gratus morti eius præsens adesset: & ita solennior fuit matris susceptio, quã filij Christo nanque exierunt obuiam Angeli, Mariæ vero & Angeli & ipse Christus. Nam si rex ciuitatem aliquam aditet, & exirent vtique eũ suscepturi magnates & nobiles: si verò posteà regina eandem ciuitatem ingrederetur & exirent illi simul cum rege, non dubium quin reginæ receptio præstantior esset & illustrior. Et illud puto fuisse in causa q̃ cum festiuitas hæc adeò fuerit solennis, illustris & tante gloriæ & maiestatis, nihil Euangelistæ de assumptione Virginis fuerint loquuti: quia sic fuit admirabilis, vt illam suspicientes & admirantes, potiùs laudauerint: quàm si aliquid dicerent. Et hoc credo velamen illud significasse, *Exo. 26.* quòd arcam Dei tegebat. Nam cùm Timantes egregius pictor (nisi veteres historiæ nos fallunt) Iphigeniæ cædem vellet depingere: cumque reliquorum lachrymas & mœrorẽ expressisset, vultum Agãmenonis patris eius velo cooperuit: quo voluit significare insignis artifex, nulla re posse melius summũ dolorem & luctum parentis exprimere, quam si penicillo sub silẽtio præterijsset. Ideò illi duo *Esai.6.* Seraphim caput tegebant, quia diuina mysteria narrari nequeunt. Et Paulus fatetur nõ li- *1.Cor.12.*

cere aliquid de eis loqui. Et in psalmo vbi communis versio habet, Te decet hymnus *Psalm.64.* Deus in Sion, habet versio Diui Hieronymi ex Hebræo. Te decet silentium laus Deus in Sion. Ac si diceret, Tã excelsa & diuina sunt mysteriatua Deus: vt meliùs silentio quam ore laudentur. Itaque mirantes Euangelistæ Virginis assumptionem, tacere decreuerunt. Nam quæ lingua etiam si Angelico eloquio polleat, exprimere: aut qui calamus velocissimus scribere festiuitatis magnitudinem, quã cœlestis patriæ incolæ sui redemptoris matri fecerunt? Si sanctus rex Dauid coram arca te- *2.Reg.6.* stamenti canere, & saltare dignabatur: quibus rympanis hodie exiret, quibus choreis, quib⁹ gaudijs ipse cum reliquis Angelorum exercitibus comitatus: cum hæc vera testamenti arca cœlum ingrederetur, quæ transiens omnes beatorum sedes, & omne choros Angelicos, collocata fuit, super omne id quod Deus nõ est: & infra omne id quod Deꝰ est? Lateri dex- *3.Reg.2.* tro regis Salomonis posuerunt thronum, in quo eius mater Bersabe sederet, cui filius dixit, Pete mater mea. Neque enim fas est, vt auertam faciem tuam. Et ipsa nihil sibi à regnante filio postulauit. Petiuit autem donum, & rogauit pro iniquo proditore Adonia. Sic etiã in cœlo beatissimæ virginis regali thronus fuit positus: cui filius inquit vt petat, qui neutiquam denegabit matri, quod postulauerit (vt fecit Salomon.) Ipsam igitur syncero corde & interno animi affectu exoremus, vt nobis, qui traditores sumus & iniqui peccatores (vt Adonias) veniam peccatorum petat: vt cum filio & matre cœlestem Hierusalem conscendere valeamus. Sed iam ad textus explanationem reuertamur. Ait igitur Euangelista. *Intrauit Iesus in quoddam castellum.* Audiui aliquando concionatores in festo assumptionis Virginis arces munitissimas fingere, & turres inexpugnabiles: quasi hic vicus vbi Christus fuit ingressus, esset quædam ars fortissima: non intelligentes, quòd castellum in scriptura sacra sumatur pro pago seu vico quodam. Sic dicunt Euãgelistæ, *Matth.4.* quòd prædicabat Iesus per ciuitates & castel- *Mar.1.* la: hoc est per vrbes & vicos: & hoc frequentissimè dicunt Euangelistæ. Vnde infra dicitur quòd duo discipuli ibant in Castellum *Luc.24.* Emaus: pro quo Marcus scribit, quòd ibãt in *Mar.16.* villam. Oppidulũ itaque erat & crediderim Bethaniã esse, quod distat vna leuca ab Hierusalem: vbi Martha domũ suã habebat. In Græ-

cis

cis nanque codicibus habetur, κωμην τινα quę est (vt putabam) vicus: exquendã autem, quòd solenne est in scriptura, tunc dicere quòd Deus iuratꝰ, cum præclarum aliquod opus *Gen.19.* facturus est. Ita fuit ad videndum an clamor Sodomorum ita esset vt ad eum ascenderet. Certè nihil nos dubitare est quid faci- *Ioan.12.* nos insigne facturus: ad dividendum pervigil intrauit eorum dominus huius ciuitatem templum purgaturus. Sic intrauit in conuiuium vt hominem non vestitum veste nuptiali puni- *Mat.22.* ret. Sic & nunc intrat in villam hanc in domum Marthæ magnificaturus vitam contemplationi & actuum approbaturus. Attendes etiam quòd non rogatus nec inuitatus sed eã tum sua bonitate & clementia motus, hanc villam ingreditur. Venit elligas, quòd Deus *Roma.9.* nos adiuuat nullis nostris præcedentibus me- *1.Reg.9.* ritis. Vnde Paulus. Antequam quidquam bo- *2.Reg.16.* nigessimus, Iacob dilexit. Sic Saulem quærentem asinas elegit, Dauidem pascentem oues. Venit etiam è cœlo misericordia adductus, vt mundum languidũ sanaret: vt videas quomodo non rogatus plura bona in nos quotidie confert: & domum hanc spontaneus etiã ingrediror. *Et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam.* Domina domus: & alij fratres Lazarus socijque & Maria dominum susceperunt. Fœlix Martha quæ talem hospitem domi meruit habere. Sed hanc fœlicitatem tu quicunque velis poteris consequi, si pauperes domini excéperis & hospitari volueris. Dominus enim ait. Quod vni *Matt.25.* ex minimis meis fecisti, mihi fecisti. Hospes eram, & suscepistis me. Vt scias, quod si pauperi bene feceris, Christo bene facis. Alibi *Matth.18.* etiam dominus ait, Qui suscipit vnum talem parulũ in nomine meo me suscipit. Et *Lucæ.10.* iterum. Qui vos recipit, me recipit. Vt hoc beneficium dominus præstaret Marthæ, voluit in eius domo hanc corporis recreationem suscipere. Potuisset equidem, vt Angeli de *Matt.4.* cœlo prouideretur, vel ex nihilo creare: quem admodum in deserto contigit, quòd Angeli *1.Reg.17.* ministrarunt illi descenderunt. Similiter constat Eliam nuto Dei coram ministerio alimentum suscepisse: & cum posset multum temporis illum sic pascere, misit ad viduam Sareptanam, vt ipsa benedictionem Propheticam reciperetur accipere, & pinguiori supellectile ditari. Sic vtique contiget diuitibus, qui pauperes domini hospitantur. Nam si Christianis oculis & mente diuites hoc vellẽt perspicere, aperte intelligerent, se longe maius & præstantius beneficium adquirere, cum ab eis tales eleemosynam pauperes volunt accipere: quam ipsi eis faciunt in conferendo eleemosynam. Sic Christus voluit hanc diuitem ingredi, & ibi cœnare: vt inde ansam sumeret, & misericordia cum sororibus vteretur. Magnum quippe indicium amoris, & maximorum beneficiorum pignus est, quòd Deus diuitibus ostendit: cum pauperes rogitat ad eorum domos pulsandas. Datur enim illis occasio, vt æternam vitam mereri possint: & vt faciant sibi amicos de mammona iniquitatis. *Luc.16.* Quod certè sanctissimus Abrahami recte perpenderat, cum dixit. Si inueni gratiam in oculis tuis, afferam buccellam panis, &c. Quasi rectè intelligeret sanctissimũ illud fidei speculum, magnum beneficium peregrinos in ipsum collaturos: si ipse ab eo vellent accipere buccellam panis. Et ideo dixit. Si inueni gratiam in oculis tuis. ¶ Discamus igitur exemplo Marthæ Christum suscipere in suis mẽbris: qui pauperes sunt. Nam quidquid istis impenderimus, Christo computabitur. Et quem admodum Martha gaudens, & alacri vultu Christum suscepit, & diligens circa eius ministerium ambulauit: sic & nos etiam in pauperum hospitio exerceamus, Zachæum imi- *Luc.19.* tantes, & Abraham: qui visito ad armenta abijt, & omnis domus eius lætabatur. Vnde Petrus *1.Pet.4.* Hospitales inuicem sine murmuratione. Et *2.Cor.9.* Paulus. Hilarem enim datorem diligit Deus. Vnde non pigeat eos qui ad te veniunt sub Christi nomine hospitari: mereberis namque (si opus fuerit) mortuos videre viuos, & alia diuina miracula, vt mulier illa Sunnamitis, quæ cum Elisæum exciperet filium mortuũ *4.Reg.4.* suscitauit. Raab etiam quæ hospitata est pe- *Iosue.6.* regrinos nuncios Israel: liberata fuit à morte *Hebræ.13.* cum suis. Vnde Apostolus Paulus admonet, dicens. Hospitalitatem nolite obliuisci: per hanc enim quidam placuerunt Angelis hospitio receptis. Hoc dixit Apostolus præter Abraham & Lot, qui hospitati sunt deos (vt in Genesi legitur) Angelos suscepisse. Tanta enim charitate erat *Gene.18.& 19.* flammatus in hospites sanctissimus Patriarcha, vt non præceperit seruis ministrare, nec bonum opus per alium volebat exercere, sed quasi prædam reperta, cum discissimis esset, vt minimus famulus pedes hospitis lauit, & portauit vitulũ de grege humeris imposituꝰ: & peregrinis prandentibus ipse stetit, & mensæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

& mensæ ministrabat. Erat autem mos huic viro sancto vt quotidie iuxta ostium domus suæ sederet, & id in meridie: in hora prandij: vt videret transeuntes. At nos abscondimur in penetralibus domus, ne peregrinos excipiamus: & si recipimus, statim percontamur de recessu. Ioannes de Christo ait, quod præteriens vidit hominem cæcum. Ille præteriens vidit pauperem: sed nos videndo pauperes, præterimus eos: ne fortè aliquod opus charitatis à nobis exigant. Sed de his superiùs, in aliquibus locis tetigimus: inferiusque in Historia Zachæi aliquid adijcimus. ¶ Expende etiam quàm humilis & abiectus se pro nobis ostenderit Christus Iesus: qui cùm conditor Angelorum esset, rex regum & dominus dominantium, voluerit pendere & sustentare aliena liberalitate. Non enim habebat opes vnde victum quæreret, sed ex piorum hominum eleemosynis se suosque discipulos sustentabat. Quare hoc, nisi vt sua inopia & pauperie nos ditaret? Quare nisi vt sua penuria & egestate adcœlestes diuitias amissas nos alliceret & inuitaret? Et denique vt nos doceret suo exemplo, diuitias mundi contemnere: & vt animos nostros ab amore terrenorum abstraheret, & vt solis & solidis bonis cœlestibus faceret adhærere. Sed iam historiam prosequamur. *Et huic erat soror nomine Maria: quæ etiam sedens secus pedes domini, audiebat verbum illius.* Duo vna sententia exprimit: quietem scilicet, & humilitatem, quæ maximè sunt contemplationi necessaria. Scrutator enim maiestatis opprimetur ab ea. Ideoque est opus vt humilitate sis præditus: si ad diuinarum rerum contemplationem cupias peruenire. Nam si ex fonte vel ex puteo velis aquam haurire: necesse est vt humilieris, & deprimaris. Ita nimirum si ex profundissimo illo puteo sapientiæ & scientiæ Dei aquam haurire desideras: oportet vt de te humiliter sentias, ne altè velis sapere. A qua sapientiæ salutaris potauit illos. Vnde in Prouerbijs. Vbi humilitas, ibi & sapientia. Nam superbia non habet vbi sapientiam recipiat. Didimus Philosophus Alexandro dixit, Deus præsto est largiri sapientiam: sed non habes vbi eam recipias. Fluit enim aqua diuinæ sapientiæ ex cacumine montis ad imum vallis. Vnde Christus in hoc capite loquens cum patre dixit. Confiteor tibi pater Domine cœli & terræ quia abscondisti hęc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Sed iam hęc à nobis superius sunt exposita in hoc capite, vbi non nihil de hac materia diximus.

Ioan. 9.

Luc. 19.

Prouer. 11.

Eccl. 15.
Prouer. 1.

Igitur (vt Diuus Augustinus ait de verbis Domini) quanto humilior ad pedes Domini sedebat Maria, tanto amplius capiebat. Vnde discere nos oportet cum humilitate: quod si hęretici & Philosophi fecissent, non vtique in altitudine cordis tam vanè delirarent.

¶ Secundò non solùm ad pedes Domini Maria humilis erat, sed sedebat. Tales enim ad sui contemplationem diuina sapientia poscit. Anima quippe (ait Philosophus) quiescendo & sedendo fit sapiens. Nam vt Deus diuina suæ mysteria & secreta animæ communicet: vult illam esse quietam, tranquillam, & paccatam. Ei nanque qui negotijs est impeditus, & mille curis & solicitudinibus distractus, Deus sua secreta non pandit. Et sic acturus cum Abraham duxit illum extra patriam suam. Et per Oseam dixit. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Postulat vtique contemplatio & oratio cor totum, vacuum omnibus negotijs mundanis. Et ideo qui hæc negotia & curas non reiecerit: non multum proderit in exercitio vitæ contemplatiuę. Nam sicut mulier habens menstrua speculum inficit: ita exteriores occupationes nostrum intellectum turbidum efficiunt, vt rerum diuinarum contemplatio in ipso minus appareat & elucescat. Humilis itaque & quieta sedens iuxta pedes Domini ipsius verba attentè audiebat, dicens cum Propheta. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Illud etiam secum in corde reuoluebat. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Mihi enim adhęrere Deo bonum est. Neque æquum videtur derelinquere verbum Dei, & ministrare mensæ: cùm secum haberet eum, qui omnia pascit: qui dat iumentis escam, & pullis coruorum inuocantibus eum. Vbi non libet vt silentio prætereas Christi curam & diligentiam in assidua prædicatione: qui non tantùm in Synagogis & in locis publicis prædicabat, sed etiam in ipsis domibus dum sterneretur mensa. Mouebatur utique desiderio illo ardentissimo vt animas nostras lucraretur quàdoquidem in omni tempore, in omni loco, quacúque data occasione rete prædicationis iacie-

Genes. 12.
Ose. 2.

Psal. 84.

Psal. 118.
Psal. 72.
Act. 6.

Psalm. 146

nis iactebat, vt ipsius veneraretur. ¶ Discant à Christo doctore sapientissimo prædicatores & viri religiosi: vt cum aliquando domum intrauerint, vt suscipiant hospitibus, hospites suos imbuant salutaribus consilijs, sacris exhortationibus: & denique omnia ea doceant, quæ ad Christi seruitium & dilectionem pertinent. Et cum omnis Christi operatio dirigatur in nostram institutionem: hoc facto docuit prædicatores euangelij, qualiter se debeant habere erga suos hospites. Nō statim de cibariis potu inquirant, nec per domum inquiete discurrant, sed sedentes (vt de cœtu seruorum Dei prudentiam) illos sancte instituant: quo mirifum qui eos hospitantur sancto exemplo ædificabuntur: & charitatis adipiscentur mercedem. ¶ Discamus etiam à beata Magdalena, vt non sic rebus familiaribus impediamur, vt à tergo relinquamus verbum Dei: sed attentè audiamus verbum Dei, & animo parato. Væ autem illis, qui nunquam aut raro audiunt verbum Dei: quasi illud fastidientes. Qui non pudent corpus variis cibis & condimentis ingargitare: & animam obtundunt, nec eibant eam mirabili condimento verbi Dei. Sed de his alias. Vidimus occupationem Mariæ: nunc de occupatione Marthæ Euangelistā audiamus. *Martha autem satagebat circa frequens ministerium.* Multis parandis intenta erat interim tamen à verbo Dei se elongabat. Quanto enim animus in hæc exteriora magis diffunditur, tanto à Deo fit remotior. Pondus nanque curarum & solicitudinum huius seculi nostræ animalas impedit: vt ad Deum non possit volare. Quanuis Marthæ ministerium sanctum fuit, non tamen tantum laudatur à domino sicut sororis otium: quia exteriora erat & in multa distractum, quod aliquando animum à Deo magis ac magis remouere solet: cum quis simul non possit duobus dominis seruire, nec vtrisque satisfacere, cum tantum inter se distent creator & creatura. *Quæ stetit, & ait, Domine non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare?* In cœnobio aut domo, in qua vita actiua conquiritur de cōtemplatiua, Christus eligit hospitium: non tamen vbi contemplatiua conqueritur de actiua Cō religiosi intenti corporalibus exercitijs conqueruntur, quia se non tantum tradunt orationi & contemplationi, quantum desiderāt: bene rectum & gubernatum est, cœnobium. Cum vero in oratione deficiunt, & eam molestè ferunt, & desiderant illam relinquere, cupiúntque se tradere corporalibus exercitijs, sine dubio ibi Christus non habitat. Nam si Maria conqueritur & inuidet vitæ Marthæ, non est ibi Christus. Multi religiosi querūtur de prolixo choro, de prolixis horis: & quia querimonia est Mariæ, ideò Christus cum illis non habitat. Hic autem Martha conqueritur. Querela autem hæc ex charitate procedebat non ex inuidia, aut impatientia quia Martha sic adeo Christum diligebat: vt putaret etiam sororem esse necessariam ad ministerium. Timebat se non posse satisfacere tanto hospiti, neque digna reuerentia posse suscipere. Vide autem quomodo querimoniam non referat alicui ex familia, sed ipsi domino, qui scit iustissimè iudicaturum. Totam se committit diuino iudicio: vt si ipse rea illam esse nosset, argueret: sin aliter ipsa excusaret. Nos etiā exemplo huius querelas nostris ante Deum debemus præsentare, & communicare cum ipso, & ad eum recurrere in nostris negotijs: quemadmodum fecit Moyses. Sed conqueri- Exo. 8.
mur de proximis & de illis murmuramus: eis narrantes qui nullam autoritatem habet, neque aliquid de ipsis valent iudicare. ¶ Obserua autem diligenter quòd multi etiam seculares imitantur nunc Martham. Iudicabat enim Martha sororem suam esse otiosam: cum pusque in nihilo transigere. Ita isti seculares conqueruntur de religiosis, & illis detrahunt, talia dicentes. O quàm quieta vita gaudent hi monachi, nullis laboribus obnoxia, nullis solicitudinibus intenta: nos verò solis ardore torremur, & aeris siccitate & inuidia aduriamur, melius nos quàm illi cœlum adibimus. His & alijs ineptis verbis clericorum & religiosorum vitæ detrahunt, & de illis conqueruntur: eo quòd laboribus manuum quemadmodum ipsi, victum sibi non quærūtant. Et isti non attendunt quòd religiosi legunt, canunt, dant operam literis, prædicant, confessiones audiunt, & sacramēta ministrāt: quæ exercitia tanto præstantiora sunt occupationibus temporalibus, quanto spiritus præstantior & dignior est corpore. Præterea ridiculum est vt velint isti, suos labores mundanos & pro mundo acceptos cum nostris conferre: cum à sua voluntate proficiscantur. Longè certè differunt: nam nostri labores eorum sunt, qui per Christi amorem se & omnia sua simul cum propria voluntate abnegarunt: qui etiam si amores essent suis,

Matth. 6.

Bern. ser. 3. assumpt.

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad nostrorum præstantiam & excellentiam, satis esset aliena voluntate fieri, & Christi amore: vt intelligerent isti quantum dignitate suos exuperet cū hoc tamē clarè constat spirituales labores maiores esse. Quæ nam obsecro occupatio magis accepta erat Deo Marthæ an Mariæ? Optimam partem elegit sibi Maria. Quos enim dominus amore paterno diligit ab externis actionibus semouet.

Exod. 26. Pater nanque qui tenetrimē filium diligit, seruum potiùs mittit laboraturum. Vnde dominus exteriora velamina tabernaculi fodetis iussit fieri ex saccis cilicinis & ex arietum pellibus: interiora vero ex auro erant consecta. Nam illi qui constituti sunt exterioribus negotijs conficiendis, sunt tanquam coopertmentum, quo induimur, vt reliqua intectа vestimenta meliùs conseruemus: qui verò ad diuinam contemplationem eliguntur à Deo, pars optima concessa est illis in Ecclesia. Id quippe iam hic à saluatore definitur: melius esse & præstantius opus verbum eius audire, quàm ministrare. Cùm verò Apostolus dicebat regnum Dei non esse in sermone, sed in virtute: loquebatur de humana sapientia, de inflato Philosophorum sermone: non tamen de verbo Dei, quod penetrabilius est omni gladio ancipiti. Vnde ipse ait, Sermo meus & prædicatio mea non in persuasione sapientiæ verborum: sed in ostensione spiritus & veritatis. Talibus sermonibus erat intenta Maria: & tali exercitio diu noctuque vacant monachi, cœlestes ciues imitantes: qui non animo corporis exercitio laborant, sed hymnos & psalmos canentes, suum dominum laudant, quorum occupatio tanto est excellentior, & præstantior, quanto similior angelorum exercitio & sanctorum omnium, qui solùm admirantes diuinam illam sapientiam suscipiunt eam & venerantur. Putabat enim Martha Mariam nihil agere, & tempus in vanum consumere: quæ vtique omnino fallebatur. Et tu etiam quicunque secularis, qui labores & occupationes tuas, ecclesiasticorum & religiosorum velis anteponere, sine dubio longè aberras à veritate & nimis falleris: & similis eris Regi Ægyptiorum pluris habenti & æstimanti lateres crudos facere, quàm Deo sacrificare: qui Mosi & Aaroni dicebat. Quare abstrahitis populum ab operibus? addens statim. Ite ergo & operamini. Vacatis otio, & ideircò dicitis, Eamus, & sacrificemus domino. Ita credo hac nostra tempestate esse multos Pharaones, qui otiosos iudicant eos, qui diuinarum rerum contemplationi vacant, & se totos Deo consecrant: qui certè non sunt multum dissimiles Balac Regi Sidoniorum, qui indignatus est aduersus prophetam Balaam, eo quod non faceret quòd ipse oprabat, & maledicens populo Israeli dixit. Vade & reuertere in locum tuum: decreuerat quidem honorare te. &c. Sic multi mordaciter insurgunt contra Ecclesiasticorum & religiosorum vitam: non videntes quod isti pro omnium salute diu noctuque deprecantur, cum diuersi diuersis debeant esse intenti: nec omnium eadem debeat esse conditio: quod si aliqua sint vitia in his probis viris: videant laici se suis non carere peccatis, nec temere contra Dei præceptum & voluntatem eos iudicent, quorum beneficijs spititualibus non parum iuuantur?

¶ Aduertes secundò quod hoc temerarium iudicium non solum currit à secularibus in Ecclesiasticos, sed inter ipsos seculares est commune, & circa omnes vitæ status hæc pestis dispargitur: & inde illud puto euenire, scilicet, vbi amore nostri & rerum cuiuscunque propriarum. Videtur enim vnicuique suum opus pulcherrimum, & sua occupatio Deo magis placita, quàm fratris sui. Quæ omnia scientiarum exemplo possunt ostendi. Astrologo enim videtur nullam esse scientiam præter Astrologiam: & Dialectico idem, & sic de cæteris. Ex qua depraua radice oriuntur inter homines contentiones: rixæ, & scismæ: quilibet nanque putat proximum suum in sua via penitus aberrare: quia non sequitur idem iter, quod ipse. In hoc ferè errore versabantur Corinthij, qui cùm plura bona accepissent à Deo, eorum quilibet suū putabat pulchrius: & ita alter alteri volebat præferri: cùm vnus linguarum donum excelleret, alter prophetiam, alius verò scripturarum interpretationem. Contra hunc errorem præsentaneum remedium ipse Apostolus præbet dicens, omnia hæc dona riuulos esse, qui ab eodem fonte nascuntur, scilicet, Spiritu sancto. Atque ita omnes in æqualitate participant: cùm ab eadem causa oriantur, quemadmodum in corpore Regis omnes eius partes, & omnia eius membra, regis membra sunt, etiā si inter se differant. Sic Apostolus. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu. Et ad Corin

Hebr. 4. 1. Cor. 2.

1. Cor. 4.

Exo. 5.

Num. 24.

1. Cor. 1.

Gala. 3.

Rom. 12. 1. Cor. 12.

Corinthios. Alij datur per spiritum sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ, &c. Hęc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem mēbra corporis cum sint multa vnum tamen corpus sunt, ita & Christus. Nam sicut in musica vocum diuersitas causat melodiam sic in Ecclesia diuersitas statuum. Vnde licet colligere, manifestissimam esse insaniam alium damnare, quia non facit, quod ego: vel quia ei muneri non est aptus, vt ego, Nonne insanum esset, si oculi pedes contemnerent, quia non vident: manus vero pedes increparent, quia non ambulant? Vnusquisque igitur alium in suo munere relinquat: & hoc omne est quod Apostolus in supra citata epistola tam diffusè inrendit persuadere. Et idem Romanis ait. Qui non comedit, comedentem non contemnat. Nunquid qui nō comedit maiorem virtutem habet, quàm is, qui comedit? Sed iam Martham conquerentem audiamus. *Dic ergo illi vt me adiuuet* His verbis participem consilij se Martha ostendit: quia cùm interrogasset Dominum, antequam responderet, petit vt dicat sorori, vt illam adiuuet: nam vt superiùs diximus, cum vnusquisque putet suum laborem maximè esse necessarium, creditomnibus idem esse iudicium. Ideo Martha nullam sperans responsionem, quasi Christum volens docere: dicit. Dic ergo illi vt me adiuuet. Ac si diceret. Ego domine nimis intenta & occupata sum, & soror mea nihil agit: dic ergo illi vt me adiuuet. ¶ Vbi non immeritò venit notandum, Quantum discrimen sit inter eos, qui Deo seruiunt, & inter eos qui regibus aut principibus mundi ministrāt. Abhorrent isti omnem societatem neminēque participem in labore volunt habere: si autem coniungatur illis aliquis socius ægrè & molestè ferunt. Amicus enim regis & eius priuatus nolet præter eum aliquem aliū in domo regis habitare, atque ita ipse solus multa officia complectitur: ne si aliquis ingrediatur magis priuatus & amicus fiat. Et cum isti propriam vtilitatem potiùs curent, quàm regis aut principis ministerium, parum aut nihil de eo curant: ideo soli esse gaudent, vt ipsi soli luceantur. Serui autem domini, qui de eius adipe & pinguedine viuunt multum ab his differrunt: qui non sunt auari & cupidi, non quærunt suum proprium commodum, sed quæ Dei sunt curant & eius ministerium & seruitium: & propterea solid tatem desiderant, & gaudent cum alios videāt intentos sui domini obsequio: quia existimāt in ministerio esse impares, non solum socium ferunt, sed ipsi sponte sua postulant. Et ideo Martha inquit, Dic illi, vt me adiuuet. Sic Moses Aaronem petit, cum mitteretur ad Pharaonem. Et cum esset dux filiorum Israel in deserto dixit domino Deo, Non possum solus sustinere omnem hunc populum. Atq; ita dedit illi dominus septuaginta viros, qui cū adiuuarent. Sic etiā Beseleeli artifici operis tabernaculi dedit dominus socium Ooliab. Sic Iudas dixit Simoni fratri, Ascende mecū ad sortem meam. Et Dauid vocat etiam socios ad laudandum Deum dicens, Magnificate dominum mecum, & exaltemus nomen eius in ipsum. Et Paulus. Imitatores (inquit) mei estote, sicut filij charissimi. Cupiunt boni vt omnes eos adiuuent in obsequium Dei: vt plures ministros & famulos habeat. Nunc vero hac nostra tempestate etiam si spiritualia onera maiora essent, quàm vt humeri nostri ferre possint, soli gaudemus esse: vt soli honoremur, & soli fructum feramus. Quis obsecro Episcoporum totius Hispaniæ Regi offerenti Archiepiscoparum Toleranum relu ctans & renuens illi dicet, grauissimum hoc esse onus, multum suis viribus dispar: & similiter dicat, ꝙ ab eius acceptatione eū habeat excusatum, vt de Mose superius retulimus: qui Deo dicebat, Non possum sustinere omnem hunc populū, quia supra vires meas est? Quis horum qui diu noctuque auaritiæ & cupidini studeut & in domibus regū sitientissimi discurrunt sua officia relinquet, dicens, se tanta & tam poderosa onera non posse sustinere? Si centum officia rex promiserit, certum admitterent: & nunquam dicēt, sufficit. Quasi in hoc reges rectè ꝓuideant, paucis officia concedentes: ne tot homines in infernum abeant. Cùm Deus hominē creasset ad imaginem & similitudinem suam, inquit scriptura, ꝙ requieuit: cùm iam inuenisset alium sibi similem. Tu vero singularis vis esse, & nullum socium admittere. Nec in diuitijs, neq; in potēti, neq; imperio. Tantum abest vt tui similem aliquē velis agnoscere. ¶ Docemur etiam hoc loco, quòd omni pigritia reiecta, libenti animo proximis sit inseruiendum: & quemadmodum Martha hic facit, si nos non fuerimus sufficiētes ad opitulandū proximis, alio-

Ephe. 4.

Rom. 14.

Exod. 3. Num. 11.

Exod. 31.

Iudic. 1. Psal 33. 1. Cor. 4.

Gen. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gala. 6. alíorum auxilium imploremus. Discamus etiã in nostris laboribus alios alijs subuenire: vt illud Pauli adimpleamus. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legẽ Christi. ¶ Notabis præterea q̃ ad hãc Matthæ querimoniam Maria nihil respondet: quia hi qui dediti sunt rerum diuinarum contemplationi non contentiosi sunt, sed tacentes audiũt, & meditantur, iuxta illud. Sedebit solitarius

Thren 3. & tacebit. Maria vero nihil perdidit tacendo cùm Christum haberet qui suam causam ageret, & pro ipsa responderet. Tacet præterea Maria & Christus pro illa respondit, quia Martha non loquebatur cum ea, sed cum Iesu: & quia non vrbanum esset vt coram Christo illa loqueretur, ideo tacet & Christus respondet, & sequitur in textu. *Et respondens dixit illi dominus Martha Martha solicita es, & turbaris erga plurima.* Vide & tu ne rerum temporalium excessiua solicitudine turberis. Quemadmodum enim conscientia turbatur, dum species rerum temporalium, quæ illicitè appetuntur, se immiscent cogitationibus nostris, & conscientiam implent aqua

Psal 79. turbida cogitationum: iuxta illud psalmi. Torrentes cogitationum conturbauerunt me. Talí aqua potatur diabolus, & sitit illam: sicut Camelus aquam turbidem, qui si inuenit illam claram turbat eam: sic diabolus cogitationes nostras conturbat, quæ etiam si sanctæ sint, luto eas inuoluit: quia gaudet de flumine turbido Ægypti bibere cum populo

Hiere. 2. Israel, de quo dominus per Hieremiam conqueritur dicens: Quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? Ideo Dauid in

Psal. 6. Psalmo. Anima mea turbata est valde: sed tu domine vsque quo? Sic in Martha turbata est, vt non videret occupationem Mariæ meliorem esse, & quod meliorem partem elegisset, volens vt soror eius contemplationem relinqueret, & vt intenta esset solicitudini terrenorum. Quantum cura humanarum rerum hominem perturbet, ex illo quod habetur in Genesi potest colligi. Orta est enim rixa inter pastores gregum Abraham & Loth.

Gene. 13. Causa autem fuit diuitiarum abundãtia, quæ inter ambos erat, & sic adinuicem separati sunt. Vna plagarum quam Deus misit in Ægyptum muscæ fuerunt: quæ animalia sunt importuna & nimis inquieta. Ægypto dedit

Exod. 8. Deus muscas, Israeli autem sabbathum lætitiæ. Eis namque qui rerum temporalium, curis se tradunt, dat Deus solicitudines, vt Mar-

Exo. 20. thæ: Mariæ vero datur quies, & cessatio. Hoc enim habet sibi adiunctum cura rerum temporalium, vt animum in multa rapiat: vt etiã boni & recti homines sanctis impliciti occupationibus, si terrenis immisceantur facilè suboriatur turbatio. Nõ autẽ intelligas q̃ misericordiæ opera ideo sint abijcienda: sed cauendum, ne animus plus iusto terrenis implicitus, alta & diuina negligat. Sanctus enim Pater Franciscus in sua regula inquit monachis suis. Laborent fideliter & deuotè, ita quod excluso otio animæ inimico, sanctæ orationis & deuotionis spiritum non extinguant. Hoc quipe perspiciendum est in operibbs misericordię & charitatis, quę erga proximos præstãtur: ne propter illam animam nostram negligamus, qua nihil est præstantius, nihil diuinius, quaque nullum donum à Deo optimo maximo maius aut præstantius accepimus. Quid enim prodest homini si vniuersũ mundum lucretur, se ipsum autem perdat, & detrimentum sui faciat? Sic opus est, vt proximis seruiendo, tui ipsius non obliuiscaris. *Luc. 9.*

¶ Notabis etiam diligenter quod quanuis Martha intenta esset & nimis solicita circa ministerium corporalem Christi, & vt ipsum reficeret: nihilominus arguitur a Christo, & soror ei præferatur. Non sic principes mundi & reges consueuerunt facere qui bonos & fortes milites non diligunt, sed eos tantum qui in delicijs & voluptatibus seruiunt eis, & ipsis blandiuntur iuxta desiderij sui libidinem & appetitum. Videbis enim nunquam aut vix à magnatibus & principibus eos homines maximi haberi, qui fortes & magnanimi sunt quique rebus bellicis & laboribus plurimũ præstant: sed potius eos qui luxurijs, delicijs, & voluptatibus eis deseruiunt. Videmus apertè hoc in loco Mariam pluris æstimari à Christo, & plurimum apud ipsum valere etiam si Martha corporalis seruitij domini curam haberet. Vnde facile possent (si vellent) verbi Dei concionatores discere, vt nec propter hospitum nec propter aliam quamcunque mundi rem timeant vitia redarguere, & hominum peccata reprehẽdere. Christus hospes erat Marthæ, nihilominus tamen nimiã eius solicitudinem damnat. Nunc autem prędicatores sunt sicut canes latrantes: quibus si os proieceris statim tacent sic istis prædicatoribus si munus obtuleris, vel cœnam opiparam apposueris, statim quasi nescientes loqui, obmutescunt, de quibus Esaias inquit. *Esai. 56.*

Canes

Esai. 56. Canes muti non valentes latrare. Videbis enim plurimos monachos, qui charitate incensi & inflammati in concione valent plurimum: quibus tamen si episcopatus offeratur statim in munere prædicationis deficiunt, & nihil deinceps prædicant, cum propriũ epis-

Amb lib. 1. offi. cap. 1. coporum munus sit docere. Christus vero huic mulieri verum docuit, vt sanctus & pius magister, qui nullis muneribus aut donis mouebatur. Et vtinam, idem facerẽt omnes prædicatores & diuitias non considerarent, potentiam, aut priuatam vtilitatẽ. Nihil in mũdo deberet esse quod virum Dei amatorem

Numer. 24. & sui verbi concionatorem à veritate prædicanda exterminaret. Legitur in libro Numerorum Balaam ter fuisse rogatum à Balac vt malediceret Israeli, ille autem noluit, & dixit, Si dederit mihi Balac plenam domum auro & argento, non potero præterire sermonem Dei mei. Mirandum est certè, quòd cũ hic esset homo barbarus & malus nec argento & auro potuit corrumpi vt veritatẽ non diceret. Quare igitur tu qui Christi geris stemata, & sacerdotis officio fungeris, cũ mũdum reliqueris, timidus & pusillanimus es vt vitia potentum & diuitum reprehendas & carpas? ¶ Discamus præterea non detrahere sanctis aut amicis Dei quod certè valde est timẽdũ, cum Deus statim occurrat, & pro eis respondeat, quod manifestissimè apparet: nam cum

Nume. 12. Mosi detraxerunt fratres eius Aaron & Maria, statim dominus eos arguit, & percussit lepra Mariam, & laudauit Mosen ipso tacẽte. Sic in præsentiarũ Martha cõqueritur de Maria, quæ Christi verba & doctrinã sedẽs imbibebat: & illa tacẽte, respõdet dõs. Vnde etiã memineris ne in seruos Dei & sanctos viros aliquod conuitiũ aut opprobriũ conijcias: nã Deus cuius filij ipsi sunt, pro illis respõdet, & eorũ partes vt amicus agit, Sed iam Christũ altiora loquentẽ, audiamus. *Porro vnũ est necessarium.* Sensus literalis est, q̃ Martha cum diues esset, & ad cœnæ ministerium tum famulos, tum ancillas, tum prętereà varios atq; diuersos cibos parasset: quæ omnia & multa alia tanto hospite iudicabat esse digna Christus vero qui mundano apparatu, pompa nec sumptibus gaudet, huic rei prouidẽs, inquit, Vnum est necessarium. Quasi diceret, Martha, ne mihi tot cibos, tot epulas & fercula apponas: quodcunq; apposueris satis erit mihi. Vnum est necessariũ, scilicet vnum condimẽtum, vel vna tantum patina: reliquum enim erit superfluum, quod ego nimis abhorreo. Hoc Christus dixit, tum vt suam humilitatẽ ostenderet: tum vt mundi superbiam & conuiuiorum luxuriã carperet: quasi rectè prospiciens plurimos esse qui omnem suam fœlicitatem gloriam, & beatitudinem circa epulas & conuiuia adhibeant, non attendentes illud *Eccles. 37.* Ecclesiastici. In multis esceis non deerit infirmitas: & qui abstinens est adijciet vitã. Et Paulus, Quorũ Deus vẽter est. Prętereà iuxta sententiã multorũ, hoc vnũ quod præcęteris necessariũ dicit, intelligi potest, ipsã fœlicitas patriæ siue ipse Deus: qui obiectũ vel dator beatitudinis est: vel contẽplatio seu dilectio eius in vita hac: teu pax mẽtis in Deo, aut vnio cordis cũ eo, seu Deo debitè seruire & propriæ salutẽ pulcre. Quãuis enim ad obtinẽdã salutẽ multa sint necessaria fides videlicet, spes, charitas, sacramenta, & obseruatio præceptorum: vnum tamen necessarium dicitur antonomatice præcęteris, vel necessitate finis, & propter se atq; simpliciter: alia vero per respectum ad finẽ, & propter eius consequutionẽ. *Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.* Videlicet Deo vacare, & quietæ mẽte vitam contemplatiuã agere, & ipsum incõmutabile bonũ quærere & habere: de quo in Threnis scriptũ est, Pars mea dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eũ. Sed non *Thren 3.* intelligas, q̃ hic Christũ damnat officiũ Marthæ: quia Christus dixit, quicunq; potũ dederit vni ex minimis istis calicẽ aquæ frigidæ in *Matth. 10.* nomine discipuli, amẽ dico vobis non perdet mercedem suam. Non ergo opera misericordiæ Christus dãnat, quandoquidẽ in die iudicij summis laudibus cõmendauit eos, qui in *Matthæ. 25.* similibus se exercuerũt, sed Marię otium illi prætulit, Tu bonam elegisti: sed hæc meliorem, & vtraque necessaria. Nam cum bonum & piũ opus sit, mortuos sepelire, iussit quidã Christus, vt aliud amplecteretur, nimirum *Lucæ 9.* munus annunciandi regnũ Dei. Paulus quip- *1. Corin. 1.* pe magis extolit euangelizandi, quam baptizandi functionem. Sic etiam colligere eleemosynas pauperibus, & mensis ministrare, bonũ est: sed apostoli optimũ putauerunt munus verbum Dei: & ideò elegerũt Stephanũ, & alios septem Diaconos, qui mensis deseruirent, vt ipsi orationi & prædicationi insisterent. Eratnè minus bonus Stephanus? Absit, erat quippe plenus fide & spiritu sancto: nec Martha mala erat quia in bono ministerio reprehẽditur, sed Maria illi præfertur. Diaconi *Actor. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

apostolis, & Martha Christo ministrabat: Christus vero & apostoli prædicationi erant intẽti, & vtrumq; munus sapientię est. Ambo hęc ministeria necessaria sunt in Christi ecclesia.

Roman. 12. Vnde Paulus. Sicut in vno corpore multa mẽbra habemus, omnia autem membra nõ eundem actum habent: ita multi vnũ corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Quæ etiam si alia alijs minora sint: nihilominus tamen omnia necessaria sunt, & alter alterius ope indiget. Ita actiua & contẽplatiua vita ecclesiam decent: etiam si contẽplatiua excellentior sit & multis nominibus præstantior: quæ (vt inquit Christus) à Maria non auferetur. Primo quia actiua simul cum vita hac finitur: contemplatiua verò in cœlũ vsque perdurat, & ibi perficitur. Secũdo quia actiua potest multis modis impediri: contemplatiua verò, ab eo qui eã desiderat, minimè potest abstrahi: Omnia enim secum rapit contemplationi deditus: in catenis, in vinculis, in carceribus Deum potest orare: quemadmodum sancti martyres solebant facere. Cum igitur hæc sit perfectior, nec contra possessoris voluntatem possit rapi, nõ est cur cogites, si tu in operibus pijs detinearis perfectiorem esse contemplatiuis, & à Deo ardẽtius diligi.

Greg. lib. 25 mor. cap. 22. Quos enim Deus impẽsè & anxie diligit, hos ab externis mundi occupationibus semouet.

¶ Præterea illud maximè est obseruãdum & digna consideratione aduertendum, q̃ etiã si contẽplatiua vita perfectior sit actiua: nihilominus tamẽ hæ ambæ sorores sunt, vt Martha & Maria, qui nimia charitate & amore se diligebãt, nec altera alteri cõtradicit, imò mutuis officijs se adiuuant, vt sorores. Vnde re-

Psalm. 118. gius Propheta domino ait. Viam mandatorũ tuorũ cucurri, cũ tamen dilataueris cor meũ. In cursu & exercitio vitæ actiuæ sentiebat vir sanctus hanc animæ amplitudinẽ, quæ quidẽ est dulcedo & suauitas contemplatiuæ: vt videas quomodo in ambabus vitis se exercebat, & contemplationẽ cum ipsis operibus co-

Genes. 1. pulabat. Quod Spiritus sanctus innuit in Genesi, inquiẽs. Spiritus domini ferebatur super aquas. Non inquit, quiescebat: sed ferebatur, & mouebatur. Amor enim Dei nec temporis momentum amittit. Deambulabat super aquas, quia contemplatio super actiuam vitã potest deambulare: quæ quidẽ sunt velut vndæ diluuij, quæ Martham turbidã reddunt. Sed omnia potest sanctus amor, nam simul cum operibus exterioribus volãs & alta cousiderãs potest contẽplari. Si igitur filij tenebrarum in omni opere suo cora oculis præmiũ & mercedem ferunt: quare tu, qui filius es lucis occupatus & intẽtus vitæ actiuæ, Deũ ipsum contemplando præsentẽ non feres? Ambo simul eodẽ tempore potes facere. Sorores sunt Martha & Maria, nõ inimicæ aut contrariæ. Non est dignus nomine contẽplatiui, qui proximi necessitatibus nõ succurrit: & etiam si cõtemplatiua excellẽtior sit, nihilominus tamẽ aliquando actiua magis meritoria est, quia cũ meritũ charitate metiatur, qua aliquod opus impendimus: cumq; aliquis vehementius & ardentius possit operari: qua alius qui tepidè & remisse contẽplationi vacat: clarius cõstat q̃ tunc actiua magis meritoria erit, quam cõtemplatiua Hinc fuit ortũ ardẽs illud & ve- *Roman. 9.*
hemens desiderium diui Pauli, quo nimis cupiebat, propter fratrũ suorũ cõmodum à contẽplatione semoueri. Altera quippe alteram nõ impedit, quãdo corporis labor nõ est nimius. Nec tantũ corporalibus laboribus debes insistere, vt spiritũ deuotionis extinguas: honestũ enim exercitiũ cõtemplationi fauet: quæ arida & laboriosa est, nisi mentali oratione misceatur. In omni exteriori opere Christum tua mẽte debes inuoluere perpetua meditatione, vt his duabus velocissimis alis cœlum possis conscendere. Hæ sunt illæ duæ alæ, quas mulier illa ferebat, quã Ioãnes in Apocalypsi vi- *Apoca. 12.*
dit, vt in desertũ volaret: per quod cœlũ intelligitur. Et ideò sancta illa animalia quæ vidit *Ezechi. 10.*
Ezechiel non solũ habebãt alas, quibus altiùs & profundiùs volabãt, sed sub ipsis etiã habebãt manũ hominis. Quo nimirum intelliges actiuam vitam & cõtemplatiuam sorores esse, & amicas: & propterea sub alis erat manus: quia actiua contemplatiuam iuuat, vt volare possit. Ne sis tantũ contẽtus oratione in solitudine, sed afflictis & egenis in necessitatibus subueni. Sancti illi pastores quibus in nocte natalis domini angelus apparuit: non solum *Luc. 2.*
fuerunt contenti, cum iam in monte Christũ adorassent, sed in Bethleem iacentem in præsepio iterum venerunt adoraturi: non vt increduli, sed ipsis operibus ministrabant, quẽ mẽte diligebant & venerabãtur. Nec minus *Act. 9.*
Paulus cum diuinitus cœlestibus radijs illuminaretur complicatis manibus sedit: sed statim surrexit, & abijt in Damascum, vt *Matth. 13.*
edoceretur. Nec minus otiosus remansit, qui inuenit thesaurum in agro: sed abijt & vendidit omnia sua, vt facilius id posset inuenire.

Charitas

1. Corin. 13. Charitas enim nõ infirmatur, nõ quiescit, nõ est otiosa: sed Christũ quærit, vbicunq; ille sit,

Matth. 25. & corã oculis semper illum affert, quod Christus dominus inquit. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Discamus igitur vt nos in vita actiua exerceamus, quã Christus hic cõmendat bonã enim partem Martha elegit, quãuis Maria meliorem. Hanc enim dãs commendauit doctori illi quærẽti quomodo æternam vitam posset consequi, exemplum ei apponens Samaritani, qui misero in itinere iacenti subuenit: & concludẽs, dixit. Vade, & tu fac similiter. ¶ Præterea etiam Mariam cõuenit imitari, contemplatiuam, scilicet, vitã amplectendo: quandoquidem summis laudibus à Christo commẽdatur: Accedite (inquit

Psalm. 33. regius psaltes) ad Deũ & illuminamini. Impossibile enim est, si lumen adsit, vt ibidem non adsit calor: atque ita in plenilunio noctes calidiores sunt, quia lux in ipsis magis viget & splendet. Ità nimirum cum ãnima nostra rerũ diuinarum contemplationi vacat, & ab ipso Deo illuminatur: in se recipit diuini amoris calorem. Hoc est animam ad Deum accedere per amorem, & ab ipso illuminari. Atque ideo contemplatio est quidam actus aut cõsideratio intellectus clarus & liber vt in cognitionẽ diuinæ veritatis deueniat: qui ipse Deus est. Æqualiter enim in hoc opere voluntas ipsa debet accendi & inflammari Deũ ipsum diligendo & amando: vt intellectus cognoscendo & contemplando diuina & mirabilia eius opera. Quod philosophi illi antiqui euanescentes in cogitationibus suis nõ meminerunt: qui cõtẽti sunt solũ cognoscẽtes diuinas perfectiones, quas in ipsum omniũ autorẽ nõ retulerunt, nec gratias ipsi egerunt, humiliter de se sentientes propter tot ac tãta ab eius manibus accepta beneficia. Quo circa (vt inquit

Roman. 1. Apostolus) misere & infeliciter elatio animi eos deiecit, & obscura intellectũ caligine obcæcauit. Contemplatio enim Christiani fundari debet in ipsa humilitate, & amore perfecto copulari, vt non solum intellectus ipse, alta voliter, sed etiam amori ipsi & affectui associetur: atq; ita contemplatio est dulcedo quædam diuina, quæ non consistit in cognitione, sed in amore & dilectione. Vbi anima ipsa supra se euehit & extollitur, gaudẽs, & exultãs, cum cognoscat omnia hæc mũdana in cõparatione boni illius incõmutabilis nullius vãloris esse. ¶ Docemur etiam vt nos meliora semper in omnibus eligamus: cũ Christus Mariã hic commẽdet, quæ optimam partem elegit, quæ minimè ab ea auferetur. Sed si interrogare velis, quæ sint ista meliora: Illa, respondebo, quæ à nobis auferri nõ possunt. Sunt quippe multi, qui præstantissimum bonum & pulcherrimum diuitias eligũt, honores ambiũt, & scribundi dignitates quærunt, & flagranti quodam desiderio sitiunt: quibus videtur, iã optima elegisse. Si autem à nemine auferri possunt, merito iuxta Christi sententiam optima vocantur: & iam falsi non sunt: si porrò auferri possunt: aut optima dici non possunt, aut Christus incerta docuit. Quis verò ignorat diuitias, honores: & potestates, caducas esse, & simul cum pereunte perituras: & forte prius: Nouimus ex Euangelio diuitẽ Laza- *Luc. 16.*
ri contemptorẽ, nouimus Herodis potestatẽ, Nouimus Annæ & Caiphæ honores: sed quẽ finem illi sortiti sint, nemo est qui ignoret. Ergo alia quærenda sunt, vt meliora eligamus, & præstantiorẽ partẽ obtineamus. Quæ isthęc alia? Virtutes & veræ pietatis ofũcia. Hæc enim nobis inuitis auferri nequeunt: sed potiùs ad uersa & firma gaudia hominem cõmitantur. Et vt dicendi finem huic imponamus, Maria optimam partem sibi elegit: scilicet, verbum Dei attentè & humiliter auscultare, contẽplationi se totam præbere, Deum diligere virtutum ornamentis decorari, & cœlestia gaudia anxiè & solicitè appetere: quæ omnia in hac vita heroico & diuino gradu habuit, & nunc in cœlo possidet in æternum sine vllo motu amissionis. Et si hoc ipsa veritas Christus redemptor noster de Maria Magdalena inquit: quantò melius &. sublimiùs de virgine matre hæc posset prædicare, si de ipsa loqueretur? Quæ vtique cum meliorem partẽ in vita hac eligeret, ita optimam nunc possidet in cœlo. Et quemadmodũ in terra maiorem & meliorẽ partẽ sanctitatis elegit, & inter omnes sanctos & sanctas quæ purę creatu ræ fuerunt, tanquam omnium exemplar, & limpidissimum speculum splenduit, & immicuit: ità & in cœlo optimam partẽ tenet: quia in die assumptionis eius super omnes homines, & super omnes choros angelorum elata fuit. De cuius gloria & assumptione in cœlestia regna, quia multi, multa dicunt: nos ad alia properantes, alijs viam apertam relinquimus, vt sequentis capitis explanationem insequamur: ad quod faxit Christus Iesus, vt ipse nos comitetur, vt felicius procedamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT. XI.

MIRABILIS certe est Dei optimi maximi circa omnes res prouidētia: ita vt nihil reliquerit, circa ea omnia quæ ad tabernaculū spectabāt quæ Mosi in particulari nō iussisset, adeò vt nec candelabrum, nec forfices: nec alia minutissima oblitus esset. Iā vero cū nec tabernaculū sit, nec arca, nec templū: cū hęc omnia illis in figura cōtigissent, manifestū est totum hoc vmbrā esse, & imaginē noui huius instrumēti, quod lumē clarū est, etiā his qui lippos habēt oculos, quiq; mētis caligine & obscuritate laborāt. Ita etiā in lege gratię cōsentaneū rationi erat, vt Christus redēptor noster doceret, nos quomodo cū Deo esset nobis loquēdū, quandoquidē tāta cura & multitudine ceremoniarū populū illū Iudaicū erudiuit: atq; ita cū videret inter omnia exercitia Christiana præcipuū esse orationis in particulari, voluit nos instruere quomodo esset orandum.

Exod.25.

1.Cor.10.

Hoc est illud præclarum & egregium officiū, in quo si homo per amorem & dilectionem accedat Deum oraturus: in ipso tanquam in limpidissimo speculo proprias culpas & defectus conspicit, de quo scriptura ait. Speculum sine macula, imago bonitatis illius. Ex hoc fœlici & prospero vitę statu Reges & Regna mūdi videbis, quæ omnia in illius collatione culices & stercora reputabis. In hac quiete & serā quillitate animi erat ille, qui dicebat. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Hinc etiam doctor ille gentium in illud prorupit. Omnia arbitratus sum vt stercora. Hinc etiam Salomon conspiciēs omne quod erat sub cœlo, dixit. Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Et inde illud euenit, quòd cum oratio sit eleuatio mentis in Deū, in ipso Deo anima nostra illuminatur: cuius luce clare & aperte cognoscit mundana omnia vanitatem & insaniam esse. Quapropter regius vates inquit. Accedite ad Deum, & illuminamini. Vt hoc igitur orationis exercitium clarius edoceret) sicut cetera omnia quæ in discursu vitæ docuit verbo & opere) ob oculos nunc exemplum ponit. Venit enim facere, & docere.

Sapien.7.

Esai.40.

Philip 3.

Eccles.1.

Psalm.33.

Actu.1.

Quo circa ait noster Lucas. *Et factum est, cum esset in quodam loco orans.* Vbi primum illud sē notandum offert, Christum scilicet non orare, quatenus Deus est, qui æqualis est patri: sed orat ratione naturæ assumptæ, secundum quam minor est patre: vt ipse dixit. Pater maior me est. Deinde statim ostendit, loca solitaria & secretiora ad orationē esse nobis eligēda. Vbicunque enim poteris orationi vacare: quia veri orationis amatores patrem in spiritu & veritate adorabant. Daniel quippe inter ipsos Leones orabat, & pueri in ardenti fornace, & sanctus Propheta Ionas in ventre Cæti. Tantum abest, vt aliquid possit esse impedimento, quo minus mentes nostras ad Deum non possimus eleuare. Verum solitudo plurimum confert ad orationem, vbi anima ipsa trāquilla & quieta oculis in lachrymarū fontem cōuersis in Deum transformatur, ipsum solum testem habens. Quare si animæ tuæ optas quietem, intellectui recreationem, & voluntati suauitatem: dic cum Propheta. Elō gaui fugiens, & mansi in solitudine. Moses etiam Deum oraturus, montem ascendit. Sic Elias, sic etiam Eliseus, sic etiā omnes sancti & viri contemplatiui. Vnde saluator. Intra in cubiculum, & clauso ostio ora patrem tuum. Quando Iacob redibat ex Mesopotamia in patriam suam misit omnem gregem & omnē substantiam suam ante se: traductisq; omnibus, quæ ad se pertinebāt, solus mansit, & ecce vir luctabatur cum eo vsque mane. Aspice quemadmodum cum solus māsit Iacob, statim venit ad eum Angelus, & vocatus est Israel: quod interpretatur, vir qui Deum videt: & vocauit locum illum Phanuel, dicens. Vidi Deum facie ad faciem. Hoc illi contigit cū esset solus. Sic tu si Deo ipso volueris frui & suauitate suarum consolationum gaudere, solus mane, & à te reijce amicitias & consortia mundi. Præterea tacetur tempus, in quo Christus orabat, vt osténderet, q; indifferēter omni tempore sit orandum. Vnde Ecclesiasticus. Non impediaris orare semper. Sed vt discas quantum profit bonorum exemplum, quantumq; valeat, vt nos in virtutis studium prouocet: vide quomodo discipuli vidētes Christum orantē, & ipsi moti sunt ad orationē: & ideo ait euangelista. *Vt cessauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum.* Vnus pro omnibus est loquutus: quis tamē ille fuerit discipulus, ignora-

Ioann.14.

1.Ioann.14.

Ioan.4.

Daniel 14.

Daniel 3.

Ionę.2.

Psalm 24.

Exod.32.

3.Reg.17.

4.Reg.4.

Matth.6.

Genes.32.

Eccles. 18

ignoratur. In hoc autē quòd expectant Christum orantem, docet nos non debere interrumpere alienam orationem, orantes quippe cum Deo ipso psallunt. Si regibus & principibus mundi loquentibus, omnes præsentes tacent, & debita reuerentia venerantur: quam meliore iure Christum orantem ísti deberēt sinere: & nos etiam eos, qui Deum ipsum in oratione contemplātur, deberemus relinquere: Sed quid ex parte omnium apostolorū dixerit, audiamus. *Domine doce nos orare: sicut docuit Ioannes discipulos suos.* Quemadmodum filij Cain mutica instrumenta inuenerūt, quibus sensus posset voluptatem capere: & artē pascendi greges, qua suas opes in dies magis augerent, & arma etiam quibus dimicarent: ita filij Seth modum inuocandi Deū, & apostoli modum orādi Deum adiscere cupiunt. Nam sicut filiorum huius seculi semper est quærere artes, & inuenire modos, quibus ingentem diuitiarum cumulum adquirant, & sitim & auaritiam expleant: sic filiorum Dei est inuenire modos quibus Deum colant, venerētur, & prædicent. Quis obsecro in mundum attulit tot vestium cultus, tot modos & artes, tot sumptus & vanitates, nisi superbia hominum? Sed hoc interest inter bonorum & malorum inuentores: quòd bonorum pauci sunt, malorum vero inuentores in infinitū creuerunt: imo vnus sufficit ad mille malorū artes inueniendas: multi vero boni vix sufficiunt, vt vnum tantum bonum possint inuenire. Reperies quippe multos qui à theologis & religiosis viris quærant multa inutilia, vana & nullius momenti quæstiones: quomodo vero sit orandum, vel quid aliud simile, vix tibi continget. ¶ Obserua autē quòd non inuenitur in scriptura, vbi Ioannes Baptista docuerit discipulos suos orare: sed vt Augustinus annotat, multa dicūtur in scriptura sacra, quæ in re gesta non inueniuntur. Sic est illud Psalmi. Tradidit grandini iumenta eorum, & possessionem eorum igni. De iumentis grādini occisis habetur in Exodo: quòd vero possessio eorum grandine cremata sit, omnino non legimus. Item in alio Psalmo loquēs de Ioseph ait, quòd humiliauerunt in compedibus pedes eius, quod non legimus in Genesi meu quòd ita factum fuerit, non dubitandum est. Nec legimus cum fratres Ioseph vēdidissēt mercatoribus, ipsum quicquam eos exorasse. Tamē postea dixit Ruben fratribus suis. Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem, dum deprecaretur nobis. Nec legimus aliquem leonem occisum esse à Dauide, ipse tamen Sauli dixit. Leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus. Et in epistola Iudæ legimus Michaelem contendisse cum dæmone de corpore Mosi, quod in Deuteronomio non legimus. Et Petro fuit traditum à domino euangelium circuncisionis, sicut Paulo præputij: quod legitur in epistola ad Galatas, sed nescimus vbi Christus illi tradiderit hāc prouinciam. Et item Paulus ait, q; dūs apparuit Iacobo: & plusquam quinquagentis fratribus: & nihil de hoc in euangelio legimus. Certa tñ hæc fuisse scimus. Scim⁹ etiā ordinationes Pontificum, modum conficiendi sacramenta, & pleraque quibus sacrosanctā ecclesia Romana vtitur, institutā fuisse à Christo saluatore nostro. Præterea etiā scimus quadragesimale ieiunium institutum fuisse ab Apostolis, vt diuus Ignatius Martyr tradit, & q; illi acceperunt à Christo: sed si euangelistas consulas, nō inuenies vbi hæc instituta sint. Multa enim Christus egit & dixit quæ nō sunt tradita in euāgelijs, vt Ioānes in fine sui euāgelij inquit. Vbi etiā inuenies q; Ioannes Baptista docuit orare discipulos suos. Ergo nō docuit illos orare? Argumētatio est ridicula, argumētari à negatiua. Sed quia de his nonnihil dixi mus in præfatione huius euāgelij aduersus impiissimos Lutheranos: nunc Christum audiamus. *Cū oratis, dicite. Pater noster.* Docet Christus quomodo sit orandum: & ad orationem potius quam alia pietatis opera inuitat discipulos: quia hæc maximè Deo placet. Solam orationem quasi spirituale tributum anima offert Deo ab intimis cordis penetralibus, quæ statim vt ab ipso ore processerit, manibus suis ab angelis suscipitur, & ante conspectum Dei præsentatur. Vt videri possit in illo, quod angelus Tobiæ dixit. Ego orationem tuā obtulisse Deum. Igitur ecclesiem impetrat, quo desiderio accēditur. Orauit Elias & descendit ignis de cœlo. Et à tentatione liberat, vt inquit dominus. Orate ne intretis in tentationē. Et vitā elongat: quia Ezechiæ orāti additi sunt quindecim anni vitæ. Sed de mirabili & fructifera orationis virtute, in suo loco opportunius dicemus. In præsentiarū autē illud est aduertendū, q; cum Christus docet orare discipulos suos, inquit. Dicite, vbi orationē vocalē cōmendat. Nō ait, cogitate, vel intelligite, sed dicite, pater noster. Nec negamus multo nobiliorē esse orationē mentalē, in qua

Genes.4.

Augustin. in Psalm. 77.

Psalm.77.

Exod.9.

Psalm. 104

Genes.37.

Genes.42.

Ioan. 21.

Tobi.12.

4.Reg.1.

Matthæ.29

4.Reg.20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in qua anima nostra in Deum ipsum eleuatur, quia spiritus est: iuxta illud. Psallam in spi-
Ioan. 4. 1. Corin. 14 ritu, psallã & in mẽte. Sed vtilissima est ora-
tio vocalis: quia cor ipsum erigit ad orationẽ mentalem. Nec mirum si duplici obsequio Deo seruierimus: cum ex anima & corpore nos condiderit. Sic pueri Hebræi magnis cla-
Matth. 21. moribus & vocibus Christum laudabant, dicentes. Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine domini. Et ita oratio vocalis obligat ministros ecclesiæ, quia qui tenetur ad horas canonicas, non satisfacit, si solo conceptu eas dicat, nõ formando verba: quia hęc oratio offertur à ministris ecclesiæ non pro se ipsis sed pro cuncto populo, cuius expensis & sumptibus sustentantur. Oportet nanque vt populus sciat tales orationes fieri pro tota cõmunitate, vt fiduciam & spẽ in Deo habeat, quod notum fieri non posset, nisi in voce tales orationes canerentur. Sed si aliquis positus in oratione mentali, experiatur, se magis incitari & incendi ad deuotionem solo spiritu per modum meditationis orando, hoc deber sibi eligere. Si verò verbis ipsis magis moueatur lingua & verbo debet orare. Si vero in variatione commodum senserit, optimũ erit vt aliquando cogitet: & aliquando verba proferat. Horas autem canonicas voce dicere tenetur minister ecclesiæ. Præterea hæc ratio quæ dominica vocatur omnium est excellentissima: cuius efficacia & vtilitas ostenditur
Esai. 40. primò ex autoritate ipsius Christi domini nostri. Os enim domini (vt ait Esaias) loquutum est. Secundo ex breuitate sermonis, quia brevissima & cõpendiosa est, quia in ipsa collecti sunt omnia, quæ possumus desiderare, & quę ab ipso domino possum⁹ petere. Nos quippe ea petimus, quæ appetimus: atque ita hæc sola bona in oratione debemus impetrare. Et ideo Christus hic vnico documento duo docet, scilicet quid est desiderãdum, & quid sit petendum. Est autem hæc oratio valde vtilis & necessaria ad nostram doctrinam, qua facile potest colligi, quid nobis sit appetendum, nam ex his quę hic docẽtur manifestè liquet, nulla alia præter hæc, quæ hic ponũtur, & ea, quæ ad hæc reducũtur petenda esse. Hæc igitur omnia ponuntur hic septem petitionibus eo ordine quo petenda, sunt. Nam sicut bona inter se differunt in magno & paruo, & in magis necessario, & minus necessario: ita est ordo in petẽdo, & taliter sunt ordinatæ istæ septẽ petitiones. Illud autẽ quod primò cadit in hominis appetitũ est beatido: secũdo vero cadit id quod consequitur beatitudinẽ: quapropter duabus primis petitionibus beatitudo ponitur: dicens. Sanctificetur nomẽ tuũ, adueniat regnũ tuũ. Deinde mediũ ponit, quo ad beatitudinem peruenitur in alijs petitionibus dicens. Fiat volũtas tua. ¶ Circa primum est cõsiderandum quòd beatitudo accipitur obiectiuè & formaliter, quod beatos facit, ipso fruẽtes: & hoc est diuina bonitas, quæ est summum bonũ. Beatitudo autẽ formalis est ipsa fruitio qua illi summo bono vnimur, & formaliter illo fruimur. Prima autem beatitudo est ipse Deus, quem præ cæteris debemus diligere. Et quia amare aliquid est, velle illi aliquod bonũ, sicut amare amicũ, est illi bonum velle: ita amare Deũ est velle illi bonũ: & hoc est desiderare gloriã & honorẽ plusquã alias res. Et sicut prius debemus deliderare bonũ Deo, quam quodcunque aliud, siue bonum nostrum sit, siue alienũ, oportet vt istud petamus ante omnia alia, tanquam prius deliderandum: & ideò prima petitio quæ in fronte huius orationis ponitur, est de honore diuino, dicens. Sanctificetur nomen tuum: de qua & alijs sequẽtibus statim dicemus. ¶ Tertio ostẽditur excellentia huius orationis, in præfatione, quam Christus facit, scilicet, pater noster qui es in cœlis: & in prefatione qua vtitur ecclesia in illis verbis. Præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati audemus dicere. Pater noster, &c. Hæc salutaria præcepta sunt illa, quæ sancti patres tã veteris quã noui testamẽti nos docuerũt: quos debemus imitari. Primũ enim quod pater ille gentium filios suos Cain & Abel docuit, fuit orare: vt videre est in sacrificio quod vterque Deo obtulit. Noe etiam ante diluuiũ, & post diluuiũ Deum orauit Enoch, Mathusalem, & Iob idẽ fecerunt. Sic etiam in lege naturæ quam Paulus ad Romanos dicit, scriptam esse hominũ mentibus, tempora constituta & determinata erant, quibus cum Deo esset loquendum. Idem docetur in lege scripta, quando Deus iussit vt in prelijs iret sacerdos, vt Deũ oraret, & vt milites animaret tali facta promissione q⁹ etiam si contrarij plures essent numero, & viribus præstantiores, nihilominus victi venirent, quandoquidem Deus ex eorum parte & factione se ostẽdebat. Ita deuicit Moses Amalech, & tã præclara illa facinora quæ Iudas Machabę⁹ perfecit ipsa oratione fuit consequutus. Et in nouo instrumẽto Christus inquit.

Genes. 4. Genes. 6. Genes. 5. Roman. 2. Deute. 20. Exod. 17. 1. Mach. 6. Luc. 18.

Iacob. 5. 1. Thess. 5. quit. Oportet semper orare. Et Iacobus. Orate inuicẽ vt saluemini. Et Paulus itidẽ sijadet. His ergo salutaribus præceptis vtrisque testamenti moniti, dicamus. Pater noster. Vbi notabis quòd hoc non vocat præceptum obligationis sed reuerentiæ, quæ etiam si nos non obligent: præcipiendo: tamen talium virorũ monitio & exemplum secum affert quandã obligationem reuerentię. In hoc autem quod dicitur. Et diuina institutione formati, innuitur formam & materiam idem debere esse. Imago quippe aurea & eius forma idẽ sunt, si rali forma informetur. Sic anima nostra perpetuo hac oratione deberet informari: sic adeò vt nunquam ab ea cessaret, vel opere vel virtute. Deniq; his sanctis & deuotis verbis, quæ ecclesia ante hanc orationem instituit, clarè constat, quam admirabile & diuinum sit hoc ædificium, quandoquidem tale fundamẽtum habet. Christus etiam huic orationi etiam præfationem addidit, dicens. *Pater noster qui es in cœlis.* Sic adeò oratio hęc fœcunda est, & plena sacramentis, vt singula verba attenta consideratione sint digna. Primo enim air. Pater, non dominus: vt nobis fiduciam daret impetrandi, quia serui non semper audent impetrare. In patre enim reperitur, quidquid fiduciã potest dare ad perẽdũ. Pater pius est, benignus est, mansuetus & misericors: filios impense diligit, eorum sãlutem curat, thesauros quærit, & multa alia opera pietatis exercet. Nomen patris portam aperuit eius misericordiæ: vt nos alliceret ad petendum. Magnum quippe bonum est vt nos Deum appellemus patrem, hoc autem fit ex benigna Christi promissione, quod non licet hæreticis, Turcis, & infidelibus, [redacted] Deum patrem vocare, vt
Aug. serm. 20. de verbis Apost. Esaiæ. 63. Augustinus ait. Plurimi enim patriarchæ & prophetæ non ausi sunt, tantam laudem sibi vendicare, vt Deum patrẽ appellarent. Esaiã legimus dixisse. Tu domine pater noster & redemptor. Sed in templo orantes, non dicebant, Pater noster. Publicanus dicebat. Deus
Luc. 18. propitius esto mihi peccatori. Et Pharisæus, Domine gratias agotibi. Ita Dauid, ita Salomon, Manasses, & Ezechias. Nos vero audemus, & non temere, eum, quem reges, quem Prophetæ dominum Deum vocabant, patrẽ
Ioan. 8. appellare. Gloriabantur Iudæi se patrem habere Abraham: quid nos deberemus facere, qui Deum patrem habemus, & pleno ore patrem appellamus? Si igitur tu Deum patrem habes, & filium Dei te iudicas: illa postules, quæ tibi expediant accipere; & illum deceat dare. ¶ Secundo paret vocatur potiùs qua dominus, ad significandã dignitatem status noui testamenti, in quo Deum patrẽ appellamus. Nulla enim maior dignitas aut excellẽtia nobis potest contingere: quam quòd filij Dei simus, & in hoc longo discrimine omnes veteris testamenti antecedimus, qui in aliqua oratione nunquam Deum vocauerunt patrem. ¶ Tertio Deum patrem appellemus: quia cũ hoc nomen amoris & dulcedinis sit, id nominando, eum à quo perimus summopere flectimus, & in nostram beneuolentiam adducimus. ¶ Quarto vocans Deum patrẽ, voluit nobis insinuare, vt recordaremur, nos eius esse filios quos oporteret sanctis moribus & vita imbui: & nos ipsos maximi æstimemus, nec ad vilia huius mũdi nos metipsos abijciamus. Magna quippe ignobilitas & ignominia esset, si filius regis veller sues pascere, aut cũ pueris medijs plateis luto immisceretur & stercore. Ita nimirum tu ingenti pudore deberes suffundi, qui patrem Deum habeas regem re-
Apocali. 17. gum & dominum dominantiũ: nec te deberes terreno stercore & tanta immunditie coinquinare, qui vt fruereris æternis diuitijs es conditus. ¶ Præterea noster dicit. Ipse enim
Deut. 32. est parer noster per creationẽ & gubernationem. Vnde in Deuteronomio habetur. Nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit, & fecit & creauit te? Dicitur autẽ, pater noster, & non pater meus: quia in vniuersum pater est omniũ. Solius Christi est pater per naturã, noster vero pater tãtum gratuita adoptione, nam accepimus spiritum adoptionis, in quo
Roman. 8. clamamus, Abba pater. Secundo quia Christus voluit statuere, quòd adinuicẽ inter nos spiritualia bona communicarentur: ideo voluit vt quicunq; oraturus accederet, non pro se ipso tantum orationẽ funderet, sed pro vniuersis, dicens: Pater noster. Et postea in plurali dicitur. Dimitte nobis debita nostra. Et iterum. Et ne nos inducas in tentationem. Quæ omnia non ad orantem solum, sed ad omnes proximos extenduntur. Ea quippe oratio quę à Christi charitate dimanat & profluit, dulcior & suauior est. Tertio Christus ità docuit orare, vt damnaret multorum superbiam: qui cum de generis claritate & splendore gloriẽtur, alios contemnunt, & se excellentiores iudicant, quæ gloria atq; iactantia vana & insana est, quia nulla clarior aut sublimior nobi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

liras esse potest, quam filium Dei adoptari, de qua nobilitate omnes Christum colentes participant. Quod si aliquis se alio nobiliorẽ iacter, is certè merito reijcietur & à nobilitate Christi & ab eius genere: vel ita delirus & insanus existimabitur, vt credat alium meliorem esse & nobiliorem parentẽ, quam est ipse Deus. ¶ Deniq; in cœlis esse dicit, vt mentes nostras ad cœlestia desideria erigat & vt nostris conatibus ad patriam illam aspiremus in qua pater noster plenus gloria habitat. Quid igitur ô deuota anima & Christi spõsa in hac lachrymarum valle, & in hoc tetro omnium miseriarũ carcere tibi placet? Quid est quod in hac malorũ omniũ sentina tibi arrideat: cũ confitearis in patria illa cœlesti patrẽ habere omnibus bonis affluẽtẽ, diuitẽ, magnanimũ, & glorioſum? Nonne loci illius amœnitas & suauitas tuã mentẽ prouocat? Nonnè tãta bona ibi redundantia calcaria tibi addunt, vt in eius amorẽ accẽdaris, qui ea omnia tibi cõdidit? O quãtus pudor & verecundia eorũ facies deberet cooperire, qui patrem suum in cœlis esse confitentur terram tamen & eius fœces glandines & stercora magis æstimant & diligunt. Leua igitur & facta cogitatus tuos & desideria in patrem illum cœlestem, & ea postula, quæ tali parente sint digna: nõ vilia & abiecta huius mundi, quæ ad triduum sunt peri-
Psalm. 122. tura, & cum Propheta dic. *Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis.* ¶ Præterea maximopere debemus conari, vt omnia nostra (tanquam ciues qui profecturi sumus in illã patriam) res omnes, loquelam, vestitum, & ornatum, ad modum cœlestium ciuium componamus: sic enim consueuerũt facere hi omnes, qui in aliquam prouinciam sunt migraturi velut in Angliam, Germaniam, vel aliũ quamcunque, qui in defesso labore scire festinant linguam & loquelam gentis illius, cultũ & ornatum, rationem & modum confabulãdi, & reliqua id genus necessaria: vt vel sic tali patriæ conuenientes iudicentur, non ignari, aut minus prudentes. Sic nos qui filij sumus patris illius qui in cœlis habitat, illius patriæ loquelam, modum & normam viuendi, mores sanctos & candidos, debemus induere, vt ab illa patria tanquam ignoti non excludamur. Puri igitur non auari & fraudulenti simus: sed in Dei laudibus linguam exerceamus cum gratiarum actionibus, vt tandem vitam hanc mortalem exeũtes, patris illius qui in cœlis est, fœlices filij persistamus. Hoc voluit dominus Abrahę exemplo insinuare: qui *Genes. 15.* cũ ei præcepisset, vt egrederetur de terra sua & cognatione, dixit ei. Suspice cœlum, & numera stellas eius, si potes: sic erit semen tuum. Et credidit Abrahã Deo. Iubetur enim Abraham, vt suspiciat cœlum, & vt numeret stellas si posset: vt ipse & eius semen per gratiam & charitatem credentes sciant, futuros esse cœlestes ciues & filios hæredes illius patris, qui in cœlis est. ¶ Vltimo loco venit considerandum, quòd cum dixit, Qui es in cœlis: vult vt ea petamus quæ sunt cœlestia & diuina. Nam si rex alicui diceret. Pete quodcunque libuerit beneficium: si talis sarcinã tetræ, vel aliud quid vile & abiectum postularet, nonnè insanus & demens iudicaretur? Hunc tu similibus vestigijs insequeris, qui à patre cœlesti non cœlestia postulas, sed terrena & caduca. Deus enim quantum ad temporalia pater est cunctorum animantium, & ipsorũ hominum: quã doquidem omnes pascit, & alit. Et si aliquando contigerit aliquid Deo petere, quod temporale sit, id non vt principalius intentum, sed tanquam accessorium postulemus. Primùm quærite regnum Dei, & omnia *Matthæ. 6.* hæc adijcientur vobis. Præmissã igitur præfatione, incipit prima petitio. *Sanctificetur nomẽ tuum.* In hac prima petitione diuinus honor petitur: nam quemadmodum tenemur diligere Deum, ita etiam potiùs illi, quàm nobis bonum desiderare debemus. Hoc est nomen eius sanctificari. Sanctificari secundum communem acceptionẽ est sanctum fieri: & hoc modo non potest nomẽ Dei sanctificari, quia ipsum per se sanctũ est. Sicut enim Deus est essentialiter sanctus, ità etiã eius nomen: pro- *Psalm. 109.*
pterea quòd ipsum Deum significat. Sãctum & terribile nomen eius. Quia vox non refertur nisi ad rem significatam: aliæ autem voces nullius sunt virtutis. Et quemadmodũ Deo non potest aliqua sanctitas accedere, quã ipse semper nõ habuerit. Hoc igitur modo nõ petimus sanctificare nomẽ Dei. Alio modo accipitur sanctificari, pro eo, quod est sanctum haberi, vel sanctũ reputari: & ita iubetur, vt sanctificemus diẽ sabbathi, id est, vt tanquam sanctum reputemus diem sabbathi, obseruando *Exod. 20.*
illũ in honore. Nihilominus tamẽ nos nõ sanctificamus diẽ sabbathi, adijciẽdo illi aliquod bonũ de nouo aut aliquã sanctitatẽ: quia ipse Deus illum sanctificauit, vt scriptura dixit. Benedixit Deus diei septimo & sanctificauit illum. Ita hic accipitur, sanctificetur nomẽ tuũ: *Genes. 1.*
id est

Id est sanctum reputetur. Quibus nimirum verbis petimus, vt nomen Dei apud omnes gentes honoretur: ita quòd omnes illud æstiment sanctum & excellens: & per hoc Deum adorabunt. ¶ Notabis præterea quòd non dicit exaltetur nomen tuum, aut benedicatur, aut magnificetur, (quæ vocabula passim inueniesin veteri lege, in qua Deus potẽs, magnus & altus reputari volebat,) sed legi noua nouæ conueniunt vocabula. Sãctificetur inquit nomen tuum, vt notum sit omnibus, quàm sanctus & purus sis. Per incarnationem enim & passionem & resurrectionem suam notum fecit
Psalm. 97. dominus salutare suum, & ad omnes gentes eius nomen peruenit. Sensus igitur horũ verborum est, Pater, qui homines in filio tuo, filios tuos effecisti, hominibus pande opus sanctificationis tuæ, vt videant, quàm sanctus es tu, quàm pius & bonus. Neque ita hominum animi rapiuntur, cum te audiunt sapientem, potentem & iustum: quàm cum te audiunt sanctum & sanctificatorem omnium. Et contra hanc petitionem peccant quotquot blasphemant nomen Dei, & in vanum illud assumunt. Caue tu nè quo ore dicis sanctificetur nomen tuum, eodem polluto & maledico in
Esaiæ. 1. honores: nè de te illud Esaiæ dicatur. Nomen meum quotidie blasphematur. ¶ Denique obseruandum, hæc verba non esse optatiua, sed imperatiua: vt ex lectione Græca patet, quamuis optantis animum referant. Interdum enim in scriptura imperatiuus optantis
Psalm. 44. est: vt in illo quod ait Propheta, Intende prospere procede, & regna. Quæ verba (vt Euthimius ait) licet imperatiui modi sint: vim tamen optatiui habent. Lege Originem. Sed
Origen. hom. 1. in cant. iam ad secundam petitionem deueniamus. *Adueniat regnum tuum.* Iam diximus esse aliã beatitudinem formalem, scilicet actum illũ, quo immediatè coniungimur illi summo bono, quod nos beatificare potest, qui actus vocatur fruitio siue visio Dei, quod est maximum bonum nostrum: nam Deus est maximum bonum nostrum simpliciter, quacunq; ad aliud facta collatione: ista tamen frutio est maximum bonum nostrum, quia Deus non est bonum nostrum, nisi in quantum applicatur nobis, vel nos ei, & hoc fit per visionem hanc beatificam. Et quia bonum nostrum est illud quod nos formaliter bonos facit, Deus autem non est aliquid formale in nobis, sed effectiue vel obiectiue nos bonos facit. Visio autem vel fruitio reddit nos formaliter beatos, (quamquam ista visio non sit bonum summum simpliciter, est tamen summum bonum nostrum.) Et quia nos potius tenemur diligere Deum, quàm nos: tenemur etiam desiderare honorem Dei, potiùs, quàm nostram beatitudinem. Et ideo in prima petitione ponitur honor Dei, in secũda verò beatitudo nostra, cum dicitur adueniat regnum tuum: qua petitione postulamus, quòd Deus faciat nos beatos, nã beatitudo regnum Dei *Luc. 22.* dicitur. Et sic Christus dixit, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Id est in æterna beatitudine. Quia sicut regnum in terris maximam potestatem dicit, quam quis possidere potest, dum viuit: ita beatitudo similatur regno, quia est maximum bonum nostrum. Adueniat regnum tuum, hoc est aduenia beatitudo tua in nos. Non dicit eamus nos ad beatitudinem, sed illa adueniat nobis: quia potiùs ipsa ad nos accedit, quam nos ad ipsam quia principũ veniendi ex parte ipsius est, non ex parte nostra. Illa ergo nobis aduenit: quia potiùs ex Dei liberalitate & gratia, quàm ex meritis nostris conceditur: quamuis non sine meritis nostris. Attẽde igitur tu, qui tale regnum postulas, & talem diem desideras, quam rationem tecum afferas: & considera an rectus & munda conscientia quotidie dicas, Adueniat regnum tuum. Iudicium enim petis, & iudicem: & ideò rationi esset consonum, vt te ipsum prius iudicares. Hoc quippe regnum, quod tu tam anxie petis, & desideras, cum ipsa morte aduenit; & non dabitur nisi ei, qui mundam habuerit conscientiã. *Fiat voluntas tua.* Hæc est tertia petitio: cui Matthæus addidit, *Sicut in cœ* *Matthæ. 6.*
lo & in terra. Cum iam Christus in præcedenti petitione illud apposuisset, quod per se est appetendum, scilicet beatitudinem: hic autem adiungit ea, per quæ ad beatitudinem peruenitur. Primum autẽ & præcipuũ quod facit nos æternam illam vitam consequi, illud est, scilicet, vt nos conformemus diuinæ voluntati: id est vt tales simus, quales ipse nos esse iubet, & hoc innuitur in hac tertia petitione. Potest autem hæc petitio dupliciter intelligi. Vno modo vt fiat volũtas tua, id est, nos oramus vt des nobis facere voluntatem tuã. Alio modo, fiat volũtas tua id est oramus, quòd omnes homines obediant voluntati tuæ. Et isto modo in aliquo conuenit hæc petitio cum prima: scilicet, sanctificetur nomen tuum: nam ibi petimus nomen Dei sanctifi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cari, ideſt, honorari ab omnibus gentibus: hîc autem petimus quòd omnes gẽtes Deo obediant, quod etiam ad diuinum honorem pertinet. Et tamen illud petitur in quantum eſt bonum ipſi Deo: hoc autem petitur, quatenus nobis eſt medium perueniendi ad beatitudinem. Poſtulamus autem hoc, quia voluntatem Dei homo non poteſt complere, niſi Deus ad id mouerit. Nam propterea quòd homo adimpleat voluntatem Dei, accedit ad eum, & efficitur eius amicus, & valde propinquus: quia Chriſtus dicit, Quicunque fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus frater, & ſoror eſt & mater. Non poteſt tamen aliquis ad eum accedere, niſi ipſe dominus eum mouerit, iuxta illud Saluatoris, Nemo venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum. Quo manifeſtè liquet, quòd ad hoc, vt homo Dei voluntatem adimpleat, indiget ipſius adiutorio, & ideò neceſſum fuit hoc petere, vt fieret voluntas Dei. Hoc eſt, Da nobis vt poſſimus adimplere volutatem tuam. Poteſt autem homo dupliciter impediri, ne hanc voluntatem compleat. Vno modo ignorans, quid Deus velit: alio modo quia hóminis voluntas non inclinatur ad complendum voluntatem Dei, ſed potiùs ad vana & delectabilia huius mũdi. Ad vtrumq; indiget homo exteriori auxilio. Sic innuitur in Deuteronomio, cũ dixit Deus. Bene omnia ſunt loquuti, ſcilicet, ſi fecerint, quemadmodum dicunt. Et ſtatim ſequitur, Det eos talem habere mentem, vt timeant me, & cuſtodiant vniuerſa mandata mea in omni tempore. Acſi diceret, eos indigere, vt aliquis eis cõcederet, hoc poſſe facere. Nemo autem niſi Deus huius rei facultatem poteſt facere. Ipſum ergo adire debem⁹, & pro his orare. Pro vtroque orat Dauid, dicens, Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam. Si eſt neceſſum, vt illam intelligam: da mihi intellectũ. Et pro ſecundo dixit, Inclina cor meũ Deus in teſtimonia tua, & non in auaritiam. Acſi diceret, Licet dederis mihi intellectum ad intelligendam legem tuam: adhuc non ſufficit, quia poſſum ſciens & libens peccare: ſed inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiã. Ideſt, fac vt magis diligã legem tuã, quam auaritiam ſequi & alia huius mũdi viſia & abiecta. Sic Salomon in fine ſuarum petitionum tanquam potiſsimam hanc retulit, dicens, Sit Deus noſter nobiſcum, ſicut fuit cum patribus noſtris, non derelinquens nos,

Matth. 12.

Ioan. 6.

Deut. 5.

Pſal. 118.

3. Reg. 8.

non proijciens: ſed inclinet corda noſtra ad ſe, vt ambulemus in vniuerſis vijs eius. Neceſſe eſt ergo diuinum iuuamen petere, ad hoc, vt faciamus voluntatem ſuam, & oſtendat nobis, quid à nobis velit, & flectat animos noſtros & voluntatem, vt nos idem velimus: nam ſi hoc ipſe non fecerit, ſine dubio nos illud adimplere non poterimus. [redacted], Sic conqueritur Eſaias nomine Iudæorum, quando ſe non aptos & idoneos ad bene agendum, inueniebant, dicens, Quare errare nos feciſti de vijs tuis: & induraſti cor noſtrum, ne timeremus te? Hic ponuntur illa duo: ſcilicet, quod Deus oſtendat nobis quid velit: & vt inclinet nos ad volendũ illud. Adueꝛſus primum inquit, Quare errare nos feciſti de vijs tuis: ideſt non ſolum non oſtendiſti nobis illas, ſed etiam poſuiſti nobis obſtaculum ne inueniremus eas, & cogeremur errare. Et aduerſus ſecundum dicitur & induraſti cor noſtrum, ne inclinaremur ad ſequẽdum te. Hæc tamen apertè oſtendunt quã falſa ſint, & quantum Dei miſericordiæ & bonitati repugnent & aduerſentur: quia Deus neminem errare cogit maximè in vijs ſuis, nec etiam aliquem indurat. Sed illa dicebant impij Iudæi, quia oculos non videbant Dei iuuamen clarum & manifeſtum, vt ad bonũ inclinarentur. Nam ita ſe ignauos & impotẽtes ad benefaciendum inueniebãt, ac ſi Deus ex induſtria cogeret illos errare, & indurare eorum corda. Præcipuum autem bonum & valde neceſſarium, quod homo à Deo petere poteſt, ideſt, quòd det ei facere voluntatem ipſius. Illud verò quòd Matthæus ait, Sicut in cœlo & in terra, intelligitur, quòd ſicut adimpletur voluntas Dei in cœlo ab ſpiritibus cœleſtibus, ita etiam in terra ab hominib⁹ fiat. Vnde Dauid in Pſalmo de Angelis ait, Benedicite Dominum omnes Angeli eius, miniſtri eius, qui facitis voluntatem eius. Sunt enim diuinæ regulæ immediate coniuncti: & ideo non poſſunt deficere, nec ab eius voluntate deuiare. Homines verò proclines ſunt ad peccandum, & millies poſſunt deficere: quia non ſunt immediatè coniuncti diuinæ bonitati & veritati. Et ideò non poſſunt Dei volũtatẽ ſimpliciter ſpeciali Dei auxilio adimplere, imo nec

Pſal. 63.

Pſal. 102.

nec poſſunt velle complere: quia hoc velle quoddam bonum eſt, & nihil boni ſine Deo facere poſſumus, iuxta illud, ſine me nihil poteſtis facere. Faciamus igitur nos tuã voluntatem in terra, ſicut faciunt illam, qui habitant in cœlo. Prudentiſsima certè petitio. Nihil enim eſt, vnde periculum magis nobis immineat, quàm à noſtra voluntate. Impiorum vox eſt, Nolumus hunc regnare: piorũ verò, non mea voluntas, ſed tua fiat. Per noſtram voluntatem deſcendimus in infernum: & per diuinam aſcendimus in cœlum. Debes ergo in omnibus, & per omnia hoc ſemper deſiderium habere, vt facias voluntatem Dei. ¶ Aduerte etiam non eſſe graue periculum ſi non facias voluntatem Dei, ſicut in cœlo: ſed periculum eſt, ſi eam non oppetes facere, ſicut in cœlo fit. Non eſt mirum ſi alicubi peccet: ſed piaculum ferè eſt, niſi cupias, non peccare. Non eſt crimen non proficere: ſed malum eſt non habere deſiderium proficiendi. Si igitur non facis voluntatẽ Dei, tam eſt Deo dedecus, quam nobis noxium.

¶ Obſerua etiam, quòd voluntas Dei abſoluta (quam Theologi vocant voluntatem beneplaciti) nobis nolentibus vel volentibus in terra & in cœlo adimpleri debet. Nemo quippe huic voluntati poteſt reſiſtere, vt pote quæ ipſe Deus eſt, qui gaudet, & diſcernit, quòd aliquid fiat & diſcernatur in ſuo eſſe. Voluntati verò (quæ dicitur voluntas ſigni, quæ cõtinetur in aliquo præcepto negatiuo, vel affirmatiuo, vel in aliquo conſilio) huic inquam libero noſtro arbitrio potentes ſumus contradicere, aut obedire. Eſt enim clarum & apertum, quòd ſi aliquis rex potens ad aliquam ciuitatem ignobilem regni ſui aliquam Epiſtolã mitteret & in ea iuberet, vt ipſi obedientiam darent, & ei ſubijcerentur, & ſuis mandatis obedirent: clarum inquam eſt, quòd illi ciues bene poſſunt epiſtolam rumpere, & ei non obedire: quia epiſtola non eſt ipſa regis voluntas, ſed ſignum ſuæ voluntatis. Si verò ipſe rex magna potentia ciuitatem illam adiret, nequaquam eius regis voluntati poſſent reſiſtere. Ita nimirum Deus noſter miſit epiſtolam populo ſuo, legem ſcilicet illam ſcriptam: nobis autem ſanctum ſuum Euangelium, quibus monet, & orat, vt ipſi obediamus, & eius voluntatem & diuina mandata obſeruemus. Nos autẽ, vt rebelles & ingrati ſua mandata contemnimus, (quæ ſigna ſunt voluntatis eius) & cum mali ſimus, voluntatem noſtram explemus, & deſiderijs noſtris nos tradimus: cum non ſimus potentes tanto & tam magno domino reſiſtere, quando eius voluntas eſt abſoluta, de qua in Pſalmo, Omnia quæcunque voluit fecit in cœlo & in terra, & in omnibus abyſsis. Ac ſi diceret, Nemo Angelorum cœli, nemo hominum qui in terra ſunt, nec vllus dæmonum qui in abyſsis habitãt, ei reſiſtere valuit. Hinc colligitur, quòd quando Deum petimus, quòd eius voluntas fiat: non petimus, quòd bene placiti voluntas eius adimpleatur, ſiquidem etiam nobis inuitis quidquid ipſe voluerit, adimplebitur: ſed hoc petimus, vt nobis tantum & tam magnũ beneficium conferat, vt det, nos velle, quod ipſe vult: & quòd diuina eius voluntas ſuauis nobis ſit, quandoquidem omnibus creaturis ſuaue & dulce eſt, ſuo creatori obedire. ¶ Notandum præterea, quàm cautè in hac petitione & in duabus præcedentibus dominus ſe habuerit. Non dixit, Pater ſanctifica nomen tuum in nobis, aut fac voluntatem tuã in nobis: ne ſeipſum videatur Deus in hominibus ſanctificare: aut ſuper quos vult adducere regnũ ſuũ, aut in quibus volũtatem ſuã vult fieri, & per hoc inueniretur Deus perſonarum acceptor. Nec iterum dixit ſanctificemus nomen tuum, ſuſcipiamus regnum tuum, ſed imperſonaliter dixit, ſanctificetur, adueniat, fiat, vt vtriuſque opus neceſſarium demõſtraret. Quia & homini Deus eſt neceſſarius, & homo ipſi Deo, vt iuſtitiam faciat in eo. Nam ſicut homo non poteſt facere aliquod bonũ ſine Dei auxilio: ita nec Deus bonum operatur in homine, niſi homo voluerit. Sicut nec terra ſine ſemine, nec ſemẽ ſine terra fructificat: ita nec homo ſine Deo, nec Deus ſine homine, iuſtitiam operatur in homine. Sed iam de quarta petitione differamus. *Panẽ noſtrum quotidianum da nobis hodie.* Per hanc petitionem poſtulatur, id per quod ad beatitudinem perueniatur. Hic panis à Matthæo dicitur ſuperſubſtantialis, & hic dicitur quotidianus. In Hebræo dicitur, Segolla, hoc eſt egregius ſeu peculiaris. Egregius, hoc eſt ſuperſubſtantialis: peculiaris, hoc eſt quotidianus. In Græco vero dicitur, τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον, quod idem eſt. Ideo vtrunque congruit Hebraicæ veritati: quia ſegolla ſuperſubſtantialem & quotidianum ſignificat. Ideo hoc intelligi poteſt de vtroque pane, nempe ſuperſubſtantiali ideſt de ſacroſancto Euchariſtiæ pane, qui ſuper omnem ſubſtantiã & ſuper omnem

Ioan. 15.

Lucæ. 19.

Pſal. 134.

Mat. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem intellectũ est, quia cœlestis est. Et quòd de hoc sacro pane agat, verosimile videtur: nam frustra qui dives est, & horrea habet frumento plena, bene pransus, cibo meroque ingurgitatus orationem dominicam recitaret. In eo autem quod noster Lucas ait, videtur insinuare, quòd de cibo corporali agat: nam eucharistia non est cibus quotidianus. Quomodocunque accipiatur, peritur hic illud per quod instrumentaliter peruenitur ad beatitudinem. Et sicut per panẽ materialem omnis cibus intelligitur, sic per eucharistiam omne sacramentum: quia omnia sacramenta ordinantur ad eucharistiam, tanquam ad principale: & ità sunt medium perueniendi ad beatitudinem, quatenus sacramenta conferunt gratiam, & gratia disponit nos ad vitam æternam. Panis etiam corporalis instrumentum est ad beatitudinem, quia hæc tantum meretur in hac vita, quæquidem corporali cibo sustentatur. Tertio potest exponi de gratia diuina, & spirituali pane, & de virtutibus ac donis spiritus sancti ixta illud Cibabit illum pane vitæ & intellectus, &c. Et Christus, Meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei. Vnũ hic addam quòd in missa Mucarabe, quæ antiquissima est, iuxta illud sancti Isidori, quam ego sepe Toleti audiui: cum sacerdos in hac Missa dicit, Panem nostrum quotidianum, respondet chorus, Qui tuos Christe. Et cuilibet istarum petitionũ respondet chorus. Amen. Hæc antiquitas fauere videtur opinioni quæ dicit, Christum in hac petitione loqui de sacramento Eucharistiæ. ¶ Obserua autem dominum velle, nos quotidie tam corporalẽ, quam spiritualem panem petere, vt cognoscamus nos semper ab eius diuina prouidentia pẽdere. Quoniam nouit, nos eo esse natos ingenio vti necessitate essemus compulsi, id eũ non adituros, quippe qui non supederet nobis panem ad diurnum mensem, vel hebdomadam, sed in diem. Sic etiam filijs Israel noluit dare manna, nisi singulis diebus: vt quotidie diuinam eius bonitatem expectarent: & quasi pulli & infantes pendentes à maternis oculis, sic ipsi à diuina misericordia penderent. Quia in re (si loquamur de pane materiali quotidiano) melior est pauperum quàm diuitum consilium: quia oculi pauperum singulis diebus dominum expectant, vt paternis oculis eorum misereatur, & saltim necessaria illi die tribuat. Secundo vult, vt singulis diebus hunc panẽ postulemus, vt semper & frequẽter sentiamus, Dei beneficia nobis aduenire: vt vel hoc saltim commoti, eius simus memores. Et quantum coniectari possum, id sanctus & sapientissimus magister voluit nos docere, vt quamuis frumentum, & alia vitæ necessaria siue horreis, siue cellis vinarijs recondita habeamus: ità tamen gratissimus, vt singulis diebus ab eius liberali manu putemus ministrari. Qua de causa Hebræi arbitrantur Deũ voluisse septimo quoq; anno terram quiescere: vt illam penuriam & egestatem quolibet septenio diuites paterentur, quandoquidem eam pauperes singulis diebus experiuntur.

Ideo ait, Panem nostrũ quotidianum da nobis hodie. Quo circa voluit dominus vt quotidie ante faciem eius esset pones propositionis, vt ipse quotidie nostræ indigentiæ memor esset. Quemadmodum pia mater panis framenta coram se ponit, vt paruulis egentibus frequenter subueniat, &c. Et *dimitte nobis peccata nostra siquidem & nos dimittimus omni debenti nobis* Hæc est quinta petitio, in qua ponitur id, per quod beatitudinem consequimur indirectè, tãquam per remotionem mali: & de hoc agit in hac petitione & in duabus sequẽtibus. Primum igitur malum, quod impedit beatitudinem, est peccatũ cõmissum: nam frui beatitudine non possumus, nec ad eandem peruenire, nisi prius peccatum penitus fuerit dimissum. ¶ Forma autem orandi est, vt sicut nos dimittimus debitoribus nostris: sic dimittat nobis Deus: iuxta illud, In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Si tu non dimittis, quomodo audes dicere, dimitte nobis sicut nos dimittimus? Quapetitione sæpius aduersus te uindictam Dei prouocas? Homini homo (ait sapiẽs) seruat, & a Deo quærit medelam. Ideò quamuis in persona Ecclesiæ possis hanc orationem recitare, in propria autem persona, si non dimittis nocenti, iam non potes dicere, quia contra te ipsum loqueris, & mentiendo affirmas. Dimittimus debenti nobis. Licet enim possis petere pœnam debitam pro iniuria illata coram iudice: tamen teneris deponere odium, & appetitum uindictæ, quod vtrunque est iniquũ. Ideòq; si alicui odio, aut spe aquæ vindictæ hanc orationem dixeris, in manifestum peccatum incõdis. Quapropter tanum & maturum consilium præbeo, ne si talis oraturus accedas, tibi contingat dicere: sicut ego dimitto, sed sicut nos dimittimus, id est, sicut dimittunt sancti, sicut Petrus, Paulus, Stephanus & alij

Eccles. 15. *Ioann. 4.*

Exod. 16.

Leuit. 25.

Exod. 25.

Eccles. 28.

alij huius classis & ordinis. Vbi digna animaduersione duo possumus ex hoc loco colligere. Primum scilicet, ne iniurias nobis illatas vindicemus: quãdoquidem dominus inquit, Mihi vindictam, & ego retribuam. Et iterũ, Mea est vltio. Et siquidem Dei curæ est impositum & demandatum iniurias tibi illatas vindicare, & exactissimum supplicium de eis sumere: depone, obsecro hanc curam & solicitudinem. Ipse enim Deus, vt qui suos adeò diligit, vt ne pupillam oculorum velit tangi, in crucem & tormentum eos detrudet. Nemo quippe est adeò crudelis & inhumanus, qui si tormenta gehennæ vidisset, non ad pietatem conuerteretur, & dolor eius animũ subiret. ¶ Præterea quæ maior insania esse potest quàm vt vulnere tuo, alterius vulnus sanare velis? Ira percitus & commotus in alieno malo, bonum suum vult, & aliena infirmitate incolumitatem suam postulat: quod quidem simile est, ac si in igne aquam quæras, & in spinis uuas, & ficus in tribulis. Sed vt vno verbo honestius & præclarius genus vindictæ tibi ostendam, illud scilicet est, vt dum facilius & leuius vindictam possis sumere: tũc potiùs parcas, & offensorum misereris: nam cum iam offensor fuerit in potestate tua, posse vindictam de illo sumere, pro iam sumpta debes accipere & reputare. ¶ Secundò illud discere hinc debemus, vt nobis iniurias inferentibus parcamus, & eis dimittamus: sicut nobis volumus dimitti. Ideò dominus, Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis peccata vestra. Sic Paulus Colossensibus ait, Induite vos viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, &c. Quare tu tibi aliam legem vis imponi, alijs verò diuersam? Et cũ velis Deũ tibi parcere, cum hoc etiam vis compari, vt alijs non parcat. Aspice igitur quemadmodũ Deus in tuas manus misericordiam posuit, vt si velis suam misericordiam tecum vti: memineris etiam te, cum proximo tuo idem debere facere. Et tunc (mihi crede) Deus suam misericordiam, benignitatem, & mansuetudinẽ non denegabit tibi. Et illud debes aduertere, quòd cum aliquis veniam & misericordiam à te poscit: id petit, vt tibi ipsi parcas, & tui ipsius misereris. Quando enim aliquis veniã & misericordiam ad te postulaturus accedit: iam ipsi remissum est à Deo. Dolor quippe & pœnitentia, quam habuit de iniuria tibi illata, iam illum Deo recõciliarunt, & Dei amicum fecerunt. Iam vero postquam Deo est reconciliatus, non de offensoris salute, sed de tua agitur. Quo iam manifestum apparet, quòd qui tibi veniam petit, non illi, sed tibi ipsi veniam postulat. Si non pepercris, in nihilo malefactori noces. Lex enim non præcipit, vt qui tibi iniuriam fecit, parcas: sed vt ipse veniam à te humilis postulet, & ad hoc solum ipse tenetur. Quod vero tu parcas, vel non, impertinens est ad offensorem: hoc enim tibi incũbit, & non minus quàm de vita spirituali animæ tuæ agitur: quandoquidem si non parcis ex toto corde, impossibile est, vt æterna beatitudine possis frui. Ne obsecro tibi ipsi sis crudelis, siquidem veniam tibi petere, est medicamentum quod animæ tuæ ordinatur: ne igitur illud reijcias. Manifestissima quippe insania est, vt multi eam mentem induerint, quòd cogitent, tunc vindictam de offensa sumpsisse, cum inimicis non parcunt: cum omnino contrarium sit: cũ offensus non parcendo, in infernum abeat: offensor vero dolor & pœnirentia satisfecerit, & sit in statu saluationis, cum iam veniam petierit. Aspice igitur insane, & in meliorem mentẽ redi, tibi ipsi parce, & miserere, offensori parcendo & misereẽdo. Exemplum tibi sume illius serui, cui dominus decem millia talenta dimisit: & quia non pepercit proximo grauiter punitus est. Vbiattẽtè debes considerare, quòd etiam si dominus cum hoc misericorditer & liberaliter se habuerit, cum multis esset obligatus: quia vero postea iste proximo non pepercit, cum illo asperè egit, appellans illum seruum nequam. Vt clariùs & apertiùs intelligas, quanto crudelius animaduertat iniurias & offensas proximis nostris illatas, quàm sibi ipsi. Hic autẽ homo non redijt, iterum veniam petiturus: quia crudelitas & inhumanitas, quam erga proximum ostenderat, reddiderat eũ indignum condonatione. Pons quippe, quo ad Deum transituri sumus vt veniam nobis condonet, misericordia est, quam erga proximos habuerimus. Ille enim pontem fregit, quo trãsiturus erat ad Deum, qui proximis nõ pepercit: cum vero iste eum fregisset indignus fuit misericordia: atque ita incidit in manus iustitiæ Dei. Ideo beatus Iacobus. Iudicium fiet sine misericordia ei, qui non fecerit misericordiam. Ille vero, qui vsus fuerit misericordia, vt cum ipso vtatur ad Deum poterit accedere: qui vero non ita fecerit, sedere poterit iuxta ora fluuij, quia pontem fregit misericordiæ & pie-

Rom. 12. *Deute. 32.*

Zach. 2.

Matth. 7.

Matth. 6. *Coloss. 3.*

Mat. 18.

Iacob. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.5. & pietatis. Quam sententiam Christus retulit. Beati misericordes, quoniã ipsi misericordiam consequũtur. Via vtique certissima est, vt à Deo veniam possis consequi, iniurijs proximorum parcere: vt videre licet in misericordia illa abundãti & liberali, qua dominus fuit vsus cum vidua illa: quia ipsa cum Elia eadem misericordia est vsa. Itã seruus ille malus arrectus fuit punitus, quia nõ habuit misericordiã. Et applicans parabolã illã huic intento cõclusit Christus, dicens, sic faciet pater meus cœlestis vobis, si non dimiseritis vnicuique de cordibus vestris. Non dixit. Pater noster, sed pater meus: quia Deus, nõ est pater eorum, qui non pareunt. Quia Deus solem suũ facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Sed cum loquutus est de his, qui

Matth. 6. dimittebant, dixit, Pater vester dicens. Si dimiseritis, dimittet vobis pater vester cœlestis.

Roman. 8. Si filij, & hæredes (ait Paulus) ergo si non filij, neque hæredes. Quo argumento à gloria illi exterminantur & excluduntur, qui misericordiam erga proximos non habent.

¶ Præterea venit notandum, quòd dixit Christus, de cordibus vestris. Nam sunt multi qui ore parcunt: intus autem execrandum & pestiferum odium seruant: vt cum occasio se obtulerit, opportunius vindictã sumant. In hoc

Ioann. 13. cognoscent (ait Christus) quòd discipuli mei estis, si dilectionem ad inuicem habueritis.

Denique si eleemosyna extinguit peccãtum, quantò melius extinguet remissio siue venia inimici? Eleemosyna enim materialis vel ex area vel ex crumena extrahitur: venia vero & spiritualis remissio culpæ inimici, intus ab ipsis visceribus & corde dimanat: & ideo corã Deo prætiosior & excellentior est. Poterit quippe Deus facilè prouidere vt præter te alius sit, qui eleemosynã pauperi tribuat: veniam vero illatæ tibi iniuriæ nemo, nisi tu, potest condonare. Nam si non parcis, sententiã aduersus teipsum profers, dicũs, Sicut & nos dimittimus, tu autem non pareis nec dimittis: petis igitur, vt tibi non dimittat.

¶ Aduerte tu incaute & insane, quòd hac petitione, sæpius petis, vt nunquam tibi dimittat, & grauissimum supplicium de te sumat.

Ephes. 4. Et siquidem nec vnum tantum diem certũ habes, time Paulum ità loquentem. Sol non occidat super iracundiam vestram. Mulieres autem vel in hoc dignæ sunt reprehensione, vtpote quę nesciunt, quid sit, iniurijs parcere. Vidi enim sæpius mulieres ieiunantes, orantes, pudicas, castas, & multa pietatis opera exercentes: nunquam tamen aliquam vidi, quæ acceptã iniuriam remitteret. Hoc enim ipsis quasi innatum est. Parcere vero, remittere, & misereri ita nobile & magnificum est, vt nunquam cadat, nisi in virorum corda. Quid de Iezabel inquies, quæ dicebat. Hæc faciant *3. Reg. 19.* mihi dij. & hæc addant, si non posuero. &c. Quid de Herodiade? Quid de Olimpia Alexandri matre, quæ mortuum Cellarium effodi fecit, & omnia eius membra lacerari & huius causa fuit, quia venenum Alexãdrum potauit? Notum etiam est supplicium, quod sumpsit Rosimunda vxor Alboini Regis Longobardorum de proprio marito, quamque crudeliter iniuriam acceptam vlta est, eam potãs patentis sui calcaria. Sed quia de his plura diximus de dilectione inimicorum differentes, ad sextam petitionem deuenimus. Et *ne nos inducas in tentationem.* Hic Deum oramus, vt ea mala cauteat, quæ proximorum causa ipsi committimus: nam cum homo a quocunque peccati uento sentiat se posse rapi, præcipue si ab aliquo inciteatur, durum erit resistere: ideò petit, ne inducatur in tentationẽ: deest nè per mittat succumbere tentationi. Nõ petit, vt nõ tentetur, quia hoc bonum est, & vtile: sed nè succumbat: quod est malum. Dauid enim cũ agnosceret vtilitatem & commodum tentationum, dixit Deo. Proba me Deus, & tenta *Psalm. 25.* me: vre renes meos, & cor meum. Duo commoda inter alia (vt inquit Dauid) affert nobis tentatio. Primum ad hoc vt cor tãquam Dei vas electum in templum, transeat per ignem cogitationum, quæ intus bella gerunt, vbi victor existens, omnem æruginem, imperfectionem & rubiginem relinquat: nam ità Deus vasa templi mundari iubebat, etiam si ex purissimo auro essent confecta. Secundum com- *Numer. 31.* modum quod tribulatio & tentatio secum affert, illud est, scilicet esse cauterium sensualitatis, ideò ait. Tenta me: & vre renes meos. Comburens quippe ignis est, infirmitas, dolor, & persequutio inimicorum, quibus omnibus à sua libidine praua desideria cessant, & mali appetitus franguntur, & deuincũtur. Hoc clarè constat, quia arcam Noe tantũ qua- *Genes. 7.* tuor homines sunt ingressi & mulieres quatuor: cumque per anni spacium essent ibi clausi, vt ex textu colligimus, octo tãtũ sunt egressi. Ex quo patet, quod tribulatio non solum nos semouet ab his quibus Deus offenditur: sed ea etiam gaudia obliuiscitur, quæ sine peccato

cato possent fieri. Et quod maxime est notandũ, quòd nec vnus agnus, nec aliquod aliud animal in omni illo tempore in arca fuit natum: vt intelligas quos & quam vberes fructus ipsa tribulatio afferat, cum qua & ipsi sensuales appetitus (qui rationem inimicam habent) reprimuntur, & domantur. Ne igitur petas, vt non tenteris, sed vt ab ipsa tẽtatione capiaris. ¶ Cum hac sexta petitione finem imponit noster Lucas huic orationi, sed quia quod vnus Euangelista silentio præterit, alius supplet, vt sæpe facere solent Euangelistæ: Matthæus illam expressit dicens, sed libera nos à malo. A malo inquam exteriori pœnali vt à ferro, igne, aqua, peste, & à subita morte: & à multis alijs periculis imminentibus, à quibus homo nescit se liberare, nisi Deus illum seruet. Nam quando iudicio nostro sumus magis tuti, tunc multa mala inopinata nobis eueniunt: sicut accidit illis decẽ

Luc. 13. & octo, super quos turris cecidit in Siloe. Et

1. Reg. 4. Heli qui cecidit de scabello. Et Miphiboseth

2. Reg. 9. factus est claudus, & sic alij multi. Alio modo potest intelligi hæc petitio, scilicet de malo interiori, scilicet de fomite: quia fomes peccati, quod manet in nobis, est malum quoddã, per quod ad reliqua malorum genera proni sumus: & tunc istud malum flectit nos ad vtrunque, idest, tam ad tentationem, quam ad peccatum committendum. Nam si in nobis nõ remansisset peccati fomes, nõ relinqueretur locus diabolo, vt nos tentaret. Saltim nõ

Iacob. 1. ita facilè, sicut nos tentat, & superat. Sed nos à nobis ipsis tentamur, vt ait Iacobus. Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua, abstractus & illectus. Et tunc consonat diuisioni superiùs factæ: scilicet, quòd in hac vltima petitione petitur, remoueri malũ quod ad vtrũque nos incitat, videlicet ad tentationem, & ad peccatum: & istud est fomes. Sed videtur melius, vt intelligatur de liberatione à malo exteriori. Sed hæc satis sint de ista oratione Dominica. Iam Lucam audiamus. *Et ait ad illos, Quis vestrum habebit amicum & ibit ad illum &c.* Cum iam Christus superius docuerit orationis formam, hic sub parabola hortatur ad instantiam & feruorem orationis: & hoc facit quodam proposito simili eius, qui ad ostium amici pulsat, & ob importunitatem quidquid vult impetrat. Quo nimirum quòd is, qui indefesse & cum magna instantia postulat sine dubio suæ petitionis effectũ videbit. Multi defatigantur volentes applicare omnes res particulares huius parabolę & omnia verba soli scopo petendi: & certè vanum laborem sibi assumunt. Nam in Christi parabolis (secundum regulam Diui Chrysostomi) præcipuus scopus & finis est attendendus, ad quem parabola tendit: nullam rationem habentes aliquorum verborum, quæ in ipsis solum ponuntur causa ornatus & decoris. Atque ita in hac parabola non est opus vt illud applicemus ad propositum. Pueri mei mecum sunt in cubili. Nec quare tres panes dixerit. Nec opus est dicere, quid significent tres illi panes. Nam sunt multi, qui dicãt per tres panes intelligi Patrem, Filium & Spiritũ sanctum: alij vero spem, fidem, & charitatem. Quæ omnia nimis aliena sunt à litera ipsa, & multum ab scopo aberrãt. Nullum enim maius mysterium habet, dixisse tres panes, quam si quinquaginta vel septuaginta dicerer. Quare igitur tres panes petit, & non plures, vel non tot? Ratio est quia Christus vrbanè debebat loqui: & homini venienti ex itinere & eius seruo ad cœnandum satis essent tres panes, qui numerus est decens & conueniens, vt aliquid post cœnam superesset: nec opus est disputare quare dixerit tres panes, nec quare panem postulauit, non carnem, nec aliquid aliud. Quod Christus hic intendit docere, illud est: vt semper in petendo persistamus magnæ perseuerantia. Nam si qui habet amicum, & in necessitate eum adit, panem, vinum, vestem, aut aliquid aliud petiturus perseueranter persistens, alter à quo illud beneficium petitur, ne molestia afficiatur, & vt importunitatem amici à se remoueat, omne quod petit, à lecto surgens, liberaliter largitur: quanto liberalius hoc Deus faciet, si vos illi fueritis importuni, & perseuerantes postulaueritis? Nonne Deus nobis melior amicus est, quàm nos ipsi inter nos? Nam si amicus ob importunitatem surgit, meliùs hoc ipse Deus præstabit. Petite igitur, & in oratione persistite: & desideria vestra in commodum & vtilitatem vestram Deus adimplebit. Hic est scopus & summa totius huius parabolæ: qua propter breuiter illam discutiemus. *Quis vestrum habebit amicum?* Singulariter & sub cõditione inquit, Quis vestrum habebit amicum: vt ostendat quam pauci sint amici, quáque rara sit amicitia huius seculi. Non dixit amicos, sed amicum. Nec dixit, Si vos habetis. Sed quis vestrum: nam vix reperies, qui amicum verum habeat. Ac si clariùs diceret

Chrys. hom. 48. in Mat.

Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus, Inter omnes vos habetis aliquem amicum? Videbitur tibi fortitã magnam amicorum copiam habere: & sine dubio falleris omnino: nam si omnes isti, qui te nunc diuitem & opulentum inuisunt, qui te laudãt, & prædicant, pauperem te viderent, egenũ, & laboribus & angustijs circundarum, clare & apertè cognoscerent, nullum amicum habere. Vnde sanctus ille Iob, qui amicitias huius mundi recte fuerat expertus, in hæc verba prorumpit. Fratres mei præterierunt me, sicut torrens, qui raptim transijt in conuallibus. Vel vt verti potest ex Hebræo. Amici mei fefellerũt me instar torrentis: qui raptim currit in cõuallibus. Quemadmodum torrẽs tempore hyemis impetu magno fertur maxima pluuiarum abundantia cum aqua necessaria non est: in æstate vero cum viatores sitibũ di concutiunt, exsicatur, & ità miseri fallũtur, sic fictus amicus tẽpore prosperitatis multa promittit: at vero si calamitas aut paupertas nas fores pulsauerit statim aresci t, & fugit. Si tu vero in aliqua afflictione ad eum cõfugeris, decipieris spe potus. Quemadmodũ enim eum, qui dũ solis radijs illustratur, vmbra sequitur, si vero sol latuerit nubibus coopertus statim vmbra fugit, & penitus euanescit: sic fictus amicus amicum comitatur, dũ opum abundantia, aut gratiæ principum splẽdore illustratur: si vero in calamitates inciderit, statim spernitur & solus relinquitur. Vnde Salomon in Prouerbijs ait, Omni tempore diligit, qui amicus est: & frater in angustijs cõprobatur. Et Ecclesiasticus. Nõ cognoscetur in bonis amicus, & nõ abscondetur in malis inimicus. Et iterũ, Amicus mensæ, nõ permanebit tempore tribulationis. Et *ibit ad illum media nocte.* Hoc est tẽpore necessitatis. Notanter dixit, media nocte: nam eo tempore totus homo omnibus negotijs diei tam trã factis quietus & tranquillus quiescit in lecto suo, & nisi inuitus ad cuiuscunque amici vocationem non vult surgere. Tunc enim prima noctis quiete nemo est adeo amicus & frater, qui non molestè ferat somnij interruptionem. Quo Christus vult docere: quòd si amicus tempore tam inopportuno ad pulsantis ostium vocem surgit, & succurrit illius necessitati: quanto melius hoc ipsum Deus faciet? Et ideo dixit Christus media nocte, vt nos animaret ad persistendum in petitione: nam quocunque tempore eum vocauerimus, ipse præsto est nobis respondere, & petitionibus nostris facere satis. *Et dicit illi, Amici commoda mihi tres panes: quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ad te illum.* Hæc est petitio amici ab amico in necessitate positi: per quam Christus intelligit quancũq; necessitatem, quam ei offerimus manifestantes ei nostrum defectum. *Et ille de intus respõdens dicat. Noli mihi molestus esse: iam ostiũ clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere & dare tibi.* Qua responsione vult Christus ostendere, quòd sæpè solet dominus non respondere orantibus, quasi dissimulans, & non audiens orationes eorum: vt crescat eorum affectus & ardor, vt maiora & ampliora accipiant. Sed de his postea pauca. ¶ Porro molestia quandoque accipitur propriè, & sic sonat turbationem: aliquando impropriè & sic sonat dandi difficultatem. Et ità hic accipitur Christus quippe ostensa difficultate impetrãdi, nõ vult spem tollere: sed vult vehementiùs accendere & inflammare desiderium orandi. Illud autem quod dicit, Non possum surgere facta applicatione parabolæ ad Deum, intelligitur de potentia absoluta, quanuis possit de potentia ordinaria. Non quòd sit defectus in Deo ad dandum, sed quia homo non est dispositus ad accipiendum, iuxta illud Non potero aliquid facere donec ingrediaris illuc. Sed per perseuerantiam humilis orationis disponit se homo. *Et si ille perseuerauerit pulsans dico vobis, & si non dabit illi surgens, eo quod amicus eius sit propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.* Duo nos docet hæc parabola. Primum vt in quacunque necessitate ad orationem confugiamus. Secundum vt cum perseuerantia petamus. Primum ostenditur in hoc, quòd hic homo cum haberet necessitatem, media nocte abijt ad amicum tres panes petiturus, quod est primum: & quia perseuerauit postulans, quod volebat, fuit consequutus: quod est secundum. Docemur itaque primum, quòd in omnibus nostris necessitatibus tam temporalibus: quàm spiritualibus ad illum magnum amicum nostrum confugiamus, qui Deus est, & tanquam tutissimam anchoram summamus orationem: quod est excellens & præsentaneum remedium, vt ab omnibus periculis eruamur, & vt ab omni necessitate liberemur: Possem facilè tibi adducere ad hoc propositum innumerabilia exempla sacræ scripturæ. Nam omnes

Iob. 6.

Prouer. 17.

Eccles. 12.

Eccles. 6.

Genes 32.

De oratione ad eius laudem

omnes sancti tam veteris quàm noui instrumenti in omnibus suis tribulationibus & angustijs Deum adiutorem suum & fautorem vocauerũt: & ita exauditi sunt. Nam sanctus Patriarcha Abraham cùm non haberet hæredem nec successorem, Deum orauit: & consequutus fuit finem orationis. Isaac quoq; orãs pro sterilitate vxoris suæ, exauditus est. Iacob timens fratrem suum Esau, cùm reuerteretur à Mesopotamia Syriæ oratione ad dominum facta dixit, Deus patris mei Abrahã, & Deus patris mei Isaac, domine, qui dixisti mihi. Reuertere in terram tuam, &c. Fecitque Deus placabilem Esau. Sic filij Israel oppressi in Ægypto clamauerunt ad dominum, & exaudiuit eos, dixitque Mosi. Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, clamoremque eius audiui. Moses in quocunque negotio & difficultate ad orationem accedebat. Sic Iosue, Gedeon, Iepte, Sanson, Samuel, & Dauid in suis persequutionibus, & quancunque prælium aliquod erat aggressurus, dominum consulebat: & Psalmos composuit. Sic Salomon cùm templum ædificauit: & Ezechias cùm obsessa esset Hierusalem ab exercitu Assyriorum confugit ad orationem, & Angelus Domini percussit impios. Et infirmitate laborans, & morti propinquus ad orationem conuersus addidit illi Deus quindecim annos vitæ. Iosaphat Rex quoque multis bellis defatigatus dominum orauit, dicens. Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. Manasses itidem Rex Iuda licet impiissimus, verùm quia conuersus ad dominum orauit deuotus, liberatus est, & in regnum restitutus. Sic fecit Tobias dum ærumnis laboraret. Sic Iudith clamauit ad dominum. Hesther etiam Regina in afflictione populi sui. Daniel in lacu Leonum. Tres pueri in fornace ignis ardẽris, quos mirabiliter Deus liberauit ab illa angustia & tribulatione. Præclarã illa facinora, quæ Iudas Machabæus perfecit, non alio quàm ipsã orationc fuit assequutus. Quando iam manus erant cum inimicis conferendæ tunc orabat: atque ita sæpius paruo exercitu virtute orationis ingentes acies superauit, & magna spolia reportauit, de inimicis triumphans. Semel autem cum ab oratione defecerat denictus fuit & crudelibus inimicorum manibus interijt. Si vero nouum instrumentum legeris, mirabilem orationis virtutem, & diuinos eius effectus, experieris. Nam cùm Chananæa oraret, & in oratione persistisset, eius filia in pristinam valetudinem fuit restituta. Idem impetrauit Centurio, Regulus, cæci, & leprosi, omnes denique illi qui miseri & peccatores erant: quique fide Deum orarunt desideria suæ compleuerunt. Quid igitur de oratione illa dicemus, quæ à latrone fuit facta, dum in cruce penderet, quæ portas paradysi aperuit, & Deo reconciliauit? Quid etiam de Christi oratione in ligno pendentis, quæ (vt inquit Paulus) à peccatis nos liberauit? Denique oratio Ecclesiæ facta pro Apostolo Petro, à carcere Herodis illum eripuit. ¶ Discamus ergo in omni necessitate angustia & tribulatione hac tutissima orationis anchora ad Deum confugere. Quid obsecro Susannam à falso testimonio sibi impósito nisi oratio ipsa, valeret liberare? Vnde dominus ait. Cùm quæsieris dominum Deũ tuum inueniesque: si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ. Quemadmodum ignis in Bombarda vehementi impetu glandem longè proijcit: sic afflictio feruentem orationem excitat, quæ vsque ad cœlos attingit. Et hac de causa multotics Deus tribulationes & labores immittit, vt eius memoria mentibus nostris magis inhæreat: & vt ad ipsum confugiamus, in omni afflictione. Quærimus enim dominum in tristitia in calamitatibus & angustijs: non in gaudijs, delicijs, & voluptatibus. Nam filius ille Prodigus dum ad sumptus suos satis habuit, nunquam parentis sui domum recordatus est: at verò cùm ad famem & egestatem peruenisset, humilis ad eum redijt, & deuotè orauit. Non admodum dissimiles esse videmur illi fonti, qui est in Cirenaica prouincia, qui nocte media aquam feruentem emittit, in meridie vero frigidissimã: & hic appellatur fons solis. Tales nos absq; dubio sumus, vt pote qui in meridie prosperitatis & fœlicitatis, dũ secũdo vero nauigimus repetscimus: in nocte vero afflictionis igne diuini amoris inflãmamur. Et ideò hic media nocte ad amicum abijt, vt suæ necessitati consuleret. Quapropter Isaias ait. Anima mea desiderauit te in nocte. Quasi diceret in afflictione te vehementer desidero: & in angustijs & tribulationibus tuis amoribus capiuis & ireetiosmagis atque magis incendor. Quando enim aliqui obsessi sunt in arce, nullum melius & præstantius remedium habent, quàm nun-

Deut. 4.

Dan. 13.

Aug. lib. 2. quæst. Euã. capi. 21.

Esai. 26.

Luc. 15.

Mat 15.
Mat. 8.
Ioan. 4.
Luc. 18.
Luc. 17.
Luc. 23.

Hebr. 5.

Act. 12.

Gen. 15.
Gen. 25.
Gen. 32.
Exod. 3.
3. Reg. 8.
4. Reg. 19.
2. Par. 20.
2. Par. 33.
Tob. 3.
Iudi. 9.
Hesther. 14
Dan. 14.
Dan. 3.
1. Mac. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm ad regem mittere, vt sic R ex præstet auxilium, quo obsidio fugetur. Sic nos à multis circundamur inimicis, & varijs mundi, dæmonis, & carnis tentationibus agitamur, multis denique laboribus, infirmitatibus, & afflictionibus: nullumque alium fortem habemus murum, nisi carnem nostram imbecillem, & omni virtute nudam: quę caro velut paries est non calce & lapidibus fortibus confectus, sed ex vilissima terra. Quod cùm ita sit, vt inimici nostri ita sint fortes potentes & robusti, & intra priuatos parietes habitent: quid erit remedij, cùm ad nihil simus potentes, & omnis nostra sufficientia
2. Cor. 3. à Deo proueniat? nullum certè nisi nuncium excellentem & præstantem mittere, orationem, scilicet, secundum illud diuini vatis. Ditigatur domine oratio mea in con-
Psal. 140. spectu tuo. Qui nuncius duo habere debet, vt officium suum rectè exequatur. Primum vt diligens sit, & solicitus, & vt iter suum citò conficiat: nam si piger est, & in itinere aliquantulum detinetur, interim inimici expugnabunt arcem, & cùm venerit auxilium, arx iam erit capta, & qui intra sunt interfecti. Ità nimirum (ne hoc inconueniens sequatur) necesse erit vt oratio ad Deum facta celeris sit, nec pondere peccatorum detineatur: de quo Dauid aiebat. Quoniam
Psal. 37. iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Tolle peccatorum onera & pondera, amorem mundi reijce, & à terrenis & mundanis expedire, vt velocius oratio tua
Esa. 1. ad Deum perueniat. Vnde dominus quibusdam dixit. Cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Si beneficium ab aliquo petiturus accederes, & sui filij manus tuas sanguine tinctas ferres, quomodo obsecro iste talis veniam tibi concederet? sine dubio ira cõmotus & indignatione à suo conspectu iube ret te semoueri. Quare igitur tu ò peccator qui vita tua nefaria tot flagitiorũ generibus
Hebræ. 6. cooperta (vt inquit Paulus) Christum iterum crucifigis: Deũ audes orare, cùm sui filij pretiosum sanguinem sæpius atque iterum diffundas? Ideo Iacobus. Petitis & nõ accipitis:
Iaco. 4. eo quòd male petatis: vt in cõcupiscentijs vestris insumatis. Lauamini ergo (subdit Esaias) mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruerse, discite benefacere. Quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, Esa. 1.
defendite viduam: & venite & arguite me, dicit dominus. Hoc etiam docet hæc parabola, quando is, qui necessitatem habebat, ad amicum confugit petiturus. Ita etiam tu poteris quidquid volueris impetrare, si tamen Deo priùs fueris amicus. Scriptum Psalm. 144.
est enim. Voluntatem timentium se faciet Dominus: & deprecationem eorum exaudiet. Et quidam à Deo illuminatus inquit. Ioan. 9.
Scimus quòd Deus peccatores non exaudit: sed si quis cultor est Dei, &c. Hoc autem non est simpliciter accipiendum: alioqui multos homines non exaudiret Deus, quia omnes natura sumus peccatores, & omnes oramus,
Dimitte nobis debita nostra: nec quisquam Matth. 6.
gloriari potest, castum se habere cor, imo si Prouer. 20.
dixerimus quia peccatum non habemus, 1. Ioan. 1.
nos ipsos seducimus. In cuius gratiam est aduertendum duplices esse peccatores. Resipiscentes, vt sunt illi, qui dolent de peccatis præteritis: & hos exaudit Deus, qui dicunt in Litania. Peccatores te rogamus audi nos. Et dicunt, Dimitte nobis debita nostra. Luc. 15.
Sic Christus publicanos & peccatores benignè suscipit, vt fecit cum publicano illo, qui dicebat. Deus propicius esto mihi peccatori. Luc. 18.
Alij vero sunt peccatores non resipiscentes, sed manent in complacentia peccatorum hos (dixit ille cæcus) non exaudit dominus. Et de istis loquimur in præsentia: & Dauid dicens: Iniquitatem si aspexi in corde meo, Psal 65.
non exaudiet Dominus. Et filius eius Salomon. Qui auertit aurem suam, ne audiat legem: oratio eius est execrabilis. Et Hieremias. Prouer. 28.
Nos peccamus idcircò tu inexorabilis. Sed Threm. 3.
quomodo obsecro te exaudiet Deus, qui in Ecclesiam venis canens, Pater de cœlis Deus miserere nobis, cùm amicam domi relinquas? Qui ore Deum laudas, factis vero & corde eum inhonoras. Nunquid orationem istorum exaudiet dominus? Oculi domini Psal. 33.
(inquit Psalmista) super iustos: & aures eius ad preces eorum. Et Salomon de his etiam Prouer. 28.
inquit. Clamabit & non exaudietur. Ideo Dauid in loco superiùs citato dixit, loquens de hoc nuncio. Dirigatur domine oratio mea sicut incensum dignum in conspectu tuo.
Quemadmodum enim incensum nisi prunis Psal. 140.
inuoluatur, nullum odorem ex se emittit: sic oratio debet fieri in gratia Dei, & igne charitatis & amoris eius inflammari: vt apud Deum plurimum valeat. Hoc est illud incensum

sum, quod summus Sacerdos Aaron Deo offerebat inter mortuos & viuentes, quo Dei
Numer. 16. ira & furorem mitigauit & leniuit, atque ita deuastatio & interitus cessauit. ¶ Primum igitur quod nũcius hic orationis habere debet, illud est, vt diligens sit, ne pondere peccatorum detineatur, neque huius mundi sarcina valeat impediri. ¶ Secundum vero, vt sciat, regi suam necessitatem pandere, & vt importunitate & solicitudine persistat orando, quo usque desideriũ petitionis adimpleatur. Hoc præcipuè docetur & innuitur hac parabola & solicitudine amici, qui amicum surgere fecit, sic adeo illi fuit importunus & molestus: qui si non dedit eo q; amicus erat, saltim dedit nè tãta ipse molestia afficeretur. Ita Deus, si vt amicus iste, primę petitioni non respondet, ne cesses postulare: id enim multoties facit, vt tu in oratione perseueres, & cũ ipse surdus sit tu ad postes vehementnus clamites eo animo vt maiora beneficia in te conferat & augeat. Habet quippe eã mentẽ Deus quã
Anselm. de mensurati. crucis ca. 2. do ab eo aliquid petimus, magnum quoddã beneficium nobis impartiri cũq; nos videat minimè aptos ad tantum beneficium accipiendum: petitionem differt, vt nos perseuerantes mereamur, & tali beneficio simus digni. Vnde beatus Anselmus inquit. Sæpè do minus differt, vt excitet magis apperitũ. Nõ enim differt, eo quod nõ velit dare: sed vt auc̃to desiderio, abundantiùs possit dare. Videas obsecro quid perseuerantia orationis faciat. Petierat hic tres panes mutuò: amicus verò non mutuat, sed gratis offert. Præterea tres petierat panes, & de omni illo prouidit quod necessarium erat, vt sic Reus qui benignus & liberalis est largitor, plus petito & vsq;
Mat. 25. ad cumulũ nobis impartietur. Quòd clarius exẽplo Cananęæ illucescit, quæ cũ filiæ pristinã valetudinem & incolumitatẽ postularet, eam Christus non audiebat: quia verò in petitione perstitit, non solùm salutẽ filiæ impetrauit, sed etiam meruit à Christo laudari, cũ demq̃ suæ fidei mirabilem præconem & buccinatorem habere. Iudith etiam cum suis
Iudith. 9. ab inimicis petebat liberari: quæ cùm perstitisset in oratione & perseuerasset non solum victoriam de illis reportauit, sed etiam à minoti vsque ad maiorem ex inimicorum spo-
Hester. 14. lijs diuites euaserunt. Hesther item non solũ Deus dedit, inimicorum vitas: sed præterea omnes diuitias omnemq; pinguedinem domus Aman. Ita cum Deo negotiantur omnes illi qui perseuerantes insistunt. Sed sunt multi qui naturæ sunt & conditionis leonis pardi: qui si primo saltu vel secundo non assequitur prædam, nõ amplius eam insequitur. Ita isti sunt qui prima oratione vel secunda non exauditi, protinus ab oratione cessant, &
impatientiæ nota signantur: Paulum non vi- 2. Cor. 12.
dentes, qui ter orauit, vt ab eo stimulus carnis tolleretur. Nec similiter Cananæã, & Chri Mat. 15.
stum Redemptorem nostrum, qui totus suo cruore madidus ter preces effudit. Sanctissi- Mat. 26.
mus etiam Patriarcha Abraham Deo obtu- Gen. 15.
lit sacrificium, vt ipse iusserat, qui etiam à muscis molestatus, nunquam sacrificium orationis reliquit. Ita tu si in oratione ab importunis mundi cogitationibus fueris distractus remedium præsentaneum erit, persistere. Sicut enim stellæ quanuis circa cœli cardinem & axem moueantur, ipse tamen cardo nulla tenus à sua quiete perturbatur, semper immobilis persistens: sic quanuis pars sensualis, mũdus, diabolus suè orationi obuient, & contrarientur ipsa tamen in finẽ vsq; à sua quiete orans non debet se moueri. Multoties qui in oratione oppugnaberis vel somno vel pigritia: tuncq; dæmon fortiùs te inuadet dicens. Meliùs & opportuniùs Deo seruies, si aliud quoduis charitatis opus exercueris, siue horas recitaueris, siue visitaueris infirmos: & ita sub virtutis & sanctitatis fuco minùs cautos & improuidos solet à mentali oratione remouere, & ita paulatim prorsus ab oratione seiungit. In cuius rei gratiam vt tibi ipsi prouideas, cum te pigrum, inertem, & tepidũ in ipsa oratione inueneris, virili animo enitẽdum tibi est, & in tuum auxilium Deum vocabis: vt tandem in oratione valeas perfiltere. Quod si tu præstiteris, cùm minus attenderis, iam Deus prouiderit, mittens tibi è cœlo ingentem spiritus consolationem: quæ tibi erit nectare & ambrosia suauior ac dulcior. Quòd si aliquando calamitas aut infortuniũ contigerit, non ideò orationem & sancta exercitia relinquas: nã qui ob id ab oratione semouetur similis admodum est puero, cui aliquid parui momenti è manu tollitur, & ira percitus quidquid supereſt, longè proijcit & iratus abit. Luctabatur Iacob cum Ange- Gen. 32.
lo vsque mane: cui cum diceret. Dimitte me, respondit Iacob. Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Sic tu nunquam dominum dimittas quousque tuam petitionem adimpleat. Sic sponsa in Canticis. Tenui eum nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

dimittam: donec introducam eũ, &c. Quod
Cant.3. considerans mulier illa Sunamitis, pedes Eli
4.Reg.4. sæ apprehendit, nec dimisit eum donec filiũ
eius suscitauit. Sic tu ad Christi pedes proiectus, illum apprehende: nec dimittas, donec
Leui.3. quidquid postulaueris, faciat. Præcepit dñs
Mosi q̃ filij Aaron offerrent in sacrificio omnẽ adipem & pinguedinem simul cum cauda. Quæ cum finis animalis sit, vult Deus significare, vt homo vsq; in finẽ perseueret, & offerat Deo interiora cordis sui. ¶ Obserua autem tria esse quæ à perseuerantia orationis nos remouent. Primùm est tepiditas & par-
Num.14. ua deuotio quam in oratione habemus. Ita filij Israel cùm nullum gustum inuenissent in sterilitate & siccitate deserti, nimis optabant redire, vt comederent allia & porra Ægypti: quapropter omnes sunt interfecti præter Iosue & Caleb, quia cupiebant dulcedinem & suauitatem in itinere, quæ seruata illis erat in terra promissionis. Sic tu qui in deserto huius vitæ habitas, patiens esto quo vsque ad beatam patriam peruenias. Vt arbores & herbæ propagarentur, fecit Deus siccitatem in
Genes.1. terra: dixitque. Appareat arida. Sine siccitate patientia tua non crescet. Quantique Deus in hac siccitate perseuerantiam faciat, ostenditur in Hieremia: per quem dominus ait.
Hiere.2. Recordatus sum tui, quoniam sequuta es me in deserto. Quasi diceret. Seruiebas mihi nullo dato premio nec mercede: & in tempore siccitatis & laboris perseuerasti: ideò in memoriã te scripsi, & maturo tempore solui digna retributione. Secundum vero quod perseuerantiam orationis tollit, est caro hæc nostra nimis grauis & ponderosa. Hic fuit inimicus ille adeò potens qui etiam Apostolos
Mat.26. in horto deuicit: quibus dominus dixit. Non potuistis vna hora vigilare mecum. Spiritus promptus est, caro autem infirma. Excusat Deus imbecillitatẽ nostram, dicẽs nõ potuisse nos cũ eo per vnius horæ spatiũ vigilare:
Mat.11. & id tribuit nostræ carnis fragilitati. Quapropter contra fensualitatem debes insurgere: nã violenti rapiũt cœlũ, & perseuerãtia quid quid vult consequitur. Tertiũ autem, quod à perseuerantia orationis nos fugat (idq; nõ parum periculosum) est diffidentia. Videtur enim nobis, Deum parum pendere nostram orationem: nec nos ab ipso exaudiri: quod cerrè nullum animi deliquium deberet tibi afferre, quandoquidem Deũ tibi præcipit, vt ores, vt summis precibus ab ipso cõtendas magna beneficia postulare. Et cũ ipse iubeat nos orare, iã videtur teneri, & obligari, ad audiendũ: cùm humiliter & cũ fiducia orauerimus: quod ita esse Christi exemplo ostendemus.
Luc.11. Nam cùm Redẽptor noster in oratione fer-uẽti spiritu perstitisset, apparuit illi Angelus, & respondit. Nulla quippe est oratio, quæ (si perseuerans fuerit) responsione careat. ¶ Expende autẽ Christi benignitatem, qui vult, vt nos illi simus importuni: nec ideo, id ipse molestè ferr, & adducit exemplum de amico, qui propter importunitatem è lecto surrexit & necessaria ministrauit. Orationi igitur est
Colo.4. instandum, vt ait Paulus: neque enim dom-
Psal.144. inus grauatur, cuius miserationes sunt super omnia opera eius. ¶ Cùm igitur nos vndique mille inimicis circundemur, & varia periculorum genera nobis immineant: restat iam ex omnibus dictis, vt hunc orationis nunciũ ad Deum mittamus, vt nobis auxilium suppediret: qui vt celer & velox abeat necesse est vt pondus peccatorum exuat, & importunus sit, quæ duo præstitit hic qui panes postulauit. Primùm enim præstitit, cùm in necessitate ad amicum abijt petiturus: secundũ verò cùm in petitione perseuerauit: quæ oratio his circunstantijs munita plurimum apud Deum valet: omnia potest, omnia vincit, vt est videre in Mose, Dauide, Iacle, Iudith, & in Iuda Machabæo qui omnes orantes vincerunt, & magnis honoribus de inimicis victoriam reportarunt. Cathenas & funes frangit, compedes dirimit, carcerem diruit, quandoquidem ipsa oratio Petrum, Paulũ & Saulam è carcere subtraxit. Leones famelicos deuicit, ne Danielem tangerent: Balænæ os aperuit, vt propherã ad litus maris proijceret, ignem extinxit, quandoquidẽ pueros, qui erant in fornace ardenti non combusit. Matris impetum pacat & in eo iter facit. Tempus etiam mutat, siquidem Helias fecit vt non plueret, quousq; ipse voluit. Corpus etiã sustinet & alit, nam Moses quadraginta dierum spacio nihil manducauit, solum orationis cibo pastus & poratus. Mortem superat: vt videre licet in Ezechia, qui morti damnatus orauit, & longiorem vitã impetrauit. Nubes similiter vincit, vt Helias orans nubes à mari in terram portabat. Cœlorum naturalẽ cursum impeditinam Iosue iussibus, sol gradum stitit. Denique vt omnia dicta vnico tãtùm verbo claudamus. Deum ipsum oratio vincit. Nam Mosi in monte orãti Deus dixit.

Exod.32. *1.Reg.18.* *Iud.4.* *Iud.13.* *1.Mac.6.* *Act.12.* *Act.16.* *Dan.14.* *Ionę.3.* *Dan.3.* *Exod.14.* *3.Regũ.17.* *Exo.24.* *4.Reg.20.* *3.Reg.18.* *Iosue.10.* *Exod.32.*

Dimitte

Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos. Vbi Deus fatetur Mosi precibus detineri. Quapropter in sequentibus dominus ait.
Et ego dico vobis. Petite & dabitur vobis: quærite & inuenietis: pulsate & aperietur vobis. Sed vellem ego interrogare, quid est quòd Deus iubeat vt nos ipsi petamus: quandoquidem ipse rectè nouit nostram necessitatem, vt melius ipse, quam nos ei, possit consulere. Nõnè
Act.20. melius esset vt iuberet, nobis aliquid dari: quã vt præciperet vt nos postularemus? Beatius quippe est dare, quã accipere. Præterea quia cum iubet nos petere, egestatem & penuriã nostram pandit: & facient nostram confundit. Miserum enim est petere: nam dare est in genere actionis, accipere verò in genere passionis. Et tanto præstantius & excellẽtius est dare, quàm accipere, quantò est diligere quã diligi: nam diligere dicit meritum, diligi verò nec meritum nec demeritum: nam contingit sæpiùs vt immeritos diligamus. Qui dat, dominium eius adquirit, qui recipit. Qui accipit subiectus manet & seruus eius, à quo aliquid accepit. Qui accepit, ei manet debitũ, qui dedit: qui verò dedit, certum quoddam dominium adquirit eius, cui dedit. Et cum sit ita, quòd qui dat adquirat certum dominiũ: ità qui accipit, libertatem amittit. Sic dicimus solem excellentiam quandam habere & super eminentiam supra reliquos omnes planetas: quia lucem suam omnibus communicat, ipse tamen à nemine accipit. Et Deus cũ omnium bonorum sit fons abundantissimus & perpetuo scaturiens, quia omnibus dat, ipse verò nihil ab alio mendicat, dicitur essentia quædam admirabilis & excellentissima. Si hoc ità est, videretur potiùs magis Deo nos magnificare & magnis honoribus afficere, si non dare alijs iuberet, quàm quòd postularemus. Hoc verum est in hominibus, nam honorabilius est homini dare, quam ab eo aliquid accipere. Sed hoc argumentum factum de homine ad Deum, non valet: nam maiorem gloriam & honorem comparamus nos, à Deo accipientes, quam si nos ipsi aliquid daremus. Nemo quippe Deo potest aliquid tribuere, quin prius ipse à Deo non acceperit. Et is fœlicior & beatior dicitur qui Plus ab eo accepit: quia plura poterit dare. Et q̃ nos habeamus necessitatẽ bonitatis & liberalitatis Dei, nulla est ignominia (quemadmodũ inter homines contingit) sed summus honor: sic adeò vt quanto aliqua creatura nobilior est & præstãtior, tãto plus Deo ipso opus habet. Nõnè homo potiùs & magis Deo op⁹ habet, quam lapis? Propterea nè homo vilior erit? Nobilior certè erit, & altioris naturæ & conditionis: nam Dei necessitatem habere, nullum honorem minuit, imo egẽtem magis magnificat, & ipsius virtutem prædicat. Nam si homo accipiens aliquid ab alio homine suã libertatẽ amittit: non est ità, si à Deo accipiat, Seruire enim Deo regnare est. Superest igitur, q̃ cum à Deo petere, nulla sit ignominia: nec ab eo aliquid accipere, vultus sit cõfusio: nec illi subijci, captiuitas sit aliqua: nec illius necessitatem habere, pauperies sit vel vilitas, sed potiùs summus honor, ingens laus magnificẽtia, dominium & libertas, super est inquã vt iubeat nos ab eo petere: vt accipiẽtes possimus & nos dare. Nam si nos à Deo ptiùs non accipiamus: nequaquam possumus aliquid largiri. Vnde Paulus. Quid habes quod non ac-
1. Cor. 4. cepisti? Sed poterit aliquis hic duo dubitare. Primum est, nam cum verum sit nullam esse ignominiam à Deo petere: nonnè melius esset, vt sine nostris petitionibus ipse nostris necessitatibus consuleret? Ad quod dicimus Deũ id velle, vt nos humiliter sentiamus de nobis, & vt egestatẽ nostram cognoscamus mendicitatem, & pauperiem: quæ consideratio optima quædam est dispositio ad gratiã: & vt nos aptos inueniat ad conferendum nobis quodcunq; magnũ & præclarum beneficium. Est enim opus vt materia sit disposita & apta, vt vel sic artifex possit formam introducere. Vult Deus, vt nos apti simus hac humilitate, vt sic corda nostra sint disposita ad gratiam accipiendam. Humilibus quippe
Iacob.4. dominus dat gratiã suam. ¶ Secundo dubitabitur: ad quid est opus vt Deum oremus? Cõtingit enim multoties vt homines aliquid apud se decreuerint facere: tamen si ab aliquibus rogentur, nè id fiat: sententiam mutãt & propositũ. Deus verò nequaquam est mutabilis: ipse quippe dicit. Ego Deus, & nõ mutor.
Mala.3. Si igitur ipse iam decreuit facere, quod nos petimus vtiq; faciet, etiã si non rogetur à nobis. Et si nõ decreuit, quid prodest, vt nos rogemus? Ad quod dico, q̃ cum Deus prædestinauit fines etiam media ad cõsequendum fines decreuit: atque ita quando oramus, non petimus vt Deus mutet, quod apud se decreuit facere: sed oramus, vt eis medijs de nos vti, quæ ipse elegit, vt finẽ nostrarũ orationũ consequeremur. Non oras vt illum doceas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut flectas: quia quidquid Deus disposuit æternũ est, & mutari nequit: sed dicitur flecti, quia Deus aliter factur⁹ nõ esset: quia sicut disposuit rẽ euenire, sic disposuit media per quæ euenirent. Nam si disposuit aliquid orationibus impetrandum, fieri nequaquam potest, vt sine orationibus obtineatur. Quia tamen Deus disposuit aliquid alicui dare, eundem mouebit, vt preces effundat, cuius precibus res illa debet obtineri: atq; ita non frustratur sua dispositio. Sic dicitur: Flectitur iratus voce rogante Deus. Non quod per orationem det, quod aliàs non esset daturus: sed q̃ det per orationem illud, q̃ sine oratione daturus nõ erat. Atq; ita nos orantes nihil in Deo mutamus: sed illis medijs vtimur, quibus ipse decreuit illud dare. Deus est qui frumenta in cãpis dat: quæ tamẽ non darer, si agricolæ semina non diffunderẽt. Et antequã semẽ spargeretur, sciebat Deus triticum nasciturum esse tali agro: decreuit tamẽ dare, si agricola seruisset: & ipse mouit agricolam ad seminandũ, cum his medijs decreuisset dare. Atque ob id dicit Augustinus, quod oratio Stephani dedit nobis Paulum. Nam etiam si diuus Paulus antequam mundus conderetur, prædestinatus esset nihilominus decreuit Deus beati Stephani oratione eum ad se trahere.

Aug. to. 10. ser. 1. & 4. Stepha.

2. Pet. 1.

Ideo Apostolus Petrus. Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Bene nouerat Petrus quod electi nullo modo possunt interire: vult tamen vt ipsi bona opera præstent, quandoquidem ea sunt media, quæ Deus statuit ad gloriam consequendã. Præterea sancta Ecclesia in missa defunctorum ait. Domine Iesu Christe rex gloriæ libera animas omnium fidelium defunctorũ, &c. Ne absorbeat eas Tartarus, ne cadant in obscura: sed signifer sanctus Michael, &c. Vbi Ecclesia pro animis, quę in purgatorio sunt detentæ, preces effundit: quas certo scit esse in statu saluationis, & quod neutiquam eas Tartarus absorbebit, & quòd nec in infernum cadent: sed quod sanctus Michael & Angeli ducẽt eas in gloriam: nec de hoc vlla apud fideles est dubitatio. Cur igitur orat, ne cadant in obscura tenebrarum? Vtitur sine dubio Ecclesia his medijs quibus Deus statuit illas animas ad gloriam peruenturas. Quam doctrinã appositissimo scripturæ exemplo tibi ob oculos ponam. Promisit Deus Abrahæ semen eius multiplicãdum esse, vt stellas cœli. Cũ hoc promisit, rogo, erat

Gen. 15.

ne illud facturus, necne? Absit vt dicamus, Deum aliquid premittere, quod non sit facturus. Quod promisit voluit, & quod voluit adimpleuit. Post hãc vero promissionem duxit Isaac vxorem sterilem: pro qua orauit Isaac dominũ, quem ipse exaudiuit, atque ita Rebecca concepit. Quæ necessitas erat vt Isaac intercederet, cum iam à Deo esset promissum, & aliter se haberi non poterat? Quare igitur orauit? Nunquid dominus erat oblitus: aut implere nõ potuit promissum? Id certè erat: quia sicut Deus prædestinauerat hoc fieri ita prædestinata fuerunt media & mod⁹, quibus prædestinatio adimpleretur. Hoc medium erat oratio Isaac: quæ nec Deum mutauit, nec otiosa aut superflua fuit, sed necessaria. Sed instabis præterea, & dices. Poterat Isaac non orare, tunc quæro an esset adimplenda promissio, nec ne: Si non: ergo Deus mutatur, & fefellit Abraham: si sic, superflua fuit oratio Isaac, qui quanuis non oraret, Deus tamen debebat adimplere mandatum & promissis stare. Nonerat Deus ab æterno semen Isaac multiplicandum fore, nouit etiam Rebeccam sterilem futuram: præsciuit Isaac pro vxore deprecaturum, sciuit etiam se auditurum eius orationem vt tota hæc prædestinatio adimpleretur. Itaque sicut finis prædestinatus fuit, ita etiam media: quæ si intermitterentur, hoc ipsum præscriptum fuisset à Deo, nec finis tunc præordinatus foret nec prædestinatus. Non igitur superuacanea erat oratio Isaac, quia sine ea sterilis non concepisset: nec Abrahæ promissio facta fuisset. Impletur igitur finis, si media adimpleantur: nec prędicitur implendus finis vbi media, quibus ad finem peruenirì oportet, prætuidentur à Deo non implenda. Vult igitur Deus primò, vt ab eo peramus, nam nihil propter hoc amittimus, sed potius lucramur. Secundò vero quia humiliter de nobis sentiamus, & efficiamur digni, vt in nos conferat beneficia sua. Tertiò verò vt eis medijs vtamur, quibus ipse decreuit nobis dare. Ideoque in sequentibus Christus ait.

Et ego dico vobis Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.

Sed singula verba iam veniunt consideranda. In primis vero est obseruandum seriò Christum dixisse. Et ego dico vobis. Hæc verba magnam secum autoritatem & emphasim habent. Audiuimus cœlestem illã vocẽ dicẽtẽ. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi

Gen. 26.

Mat. 3.

mihi complacui, ipsum audite. Audiamus itaque eum dicentem. Ego dico vobis. Ego qui in salutem vestram de cœlo descendi, Ego qui Saluator vester & Redemptor sum dico vobis: Petite, quærite, pulsate: & eritis votorum compotes: dabitur enim vobis, aperietur, & quod quæritis inuenietis. Quapropter si corda vestra non mouet parabola præmissa, moueat præceptum meum, & promissio. Possunt autem ista distingui, vt petere respiciat actum oris: quærere vero actum cordis: & pulsare, actum operis. Perite ergo ore,

Esai. 62. & dabitur vobis. Vnde Esaias. Qui reminiscimini domini nè taceatis: & detis silentiũ

Hiere. 29. Sapien. 1. ei. Donec stabiliat, &c. Quærite etiam corde & inuenietis. Ideo Hieremias ait. Quærite me & inuenietis, cùm quæsieritis me in toto corde vestro. Sapiens etiam inquit. Quærite in simplicitate cordis illum: quoniam inueniri tur ab his, &c. Pulsate in opere. Qui enim

Psal. 76. pulsat, manu tangit & excitat. Quapropter Dauid ait. In die tribulationis meæ Deum exquisiui manibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus. Nihil vult Deus in nobis esse ociosum: sed vt ore, corde & manibus petamus, quæramus, & pulsemus. Quemadmodum enim cantor secundum puncta vocem immutat: ità similiter qui orat, in se ipso diuersos effectus debet sentire, formans in corde quod cogitat: eo modo vt prius incipiat sentire, quam cogitare, & sic mysteria præsentabit potius operibus quàm verbis. Quemad

1. Mac. 13. modum Simon Machabæus posuit in ciuitate quam expugnauit viros qui legem specularentur: ita tu sagax & industrius debes esse, & tali sapiẽtia prędita deberet esse anima tua vt opere compleret, quod cogitat: ita vt cor & lingua idem simul dicerent, nam aliter parum vel nihil tibi prodesset Deum ore laudare, cor autem diuersum in multa habere. Nã

Mat. 15. illis similis eris, de quibus ait dominus. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorũ longè est à me. Et siquidem corde, & ore, &

3. Reg. 8. 1. Cor. 3. opere es petiturus: memineris priùs, cor mũdum habere. Nam Salomon priùs quàm oraret, fecit præparari & ornari templum. Sic tu qui templum Dei es (vt Paulus ait) necesse est, vt prius scopis contritionis munderis & dolore peccatorum, deinde vero vt lachrymarum aquis irrigeris: & denique plurima virtutũ suppellectile & sanctis cogitationibus im-

Ecclesia. 18. buaris. Ideo in Ecclesiastico dicitur. Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse sicut, &c. Hinc est quod Ecclesia sancta quæ spiritu Dei regitur & gubernatur, antequam orationem dominicã recitet, præfationẽ apponit dicés. Præceptis salutaribus moniti, &c.

Psalm. 76. ¶ Secundò verò ipso ore est petendum: vt ait Dauid. Voce mea ad dñm clamaui, voce mea ad Deum deprecatus sum. In hoc autem debes aduertere, vt orationes quas recitas, ab Ecclesia sint examinatæ & approbatæ. ¶ Tertiò verò debemus petere ipsis manibus: qua de causa dixit. Pulsate, & aperietur vobis. Nã

Exod. 17. cũ Moses manus in altũ leuabat, vincebat Israel: alias vincebat Amalech. Sic orare debes manus leuando ante Deũ, hoc est bonis operibus te exercendo. Tu vero dñm oras, tantũ

Esai 58. modo ore: habens manus tinctas proximorũ sanguine. Debitores vestros repetitis, & percutitis pugno impiè: ad lites & contentiones properatis. Ideò Tobias. Bona est oratio cum

Tob. 4. 1. Tim. 2. ieiunio, &c. Quapropter Apostolus ductus hac ratione iussit, eleuare manus sanctas sine ira & disceptatione. Et ad quosdam dicebat. Demissas manus & dissoluta genua erigite.

Hebræ. 12. Rom. 12. Clama ad dñm (vt ait Apostolus) orationi instando & persistendo. Offer tuã orationẽ, mũdam ab omni inquinamento peccati, & exaudieris. Quapropter in lege iubebat Deus vt

Exo. 12. agnus illi oblatus omni careret macula. Sed proh dolor, nã sunt multi illis similes, qui in domo Pilati coram Christo genua flectentes

Mat. 27. salutabant eum, & dicebant. Aue Rex Iudęorum: cùm verò surgebant, faciem eius alapis cędebant. Ita nimirum tu in Ecclesiam oraturus venis, & Deum salutos sanctis orationibus & precibus: postea vero foras egressus, quem ore laudasti, operibus inhonoras, & mille conuitijs lacessis. Nec mirum vt id extra Ecclesiam facias, siquidem intra eam preces ore effundens, oculos vanos & mentem conijcis, quo vtique grauiter Deum offendis: quod sine digna animaduersione non silentio præteribit iustissimi illius iudicis, qui corda hominum scrutatur, & id merito, cùm in ipsa oratione eum iterum crucifigas. Attende igitur ne in oratione diffusus sis, nec mentem distrahas in varias cogitationes: sed quẽ ore petis, corde & operibus suspicias & venereris, cogitationem tuam in ipsum erigens: sic adeo vt vita, cor, & os sibi inuicem assimilentur. Nã oratio est quędam eleuatio mẽtis in Deum. Qui igitur fieri potest, vt tuã mentem & cogitatum in Deum eleues, si in rebus huius mundi vilibus atq; abiectis submeriam

Universidad de Deusto
Biblioteca

mersam habes? Porro intellectum hic accipe, pro vt comprehendit duplicem vim ipsi animæ rationali genuinam: quarum vna est motiua, altera uero apprehensiua. Apprehensiua dicitur intellectus speculatiuus, motiua intellectus practicus. Ad Deum ascendit cũ hac cõsideratione humanorum defectuum, ad considerationem boni sufficientissimi, vt transiens illos defectus suppleat. Et innuitur in hoc modus, quo debet procedere, qui vult orare. Deinde ascendit ad eius liberalitatem,
3. Reg. 8. qui hoc potest supplere. Vnde Salomon templo iam ædificato dixit. Si quis cognouerit plagam cordis sui, & extenderit manus suas in domo hac: tu exaudies in cœlo. Intellect⁹ practicus ad Deum ascendit desiderio & spe, de eius liberalitate confidens, suum desiderium esse adimplendum. Ideoque oratio vocatur petitio. ¶ Postremò ad horum verborũ maiorem dilucidationem, aliqua obseruanda sunt. ¶ Primùm scilicet, tot verba Christũ in hac re consumpsisse. Petite, quærite, & pulsate: vt facile pateat, nos in grauissima & extrema versatij necessitate, quos tã anxiè Christus petere docet. Alioqui si exigua esset nostra necessitas, non tantis verbis ad petendũ stimularet. Nam si nudi sumus si infirmi, si hostibus circundamur, si mille periculis infestamur ipsa natura nos petere docebit, pulsare, & quærere. Quid necesse est illud præcipere? Hinc facilè videbis, quanta & quam magna sit nostra cæcitas: quos tantis calamitatibus oppressos nec natura docet, nec necessitas stimulat, nec Christi præceptum ad petendum inuitat. Facilè potest quis desperare de infirmo, si cibum semper fastidiat & de milite inermi, si fortissimos hostes nõ timeat. Ideo Christus tot verba consumit, dicens. Petite, quærite, & pulsate: vt torporem nostrum & ignauiam excitaret. ¶ Secundò vero est obseruandum, quod ei rei, quàm peti iubet, nullum imponit nomen. Dei quippe auxiliũ eius gratia: æterna illa beatitudo, verbis explicari non potest. Nec oculus (inquit Paulus)
1. Cor. 12. vidit, nec auris audiuit, &c. ¶ Tertiò notanda venit Christi liberalitas & munificentia: vt præcipiat petere, qui nimis optat dare: & hoc
Chryf. hom. de Moſe. non contentus, docet, quomodo petendum sit: beneficia cumulat, qui poscendi modum & normam erudit: cupit largiri, qui desiderat postulari. Ille suadet, qui præstat: ille hortatur, qui donat: & occasiones dandi exquirit qui liberalis sempet, largus & munificus largitor esse consueuit. ¶ Quartò cùm dicit vt nos ab eo petamus, se ipsum ostendit & designat auxilium & refugium, vt nostris necessitatibus ad ipsum recurramus: vtpote qui Deus est noster refugium & virtus, adiu- Pſalm. 45.
tor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Cùm nostram Deus induit naturam, omnia se fecit, quę necessaria erant, vt hominum necessitatibus subueniret. Si omnia fa- 1. Cor. 9.
ctus est Paulus omnibus: quãto melius Christus? Quid obsecro tibi est opus quod Christus non habeat, vt tuæ necessitati consulat? Quod si respondetis. Est mihi opus vita. Ipse præsto inquit. Ego sum vita. Si dixeris opus
Ioan. 14. est veritate: inquit inquit ipse. Ego sum veritas. Si dixeris, opus est via, at ipse. Ego sum via. Si vero corporis & animę oculis caueris, quæ lumina sunt pretiosissima, quæque nullo auro aut argento possunt comparari: ipse est lux adeo splendens & micans, vt in accessibilis dicatur. At si intellectu fueris priuatus (q̃ miserabilius est & lamento diginissimum) offeret sese statim dicens. Intellectum tibi da- Pſal. 118.
bo. Denique si ministerio panis & vini indigueris, ipse tibi aderit præsens dicens, Ego Ioan. 6.
sum panis vitæ. Ego sum vitis vera. Iohn. 14.
¶ Quinto debes attentè considerare, quantũ & quã magnum sit beneficium, vt Deus nos inuiter, vt ab eo petamus: nam statim tenetur ad solutionẽ & complementum petitionis, & ex voluntario facit obligatorium, & ex libero necessarium. Nam quemadmodum ab eius aterna voluntate prouenit, quod ipse nobis promittat dare, ea quæ non attingunt nec merentur opera nostra: ita iustitia ipsius diuina postulat, vt quod semel promisit adim- Rom. 8.
pleat. Videbis enim Paulum quodam loco di- 2. Tim. 4.
centem. Non sunt condignæ passiones huius seculi, &c. Altero vero loco insurgit dicens. Reposita est mihi corona iustitiæ. Non ob aliud, nisi quia hæc duo extrema verbum Dei tangit, quo dicens, promittit & adimplens facit. Liber ipse est, quia id vult, necessarium vero, quia promittit: atque ita omne suum regnum in discrimen exponit ad sui verbi ob- Luc. 21.
seruationem, dicens. Cœlum & terra transibunt, &c. *Omnis enim qui petit accipit: & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur.* O mirabilis Christi benignitas & clementia nunquam satis dignis laudibus commendata: qui tot modis nos ad petendum exhortatur: inducia nobis præbens, quod adimplebuntur petitiones nostræ. Et ne putaremus solis discipulis id di-

Luc. 13. id dixisse vniuersalem adiungit promissione iustos & peccatores ambientem. De illo scilicet genere intelligas, de quo antea diximus: nam infra Christus dicit. Contendite intrare per angustam portam: multi enim quærent intrare & non poterũt. Ideò Christus hic nõ absolutè dixit. Omnis qui petit accipit sed
Luc. 15. qui quærit, qui pulsat, & in petitione nõ desatigatur, nec deficit. Illa quippe mulier drachmam quam perdiderat, non inuenit: nisi post quam totam domum lustrauit. Quapropter
Ioan. 15. intelligitur, omnis qui petit id est, si piè & debitè petat. Ideo dominus per Ioannem inquit. Si quid petieritis patrẽ in nomine meo: dabit vobis. Nõ debemus petere in nomine
Dan. 9. Iaco. 4. nostro, hoc est propter merita nostra: nam vt inquit Daniel. Non in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras: alioqui nõ dat, sicut Iacobus inquit: Petitis & non accipitis, eo quod male petatis. Similiter qui
Deute. 4. quærit inuenit, si debite & diligẽter quærat: iuxta illud Deuteronomij: Cũ quæsieris dominum Deum tuum inuenies illum: si tamẽ toto corde quæsieris & tota tribulatione animę tuæ. Illud etiam cõsiderare debes: quod si Christus toto suæ vitæ discursu te multis laboribus, varijs periculis, etiam cum vitę discrimine quæsiuit, & non potuit inuenire: qui fieri poterit, vt tu illum inuenias, nulla adhibita diligentia & industria remisse & tepidè illum quærendo in mundi vanitatibus atque delicijs? Omnis enim qui perit, accipit: qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Sed iam vltra procedamus, & videbimus Christũ per locum à maiori atque vt ostendat quã fiducia Deus sit inuocandus. *Quis autem ex vobis patrem petijt panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut si petierit ouum nunquid porrigit illi Scorpionem?* Nequaquam. Ex his igitur similitudinibus concludit Christus dicens. *Si ergo vos cùm sitis mali, nostis bona dare filijs vestris quanto magis pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se.* Eo vsque peruenit Christi benignitas & humanitas, vt multis exemplis vna atque altera posita similitudine nobis animum & vires addat, vt ipsum petamus. Nam sine dubio cùm nulla sit collatio inter homines & Deum (insaniret enim qui id cogitaret) sine modo, sine vlla mensura ipse plus nos diligit, quam parentes suos filios. Stigitur patentes qui lõge distant à Dei bonitate & clementia, nec ita anxiè & solicitè diligunt filios, sicut Deus nos, non lapidem pro pane tribuunt, neque serpentem pro pisce, nec scorpionem pro ouo: multò minùs Deus hæc vobis subministrabit, sed suum spiritum, quo sancti sitis & immaculati. Quis obsecro nomen imponet diuinæ patris largitati, qui petentibus spiritum sanctũ donat? Hic nanque de illo spiritu loquitur de
Pſal. 142. quo in Psalmo. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. O rem admiratione dignissimam, & dignis laudibus commendandam. Nonnè satis esset, pro nobis proprium tradidisse filium eundemque nobis dedisse
Ioan. 3. (filius enim datus est nobis) sed etiam Spiri-
Esa. 9. tum sanctum dedit: quasi Spiritus sanctus esset res aliqua vilis, vel homo aliquid magnũ & nobile. Datur spiritus non in hostem aut
Sap. 7. indicem: sed vt omnia bona simul cum illo nobis adueniant. Datur denique sine auro
Esa. 50. argentoue, nulla facta commutatione. ¶ Præterea homines vocauit malos, non quidem malitia naturæ, sed imperfectione. Non in comparatione Dei, quis bonus esse posset? singuli homines cum ipso collati mali apparẽt. Sicut omne lucidum collatum cum sole obscurum videtur, vt ait Iob, stellę nõ sunt mũ
Iob. 25. dæ in conspectu eius, ideſt, in comparatione quantò minùs homo qui putredo est: & filius hominis vermis? Nemo bonus nisi Deus:
Luc. 18. nos autem coram ipso immundi: mille maculis coinquinati, & iustitiæ nostrę omnes tanquam pannus menstruatæ. Secundò dici po-
Esai. 64. test, quod accipitur malitia omnium hominum non pro actuali malitia, sed pro inclinatione & aptitudine ad malum: quod vocamus fomitem, ipsis hominibus innatum.
¶ Obserua etiam diligenter verba textus, nam dicit. Pater dabit bona petentibus se. Si igitur non datur, quod petis, sine dubio non postulabas bonum: aut aliud dabit, quod sit bonum ipsi petenti. ¶ Deniq̃ per spiritum non solum intelligit tertiam Trinitatis personam, sed omne bonum spirituale, & cœleste per nomen spiritus sancti intelligitur: quia Spiritus sanctus fons est & origo totius boni. Et vocat omne donum spirituale spiritum bonum: quia Spiritus sanctus est primum bonum, in quo omnia dona nobis dantur. Docet præterea & declarat his verbis quid sit petendum nempe spiritualia, quæ vera bona sunt, stabilia, & perfecta. Pete cœlestia: quæ Deus non negabit. Terrena desine quæ vile stercus sunt, puluis & lutum. Quære primum regnum Dei & iustitiã eius, quia hæc omnia Mat. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

adijcientur tibi. Non enim vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Filijs *Psalm. 36.*
Zebedæi, qui honorem perituræ postulabant, *Matt. 20.*
dictum fuit, Nescitis quid petatis. Nec ideò credas nos velle dicere, vt temporalia nõ petas: sed ea lege pete, vt ipsis tanquam medijs meliùs & aptiùs Deo valeas inseruire: nõ autem vt ea cõstituas tanquam tuum vltimum finem. Nam si petimus vt ratio ipsa iubet, procul timor absit, quod Deus petita neget: quãdoquidem ipse nos docet quomodo sit petẽdum, iubet, præcipit & orat. Sic adeo nos diligit, & amores nostros cupit. ¶ Si verò exemplar desideras, vt ad eius modum tuam compo nas & ordines orationem, non alibi, quàm à muliere illa Cananæa tibi petendum erit. *Matt. 15.* Quatuor quippe leges, quibus recta oratio muniri debet, illius oratio habuit. Primò domum suam exuit. Sic tu debes obliuiſci domum patris tui, reliquens vitia sordes & peccata: nam murmure & strepitu negotiorũ mundi non audit te Deus. Cananæa hæc domum egreditur, & in agrum proficiscitur. *Cant. 7.* Veni dilecte mi egrediamur in agrũ. Sic Chri- *Luc. 6.*
stus oraturus ascendit in montem: non quia ipse hac solitudine indigebat: sed vt nos erudiret relicto mundo in solitudinem abire, *3. Reg. 10.*
quod Cananæa fecit. Regina Sabba non meruit Sapientiam Salomonis audire, nisi relicta domo & regno, mare transiret. Iacob cũ primum exiuit à domo Laban: fuit obuiam *Gene. 32.*
Angelis. Sic Moses, Elias & alij plurimi sancti viri orare consueuerunt. ¶ Secũda orationis conditio, est reuerentia, quam præstare tenetur qui orat: est quippe Deus tanta reuerentia dignus vt ante eius conspectũ etiã ipsi Angeli & cœlestes spiritus deficiant: nec debito honore Deo possunt satisfacere, & hinc nos videbimus, quam inutiles sint homines quamque inepti vt Deum valeant debite honorare. Sed iam quòd debitũ hoc plenè non possimus exsoluere: saltim vires nostras & omnem conatũ ad id adhibeamus. Dauid sanctus cum summam reuerentiam contemplaretur, quæ meritissimo debita est Deo, dixit. *Psal. 5.* Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ adorabo ad templum sanctum tuũ. Et Abraham. Loquar ad Dominum meum cum simpuluis & cinis. Isti reuerenter petierũt, & steterũt coram illo, quẽ debita adoratione Angeli colunt, & ante cuius conspectum Dominationes & Potestates tremunt. Si nobiles & magnates mundi debitè alloqueris & venes *Gen. 18.*
raris: quanto meliùs cum ipso Deo hoc debe res efficere? Videbis enim Publicanum illum *Luc. 18.*
quia reuerenter petijt in templo, nec se dignum iudicabat, vt leuaret oculos in cœlum, exauditum esse: Pharisæus, vero quia id non præstitit inanis rediit. Et quanti veneratio *Matth. 26.*
hæc apud Deum habeatur Christi exemplũ ostendit: qui deuotissimè procidens super faciem suam orabat: sic adeo vt dicat Paulus. Et *Hebre. 5.*
exauditus est pro sua reuerentia. Sic etiã Cananæa adorauit eum dicens. Domine adiuua me. &c. ¶ Tertia conditio illa est, vt cum perseuerantia postulemus. Deus quippe statim petitionibus nostris non acquiescit, vt nos magis dignos meriti faciat, vt iam in superioribus ostendimus. Altera vero ratio quare statim nos non exaudiat, ea est, vt Talionis legẽ nobiscum exerceat: nam quemadmodum tu obturatis auribus Deum vociferantem non audisti: ità etiam ipse velut surdus & non au- *Prou. 1.*
diens tuis petitionibus efficitur. Vnde per Sapientem inquit. Vocaui & renuistis. &c. Tũc inuocabunt me, & ego non exaudiam. Ideoque si aliquando tu à Deo non exaudiris, maturum tibi & sanum erit consilium, vt in id conijcias, an tu in audiendis eius inspirationibus illi sis ingratus: quò fiet vt in posterum tibi ipsi caueas, & Deum magna reuerentia auscultes. Nam ipse promptissimus est & paratissimus, vt te exaudiat: etiam si tu multoties occasiones tribuas, vt ipse suas aures obturet. Atque ob id Esaias. Ecce non est abbre- *Esaiæ. 59.*
uiata manus domini, vt saluare nequeat: nec auris eius aggrauata est, ne exaudiat: sed iniquitates vestræ, &c. Et Ieremias. Nos iniquè *Thren. 3.*
egimus, & ad iracundiam prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es. Tertiò non ita citiùs Deus respondet, nam forsitã nos principio id non petimus, quod decet, posteà vero persistentes rectiùs dirigimus petitionem nostrã. *Eccle. 7.*
Quapropter Sapiens. Melior est finis oratio-
nis, quàm principium. Sic contigit Cananææ, quæ in fine orationis meliùs petijt, dicẽs. Do- *Luc. 18.*
mine adiuua me. Iudex ille etiam si malus esset, cum vidua illum afficeret molestia & importunitate, iustitiam fecit. Hoc Christus in illa parabola docuit, & in supra allata de amico qui tres panes petijt: nimirum vt perseueranter & indefesse postulemus. ¶ Quarta conditio est: vt confidenter petamus. Tunc enim magna fiducia postulamus, cum de nobis nihil præsumimus nec confidimus: de Deo autem maximè. Iacobus quippe ait. Postulet in *Iacob. 5.*
fide

fide nihil hæsitãs. Nam sine fiducia orare, est *Iudi. 9.*
de te deijs tuis meritis præsumere: quę quidẽ *Dan. 9.*
detestanda est superbia. Vnde Iudith dño dixit. Tu cui humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Daniel etiam. Nõ in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Exaudi domine, placare domine attende & fac. Omnia ista à Deo iudicabat
prouenire: nihil autẽ à se, & ita nihil confide- *Mat. 15.*
bat ex sua parte, credens nihil boni se habere, quo mereretur à Deo exaudiri. Sic Cananæa. Catelli edunt de micis, &c. ¶ His ergo circunstantijs oraturi debemus accedere: vt Deus suum sanctum spiritum nobis tribuat. Sed iam de his satis, vt ad contextum reuertamur: vbi noster Lucas egregium Christi miraculum narrat, & mirabilem disputationem cum Pharisæis habitam. Postquam posuerat orationis documenta, miraculum narrat ex- *Mar. 9.*
pulsionis dæmonis: quia hic est vnus effectus orationis. Hoc genus dæmonum non ejicitur nisi ieiunio & oratione. Air ergo Euangelista. *Et erat ejiciens dæmonium.* Inter præclara & excellentia facinora quæ Christus venit in
mundum facere & prædicare (vt diuus Ioan- *1. Ioan. 3.*
nes Euangelista de eodem inquit) illud est vnum scilicet, à cœlo deseẽdisse, vt opera diaboli solueret, & diluerer. In hoc (inquit) apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Opus quidem dæmonis fuit peccatum, mors, & innumeræ aliæ miseriæ & ærumnæ: quæ ab ipso peccato tanquam à proprio fonte deriuantur. *Sap. 2.* Inuidia enim diaboli mors introiuit in orbem terrarum. *Gene. 3.* Nam in terreno parádyso dæmonis successione primi nostri parentes in peccatum illud miserandum incidẽ runt. Cùm igitur munus filij Dei esset, dissoluere dæmonis opera certum illud est: quod nisi primus homo in peccatum laberetur, saltim in carne passibili, ipse non venisset. Sed iam quod Christus in mundum venit, vt diabolum destrueret, & ipsius opera labefactaret: conueniens videbatur, antequã serio cũ eo manus consereret, vt in pugnæ simulacrũ ingrederetur, & aliquos congressus cum eodem haberet: vt vel sic, illi ostenderet, quam potentiam & imperium aduersus eum generet. Quod clarè ostendebat ejiciens dæmones à corporibus tantã maiestate, vt vel sic ipse dæmon intelligeret, ab ipsũ anima esse ejiciendum, & à regno q̃ tyrannidè vsurpauerat. *Ioan. 12.* Nunc iudiciũ est mundi, nunc princeps huius mundi ejicietur foras. Cũ igitur Christus munus sibi commendatum exerceret, ait Lucas, quod erat Iesus ejiciens dæmoniũ. ¶ Sed quid obsecro mali diabolus in Christũ contulerat, vt tantum atque tam hostile bellum semper aduersus ipsũ gerat? Priùs enim è cœlo ignominiosè ejecit: nunc autẽ quietus cũ sit à corpore hominis repellit. Persequitur Christus eum, qui nobis semper omne malũ molitur: quique mille laqueos tendit, vt nos, quasi pisces hamo, capiat. In quo quidem de- *Eccl. 9.*
beres perspicere quantum nos Deus diligat, qui inimico nostro inimicissimus est, & eum odio prosequitur propter ea mala quæ nobis quotidie intulit. Nunquam dæmon aliquo malo Deũ læsit, nec id potest facere: nec eius honorem minuere aut labefactare, nec bonorũ eius aliquid diruere. Quid est igitur quod Deus illum persequitur, & à suo nunc domicilio illum ejicit? Non certè ob aliud nisi quia noster inimicus est. Si cùm inter duos magnates inimicitiæ agerentur, alteri illorum Rex diceret. Quare inimicus meus es? & ille respõ disset. Abiit, vt aliquando talis insania mentem meam subierit, tuncque Rex subiungeret. Cum tali nobili sis inimicus: mihi eidem inimicissimus es. Magnus quidem honor tali esset, & ingens beneficium hoc esse iudicaret. Ità Deus noster (cuius amicitia & amor cum regum amore neutiquam est conferendus) non ob malum, quod dæmon ipsi infligit sed propter id quod nobis immittit, illi inimicissimus est. Sed proh dolor: quam malè, finistrè, & aduerse Deo hoc beneficium soluimus: qui (si in nostra potestate situm esset) laudem & honorem Deo raperemus mille iniurijs, flagitijs, & blasphemijs. ¶ Diligenter etiam animaduertes, quòd non dicit hic Lucas Iesum ejecisse dæmonium, sed quod erat ejiciens dæmonium: nam quamuis virtus diuina in instanti operetur, voluit tamen paulatim ejicere, vt ostendat vitia quæ mali mores sunt, paulatim esse expellenda, non autem omnia simul: vt vel ex hoc loco prælati discant, ne raptim & in ictu oculi malos subditorum mores velint exterminare, quod erit arcum sic adeò flectere & intendere, vt potius frangat, neque ex uno extremo in aliud velit peruenire: quod erit omnem simul conuentum euertere & destruere. Et ad hoc multum prudentia præ- *Deuter. 24.*
stat. Ita Moses permisit Iudæis libellum repudij, non quòd bonus esset: sed vt permitte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mar. 8. mitteret illorum imbecillitatem. Secundò erat ejciens dæmonium paulatim, sicut curavit cæcum illum, de quo Marcus scribit. Idque facit in nostrum solacium, ne aliquis desperet de misericordia & liberalitate Dei, nec animi patiatur deliquium: si statim suas petitiones non adimpleuerit. Non est quippe parui æstimandum beneficium, quòd Deus paulatim nostris infirmitatibus medeatur, & quòd eas ita velit curare. Sic *Iosue. 8.* Deus paulatim ejecit gentes à terra promissionis, nè si simul ejiceret, foret desertum: vbi multæ bestiæ feræ & immanes procrearentur, quæ populum suum deuastarent. Quo voluit nos intelligere minus laboris esse aduersus homines corporibus bellare, quàm aduersus feras ipsas. Non enim vult Deus sine nostro labore omnia vitia tollere quæ vitiosæ passiones sunt repugnantes intentioni nostræ: nam melius est contra stimulos carnis (quę tentationes humanæ sunt) bellum gerere: quàm destrui ab stimulo elationis & superbiæ, quæ tentatio est diabolica. *2. Cor. 12.* Nam Apostolo Paulo non fuit sublatus stimulus carnis, vt elatione diaboli careret: postea vero vnum atque alterum fuit sublatum. Nemo repente fit summus. Nolimus enim cœlum sine scalis ascendere: nec diffidamus si cum adhuc tyrones & nouicij simus in Dei seruitio defectus in nobis ipsis sentiamus: nam qui præclari & eximij in sanctitate excelluerunt, post multos annos consumptos in virtutum exercitio ad culmen sanctitatis & perfectionis deuenerunt. Paulatim quippe Deus dæmonem ejcit à corpore huius, & paulatim tuas prauas inclinationes fugabit. Expende etiam quàm humanus, benignus & misericors Christus ostenditur erga afflictos: licet quandoque multi intempestiuè venirẽt, vt Matthæus commemorat, vt etiam noctu ad eum languidi adducerentur: nonnulli autẽ importuni erant, vt salutem consequerentur, sicut Cananæa & illi duo cæci. Christus autem erga huiusmodi pauperes non se grauem & asperum ostendit, vt facere consueuerunt diuites & magistratus, qui vel oculos dedignantur in pauperes conijcere: propter quod Christus grauiter in eos animaduertet, vt licet videre in fine huius capitis aduersus Pharisæos & legis peritos. Arguet eos acriter Dominus, qui nec etiam benignè dæmonem propellebat. Mundus verò longè alium morem obseruat, qui erga diuites & potentes humanus est, & officiosus: pauperibus vero durus & iniquus: quos nedum videre potest. Venit Christus vt omnibus hominibus auxilium esset: ideo medicinam suam applicabat iuxta necessitatem vnius cuiusque. Inopię enim ægritudini afflictioni, peccato etiam & deprauatæ conscientiæ admixta est tristitia, pusillanimitas & desperatio. Putant enim isti quemadmodum & ab hominibus à Deo etiam contemni & derelinqui: qui certè consolatione indigent, & benignitate & mansuetudine Christi opus habent. Hoc satis ostenditur seciſſe Saluator, cui tam blandè est loquutus dicens. Fili remittuntur tibi peccata tua. Et cęco in itinere Hierico. Quid vis vt faciam tibi? Et (vt eius mos erat) omnibus alijs miseris & afflictis mira suauitate loquebatur. E contra autem diuitias & potentiam sæpè comitari solet ambitio, præsumptio & sui ipsius amor. His vitijs qui laborant, & humiliari, & diuino iudicio deterreri debent, vt intelligant, se peccatores esse, & multis flagitijs coopertos, nec sperent in incerto suarum diuitiarum discrimine, nec in potentiæ magnitudine: sed intelligant: nihil habere quod à Deo non acceperint. Hac de causa Christus diuitibus & elatis Pharisæis asperitatem ostendit: huic vero, qui vexatione dæmonis laborabat pius, misericors & benignus, ostenditur. Sed quid de dæmone illo Lucas dicat, audiamus.

Et illud erat mutum. Ab effectu dicitur mutus, quia ipsum hominem mutum efficiebat. Atque ita aliquando soliti sumus diem tristem appellare, non quod dies tristis sit: sed quod nobis tristitiam inferat. Et sic venit intelligendus locus ille Pauli, spiritus ingemiscit: non quia spiritus flere aut ingemiscere possit cùm Deus ipse sit: sed quia efficit, vt anima, quàm ipse possidet, sua peccata plangat & lamentetur. Sic lignum illud quod Adam sibi & nobis amare degustauit, lignum mali dicitur, non quod malum esset (nam omnia quæ Deus condidit bona erant) sed quia malum fuit homini propter transgressionem præcepti. Sic etiam cibus aliquis, vel medicina sana aut infirma dicitur: quia ægritudinem aut sanitatem causat. Et hoc modo vt diuus Gregorius interpretatur) intelligitur illud quod de Iuda dicit Petrus. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis. Iudas quippe non poterat

Matth. 9. Luc. 18.

1. Tim. 6

Rom. 8.

Gen. 3.

Greg. lib. 9. mor. ca. 23.

Act. 1.

terat possidere agrum emptum Christi pretio, qui iam obierat: sed dictum est, possedit, idest possidere fecit. Et sic vsitata loquutione sacri eloquij videre Dei dicitur, id est videre nos facit. Sic dominus iusto viro dicit. Nunc cognoui quod timeas Deum: hoc est, cognoscere te faciam. Et in Deuteronomio. Tentat vos Deus, vt sciat an diligatis eum, idest, vt scire faciat. Et Augustinus exponit illud Pauli. Misit Deus spiritum filij sui clamantem, idest, facientem clamare. Ità intelligendum est illud Pauli ad Romanos. Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus id est, postulare facit. Ita exponit beatus Augustinus. Igitur dæmon hic mutus appellatur, quia hominem mutum & elinguem efficiebat. Etiam nunc dæmonium mutum appellatur. Quando aliqui duo homines sunt confabulantes, & alius statim inopinatus aduenit, qui eleganti & subtili sermone loquelam incipit: reliqui vero muti & elingues effecti, eloquentem attentis autibus auscultant. Sic Iob loquens de sua sermonis elegantia in tempore prosperitatis dicebat. Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo, vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebant. Sic etiam nostra hac tempestate principes tenebrarum (qui dæmones sunt) muti & balbutientes efficiuntur, nam sunt multi homines, & fœminæ qui elegantissimè & acutissimè loquantur. Nam quando dæmon calidus & astutus in paradyso terreno mulierem, quàm delusit, est alloquutus, nullæ erant linguę Toletanę nec in curijs regnum versatæ. Nunc vero hominum linguas serpentinas inuenies gladio bicipiti acutiores, qui diabolo fraudibus & compositis rationibus honestas virgines, & castas mulieres fallunt, & à perfectissimo statu eas deturbant. Nunquid deficit dæmon, aut eius absentia sentitur, vbi internuncia adest, quę blando sermone & dæmonis facie: quæ nec dæmon ipse cogitat, ipsa opere complet? Si dæmon aliquem hominem litem agerem voluerit fallere per quem melius id poterit præstare, quàm per aduocatum aut curatorem? Si vero voluerit alicui sus famæ detrahere, aut eius honorem minuere: nouit ne dæmon ipse ita benefacere, sicut multi nunc faciunt? Sic adeo vt suis linguis nullus gladius quantumuis acutus vllo modo sit conferendus. Vnde Psalmista. Ecce loquentur in ore suo, & lingua eorum gladius acutus, loquentur (inquit) in ore suo. Non explicat quid est, quod loquuntur: nam quidquid huiusmodi hominibus libuerit, id de te prędicabunt. Nunc te concubinarium, nunc vsurarium, nunc detractorem, nunc denique (si ira vel furor eorum oculos obęcauerit) te reipublicæ vnicum euersorem appellabunt. Quid est igitur, quod dæmon loquatur, vbi tanta pestis in republica grassatur? Et ideo ait, quod erat mutum. Matthæus ait, quod etiam erat cæcus: Et diuus Chrysostomus, quod etiam erat surdus. Ex quibus omnibus clariùs cognosces, quanta & quàm ingentia mala nobis dæmones inferant. A prima mundi conditione dæmon hominem ipsum persequitur & plusquam hostile bellum cum eodem gerit. Sic adeo nos odit, & execratur: nunc autem quoniam suspicabatur (quod nunquam certò sciuit) Christum venisse, vt damnum illi inferret: nunc vehementius cœpit, nos ipsos persequi. Et hinc euenit, vt nullo vnquam tempore tot dæmoniaci fuerint, quam tempore Christi. Sed statim percontaberis. Cur diabolus sic hominem persequitur, vt est videre in homine isto cæco, muto & surdo, & in alijs multis: & nobis etiam mille machinis, laqueis & compedibus damnationem molitur? Propter duo. Primum propter odium Dei. Nam peccans induratus mansit in odium Dei. Scit enim ipse, quod voluntas Dei est, nos beatos efficere, & quod nos summo amore & charitate prolequatur: ne autem voluntas Dei in nobis adimpleatur: curat nostram iustificationem impedire, propter odium, quod in Deum habet ratione iustitiæ puniriuæ. Secunda ratio, ob quam nos persequitur, est vt differat & procrastinet diem iudicij, ne sua maior pœna tam citò adueniat. Dæmones nâque etiam si à cœlo ceciderint, non omnes in infernum sunt detrusi: nam etiam si ibi multi sint, qui igne torquentur, & ipsi torrores sunt animarum: nihilominus multi in aëre remanserunt, qui in carcerem datus est illis vsque in diem iudicij, in quo eorum habitatio erit infernus. Sic in tremenda illa die Christus peccatoribus dicet. Ite in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius. Vbi si attentè volueris animaduertere inquit. Paratus est diabolo. Ex quo sequitur nondum in ignem illum intrasse: quo tamẽ cùm tempus illud aduenerit punientur.

Psalm. 59.

Mat. 12. Chrys. hom. 41. in Mat.

Mat 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc. 4. nientur. Sic quidã dæmones (vt refert Lucas) Christo dixerũt. Ieiu fili Dei excelsi, ad quid veniſti ante tempus torquere nos? Putabant iſti iam aduenire diem iudicij: cumque citiùs illis videretur, hoc dicebant. Qui dies non adueniet, quouſque numerus electorum adimpleatur. Sic in Apocalypſi dicitur. Vidi ſub altare Dei animas interfectorum, &c. Et acceperunt diuinum reſponſum. Expectate modicum, donec impleatur numerus fratrum veſtrorum. Natura enim animæ vnionem corporum appetunt: & hoc à natura inſitum deſiderium dicebat Ioannes eſſe illas voces & clamores: quibus Deus reſpondit. Expectate donec ſedes impleatur, quas amiſerunt mali Angeli tuncque numerus electorum adimplebitur. Cum verò numerus hic perfectus iã & abſolutus fuerit, dies aduenier iudicij: in quo bonorũ corpora in generali reſurrectione ſimul cũ animabus gloria fruentur. Quod Pſalm. 109. omne præclarè pſalmo illo oſtenditur. Iudicabit in nationibus impſebit ruinas, &c. Cũ igitur dæmon differri velit dẽ iudicij, vt ſic maiorem pœnam differat: noſtram ſalutem eis quibus poteſt vijs impedit, ne dies iudicij aduenias, quando ipſe in infernum ſit detrudendus, & grauiſsimè puniẽdus. Sed vt nobis, qui quantò minùs noſtræ conſulueri-
Apoc. 6. mus ſaluti, tantò remiſsiùs & pedetentim numerus electorum adimplebitur: atque ità dies iudicij tardiùs aduenier: quem dæmon grauiter timet. Et hoc ipſe intendit, cum nos ſuis tentationibus aggreditur: atque ità non tam anxiè & ſolicitè noſtram damnationem deſiderat, quàm quòd nos ſalui non ſimus. Nam ex eo, quòd nos damnemur nihil commodi ille conſequitur, nec ipſi aliquid pœnæ remittitur, ſed potiùs dolor quidam accidens talis illi de nouo aduenit. Nam quemadmodum cum quis cœlum ingreditur, omnes cœleſtes ciues gaudent & lætantur, quia gaudium ſit ſuper vno peccatore pœnitentiã
Luc. 15. agente: ſic cum aliquis damnatur, omnes infernum habitantes triſtitia quædam operit.
Luc. 16. Et ideò diues ille edax dixit Abrahæ. Habeo quinque fratres, &c. nè veniant in hunc locũ tormentorum. Et hoc non faciebat charitate motus, ſed nè maior pœna illi adderetur. Itaque dæmon non vult, nec deſiderat damnationem noſtram, (quandoquidem ex illa potiùs damnum, quam lucrum illi ſequitur) ſed vult ne ſalui ſimus: nam ſi multi ſalui fiunt, ei tiùs bonorum numerus adimplebitur: quo ipſe in infermo ſtatim torquebitur in ęternũ, atque ideo noſtram ſalutem conatur impedire. Et hoc voluit Chriſtus, vt intelligeremus, quando de eo loquens in parabola ſeminantis, dixit. Venit diabolus, & tollit verbum: ne credentes ſalui fiant. Vbi clarè videas, quòd non dicit, vt damnentur: ſed ne credentes, ſalui fiant. Et quanuis verum ſit, quòd qui non ſaluantur, damnantur: tamen præcipuè intendit ne ſaluentur: ne cito illi aduenias malum, quod timet. Nam tolerabilior eſt illi pœna illa accidentalis, quam in damnatione alicuius patitur: quàm pœna illa ſenſus & tormentũ, quod in inferno habebit. His igitur duabus rationibus tanquam crudelis inimicus nos perſequitur, & acriter tentat. Et cum animam noſtram non poteſt lædere, corporibus mala infert: & rem & ſubſtantiam deſtruit & diruit: vt fecit cum ingreſſus fuit multitudinem illam ſuum, quos ſuffocauit: & etiam cum patientiſsimum Iob acutè tentaui, & eum læſit, & omnem eius ſubſtantiam & cuncta bona funditus euertit. Et omnia hæc nihil ob aliud facit, niſi vt animam noſtram lucretur, ſi poteſt, propter aliquam impatientiam, vt in peccatum dilabamur, ne ad beatitudinẽ perueniamus. Atque ità hac perſequutione, qua nos perſequitur, hunc miſerum hominẽ torquebat. ¶ Obſerua autem, quòd tormenta huic homini inferebat licentia & permiſſione diuina. Nam adhoc, vt ſuũ corpora ingrederentur, priùs à Chriſto licentiam impetrarunt. Spiritus Domini malꝰ (inquit ſcriptura) exagitabat Saulem. Vocatur ſpiritus Domini, quia creatura eius eſt, & miniſter illius, & ei ſubditus: atque adeo aſtrictus ipſius mandato, vt ſine Dei licentia ne folium arboris concutere queat. Et hanc licentiam, tam in malos quàm in bonos Deus concedit. Sanctus & rectus corde erat Iob, qui tamen à dæmone grauiter fuit tortus: id tamen factum fuit non ſine Domini licentia. Cuius ſanctitas & ſyncera-
Iob. 2. tas adeò Dei oculis grata & iucunda erat, vt poſteà Dominus dæmoni dixerit. Feciſti me eum affligere fruſtra. Non vult Deus dicere: quòd dæmon effecit, vel fuit in cauſa, vt ipſe ſanctum Iob caſtigaret, vel quòd nõ in aliquem bonum finem eum correxerit & examinauerit: ſed ſignificare vult, eum non caſtigaſſe propter aliquod peccatum, quod ipſe commiſerat. Cur igitur Deus cũ ſanctus Iob ſic excelleret in vitæ ſanctimonia & præſtantibus virtutibus eum per dæmonis miniſterium,

rium, & non per propriam manum correxit? Et quare etiam diuum Antonium Abbatem in eremo, & reliquos viros præclaris virtutum dotibus excellentes, dæmonis tradidit manibus? Propterea id fecit: nam ſi cùm Iob non peccaſſet, Deus illum caſtigaret, poſſet dæmon Deo dicere. Domine trade mihi illum, & in meam poteſtatem redige: tunc que videbis an te ipſum prædicet, laudet & benedicat. Sed vt dæmon oculis ſuis ſynceritatem & rectitutidem Iob contemplaretur, tradidit illũ Deus ſuis manibus. Nã cũ aliquis venditioni exponit aliquã loricam, quam optimam eſſe dicit, neque vllo pugione poſſe tranſmitti: ne ementes aliquem defectum illi imponant, gaudet vt de illa experimentum fiat, vt probetur, quàm fortis & exacta ſit. Ita Deus etiam ſi ipſe probè nouerit, quam fortes & veterani milites ſint iuſti, quamque perfecti & abſoluti: vt hoc ipſum dæmonem non lateat, illos tradit in eius manus & poteſtatem, & permittit vt mille tentationibus vtrinque eos inuadat, & perſequatur: vt ſic vel ipſa experientia cognoſcat quã boni & abſoluti ſint. Etiam Deus in malos animaduertit, & eorum tortor eſt dæmon. Puniuit Ægyptios per manum dæmonis, vt inquit Dauid. Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram & tribulationem: immiſſiones per Angelos malos.

Pſal. 77. ¶ Itaque vt receptui canamus, boni & mali multoties à dæmone torquentur: id tamen propter diuerſos reſpectus & fines, mali in punitionem & correctionem: boni vero vt magis mercentur, laudentur, & honorentur. An iſte qui dæmonium habebat, malus eſſet, vel bonus, iſtud ego non capio. Tamen hoc audebo dicere, Deum permiſiſſe, vt hic tam grauiter torqueretur duabus de cauſis. Prima eſt, vt cum nos proprijs oculis intueamur, quàm malè nobiſcum agat, eum ſummo odio proſequamur, & inimici ei ſimus: tantum abeſt, vt ſuis conſilijs ſit acquieſcendum. Hæc eſt inter alias potiſsima ratio, quare Deus ſæpius permittat, vt dæmones humana corpora ingrediantur, & vt ea grauiſſimis malis torqueant: vt hoc proſpicientes crudeles ſemper inimicitias aduerſus eum geramus. Vt licet videre in nobis: qui cum aliqua infirmitate incognita laboramus, non ſtatim remedium adhibentes, interimus. Sed ſi aliqua ſignata ſit ægritudinis vel in facie vel in corpore oſtenderentur, tum remedio adhibito illi prouideretur. Ita ſi vos dæmonem non cognoſceretis, non fugeretis ab eo: & ſic in inferni crucem & tormentum vos præcipitaret. His vero externis perſequutionibus intelligimus, quanta mala nobis ipſis inferre deſideret. Et hæc etiam de cauſa permittit ſæpius Deus, vt dæmones horribili vultu nobis appareant: vt cum tanquam perniciоſiſsimam peſtem fugiamus ac deteſtemur. Quid enim eſſet ſi pulchra & decora facie nos aggrederetur: ſi cùm fœdus & turpis ſit, ſic à peccatoribus diligitur? Et illud quidem maximè eſt deplorandum, quod cùm dæmon adeò inimicus noſter ſit, maledictum & deteſtabile nomen eius à multorum ore nunquam excidat: & infantes maiorum morem & exempla ſequentes, ab ineunte ætate verſant hoc nomen in ore: & dulciſsimum & ſuauiſsimum nomen Ieſu, vitam & ſalutem ſecum ferens & Deiparæ virginis nomen obliuiſcuntur, &c. ¶ Secunda ratio, quare Deus voluit hunc hominem externis malis angi, fuit, vt inde poſſemus elicere, quanta & quam grauia mala ipſi animæ inferat. Sed aduerte diuerſum eſſe dominium quod dæmon habet in corpus, ab eo quod habet in animam: nam corpus ipſum ingreditur, animam verò nullo modo poteſt: quia anima non habet niſi terminos eſſentiæ, cùm ſit ſimplex, non autem quantitatiuos. Nam intra terminos eſſentiæ nihil eſt niſi pars eſſentiæ, vel virtus dans eſſe rei: ideò dæmon non poteſt eſſe intra animam, quia non eſt de ſubſtantia eius, nec virtus dans ei eſſe. Solus autem Deus dicitur eſſe in anima, quia ipſe habet intrinſecam operationem eſſentiæ. Poſſunt autem ſpiritus habere aliquas operationes circa alios ſpiritus, & tamen omnes ſunt additæ eſſentiæ: ideò vnus ſpiritus nunquam eſt in altero licet operetur circa ipſum. Et ita licet vnus Angelus perficiat & illuminet alterum, non dicitur eſſe in eo ſed aliquid exterius operari. Sic dæmon quanuis non ſit intra animam, operatur tamen circa illam. Quid tamen operetur, videre poteris in corpore huius hominis, quem cæcum, mutum, & ſurdum reddidit. Hæc eadem operatur dæmon in anima, cùm illam poſsidet per peccatum.

¶ Quantum verò ad primum attinet (vt inquit Euangeliſta) dæmon hominem cæcit mutum vt nequeat ſacerdoti confiteri ſua peccata. Adhærere (inquit per Ezechielem) faciam Ezechi. 3.
linguam

Universidad de Deusto
Biblioteca

linguam tuam palato tuo, & eris mutus. In palato residet gustus; linguæ adhærere palato, est voluptatē capere, & in peccatis gaudere. 3.Reg.18. Inter tertio libro regū scriptū est, sacerdotes Baal voleisse sacrificare: Elias vero illos irridebat: & obtulit Deo sacrificiū, & fecit altare & posuit ligna, & misit aquam in aquæductu, & diuisit bouem per membra: & cecidit ignis de cœlo & deuorauit holocaustum: Aspice igitur ò peccator quòd quādo à dæmone in peccatis detineris, & in ipsis gaudes, ne obliuiscaris tui ipsius: sed in Deum conuersus, lachrymis & gemitibus tua peccata confitere, & cor tuum & animam in holocaustum illi gratissimum offer, quemadmodum ipse Elias fecit. Primum Propheta altare suū ordinauit: deinde vero ligna composuit, & altari superposuit. Tū tu in memoriam reuoca omnia peccata à te commissa per seriem decalogi, omnes cogitatus tuos, loca etiam, in quibus deliquisti. Vocauit Deus Ezechielem & dixit ei. Fode parietem. Et cum perfodisset, ingressus vidit: & ecce omnis similitudo reptilium & animalium abominatio & vniuersa idola. Tibi etiam dicitur peccator. Fode parietem, rumpe secreta, & ingredere conscientiæ tuæ penetralia: & ecce videbis similitudinem reptilium & animalium, & idola, & mille genera flagitiorū depicta in pariete conscientiæ tuę: & vt vno verbo concludamus videbis auaritiā, luxuriam, & superbiam omnium malorū radicem & fontem. Peccatores enim similitudinem gerunt reptilium & animalium, iuxta illud Pauli. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis: & volucrum & quadrupedum & serpentum. Has imagines peccatorum & idolorum, serpentum & quadrupedum, quæ tu summe veneraris & colis, te ipsum paratus ad confessionem, debes foras extrahere. Quemadmodum cervus facit, qui positus ad ingressum speluncæ serpentis forti sua respiratione efficit vt à domicilio serpens egrediatur, & sic eum interficit, & quasi pelle noua induitur & renouatur: ita tu tui voluntatis tua peccata plangere, & in eorum cogitatione & contemplatione perstiteris, foras extrahes ab spelunca animæ tuæ venenosos peccatorum serpētes, qui virtutis tibi mortem & cruciatū æternum propinabāt. Quibus omnibus rectè prouidebis contritione & dolore: atque ità innouatus & in alium hominem conuersus remanebis, si conscientiam tuam rectè examinaueris. Quod in veteri lege ostendit Deus, iubēs ne offerretur illi animal quod nō ruminaret. Leui.11. exemplo Quando foris aduenis & cubile tuum ingrederis, obcæcatus solis luce, omnia tibi obscura & tenebrosa apparent: at vero si paululum quieueris, omnia clarè & apertè videbis. Nō admodum hoc est dissimile, cum peccata tua contemplaturus accedis, qui statim principio nullum peccatū vides, quasi nihil appareat, quod posit confiteri: at vero si quietus manseris, & in eorum contemplatione perstiteris, omnia peccata tua quasi quodam in limpidissimo speculo poteris contemplari. Si tibi dictum esset, quòd cum iam aduesperascit, ingrediuntur domum tuam duo vel tres latrones, vt te interficiant, & expilent: tunc qua posses diligentia & industria totam domum lustrares, nec lecto accumberes, quousque omnes inuenires: quòd si vnum vel duos comprehenderes, diligēter etiam tertium perquireres, ne forte ille te interficeret. Nam quid tibi proderit, si octo latrones sunt ingressi, vt septem comprehendas: vel si tres, vt duo inuenias? poterit namque qui remanet absconditus, facilè te interficere. Sed quod dolendū est: sunt multi, qui triginta vel quadraginta letalibus peccatis conscientiam habeant grauatam, cōtenti sunt tamen, si tria vel quatuor confiteātur. Attende obsecro & considera, plus operis & diligentiæ impendendum esse in discrimine animæ tuæ: quàm in discrimine corporis & vniuersæ substantiæ. Alij sunt qui Nabuchodonosor assimilantur, qui Dan.2. cum per noctis quietem somniasset, sapientibus & auguribus suis dicebat. Dicite mihi somnium, & interpretationem eius. Et illi respondebāt ei. Dicat rex somnium seruis suis: & interpretationē eius indicabimus. Ità sunt multi, qui ipsi confessario dicunt, Pater, interroga me. Voltis ne vt confessarius vaticinetur peccata vestra? Dicite vōs somnium, & sacerdos solutionem dabit. Sapientes illi non erāt vaticinaturi somnium Nabuchodonosor. Dicerent ille somnium, ipsi vero interpretationē adhiberent. Priùs itaque conscientiam tuam examina & præpara te ante confessionē. Nā cum aliquis dispensatur rationem sui muneris exhibere vult, priùs apud se cogitat, quas fecerit expensas, & quos sumptus, ne improuidus coram domino appareat. Curator etiā & aduocatus priùs quàm ante iudicis tribunal sistant, rationes & iura pro sua parte allegāda excogitant. Vnde Ecclesiasticus. Ante Eccle.18. iudi-

iudicium para iustitiam tibi. Post quàm verò iam dispositus & paratus fueris, examine conscientiæ facto, ligna iam altari superpositis: Leuit.1. tunc etiam super impones bouem ipsum ablato corio, vt Deus iubebat. Quo nimirū significatur, quòd clarè & apertè debes confiteri, nullis ambagibus, nulla adhibita hypocrisi, nullo fuco, nullis denique verborum circumloquijs compti & compositis. Diligēter etiā aduerte, quòd bos iste non integer offerebatur, sed scissus & discerptus: vt intelligas, & teneris confiteri peccatorum numerū & omnes circunstantias, quæ speciem immutant.

¶ Tertiò verò holocaustū aquā aspersit Elias. Quo innuitur, vt non sine lachrymis, contritione & pœnitentia hæc fiat confessio. Ità sanctus ille rex Deo dixit. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Esaiæ.38. Non dixit, cogitabo sed recogitabo. Non solū debes cogitare semel: sed iterum & sæpius recogitare. Et annos meos dixit: nam tua crimina, flagitia & peccata debes cogitare, non autem aliena: vt sunt multi qui in confessione occulta aliorum peccata deregunt. Omnes 4.Reg.5. addidit: quia nullum peccatum inter lineas est prætermittēdum. Naamam vt à lepra mūdaretur, omnes vestes exuit. Deus etiam iubebat, ad hoc vt leprosus restitueretur in pristinam sanitatem, vt prius cum depilarent: ità Leuit. 14. vt confessio firma sit, stabilis & integra omnia peccata funditus debet radere. Rex filiorum Amon rasit dimidiam barbam & vestes seruorum Dauid: quod facere videntur ij, qui 2.Reg.10. in confessione partem peccatorum aperiunt, partem verò silent: ideò grauissimè puniuntur à Deo, sicut punitus est rex Amonitarum à Dauide. Ait etiam, in amaritudine animæ meæ: nam dolore magno cōpunctus tua peccata debes exprimere. ¶ Quartò (quemadmodum Elias) os tuum aperi, & culpas & delicta sacerdoti pande: qui Christi vices habet. His omnibus sic actis, statim descendet ignis de cœlo qui omnia peccata tua absumat: vt in Psalm.38. te illud Psalmi adimpleatur. In meditatione mea exardescit ignis. Super sacrificium eorū qui inuocabant Baal, non descendit ignis de cœlo. Et idem illis continget, qui pro arbitrio confessarium eligunt, vt suo genio indulgeat, quiq; de factis & infectis absoluat. Clama cū Elia ad pedes sancti & eruditi confessarij: ne fallaris à dæmone, & obmutescas corā bono confessario: multo quippe meliùs tecū ager bonus, sapiēs & doctus: quàm malus, insipiēs & ignarus. Magdalenam enim, quæ peccatrix erat Pharisæus ille & molestia & opprobrijs afficiebat: Christus verò vt sanctus & misericors, eius partes tuebatur, & solatium in afflictione præstabat. Vide Christum, postquam ter eū Petrus abnegauerat, quàm pie, misericorditer & benignè cum illo sese habuerit. Posset Christus illi dicere, Petre, Petre istæ nè sunt robustæ illæ vires, & fortis animus, quem aduersus inimicos ostentabas? Ista nè verba illa quæ reliquis fortitudinem & audaciam addebant? Nullum certè verbum Christus Petro dixit, quo vel crimen suum coram obijceret, vel quo Petri faciem confunderetur: sed piè & benignè illi pepercit. Hoc idem bonus & rectus confessarius tecum efficiet: Deus quippe inquit. Nè abominaueris Idumæum, quia frater Deute.23. tuus est: neque Ægyptium, quia aduena fuisti in terra Ægypti. Hoc idem confessario Deus inquit. Debet etiam sacerdos animaduertere si aliquando lapsum esse: nemo quippe tam sanctus est & integer, huic semel vel bis nō deliquerit. Nè igitur tu peccator ad pedes sacerdotis iacens, pudore delictorū fussū daris, & mutus effectus, peccata sileas: in memoriam reuoca, exquisitissimum illud ignominiæ genus quod coram millibus hominū passus est pro te. Quare tu verecundia habes, cū Psalm.43. soli vni homini peccata pādis? Verecundia mea contra me est semper, Dauid dixit: loquutus ille Christo redēptore nostro. Et in alio Psalmo ad patrem alloquēs, dixit. Tu scis improperium meū, & confusionem meam. Præterea quando aliquē commitis defectum, vel- Psalm. 68. les ne potius vt amicus sciret, qui vel facilè posset succurrere: vel potius omnis populus & mundus? In iudicio manifestabūtur absconditæ tenebrarum, & manifestabit consilia cor- 1.Cor.4. dium. Dauid secreto rapuit vxorem Uriæ: 2.Reg.11. Deus verò per Prophetam illi dixit. Tu fecisti in occulto: ego faciam illud palā in conspectu 2.Reg.12. omnis Israel. Quod tu in domus tuæ penetralibus & secretioribus locis cōmisisti: permittit Deus vt tui cōuicini rectè norint, postea vero in extrema die cūctis gentibus pateat. Senes illi qui falsò accusatū Susannam, dicebāt ei, Dani.13. Nemo nos videt. Deus verò qui etiam cogitationes cordium scrutatur, notum fecit populo crimen nefandum. Si sacerdoti confiteberis peccata tua, occulta erunt: sin minus omni populo erūt manifesta. Beati quorū remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt Psalm.31. peccata. Si in memoriam adduceres pudorē

Universidad de Deusto
Biblioteca

ij.ſũ,quo deberes ſuffundi, ſi peccata tua omnibus palam fierent: vtique dæmon coram ſacerdote non te mutum, elinguem, & balbutientem efficeret. Siquidem bene nosti, nullo caſu quantumuis difficili, confeſſarium poſſe tua peccata alicui aperire. Confitere igitur omni procul ſemoto pudore: quandoquidẽ in hoc ſacroſancto & mirabili ſacramento ab omni peccato etiam grauiſſimo mundus efficeris. Nã qui in fluuium cadit, etiam ſi aqua ad medium corpus, vel vſque ad barbam accedat: nihilominus tamen adhuc tempus reſtat, quo poſsit viuere. At vero ſi eo infœlicitatis & miſeriæ peruenerit, vt aqua iam os intret, & cooperiat eum, ſtatim interibit. Sic ſimiliter etiam ſi grauiſsimis criminibus oculos Dei offenderis, ſi ita coinquinatus es, vt
Eſai. 1. indignum te iudices ante faciem eius apparere: ſi denique à planta pedis vſque ad verticẽ capitis tui nihil bene ſanum & tutum fuerit: ſi tamen os tuum vales aperire, & ad pedes ſacerdotis accedere, longa adhuc ſupereſt vita: Illud tamen diligenter tibi eſt cauendum, ne in tantam colluuionem & multitudinem peccatorum peruenias, vt te valeant ſuffocare: ne coram Dei miniſtro mutus effectus loqui
Pſalm. 118. non poſsis. Vnde Dauid. Os meum aperui & attraxi ſpiritum. Quemadmodum Dauid aperuit os, vt aërẽ poſſet attrahere & viuere: ſic tu in confeſsione aërem & flatum ſpiritus ſancti attrahe vt poſsis viuere. Quod idem in animalibus rationis expertibus experiri poſſumus. Primum quod facit lupus, cum ouem capit, guttura ore comprehendit, ne poſsit balare, vt vel ſic paſtorem excitet: & à morſibus lupi eam eripiat. Sic diabolus ori noſtro pudoris ſeras imponit, ne clamare poſſimus, & illius boni paſtoris auxilium inuocare: qui ſuper humeros ſuos amiſſam ouem de
Lucæ. 15. portauit. Hoc igitur eſt hominem mutũ effici à peccatore: nam quemadmodum hũc, cuius corpus habitabat, efficiebat mutum, ita etiam peccatorem, cuius animam poſsidet, elinguem reddit, ne ſua peccata poſsit confiteri. ¶ Aliud etiam eſt hominum genus qui in confeſsione dicenda tacent: tacenda vero dicunt: & de his Propheta inquit. Quoniam ta-
Pſalm. 31. cui inueterauerunt oſſa mea, dum clamarẽ tota die. Qui igitur fieri poteſt propheta ſancte, vt tota die tacendo, clamares: & clamando tãceres? Ambo faciebat: nam ea tacebat, quæ dicturus erat: & verbis compoſitis, alios alijs addendo ſermonibus nihil denique dicebat.

Quod multi duobus vel tribus verbis poſſent dicere, idque clare & aperte: varijs ambagibus proferunt culpam minuendo, & rhetoricas rationes multiplicando. Et ſic iſti loquentes, tacent: & ideo oſſa eorum & ipſi in peccatis inueterascunt. In cuius typum, quãdo Rachel ex Meſopotamia veniebat, idola *Geneſ. 31.* abſcondita ſecũ ferebat: poſteà vero cum la- *Geneſ. 35.* cob petiſſet ea manifeſtauit, & infodit. Si igitur tu adhuc cooperuiſti tuorũ peccatorũ idola, ea ſacerdoti offer: & aperi. ipſe enim ea operiet, vbi nunquam magis apparent, & quem admodũ Ægyptij in mari rubro extincti fue- *Exod. 14.*
runt, quos ſi aj Iſrael nunquam deinceps vide runt: ſic tua peccata in confeſsione extinguẽtur. Obſerua etiã quòd non ſolum dæmõ efficit hominem mutum, vt adhuc diximus: ſed etiam ijs modis & ſignis petunt, quibus reliqui, qui natura ipſa naſcuntur muti. Iſti quippe natura elingues per ſigna, per digitos, per geſtũ corporis oſtendũt, quid velint, quid cupiant, quidve dicant. Sic peccator mutus effectus, gloriã, quam ipſis operibus petere & cõparare deberet, per ſigna poſtulat. Et quod nõ ſine dolore poteſt dici, Chriſtiani ſigna eũ in cœlum ducunt, opera vero in infernum. Chriſtiani ſigna ſunt, ſe cruce inſignire. Eccleſiam ingredi, flexis genibus orationem funderе: opera vero nec cum Turcarum aut Arabũ operibus comparanda. Nam oratio, ieiuniũ, ſacri auditio: quid aliud ſunt quã ſigna Chriſtiani? At ſi vero vel minimũ cõuicium in eos retorſeris, ſi vel fimbriam veſtimenti tetigeris, ira perciti & commoti de minima iniuria accepta cum fœnore vindictã ſumunt. Omnes iſti ſunt muti, nihil præter ſigna habent. *Iacob. 2.*
Oſtende mihi fidem tuam ex operibus, &c. *2. effect. Dæmonis*

¶ Secũdò dæmõ hunc hominẽ obcæcabat: vt moris illius eſt, cũ omnibus peccatoribus idẽ facere, quorum animas ſuo dominio ſubegit. Nonnè inſanus ille & amẽs iudicaretur, qui aliquod opus aggrediẽs ſi nudo enſe aliquis morte minaretur, ne id faceret: nihilominus tamẽ nullo metu id perficeret & compleret? Nõnè cęcum eum eſſe diceres, & caligine cooopertũ: quãdo enſem nõ fugit? Quid obſecro putas eſſe in cauſa, quare vnus homo tã multis peccatis & flagitijs ſe tradat: alius verò cautus & ſobrius viuat in nullo delinquens? Id certe eſt, quia ille mentis oculis caret: nec videre poteſt, quãta & quàm grauia mala ipſi immineant, quæ iudex ille ſupremus in diem vindictę reſeruat: hic vero Dei iuſtitiã intuẽs

&con

& contemplans à talibus ſe abſtinet: quemad
Numer. 23. modum Balam, qui non videbat Angelum aſinam minantem, ipſe vero ſtimulos aſinæ addebat, vt Angelum prætoriret. Inde illud eſt, quòd frequenter dici ſolet, ſcilicet, peccatores oculis carere. & obcæcatos eſſe. Hæc eſt
Exod. 10. illa cæcitas, quam Deus miſit Ægyptijs, vbi tantæ & tã magnæ erant tenebræ, vt vel ipſis manibus contrectari poſſent: ſic adeò vt ſcriptura dicat, trium dierum ſpatio neminem fratrem ſuum vidiſſe, nec ab vno loco motũ eſſe. O vtinam mentis oculis non eſſes deſtitutus, vt graues miſerias, & tormenta, quæ te in gehenna expectant, poſſes contemplari: vt vel ſic in peccatis nõ eſſes detentus, quemadmodum Ægyptij. Si peccatores nõ eſſent cæci, non vtique beatus Ioannes dixiſſet. Mun-
Ioann. 1. dus Chriſtum non cognouit. Nec enim ob id debemus admirari quòd cæci eſſent, quãdoquidem eorum oculos dæmon terra cooperuerat: nimirũ vilibus & abiectis rebus huius
Tobi. 2. mundi: quod optimè oſtenditur in Tobia, cuius oculi hirundinum ſtercore obtenebrati ſunt. Eſt quippe hæc dæmonis cæcitas tã peſſimæ & deprauatæ conditionis, vt qui ea laborat, neutiquam ſe ipſum velit cognoſcere: quod non contingit in eis, qui corporeis lumi nibus ſunt priuati, quiquidem cæcos ſe iudicant, & tales confitentur. Idcò dominus, qui-
Ioann. 9. buſdam peccatoribus dixit. Si cæci eſſetis, nõ haberetis peccatum. Nunc vero dicitis: quia videmus, peccatum noſtrum manet. ¶ Tertio dæmon efficit peccatorem ſurdum. Nam ſi hominem videres, à multis monitum & perſuaſum, vt à via quam ſequitur deflecteret: nè à latronibus ſit captus, hic vero neminẽ vellet audire, ſed potiùs inter ſuum inſequeretur: nonnè huiſmodi hominem obſtinatas aures habere diceres? Ita ſimiliter Deus ſuis verbis, ſuorum Apoſtolorum factis & miraculis, ſuorum prædicatorum concionibus, diuinis inſpirationibus miſsis, peccatores omnes inceſſabili voce proclamat, eorum corda tangit, & ad poſtes oſtij noctis rore capillis madi
Cant. 5. diſsa ei aperiant, rogat, obſecrat, & exorat: ipſi vero nolentes audire, amplam inferni viã inſequuntur. Ea eſt dæmonis conditio iniqua & peruerſa, vt miſerum peccatorem mutum efficiat, cæcum, & ſurdũ: vt vel ſic magis quietis & maiori dominio animam ipſam poſſideat. Quod luciditſimo exemplo clariùs apparebit. Contingit enim, vt cum aliquis ſomnum tranquillum & cum quiete vult capere,

iubet vt omnis familia famuli & ancillæ ſilentium teneant, nè ſtrepitu facto ſomni quies & dulcedo impediatur. Secundò feneſtras claudit, ne ipſa luce oculi offendantur. Tertio in penetralia domus deſcẽdit: & ſanitori præcipit, vt de ipſo percontantibus, denegetur. Hæc omnia inimicus noſter, vt in malitia ſagax & callidus in peccatore cauſat, cum illũ ſurdum efficitnè voces prædicatorũ audiat: pudorem quendam fœdum iniicit, ne planiùs & apertiùs ſua peccata fateatur: lectiones ſanctorum & eorum libros de medio tollit: à conuerſatione rectorum & proborũ hominum cum ſegregat: ne claro lumine & ſanctis exemplis reſipiſcat & ad Deum conuertatur. Ità nequam iſte pro libito in peccatoris anima quieſcit gaudet, & in vtramuis aurem dormit. Ità ſimiliter hunc hominem poſſidebat: cuius corpus cæcum, mutum, & ſurdum, iam reddiderat. ¶ Cum verò Chriſtus in mũ
dum venerit, vt dæmonis opera diſſoluat (vt iam ſuperiùs retulimus) decernit iam illum *2. Ioann 3.*
à corpore propellere & exterminare. Sed dicis obijcies. Si verũ eſt, Chriſtũ voluiſſe, vt in noſtram vtilitatem & doctrinã dæmon in corpus huius hominis intrarer, quid eſt q; nunc illum à corpore eijciat? Ad quod reſpõdeo id etiã eſſe factum propter vtilitatẽ noſtram. Finis enim noſter eſt ad Deũ per dilectionẽ *Pſalm. 72.*
accedere. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Quod vehemẽtius & actiùs nos mouet ad eius dilectionem & amorẽ, eſt videre quantũ & quàm anxie nos ab illo diligamur. Et vt hoc cognoſcamus nullum euidẽtius ſignum eſt, quam ipſa opera quæ quotidie nobis impẽdit. Ideò Dauid. Dilexi: quoniam exaudiet *Pſalm. 114.*
Deus vocem orationi meæ. Quaſi veller dicere regius vates, Domine quia me diligis, te diligo: tunc enim intellexi, te vnũ poſſe meis miſerijs & neceſsitatibus ſubuenire. Nam ſtatim à me vocatus, ades: & meis petitionibus acquieſcis. Inclinaſti quippe aurem tuam mihi, vim & ſtimulos addidiſti vt maiori conatu poſthac igne amoris tui incendari: & vt animæ meæ dicam. Cõuertere anima mea in requiem tuam. Hi amici operibus voluit nos obligare, vt nunquã ab eius amore deſiſtam. Secundò q; quemadmodũ ex infirmitatibus corporis venimus in cognitionem earum, quas dæmon in anima cauſat: ità etiã ex medela corporis illius infirmi, veniamus in cognitionẽ illius altiſſimæ medicinæ, qua Chriſtus animæ noſtrę medetur, quãdo peccatis & flagitijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

gitijs infirmatur. Nam quemadmodum dæmonem hunc expellens, visum huic cæco restituit: ità etiam cum dæmonem ab anima nostra fugat, peccatorem illuminat, & intellectũ simul & cognitionem illi tribuit, nè de vno in alterum peccatum præcipitetur. Restituit aures vt libenter audiat correctiones & inspirationes diuinas: & loquelã tribuit, vt peccata possit cõfiteri, & simul vt laudet Deũ. Omnia hæc præstitit dæmoniacus hic: qui oculos aperuit, vidit, audiuit, & incepit loqui. Et propterea sequitur in textu. *Et cum eiecisset dæmonium: loquutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.* Matth. 12. Matthæus dicit, quòd stupebant omnes turbæ, & dicebant. Nunquid hic est filius Dauid? Mirantur & meritò cum dæmoniacum in corpore sanet: & maiori iure deberes tu in admirationé rapi, cum dæmonẽ ejcit ab anima, & iustum & sanctum peccatorem efficit. Vnum inter alia diuina & mirabilia facta quę Deus in mundo operatur illud est: scilicet, cũ ex homine peccatore impio & facinoroso, iustum, sanctum & immaculatum reddit. In quo quidem clarius & apertius quàm in alijs rebus omnem suam potentiam ostendit, simul & misericordiam. Magna quidem & diuina potentia requiritur, vt de nihilo aliquid efficiatur & creetur: sed non minor potentia exigitur ad iustificandum peccatorem, sed potiùs maior. Nam in creatione nihil potest esse Deo impedimento, in iustificatione autẽ maximè: si peccator modos & consilia diuina, quibus Deus illum vult saluum fieri, contemnat, & pro nihilo habeat. Ideo beatus Augustinus super caput decimumquartum Ioãnis, versans illud, qui credit in me, opera quæ ego facio ipse faciet & maiora horum faciet, sic ait. Iudicet qui potest, vtrum maius sit iustos angelos creare, quam impios iustificare. Certè si æqualis est vtrumque potentiæ, hoc maioris est misericordiæ. Et ita non sine magno consilio canit Ecclesia. Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maximè & miserendo manifestas. Peccatorem namq; à culpa absoluere, maximum opus est Dei: nam vt hoc opus compleret necessum fuit, crudelissimã & acerbissimam mortem oppetere, & sanguinem suum exhibere: vt animã fœdam & maculis peccatorum infectam mundaret, & dealbaret. Ita cum hoc opus mirabile & diuinũ esset, omnes in admirationem rapiebantur: sed non ad eius imitationem: quanquã simul admirari & imitari deberẽt. Fides admiratur Ioann. 14. & credit: sed charitas imitatur & proximi inoptam subleuat. Sed quid prodest astrologo cœli cursum, & planetarum motum admirari? Mirari quidem debes sed cum effectu, ita vt voluntas non sit ociosa nec inchœnice seopera Dei videns animus extollatur in ipsius cognitionem, amorem, laudem, & timorem: alioqui quid proderit admirari? Nam frequẽter legimus in Euangelio Iudæos stupuisse admirantes doctrinam Christi, nihilominus nõ ideo meliores euasisse. Quomodo hic literas Ioan. 7. scit (dicebant) cum non didicerit? Et rursus ministri ad Pontifices & Pharisæos. Nunquã sic loquutus est homo, sicut hic. Et Matthæus I idem. inquit, quòd admirabantur turbæ super doctrina eius. Dauid autem optimè demirabatur opera Dei cum dicebat. Domine Deus Matth. 7. meus magnificatus es vehementer: confessionem & decorem induisti, amictus lumine, sicut vestimento. Et alibi. Quam magnificata Psalm. 103. sunt opera tua domine, omnia in sapientia fecisti. Et iterum. Mirabilia opera tua, ideo seruEodẽ. psal. tata est ea anima mea. Sic scrutemur & contemplemur opera Dei, misericordiam, bonitatem, & patientiam: vt in eius amorem & dilectionem magis incendamur: ità vt cũ Pro- Psalm. 138. pheta possimus canere. Quoniam inflammatum est cor meum, & renes mei commutati Psalm 72. sunt. *Quidam autem ex eis dixerunt.* Certum est hos fuisse Pharisæos (vt ait Matthæus) & Matth. 9. Scribas, qui à Hierosolymis descenderant: vt ait Marcus. Hi enim malitia & calumnia pleni sagacster & astutè molichantur Christi mi- Marc. 3. racula inuertere, & attribuere in dæmonis protestatem. Quasi hi & non alij calumniatores deberent esse. Laudabat eũ populus, & ipsius doctrinam suspiciebat: hi vero murmurabãt. Id quippe à natura nobis est indutum, vt quãdo aliquis facinus aut opus aliquod præclarum & egregium perficit, omnes, qui de illa re non agunt, illum laudent, extollant, venerentur, & suspiciant: qui vero de eadem re agunt, & in æstimatione populi magni haberi, statim inuidia acriter eos inuadit, opus alterius contemnentes, & in nihilum redigentes. Nam si aliquis egregiè concionetur ad populum, vel orationem luculentam & elegantem habeat, populus, qui de illa re non agit, statim in eius laudem prorumpens, inquit. Beatus venter, qui te portauit. At verosapientes & literati inquiunt. Bene quidem, sed non ità egregiè concionatus est. Vel sit dux qui animosè & viriliter stratagema aliquod

aliquod in bello sit aggressus: quibus de bello nulla est cura statim dicunt. O quam magnanimus hic est: quam strenuè & diligenter periculum hoc fuit aggressus. Qui verò eiusdẽ sunt officij, statim inuidia eos comitatur & dicunt. Fortè hoc illi cõgit, non sua industria nec propter peritiã, quam habet in rebus bellicis. Nunquam satis deest, quid possint opponere: vt laudẽ & honorem illi debitũ possint detrahere. Sic debes ab eo cauere qui tui officij est: & semper suspectum eum habere, nam quando minùs tibi caueris, si ille potest, vendet te, & in manus inimicorum te tradet. Inter pastores Abraham, & inter pastores Loth Genesi. 13. lis erat & iurgium: & non ob aliud, nisi quia eiusdẽ officij erant. Ioab æmulus fuit Amas- 2. Reg. 20. sæ, quem tandem interfecit, quia cogitabat Amassam velle competere cum eo de officio. Non sunt æmuli Christi sutores, sed Pharisæi & literati: quia Christus vir sanctus erat & sapiens. Sed quid isti dicant, audiamus. *In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia.* Sed vt iam magnitudinem malitiæ istorum cognoscas, aliqua hic sunt consideranda. Primò debes mores & ingenium impiorum net pendere. Nulla quippe est tam illustris & insignis virtus, tot tantisque omnium gentium laudibus condecorata: quam impij sua malitia vitio non tribuãt. Quemadmodum enim lignũ: cuius dimidia pars submersa est in aqua altera verò ab aëre cõtinetur, fractum & obliquum esse videtur, cum tamẽ reuera integrũ & rectum sit: sic ea virtus, quæ recta ratione perfecta omnibus videtur & suis numeris absoluta, ab improbis defectuosa & iniqua iudicatur, non ipsius virtutis causa, sed propter deprauatum & corruptum iudicium. Fallit enim eos iudicium, qui per aquam inuidiæ & malitiæ res gestas inimicorum cernunt: cupiẽtes aliorum gloriam labefactare, & infringere, quam aliàs magni & egregij viri multis laboribus & periculis sunt consequuti. Nullũ est enim opus adeò bonum, sanctum & perfectum, cui mali & improbi aliquem defectum non imponant. Nam si humilis es, abiectum & vilem te iudicant: si patiens, pusillanimum te dicent: si studiosus, statim hypocritam agere dicunt: si abstinens es, parcum & auarum appellabunt: si tacitus, insipiens iudicaberis: si loqueris, garrul⁹ statim diceris: si deuotus, sanctitatis simulatorem te prædicabũt: si iustitiam feceris⁹, crudelitatis increpaueris: si misericordia vsus fueris, iam ineris eris: si grauitatem indueris, iam factus es insanus & amens: si affabilis, comis, blandus, & mansuetus, parui te facient, & contemnent: si distribuis in pauperes & amicos, iã prodigus: si minus dederis, iam es auarus. Et ità vix fieri potest, vt iniquis & inuidis hominibus aliquid possit esse impedimento, quo minus aliorum famæ & virtuti non semper detrahant: quibus quidem non est opus, vt ansam & occasionem murmurandi præbeas, nam ipsi sibi illam accipiunt. Quod sanctius opus fieri potuit, quàm hũc hominem curare: qui surdus erat, cæcus, & mutus? Quis posset credere: quòd de hac re illi acciperent murmurandi occasionem? O malitia Pharisaica, quæ in hũiusmodi opere de quo nec ipsi dæmones aliquid mali possent dicere, calumniam inuenerunt. Populus admiratur & laudat. Pharisæi verò & Scribæ detrahunt & calumniantur. Quemadmodum enim proprium est bonorũ aliorum opera, si bona fuerint in bonum tribuere, sin verò mala, ea excusare: sic è contrario mali, bonum ipsum in malum finem rejciunt, & maculis & defectibus illud labefactãt. Quod vtrunque in sacra pagina optimè demonstrari potest. Et de impijs. Cum Dauid 2. Reg. 10. misisset nuncios vt consolaretur Anon Regẽ Ammon de morte patris sui Naas, charitate motus, impij illud opus bonum sua malitia inuertentes, cõgitarunt ex ambitione illud processisse, & vt terrã specularentur. Sic isti illud opus Christi, dæmonis virtute dicunt esse factum. Nam tàm isti, quam illi Ammonitæ bona proximorum in sinistram partem retorquebant, edocti à magistro suo diabolo. Is nanque cum audisset Deum laudantem bona opera & sanctitatem Iob, dixit. Nun- Iob. 1. quid Iob gratis timet Deum? Nonnè vallasti domum Iob, &c. Sua nequitia dæmon, quem semper de quocunque bono nostro pœnitet, ea quæ rectè & sanctè Iob operabatur, dicebat fecisse propter sui ipsius commodum & vtilitatẽ. At verò pij & recti homines quãdo opus malum excusare non possunt, saltim intentionẽ dicũt fuisse rectam & bonã. Quod opus vnquam fuit deterius, quàm lapidare innocentem? Et tamen beatus Stephanus id excusans inquit, factum fuisse ex ignorantia. Nè staruas (inquit) illis hoc peccatum: quia Actor. 7. nesciunt, quid faciũt. Sic sanctissimus Ioseph Genesi. 45. opus illud nefandum, quod fratres aduersus eum cõmiserũt, eos excusans & liberãs à peccato, inquit, opus esse adeò sic ordinatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fluuius enim magnus omnes riuulos ad se veniẽtes complectitur: ignis etiam omnia cõburit, & in se cõuertit. Ità simili modo homo nequam quæcunque videat, quantunuis bona illa sint, in malitiam cõuertit: bonus verò cõtrariũ ingenium habet. Serpens florem comedit, & in venenum conuertit: apes verò in mel & saccarum. Ità ex eodem opere mali occasionem accipiũt murmurãdi: boni vero in laudẽ Dei prorũpunt & eleuãtur. ¶ Prętereà si ædificium mensuretur perpendiculo dum maiora ligna & lapides super ipsum posueris magis firmum & stabile permanebit: at vero si regula & mensura defecerit, quidquid superstruxeris corruet & solo æquabitur. Ità similiter cor nostrũ est veluti basis & fundamentum super quod ipsa virtus debet ædificari: cum rectitudinem & normam rectæ rationis obseruat, quidquid ampliùs onetis addideris, illud magis firmabit & roborabit. At vero si voluntas malitia sit infecta: quidquid videat, in suam ruinam & perditionem conuertit. Nam cum Christus multa miracula faceret: statim Caiphas & Pharisæi consiliũ inierunt, vt morte eum damnarẽt. Etsi à Caipha & ab eis, qui consilium aduersus Christũ congregarunt, quæreretur, Quare Christum vultis interficere? Responderent ipsi. Quia hic homo multa signa facit. Si vero à Petro, Andrea, Iacobo, Ioanne & reliquis discipulis interrogares, Quare Christo creditis? bona relinquitis: & eũ quocũq; ierit sequimini? Respõdebunt procul dubio. Quia hic homo multa signa facit. Et si ab hac gentium multitudine quæsieris, quid est quòd sic Christum laudẽt, & eius facta admirentur? Respondent. Quia loquutus est mutus. Si vero Pharisæos interroges, quare Christum irrideant, & blasphemãtur? dicẽt tibi. Quia loquutus est mutus. Quid est in causa cur idem opus diuersos effectus pariat, & generet? Nulla certè alia nisi quia corda vtrorumque diuersa & inter se dissentientia sunt. Quo fit, vt quod vnis est medicamentum & remedium præsentaneum, alijs sit venenum mortiferum. O vtinam tibi non cõtingat, quemadmodum Pharisæis. O quot & quanti sunt homines, qui cum miraculis Christi potius deberent conuerti, & charitate liquefieri: eadem miracula ipsi in occasionem accipiunt, vt deteriores sint peccatores. Nonnè magnũ & ingẽs miraculum est, quod Christus in te efficit, cum tot tantaque flagitia à te commissa nimia patiẽtia & misericordia sustinet? Hanc igitur bonitatẽ, quæ in illius amorem deberet te adducere & inflammare, vt tantum dominum, tam pium, benignũ & misericordem nõ auderes offendere, tu eam accipis, vt maiora crimina cõmittas, & peccata peccatis addẽs, dicas. Deus est bonus, infinita eius misericordia, peccatorũ causa in ara crucis se pretiũ exhibuit. Quod quidem libẽter ego fateor, illum esse summè misericordẽ, quandoquidem patitur, vt suam bonitatem & clementiam tuæ malitiæ fautricem facias: & crucem, quam ipse accipit vt regnum diaboli subuerteret, tu eã accipias vt magis illud firmes & corrobores. Ignoras nè miser peccator, quoniam benignitas Dei ad pœnitẽtiam te adducit? An diuitias bonitatis eius & patiẽtiæ, & longanimitatis contemnis? Secundum autem duritiam tuam & impœnitẽs cor thesaurizas tibi iram in die iræ. &c. Ità deprauatum & corruptum cor habes, vt ex bono malum elicias, & ex cruce quæ constituta fuit ad indulgentiam peccatorum, audaciam sumis, vt deterior sis & peior. Hoc idem Christum in cruce pendentem magis dominum vexabat, quam ipsa mors: quandoquidem de morte nullo pacto conquerebatur, at vero de hac iniuria per prophetam inquit. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores: prolõgauerunt iniquitatem suam. Hæc enim erat lis & controuersia inter Prophetas falsos & veros: quòd veri iustitiam Dei peccatoribus minabantur, falsi vero mendacem pacem & misericordiam promittebant. Sic Ieremias. Vbi sunt Prophetæ qui dicebãt vobis, Non veniet Nabuchodonosor, &c. Tu idem facis, cum Dei patientia non vteris, nisi in tuum damnũ & malum: confidens diuinam iustitiam nunquam venturam, solũ quia caro & appetitus hoc tibi persuadet. Si in puteum luto & cœno plenũ aquam puram & clarã diffuderis, nihil aliud efficies nisi aquam amittere, & cœnum turbare: sic miracula & bona quę Christus cõfert impijs, ipsi in deteriùs conuertunt & peiores & fœtidiores efficiuntur. Tu sicut Pharisæus es, qui miraculis Christi abuteris. Quare obsecro sancte & bone Deus homines sic adeò te offendunt, & flagitijs & peccatis te lacessunt? Quia bonus es. Nam si statim q; homo in peccatũ laberetur, certo sciret, q; ipse medius deberet rũpi & interire, nõ vtiq; ità facilè & velut nihil ágés tuã bonitatẽ & clemẽtiã offenderet. Et si statim cum peccãt, & pœnitentiã non agunt, certo cognoscerẽt à terra esse

Ioann. 11

Romans. 2.

Psalm. 72.

Ierem. 37.

esse absumendos continuo se ad te conuerterent. Vel iam bone Deus si hoc non efficis, illud præstares, q; dæmones illos in Tartara detruderẽt, procul dubio nunquã tua bonitate abuterentur. Sed quia tu bonus es, & ipsi sibi longiorem vitam promittunt, hoc audẽt facere. Tu autem homo insane & amens his cogitationibus deuanescẽs audi, quid sanctus Propheta dicat. Nunquid Deus iudex iustus & patiens, nõ irascetur per singulos dies? nisi cõuerti fueritis gladium suum vibrabit, arcum suum, &c. ¶ Aduerte etiam, quãta sit istorum malitia & ingratitudo, & quanta domini bonitas & clementia. Nõ solum eorum malitia perpenditur ex eo q; Christi miraculis peiores efficiebantur: sed etiã ex temporis circunstantia. Nam quãdo potius ipsis deberent cõuerti & Dei opera admirari, tũc temporis malitia eorum corda adurente magis murmurabant, & irridebant. Vix explicari potest quãta sit hominũ ingratitudo: nã quãdo maiora beneficia ipsis impartitur, tunc magis illũ contumelijs afficiunt, & inhonorant. Cum enim Deus legem dabat Mosi, & tabulas illas lapideas, & Israelitas legem docebat, ipsi tanquã ingratissimi vitulum faciebant. Ille dabat leges quibus deberent componi, ipsi vero vitulum conflabant. Ille occupabatur in eorũ gubernatione, ipsi vero in idolorum cultura. Similiter Christus cum in vltima cœna corpus & sanguinem suum cibũ salutiferum mũdo condiebat, mundus de acerbissima eius morte tractabat. Ille cõstituebat illis & ordinabat vitam: ipsi vero mortẽ illi parabant. Hoc egregiè apostolus perpendit inquiens. Dominus Iesus in qua nocte tradebatur accepit panẽ, &c. Vbi diligenter debes illa verba notare: in qua nocte tradebatur. Tẽpus enim assignat, in quo tantum beneficium mundo contulit. Ac si diceret. O nimia Christi benignitas: ó execrãda hominum ingratitudo. Nam si tam graue malum & peccatum alio quouis tẽpore perpetrarent, non ita mirandum esset: sed tanta fuit Christi bonitas & charitas, qua nos semper fuit prosequutus, vt in nocte, qua ipse tradebatur, cibum illum ordinaret qui vitam afferebat: tanta vero hominum iniquitas vt in ea nocte qua tantum & tam egregium beneficium illis præstabat, mortem ipsi molirentur & pararent. Multoties etiam hoc tibi contingit, qui cum ludens sedeas sanctum eius nomen blasphemaris & grauissime in eum peccas: ipse verò, qui rebus omnibus prouidet eodem tempore tibi creat fructus suauissimos quo tuam bilem possis temperare. Rursus, tempore quadragesimæ, in quo omnes alij Christiani mentem nouam induũt, nouas cogitationes, & ad Deum accedunt, ieiunantes, diuinis rebus assistentes: tu in prædia tendis extra ciuitatem ne sacris interfis, & vt cõciones non audias. Eo tempore, quo potius in Deum deberes conuerti, in peius & deterius vitam muras: & multi, modo, vt Iudei olim hebdomada sancta Christũ crucifigunt, quãdo deberent potiùs tantum beneficiũ cognoscere, & in amorem diuinum inflammari. Ità isti etiam si Christum odio haberent, deberẽt hoc loco & tempore tacere & confundi: quãdo alij illum admirabantur & laudabant.

¶ Tertio etiam aduertes quàm differens sit cõsilium & iudicium Dei: & consilium & iudicium hominum. Nam Pharisæi in hominum opinione sancti, recti, & probi habebãtur: populus vero simplex, ineptus & amens. At vero Euangelium dicit Pharisæos fuisse blasphemos: & iniquos peccatores. Quare nemo cõtẽtus sit hominum laudibus & opinione probari: nam multi sunt in cœlo, qui hominum iudicio & opinione iniqui & pessimi peccatores in mundo erant: multi etiam modo infernitormentis & cruce torquentur, qui ab hominibus sancti & recti existimabantur. Itaq; locus iste docet, quo pacto hominum sententia apud Deum fallax & mendax sit. Nihil eu res ea, quæ populus dicit: nam rectè nouit malum laudare & approbare: bonũ verò vituperat & dãnat, & quod hodie approbat, sequẽti die malum iudicat. Non est dubium, quin mentem & intellectum amittas, si oculos cõieceris in ea, quæ homines dicunt. Vnde beatus Paulus. Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Sed neque me ipsum iudico. Qui autem iudicat me dominus est. ¶ Quarto exemplum debent esse nobis Pharisæi, quam miser sit homo, & abiectus: quando à Deo derelinquitur. Quis non timebit? Quis non stupescet? Quis tale Dei iudicium non timebit? Quis non videt quanta illi mala sint parata, & quantis miserijs & calamitatibus sit obnoxius is, qui à Dei gratia deseritur? Quis obsecro suam propriam miseriam non deplorabit? Etenim quod malum in alijs hominibus conspicimus, id nos procul dubio faceremus, si nobis Deus suam gratiam subtraheret. Itaque hæc exempla iudiciorum Dei nobis frequenter in mentem

Exod. 32.

1. Cor. 12.

1. Corin. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

veniant: vt semper nobis adsit timor Dei,& vt nos ipsos valeamus agnoscere, & quam parua sit nostra sufficientia, nisi Dei manus nos sustineret. Ideo monet Paulus, Vt qui se stare existimat videat nè cadat. Quamobrem quilibet Christianus cum Dauid debet orare, & dicere. Nè proijcias me à facie tua,& Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Absq; te enim nequeo subsistere: sine te in omne flagitij genus dilabor. Hanc igitur vtilitatē ex Phariseorū blasphemia depromere debemus. Hi enim nō sentiebāt sicut loquebantur: nam aliud credebant, aliud vero ore fatebantur mentientes. Fugiamus & nos mendaciū: nam scriptum est. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. In diluuio vniuersali cum Deus omnem mundum destrueret, pepercit Deus Noe & suis: & in incendio Sodomæ, pepercit etiam Loth: & in subuersione Iericо, liberaliter se habuit cum Raab. Et in societate sua admisit, Petrum peccatorem, & persequutorem suum Paulum, & vsurarium Matthæum, & peccatricem Magdalenam. Nunquam tamen reperitur admisisse aliquem mēdacem. ¶ Secūdo fugere debemus linguas maledicas. Nam Ecclesiasticus inquit de lingua mala. Vtilior est infernus quam illa. Quia infernus solùm damnatos & malos torquet: lingua vero pessima, malos & bonos. Inferni ignis iustis & sanctis viris parcit: lingua vero mala studiosos persequitur: de Christo qui summa sanctitas est blasphematur, & in cœlū spuit. Mali enim cor habent in lingua: boni vero linguam in corde. Vnde regius vates. Tota die meditabitur lingua mea iustitiā tuā. Lingua quippe cor ipsum debet sequi nō autem è contrario: nam cor & ratio, debēt præcedere. Hoc igitur est linguam esse in corde. Os iusti meditabitur sapientiam. Lingua nostra tanquam calamus esse debet, qui per se nihil facit, nisi scriba ipsum moueret, vt ordinem & normam seruet. Lingua vestra nec vnum tantùm verbum debet proferre: sed eā debet ducere & dirigere ratio, vt rectè & ordinatè loquatur. Aspice rogo tanta & tā grauia mala quæ ex eo quòd homines corda sua in linguis habuerint, secuta sunt. Inde enim tot tantaque scandala exorta sunt. Sed de his alias. ¶ Porro Beelzebub vt diuus Hieronymus refert in Commentarijs super Oseam, idolum fuit apud Babylonios, qui vocabatur Bel. Belus enim pater fuit Nini, in cuius honorem Ninus ædificauit templum quod occasionem dedit idololatriæ accedentibus dæmonijs, & simulacris responsa sua dantibus. Et inde in alias nationes mos & ritus fuit translatus colendi illum: licet aliter iuxta linguam aliarum gentium nominaretur. Vocabatur à Babylonijs Bel. Ab alijs Baalim. Ab alijs Baal. A Iudæis vero derisoriè Beelzebub: hoc est Deus muscarum, eo quòd semper ibi multitudo esset muscarum ratione carnium, quæ ad sacrificia Bel adducebantur. Sed iam alios eiusdem farinæ impios audiamus. *Et alij tentātes signum de cœlo quærebant ab eo.* Isti etiā erant ex ipsis Scribis & Pharisæis, vt patet in Matthæo & Marco. Grandis est hominum malitia: quæ verbis vllis explicari nequit. Omnem mouet lapidem, vt Christum calumnietur. O diosa est lux oculis ægris, & vita bonorum, iniquis. Postquam Moses loquutus est cū Deo in monte Sinai posuit velamen ante faciem suam: & populus illum videre non poterat. Sic mundus eum non potest conspicere nec intueri, qui in altitudine virtutum cū Deo in solitudine montis communicat: sed falsis criminibus & mendacijs obscurat. Camelus ad fontem accedēs prius quam bibat, aquam turbidam reddit: ne in aqua clara suā intuens deformitatem sibi sit infestus. Sic vita iustorum manifestat vitam impiorum & eorum malitiam: & idcirco curant illam obscurare. Sic isti posse existimant Christum obscurare, & ipsius gloriam minuere: id tamen deprauato iudicio. Concedūt quòd Christus multa facit miracula, sed alia maiora volunt fieri. Quemadmodum Iosue cœlos quiescere fecit: & Elias fecit ignem à cœlo descendere, qui combusit nuncios Ochoziæ. Iudæi signa petunt, Græci vero sapientiam. Sic dixit Moses domino, quando mittebat illum populo Israel. Non credent mihi, nec audient vocem meam. Et dixit illi dominus. Quid habes in manu tua? virgam, &c. Dedit dominus Mosi potestatem, vt faceret signa coram Iudæis. Et hac ratione ductus fecit Deus Petrum prædicatorem & doctorem Iudæorum, quia habebat virtutem faciendi miracula: ita vt vmbra eius salutem & incolumitatē consequerentur infirmi. Paulus uero quia doctissimus & eloquentissimus erat constitutus fuit doctor gentium. Vnde quidam gentiles volentes illi sacrificiū offerre, vocabant illum Mercurium: quia erat dux verbi. Quapropter idē Paulus ait. Qui operatus est Petro in Apostolatu, operatus est mihi inter gentes. Sic isti Iudæi

1. Corin. 10.
Psalm. 50.
Psalm. 5.
Genes. 8.
Genes. 19.
Iosuæ 7.
Matth. 26.
Actо. 9.
Matth. 9.
Lucæ. 7.
Eccles. 28.
Psalm. 70.
Eccles. 39.
Matthæ. 12. Marc. 3.
Exod. 34.
Phil. lib. 3. cap. 18.
Iosue. 10. 4. Reg. 1. 1. Corin. 12.
Exod. 4.
Actо. 9.
Actо. 13. Galat. 2.

Iudæi signa petunt: & nō contenti signis, quę fecerat, alia petūt: de cœlo. ¶ Obserua autem quòd noluit Christus miracula de cœlo facere. Primo quia Christus voluit ea miracula operari, quæ vtilia essent. Fiūt enim miracula à Deo propter homines: quia propter se nullum miraculum Deus operatur, cum tali necessitate careat. Et ideo oportet vt in miraculo duo sint. Alterum quòd ostendatur in illo diuina potentia: alterum vero quòd hominibus proficiat. Sic ergo resurrectio mortuorū, & sanatio ægritudinum sufficienter ostendebāt, Deum esse eum qui mortuos suscitabat: sicut qui solem stare faciebat: insuper curationes ægritudinum hominibus proficiebāt. Signa autem de cœlo nihil emolumēti ipsis afferebant: & ideò magis completa est ratio miraculi & eius finis in curatione ęgritudinum, quam in prodigijs de cœlo. Et quia Christus venerat, vt nostrę saluti consuleret, semper ea miracula faciebat, quæ ad hominum salutem proderant: non ea quæ tantum ad curiositatem & speculationem conducebant. Nullum est dubium quin maius esset commodum & vtilitas vt cæco oculi aperirentur, quàm vel vt cœlum quiesceret, vel aliud simile. Vnde debes, ô homo, quicunque fueris, animaduertere, quantum debeas Deo, qui suam sapientiam, potentiam, & virtutem, in tuam vtilitatem exercet, sanguinem denique & propriā vitam pro te contempsit, & in omnibus miraculis semper tuum commodum & vtilitatē respiciebat. Quo circa miracula cœlestia non faciebat, sed ea quæ profutura erant hominibus, eorum langores curādo. Vtinam tu eius honorem & laudem factis tuis respiceres: sicut ipse suis tuam vtilitatem & profectum. Ipse dum hanc vitam degebat totus erat nostro seruitio intētus, nos vero debitum illi honorem & obsequium post terga relinquimus.

Philip. 2. Quod Paulus deplorabat Philippēsibus scribens. Omnes quæruntquæ sua sunt, non quę sunt Iesu Christi, &c. ¶ Secūdo noluit facere Christus miracula, quæ homines calumniari possent: nullum tamen est miraculum quod facilius calumniam potest pati quam id quod à cœlo sumitur, & maximè ab eis, qui rudes sunt & insipientes. Nam propter elongationem à cœlo & ignorantiam earum rerum, quæ in ipso accidunt, multi putare possent, ea quæ supra naturam, & virtute diuina fiebant, posse accidere ex causa naturali: quæ autem in hominibus fiebant, non ità facilè calūniam pati poterant, nam ipsa sensui & oculis parebant. Si isti autem ea, quæ proprijs oculis videbant calumniabantur, quid facerēt si de cœlo viderent petita miracula? Sine dubio dixissent & Magos in Ægypto multa signa edidisse. *Exod. 7.* ¶ Præterea in veteri testamento miracula fiebant in cœlo, quasi ab ipso Deo, & nō ab hominibus venirent: Christus autem miracula fecit in terra vt ostenderet, se habere potentiam faciendi miracula, quæ non prouenirent aliunde. Ideo non conueniebat, vt miracula de cœlo faceret: quia existimarent illi quod Deus habitans in cœlis, illa faciebat, nō Christus: nam cum per eius imperium miracula fierent in terra, ostendebat sua virtute id posse efficere. Vnde quidam dixerūt. Qualis est hic, quia venti & mare obediūt ei. ¶ Perpē de etiam quod inter fideles sunt multi, qui pe tunt signa. Sunt qui in peccato iacentes toto suæ vitæ curriculo Christi misericordiam in fine vitæ ab eo consequuturos credant. Hi petūt signum à Deo in vitæ suæ fine. Cōmunis enim est lex vt qui malè vixit malè pereat: vt sit mors peccatorum pessima. Hi vero qui in peccatis semper in vtramuis autē dormierūt contra hanc legem signum sibi petunt, vt in morte eripiantur ab inferno: quem tota vita meruerunt. Sed proculdubio vnusquisque iudicabitur secundum opera sua: & tu thesaurizas tibi iram secundum duritiam tuam: & impœnitens cor tuum. Eos enim qui (vt inquit Paulus) credunt iniquitati, ira & indignatio manet. Si cum vixeris in peccatis triginta annorum spatio, & vna tantū hora in statu gratiæ fueris: cur potius nō tibi persuades, quòd in peccato morieris, in quo ferè per totum vitæ spaciū iacebas, potius quàm illa hora, quod quidem temporis breue est momentum? Incredibilis certè tua dementia est. Nōnè hoc est tentare Deum? nonnè hoc est petere signum è cœlo? Visnè vt Deus ianuam cœli tibi aperiat: qui dū in hac vita viueres semper habuisti voluntatem Deo reluctantem? Sed iam ad contextum: *Ipse autem vt vidit cogitationes eorum dixit eis.* O si hæc peccator apud se reuolueret: quod Deus interiores cogitationes respicit, & quod ipsi nihil est occultum. Nullus adeo est effrænis & impudicus peccator, qui coram hominibus ea audeat facere, quæ corā Deo. Si cogitationes Deus cognoscit, quomodo opera tua pessima ignorabit? Audi ô stulte quid Deus dicat Samueli. Homo videt ea quæ patēt: dñs autem intuetur cor.

Romanos. Ibidem.
1. Reg. 16. Ezechi. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ezech. 8. tur cor. Et Ezechieli dixit Fili hominis fode parietem, & cum perfodisset parietem appa-
ruit ostium vnum, & dixit ad me. Ingredere & vide abominationes pessimas, quas isti faciant. &c. Vidisti quæ seniores Israel faciunt in tenebris: vnusquisque in abscondito cubilis sui: dicunt enim. Non videt dominus nos. Existimas nè ò infelix peccator ea crimina & flagitia, quæ in secreto & in absconditio facis Deum latere: & quod in die iudicij non om-
Eccle. 23. nibus palam fient: Hoc idem in persona peccatoris Ecclesiasticus inducit dicens. Quis videt me, parietes cooperiunt me, & nemo circunspicit me: quê vereor: Non intellexit quoniam omnia videt oculus illius, & non cognouit quoniam oculi domini multo plus lucidiores sunt super Solem, circunspicientes omnes vias hominum & profundum abyssi, & hominum corda intuentes, in absconditas partes. Est enim peccator in medio pecca-
Dan. 13. ti sui, existimat tamen, à nemine videri: quêadmodum senes illi peruersi qui Susannam accusarunt, qui dicebant. Ostia pomerij clausa sunt, & nemo nos vider. Deus autem om-
Esai. 43. nia contemplatur plusquam lynceis oculis: & inquit Angelis illud Esaiæ. Vos testes mei, dicit Dominus, & ego Deus. Estote (inquit Deus Angelis) testes mei & operis quod hic facit. Est enim homo, vt cæcus, qui existimat
4. Reg. 6. ab eo facta neminem videre: cum omnibus pateant, & illi irrideant. Erat Eliseus Angelis obsessus: sed puer eos non videbat. Sic vt cui cumque operi tuo scias Angelos adesse, & Deum præsentem stare: quos si tu non vides, bene tamen videt Eliseus: nam bonus & rectus cognoscit presentes esse, atque ita eos veneratur & suspicit. Locus hic deberet tibi ingentem timorem incutere, quandoquidem cum eo agis, cui etiam ipsæ cogitationes manifestæ sunt, & multò minus opera quantûuis illa secreta sint & abscondita. Sed de his alias. ¶ Obserua autem duo dixisse Pharisæos aduersus Christum. Primum quòd ejiciebat dæmonia in virtute dæmonis. Secundùm q illa erant parua miracula: & ideo petebant vt facerer signa de cælo. Dæmon enim statim, vt exijt à corpore illius hominis sedem accepit in linguis iniquis horum Phariseorũ His ambobus Christus respondet, & facit satis. Ad primum modo sex rationibus respõdet. Ad secundum verò statim inferiùs respõdet. Ad primam igitur calumniam respõdet duabus rationibus, quibus probat, hoc miraculũ non fuisse factum virtute dæmonis. Duæ verò rationes sequentes probant illud miraculum factum fuisse virtute Dei. Postremæ vero duæ in generali ostendunt dæmonem in nulla re posse simul cum Christo operari. Est igitur prima ratio *Omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Si autẽ Satanas in seipsum diuisus est: quomodo stabit regnum eius quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia?* Hæc autem ratio formatur sic. Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur, sed si Satanas ejicit Satanam ergo regnũ eius non stabit. Consequens est falsum, quia vos dicitis quod apud gentes regnat diabolus, & tantùm apud vos qui fideles estis, est regnum Dei. Et diabolus regnat in mundo per peccata ergo regnum eius stat. Tunc vltra, regnum eius stat, ergo nõ est diuisum. Igitur malè dicitis in Beelzebub principe dæmoniorũ me ejicere dæmonia. Secunda ratio ad probãdum idem hæc est. *Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia filij vestri in quo ejiciũt? Ideo ipsi iudices vestri erũt.* Hæc ratio sic formatur. Eadem potestate ego & filij vestri A postoli ex vobis nati dæmones ejcimus: sed vos nõ creditis neque dicitis quòd in Beelzebub ejiciũt dæmonia, quin potũ in virtute nominis mei: ergo nec ego in Beelzebub dæmonia ejicio. Quòd si dixeritis discipulos meos in Beelzebub dæmonia ejcere, ipsi iudices vestri erũt, hoc est, iudicabunt vos de hac calũnia. ¶ Præmissis iam duabus rationibus negatiuis, scilicet, quod non ejiciebat dæmonia in Beelzebub: nunc duabus affirmatiuis cõcludit, Dei virtute id facere. Quarum prima sumitur ex diuina autoritate: secunda ex Christi potestate. Prima hæc est. *Verò si in digito Dei ejicio dæmonia profectò peruenit in vos regnum Dei.* Hæc ratio sic efficitur. In regno Dei nõ potest operari nisi virtus eius, quia regnum eius contriam potestatem non patitur: sed regnũ Dei est in vobis, ergo virtute Dei dæmonia ejicio in vobis. Hãc rationem sic adducit Christus, vt constituat consequens in locum antecedẽtis: quoniam adinuicem conuertuntur. Aduerte quòd porrò, ponitur hic pro sed: Si in digito Dei, idest, Si virtute Dei ejicio dæmonia. Profectò id est certò ad vos iam venit regnũ Dei: quia digitus Dei extra regnum eius non operatur, nec alia virtus extranea interuenit. Et tunc est supplendum: sed vos Iudæi asseritis regnum Dei in vos peruenisse, ergo in virtute Dei ejicio dæmonia. ¶ Aduertendum tamen, quòd populus Iudæorum præcipuè

Exo. 19. cipuè vocabatur regnum Dei, vt habetur in
1. Reg. 12. Exodo. Eritis mihi regnum. Et alibi. Dominus Deus noster regnat in vobis. Virtus etiã diuina dicitur digitus Dei: quia subtiliter & artificiosè operatur. Sed de hoc inferiùs. Secunda ad idem facit: sed sumitur ex præeminentia vigoris Christi, quæ talis est. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior illo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet in quibus confidebat & spolia eius distribuet.* Quę ratio magis in forma est hæc. Nullus potest alicuius fortis armati, ea quæ possidet diffrumpere, nisi sit fortior illo: sed ego diripio quæ possidebat diabolus, quod patet, quia abstuli ei dæmoniacum, quem possidebat, ergo fortior sum ego quam diabolus. ¶ Duas alias rationes generales adducit, probantes, quod nullum opus ipse faciat in virtute dæmonis: quarum prima fundatur in contrario assensu Christi & diaboli: Secunda in contrario effectu primæ sic. *Qui non est mecum contra me est.* Quæ sic magis declaratur. Nemo agit virtute eius, qui est sibi contrarius, quia contraria mutuo se impediunt: sed diabolus est mihi contrarius, quod probo, quia qui nõ est mecũ cõtra me est. Et ille non est mecum, quia ego eum pio saluare: & ille damnare: ergo mihi contrarius est. Quapropter sequitur præcipuum, q scilicet, ego virtute eius non operor. Secũda ratio, hæc est. *Qui non colligit mecum dispergit.*
Ioan. 11. Quæ ratio sic formatur. Non sibi cooperãtur adinuicem, quorum actus inter se repugnãt: sed actus diaboli repugnat Christi operationi, quia Christi est colligere. Venit enim vt filios Israel qui erant dispersi, congregaret in vnum: ergo operatio mea repugnat operationi diaboli, ideoque ego nõ operor ipsius virtute. ¶ Aduerte autẽ quod has rationes Christus nõ adducit, vt persuadeat pharisæis. Ipsi enim non credebant, miraculum fuisse factũ virtute dæmonis: & quanuis crederent nullo pacto ipsis persuaderi poterat. Sed adducit rationes propter turbam, ne Pharisæorũ verbis seduceretur. Præterea sic tam firmiter & fortiter voluit probare quod non virtute dæmonis, sed Dei virtute dæmonia expellebat, nam inter omnia miracula, quæ Christus faciebat, illud clarius ostendebat, se promissum Christum esse, quando scilicet dæmonia expellebat: nam hoc erat illi officium demandatum & impositum, & ad quod exequendum in mundum venit. Quoniam vt superiùs retulimus, quemadmodum dæmon in damno & incommodo quod corpori afferebat, ostendebat calamitatem & ruinam quam animæ parabat: sic Christus cum dæmonia à corporibus propelleret, ostendebat etiam se eos fugaturum ab anima. Vnde non tanta inuidia pharisæos inuasit, cum Christus leprosos, cæcos & claudos sanabat, vt quãdo peccata parcebat & dæmones fugabat. Nam alij prophetæ vt Elias & Eliseus alia fecerunt miracula. At vero dæmones propũllare, Christo tantũ fuit commissum. Quod ipsi non poterant sufferre. Quapropter Christus consulto probat virtute Dei ejicere dæmonia tanquã hoc esset negotium præcipuum & pertinens ad ipsius officium. ¶ Vide etiam hic Christi patientiam atque modestiam: qui quanuis maxima iniuria esset affectus nulla animi perturbatione motus, modestè & optimis rationibus aduersus eos arguit, ille, qui poterat in ictu oculi eos in infernum detrudere. Hinc discere debent principes & prælati, ne in castigandis subditis ira & furore rapiantur. Dandus quippe est locus animi perturbationibus, vt tranquillitas adsit, quæ afferat tum modestiã tum & reuerentiam. In altiori regione aeris, vbi aer purior est & excellentior, nulla nubes, nullum fulgur, nullus caliginosus vapor, aut nebulosus est. Sed tota illa regio clarã & splẽdidissimo candore elucet. In inferiori verò regione generãtur nubes & tonitrua. Sic prælati, qui altiorem obtinent locum, lucidi, quieti & liberi debent esse à turbationibus & passionibus: quanuis ad hæc non teneantur subditi. Nam cicatrix turpior est & deformior si alicui contingat in facie, quàm si in alio quouis corporis membro &c. Sed iam has superiores sex rationes paulò altiùs reperamus: vt ex hoc contextu aliqua eliciamus ad vitam rectiùs instituẽdam. Primo itaque ait dominus. *Omne regnum in se diuisum desolabitur.* Nihil verius vnquam dici potuit: Nam si primus ille parens noster in voluptatis & deliciarum paradiso constitutus, per inobedientiã priùs à Deo non esset diuisus: non vtique ab illo tã ignominiosè expelleretur. Mundus obrutus *Gene. 3.* & deuastatus fuit diluuij aquis: sed priùs fuit diuisus per discordiam vitæ & dissimilitudinem, quę erat inter filios Seth & Cham. Ægyptus etiam destructa fuit: sed priùs iam crudeliter, contra filios Israel erat diuisa. Filij etiam *Exo. 34.* Israel in captiuitatem Babylonis ducti priùs *4. Reg. 25.* decem tribus ab alijs duabus Iuda & Beniamin *3 Reg. 12.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

min segregarunt. In naturalibus verò quando elementa sunt in mixto conformi pace inter se ligata, diu perseuerant. At verò cum alterum ab altero per discordiam discedit, mixtúm perit & corrumpitur. Quo circa egregius doctor Paulus ab ea quæ sunt pacis nos inuitãs, inquit. Si inuicem mordetis & comeditis: videte ne ad inuicem cõsumamini. Et diuinus psaltes. Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna. Ratio autem destructionis & deuastationis, illa potissima est quia diuisi non habent vires, & ita à quolibet contrario facile superantur. Virtus quippe vnita fortior est se ipsa dispersa. Nam si duos boues accipias seorsum, & alteri velis onus aliquod inijcere non ita facilè deportare valebit. At verò si cõiunctos acceperis, impone illis quoduis onus etiam grauissimum, quocunque volueris deportabunt. Ita nimirum quando homines in contrarias partes per differentiam & discordiam abeũt, nullas vires obtinent: at verò amicitia & amore coniuncti, quemcunque laborem facilè perferunt & superant. Ideò Christus, Venite (inquit) ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos. Et si quidem nos aduersus dæmones visibiles & inuisibiles certamus & aduersus principes & potestates tenebrarũ, omnes concordia & charitate vniamur: vt vel sic nullus inimicus quantũuis potens sit & robustus aliquid aduersus nos valere possit. Sic milites in bello id maximè curant, vt recto ordine sint dispositi & coniuncti, quo fit, vt inexpugnabiles sint. Si verò acies inordinata fuerit, & alter ab altero segregatus facilè à contrarijs superantur. Cum igitur vita hæc perpetuum sit bellum (& ideo vocatur Ecclesia hæc militans) quare nõ omnes coniungimur amore & charitate? Quare dissentiones, & contentiones quotidie oriuntur inter nos? Parum aut nihil inimici nostri aduersus nos valerent: si charitate & amore nosipsos prosequeremur. Tanto imbecilles inimicis nostris erimus: quanto maiorem discordiã inter nos viderint. Vnde obsecro sanctissimis illis viris primitiuæ ecclesiæ, tanta animi virtus & constantia euenit: vt finem imponeret tantis tamque egregijs factis? Quomodo obsecro tam robusti gigantes fuerunt: vt totum mundum deuincerent, & Christi fidei copularent? Erat vtique multitudo credentiũ cor vnum, & anima vna. Ex concordia & pace tãta illis suboriebatur vis atque virtus. Vnde in

Galat.5.

Psalm.45.

Matthæ.11.

Ephes.6.

Act.4.

Cãticis laudans Deus primitiuam Ecclesiam inquit. Pulchra es sicut Ierusalem: terribilis vt castrorũ acies ordinata. Ordo enim & charitas, quam inter se seruabant tum temporis homines, Dei oculis pulchram & formosam reddebat: inimicorum autem conspectui terribilem, & fortem. Et huic proposito inquit. Quid videtis in Sunamite, id est in captiua: nisi choros castrorum? Quid videbitis in ecclesia, quæ primum ob seruitutem dæmonis & peccati captiua fuit, modo verò sanguine meo redempta, & iterum captiua per amorẽ quem erga me habet, nisi choros castrorum, & aciem ordinatam? Et quia in choro est vocum concentus, & in acie sunt arma quibus debellari & dimicari possit: quod vtrumque charitas efficit in Christianis: nam inter se charitas multos atque diuersos coniungit, & ex multis vocibus suauis & canorus concentus resultat: ideo inquit. Quid videtis in Sunamite, &c. Sed in mundo non hæc concordia reperitur: sed potiùs bella & dissentiones, semper vndique oriuntur. ¶ Sed iam vnde hæc infirmitas & calamitas originem ducat, aperiam vobis: vt si velitis principio eius cognito, tantæ pesti medicinam adhibeatis. Fons enim & origo huius discordiæ est immanis illa bestia superbia. Quod ostenditur ex illo sapientis. Inter superbos semper sunt iurgia. Quod duabus de causis accidit. Prima quia id est natum & ingenitum superbis ingenio, vt suæ propriæ sententiæ & voluntatis semper sint amicissimi: ita vt si opus fuerit) eam in vxorem accipiant, quam nulla de causa alterius iudicio postponunt, cumque inter superbos contratiæ sint volũtates & sententiæ, perinde est necesse, vt statim inter eos discordia suboriatur. Secũda causa & ratio est, quia pax & amor bonum quoddam est pretiosum, quod (vt ecclesia inquit) mundus dare non potest sed Deus tantum: quod ipse hominibus tribuit ea lege, vt ipsi honor & gloria debita relinquatur. Quapropter angeli in natiuitate Dei canebant. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus. Id quippe est iustum & rationi consonum, vt cum quis aliena vsurpauerit, quod proprium & suum est amittat. Quo circa quando homines superbia elati honorem & gloriam ambiunt, aliena vsurpantes: Deus pacem illis denegat. Et ità multoties solet euenire, vt ea quibus superbi honorem & gloriam curant, sint illis materia & fundamentum discordiæ: neque pacem amissam

Cantic.7.

Prouer.13.

Luca 2.

amissam vnquam recuperare possunt, nisi desideria alienæ gloriæ reliquerint: & cum talibus desiderijs à Deo pacem expostulẽt, in vanum operam perdunt: nam respõdebit illis. Ego pacem è medio vestrum sustuli: quia vos honorem mihi soli debitum, & gloriam rapuistis. Date mihi gloriam meam, & ego pacẽ vestram vobis retribuam. Nam bene scitis est scriptum. Gloriam meam alteri non dabo. Et iterum: Soli Deo honor & gloria. Vnde iã clarè constat discordiã suboriri ex superbia, quæ maxima infirmitas est cum ex grauissimo malo originẽ ducat. Et ideo præclarè Sapiens inquit. Sex sunt quæ odit Deus, & septimum abominatur anima eius, &c. Septimũ hoc est, qui seminat discordiam inter fratres. ¶ Secundò licèt discordia filia sit superbiæ: tamen id quod ipsi incrementum tribuit, est defectus iustitiæ. Propter iustitiã pacifici sunt homines in regno: & propter iniustitiam diuiduntur. Ideo diuinus vates. Iustitia & pax osculatæ sunt. Et sicut defectus iustitiæ ruinam & casum parit: ita eiusdem obseruatio tranquillitatem & quietem ingenerat. Iudicabit (inquit Dauid) in nationib⁹, implebit ruinas. Regnum enim in se diuisum desolabitur: & iustitia conseruat illud. Fugiamus ergo discordiam, vt pote quæ filia est tam pessimæ matris, quæ efficit vt ea, quæ natura sua sunt bona, & Deo accepta: si cum discordia coniungantur, odiosa & inuisa sint eidem, nec locum concedunt, vt cum Deo negotiemur, & ad illũ aliquid petituri adeamus: nisi priùs cum proximis conciliemur. Hoc manifestiùs liquet ex eo Saluatoris. Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersus te, &c. Et si in aliquo cœnobio aliqui fuerint magis pœnitẽtes, & asperiorem vitam sectantes, & aduersus alios eiusdem cœnobij fœdus & factionẽ percusserint, eos contemnentes talis pœnitẽtia & vitæ asperitas nequaquam Deo erit grata. Vnde Paul⁹ huic proposito egregiè loquutus inquit. Qui non comedit, manducantem non spernat. ¶ Quomodo vultis, vt Deo gratum sit ieiunium, vbi non est locus pacis? Ideo per Esaiam quidam dixerunt. Quare ieiunauimus & non aspexisti: &c. Et statim. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. ¶ Discamus ergo pacem diligere, quæ salutare remedium est & medicina tãta huic ægritudini. Hoc est munus illud & donum excellens, quòd Christus suis discipulis reliquit & quod maximè commendauit inquiens. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Et hoc præcipuè patrem exorabat in cena: cum dixit. Pater volo, vt quos dedisti mihi vnũ sint, sicut & nos. Si princeps aliquis iter facturus in discessu sponsæ suæ munus aliquod seu donum offerret in pignus amoris: ipsa tamẽ post discessum nihili faceret munus & contemneret: magna quidem huius esset ingratitudo. Sed Christus hoc munus & donum maximè commẽ dauit, iam iam ad patrẽ iturus: nos verò pro re vili & abiecta id commutamus. Sic adeo maximè Deus æstimat munus hoc, vt ne iacturam illius faciat per Matthæũ inquit. Si quis vult à te pallium, da ei tunicam. Cuiuscũque rei iacturam debes facere vt solam pacem habeas. Sic lapidem hunc pretiosum debes magnificare, vt intelligas, omne illud, quod Christus in Euangelio docuit in hunc finem ordinasse. Quod videtur ita cõuinci ex illo, quod per Ioannem inquit. Hoc dixi vobis: vt habeatis pacem in me. Et vt glossa intelligit, non solum ex verbis, quæ in sermone cœnæ retulerat, sed ex omnibus iam priùs actis debet intelligi. Sed de hac re hæc satis sint. *Si autem satanas in se ipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius quia &c.* Est principatus inter dæmones, sicut etiam inter Angelos bonos. Nam dæmones qui maioris sunt virtutis, alijs dominantur. Nam Matthæus inquit quòd Dominus impijs dicet. Ite cum diabolo & angelis eius. Ecce vbi vnus diabolus tanquam princeps ponitur, & cæteri tãquam ipsius ministri. Et in Apocalypsi, draco ponitur tanquã princeps omnium dæmoniorum. In Iob etiã dicitur: quod Leuiatã erat super omnes filios superbiæ. Et Iudæi hic dicunt. In principe dæmoniorũ ejcit dæmonia. Et hoc conuenit dæmonibus ex parte suæ naturæ, nam qui maiores sunt præcipiunt minoribus: quia dæmones non sunt creati æquales in naturalibus, nec etiam in gratuitis: & qui maioris sunt perfectionis, alijs dominantur: & sic inter se ordinem habent, vt vel sic magis ipsis hominibus nocere valeant. Nam si is ordo non seruaretur inter eos, sed bellum: nihil sanè hominibus nocerent: quia bellum eorum hominibus esset pax. Omnes enim in vnam & eandem rem consentiunt scilicet, vt noceant hominibus: ad quem finem peruenire non possunt nisi quendam ordinem inter se obseruarent. Qui autem principes sunt, & viribus & ingenio reliquos superant. Ille autem ordo dæmonum

Ioan.14.

Ioan.17.

Matth.6.

Ioan.14.

Matt.25.

Apoc.12.

Iob.41.

Prouer.6.

Psal.84.

Psal.109.

Mat.5.

Leg. Greg. ho.6. super Ezech.

Roma.14.

Esaiæ.58.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num vocatur regnum ipsorum vel regnum Satanæ, & illud regnū semper stat, quia propter causam iam dictam inter se consentiunt. ¶ Notabis autem, quod licet vnus dæmō non alium de corpore eijciat, vt Christus hic ostēdit: tamen non est dubium quin possit: quia cōtingit eijcere per naturæ vires, & vnus, qui maior est, alterū minorem cogit ad id quod vult: quapropter potest illum excludere. Etiā potest vnus alium torquere, dum maior sit illo. De facto tamen vnus non ejcit alium, vt Christus hic concludit: quia sic ordinati sunt inter se, vt imperium habere possint super homines: quia si vnus alterum impediret, periret vtique regnum eorum. Nam si dæmō dæmonem ejceret, hoc faceret quia hominē diligeret, quod fieri non potest: quia quoad fieri potest: hominum genus odit & persequitur. Vel quia odit dæmonem existentē in homine, quod nec esse potest: quia licet dæmones nō se mutuò diligant: magis tamen odio habet dæmō homines, quam alios dæmones. Vel quia ipse etiā eum vult torquere, qui ab alio torquetur: quod nec etiam stare potest: quia multi dæmones possunt simul eundem hominem torquere, si modo permittantur, ità vt vnus non impediat alterum, vt manifestum est in illo homine, qui legionem dæmoniorū habebat: ergo vnus dæmon non ejcit alium. ¶ Aduerte etiam, quod inuenies plurimos similes dæmonibus, qui licet inter se se inimicitias gerant, tamen ligātur concordi pace, vt hominem insontem & omni culpa carētem, persequantur. Quod exemplo tibi ostendam. Nā Herodes & Pilatus, inter quos grauissimæ inimicitiæ interueniebāt: tamen vt Christum innocentem interficerent, inter se conuenerunt. Quotidie in mundo videbis vt mali sæpè conueniant: vt bonis malū inferat. Sic filij Iacob cōgregati sunt, vt sanctum Ioseph persequerentur. Ita Triumuiri illi Romani, qui inimici anteà fuerant: vt suos contrarios interficerent, amicitiam inter se inierunt. Hæc est iniqua & peruersa peccatorum pax, qui quemadmodum dæmones cōueniūt, vt hominem persequantur, ita ipsi coniungūtur vt proximi sanguinem ebibant, & ipsius vitæ insidias parent. Quemadmodum sancta pax & concordia regnum Christi conseruat & corroborat: ità hæc iniqua malorum hominum & dæmonum pax, regū diaboli stare facit. Videbis enim sæpe sæpius multos status & tyrannides, quæ diu durant & perseuerāt: & multos prælatos qui se se in dignitatem cō stituunt perpetuam fauore aliorum amicorū qui eandem tyrannidem insequūtur. De hac pace iniqua & peruersa inquit Dauid. Zelaui pacem peccatorum videns, &c. Sed iam vltra procedamus. *Filij vestri in quo ejciunt?* Vocās Apostolos filios eorū ad beneuolentiam excitabat ita, vt videretur eorum famam nō minuere. Nam si diceret. Discipuli mei, in quo ejciunt? statim Iudæi insurgerent aduersus eū dicētes: Quod etiam illi in Beelzebub dæmonia ejciebant. Docet Christus Dei dona nunquam spernenda, ob aliquem qui nobiscum agat: quantumuis ille sit vilis & abiectus. *Porrò si in digito Dei.* &c. Hoc est in potentia & virtute Dei. Digitus Dei dicitur virtus Dei. Vnde Magi Pharaonis dixerunt. Digitus Dei est hic. Id est, clara & manifesta hæc est virtus Dei & potentia. Ea nanque quæ digito ostendimus manifesta sunt. Nā licet innata sua virtute possit facere Ciniphes, fuit tamen adeò impeditus: ità vt Pharao & magi eius cognoscerent Dei virtutem & potentiam, & sentirent plagam. Dauid etiam in hoc sensu accepit digitos cum dixit. Quoniā videbo cœlos tuos opera digitorum tuorū. Metaphora sumpta est a digitis, nam digitis solemus ostendere, & etiam operari. Sic brachium Dei est eius fortitudo, dextera fœlicitas est, sinistra aduersitas, & oculi cogitationem etiam significant. Loquitur scriptura de Deo ad morem hominum, vt Augustinus ait. Nam diuinæ scripturæ, vt idē Augustinus refert, à terreno & humano sensu ad diuinum nos erigentes: vsque ad ea verba descenderunt, & quibus inter se stultissimorum etiam vtitur consuetudo. Ita cū corporis forma nō circunscribitur Deus, mēbra corporis ita nominātur, vt ex mēbrorum vocabulis, effectus eius potentiæ designētur. Lege Gregorium & Damascenum. Manifestum igitur est quod ego in virtute Dei & potentia ejcio dæmonia. Deus enim operatur hæc miracula, non Beelzebub. Hanc Dei virtutem Matthæus vocat spiritū Dei, quod idem est. Verbo enim domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Virtute Dei & eius potentia omnia creata sunt, qua eadem virtute Christus operabatur & ejciebat dæmonia. *Peruenit in vos regnum Dei.* In hoc præcipuè regnum Dei est mirabile. Nam quando quis in externa proficiscitur regna: dicitur abijsse in regnum Fraciæ, vel in aliud quodvis: non tamen rectè dicere-

Matth. 8. *Matthæ. 27.* *Genesi 37.* *Psalm. 7.* *Psalm. 18.* *Aug. lib. Tri. c. 8. li. 8: q. quæst. 5.* *Greg. li. 4 mor. cap. 3. Damas. lib. 1. cap. 14.* *Matth. 12.* *Psalm. 32.*

ceretur venisse regnum Francię in illum. Verum cum regnum Dei priùs in hominem veniat, quam homo in illud ingrediatur: optimè dicitur ad nos venire regnum Dei. Tunc enim regnat in homine, cum homo suscipit illud per fidem & charitatem. Reges terræ in subditos imperium habent per potentiā suā: raro tamen aut nunquam eorum voluntatibus dominātur. Sed modus, quo nobis Deus dominatur, est eorum sibi subijcere hominē: & in animam per amorem sese intromittere, & ab illa super omnia diligi. Quapropter regnum Dei priùs ad nos venit, quàm nos deueniamus in illud: quoniam dominus qui est regnum nostrum, bonum nostrum, & hæreditas nostra venit ad nos, & habitat in nobis per gratiam, & à nobis diligitur per charitatem. Sic Christus. Regnum Dei intra vos est. Quando scilicet Dominus in nobis habitat, tunc regnum Dei est intra nos. *Cum fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt ea, quæ possidet. Cæterum fortior illo superueniens vincit eum, vniuersa arma, &c.* Ante Christi aduētum gentium potestatem dæmon in hominibus habebat. Prima quia omnes decedētes in originali siue mortali peccato, captiui tenebātur in inferno, siue in limbo puerorum. Habebat etiam aliam potestatem, scilicet vt posset hos decipere frequenter, & infidelitatē, ydolatriam & superstitionem persuadere. Vnde maximam partē orbis ante Christi aduentum suis technis & captiuijs occupabat: & in misera captiuitate detinebat. Et ob hanc causam princeps huius mundi à Christo appellatus est. Et Paulus ipsum & eius satellites appellat principes & potestates, & mundi rectores. Siue vt propriori significatione alij vertunt, verbum Græcum κοσμοκρατορας mundi dominos. Sed superueniens Christus, hoc est, de cælo descendens, abstulit ab eo armaturam quibus confidebat: id est versutias, fallacias & omnia rugamenta, quibus decepit. Distribuet spolia, id est, peccatores: quos Christus per gratiam suam redemit, & à dæmonū imperio absoluit: eosque tradidit Angelorum custodiæ, captiuam ducens captiuitatē. ¶ Sed dubium starim suboritur, quomodo hoc possit esse factum, cum etiam nunc diabolus habeat illam duplicem potestatem, quam diximus: quia dæmonum imperio ij sunt subiecti, qui sub diaboli potestate, qui in peccato mortali & originali degunt vitam. Ad quod breuiter respondeo, quod per Christi aduentum neutra potestas penitus & omnino fuit abolita: ius enim nunc habet detrudēdi in infernum vel limbum eos, qui in peccato mortali decedunt: vel in originali: & existentes in his peccatis eiusdem sunt captiui. Tamē hæc secunda potestas diminuta est per aduentum Christi, Eius quippe meritis est effectum, vt ne tanta damna spiritualia nobis inferantur, præcipue his, qui de Christianismo gloriamur, & Christum ducem sequimur. Cumq; priùs maximam partem orbis sub tenebris ignorantiæ & vitā detineret, prædicatione Apostolorum factum est, vt maxima pars orbis abnegato regno illius, in Christi regnum se conuerteret. Nam cùm ipsius fallaciæ & technæ Euangelij luce & splendore panderentur, implenum est illud, quod Christus de eo dixit. Nunc princeps huius mundi ejcietur foras. Vnde nunc nos non tenendo possidet, sed tenendo persequitur: nam aduersus eos, quorū intrinsecam potestatem non habet, exteriora bella gerit: & quia interius dominiū amisit, foris oppugnat. Et sic adimpletum est illud Isaiæ. Delectabitur infans ad vbera, super foramine aspidis & in cauernam regulj, &c. Intrat igitur in domū fortis possidentis genus humanum: & priùs eum alligat, & potestatem eius coercens fortioribus vinculis: & sic vasa, quæ prædestinauit, abs eo eripit, simul & liberum arbitrium, vt vel sic in Christum credāt libera voluntate. ¶ Hic etiam debes aduertere quod ante Christi aduentū nec posteà non tanta erat dæmonis potestas, vt se ad iustos extenderet, & sic animam Lazari in sinum Abrahæ duxerunt Angeli. Solum enim vt diximus habebat potestatem in existentibus in peccato mortali & in originali: nam iusti nec illo tempore nec isto ad imperiū diaboli pertinent. Ipse enim vocatur princeps huius mūdi: & rector tenebrarum harum. Electi vero sunt filij lucis, vt Paulus ait. non ergo pertinēt ad dominium diaboli. Quapropter vasa diaboli tantum sunt peccatores, quos Christus meritissimo suo pretioso sanguine & passione eripuit. Abstulit spolia & vires, sed non occidit illum: vt haberemus inimicum aduersus quē semper deberemꝰ armati incedere. Quo circa in nouo instrumento plures sancti reperiuntur, quam in veteri, quia inimicus magis debilis & imbecillis est, & facilius vincitur, quoniam maiora arma & auxilia aduersus eum habemus, tot scilicet sacramenta, & tot auxilia gratię. ¶ Verum vnum maximè est hic obser-

Luc. 17. *Exod. 8.* *Psalm. 18.* *Isaiæ 11.* *Luc. 16.* *Ioan. 12.* *Ioan. 12.* *Colo. 1.* *1. Thes. 5.* *Ioan 12.* *Colo. 1.* *Ephes. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

obseruandum, & valde dolendum, quod cũ diabolus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. Hoc enim maximè diabolus conatur vt quam possidet peccatoris animam quietem facit in culpa, & in vitam suis aurem dormire: ita vt nec vllum conscientiæ stimulum patiatur. Nam cum plurimos expertus sit peccasse, & gratia Dei à peccato recessisse, ideo optat & desiderat quietem illã peccatorum mortiferam & venenosam. Sicut illi Babylonij qui captiuos Israelitas inuitabãt ad cantum, vt Psalmus air. Quoniam illic interrogauerunt nos, qui captiuos duxerũt nos verba cantionũ. Et qui adduxerunt nos, hymnum cantate nobis de canticis Sion. Quemadmodum Babylonij captiuos Iudæos gaudere & quiescere in captiuitate curabant, & cãtica Sion appetebant: sic dæmon cum in captiuitatem & miseram peccati seruitutem peccatorem redigit, cantare, gaudere, ludere & quiescere omnibus modis demolitur: vt sic obliuiscatur peccator periculum suum in quo infœliciter detinetur. Cui respondendum est, quod statim sequitur in eodem Psalmo.

Psalm. 136.

Quomodo cantabimus canticum domini, in terra aliena? Quomodo cum simus cœli habitatores & cum ciuitatem illam nõ habeamus permanentẽ, sed futurã speremus? Quomodo inquam fieri potest, vt cantemus canticũ quietis & lætitiæ, dum deprauatam conscientiam habeamus? Habitantes in Babylone & confusione peccati, recordamur cælestis illius Hierusalem beatorum patriæ, quã proter à lachrymis non possumus nos temperare & fletibus & lamentis cor in illã erigere. Sed multi sunt grauissimi peccatores, qui cum tyrannide à dæmone possideantur, & in eius seruitute miserè sint detẽti, ipsi securi sunt, & quieti cæuentes & gaudentes, nec recordãtur cælestem illam Hierusalem beatorum patriam nec suam miseram & infœlicem seruitutem: quo fit vt dæmon tranquillè & quietè ipsos possideat. O infœlix & misera pax, de qua Esaias inquit. Ecce in pace: amaritudo mea amarissima. Aspice obsecro & vide quod in hac tua pace sint multæ amaritudines. Nam si interius pacem habeas cum mundo & carne; interiùs vero, teterrima passionũ bella oriuntur. Pax pax, & non erat pax. Habet enim quis hortũ aut cucumerarium, dum arbores floribus virent, & fructus in maturitatem peruenit non multum curæ in his custodiendis adhibet: At vero cum fructus inceperit in exoptatam maturitatem peruenire diligentius custodiã adhibet. Sic tu cum inceperis ad maturitatẽ peccati peruenire, & ad duriciem cordis: dæmon maiorẽ custodiam adhibet & diligẽtiam, ne Dei ictus & clamor pulsantis ad ostiũ cordis tui audiatur aut eo attingat: quo vsque iam in profundum peccatorum & in omnem maturitatẽ peruenieris, ita vt iam sis aptus mensæ & patinæ dæmonis. Sic Esaias: Et relinquetur filia Sion vt vmbraculum, in vinea, & vt tugurium in cucumerario. Vigila obsecro, & expergiscere, ne à dextera Dei dimittaris & factus sis vt cucumeratum. Hõc idem plorabat Dauid dicens: Deus venerunt gẽtes in hæreditatẽ tuam polluerunt templũ sanctum tuum, & posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam. ¶ Aduerte etiam quod cucumerarium nõ custoditur à nobili aliquo viro vel magnate, sed à vili & abiecto homine. Sic diabolus qui custos est peccatoris vilissimus & abiectus est: cuius tamẽ multi sunt homines qui velint esse subditi, & sub eius vexillo militare: dũmodo quietè & pacificè viuant, quam pugnare vtiliter vt strenui & fortes milites faciunt. Qui quidẽ valde sunt similes filijs Israel, qui potiùs elegerunt ini qui Pharaonis Imperio subesse, quam tantillum laboris pati in terra promissionis gaudentes. Multoties fœmina capit concubitum deserere, & offensam Dei sui relinquere: sed cum timeat necessaria illi esse defutura, miseram dæmonis seruitutem non deserit: & tunc diabolus magis cohæret & comprimit cum videt miserum peccatorem fugam inire. Et vt pacifice eum possideat, ob oculos ponit, vix fieri posse vt in meliorem mentem redeat, & plura alia inconuenientia vana & ludia fingit: & sic perterritus vmbra foliorum, in peccato manet. Sed illud peccator aduertere debet omnia illa dæmonis impedimenta paleas esse: quæ cum nihil sint, aliquid esse videtur, & in Deum fiduciam ponere, & putet nihil ei defuturum, si ipse velit, vt paleas fugiat & abijciat: nã mẽtiri nõ potest ille qui prophetauit in spiritu Dei. Nõ vidi iustũ derelictũ, nec semẽ eius quærẽs panẽ. ¶ Obserua etiã quod non est simplex dæmonis possessio cũ nobis dominatur: sed omnia nostra, sua sunt. Quẽadmodũ Deus cũ in nobis habitat omnia nostra, sua sunt, nec patitur diabolũ aliquã portionẽ habere in nobis: ita cum diaboli sumus omnia nostra sua sunt. Semel enim occupata nostra voluntate, quæ arx est totius hominis, reliqua

Ephes. 2.

Esaiæ. 38.

Ierem. 6.

Exod. 16.

Psalm. 78.

Psalm. 36.

reliqua hosti facilè subduntur. Et ideo forsitan dicitur. Qui offenderit in vno factus est omnium reus: quia quid est in illo, labe contaminatum est, &c. *Qui non est mecum contra me est.* Docet nõ solum illos homines Christi inimicos esse qui palam ei contradicunt: verum etiam illos, qui ab illius partibus nõ stant nec confitentur palam dictis & factis esse Christianos. De talibus superius dixit Christus. Qui me erubuerit & meos sermones coram hominibus, &c. Et cum Christus veritas sit, iustitia, & innocentia: cum tu vides aliquem opprimi & taces, ne quemquam lædas, aut damnum aliquod tibi conficeas: iam boni Christiani nomẽ amisisti nec bonus Christicola es. *Qui non colligit mecum dispergit.* Officiũ Dei est colligere, dæmonis verò dispergere. Voluit Pharao, vt filij Israel dispergerentur, vt paleas colligerunt: & dispersus est populus ad colligendum paleas. Quando Deus volebat eos congregare, diabolus dispergebat illos. Et ad quid ad colligendum paleas. Quæ obsecro sunt omnia huius mundi nisi paleæ! & ad colligendum hæc vana & ludia dispergunturimpij. Cum igitur officium Dei sit congregare, dæmonis verò dispergere: illi diabolum imitantur qui seminant discordias, illi verò Deum qui proximos ilæsidentes inter se conciliant. Quemadmodum ex parua nube aliquando magna oritur procella: sic ex parua discordia grauissimæ rerum perturbationes & turbulentissimæ tempestates concitantur. Et quemadmodum etiam ex parua scintilla oritur aliquando grande incendiũ, quo magnifica ædificia & laquearia comburuntur, ita etiam ex paruo dissidio inter amicos principes indissolubile alias amicitiæ vinculum frangitur, & omnino perit. Hoc verbo indicatur etiam nobis omnia opera nostra frustranea, irrita, & nulla esse, nisi fiant propter Christum. Sed iam vltra. *Cum spiritus immundus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa quærens requiem.* Hæc verba multi existimant Pharisæis esse dicta: vel populo loquens de impijs Pharisæis & Scribis, cum quibus hactenus disputarat. Sed quantum ego existimo fuerunt dicta homini illi, à quo dæmonium exierat: vt deinceps ad melius vitæ institutum rediret, & à peccatis caueret, ne iterum in vomitum incideret. Quia nouissima erunt peiora prioribus. Sic etiã dixit paralytico qui erat in piscina Bethsaidæ, postquam pristinam sanitatem restituerat. Ecce sanus factus es, iam noli amplius peccare: ne deterius aliquid tibi contingat. Sic ne ille ad pristinæ vitæ statum rediret & vt omnes ibi adstantes docerẽt, monet illũ vt in posterum sibi caueat, & prouideat. Dimittens igitur illos perfidos Scribas & Pharisæos: ad illum hominem & ad populum ibi expectãtem, sermonem suum conuertit. Hoc etiam fecisse legimus apud Marthæum cum derelinquens Scribas & Pharisæos ob eorum impietatem, sermonem conuertit ad populũ, & docuit eum dicens. Audite & intelligite, non quod intrat per os, &c. Docet prædicatores ne propter duos aut tres qui inuidi sunt & calumniatores eius, ne desinãt verbum Dei, & instruere populum simplicem. Cum rex ille Achaz qui idololatriæ studebat, cum in quodam periculo esset constitutus, ex Dei parte Esaias Propheta dixit illi, vt vires & animum in re illa adderet. Pete tibi signum à domino Deo tuo in profundum inferni & in excelsum supra. Qui tanquam idololatra noluit signum petere. Videns tunc Propheta regis duritiem derelinquens regem conuertit sermonẽ suum ad populũ, & dixit illi. Audite ergo nunc domus Dauid. Vobis inquam loquor qui syncero estis corde, & munda mente, & vobis dico. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, &c. Hoc igitur modo dereliquit Christus Scribas illos & Pharisæos, ad populum loquitur, & ad illum hominem *Cum immundus spiritus, &c.* Spiritus tam in nouo quã in veteri instrumento vbi sine vllo additò inuenitur, in bonam accipitur partem. E contrà rio aũt malus spiritus semper cum additamẽto inuenitur. Sic Paulus in bonam partem accepit, cum dixit. Fructus autem spiritus, charitas, gaudium, pax, &c. Et alibi Si spiritu viui mus: spiritu & ambulemus. Et iterum. Si autẽ spiritu vitia carnis mortificaueritis, viuetis. Et in veteri testamento in Esaia legimus. Dãs flatum populo, qui est in ea, & spiritum his qui calcant eam. Qui enim terrena calcant & à tergo relinquunt, vtique non malum sed bonum spiritum merentur accipere. E contra vero malus spiritus cum additamẽto legitur, vt in primo Regum dicitur. Spiritus malus inuasit Saul. Et hic dicitur, Spiritus immundus. Et in alio loco. Increpauit spiritũ immundum. Vocatur diabolus spiritus immundus, non natura sed moribus: quia cum sit substãtia pura spiritualis, nulla in eo impuritas esse potest: sed immunda vult, & homines ad immunditiam mouet, vt sic eos cadere fa-

Iob. 2.

Luc. 9.

Exod. 5.

Ioann. 5.

Matth. 5.

Esaiæ. 7.

Galat. 5.

Galat. 6.

Roman. 8.

Esaiæ. 42.

1. Reg. 16.

Lucæ. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciat à naturali dignitate & adstringat eos pœnæ æternæ. ¶ Itaque dum hic spiritus immundus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa. Matthæus dicit per loca arida, quod idem fere est, & vtrunque dominum dixisse æquum est credere. Nam cùm idem sermo diuersimode tradatur à sacris Euangelistis, credendum est vtrumque dominum repetisse. Sic etiam in Euangelio Matthæi dixit dominus. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et Lucas dicit. Panem nostrũ quotidianum. Sic etiam in hoc loco Matthæus dicit de spiritu hoc immundo q̃ reuertens in domum à qua exierat inuenit eam vacantem, scopis mundam & ornatam. Lucas vero dicit hic, quod inuenit eam scopis mundam, & nihil vlteriùs addidit: sed omne q̃ commemorat Matthæus dominum dixisse, non est de illo dubitandum. Possent & alia multa adduci exempla, sed hæc sint satis.

Matt. 12.

Mat. 6. Luc. 11.

¶ Obserua autem quod dæmon expulsus à corpore non habet potestatem eundi, quo ipse voluerit, sed quo mittitur. Sic caterua illa dæmoniorum quos expulit Christus, rogarunt eum ne illos mitteret in abyssum. Ita hominibus volunt & cupiunt nocere, quod si ab eis eijciuntur, volunt damna inferre his rebus quæ hominum sunt. Sicut dæmones eiecti à domino petierunt facultatem à domino vt sues ingrederentur, qua data facultate præcipitauerunt eos in mare, & occiderunt, vt damnum dominis eorum inferrent. Si autem non conceditur nocere animalibus, saltem vellent nocere arboribus & alijs rebus, quæ in vsus hominum conducunt: nam interdum datur illis potestas nocendi istis rebus. Habetur enim in Apocalypsi quendam Angelum clamasse ad quatuor alios Angelos quibus datum erat vt possent nocere terræ & mari, & dixit illis. Nolite nocere terræ & mari, &c. Quando autem dæmonibus non datur facultas vt possint malum infligere in aliquam rem ad homines pertinentem: tunc dicitur esse in locis aridis: quia spiritus non est propriè in loco sed solum per operationem. Quando ergo non potest operari malum, in loco vbi noceat homini, necessum est, in locis aridis sit, quia sola loca arida & inaquosa sunt ex quibus nulla vtilitas homini accrescere potest. Ita ergo quandocunque dæmoni eiecto ab homine non permittitur vt damnum inferat rebus humanis, necessario debet ipse ambulare per loca inaquosa & arida: etiam si sit in medio alicuius populi: quia nõ dicitur pro priè ibi esse, vbi non potest operari. ¶ Præterea dicit quòd querit requiem. Dæmon non potest quiescere quia in æternum torquendus est, & quocunque vadat infernum suum & crucem secum portat: & de hac quiete nõ est intelligendum hic loqui, quia dæmõ nullam sperat futuram esse quietem illi cruciatui cùm fieri non possit vt aliquando cesset: sed quærit quietem suæ malę voluntati. Est quippe inuidus & vehementer desiderat nocere homini: & quando nocere potest, aliquo modo quiescit: sicut quiescit iratus, cum pœnas infligit. *Et non inueniens requiem dicit, Reuertar in domum meam vnde exiui.* Suam vocat domũ non quidẽ per creationẽ, quia solius Dei est, sed per possessionem. Aspice igitur, O homo q̃ cũ in peccatum præceps tendis, vilissimo & abiecto dño tui ipsius imperium tribuis. Nam si tu videres virginem aliquam forma excellentem, & pulchritudine præstantem, diuitem, sapientem, & filiam Principis siue Regis alicuius, & hæc nuberet viro abiecto & vili: nonnè tale coniugium doleres? Nonnè miserum & infœlix esset hãc virginem videre ita abiectè & infœliciter nuptam? Quod si tu ò Christiane velles animad uertere quanto nobiliorem & præstantiorem habeas animam, quanto pulchriorem & filiã summi illius Regis ad cuius imaginem fuit facta, non est dubiũ nisi quod in te ipsum cõuertereris, & non te traderes tã miserę seruituti. ¶ Aduerte etiam quam graue malum sit peccatis assuescere, & quodãmodo in eis nutriri. Hic dæmon dixit se velle redire in domum quam antea habitauerat, & non dixit in aliam domum ire velle, nam videbatur illi q̃ in ea domo fores semper sibi paterent: nã peccatorum experientia & facilitas facit, vt homines omni depositio timore iterũ ad peccata reuertantur. Nam quibus mos semper fuit peccandi, more & consuetudine timoré omnem amiserunt: & facilius in peccata incidunt, cùm ducantur à mala consuetudine. Qui enim in seruitute nati sunt & nutriti, pro libertate seruitutem amplectuntur: & qui in tenebris facilè pro luce eas commutant. Accidit enim nobis vt puero nato in carcere. qui quoniam lucem ignorat, in tenebris sedet, in tenebris ludit & gaudet: sed mater quæ lucem & libertatem aliquando nouit, plorat & tristatur: & se captiuam dolet. Sic eis peccatoribus contingit qui nutriti sunt

Mar. 5. Luc. 8.

Apocaly. 7.

& adoleuerunt in peccatis, qui cùm parum aut nihil de spiritualibus & æternis bonis cognouerint, delectationes mundi & peccati spurcitias & vana & terrena pro veris bonis & permanentibus amplectuntur, & exilium propriam patriam existimant. Sic Iudæi in captiuitate Ægypti nutriti nihili faciebant libertatem. Quando enim homo peccatorum studio operam tribuit & in peccatis gaudet & delectatur: etiam si Deus per suam gratiã & misericordiam in nouam vitam illum ducat: non potest quiescere in illo bono & fœlici statu, sed reuertitur in antiquum & pristinum vitæ institutum & inquit. Vadam & reuertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc, quàm nunc. Quod cùm dæmon vt callidus & sagax intelligat, inquit. Reuertar in domum meam vnde exiui. *Et cùm venerit inuenit eam scopis mundatam.* Quia scopa tantùm puluerem mundat, non autem durum lutum, aut tenacem ceram quæ solo adhæret. Est enim opus ferreo aliquo instrumento vt solum radatur: quia scopa non satis est. Vna inter alias causas præcipua, quare tam citò in peccata iam dimissa reuertimur est consuetudo antiqua peccandi, quę ita fixius & tenacius animæ inhæret, vt etiam si scopis mundes tuæ animæ peccata & illa fatearis, tamen illa mala & antiqua consuetudo esse desiderat, vt ipse dæmon iterum animam possideat. Opus est magno dolore, contritione & solertia & præcipuè diuino numine & fauore vt antiquam consuetudinem superare valeas. At verò tu tanquam scopa animam mundas & perfunctorie velut aliud agens peccata confiteris & securus & contentus viuis, nullam curam habens. At verò dæmon inuitatus à tua mala consuetudine, velox aduenit. Attende igitur vt malum semen radicitus euellas, neque intus radices relinquas: ne statim peccatorum herba resiliat & adolcat. Opus est vt vincas malam cõsuetudinem: & hæc non potest vinci nisi oppositia cõsuetudine virtutis: ad quod magna vigilantia & cura tibi habenda est. Scriptum quippe est. Sicut Æthiops non potest mutare pellem suam, aut pardus. &c. Homines enim qui se totos perpetuo vitijs & peccatis tradiderunt, ita gaudent & delectantur peccatis de quibus potius deberent pœnitere & mœrore compũgi: vt difficile sit ab eis discedere. Contingit enim vt aliquis in villam abeat, & ibi è riuulo quodam aquam turbidam & pessimam bibat, statimq; cùm ipsam bibit stomacho hæret & ei nocet. Vnde euenit vt ipse in admirationem rapiatur, quomodo scilicet fieri possit vt omnes incolæ illius oppidi non mortui sint illa aqua. At vero si esset talis apud illos habitare vellet, & in eadem villa manere transacto iam dimidio anni vel paulo plus cũ stomachus illi aquæ assuesceret statim aqua bona illi videretur & sapida. Ita nimirum cùm peccatũ sit aqua turbida & mala stomachus animæ nostræ non potest illã ferre: & ita ipsa anima nimis fastidit illud, quo fit vt peccator tristetur: & totus mœrore conficiatur. Qui vero peccandi habitum acquisierit, & sæpè aquam peccati imbiberit, is id miseriæ & calamitatis incidit, vt quod antea amarum erat & durum, iam dulce & delectabile sibi videatur. Ideo Sapiens. Cùm peccator in profundum peccatorum venerit contemnit. Contemnit morsus conscientiæ, contemnit prædicatores & eorum sancta consilia, gratiam deniq́ue diuinam: & in peccatis delectatur, vt immundus sus in cœno. Hi qui in peccatis senescunt, plusquam scopa opus habent vt se mundos reddant. ¶ Secundo vt Matthæus ait inuenit eam vacuam. Hoc ocium audaciam tribuit ipsi dæmoni vt redeat in domum, quam reliquerat. Statim cùm aliquis confessionem finit, & à sacerdotis pedibus discedit, iam videtur illi omnem gratiæ perfectionem attigisse, & nunquam iterum posse labi: & propter ocium & paruam curam quam adhibet erga salutem animæ, dæmon statim reuertitur in domum antiquã quia inuenit eam vacantem & ociosam. Ideò Apostolus monet dicens. Nolite locum dare diabolo. Ille dat locum diabolo, qui nõ alicui rei studiosæ intentus est, nam in anima aliquibus sanctis exercitijs implicita, dæmon nullum locum habet nec illi potest adesse. Quia perfectè vacans alicui exercitio: non est capax alterius. Filij Dan cœperunt vrbem Lais vacantem. Ocioſi sunt illi qui non sanctis & spiritualibus exercitijs occupantur. Plurimos enim inuenies qui videbuntur tibi operari multa, nam mille agunt negotia, plura habent officia, ità vt præ temporis angustia nec caput possint scalpere. Illi tamen nimis ocio se dedunt, & in nihilo occupantur. Ociosum id dicitur quidquid ad æternam vitam minime conducit: vel quod ad vtilitatem animæ minime cõuerti potest. Nam quemadmodũ tu cũ cernis pueros oc-

Hiere. 13.

Mat. 12.

Ephe. 4.

Iudi. 18.

Prouer. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cupatissimos in domibus ridiculis fabricandis ex laterum & tegularum fragmentis, ocioſos illos indicas: ipſi tamen occupatiſſimos ſe eſſe iudicant: ſic cum nos rebus huius mundi caducis & momentaneis ſumus intenti & de cœleſtibus nihil cogitamus, ocioſi dicimur. Ita ſapientia vocat nos parvulos & infantiũ opera vſurpantes his verbis. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuã: in capite turbarũ clamitat. Vſquequo paruuli diligitis infantiã: & ſtulti ea quę ſibi noxia ſunt ſapiẽt? Vera occupatio & perfecta illa eſt, ſcilicet, de obſequio Dei agere, & orationibus & ſanctis exercitijs vacare, & ſæpe ob oculos tuos ſalutem animæ tuæ habere: ne dæmon ocioſum & complicatis manibus te inueniat. Noluit dominus dare manna filijs Iſrael ita vt per totam hebdomadam, aut menſum duraret, ſed tantum pro ſingulis diebus: vt intelligas inde nunquam nos debere ocioſos eſſe, ſed ſemper debere colligere. Oportet enim vt in hac vita ſemper à nobis pigritiam reijciamus quo uſque ſabbathum illud nobis deſideratũ gloriæ adueniat: vbi iam non erit opus amplius colligere, ſed frui & gaudere eijs, quæ antea collegimus. Sed quia multi confeſſione facta & gratia cœleſti accepta, ſuæ ſalutis oblitti complicatis manibus ſedent, ſtatim diabolus ad eam redit, cùm videat illam oſcitantem. ¶ Tertiò dicit, quòd inuenit eam ornatam. Lectus enim ſi bene compoſitus & paratus ſit, videtur ipſum hominem inuitare vt accũbat. Ita etiã homo qui deiectionem à ſua anima reijcit: at vero cùm ipſi relinquat pamimenta, quæ occaſiones ſunt peccandi, citò ad peccata reuertitur tanquàm canis ad vomitum. Quemadmodum qui habet domum bene compoſitam & ornatam, hoſpitem inuitat, vt in ipſam domum ingrediatur: ſic qui nondum ſuſtulit occaſiones peccandi, inuitat peccatum vt in ſua anima hoſpitium accipiat. Non ſolum eſt opus vt peccatum expellas ſed etiam omnem illius ſupellectilem & memoriam. Nam ſi peccata confeſſus es, & à conuerſationibus præteactis non te abſtines: ſtatim in mille flagitia & peccata præcipitaberis. Non ſolum à peccato ſed etiam ab omni ſpecie peccati cauendum eſſe & fugiendum docet præclarè Paulus. Cùm filij Iſrael captiui tenerentur in Ægypto, & cùm vellet Iſrael domino Deo ſuo ſacrificare: dixit Pharao Moſi & Aaroni. Ite, ſacrificate domino: oues tantum veſtræ & armenta remaneant.

Prouer. 1.

Exo. 16.

Prouer. 26.
2. Pet. 2.

1. Theſſ. 5.
Exod. 10.

Sic diabolus peccatoribus quos captiuos detinet inquit. Ite ad ſacrificandũ domino. Quaſi dicat, çonfitemini, agite pœnitentiam, & præterita peccata plangite: mecum vero occaſiones peccandi deponite, & relinquite. Vult vt etiam ſi à ludo diſcedas: tamen domi ludum paratum relinquas, menſam, aleas, taxillos. Nam ſi dæmon pignus aliquod tuum in ſua poteſtate habuerit, nihil ipſe de hac re curat: nam neceſſario redire debes, vt pignus ab eo auferas, tunc que captiuus manebis. Tu verò reſpondere debes id quod Moſes & Aaron, dicentes, Cuncti greges pergent nobiſcum: non remanebit ex eis ne vngula. Vbi attendere debes quòd nec vngula, nec veſtigium aliquod peccati in domo debet manere. Omne mundum & ſine macula debet eſſe: nihil debes relinquere in Ægypto, ne iterum offeratur occaſio reduundi in Ægyptũ vt portes id quod reliquiſti. Diuus Petrus cũ eſſet in carcere Herodis detruſus, dixit illi Angelus. Præcingere, & calcia te caligas tuas. Deducit Angelus Petrũ de carcere, & iubet præcalciari caligas. Non equidem erant illæ vt caligæ quibus mundus vanus & amens modo vtitur: vbi dicas, quòd ars materiam ſuperat. Ità vult Deus vt à carcere peccati exeas, vt nec pannoſas caligas velit ibi relinqui. Nã ſi diuus Petrus caligas in carcere miſſas faceret, forſitan rediret vt eas ſecum ferret: vel ſaltim memoria caligarum deſiderium commoueret, vt in carcerem rediret. Ita igitur vult Deus mundum contemni & relinqui. Si pœnitentiam egeris & doueris de peccato commiſſo cum concubina, ne obſecro domi eam habeas, aut aliquid ipſius, neque monile, neque annulum, neque calceum, quæ poſſint in tuam mentem & cogitationem iterum eam adducere. Nam ſi aliquod veſtigium manſerit, attendere debes illũ eſſe hamum, quo vult te capere: & iterum in eandẽ dæmonis ſeruitutem redigere. Non ſolum peccatum è domo tua debes eijcere, ſed omnia illa, quę ipſi deſeruiunt: omnem denique memoriam & veſtigia quæ illud repræſentare poſſunt: ità vt tota domus omnium peccati reliquiarum munda maneat. Nonne vidiſti adulteram adulteri monile apud ſe retinentem: vt iterum in ſuam amicitiam & amorem poſſet eum conuertere? In Leuitico præcipit Deus carnem iuuenci & pellem eius cõburi extra caſtra: quia ſacrificium eſt (inquit Deus) pro peccato. Non ſolùm carnes ſed fæ

Act. 12.

Leuit. 8.

ſed fœces ſacrificij relegare iubet, & in locum immundum proijci nihil reliquiarum manere permittens: vt diſcamus non ſolùm peccata longè à nobis ablegare, ſed etiam eorum veſtigia, ne Deus reliquijs offenſus, facié ſuã à nobis auertat, & locum cõcedat Satanæ: vt iterum in peccatum nos adducat. Ideò alibi dominus de ſubuerſione gentium loquens, dixit. Aras eorum ſubuertite, & confringite ſtatuas: lucoſque ſuccindite, & ſculptilia comburite. Delenda ergo eſt omnino peccatorũ memoria. Ideò Moſes vitulum quem filij Iſrael adorauerunt, comminuit in puluerem, & dedit bibere populo: vt doceret quòd nec puluis peccati manere debet, ſed quod etiã hæc minima comminuendà ſunt & obliuioni tradenda. Vnde ſanctus Propheta Hieremias conſulit dicens. Effunde ſicut aquã cor tuum: ante conſpectum domini. Sicut aquã inquit: non ſicut mel, oleum aut vinum. Nã ſi alium quemuis liquorem præter aquam ex vaſe effuderis, manebit poſtea vas ipſum liquore effuſo madefactum & ſuperlinitum: vt cõtingit in melle aut oleo: vel ſaltem odorem liquoris effuſi ipſum vas retinebit. Aut ſi horum neutrum contingat colorem ſaltem priſtini liquoris conſeruabit: vt exiſtimes vas ipſum liquoris colorem induiſſe. Nihil horũ reperies in aqua: hæc enim cùm effuſa fuerit, nihil aut ſaporis, aut coloris, aut odoris in vaſe reperies. Et ob hanc cauſam præcipit prophęta, vt ſicut aquã effundamus cor noſtrũ: ità vt nulla peccati memoria, nec veſtigium nec vmbra relinquatur in nobis. Nam qui amorem ſeciſti & peccati reliquias apud ſe retinent, quaſi mel & oleum cor ſuum effuderunt. Sic debes cor tuum exuere, vt neque affectus neque color priſtinæ cõſuetudinis maneat. Vnde templum quod à gentibus violatum fuerat Iudas Machabæus mundari præcepit, & altare conſtitui: & vaſa noua fieri. Paulus nanque ait. Templum ſanctum Dei eſt, quod eſtis vos. Et iterum. Neſcitis quod templum Dei eſtis vos, & ſpiritus ſanctus habitat in vobis? Sic templum hoc Dei, quod peccata violarant, deberemus nos mundare: vt nihil immunditiei maneat, nec aliquod ſignũ peccati. ¶ Sed ſunt multi qui reliquias & memoriam peccati apud ſe conſeruant, nec volunt recedere à prauis & antiquis conſuetudinibus: quo fit vt miſereè in peccata dilabantur. Qui enim occaſiones non fugit: nec ipſũ peccatum à ſe remouet. Qui amat periculũ,

Deuter. 7.

Exo. 32.

Thren. 2.

2. Mac. 10.
2. Cor. 6.
1. Cor. 3.

Eccle. 3.

peribit in illud. Hoc eſt quod redemptor noſter apud Matthæum dixit. Bonũ eſt tibi debilem vel claudum ad vitam ingredi: quam duas manus vel pedes habentem mitti in gehennam ignis. Nam ſi tali vel tali via incedere, vel confabulari cum tali muliere, vel homine, eſt tibi peccati cauſa, vult Deus vt illud relinquas, nam melius & conſultius eſt, vt ſine tali conuerſatione ſaluus fias, quam cum illa in crucem inferni abire. Præcepit Deus Sauli vt deſtrueret Amalech, & quod nulli boui, oui, aut alicui rei parceret: & cùm ita non feciſſet, vt Deus iuſſerat, ſpoliatus eſt regno. Sed iam ipſum dominum interrogare libet. Quid obſecro aduerſus te criminis patrauũt ones Amalech? Quæue peccata boues cõmiſerunt? forſitanè armentum Amalech, dominum offenderat? Non equidem. Quia bruta animalia in nullo poſſunt delinquere. Quare igitur oues interfici iubet, & Regem ſuo regno ſpoliari? Oues quidem non malæ erant, ſed deſeruiebant malis: atque ità vult Deus, vt non ſolũ ipſum peccatum interficias, ſed etiam occaſiones, quæ peccato deſeruiunt. Quòd tu tali via incedas, vel quod cũ tali perſona confabuleris, ex tua ratione nec bonum nec malum eſt (nam alius idem poteſt facere recta & ſancta intentione) tibi verò malum eſt: quia occaſionem tribuit peccandi. Vult Deus vt Amalech & ipſius gregem interficias. Nam etiam ſi Amalech ſuſtocaueris, niſi ipſius gregem interfeceris, tollet à te Deus regnum cœlorũ. Nam teneris ſub pœna mortalis peccati occaſiones fugere peccandi. Et nõ ſolũ occaſionem peccati, ſed etiã ipſius viã. Ideò Dauid in Pſalm. orabat dicens. Viã iniquitatis amoue à me. Non dicit amoue à me iniquitatẽ (vt egregiè differit diuus Ambroſius) ſed viã iniquitatis amoue à me, quaſi in nobis ſit, & nobis ineſſe videatur: Quandò aliquod peccatum ſiue flagitium à nobis reijcimus, via iniquitatis interiùs manet, & non recedit à nobis: quapropter ſtudioſè à nobis curandum eſt, vt eam à nobis ſeparemus. ¶ Præterea quo ad noſtrum propoſitũ facit, pulchrè dicit viam iniquitatis, & non iniquitatem. Quare radicitus non ſolum iniquitatem, ſed occaſionem, quę ducit ad iniquitatem vult tolli: occaſio enim iter eſt, quod ducit ad peccatum. Petit Propheta diuinum auxilium, vt radicitus mundetur anima auferendo ab ea non ſolũ mala, ſed quæ inducunt nos ad mala. Sapiẽtiſſimus ille Salo

Mat. 18.

1. Regũ. 15.

Pſal. 118.

Ambro. ſer. 4. in Pſal. beati im.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. Reg. 11. mon, quia nõ cautè se à via iniquitatis semouit, in iniquitatem incidit: & ita occasio illum in grauissima peccata præcipitauit. Nã quia maxima fuit illi familiaritas cum mulieribus infidelibus in idololatriam misere lapsus est: & plura idola & tẽpla construxit contra præceptum domini, qui dixerat. Non ingredemini ad eas, neque de illis ingrediẽtur ad vestras: certissimè enim auertent corda vestra, vt sequantur deos earum. ¶ Igitur, vt semel iam concludamus: quia dæmon inuenit domum nostram tantùm scopis mundam, vacuam, & ornatam, & quia malas consuetudines à nobis reijcere nolumus, nec peccati turpe lectilem: inuitatus dæmon his dispositionibus animam nostram ingreditur. Et quid facit videamus. *Tunc vadit & assumit septem alios spiritus secum nequiores se: & ingressi habitant ibi.* Noluit Christus innuere quod ille spiritus ducat semper secum septẽ, quia multos alios adducit: sed est modus loquẽdi scripturæ ponentis numerum certum pro incerto, iuxta illud Numerorum. Tentauerunt per decem vices, idest sæpe: quia non erat numerus certus tentationum. Et de Maria Magdalena dicit Marcus, quod Christus septem ab ea ejecerat dæmonia: quia omni genere vitiorum plena fuit. Dicitur autem q̃ illi spiritus erant nequiores sen. quia peccata posteriora peiora sunt prioribus. Quod Christus statim infert dicens, quod erunt nouissima illius hominis peiora prioribus. Est enim in illo, qui semel & iterum in peccata relabitur quædã macula ingratitudinis: propter quam peccata ipsa grauiora efficiuntur. ¶ In eo verò q̃ dicit, quod ingressi habitabant ibi: aduerte quod dæmones non sunt in homine, tanquã locatum in loco, quia spiritualia non occupant locum, & dæmon purus est spiritus.

Exod. 34. Deute. 12.

Num. 14.

Mar. 16.

Nec etiam habitat eo modo quo forma est in materia: quia sic sola anima est in homine, quę est forma ipsius, cùm ipsa sit pars speciei. Dæmon autem cum nulla tecõponitur, quia continet in se perfectam rationem speciei: & dicitur substantia separata, idest, quæ non habet materia partem sui. Sed habitat dæmõ in corpore, vt motor in eo quod mouetur: quia ea ratione dæmon est in corpore, quia efficit aliquid in eo, vel torquendo illud, vel mouẽdo. Habitat autem in anima tanquam possessor: non intrat eam, vt in superioribus retulimus: sed possidet eam, & operatur aliqua circa ipsam. Quantò ergo peius se habet homo: quãdo in peccatum, vt canis ad vomitũ, regreditur: tantò maius dominium diabolus animæ suę acquisiuit. Quapropter dominus subdit. *Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.* Hoc quod Christus dominus hic dicit, quemadmodũ & illud iã superius relatũ ad literam intelligitur, quãdo dæmõ redit ad corpus dæmoniaci, vnde iam exierat: q̃ quidem Christus dicebat ei, qui dæmonium habuerat, consulens vt ne peccatis se inuolueret, ne peius sibi cõtingeret quam antea. Sed etiam voluit Christus significare in sensu literali, eos homines qui Dei auxilio à peccatis sunt liberati si postea in peccata dilabantur, peioris & deterioris esse cõditionis quàm antea. Quòd quidem optimè demonstrari potest in corporis ægritudinibus; nam quando iam infirmus pristinam sanitatem adquisiuit, si postea iterũ cadat, periculosior & grauior est infirmitas, quia tunc natura debiles habet vires & languidæ virtutis est. ¶ Si igitur dicit secundam culpam peiorem esse prima, & secundum lapsum, deteriorem primo: necesse est vt cognoscamus quàm grauis & periculosus fuerit primus casus, vt inde cognitum nobis sit quanto grauior & periculosior sit secundus. Non possumus scire nouissima esse peiora prioribus: nisi nouerimus quam mala sint priora. Quo ad primum igitur, non possumus melius malitiam peccati contemplari, quam per suum contrarium: vt ipse Philosophus inquit. Rectum est iudex sui obliqui. Si enim artifex scire velit, an tabula sit recta vel obliqua, præsens remedium est, vt regulam vel perpendiculum accipiat, & tabulæ superpositum nouerit statim quantum curuitatis habeat. Atque ita cùm peccatum non sit aliquid positiuum, sed priuatio quędam & carentia rectitudinis: est opus, vt ipsa bonitatis regula metiatur, vt inde veniamus in cognitionem tanti boni, quo nos priuat, & in cognitionem suæ malitiæ. Omne namque bonum vel est honestum, vel est vtile, vel delectabile. Potio enim amara non est bonum delectabile, sed est bonum vtile: quod satis est, vt bonitatis nomen induat, quia habet aliquam rationem boni, scilicet vtilitatem, præstat quippe, vt corpus antiquæ valetudini restituatur. Quo circa virtus est magnum bonum, quia continet bonum vtile, honestum, & delectabile. Deus est summè bonus: quia est summè vtilis, summè honestus, & summè delectabilis: quę tria perfectissimo quodãmodo

2. Pet. 2.

Deus

Deus continet. Vnde facilè possumus concludere, quòd cùm peccatum hominem semouear ab his tribus generibus bonorum: inde sequitur illud omnino esse malum, peruersũ, iniquum, & execrandum: quando nos summi boni compotes, inepros, & inhabiles, reddit ad illud. Bono vtili peccatum opponitur, quia damnum infert. Et honesto contradicit, quia ipsum peccatum nullam præ se honestatem haber. Bono vero delectabili aduersatur, quia dolorem & tristitiam inijcit. ¶ Sequitur ergo, quod si peccatum est malum quoddam damnum & miseriam inferens: inhonestum & dolore plenum, summum esse malum, quandoquidem summo bono opponitur. Iam igitur hęc tria mala quæ peccatum secum affert, videamus. ¶ Primum est malum damnosum, cùm scilicet, Deum in anima per gratiam existentem ab ipsa reijcit. Non eo modo, quo alter re fortior & excellentior à loco aliquo expellit: nam peccatum non est fortius Deo ipso. Eijcit tamen illum per propria demerita: nam cùm peccator Deum existentem in anima vitijs turpitudinibusque inhonorat: tunc dicitur Deus eijci & expelli à peccatore. Contingit enim Deo, vt communi vsu loquendi solemus dicere. Ego non tibi dicam vt eas: sed ea opera tibi impendam, vt à nobis discedere gaudeas. Videt quippe Deus vos pluris æstimare stercora & glandes huius mundi quàm ipsum, & ideò hospitium deserit, & abit, tot conuitijs & iniurijs affectus. Nam si tu in domo tua in capite mensæ Æthiopissam accumbere faceres immundam, incomptam, & inhonestam, & ipsa tanquam domina sederet: vxori vero præciperes, quæ illustris & princeps est, vt mensę ministraret: nonne grauem iniuriam dominæ huic inferres? Sanè equidem: quandoquidem cùm ipsa domina sit, tanquam ancillam & famulam ministrare iubes. Iure quidem optimo de te conqueretur, & societatem tuam & sodalitium libenter relinquet. Hoc igitur modo peccator cum Deo agit: quandoquidem suos appetitus & libidinem pluris habet, quam illum: & creaturas earum conditori anteponit, & præfert. Propter quod molestè ferens hæc omnia dominum & hospitium Deus deserit: quemadmodum fecit Iacob, qui domum Laban deseruit. Dixit enim Iacob Liæ & Racheli. Volo recedere: non enim respicit me Laban sicut heri & nudiustertius. Non ita mecum be-

Gen. 31.

ne agit vt solebat, non me dominum beneficijs afficit, supercilium mihi ostendit, & ideo certum si ipse non expellat me à domo, certum si non dicat, vt abeam: nihil omnino propter opera mihi facta recedit ab ea solo. Sic igitur Deus recedit à nobis, quod quidem omnium malorum id summum & grauissimum est, quod quidem anima grauiter & molestè ferre deberet. Vnde in Exodo legitur, dominum dixisse. Non ascendam cum populo isto duræ ceruicis: quod cùm audiret populus lachrymatus est. Sic tu deberes ingenti mœrore confici, & lachrymarum copia hanc grauissimam iacturam sentire: cùm dominus à te recedit. Quapropter Dauid inquit. Vt quid domine recessisti longè? Nam quemadmodum multi aduersus vidnam insurgere solent, quia neminem habet, qui suas partes possit defendere, nec causam suam agere: ità omnes dæmones & omnes creaturæ insurgunt aduersus animam Dei præsidio & auxilio destitutam. Vnde idem regius vates. Qui quærebant animam meam, consilium fecerunt in vnum dicentes. Deus dereliquit eũ, persequimini & comprehendite eum, quia non est, qui eripiat. Ideo idem ipse Dauid sapienter & grandi consilio orat. Ne proijcias me, &c. Et quemadmodum barba in facie ipsum hominem honorat, sed si barbæ tonsor eam abscinderit: tunc conculcatur & despicitur: sic qui Deo est conjunctus laudatur, & honoratur: quando verò per peccatum à Deo separatur, despicitur & conculcatur ab hominibus. ¶ Præterea quemadmodũ discessu regis omnes qui sunt in curia abeunt: ità cùm Deus discedit ab anima, omnia bona opera, quæ peccator in statu gratiæ est operatus amittit & nullius sunt valoris. Nam si bene & attentè velitis considerare, grauissimũ est malum: quòd homo per totum suę vitæ spacium ieiunauerit, orauerit, & eleemosynã sit largitus: committens autem mortale crimẽ, omnia hæc opera irrita sint, & nullius valoris, atq; momenti. Bene quidẽ dominus dixit per Ezechielem. Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatẽ: omnes iustitiæ eius quas fecerit, non recordabuntur, &c. Et Sapiens etiam. Si offenderit in vno, multa bona perdet. Remota enim radice charitatis ex qua procedunt merita, remouentur & corrumpuntur fructus meritorum.

Exod. 33.

Psal. 9.

Psal. 70.

Psal. 50.

Eze. 18.

Eccle. 9. Luc. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

[redacted] Omnis enim bo-
[redacted], quam
graue malum sit peccatum: Quod si homo se
cum reuolueret quando ita efferænatè & præ
cipitanter in peccatum dilabitur, non vtique
tanta facilitate creatorem suum & liberalissi
mum Redemptorem offenderet. Mirandum
quidem est, quàm insanè & quanta amentia
homo ipse audeat Deum offendere: cùm vi-
dear se amittere & perdere ipsum Deum, qui
omne bonum & summum est, & in ipso om-
nia bona, quæ intelligi & cogitari possint.
Nã si homo aliquis ab Indis ad nos veniret,
& statim cùm portum attigerit, omnem rem
aurum, & argentum, quæ tantis laboribus si-
bi comparauit, ludo exponat, & vnica tantũ
sponsione totius substãtiæ iacturam fecerit:
nonnè hunc amentem, insanũ, & omni pror-
sus caretem intellectu diceres? Quę igitur ob
secro maior insania aut amentia esse potest:
quàm breui quadam voluptate ad triduum
peritura omnis lucri & tantorum meritorũ,
quæ tot laboribus comparasti, iacturam fa-
cias? Aspice igitur si liber, ò peccator, conuin
cam enim te amentiorem & insaniorem es-
se, quàm ille, qui ab Indis tractus diuitem su
pellectilem & omnem rem breui ludo expõ
suit, & amisit. Nam ille in promptu remediũ
sibi habet paratissimum: potest enim ad In-
dos iterum transire, & sibi maiora alia com-
parare. At vero peccator constitutus in mor-
tali crimine, eo status & miseriæ deuenit, vt
nullum possit opus facere, quod vita æterna
sit dignum, nec ipsa gratia Dei. Si linguis ho- 1. Cor. 13.
minum loquar & Angelorum, charitatẽ au-
tem non habeam (inquit Paulus) factus sum,
&c. Si distribuero substãtiam meam in cibos
pauperum, &c. Hoc est tertium & grauissi-
mum malum, quod peccatum animæ infert,
constituit quippe illam in tam miserum & ca
lamitosum statum, vt etiam si ipse faciat, quã
tum suæ vires suppetierint, nihil possit effice
re, quod vitam æternam promereatur. Man-
cipium enim omne quod siue die siue nocte
laborans, sibi comparauerit, & lucratus fue- Ioan. 8.
rit non suum est, sed domini sui. Et Ioannes
ait: quod qui peccatum facit, seruus est pec-
cati. Et cum peccator seruus sit dæmonis, ni-
hil sibi adquirere potest, quod æterna vita
sit dignũ. Absit enim à me vt cum sacrilegis
& impijs Lutheranis velim dicere, quod om
nia opera facta in peccato, sunt peccata: sed
quod non potest promereri gratiam neque
gloriam, etiam si multa bona opera possint
facere, quibus bona temporalia possunt ac-
quirere. Vxor enim Loth in salem conuersa Gen. 19.
est per peccatum: peccator etiam sterilis fit &
mendicus, & manet vt terra sale consita, quę
nullum fructum potest producere. Regi Iu-
dæ postquam ciuitatem Hierusalem fugit, &
captus fuit à Nabuchodonosore, oculi sunt 4. Regũ. 25.
erepti & eius filij interfecti: & is captiuus du
ctus est in Babyloniam. Hoc idem efficit dæ-
mon in homine, qui cum in statũ tran quillo
gratiæ sit, menti eius caliginem infert, vt sic
mancipium factum, ad nihil aliud prodesse
possit, nisi vt in illa misera seruitute captiuus
maneat. Nullum maius malum aut grauius
esse potest, quam peccatum: quandoquidem
non solum ea mala quæ vidimus in anima ef
ficit, verùm quod magis dolendum est, post
hanc vitam miserum peccatorem in gehen-
nam ignis detrudit. ¶ Et vt semel concluda-
mus, peccatum mortale ita infirmum, langui
dum & debile liberum arbitrium relinquit,
vt nequeat omnia vitare peccata. Nã quem
admodum sensitiuus appetitus, quia penitus
rationi non subditur, non potest homo etiam
si in statu gratiæ sit, omnia leuia peccata euita
re: ità nimirum cùm homo sit à gratia separa
tus, & ratio omnino Deo non subijciatur, qui
finis nostrorum operum est: nõ potest homo
circa media non errare, & ita letaliter contra
ipsum finem delinquere. Ideo Gregorius in- lib. 25. mora
quit, quod peccatum quod per pœnitentiam cap. 12.
non diluitur, mox suo pondere ad aliud tra-
hit. Chrysostomus etiam super illud, Soluite Matt. 21.
& adducite, inquit. Quod sicut nauis sine gu
bernaculo non vadit quo vult, sed quo tem-
pestate impellitur: ita homo diuinæ gratiæ au
xilio perdito non agit quod vult, sed quod
diabolus ei intendit. Si igitur vnum solum Gen. 3.
peccatum, quod primus noster parens com-
misit, vniuerso mundo tantum malum attu-
lit: quantò maiora damna & incommoda a-
nimæ tuæ aduenient propter tot tantaque
scelera commissa? ¶ Cùm igitur iam viderimus, quomodo peccatum bono vtili & com
modo opponatur: videre restat, quomodo
bono honesto etiam opponatur, quod quidẽ
secundum malum est à peccato effectum. Pec-
catum

catum enim est malum quoddam vile & in-
honestũ, nam ipsum peccatorem infamiæ no
ta inurit, quocirca quicunque peccat, diligen
ter curat, se abscõdere, & à nullo vult videri,
nouit quippe quantum honorem amittat.
¶ Opponitur etiam bono delectabili: nã ma
lũ quoddam est triste, & mœrore plenum: ità
vt non solum mortem æternam pariat, verũ
etiam in hac vita nihil sit tristius & calamito
sius. Non finit Deus dedecus culpæ sine vin
dicta, multę enim molestiæ ipsum sequũtur
Hiere. 2. peccatum. Ideò Hieremias. Scito, & vide quã
malum & amarum est dereliquisse te domi-
num Deum tuum, &c. Nolo modo agere de
pœna, qua cruciabũtur in inferno omnes pec
catores: sed solũm de ea pœna & dolore, qui
bus in hac vita mala conscientia torquetur
quam quidem quatuor acerrimis tormentis
vndique agit. Primùm est propriæ conscien-
tiæ morsus. Habet enim peccatum pessimũ
finem & quosdam stimulos addit: vt ferè in
desperationem adducat. Cum peccato finis
imponitur: quam lassatus & insipidus homo
manet. Velut cùm malum vinum bibit, cu-
ius malum gustum & saporem in fine sentit.
Peccatum est vinum quoddam ita forte, vt
ipsum hominem amentem reddat, ebrium,
& prorsus omni sensu carentem, iuxta illud.
Psal. 48. Comparatus est iumentis insipientibus & si-
milis factus est illis. Affert enim colorem
quendam & fucum, & delectationem ob
oculos ponit: honorem, aut diuitias.
At verò cùm ipsum peccatum compleueris,
remanet nescio quæ amaritudo, nec cor ip-
sum quiescere potest: & conscientia ipsa inte
Iob. 1. riùs mordet. Quemadmodum in calamitati
bus & ærumnis quas passus est Iob, nunquã
defuit, qui malum nuncium ad eum deportaret: ità ei, qui peccat, nunquam deest comes
hic propitius, ita vt etiam in grauissima per-
ditione saluum illum dicat & incõlumem, &
in ipsa morte vitam habere: qui simul cũ hoc
ipsi peccatori ob oculos ponit bona, quæ ami
sit, quando in Deum suum peccauit, & mise-
rum & infælicem statum ad quem deuenit.
Est quippe flagellum quoddam, quod inte-
riùs malos torquet, & pondus suum in eorũ
voluptatibus aloes immittit. Et vt allia Ægy
pti degustarunt, quando iam statim incipiũt
lachrymis suas maxillas irrigare. Hanc pœnã
Esa. 14. per Esaiam Deus peccatoribus comminatur
dicens: se traditurum Babyloniam in potesta
tem Echinitidest, vt cor eius vepribus & spi-
nis transfigãt. Crudelis quidẽ spina, est mor-
sus conscientiæ. Quod tormentum rectè ex- Iob. 15.
plicuit Iob, cùm dixit. Cunctis diebus suis im
pius superbit: & numerus annorum incertus
est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper
in auribus illius: & cùm pax sit, ille insidias su
spicatur. Non credit se reuerti posse, &c. Exẽ 2. Reg. 13.
plum satis appositissimũ habemus in Amõ,
qui statim post commissum scelus cum sorore
Thamar, mœrore maximo fuit confectus,
nec illum amorem, quẽ anteà erga illam o-
stendit, sed potiùs eam odio habuit. ¶ Secũ-
dum tormentum quod peccatũ infert, illud
est: verecundia scilicet & pudor, quo ipse pec
cator suffunditur: ita vt ab omnibus se abscõ
dat. Quemadmodum mulier, quæ in facie
aliquam maculam aut defectum habet, sem-
per illum tegit, ne minus pulchra aut formo-
sa appareat: at verò quæ pulchra est, & deco-
ra facie semper gaudet ab omnibus conspici.
Ità Dauid diligenter curat suum peccatum 2. Reg. 11.
palliare: iubet sibi Vriam aduocari: & iubet
etiam vt in suam domũ eat. Posteà verò ci-
bos calidos illi mittit, vt luxuriam & libidinẽ
exciteret: & tandem illum misere interimi fa-
cit. Et hæc omnia Dauid fieri curauit, vt pos-
set peccatum suum tegere. Liber autem vt rẽ
hanc clariorẽ reddamus ipsum Dauidem in-
terrogare. Nonnè tu Rex es? Quis te peccati
incusat? Quis facit, vt tantas curas & labores
tibi assumas? Respondebit vtique ipse pudo-
rem & verecundiam peccari tantæ solicitudi
nis esse causam. Adam etiam statim, vt pecca Gene. 3.
uit, cooperuit se foliis ficus, & facit sibi peri-
zomata, ob hanc eandem causam. ¶ Tertium
verò tormentum, idque grauius est timor i-
pse punitionis & vindictæ, nam sola ratio id
ostendit, nec opus est ad id persuadendum si
de aut scripturã. Considerat enim tunc ho-
mo Deum esse, eundemque rectissimum &
æquissimum iudicẽ, qui in malos & impios
grauiter & acriter debet animaduerrere vel
in hac vita vel in futura: atque ita peccator
semper timidus & pauidus vitã degit. Fugit
impius nemine persequente. Peccatũ enim Prouer. 28.
carnifex est ipsius peccatoris. Videbis nanq;
furem, vel qui aliud quoduis scelus commi-
sit viso iudice statim fugere: cùm nemo illum
persequatur. Arguit vtique eum peccatũ suũ.
¶ Quartus peccati dolor est, bellum illud in-
gens, quod inter sensitiuam partem & ratio-
nem ingenerat. Caro quippe tunc superbire
incipit, vt ait Iob. Factus sum mihimetipsi

Universidad de Deusto
Biblioteca

graui. Nam ex eo domine quòd aduersus te deliqui, & quòd tibi contrarius fui, inde factum est, vt ego idem aduersus me bellum geram: postquam sensualitati arma dedi. Contigit enim mihi, vt ei, qui seruos habet agrestes, rusticos, & inurbanos, qui dum maiora beneficia illis confert, dum magis eos fouet, deteriores fiunt conditionis. Ita nimirum sunt sensus nostri, qui dum magis delicijs & voluptatibus eos alicimus, deteriores & crudeliores sese nobis ostendũt. Quocirca impij qui iam in inferno torquentur, loquentes de dolore & tormento, quod propter peccatum in hac vita passi sunt, inquiunt, Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis. ¶ Vides igitur iam quàm malum & iniquum sit peccatum: quandoquidem omni bonorũ generi opponitur. Et tandem vt semel concludamus ità malum est, vt nihil magis Deus abhorreat. Nã si dæmon perpetuo Deo est exosus & in inferno torquetur, non est ob defectũ creaturæ, quia ipsa bona est: sed propter peccatum. Nam si Diuus Petrus, qui Apostolus erat & Deo charus & dilectus, cum in peccatum illud incidit, si statim è vita discederet, non dubium quin perpetuo illum Deus detruderet in tormentum inferni. Et vt altiùs rem hanc perpẽdamus, si in sanctissima Virgine Dei matre aliqua peccati mortalis macula inueniretur, nõ vtiq; matris priuilegium eam ab inferno liberaret. Vel si in sacratissima Christi humanitate hypothesi facta, per impossibile, Deus aliquod peccatum inuenisset, relegaret illam Deus in flãmas inferni. Quid est quod Deus abhorreat nisi peccatum? Quare Deus animã factam ad imaginem & similitudinem suam in infernum mittit: nisi ob peccatum? O venenum pestiferum, & execrandũ. Si tibi aliquis offerret vas aureum veneno plenum, nónne illud acciperes? Vtique, sed tamen venenum diffunderes, vas vero in commodum & vtilitatem tuam acciperes, quia ipsum bonũ est. Sed peccatum ità malum & deprauatum venenum est, vt non solum ipsum peccatum, sed peccatorem & animam, quæ subiectũ est, vbi peccatum residet, in gehẽnam mittit. Mirum quidem est, vt animam (quæ vas est incorruptibile & pretiosissimum) in fœdissimũ inferni sterquilinium præcipitet: nam peccatum sic adeo pessimum venenum est, vt vas ipsum valeat polluere & contaminare. Vipera enim non interficitur suo proprio veneno: nec Basiliscus, nec aliquis alius serpẽs, hę quidem bestiæ suo proprio veneno non interimuntur: at vero peccatum ità pessimæ conditionis & naturæ est, vt sua propria subiecta & substernicula penitus perdat & destruat. Nullum in hac vita est tantum incõmodum, quã peccatum. Nihilominus tamen ne peccatori quantumuis maximo ansa detur desperandi: certissimè sciat & intelligat, quòd etiã si peccatum tam malum sit & detestabile, vt iam retulimus: & peccatoris conditio & status tã miser & infœlix, nihilominus tamen maiorẽ multo & præstantiorem esse bonitatẽ & clementiam Dei: quandoquidem valet, è tam vili & abiecto statu ipsum peccatorem eruere. Vincens enim & superans diuina clementia iniquitatem nostræ culpæ, & parcens Deus sui offensam, ipsum dæmonem eijcit ab anima nostra, & iterum Christus reuertitur habitaturus in eam. Tunc dæmon videns se possessione spoliatum, ambulat per loca arida & inaquosa, quærens requiem & non inueniẽs dicit. Reuertar in domum meam vnde exiui, & assumit septem spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. ¶ Quando aliquis ex graui quadam infirmitate liberatus est, cum iam vires incipit recuperare, nisi diligenter sibi caueat iterum in ægritudinem recidet. Sic multi post peccatum facilè redeunt ad pristinum statum infirmitatis: ꝙ multis modis contingere potest. Primò quia putant se iã sanos & valentes esse. Quia videbis aliquẽ qui febri acuta largo tempore laborauit, cui si febris affect⁹ vno vel altero die defecerit, inquit statim. Iã volo bibere & comedere vsque ad satietatẽ. Et iterum infirmitate laborat. Duo præcipua mala peccatum efficit. Primum separat animam à Deo, iuxta illud Esaiæ. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum. Secundũ verò ꝙ efficit est, vt ipsa volũtas bonũ creatũ amplectatur. Primum gratia reparcitur, quæ amicum Dei hominem constituit. Secũdum verò quod est ipsam voluntarem ad bonum creatum inclinari, hoc quidem non omnino sanatur: nã interiùs manent quædã reliquiæ, & appetitus, & nescio quæ desideria. Et secũdum tempus, quo in peccato fuistis detenti, secundum hoc sunt maiores vel minores reliquiæ. Et etiam si cum gratia pristinam valetudinem recuperetis: nihilominus semper remanent quidam appetitus earum rerũ, quas anteà diligebatis, quæ etiam in noua gratiæ valetudine quæ sese interdum phantasiæ repræsentant. Atque ità etiã si peccator omnino in

Iob. 7.

Sapien. 5.

Mat. 26.

Esa. 59.

in anima sanetur: ex hac altera non ita citiùs sed paulatim incrementum sanitatis suscipit.

Exod. 14. Sic nimirum quanuis Deus filios Israel eduxit ex Ægypto, & introduxit eos in terram promissionis, nihilominus reliquit illis conuicinos Philistæos, quæ gens erat bellicosa: cum quibus interdum possent dimicare. Sic tibi peccatori quanuis te è peccati tenebris eruat & liberet, nihilominus feroces & crudeles inimicos relinquit: contrãdictionem, scilicet carnis & sanguinis, quibus bellum in eas. Ne igitur te omnino incolumem & sanum existimes: sed potiùs infirmum te iudica, & ab occasionibus peccati recede. ¶ Secunda vero ratio quare quis in peccatum relabitur est, quia debilem & languidam virtutem habet, cùm infirmitas multum durauerit, & hunc quicunque ventus adeò leuis prosternit, vel robustus cibus, vel mala nox. Et hic talis opus habet vt optimis & delicatis cibis pascatur: vt naturalis virtus ad suum robur & integritatem perueniat. Sic qui anteactam vitam maximis peccatis inuoluerũt, si virtutis vices recuperare velint, optimis vescantur cibis: scilicet sacris rebus & concionibus intersint, sanctos libros & spirituales legant, probis & rectis viris fateantur, & sacramenta frequentent. Ideò in Canticis habetur. Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. ¶ Tertiò relabuntur in aliam infirmitatem hi, quos diximus, quia nullum exercitium faciunt. Paralyticus enim opus habet vt paulatim se moueat: vt membra eius exerceantur, & sic sentire valeat. Sic qui ab ægritudine & affecta peccati liberatus est, bonis actibus & operibus sanctis se exerceat. Cùm hæc omnia nõ adimpleantur, cùm dæmon domum inueniat vacantem & scopis mundatam, redit peccator ad pristina peccata: & tunc fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Vidisti iam, quàm malus sit status peccati? sed peior est secundus quàm primus. ¶ Primò ex parte diaboli, secundò ex parte ipsius peccatoris, & tertiò ex parte Dei. Ex parte diaboli quia magis crudeliter hominem tractat: & vigilantiùs observat illum. Contingit huic, quod homini in carcere detento, quem custos cùm videat hominem esse probum & nobilem, non ita vt reliquos catenis & compedibus deuincit. Si vero iste talis modo è carcere fugerit, certum est, quod si iterum ad eundem carcerem reuertatur, magnam custodiæ habitu-

Can. 1.

rum curam & vigilantiam circa eius custodiam. Et si anteà simplici cathena illum deuinciebat, modo duplicem addet. Et si anteà per noctis silentium & requiem eum nõ visitabat: modo omnibus noctibus illum adit, & videt an aliquid machinetur, vel quo possit compedes frangere, vel carcerem fugere. Hoc idem dæmon cum peccatore efficit. Nam priùs cùm in sua potestate hominem teneat, paruam curam & diligentiam adhibet circa eius custodiam, fugit igitur à dæmonis captiuitate & illum irridet. Si verò ita fueris infœlix vt iterum ad eius captiuitatem deuenias, secunda conditio & sors peior est quam prima: addet quippe maioris ponderis cathenas, vigilantiùs te custodiet. Nam si anteà vnam aut alteram offerebat tentationem, modo quinquaginta substernet: & porticus claudet, quibus priùs effugisti. Si vero videat quod familiaritas studiosorum ab eius captiuitate seuocauit, ipse diligenter curabit ne iterum cum illis familiaritatem ineas. Si verò videat quòd sermones audiendo liberatus es, ipse alio mentem seuocabit & distrahet. Et hoc modo omnes portas claudet, quibus priùs te ab eius manibus eripuisti. Quòd intelliges ex eo, quod hic Euangelista inquit: Nam cùm anteà hunc hominem vnus dæmon possideret, foras expulsus Dei gratia, iste dæmon: deinde cùm rediit, alios septem secum attulit, & habitarunt ibi. ¶ Secundò ex parte peccatoris peior efficitur hic status: quia ex consuetudine peccandi comparat sibi habitus pessimos: & sic difficilius conuertitur & disponitur ad gratiam. Solet enim cõtingere vt sæpius vel per creditores, vel causa furti, vel alicuius criminis aliquis in carcerem deducatur, & hic talis iam frontem induruit & verecundiam amisit, & ex consuetudine nec cathenas sentit nec detentionem in carcere: imo gaudet in illo. Contingit aliquando, vt vestem habeas ita vetustam ex nimio ipsius vsu, vt si aliquam rupturam habeat, non possis eam resarcire: quia ita debilis & tenuis est, vt nec filum sustentare possit nec acum. Ita sunt multi homines, qui ex nimia consuetudine peccandi, ita debilem animam & languidam reddiderunt, simul & ipsius virtutem, vt nec prædicatorum monitiones, nec Dei inspirationes valeant animã eorum resuere, nec à peccatis remouere, & omnia hæc labor perditus & otiosus illis videtur. Ideò Dauid. Cor mundum crea in me Deus.

Psal. 50.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deū. Habeo domine cor meum ità destructum & perditum peccādi consuetudine, vt vt sit mihi opus, vt aliud nouum in me renouēs. Fac mihi aliam vestem nouam, & nouo indumento me indue, nam hoc ità habeo ruptum & perditū, vt vix possit refarciri. Aspice igitur ò peccator, quòd in priori statu bellum gerebas contra mundum, dæmonem, & carnem: si verò peccatis nimis dederis operā, iam alium præter hæc tria dictā aduersus te pronocas inimicum, qui mala cōsuetudo est. Hæc mala consuetudo hostile & inimicū bellum tecum imbit, & ducet te post se: & in eū statum miserum & infelicem deducet, vt malitiam peccati non sentias: sed potiùs peccata tanquam vinum imbibas, & eum habitū miserum & iniquum efficiet, vt difficulter & cū maxima vi possis ad Deū re cōuertere. Sic te remias. Si potest Æthiops mutare pellē suā. *Ieremi. 13.* &c. Et in Prouerbijs. Peccator cum in profundum peccatorum venerit, contemnit. Et iterum Ieremias. Frōs mulieris meretricis facta es, noluisti erubescere. Hæc impudētia & obstinatio peccandi euenit, quia ad peccata priora redimus. ¶ Tertiò iste status secundus peior est prior, ex parte Dei: quia magis derelinquitur à Deo talis peccator, qui ad peccata priora iterum accedit: & Deus minorem curam erga illius salutem habet. Quemadmodum medicus, qui infirmum curat, post quā eum in pristinam valetudinem restituit, & vires iam in dies recuperat infirmus, medicus ipse regulas & præcepta ponit, ne grossiores cibos, pisces aut alia nociua sibi assumat. At verò si medicus aliquantulum negligens fuerit, & non semper cum infirmo adsit, ipse infirmus saturabitur escis nociuis: & in eandem infirmitatem recidet: vocatur iterum medicus, & quārum potest vt crudinem restituit, ipse infirmus, qui nullam regulam circa suæ salutis curam obseruat iterum ægrotare incipit: & ità sæpiùs atque iterum in infirmitatē labitur, vt medicus fastidius dicat, Quæstat is infirmus qui de sua valetudine post hac curet, nam ego nolo id agere. Relinquit illū medicus, quasi desperatus de sua salute, vt potè qui semel atque iterum medicamenta adhibuit, ipse etiā infirmus vt incautus & amēs, cuius consilijs acquiescere noluit. Ità Deus solet facere cum peccatore, cui cum multoties veniam cōdonet, & suis peccatis medeatur: ipse tamen præcipiti cursu iterum in peccata ferture. Quocirca merito & optimo iure dominus per Ieremiam inquit. Curauimus Babylonem, & non sanata est, ecce relinquamus eam. Et ad Hierusalem. Quis miserebitur tui Hierusalem: aut quis ibit ad rogandū pro pace tua? Tu enim me dereliquisti dicit dominus: retrorsum abijsti. Ac si diceret. Nolo deinceps iam medicinam adhibere. In Ecclesiastico etiā dicitur, Languor prolixior grauat medicum: sed breuem languorem prædicit medicus. Ità nimirum medicus ille cœlestis & diuinus manum suam compressit, nec medicinam applicauit Pharaoni regi Ægypti: quem cum septies curasset per purgationem plagarum & tribulationum, & ipse ad se reuerteret, & pœnitentiam faceret de malo præterito: cum posteà iterum ægrotaret, decreuit Deus deinde illum amplius non curare, quandoquidem vt incautus ægrotans, nullam regulam nec præceptum ad suam salutem conducens obseruabat: atque ità cū medicina illi deficeret, miserè, & infœliciter periit. Reliquit illum dominus ob multitudinē peccatorum: quia huiusmodi peccatoribus denegat non solàm auxilium efficax ad conuersionem (quod quidem omnibus denegatur, qui non conuertuntur) sed etiam aliquibus ob grauissima peccata denegat auxilia multa ex antecedentibus: vt sunt prædicationes, admonitiones, tribulationes, miracula & alia id genus: quibus Deus inuitat & allicit peccatores ad pœnitentiā. Tamen Deus pro sua summa misericordia non destituit quemquam omnibus suis fauoribus & auxilijs, tēperat enim rigorem suæ iustitiæ. Quanuis vero simile sit, & ante nos non contemnendi autores tradiderunt esse certum numerum peccatorum ita magnū, & aliqua peccata ita grauia: vt cum ea homines commiserint, Deus eos iam despiciat, neque curam illam & solicitudinem paternam illis exhibeat, quam præstat alijs peccatoribus. Ideò tales difficillime pœnitent. Perdes enim operam & tempus si velis hos corrigere. Sic Cāin quia interius derelictus est à domino, non correptus est. Sic etiam de filijs Heli dicit scriptura, quòd non audierūt voces patris sui: quia voluit dominus occidere eos. Et ideo Spiritus domini continuit Apostolos ne prædicarent in Asia: quia nondum erant digni, vt de ipsorum vita prouideri posset. Huiusmodi peccatores quasi miraculosè spiritualiter sanantur. Intelige autem quando scriptura ait de multis quòd non possunt pœnitere de suis peccatis, secundum

Ieremi. 51.
Ieremi. 15.
Exo. 10.
Eccle. 18.
Aug. lib. de vita Chri. ca. 3. & Adria. de Vgnon. Cāet. ca. 8. 9.
Gene. 4.
1. Reg. 3.
Actor. 16.

secundum communem legem, sed tantùm secundum super excellentem misericordiā. Nulli enim in hac vita quantumuis grauissimo peccatori clausa est via salutis. Verum tamen est, aliquos adeo esse graues & maximos peccatores, & ità in peccatis suis inueteratos, vt nisi Deus secundum præexcellentem suam misericordiam maioribus & plenioribus & vehementioribus suæ gratiæ auxilijs, quàm sint communia, eos ad pœnitentiam conuerterit, & potentius & benignius eorum corda emolliat, & obstinatas voluntates infringat, nunquam in meliorem mentem redibunt. Indigent namque huiusmodi peccatores vtrisque auxilijs & antecedentibus & concomitantibus auctoribus & locupletioribus. Atque hinc poterit vtcunque explicari, quare huiusmodi peccatores fieri non possit, vt se conuertant & pœniteant. Possunt tamen in sensu diuiso, id est simpliciter & absolutè pœnitere: nam poterunt cùm voluerint habere auxilium Dei efficax ad resurgendum: quanuis hoc difficillimum & serè impossibile sit illis. ¶ His igitur tribus causis satis cōstat quomodo status secundus peccatoris, peior sit & derterioris conditionis, quàm prior: quod satis etiam ostensum est in nouissimis hominis illius. Cauendum igitur est ne post hac peccatis & flagitijs nosmetipsos maculemus, & maximè illud fugiendum nobis est nè peccata peccatis addamus. Sed de his hactenus. Iam vero historiam prosequamur, & audiamus Euangelistam dicentem. *Factum est autem cùm hæc diceret: extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi. Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti.* Non est dubium nisi quod audientes hæc Phariſæi cruciabantur. Solet dominus inuidos alieni boni torquere: augendo bona eis, quibus inuidetur. Inuidebant filij Iacob Ioseph, eo quod maiori amore illum pater prosequeretur: & immisit Deus in illum somnia quibus somnijs magis ipsi torquebantur. Nō cōtentus fuit Deus eo solū, vt à patre Ioseph maiori amore prosequeretur: sed ostendit etiā fratribus eum præponēdū esse regno, duobus somnijs. Vbi debes aduertere q̄ non desunt aliqui, qui impijs narrent bona ventura eis, quibus inuident. Quemadmodū de Phariſeis apud Ioannē legimus quibus tanquam inuidis voluit dūs resurrectionē Lazari narrari: qui statim moti sunt, & concilium inierūt, vt ipsum interficerent. Sic nunc cū inuidebāt Christi miraculis Phariſæi isti, vt vehemētiùs interius torquerentur suscitauit dūs spiritum cuiusdam mulieris, quæ alta voce in Christi laudes prorupit. Magnis quidem doloribus & cruciatibus inuidi torquentur. Quare elaborandū maximè nobis est, nè talis bestia animū nostrū inuadat. ¶ Attende autem diligenter & cōsidera virilē animū & pectus huius mulieris, quæ quidē ausa est Christū laudare alta voce inter suos inimicos, cùm adeo potentes essent. In hoc enim videbis mirabilia Dei opera: nā vt inquit Apostolus, infirma mundi elegit Deus, vt fortia quæq; confundat. Magnas quidē victorias Sanson simul & trophæa reportauit de Philistæis: sed videas q̄ vires illas ingēteis in capillis habebat, quæ pars erat imbecillis in corpore: nō in brachijs nā infirma mundi eligit Deus, &c. vt magis in suis operibus extollatur & laudetur. Et ideo etiā voluit superbū & ferocem Holofernē per brachiū imbecillis mulieris interfici: proprer q̄ cū ipsa Iudith intelligeret Dei viribus id effectū fuisse ob insignē victoriam, canere incepit Deo & dixit. Non excelsi Gigantes imposuerunt se illi, sed Iudith filia Merari dissoluit eum. Etiam posset Deus populum suum Israeliticum liberare à tyrannide Amā multis vijs atq; modis, sed noluit nisi vt Hesther intercedēte saluus esset. Nec minus voluit tribuere victoriam Syſaræ duci Barac, nisi mulieri cuidam nomine Iael: quæ vxor erat Aber Cinei. In hoc voluit Deus ostendere suam mirabilem potentiam, nam cū hic esset tanta gentium multitudo, voluit è medio omnium mulierem surgere, quæ non timēs iram & furorē scribarū & phariſeorum sanctissimam Christi matrem mirabilibus laudibus extulit. Sapienter quidem & prudenter mulier hæc virginem laudat. Non quidē laudat maximā suam fidem, non profundam humilitatem, non feruentem charitatem: non audet virtutes virginis laudare, quia hoc esset altū pelagus & profundū mare ingredi, vbi sine dubio esset illi periclitandū. Obmutesceret quidē si vellet agere de virtutibus suæ animæ sanctissimæ. Ideò præteriens has omnes mirabiles animæ dotes, & tantā pulchritudinem quā laudare non audet: canit corporis laudes, cuius virtutes laudat. Atq; ita diuino consilio Spiritus sanctus postquam retulit perfectionem capillorum eius, oculorum, oris, colli, & manum concludit dicens. Absq; eo q̄ intrinsecus latet. Laudauit ea quæ exteriora

Geñ. 37.
Ioan. 11.
Iud. 16.
Iudith. 13.
Iudi. 16.
Hester. 7.
Iud. 4.
Cant. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiora erant, nam interiora animæ, ità sunt mirabilia & diuina, vt facienda foret satis quædam prolixa & inaudita narratio, ità vt omnes creaturæ in admirationem raperentur. Quemadmodum ille, qui solem conspicere vult, ponit ante oculos ipsam manum, ne luce offendatur, præcipuè si infirmos eos habeat, quia excellens sensibile corrumpit sensum ita nimirum lingua nostra & sensus omnes conturbantur & confunduntur coram excellentia tantæ & tam diuinæ claritatis. Virginis Mariæ: quam si homines vidissent, non multum si aliqui errore ducti idololatriam sequerentur, & tanquam Deum adorarẽt. Hac ratione existimo ductum fuisse Mosem, qui cum describeret rerum omnium creationẽ, nihil de creatione Angelorum retulit: nam cum populus ille Hebræus nimis esset deditus idololatriæ, timuit ne si audiret puritatẽ & excellentiam perfectionis Angelorum illos vt deos coleret. Sic Ioannes Euangelista videns pulchritudinem & splendorem vnius Angeli, voluit illum adorare, quod quidem Angelus prohibuit. Multo meliùs hoc alij homines fecissent si Angelos viderent suo fulgore resplendentes: Scimus nanque Gentiles errore ductos, videntes Solis pulchritudinem & Lunæ hos planetas vt deos colebant. Quanto potuis Virginem sanctissimam adorarent, si puritatem & gloriam suæ animæ simul & munditiam corporis, quæ maior erat quàm omnium Angelorum? Quid facerent ij, qui Lunam vt Deum adorabant: si Virginem viderent multo pulchriorem & formosiorem ipsa Luna, ità existimo, quòd quemadmodũ Deus hac ratione noluit vt Moses scriberet pulchritudinem & creationem Angelorum: hac eadem ratione abscondit & occultauit Deus corpus Mosi, nè populus ille in idololatriam se conuerteret, cum vidisset mirabilia magna quæ fecerat in Ægypto, & in mari & in deserto. Ità inquit Diuus Iudas dæmonem & Archangelum Michaelem decertasse propter corpus Mosi. Nam dæmon volebat corpus ostendere populo, vt ipse populus idololatraret: & Deus offensus esset. At vero sanctus Archangelus ipsum celabat ne locũ daret offensæ Dei, Et propterea cum conueniẽs esset ne corpus Mosi manifestaretur, nec puritas & excellentia Angelorum describeretur, multo potiori ratione decens fuit ne Virginis perfectiones & virtutes describerẽtur, quando quidẽ longo interuallo reliquas omnes creaturas antecellit. Ideo Hieronymus ait. Quidquid in Maria gestum est, totum puritas, totum veritas, totumque gratia fuit. Ita hæc deuota & pia mulier silentio prætereins animæ laudes, corporis dotes extollit, magnificat & laudat: cætera relinquens laudãda ei, qui eam condiderat. Et ita inquit. Beatus venter qui te portauit. Laudans ventrem, omne corpus laudat: nam si venter beatus est, beatũ etiam erit caput, pedes, manus, & anima. Principium enim & organum peccati venter est, in quo homo concipitur in peccato, & maledictionem ab ipso ventre secum trahit. Ideo Psalmista. Alienati sunt peccatores à vulua, errauerunt ab vtero, loquuti sunt falsa. Et Dauid cum Deo loquens, implorans suam misericordiam, imbecillitatem suã in medium proponit & illam ostendit: conceptioni suæ tribuens culpã dicens. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Acsi diceret. Ne mireris Domine, quòd ego peccata actualia habeam, quandoquidem in peccato originis sum conceptus. Vnde Diuus Augustinus contra Iulianum ait. Profectò si Christus minor existens originale peccatũ habuisset: grãdioris ætatis accessu, actuali non caruisset. Sequitur ergo quòd si beata Virgo habuit originale peccatum maioris fuisse virtutis & præstantioris quam Christus: quandoquidẽ cum cõcepta esset in peccato, eã virtutem habuit, vt tueri se posset atque defendere ab actualibus, quod Christus non fecisset (vt Augustinus ait) si conceptus esset in originali peccato. Et siquidem Virgo beata actualibus se nõ miscuit peccatis, bene concluditur nec originali fuit deformata: quandoquidem non ipsa melior erat quam Christus, qui si originale haberet, actuali nõ caruisset. Et ita Dauid culpam suorum peccatorum originali tribuit. Et sic mulier hæc diuino illustrata spiritu Virginem laudat ab origine & principio culpæ, qui venter est: quem beatum dicit. Nam si vẽter, qui origo est maledictionis, & corruptionis principium, & culpæ fons, benedicitur & laudatur: nullum vtique erit dubium nisi quod benedicti erũt etiam oculi, os, & manus. Quoniam si ingrediens domum magnatis aut diuitis alicuius minora vasa argentea videres, iudicares statim illum esse hominem diuitem. Sic de Salomone ait scriptura quod forices, candelabri, & claui portarum ex purissimo auro erant confecti. Quòd si minora templi

Gen. 1.

Apoc. 19.

Iudæ. 1. c.

Ser. Assũp. Virg. inc.

Psal. 57.

Psalm. 50.

3. Reg. 6.

2. Par. 9.

pli vasa aurea erant, quid esset de Cherubin & de altari sancta sanctorum? Laudãs quidẽ ea, quæ minora erant in templo: maiora etiã extollere videtur. Ità etiã in alio loco laudãs scriptura diuitias & potentiã Salomonis inquit etiã scabellũ pedum eius aureum esse, & sedes omnes & reliqua omnia, quæ ad ornatũ & cultum domus spectabant ex purissimo auro esse confecta. Quid obsecro de vase esset, vbi ipsi regi vinum apponebatur? vel ex qua materia putas essent patinæ, vbi cibi apponebantur? Ita cũ mulier hæc ventrẽ virginis laudet (qui in alijs solet esse organum peccati) & benedictum eum appellans: exinde etiã videtur laudare oculos, os, & reliqua omnia, quæ in virgine erant. Hinc clarè colligitur & constat virginem matrẽ prorsus alienã & immunẽ fuisse ab omni peccati genere. Beatus venter, beatũ corpus, beata anima, & tota deniq; est benedicta, cuius venter, qui principiũ & origo peccati esse solet benedicitur. Cur ergo beatus? Quia te portauit. Nam basis & fundamentum omnium beneficiorum & meritorũ virginis inde ortum habet, quia in Dei matrẽ fuit electa. Nã vẽter beatus est, quia Deum in eo portauit. Si immunis fuit à peccato originali, inde euenit, quia erat mater Dei electa. Si virgo simul & mater extitit: factum id est, quia Deũ in vtero tulit. Si exaltata est à Deo super omnes choros Angelorum, ob eandẽ rationem dictã factum ideſt. Hęc est origo & fons vnde promanant omnia beneficia & dona quæ illi à Deo sunt cõcessa. Quocirca mulier hæc reddens causam & rationẽ quare vẽter virginis benedicatur, inquit esse causam, quia Deum in ipso portauit. Vnde visum est sanctis patribus magnum inconueniẽs dicere, ventrẽ illũ qui Deum in se receperat consumptum fuisse à vermibus. Atq; ita in hanc veniunt sententiã scilicet, q̃ beata virgo corpore simul & anima cœlũ cõscendit. Quandoquidem minus erat rationi cõsentaneum, vt virginis viscera, quibus verbum Dei carnem induerat, in cinerẽ & pulueren conuerterẽtur. Et hac eadem ratione dictus diuus Thomas dixit virginem nullum habuisse peccatum actuale, nec veniale quantumuis minimum: nã si peccatũ haberet non esset idonea & sufficiens, vt mater Dei esset: & ita inquit ille instum esse, vt ab omni prorsus veniali peccato liberaretur ad hoc vt esset mater Dei. Si igitur inconueniens est hãc virginẽ habere veniale peccatũ, vt sit mater Dei: maius quidem inconueniens esset si originale habuisset q̃ deterius est. Veniale quippe non separat nos ab amicitia Dei, neq; gratiã tollit, nec aliquam gratiæ partẽ. At vero originale peccatum subtrahit gratiam, & inimicos Dei nos constituit & cõsortio diuino nos priuat. Si igitur diuus Thomas magnum inconueniens putauit, ponere in virgine matre peccatũ veniale: quare etiam non habuit inconueniens ponere originale, cum deterius multo sit veniali? Quapropter nos dicimus & firmiter credimus, quod ad hoc, vt apta & idonea beata virgo posset esse matri Dei fortiori & firmiori ratione conueniens erat, vt originali caruisset. Cumque beata virgo dignissima fuerit Christi mater non dubitamus, nisi quod quemadmodum nullum habuit actuale peccatum mortale, nec veniale, ita etiam nec originale habuisse, à quo quidem liberali ter singulari quodam priuilegio & beneficio immunis fuit. Decuit enim virginem (ait Anselmus) ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequit intelligi. Quod profecto diabolus bene nouit, & ideo primos fontes oblimare conatus est sciens quod nisi à purissima matre Christum nunquã foret nasciturũ. Purissimã igitur ab omni labe decuit fore matrem Dei, eiusq; fœlicissimũ ventrem, quippe qui Christum Dei filiũ portauit. Neq; beatus fuisset, si huiusmodi donum præseruationis nõ habuisset. Beatitudo enim status est omnium bonorum aggregatione perfectus Augustino auctore. At verò quia in hoc opere non prædicatoris officium exercemus, sed expositoris, hoc de hac re sufficiet: quandoquidẽ ita de laudibus virginis: & de eius purissima conceptione magni codices sunt memoriæ traditi. Et etiam si nos lõgiori oratione digredi possemus occasione data ex his verbis, quæ mulier dixit, tamen nè prolixi simus, id decreui alijs relinquere. Iam vero quid Christus huic mulieri responderit, audiamus. *At ille dixit Quinimo.* Intelligitur non contradictione, sed assertiuè. Ac si diceret. Non tantum est illa beata, quę me portauit in vtero suo: imo etiam beati illi sunt qui audiunt verbum Dei. Non negat beatum ventrem, & beata vbera: sed potior beatitudinis ratio adijcitur & formalis, dicens. *Beati qui audiunt verbum Dei.* Est hæc beatitudinis ratio cũmunis omnibus electis, & maximè conueniens beatæ virgini. Itaque magis cõmendatur virginis laus & encomiũ in genere per hæc filij verba: quam fuerit in specie

3. part. q. 27. art. 4.

S. Thom. vbi supra arti. 2 ad 3. & ar. 3 ad 2.

Anselm. de conceptu virg.

Aug. lib. 13. de Trini. ca. pitul. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

specie cõmendata per verba mulieris. Quoniam verbis Christi laudata est ex parte animæ, verbis autem mulieris ex parte corporis. Præterea his verbis concepitum spirituale præfert conceptui corporis. Ira quod nec virgi nitas gloriosa profuisset ad salutem esse secundum carnem matrem filij Dei, nisi Christum in mente spiritualiter concepisset. Ideo beatior concipiendo Christum mente, quam vētre. Hinc poteris discere, nè præsumas de aliorum propinquorum sanctitate quę tibi nõ prosint, eorum virtutes sectari cupias. ¶ Aduerte vero quod cùm omnes homines naturalia apperant beatitudinem: hic Christus, vt optimus præceptor & magister ostẽdit omnibus, in quo cõsistat beatitudo. Nullus enim adeò barbarus & immanis ille sit, qui beatitudinem non cupiat. Ipsæ nanque seculi huius arumnæ, & afflictiones, labores & pericula cogunt fœlicitatem & beatitudinem exoptari: mò & animus suapte natura cupit esse fœlix. Si enim Adam fœlicitatem appetiuit cùm esset in loco amœno & voluptatibus affluentis: quid nos miseri facere deberemus in tam ingenti miseriarum abysso? Igitur cũ omnes natura sua desiderẽt & appetant beatitudinem: grandis fuit & difficillima inter Philosophos quæstio, quæ esset beatitudo: hæc summa & beata fœlicitas, aut in quo illa consisteret, quã cuncti ita anxiè & solicitè sibi cupiebant & summis votis desiderabant. Ideò hæc quæstio in infinitum abire cœpit: adeò vt de hac re docente octogiuta octo Philosophorum sentẽtiæ inuenirẽtur. Quas omnes Marcus Varro colligit, teste Augustino. Diuus Ambrosius ait, quosdam Philosophos beatitudinem constituisse si nullum dolorem aliquis pateretur: aut sentiret: vt quidam Philosophus nomine Hieronymus dicebat. Alij vero in rerum scientia illam constituebant, vt Herillus, qui cũ audiret ab Aristotele & Teophrasto mirabiliter esse laudatam rerum scientiã, solam eam quasi summum bonum collocauit: cùm illi quasi bonum, nõ quasi verum & stabile bonum laudauerint. Alij vt Caliphon & post eum Diodorus ita dixerũt, vt alter in voluptatem, alter in vacuitatem doloris consortiũ honestatis posuerint, eo quod sine ijs nõ posset esse vita beata. Zenon item Stoicus solum bonum appellauit id quod honestũ est. Aristoteles vero & Teophrastus & cæteri Peripatetici in virtute quidem, hoc est, in honestate beatam vitam esse dixerunt: dixerunt etiam beatitudinem compleri corporis voluptatibus atq; externis bonis. Possidonius Philosophus Stoicus inter bona fœlicitatis opes constituit. Sed hęc omnia tanquam à proprio fine aberrantia, & veritatis scopum non attingentia, ipsa eadem veritas qui Christus est dãnat & condemnat: qui inquit. Væ vobis diuitibus: Væ vobis qui ridetis: Væ vobis cùm laudauerint vos homines, &c. Beati pauperes: Beati qui persequutionem patiuntur, &c. Luce. 6.

¶ Et in primis quod in diuitijs non possit esse beatitudo, clarè satis ostenditur: nam cùm beatitudinis sit appetitum satiare, nihil minus, quàm hoc diuitijs ipsis conuenit. Nam vt in Ecclesiastico admonemur, Auarus non implebitur pecunia. Qua de causa quandam infinitatem earũ cupiditas secum habet, qua ratione ipsi beatitudini est contraria. Beatitudo enim quanto perfectiùs possidetur, tantò eius perfectio suauiùs degustatur: atq; adeò tanto vehementius amorem ad se rapit & allicit. Diuitiæ vero contrario modo se habẽt, nam quo plures possidentur, eo magis illarũ insufficientia & euidentius percipitur, quia aliæ & aliæ desiderantur. Neque vero in honore qui bonum est animæ consistere potest beatitudo. Est enim honor virtutis præmiũ, qui idcirco à nobis expetitur quia virtutis testimonium & indicium est. Et hac ratione homines à sapientibus honorari cupiũt: quo circa virtus præstantior est & sublimior quã honor. Et ideo non debemus nimis honorẽ sectari, qui vmbra virtutis est, sed ipsam virtutem: vt nobis statim honor cũ ipsa adueniat. Nam quemadmodum illum, qui versus solem ambulat, statim ipsa vmbra comitatur: ita virtutem ipsam sectanti, honor statim aderit. ¶ Multò autem minus collocanda fœlicitas est in bonis corporis, nempe in voluptatibus & delicijs. Delectatio enim non est per se bonum, sed nutritio: cui sagax natura delectationem adiungit, propter illius necessitatem. Nec per se bona aut mala est delectatio: sed malitiam vel bonitatem sortitur à re illa, ad quam consequitur. Igitur bonum illud, à quo voluptas bonitatem sortitur, præstantius est ipsa. Quapropter nõ potest beatitudo cõsistere in voluptate: & multo minꝰ in ea, quæ sensus est. Nam bonum, quod sensu percipitur, nõ est bonum hominis perfectum: vt pote cuius propria species sit esse animal rationale, quod vtiq; habet ab anima. Ex quo fit, vt bonum corporis non attingat ipsam hominis perfectionem: atque ideo voluptas, quæ sensu percipitur, multum ab hominis fœlicitate degenerat. Ex his iam clariùs constat omnes illos Philosophos maximè à veritatis via aberrasse. Et quid mirum quod tantum aberrarent, qui sine lumine fidei ambulabant: cũ videas nunc multos, qui radijs & luce fidei sint illustrati, quique Christianam religionẽ sunt professi, circa beatitudinem aberrare? Matt. 5.

Qui Christum in baptismate ducem iurauerunt: discunt vero in schola Epicuri, Diodori, & Possidonij & facti eorũ discipuli, miseros eorum errores in sequuntur. Beatitudinẽ suam constituunt & collocant in diuitijs, voluptatibus, & carnalibus oblectamentis. Diuites quippe beatos, pauperes vero miseros & infœlices iudicant, & à Deo derelictos. Beati (inquit Christus) pauperes, Beati, qui lugẽt, Beati, qui persequutionem patiuntur, &c. At vos facti inimici crucis Christi beatos tatum diuites dicitis. Certè si mores hominum consideraueris, si attentè videris curam & solicitudinem diuitiarũ anxiam, quæ animos multorum velut cathenis & vinculis ligatos habet: non eos Christianos iudicabis, sed potiùs Possidonios, aut Epicuros. Vnde egregius Psalmographus de talibus ait, Quorũ filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua: filiæ eorum compositæ, &c. Beatum dixerunt populũ, cui hæc sunt. Tu vero rex sancte Dauid, ais hæc esse hominis beatitudinem? Beatus populus, cuius dominus Deus eius. Multi enim sunt Christiani, quorum dominus non est Deus, sed Epicurus, Diodorus, aut Possidonius: quorum disciplina nondum extincta est: nondũ perijt. Nam in regalibus curijs plurimos nobiles inuenies legentes & docẽtes publicè doctrinam Epicuri. Videbis tot deliciarum inuẽtiones, tantam voracitatem, tot cibos, mille artes parandi escas, tanta rerum monstra, vt facilè credas quod isti Philosophorũ viã & regulas sequuntur, existimãtes nullam aliam post hanc, nobis manere patriam: cum horum beatitudo venter & guttur sit. Hos omnes cæcos & stultos philosophos, & eorum discipulos impios Christicolas summa veritas Christus Redemptor noster vnico ictu ferit & iugulat dicens. Beati pauperes, & qui audiunt verbũ Dei. Ac si dicat. Tantum abest, vt beatitudo in his rebus, quæ mundus admiratur collocanda sit: vt in eorũ prorsus fuga & reiectione sit posita. Pendet enim nostra fœlicitas ex notitia Dei: quæ cum sit causa rerum non fallit. Hoc autem fit per verbum Dei quod ducit nos in Dei notitiam: & hæc ducit nos in operationem & demum in vltimam fœlicitatem & gloriam, ad quam tendimus & propter quam creati sumus: quæ quidem cum summum bonum sit, nullum secum compatitur malum. ¶ Aduerte autem quod beatitudinem dixit esse in auditione verbi Dei: quia sicut fructus virtute sunt in semine (vt Philosophus ait) sic beatitudo æterna est in auditu verbi Dei: quia est origo, initium, & radix beatitudinis. Primum enim est audire verbũ Dei: deinde credere, posteà operari: & tandem propter merita bonorum operum possessio beatitudinis cœlestis. Quomodo (inquit Paulus) credent in quem non audierũt? & quomodo audient sine prædicante? & quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Ergo fides ex auditu. Et per fidem operamur bonum, quia hæc docet, quid credendũ, & quid agendum sit. Per bona autem opera in charitate facta peruenitur ad beatitudinem, quæ ab auditu verbi Dei procedit. ¶ Præterea beatitudo est in auditione verbi Dei, tanquam in signo: maximum enim signum est quod quis in beatitudinem sit electus, & prædestinatus, quod audiat libenter verbum Dei, dicente Christo. Qui ex Deo est verba Dei audit. Et vtà contrario sensu intelligeremus, magnum esse reprobationis signum nolle audire verbũ Dei, subdit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Et alibi nolentes recipere Apostolos, nec audire verba eorum grauiores pœnas illos manere, quam ciuitates illas Sodomorũ & Gomorræorũ. Et Ioãnes dicit. Nos ex Deo sumus. Qui nouit Deum audit nos, qui non est ex Deo non audit nos. Habent verba diuina nescio quid diuini & paterni amoris, quod audientes Dei filij, qui ad æternam beatitudinem destinati sunt, in ipsis agnoscunt, & gaudent & exultant. Cumque verba diuina in se contineant omnium malorum spiritualium remedia, & omnium virtutum & totius profectus spiritualis documenta & ex eis maximè liceat agnoscere, quæ ad Deũ, quæ ad angelos, quæ ad sanctos omnes & ad ciuitatem illam supernam Hierusalem spectant, dum ipsa legere & audire delectat, & eorũ gustu & desiderio quis afficitur, hoc ipso & filium Dei, & consortem electorum, & ciuem illius patriæ beatæ secundum æternã prædestinationem, se esse probat. Vnde & Dauid à Deo electus dicebat. Quam dulcia Matth. 5. Roman. 10 Ioann. 8. Matth. 11. 1. Ioann. 3. Psalm. 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

faucib⁹ meis eloquia tua, ſuper mel ori meo. Verum nè in eam cogitationem ſatis ineptã incidas, vt putes ſatis eſſe audire verbũ Dei: ſed opus etiam eſſe, vt illud cuſtodias, & obſerues, audi quid deinde dicat. *Et cuſtodiunt illud.* Nõ ſatis eſt ad beatitudinem conſequẽdam audire verbum Dei, & credere: niſi bona opera adhibeas, vt verbũ rectè cuſtodias. Cuſtoditur autem verbum Dei à nobis bonis operibus, quemadmodum ignis ſeruatur in fomite. *Apoca.1.* Vnde beatus Ioannes in Apocalypſi cum dixiſſet. Beatus qui audit, & qui legit verba prophetiæ huius: protinus adiecit. Et ſeruat ea, quæ in ea ſcripta ſunt. *Iacob.1.* Iacobus etiam eſtote factores verbi & non auditores tantũ, fallentes vosmetipſos: quia ſiquis auditor eſt verbi, & non factor, &c. *Roman.2.* Et Paulus, Non auditores legis iuſti ſunt apud Deum: ſed factores legis iuſtificabuntur. Hinc eſt quod ſcientia hæc noſtra, quæ habetur ex verbo Dei (quę lõgo ſpatio reliquis omnibus ſcientijs præſtat) inter ſciẽtias practicas numeratur, id eſt operatiuas: quod non propter ſcientiam tantum, ſed propter operationem à Deo nobis datũ ſit. Hunc locum coram oculis tibi cõſtitue aduerſus impios & nefarios illos legis Chriſti ſubuerſores, qui dicunt, ſolam fidem ad ſalutem ſufficere. Ad idẽ facit & illud Matthęi. *Matth.7.* Omnis qui audit verba mea & facit ea, aſsimilabitur viro ſapienti, qui ædificauit domũ ſuam ſupra petram: Eadem verba in ſuperioribus etiam habentur in noſtro Luca. *Lucæ.6.* Et in capite ſequenti. Seruus ſciens voluntarem domini ſui, & non faciens, vapulabit multis. Nõ igitur ſatis eſt audire verbum Dei & credidiſſe, niſi adſit verbi adimpletio & executio. ¶ Obſerua etiam quod non dicit. Qui audierunt, & cuſtodierunt: ſed qui audiunt & cuſtodiunt: vt intelligamus ſolos perſeuerantes audiendo & cuſtodiendo eſſe beatos. Parum enim eſt audire verbum Dei, & cuſtodire illud per aliquod tempus: ſi non perſtiteris, cuſtodiendo illud. De talibus nanque in ſuperioribus dixit Chriſtus. *Lucæ.8.* Qui ſecus viã: hi ſunt qui audiũt: deinde venit diabolus & tollit verbum. ¶ Alij etiam ſuſcipiunt verbum, & per aliquod tempus credunt: ſed in tempore tentationis & aduerſitatis recedunt. Hæc iam latius explanauimus in capite octauo. ¶ Opus igitur eſt, vt cuſtodias verbum Dei, vt maturo tempore fructum cẽtuplum afferas. Nam ſunt multi, qui audientes verbum Dei incipiunt bene operari: ſed pauci vſque in finem perſeuerãt. Cuſtodiũt: verbũ aliquando, ſed modo iam non cuſtodiunt: quod quidẽ ſatis non eſt ad beatitudinem conſequendam. Nã qualem te inuenerit mors, talem te iudicabit dominus. Quapropter opus eſt perſeuerantia: & vt omni tempore ſobrius, caſtus, & diligens ambules, circa ea, quæ pertinẽt ad obſequium domini tui. Et vt iam ſemel concludam ità voluit dominus verbum eius cuſtodiri, vt dixerit Moſi. Erunt verba mea in corde tuo, & narrabis ea filijs tuis: eruntque quaſi ſignum in manu tua. *Exod.13.* Vtitur Deus more loquendi eorum, qui cum aliquam rem volunt non excidere à mente, ſed vt ipſius recordentur, annullum vel filium in digito ponunt.

Sed iam vltra *Turbis autẽ concurrentibus cæpit dicere, Generatio hæc generatio nequam eſt.* Meminiſſe oportet turba Phariſæorum, ex quibus alij dixerunt in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia: alij verò tentantes ſignum de cœlo quærebant. Prioribus reſpondit vſque ad illa verba. Omne regnum in ſe diuiſum, &c. Sed modo reſpondet alijs ſignum de cœlo quærentibus. Sæpe enim in ſcriptura ſacra particula orationis nõ legitur cum proxima dictione, ſed cũ remota. Sicut in Cãticis dicitur. *Cantic.1.* Nigra ſum ſed formoſa ſicut tabernacula Cedar: ſicut pellex Salomonis. Quo in loco ſi cum priori ſentẽtia vtrãq; particulam coniungas, non cohærebunt verba. Erit enim ſenſus. Nigra ſum, ſed formoſa ſicut tabernacula Cedar: quod ineptum eſt, cum tabernacula Cedar nigra & fœda eſſent, vt pote quæ æſtui & imbribus atque iniurijs cœli erant expoſita. Itidem ſi vtrumque cum pellicibus Salomonis coniungas, quæ pulcherrimæ erant. Vt ergo proprium ac genuinum elicias ſenſum, pulchritudinem cum pellicibus, nigredinem vero cum tabernaculis Cedar coniunges: & ſenſus erit. Nigra ſum ſicut tabernacula Cedar: ſed cum hoc formoſa ſicut pellex Salomonis quę rubricatę erãt. Et ſic in Ezechiele vbi dicitur. *Ezechi.1.* Opera tua fũt, acſi habitationes tuæ & cogitationes tuę fuiſſent de terra Cananæorum: pater tuus fuiſſet Amorrhæus & mater tua Cethæa. Vbi ſi coniungas cognationes cũ, de terra Cananæorũ, aut habitationes cum, patre Amorrhæo ineptam reddes orationem. Quare vt ſenſum genuinum verba reddant, dicendum erit. Habitationes tuæ de terra Cananæorum & cogitationes tuæ: ac ſi pater tuus fuiſſet Amorrhę⁹, & mater tua Cethæa. Et quemadmodum particula

ricula nõ ſemper adiungitur, neq; ligatur cũ proxima: ita neque ſententia cum ſententia, ſed multis interiectis adiũgitur, quæ erant immediatè cõnectẽda. Vt in prouerbijs. *Prouer.1.* Inſidiemur ſanguini, abſcondamus nos contra innocentem gratis. Cui ſtatim adiungendũ erat. Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. Quæ reddit rationem prioris. Quare ſcilicet cũ iuſtis velit inſidias parare, quoniam fruſtra illis apertè inſidiaretur: quemadmodum anceps, qui in oculis auium extendit rete. Aliud *Exod.22.* huius rei exemplum offendes in Exodo, vbi in priori verſu capitis vigeſimi ſecundi ponitur lex furti, & poſt duas vel tres ſententias aliud membrum illius legis ſubditur. Sic in præſentiarum ſi legeris hæc, quæ Lucas noſter ait, poſtquam mulieri illi reſpondit Chriſtus, videbitur tibi inepta oratio, & quod abſque propoſito loquatur. Non enim cohærent hæc cum oratione immediatè præcedenti. Ideoque iungenda eſt hæc narratio cum illa oratione, quę in ſuperioribus præceſſerat. Vbi dixit Lucas, quod quidam, ſcilicet, ex ſcribis *Matth.12.* & Phariſæis, vt Matthæus declarat tentantes quærebant ſignum de cœlo. Iſtis autem in medio poſitis reſpondet nunc Chriſtus in præſenti. Modum autem quomodo tentantes quærebant ſignũ de cœlo explicat Matthæus dicens, quod acceſſerunt ad Chriſtum atque dixerunt. Volumus à te ſignum videre. Vide iam nunc & cõſidera iſtorum ſuperbiam, qui non ſupplicant aut rogant, ſed volumus, inquiũt: arrogantiſsimis & ineptiſsimis verbis ſuam ſuperbiam oſtendentes. O vtinam nunc hæc maledicta verba ab ore noſtro nunquam proderent. Quanto melius nobis eſſet ſi voluntas noſtra non eſſet noſtra! Ita vt ipſi *Marc.6.* vellemus quòd Deus vult, & non quod nos volumus. Herodias dixit, volo. Herodes, & ego volo: fit pro ratione voluntas: & Ioannẽ ſanctiſsimum occiderunt. Maledictum tale *1.Reg.15.* velle. Cauè à propria voluntate tanquàm à nociua & mortifera peſte. Sic Saul inobediẽs factus eſt, & præuaricatus eſt domini præceptum. Chriſtus autem dicebat. Non quod ego volo, ſed quod tu: & hac eximia & rara *Matth.26.* obedientia à morte liberati ſumus. Factus eſt *Philip.2.* enim obediens vſque ad mortem. Hæc noſtra voluntas ducit nos in Barathrum: & ſola propria voluntas ignibus inferni torquetur. Quis obſecro ferre poterit tantam impudentiam & procacitatem, vt ſeruus coram domino ſuo dicat. Volo? Si igitur nos ſeruiſumus, *Lucæ.17.* & ſerui inutiles, ſi pretio empti, abſit à nobis, vt quilibet ſibi velit, & quiuis ſibi viuat: ſed *1. Corin.6.* ei, qui pro nobis ſimul mortuus eſt. ¶ Præterea non dicunt, volumus conuerti tuis miraculis, ſed volumus ea videre. Speculatores erant & curioſi, volẽtes Chriſtum capere: vel in verbis vel in factis, ideo aiunt. Volumus à te ſignum videre. Sed priùs iſti inſipientes deberent à Chriſto petere oculos, quibus videre poſſent illa miracula: qui enim fieri poterat, vt viderent, qui oculis erant priuati? Cæci erãt & duces cæcorum, excecauerat enim *Matth.15.* eos ſua malitia. Quemadmodum pellis ſiccæ, qua ſe exuit ſerpens, vt renouet ſuam ætatẽ, habet quandam effigiem oculorum & membranam tenuiſsimam, qua oculi anguis prætenguntur, verè tamen oculos non habet: ſic videbatur impijs Iudæis ſe oculos habere, cum cæci eſſent & pelles inanes, & hominum figuras induentes, nec homines erant ſed immanes beſtię ſua rapacitate. Chriſti miracula ſpecula erant diuina: cum autem Iudæi cæci eſſent, quomodo illa videre volebant? Quid cæco cum ſpeculo? Si ſpeculum non videbãt: qui fieri poteſt, vt ſe ipſos in ſpeculo conſpicerent? Vt hæc dicerent & quærerent acceſſerunt ad Chriſtum, & quanto magis vanè & fraudulenter accedebant, tanto longius & diſtantius ſe à Chriſto elongabãt. Petrus dicẽs, Exiã me domine quia homo peccator ſum: *Lucæ.5.* & Centurio dicens, Nõ ſum dignus vt intres *Matth.8.* ſub tectum meum: magis ad Chriſtum accedebant, At vero illi cum corporibus magis accederent ad eũ, tanto magis ſe elongabãt. Habetur in libro Sapiẽtiæ. Sentite de domino in *Sapien.1.* bonitate, in ſimplicitate cordis quærite illũ: quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum. Nos vero accedamus ad Chriſtum in ſimplicitate cordis, & in manſuetudine animæ. Multi ingrediuntur templum: concionatorem audituri & aures ſuas attentas præbent: ſed non omnes vtilitatem capiunt, quia non omnes recto animo accedunt. Multi intrantes officinã aurificis, alter emit cathenam auream, alter pretioſum annulum, alius vas pulchrum, alius vero nigrum carbonem ſibi aſſumit, quem manibus terit, & nihil aliud ſibi vult ex officina, niſi carbonem illum, quo niger efficitur. Sic multi concionem audituri accedunt, & vnus accipit ſalubre conſilium animæ ſuæ, alius compungitur: ſed nõ deeſt alius qui prædicatorem irrideat. Oportet ergo ſancto & ſyncero animo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad hanc diuinam officinam accedere: nam sic accedentes Deus instruit, alios vero arguit & increpat sicut hos impios & nefarios Pharisæos: quos appellauit generationem prauam & adulteram. Sed cur ita? Audi. Cum volũtas nostra perfectè Deo hæret, & nullum alium amplexata est maritum: nihil de miraculis curat, nullumque petit signum ad credendum: Tot signa in se videt & comtè platur, vt stultum sit alia maiora inuestigare. Sentit illũ vehementem amorem, frequentes & mutuos amplexus, suauitates illas & dulcedines cœlestes, quę omnem sensum exuperant. Sed cum adultera est & reliquens sponsum suum Christum, post alios amatores vadit, & se copulat & coniũgit rebus his caducis & perituris, nõ vtique experitur signa interiora, tuncque externa alia quærit, & ad ea se conuertit. Prius ergo est necesse auertisse animum à suo proprio viro, id est à Deo: & cum altero adulterasse: quam alia signa petantur. Merito ergo adultera generatio signum petit: neque hoc peteret nisi adultera prius esset. ¶ Sed mirum quidem est, nam cum Christus id haberet ingenium & cõditionem vt de eo dicat Petrus, quod cum male diceretur non male dicebat, cũq; eadem esset patiẽtia & mansuetudo his tam asperũ & rigidum se ostendat: ita vt eos appellet generationem nequam & adulterã. Nam si ob hanc causam, quia signa petunt, generationem nequam eos vocat: per Esaiam minatur Acaz quia signum non petebat. Sæpius inuehitur Christus contra hos, nam per Matthæum eis dicit, Auferetur à vobis regnũ Dei. Et per Ioannem. Vos ex patre diabolo estis, & ratio huius ire & odij eadem fuit, quę nunc. Ratio vero quia sic adeo irascitur, & in furorem accenditur est, nam cum aduentus Christi in mundum fuerit, vt homines in cœlum ducat: atque ita ad hoc efficiẽdum quæsiuit omnes vias & modos, quos ipse potuit. Quando vero misericordia & blanditijs vtẽs eos allicere nequibat: illis cõminabatur supplicium vt vel sic metu & timore posset. Hoc etiam tecum sæpe facit dominus beneficijs & sanctis inspirationibus te vocans: quãdo verò hoc non prodest, in te animaduertit & comminatur. ¶ Præterea per ironiam magistrum illum appellauerant: nunc autem istam inurbanitatem reprehẽdit: nã cum eis qui verbũ Dei prædicant modestè & cum reuerẽtia debem⁹ loqui. Sic Elias quia dixit ille dux, quinquagenarius homo Dei ironicè, respondit. Si homo Dei sum descendat ignis de cœlo, &c. Sic etiam Eliseus pueris irridentibus & dicẽtibus, Ascende calue, maledixit: & exierunt duo vrsi, & dilacerarunt quadraginta duos pueros. Sed nostro tempore sacerdotes & ministri verbi Dei nullo honore afficiũtur: Ideo Christus hic tam asperè & acriter his est loquutus. Sed quid hæc generatio mala & adultera quærat audiamus. *Signum quæris & signũ non dabitur ei.* Nonnè vides quàm meritissima & optima ratione isti reprehendũtur, qui post tot signa & miracula à Christo facta signum quærunt? Postquàm Christus doctrinã suam diuinam & cœlestem tot miraculis confirmauerat, alia nunc miracula noua petere, defectus quidem est fidei & res maxima reprehẽsione digna. Sic tu miraculis iam factis à Christo, ab Apostolis & sanctis credere debes: & nõ debes postulare alia signa, sicut isti nequissimi & sceleratissimi Pharisæi. Moses ante quàm legem daret multa miracula fecit in Ægypto, & eduxit populum Deus mirabiliter per medium mare. At verò post datam legem & confirmatam, multo aliter cum illis se gessit. Terram quippe promissionis armis expugnarunt. Sic fides euangelica in principio nascẽtis ecclesiæ multis miraculis confirmata & stabilita est: iam vero nõ opus est miraculis: & qui propter miracula iam facta nõ credit, multo minus crederet etiam si alia noua miracula illi proponerentur. Nam vel tu credis miraculis factis à Christo & à suis apostolis vel non: si miraculis credis, nõ est quod disputemus: nam credens miraculis, & eius doctrinæ credere debes: quando quidem in testimonium & probationem veritatis quam prædicabant, Christus & apostoli fecerũt illa miracula, & sic credens hæc miracula, credis etiam articulos, quos ipsi prædicabant. Si vero nolueris credere doctrinã nec miracula: id crede, quod oculis cernis, quandoquidem vides omnem mundum, subiectũ fuisse Christi fidei, sine eo q̃ crederent sua miracula. Hoc certè magnũ miraculũ & prodigium videtur, vt sine miraculis tot tantique viri sapientes fidei subijcerentur, & quod totus mundus crederet: Et propter hoc magnũ miraculum omnia alia quæ Christus fecit debes credere: quã doquidem hoc est omnium maximũ. Quod si dixeris Omnem Africam, Asiam, Ægyptũ & maiorem partem Orientis sequi falsam & iniquam sectam Mahometicam & in Germania & Anglia sequi nefarium illum & sacri legum

1. Petri. 2.

Esaiæ. 7.

Matth. 21. Ioann. 8.

4. Reg. 1.

4. Reg. 2.

Exo. 7. & 8. Exod. 14.

legum Lutherum: & dixeris Lutherum nec Mahometum nunquam miracula fecisse. Respondeo tibi negotium nostrũ multo differentius esse ab isto. Nam Mahometus & Lutherus libidini & voluptatibus copiam fecerunt: & maledictæ & sacrilegæ eorum sectæ constitutæ sunt secundum carnis & sensualitatis appetitum, cumque amor cupidinis & carnis tam ingenitus sit hominibus, non miror hos, qui falsos illos Prophetas sunt sequuti. Christum vero qui omnia contradicentia carni & voluptatib⁹ prædicauit: quod isti fuerint sequuti magnum est miraculũ: Præcipiebat enim ieiunare, diligere inimicos, iniurijs parcere, labores perpeti, & multa alia, quę carnem nostram videntur deprimere, & ei cõtra dicere: & quod hæc prædicans mundus conuerteretur, hoc est magnũ miraculũ & stupẽdũ. Et ita debes credere quod qui hoc miraculũ fecit multa alia potuisse facere: & etiã miracula illa, quę Euangelistę scripserũt vera esse, & cum illis omnẽ mundum ad suã doctrinam & fidem cõciliasse. Nam si nauem relinqueres in fluuio sine velis & remis & gubernatore, si altera die illam videres iuxta aquæ cursum distare tribus vel quatuor leucis, non quidẽ mirareris: nam impetus fluuij eam secum duxit, neque id esset mirandum quãdoquidem fuit ratio & causa. At vero si hanc nauem vidisses sine remis, velis, nec aliqua humana arte aduersus cursum aquæ ascendisse: tũc merito mirareris. Sic nimirum quod fuerint multi sequuti doctrinam Lutheri, Vuiclef, & aliorum similium, nõ est mirandum: nam ipsum aquæ ductum appetitus libido, caro, & sanguis sequuntur. At vero quod hæc nauis ascendat contra omnem impetum & aquæ cursum, & quod homines qui ex carne & sanguine sunt effecti cõtra naturam suam & inclinationem castitatem sequantur, paupertatem, pœnitentiam, euangelio se subijciẽtes, & ea credentes quæ naturalis ratio nõ valet comprehendere: hoc quidem magnum & stupendum miraculum est. Igitur firmum & stabile apud te debes habere, fidem nostram in summa veritate & rectitudine esse constitutam, & probatam & confirmatam multis hisque magnis miraculis. Si enim hominem videres turris alicuius altitudinem demirantem: simulque niti aretur, quî fieri potuit, vt magnum cimbalum in culmen illius turris ascenderet & huic diceres congregatos fuisse multos homines qui vno tantum impetu cimbalum illud in turrim eleuarunt: homo iste sine dubio hoc nõ crederet, quia videret omnes humanas vires ad id non posse sufficere. At verò si huic diceres quod machinis & paulatim id fuit factum, illud sine dubio crederet, Interrogas igitur me quomodo fieri potuit, vt tanta gentium multitudo, quæ ex carne erat, legem recepit tam spirituale, vt erat lex Christi: Qui fieri potuit, vt in statum tantæ perfectionis ascenderẽt homines terreni, ad vilia & immunda inclinati? Si ego tibi responderem, id factum fuisse, quia legem hãc pauperes homines & literis humanis destituti prædicarunt, qui viribus suis tantum valerunt, vt possent homines ferre in illum statũ: sine dubio verbis meis fidem non adhiberes, diceresque solas humanas vires ad id nõ esse sufficientes. At si vera narrans, tibi dicerem homines istos piscatores multa fecisse miracula, & plenos fuisse Spiritu sancto & diuina sapientia, & hoc modo persuasisse legem hanc hominibus, & mundum conuertisse: diceres vtique hoc ità fieri potuisse, & rationem & veritatem in se continere. Quem admodum igitur tu non potes credere cimbulum illud ascendisse in turrim viribus humanis, sed machinis, & stratagematis: ità debes credere fidem nostram non esse humanum opus, sed diuinum. in quo Deus multa miracula & prodigia fecit, vt corda hominum moueret. Et quod nisi Deus hoc negotium suis humeris assumpsisset, & suæ curæ, omnes vires humanæ & omnis sapientia non satis esset ad hoc negotium conficiendũ, nec persuadere possent hominibus euangelium. Crede igitur miraculis fuisse euangelium prędicatum. ¶ Sed dices. Nonnè conuenientaneum esset rationi & conueniens, vt nunc aliqua fierent miracula, vt vires maiores imbecilles assumerent, & vt magis fides confirmaretur? Non vtique. Nam miracula potius nunc damnum nobis afferrẽt, quàm commodum. Abraham dixit. Si Mosi & Prophetis nõ credunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit credent. Necdum adimpleti sunt triginta anni, ex quibus frater Andreas de Espoleto Martyr sanctus ex ordine beati Francisci adiuit in Mauritania in medio ignis orans, ita vt nec capillum ignis posset attingere, & cum ter à Mauris in ignem esset iactus, nihil mali ignis in eo effecit. Cumq; hoc miraculũ adeò magnum esset, & fieret in conspectu multorum Lusitanorũ, qui & hodie viuunt, nullus

Luc. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maurorũ cõuerti voluit. Imò ſanctũ virũ mul
tis lateribus & lapidib⁹ iactis in medio pruna
rum interfecerunt, qui genibus flexis orabat.
Ex quo conſtat, quod miracula hoc noſtro tẽ
pore præcipue inter illos qui iam crediderũt,
vt ſunt hæretici & apoſtatæ ſanctæ religionis
& fidei Chriſtianæ, nec opus ſunt, nec vllam
vtilitatem afferrent, etiam ſi principio naſcen
tis Eccleſiæ fuerint neceſſaria. Puer enim quã
do ambulare incipit, adiuuatur vehiculo, &
ipſum ingreditur. At ſi homo adultus trigin-
taannis natus vehiculum ingrederetur, non
ſolum non vehiculum iuuamẽ illi eſſet, imo
grande impedimentum, quo minus poſſet
ambulare. Sic eccleſia tunc paruula erat: &
1. Cor.3. Paulus inquit, illis teneris fidelibus. Tanquã
paruulis in Chriſto lac dedi vobis. At modo
non eſt opus miraculis quia eſt mulier adul-
ta. Quando aliquod opus fit, neceſſariæ ſunt
ſcalæ & ligna ad aſcendendum: poſtquàm
vero opus iam eſt cõfectum, nihil ad aliud
ſeruiunt ſcalæ & ligna niſi vt ſint impedimẽ-
to tranſeuntibus. Ità homines nunc ſi mira-
cula fierent, in id offenderent, & dicerent, fi-
dem noſtram non adhuc eſſe bene confirma
tam & probatam: quandoquidem & modo
erant neceſſaria miracula, quibus magis com
probaretur. Caue igitur nè tibi contingat, ſi-
gnũ à Deo quærere, vt iſti infideles poſt tot
ſigna coram eis facta: Satis ſint tibi ſigna vete
ra & antiqua, nec quæras modo ſigna noua.
Sed quid iſtis reſpondeat Chriſtus audi. *Si-
gnum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ.* Sicut pe-
titus mercator non merces oſtendit nec pan-
dit eis, quos intelligit non eas mercaturos,
qui ad officinam accedunt, vel vt curioſi, vel
vt ſpeculatores non autem animo emendi,
eos autem vocat, quos intelligit empturos:
ità Chriſtus non oſtendebat ſua ſigna & mi-
racula, nec volebat ea facere corã eis, qui ex
curioſitate & malitia petebãt ſigna. Ideo ipſe
Matthæ.7. met apud Matthæum ait. Nolite ſanctum da
re canib⁹: nec proijciatis margaritas ante por-
cos. Hac de cauſa cum eſſet manibus vinctis
coram Herode, ei qui cupiebat videre ſignũ,
Matth.27. id noluit facere. Petebant ſignum, & quan-
do viderũt ſigna, dicebãt: Quid faciemus, quia
Ioann.11. hic homo multa ſigna facit? Noluit itaq; ſignũ
facere coram iſtis. Sed dixit. Signum non da-
bitur ei, niſi ſignũ Ionæ. Dedit eis hoc ſignũ
quanuis non peterent: quia hoc ſignum dire-
ctè reſpondebat ad ea quæ petebant Phari-
ſæi. Nam petierunt ſignum de cœlo tentan-
tes eum, ſcilicet ſcire volentes: ipſe vero Chri
ſtus dedit eis ſignũ, quo poſſent intelligere,
quod ipſe illud poterat, de quo quærebant
Phariſæi. Nam ſicut Ionas tribus diebus & Ionæ.1.
noctibus fuit Clauſus in vẽtre Cæti: ſic poſt-
quã filius hominis mortuus fuerit, & reſurre
xerit, credetis vera eſſe omnia de quibus nũc
dubitatis. Quia tunc apparebit Ieſum eſſe
Deum, Chriſtum & Meſsiã promiſſum in le-
ge: & tunc incipiet vniuerſus mundus in eũ
credere. Sic etiam Chriſtus dixerat eis. Cum Ioan.12.
exaltaueritis filium hominis, tunc videbitis,
Id eſt, cum crucifixeritis me, videbitis omnia
quæ dico eſſe vera: quia tunc apparuit gloria
Chriſti. Sicut enim Ionas fuit ſignum ſaluris Ionæ.3.
Niniuitis, quia eo prædicante Niniuitæ pœni
tentiam fecerunt: ſic Chriſtus Iudæis ſignum
ſalutis erat futurus, ſi eo prædicante conuer-
terentur. Quando tamen eum recipere no-
luerunt, fuit eis aduentus Chriſti ſignum &
occaſio maioris perditionis: ideo textus in-
quit. *Nã ſicut fuit Ionas ſignum Niniuitis. Ità erit
filius hominis generationi illi.* Nam ſicut Ionã
euomuit Cætus tertia die, & eo prædicãte to-
ta ciuitas conuerſa eſt: Sic Chriſto tertia die
reſurgente & prædicatores mittente totus
mundus conuerſus eſt, quia Chriſtus per eos
prædicabat. ¶ Præterea magnum miraculum
eſt, quod corpus hominis tranſire poſſet per
foramen gutturis cæti. Magnum quidem etiã
eſt miraculum quod tribus diebus non fue-
rit digeſtus Ionas nec diſſolutus calore Cæti.
Magnum vtique etiam eſt miraculum quod
cum ita ſit ingens & magnus ille piſcis, ſic vt
natare nequeat niſi in profunda aqua, quod
euomeret illum & propulſaret in litus maris.
Sic magnum miraculum eſt quod Chriſtus
cuius anima ſanctiſsima gloria erat plena poſ
ſet eſſe in anguſtia limbi, & quod mors illum Pſalm.15
non conſumeret, ſicut cæteros. Sed quod eſ-
ſet, vt ait pſalm⁹ inter mortuos liber: & quod
viuus reſurgeret tertia die in hũc mundum,
primitiæ reſurgentiũ. Hoc ſignum Ionę dedit
Chriſtus generationi huic peſsimæ. *Regina
Auſtri ſurget in iudicio cum viris generationis
huius, & condemnabit illos quia venit à finibus
terræ audire ſapientiam Salomonis.* Illa fœmina
fuit, & vos viri. Illa à longè venit, & vos hic
me habetis. Illa reliquit imperium ſuum,
vos eſtis in patria veſtra. Illa munera attulit,
vos non vultis gratis beneficium Dei accipe-
re. Illa ad purũ hominem, vos ad Deũ ſimul
& hominem accedetis. Illa ſola fama nouerat
Salo-

Salomonem, ſed vos multis miraculis appro
batum contemnitis. Præterea illa condemna
bit vos. ¶ Aduerte quod hic condemnare ſeu
iudicare, non accipitur pro ſententiam ferre
damnationis: quia iſto modo ſolus Chriſtus
Cpa.18.de- iudicabit. Dimiſsis itaq; alijs acceptionibus,
ſcendit iuſti quibus ſolet accipi condẽnare, de quibus in-
ficatis ab il frà dicemus: quantũ ad præſentem contextũ
lo. attinet, accipitur hìc condemnare, cũ aliqui
inter ſe conueniunt de re aliqua diſceptatu-
ri, & alter æquus & rectus, alter vero ſcelera-
tus & iniquus apparet. Sic regina Auſtri con-
demnabit: nam quod illa fecit, erit in condẽ-
nationem Iudæorũ. Sic etiam peccata Oolla,
Ezechiel.23 id eſt Samaria, cum ſceleribus Ooliba, id eſt
Hieruſalem (vt habetur in Ezechiele) quodã-
modo videntur iuſtam oſtendere Samariam,
Sapien.3. eo quod Hieruſalem vberiori Prophetatũ do
ctrina fruens, ipſam ſpreuerit. Deinde etiam
quod per ſapientem dicitur, quod ſancti iudi
cabunt nationes, eundẽ ſenſum habet, id eſt,
fideles in electorum numerum coaptati na-
tiones illas quæ in infidelitate perſtiterũt cõ-
demnabunt ex collatione operum. Hunc ni-
Ioann.12. mirum reſpicit illud, quod habetur in Ioãne,
Sermo, quem loquutus ſum ille iudicabit
vos in nouiſsimo die. Et illud. Si ego in Beel-
zebub ejcio dæmonia, filij veſtri in quo ejci-
unt? Ipſi iudices veſtri erũt. ¶ Poſtremo ad
illum ſenſum poteſt adduci illud apoſtoli.
1. Corin.6. Neſcitis quod angelos iudicabimus, quanto
magis ſecularia? Id eſt: Nos condemnabimus
Angelos apoſtatas, qui cũ Deum eximio mẽ-
tis acumine cognouiſſent, ob ſuam inſolen-
tiam è cœlo eiecti ſunt: ſi nos qui non admo-
dum exactam (ſi cum Angelis conferamur)
aſſequuti mentem, vſque in finem vitæ æquo
animo innumeras ærumnas ſuſtinuerimus:
ità Regina Auſtri condemnabit generationẽ
Iudæorum: quia ipſius factum damnabit in-
credulitatem Iudæorum. Illa nanque à fini-
bus terræ venit audire ſapiẽtiam Salomonis.
Et ecce pluſquam Salomon hic. Arguit locus iſte
eos, qui in rebus parui momenti pluſquàm
opus eſt, curioſi ſunt: in veritate autem vel in
tenẽda vel retinenda ſtupidi ſunt, atque in-
Matth.18. certes. Arguit item locus hic, verum eſſe quod
Chriſtus alibi dicit. Multi primi erunt nouiſ-
ſimi, & nouiſsimi primi. Et ſit nonnunquam,
vt eos contemnamus, qui ſi non meliores, ſal
tem nobis ſunt pares & æquales. Calũniabã-
tur Iudæi ſæpe gentiles, cum ipſi non ſuæ vo-
cationi reſpõderent. Et in hoc loco Niniuitæ
& Regina Sabba eis præferuntur. Ideo domi
nus per Hieremiam inquit. Tranſite ad inſu- Hieremi.2.
las Cethin, & videte: & in Cedar mittite & cõ
ſiderate vehementer, & videte ſi factũ eſt hu-
iuſmodi. Si mutauit gens Deos ſuos, populus
vero meus mutauit gloriam ſuam in idolum.
Et alibi. Miluus cognouit in cœlo tẽpus ſuũ, Hierem.8.
turtur & hirundo & ciconia cuſtodierunt tẽ
pus aduentus ſui: populus autem meus non
cognouit iudicium domini. His verbis vide-
mus quomodo contumaciam Iudæorum ex-
probrare ſolerat Deus: & poſſet etia noſtram
ſuperbiam & arrogantiã confundere, qui vi-
liores ſumus creaturæ. ¶ Duo in Salomone 3.Reg.10.
admirata eſt maximè Regina Sabba. Primum
ſcilicet, maieſtatem ſuam & potentiam: nam
videns diuitias, potentiam & magnum ordi-
nem miniſtrantium obſtupuit. Sed hic pluſ-
quam Salomõ eſt, & maioris maieſtatis & po
tentiæ. Nam tãta fuit eius maieſtas & autori-
tas, vt cum tẽplum ingrederetur, ejicerentque
mentes & vendentes, in diuina ſua facie mi-
rabilis ſplendor & maieſtas refulgebat: vt nul Matth.21.
lus eorum qui in templo erant, auſus fuerit ei
contradicere, cum tanta ibi eſſet gentiũ mul-
titudo. Hoc miraculum deberet eos in admi-
rationem rapere, vt reginam Sabba diuitiæ &
potẽtia Salomonis. Et in Chriſti paſsione, quo
niã ab ipſius facie diuinus quidã ſplẽdor ema
nabat, in domo Caiphæ velamine faciem ope
ruerũt. Nam quemadmodũ in facie Moſi di- Matthæ.26.
uinus ſplendor apparebat, propter conuerſa- Exod.34.
tionem, & familiaritatẽ, quam cum Deo ha-
bebat, ità magnus erat fulgor & ſplendor fa
cici Chriſti propter communicationẽ, quam
humanum cum diuino habebat: ita vt Iudæi
cum tantã claritatem intueri non poſſent, ve
lamen ei impoſuerint. Bene etiam hanc glo- Ioann.18.
riam ſuam & maieſtatem oſtendit in horto,
cum eum voluerunt comprehẽdere: quãdo-
quidẽ ſolis illis verbis, ego ſum, omnes in ter-
ram dejecit. ¶ Secũdum verò, quod vehemẽ-
ter admirata eſt regina Sabba, fuit ſapientia
Salomonis. Sed ecce pluſquam Salomõ hic.
Nã quando Phariſæi miſerũt miniſtros ſuos,
vt Chriſtum caperent & comprehenderent, Ioan.7.
inuenerunt eum in templo prædicantem: ſic
adeò voluptate affecti ſunt audientes ſuã do-
ctrinam, vt redeuntes Phariſæis dixerint. Qua
re nõ accepiſtis eum? Reſpondentes autem di
xerunt. Quia nũquam ſic loquutus eſt homo.
Non ſolum quatenus Deus, Chriſtus ſapien-
tior erat Salomone, ſed etiã quatenus homo:

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam reliquis hominibus data fuit scientia & gratia secundum pōdus & mensuram. At vero sanctissimæ animæ Christi propter vnionē verbi data fuit scientia infinita. Nam etiam si actu infinita non sciat, scit tamen infinita, potentia: quia patet ei aditus infinitus. Et præterea infinitas res potest suscipere, per infinitas notitias effectas in intellectu suo à Verbo, cū quo est vnita. Regina itaque Sabba surget & condemnabit generationem istam, & condēnabit etiam te Christiane. Nam Regina illa non venit visura Salomonem, vt aliquid pertinens & spectans ad salutem animæ cum eo ageret, sed tantum propter nimiam curiositatem & vt aliqua philosophiæ & naturæ secreta cognosceret, Vt hanc mundi sapientiā posset attingere regina hæc tam longā sibi suscepit viam, tot labores pertulit. Tu verò, vt salutem animæ consequaris tribus vel quatuor gradibus nō vis moueri, nec in ecclesiam ire auditurus sacrum, nec cōcionem. Illa sine dubio te condemnabit. *Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabūt illam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plusquam Ionas hic.* Ionas erat propheta aduena, Christus vero naturalis & notus: Ionas trium dierum spatio prædicauit, Christus vero tribus annis: Ionas prædicauit gentibus, Christus vero eis qui cognitionem Dei habebāt: Ionas nullum miraculum fecit, Christus multa: Ionas desiderabat subuersionem & destructionem Niniues, Christus vero salutem omnium cupiebat. Illi vero fidem adhibuerunt Prophetæ aduenæ, & qui nullū fecit miraculum: vos vero post tot conciones & miracula contumaces & rebelles estis. Niniuitæ condemnabunt generationem istam. Quid rogo illi facerent, si viderent mortuos resurgere, sicut vos videtis? Ecce plusquam Ionas hic. Vultis videre hunc esse meliorem quàm Ionam? Ionas fuit Propheta, qui nō sernauit, nec habuit obedientiam: Christus verò ità obediens, vt dicat Paulus, quod factus est obediens vsque ad mortem, mortem autē crucis. Ille subuersionem Niniues, videre cupiebat, nam in quodam loco sedit, & ibi expectabat viginti dierum spatio & quadraginta subuersionem ciuitatis: quando vero vidit in fine illorum dierum ciuitatem non esse euersam: ita de hac re illum pœnituit, vt mortem suæ animæ peteret. Christus autem ità salutē nostram semper curauit, & exoptauit: vt propter hanc rationē mendax & falsus Propheta

Philip. 2.

Ionæ. 4.

voluerit haberi, & seductor populi. Vide igitur quam longo spatio Christus antecellat & superet Ionam. Quid igitur Iudæi respondebūt, cum magnum prædicatorem habuerint? Viri Niniuitæ cōdemnabūt illos. ¶ Bene dixit condemnabunt, & non dānabunt: quia mali seipsos damnant, & ipsi principiū sunt & origo suæ perditionis. Vnde Oseas. Perditio tua ex te Israel. At si Iudæi nullam excusationē habebūt coram Dei tribunali seuerissimo: multo minus tu ô Christiane. Proh dolor quanti sunt in inferno, qui forsitan non deliquerunt nisi in duobus vel tribus mortalibus peccatis: & tu mille peccatis & flagitijs coinquinatus lætaris, exultas & delicijs & voluptatibus te tradis. Deus autem clemēs, benignus, & patiens tibi auxiliū in necessitatibus suppeditat, nutrit, alit, & sustentat. Vnde meritissimè de illo dicitur Patet misericordiarum, & Deus totius cōsolationis, &c. Si maior pœna & supplicium in inferno Iudæos manet, quo niā cum maiora beneficia à Deo accepissent ipsi ingrati fuerunt: mihi credo, multo maiora & grauiora supplicia tibi parata esse, qui plurima & maxima sacramēta & beneficia à Deo optimo maximo recepisti. ¶ Nota etiā, quod Ionas dixit Niniuitis. Adhuc quadraginta dies Niniue subuertetur: cū quod hic terminus dierum esset illis designatus, non diē vltimum ad faciendam pœnitētiam expectarūt: sed statim operi se accingunt, vt iram Dei mitigare & placare possent. Tu igitur, qui nec vē turū diem certum tibi habes: quid est, quod statim pœnitentiam non agas? Tibi nanque non tātum temporis, quantum Niniuitis cōceditur, nam illi certissimos habebāt quadraginta dies: tu vero nec vnā horā. Signum Ionæ est, vt statim pœnitentiam agas, nec procrastines dicendo. Cras istud faciam, subinde repetens, & alia noua miracula postulas. Age igitur obsecro pœnitentiam antequā incidas in angustias & tribulationes mortis: quia in diluuio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Falleris nanque si cogitas te in hora mortis agere pœnitentiam: nam tunc cū malè semper vixeris, grande miraculū erit, si in Deum te conuerteris. Quando filij Zebedæi petierūt dextrā & sinistrā, quæsiuit ab illis Christus. Potestis bibere calicem, quē ego bibiturus sum? Ipsi vero dixerunt, Possumus. At vero quādo Christum comprehenderūt, eo relicto omnes fugerunt. Ità etiam te fallit opinio, scilicet, quod in hora mortis poteris

Oseæ. 13.

2. Corin. 1.

Psalm. 5.

Matth. 20.

agere

agere pœnitentiam, & sine dubio vanè hoc tibi præsumis: nā quando tribulatio mortis te circundederit, multa alia restāt tibi peragenda, & sic difficillime pœnitentiam facies, quā uis illā facere possis. Nam etiā si in hora mortis multi tē alienam restituant, & alia multa bona opera faciant: nihilominus non isti propria voluntate mouentur, sed necessitate coacti & compulsi: & ità talis pœnitentia multoties est inutilis. Quando tauri agitantur, & taurus aliquem hominem persequitur ille homo pallium suum in cornua tauri iactat. Sed cum iam taurus abierit, suū pallium accipit, & securus sedet. Sic multi in angustia & periculo mortis constituti, tem alienam restituunt, & suum vnicuique tribuunt: at postquàm periculum euadunt, in antiqua vitia relabūtur, & quas iam pepercerunt iniurias, depoſcunt. A liquibus etiam Deus hoc beneficiū ob suā infinitam misericordiam & benignitatem fecit, vt dignam pœnitētiam in hora mortis de peccatis commissis agerent. Sed nunquid tu idem habes chirographum & priuilegium?

Lucæ. 23. Latroni in cruce pendēti hoc beneficium cōdonauit: tu vero ex priuilegio paucis concesso, non debes vniuersalem legem stabilire.

Eccles. 9. Sicut pisces capiuntur hamo, sic iniqui capiēntur tempore malo. Ità captus est à morte Balthasar rex Babyloniæ quādo manus illa in pariete scripsit. Mane, tethel, phares. Oblitus erat mortis & cibo meroq; se ingurgitās, quādo repēte & inopinatò mors illi aduentauit.

Daniel. 5. Cum aliquis inimicū alterius se ostēdit & declarat, operepretiū est, vt talis cautè viuat, & paratus ad quodcumq; periculū, quod se illi obtulerit. At si nō sibi cauerit, & ab altero interficitur, interfector sine dubio nō est traditoris nota reprehēdus. Sic nimirū iam mors diu est, ex quo nostrā inimicā se manifestauit: tua vero est culpa, si minus cautè vixeris, nam quotidie te monet multorū obitū ob oculos tibi ponens. Quo circa dominus ait. Vigilate quia nescitis, quando dominus vester venturus sit. Sed hoc in sequenti capite explanabimus. Si igitur continuò pœnitentiam nō egeris, Niniuitæ surgent in iudicio & condemnabunt te: quia cum ipsi spatium quadraginta dierum haberēt ad pœnitendum, statim pœnitentiæ inpum assumpserunt. Tu autem qui incertus es, an visurus sis venturū diem, pœnitentiam in crastinum protendis. Si senex iā decrepitus, & in extremo ætatis suæ à rege peteret, vt in suum famulū & clientulum vellet illum accipere, nonnè talis irridendus esset? sic sunt sine dubio qui pœnitentiam in senectutem protendunt. ¶ Secundò quia incerti erāt, an veniam essent impetraturi. Nō enim audierant à Ioanne, Pœnitentiā agite, appropinquauit regnum cœlorum. Non viderant Petrum lachrymis consequutum fuisse veniam, nec Mariam Magdalenam: sed de venia incerti, pœnituerunt. Dicebant enim: Quis scit si conuertatur & ignoscat Deus? Nos verò certissimi sumus: habemus nanque illud manifestum & certum, quod in quacunque hora ingemuerit peccator, &c. Nihilominus tamen hæc non recordantes, in vtramuis dormimus aurem, & pœnitentiam in crastinum dilatamus: ideo illi barbari surgent & condēnabunt nos. ¶ Tertio quia omnia alia, quæ illis impedimento esse poterant, reliquerunt: nam nutrices infantes suos non lactabant, rex non sedebat in solio ad iudicandum: & artes mechanicæ cessauerunt: & nulli alicui rei intēti erant, nisi pœnitentiæ. Nos vero pœnitentiam accipimus tanquam rem accessoriam & accidentariam. Nam si aliquem interroges cur non peccata confiteris: Respondebit statim. Paululum negotij nunc habeo: id posteà faciam. Negotia vero temporalia tanquam rem præcipuam, & nobis magis conducentē accipimus. ¶ Quarto Niniuitæ induti sunt sacis, & pœnitentiam egerunt. Sic filij Israël videntes q̄ propter adorationem vituli recedebat Deus ab eis, nullus eorum secundum morem & consuetudinem induebatur. At nos bōbicino & purpura induti pœnitentiā volumus agere. Si mulier plorans mortē mariti defuncti, Ecclesiā ingrederetur margaritis & gēmis ornata, proculdubio hæc talis irridēda esset. Quāto meliori iure lugubribus vestibus induti mortem animę deplorare deberemus? Sanctissima Magdalena pœnitentiā egit proijciens vestes in terram: & capillis suis tersit Christi pedes. Sed iam superiùs de his egimus. ¶ Quinto Ionas semel Niniuitis prædicauit, & statim se ad Deū conuerterunt. At nos quotidie audimus prædicatores clamantes, dormimus tamen obturatis auribus, nec de peccatis pœnitemus. ¶ Sexto Ionas potiùs prædicabat & annunciabat desperationem, quā pœnitentiam: nihilominus pœnitentiam egerunt: nos vero ad misericordiam & clementiam vocamur: sed nihil de hac re curamus. Lege Chrysostomum in Homilia vndecima super Epistolam secundam Pauli ad Corin-

Matth. 3. Marc. 1. Lucæ. 22. Luc. 7. Ioel. 2.

Ezechi. 18.

Lucæ. 7.

2. Cor. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

thios, tractãtem illud. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Et quia ad alia properamus, satis sit ostendere tibi locum. *Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, nec sub modio, sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur lumen videant.* Ostendit hic Christus, se non debere cessare à sapientiæ suæ communicatione & prædicatione ob iudeorum istorum duritiem & iniquitatem. Nam ad hoc cœlestis Pater tantam illi communicauerat sapientiam, vt illam bonis & malis ostenderet, & offerret, & quantum in se erat, cum illa omnes illustraret. Iuxta illud Esaiæ quod diuinus pater suo filio dicebat. Dedi te in fœdus populi, & in lucem gentium: vt aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione vinctum. Per lucernam intelligit doctrinam, quæ illuminat intellectum: sicut lucerna artificialis oculos corporis. Docet ne scientiam & doctrinam abscondamus, sicut faciunt multi, qui ea, quæ sciunt alijs abscondunt, sed sibi ipsis seruant, auaros imitantes. Et nõ ob aliud id faciunt, nisi, vt soli ipsi laudentur in populo, & gloriosi æstimẽtur propter raram & eximiam doctrinam & eruditionem. Super candelabrum ponit lucernam, qui cathedram ascendit, siue quemcunque alium locum, vt cõmunicet alijs, quæ ipse didicit. Ille vero abscondit, & ponit sub modio: quia alijs nõ vult eruditionem & doctrinam manifestare, vt discant. Christus Saluator noster nec propter calumniantium duritiem, nec propter eorũ murmurationem voluit abscondere lucernã suæ doctrinæ. Sic tu non abscondas donum tibi à Deo creditum: quia vt Paulus ait, Spiritus datur in vtilitatem, nõ in desidiam. Et alibi. Dedit Deus Apostolos & Doctores, & reliquos in ædificationem corporis Christi. Et Dominus vult, vt talenta quæ tradidit, apponantur in mensa: & damnauit seruũ, qui posuit libram in sudario. Auferte autem quòd lux quæ sub modio ponitur sub mensura ponitur: quia sub modio non lucet. Sed lux quæ super candelabrum ponitur, omnes illuminat, nullo termino clauditur. Vult enim Deus vt charitatem habeamus sine modo & mensura. Nam lucerna non solum lucet, sed ardet & comburit: quod proprium est ignis. Quare locus hic non solum de doctrina, sed etiã de operibus charitatis & misericordiæ potest intelligi. Vult Dominus, vt sine acceptione personarum omnes doceamus, & charitatem habeamus: sicut lucerna, quæ posita super cã delabrũ omnibus lucet, & omnes illuminat. Multi nanque suos amicos docent, & suos diligunt: sed non inimicos nec extraneos. Charitas horum terminos habet, parum extẽditur, & sub modio ponitur. De præcepto charitatis loquens Dauid dixit Domino. Latum mandatum tuum nimis. Quod mandatũ est hoc? Illud, de quo Dominus ait. Mãdatum do vobis, vt diligatis inuicem. Hoc inquam præceptum latum est, & ad omnes extenditur: quia ipsos inimicos includit, hæreticos & infideles, notos & ignotos: quos omnes charitate prosequi debemus. Idcoque super candelabrum ponitur, vt omnibus qui in mũdo sunt luceat. Cum audieris auarum dicentem, Ero gabo eleemosynam, sed extremè indigenti: & cum audis tepidum Christianum dicentem, Non audiam Missam, nisi præcepto me cogẽte: & alterum, non confitebor peccata, nec eucharistiam suscipiam, nisi in paschate: hi omnes similes sunt luci positæ sub modio & sub augusta mensura. Sed cum audis. Optabam ego anathema esse à Christo pro fratribus meis. Et rursus. Optabam ego non solum vobis conferre Euangelium, sed & viscera mea. Hæc quidem est lucerna super candelabrum posita. Sed ex superiùs dictis conuertit Christus sermonem in nostram vtilitatem. *Lucerna corporis tui est oculus tuus.* Parabola sumpta est ab oculo materiali. Sicut lucerna facit nos videre, ea quæ facimus: sic oculus corporis totum corpus. Christus (vt ex consequentibus ostenditur verbis) vult insinuare, quòd sicut oculus corporis est ejusdem corporis nostri lucerna: sic oculus noster interior, scilicet intellectus siue intentio animæ nostræ illuminat omnes operationes eiusdem animæ. Ideò ait. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Hoc est, si intentio tua fuerit simplex & recta, tota anima rectè dirigetur ab intellectu: & luce sapientiæ eius clarior efficietur: operum quoque multitudo studiosa erit, quia intentio imprimit speciem operi. ¶ Docet locus iste, vt in omnibus nostris operibus semper ob oculos Deum præsentẽ habeamus, & vt ipse sit noster finis, & præcipuus scopus. Multa sunt bona opera, quæ cum examinata fuerint perpẽdiculo diuinæ iustitiæ ab hac recta intentione deficient: intentio nãque & finis operis est, qui meritum tribuit. Nam coram tribunali Dei nec virtutes morales per se, nec labores corporis quantumuis magni illi sint, aliquid valent: nisi spiritu amoris

Esa. 49.

Matth. 25.
1. Cor. 12.
Ephe. 4.

Luc. 19.

Pſal. 118.

Ioan. 13.

Roma. 9.
1. Theſſ. 2.

Leg. Greg. lib. 28. Mo. ra ca. 11. Aug. lib. contrà Pelag. ca. 3. tom.

3. Reg. 6.

tis Dei qui à cœlo mittitur, coniungantur. Nihil enim erat in templo, quòd nõ esset ex purissimo auro confectum, vel saltim deauratum. Atque ità in templo viuo animæ nostræ, nihil debet esse, quod non sit charitas, vel ornatum cum charitate. Quapropter non tantum oculos debes conijcere, in id quod facis, sed in id quod intendis: nam vilia & minima opera dum diuino spiritu fiant & intẽtione recta maximi sunt valoris & momenti: & è contra maxima & heroica opera si debita intẽtione & recto fine careant, nullius sunt valoris & ponderis. Vult Deus vt omnia ab amore procedant. Ideo præcipit vt dilectionem eam habeamus, qua ipse nos fuit prosequut⁹: hoc est, nullo appositio pretio nec mercede. Et cum inter circunstantias diuinæ charitatis hæc sit excellentior in persona diuina: fœlix ille & beatus erit, qui in omnibus suis operibus, curauerit illam imitari. Quocirca in omnibus quæ feceris auerte oculos tuos ab humano premio & laude, & id omne in Deũ conijce: nec patiaris, vt opus quod talem dominum premium habet, deseruiat alicui respectui temporali. Nam quemadmodum dolendum esset, quòd mulier aliqua pulcherrima & diues maritum acciperet vilem hominem & abiectum: ita etiam multo magis est dolendum si virtutẽ videamus, quæ pro premio Deum habet, deditam adquisitioni honoris mundani. Omnis enim basis & fundamentum meriti aut demeriti consistit in recta intentione & fine nostrorum operũ: opus est, vt propter solum Deum efficiantur: nam diuinus amor valorem & põdus illis tribuit.

Luc. 6.

Ità superiùs in capite sexto loquens Christus de persequutionibus patiendis, dixit. Cũ maledixerint vobis homines propter me. Et de contemptu rerum mũdanarum etiam dixit. Propter nomen meũ. Tunc enim dicitur oculus noster simplex, quando rectè intelligens sine aliqua malitia opera dirigit in finem debitum, qui naturaliter vnicus est, scilicet summum bonum, qui Deus est: & tunc omnia opera nostra bona efficiuntur. ¶ Sed videtur hic statim maximum dubium insurgere: nã Dominus ait per Ioannem, quòd illi qui persequebantur Apostolos, arbitrabantur, obsequium se præstare Deo: sed nihilominus grauissimè peccabant, & intentio eorum bona erat & simplex, quia ipsi putabant, Deo seruire, vt Christus inquit: nam intentio omnes iudicat, sicque qualis fuerit intentio, tale factũ

Luc. 16.

efficitur, & à fine nomen opus accipit: finis autem hic bonus est, quia honor Dei, ergo & opus bonum: nam si oculus simplex fuerit, totum corpus lucidum erit. Ad hęc respondeo dicendo: aliud esse intentionem rectam, & aliud bonam habere intentionem. Bona intẽtio est, quæ finem bonum habet, sed facilè potest se error illi admiscere ità vt corrumpat illam: quia licet illa ex fine sit bona, tamen aliæ circunstantiæ illam deprauare possunt, vt minùs bona sit. Recta autem intentio est voluntatis nostræ operatio, qua illa vero modo & medio tendit in bonum: quando scilicet cũ lege Dei mẽsuratur, & dirigitur cum lumine legis rectæ. Fieri autem potest vt aliquid cum bona intentione fiat, & non sit opus bonum: quia non sit vero modo & intentione recta. Quantumcunque finis & intentio bona sit, si media bona non fuerint, nunquam opus rectum consistet. De hoc opere ait Paulus. Non sunt facienda mala, vt veniant bona. Et iterum. Zelum habent, sed non secundum scientiam. Error itaque perdit opus, dicente Domino per Prophetam. Propterea captiuus ductus est populus meus, quia nõ habuit scientiã. Non sufficit itaque q̃ intẽtio bona sit, sed quòd sit perfecta. Perfectio autem consistit in eo quòd nihil ei deficiat: defieit tamen cũ rectitudine caret. Et hac de causa eleganter Christus hic non dixit, si oculus tuus bonus fuerit: sed simplex fuerit. Simplex enim hic perfectionem significat: nam Hebręis verbũ, simplex, sonat integrum & perfectum. Ità dicitur de Iob. Erat vir simplex. Quòd qui peritissimi sunt in sermone Hebræo, exponunt. Erat vir integer. Et alij. Erat vir perfect⁹. Itaque ad bonitatem operis non sufficit bonitas intentionis: quia ad bonitatem operis requiritur obiecti integritas & conuenientia omnium circunstantiarum, quas recta ratio adesse debere, iubet actui. Sed fieri potest intẽtionem finis esse bonam, & tamen deficere vel obiectum debitum, vel alias circunstantias: ergo stat intentionem esse bonam, & opus malum: quia bonum consurgit ex causa integra: malum autem ex quocunque defectu. Nam si quis rapiat diuiti, vt subueniat pauperi, vel mentiatur vt succurrat insonti, bonus quidẽ finis est: electio autẽ contra dictamẽ rationis mala. Sed bonitas finis nõ excusat male eligẽtem. Ad malitiam operis sufficit malitia intẽtionis: nam adhoc quòd aliquod opus sit malum, sufficit defectus vnius cuiuslibet requisiti

Roma. 5.
Roma. 12.
Esa. 5.

Iob. 1.

ad ope-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad operis bonitatem. Sed de his satis. ¶ Obseruā autē q̄ non ait, q̄ aliqua pars corporis erit lucida, sed totū (inquit) corpus tuum erit lucidum cura enim viri perfecti simplicis & integri est, se totum circunspicere, & sua lucerna se examinare. Verebar (inquit Iob) omnia opera mea. Vir integer tot⁹ sibi notus est. Probat enim se an infidet sit, vt Paulus inquit. Itaque etis lucidus totus, aut tenebrosus totus: quia aut places totus, aut displices totus. Nō enim poteris partim Deo placere, & partim displicere: quia qui in vno deliquerit, factus est omnium reus. Et saluator. Nemo potest duobus dominis seruire. Ideo de sanctis Zacharia & Elisabet dixit Lucas, quòd erant iusti ante dominum: incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus domini. Nō dixit, in aliquibus, sed in omnibus. Sed iam de hoc superius. *Si autem nequam fuerit.* In hoc apparet hic nō loqui de oculo corporali, quia talis non potest esse nequā, cum nequitia non sit nisi in operibus nostris: quæ sunt aliquo modo voluntaria. Oculus autem est aliquid naturale, & non est in potestate nostra quòd bene vel malè se habeat. Intelligitur ergo de oculo intellectus: quia tale est iudiciū vnūsquisque, & talem sinē constituit, qualis ipse est. Qui autem malus est constituit sibi malum finem, & omnia ad illum malum finem dirigit: & rūc est oculus nequam. Et sic Christus loquitur. An oculus tuus nequā est, quia ego bonum sum? Et dixit oculū illius nequā esse quia non rectè iudicabat, cum murmuraret de liberalitate patrisfamilias. *Etiam corpus tuum tenebrosum erit.* Id est, omnes operationes simul aggregatæ malę erunt: cum ipsæ nō habeant bonitatem completam nisi ex intentione. Quia dato quòd alias operatio sit bona ex genere suo, si intentio non est bona, nō adhuc erit perfecta & absolura talis operatio, nec meritoria. *Vide ergo ne lumen quod in te est tenebræ sint.* Id est, caue nè tua actio & intentio sit peruersa, aut modis iam dictis obscura. Quod sit si opus nostrum indebitum finem non ordinemus: videlicet ad Dei gloriam & honorem & ad beatitudinem æternam. Hinc horratur apostolus. Omne quodcunque facitis in verbo, aut opere, in nomine domini nostri Iesu Christi agite, gratias agentes Deo patri per ipsum. *Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit.* Id est, si omnis operatio tua fuerit studiosa, & tam intentio quam actio inde procedens sint bonæ. *Non habens aliquam partem tenebrarum.* Id est, si nullum peccatū mortale habuerit admixtum. Partes tenebrarum, id est, vitiorum sunt superbia, auaritia, luxuria, &c. *Erit lucidum totum.* Hoc est. Tunc totum corpus tuum erit verè & perfectè dignum meritis, atque Deo ipsi placidum. Nam vno solo mortali peccato omnia opera meritoria extinguuntur: si verò nullum in sit peccatum mortale, charitas & gratia Dei efficiūt, vt ipsa opera corā oculis Dei splendeāt. Hinc in Ecclesiastico habetur, Qui in vno peccauerit: multa bona perdet. Et dominus per Ezechielem, Si iustus auerterit se à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, &c. *Et sicut lucerna fulgoris illuminabit te.* Itaque anima tua his bonis corā Deo pulchra erit & fulgida. Vnde in Prouerbijs habetur. Iustorum semita quasi lux splēdens procedit, & crescit vsque ad perfectam diem: via verò impiorum tenebrosa, nesciūt vbi corruāt. ¶ Igitur (vt ad alia ia gradū faciamus) ex his Christi verbis & metaphora oculi, luminis, & tenebratū docemur, vt semper rectam intentionem habeamus in omnibus operibus nostris, nempe vt quidquid fecerimus in Deum dirigamus. Vnde & alibi saluator ait. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioqui non habebitis mercedem apud patrē vestrum. Vult enim Deus vt opera nostra in ipsum dirigamus, & vt sigillo rectæ intentionis ea designemus, ne ea amittamus, collocantes ipsa in ore hominū. Sicut Ezechias qui ostēdit bona sua nuntijs Babylonis regis: quapropter dixit illi dominus. Auferētur omnia quę in domo tua sunt. Vult Christus vt merces nostræ securæ portum contingant: ne post longā nauigationem ipsis mercibus spoliemur. Spoliamur vtique quando bona opera non propter Deum, sed ad humanam & inanem gloriam captandam facimus. In moralibus finis (vt ait Philosophus) habet eandem vim mouendi, quam habet principiū in naturalibus. Cum autē charitas sit finis, vt ait Apostolus: ea nos debet mouere & dirigere. Si vero charitas nos mouerit, dirigentur sine dubio opera nostra in Deū & poterunt perfecta & omnibus suis numeris absoluta appellari. Constitit autem bonorum operū perfectio in duabus rebus præcipuè: in directione scilicet ad bonum finem, qui realiter sit bonus, & in electione mediorum illi accommodatorum & conuenientium: & tunc finis est realiter bonus, quando est etiam principium bonum.

Vis

Iob. 9.
2. Corin. 13.
Eccles 9.
Ezechiel 3
Prouer. 4
Matth. 6.
Coloss. 3.
Aug. lib. 2. q. euāg. c. 15.
Luc. 1. vide ibi.
Matth. 20.
4. Reg. 20. Esaiæ 39
1. Tim. 1.

Vis cognoscere, an sit opus bonum & perfectum cōsidera eius finem ad quem dirigitur. Si oculus tuus simplex fuerit, &c. Si intentio & finis fuerit rectus (vt diximus) bonum erit opus. Ob eam causam asserunt Mathematici circulum esse perfectam figuram: quia principium & finis idem est in illo: cum autē Deus sit principium & prima causa apertè concluditur, tunc opera nostra esset perfecta, si eorum finis fuerit Deus. Deū autē esse principium & rerum omnium primam causam, asserit ipse, qui per Ioannem de se ipso dicit. Ego principium qui & loquor vobis. Et ipse Ioānes de Deo loquēs, inquit. Omnia per ipsum facta sunt. Et Diuus Paulus ad Romanos ait. Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia. Et ideo viri iusti opera sua in Deum dirigunt, & propter ipsum ea efficiunt. Sicut Moses cum leuabat manus cōsequebatur victoriam Israel contra Amalech. Sic cū bona opera nostra, quæ per manus significantur, leuamus & dirigimus in Deum, victoriam de mundo, diabolo, & carne reportamus. Si autem ea in terrena direxerimus laudem humanam captantes, & inanis gloriæ desiderio flagrantes, ab inimicis superabimur: nāque appetitu humanæ gloriæ ducuntur, & laudes hominum quærunt, in Deum opera non dirigunt: ideo Christus in omnibus suis actionibus oculos leuabat in cœlum: insinuare volēs vt in omnibus nostris operibus intentionem eleuemus in Deum. Itaque in omnibus nostris actionibus inanem gloriam vitemus instar illius, de quo Neemias ait, quòd altera manu faciebat opus, altera vero tenebat gladium. Sic tu toto pectore incumbe operi, & altera manu tene gladium ad populi laudes resecandas. Oportet igitur vt oculum simplicem habeamus, & rectam intentionem in omnibus nostris operibus solam Dei gloriam quærere: & quemadmodum Abraham volucres super carnes immolatas descendēres fugare & reijcere: vt doceret inanem gloriam esse fugiendam, eamque à nostris operibus relegandam. Tunc totum corpus nostrum lucidum erit, & sicut lucerna splendens illuminabit nos. *Et cum loqueretur rogauit illū quidā Pharisæus vt prandiret apud se.* Egregiè declarauit & insinuauit nobis hoc exemplum quātum verè dominus egerit & apte de mala & palliata intentione. Solet enim Diuus noster Lucas doctrinæ ac verbis Christi plerumque vita exempla & appositissima adijcere. Ostē dit nanque Pharisæus hic quid sit habere oculum duplicem, & ex hoc vno licebit colligere quales alij fuerint: siquidem pharisæi cum haberent oculum viciatum iustitiam constituentes in cæremonijs externis, negligebant ea quæ non cernuntur, nisi puris oculis: hoc est mundo corde: ibi nanque putabant esse lumen, vbi tenebræ erant: & vbi grauis erat culpa, & crimen nullum ibi esse putabant. *Iesus autem ingressus recubuit.* In quo quidem eius benignitas & bonitas ostenditur: qui cum rectè nouisset Pharisæorum calumnias & mentes, nihilominus vt eos hortaretur, & moueret, non dedignabatur eorum conuiuijs adesse. Docet quomodo humiles corde & benigni esse debeamus, etiam cum inimicis & persequutoribus nostris. Ecce quomodo dominus immemor iniuriæ, & memor suæ antiquę benignitatis cum impijssimo inimico & calūniatore accumbit mensæ. Considera quæso hominum cæcitatem & ignorantiam, qui arbitrantur hominibus suam virtutem ostendere, cum in alios sæuiunt, & illatas iniurias vindicant: & nihil patiuntur quod illorum nomini aut famæ aliquid detrahat. Non sic Christus qui cum inimico accūbit. Parcēdo enim Deus magnum nomen sibi comparauit. Atqs ita diuino illustrata Spiritu canit illi Ecclesia. Deus qui omnipotentiam tuam parcēdo maximè & miserando manifestas. Quod si rectè volueris animaduertere apparebit hoc cotā oculis manifestum: nam iniuriam illatam vindicando inimicum superas, parcēdo vero teipso superior es: vtpote qui iram tuā compescere & frenare potes. Perpende autem calūniatoris cogitationes. *Pharisæus autem cœpit intra se reputans dicere: quare non baptizatus esset ante prandium.* Id est, quare nō lauisset manus. Mos enim erat apud Iudæos vt antequam sederent ad prandium manus lauarent. Vnde Matthæus, inquit, quòd Pharisæi dixerunt Christo. Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? non enim lauant manus suas, cum panem manducant. Erant hi obseruantissimi exteriorum cæremoniarum cum interius deprauatam & viciatam conscientiam haberent. Et Marcus inquit, pharisæos ita magnificare hanc exteriorem manuū ablutionem obseruantes traditionem seniorum, vt redeuntes à foro nisi prius lotis manibus non manducabant. Vtinam nunc peccata quæ Christiani in foro & in plateis committunt, talia essent vt aqua mundari possent:

vel

Ioan. 8.
Ioan. 1.
Rom. 11.
Exo. 17.
Ioan. 6.
Neemi. 4.
Gen. 15.
Mat. 15.
Mar. 7.
Luc. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel etiã ill fieret aqua benedicta quæ peccata venialia mũdat. At vero mũdus ita est transmutatus & cõuersus, vt ij qui ꝓfessione sunt Christiani, more viuẽdi & consuetudinibus ethnici sint & gẽtilescant vt omnis aquæ, quæ in mari cõtinetur nõ satis sit, vt tanta peccata & flagitia mũdari possint. Hęc igitur erat phariseorũ cæremonia ab ipsis magna cura obseruata. Christus verò noluit lauare manus, vt hac sumpta occasione phariseorũ vitia increparet & reprehẽderet. ¶ Aspice igitur quomodo nouit dominus res ad tuã vtilitatẽ spectãtes dirigere. Quærit occasionem quomodo ignorantes doceat & instruat: & hoc modo multoties salutẽ animæ tuæ inquirit, per ea media, modos, & viã, quæ tu nõ attingis, nec intelligis. Ita se habuit cũ muliere illa Samaritana iu puteo Sicar. Ità cũ diuo Paulo cum in Damascũ tẽderet, suę salutis oblitus. Et sic nobiscũ quotidie agit. Videns autẽ pharisæus ꝙ dominus non se lauisset, cœpit secũ de hac re murmurare. Est enim mos eorum qui corrupti & deprauati sunt animi, vt cũ magna non habeãt, de quibus taxare aliquẽ possint, minima assumant, vt vel inde occasionẽ calũniandi capiant quodquidem manifestissime ostẽditur in pharisæo. Vbi malorũ & bonorũ contrariũ ingeniũ & conditionẽ discęs: nã mali ex quacũq; minima occasione mala faciũt, boni verò bona. Sumebant enim prophetæ ex quibuscunq; rebus occasionẽ prophetandi. Ahias ex vestimento nouo Ieroboã ansam sibi prophetandi sumpsit. Elisæus ex oleo. Elias ex lechito olei & hydria farinæ. Impij verò è cõtra ad faciẽdũ malũ. Diabolus ex quacũq; occasione sumit audaciam, vt tẽtet. Sic famis occasione Christũ dominũ esurientẽ tẽtauit. Sic etiã Euã matrẽ nostram pulchræ arboris occasione. Et illos etiã tentauit, qui ædificarũt turrim Senaar. Amã quoq; occasionẽ sibi leuẽ assumpsit vt flagitiũ perpetraret: quia scilicet Mardochæus non flectebat genua coram illo. Mali itaq; quacunq; leui data occasione peccatũ committunt. Et quid dico occasione sumpta? Ex sua potiùs propria malitia peccãt, cum bonis inuideant. Quid obsecro erat in Ioseph, quod non amore & beneuolentia esset dignũ? at fratres eius quia plus omnibus diligebatur inuidebant ei: cum nihil eis noceret. Sic Saul Dauidi, &c. ¶ Rursus obserua, quam differentes sint cogitationes malorum à cogitationibus bonorum. Mali quippe non nisi exteriora conspicientes, interiora à tergo relinquunt & obliuiscuntur: boni verò cũ cogitatus suos omnes iactent in Deũ, exteriora hæc obliuiscũtur. Adam in terreno paradiso cum totus deditus esset rerum diuinarũ cõtemplationi, cum esset in statu innocẽtiæ nõ aduertebat se nudũ esse: postquã vero peccauit, in se cõuersus vidit se nudum esse. Et Paulus cũ in tertiũ cœlũ raperetur, dicebat se nescire vtrũ in corpore, siue extra corpus esset: nam homines qui cogitationes suas in cœlũ eleuãt ea quæ corporis sunt nõ curãt. Ita nimirum Christi discipuli cũ ab ore magistri penderent, & ab ipsius doctrina, non recordati sunt lotionem manuum. At pharisæi vt qui maximè hæc exteriora curabant, grauissimũ peccatum illud existimantes murmurabant. Et ait dominus ad illum. *Nunc vos pharisæi quod de foris est calicis & catini mundatis: quod autem intus est vestrum plenum est rapina & iniquitate.* Multi erant ibi Pharisæi atque etiam Scribæ, vt ex sequentibus patebit: atque ideo in plurali omnibus illis loquutus est. Mos hypocritarum est externa curare, vt hominibus tantum placere possint. Ideo hypocritæ araneis assimilantur, quæ telam texunt, quæ à vento rapitur, vbi omnem substantiam & viscera exhauriunt, & omnia hæc efficiunt vt muscas venentur. Sic isti vt laudem humanã sibi comparent crucem ferunt, sicut Simon Cirinæus: sed conducti, propter mercedem & retributionem temporalem. Quemadmodum pueri qui in ędificijs ex marmore vel ex lapidibus confecti totam Ecclesiam vel ædificium videntur sustentare, cum re vera illi nihil ad fortitudinem ædificij conducãt: ita isti existimant suis virtutibus & sanctimonia Ecclesiam Dei sustineri: cum tamen id falsum sit. Est maximum discrimẽ inter rectos & prauos viros, & hypocritas: sicut inter Esau & Iacob. Esau quærebat ea quæ foris erant, Iacob quæ intra domum erant. Sunt aliqui mercatores qui cum nõ admodum diuites sint omnem rem & omnes merces, quas habent, exponunt in taberna, vt omnibus pateãt. Sunt vero alij diuites, qui parum vel nihil merciũ foris ostentant, at vero si penetralia domus ingrediaris grandem supellectilem, & ingentem copiam mercium videbis. Et qui sapientes & cauti sunt, non statim prima facie viso panno eum emũt: sed quid boni vel mali interius habeat, priùs contemplantur. Si tabernam hypocritæ adieris, explica prius omnẽ pãnũ. De iusto vero inquit Psalmista. Omnis gloria

gloria filiæ regis abintus. Et in Cãticis animæ dictæ ait Dominus. Oculi tui columbarum absque eo quod intrinsecus latet. Et Diuus Paulus exterior noster homo est, testimoniũ conscientiæ nostræ. Boni namque semper id curant maxime, vt interiora sua recta & pura habeant. Ideo Dauid in Psalmo. Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, vt nõ cõfundar. Vult enim dominus vt cor nostrũ sit semper mundum & immaculatũ. De corde enim exeunt, quæ coinquinant hominem. Vnde dominus in Leuitico, iubet adipẽ arietis quæ circa renes est, & quæ interiora operiri imponi super altari. Vt & tu scias quæ audis omnia quæ intra te sunt, scilicet cor, voluntatẽ & reliqua omnia esse offerenda Deo. Ita vt cũ Dauide dicas. Benedic anima mea dominum, & omnia interiora mea nomẽ sanctum eius. Non offeruntur Deo pellis & exteriora, sed interiora cordis munda. Pharisæi & multi etiam nunc manus suas lauant: & cor à quo omnis immunditia procedit, non mundant. Sic Pilatus manus lauit, non tamẽ cõscientiam. Si igitur intus coinquinatus es, prius id munda, tunćque simul exteriora mũdabis: nam si sancta & perfecta confessione animam tuam mũdaueris, & interiora & exteriora simul pulchra & formosa Deo & Angelis apparebunt. Vnde Esaias. Dic iniquitates tuas vt iustificeris, Christus Pharisæos odio prosequitur, quia vitæ suæ erant contrarij. Nam magis perfectum in Christo erat interius, quia anima Deo fruebatur: & si aliquid erat humanum, id erat exterius, quia cũ publicanis & peccatoribus mensæ accumbebat. Maximè offenditur Christus hac ratione & modo viuendi. Nam non solum Pharisæi sed etiam mali Christiani exterius fidem profitentur, & genibus flexis orant: interius autẽ pleni sunt iniquitate. Quod qui faciunt Deũ ipsum rerum omnium conditorem, & Dominum dominantium tanquam idolum colunt & venerantur: cum solum illi obsequiũ exterius tribuant. Ostendunt enim quod dominum timeant: sed illum non venerantur, nec gloriam debitam & honorẽ illi tribuunt. Ideo ipse per Esaiã. Populus hic labijs me honorant, cor autẽ eorum lõge est à me. ¶ At si istorum vita Deo odio habetur, quanto maiori iure eorum erit execranda, qui nec exterius obsequium Deo præstant, quia nec sunt operibus Christiani, nec tales vidẽtur esse. ¶ Præterea in hos Pharisæos quadrat illud Ezechielis. Ipsi liniebant parietem scilicet ex terius absque temperamento. Præterea similantur isti illis, qui carnis peccata detestantur tanquam grauissima: spiritualia tamen parua esse iudicant, cum tamen minoris culpæ sint carnalia, quanuis maioris infamiæ. Sic multi prælati peccatum carnis quod in subditis reperiunt, quanuis veniale sit, acriter & grauissime puniunt: non autem auaritiam, ambitionem, simoniam, quæ maxime Ecclesiam Dei vexant. Sic isti exterius mundi erãt, sed interius omni malorum genere deprauati atque corrupti: quapropter arguit illos dominus dicens. *Stulti.* Qui fieri potest, vt Christus hos stultos appellet, cum ipse dixerit: Qui dixerit fratri suo, Fatue, &c. Dicimus ad hoc, quòd cum verba signa sint eorũ quæ sunt in mente, culpa aut virtus est in verbis ex ipso affectu cordis. Ideo per contemptum aut animi elationem, vocare alium fatuum & amentem, eo animo vt iniuriam illi inferant, prohibetur à Christo: non autem sic id dicatur ex charitate & animo corrigendi. Sic in hoc loco appellat stultos Christus hos Pharisæos: & etiam discipulos euntes in Emaus vocauit stultos. Et Paulus item incolis Galatię ait. O insensati Galatę, quis fascinauit vos? &c. *Nõne qui fecit quod foris est etiam id quod deintus est, fecit?* Ach diceret. Nonne qui fecit corpus humanum, quod mundare vultis: cõdidit etiam animam per creationem? Cur ergo nõ est vobis curæ anima, sicut corpus? Imo quanto anima præstantior est corpore: tanto ipsius munditiæ esset innitẽdum: & ideo stultos illos appellauit: quia de minimo habentes curam, maximum obliuiscebantur. *Verumtamen quod superest date eleemosynam: & omnia sunt munda vobis* Hoc in malam partẽ interpretandum est: nam vt Hieronymus admonet, ex antecedentibus & consequentibus colligitur verus sensus scripturæ. Et ideo illud Psalmi. Ego hodie genui te, existimo fore intelligendum de generatione Christi temporali: quanuis multi id de generatione æterna interpretentur. Sed si quæ præcesserunt, legeris, & quæ statim sequuntur, cum dicit, Postula à me & dabo tibi gentes in hæreditatẽm tuam, de Christo Domino homine intelligi debet: vt multi grauissimi patres eum locum explanarũt: sic illud Esaiæ capite primo. A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas, multi de flagris Christi interpretati sunt. Et cognouit bos possessorem suum, & asinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ambr. lib. 5 de fide ca. 2. Aug. lib. 2 Tri. cap. 18.

asinus præsepe domini sui, de natiuitate prædicant: quod si literam rectè perpenderis de populo Israel tico est intelligendum: quia totus erat languidus, & omnes pleni erant sceleribus & plagis peccatorum, & ingratissimi domino: nam cum bos & asinus cognoscant benefactores & præsepe domini sui, Israel vero peior bestijs effectus post tot & tanta illi beneficia collata dominum suum ignorauerit. Sic igitur in præsentiarum cum Christus dominus peccata Pharisæorũ arguisset, quia exteriorem munditiam curantes, interiorem & precipuam contemnebant, impietatem & auaritiam exercentes: subdit dicẽs. Date eleemosynam & omnia sunt munda vobis. Putabant isti quòd si darent eleemosinam, omnia erant illis munda: cum intus pleni essent superbia, ambitione, inuidia, & iniquitate. Itaque in hoc loco existimo Christum loquutũ fuisse ironicè & increpando. Quasi dicat.

Vos pharisæi cum sitis pleni iniquitate, cum rapinæ studeatis & lucro, quæ per fas vel nefas abstulistis, in eleemosynam erogatis: & cũ hoc simul maximè curatis exteriorem mundi tiã: quæ duo cogitatis sufficere vt omnia quæ in vobis sunt munda remaneant, cum re vera immunda & defædata reddantur. Nam secundum horum doctrinam omnia erant mũda post datam eleemosynam. ¶ Multæ sunt in scriptura imperatiuæ loquutiones quæ ironicè sunt interpretandæ, sicut locus hic: & cũ quadam irrisione pronunciari debent. Vt est illud sapientis. Lætare iuuenis in adolescẽtia tua. Et illud Amos. Venite in Bethel: & impie agite in Galgala: multiplicate præuaricationem, & afferte mane victimas vestras: tribus diebus decimas vestras. Hoc est. Ter in anno offerte decimas idolis, vt mihi soletis offerre. Et Hieremias in Threnis. Gaude filia Edon, & lætare quæ habitas in terra Hus. Ad te quoque perueniet calix. Et dominus per Ioannem Iudæis dixit. Soluite templum hoc. Et ad Iudam. Quod facturus es, fac citius. Hæc & alia plurima loca quæ ironice & irrisorie dicta sunt, ita veniunt intelligenda. Addam etiam ex propheta Amos loco citato, qui ait. Præpara te in cursum Dei tui Israel. Acsi diceret: iuxta Diui Hieronymi explanationem. Occidisti seruos meos quos ad te miseram, & mittam denique filium meum: tu autem vt moris habes, & consuetudinis, præpara te, vt contradicas & aduersẽris Deo tuo. Lege de hac re beatum Hieronymum. ¶

Eccles. 11. Apocal. 4. Thren. 4. Ioann. 11. Ioann. 15. Hier. super Amos. c. 4.

Hæc genuinus est sensus huius loci. Christus est vnum corpus, cuius nos sumus membra ac partes illud constituentes. Hoc corpus quandiu sanctorum numerus non fuerit adimplerus, multis membris destituitur. Desunt enim huic corpori oculi: cum videlicet aliquis vir sanctus eruditione & dignitate præstans, Ecclesiæ coaptandus est. Desunt illi manus: cum aliquis vir misericors, nõdum per gratiam ei est coniũctus. Desunt pedes, digiti, aures, & reliqua membra: cum aliqui alij viri deficiunt, qui possent augere & perfectum & absolutum reddere hoc corpus Christi mysticum. Cum vero iam omnes per gratiam illi vniuntur, vnum cum eo efficiuntur, & tunc Christus integer manet. Sic dixit Apostolus. Donec occurramus obuiam Christo. Id est, donec simus perfecti viri: qui possimus exire obuiam Christo, vt vnum cum illo efficiamur, in mensurã ætatis: id est, vt habeamus iam integrã & adultã ætatẽ, vt Christo possimus vnirí: aut Christo addere illa membra, quę nõdũ illi cõiuncta sunt. Plenitudinis Christi, id est vt Christum adimpleam⁹ & vt liceat nobis dicere, Omnibus suis membris illũ cõstituamus: quod fiet per cognitionẽ Dei perfectã: nam subdit statim apostolus. Ne simus paruuli, &c. *Sed væ vobis Pharisæis qui decimatis mentam & rutam & omne olus: & præteritis iudicium & charitatem Dei.* Væ, comminatio est in interitum æternum: qua voluit Christus deterrere Pharisæos, vt timore superuenturi mali, à peccatis se abstinerent. Aduerte autẽ ꝙ hic nõ damnantur decimæ, quod falsò existimant hæretici: sed ostendit charitatem esse præ

esse præferendã. Nam ex eo quod statim subdit, dicens, hęc oportet facere & illud non omittere, aperte Christus fatetur decimas esse offerendas: sed quod nõ omittatur charitas. Pharisæi nanq; pauperes expoliabant, vsurã & rapinam exercentes: putabant tamen se iustos & mundos esse, si decimas soluerẽt. Hũc erroré dãnat hic saluator noster, decimas approbando: & charitatẽ suadendo. Multi sunt qui pluris faciunt minora, quam maiora. Sic Abraham pluris faciebat adulteriũ quã homicidiũ: atq; ideò dixit Saræ. Occidẽt me, & te viuificabunt. Sic Dauid cũ Bersabe adulterio coinquinatus esset, inquirebat, an mulier esset sanctificata ab immunditia sua: & non inquisiuit, an viro esset copulata coniugio: ac si maius esset peccatum coire cum ea, quę secũdum legem erat immunda, quam cum ea, quæ per coniugium viro erat copulata. Sic Iudæi noluerunt ingredi Pilati prætorium, ne contaminarentur, sed vt manducarent, in Paschate: & nihili faciebant peccatum innocentem Christum occidendo. His multos similes hac nostra tẽpestate inuenies, qui camellum deglutiunt, pulicem excutientes. Inuenies eos obseruantissimos ceremoniarũ: cùm pleni sint inuidia, ambitione, & alijs interioribus criminibus. ¶ Aduerte autem ꝙ decimæ fuerunt constitutæ non ex lege naturæ, sed ex institutione Dei, qui iussit solui decimas, quando legem dedit: vt patet in Numeris. Inceperunt autem primo illo anno cũ legem dedit, cũ ab Ægypto discederent: quã uis solutio decimarum non fuit inchoata illis quadraginta annis, quibus manserunt in deserto: quia tunc nullas legi ceremonias Iudæi obseruabant, sed solum postquam ingressi sunt terram Canaam, vbi securi vixerunt. Quamuis ante legem dederit eas Abraham & Iacob: tamen eas non dabat ex aliqua lege, aut necessitate, sed sponte. In lege autẽ præcepit dñs ꝙ Leuitis darentur decimæ. Causa autẽ præcipua huius taxationis erat, quia dãdo decimas Leuitis, videbatur Deus tantum victus tribuere cuilibet Leuitæ, quantum cuilibet populari homini: eo quod duodecim erãt filij Israel, quorũ vnus erat Leui. Et quamuis vna tribus aliquando esset minor, vel maior propter maiorem copiam hominum: tamen secundum generalem considerationem tribus Leui erat duodecima pars Israel. Ideo si diuiderentur fructus per æquales partes, deberent omnes fructus totius terræ Israel diui

Genes. 12. 2. Reg. 12. Ioan. 19. Matt. 23. Numer. 18. Exo. 19. Deute. 12. Gen. 14. Gen. 28.

di in duodecim partes, & vna illarum debebat dari Leuitis & sic haberent duodecimã partem fructuum: sed quia ipsi Leuitæ dabant decimam decimæ suæ summo sacerdoti, pars quæ ipsi supererat, non erat vndecima pars omnium fructuum terræ Israel, sed erat inter duodecimam & vndecimam: & sic diuisis fructibus in æquales partes, danda erat Leuitis decima pars. Si autem daretur solum duodecima aut decima tertia, & ipsi rursus dare deberent decimam summo sacerdoti, angustus & parcus victus eis supereisset: quia non haberent tãtum, quantũ quilibet homo Israel diuisis fructibus in equales partes: & ideo optima ratione taxata fuit portio fructuũ quæ danda erat Leuitis, vt esset decima. Nunc autẽ in Ecclesia non sunt decimæ de iure naturali aut diuino, sed de iure positiuo: nã illa lex quo ad ceremonialia & iudicialia cessauit: hoc autem præceptũ non erat morale: quia moralia sunt naturalia, & tamẽ decimæ non erant de iure naturæ, nec in nouo testamẽto Christus & eius Apostoli aliquid de decimis sunt loquuti. Aduerte autem ꝙ optimè coniungitur hic iudicium & charitas: quia iudicium sine charitate in crudelitatẽ conuertitur: & charitas sine iudicio remittitur, cum iudicium autem in æquitate consistit. *Hæc autem oportuit facere: & illa non omittere.* Scilicet præcepta. Pharisæi, ea quæ nullius momenti erãt magnificiebant, Dei vero præcepta non curabant. Vult dominus vt ipsius præcepta & mandata obseruentur: vt Dauid in Psalmo Domino dixit. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Et in Deuteronomio loquens de præceptorum obseruantia Dominus dixit. Ligabis (præcul dubio præcepta) in signum in manu tua: & erunt specilla seu ocularia inter oculos tuos.

Psal. 118. Deuter. 6.

¶ Expende quanti faciat Deus obseruantiam præceptorum eius: vt sicut specilla illa voluerit haberi. Qui per specilla seu ocularia videt, mediãtibus ipsis videt. Sic dominus statuit, vt nihil videas ad concupiscendum, nisi ipsius mandata præceperint: & illud bonum appelles, quod diuina lex bonum iudicat, & idem de malo. Tunc (ait Dauid) non confundar, cùm prospexero in omnibus mandatis tuis: & cõfitebor mihi in iustificationes tuæ. Similiter iubet vt eisdẽ manus tuæ deuinciãtur, vt quocũq; ieris intelligas Dei præcepto esse ligatum. *Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro.*

Psalm. 118. Ecclc. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cùm tamen scriptum sit. Noli quærere ab homine ducatum, neq; à rege cathedram honoris. Et aduerte q̃ nõ dicit. Qui habetis cathedras, sed qui diligitis primas cathedras: quia non est vituperandum, q̃ aliquis sit magister, Episcopus, aut primus in honore & dignitate: sed hæc appetere & quærere, hoc est vituperio dignum. Vnde per Matthæum non ait. Nolite esse rabbi: sed nolite vocari rabbi. Et Iacobus. Nolite plures magistri fieri. Vbi voluntatem, ambitione plenam damnat: non ipsos magistratus aut honores. *Vę vobis quia estis monumenta, quæ non apparent: & homines ambulantes supra, nesciunt.* Per sepulchra non apparentia describit sepulchra terra cooperta & lapidibus marmoreis: vt videmus aliquã do in cimeterijs Ecclesiarum, in quibus multi pauperes sepulti sunt. Et hunc esse literalẽ sensum constat ex eo, q̃ dixit, scilicet, Et homines ambulantes supra nesciunt. Et similes esse dicit Christus Pharisæos, Scribas & hypocritas talibus sepulchris non apparentibus: quia tales in rei veritate sunt vasa fœtida, sicut sepulchra mortuorum. Sed coram hominibus eorum fœtor non apparet: latet enim homines hos intus plenos esse vitijs, quæ si ab hominibus cognoscerentur, nullum cum eis colloquium haberent. *Respondens autem quidam ex legisperitis, ait illi. Magister hæc dicens, contumeliam etiam nobis facis.* Dicens hæc contra Pharisæos, etiam nobis iniuriam infers, & honori nostro & statui derogas. Doctor hic hęc fuit loquutus, quia Christus Pharisæos arguebat, eo quod primas cathedras cupiebant in Synagogis. Fuerunt autem inter Iudæos cathedræ doctorum, iudicum & pontificum. Cathedra doctorum legisperitis dabatur: qui erant scribæ & doctores. Vbi hic legisperitus correctionem culpæ, contumeliam sibi illatam iudicat. Castigatio nãq; quæ humiles & synceros corde meliores efficit, superbis hominibus intolerabile ingum videtur: nam cùm mali conscij sibi sint suorũ peccatorum, semper existimant, omnem parabolam de se dici. *At ille ait. Vt vobis legisperitis vę. Quia onerastis homines oneribus, quę portare non possunt: & ipsi vno digito vestro non tangitis farcinas.* Quemadmodum diuus Hieronymus annotat, onus nunquam in scriptura refertur, nisi cùm illud quod sequitur, aliquid graue est, & plenum laboris. Inter duodecim Prophetas minores quatuor scribuntur onus, seu pondus. Et Zacharias in medio & prope finem duos sic inscribit titulos. *Ita etiam in Psalmo de peccatorum pondere ait Dauid. Sicut onus graue grauatæ sunt super me.* Aliquando etiam in bonam partem sumitur: vt cùm Christus dixit. *Onus meum leue*: tunc enim Christus de suauitate legis Euangelicę loquebatur. Hic autem in malam partem sumitur onus, quia isti rudem populum multis hisque grauibus & onerosis præceptis & legibus onerabant, cùm ipsi essent filij Belial, hoc est, absque iugo & obedientia pro libito viuentes. ¶ Sed multos hac nostra tempestate inuenies prælatos similes his scribis, subditos onerantes multis præceptis & legibus: à quibus omnibus ipsi se facilè explicant. Vexant subditos tot excommunicationibus & censuris, ligant animas, & tanta præcepta multiplicant: vt videatur lex Mosi iterum suscitata: at ipsi lautè & opipare viũr, & ad omnia vitia laxis habenis currunt. Et si aliquando subditi in minimo delinquunt, leges positæ & statutæ crucem illis parãt, super bè loquuntur, & pœnas grauissimas minantur: ità vt vix possis eos pastores & custodes iudicare, sed superbissimos tyrannos. Non sic Apostoli, qui cùm pleni essent Spiritu sancto scribẽtes Ecclesiæ, quæ erat Antiochiæ dixerunt. Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quã hæc necessaria. Sed iam Christum audiamus. *Vę vobis, qui ędificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.* Ædificare & ornare sepulchra Prophetarum, si consideretur quatenus fit zelo religionis, opus est laude dignum: sed si cõsideratur, vt est consummatio operis circa mortuos, sic est actus consummationis occisionis, prius nanque occidunt, & deinde sepelunt. Ex eo autem quod patres occiderunt, & illi sepelierunt, perficiunt opere (quamuis non intentione) quod parentes inceperunt. Nõ religioso animo sed hypocrisi ornabant Pharisæi sepulchra Prophetarum, vt ostenderent, se odire & execrari crimina parentum suorum contra Prophetas: & tamen persequebatur Iesum caput omnium Prophetarum, illum crucifixerunt, maiores iniquitates in cumulũ congerentes. Et ideo recte alibi addidit. Implete mensuram patrũ vestrorum. ¶ Præterea in hac se multos habent Pharisæi imitatores. Respondeas obsecro: nonne hi qui in peccatis sunt, & qui sanctorum reliquias serico & auto cõcludũt, & suspensas ex collo portantes, dominum in corde

Matth.23. Luc.3.

Hierony. in proœmio. Abac.

Psal.37. Matth.11.

Act.15. 1.Cor.1.

Matth.23.

corde suo occidentes, & fratrum suorum sanguini insidiantes, nonnè inquam isti tales ędificant & ornant monumenta Prophetarum? Idem etiam faciunt, qui basilicas & monasteria construunt in honorem sanctorum, cum ipsi peruersi peccatores sint. Hoc etiam faciunt mali prædicatores. Cum enim exornãt sanctorum dicta & facta (quæ horũ sunt monumenta) nonnè tibi videntur exornasse monumenta Prophetarũ? Denique omnis, qui peccatum mortale committit, non Prophetæ, aut iusto, sed Deo ipsi ædificat sepulchrũ. Quemadmodum qui iustus esse cupit, parat templum Christo animam suam, & sedẽ vbi requiescat: ità qui peccatum patrat, sepulchrũ adornat, in quo Christum sepelit per obliuionẽ: idque maximè facit, si in peccato diu perstiterit. *Profecto testificamini quòd consentitis operibus patrum vestrorum: quandoquidem ipsi eos occiderunt, vos autem ædificatis sepulchra eorum.* Certè aduersus vos testificamini, nõ verbis, sed ipsis factis: quòd similes estis patribus vestris in exemplo impietatis. Et cùm ita sitis mali, tamen eorum sepulchra ædificatis, ad captandum vulgi fauorem & opinionem, vt videamini iusti, & quòd detestamini crimina patrum vestrorum. Sed profecto multo maiori impietate persequimini me, meosq̃ discipulos, quã patres vestri persequuti sunt Prophetas. *Propterea & sapientia Dei dixit.* Hoc est, ego Christus qui sum virtus & sapientia Dei Patris, ab æterno dicere decreui, & nunc dico quod per Prophetas prædixit. *Mittam ad illos Prophetas & Apostolos, & ex illis occident & persequentur: vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista.* Aduerte quod quanuis Lucas dicat hic vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum, & Matthæus dicat: Vt veniat super vos omnis sanguis iust⁹: sensum eũdem esse: scilicet quòd sumatur de illis vindicta propter effusionem sanguinis, & hoc est, quod Christus significare voluit. Euangelistæ etiam eidem conceperunt sententiam: sed non eodem modo se explicarunt. Nam hoc est munus pertinens ad Spiritum sanctum, inspirare scilicet Euangelistis, vt nõ eisdem verbis easdem sententias proferrent, vt maior esset suspicio quòd multis ambagibus verborum veritatem curabant: sed conspirauerant, vt idem omnino dicerent. Etiam de testibus non bene suspicatur, cum omnes omnino eadem verba referunt: carent nanque tunc suspicione cum eandem sententiam, nõ eisdem verbis proferunt. Itẽ Lucas dixit. Requiretur sanguis Prophetarũ, & Matthęus, requiretur sanguis iustorum. Vbi nulla est contradictio, quia multoties scriptura Prophetã pro iusto accipit. Sic habetur in Genesi, Deũ dixisse Abimelec Regi Geraræ. Redde vxorẽ viro suo: quia Propheta est, & ipse orabit pro te, & viues. Esse Prophetam non est legitima causa, vt oratio exaudiatur, quia aliqui Prophetæ sunt mali: causa quare aliquis exaudiatur, ipsius orantis iustitia est. Abraham exaudiẽdus erat, quia iustus erat: quaptopter Propheta ibi pro iusto accipitur. Igitur sanguis Prophetarum siue iustorum veniet super Iudæos, quia patientur pœnam pro omnibus iustis, qui occisi sunt, ac si ab eis occiderentur.

Et est hic modus loquendi Hebraicus. Sic enim dixerunt Iudæi. Sanguis eius super nos, & super filios nostros: si aliquis venturus est. Sic Dauid ad adolescentem Amalechitam, quem occidi iussit. Sanguis eius super caput tuum, os enim tuũ loquutum est, dicens. Ego interfeci Christũ Domini. Hoc est pœna pro effusione sanguinis tui, nõ veniat super aliũ, nisi super te: quia tu cum loquutus sis contra te ipsum, dignus es hac pœna. Ideo ait. Vt inquiratur à generatione ista. Inquirere sanguinem ab aliquo, est punire ipsum pro peccato occisionis. Requiretur autem à generatione hac, quia nunquam legitur, gentiles aliquem Propheram occidisse, sed potiùs magna cum reuerentia ipsos honorasse. Chaldæi honorati sunt Ieremiam, quem persequuti sunt Iudæi. Benadab Eliseum honore affecit: & Ninuitæ Ionam. Vide etiam quod dicit: inquiretur sanguis omnium Propheratum. Quomodo fieri potest vt omnis sanguis Prophetarũ veniat super hos? quia maiori pœna punientur, quàm patres sui: nam post tanta exempla proposita non sunt emẽdati. Sic Lamech maiori supplicio est affectus, quàm Cain: quia noluit corrigi cum sententia & pœna Cain. Disce tu, qui pauperes expolias, & inopes persequeris, & opprimis innocentem: quàm asperum & rigidum, si talia feceris, tibi immineat supplicium. Deus nanque vltor est iniuriarum innocentium. Clamat sanguis pauperũ petens iustitiam: & ipsius officiũ implorans coram Deo: non minus quàm sanguis Abel. Sic Rubẽ dixit in Ægypto fratribus suis. Nũquid non dixi vobis, nolite peccare in puerũ, & non audistis me? En sanguis eius inquiritur.

Luc. 13. Matth.23.

Gen.20.

Matt.27.

2.Reg.1.

4.Reg.14.

4.Reg.8. Ioan.3.

Gene.4.

Gen.42.

Universidad de Deusto
Biblioteca

titur. *A sanguine Abel, vsque ad sanguinem Zachariæ: qui perunt inter altare & ædem.* Propter duas causas hos duos potiùs quàm alios nominat, quia hi sunt alter prior, alter verò vltimus: quos scriptura refert pro religione esse interfectos. Quamuis alij multi fuerint interfecti à Manasse Rege Iuda, vt Esaias, & alij post hunc Zachariam filium Ioiadę sacerdotis, & Hieremias dicatur postea obrutus lapidibus à Iudæis in Ægypto: autẽtica tamen scriptura nullum nominat speciatim pro religione post Zachariam filium Ioiadæ. Deinde nominauit hos duos, quia hos duos solos legimus petijsse vindictam. De
Gen. 4. Abel ait scriptura. Sanguis fratris tui clamat ad me de terra. Zacharias autem filius Barachiæ vel Ioiadæ summi sacerdotis cùm occi-
2. Par. 24. deretur à Ioa Rege Iuda, dixit. Videat Dominus & iudicet. Dicit autem de hoc Zacharia, peruisse inter altare & ædem, quia occisus est in templo Salomonis, quod templum sic constructum & dispositum erat.

Erat quædam domus nimis alta, clausa parietibus: & hæc vocabatur templum, in quod non intrabant nisi sacerdotes, vt imponerẽt thura quotidie mane & vesperi in aurea thymiamatum: & vt lucernas componerent, & semel in anno summus sacerdos sancta san-
Hebræ. 9. ctorum ingrediebatur. Exterius erat quidam murus lapideus profundas habens portas quatuor ventis contrarias, & erat in modum fortalitij & intra hunc murum erat altare holocaustorum, in quo cremabantur omnia sacrificia, ob quam causam nullo tecto cooperiebatur propter magnitudinem ignis & fumi: & sic non erat in domo illa, quę vocabatur templum sed foris, intra murum tamen dictum: & erat contra portam templi, quæ erat vnica ad partem Orientalem templi, licet murus exterior, vt dictum est, habebat quatuor portas. Intra hunc murum ingrediebatur totus populus Iudęorum ad orandum, & ad audiendum doctrinam legis, vbi Christus sæpius prædicauit. Inter altare autem holocaustorum, supradictum & portam templi erat spacium quoddam medium, quod vocatur porticus à porta templi & vocatur interdum porticus Sa-
Ioan. 10. lomonis. In hoc spacio vel porticu occisus est Zacharias: & ita dicitur occisus inter altare & ædem hoc est templum, vt Matthæus di-
Mat. 23. cit. Quem occidistis inter templum & altare. Porticus enim erat inter tẽplũ & altare: quia erat altare scilicet holocaustorum à parte Orientis, & porta templi à parte Occidentis: & porticus siue spacium illud in medio. Et in illo spacio erat Rex Ioas & populus quando Zacharias ex parte Dei arguit populum, & ibi mandato Regis lapidauerunt eum. Nam loca illa bene intrabant laici: quia Christus qui [illegible] erat [illegible] ex tribu Iuda, de qua nullus ministrabat altari vt inquit
Hebr. 7. Apostolus: cùm sæpius maneret in illa porticu, Iudæi voluerunt lapidare eum, sicut olim patres eorum Zachariam, & ideo benedicit, quod lapidauerunt Zachariam, & illum occiderunt inter templum & altare, vel vt Lucas ait, inter altare & ædem. Tẽplum itaque accipitur dupliciter, aliquando strictè & tũc vocatur templum domus illa, quæ erat clausa parietibus, porta, & tecto, quàm soli sacerdotes ingrediebantur. Alio modo accipitur templum largè pro toto illo spacio sacro clauso muro, in quo erat altare holocaustorum. Accipiendo primo modo templum, non fuit Zacharias occisus in templo, sed extra templum & inter templum & altare: & sic hic accipitur templum strictè. Accipiendo secũdo modo templum est dicendum, occisum fuisse in templo: & in hoc secundo modo accipit
Ioan. 10. Ioannes templum cùm dicit. Ambulabat Iesus in templo, in particu Salomonis. Et tamen accipiendo primo modo templum, nũquam Christus ibi intrauit, neque Iudæi laici: sed soli sacerdotes. *Ita dico vobis requiretur ab hac generatione.* Primo quia maiori pœna Deus in illos animaduertet, quam in parentes suos: quia post tot exempla in saniorem mentem non redierunt. Secundo non loquebatur Christus his Iudæis, tanquam particularibus hominibus, sed vt erant populus Iudæorum, quæ gens non erat noua, sed ortum & originem trahebat à principio mundi. Timenda valdè sunt Dei iudicia & punitiones: nam quamuis aliquando taceat, dissimulet, & patienter expectet, mihi credas, vel sero vel citò te soluturum esse pœnas mali, quod feceris. Spatserunt Iezabel & Achab sanguinem innocentis Naboth, eius autem Deus vindictam cum fœnore sumpsit, quandoquidem in eodẽ loco quo iniustè fuit interfectus
3. Reg. 21. Naboth, ibi canes Achab sanguinẽ imbiberũt.
3. Reg. 22. Et quia sanguis Prophetarum Dei dispersus fuit, canes ipsam Iezabel comederunt. Et Iehu destruxit omnem domum Acab interfi-
4. Reg. 9. & 10. ciẽs suos septaginta filios & omnes posteros suos,

suos, & omnis sanguis domus Acab dispersus fuit in pœnam sanguinis Prophetarũ. Noti etiam sunt labores, quos intulit Deus Daui
2. Reg. 11. di propter sanguinem innocentem Vrię. De Ioa autem Rege qui Zachariam interfecit, ait scriptura, post ærumnas maximas quas passus est, surrexisse seruos eius, & occidisse illum in
2. Par. 24. vltionem sanguinis Zachariæ filij Ioiadæ sacerdotis. Et isti Iudæi quibus Christus dicit, quod requiretur sanguis omnium Prophetarum ab eis, quem putas habuerunt exitum? Ciuitas eis dilectissima Hierusalem solo fuit æquata, & omnis terra destructa, ipsi vero Interfecti sunt gladio, & fame, & omnes filij eorum venditi sunt, & omnis posteritas eorum fuit exul à patria, & facti sunt omnes in derisum & opprobrium cunctis gentibus: nam cum iustos persequerẽtur, sibi ipsis potiùs malum parabant. *Væ vobis legis peritis qui tulistis clauem scientiæ ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis.* Per clauem intelligit Christus scientiam reconditam legis & Prophetarum. Clauis enim scientiæ metaphoricè est eruditio, & scientia aperiens sensum legis & Prophetarum. Hoc fecerunt legis periti introducentes mandata & præcepta homi
Ierem. 8. num, & non docentes, ea, quæ legis & Prophetarum sunt: iuxta illud Ieremiæ. Verè mẽdacium operatus est stylus mendax scribarũ. Prohibebant autem eos, qui introibant: qui parati erant per fidem, hos ejiciebant & persequebantur, quia stabilierant Iudæi inter se,
Ioan. 9. vt si quis Christum cõfiteretur, is extra synagogam fieret. ¶ Hoc & nostra tempestate ali qui doctores & prædicatores verbi Dei faciunt, cum conciones & prædicationes, quas ad populum habent, in fabellas & humanas leges, in poetas & philosophos conuertunt. ¶ Expende etiam quanta sit humana malitia: nihil enim est, quod in malum non conuertat. Scientia, quæ ad cognoscendum Deum statuta est, & vt eius cognitio nos ducat in ipsius dilectionem in peccatum conuertunt: & lumine & luce scientiæ eos excæcât, quos
Gen. 6. illuminare debuissent. Sic gigantes illi vires, quas dominus dederat adcolendum terram, & ad adiuuandum homines, in hominum opprobrium conuerterunt: Nihil enim deterius aut inclementius in homine inueniri potest, quàm vt id, quod ad agendum bonum donauit, in malum perpetrãdum exerceat. Hoc Christus Saluator noster obseruare voluit, vt potestatem, quam habebat nunquam voluerit in mala conuertere, nec curiosa speculari. Nam cum discipuli eius voluissent aduersus Samaritanos irasci, iram eorum frænauit, di-
Luca. 9. cens. Nescitis cuius spiritus estis, filius hominis nõ venit animas perdere sed saluare. Sanctus etiam Dauid à Deo edoctus dixit. Fortitudinem meam, ad te custodi. Ac si diceret.
Psal. 58. Quamuis potens sim, nolo nisi in seruitium tuum fortitudinem meam ostendere. Grande idque graue malũ est, quando Deũ offendis ijs rebus quibus honorare illum potẽ de-
Psal. 41. beres. Et vt videas quomodo abyssus abyssũ inuocat, vtque ij, qui in peccato sunt, in alia maiora & grauiora descendunt, ità vt obstinati & indurati efficiantur: attende quid de hisce legis peritis & Pharisæis dicat Euangelista. *Cum hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi, & legis periti grauiter insistere, & os eius opprimere, de multis insidiantes ei, & quærentes aliquid capere ex ore eius vt accusarent eum.* Illi qui videbãtur alios antecellere in vita vt Pharisæi, vel in scientia, vt legis periti difficulter correctionem sustinent. Sicut Iudæi rixantes
Exo. 2. qui correctionem Mosi non valuerunt sustinere, sed dixerunt. Quis te cõstituit iudicẽ super nos? Semper paratior est & aptior gẽs popularis ad quamcũque correctionem, quam literati & potentes. Veritas nanque similis est aquæ benedictę: nam diuites & nobiles cum asperguntur in ecclesia aqua, faciem regunt & oculos claudunt: at vero rustici & populares ambabus manibus eam accipiunt & detecta facie. Sic correctiones nolunt magnates & diuites sustinere sed blandè & delicatè: qui alias grauiter irascuntur. At populus meliùs eas accipit. Nam si in concione clericos castigaueris & reprehenderis, nullum alium fructum percipies, nisi quem Christus in his fecit: qui furore & ita perciti aduersus Christum irascuntur. Vnde in Ecclesiastico dici-
Eccle. 19. tur. Sicut sagita infixa fęmori canis, sic verbũ in ore stulti. Verbũ correctionis sic pũgit sicut sagita: & sicut canis sagita percussus sagitam mordet & latrat, sic stultus correctus vel reprehensus, contra verbum correctionis murmurat. Gemma, quam appellant Chalaziam, quamuis inijciatur in ignem, tamen natiuum frigus retinet: sic Iudęi multis moniti miraculis & correctionibus, in suis flagitijs
Prou. 15. perseuerabant, non enim amat pestilẽs eum, qui illum corrupit. ¶ Obserua autem quod non receperunt isti doctrinam Christi quamuis sapientes essent: quia vas ad fundendũ li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quorum triplici tatione non fit aptum. ¶ Primò quia plenum est aliquo liquore, & re solida. Ideo isti quia repleti erant iniquitate non poterant Christi doctrinam recipere. Supercecidit ignis & non viderent solē. Sic modo do multi literati pleni sunt cupiditate, & ambitione vt nihil boni recipiāt: quia pleni erāt isti diabolo, & ideo Christi doctrinam nō capiebant imò illa doctrina quā ibi deposuerat Christus, cōtra Deū iuuabat diabolum. Sicut si aliquis traderet alicui nobili castra plena machinis & armis, & ille traderet castra in potestatem inimici Regis: tunc inimicus Regis magis fortis efficeretur contra regem illis machinis & armis. ¶ Secundò quando vel est vas clausum vel conuersum. Isti vero propter odium quod aduersus Christum conceperāt claudebant aures cordis doctrinæ, ipsius: tantummodo aperientes aures corporis ad contradicendum. Ideo in Psalmo. Posuit pluuias eorum grandinem, &c. Pluuiæ sunt doctrinæ bonæ, quæ in grandinem conuertūtur dū vir eruditus eis abutitur: tunc enim bonos fructus suffocat, quando id, quod bonum est frigiditate mentis induratæ ad defendendū malum, conuertunt. Sicut grando pluuia est, quæ contra calorem magis fortis efficitur & induratur, & fata, quæ tangit destruit. ¶ Tertiò quando vas nimis distat ab eo, qui liquorem debet infundere: qui deuiat à principio, quantò plus itineris peregerit, tantò magis deuiat à fine. Cùm igitur Deus sit principiū & finis omnium, quia isti deuiabant à principio, quod debebat eos replere sequitur quod ab eo minimè repleti sunt. Cauendum igitur nobis est ab hac obstinatione & impietate, sed aures nostras aperiamus audituri Christi increpationes, abijcientes à corde amorem seculi, & accedentes ad illum: vt vel sic mereamur æternam beatitudinem consequi: & perpetuis sponsi colloquijs, perfrui cum sanctis Angelis & iustis. Amen.

Psal.77.

Psal.104.

CAPVT. XII.

MEDIA ILLA, modos & viam, quę mali sibi assumunt, vt famam, gloriam & honorem bonorum destruant: hæc eadem Deus eligit vt eorum gloriam, dignitatē & honorē magis extollat, laudet, & summis encomijs efferat. Filij Iacob ob inuidiam, quā de fratre conceperant, decreuerunt eundem vendere in Ægypto vt vel sic eum non adorarent: quā eandem viam dominus sibi statuit, vt Iosephum magnum & excellentem efficeret in regno Ægypti ità vt omnes eum laudarent, venerarentur, & suspicerent, tanquam proprium dominum. Sic contigit Pharisæis & Scribis, qui mortali odio Christum dominum persequebantur: qui pleni inuidia, quæ bona aliorum ferre non valet, volebant populum à Christo seducere. Sed cùm ipsi diligentius hanc rem curabant, tantò maioriconcursu & plausu populus ad Christum accedebat. Nam cum temporibus Noe aquæ tumidis fluctibus cœlum vsque attingebant, tanto arca Dei in altum eleuabatur: & quanto maioribus persequutionibus Pharao in Ægypto populum Israel molestabat, tanto in dies populus augebatur & multiplicabatur. Sic nimirum cùm Pharisæi & Scribæ magis curabant Dei gloriam & laudem obscurare, tanto eius famam & nomen altis prę conijs omnes declarabant. Vidimus in fine capitis præcedentis quomodo Pharisæi & legisperiti vehementius insistebant, vt Christum insidijs accusarent. Vt videas quomodo Deus malorum operā in contrariam partem detorqueat, & Pharisæorum astutiā nihil valere, vt laudem Christi & concursum ad eum venientium possent impedire, audi, quid nunc dicat Euangelista. *Multis autem turbis concurrentibus, ità vt se inuicem conculcarent: cœpit dicere ad discipulos suos.* Tantum abest, vt mūdi ingenium aduersus Christum & iustos aliquid valeat, vt quibus vijs & modis laudem & honorem cupiat ipsis arripere, eisdem magis ac magis pāditur & manifestatur. Quid profuerunt insidiæ Amā aduersus populum Dei? Et quid calumniæ Iudæorum aduersus Christum? Tentabant Pharisæi & Scribę ipsum in sermone & verbis illaqueare, vt turbas ab eo auerterent: sed res multo aliter euenit, quia maiori impetu turbæ

Gen.37.

Gen.41.

Gen.8.

Exod.1.

Hesther.7.

Iud.9. *1.Reg.17* *Iudi.13.* *1.Reg.31.* *Hesther.7.*

turbæ ferebantur in Deum. Suo gladio sunt occisi, sicut Abimelech filius Gedeon, & volut Goliath Philistæus, & Holofernes, Saul & Aman, qui digno suæ iniquitatis supplicio suspensus est in cruce, quàm parauerat Mardochęo. ¶ Vide autem huius populi feruentem in Christum deuotionem. Sic enim concurrebant, vt se inuicem conculcarent, & alij alijs essent impedimento. Ita Deus feruenti animo quærendus est à nobis: nam dona Dei si tepidè & remissè cupiātur, ob eandem hāc causam homo indignus ipsis efficitur. Nam si in voluntate tua & animo sederet velle mihi pretiosissimum lapidem offerre, videresque me illud donum paruipendere: sine dubio manus à tali liberalitate abstineres. Sed potius alteri homini illum tribueres, qui vt æquum esset, digno valore & æstimatione eum haberet. Ita nimirum ob nimiam frigiditatem & remissionem qua dona Dei accipimus, eorum indigni efficimur. Qui hanc ignauiam & vœcordiam à se longè non relegauerit, nimia semper paupertate & egestate spirituali laborabit. Et solum si hoc vellet homo rectè intelligere, vt alacris & lætus viueret hanc ignauiam & frigiditatem à se debebet propellere. Nam si in terra dies aliquis bonus est & lętus is solus habet qui feruenti animō Deo deseruit, & suis mandatis paret. Huic soli res aduersæ prosperè succedunt, & huic soli onera illa: quæ nimis grauia & ponderosa alijs videntur facilia & leuia ipse iudicat. Sed de his aliàs. ¶ Itaque cùm turbę istæ sic feruenter & magno impetu ad Deum cōcurrerent: cœpit discipulis suis dicere, tum quia magis capaces erant, tum quia futuri erant aliorum doctores. *Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis.* Erant discipuli inclinati in pharisæorum doctrinam, qui religiosi inter eos habebantur: quam Christus vult vt fugiāt, quia de exteriori munditia cura erat eis, non autem de interiori sanctitate. Honorem humanum ambiebant omnia propter hominum laudem efficere desiderabāt, & primas sedes in cœnis, & primas cathedras in synagogis diligenter curabant, & vocari volebant ab omnibus Rabbini. Hoc vitio specialiter laborabant hi, quocirca toties Christus de hypocrisi eos arguit. Omnis enim homo suum vitium habet particulare quod vt interficiat, maximè est illi laborandū. Hoc debet vnusquisque in se examinare, & cognito quod sit, neruos & vires addere, vt illud superare valeat. Fermentum igitur Pharisæorum est, malos esse, & bonos videri quod ad hypocrisim pertinet. Vocatur autem fermentum. Primò quia vt Paulus ait, modicum fermentum totam massam corrumpit. Sic appetitus humanæ laudis totum perdit bonum, & meritum operis tollit: atque omnia bona opera corrumpit. Vnde omnia opera hypocritę sunt velut falsa moneta; quæ intus ferrea exterius vero deaurata est. Et sunt velut poma, quæ inueniuntur in arboribus, quæ sunt, prope mare mortuum: quæ cùm pulchra videantur, si ea ascindas, fauillas inuenies. Videtur opera eorum meritoria esse, sed in futurū erunt digna igne æterno. Vix intelligi potest quomodo hoc peccatum hominem occidat. Vnde hypocritæ videntur viuere, cùm anima eorum mortua sit. Sicut ille, de quo in Apocalypsi habetur. Nomen habes quod viuas & mortuus es. Secundò fermentum appellat hypocrisim pharisæorum, eo quod latens virtutem habet eleuandi ad similitudinem fermenti. Modicum quippe fermentum eleuat totam massam, nam Pharisæi sub specie religionis inflati erant, auaritiæ studentes. Hic est mos hypocritarum vt velint magni alijs apparere, cùm in rei veritate parui & miseri sint. Ideo assimilantur struthioni de quo Iob dixit. Penna struthionis similis est Herodij & accipitris. Accipiter & Herodius sua velocitate reliquas aues superāt. Struthionis autem pennæ similitudinem illorum habent, sed volatus eorum non habent. A terra eleuari non valet, & alas quasi ad volandum erigit: sed nunquam volando à terra elongatur. Ità sunt hypocritæ qui bonum simulant, & apparentiam sanctitatis habent: sed vitiorum pondere grauati nullatenus à terra subleuantur. Sic erant Pharisæi qui cùm pleni essent vitijs, & auaritia, superbia & ambitione imbuti, oprabant boni alijs apparere. Sed Deus cùm veritatem diligāt, talem exteriorem similitudinem non vult. Et vt hoc insinuaret præcipiebat in Leuitico, vt animal detracta pelle immolaretur, & membra igne comburerentur. Exterior simulatio vult, vt auferatur, & quod interius igne charitatis exardescas. Ideo ait. Fili præbe mihi cor tuum. Ea enim differentia, quæ est inter naturam & artem, est inter veram & falsam virtutem. Vt enim natura in hominis generatione incipit à corde, & posteà ad exteriora se conuertit: sic vera virtus incipit ab animo, eumque

Mat.23.

1.Cor.5.

Apocaly.3.

Iob.39.

Leuit.1.

Prouer.23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

que exornat & posteà in exterioribus splendet: ars vero non curat interiora sed exteriora. Pictores nanque & statuarij cùm imaginem depingunt, non interiora, faciunt: vt est cor, viscera, & iecur, nec alia huiusmodi: sed tantum externa, vt oculos, nares & similia. Sic falsa & ficta virtus non curat de interiori animi ornatu & munditia, sed externa tantum quærit, vt omnibus placeat, & illis bona appareat. Quam vero malũ hoc sit bene Christus ostendit, cùm non obiter & velut in trãsursu, sed tam efficaciter dixerit. Attendite, cauete inquam & diligenter videte ne hypocritæ sitis. Maximum hoc malum est, & peius aperta & cognita ipsius iniquitate, quoniam sub imagine virtutis delitescit. In mari nanq; peiores sunt scopuli, qui aqua cooperti triste interitum nauigantibus parant, quam rupes eminentes, quas nautæ facilè vitare possunt. Sic hypocritæ quorum vitium latet & non videtur, quia absconduntur sub specie virtutis, multo magis pernicioſi sunt, quam peccatores manifesti: caues enim ab eo, quem iniquũ & peruersum nosti, non tamen ab eo, qui lupus est, latens sub pelle ouina. Vt in pharmacopolæ officina sunt aliqua vasa literis designantibus aliquod medicamentum salubre ibi esse inclusum, cum tamen reuera, nihil nisi toxicum contineant. Sic hypocritæ foris fingunt se virtute esse præditos, cum interius nefarijs sceleribus sint imbuti. Et, vt Pauli verbis vtar, repleti sunt omni iniquitate, fornicatione, malitia, auaritia, nequitia, &c. Ideo hypocrisis iuxta Chrysologi descriptionem est subtile malum, secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, & tinea sanctitatis. Vt umbrosum & opacum nemus, quod prima facie amœnum & delicijs plenum apparet, quodque oculos, virentium plantarum varietate delectat & pascit, ita vt voluptatis causa videatur comparatum, cùm intus plenum sit serpentibus venenosis, lupis & alijs feris. Sic hypocrita cùm foris sanctus appareat, oculos oblectat ipsum cõspicientes, sed intus latet superbia, auaritia, cæteraque scelera, volut in nomore immanes bestiæ: tunc aperiũt, quales ipsi sint. Nam sicut riuuli qui producti ex pluuia & ex aliqua parua terræ humiditate, solum modo in tempore hyemali fluũt, sed in vere solis calore exsiccantur & steriles fiunt: sic hypocritæ suas virtutes ostendunt in prosperitate, veniente autem afflictionis æstu deficcantur & arescunt. Ideo Christus de his dixit, esse lupos venientes sub pellibus ouinis. Assimilantur hypocritæ lupis venientibus sub pelle ouina. Differentia, quæ est inter pellem ouis viuæ & inter eam, quàm lupus indutam habet hæc est: quod ea, qua ouis viua cooperitur, dum magis scinditur & tondetur, magis ac magis crescit, quod idem si fiat ei, quam induit lupus, deperditur & destruitur: sic bonus dum maiores persequutiones & calamitates illi aduenerint, in virtutũ exercitio magis crescit & augetur: sed impius hypocrita in tribulatione statim ostenditur quam falsa & fallax sit ipsius virtus. ¶ Obserua autem quod sicut est duplex veritas, vitæ scilicet & doctrinæ: sic etiam est duplex mendacium seu fictio hypocritarum, nempe falsitas vitæ, & falsitas doctrinæ: sic multi hæretici sunt hypocritæ in doctrina, qui sub nomine Christi, & sub specie religionis & fuco, & verbis adulatorijs populum simplicem decipiunt. Pharisæi hanc duplicẽ hypocrisim habebant, scilicet morum & doctrinæ: quapropter de vtraque hypocrisi hoc Christi dictum intelligi potest. De falsitate doctrinæ eos arguit Christus sæpè. Docebant enim populũ sub specie adorationis & diuini cultus, vt ea, quæ patribus indigentibus erant daturi, offerrent in templo Deo: & sic adimplerent Dei præceptum de parentibus honorandis. Ideò cùm Christus hanc falsam doctrinam reprehẽderet, vocauit illos hypocritas, & dixit eis, Deus dixit. Honora patrem tuum & matrẽ tuam: vos autem dicitis munus quodcũque est ex me, &c. Præterea quia Deus dixit. Diliges amicum tuum, ipsi à contrario sensu falsè argumẽtati sunt: ergo inimici sunt odio habendi, & sic docebant, inimicos odio esse prosequendos. Duplex itaque erat fermentum pharisæorum: vnum simulatio vitæ, quod efficiebat hypocrisis, & aliud peruersio doctrinæ, quod faciebat cupiditas siue curiositas. Hoc duplici fermento corrupta erat synagoga, [redacted] secundum illud. Quieuit paululum ciuitas à commixtione ferménti, donec fermentaretur totũ. Quõ circa diuus Paulus. Non epulemur in fermẽto malitiæ quantum ad peruersam doctrina, & nequitiæ quantum ad simulatam iustitiã. Sed in azymis sinceritatis quo ad vitã, & veritatis quo ad doctrinam. Apertè Christus loquutus est de falsa doctrina sub nomine ferménti, cùm per Matthæum dixit. Cauete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum.

Et non

Rom. 1. — Matth. 7. — Mat. 15. — Mat. 16. — Osee 7. — 1. Cor. 5.

Et non dixit, vt cauerent à fermento panũ, sed à doctrina. Sed nonne Christus alibi dixit, quod super cathedram Mosi sederũt scribæ & Pharisæi, quæ dixerint vobis facere, facite: Cùm bona docebãt, hoc est, ea quæ Moses prædixerat, & docuerat, audiendi erant. Nam cùm boni quidpiam impij doceant, auferendum est ab eis, tãquam ab indignis possessoribus, & designandum ad cultum Dei & salutem animarum. Ideo populus Israel abstulit ab Ægyptijs vasa aurea, quibus taberna culum & sancta sanctorum adornarunt: ita à Poetis Philosophis, & ethnicis tanquam ab Ægyptijs auferendum est, quidquid boni dixerunt, & cum eo sacræ scripturæ debent potiùs adornari, & id Deo est dicandum. Sic Paulus in priori epistola ad Corinthios inquit quod corrumpunt bonos mores colloquia prauа: quod ex Menandro sumptum est. Et ad Titum scribens dixit. Cretenses malæ bestiæ. Hoc Epimenides dixit. Et in Actis adducit Aratum Poetam dicentem. In quo viuimus, mouemur & sumus. Ex doctrina Pharisæorum sume tibi bonum, & malũ relinque. Sicut à Poetis bona quę dixerunt auferenda, vana autem & ridicula contemnenda sunt. Sic in Deuteronomio præcepit dominus, vt qui vxorem vellet ducere captiuam ancillã, raderet ei vngulas, & cæsariem tonderet, & vt vestem exueret, qua capta fuit: & sic posteà illi coniungeretur. Sic tradè à poetis vngulas, & pilos, hoc est superflua, vana & inutilia, & sic poteris sapientiam eorum amplecti. Lege Augustinum. Sed à falsa doctrina Poetarum & Pharisæorum cauendum est, sicut à fermento malitię: bona autem doctrina amplectenda, & Deo cum ea inseruiendum est. Vnde in Leuitico præcepit Deus vt ponerent sacrificium super panes fermẽtatos. Ante à fermentatum prorsus à sacrificijs abiecerat: sed cur modo præcipit imponi sacrificiũ super panes fermentatos? Vide quod non ad sacrificium, sed ad ministerium sacrificij fermentatus panis assumitur. Humana doctrina est fermentum, vt Christus ait: & hæc non est Deo offerenda, sed tantum seruire debet sacrificio, hoc est Deo, & sacræ Theologiæ, & sic Dialectica, Philosophia, & cæteræ scientiæ Theologiæ deseruiunt, & ancillæ ipsius sunt. A falsa vero doctrina cauendum esse, admoner Christus in hoc loco, & expressius per Matthæum. Magnum enim periculum est acceptare falsam doctrinam pro vera, & tene-

Mat. 23. — Exo. 12. — Exo. 25. — 1. Cor. 15. — Tit. 1. — Act. 17. — Deute. 21. — Aug. lib. 2. de doct. christia. ca. 40. — Leui 23. — Leui. 2. — Mat. 16.

bras pro luce. Certè nihil magis interest quãtum in ascensum per scalam Iacob in cœlũ, & præcipitium per foueam peccati in infernum. Ideò dominus tanto verborum pondere inquit. Attendite: estote vt animalia illa Ezechielis oculis plena: vt à falsa doctrina fugiatis. Omni custodia custodite cor vestrum ne Pharisaico formento inficiamini. Omnis doctrina, quæ auocat ab interioribus, & reuocat ad exteriora fermentum est Pharisæorũ. Toti dediti sunt exterioribus, lotioni manuũ & alijs huiusmodi, nihil vero curant de interioribus. Sepulchra sunt dealbata, plena ossibus mortuorum quia intus nihil de charitate curant, quia pleni sunt odio & rapina, nihil de humanitate, cùm gloriam ab hominibus quærant: nihil de eleemosyna, cùm viduarũ domos diripiant. Discamus ex hoc loco omnem simulationem fugere tam vitæ quã do-doctrinæ fugientes hypocrisim, quam toties Christus in Euangelio detestatur. Simulator ore decipit amicum suum. Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Respondeas obsecro simulator & hypocrita, si bonum est bonum apparere, cur non vis esse, quod vis apparere? Et si malum est, malũ apparere, cur vis esse, quod non vis apparere? Quod si bonum est bonum apparere, melius est bonum esse: & si malum est, malum apparere, peius erit malum esse. Esto ergo quod appares, aut appare quod es. Sed quid dico? Cur sanctitatem simulatam & hypocrisim arguo? Christi nanque temporibus maxima hypocrisis vigebat præsertim in Pharisæis: atque ideo iure optimo contra hypocrisim disceptabat. Sed nunc cùm tanta homines inuaserit impudentia vt de peccatis glorientur, & gaudeant omnibus manifesti peccatores apparere: quid opus est, vt hypocrisim reprehendamus? Non solum multi se ipsos iactant, & laudant de malo quod commiserunt, sed eo quod nunquam fecerunt. Ita vt mundus sic adeò sit deprauatus, vt cùm tam inæqua sit hypocrisis, opus sit, vt ipsos homines inuitemus, ad hoc vt sint hypocritæ. Nam minus malum est, vt sint hypocritę, quam vt, cùm tam impudenter in peccata ruant, alios secum præcipitent & ducant in infernum. Estote igitur hypocritę, dũ mali estis & contenti sitis, si soli in infernum abeatis, &c. Sed iam Christũ audiamus. *Nihil enim est opertum, quod non reueletur: nec sine absconditum, quod non sciatur.* Affert rationem vitandi hypocrisim ex euentu contrario. Nam

Gen. 28. — Exe. 1. — Prouer. 4. — Mar. 7. — Prouer. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

idcò homines in vitium hypocrisis dilabuntur, quia putant hac ratione fieri posse, vt lateant sua vitia, & propterea aduersus hoc Christus dicit, nihil esse in hac vita opertum, quod in futura vita non reueletur. Vult hypocrita malus esse, & bonus videri: & rectè punitur in eo quod appetit, quia secretâ malitiam Deus manifestabit. Vnde per Naũ Propherâ ait Dominus. Ecce ego ad te dicit Dominus exercituum, & reuelabo pudẽda tua in faciem tuam, & ostendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Præterea opertum pertinet ad opera quæ occultantur ex industria: & absconditũ ad cogitationes, quæ occultantur ex propria natura. Sed vtrumque in futuro iudicio manifestabitur. Vtinam hæc secum reuoluerent omnes ij, qui secreto peccantes, illa secum dicunt Ecclesiastici. Quis me videt? tenebræ circundãt me, & parietes cooperiunt me, & nemo circunspicit me. Quem vereor? Delictorũ meorum non memoratur altissimus. Et non intelexit quoniam omnia videt oculus illius. Nõ cognouit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt, super Solem: circunspiciẽtes omnes vias hominum & profundum abyssi & hominum corda intuentes in absconditas partes. O vtinam coram oculis suis hæc semper ferret miser & infœlix peccator, & certo sciret, se in ipsõ peccato à Deo videri & conspici: non mihi est dubium, quin si hæc animaduerteret, non ità facile in peccata dilaberetur. Nam si Deum non times: & homines magis quam Deum veneraris, scias nihil ei esse absconditum, & omnia secreta peccata in extremo die iudicij Deo, omnibus hominib⁹ & Angelis manifestanda esse. O quantum pudorem & verecundiam tunc habebis quãdo omnes manifestè nouerint omnia illa peccata, quorum minimum vt committeres faciẽ hominum fugiebas. Reuelabo stultitiam eius in medio amatorum eius: dicit Dominus exercituum. In die enim iudicij (vt Apostolus ait) illuminabit Dominus abscondita tenebrarum, & manifestabit Dominus consilia cordium. *Quoniam quæ in tenebris dixistis: in lumine dicentur. & quod in aure loquuti estis in cubilibus prædicabitur in tectis* Christ⁹ sæpè suos tantum discipulos docuit ita qibi nullus adesset extraneus: & hæc etiam quæ ipsi alijs prædicabant ad aurem, hoc est secretè prædicabantur in tectis. Erant enim tecta planicies domorum in parte superiori, quia in Palestina quæ erat patria Iudæorum, non erant tecta in modum pyramidum sed plana & æqualia: & in ea conuenichant homines ad voluptatem & solatium capiendum diebus festis: per quod significantur loca publica, scilicet, eo quod in publicis locis prædicãdum erat. Verba autem hæc multipliciter vera sunt. Constat enim quod in die iudicij virtutes bonorum, & vitia malorum detegẽtur. Rursus ea, quæ Apostoli tempore Christi per circuitum Iudææ tantum prædicarunt, postea hæc eadem erant prædicaturi per totum orbẽ: quia in omnem terram exiuit sonus eorum. Vult ergo dicere, omnia manifestabuntur, tam secreta cordium, quàm doctrina Euangelica in die iudicij, nam nihil est occultũ, &c. Quod cum ita sit ea curemus deinceps facere, quæ ante vniuersum mundum possint apparere sine aliquo pudore nostro & verecũdia. ¶ In omnibus ijs, quæ Christus dixit, id præcipuè inrendit, scilicet, vt paruipendamus hominũ dicta & laudes, cuius contrarium hypocritæ faciunt, sed tantum, vt Deo nos conciliemus & curemus eum amicum & propicium habere. Ita quòd nec hominum laudes quærere debemus, nec eorũ minas, persequutiones, aut conuicia timere. Quomodo autem homines nõ debeant timeri, ostendit id Deus, in eo q̃ sequitur *Dico autem vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occidunt corpus: & post hæc non habent amplius quid faciant.* Seruos vocat amicos cum ad martyrium ascendit: vt discas mala præsentis vitæ, tormenta, & martyrium parata esse Dei amicis, & talia esse amicitiæ eius pignora. Ideo cum Christus discipulis suis promittit mortem & passionem, his verbis vocat eos amicos. Vt intelligas quòd quos Deus diligit, corrigit: & signa quæ ostendunt aliquem esse amicum Dei, sunt, si propter Deum maximas tribulationes, afflictiones, & labores fuerit passus. Qua propter ait. Dico autem vobis amicis meis, nè terreamini ab his, &c. Non qualemcunque timorem Christus admittit: sed eum duntaxat, qui amicitiæ Dei aduersatur: vt est timor humanus & mundanus. Vbi etiam aduertes multiplices esse species timoris. Primus timor naturalis appellatur: quo quisque naturaliter timet nocium naturæ, per quem timore neque meremur, neque demeremur: quia non subest libero arbitrio: quo timore Christus fuit affectus vt Marcus ait. Cœpit (inquit) Iesus pauere, &c. Alius est timor humanus,

Num.3.

Eccle. 23.

Ose.2.

1. Cor.4.

Rom. 10. Psal.18.

Hebr.11.

Mar.14.

manus, cùm aliquis nimis timet, ea quæ corpori nocere possunt: & hic malus est, de quo nunc dominus loquitur: & per Matthæum cùm dixit. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Qui timor promanat ex nimio amore vitæ præsentis. Et sicut amor præsentis vitæ quandoque est peccatum veniale, quando est citra Deum: ita timor humanus quandoque est peccatum veniale, quando oritur ex amore veniali: & quandoque mortale, scilicet, quando oritur ex amore mortali, de quo amore ait dominus. Qui amat animam suã perdet eam. Hoc timore humano correptus Petrus Christum abnegauit, cùm dixit illum non nosse, ne vita corporis priuaretur. Alius est mundanus timor quando aliquis nimis timet res suas & bona amittere: qui timor impijssimus est. Hic timor Herodem inuasit, cũ Christum occidere voluit: & innocẽtes interfecit, ne regnũ temporale perderet. Hoc etiã timore permotus Caiphas, Pharisæi, & Põtifices Christũ occiderunt: timentes ne veniẽtes Romani perderent locum & gentem. Alius est timor seruilis: cum quis propter crucem & tormentum inferni se à peccatis abstinet: qui non malus est quia initium est ad bonũ: sed nec dignus est, vt bonus appelletur, quia non est cum charitate, & seruus potiùs quam amicus iste potest dici. De hoc timore seruili loquitur Ioannes. Perfecta charitas foras mittit timorem. Alius est timor filialis, qui manet cum charitate, quem habent viri puri atque perfecti: qui etiam in patria manet. De quo regius Propheta. Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. Sed Christus hic timorem humanum à suis fugat & repellit. Timendi enim sunt homines quia malũ possunt infligere: sed non sunt timendi, ita quod ob eorum causam à mãdatis Dei desistamus: quia mala, quę homines efficere possunt, multo minora sunt, quã ea, quæ Christus potest infligere. Volebat igitur Christus timorem humanum ab Apostolis propellere, neq; ob hanc causam cessandum esse à prædicatione, quia in maiora mala incidèrent, scilicet in pœnam æternam. ¶ Ad nostram vero eruditionem discamus hic, non timere corporis mortem: iustus enim non timet, quia tales timores effectus sunt iniquæ & deprauatæ vitæ. Non timet iustus mortem, quia toto suæ vitæ tempore semper dicit, quomodo bene mori turus esset. Homo vero qui cautè & prouidè viuit, inimicũ non pauescit. Non timet mortem, quia toto vitæ curriculo semper solicitus fuit in quærendo adiutores & patronos illi horæ: qui quidem virtutes & actiones sanctæ sunt. Non timet mortem, quia multis obsequijs & operibus propitium & fautorem sibi dominum comparauit. Denique nõ timet mortem: quia mors iusti immerito mors appellatur, sed potiùs somnium & transitus debet dici. Non est mors, sed mutatio: non est mors, sed vltimus dies laborum & calamitatum: non mors, sed via ad beatitudinem & vitam nunquam perituram. Discamus igitur sic viuere, vt mortem non timeamus. Secundò discamus timere peccatũ: nã qui peccatũ timuerit, nõ timebit mortẽ. Arma mortis peccata sunt. Vbi nõ est peccatũ, nullꝰ est mortis timor: quæ si nullũ adsit peccatũ imbecilla & inermis venit mors. Apes & aliæ id genꝰ muscę quæ ictibus suis dolorẽ infligũt omnẽ pœnam stimulis suis ingenerant, quibus nos feriunt: nam si his stimulos abstuleris, quid mali poterunt facere: nullum sanè. Stimulus igitur mortis cùm peccatum sit, id auferas. Vnde Paulus. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Stimulus mortis peccatum est. Diuus Paulus, qui mundam habebat conscientiam suam à peccato, mortem irridebat, cùm victam eam teneret: tanquam qui triumphum de illa reportauerat, inquit. Vbi est mors victoria tua? Et quid est in causa quare mors sine victoria remansit? Certè quia stimulum nõ habebat. Ideo dixit. Vbi est mors stimulus tuus? Et quis sit hic stimulus, Paulus manifestat, inquiens. Stimulus mortis peccatum est. Igitur quia mors nullũ habebat peccatum, inde erat, vt nec stimulum haberet: & quia non habuit stimulum, nec victoriam reportauit. Aspice igitur ò homo peccator q̃ cùm mandata Dei trãsgrederis, arma tribuis ipsi morti quibus fortissimè aduersus te possit dimicare, nam ipsa nullum malum infert, nisi peccatori neque aduersus aliquem, nisi peccatum irascitur, & his armis bellum nobis parat. Nisi peccatum habueris, non est quod mortem timeas: si vero peccatum abhorrueris, mortem irridebis. Ideo Ioannes in Apocalypsi ait. Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Quoniam dicit mortem secundam sequitur, quod est alia mors quæ prima appellatur: ideoque scias duas esse mortes. Alteram mortem animæ, quæ est peccatum: iuxta illud. Peccatum cùm consummatum fuerit, generat mortem. Altera vero est mors secunda, quæ

Mat.10.

Ioan. 12. Mar.14.

Matth.2.

Ioan.11.

1.Ioan.4.

Psal.18.

1.Cor.15.

Apo.2.

Iacob.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

da, quæ corpus occidit. Merito itaque peccatũ mors prima dicitur, quia prior fuit mors animę quam corporis: sicut causa est prior effectu. Per vnum enim hominem peccatum, & per peccatum mors: ait Paulus. Et dominus Adæ. In quacũque hora comederis, morte morieris. Ait igitur Ioannes. Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Ac si diceret. Qui priorem mortem, hoc est, vitia & peccata superauerit, à corporis morte, quæ secunda est & effectus peccati, non lędetur. Non dicit, quòd non morietur, quia omnes tã boni quam mali morimur: sed non lædetur à morte secunda: quia iustis nullum malum mors infert. Quare? quia venit mors languida, imbecilla, & inermis: sine peccati stimulo. Quo circa Christus (vt statim videbimus) dixit discipulis suis, vt Deum timerent: nam tutissimum & præsentaneum remediũ, vt corporis mors non timeatur est Deo obedire, ipsumque timere. Nam qui Deum timent, ab eius offensis se abstinent: & qui illum non offendit, non timet mortem, neque homines: qui nihil mali possunt illi inferre. Maximum enim malum, quod ab hominibus potest nobis euenire, est corporis mors: quæ optima est, & gloriola, viro iusto. Quid obsecro possunt homines facere, nisi corpus occidere? animæ autem nullũ malũ possunt immittere. Imo vero qui occidunt, ob hanc eandem causam non sunt timendi. Si enim in tormentis possent nos cruciare non occidendo, procul dubio timendi essent, sed quanto vehementius torquent, breuiùs à tormentis absoluũt. Nolite igitur timere, quia in causa sunt hi, vt pretiosum & maximum, quod in vobis est Deo offeratis. Magnus Abrahã, qui filiũ offerebat: quanto igitur maior, qui se ipsum obtulerit? Non possunt animam interficere: nec ipse Deus huius rei est potis: potest tamen per peccatum interemptam, in gehennam mittere. Nos vero adeò immanes & crudeles sumus, vt animam nostram occidamus. Nemo potest animam tuam occidere, nisi tu illã peccatis interamis. Quid ergo cos times, qui corpus possunt interficere: cùm potiùs te ipsum timere deberes? Tu tibi immanis es & acerrimus hostis. Si consistant aduersum te hominum castra, dæmonum copiæ, & Angelorum exercitus, nihil tibi nocebunt: nisi tu tibi ipsi nocueris. Ergo peccatum time, & non mortem corporis: quæ nihil mali inferre potest, si non meruerint peccatũ. Igitur nec sunt timendi qui mortem parare possunt & corpus occidere. At multi sunt velut infantes & pueri, qui mutẽ: vel aliud quid vis similes horrescunt: cùm non timeant manus in ignem mittere, vbi se ipsos comburunt. Ita nos corporis mortem valdè timemus, peccatis autẽ (quæ mors sunt animæ) velut aliud agentes nos immiscemus. Sumus etiam velut equi, qui vel ipsam vmbram contremiscunt, & retrofugiunt: at si eques calcaria illis admouerit nimia securitate vltra progrediuntur. Corpus hoc nostrũ est velut equus pauidus & timidus, qui suam propriam vmbram fugit, & mortem propriam timet cùm eam semper secum ferat, etiam si eiusdem semper oblitus incedat, in vtramuis dormiens aurem. Igitur vt hunc timorem, ab eo auferamus, cõducet multum memoriam mortis ei repræsentare, & vires & animum induere vt prompta voluntate eã acceptemus: vt inde altiora & maiora petamus: vt si opus fuerit, libenti animo pro Christo subire mortem, non dubitemus. Homines vero cùm sic adeò mortem timeãt non tantum peccatum timent quod mortis, est causa, & id prouenit, quia cùm peccatum committunt, in nihilum delinquere sibi videntur. Iudi autem ita graue malum & horrendum peccatum existimant, vt eorum vires videatur excedere. Vnde sanctus adolescens Ioseph dixit dominę suæ. Quomodo possum hoc malum facere magnum? Cedunt enim iustorum vires peccato. Iustus ad bona magnum robur & ingẽtes vires habet: ad mala vero parum fortis est. ¶ Docemur tertiò quàm debiles & exiguas vires tyranni & principes huius mundi habeant aduersus Christi seruos. Quemadmodum quercus dura & robusta procellis & ventis resistit, & quanuis frondes amittat, tamen interiorem virtutẽ perseuerantẽ habet: sic quanuis mundus huc & illuc amicos Dei concutiat, & possit opes & honores auferre, & corpus interficere: iam amplius quid facere nequit? Non potest animi tollere virtutem, neque charitatem quæ intus latet & viget. Potest vir iustus expoliari diuitijs, honoribus, & vita, à Christo tamen separari non potest. Vnde Paulus. Quis separabit nos à charitate Christi? An tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas? Bene potest mundus iusto auferre frondes, corticem & viriditatem: tamen simul cum ridicibus, id est, cum Christo nunquam eum diuellet. Nam quemadmodum in cerea falce lumen tãdiu durat,

Roma. 5.

Gen. 2.

Genes. 22.

Gen. 39.

Rom. 8.

durat, quãdiu cera: & consumpta cera statim ignis consumitur: sic cum vita hæc corporis consumitur, statim finem facit totus furoris ignis. ¶ Docemur quarto, hanc vitam contẽnendam esse pro Christo. Hæc enim non est vita: sed vitæ vmbra, & imago mortis. Quare absolutè loquendo cùm vitam audieris, non hanc intelligas, sed illam, qua beati fruuntur: Vnde adolescenti, qui de vita æterna quærebat, dominus dixit. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Vbi aduerte, quod non dixit. Si vis ad vitam æternam ingredi, sed si vis ad vitam ingredi. Respondit Christus simpliciter & sine addito suo more, quæstionem eleuando: vt insinuet, vnam & eandem esse in substantia vitam absolutè, & vitam veram, vitam secundum virtutem, & vitam æternã. Sicut enim verum & ens conuertibiliter idẽ sunt, nam si verum non est, nec ens esse potest. Sic vita & vera vita non separantur. Si enim non est vera vita, sed fluxa & momentanea, vt est hæc: nõ vita appellari debet, sed via in mortem. ¶ Docemur quinto, vtiles nobis esse persequutiones: quandoquidem vita æternam nobis parant, & præstant: nam ipsi nos condiunt igne suarum persequutionum & cibum nectare & Ambrosia dulciorẽ Deo efficiunt: vt in hostiam & holocaustum gratissimũ ipsi offeramur. Vnde aduerte, quod duabus de causis soleat dominus, inimicos & persequutores nobis relinquere. Altera, vt eisdem nos exerceant. Altera, vero nè inimici magis crudeles & deteriores nobis maneant. Sic reliquit Iudæis Cananæos, ne belluas & feras paterentur infestiores. Quo in loco disce acceptare, quæ pius & benignus pater mala immittit, nè deteriora patiaris: cuius rei exemplum ex scriptura sacra tibi libet ostendere. Cùm olim Achaz Rex Iuda ægreferret duos reges, qui aduersus eum dimicabant. Rasim, scilicet Regem Syriæ, & filium Romeliæ, audiuit dominum per Esaiam illi dicentem. Pro eo quod abiecit populus hic aquas Siloe, quę vadunt cum silentio (quod statim explicat gaudium, scilicet Rasim & filium Romeliæ) alcendere faciet dominus super eos aquas fluminis fortes & multas, regẽ Assyriorum & omnem gloriam eius, & ascendet super omnes riuos eius & fluet super, &c. Vult dicere. Quia abiecistis malum præsens, quod cum gaudio sustinere debuissetis: maius malũ eueniet vobis. Et nota, quod vocat minora mala gaudium, collatione facta cum maioribus. Sic iacturam facere huius corporalis vitæ, gaudium magnum est: si conferatur cum iactura mortis ęternæ. Et tormenta illa acerrima & cruciatus, quos sanctis martyribus carnifices intulerunt, gaudia & delitiæ sunt, si conferantur cum eis quos iniqui in gehenna patiuntur. Quo circa rectè nos monet hic locus, ne temporalia mala timeamus, nec eos, qui occidunt corpus, sed vnicum Deum, qui corpus & animam in crucem inferni potest mittere. Nam si aliquis corporis mortem timens fidem deserit fugiens leue malum, in grauissimum incidet. Incidet in scyllam, cupiens vitare Carybdim. Cadet nanque in dæmonum manus. Quapropter mala huius vitæ tanquam delicias & gaudia, quæ à manu Dei nobis aduenium, debemus accipere, quã doquidem illorum causa, à grauioribus liberamur. ¶ Vltimo loco docemur animam esse immortalem, quod satis apertè hic demonstratur: & clarius cùm per Matthæum dixit. Animam autem non possunt occidere. Et in Psalmo regius Propheta dixit. Iusti autem in perpetuum viuent, & apud dominum est merces eorum. Nam si anima iustorum simul cum corpore interiret, fallum esset apud dominum esse mercedem eorum: nam certum est, quod in hac vita dominus non retribuit iustis, cùm videamus illos esse contemptos, pauperes, & à multis conflictatos & denique flagellis & scorpionibus expositos. Quod ob secro in hac vita premium ac mercedem post tot labores passos & calamitates Paulo dedit? Quod diuo Petro, aut Apostolis, aut Martyribus: quod denique omnibus amicis suis? nãsi post hanc vitam non maneret nobis alia, & si anima non esset immortalis, proculdubio miseri & infœlices illi fuerunt. In hac vita nullum illis retribuit premium, & si post hanc non est alia, vbi sancti & studiosi digno premio afficiantur: sequitur Deum non esse iustum, quandoquidem iustis secundum sua merita non soluit. Et si non est iustus, sequitur, quod neque est Deus: neque summum bonum: quodquidem in lumine etiam naturali est absurdissimum. Ergo anima immortalis est, si Deus est, & post hanc vitam alia nobis restat, vbi mali puniuntur, & bonis retribuetur. Hoc etiam post Dauidem docet Salomon in libro Ecclesiastes, dicens. Donec reuertatur puluis in terrã suã vnde erat, & spiritus redeat ad Deum qui fecit illum. Et ibidem. Ibit homo in domum æternitatis suæ.

Et in

Matth. 19

Iudi. 3.

Esaiæ. 8.

Matt. 10.
Psal. 33.

1. Cor. 15.

Eccl. 12.

Sap. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et in libro sapientiæ. Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum malitiæ: visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate est plena. In paucis vexati, in multis bene disponentur, quoniam Deus tentauit eos, & inuenit eos dignos se. Et in Apocalypsi Ioannes inquit. Vidi sub altare Dei animas interfectorum propter verbũ Dei, &c.

Apo. 6.
Sap. 11.

Et in libro sapientiæ legitur. Excæcauit eos malitia sua, & nescierunt sacramẽta Dei, nec mercedem sperauerunt iustitiæ: nec iudicauerunt honorem animarum suarum: quoniam Deus creauit hominem exterminabilem: ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Ex quo apertè colligitur animam esse interminabilem, id est incorruptibilem & immortalem: quoniam vt ex litera colligi potest, de homine dixerit secundum animam, & non secundum corpus, secundum quam & ipse homo imago Dei est. Sic enim ait. Nec iudicauerunt honorem animarum suarum, & causam subdens ait. Quoniam creauit Deus hominem inexterminabilem. Et infra ait noster Lucas, quod animam iusti Lazari deportauerunt Angeli in sinum Abrahæ. Et anima diuitis purpurati post ipsius obitum sepulta est in inferno. Accedit ad hæc, quod Dominus dixit in Euangelio Sadducæis negantibus resurrectionem. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Nõ est Deus mortuorum sed viuentium. *Ostendã autẽ vobis quem timeatis. Timete eũ, qui post quam occiderit: habet potestatem mittere in gehennam.* Vide Christi benignitatem. Non dicit, vt non timeant: sed ostendit quem potiùs timere debeant. Timor enim, sicut & gaudium passio est animæ. Et sicut discipulis lætantibus & gaudentibus eo quod dæmonia illis subijcerentur, dixit, in hoc nolite gaudere quia dæmonia subijciuntur vobis, sed gaudete quoniam nomina vestra scripta sunt in cœlis: ità & nunc dicit. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, timete autem eum, qui postquam occiderit, &c. Vbi aduertere debes, quod Christus non tollit gaudium nec timorem: sed commutat finem & obiectum, aut causam gaudendi vel timendi ostendens dicens in quo gaudere debeant, aut quem opus est, vt timeant. Timete inquam eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Sed singula verba iam venium obseruanda. Postquam occiderit, intellige corpus, nam animam nec homo, nec Deus ipse qui illam cõdidit, occidere potest: nec corpus etiam occidi potest. Quapropter quod nunc ait de occisione corporis, & quod antea dixerat. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, modus est loquendi vulgaris, quo Christus vtitur propter rudes: quia corpus nõ occiditur, nec anima, sed totus homo. Dicitur tamen corpus occidi, idest vita priuari, quia prius viuebat, & per occisionem iam non viuit. ¶ Præterea potest dici, seu potestatem habet mittendi in gehennam: quia Deus potest perdere, non tamen vult perdere. Sed nos nostris peccatis cogimus, vt perdat, quẽ saluare cupit. Deus enim vult omnes homines saluos facere: qua propter qui damnantur, sua voluntate propria & malitia damnantur:

Matt. 22.
Exod. 3.

Luc. 16.

1. Tim. 2.

Mat. 25.

[redacted]

Potest itaque Deus, nõ tamen vult mittere homines in gehennam. ¶ Obserua autem quod post mortem mittet impios in gehennam, nec vnquam eos amplius quæret, nec de illis erit solicitus. In hac vita perdit & quærit & ouis perdita inuenitur à pastore: & gratulantur ei, quia cùm amissa esset, eam inuenit. Verum si post hanc vitam perieris, perpetuò peribis sine vllo remedij aut redemptionis genere. In te igitur nunc peccator descende, & si deuius post peccatum abieris in dominum tuum citò reuertere: antequam obtenebrescat sol, & lumen, & stellæ, & lumina, & reuertatur nubes post pluuiam. Clama sicut ouis ad pastorem, vt eripiat te de ore lupi, Christus pastor bonus: antequam te deglutiat lupus rapax, & in vẽtrem inferni mittat. ¶ Ostendit itaque dominus eorum omnium quæ timere debemus, maximum esse gehennam. Vnde præ omnibus & summopere maximè est timẽdus, qui in illam potest nos mittere. ¶ Porro gehenna idem est quod Hebræis gehinnon. Est autem gehinnõ vallis hinnon. Erat enim vallis voluptatibus plena, quæ dicebatur, hinnõ: quæ dictio significat frustra vt tandem gehenna significet

Luc. 15.

Eccl. 12.

Ioan. 10.

gnificet vallem frustra. Erat hæc vallis locus, vbi idolo Moloch incedebantur pueri viui: quorum lamentũ ne audiretur tympana per cutiebant, qui pueros immolabant. Vnde & nomen Tophet locus ille accepit, idest tympanum. Hunc locum destruxit & contaminauit sanctus Rex Iosias, iubens in eum proijci cadauera & reliqua excrementa. Vnde dictũ est, gehennam esse locum mortuorum. Erat autem Moloch statua concaua & ex ære confecta, faciem habens vituli, & manus extentas & brachia ad accipiendum: incendebatur quę interius & in manibus & brachijs candentibus apponebatur puer, qui viuus ardebat: & tunc saltitabant adstantes, & quatiebant tympana. Per hãc vallem intelligit Christus infernum, quia Iosias in cõtemptum idolorum hunc locum impleuit ossibus mortuorum & spurcicijs, qui horrendus erat, instar inferni. Et subdit statim dominus. *Ita dico vobis hunc timete.* Deum plusquam homines timete, qui maiora dãna vobis inferre potest, quam homines: quia potest mittere vos in gehennam, & facere nequeũt homines. Admonet locus iste, vt Deum timeamus: si reliqua omnia, quæ sub cœlo sunt, nolumus timere. Qui Deum timet, nihil illi restat, vt timeat: & qui Deum non timet, omnia alia expauescit. Igitur, vt homines non timeamus, inquit hîc Christus, Deum esse timendum. Cain cũ timorẽ Dei amisisset, ita pusillanimus & timidus mãsit, vt dixerit. Omnis qui inuenerit me occidet me. Qui potens fuit & animosus ad interficiendum fratrem: iam ita iners & ignauus redditur, vt dicat, quicunq; inuenerit me, &c. Quodquidẽ non mirari debes, cũ videas illum amisisse timorem dei. De quibus omnibus, qui timorem hunc amittũt, scriptura inquit. Terrebit eos sonitus folij volantis, & ità fugient quasi gladiũ, cadent nullo persequente. Et Sapiens ait. Fugit impius nemine persequente: iustus tamen confidit vt leo. Mali cũ malè viuant, semper pleni timore & pauore incedunt: at verò iusti & recti confidunt in Dño, & tanquam robustissimi Leones sunt. Nõ est cur mireris, si qui timẽt Deũ, homines non paueſcant: quandoquidẽ Deũ semper patronũ & aduocatum habẽt. Vnde Dauid ait. Dñs protector vitę meæ à quo trepidabo? Nihil Dauid timebat, cũ protectorẽ suũ Deũ haberet: propter q̃ ante versum hũc dixerat Psalmista. Dñs illuminatio mea & salus mea: quẽ timebo? Et quia Deum timebat ipse erat eius adiutorijs & protectio. Ideò subdit. Dñs protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Quocirca dñs his armis timoris sui suos milites induit: nã hoc vestiti nihil omniũ quę sunt in mundo, est q̃ timeant. Et vt eos magis firmos reddat, ne eos timeãt, qui occidũt corpus, adducit exẽplum ostendens illis curã, quam de eis habebit, dicens. *Nonnè quinq; passeres veneunt dipondio: & vnus ex illis non est in obliuione coram Deo?* Quod si Deus non obliuiscitur passerum, qui tam parui pretij & valoris sunt: qui fieri potest, vt vos obliuiscatur, qui creaturæ estis rationis participes, & conditæ ad ipsius imaginẽ & similitudinem? Timete Deũ, & omnem vestram fiduciam in eum constituite: nã qui passeres nõ obliuiscitur, nec vos obliuiscetur, nec deseret, qui multo præstantiores illis estis. Dixerat enim homines nõ esse timendos, quia parum mali nobis inferre possunt: q̃ etiã nunc probat ex alio capite, nempe quia Deus id permisit, qui rerum omniũ habet prouidentiã. Et assumit exemplũ de quinque passeribus qui veneunt dipondio, & nõ tradit illos Deus obliuioni: multò minus vos. Prouidentia enim Dei aufert rationem mali ab aduersis, quæ nobis accidunt: quia cũ prouidẽtia eius sit per quam omnia diriguntur in finẽ, & ipse bonus sit: ne esse est q̃ omnia ordinet ad bonum: & ideo quidquid nobis euenerit, bonũ censendũ est licet malũ videatur, cũ tamen ad bonũ ordinẽt. Sicut potio amara licet palato nõ sit suauis: bona tamen est, quia ad bonũ ordinatur, & dirigitur, scilicet ad sanitatem. Ideo nihil homini potest accidere, q̃ ad bonum non sit. Sed ea est differentia, quia malis aduersa mala sunt: bonis autem etiam ipsa mala in bona conuertuntur, quia in bonũ proficiũt. Nã, vt Paulus inquit, Diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonũ. ¶ Duplici itaq; ratione nõ est hominibus timendũ. Primò quia parũ mali nobis inferre possunt: Deus aũt grauissimis malis nos efficere potest. Secundò non debemus homines timere, quia quidquid mali infligunt, Dei ordinatione & voluntate faciũt: q̃ fieri non potest, nisi vt in maximum bonũ nobis cedat. Hoc duplici argumento solatur Deus suos discipulos, & monet ad aduersa ferenda. Aduerte autem illam non esse loquutionem hyperbolicam, scilicet q̃ Deus nec ipsos passeres obliuiscitur: nã Deus secundum rei veritatẽ (quãuis nobis mirabile videatur) curã habet singulorum passerum non solũ in genere

4. Reg. 23.

Gen. 4.

Leuit. 26.

Prouer. 28.

Psal. 26.

Rom. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

genere vel ſpecie, ſed vniuſcuiuſq; indiuidui. Spectat enim ad immenſitatem prouidẽtiæ: eius ſingulis quibuſcũq; indiuiduis prouidere & illorum curam habere: ſine vlla mutatione, aut multiplicatione actuum videndi, volendi, diſponendi, aut curandi. ¶ Docemur hìc in omnibus aduerſis, in omni tribulatione, anguſtia & labore patientia nos indui, attendentes q̃ omnia nobis eueniunt ex diuina prouidentia & voluntate: & hoc ſufficiat nobis ad cõſolationem & requiem, ita q̃ quãdo tribulationibus & ærumnis ſimus affecti, ſciamus illud eſſe conſilium diuinum. Nã ſi quinque paſſeres, qui omnes vno dipondio venduntur Deus non obliuiſcitur, nec illorũ ſingulum: quomodo noſtri obliuiſcetur Deus? Subijciamus ergo nos diuinæ ipſius prouidẽtiæ: cum neſciamus, quid nobis magis expediat. Aliquibus nanque magis expediunt aduerſa, quã proſpera & fœlicia. Ideoque in aduerſis & inopinatis non debemus murmurare. Quocirca in Eccleſiaſtico dicitur. Non eſt dicere, hoc eſt melius illo. Nec ſoliciti ſimus, quid de nobis factutus ſit Deus. Vnde Paulus. Siue viuim⁹, ſiue morimur: domini ſim⁹. Rectè enim ſcit medicus cœleſtis & diuinus, quid daturus ſit nobis in refrigerium & ſolatium, quid vero in exercitiũ. Sic Eſaias ait. Væ qui cõtradicit factori ſuo. Et poſteà. Nunquid dicit lutũ factori ſuo quid facis? Peruerſa eſt hæc cogitatio, quaſi lutum contra figulũ cogiteț, & dicat opus factori ſuo. Quid feciſti me: Hoc Dei cõſilium & decretum reſpiciẽs Dauid, cum malediceretur à Semei, & vellet illum occidere, dixit. Dimitte eum, vt maledicat, iuxta præceptum Domini. Sic Dominus Petro volenti paſſioni ſuę obſtaculum eſſe, dixit. Calicem quem dedit mihi Pater, nõ vis, vt bibam: ¶ Præterea deſtruitur hoc verbo illorum aſſertio, qui dicebant, Deum nullam mundi curam habere. Quis enim eſt fabricator, vel artifex, qui operis ſui curam negligit? Quis deſerit, & auxilio deſtituit quod condidit illius quod feciſti nullam curam habere, ſumma inclementia eſt. Si quis enim (vt Paulus inquit) ſuorum curam non habet maxime domeſticorum, fidem negauit: & infideli eſt deterior. Sed Deus (quod ratione naturali ſuaderi poteſt) qui ſummum bonum eſt, iniquus eſſet, ſi eorum quæ condidit negligens eſſet: & ſi iniquus, iã non Deus. Omnia enim ſumma ſapientia, ſumma prouidentia & conſilio regit & gubernat: ita vt nec arboris foliũ moueatur, niſi ipſius voluntate. Nec obſtat huic rei quod Paulus ait. Nunquid cura eſt Deo de bobus: Loquitur nanque ibi de cura ſeu prouidẽtia ſpeciali: puta doctrinæ & diſciplinæ quę creaturas rationis compotes gubernat & regit: hic vero ſermo incidit de prouidentia generali, qua Deus cũcta diſponit, iuxta illud Sapientiæ. Non eſt alius Deus quam tu, cui cura eſt de omnibus. Quapropter ſequitur in contextu. *Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt.* Non hyperbolicos & augendæ rei gratia loquitur: ſed hæc eſt firma & ſtabilis veritas, & omnium etiam capillorum numerum eſſe apud Deum: ita quòd non ſolum cognoſcit, nos habere capillos, ſed curæ illi eſt, ne capillus capillo vicino noceat. Numerati dixit: quia quæ diligenti cura ſeruare volumus, ea numerare ſolemus. Quo nimirũ nobis Chriſtus ob oculos vult ponere, quanta illi ſit cura de amicis ſuis, cum etiam capillos eorum non ſolum ſeruet, ſed etiam numeret. Maximã curam habet Deus de iuſtis: ita vt minimè permittat, aliquem eis nocere, iuxta illud. Non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges. Nam quemadmodum Deum nemo poteſt decipere: ita nec iuſtum, cuius curam gerit Deus. Iuſtus enim eſt ſicut figura ſpherica: quæ quocunque eã verteris, ſedem propriam habet. Rerum & conſiliorum mutationes quas fecit Laban, ceſſerunt in vtilitatem ipſi Iacob. Hoc quippe intereſt inter iuſtos & impios: quoniã ſi impiũ verteris & volueris, tam non amplius manet: pius autem & iuſtus quocunque ſe verterit, ſuam ſedem habet: quia vt Dauid ait. Dominus ſupponit manum ſuã & ſedẽ illis conſtituit. Sic de ſancto Ioſephi ſcriptura dicit, quòd Dominus erat cum eo: & omnia opera eius dirigebat. Sic ipſe poſtea dixit fratribus ſuis. Vos cogitaſtis de me malum, ſed Deus vertit illud in bonum. Sic Dauidi cum ſæpius à tantis inimicis perſequeretur, Dominus manum præſtabat: & vbicunque ſedem inueniebat, manus enim Domini tanquam ſcabellũ illi erat. Vnde ipſemet Dño ait, Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala: quoniã tu mecum es. Dominus enim eſt, qui iuſtum venditum non dereliquit, ſed à peccatoribus eum liberauit, deſcenditque cũ illo in foueam, & in vinculis eum non dereliquit. Et in Pſalmo. Multæ tribulationes iuſtorum, & de his omnibus liberabit eos Dominus. Et propterea etiam ſi huc & illuc multis laboribus & procellis agitentur, nunquã deficient, nec victi erunt: ſed potius virtute diuina muniti & roborati omnia illis fœlicia ſuccedunt. Quẽadmodum ſi arbori grandi noua virgulta abicideris, magis in altum quotidie propagatur. Sic iuſti quãto magis ab impijs affligũtur, magis in virtute proficiũt. Tanta curã eorũ dñs gerit, vt nec vnũ capillũ perire velit. Oculi dñi ſuper timẽtes eũ, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius. Et in Zacharia Propheta. Qui vos tãgit, tãgit pupillã oculi mei. Et non ſolum ipſe dñs eos ſeruat, & cuſtodit: ſed etiã Angelis ſuis eos cõmendat, vt habetur in Pſalmo. Angelis ſuis Deus mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis: in manibus portabunt te, &c. Quẽadmodum fratres maiores natu fratres ſuos infantes & pueros manibus ſuſtinent: ſic Angeli qui ſunt fratres maiores iuſtorum, & eos portant in manibus ſuis, eos cuſtodientes. Sic animã Lazari pauperis mendici tulerunt Angeli in ſinũ Abrahæ. Et in circuitu Eliſei Prophetę erat Angelorũ multitudo, qui Prophetam cuſtodiebant. ¶ Præterea aduertes quãti Deus faciat iuſtos: ità vt nihil habeãt, quod non ſit Deo gratiſsimum. Anima nanq;, corpus, vngues, veſtes, & capilli, Deo maximè placent. Vnde habetur in Numeris q̃ capilli Nazaræorum in odorẽ ſuauitatis, domino oferebãtur. Capilli vero impiorum apud Ezechielem ſcinduntur, comburuntur & ſpargũtur: ſanctorum vero numerantũr. Concludit autẽ dñs ſuum argumentũ dicens. *Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris eſtis.* Si paſſer retũ viciſſitudinibus expoſitus nec cadit, nec moritur: quãto minus homo iuſtus: Si abſq; magno conſilio & ratione nihil agitur de his quorũ pretiũ eſt diponiũ, q̃ decretũ erit de his quorũ pretiũ eſt ſanguis Chriſti? Quãuis multi ſint qui pluris habeãt ſua, quã ſeipſos, & magis hæc terrena, quã animã & vitã corporis magis quã æternã: quot obſecro homines erũt qui viliſsimo pretio & ſolum propter quinq; paſſeres falſò & mẽdaciter iurabũt? Cũ Chriſtus hìc dicat, multis paſſeribus pluris eſtis vos: coràm oculis peccatoris nihil eſt vilius nec abiectiꝰ quã anima ſua: nã fere pro nihilo & pro viliſsimo pretio dæmoni eã tradit. Vnde ſcriptura ait. Pro nihilo habuerunt terrã deſiderabilẽ, Sed de his aliàs. ¶ Oſtẽdit deinde Saluator nulli⁹ timoris cauſa à ſe eſſe recedẽdũ: & id oſtẽdit ex retributione malorũ & bonorũ. *Dico autem vobis, Omnis quicunque confeſſus fuerit me coram hominibus.* Hoc eſt, quicunque fidem ſuam perſequutionis tempore verbis conſtanter atque fideliter expreſſerit coram tyrannis ac perfidis, confitendo me eſſe vnicum Dei filium, Deum verum atque hominem: & cætera quæ ad fidẽ Chriſtianam ſpectant. Et *filius hominis confitebitur eum coram Angelis Dei.* Ego filius hominis teſtis adero in cœlis in conſpectu ſanctorũ omnium, & manifeſtiſsimè oſtendam illum eſſe ex ouili meo: propter quòd ęterna beatitudine illum glorificabo. Ad hanc confeſsionem fidei tenetur quilibet Chriſtianus in omni loco & tempore & coram infidelibus: & quando videret fidem periclitari. Quomodo autẽ Chriſtus confitebitur & conteſtabitur eos coram Angelis Dei duplici modo poteſt intelligi. Primò quòd hæc confeſsio ſit approbatio. Quia in die iudicij bonos approbabit dicẽs. Venite benedicti patris, &c. Secundò q̃ hæc confeſsio ſit quædam laus, qua Chriſtus ciebet & magnificabit bonos, enarrans virtutes eorum. Iſti ſunt viri boni, qui præcepta mea ſeruarunt, & me coram hominibus confiteri nec timuerunt, nec erubuerunt. Tunc enim erit neceſſum vt Chriſtus nos approbet: quia ſolùm illi ſalui erunt, qui à Chriſto fuerint approbati. Et quia iudiciũ competit Chriſto homini dicit coràm Angelis: ad ſignificandũ magnũ honorẽ: nã cũ quis teſtimonũ alicuius virtutis perhibet coràm alijs inde reſultat illi & accreſcit magna laus & gloria: & quanto ibi aſtantes excellẽtiores fuerint, tanto eſt maior laus, quia natura honorem cupimus, & deſideramus. Et quià nemo eſt adeo excellens ſicut Deus & ſancti Angeli, coram illis dicit debere nos confiteri. ¶ Obſerua autem quòd ex hoc contextu apertè colligitur, vt ſi Chriſtianus aliquis ſic opprimeretur, vt propter ſubitum tyrannorũ furorem & hoſtium fidei Chriſti, ante ſuorum omnium peccatorum factam pœnitẽtiã pro Chriſto eſſet interfectus, martyrium ipſius ſine dubio ad pœnitentiã ſatis eſſet. Nam qui virtutem ipſi pœnitentiæ tribuit, vt dicat, niſi pœnitẽtiã habueritis oẽs ſimul peribitis: tribuit etiam hìc virtutẽ martyrio dicens. Omnis quicũque confeſſus fuerit me coram hominibus, &c. Omni dixit, vt inteillgas & iuſtos & peccatores poſſe huius gloriæ eſſe participes. Nã martyriũ vt Cyprianus ait, tam baptiſma appellatur, quã corona: quia baptizat & coronat. Sic beata Emerentiana ſuo ſanguine fuit baptizata. Nã ſi ſal

Eccle. 39.
Rom. 14.
Eſa. 45.
Eſa 29.
2. Regñ. 16
Ioan. 18.
1. Timo. 5.
1. Cor. 9.
Eccleſia 15.
Zacha. 2.
Pſal. 90.
Luc. 16.
4. Reg. 6.
Pſalm. 104
Numer. 16.
Ezech. 5.
Genes. 50.
Pſalm. 36
Genes. 39.
Genes. 8.
Pſalmo. 22
Sapien. 10.
Pſalm. 33
Pſalm. 10.
Matth. 25.
Luc. 15.
Cypri defunctus. cleri co.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uus sit, qui propter Deū aquam suscipit: quare non qui propter Deum sanguinem & vitā fundit? Nam Deus qui dolorem peccatorum & contritionem acceptat: quanto libentiùs martyrium acceptabit pro ipsò receptum? grauius enim est, & ex suo genere laudabilius, mortē subire pro Deo: quam pœnitentiā peccatorum. Certe agrestis ille esset & inhumanus inter homines habitus, cui si aliqua iniuria esset illata, & qui illam intulit mortē propter ipsum subiret, non illi libenti animo parceret. Quanto igitur liberalius & magnificentius pijssimus dominus illius peccato parcet: qui sanguinem simul & vitam pro ipso fundit? Ipsum nanq; martyrium in virtute continet pœnitentiam, & sufficiens remedium est ad salutem: & ita fas est credere, quod qui libenti & spontanea volūtate vitam pro Christo amittit, si tempus illi cōcederetur, sine dubio pœnitentiam ageret peccatorum. Nam adest nobis illa firma stabilisq; sententia, omnis qui me confessus fuerit corā hominibus, filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei, Sed apud homines nulla maior cōfessio esse potest, quam illa quæ fit cum dispendio vitæ. Igitur, &c. *Qui autem negauerit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei.* Si dicat se non esse Christianū, vel Christum non esse Deum, siue hoc faciat in persequutione, siue nulla persequutione additā: in mortali delinquet. Sic infideles & hæretici Christum abnegant. Sic etiā multi iniqui & peruersi peccatores suis operibus & factis Christum non nosse ostendunt, ore autem illum confitētur. De quibus Apostolus ait. Cō fitentur se nosse Deum, factis autem negant. *Tit.1* A diuersis quos percitus ira Paulus ait. O stulte de mihi fidem tuam ex operibus. Viram degis quasi non moriturus? Operaris, quasi non reddituris rationem in die iudicij? Quid tibi prodest, Deum credere, & sine Deo viuere? Auarus Deum negat, & pecunias pro Deo colit: *Gala.3.* Quia vt Paulus ait: Auaritia est idolorū seruitus. Prælatus etiam, & quicūque ille sit, qui suorum non habet curam maxime domesticorum fidem negauit, & infideli est deterior. Multi etiam dicēt in illa die, domine domine nonnè in nomine tuo dæmonia eiecimus, virtutes multas fecimus, &c. Dicam eis. *Ephe.5.* Nescio vos, Cur illos negabit Christus? Certè quia opera non habuerūt. Et ideo subdit. Discedite à me operarij iniquitatis. Sed quomodo Christus aliquem negare dicitur, qui omnes nouit & mentiri non potest? Negare dicitur, idest reprobare & damnare. Nam sicut confiteri aliquē, est ipsum laudare & approbare, & pro bono opere retribuere: ita negare aliquē, est ipsum tanquā malū vituperare, & malū iniquitatis suę infringere. Illos enim negat, quib⁹ dicit, ite maledicti: quia eos dānat. Sic fatuis virginibus dicit. Nescio vos. *Matth.25.* ¶ Præterea dicere Dei est facere, ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt. Negare ergo Dei est ad nihilū redigere: sicut dicere, est dare esse rei, quæ nullū esse habet. Sed dices nūquid dānati redigētur in nihilū? Minimè. Ideò aduerte, q̄ negare est duplex. Aliud negare simpliciter, & aliud corā patre & angelis ei⁹. Si Christ⁹ negaret dānatos simpliciter, in nihilū eos redigeret. Sed negare corā patre, est illos destituere & orbare illis bonis æternis, quæ pater & angeli possident. ¶ Aduerte etiā, q̄ prius explicuit premiū, quod daturus est bonis, qui illū fuerint cōfessi corā hominibus: & posteà pœnā, qua in eos debet animaduertere, qui eū abnegauerint, quia magis naturale est Deo retribuere, & soluere, q̄ punire. Et cū per Matthæum de die iudicij loquitur: prius explicat retributionē bonorum dicens. Venite benedicti, &c quā sententiam *Mat. 25* malorum. *Et omnis qui dicit verbum in filiū hominis remittetur illi: ei autē qui in Spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur.* Duo dederat præcepta. Alterū ad vitandum fermentū Pharisæorū: alterū ne corporis interfectores timerēt. Primum præceptum confirmauerat ex vanitate hypocrisis, ex alio capite modo id ostendit, scilicet quod nullā habeat remissionem nec veniam. Quia fermentum Pharisæorū adeo erat corruptū & contaminatum, vt nulla remissione esset dignū. Adhoc enim propositū subiūgit hæc verba. Pro quorum maiori declaratione aduerte, q̄ de peccato in Spiritū sanctū varie loquuti sunt autores. Alij appellant negationem Christi, aut apostasiam. Alij cùm videant omne peccatū quanuis grauissimum remitti in hoc seculo, dicunt esse finalē impœnitentiā: & hoc dicūt peccatum esse in interitum, de quo Ioānes loquitur. Aliqui quodlibet peccatum post baptismū commissum. Alij obdurationē & obstinationem in peccato cum voluntate nunquā amplius pœnitendi. Alij tamen credunt peccatum in Spiritum sanctum esse desperationē de diuina misericordia ex malitia prouenientem: & non ex ignorātia vel passione,

Alij

Alij vero dicunt esse quodcunque peccatum lætale commissum ex malitia siue consulto & data opera: quod quidem diuidunt in sex species, quæ sunt præsumptio, desperatio, obstinatio, impœnitentia, impugnatio veritatis agnitæ, & inuidia charitatis fraternæ: quia hæc omnia aduersantur bonitati Spiritus sancti, & ex diametro opponuntur principio siue dispositionibus iustificationis nostræ, & remissioni peccatorum nostrorum, quæ peculiariter dicitur opus Spiritus sancti. Sed saluo meliori iudicio, nullum istorum ego crediderim peccatum esse in Spiritum sanctum. Nam Christus apertè distinguit peccatum in Spiritum sanctum, & peccatum in filium hominis: & tamen peccatum in filium hominis ex malitia potest contingere, & in eo quis potest obdurari, & decedere: sicut verisimile est decessisse aliquos ex eis, qui Christum voracem appellarunt, & potatorem vini. Nam inter illos fortè illi fuerunt, quibus Christus dixit. In peccato vestro moriemini. Præterea ab huiusmodi peccatis quæ appellantur in Spiritum sanctum plerunque homines solent respisce re, & in vitam vocari. Neque vero simile est tot homines committere hoc peccatū in Spiritum sanctum, qui impœnitentes decedunt. Dicendum igitur est peccatum in Spiritum sanctum Christum vocasse blasphemiam: qua opera & miracula diuina virtute facta, tribuū tur ipsi dæmoni. Et huiusmodi blasphemiam crediderunt esse peccatum in Spiritum sanctum, grauissimi & eximij doctores Ecclesiæ: vt Hilarius, Athanasius, Hieronymus, Ambrosius & Chrysostomus, & ex scholasticis Durandus. Quod quidem satis videtur expressisse Matæus, cùm post verba hæc statim adiecit, reddens causam. Quoniam dicebant spiritum im̄undum habet. His nanque verbis satis explicuit Euangelista fulminatam esse illam sententiam de peccato in Spiritum sanctum: quia ipsum calumniabantur: & habere spiritem im̄undum dicebant. Et hic noster Lucas peccatum in Spiritum sanctum blasphemiam appellat: nā cùm voracem illū, & potatorem appellarent, & publicanorū amicū, patienter id tulit: & iniuriam sibi illatā, tanquā si esset in aliū hominem paulisper dissimulauit. Cū vero (vt solet) contumelia creuit, & ad blasphemiā vsq; diuinitatis vidit pertingere, (ne iniurias diuinæ maiestati illatas tā quam nostras putaremus dissimulandas) cōstanter & virili animo respōdit. Omne regnū

Hilar. canone 12. in Mat. Hier. in 3. Comen. Mat. ca. 12. Ambr. li. 2. de pœnitent. ca. 4. Chry. homil. 41. in Mat. Durā. 2. d. 43. q. 1. Mar. 3.

Mat. 12.

Ioan. 8.

in se ipsū diuisum desolabitur, &c. Et illud. Ego dæmonium non habeo. Atq; vt scirēt, quanto se reatui addixissent, vel certè vt cauerent, ne perseuerātes in ea blasphemia, eo peccatū illorū peruenirēt, vt nullus esset locus veniæ: subiunxit, quę de peccato in Spiritū sanctum cōmemorauimus. ¶ Ratio autē cur vocauit peccatū in Spiritū sanctū hanc blasphemiam est, quia quāuis opera Trinitatis ad extra sint indiuisa, tamē quia iustificatio & sanctificatio nostra tribuitur Spiritui sancto, & ea miracula quæ in ipsa iustificatione fiunt: ideò qui ea dæmoni tribuunt, cēsendi sunt peccare peculiariter in personā Spiritus sancti, saltim per appropriationē. ¶ Et attēde, q̄ non omnis huiusmodi blasphemia est peccatū in Spiritum sanctum, quod Christus nūquā remittendū asseruit: sed illa tantū, quę ex malitia procedit & ex impietate. Si enim quis non data opera, nec ex industria sed ex ignorantia Christo & ipsius operibus detraxisset, nō is cēsendus foret, peccare in Spiritū sanctū: Qua ratione cōcedimus Paulū blasphemū fuisse, non tamen peccasse in Spiritū sanctū: quia ignorās fecit: & ideo misericordiā est consequutus. ¶ Obseruādū præterea, q̄ licet huiusmodi blasphemia possit dici peccatum in Spiritū sanctum quod nūquā remittetur: fortasis tamē requiritur certa aliqua & maxima obduratio & obstinatio animi & tanta propensio ad infirmādā & euertendā gloriā & claritatē diuinā, vt non facilè mortalis aliquis explicare queat, quando quis peccat in Spiritū sanctū. Nam quāuis huiusmodi blasphemia si scientia fiat, ex genere suo peccatum sit in Spiritum sanctum: tamen non omnis talis blasphemia cēsenda est esse peccatum in Spiritum sanctum, quod nunquam veniam consequetur: & incertū est à quanta malitia procedere debeat, vt bene sciatur, nullam esse illi veniam futuram. ¶ Hactenus ostendimus, quid sit peccatum in Spiritum sanctum, & quare sic vocetur. Restat nunc scire, quare irremissibile dicatur hoc peccatū blasphemię. Ad hoc dupliciter respōdeo. Primò quod irremissibile sit quo ad pœnam temporalem, quam Christus talibus peccatoribus infert. Nam cùm Christus Hebræus esset, more Hebræorū loquebatur: & ipse qui condiderat scripturas, ad eam normam loquutus est. Sic dicit Paulus, Esau, *Hebr. 12.* nō inuenisse locū pœnitentiæ etiam si cū lachrymis posulasset. De Saule etiam dixit dominus ad Samuelem, Quid luges Saulem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Reg. 16. cùm ego eiecerim eũ? Et de Iuda, Hieremiæ dicitur. Si steterint Moses & Samuel coram me, nõ est anima mea ad populum istum. Et de eodem Iuda, dicit dominus. Non pascam vos: quod moritur, moriatur. Virgam meam quæ vocatur decus (id est Iudam) abscidi, vt irritum facerem fœdus meum, quod percussi cum omnibus populis. Nunquid Deus ita abscidit Iudam, vt ex necessitate eius culpa punienda esset in inferno? Minimè. Nunquid peccatum gulæ Esau quo ad culpam fuit irremissibile, aut etiam Saul à peccato in obediẽtię non poterat resilere? Quis hæc credat?

Hiere. 15.

Zacha. 11.

Certum est quod in pœnitentiam adduci poterant, & salui fieri, & nullum est peccatum quantuscunque grauissimum, quod venia careat. Sẽsus ergo est eorum locorũ, quæ adducta sunt: Peccata dicta Iudæorum & Esau, & Saulis, ideo irremissibilia appellari: quia decreuerat Deus propter illa peccata eos à pristino gradu, sede, & honore deijcere, & in eũdem nũquam perpetuò illos reuocare: vt ipsa rerum docuit experientia. Eodem igitur sensu propter blasphemiam, qua dixerunt Iudæi, Christum habere spiritum immundum, in cuius virtute operabatur miracula, decreuit Deus ab honore, dignitate & loco eos deijcere in perpetuum. Et ita factum est. Quocirca eorũ peccatum indignum venia appellatur, quoad pœnam hanc temporalem: dignum verò venia si ipsi pœnitentiam agerent, & conuerterentur. ¶ Secundò quanuis loquamur de spirituali pœna, hoc est, quod talis peccator nunquam consequeretur gratiam, nec remitteretur ipsius peccatũ quo ad culpam, sed quod sine vlla condonata venia cruciãdus est in inferno, dico quod isto modo peccatum in Spiritum sanctum dicitur, id quod omni prorsus caret venia, quia nũquam de facto remitteretur, quanuis possit remitti. Neque tamen per hoc quod peccatum in spiritum sanctũ nunquam aliqui remissum esse, neque remittendum asseruimus, consequens est, vt & illud nullam habere remissionem secundum legem concedamus. Multa quippe secundũ legem fieri possunt, quæ tamen nunquam fiẽt. Poterit namque Antichristus & quilibet reprobus secundum legem quandiu fuerit in hac vita saluus fieri: sed in rei veritate nunquam saluus erit. Certi etiam sumus, quia loquens inquit, neminẽ ingressurum esse ciuitatẽ Dei, nisi qui scriptus est in libro vitæ: & possunt qui scripti sunt in libro vitæ, quandiu hîc viuunt, secundum legem condẽnari: certi tamen sumus, id nunquam futurum. Neq; violenta ista expositio censenda est. Multi nãq; grauissimi autores contemnentes rigorem scholasticum, sequentes scripturam, & vulgarem loquendi modum imitantes, sæpè dicũt impossibilia quæ nunquam fient, & necessaria quæ certo scimus futura esse, & facienda à Deo. Vnde fit, vt hæ veræ sint. Necesse est impleri scripturas, & electos saluos fieri: & præscitos condemnari. Et fieri non posse, vt pereant, qui scripti sunt in libro vitæ, & neminẽ posse eos rapere de manu patris: & alia multa occurrunt, quæ contempto rigore dialectico interpretanda sunt. Nec aliquis Euangelistarum asserit hoc peccatum irremissibile, sed quod non remittitur. Quod quidem verbum obseruatione dignissimum est, quia insinuat quod de facto non remittetur, licet ex se remissibile sit. Et hæc satis sint de peccato in Spiritum sanctum. ¶ Vnum tamen antequã ad alia gradum faciamus operæpretium est obseruare: quod ex verbis, quæ Matthæus addidit, loquens de hoc peccato scilicet quod non remittetur neque in hoc seculo neque in futuro, apertè colligitur Purgatorium esse: & peccata in alio seculo remitti: nam si nullum peccatum in futuro seculo remitteretur, superfluo sermone vsus esset Christus, apponẽdo, nec in futuro: vtriusque ergo seculi distincte seorsum & pari contextu mentionem faciens significauit aliqua peccata remitti in hoc seculo, & aliqua in futuro. Ex quo duo colliguntur, scilicet Purgatorium in futuro seculo: & remissio peccati quod in hac vita non fuit condonatum. Scriptura etiam in secundo Machabæorum testatur. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Et Paulus ad Philippenses. In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Et Ioannes in Apocalypsi. Nemo poterat in cœlo, neque in terra neq; subtus terram, &c.

Apo. 21.

2.Mac. 12.

Philip. 2.

Apocalyp. 5.

Esaiæ. 5. Psalm. 6.

Ex his planè colligitur subtus terram aliquos esse, qui nomini Iesu genua flectant, spem habentes in eo, & qui tribuant sedenti super thronũ singulari quadã pietate sanctã benedictionem. Et quare obsecro inuenti erant digni, vt librũ possent aperire: nisi quia mortui sunt in fide? Non in inferno vbi damnati sunt: quia vt inquit Esaias, non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te. Et Psalmus. In inferno (scilicet vbi dãnati sunt) quis

quis confitebitur tibi? Accedit & Pauli autoritas, qui Corinthijs ait. Siquis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, vnuscuiusque opus manifestum erit: dies enim domini declarabit: quia in igne reuelabitur: & vnuscuiusque opus qualis sit ignis probabit. Vbi beatus Paulus de Purgatorio loquitur, & sic hoc testimonium Pauli intelligunt & interpretãtur diuus Augustinus, Hieronymus & Origines & ferè omnes. Sed de hac re multa aduersus Lutheranorum impietatem & malitiam poterant adduci, quæ nos breuitati consulentes consultò alijs omittimus. *Cùm autem inducent vos in Synagogas, & ad magistratus & potestates: nolite solicuri esse, qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis.* Duplex nostra infirmitas nam propter timorem pœnarum martyrium fugimus, vel propter simplicitatem. Propter timorem dixit eos non metuendos, qui corpus occidũt, cùm animam immortalem occidere nõ possint. Vel ob simplicitatem & ob id dicit tum temporis nõn nos sed Spiritũ sanctũ pro nobis esse loquuturum. Nam alius tunc erit cõcionandi modus: & non nostrũ, sed Dei bellum est. Quanuis sitis ignorãtes, imbecilli, & humiles, nõ est quod timeatis mundi tumultũ aduersus vos irruentem. Sufficit vobis spiritus Dei benignus ac simplex aduersus omnem mundi potẽtiam & fraudem. Nã si verbũ Dei in vestris præcordijs habitat: quomodo deesse poterit vobis in ore magnum eloquentiæ flumen, & verborum copia & abundantia? Veritas ipsa quã vos profitemini non eget externo verborũ lenocinio nec orationefuco cõposita. Per se enim satis pulchra est & decora, satis firma & stabilis: falsitas vero fuco indiget, ne cõprehendatur. Hinc est q̃ homines sua mendacia multis verbis componunt. Sic consuescunt facere Oratores, Philosophi & Poetæ. At scriptura sacra, nullis verborum eget ambagibus, sed veris & simplicissimis verbis est tradita. ¶ Notabis præterea Apostolos potuisse prædicare sine aliqua speciali reuelatione ex doctrina, quã acceperunt à Christo, & ex habituali infusione, qua imbuti sunt in die Pentecostes. Secus autem deberent facere, quando ad præsides ducerentur, & ab eis varia quærerent: tunc enim nulla certa notitia priùs data sufficeret, sed oporteret actualem reuelationem illis fieri. Secundò quia priùs præmeditari deberent: quia ad

Aug. lib. 21 ciuit. ca. 24. & in inchi. ad Laurent. ser. 4. & li. 50. hom. homin. 16. & in Psal. 67. Hieron. in fine Comm. Esai. Orig. hom. 12. super Esa. Gr. 4 dialo. & habetur dist. 35. capit. qualis.

prædicandum priùs cogitabant, quid dicturi essent. At verò coram præside interrogati, protinus respondere tenebantur, & sic à seipsis habere non poterãt, quid rectè statim essent respõsuri. Tertiò & præcipuè timoris causa: quia timor etiam sapientis animũ conturbare solet, & sæpè facit imperitè & ineptè loqui: ideo oportuit, vt actualiter diuinus spiritus tunc eos illustraret, vt rectè ad interrogata responderent. ¶ Ad nostram vero eruditionem duo hîc docemur. Primò nè ea, quæ diuina sunt, & quæ humanum captum superant nostris viribus aggrediamur; qualis est predicatio verbi Dei: alioqui in vanum laborabimus cùm nec exteriora ipsa si nostris viribus innitamur, fœliciter succedant. Sic filij Israel suis viribus confidentes infœliciter pugnauerũt contra Cananæos. Sic vndecim tribus de suis viribus & multitudine præsumẽtes contra Benjamin ter victi fuerunt. Sic idem populus contra Philisthæos sine vlla fide in Deum in arca tantum confidens bellũ iniunt. Vnde Esaias. Væ filij desertores, vt facerent consilium & non ex me, confidentes in fortitudine Ægypti. Propterea subdit statim. Ob id erit vobis Ægypti fortitudo in confusionem. Nec alia de causa nostra consilia roties irrita fiunt, nisi quia nostris viribus fisi ea aggredimur, nec Dei auxilio confidimus: non attendentes, quod non tam labor noster, quàm benedictio domini diuites facit. Hinc est quod patres illi veteris testamenti: magnum aliquod facturi, ad orationem cõfugiebant. Sic Moses pugnaturus cõtra Amalech, orauit. Sic Iosaphãt cùm audiret hostes superatos esse atque deiectos oraturus abijt. In nobis (inquit) nõ est tanta fortitudo. Si hęc in alijs necessaria sunt, multo magis in prædicatione Euangelij: quod quia non facimus ferè nihil fructus Deo afferimus. Sicut enim cythara animos audientium captat & allicit, sed qui eam pulsat: sic nisi Spiritus domini linguam nostram mouerit, frigidum, & nullius vtilitatis erit, quod loquimur. Dei opus est, & causam ipsius agimus, & ille docebit nos. Sic Paulus. In prima mea defensione nemo mihi astitit: sed Deus astitit: & eripuit. Et ad Romanos. Nihil audeo loqui eorũ, quæ per me non effecit Christus. Et ad Corinthios. Deo (inquit) gratias, qui semper triumphat per nos, & odorẽ iustitiæ suæ manifestat per nos. Docemur secundò omnem spem nostrã in Deum ipsum reponere & collocare. Nam

Num. 11.

Iud. 20.

1.Reg. 4. Esaiæ. 30.

Prouer. 10.

Exod. 17.

2.Para. 20.

2.Tim. 4.

Rom. 15.

2.Cor. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si nauis fixam anchoram habuerit, à ventis & tempestatibus secura erit: aliàs hinc & illuc rapta tandē demergetur. Sic tu in Deū, qui immobilis & firmus est, iacta cogitatum tuum, & ipse te enutriet. Sic Ioseph, Iacob, Helias, & Susanna, in domino fiduciam habebant.
Psal.54. Psal.39. Gen.19. Dan.3.

Quapropter in psal. dicitur. Beatus vir cuius dominus spes eius. Sic liberauit Loth à Sodomis, & tres pueros in fornace ignis. *Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat vos dicere.* O fœlix tribulatio & angustia, quæ organum spiritus sancti nos efficit. Quale obsecro illud erit pectus, à quo verba Spiritus sancti promanant? Rationi esset consonū, vt præsides illi & sapientes mirarentur hominum illorum & dicta simul, & facta, & vt cogitarent & in animū suum inducerent, vera esse, quæ sancti illis narrabāt. Vnde & ipsi dixerunt. Vnde istis est sapientia? Et ita Paulus. Ipse spiritus adiuuat infirmitatē nostrā. Et sic etiā de Stephano legimus & non poterant cōtradicere sapientiæ, & spiritui, qui loquebatur. Expende etiā quomodo Christus (vt inquit Dauid) sit adiutor in necessitatibus & tribulationibus. Adest enim spiritus patris filijs suis suā rem & negotiū agentibus. ¶ Præterea quomodo Spiritus sanctus homines suos milites facit, vt pro eo bellum suscipiāt? *Quid opus est, vt in Apostolis loquatur?* Nā si Spiritus Dei vult fidē augeri & propagari, iubeat & factū erit. Vult enim humanas res humanè tractare. Homines vult, hominum verbis conuerti.
Act.4. Rom.8. Act.6. Psal.45. Sap.8.

Disponit omnia suauiter, & ea ratione, qua homines ea disposuissent. Sed iā prosequamur historiā, & nostrum Euangelistā audiamus. Ait autē ei quidam de turba. *Magister dic fratri meo vt diuidat mecum hæreditatem.* Fac diuisionem rei & facultatū inter me & illum. Malè iste est loquutus. Primò quia auaritia motus, hæc fuit loquut⁹: vt liquet ex Christi verbis, quæ sequuntur statim: quia in de sumpsit sibi ansam contra auaritiam disputandi. Secundò malè petiuit, quia licet ista diuisio licitè posset fieri, non tamen illā opportuno tēpore postulauit: quia Christi prædicationē & sermonē interrupit: nā cū Christus diuina & spiritualia ageret, ille sermonem intulit de rebus temporalibus. Tertiò quia id à Christo petebat, quod minimè ad ipsius munus & officium spectabat: nam diuina omitteret saltim per aliquod tēpus: cū Christus nō venerit terrena acturus: sed vt nos cœlestia doceret, & regnum Dei nobis aperiret. Ideo Christus ipsius petitioni noluit acquiescere, sed asperè respondit. *At ille dixit. Homo, quis me constituit iudicem aut diuisorem supra vos?* Quanuis talis diuisio licitè posset fieri, saluator vero vtpote qui corda hominum inspicit, cùm cognosceret, hanc petitionem ex auaritia prouenire, illam noluit facere. Et aduerte quod vocat hunc, hominem dicēs, O homo: quæ vox sonat vitium & quod carnem sapit: iuxta illud Apostoli. Cùm sit inter vos zelus & contentio nonnè carnales estis: & secundum hominem ambulatis? Docet Christus suo exemplo temporalia & terrena contemnere, & consilium prædicatoribus suis proponit, vt semper vitent secularia negotia: vt etiā si nimis inuitētur & obsecrentur, negotia mūdana fugiant: nam hæc nihil ad munus prædicationis conferunt. Quod postea Paulus Timotheo scripsit, dicens. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus. Noluit Christus ea, quæ maioris momenti & ponderis erant, propter leuia & secularia relinquere. Quod sequuti Apostoli dixerūt. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Sed iam multos eorum videbis qui de sorte domini sunt, qui postquam rem sacram celebrarunt, mille se implicant negotijs & quæstibus, & corda sua his cupiditatibus tradunt: & ita omnem diem & noctem his studijs consumunt, non operam dāres lectioni sacrarum scripturarum, nec contemplatiuæ vitæ, ad quam electi fuerunt. O quantum distant cogitationes istorum à munere & statu, quem acceperūt. Videbis etiam multos religiosos prædicatores, qui vitam degūt in curijs & in domib⁹ regū & principū, tō per cū secularibus agentes, & secularia tractātes. Videntur hi mihi similes Centauro illi, quem Poetæ fingunt, qui medio corpore effigiem hominis fetebat, reliquo autē medio figuram tauri. Sic prædicator, qui se negotijs publicis & secularibus ingerit, partim homo, & partim bellua appellari potest: quia spiritualis simul & carnalis est. Sed de his aliàs.
2. Tim.2. Act.6.

¶ Sed cùm mali (vt iam superius diximus) ex quacunq; leui occasione malū eliciant, & peccata committunt: ità è cōtrario boni, ex leui causa occasionē sibi sumunt ad bonū faciendū. Et ita ex quæstione auaritiæ quam iste coram domino proposuit. Christus redemptor noster ansam sibi arripuit, vt salubrem cœlestē doctrinā populum doceret. Atq; ita sequitur. *Dixitq; ad illos. Videte & cauete ab omni*

AVARITIA.

auaritia. Singula hæc verba obseruanda sunt. Non dixit Christus hoc soli illi homini, sed omnibus qui ibi aderant: nam vt Hieremias ait, à minimo vsque ad maximum omnes auaritiæ student. Præterea, Videte, ait: quia auari cæci sunt, vt aperiant oculos mētis, & videāt, quam impium sit pecunias diligere. Et vt videant, & considerēt, quòd in mortis hora nihil secum deferent: sed omnibus spoliābūtur & tantum veteri & vili sindone induentur.
Hierem. 6.

Videant etiam, quàm nullius momenti sint omnia illa, quæ diligūt, & in quę oculos suos & mentē coniciunt. Et ita diuus Paulus omnia hęc tanquam stercora reputabāt. Videāt etiam cæcos esse, quia nec seipsos cognoscūt, neque vllus auarus est, qui talem se esse iudicet. Omnes nanque auari falsi vana cogitationes liberales se iudicant, sapientes & cordatos: ipsi vero alios putant insanos esse, dementes, & prodigos, & humanarum laudum amicos & cupidos. Et si aliquid hi auari, vel semel in vita distribuerunt, semper id memoria secū reperunt, & altis præconijs declarant: & inde fit, vt hoc vitium difficillimè medicinam accipiat. Nam quemadmodum si ob oculos & coram magno luminis splendore vas aliquod micās siue speculum vrso apposueris, vis oculorum statim splendore ipso obtenebratur & obcæcatur: ita etiam hi pecuniæ splendore & suæ auaritiæ cupidine cæci ambulant, & in miseris tenebris delitescunt. Videte inquit (ait Christus) & cauete ab omni auaritia.
Philip. 4.

¶ Ab omni ait, vt insinuet tam in paruis quā in magnis penitus auaritiam esse fugiendam. Nam radix omnium malorum est cupiditas. Huius cupidinis causa Acam fuit lapidatus & interfectus: Giezi lepra coopertus: & Heliodorus asperè & rigidè vapulauit: & iniquus ille traditor Iudas se ipsum suspendit: & denique repentino & infœlici obitu Ananias & Saphira vitam finierunt. Illam autem mortem magis debes timere & expauescere, qua scilicet anima interit in gehenna crucianda.
1. Timot. 6. Iosue. 7. 4. Reg. 5. 1. Mach. 5. Matth. 27. Act. 1. Ephes. 5.

Vnde Apostolus ait. Auarus non habebit hæreditatem in regno Christi & Dei. Propter quod Christus monet illos, vt caueant ab omni auaritia. Si quis peritus medicus tibi diceret, caue nè de illius herbæ succo aliquid auidiùs bibas, quod si feceris subito morieris: nō dubito, quin nisi proprię salutis esses euersor, consiliū acciperes. Nunc verò tam corporis quā animæ cœlestis medicus, simulq; dominus iubet auaritiā fugere, & temporalium rerum solicitudinē tanquā mortiferū siccū relinquere: & tu ab eis nō vis abstinere? Præterea quanuis ille medicus peritus sit; & rectè suam facultatem calleat, nihilominus errare potest, & te ipsum decipere, cū ille homo sit: & tamē suis præceptis & verbis acquiescēs & obtemperas: cur igitur Dei mandatis non debitam obedientiam præstas, qui nec fallere, nec falli vnquam assueuit? Ipse enim ait. Cauete ab omni auaritia. Hoc igitur est quod cœlestis hic medicus nobis parat. Quod autem Christus medici fungātur officio, satis apertè constat, cū ipse dixerit se medicū esse in illis verbis. Non egent qui sani sunt medico, sed qui malè habent. Et subdidit. Non veni vocare iustos, sed peccatores. Tanquā medicus præceptum posuit Adā, & dixit. De ligno vitæ nè comedas: in quacunq; enim hora comederis, morte morieris. Si igitur tu hominis verbis, qui facilè errare potest, fidē adhibes, & ab eis cibis te abstines, quæ ipse præcepit, & id solū vt corporis vitā & incolumitatē tueatis: quātò obsecro iustius erit, vt verbis Christi redēptoris nostri acquiescas: quo fiet vt non incolumitatē & salutem corporis, sed potiùs immortalē animā tibi conserues, & liberā & saluam facias? ¶ Auaritiā igitur fugiamus. Primo quia ipsa fidē, spē, & charitatē, quas Deo debemus tribuere, in creaturas refert. Nam de fide clarum id est, cum auarus melius sentit de diuitijs: & potiùs eis credit, quàm Deo. Credit nanque firmo animo quòd necessaria semper habebit, si diuitijs seruitutē præstiterit: & credit se fame periturū, si Deo seruiat: quasi Deus nō ità bene soluat his, qui ipsi deseruiūt, sicut diuitiæ suis amatoribus & sectatoribus. Duabus enim de causis contingit, vt quis suo obsequio mancipatis nō prouideat de necessarijs: vel quia non potest, vel quia non vult: quarū neutra in Deo reperiri potest, cum sit summè omnipotens, & ipsum bonitatis principium & origo. Spem etiam, qua suam fiduciam in Deum deberet iacere, auarus diuitijs tribuit. Item etiam contra charitatem agit, quia omnem amorem & conatum illis adhibet, & illas Deum suum existimat: quia, vt Paulus ait, Auaritia est idolorum seruitus. Non minus peccat, qui pecuniam insatiabili auaritia congregat: quàm ille, qui idolis & sculptilibus obsequium præstat. Idolis certè dicendus est ille inseruire, qui creaturis ipsis fruitur: quique debitam omnem reuerentiam, quam Deo deberet tribuere, ipsis creaturis præstat. Ideo
Matth. 9. Genes. 2. Coloss. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Osee.10. Prophęta Osęas. Secundum multitudinem fructꝰ sui Israel multiplicauit sibi altaria, &c.
Eccles.5. ¶ Secũdo cauenda maximè est auaritia, quæ si auarum pecunijs oneraueris, adhuc magis sitiet. Et inde Sapiens dicit. Auarus non implebitur pecunia. Non enim satiatur auarus, nec eius sitis extinguitur. Primo quia ipsa anima quæ Dei capax est, non potest impleri nisi Deo ipsoenam cum omnia, quæ sunt in mũdo minora sine vlla collatione sint, quã Deꝰ, non potest anima his rebus impleri. Omnes mundi opes, facultates & diuitiæ si cum Deo conferantur, velut minima aquæ gutta sunt. Secundo quia intatiabilis appetitus auaritiæ est sicut ignis, qui nunquam dicit,
Eccle.23. Sufficit. Animã calida (ait Ecclesiasticus) quasi ignis ardens. Et in proverbijs Salomon. Ignis
proue.30. nunquam dicit, Sufficit. Ignis nanque non extinguitur, si crappositeris ligna sicca, sed magis incrementum accipit. Secundum ligna
Eccles.28. Syluæ (ait Ecclesiasticus) exardescit ignis. Sic dum magis locupletatus fueris, & maiores congregaueris diuitias: minùs cupiditatem tuam explebis. Tertio quia diuitiæ, quas auarus acquisit, illum locum non ingrediuntur, vbi sitis illarum residet: ideo non extinguitur sitis. Nam sicut vinum in dolio hon extinguit sitim corporis: sic nec pecunia in arca sitim auaritiæ. Non enim sitis est in arca, sed in appetitu, in quo pecunia esse non potest: quia quod spirituale est, minimè corporali impleri potest. ¶ Tertio cauendum est ab auaritia, quia nec ætate nec tempore consumitur: sed in dies in peius crescit. Et ratio est, quia cum senibus calor naturalis simul & vita deficit: ità his auaris semper videtur, necessaria ad victum & vestitum esse defutura. ¶ Quarto hanc mortiferam pestem à nobis debemus propulsare, quia nemo adeo inhumanus & crudelis est, vt sibi ipsi auarus. Caret enim charitatis & pietatis visceribus: fratrẽ nescit, matrem ignorat, propinquos & consanguineos velut extrancos reijcit: & seipsum fame consumit, & sibi ipsi crudelis & inhumanus est.
Eccles.14. Quis sibi nequam, cui erit bonus? Nullum adeo est graue flagitium & scelus, quod auarus non audeat committere, quandoquidem in seipsum crudelitatem exercet. Nihil boni efficit, nisi iamiam moriturus. Qui auaritiæ diuitiarũ studet, prodigus est honoris: & qui ad mercedem, vel solutionem respicit, nõ veritatem inspicit. Qui vero alijs vitijs se tradunt, etiam si sibi ipsis mali sint: tamen vtiles sunt alijs, & emolumentum alijs afferunt. At auarus nec sibi, nec alijs est bonus: ideo Ecclesiasticus dixit. Auaro nihil scelestius in cœlo nec in terra, nec in inferno. Nemo ità pauper est sicut auarus: nã nulla maior paupertas esse potest, quam omnibus prorsus bonis carere. Ità auaro omnia deficiunt: nam & ijs, quæ possidet caret, & ijs, quæ non habet. Nõ possidet, quod non habet, & eius, quod possidet, non est dominus, sed mancipium. Alij peccatores si non gaudent, nec fruuntur alia vita, saltim in hac voluptates & oblectamenta accipiunt. At auarus nec isto seculo nec futuro gaudet. Vnde colligitur illum esse omnium infœlicissimum. Ardet in hac vita igne cupiditatis: in futura autem igne inferni torquebitur & comburetur. Circuit terram, & perambulat eam: sicut pater suus diabolus. Fugiamus obsecro hanc perniciosam & pestiferam feram: quandoquidem cœlestis medicus iubet, ne nos illa coinquinemur. Nec debemus ità nos præcipites dare, ad amandas huius seculi diuitias, nè nos ejiciat Deus à regno suo: quemadmodum reiecit milites illos, qui euntes in bellum Madian proni aquam bibebant. Sũt enim diuitiæ velut aquæ, quæ fluũt & refluũt: nam hodie vnus eas possider, mane vero iam illis est spoliatus: sed ex eis nobis tantum sumamus, quod necessarium nobis fuerit ad vitam degendam, oculos conijcientes in cœlum. Et subdit dominus aliam rationem, quare auaritiam debeamus fugere, præter iam dictas. *Quia non in abundantiam cuiusquam vita eius est, ex his quæ possidet.* Vita enim hominis non consistit in abundantia facultatum & diuitiarum. Rerum nanque temporalium affluentia non facit hominem diutius viuere: imo sæpius solet esse occasio vt citius intereat. Videmus enim frequenter diuites qui ciborum varietate vtuntur, citiùs vitam finire: & paucos reges inuenies, qui numerum sexaginta annorum impleuerint, multos vero rusticos & agrestes, qui laboribus manuũ victum & vestitum quærunt, qui & centesimum attingunt. Equidem in rerum abundã tia non vita hominis consistit: nam videmus, quod statim in prima mundi conditione homines viuebant quingentos & octingentos annos & aquam bibebant, & parcis epulis vescebãtur, & perizomatis se induebãt. Nũc vero qui maiorũ diuitiarũ copia abundant, breuius vitam finiunt. Ergo vita hominis non est in abundantia rerum. Et vt hoc Christus moneat,

moneat, & vt nostram excitatem ostendat, qui existimamus beatitudinem & fœlicitatẽ positam esse & constitutam in rerum affluentia, & in hoc etiam diuturnam vitam consistere, exemplum adducit de diuite quodã grandi rerum supellectile locupletato, qui præter suam opinionem, & priusquàm ipse cogitabat, mortem obijt: quo exemplo docet fugiendam esse auaritiam, nam non libebabit nos à manibus mortis pecuniarũ copia. *Dixit autẽ similitudinem ad illos, dicens. Hominis cuiusdam diuitis vberes fructus ager tulit.* Deus in hac vita multa bona temporalia etiam ipsis peccatoribus concedit, vt saltim his bonis allicti, & cognoscant dominum benefactorem suũ. Aspice igitur tu, qui auarus dives es, quòd ea de causa dominus largitus est ea bona, vt mentem & oculos in tuũ benefactorem cõijcias, & vt charitate & amore illum prosequaris. Et si nolueris in cœlum oculos eleuare, saltim aspice terram, & vide quàm vberes fructus ferat in tuam vtilitatem & commodũ. Ager huius diuitis vberes fructus attulit. Ager, hæreditas, & omnes possessiones tuę fructiferæ quòd si nolueris imitari volatilia cœli, quę dominum suum laudãt, terram saltim, quam vides & contеris imitare. Noli esse deterior insensibili elemento. Illa nanque fructus, quos affert, non suis vsibus vendicat, sed tuis: tu verò illius fructus tibi accipis. Et siquidem terra non sibi, sed alijs fructus producit: noli etiam tu diuitias tibi soli seruare; sed distribue illas inter pauperes. Quid autem hic dives auarus cogitauerit audiamus. *Et cogitabat intra se dicens Quid faciam?* Vide auari curam anxiam & solicitam. Ecce curas, solicitudines & anxietates, quas secum afferunt diuitiæ. Serui mali sunt diuitiæ; siquidem non auferunt earum domino suo. Serui enim diligentes curas omnes dominis auferunt: alius nanq; cibum parat, alius vestitum, alius lectum sternit, alius mensam: atque ita dominus quietus, tranquillus, & sine cura viuit. At vero diuitiæ mille solicitudinibus dominos onerant. Solent enim si huius anni fructus fuerunt, dicere. Quid faciam? Xenophon in dialogo quodam pulchrè ostendit diuitiarum & paupertatis comparationẽ. Pauper cum angustã & curtam habeat supellectilem, non tantæ curæ ab eo pendẽt: dives vero cum amplam & copiosam possideat, obnoxius est mille curis, & solicitudinibꝰ. Serui multi, multis indigẽt: vestitu scilicet, cibo, & alijs, &c. Salomon inquit. Vbi multæ sunt opes, multi qui comedunt eas. Has tantas & tam anxias curas voluit dominus diuitijs miungere: ne nimis rapidi in illarum amorem duceremur. Qui multas habent, plures desiderant: cum verò has plures compararunt, statim solicitudo & cura eos vexat, quid de illis facient, siue quomodo illas distribuẽt. Sed vt videas quousque hic insatiabilis appetitus diuitiarum perueniat, cum Semiramis in suo sepulchro inscripsisset (vt refert Æliamus & Plutarchus, etiam in Apophtheg.) si quis rex pecunia indiget, hoc monumentum diruat: cumque Darius monumentum aperiret, nullas pecunias inuenit, sed in literis mandatum inuenit. Nisi esses insatiabilis nunquam sepulchrũ mortuorum attigisses. ¶ Aduerte autem quòd in scriptura legimus tria hominum genera, qui se virijs & flagrijs tradebant, hæc verba dixisse. Honoris scilicet cupidi, vt ille villicus, qui munere suo erat honoratus, postquam eum ille expoliarunt, dixit. Quid faciam, quia dominus auferat à me villicationem? Hæ sunt illæ curæ & solicitudines: quæ homines honorum & dignitatum cupidos vexant, & torquent. Secundi vero, qui hoc dixerunt, illi sunt inuidi, de quibus Lucas in Actis Apostolorum inquit, quòd cum viderent opera & miracula Apostolorum, & quomodo Petrus & Ioannes claudum sanauerant iuxta portã templi, & quòd populus illos magnificabat, & eximijs laudibus extollebat, inuidia cõmoti, nõ valentes tantã miracula & prodigia ferre, dicebant: Quid faciemus hominibus istis? Bene hic homo, de quo hìc agitur, auarorum mores & ingenium refert, qui varijs cogitationibus torquentur, quid de diuitijs sint facturi: ac si nulli essent pauperes & mendici inter quos diuitias superfluas possent destribuere. Pauperes enim (ait dominus) semper vobiscũ habebitis. Et Ecclesiasticus ait. Absconde eleemosynam tuam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te. Quanuis vitia & peccata nullum aliud tormentum secum afferrent, nisi illud, quod in peccatrici anima ingenerãt plusquã nouercali odio deberemus ea prosequi: sed quod dolẽdum est, alia maiora & grauiora tormenta illos expectant. Aspice obsecro huius hominis curam. *Quia non habeo quo congregem fructus meos.* Mentitur, nam habebat pauperum domos & corpora: vbi posset fructus recondere. Parata erãt illi à domino horrea, in quæ si reconderet, nec tinea nec

Luca.16. *Actor.3.* *Matth.26.* *Eccles.29.* *Eccles.5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ærugo posset demolire. Nihil melius fructus
Matt.6. tuos conseruare poteris, quam si in pauperes
Prouer.3. distribueris. De primitijs frugum tuarum (inquit Salomon) da pauperibus, & implebũtur horrea tua saturitate. Insuper bona Deo concessa sua dicit, quasi suis laboribꝰ & industria comparata. *Et dixit hoc faciam. Destruã horrea mea, & maiora faciam, & illic congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea: & dicam animæ meæ. Anima habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, & epulare.* Tãquam insipientissimus, & qui potiùs elleboro esset purgandus, inquit. Destruam horrea mea, & maiora faciam. Cum meliùs dixisset. Aperiam horrea mea, & dabo indigentibus. Secundo huius manifestam stultitiam & insaniam vide, qui longam & diuturnam vitam sibi promittebat, dicens. Habes multa bona in annos plurimos: cum nec vnam horã certam haberet. O quanta illorum est insania, qui omnem suam curam constituunt in longa & diuturna vita, & in eis, quæ in posterũ facturi sunt, sibi ipsis vanè & insanè pro libito vitam promittentes. Hæc insania & amentia hodie in inferno multos discruciat, qui cũ procrastinantes in dies pœnitentiam & conuersionem protenderent, subito & repente à morte rapiuntur: nam cum vita breuissima sit, & in manu Dei posita, prolibito ipsi eam sibi largam & diuturnam promittunt, vt dies faciebat. Quando tempus his cõceditur, nolunt occasionem datam accipere, vt rectè operentur: cum vero eis denegatur illud quę runt, nec inuenire possunt: quemadmodum
Mat.25. contingit illis quinque virginibus fatuis. Bre-
Iob.14. ues dies hominis sunt (ait Iob) & numeꝰ mẽsium eius apud te est. Tanquam flores transeunt, & similes sunt rori cãpi, & in ictu oculi non apparent. Vapor est ad modicum parens. Tanquam nebula, quæ mane efficitur, at verò radijs solis nascentibus statim à terra resoluitur: ita hæc vita nostra aliquid videtur, cum homo protinus, vt nascitur, alijs vult dominari, diues fieri, ad dignitates & honores aspirare: at vero vanitas apparet, cum subiecta & obnoxia sit febri, & varijs ægritudinibus, quæ in puncto in cinerem & puluerem redigunt. Quid obsecro aliud est omne tempus
Iob.9. vitæ nostræ nisi breuissimum instans, quòd tanquam ventus currit, & vt nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius cum pertrãsierit non est vestigium inuenire? Est veluti nuncius breui spacio iter suum peragens, & velut hospes nunquam rediturus: sicut fulmẽ de cœlo cadens, quod in ictu oculi absconditur: ita sunt omnia tempora & regna mundi.
Rom.8. Vanitati omnis creatura est subiecta. Numera si libet omnes dies, omnes horas, menses & annos tuæ vitæ, & dic mihi vbi sunt? Transie-
Psal.89. runt sicut vmbra & sicut aranea meditabuntur. Flauit ventus, & perijt araneæ tela. Nihil sub cœlo stabile & firmum est. Nihil breuius ea vita, quæ secum mortem sodalem & socia ducit. Breuis est & miser, ijs vndique circundata: quam boni cum patientia ferunt, & mali vehementer diligunt. Sed quantuncunque
1. Reg.1. eam diligant, & amorem ipsius exoptent: nõ ea multo tempore fruentur. Omnes nanque morimur, & quasi aquę dilabimur in terram, quæ non reuertũtur. Nemo ità velociter currit, vt vita hominis. Aquæ enim non retro redeunt: & dies hominis recuperari non possunt. Si igitur adeo breuis vita est, vt cum nõdum venerit, iam transit: quid est quod tam diuturnam & spatiosam vitam tibi promittas? Multi sunt Christiani, qui etiam si omnia hæc clarè cognoscant sibi ipsis dicũt. Anima mea habes multa bona in annos plurimos: & hac falsa opinione & spe se totos vitijs & voluptatibus tradunt. ¶ Tertiò postquam vanè & amenter delicijs & voluptatibus se tradens, sibi ipsi multos dies promisit: id etiam animæ suæ dicit: Requiesce, comede, & bibe, & epulare. Tanguntur quatuor vitia, quæ ipsas diuitias semper comitantur: scilicet ociũ, gula, ebrietas, & voluptas. Nam comedere & bibere irrationalis animæ est bonum: rationalis vero intelligere, ratiocinari, & lætari in lege domini, & sanctis cogitationibus & operibus intendere. Hoc iste diues animæ suæ dicit: & hoc etiam carnales homines suæ libidini dicunt, laxis habenis per omnia genera vitiorum currẽtes. Sed vt videas quomodo homines in suis cogitationibus deuanescunt, & omnia eorũ consilia & decreta irrita esse coram Deo, audi quid sequatur. *Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te, quę autem parasti cuius erunt:* Hoc modo homines incautos & suæ salutis improuidos, repente mors vocat. Sed verba hæc consideratione sunt dignissima: quocirca quatuor obseruanda sunt. Primum est quod vocat illũ stultum, & optimo quidem iure: quia diues auarus se ipsum sapientem & cordatũ existimat, liberalem & magnificum: iuxta illud Prouer-
Prouer.28. biorum. Sapiens sibi videtur vir diues. Se ipsum

sum ignorat, nam cùm auarus & parcus sit, liberalem se iudicat: & reliquos alios prodigos & glorioſos appellat. Quapropter sapiẽs
Prouer.22. irridet diuitem auarum dicens. Vidisti hominem sibi sapiẽtem videri, magis illo spem habebit stultus. Cùm igitur in vita cæcus fuerit & amens, & in sua æstimatione sapientem se ipsum iudicauerit: necesse est, vt in morte oculos suos aperiat, & manifestè videat, eum vocari amentem & sine ratione. ¶ Secundò stultus est auarus, quia ea custodit, quæ custodita perduntur: perdita vero custodiuntur.
Quod facilè potest ostendi, per similitudinẽ detrimento adductam, quod si custodiatur perditur, si verò seminetur & spargatur in ter-
Iere.29. ram, multiplicatur, & augetur. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Perde pecuniã propter fratrem & amicum: & non abscondas sub lapide in perditionem. Lapis vocatur cordis duritia, sub qua dum absconditur, in perditionem absconditur: quia dũ magis seruari creditur magis perditur, & non solum sui ipsius iacturam facit, sed etiam domini & possidentis, quod deterius & infœlicius est. ¶ Tertiò stultissimus est & valde amens, quia eam domum & mansionem, non sibi curat, in qua in perpetuum debet permanere: vbi verò tantũ pernoctaturus est, grãdes ædes & palatia, cõstruit: hæc enim vita si conferatur cum futura, vna nox appellari debet. Spes impij quasi
Iap.5. lanugo est, vel tanquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis. ¶ Quartò stultus est, quia quę somniat vera existimat. Sicut somniantes putant manibus suis aurea poma contrectare, & lapides pretiosos, & assumere cibos delicatos, & euenit phantasmatum causa. Sic isti veras diuitias existimant habere cũ tantum diuitiarum phantasmata possideãt. Maius nanque est discrimen & differentia inter has & veras diuitias, quã inter vera poma & somniata. Ad huiusmodi somnium po-
Esa.29. test referri illud Esaiæ. Quemadmodum somniat esuriens & comedit, cùm autem fuerit expergefactus vacua est anima eius: & sicut somniat sitiens & bibit, & postquam fuerit expergefactus lapsus adhuc sitit, & anima eius vacua est. Sicut somnians comedit, & bibit, & vacuus est: sic auarus esurit diuitias, & cõgregat eas, & vacuus est: quod intelligitur cùm in hora mortis à somno expergefactus,
Psalm.75. omnibus orbatur, & destituitur. Vnde psalmista. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus suis. Manus Christi sunt pauperes: & quia nihil posuerunt in manibus Christi, nihil inuenerunt in manibus suis. ¶ Quintò stultus est auarus, quia thesaurizat, & nescit cui thesaurizet. Tã-
Psalm.38. dem stultus est, quia cum dies nec tempus in sua sint potestate, sõga secula vitę sibi ipsi promittit. Quibus omnibus Dauid ait. Intelligi-
Psal.92. te insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. ¶ Perpende secundò: quòd non dixit in hac die, sed in hac nocte repetent animã tuã, quia in nocte siorum aperituum erat, & in tenebris & obscuritate vitiorum, nec vllum lumen diuinæ scientiæ illum illustrabat. Bonis mors, dies est: nam tunc illis clarus illucet dies in quo iustitiæ diuinæ solem splendẽtem conspiciunt in sua diuina essentia, qui dies perpetuus est & clarus sine vllo termino nec fine. Sed malis, etiam si media die moriãtur statim nox obscura & tenebræ aduenĩunt: siquidem, vt malus seruus, in tenebras exteriores ejciuntur. Vnde sapiẽs inquit, impios
Matth.22. in inferno constitutos dixisse, Sol non illuxit
Sapien.5. nobis. Rectè igitur hic dicitur, quòd malus & impius in nocte moritur. ¶ Tertiò ait. Repetent animam tuam, à iusto enim non repetitur anima, sed ille gaudens & libẽs eam domino commendat, vtpote qui dissolui cupit, & esse cum Christo Iustus nanque non ægre fert mortẽ: oneratus est quippe corpore suo,
Philip.1. sicut ille, qui dicebat. Quis liberabit me à corpore mortis huius? Hanc sarcinam & facillimo negotio & gaudens deponit. Sed peccator qui animam suam carni subdidit, & eam carnem efficit, dare illam non vult: & ideo dicitur repetita tanquam ab inobedienti debitore, qui crudelibus exactoribus traditur. Angeli qui terribiles exactores sunt, animam ab impio repetent, etiam illo inuito. ¶ Quartò aduerte quid post hæc omnia dixerit scilicet: Hæc quæ parasti cuius erunt: Laborat auarus vt sibi multas diuitias cumulet in diuturnũ tempus: extranei vero & alieni substantiam eius deglutiunt. Cùm interierit, non sumet se
Psal.48. cum omnia, neque descendet cum eo gloria
Eccles.9. eius. Nescit homo finem suũ, sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur: sic capiẽtur hominines tempore malo. Sic Nabuchodosor cùm in aula Babylonis
Dan.4. ambularet, dicens, Nonnè hæc est Babylon ciuitas magna, quam ego ædificaui in domũ regni, &c. vocẽ de cœlo audiuit. Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex, regnum tuum transibit à te, & ab hominibus ejcient te, & cum bestijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

bestijs & feris erit habitatio tua. Omnia quæ comparasti, cui sunt? Certè non tibi, sed oportet, vt hæredi ea relinquas: vel vt quiuis alius ea possideat. Vnde Dauid sanctus. Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substãtia mea tanquam nihilum ante te. Veruntamen vniuersa vanitas omnis homo viuens. Veruntamen in imagine pertransit homo, sed frustra conturbatur. Thesaurizat & ignorat cui diuitias congregat, tantum abest, vt diues hic tã citò ad se mortem venturam expectaret, vt nec talis cogitatio animum suum intrasisset. *Psal. 38.*

Sed cum maiori oblectamento & voluptate hac vita fruebatur, tunc mors subito & inopinato iam aderat ad postes pulsans. Hoc certè filij huius seculi deberent mente reuoluere, qui tam anxiè & solicitè diuitias quærũt, mũdi honores & dignitates. Solet enim contingere vt gulosi & helluones pueri hortum ingrediantur nuces vel poma, vel aliud quoduis genus fructus furaturi: cũque arbores ascẽdunt, alij sinus suos & manicas implent: alij vero infra arbores sunt colligentes & comedentes. At cùm ipsi incauti sunt & improuidi, ecce repentè olitor & custos horti cum ijs adest, & fructus omnes eis auferr, & flagellat, & sæpius vestibus eos exuit. Ita omnes homines in mundo velut isti pueri gulosi & helluones ambulant quærentes diuitias, honores, & dignitates. Videbis nanque multos in curijs regum, qui in altas & supremas dignitates constituti, onusti sunt magnis redditibus, superbi, elati atque potentes. Alios verò videbis, qui infra has arbores magnas ambulant, videntes an aliquid ab illis superioribus cadat, siue beneficium siue canonicatus, siue episcopatus, vt inde possint manducare. Atque ita videbis plurimos, qui regum curias, & Papæ sequuntur: expectãtes, an aliqua spiret dignitas, officium, vel prælatia, manibus suis apertis ad eam suscipiendam. At vero repentè olitor, qui mors est his aduenit, cũ somno sopiti in vtramuis dormiunt aurem, & in hæc verba prorumpit. Esa igitur ò tu Episcope vel Archiepiscope à tua dignitate plorans descende, depone obsecro vniuersa, quę habes & me ipsam insequere. Aufert ab eis iniquus hic latro aurum, argẽtum, pompam, honores & dignitates, & his omnibus spoliatos in sepulturam nudos defert. Quæ parasti cuius erunt? O vanitas vanitatum omnia enim exues, quæ habes & possides: exutus vero, in sepulturam abibis. Et vtinam quemadmodũ diuitijs & honoribus spoliatus sepulturam ingrederis, nè ita eriã virtutibus & bonis & sanctis operibus exutus in infernum proficiscaris. Stat nanque illa sententia aduersus diuites prolata. Diues cùm interierit, non sumet secum omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Vnde Sapiens dixit impios in inferno positos talia protulisse. Quid profuit nobis superbia, & diuitiarum iactantia quid cõtulit nobis? trãsierunt omnia illa tãquam vmbra, & tanquam nũcius citò percurrens, &c. Non est igitur hæc mundi gloria tam anxiè & solicitè à nobis quærenda: quandoquidẽ sui amatores tam citò deserit & relinquit. *Psal. 48. Sapi. 5.*

Quid huic diuiti profuit tã abundans & pinguis supellex? Potuit nè illum liberare à morte? Laborant diu noctuque diuites, & semille curis onerant, vt grandes diuitias sibi comparent: qui nihil aliud faciunt, nisi vt auis Fœnix ligna sicca congregare, vt in inferno comburantur. *Quæ parasti cuius erunt?* Quadrat in hos maledictio illa, quam Moses intulit legis suæ trangressoribus, cùm illis dixit. Percutiet te dominus amentia, & cæcitate ac furore mentis: & palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Domum ædifices, & non habitabis in ea. Plantes vineam & non vindemiabis eam. Hoc idem huic diuiti contigit, & omnibus etiam diuitibus auaris contingit. Videbis enim quod mulus, qui aquã haurit ex puteo, ad irrigandum hortum primo coopertos haber oculos linteo. Secundò vero in circuitũ ambulat. Tertiò aqua exhausta non suis commodis nec vtilitati deseruit, sed alijs: nam aqua quã & ipse hauriuit, olera irrigantur, quæ ipse nõ comedit sed alij, illi autem nihil aliud restat quã labor. Ita diuites auari, vt hic, de quo sermo habetur cæci ambulant, & caliginosis tenebris inuoluti: secundum illud scripturæ loquentis de his. Ambulauerunt vt cæci, quia domino peccauerunt. Nulla maior est cæcitas, quàm auaritiæ. Et ideò Moses dixit, Percutiet te Deus amentia & cæcitate. Secundò, vt mulus aquam hauriens in circuitu ambulãt, iuxta illud psalmi. In circuitu impij ambulant. Omnem terram circuunt, perlustrant maria, ad Indos nauigant, in barbaras & immanes nationes transeunt: vt insatiabilem diuitiarum appetitum expleãt. Ideò Moses dixit. Palpes in meridie sicut, &c. Tertiò mulus non lactucas comedit: nec reliqua alia olera: ipse solum laborem sibi haurit & nihil aliud illi remanet. Sic diues auarus non sibi sed alijs laborat: nam alij extranei & ignoti sæpè diuitijs, quas ipse comparauit, potiuntur, & possident: & sui hæredes gaudentes & lætantes illas consumunt & deuorant. Ideo Moses, domum ædifices & non habitabis in ea. Plantabis vineam, & vuas non comedes: quia alius vindemiabit. Rectè igitur hic dicitur. *Hæc quæ parasti cuius erunt?* Congregasti multas diuitias, & dicis te illis multis annis fruiturum? O stulte, stulte, hac nocte morieris: & alij ipsis gaudebunt. Cuius erunt? Non tuæ, sed alienorum. Alij deuorabunt & consument eas, non tu, cui nihil restabit nisi pœnitere, cùm illas relinquas. Qui amat diuitias fructum non accipiet ex eis. Et Salomon sapientissimus. Vacua est spes eorum, & labores sine fructu. Et Dauid in psalmo. Relinquunt alienis diuitias suas. Quemadmodum arca, quæ constituta est vt semper clausa maneat, vt accipiat, quidquid in illam fuderint, nihilque dat quousque illam frangant: sic auarus quantumcunque illi dederis, accipiet, ipse tamen nihil dabit, nisi quando iam frangitur & moritur & veniũt extranei & multoties inimici ad possidendas diuitias, quas ipse comparauit. Et Hieremias Propheta ex mandato Dei dixit quibusdam diuitibus auaris, se illis dãturum hæredes extraneos: & causam huius rei ostendens, dixit. Quia à minimo vsque ad maximum omnes auaritiam sequuntur. Et in dignitatibus & ofũcijs ecclesiasticis hoc sæpius videbis contingere, vt vni episcopo alter succedat, qui immanis & crudelis inimicus semper illi fuit. Saul successorem sui regni habuit non filios proprios, nec consanguineos: sed Dauidem, quem ipse odio habebat, quique ex altera erat tribu. Et summæ illius beneuolentiæ & amoris, quem Rex habebat erga Aman, Mardochæus hæres fuit: quem Aman odio prosequebatur: & eius rẽ & substantiã hæreditauit Hester. Hoc enim permittit Deus, statuit, & discernit: vt extranei & inimici, quos ipsi auari nouercali odio prosequuntur, diuitias suas, dignitates & honores accipiant. Vbi ergo sunt principes gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? Qui in auibus cœli ludũt, qui argentum thesaurizant & aurum, in quo fidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum: Exterminati sunt & ad inferos descẽdunt: & alij loco eorum surrexerunt. Quid obsecro habent, in hora mortis principes huius mundi? Quid de omnibus suis diuitijs, honoribus & dignitatibus secum ferunt: Solet cõtingere vt quãdo Rex aliquis vel Princeps magnus ex vna ciuitate vel regione in aliam vult migrare, iubet mulos parari ad vehenda itineri necessaria. Alius enim mulus vehit culcitras, ceruicalia, & stragula linteа. Alius sedes & scabella, & leuia quędam supellectilia. Alius instrumenta culinaria. Alius vero vasa aurea & argentea, & pecuniam portat: & hic cùm iam ad stabulum omnes peruenerunt, magis defatigatus & lassatus manet. Ità similiter diues auarus etiam si superbus & elatus incedat quia maiores redditus habet, quàm pauper. At quando cursui finis fuerit impositus, & huius vitæ laboriosum iter fuerit peractum & in mortis hospitium peruenerimus: omnes simul tam diuites quàm pauperes exonerabimur. Moritur doctus pariter & indoctus: & omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur super terrã; quia vt Paulus inquit, Statutum est hominibus semel mori. Tũc igitur rogo, quis magis defatigat? & lassarus veniet, pauper, qui leue onus sustinuit: vel diues, qui onerat? fuit diuitijs? Quid obsecro habet mulus, qui graue pondus, aurea scilicet vasa & argentea portauit? Quid sibi reliquum fuit? Certè non aliud nisi vlcera maiora: labor & defatigatio. Exonerant Episcopum & diuitem cũ iam morti est propinquus omnibus suis diuitijs. Et quid restat illi nisi vlcera: Remanent illi defectus & negligentię, quas in munere suo obeundo commisit: quæ grauissima vulnera sunt. Iter suum isti faciunt maiori labore, quã pauperes & egeni: cuius causa est graue & ponderosum onus, quod humeris suis ferunt. Quando vero ad mortem isti accesserint & omnibus fuerint spoliati, quid de illis fiet? Mittentur in gehennæ stabulum ex itinere defatigati, & pondere peccatorum pressi: vbi ardore & furore ignis perpetuo cruciabuntur. Et tunc alij fruentur vasis argenteis & aureis, quæ mulus portauit: ipse vero mulus in stabulo defatigatus & lassatus manebit. Ità hæredes horum auarorum lætabuntur & fruentur ijs bonis, quę ipsi reliquerunt, & factis equalibus partibus lautè & opiparè inebriabuntur. Et tunc quæ parasti cuius erunt? Bene quidem Propheta Oseas, Comederũt alieni robur eius, &c. Sed de his iam sãtis. Applicans igitur Christus hanc similitudinẽ proposito, inquit. *Sic est, qui sibi thesaurizat, & nõ est in Deum diues.* Non damnat thesaurizantem si-

Eccle. 5. Sapien. 3. Psalm. 48. Hiere. 8. Baruc 3. 1. Reg. 16. Hester. 8. Sophon. 1. Psalm. 11. Eccl. 1. Ecclesi. 2. 2. Reg. 14. Hebræ. 9. Oseæ. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem sibi ipsi, nisi iste talis etiam in Deum nõ thesaurizet, ad differentiam eorum, qui suis diuitijs ipsi Deo etiam inseruiunt. Qui vtrũque fecerit, huius damnationis expers erit. Possunt enim homines, & licitè sibi thesaurizare, & filijs suis: dummodo diuitijs suis vtãtur, vt ipsa lex domini præcipit: scilicet pascẽdo Christi pauperes, & reliqua pietatis & religionis opera exequendo. Sed qui sibi ipsi tãtum thesaurizat, huic diuiti similis est. Præterea ille dives est in Deum, qui ita suis diuitijs vtitur, vt expectatio ipsius sit dominus. Vnde in Psalmo. Beata gens cuius est dominus Deus eius, populus quem elegit in hæreditatem sibi. Itaque quando iam vidisti quid contigit huic diuiti, & quid etiam contigerit diuitibus illi, qui noluit eleemosynam largiri mendico Lazaro, & quomodo in inferno fuit sepultus, accipe experimentum in capite alieno. Quæcunque enim scripta sunt, ad nostrã doctrinam scripta sunt. Docet hæc similitudo, vt meditatio mortis semper mẽtibus nostris insideat, & quotidie illam venturam expectemus, ne nos incautos & improuidos inueniat quemadmodum diuitem hunc. Hic enim longam vitam sibi promittebat: qui si sciret mortem illa nocte venturam, non vtiq; dixisset animæ suæ. Anima mea habes plurima posita ad multos annos. ¶ Docet quàm bona & vtilis mors sit pauperibus. Multum quidem pauperes ipsi morti debent. Videbis namque multos diuites, qui toto discursu vitæ nunquam pauperi nec buccellam panis tribuerunt: at in hora mortis iubent eleemosynas fieri, & nouis vestibus pauperies indui. Non tunc, vt solebant in vita modum viuendi pauperis inquirunt: nã ipsa mortis angustia non concedit illis locum. Iudæi petierũt ab Ægyptijs diuitias suas & dona mutua: ipsi vero cùm intenti essent mortuis suis sepeliendis, non attenderunt, iud: os abire: atque ita quidquid petierunt, dederunt illis. Memoria mortis, quam presentem habebãt, non dedit illis locum, vt animadverterent, q̃ possent amittere suas diuitias. Nec etiam incolæ terræ promissionis oculos conuerterũt ad speculatores Israel, cum grandis tunc graſſaretur pestis, cùm intenti essent mortuis sepeliendis: vt inquit gl'ossa diui Augustini. Hæc omnia in memoria mortis effecit. Nè igitur vanè & sumptè nobis ipsis diuturnam vitam cõcedamus: vt hic dives auarus: sed memoriã mortis nobiscum recolamus, & ita liberalos semper existemus in pauperes. ¶ Docet denique similitudo hæc, diligere diuitiarum contemptum propter vitæ nostræ breuitatẽ. Transimus enim cito velut sioſculus campi, & iter facimus per quod nunquam reuersuri sumus, & mensurat nobis horas & leucas nũcius ita velocissimus, qui viginti quatuor horarum spatio millia millium leucarum pertransit: & constituit nos in manus seueriss. mi illius iudicis, de quo Paulus dicit. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Nos verò hanc vitam consumimus in comparatione vilis stercoris, & vanæ spei quæ breuiter nos deludet. Nonne hoc exemplo apertissimè vides hoc esse somnium phantasticum & fallax, quod dormiunt viri diuitiarum: qui cùm in hora mortis fuerint expergefacti, vacuos se & inanes inuenient? Iungetur tunc istis eterna mors & vera, cum somno mortis huius vitæ: quemadmodum Silaræ, quem excitauit à somno (quod ingenerauerat dulcis lactis potus) Iael pertransiens & configens cerebrum ipsius acutissimo clauo. Contiget etiam his quod superbo illi Holoferni, cui huius vitæ somnium simul & æternæ mortis euenit. Hoc igitur & nos videntes, non videmus: & audientes, non audimus, facti illis idolis similes; quorum vanitates diligimus. Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Quid de nobis erit, cùm audierimus vocem dicentem. Stulte hac nocte tollent animam tuam à te? Tunc dominus diuortium faciet inter carnem & mundum, quem tantum diligimus: & audiemus irrisionẽ illam domini qua irridet amatores mundi, dicens. Vbi sunt dij eorum, in quibus habebant fiduciam? surgant & opitulẽtur vobis, & in necessitate vos protegant. Igitur filij hominum vsquequo graui corde: vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? ¶ Fugiamus ergo auaritiam, has res terrenas & caducas contemnamus, in pauperes eas distribuamus, memoriã mortis nobiscum semper ferentes: & ita viuamus, & res mundi huius tractemus tanquam hac nocte morituri. Omnem hãc salubrem doctrinam docet hic nos Christus Redemptor noster hoc exemplo proposito, ansam sibi & occasionem sumens, ex quæstione facta, Sed iam postquam Christus docuit, immoderatum affectum rerum temporalium esse vitandum: docet nũc solicitudinem inordinatam eorum, quæ necessaria sunt funditus extirpandam. Nam solicitudo necessariorum, sæpè induit solicitudinem rerum superfluarum. *Dixitque ad discipulos suos.* Apostolos præcipuè instruit, quia futuri erant prædicatores huius euangelicæ perfectionis, & præceptores totius mundi: quocirca operæpretium erat, vt ipsi hoc sibi prius persuasum haberẽt & ipso opere adimplerent ne de illis diceretur. Qui alium doces, te ipsum non doces? Nam sicut cœpit Iesus prius facere, & docere: sic opus erat, vt ipsi priùs facerent & postea docerent contemptum & solicitudinem superfluam rerum terrenarum. *Ideò dico vobis.* Illationem hanc infert ex præmissis. Ac si diceret, Vidistis ne quid contigerit diuiti illi auaro, quàm solicitus ambulabat, quid facturus esset de tantis diuitijs, & quomodo mors præter ipsius spẽ & opinionem illum inuisit? Experimentum igitur vos hinc sumite. Nam fœlix quem faciũt aliena pericula cautum. Et ideo dico vobis. *Nolite solliciti esse animæ vestræ, quid manducetis.* Quia loquutus fuerat dominus aduersus auaritiam nunc sermonem suum conuertit aduersus auaritiæ radicem: scilicet, aduersus nimiam solicitudinem rerum temporalium. Anima hic pro vita sumitur: sicut etiã in primo Regum legimus Dauidem dixisse Abimelech sacerdoti. Ego sum reus omnium animarum domus patris tui. Mane mecum, nè timeas. Si quis quæsierit animam meam, quæret & animam tuam. Hoc est, si quis molitus fuerit vitam mihi auferre, etiã tuã curabit auferre. Appellatur vita hæc, qua viuimus anima, nam sæpius nomen causæ in suos effectus mutamus. Sic ferrum ardẽs appellamus ignem: nam vrit, & calefacit, qui effectus sunt ignis. Cùm igitur anima qua viuimus vitam huic corpori tribuat propter sui præsentiam & vnionem, bene compatitur huic effectui (qui viuere est) nomen suæ causæ imponere, scilicet, anima. ¶ Obserua autem quòd non tollit dominus omnem solicitudinem, sed illam, quæ Christi iugum repellit. Nam vt clariùs in Matthæo habetur, priùs dixerat. Nemo potest duobus dominis seruire, & postea subdit. Nolite soliciti esse, &c. Non vero vos esse solicitos: vero tamen esse solicitos si hæc solicitudo coegerit seruire Mammonæ. Ideò Græcis hæc solicitudo est, μεριμνᾶ, quod significat curam anxiam & solicitam, quam habent auari de pecuniis congregandis. Quapropter non dixit. Nolite laborare, aut curã moderatam habere. Et ideo etiam in exemplo auium non dicit, quod non volant, sed q̃ non seminant, neque metunt, neque congregant in horrea. Nõ prohibet honestum laborem neque studium acquirendi temporalia: sed nimium ipsorum amorem. Ita enim alienum & extraneum est homini vsurarium esse sine latronem: vt esset ipsis auibus cœli seminare, arare vel metere. Et sicut aues solum volando sustentantur, nec seminant, nec metunt. Ita vos solo honesto labore & vestræ naturæ consentaneo vitam degite: nec modos illicitos quæraris. ¶ Aduerte autem quòd triplici modo solicitudo rerum temporaliũ potest esse illicita. Primo quidem ex parte materiæ siue rei de qua soliciti sumus: vt cùm quis quærit temporalia bona, illa constituens, vt finem suum. Secundò ex parte superflui & soliciti studij quod in illis acquirendis consumitur: propter quod studium retrahitur homo ab exercitio rerum spiritualium, quibus inseruire debet. Tertiò ex parte timoris superflui: quando scilicet quis nimis timet, q̃ si non fecerit quãtum suæ vires suppetierint, necessaria sibi deficiant. Sed iam adeo creuit rerum terrenarum amor & cupiditas, vt multi Christianorum (& vtinam non sint Ecclesiastici ac Monachi) ità de his rebus caducis & perituris sunt soliciti: vt videantur nullam aliam vitam expectare. Propter quid obsecro defatigaris? Certè propter nihil. Videbis enim in fluuio pisces huc & illuc discurrentes, & inter se certantes: & id omne solum faciũt propter aliquem vermiculum, vel micam panis. & hoc non vident pisces, sed illi qui in litore sunt eos irridentes, qui propter rem tam vilẽ & parui momenti tantam contentionem inter se habeant: & tandem vnus illorum micã vel vermiculum rapit. O quanta admirationis est videre strepitum, voces, & contentiones, quas homines nectunt, sola cibi & victus causa: quanta est illorum solicitudo, ità vt videantur omnem mundum reuoluere. Certè qui hunc magnum strepitum & clamores videret, nil aliud intelligeret, q̃ non nisi de re grauissima, vel de hominũ morte ageretur. At si rectiùs & attentiùs id examinaret, clariùs intelligeret, id esse propter rem parui aut nullius momenti. Qui vero in litore quieti & tranquilli sedent illos irridentes & subsannant. Nam ij quibus dominus hoc contulit beneficium, vt dederit illis lucem & oculos ad intelligendum has mũdi vanitates, & ob quas res homines laboribus & curis se ipsos conficiant,

Psal. 32.
Rom. 15.
Exo. 12.
Numer. 13.
Hebr. 10.
Iudi. 4.
Iudi. 15.
Psal. 113.
Deute. 32.
Psal. 4.
Roman. 2. Act. 1.
1. Reg. 22.
Matth. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciant maximè demirantur. Nec id mirandũ, quia puluis mundi eos obcæcauit, nec ingens periculum ipsis imminẽs videre possunt. Vn de Salomon. Vidi omnia quæ sub cœlo gerũ tur, & ecce vniuersa vanitas. O curas hominum, o quantum est in rebus inane. Quapropter non ille diues appellandus est, qui plures diuitias habet: sed ille cui minores sunt curæ & solicitudines. Nã si aliquis homo octo millia aureorum haberet, simul & filias quatuor, quibus de maritis ipse esset prouisur⁹: & alius quatuor millia aureorum, & nullam filiam innuptam, certè iste secũdus ditior & & locupletior esset appellandus: nam iste minores necessitates habet, quam ille. Sic qui parum habet & contentus est, ditior est illo qui multa possidet, & plurimis necessitatibus & curis plenus est. Si Christus dixisset, Laborate & soliciti estote de rebus humanis & temporalibus: & de cœlestibus securi sitis, me vobis illas daturum: non mirarer si homines tam anxiè & vehementer earum inuaderet cura. Sed multo aliter & diuersissimo modo inquit. Quærite bona cœlestia, nam terrena vobis egò cõdonabo: & mihi hæc cura est imposita. ¶ Si hoc igitur ita est quod rogo est nostrum tam profundum somnium, & quæ tam acuta fames, vt ita defatigemur, propter ea quæ terrena sunt: & quæ cœlestia sunt obliuiscamur? Vnde Amos, Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in montem Samariæ, &c. Magna est aliquibus cura in prouidẽ dis necessarijs in venturum annum, & quod omnia sint abundantia & superflua in futurum tempus, ignorantes an sequenti die sint morituri. Præcipiebat dominus in Leuitico, vt eodem die, in quo oblatio offerebatur, in ipso etiam comederetur. Etiam præcipit, vt de agno paschali nihil in ventutum diem seruaretur, & manna si seruabatur in crastinum diem corrumpebatur. Ezechiel etiam dixit. Nunquam caro hesterna intrauit in os meũ. Vult dominus ne tam anxiam curam de venturis habeamus: vt ipse præcepit in Euangelio: sed vt pendeamus ab ipsius prouidentia. Quid tu Christicola tãtopere temporalia bona curas cui æterna & nunquã peritura sunt promissa? Quod etiam ethnici Philosophi cõtemserunt etiam tu in pretio habes? Nihil iti ab homine alienum & extraneum est, vt ipsi pecunia, nec aliquid quod minorem illi afferat vtilitatem. Nam etiam si omne aurũ & argentum mundi possideres: esses ne illius causa melior, doctior, meliori corporis valetudine, aut præstantiori & elegãtiori forma? Nihil minùs. Sed obijciet aliquis, dicens. Diuitiæ gaudium afferunt & voluptatem, & efficiunt, vt homo in maiori honore & dignitate sit habitus. Ad quod respondeo, quod etiã si gaudium afferant & voluptatem, tamen id est pernicioſum & nociuum: neq; optimo iure gaudium appellandum. Nam verum gaudium & voluptas, est tranquillitas & pax cordis. Bona tua quid honoris tibi conciliant? vt te populus lauder & veneretur? O stulte, stulte, nõ te aspiciunt, sed pretiosas vestes. Nam si miseria & mendicitas animę tuę illorum oculis pateret, infœliciſsimum te iudicarent: quem nunc beatum existimant. Verus honor & laus est ipsi Deo placere. Sed dices. At diuitię amicos multos conciliant. Respondeo, eos non veros amicos, sed fictos esse, qui te amant, non tui sed pecuniæ, & sui commodi causa. Nemo te ipsum tanto amore prosequitur, qui non desideret, te iam sepultum videre, vt tuis bonis fruatur. Et vt vnico tantum verbo omnia dicta complectar: commoda, quæ diuitiæ secum ferunt, falsa sunt, vana, & instabilia, atque ita vera mala afferunt, miserias & calamitates, curas anxietates & labores: & hominem ijs, quæ veræ sunt diuitię, & nunquam interituræ, spoliant: nimirum, animi & cordis quiete & pace, quod iucundiſsimum & pretioſum bonũ in terra est. Nimia cupiditas & vana solicitudo rerum temporalium pondus grauiſsimum est, quod deprimit spiritus alas & volatum impedit animæ nostræ in cõtemplatione diuinarum rerum. Fecit Deus hominem, vt summum bonum intelligeret, & intelligendo amaret, & amando frueretur. Ab hoc gaudio te semouet soli cita cura rerum terrenarum. Ideo beatus Petrus. Omnem solicitudinem vestram proijcientes in Deum, quoniam ipsi cura est de vobis. Dauid etiam. Pauper ego sum & mendicus, dominus solicitus est mei. Sed hæc satis sint de hac superflua solicitudine. Nunc autẽ duo videamus in speciali, quorum nos esse solicitos Christus prohibet. Verat enim solicitudinem cibi & solicitudinem vestitus, quæ duo magis anxiè & solicitè homines curant. Et de primo sic ait. *Nolite soliciti esse animæ vestræ, quid manducetis.* Si populus Israel animũ ad id inderet, quod in deserto erat manducaturus: nunquam ab Ægypto exirer, nec promissionis terram ingrederetur. Et multi illo-

Eccl. 1.

Amos. 6.

Leuit. 7

Exo. 12.
Exod. 18.
Eze. 4.

1. Pet. 5.

psalm. 38

Exod. 16

ti illorum, quia soliciti fuerunt, post quã exierunt ex Ægypto, carnes petentes, & illas seruantes in deserto interierunt, nec consequuti sunt finem desideratum, nec terra sibi promissa sunt potiti. Si non ob aliud, saltim propter honorem tui patris cœlestis non tam solicitus debes esse, quid manducaturus, quid uè bibituru sis. Iniuriam infers diuino patri, qui aperit manum suam & implet omne animal benedictione. Israelitas quadraginta annis cœlesti pane in deserto pauit. Et dedit illis aquã de petra. Et desiderantibus carnes, coturnices, in tanta abundantia suppeditauit, vt etiam ipsis manibus eas apprehendere possent. Vide quot annis, quàm innumerabilem populum pauerit in deserto. Sanctus Abraham vt præceptum domini impleret, domũ paternam reliquit: & ad peregrinos & ignotos migrauit: sed dominus alebat eũ, vt & ditesceret, & vt fœlici succeſſu omnia prospera & secunda illi contingerent. Iacob pauper & profugus trans Iordanem peregre proficiscebatur: sed quia Dei auxilium imploravit, & in ipsius manus se constituit, reuersus est cum duabus turmis. Sanctus Ioseph venditus & in exilium missus: paupertatem, miserias, & labores sustulit: sed Deus illum tantis diuitijs locupletauit, vt fratres eius frumentum ab ipso petere cogerentur. Moses coactus fugam facere ex Ægypto: sed Deus etiam inter peregrinos & ignotos illum pascebat. Et Heliam adeo iniqua & peruersa Iezabel persequebatur, vt in syluis & cauernis semper lateret: sed Deus, vt qui tantam curam seruorum suorum habet, tum per corvos, tum etiam per Angelos necessaria submiſtrauit. Et vidua illa Sareptana non nisi vnum pugillum farinæ habebat: Deus autem sic farinam augebat, vt ipsa, & filius eius & Helias trium annorum spatio victum haberent. Et Daniel inter Leones positus, à domino fuit pastus: nam Abacuc, qui erat in Iudæa & cibum messoribus portabat: adduxit Angelus in Babylonem, & cibum dedit Danieli. Et cum Eliseus propheta populo Israelitico prædicaret, centum homines viginti panibus satiauit. Et Christus quinque panibus & duobus piscibus famem expleuit quinq; millium hominum: & alia dio quatuor millia hominum septem panibus & pisciculis satiauit. Manifestiſsimis testimonijs tum in veteri, tum in nouo instrumento ostendit Deus, se posse suos alere & sustentare. Quod autem id etiam nunc velit, declarat his verbis, & per Esaiam dicens. Nunquid poterit oblivisci mater infantem suum, vt non misereatur filio vteri suĩ? Et si illa oblita fuerit, ego autem non obliuiscar tui. Hoc etiam Dauid ait. Sicut pater miseretur filiorum, misertus est dñs timẽribus se. Et alibi. Suauis dñs vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. Ideo ipse Dauid de dño minus cõfidenti, inquit. Iacta cogitatũ tuũ in dño, & ipse te enutrier. Hęc omnia libuit dicere, ne nos nimis soliciti simus de cibo & potu, cũ patrẽ adeo benignũ & misericordẽ habeamus vt ex his adductis exẽplis facilè constat. Sed iã ad literam. *Neque corpori quid induamini.* Iam sic mundum adeo inuasit nimia cura & solicitudo vestitus: vt nullus sit animus adeo fortis & virilis prædicatorum, qui illum audeat reprehendere. Tantæ sunt nouę inuentiones vestium, tanti tamque excessiui sumptus, & præcipuè in Hispania: vt omnis hominum res & substantia penitus destruantur. Et ita huic rei intenti sunt, vt nullam aliam curent nec de alio sint soliciti. Sed quia in superioribus de his egimus, & infra acturi, ad contextum reuertamur. *Anima plus est quàm esca, & corpus plusquam vestimentum.* Sex rationibus probat non debere nos solicitos esse. Scilicet quia de maioribus Deus prouidet, de anima inquam & corpore sine nostra solicitudine. Qui dat optimum, dabit conueniens, & qui maiora minisſtrat, minora tribuet. ¶ Secundam rationem ab ipsis auibus desumit, dicens. Considerate coruos, &c. ¶ Tertiam ex impotentia solicitudinis ad augmentum corporis, dicens. Quis vestrum cogitando, &c. ¶ Quartam sumit ex floribus, dicens. Considerate lilia. Quintam ex differtimine inter ipsos & ethnicos, dicens. Hæc omnia gentes inquirunt. ¶ Sextam ex patris scientia dicens. Pater enim vester scit, &c. ¶ Prima itaque ratio, qua Saluator probat, non debere nos esse solicitos de cibo & vestitu ea est, scilicet, quia si Deus maiora donat, sine vlla nostra solicitudine: multo melius de minoribus prouidebit. Quocirca æquum est, vt omnem nostram curam & solicitudinem in Deum ipsum reponamus, & à mundanis & caducis rebus eam auocemus: ea priùs agentes, quæ ad partem diuinam & superiorem spectant. Nã quibusdam hominibus, qui sua tantum curabant, nõ quæ Dei erant, dominus dixit. Quia domus mea deserta est, & vos festinatis

Num. 11.
Psal. 105.
Exod. 16.
Exod. 17.
Num. 11.
Genes. 2.
Gen. 28.
Gen. 32.
Gen. 44.
Exo. 2.
3. Reg. 17
3. Reg. 19.
Dan. 14.
4. Reg. 4.
Dan. 6.
Mat. 8.

Esa. 49.
Psalm. 102.
Psal. 144.
Psalm. 54.
Cap. 7. hominem mollibus vestitũ.
Aggæi. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnusquisque in domum suam: propter hoc super vos prohibiti sunt, &c. Iustum enim est vt omnia eis deficiant, qui creatorem relinquunt, & mundana sequuntur. Quod certe propter honorem patris tui cœlestis, non sic deberes facere. Nã nimia filij solicitudo & cura, tacita quædam reprehensio est inertiæ patris circa prouisionẽ necessarij. Omnẽ igitur curam & diligentiam adhibe circa ea: quę domini sunt: iuxta illud Apostoli Petri. Omnẽ 1. Pet. 5.
solicitudinem vestram proijcientes in eum, quia ipsi cura est de vobis. Sic fecit sanctus ille Rex, qui dixit. Pauper ego sum & mendicus: dominus solicitus est mei. Si dominus cura tui habet, ne solicitus sis circa temporalia: quandoquidem ista solicitudo ad nihil aliud deseruit, nisi ad suffocandum verbũ Dei. Psal. 39.
A solicitudinibus huius seculi (ait Saluator) Luc. 8.
suffocari verbum Dei. Gẽtiles & infideles qui vana & inepta opinione existimant fortunã esse, non mirandum si soliciti sint. At vero vos, vtpote qui sub vexillo Christi militatis soliciti debetis esse circa spiritualia: quandoquidem si à vijs rectis non deflexeritis, clare cognoscetis, nunquam vobis necessaria defutura. Distractio nimia circa res temporales, affectum amoris diuini videtur frigefacere, & ipsum hominem in varias inimici tentationes & insidias constituit. ¶ Secunda ratio sumitur ex parte auium: ideo ait. *Considerate corvos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum: & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis.* Per Mat. 6.
Matthæum dixit. Respicite volatilia cœli. Vnde hic ponitur species pro genere: scilicet coruus pro volatili. Et ideo ita in particulari loquitur de coruis: quoniam cum vniuersis volatilibus dominus escam prouideat, specialiter tamen dicitur pascere coruos: quia nulla adhibita diligentia parentum educantur, cum cæteris omnibus volatilibus labore & ministerio parentum cibus ministretur. Ferunt enim naturam corui esse, vt statim in ipso ortu à parentibus destituatur: nam cùm parentes videant coruos natos esse albos, existimãtes suum non esse fœtum, eos relinquunt & fugiunt. Interim tamen dum alæ nascuntur, & nigri fiunt cœli rore sustentantur, & etiam liquore tenuissimo nutriuntur. Ideo Dauid
Psal. 146. dixit in psalmo. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eũ.
Iob. 38. Iob etiam dixit. Quis præparauit coruo escam suam: quando pulli eius clamant, ad Deum vagantes, eo quod non habeant cibos? Sed si Deus coruis prouidet, & ei de illis est cura: quanto maiorem curam de vobis habebit, qui conditi estis, & facti ad ipsius similitudinem & imaginem? Vnde Salomon. Sapi. 12.
Non est alius Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus. ¶ Obserua autem diligenter, quòd cum homo sit omnium creaturarum dominus & magister, ad bruta docendus mittitur. Quia cum in honore esset non intellexit, factus est iumentis insipientibus similis: Psal. 48.
& ideo ad illa mittitur. Sic sapiens pigrum Prouer. 6.
hominem & inertem ad formicam mittit. Ita nos miseros & ineptos reddidit peccatũ, vt multa possimus discere ab ipsis brutis rationis expertibus. Præterea non sine causa exemplum coruorum & volatilium dominus proposuit. Potuisset nanque viros religione & sanctitate excellentes nobis adducere, vt fuerunt Moses, Helias, & Ioannes Baptista: quos nulla ex parte ipsorum adhibita cura Deus pauit. Sed noluit: quia posset aliquis dicere. Quid hoc in meum solatium facit? Nam si ego ea probitate & vitæ sanctimonia essem præditus, qua ipsi, possem & ego Dei præsidium sperare. Et fuit in causa quare volatilia pro exemplo adduxerit, vt intelligeremus maiori iure nostram diffidentiam esse detestandam, considerantes securitatem & libertatem irrationabilium animalium. Est ergo mens & animus Christi. Quoniam Deum parrem habetis, qui tanta bonitate & benignitate omnibus creaturis prospicit: non est quod vos soliciti sitis: potius debet vobis ipsis prospicere quibus tanta dedit & contulit beneficia, quos ad immortalitatem creauit & ad æternæ beatitudinis diuitias prædestinauit: quibus denique suum filium vnigenitum Redemptorem & vnicum reparatorem tradidit. ¶ Deniq; iustorum vitam cum ipsis volatilibus confert, quia vult vt in solicitudine cibi nos illis similes efficiamur. Primò, quia nullam quietem nec sedem in terra fixã habent, nisi eam, quàm necessitate coacta sumunt. Secundò, quia aues semper in alto vitam degunt, & ambulant. Ita simili modo tu si huius vitæ pericula & scopulos liber euadere volueris, opus est, vt terrã ipsam fugias, & in alrum tuis cogitationibus & operibus adGen. 1.
uoles. Cũ Deus aues & pisces creauit, dedit illis benedictionem suã: at brutis quia in terra vitam degunt non benedixit. Qui illius benedictionis, quam daturus est dominus in die iu-

dicij, particeps esse voluerit, volare in altum debet, vel natare, vt saluus & incolumis euadat, vbi alij periclitantur. Eis enim qui vt bruta in terrenis vitam agunt, negabit dominus benedictionem suam imo eis male dicet, dicens: Ite maledicti in ignem æternũ. Mat. 25.
Exemplum igitur volatilium ob oculos semper deferas: ex quo duo potes discere. Primũ ne nimis solicitus sis circa temporalia. Secundum, vt in altum aduoles: tuas cogitationes in Deum ipsum eleuando. Vnde quidam dixit. Pronaque cum spectent animalia cætera terram. Os homini sublime dedit, cœlumque videre iussit & erectos ad sidera tollere vultus. ¶ Tertia ratio desumitur ex impotentia solicitudine ad augendam staturam. Ideo ait. *Quis autem vestrum cogitando potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum?* Sicut auium exemplo ostendit, non debere nos solicitos esse de cibo: nunc etiam hac ratione & sequentibus idem ne de vestitus superfluitate simus soliciti. Et hoc ostendit, quia vestimentum ad mensuram corporis sit, ad illum ergo pertinet curam de veste habere, an magna vel parua futura sit, ad quem pertinet curam habere de magnitudine corporis. Homo nõ potest per suam solicitudinem aliquid addere magnitudini corporis sui: quia nemo sua cogitatione addere potest aliquid staturæ suæ, sed tanta erit, quanta ipse Deus voluerit. Ac si diceret. Si in potestate hominis esset facere sibi magnam corporis staturam, optima ratione deberet etiam solicitus esse de vestibus. *Si ergo nec quod minimum est potestis, quid de cæteris soliciti estis?* Hoc est. Si hoc tantillum nõ potestis facere, quod quidem Deo est facillimum, quid soliciti estis de corporis necessarijs? Ideo creatori talem curam relinquite. Aduerte autem, quod sicut maxima opera animæ sunt operationes intellectiuarũ virium, quia cognitione & intellectione reguntur: magna vero ipsius opera sunt virium sensitiuarum, quia cognitione reguntur: minima vero sunt virium vegetatiuarum: quoniam naturali necessitate reguntur: ita maxima opera Dei sunt opera gloriæ, magna vero sunt gratiæ, minima autem opera naturæ. ¶ Quarta ratio ad idem tendit, ne simus soliciti de vestibus: & sumitur ex floribus. *Considerate lilia agri quomodo crescunt. Non laborant, neque nent.* Posuit in his exemplum, quia habent maximam pulchritudinem & dixit, lilia agri, ad ostendendam minorem solicitudinem. Nam si essent lilia domorum, quæ in hortis nostris nascuntur, per humanam solicitudinem & culturam, dici poterat quod humanus labor & solicitudo conferebat aliquid ad illorum pulchritudinem. Sed lilia agri nulla cultura nascuntur, & à nemine plantantur, & sine vlla sua solicitudine tantum decorem & pulchritudinem habent. Dicit etiam non laborant, propter viros: neque nent, propter fœminas: vt vtrisque auferat superfluam solicitudinem: nam viros decet laboribus corporis intendere, mulieres etiam colum accipere. *Dico autem vobis Neque Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnum ex illis.* Solicitudo magna vestium inutilis est, quia per illam desiderata nobis non valebimus consequi quia Salomon cum omni apparatu & ornatu exteriori, non potuit ad tantam pulchritudinem peruenire vt æquari posset alicui liliorum campi: quia opera naturæ præstantiora sunt & excellentiora, quàm ea, quæ fiunt ab arte. Nam si ars velit imitari naturam, non tamen adæquare poterit. Sed dices. Nonne Salomon auro & margaritis pretiosissimis ornatus pulchrior erat, quam vile lilium? Regina Sabba videns
3. Regũ. 10. vestes Salomonis stupuit: nunquam tamen admirata est lilium. Præterea si Salomon sapientissimus erat cur potius non contexuit vestem ex liliis quàm ex gemmis & auro? Et quis est, qui nõ dicat aurum pulchrius esse quàm lilium? Hic manifestissimus hominum est error: quia ea quæ apparent pulchra, pulchriora iudicamus his, quę verè pulchra sunt. Cupiditas nostra est causa horum. Vestis enim ex auro confecta pulchrior nobis videtur, quàm lilium, qui si non essemus cæci & claris oculis id vellemus perspicere, videres in veste deaurata manum hominis, qui eam fecit, in lilio autem Dei artificis manum. Et quanto tibi gratior esse Deus quàm homo, si mundos haberes oculos, tanto pulchrius videretur lilium, quod depinxit. Sic sponsa speciosissima laudatur. Sicut lilium in
Can. 2. ter spinis, sic amica mea, &c. *Si autem fœnum, quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit quanto magis vos pusillæ fidei?* Cras in scriptura sacra pro omni tempore futuro, quod cito eueniet ponitur. Vnde Iacob dixit ad Labã. Respõdebit q; mihi cras
Genes. 30. iustitia mea. Ac si diceret. Modo iniuriam mihi infers, qui a retines oues vnius coloris: sed in futuro consequar iustitiam meam. Sensus

Universidad de Deusto
Biblioteca

huius literæ planus est. Sed vt altiùs hoc interpretemur aduerte. Quod hoc quod est mittere in clibanum nō dixit de lilijs, sed de fœno: quia quanuis lilia marcescunt, non tamē in clibanū mittuntur. Ideoque sicut Christus vocauit animam iusti lilium, cùm dixit, sicut lilium inter spinas: sic nunc reprobos intelligit per fœnum, sicut alibi etiam designātur per paleas. Habet enim scriptura suas figuras & tropos. Esaias iussu domini dixit. *Can. 2.* *Matth. 13.* *Esa. 40.* Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Hic homines lætantur & florēt, sed in ignem æternum destinati sunt. Sensus igitur est. Si impios, & eos qui cruciandi sunt in gehenna, Deus sic vestit: hoc est honores illis tribuit, diuitias & dignitates: quomodo vos obliuiscetur? Certè hæc ratio nimis vrget. Nam videbis Tiberium, Caligulam, Neronem, Heliogabalum, Commodum, Domitianum, qui cùm tam impij essent, nefarij, & truculenti, Deus illos sic ditauit, vt totius orbis imperium & sceptrum tenerent: Quomodo credibile est quòd seruis suis negabit necessaria? Verùm vt ostendat, quàm breuis sit & inanis gloria huius mundi & fœlicitas dicit, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur. Impij autem tantùm hodie sunt: pij vero hodie, & cras, & in perpetuum, sicut Christus, cum quo in æternum regnabunt. Sic Sapiēs personam agens impiorum, qui sunt in inferno, inquit. Nos nati, continuò desijmus esse. Vnicum tantum diem vixerunt: quem non concupiuit, ille sanctus, qui dixit. Diem hominis non desiderani, tu scis domine. Orem maximè horrendam. Cras in clibanum mittitur. Ibi impius ità possidebitur ab igne: sicut possidetur fœnum cùm in clibanum conijcitur. Penetrat mors intima viscera peccatoris. *Et vos nolite quærere quid manducetis aut quid bibatis.* Redit ad præcipuum scopum, reperēs quod dixerat de nimia solicitudine cibi & potus. Superfluam epularum curam simul & potus dominus reprehendit. Est mundus adeò perditus, vt hominibus sit plenus, quorum Deus venter est. id enim honorem existimāt esse, dignitatem, & laudem, si Epicuri scholam sequantur, cum Christū in sacro baptismatis fonte fuerint confessi. Audi igitur Christum fræno cohibentem hominum helluonum golam & ebrietatem. Dixit enim Esaias. *Hebr. 13.* *Sap. 5.* *Hiere. 17.* *Philip. 3.* *Esa. 31.* Equi eorum, caro eorum. Maximum est periculum equitari in pingui & lucido equo, qui nunquam domitus fuerit. Et siquidem Propheta inquit equum nostrum, carnem nostram & appetitus esse, opus est, vt abstinentiæ fræno ipsam cohibeamus: nè aduersus nos insurgat, & in mille peccata & miserias nos præcipitet. Quapropter Psalmista *Psal. 31.* ait. In chamo & fræno maxillas eorum constringe. Nisi carnem continueris abstinentiæ freno, ducet, tetāquā equus indomitus per delitiarum aqua huius mundi, & vt Pharao *Exod. 14.* suffocaberis: qui cum equis suis in Rubro mari perierunt, & ipse cum suis tanquam lapides in profundum descenderunt. Corpus secum animam ducet, nisi illud frænaueris abstinentia. Abstinentia enim est mors culpæ, exterminatio voluptatum, remedium salutis origo & radix gratiæ: & substerniculum castitatis. Magna quidem ignominia est, vt tuus seruus tibi præcipiat & imperet. Ismael filius ancillæ persequebatur filium spiritus: & Agar dominam suam contemnebat. Nisi domueris carnem tuam, superbia elata insurget aduersus spiritum. Magna quidem est confusio & verecundia, quod cùm ita sis magnus princeps & dominus, vt paulò minorem angelis te ipsum fecerit, voluntatem facias, & pareas tam vili seruo qui ipsum corpus est. Hoc la- *Psalm. 18.* mentabatur Hieremias dicens. Serui dominati sunt nobis. Ideo Christus curam anxiam *Thren. 5.* & superfluam solicitudinem cibi & potus prohibet his verbis. Et quia inter varios cibos, & grandes mensas, & pretiosa vasa inueniri solet superbia & vanitas, vt contigit in conuiuio Regis Assueri subdit statim dominus. *Hester. 1.* *Et nolite in sublime tolli.* Sunt multi qui lautè & opipare manducant, & omnes venientes ad se inuitant: non tantū propter manducationem & potum, quam vt ostendant vanitatē suam & sumptus. His igitur verbis Christus medelam adhibet huic ægritudini. Hoc idē Apostolus suadet dicens. Noli altum sapere: *Rom. 11.* sed time. Admoner Christus, vt quanuis ita diuites simus, vt omnia nobis superflua fuerint, nè vanè & stultè extollamur: sed pro omnibus ipsi Deo gratias referamus. Hinc ad Timotheum ait Apostolus. Præcipe diuitibus *1. Tim. 6.* huius seculi non sublime sapere, nec sperare in incertitudinem diuitiarum: sed in Deum qui omnia nobis abundè præstat. ¶ Quinta ratio desumitur ex differentia inter ipsos & ethnicos. *Hæc autem omnia gentes mundi quærunt.* *1. Thess. 4.* *Hebræ. 10.* Qui nihil habent in cœlo, non mirum si terrena quæsierint: vos vero qui thesaurum,

1. Cor. 1. rum, redemptionem atque iustitiam habetis in cœlo, cur secularia curatis? Qui nullam in futuro seculo habituri sunt requiem, nihil mirum si hic satientur. Qui nō habent in terra promissionis panem, in Ægyptum descendunt, vt cibos afferant. Sed vos quibus parata est in cœlo mensa, quibus dispositus pater regnum vt edatis & bibatis: qui potandi estis fonte dulcedinis, imo torrente voluptatis: quibus ea parata sunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt: cur hic tam vehementer cupitis allijs & portis Ægyptiorum & carnibus satiari? *Gen. 44.* *Psalm. 22.* *Luc. 12.* *Psalm. 35.* *Esaiæ. 64.* *1. Cor. 2.* *Numer. 11.* *Esaiæ. 48.* Denique non mirum si qui seruilem habent conditionem terrena tractent: sed qui filij Dei sunt ignominiosum deberet eis videri, si his se inuoluerent. ¶ Obserua autem quod ex his verbis vnusquisque poterit colligere an ex gētibus sit, vel ex Deo. Suū studium videat, an circa terrena & peritura, an circa immortalia & diuina ambulet intentus: nam si terrenis se contaminauerit, iam factus est dæmoniorum socius. ¶ Sexta ratio desumitur ex patris scientia. *Pater autem vester scit, quoniam his indigetis.* Iam hic vides quod Deus indigentium sit pater: [redacted]. Quocirca gaudere debes, & lætari, cum tibi aliquid defuerit vel non omnia ex animi tententia successerint. Præterea non dicit vos indigere domibus eburneis, lapidibus pretiosis, phaleratis equis, & alijs similibus rebus: sed quod indigetis cibo, & potu, & veste. Viri enim pij his solis & non alijs indigent. Habentes (inquit *1. Tim. 6.* Paulus) victum & quibus tegamur, his contenti simus. Verè Deus est pater eorum, qui victu & vestitu sunt contenti. Quis est tam crudelis & hæreticus pater, qui filio suo non concedat necessaria, si habuerit? Deus autem cùm sapiens sit, omnia nouit: & quia omnipotens, omnia potest: & quia pater est, piè vult: ideo ad prouidendum est summe bonus, & idoneus: & qui hominem creauit, rectè nouit ipsius indigentiam & mendicitatem. Et si aliquando patiuntur aliquas graues necessitates, id euenit quia in Deum fiduciam suam non collocarunt, qui id permittit in pœnam suæ culpæ. Qui mundo confiderunt, ipse mūdus ijs remuneratur, & digna factis exoluit. Ex his omnibus Christus sic infert, dicens. *Veruntamen quærite primum regnum Dei & iustitiam eius.* Quod ego magis desidero vobis dare, & quod vobis magis vtile est id quærite. De reliquis ne soliciti sitis: magna & alta quærite, quandoquidem magnum & excellentem dominum habetis: Spiritualia inquirite: terrena nanque & temporalia, non deficient vobis. Qui maiora dat, minora etiam cō cedet. Et qui animam simul & corpore vos dotauit, cibū & vestitum largietur. Deficit ne ei bus ludæo, aut infideli? Deficit cibus auibus cœli, aut formicis? Quærite ergo primū: hoc est præcipuè regnum Dei. Beatitudo finis noster est, & finis prior est in intentione. Primū ergo quærendū est regnū Dei orando, meditando, & mentē in Deum leuādo: vt inde referatur hoc principale bonū ad cætera opera nostra. Nam res, quæ propter aliud quæritur (vt pulchrè disserit Augustinus) inferior est, *Aug. lib. 2. de ser. domini in monte* quā id propter quod quæritur. Et ideo illud primū est propter quod istam tē inquiris: nō ista res propter quam aliud quæris. Quapropter si regnū Dei, cibi tantū causa quærimus, anteponimus sine dubio cibum regno Dei: vt si non deesset cibus, non quærēdum esset nobis regnum Dei. Prima itaque solicitudo & principalis habēda est de regno Dei: quod est beatitudo cœlestis. Quærere autem iustitiam eius, est conari ad obseruantiam legis & ad faciendum opera bona, per quæ tandē peruenitur ad regnum Dei. ¶ Obserua autem, quòd prius loquutus est de regno Dei, quod est finis, quam de iustitia, quæ medium est, nam finis primus est in intentione, quam ea quæ sunt ad finem: quia nullum agens secundum rationem potest aliquid agere, nisi præsupposito fine. Ideo ille qui est finis simpliciter omnium operationum humanarum, necesse est, vt præsuponatur ante omnem operationem: si autem non præsupponeretur, ageremus temerè & à casu, nihil præcogitantes, & talis operatio nunquam est bona, quia non est conformis rationi: & sic non est Deo accepta: & sic oportet finem præsupponere ad hoc vt bonū operemur: & hoc est regnum Dei quærere, hoc est præsupponere, & de illo cogitare. Hæc enim sunt de quibus soliciti esse debemus, & in hac solicitudine peccare nū q̄ poterimus: quia quāto magis de hac re soliciti fuerimus, tanto melius nobis erit. Quia illa, quæ *Arist. 1. politico.* propter se quærūtur (vt ait Philosophus) in infinitū quærūtur. Beatitudo aūt & virtutis operatio propter se ipsa quærunturideo nullus terminus nec modus constitui debet, in inquirendis istis. Secus autem est de necessarijs advitam, vt cibo potu & vestimēto, quia ista

Universidad de Deusto
Biblioteca

non propter se quęruntur, sed quatenus sunt necessaria ad vitam conseruandam: & conseruatio vitę consistit in quadam mensura, ergo præter necessaria, alia superflua quærere, vana est & taxanda solicitudo. ¶ Rursus obseruandum est, non esse intelligendum, prius tempore quærendum esse regnum Dei, quã cibum & potum: sed hic prius in intentione debet intelligi, & mentis & animi desiderio, quia interdum oportet temporalia prius curare, quam regnum Dei. Vt si quis propter instantem necessitatem cogatur prius corporaliter laborare, quã orare. Item obseruandum, Christum nõ fuisse loquutum de honore Dei, sed de regno Dei, & iustitia eius: quia licet honor Dei prius quærendus sit, quam beatitudo nostra, & via pietatis, qua peruenitur ad beatitudinem: de honore tamen Dei noluit hic Christus loqui, quia solũ hic agit Christus de illis tantum bonis quæ quærimus, propter nos ipsos, & istorum est præcipua beatitudo & iustitia. Honor autem Dei non appetitur propter nos, sed propter seipsũ. Ideò non est hic loquutus de honore suo. Quia Christus non intẽdit in hoc loco agere, quid magis, vel quid minùs desiderare debeamus: sed quid potiùs propter nos ipsos quęrere debeamus. Nam quid nobis sit petendum in superiori capite Christus retulit, in dominica oratione: cùm priùs egit de honore Dei cùm dixit. Sanctificetur nomen tuum. Posteà verò egit de beatitudine nostra, dicens. Adueniat regnum tuum. ¶ Sed non possum non homines vehementer mirari: qui cùm audiãt Christum dicentem. Quærite regnum Dei, tantæ petitioni aures suas obturatas habeant, & frigidi & tepidi sint, & velut in chenice sedeãt. Et est causa, quia cùm carnales simus nõ existimamus regnum Dei ad nos pertinere. Saul cùm audisset se potiturum regnum Israel, nõ motus fuit: imo Samueli rem tantam promittenti, dixit. Nunquid non filius gemini ego sum: de minima tribu & de minima cognatione in Israel? Quare ergo loquutus es mihi sermonem hunc? Acsi diceret. Non hęc ad me spectant. Sed is, qui ita tulerat verbum de regno, vbi domini spiritus cum agitauit, statim Dei animum fortem & virilem induit: & nihil deinceps nisi regium & magnum facere cœpit. Ità nos cùm solum homines simus, putamus regnum Dei nihil ad nos spectare: sed si spiritus domini in nobis flauerit, nostrã dignitatem cognoscemus, & nihil regio nomi-

1. Reg. 9.

ne indignum facere tentabimus. Hoc itaque regnum Dei primò & præcipuè quærere debes: deinde temporalia & terrena tanquam media ad consequẽdam beatitudinem. Hũc nanque ordinem & consensum vult Deus nos habere. Addit enim pulchritudinem magnam ordo & dispositio omnibus rebus seriem interse seruantibus. Nam siue aliqua doctrina vel concio bona fuerit si nullum tamẽ ordinem seruauerit, nihil placet. Ita in omnibus operibus tuis & exercitijs rectum ordinem & normam seruare debes. Primò ergo regnum Dei quære: deinde vero temporalia & terrena tanquam media ad finem. ¶ Obserua etiam, quòd in hac vita ita temporalia & necessaria ad corpus inquirere debes, vt hoc non possit tibi esse impedimẽto, vt cœlestia & diuina obliuiscaris. Ita regnũ Dei debes primò quærere, vt ipsa intentione & desiderio supra ipsa exteriora opera aduoles: sic vt cor tuũ nõ præcipuè exteriori operi applices, sed portionẽ aliquã ipsius cordis reserua, vt ipsa in res cœlestes te ipsum erigas ad exemplum auium, quæ mare pertranseunt, quæ cũ defatigatæ & lassatæ sunt, in aquam descendunt [illegible] quam constituunt, alteram vero cum remum habent, nè posteà si volare in altum velint habentes omnes plumas madefactas aqua, non possint se in cœlũ eleuare. Qui hoc tempestuosum huius vitæ mare vndique fluctibus exagitatum in salutis portum nauigamus, si lassati & defatigati fuerimus volatu orationis & contemplationis, alteram alam in vitam actiuam debemus cõuertere, sed non omnino, his rebus inhærere debemus: sed alteram alã sublimem semper & erectam desiderio & affectu in cœlum habere debemus, ne si aqua ambæ submergantur, præcipuum nostrę orationis scopum obliuiscamur, atque ita semper salui & incolumes remis actiuæ vitæ, & contemplationis velis æternę vitæ portum fœliciter attingamus. Quo fiet vt rectè & optimo iure illud de nobis canatur. Odor vestimentorum tuorum sicut odor incensi. Incensum enim in sacra pagina orationem significat, deuotionẽ, & sanctum desiderium animæ quod ad cœlestia volat: vestimenta autem sunt bona exteriora opera quæ homines conspiciunt. Tunęque incensum redolent, quando diuino amore & deuotione fiũt. Cuius rei exẽplum extat in Iacob. Qui etiã si septẽ annis pro Lia inseruierit, ipsi⁹ intẽtiũ & scopus nõ fuit nisi ꝓ pulchra

Cant. 4.

Gen. 29.

chra Rachele famulatur: per quã quidem contemplatio significatur, & in quam nos omnia opera nostra debemus dirigere, etiam si Liã, hoc est, vitam actiuam nobis dent: cum qua non contenti esse debemus, sed vltra ad maiora progredi, & Rachelem desiderare opera nostra externa in altiorem finem & in contemplationem diuinam eleuãdo. Sic Machabæi manibus dimicantes, & vocantes cordibus dũm suũ clarum & insignem victoriam de Nicanore & de alijs inimicis suis reportarunt. Etiam si corporalibus laboribus fuerimus intenti, etiam si victum & vestitum quæramus, in his etiam occupationibus regnum Dei & cœlestẽ Hierusalẽ in memoria habeamus: & hoc primo nobis quærendũ est. Nã si diuinũ & cœleste tanquã præcipuũ curauerimus, omne tẽporale liberali & magnifica manu dñs ministrabit. Vnde fit vt statim dñs dicat. *Omnia hæc adijcientur vobis.* Qui maius dat minus etiã concedet: & qui præcipuũ dat, ꝙ huic conueniens fuerit, dabit. Nã omne agẽs naturale dans formã, tribuit etiam omnia cõsequentia ad formam. Ignis nanque cùm formam substantialem ligni corrumpit, dat illi formã ignis, & præter ea ipsi⁹ accidẽtia, quæ sunt calor & siccitas. Iure etiam consulti dicunt, quòd cui conceditur principale, videtur etiam accessorium illi concedi. Nã si Rex aliquem constituit regni gubernatorem, vel rectorẽ: clarè constat, concedere illi facultatem, vt possit citare, conuenire, suspendere, & reliqua alia huic officio necessaria. Ita igitur inquit Christus. Si vitam vobis liberaliter concedo, clarũ est, me vobis concessurum victũ & vestitũ, vt illam sustẽtare possitis. ¶ His verbis ostendit Christus, tẽporalia non esse nobis petenda tanquã bona nostra, etiã si necessaria sint. Regnũ autem Dei petendũ est, tanquã finis & præcipuus scopus noster. Ideò dixit, adijcientur: quia non propter se dabuntur, sed adijcientur tanquam necessaria ad finem. In quo indicat, aliud esse, quod præcipuè datur: aliud vero quod superadditur, Æterna nobis in intentione esse debent, temporalia vero in vsu: & illa quidem dantur, hæc autem tanquam conuenientia adduntur.

2. Mac. 15.

Luc. ff. de iurisd. omnium iud.

Psal. 36. Rom. 8.

¶ Discamus ergo in Deum confidere, nec vnquam de diuina ipsius prouidentia desperare. Non vidi iustum derelictum (ait diuinus Psaltes) nec semen eius quęrẽs panem. Si credimus nos ità à Deo diligi, vt filium vnigenitum nobis dederit: quomodo cum illo non donabit nobis omnia? Si pater est benignissimus & suorum filiorum amantissimus, si beneuolus sponsus, si fidelis amicus, si pastor diligẽs, si ditissimus rex, si pia mater & nutrix: quomodo eorum obliuiscetur, quos in vlnis gerit? Si panem illũ in terra dat, quem edunt angeli in cœlo: quomodo nõ dabit panẽ, quẽ edunt iumenta? Potest de petra aquas haurire. Potest farinam, & lechytum olei plenum semper exhibere. Potest Danielem in laeu, & Heliam pascere in deserto: & non poterit vos saciare, & sitim vestram explere; si omnem vestram curam & diligentiam in ipsum posueritis? Sic in parabola illa, quæ habetur in Matthæo de patre familias qui conduxit operarios, ibidem dicitur, quod fecit conuentionem ex denario diurno, per quod intelligitur retributio æterna, & beatitudo cœlestis: quã dabit dominus his, qui rectè in sua Ecclesia laborauerint. Et aduerte quod non fecit conuentionem cum illis de cibo & potu, sed tantum de denario diurno: quia cibus & potus non potest amicis Dei deficere. Nam pater familias qui dat denarium laborantibus in vinea, dabit & cibũ & potũ. De denario enim tantùm fac conuentionem: hunc quære, hũc concupisce: & cętera necessaria vitæ ministrabit. Sed dicet aliquis quomodo hoc verum sit, quia multis seruis Christi hæc non sunt addita? Nam Paulus de iustis ait. Circuierunt in melotis & in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quib⁹ dignus nõ erat mũdus. Et de se ipso ait. In fame & siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate. Sed nũquid Paulus nõ quærebat regnum Dei? Ecquis vehementiori & ardentiori animo quæsiuit? Cùm hæc imperfecti considerant, quæ solicitudini potiùs quam promissioni diuinę committunt. Sed respondeas obsecro. Quis habet cibum, ille nè, qui cum cibo, quem habet dolet & tristatur: an ille qui cùm cibo careat, gaudet & lætus est? Certè cibus quæritur, vt animus contentus sit cibo. Qui igitur fame contẽtus est, is maiorem abundantiam cibi habet, quam qui cibo contentus esse nescit. Neque erat quisquam egens inter illos (ait diuus Lucas de Christianis, qui sine proprio viuebant in primitiua Ecclesia.) Hęc enim est diuina prouidentia, vt si regnũ Dei quæsieris, quod cibus tibi adijciatur, aut quod est cibo maius & excellentius: scilicet vt animus sua sorte sit contentus. Audi Apostolum, quem fame, siti & nuditate confectum proponebas, Philip

Psal. 36.

Hebr. 11.

2. Cor. 11.

Act. 4.

Philip. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pensibus dicentem. Scio humiliari, scio & abundare: in omnibus institutus sum, & satiari & esurire, & abundare & penuriam pati. Nemo omnium qui abundantiam bonorum omnium in mundo habet, ità contentus erat, & satiatus: vt Paulus sua egestate & mendicitate. Datum mihi hunc animum, & ego tibi regias opes promitto. Verùm quia solicitudo superflua prouenit ex inordinato timore: docet Christus talem timorem esse vitandũ, datque fiduciam quærendi regnum cœlorũ, dicens. *Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Nam qui vobis dat regnum cœleste, multò meliùs terrena concederet. Timorem & pusillanimitatẽ expellit: & vt fiduciam & spem in dominum erigamus, locus hic monet. Neque in aduersis rebus nec in secundis & fœlicibus timere docet: quandoquidem in his omnibus præsto adest nobis dominus, paratus, vt gloriam suam nobis concedat. Glorioſe de inimicis suis triumphauit Susanna, quia erat cor eius fiduciam habens in domino. Et magnam spẽ habuit Esdras cùm in oratione ad dominum facta magis cõsideret, quam in chirographo regum. Et sanctus Iob in suis tribulationibus dicebat. Si occiderit me, in ipso sperabo. Quia verò populus Israel, cùm in deserto ambularet, nec fiduciam habuit, se ingredi posse terram promissionis, quia in ea erant Gigantes: quia defuit illis spes, in eam nõ sunt ingressi. ¶ Præterea pusillus grex vocatur, ob humilitatis deuotionem: qua quidem humilitate Ecclesia magnum incrementum suscipit, & ob hanc etiam peruenitur ad regnum. Humilé spiritu suscipiet gloria. Ostendit locus hic, quantum illi promereantur apud Deum, qui sibi ipsis per humilitatem, & mundo ob simplicitatem & synceritatem vilescunt. Etiam si pauci sitis, humiles, abiecti, & insipientes, non est tamen cur mundi impietatem & inhumanitatem formidetis: quia placuit patri vestro, reiectis superbis diuitibus, & sapientibus huius mundi, sua scientia inflatis, dare vobis pusillis regnum Dei. Nonne pauperes elegit Deus in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni? Et Paulus. Videte vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt elegit, &c. Humilibus enim placuit hæreditatem regni concedere. Et sic ipse dixit. Confiteor tibi pater domine cœli & terræ, &c. Iustis nanque dominus regnum concedit, Saul cùm in oculis suis paruulus esset, in caput filijs Israel factus est. Sed de his aliàs diximus: *Vẽdite quæ possidetis: & date eleemosynam.* Antequã præcipiat dare eleemosynam, duo dicit. Primùm vendite. Secundò: quę possideris. Dicit vt vẽdamus: quia homo in eleemosynã largiri non debet domum vel hereditarem: quia hoc nõ esset pauperis necessitatem subleuare, sed illum ditare. Sed vendendo domum vel hæreditatem, pecunijs habitis, sapienter & prudenter eleemosyna fieri potest, vt vniuscuiusque pauperis fuerit necessitas. Ideò præcipit, vt prius vendamus. Secundo dicit, quæ possideris, & non, quæ rapuistis: nam eleemosyna fieri debet ex proprijs bonis nostris. Ideo Ecclesiasticus. Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Et in Prouerbijs dixit Salomon, Honora dominum de tua substantia, & de primitijs omnium frugum tuarum da pauperibus: & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabũt. Bona igitur tua in pauperes debes erogare. Id nanque præcipuè semper dominus nobis cõmendat, vt misericordes & pij erga pauperes existamus. Et relinquens alia multa loca aliorum Euangelistarum, in quibus de hac re sæpius à Christo monemur, & etiam illud Matthæi, qui dicit, in die iudicij bonos de hoc opere esse à Deo laudandos & maximè commendandos: sola illa loca adducam, quæ de commendatione huius operis habẽtur in nõstro Luca. Vnde in superioribus habetur. *Qui habet duas tunicas, det vnam non habenti.* Et, *Estote misericordes, sicut pater vester misericors est.* Et item. *Date, & dabitur vobis.* Et in parabola illius, qui descendebat ab Hierusalem, in Hiericho, hanc virtutem maximè commẽdauit. Et ipse dominus misericordia motus filium viduæ suscitauit, & quinq; panibus famelicam turbam satiauit. Et denique in hoc loco eleemosynam commendans, subdit statim. Thesaurizate vobis thesauros in cęlo. Et infrà dicit. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis. Et historiam diuitis epulonis adduxit, qui mendico Lazaro nõ vsus est misericordia. Et quærenti quid faceret, vt vitam æternam consequeretur, dixit. Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Et Zachæum laudauit, dicens: illum esse filiũ Abrahæ, eo quod eleemosynam dedisset. Denique mẽdicis, cæcis, leprosis, infirmis & egenis

Dan.13. *1.Esdr.8.* *Iob.13.* *Numer.14.* *Prouer.29.* *Luc.2.* *1.Cor.1.* *Mat.11.* *1.Reg.15.* *Mat.25.* *Luc.3.* *Luc.6.* *ibidem.* *Luc.10.* *Luc.7.* *Luc.9.* *Luc.16.* *Luc.18.* *Luc.19.* *Ecclesi.34.* *Prouer.3.*

nis semper Christus misericordia est vsus: vt hanc virtutem non solùm verbis, sed etiam ipsis operibus voluit persuadere. Quo fit, vt si non aliud argumentum esset, nec ratio, ad hanc virtutem suadendam nisi tot tantaque testimonia filij Dei & verbis & operibus adducta: satis esset, vt hæc virtus perpetua fixaque animo nostro sederet. Detrusit in infernum illum, qui dixit. Non habeo vbi reponã fructus meos: cùm multi essent pauperes in mundo. Nunc autem præter ea, quæ diximus addam aliquas vtilitates & commoda, quæ eueniunt, tribuenti pauperibus eleemosynã. ¶ Primum commodum est, quòd eleemosyna, quasi captiuum hominis ipsum Deum facit, vt colligi potest ex duobus testimonijs sapientis; si vnum cum altero coniungamus. Vnum est illud. Qui vtitur misericordia cũ paupere fœneratur domino. Alterum verò est. Qui accipit mutuum, seruus est fœneratis. Si hoc verum est, bene sequitur Deum manere quasi captiuum & seruum illius, pui pauperi eleemosynam dedit: quãdoquidem iste talis fœnerauit domino. Quid obsecro est, quod possit maiori æstimatione esse dignum quam Deum captiuum habere, si ita fas est dicere? Quid magis desiderabile esse potest, quàm in nostra potestate habere, claues misericordiæ Dei: vt nobiscum vtatur misericordia? Sine dubio has claues largitor eleemosynæ suis manibus habet: quandoquidem dominus inquit. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et præter hoc bonum aliud restat magis præcipuum, scilicet consequi veniam peccatorum. Vnde Salomon. Sicut aqua extinguit ignem, ità eleemosyna extinguit peccatum. Et in Prouerbijs. Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu, indignationem maximam. Et Tobias. Eleemosyna liberat ab omni peccato. Et Daniel dixit Nabuchodonosor Regi. Peccata tua eleemosynis redime. Et si infidelis ille & ethnicus potestatem habebat, vt posset saluus fieri, si consiliũ Prophetæ accepisset: quantò magis Christiani eleemosyna satisfaciet ex bonis debitè acquisitis? Operã & oleum perdit, qui manus in Deum eleuat, vt sua peccata illi remittat: qui manus suas ad elargiendam eleemosynam pauperi extremè indigenti complicauit. Et hoc voluit dominus insinuare quando dixit, quod sacerdotes comedebãt peccata populi: nam propter meritum eleemosynæ: quã illis homines tribuebant, peccatorum suorum misericordiam cõsequebantur. ¶ Præterea nõ contenta est hæc virtus, eo solùm, quod misericordiam peccatorum commissorum consequatur, sed etiam illum ditat nouis meritis: est enim hæc solutio ità pinguis, diues, & abundans, vt pro cõmissis satis sit soluere. & possit etiam in posterum ditare. Et ratio est, nam hoc opus misericordiæ ea parte, qua pœnalis est, est etiam satisfactoria, & quia fit in charitate, est meritoria: atque ita ex vna parte debita soluit, ex altera verò, quæ possidet auget. Quod vtrunque ostenditur in eo, quod Prophera Eliseus fecit cum vidua illa, quando oleum multiplicauit. Ità quamuis adeo pauper & egena sit anima, nisi illi defuerit oleum misericordiæ, & vsa fuerit illa industria, qua vsa fuit illa mulier, fundens partem illius olei misericordiæ inter pauperes: vacuos opibus & solatio: & clauso ostio, hoc est, ita abscondite vt nesciat sinistra quod facit dextera: certum & indubitatum sibi habeat, quod tantum augebitur & multiplicabitur fructus & meritũ huius largitionis: vt satis sit ad soluenda omnia debita peccatorum commissorum, & vt in posterum nouis meritis diteſcat. Quod apertissimè Psalmista ostendit, dicens. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculũ seculi. Ideo Apostolus similem eleemosynã facit semini, cùm dicit. Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Nam qui seminat, etiam si prima fronte videatur semẽ perdere: re bene inspecta, illud multiplicat. Quod etiam Salomon visus est sentire, cùm dixit. Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post multa tempora inuenies. Nihil magis perditum & amissum videtur, quàm id quod in flumen iactatur: sed reuera etiam si videatur amitti, nõ tamen amittitur: quia post multa tẽpora inuenies illud. Quod obsecro maius lucrum & fœnus reperiri poterit, quam hoc? Terram das, & inuenis cœlum: panem hominum tribuis, & panis Angelorum redditur: vas aquæ frigidæ largitis, & aquam viuam reperis. Denique id tu tribuis, quod portare nequis: & tibi datur, quod nemo auferre poterit. Cur igitur rẽ tuam nõ transferes in eum locum, in quo perpetuo es habitaturus? Sed alia duo specialia bona his superaddam. Primum est auxiliũ Dei quod nobis præstatur in ipsis tribulationibus. Nam si Christus dicit, mensura qua alijs mensi fueritis,

Luc.12. *Prouer.19.* *Prouer.22.* *Mat.6.* *Eccl.3.* *Prouer.21.* *Tob.4.* *Dan.4.* *Ose.4.* *4.Reg.4.* *Matth.6.* *Psal.111.* *2.Cor.9.* *Eccle.11.* *Luc.6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritis, eadem & metiemini mensura iustum est, vt misericors homo, qui in necessitatibus & angustijs miseris succurrit, in suis proprijs subueniatur à Deo. Hoc nobis insinuant tot tantæque benedictiones, quas Dauid coniecit in misericordes, dicens. Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem in die mala liberabit eum dominus. Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat eum in animâ inimicorum eius. Dominus opem ferat illi, &c. Vehementi quodam amore prosequebatur Propheta sanctus hanc virtutem: quandoquidem ipsius amatores tot benedictionibus implebat. Ideò Esaias postquam eleemosynam commendauit, & dixit, Frange esurienti panem tuum, egenos & vagos introduc in domum tuam, si videris nudum operi eum: subdidit statim dicens. Tunc erumpet quasi mane lumẽ tuum, & sanitas tua citiùs orietur, &c. ¶ Secundũ bonum est, scilicet, quod largitor eleemosynæ exaudietur à Deo. Nam quemadmodum ipse pauperem audiuit, ità Deus suis orationibus & clamoribus aures applicabit. Ideo Esaias in superiori testimonio postquam eleemosynam laudauit, subdidit. Tunc clamabit & ego exaudiam. Et è contra qui pauperem non audierit, neque ipse exaudietur à Deo.

Psalm. 40.

Esa. 58.

Prouer. 21. Vnde Salomon. Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis ipse clamabit, & non exaudietur. Maximè tamen præter omnia dicta, in id oculos debes conijcere, quod pijs & misericordibus vitam æternam promittit. Nã in extrema illa die in qua vniuersis secundũ vnioscuiusque merita retribuetur, his dominus dicet. Venite benedicti patris mei, &c. Cõstitue igitur in stateram vnam omnia hęc bona, quæ tibi accrescunt: & in alteram statueram omnem rem temporalem, quàm amittis, eleemosynam tribuendo: & cõsidera quæ bona maiorem valorem habeãt, illa quæ das, an ea quæ accipis. Nihilominus tamen volo tibi ostendere, non solum te hæc quinque bona spiritualia, quæ retuli, lucrari: sed q̃ nulla temporalia amittis. Nã eis qui misericordes sunt & largitores eleemosynæ non solum in futura vita dominus multa bona cõcedit, sed etiam in hac. Lege in Deuteronomio, & inuenies ibi innumeras benedictiones quas dominus dat largitoribus eleemosynæ. Et præter ea audi Salomonem dicentem. Honora Deũ de tua substantia, & de primitijs omnium frugum tuarum da pauperibus: & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia redũdabunt. Et iterum. Qui dat paupĕri non indigebit: qui despicit deprecationem, sustinebit penuriam. Et Paulus Timotheo ait. Pietas autem ad omnia. Omnia hæc allata testimonia idem dicunt, quod vnico verbo Christus retulit. Date, & dabitur vobis. Hoc clarè & aperte cognoscitur in vidua illa Eliæ: cui etiã in temporalibus rem dominus auxit, siquidẽ non defuit illi farina & oleum. Idem contigit Tobiæ, quem dominus propter ipsius charitatem diuitem effecit. ¶ Nunc autem à te libet interrogare, credas ne illis testimonijs scripturæ: vel non? Si non credis, iã non es Christianus: quandoquidem Christi verbis non fidem adhibes. Si dixeris te credere, necessariò fateri debes, quòd quando largiris eleemosynam, nullam iacturam rerum temporalium facis, sed potius magis diues efficeris tũ rerum spiritualium, tum etiam temporaliũ: & quanuis nullam viam ad hoc tibi persuadendum inuenias: debes tamẽ id firmum stabileque habere, quandoquidem id Deus dicit. Et ipse Deus etiam inquit, quod qui liberaliter vsus fuerit cum paupere, nũquam necessitate laborabit. Quemadmodum igitur credis Deum trinum esse & vnum: ita etiam credere debes quòd largienti eleemosynam nunquam deficiet, etiam si asperum & durũ tibi videatur. Si igitur hoc ita credis, quare parcus & auarus es, in largienda eleemosyna: quando fides tibi dicit, quod si eam distribueris, ipsa magis ac magis augebitur? Nulla via excusari potes: nam si in bona spiritualia oculos conuerteris, multa tibi hìc promittũtur: si vero temporalia inspexeris, fides te securum & quietum reddit, nunquam tibi esse defutura. Si cùm scis triticum in terra multiplicandum esse, id spargis magna fiducia, etiam si spes aliquando fallatur: si credis etiam hoc semen eleemosynæ multiplicandum fore, quare non seminas? cur tam auarus & parcus es in seminando? Nam si dixeris te non videre, quomodo sparsa eleemosyna, magis tua res & substantia augeatur: nec etiam vides quomodo Deus trinus sit & vnus. Deus enim vtrũque dicit, & firmissima fide id credere debes. Teneris nanque vel fidem abnegare, vel concedere libenter, quod largitori eleemosynæ nunquam necessaria deficient. Defuit ne Eliæ, vel Danieli inter Leones constituto? Si volatilibus cœli Deum ignorantibus non deest: quomodo Christianis deerit?

Matth. 25.

Deute. 28.

Prou. 3.

Prou. 28.

Tob. 11.

Luc. 6.

3. Reg. 17.

Dan. 14.

Quo-

Quomodo Christus eum abnegabit, qui ipsum Christum esurientem pascit: Quomodo terrena bona negabit, qui liberaliter cœlestia concedit? Quomodo frustum panis, vel parum aquę negabit, qui proprium sanguinem & vitã fudit? Vnde tibi ò Christiane nata est ista prana & iniqua cogitatio? Quid in domo fidei, iusidum pectus facit? Quî fieri potest, vt nomine Christiani gaudeat, qui verbis Christi non fidit? Fatere igitur veritatem, & dic nullam te excusationem habere: & clarè & apertè insinua huius rei causam tuam insatiabilem auaritiam esse. Tu ipse mancipium es tuæ pecuniæ, & captiuus tuæ auaritiæ. Seruus Abrahæ nullum maius signum nec euidentius inuenit in puella, vt existimaret dignam posse esse nurum Abrahæ, nisi misericordiã, qua vsa est, cùm peregrini sitientis sitim expleret. Hoc signũ elegit magis, quàm aliud: quia digna non erat vt nuberet Isaac, si misericordiam nõ fecisset cum proximo: nec credere poterat seruus ille Abrahæ, Deum daturum nurum seruo suo Abraham quæ charitatem cum proximo non haberet. Sed huius tẽ pestatis multi Christiani iam non relinquũt opes pauperibus nisi in mortis articulo: quando iam ipsæ diuitiæ eos deserunt. Sunt veluti animalia, quæ non mãducantur nisi mortua & cocta. Non potest pauper quid quam ex eis comedere, nisi prius eos mors cõcoquat. Tũc plura mandant qui in vita nec obulum pauperi dederũt. In prouerbijs ait Salomõ. Qui miseretur pauperi, beatus erit. O quantum & quam magnum premium promittit, pro tam paruo dono. Cur ergo eleemosynam nõ tribuis? Quemadmodum putei, qui olim claras hibebant aquas, luto repleri, non manãt, nisi mundentur à sordibus & cœno: sed potiùs aqua fœtida & immunda redditur: sic opes si coagulentur pernicioſe sunt, immũdæ & fœtidæ, si vero in pauperes & egenos distribuantur, alias maiores producunt & meliores. Sed ad textum reuertamur & videamus Christum vlteriùs hanc eãdem eleemosynam commendantem. *Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficiẽtem in cœlis: quo fur non appropriet, neque tinea corrumpit.* Docet Christus, vt in cœlo thesaurizemus, & ibi recondamus eleemosynas nostras: nè ea nobis contingant. quæ in terra thesaurizantibus. Quæ enim hic reconduntur latronum asturijs sunt exposita, aut tineæ læsioni. Per quæ duo internæ & externæ omnes causæ damni significantur. Per tineam internæ, per furem externæ: neutrum tamen contra ea, quæ recõduntur in cœlo militant. Discc hæc terrena contemnere, cum corruptioni & varijs rerum euentibus sint subiecta. Nihil nanque in terra firmũ est, stabile, & quod diu durare possit: omnia infirma, caduca, & interitura sunt. Vita pertransit, iuuentus senescit, honor aufertur, diuitiæ fugiunt & fluũt, velut aqua fluminis: & meritricũ more, quæ amorem simulant, & nulli datam fidem seruant, facilè pertranseunt. Quocirca in terra nolite thesaurizare: transeunt terrena illa simul cum thesaurizante. Quod obsecro auxilium Pharaoni contulerunt illi plures thesauri Ægypti? Nonne repente in maris profundo absorptus est? Quid pra fidij attulerũt Nabuchodonosor totius orbis omnes simul diuitiæ congregatæ & in Babylonem translatæ? Nonnè eiectus est miserè ab altitudine gloriæ suæ: & de medio hominum subitò separatus est, atque cum feris agrestibus computatus? Quid adiuuerunt Balthasarem filium eius: qui post patrẽ innumerabiles etiam congregauit diuitias? Nonne percussus est, & eadem nocte perijt? Quid de alijs quam pluribus dicemus? Thesaurizemus ergo in cœlo, vbi verę diuitiæ, firmæ, stabiles, & nunquam perituræ. ¶ Obserua autem, quàm suaue sit iugum domini, & quã leuia ipsius diuina mãdata. Iucundum & lætum esset mandatum illud piscatori, quod iuberet, vt piscationem exerceret: & venatori, quod etiam venationẽ commendaret. Attende obsecro, & vide suauitatem & dulcedinem diuinorum præceptorum. Accesserunt enim quadam die discipuli ad dominum nimis læti & alacres dicentes. Domine in nomine tuo dæmonia subijciuntur nobis. Non dixit Christus illis absolutè, nè gauderent: nam homini, qui natura sua lætitiam induit, durum erit & asperum non lætari. Sed dixit illis. In hoc nolite gaudere, sed gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Non aufert gaudium, sed ostendit de qua re potiùs gaudere possint. Sic etiam dixit de timore, qui alia passio animæ est. Nolite timere eos, qui occidunt corpus. Naturale quidem est, ipsos homines aliquãdo timore corripi: quod si absolutè illis diceret. Ne timeatis, durè & asperè ipsorũ aures hæc verba sentirent: propterea non omnino timorẽ auferre illis vult, sed ostendit quid potius timere debeant, dicens. Eum timete, qui post-

Gen. 24.

Exod. 14.

Dan. 4.

Psa. 14.

Luc. 10.

Mat. 10.

quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam occiderit, potest animam simul & corpus in gehennam mittere. Sic olim leginus dominum fecisse cum populo suo Israelitico. Exod. 26. Nam cùm difficile esset populo illi sacrificia suorum idolorum relinquere, Deus non abstulit omnino sacrificia: sed iubet vt illa sacrificia ipsi offerantur. Sic cùm difficile videretur Apostolis suum officium piscandi relinquere: dixit illis dominus. Faciam vos fieri piscatores hominum. Mat. 4. Et cùm Paulus nimis arduum atque difficile æstimaret ipsis hominibus persuadere posse, ne gloriam quærerent, non docuit gloriam omnino respuendam esse, & fugiendam: sed ostendit nõ in mũdi vanitatibus, & momentaneis & fluxis honoribus, sed solum in Deo ipso esse gloriandum. 2. Cor. 10. Qui gloriatur (inquit) in domino glorietur.

Ita nunc Christus cum rectè sciret, homines à natura nimis esse auidos & cupidos congregandi & thesaurizandi sibi diuitias, non iubet, nè thesaurizent, sed docet vbi thesaurizare debeant. Qui enim diuitias congregat, & thesauros vult recondere: locum sibi securũ ab omni metu & suspicione quærit: nam thesaurus semper expositus est latronum periculis. Ideò non dico, quod nõ thesaurizetis: sed maturum & salubre consilium præbeo, scilicet vt in cœlo thesaurizetis, vbi ærugo & tinea non corrumpunt, neque latrones furantur.

¶ Vbi obsecro diligenter aduertas & consideres: quàm graue malum sit peccatum, quod diuitias tuas & thesauros reconditos in sinu Dei (qui locus tutissimus est, vbi nec ærugo nec tinea perdit illos nec distruit) peccatum tamẽ compos est, vt possit illos auferre & subtrahere à sinu Dei. Peccatum enim est fur quidam manibus aduncis & picatissimis, quæ cœlum vsque pertingunt, & inde thesauros nostros rapiunt. O procax & inuerecundum peccatum, quod etiam in diuina penetralia irrumpere audet: indeque multo tempore & labore partas opes, sine misericordia vlla eripit. O terribilem Dei iustitiam, qui peccato thesauros peccatoris rapienti, fores non claudit. Verum peccatum non ita prorsus & omnino opes tollit: quin si conuertaris opes in Dei sinu reconditas, inuenias. Si autem non conuertaris, quæ tibi non profuerunt opes, alterius misertam subleuabũt. Thesaurus enim Ecclesiæ ex supersluis sanctorum operibus, & ex his, quæ autoribus suis non profuerunt aggregatur. Sed quid est, quod ego diligenter curo, mihi ipsi lucrari, cum meis operibus & laboribus alios videam ditatos? Ergo peccatum est, in quod si incidam, meas omnes opes & diuitias subtrahit, & animam expoliat & nudam relinquit. ¶ Discamus ex hoc loco peccatum tanquã omnium grauissimũ malũ fugere, quia opes & thesauros nostros, quos furati neque fures, nec à tinea corrumpi: peccatum ipsum furatur, corrumpit, & destruit. Discamus non in terra sed in cœlo thesauros recondere, eleemosynam erogando, & opera pietatis exercendo. Nam Christus in hoc loco de his ad literam loquitur: quia agens de eleemosynæ largitione, subdidit de thesauro. Contrario enim modo se habent thesaurus mundi, & thesaurus cœli. Nam thesaurus mundi comparatur congregando & cumulãdo diuitias. Thesaurus vero cœlestis, opes omnes distribuendo. ¶ Præterea est hic obseruandum tria esse thesaurizandi genera. Nam alij thesaurizant in terra, alij in inferno alij verò in cœlo. Et aduerte, quòd non solũ congregare & cumulare diuitias, thesaurizare dicitur: sed etiam finis, quem vnusquisque sibi destinauit, thesaurus appellatur: nam nemo est adeo pauper & egenus, qui nõ aliquẽ finem sibi proponat & intendat, & diligat. Ille autem finis intentus & amatus thesaurus dicitur. Ideo Christus statim post hæc subdit. Vbi est thesaurus tuus, ibi est, & cor tuũ. Mat. 6. Et quia res amata est, vbi cor est, & è contrario: ideò quod diligimus, thesaurus vocatur. Qui cogitationes suas in terra dirigũt: hi thesaurizant in terra. Et his Christus dicit. Nolite thesaurizare super terram. Et superius dixit dominus. Thesaurizat, & nescit cui thesaurizet. Et Iob. Iob. 27. Qui ingreditur in thesauros nuis: quæ quidem ad modicum calorem liquefit, & sic perditur & fluit in terra. Et Dauid. Ponit abyssos in thesauris: ponit enim abyssos insatiabilis cupiditatis. Misera & infœlix est illorum conditio, qui malunt has diuitias terrenas, quã thesauros omnes cœlestes. Vt enim canis os, quod rodit, non commutaret pro diuitijs Regis, sic diuitias isti pluris æstimant, quam regnum cœleste. ¶ Obseruandum præterea quod Christus non prohibet thesaurizare honestis & licitis causis: quia Paulus ait, parẽtes debere thesaurizare filijs. 2. Cor. 12. Hoc ipsũ naturæ ius docet: sed prohibet thesaurizare ex auaria & amore pecuniarum.

¶ Alij vero sunt qui thesaurizant in inferno: de quibus Paulus ait, quod thesaurizant in diem iræ, multiplicantes scelera sua & in peccatis Rom. 2.

catis perseuerantes. Adducit illos dominus ad pœnitentiam: ipsi vero thesaurizant sibi in diem iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, secundum duritiam & impœnitens cor eorũ. ¶ Nos verò si Christi filij esse cupimus, nec in terra nec in inferno nobis est thesaurizandum: sed in cœlo, vt diuinum ipsius mandatum adimpleamus. Primò, quia ille est tutissimus locus, ab omni prorsus violentia & corruptione præseruatus. Ideo ibi thesaurus nec perdinec minui vnquam potest. Quocirca Christus ait. Facite vobis sacculos qui non veterascunt, & hi sunt corpora pauperum. Thesaurum non deficientem in cœlis quo fur nõ appropiat, neque tinea corrumpit. Ea enim quæ perpetuo possidenda sunt, libentius acquiruntur: quam ea, quę per paruum tempus, sicut redditus ad vitam, quam redditus ad tempus. Quemadmodum faciunt hi, qui ex Hispania pecunias in Flandriam volunt traducere, quibus in hac ciuitate datur chirographum, vt in Flandria dentur pecuniæ: ita nimirum si pecunias in cœlum volueris transferre, & ibi thesaurizare, locus tutissimus vbi pecunias debes reponere in hac vita vt in cœlo retribuantur, ipsi pauperes sunt. Isti dabunt tibi chirographum, quo & ipsum cœlum tibi debit & non sine multo fœnore. In qua re duo debes animaduertere, scilicet, hoc cambium multum excellere id, quo in mundo vtitur: nam hic si velis tuas pecunias in alterum locum transtatas ibidem dari iacturam aliquam in eis debes facere: nam nõ omnes pecuniæ, quas tu in Hispania dedisti, reddentur tibi in Flandria. At vero si pauperibus dederis, in cambio cœlesti non solùm redetur quod hic dedisti: sed etiam multo amplius non sine magno fœnore & lucro. Deinde secundò, nemo hic promittit se saluas & incolumes merces in alia ciuitate vel regione daturum, nisi bene soluatur ei, qui promittit hoc facturum. At in hoc cãbio nulla mercede addita promittit Deus se rem omnem saluam & incolumem redditurum. Ideo thesaurizemus in cœlo. Primò quia ibi tutum habemus thesaurum. Secundò quia in illo loco thesaurus corrũpi nec minui potest. Quia neque ærugo neque tinea demolitur: neque vllo pretio cõparari potest, quia infinitus est. Tertiò, quia ille est locus in quem migraturi sumus. Quocirca omnem suppellectilem & opes confer, vbi patriam habes. Quæ est ista insania vt in eo loco velis bona relinquere, à quo breuiter recedere debes: & illic non mittere, vbi iturus es, & sine fine mansurus? Mercator suas merces mittit, vbi bene vendãtur: non vbi dissipentur. Maxima est deplorandã multorum insania, qui cum duorum vel trium dierum spatio in hac vita sint mãsuri, thesaurizant in patria, vbi hospites & peregrini sunt: nec congregare curant diuitias in cœlum cuius perpetui incolæ debent esse. Nam si aliquem viatorem videres, qui cùm vnius horæ spatio in taberna sit demoraturus, parietes dealbaret, omnia cubilia sterneret, & tecta renouaret, nonnè hunc talem amentem & insanum iudicares? Si enim die ac nocte in aliam vitam iter facimus: quid est quod hic thesaurizemus, & frustra pecunias consummamus? Qui in regionibus longinquis habitant, omnes facultates, opes, & diuitias, mittunt, in eam patriam, in quam tandem sunt deuenturi: ità nimirum tu, qui cœlum patriã promissam habes, omnes tuos labores, partas opes, & diuitias, eo debes reportare: nuntij autem & vectores pauperes sunt. Ita fecit diuus Laurentius, qui Decio dixit. Facultates Ecclesiæ quas requiris in cœlestes thesauros manus pauperum deportauerunt. Ideo Dauid dixit. Dispersit dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculũ seculi. Ideo non thesaurizemus in inferno, vbi tormenta parantur: neque in terra, vbi fures effodiunt, & furantur: sed thesaurizemus in cœlo, vbi tutæ erũt merces nostræ, & vbi perpetuò mansuri sumus. ¶ Thesaurizemus nobis thesauros ex optimo ære, & ex purissimo auro. Nemo enim thesaurum congregat ex vili vel æneo metallo: sed ex auro vel argento. Moneta aliqua vilis esse potest, vel non in pretio haberi, duplici de causa. Altera ratio est, vel quia confecta est ex vili & abiecto metallo: vel quia falsa est. Hæc duo monetæ genera, non sunt apta, vt in thesauro recondantur. Prima, quia vilis est: secũda, quia falsa. Vnde fit, vt eleemosyna, quæ solũ propter Deũ non fit vilissimi sit pretij, propter quam res temporales promereri poteris, non autem vitam æternam. Moneta ænea, vt asse, vel teruncio emere poteris, vel lactucam, vel raphanos: equum verò minimè poteris, nec sex vel octo vlnas purpuræ, vel serici. Ita quando eleemosynam tribuis solum, vt ab hominibus laueris, & vt venari possis humanum honorem & gloriã, has viles laudes & honores temporales cum illa emis. Thesaurizare ergo debes pretiosam Psal. 111. monetã

Universidad de Deusto
Biblioteca

monetam, quæ digna sit in thesauro gloriæ reponi, non humanas laudes curans, sed solũ vni Deo placere. Tunc enim moneta tua maximi valoris & præmij digna efficitur, quãdo quidem illa vitam æternã emis, vt ipse Christus inquit in Euangelio. Qui dederit vasa quæ frigidæ in nomine meo, &c. Et quia Christus vult vt eleemosyna fiat sola ipsius causa, præcipit vt secretò fiat: ità vt nec sinistra manus quid dextra faciat, sciat. Atque ita Paulus. Vnusquisq; vestrũ apud se reponat, recõdens quod bene ei placuerit. Quę verba sunt propria illius, qui abscondit thesaurum eleemosynæ, de quo ibi loquitur, Qui thesaurizat, quoad fieri potest secretò id facit, ne forsitan thesaurus in manus latronum incidat. Vnde Gregorius. Deprædari desiderat, qui thesaurum publicè portat. Ezechias qui thesauros suos ostendit & manifestauit nuntijs Regis Babyloniæ acriter & asperè in ipsum fuit animaduersum. Ne eleemosynã tuam facias mundi causa, nec enim habet vnde possit tibi soluere, quia pauper est: sed solùm Dei amore commotus & tactus eam largire, qui ditissimus est, & satis aptè vt soluere tibi possit. Sic Abraham ditari noluit à Rege Sodomorum, sed propter id dominus nimis eum locupletauit & amplissimis fortunis auctum reddidit, qui dixit. Noli timere Abraham, ego merces tua magna nimis. Sic tu honoribꝰ & diuitijs nolis ditari, sed à solo Deo: nam id quod ipsi tribuimus, reddit nobis in tempore necessitatis non sine fœnore & lucro. Si aliquis homo eius virtutis manus haberet, vt omnia, quæ vel ipsis tangeret, vel acciperet, incrementum & augmentum susciperent: nõ nè manifestissima esset insania illum non rogare, vt omnia nostra manibus suis acciperet? Nonne summum esset nobis beneficium si ipse vellet accipere, & reseruare? Similes his sunt Dei manus, de quibus dicitur in Canticis. Manus eius tornatiles aureæ, & plenæ. Hyacintho. Quantumuis minimæ sint eleemosynæ nostræ si propter Deũ fiant, & in eius manus cõlocãtur: statim in pretiosissimas margaritas conuertuntur, quibus ipsum cœlum emi potest. ¶ Secundum verò quod habere debet hæc moneta eleemosynæ, scilicet, vt non sit falsa. Falsa moneta est quam hypocritæ ostendunt, qui in exterioribus purissimũ aurum esse videntur cum interiora habeant ex ære vilissimo, & mille peccatis coinquinata. Vnde Matthæus dicit, ꝙ Christus reprehẽdit hypocritas antequam de isto thesauro loqueretur, dicẽs. Nolite fieri sicut hypocritæ tristes, &c. Vnde quẽadmodũ eleemosyna in exteriori videtur bona: ita opus est vt sit in interiori. Volo enim dicere, ꝙ sit facta in statu gratiæ. Ipse sibi prius eleemosynã debet facere, qui acceptã & gratã eleemosynã Deo voluerit offerre. Ideo Paulus Corinthijs ait, loquens de Philippensibus. Semetipsos dederunt primũ dño, deinde nobis. Ideo Ecclesiasticus etiam dixit. Miserere animæ tuæ placens Deo. Si volueris cum proximo vti misericordia, cadẽ tecum priùs vtere, & cũ anima tua. Nã rectus ordo charitatis præcipit, vtpriꝰ in te, deinde in proximos misericordiã exerceas. Tũc enim in cœlestẽ thesaurũ pretiosam monetam mittes: quãdo talis intus extiteris, qualis exterius appares. Et ideo in statu gratiæ eleemosyna debet fieri: vnde euenit vt in scriptura ipsa eleemosyna gratia appelletur. Et ita Paulus Corinthijs ait. Notam vobis facimus fratres gratiã Dei, quæ data est in Ecclesijs Macedoniæ. Et in priori ad Corinthios Epistola inquit. Cum autem præsens fuero, quos probaueritis per epistolas, hos mittam perferre gratiã vestrã, in Hierusalem. Vtque videas quanti sit valoris & meriti tuũ opus, debes illud conferre eũ diuino amore & charitate. Hic diuinus amor est statera illa sanctuarij, de qua dñs inquit. Omnis æstimatio siclo sanctuarij ponderabitur. Hoc siclo ponderare debes monetã eleemosynæ, quã Deo obtuleris. Nã si nudũ operueris, hoc opus defer in siclum sanctuarij: si vero famelicum paueris, constitue opus hoc in stateram sanctuarij, &c. Sed de his satis. Iam nũc Christus subiungit, cur tam gratus illi sit contemptus rerum temporalium nõ ex parte rerum, sed ex parte affectus: quia cor commitatur thesaurum. Ideo ait. *Vbi est thesaurus vester, ibi & cor vestrum erit*. Locus thesauri trahit ad se cor. Vnde secundum Augustinũ, anima plus est vbi amat, quã vbi animat. Hinc sit, vt thesaurizantes in terra habeant cor terrenis affectum, & thesaurizantes in cœlis habeant cor affectum cœlestibus. Vbi est res amata, ibi est cor amãtis. Vnde Dauid in Psalmo. Cor meũ dereliquit me. Ac si diceret. Et si cor meum semper sit mecum secundum effectum, tamẽ dereliquit me secundum affectum: & vsq; ad cœlum volauit, vbi est thesaurus meus. Itaque si in terra quis thesaurum reponat, animam suam quæ Dei imago est, terrenis immergit: quod graue malum est. Si verò circa Deum & beatitudinem æternam studiũ suũ applicuerit, iam in Deo est cor eius: & conuersationem habet in cœlo. Vbi est amor, ibi & cor. ¶ Discamus ergo ex his omnibus thesaurizare in cœlis, & ibi cor nostrum ponere diligendo æterna illa bona. ¶ Discamus hæc terrena contemnere, & solum Christum amare. Vnde beatus Ioannes. Nolite diligere mũdum, neque ea quæ in mundo sunt. Lumine enim naturali constat hæc terrena non propter se esse diligenda: siquidem amor tãti pretij est & valoris, vt nequeat dari, nisi illi, qui Talionem soluere potest, scilicet eodem amore eum prosequi, à quo amore prosequeris: cumque hoc non possit præstare nisi creatura, quæ rationis est capax, non debes cor tuũ captiuare rebus huius mundi præsentis. Aduerte obsecro: quod vbi est thesaurus tuus, ibi est, & cor tuum. Thesaurus tuus, est tuus amor. Summa iniquitas est, eis rebus frui, quibus vti debemus. Solum Deum diligere debes propter se ipsum: quia summum bonũ est, & centrum tui cordis: creaturis autem tã quam seruis debes vti, referens illum amorẽ in Deum, & in ipsum ordinando. Si hæc terrena bona dilexeris, tanquam mundanus ordinem naturæ peruertis, & dignus es grauissimo supplicio. Creauit Deus hominem ad sui similitudinem: vti suum simile diligat, quæ natura est vniuscuiusque animalis, vt vel ita cùm in bonis terrenis nullũ inueniret homo ꝙ sibi assimilaretur, in suũ creatorẽ se cõuerteret. Quã obsecro similitudinem habes tu cũ diuitijs? Quid anima tua cum auro habet, quod conferri possit? Deum igitur (cuius similitudinem geris) teneris diligere: non autem hæc terrena bona. In omni tempore, quo Iacob habuit liberos ex Lia & ex ancilla, nunquam recordatus est ire in patriam suam: nã rerum terrenarum amatores, his exterioribus intenti cœlum obliuiscuntur, quod vera patria & verus locus quietis est. At cum filiũ in Rachele suscepisset, statim in patriam suã rediuit. Mortuo Rege Ægypti clamauerunt Israelitæ ad dominum, & exaudiuit eos. Sed cùm Deum ante mortem regis Ægypti vocauissent, noluit suis orationibus aures accommodare. Boni & mali omnes dominum in suum auxilium vocant: sed malos Deus non audit, quia non interfecerunt Regem Ægypti, qui amor est harum rerum terrenarum. Amorem à terrenis & mundanis remoue, &

illum in creatorem tuum collocã: nã talem te præbere debes, qualis est ille, quẽ tu diligis. Nabuchodonosor cum mundũ & bona quæ sunt in eo nimio & excessiuo prosequeretur amore, in campis suam vitam degit bestiarũ more: cumque pœnitentia ipsius animũ subiret, imaginem quæ per peccatum maculata & defœdata erat in pristinam & antiquã pulchritudinem restituit. Creauit Deus cœlum terram, solem, lunam, & cæteros omnes planetas, quæ omnia valde bona esse dixit. At vero cùm hominem cõdidisset, nec malum nec bonum ipsum appellauit. Si igitur homo nõ minor est omnibus alijs creaturis, imo multo præstantior & excellentior: quid est quod cum reliquas omnes creaturas vidisset, dixerit esse bonas: at de homine nullum sermonẽ fecit, quandoquidem dignitate & virtute reliquas omnes superabat? Non laudauit hominem, nec dixit bonũ esse, neque malum, quousque ipse homo operaretur, & vtram vellet vitam eligeret: atque ita secundum electionẽ nomen illi imponeret. Si bonum diligis, bonus es: sin vero malũ, malus iã effectus es. Solus homo eligere potest, cum sit liber, quodcunque ipse voluerit, & ei magis arriserit: siue bonum id sit siue malũ. Voluit dominus videre prius, cui rei & studio animum suum homo applicaret: vt sic de ipso loqueretur: quam potestatem nulla omnium creaturarũ habet præter ipsum hominem. De multis inquit Apostolus, quod mutarunt gloriam incorruptibilis Dei, in imaginem hominis corruptibilis, auium, quadrupedum, & serpentum. Contemplare igitur ô homo improuide & omni prorsus mente carens, quas figuras & magines in anima tua depingis, quando mũdanas res huius seculi nimio prosequeris amore. Propria & naturalis animæ habitatio ipsum cœlum est: vbi cor tuum, solicitudinem, & curam omnem reponere debes animi affectu & desiderio, secundum illud Apostoli. Conuersatio nostra in cœlis est. Ne obsecro thesauros & diuitias Hierico cupias & affectes: quos propter suam mutabilitatem mũdus hic representat. Qui vero contrarium fecerit, lapidabitur vt Achã, damnatione æterna. Deum igitur diligamus si recte thesaurizare volumus: potest enim ipse & in hac vita, & in futura nos amplissimis fortunis auctos, ac locupletatos reddere. Sed iam ad contextum. *Sint lumbi vestri præcincti*. Inter omnia remedia, quæ conferunt & conducunt ad semouendã

Matt. 10. Matth. 6. 1. Cor. 16. Gregr. hom. 11 Euang. 4. Reg. 20. Geneſi. 14. Geneſ. 15. Can. 5. Mat. 6. 2. Cor. 8. Eccl. 29. 2. Cor. 8. 1. Cor. 16. Aug. lib. 83. qui. qu. 36. Leui. 27. Pſalm. 37. 1. Ioan. 2. Gene. 2. Geneſ. 31. Exod. 2. Dan. 4. Geñ. 1. Rom. 1. Philip. 3. Ioſue. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mouendam & depellendam à nobis auaritiam illud potissimum & præsentaneum est, si illicere memoria mortis. Hęc enim optima magistra est, quæ rectè ostendit & docet, quã parum prosit, in hac vita amplam & pinguẽ diuitiarum fortunam habere, quæ cum aduenerit ostendet omnia hæc vanitatem esse.

Eccle. 11. Vnde Salomon. Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita. Vera quidem illa sententia est diui Hieronymi, qua dixit. Facile contemni omnia, qui semper cogitat moriturum. Si vero ad id omne quod Christus in superioribus adhuc prædicauit, oculos conuerteris, inuenies facilè hoc, quod nunc dicit, rectè quadrare cum his, quæ superius tractauit. Admonuerat reijciendam esse omnẽ curam rerum temporalium: ideo ostendit nunc, vt memoriam mortis ob oculos semper habeamus, vt semper bonis operibus animos applicemus, quandoquidem ignoramus quando sumus morituri: & quando dominus sit venturus vt rationem exigat vitę nostræ. Hæc enim contemplatio contemni faciet omnes res temporales, & earum solicitudinem & curam abijcet, & quotidie nos allicietin diuinarum rerum amorem. Ait ergo, sint lumbi vestri præcincti. Accingere lumbos, est viriliter aut expedite aliquid agere, aut se administrandum expedire: quia is, qui summa cũ diligentia & solertia ministrare cupit, ne vestes sint impedimento, illas accingit. Sic legimus in quarto Regum Eliseum dixisse Giezi.

4 Regũ. 4. Accinge lumbos tuos. Hoc est fac vt expeditus sis & diligens ad opus quod præcipio tibi. Iob etiam inquit. Accinge nunc vt vir lũbos tuos. Iste est, esto expeditus, aut fortis & virilis animi teipsum ostendẽ. Idem itaque est præcingere, quod præparare μυοφασκευάζω. Vnde præcinctos, τοὺς ἕτοιμους strenuos & expeditos dicimus. In rigore grammatices hoc significat verbum præcingere: nihilque aliud voluit Christus his verbis insinuare: quod infrã clarius patebit ex eo quod dicit, se ipsum declarans & applicans similitudinem: Ideoque estote parati, quia qua hora &c. Et de se ipso dixit. Precinget se. Hoc est expediet se ad ministrandum. Sic Tobias Angelum præcinctum ad ambulandum inuenit: quia paratus erat ad iter agẽdum. Et beatus Petrus ait. Estote parati succincti lumbos vestros. Et alię

Iob. 40. *Hie ad. Paulinum. ca 8.* *Mat 24.* *Tob. 5.* *1. Pe. 1.*

multæ authoritates & testimonia scripturę sacræ adduci potuissent ad hanc rem confirmandam, quæ longum esset recensere. Satis enim ex dictis ostenditur, quam violenta sit illorum explicatio, qui hunc locum de castitate interpretantur. Vult itaque dominus dicere. Parate vos diligenter & præcingite, quẽ admodum illi facere consueuerunt, qui negotium aliquod sunt aggressuri: vestes enim latę impedimento sunt, ad bene ministrandum. Quare dominus significare vult, vt obstacula & impedimenta bonorum operum auferamus, quæ peccata sunt: vt vel sic quando dominus venerit, paratos & prouidos nos ipsos inueniat. Tunc enim lumbos præcinctos habemus, cùm præparamus conscientias nostras & eas à peccatis mundas reddimus. Vestes largæ & discinctæ impediunt ministrantes: atque ita similis est rerum temporalium amor, qui impedit Dei obsequium, & memoriam mortis à nobis semouet. Præterea cùm iubet, nos præcingi: docet, vt passiones nostras & appetitus rationi subijciamus, vt vel sic quando dominus venerit, digni simus, coram ipso apparere. Non dicit quod nudi ambulemus, quia per peccatum hæ passiones nobis quasi naturales sunt nec omnino eas à nobis semouere possumus: sed vult, vt eas præcingamus & frænemus, rationi illas subijcientes, & carnem spiritui. Vitam nullo modo transigere potes, nisi manducaueris: at vero manducans, præcinge gulam abstinentiæ freno. Si in altos honores & dignitates te constitutum videris, vanitatem præcinge tui ipsius humili cognitione. Quod etiam Paulus recte consulit, dicens mortificate membra vestra, &c. Iosue illos quinque reges suspẽdit versus solem: quod tu facere debes si crucifixeris coram sole iustitiæ Christo Redemptore nostro omnes tuæ carnis appetitus, & quinque sensuum acres & fortes impulsus. Denique si vestis non sit præcincta à vento eleuatur, & rapitur. Ita nimirum homines, qui cogitationes suas non præcingunt suiipsorum humili cognitione, elati superbia quocunque vanitatis vento huc & illuc feruntur. Imaginatur quis turres venti, & incogitationib⁹ suis deuanescit, & omne quod cogitat vanum est, nullum habens fundamẽtum, sed solum in sua imaginatione. Et hinc nascũtur tanti atque tam superflui vestituum modi, nam homines nolunt se præcingere, & componi cum re, quam habent. Solent

Colos. 3. *Iosue. 10.*

lent enim multi parentes filias suas ab incunabulis in tantam vanitatem constituere atque in tam superfluos vestitus & cultus, vt quando illæ nubere volunt, nulla iam dos superfit: atque ita omnis mundus iamiam ruinam minatur, vt pote qui suas cogitationes, sumptus, & apparatum non vult præcingere.

1. Tim. 6. Bene quidem Beatus Paulus præcingebatur, cum dicebat. Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus. Igitur præcingamus nos, vitia deprimentes, & mortificantes nos ipsos, & tollentes cogitationes pessimas & vanas, quandoquidem istæ sunt impedimento, quominus, vt par est Deum venturum expectemus. Sed quia non satis est tollere impedimenta & à malo recedere, sed etiã

Psalm. 33. est opus recta & sancta operari, iuxta illud, Diuerte à malo & fac bonum, subdit statim Dominus dicens. *Et lucernæ ardentes in manibus vestris.* Hoc est bona opera facientes. Non satis est, vt mala viteris, sed vt bona opera faciatis. Nam si dominus aliquis seruum domi haberet, qui nullam iniuriam nec malum alicui inferret, nihilque in ministerio dom⁹ nec heri faceret, proculdubio iste talis inutilis esset, & à domo eiceretur. Sic op⁹ est vt tu qui habitas in domo Domini, non solum nociua vites, sed in eis quæ spectant ad domini seruitium te ipsum debes exercere. Sed singula hæc verba iam veniunt consideranda. ¶ Primo lucernas vocat opera nostra bona: nam hæc illuminant nos & viam aperiunt in patriam illam beatam. Quemadmodum faces incensæ in nocte viam ostendunt, ne per deuia deflectamus: ita bona opera, & pura & sincera vita hominis intellectum illuminant, & viam cœli manifestant. Quo circa diuinus vates inquit. A mandatis tuis intellexi. Quasi diceret. Mandata tua tui ipsius cognitionẽ mihi dederunt. Vis ne in cognitione Dei non allucinare? Mandata ipsius obserua. Ita viues, vt qui sub vexillo Christi Domini militas: & ego promitto, & fidem do, quod nunquam in miseros errores nec hæreses incides. Intellectus enim bonus omnibus facientibus ea.

Psalm. 118. Qui legem domini obseruat, in ea nunquam errabit. Præceptum Domini lucidum illuminans oculos, & intellectum dat paruulis. Et

Prouer. 4. Sapiens etiam inquit. Iustorum semita, quasi lux splendens. Mali vero in tenebris & miseria caligine ambulant: iuxta illud. Ambulauerunt, vt cæci, quia Domino peccauerunt.

Sapho. 1. At vero bonis suis bonis operibus seipsos illuminant, & alios, de quibus operibus Saluator dixit. Luceat lux vestra coram hominibus, *Matth. 5.* vt videant opera vestra bona: & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. Quemadmodum ille, qui noctu facem accensam portat, non solum se ipsum illuminat, sed alios multos: ita boni non solum sibi vtiles sunt, sed suis sanctis exemplis, & bonis operibus cœli viam alijs ostendunt, & quid illos oporteat facere, vt salui sint. Aduerte autem ne similis illis sis, qui cum manibus à tergo relictis facem portent, in lapidem offendunt, & cadunt. Lumen ante te feras, si videre cupis quã nam via gradiaris. Ita sunt multi, qui toto vitæ discursu, nec buccellam panis in eleemosynam erogarunt, nec in vno bono opere se exercuerunt: quousque aduentante morte hæredibus præcipiunt, multa pia opera adimpleri, & eleemosynas erogari. Lumen ante te porta, per quod bona opera facta in hac vita intelliguntur, nec lumen post te feras, expectans illud tempus in quo post obitum tuum multi pauperes ex substãtia tua induentur. Mors vitam sequitur, & ita, vt vixeris, morieris. Prius quàm vita finiatur, hæc lumina bonorum operum te ipsum comitentur, & ante te eant vt videas recta nè, an deuia insequaris. Qui riuulum transgredi vult, duobus vel tribus gradibus retrouertit, atque ita sine vllo periculo in alteram partem transit. Mors est transitus quidam periculosissimus, quo quidem ex hac vita in aliam sumus migraturi, atque ita opus est, vt si illum transgredi voluerimus sine periculo, eum contemplemur, in hac vita mortem ipsam præ oculis habentes: nam qui hoc non faciunt incidere soleat in scopulum inferni, vbi brachia frãguntur simul & caput. Itaque hæc bona opera in vita faciamus ferentes lumina coram nobis, non expectantes mortis tempus: in quo fortè nullus dabitur locus bonis operibus faciendis. ¶ Obserua secundo quod non solum dixit, vt habeamus lucernas, sed etiã, vt sint ardentes. Quod quidem dixit propter duas proprietates, quas habet ignis. Primo incendit, & calefacit: secundo vero illuminat. Propter primam dixit ardentes, nam non sufficit vt bona opera facias, sed oportet vt igne charitatis incendantur: nam opus aliquod quantumuis illud excellens sit nisi charitate fiat nullius est valoris nec momenti, neque dignũ est vita æterna. Vnde Diuus Paulus. Si distribuero *1. Cor. 13.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

substantias meas in cibos pauperum, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Sola hæc opera, quæ fiunt in gratia & charitate maximi sunt valoris coram Deo, & hac moneta emitur cœlum. Opera enim nostra vilissimi æris & sordidissimi sunt. Omnes iustitiæ nostræ (inquit Propheta) tanquam pannus menstruatæ. Et Paulus. Non sunt passiones huius seculi condignæ, &c. Omnes nanque vites nostræ non sunt sufficientes ad consequendam vitam æternam. At si in hoc vilissimo ære, ideſt, si in operibus nostris stemmata Regis illius cœlestis insculpseris, hoc est si facta fuerint in gratia opera tua, tanquam vsuaria moneta poteris cum illis regnum cœlorum emere de congruo. Secundo lucerna ardens lucet: atque ita vult Dominus, vt omnia opera nostra luce diuinæ legis examinentur. Examinandum est, quod Deo tribuimus. Agnus paschalis, qui in decima quarta luna erat immolandus, adducebatur decima die, & examinabatur, an in eo esset macula, quæ posset illum à conspectu Domini arcere: vt doceret nos, quanta diligentia, cura & solicitudine actiones nostras debemus examinare, vt coram Domino possimus eas offerre. Sic in prima mundi constitutione Dominus lucem examinauit, & vidit, quòd esset bona: vt insinuaret non solum praua opera, verùm ea, quæ natura sua bona sunt ad vnguem esse probanda. Nam potest opus aliquod bonum esse in genere mortis: quod si non fiat debitis circunstantijs, iam malum efficitur. Sed de his in capite præcedenti diſſerimus. ¶ Obserua tertio, quòd præcipit has lucernas ardentes in manibus vestris. Primò dixit, quòd habeamus lucernas: secundò ardentes. Tertiò autem dicit in manibus tenendas esse. Multi namque has lucernas habent & ardentes, non in manibus, sed in corde: nam in animo fixum immotumque habent, se vitam rectam acturos, & diuinos futuros homines: nunquam tamen id operè complét. Aiunt nanque multi in Quadragesima futurum esse, vt sua peccata fateantur, & quòd aliena restituent: nunquam tamen à vitijs semouentur, sed in peccatis suis hærent. Sicut porta vertitur in cardine, ita piger in lecto suo. Ita similiter hi suis vitijs trãquilli & quieti sedent, etiam si parum huc & illuc impellantur, quando diuinis inspirationibus tanguntur, & quando multorũ obitum suis oculis contemplãtur. sed non id efficiunt, quod cogitant, nec opere complent, quod promittunt. Isti lucernas ardentes in cordibus habent, non verò manibus. Alij vero hæc bona opera in lingua habent, de Deo semper loquentes, virtutibus alios instruendo: at hæc bona opera non portant manibus suis, quia quæ ipsi prædicant, non faciunt. Omnes lætantur & gaudent, de Deo loqui, & libros pios & sanctos legere: sed si ad hos, qui gloriantur legem Dei continuò in oribus ferre, pauper & egenus accesserit, eleemosynã petiturus, nec buccellam panis dabunt: & sæpiùs inuenies hos magis tepidos & inertes ad diuina præcepta adimplenda, quàm alios rusticos & mediæ plebis homines. Aduerte obsecro quòd vult Dominus, vt has lucernas ardentes in manibus habeas, vt quemadmodum loqueris, ità facias: & bona opera simul cum sanctis verbis ambulent. Aduersus prio- Iacob.1.
res ait Iacobus. Auditor verbi & non factor comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ. Audiunt isti verbum Dei, & sanctis propositis & cogitationibus afficiuntur: at quia operibus ea non exercent, sæpe sæpius damnantur. Aduersus autem secundos qui legem Domini in ore habent, non in manibus, Salomon dicit. Sentite de Domino in Sapien.1.
in bonitate: & in simplicitate cordis quærite illum. Non sentiunt simpliciter de Deo, qui sine operibus beatos se futuros præsumunt: inanes relinquentur isti & sine vllo honore in die iudicij. Et princeps Apostolorum Pe- 2.Pet.1.
trus etiam inquit. Cui enim præsto sunt hæc, cæcus est manu tentans: obliuionem accipiẽs purgationis veterum suorum delictorũ. Qua propter fratres magis satagite, vt per vestra Roman.2.
bona opera. &c. Vnde Paulus. Non auditores legis iusti sunt apud Deum: sed factores legis iustificabuntur. Et iterum. Omnes nos 2.Cor.5.
manifestari oportet ante tribunal Christi: vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum. Et Ioannes. Apoc.14.
Opera enim illorũ sequũtur illos. Tertiò addidit in manib⁹ vestris, aduersus eos qui restitutiones fieri mãdant à testamẽtarijs suis. Isti nõ habent lucernas in manib⁹ suis, sed in manus alienas eas constituunt: cum bona opera eleemosynas & restitutiones, quos ipsi deberent facere, aliis relinquant. Sed de his alias dicendum. Quod igitur iam dixerat, scilicet, vt simus præcincti, & q̃ habeamus lucernas in manibus nostris, quadã similitudine nunc suadet, dicens. *Et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptijs.* Optima & appositissima quidem ad propositum similitudo. Primò quia serui & familia quę dominum expectat, nesciens quando dominus sit venturus, omni tempore in expectatione manet. Ideo nos oportet semper rectam viuendi normam sequi, & sanctis operibus animum applicare: vt pote qui Saluatorem expectamus, diem aduentus ignorantes. Nonnè manifestissima esset insania si pauper qui solum argenteum haberet, magna in ciuitate & pulchra ædificia videns, alia similia vellet ipse ædificare? Diceres statim illi. Insane nonne vides hanc esse apertam insaniam? Quibus pecunijs has ædes vis construere, cum nec assem ad cęnandum habeas? Tu igitur maiori insania es taxãdus, qui cum tam pauper tẽporis sis, vt nescias an crastina die sis victurus, magna tecum machinaris dicẽs. Anno venturo hoc & illud faciã, postea vero hoc faciam: & in senectutem hæc congregabo. Hoc idẽ alius insipiens & amẽs secum cogitabat, & dicebat. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos. &c. At vocem audiuit dicentem. Stulte hac nocte reperent animam tuam? & hæc quæ parasti, cuius erunt? Quia vidisti senem transeũtem, qui septuaginta vel nonaginta annis vixit, tu vero cum vigintiquinque habeas, tecũ reputas quid facturus sis in reliquis multis annis qui tibi restant, non respiciens te forsitan venturo die moriturum, cum nullam obsignatam tabellam Deus tibi dederit, qua hora, vel quo die sis moriturus prædicentem. Et siquidem qui dominum suum expectant, nescientes quando venturus sit omni tempore parati sunt: esto tu similis illis rectam vitam in omni tempore agens. ¶ Secundo qui dominum suum expectant, domum habent mũdam, conditam cœnam, stratum lectum, denique omnia rectè ordinata priùs quam dominus adueniat: nam postquam venerit nullus restat locus in quo hæc fieri possint. Hoc idem tu deberes facere, vt pote qui in hora mortis dominum venturum expectas. Ideo Christus dixit. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Dominus nanque nocte venturus est, & non vrbanum neque decens erit hospitium si mor- Matth.25.
tuis lucernis ipsum excipiatis. Virgines illæ fatuæ interierunt, quia lucernas suas non habebant ardentes: quod idem Christus in hoc loco docet, vt sancta opera habeamus, igne amoris diuini facta, & diuina charitate incensa, obuiam sponso nostrarum animarum faciamus. Et siquidẽ incerti sumus quo die, quaue hora sit venturus, cõscientiã mundemus ab omni inquinamento malorum, & animã nobis vestibus induamus, vt vestibus nuptialib⁹ induta corã sponso audeat apparere, & mensæ accumbere cum reliquis ad conuiuiũ inuitatis. Non pigri & negligentes simus vt virgines illæ fatuæ, quæ media nocte oleum inquirebant, sed potiùs semper habeamus ardentes lucernas, quibus iter sponso, & nobis magis illustretur. Hoc igitur modo prudentes vigines sponsum exceperunt. Perierũt nanq; fatuæ illæ virgines, nam cum tempus illis concederetur, vt se aduentui spõsi parare possent, illud amittentes, ecce sponsus venit, & illæ nihil parauerant. Et denique vt vno verbo omnia dicta cõplectar, Christus hîc docere vult, vt non in vtramuis aurem dormiamus, sed semper sanctè & castè viuentes, dominũ expectemus: siquidem nescimus quando ventu- Matth.25.
rus sit. Neque pœnitentiam in crastinum differamus: cum nec vnam horam vitæ certam nobis possimus promittere. De quadam anima sancta sub nomine mulieris, Sapiens dixit. Manus eius extẽdit ad fortia, & digiti eius Prouer.31.
apprehenderũt fusum. Interrogauerat prius Sapiens. Mulierem fortem quis inueniet? Et postquam eam inuenit, fortem illam appellauit, quia apprehendit fortia: & fortitudinem eius in id constituit scilicet quod digiti eius apprehenderunt fusum. Quæ vires obsecro sunt fortes & robustæ, man⁹ ad fusum applicare? Si diceret ensem vel hastam arripuisse: vel leones & immanes tigres manibus dilaniasse, (vt Sanson & Dauid consueuerũt facere) vel si diceret aduersus fortes gigãtes, & potentes barbaros arma induisse, bene quidem dictum videbatur. Sed inquit. Digiti eius apprehenderunt fusum: quod quidem opus ad vires imbecillas & languidas mulieris videtur pertinere. Sed si rectè id animaduerteris magnum quidem opus, & insigne est. Quo circa notare debes, quod in colu ponitur linum vel lana ad nendum: in fuso vero ponitu quod iam filum factum est & elaboratum. Interrogabis fortè vsurarium vel concubinarium, meminerit nè, an aliquando sit moriturus, & an cogitet futurum esse, vt saluus sit: ad quam interrogationem respondet, se vitam in melius mutaturum, & de peccatis confessurum, & ita saluus fiet. Hic talis sine dubio Exo.12. Esai. 64. Rom.8. Prouer.26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

manus ponit in colu: quia confidit, non his operibus, quæ facit, sed his, quæ facturus est. At vero homo iustus dominum suum vigilãter expectat, & confidit se daturum illi gloriam ob merita passionis suæ, & propter opera, quæ ipse facit. Et hic talis manus fuso applicatus est fretus est illis operibus, quæ iam effecit. Mulier amens manus in colu ponit: prudens vero in fuso. Nam anima sancta iusti: dominum recta conscientia & sanctis effectis operibus expectat: vt amens & sine intellectu stultè dominum expectat cum eis operibus, quæ confidit posse facere, quæ fortasis nunquam faciet. Quando dominus venerit tam omnia parata esse debent: nam si cum iam ipse ostium pulsat, velis tu ignem accendere, domum sternere & parare omnia: sine dubio dominus portas franget, & seruos suos in carcerem detrudet. Aduerte ò stulte quod fortitan hodie venier ostium animæ tuæ pulsaturus, & repentè morieris. Expectas ne cum iam ipse aduenerit, omnia parare? facito igitur protinus pœnitentiam, & esto similis dominum expectantibus, quando reuertatur à nuptijs. ¶ Tertio qui dominum suum expectant, interim dum non venit, de ipso loquũtur, quid magis ad ipsius obsequium conducat, animaduertunt, considerant quæ magis ipsius palato possint satisfacere: & dicunt no cte præterita in tali, vel tali oppido mansit, nunc à nobis distat quatuor vel quinque leucis, bene possumus iam obuiam exire. Ita nimirum omnes nostri sermones & loquelę de Deo deberent agere, quomodo in ipsius obsequio rectiùs & sanctiùs nos exercebimus. Sed iam nunc cum multi non Christum, sed diabolum expectent, de ipso sermonem incunt, iurando, mẽtiendo, & sanctum Dei nomen blasphemando. Qualem dominũ quisque expectat, talem sermonem exorditur.

Aues cum volare volunt alas expandunt: sic nos qui dominum expectamus cordis & desiderij nostri alas in cœlum deberemus extendere. Illi duo Cherubim alas suas expandebant. Ita semper debemus ardenti desiderio, & vehementi amore in ipsum Deum inflammari, horam expectare, in qua finietur peregrinatio nostra. Hinc illud est, quod Abraham in ostio tabernaculi sedebat: & Elias etiã in speluncæ ostio. Sic nos in ostio huius vitæ mortis consideratione dominum expectemus, vt Abraham & Elias: nam si ita expectamus, quemadmodum & illi, nos etiam excipiemus. ¶ Quarto dominum suum expectantes, domum omnem parant, sternunt, & mũdant. Sic nos qui dominum expectamus intellectum nostrum debemus inducre ipsius Dei cognitione & voluntatem sancto ipsius amore, & memoriam omnium bonorum recordatione, quæ ab ipsius liberali manu semper accipimus. Nam cum infœliciter & misere perditi essemus ob peccatum illud primi nostri parentis, ipse nos redemit tanta perfectione, vt Paulus dixerit. Vbi abundauit iniquitas, superabundauit & gratia. Nam morte sua cœlorum ianuam aperuit: & resurrectionem carnis donauit. Nam & si mortem nobis reliquerit, infirmitates & labores: id effecit, vt his vexati infirmitatibus, ad ipsum vnicum præsidium & remedium nostrum cõfugeremus. Perfectos nos condidit, & perfectè nos redemit: & ita voluit, vt semper ab eius diuina prouidentia penderemus. Pullus enim quantumuis paruulus sit, perfectumque animal est: nihilominus multas necessitates habet, quibus coactus, matrem quærit, & ad ipsius auxilium confugit. Ita similiter Deus cum nos creauisset, & redemisset modo absolutissimo & perfectissimo: voluit nobis relinquere has miserias & labores, vt vel hi nobis essent occasio maiorum meritorum, & abundantioris virtutis corona. Quod quidem nõ solum in naturalibus rebus conspicitur, sed etiam in eis quæ arte fabricantur. Nam si pictor aliquis figuram aliquam pulchram, & excellentem depingeret, & hanc sine oculis reliquisset: clarum est, quòd si hæc imago sensum haberet, & loqui posset, quòd a pictore oculos peteret. Ita cum perfectè & absolutè Deus nos creasset, & redemisset, nihilominus voluit his miseriis, & laboribus subijci, vt ad ipsum confugeremus: cum ipse facientibus quantum vires suppetierint, non deficiat. ¶ Quinto dominum expectantes è fenestris conspiciunt, & speculãtur huc & illuc, an veniat: ita nos cœlum ipsum aspicere debemus, & propter illud suspirare nam Dominus ibi adest cum Angelis & sanctis suis. Quod sanctus Dauid considerans, inquit. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Misera & infœlix est conditio nostra, qui cum tot tantaque bona semper à domino accipiamus, nũquam oculos in cęlũ ad benefactorẽ nostrũ cõuertimus. Si aliquis homo iter faciens lassatus ab itinere iuxta turrim accederet, & ibi iacẽti, ab altitudine turris bonum

Exod. 25.

Gne. 18.

3. Reg. 19.

Psalm. 122.

bonũ vinum, sufficiens cibus, & multa condimenta iactarentur, quibus sitim suam & famem expleret: semperque hic homo oculos defixos haberet in terram, nec in altum turris aspiceret, vnde tanta illi bona veniebant: nonne inmanem bestiam & omni prorsus mente carentem hunc hominem appellares? Qui igitur fieri potest, vt tu, qui tanta beneficia à cœlo acceperis, affectum tuum, & desiderium in ipsum non eleues? De his diuinus vates inquit. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Nos vero tanqnam qui expectant dominum suum, oculos ad Deum conuertamus. Sed multi iam sunt (quod sine lamento non possum proferre) quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorũ, qui terrena sapiunt, inimici Crucis Christi Iesu: qui ita viuunt, ac si Deus nunquam esset venturus: & ac si non crederent post hanc vitam aliam nobis manere. Si hominem interrogares in lecto iacentem, an aliquem expectet, & responderet quod non: ex negligentia ipsius tu etiam colligere posses quod neminem expectat. Ita sunt multi Christiani tam negligẽtes erga ea, quæ ad ipsorum salutem pertinẽt vt facilè iudicare possis, quod hi nunquam Deum venturum expectant, & quod cœlum non esse iudicent, nec allam beatorum patriã. Impinguatus est, dilectus, incrassatus, dilatatus, &c. Sequitur. Dereliquit Deum factorem suum. ¶ Obserua autem quod dicit expectantibus Dominum suum. In quo videre oportet, quod Deus, qui venturus est ad te, quod sit tuus & quod tu sis Dei: ita vt verè possis dicere cum Dauid. Tuus sum ego, saluum me fac: quoniam iustificationes tuas exquisiui. Rar? est in terris, qui possit dicere Deo. Tuus suum ego. Ille enim verè dicere poterit, qui toto affectu & tota mente Deo hæret. Nunquid hoc dicere poterit auidus pecuniæ: & qui meretrici adhæret? Ille qui de mundo cogitat: & mundana quærit, sine dubio mundi est: sicut & diaboli, qui ei deseruiunt. Venit libido, & dicit. Meus es tu, quia ea quę corporis sunt & concupiscentiæ cogitas. Venit auaritia & ait. Me? es tu: quia pecunijs studes. Et sic luxuria, & reliqua alia vitia. Quomodo ergo tu q talis es, poteris dicere Dño, tuus suũ ego? Et statim addidit. Quoniam iustificationes tuas exquisiui. Hoc est. Nihil aliorum quæsiui: tantum quæ tua sunt curaui. Alij monilia quærunt, aurum, argentum & lapides pretiosos, dignitates, carnis il

Psalm. 16.

Phil. 3.

Deute. 32.

Psalm. 118.

lecebras, & inimicorum vindictam: ego autem iustificationes tuas exquisiui. Nescio possidere, nisi quod tui iuris est. Tuus sum, quia portio mea non in huiusmodi terrenis, sed in te solũm. Hunc ergo qui multis nominibus dominus noster est, expectemus, & ea opera in hac vita faciamus quæ ad verum dominũ spectant. ¶ Demum, vt ad alia procedamus, obseruandum est, quod non dicitur hic dominus venturus tanquam iudex, vel alio modo, sed reuertens à nuptijs. Dominus qui à nuptijs reuertitur, alacris, lætus & iucundus venit, ad inuisendum suos. Sic expectaturi sumus dñm ingenti lętitia, ita vt in nobis nihil sit, ꝙ corda nostra tristetur, neque sponsi præsentiam offendat. Multi nanq; sunt, qui Deũ expectant non tanquam sponsum, sed tanquam acerrimum iudicem. Expectat illum tanquam reuertentem à nuptijs, qui rectam & lætam habet conscientiam: at qui depraua-
tam habet, tanquam iudicem sumente vindictam. Thesaurizas in diem iræ & vindictæ, inquit Paulus. Thesaurum congregas, peccata peccatis addens, & in inferno diuitias cumulas: vbi congregatæ sunt iræ Dei. Expecta igitur dominum non tanquam iudicem, sed tanquam sponsum reuertentem à nuptijs alacri & lætamente: nè super te adueniat thesaurus iræ suæ, sed thesaurus pacis & misericordiæ. Causam vero cur sic eum debeamus expectare subdit, dicens. *Vt cum venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei.* Qui non sunt parati, ad excipiendum dominum, ipsum iuxta ostium expectare faciunt: quia illi non faciũt tria illa, quæ solent fieri ab eis qui dominum expectant. Præterea iusti cum sint parati, statim aperiunt, & Christum iudicem hilari & sereno vultu suscipiunt. Talis fuit Paulus, qui dixit. Cupio dissolui & esse cum Christo. Et psalmista, Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Hinc & Iacobus ait. Patientes estote vsquead aduentum Domini, & confirmate corda vestra: quia aduentus domini appropinquabit. At vero mali cum non possint de sua vita rectam rationem reddere, cumque timeant coram iudice sistere: dilatãt mortem quantum possunt, corpus lautis opis, pariſq; ciborum generibus pascendo, vt si possent, in perpetuum in hac vita permanerent. Mulier adultera quę domi adulterum habet, quando maritus ad ostium pulsat, non ita cito aperit, sed tardatur, vt interim abscondere possit adulterũ. Ita mali quantũ possunt tem

Romans.

Romans. 2.

Phil. 1.

Psal. 119.

Iacob. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pus distendunt, vt mors non tam cito aduenat: nihilominus tamen non poterunt impedire, quominus Christus ingrediatur, & adulteria & peccata sua videat, iuxta illud psalmi. In operibus manuũ suarũ comprehensus est peccator. Boni autẽ cũ sint parati aduẽtu sponsi lætantur: mali vero ægrè ferunt & detinentur. De bonis vero qui statim domino aperiunt, & parati sunt, inquit Dominus. *Beati serui illi, quos cum venerit dominus inuenerit vigilantes.* Igitur opus est, vt semper vigiles: quia nihil refert, bene antea vixisse: nam qualis in morte inuentus fueris, sic iudicaberis. Quid prodest obsecro, si seruus tota nocte vigilet, & quando venerit dominus inueniat eum dormientem? Nam si prius dormisset, & quando dominus accederet inueniret eũ vigilantem, vtique parceret illi. Saul vigilauit toto tempore, quo bonus fuit: sed quia quando dominus venit, inuenit illum dormientẽ, in infernum eum detrusit. Ita etiam Iudas vigilauit accedens ad Christum: at quia obdormiuit in fine vitæ, condemnatus fuit. Bonus ille latro, qui Christum in cruce confessus est, multories dormire solebat: sed cum veniens dominus inuenisset eum vigilantem, in gloriam suam secum tulit. Quo circa huius rei basis, & fundamentum est quod vigilemus, quando ipse venerit. Bene viuere in scriptura dicitur vigilare: vt etiam status peccati somnus. Ideo Paulus. Vigilate nulli, & nolite peccare. Et siquidem nescimus quando vocandi sumus omni tempore vigilemus: nam qui vigiliam protendunt in mortis horam, & pœnitentiam eousque dilatant, similes sunt illis, qui longius nauigaturi, nihil secum asportãt, sed à portu discedentes, recordantur eorum, quæ necessaria illis sunt: cum iam non liceat, retro progredi. Sic iam morituro nihil eorũ agere licet, dum in extrema agonis hora est constitutus, quæ omnia viuens, si veller, potuisset perficere. Cum igitur incertus sis, qua hora nauis à littore debeat discedere: fatuꝰ & stultus es, si omnia quæ tibi necessaria sunt, summa cura & solicitudine non paraueris. Si enim tunc quando iã mors vrget aliquis quærat linum & linum, & nere incipiat, & texere: fortitan quando tela necessaria fuerit, parata non erit. Quo circa operæpretium est, vt in hoc tempore, quod modo tibi liberaliter conceditur, texere incipias & laborare: ne quando Christus aduenerit, te ipsum in somno peccatorum in vtramuis aurem inueniat

Psalm. 9.

1. Reg. 9.

1. Reg. 21.
Matth. 27.
Luca. 23.
2. Cor. 5.

dormientem. Ideo beatus Paulus. Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Occasionem temporis, quam tibi dominus offert, arripe, ad agendam pœnitentiam: quod quidem tempus cum captiuum sit in cæteris nostrorum peccatorum, consulit Apostolus, vt solicita cura & diligentia ipsum redimamus, vt pote quoddam est mancipium valde vtile & commodum suo domino. Bene quidẽ ipsum appellauit captiuum, & opus illi esse redemptione: nam annis malè consumptis, æquũ est vt correspondeant sancta atque bona opera. Nec dicendum est, cras istud faciam, subinde reperens: nam fieri poterit, vt hodie moriaris, & sine vllo prorsus remedio permaneas. Ita viuere debes, vt tempus hoc præsens pretiũ sit & redemptio illorum annorum, quos iniquè & peruersè consumpsisti: & siquidẽ tempus tibi fuit in quo peccaris totum te tradidisti, iustum est, & rationi consentaneum, vt tempus etiam sit in quo lachrymis & pœnitentia præteritum tempus, quod per peccatum erat captiuum, redimamus. Nam in hoc consistit nostra perfectio, & clauis totius damni vel commodi nostri: vt vnusquisque tempus ordinet secundum suum statum & vocationem. Et ratio quam subdit Apostolus in superiori authoritate illa est, scilicet, quod dies sunt mali. Omne quod Deus fecit bonũ est, vt ipsa scriptura inquit: nam ex manibus tantæ bonitatis & clementiæ, nihil exire potest, quod optimum non sit. Beati igitur erimus si tempus rectè consumpserimus: vt cum Christus venerit, inueniat nos vigilantes in statu gratiæ. Et quid faciet seruis vigilantibus, cum dominus venerit. *Amen dico vobis quod præcinget se.* Hoc est summa diligentia & solicitudine se ipsum parabit, ad ministrandum illis. *Et faciet illos discumbere.* Quia ab omnibus rebus illos remouebit, & quietos esse faciet. Nã sicut qui recũbit, totum ipsius corpus requiescit, ita sancti in secundo aduẽtu ab omnibus superiedebunt: nã in hac vita nullus perfectè requiescere potest. Deus enim est centrũ animæ nostræ: & sicut vna quæq; res in suo cẽtro quiescit, ita anima nostra in solo Deo requiẽ inuenire potest. Tunc quippe iusti verũ gaudium & perfectam lætitiã habebunt, & quantum desiderare possint, ipsa diuina essentia fruendo. Faciet itaq; nos discumbere: hoc est summa & ineffabili quiete refici. Solẽt enim homines cũ magna illis proponũtur premia fieri alacriores. Quo circa dñs pinguẽ & maximam

Ephes. 5.

Gene. 1.

xũnam hic pollicetur mercedẽ, nempe quod post huius vitæ miseros labores & vigilias, in regno cœlorum fœlicissimè quiescamus. Ibi enim sedebit populus (vt scriptura ait) in pulchritudine pacis. Illic videbimus, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Facilius nanque dici potest, & explicari, quod non est in cœlesti illa Hierusalem, vbi in perpetuum sedebimus, quam manifestare & declarare easperfectiones, quibus ditata & adornata est. Fundamenta eius (vt inquit Ioannes) erant iaspidis, calcedonij, sardinis, Chrysoliti, &c. Non est in illa templum, nam Deus est templum suorum amicorum: non est sol, quia ipse Deus, qui claritas est infinita eam illuminat, & lampas ardens atque splendens ipsius agnus immaculatus Christus Redemptor noster est. Portæ eius ex margaritis confectæ, & nunquã clauduntur: quia nullus timor inimicorum, sed summa pax & tranquillitas. Nunquam in ea pertransiet nox, nec multitudo dierum, sed vnicus tantum dies: qui melior erit (vt inquit Dauid) quam millia millium annorum, quos peccatores in hac vita viuunt: munus & officium ciuium est sine vlla cessatione diuinam essentiam contemplari, & Trinitatem personarum. Hæc est ciuitas sancta, princeps tributi libera, corona & triumphus eorum, qui in hac vita fortiter & viriliter segestserunt, quique sub vexillo Christi inuictissimi ducis militarunt. In hac ciuitate sedebunt perpetua quiete, illi qui cum venerit Dominus inuenerit eos vigilantes, & in gratia. Et *transiens ministrabit illis.* Transiens, hoc est iucundissimè visitans singulos: se ipsum totum dabit nobis. Ipse enim est premium nostrum & beatitudo nostra: nam sicut boni in hac vita Christo ministrarunt: ità & ipse Christus in ciuitate illa eodem argento rependet: & erit Deus illis omnia in omnibus. Dabit dominus electis suis summa cum abundantia cœlestes cibos. ¶ Secundò transiens ministrabit illis nõ ad singulos accedens, nam illic omnia sunt fixa atque perpetua. Sed protinus vt quisque ciuitatem illam ingressus fuerit, cœlestem primogenituram illi dabit. Sic ipse transiens ministrabit illis: non quia ipse transibit, sed quia nos transibimus, & in gaudium domini intrabimus. *Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi.* Ne quis desperet, si maiorem vitæ partem in vitijs & voluptatibus consumpserit, spem veniæ præbet, si in meliorẽ mentem velit resipiscere. Deus enim cũ fons sit & origo totius misericordiæ & pietatis, eis agricolis, qui vndecima hora ad laborandum in vinea fuerunt profecti premium dedit æternæ beatitudinis: quãuis torũ forè diem ocioſi & nihil agentes consumpsissent. Si peccasti in pueritia tua, & magnum baptismatis sacramẽtum & fidem datam duci Christo violasti, noli desperare, quia rex tuus benignus & misericors paratus est veniam tibi concedere. Deinque si tota adolescentia, & senectute, si etiam vsque ad decrepitam ætatem peccatis te emãcipasti, reuertere & surge de somno & vigila: quia etiam in quarta vigilia, cum venerit, susceperit te benignissimus dominus. Vnde ipse per Esaiam ait. Audite me domus Iacob & omne residuum domus Israel. Qui gestamini in vulua mea, qui portamini à meo vtero. Vsque ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo. Ego feci, & ego ferã, ego portabo, & saluabo. Significauit itaque per has tres custodias omnes differentias ætatis humanæ, & quod in quacunque ætate inuenti fuerint vigilantes, beati sunt serui illi: vt nullus desperet quamuis in senectute inceperit vigilare. Docet præterea locus iste quàm parati semper esse debeamus in obsequiũ Dei, nam omni tempore oportet vt vigilemus. Quando discedebat nubes: proficiscebantur filij Israel siue in die siue in nocte: omni tempore erant parati. Nec dicebant. Nox est, discedere nõ possumus. Qui Israelitis præcipiebat, vt ambularent in nocte, lumen illis præstabat: quo per deuia non deflecterent. Sic omni tempore parati debemus incedere ad iter agendum. Multi iuuenes sunt, qui existimant, nunquam dominum venturum nisi in quarta vigilia: quia multos homines videt senio confectos, qui nunquam decesserunt, & putant in ætate florenti non esse à Deo vocãdos, sed priùs tempore illos senes abituros, quàm ipsi. *In* qua re quantum natura hec nostra fragilis & caduca decipiatur, facilè est videre. Credit enim citò ea quæ sibi indulgent, & facilè suadetur homo se victurũ esse multis annis super terram: difficulter autem ea credit, quæ cum sensualitate pugnant. Sed id sine vlla dubitatione est credendum, eos mori posse in iuuentutis flore, & in iuuenili ætate, quod plerunque contingere solet. Ideò in omni noctis vigilia, hoc est quocunque tempore est vigilandũ, cum nesciamus quanoctis

Esaiæ. 32.
1. Cor. 2.

Apoc. 21.

Psalm. 83.

Matth. 20.

Esai. 46.

Exod. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vigilia dominus sit venturus. ¶ Aduerte autē quod ex his, quæ hic Christus loquitur, multi existimarunt, aduentum Christi futurum esse in nocte: cum secundum historiam aduētus Christi gloriosus futurus sit in die: vt pote quia est tempus congruum & aptum : vt ab omnibus videri possit. Cum tamen Christus hic loquatur de aduentu ad vnum quemque nostrum per mortem: de quo etiam clarè cōstat quod non omnibus futurus sit in nocte, cum multi in meridie moriantur. Igitur de quocunque aduentu loquaris, intelligendū est quod in nocte veniet propter similitudinem eorum quę occurrunt in nocte: quia subito & præter opinionem veniet Christus, sicut ea, quæ in tenebrosa nocte aduenium. Sed iam ad contextum. *Hoc autem scitote quoniā si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suā.* Si igitur propter res temporales, & vt videat domum suam perfodi, pater familias vigilat: quāto maiori iure pro salute animæ vos vigilare debetis: Pulchra quidē & appositissima similitudine docet, semper nos debere esse paratos quia si pater familias in custodia domus vigilat non vtique fur poterit perfodere domum. Hoc nobis maxime hic commēdat Christus, & sæpe sepius per Matthæū rem ita arduam & grauem, in qua non minus quam de discrimine animæ agitur. Vigilate quia nescitis diem neque horam. Et alibi inquit. Videte, vigilate, & orate. Et rursus. Beatus ille seruus quem cum venerit dominus eius inuenerit vigilantem. Præterea per furem dominus seipsum intelligit, qui in nocte veniet tanquam fur. Vnde Diuus Paulus loquens de Christi aduentu. Dies domini sicut fur, ita in nocte veniet. Et in Apocalypsi ait dominus. Si non vigilaueris veniam ad te sicut fur. Et quod loquatur Christus de seipso, satis clare ostenditur : quia seipsum exponens, statim subdidit applicando similitudinem. Estote parati quia nescitis quando filius hominis venturus sit. ¶ Assimilatur Christi aduentus in hora mortis furi venienti quatuor de causis. Primo propter incertitudinē & inopinatum ipsius aduentum. Sic beatus Augustinus incertitudinem aduentus domini per furem & noctem intelligit. Per noctē incertitudinē intelligit: ea enim incerta sunt, quæ noctu occurrunt. Per furem etiam incertitudo significatur, quia fur nunquam expectatur. Nullus enim expilabitur qui furem expectet: sed qui hunc minime expectant illi expilabuntur, Quo circa dominus in inferioribus loquens de suo aduētu glorioso, qui erit sicut in diebus Noe in quibus homines lætabantur in nuptijs, nihilque cogitabāt de futura calamitate, quæ ipsos comprehendit cum per diluuij aquas omnes obruti sunt, ait, quòd in aduentu speciali per mortem vnius cuiusque repento & subito impijs aduenier. ¶ Secundo quia sicut fur non expectat vt furetur quando vigilat pater familias, sed quādo est somno sopitus: ita Christus non segregabit ex hac vita impium, cum paulo aptior cœlo fuerit sed forsitan hoc illi eueniet quādo ineptior & inferno dignior. Falluntur ergo qui existimant, tunc Christum homines vocaturum, cum in meliori statu & conditione vitæ sunt: imo si impij sunt, aliquando vocantur quādo peiores sunt effecti. Cain nanque bonus aliquando extitit, nam cū nasceretur, credendum est, quod per sacrificiū mundatus fuerit à peccato originali. Sic etiā Saul cum electus fuit in Regem, & vnctus à Samuele, humilis & bonus erat: & saluaretur si tunc mortem obiret: sed postea malus effectus, cum in deteriori vitæ conditione esset constitutus, de medio raptus est: & in infernum detrusus, vt ipsa scriptura asserit. Nam in primo libro Paralipomenon post commemorata ipsius scelera, subdidit scriptura. Mortuus est Saul propter iniquitates suas. Quod quidem scriptura non diceret, nisi de homine damnato. Iudas etiam circūcisus fuit, qui si tunc moreretur, saluus fieret. Multi etiā alij de populo Israelitico dānati sunt, sicut Esau, Core, Datan, Abiron, Abimelech filius Gedeon, Ieroboam, Acab, & plures quos cum venit mors inuenit in peccato mortali: & isti aliquando fuerunt boni, & erant in statu gratiæ constituti, saltim in circuncisione. Et non solum in mortali peccato solet mors impios tollere, sed multoties in peiori & deteriori statu totius vitæ. Pharao Rex Ægypti nunquam tantis flagitijs fuit coopertus quam cū in mari ipse & exercitus submersus fuit. Nec Aman vnquam ita pessimus ac malus fuit, quam tempore mortis suæ: quia tunc magis elatus superbia, & furore incensus erat. Absalon etiam & Iudas in pessima & flagitiosa vitæ conditione interierunt. ¶ Tertiò assimilatur furi: quia fur non venit nisi, vt furetur, interficiat, & perdat. Ita etiam Christus aduersus impios veniet: vt dona, quæ illis contulerat

Matth. 25. Mar. 24.

1. Thess. 5. Apoc. 3. & 16.

Aug. libr. 83. quæs. 59

Luce. 17. Matth 24.

Gene. 8.

Gene. 4.

1. Reg. 9.

1. Par. 10.

Num. 16. Iudit 9. 3. Reg. 12. 3. Reg. 22.

Exod. 14.

Hesther. 7.

2. Reg. 18. Matth. 27.

Iuan. 10.

Matth. 10. tulerat furetur, & spoliet, & vt ea morte interficiat, de qua dicitur. Eum timete, qui potest corpus & animam mittere in gehēnam.

Matth. 26. Neque satis erit Christo, impium spoliare, & interficere. nisi eum omnino perdat. Bonum esset ei, si natus non fuisset. Meritoquidem in fœlix & miser appellari potest, qui in manus huius furis inciderit, qui nō solum spoliatur, & semiuiuus relinquitur: ità vt id quod restat illi vitæ, melius ei esset, si non habuisset.

Thren 2. Bene quidem aiebat Ieremias, Factus est mihi quasi inimicus, & quasi hostis: & non qua si hostis sit misertimo peccatori, sed quasi acerrimus & crudelissimus hostis: vt verè Propheta dixerit. Vt sus insidiās factus est mihi, leo in absconditis. ¶ Quartò assimilatur furi: quia cum fur ingreditur domum, si inuenit dominum vigilantem modestè illi loquitur, & magna cum reuerentia: at vero si dormiētem illum videat, eum interficit & quę potest rapit. Et hoc modo mors iusto quia vigilat non damnum affert, imo alacris & læta est illi: at verò peccatori, quem dormientem inuenerit, periculosa est, quia ipsum interficiet, & in infernum detruder. Quemadmodum igitur fur, qui nocte venit, bonus & vtilis est ei, qui vigilans est, malus verò ei, qui dormit: ita Christus in morte cum venit, bonus est iustis qui semper vigilant (quia pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius) terribilis vero & acerrimus peccatoribus : quia mors peccatorum pessima. Vigilemus itaque & in omni tempore studiosè & sanctè viuamus, nè mors subito & improuiso ad ostium pulset. Quietus & sine vlla mortis memoria sedebat Heli in domo sua, & ab scabello retrocecidit, & interemptus est. Nullus in hac vita viuere debet, quia maximā curam & solicitudinem suæ salutis semper secum nō ferat: siquidem tātæ mortes & calamitates eueniunt præter hominum opinionem. ¶ Obseruandum etiam hìc est, quod hoc, quod dicitur, & non sineret perfodi domum suam, de domo impij est intelligendum: non autē de domo iusti. Nō perfodiet dominus domum iusti cum venerit, quia iam ipse aperuit domino suæ voluntatis ianuam, & volens & libens à vita discedit. Impius tamen quia ianuā aperire non vult, patitur domum suffodi in stus pacificè à vita discedit, sicut sanctus ille Simeon: sed impius nō nisi multis ictibus ac ceptis & varijs angustijs circūdatus. Anima, quæ vigilat, & diligit domini aduentum sta-

Thren. 3.

Psalm. 115.

1. Reg. 4.

Luc. 2. 2. Tim. 4. Apoc. 3.

Philip. 1.

Psalm. 41.

tim vt nuncius mortis accedit, portas aperit, cupiens dissolui & esse cum Christo: cupiens transire in domum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. Non finit se perfodi, qui statim aperit venienti: sed peccatrix anima timore conficitur aduentu sponsi, cum adultera sit. Et vt similitudine quadam Diui Augustini vtar, quemadmodum nupta mulier cuius vir peregrè profectus est, si ipsa honestè, castè, & studiosè vixerit, nimis lætatur & gaudet in ipsius viri aduentu. At verò si mulier hæc adultera fuerit, & datam fidem marito non obseruauit, vehementer timet mariti aduentum, cum conscia sit secundum humanas leges merito se in sanguinis & vitæ discrimen adduci posse. Ita nimirū iusti anima, quæ fidem datam in baptismate Christo sponso fideliter seruauit, in aduētu ipsius spō si gaudet, & ianuas illi aperit. At vero anima, *Ierem. 3.* quæ se multis peccatis & flagitijs contaminauit, quæque fornicata est cū amatoribus multis: quomodo hæc, aut qua verecunda fronte sponso ianuas aperiet? Necesse vtique erit, vt perfodiat domum & vxorem interficiat, & peius illi erit, quam mulieri adulteræ : nam mulier adultera (vt sæpius fieri solet) manus mariti poterit euadere, & aliquod refugium & remedium sibi quærere, quo possit à morte se ipsam liberare. At vero tu Christiana anima quando omnibus remedijs fueris destituta, & quando medici prædixerint sine dubio mortem tuam futuram esse: & recordata fueris tantorum peccatorum, flagitiorū, furti & rapinæ quæ commisisti: quid tunc facies? Quod præsidium siue genus remedij tibi inuenies? Nulla erit ecclesia, nullum cœnobium ad quod confugere possis : tunc enim nihil tibi proderunt auxilia regum nec principum, nihil imperium, nihil diuitiæ & facultates, nihil amici nec consanguinei, nihil denique quod sub cœlo sit, poterit te à mortis manibus eripere. Stendus nanq; eris corā seueriss imi iudicis tribunali cū omnib⁹ tuis culpis & peccatis, quiquidē accerrimè in te animaduerter, nec vllus erit locus veniæ aut appellationi. Iam igitur cum peccator videat sine vllo prorsus remedio se esse moriturū, & quod omnes, qui de arte medica sunt benemeriti de eius salute desperant: magnis angustijs circundatus, & doloribus plenus, in lectulo huc & illuc se reuoluens: locum aliquem quietis quærit, quem tamen nullomodo inuenire potest. Vult miser abscondi, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

non potest: tunc que necesse est perfodi domum suam. Non vult mori: quo circa languore & infirmitate dominus corpus percutit, & animam subtrahit. ¶ Si igitur in domo lutea habitas, & terrenum habes fundamentum: si ruina aliqua facta fuerit per peccatū, lachrymis & pœnitentia claude illam: quia Christus cum veniat in morte tanquam fur, per illam ruinā corporis ingreditur, & spoliat te. Egregiè quidem Esaias inter reliquas fœlicitates, quas viro pio promittit, vnam illā præcipuam promittit. Vocaberis ædificator sæpium: quod Hebræis sonat. Vocaberis reparator ruinarū: indicans summam hominis vigilantiam, curam, & solicitudinē illi rei semper debere studere, vt nulla conscientiæ suæ pars ruinam patiatur: sed semper contendat eam refuere & reparare. Hoc debet esse Christiani hominis exercitium. Contemplare igitur mortem in vita, & præpara te tanquam si singulis horis esses moriturus: nam cum ipsa venerit, alacri & sereno vultu eā excipias. Si basiliscus videt te, antequam tu videas illum, occidet te visu: si autē videris priùs eū, illum occides, inquit Ambrosius. Sic nimirū to. *in psal.* 118. si tu mortem videris in hac vita illam cōtemplando, facilè de ipsa victoriam reportabis, & eam occides: si autem ipsa te viderit priùs, antequam tu illam consideres, æterna morte morieris. Vigilemus igitur, quia aduersarius noster diabolus tāquam leo rugiens, circuit, quærēs quem deuoret. &c. Sed iam Christus exemplum accōmodat suo proposito dicens. *Et vos estote parati quia qua hora non putatis filius hominis veniet.* Contemplare obsecro tantam bonitatem & benignitatem Christi Saluatoris nostri, qui tantis monitionibus & cōsilijs, tantis exemplis toties repetitis, nullum non lapidem mouerat, vt ad solicitam curam mortis, & ad vitam rectis institutis componē dam animos nostros conuertat. Omnibus his vocibus & monitionibus clamat dominus: vt pote qui nostram salutem vehementer cupit atque desiderat. Si sanctus Dauid animum & voluntatem induisset interficiendi inimicum Saulem, bene posset id facere cum eum dormientem inuenisset: at vero quia sanctus rex viscera pietatis & misericordiæ habebat (quanuis ipse Saul dignus esset morte) etsi Abisai ad id adducebat, noluit illum interficere: imo ipse Dauid clamans à somno excitauit. Aduerte igitur ò homo qui peccati somno indulges, confidens in hasta vt Saul, hoc est in viribus & adolescentia, inquiens: iuuenis sum, robustus, incolumis, & optima valetudine gaudens, diuturnam vitam habeo, in senectute ad pœnitentiam me conuertam. Iustitia vero Dei, vt Abisai aduersus Saulē, dicit, quod moriaris, siquidem in obliuione & somno peccatorum manes. At Christus tanquam pijssimus & clementissimus dominus qui propitiatio est pro peccatis nostris, vt alter Dauid iram & vindictam patris detinet & protendit, cumque ipse sit offensus, & aduersus quem tuis peccatis bellum geris, ad te clamat in hoc Euāgelio, dicens. Vigilate, quia nescitis quando dominus vester venturus sit. Audi tu qui dormis voces, quibus Christus clamat, dicens quod vigiles. Hoc autem scitote quoniam si sciret pater familias. &c. Quo circa dominus auferet tibi hastam & vas aquæ, & immittit tribulationes & labores, prospera & pristina valetudine te ipsum destituens, & ea, quæ magis chara & dilecta tibi sunt, de medio tollit: vt cognoscens malitiam tuam ad ipsum Deum te conuertas, misericordiam petiturus: vt Saul fecit, qui proiectus ad pedes Dauid, veniam impetrauit, dicens, Peccaui. Audi igitur tu voces & clamores Christi, qui dicit. Vigilate & estote parati. Sit aduerte nè quando dominus veniat, te inueniat dormientem: vt erat Isboseth, quē latrones interfecerunt. Ita si veniēte Christo in hora mortis, dormiens fueris, vt Isboseth, morte æterna morieris. Estote ergo parati vigilantes in omnibus, nè si dominus venerit inueniat vos dormientes. ¶ Rationem autē subdens, quare vigilare debemus, inquit. Quia qua hora non putamus filius hominis veniet: quod idem per Matthæum explicuit, dicens. Quia nescitis diem neque horam. Quapropter tria hic obseruatione dignissima sunt. Primum, quomodo mortis incertus & fortuitus euentus nos inuitat, & allicit ad rectè operandum, & ad hoc, vt semper parati simus. Secundum, quomodo plerunque pœnitentia, quæ in hora mortis fit inutilis est. Tertio autem causas adducemus & rationes, quare voluerit dominus horam mortis nobis incertā esse. ¶ Et quantum ad primum, certum est q̄ incertitudo mortis, est quædam monitio & consilium ad hoc vt vitam nostram rectis institutis componamus: nā postquam vita peracta & finita fuerit, nequit fieri, vt eum statū mutes, in quo mors te ipsum cepit. Multi domos ædificant, alta & superba ædificia construunt:

Iob. 4.

Esai. 58.

Ambr ser.

1. Pet. 5.

1. Reg. 26.

1. Ioann. 2.

4 Reg. 4.

Matth. 24.

struunt: cum tamen nesciant, an per vnicum diem eam debeant colere. Multi etiam victū & necessaria venturo anno quæ tant: quem forsitan non attingent. Ad incertam vitā parantur, certam mortem non curantes, nec reminiscentes. Cum igitur ad ea, quæ incerta sunt te præparas, quid est in causa, quòd morti, quæ certissima est, non prouideas? Nōne consonum rationi erit, vt incerta pro certis deseras? Incerti sunt dies, quos in hoc misero & tempestuoso huius vitæ pelago debemus fluctuare: certissimum autem est omnia

Eccles. 9. hæc terrena finem & exitum habitura. Nescit homo finem suum: atque ita Sapiens ait, quod sicut pisces capiuntur hamo, & laqueo, sic iniquos capiendos esse tempore malo. Quod nobis firma certitudine proximū est, iam vt præteritum reputatur: atque ita cum mors nobis appropinquet, iam vt præterita debet iudicari. Vnde si quod nondum venit, tanquam iam transactum reputares, nulla esset ratio, quare hæc præsentia, & momētanea teipsum detinerent. Si rex beneficiū aliquod tibi impenderet, & daret tibi aliquam ciuitatem sui regni, & diceret se profecturum esse peregrè post vnam transactam horam: nonnè citiùs & omni ignauia reiecta priuilegiū scriberes, vt ipse suo nomine designaret? quòd si tunc amicus aliquis tibi diceret, Ludamus pauper exercitij gratia, nōnè illum à te proijceres, & semoueres? Neque manducationi data res locum, neque somno, neque amicorū loquelis: sed potiùs omni cura & solicitudine regium chirographum curares impetrare, priùs quàm proficisceretur. Quantò igitur excellētior & opulentior est illa cœlestis Hierusalem nobis promissa: omnibus ciuitatibus & regnis huius mundi? Neque solam ciuitatem Christus promittit, sed totum regnum cœlorum. Et quantum tempus tibi concedit, vt prome

Lucæ 9. reri possis hoc regnum? spatium quidem huius vitæ præsentis. Operare dum dies est, venit nox quando nemo poterit operari. Post hanc vitam non est locus merendi, nec demerendi. Est nè aliquis, qui certò sciat se crastino die victurū? Est qui certam vnam vitæ horam habeat? Si igitur regnum, quod dominus promittit ita magnum est & opulentum: tempus verò ità breue, in quo illud possimus promereri: quid est quòd in huius vitæ nœnijs, & vilibus gradum sistis? O vanitas vanitatū, quot curis & solicitudinibus, quibus cruciby & tormentis teipsos homines vexant: vt momentanea, & ad triduum peritura sibi cōparent. Quid est quòd cum fidem sponso Christo inuiolabilē in baptismate promiserimus: quòd non festinemus lachrymis, suspirijs, & gemitibus, patriam illam cœlestem nobis acquirere? Si cum nobis perdere bonum tempora se, somno priuaris, cibo, & quiete, & à te omnia oblectamenta reijcis, nè occasio oblata è manibus elabatur: quæ est causa cur id non facias, propter diuinum & nunquam peritutum bonum, siquidem breuissimum est tempus, & nescis quando mors ventura sit? Qua hora non putatis filius hominis veniet. Verba sunt hæc Dei: quæ nec deficient, nec deficere vnquam poterunt. Quocirca insanum est, & omnino brutis animantibus simillimū, in eo viuere statu, in quo nolles, vt mors teipsum inueniret: & siquidem hoc quacunque hora potest contingere, omni tempore vigilare debes, & studiosè & sanctè viuere. Breues dies hominis sunt, & numerus mensium eius apud te est. Nescis qua noctis vigilia dominus venturus sit. Nè obsecro fallit te ipsum desinas, finens tempus præterire, falsam spem habens diei crastini, quem forte non videbis. Audi Christum dicentem. Estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. ¶ Secundum ex illis tribus, quæ promisimus dicturos, id est, quòd cum hora mortis incerta sit, te ipsum sanctis operibus & virtutibus induas, & præpares nunc, quando recta valetudine vteris: nam in hora mortis difficillimum erit, te in Deum conuertere si in vita flagitijs & peccatis te ipsum tradidisti. Quando venerit mors ita doloribus & angustijs eris pressus, vt nequeas in Deum conuerti nisi maxima difficultate. Vnde operæpretiū est, vt aures Christi sermonib⁹ accommodes, qui dicit. Estote parati, quia qua hota nō putatis. Protinus debes te ipsum parare, ni velis, vt mors te inermem & improuidum capiat. Ecce tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. In omnib⁹ exhibeamus nos sicut Dei ministros, in multa patientia in iciunijs in aduersitatibus, &c. In tempore quo sanus es, ad Deum conuertere: quia in diluuio aquarum multarum doloribus mortis circundati impij ad eum non approximabunt: qui in vita suum consortium & amicitiam à Deo segregarunt. Dominus enim ait. Tempore accepto exaudiui te: & in die salutis adiuui te. Dies salutis est status huius vitæ præsentis: quod tē pus, si cautus, & rationis compos es, in vanū

Iob. 14.

Matth. 24.

2. Cor. 6.

Psalm. 31.

Esa. 49.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non debes prætetire: quando in ipso perpe-
Eccle. 3. tuam quietem & tranquillitatem potes tibi
comparare. Tempus omnia habent. Tempus
ridendi, & tempus flendi Tempus huius vitæ
in lachrymis & fletu, & pœnitentia consumi
debet: quandoquidem dies mortis non bene
aptus est, vt in Deum cõuertaris. Primo quia
contritio, quæ ad primè necessaria est tuæ sa-
luti, procedit ex diuino amore: quem maxi-
ma difficultate poteris in hora mortis conci-
hare, cum toto vitæ discursu inique & peruer
se vixeris. Nam quantumuis aliquis se in ho-
ra mortis lachrymis conficiat, potius est cre-
dendum, id facere timore inferni, quam amo
re diuino allectus: qui dolor quia est charita-
te destitutus non sufficit, vt ipse peccator sal
nus fieri possit. Quocirca sæpe sæpius pœni-
2. Reg. 16. tentia quæ in illa hora fit, inutilis esse solet.
Semei cum vidisset Dauidẽ redeuntem cum
2. Reg. 19. triumpho, quem ipse offẽderat, obuiam exijt,
petiturus veniam. At hoc potius necessitate
coactus fecit, quã amore commotus: & pro-
terea etiam si tunc Dauid dissimulauit, nihi
3. Reg. 1. lominus postea illum interfici iussit, cũ cla-
rè cognosceret pœnitentiam illam, violentã
esse, & non ex amore & voluntate natam. At-
2. Reg. 19. que ita vnus ex equitibus Dauid dixit. Non-
nè bonum erit, vt propter hæc verba Semei
moriatur: Talis est multorum pœnitentia, qui
cum iamiam mortis esse proximos videant, ne
cessitate coacti, & potius timore quam amo
re ad pœnitentiam se conuertunt. Latrones
non nisi tormentis & cruce veritatem confi-
tentur: & illa confessio non liberat eos à pœ-
na, sed potiùs ad mortem adducit. Ita etiam
contingit illi, qui in mortis articulo est consti
tutus: quem ipsi dolores & angustiæ compel-
lunt, vt veritatem confiteatur: quæ confessio
non vitam, sed æternam mortem parabit. Nõ
festinant mali ad bonum peragendũ, nisi quã
Exod. 14. do iam vires deficiunt ad peccandum: &
quando tempus vitæ finitur. Pharao Rex Æ-
gypti quando vidit se morti propinquum, vi
Matth. 25. tam in melius voluit traducere, nec persequi
Israeliticum populum. At serò recordatus est
est Pharao, nam iam erat clausum iter Maris
Rubri aquis, atq; ita interijt clausis portus sa-
lutis atque remedij. Virgines etiam fatuę se
ro oleum quæsierunt, & propterea in perpe-
tuum à gloria sunt exclusæ. Hoc idem cõtin-
git peccatoribus, qui in hora mortis remedia
quærunt: qui ferè semper decepti & falsi inue-
niuntur: quia potiùs gehennæ tormentis com
mouentur, quam diuino amore. ¶ Secundò
quia passiones, quæ ingenerãtur à tristitia ma
gis mouent potentiam, quam illæ, quæ efficiũ
tur à rebus delectabilibus. Sit igitur bre-
uis delectatio rationis vsum impedit: multò
magis iudicium subuertet magẽs & magna tri
stitia. Et inter omnes maior & terribilior est
mors, quæ sic te ipsum contremiscere faciet,
& ratione obfuscabit, vt difficillime possis in
Deum conuerti: si in vita flagitiosus & pecca
tor extitisti. ¶ Non potest intellectus in eodẽ
tempore diuersa obiecta speculari: atque ita
tunc dolores in contrariam partem te ipsum
impellent, vt maxima cum difficultate pos-
sis mentem tuam & cogitationem in Deum
Eccle. 8. eleuare. Vnde Salomon. Non est in hominis
potestate prohibere spiritum, nec habet pote
statem in die mortis. ¶ Tertiò cum habitus sit
qualitas, quæ difficiliter remouetur: consue tu
do, quã in peccando induisti, post se te ipsum
Iob. 20. ducet. Vnde patientissimus Iob. Ossa eius im
plebuntur vitijs adolescentiæ eius: & cum eo
Prou. 22. in puluere dormient. Et Salomon in Prouer-
bijs. Adolescens iuxta viam suam, etiam cum
senuerit non recedet ab ea. Et Hieremias. Si
Hiere. 13. mutare potest Æthiops pellem suam, & par-
dus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cũ didiceritis malum. Consuetudo est al-
tera natura: & hæc super cor tuum tanquam
grauissimum onus sedebit, quæ non sinet, vt
cor tuum in ipsum Deum eleues. ¶ Quartò
in illa hora aliquo modo diuino auxilio desti
tueris: & acrius à dæmone tentaberis. Primũ
Prouer. 1. ex parte Dei nobis dicit sapiens. Vocaui &
renuistis, ego quoque in interitu vestro rideb-
bo, cum id quod timebatis aduenerit. Cum
irruerit repente calamitas & interitus quasi
tempestas ingruerit, quãdo venerit super vos
tribulatio & angustia. Tunc inuocabunt me,
& non exaudiam &c. Quia peccatores in vi-
ta noluerunt consilijs & vocibus Dei acquie
scere: ipse Deus in hora mortis subsannabit il
los, & nõ exaudiet. Nã vt Augustinus ait: hac
Aug. de verb. Apost. anima deuersione percutitur peccator: vt mo
riẽs obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei.
Hieremi. Vnde etiã apud Hieremiã ait Dominus. Cu
rauimus Babylon & non est sanata: eccę relin
quamus eam. Secundo tunc acrius tentabe-
ris: quia sæpius aduersarius noster, quem in vi
ta modo non potest superare, alia vel alia die
de eo triumphat. Sed quem in morte perdi-
nunquam iterum lucrati potest: & ideo in il-
la hora tot acerrimis tentationibus, tot falla-
cijs

cijs & technis vtitur, vt tentationes, quæ in
hac vita nobis contingunt, cum illis collatæ,
nomen tentationis non merentur. Si igitur
cũ incolumis es, & optima valetudine fruẽs,
non potes velleui tentationi resistere: qui fie-
ri poterit, vt cum delirus sis & omni mente
carens grauissimas tentationes liber & saluus
possis euadere? Quæ nam spes victoriæ tibi
adesse poterit, si inimici tũc potentiores sunt,
tu vero magis imbecillus & languidus? Mo-
do cum sanus es, non vis in campo manus cũ
hoste conserere: cum vero infirmus & langui
dus, & in lecto multis doloribus circundatus
existimas te illum superare? Cum igitur ne-
scias an crastino die hoc præsium debeas ag
gredi, consilio salubertimo Saluatoris tui ac-
quiescę, qui his verbis monet, vt semper vi-
giles: quia qua hora non putas filius hominis
Psalm. 6. Esaiæ. 38. veniet. Psalmista domino ait. Non est in mor
te qui memor sit tui: in inferno autem quis
Eccle. 11. confitebitur tibi. viuens viuens ipse con-
fitebitur tibi. In vita pœnitentiam age: &
audi Sapientem, qui dicit. Memento creato
ris tui in die iuuẽtutis tuæ, antequam veniat
tempus afflictionis tuæ & anni, de quibus di
cas. &c. Bene quidem cognoscitur, pœniten-
tiã, quę in hora mortis sit sæpenumero falsam
esse & nullius momenti: quandoquidem si
isti infirmi in pristinam valetudinem resti-
tuuntur aliquando in anteacta peccata sẽ-
uertunt, & iniurias quas pepercerunt, repo
scunt. Nam si propositum talis pœnitentię fir
mum & constans esset, non ita facilè in pessi-
mos ante actos mores dilaberentur. Necessi-
tas cogit illos, vt virtute vtantur. Si cum pec
care non potes, peccata relinquis: merito di-
ci potest, quòd peccata te ipsum deseruerũt,
non tu illa. Nam quando mercator merces
proijcit in mare, coactus iacit & inuitus. At si
postea serenum & tranquillũ mare fuerit, cu
rat illas extrahere: neque principio illas in ma
re proijceret, nisi in tanto periculo esset cõsti
tutus. Ita isti compulsi necessitate in articulo
mortis ad pœnitentiam se conuertunt: cum
cor suum tradiderint huius mundi vanitati-
bus. Mortis timore bona aliena restituunt, &
alia pia opera exercent: at si ægritudinem eua
dunt, ad priora peccata se conuertunt. Vix
fieri potest, vt cum peccator inferno sit pro-
pinquus magis Deum, quam ipsum infernũ
memoria teneat. Si mente non est destitu-
tus, clarè cognosces quibus tenebris cæcita-
tis sis inuolutus, si mortem expectas, vt pœ-
nitentiam agas. Omnis ille qui pœnitentiam
in crastinum diem protendit, in ipsam horam
mortis protendit, cum nesciat an futuro die
sit moriturus. Si dominus, cum tu non cogi-
tas, est venturus, non est cur differas pœnitẽ-
tiam: sed vt statim incipias te ipsum macerã
re, & lachrymis conficere. Nũc quippe Chri-
stum parentem pium, dulcem sponsum, suã-
uem & benignum dominũ inuenies: in mor-
te vero iudicem acerrimum, iustitiæ diuinæ
& illatarum iniuriarum arctissimum execu-
torem. Quodquidem exemplo tibi ostendã.
Nam si litem ageres in iudicio, & ille, quem
aduocatum constituisti, in illa hora qua feren
da est sententia, mandato regis iudex design-
naretur, si ad illum accederes, dicturus, Do-
mine nunc est tempus, in quo debes mihi fa-
uere, tuum auxilium imploro, te ipsum aduo
catum & fautorem expostulo: statim ipse tibi
responderet: ea quæ petis, minimè possum fa
cere, nam ecce quomodo nunc à rege in iudi
cem sum cõstitutus, & vt iudex de causa sen-
tentiam sum laturus, non autem vt aduoca-
tus. Nonne huius rei magna tristitia & mœ-
ror animum tuum subiret? Nunc igitur cum
Christum aduocatum habeamus, iuxta illud
Ioannis, Aduocatum habemus apud Patrem 1. Ioan. 2.
Dominum Iesum: in meliorem mentem re-
deamus & vigilemus: quandoquidem nesci-
mus, an in hora mortis iudex seuerissimus no
bis futurus sit. ¶ Tertio diximus præcipue es-
se aduertendum, id quod dicit. Quia qua ho
ra non putatis filius hominis aduenit. No-
luit Deus vt horam mortis sciremus. Cur hoc?
Primò quia voluit, vt nescientes horam mor
tis, semper rectè & sanctè vitam ageremus.
Et quòd nobis non manifestet, quando mo-
rituri sumus, innuere voluit, quòd semper
debemus intelligere iamiam vitam nostram
finiri: siquidem cum certum tempus non ha-
beamus, eam horam, qua nunc viuimus, extre
mam debemus computare. In hoc, sicut in re Lege Greg.
liquis, quæ Christus nobiscum operatus est, lib. 12. Mo-
benignè & misericorditer se habuit. Ignoran ral. ca. 18.
tes horam mortis: mundioribus & syncerio-
ribus animis viuimus. Nam si cum homines
ignorent, an hodie sint morituri audent in
peccato viuere: quid facerent si certo scirent
longæuam & diuturnam vitam habituros?
Solet enim contingere vt si nobilis aliquis lu
do in nocte se dedat: famuli eius alij dormitẽt,
alij verò per ciuitatem diuagentur: ita vt cum
dominus à ludo surgit, nullus adest, qui faces
accen

Universidad de Deusto
Biblioteca

accendat, neque qui ipsum comitetur. Clamat statim Dominus. At, at serui. Tamen nullus respondit, vsquequo cum iam habeat caput fractum tantis vocibus, venit minimus omnium famulorum ferè somno sopitus cũ face incensa. Respondeas obsecro: si isti famuli cum nesciant, quando dominus sit illos vocaturus, alter in ciuitatem abijt & alius dormit: si hi certo scirent herum vsque ad certam horam non de illis percontaturum, nõnè melius & libentiùs abirent? Aliquis tamen erit, qui cum nolit à domino reprehendi, expectabit: siquidem nescit qua hora sit vocandus. Ita Deus noluit certam nostrę mortis horam nos habere, nè per peccata ab ipsius consortio & amicitia fugeremus: nihilominus tamen multi sunt, qui pessimè & iniquè viuant, & deteriores fiant dicentes, in vltimo mẽse vitæ meæ ad pœnitentiam me conuertam: nunc autem flagitijs & peccatis me tradam: quod forsitan modo non audent facere, timentes ne in ipsis moriantur. ¶ Præterea si homo sciret, quando moriturus est: vel sciret se statim moriturum, vel ad certum quoddam tempus. Si sciret se statim moriturum: pœnitentia in illo tempore facta periculosa esset, & de qua dubitari posset. Si vero sciret post longum tempus trãsactum esse moriturum, tunc maiorem occasionem peccandi sibi assumeret, differens pœnitentiam in illud tempus. Ambo quidẽ grãdia sunt inconuenientia tuæ salutis: nam brevis pœnitentia, & vana dilatio duæ res perniciosissimæ sunt tuæ conscientiæ. Quocirca suauis ille omnium rerum conditor voluit sua admirabili prouidentia, vt hora mortis tua incognita tibi esset & occulta: vt ab his duobus maximis periculis te ipsum liberaret, & vt semper sobriè viueres & castè, & sanctis institutis vitam componeres. Si diẽ mortis designaret, temporis securitate magis atq; magis ipsa peccata multiplicarentur. Tertio voluit nobis occultare horam mortis, vt vtili tati communi & non solùm propriè viueremus, proximorum obliti, & nostra tãtum curantes. Quarto si ægrotans homo sciret infirmitatem illam non esse vltimam, non vtique de peccatis confiteretur, nec sacramenta acciperet, nec sanctos in suum auxiliũ inuocaret, nec sacra celebrari iuberet: nec multa alia opera pia, quæ infirmorum causa fiunt. Omnia hæc bona opera cessarent, si certo haberetur, infirmũ illum ex tali ægritudine non moriturum esse. Multi nanque granioribus infirmitatibus affecti, sua peccata confitentur, & in Deum conuertuntur, cum credant, se morti esse proximos: quod non facerent, si scirẽt illam non esse vltimam ægritudinem. Quinto noluit Deus hoc nobis esse notum propter humanam consuetudinem & tranquillum & quietum modum viuẽdi. Nam si homines scirẽt se per multos annos victuros, odia, iras, & inimicitias suas prosequerentur. At vero si breuiter scirent finem suæ vitæ imponendum esse, melancholici, & mœsti vitam degerent: & proximissuis molesti essent, graues, & incommunicabiles. Atque ita vtrique communem pacem destruerent totius reipublicæ & humanam conuersationem. Denique Deus non solum nos condidit adhoc vt in vltima hora ad ipsum conuerteremur: sed reuera, vt totam vitam in ipsius obsequio consumerem⁹, neque quidquam cõmitteremus, cuius postea opus esset nos pœnitere. Aspice igitur quomodo in hoc dominus, vt in reliquis omnibus nostram vtilitatem & commodum respicit: & ita voluit incognitam esse nobis horam mortis nostræ, vt semper parati & vigilãtes essemus. Ideo ait. Estote parati: quia qua hora nõ putatis filius hominis veniet. At tantum inualuit malitia multorum hominũ, quod id quod Deus fecit, vt eos à peccatis segregaret, idem ipsi assumunt in occasionem, vt deteriores & peiores fiant. Boni nanque cum considerent se ventura hora ex hac vita migrare posse, à peccatis se abstinent: mali vero deteriores facti, dicunt. Comedamus & bibamus, quia eras moriemur. ¶ Obserua autẽ quòd Christus vocatur hîc filius hominis, quia naturaliter dicitur filiꝰ hominis, quia natus erat ex matre, non habens patrem hominem. Et sic ex homine, & non ex hominibus dicitur: ad differentiam eorum, qui in scripturis dicuntur filij hominum. Quemadmodũ enim Christus est filius Dei modo quodam singulari, quia singulariter vocatur filius Dei, vt singularis indicetur filiatio: alij autẽ in plurali filij Dei, vt communis generatio significetur: sic etiam singulariter filius hominis vocatur, vt videatis singularem modum filiationis, quia non ex vi seminis cõceptus fuit, sed ex Spiritu sancto. Neque carnẽ accepit peccati, sed similem carni peccati innocentissimus & idoneus ad expiãdum peccatum. Sed de his satis. Ad contextum. *Ait autẽ ei Petrus. Domine ad nos dicis hãc parabolam, an ad omnes.* Dixerat Iesus parabolam de seruis expectantibus

Esaiæ.

Psalm. 4.

tibus dominum adiuncta alia parabola de patre familias non vigilante: Petrus autem cum sciret se, & alios condiscipulos electos fuisse ad officium patris familias: dubitabat, an hæc parabola quæ in vltimis verbis ad ipsos spectabat, esset eis propria: an omnibus communis. *Dixit autem dominus.* Non præcipuè respondet ad factam quæstionem, sed in doctrina adhuc persistit: quoniam instruit Petrum, de differentia inter electos ad pastoris officiũ, & reliquos alios, & quoad meritũ & quoad premium: similiter etiam quoad crimen & pœnam. Ex quibus facilè intelligi potest dictam parabolam secũdum proportionem communem esse omnibus cum differenti præmio ac pœna. Et subdit dicẽs *Quis putas est fidelis dispensator.* Acsi diceret. Prædicta parabola ad omnes pertinet: sed ista ad vos meos discipulos specialiter pertinet, quos dispensatores efficio: cum vos alios ad regendum, alios verò ad danda consilia & documenta præficiam. Ideò quæro. Quis putas est, &c. Non exigno rantia quærit, sed vt ostendat, quod paucissimi sint tales prælati fideles & prudentes: sicut ille, de quo Sapiens dixit. Qui non abijt, nec speravit in pecuniæ thesauris. Ideo interrogauit. Quis est hic & laudabimus eum: Rarus est talis diues, & paucos inuenies tales prę latos. Particula autem interrogatiua, quis, nõ pro re impossibili: sed pro difficili (vt Hieronymꝰ ait) frequẽter accipitur in sacris literis. Et sic ipse Hieronymus exponit hunc locum. Hoc est. Pauci serui fideles inueniri possunt. Sic intelligitur illud. Leo rugiet, quis non timebit? Et illud. Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto suo? Et Paulus. Quis me liberabit de corpore mortis huius. Et apud Oseam. Quis sapiens, & intelliget hæc? Si de hac re plura videre desideras, lege Origenem & Hieronymum. ¶ Præterea Christus in his verbis cõditiones assignat bini prælati, quem dispensatorem vocat fidelẽ, atque prudentem. Hæc & singula, quæ dicit animaduersione sunt digna. Primò dicit, q̃ sit fidelis dispensator. Officium prælati à dispensatione nominauit: vt intelligant prælati officium suum non in agendo pro libito, sed in dispensando consistere. Videant etiam prælati quòd Christus eis imponit nomen dispẽsatorum: vt intelligant se dispensatores esse bonorum & reddituum Ecclesiasticorum. Fidelitas etiam requiritur: vt ea, quæ sunt domini, non in suos vsus & vtilitates conuertantur vt dominum suum incolumem & liberum in honore conseruent: ita vt pro ipsius honore semper vigilent & defensione, quæ omnia necessaria sunt seruis fidelibus. Est igitur fidelis dispensator, qui non quod suum est quærit, sed quæ Iesu Christi cuiꝰ vices gerit: quod que cedit in ædificationem & augmentũ Ecclesiæ, in cuius gratiam sibi omnia commissa sunt. Iustus nanque dispensator semper præ oculis habet præcepta & instructiones committentis. Gloriam Dei quærit, non suã propriam. Hæc autem si in fideli seruo & dispensatore requiruntur: merito dicemus cum Diuo Paulo. Iam quæritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur. Ratum esse putabat Paulus dispensatorem, qui fideliratem suo domino seruaret. Plerique enim sunt qui fraudem faciunt: dum quærunt quæ sua sunt non quæ sunt Iesu Christi, & cœleste & diuinum mysterium in vsum terreni lucri cõuertunt, nec salutem proximorum sed propria commoda quærunt: Ad salutem proximorũ curandam negligentissimi sunt: ad redditus vero & vectigalia exigenda diligentissimi. Debitores suos opprimunt, in carcerem detrudunt, & excommunicant: si tamen in peccatis eos viderint, negligunt: nec illos admonẽt, nec corrigunt. Si illos in angustia, aut tribulatione aliqua videant constitutos, contemnũt, & negligunt: cum tamen deberent eos consolari, & reficere. Quod officium est prælatorum, sicut dominus Petro dixit. Tu autem cõuersus confirma fratres tuos. Hi non fideles dispensatores, sed lupi rapaces dicendi sunt: & quia istorũ maior est numerus inquit Paulus. Iam quæritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur. ¶ Præterea in administratione rerum temporalium oportet vt fidelis sit dispensator pauperibus, orphanis & viduis. Vnde beatus Paulus, qui in præfatione omnium suarum Epistolarum solebat dicere, Gratia vobis & pax: scribens Timotheo, qui Episcopus erat Ephesi, inquit Gratia, & misericordia, & pax. Timotheo quia Episcopus erat, misericordiam commendauit: quia præcipuum munus Episcopi est esse misericordẽ & pium erga egenos & pauperes. Sed iã nunc aliqui in tantam infidelitatem peruenerunt, vt non solum non pauperibus sua bona tribuant, sed velint ab illis ditari. De his cõque rebatur Deus olim dicens. Quis est in vobis qui claudat ostia mea, & incedat altare meũ gratis? quod quidem ad infidelem dispensatorem

Ioan. 21.

Hier. super Naum. c. 3.

Psal. 13.

Roman. 7.

Orig. hom. 28. Num. Hieron. Amos 3. Zacha. 4. Enim Epistola ad Nouerium.

Luc. 22.

1. Cor. 4.

Philip. 2.

1. Cor. 4.

Malac. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

torem pertinet: cumque ad lucrum magis & proprium commodum respiciant, & non ad obsequium Dei non oues pascunt, sed eas dilaniant, & comedunt. Cum filij Israel offerrent plaustra Mosi, dixit dominus ad eum. Cape ab eis. Vide quomodo à populo non audet illud recipere sine domini licentia. Et quis nunc quæso ministrorum Dei tam fidelis est, vt oblata sibi respuat? Iste vero necessaria nō recepisset plaustra, nisi dominus imperasset. Deniq; vt vno verbo concludam ille fidelis dispensator est, qui sibi soli honorem nō vsurpat, qui tyrannidem non exercet, qui recta intentione & nō propter temporalia ministrat, qui potestatem spiritualem sibi non ad scribit: & deniq; qui rem domini non negligit. Omnia autem hæc colliguntur ex intentione beati Petri, cum inquit. Seniores quitn vobis sunt obsecro pascite qui in vobis est gregem Dei prouidentes non coactè sed spontaneè secundum Deum, neq; turpis lucri gratia sed voluntariè: neq; dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. ¶ Secundo ait dominus q̄ sit prudens. Prudentia nanque dicitur sciencia operandorum: nam sapientia pertinet ad intellectum, prudentia vero ad ea, quæ sunt agenda: atque ideo nonsolum prudentia est lumen illuminans intellectum, sed etiam calefacit affectum: non solum ostendit quid, quando, & qualiter sit agendum: sed etiam mouet voluntatem, vt appetat bonum post iudicium, & vt fugiat malum. Vnde vsus scripturæ & vsus communiter loquentium habet, vt inepti dicantur, qui imprudenter operantur: licet prudenter intelligant quid, & quando & quomodo sit agendum. Vnde in Prouerbijs dicitur. Vir prudens dirigit gressus suos. Ideo ad hanc spectat moderare omnes virtutes quia auriga est earum & ordinatrix affectuum, & morum doctrix. Sine hac curritur in obscuro, nam dum quis magis curre in maiori est periculo, vt frangat caput. Vnde hæc constituit ordinem in alijs virtutibus: ita vt si hāc sustuleris, virtus non est virtus, sed vitium. Hac virtute maximè indigent prælati: ideo hic Christus bonum prælatum prudētem appellat. Opus est vt prælatus res alias corrigat: alias vero dissimulet, tanquam qui non intelligit nec videt. Modo grauem se debet ostendere, vt non contemnatur: alias vero modestum & affabilem, ne arrogans & superbus existimetur. Modo vti debet misericordia, modo verò iustitiam debet exercere: quod totum ipsa prudentia docet, sine qua non benefuum munus & officium exequetur, etiam si magnis virtutibus sit præditus. Multa enim sunt quæ blandè & moderatione quadam ferri debent: & multa debemus exorare vt subdit⁹ faciat, quæ alias iuberi possent. Quando vero hoc sit faciendum, ipsa prudentia docet. Quemadmodum tonsor, qui nouacula tonsurus est barbam, priùs eam lauat, & nouaculam acuit: nam alias scinderet & rumperet: ita facit imprudens prælatus qui cum velit barbam tondere, hoc est aliquod vitium subditi propellere, tanta asperitate & rigore id facit, vt potiùs destruat ac scindat: atque ita non corrigit, sed in deteriorem mentem subditum prouocat. Priùs lauare debes & blandè & misericorditer agere. Et tu subdite vide quòd quando tonsor insanus est, tunc te ipsum magis tranquillum & quietum præstare debes. nè te scindat: atque ita dum prælatus magis insanus fuerit, tu humilior & prudentior existere debes. Solent in finibus prouinciarum speculatores constitui, quoniam hi terram vicinam cognoscūt, & hostes vicinos maiori odio prosequuntur. Sic prælati optimè subditos cognoscāt, & hostes sint hostium animæ, & cum modestia veritatem ostendant: & prudenter regant rem publicam: potiùs amari, quam timeri cupientes: nam si omnia voluerint timore & asperitate regere, omnia facilè euertent. Quemadmodum aqua magni & profundi lacus cum natura sua tranquilla sit, vi tamen ventorum agitatur, & commouetur: sic populus etsi sua sponte mitis sit & quietus, nimia tamen seueritate & asperitate prælati velut violenta procella concitare & perturbare solent. Debet esse prælatus quasi plures: quia pluribus consulere debet, & de omnium salute cogitare. Vt in solo capite sunt oculi vt omnia videant, & non in alio membro: sic soli prælato conuenit omnia videre & consulere, & mentis oculis considerare quæ ad rectam gubernationem pertineant. Ideo per Ezechielem dicitur, quòd Cherubim, qui erant depicti in templo, habebant duplicem faciem, alteram hominis, alteram verò leonis: quia prælatus debet esse humanus & benignus viris iustis, seuerus autem & terribilis sceleratis. Quibusdam debet humanitatem ostendere: quibusdam vero terrorem incutere. Et hæc omnia prudentia docet. Igitur hac admirabili prudentia induti esse debent prælati: quia non solum

Numer. 7.

1. Pet. 5.

Prouer. 15.

Exod.

lum est opus rerum spiritualium gubernatione, sed etiam temporalium: quia non tantum vnis debet tribuere, vt alijs deficiat. Opus est vt seruare sciat, & distribuere: & vt prudentiam similem Ioseph habebat, qui in annos steriles in abundantibus & prosperis congregauit. Prudentia opus est in impartienda eleemosyna: nam cæteris paribus potiùs suis quam extraneis eroganda est: ad quod etiam opus est prudentia: nam consanguinei tui seipsos ditare cupiunt tuis bonis & re temporali, & pauperem te efficere cœlestium diuitiarum. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Cognoscere debes necessitatem tua discretione, sine eo quod ipse pauper eam manifestet. Et ideo dixit, intelligit. Denique prælatus non debet esse cæcus, sed lumine intellectus pollere debet. Et ideo in Leuitico præcepit dominus ne offerretur illi animal cæcum. Animal cæcum est prælatus sine prudentia, qui tanquam cæcus in consilijs seipsum præcipitat. Vult Deus vt habeat oculos, & videat quod facit, & quid acturus sit: neque ignorans sit & insipiens. Bases templi Salomonis non erant sine Cherubin: ità bases sunt prælati, qui sustinent ædificium spirituale non tamen debent esse sine cognitione & lumine rerum agendarum sed sapientes & prudentes sicut Cherubin. Ideo Moses volens constituere gubernatores populi, dixit Hebræis. Date è vobis viros sapientes & gnaros: quorum conuersatio sit probata in tribubus vestris. Quod etiam intelligens Salomon non diuitias postulauit, sed prudentiam. Gubernator absque prudentia, est tanquam nauis sine clauo. Et ob hanc causam dicebat dominus per Hieremiam. Introducam vos in Sion: & dabo vobis pastores, qui pascant vos scientia & doctrina. Et Paulus cum loqueretur de officijs Ecclesiæ, Quosdam (inquit) dedit Apostolos, quosdam Propheras, &c. Cum autem loquutus est de prælatis, inquit. Alios autem pastores & doctores. Coniunxit doctores cum pastoribus: vt insinuaret prælatos scientia debere esse præditos: vt sciant quid agendum, quidue vitandum sit. Sciat igitur prælatus dispensatorem esse & non dominum: & quod fidelis esse debet domino, & prudens in rebus agendis: talis denique, qualis describitur in Exodo, cum Ietro dixit Mosi. Prouide de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, &c. Prouide, idest, cū magna deliberatione elige: de omni plebe, idest, absque personarum acceptione: viros: idest, virtiles homines, & non pusillanimes, seu effœminatos: sapientes, id est sapientia & prudentia præditos: in quibus sit veritas, idest, in quibus non sit simulatio, aut hypocrisis: & qui sequantur veritatem, & non inordinatum appetitum. Qui oderunt auaritiam: idest, qui non querāt quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, & non accipiant munera. Encænia enim & munera, excæcant oculos iudicis. Principes tui infideles socij furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Qui regant populum, idest, verbo & exemplo prædicando & rectè gubernando: ita vt prælatus cunctis sit benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus, ad iram tardus, ad misericordiam pronus: in aduersis firmus, in fœlicibus & prosperis cautus, & omnibus proficiat, & nemini noceat, omni denique sapientia & prudentia ornatus. Lege Gregorium de cura pastorali: & Bernardum de consideratione ad Eugenium Pontificem. De tali prælato ait dominus. *Quem constituit dominus super familiam suam.* Abeant impij Lutherani, qui audent dicere Pontifices non esse superiores de iure diuino, sed solum hominum decreto electos. Mentiuntur: imo constituit illos dominus super familiam suam: ipse enim quosdam dedit Apostolos, quosdam Prophetas, quosdam Euangelistas, & quosdam pastores & doctores. Nam apud Ecclesiam quanuis sit certa forma constituendi prælatos siue per electionem, siue per maiorum decretum, ità vt videantur constituti ab hominibus, tamen à Deo constituuntur, & sic in Actis dicitur. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo Spiritus sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei. Spiritus sanctus constituit Episcopos ad regendam Ecclesiam Dei, non homo: & sic Episcopi qui successores Apostolorum sunt immediatam habent potestatem ordinis à Christo, sicut Apostoli: quanuis authoritas præsertim quoad iurisdictionem sit à Papa. In quo tu maximè aduertere debes ne dignitatem aut prælatiam fauoribus aut simonia compares. O quāti sunt prælati, quos non constituit dominus, sed ipsi se cūstituerūt sua ambitione, fauoribus aut pecunijs. Nolo tamē dicere q̄ qui talis est non sit verus Papa, aut Episcopus: non tamen

Græci 41.

Psalm 40.

Leuit. 22.

3. Reg. 6.

Deuter. 1.

2. Par. 1.

Hiere. 3.

Ephe. 4.

Exod. 18.

Philip. 2. Eccl. 20. Esa. 1.

Ephe. 4.

Act. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est in tali dignitate Dei voluntate, sed permissione: quia permittit illos imperare, quos nec vult propter populi peccata à dignitate propellere. Sic enim ipse ait. Ipsi regnauerunt & non ex me. In hoc ꝙ dicit, & nō ex me, intelligit, ꝙ non sua voluntate regnant: & ideo nō sunt à Deo super suā familiam constituti. Dominus enim debet eligere prælatum, non humanus fauor, tūcq; à manu Dei intelligas prouenire, quando sine tua solicita diligentia dignitas tibi offertur: quādo vero eam accepta ueris, conuerte oculos ad rationem quam de illa es redditurus, & de ouibus tibi commissis. Dixit dominus Mosi. Voluntas mea est, vt educas oues meas ex Ægypto, & quòd tu sis pastor earum. Et respondit Moses. Quæ obsecro in me residet authoritas. Et dixit illi dñs. Quid habes in manu tua? Proijce virgā in terram. Quidquid homo habet à se debet expellere. Bonus prælatus reijcere debet honores & gloriam quam consanguinei & parētes illi curant. At vero si Deus iubet, per caudam debet accipere, hoc est per finem. Finis officiorum & dignitatum, est arcta ratio, quā dominus debet exigere de animabus sibi cōmissis. Si Hieremias cùm esset in vtero matris sanctificatus, & cùm à domino ad prædicandum mitteretur: ferè tantum onus recusauit dicens. A, A, A. domine nescio loqui. Magna quidem est audacia vt velis tu dignitatem solicitè curare, & acquirere. &c.

Ose. 8.

Exod. 3.

Hiere. 1.

¶ Obserua autem quod dicit, super familiam suam. Non inquam super familiam Episcopi: non constituit eum super nepotes, cognatos aut consanguineos suos: sed super familiam suam, scilicet domini. Familia enim domini nostri Iesu Christi sunt pauperes fideles, paruuli, pupilli, infirmi, &c. Super hos constituitur prælatus, hos pascere debet, sustentare & curare. At quantos nunc videbis, qui solam curam suæ familie gerunt: non erogant quod habent Christi familiæ, sed suæ. Sed si hoc solum contingeret in bonis temporalibus, non tam graue malum esset: at conferunt beneficia Ecclesiastica suis, soluentes laborem: & dando illis beneficia curata. Hoc Romæ facere consueuerunt aliqui Cardinales & Episcopi, qui seruis suis & mulionibus beneficia Ecclesiastica tribuunt, nec quærunt homines doctos & studiosos, sed suos familiares. Sed iam vlteriùs. *Vt de illis in tempore tritici mensuram.* Vt det (inquit) illis. Quibus? his qui sunt de domini familia, de quibus modo loquuti sumus. Sed iam non tribuunt nisi diuitibus, à quibus sperant aliquid accipere. At cùm prælati modo deberent esse sicut sol, efficiuntur veluti luna. Nam luna non illuminat, nisi ea parte, qua recipit lumen à sole. Ita multi prælati non bona conferunt nisi eis, à quibus sperant aliud maius sibi euenturum. Atque ità (Deus est testis me non mentiri) me vidisse in curia Hispaniæ Regis Philippi, aliquos amicos Regis à prælatis multa dona, diuitias & pecunias accepisse, vt Talionem possent illis rependere: & vt sic hac via amicitiam Regis possent sibi conciliare, vt ad maiores dignitates & officia promouerentur. Alij pascunt semetipsos, quod Ezechiel plorat. Væ pastoribus, qui pascebant semetipsos. Nonne oues à pastoribus pascuntur? Officium autem boni pastoris est, vt det familiæ domini: & quod oues suas pascat doctrina & exemplo, & eleemosynis: tribuens ouibus Christi tam bona spiritualia, quam temporalia: nam ad Episcopum pertinet alere pauperes, & ministrare eis de substantia sua. Oportet Episcopum esse hospitalem: alienam inopiam, propriam debet existimare: quod si hoc non præstiterit, non est dignus Episcopi nomine. Et ad Titum Apostolus ait. Oportet Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non turpis lucri cupidum, sed hospitalem & benignum. ¶ Dicitur autem in tempore, quia cùm oporteat, vt iste dispensator sit prudens ad prudentiam spectat modum disponere circa actiones: quia est ratio recta agendorum: & ideo qualitas cibi, quantitas, & tempus cibationis considerari debent. Porro de cibo spirituali, quod est verbum Dei etiam considerandum est, quòd detur suo tempore tritici mensura: hoc est, vt prædicet & doceat prælatus iuxta captum auditorum, aliquando subtilia, aliquando plana. Sic Paulus simplicibus & rudibus dicebat. Ego non potui vobis loqui tanquam spiritualibus, sed tanquam carnalibus: tanquam paruulis in Christo lac dedi, potum, non escam, &c. Dandum est triticum ad mēsuram, ideſt, iuxta capacitatem vniuscuiusque. Insipientibus non dicenda altissima, sed ea tantum, quæ facilè possint capere. Sapientibus etiam non sunt dicenda vulgaria & trita. Sic Paulus. Sapientiam loquimur inter perfectos. Considerare autem tempus, mensurā, & alia huiusmodi pertinet ad prudentiam ministri: sine qua

Ezechiel.

1. Tim. 4.

Tit. 1.

1. Cor. 3.

1. Cor. 2.

qua fidelitas parum proderit. Ideoque tam in cibo spirituali doctrinæ, quam in cibo corporali considerandum est tempus, & necessitas, & qualitas subditi: & sic in tempore conuenienti oportet dare vnicuique mensuram iuxta intellectus ipsius capacitatem, vel de cibo corporali iuxta mensuram & inopiam: ità vt vnicuique prudenter prouideatur. *Beatus ille seruus, quem cū venerit dominus inuenerit ità facientem.* Ideſt, cum in morte Christus venerit, beatus efficietur. Tales enim non solùm simpliciter erunt beati sed etiam habebunt magnum beatitudinis gradum: nam vt Paulus ait, Qui bene præsunt, duplici honore digni sunt. Obserua autem ꝙ nō dicit ità feciſſe sed ita facientē: quia nō satis est ꝙ aliquādo bonus fuerit, & rectè prædicauerit, & eleemosynas fecerit largitus: sed opus est, vt semper talis sit, & perseuerer in bono incepto, vt cum dominus venit in hora mortis inueniat illum sanctis operibus intentum: quod fieri non potest nisi semper firmus & constans in rectitudine vitę perstiterit. Multos videbis senes, qui seipsos laudant, bona quæ in adolescencia fecerunt, iuuenibus narrantes: cum tamen in senectute, quam actionibus sanctis deberent consumere, auari sint, cupidi, maledici, & ambitione pleni. Iuuenes non viderunt, quę tu in adolescentia vel iuuentute fecisti, sed quæ modo agis: & iuxta ea quę modo vident, ante actam vitam iudicant. His enim præsentibus virtutum exemplis alios moues & doces. Quocirca non satis est, aliquando bonum fuisse, nisi vt strenuus & magnanimus miles vsq; in finē perseueraueris. Beatus itaq; ille est, quem dominus sic inuenerit facientem, quando venerit siue in iuuentute siue in senectute: qualem te inuenerit, talem te iudicabit. Et quid faciet seruo prudenti & fideli, quem sic inuenerit? *Vere dico vobis quoniam super omnia, quæ possidet, constituet illum.* Quicunque ad vitam æternam transfertur, constituitur super omnia bona domini, quia diuina essentia fruitur: quæ omne bonum est. Cogitari nec dici potest quale & quam diuinum & admirabile illud bonum sit. Sed hoc omnibus: qui deferuntur in beatitudinem conuenit, siue sint prælati siue non: sed tamen Christus bonis & sanctis prælatis qui munus suum in hac vita rectè exercuerunt aliquid aliud his promittit, præter id omnibus concessum. Habebunt enim isti excellentiorem gradū gloriæ nempe aureolam & coronā doctoratus: nā boni prælati officium est, docere, vacare orationi, lectioni, & doctrinæ. Episcopi proprium munus & officium est docere, Vnde curam rei familiaris, & negotia secularia debet alijs committere. Et ita Apostoli dixerunt. Non est nobis bonum relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Quo circa elegerūt septem diaconos, qui hæc facerent. Et præter aureolam habent aliquid excelentius in premio essentiali, quod consistit in excelentiori gradu visionis quia magis meruerunt, cum plura charitatis opera edat bonus prælatus, quam subditus. Ideo de solis prælatis dicit. Constituet eum super omnia bona sua. Sed de subditis dixit in parabola præcedenti, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Maius est autem quod seruus maneat super omnia bona sua: quam ꝙ semel dominus transeat, & ministret seruis. ¶ Oportet igitur, vt status prælatorum in terra conformis sit, illi, quem habituri sunt in cœlo: vnde sicut in Ecclesia militanti est summus, sic erit in Ecclesia triumphanti. Nam sicut quia Christus saluandi homines munus accepit, meruit sibi locum super omne principatum & potestatem: ità prælati qui functionem saluandi homines suis humeris imposuerunt, constituentur super omne principatum. Nec autes tuas offendere debet, id quod dicimus, scilicet quòd prælati subeant munus saluandi homines: cum Paulus dicat, Omnia factus sum omnibus, vt omnes ad me traham. Et alibi. Si quomodo ad, æmulationem prouocē carnēmeā, & saluos faciā aliquos ex illis. Igitur munus generādi filios Christo, nutriēdi & saluādi, nēc Angelis datū est ideo super Angelos est. ¶ Obserua ꝙ non dicit hoc cū iuramēto, sed affirmans Christus, ait. Verè dico vobis. Non dicit. Ego iuro vobis per Deum, sed ego vos certos facio: quod mirandum quidem est, cum in re tam graui, & tanti ponderis & momenti loqueretur. O quam pessima & execranda est huius nostri temporis consuetudo, ita vt in re leuissima homines mille iuramentis vtantur: & pueri etiam incipientes loqui, nihil affirmant nisi nomen Dei in vanum assumentes. Nabuchodonosor cum vidisset, ꝙ Deus liberasset ab igne Sidrac. Misac, & abdenago edictum iussit diuulgari, vt nemo nomen Dei Israel blasphemaret. Si Rex ille Gentilis hoc iussit, quare Principes & reges Christiani hoc non præcipium magnis pœnis impositis: quandoquidem ma-

Amb. li. 1. officio. c. 1. Act. 6.

Ephe. 1.

1. Cor. 9. Roma. 11.

Dan. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iota miracula illo quotidie Deus facit, &c. Hactenus loquutus est dominꝰ de bono prælato & de ipsius premio: nunc autem de malo prælato & pœna ipsi infligenda disserit, dicens. *Quòd si dixerit seruus ille in corde suo. Moram facit dominus meus venire, &c.* Dicit se deiderare, si fieri posset, vt nunquam mors adueniret. Inter vitia & peccata huius serui mali illud vnum est, quod existimet se diu victurum: quod quidem quàm vanum & stultũ sit, satis ostenditur, cùm quotidie videamus iuuenes mori, & sepeliri. O quot & quanti sunt iuuenes, qui iniqua opinione falsi existimant longæuam vitam habitare, & dicunt. Moram faciet dominus meus: & sic pœnitẽtiam differunt in senectutem. Sic virgines fatuæ perierunt. Et cum hanc vanam fiduciam conceperit: vide quid faciat. *Et cœperit percutere seruos & ancillas, & edere & bibere, & inebriari.* Seruus ille malus eo quod longa tẽpora vitæ sibi promisit, in malam administrationem defluit, in qua omne flagitium & peccatũm includitur. Posuit tamen Christus duo, quæ præcipua sunt: scilicet superbiam, & luxuriam, ad quæ cætera reducuntur. Primum autem, ideſt, superbiam per seruorum concussionem designauit: vt inquit diuus Augustinus. Luxuriam autem ostendit, dicens. Cœpit edere, bibere, & inebriari. Cùm percutit seruos, vult dominus in illos animaduertit, cùm non sint eius serui: sed ipse sit conseruus eorum. Et ideo per Matthæũ dicitur: quod cœpit percutere conseruos suos. Istud autem ad prælatos pertinet: quia licet constituantur à Christo super plebem non tamen subditi desinunt esse serui Christi: & ipsi, qui eis præsunt non sunt domini illorum, sed conserui. Sic dicitur in Ecclesiastico. Rectorem te posuerunt, noli extolli, esto in illis quasi vnus ex eis. Cœpit percutere quia hoc magno vitio præcipuè laborant prælati. Ideo Paulus ait, quòd oportet Episcopum non esse percussorem, sed modestum. Percurit autem eos suo malo exemplo cùm scandalizando damnat conscientiam subditorum. Ait namque Paulus. Sic autem peccantes in fratres & percutientes conscientiam eorum infirmam. Percutiunt etiam prælati subditos multis censuris & excommunicationibus, præceptis, constitutionibus, & comminationibus: ita vt non possint vlteriùs progredi, nec in bono proficere. De his per Ezechielem inquit dominus. Væ vobis, qui cum potentia & maiestate imperabatis. Multos nunc inuenies in Ecclesia Dei ita arrogantes & superbos, vt non eos existimes pastores: sed tyrannos & dominos: qui potiùs mores referunt Leonum & Tygridum, quàm prælatorum. Non est opus ità arcum intendere, vt frangatur: nec subditos ita vexare & opprimere, vt nequeant crescere, nec proficere. Quod Christus his verbis voluit innuere: scilicet quod prælati superbi ita vexant subditos, vt non sinant illos in virtutum exercitio crescere. Et vt similitudine diui Anselmi vtar: si plantam arboris in horto tuo plantauetis, & mox illam ita ex omni parte concluderes, vt ramos suos nullatenus extendere posset: cùm eam post annos excluderes, quales putas ramos extenderet: Profectò inutilis arbor rugosa, & gibbis plena ramis suis incuruis perplexa. Hoc faciunt multi prælati & magistri & parẽtes subditis & filijs suis: qui plantati sunt in horto Ecclesiæ: vt crescant & fructificent Deo. Sic adeo illos minis terroribus & flagellis comprimunt, vt nulla penitus liceat eis libertate potiri. Atque ita ineptè oppressi prauas & spinarũ more perplexas cogitationes in se congerunt, fouent, & nutriunt. Vnde fit, vt cùm nihil amoris, nihil pietatis, beneuolentiæ erga se in illis sentiant: nec subditi alicuius boni in illis aut gratioperis, sed omne odium, impietatem & maleuolentiam aduersus illos concipiunt. Dum corpore crescunt, crescit etiam in illis timor, & inuidia, & omnis suspicio mali. Huius rei causa superbia est, & crudelitas, quàm multi prælati aduersus subditos exercent: in causa enim sunt, vt subditi impatientes sint, & vt ira & furore commoueantur, cùm non possint ferre grandia onera, quæ illis imponũt. Et sæpè sæpiùs videbis, ꝙ prælati hæc cũ subditis faciẽtes, seipsos blãdè, lautè & pièe tractent: ipsi secũdũ suã libidinẽ comedũt & bibunt: voluntaũt vt subditi ieiunent, & se pœnitentia cõficiant. Semper ego id sum expertus: eos homines, qui asperam & pœnitentẽ vitam degunt: erga subditos blandos, modestos, & pios seipsos ostendere. E contra vero, qui sibi indulgent pro genio, & vitiosi & prophani sunt: erga subditos legum & præceptorũ obseruantissimos se exhibent. Aspice obsecro diuum Baptistam qui tam sobriam & asperam vitã agebat, qui cilicinis pellibus induebatur, erga publicanos & peccatores mã suetus & blandus erat. Et ita loquutus est illis dicens. Qui habet duas tunicas, det vnam non habenti. Et militibus dixit. Contenti esto te stipendijs vestris. Non dixit. Non carnes comedatis, nec vinum bibatis, nec in lectulis cubetis: siquidem hæc omnia ego facio: sed blandè & modestè illis fuit loquutus. E contra vero Pharisæi grauissima onera humeris hominum imponebant: sed ipsi nec digito ea ferre volebant. Atque ita Christus in hoc loco coniunxit vexationem & percussionem, quas prælati exercent cum eorum cibo & potu, & cum blanda vita: quia alterum ex altero nascitur & proficiscitur. Hinc enim euenit vt prælati subditos vexent & opprimant: quia scilicet helluones, profani, & vitijs dediti sunt. Sed vt intelligant tales prælati id non sine animaduersione prætereundum esse, audiant qua pœna sunt puniendi. *Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum.* Malus prælatus, quasi secutus de longa vita animum suum ad malè administrandum applicuit: quasi postquam diu vacauerit delitijs, poterit breuiter ante mortem pœnitere. Sed toto errat cœlo: quia cùm putauerit tempus sibi esse quietis, superueniet subito mors, quando non erit tempus pœnitendi: quia vt iam ostendimus pœnitentia in hora mortis difficilis est. Si quis toto tẽpore suæ vitæ gratiã Dei spreuerit, & Deum pulsantẽ ad ostiũ non audierit, fortè in extremo vitæ illã non habebit gratiã, quam toties contempsit, & recusauit. Et forte tam subita & repentina veniet mors, vt non sit locus nec aliquid de ipsa pœnitẽtia cogitare. ¶ Illud verò quod dicit, ꝙ diuidet eũ: nõ est intelligendũ, ꝙ eũ gladio diuidet: sed ꝙ à consortio sanctorum illũ diuidet, & separabit. Nam cũ malus prælatus in vita sanctis viris & alijs esset præpositus, & ideo cũ sanctis communicabat: meritò post mortẽ à bonis segregabitur, & nõ cũ eis in gloria erit cõiunctus. Et quod deterius est, à Deo pœna damni separabitur: quæ quidẽ pœna iuxta Theologorũ sententiã maior est omni pœna. Illa enim pœna maior est, in qua maius malum inest, & plus inuenitur de ratione mali in causa, quam in effectu. Diuiditur itaq; in morte anima eius à corpore, diuiditur à consortio beatorum, & à fruitione diuinę essentiæ: quod infœlicissimum & grauissimum malum est. In libro Danielis Propheræ legitur Nabuchodonosor Regem vidisse arborem magnam, & subter eam habitabant animalia & bestię, & in ramis eius cõuersabantur volucres cœli, &c. Daniel interpretatus est per illã arborẽ significari ipsũ regem magnũ, superbũ, potentissimũ & diuitẽm. Plurimos & nũc inuenies prælatos similes Nabuchodonosor præsertim in nostra Hispania, quę ditissimos habet Episcopos: arbores inquã magnas cuius cacumina ipsum cœlũ tangũt, subter eã animalia multa & bestiæ. Sub vmbra pinguium & magnorum reddituũ ipsius Episcopi, non videbis multos homines doctos congregatos, non studiosos & sapientes: sed animalia bruta, hoc est homines ignorantes, insipientes, & nulla bonarum artiũ scientia prędditos. Ità ex redditibus prælati magna multitudo bestiarum alitur: scilicet tot famuli, & serui, tot mulliones, & alij multi qui solum intenti sunt luxuriæ & omni vitiorũ generi se commiscent. In ramis eius conuersabantur volucres cœli. Passerculi qui suauẽ harmoniã & concẽtũ efficiunt per ramos altos ipsius arboris saltãt: hoc est parasiti & adulatores qui suauiter & dulciter auribus prælati cõcinunt, & secundũ palatũ ei loquuntur: hi, inquam, sunt qui maximam familiaritatem & amicitiã cũ prælato nectunt, qui fructus maturiores & salubriores comedũtquiq; maiora dona & pinguiora beneficia accipiũt. Hi nec latum vnguem à verbis prælati discedunt, genio ipsius indulgentes: quæ ipse laudat, & ipsi etiam eadẽ extollunt: quæ ipse vituperat, ipsi etiam vituperant: & denique hi ad viuum referunt personam illius famosi parasiti Gnatonis. Si quid dicit, approbant, si statim ipse reprobat, & ipsi continuo in eandem eunt sententiam. Omnia assentari, is quæstus est nunc multo vberior. Alius etiam Satyricus Poeta hoc genus hominum depingebat. Rides maiore cachino. Concutitur: fler si lachrymas conspexit amici, Nec dolet, igniculum brumæ si tempore poscas, Accipit endromidem: si dixeris æstuo, sudat. Nocte dieque potest alienum sumere vultum: A facie iactare manus, laudare paratus. Hi deniq; soli sunt, qui in domo prælati lautè & opiparè epulantur & vsque ad satietatem inebriantur. Ità viuunt hi, vt is viuat, qui vincit, aduersus autem victum omnes insurgunt: & hi non accedunt nisi ad diuites & potentes, & ad eos qui magnarũ amicitiam sibi conciliarũt. Qui veritatem loquuntur, ab his reijciuntur procul quẽadmodũ rex Acab Michęam abhorruit, quia non prophetabat ea, quæ ipse volebat. Hoc genere hominum impletus

Aug. Epistola ad Esichium.

Mat. 24.

Eccle. 32.

1. Tim. 3.

Tit. 1.

Ezech. 34.

Mat. 25.

Anſ. in ſimilitud. cap. 27.

Matth. 4. Luc. 3.

Deu. 4.

Inue. Sat. 3.

3. Reg. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

plenus est mundus. Quod idem satis aptè in scriptura sacra depingitur. Vnde Ecclesiasticus dicit. Dum loquutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius vsque ad nubes perducunt. Pauper loquutus est, & dicunt. Quis est hic? Et si offenderit, iubuerrent ill. &c. Sunt veluti echo qui idem respondet, quod loquutus es. De qua Salomon. Resonans de altissimis montibus echo. Si tu canis, etiam canit echo: si ploras, echo etiam plorat. In altis montibus & sublimibus dicit resonare echo: nam adulatores & parasiti non habitant in domibus pauperum, sed in domibus principum & magnatum. In his a tis montibus ipsi resonant, & canunt: & ideo Daniel inquit, quod arca in altum arboris ascendebant: nam hi ad eos, qui in altis & sublimes dignitates sunt constituti, accedunt, & cum ipsis vnà habitant. Sed audi quid de hac arbore subdit Propheta. Et ecce vigil & sanctus de cœlo clamauit. Succidite arborem, & præcidite ramos eius: excutite folia eius, & dispergite fructus eius: fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt & volucres de ramis eius. Idem hoc est, quod Christus in hoc loco dicit. Et diuidet eum. Succidite illum in morte: animam à corpore separate, diuidite illũ, descendat anima in infernum, & corpus in sepulchrum à vermibus & bestijs deuorandum. Tunc enim omnes bestiæ & aues fugiunt: quia solus in sepultura relinqueris: & vnusquisque tuorum per suam viam abibit, tu verò qui magna arbor eras scissus & solo æquatus manebis & ab eis conculcaberis, à quibus nunc tanquam Deus coleris. Et non solum diuidet te dominus, sed in tormenta grauiora detrudet. Quocirca sequitur in textu. *Partemque eius cum infidelibus ponet.* Hactenus loquutus est de pœna damni, quia diuidetur & separabitur à consortio diuinæ essentiæ, & etiam ipsa anima à corpore discedet. Nunc autem agit de pœna sensus, quia non tantum diuina visione carebit propter quam creatus est, sed etiam tormenta æterna patietur. Sicut enim dixerat de prælato fideli, quod super omnia bona sua constituet eum: sic nunc loquens de prælato malo dicit, quod ponetur cum infidelibus, quia infidelis fuit in muneris sui administratione. Bene etiam dicit quod cum infidelibus collocabuntur mali prælati, quia (vt Paulus ait) si quis suorum curam domesticorum non habet, fidem negauit, & infideli est deterior. *Quia infideliter* suum munus exercuit: cum infidelibus sortitus est locum tormentorum. Sapiens inquit. Iudicium durissimũ his, qui præsunt fiet. In sequentibus Christus ostendit quod mali dispensatores, imo & omnes eruditi si sint vitiosi, grauiora sustinebunt supplicia propter suam scientiam. *Ille autem seruus, qui cognouit voluntatem domini sui & non se præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis.* Seruus, qui omnia præcepta diuina rectè percalluit, & quid dominus ab eo requirat, & non se præparauit, hoc est non se disposuit ad bene agendũ, nec mentẽ adaptauit, vt obediret Dei præcepto: pluribus & grauioribus punietur supplicijs: quia grauiùs & iniquiùs peccauit. Homo nanque debet se ipsũ præparare faciendo quantum suæ vires suppetierint: iuxta illud Prouerbiorum. Hominis est, animum præparare. Propter quod Samuel in libris Regũ hortatur. Præparate corda vestra dño. Sed prælatus & doctus qui cognoscit & nouit domini voluntatem, & non se præparat vt eam exequatur, grauissime punietur. Nam vt Iacobus ait scienti bonum facere & non facienti, peccatum est illi. Et diuus Petrus etiam inquit. Melius erat non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum reuerti. Vbi donum maioris & altioris scientiæ reluceat, ibi trãsgressor maiori subiacet culpæ. Ideoque homo, qui perspicacis ingenio est præditus, qui abundantioribus naturæ doribus est cumulatus si turpibus se immiscerat flagitijs, si peccatis se ipsum dedecoret, inexcusabile committit peccatũ: at homo rusticus & mediæ plebis facilius veniam impetrabit. *Qui autem non cognouit & fecit digna plagis: vapulabit paucis.* Quare punitur si non cognouit domini voluntatẽ? Quia poterat illam scire & noluit & negligens fuit circa suam salutem & non inuincibiliter ignorauit: nec fecit, quod potuisset, si viros peritos & doctos consuleret. Vnde Esaias. Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. Et Paulus. Ignorans ignorabitur. ¶ Aduerte autem quod quædam est ignorantia, quæ excusat à peccato, & alia quæ non excusat. Quapropter sciendum, quod ignorantia potest esse duplex: iuris scilicet & facti. Ignorantia facti est duplex, quia interdum adhibetur debita diligentia, & tunc ignorantia excusat à toto: vt patet de concubitu Iacob cum Lia. Interdum non adhibetur diligentia debita, & tunc

Eccl.13.
Sap.16.
1.Tim.5.
Sapien. 6.
Prouer.16.
1.Reg.7.
Luc.4.
2.Pet.2.
Esa.5.
3.Cor.11.
Gen.29.
Gen.4.

tunc non excusat & sic occidit Lamec Cain putans illum esse bestiam. Ignorantia autem iuris est duplex: videlicet vincibilis & inuincibilis. Ignorantia quoque vincibilis duplex est: quædam est affectata quæ non excusat, vt dum quis non vult, aut spernit ius scire, vt liberius peccet: quædam est non affectata, quæ vocatur crassa vel supina, quæ non excusat, licet in aliquo excuset. Ignorantia verò inuincibilis, cùm homo facit omne quod in se est, excusat à toto. ¶ Obserua etiam quod licet distinguantur peccata, nempe in peccata malitiæ, fragilitatis & ignorantiæ: tamen omne peccatum aliquo modo est peccatum ignorantiæ: quia omnis qui peccat caret scientia actuali & practica, bonique approbatiua. Si enim cognosceret peccati malitiam, & mala æterna, quæ sibi parat, & bona cœlestia quæ perdit: quomodo auderet peccare? Ideo Philosophus dixit, quod omnis malus est ignorans. Et in Prouerbijs Salomon ait. Omnis via viri recta sibi videtur. Malum nanque secundum quod tale non appetitur: cum bonum sit appetitus obiectum. Nullus enim respiciens ad malum operatur, appetit enim & agit malum vt bonum apparens. Verum peccata quæ ex fragilitate aut ex ignorantia iuris vel facti fiunt, cæteris paribꝰ, minora sunt quàm ea quæ ex malitia fiunt: & ideo ait hic dominus quod ignorãs vapulabit plagis paucis, nihilominus perpetuò damnabitur, si in mortali decesserit. Ex his etiam patet: quod non omnes æquali pœna puniuntur in inferno sed vnusquisque iuxta quantitatem demeritorum. *Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo.* Hæc duo datum & commendatum referri possunt ad idem: & tamen distinctè ponuntur, quia datum refertur ad dona homini propter se ipsum collata: commendatum verò ad dona homini præsti ta pro aliorum directione. Et certũ est quod plus requiritur ab eo, cui maior animarum cura commissa est, quia de cunctis & singulis redditurus est rationem. ¶ Discamus ex hoc loco non gloriari de nobilitate, pulchritudine, scientia, aut qualibet alia gratia cum omnia data sint à Deo. Sed qui maiora acceperint timeant arctissimum Dei iudicium super illũ euenturũ. Ideo Paulus: Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Qui enim maiora accepimus à Deo, maiori tenemur obligatione ad ipsius obsequium: quia magis arcta à nobis exigetur ratio. ¶ Præterea quia dicta dñi præcepta implẽda sunt potiùs more, quã rimore: addidit statim dñs. *Ignẽ veni mittere in terram.* Si quæras à Christo quid attuleris in mundũ, respondebit: Amorem. Hic enim dicit. Ignem veni mittere in terram. Et si iterũ quæras, quæ res attulit eum in mundũ, respõdebit: Amor. Sic enim Deus dilexit mũdũ, vt filiũ suũ vnigenitum daret. Si ab eo quæras. Quid prædicauit, respõdebit Amorẽ. Hæc mando vobis, vt diligatis inuicẽ. Quid mule: Si ab eo interrogas, quid ipse sit, respõdebit, Amor. Ita enim ait beatus Ioannes. Deus charitas est. Quemadmodum malum & scelestum hominem ipsam malitiam, & ipsum scelus appellamus. Ita Ioannes Deum ipsam charitatem & amorem vocat, tum quia charitas perfectissimè in ipso apparuit: tum etiam quia sicut Deus essentialiter non tantum bonus, iustus, verus, misericors: verum etiam ipsa bonitas, iustitia, veritas, sapientia, & misericordia est: sic etiã essentialiter ipsa charitas est. De hac Apostolus dixit. Excellentiorem viam ego vobis demonstrabo. Postquam Paulus excellentiam Apostolorum, Prophetarum & doctorum ostenderat, & dona & gratias, quas habebant, dixit. Et ad huc excellentiorem viam ego vobis demonstro, Est ne quid maius charitatem habere quam Apostolum esse, Prophetam aut Doctorem? multo quidem maius. Nam poteris Propheta esse, Apostolus, aut Euangelista, & nihilominus in infernum abire, & hoc sine charitate. Quid prodest Apostolum esse sine charitate? Apostolus Iudas erat verũ quia sine charitate discessit, damnatus est. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habuero: factus sum velut æs sonans, aut cimbalum tinniens. Cimbalum enim postquam sonuit & tinijt, vt antea cimbalũ manet: sic Apostolus aut prædicator homo, vt antea manet, etiã si prædicauerit: quia charitatẽ nõ habet. At charitas homines diuinos efficit & trãsformat illos in Deũ, ità, vt iam homines non sint sed dij. Hũc ignem venit Christus mittere in terram: & ideo spiritum sanctum misit in linguis igneis, vt corda eorum igne sui amoris accẽderet, & charitate inflãmaret. Hanc charitatis lectionẽ sæpe Christus repetiit, & iã iam ad patrem iturus in vltima cœna super omnia commendauit discipulis. Et in hoc (dixit ipse) cognoscẽt homines q discipuli mei estis

Prouer.1.
1.Cor.4.
Ioan.3.
Ioann.14.
1.Ioan.4.
1.Cor.12.
1.Cor.13
Act.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

estis si dilectionem habueritis ad inuicem de hoc igne subdidit dicens. *Et quid volo, nisi vt accendatur?* Significat per hoc, vt ex eo tempore ex quo inceperat accendi ignis spiritualis amoris in discipulos, desiderabat vt extenderetur in vniuersum mundum. Vbi declarat non solum suum officium, sed fructum, quem expectat mediante munere discipulorum. Ignis inter cætera elementa maioris virtutis est, & ocioſus esse nequit: sic amor Dei nescit esse ocioſus, magna enim operatur, vbi adest: si autem desinit operari, amor nõ est. Hic ignis accensus est, & totũ mundum inflãmauit in die Pentecostes, mittẽdo spiritus sanctus carbones illos accensos per mundum vniuersum. Sed antequam genus humanum prædicto igne charitatis inflammaretur, prædixit se morte passurum. Sua enim sacratissima passione tantam gratiam humano generi promeruit: atque cũ ex suæ sanctissimæ passionis memoria præcipue accenditur iste ignis in cordib⁹ fideliũ, ideo subdidit. *Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor vsque dum perficiatur?* Mortem suam intelligit per hanc ablutionem, in qua ablutus est proprio sanguine: iuxta illud quod filijs Zebedæi in alio loco dixit. Potestis baptizari baptismo quo ego baptizor? Dicit quod coarctatur ad hanc passionem: quia secũdum iudicium ad passionem hanc vehementer incendebatur ex amore, quem erga genus humanum habebat. Hinc in nouissima cœna dixit. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum. Deinde ponit Saluator modum perueniendi ad perfectionem diuini amoris dicens *Putatis quia pacem veni mittere in terram?* Mirabile est quod dicit, scilicet quod non quærat pacem cum videatur ipsum ad nihil aliud venisse, nisi ad pacem componẽdam. Vnde protinus, vt ipse natus est dixerunt Angeli. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ipse quoq; dicitur venisse ad pacificãdũ nos Deo in sanguine suo. Apostolis etiam pacẽ manifestare iussit: ita vt cum intrarent domos dicerent, pax huic domui. Et post resurrectionem Apostolos salutauit dicens. Pax vobis. Quomodo ergo pacem detestatur? Est pax spiritualis & bona quæ est quies mentis in Deo, seu ordinata concordiæ: quam Christus venit dare mũdo. Est autem alia pax impia & carnalis cum spiritus subijcitur sensualitati, & facit anima pacem cum vitijs. De hac ait Psalmista. Zelaui super iniquos, pacem, peccatorum videns. Cumque Christus venerit destruere hanc pessimam pacem impiorum, subdit. *Non dico vobis, sed separationem.* Effectus describitur duorum præcedentium officiorum ad quæ venerat, declarãdo quod affectus suæ passionis & ignis amoris nõ erat pax mundana & carnalis, sed separatio à carnalibus & mundanis hominibus. Et apte cõtra pacem posuit separationem: quia pacis est coniungere. *Erunt enim ex hoc quinque in domo vna diuisi, tres in duos, & duo in tres. Diuidentur pater in filium, & filius in patrem suum: mater in filiam, & filia in matrem: socrus in nurum suam, & nurus in socrum suam.* Dixit quod in domo erunt quinque personæ, quæ contra se diuidentur, & tamen sex enumerat, scilicet patrem & filium, matrem & filiam, & socrum & nurum. Sed intellige quod illa quæ mater est filij, socrus est vxoris eius, & sic eadem in filiam suam & nurum suam dicitur diuisa. ¶ Obserua autẽ quod vt in Matthæo clarius dicit non separatur pater à filio, aut mater à filia: sed è cõtra dicit Christus, quod venit separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam. Quare separabitur filius à patre, & filia à matre, & nurus à socru: & non è contra? Quia facilius recipiũt Euangelium iuniores, quam ij qui ætate sunt prouecti. Iuuenes namque minus se peccatis contaminarunt & minus voluptatibus atque diuitijs se ipsos tradiderunt: senes vero duri effecti, & velut callo obducti minus aperiũt postes sui cordis, vt dominus ingrediatur in eos. Quare non immeritò Dauid dicit, iuuenes virgines & senes cum iuniotibus laudẽt nomen domini. Vide quomodo bis iuuenes & semel senes nomẽ domini laudant. ¶ Perpende etiã quanta sit virtus & efficacia euangelij Christi. Non enim esset mirabile si pater contra filium insurgeret, maior videlicet cõtra minorem: sed quod filius contra patrem, & filia contra matrem, & nurus contra socrũ insurgat, ab eisque separentur: id quidem nõ nisi summæ & diuinæ efficaciæ tribuendum est. Discе etiam ex hoc loco quod filius neq; filia in negotio euangelico à parentibus non pendent. Potest enim filius inuito patre & renuente se ipsum mancipare vt euangelicam perfectionem sequatur: maximè vbi annum sextum decimum vir pertigerit, fœmina verò decimum quartum. *Dicebat autem ad turbas. Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim di-*

citis. Nimbus venit. Et ita fit. Et cum austrum flantem, dicitis. Quia æstus erit: & fit.
Ratio horũ est: De primo, quia pluuia fit de materia vaporum humidorum, vel humefactorum & ingrossatorũ: nubes autem est corpus crassum ex vaporibus taliter humidis & incrassatis. Ideo quãdo nubes sic surgebat, signũ erat quod pluuia iam aduentabat: quia id quod in nube erassum erat, citò in aquam resoluebatur. Et dicitur de nube oriente vel ascendente ab occasu, idest, de mari: quia totum mare Mediterraneum est ad occidentalem partem terræ Iudæorum. Sic in Numerorum libro dicitur. Plaga autem occidentalis à mari magno incipiet, & ipso fine claudetur. De mari autem eleuãtur exatariones humidæ, quę statim vt incrassantur, dissoluuntur in pluuias. Ideo surgente ab occasu vel ex parte maris, quod idem est, erat signum pluuiæ statim futuræ in terra Iudæorum. Et sic dixit Elias, quando pro pluuia orabat, occisis sacerdotibus Baal. Respice contra mare, & ascendit nubecula, & venit pluuia. Ideoque in terra Iudæorum ascensus nubis ab occasu, siue de mari, quod idem est, signum ætatis, euenit, quia auster est ventus calidus & siccus & ita quando ille flat, omnia deficcat. ¶ Sed sciendum quod flatus ventorum aliquando humectat, & aliquando exciccat, non secundum conditionem venti: sed secundum conditionem & temperiem regionũ super quas transit, vel de quibus colligitur materia eius. Videmus enim quod quidam ventus est in aliqua regione pluuijs abundans, in alia vero nunquam pluuiam generat: & ita est de austro. Nam auster ferè in tota Europa pluuias affert. Ideo Poetæ Latini, qui describunt rerum naturas & conditiones iuxta proprietatem suæ regionis scilicet Europæ vocant austrum pluuiosum, & hæc est ipsius proprietas & natura. Sic Ouidius dixit, Pluuio quæ madescit ex austro, idest, ab Austro pluuioso. Et Virgilius. Austrum quem ipse Africum vocat, idest, de Africa venientem crebertimum procellis, idest, aquis venientibus cum impetu ventorum: & tamen in terra Iudeorũ est Auster valde deficcans, & signum æstatis, vt hic dicitur. Ratio diuersitatis est, quia ad hoc vt Auster transeat in totam regionem Europæ, quã nos incolimus, necesse est quod transeat mare Mediterraneũ, vnde trahitur multa materies, quæ conuertitur in ventum: & inde fit, vt propter humiditates conuertatur in pluuias. Et etiam quia ipse ventus propter rationem dictam est humidus: & aliquo modo calidus propter regionem meridianam, ex qua venit. Et sic nubes humectat, & dissoluit per calorem: & hoc est, quod requiritur ad distillationem pluuiarum. In regione autẽ Iudæorum, contrarium fit: quia ad hoc vt auster veniat in illam transiturus est per solas regiones siccas & calidas: scilicet per deserta Africæ, & non transit per aliqua maria: & ità cum perflauerit regionem, desiccabit illam, & hoc est esse æstatem. *Hypocritæ, faciem cœli & terræ nostis probare, hoc autem tẽpus quomodo non probatis?* Scitis ex dispositione aeris quã do sit tempestas aut calor: cur ergo ex oraculis prophetarum non vultis colligere neque probare, quomodo sit impletum tempus aduentus fœlicissimi Christi vobis in lege & in Prophetis promissũ Iam enim sceptrum erat ablatum à tribu Iuda, sicut prædixerat Iacob. Similiter numerus hebdomadarum, de quibus Daniel prophetauit. Christus etiam multa miracula fecerat sicut Esaias prædixerat. Ecce (inquit) Deus vester veniet, & saluabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum & aures surdorum, &c. O quot & quantos nunc in mundo reperies his similes, qui terrenis & perituris penitus impliciti, de cõducentibus ad salutem animæ nihil curant, quæstionibus futilibus & vanis intenti, vitam consumũt: quę nihil ad rem conducunt: parum autẽ de eis quæ ad Deum spectant curantes. Vnde Paulus. Quomodo conuertimini ad infirma & egena elementa: dies obseruatis, menses & tẽpora, & annos, timeo vobis, ne sine causa laborauerim in vobis. Quid tibi proderit curcursum & motum cœlorum nosse, & planetarum influentias callere: si cognitione conditoris ipsius cœli careas? Quid prodest tibi omnem Bibliã memoria retinere, & omnes scięntias mathematicas didicisse, herbarum vires cognoscere, nisi te ipsum cognoueris? Si igitur opera Dei cognosces, & factorem ipsorũ cognoscas. Vos igitur hypocritæ qui rectè scitis à ventis currentibus causas naturales omnium euentuum cognoscere: æquum etiã est, vt de cognitione ipsius creatoris agatis: & sciẽtiam vestram ad salutem animarum applicetis. Vnde in Ecclesiastico habetur. Quæ præcepit tibi Deus illa cogita semper: & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. *Quid au-*

Act. 2.
Mar. 10.
Luc. 22.
Leui. 3.
Colo. 3.
Luc. 10.
Ioan. 20.
Psal. 72.
Num. 24.
3. Reg. 18.
Matth. 10.
Psal. 148.
Ouid. 1. meta.
Virg. 1. Æneid.
Gen. 49.
Dan. 9.
Esa. 35.
Gala. 4.
Eccl. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem & à vobis ipsis non iudicatis quod iustũ est? Dixerat increpando, quomodo signa temporis huius non probatis, qui signa & tempus pluuiæ & æstatis probatis? Aliud peius nũc subiungit. Cur ex interioribus vestris & recondi tis non iudicatis quod iustum est? Longe si quidem deterius est & peius habere in semet ipsis exemplaria, & errare, quem errare circa iudicia, quæ pendent ab exterioribus signis. Habemus enim apud nos syndereſim, & virtutum seminaria naturæ iura: ex quibus debemus colligere quid iustum sit: à quorum cognitione nemo potest se excusare. Quocirca arguendo, quæ etiam isti hypocritæ errabant circa mores, inquit. Cur non ex vobismetipsis (hoc est ex his quæ intus habetis virtutum seminibus & principijs) quod iustum est iudicatis? Ac si apertè diceret. Non est mirum q̃ hypocrisis vestra semotos à vobis in probatione temporis aduentus mei: cum ipsamet seducat vos à iusto & recto iudicio circa moralia, & ea, quæ ad ipsum proximum expectãt, quorum tamen rationem habetis in vobis ipsis. *Cùm autem vadis cum aduersario tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo.* Loquitur hic Christus de lite, quæ est inter stimulũ rationis & malum affectum. In superioribus peritos hypocritas taxauerat eò quod habentes signa clara & manifesta temporis messis, non curarunt illa examinare: & etiam illos reprehenderat, quod cum in se ipsis haberent rationes iustitiæ moralis, eas non sequerentur. Nunc autem his verbis significat litem inter rationem (tum naturalem, tum euidentium signorum aduentus Christi) ex altera parte: & malum affectum hypocritarum ex altera. Vnde saluberrimum & optimum consiliũ in hac parabola subiungit, docẽs quod in via, hoc est in vita, efficiat, vt ab ipso liberetur. Aduersarius syndereſis est, quæ continuò aduersatur mordendo & stimulando animum iniquæ agentis: vt istis cõtingebat. Dicit quod vadit cum eo, quia individuus comes est ratio stimulans, & mordens conscientia. In hac vita, quæ via est ad patriam cœlestem, poteris te ipsum liberare à conscientiæ morsu, bona & recta operando: flendo etiam propter illa peccata, de quibus ab aduersario incusaris. Nam de damnatis dixit Esaias. Vermis eorum non morietur in æternum, & in perpetuum manebit: quia iam non erit postea locus pœnitentiæ. Absolute autem vocatur via non excludens aliquam partem viæ, in quo quidem innitur in omni tempore locum esse conuersioni, antequam quis coram iudice cõstituatur. Demus ergo operã, vt ab isto aduersario liberemur, commissa flendo, & pœnitentiam agendo, & in melius mutãtes, quæ ignorantes peccauimus. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nunc autem in via sumus, & ignoramus quando ad finem & terminum simus peruenturi. In omnibus exhibeamus nos Dei ministros in multa patientia, in ieiunijs, in aduersitatibus & tribulationibus, &c. Da ergo operam ab isto aduersario liberari. Et quare? *Ne forte trahat te ad iudicem.* Iudex iste Christus est, cui pater omnem potestatem iudicandi dedit. Trahit autem, cùm accusat peccatorem coram iudice Christo conscientia ipsius. Sic intelligendum est illud, quod dominus dixit Pharisæis. Nolite putare, quoniã ego accusaturus sum vos apud patrem: est qui accuset vos Moses. Non est sensus, quod Moses potius quam aliquis alius deberet accusare Iudæos: sed peccata, quæ ipsi commiserunt cõtra legem Mosi accusabant eos. Ne fortè, non ponitur dubitatiuè: quia in sacris literis forte ponitur, vbi nulla est rario dubitandi. Sic in Genesi dicitur. Ne fortè moriamur. Et tamen nullum dubium erat, nisi quod comedentes de ligno vetito erant morituri. Et per Matthæum etiã dominꝰ dixit: Ne mittatis margaritas vestras ante porcos; ne forte conculcent eas pedibus suis. Et tamen nullum dubium erat, quin essent eas conculcaturi pedibus suis. Itaque forte nõ significat hic vllam dubitationem: quia certissimè tradetur iudici, qui se non liberauerit ab isto aduersario. *Et iudex tradat te exactori.* Sententia feretur à iudice Christo, & impius tradetur exactori, vt in eum adimaduerat: quia peccator tradetur diabolo puniendus. Dicit namque dominus impijs. Ite maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius. Et in Psalmo. Misit in eos iram indignationis suæ: immissiones per angelos malos. *Et exactor mittat te in carcerẽ.* Hoc est in infernũ: de quo carcere per Esaiã dicitur, Claudentur in carcere. Ne autem istum carcerem contemneret: purans aliquid leue esse subdidit ipsius grauitatem dicens. *Dico tibi non exies inde donec etiam nouissimum minutum reddas.* Non intelligas quod aliquãdo exiet: quia, donec, particula in sacris literis temporis æternitatem significat. Vnde in Psal. habetur. Dixit dominus domino meo, sede

Esa. 66.

Gen. 3.

Matth. 7.

Mat. 5.

Psal. 77.

Esa. 24.

Psal. 109.

sede à dextris meis: donec ponã inimicos tuos, &c. Certum est tamen quod Christus Redẽptor noster in potioribus bonis Patris sedet vsque in æternum & in seculum seculi. In Genesi etiam dicitur. Coruus non est reuersus, donec exiccarentur aquæ: tamen nunquam reuersus est. Sic & Matthæus. Ioseph nõ cognouit eam: donec peperit filium suum primogenitum. Lege de hac re Diuum Hieronymũ. ¶ Secũdo potest iste locus exponi proprie vt sonat: quia non exies donec soluas nouissimum minutum: tamen postea exies. Sed nunquam exies, quia ad finem infiniti, nunquam peruenitur: pœna autem inferni in duratione temporis infinita est, & ità nunquam peruenitur ad finem solutionis. Sic accipitur illud Psalmi. Orietur in diebus eius iustitia, & abũdantia pacis, donec auferatur luna. Id est, donec desinat esse in cœlo: & tamen nunquam desiner esse in cœlo, ideo pax illa nunquã deficiet. Sic impij in infernum constituentur, do nec soluant vsque ad vltimum quadrantem: quem quia nunquam soluent, certum est vsque in æternum ibi futuros esse. ¶ Ex his omnibus facile esset nobis (si vellemus) illius mũdi breuem gloriam, vanitatem, & oblectamẽta respuere & contemnere: quandoquidem hæc omnia nihil aliud pariunt nec generant nisi tristitiam & mœrorem sempiternũ. Discamus hæc terrena fugere, & cœlestia amare. Discamus ab hoc aduersario in hac via liberari ieiunijs, oratiombus, & rectis operibus, & institutis, vitam nostram componere. Breue enim est quod delectat, & æternũ quod cruciat. Hoc quippe facientes non inimicu exactoti, sed sanctis Angelis tradet nos Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Hier. cõtra Heluidiũ.

Psalm. 71.

ibidem.

CAPVT XIII.

IPENITVS animaduertere volumus, quot quantisque rationibus, Deus Opt. Max. negotia salutis nostræ semper dirigere natus: nihil est profecto, qd magis nos, animosq; nostros, eius amori sempiterno mãcipare possit. Multis enim beneficijs inuitat ad regnum cœleste, crebertimis, & suauissimis inspirationibus clamat, & multis sermonibus hortatur: vidensque multos in nequitia sua obstinatos, & Dei clementia abutẽtes, alia incedit via, vt illos etiam lacrifaciat, adducendo eis in memoriam iustitias, punitiones, tormenta, & flagella iniquorum: vt saltẽ formidine pœnæ peccare desinant, & timore trahat quos benignitate ducere non potuit. In hoc capite comminatur peccatoribus pœnam æternam, & exempla iustitiæ, & punitiones aliquorum profert in medium: nè nos si pœnitentiam non egerimus similiter pereamus. Ait ergo Euangelista. *Aderant autem quidam ipso in tempore nunciantes illi de Galilæis quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum.* Locus hic communiter interpretari solet, de Iuda quodã Galilæo, de quo in Actis fit mentio, qui docebat suos non offerre sacrificia pro Imperatore Romano: sed tantum Deo offerenda esse aiebat, qui eduxerat patres eorum de Ægypto. Quod egreferens Pilatus iussit illos Galilæos occidi super sacrificia, quæ ab eis prohibebantur fieri pro Romanorum gesto, & ita commisceri sanguinẽ eorum cum sanguine sacrificiorum. His gestis (sicut mos hominũ est, aliena crimina acutius videre, narrare alijs, aliorum delicta ad cœlos vsque extollere, sua autem quãuis grauia non aspicere, aut cognoscere quidam qui ad huius modi spectaculum aduenerant, hæc Christo narrauerunt: illorum mortem dignam factis credentes, se autem ipsos iustos existimantes, atque ideo vita dignos. Obserua quod multi etiam nunc hoc idem faciunt, minscentes sanguinem cum sacrificio, quando id quod secundum spiritum diligi debet, secundum carnem diligitur: sub prætextu enim dilectionis spiritualis, quæ est quasi sacrificium Deo, latet sanguis carnalis affectionis, & de pallio religionis, operitur sentina vitiorum, & de Christo fit Ostium lupanaris cum propter Deũ dilectio simulatur. Ideò Paulus. Sic stulti estis vt cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini? Igitur cum quidam nunciarent Iesu quomodo Pilatus miscuisset sanguinem eorum cum sacrificijs, eos confutat Christus ostendens manifestè ipsos non minoribus esse criminibus inquinatos, quã illos: hortatur-

Gala. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

taturq; ad pœnitentiã. *Et respondens dixit illis. Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt non dico vobis: sed nisi pœnitentiam egeritis omnes similiter peribitis.* Ex quo patet, quod illi Galilæi iuste à Pilato puniti sunt, quia Deus suis demeritis existentibus in causa, subiecerat illos potestati Romanorum, & vt inquit Paulus, non est potestas nisi à Deo, & qui potestati resistit Dei ordinationi resistit: atque ideo Christus non dicit illos peccatores non fuisse, sed quod nõ ipsi etiam peccatores fuerunt: nã ex eo quod quis non sit seditiosus, non sequitur, quod non sit peccator. Sic multi si in alijs vident aliquod flagitium dicunt, ego nunquam id facerem, cum ipsi alijs multo peioribus criminibus detenti sint. Iudicant aliena peccata, etsi minima sint, esse maxima & grauissima: sua autem leuia existimant. Plurimi sunt, qui alienam vitam acutissimè intuẽtur, seipsos autem non vident: quibus dominus dicit. Hypocrita festucam quæ est in oculo fratris tui vides, trabem autem quæ est in oculo tuo non consideras? Tecum habita vt noris quã sit tibi curta supellex. Putas quod quanuis alij pœna aliqua puniantur, quod tu innocens es, quia similia non pateris? non certè. Aduerte autem quod post hanc vitam, verum est, qui maiora peccata habuerint maiore pœna puniendos esse, quia pro mensura peccati erit & plagarum modus. Et in Apocalypsi habetur. Quantum glorificauit se in deliţs suis, tantum date illi tormentum & luctum. Sed in hac vita non semper sic accidit, vt patet in his Galilæis, qui quidem non præ omnibus peccatores fuerunt, quia talia passi sunt: nam multi maiores peccatores viuunt gaudent & incolumes lætantur, exultant in rebus pessimis, & omnia eis prospera succedunt, sicut enarrat Dauid in Psalmo de peccatoribus loquens. Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua, filiç eorum compositæ, circumonatæ vt similitudo templi, promptuaria eorum plena, &c. Imò sæpè dominus aliqua peccata hic suis electis purgat & castigat calamitatibus, & mortibus: permittens, vt ex sententia peccatoribus omnia eueniant. Vnde Iob, de peccatoribus ait. Ducunt in bonis dies suos & in puncto ad infernum descendunt. Multi hoc de pœna damnatorum intelliguat, cùm loquitur Iob, quod in infernum peccatores descendunt: sed si literæ contextum consideraueris, quid præcedat & quid sequatur expẽdes, quod de sepulchro loquatur, & quod diuites huius seculi sine infirmitate & doloribus descendunt in sepulchrum. Enumerat enim vir sanctus qualiter cuncta in hac vita malis succedant. Cur, inquit, impij viuunt: senuerunt, & roborati sunt substantia, semen eorum stabile fuit coram eis, & quę sequuntur: quos non solum dum hic agunt fœlices prædicat, sed etiam in exitu vitæ fortunatissimos affirmat, quippe qui non vt boni longa ægritudine discruciantur & fabescunt, sed cum dies suos in delitijs absumpserint, in momẽto ad sepulchrum descendunt. Arbitrabantur enim antiqui ad fœlicitatem huius vitæ pertinere, non lõgo morbo hic teneri sed statim mori, quemadmodũ apud Hieremiam offendes: qui dicit maiorẽ fuisse pœnam iniquitatis sanctæ ciuitatis, subuersione Sodomorum: quoniam illi momento subuersi sunt cum vrbe sua, ciuitas vero sancta multis diebus & ferreis machinamentis. Quod etiam Psalmista approbari videtur, cùm de reprobis dicit, non esse ligamenta in morte eorum, hoc est, quia non longa infirmitate detinentur, sana est fortitudo eorum, scilicet, dum obeunt. Ac si dicat. Non ligatur longa infirmitate: sed viribus potentes & quasi sani moriuntur. D. quoque Hieronymus, & Chrysostomus aiunt quod Massagetæ & Derbitæ, miserrimos putant, qui ægrotatione moriuntur. vnde & parentes & cognatos: & propinquos, cùm ad senectam peruenie bant iugulabant. Itaque isti nimis errabant putantes quod illi Galilæi, quia peccatores erant, talia passi sunt: nam licet peccatores fuerint nõ tamen credere debuerant, quod ipsi erant innocentes, quia non puniebantur tali morte.

¶ Discamus hic non contemnere eos, quos hic pœna purificat à culpa: sed magis timendũ nobis est, qui maiora scelera quotidie perpetrantes, socordes viuimus quasi iusti, ac si Deus aliquandò nõ sit puniturus peccata nostra. Nunquid quia Deus est bonus, sis tu malus? aut quia tecum agat benignius, clementer conuersionem tuam expectans: ideo tu arrogantia, superbiaque flagres, te solum bonũ alios improbos existimans, quos in hoc seculo puniri vides? Expende etiam quantum placeat Deo vindicta malorum. Christus nanque non damnat sed approbat hanc punitionem. In Numeris quoque legimus quod Israel promisit delere vrbes Cananæorum, si Deus dedisset illas in manus eius: exaudiitque

Rom.13.

Matt.7. Luc.6. Pers.Sat.1.

Deuter.25. Apo.18.

Prouer.2.

Psal.143.

Iob.21.

Hier.de com.Ioan. Chrys.ho. de Vsu. tom.5.

Num.21.

que dominus preces Israel, & tradidit Cananæum, quem ille interfecit, subuersis vrbib⁹ eius. Multi enim sunt qui falsa ducti pietate timent in impios sæuire, putantes pietatis esse neminem castigare. ¶ Aduerte etiam & vide quam prudenter respondit Christus, vtpote qui nec Pilati factum damnauit, nec cõtra vulgi affectionẽ, qui libertatem optabat, loquutus est. Sic & accusantibus mulierem illam adulteram respondisse videmus, non modo hæc mulier peccato obnoxia est (inquit) sed omnes vos iudicio peccatores estis, quantumuis innocentes appareatis. *Ita etiam dico vobis nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Afflictio illorum dabit vobis intellectum: pœna aliorum non solum prodest afflictis, sed etiam alijs, qui aliorum afflictione perterriti se à vitijs abstrahunt. Vt enim ignis radius confectus ex terræ exhalationibus in aëre inter vapores elenatis, in vnam partem cadit, & ibi solũ ferit, & vrit, sed omnes illius regionis incolas perterret: sic vnius hominis calamitas cũ solum affligit, sed multis alijs terrorem incutit, eosque excusciat, vt à vitijs auocentur. Vide quomodo illis aliorum pœnam ante oculos proponens minatur. Quoniam repræsentatio pœnarũ & supplicioru impendentium, ratio est frequentissima, qua Deus peccatores frequenter ad se trahit. Quanuis enim bona bonis promissa, multum alliciant omnes tamen maiori ex parte, rebus aduersis magis quàm prosperis mouemur: quoniam vt vsu compertum est, maiori dolore, iniuria, quam honor, nos afficit voluptate, magisque moribus fatigat, quam delectat sanitas: & prosperæ valetudinis suauitatem, ex incommodo aduersæ cognoscere solem⁹, vt ex re eo notiori, quo magis sensibili. Ita in præsenti Christus peccatores attrahit, pœnæ repræsentatione. Priscis autem temporibus sæpius hoc remedio Deus vsus est, vt patet manifestè ex Propheratum scriptis, quæ omnia timorum, & minarum referta sunt: quibus dominus nitebatur terrere, & cohibere hominum animos, eosque legi subijcere. Iuxta hoc imperauit dominus Prophetæ Hieremiæ, vt librum non scriptũ caperet, in eoque omnes minas & calamitates sibi reuelatas conscriberet, & coram populo recitaret: si forte ea res homines ad pœnitentiam mouere vitamque eorum corrigere posset, vt ipse etiam sententiam mutaret, qua in eos iracundiam suam ostendere statuerat. Et sic ait scriptura, quod stupebant audiẽtes. Eisdem manis, quibus vtebatur in scripturę lege Deus, vtitur & in lege gratiæ. Nouit enim hæc, quàm sit præsens medicina, vt peccatores ad meliorem vitæ frugem, facilius traducantur. sic Ioannes incepit prædicationẽ suam dicens. Iam securis ad radicem arboris posita est, tantum autem valuit terror hic, vt publicani, milites, & peccatores. D. Ioannem quid esset pro salute consequenda faciendũ, interrogare non dubitarint. Expende etiam, quod hæc sententia comminatoria est, sicut illud Ionæ. Adhuc quadraginta dies Niniue subuertetur, ideſt, si non egeritis pœnitentiam. Et illud Esaiæ de Nabuchodonosor. Detracta est ad inferos superbia tua, ideſt, si non egeris pœnitentiam. Et illud etiam quod Ezechiæ dixit. Dispone domui tuæ, quia cras morieris. Et alia plurima scripturæ loca, sic interpretanda sunt. Igitur Christus, hos peccatores, & omnes admonet, & pœnitentiam suadet, si perite nolumus: hæc enim est secunda tabula post naufragium. Mundus nanq; post Adæ peccatũ misti assimilatur, quod omnes intrãtes nauẽ baptismi ascendũt quæ ob id integra dicitur, quia per ipsum omnia peccata quo ad culpam & pœnam simpliciter condonantur: atq; adeo homines per ipsum in summa innocentia nauigant. Qua vtique naui per peccatum mortale, quod naufragium est effracta: quia baptismus ex eo, quod characterem imprimit reiterari non potest, restat pœnitentia. Quare pœnitentia non dicitur secũda tabula, respectu primæ tabulæ, sed respectu saluæ nauis: nec debet comparari scaphæ vt nonnullis placet, quæ ex naui iactatur in vndas, ex naufragio, sed simplici solutæ tabulæ, ex qua nauis erat compacta. ¶ Verum nõ silentio prætereundũ puto, quid est cur Deus à peccatoribus pœnitentiam, dolorem, & afflictionem exigat: an non erat satis amorem in Deum & in proximum exigere? Cur Deus contristari vult peccatorem, eius peccatum si non contristetur non remissurus? Torsit hæc quæstio Lutheranos, adeo, vt dicerent, non à nobis Deum tristitiam pro commisso crimine requirere, sed solam vitæ nouitatem. Sed stat sententia, nisi pœnitentiã habueritis, &c. Cur ità? Sanè quia tam malum, & tam pestilens est peccatum, vt fas non sit quin tu de te vindictam sumas, doleasque quod illa pestis animum tuum inuaserit. Est tam grande vulnus, quod tibi peccatum inflixit, vt nefas sit

Ioan.8.

Ionæ.3.

Esai.14. 4.Reg.20.

Matt.3.

Hier.36.

re onn

Universidad de Deusto
Biblioteca

te non exardescere,& non irasci, doloremq; velut gladium arripere,quo peccatum interimas. Secundò: licet Deus misericors sit: ita tamen misericors est vt iustus sit, scriptura nanque de ipso ait. Misericordia enim & ira sunt cum ipso. Nunquã igitur voluit Deus ita suæ misericordiæ indulgere, quin suæ iustitiæ rigorem seruarit illæsum. Id tibi persuasum sit nam ex misericordia pater misertus est generis humani, sed non sine summo rigore iustitiæ in filij sui passione monstratæ. Ita Deus vult peccatoris misereri, vt rigorẽ suæ vindictæ non prætereat: non prætcrit tamen cum ipse peccator sui peccati vindex est.

Eccl.5.& 16.

Prouer.2

Hierem.6.

¶ Tertiò hic est naturę ordo, & hæc lex, vt nunquam offensum tibi concilies, nisi de offensa te dolere asseras: & quia Deus corda videt, ex eadem naturæ lege non tibi patitur conciliari, nisi verè doleas quod Deum offenderis. ¶ Quartò, petit dominus, vt peccator pœniteat: quia eum sola voluntate Deus offendatur, sola voluntate placatur. Nihil est enim quod Deum offendere possit, si ex voluntate non procedit: quoniam id quod voluntarium non est, peccatum censeri non potest. Hoc Christus, *De corde exeunt* quæ coinquinant hominem, furta, blasphemiæ, &c. Ac proinde quæ ex corde non exeunt nõ possunt coinquinare hominem, nec Deum offendere. Vnde cum Deus corde offendatur, cor de placari vult: deò contritionem quærit, vt eodem loco punitio & iustitia exerceatur, vbi crimẽ perpetratum est. Ideo peccator, qui Deum iratum placare vult, oportet, vt quia cordi suo placuit, posteà eidem displiceat: & sicut prius lætatum est cor eius, & exultauit in rebus pessimis, ita post modum faciat plãctum amarum, & sic fiet, vt quantum glorificauit se & in delitijs fuit tantum tormentũ subeat. Per hanc salutarem pœnitentiam, primus homo Adam, consequutus est misericordiam: per hanc Dauid, Manasses, Nabuchodonosor, Petrus, Paulus, Matthæus, Magdalena, latro in cruce, & plurimi quorum nõ est numerus saluati sunt: quanuis anteà peccatores fuerint. Vide etiam & diligenter considera Dei bonitatem & clementiam: non enim vult Deus mortem peccatoris, sed emendam. Virga Mosi versa est in colubrum, non autem in leonem: vel versum, nam si leo aut versus esset, statim occideret Pharaonem sed serpens terræ occidiosum est animal, voluit eos terrere & non occidere vt corrigerentur.

Mat.15.

Apo.18.
2 Reg.12.
Dan.4.
Luc.7.
Luc.23.
Exod.7.

¶ Admonet locus iste, non contemnere domini cõminationes, quoniã veritissimæ sunt: neq; tota die arabit arans, sed etiam seminabit: neque semper minabitur Deus, sed sequetur pœna comminationes eius. Admonet etiam, vt à peccatis caueant peccatores: quod quam primũ peccauerint, peccati pœna eos è vestigio sequetur, & licet quandoque non statim inueniat, eos tamen tandem tenebit. Hinc dominus populo suo. Scitote quoniam peccatum vestrum inueniet vos. Tertiò, admonet, vt malè viuentes caueamus: extremę enim dementiæ est, malè agere, & impunitatem sibi polliceri. Qui malè agunt summè cogitare debent, quod impuniti non erunt. Admonet etiam & quartò, vt ex aliorum malis nostra caueamus incommoda. Vnde in libro Numerorũ habetur, quod Balac audiuit omnia quæ fecerat Israel Amorrhæo, & timuit valdè. Quis daret vt impij mala, quę Deus alijs impijs inflixit attente considerarẽt: ac vera remedia sibi quærerent, relinquendo mala sua? Audi quid dominus dicat. Et vidi: ait dominus quod viderit, quod secundum omnes causas quibus fornicata est rebellis Israel, dimisi eam, & dedi illi libellum repudij: & nõ timuit prævaricatrix Iuda Soror eius, sed abijt & fornicata est etiam ipsa. Volebat dominus Iudam in repudium Israel, timere suũ repudium: & emendare mala sua, quod quia non fecit, perijt etiam ipsa, nam hac de causa dominus super peccatores pœnas publice immittit, & eorum exemplo monet pœnitentiã non vt destruat sed vt saluet. Quando Iudex vult nocentem aliquem comprehendere & in carcerem cõijcere non illum terret minis, sed occulta quærit: quando autem illi publicè carcerem minatur, non vult illum punire, imò tacitè illum minis illis iustitiæ hortatur, vt caueat, & à maleficio desistat. Ita Deus minatur hic supplicium & interitum nõ vt eos perdat, sed vt ad pœnitentiam vocet: non enim vult Deus mortem peccatoris, sed vt cõuertatur & viuat. ¶ Denique vt concludam in ipsis Christi verbis, duo consideranda sunt & commendanda. Primum, quod non dixit, nisi pœnitentiam egeritis, sed nisi pœnitentiam habueritis. Aliqui enim habent pœnitentiam, quia voluntariè & ex amore faciũt opera pœnitentiæ: aliqui autem non habent pœnitentiam, sed habentur à pœnitentia, vt illi qui ex coactione aut ex timore, vel pudore pœnitent, sicut illi peccatores, de quibus in sa-

Esa.31.

Num.32.

Numer.

Hiere.3.

Exech.18.

Sap.5.

insapiente dicitur. Pœnitentiam agentes & præangustia spiritus gementes. Secundò, nõ dixit, nisi pœnitentiam egeritis per tres vel quatuor dies, vel per annum: sed absolutè nisi pœnitentiam egeritis, acsi diceret. Tota vita vestra pœnitentia sit. An non miserum est Deum offendisse, vt opus sit pœnitentiã agere? Hæc enim vita locus est pœnitentiæ. ¶ Ad nostram autẽ eruditionem discamus ex hac litera, nõ lætari in malis proximorum sed cõpati: & nostra peccata pœnitentia & lachrymis abluere: nẽ nobis aliquid mali eueniat. Casum Galilæorum Christo narrabant isti, quasi lętantes & se ipsos iustos existimantes. Ammonitæ cùm deberent dolore affici, ob Israelitarum ærumnas, eo quod descenderẽt ab Ammone filio Loth, consanguineo Abraham, similiter Idumæa, quia erant ab Edon, qui est Esau, frater Iacob: non solùm non opitulabantur eis, sed efferebantur lætitia in eorum damno: qua propter Ezechiel & Abdias prophetauerunt contra eos, & voluit eos vt in Israelitarum calamitatibus versarẽtur. Nõ enim debemus in aliorum aduersitatibus lætari. Vnde Iob: Si gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat, & exultaui quod veniffet in eo malum. Vbi particula, si, ponitur pro non: vt in Psalmo. Quibus iuraui in ira mea, si introibunt in requiem meam. Hoc est, iurauit impios Iudeos, non esse terram promissionis ingressuros. Cùm Saul grauiter insequeretur Dauidem, non solum Dauid in eius morte non est lætatus sed lachrymas effudit. Vnde in Prouerbijs habetur. Qui in ruina alterius lętatur, non erit impunitus. Et rursum. Cùm ceciderit inimicus tuus ne gaudeas: & in ruina eius, ne exultet cor tuum. Et Ecclesiasticus. Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor autem consumet eos antequam moriantur. Et Paulus. Gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Isti qui Christum nunciabant de Galilæis gaudebant in interitu eorum, & putabant se ipsos multò iustiores: ideo admonentur à Christo Saluatore nostro, vt & ipsi pœnitentiam agant: ne simul & ipsi pereant: sicut & illi perierũt. Sed procedamus. *Sicut illi decem & octo super quos cecidit Turris in Siloe & occidit eos. Putatis quod & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Hierusalem, non dico vobis sed si non pœnitẽtiam habueritis omnes simul & peribitis.* Siloe fons est in Hierusalem, vt ex Esaia & Ioanne satis liquet. Iuxta hunc fontem quidam ex Hierosolymitanis turrim ædificauerunt: quæ vt finita fuit, cadens, occidit decẽ & octo ex illis. Non putetis (ait Christus) quod illi soli fuerunt digni illa morte, sed multi alij: & vos ipsi peiorem mortem meremini. Obserua quod multoties Deus peccata multorum hic vlciscitur, vt suam iustitiam prouidentiamque ostendat: atque vt cæteri terreantur, & vitam emendent: vel vt per vltionem vitæ præsentis, à grauioribus futuris eruantur supplicijs. Sic Dauidem puniuit gladio & peste: & quia tulerat vxorem Vriæ Ethæi abscondite, palam ingressus est Absalon ad concubinas patris sui. Vel etiam ne peccatores diutiùs hic viuendo grauiùs peccent, vt duriora sibi parent tormenta. Quoniam vidit Deus improbos non modo pœnitentiam non agentes, iacturamque temporis maximam facientes, sed etiam in dies magis datorem Deum offendentes, oprimo iure ipsis vitam eripit. Temporibus Noe centum & viginti annos concessit Deus peccatoribus, vt facerent pœnitentiam. Sed quia noluerunt pœnitere, absulit viginti annos: & misit aquas diluuij anno centesimo. Ideò psalmista. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, & in ira tua defecimus: anni nostri sicut aranea meditabuntur. Aliquando etiam quorundam peccata quantumuis grauiora non iudicat in præsenti, suam in eis ostendens longanimitatem, patientiam, & pietatem, vt diu tolerati aliquando ad cor reuertantur: quod si facere neglexerint, postea iustius condemnentur, grauiusque æternaliter puniantur. In quibus omnibus sicut in cæteris multis, apparet, quam incomprehensibilia sint iudicia Dei, & inuestigabiles viæ eius. Scrutator enim maiestatis opprimetur ab ea. Occultis enim causis aliquos peccatores repentina morte castigat, & alios finit diu viure. Vnde docemur quod ea quæ casu euenire videntur, & illa etiam, quæ per humanam fiunt iustitiam, in punitionem peccatorum: quod nutu & moderamine prouidentiæ diuinæ aguntur. Docemur etiam humiliari ex malis aliorum: & pœnam quam patiuntur, illam nos etiã nostris malis mereri credamus. Multi enim sunt qui neque à Deo, sicut illi super quos cecidit turris in Siloe, neque ab hominibus sicut illi Galilæi, quos occidit Pilatus, puniuntur in hoc mundo: tamen pœnam maiorem merentur, & maiora in inferno patientur quam illi, nisi pœnitentiam egerint.

Iob 31.

Psal.94.

1 Reg.2.
Prouer.17.

Ecclesia 27.
Rom.12.

Esai.8.
Ioan.9.

2.Reg.24.
2.Reg.11.
2.Regũ.16

Gen.8.

Psalm.89.

Roman.11.
Prouer.21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rint. Docemur etiam vt sæpè bene viuamus, nam mors occupat cũ minus eam cauemus. Illi decem & octo super quos cecidit turris, in cauti erant: sed subitò cecidit turris, & inopinatò interfecit eos. Sic & tu fortasse moriemini sicut illi, & qua hora non putas, ideo semper habere debes animum præparatum. Vide etiam hominis miseriam & conditionem humanam, quæ tot generibus mortis & miserijs subiacet: & tot discriminibus est obnoxia. Heli sella sedens sua ociosus, cum se tutiorem putabat, cecidit & interijt. Sic Amon filius Dauidis, multique alij. Hoc quod appellamus viuere, nihil aliud est quam mori tanta est vitæ nostræ cum morte familiaritas, vt sustineri nisi cum mortẽ nullo modo possit. Nam vt viuat homo moriendum est arieti, gallinæ, cæteris q; animalibus terrestribus, volatilibus & aquatilibus Itaq; alia moriũtur, vt illa viuant: vita igitur nostra sine multorũ morte, stare nõ potest. O homo de tot mortibus quasi cõficte, quid mortẽ miraris: cũ morte vius, morte sustenteris? Nihil enim aliud homo est quam phantasma temporis, speculator vitæ lucis de sertio, vitæ consumptio, viator transiens, loci hospes, & mãcipiũ mortis. ¶ Docemur etiam Dei iudicia timere. Hæc supplicia vult Deus perpetuo vt in memoria habeamus in nostrã vtilitatem & emendam. Hac de causa præcepit dominus Mosi, vt Eleazar filius Aaron tolleret thuribula Core & ducentorum quinquaginta virorum quos ignis consumpserat, vt produceret in laminas, & figeret altari, vt cernerent ea pro signo & monimento filij Israel, quibus commonerentur, nè quis alienigena accederet ad offerendum incensum domino, ne pateretur sicut passus est Core & omnis congregatio eius. Vide quomodo Deus vult in memoria habere punitiones peccatorum: nè ipsi similiter pereamus cum illis, si similia fecerimus. Non meminerunt multi supplicio rum Dei, & quanta pro peccatis suis pœna digni sint, vt corrigantur, & habent in memoria iniurias, quibus lacessiti sunt, vt vindictam sumant: & crimina quæ aliquando perpetrarunt, vt recordatione eorum voluptate perfundantur, nec recordantur vltionum & iudiciorum Dei, vt ad sese redeãt, vitamque longè à virtutis via aberrantẽ corrigant. Sed de his alias. ¶ Sequitur in contextu. *Dicebat autem & hanc similitudinem. Arborem fici habebat quis plantatam in vinea sua.* Poterant dicere Iudæi. Si ergo nos maiores peccatores sumus quam illi Galilæi, & Hierosolymitæ, quare ergo nos non punimur sicut illi? Signũ est quod non sumus peccatores sicut illi: vt tu asseris. Ad hanc tacitam obiectionem respondit. Christus in hac parabola: in qua ostendit, hoc non prouenire ex innocentia illorum, sed ex Dei misericordia qui diu expectat peccatores ad pœnitẽtiam. Hæc igitur arbor fici signi ficat synagogam. Sic in Deuteronomio, loquitur Moses synagogæ. Te elegit dominus vt sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram. Vide autem quam apte synagogam comparauit ficui, quia sicut hæc arbor foliis redundans fluentibus & viridibus, vmbrosa videtur, vmbram autem non faciẽs dominum suum fallit: sic synagoga dum doctores eius operibus infæcundi, verbis autem velut foliis redundantibus gloriantur, inani vmbra legis exuberat spes autem falsi expectata prouentus populi vota credentis illudit. Aliæ etiam arbores flores ferunt, antequã fructus: hęc sola ab initio germinat poma pro floribus. In alijs flos discutitur, & poma nascũtur: in hac poma decidunt vt poma succedãt, sic in initio synagoga protulit patres, scilicet, Mosem, Aaron, Iosue, Samuel, &c. Quibus mortuis nõ inuenit nisi folia Christus, succesſerunt alij vberiores fructus, scilicet, Apostoli, & discipuli. Hæc ergo ficus plantata fuit in Israelitico populo, qui vinea domini exercituum est: iuxta illud Esaiæ. Vinea domini exercituũ dominus Israel est. Et in psalmo, etiam habetur, loquens de populo Israel. Vineam de Aegypto transtulisti. *Venit quærens fructũ in ea.* Quia Dei filius à solio excelso descendit, vt visitaret dilectam synagogam, & videret fructus ex ea, Baruc enim ait. Post hæc in terris visus est & cum hominibus conuersatus est. *Et non inuenit.* Folia amabat verborum, & externã sanctimoniam, & cultum habebat: carens fructu virtutum & bonorum operum. Aliqui boni fuerunt, quando dominus venit quærere fructum, vt Zacharias, Simeon, Anna, Ioseph, & alij: sed paucissimi cõparatione malorum. Vę etiam tibi quoties dominus visitat animã tuam, quærens fructum, & expectat patientissimè fructus fidei, charitatis, & virtutum, quas Deus tibi dono dedit & deluditur? Tot anni sunt, ex quo vitam cor figere proposuisti, Deoq; in seruire: sed nunquam producis nisi folia. Animaduerte vitam tibi à Deo fuisse concessam: vt in ea meteretis & consequereris fructũ gloriæ. Hoc vnũ est huius

Mat. 24.

1. Reg. 4.
2. Reg. 13.

Numer. 16.

Esai. 5.

Psalm. 79.

Baruc. 3.

huius miseræ vitæ summũ bonũ, qã & malus, bonus: & bonus, melior fieri possunt. Hi autẽ fructus nullo sunt pretio æstimabiles, nec in alia, præter hanc, regione proueniunt, & hic à dño nostro ad eos colligẽdos detinemur. Quare præstaret, vel natos omnino nõ fuisse, vel à natiuitate statim interijsse, q̃ datoris Dei, intẽtioni nõ respõdere: qui nobis vitã & salutẽ dedit. Vt possim⁹ fructũ ferre Deo, oportet ambabus manibus operã nauare: sicut illi, de quibus habetur, quod altera manu ædificabãt, & altera gladiũ tenebant. Quemadmodũ ficus putatione, irrigatione, laboteq; indiget vt crescat, & fructũ ferat: eodẽ etiam modo nos, amputare & radicitus extirpare peruersas animi propensiones, & libidines, virtutisq; nã ad hoc nati sumus, palæstra insudare debem⁹: vt cũ venerit dñs ad nos, inueniat in nobis, bono rũ operũ fructũ, nè fortè de nobis fiat, quod factũ est de Iudæis, vt iussu eius excisi in ignẽ sempiternum detrudamur. ¶ Sequitur. *Dixit autẽ ad cultorem vineæ.* Tractãda sunt cum amicis consilia, neque faciet dominus verbũ nisi priùs reuelauerit seruis suis Prophetis. Incerta (inquit Dauid) & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Etsi in omnibus quæ facturi sumus consilium capere debemus: maximè tamen cum vindicta exercenda est, nè in ea excedamus. Solet cũ ita itahominẽ excęcare, vt raro in excedat in verbis aut factis. Sic Deo volẽs destruere Sodomã & Gomorram prius cũ Abraham arcanũ habuit, & dixit. Nũquid celare potero Abraham quæ gesturus sum? Si ergo Deus quia vindictam excedere nequit, consulit amicum: quis tu, qui illum consulere dedigneris? Porrò cultor istius vineæ, cætus Apostolorũ & discipulorum Christi significat: quorum precibus & monitis, assidua plebi Dei cura suggeritur: & non inaniter sub nomine vnius cultoris, tot Apostoli & discipuli ponuntur, quia vt in Actis noster Lucas ait, multitudo credentium erat cor vnum & anima. Occultè autem nos docet litera hæc misericordiam Domini. Vt quid enim dixit cultori vineæ quod volebat ficum destruere: nisi vt cultor pro ficu intercederet? Ad quid reuelare etiam voluit Abrahæ Sodomorum vindictã: nisi vt pro eis oraret vir sanctus, & quoad posset prohiberet? Sic Mosi reuelauit peccatum populi, vt ipse apud Deum pro eo intercederet. Nos autem sine consilio & considerationẽ præcipites sumus ad vindictam summẽdam: sed ad bonum quid agendum, aut eleemosynam erogandam, vel quid simile pluribus consilijs vtimur. Sed audiamus quid dixerit cultori vineæ. *Ecce tres anni sunt, quod venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio.* Satis emẽdationem plebis huius expectaui, quia ante captiuitatem Babylonicã & post reditum Iudæorum de Babylone: & nũc tertio in meo aduentu, quæsiui opera virtutum in plebe hac. Dicitur autem Christus quærere, & non inuenire, non quod sterilitatem malorum ignoret: sed vt suam in nos diligentiam prouidentiamq; demonstret: & vt humanã declaret ignauiã, seque pro nostra salute probet solicitum, & examinatorem totius vitæ nostræ, iuxta illud Psalmi. Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, vt videat si est intelligens aut requirens Deum. Dices & tu. O duritiem Iudæorum, populus rebellis, & ingratus: quem tot beneficijs Deus allexerat, qui tanta bona à Deo acceperat. Fuerunt illi omnium hominum mundi peiores, quando non conuersi sunt, Deoq; genibus flexis nõ inseruierunt. Sed & tu quare illi nõ seruis die noctuque: qui maiora dona accepisti, quam isti Iudæi? Illos eduxit Dominus per aquas maris Rubri, te aqua Baptismi abluit: illos in deserto, manna cœlesti pauit: te Sacramẽto altaris. Quando hæc illis Christus loquebatur, non fuderat pro eis sanguinẽ suũ pretiosum: pro te autẽ mortuus est, & vitã tibi dedit. Illis ante ei⁹ mortẽ clausa fuit cœli porta, nobis autem aperta est. Illos astrinxit Deus multis, difficilibusq; præceptis seruãdis: tibi autẽ pauca, faciliaq; proposuit. Illis pauca fuerũt sacramẽta in remediũ criminũ suorũ concessa: tibi vero multa, gratiãq; maiorẽ importantia. Illi nullo remedio post peccatũ, vna excepta contritione, salutem consequi poterant: at tu præter eãdem contritionem omnibus in vniuersum permissam, sacramentali confessione, cũ attritione simul coniuncta, quorum concursus virtute, verè contritus redderis: veniam peccatorum, sacramenti pœnitentiæ virtute impetras. Sanctiores cõcionatores fuerũt nobis Apostoli & discipuli Christi, quã illis antiqui Prophetæ. Expende igitur Deũ, tua causa plura, quam illorũ fecisse: quare pl⁹ illi debes. Ideo si duritiã & cõtumaciã illorũ reprehẽdis, reipsum reprehende, qui tã inertibus eũ colas obsequijs: & si eorũ perfidiã miraris, magis te ipsum mirari debes, qui cum maiori iure ad Dei cultum tenearis, remissius, eũ veneraris. ¶ Docemur hinc exemplo Christi Saluatoris

Gen. 19.

Exod. 32.

Exod. 4.
Exod. 16.

Psal. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

noſtri,miſericordia vti circa peccatores, & miſericordes eſſe,expectantes patienter eorum conuerſionem:ſiquidem peccatores tam clementer expectat Deus, multis beneficijs eos alliciens. Eadem menſura qua menſuramur par eſt, vt fratres noſtros metiamur. Hęc enim parabola munificientiam, pietatē, & miſericordiam Dei oſtendit: quam nos habere debemus erga proximos noſtros. Cum delinquis, velles vt te ſtatim Deus ad inferos detruderet? Si ergo vis à Deo clementer tractari, proximorum tuorum eodem modo miſereris neceſſe eſt. Qui enim ſeuerius alienа plexerit, nunquam ſuorum criminum veniam merebitur. Neminem quantumuis malum contemnas, neſcis enim, quem ſit vitæ ſuæ exitum habiturus: ſi hodie eſt malus, cras bonus eſſe poterit. Quis cogitare poſſet, latronem, cum uiuendi finē facturum, vt à Chriſto in gloriam perduceretur? Qui ſi annū ante mortē opetijſſet tam fortunatum exitū amiſiſſet. Quis aliquo in numero aut gradu quam plurimos peccatores habendos cenſeret, qui tamen poſtea ad maximum ſanctitatis culmen peruenerunt? Si Deus Paulum cū Chriſtianos homines perſequebatur de medio ſuſtuliſſet, & eius conuerſionem non expectaſſet: non haberemus modo tantum in Eccleſia concionatorem, nec eius Epiſtolarum doctrinæ eximia ſuauitate frueremur. Si frater tuus peccat audi Apoſtolum dicentem, cum ſimus alij aliorum membra, par eſt vt iuxta legē naturæ, aliud membrum alij ſubueniat. Fer fratrem tuum in minimis, quandoquidem Deus te in maximis perfert: & ne iraſcaris in fratrē tuum, ſed potius Ieſum Chriſtū imitare, qui tandiu ſynagogæ indulgens, eius conuerſionē expectauit, profert, & expectat quotidie animo patientiſſimo reorum cōuerſionem. Sed quia plerique Dei miſericordia abutuntur, & audent atrociſſima crimina cōmittere, ea cōfidentia, quia exiſtimant ſe veniā à Deo conſecuturos, nec reuocant in memoriam, Deum ita eſſe pium erga pœnitentes, vt ſit etiā iudex inexorabilis in obſtinatos reos, audi quid dicat. *Succide ergo illam.* Hoc eſt, deſtruendam atque damnandam pronuncia. Sic loquitur Dūs per Hieremiā. Eijce eos ā facie mea. Id eſt, eijciendos pronuncia: ita vt de ea dicatur illud Pſalmi Fiat habitatio eius deſerta. Atque ideo Apoſtoli ex parte Dei nunciauerūt excidium Hieroſolymitanum, imo & ipſe Chriſtus flens ſuper ciuitatē prædixit calamitates venturas. Huius fieri ſucceſsionem bene Dūs præfigurauit, cū maledixit ficulneæ illi, eo quod fructus nō haberet. quæ ſtatim arefacta eſt: in quo oſtēdit aliquando ob ſuā ſterilitatē, ſynagogā deſtruendā fore. Sequitur. *Ad quid etiam terram occupat?* Ideſt, ad quid inanis terræ promiſsionis, quæ eſt omniū terrarū opulentriſsima, immoratur? Ingrata eſt ſynagoga tantis beneficijs: quia multis miraculis dedi ei terrā fluentē lacte & melle: ſed omnia beneficia perdita ſunt, quia his omnibus donis abutitur, peccator nō eſt dignus pane quo veſcitur: ideò oportet illā eradicare & in diſperſionē gentiū, rapinā & captiuitatē mittere. O bone Deus: ſi etiam & nunc Dūs omnes ociosos & qui terrā occupāt eradicaret, quam pauciores homines eſſent in orbe. Aduerte nē per peram tempus conſumas tibi à Deo conceſſum ad laborē. Imperauit Deus homini, vt in ſudore vultus ſui panē comederet: qui labor licet illic moleſtiæ ſpecie præferre videatur, maximū eſt remediū & medicina, qua priſtinum malū ſanetur: videlicet, vt laborādo recuperet quod ocioſus comedendo perdidit. Quodetiā ſi tantūmodo ſumēdi ſupplicij cauſa hommi eſſet imperatū, iniquū eſſe non poſſet: præſertim cū omnia Dei imperio ſanctificentur. Dedit itaq; laborē Deus velut mediū ad fruendā terrā cœlumque promerendū. Et ita ait Iob, quod homo naſcitur ad laborē: & Chriſtus magiſter rectiſsimūque omnium exemplar, omnē vitā ſuā laboribus, ad mortē vſque impendit: virgines dormētes, & ocioſos qui ſunt in foro reprehēdit. Nihil arduū ſine labore factum eſt, res autē labore partæ iucūdiores videtur: vnde qui laborē tollit, tollit quietē. Defeſſo & defatigato omnia lauta, omnia dulcia videntur: nam & cibus ſapore, ſomnus quiete, cæteraq; vitæ humanæ præſidia, maiori multò voluptate homini laborioſo commendantur. Qui vero nunquam laborauit, nunquam defatigatus eſt, quo tandem otio gaudere poterit? Cōſidera omnes creaturas, nullam ocioſam inuenies. Cœli orbes, & elemēta motu operatur aſsiduo: terra annuis fructibus procreandis finē non facit. Econtrario vero deſidie eſt omnium vitiorum mater: virtutum autem ſæuiſsima nouerca. Multam malitiā (ait ſcriptura) docuit ocioſitas. Et Ezechiel ait quod inter peccata propter quæ fuit deſtructa Sodoma fuit ocioſitas. Vinum, oleum, omnesque liquores, ferrum cæteraq; omnia metalla citius, quā vſu cōſumūtur.

Luc. 6.

Luc. 23.

Acto. 9.

1. Cor. 12.

Hiere. 15.

Pſalm. 80.

Luc. 19.

Matth. 21. Mar. 11.

Gene. 3.

Eccle. 33. Ezech. 16.

Iob. 5.

Matth. 20. Matth. 25.

Præterea medicorum communis veriſsimaque eſt ſententia, neminem vllo modo ſanitatem ſine labore & exercitatione conſeruare poſſe. Otium equis, alijsque animalibus pedes vitiat, milites otio ignauiores fiūt: in prælijs ſtrenuiſsimum quenque tutiſsimum, tardiores omnibus eſſe periculis obiectos quis ignorat? quin nec auibus volitātibus, ſed morantibus auceps arcum tēdit, aut inſidias molitur. Vide quantum labor commodi, quantum in commodi otium omnibus rebus, nedum hominibus, importet. Diuus Paulus doctor gentium, laborem ſepiſsime cōmendat: cui ſe eſſe deditum gloriatur. Ad Theſſalon. cum ſcribit ait, illis non eſſe ignotum quomodo ſe imitentur, quandoquidem apud illos nunquam fuerit ocioſus: nunquam enim panem ſumpſit labore non peracto, interdiu vero & noctu laborando ſe defatigabat, vt nemini moleſtus eſſet: hoc autem, vt aiunt, faciebat, illis normam & exemplum laborandi exhibiturus: & ita illis commendat & perſuadet, vt ſemper in labore perſiſtant, ignauisq; victum denegent. Item Corinthijs inculcat, labores ſuos recenſens: multisque alijs in locis curam eandem oſtendit. Aduerte ergo ne ſis ficus otioſa, quæ nequiquam terram occupat, nec velis hic quieſcere: nam in cęlo eſt omnis quies. Hæc vita eſt vinea Domini, ad quam vocati ſunt operarij: in altera autē eſt ſoluenda merces. Ideò Ioannes. Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo enim iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis, opera enim illorum ſecūtur illos. Nè ergo occupes terram otioſe viuendo. Obſerua etiam quod illi terram occupat, qui non ſolum otio ſe viuens bonis operibus non exercetur: ſed etiam exemplum prauitatis alijs præſtat. ¶ Docemur hic talentum nobis creditum non abſcondere: ſed in Eccleſiam ſanctam Dei vtilitatem afferre ſcribendo, docendo, laborando, vnuſquiſque iuxta gratiā ſibi datam, alius ſic, alius vero ſic. Denique quomodocunque poterimus laboremus non tantum nobis ipſis, ſed etiam alijs vtilitatem, & commodum afferentes: nè tanquam arbores infructuoſæ eradicemur, & in ignem mittamur. *At illi reſpondens dicit illi.* Cultor inquam vineæ, qui vt iā diximus Apoſtolorum chorus eſt, dixit domino ſuo. *Domine dimitte illam, & hoc anno.* Hoc eſt clementer differ hāc vltionem, quouſque tempus prædicationis in Iudæa compleatur: quod per quadraginta & duos annos durauit. *Vſque dum fodiam circa illam.* Orando, docēdo, miracula operando, exemplariter viuēdo, increpando, & ab amore terrenorum reuocādo. Qui enim fodit terram, illam extrahit, & foſſam facit: ideſt, humilitatem ingerit, & ſolicitudinem terrenarum rerum extrahit. *Et mittam ſtercora.* Ideſt, abominationes peccatorū ſuorum reducam ad memoriā. Peccata enim ſtercora dicuntur, propter fœditatem & vtilitatem: ſi tamē ad radicē arboris mittuntūr, id eſt, ſi ad mentem peccatoris reuocentur, fœcundatur arbor. Vtilis enim eſt memoria peccatorum, vt peccator caueat in poſterū, & vt humilietur & timeat. Ideò Deus poſuit Adā iuxta paradiſum voluptatis, vt vidēs terram deliciarum, quam per peccatum perdiderat, Pœnitentiam ageret, recordatus trāſgreſsionis ſuæ. Sic Dauid. Peccatum meum contra me eſt ſemper. Petrus qui Chriſtum ter negauerat, in Chriſti paſsione interrogatus ab ipſo poſt reſurrectionem, an cæteris plus diligeret Chriſtū: memor fragilitatis ſuæ, cautè & modeſtè reſpondit. Tu ſcis Domine quia amo te. Hac de cauſa dicit cultor vineæ, quōd mittet ſtercora ſicui, adducens in memoriam fœditatem & abominationem peccatorum vt deteſtantes ea & execrantes, afferant fructum. At nunc ita abundauit iniquitas, vt nullus velit, vt memoriam peccatorum reuocent prædicatores: quod ſi fecerint detrahunt illis, murmurant, & male dicunt. ¶ Secundo exponi poteſt locus iſte de intellectus exercitio & humilitate. Expende ſtercoris magnam vim, tanta enim eſt vt de infœcundis fœcunda, de arentibus virentia, & de ſterilibus faciat fructuoſa. In ſtercore ſedit Iob, cum tentaretur, & vinci nequiuit: & cum anteà plura perdidiſſet, poſteà quam ſedit in ſtercore, non habuit quod diabolus poſſet ei auferre. Bonum eſt ergo vt terra fodiatur, bonum vt ſtercus mittatur in eam: de terra enim Deus ſuſcipit inopem, & de ſtercore erigit pauperem. Ideo quo cultor per intellectus exercitium, quod fodere terram eſt, & per humilitatis affectum quod per ſtercora intelligit, credit cultor Iudæos bonum fructum producere. Exæcati erant ne Chriſtum, quem præſentē cernebāt, cognoſcerent: ſuperbi autē, quia quāuis maiores cognoſcerent, nollebant credere, quia illum pauperem & humilem cernebant, & vitia eorum arguebat, quod ſuperbis moleſtum eſt. Quapropter per intellectum ſcripturarū & cordis humilitatem adducendi erant ad

1. Theſſ. 3.

1. Cor. 12.

Matth. 20.

Apoc. 14.

Mar. 7.

Gene. 3.

Pſalm. 50.

Ioan. 21.

Iob. 1. 2.

Pſalm. 112.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan. 7.

Iere. 49.

Christũ. Hoc est fodere terrã, & mittere ſtercora. De principio dixit Chriſtus. Scrutamini ſcripturas, quia illæ teſtimonium perhibẽt de me. Et de ſuperbia eorum ait Hieremias loquẽs de Chriſto. Ecce paruulum dedi te in gentibus & contemptibilem, inter homines. Et conuertit ſermonem ad ſynagogam dicẽs. Arrogantia tua decepit te: & ſuperbia cordis tui, qui habitas in cauernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis. Quaſi dicat. Quia vidiſti illũ humilẽ, & tu ſuperba es: abieciſti eum. Hæc duo remedia ceperunt ſancti Chriſti diſcipuli, ad eius iram ſedandam, iuſtitiam q; longe late q; propagãdam. Addunt & vltra. *Et ſi quidem fecerit fructum.* Supplẽdum hic eſt, nõ excidetur. Apoſiopeſis, qui modus eſt loquendi illorum, qui vehementi dolore affliguntur. Sic enim apoſtolorum cœtus loquitur: qui ex dilectione, quã ad ſynagogam habebãt maximè de eius perditione dolebãt.

Roma. 9.

Sic vnus ex illis Paulus Romanos alloquitur dicens. Triſtitia mihi magna eſt & dolor continuus cordi meo, pro fratribus meis qui ſunt Hraelitæ. *Sin autem.* Hoc. *In futurum ſuccides illam* Ideſt, trades in manus Romanorum. Ex his omnibus ſatis conſtat excidium Hieroſolymitanum, dilatum fuiſſe orationibus, precibus, & meritis Apoſtolorum. Iam hic aſpicis quanti æſtimandi ſint viri iuſti: ſiquidem propter eos multa mala à peccatoribus auertit. Salomoni nimio mulierũ amore depranato, dixit Deus. Scindam regnũ tuum, & dabo illud ſeruo tuo. Verumtamen in diebus tuis nõ faciam propter Dauid patrem tuum. Et apud Eſaiam. Sic faciã, inquit propter ſeruos meos, vt non diſperdam totum. Hoc voluit ſcriptura ſignificare cum ait, abegiſſe Abrahamũ voluceres, ſuper immolata cadauera deſcendentes. Laceraſſent, & deuoraſſent volucres animalia illa mortua, niſi eas ſanctus ille pater lõgè ſuperaſſet. Sic ſanctorum meritis, & ſuffragijs, tyrannorum potentiã, & impios conatus & ſtudium irruendi in filios Iſrael abegit dñs. Sic etiam olim cõmotus dominus, hominum peccatis dixerat. Delebo hominem, quem formauiſſẽ delectatus Noe viri iuſti ſacrificio dixit. Nequaquã vltrà maledicam terræ propter homines, non igitur percutiã omnẽ animã viuentẽ ſicut feci. Sic in præſentiarũ dixerat Deus de hac fici, Succide illam, ſed orationibus ſanctorum placatus reliquit eam. Habent hoc viri iuſti, vt non ſolum Deum à malo reuocent, ſed factæ punitionis eum faciant pœnitere: quemadmodum ſanctus Moſes fecit Deum non ſolum populo parcere, ſed punitionis iam factæ pœnitere. Commendat

Exod 32.

locus iſte miſericordiam & pietatem domini, qui in medio iræ ſuæ recordatur miſericordiæ. Eodem modo qui voluerit Deum imitari vtatur benignitate, beneficentia, & miſericordia: & ob aliorum ingratitudinem, miſericordiã non derelinquat. Vt enim ſol non deſinit terras ſuis calidis & fulgentibus radijs illuſtrare, quanuis illis lutũ obdurẽſcat: ſic vir pius & rectus non debet à recte factis & beneficijs deſiſtere, quanuis illis iniquorum animus durior & in ſua ingratitudine pertinacior in dies reddatur. Non enim Deus ob ſynagogæ duritiem deſtitit à ſua conſueta miſericordia, vt beneficijs ſuis vteretur, & expectaret eorum conuerſionem. ¶ Docentur prælati, vt pro muro ſe gerãt coram Deo pro quibus commiſsis, ſicut Apoſtoli rogabant dominum vineæ proficulneæ: vt Deus patiens & miſericors ſynagogam non deſtruat. Officiũ prælatorum & ſacerdotum eſt intercedere pro grege, vt Deus non deſtruat populũ. Dominus enim dixit Moſi, Pro anima, quæ præuaricauerit Dei ceremonias oret ſacerdos. Et in libris regum dicitur. Si peccauerit vir in virum placari ei poterit Deus: ſi autem in Deũ peccauerit vir, quis orabit pro eo? Et in Leuiti co de purificatione mulieris loquens dominus ait. Orabitq; pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur. Aaron intermortuos & viuentes ſe poſuit coram Deo: & plaga ceſſauit. Hoc etiam Moſem feciſſe ſcriptura commemorat. Sed paucos nunc Moſes habet Eccleſia, qui videntes Deum iratum contra populum ſuum intercedant apud Deum dicentes. Dimitte eis hãc noxam, aut dele me de libro vitæ. Sed nunc prælati aliqui quos pro muro contra Dei iram opponere ſe oportebat ad defendendum omes peccantes, ablentes ſunt, & delicijs vacant: de quibus conqueritur dominus per Hieremiam. Quis eſt paſtor, qui reſiſtat vultui meo? Audi, quid ad te dominus dicat. O paſtor & idolum derelinquens gregẽ. Idolo eſt ſimilis, qui more idoli ſe habet: nam idola habent manus & non palpant, habent pedes & non ambulãt, oculos & non vident nares & non odorant. Sic illi oculos habent ad videndã egeſtatẽ proximi, & nõ ſubueniũt: habent pedes vt in eius adiutoriũ procedãt, & ceſſant: habẽt manus ad elargiẽdũ eleemoſynam, & illas pauperi non extendũt: &c. Sed veluti

Leuit. 5.
1. Reg. 2.
Leuit. 16.
Num. 16.
Exod. 32.
Ierem. 23.
Zachar. 11.
Pſal. 118.

velut idola adorari cupiunt, & vt omnes genu flectant, dominationis nomine adulantes eis: illi vero quaſi idola nullo labore, nullo negotio occupati ſedeant. Atque vtinam iam multi prælati idola eſſent, & hoc minus malum eſſet: quia idolum, licet nullum bonũ faciat, tamen nihil agit mali. Sed plurimi prælati tanquam ſerpentes non ſolum bonum non faciunt, imò deuorant carnes ſubditorũ, ſiũt lupi, deſtruunt, diſsipant, & dilacerant gregẽ excommunicationibus, cenſuris, ſpoliantes pau peres agricolas. Vtinam Deꝰ reſpiciat de cœlo, & viſitet vineam iſtam, quam plantauit dextera eius. Sed de his ſatis. Igitur poſtquam Chriſtus hanc ficulneæ parabolã populo prædicauit, ſicut mos illi erat ex quacunque occaſione longam protrahere doctrinam, & hanc miraculis confirmare: prædicat in ſynagogis eorum, & hanc mulierem infirmam ſanat: ſic ergo proſequitur D. Lucas ſuam narrationem dicens. *Erat autem docens in ſynagoga eorũ ſabbathis.* Quia Chriſtus dixerat in fœcundam & ſterilem eſſe ſynagogam, non facit niſi irrigate illã ſua doctrina. Vide quomodo Chriſtus ex tam leui occaſione: vt erat narrare ei, quod Pilatus interfecerat illos, ſumpſit occaſionem docẽdi eos: frequenter enim ex occaſione carnali incipiebant Prophetæ in Dei laudes & prophetias. Dauid ex perſecutione filij Abſalon incepit pſalmum tertium. Dñe quid multiplicati ſunt, qui tribulant me, vbi multa de Chriſto vaticinatur. Hoc enim quod dicit, Domine quid multiplicati ſunt, qui tribulãt me, ſecũdum triſtitiam qua erat afflictus accipiẽdum eſt, quia multi inſurgebantur Abſaloni: verum illa quæ dicit, Ego dormiui, & ſoporatus ſunt, & multa alia, de Chriſto ad literam ſunt intelligẽda: vt Petrus Apoſtolorum princeps repletus Spiritu ſancto in actis interpretatur. Sicut enim boni ex quacunq; occaſione in laudes Dei erumpunt: ita impij maledictiones & conuicia dicunt. Sicut Semei, qui ex eo quod vidit ſanctum Dauidem excalciatũ extra Hieruſalem ire iam credidit non reuerſurum ad regnum, & multa maledicta & cõuicia dixit illi, quod etiam & nunc paſsim videmus contingere. Docebat autem Chriſtus in ſabbathis, quia eo die Iudæi frequentiùs conueniebãt ad ſynagogam: quia dies feſtus erat: & etiam propter vitandam doctrinæ ſuæ ſuſpicionem. Sic Annæ Pontifici inſidioſè quærenti de ſua doctrina fatetur Ioannes reſpondiſſe. Ego palam locutus ſum mũdo, ego ſem per docui in templo, & in ſynagoga, vbi omnes Iudæi conueniunt: & in occulto locutus ſum nihil. Veritas non quærit angulos. In iſtis cõuenticulis muliercularum, pſeudoprophetæ ſpecie religionis, pileo ad oculos depreſſo, voce ſubmiſſa & modeſta, docẽt hæreſes: quaſi noctuæ, & bubones conuenticula faciẽtes. Denique Chriſtus qui non ſolum ſicut ſynagoga folia verborum habebat, ſed opera charitatis, non ſolum verbo ſed etiã operibus docet, quid agẽdum ſit: ideò poſtquam publicè in ſynagoga prædicauerat, opere cõplet, quæ verbo docuerat, ſalutẽ tribuens mulieri cuidã infirmitate incurabili grauatæ. Ait ergo Euangeliſta. *Ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis, annis decem & octo.* Habebat infirmitatẽ à ſpiritu diabolico præparatã, vel inflictam: ſicut de ſancto Iob legimus, quod egreſſus ſatan à facie Domini percuſsit Iob vlcere peſsimo. Et Apoſtolus ait. Datus eſt mihi angelus ſatanæ. Ideo Chriſtus dixit poſteà de hac muliere, quod alligauit eam ſatanas ſiue ex culpa ſua ſicut Saulẽ, vel vt manifeſtaretur gloria Dei in illa, vel alia quauis cauſa: nobis autem ignotum eſt. Decẽ & octo annos erat in infirmitate, cuius ex ſua natura videbatur difficilior curatio & ſalus: veruntamen Deo nihil eſt difficilẽ, qui omnia æquè faciliter operatur. Oſtendit autem Lucas grauitatem infirmitatis dicens. *Et erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.* Vultu & corpore verſus terram depreſſa & incuruata ad modum brutorum, cum Deus homini rationali os dederit ſublime, cœlumq; videre iuſſerit, & erectos ad ſidera tollere vultus. Vtinam omnes, qui cœlum contemnentes & inclinati verſus terra mundana appetũt, & quærunt, qui auertẽtes ſenſum ſuũ, declinauerũt oculos & nõ viderunt cœlum, ſtatuerunt oculos ſuos declinare in terram, Dominus etiam dignetur curare: vt iam intelligant ſe non tãquam bruta animalia ad terrena eſſe creatos, ſed ad fruẽdum bonis, quę nec oculus vidit, nec auris audiuit, quæ Deus illis præparauit, ſi hæc conténentes ſuper omnia Deum dilexerint. Sed ad contextũ. *Quam cum vidiſſet Ieſus* Nõ tantum oculis corporalibus ſed etiam miſerationis affectu. Nunquam nos videt Deus, niſi, vt aliquid nobis boni impartiatur. Si Rex tranſiens oculos in aliquem conuertit, cumque lætiori vultu intuetur, ſtatim is gratioſus apud eum putatur, & aliquod beneficium conſecuturus: quanto maiore ratione hæc

Deo

Luc. Chryſ. homil. 49. inimperfec. Matth.

Pſalm. 79.

Pſalm. 3.

Act. 2.

2. Reg. 16.

Ioan. 18.

Iob. 1.
2. Cor. 12.
1. Reg. 16.
Ioann. 9.
Dan. 13.
Pſalm. 16.
1. Cor. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eccle.32. Deo tribui possunt qui propterea oculis suis sole splendidioribus, aliquem intuetur, vt eũ maximo bono afficiat? Ideò sequitur aliud maius beneficium. Siquidem non modo eam aspicit, sed etiam alloquitur: & non solum alloquitur, verum etiam sibi coniungit, & eam vt ad se veniat solicitat, in quo notatur maxima saluatoris mundi clementia & bonitas. Ideò sequitur. *Vocauit eam ad se.* Bene poterat illam curare, absq; eo q̃ appropinquaret ad se sed voluit, vt miraculum omnibus esset manifestũ ad Dei honorem, populiq; ędificationem. ¶ Obseruandum est, quod sanauit socrũ

Luc.4. Simonis Petri, rogatus ab Apostolis: quandoque etiam non rogatus curat, vt hãc mulierem, vt ostendat voluntatem quam habet ad sanandum nostras infirmitates & ad auxiliandum, & adiuuandum nos; si velimus inuocare eum nam si tanta est eius dilectio, & ita appetit commodum & bonum nostrum, quod non rogatus ipsemet amore tantum tractus, vocat & sanat nostras infirmitates, quid si vocaretur: Quid aget, si inuocatus fuerit? Nõnè exaudiet? nonne veniet? Maxime commẽdat locus iste Dei infinitam misericordiam: cum ipse quęrit, vocat, & rogat peccatorem Deum contẽnentem. Immensa & ineffabilis Dei clementia hæc est. Noli ergo dilectissime contẽnere auxiliatorem tuum, noli desperare, quantumcunq; peccator sis. Hæc igitur tanta bonitas durissima corda labefactare poterit, nec vllã rigida præcordia esse possunt, licet adamante duriora sint, qui hac tam mirabili saluatoris nostri clemencia, non molliatur. Vide

Ioann.19. illum in cruce tuam salutem sitientem, & brachijs apertis vt te amplectatur. Vtere tam bono ad tuam salutem saluatore, ne talem occasionem huius vitæ præsentis amittas: in qua semper te vocat, semper te rogat, teq; libentissimo animo quotiescunq; ad eum confugies accipiet. ¶ Sed his omissis, quærendum hic nobis est, cur hæc mulier non vocauit Christum,

Matth.15. Luc.18. Luc.17. & non quæsuit à medico sanitatem, sicut Cananæa, cæci in via leprosi, & multi alij? Quia infirmitas inueterata despicit medicum & nõ curat de illo: quia desperat sanare. Sustinens peccator graue onus peccatorũ humeris suis in terram respicit, sicut hæc mulier, quæ cœlum nõ poterat aspicere: quia inueterata erat infirmitas decẽ & octo annorum. Et tu auxilium à Deo, qui in cœlis est, non petis, nec desiderium cœli habes inueteratus peccatis. Ne desperes de Dei benignitate, nec differas de die in diem conuersionem tuam. Nam si non potes leuare onus peccatorum, quãdo minus est: quomodo leuabis illud quãdo maius erit? quo magis cessas, incommodius facis: auges enim onus, & habes vas minus idoneum, vt dñs infundat ballamum gratiæ suæ: vas enim sordidũ, qui diutius peccati sordes habuit, est minus idoneum ad gratiã suscipiendam. Nullus libenter infundit ballamum in vase, quod diu cõtinuit lutũ: ideò ne differas pœnitere, nec inueteraſcas in peccatis: nam tanto difficilius ad Deum venies. Sequitur in contextu. *Et ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua.* Obserua, quod multi habent infirmitatem & non suam, quia nõ suo merito sibi inflictã, aut quia nõ bene vtũtur ea: aut quia murmurãt, & impatientes sunt, Ait, tua, quia bene vrebatur ea. Similiter & Ioannes de illo paralytico Ioan.5. qui erat in piscina expectans, aquæ motum, locutus est, dicẽs. Erat ibi homo triginta & octo annos habẽs in infirmitate sua. Nouus est modus loquendi: nam anni non tenentur, eũ de tempore non habeamus nisi nunc: sed ille annos habet infirmitatis, qui patienter suffert infirmitates, nã illi anni sui sunt, quos ad suum meritũ conuertit. *Et imposuit illi manum.* Non quia sine tactu nõ poterat sanare: sed ad ostendendum beneuolentiam, charitatem, & humilitatem suam ad pauperes & infirmos, quos non dedignabatur tangere. Mira Christi bonitas est, qui non tantum propter nos homo fieri non dedignatus est: sed etiam non abhorret à nostris miserijs & infirmitatibus. Sed quid actum est ad Christi rectum? *Et confestim erecta est.* In quo patet, quã imperialiter Christus egit miracula: siquidem omnes creaturæ sunt in potentia obedientiali, & nutu Dei reguntur. Non aliter poterat esse, Christo volente & iubente: qui dominus est salutis & infirmitatis. Verum quid ipsa fecerit audiamus. Et *glorificabat Deum.* Læto animo gratias Deo retulit, eiusque potestatem cognouit, confessã est & exultauit corde, & verbo gratias egit, pro tam magnifica eius curatione. Gratitudinem docet locus iste: vult enim Deus, vt illi gratias referamus pro beneficijs nobis collatis, sicut hæc mulier fecit. Non quod Deo aliquid crescit honoris, aut gloriæ: sed vt in nobis crescẽti merito efficiamur digni ampliori dono & beneficio. Gratus fuit Ietro sacerdos Exod.2. Madiã cũ Mose, qui quia eripuit filias eius a pastorib⁹, interrogauit & dixit. Quare dimisistis hominẽ? vocate eũ vt comedat panẽ: deditq; posteà

2.Reg. posteà filiam ei in vxorẽ. Dauid quoque reddidit gratias Berzelai, ex eo quòd cibaria præbuit ei, & viris, qui cum ipso erãt, quando fugit à facie Abialon filij sui: & tam morti appropinquans, præcepit Salomoni, vt filij

1.Reg.1. eius comederent in eius mensa. Si Deus vult, vt hominibus gratissimus, quantò magis Deo reddere tenemur gratias à quo semp tot bona recipimus? Illi nouem leprosi ingrati, qui

Luca.17. recepta sanitate gratias non reddiderũt Christo domino, a Christo reprehensi sunt. Dignũ enim est, vt pro tantis beneficijs, ingẽtes Deo

Psalm.102. reddamus gratias. Hoc admonet egregius Psaltes dicens. Benedic anima mea domino, & noli obliuiscẽ omnes retributiones eius. Sic

Ephes.5. & Paulus Ephesios hortatur dicens. Gratias agentes semper prò omnibus in nomine domini nostri Iesu Christi, Deo, & patri. Et ad

Coloss.3. 2.Thess.4. Colossenses. Et grati estote. Thessalonicensibus quoque ait. In omnibus gratias agite, omnia enim referenda sunt in Christum salutis nostræ autorẽ: maiora enim tibi contulit Deꝰ beneficia, quã huic mulieri, quare eius exemplo in gratiarum actione continuò maneamus, eũ laudantes, dignus est enim omni laude. Verum cum hæc mulier, Deo gloriam tribuerat pro accepto beneficio salutis, vide quid agat homo inuidus & arrogans. *Respondens Archisynagogus indignans quod sabbatho curasset Iesus dicebat turbæ.* Hic Archisynagogus respondere dicitur non ad quæstionẽ quæ nulla præcessit: sed multoties in scriptura respõdere accipitur pro dicere. Sic apud Marcum

Marc. 11. legimus quod cum dñs habens famem accessisset ad ficulneam, nõ inueniens ficus, respõdens dixit. Non nascantur ex te fructus. Clarum est, quod neque ad verba, neque ad cogitationes respondit, quia ficulnea non cogitabat, aut loquebatur: sed respõdere ibi, pro dicere sumitur. Sic etiam apud Matthæum le-

Matth.11. gimus. Respondens Iesus dixit. Confiteor tibi Pater domine cœli & terræ. Expende huius Archisynagogi ingenium. Non dedignabatur hic nebulo, ob sabbathi violationẽ: sed propter Christi glorificationẽ. Fingit de se sabbathi violatione turbari, cũ torqueretur inuidia. Iam & nũc plurimos huius similes inuenies, qui sub prætextu iustitiæ fingentes zelum vindicant suas iniurias: & illũ, qui in aliquo eos offendit persecuntur vsque ad destructionẽ. Si prælatum aut iudicem in aliquo minimo verbo aut facto offendisti, caue ne aliquam legem transgrediaris: nam si peccatum veniale commiseris tunc furit, insanit, seipsum vindicat, & ait quod opus est & condecens æquitati, vt delicta puniantur: quoniã vel solis splendorem pedibus proculcasti, vel in templo expuisti, culpam tuam exaggerat, & de culice Elephantum facit. Et nunquam ignoscũt aut finem faciunt donec te funditus perdãt. Et quod multo impudentius est se hoc iustitiæ, cultusque Dei causa facere mentiuntur cum reuera faciant vt iniurias sibi illatas vlciscantur. Et si laudaueris eorum vitia, & tyranni idem, & amicus fueris eorum, quanuis homo facinorosus sis, laudant te, & honorant: & si in aliquo fueris lapsus peccato, licet cõuictus sis, & probetur delictum, tunc nulla vel leuis pœnitentia te abluet, ac dicunt, quod non recte probatum fuit peccatum, & quod Christus misericordiam prædicauit, ac fecit cũ publicanis & peccatoribus, & sic dissimulant amicorum delicta. In aulis regum, principũ, & prælatorũ & in omni republica muenies potentes, suas iniurias vindicare sub typo iustitiæ, & quod vitia vocantur virtutes: & è contra, & inopes, innocentes, multa incommoda patiuntur. Et vrinam hæc pestis per sacros etiam monachorum ordines nõ grassetur. Ecce hic Archisynagogus liuore inuidiæ stimulatus innocentem persequitur, & contra iustum indignatur, fingens se sabbathi zelatorẽ & Dei honoris defensorem. Nõ est hic adeo amicus Dei, vt Deum esse offensum doleat, nec sabbathi curat violationem: nam si esset Dei honoris studiosus non molestè ferret honorem à populo domino deferri: quia Deus summa bonitas & summa charitas est. Ideò grauissime inuidia offenditur, quæ repugnat & ex diametro charitati opponitur. Verum cum rationem nõ habeat offensionis Dei, sed tantũ suæ cupiditatis fingit se legis studiosum, vt possit Christum quasi transgressorem notare. ¶ Porrò turbæ loquebatur sycophanta iste: quia Christum arguere non audebat, timens cõfundi. Ignaui sunt peccatores, exiguę sunt vires malitiæ: siquidem non audent hostem suum facie ad faciem inuadere. Vide autem quid turbis dicat. *Sex dies sunt in quibus operari oportet, in his ergo venite & curamini & non in die sabbathi.* Bone Deus, quomodo malitia cor excæcat & oculos mentis. Quid inuidia non dicet? si ægrotaret iste Archisynagogus, diceret ne nolo hodie curari? Si in sabbatho cecidisset in foueam, & crus, brachiũ, vel caput fregisset: non vocaret chirurgum, vt se curaret?

Universidad de Deusto
Biblioteca

rare: certè sic. Ergò quod sibi vis fieri, alteri nè prohibeas. Deus enim omnia opera Deus in sabbatho fieri prohibuit, sed tantum seruilia: alioquin non liceret in sabbatho comedere, bibere, loqui, cibaria scindere, potum ullum dare. Nunquam opera charitatis, & necessitatis fuerunt illo die illicita. Sed quia in capitulo sequenti Deo annuente aliqua de sabbathi obiectatione differemus, nolo hic diutius immorari. ¶ Vide autem hominis stultitiam. Venit ad eos, vt in sex diebus veniant ad curandum, quasi ipse posset curare. Sicut canis qui nec olera comedit, nec alios sinit comedere: alios etiam inficit, detractor esse, vt contra Saluatorem insurgant. Vnde egregius Psalmes. Sepulchrum patens, lingua eorum. Sepulchrum non clausum fetorem suum alijs expandit, & omnes appropinquantes inficit, ita detractor, cuius os est sine ostio, omnes proximos inficit. In veteri lege vas, quod non habebat operimentum, immundum erat. Sic immundus & abominabilis est coram Deo, qui apertum habet os ad virus euomendum. Hi detractores quia carnes proximorum deuorant non oportet vt impunitè maneant: sed respondere illis opus est, & eos confundere, nè alios sua lingua inficiant: iuxta illud Sapientis. Responde stulto iuxta stultitiam suam. Idcò Christus nè populum hac detractione damnaret: respondit illi. Vnde sequitur. *Respondit ad illud Dominus & dixit* Archisynagogue non fuit ausus Christum directè arguere sed populum alloquendo, quasi indirectè redarguit eum: sed Christus Deo iniuriam non sustinens, nec populi deceptionem ferens, apertissimè redarguit Archisynagogum dicens. Hypocrita, qui te simulas iustum & zelatorem legis Dei, ostendis coram populo rudi circumplenus iniuidia & superbia. *Vnusquisque vestrum in sabbatho non soluit bouem suum aut asinum, & ducit ad aquare.* Quasi dicat, hoc facitis, cum tamen hoc sit opus magis manuale, quàm infirmum manu tangere, aut verbo curare. Non est melior homo quã bestia? Coram oculis vestris quia cernitis auari, non ita est: nam auarimagis volũt asinum, aut bouem, aut possessionẽ suam, quam bonum proximi: & sic videmus, quod magis curant de mula, aut equo si infirmus sit, quã de paupere vidua, & infirma, quę nõ habet qui curet eã. Sed isti Pharisæi, quia auari erant curabant in sabbatho de boue & asino, & nolebant proximorum salutem. *Hãc autem filiam Abrahæ.* Tam carnis propagationẽ, quam fidei, ac virtutũ imitatione: quæ nõ solum rationalis creatura est, & multo nobilior omni rationali creatura, sed etiam fidelis, & filia Abrahæ. *Quam alligauit satanas.* Ex vinculo infirmitatis constrinxit, non tantum per breue tẽpus, sed decem & octo annis, ab impijssimo inimico patiebatur. *Non oportebat solui à vinculo isto die sabbathi?* Certè oportebat, & expediebat: tum quia homo nobilior est iumentorum: tum etiam quia alligatio ista erat mirabilior. Vos autem Pharisæi zelatis legẽ Dei, cum tota lex ex dilectione Dei, & proximi pẽdeat: curam geritis die sabbathi iumẽtorum, & dilectionẽ proximi prætermittitis. Destruitis legem Dei & præceptum dilectionis proximi quod est principium & fundamentum mandatorum secundæ tabulæ: quia pœnitet vos, eo quod salutem tribuo infirmis die sabbathi. & cum in cordibus vestris sitis præuaricatores legis Dei, tanquã hypocritæ sanctitatẽ simulãtes, iustos corã plebe vos ostẽdere vultis. ¶ Obserua, q̃ Christus de hac muliere dixit, quod eam satanas habebat alligatã, vt insinuet quod funibus peccatorum soleat diabolus alligare captiuas animas. Sic quidã dixit. Funes peccatorum complexi sunt me. Vitula indomita plus se iactat, & excutit cum tenetur, nec acquiescit imperio, nec astringitur vinculo, sed magis cum loro retrahitur exasperatur: itaque nec coacta se subijcit, nec tamen libera vinculorũ est. Sicut ergo trahit vinculã lorum ingit: quod si non tenetur è proximo, tenetur tamen, nec se explicat & absoluit: ita trahitur vnusquisque peccator ab iniquitatibus suis, quamuis putet se liberum, qui nõ est iugo subditus, subiectus q̃ iudicio, & nescit quod non sit exutus: sed magis vt illa vitula se implicat funorũ nexibus peccatorũ. Hi sunt funes delictorũ nostrorũ, quibus inuoluimur & ligamur. Ligat nos diabolus vinculis fornicationis & auaritiæ, & ambitionis, sicut Nembrot, & Esau: qui feras laqueis alligabãt. Dirũpamus ergo nos vincula ipsorũ. Sed opus est Dei auxilio, nã sola diuina misericordia nos absoluere nequit: atq; ideo hanc mulierẽ, quã satanas alligatã habebat diuina maiestas quę fuit, respexit, vocauit, & sanauit. Sed de his alias sequitur in contextu. *Et cum hæc diceret erubescebant omnes aduersarij eius.* Quia cõuincerat eos, optimo & insolubili argumento & derisione dignos esse monstrauit. Nã si debeat Stephano ait noster Lucas in Actis, quod aduersarij nõ poterant resistere sapiẽtiæ & spiritui

Super illud an licet sabbatho curare.

Psal. 5.

Nume. 19.

Prou. 26.

Psal. 118.

Matth. 12.

Gloria & ps. Psalm.

Act. 7.

ritui quæ loquebatur: quid dicendum est de Christo Redemptore nostro, qui fons est sapiẽtiæ? nam sinis dixit. Ego dabo vobis os & sapiẽtiam, cui non poterunt resistere, nec contradicere omnes aduersarij vestri. Quantò magis ipsemet Christus? Vide quomodo sapientia Dei confudit mundi sapientiã. Sapientiæ dum omnia se subijciũt. Dicẽtes enim se esse sapientes, ait Paulus, stulti facti sunt. Bene possunt impij aliquo tẽporis spatio veritati resistere, eamq; opprimere: vetustas mẽ veritas vincit, quod omnes liquores supernatat, omne mẽdacium vincit, & superabit. Super omnia enim vincit veritas. Hi autem cõfusi erubuerunt, cũ se vi veritatis victos cernerent, quæ illos obmutescere fecit. Erubescebat inquã omnes aduersarij eius, non enim amat vir pestilens corripientem se. O dios! est lux oculis infirmis. Si iconi ostendas pratum viride, non excitatur eius appetit?: quia ex natura sua nõ est comedere herbas virentes sed carnes. Similiter si luxurioso peccatori prædicaueris amœnitates cœlestes non accenditur ad eas desiderandas: quia non est moris sui desiderare spiritualia, sed carnalia, & voluptuosa. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Sic isti quia inimici erant veritatis, & mẽmacijs pascebantur: confundũtur, & torquentur audita veritate. ¶ Docemur ex hoc, nunquã resistere veritati: siquidẽ eo nomine nihil nisi confusionẽ & pudorẽ captare possumus. Aarõ & Maria quãdo restiterũt, & maledixerũt Mosi fratri suo, cõfusi sunt & reprehensi à Deo. Omnes enim illi, qui nunc Deo contradicunt in operibus suis, si in hac vita nõ fuerint cõfusi, sãltẽ in cõspectu omniũ in iudicij die, maximè confundentur: iuxta illud Hieremiæ. Omnes qui te derelinquunt, cõfundentur. ¶ Obserua autẽ quod Christus multiplicitèr confundebat & cõuincebat Iudeos. Miraculis, vt supra ostẽdimus cũ eis dixit, quid est facilius dicere, remittuntur tibi peccata tua, aut dicere, surge & ambula: vt autẽ scialis, &c? Aliquãdo scripturis sacris, vt in Matthæo legimus, quod dicebat illis, Núquã legistis quod ex ore infantiũ & lactentiũ perfecisti laudẽ. Aliquãdo rationibus, vt cũ dixit, cuius est unagho hæc? & subdidit, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Nonnũquã testimonijs: vt cũ dixit, Vos misistis ad Ioannem, & ille testimonium perhibuit de me. At nunc ratione cõfundit suos aduersarios, & ipsi erubescebant, quia ex sola inuidia aduersabantur. Confusi autem, quia non poterant veritati contradicere, nec propter inuidiam credere volebant: plebs fame aliter sentit, dicit enim beatus Lucas. *Et omnis populus gaudebat in vniuersis quæ gloriosè fiebant ab eo.* Sic in Exodo habetur, quod filij Israel videntes Ægyptios mortuos in mari, & mirabilia quæ fecerat Deus cecinerunt carmen Domino dicentes, Cantemus Domino gloriosè enim magnificatus est, Aduerte tamen quod aliud est glorificari, & aliud gloriosè glorificari. Cũ carnẽ Christus ex Virgine suscepit, in passione etiã & in Cruce glorificatus est, non tamen gloriosè glorificatus est: ibi enim vidimus eũ, & nõ erat aspectus: vnde nec reputauimus eũ. Erat ei gloria passio Crucis: tamen hæc gloria non erat gloriosa, sed humilis: glorificatus est Dñs in his, nõ tamen gloriosè, sed humiliter. Sed cũ venerit in gloria maiestatis suæ cum Angelis ad iudicandũ: tunc enim nõ solum gloriabitur Dñs, sed gloriosè gloriũ cabitur. Hoc enim in miraculis factũ esse credimus: atq; ideo in subuersione Pharaonis atque exercitus eius, cecinerunt filij Israel, gloriosè glorificatus, seu magnificatus est. Eadẽ igitur ratione videns populus miracula & mirabilia, doctrinãq; Christi Saluatoris nostri gaudebant in his quæ gloriosè fiebant ab eo. ¶ Obserua etiã quod quãuis virtus, ab impijs & iniquis hominibus impugnetur, in fine tamen laudabitur & optinebit victoriã. Sic castitas Susannæ impugnata est: sed tandẽ gloriam consecuta est. Cœlum primũ mobile appellatum vehementi suo motu alios globos rapit & facit, vt alij cœli mouentur violẽter & per accidens, ab Oriente in Occidentem. Nihilominus tamẽ cœli inferiores inuito primo mobili mouẽtur suapte natura, puncto motu ab Occidẽte in Orientẽ. Sic quãuis impij suis maledictis viros iustos labefactare & ad occasum ducere cõnẽtur: tamẽ velint nolint virtutes habẽt suũ cursum in sphera laudis & gloriæ. Obscurare cõnatur Christi potentiam Pharisæi, verum ipsi confundũntur: & vt hic dicitur aduersarij Christi erubescebant, populus vero gaudebat, & virtus Christi extollitur. ¶ Expendo etiam, quam verum illud sit, quod actus actiorum sunt in patiente dispositio. Pharisæi inuidi doctrina Domini, deteriores & duriores fiebant: & populus simplex & syncerus gaudebat, & lætabatur in his, quæ gloriosè fiebant ab eo. Vtinam, & tibi non contingat, quod Pharisæis contigit:

Luc. 21.

Exod. 15.

Esa 53.

Mat. 25.

Exo. 15.

Dan. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

git: vt miraculis Christi, quæ te conuertere, corrigere & meliorem reddere deberent, causam prauitatis capias. Non est opus mirabile, quod ferat Deus peccatorē mille peccata admittentem, & cum sit ab eo offensus tamen nihilominus eum expectet, & vocet, in eum multa milia misericordiarum effundens? Sed sunt multi qui ex hoc quod eos inuitare, & ad virtutem excitare deberet, causam peccandi capiunt. Dicentes peccemus: Deus enim omnia remittit. Audi Paulum. An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis eō temnis? Ignoras quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Abuteris Dei bonitate & clemētia: nam illud (quod vt ait Apostolus) oportebat, vt adduceret ad pœnitentiam, te peiorem reddit, & tam improbus es, vt bono patientiaque Dei abutens statuas in dies esse nequior, eo enim durescis, quo molliri debueres. Decemur hinc vt nobis vtilitatē ex beneficijs Dei comparemus: ne in nobis eius miracula, passio, & Crux sanctissima, pereāt: imò potius illi toto animo inseruiamus, & eius mirabilia & benignitatem, quam in nos ostendit considerantes. Huius populi exemplo ad Deum conuertamur, cum laudemus, magnas illi gratias pro omnibus eius mirandis beneficijs agentes. ¶ Igitur Christus redemptor noster dimissis illis obstinatis Pharisæis, in quibus sua miracula & doctrina nihil operabantur, propter malam eorum voluntatem, & dispositionem: docens nos ne margaritas mittamus ante porcos, nec sanctum demus canibus, ad populum syncerum vertit sermonē, docens illos. *Dicebat ergo. Cui simile est regnum Dei? Et cui simile ēsse æstimabo illud?* Interrogat & interrogationē sub alijs resumit: vt attētos redderet auditores. Aduersaij eius erubescebāt, populus autem gaudebat. Videns ergo dñs eos gloriosis operibus, congaudētes ad eorum institutionē subdit parabolāde grano sinapis, quod vile est, modicum & contemptibile: sed cum seminatur in arborem magnam crescit, & dilatator in ramos, ità vt in eis requiescant aues. Ait ergo. *Simile est granum sinapis q̄ acceptum misit homo in hortum suum & creuit & factum est in arborem magnam, & volucres cæli requieuerunt in ramis eius.* Obserua quod regnum Dei, regnum Christi, & regnum cœlorum, idem sunt. Dicitur enim regnum Dei, quod Deus illic exercet suam iustitiam, potentiam, misericordiam, sapientiam. Item quod in eo Dei bona & diuitiæ cōtinentur. Dicitur autem regnum Christi: quia Christus super hoc regnum constitutus est Rex, & Dux: & ipsi data est potestas in cœlo & in terra. Dicitur autem regnum cœlorum, vt scias non esse mundanum, aut externum regnum, sed spirituale aut cœleste. Regnum meum non est de hoc mundo. Sicut igitur ad regnū externum plura requiruntur, scilicet, rex siue princeps: populus, siue ciues: & externa, vt pote diuitiæ, potentia, &c. Sic in regno Dei, Christus rex est ciues omnes Christiani, diuitiæ regni iustitia, pax, fides, &c. Ob hanc igitur causam regnum Dei in scriptura, aliquando Christus dicitur, tanquam rex in hoc regno: & aliquando regnum Dei est Ecclesia fidelium. Qualitercunq; igitur hic accipias regnum Dei, vera est sententia, quod simile est grano sinapis, q̄ vt planè fiat per singula declarabimus. Primum si regnum pro ipso rege accipias, verissima est sententia, quod simile est grano sinapis quid enim abiectius Christo erat? Quid humilius antequam in terrā seminaretur per mortem? Exinaniuit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem. Et Esaias. Vidimus eū & non erat ei aspectus. Vnde & filium fabri vocabant, & peccatorem & dæmoniacū. Parvum istum granum proiectum in terram & mortuum & sepultum, adeò creuit, vt Paulus dicat. Dedit ei nomen quod est super omne nomen. Extēdit ramos suos vsq; ad terminos terræ: & volucres cœli sub vmbra eius habitant, factus est enim nobis iustitia & sanctificatio. De hac exaltatione Esaias dicit. Erit germen domini in iucunditatem & gloriam: & fructus terræ sublimis. ¶ Secundò si regnum accipias pro Ecclesia hoc est pro populo Christiano, & congregatione fidelium, idem videbis: & quod est simile grano sinapis. Videte (inquit, Paulus) vocationem vestram: quia nō multi potentes, &c, Videamus autem & nūc quantum creuerit, vt omnes velint sub huius ramis habitare, id est, filij Ecclesiæ esse: & propagata est Ecclesia & extensa in omnibus mundi partibus. Et isto secūdo modo credo quod hic accipiēdum est regnum Dei, videlicet pro Ecclesia: & sic coadunatur litera hæc cum precedentibus. Conabantur illi inuidi gloriam Christi obscurare: sed hac de causa magis gloria Christi elucebat. Nè autem aliquis putaret hoc inopinato fieri, & sine Christi voluntate adducit parabolam hanc vbi docet, non ideò Euangelium esse contemnendum, eo quod tunc pauculos haberet discipulos, sed omnia suo

Matth. 13.
Ioan. 19.
Esaiæ. 4.
Esaiæ. 53.
Ioannes.
Philip. 2.
Esaiæ. 4.
1. Cor. 1.

suo ordine peragenda: nam tempus aduenit, in quo dilatabitur Ecclesia, quam hic per regnū Dei intelligim⁹, ita vt vere de illa dicatur. Dilataberis ab Oriente in Occidentem, Septentrionem, & Meridiem. ¶ Obseruanda autem hic duo sunt. Primum, quod nō dicit granum, sed granum quia licet plures simus Christiani, omnes vnam fidem, & Dominum habemus Christum. De fidelibus etiam primitiuæ Ecclesiæ in Actis habetur, quod erat cor vnū & anima vna. Vnus est nobis Deus, vna fides, vnum baptisma, & speciatim calor charitatis, seu Spiritus sancti qui granū alias mortuū in naturam sinapis vertit. Hic calor vnus est: & ideò sicut vnus spiritus vitalis membra multa cogit in vnum, ità multò vehementius calor spiritualis multa grana reddit in vnū. ¶ Obseruandū secundo quantū sit discrimen inter opera Dei & opera mundi. Opera enim mundi splendidum habent exordium, sed malo fine clauduntur. Econtra, Dei opera humili principio oriuntur: sed splendidū & gloriosum habent finē. Ideo Dominus per Esaiam. Non sunt viæ meæ, viæ vestræ: & cogitationes meæ cogitationes vestræ: nam sicut exaltantur cœli, &c. Ecce hic granum sinapis paruum creuit in arborem magnam: & humilis Ecclesia nimis exaltata est. Mundus vero omnia sua splendidè incipit: sed in fine deficit. Exemplum sit turris Babel, quam si quis secundum exordium iudicaret affirmaret vtique neque Deum, neque mundum illam turrim subuertisurum: sed confusæ sunt linguæ, & omnia ad nihilum redacta. Nabuchodonosor omnium gentium victor, qui Iudæis præcepto suo obedire nolentibus dicebat, Quis est Deus, qui vos liberare possit de manibus meis, vt Deum se adorari volebat: sed vt bos pascebat herbas. Alteri Nabuchodonosori regi Assyriorum, qui omnes Deos terræ exterminari præcepit, vt ipse solus Deꝰ haberetur, prosperè succesit hoc negotium in initio: sed vna mulier Hebræa confudit eum, & Holofernem principem exercitus trucidauit, & exercitus perijt. Sed quid multis moror? Mundana vita splendidum habet exordium, potē tiam videlicet, voluptatem, diuitias, gloriam, & hæc omnia ad tempus prospere succedūt: sed finis eorum mors, & perditio est. E contra vero opera Dei tam humile habent initium, vt vix credi possit aliquid boni secuturum: sed finem habent splendidissimum. Exemplum est in Ioseph, filio Iacob. Vide quam humile habuit initium, à fratribus est venditus in exilium ductus, ibidem infamatus & incarceratus. Quis hunc crederet futurū Ægypti dominum? Liberatio quoque Israelis de Ægypto humile habuit exordium. Mittitur vnus Moses inermis contra Regem potentissimum. Quis hunc crederet aliquid boni consecuturum: tamen finis gloriosus fuit. Sed vt ad nostrum propositum veniam, regnū Christi grano sinapis assimilatur, grano certè humili & paruo inter grana. Vide Christi initium, in natiuitate, in vita & in morte. Vide etiam Ecclesiæ nascentis exordium. Prædicatur Euangelium à pauperculis & humilibus hominibus: sed iam nunc in toto orbe diffusum esse cernimus, & omnem terram verbo Dei repletam videmus. Hoc enim proprium Dei est, humili exordio sua incipere: sed semper ascēdere vsque in finem gloriosissimum. Hoc sciens Gamaliel dixit in concilio. *Si ex hominibus est consilium hoc, dissoluetur.* Ac si diceret. In hoc differunt opera Dei & hominum: quod cum opera hominū quotidie decrescant & deficiant qualecunque exordium habeant, opera Dei in immensum crescunt & augentur. ¶ Admonet locus iste nequis mundi prosperitate decipiatur, aut aduersitate terreatur. Considera semper finem. Sic enim Salomon ait, vt in Hebræo legitur. Melior est finis alicuius rei, quam principium. Omnibus in rebus considerādus est finis: nullam enim rem secundum principium iudices, sed secūdum finem. Ad idē facit parabola illa de ædificante turrim, qui priùs computat sumptus, imò antequā incipiat cogitat finem: qui enim rem non secundum finem cogitat, facile decipitur: plerunque enim vsu venit, vt quæ splēdidum habent exordium, malo fine claudantur, sicut omnia mundana. Sed quia de his multa disseruimus in libro nostro de vanitate seculi, sit iam nunc satis. ¶ Secundo admonet locus iste. Ne contemnamus paruulos, & paupertes quos videmus, quamuis nobis ignoti sint, & in oculis mundi parui videantur. Granum sinapis paruum est, tamen creuit in arborem magnam: & qui modo humiles sunt, forsitan sunt à Deo prædestinati ad magnum gloriæ culmen. Quis putaret pastorem Dauidem in deserto pascentem pauculas oues, minimum inter fratres suos ad regni fastigium ascensurum: & gloriosum fore, non solum in regno Israel, sed in omni Ecclesia? Quis hominem exulem Mosem pascentem gregem socerii sui

Genes. 28.
Act. 4.
Ephe. 4.
Esa. 55.
Dan. 3.
Dan. 4.
Iudit. 14.
Gen. 37.
Exod. 3.
Act. 5.
Eccle. 17.
Luc. 14.
2. part. cap. 37.
1. Reg. 16.
Exo 3.

Matt. 7.
Rom. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri sui sacerdotis Madian non contineret? Qui tamen in tanta multitudine filiorum Israel principatum obtinuit. Quis Ioſephum venditum & incarceratum in Aegyptum nō parui faceret? Sed ad contextum. *Cui ſimile æſtimabo regnum Dei? Simile eſt fermento: quod acceptū mulier abſcondit in farinæ tria ſata.* Ideſt, miſcuit in tres menſuras farinæ aqua aſperſæ. Dicitur tamen abſcondi: quia cum fermentum reſpectu maſſæ ſit paruum ponitur intra maſſam, & fermentat eam: & cum ſit occultū operatur. Satum vero non eſt vox Latina ſed Syra: quæ apud illos genus eſt menſuræ, vnum modium & dimidium capiens: & ſic tria ſata facient aliqualem maſſam. Sic dixit Abraham Saræ quando venerunt Angeli, quos voluit inuitare cum non haberet panes. Dixit autem Ieſus tria ſata & non plura vel pauciora, quia in terra Canaam vbi Chriſtus loquebatur erat vſus frequentior fermentare tria ſata. Interdum autem maior, vel minor maſſa fiebat: Chriſtus tamen locutus eſt de eo q̄ communius erat. Hęc parabola idem ſignificat quod prima de grano ſinapis & ad idem tendit: tamen quia Chriſtus cupiebat, vt omnes vtilitatem caperent ex eius doctrina, & ab omnibus intelligi volebat, ſimilitudines duplicat, quia ſimilitudinem ſumptā ex agricultura nō intelligit miles, nec ruſticus illam, quæ ex militia trahitur. Itaque ne aliqua mulier ignoraret, ea quæ per parabolam ſinapis voluit docere, addidit hanc ex farina & maſſa quę ab omnibus mulieribus intelligi poterat: hac de cauſa Chriſtus ſæpe idem ſub diuerſis parabolis aliquando prędicabat: quia vbi congregatio eſt magna populi varia ſunt officia. Vnum hic aduertendum moneo, quod quando multis modis res ſimiles rebus apparent, non putemus, ait Diuus, Auguſtinus, quod vbique eodem modo accipiātur. Nam ſupra fermentum in malam partem ſumpſit Chriſtus cum dixit, Cauete a fermento Phariſeorum quod eſt hypocriſis: at nunc in bonā partem. Multa enim in ſcriptura accipiuntur in bonam partem, & in malam. Sic leo ſignificat Chriſtum vt Apocalypſi, & etiam ſignificat diabolum. Serpensetiam in bonam partem ſumitur, vt cum Chriſtus dixit, Estote prudentes ſicut ſerpentes: & etiam in malam, vt cum Paulus dixit ſuis Corinthijs. Timeo nè ſicut ſerpens ſeduxit Euā aſtutia ſua. Et vt exemplo vtar Beati Gregorij: lapides in bonam & in malam ſumuntur in ſcripturis ſacris. In malam pro duritie, vt illud potens eſt Deus ex lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. In bonam autem vt cum Petrus dixit: Vos tanquā lapides viui ſuper ædificamini domos ſpirituales. Itaque quanuis fermentum accipiatur pro falſa doctrina & hypocriſi, hic tamen in bonā ſumitur partem. Sequitur. *Donec fermentaretur totum.* Hoc eſt donec tota maſſa virtutem à fermēto accipiat. Ità Eccleſia ſicut illud parum fermentum totam maſſam fermentat, ereuit in totum orbē dilatata: ità vt iuxta Malachiæ vaticinium à ſolis ortu vſque ad occaſum, offeratur ſacrificium mundum in nomine Chriſti. Sed quia hęc parabola ad idem tendit, vt iam diximus, quod preterita: hocvnum dicam & ſtatim ad reliquam huius capitis explanationem accedemus. Vide enim quod in omni rerum genere, id in conſpicuo minus eſt, quod magis eſt preclarum. Excellentiſſimum in omnibus rebus, occultiſsimum eſt. Arbor habet foris folia, flores & fructus: ſed radicem quę pretioſior eſt, habet abſcōditam. In homine corpus videtur non anima. In omnibus rebus accidentia videntur: non forma, aut rerum ſubſtantia. Sic Eccleſia bonum abſconditum. Pſalmus. Omnis gloria filiæ regis ab intus, fermentū enim habet abſconditum: & granum ſinapis paruum eſt exterius in viſu, ſed intus virtute calet. Iuſti exterius nullius momenti ſunt, interius vero plurimis bonis abundant. Et in Eccleſia vides, foris oleum, aquam, albedinem, miſericordiam videlicet ſacramentorum: intus vero plena eſt virtute & gratia. Sic abſconditum eſt fermentum: q̄ maſſam eleuat. ¶ Sed ad contextum *Et ibat Ieſus per ciuitates & caſtella docens.* Quia per illas ſimilitudines Chriſtus de fide & Eccleſiæ amplatione locutus fuerat, conſequenter operibus & factis verba ſua verificat. Ibat enim per ciuitates & caſtella Iudææ & Galilææ: tam vrbanos quā ruſticos, ſine perſonarū acceptione: per loca parua & magna, tam potentes, quam pauperculos, omnibus ſeminando verbum Dei, & quantumin ſe fuit, tam doctos quam indoctos adducens ad ſalutem. Docemur exemplo Chriſti redemptoris noſtri omnibus prædicare: pauperes non contemnere, pro omnibus enim Chriſtus paſſus eſt, pro omnibus ſanguinem fudit, ipſa denique ſumma ſapientia & bonitas non dedignatur in paruis caſtellis paucis auditoribus Euā gelizare verbum Dei. Saluator mundi pro omnibus venit, omnes quærit, & tam magnas

Gene.39.
Geneſi.18.
Matth.13.
Aug. 2. doct. Chriſt. cap.24.
Luc.12.
Apoc.5.
1. Pet.5.
Mat.10.
2. Cor.11.
Greg li.18. mor. ca.20.
Matth.1.
1. Pet.2.
Malach.
pſal.44

nas, quam paruas ciuitates circuit prædicando. Seminator non ſtat immobilis in vno & eodem loco, ſed hac & illac ambulat. Sic prędicator verbi Dei nō debet vno loco ſemper ſtare, quanquam vbiam ſunt noti, & habent honorem & amicos ſemper manere volunt. Nō ſic illa ſancta quatuor animalia, quæ vbi erat impetus ſpiritus illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum ambularent. In Pſalmo de Apoſtolis legimus: quod Chriſtum Dominum imitantes, euntes ibant & flebant, mittentes ſua ſemina. Lege in Actis eorum quot prouincias Paulus peragrauit, exterique Apoſtoli & diſcipuli Domini, relinquentes patriā & genus ſuum, nihil aliud præter ſalutem animarum quærebant: non timuerunt barbaras accedere nationes, vt verbum Dei ſeminarent. Sequitur. *Et iter faciens in Hieruſalem.* Appropinquat ad locum ſuæ paſſionis, iam cupiens genus humanum liberare. Feræ defatigatæ & laſſatę teneriores ſunt: ſic Chriſtus laſſatur & fatigatur: quia cibus noſter eſt: & vt melius nobis ſapiat. Vide quomodo defatigetur Deus, & quot ambitus propter ſalutem tuam faciat: quot itinera, villas, & pagos, vt animam tuam lucretur, per luſtret. Tu autem nihil eius lucri cauſa facere vis. Expende etiam quantum defatigetur, vt remedium tuum finitum & concluſum videat. Ipſe enim ait. Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur. Quid autem in hoc itinere acciderit audi. *Ait autem illi quidam, Domine ſi pauci ſunt qui ſaluantur?* Quia audierat Chriſtum de regno Dei prædicantem & ardua documenta tradere pro acquirenda vita æterna, hac ſumpta occaſione hoc illum interrogauit. Inutilis profecto quæſtio ſcire numerum reproborum & electorū, vel an ſint plurimi vel pauci. Sic etiā & nunc multos videbis populares, & aliquas mulieres interrogantes, quæ non ad vtilitatem ſed ad curioſitatem pertinent. Nonne quæres, vt ille legis doctor optimè quæſiuit dicēs: Quid faciendo vitam æternam poſſidebo? Interroga peritos ſacerdotes: quid facias, vt ſalueris: an talis, vel talis contractus ſit licitus nec ne? an hoc vel illud ſit peccatum nec ne? & horū ſimilia quæ ad ſalutem animæ tuę concernūt. Ne animum tuum inducas nimis curioſa & inutilia inueſtigare: aut numerum eorum qui ſaluandi ſunt quærere: tibi enim ſatis eſt ſcire id quod ad ſalutem tuam ſpectat, quod ſi feceris procul dubio inter electos numeraberis. Ideò Chriſtus non reſpondit huic ad ea quæ interrogabatur: nullius enim erat momenti eius interrogatio, patuique intererat, ſcire eſſent nè multi vel pauci ſaluandi, decuit tamen eum, quid vt ſaluaretur faceret. Non reſpondit illi ad ea, quæ quæſierat: ſed ea quæ quærere debuerat. Sic Petro interrogāti, Hic autem quid? non reſpondit Dominus ad interrogationem Petri, quæ inutilis erat. Sed dixit, quid ad te? Tu me ſequere. Admonet locus iſte, nè inutilia quęramus: aut in vanis ſciētijs conſumamus tempus: vt multi in Aſtronomia iudiciaria, & magicis artibus, & alijs: quæ potiùs ad damnationem, quam ad animæ ſalutem conferunt. Sed iam Chriſtum audianus. *Ipſe autem dixit ad illos. Contendite intrare per anguſtam portam.* Nihil aliud eſſe cenſeo, quam Dei præceptum inuiolabiliter ſeruare. Hæc eſt porta anguſta de qua apud Mattheum apertius loquitur Chriſtus. Intrate per angustam portam: quia lata & ſpacioſa eſt via quæ ducit ad perditionem, & multi inueniūt eam. Vocatur hæc via angusta metaphoricè, quia ſicut per anguſtum locum difficile eſt intrare: ita difficile eſt homini carnali per obſeruantiam præceptorū ambulare. Omnes enim appetunt delectabilia, & fugiunt labores & difficultates. Operari autem ſecundum virtutem eſt valde difficile: quia virtus conſiſtit in medio: quod medium inuenire non eſt facile: & multo difficiliùs circa medium inuentum operari. Ideò porta hæc angusta & difficilis eſt, via autem & porta perditionis lata: quia operari vitioſè eſt valde facile propter duo. Primò quia nulla difficultas eſt inueniē do viam, quia non eſt aliquis modus certus operandi ad male agendum: ſed qualitercunque velimus poſſumus male facere. Secus eſt de bono: quia non poſſumus bonum facere niſi vno modo, videlicet, obſeruādo omnes circunſtantias ſecundum rectam rationem. Malum autem fit ex defectu cujuſcunque circunſtantiæ: ideo peccare contingit infinitis modis, bene autem agere ſolum vno modo. Exemplum eſt in ſagittarijs quia difficile eſt percutere ſignum, eo quòd ad percutiendum in medio ſigni non eſt niſi vna via: ad deficiendum autem ſunt infinitæ, quia totus mundus via eſt. Secundò, quia operari malum non habet difficultatem, cum ſit ſecundum inclinationem naturæ noſtræ deprauatæ: virtus autem ſemper eſt contra hanc inclinationem, ideo operari virtutem eſt difficile: propter difficul-

Luc.13.
Luc.10.
Matt.22.
Ioan.21.
Matth.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficultates repugnantiæ ad deprauatam inclinationem. Per hãc difficultatem ait Christus. Contendite intrare, ideſt, cum magno conatu parate vos ad hoc, quia regnum cœlorũ vim patitur. Sed videtur his repugnare quod in Matthæo dicitur vbi Dominus vocat mundi ſeruitores laborantes & oneratos, vt veniãt ad illum & reficiantur. Et poſteà addidit. Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Videtur enim ex his quod ſeruire mundo onus ſit, & ſeruire Chriſto iugum ſuaue: & quod vitium difficile & oneroſum ſit, & virtus facilis & ſuauis. Reſpondendum tamen eſt, quod Chriſti lex eſt leuis tum propter conſiderationem premij. quia dat Chriſtus vitam æternã, qua conſiderata vileſcunt terrena: ſicut Iacob amanti Rachelem ſeptem anni videbantur dies pauci propter premij magnitudinẽ. Tum etiam propter adiutorium gratiæ & charitatis, atque ideo vocatur lex Chriſti iugũ quia à duobus portatur animalibus, & vnum adiuuat alterum. Ita a Chriſto adiuuamur, ſine cuius gratia nemo poteſt legem Chriſti obſeruare: etiã propoſito ſibi ſine beatitudinis. Gratia enim res aſperas, molles facit: ita vt nõ ſolum præcepta, ſed etiam conſilia obſeruare leue ſit. Igitur licet virtus ſit circa difficile, & porta cœli, quia carni & ſanguini, & naturæ corruptæ repugnat, anguſta ſit: tamen cum Dei adiutorio conſiderata, premij magnitudine, dulcis eſt virtus: & lex Chriſti, dulcis atq; ſuauis. Contende ergo & tu intrare per hanc anguſtã portam. Vincens te ipſum, & negans ſenſualitatem ſubijciens rationi & fortiter legem Chriſti amplectendo. Quis autem quantumcunque ſtultus ſit nõ faciet hanc vim carni ſuæ, vt mortem æternam euadat, & vitam conſequatur perpetuam? Si quis magnorum criminum conuinctus, & in carcerem coniectus certus eſſet ſe poſtridie moriturũ ab amicisque ſolicitaretur, vt per aliquod parietis cauum euadens, morti iamiam impendenti ſe ſubtraheret: nonne prorſus amens eſſet, ſi nẽ perderet, aut ne exueret pallium, tunicam vel toracem tanta occaſione ſibi conſulere negaret? certè hunc omnes iudicio parum valere crederent. Nemo eſt quantumuis excors qui videns, vt mortem ante oculos propoſitam effugiat, neceſſario aliquo anguſtiſsimo loco eſſe tranſeundum, non modo veſtem omnem abijciat, ſed etiam cutem corpuſque ipſum ſcindere non dubitet: vita enim omnibus rebus anteponitur. Attende igitur ò Chriſtiane, eoque modo animum tuum præpara, vt quotieſcunque opus fuerit rem familiarem contemnas, victum corpori neges, & ſi ſaluti tuæ expedierit religionem ingrediaris, & de duobus beneficijs, alterum, ſi viam cœleſtem impediant, reſignes. Anguſta eſt cœli porta: qua oneratus intrare non poteris, præſtat nudum ſaluari, quam veſtimentis & calceamentis ornatum in ignem æternum damnari. Religioſus & caſtus adoleſcens Ioſeph, in manibus dominæ ſuæ turpiſsimæ fœminę pallium reliquit: & ſeminudus, ne libidini eius acquieſceret, aufugit. Eo modo omnia relinquenda ſunt nẽ Deum offendas, & vt quod debes, facias: quare ſi oportet propter Deũ perſecutiones & labores ferre, quanuis inſufficiens tibi videaris ferenda ſunt omnia. Qui enim à carcere morti adductus fugit, ſi ſapit, non modo veſtem deponit: verũ etiam quæcunque vulnera in corpore ſuo admittet, vt expeditius euolet. Conſidera Chriſtum lacerís in Cruce membris conſtitutum, quibus anguſtijs ad Patrem tranſierit: eiſdem enim diſcipulos ſuos tranſire vult: vt qua via caput, eadem membra euadant. Sed multi ſunt hodierna die qui veſtem anteponũt vitæ: & malunt veſtibus ornati in ignem deſcẽdere ſempiternum, quam nudi in regno cœlorum collocari. Pluris faciunt rem familiarem, gaudia, & delicias huius vitæ: quam voluptates nunquam interituras. Malunt perfrui huius ſeculi bonis, ea conditione, vt morte obita igne infero torqueantur: quam renuntiantes omnibus rebus, quæ fugam mortis impediunt, infera ſupplicia vitare, & anguſtijs cœli portæ ſuperatis, æternum cum Chriſto gaudium adipiſci. Quanuis ſit ingens labor mundum contemnere, te ipſum negare, & porta anguſta ingredi, vita tamen multò maioris eſt pretij: quare omnes has difficultates ferre debes, vt poſteà viuas, beatuſq; dici poſsis. Sed multi iam nunc abiecto Chriſti documento contendunt non quomodo intrent per anguſtã portam, ſed quomodo lautè viuant, & contentio eorum eſt, quomodo abundent diuitijs, & quod periculoſiſsimum eſt quomodo pluribus beneficijs adepti carnalem vitam ducant, & per amplam portam ingrediantur, quomodo ad eccleſiaſticas dignitates aſcendere poſsint, & honores adipiſcantur. Hæc eſt contentio Chriſtiana? hæc Chriſti diſciplina? Contendite, contendite, intrare per anguſtam portam. Sed de his ſatis. Expende etiam

Matth. 11.

Gene. 29.

Genesis.

etiam ad tuum ſolatium quod licet Chriſtus dixerit anguſtam portam, non tamen dixit anguſtiſsimam portam, alioquin, ſi tantæ eſſent anguſtiæ fruſtra dominus in mundum veniſſet vt ſaluos nos faceret. Iam ad contextum reuertamur, & audiamus Chriſtum vltcriùs dicentem. *Quia Multi dico vobis quærent intrare & non poterunt.* Multi quærunt, imò omnes quærunt & appetunt eſſe beati: ſed quærunt non omnes, quia multi nihil faciunt pro beatitudine. Sed alij Deum agnoſcentes quærunt intrare, & clamabunt, ſed non poterunt: quia tarde & inſufficienter quærunt. Inſufficienter quia non amore Dei ſuper omnia magis dilecti ſed timore pœnæ mortis vel inferni, amore inquam quodam ſeruili ducuntur. Tardè autem quemadmodum virgines ſtultæ quæſierunt dominum, cum eſſet clauſa ianua, quando iam non erat tempus pœnitentiæ. Oſeas enim inquit. In gregibus & armentis ſuis vadunt ad quærendum dominum, & non inuenient. Quærite ergo dominũ dum inueniri poteſt, inuocate eum dum prope eſt. ¶ Obſerua autem quod Chriſtus non dixit hic, quod non poterunt conuerti hora mortis, quia omnis quantumcunque peccator ſit, in ſtatu vitæ præſentis ſaluari poteſt, etiam in vltimo inſtanti vitæ: ſed mos eſt ſcripturæ, opera, quæ cum magna difficultate fiũt vocare impoſsibilia. Sic dominus de Phariſæis. Propterea non poterant credere: quia Eſaias dixit, Excecauit oculos eorum & induxit cor eorum. Et in Hieremia legimus. Si mutare poteſt AEthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. Tamen impoſſibile eſt quod mutet AEthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: ſed impoſsibile nõ eſt, vt aſſue factus vitijs nõ poſsit eſſe bonus. Sic etiam Phariſæi, abſolutè loquendo, bene poterant credere: ſed quia difficilimè credere poterant, quia non ex ignorantia ſed ex malitia peccabant, dixit quod credere non poterant. Similiter quia illi, qui ex praua & veteri conſuetudine vitiorum difficilime conuertuntur. Hanc maximam difficultatem dixit dominus impoſsibilitatem, vt illæ ſimilitudines AEthiopis & pardi inſinuant. Sic in præſentiarum qui in vitijs ſunt immerſi, & fere totam vitam in peccatis conſumunt, bene poſſunt hora mortis conuerti & ſaluari: ſed quia hoc difficilimum eſt & raro contingit, ideo hanc maximam difficultatem impoſsibilitatem Chriſtus vocat. Volent ipſi ſaluari ſed non poterunt: quoniam contritio ad eorum ſalutem in primis neceſsaria ab amore Dei procedit. Quem difficillime ille poterit habere, qui vitam ſuam Deum offendendo conſumpſit. Docemur hic, in hac vita pœnitentiã agere ne cum voluerimus illam facere iam non detur nobis locus. Eſaias enim dicit, Tempore accepto exaudiui te: & in die ſalutis adiuui te. Ecce ergo tempus acceptabile: ecce nunc dies ſalutis. Nunc ergo pœnitentiam age ne, præoccupatus die mortis quæras locum quando inuenire non poſsis. Sequitur. *Cum autem intrauerit pater familias.* Hoc eſt, Chriſtus Ieſus, qui omnium dominus & pater eſt, & venerit die iudicij ad iudicandum omnes oportet enim nos ante tribunal eius præſentari, vt vnusquiſque reddat rationem de his quæ geſsit in corpore, ſiue bonum ſiue malum. Et *clauſerit oſtium.* Ideſt, additum regni cœleſtis. Quando finita vita fuerit, finitumque tempus merendi & demerendi, illud oſtium claudetur pietatis & miſericordiæ Chriſti. Illud inquam oſtium, quod nunc lachrymis, gemitibus, & precibus pœnitentium, facile aperitur. Illud oſtium quod nunc aperitur venientibus ab Oriente & Occidente. Illud oſtium quod nunc ait, omne quod venit ad me non eijciam foras. Illud quod nunc patet meretricibus, adulteris, & peccatoribus. Denique illud oſtium quod Aaron poſt idolatriam, Dauid poſt adulterium, & homicidium, mulierem poſt adulterium, Magdalenam poſt peccata, Matthæum poſt theolonarium, Petrum poſt trinam negationem, & Paulum poſt eccleſiæ perſecutionem admiſit: hoc inquam oſtium tunc claudetur. Nullius etiam tunc pœnitentia, nullius oratio, nullius gemitus, admittetur: nullius clamor audietur: omnes ſancti, quorum interceſsionibus hic adiuuatur peccator, tũc erunt ſurdi. Durus hic ſermo eſt, Et clauſerit oſtiũ. Peccatori hæc tantum via patet: hoc illi eſt refugium, miſericordia inquam Dei: qua niſi in hac vita ſibi commodet poſteà nihil proderit, quia iam non eſt locus pœnitendi, nec manet via ſalutis. Vnum ſolum aſylum habebat, videlicet miſericordiam Dei: ſi hoc autem deficit, quod remedium habebit? Certè nullum. Nunc vero antequam tibi porta claudatur pulſa: nunc dum tempus eſt miſericordiæ, ea vtere. Memento ergo creatoris tui, in diebus iuuentutis tuæ: antequam veniat tempus afflictionis

Iere. 13.

Hiere. 23.

Esaiæ. 49. 1. Cor. 6.

2. Cor. 5. Roma. 14.

Matth. 8. Ioan. 6.

Exod 32. 2. Reg. 11. Ioann. 8. Luc. 7. Matth. 9. Mar. 14. Act. 9.

Eccle. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

flictionis tuæ & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent: antequam tenebrescat sol & luna, &c. Sed quid erit postquã clauserit ostium? *Et incipietis foris stare.* Hæc maxima pœna erit peccatorum, pœna inquã damni: quia exclusi ab illo beatitudinis regno, qui finis vltimus est animæ nostræ, exilium æternum patietur priuatus diuina visione & fruitione summi boni. Maxima omniũ pœna erit foris stare, & à regno cœlesti in æternum excludi. Auertisti (inquit Dauid) faciem tuam à me. Sequitur. Et factus sum conturbatus, omnia ossa mea contremuerunt.

Psalm.29.

Psal.87.

Et ego plenus sum doloribus, quia faciem tuam auertisti à me: in me transierũt iræ tuæ: & terrores tuæ conturbauerunt me. Quanto timore corripientur peccatores cùm viderint Deo faciem suam ab eis auertente, se æternum omni desperato remedio à cœli gloria exclusos, cum dæmonibus, supplicijs condemnatos esse perpetuis? Quantis lachrymis & gemitibus, quantaque inuidia, suspicient alios supra cœli sidera eleuatos, qui in seculo æqualibus vel fortè maioribus fuerunt criminibus immersi? Et quid vltra? *Et pulsare ostium* Hoc est, incipietis ingressum deposcere: sed serò medicina paratur. Propter frigus

Prouer. 20.

(inquit Salomon) piger arare non vult: mendicabit ergo in æstate, & non dabitur ei. Noluit vocare Deum: cùm illi aperire ostium parabat cumque vt veniret rogabat, noluit affligere corpus suum & pœnitentiam agere, dum tempus agendi habuit: nunc vero postquã vitæ hyems præterijt in qua operari noluit, mendicat & velut insanus ostium pulsat dicens. *Domine aperi nobis*. Dominum vocant, cui nunquam obedire voluerunt. Habuerunt in vita diabolum dominum, fecerunt omnia quæ diabolus illis imposuit: obedierunt mundo & carni morigerantes eis, nunc vero vocant Christum dominum, cuius præcepta non obseruarunt. De his loquitur Esaias. Populus hic labijs me honorat,

Esai.29.

Matth.15.

sed cor eorum, &c. Si labijs sine corde honorare facit hypocritas, vt Christus dicit: quid iurare, blasphemare, mentiri, &c. Hæc illi sola bona verba habent cùm intus sint vacui virtute. De his conquaritur dominus dicẽs:

Mala.1.

Si ego dominus, vbi est timor meus? Verum responsum pro meritis eorum fuit. *Nescio vos vnde sitis.* Hoc est, non approbo vos. Cognoscit enim Deus omnia, nulla enim inscitia cadere potest, intellectu diuino, cùm omnia sint nuda, & aperta oculis eius. Imposs: bilia enim & ea, quæ nunquam erũt cognoscit scientia simplicis intelligentiæ: eorum vero quæ non sunt, sed aliquando erũt, habet scie tiam visionis: prædestinatorum autem habet scientiam approbationis: quam quia non habet reproborum, quia eorum mala opera nõ approbat, dicitur nescire illos, scientia inquã approbationis. Isto modo dicitur quod Deus facit omnia, quia nihil fit nisi eo agente & eo operante: sine ipso factum est nihil, & quidã non facere nec scire, quia nõ placent ei. Hoc patet de principatu & potestate: quia omnis potestas à domino Deo est, & ab eo sunt Reges & duces, vt in Prouerbijs dicitur, per me principes imperant: & potentes descernunt iustitiam. In Osea autem oppositũ legimus. vbi dominus ait, de quibusdam principibus Israelitici populi. Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes steterunt & nõ cognoui. Quia Deus non approbabat opera eorum, dixit q̃ non cognoscebat eos, neque regnabant ex ipso, ideſt, eo iuuante, aut concurrente, cum operibus eorum malis. Ideo quibusdam placuit ponere in Deo notitiam hominum, quã habet practicam, & speculatiuam. Notitiam habet omnium speculatiuam, quia omnia cognoscit & scit: practicam autem solum prædestinatorum, quia ad bona illorum opera Deus concurrit, imò operatur ipso testante, quia ait. Sine me nihil potestis facere. Et Paulus. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. Secundum hunc sensum locum istum intelligendum esse censeo sic. Nescio vos, ideſt, scientia practica: quia speculatiua omnia cognosco. Similia verba narrat Matthæus, quod Christus dixit illis quinque fatuis virginibus. Expende quod Deus non cognoscit eos, qui eum nõ cognoscunt: nam vt inquit Paulus, ignorans ignorabitur. Multi cognoscunt temporalia, tenent gemmarũ valorem, & earum virtutes, gradus autem, pretium panni, proprietates herbarum & arborum callent, optimè pauperem decipere, diuitias & dignitates consequi sciũt: sed Deũ ignorant & multa peccata committunt: quæ si scirent esse peccata non facerent. Ignorantia autem hæc non excusat coram Deo: quia corda autem habent immersa negotijs secularibus, & nube mentem offuscatam habent, ne diuina cognoscant, & sunt negligentes circa salutem animarum suarum quia nolũt

Hebræ.4.

Ioan.1.
Rom.13.
1.Pet.2.
Prouer.8.

Osee.8.

Mat.25.

1.Cor.14.

:h co lo

Theologos sapientes interrogare, & sua pereunt stultitia, quia ignorantia eorum non est inuincibilis, sed culpabilis. Vnde dominus.

Esa.5.

Propterea captiuus ductus est populus meus quia non habuit scientiã. Vis vt te dominus agnoscat hora mortis tuæ: cùm eum vocaueris, & vt tibi ostium aperiat? necesse est, vt tu eũ in hac vita cognoscas & voces. Cognoscit eos qui eum nouerũt: & respõdet illis, qui eũ hic vocant. Quid tibi prodest motũ cœli, omnes scientias, & quęcũque scripta sunt nouisse, si notitiam Dei non habes? nec debes satis esse putare, eum cognoscere esse Deum, vt omnes cognoscunt Christiani sed oportet dare operam, vt specialiter eum scias esse seuerum & potentem vt eum timeas: bonum, vt eum ames: misericordẽ, ne desperes, &c. Qui huic libro non nauat operã, & hanc scientiã ignorat: inanes literas & doctrinam futilem

Sapien.13.

doctus est. Diuina enim sapientia ait. Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. Sed procedamus. *Tunc incipietis dicere.* Tũc emphasim habet. Tunc, quãdo opera loquentur & ora tacebunt. Tunc, cùm plus valebit bona conscientia, omnibus mundi thesauris. Tunc, quando nec nobilitas sanguinis, nec cognati aut amici, nec regum, aut principum fauores, nobis prodesse poterunt. Tunc, quando iudicij die vitæ examinabuntur & aperientur libri nostrarum conscietiarum. Tunc, quando venerit dominus in lucernis ardentibus scrutari Hierusalem: & reuoluerit omnia scrinia nostrorum cordium. Tunc, quando ante supremum iudicem fueris constitutus: à quo appellare non poteris. Tunc, quando orbis combustus fuerit, & cõsumptus: quando iam non erit locus pœnitẽtiæ, quãdo vt inquit Paulus illuminabit Deꝰ abscondita tenebrarum & manifestabit obscura cordium. Tunc, inquam, quando iam non proderit quid quã, incipietis dicere. *Manducauimus coram te & bibimus & in plateis nostris docuisti.* Hoc cõmuniter exponitur de Iudæis, inter quos Christus corporaliter cõuersabatur: qui cum ipso sæpe cibum sumpserũt, & in eorum prædicauit Synagogis & locis. Sed si de illis hoc verificari potest, multo magis de nobis. Nam hoc non modo ad eorum

Luca.13. Ephe.5.

1.Cor.4.

instructionem & morum correctionem dictum est, sed etiã ad nos: qui maiora illis suscepimus, & maiorem familiaritatem nobiscum habet, & comedimus & bibimus nos sacerdotes fere quotidie in vna mensa cum illo, & illum manducamus & familiariter tractamus. Væ nobis, qui tã familiariter manducamus & bibimus cũ illo in alteri: si tales nõ fuerimus quales oportet esse, maiorẽ damnationem patiemur. Sed omnes Christi fideles illũ manducant, & audiũt suos ministros prędicantes & populum docentes in Ecclesijs & in plateis: & vocat illos Deus per inspirationem internam: sed ipsi aduertere aut parere recusant. Aduerte autem q̃ in hoc quod ait. Manducauimus & bibimus coram te cultus exterior in sacrificijs, iuxta mortem illius rẽporis significatur. Sacrificantes autem manducabant & bibebant coram domino, hoc est, in loco dicato ad diuinum cultum & secundum legis ritum. ¶ Præterea ad nostram eruditionem, duo hic obseruanda sunt. Primũ quod illi electi sunt à consortio beatorũ, qui in plateis dominum audiunt: non autem in corde prædicantẽ & vocantem. Sic recum fiet si illum non audieris, in angusto, trito, & compuncto corde. Plurimi audiunt Christũ, publicè in Ecclesijs per ministros suos prædicantem: sed quia intrinsus in cordis secreto nõ audiunt illũ, sed tantum in plateis, graui pœna plectentur. Secundo disce ex isto loco nõ gloriari de donis Dei, quantumlibet eximijs, nisi ex fide & charitate obtineãtur, & ad Dei gloriam exigantur. Nihil enim proficit ad salutem cum Christo manducare, illum audire, prophetare, aut miracula facere: sed Dei præcepta seruare, atque Christo obedire. Vnde dominus clarius in Matthæo in nomine istorum dicit, quod clamabunt dicentes, Nõne in nomine tuo prophetauimus: dæmonia eiecimus & virtutes multas fecimus: & tunc confitebor illis quia non noui vos. Et Paulus Corinthijs suis. Si habuero prophetiam & nouerim mysteria omnia, &c. Spiritꝰ enim prophetiæ & hæc dona gratiarum sæpè dantur hominibus qui sunt longe à charitate & dilectione Dei: quare in his gloriari vanũ & stultum est. Balam propheta fuit, quemadmodũ apud Ægyptios Mercurius Trismegistus, & Sybillæ apud alias nationes: ideo non oportet vt in his glorieris. Quis omnium mortalium, æquiparet dæmonis scientiam? Qui tamen omnia sua sapientia, pœnas infernas effugere nequit: nec alia vlla arte aut industria niti debes, aut gloriari, omnia enim vana sũt. Sed quid vltra dicit illis? *Et dicit vobis. Nescio vos vnde sitis?* Deꝰ nihil ignorare potest, sed dicitur ignorare ea, quæ indigna sunt notitia: si

Matth.7.

1.Cor.13.

Num.23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Leg.Hiero. super Dā.9. cut dicitur inclinare aurem, aperire, videre, quādo exaudimur, & nos aspicere dignatur: & auertit faciem, quando illo sumus indigni dicitur autem dormire, quia his videtur dormire quos deserit: & quando propter peccata nostra corripimur, vigilat super nos Deus. Sed quia hoc iam paulò ante expositum est, procedamus. *Discedite à me operarij iniquitatis.* Magna miseria discedere à Deo vsque in seculum, & ab illa æterna beatitudine excludi iuxta illud Psalmi. Nec habitabit iuxta te malignus: nec permanebunt iniusti ante oculos tuos. Nam cùm Christus sit omne bonum, pax, & deliciæ, sit vt discedentes illi à Christo, incidant in omne malum, inquietudinem, & anxietatem. Equidem non tantum omne bonum est: sed etiam omne esse. Ita dixit Mosi Ego sum, qui sum. Est igitur Christus esse, dices. Si Christus est esse, & iubet damnatos à se discedere: ergo iubet eos non esse; nam si discedere iubet abesse: iubet eos non esse. Non iubet eos non esse, sed iubet peius quam non esse: nam quanuis generaliter loquendo melius est esse in quocunque esse quam non esse: nam esse habet aliquā bonitatem, quæ est esse, quam non habet non esse; tamen esse cum isto onere & grauitate pœnæ, melius est non esse quam sic esse. Ideo damnatis habetur. Desiderabunt mortem, & mors fugiebat ab eis. Quod est appetere non esse nam certum est quod damnati tantis cruciatibus afflicti appetunt non esse.

Psal.5.

Exod.3.

Apo.9.

¶ Expende igitur impiorum miseriam, iubentur prouere in mains malum quam sit non esse: & sicut esse supernaturale deitatis, quod Deus pijs dat, exuperat omne esse naturale animalium cœlorum, & Angelorum, bonum, quæ illud omne bonum excedit ita & non esse damnatorum est non esse supernaturale, quod omne malum & omne non esse transcendit. Optimè autem dicit, discedite: nam omnes qui hanc sententiam audituri sunt, discesserunt à Deo per peccatum, in hac vita. Bene ergo, pœna respondet delicto, sunt nanque in quolibet peccato duo mala: iuxta illud Hieremiæ. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt, fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas. Auerti à Deo est derelinquere summam Dei bonitatem: estque primum omnium & maximum malum. Alterum ad creaturas, easque caducas conuersio, & deflexio: quæ nunquā sine Dei cōtemptu fieri potest. Atque ideo addit operarij iniquitatis: nam Deum derelinquerunt & mala operati sunt. Itaq; hi sibi cisternas putreas fodiūr, qui æternis bonis tēporarias voluptates præferunt. Eoq; magis abalienaiti à Deo, quo magis ijsis rebus dediti sunt, eisque immersi. Iustè igitur qui dū vixerunt longius abierunt per peccata, nunc merentur audire quam commeruerunt sententiam à iusto iudice. Discedite à me. O vocem seueram: ò irretractabilē sententiā. Antea audire neglexerunt blanditer allicientem, venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Nunc secus discedite à me, audiēt discedite procul hinc execrati, à Deoq; proscripti, nihil mihi vobiscū præter Christianissimi nomen commune, & id quidem inanissimum est. Certe horrendum erit tunc incidere in manus Dei viuentis. Caue ergo tu à Deo hic per peccatum discedas, nam postea dominus vsque in æternū discedet à te: quod ita magnum malum est, vt ipse dominus cōpatiens dicat. Væ eis cum recessero ab eis. Atque ideo Susanna potius voluit infamiam pati, & mortem, quam per peccatum à Deo recedere. Et Iosue dixerunt filij Israel. Absit à nobis vt relinquamus dominum: & seruiamus dijs alienis. Vide in quanta mala incidit ille filius prodigus, quia recessit à facie Dei. Quapropter quia ille dum adhuc viueret, antequam ostium misericordiæ clauderetur reuersus est ad patrem & inuenit gratiam, ita & vos si per peccatum recessistis reuertite & dicite cum Daniele, Peccauimus, iniquè egimus, recedentes à te. Et sicut pater ille, multa bona filio reuertenti dedit, sic Deus nobiscum faciet. Nam sicut peccatoribus damnationem minatur, & ejcit illos à se sic è contra, de bonis egregius psaltes canit. Veruntamen iusti confitebūtur nomini tuo, & habitabunt recti cum vultu tuo. In Matthæo hoc clarius legimus Nam bonis dicitur venite, & malis ite. Bonum complectiuum consistit in appropinquatione hominis ad Deū. Malis autē dicitur, discedite quia opposita eis competunt. Preterea operarij iniquitatis vocātur: quia in peccatis mortalibus deprehensi sunt, & similiter non pœnituerunt. Obserua etiam hic & diligenter aduersus Lutheranam perfidiam: quod isti damnati sunt, non quia Christum non audierunt, & crediderunt, sed quia operati sunt iniquitatem. Vides quod ex eo quod opera bona non habuerunt damnati sunt: fides enim vt Iacobus ait, si-

Hiere.2.

Matth.25.

Hebr.10.

Osee.9. Dan.11. Iosue.24.

Luce.15.

Dan.9.

Psal.139.

Matth.25.

Iacob.2. Galat.5. ait, sine operibus mortua est: Quomodo fides viua est quæ charitate caret? Illa fides viua est, quæ vt ait diuus Paulus per charitatem operatur: illam vero quæ sine charitate est non prodesse ad æternam vitam cō sequendam apertissimè ostendit locus iste, & Paulus Corinthijs scribens. Si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero nihil sum. Quid ad hæc respondebunt Lutherani qui sola fide gloriantur opera autem charitatis reijciunt non esse necessaria affirmantes? Qui fieri potest, vt non sint necessaria opera, si nos Deus secundum ea iudicaturus est? Vide quid dicat Paulus in Epistola ad Romanos. Deus reddet vnicuique secundum opera sua. Quid potest esse clariùs? Præterea si sola fides satis est, cur dixit Iacobus: estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos, quia si quis auditor verbi est & non factor, &c. Et Paulus. Non auditores legis sunt iusti apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Lege scripturam vbique inuenies opera commendari. Apud Matthæum Christus nos ad operandum in vineam mittit. Et alibi sic inquit. Luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum. Et alibi reddens rationem quare producturus est iustos in regnum sempiternum opera charitatis commemorat nulla facta mētione de fide, sine qua tamē vt ait Paulus, impossibile est placere Deo. Diuus quoque Petrus princeps Apostolorū in Epistola sua secunda ita ait. Satagite vt per bona opera certam vestram vocationē & electionem faciatis. Et diuus Paulus in secunda ad Corinthios testatur, ituros non esse ante tribunal Christi & ibi manifestandos, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum siue malum. O insipientes Lutherani, cur Luthero creditis homini perditissimo, potius quam diuo Paulo doctori gentiū: potius quā diuo Petro Apostolorum principi: & potiùs quam Christo cœlesti atque summo doctori, qui ideo humanam naturā copulauit, vt hominum genus doceret, & à tenebris vindicaret, & viam veræ salutis consequendæ aperiret. Sed iam ad contextum reuertamur. *Ibi erit fletus.* Dicit Christus de pœna dāni quæ est carentia diuinæ visionis, in eo quod dixit discedite à me: iam nunc agit de pœna sensus dicens quod ibi, hoc est, in inferno erit fletus. Prius de maiori malo loquutus fuit, nunc autem de secūdo agit. Porro fletus erit in dānaris: sed non vt nos vocamus fletū, idest, resolutionem lachrymarum, quia non potest esse lachrymarum fluxus, sine alteratione reali, quæ est quædam calefactio interiorū, vt possit resolui & destillare id quod prius non erat fluidum: nihil enim istorū potest esse die iudicij, cessante motu cœli, qui est principiū omnium motuum naturalium. Sed erit fletus in damnatis, tanquam aliquid quod est in fletu corporali: & illud est non resolutio lachrymarum: quia sic hoc est cum pœna sit æterna, esset infinita: & sic excederet quantitatem maris: sed erit commotio capitis, & turbatio vultus & oculorum: & obnubilatio. Erit autem in anima summa tristitia, quæ erit maior, quam omnis voluptas quæ præcesit in peccato: in corpore autem erit dolor summus ab igne & alijs tormentis, quæ verè & acriter sentiuntur, & erit turbatio quædam vultus, & offuscatio, qualem solent facere qui flent, quanuis lachrymas non emittant. Sed tristitia & pœna secundum corpus ita erit, ac si vere lachrymas funderent quia ille lachrymarum fluxus non auger pœnam, cū sequatur ex motu præcedente in corpore. Et vltra hoc etiam erit. *Et stridor dentium.* Verè erit in damnatis stridor sicut, & fletus. Sed non ab igne & fumo & frigore, à quibus nobis solet causari: sed gignuntur à causa intrinseca, idest, motu indigoationis & displicentiæ. Aduerte tamē q̄ pœnæ inferni significantur, in tristitia animi causa fletus, & inconcussione totius corporis vsque ad stridorem dētium vt pœna animi & corporis cōprehendatur. Sequitur. *Cùm videritis Abraham, Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei.* Ex hoc sequitur quod damnati videbunt gloriam beatorum: nam damnati habebunt omnem modum pœnæ, & erit maxima vt Christus hic ait, quod videbunt Abraham & sanctos in regno Dei, & ipsi expelli foras. Aduerte autem, quod hęc visio non erit corporalis, sed intellectiua ad quam non requiritur sensus neq; propinquitas, aut proportio medij, aut lux corporalis, quia non est visio sensitiua. Hoc tamen scient damnati naturali cognitione: nam si ponerentur scire gloriam sanctorum, id est, quod viderent quę esset gloria eorum & quanta, necesse erat poni reuelationem fieri dānatis & quodāmodo beatificari eos, & hoc non scient sed scient

Matth.4. Hebr.11. 2.Pet.2.

1.Cor.13.

Rom.2.

Iacob.2.

Rom.2.

Matth.10. Matth.5.

1.Cor.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

beatorum gloriam in quodam cõfuso & generali: videlicet, scient esse in quodam bono ineffabili, sed nescient quale illud sit quia nihil experti sunt de illo sicut nos cognoscimus gloriam beatorum, sed delectationem illius gloriæ nescimus, quia nondum experti sumus. Ratio autem huius cognitionis prouenit quia anima separata cognoscit aliam cũ cognoscat, quamlibet substantiam separatam: tamen qui cognoscit substantiam alicuius rei actu existentis, vt actu existit necesse est vt cognoscat aliquid de conditione eius, ideo dãnati qui beatos cognoscunt, sciunt positos in magno bono, & hæc est magna eorum afflictio. Dati autem eis interiorem cognitionem de bono beatorum non expedit: quia non poterat fieri sine quadam participatione beatitudinis in damnatis, cùm cognitio non possit fieri sine similitudine quadam: ideo ad cognoscendum illam gloriam & quanta sit, necesse erat tantum de gloria habere, & tunc esset cognitio per alsimilationem vnius ad aliquid excellentius: repræsentatiuum ad illam gloriam cognoscendam, sicut intellectus cognoscit ea, quæ sensus, non quidem vniuoce, idest, per speciem talem, qualem sensus: & facta tali passione qualis sit in sensu, sed per excellentium repræsentatiuum: idest, per speciem immaterialem, & tunc esset excellentior cognitio damnatorum, quam beatorum, quod est inconueniens. Ideo non possunt damnati, neque etiam dæmones scire determinate gloriam beatorum, sed solum in confuso. ¶ Sequitur in contextu. *Vos autem expelli foras*. Sic in Matthæo dicitur. Matt.25. Inutilem seruum proijcite in tenebras exteriores. Et alio in loco dominus ait, Exibunt Angeli & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Mat.13. ¶ *Et venient ab Oriente & Occidente & Aquilone, & mari & accumbent in regno Dei*: Hoc intuens Dauid aiebat. Memor esto Raab, & Babylonis scientium me. Ecce alienigenæ & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. Per Raab intelligitur Ægyptus ab Ægypto Rege fratre Danai, its denomine, vocat Manethon Ægyptius in libro de Regibus Assyriorum. Per Babylonem vrbs illa celebris, quam Semiramis incredibili magnitudine extruxit, vt ait Archilocus in libro de temporibus, quæ euersa fuit per Cyrum, & Darium, qui annis duobus simul regnauerunt, deinde solus Cyrus, vt Asserit Methasthenes Persa in libro de iudicio temporum. Per alienigenas possunt intelligi cultores Italiæ: fuit enim Regio illa possessa in initio à gente Phœnicia & Saga sub Iano, vt ait Porcius Cato in originibus, & postea coluerunt eam & Archades alienigenæ, vt ait Marsilius Lesbius in libro de origine Italiæ. Possunt etiam per alienigenas intelligi Philistæi: quoniam sic eos Hebræi vocare solebant. Psal.86. Est loci illius sensus. Intra Ecclesiam meam, dicit Deus, non solum gentem vnam concludam, sed multas & varias: memor enim ero Ægyptiorum & Babyloniorum, quos asseram ad Ecclesiam meam: qui me scient, cum me antea non cognouissent, & non solum hi, sed etiam Palæstini Tyrij & Æthiopes, hi in Ecclesia mea inuenientur, quam ex omnibus gentibus, linguis & populis congregabo. Vnde Esaias primitiuam Ecclesiam in hunc modum alloquitur. Leua in circuitu oculos tuos, & vide. Omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent, &c. Quibus verbis hominum multitudinem ad Ecclesiam concursuram prædixit. Hoc autem videmus impletum, eo quod per quatuor mundi partes Euangelium prædicatum sit, & ex omni natione sanctissimos habet vitos Ecclesia: vt nunc habet fideles & iustos: cum adhuc multitudo Iudæorum maneat in sua perfidia. Maximus enim erit dolor Iudæorum. Videmus enim ipsos, qui ex populo Dei erant & filij Abrahæ & sanctorum Patriarcharum expelli foras: & alienigenas gaudentes, & fœliciter requiescentes cum eorum patribus in regno Dei. Hinc apud Matthæum loquitur Christus de semetipso. Mittet Angelos suos in tuba & voce magna: & congregauit electos à quatuor ventis, & accumbent in regno Dei. Magis torquebuntur Iudæi, videntes Gentilos gaudentes cum patribus, & ipsos expelli. Qui remotiores videntur, & quos minus credimus, sæpenumero illos, qui propriores loco sunt virtute & religione antenertunt. Propius habitabat Bethleemitę cum Christus in lucem est editus, eodemq; modo Iudæi: qui omnes non cognouerunt eum. Multi etiam extiterunt, qui vigiti passuum spacio confecto, si voluissent Christum adorare potuissent: & tamen eum non viderunt. At ecce Magi ab Orientis extremis regionibus lõgo itinere, magnis sumptibus & laboribus veniunt. Sic videmus pagos quam plurimos tria aut quatuor milliaria à Compostella distantes, quorum habitatores nunquam sanctissimum Iacobi Apostoli templum inuiserunt: cũ ibi Germani, Theutonici, Galli, Flandri, aliæque inauditæ nationes, visitantes celeberrimam basilicam reperiantur. Sic etiam sæpe videbis simplices seculares & mulierculas Eucharistiã suscipientes in magnis festiuitatibus maxima cum deuotione & lachrymis: sacerdotes vero ferè quotidie communicantes, tepidos & indeuotos videbis. Qui propinquiores sunt sæpe peiores sunt: & de longe veniunt qui nos sæpe religione antecedunt, vt ego vidi ex partibus Indiarum homines Barbaros & simplices multo meliores Christicolas, quam nos qui habemus antiquam fidem. Irà qui foris veniunt, illos qui intus sunt, sæpe numero excedunt. Vtinam in die iudicij, multi milites, sacerdotes & religiosos non præcedant: neu sint meritrices, quæ custodissimis fœminis præferantur, sicut multigentiles, iudæos antecesserunt, vt Christus hic fatetur. ¶ Discamus non inaniter de statu religionis aut perfectionis gloriari, sed iusta nostram vocationem piè & iuste viuere. Nos enim, qui maiora à Deo suscipimus ad maiora tenemur & strictiorem rationem reddemus ante tribunal iudicantis. Væ nobis cum viderimus milites & publicanos cum patribus nostris Augustino Benedicto Dominico & Francisco, in regno Dei: nos autem expelli foras. Væ etiam nobis cum viderimus publicanos, & meretrices venientes ab Oriente & Occidente intrantes in regnum Dei, & accipientes beatitudinis denarium: & nos qui summo mane vocati sumus ad vineam domini, expelli foras à premio æterno. Sed ad contextum veniamus. *Ecce sunt nouissimi qui erant primi & sunt primi qui erãt nouissimi*. Fuerunt Israelitæ, primi cultores Dei ad extremum autem Christo prædicante venerunt gentiles & ideo ipsi credebant, quòd essent potiores & priores in regno Dei quam gẽtiles: sed reuera aliter eis euenit, nam publicani & peccatores præcedent vos in regno Dei. Interdum etiam & apud nos accidit, vt qui sunt perfectiores in virtutibus & gratia, quia socordes viuunt & negligentes, retrocedunt, & fiunt nouissimi, vt videmus in religionibus, in quibus multi tyrones qui Deũ culturi, mundo se subtrahunt, maiori feruore & spiritu, quam veterani religiosi, Deo inser-

uiunt: qui cum longiùs in virtute & perfectiores multorum annorum exercitatione, & Gymnasio diuturniori esse deberent, remissiores sunt & ad omnia diuina exequenda pigriores. Ideo Paulus monet. Qui stat videat ne cadat: & retrò reuertatur. Sed vnusquisque cum timore & tremore seruiat Deo. Nemo enim scit vtrum sit Deo acceptus, nec etiam quantum in bono incœpto perseuerabit: qua propter Christus Saluator noster, qui non vult mortem peccatoris, nec lætatur in perditione morientium, hortatur & monet nos nè confidamus in eo, quòd sumus veteres Christiani, aut filij sanctorum: sed vt contendamus operibus bonis fidem nostram ostendere, & conemur per angustam portam intrare seruantes Dei præcepta, dum adhuc tempus, & locus est pœnitendi: quia in futuro non est tempus aut locus intrandi, claudetur enim porta misericordiæ deinceps non aperienda, &c. Igitur postquam hæc Christus populo prædicauit ait noster Lucas. *In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum dicentes illi. Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere*. Iesu bone, vnde Pharisæis tecum tanta amicitia? Molestè ferebant, quod Christus gentiles illis prætulisset: & cum ob inuidiam suam, miracula, conciones, & honorem Christi apud populum pati non possent, veluti vespertiliones solis radios auersantes, hanc astutiam excogitarunt, vt Christum à Galilæa vbi tunc erat ejicerent. Id enim vi fatis tuto facere non poterant, nec eum comprehendere aut vexare audebant, nam ab vniuerso populo Christus diligebatur, quare proditores hunc dolum fabricarunt, vt eum illinc relegarent. Sic etiam & hodie multi similia faciunt: qui postea quàm vident non posse valentiorem expugnare qui viribus & dignitate potentior est, nituntur eum apud principem vel prælatum dolis & cauilationibus infamare, blandis nihilominus mollibusque verbis proximum, quem prodiderunt compellantes. Hic est aulicorum hominum mos, hoc vsurpant homines in principum regijs, beneloquentes & male volentes, coram te laudant, clam vituperantes: ostendunt se amicos, & mutant vestem, quemadmodum fecerunt Gabaonitæ Iosuæ: calceos vestesque attritas induentes, amici apparebant, cum reuera hostes & aduersarij essent, populi Israel. Sic etiam multi te con- Iosue.9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

neniunt domi tuæ, prætextu amicorum, mutata veste, ludunt tecum, quem tamen mortuum vellent. Dant tibi consilium vt hi versipelles Pharisæi Christo dederunt: quod quã quam foris bonum & vtile videtur exitium tibi, & ab rege alienationem molitur. Hoc quod Christo perfidi Iudæi consulebant, primo aspectu salutare videbatur: verum illum à Galilæa in exilium officij nomine mittere tentabant. Hoc est osculum Iudæ: caue ab his
Mat. 26. scorpionibus, qui ore blandiuntur & cauda pungunt. Ne multitudine miraculorum turbas sibi conciliaret, & virtute verbi ad se alliceret: fingunt se saluatoris curam gerere.

¶ Expende etiam hominum malignorũ stultitiam. Videbis alios, qui se amicos tuos profitentur, & semper molestijs te afficiunt: sunt quamplurimi stulti amici, qui nihil aliud agunt, nisi vt nuncijs solicitis amicos suos conficiant. Nuntius in ore hominis loquacis, est sicut triticum loco humido consitum: quod præter modum luxuriat, sed statim corrumpitur. Ità illi loquaces & fabulatores, nuncios tibi commissos corrumpunt: & omnia quæ dicũt, licet in se bona sint, suo malo animo pervertunt. Sed audiamus Christi responsum.

Et ait illis Ite & dicite vulpi illi. Sicut Paulus
2. Tim. 4. ob crudelitatem Neronem vocat Leonem: sic Christus, ob calliditatem vocat Herodem vulpem, propter hypocrisim & simulationẽ. Vt pellis vulpis in pretio est, caro autem nihil valet: sic exteriora hypocritæ magni æstimantur interiora autem pro nihilo habentur. Volens Carbo prudens homo Syllam crudelem & fallacem vocare, aiebat vt refert Plutarchus eum Leonem esse & vulpem. Ideo veteres hominem versipellem, & dolos sub virtutũ tegamento conflantem vulpem appellabãt. Vnde fluxit vetus prouerbium, vulpes anno-
2. Cor. 11. sa haud capitur laqueo. Si Satanas, vt Paulus ait, transfigurat se in Angelum Lucis: quid mirum si idem faciant membra eius qui sunt
2. Tim. 3. homines impij? De his ait Apostolus Timotheo. Speciem pietatis habentes, virtutum autem eius abnegantes. Igitur sicut vulpes se in terram prosternit & mortuam esse simulat, vt auiculas decipiat, & comedat: sic Herodes hic, Ioannem Baptistam occidit sub specie sanctimoniæ, simulans religionem, & se velle seruare iuramentum fingens exterius
Eccle. 19. tristitiam cùm intus gauderet. Sic in Ecclesiastico habetur. Interiora eius plena sunt dolo. Docet hic locus, homines impios, non homines, sed feras appellandos esse. Ea enim scelera concipiunt, vt bruta animalia, ferocitate, stoliditate, & maleficio superent. Pharisæos appellauit Ioannes Baptista progeniem viperarum: quibus etiam Christus dixit. Pro- Mat. 3. Mat. 23.
genies viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? Libidini deditos appellat Hie- Hier. 5.
remias equos amateres: voluptuosi appellantur porci, impudentes vero canes: iuxta illud quod Christus ait. Nolite sanctum dare canibus: nec mittatis margaritas vestras ante Mat. 7.
porcos. Ait itaque Christus. Fallimini, si creditis vos aut Herodes, quod versutia humana possit aliquid contra potentiam Dei, & eius voluntatem. *Ecce eiicio dæmonia & sanitates perficio.* Vide Christi sapientiam. Non tantum respondet verbis, quantum animo, quo loquebantur. Dolentes nanque Pharisæi quod Christus tanta faceret miracula, dixerunt, quod Herodes volebat eum interficere, vt discederet ab eis: ideo Christus de miraculis loquitur, vt inimicos torqueat, acsi diceret. Si pœnitet vos eo quod miracula facio, audite. Ego eijcio dæmonia & sanitates perficio. *Quia* illi propter sanitates inuidebant, ideirco ipse dixit quod credebat illis potissimum dolere. O quantum tormenti inuidi sua sponte capiunt: nemo alteri tam sæuus carnifex est, quam inuidus sibi ipsi. *Hodie & cras, & tertia die consumor.* Hodie & cras, plures dies significant: quemadmodum & nos familiari sermone consueuimus dicere hodie & cras fiet hoc. Non omnino intra tam braue temporis interuallum rem circunscribentes: sed statim fieri significantes. Sic etiam cras in scripturis accipitur pro tempore propinquo, sicut in Genesi Iacob ait. Gene. 30.
Cras respondebit mihi iustitia mea. Nec etiam significare voluit, quod tertio die esset consumendus, ideſt, moriturus. Sed in breui mortem suam esse futuram declarauit, & nõ diu apud eos mansurũ: quasi dicat. Quid meditamini meã mortem? Ecce cito ipsamet veniet. Vos dicitis, quod Herodes mortem mihi molitur, & vos non molestè ferris: sed inanis est deliberatio eius, quia non est in manu eius mors mea, quia nemo tollet animã meã à me: potestatẽ enim habeo ponẽdi animam Ioan. 10.
meã: & sic cũ voluero ponã eã & moriar. Volo nũc per aliquod tẽpus miracula facere & prædicare, quia nõ expedit tã citò tolli, ideo nũc hodie & cras dæmonia eijcio & sanitates perficio: sed post breue tẽpus moriar cum voluero

luero, non tamen iusta voluntatem Herodis & vestram, nec cuiusquam hominis. Docet hic locus voluntarie Christũ passum esse pro nobis. Expediebat enim vt opus tam insigne redemptionis nostræ ostenderent Euangelistæ, non coactum & inuitum: sed merè opus amoris & dilectionis fuisse, ex fonte diuinæ voluntatis, & dulcedine amoris procedẽs. Sequitur. *Verũtamen oportet me hodie & cras, & sequenti die ambulare.* Hoc est oportet aliquibus diebus immorari, docendo, & miracula faciendo, & operando hominum salutem: & posteà in Hierusalem proficisci, vt impleatur quæ Prophetę scripserunt de me. Obserua autem quod dicit, oportet me. Nõte oportet domine Iesu, sed nos oportet. Expende Christi bonitatem & clementiam, bonum nostrum, suum vocat: commodum nostrum & vtilitatem nostram, suam reputat. Tanta enim est vis amoris in eo, & sic diligit nostram salutem, quod omnia nostra sua reputat: & tristatur, cum videt nos tristari: & gaudet in nostro profectu. Atque ideo detentus, vt prædicet & vt doceat contemnere terrena & amare cœlestia, & occupatus in curandis leprosis, cæcis, claudis, paralyticis, alijsq; infirmis, dicit quod eum oportet ambulare & viuere aliquantulum. Me oportet domine, non te: quando omnẽ vitam tuam cõsumis in meum commodum, & omnes gressus tui in meum bonum direguntur & ista vita non est tua sed mea: siquidem tu ea non fruetis sed ego. Mea refert audire doctrinam tuã: & miracula tua eo tendunt, vt nos credamus, &c. Ambulat Iesus benefaciendo & operando salutem nostram, deinde vt consumentur in eo omnia quæ scripta sunt per prophetas, vadit in Hierusalem. *Quia non capit.* Hoc est capacitatem, seu congruentiã non habet. *Prophetam perire extra Hierusalem.* Hoc est occidi extra Hierusalem. Hiperbole est, quia non omnes prophetæ occisi sunt in Hierusalem. Cum Ieremias in
1. Cor. 1. Ægypto. Et Ezechiel in Galilæa, & Amos in terra decem tribuum leganturoccisi: sed quia copiosius in Hierusalem sanguis Prophetarum effusus est: quia ibi regnabãt reges Israel & summi sacerdotes: sicut etiam in vrbe Roma fuit maior occisio sanctorum Martyrum, quia ibi sicut in mundi capite Cæsares imperabant. Sed considerans peccatum grande Hierusalem, & mala quæ super ipsam erant ventura, dolet eius miseriam pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, & gemi tu altius emisso, animoque tenerrimo, sic inquit. *Hierusalem, Hierusalem quæ occidit prophetas & lapidas eos, qui mittuntur ad te.* Per Hie- Esa. 23.
rusalem non ligna & lapides, sed homines intelliguntur: vt apud Esaiam. Vlulate naues matis. Hoc est qui nauibus per mare cursum Ezec. 6.
facitis. Et in Ezechiele, dominus ait. Pone faciem tuam ad montes Israel. Figura est Metonymia, cum continens pro contento vsurpamus. Cum ait. Hierusalem, Hierusalem intellige, acsi diceret. O Iudæi Hierosolymæ habitantes, qui cædem sanctis Prophetis infertis. Ezec 35.
Sic etiam Ezechiel. Ecce ego ad te mons Seir. Esai. 1.
Et Esaias. Audite cœli & auribus percipe terra. Aduerte autem quod non dicit in præterito occidisti & lapidasti, sed in præsenti occidis & lapidas: quia perseuerabat in statu occidẽdi & lapidandi: & prius quidẽ repleta fuerat sanguine prophetarum, posteà autem occidit dominũ Prophetarum. Præterea geminatio verbi affectum diligentis & miserentis exprimit. Sic Dauid geminabat. Absalon fili mi, filimi 2. Reg. 18.
Absalon: commota enim erant viscera patris super filio. Ar patre & matre multo magis misericors est Deus. Dolet pijssimus Iesus eo quod multoties voluerit populum duræ ceruicis reducere ad salutem, sed frustra. Reuocat in memoriam ingratæ synagogæ beneficia accepta, quorum maximum est, sanctos homines ad eam misisse. Misi ad te Esaiam, & serra secasti eum: misi Hieremiã, & hunc lapidasti: misi Ezechielem, & eum excerebrasti, & alios plures occidisti. Quid facere debui, qd Esa. 5.
tibi nõ fecerim? Quomodo sanabo te, qui me dicos omnes persequeris? Sanctis meis non peperci, vt tibi parcerem peccatrici: illorum vitam neglexi, vt mortem tuam nõ viderem. si tuam voluissem mortem, non misissem ad te propheras. Rursus in hac geminatione verborum, videlicet Hierusalem, Hierusalẽ, duplicem pœnam ciuitatis plangit Christus: duplici nanq; pœna plectetur, expulsione videlicet à regno tẽporali, & damnationẽ patietur æternam. ¶ Aduerte etiam quod Christus non saxa & lapides ciuitatis lamentatur, sed eius habitatores. Animabus peccatricibus condolendum erat, & tristandum de bonis animę spiritualibus, non de perditione bonorũ temporalium. ¶ Obseruãdum quoq; est quod non solum ad illam ciuitatem loquitur Christus, sed ad totum regnum Iudæorum, quia omnes incolæ illius regni occupati fuerũt & cõsenserũt in Christi morte: quia in die

Universidad de Deusto
Biblioteca

Azymorum Christus mortuus est, vbi omnes conuenichant & tenebantur interesse ex omni parte regni, & tota turba exclamauit, Nō hunc sed Barabbam. Et de discipulis Christi non est dubium, qui vexati sunt de ciuitate in ciuitatem, & ideo cōmunis culpa fuit omnis gentis Iudæorum: & sic in punitione non solum deleta est Hierusalem sed etiam tota Iudea. Sed loquitur de toto regno sub nomine tantum Hierusalem: quia sic est consuetudo Dei loqui in Prophetis vt non solum per vnam ciuitatem designet vnam gentem, sed etiam per vnam mulierem. In Ezechiele ponit Oolam & Oliuam: & per Oolam intelligit gentem Israel siue Samaritanos, & per Oliuam gentem Iudæorum. Rursus obseruandum, quod lapidatio hæc, de qua loquitur Christus, non distinguitur contra occisionē, sicut species contra genus: quia communiter apud Iudæos Idololatræ & blasphemi lapidabantur. Cùm enim volebant Prophetam aut sanctum occidere, imponebant, quod cōtra legem egisset, & lapidabant. Sic lapidauerunt Stephanum: Christum tamen, quanuis de blasphemia accusatus esset, non lapidauerunt: quia iudicatus fuit à Pilato, qui gentilis erat. Vel melius quia Deus verterat voluntatem iudicis, & Iudæorum vt eum crucifigerent: quia prophetatum fuerat per Prophetas vt crucifigeretur. Et ideo prophetatum, quia Christus id genus mortis elegit, quæ vilior & magis infamis fuit, & abiectior: vt humilitatem ostenderet, & altiùs nos exaltaret: quia secundum legem maledictus erat, qui pendebat in ligno. Admonet locus iste super animam rebellem & obstinatam plorare: vt Christus dolet cæcitatem & duritiem Hierusalem. Docemur hoc etiam Christi exēplo nō lætari in damno nostrorum proximorum: sed potiùs condoleamus miseriam eorum. Sed ad textum. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum auis nidum suum sub pennis & noluisti?* Mira Dei bonitas, non obstantibus occisionibus sanctorum non desinit eos vocare, non semel, sed multoties: atque ideo dixit, quoties, acsi diceret. Non semel aut bis, sed sæpe: quo etiam verbo indicat omnes retro Prophetas à se missos. Magna certè durities fuit habitantium Hierosolymis: sed vtinam & tu durior ne sis, contemnens Christum tam benignè quotidie vocātem: semper enim Deus vocat peccatorem, & promptior est ad parcendum, quam ad punie-

Matth. 27.

Ezech. 23.

Deu. 13. & 17. Leuit. 24 Act. 7.

Deut 21.

dum Adam post quam peccauit punitus quidem est: sed attende quam humaniter se habuerit cum illo iudex clementissimus. Non misit ad illum Angelum aut Archangelum, sed ipsemet venit. Nec ei dixit. O sceleratissime, cui tot contuli beneficia, quid fecisti? sed dixit. Adam vbi es? non oblitus est nominis eius, quanquam ille Dei oblitus sit. Nos odio habemus nomina inimicorum nostrorum, & eorum, qui nobis iniuriam fecerunt: & nolumus eos proprijs nominibus vocare. Saul, qui Dauidem oderat eum proprio nomine non appellauit, cùm de eo percontaretur: sed potius dixit, Vbi est filius Isai? Et Iudæi, de Christo dicunt. Vbi est ille? Et non dicūt vbi est Iesus. At Deus vt ostendat per peccatum hominis non esse suam dilectionem extinctam ait, nomine proprio, Adā vbi es? Bene illud sciebat Deus: sed vt eum oculos ad se conuertere faceret, vt vbi esset à peccato constitutus videret, inquit, Vbi es. Alibi te reliqui, & alibi te inuenio: in honore eras & gloria, & nūc in confusione: vide vbi prostratus sis, memento vnde excideris: nolo mandare iudicium alij qui minus te diligat, quam ego: per me ipsum te volo iudicare, & relinquere. Alij forsitan punient sed non corrigent. Iudices cùm fures quærunt & capiunt, non laborant quomodo illi latrones meliores fiant: sed quo pacto puniantur pœnis. Sed ego cùm peccatores arguo, non expecto, vt supplicium quæram, sed vt corripiam: nolo mortem peccatorum, sed vt magis conuertantur & viuant. Volui ò Hierusalem non occidere te, sed congregare. O quam bonus Israel Deus, non tantū his qui recto sunt corde: sed etiam nefandissimis peccatoribus. Cùm hæc maledicta ciuitas, merereturin Barathrum mergi: non vult illam destruere, sed saluare, & ideo multoties suauiter vocat illam, & illa rebellis & inobediens semper extitit diuinæ vocationi. Malitia enim eius cum Dei bonitate certabat.

¶ Volui, inquit, congregare sicut auis congregat nidum sub pennis. Vide quod congregare opus Dei est, & propriū eius: disperdere vero opus diaboli, & alienum à Deo. Sic viri iusti inter discordes amicitias tractant: impij vero, discordias seminant. Porro quod vnus Euangelista tacet, alius dicit: nam Matthæus dicit, sicut gallina, quæ quidem auis magno affectu nutrit pullos, fouet eos, & propter illos infirmatur, & à miluis defendit: quæ omnia Christus solerter cum Synagoga fecit, & nobiscum

Genes.

1. Reg. 20.

Ioan. 8.

Hieremi. Apoc.

Esa. 58.

Mat. 23.

biscum agit. Væ pullis non fugientibus sub Christi alis, cùm diabolus tanquam miluus circumeat quærēs quem deuoret, Sic Dauid in persequutione inuocabat dominum protectorem suum, dicens. Sub vmbra alarū tuarum protege me. Aperit inquam gallina alas suas sub quas pullos admittit, aperitura si liceret & corpus, vt eos intro reciperet. Ita Christus aperuit in cruce brachia sua, vt nos omnes susciperet: & quia ei fas fuit corpus & cor aperire, ideirco latus aperuit, vt nos intro ingrederemur. Nec hoc cōtentus sua nos mēbra esse voluit, vnumque sibi nos effecit. Ita enim ille habet. Volo pater vt vnum sint, sicut ego & tu vnum sumus. Adeoque voluit sui cordis penetralia omnibus patere, vt pullis suis dicat. Intra in gaudiū domini tui. Sed in gaudium Dei planè nemo penetrare poterit, nisi ad intima & vltima cordis admissus. Præterea vt pulli sub alis sunt velut in abscondito, ac ideo in silentio sunt: ita & Christiani sub alis Christi sileant, vnicum illud præsidium sibi ipsi putantes esse. Cur ergo Christiani in laboribus murmuramus, cùm simus protecti sub talibus alis? Sumus enim nos de quibus Dauid dixit. Abscondisti eos in abscondito faciei tuæ, proteges eos in abscondito tabernaculi tui. Denique sicut contra miluos, nullum pullis remedium est, nisi gallina: ita nec sub cœlo est datum hominibus cōtra dæmones aliud præsidium nisi Christus. Demū si pulli æquales ferè sunt sub alis matris suæ, & non odia gerunt, nōn rixantur, non pugnant: cur nos sub alis Christi pugnamus? Certè in ventre Rebeccæ fratres pugnant: & in ventre Thamar fratres correxantur: sed sub alis Christi id minimè licet. Sed his missis ad alia properemus. Quid fecit Hierusalem, ad tantam Dei bonitatem? *Et noluisti*. Dubium est, cum Deus omnia quæcunque voluit fecerit in cœlo & in terra, & in omnibus abyssis, quid est quod Hierusalem non est saluata? Quia noluit. Deus voluit illam saluare, vult etiam omnes peccatores saluos facere: tamen ipsa non est saluata, quia noluit: nec alia ratio danda est. Non compellit Deus liberum hominis arbitrium, reliquit enim hominem ab initio in manu consilij sui. Neminem cogit, sed in sua voluntate relinquit, nec virtus esset virtus si homo cogeretur recipere eam: aut peccatum non esset culpabile, si inuitus faceret. Post quidem Deus de nolente facere volentem: nolentem tamen non cogit.

1. Pet. 5. Psal. 16.

Ioan. 10. Rom. 11.

Ioan. 17. Mat. 25.

Psalm. 26.

Act. 4.

Gen. 25. Gen. 38.

Psal. 113.

1. Tim. 2.

Ecclo. 15.

Voluit nanque Deus saluare Hierusalem voluntate antecedenti, quę non semper impletur, quia non est voluntas absoluta & plena: sed voluntas Dei consequens semper impletur. Voluntas antecedens est, cum Deus omnia necessaria dat homini, vt consequatur vitam æternam: & sic intelligendus est Paulus cùm dicit Timotheo, Deus vult omnes homines saluos fieri. Voluntate inquam antecedente, quia Deus nemini negat suum auxilium. Si quispiam pater paruo filio gladiolū in manus traderet suspicaremur hunc velle, vt filius se interficeret: quando illi vti nescienti, ferrum concessit, ad hunc effectum mediū satis accommodatum. Sic etiam est mos loquendi, si aliquis in manibus palam portaret thesaurum suum, qua multi latrones grassārētur, diceremus hunc spoliationem suam affectare. Eodem modo si quæras quare Turca non saluatur? quia non vult. Nihil aliud aut certius aut breuius responderi potest. Non vult vti donis Dei, & secundum legem naturæ viuere, ideo damnatur. Non quod lex naturæ saris sit ad salutem, nemo enim sine lege Christi & baptismate potest saluari: sed si Turca aut Maurus, aut infidelis viuerent iuxta dictamen rationis, Deus illorum mentes illuminaret, eosque ad fidem catholicam & sanctum baptisma, vt saluarentur adduceret. Neminem facientem quod in se est Deus deserit: sed quia infideles legem naturalem non seruant, non illuminantur à Deo. Omnes enim carnem & sanguinem sequuntur, & vitijs se tradunt, libidines suas belluinas sectantes, & pleni sunt execrabilibus peccatis, quibus ostium Deo claudunt, ne ad animas eorum ingrediatur. De his ita Paulus loquitur, ita vt sint inexcusabiles. Quia cùm cognouissent Deum, scilicet lumine naturali, nō sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, &c. Sequitur quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum: & in immunditiam vt contumelijs afficiant corpora sua, in semetipsis, qui commutauerunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt creaturam, potius quā creatorem. Omnia itaque media necessaria ad consequendam vitam æternā dedit Deus omnibus: atque ideo si non saluantur, non est ex defectu Dei: nec quod non illis omnia necessaria suppeditauerit: si illi sibi vtiles esse velint. Ideo propria eorū culpa fuit. De hoc

1. Tim. 2.

Rom. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hiere.8. etiam accusabat Deus olim populum suum Israel per sanctum Prophetam suum Hieremiam, dicens. Transit messis, finita est æstas: & nos liberati non sumus: super contritione filiæ populi mei, contritus sum & contristatus, stupor obtinuit me. Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est ibi obducta cicattix filiæ populi mei? Vide quomodo non ex defectu medici aut medicinæ, non est sanata Synagoga: sed quia noluit sanari. Cum Deus perfectè omnibus sufficientibus remedijs prouiderit Hierusalem, non solum communia auxilia, sed etiam multa particularia dedit, particularem legem illi tribuens, ad eamque quam plurimos prophetas mittens, quorum prædicatione, monitu, & reprehensione à vitijs suis auocaretur, donec idem filius Dei, per se ad eos missus est, vt illis Euangelium prædicaret: & tamen noluerunt venire ad illum. Et noluisti ait dominus: omnis culpa est in te. Et ita quanto maiori obligatione tenebaris tu, quã aliæ nationes, vt esses bona, siquidem maiora beneficia acceperas: ità etiam patieris maiora supplicia, quia maiorem culpam habes. Etsi vis cognoscere quanta sit culpa: vide quanta sit pœna. Sed qualis est pœna? Audi. *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta* Relinquetur inquam vobis, ideſt, ad vestram confusionem, vestrarumque culparum vindictam, domus vestra deserta: quod factum est, quando Romani destruxerunt Hierusalem, & vendiderunt ac dispersérũt plurimos Iudæorum,
Dan.9. vt olim prædixerat Daniel. Ciuitatem & sanctuarium dissipauit populus cum duce venturo. Et Psalmista. Fiat habitatio eorum deserta. Obstinati adhuc & cæci Iudæi in sua ad
Psal.68. huc perfidia permanentes, nolunt concedere (vt ego ipse cum eis disputando audiui) quod Deus dereliquerit populum suum dilectum Israel, atque quod ejecerit Synagogam. Sed
Esa.2. audiant quid propheta suus Esaias prædixerat. Venite ascendamus ad montem domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas: & ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exiuit lex, & verbum domini de Hierusalem. Hoc de Christo loquutus est atque eorum Messia, cuius lex exiuit de Sion: nam lex Euãgelica exiuit & incepit Hierosolymis, quæ
Exo.19. ciuitas est in monte Sion. Lex tamen Mosi incœpit à monte Sina, vbi data fuit. Et etiã lex Mosi iam erat data tempore Esaiæ, & nũc vaticinatur quomodo Christus docturus esset gentes & populos: quapropter de nullo alio loquitur Esaias hic, nisi de Christo Rege Messia. Sed quod Deꝰ aliquãdo expulerit & à se abiecerit Synagogam, & domus eius maneret deserta, in eodem capite post pauca subiũgit Esaias. Dereliquisti domine populum tuũ domus Iacob. Ecce ibi Propheta dicit eos de relinquendos à domino Deo suo. Nunquam tamen nec sub Nabuchodonosor, aut Antiocho, aut alio principe, tanto tempore derelicti sunt, nam plus fluxerunt, quam mille, & 4.Reg.
quingenti anni quòd expulsi sunt à templo & Hierosolymis & nunquam redierunt. Expende ergo & diligenter considera: quod Iudæi propter Idololatriæ crimen exules facti sunt, & ducti captiui. Manasses enim Rex Iuda posuit idola in templo domini & fecit populũ adorare, vt habetur in quarto volumine Regũ: propter quod dixit dñs. Delebo Israelem sicut deleri solent tabulæ, &c. Fuerũt autẽ captiui in Babylonia septuaginta annos Hierem.25.
vt dixit dominus, per Hieremiam. Et seruiẽt omnes gentes istæ Regi Babylonis septuaginta annis. Et nunc videmus quod plusquam mille quingentis annis, sunt extra patriam suam dispersi per omnes orbis nationes: igitur propter aliquod peccatum maius quam idololatria. Deus enim maiora peccata maioribus pœnis plectitur: hoc autem peccatum aliud non est quam Christum occidisse. Vnde sequitur Christum Deum & hominem esse. Nam si homo purus esset, quanquam ab illis occideretur, non esset hoc tantum peccatum: quoniam occisio hominis non est maius peccatum quam idololatria. Videmus autem quod propter hanc occisionem Iudæi grauiore pœna plectuntur, quia perpetuò damnantur exilio: ergo ille homo iustus quem suspẽdêtes in ligno, occiderunt, aliquid maius habebat quam humanitatem. Igitur quia Deũ & hominem suum verum Messiam occiderunt, domus eius vsque nunc manet deserta: & ipsi exules & profugi, quod maius peccatum fuit, quam Idololatria: atque ideo nõ septuagenario, sed perpetuo exilio dãnantur. Ecce ergo quia volui congregare filios tuos, sicut auis nidum suum sub pœnis, & noluisti, relinquetur domus vestra deserta. ¶ Ad nostram autem eruditionem monet locus iste, vt Deum timeas ne te deserat, sicut istos Iudæos deseruit. Bonum erit ex alijs periculum facere. Considera diligenter populum tã charum & acceptum Deo: quippe qui genus ducebat

Exo.14. cebat ab illis sanctissimis Patriarchis Abraham, Isaac: & Iacob: quem tantis miraculis eduxit dominus de Ægypto, cui tantum in deserto, & postea in terra promissionis indulsit, in qua tot Reges & Prophetas esse voluit.
Mat.13. Denique de quo idem Deus carnem sumere dignatus est, & ad quem (vt Cananæę dixit) potissimum saluandum venit. Videbis illum anteà dilectissimum & charissimum omniũ populorum, nunc ità à domino destitutum: vt nulla sit in toto orbe terrarum natio vilior & abiectior gente Iudæorum. Ab omnibus contemnuntur, omnibus odio sunt: sed quãobrem à tanto honore ad tantam vilitatem deuenerunt? propter peccatum. Fuge igitur peccatum: nam vbi est peccatum non considerat Deus vtrum sis cognatus, vel amicus.
Aduerte quantum Deus de Iudæis suppliciũ sumat, quos eorũ culpa reliquit, & se cognoscendum & colendum gentibus exhibuit.
Act.13. Sic Paulus & Barnabas dixerunt illis eorum duritiem improperantes & incredulitatem. Oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gẽtes. Caue ne tecum Deus sic faciat vt te dereCan.2. linquat, si non audieris eum vocantem: time ergo ne simile tibi accidat. Sic Adam audiuit vocem Dei deambulantis & timuit, & abscondit se. Cur? Quia deambulabat. Qui deãbulat non moratur: graditur de loco in locũ: deserit hunc & capit illum. Hoc est valde timendum, vt Deus te deserat & transeat ad proximum tuum: vt fecit Sauli, quem reli-
1.Reg.16. quit, & ad Danidem migrauit. Sic dixit Sa-
1.Reg.28. muel Sauli. Quid interrogas me, cùm dominus recesserit à te, & transierit ad æmulum tuum? Ideo multum debes timere, ne à te trãsfeat ad aliũ. Ideo in Apocalypsi habetur: quod
Apocaly.15. illi qui vicerunt bestiam & imaginem eius, per quos iustos intelligit, dicebant. Quis non timebit te domine, & magnificabit nomen tuum: quia solus pius es: quoniam omnes gẽtes & adorabunt in conspectu tuo. Mirabile est quod dicant iusti: quod timent Deũ, quia pius est. Si dixissent, quod potens est, vindex aut seuerus, &c. non mirum si timerent: sed dicunt, quia pius es. Quare pius? Quoniam venient gentes, & adorabunt in conspectu tuo, Acsi dicerent. Ideò ego te timeo, quia cũ pius & misericors es, omnes suscipis & gẽtes venient ad te: ideo ego timeo ne derelinquas me, sicut derelinquisti Hierusalem, & mansit deserta & conuersus es ad nationes. Hoc etiã & ego timeo ne accidat mihi, ne cùm sis pius susciPhilip.2. piens peccatores obliuiscaris mei. Caue ergo, & time: ne propter scelera tua, derelinquaris à Deo: sicut misera Hierusalem. Et vltra hoc, addidit etiam dominus. *Dico autem vobis quia non videbitis me, donec veniat cùm dicetis: benedictus qui venit in nomine domini.* Dico autem vobis incredulis & ingratis non videbitis me, ideſt, in vestra cæcitate relinquemini iusto Dei iudicio, propter vestras iniquitates: ita quod non cognoscatis me esse Christum filium Dei, donec veniat cùm dicetis, ideſt, vsque ad diem iudicij: quando corporaliter videbis, & Christum esse scietis me, quẽ confixistis. Tunc dicetis, seu confitebimini, benedictus qui venit in nomine domini: quia in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum. ¶ Obserua autem q̃ locus iste intelligi non potest de generatione Iudæorum quæ tunc erat præsens, cùm Christus hoc dicebat: nã illa in suis peccatis mortua est. Nec intelligit de generatione Iudæorum damnanda in die iudicij: nam nullus istorum dicit, Benedictus qui venit in nomine domini. Intelligitur ergo de generatione Iudæorum ante iudicij diem aliquantulum: de qua D. Paulus. Cùm plenitudo gen- Rom.11.
tium intrauerit, tunc Israel saluus fiet. Hi igitur qui prope finem mundi conuertentur, dicent. Benedictus qui venit in nomine domini. Sensus ergo huius loci est. Generatio Iudaica hactenus fui maritus vester: hactenus vos in humeris meis portaui: hactenus saluté vestram quæsiui: Prophetas, sapientes, & scribas mandaui, iam àmodo libellum repudij vobis trado, àmodo vos desero, non maiorẽ vestri quam aliorum infidelium curam habens. Ad generationem quippe meliorẽ me confero: nec licebit iam me in vestra generatione videre: donec proxime ad iudicium, ad me conuertamini, & videatis me in spiritum per fidem. Bonum ergo erit vt ex aliorum incommodis tua compares commoda: quia vt Paulus ait quęcunque scripta sunt, ad nostrã Rom.15.
doctrinam scripta sunt. Ideò Euangelistæ hoc scripserunt, vt nos ne simus ingrati Deo sicut Iudæi fuerunt: quandoquidem tanta beneficia à Deo accepimus quanta illi, aut etiã maiora: sed potius si forte conscientiam aliquo peccato grauatam senserimus, aut labores & tentationes patimur, fugiamus sub alas huius Gallinæ: vt nos protegat, defendat, atque tueatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tueatur. Et hæc super decimum tertium caput Beati Lucæ satis sint dicta: nunc autem ad decimi quarti capitis explanationem accedamus.

CAPVT XIIII.

VM CHRIstus in mundum veniret, & prædicare, & miracula facere inciperet: omnes pontifices, sacerdotes, scribæ & Pharisæi, quod erant tunc sine vlla animi perturbatione eum esse Messiam cognouerunt. Examinabant inter se scripturas dicētes. Hæc prophetia iam est impleta: prophetiæ, & figuræ, debito tempore consummantur: omnia conueniunt, & hic homo magna signa facit, se esse Christum ostendit. Certè Christus est. Ità ait Euangelium eos dixisse. Hic est hæres. Posteà verò animum mutauerunt, quia erant improbissimi, & se videbant ab illo reprehendi: & quia se supra modum amabant: nā quo quis peior est, eo plus se, minus Deū amat. Igitur cùm viderēt Christum viderunt esse Messiā, Messiam autem mentiri non posse: qui illos ob malam vitam eorum vix perditionis incedere prædicabat, illi autem grauissimum putabant malum viuendi morem relinquere, grauius tamen in æternum damnari, nā quo quis peior est plus se amat: & quo plus se amat, plus odit pœnas inferni. Nemo beatorū tantum se amat, quātum quilibet damnatus: & ita si aliquo casu Diuus Petrus, vel Diuus Paulus apud inferos esse possent minus pœnarum sanctitate sua quam Iudas sentirent: sancti enim acquiescerent diuinæ voluntati & dolorem patientius ferrent: Iudas autem, quoniam se plusquam Deum amat, sibi ab illo eius crimina plectente, iniuriam fieri putat: quare non fert patienter sed blasphemando & execrando Deum, eiusque bonitatem. Præterea cū considerarent se agere vitam nō ferendam: dicebāt inter se. Hic verus est Messias. Et asseuerant nos esse execrabiles, & hoc modo viuendi proculdubio esse perituros. Corrigi, durum est: perire tamen in æternū: durius. Quid nam remedij potest in hoc negotio inueniri? Nos existimamus nos esse sanctos, vt ille dixit qui in tēplo orabat, nō sum sicut cæteri hominum. Alius vero dixit, se cu stodisse à iuuentute sua legem Dei: non possumus ferre, tam acriter ab hoc Iesu reprehēdi, duorum alterum faciendum est. Aut mali mores vitę nostrę sunt relinquendi, quod est difficillimum: aut illum nō esse Messiam, defendere debemus. Deniq; statuerunt illi non credere: ad hoc autem opus fuit credere ipsum non esse Messiam, in quo maiorem laborem existimo ipsos suscepisse, quam in credēdo. Nam ad credendum habebant maxima documenta: verum ad negandum defatigabantur inueniendis argumentis, quibus fallaciam suam probarent. Quærebant igitur multa media nè Christus Messias videretur. Maximum autem erat eorum medium, quo intellectui suo persuaderent, Christum non esse Messiam, peccatum in Christo quærere: vt inuento in Christo peccato probarēt ipsum non esse Messiam. Quo probato non adhiberent fidem eius dictis aut reprehensionibus: & sic, eo modo quo viuebant viuere possent: & ab inferno liberari, licet Christus contradiceret. Quærunt igitur in Christo peccatum ad eum negandum: nam Messias peccatum habere non poterat: iuxta illud Esaiæ. Iniquitatem non fecit nec dolus inuentus est in ore eius, in quo toto capitulo, si rectè attēderis, Esaiam de Messia, & non de alio loqui inuenies: quoniam si Christus peccasset, non modo mortaliter, sed etiā venialiter, hac de causa quod inuentum esset in Christo peccatum licet paruum, non tenerentur illi credere illum esse Messiam. Quare innocentiam suam ostendit Christus tunc, cùm dixit eis. Quis ex vobis arguet me de peccato, ne vllā excusationem haberent. Quærunt igitur in Christo peccatum, & hoc argamentum faciunt. Hic homo cum publicanis & peccatoribus semper versatur, ergo peccator & similis eorum est. Et vt videbimus in sequenti capite, murmurantes scribæ & pharisæi dixerunt. Hic peccatores recipit & manducat cū illis. Murmurant etiam quādo Christus cum Matthæo publicano manducauit: & cum locutus est cum Zachæo, & manducauit cum illo.

Mat. 21. Luc. 20.

Luc. 18.

Esaiæ.

Luc. 5.

Mat. 9. Luc. 19.

illo. Quibus omnibus concludere tentabant Christum esse peccatorem: quia cum peccatoribus agebat. Huic argumento respondens Christus dixit. Nō veni vocare iustos, sed peccatores: & quod sani non indigent medico, sed ægroti. ¶ Aliud erat argumentum. Cur tu cùm homo sis, facis te ipsum Deum? soluit hoc dicens. Nonnè in lege vestra scriptū est. Ego dixi dij estis vos? Afferebant & aliud dicentes. Hic homo non est à Deo, qui sabbathum non custodit. Hoc autem dixerunt cū cæcum à natiuitate Christus viderefecit: & cùm sanauit qui erat in piscina. Et in capite præcedenti vidimus Archisynagogum indignatū fuisse: quod Christus in sabbatho mulierem illā curauerat quæ decem & octo annos, recto corpore incedere non poterat. Idē etiam fecerunt, cùm in sabbatho hominem manum aridam habentem curauit. Cùm igitur Pharisæi, sacerdotes, & scribę, Christi essent inimici, & peccatum in eo quærerent, vt affirmare possent ipsum non esse Messiā: de quo Dauid dixerat, quæretur peccatum illius & non inuenietur: scribit modo Euangelista nostet Lucas dolum & laqueum quendam, quem illi tetenderunt. Nam cum inuitarentur ad manducādum sabbatho, coram hydropicum curandum proposuerunt, vt si curasset posteà possent illum quasi sabbathi & legis Mosi transgressorem notare: & ita tanquam peccatorem credentes non esse Messiam contemnerent, non adhibentes fidem eius verbis, & reprehensionibus, quibus affirmabat, illos ni vitam corrigerent, in infernū ituros. Sæpenumero Christum falsò accusarunt, quod non obseruaret sabbathum, vt patet multis in locis Euangelij, & vidimus in capitulo suprà proximo. Nunc scribit hic noster Lucas, quoddam argumentum Christo ab illis appositum & eius solutionem à Christo redditam, qua probat se non esse sabbathi aut legis Mosi violatorem. Nam quod facit rectum, & non contra Deum aut legem, imò secundum charitatem aut rationem factum esse ostendit. eo quod proximo subueniendū est, etiam in die sabbathi. Ait ergo Euangelista. *Et factum est cùm introisset Iesus in domum cuiusdam Principis Pharisęorum sabbatho manducare panem, & ipsi obseruabant eum.* Expendebant Pharisæi de Christo Saluatore, quod erat potator vini & comestor carnium & nihilominus tanta eius dilectio est, vt hydropicū curaret, & homines docet: conuiuium Pharisęorum acceptat, sua postponēs propter nos: non curat de his, quæ de se ipso dicuntur, ve curet nos. Tantum diligit salutem nostram, vt quamuis sciat illos esse murmuraturos: etiā cum detrimento honoris sui venit ad conuiuium, sciens quod obseruabant eum. At tu vis Deo seruire ea conditione, vt nihil de honore aut iure tuo amittas. Vis ieiunare, sed non famem, aut tantillum capitis dolorem perpeti: vis iniuriā tibi illatam condonare, non aliter tamen quam sit tibi nihil de iustitia tua concedenti, plenè satisfactum fuerit. Deniq; volumus Deum colere, nullo nostro sumptu, cum Christus nobis adeo suis impēsis inseruierit. ¶ Admoneat locus iste, vt iniuriarum obliti, bona proximorum curemus. Sic Ismael sepeliuit patrem suum Abraham, quamuis expulsus esset domo, cum matre & exheredatus cùm natu maior esset: & Esau iniuriæ immemor cucurrit in occursum Iacob fratris sui. Docemur etiam vt malos non ex animo sed dolo nos honorantes non statim fugiamus, dūmodo spes sit nos in bono posse vincere malum: si secus exundum est de medio eorum, nec prorsus communicandū operibus tenebrosis, ne cum peruersis ob infirmitatem nostram peruertamur. ¶ Præterea Christi etiam benignitas attendenda est. Acceptat enim cōuiuium, vt serui, qui domi manebant, & non gerant in sabbatho ad Synagogam, etiam ipsi audiant sermonem. Genus seruorū solet mane rem diuinam audire: posteà autem domi in seruitio, & præparatione prandij, & rerum domesticarum occupari: ità isti saltem in Hispania nostra, in toto fere anno integro non audiunt, neque vnam concionem. Sed Christi charitas & bonitas, qui non solùm prodamnibus & magnatibus, sed etiam pro seruis & ancillis venerat, ingreditur in domum principis Phatisęorum: vt seruitores mensæ, & ministri, & tota Pharisęi familia audiat dominum ibidem concionantem, & gaudeant viso miraculo, & conuertantur. Verbum Dei prædicandum est, non solùm dominis & liberis, sed etiam seruis, & pauperibus, omnibusque absque personarū acceptione. Sed iam prædicatores nostri aulas Regum, & Principū circuunt: diuites quærunt, magnatibus blandiuntur. Quod villagia sunt vbi nunquam verbum Dei prædicatur, quia steriles terræ sunt, & pauperes ibidem habitant: Vbi non magna palatia, & delitias in-

Mat. 11.

Gene. 25.

Gene. 33.

Gene. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eias inueniunt: numquam Episcopi, & prædicatores verbi Dei accedunt: ac si Deus pro illis sanguinem suum non effuderit, sicut pro diuitibus: in quo facto satis ostendunt non animas, sed lucra temporalia, & delicias quærere. ¶ Cæterum Christus non tam pro consolatione suæ veræ humanitatis, quã pro utilitate animarum conuiuia acceptauit: nam semper aliquod spirituale bonum operabatur. In

Luc.7. *Luc.19.* *Luc.10.* *Ioan.11.* *Matth.9.* domo Simonis discubuit & peccatricem mulierem absoluit. In domo Zachæi hospes gratissimus ingressus, salutem eius domui dedit. Marthæ hospitis fratrem Lazarum à mortuis suscitauit: in cõuiuio à Matthæo exhibito, ipsum ad Apostolatum prouexit. Denique inuitatus ab hoc principe Pharisæorum, hydropicum sanauit: & conuiuas salutari doctrina refecit. ¶ Aduerte etiam ac diligenter considera, q̃ hunc principem Pharisæorum, qui Christum inuitauit, non nominauit Euangelista. Lucas, cum in superioribus vidimus nominatum alium Pharisæum qui Christum inuitauit, & murmurauit, eo quod peccatricem susceperit, quem Lucas dixit fuisse Simonem.

Luc.7. De isto autem ait, quod intrauit Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum. In quo facto expende quantum Deus odiat peccata quæ non casu & forte fortuna fiunt: sed ex malitia, & proposito malo peccantium. Si mon ille casu peccauit, nõ enim sciebat quod Magdalena esset ventura: & licet arrogans & superbus fuerit, tamen fortsitam bona intentione inuitauit Iesum, & si peccauit hoc fuit casu, & sumpta occasione atque inopinato.

At iste princeps Pharisæorum proposito malo, & malitia inueterata & recocta inuitauit in sabbato, vt sumeret occasionem accusandi, & hydropicum coram illo posuit, vt calũniare possent. Denique Euangelista ait, quod ille cum alijs qui malignum consilium inierant, quod obseruabant eum. Illorum enim nomẽ, qui non casu aut fragilitate humana, sed sicut dæmones ex inuidia & malitia & proposito malo peccant, Deus obliuiscitur, iuxta illud

Psalm.15. Psalmi. Nec memor ero nominum eorum per labia mea. Cum alijs autem peccatoribus misericordius agit. Nomen scit & eos pacificis verbis, & inspirationibus hortatur. Et aduerte si iam tibi sit peccandum, vt non de industria sed casu peccare videaris: nec odium habeas inueteratum, nec obstinatus viuas in

Genes 3. peccatis tuis, nec innocenti retia tendas. Vnde dominus arguit Adam, & quæsiuit ab eo de peccato: & etiam correxit mulierem, quia peccauerant. Sed serpentem nihil interrogauit: quoniam peccatum quod ex malitia procedit, nihil habet quod illud possit excusare aut suffragari. Vnde dominus in veteri lege dans remedium peccatorum in Leuitici libro, tradit sacrificium pro his, qui ex ignorantia peccant: & quomodo peccatum eorum expiãdum sit: similiter de peccatis ex fragilitate & alijs: sed nihil agit de peccatis malitiæ. Nullus enim deberet aduersus tam pium patrem studiosè peccare, ideò nullum sacrificij genus in stitutum legimus: licet fuerit, pro expiatione illorum, qui sua sponte in vitia prolabebãtur, sed illi magistratui puniendi relinquebãtur. Sicut enim dominus neminẽ, vt videtur, sua sponte castigat sed coactus: ità nemo deberet eum sua voluntate offendere. Qua in re considerandum est quam grauia sint peccata ex studio commissa, quibus ante legem nullum ad expiandum institutum legimus sacramentũ, aut sacrificium. Admonendi itaque sunt qui in culpa ex consilio ligantur, quatenus prouida consideratione perpendant, quia dũ mala ex iudicio faciunt, & proposito malo & malitia peccant, quod districtius contra se iudicium accendunt: vt tanto eos durior sentẽtia feriat, quanto eos in culpa arctius vincula deliberationis ligant. Citiùs fortasse delicta pœnitendo abluerent, si in his sola præcipitatione cecidissent: nam tardiùs peccatum soluitur quod per consilium solidatur: nisi enim mens omnimodo æterna despiceret in culpa, ex consilij iudicio, non periret. Hac ergo præcipitatione lapsi, & per consilium pereuntes differunt: quod cum hi à statu iustitię peccando concidunt, plerunque simul & in laqueum desperationis cadunt, & à radice spei funditus euelluntur. Hinc est, q̃ per Hieremiam dominus, non tam præcipitationem prauam, quam delictorum studia reprehendit, dicens. Ne fortè egrediatur ignis, indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorũ. Hinc iterum per eundem Prophetam iratus dicit, Visitabo super vos, iuxta fructum studiorum vestrorũ. Quia ergo à peccatis alijs differunt peccata, quæ per consilium perpetrantur, non tam prauæ facta dominus, quam studia prauitatis insequitur: in factis enim sæpè infirmitate, sæpe negligentia, in studijs vero semper malitiosa intentione peccatur. Quo circa rectè beati viri expressione per Prophetam

Leuitic.4. *Lege Origen. hom.5. in Leuit.* *Hiere.36.* *Hiere.4.4.* *Psalm.1.*

tam dicitur, Et in cathedra pestilentiæ non sedit. Cathedra iudicis vel præsidentis esse solet: in cathedra enim pestilentiæ sedere est, ex

Greg. de cura past. 3 p. ca. 3. tatione mala discernere, & tamen ex delibetatione perpetrare. Lege diuum Gregorium in cura pastorali de hac re disserentem. ¶ Obserua etiam quod in sabbato voluerunt illum inuitare, quia Iudæi maximè isti Pharisæi, qui cæteris sanctiores volebant videri, erant su-

Exod 20. perstitiosissimi in obseruatione sabbati, & calumniabantur Christum de transgressione festorum. Cum Deus dixit, memento, vt diem sabbati sanctifices, nõ dixit, quod recorderis, vt in eo gaudeas, tripudies, aut proximum decipias: sed vt Deo vaces, & proximo charitatem exhibeas: qua propter proximum & infirmum curare, æquum & sanctissimum erat.

Sed post pauca hæc latius enarrabimus. Porro manducare panem in scriptura, quamuis

3 Reg.18. de pane tantum fiat mentio, tamen de omni cibo intellige. Sic in primo libro Regũ habetur, quod mulier illa pythonissa ad panem inuitauit Saulem, & dedit ei vitulum pascualẽ.

4 Reg.6. Et in quarto Regum etiam legimus quod coram Assyrijs iussit Eliseus ponere panẽ: apposita autem est coram eis ciborum maxima multitudo. Ionathas etiam, qui fauũ mellis comedit, præceptum patris fregit, qui dixerat: male

1 Reg.14. dictus, qui comederit panem vsq; ad vesperã. Vbi vides nomine panis intelligi etiam fauũ mellis, & omnem cibũ: nam apud Hebræos panis appellatur lechem à verbo lacham, q̃ significat comedere, vnde quidquid comeditur panis appellatur. Plura autẽ scripturę loca hic in medio afferri possint, breuitatis tamen causa omittimus: clara enim hæc sunt. Igitur iam Christus inuitatus ad mensam sedet: sed quid Pharisæi agunt? Audi. *Et ipsi obseruabant eum.* Principes iste alios traxit ad malum. Hoc malum vsque hodie grassatur in orbe: vt omnis malus velit habere consortem: & quod deterius est etiam amicos. Vtinam sic eos velimus habere ad bonum, sicut ad malum.

Hoc autem ex amore, quem erga nos gerimus accidere reor vt amicos in malo velimus habere consortes: nè si contingat ex hoc malum aliquod sine consortio & solatio in sup-

Prou.28. plicio simus. Nihil enim est peccatore timidius, sicut neque iusto audacius. Iustus ait sapiens, vt leo confidit. Ideò peccator multitudine armat se. Ex pusillanimitate malorum

Gene. 3. venit, vt vnus vocet alium in socium, vt fortior sit. Sic Eua post peccatum voluit statim habere maritum socium criminis. Sic etiam & filia maior Loth, postquam cum patre dormiuit, sororem suam, & filiam Loth minorẽ, habere voluit sociam incesti. Sic etiam & hic Pharisæus volens Christum capere in factis, aut verbis, secum alios duxit: & simul discubuerunt, vt Iesum obseruarent. Iniqui inter se coniuncti animantur, & roborantur, vt capiant aliquid ex ore innocentis: & vt immolãt iustum, nam vnusquisque solus per se non audet. Est enim virtus fortissima: vitium autem imbecillum. ¶ In eo autem, quod obseruabãt ostendunt se Christum ideircò inuitasse, non vt aliquod ipsi officium charitatis impenderent: sed vt inter prandendum aliquid deprehenderent, vnde ipsum accusarent, & damnarent. Vtinam non sint plures, qui hos ex sua malitia, quam Christum in sua charitate exercẽda imitari malint: & de facto imitẽtur. Quotidie hoc videmus, vt illi, quibus magis fidas, te prodãt. Proptiũ hoc est hostibus veritatis, vt dum ratione nihil dolos (vt inquit Dauid) *Psalm.37.* meditentur tota die. In alio quoq; Psalmo ait. *Psal.36.* Obseruabit peccator iustũ: & stridebit super *Psal.35.* eum dentibus suis. Et alibi. Aduersus iustum sunt omnes cogitationes eius in malũ. Inuitãt Christum vt ei insidientur: hoc tamen pestilentissimum est insidiandi genus, vt sub beneficio fraudem occultes, quomodo hic domino sub epulis factum est, & Absalon fratrem suum Amnon ad cõuiuium vocatum occidit. *2 Reg. 13.* Similem necem Simõ Machabæus cum duobus filijs à Ptholomæo duce pertulit: & id in- *1 Macha. 16* sidiatorum genus tanto peius est, quanto difficilius euitatur. Nam parum prouidemus vbi fidem amicitiæ præsumimus. Vnde Salomõ, *Prou.27.* meliora iudicat vulnera diligentis, quam oscula blandientis. Et egregius Psaltes. Loquentur pacem cum proximo suo, mala autem cũ cordibus eorum. ¶ Vide etiam istorum Pharisæorum malitiam: conaminauerũt enim laudabilem conuiuiorum vsum, nam vbi debebant Christo gratulantes congaudere obseruabant eum, implentes illud Psalmi. Principes *Psalm.3.* conuenerũt in vnum aduersus dominum & aduersus Christum eius. Plenus est mundus istorum qui exterius inuitant, & ostendunt se diligere, interiùs verò mordent: quod Propheta Ieremias deplorat dicens. A Propheta *Iere.6.* vsq; ad sacerdotem omnes faciũt dolum. Plures etiam nunc imitantur hos in sua malitia, quam Christum in sua charitate. Hos detestatur Abacuc, dicens. Væ qui potum dat amico suo;

Universidad de Deusto
Biblioteca

cō suo, mittens fel suum & inebrians: vt aspiciat nuditatem eius. Laudatur Iob in scriptura quod fuerit simplex, cui similes perpaucos inuenies, ¶ Sed quid obseruabant? Duo. Primum, quomodo manducabat, obseruantes quoties biberet: vtrum comedat carnem necne: vt si manducet helluonem, si non manducet hypocritam cum vocare possent. Sic etiam & nunc multi, si vident aliquem manducantem & cibo affatim affluentem dicunt. Quomodo habuit tantum vnde commedat: fur est: ex vsuris & iniquitate, manducat. Si non comedit a iūte esse inutilem, & hominem nihili: liquidem victum quærere nescuit. Si quis inuitat splendidè omnes, & lautè viuit, dicunt quod prodigus, vanus & prophanus est: si autem temperate viuit & modeste, vocant eum auarum & sordidum. Denique & manducando & abstinendo notatur. ¶ Secundo obseruabant an curaret hydropicum necne. Tantum erat odium, quo isti maledicti in Christum ardebant, vt etiam miracula & infirmitates ab eo curatas accusarent; nam si in sabbato curabat, dicebant esse festi violatorem. Si extra sabbatum, miracula humilia esse dicebant, se autem malle miracula cœlestia videre. Eo modo malt etiam bona iustorum opera reprehendunt, & murmurant de illis, quæ laudare debuissent. Perpulchrū locum scripturæ inuenies apud Esaiam, vbi legitur, quod Rapsaces Dux Assyriorum inter alia, quæ improperans Ezechiæ Regi dixit, hoc ait. Nonnè ipse est, cuius abstulit Ezechias excelsa & altaria? Considera impudentis & scelerati hominis calumniam. Vertit vitio regi sancto, id propter quod ipse veram laudem fuerat consecutus. Sanctè quidem & iusta Dei legem abstulerat. Ezechias altaria idolorum, vt error sublato, deleta superstitione, & idolatria, coleretur verus Deus in templo sancto suo. Ex hac calumnia Rapsacis & Pharisæorum, eo quod Christus sabbathis curabat, colliges quanta cæcitate laborent impij: quamque tenebris obscuratum habeant intellectum: hi præsertim, qui te odio prosequuntur: qui non solum te falsis criminibus ad inuidiam vocant, sed etiam virtutis actiones quibus das operam damnat, & falsis vitiorum nominibus appellant: & quanto maior est tuæ integritatis opinio, tanto actius eam extinguere conātur. Sed quemadmodum ignis in aquam conjectus statim extinguitur & refrigeratur: sic falsum vitium in vitam integram, & laudabilem proiectum, illico euanescit & extinguitur. Sed procedamus.

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Omne nostrum bonum in hoc consistit, vt nos coram Deo constituamus: quoniam ipse est qui sanat omnes infirmitates nostras. Quia Adam abscondebat se à medico, vocauit illum Deus, & adduxit coram se: & sanauit eum. Profuit misero hydropico fuisse ante domini præsentiam. Infœlix peccator, qui se subducit ab eius conspectu, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire. ¶ Obseruandum quod non petebat verbo salutem, sed humili affectu: quod nunquam dominus destitit exaudire. Hinc Dauid. Domine ante te omne desiderium meum, gemitus meus à te non est absconditus: exaudi me domine, quoniam benigna est misericordia tua. Atque ideò Christus, qui paratus est subuenire inopibus & infirmis, sanauit illum, vt statim videbimus: nam, vt Dauid ait, desiderium pauperum exaudiuit dominus, & præparationem cordis eorum audiuit auris tua. ¶ Docet locus iste, nullum apud Christum locum aut tempus esse importunum, impartiendo proximis opera misericordiæ: quare nec melius vnquam, nec cum maiori merito festa sanctificamus, quam cum opera misericordiæ exercemus. Docet insuper omnes Christianos quemadmodum Christum sint requisituri, vbi primum se ægros cognouerint, fidesque ipsis asseruerit, Christum esse verum & potētem medicum, est illis festinandum, ad ipsumque fugiendum, vt animarum vitia curet. Vbicunque Christus est, ibi est quærendus vel in domo Pharisæi, vel in itinere, vel inter turbas sine pudore, sine doctrina, illius opem debemus implorare. Porrò crediderim ego non de futuros quam plurimos doctores, qui dicant hūc hydropicum non casu illic affuisse, sed ex malitia Pharisæorum illic positum contra Christum, obseruantes quid cum illo ageret, hæc intra seipsos cogitantes. Videamus an curet hunc hydropicum, vel non: si illum curat accusabimus eum, tanquam sabbathi transgressorem: si autem non curat, amittet opinionem, quam apud populum habet: qui eum diligit, & magnificat, quia pius est, & nunquam desistit misericordiam prædicare, & infirmos curare, quare ab hominibus comitatur & amatur. Ille igitur, vt hanc vulgi opinionem conseruet non cōmittet quim eum curet: & ita eum

ita eum accusabimus vt legis transgressorem. Hoc negotium semper dæmoni ex sententia successit, qui quam plurimos coegit Deū offendere ne famam aut opinionem, quā apud homines habebant amitterent. Videbis nobiles multos, qui cum plus debeant, quam habeant, si ab aliquo forte admonentur, ne luxum, famulos, & sumptus vltra censum extēdāt, vt quæ debent soluāt, respōdent hoc sibi non licere, quia sua & suorū maiorū dignitas non patitur aliquid de statu pristino detrahere, ne authoritatē suā imminuāt: ità hi nè perdant vulgi opinionem tendunt ad infernum. Alios videbis, qui proximos infamant, & nolunt famam detractā restituere: ne se retractādo fidem sibi habitā deinceps amittāt: & malūt in infernū mitti, quā mundi honoré nōhabere. Multi ex principibus, ait Ioannes quod crediderūt in Iesu, sed propter Pharisæos nō confitebātur: dilexerūt magis gloriā hominū, quā gloriā Dei. Cōdemnauit Pilatꝰ Christū, innocentē sciēs: no fidē & gratiā apud Cęsarē perdere. Sciebat enim sibi inuidia traditū fuisse, quare optabat illum soluere: at accusatores dixerunt. Si hūc dimittis nō es amicus Cæsaris. Et quia timuit gratia Cæsaris priuari, autorem vitæ morte mulctauit. Voluit conscientiæ suæ vim facere: ne in principis despectū caderet. Maluit Deū offendere: quā aliquid de suo statu & gratia detrahere. Multos hac tentatione expugnauit diabolꝰ. Hæc est hasta illa, qua per ministros suos Pharisæos Christum vulnerare voluit. Credidit enim Dūm nè authoritatē & opinionē apud homines perderet, solita pietatis opera non prætermissurū, & hydropicum illum curaturum: quo curato posset vt festi violator accusari. Ad hunc igitur effectū Christo hydropicum proposuerunt, de industria: vt quid faceret obseruarent. Colligitur autē hanc illos habuisse intentionem, & hoc in cordibus suis agitasse ex illis, quæ in litera Euāgelij statim sequūtur. *Et respondēs Iesus dixit ad legisperitos & pharisæos.* Respondit, nō ad verba sed ad cogitationes: & in eo quod eos interrogauit, videlicet an liceret sabbatho curare, insinuat, quod ipsi obseruabant an illum curaret hydropicum die sabbathi: & sic quod habebant illam calumniam præparatā, vt superius diximus. ¶ Docet hic locus cogitationes nostras à Deo videri: quod cum ità sit audiamus Esaiam dicentem. Auferte malum cogitationum vestrarum. Demus operā vt omnem animi cogitationem, puram inte-

gramque seruemus. Aquilā pullos suos quos habet in nido aduersus Solē ponit, & eos qui non valent Solem intueri, & eius radios non ferunt, è nido tanquam spurios & alienos ejicit. Sic nos paruas adhuc cogitationes versus iustitiæ solem dirigamus: vt ad eum oculos leuantes eum authorem atque dominum cognoscant: eas vero quæ Deū intueri noluerint, nec in eum oculorum aciem dirigere, tanquā extraneas & illegitimas, ab animæ nido ejiciamus: easque dum paruæ sunt ad petram, hoc est ad Christum allidamus, iuxta id quod dicitur in Psalmo. Beatus qui allidit paruulos ad petram. Itaque cū omnia Deus intueatur, & omnia sint nuda & aperta oculis eius, opꝰ est, vt semper bonas habeas cogitationes, nè oculos tantæ maiestatis offendas. Respondet autem Christus cogitationibus doctorum & pharisæorum. Iam hic vides, qui fuerint illi, qui Christum obseruabant, & calumniabantur: nempe legisperiti, scribæ inquam & doctores, homines literati, & in lege exercitatissimi: & cum his iunguntur pharisæi, viri religiosi, & seperati à communi vita aliorū. Homines literati & qui se sanctos esse præsumūt, sunt omnium maximi Christi persecutores. Doctores docebant populū, pharisæi sancti, vt cupiebant, reputabantur: sed eū Christus melius quam doctores prædicaret populus eū relictis illis sequebatur. Præterea quia Christus erat vitæ integerrimæ, & mitacula faciebat, quæ nō poterant pharisæi, populus sectabatur eum quē sanctissimū iudicabat: & pharisæos relinquebat. Vnde orta est in doctoribus & pharisæis æmulatio, & inuidia, potiùs quam in alijs: quia doctrina & miracula Christi magis eos, quam alios causa cōcertationis torquebant. Quis est inimicus tuus? qui artē tuam exercet. Ita quotidie videbis, prædicatorem de prædicatore, tabellionem de tabellione, medicum de medico, sutorem de sutore: magis quam de alio detrahentem: nam faber fabro inuidet. Cain & Abel germani erāt, eodē patre & matre progeniti: probabile est illos ante se inuicē dilexisse, postea vero quā idem munus Deo offerendi sacrificiū obierunt, statim concertatio & inuidia orta est inter eos. Ita illis, qui se fraterna necessitudine amauerant causa extitit Abel mortis, Cain autem exilij. Eodem modo etiam iurgium erat inter pastores Abrahami, & pastores Loth, de pascuis ambigentes: quia omnes idē munus exequebantur, & alteri alteris

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. Reg. 20. inuidebant. Ioab dux vniuersalis regis Dauidis credens Dauidem velle honorare Amasam & illi locum suũ cõcedere, statim Amasam interfecit: tanta est hominum ambitio, vt in omnibus factis suis vnici & ab alijs separari esse velint. Videbis magnum aliquem prædicatorem concionantem à populo admirante eius suauitatem, finita concione laudari: ò magnum concionatorem, beatus venter qui portauit illum: at illi qui eãdem exercet artem ait. Mediocrem quidem habet leporem: sed quæ dixit communia sunt, & trita. Laudas ducem de aliquo magnofacinore, si alius dux ad est, ait illicò, Vsus est bona fortuna, nã hostibus erat ventus aduersus. Idem dicendum est de omnibus alijs artificibus. Ita que Christo non inuidebant argentarij, aut sutores, quia non celabat argentum, nec suebat calceos: sed doctores qui populum docebant, quia Christus erat magister, & docebat populum. Persequebantur illũ Pharisæi, quia miracula faciebat, & à populo pluris æstimabatur: & cum vt hominem idem artificiũ exercentem calumniabantur. Sic tu caue ab illo, qui tuum officiũ facit, & ne fidas illi: quia cum minus putaueris te prodet: & habet sem per suspectos omnes, quos videris tui officij esse. Iam nunc audiamus Christum cum illis loquentẽ: atq; eos interrogantem. *Si licet sabbatho curare.* Sabbathum tunc à Iudæis in veteri lege maxima cum religione seruabatur, quam Ecclesia transtulit in diem Dominicã: quia Dominica dies fuit prima dies seculi, & in illa creauit Deus cœlum & terram: & Arca Noe quieuit in montibus Armeniæ, & populus Israel eductus est de Ægypto: & pluuit manna de cœlo: & Christus natus est de Virgine, & effudit sanguinem primò in circuncisione, & signorũ suorum fecit initium aquã in vinum cõuertens: satiauit quinque millia hominum ex quinque panibus: introiuit in Hierusalem cum honore in ramis palmarum. In hac die resurrexit, & misit Spiritum sanctum in filios adoptionis. Et si aliquis dicat, si sabbathi obseruantia est diuinum præceptum morale, quî fieri potuit, vt mutaretur: nam & si ceremonialia ablata sint, moralia tamen auferri non poterant? Respõdeo quod in sabbathi sanctificatione erat quippiam morale: quippiam vero ceremoniale. Morale est obseruare diem vnum in hebdomada, & hoc non abstulit Ecclesia: esse autem hunc diem vel illum, hoc erat ceremoniale, & hoc merito mutauit, quia mutare poterat: imo mutare debebat ob resurrectionis mysterium, & nonnulli Psalmi inscribuntur pro octaua, per quam Diuus Hieronymus, diem resurrectionis intelligit. Et ipsa lex vetus innuebat Iudæorum sabbatha esse abroganda, solumque vsque ad Christum duratura. Oseas Deum in hũc modum inducit loquentem. Cessare faciam sabbathum eius, omnia festa & tempora eius. Esaias etiam. Neomeniam & sabbathum, & festiuitates alias non feram. Bona erant festa illa durante lege Mosaica: sed aduenięte Euãgelio cessatura. Et intuens idem Propheta mentis oculis venturum esse Christum, qui noua festa institueret, dixit. Sicut cœli noui & terra noua stabit semen vestrum coram me. Et erit mensis ex mense, & sabbathum ex sabbatho: & veniet omnis caro, vt adoret coram facie mea. Aperte fatetur Esaias noua festa instituenda in lege gratiæ. Erant festa illa vetera vmbræ quædam futurorum: quæ erant aduenientę sole discessura. Ideo Paulus ad Colossenses. Nemo vos iudicet in cibo & potu, aut in parte diei festi, aut Neomeniæ, aut sabbathorum, quæ sunt vmbra futurorum. Vult significare Apostolus festa legis Mosaicæ eiusque ceremonias & sacrificia iam cessasse: quoniam adumbraberunt venturum Christum: qui iam venerat. Vide & tu quanta obseruantia & deuotione diem Dominicam obseruare debeas, & festa Ecclesiæ: quandoquidẽ Iudæi tanto rigore & obseruantia custodiebant illa sabbatha sua, quæ nihil aliud erant nisi nostrorum festorum vmbra quædam, adeò vt etiam existimarent in sabbatho mederi esse flagitium. Apud Iudæos in sabbatho duo agni offerebãtur: in alijs verò diebus vnus, præterquam in solennitatibus & calendis: ad significandum in festis diebus Deum abundantiùs esse laudandum. Sed nunc à multis minus honoratur Deus, imo magis offenditur in festis, quam in alijs diebus: nam in hebdomada homines laboribus honestis occupantur, in diebus vero festis ebrietatib⁹, luxurijs, alijsque criminibus tempus perperam consumunt ocioſi, & nulla in alia re, quã in ludis, murmurationibus, & vitijs occupati. In sabbathis Iudæorũ & in hac die Dñica, quæ multo sanctior & celebrior est sabbathis Iudęorũ, licitũ est infirmos curare: hęc enim opera nõ prohibentur in sabbatho nisi seruilia quæ etiam fieri possunt in diebus festis si necessitas vrgeat, vel si modico tempore occupętur, vel si con-

Gene. 1. Gene. 8. Exod 14. Exod. 16. Ioan. 2. Ioann 6. Matth. 21. Mar. 16. Actu. 2.

Hieron.

Osee. 2.

Esa. 1.

Esa. 66.

Coloss. 2.

Num. 15.

consuetudo fuerit præscripta, vt in aliquibus locis licite in die festo aliqua aguntur seruilia opera ex immemorabili cõsuetudine loci. Illud autẽ quòd aliqui existimauerunt, quod si non acceperis pretiũ pro opere seruili, licite possis operari die festo verum non videtur: quia intentio lucrandi, non facit vt opus quod nõ est de seruile, seruile sit, formaliter, nec materialiter. Alij etiã illud Exodi quod Dominus loquitur de die sabbathi. Omne opus seruile non facietis in eo, perperam interpretati sunt de peccato çum peccatum omni tempore sit vetitum, & non magis aggrauaret conscientiam illud committere in die festo, quam in alio die, & licet finis præcepti obseruantiæ festi sit vt cessando ab operibus seruilibus Deo vaces, tamẽ quia finis præcepti non est in præcepto, quanuis sanctissimum sit Deo vacare talibus diebus, tamen non ex præcepto teneris Deo vacare, nisi tantũ opera seruilia non agere tali die. ¶ Hoc itaque in omni præcepto & lege summopere aduertendum est: vt potiùs attẽdamus mentem & sententiam legislatoris, quam literam & verba legis. Sæpe enim euenire solet, vt à litera legum recedendum sit, si non omnino sententia legislatoris labefactari debet. Sicut sacerdos Abimelech faciebat cõtra literam legis, cum Dauidi panes propositionis dedit, qui tamen solis sacerdotibus comedendi debebantur: sed non faciebat contra mentem legislatoris, quandoquidem Deus omnis sua præcepta in charitatem direxit, in qua ea complexus est. Et ob hãc causam etiã Christus laudat Abimelech: imo & in litera legis mansisset, & Dauidi fame periclitanti panes propositionis denegasset, vtique contra Dei mẽtem fecisset, qui ante omnia charitatẽ vult & misericordiam ait sacrificio multo sibi potiorem esse. Sic etiam sicerdotes omnibus sabbathis contra literam legis facere cogebantur, laborandum illis erat, dum pecudes mactarent, & holocausta cremarent: verumtamen nihil peccabant contra mentem legislatoris, quia res illa spectabat ad gloriam Dei. Moses per quadraginta annos nullum inter Israelitas circũcidi sinebat: id qđ apertè erat contra literam legis, quæ iubebat, vt omnes pueri octo dierum circuncliderentur: nec tamen Moses faciebat contra mentem legislatoris, necessitas enim illud postulabat, si quidem nunquam de mouendis castris certi erant. Ita etiam hic in præcepto de sabbatho, & in omnibus alijs præceptis magis respiciẽdum est ad mentem, quàm ad literam: magis ad animum eius qui legem dedit quã ad verba legis. Atqui dicit Christus in his duobus mandatis vniuersa lex pendet & Prophetæ. Hæc demum est mens legislatoris, vt Deum & proximum nostrum diligamus: si facimus quod dilectio Dei & proximi requirit satisfecimus legi, etiam si à litera recedamus. Atque ideo sabbathum non est violatum, si quid facis quod ad dilectionem Dei & proximi requiritur. Dicit quidem lex sabbatho non esse opus faciendum: sed mẽs legislatoris est Deũ & proximum esse diligendum. In hoc postremo plus momenti situm est quam in litera: ideoque iuri permittitur. Idem etiam sit & fieri debet in omnibus alijs constitutionibus siue illæ sint Ecclesiasticæ, siue monasticæ vt mens legislatoris magis sit considerandã quã litera legis. Sciamusque nullam legem ligare hominem, si mens legislatoris aliquid aliud, quam verba legis postulat. Sic ituiti fuerunt illi in Machabæis, qui noluerũt bellari in die sabbathi, ne festum violarent. ¶ His itaq; prẽmissis non dubium est quin licitum sit sabbatho curare, hoc ratio charitatis postulat, & lex nõ prohibet, sed fauet charitati, nec Christus quasi ignorans quærit, sed vt aduersarios cõfundat. Quantò magis quod Christus nec cõtra literam legis faciebat, nam Medici Iudęorum curabant in sabbathis: imo peccarent si esset talis ægritudo, quod si quolibet die nõ prohiberetur languenti, periret. Et sic Iudæi non prohibebãt medicos suos sabbatho curare, & si, Christum arguebant, eo quod faceret istas curationes in sabbatho, erat quia non erat tunc necessarium facere illas: nam quanuis Christus differret illas ad alios dies non esset periculum: sicut sanando cæcos, claudos, paralyticos, quos poterat in alijs diebus sanare, quia curatio istorum poterat sine periculo differri. Dico quod Christus curabat etiam alijs diebus: scriptura tãmen de his, qui fuerunt curati in sabbatho loquitur, in alijs autem curationibus diem non exprimit: quia de sabbathis tunc erat cõtrouersia, non de alijs diebus. Sed aliquis dubitare potest, si in alijs diebus de quibus non erat calumnia poterat curare necessitate non vrgẽte, sicut hunc hydropicum, & alios similes, cur curabat in sabbatho? Dicendum quod alti qui ita erant in periculo: qđ nisi statim curarẽtur perirẽt, sicut fuit in filio reguli de quo

Exod. 20.

3. Reg. 21.

Mat. 12.

Mar. 12.

Ose. 6.

Iosue. 5.

Gene. 17.

Matth. 22.

Exodi. 20.

1. Mach. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pater dixit:descende,priusquam moriatur filius meus: & vt in socru Simonis quæ tenebatur magnis febribus. Alios vero qui tantam necessitatem non habebant, curabat in sabbatho:propter maiorem gloriam Dei.Nã curationes Christi erant miraculosæ & in instanti sanat:quãto autem coram pluribus ostendebatur diuina virtus erat maior Dei gloria, & in sabbathis conueniebant plurimi propter vacationem operis,& Christus quærebat salutem omnium spiritualem. ¶Interrogans autem eos nunc,an liceat sabbatho curare,manifestè irridet eos,vt insipiẽtes: siquidem cum sabbathum Dominus benedixit,ipsi benefacere prohibent.Hoc non ignorabãt scribæ & Pharisæi,qui doctissimi erant: sed ex inuidia dicebant illicitam curationem sabbathi.Sic etiã & multi hodie inuidia vel auaritia dictante male interpretãtur scripturas, vt alios mordeant,vt vel sua vitia tegant,vel vt aliquod emolumentum acquirant.Interrogat itaque illos Christus vt cõfundat.Sed quid ad hæc illi? *At illi tacuerunt.* Non tacebant illi cum in suis conuenticulis murmurabant de Christo, quia sabbatho curabat: nunc vero tacent cum loqui opus est. O quã multi sunt his similes, qui plus alijs decem garriunt,murmurant:& infamant proximũ suum,omnia eius vitia amicis suis manifestãtes:atsi præstito iuramento veniente prælato rogantur,vt verum dicant de aliquo male viuente,tunc tacent.Si sciunt vicinum suum esse concubinarium,per omnem ciuitatem dicunt:non autem prælato,qui corrigat. Cum tacere debent,loquuntur:& cum loqui debent,tacent.Cum ex conscientia teneris dicere,tunc taces & cum tacere teneris, tunc loqueris.Vniuersus orbis,nulla alia de causa est,ita vt videmus conquassatus,nisi ob niniam loquendi licentiam:& sunt non pauci tam rudes,vt existiment non esse flagitiũ vxori aut filio peccatum proximi arcanum manifestare: posteà vero dubitant illud prælato interroganti dicere:& tunc cum loquẽdum erat,tacent.Eodem modo isti Pharisæi, qui cum essent loquacissimi murmuratores, cum opus non erat:vt religiosi statuerunt seruare silentium.Maledictum sit tale silẽtium: maledictus talis cœtus hominum, maledicti qui eos imitantur ¶Præterea si tacere,respõdere est:egregie respondit est.In turba simplici magnas excitarent tragœdias,sicut hæreticorum mos est:sed præsente Christo nõ audent,neque mutire.Nã si respondissent,licitum est in sabbatho curare, audirent.Cur ergo me obseruatis?Cur me toties violati sabbathi accusatis?si autem respondissent,non licere:accepissent respõsum,quale audiemus, etiam non respondentibus datum. Quidquid responderent erat contra ipsos, atque ideo tacuerunt. Non latebat hoc regem Dauidem cum dixit de Christo.Rex vero lætabitur in Deo & laudabuntur omnes,qui iurant in eo : quia obstructum est os loquentium iniqua.¶Expende etiam quomodo mũdi sapientia muta sit & stulta coram Dei sapientia.Cum erat Moses in Ægypto, & eruditur omni sapientia Ægyptiorum , non erat tardus lingua:nec profitetur se esse inloquentem,erat enim quantum ad Ægyptios sonoræ vocis,& eloquentiæ incomparabilis:sed coram Deo quasi mutus est,& tardam & imperitam suam intelligit esse linguam.Si mutis animalibus comparetur homo licet ruſticus & imperitus sit, videbitur eloquens in comparatione brutorum: si vero eloquentibus & eruditis viris atque in omni sapientia probatissimis conferatur, ineloquens & mutus videbitur.Sic etiam isti legislatores & Pharisæi licèt sapientes essent inter alios,& præcipuè in populo,& eloquentes & religiosi:sed eorum sapientia posita iuxta diuini verbi sapientiam,stultissimi & insipientes facti sunt, & quasi lapides muti coram ipso tacent, & non audent nec mutire. Sic virga Aaron deuorauit virgas Magorum Pharaonis: quia Dei sapientia consumit & deuorat mundi sapientiam , & stultissimam illam reddit. Quod sanctus Dauid intuens dicebat Deo.Vt iumentum factus sum apud te. Omnes enim homines ad comparationem verbi diuini,non solum ineloquentes, sed & muti putandi sunt. Obserua etiam quomodo impij confunduntur & cadunt, ità vt verissimum sit illud, quod Psalmista ait.In laqueo isto quem abscõderunt comprehensus est pes eorum.Parauerũt insidias, obseruabant,& modo loqui nesciunt confusi.Sic Pharaoni contigit. Permisit Deus Iudæos quasi deserto & mari concludi, vt animus impij regis excitaretur ad eos persequẽdos,& corrueret,tam ipse quam populus eius.Vbi simul erudimur non posse pios vnquam cõcludi:licet malis hoc videatur: sed semper eis exitũquo à malis exire possint patere,vt filijs Israel cõtigit:qui ficco pede mare transierunt. Iustus(vt inquit Sapiens) de angustia liberatus est:& tradetur impius pro eo. Sequitur in contextu. *Ipse vero apprehensum sanauit eum,ac dimisit.* Expende Christi benignitatem.Poterat vnico verbo hunc sanare:sed propria manu hominem horridum & fœtidum tetigit. Hydropisis enim morbus est aquosus ex vesicæ vitio natus,cum inflatione turgente, & anhelitu fœtido. Non sic faciunt qui proximos infirmos non solum non curant,sed nec tangere,aut videre volunt,auertentes caput & oculos: ne vllorum vlcera videant. At diuina maiestas vsque vt tangat nostras miserias & infirmitates descendit a sinu patris. ¶Præterea non obstante quod Pharisæi offendebantur, ægroto & egeno benefaciebat Christus. Demum nullam mercedem pro beneficio dato quærens, gratis curat infirmum hominem hydropisi laborantem. Denique nec à bono opere propter hominum calumnias cessauit,in quo facto docuit nos.Primo,vt proximorum miserias non fugiamus, nec abhorreamus, sed vbi pauper magis squalidus & vlcerosus est,ibi maiorem impendamus charitatem, sicut exemplo Christi multos sanctorum fecisse,legendæ sanctorum commemorãt. Secundo,docet hoc factum propter hominum impiorum calumnias,non desistere à bono. Si quod vis facere est bonum non desistas ob vulgi dictum. Quantumcunque canes tibi allatrent,nihilominus tu rationalis,illi irrationales erunt. Non est lucis viruperium sed potiùs laus vespertilionibus odio esse. Multi sunt qui bene facere vellent:sed timẽtes quis sit de illis hominum sermo bona opera prætermittunt:tanquam pueri, qui per viam transire canum timore nolunt. De his ait Psalmista.Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum.Nam à quibusdam paruis puerorum arcubus timent.Docemur tertio nullam mercedem pro beneficio dato quærere:& quod prælati Ecclesiæ pro beneficio collato,aut dispensatione nihil quærant. Apprehendit inquit eum , ac dimisit liberum abire. Non quæsiuit ab illo pecunias , vel mercedem pro salute. Gratia conferre indulgentias , & miracula facere à Domino Deo est: & hanc gratis accepistis gratis date. Sic Eliseus Prophera,cum Naaman Syrum mundauit à lepra dimisit illum,non accipiens munera nec dona illius , & liberum abire permisit. Docemur similiter nos facere,de omnibus bene mereri, & non curare hominibus ne id placeat an non:modo Deo placeat.Etiam docemur quod in omni tempore & loco,siue in mensa,siue in foro, siue in die,siue in nocte tempus est benefaciendi proximis : & quod illis impendamus omni tempore charitatem & benevolentiam.Nullus locus est vbi Deo non possis seruire: in omni etiam tempore & loco poteris proximis vtilis esse.Vnde Salomon.Quodcunque potest manus tua,instanter operare. Sed procedamus.¶Igitur postquam Chtistus Saluator noster miserabilem illum hominem sanum fecit,vult etiam sicut corpus hydropici curauit,animãbus conferre salutem: non solum inimicis,sed etiam omnibus astãtibus prædicat,& docet plura ad mores bonos cõcernentia.Ideo postquam hydropicum curauit, & dimisit, diuertit primo sermonem ad legisperitos,& Pharisæos:vt eorum irrationalem calumniam ostẽdat.Insuper & doceat,curationem infirmorum non esse contra sabbathi obseruantiam. Ait ergo. *Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet: & non continuo extrahet illum die sabbathi?* In his verbis & in hac similitudine reddit Christus causam suo:ũ factorum ostẽdens nihil eõtra sabbathi præceptum fecisse:& quanuis indigni erant , vt suarum rerum causas aperiret attamen docere nos voluit,vt nihil aperiamus, faciamusque in spiritualibus fidei negotijs, cuius ex verbo Dei rationem reddere nõ possimus.Quapropter & Petrus vult,vt semper parati simus ad satisfaciendũ omni poscenti nos rationẽ de fide & spe,quæ in nobis est.Poterat sola sua authoritate compescere illos & confundere:sed docuit vt aliquando danda est ratio dictorum,& factorum proximis, etiam si minoris conditionis existant. Non sic multi prælati,qui arrogantia pleni satis esse credunt,& sufficere:quòd ipsi illud iubẽt, & præcipiunt nec ab illis petenda est ratio. Imo si quæras ab illis rationem,factorum superbiunt,rixantur,illud in lingua passim portantes. Sic volo,sic iubeo,sit pro ratione voluntas.¶Obserua etiam quodpropter epulas non desinit Chtistus dicere veritatem. Non fecit more adulatorum(quorum plenus est mundus) qui vt ventri consulant , & gulæ satisfaciant, ad placitum loquuntur magnatibus:& sicut canes vlcera, sic ipsi lingua adulatoria, lambũt vitia eorum.Admonet locus iste prędicatores verbi Dei,ne propter cõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

uiuia aut munera principium, desinant principum & diuitum vitia reprehendere: nec desistant à veritate. Quanuis Benadab Rex Syriæ miserit ad Eliseum Prophetã quadraginta Camelos omnium bonorum Damasci oneratos, per manum Azael: non tacuit veritatem vir sanctus: sed ostendit ei, quod infœlici morte erat moriturus. At nunc multi concionatores verbi Dei carpũt vitia, mordent, & reprehendunt peccata: sed si quid eis porrigas, Abbatiam nempe aut Episcopatum, vel bonum quid temporale, sicut canes latrantes, quibus os cum carne dederis, desinunt latrare comedendo: sic istos obmutescere facies quodcunque donum illis tribuas: & muti manebunt. Sed de his alias.

4. Reg. 8.

¶ Aduerte autem quod Christus optime arguit à minori ad maius. Nam si asino aut boui iacenti succurritur, quanto magis homini? At nunc multi prælati maiorem curam gerunt de equis & mulis, quam de animabus subditorum. Si mula cadit, leuatur, curatur si infirmatur: & maxima diligentia, & si moritur tristitiam gignit. Verùm quot viduæ pauperes famem patiuntur, quot pauperes, miserabiles ægrotant: nec de lecto surgunt: quòt etiam necessitate & penuria moriuntur: de quibus ipsi nihil curant. Si asinus cadit leuatur: si autem proximus cadit, non leuatur, nec ei impenditur auxilium. Iob virum sanctum non legimus scidisse vestimenta: cum perdit omnes boues, camelos, nec omnes temporales diuitias: at cum mortem filiorum audiuit, surrexit, & scidit vestimenta sua. Et sic tu mortem filiorum tuorum, siue illa temporalis, aut spiritualis sit, sentire, & lugere debes, & pericula & damna subditorum plorare, & illorum miserijs & calamitatibus compati. Sequitur. *Et non poterant ad hæc respondere illi.* Admirabili artificio, & subtilitate, conficit aranea telam suam, sed in aere, ex quo efficitur, vt ipsa tela simul cũ aranea facile frangatur & pereat. Sic sceleratorum hominum cogitationes & consilia licet ingeniosa & subtilia videantur, vana tamen sunt & in aere constituta: vnde euenit vt dum alios irretire volunt, ipsi irretiti capiantur. Vide quam fragili rei, sicut telæ aranearum hominum vanorum cogitationes at

Iob. 1.

que consilia comparare Esaias Propheta, dicens. Telas araneę texuerunt. Cor humanum est textrina, vbi hæ telæ struuntur, sed homo orditur telam: Deus verò illam scindit, & fila tenuissima resecat. Vanum est cor hominis, superbi & impij: & omnia eius consilia euanescunt. Scit inquit Dauid, Dominus cogitationes hominum, quoniam vanę sunt. Nulla sapientia, nulla scientia, nullumque consilium est contra Dominum. Ecce non possunt respondere illi. Et quis poterit ei respondere cum Dominus ad iudicandum venerit? Quis poterit ei resistere: si nunc in humilitate ita inimicos obmutescere facit? Dic mihi qui tot consilia & pessimas cogitationes in pectore tuo componis contra Dominum: quid respondebis ei cum venerit in potestate magna, & maiestate iudicare viuos & mortuos? Sed de his inferius suo loco oportunè Deo dante dicemus. ¶ Præterea admonet locus iste nihil contra nos facere posse sceleratorum consilia: si Deum propitiũ habeamus. Nihil nocuit Dauidi consilium Achitophelis: nec Ioseph consilium suorum fratrum, neque Christo hoc consilium Pharisæorum: vnde enim existimabant eius splendorem maculare, nomenque extinguere, inde confunduntur & tacent, & sapientia Christi magis lucescit. Ita quanuis te homines nefarij oppugnent, nequaquam tamen vincent si fueris virtutibus velut muro sæptus diuinoque præsidio munitus. Ita enim ait Deus apud Hieremiam. Bellabunt aduersum te, & non prævalebunt, quia ego tecum sum vt liberẽ te. Et Iob Deus comprehendit sapientes in astutia eorum: & consilia prauorum dissipat. In prouerbijs etiam Salomon ait. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Et pater eius Dauid. Dominus (inquit) dissipat cõsilia hominum. Etsi viri iusti videantur aliquando ab impijs superari: ipsi tamen de iniquis triumphant, vt Christus de Pharisæis. Cũ Palæstini Hebręos propter eorum scelera superarent, Deique arcam in templum Dei sui inferrent, euenit sacra referente historia, vt surgentes diluculo altero die Azotij inuenerint Dagonem Deum suum, iacentem in terra ante arcam: & alio die scissum & confractum. Quando existimabant arcam Dei esse victam & abiectam, subiectamque idolo suo, inuenerunt illam superantem, idolumque apud se confractũ, & ipsum mirabiliter triumphantem. Aspicis hic gloriam Dei præminere, etiam cum abiecta esse creditur: virtutemque victoriam obtinere, etiam cum victa esse existimatur? Voluit Syria cum Samaria Hierosolymam

Esa. 59.

mam euertere: sed Hierosolyma euasit superior, & ipsæ fuerunt euersæ, & in summis calamitatibus constitutæ. Vt enim fluctus maris duram ingentemque rupem ferientes ibi illiduntur, nihil aliud efficientes quam seipsos frangere, & in spumas inanes conuertere, manente rupe immobili & stabili: sic qui iustum ac pium hominem volunt impugnare spumas suæ iracundiæ & inuidiæ ostendunt: sed nihil aliud efficiunt quam seipsos frangere & atterere perseuerante viro iusto in virtute & constantia, nullam gloriam virtutis atque cõstantiæ premium amittente: vnde diminuuntur, rupes autem immobilis & fixa est. Mali confunduntur, bonus triumphat. Superbus Aman, exoriens affligit populum Dei, Israel tamen triumphat: Aman autem cum tota familia sua periit. Maxima Pharisæorum turba in Christum conuenit: sed iam vides quomodo omnes taceant, & mutire non audeant. Omniaeorum consilia, consultationes, & astutiæ, quasi spuma euanescunt. Nunc ad contextum reuertamur. *Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.* Vides cœnæ Christi quales sint, nempe in salutem animarum, non in satietatem ventris vertũtur. Sanauit hydropicum, docuit Pharisæos quod bonum sit in Sabbathis bene facere: & videns eos primos accubitos ambientes medetur huic morbo. Ostendit non esse veram gloriam quæ ambitur: sed quæ datur. Sic Paulus: Nemo sibi assumat honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Verum nostri sermones inter manducandum ab his vãlde discrepãt. Christus super mensam concionatur, sermonem spiritualem, & de ædificatione animarum iniens: illi vero qui legem eius profitentur, & iactant se esse Christianos omne suum studium ponunt in eorum moribus arguendis, & postea quam pleni stomachis suis incaluerunt, de proximis suis detrahunt, & eorum vitas calumniantur. Hoc est mundi vernaculum & quod magis in comessationibus & conuiuijs diuitum vsurpatur, post loculentam ciborum & poculorum satietatem. Non aliud agebat ille Babyloniæ Rex Balthasar quicum vxoribus suis helluabatur, cũ venit in eum Dei iustitia & scripsit illa manus. Mane, tochel, phares. Ità etiam credo Deum iustitia sua venturum super vos: non tantũ propter cibi, potusque luxuriã, quantũ propter

Heb. 7.

Heb. 5.

Daniel. 5.

malos sermones quibus in conuiuijs vtimini. Nam sicut Balthasar cum familiaribus suis Deos suos laudabat, ita vos laudatis vitia vestra quæ vt idola colitis, & pro dijs habetis. Aliter Christus hic facit, qui in conuiuio bonum spirituale, & doctrinam salutarem tradit inter epulas. Sic etiam faciunt religiosi, & qui vitam monasticam profitentur, vt semper lectionem scripturarum inter cœnandum audiant. ¶ Præterea obseruandus est locus iste à præconibus verbi Dei vt non illico verbum veritatis subtrahant, vbi vel animo pessimo, vel capiendi studio, quosdam sibi auditores senserint adesse: sperantes, vt sicut Christus multos dolo venientes, virtute sui verbi ad pietatem conuertit, ità per suos id posse precones. Factum fuit Hieremiæ verbum Domini in opprobrium tota die. Omnes irriserunt eum, quamobrem silere penitus proposuit, sed audit à Domino. Noli subtrahere verbum, si forte audiant, & conuertantur vnusquisque à via sua mala. Verum vbi talibus spes deest, non est canibus proijciendum sanctum Dei, nec porcis substernendæ margaritæ. ¶ Aduerte etiam quod hic dicitur, quod Christus dicebat ad inuitatos parabolam, in quibus prædicabat sæpe: sæpius: quod fecit, vt declararet se eodem spiritu loqui: quo Prophetæ locuti sunt, familiare enim est Prophetis vti parabolis: idque cuique legenti libros Prophetarum patet. Imo nedum verbis sed plerunque factis parabolas proposuerunt. Sic Hieremias lanc- Hierem. 19.
gunculam coram populo confringens hoc Hierem. 27.
facto innuebat futuram Iudæorum desolationem. Idem catheris ligaris quas in collo gestabat, præfigurabat futuram captiuitatem Iudæorum. Sic Oseas accipiens vxorem for- Oseæ. 1.
nicariam prædixit gentes in gratiam Dei vẽturas. Ideo in eodem Prophera Dominus dixit. In manibus Prophetarum assimilatus Oseæ. 8.
sum. Ideo Christus vt declaret se ab eo missum, parabolis vtitur more Prophetarum. Sed quia de parabolis in superioribus, satis locuti sumus audiamus iam nunc Christi Saluatoris parabolam. *Cum inuitatus fueris ad nuptias non discumbas in primo loco.* Nihil aliud Christus his verbis insinuare vult, nisi contundere arrogantiam & fastum Pharisæorum: & nos docet honores fugere, humilia petere, alta contemnere: & humilitatem sectari. Considera autẽ Christi ingenium. Solet nãque vt bene Chrysosto-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Chryſ. hom. 33. in opere imper. Mat.

mus adnotat,quãdo de myſterio alicuius rei eſt locuturus,introducere ante corporaliter facientem ipſum:vt ex eo occaſionem inueniens tam corporalem narrationem myſterij,quam rei propoſitum exequatur. Quia de compeſcenda Phariſæorum iactantia locuturus erat introducit primo hydropicum, & eum ſanat,vt in corporali timore hydropici, iactantiæ Phariſæorum præpingeretur inflatio. Sic in ſuperioribus exablutione vrceorũ, docuit Chriſtus immunditias & ſordes Phariſæorum,quomodo abluendæ erant. Perpẽ de autem quod Chriſtus in hac metaphora intendit, & ſub hac parabola, vel comparatione, eſt,nos docere ne ſimus ambitioſi,procurantes & cupientes honores & prælaturas & dignitates in hoc ſeculo,quod egregiè oſtendit ambitionem Phariſæorum reprehendens. Igitur ſub hac ſimilitudine docet quomodo primos accubitus non eligant:quanuis Chriſtus non damnet primos accubitus, nec eos qui in illis ſedẽt:ſed eos qui primos accubitus ſibi eligunt. Periculum igitur eſt in eligendo,& non in ſedẽdo:neceſſe enim eſt, vt ex multis,vnus ſupremum locum habeat. Etſi Papa,Rex,Epiſcopus, aut Prælatus ſedeat in loco eminentiori, hoc non damnat Chriſtus:ſed hæc appetere,ambire,& eligere condemnat. Multi enim humiles in loco ſupremo ſedent,& multi ſuperbi in infimo.

Luc.11.

Gene. 41. Heſter,14.

Animum reſpicit Dominus,non externũ factum. Ioſeph in Ægypto primum locum habuit,ſed nõ propter hoc accuſari poterit. Heſter cultu regio intrauit ad regem:ſed quam longe à fauſtu & ſuperbia,eius hiſtoria abundè teſtatur. Itaque ambitionem & appetitũ dominandi damnat:vt erãt illi Phariſæi qui appetebant primos accubitus in ſynagogis, & vocari ab omnibus rabbi,quærere & appetere hæc ſtultiſsimũ eſt. Sic Dominus duobus diſcipulis,qui voluerunt ſedere,vnus à dextris,& alius à ſiniſtris reſpondit. Neſcitis quid petatis. Ex tui ignoratia oritur tibi appetitus imperandi,& præheminendi: honor eſt premium virtutis,ſi te exiſtimas illo eſſe dignum,& virtute præditum, hoc nomine putandus es honore indigniſsimus. Ambitio eſt mater hæreſis,& difficile eſt eſſe in ſumma dignitate conſtitutum, & cogitationes non eleuatas habere. Maximum diſcrimen ſubis ſi prælatus eſſe vis. Tantum debet præſtare prælatus ſubdito,quantũ paſtor ouibus ſuis. Non eſt ornandus doctoris gradu

Matth.23

Matth. 20.

tyro & ille,qui in primo lumine ſtudij literarum eſt,hac duntaxat cauſa,quod indolẽ eruditionis futuræ præferat:ſed ille,qui iam de literis eſt bene meritus. Eodem modo nõ debet eſſe prælatus,qui virtutis via ingredi cepit:ſed ille,qui iam omnibus ſuis libidinibus renunciauit & perfectæ virtutis ſtudioſus eſſe apparet. Prælatura ſtatus eſt perfectorum,igitur teneris eſſe alijs perfectior & virtutis ſtudioſior. ¶ Præterea,dignitas prælaturæ non eſt appetenda,nam ſi peccas grauius peccas ſcandalum alijs, maiis tuis moribus præbens:tantò etiam eſt maior ruina, quanto maior eſt ſtatus. Omnibus diſcipulis in horto dormientibus,ſolum Petrum reprehendit Dominus:nam licet omnes in eodẽ ſint crimine,cæteris partibus maiori dignus eſt reprehenſione prælatus quam ſubditus. Non eſt dormiendum illi,cui incumbit alios excitare. Omnes oculos habent in te coniectos,quare ſia vera via deliras,ſcandalizantur. Prælatus iniquus,tot mortibus dign⁹ eſt, quot fragilibus ſubditis malo ſuo exemplo, cauſas delinquendi dedit. Filij Iob,in domo fratris ſui maioris interierunt:nã ſubditi malo exemplo prælati ſui,qui locũ obtinet maximi fratris intereunt,ſubditi prælatorũ ſuorum exemplis ditiguntur. Cum nubes incedebat,quę populum Iſrael ducebat,populus ſequebatur:cum autem ceſſabat,ſtabant etiã Iudæi immobiles. Incedente prælato via virtutum,incedunt etiam maxima cum ſua vtilitate ſubditi: ſed ſi prælati ociosam faciunt moram ſubditi item ociosè immorantur. Nõ eſt appetenda denique dignitas prælaturæ, nam aſtringis te reddere rationem de aliorũ animabus:inſanus autem eſt ille,qui ſe ſolaturum obligat quod alij commiſerunt. Cum venerit hora mortis quę citius fortaſſe tua cogitatione aderit ſatis erit tibi conſcientiæ tuæ rationem reddere, non etiam aliorum conſcientias præſtare: quo in puncto temporis adeo te perplexum inuenies, coram ſeuero Dei iudicio,vt te liberando parum nõ facias, nedum in te ſuſcipias aliorum conſcientias. Ideoque ne recumbas in primo loco,ne velis aut cupias honores & prælaturas,alijsue hominibus præferri. Præter has autẽ & alias quam plurimas cauſas,quibus primum locũ fugere & poſtremum eligere debes,quas hic breuitatis cauſa prætermitto:ponit in præſenti Chriſtus Dominus noſter quoddam maximum inconueniens propter quod quilibet primus

Mat. 18

Iob. 1.

Eccl. 10.

primus eſſe non debet,dicens. *Ne forte honoratior te ſit inuitatus ab illo, & veniẽs is qui te & illum inuitauit, dicat tibi: Da huic locum.* Tu exiſtimas te eſſe quacunque dignitate & prælatura dignum vel quia literatus aut nobiliſeſt,Deus tamẽ vnde minime reris aliũ habet electum ad illam dignitatem,vel prælaturam,te digniorem:& ſi tu primum locũ tyrannica ambitione,ſecularique negociatione occupaueris,aut aliquo principum fauore veniet dominus,& tibi non ſine magna confuſione tua & pudore,prælaturam auferet & eam alij te præſtantiori committet. Et ita permittit Deus iuſto & recto iudicio ſuo,vt illi qui tyrannice primo loco abuntur & dominari volunt dignitate & honore adepto ante tempus à natura præfinitum decedentes non fruantur. Multa hiſtoriarũ ſecularium exempla,adducere ad hocpoſſem. Sed his ſi perſedentes ad diuina veniamus. Vide Abimelech filiũ Gedeonis qui ſeptuaginta fratres vt imperaret occidit, quanto labore principatum populi Iſraelis tenuerit: & quam citò,quamque infelici exitu interierit. Idem accidit Abſaloni qui intendens primum locum regni occupare & eſſe Rex ſuſpenſus ſuis ipſius capillis tribusque haſtis cõfixus vitam finiuit. Idem etiam ſucceſsit eius fratri Adoniæ,qui primum etiam locum affectauit:verum à Domino reſponſum accepit,da huic locum,& cõſtituit Salomonem. Athalia primum etiam locum obtinuit: ſed huic eodem modo Deus dixit,da huic locũ, quare gladio interempta,loc locum reliquit. Poſuit Dominus Saulem in primo loco: poſtea tamen ob eius inſolentiam & ſuperbiã audiuit Dominum dicentẽ, Da huic locum, & ita Dauid vt honoratiori & præſtãtiori locum ſuum conceſsit. Potentiſsima erat Vaſthi Regina vxor Aſſueri Regis: ſed propter ſuam ſuperbiam de primo loco deiecta eſt: quem Deus Heſter fœminæ præſtantiſsimæ tribuit. Primum locum habebat Aman in regia Aſſueri:verum ob ſuam arrogantiam audiuit Dominum ſibi imperantem,da huic locum, qui Mardocheo præſtanti viro ceſsit. *Tunc incipies cum rubore nouiſsimum locum tenere.* Vide quãto probro & pudore hi ſuperbi tyranni de primis locis deciderint:qui nõ modo magna confuſione & contumelia in infimis inferorum tenebris ſepulti ſunt, verum etiam & in hoc ſeculo,vitæ finem fecerũt,haſtis aut pugionibus cõfoſsis,aut ſibi ipſis manus inferentes. Hoc idẽ accidit qui Zãbri Helam regis Iſraelis occidit,& oppreſsit regnũ ſe regem faciens:qui tamẽ plus ſeptẽ diebus non imperauit,nam in prælio cum ſe vndique circumſæptum videret, vrbemque in qua ſe defendebat,iamiam expugnari, Regiam ſuam ingreſſus eſt admotoque igni ſpõtaneo,ſe cum tota familia combuſsit. O bone Deus quanta cõfuſione & pudore iſti ambitioſi tyranni,qui modo tanta iniuria orbẽ occupantes imperant,die iudicij peribunt:in ſolumque deiecti & in poſtremo loco conſtituti apparebunt. At pauperculi & humiles qui in hoc ſeculo in extremo ſunt loco tunc erunt in primo: & tanquam aues in aere, ſic illi in altiſsimis ſedibus corporibus ſuis gloriofis fulgebunt vt ſol in cõſpectu Dei. Quã ta ignominia & quantum opprobrium inquos homines corripiet,quam mortiferis doloribus & angueſtijs torquebuntur potentes, qui in hoc ſeculo primum locum tenuerunt: cum ſe viderint proiectos in terram,& in poſtremo loco,pauperes verò à ſe toties deſpectos & contemptos,in ſummo honore conſtitutos. Tunc verè incipient cum rubore & confuſione nouiſsimum locum tenere: quia hic recumbere voluerunt in loco primo. Sed nihilominus nõ deſunt qui honores ſumma quærant contentione:omnes volunt in pretio eſſe, & moriuntur vt ſint in hoc ſeculo primarij, Deum vt alijs imperent offendentes. Similis eſt hic mũdus rotæ veloci & mobili ſuper ciſternam poſitæ,quam cæca fortuna aſsiduæ rotat,miſeros homines in honore proſcribens qui quaſi aquæductus alius poſt alium incedunt:donec aſcendunt ad altiſsimum honoris gradum,qui quaſi aqua de manibus elabitur. Et quemadmodum aquęductus non omnem aquam retinent ſed partim effundunt ſuam,partim aliorũ aquęductum aquam ſuſcipiũt:ſic homines ambitioſi cum nihil illis ex ſententia ſuccedat antecedentes ſequuntur,vt eorum honorẽ,& ſanguinem bibant. Rotantur alij poſt alios,oribus apertis,quemadmodum Dauid dixit in pſalmo,in circuitu impij ambulant: ſed deſcendentes à ſummo ad imum locum,omnẽ aquam effundunt,& cadunt vacui & inanes diuitijs & honoribus in locum poſtremum. Ita cum antea ſtetiſſent in primo loco, quaſi aquæductus aqua pleni, deſcendunt proni, & exinaniti extremi fiunt. Ideo ſapientiſsimus Salomon hominum vitam rotæ ſuper

Iud. 9.

4. Reg. 18.

Iudic. 2.

4. Reg. 11.

2. Reg. 9.

1. Reg. 15.

Heſther. 1.

3 Reg. 16.

Mat. 18.

Pſalm. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciſternam comparauit. Et quemadmodum alij aquæductus implentur cum alij exinaniuntur, ita & in mundo, vt alij diteſcant alij pauperes fiunt: nam mũdus alij aufert, vt alij tribuat: nam vt quis hereditatem acquirat ne ceſſe eſt vt aliquis moriatur: mũdus enim nemini dare neſcit, niſi aliquem occiderit. Vnde Boetius. Hæc eſt noſtra vis, hunc cõtinuo ludum ludimus, rotam volubili ordine verſamus: infima ſummis, ſumma infimis mutare gaudemus. Atque ideo in Sapiente dicitur in perſona mundanorum. Quid profuit nobis ſuperbia, aut diuitiarum iactãtia quid contulit nobis? tranſierunt omnia illa tanquã vmbra, & tanquam nuncius præcurrens, & tanquam nauis quæ pertranſiit fluctuantem aquam: aut tanquam auis quæ tranſuolat, tũquã carduus, quem poſtquam aruit rapit vẽtus: tanquam ſpuma aquarũ, quæ ſtatim euaneſcit, tãquam fumus qui in aere eleuatur, quaſi hoſpes tranſiens, cuius non eſt memoria. Hoc dixerunt impij, qui cum ſe videãt in primo loco diuites & honoribus abundãtes, non animaduertunt inſtabilitatem, & vices mundi: nec aduertunt aut ſentiũt quali ſint ruina perituri. ſentient tamen, cum ſe in infimo loco viderint. Sicut Ille qui aquam è puteo hauriens hydria plena, onus non ſentit donec hydriã altius ab aqua eleuat: ita tu ſenties naturam rerum humanarum eũ penitus cor tuum ab illis exemeris. Ideo ne mundus te ſurſum deorſum illudat, & ne à ſummo ad imum decidas: ne ſis ambitioſus, ne quæras primum locum, neve honores, & prælaturas, aut dignitates affectes. Sed quid agendũ audi mundi Saluatorem. *Sed cum vocatus fueris ad nuptias vade & recumbe in nouiſſimo loco: vt cum venerit qui te inuitauit dicat tibi, amice aſcende ſuperius.* Quemadmodum qui primum locum occupant honoris à Deo deprimuntur & confunduntur: ſic è diuerſo humiles extolluntur, & illi qui honorẽ fugiunt, ſicut dixit Virgo ſanctiſsima, in Cantico ſuo Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. Eos qui ſponte ſua mundi honores & gradus contemnunt, extollit Deus, & ad honorem vocat, deprimens ſuperbos & ambitioſos. Quare optime honor aſsimilatur vmbræ: nam ſi propriam vmbram ſectaris, quo magis properas, magis ipſa fugiet: adeo vt nũquam ea conſequi poſsis. Eodẽ modo honor inſequentes fugit: & licet aliquãdo honores, qui quęrunt adipiſcantur: ſed vt dictum eſt, illis breui tempore magnis laboribus, & defatigationibus fruentur, & denique magno cum malo deſinent. Quidnam igitur remedij vt hanc vmbram cõſequi poſsimus? proijce te in terram, nam ſi te proſternas vmbrã ſub te capies. Eodem modo, ſi vis honorem adipiſci, humilia, & abiice: nam ſi ſpõte tua elegis locum humilem & honoribus & dignitatibus huius ſeculi renuncies dominus te extollet, & conſtituet magnis in honoris gradibus quòd quanuis in hoc mũdo nõ faciat, faciet in altero: vbi vero honore, magno & ſecuro, & q à te auferri nõ poterit frueris. Saul in principio adeo humilis erat vt Samuel dixerit, Nunquid filius Iemini ego ſum, & de minima tribu Iſrael, & cognatio mea nouiſſima inter omnes familias de tribu Beniamin? Tunc Deus illi dixit, aſcende ſuperius. Et fecit illum caput populi ſui, & conſtituit illum in primo loco. Idem fecit Dauidi minimo Iſai filio, humili & paruo ante oculos ſuos: & quia in poſtremo loco ſedit, & in deſerto exiguũ ouium gregem cuſtodiebat, vocauit eum Deus dicens, Aſcende ſuperius, & eum regem fecit. Humili Abraham, qui Deo dixerat, Loquar ad Dominum meum cum ſim puluis & cinis. Reſpõdit Dominus. Faciam te in gentem magnam. Et ſic re ipſa oſtendit, faciens eum magnum & nobilem in hoc ſeculo, & in altero. Quæritat Dominus aſsiduo humiles & paruos, vt eos eleuet & honoret: quare cum in orbem venit non elegit Dominus, vt ait Apoſtolus, ſapiẽtes & potentes huius ſeculi, ſed humiles & pauperculos, & idiotas piſcatores: infirma enim mũdi elegit, vt fortia quæque confunderet. Humilia enim reſpicit & alta à longe cognoſcit. Vide quanto maior te conſequetur honor, ſi in hoc ſeculo vitam degẽs in poſtremo paruitatis & mendicationis loco vt Lazarus & in angustijs plagarum & infirmitatũ, poſtea delatus fueris ab Angelis in Abrahami ſinũ gloriamque ſempiternã: quã ſi diues & magnus tũ fueris, poſtea ad inferos detrudaris. Attende igitur Chriſtiane, quanto ſecurior eſt humilitatis ſtatus, quantoque præſtet, in hoc ſeculo re eſſe paruum & humilem, quã magnum & diuitem. Cras fortè morieris, & tunc nihil tibi proderit Regem, Imperatorẽ aut ſummum Pontificem fuiſſe? Non pauci magnorum prælatorum cum moriuntur, inquiunt. Vtinam & ego pauperculus fuiſſem ſacriſta, non prælatus. Et profectò cum reddẽda

Boet. lib. 2. pro. 2.

Sapien. 5.

1. Reg. 9.

1. Reg. 16.

Gen. 13.
Gene. 18.

1. Cor. 1.

Luc. 16.

Luc. 1.

da erit ratio, quod cum minimè teris, & ſeuerius quam putas, erit, præſtabit fuiſſe puſillũ & humilem, quam magnum doctorem & ſuperbum prælatum, aut potentem in hoc ſeculo. Et ſiquidem de Deo Dauid canit. Quis ſicut dominus Deus noſter, qui in altis habitat: & humilia reſpicit in cœlo & in terra? ſuſcitans de terra inopem & de ſtercore erigens pauperem. Hic autem ait dominus, ſe dicturũ humili, Aſcende ſuperius. Crede mihi, ſede in extremis, vt voceris ad primos: nam vt in præſenti inquit. *Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.* Non docet Chriſtus quo modo efficiamur glorioſi, ſed honeſtatem atque vrbanitatem docet: non enim humiliare nos debemus vt gloriam inueniamus, quia hoc hypocritarum eſt: ſed quod iuſtum & honeſtum eſt, iuſte & honeſte faciamus. Arguebat Chriſtus Phariſæos, quia gloriam non ſolum indigne, ſed etiam ſtolidè & inepte quærerent, acſi diceret Si gloriam hominũ quæritis inepte agitis, conſtituendo vos in ſuperiori loco: quia maior inde vobis oritur ignominia. Sed ſi gloriam quæritis, melius illam acquiretis humiliter agendo: nam gloria inſequitur fugientem: ſic agite vt gloria magis quærat vos, quam vos gloriam. Hoc iam ante à ſapiẽtiſsimo Salomone dictum erat ſub his verbis. Ne glorioſus appareas coram rege, & in loco magnorũ ne ſteteris: melius eſt enim vt dicatur tibi, Aſcẽde huc, quam vt humilieris coram principe. Itaque nõ docet Chriſtus hic quomodo gloriam mundi quæramus, ſed quomodo humilitatem ſtudeamus habere, honores huius ſeculi fugientes: ea enim, ſi illa non quæſiuerimus ſponte ſua ſine vlla noſtra opera aut cura nobis in manus veniet. E diuerſo qui illam quærunt amittunt, qui vero contemnunt facilius illam inueniunt: atque ideo humiliemur, ſedeamusque in extremo loco, vt honorem & gloriam abſque vlla contentione aut induſtria noſtra adipiſcamur.

Vis hoc clariùs videre? Attende, vt hoc rectè intelligas omnes qui modo in aliquo honoris & gloriæ ſunt gradu, honorem contemſerũt quare in tantam dignitatem prouecti ſunt: & omnes illi qui modo in primo honoris gradu conſtituti ab vniuerſo orbe ingenti laude celebrantur, homines fuerunt mũdi eiusque gloriæ fugaces: E contra verò qui mundo inſeruierunt & ſumma ambitione & cupidine gloriã & honores captarũt, vt ſui perpetua relinquerent monumenta, obliuioni traditi, ſummiſq; tenebris obruti iacent. Nã etiã ſi dũ viuerent primũ obtinuerunt locũ: nũc ſunt extremi, & eorũ memoria veluti ſi nũquã ſuiſſent delera eſt, hoc tibi apud animum tuũ propone, q; dicturus ſum. Si Romã te cõtuleris, quę olim totius orbis caput fuit, nulla alia inſigniora monimẽta inuenies, quã ea quę aliquãdo aut pauper piſcator Petrus aut Paulus poſuerũt. Omnia eorũ nominibus inſcripta ſunt. At nõ fuerunt in illa ciuitate Reges, cõſules, ſenatores, duces fortiſsimi, imperatores ditiſsimi, maximi & potẽtiſsimi principes? negari nõ poteſt. Sed omnes quia glorią huius ſeculi quæſierũt nulla in gloria aut laude ſunt: nec vlla ſunt illorũ monimẽta, & eorum memoria quaſi fumus euanuit, nullo ſui indicio aut veſtigio relictò, cum ſint maxima ſigna & veſtigia eorũ qui mũdũ contẽpterunt & à mũdo contẽpti ſunt. Honoris igitur gloriæ & præmium non quærentibus ſed fugiẽtibus cõceditur. Quod ſi clarius videre vis aſpice imperatores, Reges quid dicam? ſummos etiã põtifices, ad pedes eorũ deuolutos, qui ſummis honoribus paupertatẽ & humilitatẽ antetulerũt. Hic eſt notandũ quomodo de ſeruis Dei mundũ eiuſq; honorẽ & blandicias fugiẽtibus ſeparatiſque ab omni laude, hominũque gloria, faciat dominus Deus præconiũ per vniuerſum orbem terrarum, omnibus gentibus illorũ laudes nũquã interituras prædicans. Nunquam Diua Maria Aegyptiaca tanta celebritate in orbe coleretur, niſi mundo derelicto ſe in deſertũ recipiſſet. Si mũdo inſeruiſſet, iam eſſet obliuioni tradita: verũ quia mundum fugit, nõ eſt à domino Deo noſtro eius honor deſtitutus, quin omnibus gentibus, laudes famulæ ſuę in eremi latibulis deliteſcentis publicaret. Quare multo plus abſens quã ſi eſſet præſens lucrata eſt: multoque maioris honoris eſt particeps quod illum deſpexit, quam eſſet ſi quæſiſſet. Aduerte quanto in errore viuamus in hoc miſerrimo vitæ curriculo. Honorẽ perdimus dũ quærimus: quærentes etiã noſtri memoriã facere ſempiternam, nihil aliud præter quam obliuionem inuenimus. Præterea dum nos volumus magnificare abiecti manemus. Itaque ea media quæ ad noſtram cõſeruationem capimus ſunt efficaciſsima calamitatum noſtrarum initia: nam vbi nobis profuturos exiſtimamus, ibi ingenti ruina perimus. Maxima igitur eſt hominum amentia & cœcitas, qui tanta libidine honores quærunt: videntes quotidie illos qui magis honores fugiunt, maio-

Pſal 112.

Deu. 16.

Prou. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maiorib⁹ honoribus perfrui. Nemo est honoratior illo, qui honorē fugit: nemo est ditior illo, qui paruo contentus viuit: nemo est in tanta dignitate cōstitutus, quanta ille qui in exiguo vitæ statu se continet: denique neminem ita homines obliuiscuntur, vt eum qui supra modum huius mundi gloriam affectauit. Omnes illos de quibus mundus maximam lætitiam, & alacritatem capit, certum est mundi acerrimos hostes extitisse. Mata- 1. Macha.
thias dixit filijs suis. Date animas nostras pro testamento patrum nostrorum, & accipietis gloriam magnam & nomen æternum. Itaq; si pijs oculis hoc inspicere & considerare vis cordate & sapienter profecto hanc inanem & caducam huius seculi gloriam cōtemnes. Esto igitur animo humili permittens Deo tua. Ille enim eam de te curam habebit vt vias & semitas tuas quā minime existimes dirigat, sine vlla tua industria aut labore. De⁹ enim diligentia tua non indiget vt te ab imo ad supremum dignitatis gradum ascendere faciat. Verum humiliare donec tibi dicat ascende superius: & hic erit magnus corā Deo honor, & etiam coram hominibus simul discumbentibus. Hanc doctrinam confirmat Christus dominus noster, sigilloque suo impresso roborat, veramque esse ostendit *Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.* Hæc ex superioribus patēt verissima esse quoniam superbo qui primum locum occupat, dicitur, da huic locum & incipit cum rubore nouissimum locum tenere. E contra vero humili, qui sedet in nouissimo ait dominus, Ascende superius: quod idē est ac si humiliet eos qui se exaltant: & exaltet humiles qui in loco nouissimo & despecto sedere eligunt. ¶ Aduerte tamen quod non dicit omnis qui exaltatur, sed omnis qui se exaltat: quia multi sunt exaltati qui iusti sunt. Sed ait omnis qui se exaltat: ideſt, exaltat se ipsum ambiendo honores & dignitates, & negotio humano & ambitione obtinet principatum: non enim potestas & status, sed elatio in crimine est. Præterea non dicit qui vestes & corpus humiliat, sed qui cor suum, qui se ipsum abijcit, ac dimittit: debet enim humilitas esse vera & non ficta, illorū more, qui animi fingunt submissionem vt alios fallant, & mundi gloriam aucupentur. Sicut feræ prædam inuasuræ se inclinant & retrahunt, vt fortiori conatu in eā irruant & insiliant: sic superbi & callidi se aliquādo demittunt, vt hac virtutū simulatione dignitates acquirāt. Sic Psalmista, dixit. Inclinabit se Psal. 9.
& cadet, cum dominatus fuerit pauperum. Qui non exaltantur à Deo, sed se ipsos sic exaltant humiliabuntur: quia Deus mentiri nō potest qui ait, qui se exaltat humiliabitur. Sicut in hyeme frigore vigente, & æstate nimio calore omnia inflammante raro cadunt ingentia fulmina vt ait Plinius libro secūdo, sed vere & autumno, quando aer est serenus & tranquillus, tunc maxime aduruntur & feriunt: sic ærumnæ & calamitates, prosperitati insidiantur. Non eos quærunt qui frigore & æstu in humili statu laborant: sed illos repentino vulnerant impetu & deijciunt incendioque comburunt, qui in tranquillo prosperitatis vere & autumno superbia extolluntur & inani mundi gloria ipsoleſcunt, & in sublime vanitatis eleuātur. Nihil in vita securius, quam vera humilitas, & christiana animi submissio. Excelsus Dominus ait Dauid humi- Psalm. 137.
lia respicit, & alta à longe cognoscit. Ac si dicēret. Humiles Deus altissimus diligit, eosq; qui se submissè gerunt, & effert in sublime: elatos verò & superbos mundi honores & mundi dignitates sibi assumentes à longe vī det quasi res detestabiles nolens eos de propinquo vt charos intueri. Humiliat De⁹ suos vt exaltet, sicut mundus eleuat suos, vt deijciat. Quemadmodum volens vt parua ignis flamma eleuetur, & in altum feratur eam flabelli motu, & veloci agitatione deprimit: sic Deus nos deprimit vt extollat. Deijcit deorsum vt sursum erigat. Contra, vt luctator eū, qui secum contendit amplectens, fert in sublime, vt eum inde prosternat in terram: sic mundus ideo nos extollit vt præcipitet: vt ex vertice falsæ & fluxæ gloriæ ruamus ad profundum veræ & perpetuę ignominiæ. Vnde Psalmus. Vidi impium exaltatum supra Ce- Psalm. 36.
dros Libani, & ecce iam non erat. Voce vna Dei cadunt impij iuxta illud quod idē Psal- Psal. 28.
mographus ait. Vox Domini confringentis Cedros, & confringet Dominus Cedros Libani, & comminuet eas tanquam vitulum Libani. Intelligit per Cedros Libani potētes & mūdi superbos: qui fulmine diuini verbi percussi corruunt & euanescunt instar illius viExod. 32.
tuli, quem ab Hebræis in Oreb fabricatum comminuit ac dissipauit Dominus per Mo- Esa. 2.
sem Esaias etiam, Dies (inquit) Domini super omnes Cedros Libani sublimes & erectas. Hoc est super superbos & magnates. Dominus

1. Reg. 2. nus enim mortificat, & viuificat, humiliat, & sublevat: dixit Anna mater Samuelis. Non
Psal 67. glorietur fumus quia ascendit, nam ascendēdo euanescit. Ideo Psalmus de superbis ait. Sicut deficit fumus ita deficiunt, sicut fluit, &c.
Vis videre quam verum hoc sit, quod Deus humiliet eos qui se exaltant? Ioseph filius Iacob, prædixerat quod esset adorandus à fratri
Gene. 37. bus: vnde illi superbientes dixerunt. Nūquid Rex noster eris, aut subijciemur ditioni tuæ?
Gene. 43. sed hos superbos quomodo Deus humiliauerit ex Geneseos libro cōstat: nam in AEgypto adorauerunt fratrem proni in terram. Hoc
enim malum habent illi qui nolunt humiliari & subijci, cum Deus vult illos esse subiectos: vt postea magis subdantur & humilientur.
1. Pet. 5. Quia isti noluerunt vtcunque subijci, coacti sunt postea demissa in terram facie fratrē dominum adorare. Quamobrem dicebat Petrus. Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis. E conuerso vero qui humiliatur cum Deus vult, eum
Psalm. 114. humilem esse, nunquam tātum deijcitur quātum erat deijciendus, si se non humiliaret. Humiliatus sunt (inquit Dauid) & liberauit
Deut. 12. me. Sed si humiliari noluerint superbi, humi-
3. Reg. vlti. liabuntur à Deo. Stat enim sententia. Qui se
1. Par. 21. exaltat, humiliabitur. Angelos superbientes
4. Reg. 19. & exaltantes vsque ad imadetrusit, Dauidem quia eleuatum fuit cor eius, & iussit populum
Dan. 4. numerare, peste puniuit, & septuaginta millia
Hester 4. virorum occidit pestis: Senacheribum humi-
2. Mac. 12. liauit, & postea à filijs occisus est. Nabuchdo-
Iudith 12. nosor à regno deiectus cum bestijs pastus est
Exod. 14. herbam. Aman, Goliat, Holofernem, Pha-
Num. 16. raonem, Chore, Datan, & Abyron, quibus
2. Mac. 9. Moses dixit. Multum erigimini filij Leui. Sic
2. Mach. 15. humiliauit vt superbum Antiochum, & Ni-
2. Reg. 2. chanorem, Adoniā, Absalonem, Rapsacem,
2. Reg. 18. & Herodem Agrippam, & plures alios. E cō-
4. Reg. 18. tra vero humiles exaltat, sicut superbos humi
Esdr. 12. liat. Saulem in regno sublevat quia humilis
2. Par. 15. erat, vt ei dixit Samuel Cum eras paruullus
2. Par. 10. in oculis tuis, caput in filijs Israel factus es: &
2. Par. 16. ipse abscondit se domi dum quæreretur ad re-
Exod. 2. gnum. Dauid minimus inter fratres suos eli-
Iosue 7. gitur ad regnum. Humilem Mosem Princi-
Iudic. 6. pem populi fecit Deus. Dixit enim Deo hu-
1. Reg. 9. militer, Quis ego sum domine? Et humilis
1. Reg. 17. Hieremias qui dixit. A. A. A. Domine ego nescio loqui, quia puer ego sum, constituitur super gentes & regna. Humilis Gedeon, Ecce familia mea minima est in Manasse, & ego minimus in domo patris mei, dux populi cōstituit.
Nummus enim qui descēdit in statera in thesaurum mittitur, qui vero ascēdit reprobatur: sic superbi reprobantur à Deo. Et ipsi (inquit Dauid) de manu tua repulsi sunt: & proiecisti eos dum alleuarentur. Sed humiles approbātur & in thesauris cœlestibus reconduntur.
Sic Dauid quādo dominus illi promisit perpetuum regnum retulit Deum illum ex patris caulis extraxisse: & populo suo Israelitico di- Deute. 28.
xit. Si audieris vocem dñi Dei tui, &c. Faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus, quæ versantur in terra. Si ergo exaltari & alios superare vis, humilia te sub potenti manu domini Dei tui, obediendo vocibus eius. Sed filij Adæ genus ambitiosum putant ascensum, viam esse ad exaltationem, & contra apertam domini sententiam in digitos super alios eriguntur. ¶ Et vt ad sequentia explananda procedamus: expende quā ad rē & iuxta ea, quę antea dixerat, locutus est hic Christus: primo in spirituali commodo, & mali deuitatione: secundo vt bonū sequamur iuxta illud Psalmi. Diuerte à malo & fac bonum. Et Psalm. 33.
sic Christus prius dixit, quid esset vitādum, & negatiuam posuit dicens, Ne recumbas in primo loco: & postea quid agendum docuit, dicens, Recumbe in nouissimo loco. Et modo consequenter, & ordinate asserit, contra eos qui recumbunt in primo loco: Qui se exaltat humiliabitur. Sed iam ad contextum reuertamur. *Dicebat autem & ei qui se inuitauerat.* Attende etiam quam gratus sit Christus, qui nō vult surgere à cœna ante cibi potusque pretij solutionem, & non quacunque pecunia, sed verbis diuinis & cœlestibus, hospitē omnes sq; conuiuas cœlesti pane refecit, in prætiū illius materialis cibi, quem illi præbuerant. Semper enim Deus pro minimis operibus magna nobis confert beneficia: & in solutionē temporalis prandij cibum spiritualem Pharisæo submi nistrauit. Ille corpus Christi refecit, Christus animam illius pauit: & quanto spiritus carnē antecellit, tanto spirituales epulæ præstātiores euadunt corporalibus, Hocidem tecum fiet in cælo, si pauperem Christi in terra refeceris, qui Christum propter te pauperem repræsentat. Ille enim sic ait. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Sed illū audiamus Matth. 25.
docentem Pharisæum & vide quod etiam tecum loquitur, dicens. *Cum facis prandium, aut cœnam noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites.*

Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non prohibet Christus pia conuiuia, nam Abraham in die ablactationis Isaac, fecit grãde conuiuium: & Laban filiam suam traditurus Iacob, vocatis amicis fecit magnum conuiuium: & Ioseph fratribus suis in Ægypto, Iob cum filijs, & Tobias cum amicis, quæ omnia non damnat scriptura. Et Martha Christo parant cœnam: & conuiuia fecere illi sancti fratres. Itaque Christus hic docere vult, vt beneficiendo non nos ipsos sed proximorum necessitatem spectus: nequaquam nos humanos aut benignos arbitrantes si proximis nostris bene fecerimus, & si in eos liberales fuerimus, qui possunt nobis vicem rependere. Non damnat conuiuia fratrum, sed ne id misericordiam & liberalitatem arbitremur. Pharisæi isti putabant satis se esse misericordes, si compharisæos inuitabant: suadet ergo Christus vt liberales & misericordes simus in pauperes, hospitalitatemque commendat, & pollicetur nobis æternã mercedem. Non diuites inquit, sed pauperes sunt inuitandi. Vnde Esaias, Frange esurienti panem tuum, & egenos non diuites introduc in domum tuam. Prohibet Dominus cõuiuia diuitum propter superfluitates, detractiones, confabulationes, & cæteras inhonestates, quæ ibi solent fieri. Quapropter in Prouerbijs habetur. Noli esse in conuiuijs potatorum, neque in comessationibus, &c. ¶ Quanquam etiam cum dicit hic, diuites, referri potest ad omnes præfatos, scilicet, ad amicos, ad fratres, & cognatos: nam si hi pauperes sunt meritorie inuitandi, imò cæteris paribus potius erunt inuitandi quam alij: non principaliter, neque duntaxat, quia amici, fratres & cognati, sed quoniam pauperes & egentes, & potissimum intuitu & amore Christi ad gloriam Dei, qui ita requirit, vt nõ solum dilectio, sed & ordo charitatis seruetur: qui exigit vt propinquiores magis amentur, non solum amore naturali, sed spirituali cæteris paribus. Ideo in Canticis sponsa restatur. Ordinauit in me charitatem. Et Paulus. Si quis suorum nõ habet curam domesticorum, &c. Igitur intentio Christi & finis est, vt amicos & diuites non inuitemus: non quia malum est, sed quia premio caret apud Deum. Nam Christus alibi dicit. Si diligitis eos, qui nos diligunt: quã mercedẽ habebitis? Atque ideo ipsemet Christus seipsum declarans addidit dicens causam quare cognati & amici & diuites nõ sint inuitandi. Ait enim. *Ne forte & ipsi reinuitent,*

Genes. 21.
Genes. 29.
Gen. 43.
Iob. 1.
Tobi 2.
Luc. 10.

Esa. 58.

Prou. 23.

Cant. 2.
1. Tim. 5.

Matth.

& fiat tibi retributio. Vult Dominus quod omnia opera nostra præsertim eleemosynæ in Deum dirigantur: & ab ipso tantum expectemus pretium, qui maiora quam homines potest tribuere. Qui ergo eleemosynam facere vult, rectam habeat intentionem: quia Deus non ex operibus tantum iudicat, sed ex intentione & corde. Igitur da pauperibus qui non possunt reinuitare. At nunc oppositum fit, nemo enim solet aliquid nisi habenti tribuere: At tu multa caponum paria mittis illi qui hesterna cœna refertus, nauseans eruditate cibum capere non potest: nec memoriam habet pauperis, qui fame & inedia noctem dormire non potest. Omnis charitas inter Christianos iam adeo refrigit, vt nemo sit, qui nisi diuitibus largiri velit: aut illis à quib⁹ vel retributionem, fauorem, aut commodum aliquod expectet. Itaque quæ ab impijs dantur in hoc seculo, spe retributionis dantur: nihil propter Deum. Qui autem pauperibus sæpe petentibus nec assiduas illorum sollicitationes perferant, aliquid concedere coguntur, non amplius quam obolum, aut exiguum frustum panis impertiuntur. Itaque non habenti minima conceduntur, diuitibus vero, quæque optima, maxima & pretiosissima referuantur. Si hoc autem tantummodo apud seculares & eos, qui à religione remotiores viuũt, vsurparetur, ferendum esset: verum hoc idẽ videmus ab Episcopis, cæterisque prælatis sanctitati, qui omnia bona sua cognatis diuitibus tribuunt: permittentes, pauperes inedia interire. Ità videbis cum Episcopis & prælatis nõ pauperes, debiles & claudos, sed nobiles, equites, comites, marchiones, discumbere: in hos enim pauperculos Ecclesiarum suarum redditus, Christique patrimonium perperã insumunt. His omnia quæ habent tribuunt, honorificumque esse existimãt, si eos pro cognatis habeant & apud se discumbere faciant. Verum si pauperes habent cognatos, eos nec curant, nec agnoscunt: non quia cognati, sed quia pauperes sunt. O quam seuero iudicio punientur, quam crudeli cõdemnatione torquebuntur qui se in hoc seculo eo modo habent. Hoc autem nimium discrepat, ab Euangelicis Christi præceptis, valdeque est contrarium eius exemplis & vitæ, qui ait *Sed cum facis cõuiuium vocа pauperes, debiles, claudos, &c.* Vide etiam quãto melius sit dare pauperibus quam diuitibus, nam etiã ad seculi vsum collatio beneficij in pauperes magis iuuat, quam in

diuites: quia diues non est gratus pro beneficio accepto, existimans omnes sibi officium & obsequiũ debere: & cum multa possideat multaque accipiat, non meminit conferentium beneficia: sed penitus obliuiscitur cuiuscunque rei sibi elargitæ, & ità sæpe numero diuites narrare audimus. Hæc supellex mihi data est: sed à quo sit, nescio. Quin etiam id quod collatum est sibi meritis suis arrogat: quod velut debitum acceperit: vel ideo datum sit, eo quod is, qui dedit reddendum sibi à diuite vberius existimauerit. Ità accipiendo beneficio, eo ipso quod acceperint diuites dedisse se magis quam accepisse existimant: pauper vero etsi non habet vnde reddat pecuniam, refert gratiam, laudans & honorans te, & tibi esse deuinctus fatetur: in quo certum est quod plus, reddit quam accepit. Pecunia enim nummo soluitur, gratia autem nunquã exinanitur. Reddendo vacuatur pecunia: gratia autem & habendo soluitur, & soluendo retinetur. Quare non modo secundum Deũ, sed etiam secundum mundum vrbaneque & politicè loquendo multo præstat, multoque maioris est lucri pauperi quam diuiti, extraneo quam ciui tribuere: gratiores enim sunt pro beneficijs acceptis extranei, vt plurimum, quam cognati. ¶ Secundò inuitandi sunt pauperes & non diuites: quia sapiens creditor debitori fideli libentius bona sua committit.

Prou. 19.

At Christus fidelior creditor, omni homini est, cui datur quod pauperi confertur: iuxta illud. Fœneratur domino, qui miseretur pauperis. ¶ Tertiò quia potius est acquirenda amicitia eius, qui plus potest prodesse. Diuites non nisi in temporalibus remunerant benefactoribus suis beneficia: sed pauperes bonis æternis. Atque ideo dixit Christus. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, &c.

Luc. 16.

¶ Quartò quia quod das repones in loco tuto. Quod das diuitibus amitti potest, non autem quod das pauperibus. Si inuitas vt te inuitent falli poteris: sed si pauperem inuitas, de mercede non falleris. Ideo Christus. Facite saculos, qui non veterascunt. Thesaurum non deficientem in cœlis: quo fur non approximat. Temporalia deficiunt: sed data pauperi propter Christum, æternum fructum conferunt in cœlis. ¶ Quintò merces carius venditur ad terminum longiorem persoluenda: & ideo cum illud quod mundo impenditur in præsenti remuneratur, quod vero pauperibus futurũ premium expectat: carius vendi-

Luc. 14.

tur quod pauperi impenditur. Et nè existimes te non esse adepturum in cœlo mercedẽ quã in primis attendere debes: vide quid addidit Christus dominus noster, vt intelligas omni ratione præstare pauperi quam diuiti tribuere. *Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.* Non erit opus tuum sine mercede. Deus enim tibi istam in cœlo eleemosynam soluet: vbi certior multò & securior merces te manet. Ideò in Ecclesiastico habetur. Bene fac iusto & inuenies retributionem magnam. Et in Ecclesiaste. Mitte panem tuum super transeuntes aquas: quia post multa tempora inuenies. ¶ Obserua autem, quod quanuis omnes tam boni quam mali resurrecturi simus, tamen non fit memoria de resurrectione malorum sed de resurrectione iustorum, quia mali non curant de illa: omnis eorum cura est de rebus huius seculi, & ità cum nihil nisi de præsentibus agant, & non de resurrectione cœlesti, ideò Christus non loquitur resurrectione impiorum. Præterea non fit etiam mẽtio de eorum resurrectione, quia impij non resurgent ad vitam: iuxta illud Psalmi. Non resurgent impij in iudicio. Resurgent quidem: nam (vt Paulus ait) omnes quidẽ resurgemus, sed non omnes immutabimur: quia mali non mutabuntur in corruptionem, nec resurgent ad gratiam & vitam spiritualem, sed ad mortem æternam. Vnde Regi Antiocho quidam Martyr ex Machabæis dixit. Tibi resurrectio ad vitam non erit. ¶ Docemur hic operibus misericordiæ insistere: non enim sua mercede, & retributione carebunt. Itaque cum pauperem petit à te eleemosynam quatuor debes attendere. Primò quis petat: quoniam Deus ait, quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Cogita Christum quando manum pauperi extendis. Secundò cogita quid petat Deus in illo paupere, non petit tuum sed suum: vnde valde ingratus est qui de bonis Dei abundanter habet ad mẽsam suam, & tamen non vult dare modicum panis Deo petenti. Cum enim pauper petit eleemosynam Christus est qui dicit tibi, da mihi de eo quod dedi tibi. De meo quæro: & mihi non donas? Da & reddo, habuisti me largitorem, facito debitorem. Tertiò debes cogitare ad quid petat: non enim petit ad dandum, sed ad mutuã dum, & ad centuplas vsuras. Quod fœneraris homini, fœnerare Deo & cẽtuplum accipies, & vitam æternã possidebis. Mira ingratitudo & stul-

Eccle. 11.
Eccle. 11.

Psal. 1.
1. Cor. 15.

2. Mac. 7.

Matth. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& stultitia Christianorum: qui nolunt fœnerare Deo ad tales vsuras, ad quales commodarent Iudæo & Saraceno. Quartò debet cogitare quod ipse habet petere, à Deo regnum æternum: & ille modo perit à Deo modicum panis, & si negat Deo hoc modicum, negabit illi Deus regnum suum. Qui obturat (inquit Salomon) aures suas ad clamorem pauperis: ipse clamabit, & non exaudietur. Igitur nè dubites impêdere pauca cum tu ipse magna petas. Sed procedamus. *Et cum audisset quidam de simul discumbentibus dixit. Beatus qui manducabit panem in regno Dei.* Expende quantæ vtilitatis & commodi sermo. Domini sit. Ecce in hoc conuiuio Pharisæus hic, vel quisquis ille fuerit animo mutato ad superna suspirat, hoc coniciones faciunt, vt incipiat populus cõtemptis terrenis superna sapere. ¶ Docemur nè nos pœniteat verbum Dei prædicare, etiam in multitudine derisorum. Nunquã in hac vita desperandæ est salus cuiuscunque peccatoris licet sceleratissimus sit. Sed ad cõtextum. *Et ipse dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam.* In primis hæc parabola non est illa quæ ponitur à Matthæo: quia nõ est idem ordo, nec deducitur ad eundem finem: quia Lucas hic respondit homini, qui dixerat, Beatus qui manducabit panem in regno Dei, & Matthæus loquitur contra Principem sacerdotum. Præterea in Matthæo vocatur conuiuium, & hic vocatur cœna: & illic vocatur Rex, & hic homo quidam: & illic inuitati qui dam noluerunt & alij neglexerunt, hic autẽ excusauerunt se. Illic intrauit Rex vt videret discumbentes, hic verò nihil tale dicitur. Igitur secundum expositionem huius parabolæ aduerte, quod, sicut ignis ex sua natura, quidquid ei adiungitur in suam substantiam conuertit, eodem modo quidquid homines vident, in suum amorem & effectum conuertunt: quapropter malè omnia in malam partem transferunt, boni autem in bonam interpretantur, & in omnibus quæ faciunt, aut vident, occasionem capiunt Deum laudandi: & quidquid terrenum apud illos agitur ad superna deducunt, & quia spirituales sunt, omnia spiritualibus referunt. Cum hanc parabolã Christus Pharisæis dixit, erat in domo pharisæi sedens atque manducans: & pulchrè de corporali cibo atque cõuiuio ad spirituale & æternum conuiuium sermonem vertit. Similiter & in Ioanne facit. cũ quinque millia hominum ex quinque panibus pauisset in deserto, mox de spirituali cibo locutus est: scilicet, de corpore suo & de sanguine. Quæritis me (inquit) quia manducastis ex panibus & saturati estis. Operamini non cibum qui perijt: sed qui permanet in vitam æternam. Simili modo hic facit. Tota enim hæc parabola nihil aliud est quam respondere ad verbũ quod ille dixerat, Beatus qui panem manducabit in regno Dei. Hac parabola seu similitudine ostendit Christus, quod Deus morte vnigeniti iam parauerat cõuiuium æternum omnibus & singulis: quia omnes inuitauit, & omnes vocauit per se & suos Apostolos & discipulos. Sed hoc non erat satis vt quis esset beatus, vt comederet cibum in cœna æterna, nisi & ipse vocationi respondereret, & mandatis obediret: quod si multi non capiunt cibum in regno, hoc est ob culpam suam, quia propter cupiditates huius seculi, & amorem terrenorũ contemnunt venire ad nuptias. Vocat Deus & nemo audit, & æterna offert, & ipsi temporalia sectantur: quinimo ob temporalium rerum amorem, æterna negligunt. Excusationẽ sumunt vbi nulla excusatio est: & impedimẽtum fingunt quod per se impedimẽtum nullum est. Sed quia multi ex Iudæis noluerunt vocati venire, & tot beneficijs allecti, in hac parabola ostendit Christus vocationem gentium. Nam misit Deus vocare claudos, & cæcos gentiles, qui sine lumine & cognitione veritatis errabant: & sententia cõtra Iudæos prolata est dicens, quod nemo illorum Iudæorũ, qui vocati fuerunt, & non venerunt gustabit cœnam, in regno Dei, sed pœnas luet æternas. Quod optime Esaias Iudæorũ Propheta præ dixerat: nã loquens primo de vocatione eorũ dixit Venite ascendamus ad montem Dñi, & ad domũ Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius, &c. Verum quia ipsi vocati noluerunt venire, adiecit Propheta. Proiecisti enim populum tuum domũ Iacob. Sed vt dilecta synagoga nullã habeat excusationẽ, experitur Dñs prius omnia media, quibus illã retineat, antequã penitus alienet. Ideo in hac parabola, primum agit de vocatione Iudæorum: & quia ipsi venire noluerunt agit de vocatione gentium. Sic Paulus & Barnabas dixerũt eis. Vobis oportebat primũ loqui verbum Dei, sed quia indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce cõuertimur ad gẽtes Deniq; concludit cũ sententia contra Iudæos prolata dicẽs. Dico autẽ vobis quod nemo illorũ virorũ, qui vocati sunt, gustabit cœnam

Prou. 21.

Matth. 22.

Ioan. 6.

Esa. 2.

Act. 13.

nam meam. Et hæc est summa & scopus totius parabolæ: sed singula expendamus.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Hoc primum verbum commendat nobis misericordiam Dei, nam quando vindicatiuam Dei virtutem scriptura significat, pantheram, vrsum: & pardum eum vocat: vt Daniel Propheta ostendit. Vnde etiam per Oseam dicit. Ego ero eis quasi leæna, & sicut pardus in via Assyriorum: occurram eis quasi vrsa captis catulis, &c. Quando autem scriptura Dei benignitatem ostendere vult, homini eum comparat. Vnde in Daniele, vbi gratia noui testamenti describitur, Deus pater & filius eius homini comparantur: nam quales nos sumus, talem se nobis exhibet Deus. Si homines sumus, & viuimus sicut rationales creaturæ, ipse etiam Deus homini comparatur: sin autem belluarum more viuimus, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, sit nobis Deus fera terribilior. ¶ Homo itaque hic vocatur Deus, quia benignè & misericorditer, nos vocat & allicit ad epulas vitæ æternæ, vocans nos dulciter & clementer. Multis modis, in hac cœna apponit nobis dilectum filium suum Iesum Christum. In cuius veræ cognitione & amore consistit nostra beatitudo dicente ipso. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te. Ipse enim est panis verus cœlestis qui omnibus nobis proponitur. In hoc Iesu Christo & per hunc donauit nobis pater æternus iustitiam, gratiam, remissionem peccatorum & vitam æternam, qui taluberrimi sunt animarum cibi. ¶ Porrò cœna beatitudo æterna est, ad quam vocati sunt omnes, quibus est Euangelium prædicatum: & vocantur modo, & vocabuntur perpetuò: iuxta illud Christi præceptum. Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. Vocatur autem magna, quia magnus est ille pater familias qui eam parat: iuxta illud Psalmi. Magnus dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis. Atque etiam dicitur magna propter cibum, quem proponit: nempe gloriam diuinæ visionis. Hinc Dauid. Implebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsque in finem. Et parantur ibi ea, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: & non præparantur ad horam, diem, vel annum, sed in æternum. Vnde dicitur cœna magna, quia in æternum durat, & non habet finem sicut cœnæ mundi.

¶ Obserua autem quod hoc conuiuium Dei non prandium sed cœna vocatur: quia in sero paratur, & post cœnam nullum conuiuium restat. Inuitat mundus ad prandium, & non ad cœnam: solet enim in hac vita suis amatoribus delicias præparare, sed hora cœnæ hoc est sero & hora mortis eorum, relinquit illos fame dissolutos abire. Sic Baruc in persona mundi, de suis dilectoribus ait. Nutriui eos cum iucunditate: dimisi autem illos cum fletu & luctu. Hic seculi huius amatores prandium faciunt, comedunt & bibunt, lætantur & exultant, & ad votum illis omnia succedunt: sed in fine fame peribunt, cum in morte, nec caro nec mũdus, nec delitiæ, quicquam eis proderunt: sed vili operti sindone, vermibus deuorandi tradentur sepulturæ, & animæ in æternum cruciabuntur in inferno. Sed alirer Christus, qui hoc seculo, ad labores & famem, & sitim inuitat, & hic persequutiones & famem patiuntur: sed opulentissimam dabit cœnam in fine. In finem ait Ioannes quod Christus dilexit suos: quia in fine vitæ, & hora mortis majora signa dilectionis & amoris eis ostendit, tribuens eis cœnam illam æternam in gloria. Ideoque hoc tam splendidum & magnificum conuiuium cœna & non prandium vocatur. Ad hanc vero pinguem & opulentam cœnam omnes vocat, nullum excludit venientem, atque ideo sequitur. *Et vocauit multos.* Consideranda est Dei patris immensa bonitas. Non potuit enim Deus de nobis melius mereri, quam cũ dignatus est nos miseros peccatores ad hanc cœnam vocare. Vocat autem nos cùm primum incipimus vsum rationis habere: nam statim de cœlo lux quædam descendit, quæ ad beatitudinem nos naturaliter instruit, & inuitat ad hanc glorioßissimam cœnam: asserens in hac miserrima vita neminem perfectam gloriam comparare posse cum ad alia maiora sit creatus, quæ omnia adipiscetur facillime si malũ vitauerit, bonũ autẽ sequutus fuerit. Hoc autem quilibet infans cum primum annos iudicij tangit cognoscit, nec eum latet furari aut mentiri malum esse: obediri autem, cultumque debitum præstare parentibus esse bonum. Itaque cùm incipimus homines esse, illico à Domino Deo nostro inuitamur. Ideo Dauid interrogat. Multi dicunt, quis ostendet nobis bona? respondit ipse. Signatum est super nos lumen

Deu. 9. Osee 13.

Deu. 9.

Psalm. 31.

Matt. 16.

Psalm. 144.

Psalm. 15.

Ioan. 17. Ioan. 6.

Baruc. 4.

Ioan. 13.

Psalm. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vultus tui domine. Vltra hanc generalem vocationem vocat nos Deus multoties, multisque modis: nempe inspirationibus, prædicationibus, infirmitatibus, tribulationibus, & aliis modis. Et licet omnes vocati & inuitatissimus ad hanc cœnam à pueritia, non desinit hos inuitatos vocare in omni vitæ ætate. Quapropter sequitur in contextu. *Et misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent*. Hora cœnæ est spatium vitę vniuscuiusque, qui dominum inspirãtem, vel prædicatorem, vel confessorem audit docentem, Euangelium & doctrinam catholicam: quæ nos de his instruit, qui nobis dabuntur in illa cœna, quomodo nos oporteat ad illam accedere: quæ media, quæ conditiones sint necessariæ, &c. Et per hunc seruum cætum prædicatorum intellige: sæpe enim in scripturis fit sermo de tota plebe aut de multitudine, sub vna persona. Sic dominus loquitur Pharaoni. Dixit tibi dimitte filium meum, idest, populum Hebræorum. Et in Esaia. Ecce Iacob puer meus. De toto Israel intelligens. Et in Ezechiele sub nomine Oolæ Samariam hoc est Israelem intelligit: & sub nomine Oolibæ, intelligit Hierusalem, idest, populum Iuda. Itaque Apostoli & Christi discipuli in omnem terram predicauerunt, & eius successores Episcopi, prælati: sacerdotes prędicantes verbum Dei. Quod si aliqui eorum minus digni videantur: quia tamen ad eternas delicias inuitant & ex parte Dei eterna promittunt, audiendi & venerandi sunt, nam dominus dicit.

Exod.4. *Esai.42.* *Ezech.23.*

Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. Atque ideò prædicatores verbi Dei si ad cœnam cœlestem inuitant audiendi sunt: licet ipsi aliquando peccatores sint. Nam si aliquis exularet, & Rex mitteret seruum vilem dicens ei, vt veniret ab exilio, & ferret chirographum Regis, continens aliquod maximum beneficium, certè iste gauderet & lætaretur cum tali nuntio: quia non seruum sed Regem & Dominum considerat, & mercedem sibi datam. Hoc intelligendum est de prædicatoribus catholicis qui veram & catholicam doctrinam prædicant: nõ de pseudo prædicatoribus, qui nec à Deo missi, nec ingressi per ostium, sed ascendentes aliunde seminant errores, prædicant hæreses, schismata suscitant, de quibus per Prophetam dicitur: Non mittebam Propheras & ipsi current. Et etiam aliqui ex nostris prædicatoribus catholicis solent inter prædicandum facета dicere, vt populus rideat, & etiam seipsos laudare, aut defendere: vel in reprehensionibus ità immoderatè & imporenter se habere, & ita populum scandalizare vt deterior fiat. Hos non misit Dominus, quapropter in eo quod hic dicitur, misit seruum suum, duo considera. Vnum est, quod sit suus seruus ille, idest, catholicus: nam hæretici & chismatici non Dei sed diaboli sunt. Alterum est quod dicit quod misit illum: quia qui inutilia vel facета prædicat, licet Dei sit & catholicus non tamen missus est à Deo, sed à proprio amore aut passione ductus. Nonne malus esset seruus, qui dicente domino, voca vicinum ex parte mea, vt veniat ad cœnam: si ille dixisset vicino, dominus meus dicit ne ingrediaris domum eius, mandato præuaricato & inuerso: certè iniquus esset. Sic dominus dicit, vt voces inuitatos ad cœnam gloriæ prędicans pœnitentiam qua itur ad gloriam: officium enim prædicatoris est facere populum plorare, & non ridere.

Luc.10. *Ioan.10.* *Hierem.23.*

¶ Præterea venire ad hanc cœnam est integra fide & charitate formata Christum amplecti, qui vitam præstat æternam. Vnde Iudæos dominus reprehendit dicens. Non vultis venire ad me, vt vitam habeatis: eò quod scripturis quæ ipsum testabantur, nec sibi credere vellent. Obserua etiam quod nõ vult eos compellere: sed tantum vocare vt veniant si velint. Etsi non velint non veniant: ante hominem mors & vita, bonum & malum, quodcunque voluerit dabitur illi. Sequitur. *Quia iam parata sunt omnia*. Antequam mundus fieret aut crearetur orbis in initio suæ eternitatis. Præparauit autem illam magnis sumptibus, pretioso videlicet sanguine filij sui vnigeniti illam nobis promeruit. O quantum gaudium antiqui patres haberent si hoc illis contigisset. Vocabantur quidem illi, sed nondum omnia parata erant: quia passio Christi nondum exhibita erat: quinimo sperabant futuro tempore paratum iri. O fœlix tempus, ætasque beata, in qua prædicatores dicere possunt. Iam sunt omnia parata: iam Christus mortuus est pro vobis, iam suo sanguine cœlum aperuit, iam cœlos ascendit & præparauit vobis mansiones in æterna beatitudine. Venite ergo ad cœnam quia omnia parata sunt. Ideò Christus Apostolis dixit. Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Et beatiores certè

Eccli.11. *Luc.10.*

patribus

patribus antiquis, quia iam cœnam præparatam inuenitis. Sed vide hominum impudentiam & ingratitudinem. Et *cœperunt simul omnes excusare*. Omnes dicit non aliqui. O lachrymabile malum, O miseranda progenies Adami. Ecce omnes contemnunt vitam cœlestem: omnes quærunt quæ sua sunt: omnes appetunt terrena. Vnde Hieremias. A minimo vsque ad maximum auaritiæ omnes student. Si pauperculus quidam à diuite potente, & honorato inuitaretur ad cœnam: nonnè gaudens & lętus præpararet se diligenter, ne alius ad conuiuium potentis prius occurreret? Quanto gaudio & exultatione Aman init ad conuiuium Assueri Regis & suam gloriam lætus nunciabat vxori & amicis? Quanto magis hæc cœna multò pretiosior est conuiuio Regis Assueri? Si Rex pauperem inuitaret festinaret ad conuiuium & nos ad Dei inuitamur cœnam & excusamus nos; & ite contemnimus. Mira res: vocat Deus ad cœnam & venire recusant. Si vocaret ad labores, non mirum si nollent venire: sed vocantur ad cœnam, & nolunt. Vocat mundus ad labores, & omnes sequuntur illum, omnis populus sequutus est Sibam filium Boeri, pauci autem Dauid. Vocat mundus vt decipiat, diabolus vt torqueat, & caro vt illudat: & omnes hos sequuntur. Christus autem vocat ad cœnam, vt gaudeas & cœnes cum illo, & læteris: & pauci sequuntur illum. O si consideraret peccator quod amittit: & quare amittat. Hæc duo vellem in primis considerares optime. Primum quantum amittas: secundum quare amittas. Quod amittis Deus est: nam summum bonum propter peccati vilitatem perdis, & propter fœditatem & turpitudinem vitiorum supernas glorię delicias deseris. De hoc conqueritur dominus per Prophetam Hieremiam. Me dereliquerunt fontem aquę viuæ: & foderunt sibi cisternas dissipatas. Me in quam fontem omnium bonorum reliquerunt, ob mundi abominationes. Ea est enim humani iudicij corruptela, ea cæcitas & ignorantia: vt mala pro bonis, obscura pro illustribus, amara pro dulcibus sæpe numero amplectamur. Prouenit hæc gustus deprauatio ex esu illius pomi funesti primis parentibus prohibiti. Et vt multi morbo aliquo & sensus stupore suauitatem cibi nõ sentiunt, sic improbi homines veræ virtutis gustum non habent. Quia potius mortiferas voluptates concupiscunt, peccatum dulcissimum esse existimant, virtutem vero amarissimam. Sic isti epulas illas diuinas & suauissimas ob eam causam contempserunt: quia deprauatum gustum habentes pro dulcibus amara desiderarunt, durissima mundi & amara, epulis Christi suauissimis anteponunt. In Psalmo Dauid vbi editio vulgata habet, bonitatem & disciplinam & scientiam doce me: vertit quidam, bonũ gustũ & scientiam doce me. Ita enim potest verti ex hebręo. Vbi vides sanctissimũ vatem à Domino bonũ gustum postulare. Acsi diceret Ita domine mentem meam illumina: vt perspeciam quid appetendum sit, & quid vitandum. Talem mihi animi gustum præbe: vt verorum bonorum suauitatem sentiam, mala vero acerba esse iudicem. ¶ Expende etiam hominum malitiam, qui non tantùm amore huius seculi Deum contemnunt, sed volunt se excusare à peccatis. Sic multi Deo imponunt peccata, excusantque se, dicentes: naturam suam adeo in malum esse procliuem, vt non peccare non possint: quantumcunque renitantur: & ita culpam omnem in Deum naturæ auctorem transferunt. Quam grauis autem culpa hæc sit, Propheta regius testatur, dum precatur dominum ne in talem errorem incidat dicens. Ne declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Sic Saul, quia à Samuele fuit reprehensus, eo quod acceperit de spolijs Amalech: sub prætextu sacrificij, inobedietiæ peccatum voluit defendere & excusare. Excusationis & defensionis causa & origo superbia est, sicut enim ad humiles pertinet confusio peccatorum, ita & excusatio delictorum pertinet ad superbos. Quod si adeo manifesta sunt eorũ crimina, vt excusari, palliariue omnino non possint: tunc superbia inflati & cęci, vel in Deum, vel in fatum, quod nihil est: vel in stellas, vel in tempus mentientes imo blasphemantes retorquent. Hoc reprimit dominus per Prophetam dicens. Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui aduersus Deum iniquitatem. Quoniam nec ab Oriente, nec ab occidente neque à desertis montibus, quoniam Deus iudex est. ¶ Obserua etiam, quod illa quæ impediunt vocatos ne conuiuio fruantur, non sunt de numero illarum rerum quæ de se malæ & prohibitæ in lege sunt: quemadmodum furta, periuria, adulteria, & alia similia: sed illarum quę vt plurimum

1.Philip.2. *Hierem.8.* *Hester.5.* *1.Reg.20.* *Psal.118.* *Hierem.2.* *Psalm.74.* *1.Reg.15.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rimum vt bonæ admittuntur, vt est matrimonium contrahere, rem familiarem administrare. Vnde perspicue infertur, non solum ea, quæ mala esse cognoscimus, verum etiam & illa, quibus huic mundo indulgemus licet bona videantur, si parce eis non vtimur, nos perpetuò à gloria cœlesti exterminate, & in inferno sepelire: & si verum fateri volumus apud Christianos homines multo maius in his posterioribus, quã in his prioribus periculum versatur. Nam rapinæ, homicidia, adulteria, aliaque similia peccata, cum aperta facie grassentur, facillimè à nobis cognoscuntur, vt ea vitemus & odio habeamus: verum hęc altera mala, quia occulta & palliata incedunt, & sub prætextu boni, multò periculosiora, facilioraque sunt, vt in ea incidamus.

Certum est, facilius quemuis hominem à re aliena se continere posse, quam suis parcè & moderatè vti, quod de reliquis etiam dicendum videtur. Doctrina igitur huius parabolæ non modo in hoc versatur, vt nobis mala prohibeat, sed & vt insinuet quantum lateat distimen in illis, quæ primo aspectu nobis bona videntur. Quare expedit rectè hanc doctrinam animaduertere: ita, vt vnusquisque quod sibi obtigerit arripiat, est enim maxime vniuersalis, & omnibus competit. Nam vt ait Diuus Ioannes omne quod est in mundo concupiscentia oculorum est, concupiscentia carnis, aut superbia vitæ. Quod si his tribus incommodis mundus est plenus nemo omnium viuentium, aliquod horum periculorum effugere potest. Istæ sunt tres excusationes, quibus inuitati vsi sunt. Sed iam audiamus primum se excusantem. *Primus dixit ei. Villam emi.* In emptione villæ notatur acquisitio dominij: qui enim villam emit, hominib⁹ apperit præesse & dominari, quod ex radice superbiæ procedit. Acsi dicat. Malo dominari in terris, quam venire ad vitam æternam. Expende etiam quod nõ dicit ciuitatem, aut castrum, aut regnum, sed villam: exprimit vt significet tantam esse ambitionem & excitatem, vt pro re vilissima maximum negligat bonum: quod tamen nec pro mundo dare deberet vniuerso. *Et necesse habeo.* Ambitione cogente, quæ non potest coram domino permanere: nec in cœlo habitare. *Exire* Ab æternorũ contẽplatione, à mei consideratione. Omnis enim superbus extra seest, quia supra se est. Sic Dauid. Domine non est exaltatum cor meum, nec elati sunt oculi mei: nec ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. *Et videre illam.* Hoc est totũ studium ad eam applicare, hoc enim est superborum, toto studio laborare, ad hoc, vt dominari possint. Expende etiam hominis stultitiam. Fructus rei, quam tam carè emit propter quam se ipsum calamitatibus innumeris subdidit & damnauit, non est alius quam videre illam. Quam vtilitatem habuit, nisi quia eam vidit? Non dicit, gaudebo de ea, vel possidebo, vel satiabor: sed videbo. Infœlix fructus bonorum huius mundi & potentatus. Dic mihi si màximam famem haberes, sufficeret tibi tantum cibum videre non comedendo illum? Certè hoc non modo famem non extingueret, sed magis appetitum excitaret. Vide qui honores ambis, & seculi vanitates quæris: quòd non de illis plus habes quam videre illas. Non enim satiant, non quietant appetitum, sed magis voluntatem accendunt. *Quid prodest possessori diuitiarum, nisi quod cernit diuitias oculis suis?* Non plus alijs eis vtitur: & quem admodum Tantalus in medijs aquis sitit. Tantulus à labijs sitiens fugientia captat, Flumina: quid rides? mutato nomine de te Fabula narratur. Tu Tantulus es, qui in medio diuitiarum siti peris. ¶ Obserua etiam huius stultitiam, non solum in eo, quod rem inutilem tam carè emit: sed etiam in eo quod priusquam vidisset. Emit enim, & postea exiuit videre illam. Quomodo autem emeret, si prius vidisset? Honores diuitias, voluptates, & quæcunque mundus dare nobis potest, prius eminus quam videamus: nam si prius vidissemus, nullo modo à nobis emerentur. Verum nos, vt cæci in omnia mundi oblectamenta ruimus, non attendentes, quid faciamus, nos metipsos vendentes, libertatemque nostram propter ea erogantes. Verum si oculos aperientes animi, ea inspicimus nos perditos & infortunatos compellamus, cognitis mundi abominationibus & incommodis. Obserua igitur, vt antea quam res mundi emas inspicias & cõsideres quales sint: si hoc enim facis mihi crede nunquam ea comparabis. Nam si mundus gladio veritatis scinderetur, palam omniũ oculis falsus & inanis appareret. Omnia quæ in mundo sunt, præterita, præsentia sunt, aut futura. Præterita iã nõ sunt, futura incerta sunt: præsentia vero instabilia & momentanea reputantur. In his bonis exter-

1. Ioan. 2.

Psal. 130.

Horatius.

nis, mundus bonus esse videtur, cum reuera dolo & mendacij plenus sit. Viriditas arundinum & amœnitas, aspectum oculorum oblectat: sino nitore exteriorique conspectu: attamen si illa confringas, intus inanes & vacuæ apparebunt. Ne te decipiat mundus, neue oculi tui, viriditate & pulchritudine illaqueentur: nam si recte considerare volueris quid subtus lateat, omnia inania, nihil firmum, aut solidum inuenies. Mercator est qui breues ac pestilentes voluptates aliasq; mortiferas merces pretio animarum vendit, aut saltem promittit vt nos ad æterna supplicia deducat. Atque ideo est summa diligentia & consideratione aduertendum, ne cum tali negociatore commertia exerceamus. Ostẽdit dapes in superficie suaues & appetendas: sed intus funestas & latenti veneno contaminatas. Nõ est aurũ id quod apparet, sed scoria: non mel, sed fel, non vita, sed mors: non fama, sed ignominia: non bonum sed malum. Vt enim stultus censetur qui equum empturus eum non inspicit, sed frænum, phaleras, & exteriora ornamenta miratur: sic insanus iudicãdus est qui merces diaboli, carnis, & mundi, speciem solum aspicit: interiora vero minime cõsplatur. Discе ex hoc loco ea, quæ sunt mũdi prius diligenter aspicere, quam emere.

Prou. 31.

Sic de quadam anima sapiente legitur in Prouerbijs. Considerauit agrum, & emit eum. Prius agrum considerauit: & quia bonus erat, emit eum. Sic prudens negociator Euangelicus prius inuenit thesaurum: & postea antequam emeret abijt & vendidit vniuersa, quæ habuit. Sed diues epulo tunc fallacia vidit, quando oculos eius pœna aperuit. Solent caupones offerre pretiosa vina, pauones indicosque gallos diuersantibus, quibus ignari homines lætantur, & se illis ex animi sui sententia satiant: posteà vero cum ad solutionem deueniunt, seuerissimè cum illis agitur: sæpius enim plus soluunt, quam omnia illa quæ appositа sunt stare poterant. Ideo tu facere debes quod cauti & prudentes viatores solent: qui quotiescunque à caupone aliquid ad comedendum cibi offertur, prius de pretio pactantur. Vnde si pro re vnum ducatum valente, vident decem ducatos exigi, tangere nolunt: sed potius comitibus suis dicunt. Abeamus hinc in aliud diuersorium, hic enim caritas omnia venduntur. Eodemmodo quotiescunque tibi aliquis Episcopatus, dignitas aut officium offertur, quanti cõ

Luc. 16.

stet animaduerte: nam si postea quam interrogaueris, quantum sit tibi pro ea dignitate & officio persoluendum inuenies te esse aliorũ animarũ rationẽ redditurũ, ea cõditione, vt multo melior omnibus alijs esse tenearis: huius indignitatem & honorem repudies. Si conspexeris pulchritudinem mulieris, dic. Quanti emitur carnis delectatio? Igni inferni sempiterno. Inferni: catum est hoc diuersorium comites: aliud quæramus, inseruiamus Deo, non carni, aut mundo, &c. Fac prius tecum omnium rationum periculum, Sed procedamus. *Rogo te habe me excusatũ.* In superficie verborum ostendit humilitatem, sed per superbiam venire contemnit. Humilitas sonat in voce, sed superbia in actione: vox quidem vox Iacob, manus autem manus Esau. Sic Iudas ait domino, Aue Rabbi, & Ioab osculatus est Amassam, sed alter dominum tradidit, alter Amassam interfecit. Fuerunt verba amborum pacifica, actio autem vtriusque proditoria fuit. Perperam hic se humiliauit, cùm interiora eius Deo nota essent: non enim mentitur hominibus sed Deo. Iam alium se excusantem audiamus. *Et alter dixit. Iuga boum emi quinque.* Hæc est secunda excusatio, quæ expectat ad ea, quæ diuus Ioannes dixit: concupiscentia oculorũ, quæ auaritia est: nam sicut iugum animalia ligat & cõstringit, ita auaritia ligat, & illaqueat animas, iusta illud Apostoli. Qui volunt diuites fieri: incidunt in laqueum diaboli. In Prouerbijs quoque habetur. Iniquitates suæ capient impium: & funibus peccatorum suorum constringetur. De auaro loquitur: nam auarus propriè impius dicitur, quia sine pietate est ad pauperes. Hic funibus auaritiæ detinetur: ideo iuga, quæ boues ligant dicitur emisse pretio animæ suæ, quam mammonæ tradidit. Vide stultitiam auari. Christus dicit, Tollite iugum meũ super vos, iugũ enim meum suaue est: hic autem ne se subijciat iugo suaui, humeris suis quinq; grauissima iuga subit: quorum quod libet grauius est centum Christi iugis. Diaboli quinq; sunt iuga, quia nullus est sensus, quem sibi diabolus subijcere non desideret. Dicit etiam quod emit ea. Ego profecto gratis & sine vllo pretio humeris meis non susciperem, quinque talia iuga: nedum emerem. Certè sic est, quod emimus cũ impendio nostrarũ animarum & conscientiarum, diuitias, honores & delectationes huius mundi: quæ nobis nihil aliud nisi onus,

Act. 5.

1. Ioan. 2.

1. Tim. 6.

Prou. 5.

Mat. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dolorem, ingentemque cruciatum offerunt. Magno labore consequitur auarus quod cupit, timore possidet, dolore relinquit. In Apocalypsi scriptum est, eos qui bestiam adorauerant quietem nullam habere: quam quidem qui cupiditati suæ inseruiunt, assequi nunquam possunt. Quare videbis quam perpetuo cruciatu & dolore suati, rerumque humanarum cupidi torqueantur. Attende igitur miser, qui ne te subijcias vnico Christi iugo leuissimo, & suauissimo humeris tuis quin que mundi iuga grauissima baiulas: quæ emisti, animam tuam, & te ipsum pro momẽtanea vitæ laborioſæ, quam perfers, delectatione erogans. Hos vocat Christus eis compatiens. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Quæ maior cæcitas, aut quæ malor dementia esse potest, quam difficile existimare, vnico domino inseruire, qui cultum nostrum ea tantum de causa expectat, vt nos à tantorum hostiũ tyrãnide liberet? Facile vero quinque grauissima iuga sustinere? Emi inquit iuga boum.

Apoca.4.

Matth.11.

Morbus est omnium cupidorum, vitiũque natiuum, nunquam ab emptionibus, rerumque familiarium coacernationibus desistere. Esaias his loquebatur dicẽs. Væ qui coniungitis domum ad domum: & agrum agro copulatis. Nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? Aduerte quod Esaias non arguit hic homines, qui cõiungunt diuitias furto acquisitas: causa enim eius reprehensionis fundatur in cupidine cõiungendi diuitias & hæreditates: & non loquitur de mediis, quibus ea coniungi possunt. Quod proculdubio optimo iure deplorat: causa enim quod tot sint in republica paupares, nulla alia est quam ingens diuitum fames in acquirendis diuitijs: nam cùm res temporales infinitæ nõ sint: sed certis terminis claudãtur, perspicuũ est luxum alijs cum impendio aliorum fore. Hoc apud Christianos effusius quam apud Ethnicos accidit. Ideo scriptura, non modo rapinas & furta condemnat: sed etiam in explebilem diuitiarum acquirendarum cupidinem, adeo, vt Christus dixerit esse impossibile diuitem ingredi in regnum cœlorũ: quod ex tribus incommodis, quæ diuitias comitantur oritur. Primò, quia cum cœlestia comparari non possint, nisi earum desiderium habeas, omne id quod hoc desiderio impedit, rerum cœlestium consequutionẽ impediat necesse est. Opes autem & diuitiæ humanæ,

Esai 5.

Matt.19. Luc.18.

hoc desiderium omnino impediunt: detentis enim omnibus animæ cogitationibus in bonis temporalibus acquirendis, minima vel nulla pars desiderij relinquitur ad cupienda æterna. Non aliter quam si quis ad magnum & lautum conuiuium inuitatus moræ impatiens, vilibus dapibus se adeo in principio ingurgitaret: vt postea, omni edendi appetitu amisso, reliqua cõmedere non posset. Iam enim inedia satisfecerat, qua lautioribus cibis fruiturus erat. Hoc contingit quamplurimis, qui naturale desiderium diuinorũ bonorũ, quod Deus hominibus quasi quandam cœli famẽ dedit rebus terrenis tradunt, & ita inebriati bonis temporalibus viuunt, vt æterna cœlorum bona, non desiderent. Ideo Paulus. Animalis homo non percipit ea, quę sunt spiritus Dei. Vocat animalia illos qui se sensibus tantummodò tradunt, quibus omnes bestiarum voluptates desiniuntur. Hoc inconueniens proponebant filij Israel, qui inescationibus Ægypti adduci nõ poterant, vt bona terræ promissionis desiderarent. Hoc inconueniens oritur communiter ex omnibus mũdi voluptatibus: quæ licet legitimè retineri & possideri possint, tamen si effusius vsurpãtur & exercentur in anima bonorum spiritualium fastidium generant. Quod est maximum ad ea consequenda impedimentum.

1.Cor.2.

Exod.16.

Fit autem particularis mentio diuitiarũ quia diuitias reliqua vitia cõsequuntur. Ideo Paulus Timotheo. Præcipe diuitibus huius seculi, non sperare in incerto diuitiarum, &c.

1.Tim.6.

Et in eo quod Christus dixit de diuite illo qui dicebat. Gaude & lætare anima mea, habes multa bona, tetigit dominus inconuenientia quæ ex diuitijs oriuntur: specialiter securitatem & confidentiam quam diuitiæ secum ferunt. Alio etiam in loco non tantum deplorat Christus diuitiarum possessionem quantum obliuionem cœlestium bonorum, quam inducunt. Hac de causa hic dedi tus terrenis rebus, contemnit cœnam cœlestem propter terrenas opes. ¶ Secundum inconueniens quod oritur ex nimia diuitiarum abundantia est: quia homines his rebus humillibus & caducis præpediti: ad cœlestia, etsi velint, aspirare nõ possunt. Nam cũres spirituales tranquillitatem in conscientia & in anima requirant, bona autem temporalia vagationes & inquietudines spiritus secum important: fit vt homines Deo vacare non possint. Ideo Christus superius dixit.

Luc.12.

Luc.8.

xit. Hi sunt qui à diuitijs & solicitudinibus huius seculi suffocantur. Qui nimium in rebus bonis vitæ occupatur, cùm illi deficiant tranquillitas, qua alterius vita desiderium comparatur, conuiuij diuini impos efficitur, ideo ait non possum venire, rogo te habe me excusatum. Duabus in rebus consistit omnis impossibilitas: in voluntate & in excusatione. Primum ait, Eo probare illa. Non possum quia cùm omnem voluntatem in temporalibus bonis occupatam habeam, nihil restat expeditum quo cœlestia desiderem. Secundo hoc facere nõ possum, nam licet id valde desiderarem, res tamen mea familiaris mihi tãtum tranquillitatis non permittit, vt cœlorum bonis animum adiungam. ¶ Tertium inconueniens diuitiarum quare diuites in sacra scriptura grauiter à Spiritu sancto reprehenduntur & accusantur est, maximum periculum, quod in his omnibus inferioribus rebus versatur: nam qui diuitias etiam bene acquisitas nimis amat, facile male acquisitas cupiet. Quanuis enim malè parta omnino non desideret: tamen cum magnam animi sui partem diuitijs concedat, in eam forte cupiditatem diuitiarum veniet, vt malè parta, bene patta esse existimet, quod quotidie in mercatoribus, experimur. Hoc inconueniens ostendit Paulus. Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus. Nam qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem & in laqueum diaboli: & desiderabilia multa, & inutilia & nociua, quam mergũt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorũ cupiditas, &c. Laqueus cuius hic D. Paulus mentionem, facit in hoc consistit: quoniam desiderium opum bene acquisitarum illis non contentum eo væcordiæ procedit, vt etiam male acquisita desideret. Cùm autem desiderium feruidum & vehemens, huius sit naturæ vt mentis iudicium hebetet sequitur necessario vt cũ aliquid desiderare cupimus, statim nobis cogitatio proponat argumenta quibus id quod desemalum est, nobis bonum esse videatur: & ita pedetentim in fraudem labimur, vt ibi lucrum sit, nihil alienum esse putemus. Eo modo enim rem affectamus, & circunuenimus, vt quod alienum sit nostrum esse videatur.

Luc.12.

¶ Maxima sunt igitur diuitiarum pericula: ideo cùm Deus legem dedit Mosi, duo illi ad hoc præcepit, primum non furtum facies, secundum non concupisces rem proximi tui. Quia autem declaratio horum duorum præceptorum ad hoc propositum est necessaria: volo secundam excusationem inuitatorũ huius enarrationem terminare. Quare aduerte quod in his duobus mandatis, non debemus putare duo nobis esse prohibita, in quibus cõsistit peccatum, videlicet desiderium & exercitium: hęc enim duo vnico præcepto non furandi comprehenduntur. Idẽ enim qui nobis præcipit ne alienum rapiamus, idem eodem præcepto desiderium furãdi nobis prohibet. Hoc patet ex Matthæo, vbi Christus falsum Pharisæorum ad legẽ sensum condemnans, eã declarat videlicet, vt lex quæ mala opera prohibet, mala etiã desideria prohibere videri debeat. Quæ ergo est ratio quare si sufficiebat vnum mandatum, posuit duo, in hac materia? Dicendum quod fuit necesse: vt altero sciamus alienum non esse rapiendum: nec desiderium furandi habendum. Altero vero nihil alienum esse procurandum vt cùm alienum sit, nostrum fiat. Itaque quemadmodũ in primo præcepto non furandi, habetur non furtum facies, nec alienum furari cõcupisces: ita & in secundo, qui desiderium rerum proximi prohibet habetur ne perperam desideres aut procures, vt ea quæ proximi tui sunt, iniustè tua fiant. Hæc aut duo mandata necessaria fuerunt, quia his duobus modis potest quispiam alterũ offendere. Cùm autem lex vniuersa Dei, eo tendat vt Deum in primis, deinde proximum nostrum amemus opus fuit vt separatim etiam prohiberet cupidines omnes rerum, in quibus aliquis Deũ aut proximum suum offendere posset. ¶ Sed dices? quomodo possum ego mercaturam exercere, aut aliqua in re negociari: sine eo quod cupiam vt alienum meum fiat? Dicendum tamen est legem Dei, hoc duntaxat prohibere ne proximos nostros offendamus: ideo qui negociatur sine alius offensione, licite luceatur. Itaque seruata inter partes iustitia, videlicet vt tantum valeat quod datur quantũ quod accipitur, iusta & licita negociatio est. Præcipitur ne alienum furemur, atque etiam ne aliena procuremus aut cupiamus, vt bona proximi cum eius incommodo ad nos trãseant: quod Deus tantummodo primum mãdatum nobis præciperet. Tot sunt doli, & fallaciæ hominum vt nomina verisimilia, titulosque apparentes adinuenirent, quibus proximis suis substantiam eriperent. Expedit igitur hominibus, vt quantumcunque pri-

Matth.5.

1.Tim.9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mum mandatum seruent secundum etiam non contemnant, fraudibus & dolis aliena sua reddere procurantes. Exempli gratia, Vicinus tuus iuxta hortum tuũ vineam habet, quàm è re tua fore existimas, si cũ horto tuo illam copulaueris, sed vicinus vendere non vult. Quid facies? furari non licet: & omnia media quæ excogitas nihil prosunt, cupido autem tua tibi in dies magis augetur: quare si forte ad aures tuas peruenit dominũ vineæ ære alieno oppressum esse, eius creditorem adis rogando & pollicitando impellis, vt vicino tuo debitori diem dicat, centumque aureos sibi debitos nullo ad soluendum spacio relicto postulet: quo ludo miser vicinus tuus adductus, cùm alias soluere nõ posset vineã vilius tibi vendere cogitur, quam si esset liber. Hoc autem maximum esse flagitium nemo non videt. At contra quod præceptum admissum? Cõtra nullum aliud inuenies perpetratum fuisse, quam illud quod desideriũ de rebus proximi prohibet. Hoc autem sæpissimè contingit, nostrorum omnium crimi-
3 Reg. 21. num causa: vt de Acab Rege legimus, qui vineam Naboth cupiens, quod è re sua videbatur, Naboth occidere iussit. Hoc autem peccatum, quanuis apud magnates & potẽtes homines sæpenumero inueniatur, frequentius tamen est apud mercatores qui cum aratoribus alijsque huiusmodi hominibus negotiũ habent: & quibus plurima ad tempus vtenda permittunt, pannum, frumentumque vendentes, vel pecuniam mutuantes, eos tamen postea in eas angustias inducunt, vt à se ipsis pretio dicto, omnia bona vendere compellant. Si autem quis eos impietatis accusat, respondent se sua recuperare. Quare merito dixit diuus Paulus: qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli. Emi quinque iugaboum, quo iure quaque iniuria? ideo non possum venire. Quasi diceret. Nimia cura mearum rerum conseruandarum & augendarũ mihi locum non concedit, eundi ad conuiuium. Quod igitur erit tanti incommodi remedium? Maximum erit remedium, satisque ad salutem sufficiens si homines contenti rebus à Deo concessis, modestè & moderatè viuant, nihil amplius procurantes. Addidit amplius hic dicens. *Eo prouare illa*. O homines modicæ fidei, non sufficit vt de sapientia diuina moneamini quàm nihil subter fugere potest, non satis est, hoc ab hominibus expertis & dictum esse. Omnes quodquod mundo in seruire asserunt, mundi iugum, esse intolerabile: è contrario autem omnes qui Deum colunt, iugum domini dulcissimum & suauissimum testantur. Tu tamen nihilominus periculum etiam nunc facere vis. Quinque iugaboum habeo quæ ego permemet ipsum: mea sponte & autoritate comparaui, volo probare illa, ideo non possum venire. *Rogo te habe me excusatum*. Sed audiamus tertium, & quid dicat videamus. *Et alius dixit, vxorem duxi, & ideo non possum venire*. Hæc est tertia excusatio quæ ad illud diui Ioannis respondet, cõ 1. Ioan. 2. cupiscentia carnis. Iste qui duxerat vxorem, renuit ad cœnam venire. Aduerte tamen q̃ hic non damnat Christus nuptias, vt Tacianus impiè credidit & illas negauit, sed vult insinuare nimium mulierum amorem esse maximum impedimentum: ad erigendum spiritum ad diuina cœlorum domicilia. Nam si simplex fornicatio ipso iure naturæ damnata est, nullum aliud patet remedium ad conseruationem generis humani nisi matrimonium, quoquidem multoties male vtuntur coniugati, de quibus Paulus ait: quod qui nu- 1. Cor. 7. pserint tribulationem carnis habebunt. Cùm tamen hæc humana fragilitas nullo alio remedio conseruari possit, quam maris & fœminę coniunctione, institutum fuit matrimonium vt vir & vxor inuicẽ inter se licitis voluptatibus intenti, illicita non quærerẽt. Sed quid dicem? de malitia humana: quæ eo processit, vt omnia illa, quæ in eius salutis mediũ & auxilium concessa sunt, in causas condemnationis suæ conuerterit. ¶ O rem duram. O rem absurdam & non ferendam: vt dicas alicui, cole Deum, ille autem respondeat, non possum, quia vxorem habeo. O magnum malum, vt matrimonium quod institutum fuit ad cultum Dei, malitia humana mille incommodis, in eius offensionem conuerterit sæpe numero vxor, quod remedium est multorũ incommodorum, alia quam plurima, sæuitia sua sumptibus, insanijs & cultibus causet. Verum ad hoc proficiet mariti prudentia vt eã monitis suis corrigat atque emendet: non enim satis est cuipiam mulieri, castitatem seruare, nisi etiam habitu & consuetudine, pudicitiam præseferat: maritus debet cohibere Genes. 3. vana vxoris suæ desideria. Concupiuit Eua fructũ vetitum comedere inuitauitque maritum qui comedit & mortuus est: at si non comedisset neuter interijsset, nã in fortitudine viri sustentaretur mulieris fragilitas. Desiderat

rat vxor tua fastum, cultum, sumptus, & cætera huius seculi inania: & cùm non possit sine te libidini suæ satisfacere, tu ne eam molestia afficias, eius voluntati acquiescis, & efficeris eius stultitiæ particeps, existens mortis spiritualis vtriusque causa. Postea te excusas vxo-
Gen. rem duxi, quemadmodum Adã, mulier quã dedisti mihi. Præter has autem insanias & luxus, quæ occasionem præbent hominibus, ne ad conuiuium gloriæ accedere possint, & in causa sunt huius tam immensi mali, est aliud
Exod. 19. maximum inconueniens ex parte carnis, quę spiritum Dei suffocat. Cùm Deus dedit legẽ Mosi, dixit Moses ad vniuersum populum. Ne appropinquetis vxoribus vestris, nã quãquam de se nullum sit peccatum in actu matrimonij, ingens tamen est impedimentum, vt spiritum Deo leuemus, & legem eius recipiamus, esse vxoribus præpeditos. Nunc vero aliqui sunt coniugati tam stupida & hebeti mente præditi vt raro aut nunquam ab vxorum amplexibus & toro abstineant: & nihilominus frequenter communicant, frequẽter cum Deo colloquia miscere præsumunt: nihil inordinarum coniugalem congressum sanctitati obesse credentes. Quibus locus iste obijciendus est: nã vt de diuitijs dicebamus, impedit amor carnalis desiderium spiritualium & diuinorum: nam amor mulierum spiritum obruit, Deus autem cum omnem mũditiam amet, nõ modo animæ sed etiam corporis puritatem & mundificationem requirit. Ea enim de causa duntaxat tempore Noe
Gen. 6. occidit Deus vniuersali cluuione non modo peccatores omnes, sed etiam bestias: quæ peccare non possunt, solis piscibus viuis manentibus. Nam cum diluuium in peccarum carnis tantummodo inductum sit, in brutis autem animalibus ratione naturalis congressus & concubitus inueniatur etiã turpitudo & abominatio huius detestandi vitij, ideo dominus aquis diluuij vniuersa animalia terrestria suffocauit. Nõ sic autem pisces qui alium habent modum multiplicandi se: neque tam faciles sunt ad huiusmodi commixtiones. In eo autem quod iste dixit, non possum venire, id est, non possum continenter viuere, mẽtitur, quia quanuis sit castitas donũ Dei & à Deo derur, tamen nemini facienti quod in se est Deus illam negauit: qui paratus est nobis omnia sua bona largiri: & adiuti gratia Dei bene possumus castè & continenter viuere, si volumus. ¶ Obserua etiam quod superbus & auarus quanuis noluerint venire ad cœnam, tamen modestius se habuerunt quia dixerunt seruo vocanti, habe me excusatum: hic autẽ nihil tale dixit: sed tantum non possum venire. Peccatũ carnis hominem bestiam reddit, in bestia autem modestiam aut vrbanitatem ne requiras. Hoc vitium intellectum humanum adeo habetat, adeoqi vsum rationis offuscat: vt qui in eo obrutus iacuerit, tanquam bestia quæ sensibus tantummodo se astringit omnis modestiæ humanæque politiæ quam vt homo rationis particeps obseruare tenetur prorsus obliuiscatur, tanquam homo inciuilis & inurbanus: hebetudine intellectus nihil de vrbanitate curans, nec aliquod in Deum officium præstans. Sed iam ad contextum reuertamur. *Et iam reuersus seruus nũciauit hæc domino suo*. Deus qui omnia nouit stabiliter atque incommutabiliter non indiget nuntijs, vt ei aliquid innotescat: sed ideo dicitur hic seruus nunciasse domino, quia Euangelij prædicatores sæpé Deo conquęruntur de contumacia & duritia auditorum. Sic Num. 16. Moses cum Dathan & Abyrõ, & Core à proposito seditionis nõ posset auertere aliqua ratione, dominum ne eorum sacrificia respicere orauit. Sic & Elias conquærebatur. Altaria 3. Reg. 19. tua suffoderunt, Prophetas tuos occiderunt gladio, & derelictus ego sum solus, & quęrunt animam meam. Bene sciebat Deus quod altaria suffoderunt & Prophetas occiderunt, quod non dicit Elias vt ei de nouo aliquid innotescat: sed querelã facit. Sic etiam Dauid. Psalm. 78. Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam Actu. 4. polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam. Sic etiam Petrus & Ioannes è concilio Iudæorũ dimissi, reuersi ad suos nunciauerunt eis, quãta ad eos principes sacerdorum & seniores dixissent. Vbi post pauca apud Deum querelã depromentes dixerunt. Conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerũ tuum Iesum: quem vnxisti, Herodes & Pilatus, &c. Paulus etiam Romanis conqueritur de dura ceruice fratrum suorum Iudęorum. Sequitur in contextu. *Tunc iratus pater familias dixit seruo suo*. Deus non irascitur, nec pœnitet eum more hominum, quia in Deũ nullo modo cadere possũt hæ passiones, sed scriptura sacra (vt Origines adnotat) more hu- Orig. lib. 4. contra Celsum. mano loquitur quia hominibus loquitur: sicut homo senex quando loquitur cum infantulo paruulo, puerilia & vt paruulus loqui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur. Sic in deuteronomio dicitur. Portauit te dominus Deus tuus vt solet homo gestare paruulum filium suum. Humanos igitur mores Deo scriptura imponit, vt hominibus vtilitatem afferat. Itaque per iram & furorē Dei non perturbationem mentis intellige: sed (vt Augustinus ait) vim, qua iustissime vendicat subiectam sibi ad ministeriū vniuersam creaturam. Alioquin vt ait Salomō tu domine virtutum cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos. Quanquam etiā vt Cyrillo & Hieronymo placet ira Dei ipsa mentis obscuratio sit, quæ consequitur eos qui legem Dei transgrediuntur atque ideo in scriptura quando hanc vindicatiuam virtutem significat, vocat Deum pantheram, & vrsum & Pardum: quando autem misericordiā vult insinuare, hominem inducit. Similiter quando propter peccata nostra corripimur, vigilat super nos Deus, & visitat: quando vero à Deo deserimur & non iudicamur, indigniique sumus correctione domini, dormire dicitur. Vnde in psalmo legitur. Surrexit quasi dormiens dominus, & quasi crapulatus à vino. Malitia enim nostra inebriat Deum: quæ quando in nobis corripitur euigilare dicitur, & de sua ebrietate consurgere: vt nos à peccato ebrios euigilare faciat. Ita hæ passiones dicuntur cadere in Deum, secundum suos effectus in nobis exhibitos. Sed quid ait seruo?

Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc Hęc vt in initio huius parabolæ diximus ad literā de prædicatione gentiū intelligenda sunt. Videns enim Deus contumaciam & infidelitatem Iudæorum, vocat prædicatores suos & omnes gentes, quibus dicit. Ite & prædicate Euangelium omni creaturæ. Et Petrus cum vidit in lope linteamina, & Cornelij conuersionem, dixit. In veritate comperij, quia Deus acceptator personarum non est. Ecclesia quoque gaudia est videns & etiā inter gentes gratia spiritus sancti esse diffusa. Considera etiā Dei clementiam & benignitatem in duobus. Primo quod omnes recipit debiles, claudos, cæcos, pauperes & miserabiles. Neminem deserit, nulli claudit ianuam suæ misericordiæ. Non contemnit dominus Æthiopem, aut Indum, à Mexico vsque delatum, nemoque est quantūuis miser & abiectus qui illa pietatis viscera aperta non inueniat. Eoque modo illum in cruce pendentem videbis, passis manibus vt omnes ad se accedentes suscipiat: latereque aperto, vt omnes quantumcunque peccatores sint in præcordia sua introducat. ¶ Secundo vide eius bonitatē: non enim quomodocunque eos vocat sed cito & sine vlla mora. Nunquam Deus piger est vt nobis beneficiat: sed potius diligentissimus, valdeque solicitus, vt nos vocet gratiamque suam conferat. Nullam moram in rebus nobis vtilibus patitur: vult enim vt statim sine vlla mora, nūcius conuiuas vocatum exeat, & ita Zachæo vt eum iustificaret, beneficioque secum ad mensam discumbendi afficeret, dixit, festinās descende. In quibus omnibus videbis quam valde nos Deus amet, qui nos tanta diligentia & solicitudine vocat. Sed vide, quam ingratus sis Deo, pro his omnibus beneficijs. Ille enim diligentissimus est ad te vocandum: tu vero pigerrimus ad Deum colendum.

¶ Obserua etiam & considera eius munificentiam & liberalitatem. Nos si ingratitudinem in aliquo inuenimus pro accepto beneficio, omnibus portā occludimus: & propter vnius malitiam, neminī benefacere volumus. At misericordia diuina magis se extendit: nam nō obstante horum hominum ingratitudine & perfidia, qui inuitati & vocati venire noluerunt tamen Deus non vult ostium occludere alijs: sed eos vocatum mittit. Minime defatigatus priorum ingratitudine, posterioribus benefacere non desistit. Non exhauritur diuina misericordia tam cito vt perfidia & ingratitudo aliquorum: beneficia Dei, in alios conferenda impediat. ¶ Obserua etiam quod in hanc cœnam regiam intrauerunt cæci, & claudi, & debiles: sed qui integri erant intrare noluerunt. Impij toti erant corpus, toti indulgebant corpori: & nequid corpori deesset, animam minuebant. E contra pij nihil aliud meditantur quam corpus affligere, minuere & deponere: vt integrum sit in die domini nostri Iesu Christi. Ideo quę Christus impio alibi dicit. Vt totum corpus tutum mittatur in gehennam. Totum corpus impiorum integrū mittitur in gehennam: sed iustorum non totum corpus intrat in cœnam gloriæ: nō enim intrant in cœlū nisi manibus etutis, vel claudi vel cæci: nam licet in cœlo corpora nostra integra futura sint in membris, non tamen erunt integra quantum ad suas necessitates: nec enim manducabunt aut nubēt. Est enim nunc corpus animale, tunc erit spirituale: nūc infirmum, tunc erit in virtute: vt Apostolus habet. Sed impij integri hic in corpore sic in inferno

inferno erunt: nulla enim erit corporis pars, quæ non omnium tormentorum corporalium genere torqueatur. Contra erit in animabus: animæ enim piorum erūt integerrimę & omnibus spiritualibus delicijs fruentur: impiorum vero erunt imminutæ, nihil enim boni aut cogitare aut velle poterunt.

Sequitur. *Et ait seruus. Domine factū est vt imperasti, & adhuc locus est.* Iam prædicauimus gentibus & nationibus: & adhuc manēt loca vacua in regno cœlorum, vbi & alij plurimi possunt esse: non enim numerus hominum prædestinatorum est impletus in cœlis. *Et ait dominus seruo. Exi per vias ad sæpes: & compelle intrare, vt impleatur domus mea.* In eo q̄ dicit cōpelle intrare modus quodammodo violentus conuertendi istos significatur. Considera conuersionem Pauli, & compelle intrare illum videbis. Si ciemus quibus vijs dominus aliquos conuertit, videremus sæpius impleri quod compellūtur intrare: nō quod compellatur voluntas, sed mutantia voluntatem talia sunt, vt cōpellatur quis mutare voluntatem vt fecit in Paulo. Et hoc facit dominus dupliciter. Primo ostendendo voluntari nostræ tantum bonum vt ipsa non possit nō appetere illud. Secundo remouendo & abscondendo omne malum: & cūm obiectum voluntatis sit bonum, tantum bonum potest voluntati repræsentare vt non possit non amare illud quod videt bonum. Et isto modo liberum hominis arbitrium subijcitur Deo, quod compellere voluntatem non est. Nam voluntas naturaliter fertur in bonum & ex natura sua appetit illud: si autem cogeretur ad diligendum malum, quod est contra suā naturam, tūc diceretur compelli, sed quia in bonū fertur repræsentatū, ideo remotis incōuenientibus nō dicitur cogi, id quod ipsa naturaliter agit. Dicitur tamē subijci Deo: quia Deus hoc facere potest. Tribulationibus etiā, aduersitatibus, & calamitatibus nō trahit ad se multories, quod compelli quodammodo dicitur. Concludit dominus hanc parabolam dicens. *Dico autem vobis quod nemo illorum virorum qui vocati sunt gustabit cœnam meā.* Hæc est sententia aduersus illos rebelles, qui venire ad cœnam contempserunt. Expende Dei bonitatem & clementiam. Nō dicit hic Christus quod illi qui regnū cœlorū contempserunt, & cœnam beatitudinis, quod fuerūt homicidæ, adulteri, traditores aut quid simile: sed tantum quod vnus quia duxit vxorem, & alius quia emit villam, & alius quia comparauit iuga boum non venerunt: quia quanuis impedirēt ad regnum cœleste: non tamē fuerunt grauia delicta. Nos cūm volumus aliquem qui nos offendit puniri, indignati maximum in eum crimen dicimus omniū quæcunque perpetrauit, vt seuerius puniatur: nō sumimus leuius, sed grauius delictum. Christus tamen è contrario, vt leuis non castiget, leuiora crimina sumit, vt maiorum obliuiscatur: & iracundiæ suæ, atque furori positis ante oculos suos modicis criminibus temperet atque moderetur. Sic in die iudicij non dicet peccatoribus, Ite maledicti in ignem æternum, eo quod blasphemi, lattones, & homicidæ fuistis: sed ite quia esurijstis & non dedistis mihi manducare: sitiui & non dedistis mihi bibere, &c. Ecce quomodo nō peccata grauia cōmissionis, sed ea quæ sunt omissionis & leuiora cōmemorat: vt rigorē tēperet suę iustitiæ, & sic puniet eos, vt Theologi dicunt, citra condignum: Iratus fuit dominus contra illos rebelles, vt parabola ait: tamen quia cū irascitur, vt Abacuc inquit, misericordiæ recordatur, minima eorum peccata commemorat vt misericordius puniat. Disce ex hoc loco vt: cūm iudicium feceris de aliquo, nō eius delicta extollas, & exaggeres vt impij vindices & crudeles facere solent: sed in quantū in te est illa minuas. Si peccandum est altero duorum extremorum præstat lenitate, quam fruitia peccare. Sic sanctus ille Ioseph, fratrū peccatum licet ex inuidia & iniquitate peccassent contra illum, in quantum poterat excusabat dicens eis quod voluntas Dei fuit vt illud contingeret, sed ad contextum. *Ibant autem multæ turbæ cum eo, & conuersus dixit ad illos.* Proficiscens vero dominus Hierusalem ad petitionē principis Pharisæorum, qui eū ad cōuiuium inuitauerat, in domum eius declinauit: de cōuiuio vero proficiscebatur iter destinatum: videns autem dominus turbas sequētes se, instruit eas de modo sequendi: imō in turbis non verē sequētibus instruit veros sequaces qui regia via incedunt passibus cordis non autem passibus operum. Instruit ergo dominus generaliter omnes qui sunt in via ad pœnitentiam tendentes & est hic ordo doctrinæ. Primo docet cauere ea quæ possunt esse impedimenta viam ingredientibus. Secundo addit de suffragijs quæ sunt necessaria venientibus: tertio agit de lege, quæ proposita est & data peruenientibus. Addit

adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

adhuc neceſſariam hæc omnia implentibus, videlicet miſericordiam Dei, vt ijs omnibus impletis dicant, ſerui inutiles ſumus. Primũ ergo inſtruit de vitandis impedimentis: quia maximum eſt iter facienti nolle impedimenta multiplicia, ideſt, interiora & exteriora, quę ſunt impedimenta arduæ viæ ducentis ad vitam: nec ſufficit abijcere exteriora niſi abijciãtur interiora: ideo dominus non tãtum dicit: qui odit patrem ſuum & matrem, ſed addidit, adhuc & animam ſuam. Et quia multa ſunt impedimenta exteriora hortatur dominus vt abijciant grauiora videlicet carnales affectus, qui præcipuè homines retrahunt ab arduа via. Multi enim fuerunt quos non terrebant angustiæ preſſurarum, & reuocabat eos à martyrio affectus vxorum & matrum oſtendentium eis vbera, & ſic paratiad martyrium retinebãtur carnali affectu vel cura vxoris vel liberorum. Hæc ergo ſunt præcipua impedimẽta exteriora, ſcilicet carnales affectus: ideo dominus ſpecialiter docet ea ampurandi: & ſimiliter interiora, ſcilicet, deſideria carnis.

Matt.7.

Luc.17.

Dicit ergo. *Si quis venit ad me & non odit patrẽ ſuum & matrem & vxorem & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam non poteſt eſſe meus diſcipulus.* Omnes creaturæ naturaliter centrum ſuum appetunt, nulloq; alio in loco præterquam in proprijs ſpheris ſuis cõquieſcunt. Scintillam ignis ſi attenderis videbis, ſurſum verſus tendentem: tanto quodam modo deſiderio ſuperiorum locorum, vt nulibi donec in propriam ſedem perueniat immoretur. Fluminа vniuerſæque aquæ, multis variiſque flexibus nuſquam ceſſant: donec in mare fontem omnium aquarum communem, tanquam in ſuam perfectiſsimam quietem perueniant. Quod idem de omnibus alijs rebus dici poteſt: quarũ omnium cũ anima rationalis ad imaginem Dei procreata præcipua & nobiliſsima ſit creatura: ea de cauſa voluit Deus qui illã ad ſe creauit, vt viſione diuina frueretur eſſe illius centrum ſpheraque perfectiſsima quo tandem corporeis vinculis ſoluta deuenerit, pleneq; in eius conſpectu cõquieſceret, & ſatiaretur. Vnde magnus ille Auguſtinus, & Eccleſiæ doctor eximius Deum alloquitur, dicens. Feciſti nos domine propter te: & inquietum eſt cor noſtrum donec perueniat ad te. Extra Deũ, quæcũque in mundo ſunt, turbatio, inquietudo, & defatigatio mẽtis ſunt. Filius prodigus extra domum patris ſui nunquam niſi famẽ, & angustias offendit. Ionas Propheta Deum fugiens ab eo ſeparatus, maris procella ingentibusque alijs ærumnis vexatus fuit: ſed deuẽtre Baſenæ Deo orationem faciens reuerſus eſt ad Deum centrum ſuum, & ſtatim ab omni labore liberatus eſt. Iacob domi Laban ſoceri ſui mille laboribus & defatigationibus ſemper fuit oppreſſus: quare à Deo reſpõſum accepit, vt in patriam ſuam & in domum nati uitatis ſuæ reddiret: & illico vidit Angelorum exercitus, & inuenit pacem & tranquilitatẽ. Hydria in puteum miſſa ad hauriẽdam aquã, dum adhuc aqua plena intra puteum eſt non grauat educentem, ſed facilime eleuatur: poſtea vero quam ſupra aquæ ſuperficiem tollitur ſtatim eius pondus ſentitur. Sed quare cũ eſt intra aquam hydria non videtur pondero ſa: poſtea vero cum aquis eleuata eſt adeo grauare ſolet? Quia prius in elemento ſuo videlicet in aquа eſt poſtea vero quia extra elementum ſuum eſſe cogitur, proprio pondere quaſi quadam innata vi in ſedem ſuam redire cõtendit. Ne mireris igitur, ſi eos qui extra Deũ ſunt, mundo miniſtrãtes & carni, ſuisque animi perturbationibus tam de fatigatos & debilitatos videris: ſunt enim extra Deum centrum & elementum proprium hominum. Quare ſemper perturbati, laborioſi, defeſſi, & anxij incedunt. Multo aliter ſeſe habent Dei cultores: nam cum in propria ſint ſphera, veloces ſunt in omni probitatis lætitia, & contenti ac alacres viuunt in omnibus ſuis aduerſitatibus. Salomon enim air. Non cõtriſtabit iuſtum quidquid ei acciderit. Nam ægritudines, ærumnę perſecutiones vniuerſaque huius vitæ proſpera aut aduerſa, eos nitidiores, ſecuriores & alacriores indies facere videntur. Hi igitur ſoli viuũt cæteri enim nõ viuũt: ſed infelici morte moriuntur ſuis libidinibus mancipati, portantes humeris ſuis iugum mũdi intolerabile, oneraque proprij amoris, corrupta voluntate ſuſtinentes. Si vis perfectum gaudium veramque tranquillitatem inuenire, opus eſt vt ad Deum reuertaris. Nihil integritatem & perfectionem naturæ ſuæ conſequitur, niſi conſeruetur in genere ſuo. Quare cum Deus genus & fons ſit omnium bonorũ à quo omnia bona procedunt: anima noſtra rationalis, tam intẽſe Deum ſuum deſiderat, nam ad Deum rediẽs omnia bona aſſequitur. Vnde cum Deus videat optimeque ſciat, nihil extra eum eſſe, niſi laboris defatigationiſq; plenum & ſine eo nos nullum gaudium habere poſſe:

Aug. de vera relig. ca. 18.

Aug. in medita.

Luce. 15.

Ioan. 1.

Gene. 8.

Prou. 12.

re poſſe: compatiens noſtris laboribus nos mille ærumnis defatigatos, & funditus interemptos à medijs mortis faucibus euocat, dicens. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Venite igitur & ne timeatis. Columba, quæ ex arca Noe exiit non inuenit requiem vllo in loco vbi requieſceret pes eius, & ita in arcam rediit. Attende igitur quod eodem modo & tu in omni huius ſeculi oceano, extra Dei manum & obſequium, nihil aliud præterquam procellas, pericula, variaque vitæ impedimenta offendes. Nullamque ſedem vſquam tranquillitati idoneam inuenies: atque ideo potiſsimum remedium eſt ad Chriſtum verum Noe quaſi in arcam redire, vnde egreſſus es, & à quo ſeparatus tandiu per huius ſeculi immenſos fluctus iactatus es. Eſt autem Dei tanta bonitas & clementia vt licet ſe contemptum & deſertum viderit, propter huius mundi fœditatem & immunditiam, nihilominus tamen rogat & inuitat te inquiens. Venite ad me omnes qui laboratis, &c. Domine placet mihi ſummopere ad te redire: iam enim huius ſeculi ſum defatigatus miniſterio. Vis tu redire ad Deum? Vis remigrare in centrum tuum? Contentusque viuere, diſcipulus Chriſti factus, audi illum *Si quis venit ad me & non odit, &c.* Hoc modo Chriſtus dominus noſter omnium oppreſſorum confugium factus, dum nos vocat docet quid facere debeat qui à mũdo expeditus, ad Deum ſe conferre ſtatuit. Vult autẽ vt hoc facias videlicet, vt ad Deũ tanquam animæ tuę centrum in quo patrem, matrem, filios, fratres, & ſorores tuas ódio habeas, te conferas. Sed cur domine tu qui charitas es odium præcipis? Certe ſicut Deus ſimul eſt amor & odium, amor rerum bonarum & odium malarum: ita vult quemque noſtrum ſimul habere amorem eorum quæ in proximis aut in nobis bona ſunt, odium vero eorum quæ in proximis aut in nobis mala fuerint. Vult ergo in nobis eſſe oculos quoſdam, qui videant non vaſa, ſed quod eſt in vaſis. Si in vaſis quantumuis inimicis noſtris eſt pietas, eam amemus: contra ſi in vaſis quãtumuis aũ cis & cognatis ſit malitia, eam deteſtemur. Si igitur in parente aut amico, aut in te malitia eſt eam odi: ideoque non ſimpliciter iubet odio habere parentes, quia hoc iniquum eſſet: ſed ſi voluerint pluſquam Chriſtum diligi, in hoc odio habeantur, nam omnes oportet odire qui in via Dei aduerſantur. Parentes nanque debemus honorare & diligere, quia maiora ab eis ſuſcepimus quam à cæteris hominibus: Deum tamen magis tenemur honorare quam parentes, quia maiora accepimus ab eo. Ideoque parentibus obediendum eſt, quando eorum mandata diuinæ obedientiæ non repugnant: quia alijs abſoluimur ab omni debito. Vnde Paulus Filij obedite parentibus veſtris in domino. Ideſt, quãdo mandata eorum conſonãt diuinis mãdatis: nam alias non eſt eis obediendum, ſed odiendi ſunt, non homines, aut natura, ſed peccatum, ſicut Deus odit peccatum, & poſſumus eis oſtendere ſigna odientis. Nam qui amat complacet amato, qui autem non complacet ſed aduerſatur non diligit ſed odit: & quia parentibus viam Dei impedientibus cõplacendum non eſt, dicimur eos odiſſe. Quo modo autẽ pater & mater percalcandi ſunt, propter vitæ perfectionem de qua hic Chriſtus, ad literam loquitur vt ſtatim videbimus optime diſſerit, Diuus Hieronymus ad Heliodorũ de vita Eremitica. Quid enim impedimenti afferat perfectioni paterna domus, patria, & conſanguinei, ſatis oſtendit dominus cum Abrahæ præcepit dicens. Egredere de terra tua, & de cognatione tua, &c. Ideo dominus, quem vult in diſcipulum accipere & eum docere, præcipit odire parentes, fratres & ſorores. Vnde quos dominus erudire vult, ſegregat ab huius modi hominibus. In Oſea enim dicit, Ducam eam in ſolitudinem & loquar ad cor eius. Et vt in Hebræo habetur, Ecce ego ſeduco eam, & ire faciam eam in deſertum, & loquar ad cor eius. Vbi expende verbum, ſeilicet; & conſidera quod etiam ad ea quæ nobis maxime vtilia ſunt, oportet Deum nos ſeducere. Verum quia nõ ſufficit extrinſeca tantum vitare impedimenta addidit. *Adhuc autem & animam ſuam.* Per animam vitam animalem intelligit: quæ ſecundum Apoſtolum voratur caro: caro autem concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Et ideo odienda eſt. Tunc enim carnem odimus cum eius carnalibus deſiderijs non acquieſcimus: conuenit enim Chriſti diſcipulo vt proprium amorem concupiſcentiam & earnis deſideria abiciat, vt Chriſti diſcipulus fiat. Si ejcis ab anima tua proprium amorem: crede illam ſtatim amore Dei impletum iri, eius enim bonitas, non patietur nos amoris propij vacuos Dei amore non imple-

Mat. 11.

Gene. 8.

Phil. Hilar. in Pſal. 118.

Ephe. 6.

Hier. Epiſtola. 1. quanto tempore.

Gene. 12.

Oſea. 2.

Galat. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

impleri. Hoc sui ipsius odium quasi cauterium quoddam, omnem veterem hominem abijcit, nosque eo exuit veluti angues, qui inter asperos lapides transeuntes, vetus indumentum deponunt. Hoc exercitium seruare debet, qui vult perfectus & verus Christi esse discipulus nitès exuere se proprijs affectionibus, amoreque sui ipsius: nam qui se verè abnegat in omnibus rebus, voluntatè suâ deponès, is demum verè Deo inseruire potest. ¶ Obserua autem quod odire parentes &cæteros, atque etiam se ipsum secundum aliquè modum & sensum est præceptum & aliquo modo est consilium. Est enim præceptū quātum ad hoc, vt carnalis affectus prædictarum personarum contrarios charitati spirituali abijciamus: & ita vt prædictas vitemus & odiamus personas, quantum ad hoc quod nos ab impletione præceptorum Dei impedire nituntur. Sed est consilium quo ad hoc vt carnales affectus, carnaliterque propinquos siue coniunctos odiamus, relinquamus & vitemus: quantum ad hoc quod nos impedire nituntur, aut possunt à spirituali profectu, ad perfectionem tendente, per actus & opera supererogationis: vt scilicet carnales prædictarum personarum affectus non illos duntaxat, qui charitati diuinæ obuiant directè, sed illos quoque qui charitatis profectum, & ardorē & perfectionem impediunt. Nisi quis hoc egerit ait Christus: *Non potest meus esse discipulus*. Vide quantum premium consequeris, si Christi discipul⁹ fueris, sicut nūc dicebamus Abrahæ: qui propter Deum dereliquit domum, cognationem, & patriam, contulit melioremterram: & fecit illum in gentem magnam, & patrem constituit multarum gentiū: ita vt pro consanguineis rusticis magnos habeat, & pro patris benedictione consequatur
Mat. 19. benedictionem Dei. Sic etiam Apostolis qui omnia propter Christum reliquerunt illos super duodecim sedes sessuros, & iudicaturos duodecim tribus Israel promisit Christus.
Expende hic quid lucri sit perdere parentes, cognatos, aut aliquid propter Deum periculo exponere: nam vt ait Bernardus, quia virgo se exposuit propter Deum vouendo castitatem, illo tempore vitio datam, vt ab omnibus mulieribus esset maledicta: dedit illi vt
Berna. hom. 3 super Miss. est. inter mulieres esset benedicta. Sic qui propter Christum hæc terrena & carnalia contēnit, Christum habebit in patrem & dominū & magistrum. Sed procedamus. *Et qui non baiulat crucem suam & venit post me: non potest meus esse discipulus*. Crucem intellige carnis mortificationem, tribulationes, aduersitates, & mundi afflictiones, & omnia quæ inimica sunt spiritui. Qui hæc omnia patienter tulerit, dicitur Christi crucem baiulare. Itaque nihil aliud est accipere crucem quam quotidianam mortis carnem sustinere, exponendo se cuicūque labori propter Christum, sine quo Christo placere non possumus. Ideo Paulus. *Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerūt cum vitijs & concupiscentijs*. Ideo in die iudicij, signum suum ponet Christus in cœlo, ideſt, crucem: nam signum crucis erit in cœlo cùm dominus ad iudicandum venerit. Et sicut artifex regula ponderat & metitur quis lapis aptus sit ædificio: sic Christus cruce sua videbit quis secundum crucis mortificationem vixerit: & quis sit aptus regno Dei. Præterea ne aliquis videns pondus crucis retrocedat, non dicit Christus, qui nō baiulat crucem meam, sed crucem suā: vt vnusquisque iuxta propriam virtutem faciat: alius plus, & alius minus. ¶ Obseruandum etiam, quod potest esse, vt quis tollat crucem, & quod nō sit discipulus Christi: vt est ille qui accipit pœnitentiæ statum, & non ambulat sicut Christus ambulauit sequens illum, si ignem hoc est charitatem, non habet in corde vt cremetur sacrificium, sine igne enim non fit sacrificium. Duo sunt facienda. Primum accipere crucem, & secundo diligere Christum: & hoc modo sacrificabis Deo te ipsum. Abraham non sacrificat sine igne. Vnde Paulus. Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Debes tu ligna & ignem ponere, vt sacrifices. Hoc est sequi Christum, in cuius pectore tantus ignis ardebat amoris. Vult igitur Christus vt tollas crucem, sed etiam cum amoris flamma: & nō inuitamur ad hæc ex viribⁿ nostris, ipse enim præcedit, & fauet, & præstat auxilium, in quo etiam eius benignitas & bonitas ostenditur. Solent enim serui suos præcedere dominos, & explorare, & præparare hospitia, & iter ostendere, atque ante illos ire: sed Christus hic ante nos vadit & iter ostendit quasi seruus, & suadet, vt illum sequamur. Sequitur in contextu. *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare*. Discipulos perfectionem vitæ profitentes docet duab⁹ parabolis. Ædificatio turris professio est perfectionis vitæ, merito turri propter suam celsitudinem comparatæ. Sūptus autem

autem vt ipsemet dominus dignatus est declarare, sunt renunciare omnibus, quæ homo possidet. Debet antequam quisque profiteatur perfectioris vitæ statum sedens perfectè cogitare, & diligenter examinare affectus suos, an sint alieni ab omnibus quæ possidet, an in veritate renunciet, nō solum rebus sed affectibus rerum exteriorum: computando inter possessa, non solum agros sed etiam honores. Sed si deficiunt melius est non incipere, quam postquam posuerit fundamentum professionis, carendo sumptibus perfectæ renunciationis, non posse perficere ædificium turris vitæ celsioris: sic ludibrio Dæmonibus, & hominibus: sicut mūdus irridet religiosos apostatas, qui cæperunt iacto fundamento professionis, & non perseuerantes quia defecit in eis virtus finiendi opus inceptum, ad se
2. Pet. 2. culum reuertuntur, tanquam canes ad vōmitum. ¶ Admonet locus iste perseuerantiam in
1. Cor. 9. vita perfectionis incepta: si ne qua nulla virtus coronatur, iuxta illud Pauli. Omnes qui
1. Reg. 9. in stadio currunt, omnes quidem currūt, sed vnus accipit brauium. Sic Saul bene incepit & tandem quia non perseuerauit damnatus est. Docet etiam cautelam quæ per necessaria est viantibus ne ardua supra vires aggrediantur: sed pro modulo virium suarum sese intra se misceantur. Alioquin enim minus cauti viram austeriorem eligunt ad quam sustinendam insufficientes in medio vitæ deficiunt. Expende etiam quam differens sit ædificium corporale & spirituale: nam ad ædificium materiale necesse est congregare diuitias, sed ad spirituale contemnere illas, & parentes odire, & se ipsum abijcere. Obserua etiam quod in numero singulari & conditionaliter loquitur dicens. Quis enim ex vobis,
Gene. 11. vt noter raritatem eorum, qui spirituale ædificium & vitam perfectam ædificare voluut. Multi enim ædificant turrim Babel, & inter
1. Timot. 2. tot qui gehēnam ædificant in suam damnationem: est ne aliquis qui velit turrim vitæ perfectæ ædificare? Si forsitan aliquis est audiat quid agere ei conueniat. *Nonne prius sedens*. Ideſt, à mundi tumultibus quiescens, qui enim negocijs secularibus se implicat nō militat Deo. Sedet igitur sequestratus à mūdi curis, se ipsum considerans & humilians, vana huius mundi contemplando. *Computat sumptus, qui necessarij sunt*. Ideſt, considerat diligenter quibus operibus & laboribus possit constitui ædificium, vitæ perfectionis, & ad illum apicem altissimæ turris ascendere & peruenire: cōsiderat vires suas vtrum sufficere possint ad hoc quod inchoare proponit. Priusquam enim aliquid incipias, consulto: & postquam cōsulueris, opus est facto. *Videt prius si vires habeat ad perficiendum, ne postea quam posuerit fundamentum & ne potuerit perficere omnes qui viderint, incipient eis illudere dicentes. Quia hic homo cœpit ædificare & nō potuit consummare*. Hęc ex dictis clara sunt. Expende autem quod in omni opere quod agis, oculos irrisores considerare debes: nam qñ diabolus vidit quod incipis ædificare bonum, expectat, vt relinquas opus inceptum: videns autem quod reuerteris ad vitam pristinā, irridet & exultat: nam sicut fuit ad malum persuasor, ità gaudet videns quod derelinquis bonum incæptum. Ideo Dauid perès à Deo auxilium perseuerandi ait. Deus meus
Psal. 24. in te confido non erubescā nec irrideant me inimici mei: etenim omnes qui te expectant, non confundentur. Omnes enim tam boni quam mali Angeli prospiciunt nos laborantes, boni de bonó gratulantur, de malo quasi dolent: mali vero de bono dolēt, de malo au
1. Cor. 4. rem irridēt. Spectaculum facti sumus, mundo, Angelis & hominibus. Non solum Angelis & hominibus, sed etiā mūdo inquit: ideſt, amatoribus huius seculi qui sedulo circunspiciunt viros religiosos, & si in aliquo deprehēdunt lapsum eorum statim insultāt & dicūt. Hypocrita erat iste. ¶ Denique vnum hic obseruandum esse censeo quòd non dicit si possit perficere, sed si habeat ad perficiendum: quia posse perficere est à natura, sed habere ad perficiendum est à gratia. Sic etiam posse credere natura est hominum: credere autem gratia fidelium. Bene etiam dixit, computet si habeat: & si non habet procuret & congreget. Sed iam secundam parabolam ad idem tendentem audiamus. *Aut quis Rex iturus committere bellum aduersus alium regem non sedēs prius cogitat si possit cum decēmillibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se?* Posita similitudine de turri ædificanda supponit hic aliam similitudinem de rege pugnaturo: in
1. Tim. 2. quā duo ostenduntur. Primò quod pugnando oportet peruenire ad regnū: quia vt Paulus ait non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Secundum est quod nullus per sua merita potest peruenire ad regnum, nisi iustitia Dei per misericordiam temperetur: nam
Psal. 142. vt Psalmista ait, non iustificabitur in conspe-
Esa 64. ctu eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctu eius omni viuens. Et Esaias. Facti sumus vt immũdus omnes nos. Summa ergo totius parabolæ hæc est. Si in rebus externis & corporalibus prudentes & prouidi sumus: quare non multo magis in spiritualibus? Qui ergo militiæ Christi se addicere vult, prius perpendat vires suas, quas si inuenerit ad id, quod subeundum est impares, non temere se ipsum inijciat in periculum: sed potius omnia excogitet, vt inuocato Christi auxilio facilius agere possit. Cum ergo necesse sit pugnare cum diabolo, mũdo, & carne, qui nobis fortiores sunt: inuocandus est Deus, cuius manus abbreuiata non est. Sic Dauid, Domine qui multiplicati sunt qui tribulant me, &c. Et iterum. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Expende autem quod in illo quod dicit habere regem contrarium viginti millia, ostendit mundi duplicatam potentiam, quia maiori conatu hos perfectiores impugnat. Illud autem quod statim sequitur in contextu, scilicet. *Alioquin adhuc illo longe agente legatio nem mittens rogat ea quæ pacis sunt.* Intelligendum est quod sit contentus vita & statu communi: nam si in vita perfectiori non potuerit perseuerare, nec habuerit vires ad resistendũ maiori mundi potentiæ: sit contentus vita sæculari & communi. Doctrina harum duarum parabolarum est, vt altam turrim ædificemus & machinas mundi destruamus; vitam inquã perfectam agentes & apicẽ perfectionis quærentes: hac tamen modificatione, vt prius vires nostras consideremus, ne retrocedamus: nam melius est viam Dei non agnoscere, quã post agnitam retroire. Tunc enim erimus mũdo & Angelis, inderisum: & victi reuertemur cum confusione à fortiori inimico. Ideoque perseuerantia opus est ne irrideant nos inimici nostri, & dicant. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Non enim cœpisse virtutis est: sed perfeciſſe. Cœpisse multorum est: ad culmẽ autem venisse, paucorum. In cassum bonum agitur, si ante vitæ terminum deseratur: quia frustra velociter currit, qui priusquam ad metas perueniat deficit. Ideo cursores paulatim in mane procedunt, & semper plus & plus proficiunt: & sic continuando ad terminum optatum perueniunt. Sed quidam sunt sicut læna: quæ in principio parit multos catulos, deinde pauciores, & fine sterilis efficitur. Sic etiam plurimi in principio operis sunt feruidi, deinde tepescũt & in fine prorsus infrigidantur, & deficiunt,

Psal 3. *Psal.117.*

2. Pet.2.

Sic turris incœpta manet, vel deficit in bello: & victa manet. Hoc autem valde placet diabolo: qui super omnia conatur facere ne homo in bono opere perseueret. Vnde in Genesi dixit dominus serpenti. Tu insidiaberis calcaneo eius, id est, fini, sic enim in omni re finis est præstatior: & qui destruit finem, destruit omne bonum. Summe autem dolet, quando videt nos incœptis bonis operibus perseuerare: quia scit quod cum perseuerantia obtinemus quidquid petierimus à Deo sicut ille, qui petijt tres panes ab amico obtinuit, quia perseueranter petijt. Sic etiam Magdalena, quia in sepulchro perseuerauit plorans meruit Christum prius videre suscitatũ quam discipuli qui recesserũt, & reuersi sunt non perseuerantes. Similiter etiam Christus turbam famelicam septem panibus satiauit: quia perseuerauit cum eo. Misereor, inquit, super turbam quia ecce iam triduo sustinent me. Sicut enim nulla vtilitas est seminum in principio florentium nisi maturescant: ità nihil valet ad salutem bene incipere si vsque in finem non perseueraueris. Caue ne irridearis. Iam ad contextum reuertamur. *Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus.* Hinc clarè apparet, quod ad professores vitæ perfectioris adduxit vtramque parabolam. Renũciare enim omnibus quæ possident non mandatur omnibus Christianis: sed tantum his, qui statum perfectionis quærunt: de quibus Christus hic loquitur, & ad quod propositum adduxit parabolas supra dictas. Ac si diceret. Ex quo non bene turrim ædificat, qui sumptus non præparat, nec securè occurrit, qui legatos non præmittit, ergo non potest meus esse discipulus qui omnibus non renunciat: sed volo, vt homo sese totum mihi dedat, nihil mihi proponat, & nihil ardentius diligat quã me: se ipsum non quærat, sua non amet, sed meam voluntatem diligat. ¶ Aduerte autem quod in his verbis excluditur error Anabaptistarum, qui sicut olim Adamitæ & Apostolici, asseuerabant hominem non posse esse Christianum nisi renunciauerit omnibus. Quare Christus non dixit absolute, omnis qui nõ renunciauerit, sed omnis ex vobis, videlicet Apostolicis viris, & discipulis meis qui perfectiorem vitam estis professi. Cum istis igitur Apostolis loquitur Christus, non cum omnibus. Abraham, Dauid, Iob, & alij plurimi diuites fuerunt & perfecti. ¶ Obser-

Gen.3. *Luc.11.* *Ioan.6.* *Mat.15.*

1. Cor.7.

Gen.3. *Deu.13.*

Gen.39.

ua etiam quod multũ distat inter renunciare omnibus, & relinquere omnia: quia renũciare omnibus, conuenit omnibus, qui licitè mũdanis vtuntur. Sic tenent quę mundi sunt, vt non teneantur à mundo. Vnde Paulus. Reliquũ est, vt qui habent vxores tanquã non habentes sint: & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur. Relinquere vero omnia, perfectorum est: qui omnia temporalia abijciunt propter Deum. Attende autem, vt omnino his mundi vanitatibus renuncies, vt tã sublimi dignitatis gradu Christi discipulus factus fruaris, omnem amorem tuum in Deũ conuerte, & renuncia tui ipsius rerumque humanarũ amori: perfectus enim Christianus nihil aliud nisi Deum amare debet. Nec debet quispiam credere amorem suũ rectè esse collocatum, ob virtutes & merita illius, quem amat. Valde enim interest esse bonũ, & esse bonũ mihi: nisi quis tam insanus inueniatur, qui dicat ego iudico esse bonum, vt mihi oculi eruãtur, si aureo gladiolo, adamãtino vel smaragdino fiat. Arbor paradisi bona erat: sed Eua ibi oculos perdidit. Susanna bona erat & sancta: sed illi senes propter eius amorem interierunt. Ioseph bonus erat: sed illum eius domina offendit. Hinc conijcere potes quantum cauere debeas, ne alterius quã Dei prudentiæ habenas affectionis tuæ committas: qui solus sufficiens est, vt tranquillitatẽ & quietudinem animi nostri affectionibus tribuere possit. Ideo in Deo solo amorẽ tuũ constitue: separans te ab omnibus rebus, quæ Dei amorem nõ referunt. Quid existimas te facere: cum omnia humana cõtemnis? Opus est cogitare, quas angustias relinquas, vt cœli latitudinẽ consequamur. Vniuersa enim terra respectu totius mundi, pũctus est: adeo vt si fingeremus terram locatã esse in cœlo stellato, adeoque perspicuã vt quælibet aliarum stellarum redderetur: ex his locis inferioribꝰ discerni non posset, propter eius exiguitatẽ, sunt enim decem & septem stellę, quarũ quę libet maior est toto orbe terrarum centies & septies. Sunt etiã alię quadraginta quinque, quarũ quelibet nonagies est tota terra maior: ducẽtæ & octo etiã sunt septuagies bis maiores. Aliæ ducẽtę sexaginta quatuor, quinquagies quatuor maiores esse dicũtur. Itẽ ducẽtæ septẽ trities quinquies maiores æstimantur. Præterea ducẽta quadraginta nouẽ. Decies & octies ampliores dicuntur. Sunt autẽ hæ postremæ animæ quæ quidẽ videãtur, nongentarum quinquaginta nouem stellarum, quas Astrologi notauerunt: de quibus intelligitur id, quod dictum est, quod minima stellarum visu notabilium est maior tota terra. Quod si respectu firmamenti, terra punctum est nimium: quanto minor respectu Empyrei cęli censebitur? Quid igitur putas te relinquere, dum mundum contemnis, licet eius dominus esses vniuersalis, nisi angustissimum formicarum nidum, propter regia & ampla cœli palatia? Rex dominus est quinquagesimæ vnius puncti partis. Tu vero quid relinquere potes, licet omnia tua relinquas? Parum esse existimares, huius mundi fœditatem relinquere, voluntatique tuæ, & amori proprio renunciare: si considerare velles te à Deo vocatum esse, in Christi discipulum: vt cum eo simul veris magnisque cœli thesauris fruaris. Sed de his alias. Sequitur in contextu. *Bonum est sal.* Gustum non habet ille sanum cui sapiunt amara, & cui acida & infusa dulcia & lauta videntur. Stomacho bili laboranti dulcia omnia, quasi amara videntur. Doctrina Christi eiusq; lex suauissimus cibus animæ est: verũ quotiescũq; stomachus plenꝰ est malorũ humorũ volũtas, quæ assuefacta alijs, porrisq; Ægypticũ mũdi effrænato amoris, carnisq; & sanguinis gustũ percipere non potest. Ex lautis, suauibusque cœli dapibus omnis doctrina, cum defatigat, cibusque animæ sustãtialis diuinumq; nutrimentũ illi nauseã facit, quo pingueſcere quasi suo naturali cibo & nutriri in primis deberet: vitia autẽ & peccata dulcia & delectabilia iudicat. Cũ dulce fuerit in ore eius malũ (ait Iob) absconditil lud sub lingua sua, parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo. Optima est metaphora, qua hic vsus est Iob. Suscipis ore paruũ crustũ alicuius rei, melle illita: illud autẽ dẽtibus tãgere nõ audes, imo potiùs parcẽs illi sub gutture abscõdis, & retines, vt paulatim liqueſcat, diutiusq; sapor & gustus in ore maneat. O mundũ perditũ, quot peccatorũ genera homines quærũt & inueniũt varias peccãdi formulas & modos, quibus saporem peccati moretur, & vt delectatio tã cito non trãseat? Quot varietates inueniũt homines ciborũ: quot modos ludendi seque oblectandi in omnibus mundi vanitatibus & turpitudinibus? Ideo bene ait Iob. Cũ dulce fuerit malum in ore eius, &c. Ineſcentur in Dei offẽsione, vt diutius manẽte peccato in illis maiorẽ capiant voluptatem. Cum Christus gentibus

Iob.20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prædicabat tam perfidus erat mundus, quam nunc est. Hoc autem magis exaggerare non possum. Homines gustum deprauatum habebant: quibus dulcia amara, amara verò suauia videbantur. Huic igitur populo Christus prædicat: hasque animas diuino cibo pascit, cœlestem panem illis tribuens. Prædicauit autem illis vt ait Diuus Matthæus, octo paradoxicas in monte inquiens. Beati pauperes spiritu, beati mites, &c. Hic autē dicit D. Lucas, Dñm dixisse illis, vt renunciarēt omnibus bonis suis, post hanc vero doctrinā de paupertatis amore, spiritus, & de diuitiarum despectu affirmant ambo Euangelistæ Dominū statim de sale verba fecisse. Matthæus ait illum dixisse Apostolis, vos estis sal terræ: Lucas vero hic habet dixisse. Bonum est sal. Vtrumque autē in idem recidit: ad idemque propositum tendit. Homines cupidi & auari & qui gustum deprauatum habent, & qui acquirendis diuitijs inebriantur, non delectantur audiendo. Beati pauperes spiritu, &c. Vel, Qui non renunciat omnibus, quæ possidet: non potest meus esse discipulus. Prædicatio paupertatis in suauis cibus est auaro & diuitiarum despectus: eodemque modo, iracundo, patientiæ: crudeli, misericordiæ: mundanis autem, qui adeo honores huius seculi amant: persecutionum amorem prædicare acerbum est. Itaque hic cibus acerbus illis videbatur, non est defectu Euangelicæ doctrinæ à Christo domino nostro prædicatæ, sed eorum culpa & propter gustum auditorum deprauatū. Sic Paulus ob suam humilitatem se in istorum numero comparans dicit. Scimus enim quod lex spiritualis est, ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. Culpa est in me inquit Apostolus. ¶ Videns autem vnigenitus Dei filius, quam exiguū gustū ille populus ex eius prædicatione conciperet, oculos ad discipulos qui iuxta se erant conuerti, & ait. *Vos estis sal terræ.* Attendite discipuli mei. Sal enim omnibus cibis saporem præbet, igens hęc gustū nō inuenit in doctrina mea, sed eam esse insipidā existimat: quare vos, qui estis sal terræ & sapor, illis saporem date. Tanta bonitate vitę que integritate esse debetis, vt videns mundus vitæ vestræ sanctitatē & perfectionē accipiat doctrinam & eam amplectatur, licet gustum iuxta libidinem suā in ea non inueniat. Boni mores prædicatorū, sal eorum doctrinæ est. Sicut Eliseus misit sal in aquas amaras quæ dulces factæ sunt: sic prælatus & doctor sua bona vita & exemplo faciet dulcem doctrinā quāuis populus eam pro amara reputet. Et quemadmodū prælati debent esse sal terrę, vt alior doctrina, bonoque exēplo saliant: ita eodem modo Christus sui exemplum dedit, qui verus est sal, tanquā sal se comminuens, vt laboribus nostris saporem immitteret. Cū venit Eliseus Hierico dixerūt ei viri ciuitatis. Ecce habitatio ciuitatis huius optima est, sicut tu ipse optime nosti: sed aquę pessimę sunt & terra sterilis. Tulit vas cū sale Eliseus, & misit sale in aquas & factæ sunt dulces. Hoc autem modo duo mala in orbe erant ante Christi redēptoris nostri aduentum. Alterū quod labores & tribulationes amare videbantur. Alterū quod erat in terris maxima fames & sterilitas. Sterilitati nec Eliseus, nec etiā Christus remediū adhibuit, vult enim vt famē Dei, desiderium que cœli patiamur. Imo vt cœlestia amemus, in terris nobis famē injecit, vt anima nostra nusquā satietatem inueniat. Hoc enim pacto cœlū ardentius desiderabit, vbi plene satiabitur, iuxta illud. Satiabor cū apparuerit gloria tua. Illud vero alterū malum videlicet aquarū amaritudinē sustulit, eas dulces reddēs. Vas quoddā nouum enim accepit, & in illud salē coniecit. Sic Deus assumens Virginem Mariam tāquam nouum vas, in ea filiū suum vnigenitū deposuit, qui verus est totius orbis terrarum sal. Hic sal cū ortus est, statim in aquas tribulationū coniectus fuit: plorans enim & nudus exoritur, frigoreq; milliq; alijs doloribus, & angoribus ità affectus, vt dicatur in Psalmo. Saluū me fac Deus quoniā intrauerunt aquæ vsque ad animā meam. Quēadmodū sal in aqua comminuitur, eodē modo Christus: laboribus passioneque sua se cōterit iuxta illud Pauli. Semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Liquefactus est tanquā sal in aqua. Hinc procedit nostrorū laborū & passionum suauitas, sicut de aquis Hierico, factum est: postea quam Eliseus salem in eas coniecit. Dominus Iesus cum doloribus suis tanquam sal se in aquas conijciens, vitæ mœrores mortemque dulcē reddidit. Antequā hoc sal in aquas conijceretur pauci illis vtebātur in potum, quare pauciſsimi fuerunt in veteri testamento martyres: verū postea quam in has tribulationū aquas amarissimas Christus Iesus verus sal coniectus est, maxima extitit virginum ad martyrium confluentium multitudo. Sic beato Stephano fuerūt dulces lapides torrentis, crux beato Andreæ, Agathia quo-

Matth. 5.

Roma. 7.

4. Reg. 2.

Psal. 68.

Phil. 2.

Act. 7.

1. Cor. 12.

Act. 4.

Psal. 33.

Prouer. 27.

quoque ibat ad martyrium quasi ad epulas inuitata. Vnde Diuus Paulus. Sicut abundant Christi passiones in nobis, ita per Iesum abūdat consolatio nostra. Sic de Apostolis ait noster Lucas in Actis, quod ibāt gaudentes à cōspectu concilij, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Sic denique omnes sancti Martyres. Solent viatores cum sitiunt, & per æstum iter faciunt si nusquā aquā inueniunt nisi in aliqua palude turbidam & insipidam: vt eam bibere possint, quando quidem alam non inueniunt, illam per aliquē colum, vel pannum transmittere, vt ita sit minor & purior efficiatur & panni illius præsertim si aromatis, gariophilis, cynnamomo, & zinzibere infectas est, suauitatem referat. Eodem modo dolores, passiones, cæteraque vitæ mala, quæ de se amara & insipida erat postea quā per Christum transierunt colata aromaticis eius diuinitatis odoribus, dulcia & suauia sunt, & ab omnibus maxima cum lætitia & tripudio potantur. Tu vero nisi gustum percipis ex his aquis & tribulationibus, & si de illis murmuras & conquereris, sit, quia Deo nō apptopinquas, eius suauitatem doctrinæ, morumque integritatem diligenter attendēs. Gustate & videte (ait Dauid) quam suauis est Dominus. Si paulisper in gustu Dei immorari velles, maximam suauitatem inuenires in omnibus illis rebus quas nunc pro insipidis & acerbis reputas. Vnde in Prouerbijs habetur. Anima saturata calcabit fauum: & anima esuriēs etiā amarum pro dulci sumet. Voluit itaque Christus tanquam sal terræ conijcere & liquefacere se in aquis amaris tribulationum, & passionis, vt eas dulces redderet: nobis innatam famē relinquens, quam anima nostra assidue habet desiderans Deo, cœlestique beatitudine satiari, vt hæc fames desiderium que gloriæ appetentiam animæ nostræ excitet, vt abiecto terræ & mundi amore omnem suam curam in Deo, cœloque constituat. Hoc idem vult etiā Christus, vt prælati qui locum eius in Ecclesia obtinent, faciant, videlicet tanquam sal se comminuant, operamque impendant vt subditi sibi commissi saluētur. Sic Matthæus ait quod dixit eis, Vos estis sal terræ: noster autē Euangelista Lucas, bonum est sal. A deo adiuuat prælatum, doctorem vel prædicatorem bona de eo audientium opinio, vt in concione aspernimæ etiam reprehensiones, quæ sua pte natura omnibus odio sunt, libentissimo animo & patientissimo audiantur: si (vt dixi-mus bonam concipiunt de doctore suo opinionem, eum non modo suasorem, sed etiam authorem omnium quæ dicit, esse videntes. Hæc autem verba ad prælatos, sacerdotes, & doctores diriguntur: quos Christus sal vocat. Primo quia est res valde cōmunis: vbiq; enim sal inuenitur. Nulla est vetula quantumuis pituitosa, quæ vel pugillum salis non habeat. Tam faciles & communes debent esse prælati, vt qui eos quærant, statim inueniant: tam comes, vt pauperes sine timore ad eos accedere possint, & egestates suas manifestare. Tanta denique debent esse benignitate, vt nemo eorum conspectum perhorrescat. Nunc tamē aliter fit. Sunt enim tam superbi & arrogantes vt nemo eos conuenire audeat: quod si eorum opera subditi indigent ad aliquam subleuādam egestatem vel necessitatem, Regijs principum longe à prælaturis suis absunt, vbi propria negotia sua procurant. Si autem præsentes sunt, clausis ianuis viuunt, audientiamque pauperibus nullam concedunt. Itaq; negotia subditorum quæ eorum magis propria sunt aliena iudicant nihil de illis curātes. Nemoque eos audet cōuenire. Hoc deplorabat Ezechiel Propheta inquiens. Vę pastoribus Israel qui pascebant semetipsos. Nonnè greges à pastoribus pascuntur? Quid hoc sibi vult? Ii pastores non pascunt oues suas: sed vicissa, oues pascunt pastores suos, illosque pingues & nitidos reddunt, oues verò tam macilentæ & exiles sunt, vt vix ossibus hæreant. Cum austeritate imperabant eis & cum potētia. ¶ Secundo sal liquescit & consumitur, vt carnes sustineat & præseruet à corruptione. Sic prælatus consici & consumi debet, genitūque defraudare vt subditis indulgeat. Ille laborauit, vt sui otientur & quiescāt: ieiunabit, vt comedant, humeriſque suis egestates & miserias subditorum supportabit. Optimus enim ille prælatus Diuus Paulus Corinthijs suis ita inquit. Ego libentissime impendam & superimpendar pro animabus vestris. Tāquam sal me liquefaciam & conficiam propter animarum vestrarum salutem, & cōsumare in vestram omnium vtilitatem. Sed vbi nū sunt modo prælati qui hoc faciunt? Prouideat Dominus Deus omnis carnis hominem, qui sit super, &c. ¶ Tertiò sal quanuis cibo sapōrem tribuit, austeritatem etiam habet. Stores suscipis micam salis tibi linguā inflammat & adurit. Sic prælatus suauitatem & saporē fragilibus pauperibus peccatoribusque contristis & hu-

Ezech. 34.

Num. 27.

2. Cor. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& humilibus ostendere debet, eos pie & co
mitèr suscipiens, seq; humilem & ducem illis
præbens: superbis vero & potentibus asperũ &
seuerũ se exhibeat, itaq; & suauitatẽ & austeri
tatem certis, propriisque temporibus habere
debet. Heli sacerdos, reprobatus fuit in sacer-
dotio suo infœliciq; morte interijt, ob suam
nimiam mollitudinẽ. Sciebat filios suos, malis
moribus esse, & mihil amplius dixit quam nõ
est bona fama, quam audio, plus enim facere
debuit illos virga ferrea, summaque seueritate corrigens. Eodem modo & tu, si filiam tuã
vides fenestram frequẽtare, non satis est si dicas, hoc deinceps ne facias, sed eam in cubi-
culum conijce: ibique summa vigilantia da
operam vt custodiatur. Alij viceuersa, adeo
asperi sunt vt Pharisæi videantur qui misero
Iudæ peccati sui pœnitenti tam asperè respon
derunt, vt illorum asperitate lacessitus despe
ratit, seque suspenderit. Quare vtrũque præ-
latus bonus suo tempore & cum viderit ex-
pedire facere debet: quanquam nunc è cõtra
omnia hæc in mundo transeunt prælatis
maxima potentium peccata dissimulatibus,
leuissima vero pusillorum hominum delicta
seueriss imè, maximaque cũ arrogantia plectẽ
tibus. Quartò voluit sal dicere, illiq; præla
tos comparare, vt humiles essent. Cupit enim
Deus vt prælatus in dignitate illa summa cõ
stitutus meminerit quis esset antequam ad il-
lum statum peruenisset, vt quidquid boni aut
honoris habeat Deo acceptum referat: per se
enim nihil nisi fragilitatem habet. Sal est quę
dam aqua salsa, pigra, & cohibita, nam albedi
nem, & quidquid boni habet à Sole accepit.
Sic tu doctor aut prælate nihil aliud es quam
quædam aqua sua natura vilis: dignitatem
enim literarumque cognitionẽ quam habes,
à Christo iustitiæ sole accepisti, nam omne da
tum optimũ de sursum est. Vult igitur Deus
vt Episcopus aut doctor quilibetque alius do
mus suæ minister, non obliuiscatur quis anteà
esset, quam esset sal coagulatus, id est, in tali
dignitate constitutus. Lucifer non habuit in
memoria cum se in tanta dignitate vidit posi
tum, quod erat creatura quædam de nihilo
creata: & ideo suæ perditionis causa fuit. Me-
minit dignitatis, & non meminit essentiæ à
Deo datæ. Noluit Deus Adamum nisi de lu-
to conficere, nec illud quidem de terreno pa
radiso sumpsit: vt cum se aliquando in aliquo
honoris gradu videret, meminisset quade ma
teria fuisset cõfictus, nihilominus tũ Dei man
dato inobediens est. Esaias. Assur virga furo-
tis mei. &c. Dixit autem Assur in fortitudine
manus meæ feci. At quoniã minister Dei ab
eo missus in illarũ gentiũ vltionem superbuit
à Deo asperrimè punitus est, vt videre pote-
ris in decimo capitulo Esaiæ. Dauidẽ autem
quia in dignitate cõstitutus regia, eodẽ modo
se extulit conueniens Propheta illi in memo-
riã adduxit, quid antea quã rex crearetur fuis
set dixitq; ex parte Dei. Ego te vngi in regem
super Israel, &c. Nõ habuit in memoria Saul
se fuisse à Deo exaltatum de minima tribu Is
rael: & ita superbia se extulit, vt Deo nõ obe
diret, Amalech nolens occidere. Vt igitur cog
gnoscatur verus prælatus, à Dño Deo nostro
sali comparatur. Si homo literis dignitateque
ornatus nasceretur, nemini, quę est eius super
bia, auscultaret; quod ne fieret voluit Deꝰ vt
lugens, cæcus, & mutus nasceretur, vt humili
tatem suã cognosceret Iacob vidit scalã quã
dam, altera parte cœlũ, altera terram tangen-
tem. Sic prælatus, Ecclesiq; minister, per quẽ
quasi per scalam omnes ad cœlũ scandũt, par
tem in cœli contẽplatione habere debet, secũ
perpendens omniũ dignitatum summitatem
& perfectionẽ Deum esse: partem vero animi
sui in terra debet defigere, vt miseriã, exigui-
tatemque suam, cognoscat. Sic Paulus. Gratia
Dei sum, id qꝺ sum. Ex huius rei autẽ obliuio-
ne multa apud prælatos mala reperiuntur: ha
bent enim rationem sui familiarumq; suarũ.
Dei autem nec rationem nec curã habent. Io
nas sui supra modũ rationẽ habuit, nimisque
operã dedit, ne eius opinioni apud homines
derogaretur: credẽs qꝺ si Deus misericordia &
pietate sua (qua sæpissime vsus est) sententiã suã
reuocasset, se vanũ & mendacẽ habitũ iri: qua
re quia hanc curã, rationemque nimiã suarũ
rerum habuit, Deique honoris oblitus est, om
nia illi aduersa fuerunt. Heli etiam quia maio
rem habuit rationem filiorum suorum, quos
supra modum deamabat, quam officij quod
præstare tenebatur, iniquus sacerdos habitus
est. Et in Canticis est. Aperi mihi, &c. Respon
dit. Expoliaui me tunica mea, quomodo in-
duar illa? Laui pedes meos, &c. Vt sibi prospi-
ceret, Deo non aperit. Ideo vos estis sal. Me-
mentote vos ex vobis nihil habere: nam quid
quid boni habetis, à Domino Deo est. Ideò
ne obliuiscamini rerum diuinarum: sed po-
tùs vestra omnia propter Deum relinquite.
¶ Quintò sal cum in vulnus conijcitur aut im
ponitur, prarito suo vulnus acerbat, etiam si
eius

1. Reg. 4.

Matth. 27.

Iacob. 1.

Genesi. 2.

Gen. 4.
Esai. 10.

2. Reg. 15.

1. Reg. 9.
1. Reg. 15.

1. Reg. 16.

Cantic. 5.

Ioan. 15.

1. Cor. 15.

eius sanitati vtilitatem afferat: parti tamen sa
næ integræ carnis non nocet, nec vllam mole
stiam infert. Ità & eodem modo correptio do
ctrinaque prælati, aut prædicatoris non mole
stat nec fatigat eum qui sanus & integer est,
sed iniquum tantummodo. Maximum igitur
est indicium te esse malum quando quidem
de prædicatore murmuras & quereris, eo q
te reprehendit. O maximum malum. Sunt in
animis hominum vulnera infixa adeo corru-
pta & putrefacta vt salem reprehensionis nõ
patiantur. Vnde Paulus. Iustabunt tempora
periculosa, & erunt homines seipsos amates,
&c. A veritate quidem auditum auertent, ad
fabulas autem conuertentur. Nolunt verita-
tem audire, noluntreprehensionem ferre: sed
tanquam illi de quibus Esaias ait. Dicite no-
bis placentia. Sed iam huiusce modi rei tem-
pus abijt, mundus enim in peius ruit indies:
quare etiam si sal tibi molestiam inferat, tamẽ
nihilominus vulneribus tuis est imponẽdus,
quia & temporibus Christi mundus tam cor
ruptus erat vt diceret Christus. Væ vobis, qui
estis sicut sepulchra dealbata, & Ioannes Bap
tista vocabat eos genimina viperarum. Nunc
vero cum multò corruptior est, & deterior:
quid vultis dicã vobis, &c. Murmuratis quia
reprehensio vos macerat & dolorem infert,
sed væ vobis. Sæpe numero video, optimeq;
intelligo prædicatorum & religiosorum ini-
quos mores, vitamque iniustam, murmura-
tionum vestrarum causam existere: quare ait
Christus cum sal euanuerit ad nihilum valet
vltra nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab
hominibus: & ita omnibus despectui sumus,
omnesque de nobis detrahunt: sed væ vobis
qui hoc facitis. Dominus loquitur per Esaiã.
Assur virga furoris mei. Deus non punit, lin-
guarum vestrarũ flagello: sed væ Assur, sicut
puluis, &c. Vos estis tanquam scopa, qua nos
Deus mundificat: sed væ vobis qui detrahi-
tis de prælatis & de religiosis, puniemini tan-
quam Assur, vt Deus hic per Esaiã dicit. Mit
tet dominator Dominus exercituum in pin-
guibus eius tenuitatem: & subtus gloriã eius
eius succensa ardebit, quasi combustio ignis
suscitabit super eum Dominum exercituum
flagellum. ¶ Sexto sal saporem dat: nã olla bul
liens sine sale insipida, conijecto sale bene con
dita & lauta redditur. Sic si paupertas amara
subdito videatur, conijce te in illam. Item si c
iunium aut pœnitentia subdito tuo insulsa ap
paret, conijce te in illã, & face idem quod alios

1. Tim. 4.

Esa. 30.

Mar. 23.
Matth. 3.

Esa. 10.

facere vis, in omnibus rebus omnes antece-
dens: vt subditi qui te anteire virtute & reli-
xione cõspexerint, primũque labores omnes
suscipere ea quæ antea amara iudicabant, dul
cia deinceps reputẽt. Ita Ionas iussit se in ma-
re conijci tempestasq; statim cõpressa est. Mi-
nistri Dei, vosq; omnes qui munera diuina ex
ercetis cõijci te vos in istas laborum omnium
vndas, cessabuntque murmurationum & scã
dalorũ, quæ subditi vestri propter vestros ma-
los mores capiunt, tẽpestates. Sed multa sunt
in Hispania sine sale salina: quam plurimæ Ec
clesiæ sine rectore. Quærit vidua Episcopum,
vt egestatem suã exponat, remediũq; aliquod
sibi imploret, & nõ inuenit: est enim in regia,
aut alibi, & non adest: vt miserorum necessi-
tatibus subueniat. Quod si eum inuenit, non
sa lsum, aut facilem, sed adeo insipidum, acer-
bum, & superbum, cum esse experitur, tã diffi
cilibusque moribus vt eorum eo toto corpo-
re contremiscat, nedum aliquid auxilij conse
quatur. Hoc est maximum malum: videlicet
vt sal non saliat, idest, prælatus, officium suũ
saporem tribuendi non præstet: atque ideo se
quitur in contextu. *Si autem sal euanuerit in
quo condietur*: Intellige in quo condietur ip-
se sal. Si subditus peccauerit, à prælato corri-
pietur: verum si prælatus peccauerit, quis cor
ripiet illum: quod remedium habebit? Nullũ.
Quare non debet referri illud in quo condie
tur ad cibũ, sed ad ipsum salem. Ideo in Mar
co habetur qꝺ dixit Christus. Habete in vobis
sal. Videlicet vt vestra apte natura, vestroque
marte & industria illũ habeatis. Nemo enim
illum vobis dabit salem si peccaueritis, quem
admodum subdito peccanti: quia illi accipiet
salem à prælato, sed non prælatus ab alio. Pa-
stores salẽ seruant ad curandas oues suas: præ
latusque ad curandos subditos suos. Sed si pa
stor vel prælatus curatione indigent: quis eos
curabit? Hoc valde consentaneum est ad illud
quod in Ecclesiastico habetur. Quis medebi-
tur incantatori à serpente percusso? Si serpẽs
moderet aliquem intenderit, ab incantatore
cantabitur: sed incantator, antea quam serpen
tẽ cãtare possit, ab ea morsus fuerit, quis serpẽ
tẽ cantabit? O magnũ malũ & inauditũ. Medi
cina iã venenũ facta est, illique qui nobis mẽ-
dicamenta adhibituri erant, ægrotant graui-
ter, penuriamque medicinarum & curationis
patiuntur: & ab alijs curari indigent. Hinc ve
re dignoscitur & aperitur maxima quædam
vulgi amentia & insania. Nam si vident ho-

Mar. 9.

Eccle. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mines Episcopum, monachum, aut clericum in aliquod crimen incidisse, quod scãdali causam dederit, lætantur, fabellamque ad inuicẽ, inter se religionibus illudentes commemorant, tanta perfusi lætitia, acsi magimum aliquod gaudium memorarent, iustiori de causa susceptum. Insani quæso dicite, si hæc ciuitas corrupto aeris spiraculo (quod dominus auertat) laboraret, omnesque tabifica contagione tacti iaceretis, semianimes: non molesta ferretis, mitumque in modum doleretis, si vestras ad aures perueniret, medicos & chirurgos in quibus solis omnium vestrum salus superarat, grauiter ægrotare? Quare ergo in infirmitate sacerdotum & religiosorum tantopere lætamini: qui medici sunt spirituales animarum vestrarum, cum aduersa animæ laboris valetudine? Si saperetis, cum audiuissetis aliquod cuiuspiam sicerdotis peccatũ, lachrymas guttatim deberetis effudere: omne enim illius malum & incommodum in vestrum damnum & præiudicium recidit. Maximum est incommodum, & quod siccis oculis spectari non potest. Locus est omnis serpentum plenus omnibus incantatoribus qui eas cantare debuerant, morsi manus curationi adhibere non possunt, prælati & religiosi, qui mederi populi flagitijs multo maioribus criminibus obruti viuunt. Scholasticus qui scientiarum expers est multa audiendo & legendo, quotidianasque prælectiones in scholarum Gymnasijs discens, doctus & peritus omnũ facultatum euadere poterit. Verum qui postea quam doctoris gradum attigit adhuc ignarus est, eorum quæ tãdiu inculcauit: quid remedij vt ea calleat, habebit nihil. Nam doctor creatus non poterit quasi scholasticus lectionibus interesse: & ita semper erit insçius. Eodem modo subditum iniquum prælatus corriger, vitamque eius emendatam reddet: verum prælatus improbus cum à nemine corrigi possit, semper in improbitate sua manebit. ¶ Obserua autem quod non dixit si sal cõputruerit, aut humectatũ fuerit, sed si sal euanuerit, aut insanierit: quia grande periculum salis est à vanitate aut insania. Cum enim prælati in gradu sint excelso & videant se esse doctores populi & magistros, ipsa eos celsitudo vanos reddit, ipsaque sua scientia inflatos, & vanos, & fatuos, natura dignitatis loci homines vanos facere solent. Exẽplum habem⁹ in Lucifero, Pharaone, Nabuchodonosore, Saule, & Aman: cui gratia Regis Assueri euanuit, in alijsque multis. Scientia etiam (vt Paulus dicit) inflat. Graue ergo periculum est si sal infatuatur. Sed nunc quid aliud videmus, nisi prælatos elatissimos & arrogantissimos? Hoc autem malum eo grauius est quod putant ipsi bonum & licitum esse atque expediens, propter authoritatem & decentiam status: atque ideo irreparabile malum, quia videtur eis ipsa seculi altitudo, & elatio, necessaria esse pontificiæ dignitati. Quomodo ergo medebimur malo illi quod qui habet grãde credit habere bonum? Insanus medici manus renuit, quia cum insanus sit, sanum se esse putat, itaque nunquam curatur. Prædicatores his nunquam prosunt reprehensionibus suis, quia cũ se literis præditos existiment, officiumq; suũ iugiter præstare, si forte reprehendũtur in aliquate, quæruntur, & in prædicatores tam hi, quam improbi clerici & Episcopi audaciter inuehuntur. Ego quidem mallem in deserto viperis, & scorpijs prædicare, quam huiusmodi hominibus: qui cum vitam nõ emendent, persecutionibus suis prædicatorum doctrinã eleuant, fructumque impedunt, in aliorum animabus faciendum. Primo libro Esdræ habetur quod Artaxerxes Rex præcepit procuratori domus suæ vt daret ex thesauro suo Esdræ sacerdoti quantitatem quandam argenti, olei, tritici, sed sal præcepit ei vt daretur absque mensura. Sic prælati famulos, argentum, cibum, omniaque parce & moderate impendere debent: salem vero sine mensura. Exẽplum bonæ vitæ, doctrina, & prædicatio effusissime, sine vllaque meniura insumi debent: eorum enim deber esse maxima vbertas & abundantia apud prælatos. Verum nunc multo aliter fit, apparatus, famulorum, equorum dapum & conuiuiorum, nimium, sine ordine, sine limitatione, sine mensura, aut delectu: doctrinæ vero sanctorum quę sermonum parũ, multa parsimonia, & limitatione, adeo vt non paucis in locis sacra concio semel in anno tantummodo populo exhibeatur. Præcipiebat Deus vt qui in aliquam seruam deperiret, eam vxorem ducturus, vestem illi detraheret, vngueſque & capillos raderet. Sic & eodem modo & tu, vt cum Ecclesia vero matrimonio copuleris, quæ de serua Christi redemptione libera effecta est: aduerte re esse Episcopum, vt ei vngues, & capillos omniaque superflua, aurum, argentum & famulos, vestes, apparatus & vanitates eripias, eamque nudam in vxorẽ accipias. Quanquã nunc nemo

1. Cor. 8.

1. Esdr. 7.

Deute. 21.

mo iam Ecclesiam propter Ecclesiam concupiscit, sed reddituum, auri, & argenti, & vesti mentorum concurrentium causa: quare tam pauci modo pij, sanctique prælati in Ecclesia Dei reperiuntur. Hi igitur insani tanquam sal infatuatus & euanescẽs nullo remedio, in infirmitate sua, & insania curari possunt. Quid igitur de his fiet, quid boni huiusmodi prælatus aut doctor ex sese præstare poterit? Audi Dominum. *Nec in terram, nec in sterquilinium vtile est sed foras mittetur.* Vinum si corrumpatur acetum fiet, ex veste bombicina attrita calcei fabricantur. Equus marcus cisternæ rotæ alligatur, vtileque præstat ministerium, quin etiam & mortui eorum vtile est: Elephantorumque ossa conducunt. Verũ sal postea quã corruptus est prorsus inutilis redditur, & ad nihilũ valet. Nihil est inutilius minorisq; momenti, quam sal corruptus & euanescens: ita nihil est deterius aut inutilius malo prælato. Non mihi satis perspicuum est, quæ causa sit, vt talis prælatus à terra sustineatur, in Deoq; patiẽtiam inueniat. Si subditus malus est, vnica tantummodo anima deperit, verum si prælatus est malus, ipse cum alijs quam plurimis qui malo eius exemplo scandalizantur intereunt. Quare nihil est deterius improbo prælato, aut inutilius. Si quinquaginta sunt terga forte comparaueris, tribus item salis ad ea salliẽda simul emptis modijs, & acciderit salem non recte naturam suam in illis salliendis ostendere, vt salis defectu corrumpãtur, & in sterquillinium mittantur, quæro, quid amissum est: non salliente sale? Facta est tãmodo iactura trium aut quatuor aureorũ, quibus sal emptus est minime, multo enim maior fuit iactura. Corrupta enim sunt, quinquaginta terga suum, quæ plus centum aureis emũtur. Ita prælato malo existente plura amittuntur, quam si tantummodo prælatus sui iacturam faceret: nam quòd subditos suos à corruptione non præseruauit bonis exemplis & moribus, ipse in infernum descendet mille animas secum damnatas ducens: vt eum in pœna sequantur ducem, quem in vitijs malisque moribus prælatum imitati sunt. Quare aduertẽdum est quod eodem modo, quo Episcopi arrogantes & superbi maxima famulorum caterua stipante, vicatim incedũt. in infernum nihilo minori turba insequente damnatorum qui ignoranter, & ex defectu doctrinæ peccauerunt, mittentur: sequentibus cognatis, vicinosissimis, quibus multa dum viuerent indignis beneficia Ecclesiastica abutenda permiserunt, mulierculisque inopiæ reique familiaris penuria, quæ se prostituerunt, cum à prælatis illis negligentissimis sustentari in virtute & pudicitia, earum egestate subleuata possent. &c. ¶ Maxima igitur turba huiusmodi prælatos consectabitur. Attende igitur quod tenetis multorum animarum rationem reddere: aliosque vitæ tuæ doctrina & exemplo sallire & meliores facere. Cum ergo hoc ita sit quis est tam mentis inops, vt prælaturæ dignitatẽ concupiscat? Quis est qui alijs imperare velit? Diuus Bernardus etsi sanctissimus esset, subditosque religiosissimos atque optimos haberet, nihilominus tamen labores suos deplorabat dicens in quodam a duẽtus sermone Hei mihi quia vas sanguinis Christi mihi commissum est. Quid putas animas esse? pretium sanguinis Christi qui pro illis effusus est: & ità pretij æstimabilis sunt. Si tibi forte darẽt vas vitreum Christi plenum sanguine, in cruce fusi, propter nostram omnium salutem: nonnè illud summa diligentia custodires: nonnè illud maxima reuerentia seruares, totoque corpore contremiscceres ne aliqua gutta in terram decideret? Profectò illud in loco tutissimo constitueres, quo nemo posset appropinquare. Attende igitur prælate, vas Christi sanguinis tibi esse commissum: non vitreum, sed carneum, fragile & corruptibile. Vas vitreũ si à nemine tangatur mille annos poterit durare. Attende igitur illas animas quæ sanguine Christi emptæ sunt, tibi commendari, quæ cũ sit fragilibus vasis incluſæ adeo, vt nemine etiam tangente nullo vulnere aut ictu suapte natura corrumpantur, maximum periculum tibi incumbit eas tueri. Paulus. Habemus thesaurum hoc in vasis fictilibus. Si ergo vitreum vas sanguine Christi plenum quod mille annos durare potest tibi commissum tanta cura asseruares: quantò potiori iure summa diligẽtia eniti deber, vt tot animæ, tam futilibus vasis incluſe nulla iactura custodiantur? Verumtamen quot sunt, qui impudentissimè, effusissimaq; cõscientia prælaturas suscipiunt, & ad ministrant, non animaduertentes quam astricta obligatione teneantur ad virtutem? Quis esset adeo insanus qui per aliquem montem transiens, pastorem videret vere sub vmbra recumbentem roboris aut quercus & ob illa minima voluptatis momenta cum illo vellet manere pastorque factus equitis habitum deponere non dubitaret? Pastorum vita admo-

Bern. ser. 3. aduentus.

2. Cor. 4.

similè

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gene. 31. dum est laboriosa,& ità Iacob,qui pastor erat depicta est, Die noctuque vrgebar gelu, somnus fugiebat ob oculis meis. Quam plurimi vt ab hominibus dominationis nomine appellentur,ob exiguaſque mundi delicias officium pastoris laboriosissimum sibi comparãt. vide igitur qualem habeas obligationem:teneris enim esse omnibus alijs perfectior , eo quod omnes oculos in te conuersos habent, actionesque tuas obseruant: peccataque hominum priuatorum & vulgarium sunt quasi quædam in pede aut manu notæ,quæ facillimè occultari possunt. Prælatorum verò crimina tanquam stigmata ori iniusta ab omnibus non conspici non possunt.Sed de his satis. Iã vltimum verbũ huius capitis audiamus. *Qui habet aures audiendi audiat* Loquebatur Christus de prælatis Ecclesiæ , qui ferè nunquam corriguntur sed potius indignantur aduersus prædicatores,eos arguentes ideo dicit vt audiant. Rari enim sunt inter ipsos , qui quanuis habeant aures applicent illas ad audiendum verbum Dei , nam putant omnia scire & quod ab omnibus tanquam dij sunt adorandi. Ideo propter raritatem dicit, qui habet aures audiendi. Habent aures mentis, sed non ad audiendum Spiritus sancti vocem, vt faciant mandata eius. Sed iam nunc ad explanationem capitis decimiquinti accedamus.

CAPVT XV.

PERPENDENS D. Paulus causas quare Dominus noster Iesus Christus in tantam humilitatem & abiectionẽ in mũdum venerit, potissimam ait fuisse remedium, salutemque omnium peccatorum. Christus (inquit) Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Nam nisi Adamus peccasset, quanquam Christus ad extollendam humanitatem,illamq; præmio prædestinationis æternæ beandam,nihilominus erat venturus , & vt operibus nostris vigorem daret : tamen in carnem passibilẽ non descenderet nec tanta abiectione,variis frigoris,sitis,inediæ , æstus, & mortis aliorumque incommodorum supplicijs obnoxius. Omnes enim hi labores,quibus Christus dum viueret est affectus,medicinæ præsentissimaque plagarum & peccatorum nostrorum fomenta,extiterunt: quod si nulla fuissent peccata, opus non esset,vt Christus tantis miserijs se subijceret. Vnde beatus Augustinus.Tolle morbos,& tolle vulnera, & nulla est causa medicinæ. Et ideò quia homo peccauerat expediebat,vt Christus quasi medicus,malorumque nostrorum reparator descenderet. Et ideò ait ipse. Non veni vocare iustos,sed peccatores Et iterum . Venit filius hominis saluum facere quod perierat, Esaias quoque de Messia Prophetans ait. Ad annunciandum mansuetis misit me,vt mederetur contritis corde. Quæ verba in superioribus Euangelista noster Lucas narrat , quod Christus dixit,quod de se ipso fuerant pronũciata. Hoc erat Christus officium,quod Christus exercebat,& ad quod exercẽdum in mũdum venit. Accedit enim ad paralyticum ante omniaque illi dixit , Remittuntur tibi peccata tua,Magdalenæ etiam dixit. Remittuntur tibi peccata tua. Etiam paralytico, qui erat in piscina,mulierique adulteræ, alijsque quã plurimis confirmauit. Videntes igitur publicani & peccatores maximum, quod ex diuina Saluatoris nostri prædicatione commodum perciperent , illaque regalia præcordia quibus omnes peccatores suscipiebat, considerantes eximiamque benignitatem & amorem,quo medicus ille cœlestis infirmitatibus medebatur,peccataque remittebat,allecti,adductique tanta bonitate,suauitate & dulcedine,cum quocunque iret insequebantur: vt salutis veræ via dirigentur. Hoc est, quod sanctus noster Euangelista ait *Erant autem ei appropinquantes ei publicani & peccatores.* Cũ taurus carcere,quo detinetur solutus in forum, vel in arenam vi maxima erumpit, nemo propius accedere audet:qui vero prope taurum sunt retorquẽte tauro caput,statim maximo territi pauore fugiunt,in vallumque,seu quæcunque alia receptacula se conijciunt vt vim incessentis Tauri deuitare possint. Verum si posteà taurus currui fortiter astringatur vel iugo subijciatur,quilibet impune,comminus accedit,vt vel etiam puer cornu audeat tenere. Hoc igitur modo in lege veteri nemo Deo appropinquare audebat:nam quasi taurus furens temere accedentem interficiebat. Accessit

1.Tim.1.

Aug.ser.9. de verbis Apost.

Matth.9. Luc. 19. Esai.61.

Luc.4. Matth.9. Luc.7. Ioan.5. Ioan.8.

1.Reg.6. 2.Par.26. Leui. 10. sit ad Deum Oza,arcamque tetigit , statimq; interijt.Accessit Ozias indebitè , & leprosus factus est. Accesserunt etiam Nadab , & Abiu,filij Aaron,offerentes ignem alienum: & statim mortui sunt in cornibus tauri. Et

Exod.19. cum Deus voluit legem dare populo Israel, dixit Moses populum ex parte Dei. Cauete nè ascendatis in montem,neque tangatis fines eius:omnis qui tetigerit montem morte morietur.Quare non modo proximè accedere non audebant:sed nec etiam vno interposito milliatio:nã sicut taurus feras appropinquantes interficiebat. Ideoque Dauid dicebat in Psalmo. Deus vltionum Deus:Deus vltionũ liberè egit. Verũ posteàquã amorem victus se humani rati tradidit,naturæq; humanæ iugũ subijt, hominũ charitate deuinctus, tanquã agnus mãsuetus factus est,adeò vt publicanos, peccatores, meretrices, latrones, claudos,cæcos,& paralyticos,leprosos & mẽdicos, cæteramq; miserorum hominũ turba facillimo animo accipiat,summoq; amore cõplectatur.Ita omnes in illo misericordiarum parentre auxilium & solatium inueniunt. O beata feliciaque tẽpora.Quis hoc audire potest,cui non præcordia desiderio labefacten-

Psalm.93. tur? Quis est adeò durus,vt non tanta bonitate & pietate & misericordia domini molliatur? Neminem filius Dei reijcit,nullius plagæ aut miseriæ illi nauseam mouere possunt: sed cum sit summa bonitas & munditia,facili,alacrique vultu,luxuriosos,abominabiles,& turpes peccatores accipit , qui ab eo non modo morte aut aliquo supplicio non afficiuntur, verum vitam consequuntur. Antea in veteri

Gen.3. lege nemo audebat appropinquare. Adamus se abscõdit & cum audiuit vocem eius fugit: hi autem cum multo sint maiores peccatores audita filij Dei voce non modo non se abscõdunt,sed potius appropinquant, vt audiant illum.Nullum confugium reliquit Deus miseris peccatoribus tempore diluuij,nec Sodomitis,Pharaon etiam rex Ægypti ita cum omni exercitu suo aquis maris intercluſus fuit, vt nec retro,nec ante vllum remedium inueneret,quo effugere posset interitum. Nunc vero tantum habent asylum & confugium peccatores:quia idem Christus refugium & defensio,medicina,& venia,peccatorum. Vide nunc illum ante quem omnes Angeli tremore contripiuntur,imo ad cuius nutum columnæ cœli contremiscunt,in tantum se humiliauerit,& sublimi sua maiestate ,seuereque iu-

Gen.18. stitia,ita exinaniuerit, vt etiam publicani & peccatores ad eum accedere ausi sint. Vide etiam quomodo sicut ad Dauid conuenerunt omnes olim,qui erant in angustia constituti , & oppressi ære alieno & amaro animo , & factus est eorum princeps : sic omnes miserabiles conuenerunt nunc ad Christum , quem videbis vndique circumseptum gentibus miseris , qui factus est eorum princeps,defensio & confugium . Videbant benignitatem illam qua illos accipiebat , illamque familiaritatem & conuersationem Christi considerantes , animosiores & alacriores reddebantur,vt eum quærerent. Qui perdices aut coturnices venari intendunt , illicem earum simulant.Eodem modo Christus cum publicanis & peccatoribus manducans & conuersans illos ea consuetudine quasi quodam illice Deo venabatur. Quando aliquis princeps venatum procedit & vel aprum,vel ceruum , aut feram quantuncunque capere vult:cum suis vniuersum montem circunsidet & vnusquisque separatim suo in tramite locatur, qua feram transituram existimat: at dominus locum capit communiorem,quẽ feris frequentissimum tranſeuntibus esse existimat , vt cum transite feram eo senserit propria manu interficiat. Non aliter peccatores huius mundi saltus pererrant , prorsus ab omni intellectu alienati , non intuentes pericula quam plurima non modo in altero seculo sibi parata : sed etiam in hoc ante oculos proposita belluinas libidines suas insectantur vsum rationis obliti,non vt homines, sed vt bestiæ,sensualitati toto pectore , totisque viribus suis dediti. Descendit Christus Dominus noster gloriæ Rex, à summa cœlorum sede in terram vt peccatores venetur: & ne venanda terreat animalia,colorem campi induitur. Nam vt ait Apostolus venit in similitudinem carnis peccati , & habitu inuentus , vt homo. Venit in habitu peccatoris, & forma peccatoris, ne ab eo fugiant peccatores . Et quia sunt quam plurimi , operibus pietatis & misericordiæ dediti,constituit Dominus in quadam statione seu limite Abrahamum quendam,qui eos venetur:est enim huiusmodi venator talibus feris capiendis aptior,qui eo peruenientes eleemosynis pijsque operibus saluentur. Præterea quia sunt nõnulli ieiunatores,pœnitentes, amatoresque solitudinis , in alia statione Ioannem Baptistam locat,vt pœnitentia sua & cilicio illius generis

1.Reg.22. Phil.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccatores lucretur. Ità circumcirca vniuersum montem alijs quam plurimis famulis obsedit, qui pro diuersitate locorum, ingeniorúque suorum & virtú varijs modis virtuti operam nauantes, varijs moribus homines caperent, vt vnusquisque iuxta naturam suam faciius saluaretur. Sed princeps Christus Iesus frequentissimo in loco seder, quo plures feræ deueniunt homines, scilicet, qui dum in huius vitæ saltibus lustrisque vagantur, non iniuria ferarum nomen sortiuntur. Sedet igitur dominus, excubatque in illa frequentissima statione, mediocritatis videlicet: nam nec Ioānis Baptistæ austeritatem viuendi in exteriorib⁹ actionibus corporis delegit, quia in defecto plus quadraginta diebus non est moratus: nec nimiam aliorum sanctorum hominú mollem & delicatam nimis vrbanitatem admisit: sed agens, conuersansque cum peccatoribus cum illis discumbebat, & ambulabat, vt eorum ànimas Deo lucraretur. Hæc est causa quare doctores dicunt, Christum communionem vitam elegisse, videlicet vt plures peccatores venaretur doctrinæ suæ facilitate. Nam
1. Cor. 9. si D. Paulus dicebat, omnia factus sum omnibus, vt omnes ad me traham: quanto melius hoc præstare posset Christus? posuit se in loco communi, & in statione, qua plurimæ ferę transire solerent: & ità eum videbis circunseptum vndique publicanis & peccatoribus, qui ad eius sibillum & illicem concurrentes in manus illius incidunt: & ità interficit dominus in illis omne id quod est mundus, aut caro, aut peccatum, vt Christo viuãt veram gratiæ vitam. Ex omnibus officijs nullum maiorem patiẽtiam postulat, quam venatio. Opus estenim, vt patientiam habeas nec te tædeat, expectandi quantamcũque feræ cessationem faciant: nam si festinas tempusque idoneum capiendi expectare non vis, nihil vnquam venabere. Si perseueras, manesq; expectans donec fera irrumpat cum minime reberis, tenebitur fera, cum tu iam tædio affectus desperare venationem cœperis. Quæ lingua satis explicare posset Dei patientiam, qua conuersionem peccatoris expectat, vnum aut alterum annum, tertium aut etiam plures, clamans, vocans, inspirans, diuersisque modis alijs peccatores ad se alliciens? Immẽsa est igitur Dei patientia, qua erga homines vtitur. Nullus venator est, qui diutius venando expectet, quam Christus peccatores expectat. An diuitias bo-
Roma. 2. nitatis eius & patientiæ, & longanimitatis cõtemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad patientiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei. Diuitias vocat Paulus quia cum tãta mala quotidie faciant peccatores, solem suum Matt. 5. oriri facit super bonos & malos: & patienter sustinet, & blandiens multa bona largitur, vt ad pœnitẽtiam per beneficia prouocet. Dives est & longanimis: quia ad pœnitentiam expectat per multa tempora. Tertullianus librum de Dei patientia elegantissimum scribit, vbi monstrat nihil in eo diuinius aut mirabilius, quam cum facta mortalium improborum tolerat, ac miseretur. ¶ Videntes itaque publicani & peccatores hanc benignitatẽ, erãt ei appropinquãtes. Appropinquem⁹ etiã & nos ad Christũ, horũ exẽplo, qui tã lõge recessimus Esa. 55. ab eo per peccata sicut admonet Esaias dicẽs. Quærite dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. Iacobus quoque Apostolus hoc idem suadet dicens. Appro- Iacob. 4. pinquate Deo, & appropinquabit vobis. Quę res magno indicio est, quod peccata lõge nos Psal. 118. à Deo abducunt: quemadmodum Dauid dixit. Longe à peccatoribus salus. Esaias etiam. Esa. 59. Iniquitates nostræ diuiserũt inter nos & Deũ Ephes. nostrũ. Et Paulus ad gentes. Aliquando eratis longe, facti estis propè in sanguine Christi. Verum qui lõge sumus per peccatum, appropinquabimus ei per dilectionem. Duo extrema sunt, interse maxime distantia quorũ alterũ. Deus est, alterum tu: voluntasque media inter vtrumque sedet. Vnde quo magis ad Deũ accedit eò magis à nobis recedit: & quo magis nobis appropinquat, tanto longius à nobis separatur. Quare tantum hæc voluntas ad Deum accedere potest, vt nos omnino deserat. Rursus tãtum ad nos approximari potest, vt prorsus Deũ derelinquat. Tantum accesse- Galat. 2. rat Apostoli voluntas & animus ad Deum, tãque ab se recesserat, & ab alienata erat vt dixerit. Viuo ego, iam non ego. Homines sancti quia valde Deum amabant, Deoque erant admodum propinqui, longe ab se erant: suique obliti, & negligentes, rapti, & eleuati in Deũ viuebant. Sed quoniam mundus eos alienatos esse videbat, & in omnibus externis actionibus suis quasi mortuos, illos insanos iudicabat, vt Apostolus de se & socijs suis ait. Nos 1. Cor. 4. stulti propter Christum, vos autem sapientes, &c. Quanto quis magis Deum diligit, tanto minus seipsum amat: & quãto magis se amat, tanto

tanto minus Deum diligat necesse est. Quare non pauci sunt peccatores qui ob id, quod voluntatem suam nimis ad se trahunt, funditus in Dei contemptionem, sacrarumque cõcionum odium incidunt, vt nequidem vllum
Prouer. 8. de Deo verbum audire velint iuxta illud. Peccator cum in profundum peccatorum venerit, contẽnit. Hi duo amores sunt illi de quibus
Augu. libr. 14. ciui. ca. 28. Augustinus ait. Duo amores fecerũt duas ciuitates: amor Dei vsque ad cõtẽptum sui, & amor sui vsque ad contemptum Dei. Cum autem amor pedes animæ sit vt idem Augustinus innuit, inquiens, Amore feror quocunque feror: si Deum amaueris magis quam te
Augu. libr. 11. ciui. cap. 28. ipsum, proprius ad Deum accedes. ¶ Accede igitur ad Deum, non gressibus corporis sed mentis: illum super omnia diligendo. Sic qui non est calidus per charitatem Deo appropinquare non potest. Impius autem sicut fluuius, qui quanto magis recedit à fonte, à quo exijt, tanto magis appropinquat ad mare: sic fluxibiles & delicioli, quanto plus fluunt viuendo, tanto plus recedũt à Deo fonte viuo & vero, appropinquantes ad amaritudinem æternã, ità vt eis vere dicatur. Appropinqua-
Psal. 106. uerunt ad portas mortis. Nos verò appropinquemus ei per dilectionem, vt ipse appropinquet nobis per suam gratiam. Qui ægrotus est festinet ad Christum, is enim verus animarũ
Luc. 4. est medicus. Si quis sirit & æstu præmitur, currat ad Christum: qui fons est aquæ salientis ad
Ioan. 8. vitam æternam. Qui infirmus & debilis est ad Christum veniat, quia lux mundi est. Qui famelicus est, ad Christum currat: quia viuus est & substantialis panis, per quem animæ nostræ ab æterna morte liberantur. Appropinque-
Prouer. 8. mus itaq; Deo per amorem & Deus appropinquabit nobis per amorem reciprocum: iuxta illud quod in Prouerbijs dicit. Ego diligentes me diligo. Ferrum enim quandiu est frigidũ non potest cum alio vniri, nec ad id perfectè appropinquare: sed quando est calidum facile potest. Sic nec homo frigidus per odiũ vel malitiam appropinquare põt Deo: sed bene calidus per dilectionem. Sic enim beatus Augustinus dicit, super Psalmos, quod Deo
Aug. super Psal. 54. qui vbiq; est, neq; per loca appropinquamus, nec ab illo per loca remouemur. Appropinquare illi est similem ei fieri, recedere ab illo est dissimilem fieri sit autem homo magis similis Deo per dilectionẽ. Sic isti publicani & peccatores appropinquabãt ad Iesũ Pharisęi vero & Scribæ lõge distabãt. ¶ Appropinque-
mus etiam Deo per pœnitẽtiã, vt Deus appropinquet nobis per gratiam: iuxta illud: Pœni- Matt. 3. tentiã agite, appropinquabit regnũ cœlorũ. Si accesseris ad imaginẽ in speculo, accedet ad te: si recesseris, elogabitur. Sic etiã est de Deo, qui est speculum sine macula. Sicut enim na- Sapien. 7. uis quantò magis accedit ad littus fluminis, tãto magis littus ei propinquum fit: sic quanto magis peccator accedit ad Deum per pœnitẽtiam, tantò magis Deus cum sit immobilis fit ei propinquus. Sic isti publicani & peccatores Iesum quærebant pœnitentes, & ei appropinquabant: non tantum illum gressu corporis sequentes, sed etiam per pœnitentiam, & dilectionem appropinquantes. ¶ Portò isti publicani, qui fuerint iã sæpè diximus quod erãt illi, qui publica vectigalia cogebant. Veluti cõductores, portitores, publicani, quæstores & alij similes regum ministri, qui communiter apud populum infames & abiecti reputabantur. Non quod omnino hæc ministeria de se sint illicita (vetitum enim non est, conducere, aut recuperare, vel cogere regia vectigalia) sed quia, vt plurimum, qui in huiusmodi negotiationibus versantur, homines sunt tyrãni, crassæque conscientiæ: vnde ea munera & officia quæ de se illicita non sunt, malitia eorum, qui ea obtinent, infamia redduntur. Vide igitur, quãrum debeas optimũ vitæ cursum tenere, officiumque tuum iustè administrare: ne infamia tua officiũ tuum inhonestes, & infames. Verum tu, qui prælatus, monachus, aut clericus es, malo viuendi exemplo inhonestas & infamas officium, quod habes perfectionis. Nullus est status quantumuis sanctus & perfectus sit, cuius autoritas non magna ex parte minuatur si hominibus male moratis sit commissus. Quis est status Christianissimi dignitate altior? Hic tamen impune ab Ethnicis & infidelibus, ob malam Christianorum vitam & mores vituperatur & contemnitur: nam vt Diuus Chrysostomus ait, videntes ma- Chrisost. homil. 10. in opere imper. ad. Rom 2. 2. Cor. 6. la opera Christianorum infideles blasphemãtes dicunt. Qualis est Deus Christianorum, nunquam sustineret eos, qui talia agunt, nisi consentiret malis actibus eorũ. Vnde Apostolus ait. Nomẽ Dei blasphematur per vos inter gẽtes. Corinthios quoque admonet dicẽs. Adiuuãtes exhortamur nè in vacuũ gratiam Dei recipiatis, &c. nemini dãtes vllã offensionẽ, vt non vituperetur ministeriũ nostrũ. Ne impiè viuatis, ne vestra vitæ impietate sanctissimũ Christianismũ infametis: insanũq; infidelibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

libus præbeatis, vt Christianos parui faciant.
Neem. 5. Quapropter Neemias Iudæos reprehendés ait. Quare non in timore Dei ambulatis, ne exprobretur vobis à gentibus inimicis nostris?
Aug. super psalm. 25. Lege Augustinum super illud Psalmi. In Ecclesijs benedicam te Dñe. Itaque ministeria, publicique magistratus reipub. olim infames, & abiecti reputabantur, eo quod ab iniquis hominibus gerebantur: vnde etiam publicani infames & peccatores putabantur. Hi tamen alijque huiusmodi homines licet maximis criminibus immersi essent, moti & inuitati Christi doctrina, proprias domos, familiasque deferentes Christum quærebant, vt Christo in omnibus auscultarent. Ideò de istis publicanis & peccatoribus qui Christo appropinquabant, subdit Euangelista. *Vt audirent illum.* Verbum Christi traxit illos, sicut pisces capiuntur hamo. Hoc primum, argumentum est diuinæ gratiæ, q̃ peccatores sua gratia præuenit & vocat, & etiam trahit dũ adhuc in peccato sunt, imo certissimum signum diuinæ gratiæ est, quod nondum cessat nos verbo suo vocare & trahere. Non igitur vlli peccatorum desperandum quandiu adhuc nos vocat Deus, nisi enim misereri nostri vellet, non vocaret nos & traheret verbo suo. ¶ Obserua autẽ, quod nõ
Matth. 26. omnes quærũt Christum, vt cupiant ab eo discere & audire, sed sicut Iudas appropinquant, vt osculo traderet illum, sic multi appropinquant ad Christum, non vt discant, sed vt
Matth. 22. tradant: & sicut Iudæi, qui sæpe accedebãt ad Christum, non vt audirent & discerẽt ab eo, sed vt caperent eum in sermone. Isti autẽ recta intentione audiebãt verbum eius, & ideò conuertebantur. Docemur simplici oculo accedere ad audiendum sermonem: nam sicut
Ephe. 6. gladius rectus non intrat in vaginam curuã, sic gladius verbi Dei penetrabilior omni gladio ancipiti non intrabit in animam maleuolam, nec Dei sapiẽtia habitabit in corpore subdito peccatis. Erat etiam Christi doctrina cibus suauissimus animæ maximæque nutritionis, & accedebant isti sicut famelici ad porrigentem cibum, ita lætabantur Christum insectantes eius sermone, vt cibo vitæ. Ab eo enim nusquam recedebant Pharisæorũ murmurationes, quantoque magis Christum audiebant, maiori audiendi desiderio capiebantur. Hoc est enim maximum inter cibum animæ & corporis discrimen: nam cibum corporis cum esurimus optamus, postea vero quam
Sapien. 7. satiati sumus fastidimus: at cibus animæ cum semper satiet nũquam fastidium parit, & q̃ diutiùs sumitur & frequentius, suauior & delectabilior est. ¶ Obserua etiam quam efficax fuerit Christi sermo, quo tanti ac tales peccatores adducti sint in veram vitæ emendam, morumque correctionem. Bonum testimonium dederunt de hoc illi, qui dicebant. Nũquam sic locutus est homo. Et rursus ille qui ait: Quo ibimus? verba vitæ habes. Hinc Dominus ipse per Hieremiam loquitur dicens. Nunquid nõ verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petras? Sed vnũ hic maximè aduertendum esse censeo. Nam cum verba Christi tam egregius, tamque efficax esset animæ cibus, vt post se publicanos & peccatores traherent, nihilominus tamen Pharisæi illis audiendis non cõuertebantur, sed potius deteriores fiebant: de Christo, deque eius concionibus sacris murmurantes. Pharisæi & publicani omnes peccatores erant: hoc tamẽ intercedente discrimine, quod publicani publici, Pharisæi vero occulti erant peccatores: nam exterius iusti ac sancti videbantur, cũ intus inuidia, superbia, & ambitione essent pleni. Hi igitur, qui exteriori inspectu boni apparebant, cum interius essent impij, duriores ad conuersionẽ, tardioresque erãt, quam qui palam erãt improbi. Sic Diuus Augustinus ait, *Aug. de conflictu vitiorum.* quod etiam si peccatum publicum grauius sit secreto, faciliùs tamen publicum quam secretum curatur. Nam peccatorem occultum nemo admonet, nemo reprehendit: publicum prælati, prædicatores, multique alij accusant, donec eum alijs multo vitæ moribus immutatum videant, adeo vt non raro huiusmodi homines religiosissimum vitæ finem faciant. Exemplum habemus de hoc in Dauide, qui dũ *2. Reg. 11. & 12.* eius peccatum secretum fuit pœnitentiã nullam egit, postea vero quam diuulgatum est, Prophetæ Nathan reprehensionibus ductus, pœnitentiam egit. Ideo misericors Deus, sæpe permittit, vt occulta peccata publicentur: vt peccator confusus, & erubescens, infamia & ignominia peccati ad eum conuertatur. Quapropter Dauid in Psalmo ait. Imple fa- *Psal. 82.* cies eorum ignominia, & quærent nomẽ tuũ. Mauult enim Deus vt cum paruo opinionis tuæ impendio salueris: quam vt secreto concubinam habeas, & sub prætextu pudicitiæ apud homines viuens, posteà in infernũ mittaris. Quot sunt qui credentes se omnem vitã suam secreta peccata sua habituros: postea tamen criminibus publicatis & punitis, ipsi authores

tores in carcerem coniecti ad Deũ pœnitentes conuersi sunt? Pharisæi tanquã secreti peccatores in peccatis suis manebant: at publicani veluti publicè peccãtes, ad audiẽdum Christi sermonẽ accurrũt, veluti præsentissimã animarũ medicinã, omniumq; in terra saluberri-
Sapien. 16. mã. Nec herba, nec malagma tanata sanauit eos: sed sermo tuus, qui sanat vniuersa. Sed quid Pharisæi? *Et murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicẽtes.* Hinc vides quod multoties vt pauperculi seculares & milites, qui videntur esse longè à Deo, sunt multis ecclesiasticis viris meliores & perfectiores: & illi qui videtur esse prope per sapientia & dignitatem in ecclesia sint remotiores, quod est contra ordinẽ rerũ naturaliũ. Corpora enim quæ magis appropinquant cœlo & soli, sunt nobiliora & clariora: vt patet de sphera ignis & superiori parte aëris, ad quæ caligines, turbines, & nubes non ascendũt. Sic ecclesiastici, qui propinquiores sunt firmamẽto ecclesiæ, & soli iustitiæ per dignitates ecclesiasticas qui deberẽt esse cæteris meliores & clariores in moribus per veram scientiã & sapientiam aliquãdo sunt peiores. Sunt enim multi similes istis scribis & pharisæis, similes Saturno, qui est planeta cœlo propinquissimus, atq; ideò deberet cœli influentiã, cæteris plenius participare: & tamẽ est planeta maleuolus, tardus, terreus, retrogradus, ponderosus & pallidus. Veniebãt publicani & peccatores deuoti, vt Christũ audirẽt, ecce isti scribæ & pharisæi maleuolẽtiæ & murmurationi se dedebãt: qui secundũ rectã rationẽ sanctiores & perfectiores esse debuerant.
¶ Obserua secũdo quã sint homines de rebus arduis, magnisq; agentes, linguis detractorũ, & murmuratorũ subiecti. Vnde Diuus Hieronymus in secundo prologo super librũ Iob, inquit. Si fiscellã iunco texerẽ, aut palmarũ folia complicarẽ, &c. Sed quid munera ardua exercent multorũ detractionibus sunt obnoxij. Lege Augustinũ. Sic Reges, prælati, & magnates murmuratorib⁹ subiecti sunt. Sic Chri-
Augusti. de verbis Dñi super Matth. serm. 35. stus habebat præstantissimum officium, videlicet peccata remittẽdi, quod sublimius erat, quam cœlum ac terrã de nihilo creauisse: quomodo igitur effugere posset murmuratorum linguas? Murmurabant igitur scribæ & Pharisæi quia erant legis doctores alijq; qui eximiã sanctitatem & perfectionẽ ostẽdebant: quorum detractio non parui faciendi erat. Nam cum detractores ignari & imperiti sunt, pro nihilo est ducenda eorum reprehensio, nam ineptus, si dicas Deum esse trinum & vnum, autumat te in aliquã hæresim esse delapsum: quare nihil æstimanda est ineptorum murmuratio. Nec magis debes æstimare si de te detrahãt homines impij: verba enim hominum iniustè viuentium nullam habent autoritatem, omnes enim qui illum audiunt, quæcunq; dicit ex affectu, non iudicio dicere credunt. Veruntamen quãdo de te sapientes, & qui sancti putantur, mut mutant timendum est: cogunt enim vulgus vt credat suæ sanctitati & opinioni, nam partim quod sapiẽtes & literati sunt, notaillos dicere credunt: partim quia sancti, homines qui iusti reputantur, longè ab eorum linguis malitiam & mendacium abesse opinantur. Quibus adiunctis adeò confirmata & corroborata redditur illorum detractio, vt omnes illorum verba oraculo paria iudicent. Tales erant Pharisæi & Scribæ qui murmurabant contra Christum: nam Pharisæi æstimabantur sancti, & scribæ erant viri in lege doctissimi. Sed quid murmurabant audiamus. Dicebant enim. *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Hoc autem quod hi dicebant, vt Christum vituperarent, in maiorem gloriam & bonorem Christi redundat: nam dum dicunt Christum peccatores benigniter recipere, saluatoris excellentiam innuunt: qui neminem quantũuis malum & peccatorẽ reijcit. Moses saluator fuit populi Israel, verum non tam perfectus, vt peccatores ad se recipere: imo manum suam in mare tendẽs Dei inimicos in aquis rubri maris suffocauit. Præterea cum populum Israel vidit vitulum fabri- *Exod. 14.* casse ad orandum, rediens tabulas confregit, *Exod. 32.* ingentemque edidit in illos peccatores stragem. Item Iosue saluator fuit (hoc enim erat nomen eius & officium) sed occidit peccato- *Iosue. 10.* res, qui erant in terra promissionis, & reges, qui possidebant eam occidit: Acham etiã qui peccauit furando de anathemate Iericò lapi- *Iosue. 7.* dari iussit. Item hi duo iusti fouebant bonos, puniebant malos. Sed fœlix beatusque saluator noster Iesus Christus, discipulos suos ita fouet & amplectitur, vt etiam peccatores recipiat nedum occidat. Inter omnia Christi mysteria, quæ fidem nostram extollũt, potissimũ est illud arcanũ quo peccatorum remissionẽ credimus, & quo speramus nos quantumuis peccatores piè & benigniter à Deo receptum iri. Quid enim prodessent nobis omnia quæ credimus, nisi veniẽ spẽ haberemus: Si iniqui *Psalm. 129.* tates obseruaueris domine: domine, quis sustinebit?

Universidad de Deusto
Biblioteca

nebit? Sequitur. Quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te Domine. Vnde Beatus Augustinus in ea verba Pauli, Rom. 5. Iustificati gratis, per gratiam ipsius: si Deus (inquit) non reciperet confugientes ad se, esset in eo iniquitas. Si Deus peccatoribus non indulgeret, quid esset de Adam & Eua? quid de Auron, Dauide, Petro, Paulo, Matthæo, & aliis innumerabilibus? Nullus istorum regnū cælorum intraret: & ex omni humano genere, Christus Dominus nostet tantum modo, beatissimaque eius mater Virgo Maria, qui innocentes fuerunt saluarentur. Quid præter ea opus esset sacramenta à Christo institutarsi illis veniam peccatorum nostrorum non impetraremus? Nisi Deus nos reciperet, cum ad Deum conuertimur, multo peior esset viuentium hominum status quam illorum mortuorum qui in inferno æternis supplicijs torquentur quantum ad hoc. Nam damnati in inferno, quamquam peccant non illis hoc imputatur in nouam pœnam quemadmodum nobis peccantibus. Vnde nisi haberemus veniæ spē futuræ, eaque prorsus, vt illi careremus, manifestū est conditionem nostram viuendi, multo fore quam illorum deteriorem, miseriamque nostram maiorem quam damnatorum in inferno iacentium: quandoquidē maiori pœnæ sē digni in dies potoramus nullo consequendæ veniæ remedio relicto. Hic igitur est maximus honor & gloria Christi, vt videlicet remittat peccata, peccatoresque iustificet. Vnde in Psalmo habetur in persona peccatoris. Psal. 58. Adiutor meus, & susceptor meus es tu. Quia non solum Deus adiuuat peccatorem vocando, inspirando, auxilium exhibendo vt à peccato surgat: sed etiam suscipit quem adiuuat. Lege Amb. Psal. 118. ser. 15. Audiui Domine quia misericors es, & promittis veniam peccatorib⁹, in hoc verbo, ego superiperauimnon tantum sperauised supersperauit quod non dicitur nisi de eo qui semper addit ad sperandum, & cum sperauerit aliquid iterum sperat, & spe proficit, extendēs se semper ad superiora. Hic est maximus Christi honor, quod sæpe & sæpe sæpius recipiat peccatores ad se confugientes: imo vnica nostra spe & fiducia est, quod Christus nullum peccatorem quamuis impium repellat. Ioan. 6. Omne inquit quod dat mihi Pater ad me veniet, & omne quod venit ad me non eijciam foras. O dulce & omni melle suauius verbū: hic peccatores recipit. Nam qui tot peccatis grauati sumus quotidie: quid solatij haberemus, si Christus tantum reciperet iustos? At qui nullum certius & clarius argumentū habere possumus gratiæ apud Deum semper inueniendę, quam hoc verbum. Hic peccatores recipit. Si enim Deus recipit peccatores, benignus & misericors est: apud quem multa & magna misericordia necesse est vt sit. Et nisi Deus peccatores in gratiam reciperet desperandum nobis foret, sicut Dauid confitetur. Psalm. 129. Si iniquitates obseruaueris domine: domine quis sustinebit. O beata fœlicia que verba, vitæ consolationisque plena, hic peccatores recipit. Hæc me confirmant, hæc me solantur: & secundum peccatorum meorum multitudinem, iam desperarem, in infernoque essem, nisi horum verborum dulcedine cōfirmatus erigerer, & sustinerer, &c. ¶ Obserua autē qd sicut in initio capitis præcedentis cepimus dicere, scribæ & pharisæi hoc dixerūt vt sibi persuaderent Christum nōn esse verum Messiā. Messias enim grauis magnæque authoritatis esse debet & cum hominibus honoratis versari: verum hic peccatores recipit & manducat cum illis cum hominibusque infamibus & humilibus agit, quæ omnia tanctitati authoritatique Messiæ derogant: ergo hic non est Messias quia peccatores recipit & manducat cum illis. Hoc argumento probare volebant Christum non esse verum Messiam, cū vtiq; eo ipso probatur esse Messias nā Esaias Esa. 40. loquitur de Messia. Sicut pastor gregem suū pascet in brachio suo, congregabit agnos, in sinu suo leuabit fœtas ipsas portauit. Nonnē etiā Ezechiel de Messia dixit, ipsum effusurū Ezech. 36. supet populum suum aquā mundam: & mūdaturum eos ab omnibus inquinamentis? Et in Hieremia Deus promisit tempore fœderis Hier. 31. noui quod per Messiam pacturus esset, propitiaturum se omnibus iniquitatibus nostris. Et Michæas dixit, Messiam depositurum iniquitates nostras, & proiecturum in profundum maris peccata nostra. Dauid quoque in Mich. 7. Psalmo fatetur, populum humilem facturum Psal. 17. saluum: & oculos superborum humiliaturū. Nonne etiam Zacharias dixit, in die illa fore fontem patentem domui Dauid, in ablutionem peccatorum? Dominus etiam per Esaiā Zach. 13. Esa. 43. Esa. 53. Ego sum (inquit) ego sum: qui deleo iniquitates tuas propter me. Et alibi. Vere iniquitates nostras ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portauit. Et quid multis opus est? Nihil Prophetæ tam dilucidē denūciarunt de Christo seu Messia, quam quod peccatores ad gratiā pro-

promotur⁹ esset, at Pharisæi ē cōtra noluerūt Christū pro Messia recipere, eo quod peccatores ad pœnitentiā vocabat, recipiebatq;. Si ex Matth. 15. cæcauit eos malitia & inuidia contra Christū, vt illū respuerēt, ob illā causam, qua illū maximē pro vero Messia agnouisse & recepisse debēbat. Itaq; impia est hæc murmuratio ex omni parte. Primo ex parte Christi iniusta erat: quia Christus faciebat opus ad quod missus fuerat à patre, videlicet quærere saluté hominū peccatorū. De hoc autē murmurare esset, ac si quis murmuraret contra solē, eo quod radios suos & calorē quibus omnia crescunt & fructificant diffundit super terrā, & si murmuraret quis de aliquo quia quærit opes suas perditas. Qui de aliquo murmuraret ea quæ amiserat quærēte nō esset insanus? Hi igitur peccatores cum sint res Christi familiares, creaturæq; ipsius quas in gloriā cœlestē creauit Christus eas perditas quærit, tanquā bona sua: quare igitur murmuratis Pharisæi? Nā si dicitis illos esse peccatores, eo ipso debent maiori indulgētia & lenitate tractari. Ægrotus plus indiget delicijs quā valēs, molliorij; lecto suauioribusq; cibis: ita & eodē modo hi quia peccatores sunt & infirmi, debēt esse mollius & lenius habiti. Quod si dicas infamiā esse cum infamibus agere, & Christū cū illis agendo se perderet: hæc ratio parum valet. Dūs enim nō ster Christus peccatorū societate, non modo nō depraueretur, verū ē cōtrario peccatores Christi societate iusti fierēt. In cuius confirmationē animaduertite quā mutationē vitæ morumq; suorū fecerint Matthæus, Zachæus, Magdalena, Samaritana, Regulus, eo quod ad Christum appropinquauerunt, eius doctrinę obedientes. Qui imperfectus est, & in virtute nondū confummatos, rectē iudicat si malorū Exod. 23. consuetudinē deuitet. Sic in Exodo habetur quod dixit Deus. Non inies fœdus cū eis, ne forte peccare te faciāt in me. Hoc dixit Deus quia Iudæi idololatrię dediti erant: vtpotē in Ægypto educati: quare volebat dūs ne amicitiā cū gentilibus vicinis suis haberent, ne idola colore adducerentur. Et ita dicunt sancti, qđ primi qui populū Israel idola colere coegerūt, & ille ad cōflandū & adorādū vitulū cōpulerūt, fuerūt illi denuo cōuersi qui cū Iudæis ab Ægypto venerūt. Qui etiā si ad verū Exod. 32. Deū Israel cōuersi essent miraculis mirabilibusque Dei inspectis, quę in Ægypto fecit, tū quia à puericia vsq; sua, idolis serui erant, in idololatriaq; illa educati fuerant, parua sumpta occasione in pristinos mores recidebāt. De hoc optimū ex exēpiū in collationibus Cassianis. Christus cum peccatoribus versabatur, nullo Collat. 24. incōmodo ob suā eximiā perfectionē & quia cap. 8. miranda multa faciebat: ideo qui voluerit cū iniquis versari & nullo afficī incommodo ex eorum cōsuetudine opus est vt sit eiusmodi vir, qui miracula faciat, aut facere possit. Bonum est malorū cōsuetudinē effugere, ne mali eorum mores nobis efficiant. Verū Christus quia erat adeo perfectus, vt non modo nullū incommodū caperet ex malorū societate: imo etiam illos bonos redderet, maxima pietate & charitate perfungebatur cum huiusmodi peccatoribus agendo. Medicus ægrotum tangens pulsatilemq; venā contrectans facilius illum sinare potest: Sol etiam per sterquilinū transiens non coinquinatur. Sic Christus cū peccatoribus cōmunicans eos sanat: & quasi Sol inter illos versatus non inquinatur. ¶ Præterea si verum vt est verissimū quod Paulus 1. Tim. 2. ait, quod Deus vult omnes homines saluos fieri, tenetur eos recipere venientes ad se: omnes enim ad beatitudinem creauit, & etiā reprobos: quod si dānantur, nō Dei voluntate, sed ex propria malicia, & voluntate mala dānantur. Figulus vasa, quæ facit, non ea facit vt frangantur sed vt homines illis vtantur: nam etiam si optime scit, illa aliquando fractū iri: tamen eius intentū est ea facere vt homines eorum vsum habeant. Sic Deus quāuis sciuerit, Iudā esse dānandum non tamē creauit illū ad gehennā, sed ad beatitudinē: & voluit vt saluaretur, dans illi omnia media necessaria ad salutem consequendā. Itaq; cum Deus velit omnes homines saluos fieri tenetur eos recipere quāuis sint peccatores quia illos creauit ad suā beatitudinē. Hos Christus quærit: hos tātis itineribus, & laboribus fatigatos vestigat, ad hoc de cœlo venit vt peccatores saluos faceret: quomodo venientes ad se non recipiet? ¶ Ex parte etiam Pharisæorum iniqua erat hæc murmuratio, quia non ex zelo iustitiæ mouebantur sed ex odio & ex mala voluntate. In peccatore enim tria cōsiderāda sunt: videlicet, natura, peccatū, & pœnitentia. Naturæ compatiendū est, peccatū odio habēdū, & pœnitentia gaudendū. Isti vero hypocritæ neq; naturā neq; pœnitentiam considerabāt in peccatoribus sed solū peccatū. Non meminerant illos homines esse non videbant vt illi iam sese cortigerent, & vitam in melius cō mutarent: sed id solum quod peccabāt, respiciebant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciebant. Præterea iustos se ipsos existimabãt, alios contemnentes: cõtra quos scriptura ait. Dicis quod diues sum & nullius egeo: & nescis quod tu es miser, & miserabilis & pauper, & cæcus & nudus. Docet nos hoc murmur Phariſæorum ne quis ſuæ probitati fidat: ſecundo ne peccatores contemnamus.

Apoc.3.

Ioel 2. Quis enim ſcit ſi cõuertatur & viuat: Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? Neminem
Rom. 14. contemnas, neſcis enim quid Deus de proximo tuo ſtatuerit: quare neminem quantumuis iniuſtum deſpicere debes, neſcis enim quem ſit finem habiturus. Qui hodie malus
Luc.23. eſt, cras bonus eſſe poteſt. Quis crederet latronem, qui omnem vitam ſuam prædando tranſegit, eum vitæ finem facturum, vt à Saluatore in gloriam perduci mereretur? Si annum ante interiiſſet, tam fœlicem finem amiſiſſet. ¶ Quis aliquo in numero complurimos peccatores habendos cenſeret, aut putaret illos vnquam reuicturos, qui poſtea tamẽ ſanctiſſimi euaſerunt? Neminem alium contemnat etſi peccator ſit, poteſt enim ſanctus euadere: manus enim Domini (vt Iſaias ait) non
Iſa 59. eſt abbreuiata. Ideo tu, nec intendere, nec vel le debes, vt eius gratia exhauriatur, nec diuinam clementiam vllo termino aut limite definiri. Si proximus tuus peccat, audi Apoſtolum dicentem. Omnes alij aliorum membra
1.Cor.10. ſumus & iuxta legem naturæ par eſt, vt membrum membro ſubueniat: quare potius compati, & miſericordia moueri debes, quam indignari, vt Phariſæi iſti indignabantur; vt ab omni ſanctitate & virtute alieni. ¶ Docet tertio locus iſte phariſaicam fugere murmurationem. Quærebat egregius Pſaltes dicens.
Pſalm.33. Quis eſt homo qui vult vitam, & diligit dies bonos? Et quia omnes hoc deſiderant ſtatim reſpondet dicens. Prohibe linguam tuã à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Non fecit Deus linguam duram & oſſeam ſed carneam & mollem. Voluit enim vt verba tua mollia & ſuauia, non aſpera aut dura forent.
Num.14. Accerrime puniuit Dominus murmuratores ſuos adeo vt Moſi dixerit. Omnes qui murmurauiſtis contra me, non habitabitis terram ſuper quam leuaui manum meã. Quare ex ſexcentis millibus hominum qui de Ægypto exierunt, duo tantummodo ingreſſi ſunt terrã promiſionis. Vnde ſecundum veritatem in terram cœleſtem nobis promiſſam, non intrabunt murmuratores. Docet quarto locus iſte quod quanuis peccator maximus ſis, ne diffidas de eius miſericordia quando quidẽ Deus peccatores ſuſcipit. ¶ Aduerte tamen quod non omnes ſed illos tantum ſuſcipit peccatores qui pœnitent. Pœnitentia enim ſola eſt, per quam peccator in gratiam redit: quare ſi tibi placet, quod Chriſtus peccatores ſuſcipit, placeat etiã tibi quod pœnitẽtiam vult: imo ſcito quod neminem ſuſcipere volet niſi pœnitentiam agentem. Pœnitentes peccatores appropinquabant, tu autem manens in cõplacentia peccati, quotidie elõgaris à Deo. Si fugis peccata, gaude, cũ audis quod Chriſtus recipit peccatores, & manducat cum illis: magnam conſolationem tibi afferre debẽt
Leuitic. hæc verba. Ideo habetur in Leuitico, quod in loco vbi iugulabantur holocauſta, ibi etiã hoſtia pro peccato. Vide quanta ſit benignitas Dei quod vbi holocauſtum iugulatur, illud ꝙ ſoli Deo offertur; ibi etiam hoſtia pro peccato immolari iubetur. Vnde colligitur, quod peccator pœnitens ſociatur cum his quæ pertinent ad Deum: ibi enim immolatur hoſtia pro peccato, vbi offertur hoſtia Deo. Hinc videre poteris, quanta ſit inter Deum, & contritũ peccatorem amicitia, & familiaritas. In ſuo ſacrificio, ſacrificium peccatoris eſt: quia cũ peccatoribus Chriſtus ſedet & comedit. Sed ſi in peccatis manes: ſcito Chriſtum huiuſmodi peccatores non recipere, ſed in extremo iudicio illis dicet. Diſcedite à me qui operamini iniquitatem. Ideo inferius ait gaudiũ
Matth.7. Luc.13. fiet in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiã agente, vt intelligas quod cũ iſtis ſit gaudiũ: non autem cum obſtinatis & induratis peccatoribus: ſed iam ad contextum. *Et ait ad illos parabolam iſtam dicens.* Vide Chriſti clementiam atque modeſtiam qua humiliter & modeſte adoritur eos, & docet vt ſanarẽtur: poterat enim eos vocare ſuperbos, & quod ipſi erant peccatores & nõ publicani, qui quãuis fuerint antea peccatores iam per pœnitẽtiam erant conuerſi, ſed non vult niſi parabolarum ratione reſpondere eis, & modeſtè loqui. Docemur hic mites eſſe cum aduerſarijs: nam vt inquit Sapiens, ſermo mollis frangit
Prou.15. iram. Parabola autem talis eſt. *Quis ex vobis & c. homo qui habet cẽtum oues, & ſi perdiderit vnã ex illis nonne dimittet nonaginta nouem in deſerto, & vadit ad illam, quæ perierat donec inueniat eam?* Si paſtor tanto amore proſequitur oues ſuas quas non creauit, quod illi plus curæ eſt de vna perdita & errabunda, quam nonaginta nouem incolumibus, maiorique afficitur gaudio

gaudio propter vnam ouem nouiter inuentã quã propter totũ gregem: quid murmuratis ſi ego qui natura bonus ſum, ſolicitus ſim, ne pereãt oues amiſſæ? Nunquid paſtor ingulat aut occidit ouẽ perditam? Certè non, imo laſſata, humeris ſuis imponit. Hoc autem malũ eſſe, dicere nõ poteſtis, & ꝙ male faciat paſtor: ergo multo minꝰ de me poteſtis murmurare, eo ꝙ oues pditas quæro, & recipio peccatores, & manduco, & gaudeo in eorũ conuerſatione, cũ multò præſtãtiores ſint animę rationales quã oues. Si ergo pro inuentione ouis perditæ gaudẽdũ eſt, pro peccatore multo magis pœnitentiã agente. Et ſi de paſtore ouẽ trahẽre & gaudẽre nõ murmuratis: multo minus debetis murmurare cõtra me, qui peccatores recipio, & cum illis conuerſor, & gaudeo. Hoc voluit Chriſtus hac ſimilitudine inſinuare.

[redacted]

¶ Igitur in hac parabola Chriſtus eſt paſtor quia in ea paſtori Chriſtus ſe comparat. Centũ oues homines ſunt: ouis amiſſã publicanos & peccatores repręſentat nonaginta nouem ſcribas & phariſæos, non ꝙ eſſent iuſti, ſed ꝙ iuſti à populo æſtimabantur & etiam ipſi ſe ipſos iuſtos putabant. *Quia* hoc poſt pauca in hoc capite in expoſitione literali parabolæ filij prodigi diſſeruiſumus latius, nunc ſuperſedeo. Si enim paſtor tantũ ponit operæ pro vna ouo perdita: mirũ non eſt, ſi ego vos deſerã vthos peccatores quæram & recipiã, cũ illiſq; gaudeã. Chriſtus itaque in hac parabola cõparat ſe paſtori: officium paſtoris eſt laborare, vt ouẽ perditam quærat. Duo boni paſtores fuerunt in veteri teſtamento Iacob, & Dauid. Iacob dixit. Die noctuque gelu vrgebar, & ſomnus fugiebat ab oculis meis, &c. *Gene.31.* Dauid etiam dixit Sauli. Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo vel vrſus, &c. Nã & leonẽ & vrſum interfeci ego ſeruus tuus. Vterũ neuter horũ duorũ paſtorum tantum enixus eſt, vt oues ſuas defenderet: quantũ Chriſtus, qui vt eas protegeret ac tueretur vitam ſuam poſuit. Aduerte etiam quanta diligentia ouẽ perditam quærat. Exemplum ſit tibi Iudas, *Ioan.13.* quem perditum dominus vt ad gregẽ reduceret genibus flexis illi ſupplicare non dubitauit, illiuſq; pedes lauit, & oſculatꝰ eſt: & poſtea dedit illi buccellã intinctam in hædo manu ſua: denique corpus & ſanguinem ſuum illum vt alliceret ad ſe amicũ vocans, tribuit. Tribus etiam diebus dum ab illis abfuit, videlicet ad inferos deſcendit, illos omnes patri commendauit, dicens. Sancte pater ſerua illos. Et in cruce dixit. Dimitte illis. O bonũ *Ioan.17.* paſtorem, dominum noſtrum: quoties tu qui eius ouis es intra pectus tuum ſibilum vocationum inſpirationumque eius ſentis, & non aduertis, neque auſcultas. Sicut bonus paſtor oues ſuas cohibet ne meſſes paſcant: ſic dominus noſter te prohibet à patris malorum vetitis, animum tuum à peccatis auertens, eorũque deſiderio. Sępe numero fundã rotat paſtor, vt eius ſtridore oues terreat, ſic Chriſtus te terret vicinii tui obitu. Aliquando etiam paſtor, baculum in oues intorquet, vt eas ad veram viam, aut herbarum locum abundantiorem reducat: ſic Chriſtus tibi, vel vxorem, vel liberos, vel bona temporalia eripit, aut morbum, tribulationemque infligit: vt ad veram ſalutis viam cõuertaris. Omnes boni paſtoris mores quos in Chriſto inuenies à Pro- *Ezech.34.* pheta Ezechiele diſcribuntur dicente. Ego requiram oues meas & viſitabo eas, &c. Sed dum nos ouibus comparat, miſeriam noſtram fragilitatem, maximamque quã Chriſti habeamus indigentiã, nobis ſignificat. Ouis per ſe ſolã viuere non poteſt: indiget enim paſtoris cura & induſtria, vt videlicet eã hyemis tẽpore in loca deducat aprica, & æſtate ab æſtu ſolis eã auertat, paſcua, prataque opti

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma eligens, & à luporum insidijs eam omnibus modis defendens & custodiens. Sic homo non potest sine suo pastore Christo scilicet viuere. Tāta est enim eius miseria & fragilitas, quibus semper est circūseptus vt à solo Deo remediū habere possit. Præterea, ouis animal est vtile, cuius omnia homini prosunt lanam enim ad vestimenta conficienda, lac, carnemq; in cibum, corium in calceamenta ex sese reddit: ipsa denique tota ex vsu est. Eodem modo & tu si huius gregis Christi ouis esse vis, commodare proximis tuis, & reipublicæ debes. Sic Paulus Corinthijs dixit. Ego autem impendar & superimpendar pro animabus vestris. Non debes esse contentus hoc tantummodo quod profit tibi: sed eniti debes, alijs vtilitatē ferre. Deinde ouis vngues vt leo non habet, vt se tueatur, aut dentes more canum vt mordeat: nec itē habet tauri cornua, vt feriat vel robusta vrsorum brachia vt interficiat, verum animal est mansuetum, pacatum, simplex, & syncerum. Sic & tu dentes habere non debes ad proximi tui famam rodendam, & defraudandam: neuè vngues vt fratri tuo incommodum irroges: sed synceritatem, pacem, & simplicitatem amare: non malum pro malo, sed bonum pro malo reddens. Rursus ouis cum errat magis est omni animali misera & infœlix, canis enim cæteraque animalia in domum herilē redire callent: quod & si nesciant dentibus, vnguibus, aut pedibus, quæ quasi arma habent à natura indita se à periculis tuentur. Verum ouis errans delectum non habet vt ad gregē redeat, nec arma quibus se defendat: quare inquisitione pastoris indiget. Eodem modo homine in peccatum incidente nihil est omnium rerum miserabilius aut infœlicius. Nam neque potest, neq; nouit redire, nisi à Deo quæratur & in gratiæ statum reducatur. Itaq; peccatum laberinthi imaginem præfert: in quod qui semel immersus est, exitum non inuenit: imo quo magis quærit, magis errat. Eodem modo & peccator in peccatum lapsus se erigere non potest nisi speciali auxilio Deus illum quærat, & à peccati laberintho ad ostium vsque pœnitentiæ extrahat. Cùm autem arbitrium liberum sine gratia quam peccando amiserat, nimis fragile, imbecillumque maneat, se ab omnibus tentationibus defendere non potest. Quare varijs animæ periculis, tāquam lupis desertorumque feris, vt ouis perdita, obnoxinm est, nullis ad defensionem armis relictis. Non dico hominem coactè peccare, nec omnia opera in peccato facta peccata esse: sed facilè vinci ob defectum gratiæ virium, liberique arbitrij infirmitatem. Ideo David perditionem peccatoris ouis errori comparauit dicens. Errani sicut ouis quæ perijt: quære seruum tuum quia mandata tua non sum oblitus. Adeo à via vera declinaui, vt nisi tu domine me quæras: nullo modo redire possim, sum enim ouis errans. Igitur domine inuestiga seruum tuum. Non autem ait hic dominus in hac parabola, quod ouis pastorē quæsiuit, sed quod pastor iuit quæsitum ouem. Esaias etiam ait. Perditionem peccatoris & errores exaggerans. Omnes nos quasi oues errauimus. Nihil enim est errante oue errantius aut miserabilius. Expende autem Christi domini nostri bonitatem aut clemen[illegible]

1. Cor. 12.

Psal. 118.

Esai. 53.

Esai. 40. dum inuenerit, quod respexit Esaias dum ait. In brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas ipse portabit. ¶ Ad nostram autem eruditionem discamus, & nos vicissim ergà hunc bonū pastorem, quomodo gerere debeamus. Diligamus eum: siquidem ipse prior dilexit nos, & vitam suam dedit pro nobis. Discamus illi etiam alijs in rebus fidere, quemadmodum illum tam benignum & fidum experti sumus, in summa necessitate. Discamus tertio, quomodo ex nobis ipsis nihil simus, aut possimus: nam vt ouis se ipsam nec à lupis, nec ab alijs periculis tueri potest sed opus habet pastore ita indubie nos miseri & egeni sumus sine Deo, quare apud nostrum fidum pastorē maneamus eūq; fideliter sequamur. Discamus quarto, ex hoc Christi exēplo, vt etiam nos lassos homines à peccatis abstrahamus ad bonū ducamus, & deinde etiā ad salutē ipsorū perducamus: mādauit enim Deus vnicuiq; de proximo suo. Discamus quinto, ex hac similitudine vt miserijs peccatorum cōpatiamur, præsertim ijs qui à peccatoribus resipiscūt, quēadmodū Paulus docet, Suscipite inuicē sicut Christus suscepit nos in honorē Dei. Et ad Galatas. Si præoccupatus fuerit aliquis vestrū in aliquo delicto, vos qui spirituales estis instruite illum in spiritu lenitatis, &c. Et Thessalonicensibus etiā dicit. Cortipite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Ad Galatas iteram. Alter alterius onera portate. Discamus sexto, oues esse vt Christū mereamur habere pastorē. Christus nanq; non est pastor porcorū, luporum, bubalorū, leonū aut similiū ferarum, sed pastor est ouiū. Vide & tu vt nō sis lupus per voracitatē, leo per rapacitatem, porcus per immunditiā, canis per mordacitatē: sed esto ouis per mansuetudinā & simplicitatem, ac obedientiam? Si ouis fueris habebis Christum in pastorem, qui pastor bonus est, & pascit oues pane cœlesti & spirituali cibo. Denique discāt ex hoc loco Episcopi, prælati, pastores, & qui curam habent animarum parochi, & concionatores, quid officium eorum requirat: & legant Ezechielem, & Ioannem. Si pastor pro vna oue errante tantum operæ ponit, vt mōtes, rupes & valles percurrat: quātum tu facere debes, qui curam animarum geris, pro anima ad imaginem & similitudinem Dei creata Christiq; sangoine redempta? Vtinam prælati Ecclesiæ oculos ad Christum Iesum optimum pastorem conuertant & inspiciant quanto maioris sint pretij animæ, quā omnia mundi bona: vtinam tantam adhiberent curā in animabus suis redimendis, quantam in augendis redditibus ponunt. Videant igitur quales esse debeant, vt multa pericula & labores pro Christo & animarum salute subeant. Deus enim è manibus eorum requiret sanguinem ouium, quæ per suam negligentiam perierint. Hoc considerare hi possunt, qui magna officia, & magistratus ambiunt. Omnes gaudēt dici patres & pastores, nemo tamen curam gerit ouium. Sed de his satis, iā reliquam huius parabolæ partem videamus. *Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens, & veniens domum conuocat amicos & vicinos, dicens illis.* Hoc communiter solet exponi, quia in cruce Christus peccata nostra tulit, & iniquitates nostras ipse portauit: quod verum esse fatemur, de nostris & totius mūdi delictis: quia Christi morte & dolore eius sanati sumus, sed in proposito vt Christus respondeat aduersarijs, hæc expositio non quadrat. Standum enim est in proposito de quo loquitur: nam Christus tunc temporis pro istis publicanis & peccatoribus de quibus est sermo nondum sanguinē fuderat, nec in humeris portauerat peccata eorum: sed vt insinuaret laborē ex amore procedentem, quæ prædicans tolerabat vt peccatores reciperet, & ad se alliceret. Dicit quod sicut pastor labore & sudore ducit ouem perditam, sic ipse docens villas & castella prædicans regnū Dei eos cōuertebat & trahebat. Et hic mihi videtur germanus huius literæ sensus. In humeris etiam portat cùm eorum mores & molestias patienter tolerat. In hūc sensum Paulus loquutus est dicens. Alter alterius onera portate, Hoc facimus patienter ferētes proximorū nostrorum defectus & culpas, eorūq; fragilitatē tolerantes: vt Christus his publicanis & peccatoribus faciebat. Audiant hæc pontifices nostri, audiāt sacerdotes, & videāt quid hic pastor Euangelicus faciat. Super humeros ponit gaudens & amicos & vicinos congregat. Sed quid nunc dicam de pastorum & sacerdotum sœuitia? pro eo ait dominus, quod in latus & humerum impulistis, & cornibus vestris cornu petebatis oues infirmas donec dispergeretis eas foras, seruabo pecudes meas. Expende quæso, ille super humeros portat: illi humero eas impellunt. Ille congregat, isti dispergunt. Præcipiebat do-

Rom. 15. Galat. 6.

1. Thess. 4. Galat. 6.

Ezechiel. 34. Ioannes 10.

Galat. 6.

Ezec. 34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

minus quod sacerdos veteris legis nomina filiorum Israel super humeros portaret: nouæ vero legis, & pastor noster re ipsa oue super humeros portat, vt scias vmbram præcessisse veritatem. Qui autem sint isti amici & vicini quos vocat pastor Christus vocat, & qui congratulantur, facilè ex literæ contextu conijci potest, quod sint Angeli: nã subdit Christus, quod gaudium fit in cœlo corã Angelis Dei, super vno peccatore pœnitentiã agente. Cõgratulantur enim Angeli cum Deo de nostra cõuersione, & gaudent in nostro bono profectu. Eos ergo alloquitur Christus dicẽs. *Cõgratulamini mihi, quia inueni ouem, quæ perierat.* In hoc autem quod vicinos & amicos conuocat, vt eos participes gaudij sui faciat, inuit Christus, quantum conuersione peccatoris gaudeat: maximum enim quodque gaudium occultari non potest, quin cum amicis communicetur. Sic Philistim cùm comprehendunt Sansonem, cõmunicauerunt alijs lætitiã, & omnes simul gaudebant, & immolauerunt Deo suo. Iudith etiam gaudens de victoria populum inuitauit dicens. Laudate dominũ Deum nostrum, &c. Expẽde etiam quod non dixit congratulamini oui, sed congratulamini mihi: quia ouis nõ meritis suis, sed meritis & diligentia pastoris inuenta est. Quare gaudiũ illius esse debet, qui eã inuenit & pro ea inuenienda laborauit. Præterea quanquã nos maximè lætare debemus siquidẽ nostra interest penes talẽ pastorem esse, tamẽ adeò pastor hic Christus dominus noster nos diligit vt nostrum gaudiũ pro suo habeat, & nostrum bonum suum ipsius reputet. Vnde nostris commodis, nimium non lætari non potest, nos liberatos saluos, & prosperos vidẽs. Attende igitur homo peccator, quando delinquis quem offendas: eũ enim offendis & iniuria afficis, qui se ipsum dedit pro te, saluteque tua. Nunc iam applicat quæ dixerat loquens scribis & pharisæis. *Dico vobis quod ita gaudiũ erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agẽte, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia* Gaudium beatorum semper est æquale in eodem subiecto, gaudium tamen accidentale potest intendi & remitti, & esse maius & minus: imo desinere esse circa res aliquas particulares. Gaudium itaque hoc accidentale fit in cœlo magis de conuersione peccatoris, quam de salute iustorum: quam quia iam habent non est necesse vt de nouo gaudeãt, sicut de infirmo sanato de cuius cõualescentia magis est gaudium amicis, quam prius cũ sanus esset: sicut Iob post multas tribulationes, & ærũnas ad extremũ opulentior & cũ magno gaudio magnificentior factus est, quã si miser nunquã fuisset. Similiter & cũ Tobias reuersus est, ex Rages maius factus est parenti vtrique gaudiũ, qnam si nũ quã abijsset: ipsi quoque Tobiæ à cæcitate restituto lætitia maior erat, quã si cæcus nõ fuisset. Est itaq; noua ratio gaudendi in conuersione peccatorum quia pericrant, & de peccatoribus conuersis tanquam de re nouiter habita gaudendum est. De iustis autem in quantum huiusmodi nulla ratio est gaudendi de nouo cũ non superueniat in eis aliqua nouitas, non tantum gaudium sumitur: quia sicut nũc iusti sunt, ità antea iusti erant, & ideo maius gaudiũ fit super vno peccatore pœnitentiã agente quã super nonaginta nouẽ iustis, quia de peccatore fit nouũ gaudiũ, de iustis autem nullũ gaudium nouũ fit. Obserua etiã vltra hoc quod Deus & Angeli eius magis gaudẽt de pœnitẽte quã de iusto sẽper bene operãte: quia si loquimur de iustis feruẽtibus cæteris, paribus magis diligit Deus iustum nunquam cadentem, quam peccatorem pœnitẽtem, & maius gaudium est in cœlo de innocentia feruentis iusti conseruata, quam de peccatoris pœnitentia, sed si loquitur de iustis tepidis magis gaudẽt Deus & Angeli de peccatore feruenter pœnitentiã agente quã de illis. Dux in prælio magis amat militem, qui post fugam reuersus hostem fortiter ferit: quam illum qui nunquam terga vertit, & nihil vnquam fortiter fecit. Item arator magis terram, quę post spinas vberes fructus profert, quam eam quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem produxit. Sæpè enim accidit quod illi qui à maximis peccatis surgunt, per pœnitentiam postea acquisito habitu oppositio feruentiores sint in diuino amore, quam illi qui nunquam ceciderunt & tepidi sunt. Ferrum enim ignitum feruentius est ligno accenso: quia quanto materia & substantia est magis frigida, & ignicõtraria, si igne accenditur & ignitur, tanto calidior & feruentior efficitur, & calorem diutius cõseruat. Eodem modo sæpe fit licet non semper de paccatore conuerso & igne charitatis accenso. Sicut patet in Dauide, Petro & Paulo, & in multis alijs, qui in sanctitate quã plurimos qui nunquam ceciderunt antecellunt: Magdalena quoque multis virginibus sanctis-

Exod. 28.

Iudi. 16.

Iudit. 13.

Iob. 42.

Tob. 11.

simis qui in cœlo sunt, antistat. De talibus itaque peccatoribus feruentibus conuersis, hanc Christi loquutionem intelligere possumus. Potest etiam hoc intelligi in comparatione illorum, qui tepide feruiunt Deo: nam isti resurgunt ad maius meritum, & sic maius gaudium fit de istis in cœlo. Ideò non solum quia de nouo fit gaudium, sed etiam quia sępe ad maiorem gratiam surgũt, fit maius gaudium. Et istis duobus modis intelligẽdum puto dictum Christi. Obserua etiam quod nõ loquitur hic Christus de pœnitentiã cogitante sed de pœnitentiam agente: multi enim procrastinant pœnitentiam: alij illam prædicant, alij laudant, & ipsi laute viuunt.

Luc. 1.

Non solum pœnitentia cogitanda est & prædicanda, sed etiam agenda. Vnde Ioannes. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Hoc supra exposuimus. Sequitur. *Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnam nonne accendit lucernam & euertit domũ & quærit diligenter donec inueniat eam?* Et *cùm inuenerit conuocat amicas & vicinas dicẽs. Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram* Hæc parabola clara est, quia eadem est cum illa, quam modo diximus de pastore & oue perdita: nam sicut Pharao qui vidit somnium, quod ascendebant septem vaccæ pingues, & postea aliud vidit somnium idem significans videlicet septem spicas, &c. quæ somnia interpretatus Ioseph, dixit, somnium regis vnum est: sic in præsentiarum hęc parabola & proximè præterita, idem sunt: & sensus vtriusque ad idem tendit. Si mulier adeo lætatur & gaudet quod inueniat drachmam amissam, vt vniuersam domum suam euerterit, vt eam inueniat, qua inuenta vicinas suas conuocet: quare ego nõ lætabor daboq; operam maximam in his peccatoribus perditis quærendis, vt ex illis inuentis gaudium percipiam? Aduerte autem quod homo in prima sui conditione creatus fuit innocens & sine peccato: atque ideo in prima parabola, assimilatur oui, quod animal innocens est & simplex atque mansuetum. Fuit etiam creatus ad Dei imaginem & ideo significatur per drachmam in qua est imago regis impressa: per peccatum autem perdit homo innocẽtiam, & deformat imaginem Dei iuxta illud quod Hieremias loquitur animæ peccatrici. Denigrata est super carbones facies eorũ, & non sunt cogniti in plateis. Ideò peccator quales erant isti publicani assimilatur oui & drachmæ perditæ. Accendit lucernam quando sua doctrina hos peccatores traxit: nam vt in initio dixit noster Lucas erant isti publicani & peccatores appropinquantes ad Iesum vt audirent illum. Illuminauit corda istorum verbo Dei, & sua prædicatione, quęquidem lucerna dicitur, iuxta illud quod in Prouerbijs habetur. Mandatum lucerna est, & lex lux. Et pater eius Dauid. Lucerna pedibus meis verbum tuum: & lumen semitis meis. Et Hieremias in persona domini. Nũ quid verba mea non sunt quasi ignis? Hãc lucernam accendit Iesus cùm cœpit prædicare verbum Dei: subuertit autem domum, quando corda hominum implorum turbauit prædicando, commutationibus, terroribus, & minis. Concussit corda, & sic drachmam inuenit: quia publicani & peccatores commoti eius prædicatione appropinquabãt ad Iesum.

Gene. 41.

Prou. 6. Psalm. 118. Hierc. 23.

¶ Obserua autem quod diligenter dicit hic, quod quæsiuit eam: quod maximè commendat Christi bonitatem. O quam diligens fuit Christus quærendo peccatores, accẽsa enim face prædicationis mane, meridie, sero, die, ac nocte, quæsiuit nos indefatigabiliter. In sero prædicauerat, & diluculo inquit Ioannes erat in templo, vt populum doceret: & peccatricem illam adulteram liberaret. Sæpè in itineribus prædicabat: in Synagogis & in domibus & in deserto, & in omni loco euangelizans verbum Dei, drachmam perditam quęrebat, diligentissimus enim fuit Saluator noster vt homines peccatores quæreret, & saluaret. At nos pigri & ociosissimi sumus, vt illum quæramus. De die in diẽ cõuersionem distulimus, & procrastinamus, & in eius seruitio pigri sum⁹. Missam quærimus post meridiem, cõciones sero: paupetibus nõ statim eleemosynã damus, deniq; omnia negligenter agimus cũ in nostris proprijs commodis diligentissimi simus. Discę igitur ex hoc loco opera Dei diligenter agere: quando quidem Christus salutem animæ tuæ non segniter quæsiuit. Vnde Iosaphat rex Iuda, iudicibus Iudæ dixit. Sit timor domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Quia autem negligenter Deum quæris vide quid dominus per Prophetam dicat. *Quia domus mea deserta est & vos festinatis, vnusquisque in domum suam, propter hoc prohibiti sunt cœli ne darent rorem & terra prohibita est ne daret germen suum.* &c. Eandem diligentiam, quam adhibes vt hominibus gra-

Ioan. 8.

Luc. 4.

2. Para. 19.

Aggai. 1.

Thren. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus sis: adhibere debes vt Deo placeas. Vtinã idem faceret mercator pro Dei cultu, quod vt pecuniam lucretur, facit. Si mulier tantum operæ impenderet vt Deo placeret, quantũ vt hominibus pulchra videatur grataque sit impendit nihilominus decoram, animæ faciem, quam corporis redderet. Vxores Regis Assueri sẽ diligentissimè laudabant, componebant, & ornabant, vt Regi suo placerent: qui Rex Assuerus vt primates regni sui splendidius inuitaret, pretiosissimos omnis generis arboribus consitos hortos fecit, vasaque auri & argenti ditissima, &c. Vtinam & nos propter Deum faceremus quod Rex iste mundo placituros fecit. Sed procedamus.

Hester. 1.

Ita dico vobis gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Angeli gaudent pœnitentia & conuersione peccatoris, primo quia eorum officium & ministerium quod ex Dei mãdato erga nos exhibẽt in pœnitente non frustra est. Secũdò, quia numerus eorum per hos pœnitentes impletur: etenim quousque in peccatis iacent, in castris diaboli sunt: & si ad pœnitentiam conuertuntur, sub vexillum Christi confugiunt. Hoc vero sanctis Angelis gaudium affert, quod diabolo regnum eius minuitur, Deo vero adaugetur regnum eius: & quod etiam ex humano genere quotidie noui veniunt, qui cum illis Dei bonitatem & misericordiam laudent & prædicent. ¶ Obserua autem quod non dicit simpliciter quod Angeli gaudẽt in nostra pœnitentia: sed etiam quod sic gaudium in cœlo propter peccatorem pœnitentem. Ideò dicendum quod non solum Angeli, sed etiã beatissima Trinitas gaudet in nostra conuersione & pœnitẽtia. Gaudet Deus pater quod per pœnitentiam nouos adipiscatur filios: & Dei filius gaudet eo quod non frustra sanguinem suum fuderit & passus sit, & spiritus sanctus quia acquirit sibi templum in quo habitet, & membrum suum quod viuificet, & suũ vas quod gratia sua adimpleat. Vide igitur peccator ne Christus pro te frustra sit mortuus. Vide etiam ne sanctos Angelos gaudio, teque ipsum salute tua spolies. Quia igitur tam clare Dei gratiam & bonitatem vides, caue ne ingratus inueniaris: & oblatam misericordiam repellas. Caue aburaris, quo autem nunc misericordiam suam lenius declarat, hoc seuerius postea suam iustitiam ostendet, si ingrati fuerimus. Discamus etiam vt sicut tota sancta Trinitas & Angeli de nostra salute gaudent in cœlo, vt nos similiter de salute proximorum gaudeamus: & peccatorũ duritiẽ deploremus. Multi enim (vt inquit Paulus) unum corpus sumus: alter enim alterius membrum: & ita quemadmodum vnum mẽbrum in alterius salute lætatur, dolorem vero & infirmitatem sentit, & compatitur: sic nos de bonis proximorum gaudeamus, & eorum mala sentiamus & deploremus: non sicut impij phariſæi, qui tristabãtur & murmurabant, in conuersione & bono proximorũ. Obserua secundò, & vide quanta sit humana malitia & iniquitas. De eo propter quod Angeli benedicũt Deo, lætabãtur Angeli & gaudebant Deum laudantes, cùm videbant hos peccatores ad Deum conuerti Phariſæi vero murmurantes inuidia flagrabant. Laudabant Angeli Deum eo quod Magdalenæ peperciss set summamque capiebant lætitiam lachrymas illius mulieris peccatricis vidẽtes. At Simon Phariſæus murmurabat. Iudæis Christum in cruce pendentem deludentibus, lætabantur Angeli in cœlis, Deo gratias agẽtes, & gratulantes quod esset inuenta ouis perdita, dicentes. Benedictus sit talis ac tantus pastor: nullus vnquam fuit amor, tanta dignus commẽdatione. Disce ex hoc loco paruisce re hominum de te murmurationes, dummodo id quod debes facias: Angeli enim tibi bene dicent in omnibus bonis operibus manuũ tuarum. Vnde Paulus. Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die qui autem me iudicat, dominus est. Sic tu in officio tuo permanens, Deumque tecum ferens, murmurationes, impudentiaque hominum dicta despice: sunt enim quasi quędam apum punctiones, quæ parum incommodi inferre possunt. ¶ Obseruandum denique vltimo est, & diligenter considerandum, qualẽ quantamque doctrinã dominus noster Christus & Redemptor à Phariſæorum murmurationibus eliciat: quo enim malitia humana magis crescit & augetur, eo diuina misericordia effusius abundat. Cum Saulus blasphemãdo persequebatur Ecclesiam, tunc Christus apparuit ei & conuertit illum. Cum optimo iure illi apparere poterat non vt saluaret, verum vt occideret in infernumque detruderet: tunc illum luce cœlesti circũdedit, mentẽque illius diuinã sapientia illustrata eum ad se conuertit. Quando Iudæi multo duriores & infideliores erãt adeo vt dicerent quod signũ ostendis vt credamus tibi, tũc pollicitus est

Luc. 7.

Matt. 9.

Act. 9.

Ioan. 6.

[redacted]

reprehẽdat, vtque illi vitium fugientium occidere libeat. Et vanitatem inuidentium cum eo dilabebatur & heterus, sum [redacted] In omnibus quæ contra eius laudem opponebat satisfaciens. Quis peccator tam pertinax tamque adeo [redacted] ius adeo omnibus cõsiderans, hi benignissimo animo ad hunc patrem clementissimum se non transferat, nec omnium [redacted] rum gregis quamnam profundo miserias sit? Quis tam durus est vt hac tanta [redacted] non mollitus, quis adeo contemnax mi quitatibus suis, tanta bonitate non terretur, misereibus labefactus [redacted] denique eo pore vera cõtritionis & pœnitẽtiæ lachrymis pertusionibus dominæ clementissimæ de te queri possint, & murmurare de misericordia tua? quia te conuerti præcipia re misericordiæ ad eorum spendor non [redacted] fundidem. Scio nunquam in tanta vitam [redacted] odiosum & execrabile peccatorem, etiãsi mille offenderit qui domum tuam rodies, laudam misericordiæ tuæ aperiam non inuenias tamque mẽtem vel eam, carnarios [redacted] bas, tanta fiunt cõ, tali conuersatione & cõ [redacted] familiaritate & gratia, qualem [redacted] vitam ducere consueuit. Quod autem [redacted] sciens in una [redacted] solario et, nomen suauissimum, quo [redacted] nostri lætas, me autem sacrificium de animo [redacted] nunciam vobis de [redacted] monem partis, quæ [redacted] tinuisque [redacted] coniungant [redacted] enim meo [redacted] mellis, quæ omnia [redacted] & difficile, vt [redacted] Titulus [redacted] nomen Dei [redacted] potentis, nemo est quin [redacted] de tantis criminibus humana [redacted] ducem videant. Hic [redacted] nomen patris tibi [redacted] nomine misere [redacted] maximum [redacted] bis omni tempore [redacted] tibi gratis ago, [redacted] dulci [redacted] cognomentis. Sed his præter mihis postea [redacted] dis; venimus [redacted] huius parabolæ [redacted] primo aspecta [redacted] tamen obscura [redacted]

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mat. 9.

Luc. 13.

His prælibatis ad pleniorẽ intellectum huius parabolæ accedens, vt mẽtem meã aperiam, dicam, quod sentiam, omnia quæ porro breuitatis de huius parabolæ literali & germano sensu. Patet itaque hic, qui duos filios habebat Christus est. Filius maior gens ipsa Phariseorum & scribarum murmurantium contra Christum, quibus parabolas dicebat Filius minor qui recessit à domo patris & consumpsit substantiam suam luxurio se viuendo repræsentat illos publicanos & peccatores cum quibus Christus comedebat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

[illegible] mentem nostram, circa huius parabolæ literam sensum, à quo in toto hoc opere nunquã discessi: quanuis aliqua etiam quæ sunt in litera condecens est apponere. In primis forsitan scandalum patieris, eo quod filius, qui dixit, nunquam mandatum præteriui, typum gerat Pharisæorum, qui peccatores erant & arrogantes. Nec ex hoc scandalizeris, audies enim in nostro Luca alium Pharisæum similia de se ipso arrogãter iactare, sicut hic filius senior. Domine (inquit) gratias tibi ago quod nõ sum sicut cæteri hominum, raptores adulteri, sicut hic publicanus. Ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo. Hoc idem ait ille filius senior, sicut Pharisæus dicebat, nunquam mandatum tuum præteriui. Et si replices quod vere iustus erat quia pater approbauit sentẽtiam eius dicens, fili tu semper mecum es, & semper cum Christo esse iustorum est. Iam dixi tibi quod Christus nunc non vult exasperare Pharisæos, sed supposito hoc falso, videlicet quod iusti sint procedit argumentum, arguens eos ratione, ostendens quod quanuis iusti sint, nihilominus tamen errant murmurãtes, quod Christus peccatores suscipiebat. Cùm dicit, tu semper mecum es, vocat eos iustos: non quod iusti sint, sed quia iusti æstimabantur. Sic etiam loquens cum eis, & de illis dixit alibi. Non veni vocare iustos, sed peccatores. Vbi Pharisæos vocauit iustos, non veni vocare iustos, ideſt, confidentes in sua iustitia, sicut Pharisæos, quibus Christus hæc dicebat, & quales erant illi de quibus Paulus, ignorantes Dei iustitiam & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti: sed peccatores, desperantes omnibus viribus & conatibus suis, totoque desiderio suspirantes gratiam. Confidebant Pharisæi in sua iustitia sicut hic filius senior, qui propter suam ceremoniarũ observationem & hypocrisim æstimabantur iusti à populo, & ideo Christus vocat illos iustos iuxta populi reputationem. Mos enim scripturæ est vocare res, non ex substantijs earum, sed ex æstimatione, & apparentia. Sic Ezechiel dicit, quod est factus sermo dicens ei. Vaticinare ad Prophetas Israel. Prophetas falsos vocat Prophetas, non quod essent, sed quia vulgus putabat eos esse prophetas. Isto modo sæpe vocat scriptura Prophetas Baal: sicut Paulus appellat Prophetam, Epimenidem, Poetam Cretensem. Sic etiam in Euangelio dicit Lucas de Ioseph, quod erãt pater eius & mater mirantes: vbi Ioseph, vocatur pater Christi. Et Maria dixit filio Iesu: pater tuus & ego, &c vocãs patrem Christi Iosephũ, cùm non esset pater verus, sed quia existimabatur. Sic etiam Christus dicit quod stellæ de cœlo cadent: quia existimabit populus quòd cadent. Similiter in Genesi, illi Angeli qui Abrahæ apparuerunt vocantur viri: non quod essent viri, sed quod viri videbantur. Lucas etiam in Actis loquens de Ascensione domini, vocat Angelos viros dicens. Ecce duo viri astiterũt iuxta illos in vestibus albis. Et alia sunt innumera loca horum similia in sacris literis, vbi vocantur res non secundum existentiam sed secundum apparentiam, & æstimationẽ, quæ breuitatis causa nolo hic citare: & quia iã de his disseruimus in capite quinto huius, super illud, non veni vocare iustos sed peccatores. Isto modo iusti hic vocantur Pharisæi, argumentationis gratia: & vt argumentum procedat. Itaque hic frater maior, hoc est cætus Pharisæorum & scribarum, eorum more fratrem peccatorem despicit & contemnit: sicut ille qui orãs despiciebat publicanũ in templo, & sicut isti Pharisæi cũ quib⁹ Christus loquebatur, despiciebant eos. Quare hic maior filius, mores Pharisæorum expræsissimè repræsentat tam cùm dicit nunquam mandatum tuũ præteriui, quam minorem natu fratrem contemnens, patrique suo iniustè succensens.

Quare si rectè animaduertas inuenies profecto in hoc fratre maiori ingenium Pharisæorum simillimum: & quod nunc ait Lucas, q conquestus est de patre, & quod indignatus est, respondet ad illud quod antea dixerat, in initio huius capitis, quod Pharisæi murmurabant de Christo, eo quod recipiebat peccatores, & ideo hæc murmuratio illius filij senioris non fuit admiratio, vt aliqui putauerunt, sed vera murmuratio ex impietate procedẽs sicut verè murmurabãt scribæ & pharisæi de Christo, eo quod recipiebat peccatores, confidebantque in sua iustitia, sicut hic filius maior. ¶ Obseruãdum quoq; hic est, quòd duo dixerunt hic phatisæi murmurantes de Christo: primum quod recipiebat peccatores, secundum quod manducabat cum illis. Si primum tantũmodo dixissent, breuior esset hæc parabola: nam postquam dedit calceamentũ filio prodigo, statim diceret, quomodo venit filius senior & murmurauit de patre, hac tantum de causa, quia filium peccatorem recepit. Sed quia Pharisæi addiderant secundum, videlicet,

Luc.18. Mat.9. Rom.10. Ezech.13. Zach.13. Luc.2.

Mat.24. Genes.18. Act.1. Luc.18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

delicet,manducat cum illis: hac ratione introducit filium seniorem dicentem. Occidisti vitulum saginatū. Et vt etiam respōderet Christus huic secūdæ obiectioni, dixit in parabola, quod pater fecit conuiuium, quod conuiuiū, non poneretur in parabola nisi Christus antea cū peccatoribus manducasset, etsi isti pharisæi non dixissent murmurantes, quod Christus comedebat cum peccatoribus. Adhoc igitur secundum de manducatione cum peccatoribus oportebat respondere, ideoq; hæc parabola maximam in se habet perfectionem, & nihil superfluum continet nihilque ad ornatū ponitur: sed omnia principali intēto correspōdent, & adinuicem connectuntur. Idem autem responsum quod filio maiori dedit, dedit etiam Christus pharisæis illis sub hac metaphora respondens. Et ita his tribus parabolis terminatis & conclusis imponit noster Lucas extremā manum sermoni & capiti. Quod si nihilominus his non obstantibus que diximus, velis instare, filium maiorem verum & iustum esse, asserens, ea quæ responsa sunt pharisæis, tollis, quod iniurium est, vt Christus videlicet ab re loquatur: parabolasque propositio quod intendit non applicet. ¶ Verū si quæras à me quid significet vitulus & quid per vitulum intelligam, breuiter respondebo dicēs q; significat vitulum: & nihil aliud respondebo. Quod si literā inspicias in propositio, quid aliud significet non facilè reperies: sin quid aliud per illud voluerit insinuare, opus est vt à literali sensu discedas. Posuit enim Christus in hac parabola vitulum, symphoniam & chorum, vt ostendat magnum gaudium, & quasi tripudium fieri in cœlo in conuersione peccatoris, Christoque esse iucundissimum conuiuium paschaque celebertimum cum peccatoribus cibum sumere. Pullum gallinaceum, gallinamvè, hædum, aut arietem occidere, solenne festum nō faciebat: erat enim nimis tritum & vulgare. Verū vitulum occidere, præsertim paschalem, & saginatum apud Iudæos solennissimum erat, quod in pascha illi, aliisq; diebus festis maximis faciebant. Sic Abraham cum vidit illos tres Angelos, vt eos lautius & opulentius hospitio susciperet, gregē adijt, & occidit vitulū tenerrimū. Idē mulier illa fecit pythonissa, quæ cum regem Saulē domi suscipiens suæ, se tanto honore affectam videret, paschalem vitulū occidit. Hi enim vituli, ita molliter educati, & in delicijs habiti, apud Iudæos non nisi solennissimis festiuitatibus ma-

Genes.18.

1. Reg. 28.

ctabantur. Quare nihil aliud Christus dominus noster voluit significare, per hunc vitulū saginatum, symphoniam, & chorum, nisi quātum perciperet gaudium cum peccatoribus discumbens & manducans, quod summam festiuitatem, summamque lætitiā, & voluptatem, indicabat. Vt autem exaggeraret, huius festiuitatis pretium, & valorem posuit vitulū saginatum & chorum, summaque alacritate dixit, Manducemus & epulemur. ¶ Denique neque prætermittendum silentio arbitror illud quod ait quòd filius senior erat in agro, & quod venit ex illo. In hoc insinuat saluator quod sicut ille erat in villa & in agro occupatus circa terrena & temporalia, & ideo nō approbauit ea quæ bonus pater faciebat: sic isti Pharisæi, qui erant auari ignorabant quę sunt spiritus Dei, & non intelligebant quanta benignitate essent peccatores suscipiēdi. Et quia de rebus terrenis tractabant, & erant occupati & intenti rebus illis corruptibilibus non intelligebant nescientes Christi officiū esse, suscipere peccatores: & ideo murmurabant. Sic etiam alibi cum Christus dissereret de virtutibus, dicit Euangelista quod audientes hæc Pharisæi, qui erant auari deridebant eum. *Luc.16.*

¶ Hoc est quod pro meo captu ingenijque tenuitate, circa sensum huius parabolæ literalē dici posse comperio, ex qua more meo solito, doctrinam eliciam, ad mores instituendos cōsentaneam, in vero literæ sensu quem hactenus dixi perpetuò vbique persistens, doctrina tātummodo ex ipsis literæ visceribus, qui potero aptissimè deriuata. Secundum quam literam, minor filius, peccatorem domo Dei aberrantem, & discedentem propter mortale peccatum, representat, ad publicanosque & peccatores à Christo domino nostro refertur. Hic igitur continetur primum quomodo minor filius accepto patrimonio domo patris sui discesserit. Secundū quod nō solū discessit à paterna domo, sed abijt in regionem longinquam. Tertium qnomodo dissipauit substantiam suam luxuriosè viuendo. Quartū famem quam passus est. Quintum quomodo peccator se applicet dæmoni aut vitio in quod natura sua procliuior est. Sextum miseria & turpitudo peccati, cum porcorum gregem custodiret. Septimum mira peccatoribus conuersio. Octauum infinita Iesu Christi misericordia suscipientis benigniter. Nonum maxima celebritas quā exercet Christus vniuersūque chorus cœlestis, in conuersione peccatoris.

Deci-

Decimum & vltimum quomodo dominus noster peccatorum sit præsentissimus aduocatus, respondeatque constantissimè contra arguentibus. Sed iā singula hæc discutiamus. Ait ergo noster Euangelista. *Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis patri* Miro ordine hæc parabola filij prodigi ponitur tertio loco. Nam cum de iustificatione impij, hæ tres parabolæ loquantur, primum & ente omnia vt meritum Christi præcedat

Ioan.14. necesse est: sine quo omnis nostra actio qualibet in specie bona nihil est. Nemo enim venit ad patrem nisi per Christum, qui vnicus

1.Tim.2. mediator est, inquit Paulus, inter Deum & nos. Ideo in similitudine de bono pastore primo loco stat: nam si ianua est ad salutem, merito primo de se ipso loquutus est. In prima & secunda parabola multa fecerunt pastor & mulier, & nihil ouis aut drachma. Quia autē non sufficit Dei voluntas nec passio Christi, vt peccator consequatur vitam æternam, si ipse non fecerit aliquid, quia oportet vt & ip se addat operam suam, partesque suas obeat, additur hæc tertia parabola: vbi docemur q; peccator cum filio prodigo seipsum considerer, seipsum agnoscat suam miseriam deploret, & de peccatis resurgat: ad Deum patrem suum currat, peccata sua humiliter confiteatur & suppliciter veniam & misericordiā imploret. Hoc peccatorē in iustificationem sui facere necesse est: qui enim creauit illum sine ipso, non iustificabit illum sine ipso. Homo itaque iste Christus est qui duos filios habuit hoc est peccatores pœnitentes, & alios se iustos simulantes, vt iam in literæ expositione ostendimus. Vterque appellatur filius creatione. Per filium adolescentem nō modo ea tus ille publicanorū & peccatorum, sed quicunque peccator intelligitur. In hac enim parabola, satis ostenditur in illis publicanis & peccatoribus, quomodo homo per peccatū à Deo discedēs in plurimas incidat miserias, & calamitates. Adolescentior itaque peccator hic est, non ætate sed moribus, non annis sed defectu sapientiæ, & hinc ad insolentiam & peccata procliuior. Optime igitur dicit adolescentior, nam si erat adolescens in ætate, multò adolescētior erat in iudicio: moribus inquam & leuitate adolescens erat, licet non esset in ætate. Multos enim senes inuenies qui iuuenes sunt in habitu, incessu, in verbis, & in moribus, plærosque videbis amantes, politos, adeoque ornatos, acsi vigesimū quin-

tum agerent ætatis annum. Alios, ædificijs rebusque suis administrandis, & ambitionibus, publicisque reipublicæ muneribus adeo districtis, quasi heri vel nudius tertius in lucē essent editi. Mundus eos repellit & dimittit, ipsi vero nunquam se respiciunt, vt mundū deserant, & se in Dei cultum recipiant, reliquū temporis, quod sibi est vitæ. Hos vocat Propheta Esaias pueros centum annorum. *Esaiæ.65.* Alij autē sunt iuuenes ætate, sed senes in moribus: vt fuerunt Ioseph, Dauid, Daniel, & Samuel. Vnde Dominus ad Mosem ait. Congrega mihi septuaginta viros, quos tu nosti, quod *Num.11.* senes populi sint. In quo puncto senes nō vocantur cani, sed religiosi & prudentes. Si enim Deus tātummodo de senibus canis verba faceret non diceret quos tu nosti, quod senes sint: sed absolutè dixisset cōgrega septuaginta senes ex Israel. Illos voluit Deus eligere quos sciebat Moses, & experientia cognouerat, viros esse virtuti deditos, sapientes & morigeratos, licet iuuenes essent ætate. Hos Deus vocat senes. Eodemmodo Christus redemptor noster hic volens ostendere leuitatē & stultitiam peccatoris, eum adolescentem vocauit: nam vt plurimum adolescentes parum sciunt, quia pauca experti sunt, quare vt eius insciti am notaret, adolescentiæ nomine vsus est. Nam vt dixi adolescentes inscij sunt suarum rerum, inopesque consilij Si hic domum patris sui deseruit, & se iuit perditum, causa stultitiæ suæ id fecit: quare quilibet adolescens, senex sit ætate. Omnis homo qui prudentia, ad vitæ suæ actiones dirigēdas, caret, verus adolescēs aut puer est. Ex hac iuuenili ætate prouenit insciti a, quæ vna causa est nostri errati, Propterea (dixit Esaias) captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. Et Dauid in Psalmo. Nescierunt neq; intellexerunt, in tenebris ambulant: & mouebuntur fundamenta terræ. Quare Moses cōdolens populo precatur dicens. Vtinam saperent, & intelligerent, & nouissima prouiderent. Hanc autem adolescentiam seu insciti ā peccatorum deplorabat mundi Saluator dicēs. Quoniam si cognouisses & tu in hac die *Luc.19.* quæ ad pacem tibi, Pueri futura non curant, tantum enim præsentia confidarāt: ideo Paulus passim precatur & optat fidelibus vt cognitione Dei repleātur: nam vbi consilij nulla copia est, facile in errorem adducitur homo. Eam ob causam promisit Deus in veteri *Ioel.2.* lege datutum, ac missurum doctorem *Psal.31.* iustitiæ iux-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiæ:iuxta quam ſententiam in perſona Dauidis quoque dicit. Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac qua gradieris. Nō eſt igitur mirū ſi Deus deſeratur ab ijs, quibus notus non eſt: qui verbum Dei, nec audiunt nec habent, qui nihil de Deo ſciunt. Per ætatem
Eſa. 28. filius prodigus intelligere non poterat, quāta facultas fruēdi erat in paternis laboribus, poſteā tandē vexatio dedit intellectum, & ſenſit damnū. Sic nos Deū derelinquimus, & in vitia labimur, quia nō proſpiſcimus quanta mala inde proueniant. Quemadmodum accipiter niſi compede ligatus teneretur opertisq; oculis, cohiberi non poſſet, quin frequentiſsimis in ſultibus ſuperas cœli auaras peteret, euolareque etiam cum pedum iactura & affli ctione niteretur: ita & tu niſi oculis opertis in huius mūdi caligine cæcutiens, libidinibuſq; aſtrictus tenereris, ſtare non poſſes, in exoſis omnibus mundi voluptatibus quin velociſsimis in cœlum cogitationum, operumque pēnis rapereris. Cecidit hirundinum ſtercus in
Tobi.2. oculos Tobiæ dormientis, & cæcus factus eſt: quæ hirundines in veris initio canunt: & ſtatim auolant lārentque. Idem habet & hic mūdus ingenium, vt breuiſsima demonſtrata voluptate, quæ miſeros homines ſui amore præpeditos poſteaquam cæcos efficit, ſuorum bo
Philip.3. norum terrenorum ſtercore, ſtatim auolat, & euaneſcit, vt eſt apud D. Paulū. Omnia enim breuiter tranſeunt, huius vitæ commoda & voluptates: ſub quibus qui incapti dormiunt, tandem oculis capti efficiuntur, mentisq; caligine demerſi in infernum mittuntur. Omnes enim peccatores in peccatis ſuis permanēres oculis careāt, vt lucem Dei videant tenebrasq; quibus inuoluuntur effugiant. A periamus igitur animarum noſtrarum oculos, vt ignorantiam teterrimum inferorum monſtrum, propulſemus. Quanquam enim multa ſint peccata fragilitatis, multa etiam malitiæ: tamen veriſsimum eſt, ignorantiam omnium malorum & flagitiorum eſſe fundamētum & principium. Ignorato enim Deo maximoque virtutis premio incredibiliq; peccatorum ſuppli cio, facilè omnes in malum labimur. Ergo ſi cōſideraret homo quid eſſet Deus, quantūq; peccatorum cauſa amittat inferniq; tormenta & cruciatus horrendos non peccaret. Verum quia in iudicio adoleſcens eſt, careſq; Dei notitia, in peccatum labitur. Ideo Philoſophus dicit, quod omnis malus eſt ignorās, quia nullus peccat niſi quia quid perdat non videt.

Ideō nihil aliud nobis reſtat niſi vt dominum cū Dauide rogemus. Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiā in morte. Et alibi. Da mihi intellectum & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo. Petamus à Deo iudicium canitiem ſenecturemque veram, quæ ſcientia Dei eſt: ne eum derelinquamus, cum eo permaneamus: domi eius habitemus, illius mandata cuſtodientes, &c. ¶ Secūdū, quod habēt iuniores eſt, quod confidūt præter modū ſibi ipſis, ingenio, viribuſq; ſuis, exiſtimātes ſe iam eſſe tales, vt per ſe tē ſuā tenere & adminiſtrare poſsint. Et hac de cauſa receſsit hic à domo patris, confidens in proprio ingenio & virtute. Et putāt ſe omnia ſcire & poſſe. Propria confidentia multorū cauſa eſt, vt à Deo recedant. Iſtis loquitur dominus in Apocalypſi. Dicis quod diues ſum & *Apocalip.3.* nullius egeo, & neſcis quod miſer es, & miſerabilis: & tu pauper, & cæcus & nudus. Quiparum autem poſsit homo ſine Dei gratia & auxilio infra in iſto filio prodigo videbimus. Nos vero in hoc loco diſcamus in hoc filio prodigo quid auertat nos à Deo nempe inſcitia & confidentia proprij ingenij. Vidiſti Petrum in ſuis viribus præſumentem atque dicentem: etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, *Matth. 26.* ego autem nunquam ſcādalizabor. Sed quia propriæ confidebat virtuti, à muliercula quadam ſuperatur. Sic etiam & Dauid dixit. Ego *Pſalm. 29.* dixi in exceſſu meo non cōmouebor in æternum. Et ſubdidit. Auertiſti faciem tuā à me, & factus ſum cōturbatus. Atque ideo poſteà vt pote qui in ſeipſo expertus fuerat in illos illudit, qui non omnem ſuam fiduciam in Deo conſtituunt. Ecce homo qui non poſuit Deū *Pſalm. 51.* adiutorem ſuum: ego autem ſperaui in miſericordia Dei, in æternum & in ſeculum ſeculi. Et alibi de peccatoribus etiam ait. Qui confidunt in virtute ſua, Sed iam hunc ſtultum *Pſalm. 48.* adoleſcentem patri loquentem audiamus.

Pater da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ mihi cō tingit. Iſta ſubſtantia rationalitas eſt: quam arbitrij libertas comitatur. Sine me pater viuere pro meo arbitrio & libidine, vt quęcunque mihi placita fuerint faciam. Omnia autē mala & incommoda quæ in orbe videmus ex altero duorū malorum oriūtur, vel ex eo quod voluit homines, ſuo arbitrio cuncta gerere: vel quod præceptis diuinis ob temperare contemnunt, Petitio autē huius adoleſcētis adeò peruerſa & irrationabilis fuit: vt inſanior eſſe nō potuerit. Voluit enim ſimilis eſſe Deo in- *Eccleſ.10.*

tium autē omnis peccati ſuperbia eſt, & qui illam habuerit maledictus. Hac inuaſerunt omnia peccata mundum. Vult hic proprio arbitrio & iudicio ſe gubernare, patris liber præceptis. Hic idem amor proprius in nobis, quo contra Deum, eiuſque præcepta vtimur, cauſa eſt omnium malorum, amor enim proprius iudicium peruertit, rationem offuſcat, intellectum obſcurat, voluntatem inficit, viāque ſalutis obſtruit. Homines enim huiuſmodi amore implicati nec Deum agnoſcūt, nec proximum diligunt neuè virtutem quærūt, ſed honoribus tantummodo curandis, mundiq; gloriæ perueſtigandę operā nauant: quorum inſania in hoc potiſsimum cōſiſtit, quod exiſtiment ſe proprio iudicio, & arbitrio poſſe viuere, ſine auxilio aut induſtria patris ſui cœleſtis. In Pelagianam hæreſim incideret ille quiaſſereret, quem iber rationis vi, liberoque arbitrio adnitente vitam æternam per ſe ipſum ſine Dei auxilio poſſe conſequi. Cauſa autem huius effuſiſsimæ libertatis, quam impij homines cupiunt, eſt vt pro libidine ſua à patris ſui præceptis liberi viuere poſsint: nā reuera nemo viribus arbitrij ſine Dei gratia ſaluari poteſt, nec etiam ſe ab omnibus tentationibus tueri. Nam etſi per peccatum: liberū hominis arbitrium nō tollatur: nihilominus tamen adeò imbecillum & infirmum, deprauatumque manſit, vt pauciſsimis tentationibus reſiſtere poſsit, ſed quaſi nauis elauo amiſſo in medio maris conſtituta, quocunque vel minimo flatu, huc, illuc impellitur. Sic hoc noſtrum liberum arbitrium poſt peccatum mortale niſi iam per pœnitētiam fuerit confirmatum, adeo infractum, & vacillās efficitur vt vel leuiſsimo carnis, mūdi, aut diaboli pulſu nutet & contremiſcat. Nam liberum arbitrium ante lapſum poterat ex gratia accepta bene viuere, & non peccare vnquam & idcirco non indigebat tunc gratia Chriſti miſerantis, & ad pugnandum & vincendum adiuuantis. Sed poſt lapſum factum eſt miſerum ſeruituti peccati & damnationis obnoxium, à quibus malis non poteſt liberari niſi per gratiam Chriſti redimentis. Nec per hoc auferimus ab arbitrio hominis ſuam libertatem, quia liber eſt in deliberando, in iudicando & conſentiendo. Peccator enim per peccatum perdit vires, & poteſtatem: non tamē libertatem, quæ conſiſtit non in eo quod poſſit bonum facere, ſed in eo quod conſentire vel non conſentire aut velle, aut nolle poſsit

bonum vel malum. Vnde Saluator. Sine me *Ioan 15.* nihil poteſtis facere. Poteſtatem hic tollit, nō libertatem, nec etiam quanuis Deo ſubijciatur, adimit ab illo Deus aliquam libertatem. Exempli gratia, Nutrix infantem docet ingredi, eumque quo vult tendere permittit. Sed tamen fragilitati, infirmitatique illius diffidens, illum manu prehenſum, vſque quaque ſuſtinet progredientem. Dic igitur mihi, infans hic, nonnè liber eſt eundi quo velit? certum eſt quod ſic. Nutrix dicere non poterit, fili ſine me nihil poteris facere? certum eſt quod ſic. Nam etiam ſi nutrix eum incidere quo velit liberè permittat, tamē ſi manu mitteret illum profectō infans cum ſe ſuſtinere ob pedum inſtabilitatem diu non poſſet, caderet. Eodem modo homo poſt peccatum, adeo viribus effœtus manet, vt ſine Dei auxilio, nec vitam æternam impetrare, nec cōſiſtere in virtute poſsit. Itē ſicut infans hic retenta liberè gaudiendi libertate, nutrici tamen ſubſtat, ità & liberū arbitrium etſi liberum, Deo ſubiectū eſt. Rurſus, vt infans poſt ruinam factam habet libertatem vel gradiendi vel ſedendi: attamen ſine auxilio nutricis ſurgere non poteſt. Eodem modo, & homo, qui in peccatum lapſus eſt, libertatem habet ſe eleuandi à peccato, vel in peccato manendi, admittendi, vel non admittendi Dei inſpirationes, dæmonisuè ſuggeſtiones: caret tamen viribus gratiæ: ſine quibus nec erigere ſe, nec viam virtutis ingredi poteſt: tanquam infans, qui niſi manu ducatur recta incedere non poteſt. Præterea quemadmodum poſſet infans hic licet manu duceretur nutricis, incedere nolle: ita & peccator poteſt in peccatis ſuis immorari, licet diuina manu corripiatur ad ſalutē. Ex his colligimus primo quot mala ex noſtra tantum fiunt voluntate: & q bona fiunt ex noſtra voluntate ſimul, & Dei adiutorio. Hic puer, per ſe ſolū, ſe proſternit humi, ſederęque ſine vllo nutricis adiumento: verum vt incedat motu pedum, nutricisque auxilio indiget. Sic etiam & eodem modo ſe habet peccator poſteaquam ſemel lapſus eſt in peccatum mortale. Secundò quod liberum arbitrium liberum ſit, ſubiectumq; Deo ſimul ſine vlla implicatione cōtradictionis. Tertiò quod homo poſt lapſum Adæ, filius iræ natus, & in peccato conceptus liberi arbitrij viribus, ſine Dei gratia non poſsit ſurgere à peccato, nec Dei præcepta adimplere. Et quod magis eſt, quod quanuis gratiam

Dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei sit assequutus, & remissionem peccatorũ, idoneus nõ est tamẽ ad superandas diaboli insidias & ad vincendas carnis concupiscẽtias, nisi per quotidianum Dei adiũtorium, perseuerantiam bonæ conuersationis acceperit. Ex quibus patet quod cum homo ex seipso tam parum posset, maxima sit temeritas de se ipso nimis præsumere, viribus suis confidere, proprioque nutu se regere & gubernare velle. Ita hic filius prodigus stulte nimis, puerilq; more patri suo dixit, vt sibi suo arbitrio viuere liceret, & vt se pro libidine sua vitam agitare concederet, siquidem liberum habebat arbitriũ. Deus tamen neminem inuitum ad salutem ducit: sed permittit, vt vnusquisq; in libertate viuat, iuxtaq; propriæ rationis dictamẽ, aut iuxta libidinem suã: quapropter sequitur hic in literæ contextu. *Et diuisit illi substantiam.*

Dat nobis Deus rationem, vt libere vtamur tanquam nostra substantia: dat autem omnibus ex æquo, omnes enim ex æquo rationales sunt & æque liberum habent arbitriũ. In hoc enim eluceat humani libertas arbitrij: quod pater nec discedere volentem tenuit, nec manere cupientem cogit abscedere. Vnde in Eccle

Eccles. 15. siastico habetur Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui: adiecit mandata & præcepta sua. Apposuit tibi aquam & ignẽ ad quod voluerit porriget manum suam. Neminem itaq; cogit, nec vult aliquem astrictum esse quin possit recedere cum voluerit, donat etiam cum arbitrij libertate alij ingenij splẽdorem, alij scientiam, alij fortitudinem, &c. *Et non post multos hos dies.* Animus humanus naturalibus suis donis, nõ potest diu inniti, sed quamprimum labascit, vbi Deus abstrahit manũ suam. Prauum cor

Ierem. 17. hominis, (ait Ieremias) & inexcrutabile. Hinc

Esa. 55. Esaias. Cor impij quasi mare feruens. Satanas etiam non dormit, vt exponat hominem quẽ videt Dei auxilio destitutũ. Qui nihil rei vult sibi esse cum Deo, haud diu quietum illũ sinit diabolus, quin statim occupatũ illum reddit negotio aliquo quod Deo non probatur. In primo nostro parente hoc clare verificatũ est: quem Deus optime cõdiderat, & pulcherrimis donis ornauerat, relictum in manu consilij sui, hostis non cessabat, donec in peccatũ

Genesi. 3. præcipitauit. Hoc sibi vult particula hæc, non post multos hos dies. Quid autem facit filius prodigus audi. *Congregatis omnibus.* Donis naturalibus, scientijs, diuitijs, &c. putabat iam sibi opibus ità prospectum esse, vt nulla calamitas animum eius solicitare posset, ac proinde impossibile esset aduersam fortunam in se vllã potestatem habere posse, sibi persuadens facultates istas perpetuo duraturas. Quid autẽ accidit? Sic superbire incepit potentia elatus, vt derelinquerit domum paternam, & cõfidens in diuitijs & in proprio ingenio, omnia cœpit consumere. ¶ Obserua autem quomodo superbiat congregaris omnibus diuitijs. Sic qui abundant his donis, & bonis mundi huius dicuntur in interitum. Sic Saul qui bonus & humilis erat in domo patris, in statu cõmuni: postquã diuitias obtinuit, & potẽtatus superbè egit, dominum dereliquit, & multa mala operatus est. Sic etiam Dauid qui bonus erat, cum erat pastor, & in persecutionibus Saulis: postquam Deus dedit illi requiem ab omnibus inimicis rapuit Bersabe uxorẽ Vriæ, & Vriam occidere mãdauit. Sic iste filius prodigus, qui antea sub obedientia patris humilis erat & bonus, postquam se diuitem vidit, & omnia sua congregata, superbire cœpit. Discamus diuitias huius vitę, honores, & vana cõtẽnere. Hic enim diuitiarũ, honorumque status periculosissimus est, præsertim incautè viuentibus, nam tantũ est periculum quanta est negligentia. Quam plurimos vidimus homines religiosos. Deumque timentes qui elati in prælaturam vel in alium gradum dignitatis effusius viuentes superbi facti sunt. Quare huius mundi prosperitatem instar maximæ alicuius calamitatis effugere debet. In montibus Gelboe interierunt nobiles Israel: ita in honoribus & prosperitatibus huius seculi, virtutes vitam perdunt. Nauigatio multo est periculosior in aquis fluuialibus, quam marinis. Ita magis salus tua periclitat, dum in prosperitatibus, delitijs, & opibus versatur quàm in aduersitatibus, & tribulationibus. Prosperitas prima facie suauissima apparet, & quod peius est carnis importunissimæ vicinæ auxilio sustentata, animam fortius inuadit. Cum igitur secundam fortunam habueris cogita aduersam quam primum reflaturam, & sic prosperitate non quasi certa sed quasi commoda vteris. Hoc autẽ in hoc filio prodigo apertius videre poteris: qui opibus suis, prosperitate & iuuentute nimis lætus paulo post superbia sua in ingentem deuenit egestatem & miseriam. Non ergo fidendum est huius mundi prosperitati. Fœlix videbatur sibi Amã, cum Assuero Regi gratiosus erat: attamen eo die quo maius gaudium habebat, inuitatus à Regina

Hester. 7. gina Hester ad supplicium ductus est, ibique

Esdr. 14. suspensus, eiusque domus diruta. Hoc idem

4 Reg. 19. accidit Pharaoni, & Senacherib: qui maxima expeditione cum Hierusalem obsedisset, posteà tamen profligatus, centum octuaginta quinque suorum millibus amissis fugit, à filijsque suis pugionibus confossus animam efflauit. Insanies igitur filius hic prodigus diuitijs & fœlicitate summa in qua se constitutũ videbat, libertatis cupidus quid faciat vide.

Tob. *Adolescentior filius peregrè profectus est.* Quis præcepit huic adolescẽti, vt discederet? Quis domo eiecit illum? Non misit pater in exiliũ, non expulit domo: sed ipsemet à nemine expulsus sponte sua aut potius leuitate abijt & reliquit domum paternam. In hoc digresso filij à patre agnosce discessum liberum & voluntarium peccatoris à patre cœlesti, & separationem illius ab eo, qui neminem deserit nisi prius ipse deseratur. Ex quo patet quod causa peccati est propria voluntas: & non Deus nec diabolus aut caro, vt multi peccatores excusantes excusationes varias in peccatis solẽt

Psalm. 140. *Psalm. 118.* dicere. Non repulit pater hũc filium, sed ipse sponte sua abijt. Ideo Dauid in Psalmo. Spreuisti omnes discedentes à iudicijs tuis. Iam hic vides quomodo mali discesserunt à iustitijs Dei: atq; ideo spreti sunt a Deo. ¶ Præterea obseruandum est, quomodo index & origo totius mali est auersio à Deo: hoc est, primũ & omnium maximum malũ, ad quod etiã maius malũ respõdet, quod est carẽtia diuinę visionis. Sicut enim peccator ex malitia volũtatis suæ se auertit à Deo, per malum culpæ: sic Deus auertit facié suam ab eo, qui ab illo auersus est, quod est omnium maximum malum. Hinc cæteræ pœnæ oriuntur. Proficiscitur peccator peregrè, longe à domo paterna se auertens ab incommutabili bono, & adhærens creaturæ: quam pluris facit quam

Psal. 61. Deum, omnis enim peccator creaturã pluris quam Deum æstimat, vnde ortum habent omnia peccata. Ideo Dauid in Psalmo dixit. Mendaces filij hominum in stateris Filij hominum, si iuxta naturam suam considerentur mendaces sunt in stateris. Quid ais sanctissime Dauid? omnes ne homines laboriosi, tabernarijve sunt: vt falsa pondera faciant omnes, quia in põderibus omnes mentiuntur? Nullus in peccato est, qui cẽties vapulare dignus non sit proponendum falsitate. Põdus enim falsum nihil aliud est, quam libram facere ex eo quod libra non est. Ponunt enim in statera alia in parte Deum, alia vero in parte libidines, emolumentaque sua, Deumque in pondere leuiorem faciunt commodis suis. Hoc demum est pondus falsum facere. Hic filius prodigus vniuersique peccatores dum peccant Deumque amore terrenorum relinquunt, pondus faciunt falsum. Ponis sensualitatem, carnisque amorem, in altera statęræ lance, Deum vero in altera: & dicis quod pluris pendatur, plurisque æstimetur sensualitas, carnisque amor quam Deus. Et non modo hoc, verum etiam & addis, malo hoc quam vitã Dei, cũ tentaris Deum super omnia amare, impudenter ais, cum mortaliter peccas, malo hoc, quã vniuersa quæ Deus mea causa fecit. Eo modo igitur quo pondus fuit falsum, peccatum mortale committitur: mortale autem peccatum committere, est à Deo discedere, propria domo relicta, vt hic filius prodigus fecit. Vnde Esaias. Iniquitates, inquit vestræ, diuiserunt inter vos & Deum vestrum. Iniquitas autem est pondus falsum facere, cum in oculis peccatoris pluris penditur terræ stercus, quam Deus: ideo Salomon in Prouerbijs. Statera dolosa abominatio est apud Deum. ¶ Obserua etiam quod pondus falsum, altero duorum modorum fit: vel quod celeriter prædatur, vel quod altera statęræ lanx grauior sit, aut quod examen non sit ab vtraque parte adæquatum in statera. Hic filius prodigus desperit domum patris sui, vitæque blandimenta quibus ibi abundabat, quia nimis celeriter pependit, temerè se accinxit, & vt adolescens nullius experientiæ non considerauit quid perderet, & quantum periculum subiret. Nondum enim satis discedere cogitauerat, cum nihil animaduerteret quo esset in via incommoda, discessit. Quare eo stultitiæ peruenit vt pondus falsum faceret. Nemo igitur celeriter pendat. Vnde in Prouerbijs dicitur. Qui festinus est pedibus, statim ruet. Qui nimis festinè se disponit, posteà pœnitentiam aget. Vnde factum est, vt filij Israel vitulum in deserto post tot beneficia à Deo accepta adorarent, nisi ex hoc quod venturum Mosem expectare noluerunt? Existimarunt enim cum nimis in monte immorari: & ideo expectare noluerunt. Fuerunt festini, nimisque cito proposuerant, & statuerunt factum suum, & ideò quia nimis celeriter perpenderunt, pondus falsum fecerunt: pluris pendẽtes & æstimantes

Esa. 59. *Prou. 11.* *Prou. 19.* *Exo. 32.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

mãtes vitulum quã Deũ. Homo peccat quia affectum suum paulisper cohibere donec exitũ peccati cõsideret, malumq; successum, nõ vult. Quod si se cohiberent, & nõ tanta festinatione raperẽtur, qua neq; malũ neq; incõmodũ animarũ suarũ respiciunt: nõ tãta amẽtia in peccata incurrerẽt. Ideo Dauid. Cõsideraui vias meas, & cõuerti pedes meos in testimonia tua. Ibat Dauid, vt pẽderet: at quia cõstitit, & priꝰ cõsideravit, quid esset potissimũ factu, noluitq; festine pendere, bonũ põdus fecit, & nõ peccauit. Pepẽderunt nimis festinãter Bethuli, cum iam de Deo, eiusque pietate desperantes, statuebant se Holoferni tradere nisi intra quinque dies sibi subueniretur. Cũ Iudæx adulteram illã vt iudicaretur, ad Christum adduxerunt, inclinauit se Dñs digitoq; in terra scribere cœpit, innuẽs prius homines negotia omnia iudicaturos, se inclinare debere: digito iudicij considerantes, se esse terrã & puluerem, eam enim qui habet considerationẽ, peccare nõ audet. Quotiescunq; populus Israel querens ad Molem veniebat, priusquã responsum reportaret consulebatur Deus à Mole populi Principe & Duce. O si hoc seruarem⁹ quoties vindictæ, honoris, vel carnis libidine mouemur, nullum respõsum illis facientes, donec Deum consuleremus. Verum nos celeriter respõdemus, Deoque inconsulto: & inde facillimè in peccata labimur. Priusquam aliquid statuatis de omnibus Deũ consulite: eumq; præceptis & consilijs obtemperate: nẽ erretis perperamque pendatis. Iosue à Gabaonitis deceptus fuit, quia fidem habuit illorũ mendacijs: Deumque prius noluit consulere, quam cum illis negociũ perficeret. Sic tu cum nimis citò te disponis mendacijs huius seculi cõfidens Deo inconsulto, facilè decipiare necesse est. Ne igitur velociter te alicui rei perageendæ accingas: ne effusissimum, quomodo feueris, risum posteà deplores.

Hoc autem adeo verũ est, vt etiam bona opera, velit Deus, priusquã fiant, cogitentur. Ideo Ioannes Apostolus ait. Nolite credere omni spiritui: sed probate an ex Deo sit. Beata Virgo vt in superioribus adnotauimus, antequã Angelo responderet, prudenter considerauit qualis esset illa salutatio. Immorate igitur nẽ põdus falsum facias. Ideo in Deuteronomio dicitur. Gens absque consilio & sine prudentia, vtinã saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Dauid quia nimis festinãter nõ dijs Sibæ fidẽ adhibuit, iniustã tulit sententiã contra Miphiboseth. Quãdo aliquis è summa aliqua turri decidit, præcipitauisse se omnes credunt, non tamẽ si pedetentim per scalas descendit. Ità & eodẽ modo hoc peccatũ festinationis præcipitatio dici potest: quoniam altissima hominis pars intellectus est, infima vero est re præstare quod intellexit. Vnde si tu nulla cõsideratione præuia re præstare intẽdis opus quod non excogitasti, & perpẽdisti: nemo dubitat, quin te sis præcipitaturus. Descende igitur gradatim prius perpendens semel atq; iterum pedetentimq; descẽdẽs per iudicij gradus: ne te præcipites. Hic filius prodigus quia nõ cõsiderauit, domo patris sui discessit. Cõsidera ergo peccator quid tibi peccata præsentia & præterita prosint: nihilo enim magis tibi futura proderunt. Reuoca in memoriam te gloriã cœlestem fore impetraturũ nisi hoc peccatum commiseris, cohibe te, ne celeriter cogites. ¶ Secundũ quare homines põdus falsum faciũt est, quia altera lanx trutinæ grauior est magisque onerata quam altera: & ita inferius propẽdet obliquo examine. Vnde etiam si quilibet diu pensitãdo immoretur dum trutina huiusmodi vitio laborauerit, semper pondus falsum euadet. Cũ propria voluntas grauata est & onusta, rerumque terrenarũ amore affecta, facilè peccatorem ad se trahit. Achab in bellum proficisci volẽs dixit Prophetæ Michæas. Ne facias. Ille vero quadringẽtos Pseudoprophetas cõuocauit, qui omnes vno ore illi, vt proficisceretur in bellum persuaserunt: ille autem proficiscens suorum Prophetarũ monitu, primus omnium interijt. Quãdo aliquis alicui rei animum addictum & obnoxium habet, eiusque amori quasi mancipatum, non sufficiunt prædicatorum exhortationes, cõfessorum monita, vt illũ à peccato illo extrahant, ad veramq; viam reducant. Habet enim alia ex parte forte non paucos amicos, aliquando etiam doctorem, qui omnes amicitiam vel doctrinam primo aspectu profitentes illum exhortantur vt in proposito crimine, quasi esset virtus maxima, persistat. Si igitur scopũ attingere vis, nullaque in re delirare à vera rationis via, depone animi tui perturbationes, & affectiones. Ibat Balam ad maledicendum Dei populum, sed prius Deum rogauit, iret necnè: responsumque accepit quo sibi viæ venia negabatur, verum cupidine munerum à Balac oblatorum captus, ire decreuit. Sed tamen asina, qua vehebatur in medio itineris

Psal. 118.
Iudi t. 7.
Ioan. 8.
Exo. 19.
Iosue, 9.
1. Reg. 20.
Num. 22.

ris consistens vlterius progredi nolebat: ille vero qui eam stimulo, verberibusque propellere tentabat, Angelum vidit, asinaque humana voce locuta est. Mirum est hoc affectionis exemplũ, quo ostenditur fuisse asinã hero suo sapientiorem. Quoties admoneris ab intellectu ne pecces, ne hac incedas, sicuti Balam ab asina sua admonebatur. At tu intellectum ruum cædis & pulsas. Quoties dictanti tibi intellectui illud, vel illud esse peccatum vrca ueas respondes insolenter illam esse nimis putidam superstitionem, nimiumque scrupulosam & ita iudicium tuum verberas, infida cõmunia tua. Ideo Ecclesiasticus dicit. Ne vadas post concupiscentias tuas, ne libidinis dictamen sequatis, sed dictamen iudicij & rationis, prius tamen Deum obseruare debes, dicens. Deus meus, illumina tenebras meas. Falsa est omnis sententia quæ prius à voluntate quam ab intellectu ordinatur. Quia Iudæi dediti erant honoribus & diuitijs, ideo dixerunt. Si hunc dimittimus venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem. In iudicio etiam de passione Domini, Christo, & Barraba in bilance constitutis, plus pependit Barbas quam Christus: quia pluris æstimabatur à Iudæis Barrabas, quam Saluatoris nostri vita. Dixisses si ab aliquo fuisses interrogatus Iudæos istos igni sempiterno esse dignissimos siquidem tam inique hominum merita pependerunt. Si tibi daretur optio vtrũ eligeres, Christum an Barrabãt diceres Christum. Atsi alium Barrabã peiorem eligisses, quid diceres? Atqui hic vtrum pluris facis Christum an peccatum? Proximo substantiã eripis, animam diabolo tradis, sequitur quod peccatum & dæmonem pluſquam Christum amas: sed cum dæmon Barraba multo sit peior, te esse deteriorem multo Iudæis illis, siquidem dæmonem pluris quam Christum facis, necessario concluditur. Cuius mali vera causa & principium est, statera odij vel amoris quæ in voluntate tua constituta pondus adulterinum te facere cogit. Eodem modo & hic filius prodigus pondus falsum fecit, quia huiusmodi lasciuitatibus & luxurijs deditus erat, quæ cum domi parentis exercere non posset, maluit libidinem sequi, quam patri obtemperare, libertatemque pluris pependit quam domus paternæ delicias. Similiter & omnis peccator mauult turpia desideria sua adimplere carnisq; libidini satisfacere appetitumq; in omnibus sequi quasi subuleus potcos, sic cupidines suas obseruãs quã amicus Dei factus bonis æternis & nunquam interituris perfrui. Itaque omnes homines illi, qui terrena sectantur, & ea plus diligunt quã Deum, mẽdacis sunt in statera. Sed de his hactenus. ¶ Vsq; adhuc de primo principali locuti sumus videlicet quomodo filius hic prodigus discesserit à domo patris per peccatũ pluris æstimans creaturas, quã creatorem. Nũc de secundo principali, vt promisimus nempe qd longe abierit, est differendum. Secũdo igitur hic filius prodigus non solũ discesserit à domo patris peccans mortaliter, sed longe abierit: q Euangelista expressit, dicens. *Et abiit in regionem longinquam.* Cum peccatum nihil aliud sit quã auersio ab incõmutabili bono, & ad ęsio ad creaturas: patet quod quilibet peccator se auertit ab eo, atq; elongatur, non tamen omnes peccatores qui à Deo absunt, æqualiter distant. Alius enim lõgius est quàm alius, iuxta grauitatem, & magnitudinem, numerum ve criminum. Dũ autem hic dixit Christus, quod hic abijt in regionem longinquam, significare voluit, illum multis magnisque peccatis se à Deo auertisse. Sic Dñs noster Iesus Christus, de quibusdam peccatoribus, allegãs illud Esaiæ Prophetæ dixit. Populus hic labijs me honorat, cor autẽ eorum longe est à me. Non refugiebat eos Christus, qui de cælo venerat in terra, & præcipuè ad Iudæos, quibus hæc dicebat: sed ipsi voluntate sua se elõgauerũt, & fugerũt à salute. Venit filius hominis saluũ facere quod perierat: sed quia ipsi Barrabam petierunt & Iesum repudiauerũt longe facti sunt à salute. ¶ Sed dubium hic oriri videtur, cum Deus dicat. Cœlum & terram ego impleo, & vbique est per suam essentiam, præsentiã & potentiam: qui fieri potest, vt aliquis lõge sit ab eo? Vnde Dauid etiã in Psalmo alloquitur Deũ dicens. Quo ibo à spiritu tuo & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum tu illic es: si descendero in infernum, ades, si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris. Igitur si nemo potest Dei conspectum effugere, aut ab eius præsentia distare: quomodo peccator hic procul à Deo est? Dico quod triplex est distantia in omnibus rebus. Prima est distantia localis, qua videlicet decem aut viginti passus distat columna à columna, vel paries à pariete. Hæc igitur distantia localis non est inter peccatorem & Deum: Deus enim vbique est, & ita nihil ita latere potest,

Matth. 15.
Esa. 29.
Matth. 9.
Hiere. 23.
Psalm. 138.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt eius conſpectũ effugiat: de qua diſtãria loquutus eſt Dauid, dicẽs in Pſalmo. Quo ibo à ſpiritu tuo, &c. ¶ Secunda diſtantia dicitur comparationis vel perfectionis, qua quippiã alio nobilius, doctius, pulchrius, ditius, aut melius eſt, vt cum de exceſſu, quo quis alium excedit dicimus, maxima eſt inter vtrũque diſtantiã, quia alter alterum longe ſuperet. De hac diſtantia loquutus eſt Dominus ad Moſem; Filij qui hodie boni & mali ignorant diſtantiam ipſi ingredientur, &c. Sapiens quoque Salomõ ait. Non vidit ſolem, neque cognouit diſtantiam boni & mali. Ezechiel quoque ait. Sacerdotes eius contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea inter ſanctum & prophanum nõ habuerunt diſtantiam, & inter pollutum & mundum. De hac ſecunda diſtantia, quam vocamus perfectionis, ſi intelligimus nulla maior dici poteſt: infinita eſt enim inter Deũ & peccatorem diſtantia. Verum hic non agitur de hac diſtantia, ſecundum quam tam longe eſſet bonus à Deo quam malus: Deus enim infinitè omnes creaturas excedit, & omnes creaturæ à perfectione Dei infinitè diſtant. ¶ Verum eſt & alia tertia diſtantia oppoſitionis, quando videlicet vnum alteri opponitur: vt ſi ſedentibus hic quinque aut ſex doctoribus ſententiã de quapiam re laturis, & vnus aliquid dicat, cuius contrarium affirmet alius: tum demum dicimus, hos inter ſe diſtare. Huiuſmodi diſtantia oppoſitionis eſt, quia ſibi inuicem ſententijs ſuis & voluntatibus contradicunt: nam alter ab altero tam longe eſt, quantum albũ à nigro diſtat. Ita inter duos diſſentientes licèt corporibus hæreant, dicimus quod magna ſit diſtantia: non inquam diſtãtia localis, ſed oppoſitionis diſtãtia. Hoc modo ergo diſtat peccator à Deo, per oppoſitionem, & cõtrariam voluntatem. Dicit Deus, honora patrem tuum & matrem tuam. Sed ille reſpondet. Non honorabo eos. Dicit Deus, non mœchaberis: reſpondet autem ille. Volo mœchari. &c. Quando Deus ait, peccator negat: quãdo autem Deus negat, peccator ait. Itaq; de præceptis affirmatiuis Dei, facit peccator negatiua, & è conuerſo de negatiuis affirmatiua: omnia contra Dei voluntatem gerẽs, Deoque reſiſtens & contradicens, ſe eius præceptis opponens. Ideo dicimus illum eſſe longiſſimè à Deo. Iuxta Chriſtum erant ſcribæ & phariſæi illi, dicente Matthæo Acceſſerũt ad Ieſum ſcribæ & phariſæi dicentes. Quare diſcipuli tui tranſgrediũtur traditiones ſenioꝝ: veruntamen de illis ait Chriſtus. Cor eorũ lõge eſt à me. Si corpore prope erant lõge voluntatibus diſtabant: amabant enim q̃d Chriſto odio erat, & odio habebãt; quod Chriſtus amabat. Cum autẽ omne peccatũ, vt ait Auguſtinus ſit dictũ, vel factũ vel cõcupitũ contra legẽ Dei: hinc fit vt omnis peccator à Deo per peccatũ diſcederis hac diſtãtia oppoſitionis, aut contradictionis ab illo diſtet. Paulus etiã. Peccatum neſcirem niſi lex prohiberet. Quia peccator ſe opponit contra legẽ, à Deo longè diſtat. Vnde egregius Pſaltes ait. Lõge à peccatoribus ſalus. Cur autem longe eſt ab eis? Reddidit cauſam alloquẽs Deũ. Quia iuſtificationes tuas nõ exquiſierũt. Ineodẽ quoque Pſalmo dicit. Appropinquauerunt perſequẽtes me iniquitati, a lege autẽ tua longè facti ſunt. Receſſerũt peccatores à lege Dei, & appropinquauerunt iniquitati: quia cum vitium & virtus duo extrema ſint inter ſe oppoſita inuicemque contraria, quo quis magis recedit ab altero, magis ad alterũ extremũ accedit: qui autem à lege Dei recedit, quę volũtas Dei eſt, neceſſe eſt vt à Deo recedat. Vnde iniquitati propinquior fit, quo magis à Deo remotior eſt: nõ autem interuallo locorũ vt diximus, à Deo quis elõgatur, ſed prauitate morum & deformitate geſtorum. Vnuſquiſque enim ſuis ſtudijs ſeſe adiungit aut ſeparat, ad vtrumuis extremũ. Quia peccatores, ait Dauid, iuſtificationes Dei nõ exquæſierũt, quod longe facti ſunt ab eo. ¶ Verũ tria hic obſeruãda ſunt. Primò, quid ſit à Deo lõgius diſtare. Ille enim lõgius diſtat, qui maiores præcepti trangreſſor eſt, aut maioris alicuius virtutis violator. Longius enim receſſit à Deo, qui patrem ſuum iniuria afficit, quã qui proximũ ſuum aut vicinũ: opponit enim ſe magis præcipuo mandato. Plus recedit à Deo, qui proximum occidit quam qui vxorem alienam concupiuit: quia maiori præcepto contradicit. Ex hac autem regula, quæ Diui Auguſtini eſt, cognoſcere facillimè poſſumus quis longius à Deo recedat, ſi animaduertamus quis cõtra maiorem aut potiorem virtutem, aut præceptum faciat. Vt ſi perpendamus, exempli gratia quis magis peccet, helluo an ſuperbus, conſiderare debemus vter illorũ contra maiorem virtutem faciat: prior contra abſtinentiam, poſterior contra humilitatẽ operantur. At iſtarum virtutũ quæ eſt maior certum eſt ꝙ humilitas: ergo plus peccat ſuperbus quam helluo, & ita à Deo magis recedit ſuperbus helluone, & ſic de alijs. ¶ Obſerua ſecundo quod quãmadmodum qui maiores paſſus incedendo facit, longius recedit ab eo loco, in quo fuit: ſic peccator maiora peccata, & ſæpius committens remotior fit à Deo. Cũ in gratiæ ſtatu & in Dei amicitia es, ſi peccas facies à Deo ad creaturas auertis, à quo ſi ſemel peccas vnum paſſum ad mundum accedis, ſi ſæpius pluribus paſſibus ad mundum appropinquas. Toties autem peccare potes, alijs peccatis ad alia additis, vt in profundũ omnium malorum, vltimumque Dei contẽptum venias: adeo, vt omnium diuinorum ſicut miſſæ, factæ concionis, diuinarũque precum tædio capiaris, iuxta illud. Peccator cum in profundum peccatorum venerit, contemnit. ¶ Tertio quam plurimi recedunt peccatores non vno ductu, ſed pedetentim & paulatim, nam quanuis peccatum in inſtanti perpetretur, tamen quemadmodum febres, aliæque infirmitates mortem præueniunt: ſic peccatum plurimæ animæ ægritudines præcedunt, antequam fiat. Solebas quotidie miſſæ intereſſe, ſed paulatim ita frigeſcis, vt paulo poſt audeas dicere, te admiſſam audiendam niſi diebus feſtis non teneri & ita prætermittis. Vnde fit vt poſteà etiam diebus feſtis audire contemnas, mortaleque peccatũ admittas. Paulatim receſſit à Deo mater noſtra Eua, nam vidit lignum in medio Paradiſi quod erat pulchrum viſu, & ſuaue ad veſcẽdum: & poſteà cõcupiuit fructum eius, quo decerpto, præceptum Domini trãſgreſſa eſt. Sic Caim, ſic filij Iacob, ex parua inuidia quæ in principio non poterat eſſe niſi venialis, tandem paulatim creſcente inuidia ad internecionẽ deuenerunt. Quantum autem malum ſit à Deo elongari teſtis eſt hic filius prodigus, qui poſtquam exijt à domo paterna nõ inuenit niſi famẽ & miſeriam. Quid habuit Agar extra domum Abraham, niſi laborem? Vnde Pſalmiſta ait. Ecce qui elongant ſe abſte, peribunt. Sicut pulli inceſsit ab accipitre quandiu circumuolant iuxta matrem ſecuri ſunt, at ſi ab ea longe diſcedant citò capiuntur & pereunt: ſic qui à Deo non diſcedũt eu ſtodiuntur ab eo: qui vero longius diſcedunt capiũtur à dæmone, qui circuit, vt Petrus ait, quærens quem deuoret. Ex hac igitur auerſione incurrit peccator in multa dãna. Ideò de Caim ait ſcriptura quod egreſſus à facie Dñi habitabit profugus in terra. Inter alia autem mala quinque enumerabimus. ¶ Primum eſt Deum paruifacere, cũ proculdubio nihil maius ſit, omnia enim illa, quæ eminus videmus quantumcunq; magna ſint apparent exigua. Radij enim viſibiles qui ab oculis noſtris procedũt quò lõgius procedũt anguſtiores fiũt, donec protinus euaneſcũt. Si ſolem intueareris cũ ſit octies tota terra maior, duorũ pedum aut triũ menſurã habere tibi videbitur. Qua re ergo ſol cũ tantus ſit, tã patuus eſſe apparet? Nulla alia ratio eſt, niſi quia lõgiſſime ab es ab illo, maxima autem diſtantia, quæ eſt inter nos & ſolem, illius magnitudinem defraudat, eamque de magno parnum videri facit. Eodem etiam modo ad noſtrum propoſitũ, nulla cauſa eſt contẽptionis tuę, quã Dei amorẽ pro nihilo deſeres: aut certè pro rebus nullius ponderis & momenti, non dubites niſi quod de longe eum aſpicis, longeque ab eo immoraris. Plutis enim facis emoluméta tua quã Deum, cẽtieſque peierabis, vt mercimonia tua ex animi ſententia negotieris: aut etiã vt drachmam vnam lucreris Deum centies prodes & derelinques. Hoc autem fit, quia tã parui Deum facis vt ægcteum nummũ multo eſſe maiorem iudices. Bona terrena cũ vilia & abiecta ſint: tamen quia ea nimis amamus, nobilia nobis & pulchra videntur. At Deus quia ſuper omnia huius ſeculi bona à nobis vt deceret nos amatur, exigous & quaſi inuiſus nobis eſt, verum multo aliter Paulo Apoſtolo gentiũque doctori videbatur, qui quoniam procul à mundo, proximèq; Deũ eſſet, ad Titum ſcribens dixit, vſque in aduẽtum gloriæ magni Dei, vbi Deũ magnũ vocauit. Et alio in loco tam parui mundũ duxit, vt diceret Philippenſibus. Omnia arbitratus ſum ſicut ſtercora. Dauid quoque multis in locis eius magnitudinem extollit. Et in Pſalmo nonageſimoquarto ait. Quoniam Deus magnus dñs, & Rex magnus ſuper omnes deos. Et alibi, Magnus Dñs Deus noſter, & magnitudinis eius nõ eſt numerus. Et iterũ. Magnus Dominus & laudabilis nimis, in ciuitate Dei noſtri, in monte ſancto eius. Ideo omnes hi ſancti, alijque multi quorum ſententiam hic citare nolo, magnitudinem Dei profitebantur, eumque eſſe maximum & immenſum memorabant, quia illum amabant, & propè ſe habebant tu autem illum parũ eſſe ducis, quia lõge abes ab illo. Vnde fit q̃d Deum adeo deſpicias, vt quæcũque mũdi bo

Deute. 1. Eccle. 6. Exec. 22. Matth. 15. Gene. 3. Gene. 4. Gene. 37. Gene. 16. Pſalm. 72. Pſal. 5. Gene. 4. Aug. lib. 22. con. Fauſt. cap. 27. Roma. 7. Pſalm. 118. Prou. 18. Pſalm. 46. Pſalm. 88. Pſalm. 98. Pſalm. 47. Pſalm. 95. Pſal. 144. Pſal. 146. Tit. 2. Phil. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

na quantumuis parua Deo anteponas. ¶ Secũ dò, quo longius discedis à sole tanto longiorem vmbram facis. Vesperi etiam sole occidẽte, multo maior corpora omnia vmbra consequitur: ità & eodem modo & tu quo longius à Deo separaris maiorem vmbram, huius mũdi bonorum consequeris: vmbra enim sunt omnia humilia & terrena, iuxta illud scripturæ. Transierunt omnia illa velut vmbra. Ergo quò quis remotior à Deo fit, maiorem vmbram facit, & maioribus huius seculi vitijs & voluptatibus implicatur, quæ velut vmbra transeunt: & ita optime vmbræ assimilantur. Hos autem peccatores qui magnam habent vmbram deplorat Hieremias dicens. Væ vobis quia declinauit dies. Sed vnde hoc colligis? Quia longiores factæ sunt vmbræ vesperi. Hæc bona terrena, amplissima sicut vmbræ vespertinæ hominibus videntur, & non animaduertunt, in quantam decidant fraudem qui tantique incarrant fallaciam. De his loquitur Ecclesiasticus dicens. Quasi qui apprehendit vmbram & sequitur ventum: sic qui audita mendacia attendit. Qui sequuntur honores, qui diuitias diligunt, non apprehendũt vmbram, sequuntur certè vana mendacia. Aurum enim quod tu plurimi facis, sorta terræ est, honores autem ventus & fumus. Vnde Dauid in Psalmo. Filij hominum, vsquequo graui corde? Vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium, &c. Tertium cum Sol ab aliqua regione procul cursus suos dirigit, illam frigidam & sterilem reddit: & è conuerso, cùm comminus aliquam regionem radijs suis perlustrat, eam calidam & fertilem efficit & vtriusque fructus omnes producat. Vnde vt experientiam nouimus, regiones soli propinquiores temperius remotioribus fructificant: ità & eodem modo cum comminus iustitiæ Sol Christus dominus noster caloris sui radijs suæ; diuinitatis præsentia animas nostras collustrat, eas multo fertiliores & abundantiores reddit, adeo vt etiam proculo frigidæ aquæ pleno, cœlum quis emereri possit. In statu autem gratiæ quocunque opere bono in gratia vitam æternam consequi potes: nam nulla terra fertilior aut vberior est anima rationali, si comminus à Deo perlustretur: si vero Sol longius recesserit obscura tristis, frigida, & sterilis manet. Ideo Paulus. Si distribuero substantias meas in cibos pauperum. Si tradidero corpus meum ità vt ardeã, &c. Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Terra igitur quæ non caleſcit Christo supremo sole, sterilis, & infœlix est vt nihil producere possit de seminibus sibi commissis: quod profit ad vitam æternam. Nullum enim opus absque gratia quantumuis bonũ sit, compores facit homines æternæ vitæ, nisi calore iustitiæ, eiusdemque gratiæ fuerint calefacti. Quinis pagus, quantumuis sterilis, si in eo rex haberet, omnibus rebus ad victum necessarijs abundat & affluit: postea vero tamen si rex discedat, sterilis, vt antea manet, vt nihil in eo ad victum necessarium inuenias. Eodem igitur modo, quo præsentia regis loci illiles & deserti fertiles & frequentes fiunt, ità præsentia Dei in animabus nostris abundantiam omnium virtutum parit, absentia vero omnibus vitijs ianuam concedit. Quarto quẽ admodum sol præsens vniuersa omnia creata lætificat, absens uero in tenebris & caligine cuncta relinquit: ità Deus cum nobis adest, nos lætos reddit, cum ab est, obscuros & solicitos. In omni terra Aegypti erant tenebræ densissimæ, ita vt palpari possent: sed in terra Gessen vbi erant filij Israel, erat lux. Ita vbi sunt impij non sunt nisi tenebræ, sedent enim ipsi in tenebris & in vmbra mortis, quia cum primum quis à Deo recedit, ad dæmonum regionem commeat, vbi non fuit nisi tenebræ: quantum enim distat cœlum à terra, tantum distat gratia à peccato. Ità peccator separatus ab illo claro iustitiæ sole, sedet tristis & infœlix, in tristitia miseriaque peccati, & in vmbra mortis, in tenebrisque densissimis dæmonũ. Quintum & vltimum in commodum quod accipit peccator se à Deo separans est, quod cum ab eius misericordia separetur ad rigorẽ eius iustitiæ appropinquet necesse est. Sicut homo elongans se ab oriẽte appropinquat ad occidentẽ, & elõgãs se ab Austro, appropinquat ad Aquilonem: ita ille, qui per peccatũ se elongat à misericordia Dei præueniẽte, appropinquat ad eius iustitiæ vltionẽ: & qui elongat se ab eius gratia subsequente, appropinquat ad eius iustitiã puniẽtẽ: in Deo enim quasi eius occiẽs & occidens sunt eius misericordia & iustitia, & Auster & Aquilo, sunt eius gratia & potentia. Peccator cum recedit à misericordia incidit in manus iustitiæ. Constat hoc ex Iona perspicue, qui fugiens Deum nauim conscendit, exortaque est tempestas. Fugere voluit Deum præcipientem, & inuenit eum punientem: quanto magis elongatur peccator à gratia Dei, tanto magis ad infer-

Sap. 5.

Ierem. 6.

Eccle. 34.

Psalm. 4.

Matt. 10.

1. Cor. 3.

infernum approximant. Hic filius prodigus tantus fuit peccator vt non solum obedientiam patris sui reliquerit, verum etiam è domo discesserit, abiẽs in regionem longinquã. si filius tuus domi tuæ aegrotat, facile curabis illum: si tamen peregre profectus, & in aliqua regione longinqua immorans male habet, à te curari non poterit. Sic homo quantumuis fragilis & infirmus, licet sæpius cadat restaurari tamen potest quandiu domi patris permanet: hoc est quando non multum recedit. Amici enim Dei qui casu & forte fortuna aliquando peccant, citò à peccato resurgunt: cæterum qui abeunt in regionem longinquam, vt hic filius prodigus, multã ob peccata difficiliter ad patrem reddeũt & vt plurimum omnino intereunt. Cuius rei duo insignia sunt exempla, Petri videlicet, & Iudæ proditoris. Petrus ter Dominum negauit & lapsus est: verum quia non nimis lõge à Christo abierat, non illi multum obfuit, sed citò reparatus est. Cum enim ceciderit iustus (inquit Dauid) non collidetur: quia Dominus supponit manum suam. Iudas autem secunctus à Christo, domum Dei egressus maluit inter hostes Dei, quã cum Christo inueniri. Quid mirum si in peccatis mortuus sit? Hic à patre discesserit, & à domo eius & abijt in regionem longinquam: ideo tot mala inuenit. Vide ergo quam malum & amarum sit, te de reliquisse Dominum Deum tuum, ait Dominus per Hieremiam: ideo cur vt ad Deum reuertaris: quod facies expeditissime si eadẽ via iterata, qua recessisti, redieris conuersus ad Deum. Ideo Paulus. Deponentes itaque mẽdacium loquimini veritatem vnusquisque cũ prozimo suo. Qui furatur iam non furetur. &c. Reuertamur igitur ad humilitatem si superbi fumus: ad castitatem, si libidinosi: ad liberalitatem, si auari, &c. Si auersi facti sumus à sole conuertamus faciem iterum ad Deum illique vita denuo reformata, moribusq; correctissimis appropinquemus vt de nobis dici possit, quod Paulus ad Ephesios. Vos qui eratis lõgè, facti estis propè. Sed quia de hoc reditu & conuersione inferius acturi sumus, cum videlicet hic filius prodigus domum patris sui remigrauerit, nunc interim tertiũ principale videamus. ¶ Tertio filius hic prodigus non solum recessit à domo paterna, & abijt in regionem longinquam, sed & omnem substantiam suam cum meretricibus cõsumpsit: ideo sequitur in contextu. *Et ibi dissipauit substantiam suam cũ meretricibus viuendo luxuriosè.* Duo hic dicit. Primo, quod dissipauit substantiam suam: & secundo quod illam dissipauit viuẽdo luxuriosè. De primo vide quomodo per hanc auersionẽ à Deo, miserrimus peccator amittit omnia quæ accipit, & quæ illi conducere poterant ad ipsius salutem, scilicet iam, intellectũ, gratiã, corpus, & animã tã spiritualiter, quam tẽporaliter, & ẽternaliter. Deniq; & omnia bona, & merita quæ habuit, in vita sua perdidit, iuxta illud qđ Dñs per Ezechielem ait. Si auerterit se iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, nũquid viuet? omnes iustitiæ eius quas fecerat, nõ recordabũtur. Hoc mihi velim dicas, si qui per viginti aut triginta annos apud Indos versatus, postea in Hispania rediens summis diuitijs & opibus, immemor præteritorum laborũ & periculorum, quæ ob illa acquirẽda subierit, vnica ludi sponsione, chartæque pictæ missione, vniuersa erogaret, nonè veniret insanus iudicandus? At qui tu insanior multo es, qui triginta aut quadraginta annis, ieiunãdo orando, donando, piaque exercẽdo, Deo inseruieris & postea vno mortali peccato vniuersa hæc amittas. Paruo enim emolumento, breuiq; voluptate, & fere nihilo, qui quantũ lucratus est omnẽ vitam suã perdit, insanus est certè: at tu insanior. Ille enim amissa substantia, quam apud Indos peperit redire poterit, vt tantundem lucretur: cæterum peccator, qui vno peccato lucrũ, sortemque omnẽ amisit, hoc remedio vti nõ potest, quia qui facit peccatũ seruus est peccati: seruus autẽ omnia quæ lucratur dño nõ sibi lucratur, ita peccator tã afflictus & perditus manet, in statuq; adeo infœlici, vt nullum opus vita æterna dignum facere possit. Duo itaque mala cõsiderare debes quotiescunquu peccas, te incurrere. Alterũ quod omnia bona amittis, quæ antea feceris. Alterum quod in eo statu es vt etiam si tantundem lucrari velis, non possis, & ita nemo est magis infœlix quam peccator. Merito igitur insanus vocabere, si vel pro tãtillo emolumẽto, vel breuissima delectatione nõ recusas omnia lucra tua dilapidare, quemadmodum hic filius prodigus qui consumpsit substantiam suam. Sed quomodo consumpsit? luxuriosè viuendo. Dissipauit hic iuuenis imprudens cũ scortis & nebulonibus. Id nõ raro accidere soler ijs qui licentius ab ipsis in cunabulis educãtur: vbi vero adoleuerint tã

Matth. 26.

Psal. 36.

Exo. 10.

Luc. 1.

Ionæ. 1.

Ezech. 18.

Ioann. 8.

Hierem. 2.

Ephe. 4.

Ephes. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iugum, ferulamque parentum & magistrorum detrectant contemnunt proborum vitorum consortia: alea & cõuiuationibus omnia profundunt etiam quæ parentum cura laboreque multo sunt parta & acquisita. Sed iste omnia bona dissipauit in luxuria, quod quidem vitium, consumit omnia bona gratiæ & naturæ: quia naturales vires corporis eneruat, rationem turbat & ingenium heberat, pecunia, honore bonis temporalibus & spiritualibus & quod plus est se ipso spoliat, & defraudat. Ideo Salomon ait. Qui nutrit scortũ perdit substantiam. Et iterum. Qui diligit epulas, in egestate erit. Ideoque igni assimilatur, qui quidem omnia consumit, vt ait sanctus Iob. Ignis est vsque ad consummationem deuorans, & omnia eradicans germina. Non enim solũ his bonis externis homines nudat, sed etiã corporis & animæ multis eripit. Causa huius inuisi peccati, demolitus est Deus orbem vniuersum terrarum diluuij aquis, flammisque de cœlo immissis Sodomam & Gomorrham, & quinque alias ciuitates subuertit. Ona repente occisus, Sichen ciuitas vastata, & fere omnis tribus Beniamin interempta fuit. Hoc vitium immaturum Ammonis mortis causa extitit, Salomonẽ ad idololatriã duxit, occidit maritos Saræ, Samsonẽ oculis priuauit, Dauidi maxima intulit incõmoda, & senes Susannæ accusatores perdidit. Illius causa Deus vno die viginti quatuor millia hominum populi Israelis interfecit. Omnia maiora supplicia quæ legimus Deum hominibus inflixisse in hoc extiterũt peccatum. Vnde colligere poteris, quanto sit hoc vitiũ odio Deo, quandoquidem ab illo tam acriter punitur: tantum enim odit Deus hoc vitium, vt Christus saluator noster omnia fere peccata in suo Collegio permiserit, vno excepto videlicet luxuria. Permisit Thomam incredulum, & discipulos omnes fuerunt increduli, nam recumbentibus illis apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorum. Permisit corũ ambitionem & superbiam, nam duo fratres voluerunt se alijs præferre & alij decem indignati sunt. Et in vltima cœna facta est contentio, quis eorũ videretur esse maior: duo etiã Apostoli irati sunt contra Samaritanos, & se vlcisci cupierunt dicentes Domino. Vis dicimus, vt descendat ignis de cœlo? Inuidiam etiam permisit: nam quidam eorum dixerũt Saluatori. Ecce inuenimus quendam dæmonia ejicientem in nomine tuo, & non sequitur nos. Auaritiam quoque permisit: nam Iudas fur erat & loculos habens, simul & traditor: & Petrus illũ negat: denique omnia permisit Deus in suo Collegio vitia, sordes tamẽ luxuriæ & carnis, ille qui pascitur inter lilia, nunquam permisit, imo Ioãnem propter donum virginitatis plus omnibus dilexit. Seruanque dæmonis est, qui vitijs consentit, & turpibus cogitationibus delectatur. De hoc peccato loquitur Apostolus dicẽs quod qui talia agunt regnum Dei non possidebũt. Est enim quidam ignis infernalis, cuius gula est materia, turpitudo flamma, immũdicia cinis, infamia fumus, tormẽtum finis. Illud est corporis perditio, vitæ coarctatio, virtutis corruptio, legis transgressio. Alia peccata vnam tantum hominis partem contaminant, animam scilicet: hoc autem omnem hominẽ, corpus scilicet & animam ipsius vitia. Apostolus ait. Qui violauerit templum hoc: destruet illum Deus. Nescitis inquit quod corpora vestra templum sunt Spiritus sancti? Nõ poteris mihi crede seruum Dei supplicium effugere: si impudicè templo Spiritus sancti vsus fuerit. Sed tam hæc maledicta pestis toto fere mundo grassãtur. Taxantur filiæ Loth: sed credo quod castior fuit illorum incæstus quam pudicitia multarũ, quæ modo castæ reputãtur. Non redierunt ad concubitum vltra conceptum quia tãtum generationis desiderio credentes totum orbem igne consumptum accesserunt ad patrem: at vltra non quæsierunt virum. Discutiant se & requirant fœminæ in coniugio positæ, si ob hoc solum adeãt viros vt suscipiant liberos, & si post conceptum desistunt: istæ enim quæ argui videntur de incæsto, postquam conceperunt, vltra ad consortium viri non accesserunt. Nonnullæ vero mulieres (nec enim vniuersas pariter notamus) sunt velut animalia bruta absque vllo iudicio, iugiter libidini inseruiant, quas ego nec mutis pecoribus comparauerim: pecora enim cum concipiunt, vlterius maribus sui copiam non faciunt. Has norat scriptura diuina cum dicit. Nolite fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus. Sed satis sit de hac turpissima materia dictum. ¶ Vincitur hoc peccatũ fugiendo, iuxta illud quod Paulus consulit dicens. Fugite ab omni fornicatione. Alia vitia pugnando vincũtur, hoc vero peccatum fugiendo quia luxuria peccatum est valde immundum. Et sicut non expediret cum homine lutoso luctari, quia licet eum

Prou. 29.
Prou. 21.
Iob. 31.
Gene. 7.
Gene. 19.
Gene. 38.
Gene. 34.
Iudic. 20.
2. Reg. 11.
3 Reg. 11.
Tob 8.
Iudi. 16.
2. Reg. 12.
Dan. 13.
Num. 25.
Ioan 20.
Mar. 16.
Matth. 20.
Luc. 22.
Luc. 9.
Ioan 2.
Marc. 14.
Cant. 3.
Gala. 5.
1. Cor. 6.
Gene. 19.
Psal. 36.
1. Cor. 6.

eum prosterneres, tamen te inquinaret: sic non est securum, nec oportunum luctari cũ vitio isto, vix enim fieri potest, quin homo coinquinetur. Vnde Ecclesiasticus. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Tũ etiam, quia non est bonum comminus pugnare cum illo hoste, qui ex propinquitate sumit vires. Talis enim est luxuria, corpus enim nostrum, quod prius erat pro nobis contra nos hostis efficitur. Vnde sicut princeps aliquis eminus pugnat cum hostibus suis, quando credit quã in suo exercitu sunt multi proditores, qui commisso prælio, partem contrariam adiuuabũt: sic debet homo cõtra luxuriam eminus pugnare, nec corpus nostrum tam tetri vitij propinquitate infectum proditor contra nos efficiatur. ¶ Secundum remedium est memoria ignis inferni, vbi in æternum luxuriosi ardebunt. Durum fortasse tibi videbitur tentationi resistere: durius tamen mitti in ignem sempiternum videri debet. Qui non cauerit ab igne luxuriæ, ignem inferni cauere nõ poterit. Sed sicut alius ardor alium ardorẽ vincit & extinguit: sic ardor ignis sempiterni frequenter in memoriam adductus, carnis ardorem libidinemque extinguet. ¶ Tertium remedium est pœnitentia, qua si carnem tuam affixeris, ciliciis, & laboribus, abstinentiamque seruaueris, proculdubio victor euades. Ignis aqua extinguitur: lachrymis, carnis desideria & libidines opprimuntur, quæ sunt quasi ignis, quo omnes virtutes conflagrant. ¶ Expende etiam ad quantam miseriam homo stolidus suam sequens voluntatem redigatur. Ecce hic adolescens qui diues, integer, sanus & honoratus domi patris sui fuerat, ad quantam paupertatem, & egestatem venerit: quia voluntatem suam secutus sit, nemo ignorat: amisit omnia quæ habebat, & de fortunato & diuite, pauper & infœlix factus est. Hæc autem mala omnia incurrit ille qui in omnibus voluntati suæ obtẽperat. Vide etiã quod premium maneat illum, qui Deum derelinquit, & quid lucri ille faciat, quid illi opes, ingenium, & scientiæ sublimitas prosint: qui præter Deum aliud requirit. Rursus aduertendum hinc, quid facere soleat is, qui sibi derelictus est quomodo videlicet deterior semper fiat & de vno in aliud ruat vitiũ. Denique perpende, quomodo peccatorũ multitudo in homine de die in diem acrescat, & augeatur donec totum hominem opprimat. In summa discimus hinc, quam sit horribile iudicium & misera conditio illius qui Deo cupræ non est. Nil maius, nihilque optabilius homini accidere potest, quam si in Dei tutelam & patrocinium recipiatur, nihil rursus timendum magis quam si curam ipsius habere Deus recuset. Quid aliud hominẽ à peccato, à morte, omnique periculo immunẽ reddit, quam præsidium Dei: Contra vero si quis fuerit à præsidio Dei destiturus, quid aliud facit, quam quod in varia flagitia & mille discrimina se cõiecit: sicut iste iuuenis, qui discedẽs à domo paterna in turpitudine & fœtore luxuriæ cõsumpsit substantiam suam? Sed satis sit de tertio. ¶ Quartum cõsideratione dignum est fames in quã incidit, vnde subditur in contextu. *Et postquam omnia consummasset talia est fames valida in regione illa & ipse cepit egere.* Et merito quidẽ isse cepit egere, qui thesauros scientiæ & sapientiæ Dei, diuitiarumq; cœlestiũ altitudinẽ dereliquit. Qui recedit à fõte sitit, qui recedit à thesauro, eget: & qui recedit à virtute, dissoluitur. Egere ergo & famẽ patiideò cœpit, quia nihil voluntati prodigæ satis est: semperq; famẽ patiuntur sui qui alimẽtis perpetuis nescit impleri. Vbicũque Ioseph in Ægypto erat, copia omniũ rerũ confluebat: vbi vero non erat, ingẽs fames & penuria in dies augebatur. Ita codẽ modo vbi Deus est, ibi satietas est abũdantia: vbi vero abest, fame & miseria omnia consumũtur. Quapropter tria hic consideranda & obseruãda sunt. Primum, quomodo extra Deũ nihil nisi fames sit & penuria: secundum quod vnus Deus animam nostrã potest satiare, tertium qua de causa in Deo solo & nõ alibi homines satietatem, copiamque omnium rerũ inueniant & cæteræ omnes creaturæ. De primo ait Psalmista. Diuites eguerunt & esurierunt: quærentes autem Dominũ non minuẽtur omni bono. Omnia quæ sunt in mundo, paupertas & fames animæ sunt. Ideo ait Psalmista. Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. In Græco est, Dñs pascit me & nihil mihi deerit. Nõ poterunt dicere hoc reges, principes vel istius mũdi: qui quo altiori in gradu sunt eo maioribus egestatibus opprimũtur, eo quod nimiũ honoribus rebusq; familiaribus operæ impẽdunt: & ideo maximos faciunt sumptus quibus vix subsistere possint. Nam quis Rex, Imperator, vel etiam summus Pontifex affirmare audebit: nihil mihi deest? Vna Christi ouis hoc verè poterit asserere, Ille enim tãtummodo,

Ecclc. 13.
Colo. 2.
Gene. 41.
Psalm. 33.
Psal. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

do, qui in diuinis pascuis pascitur contentus & satiatus viuit. Super aquas refectionis educauit me, animam meam conuertit. Dæmon herbas marcidas ouibus suis porrigit inter spinas & carduos pascens illas: aquæ illius venenosæ sunt, & eius herbæ mortem latitantem secum important. Dæmon primos genetis humani parentes in terreno paradiso pauit qui cũ comederũt, veneno sunt infecti: cibi enim dæmonis vitam suis eripiunt: nam & honores, voluptates & diuitiæ animarum mundanis & peccatoribus sunt exitium, vitam enim hæc non tribuunt illis sed eripiunt, nõ satiãt, sed fame conficiunt. Quare velut hydropicus siti, fameque æterna cruciabere, quãtumcunque bonorum, diuitiarum, & voluptatũ biberis. Ideo Psalmista Deo dicit. Omnia in te expectãt vt des illis escam in tempore: aperis manuum tuam & imples omne animal benedictione. Vitia famem, & solicitudinem voluntati injiciunt: quod non faciunt virtutes, quæ leuamine & consolatione animã recreãt. Quapropter sapiens dixit. Ne comedas de cibis eius, vbi est panis mendacij. Mentitur mũdus dum ait in vitijs suis esse nutrimẽta, quæ possint satiare. Præstigiatores & necromantici hortum fructibus abundantem ante oculos suis præstigijs apparere faciunt: at si fructum decerpere velis & comedere omnia vanitati similia contrectãtis manus effugient. Ita mũdus sequacibus suis persuadet se esse alicuius momenti aut valoris: & ea quæ concedit satis habere virium ad restinguendam famem animarũ, at in extremo omnia vana lucrida, ventoque simillima esse apparent. Hæc est causa verissima, quare peccatores nõ vnquam nec contenti viuunt, nec sibi aliqua in re satisfaciunt, & iure: anima enim rationalis veluti Chamæleon aëre vesci aut sustentari non potest. Ideo dixit Psalmista in persone impij. Os meum aperui & traxi spiritum. A periebat os suum vt aërem reciperet sed famem satiare non poterat: quia homo non aëre, aut vento vescitur. Impius desiderium aperit suum extendit & dilatat voluntatem, credens se vento posse sustineri. De his Propheta Oseas ait. Ephraim ventos pascens. Inane nimium est illud & vanum, quod locum suũ, vbi est, non occupat & implet. Ergo inania sunt omnia terrena, quæ non modo non implet, aut satiant, verum animam nostram inflant & esurire faciunt. Non putares esse insanissimum hominem qui esuriens os suum apperiret auraſque captaret, vt inediæ satisfaceret, famẽq; extingueret? At non minor est insania tua si vento mundi vanitatis libidini tuæ satisfacere tentas. Considera nihil huius mundi posse inueniri, vt animæ desiderio possit satisfacere. Omnia enim terrena sunt quasi quoddam salsamentum quod aciditate sua comedendi appetitũ excitat. Videbis clericos quam plurimos in initio pauperes ad beneficium aspirantes: quo impetrato, abbatiam, vel canonicatũ affectant: postea vero abbates vel canonici creati archidiaconatum vel episcopatum ambiunt, &c. Nec vnquam vllo adepto dignitatis gradu sibi satisfaciunt aut quiescunt: licet vel episcopi vel summi Pontificis obtineant præeminentiam. Quid igitur factum est de illo beneficio quod in initio fuerat consequutus? Quid fuit nisi quoddam salsamentum quod appetitum excitauit plura in deis cupiẽdi? Ergo nihil est in mundo quod famem nõ exciter & irriter, nedum extinguat. Vnde in Psalmo habetur. Famem patientur vt canes, & circumibunt ciuitatem. Circundant mundum, & circundant terram, sicut diabolus, qui dixit in libro Iob. Circuiui terram & perambulaui eam. Auari, honoris que cupidi, iugiter diuitias, dignitates, & honores quærunt: quibus impetratis, nihilo magis satietatis habent, sed vt canes indies esuriunt magis. Ideo optime istos alloquitur Propheta Aggæus dicens. Comedistis & non estis satiati: bibistis & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti. Et qui mercedes congregauit misit eas in saculum pertusum. Helix torrens exaruit: lonæ hedera à verme corrosa emarcuit. Ita ex omnibus mundi bonis genitiuus vermis exoritur, qui illa omnia corrodit & consumit. Quo plus tibi concessum fuerit de huius mundi bonis quæ tu cupis, eo magis ignis cupidinis tuæ flagrabit: nõ aliter quam si quis sitim extinguere sale in ore suscepto vellet, aut ignem oleo immisso restinguere. Ne igitur defatigeris inuestigãdis huius mundi fallacibus & infidis rebus: licet enim plurima pepereris, nihilominus fame & miseria, vt hic filius prodigus conficieris. Hoc voluit significare Euangelista noster dum dicit, famem esse in illa regione: quia vbi Deus non est, famem patitur anima nostra. ¶ Quapropter videamus secundum, scilicet, quomodo vnus Deus animam nostram satiat. Ita enim hic filius prodigus nunquam satiatus est, donec domum patris sui redijt. Ex quo discc satietatem,

Genes. 3.

Psalm. 103.

Prouer. 23.

Psalm. 118.

Osea. 12.

tatem, gaudiumque perfectum in solo Deo quærere. Ille enim est qui per Prophetam regium ait. Aperi os tuum, & ego adimplebo illud. Posteà enim quam Dominꝰ populo suo, suorum mandatorum obseruantiam commendauit in illius premium ait eidem populo vt os aperiat, &c. Quid tanti momenti & difficultatis est os implere? Os humanũ nuce, panis vel buccella nonne impletur? Hoc nõ de ore corporali sed de ore animæ spirituali, quod illius desiderium est, est intelligẽdum. Mundus enim vt supra diximus animi desiderium implere non potest, sed solus Deus: qui eam ad imaginem suam creauit, & dicit illi. Dilata & extende desiderium tuum, ego enim solus tibi satisfacere: teque satiare possum, & non alius. Nam anima rationalis ad imaginem & similitudinem Dei creata, cum omnibus aljis rebus possit occupari & impediri, nulla tamen re præterquam Deo impletur. In solo Deo satietatem, lætitiam, & quietem, perfectumque gaudium inuenit. Quid quid Deus non est, amaritudo, anxietas, & solicitudo animæ est: quæ demum nunquam quiescere poterit, dum in terrenis rebus solatium quæsierit. Impij defessi, & defatigati mũdo inseruiẽdo sunt: & sibi ipsis facti sunt graues, quia extra Deum viuunt: animus tamen, qui in Deo est, omnia suauia facilia, & læta experitur: cum impij in honoribus, diuitijsq; & voluptatibus, nihil non laboriosum, nihil non anxietatis, solicitudinisque conscientiæ plenum inueniant. At boni in angustijs, doloribus, & ærumnis, quietem & lætitiã habent: quia in solo Deo est omnis cordis gaudium, extra Deum nec pax, nec iucunditas esse potest. Quemadmodum enim corpus tuum in tenui magisque pro sui mensura stricta sede quiescere nõ posset: ita nec anima quiescet in omnibus mũdi solatijs, & voluptatibus, quæ multo sunt animæ amplitudine angustiora. Quidquid enim Deus non est, nõ maiorem habet opportunitatem vt anima in eo possit quiescere, quam si quis in tabula trium digitorum vel quatuor latitudinis, corpus prosternere. Hinc colligere poteris te nullã requiem alicubi posse inuenire si terrena amaueris: quare ad Deum conuertere, si vitã habere vis. Cum Deus creauit hominẽ ait scriptura, quod requieuit ab omni opere quod patrarat, quod non fecit quando cætera creauit: quia cum solus homo in Deo quiescere possit, merito dicitur Deus in solo homine quieuisse. Cum homo quietẽm capiat in ipso Deo, Deus desiderium tuum bonis implet ait Propheta: nunquam enim appetitus noster quietus est donec in finem suum peruenerit. Nam anima nostra adeo est nobilis vt nullibi nisi in summo bono possit consistere. Ideo sanctus Rex & Propheta Dauid ad Deũ clamat dicens. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ei. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus. Aberat longissime à Deo flebatque eo quod sitientem & egentem videbat: Deumque desiderabat vt perfectam satietatem & gaudium inueniret. Nõ poterit mundus sitim desiderij tui extinguere, ire igitur ad Christum debes, qui ait. Qui sitit veniat ad me. Si vis omnia quæcunque cupis assequi, cape illius sancti consilium dicentis. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui, &c. ¶ Hucusque vidimus quemadmodum in mundo nihil nisi fames, summaque omnium rerum penuria sit, at in vno Deo perfecta satietas, gaudium, & gloria inueniatur: nunc videamus omnium supradictorum rationem & qua de causa mũdus inediam causet, & in Deo tanta satietas tantumque gaudium animabus nostris offeratur. Hoc enim est quod tertio loco dicturi promisimus, cum de hoc tractare inciperemus. Primum, quod in mundo nulla inuenia tur satietas, sed in solo Deo, est, ob amplissimam animarum nostrarum capacitatem: anima enim quæ ad Deum apperendum creata est, quidquid infra Deum apperit, minorem & angustiorem habeat locum diligendi necesse est. Vas quod capax est vnius aquæ mẽsuræ, certè non poterit alia minori mensura adimpleri. Sic cum omnia mundi bona respectu animæ nostræ amplitudinis sint velut sinapis granum in Elephantis ventre: necessario consequitur, vt nihil ex hoc mundo animæ nostræ capacitati satisfacere possit, quia vas Dei capax mundo satis impleri non potest: secundum quemadmodum illa omnia quæ natura sua intus inania sunt, eo modo locum suum occupant, vt semper aliquid inane manear, quia ipsamet inania sunt. Ita mundi omnia bona quia vana, & nequaquã solida sunt, animam nostram adeo occupare aut implere non possunt, quin plus loci ina-

Psal. 80.

Psalm. 102.

Psalm. 141.

Ioan. 7.

Psalm. 36.

ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne & vacuum relinquant. Tertium est, quod omnia terræ bona animæ nostræ desiderio nõ possunt satisfacere: quia sunt animæ desideria infinita & interminata. Vnde nullum aliud remedium nobis in hac vita reliquum est, quam inordinatum animum à bonis huius seculi amouere: vt possimus aliquãdo sapientem & quietem in cœlestibus inuenire. Si quis esset tam insanus, vt vsque in cœlum volare intenderet, nequicquam alijs de papyro vel membrana confictis, alioue vllo instrumento humano id tentare præsumeret. Præstaret enim considerare quam inani & inutili cupidine raperetur, quãdo impossibile naturæ viribus tentabat. Hoc modo cohibere debes insatiabiles honores, diuitiarumque cupidines, persuadens tibi impossibile esse animam tuam satiare: licet omnia quæ sub cælo sunt consequaris. Vnde nullum alium remedium tibi restat, nisi inane desiderium abs te remoueas, facilius enim est homini, pennis in nubes eleuari quam animæ nostræ desideria huius vitæ bonis satiare & implere. Bona enim temporalia sunt quasi quidam fomes, quo magis incẽduntur & inflammantur desideria. Quare sicut esset maximus furor ligna in igne conijcere ad eum extinguendum: ita nec minor est insania, flammas desideriorum nostrorum arentibus mundi bonorum lignis, extinguere & continere velle. Potissima tamen harum omnium rationum, quare nullo modo his temporalibus rebus satiari possimus, est, quia nihil inter omnia bona huius seculi potest inueniri, quod in omnibus quadret, consentaneum ve sit animæ nostræ ingenio & naturæ. Deus enim qui omnia nutrimenta omnibus viuentibus iuxta naturam vnicuique tribuit, sed animatum nostratũ cibum futurum, cæteris creaturis inutilẽ tum non concessit. Quemadmodum stultũ esset si quis equum carne aut leonem herba pascere vellet, quæ ab eorum naturis abhorrent nec sunt apta, vt illis supra dicta animalia vescantur: sic & animæ rationali qui rebus terrenis satisfacere intendit insanus est. Nihil enim ex omnibus quæcunque orbis terrarum fert cum natura animæ nostræ conuenit. Mundus enim alijs aërem veluti Chamæleonibus tribuit, quo arrogantium superbia alitur: sed anima Chamæleon non est. Alijs ferrũ vt structhio camelis, quo auari viuũt: alijs lutũ, vt voluptatibus deditis: alijs venenũ suppeditat, vt inuidiosis: sed quia nihil horũ animæ nostræ naturæ consonat, nutrimentũ illius esse non possunt terrena. Gratia & dona Spiritus sancti quia spiritualia sunt nutriũt, & confirmant & corroborant animam nostram. Superbia tamen & inuidia cæteraque vitia, quanuis spiritualia sint, non tamen nutrimentum sunt spiritus: quoniam multa etiã sunt corporalia, quæ corporis nostri nõ sunt nutrimentum. Genuina autem ratio & vera, quare Deus tantummodo animarum nostrarum sit nutrimentum ea est: quia tali natura & ingenio animam creauit, vt nihil illã præter illũ satiare possit. Si enim quis petat quare panis potius quam venenum corporis humani sit nutrimentum, nihil aliud aptius poterit responderi, nisi quia panis consonus est naturæ humanæ, venenum vero dissonũ. Ità & Deus cibus animæ est, non aliam ob causam nisi quòd naturæ illius consonat. Quare omnia alia vno excepto Deo mors & famæ animæ sunt. Vnde quidquid animæ concedis in quo Deus non sit, idem est, acsi corpori lapides in nutrimentum concederes.

¶ Obserua etiam hoc vno cibum animæ cibo corporis in primis antecellere, quod cibo corporalis post satietatem fastidium & tædiũ parit: in anima autem nostra quantumuis satiata sit diuino conspectu & gloria, satietas & fames eo modo inter se cõueniunt eamque habent necessitudinem & coniunctionẽ, vt nullus nec fastidio nec fame vincendi locus concedatur. Sed hæc duo inter se disiunctissima fames & satietas, ita conueniunt, vt non modo altera alteram non expellat, sed ambabus simul vigentibus desiderium fruendi, & gloria consequendi æterna sine vllo fine augeantur. Igitur quemadmodum anima nostra extra Deum mortua est & esuriens: ita omnia mundi bona miseria & egestas animæ sunt. Vt autem hoc significaretur dicitur hic, quod facta est fames in regione illa: propter quod miser hic cœpit egere, nec fieri potest quin anima nostra fame intereat, si extra Deum, propriamque domum, vt hic filius prodigus immoretur. ¶ Quintum principale, & notandũ est, quod cum se tanta paupertate & inedia oppressum vidisset, operæpretium duxit, sibe rum, cui inseruiret, quæreret: vnde necessaria ad victum & vitam haberet. Et hoc ait Euangelista, his verbis. *Et abijt & adhæsit vni ciuium regionis illius* Hoc est diabolo, cui obediuit iuxta illud Pauli. An nescitis quin cui exhibuistis vos seruos ad obediendum: serui estis cuiobedistis? Sed singula verba expendamus. Abijt inquit & adhæsit. Abijt sponte: & adhæsit, quasi inuitus. Prius dixit abijt & postea adhæsit: homo enim ex propria voluntate primo diabolo se subijcit: diabolus enim non habet potestatem vt hominem subijciat, nisi homo ex propria sua voluntate laqueo se astringat. Sed postquam laqueo diaboli se astringit, quasi inuitus ab eo retrahitur. Postquam enim Diabolus aliquem vinculauit, adhæret ei coactus. Ciuis etiam dicitur regionis illius & non peregrinus, aut exul: quia in regione peccati manet irreuocabiliter cui adhærent, qui volũt proprijs satisfacere desiderijs. Nomen itaque ciuis & incolæ optimè diabolo competit, quãdoquidem in peccatis ità obcæcatus est, vt non ex ignorantia aut ex infirmitate sed ex improbitate aut mala voluntate delinquat. ¶ Obserua autem quod homo per peccatum inalteram venit regionem, vbi non habitat tanquam ciuis, sed tanquam aduena. Hoc enim differunt peccata hominis à peccatis mali spiritus, quia homo peccat, cadit, & surgit: qua propter hospes est solum in terra peregrina: Diabolus vero peccat, & peccatis immoratur, nec male faciendi finem facit, qui id circo ciuis peregrinæ regionis nõ immerito appellatur. Hospes solum modo illic transit, non diu in vno loco cunctatur: ciuis autem non mutat regionem suam: quare & tu attendere debes, nihil enim est in quo tantum demoni assimilari possis, quam in peccati perseuerantia, & tenacitate. Quare obsecro te, vt in regione peccati sis hospes transiens, & si peccas, nitere vt de peccato quam primum resurgas: humanũ est enim peccare, persistere dæmoniacum. Ideò ne fias in peccato ciuis velut diabolus. Hoc deplorabat Propheta Baruch, in populo Israel dicens. Quid est Israel quod in terra inimicorum es? Inueterasti in terra aliena, coinquinatus es cũ mortuis, deputatus es cum descendentibus in infernum: Qui descenderunt in infernum sunt veluti dæmones peccati ciues: quoniam æternùm in inferno habitabunt. Quare tu qui in peccatis senescis, & habitas in terra aliena, culpeque regione importunissima diu permanes: attende te simillimũ esse illis inferni damnatis, paremque infelicissimorum peccatorum, qui perpetuis supplicijs torquentur.

¶ Obseruandum præterea, quod cum peccator à Deo recedit, statim in dæmonis potestatem recidit. Solum enim contra eos qui recedunt à Deo prævalet diabolus, quia eis antea obesse non poterat, vt in libro Iudith inscribitur. quod dixit Achior. Non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultura Dei. Ideo conqueritur de hoc Moses, reprehẽdens populum. Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es domini creatoris tui. Hieremias quoque ait. Deputatus es cum descendentibus in infernum: quia dereliquisti fontem sapientiæ. Et Ecclesiasticus. Væ vobis impij, qui dereliquistis dominum. Baruch etiam. Væ illis qui recesserũt à me. Quod malus malum aut incommodum posset inueniri, quam in manus dæmonis tanti tyranni incidere! Ipse enim dominus lamentatur eos, Væ illis cum recessero ab eis. Quo autem peruenire poterunt nisi in illud Dei terribile iudicium, de quo dicitur si dereliqueris eũ proijciam te in æternum? Et alibi. Furor eius super omnes, qui dereliquerunt eum. Rursus obserua quod vni diabolo dicit non omnibus: quia maligni spiritus certis quibusdam vitijs singuli obsequi credendi sunt. Vsurarij adhærent principi cupiditatis, iracundi & auari principibus iracundiæ & auaritiæ: & omnis peccator tot principibus adhæret quot vitijs subiacet. Hic autem adolescens perdens substantiam adhæsit principi luxuriæ & voluptatis, qui tametsi antea quoque adhæserit tarim vt à domo paterna exijt: nunc tamen totum se illi tradidit & peccati factus est mancipiũ. Neminem post hac veretur, nihil non impietatis exercere audet: ità secum tacite loquens & cogitans. Edamus & bibamus, cras enim moriemur. Existimans se percussisse fœdus cum morte, & cum inferno fecisse pactum.

¶ Denique obseruandum, quod non abijt ad patrem fame compellente, quia patris non recordabatur; & si fuit recordatus, pudor tamẽ vetabat. Famem & exilium maluit sustinere, quam confiteri crimen. Sic etiam & nũc multi peccatores, cum ad domum patris confugere deberent, malunt in angustijs & egestate viuere, & conscientiæ torqueri miseria, quam coram Deo sese subimittere, & peccata sua sacerdoti confiteri. Si contritionem haberes paruipenderes hominum æstimationem, quia contritio dolor est propter Deum, cuius offensam si præ oculis haberes non corares quam de re posset confessor opinionem habere: sed potius eligis in peccato manere & diabolo adhærere, quam confiteri Deo peccata tua qui omnia scit. Quia non habes peccatorum

Rom. 6.

Iudit 5.
Deute. 32.
Ierem. 2.
Eccle. 19.
Baruc. 3.
1. Reg. 8.
2. Par. 28.
Esa 22.
Esa. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

torum tuorum contritionem & vis hominibus placere, in peccatoribus, vt hic filius prodigus. Forsitan putauit patrem inexorabilem esse, & nihil charitatis pristinæ in eius pectore residere: quapropter fame vel etiam desperatione coredigebatur, vt adhuc longius a patre disungeretur, & seipsum in seruitute eâque fœdissimam daret, quia ante liber erat. Sic multi adeò sunt animo abiecto, vt timeãt nihil loci misericordiæ relictum esse, cũ multoties sint confessi peccata sua, videntes se totiesq; lapsos, desperant de correctione & emenda dicentes intra se: Ego toties proposui abijcere peccata & vitam in melius mutare, & totiens confessus sacerdoti statim reuertor ad peccata: iam non possum nisi in peccato esse, atque ideo in ipsis volo manere, & nolo confiteri. O summa stultitia: forsitã tu septuagies septies es confessus? Nunquid centies millies? Nunquid infinities? Sed si infinities ad patrem iueris, & confugeris ad Deum, certè peccata remittet tibi toties. Isti pusillanimes de Dei pietate desperantes, de emenda nõ cõfidentes, totos se in peccata conijciunt. Desperatione adducti ipsi sese potestati dæmonis tradunt. Sic Israeliticus populus quẽ fames in Ægyptum abire coegit, deinde à rege summis grauabatur laboribus, in confectionem lateribus: ità peccator tanta vrgetur fame, vt peccatis totum se mancipet: videlicet nimirũ se gratia & fauore Dei plane excidisse: & ita quasi desperans ad dæmonem vilissimum & abiectissimum monstrum accedit. Mauult enim infœlix hic tyrannidem seruitutemque miserrimam dæmonis pati, quam paululũ laboris sustinere dum domum patris sui se conferat, amplissimis diuitijs & satietate fruiturus. Eodem modo filij Israel maluerunt in Ægyptum redire, tyrannidem & persecutionem Pharaonis laturi, quam paruum laborẽ in deserto perpeti, vt terræ promissionis fruerentur. Ad hunc modum multi reperiuntur peccatores, quibus magis probatur, seruitutem & dominationem dæmonis perferre, quam aliquid laboris subire aut parum rubboris sustinere, dum peccata sua confiteantur: quo possint spiritualem Christi consolationem obtinere, eiusque gratiam & amicitiam impetrare. Sed iã ad alia procedamus. Sextum itaque principale est videre miseriam & abiectionem peccati. Hæc ostenditur in eo quod subdidit Euangelista, dicens. *Et misit illum in villam suam vt pasceret porcos.* Non paMatth. 18.

Gene. 46. Exod. 1.

Num. 14.

titur illum esse in ciuitate vbi ciuiliter & honestè viuitur, sed in villam ad porcos eum relegat, negotijs secularibus & humilibus eum ita implicans vt expedire sese ex his amplius non posset. Multos eodem modo inuenies, & nunc ita deditos negotijs mercimonijs, contractibus & officijs huius mundi, vt nullum tempus relinquant Deo vacandi: suffocatum enim habent spiritum, ita vt nihil de Deo sentiant. Sed nihil aliud cogitant, loquũtur, faciunt, & appetunt, quàm quod terrenum temporale & carnale est. Eodem modo tu pastor porcorum vere dici poteris, si corpus nutriens annuæ esuriem & defectum propellere non curaris. Quid tunc? Etsi tua pascendis porcis sis diligentissimus, essi corporis curam habeas maximam, etsi sensibus externis nullam non concedas voluptatem: tamen nihil aliud agis quam porcorum cutã & custodiã exercere, qui nihil vnquam boni appetunt, nihil etiam collabuntur, moriuntur, putrescunt instar pecoris. Quid prodest homini inquit Christus, si mundum vniuersum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Anima est quæ nobis curæ in primis esse debebat: & iuxta hanc homines nisi pecudes rationales. Sed si sequimur sensum & prauas cupiditates, quæ lutosemper, & omniũ peccatorum spurcitia gaudent, porcos pascimus, irrationales sumus: quod abiectissimæ seruitutis condicio est. Misera certe conditio pascere oculos pulchrioribus visis, raptum illecebris, gustum delectabilibus: tota enim cura mundanorum est seruire ventri, sensibus, & carni. Quos sensus pascit his infimis rebus in quibus tanquam inter lutum demergitur, vt porcus, & in cæno delectatur: quibus etiã pascuis diabolus delectatur, de quo in Esaiæ. Et orientur in domibus eius spinæ & vrticæ, & paliurus in munitionibus eius: & erit cubile draconum, & pascua, &c. Ex hac Esaia autoritate si bene omnia legeris expendes quã miseranda est hominum conditio si se vitijs tradant, si se hisce immergant. Non enim homines sed bruta & stercora appellabuntur. Fatetur id Prophera. Putruerunt in stercore suo. In Psalmo etiã Disperierunt in Endor, facti sunt vt sterc⁹ terræ. Quo quid abiectius? Quid abominabilius? Tales tamen peccando euadimus. In tantum itaque miseriam deuenit hic peccator vt dicat Euangelista *Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant* Siliqua Græcè λ'ῤβξ. Foliculus seu intelIsai. 34. Psal. 54.

integumentum, vbi grana leguminum includuntur, & si quid leguminibus est simile. Vnde quidam ait. Grandior vt fœtus siliquis fallacibus esset. Intelligit autem hic per siliquas omnia, quibus homo extra Deũ suis cupiditatibus satisfacere sese putat. Omne enim quod est in mundo concupiscentia oculorum, concupiscentia carnis, & superbia vitæ est. Mundus nihil voluptate præstantius habet. Petulãtia, & honorum & diuitiarum vanitate, nihil sublimius. Ad quę filij huius mundi certatim contendunt, propter quæ adeo soliciti sunt, vt bella nonunquam suscipiant, cum tamen aliud nihil sint quam siliquæ. Hominẽ enim non satiant, sed ventrem tantum grauãt. Voluptas in cibo & potu tandiu durat, quandiu guttur cibum & potum habet. Sed statim vbi illa reijciuntur in ventrem non sunt voluptati sed oneri: & veneno corpori officiunt vrpote ex quibus in varia morborum genera corpus incidit. Sic de omnibus voluptatibus sentiendum est. Siliquæ enim sunt quæ hominẽ molestant magis quam iuuant. ¶ Expende autem quod ventrẽ cupiebat implere, nõ enim alia cura est voluptati deditis, quam vt ventrem impleant, quem vt Paulus ait in Deum habẽt. Sed sicut siliquæ magis sunt oneri quã vsui, sic omnes mundi deliciæ & voluptates. Ira inutiliter laborant isti, quia vt paulo ante ostendimus nunquam hæc, circa quæ peccator delectatur satiant animam, quia cupiditas terrenorum non impletur, nam cum delectatio incipit, statim finitur. Quod autem magis mirandum est tanta miseria, tyrannisque dæmonis erat, vt etiam harum siliquarũ, carnisque turpitudinum non satis illi infælici & errabundo filio prodigo concederet. Nam vt supra dictum est in contextu, cupiebat implere ventrem suum siliquis & statim subijcit.

Virgil. 1. Georg.

1. Ioann. 2.

Philip. 3.

Et nemo illi dabat. Etiam vitijs dæmon te satiare non vult timens ne tædio vitiorum captus ab eius ditione abhorreas, eoque relicto ad dominum Deum tuum te recipias. Constituit tibi ante oculos dæmon cuiusque fœminæ eximiam pulchritudinem, vt illã ames & cupias. Idemque postea quam te satis incensum comperit, mulierem, quam antea tibi præstituerat, aufert & abscondit: ne tu eius conspectu aut etiam eius fruitione satiatus, eam adeptam contemnas, peccatumque deinceps odio habeas, eoque spreto nulla mora sit quin ad Deum conuertaris. Ideo igitur tantam tyrãnidem exercet, sequaces suos esurire faciens abscõso cibo: ita vt coram siliquas quæ turpitudines & immũditiæ carnis sunt, adeo parcè tribueret, vt infœlix hic iuuenis, fame fere confectus illis satiari vellet, ne tamen satietate affectus, illas deinceps odio haberet statuit eius importunissimus dominus parcissimum illarum sumptum facere. O dominum crudelissimum infœlicissimam peccatoris seruitutem & conditionem, siquidem tam sæuo tyrãno subiectus est. Hoc modo excruciatur à dæmone peccator, constituta ante oculos re quam amat, & anteaquã aliquomodo fruatur ablata: vt multo seuerius supplicium & tormentũ sentiat. Sic deludit diabolus & affligit hominem, qui sibi adhæret: multa promittens, sed nihil vel modicum tribuens. Eodem modo tyrannus ille Pharao, cum populus Israel ei seruiret in opere luti, eidem populo negauit paleas vt magis illum defatigaret. Sic etiam alter tyrannus Holophernes qui cum Bethuliã obsideret omnes aquarum fontes, qui in ciuitatem subter terram labebantur intercluſit: vnde miser populus Bethulicus tanta vrgebatur aquę penuria, vt singuli certa mensura aquam in diem acciperent obeius exiguitatem potius sitim incẽderent, quã sedarent. Non aliter dæmon omnes voluptates tibi eripit, ea tamen ratione partem illarum tibi fruendam relinquit, vt tu nec omnino satiatus, neque omnino desperans misero voluptatum desiderio crucieris. Hoc tamen cruciatu tu dignus es, siquidem prætermisso illo insigni aquæ viuæ fonte, qui Deus est, te contulisti, vt ait Hieremias, ad bibendum aquas putridas in cisternis dissipatis. Istæ autem aquæ quibus in porum veteris malè olent, propter vitiorum tuorum immũditiam malèque sapiant, propter tuæ conscientiæ morsus, assiduasque querelas, quibus tute surdis auribus stupidoque corpore insentientem præbes. ¶ Expende etiam ad quantam miseriam descendit infœlix peccator, vt nemo sit, qui ei det ventris satietatẽ nec dare vtiq; possit nisi solus Deus. Vide ergo filia Sion quã amarũ sit dereliquisse dñm Deũ tuũ. Dereliquisti fontẽ sapientiæ: nam si in via Dei ambulasses habitasses vtiq; in pace super terrã. Quæ igitur nos homines, nos inquã Christianos demẽtia cepit tanta: vt veris ac sempiternis bonis posthabitis, paleas, & porcorũ pabulũ tãti faciamus: præsertim cum nobilissimi conditi simus, & per Christũ ad insignes honores simus electi & vocati? Nam quãdiu

Hiermi. 2.

Exod. 5.

Iudic 7.

Baruc. 3.

oculis

Universidad de Deusto
Biblioteca

oculis capti sumus tandiu si aliquarum amore tenemur, quas pro magnis delicijs habemus, & cibo præstantissimo, cũ tamen nõ hominis sed porcorum stomacho naturalis sit & conueniens cibus. Caue igitur ne cũ à Christo magno pretio emptus sis, & libertate donatus, te ipsum in peccatorum & diaboli seruitutẽ tradas. Conferte obsecro hũc peccatoris miseri præsentẽ statum cũ illo priori. Antea patrem habebat, nunc dominũ. Quid dico dominũ? imo tyrannum. Antea liber erat, nũc seruus est: ante omnũ rerũ copiam habebat, nũc omnium inopia laborat: anteà apud filios Dei vixit, nũc apud fues: anteà domi patris deliciabatur, nunc in villa rusticatur: anteà cibo angelico vescebatur, nunc siliquas vorat, nec eas vsq; ad saturitatẽ. Hæc perpende, & cauc a Deo discedere. Sed nõ desperes si à Deo discessisti: sed audi od sequitur parabolã & ea quæ in cõsequẽtibus Saluator dicat. *In se autem reuersus dixit.* ¶ Septimò iam hic agitur de conuersione peccatoris, in qua primũ est vt te ipsum cognoscat, & in se reuertatur. Hinc clare apparet, quòd à se ipso abierat à forma naturalis rectitudinis, procul iuerat in deformitatem naturæ animæ. Et rursus à forma doctrinæ fidei, quã infusam ex diuina habuerat gratia procul abierat, exercens contraria diuinis præceptis. Reuersio autẽ ad se peractum intellectus facta describitur, inchoando à memoria domus paternæ, & relatione sui ad mercenarios reuersus est ad rectũ rationis dictamẽ seipsum discutiẽs & interiora sua cõsiderans quemadmodũ Dominus per Esaiã dicit. Redire præuaricatores ad cor. Nihil enim tã longe à nobis quã nos: quare homines sceleribus implicati & mundi vanitatibusediti extra se sunt, & in mundo vagantur. In se reuertitur, qui à se fuerat alienatus. Exierat extra se, & seipsum relinquẽs, reliquerat patrẽ, & reuersus in se inuenit se ipsum qui perditus erat. Non enim poterat ad se redire, nisi qui à se ipso abierat, & in se reuersus excitat se ipsum, memoria præteritæ fœlicitatis, & in spem veniæ erigitur: & tunc cognoscit non fuisse cæcum, cum se in se videt. Reuertitur autem cogitans statũ, in quo fuit, & ad quẽ venerat per peccatum. Homo enim peccando extra se viliter euagatur, limitesque rationis transeundẽs, terminos sibi à Deo præfixos transcendit. Cũ homo ebrius insanus aut obsessus loquitur, quidue facit aliud, dicere solemus, nõ esse sui compotẽ: nã tunc multa dicit & facit, quæ si sanæ mẽtis esset non faceret. Sed quando omissis ineptijs, facit aut loquitur vt hominẽ sanũ decet, dicimus, in se reuersus est. Sic qui Deum deserit & diabolo adhæret insanus est, aut dæmoniacus. Sic Christus & post ipsum beat⁹ Stephanus dicit. Nescitũ quid faciunt. Igitur si tu existens in peccato, videris stultum, insanũ, aut dæmoniacum, extra se ipsum furentẽ, de te ipso cogita, quia cũ peccator sis, ita inept⁹ es coram Deo, sicut ille est in oculis tuis. Si res stupenda est corpus hominis à dæmone occupari: quanto horribilior censeri debet animam in ipsius detineri potestate? Si ridiculũ est & indecens, id quod homo ex ebrietate loquitur aut facit: quanto maiori illi vertitur vitio, qui ex animi cupiditate admittit? Si res dolenda aut miserabilis plane est, homo furiosus & mente captus: quanto infœlicior existimari debet hominem nec secundũ rationem, nec secundũ verbi diuini eloquiũ viuere. Hoc considerandum tibi præbet particula ista ad se reuersus. Beatus homo qui ex spirituali insania, ebrietate, ac potestate diaboli ad se reuertitur. Sed duo erant quare ad se reuersus est. Primum fames eius & miseria. Secundum paternę domus abundantia & diuitiæ, quod ipse testatus est cum dixit. *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereo.* Atque ideo Deus misit illi famem vt illũ quęreret: nam alioquin ad meliorem mentem non venisset. Sic Deꝰ multis pœnis solet hic peccatores punire: vt ad illum, reuertantur. Nam vt Esaias ait, vexatio dat intellectum. Sic in Deuteronomio habetur, quod postquam Moses plura flagella & pœnas comminatus est populo Israelitico, subdidit dicens. Et erit cum venerint super te omnia hæc, & redieris ad cor tuum. Vides quomodo post quàm multa flagella prædixerat, dixit, quod ad cor esset reditus Israel? Sic idem populus Israel tempore Eliæ fame attritus ad Dominum renobatur. Ideo Ioannes Baptista, terroribus, & comminando peccatoribus gehennam trahebat eos dicens Iam securis ad radicem arboris posita est. Ita Paulus primo prostratus est in terra & cæcus factus his flagellis ad fidem venit. Sic Dominus per Oseam. In tribulatione sua mane consurgent ad me. Et Hieremias In tempore afflictionis dicent. Surge & libera nos. In Psalmo etiam scriptum est. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen

Gala. 6.

Esa. 46.

Esa. 28.
Deut. 30.
4. Reg. 17.
Matth. 3.
Luc. 3.
Osee 6.
Hieremi. 2.
Psalm. 82.
Psalm. 83.

men tuum Domine. Et in alio Psalmo. Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Et iterum. Ad dominum cum tribularer clamaui. Mala enim quæ nos hic premũt (vt ait Gregorius) ad Deum ire compellunt. Vnde dominus per Ezechielem. Afflictio vna ecce venit, venit contritio super te, qui habitas in terra, &c. Sequitur. Et scietis quia ego sum dominus percutiens. Manasses in vincula coniectus orauit; & Hebræi à serpentibus ignitis lacerati, Deum cognouerunt. Ideo Neemias. In tribulationis tempore clamauerunt ad te domine, & tu de cœlo exaudisti eos. Sicut vinum proferendum ad torcular defertur, vt prælo comprimatur: ita homo ad calamitatem ducitur, vt mœrore pressus virtutis liquorem producat. Sicut mater volens ablactare filium paruulum, mammillis apponit amaritudinem, vt ea percepta hæ deserantur: sic Deus voluptatibus mundi multa miscet amara, dura & aspera: vt deserantur: quod vtique diuinæ pietatis est. Ideo in Osea habetur quod dixit insipiens in corde suo, Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meũ. Verum attende misericordiam Dei. Propter hoc dicit Dominus. Ecce ego sæpiam viam tuam spinis, & sæpiam illam maceria, & semitas suas non inueniet. Et sequetur amatores suos & non apprehendet eos, & quæret eos & non inueniet, & dicet. Vadam & reuertar ad virum meum priorem quia melius mihi erat tunc, quam nunc. Quæ autoritas in tota sacra scriptura magis ad hanc rem faceret quam ista? Cepit dominus spinis viam animæ, quæ cum dereliquit, quemadmodum & hunc peccatorem qui domum patris sui reliquerat, fame & tribulatione oppressit. Qua de causa ad priorem amicum redire statuit, considerans tunc sibi multo fuisse melius cũ apud illud erat, non aliter quam hic filius prodigus qui perpendens domus paternæ abundantiam & miseriam in qua absens versabatur redijt. Canibus & suibus hic mos est, cùm efuriunt dominum inspicere, si forte quid quod edere possint, exillius manibus decidat: & si quid illis proijcitur tunc oculos suos à domino auertunt, & in ipsum cibum tota intentione vertuntur. Cùm autem totũ deuorauerunt cibum, tunc iterum oculos suos ad dominum conuertunt. Sic filius prodigus & multi etiam nunc cum res transitoriæ affluunt Dei obliuiscuntur. Sed his deficientibus tribulatione coacti ad Deum reuertũtur & illius implorant misericordiam qua antea egere non putabant. Cùm Deum & eius immensam bonitatem contemplantur, & se suumque miserum statum cognoscunt, videt se longissimè à Deo abesse: ac proinde longe à salute, & vitã in melius mutare proponũt. Sic iste cùm habuit patrimonium non recordatus est domus patern æ modo tamẽ in miseria positus, patris recordatur. ¶ Hinc discimus optimas esse aliquando tribulationes & labores: quando quidem ijs fames ingens & extrema, quam perpessi sunt filij Iacob, in causa fuit vt illi fratrem suum Ioseph inuenirent: & vt eorum pater maximum perciperet gaudium recuperato filio Ioseph, alijsque facti sui pœnitentibus, & dicentibus. Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrẽ nostrũ, &c. Si herus cuius in domo hic filius prodigus erat, clementer & leniter eũ haberet nunquã is de reditu in domũ paternã curasset, ibique omnes dies vitæ suæ mansisset: fame tamen: misericq; commotus patrem suũ quæsiuit, vitam emendauit, & ad eum reuersus est. Nam tribulationũ amaritudo peccatori oculos aperit, mundificat, & sanat: sicut in Tobia factum est, cuius oculos fel cuiusdam piscis illustrauit. Duplex autem visus est, alter naturalis, alter supernaturalis. Cæco enim à natiuitate duplicem visum concessit Christus: naturalẽ scilicet cũ ipsemet ęgeus se in natatorijs Siloe lauit. Super naturalẽ, quãdo cognito Christo vero Messia, filioq; Dei sempiterni in illũ credidit, illũq; adorauit. Primi oculi naturales nõ satis erãt vt Deũ videre possent: & ità ait diuus Ioannes, q⁹ non cognoscebat Iesum: postea tamen eũ cognouit oculis supernaturalibus fidei. Eodem modo huic Dominus oculos [redacted] liberi arbitrij aperuit, quibus venit in cognitionem & odium sui peccati: iustificatio enim peccatoris est quidam internus animi motus suam in signem calamitatem & exitium perpendentis. [redacted]. Vndẽ illa particula, ad se reuersus hunc motum explicat [redacted]. Aperuit eriã Deus illi supernaturales oculos gratiam suã illi concedens qua ad se conuerteretur: omnis enim peccator luce quadam supernaturali indiget, qua dona diuina concipiat, animãque in Deum suscitet atq; erigat. Hi duo motus optimè explicantur illis verbis quæ pau-

Psal. 37.
Psal. 90.
Gen. 42.
Tob. 11.
Ioan. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo post subiunxit hic filius prodigus dicens. Surgam & ibo ad patrem meum, &c. qui est supernaturalis fidei: quia oportet accedentē ad Deum credere, eū quadam vitæ ante actæ recognitione & pœnitētia, in posterum q; amplius non peccādi firmissima intentione. Sed de his post pauca latius dicemus. Omnia itaque bene considerauit. Ego filius, illi mercenarij. Ego non solum esurio sed pereo fame. Illi autem abundant panibus, nec est vnus, sed multi. ¶ Obserua autem quod simul cū hac cognitione & fide indiget peccator spe ne desperet, sed Dei benignitatem respiciat. Nihil enim huic profuisset dicere, fame pereo. Nam ad desperandum potius deseruisset, si non adderet, quanti mercenarij, &c. Patris magnificentiam & bonitatem adducit in memoriā, qui tam largus erat, vt etiam mercenarios satiaret. Non enim sufficit videre peccatum & iram Dei: sed sperare de Dei misericordia necesse est, vt per spem diuinæ gratiæ animum sumat. Nam alioquin desperandum nobis foret. Sic etiam Ioannes Baptista, qui peccatoribus pœnam æternam comitabatur, ostēdebat eis veniam & bonam spē, dicens. Ecce agnus Dei. Ecce qui tollit peccata mundi. Petrus etiam postquam acriter arguerat Iudæos de Christi morte, cœpit eos consolari dicens. Nunc autem pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq;, &c. Paulus etiā qui cęcus cecidit in terram audiuit statim. Surgere & ingredi in ciuitatem, & dicetur tibi quid te oporteat facere. Duo hic cōcurrūt: agnitio peccati, & misericordia Dei: timor in quā, & spes. Vtrūq; enim Deus metū & spem immittit: metu enim nos impellit & spe gratiæ ducit, quanti inquit mercenarij, &c. Mercenarius ille cēiendus est qui Deo seruit propter huiusmodi diuitias, vel propter cōmodū propriū æternæ vitæ. tamen beatū se existimaret miserrimus peccator, si modo qua vti tur talis mercenarij, eadē sibi cōmoditate vti liceret. Sibi soli omniū pessimus videtur, & miserrimus, omnium fortunam suæ præfert: neminem non se pleniorem iudicat, peccatur vt infimum saltem gradū securitatis possit cōsequi, quæ est in domo Dei. Indignum putat ad maiora aspirare. Quanti inquit mercenarij, &c. Reliqui Christiani omnes in portu nauigant, omnes in maiori degunt saturitate, quā ego: qui licet mercenarij sint, nihil tamē illis deest: nullam panis patiuntur penuriam, consolationem habent à Deo, tam spiritualem quam temporalem, sed ego solus hic fame pereo. ¶ Obseruandum hic obiter est, nō omnes filios Dei esse qui in domo patris aut permanent aut sunt, qui non propter hæreditatē sed propter mercedem seruiunt. Citius centum inuenies qui Deo propter suum cōmodum aut formidinem pœnæ seruiunt, quā vnum qui seruiat Deo propter ipsum amore filiali. Exilis gloria est illorum, qui non filiorū sed mercenariorum morem habent: nā seruus non manebit in domo in æternum, quāuis plures annos seruiat. Nihilominus melius est esse seruū & mercenarium in domo Dei quam extra: nam mercenarius & seruus habet qui ei victum suppeditet, cùm alius è cōtrario egeat, & fame perire cogatur. Obserua iterum si Deus adeo bonus est, qui mercenarios idest eos qui non ex charitate, sed gratia cōmodi aliquid boni faciunt, sua mercede nō frustratur: quo pacto filios suos frustrabitur si quid rectè & bene operantur? Si seruis omnium rerum copia supperit: in domo Dei quid putas filijs deesse posse? Sed procedamus. *Surgam & ibo ad patrem meum & dicam ei.* In eo quod dicit surgam, indicat se lapsum esse, cùm non nisi lapsi surgere dicantur. In eo autem quod dicit, ibo, ingenuè faretur se hactenus stetisse: aut potius terga dedisse. Dicens vero patrem meum, innuit se hactenus in manu tyranni fuisse. Expende autem quod peccator transgressor legis Dei & violator præceptorum eius, qui Deum contempsit nullū refugium inuenit, nisi in ipso Deo quem offendit. In eo pro cuius amore Deum dereliquit, non inueniens requiem aut vitā: compellitur ei quem contempsit adhærere, sine ipso enim viuere non potest, atque ideo ad illum ire decreuit quia in ipso solo erat vita & spes sua. Necesse est vt eamus ad Deum. Si vita hominum tantæ esset longitudinis & durationis, vt posset homo omnes creaturas percensere & percurrere ab eisdem facillime perduceretur ad Deum: nulla enim est omnium illarum quæ perfectè placere possint, & satisfacere. Quare statim esuriens alia atque alia cuperet, quibus non contentus necessario ad Deum perueniret. Signa à sigillo in cera impressa ab ipso sigillo tantūmodo adæquate impleri possūt. Eodē modo Deus impressit nos sigillo imaginis suę, cū naturā humanā operatus est. Huius sigilli diuini signa nihil huius mundi implere potest, præterquā ipse Deus: tāta est animæ capacitas. Fecisti nos domine ad te: & inquietum est cor nostrum donec perueniat ad te. Nihil extra Deum satiare aut satisfacere potest. Quicquid extra naturalem cursum suum est, quietum esse nō potest: semper enim inuitum detinetur. Lapidis natura est deorsum versus in centrum tendere, quo postquam peruenit, quiescit: aliàs intuitus est. Ideo Dauid in Psalmo. Quid mihi est in cœlo & à te quid volui super terram? Helluoni si parum cibi proponitur ait. Quid hoc mihi est? Eodem modo ait Dauid sibi nihil esse omnia quę in mundo sunt. Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Sed quare bona temporalia quando à nobis non habentur, tantopere desideramus, adepta vero adeo contemnimus, tædioque habemus: Rationalis & perspicua est Philosophiæ demonstratio, bonorum enim est, lætitiam tribuere hominibus: media tamen quibus illa comparantur, molestiam infligunt. Non aliter infirmus sanitatem desiderat, tanquam finem summumque bonum: syrupum tamen aut purgationem fastidit, & ita in finem optatum peruenire vult, sine vlla mensura aut parsimonia cupiens sanitatem: media tamen parce nimium facere vult quibus sanitas comparatur. Vnde aliquando pro liquida purgatione pilulas mauult. Aliquando vice versa pro pilulis, cassiam fistulam, vel reubarbum, non nunquam purgationem modico reubarbo conditam, & quasi dilutam parcissimē desideret. Cùm igitur diuitiæ & bona temporalia sint quædam media & instrumenta vt ad vitam transeamus suapte natura solicitudinem & molestiam, ærumnasque secum portant. Et ita esurit anima nostra vsque semper, donec ad Deum perueniat. Ideo Salomō ait. Magnificaui opera mea, ædificaui vineas, &c. Ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus, omnia fames & miseria sunt. Ideo dominus. Qui beberit ex aqua hac sitiet iterum: sed qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Respice igitur ò peccator te ipsum assiduè laborantem. Nunquam enim quantumuis labores, gaudium perfectum, aut quietem vsquam inuenire poteris nisi in solo Deo. Sic hic filius prodigus nunquam quieuit donec redijt domum patris sui: nec etiam tu quietem inuenies nisi postquam ad Deum patrem tuum reuersus fueris. Omne tempus quo Iacob fuit domi Laban, varijs laboribus & fatigationibus fuit implicatus: sed cùm ab illo discessit maximum Angelorum exercitum offendit. Nihil perfectam integritatem naturæ suæ obtinet nisi suo se in genere contineat & seruet. Cùm igitur Deus sit genus omnium bonorum à quo omnia bona procedunt, ideo anima nostra adeo desiderat Deum suum vt videlicet ad illum regrediens omnia bona consequatur. Quare attende nusquam gaudium aut quietem præterquam in Deo inueniri posse: non in mūdi honore, quem Esaias comparat fœno agri, nec in diuitijs, sed in solo Deo. Quid prodesset illi qui manum haberet luxatam, digitos annulis aureis, smaragdis, adamātibusque exornare? Certè nihil: donec manus & os distortum in locum proprium restitueretur. Attende igitur peccator crimen quod perpetrasti, nihil aliud fuisse nisi quandam manus aut brachij extorsionem qua à Deo Deique amore seiunctus est. Sic dicit dominus per Hieremiam. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ & foderunt sibi cisternas dissipatas quæ continere non valent aquas. &c. Nihil igitur ex omnibus quæ in mundo sunt, te poterit restituere & sanare, nisi in eū locum redeas, vnde diuulsus es, Deum videlicet tuum. Nulla enim creatura, vt iam sæpe diximus perfectum gaudium aut quietem inuenire potest, donec in terminum suum perueniat, quasi extremam naturæ suæ manum & perfectionem: quo dum non peruenerit, necesse est nusquam in via quiescat aut lætetur, vtpote quæ indigens est & inops naturalis sui ingenij, & inclinationis. Vltimus autē finis hominis Deus est: quemadmodum & principium Theologi enim beatitudinem obiectiuam hominum Deum vocant: in cuius possessione vniuersa fœlicitas humana consistit. Vnde sicut esset impossibile duo fuisse principia, ita esset absurdum duos vltimos fines statuere: ac si essent duo dij. Si ergo solus Deus vltimus finis est hominis, vltimaq; beatitudo & est impossibile quod sint duo fines & duæ vltimæ beatitudines: impossibile est, extra Deū beatitudinē inuenire. Nam procul dubio quēadmodū chirotecæ manibus, vagina gladio, & non ad aliū vsum sunt fabricata aut cōueniunt: ita animus humanus Deo & non ad aliud creatus, nulla alia in re quiescere potest quam in Deo. Illo solo contentus viuere potest: extra illum egens, & solicitus sit necesse est. Hac duntaxat causa, quia cūprę cipuum beatitudinis substitutum sint in celle ctus & voluntas, potissimæ hominis potētię,

dum

Matth 3. Ioan. 1.

Act. 2.

Act. 9.

Psal. 72.

Ioan. 8.

Psalm. 16.

Eccles. 2.

Ioan. 4.

Esai. 40.

Hiere. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum illæ inquietæ fuerint non potest homo aut eius animus quies esse, donec ad Deũ perueniat, à quo & ad quem creatus fuit, vbi tandem perfectum solatium & tranquilitatẽ adipiscetur. Quemadmodum enim acicula horologij solaris quæ sub vitreo latet speculo magnate infecta, nunquam quiescit sed semper mouetur, semperq; rotatur donec cuspidem septẽtrionẽ versus dirigat: quo facto statim cessat & consistit, ampliusq; nõ mouetur: ita anima nostra, quæ Deum suum iugiter desiderat, ad illumq; tanquam suum septentrionem & centrum dirigitur, nullo modo aut quiescere, aut consistere potest, donec illũ teneat. ¶ Præterea cognitio proprij peccati cõpulit hunc filium prodigum vt ad Deum se cõuerteret. Tanti enim facit dominus noster hanc propriorum criminum recognitionem & pœnitentiam, vt etiam si gratissimæ Christo sint lachrymæ in eius passione ab hominibus profusæ noluerit quando crucem humeris portabat, vt filiæ Hierusalem eius passionem & cruciatus deplorarent: sed potius in proprijs criminibus deplorandis occuparentur. Hæc autem cognitio maximi fructus est & vtilitatis, si cum humilitate fuerit coniuncta. Mala enim in bona conuertuntur sicut apibus moris esse accepimus, quæ de amaris floribus dulce colligunt mel. Quia nõ cognouit superbus pharisęus parua peccata sua, amplissima illa facta sunt: at vero publicanꝰ quia crimina sua magna esse cognouit illa de magnis parua facta sunt, & ad nihilum potius redacta. Vbi enim ægrotauit Ianus, suam infirmitatem & ægritudinem non cognoscens, sanauit infirmus: qui ægritudinem suam & peccatum suum cognouit. Latro qui in cruce pẽdens culpam suam non nouit damnatus est: alter autem qui humiliter se subiecit, sui criminis conscius, veniamq; implorans, in cœlũ auferri meritus est. Nõ paruũ est leuamẽ medicõ, & ad iumentũ, quod ægrotus locũ doloris assignet, causamq; morbi explicet: vt aptꝰ medicamenta possint adhiberi. Deinde mouit hunc filium prodigum vt ad eum conuerteretur, cognitio, quam de liberalitate patris sui habebat, boniq; mores, quibus in eius domo fuerat educatus. Si in aliquam tabulã antiquã inspiciẽs in qua sit alicuius ab hinc mille annos depictum simulacrum adeo vt iam colores, vmbræque fere euanuerint, vides illic partem diadematis, illic vero clauem depictam extare, licet omnia alia deleta sint, statim dicis. Hæc imago diui Petri erat. Eodem modo animę sunt plurimę, quæ quondã pulchræ, lætæ, spirãtesque Dei imagines fuerũt. At nunc peccati fœditate, obrutæ, & obscuratæ sunt, adeo vt vix apparere aut extare possint. In prædestinatis tamen ad vitam æternã, semper quædam virtutis manet propensio, quædãq; bonitatis indoles qua quantumuis sint peccatis impliciti, quandam quasi sanguinis & nobilitatis suæ imaginem præferunt. Quemadmodum aliquando accidere videmus, in puero aliquo, qui nobilibus ortus parentibus lenitatis vel imprudentiæ causa de domo paterna egreditur vt externas videat regiones: qui etsi vagus, pannosusq;, despicię dusq; omnibus videatur, tamen imaginem quandã exemplarq; ostendit vrbanitatis & pietatis, generisque sui non leuia indicia, vt & iniurias facilè sibi illatas condonet, & inimicos nõ seueriss ime vlciscatur, adeo vt statim se intuentes dicere compellat. Proculdubio hic puer, quẽ hic perditum errare videmus, nobilibus, clarisq; natalibus exortus videtur. Idem & in prædestinatis euenit, qui etiam si aliquando in peccata dilabantur, immundoque & cõtemptibili incedant habitu: retinẽt tamen quandam in virtutem propẽsionem, qua plurimum adiuuantur, vt de peccato resurgant. Recordatio domus paternæ, generisque claritas hunc filium prodigum adiuuauit, vt à peccato exiret: meminit enim diuitiarum & clementiæ paternę, quibus admonitus ad patrem suum reuersus est. ¶ Ad nostram vero eruditionem docemur non sedere aut quiescere in peccatis, sed surgere aut ambulare vt Christum sequamur. Qui sequitur Christum non sedet: sed tanquam filius lucis ambulat. Necesse est vt surgas & ambules si Christum vis sequi. Negociator ille Euangelicus inuento thesauro, prægaudio illius vadit & vendidit vniuersa quæ habuit. Et Saluator ait. Filius enim hominis venit, &c. Ne sedeamus, ne immoremur in vitijs: sed tanquam ceruus qui canibus obsessus gemit & implorat, si quem hominẽ transeuntẽ videt ab eo auxiliũ vt illius ope se tueri possit: sic nos tantis laboribus & periculis circumuallati, ploremus & gemamus, quærentes Christũ factum pro nobis hominẽ &c. ¶ Doceamur secũdo quod per peccatũ nõ perditur liberũ hominis arbitriũ, vt impijssimi Lutherani ausi sunt asserere: voluit nãq; iste surgere & ad patrẽ ire, licet nõ veniret nisi occurrere

Luc.23.

Luc.18.

Luc.23.

Mat.9.

Mat.16.

fet illi pater & misericordia moueretur. Sed de hac re nonnihil in superioribus diximus: & multi viri doctissimi hac nostra tempestate contra impudentissimam Lutheri hæresim scripserunt. ¶ Docemur tertiò vt anteaquam ad confitendum crimina nostra accedamus, sacerdoti qui locum Dei optinet, conscientias nostras exactissimè examinemus, quid admiserimus cogitantes. Hic filius prodigus priusquàm culpam suam coram patre fateretur: secum meditatus est, quid dicturus esset. Sic dicam ei Pater peccaui, &c. Priusquam dispensator domus rationes Domino suo reddat prius ipse secum illas computat, librum inspiciens ne forte erret. Sic tu priusquam confessurus ad confessarium accedas, conscientiam tuam perpendere debes. Sed iam in capite vndecimo de hac re disseruimus. Discę ergo ex hoc filio prodigo qui antea quã patri suo crimina exponeret, quid dicendum esset cogitauit, dicens secum. Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, *Quid dices?* ***Pater peccaui in cœlum, & coram te.*** Singula hæc consideratione digna sunt. Primò dixit, pater: quia in hoc vocabulo fiduciam totam constituit suam. Ideo Christus in nostra oratione, in initio constituit hoc dulce nomen, vt ad pietatem Deum flectamus dicentes. Pater noster qui es in cœlis, &c. vt sic audacius ad Deum accedamus. Ipse enim pater (ait Christus) amat vos. Et iterum. Scit pater vester quia his omnibus indigetis. Vide quã misericors sit Dominus qui neque offensus patris nomen non dedignatur audire. Secundo dixit, peccaui, humiliter confitendo suam culpam: nec se excusat, nec culpam in naturam, dæmonemue conijcit, aut in carnem & mundum improbissimos amicos: sed in seipsum tãtum modo. Nam reuera omnes cum peccamus, nostra & non aliorum culpa peccamus. Quare Dauid populi sui intuens exitium, humiliter dixit. Domine ego sum qui peccaui. Hi qui ouer sunt quid fecerunt? Hæc est confessio peccati quam Deus exigit à peccatore: quamis Deus sciat omnia, attamen vocem tuæ confessionis expectat: ore enim confessio fit ad salutem. Sese accusans peccator, accusatorem confitendo præuenit: alioquin frustra debes occultare quem nihil fallit, & sine periculo prodas, quod scias iam esse cognitum. Expende etiam quas cogitationes Deus ingerat. Pater peccaui, non vulgariter, sed supra quam credibile est: in cœlum, nõ me tibi purgabo, sed simpliciter confitebor me indignum omni gratia: Istas cogitationes non indidit natura, sed fides & gratia: nam si filius prodigus suum ingenium & naturam sequutus fuisset, ita dicturus erat. Dicam patri meo. Non satis intellexi, non dolo malo feci: quapropter in locum filij me recipe, æquum est vt mihi præ cæteris bene facias, &c. Ratio eius naturalis tale daret consilium: quod si obtemperasset, patrẽ magis ad vindictam prouocasset, quam reddidisset eũ exorabilem. Ideo Deus aliud suadet. Vide etiam quantum coram Deo valeat humilis confessio. Apud iudicem seculatem confessio delicti damnat. sed saluat apud Deum quia it. Non sunt viæ meæ viæ vestræ, &cogitationes meæ cogitationes vestræ. Humiliter confessus est peccatũ suum Dauid. Sic & Manasses Rex Iuda: sic Magdalena, sic & ille publicanus qui tẽplum ascendit orare: sic latro in cruce humiliter agnoscens suam culpam dixit. Nos quidem digna factis suscipimus. Et omnes isti misericordiam domini sunt consequuti: humiles enim dilecti confessio misericordiam peccati remissionem meretur. Hãc non sunt consequuti Cain, Saul, & Acab, & alij: quia superbè misericordiam domini nõ humiliter petierũt. ¶ Tertiò dixit in cœlum. Peccaui inquam in cœlũ, quia terrena & corruptibilia pluris feci, quàm cœlestia: quemadmodum in te peccat ille qui puerum tuũ tibi præfert, illumq; maiori prosequitur quam te honore: sic peccat in cœlum qui terrena cœlestibus præponit. Præterea cũ peccas non modo te proditorem Deo facis, sed etiã aliquo modo peccato tuo omnibus creaturis displices: anima enim tua medium est quoddam, quo omnia creata ad Deum suum conuertũtur, & redeunt. Deus enim hæc omnia visibilia & corruptibilia propter corpus creauit, corpus autem propter animam: animam verò, vt Deum suum cognosceret, amaret, & coleret, abeoque traheretur, quasi à nouissimo cathenæ orbiculo, qui vniuersam cathenam post se trahit. Itaque vt omnia ad principiũ suum redigerentur siquidem propter hominem creata sunt, homo autem propter Deũ. Hoc voluit dicere Salomon cùm dixit, vanitas vanitatum & omnia vanitas. Non quod plantæ aut flumina, suam iuxta naturã à Deo sibi datam perfectionem nõ habẽt, aut in elemẽtis aliqua sit huius rei culpa: sed quia inanis homo inaniter vtẽs creaturis, no

Mat.7. Luc.11. Iam.1. Mat.6.

Psal.24.

Iam.1.

Luc.18.

Luc.23.

Ezech.18.

1.Reg.12. 2.para.34. Luc.7. Luc.18. Luc.23.

Eccles.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

men illis nouum vanitatis imponit: quemadmodum enim inutilis, & inconuenientes Horologij vniuersa structura censetur, quando suis temporibus horas non sonat, aptissimũ labentis temporis signum reddens, ita elemẽta, cœlique compositi, & fabricati subtiliter diuino artificio cũ rotæ sint, & structura quædam mundi quasi cuiusdam Horologij, nisi per hominem quasi per vocem quãdam Horologicam sonent, ideſt Deum pro tanto opere fabricato assiduo concelebrent, inania & inutilia sunt. Ideo Dauid ait. Benedicam dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Cùm autem propter peccatum homo obmutescat qui quasi quędam vox viua mũdi est, laudesque diuinarum rerum intermittantur, sequitur necessario hominem esse potissimam causam, qua orbis mundi vniuersus inter se dissonet, & funditus intereat. Ideo ait, peccaui in cœlum, vt intelligas etiam omnia in cœlo clausa, quæ homo cùm Deum offendit iniuria maxima afficit. Quarto dicit & coram te, hoc est in ipso interioris conscientiæ conclaui, quod soli us Dei valent oculi penetrare. Quapropter hic (coram te) idem est ac si dixisset te cognoscente. Vnde Dauid Dómino ait. Tibi soli peccaui & malũ coram te feci. Quanuis Dauid peccauit in Vriam capiendo eius vxorem & postea illũ occidendo: quia solo Deo præsente peccatũ commisit, & solus Deus fuit illius peccati cõscius: soli Deo peccasse & malum coram eo fecisse dixit. Certum est enim Dauidem nullis vocatis testibus adulterium perpetrasse: & etiam secretè iussit Ioab vt occideret Vriam. Peccatum etiam quodlibet plus pẽdet à corde quam ab opere. Nam hac sola ratione peccatum cẽsetur peccatum, quia ex malitia cordis prodit: de corde enim exeunt adulteria, homicidia, fornicationes, &c. Si enim corde præcipuę peccatur corã solo Deo peccamus, cùm solus ipse sit qui intuetur cor nostrum, adulterium Dauid & peccata huius filij prodigi, qui consumpsit substantiam suam luxuriosè viuendo, quod opus verecundum est, adeo vt coniugalis cõcubitus qui licitus & honestus est, secreta loca requirat. Et vt scias q̃ Dauid occultè peccauit, audi quid dixerit ei Nathan. Tu fecisti in occulto, ego autem faciam in conspectu totius Israel. Et hic modus loquendi satis vsitatus est in sacris literis, vt ille dicatur peccare Deo qui peccat corã eo: & ille dicatur peccare in hominem qui peccat coram homine. Nam Propheta Bãruch peccata filiorum Israel, sub eorum nomine deplorans ait. Peccauimus domino Deo nostro. Et paucis interiectis eandem cantilenam repetens ait. Peccauimus ante dominum Deum nostrum. Et in Euangelio. Si peccauerit in te frater tuus, ideſt, te sciẽte. Sic hic, peccaui coram te, ideſt te sciente, & teste, peccaui. Non erubui pater tuam præsentiam. Feci coram te quod non auderem facere coram Principe aut Rege terreno. O domine Deus quam parui te feci, quam nihili te pependi, equidem considerare debuissem me in tua esse præsentia, vt etiam si multum diuque à cane solicitatus & interpellatus essem, tamen præsentia tua memoriaq; tuæ autoritatis qui præsens aderas confirmatus, me à peccato cõtinerem. Nunquid domine tu cæcus eras, vt flagitia mea non videres? miseranda hominum cæcitas, qui cum se inuicem reuereãtur cùm peccant, & coram alijs non audeant peccare, Dei tamen præsentiam nunquam formidant: aut ignorãt diuinos illos lynceosque oculos omnia prospicere, nihil esse tam occultum quod eos latere possit. Etsi Deum cuncta scire credunt, suspicantur forte illum peccatis nostris non offendi, aut illum adeo iniustum credunt vt peccata impunita esse velit: aut forte impotentem qui etiam cùm velit punire non posset existimant: Si credunt diuinos oculos posse frustrari, audiant scripturam. Homines iudicant quæ foris sunt, Deus autem intuetur cor. Et Dauid. Scrutans corda & renes Deus. Scrutantem dixit, vt eum minutissima quæque cognoscere innueret: prout facit is qui rem quampiam cum diligentia scrutatur: cui nihil est etiam quantumlibet paruum quod non sit exploratum. Et diuina sapientia clamat se in profundum abyssi penetrasse: vt ostendat nihil esse tam occultum quod non sit illi manifestum. Nemo putet peccatum esse secretum, nec dicat cum illo maledicto sene. Ostia pomarij clausa sunt, & nemo nos videt. Videt te Deus, videt te iudex ille, ad cuius tribunal te assistere oportet. Multi enim sunt sicut perdix quæ dum caput abscondit, & non videt videndum se, putat à nemine videri. Ita quanuis nos Deum non videamus, tamen ipse nos optimè videt. Qui fingit oculum (ait sapiens) ipse considerat: & omnia vt Paulus fatetur) sunt nuda & aperta oculis eius. Sic Dominus tulit Prophetam Ezechiel & dixit ei. Fode pa-

Psal. 53. Mat. 18. Eccle. 19. Dan. 2. Hebr. 4. Ezech. 8.

de parietem, & cùm fodissem parietem apparuit Ostium & dixit ad me. Ingredere & vide abominationes pessimas. Vidisti quæ faciunt seniores domus Israel in tenebris vnusquisque in abscondito cubilis sui? Dicunt enim non videt nos dominus, dereliquit dominus terrã. Sed de his satis. Merito ergo ait filius hic prodigus, peccaui coram te. Acsi diceret. Adeò effrons & inuerecundus fui, vt te presente & coram oculis tuis peccare non erubuerim: nam etsi homines peccatum meũ latuerit, tibi autem qui omnia occulta nosti latere non potest. Peccaui ergo coram te quoniam tu solus secretorũ scrutator me peccãtem videbas. Obserua etiam quod quando peccauit, quasi nõ esset coram Deo peccauit. Sic enim se habet peccator vt si Deus non haberet oculos. Sed iam modo qui oculos aperuerat, & ad se fuerat reuersus sentit & videt, quod coram Deo peccauit. *Iam non sum dignus vocari filius tuus fac me sicut vnũ de mercenarijs tuis.* Indignus inquam sum vocari filius tuus quia imaginem tuam in me peccando multipliciter deturpaui meque tibi valde dissimilem feci. Item quia peccando feci me ipsum seruum diaboli & peccati, à quo enim vt ait Petrus quis superatus est, huius & seruus est: atque ideo ad gratiam & nomen filij me recipi fateor indignum: ideirco humiliter precor, saltem inter mercenarios computari. Sic & Abigail prudentissima fœmina cognito quod Dauid veller eam in coniugem sumere dixit. Ecce famula tua sit sicut ancilla, vt lauet pedes seruorum Domini mei. Hoc etiam Centurio dixit. Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum. Sed propter hanc humilem confessionem, meruit salutem puero, & vt à Christo tam magnifice laudãretur fides eius. Sic & iste propter hanc humilem confessionem veniam est assequutus. Igitur sicut hæc in animo proposuerat ita fecit & opere complenit: quapropter sequitur in contextu. *Et surgẽs venit ad patrem suũ.* Vtinam nos sic surgeremus à peccatis cum proponimus surgere: sed tota vita transit in bonis desiderijs nũquam opere desideria bona exequendo. Multi enim sæpè detestantur fœditatem peccatorum: sed sunt sicut ostiũ in cardine, quod voluitur non tamen exijt à loco suo. Quid enim prodest proponere, si opere non facis quę proponis: Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ nos cõprehendãt. Dum enim tempus habemus operemur bonum ait Paulus: qũia iuxta Ioannis sententiã nouissima hora hæc est. Ideo admonet Esaias dicens. Quærite dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum prope est. Multum te deberet monere ad acceleratione conuersionis, quia tot homines defuncti sunt qui bene proponebant se quandoque facturos pœnitentiam, & præoccupati morte non fecerũt. Nec de exercro vnquam facient. Ista procrastinario multos decepit: & vt in Ecclesiastico habetur, reprouissio nequissima multos perdidit. Repromissio qui peccator promittit sibi tempus & longam vitam nequam est: quia vsurpat q̃ est proprium Dei, videlicet disponere tempus de futuro. Non est vestrum nosse tempora, vel momẽta, quæ pater posuit in sua potestate ait Christus. Tempore Noe sustulit dominus viginti annos ex illis quos hominibus vt agerent pœnitẽtiam permiserat quia tempore concesso sibi commodare nolebant. Si igitur Deus tempus promissum nolentibus pœnitere abstulit: quid faciet de his quibus nullum tempus promisit? Quinimo quanuis scires multum tempus te victurum statim deberes conuerti: nam officium eorũ qui cito conuertuntur gratius est Deo, nã offerunt ei de flore & vigore vitæ suę. Sed qui tarde conuertuntur fæces Deo reseruant, qui timere possunt ne & ipsi etiam fæces calicis dãs bibant: & eius indignationem: fax enim eius non est exinanita, bibẽt omnes peccatores terræ. Bonũ de vita sua offerũt mundo, & fæces Deo: cũ ea quæ offeruntur Deo bona & optima debeant esse & electa. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Filii si habes bene fac tecum: & dignas Deo oblationes offer. Et in Numeris præcepit Deus meliora ei offerre, dicens. Omnia quæ offereris ex decimis, & in donaria dñi separabitis, optima & electa erũt. De malis vero ait Propheta Malachias. Maledictus qui habet in grege suo masculũ, & votũ faciens immolat debile dño qui Rex magnus est, dicit dominus exercituũ. Sed quare tu vis impendere optimos vitæ tuæ annos in mundo, iuuentutis tuæ omne tempus illi concedis, fœcibus, peioreque vitæ tuæ tempore Deo reseruas? Præterea stultissimus esset ille, qui cadens in aquam profundam & adhuc supernatat, & si ei subueniatur dicat. Nolo adiuuari vsque ad annum, cùm statim submergatur & suffocetur. Qui in peccato mortali est cecidit in aquam profundam incertus quando ad profundum inferni descensurus

1. Ioan. 2. Isai. 55. Psalm. 74. Eccle. 13. Num. 18. Mala. 1. Act 1. Gen. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit: & cùm ad pœnitentiam monetur, quasi quædam tabula ei porrigitur, vt in ea euadat à naufragio. Ideoque fatuus est peccator, si differt tabulam pœnitentiæ arripere quæ est secunda tabula post naufragium, dicens. Postea me adiuuabo, cùm iam aquæ veniant super caput eius. Attende igitur ne tibi vita nequicquam transeat, bonis propositis cõtenta quæ nisi operte præstiteris à peccato exire non poteris, priusquam à morte occuperis, post mortem enim etiam si pœnitentiam agere velis nullo modo poteris. Hic filius prodigus considerãs miseriam peccati altissimumque gratiæ statum vnde decidit, statuit peccati mansionem relinquere & ad Deum suum redire: quod quemadmodum proposuit opere impleuit, & surgens venit ad patrem suum. Idẽ & tu facere debes statim à criminibus tuis surgens, crastinum diem non expectãs: nescis enim vtrum sis in diem crastinum peruenturus necne. ¶ Obserua autem quod si ad patrẽ venit, non ex suis viribus, sed Dei auxilio venit, & non quocunque auxilio sed Dei auxilio speciali. Aduerte autem quod duplex est auxilium speciale, quo Deus adiuuat peccatorem ad pœnitentiam. Quædam enim sunt auxilia antecedentia, & præuia ad ipsum actum pœnitentiæ: alia illum comitantia & ei inseparabiliter cõiuncta. Prioris generis sunt prædicationes, inspirationes sanctæ, admonitiones amicorum, timor gehennæ, spes regni cœlestis, tribulationes, miracula, exempla aliorũ & similia. His nanque omnibus trahit Deus & allicit misericorditer peccatores ad pœnitentiam. Et huiusmodi auxilia à plerisque inefficatia auxilia dicuntur quia non semper habent suum effectum, sed plerunque à peccatoribus propter suæ mentis obstinationem frustrantur, & obfirmato animo in suis peccatis persuerant. Posterioris autem generis auxilia sunt, concursus quidam specialis, quibus Deus peculiariter & immediatè nostras rebelles ad se conuertit voluntates, coniungẽs se & intimo quodam & benignissimo modo vniens se ipsis, & potentiores eas ad operandum reddens. Atque vt doleant de peccatis suis, & vitam bonam in malam commutent inflectens. Et auxilia efficacia dicuntur communiter, & simultanea, & siue comitatia aut coniuncta ipsis operationibus possunt appellari: quia comitantur actum pœnitentiæ, & inseparabiliter sunt coniuncta, & simul sunt eũ ipso: neque vnquam frustrantur aut frustrati possunt à nobis, & omnes & soli ea habent, quos suorum peccatorum pœnitet. Quanuis autem hæc secundi generis auxilia necessaria sint & sufficere possint fidelibus ad pœnitẽtiam, & primi generis auxilia sine istis nõ sufficiant: tamẽ & priorum aliqua moraliter videntur necessaria, homines enim non nisi multis allecti occasionibus & impulsionibus ad operandum trahimur. Habuit hic filius prodigus auxilia prima, vt fuit tribulatio, paupertas, fames & miseria: quæ eum allicicbant ad conuersionem & cõtemptum peccati. Habuit & memoriã domus paternæ quã Deus illi præstitit, vt recordatus fœlicitatis quã perdiderat appeteret domum patris. Habuit & cognitionẽ sui quam Deus illi infudit, vt ad se ipsum reuerteretur. His auxilijs adiutus oculos suæ mentis aperuit: quapropter ad se ipsum reuersus est, & surgens venit ad patrẽ suum. Obseruãdum rursus gradus esse quosdam ad Deum redeundi. Primũ ad se ipsum reuerti, seque ipsum arguere ac obiurgare de linquentiæ: id quod hic fecit, nam ad se est reuersus, nimirum per miserandi status considerationem, in quem suapte sponte ac voluntate inciderat. Hoc est quod Esaias hortatur. *Esa. 46.*
Mementote istud, & confundimini: redite præuaricatores ad cor, & recordamini prioris seculi. Hieremias etiã. Reuertatur vnusquisque à via sua mala. Eadem Ioel & alij præcipiunt. *Hiere. 3. Ioel 2.*
¶ Secundus gradus est comparare dãnum & lucrum, bona inquam quę perdidimus & mala in quæ incidimus: ideo dixit. Quanti mercenarij in domo patris &c.
¶ Tertius gradus est vt surgas & erigas te, fit moque proposito vadas ad patrem, & delicta tua illi confitearis: quod hic fecit surgẽs & veniens ad patrem suum, &c. ¶ Octauum principale iam nunc videamus quomodo Christus Iesus peccatorẽ recipit, de quo sequitur in contextu. *Cùm autem adhuc longe esset vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est.*
Hic notatur ordo quo Deus venit ad peccatorem, secundum proprietatem & similitudinem vulturis, qui primo vidit cadauer à longe: deinde aduolat, & postea insidet, & tandẽ incorporat. Sic facit hic Christus, eum adhuc longe esset in regione peccati, quia lõge à peccatoribus salus, vidit illum oculis pietatis & misericordiæ: sicut Petrum post trinam negationem. Et misericordia motus est, quia eius misericordia vt Hieremias inquit, non sumus consumpti. Præterea in eo quod ait, quod lõge erat, *Psalm. 16. Matth. 26. Thren. 3.*

ge erat, insinuatur quod non erat contritus, sed attritus qui dolor est imperfectus, per quẽ aliqualiter se disposuit ad gratiam. Nam si vere contritus esset, & propter Deum summe dilectum pœniteret, nõ esset longè sed propè. Sed postea cùm amplexatus est illum pater, ex attrito factus est contritus, vel iuxta aliquorum sententiam, actus attritionis perfectionatus est, per charitatis formam & in contritionem mutatus. Itaque quia nondum per charitatem infusam & veram contritionem, & virtutum adeptionem fuit Deo adiunctus lõge erat: videt autem illũ oculis misericordiæ: vidit aspectu illo quem petebat Dauid dicẽs, *Psal. 24.* Aspice in me & miserere mei. Vidit quem nihil fallere potest, quique solicitudinem filiorum suorum, etiam cum ab eo errant nõ prorsus abijcit. Vidit in se reuersum & ad eum reuerti deliberantem. Nec enim ille ad se reuerti nec tam sancta vota concipere potuisset: nisi eum ille prius aspexisset. Imago quæ in speculo est oculos sursum attollere non potest, nisi ille cuius est similitudo illos prius attollat. Attende igitur peccator te oculos tuos in terram deprimere affectionibus tuis in mundi bona dejectis. Sic Dauid in Psalmo de quibusdam peccatoribus dixit. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Et Danieli de illis senibus impudicis dixit. Auerterunt sensum suum, declinauerunt oculos, & non viderunt cœlum. Vt igitur oculos tuos ad cœlum eleues opus est, vt Deus cuius tu es imago prius te de cœlo aspiciat, oculosque misericordiæ in te dirigat: vt tu respicias aspicientem te. Nam nisi ille prior speciali auxilio te cõspexerit, nequaquam tu eum respicere aut ad eum conuerti poteris. Non poteris ire ad eum nisi Deo mouente, ducente, aut impellẽte, aut trahente. Vnde Saluator. Nemo venit ad me nisi pater meus traxerit eum. Propter quod sponsa hanc suam omnipotẽtiam agnoscens orabat dicens, Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Si tu non traxeris, ego ire non potero. Sic Prophetæ Ezechieli præcipienti Deus vt surgeret & staret supra pedes suos, ingressus est spiritus domini in eundem Propheram, & statuit illũ supra pedes suos: quia nisi spiritus domini ad iuuaret eũ, ille stare per se non poterat. Idcò in Threnis dicitur. Conuerte nos domine, & conuertemur. Sic prius respexit Petrũ, & postea fleuit amare. Vnde egregius Psaltes de Deo loquitur dicens. Qui respicit terram, & *Psal. 16. Daniel. 13. Iacob. 4. Cant. 1. Ezech. 2. Psalm. 103.*

fecit eam tremere. Hic est qui ouem perditã perducit ad caulam: qui solus sanat omnes infirmitates nostras & propiciatur omnibus iniquitatibus nostris. Hic solus est de quo ait Iob. Deus molliuit cor meum, & omnipotẽs conturbauit me. Solus enim Deus pœnitentiam donat, nam beatus Paulus ait, pœnitentiam esse donum Dei, cũ in posteriori ad Timotheum Epistola ait, vt cum modestia corripiamus eos qui resistunt veritati, ne quando det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendũ veritatem. Ex quo loco Augustinus colligit, quod non solum cùm agitur pœnitentia, sed etiam vt agatur necessaria est Dei misericordia, & est illa misericordia de qua in Psalmo. Misericordia eius præueniet me. Ante ergo quã peccator pœniteat, misericordia Dei præuenit eum. Non enim sufficiunt omnes conatus nostri vt nos iustificent & Deo conciliẽt: verũ quod deest nobis ipse benignissimè supplet. Quanuis enim aliqua opera spectãtia ad nostram iustificationem à solo Deo sine nostro concursu fiant: non ideo tamen & idem licet colligere de omnibus operibus ad eam requisitis. Triplicis enim sunt opera Dei concurrentia ad iustificationem peccatoris. Primi generis sunt illa quæ antecedunt etiam tẽpore nostram iustificationẽ: & sic Deo sunt propria, vt nullam in eis partem libertas nostra habeat, scilicet, neque consensum, neque cooperationem. Et talia sunt prædestinatio, electio, seu vocatio: pulsare ad ostium, & aliquando admonitio, & inspiratio. Secundi generis opera sunt productiones qualitatum supernaturalium, gratiæ, scilicet, & virtutũ quibus completur nostra iustificatio & formaliter iustificamur. Et quia ad producendum tã præcellentes qualitates natura nostra pertingere non potest, habet se homo respectu earum passiue: sicut aer respectu luminis cùm illuminatur à sole. Sunt tamen inter hæc opera quibus incipitur & perficitur nostra iustificatio, alia media opera tertij generis, quæ Deus in nobis non exerceat nisi nos assensum præbeamus. Cuius generis sunt fides, spes, dilectio, pœnitẽtia & omnia breuiter opera cõcurrentia ad nostram iustificationem, quæ affectum liberum cordis nostri designãt & hæc sunt requisita ad cooperationem nostram: & hæc à nobis requiruntur. Quanuis enim iustificatio nostra per infusa dona & virtutes à Deo solo fit & solius Dei munera sunt gratia & virtutes infusæ: hoc tamen fit nobis cõsenti- *Iob. 23. 2. Timo. 2. Psalm. 58.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tientibus, & cooperantibus, Deus enim hæc munera non elargitur, nisi ope sua dispositis, & vocationi suæ sanctę libenter obtēperantibus. Vide quomodo antequam verbū loquereture hic filius prodigus, imo priusquam ad patrem veniret, eum ad huc longè esset à domo paterna pater illi obuiauit: atque ideò iustificationem nostram, & peccatorum remissionem gratiæ Dei ascribere cogimur. Et vt videas quam promptus sit Deus, vt peccatori succurrat, & faueat: vide quid sequatur in contextu. Et *accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.* In occursu præsentia, in amplexu clementia demonstratur. Accurrēs notatur gratia coadiuuans siue cooperans, quæ nō patitur moram siue dilationē. Sicut enim nutrix videns puerum inualidum conantem ad ambulandum, statim occurrit ne cadat: ita Deus cum aliquis nititur per liberū arbitriū ambulare ad eū statim Deus accurrit per gratiam. Ideo Iob. Operi manuum tuarum porriges dexteram. Quādo enim facit quis quod in se est præparando se ad gratiā, Deus mox subuenit, gratiamque infundit. ¶ Expende autem quomodo non sit lenta neque tarda diuina misericordia ad subueniendum compunctis corde. Mox vt tacti dolore de peccatis illum inuocamus exaudit, & sinum suæ misericordiæ aperit, vt recipiat confugientes ad se, & redeat in gratiam nobiscum & reconciliet nos sibi. Verum cum Deus tam diligens sit vt nobis det bona: nos per oppositum diligentes sumus ad malum, & pigri ad bonum. Exod.32. Filii Israel nondum Aaron verba finierat, quādo dederunt ei iocalia inaures ad idolum fabricandum. Quis homo vt pauperem subueniat facilè daret annullum aut aurum? Quot sunt hodie in mundo qui cum meretricibus pretiosis consumunt: & cum sorore aut nepote, nec obulum consumerent! Imperat vitius & currimus. Faciles sumus ad vitia & desides ad opera virtutū, &c. ¶ Secundo dicitur hic quod cecidit super collum eius: in quo notatur gratia conferuans, quæ fouet & amplectitur pœnitentem duobus brachijs charitatis. Lęua est dimissio culpæ, & dextera promissio gloriæ. Osee.11. Vnde dominus per Oseam. Ego quasi nutricius Ephraim, in brachijs meis portabo eum. Amplexus cum osculo, ipsi gratia reconciliās est his signis descripta, ad significandum magnitudinem affectus, & effectus diuinę benignitatis erga pœnitentē. Multo enim maior est quam amplexus & oscula significent: sed spiritualia per hæc sensibilia significātur. Præterea in osculo notatur gratia consumans seu perficiens: quia osculum est signum perfectæ reconciliationis, & pacis & dilectionis. Et ideò vltimo ponitur, quia nō habebit nisi post tres gratias prædictas. Mira certè diuinæ potestatis dignatio, qui à sanctissimis etiam si districtè valet eos coarguere inueniret quod damnaret. Sed clementissimus dominus peccantes conseruat, fugientes reuocat, dispersos cōgregat, pereuntes liberat, mortuos viuificat, impios iustificat, negligentes increpat, torpentes excitat, lapsos erigit, ignorantes instruit, deuios reducit, redeūtes suscipit, & susceptos custodit. Quisquis ergo diuinam clementiam considerat, de venia nullatenus diffidat. Quare igitur peccator à peccato non exis? Si quidem optimè intelligis quam parata sit diuina clemētia, vt te benigniter suscipiat, summoq; efficiat honore. Cuniculus cauo suo cubilique inclusus, vociferante venatore nō est mirum si exire nolit. Nō enim ignorat si exierit in rete peruenturum, quo prędito procul dubio interimetur: quare sæpe numero ne in tantum incurrat discrimen exiens, se toto corpore discindi & dilaniari à viuerra patitur. Verum tu qui optime tenes, si exieris à peccato à Deo apertis vlnis molliter & suauiter te esse suscipiendum, & denique in cœlestē æternamque gloriam vbi omnibus cœlicolis maximę iis voluptati peruenturum: quare te à peccato non eximis? Quare immoratis in peccato? Quare in manus tam benigni patris venire negligis? Aliquis esset pater qui hic multo secius se habens filio suo prodigo diceret. Heus veterator adesdum, vbi res mea? vbi bona sunt, quæ perperam consumpsisti? vbi tam diu vagus & errabundus es immoratus? Expende obsecro hanc infinitam clementiam. Non petit ab illo rationem vbi nā fuerit, nec illum reprehendit iniuriavè afficit: sed vultu lætissimo illi obuiam procedit, eum susceptu rus vlnis suis, molliter brachijs, osculis summaque indulgentia, fauore, & tripudio illum excipiens. O inæstimabilem amorem, charitatem infinitam, bonitatem ineffabilem. Quis est animus qui lachrymis non liquescat? quæ viscera vllius peccatoris quantumuis obstinati, etiam si adamante duriora sint, hac tanta pietate non mollientur? Attende igitur peccator, & ad dominum tuū te recipe qui nihil aliud quam conuersionem tuam & vitā desiderat,

Ezech.18. derat, nec mortē peccatoris. Respice ad Deū vt peccandi finem facias: nam cum tu nocte dieque nihil aliud facias aut cogites quā creatorem tuum mille modis offendere, ille nocte dieque multa misericordiarum millia super te profundens conuersionem tuam expectat. Sed de his satis. Iam ad contextū reuertamur. Dixitque ei filius. *Pater peccaui in cœlum, & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus.* Simile dixit Paulus Corinthijs scribens. Nō sum dignus vocari Apostolus, quoniam persequutus sum Ecclesiam Dei. Quanto enim Deus hominem peccatorem gratiosius visitat & illustrat, tanto se illi profundius humiliat grauiusque illum accusat: nempe q Dei pietatem euidentius circa se experitur, & maiestatem ac sanctitatē ipsius clarius contemplatur, eo propriam ingratitudinem, peruersitatem, & prauitatem lucidius intuetur: acrius detestatur, & plenius confitetur. Hinc Esaias post contemplationem illam sublimē vbi vidit dominum super solium excelsum & eleuatum testatus est. Vę mihi quia vir pollutis labijs ego sum. Et Iob etiam. Oculus meus vidit te idcirco in cinere & fauilla pœnitentiam ago. ¶ Obserua autem quod quanuis fatetur non esse dignum filio, non tamen addidit quod antea dixerat & proposuerat dicens. Fac me sicut vnū ex mercenarijs quia iam nunc nō est in illo statu, in quo erat, quādo proposuit hoc petere. Nam tunc cogente fame anhelabat ad panem: hoc est, re cognita miseria proprij status mouebatur affectu ad proprium bonum: nunc autem amplexus & osculatus à patre occurrēte ad ipsum, quia contritus erat & ei dilectionem habebat, nō vult Deo seruire propter premium, sed propter Deum ipsum amore filiali. Antea timēs supplicia & horrens immunditiam porcorū, quasi seruus timore declinauit à malo, & desiderauit statum mercenarij. Sed iā nūc postquam patris osculantis & amplexantis charitatem attendit, oblitus conditionem serui de sola charitate cogitat, vt iam nō mercenarius sed filius esse cupiat quia non mercedis intuitu sed virtutis amore quæ placita sunt patri perfecturus. Sed procedamus. *Dixit autem pater ad seruos: Cito proferte stolam primam & induite illum, & date annulum in manu eius, & calceamenta in pedes eius.* Pater nō dirigit verba ad filium, sed seruos alloquitur: quia qui pœnitet, orat, sed responsum verbo non accipit, misericordiam tamen consequitur in effectu. Serui isti ministri sunt Ecclesiæ qui sacramenta ministrant, & maximè sacerdotes absoluentes à peccatis. & cūm Christus hāc parabolam diceret, erat Apostoli & alij eius discipuli, quorū ministerio vtebatur Christus, & eorum prædicatione, vt gratiam quæ à charitate non distinguitur conferret publicanis illis, sicut nunc ministerio sacerdotum & prædicatorum confert illam. Per stollam primā gratiam intelligit quæ datur peccatori contrito, quam antequā peccaret habuerat. De hac enim Paulus. Charitas operit multitudinem 1.Cor.13. peccatorum. Atque ideo hic vocatur vestis seu stolla. Hanc vestem habuit homo optimus cūm cōditus fuit, & nobis datur in baptismo & eā ille perdidit male persuasus, & nos per quodcūque peccatum mortale: restituitur tamen per pœnitentiā. Sed duo sunt hic aduertenda. Primo quod cito iussit illam afferri nā res nō patitur moram, vbi enim peccator ad hunc modum flagitia sua & conscientiæ tormenta & ita complexus est, maturo opus habet auxilio, ne desperando periclitetur. Nulla enim mora est inter remissionem culpæ & receptionem gratiæ, quod quidem tam citò fit vt in codē instanti fiat, ita quod nulla prioritas temporis sit inter collationem gratiæ & remissionem culpæ. Corporis bona valetudo non impetratur nisi paulatim quia nō est magni momenti, quare sensim conualescit infirmus, & salutem consequitur. Salus vero animæ in puncto temporis comparatur, quia non vult Deus, vt quod tanti momenti est ad eoque necessarium differatur sed vt in instāti impetretur. At nos id multo è diuerso facimus, qui ad consequendam corporis salutem diligētissimi sumus & celerrimi, adeo vt quocunque etiam minimo capitis dolore, summamque curam & diligentiam ad valetudinem adhibemus, vndique conuocatis medicis, ne morbus vlla negligentiæ culpa differri videatur. Animam vero facilè patimur ægrotare, vsque ad quadragesimā confessione expectantes, religioni potius sanctæ hebdomadæ, illiusque religiosissimi temporis, quā pœnitentiæ nostræ confidentes. ¶ Discamus hoc loco statim post peccatum surgere per pœnitentiam, & cōfessionem quærere. Si dicis pœnitentiam peccati sufficere tibi, & vt propositum confitendi in quadragesima habeas: respondeo, verum esse te vlterius non teneri, sed nihilominus statim cōfiteri debes. Primo quia confessio de attrito contritum facit. Dolor au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lor autem quod à peccato habes fortè contritio non est, sed tantummodo attritio: id enim sæpius usu venit, nam ratissimè homines tam sublimatum doloris habent actum vt est contritio cum omnibus circunstantijs quę requiruntur præcipuè si homines seculares negotijsque profanis immersi sint. Quare si non satis tenes qualis quātusque dolor sit quem habes de peccatis: nonne præstabit, vt cōsilium eligas securis, statimq; cōfitearis sine eo quod expectes quadragesimam? Secundo dum es in gratiæ statu vitam æternam bonis operibus quæ facis mereris: quare igitur amittere vis bonorum operum premium quę ab hinc quadragesimam vsque futurus sis? Nonne melius erit, vt re Deo concilies, siquidem confitēdo peccata tua, conscientiam reddis securam: cœlumque bonis operibus quæ facis consequeris? Tertio quia nescis vtrum subita & improuisa morte sis moriturus: aut aliqua infirmitas superuentura tibi sit, quæ tibi loquendi vsum confitendique facultatem eripiat. Quarto cōfessio non modo culpam remittit sed etiam magnam partem pœnæ condonat, & dat gratiam ex vi sacramenti, quæ animam nostram confirmat ad resistendum tentationibus: pudor autem quem ibi pateris, maxima est satisfactionis pars. Vnde sequitur quod etiam si vere contritus esses statim tamen confiteri deberes, vt hæc tanta quomodo lucri faceres.

Quinto nemo aperire arcana sua vult homini loquaci & futili, quia vt Ecclesiasticus ait, qui denudat arcana, amici fidem perdit. Vnde si dæmon viderit te statim omnes eius tentationes tibi ab illo factæ confessori dicere, te tanquam loquacem deinceps relinquet & tam sæpe tentare te non curabit. Sexto qui differt confiteri multa tradit obliuioni, & illa non obliuiscitur Diabolus nec etiam ipse Deus: quare si frequenter confitearis, omnia peccata confitebere nullo excepto, & postea secura & tranquilla conscientia esse poteris, nec timere vtrum sufficienter memoriam examinaueris necne. Nā quomodo quis tantorum peccatorum vtpote quæ per annū cōmiserit potest meminisse, ita facilè vt quotiescunque voluerit ea in promptu habeat, sine maxima aut memoria aut meditatione.

Septimo confessio partē pœnæ remittit: quare causa tantummodo huius tanti commodi etiam si tunc contritus esses, tamen nihilominus confiteri deberes. Octauo quia difficillime confitebere, si confessioni assuetus nō fueris, quod passim videmus in illis qui summopere torquentur, summaque afficiuntur molestia, quotiescunque ad confessorem accedēdum est. Hoc autem illis tantummodo cōtingit, qui rarius & non frequenter confiteri solent. Non aliter Dauid arma Saulis tentauit, eaque statim reiecit, quia illis indutus propter desuetudinem, quam habebat armorum, incedere non poterat, cū tamen illa essent præstantissima, & non solum ad resistendum sed etiam ad vincendum duritiæ & roboris præsentissimi. Sic & arma confessionis, quibus dæmonem, mundum, & carnem propulsamus illis quadrare non possunt, qui nō sunt assueti armis pœnitentiæ. Pastor aut rusticus qui caput semel in anno tantummodo pectere solet, quotiescunque ad pectendum accedit summo dolore & molestia pectendo afficitur, è Diuerso ille qui quotidie pectit, leniter nulloque labore id facit. Nono, hoc sacramentum frequentare debes, vt melius animā tuam abluas, & bona proposita renoues. Solent mulieres stamina quæ satis candida non redduntur vnica decoctione semel, bis atq; etiam tertio decoquere, donec cum niuis candore contendere posse videantur. Propheta Eliseus septies præcepit Naamam vt se in Iordane fluuio ablueret: quo facto à lepra mundatus est & conualuit. Lauamini, mundi estote (ait dominus per Esaiam) Vt autem intelligas quod non loquebatur de lauacro aut mūditia corporali, sed tantummodo de ablutione animæ, subdidit. Auferte malū cogitationum vestrarum, &c. Decimo & vltimo, sacerdos, imo potius vniuersa Ecclesia tibi suffragijs suis auxiliabitur, sacrosanctisque consilijs & monitionibus. Ne igitur tantum bonum amittas negligentia tua, & salutem animę differas, quę confessionem consequitur: quādoquidem tantam in curando corpore diligentiam adhibes. Si sotularis luto tibi inficitur statim absterges. Singulos dies vis sotulares tuos tergere ne si lutum in eis fuerit desiccatum postea de facili id remouere non possis: & à te ipso non vis remouere sordes viriorū, per dimidium anni vel amplius. Ergo ne diu in anima tua tam tetrum & fœdum hospitē dæmonem habitare sinas: sed quam primum illum domo tua expelle, & si te in huius teterrimi lupi ritu detentum videris implora Christi Iesu pastoris accertimi auxilium. Sicut qui cum primum vident gladium rubigine aliqua affectum, illum statim exacuūt & poliunt,

Ecclesi. 17.

1. Reg. 17.

4. Reg. 5. Esaiæ 1.

poliunt, & alij semel in anno: alij nūquam nisi sit summa necessitas, & tūc accidit sæpe vt nō possint gladium è vagina educere, ex quo efficitur vt ensis cum vagina in sterquiliniū mittatur: sic sunt multi qui statim mundant animam per sacramentum pœnitentiæ. Alij ita sunt pleni rubigine vt iam assueti peccatis indurati sine sapientia in inferni sterquiliniū mittantur. Igitur vt intelligas salutem animę non esse differendam, sed statim summa diligentia & celeritate esse curandam ait. Cito afferte stollam primam. ¶ Obserua secundò, quod non dixit, date ei stollam sed proferte: quia ex arca Dei debet summi & accipi: nam homo non potest dare homini gratiam, charitatem, iustitiam, aut remissionem peccatorū, solus enim Deus habet potestatem remittendi peccata. Hæc stolla domini erat. Et is illam filio prodigo concessit, verū iussit afferri per famulos suos. Eodem modo Deus solus est qui gratiam & remissionem peccatorum cōcedit, per manus tamen ministrorum suorū, qui à peccatis absoluunt, gratiamque ministraliter concedunt. Apud Deū (vt inquit Dauid) propitiatio est, & copiosa apud eum redemptio. Quam donat pius pater filio reuertenti, famuli autem illum proferunt ex thesauro Dei & meritorum Christi. ¶ Secundò dedit ei annulum, per quem iam diximus in superioribus quod non potest intelligi fides, quæ non perditur per peccatum mortale nisi sit infidelitatis, & hic non discessit à domo patris per infidelitatem: ideoque per annulū qui manum ornat opera bona intelligimus, quia sicut per peccatū perditur gaatia & omnia opera bona quæ peccator fecit cùm erat in charitate hęc omnia summa Dei bonitas restituit dās ei stollam primam & annulum, hoc est gratiam & priſtinam amicitiam & omnia meritoria quæ in statu gratiæ operatus fuerat. Quodquidem quātum Dei misericordiam exaltet, quantumque extollat non potest homo narrare. Mirabile certè dictu est q̄ peccatori, qui exempli gratia habet decē gradus demeriti, & pœnæ, iuxta exigentiam delictorum, qui si discessisset, in tali gradu pœnę esset in inferno intensiuè puniendus si hic conuertatur totum debitum Deus remittit. Sed si postea rediēs ad peccata sicut canis ad vomitum decesserit non punietur in decem gradibus, sed tantum iuxta pœnam debitam nouo peccato in quo mortuus est: quia Deus quod semel dimisit nunquam repetit, nec in recidiuante redeunt prima peccata, licet redeat quædam macula ingratitudinis ratione præteritorum, quæ iam dimiserat. Sed misericors Deus qui punit citra condignum, restituit pœnitenti omnia bona quæ per peccatū perdiderat, non restituens recidiuanti mala quæ per pœnitentiam ablata fuerāt. Sic huic peccatori pœnitenti restituit vestem innocētię & gratiæ, & etiam omnia opera bona & merita quæ fecerat in statu gratiæ, antequam ab illa excidisset. ¶ Terrò dedit in pedes calceamenta: quia affectus animæ qui per pedes significantur fecit agiles & promptos ad bene operandum, quod prouenit ex gratia Dei vt hoc dono gaudeat Dei amicus, vt ea quæ sunt bona facilius opererur. ¶ Obserua autē quod triplici gratia adiutus fuit hic: gratia videlicet præueniente, cooperante, siue subsequente, & gratia consummationem præstante. De his tribus gratijs loquitur Paulus. De prima ait. Cùm autē placuit ei qui me segregauit, de vtero matris meę, & vocauit me per gratiam suam. Hāc expertus est iste filius prodigus cùm hic dicitur quod patet vidit illū à longe & misericordia motus occurrit ei. Nisi enim Deus videret, vocaret, & occurreret, nos ad Deum venire non possemus. De secūda gratia subsequente seu cooperante dicit Paulus. Plus omnibus laboraui. Non ego sed gratia Dei mecum. Quapropter dedit pater huic calceamenta, vt per viam mandatorum Dei incederet. De tertia gratia videlicet consummationis dicit Paulus, quod sicut Deus operatur in nobis velle: ita & perficere. Hic etiam ad familiaritatem & mensam patris receptus est vt statim dicemus. Prima gratia est quæ peccata consumit, & eadem est quæ iustificat, & ideo ait Paulus. Iustificati gratis per gratiam Dei. Secunda dat vires ad bene operandum: sed tertia recipit ad familiaritatem & amicitiam

[redacted]

Hoc etiam homines facere solent. Dauid enim Absaloni filio delictum homicidij hac lege dimisit, vt faciem illius non videret, nec ad illius conspectum veniret. Deus autem ex magna eius misericordia peccatori pœnitenti non tātum peccata condonat sed gratiam largiens in domo sua recipit, & ad mensam sedere facit. Propter hoc Paulus cùm Deū appellauit patrem

Psalm. 129.

Gala. 1.

1. Cor. 15.

Philip. 2.

Rom. 3.

2. Reg. 14.

2. Cor. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

patrem misericordiarum,addidit,& Deus totius consolationis, quibus verbis Paulus aliquid diuinæ misericordiæ addere voluit:quo effusissimam Dei in peccatores misericordiã explicaret.Nam ad misericordiam solum pertinere videtur iniurias condonare. Verũ Deꝰ non solũ hoc cõtentus ex vltore fit cõsolator: non solum peccata dimittens sed & gratiam qua deinceps in futurum cauere valeat præstans.Expẽde etiam Dei infinitam misericordiam,qui non solum parcit peccatori,sed etiã donaria multa tribuit quæ in libro Iob numerantur,his verbis.Si reuersus fueris ad omnipotentem,ædificaueris,& longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo, dabit pro terra silicem,& pro silice torrentes aureos.Hoc est,dabit pro infirmitate fortitudinem & pro silice torrentes aureos. Hoc est pro ignorantia & cæcitate & peccato contracta, aquam sapientiæ salutaris,Præterea solet etiam inter homines aliquando cõtingere vt is qui ignoscit ex merito condonet iniuriam: aliquando etiam si velit vlcisci potest:Deus autem qui solo nutu potest perpere quem velit quoties à nobis offensus est,spretus & abnegatus toties tolerat, inuitat,recipit, & amplectitur. Hanc eximiã gratiam & præstantissimam misericordiam declarat pijssimus pater in hoc quod ministeris dixit.*Adducite vitulum saginatum. Et occidite & mãducemus & epulemur,quia hic filius meus mortuus erat & reuixit, perierat & inuentus est,& cœperũt epulari* Hoc representat maximam lætitiam quam capiebat Christus ex conuersione illorum peccatorum & publicanorum,quantumque lætaretur quod cum illis manducabat:quod idem angeli in conuersione peccatoris in cœlo faciunt. ¶ Hoc est nonum principale quod promisimus nos dicturos.Insinuare vult quod nõ solum angeli,& tota ecclesia lætatur sed etiam ipse Deus:atq; idem in numero plurali locutus est. Obserua autem & inde quam bene locutus sit Dauid cum domino dixit.Quonjam cogitatio hominis, confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festũ agent tibi.Prima cogitatio peccatoris est de peccati fœditate, de turpitudine & de malitia illius, & ex hac cogitatione sunt semper quædam reliquiæ, videlicet odiũ detestatio,& displicentia peccati. Nam vt est apud quendam Propheram:Omnis qui viderit te resiliet à te, quisquis enim probe vt decet peccati malitiam cognouerit, nisi mentis inops sit ab illo tanquam à profundo puteo resilier,& veluti à poculo venenato abstinebit. Reliquiæ ergo quæ de peccati cogitatione sunt,odium & displicentia,hæc festũ agũt Deo:vel vt alia translatio habet solennia celebrant Deo. Rectè colligitur ex his verbis Euangelistæ hic,si quidem in peccatoris conuersione tanta agitur celebritas & lætitia.

Iob.22.

Psalm.75.

Nam.5.

¶ Obseruandum rursus quod in hoc festo nõ solum representatur gaudiũ illud quo Deus vniuersaque cœlestis curia afficitur in cõuersione peccatoris,sed etiam illa ostenditur lætitia quando pro peccatore capitur, ipsiq; peccatori exibetur, simulatque peccatis relictis recta virtutis via incedens Deum colere incipit. Dubium enim non est non modo patrem domesticosq; & familiares in reditu filij prodigi gauisos fuisse,sed etiam ipsum filiũ summa lætitia perfusum esse, dum famem ex lõgo collectam, summa copia, varietateque ciborum extingueret Lætatus est etiam pater cum omni familia,atque item filius prodigus gauisus est. Nulla lingua est quæ dicere possit,quantas delicias, gaudiaque Deus concedat animabus,quæ relictis peccatis ad Deum conuertuntur.Etiam si post hanc vitam nulla esset bonis gloria, tamẽ nihilominus propter ingens solatium spirituale, quod hic capiunt qui ad Deum conuertuntur, deberes miser peccator hæc vitia in quibus obrutus viuis relinquere. Vide quantum distet à custodia porcorum hæc tam opulẽta & copiosa patris mensa. Quid aliud in peccatis præter famẽ, turpitudinem,& immunditiem inuenis? At in virtute nihil nisi copia,musica, summãque indulgentia inueniri potest. Verum hoc vernaculũ nõ percipitur ab omnibus nec omnibus est ista doctrina præcipiẽda.Nulla in re lõgius falluntur peccatores quã dũ existimãt in virtute non posse tantum solatium,tantamvẽ voluptatem inueniri,quãtam in suis luxurijs inneniunt,& hac de causa in vitijs immorantur. Videbis pauperem mulierem quæ diuitis alicuius concubina cum sit:à peccatis conscientia quotidie quærente & exprobrante exire cupiens:quanuis velit,timens inopiam suam,qua necessaria ad vsum victumq; quotidianum statim deficiẽt. Alij etiam sunt qui ex peccatis summam capiunt voluptatẽ, existimant in virtute, non tantam se suauitatem inuenturos.O cæci & infœlices, attendite errorem vestrum procul enim dubio fallimini, nam multo maior iucunditas & voluptas virtutis est, quam illa, quam non modo quis in-

uenit,sed ne inuehire posse in vitijs vnquam suspicaꝰ est.Relinquite igitur peccata vestra, paupertatem contemnite Deoque credite, qui per prophetam ait.Non vidi iustum derelictum nec semen eius quærens panẽ.Deus qui prouidet auibus cæli quæ non nent neq; seminant,nõ prouidebit filijs suis qui ad Deũ conuertuntur?Vide quomodo huic filio prodigo prouisit,qui cùm exijt à peccato, mensam stratam & paratam inuenit, & symphoniam & musicã.Similiter cùm filij Israel exierunt de Ægypto,statim cantum,musicam,& lætitiam ostenderunt,& nunquam illis defecit cœleste manna,donec terram promissionis ingressi sunt. Sic iste dæmonis tenebrarũ principis tyrannidem euadens illico mẽsam paratam & musicam ingenit. Eodem modo Deus illis qui relicto hoc mundo iter per deserta huius vitæ faciunt Deum colentes,dum cœlestem gloriam quę per terram promissionis figuratur non concedit, delicias alias quã plurimas,solatiaq; spiritualia tribuit: quibus illos quasi quodam cœlesti manna,sustinet, & interpellat ne defatigentur. In Ægypto, allijs,porrisque vescebantur filij Israel,in deserto vero cibis lautissimis & cœlestibus. Ita hic non comedebat nisi siliquas porcorũ: at nunc comedit vitulum saginatum. ¶ Obsetua etiam quod statim in ipso initio cõuersionis solet aliquãdo Deus tribuere maiores voluptates spirituales denuo conuersis,quẽadmodum fecit huic filio prodigo peruenienti,& populo Israel egredienti de Ægypto.

Mat.6.

Exod.13. Exodi.16.

Hoc autem facit pater clementissimus quia nouit illorũ fragilitatẽ,qui recenter ad illũ cõuertuntur.Vnde particulari indigent auxilio & solatio. Qui etiam si iugiter cœlesti illo mãna à Deo sustinentur, tamẽ nihilominus Dei permissione labores quam plurimos & tentationes patiuntur sicut populus Israel in deserto passus est. Non tamen in illis laboribus & tentationibus deseruntur à Deo optimo maximo sicut nec deserrus est Israel,sed potius eius confirmati auxilio vicerũt Iudæi Amalech,& Amorrhæos,&c. Sed in principio illos summa lætitia & alacritate excipit, & in fine cum illis gloriam sempiternam daturus est.Hoc voluit insinuare quando in illis festiuitatibus veteris testamenti præcipiebat, vt primus & extremus quisque dies essent maximæ solennitatis.Reliqui vero dies quasi de medio hebdomadæ sumpti erant,nulla celebratione exercendi.Sed hæc duo extrema in signia & solennia erant. Docet quod in principio cõuerhionis & in fine perfectionis summa prosequitur lætitia dominus seruos suos, in alijs meritum perpendens, in alios iustitiã suam,in alios vero gratiam ostendens: vnde alijs gratiã propter egestatem suam,alijs gloriam causa suorum meritorum tribuit.Arbores dum florent fructusque dum matureſcũt multo sunt visu pulchriora, dies nuptialis diesque coniugalis insigniores sunt. Quãdo dominus desponsatur animæ,quia illam omnibus rebus exutam & vacuam accipit, sumptumque facit,tanquã pater clementissimus filio suo,nec rem gerit ex meritis sponsæ: sed iuxta diuitias & opulentiam sponsi,quia omnia à se sumit,& nihil ab illa. Et ideo ait ipse. Soror mea paruula est,& vbera non habet. Iuxta quod alieno lacte infantẽ lactabit, Ideo ipsa sponsa ait spõso. Adolescẽtulæ dilexerũt te.Non ait mulieres quæ sunt animæ in virtute confirmatę,sed adolescẽtulæ,quæ sunt animę nunc primum oculos aperientes & ad iliam nouam lucem aspirantes: istæ adolescentulæ dilexerunt te:quia solent in initio maximos habere amoris motus. Parentes etiam si omnes filios summopere diligant,patique amore prosequantur, paruulos tamen in vlnis suis portant, illisque multo magis indulgẽt. Sic Deus denuo conuersis,& illis,quiad eius cultum vt hic filius prodigus tũc primum accedunt,magis fauet:eosque maiori indulgentia prosequi videtur.¶ Vsque adhuc vidimus duo quæ huic filio hrodigo pater fecerit. Primum quod eũ benigniter suscepit: secundũ quod cum eo ad mensam discubuit,quæ duo fuerunt quæ Christus cum publicanis & peccatoribus fecit,quando illos excipiebat,& cũ illis manducabat.Videamus modo Pharisæorum murmurationem,quam hic filius maior repræsentat,& quomodo Christus,pro peccatoribus respondeat, quod decimo loco & vltimo dicendum promisimus. In eo autem concluditur & terminatur hæc parabola. Dicitque. *Erat autem filius senior in agro,& cũ veniret & appropinquaret domui audiuit symphoniam & chorum & vocauit vnũ de seruis, quid hæc essent.Isque dixit illi. Frater tuus venit & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit,indignatus est autem & nolebat introire.* Hæc clara sunt si aduertas ad ea quæ in initio huius parabolæ diximus supra. Nihil aliud vult significare Christus nisi indignationem scribarum & pharisæorum,ex eo quod

Cant.8.

Cant.1.

Luc.15. Ioan.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod Christus publicanos & peccatores reci pichat: & cum illis mãducabat. Quod ait vocauit vnum seruorum, quid hæc essent: hæc enarratio iuxta Chrysostomi doctrinã adornatum parabolę ponitur, & ad eius elegantiã licet etiam si vis vt omnia quadrent, possit intelligi per hunc nuntium & seruum, qui hæc filio seniori narrabat, fama illa quam Pharisęi audierunt, quod Christus cum publicanis mãducaret. Nam audientes quod Christus hæc faceret, indignati sunt & murmurabant aduersus Christum. Indignabantur enim scribę & Pharisęi, eo quod Christus cum istis comederet, cum magis esset gaudendum & congratulandum de bono proximorum & peccatorum conuersione & ideo nolebat hic introire, hoc est alijs congaudere. Intrare enim in domum gaudij est gaudiũ aliorum communicare, quod ex superbia facere nolebant Pharisęi, sicut ille Simon murmurabat, quia Christus Magdalenam susceperat. Multi etiam & nunc sunt similes istis, qui de bono proximorum tristantur & inuident, eo quod Deus bonus sit, & hominibus benefaciat, qui quodammodo peccare videntur in spiritum sanctum, quia cõtra bonitatem Dei peccãt: & à bonitate Dei quæ infinita est, ipsorum impia voluntate in causã existente, colligunt malitiam, & ex misericordia Dei thesaurizant sibi iram. Opponunt enim se isti contra charitatem, quæ regina est virtutum, in quo grauitas illius peccati satis apparet. Nec etiam est aliud peccatũ in quo alsimilentur ita diabolo, sicut in isto peccato: quia vt sapiens ait inuidia diabolo introiuit mors in orbem terrarũ.

Chrys. hom. 65 in Matth.

Roman. 2.

Sapien. 5.

Iob. 5.

Gene. 4. Gene 37. 3. Reg. 18. Matt. 27.

Nam statim inuidit parẽtibus nostris. Deniq; in tota malitia fundatur, sicut diaboli peccatum quod ex malitia procedit. De his loquitur Beatus Iob. Per diem incurrent tenebras, quasi sic palpabũt in meridie. Cum enim alie no bono inuidus affligitur inde radiolucis ob seratur. Ideo Cainus occidit Abelem fratrem & filij Iacob vendiderũt Iosephum, Saul persequebatur Dauidem, & Iudæi Christũ crucifixerunt. Fera pessima & maledicta, quæ fratres proprios odit & bonitatem persequitur, & mortem dedit vitæ autori, & tantis eum murmurationibus afflixit, vt in hoc contextu videmus & multis alijs in locis Euangeliorũ. *Pater ergo illius egressus cœpit rogare illũ.* Vide patris benignitatem qui nihil improperat respõsanti filio: sed ipse vadit ad illum & rogat nihilq; aliud laborat, imo se in omnia vertit, vt fratrem fratri concilier. Poterat enim dicere seruis si recusasse esse conuiua, maneat foris: si nũ vult epulari & gaudere, famem patiatur & mœrore pereat. Quis prohibet me expendere mea vt iubet? Sed nihil horũ ait pater imo egreditur & rogat filiũ. Sic Christus blande alloquitur Pharisæos quos cum posset vocare inuidos & superbos, eo quod se ipsos iustos existimabant, cum peccatores essent, & proximos contemnebant, & inuidebant: non tamẽ exasperat eos: sed leniter respondit. Simonis ratione conuincens eum, & nunc his parabolis respondet, non conuicians eis, sicut pater hic blande & ratione respondit huic filio, & nõ iniuria. Discamus & nos leniter respondere conuiciantibus, iuxta illud quod in prouerbijs legitur. Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem. Posses tu sapienter & patienter respondens iracundia inimici rui sedare, quo facto quam plurimæ contentiones & quæstiones intercederẽtur. Sic & Paulus docet. Nõ litigiosos esse sed modestos: omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines, &c. Sequitur in contextu. *At ille respondens dixit patri suo. Ecce tot annis seruio tibi & nunquam mandatum tuum præteriui, & nunquam dedisti mihi hædum, vt cum amicis meis epularet. Sed postquam filius hic tuus qui deuorauit substãtiam suam cum meretricibus venit occidisti illi vitulum saginatum.* Ecce Pharisæus quid dicat. Non ait tot annis educasti me, tot dolores tot curas meo nomine sumpsisti, vnde nunquam potero reddere æquiualens: sed dicit, tot annis seruio tibi sicut alter qui dixit, ieiuno bis in sabbatho, decimas do, &c. Præterea quid arrogantius quam dicere nunquam mandatum tuum præteriui? Quis hæc dicere potuit nisi vnigenitus patris? Solus ipse vere ait. Ego quæ placita sunt ei facio semper. De cæteris autem dicitur. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Non est qui faciat bonum. Et si aliud peccatum nõ fecisset nisi hoc, contra charitatem magis, inuidens fratri & non compatiens eius miseriæ, Græci legunt substantia tuam, vt sit odiosius. κατεφαγέ σου τὸν βίον. Et sic legit D. Ambrosius. Impius inquit qui accusabat fratrẽ q̃ cũ meretricibus paternã substantiã prodegisset. Nõ enim dixit suã substantiã, sed paternã. Nec dicit frater meus, sed filius tuus. Nolluit enim illũ vocare fratrẽ ex superbia indignas, sicut pharisæi contra publicanos. Denique in summa omnia quæ iste hic dicit murmurans,

Luc. 15.

Isaiæ 5.

Psalm. 13.

dixerunt

dixerunt superius pharisęi. Hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Hic tanquam tyrannus omnia sibi assumere volebat: sicut pharisæi, qui molestè ferebant Christum cũ alijs versari, & non cum illis. Sed attende quæso quã molliter Christus, respondit pharisæis, non irritans aut prouocans eos ad iracundiã: sed inquiẽs. *Filium semper mecum es: & omnia mea tua sunt. Epulare autem & gaudere oportebat, quia frater hic tuus mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus est.* Hoc est responsum & conclusio vltima omnium trium parabolarũ, quibus Christus pharisæis respondit ipsosq; tacite accusat, quod de ipso murmurarent, asserẽs illos publicanos & peccatores fratres esse illorum, qua de causã æquissimum erat vt piè & benigniter susciperentur. Præterea ait pharisæis facillimum esse, & expeditissimũ, cum ipso vel in templo vel vbique colloqui, publicanis vero reliquis peccatoribus nõ ita facile erat, quare causã nemo iuste potuit molestè ferre, si illo susscepit, cum illisque discubuit. Obserua autem quod pater non dixit, hic filius meus, sed frater tuus, vt alliciat ad commune gaudium: quia frater de bono fratris gaudere debet. Sic vos pharisęi cum isti sint fratres vestri, quippe ab vno patre, & ex vno populo geniti, non deberis indignari. Sic dixit Dñs Mosi. Descende, peccauit populus tuus. Et Moses ad Dñm. Cur Dñe iracsitur furor tuus cõtra populũ tuũ? Sic vterq; vtrunq; ad cõpassionẽ populi inuitabat. ¶ Obseruaite

Luc. 15.

Exod. 32.

rũ q̃ in eo q̃ dixit mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus est, ostendit q̃ peccatũ est mors & perditio. De primo ait Paulus. Stipẽ diũ peccati mors. De secũdo vero dixit Oseas. Perditio tua ex te Israel. Denique ex his omnibus expende Christi bonitatem & elementiam. Substantiam diuisit petenti, & recedentem remanere non compulit, reuertenti cõpassus occurrit, amplexus & oscula dedit vestem corpori, ornamentum manui, monimẽtum pedibus exhibuit. Oblitus damni prioris adduxit vitulum, & occidit & edendum tribuit. Præterea fratrem segniorẽ benigne pla cauit, rogauit, vt pœnitenti fratri communicaret, vtrumque filium reconciliare curauit, non est prouocatus inuidẽtis indignatione, nec arrogantis commendatione: sed reprehẽsionem æquanimiter tolerauit, & cũcta sua bona dare promisit. Blande locutus est iracũdo, adolescentis oblitus est culpas, & maius sibi dicit inuenisse lucrum de inuẽtione filij, quam sit damnum substantiæ perditæ. Sic respondit pro peccatoribus Christus, & factus est eorum patronus & defensor, & pharisæis blande locutus est, & respondit his parabolis, vt tu discas cũ peccatoribus esse humilis, cũ omnibus benignus, modestus, affabilis, vt banus, & bene institutus etiam inimicos tuos & in illos qui de te murmurant. Quod si ita feceris hic vines in pace, & ab omnibus diligere: postea vero in cœlis gloriam sempiternam adeptus regnabis. Amen.

Roman. 6.

Osea. 3.

CAPVT XVI.

IN PRÆCEDENTI capite trib⁹ similitudinib⁹ ouis videlicet pditę, drachmæ, & filij pdigi, Dei inestimabilẽ bonitatẽ & misericordiam erga nos miseros peccatores clarẽ ostẽderat Christus: nũc autẽ nequis neglectis bonis operib⁹ huiusmodi gratiæ fidat, & hac sumpta occasione vt multi solẽt peccatores segnior aliquis fiat, in initio statim huius capituli addit parabolã in qua docet omnes Christianos, & monet, vt omnib⁹ modis studeãt proximis benefacere quẽadmodũ De⁹ illis benefecit. Docet secũdo, in hac similitudine eiusmodi beneficia quæ proximo exhibemus nõ perire: sed in futurã vitã nobis seruare. Docet tertio Christus in hac parabola verũ vsum tẽporaliũ bonorũ, & quomodo illa vtilia facere possimus:

Luc. 8.

Isa. 5. Thren. 3. Osee 13.

id q̃ potissimũ fit, si illa liberaliter in pauperes erogem⁹. Imo hic verus vsus est omniũ bonorũ spiritualiũ & tẽporaliũ, si ea in vtilitatẽ proximi nostri cõferamus. Sed iã singula hæc expẽdamus. Ait ergo Euãgelista. *Dicebat autẽ & ad discipulos suos.* Quibus præ cæteris datũ est nosse mysteriũ regni Dei, & tanquã ad fontes ex quibus deriuãda erat aqua doctrinæ in mũdum vniuersum. *Homo quidam erat diues.* Deus, hic homo est: imos nanque scripturæ sacræ est, vt quando Dei indignationem, iram & iudicium vult ostendere, comparet illum terribili cuidam ac feræ bestiæ. Sic Esaias ait. Rugitus eius vt leonis: rugiet vt catuli leonum: & frender & tenebit prædam, & amplexabitur, & non erit qui eruat. Sic etiam Hieremias de eo dicit. Factus est mihi sicut leo, in abscondito. In Osea quoque dicit ipse. Ego ero eis quasi leæna, sicut pardus

Universidad de Deusto
Biblioteca

in via Assyriorum: occurram eis quasi vrsa, &c. Verum quando Dei bonitatem indicare vult comparat illum homini, vt in Daniele vbi gratia noui testamenti describitur, Deus pater, & filius eius vnigenitus homini comparantur. Nam quales nos sumus, talé se nobis exhibet Deus. Si homines sumus & viui mus sicut rationales creaturæ, ipse etiã Deus homini comparatur. Sin autẽ belluarum more viuimus, vt equus & mulus in quibus nõ est intellectus, sit nobis Deus fera terribilior. ¶ Adeoque Deus diues est, vt omnem pascat carnem: & aperiens manum suam repleat omne animal benedictione. Tam diues, vt nos sua benedictione diuites faciat: imo adeo dines est, vt iam per sex millia annorum omnes homines & creaturas pauerit. Nec tamen arca eius adhuc exhausta est, & vacua facta. Sed quid verbis opus est? Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ & gloria. Omnes enim vno ore fatemur, illum tam diuitem esse vt nostris bonis non indigeat. Si enim Deus creatura aliqua indigeret infinitus non esset: nam si aliquod emolumentum ex creatura aliqua capere posset, fieret inde quod nõ esset necessariũ & æternũ quidquid in Deo esset. Etsi necessarium & æternum non est quicquid in Deo est: oportet vt Deus mutabilis sit, cum illi aliquid aduenire possit. Deus autẽ mutabilis non est. Necessariũ ergo & æternũ est, quidquid in illo est, perinde ac ille est. Præterea si necessarium & æternũ est quidquid in se continet Deus consequẽs est, vt nullam vtilitatem ex omnibus creaturis capere possit: cum ille contingentes sint, & temporariæ. Sed quid de isto homine diuite Euangelista dicat audiamus. *Habebat villicũ.* Poterat etiam interpres dicere gubernatorẽ domus: nam in Græco originali in qua lingua Lucas scripsit habetur οἰκονόμον ab οἶκος domus, & νέμειν quod est distribuere quæ ad rẽ domesticam pertinent. Nam villicus villę gubernator est, & de re rustica agit, & causa colendi agrum constituitur, ideoque gubernator domus seu dispensator magis quadrat quam villicus. Vide autem in hoc verbo quo nomine Christus suos appellet. Auarus homo dicit. Diues sum & nullo egeo, mea sunt quæ habeo quemadmodum Rex Babyloniæ ait. Nonnè hæc est Babylon magna, quã ego ædificaui in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Christus autem longè aliter loquitur, homo inquit quidam habebat villicum. Quo docẽt nos bonorũ quæ in hac vita accepimus à Deo, non dominos, sed dispensatores esse: siquidem Deus solus eorum dominus est. Meus (inquit ipse) est orbis terræ, & plenitudo eius. De nobis autem dicit Paulus. Quid habes ò homo quod non accepisti? Si vero accepisti, quid gloriaris quasi nõ acceperis? Sunt diuites huius mundi, quasi nouæ nuptæ pauperes, quæ ad diem nuptialem si non habent vestem, suis, ab alia pallam, ab alia endromidem, ab alia mitram petẽtes, &c. Vetum die nuptiali transacto, vnaquæque vicina quod cõmodauit repetente ipsæ nudatæ & spoliatæ omnibus ornamentis manent. Omnes diuites huius mũdi œconomi Dei sunt: qui quam plurima à Deo accipiũt beneficia, vt ea inter pauperes & egentes diuidant. Illi vero bonis à Deo concessis ornantur & fruũtur in hoc seculo quasi in die nuptiali. Cæterum cum ad mortem iudiciumque extremũ peruenerint, tunc omnibus bonis suis spoliabuntur & cogentur rationem reddere: quẽadmodum hic villicus à domino suo coactus est. Tunc repetet pauper pallium, quòd maluisti tinea consumi quam pauperi erogare: mulierque egens, vestem efflagitabit, quã de multis quæ tibi superabant, concedere illi noluisti, &c. Si duobus hominibus aliqua via incedentibus canis insequitur non facile iudicare poteris vter illorum dominus eius sit. Cæterum si alter ab altero discedat, statim apparet, clarissime quis dominus: canis enim ignoto relicto ad notum accedit, eumque dominum esse suum clare ostendit. Sic modo temporales diuitiæ cuius sint dignosci non possunt. Sed aduentante morte cum tibi à mundo necessario discedendum est tum demum quis sit diuitiarum dominus cognoscetur. Bona enim tẽporalia hic manebũt, tu vero solus nemine comitãte ab hoc mũdo exibis vilissima sindone indutus. O si diuites, sibi iã persuadere vellẽt se non esse dominos sed villicos & dispensatores bonorũ Dei, quæ Deus voluit, vt semper in mũdo manerent. Nullus cogitet, sibi ipsi soli viuere, sed curam habere proximi sui, quẽ adiuuet bonis temporalibus, doctrina, exẽplo, & extrema submiñistratione: quæ pia villicatio est. Dispensatorem te esse cognosce nõ dominum eorum, quæ habes: sed tantum temporalis fructus participem. Abijce fastum & arrogantiam diuitiarum, atque modestiã serua dispensatoris. Sed nũc iã multi

Dan. 7.

Psal. 31.

Psal 144.
Prou. 10.

Prou. 3.

Apoc. 3.
Dan. 4.

Matth. 4. multi sunt sicut satanas qui in deserto Christo dicebat, quod omnia mundi bona erant. Sic multi mentientes sicut pater suus diabolus putant sua esse hæc terrena, & non esse dispensatores: ideo ad libitum exsuunt cũmeretricibus & scurris, &c. quasi nõ sit de illis reddenda ratio, & strictissime exigẽda. Hoc verbum meum, omnes homines tollit, regnũ meum, Episcoparus meus, Ecclesia mea, villæ mea, negociatio mea, plena deceptionis sunt verba. Possessores enim sumus, non proprietarij. Villa quam possides hodie tua est, cras filij tui vel alterius hæredis erit, cuius nec per somnium meministi. Nabuchodonosor Rex Babylonis dixerat, Nonnè hæc est ciuitas mea quam ego ædificaui in robore meo? Et ideo in belluam cõuersus est. Donec scias inquit Dãiel quod dominator Dominus in regno hominum & cuicunque voluerit dat illum. Nulla igitur ratio suppetit vt dicamus quicquam esse nostrum. Scito igitur te dispẽsatorem esse. Vnde Paulus, Sic nos existimet homo vt ministros Christi: & dispensatores ministeriorum Dei. Bonus dispensator & sufficiens pauperum suorum est Archiepiscopus Toletanus: cui quot annis plus ducentorum millũ ducatorum vectigalia redduntur. Ité bonus dispensator est Episcopus huius, illius, vel illius loci: omnes enim hi dispensatores diuites pauperum sunt, qui bona sua à Deo hac conditione acceperunt, vt illa fideliter & prudẽter pauperibus dispensarent. Sed iam quæritur, vt inquit Paulus inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Omnes quærũt quæ sua sunt: non quæ Iesu Christi. Parum si dei inuenitur in prælatis Ecclesiæ, multoque minus in diuitibus huius seculi charitatis & veritatis. Dic mihi, si dominus quis œconomo suo iuberet, vt certam portionem pueris à pedibus certamque alijs famulis in diem impẽderet hic autem œconomus dimidium vnuicuique portionis furaretur adeo vt prodecem quatuor aut quinque tãtummodo solueret, & ea de causa famuli omnes, fame & siti vrgerentur, in quem esset culpa potissimũ conijciendam? In dominum nullo modo: ille enim sufficienter promisit omnibus necessarijs. In œconomum ergo conijcienda est, qui aliorum præmia sibi arrogat, & mercedes: bona domini sui defraudans, quæ illi data sunt, vt domesticis impartirentur. Ita nec pauperes in Deum culpam conijcient, cum illoue expostulabunt de mercede sibi negata. Diuites enim dispensatores & œconomi à Deo constituti sunt: quare si pauperes necessitate & penuria vrgẽtur, culpa œconomorum est, qui bonis abutuntur Dei, & infidi sunt dispensatores. Miseriæ & paupertates extremę pauperum omnium clamant, & vociferantur coram Deo: non secus quã sanguis iusti Abelis clamauit, vltionem crudelis sui interfectoris implorans. Ideoque sequitur in contextu. *Et hic diffamatus est apud illum.* Nõ debet procedi contra aliquem donec is prius de crimine sit infamat⁹. Oportet enim vt infamia præcedat: & vocatur infamia non frequens vox discolorum, sed frequens vox talis vt apud probos & prudentes viros reddatur persona de crimine tali rationabiliter suspecta. Nec inquisitio fieri debet nisi tantum de crimine quo infamatus est & non de alijs. Primo enim hic fuit infamatus, & postea processerũt contra illum, quanuis multi peccatores & ciuitatum iudices propter simplicem suspicionem accipiunt iuramentum ab illo, quem existimant reum, & postea quærunt testes, & faciunt inquisitionem & processum in quo grauissime peccant. Nec illi tenentur eis probare veritatem cum infamati non sint, & exponunt illos in periculum se infamandi. Quod si tunc non dicunt delictum quod nõ tenentur dicere, sed postea testibus conuincuntur, puniunt illos cõtra ius tanquam periuros: cum reuera non fuerint periuri, quia antequam infamia præcederet, non tenebantur occultum manifestare delictum. Hunc pessimum modum procedendi iam ego in causis aliquoties vidi, & ingemui. Discant enim ex hoc loco iudices, & prælati etiam Ecclesiastici & qui monasticam vitam profitentur, antequam de aliquo crimine inquirant vt prius præcedat infamia: & nõ propter quãcunque infamiam leuem, vel suspicionem inquirant, quæ nõ eis licet. Vide quomodo hic prius fuit infamatus, ac postea requisitus & interrogatus. ¶ Obserua etiam, quod hoc verbo indicatur, qđ Deũ nihil lateat. Omnia enim, vt inquit Paulus sunt nuda & aperta oculis eius. Præterea nõ solũ videt Deus quomodo donis eius vteris, sed alij etiam sunt qui te diffamant, & accusant. Infamant te pauperes & clamãt, eo quod iniustis rationibus premis & fraude & dolis circumuenis, & tua immiseri cordia fame perire finis. Clamãt contra te, & clamor eorum in Dei aures intrat: sicut clamor filiorum Israel ascendit in Ægypto, &

Psal. 49. 1. Cor. 4.

Gen. 4.

Hebr. 4.

Exo. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod. 22. venit ad Dominum. Hinc Dominus per Mosem loquitur. Aduenam non contristabis, viduæ & pupillo non nocebis. Si læseris eos vociferabunt ad me, & ego exaudiam clamorem eorum, quia misericors sum. Vide ergo quid agas, non enim proderunt diuitias in die vltionis, non honores: non potentia tuebitur: neque Deus timet humanum fastum, vel etiam humanam potentiam. Iam nunc videamus de quo infamatus sit: *Quasi dissipasset bona ipsius.* Accepta bona dissipamus quando his neque ad ipsius honorem, nec ad propriam salutem: sed magis ad Dei offensam, ad proximorum iniuriam & scandalum aut propriam perniciem abutimur. Dissipauit hic villicus bona animæ: quando omne ingenij acumen, animi industriam, artem, scientiam, memoriam, cogitationes, desideria, transfert ad vana, aut perpetrandis accommodat sceleribus. Dissipat bona corporis dum fortitudine ad vim alteri inferendã, sanitate ad turpia, pulchritudine ad vana abutitur: exhibens per hæc & similia membra sua arma iniquitatis peccato. Dissipat etiam hic villicus bona temporalia non solum illicitè in comessationibus, ebrietatibus, luxurijs, põpis & vanitatibus, in vestibus, in sumptuosis ædificijs, in equis, in canibus nutriendis, in alea, & similibus consumendo, sed etiam cum proximorum iniuria per furta, fraudes, rapinas, vsuras, & per alias nefarias artes hæc acquirendo. ¶ Expende autem quod dicit quasi dissipasset bona ipsius, non autem absolute, quod dissipasset: quia quantumlibet impij male donis concessis vtantur, & dissipent, nihilominus tamen ad aliquem bonitatis ordinem dilapidationem istam reducit Deus. Nunquam enim sic destruitur humana natura in hac vita, quin per Dei clemẽtiam reparari possit: quod angelis peccantibus & bona sua dilapidantibus non contigit. Quantũcunque enim malus sis saluari potes, & hoc est quasi dissipare: & quanuis non sis omnino perditus sicut dæmon, qui remedium non habet, & sic dissipauit substantiã: homo autem quasi dissipauit, quia licet sit omni flagitio repletus, poterit dum viuit, saluari. Sed quia adhæc dominus? Et *vocauit illum, & ait illi.* Hæc verba non pertinent ad illam vocationem, qua quilibet tempore mortis suæ, vel etiam in extremo die, tribunali Dei sistitur: sed ad eam potius vocationem quæ in hac vita fit: cum quis per internam inspirationem, vel per externam prædicationem & exhortationem, vel per beneficia, aut flagella diuinitus cõmouetur, vt cogitet quomodo suo tempore rationem reddere possit. Expende hic quot modis te Deus vocet & tuam studeat salutem: nempe blanditijs & flagellis & innumerabilibus modis. Tu autem tanquam aspis obturans aures suas surdus es, ne audias vocem incantantis sapienter: quapropter thesaurizas in diem iræ, & quia hic misericordiam vocantem non audis, audies postea iudicem dicentem. Ite maledicti in ignem æternum. Aduerte autem quod anteaquàm condemnet vocat ad iudicium peccatorem, quia vult Deus iustificare sententiam suam, & non damnare peccatorem illo inaudito. Vnus enim omnium, quotquot extiterunt in mundo iudices, iniquissimus fuit Pilatus: quoniam contra hominem, quem iustum cognoscebat & sanctum sententiam tulit, & super omnia voluit se iustificare lauando manus suas. Innocens ego (inquit) sum, à sanguine iusti huius. Cum secundum rei veritatem Pilati conscientiam totus Oceanus non sufficeret ad lauandum. Quare si iste Pilatus cum tamen improbissimus alias esset, sententiam suam iustificare voluit: quãto maiore ratione hoc faciet Deus, si quidem ait Dauid, Iustitia Domini vera, iustificata in semetipsa? Non vult Deus hũc inauditum condemnare, vt eius causa magis iustificetur. Sæpenumero solet absens absque vlla culpa condemnari. Sic Caiphas Christum condemnauit in absentia in cõcilio suo. Nec illum accersiuit vt sui rationem redderet. Quare apud iureconsultos omnia quæ contra absentem non contumacem fiunt irrita sunt. Vnde nullus maior defectus, aut nullitas cuicunque processui opponi potest, quã si dicamus partem non fuisse citatam. Malè fecit Assuerus, cum damnauit populum Dei ductus malo consilio sine audientia partium. Itaque iste quanuis infamatus esset & sciret illum dignum pœna: nihilominus tamen antequam remoueretur ab officio vocatur vt respondeat prose, & reddat rationem. Vtinam Reges & prælati sic facerent, vt nunquam obliuiscerentur huius doctrinæ: etiam non sicut Dauid, ita faciant, qui credidit Sibbæ narranti de Miphiboset, & innocentem absentem dãnauit, antequã redderet rationẽ sui: & Sibbæ sustulit dedit possessiones Miphiboset filij sui maximi amici Ionathæ. O Reges iniqui & mundi principes qui sæpe nullam fidem & iustitiam in iudicando seruatis. Et quod multò pestimum omnium est, tantum valet prima informatio & inquisitio, vt etiam si Dauid posteà reuerit Miphiboset innocentem esse, tamen nihilo magis sententiam reuocauit: sed potius possessiones diuidi iussit. ¶ Discant ex hoc loco Principes & Prælati, vt infamatum & accusatum vocent, & quærant, antequam iudicent: vt pro se ipso respondeat, & sui rationem reddat. Sic Deus antequam Sodomam & Gomorrham damnaret, clamor inquit Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum grauatum est nimis. Vide etiam infamiam Sodomæ & Gomorrhæ: sed audi eorum inquisitionẽ. Descẽdam, ait, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me opere compleuerint an non: ita vt sciam. Non dixit hæc Deus quod aliquid eum latere posset: sed vt nos doceat humano more loquitur. Prius enim probare voluit missis eò duobus Angelis vt explorarẽt impietatem: antequam iudicaret, & ciuitates subuerteret. Sic etiam antequam Adam puniret vocauit ad iudicium, dicens Adam vbi es? vt sui rationem redderet. Sic etiam Cain interrogauit de fratre & antequam puniret ad rationem vocauit: & similiter antequam confunderet turrim Babel descendit vt videret ædificium. Sed iam nunc damnantur absentes inauditi. Sic Nicodemus dixit Pharisæis. Nunquid lex nostra iudicat hominem nisi prius audierit ab ipso & cognouerit quid faciat? Festus quoque in Actis, dixit. Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur locũ defendendi accipiat. At nunc prælati Christiani & Episcopi, qui maiorem sanctitatem profitẽtur faciunt quod illi Gẽtiles Romani idolatræ facere non audebant, homines innoxios persequentes: non dantes locum excusationi nec defensioni, &c. Discant secundo nè peccata subditorum dissimulent & impunita relinquant: sicut Heli sacerdos, qui sciens peccata filiorum non curauit nec correxit: atque ideò mala morte mortuus est, & reprobatus à sacerdotio. Imo perquirant voce subditum, moneant, & diligenter officium pastorale exerceant, & solicitè atque charitatiuè & benigne corrigant vt hîc fecit hic homo dines, qui postquam infamiam proximi sciuit non dormiuit, neq; segniter se habuit, sed vocauit illum ad se. Discant tertio ne delatorum, visitatorum, aut testium nomina prodant. Hoc enim est maximum incendere ignem & odia & discordias seminare, vt aliqui ex leuitate, aut imperitia facere solent. Iste enim non dixit, talis, vel talis, mihi dixit quod male gerebas tuum officium, sed tantum dixit, quid hoc audio de te? Docentur & quarto vt articulum, de quo quis infamatur, specificent. Melius enim potest se homo corrigere cum ei exponitur de quo infamatur aut se excusare si innocens sit, cum specialiter dicitur, hoc audio de te, quam si diceret ei in genere vnũ malum de te audiui, sic iste dixit villico exprimens malum, quod audierat. Redde rationem villicationis tuæ: de infidelitate enim villicationis accusaris. Ideoque vocatus hic coram domino suo dixit ei. *Quid hoc audio de te? Redde rationẽ villicationis tuæ.* Ait dominꝰ villico. Imò sic loquitur ad vnũquenque nostrum. Homo cogita quis status tuus sit. Christianum te vocas, sed viuis gentiliter: vita tua non respondet vocationi tuæ. Deum confiteris ore: sed operibus negas. Dominum tuum me vocas, nec tamen voluntatem meam facis. Non dominum sed dispensatorem domus meæ te constitui. Quare ergo non dedisti pecuniam meam ad vsuram? Abscondisti talentum tibi creditum? Quare nõ pauperibus fœnerasti & dedisti bona, quę mea sunt, indigentibus? constitui enim te vt aleres pauperculos seruos meos. Quid hoc audio de te? Seuera profecto accusatio, & percõtatio. At vbi percontatio illa re agitur ipsa, obmutescat oportet homo: & cogitur confiteri cum Diuo Iob, se coram Deo pro mille vnũ respondere non posse. Vtinam hæc vox & querimonia in auribus tuis semper personet. ¶ In eo autem quod rationem quærit admonet, vt semper parati simus, vt bonam rationem reddamus hora mortis. Mirum valde est, quod nolis propter Deum idem facere quod villicus propter herum suum facere non prætermittit: cum tibi perpetua animæ tuæ salus proponatur, vel lucri facienda, vel amittenda, illi opinio quædam tantummodo quam apud dominum suum habet. Si esses alicuius viri præclarissimi dispensator à quo tibi esset imperatum, vt primo vesperi illi redderes rationem certorum millium ducatorum quæ tibi ad sumptum faciendum dedisset: nonne priusquam illi rationes ostendere properares, libros prius inspiceres vt re-

1. Reg. 19.

Gene. 19.

Matth. 7.

Matth. 25.

Iob. 9.

Tit. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctam tuorum gestorum rationẽ reddere posses? Nam etiam si omnia optime dispensata habuisses saltem ne coram Domino rationẽ reddens postea titubares, te multo ante non prouisa nec meditata libros inspicere omnia quæ ad amussim prius perpendere deberes, vt rectam rationem redderes. Attende igitur te vel sponte, vel inuitum aliquando rationẽ redditurum non domino terreno, sed Deo: non de impensis sed de bonis animæ, bonisque corporalibus, quæ tibi à Deo Opt. Max. concessa sunt. Tunc dicetur tibi, redde rationem villicationis tuæ: quod forte hodie ante Solis occasum audies. Et hanc rationem seueriſsimam Deus à te exiget. Oportet igitur vt vnusquisque dũ viuit reputet se post mortem horum omnium rationem redditurum. Quis homo est qui Christianus, aut esse, aut dici vult, qui quotidie conscientiam suam nõ examinat, vitam suam respiciens, malamque & peruersam viuendi rationem in bonam conuertens, præparansque se ad omnia euenta quæcunque accidere possint? Cum enim minus cogitat, tunc illi discedendũ erit: quia nemo scit vtrum in diem crastinum sit peruenturus, intendenda igitur viuere debes quasi statim istis moriturus: & si sapis non minus inspectam rationem habere debes, ac si statim illam esses redditurus. Quare interiora arcana tua optimè cognita habeas, conscientiã tuam examines oportet, vt si aliquid inueneris in cõscientiæ libello, quod iure reprehendi possit, vel moribus imminutatis deinceps corrigas, vel lachrymis & suspiriis deleas vt veniente Domino, & dicente, redde rationem villicationis tuæ, apparere possis nulla ignominia notatus, nulloque rubore suffusus. vt pote qui rectam rationẽ omnium beneficiorum, quæ accepisti reddideris. Hęc debet esse Christianorum in hac vita exercitatio, videlicet, vt dent operam libris suis inspiciendis & vt optimam reddant rationem. Quare si mors de improuiso ipsos occupauerit, turbati & confusi nihil habebunt, quod summo iudici respondere possint: & ideo maxima cum ignominia in infernum detrudentur. ¶ Obserua etiam diligenter quod hic non dicit Dominus, redde rationem villicationis alienæ, vel redde rationem villicationis alterius, sed villicationis tuæ. Propriæ enim vitæ tuæ, factorumque tuorum non alienorum, redditurus es rationem Deo. Vnusquisque enim redditurus est de factis proprijs rationem. Cum igitur tanta beneficia à Deo acceperis, totque res habes de quibus reddere rationem debes, vt vitam emendes, tempusque breuissimum vitæ tibi ad agendum concessum ne inaniter abire prætermittas, quod vix satis esse potest ob negotiorum magnitudinem, otiosus nequaquam esse debes neque dum alienas vitas obseruas & examinas propriæ vitæ emendandæ & corrigendæ obliuiscaris. Quid enim ad te aliena attinent? Red de rationem villicationis tuæ. Tuæ villicationis propriæ redditurus es rationem, non alienæ. Ideoque tibi consule, te ipsum cura, ne sis de aliorum vita curiosus nimium censor, neve facta aliorum iudicare velis. Visus enim in primis tibi à Deo hac de causa datus fuit, vt te ipsum præcipuè inspiceres. Ideo Dauid in Psalmo. Dereliquit me virt' mea, & lumẽ oculorum meorum ipsum non est mecum. Non ait se esse cæcum, aut lumen oculorum perdidisse: sed inquit, lumen oculorum suorum non esse secum. Erat enim errãs, & ocio sum lumen illi oculorum, dum aliorum facta intuendo occupabatur. Non erat mecum lumen oculorum meorum: sed cum alijs. Si igitur vis progressus maximos facere in Dei cultu & seruitio maxima cura vitare debes ne de aliorum vita nimis curiosè inquiras. Nunquam enim quietus, & tranquillus esse poteris: si curiosus factorum alienorum scrutator fueris. Nunquam pacem in corde, aut spiritu tuo habebis, si re ad inspiciendas proximorum tuorum vitas profuderis: sed potius omnes homines in odium tui inflammabis, nisi ab hoc vitio caueris. Ideo Dauid post quam dixit lumen oculorum meorum non est mecum, statim addidit. Amici mei, & proximi mei recesserunt à me: quia quicunque aliorum vitas calumniatur & mores, omnibus odio est: etiam vt amici, familiares, ac fratres, omnesque propinqui ab eius consuetudine abhorreant. Ab hoc vitio oritur murmuratio, quæ fons & principium est superbiæ. Ideo enim alios despicis: quia te ipsum non cognoscis: quod maximum est superbiæ fundamentum. Fluuius extra alueum suum exundans fluctibus suis ripas mundificat, ipse tamen cum omnes immunditias, paleas, & stercora riparum secum ferat immundus, pallidus, & turbidus fluit. Eodem modo homo extra sui ipsius notitiam & cognitionem, qui aliorum immunditias extra se egressus aliorum que facta rimatur, fluuio super-

superabundanti recte comparari potest. Tota autem iactura illius tantummodo est, qui hoc facit: turbidam enim conscientiam & immundam habet malitia & superbia. Alios vero mundat dum illos sua loquacitate & murmuratione monet, vt vitam emẽdent & corrigant. Itaque alij commodum consequũtur ex monitis tuis, quibus dum corriguntur, molestiamque patiũtur iniquæ detractionis tuæ magis apud Deum merentur. At tu sicut fluuius turbidus & immundus conscientia coinquinata, indies tibi ipsi deterior fluis in omnes vitiorũ vndas, & in extremũ inferni mare. Culpa est homini immiscere se rei ad se nõ pertinenti. Tu iacturam pateris, alij lucratur. Si quis mercator negotium aliquod tractat, in quo non modo nullum futurum commodum sperat, sed etiam incommodum timet: illud procul dubio deponit. Attende igitur & tu quòd nullum aliud negotium magis inutile gerere poteris, quam si aliorum facta scruteris. Relinque igitur hoc officiũ ne pereas, neu tempus perperam consumas: obseruando quid ille vicinus tuus, aut ille faciãt, quid habeant vnde viuant, aut quomodo viuant. Non enim exiget Deus à te rationem villicationis alienæ, sed tuæ propriæ. Satis argumẽti est, te paruam curam conscientiæ tuæ gerere, siquidem tantũ de alijs curas: nimia enim cura quam aliorum geris indicat te esse oblitum tui. Nemo enim tot rebus animum intẽdere potest: quare facile colligitur quod te ipsum negligis, qui aliorum curam habes. Hæc maxima stultitia est. Vnde Sapiẽs. Pes fatui facilis in domum proximi. Quando dominus domi, est: omnes famuli officiũ suum faciũt. Eodem modo quando aliquod ędificium fit, si dominus operis adest, omnes ministri laborant & officium suum exequuntur: verum si tantisper abest, alius sedet, alius garrit, alius ludit, nemoque operam nauat. Ita & eodem modo cum tu intra te ipsum es per tui notitiam ratio recta est, cogitationes cohibitæ, sensus recepti, ceteræque affectiones animi ęquè & iustè operantur. Econtrario verò si propria relicta domo, domos alienas percurris, non possunt cogitationes tuæ, non esse ociosæ & errantes, milleque vanitatibus obnoxiæ. Esau semper in agro viuebat, Iacob autem domi semper erat: proprium enim bonorum est intra domum conscientiæ suæ se continere: malorum autem, & otiosorum proprium est extra se errare, aliorum vitas obseruando. Ne igitur tam iniquum officium subeas. Si enim proximus tuus malus fuerit, ipse actionũ suarum rationẽ domino reddet: tibi satis erit si tui curam habueris perfectè. Es enim rationem redditurus exactiſsimam, & citiùs fortasse, quàm existimas. &c. Sed iam ad contextum reuertamur. *Iam enim non poteris villicare.* Hæc quamuis de hora mortis & de vltimo vitæ instanti intelligenda sint, quia deinceps nullum erit tempus villicandi, hoc est merendi, nec demerendi: tamen in hac vita inspirationibus adducit Deus hæc nobis ad memoriã: vt habentes præ oculis nostris hoc vltimum tempus constitutum, quo cum vita simul nostra finito & terminato, amplius villicare nequibimus. Hinc statim villicare summa cura studeamus, bonisque operibus mansionem in cœlis quæramus, tẽpus enim erit aliquando quo etiam si velimus nullo modo nobis prodesse possimus vt male acti temporis pœnitentia ducti ea, quæ facere nolumus facta lucremur. Constitue igitur ante oculos tuos tempus & horã mortis: quo vbi peruenieris Deum dicentem audias, redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris villicare. Quare nunc dum tempus ad villicandum habes, talia opera facere debes, vt nullus vnquam temporis defectus tibi nocere possit: cum ad horam mortis peruenieris. Operemur igitur bonum dum tempus habemus ait Paulus. Hæc vita est dies in qua villicare & operari licet: nam veniet nox (inquit Christus) in qua nemo poterit operari. Tempus enim veniet, in quo non poteris villicare, atque ideo modo sicut hic villicus fecit, eleemosynis & bonis actionibus amicos quæ ræ: qui te in æterna tabernacula recipiant. Fęlix dies vitæ hominis in quo villicare & mereri licet vitam æternam: infœlix etiam tempus post mortem peccatoris in quo nihil villicare, aut mereri poterit. Sic Paulus suis Corinthijs dicit, Omnes nos oportet præsentari ante tribunal Christi: vt vnusquisque reddat rationẽ de his, quæ gesserit in corpore. De his inquit, quæ gesserit in corpore: quia nõ reddet rationem de his quæ gesserit extra corpus. Nã morte obita nullum erit tempus villicandi. Vnde etiam si opera sanctorum, quæ in gloria cœlesti fiunt suapte natura bona sint & è diuerso opera damnatorum sint mala, neutra tamen à Deo præmio, aut supplicio afficiuntur, propter illa ipsa opera, quæ post mortẽ fecerunt, sed ob illa tantummodo quæ viuentes

Gala. 6.

Ioan 9.

2. Cor. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uentes hic & in carne mortali constituti præ
stiterunt, cuius rei nulla alia causa reddi po-
test præter Dei supremam voluntatem. Vult
enim Deus hæc opera bona accipere, vt illo-
rum autores præmijs quam plurimis afficiat:
illa verò non accipit, quia omne meritum de-
pendet à diuina acceptatione, tempore hu-
ius præsentis vitæ durante paruo multa com
parare potes multaq; minimis sumptibus me-
reri. Paupertate, videlicet, diuitias semper du
raturas, lachrymis lætitiam perpetuam, fame
satietatem eximiam, paruisque persecutioni-
bus regnum cœleste consequeris. Non esset il
le insanissimus, qui cum posset in aliquo em-
porio frequentissimo frumentum, drachma
in annum emere, tanta opportunitate vti nol
let emptionem in tale tempus differens, quo
nec si mille aureos numeret paululum frumé
ti, aut etiam frustum panis inuenire possit?
Non minus igitur insani sunt, qui sinunt vitæ
suæ tempus inane præterire, quando paruo
sumpto paruoque labore, gloriam cœlestem
mereri poterant, vitam otiosam nullo negō-
tio transigentes: quare postea in inferno dolo
ribus supplicijsque inauditis torquebuntur,
lachrymisque & suspirijs, nullū leuamen me
rentes conficientur: cum hic vel paruo frū-
stro panis, quod inopi cuiuis tribuerēt, vel cę
lorum gloriam possent comparare, quæ vna
post mortem in pretio est hominibus, alia e-
nim parum prodesse poterunt. Hic pœniten
tia, quam propter tua peccata susceperis, qui
bus dominum tuum offendisti, remittuntur
tibi omnia delicta tua: quod nisi feceris po-
stea in inferno supplicijs doloribusque hor-
rendis cruciabere: quæ tibi tamen nihil ad ve
niam prodesse poterunt. Ille caninus ignis
Dan. 3. quem incendit Nabuchodonosor Babyloni,
cum in tantum exardesceret, vt quadraginta
nouem cubitos flammas sursum extolleret
vno tamen cubito deficiente nō peruenit ad
numerum quinquagenarium, qui quidē nu-
merus annum Iubilei facit: vt intelligas flam-
mam illam ignis sempiterni confusionisque
Babylonicæ, inferni etiam si tantum exarde-
scit, vt grauissimè iniquos torqueat, non ta-
men illis remissionem peccatorum concede-
re posse, nec Iubileum gratiæ aut veniæ. Ideo
opus est vt festines, negotiaque tua villices,
summaque cura conficere enitaris, anteaquā
tibi dicatur, iam non poteris villicare iam ne
gotiandi tempus elapsum est: nullū deinceps
tibi mercaturā exercendi tempus concede-
tur. Quare quandoquidem nescis quando ti
bi dicetur iam non est tempus villicandi, ha-
be hoc in memoria, vt summopere festines,
laborando, bene operando, & denique me-
rendo, vt aduentante morte, quæ fortasse, vel
perendie aderit & tibi facultās deinceps di-
spensandi erepta fuerit, negotiandique po-
testas, iam tūc mereri poteris tuis bonis ope-
ribus mansionem in cœlis, vbi perpetuo bea
tus dici possis. Cogita igitur & induc in ani-
mum tuum Deum tibi modo dicere iam nō
poteris villicare. Vt quod futurum est in ho-
ra mortis, statim futurum existimans, quid fa
ciendum potissimum sit, consideres. Idemq;
facias quod villicus hic fecit. Cui cum Domi
nus dixisset redde rationē villicationis tuæ,
iam non poteris villicari: afflictus, mœrore-
que summo oppressus est, adeo vt dicat Euan
gelista. *Ait autem villicus intra se.* Relinque
negotia huius mundi: relinque externa, scru-
tare conscientiam tuam intra te. Ab ea enim
summa tui ipsius accusatrice si obtemperare
volueris audies quid tibi faciendum sit. So-
lus nāque hic villicus curat de salute animæ,
quia nullus est amicus: omnes quæ sua sunt Philip. 2
quærunt, non salutem animæ, sed bona tem-
poralia sequuntur. Ideò omnia exteriora re-
linquens intra te ipsum habita, cogitaque
eras tibi esse moriendum, quādo nihil tibi ho
nores, diuitiæ, amici, amicorumue consuetu-
dines, quibus omnibus abundas prodesse po
terunt. Vix enim mortuus eris cum ab omni-
bus desertus, obliuioniq; traditus eris. Adeò
vt etiam si totus orbis tui memoriā coleret, ta
men tibi parum prodesset. Solus tu & Deus
estis rationem vitæ tuæ confecturi: quare iu-
stum est, vt tu etiam solus in hanc vitam in-
grediaris, tecumque ritè solo rationem bene
viuendi perpendas, omnia alia quæ aliquan-
do à te relinquenda sunt despiciens & con-
temnes. Quare si solus mansurus es, merito
omnes illos relinques, à quibus aliquando es
relinquendus. Solus igitur tecum age, solus
qui sis considera: vitam præteritam corrige,
nouum rationum tuarum librum conficiens:
si quidem solus tui, actionumque tuarum ra-
tionem es redditurus. Omnia enim externa
mihi crede) hanc internam conscientiæ ratio
nem impediunt. ¶ Obserua etiam timorē in
causa fuisse vt hic se reciperet, sibique consu-
leret, & ad se rediens nouum viuendi modū
quæreret: nure enim timuit, si aliter sese habe-
ret ne in æternum periret. Sic timor multos indu-

4. Reg. 20. induxit ad meliora. Sic Rex Ezechias rimore
huius iudicij conuersus ad parietē fleuit, &c.
Sed quid consuluit iste? Dixit enim intra se.
*Quid faciam, quia dominus aufert à me villicatio
nem?* Non dixit quid dicā, sed quid faciā, sciēs
1. Cor. 4. quia apud Deum plus valent opera virtutis
quā verba facunda, iuxta illud Apostoli. Nō
in sermone est regnum Dei. Quasi diceret.
Psalm. 23. Regnum cœlorum non verbis sed operibus
emitur. Quærebat Dauid in Psalmo, dicens:
Quis ascendet in montem Domini, aut quis
stabit in loco sancto eius? sibi ipsique respō-
dens statim subijcit, Innocēs manibus & mū-
do corde. Dum dixit innocens manibus in-
sinuauit ad cōsequendam gloriam sempiter-
nam, verba non sufficere, nec etiam ipsam fi-
dem solam: necessaria enim est manuum in-
Esai. 3. nocentia: opera videlicet candida & sancta.
Vnde sequitur manifestē neminem posse cę
lestē gloriā consequi, verbis tantūmodo: nisi
Iacob. 2. Gene. 27. ea opera fecerit, quibus dignus tanto præmio
iure videri possit. Non enim satis est credere,
sed operari oportet. Quemadmodum enim
ille, qui in fluuium cadit nisi manus pedesq;
moueat, mergitur, nec super eminere potest:
si tamen natet, ad terramque peruenire cone
tur, omni periculo liber & incolumis euader:
eodem modo ille, qui nullam operam nauat
ad salutem consequendam, & vt ad gloriam
cœlestem ab hoc mundo quasi à quodā nau-
fragio enatare possit, & bonis operibus omis
sis, soli fidei confidit, procul dubio in profun
dum inferni pelagus immergetur. Si tamen
cum fide operetur in bonisque operibus persi
stens, fidem viuificet: profectò in terrā inco-
lumis euader, salutisq; portū cōsequetur. Vn
Ezech. 8. de Ezechiel Propheta. Emissa similitudo ma
nus apprehendit me in cincino capitis mei.
Bona enim opera sunt quę nos apprehendūt,
& rapiunt in cœlum, viamque muniunt ad
Iacob. 2. gloriam immortalem consequendam. Nō suf
Gene. 27. ficit sola fides, cum Iacobus dicat quod fides
sine operibus mortua est. Non fidit Isaac ver
bis Iacob, vt ideo eius manus tangeret, quan
do illi suam benedictionem concedere vo-
luit, sed operibus rebusq; ipsis: eius enim col
lum & manus prius pertentauit, quam illi be
nedicteret. Eodem modo nihilo magis tibi be
nedictionem gloriæ concedet Dominus, li-
Matth. 25. cet quam plurimis verbis illam contendas:
nisi prius manus, quæ bona opera sunt per-
tentaueris. Ille quinque virgines fatuæ fidem
habebant propterea quod & virgines erant,
& lampades habebant: reprobatæ tamē sunt,
quia oleum in lampadibus non habebant,
per quod in sacra scriptura charitas significa-
tur. Nam quemadmodum oleum omnes a-
lios liquores supernatat: ita charitas omnes
alias virtutes excedit. Quare Diuus Paulus 1. Cor. 13.
illam supereminentem scientiam vocat: sine
charitate fides mortua est. [redacted] Si enim dicas in hac vel
in illa via hominem esse, omnes profecto in-
telligent te de realiae viuo homine, non de
picto simulatoue, aut mortuo loquiz nam si
mortuus esset, non sufficeret dicere tantum-
modo, homo est, sed addendum esset, homo
mortuus est: quia absolutè loquendo, homo
supponit pro homine viuo. Sic cum scriptu-
ra dicit sancti per fidem vicerunt regna, vel Hebræ. 11.
fides iustificat, aut crede, & saluus eris, & alia Rom. 3.
huiusmodi semper intelligit de fide viua for Ioan. 3.
mata charitate: fides enim, vt Paulus ait per Act. 16.
charitatem operatur. Vnde quemadmodum Gala. 5.
ille insanus iudicari posset, qui cum nullius
esset mereri, aut gratiæ apud regē, quippequi
nec aliquod præsū vicisset nec alia laude dig
na facinora edidisset: tamen nihilominus au-
daciæ suæ confidens à rege contenderet, vt si
bi ciuitatem, vel amplissimum aliud benefi-
cium concederet: sic insanus inuerecūdus il-
le iudicandus est, qui more illarū virginū fa- Matth 25.
tuarum nullis operibus tanto præmio dignis
à Deo summa petit contentione, vt sibi cœle
stis gloriæ ostium aperiat. Nam si rectè & cō
fideratè tecū reputare velis quo ore poteris
à Deo contendere gloriam, cum nihil tanto
nomine dignū feceris? Non sufficit ergo sola
fides, sed opera sunt necessaria. ¶ Hic tamen
aduertendū magnopere censeo: quod etiā si
fide carere euidens signum est & præsagium
æternæ damnationis in eis qui sine fide dece-
dunt: non tamen è diuerso Euangelio crede-
re euidens est argumentum aut indiciū, quo
quis putari possit prædestinatus. Pānus enim
vt vere mundus dicatur omni nota & macu-
la vacare debet: vt autem immūdus dici pos-
sit, quicunque labes sufficit. Hoc pacto vt
intelligamus aliquem esse reprobatum satis
est fidem non habere: verum vt is sibi præ-
destinationis bonum ineffabile arroget, ope-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra tanto præmio digna operari debet. Fidem habere,& ferè nunquam operari iuxta dictamẽ fidei,magnum est reprobationis indiciũ. Diutina in peccato mora, persistentiaq; continua,argumentum est reprobationis: licet nõ ita vrgens,vt omnino infallibile sit. Quia plurimos videmus, qui cum omnem vitam suã in criminibus fuerint perclitari, in fine tamẽ gloriam meriti sunt: vt in bono latrone crucifixo videre est. Alij etiam è diuerso cum iterum qui cum omnem vitam suam bene agendo transegissent, exitu infelici decesserunt: sicut Iudas. Sed tandem qui rectè mandata Dei seruat bonisque dum viuit semper operibus occupatur, cõputãdus est merito in prædistinatorũ & electorũ Dei numero, nullum enim aliud præstantius mediũ ad consequendam gloriã est, quã seruare mandata. Si vis ad vitã ingredi serua mãdata. Si aliquem videres viam versus Valentiã facere reputares vtique ipsum Valentiã ire: non tamẽ iureiurãdo te astringeres ipsum Valentiã ingressurum: quia libertatẽ habet licet ambagẽ aliquam faciat, anteaquam Valentiã perueniat, viam aliorum dirigere. Ediuerso si aliquem videres Valentiam euntem viã tamen Granatam versus facientem, meritò suspicareris illum non habere animum Valentiam eundi: tamen nec iurare nec affirmare auderes illũ non esse Valentiam peruentutum, quia potest viam alio inflectere, cum liber eũdi & nõ eundi sit. Sic in proposito, qui bona opera facit viam facit ad gloriã existimaturq; ad gloriam peruenturus: bene tamẽ potest antequã ad finem vitæ, quasi cuiusdam itineris veniat, viam inflectere, & ad damnationem peruenire. Similiter qui malè viuit ad infernum tẽdit: bene tamen potest vitæ & moribus in melius mutatis in extremo cursu saluari. Attamẽ qui bona opera operatur facilè creditur salutem consecuturus. Nemo enim adultorum in cœlo est qui prius bona opera non fuerit operatꝰ. Hæc enim media sunt & via qua gloria comparatur: sola enim fides non sufficit, quia sine operibus mortua est. Quod si hic (vt ait Christus) dixit, quid faciã ad salutẽ consequendam: quo suppitio dignos esse impijssimos Lutheranos dicam dum asserunt solam fidẽ satis esse etiã sine operibus ad consequẽdam vitam æternam? Nõ omnis, qui dicit mihi, Domine domine, ait Christus, intrabit in regnum cœlorum: sed qui fecerit volũtatem patris mei. Et Paulus ait, Sancti per fidem vicerunt regna. Sequitur, operati sunt iustitiã & adepti sunt repromissiones. Non ergo sola fide, sed operibus iustitiæ adiunctis ingressi sunt terram promissionis. Sic & tu nihilomagis cœlum. Et si operibus iustitiæ, quomodo ergo sola fide? Sed de his alias. ¶ Quid faciam ait, exercebar officium aliquod domi regis, quod cum sibi ereptum videat, non satis exploratum habet quid sibi faciendum sit. Seneca de breuitate vitæ meminit cuiusdam senatoris: qui cum esset concessum sibi à Caio Cæsare quoniam nonagesimum annum ætatis agebat, vt quiesceret à publicisque muneribus vacaret, tam solicito deinceps fuit animo se procul à negotijs suis separatũ videns, vt mortẽ iam iam sibi imminere credens, sibi tanquam mortuo supremum funus fieri imperaret, vt ab omnibus familiaribus domestici sq; suis in pheretro collocatus deploraretur. Eo autem modo vniuersa eius familia senis ocium eluxit, vacationemq; à publicis muneribus: donec beneficio eiusdem Cæsaris restitutus, officio suo ad mortem usq; perfunctus est. Non aliter plurimi reperiuntur, qui sine munere negocioue aliquo viuere nesciũt: nec vllam in vita priuata iucunditatem inueniũt. In principum regijs huiusmodi homines sæpissimè reperiuntur, qui multitudine negotiorum delectantur, clientumque amant frequentiam, ante ostium negotiorum suorum expeditionem expectantium. Sic veneno offi ciorum & negotiorum educati eo tãtummodo aluntur, vt nulla alia in re suauitatem inueniant. ¶ Sed his prætermissis in literali sensu persistendo, in quo Christus hãc parabolam dicit, Obserua quod iste non dixit, Dominus auferet villicationem loquens de futuro, sed de præsenti loquitur dicens, Dominus aufert villicationẽ. Quod enim proximè sequitur, certumque est, tanquam si esset præsens reputatur. Cum igitur mors, quæ nobis omnem facultatem merendi & negotiandi ereptura est: adeo propinqua sit, vt nesciamus an ab hinc horam vnam simus morituri: statuamus nobis iam esse præsentem. Sic Paulus Philippenses vocat mortuos. Et nos mortui sumus, quia morti appropinquamus. Stultum est de morte tanquã de re futura, sed quasi iam præsenti agere. Sic illa sapiẽs mulier dixit Dauidi Regi. Omnes morimur & quasi aqua dilabimur super terram. Nõ ait moriemur, sed morimur: quemadmodum enim fluuius iugi perenniq; flumine currit, nunquã aquę iam elapsæ retro redeunt: ita dies nostri incessantes ad mortem fluunt: & die diem trudẽte nunquam idem ætatis flumen ad nos redit. Dies enim hesternus præcedentem trudit, hodiernus verò hesternum: & ita alij alios mutuo se expellunt & excludunt, nosque ad mortem citissimo volatu rapiunt. Sic alijs euntibus alijs redeuntibus diebus, nunquam id, quod præterijt in eundem statum redit: more aquarum labentium, quæ nunquam refluunt. Alij quidem vadunt, & alij veniunt: verum attẽde omnes breui tempore ad finem peruenturos. Atque ideo Ioannes: Filioli nouissima hora hæc est. Merito igitur dixit, quid faciam. Si homo cogitare vellet quid de futurum esset semper animo angeretur, diceretq; quid faciam. Ô me infœlicem qui tot peccata commisi, quid de me fiet? quo perueniam? quid faciam? quid consilij capiam? Si hoc, quid faciam, homines sæpenumero secum meditarentur, meminisserentque illius sollicitudinis, qua hora mortis afficiuntur, profecto vitam suam corrigerent, melioremque in dies facerent. Cum autem nemo sit qui dubitare possit, esse mortem, alteramque post obitum vitam restare omnes credimus: quis adeo insanus est, qui secum ipso non dicit, quid faciã, & ea quæ ad salutem pertinent operatur? Fœlix qui de fine cogitat, fœlix qui quotidie cogitat se propedie moriturum: fœlices quibus vitæ finis viuendi confert initium. Dic ergo illud Iob. Quid faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus: cum quæsierit quid respondebo illi? Ita hic villicus afflictus & angustiatus dixit. *Fodere non valeo.* Hoc est dura pœnitentiæ opera exercere nequeo. Abstinendo, flendo, ieiunando, & alia huiusmodi operando. Quanuis enim hęc opera sint viris perfectis dulcia atque facilia, qui consuetudine exercitatos sensus habent, & omni virtutum actione spiritualiter delectantur: mihi tamen qui educatus sum in delicijs & libertate, durum & rigidum videtur virtuti operam nauare. *Mendicare erubesco.* Id est, Deum orare, vt alios vt pro me intercedant, pudet. Quia perseuerare in oratione non possum: coram autem Deo qui peccata mea cognoscit apparere non adeo, præ confusione & verecundia delictorum meorum. Expende quod negotia habeam duarum viarũ viuendi, scilicet, vel labore, vel mendicitate, significat consilium hominis de æterna vita non quærenda, labore ieiuniorũ, nec mendicitate orationũ. Multi enim nobiles & lauti delicijsq; assueti facti sunt, qui sacerdoti dum fatentur respondent: Pater, ieiunia, flagella, aut preces faciendas ne mihi imponas: non enim potero substare: aliud quidvis mihi imperia. His igitur talibus hominibus iniungere debes in peccatorum suorum satisfactionem vt faciant eleemosynas. Sic Daniel Regi Nabuchodonosor qui nimium lautus & delicatus erat adeo vt nollet opera magnæ perfectionis obire, dixit: Peccata tua eleemosynis redime. Sic Ioannes Baptista debilibus & imperfectis peccatoribus & publicanis non dixit, ieiunate, flagellate, cilicii portate: sed qui habet duas tunicas det vnã nõ habenti. Et Paulus in Actis cupiebat Agrippam Regem Christianum fieri, & esse sicut ipse Paulus erat, demptis, dixit, cathenis his: quia nondum Agrippa erat perfectus vt posset acerba tolerare. Istẽ etiam delicatus villicus non poterat fodere nec mendicare: ideoque opera supererogationis & magni laboris facere, & martyrium tolerare: atque ideo ad eleemosynarũ largitionem se conuertit. Sequitur *Scio quid faciam, vt cum amotus fuero à villicatione recipiãt me in domos suas.* Quanuis in spirituali sensu, in quẽ Christus inducit hanc parabolam, hoc nihil aliud insinuet, nisi, vt de bonis nostris (omnia enim nostra sua sunt) pauperibus largiamur, facientes eos amicos de mammona iniquitatis, tamen vt litera sonat, multi sunt similes huius, qui malunt furari quam operari, meliusque esse ducunt in ocio & delicijs viuere, alienis bonis fruentes, quam aliquod addiscere artificium, vnde sibi licito & honesto vultus sui sudore victum quærant. Nam si alicui domino inseruiunt eius bona ita diripiunt vt polliti & elegantes, vicatim incedere possint, sena torioque apparatu viuere. At hi, patet, quod multo præstare existimant otium multoque melius esse quam negotium, quo honeste & sancte homines viuunt occupati. ¶ Verum in doctrina quam Christus prætendit in hac parabola admonet, qui misericordiam vult inuenire apud Deum & veniam suorum peccatorum, misericordiam faciat cum pauperibus. & eis eleemosynas elargiatur de bonis temporalibus, quę bona non quidem nostra, sed Dei sunt. Beati (ait Christus) sunt misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. *Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui dicebat primo Quantum debes domino meo? at ille dixit, centum cados olei. Dixitque illi;*

Lucæ. 23.
Matth. 27.
Lucæ. 18.
Matth. 7.
Hebre. 11.
Philip. 3.
1. Reg. 14.
Dan. 4.
Lucæ. 3.
Act. 26.
Matth. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illi: accipe cautionem tuã & sede cito scribe quinquaginta. Deinde alij dixit. Tu vero quantum debes? Qui ait. Centum coros tritici. Ait illi. Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Quatuor hic considerãda sunt pro eleemosynarum largitione. Primum quod non dedit eis elemosynam vocatus à pauperibus aut rogatus sed iste vocauit illos largitus est enim liberaliter nõ vocatus, nec rogatus, nec coactus: sed spõte & gratis quærens ipsemet illos. Itaq; pauperibus antequam ipsi petant danda est eleemosina: imo & aliquando cogendi & solicitandi sunt pauperes, vt factũ est ab illis duobus discipulis, qui ibant in castellum Emaus erga Christum, quem peregrinum & ignotũ esse putabant: coegerunt enim illum, vt apud se maneret. Sic Abraham in itineribus expectabat sedens, & pauperes transeuntes solicitabat, & angelos obnixè precabatur, vt apud se diuerterent, & cum eo manerent & comederent. Idem & Loth fecisse legimus: Tobiãque multosque alios sanctos patres. Quanquam modo non solum non petentibus negarut eleemosynam: sed etiam tanta est diuitiũ nostri temporis auaritia, vt ne clamantibus quidem, fameque pereũtibus pauperibus autes præbeant. &c. Secundo docet quod eleemosyna non segniter, sed diligenter est faciẽda: atque ideo dixit, sedo citò. Celeriter sunt agenda bona, maximè opera misericordiæ. Sicut enim hilarem, ita & celerem datorem diligit Deus. Ideo Salomon ait. Ne dicas vade cras dabo tibi: cũ statim possis dare. ¶ Tertio docet, quod non vni soli, sed multis est dãda eleemosyna atquod secus faciunt multi prelati & diuites, qui non nisi cõsanguineis pauperibus elargiuntur: alij amicis, alij vero ciuibus suis tantũmodo. Sed hic villicus multis benefecit nã singulos debitores vocauit. Denique & quarto abundanter eleemosynam dedit. Dimidium enim olei alij concessit, alij quintam partem tritici donauit: iuxta illud Tobiæ. Si multum tibi fuerit abundanter tribue, quomodocunque potueris. Aliter multi faciunt, qui pauperibus non tribuunt nisi ea, quæ sibi vtilia fore non existimant. Carnes enim iam cotruptas, & à quibus etiam canes abstinerent, pauperibus largiuntur: quæ potius in sterquilinium erant mittendæ. Panem item mulcidum, duritiãque inutilẽ propter Christum se concedere asserunt, & iactant: cum ipsi in summis deliciis, vitæq; blandimentis agant. Sed dices. Improba videtur illa esse eleemosyna, quæ de alieno conceditur. Quod hic villicus fecisse videtur dum bonis domini sui liberalis haberi vellet. Ad hoc respondendum est statim in verbo sequenti. Potrò vbi dicitur centũ cados, in Græco est, ἑκατὸν βάτους ideſt centum batos nõ cados Hæbraice בַּת bath siue batos mensura erat liquidorum & corus aridorum mensura, modios triginta complectẽs: quæ est onus cameli. Sequitur. *Et laudauit dominus villicum iniquitatis eo quod prudenter fecisset.* Non tamen laudatur modus quem habuit, nec media, accipiens alienum. Perinde acsi concionator auditores suos vt prouocet ad orationem & bona opera, hortetur dicens. Ecce fures & latrones vigilant tota nocte, vt furentur & prædẽtur cum periculo vitæ suæ: cur ergo tu non vigilabis ad orationem & bona opera spe æternæ mercedis? Talis laudat fures & latrones non ob furtum & latrocinium, sed ob solertiam: quod etiam opera suæ mala ita prouide instituũt, vt tam impigri ad ea sint. Similiter si dicat ad quempiam. Impudica mulier ornat se, ut alios ad abscænos amores alliciat: cur te ipsum non etiam ornares fide viua, & Christo conformibus virtutibus, vt Deo placeres: His verbis certè non laudat impudicitiam mulieris, sed diligentiam tantum illius: qua ad flagitia abutitur. Sic etiam hoc loco dispensator iste, ob solertiam tantum laudatur, eo quod vtilitatem suam tam bene perpendere potuit, vt eodem modo animabus nostris prospiciamus largiendo facultates nostras pauperibus, atque ita thesaurum congregemus ad vitam futuram. Nam vt Chrysostomus ait in parabolis explicandis, attendere oportet ad quem scopum dirigantur, vt in illo immoremur: reliqua quę assumpta sunt ad illa contexenda negligentes. Lege si placuerit Augustinum, Originem, & Theophilatum. ¶ Non itaque hæc parabola nobis proponitur vt dispensatorem in omnibus sequamur: sed in eo duntaxat, quod tempore officij sui & blandientis fortunæ futuram inopiam cõsiderauit & anteuertit. Quia prudenter se habuit laudatur: & quia furatus est, vocatur iniquitatis. ¶ Obserua autem & diligenter considera, quod si Dominus huius mali villici, qui eius bona dissipauit & reliqua sit furat⁹, nihilominus illius prudentiam laudat quoniam prudenter egerit: quanto magis laudabit eos qui in sibi creditis, concessis, & datis misericordes fuerint? Si enim laudat⁹ est qui cum

Luc. 24.
Gene. 18.
Gene. 19.
Tob. 2.
1. Cor. 9.
Prou. 3.
Tob. 4.
Chrysost. hom. 65. in Matt.
Aug. ser. 50. de verbis Dom. Matth. 6. Theophilact. Isaac. 16.

cum fraude prudenter egit: multo magis laudem & gloriam merebitur apud Deum, qui de sua substantia, & rebus sibi creditis honorat dominum in pauperibus. ¶ Secũdo locus iste & hac parabola intelligi potest, & exponi hoc pacto, videlicet si dicamus hunc villicũ recte fecisse, tam prouidendo in posterum sibi quam in modo, quem in danda eleemosyna seruauit. Nam vt iam suprà latiùs dictum est, si per hunc diuitem Deum intelligimus, per villicum autem huius mundi diuites homines, qui veluti dispensatores & villici à Deo acceperũt diuitias quas in pauperes dispensarent: sequitur quotiescuncum aliquis diues huius sęculi eleemosynam pauperi cõcedit, de domini Dei bonis non de suis opibus concedere, siquidem omnia quæ habemus tã quam dispensatores possidemus, eaque accepta Deo referre tenemur. Hoc autẽ est quod Christus voluit significare circa hæc bona nobis cõcessa, cum illam parabolam proposuit, quæ de talentis agit, famulis ad negotiãdum concessis. Hunc autem sensum tenentes non dicemus hunc fuisse furatum bona Dei, quorũ dispensator erat, sed ea pauperibus impartisse: vt fecerunt Abraham, Loth, Iob, alijque viri sanctissimi, faciendique eleemosynas studiosissimi: quibus vt fideles dispensatores nõ tanquãm suis sed tãquam domini Dei bonis vtentes gloriam cœlestem compararunt. Sed dices. Quando hunc sensum defendo, si res ita se habet vt affirmem hunc villicum tam in vitæ remedio inueniẽdo, quam in modo dispẽsandi recte fecisse: quare hic vocatus est villicus iniquitatis? Respondeo. Illum vocatum fuisse villicum iniquitatis, non quod eleemosynam fecisset: sed quia in initio non bene se habuit bona domini sui dissipando & dilapidando. Postea tamen quam ad se reuersus iniquitatem vitæ suæ cognouit, quanquam iam demum nec fodere, nec arare poterat, hoc est magnas pœnitentias & preces agere, in omnibus tamen reliquis optime segessit adeo vt dandis eleemosynis de bonis Dei quorũ dispensator erat iustissimus & fidelissimus villicus iudicari debeat. Christus autem in hac parabola si rigorem literæ inspiciamus cum diuitibus tãtum modo loquitur, eosq; hortatur ad dandam eleemosynam de bonis Dei quorum dispensatores nõ domini sunt. Quod si rectè fecerint postea in cœlo æternã inueniẽt mansionẽ. Hos duos sensus in omni parabola tanquã magis verisimiles sequutus sum vt supradictum est. ¶ Expende etiam quod in eo quod ait villicus iniquitatis, & laudauit dominus villicum iniquitatis, phrasis Hebræa est, & modus loquendi Hebræorum, vbi genitiuus ponitur loco nominatiui. Vt illud qđ in prima epistola Petri habetur, populus acquisitionis: id est, populus acquisitus. Et in Psal mo. Virga æquitatis pro virga æqua. Vas electionis ideſt, vas electũ. Et in Esaia, vox clamãtis: provox clamãs. Sic in præsentiarũ laudauit dñs villicum iniquitatis, id est villicũ iniquũ: quia prudenter fecisset. Sequitur. *Quia filij Lucis seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt.* Hoc dixit non quod impijs sit vera prudentia cum dicat Paulus quod prudentia carnis mors est, & solis bonis insit prudentia: sed ideo Christus, sic loquitur, quia mundani homines diligentiores sunt, & agiliores circa mundana, quam boni circa diuina. Et ideo non simpliciter dixit prudentiores esse filijs lucis, sed in generatione sua: hoc est in negotijs & rebus secularibus pertractandis, quia in his multo prudentiores sunt filij huius seculi quam filij lucis, attamen in rebus spiritualibus prudentiores sunt filij lucis. Nam licet Busones & noctuæ melius noctu videãt, quã homines: simpliciter tamẽ melior & acutior est visus hominum quam illorum. Illæ enim aues noctu vident vt prædant capiant, sic etiã mundani. Vnde Dauid. Insidiatur vt raperet pauperẽ, rapere pauperem dum attrahit eũ. Sunt diligentes & tyranni in recipiẽdis & recuperandis debitis suis, astuti in falliẽdo pauperes, &c. In his quæ ad generationem carnalem pertinent prudentiores & sapientiores sunt. Sic catus clarius videt hominẽ non ad legendũ literas sed ad capiendũ mures. Prudentia huius mũdi eo tendit vt decipiat pauperem. Hæc est prudẽtia vsurariũ & raptorũ, quorũ quisq; in nocte & in tenebris peccatorum absente sole iustitiæ, suæ voluptati quasi cuidam prædæ rapiẽdæ intentus est. Præterea vocantur filij huius seculi quia hunc mundũ pro patria habẽt & amãt, cupiẽtes solũ suã hæreditarẽ, & diuitias in tẽporalibus. De mũdo ait Ioãnes quod sũt: & de mũdo loquũtur, & mundus audit illos. Electi autẽ vocantur filij lucis quia per fidẽ & charitatẽ filij sunt Dei: qui vera lux est, & nullas patitur tenebras, & verã lucẽ, quæ Deus est super omnia diligũt. Vnde paulus. Eratis aliquãdo tenebræ, nunc autẽ lux in dño. Cautiores enim sunt & diligẽtiores filij huius seculi in acquirendo tẽporalia,

Matth. 25.
1. Petri 2.
Psalm 44.
Actor. 9.
Isaiæ. 40.
Romans. 8.
Psalm 9.
1. Ioan. 4.
Ioann. 1.
Deute. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

talia, quam filij lucis spiritualia. Experientia docet nam quæ ad lucrum pertinent, quanuis cum periculo sint vltro facimus: ad spiritualia vero neque admonitionibus neq; minis venimus. Igitur in hac parabola sumite argumentum quod sicut iste ne priuatus officio fame periret, sic prouiderit ad tempus futurum: ita vos date eleemosynam, & præparate in æternis tabernaculis domos, his bonis domini vestri quæ dedit, vt lucremini vitam æternam. Propterea ad hoc similitudo ista dicta est, vt discamus futura considerare: vt in

Deute. 32. Deuteronomio dicitur. Vtinam saperent ac intelligerent, & nouissima prouiderent. Vult etiam Christus docere in hac parabola quod cum breuis vita sit, satagamus facere bona opera, vt cũ mors aduenerit maneat domus & refugium in cœlo, vnde in æternum quiescamus. Quapropter applicando hanc parabolam consequenter dicit Christus. *Et ego dico vobis facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula* μαμμωνᾶς. Nõ Hebræorum, sed

Libr. 1. com. in Matth. cap. 6. Syriorum lingua vt Hieronymus ait diuitiæ nunc pantur. Vocantur hic à Christo diuitiæ iniquitatis non tantum iniustè acquisitæ, sed etiam licitè partæ: quoniam repugnat diuinis præceptis, eleemosynæ sacrificia offerre de rapina. Vocantur autem iniquitatis, id est, inæqualitatis eò quod inæqualiter sint diuisæ, vel etiam quia aliquo peccato suorum vel proauorum partæ sunt, & acquisitæ. Diuitiæ enim ex se bonæ sunt, nostra tamen peruersitas & malitia facit illas iniquas. Si vinũ fundas incadum aliquem immundum, statim in suauitatem vasis sapit: adeo vt dicas quotiescunque adhibendum accesseris, hoc vinum anteà cũ esset bonum cado illoto diffusum insipiditatem attraxit. Sic diuitiæ bonæ sunt: verum si in cor cupidum incidant, malæ redduntur.

Ephes. 5. & ita vocantur iniquæ: quia plerumque eæ causa sunt iniquitatis. Hunc in modum Paulus diem & tempus malum vocat. Redimentes (inquit) tempus, quoniam dies mali sunt. Nõ quod malus sit dies & tempus, sed quia homines mali tempore abutuntur ad malum: sic propter diuitias sæpe oriuntur iurgia, bella,

1. Tim. 6. furta, homicidia, &c. Quapropter Paulus auaritiam & cupiditatem temporalium nominat radicem totius mali. ¶ Obserua primo quod Christus volens loqui de his diuitijs terrenis, locut⁹ est de illis cũ hoc additamẽto, vi delicet iniquitatis. Nã si absolute diuitias dixisset vtique intelligendum non esset visi de veris diuitijs cœlestibus. Sic Paulus scribens Timotheo charissimo non absolutè dixit, præcipe diuitibus, sed, præcipe diuitibus huius seculi; nam absolute loquendo, diuitiæ huius seculi, diuitiæ vocari non debent. Quẽadmodũ enim cum aliquẽm album secundum dentes dicimus, idem est, ac si diceremus ipsum esse nigrum: ita cum Diuus Paulus dixit diuitias huius seculi, idem est ac si diceret pauper tatem huius seculi. Veræ enim diuitiæ in cœlo sunt: vt ait Psalmus. Gloria & diuitiæ in *Psal. 111.* domo eius. Prudentiam sapientis etiam diui- *Prou. 14.* tias esse testatus est Salomon dicens. Corona sapientium diuitiæ eorum. Vt autem per diuitias non metalla terrena, sed prudentiam se intellexisse ostenderet, illico per contrariũ subdidit. Fatuitas stultorum imprudentia. Si enim coronam sapientium terrenas diuitias dicere voluisset profecto fatuitatem stultorũ pauperratem potiùs, quam imprudentiam dixisset. Sed dum fatuitatem stultorum appellauit imprudentiam, quod sapientium diuitias prudentiam dixerit, satis apertè innuit. Vnde colligimus aliam esse mammonam bonitatis, illæ enim diuitiæ, quas soli iusti putãt esse diuitias, vt virtus & superna illa bona, verè diuitiæ sunt nam hæc terrena paupertas est. Ditior est arca tua, quam multis opibus refertam habes te ipso: siquidem eas non possides, sed ab ipsis possideris. ¶ Expende, secũdo, quod mortem vocat defectionem. Cũ de feceritis inquit, à præsenti vita per mortem. Homo enim cum moritur deficit à vita. Deficit mundus, deficiunt amici & consanguinei: deficiunt opes & deliciæ, deficit tempus gratiæ & bene operandi sola misericordia est comes defunctorum. Sicut enim vmbra insequitur corpus: ita bona opera sequũtur mortuos, vt Ioannes ait. ¶ Obseruãdum quoque *Apoc. 14.* est tertio & diligenter, quod non singulariter dixit in æternum tabernaculum se in æterna tabernacula: vt intelligas multa esse præmia in cœlo, & non omnes æqualiter esse beatos. Gloria enim respondet gratiæ, quæ illius est seminarium & arrha. Non autem omnes iusti sunt pari modo grati Deo, nec eundem apud ipsum habent locum, quia non omnes de Deo æqualiter benemerẽtur, nam vt Pau- *1. Cor. 15.* lus ait, sicut stella differt à stella in claritate, sic resurrectio mortuorũ. Quemadmodũ astra omnia lumen à sole secundum cuiusque naturã accipiunt, ita beati in Dei præsentia eius glo-

Ioan 14. gloria secundum diuersa merita promicant. Et Christus ipse. In domo, inquit, Patris mei mansiones multæ sunt. Loquitur tamen de gloria beatorum, nam statim subiunxit. Quia vado parare vobis locũ. Ibat autem per mortem ad Patrem, & cœlum per metaphoram vocauit domum sicut nunc tabernacula. Domus namque & tabernaculum distinguũtur à diuersorio: quam in diuersorio in transitu peregrini recipiũt: tabernaculum autem est, *Matth. 17. 1. Cor. 5.* in quo permanenter habitatur. Et ideo Petrus, in monte petebat fieri tria tabernacula, vt perpetuo esset beatus. Vnde Paulus. Scimus quod si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ędificationem ex Deo habemus. Igitur qua ratione receptaculum illud, quo vniuersi beati recipiuntur ob id dicitur vna dom⁹, eo quod omnes sub eodem patre familias vnius Dei visione & hęreditate fruuntur: ita propter diuersos gradus beatitudinis dicitur apud Ioãnem in ea *Ioan. 14.* dem domo multas esse mansiones, sicut hic in nostro Luca, pluraliter dicuntur tabernacula. Destruit hic locus Lutheranorum hæresim, qui putant nullam in nobis ineſſe iustitiam nos iustificari, quæ vna est, atque ideo colligunt omnes esse Deo æquè gratos, pariterq; amicos, atque omnes æquali sanctitate pollere. Expẽde eorum insaniam. Quãuis Christus quo ad sufficientiam omnibus plenissimè satisfecerit, applicatur tamen nobis illa satisfactio, & meritum quo ad efficaciam per sacramenta, per quæ nostra opera liberi arbitrij eius ope & fauore suffulta sunt. Qua propter licet infantes ante vsum rationis ex fonte baptismatis eius efficiuntur membra & gratia æquali consurgant: tamen postmodum rationis luce aduenientę tanquam Dei filij per eius gratiam merita nostra accumulam⁹, plus minusve secundum curam & diligentiam, quã eius cultui impendimus. iuxta illud Apocalypsis, *Apoc. 22. 1. Ioan. 2.* Iustus iustificetur adhuc. Si enim De⁹, vt Paulus ait, reddet vnicuique secundũ opera eius, opera autem non sunt æqualia neque in viris probis, neque in reprobis: ergo sicut alijs inæqualia supplicia, ita iustis imparem gloriã est redditurus. Si autem quis obijciat illã pa- *Matth. 20.* rabolam Matthæi vbi æqualiter illi, qui in vinea laborauerunt præmiati sunt denario beatitudinis, qui tamen non æqualiter laborauerunt: quorũ quidam à summo mane, quidam hora vndecima. Dicendum quod obiectiue omnes sunt æquales, nam omnes videt Deũ, omnesque perpetuo erunt beatiin hoc equales sunt. Non tamen subiectiuè, nam alius plꝰ vel minus iuxta merita erit beatus. Docet enim Christus per illã parabolã, quod in Dei cultu tantum solertissimus quisque potest in breui tempore proficere, quantum segnis in maiori. Docet etiam quod omnia nostra merita ex sua voluntate & gratia valorem sortiãtur. Et ideo dixit, quia huic volo dare. Cæterũ in suprema retributione gloriæ, quãuis cũctis idem cõferatur beatitudinis denarius, nihilominus visio illa essentiæ diuinæ nõ erit in omnibus æqualis. Arq; adeo licet Deus in sedenarius sit infinitæ æstimationis, non tamen in omnibus erit eiusdem pretij. ¶ Prætereà ad nostram etiã eruditionem docemur hic mũdum non futurum æternum, sed temporalẽ, contra quosdam Philosophos. Secũdo, quod post hanc vitam erũt futura tabernacula æterna cõtra Ethnicos. Tertio quod erit iudicium futurũ, contra Mauros & Turcas. Quarto qđ opera examinãda sunt, non tantum fides: cõtra Lutheranos. Quinto, pauperes sanctos quos in hac vita fouimus, fore in alia propinios. Sexto, quod eleemosynis alijsque operibus eorũ fauorẽ in hac vita imploremus. Arbor enim quæ nõ amputatur in superfluis ramorũ germinibus horrida & syluestris euadit. Ita & eodem modo opus est vt diues sese quotidie explorer superflua amputãdo, pauperibusq; elargiẽdo. Et quãdo Christus locutus est de operibus misericordiæ quater repetiit opera misericordiæ dicens. Esurini, & de- *Matth. 25.* disti mãducare, sitiui, &c. Vt sciamus vtilissima esse, ea quæ toties à Christo repetuntur. ¶ Cõsolatur etiã nos hęc parabola in duobus. Primò qꝺ in breui possimus mereri vitã æternam: nã hic villicus in hora vna quid mandu caret, parauit, per totã vitam Latro in cruce *Luc. 23.* in puncto rẽpore vitam æternam meruit. Alterum solatiũ est quod non solũ in breui tẽpore, sed pro paruis rebus temporalibus, æterna bona & immensa præparare volumus. De mãmona inquit, iniquitatis. Quid vilius istis terrenis rebus? Tamen illis cœlestia possumus emere: & amicos in æterna beatitudine cõparare. Sed nos omnẽ curã adhibemus in amicitijs potentium & diuitum conciliãdis. Christus tamen oppositum docet videlicet, vt paperũ amicitias quæramus: plus enim emolumẽti poteris habere ex pauperibus, quã ex diuitibus. Verũ hoc non credit mũdus, licet in

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc dispensatore sit optimè probatum Non enim dubium est quin amicos habuerit diuites & potentes: sed cum amouēdus esset à munere nullus illorum succurrit: quare ad pauperes se cōuertit: in quibus inuenit commodū. Ret eodem modo se nūc habet quia qui diuitibus fidit sæpenumero decipitur. Nihil enim amicis suis in altero seculo prodeſunt, quia nihil habēt. Quid diues in inferno positus fratribus prodesse potuit, qui guttā aquæ petijt? Vnde psalmista. Nolite confidere in principibus, &c. Ecōtratio verò pauperes in cœlo retribuent: quod si nō tribuerint, quia sint peccatores, Deus retribuet pro illis. Venite benedicti Patris mei. *Esurijui*, & dedistis mihi manducare, &c In Prouerbijs etiā dicitur. Qui miseretur pauperū, Deo fœneratur. Qualis fueris circa proximū, talis erit tibi Deus. Dōcemur etiā ex hac parabola quod nulla potētia, nec diuitiæ sunt, quin ad finē aliquādo nō perueniāt: & quod nihil aliud expectandū nobis est aut potius timendū in futura vita, quā seuerum iudicū & æterna fames: nisi nobis in hac vita facultatibus nostris pauperes amicos conciliemus. ¶ Igitur quod Christus redēptor noster in hac parabola nos in primis doceat nihil aliud est, quam siquidem hæc vita, velimus, nolimus, breui terminanda est, qua finita æternū victuri sumus, vt demus operā eo modo vt viuamus nealterius seculi cōmoda amittamus. Hanc enim vitam cōmodatā habemus, illaq; conditione nobis concessam vt dum viuimus æternā beatitudinem vitāq; perpetuo duraturā cōparemus. Nullū enim aliud prudentiæ opus magis elucet, quā omnia futura tēpestiuè prospicere & prouidere. Hāc autē prudentiam laudat Dūs in hoc dispēsatore iniquitatis, qui adeo prudēter se habuit, vt tēpore prosperitatis & abūdantiæ in tēpus aduersitatis & penuriæ vēturæ se optime præparauit. Hac cautione inuenit sibi cōmodū ille prudens & sapiens iuuenis Ioseph, quē ait scriptura septē annis pane abundātibus summā frumēti in Ægypto siris & horreis inclusisse, ad hoc fabricatis vt septem alijs annis sequētibus temporis iniuria deficiente frumēto, esset vnde populo subuenire posset. Sic tu tēpore huius vitæ præsentis, quę abūdans est, vbi paruis laboribus & impēsis cœlū mereri potes eniri debes, vt plurimas diuitias meritorūq; thesauros, bonorūq; operū frumentū cōgeras: vt quando venerint sterilesalterius vitæ anni quib⁹ nullū dubitur ad merendū vel demerendū tempus quod fortāsse crās adērit, & citius quā putas, habeas vnde tibi vitā cōserues, emeritisque in hoc seculo stipēdijs, domo, & nutrimento posteà in altero quietē satietatē & diuitias inuenias Sed hoc quippe fieri poterit: dādo eleemosynas pauperib⁹, partiēdo has diuitias iniquitatis inopibus & egenis. Nullā morā igitur facere debes quin terræ paleis cœlestes thesauros quā primū cōparares. Quo quid esset nobilius, stercore videlicet & puluere terreni toti, pretiosas & inestimabiles margaritas emere? *Facite inquit vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, &c.* In litera rigere, si hæc verba perpēdatur nihil aliud Christus nobis hic innuere voluit nisi vt bona nostra pauperibus impartiamur: vt cum à vita excesserimus in æternis habitaculis recipiamur. Hoc idē nos admonet Propheta regius Dauid quādo in Psalmo inquit. Iucundus homo qui miseretur & cōmodat, disponit sermones suos in iudicio. Singula enim hæc verba suā Emphasim habēt. Quare opus est hanc autoritatē acutius tractemus & discutiamus, & verbatim explicemus, loquitur enim in hac parte Propheta mysticè & obscurè. Primū inquit iucundus homo: vt nos doceat eleemosynā esse cū lętitia faciendam, hilaremque vultum & iucundū pauperi ostendendum. Hoc idē docet Ecclesiasticus dicēs. In omni dato hilarem fac vultū tuū. Et Apostolus in secunda epistola quā ad Corinthios scripsit ait. Non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorē diligit Deus. Cū benignitate itaq; fieri debet eleemosyna, & nō cum asperitate, scriptū est enim. Inclina pauperi aurem tuam sine tristitia. Et iterū. Congregationi pauperū affabilē te facito. Sed hoc multo facius faciunt illi, qui prius quā eleemosynā pauperi erogēt, miserecum sercentis quæstionibus solicitāt, illum ociosum, vagabundū, perditū appellātes. Posteā vero quam illū mille confectum plagis, iniurijs quā plurimis affecerunt, quia illū inermen & abiectū iniurięq; paratissimum viderunt, dignūque estimarūt, in quem arrogantiæ & superbiæ suæ virus effunderent, vt virtutis causa se illud fecisse existimentur, & zelo iustitiæ, exiguū panis frustū impertiūtur. Cōtra hos loquitur Ecclesiasticus dicens. Datū insipientis non erit vtile tibi. Exigua dabis & multū improperabis: & apertio oris illius inflāmatio est, Si tibi nō placet eleemosynā pauperi facere, noli illū molestia afficere: satis enim miseriæ illi est, qui nudus

Lucæ.16.

Psalm.145

Matth 25.
Prou 19.

Gene. 41.

2.Cor.9.
Eccle.4.
Ibidem.

Eccle.35.

Eccle.20.

nudus etiā hyeme ostiatim mendicat. Quod si otium pauperis culpas, asserisq; te hoc virtutis zelo & iustitiæ reprehendere, quare nō quam plurimos alios in otio viuētes respicis, qui lectis mollissimis cubantes ad meridiē vsque diē dormiūt, dapibusq; lautissimis fruētes, prætiosissimisq; vestibus ornati, totos dici spatio nulla alia in re occupantur, quam vt vicatim huc illuc deambulent, nihil boni operis præstantes? A quibus omnibus ita alienus est pauperis status vt nihil remotius esse possit: humi enim dormit, ostiatim victum quærit, fœneque conficitur. Quare igitur pauperem tantummodo reprehendis iustitiæ amator, cùm tot ignauos in ciuitate relinquas? Quia hic pauper est, alij vero diuites. Quod diuites ense accinguntur, & ornantur, in vitijs suis laudandi sunt: pauper vero, quod nihil aliud præter fragilem arundinem habet, in quam infirmum vlcerosumque corpus inclinet, ideo pro quocunque vel minimo peccato quasi pro maximo delicto reprehendendus, & puniēdus est? O summa mortaliū prævaricationem, ò mundum funditus perditū & insanum. O hostis diuini nominis, tuique proprij sanguinis & naturæ quid furis? Tantāne existimas Deum esse patientia vt ferre possit te, qui caponibus dapibusque alijs lautissimis ad nauseam satiatus ante ostium tuū egressus ad digestionem & exercitium molliter incedas, veste pretiosissimis martiū pellibus sociata, lingua effrænata tua & proterua miserum pauperem reprehendere, qui à te nihil aliud quam exiguum duri panis frustrū proposito IESV nomine contendat? Si tanto iustitiæ zelo & amore teneris quare prius te ipsum non reprehendis & emendas, vt postea iuste possis errabundos & ociosos quo suis populi accusare? Nam pauperes nulla ratio te mouere debet, quare accuses: illis enim satis est miseriarum, vt & pro peccatis si qua habent sufficientem pœnitentiam agere possint: Tu enim qui multis maioribus criminibus infectus & coinquinatus vitijs, more Epicuræorum, Sardanapalique & eorum, quibus, vt Apostolus ait, Deus venter est, viuēs, nullamque pœnitentiam agens: quo iure pœnitentiam agentibus pauperibus teque melioribus insultabis? Ideo Danid in hac autoritate, quam interpretamur, comunxit hominem cum iucundo dicens. Iucundus homo: vt tibi in memoriam adducat te esse hominem, quem decet humanitatem & suauitatem in pauperibus ostendere. Nec existimes te qui diuitias & nobilitatem maiorem pauperē sortitus es, ideo de auro vel argento vel alia nobiliori, quam pauperem materia fuisse formatum. De eadem enim humo, eaque vili & abiecta massa omnes pauperes & diuites sumus. Memento præterea te esse mortalē, corruptibilē, fragilē, tantisq; miserijs subiectum quantis quilibet alius, quantumuis pauper sit quem si humaniter receperis, benigniter allocutus fueris, te omnibus miseris multò meliorē iudicarim. In quo audi Esaiā dicentē. Si videris nudū operi eum, & carnē tuam ne despexeris. At pauper caro tua est, quare igitur carnem tuā despicies? quare tui ipsius hostis eris? Ideo exclamat Dauid dicens. Filij hominum vsque quo graui corde? filij hominum non Leonum, aut Luporum, quare non seruatis inuicem humanitatem inter vos, si filij hominum estis? Quare corda plumbea habetis cum carnei sitis? &c. Vt autem iam tandem hęc duo Psalmistæ dicta cōcludamus, vide quid dicat scriptura. Non exasperes pauperem in inopia sua, & cor inopis ne afflixeris. Danda est igitur eleemosyna summa cum lætitia: qui miseretur in hilaritate, vt ait Paulus. Ideo in scriptura per oleum, per quod significatur misericordia significatur etiam hilaritas. Ideo in Psalmo habetur. Vt exhilaret faciem in oleo. Et alibi. Præterea vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ. Hoc Christus insinuare voluit cùm dixit. Cùm ieiunas vnge caput tuum. Hoc est, hilarem te ostende, & ne sis sicut hypocrita tristis.

¶ Verum vt ostendat egregius Psaltes, qua intentione & quibus facienda sit eleemosyna, addidit dicens. Qui miseretur. Eleemosyna enim à visceribus misericordiæ in pauperem procedere debet, vbi omnia merita fundantur: & omne bonum opus prius radices agere debet quā re ipsa appareat. Pluris facit Deus viscera charitatis à quibus omnia pietatis opera proceduntur, quacunque boni operis magnitudine. Respexit enim dominus ad Abel & ad munera eius: prius ad personā & deinde ad munera respexisse dicitur. ¶ Qui miseretur etiā inquit, vt doceat nō diuitibus, aut huius mūdi potentibus erogandā esse eleemosynā, sed pauperibus solum. Misericordia enim misericordiā denotat: vnde obiectū misericordiæ propriū, miseria est. Quare illius nunquā miseremur: qui nulla in miseris cōstituūtur est Insanus enim esset, qui diceret se beatorū cœlesti

Esai.58.

Psal 4.

Eccle 4.

Rom.12.

Psalm.103.
Psalm 44.
Mat.6.

Gene.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gloria perfruentum misereri. Nam cum beati omni prorsus miseria & incommodo vacent, in tam sublimi fœlicitatis gradu constituti: summa esset amentia si aliquis putaret eorum fortunam esse miseratione dignam. Cuius igitur te miserere debet? Cuius incommoda compati? diuitis ne? Minimè profecto: verum miseri pauperis, afflicti, infirmi, solicitiq; illiusque denique qui aliquam patitur fortunæ iniuriam. Statuit igitur hic Propheta regius Dauid, pauperibus tantummodo & nō diuitibus, qui nullius indigent, faciendam esse eleemosynam. Hoc idem est, quòd dominus superius consuluit dicens. Cùm facis prādium aut cœnam noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque diuites, &c. Sed cùm facis conuiuium voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos. Hoc idē admonet sapiens dicens. Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post multa tēpora inuenies illum. Hæc autem locutio metaphorica est: vtitur enim scriptura sæpenumero metaphoris, aliisque tropis & figuris. Nam certum est Salomon hæc non intelligere de aquis materialibus, sed de afflictionib⁹, angustijs, doloribus, & aduersitatibus. Eodē modo loquebatur sanctus pater eius Dauid dicens Saluum me fac Deus: quoniā intrauerūt aquæ vsq; ad animā meam. Quis adeo demēs est, vt audeat dicere, ꝙ loquutus est hic Dauid, de iustis aquis elementaribus: cum anima spiritus sit, aquæ istę materiales in illam ingredi nullatenus possint? German⁹ igitur huius literæ sensus est: quod Christus cuius anima sacratissima passionis eius tempore repleta erat malis, vt alio in Psalmo fatetur Prophetа regius, hoc est, angustijs, tristitia, doloribus & pœnis, ait nunc æterno patri, orans patrem, cuius vnigenitus iuxta naturam assumptam minor erat. Saluum (inquit) me fac Deus: quoniam tristitiæ & afflictiones intrauerunt vsque ad ad animam meam: ità vt tristis sit anima mea vsque ad mortem. Habes ergo quod per aquas intelligat sapiens dolores, angustias, aduersitates, & alia huiusmodi. Mitte panem tuum, ait, super transeuntes aquas: hoc est, super pauperes. Soli enim pauperes, afflictionibus & laboribꝰ afficiūtur. Soli pauperes, famē, sitim frigus animiq; iniuriā sentiūt. In pauperes tantūmodo cōditæ sunt leges & statuta humana, pœnæ & supplicia excogitata. Si frigus est nihil nocumenti diuites capiunt: quibus vestimentorum copia, camiq; luculenti ad calefaciendum, domusque superius inferiusque stratæ affatim sunt. Si solis æstus est eodem modo diuitibus nihil nocere potest. Prætereà, si frumenti ob anni sterilitatem respublica laborat penuria, lætātur diuites, quia frumentum suum pro libine sua tunc temporis vendere possunt. At pauper multo secius se habet: quippe qui hyeme, frigore, æstate, æstu conficitur tempestatumq; iniuria: ingruente fame solus famem patitur. Rursus concubinarij diuitis crimina & delicta publica, magistratꝰ Ecclesiastici facilè dissimulant & conniuent: pauperem vero anathematis ecclesiasticisque cēsuris grauiter vrgent, vehementerq; cōfligant. Quin etiam si pauper in extrema constitutus necessitate forte ne fame interiret, agnum vel hædum à vicini sui grege abstulit, centies vapulabitur: potens vero & diues, qui orbem vniuersum terrarum compilauit, rapinisque & spolijs vastauit, ab omnibus honoratur, & animosi, fortisque viri nomine condecoratur. Quare optimè dixisse haberur piratam illum Alexandro magno. Ego quia piraticam per mare exerceo vnica tātum naui ab omnibus prædo increpor, & tanquam prædo ad supplicium ducoriar tu qui instructissima, celeberrimaque expeditione omnem terrarum orbem diripis & spolias summa cum iniuria aliena regna occupans, ab omnibus magnus nuncuparis Alexander. Hinc notare poteris Christum dominum & saluatorem nostrum, cùm de pauperibus loquebatur, ritè dixisse. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum, cùm etiam de afflictis verba faceret, dixit. Beati qui persecutionem patiuntur, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Vnde aduerte quod cum de aliorum fœlicitate loquutus est adiectiuo vsus est: de pauperibus vero & persecutionem patientibus loquens substantiuo. Eadem autem oratione vtitur pro pauperibus & afflictis cū hoc verbo, est, & regnum cœlorum: quia procul dubio & pauperes & afflicti, vnum & idem sunt. Et ideo meritò à Christo domino nostro in vna & eadem oratione coniuncti fuerunt. Quis enim persecutionem patitur? pauper. Diues enim ab omnibus colitur & laudatur, adeo vt etiam si aliquid inetissimum dicat, tamen omnes circunstantes nihilominus affirment nihil subtilius Aristotelem dicere potuisse. At si pauper dū loquitur aliquid etiā grauissimū Salomonēq; dignissimum

Luc.14. *Eccle.11.* *Psal.11.* *Psal.87.* *Mat.16.* *Matth.5.*

mū efferat ab omnibus interturbatur, reprehenditur & deluditur. Vnde in Ecclesiastico habetur. Diues loquutus est, & omnes tacuerūt & verbum illius vsq; ad nubes perducūt: pauper loquutus est, & dicunt. Quis est hic? Et si offenderit, subuertent illum. Eo autē vecordiæ euasit hoc malum, vt iam vulgò vsurpari soleat loco prouerbij. Cōcilia mihi fauorem ego tibi iustitiam concedam, &c. Horū igitur pauperum afflictorum, variisque incōmodis merentiū, misericordia debes moueri: ijsq; faciendæ est eleemosyna, qui afflictionū & laborū aquas pertranseunt. In vacuo enim vasa liquorem funde, & non in pleno. Eliseus enim vasa vacua impleuit oleo infuso. Ita etiā tu in pauperem opibus, omniq; domestica supellectile vacuum & egentem, animaq; omni consolatione destituta afflictum, oleū misericordię infundere debes: non in diuitē, qui quamplurimis bonis opibusq; abundat. Nunc vero nihil solet nisi habenti cōcedi. Nō enim mittuntur caponū paria nisi ad illū qui contena in pœnore suo habet. Tu autem cerūū ad eum mittis, qui cū viginti millia nummū quotannis redditū suorum colligat domū habet ambus, vitulina, cetnina, aliisq; carnibus adeo repletam, stomachūq; ab hesterna nocte, ciborū multitudine & diuersitate ita affectum vt magis videatur fame ad digerendum cibum, quam cibo ad nutriendum corpus indigere. Quibus nihilominus ita cōstituris, pauper, qui incœnatus accubuit, capitis laborat hesterna fame confecti atque exinaniti dolore, soluq; excrutiatur nemine cōsolante, nec verbo quidem opem ferente. Ergo verissimū est fere neminē iam hac nostra esse tempestate, qui aliquid faciat nisi spe cōmodi temporalis. Das diuiti, vt retribuat: colis regis latimos, vt pro te intercedant: veneraris potentes, vt gratiam eorū ineas. Qui omnes quam parū possint tibi omnibus opibus suis prodesse optimè perspicies, cum tibi vita cummorte fuerit commutanda. Quāto ergo præstitisset pauperibus & egentibus bene facere, qui re postea in cœlorū domicilijs recipere poterunt, vt hic continet sacrum Euangelium. Sed inquies. Quomodo me poterit beatitudinis hospitio accipere pauper, qui crimīnibus dū vixit coinquinatus fuit, postea vero moriens in infernum est detrusus? Pauper quidem nō re recipiet: verū eleemosyna, quā illi fecisti ante diuini conspectus præsentiam clamabit. Audi Ecclesiasticum. Claude eleemosynàm in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te. Vides hic quomodo paupere non orante, ipsa eleemosyna Deū soliciret? Ideo nihil ad te attinet examinare vtrum bonus vel malus pauper sit: sufficit enim tibi, quēlibet esse pauperem vt merito adiuuandus: & fouēdus sit. Ideo admonet sapiens dicens. De primitijs frugum tuarum da pauperibus. Paupertibus, ait, non diuitibus. Esaias quoque ait. Cum effuderis esurienti animam tuam & animam afflictā repleueris: orietur in tenebris lux tua, &c. ¶ Expende quòd non dicit, dà, sed mitte. Non enim ait, da panem tuum transeuntibus aquas, sed mitte panem tuum super transeuntes aquas: vt intelligas pauperes cursores Dei esse, qui portent eleemosynam vt præsentēt illam Deo. Sic beatissimus ille martyr Laurentius, qui thesauros, quos Syxtus ei reliquerat, pauperibus distribuit, Decio Cęsari, respondit. Facultates Ecclesię, quas requiris, in cœlestes thesauros manus pauperum deportauerunt. Ideo & tu si frumentum, oleū, & vinū, vestes, pecunias, vel quid simile volueris recondere: vbi latrones non furentur nec tinea consumet, mitte hæc in cœlum per manus pauperum, securum enim illic habebis thesaurum. ¶ Obseruandum etiam hic est quod ait, mitte panem tuum: non inquā alienum, sed tuum. Contra illos qui porcum furati existimant se conscientiæ suæ satisfacere posse, pedibus pecudis pauperibꝰ propter Deum erogatis. Eleemosyna enim ex proprijs bonis facienda est. Sic sanctus ille Tobias dixit. Ex substantia tua eleemosynam fac. In Prouerbijs quoque habetur. Honora dominum de substantia tua. Non inquam de aliena sed de tua, ait, substantia. Esaias etiam. Frange esurienti panem tuum. Beatus ille qui cum Zacheo dicere poterit Christo Saluatori nostro. Dimidium bonorum meorum domine do pauperibus. O Deus bone quot sunt qui cùm antea paupertimi essent, furtis, rapinisque postea quam diuites & potentes facti sunt, hospitia & monasteria ædificanda sacellaque dotanda curant, vt mundo satisfaciant, fidemque faciant se integertimam vitā egisse: cū reuera alijs pauperibus tribuant, quod aliis eripuerunt. Horum autem sacrificium & eleemosyna inuisa sunt ante diuinū conspectum: illa enim vera commiseratio est, quæ in primis aliena docet restituere, deinde debita soluere, postremò verò de proprijs bonis eleemosynam facere. Vnde in

Luc.13. *Matth.6.* *Prouer.3.* *Esai.58.* *Tob.4.* *Prouerb.3.* *Esaias.58.* *Luc.19.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eccle. 34. Ecclesiastico habetur. Immolantis ex iniquo, maculata est oblatio eius. Et iterum. Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. ibidem. Sed videamus quid amplius dicat Salomon, subtexens quod eius Dauid pater in autoritate dixit quá interpretamur. Quia post multa tempora inuenies illum. Quod idem est cũ eo quod dixit Dauid inquiẽs, & commodat. Non ait quod dat, sed quod commodat: vt si bi post multum tempus reddatur. Quare nõ debes existimare re perdere quod pauperi tri buis: illud enim fœneraris domino vt tibi cũ Prouc. 9. summo fœnore postea reddatur. Vnde Salomon Fœneratur domino, qui miseretur pauperis. Vicissitudinem suam reddet ei. Quod si dicis hoc lucrum velim ego statim videre. Nam quod in mortem differtur seruis venit, nec dignum est ideo vt in tanto pretio habeã tur. Audi insane, fœneratorumque exemplum sume: qui quo tardius solutio fit, eo ma gis lætantur, crescit enim tempore fœnus, ac subinde lucrum. Quare tu eleemosynam pauperi concedens Deo fœnereris, æreque alieno illum obstringas, qua ratione molestè fers tibi in hoc mundo si debita tua non soluantur quorum potius curare deberes vt dif ferretur solutio si saperes: quandoquidem pro parua eleemosyna, quam in hoc seculo feci sti, tanta in cœlo premia te manent? Pluri mum te consolari & corroborare hoc sapien tis dictum debet, post multa tempora inue nies panem quem pauperi das. Multi existi mant se æs alienum contrahere eo tantũmo do quod eleemosynam faciunt. Quam pluri mos nobiles & diuites videbis qui ad ea quæ mundi sunt sibique iucunda videntur, vide licet ad cibum & potũ, cæteraque huius mo di præparanda, quantumuis magno ære alie no oppressi sint, tamen nihilominus largissi mo animo vruntur, effusissimasque faciunt impensas: at vero pauperi si eleemosynam vt faciant rogentur, debita sua statim recensere incipiunt. Hoc autem inde prouenit quoniã ea tantummodo quæ in pauperes religiosos honestasque viduas & egentes insumunt pe rire, familiæ domusque suæ exitium existere putant. Vnde in omnibus quæ ad Dei cultũ pertinent auari, parci, sordidique sunt: cũ ef fusissimi sint in omnibus quæ ad honores re liquasque mundi stultitias attinent. Hæc au tem labes communis est & hæreditaria conta gio in plerisque nostræ Hispaniæ nobilibus.

Attendant igitur illi qui existimãt bona sua defraudari, si qua opera pia faciunt illudque diligenter animaduertant quod in tertio, re gum libro scriptum est. Accessit Propheta 3. Reg. 17. Elias, esuriens ad pauperculam quandam vi duam in Sarepta Sydoniorum: quæ cum ni hil præter pugillum farinæ infundo ollæ, olei que parum in lechyto haberet, tamẽ tanta ex titit eius fides vt ex illis panem subcineritiũ confecerit Eliæque dederit, quod sibi filioq; suo reseruarat, ne fame interirent. Quare me rita est Prophetam audire dicentem. Hydria farinæ non deficiet, nec lechytus olei minue tur. Eoq; modo ab eo impletũ est, nam adeo multiplicata sunt oleum & farina vt dies fa cta sit illa mulierculæ quæ antea pauper erat pro eleemosyna, quã sancto fecerat Prophe tæ. Sed dices. Ostende mihi pauperes tam in tegra pñque vita, vt cum Elia possint confer ri: ego illis eleemosynã faciam: vinosis enim pauperibus ganeonibusque quorum vitã ne scio, bona mea erogare non placet. Falleris o pinione tua: qui enim pauperi propter Deũ eleemosynam petenti non concedit, nec Eliæ Propheræ cõcederet: nemo enim seruo daret, quod domino petenti negat. Vnde tu Matth. 25. si Christianus es Euangelio credere debes, in quo tamen Christus asserit, quod vni ex mini mis meis feci stis mihi feci stis. Patet ergo si Christo in persona cuiuslibet pauperis peten ti eleemosynam nõ concedi s, te nihilo magis Eliæ petenti concessurum: sed potius multo minus. Quin etiam ausim affirmare eum qui tam duro & obstinato animo sic vt pauperi extremè indigenti & petenti eleemosynam, si potest, nõ eroget: non eleemosynam factu rum, etiam ipsi Christo de cœlo vt peteret de scendenti. Dic mihi obsecro si Rex domum tuam veniens se tibi ignotũ offerret causam que itineris exponeret se venando abertasse à teque hospitium petẽs, fidem suam obstrin geret, dicẽs, polliceor tibi coram omnibus re gni mei principibus, te apud me summã gra tiam & beneficia consecuturum: nonne hoc summę fœlicitati tuæ tribueres, illique pro o pibus tuis lautissimum conuiuium facere stu deres, vxor, liberique tui huc illuc concurs a rent, vt illi in omnibus morem gererent? Du bium minime est, hoc te facturum, aliaque complura summo cum gaudio & studio. Dic igitur ò homo Christiane audebis Christo glo riæ regi domũ tuã se conferenti sub pauper culi imagine non conuiuium aut hospitium

petenti, sed paruum frustum panis tritamuè subinculam quæ tibi vsui non est, pro quibus pollicetur se cùm venerit in potestate magna coram omni curia cœlesti tibi gratiam relatu rum, inquiens esuriui & dedistis mãducare, sitiui & dedistis mihi bibere? &c. Audebis in quam si hoc ita futurum credis tam fido, libe ralique regi ostium claudere quod aperires infido, inopique huius mundi domino? Hoc autem hinc prouenit quod nullo modo bo ni Christiani dici possumus: si enim tanto no mine essemus digni & vt decet eos qui tã san ctam religionem colunt, pauperes nõ modo hospitio benignè susciperemus, sed etiam il lis pedes ablueremus, mensam sterneremus, genibusque flexis faceremus ministerium, Christum dominum nostrum in illis contẽ plantes: cuius causa omnia quæ pauperibus facimus, facienda sunt vt æternam beatitudi nẽ non huius seculi gloriam consequamur. O quantus est in pauperibus thesaurus. Felix e nim illa regio dici potest in qua multi sũt pau peres, multo etiã fœliciores & beatiores illi dici possint, qui hoc summum Dei beneficiũ agnoscunt in se esse collatum, quotiescunque Deus manu pauperis eorum pulsat ostium, ipsi vero summa cum diligẽtia & spiritu cha ritatis eodem, quo Zachæus hunc amplissimũ dominum domo sua susce pit, eum accipiunt. Eleemosyna tantum in se bonum continet, tantisque laudibus omnibus hominibus com mendatur vt facilius initium quam dicendi finem inuenire possit ille, qui eam laudare in tenderit. Verum vt concludamus psalteriũ beatissimi regis nostri Dauidis audiamus: qui prosequens canticum suum postea quam di xit, eleemosynæ faciendæ largitorem debe re esse hilarẽ, humanũ, misericordem, in om nes miseros & afflictos, hac potissimum de causa, quia omnia quæcunque pauperibus e rogaret, non donaret, sed commodaret po stea sibi cum magno fœnore soluenda: ait mo do idem diuinus spiritus sancti cantor. Dispo net sermones suos in iudicio. Parabit quid re spondeat in die iudicij. Quando omnes gen tes vniuersique orbis terrarum populi corã iusti iudicis tribunali consistent. Quibus ita ordine dispositis rogabit dominus misericor des dicens. Esuriui, dedistis mihi manduca re? Illi respondebunt. Etiam domine. Sitiui, dedistis mihi bibere? Respondebunt libera les. Etiam domine. Rogabit item. Fui hospes & peregrinus: & recepistis me? Repondebũt. Etiam domine. Et sic de alijs operibus misericordiæ. Quare ò quam præclarè ait Prophe ta regius Dauid. In die iudicij facilè inuenient homines pij quid summo iudici respondeãt. Disponet inquam sermones in iudicio. Qui eleemosynam faciũt in hoc seculo sermones suos disponunt in iudicio: in his enim operi bus vt ait dominus sumus examinandi & re gandi in illo terribili & horrendo iudicij ex tremo die. Beatus qui intelligit super egenũ, Psal. 40. & pauperem in die mala liberabit eum do minus. Sopho. 1. In die inquam illa amara calamitatis & miseriæ liberabit illum dominus. Sum mum profecto consequeris honorem, tunc cum ante omnium gentium conspectum, di uinamque santissimæ Trinitatis maiestatem consequutus libere, nullaque perturbatione affectus poteris Dei beneficio respondere: cũ vel in hoc seculo vix aliquis possit coram re ge vel principe aliquo aut publicè verba face re, quin summo interturbetur pudore. Im pij autem & immisericordes prænimia confu sione turbati, facebunt. Et quando fuerint rogati, esuriui non dedistis mihi manducare, nullum verbum facere audebunt, quia in pauperes crudeles extiterunt, & ideo nihil respondere poterunt. Sicut pisces capiuntur hamo, sic iniqui tempore malo. O summum Eccle. 9. bonum eleemosyna, quæ te tanta perturba tione & opprobrio liberare poterit. Verum in hoc summè est considerandæ bonitas & clementia domini, qui in hac vita nobis re uellat de quo in examine & iudicio rogandi sumus: vt deinceps statim incipias idoneum excogitare responsum, quo diuinis quæstio nibus satisfacias. Si illi qui licentiati aut do ctoris gradum petit quem vt cõsequatur ab omnibus illius facultatis doctoribus & magi stris examinandus est, antequam tam seuerũ subeat discrimen & iudicium vnusquisque illorum doctorum argumenta publicè po stea proponenda secretò reuelasset: nonne summum ih eum beneficium esse collatum omnes existimarẽt? Nemo dubitat. Ille enim qui se examinandum obtulit cum argumẽta nesciat non paruum subit honoris sui pericu lum. Qui enim apte propositis argumentis non respondet sepe numero gradus honore priuatur: quod illis euenire non potest qui multo ante argumenta, quam proponantur callẽt, Attẽde igitur quã bonus sit Deus quãra q; in oẽs homines facilicitate, qui cũ in die iudicij nos seuerissimis quęstionibus sit inter

Universidad de Deusto
Biblioteca

rogaturus, æquissimoque examine mores nostros perpensurus: tamen nihilominus tantũ apud illum in humanum genus valet amor, vt nos prius de omnibus rebus quas rogandi sum⁹, certiores faciat: vt cognitis illis de quibus sumus rationem reddituri, facilius excogitemus quid nobis respondendum sit. Non vult nos incautos præuenire, cupit enim salutem nostrã & vt argumentis satis faciamus: ideo nos deinceps admonet omnium, quorũ cura nobis incumbit & administratio. Vnde colligitur quantum gaudeat, quantamq; capiat lætitiam dominus si recte quis ad interrogata respondeat: cùm nihil aliud intendat in hoc seculo nihilque magis studeat, quã vt nos officij nostri admoneat. In quo summè est considerãda Dei bonitas. Quare nulla alia re magis lætabitur quam si recte respondemus, salutemque fuerimus cõsecuti. *Quod* omnino penes nostram est potestatem & arbitrium si in pauperes misericordes esse voluerimus. Sed dicet aliquis. Ergo nihil aliud opus est ad consequẽdam beatitudinem præter misericordiam in pauperes? Nam si quis ambitiosus, luxuriosusque cum sit omnia misericordiæ opera in pauperes præstiterit: consequetur beatitudinem? Pater nullo modo illam posse consequi. Paulus enim ait. Si distribuero substantias meas in cibos pauperũ, & tradidero corpus meum, &c. Charitatem autem non habeam nihil mihi prodest. Respondeo tamen crudeles & immites homines potius quã alios à Deo fore examinãdos: quia in hoc crimine datur pars læsa, quæ merito de sibi debitis queritur, non solutis ab illis qui maxime soluere tenerentur, verbi gratia. Si hic homine aliquo interfecto nulla inuenitur pars, quæ illius mortẽ expostulet magistrat⁹ de officio suo interfectorẽ punire potest. Veruntamen si interfector illo priori iuris impetu euitato, veniam ab rege impetrarit qui illud libere vel concedere vel negare potest nulla parte expostulante, deinceps omni iudicij instantia solutus manet. Hoc autẽ minimè fit si aliquis inuenitur læsus, filius, vel nepos, vel vxor, vel parens defuncti. Rex enim nec alius princeps non potest pro libidine sua sententiã ferre, nisi partibus plenissimè restituatur. Sic in die extremo iudicij quemadmodum Niniuitæ in Iudæos, sic pauperes in diuites consurgent. Tunc autem demum apparebit coram diuina maiestate vidua, quã tu fame perire passus es, dicens. Domine iustitiam tuã imploro in hunc diuitem, qui mihi fame, omniumque rerum penuria periclitanti subuenire noluit. Attende igitur o infœlicissime auarissimeque homo vt videas miserorum pauperum egestates, corã supremo Dei tribunali clamantes iustitiam implorare. Sic ait dominus. Viduæ & pupillo non nocebitis: si læseritis eos, vociferabũtur ad me, & ego audiã clamorem eorum. Deus enim nec surdus est, nec aliquo laborat auditus vitio: quominus omnes pauperes clamantes exaudiat, vt idem hic ait. O homo flagitiosissime, quare non aduertis te flagitijs tuis diuinam liberalitatem absterrere: & iustitiam prouocare? Horrẽdum etenim iudicium illos manet, qui in pauperes in hoc seculo immites fuerunt. *Quod* si mihi non credis, audi Iacobum dicentem. Iudicium fiet sine misericordia, ei qui non fecerit misericordiam. Illud etiam in fortunatissimè hominum iudicium subire audes Dei seueriss̃imum, cum tu prius impietate tua eius misericordiæ ostium obstruxeris præsertim cum omnia illa quę pauperibus donas centupla in altero seculo sis consecuturus. Da altissimo ait Ecclesiasticus secundum datum eius: vt magis, ac magis multiplicet tibi dona sua. Siquidem igitur & in hoc seculo, & in altero omnia quæ pauperibus cõcedis cum multo fœnore tibi reddentur: ne in pauperem immittis fis, & immisericors. In quo Ioannem audi dicentem. Qui habuerit substantiam mundi huius & viderit fratrẽ suum necessitatem habere, & clauserit ab eo viscera eius: quomodo charitas Dei manet in illo? Stude igitur nunc vt pauperes tunc amicos habeas & patronos: Deus enim eleemosynarum intercessione tui miserebitur. Nam misericordes (teste Christo) misericordiã consequentur: è contrario vero immisericordes in tenebras exteriores eijcientur, sicut ille inimq⁹ seruus qui ꝓximo suo immisericors fuit, & crudelis. Sed tempus est vt ad contextum beati Lucæ iã reuertamur. Et audiamus quid Saluator noster Iesus Christus vlterius dicat.

1. Cor. 13.

Mat. 12.

Exod. 22.

Iacob. 2.

Eccles. 35.

1. Ioan. 3.

Mat. 6. Mat. 25.

Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, in maiori iniquus erit. Alterum documentum elicit ex parabola, de pœna inquam mali dispensatoris facultatũ temporalium: propter quod ponit duas regulas. Prima, Fidelis in minimo, est quoq; fidelis in multo. Iniquus in minimo, est quoq; iniquus in multo. Et ambæ suut veræ per se intellectæ. Hoc est. Qui ex fide recte se habet

habet in dispensatione rerum quantumcunque paruarum, multo rectius se haberet ex eadem fide dispensando res magnas. Et similiter, qui ex iniquitate male se habet dispensando minima, multo peius se haberet ex eadem iniquitate dispensando maiora. Res minimæ sunt terrenæ, maiores autẽ spiritualia: vt prædicatio, administratio sacramẽtorum, quæ ad prædicatores, & Ecclesiæ prælatos pertinent. Vnde Paulus ait. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Vnusquisque videat quomodo dispensat. Auari qui in temporalibus infideles sunt, non erunt fideles in spiritualibus: è contrario qui fidelis est in minimo, erit in maiori. Itaque qui fidelis est in minimo remuneratur, cùm ei maius committitur. Et qui infidelis est in maiori punitur, cùm ei modicum auferrur. ¶ Quapropter ex hoc loco ad tuã eruditionem discе quod sicut Deus opus bonũ alio bono opere remunerat dãs in tẽpora libus fideli bona spiritualia: sic è diuerso peccatum peccato punit. Vis horum exempla videre: quomodo Deus vnum bonum opus, alio bono opere muneret? Exemplum habes in Abraham, nam cum primo iussioni diuinæ obtemperasset, cognationem suam relinquẽdo, sẽper maiora dona gratiæ percepit: donec tantam fidem acquireret vt in spẽ contra spẽ crederet. Propter quod & merito pater omnium credentium & pater fidei appellari meruit, & omnibus in exemplum proponi. E contra, Philosophi cum naturali dono intellectus abusi sunt, traditi sunt in reprobũ sensum, vt facerent mala. Sicque Deus peccatum peccato puniuit. Hæc eo tendunt, vt discamus bene vti Dei donis: ne mereamur illa amittere: *Si ergo in iniquo mammonã fideles non fuistis.* Hoc est, si in temporalibus diuitijs dispensandis nõ fuistis fideles, fidelitate inquit, ad iustitiam pertinente, ea erogando pauperibus & Ecclesiæ, secundum quod iustum est, spernendo tẽporalia pro spiritualibus. *Quod verum est, quis credet vobis?* Hoc est. Bona spiritualia & interna vobis diuinitus præparata, quis cõmitter & tribuet vobis? Quasi dicat. Indigni estis huiusmodi bonis, imo & præsumptuosi, spiritualiumque dispẽsatione auari, ambitiosi, & immundi, qui in temporalibus infideles sunt: non erunt fideles in spiritualibus, nec boni prælati esse poterunt: quia ad sua commoda, ad temporales honores, carnalesque delicias, impiè reflectuntur. Sed misericors & compatiens in pauperes, & proximorum quærens salutem, dignus est, vt ei credãtur maiora, sicut Paulus Timotheũ hortatur. *Esto* inquit fidelium exemplum, in verbo, in cõuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Et ad Titum. In omnibus te ipsum præbe exẽplum bonorum operum, in doctrina & integritate, &c. Sequitur. *Et si in alieno fideles non fuistis.* Idem sub alia ratione repetitur. Quod prius dixit iniquum mammona, modo appellat alienum: quia quidquid seculare est, alienum est à perfectione animi. Et propterea si in alieno, hoc est in rebus temporalibus quæ minima sunt fideles non fuistis? *Quod vestrũ est.* Genus spiritualium quod vestrũ est, quod non potest à vobis inuitis auferri, quod ad perfectionem vestri animi spectat, quod multo maius est toto genere secularium. *Quis dabit vobis?* Quasi dicat. Nemo vtique. Vnde Paulus ait. Si autem domui suæ præesse nescit: quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Pro maiori autem huius literæ explanatione aduerte, q; bona temporalia hic Christus aliena vocat, quia propria nostra nõ sunt: illud enim nostrum esse dicitur quod est in plena nostra potestate & libertate, & quod inuitis nobis auferri à nobis non potest. Quapropter cùm bona temporalia, corpus nostrum, & vita, & quidquid habere videmur, possint à nobis auferri etiam nolentibus, nõ nostra sed aliena esse dicuntur. Hanc credo esse causam, cur Deus præcipit vt eum diligamus: quia nihil nostrum est nisi voluntas, quę in nostra plena est potestate, & libertate. Et cùm homo non possit dare nisi illud cuius dominus est, & nihil sit nisi voluntas, in eius libertate & dominio, hanc à nobis exigit, vt diligendo eum tribuamus, solo enim amore potes Deo soluere quod illi debes, propriam voluntatem tuam negando, animumque tuũ illius tradendo amori: hæc enim terrena valdè aliena sunt à nobis. Vnde Democrates dicere solebat. Qui animum curat se ipsum curat, qui vero corpus, non se, sed sua curat: qui autem pecuniam nõ se, nec sua, sed valde aliena curat. Ideoque migrates de hoc seculo, nihil rerum temporalium ferre nobiscum poterimus. Quapropter in Psalmo habetur. Homo cum interierit, nõ sumet secũ omnia. Aqua fluuij transeuntis non est alicuius propria transit enim per ciuitates, vt vnusquisq; sumat q̃ satis sit. Sic diuitiæ nõ sũt tuę, quæ per tot hominũ manus transierunt. Hac

1. Tim. 4.

Tit. 2.

1. Tim. 3.

Leg. Aug. li. 2. quæst. euang. c. 35.

Psalm. 48.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal. 61. ratione dicit Dauid. Diuitiæ si affluant nolite cor apponere. Diuitiæ in modum fluuij ita vt fluunt defluunt, non est aqua fluuij illius ciuitatis, apud quam fluuius transit, sed ad necessitatem suam potest vnusquisque inde sumere. Sic licet bonis temporalibus vti possimus ad necessitatem nostram, nostra tamen non sunt: quia si nostra essent mors ea à nobis auferre non posset. Quando aliquis sedet ad mẽsam alicuius potentis ponuntur ei multa fercula in patinis aureis & argenteis, in quibus ille solũ vsum habet. Si verò aliquis per simplicitatem crederet discos & vasa illa esse sua & vellet ea secum auferre, ianitor ad ostium resisteret, & ostenderet illi non esse sua: Ita multi diuites stulti putãt hæc temporalia sua esse: mors tamẽ contrarium ostendit cùm dicit. Nihil intulistis in hunc mũdum, nec quic quã auferre potestis. Vnde satis cognosci nõ potest cuius sint, modo bona quæ tu & mundus possideris: mors tamen veniens cum tibi ab hoc mundo discedẽdum erit, omnia bona tibi eripiet, teque in sepulchro, tenui amictum sindone relinquet. Quod satis magnũ argumentum est omnia quæ in hac vita possides tua non esse: siquidem tibi inuito eripi possint: tu autem ea moriens auferre secum non potes. Expende etiam quòd cùm loquitur de bonis vitæ dicitur, quis credet, ideſt, cõmittet: sed de bonis spiritualibus dicit quis dabit, quia bona viæ dicuntur committi homini, quia de eis reddituros est rationem.

¶ Obseruandum præterea, quod contra iniquum mãmona, hoc est diuitias temporales, è regione posuit quod verum est, significans per hoc non esse vera bona, sed apparentia, & instrumenta quædam veri boni temporales diuitias. Et similiter contra alienum posuit è contra, quod vestrum est: significãs per hoc quod tãrum spirituale bonum est nostrũ proprium. ¶ Denique obseruandum quoq; est quod hęc parabola ad duo inducta est. Primò, vt homo, his rebus temporalibus elee mosynis & operib⁹ misericordiæ amicos pauperes sibi conciliet. qui post mortem eum recipient in æterna tabernacula. Secundò vt sciant diuites bene dispensare: nam aliàs incurrunt pœnã, quia Deus videlicet bona spiritualia nõ dabit illis qui negligentes fuerint circa terrena & temporalia. Docet igitur ne parui pendamus administrationem rerum tẽporalium: nam abusus in hoc indignum reddunt hominem vt illi spiritualia deatur dona, quod satis clarè ex hoc contextu elicitur. Sed procedamus. *Nemo seruus potest duobus dominis seruire.* Dixerat de eleemosyna erogãda pauperibus, & contra auaritiam prædicauerat: modo autem ostendit, non posse auaritiæ, & Deo quemquam simul seruire. Intellige quòd nemo potest seruire duobus dominis contraria præcipientibus: nam si eadẽ imperent ac velint iam tunc non duo domini, sed vnus censẽsus est: quia vna est amborum voluntas. Et quia diuitiarum abundantia sæpe inimica est Deo: qui huiusmodi vanitatibus seruit, nequaquam Deo seruire potest. Contrariæ enim sunt leges mũdi & leges Dei inter se, carnis & spiritus, terrenarum rerum & cœlestiũ bonorum. Vnde Paulus ait. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate: & quæ societas lucis ad tenebras: quæ autem cõuẽtio Christi ad Belial? Quapropter cum hæc tam diuersa & contraria sint non poteris simul his duobus dominis seruire, vt idẽ Paulus alio loco fatetur dicens. Non potestis mẽsæ domini participes esse, & mẽsæ dæmoniorũ. Vnde quemadmodum impossibile est altero oculo terram, altero verò cœlum simul aspicere: ita etiam fieri non potest vt Deum si mulque huius vitæ bona inordinatè diligas. De Samaritanis ait scriptura rem admiratione dignã risuque dignissimam: quod Samaritani dominum colebant & vnà dijs suis seruiebãt, iuxta consuetudinem gentium. Hoc idem quam plurimi facere volunt: qui Deum colere simulantes, huius mundi idola relinquere nolunt. Prætendunt castitatem sed nolunt visitationes & consuetudines periculosas vitare. Volunt haberi sancti, sed nihilominus in delicijs voluptatibusque esse cupiũt. Asserunt se omnia quæcunque debent, velle restituere, iuxtaque Christianam pietatem viuere, eleemosynam pauperibus facientes: cũ tamen mundi faustum, vitæque luxum non deserant. Istis loquitur Esaias dicens. Pallium breue est, vtrumque operire non potest Qua si dicat. Non est tantus reddituum tuorũ prouentus, vt tantam familiam alere possit, tantoque luxui sufficere, & præterea os alienum quo deuinctus teneris soluere. Alter igitur duorũ dominorũ tibi est destituendus. Præstat igitur, vt mũdum destituas falsum & proditorem, antequã ab eo cras aut perendie destituaris Quod si feceris officiũq; boni Christiani præstiteris, siquidem vtriq; Deo & mũdo simul seruire est impossibile, te recipias

4. Reg. 17.

2. Cor. 6.

1. Cor. 10.

Esai. 28.

1 Reg. 8. mores corriges, vitamque deinceps reformabis, Philistæi in templo cuiusdam idoli, quod vocabatur Dagon arcam fœderis Israelis cõprehensam collocarunt, surgentesque primò mane, die crastino inuenerunt idolum ante arcam deiectum: qui licet sæpe sæpius enixi sint idolum cum arca coniũgere, nunquã potuerunt. Hoc autem nihil aliud significat nisi Deum nullo modo perpeti, se idem templũ & altare cum dæmone habere. Non vult enim Deus esse vbi vitiorũ tuorum idola sunt; quæ tu veneraris. Si igitur vis vt Deus in cordis tui tẽplo habitet, opus est vt vitia prostrata & deiecta ante illum iaceant. Tunc tamen stetit in altare idolum erectum, postea quam arca foras extracta est. Eodem modo si tu arcam Dei de corde tuo ejeceris, ideſt, eius religionem & pietatem, illico vitia tua summam in te obtinebunt potestatem: verũm si arca religionis & pietatis diuinæ in te cõstiterit, nulla erit mora quin mundus, caro, & dæmon, omniaque vitia ante pedes tuos quasi victa prosternantur, & à te penitus recedant, quia vt iam sæpe diximus vtriq; inseruire domino impossibile est. Non fuit datum populo Israel cœleste manna, donec consumpta est farina quam ab Ægypto secum portauerant: nec tu etiã poteris diuina fœlicitate frui, donec omnino omnis mundi amor, in te fuerit consumptus: & à te penitus recesserit. Quemadmodum enim manna & farina Ægyptiaca simul non comeduntur sic tu his duabus voluptatibus & saporibus Dei & spiritus, mũdi & carnis frui non poteris. In hoc autem perspicuè videbis quam vilis nulliusque pretij sit consolatio humana: siquidem diuinam impedit. Sicut stomachus illius, qui aduersa laborat valetudine, si malis humorib⁹ oppressus sit, cibi suauitatem non sentit: sic illi qui alliorum cucumerum, & cæparũ Ægypti voluptate capiuntur, cœlestis cibi dulcedinem percipere nõ possunt. Si ergo Petre planè per frui illiusque suauitatem sentire vis: oportet vt omni genere mundanæ & libidinosæ consolationis vaces. Nam quemadmodum filijs Israel non fuit manna in deserto concessum, nisi deficiente Ægypti farina, qua finita dein ceps nunquam illis illud cœleste manna defuit donec de fructib⁹ terræ promissionis comedere potuerunt: ita & tibi non se Deus exhibebit tanquam cœlestem cibum nisi deficientibus in te virijs quibus omnino abs te separatis, huiusque vitæ peregrinatione confecta, cœlestis gloriæ, quę vera promissionis terra est, largissimi tibi fructus porrigantur. Præterea, si relicto mundo diuinam fœlicitatem es adeptus: & relicto Deo in summam huius mundi miseriam, æternaque supplicia necessario recides nè committas vt tantillæ voluptatis pretio æterna primeris beatitudine. Suauis enim est diuina consolatio, ea tamen non cõceditur illis, qui alienam & peregrinam consolationem admittunt. Quanquã multi sunt qui vtramque consolationem Dei, scilicet, & mundi habere velint. Hos alloquitur Prophe ta Sophonias, ex parte Dei dicens. Disperdã quitiurant in Melchon, & iurant in domino. Per Idolum & per Deum iurabant, & vtriq; seruire conabãtur, sicut illi Samaritani de quibus modo loquebamur. De his condolet & miseretur Ecclesiasticus dicens. Væ duplici corde, &c. Et peccatori terrã ingredienti duabus vijs. Ingredieris duabus vijs Deo inseruire & mũdo inseruire intendens simul. Quid igitur itineris facere potes cum duabus vijs ingrediaris? Isti claudicant duabus vijs more illorum quibus Helias dixit. Vsquequo claudicatis in duas partes? Si dominus est Deus sequimini eum si autem Baal sequimini eum: sequimini vel Deum, vel Baal: nam impossibile est ambobus simul inseruire. Cum Pharao permitteret Hebræis vt Deo in Ægypto victimas immolarent, respondit Moses. Non potest ita fieri. Abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Deo nostro: Fieri nõ potest, vt Pharaoni, hoc est, vt diabolo, et Deo simul seruiamus. Cùm ingrederetur Iesus in templum ejecit vendentes & ementes, quia non possumus seruire Deo & mammonæ. Nam neque ignis & aqua simul esse possunt: nec item duobus dominis tam diuersis seruire possibile erit. Sed quare non possumus his duobus dominis simul seruire? Audi quod sit inconueniens. *Aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet.* Christus dicit. Qui non est mecum cõtra me est: quapropter si Christum diligis diabolum odies, qui contrarius illi est. At si diabolo adhæres per conformitatem affectus ea videlicet cupiendo & amplectendo quæ diabolo placent, vt sunt opera vitiosa Deum cõtemnes. Impij enim adhærent diabolo sicut membra capiti: quia diabolus caput est omnium impiorum, & ipse sua suggestione pestifera influit in eis vitam iniquam vitiorumq; motum. Contemnet autem Deum, eius præ-

Sopho. 8.

Eccle. 2.

3. Reg. 18.

Exod. 8.

Ioan. 2.

Luc. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cepta paruipendendo, & transgrediendo: & vana ac vilia ei præferendo. ¶ Obserua autem quod cum locutus fuit de diabolo non dixit, diliget, sed adhærebit: quia peccator nõ amat diabolum quamuis ei consentiat. Et de Deo non dixit odio habebit, sed contemnet: quia nullus potest odire Deũ quatenus Deus est, sub ratione deitatis: quia secũdum se cum sit summa bonitas, odiri nullatenus potest. De diabolo etiam dicit, quod si qui Deum diligunt, illum odiunt: sed impij qui Deum contemnunt ei adhærent, sed non dicit quod diligunt. Quia cum obiectum voluntatis sit bonum: diabolus qui malus est diligi nõ potest.

Matth. 6. ¶ Expende etiã quod in Euangelio Matthæi de illo qui diabolo seruit, non dicit quod adhærebit, sed quod sustinebit quod idem est: nam qui Diabolo adhæret illum sustinet, & portat maximum onus super humeros suos. O maxima & absurdissima peccatorum stultitia: vt Deum, qui illos portat contemnant & diabolo seu mundo & vitijs adhæreant.

Esaiæ. 46. De hoc dominus per Esaiam conqueritur dicens. Audite me domus Iacob, & omne residuum domus Israel: qui portamini à meo vtero, & gestamini à mea vulua. Vsque ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo &c. Lege quæ sequuntur in ipso Esaiæ capite quadragesimo sexto: vbi Deus cõstituit differentiam inter se & idola, quæ ab illis colebãtur, quam differentiam hic repetit noster Euãgelista. Attende ô Israel differentiam, quæ inter me est & idola à te adorata. Ego te humeris porto, tu autem Idola tua. Ego te in visceribus meis gesto, tu autem adoras, humerisq; tui baiulas Deos tuos, quos de auro & argento confecisti. Ego tibi leuissimum onus impono: tu grauissimè grauatus es mũdo inseruiẽs humerosque oneris magnitudine attritos & vlceratos habes. Si peccator attenderet quotiescunque Deum deserit & mundo appropinquat se illũ relinquere à quo in vlnis portatur in summisq; delicijs habetur, peccatiq; grauissimum cum subeat onus intolerabile humeris suis suscipere: nullo modo auderet, tam suaue benignum & magnificum Deum relinquere, qui onere leuar laborãtes omniaque peccati intolerabilia pondera suscipiens, humeros peccatorum reficit & recreat. Tu autem cur idem non facis quod arenarij in foro facere solent? Qui antequàm onus humeris suis suscipiãt, aut de pretio vnum verbum tecum faciant, sarcinam baiulandam manibus pertentant: vt si eam portare non potuerint figuram temporis non faciant, nequidquam depretio, aut de via conuenientes. Eodẽ modo tu si sapias facere debes. Prius enim quã cum Dæmone aut mundo conuenias perspicere diligenter opus est, vtrum possis sustinere onus peccati humeris tuis imponendum. Quod si feceris non dubium est quin subitus non sis tantum onus humeris tuis, etiam si vel mundus vel dæmon tibi pro eo sustinẽdo centum mundorum millia concederent. Nõ ignorabat quam graue onus esset hoc ille qui dixit. *Psal. 37.* Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Eijce ergo onus graue diaboli quod sustines, & Christum dilige, cuius onus leue est & iugum suaue: si quidem vtrique simul inseruire impossibile est. Vnde in sequentibus dominus ait. *Non potestis Deo seruire, & Mammonæ.* Dixerat prius, nemo potest duobus dominus seruire: & nũc declarat se dicens, quod isti domini sunt Deus & diuitiæ. Sed diuitiæ nonne ad seruitium hominis creatæ sunt? Quis mammonam fecit dominum? Nos fecimus diuitias dominas quia obedientiam dedimus eis. Rex cum homo sit quemadmodum cæteri homines eiusdemq; conditionis, quis eum dominũ fecit? obedientia à ciuibus suis præstita. Sic nos diuitias quæ ancillæ nostræ sunt, facimus dominas eis obedientes. Pecuniæ enim omnia obediunt. Sed de his alias. *Eccles. 10.* ¶ Expende quod Christus non dixit. Non potestis Deum & temporalia bona simul habere: sed non potestis Deo seruire & mammonæ. Aliud enim est habere bona temporalia, & aliud illis inseruire. Diuitias enim habere, per se malum non est: quinimo benedictio est Dei, vt in prouerbijs Salomõ dicit. *Prou. 10.* Benedictio, inquit, Dei, diuites facit. Abraham, Isaac, Iacob, Dauid, Loth, Iob, & multi alij diuitias habuerunt plurimas, & perfecti fuerunt, & amici Dei appellati sunt. Seruire autem eis ita, vt nõ illis vtatur, vt uari qui serui sunt diuitiarum: hoc iniquum & abominabile est. Dormierunt inquit Dauid somnũ suũ, & nihil inuenerunt viri diuitiarũ in manibus suis. Itaque istis terrenis rebus seruire: & Deo qui cor nostrum totum & liberũ quærit, nullatenus fieri potest. Præterea aduertendum est, quod cum ait, non potest, intelligendum est in sensu compositio, non tamen in sensu diuiso: sicut quod antea dixerat. Nemo potest duob⁹ dominis seruire. Potest enim quis duobus

duobus dominis seruire in sensu diuiso, hoc est pro diuersis temporibus, diuidendo tempora: sed in sensu composito & simul impossibile est. Sic Turcam non posse saluari, verũ est in sensu composito, si viuat, scilicet vt modo viuit, sed in sensu diuiso falsum est: quia si conuertatur ad Christum & bene vixerit saluabitur. Vnde quicunque infidelis & impius in hac vita saluari potest in sensu diuiso, quia potest in melius mutari. Sic in sensu composito intelligendum est, id quod Ioannes ait in *1. Ioan. 3.* sua prima Canonica. Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet: & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. *Rom. 8.* Sic & illud Pauli ad Romanos. Sapientia carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest. Quandiu enim est inimica Deo, manente hac inimicitia legi Dei subijci non potest: sed in sẽsu diuiso potest nõ esse inimica Deo, & tũc subijci. Sic etiã intelligendũ est illud eiusdẽ Pauli. Non potestis mẽsæ dñi esse participes, & mẽsæ dæmoniorũ: in sensu cõposito, *1. Cor. 10.* non tamen in sensu diuiso. Multæ etiam sunt propositiones in scriptura his similes. ¶ Igitur cum vtrique domino seruire non possimus, cui istorum seruiendum est? Vsque adhuc ostendimus, quod duobus dominis seruire nõ possumus, mãmonæ, scilicet, & Deo, diabolo & Christo, carni, & spiritui, nec mũdo & regno cœlesti: quia isti domini contrarij inter se sunt: & quod vnus præcipit agendum, alius iubet non esse faciendum. Nunc operæpretium est scire cui potius seruiendũ sit. Videamus horum dominorum conditiones. Primò diabolus præcipit difficilia: Christus è contra facilia & iucunda. Secundò diabolus non dat suis cibum, nec eos alit: at Christus cibum optimum suis dat, & eos reficit pane dulcedinis. Tertiò, diabolus non dat stipendium nec premium suis: sed Christus seruis suis dat vitam æternam, & cœlestem beatitudinem. Vtri igitur æquius est vt inseruias? Domino qui seruos suos laborare cogit nocte dieque vsque ad fellis ejectionẽ, nec illis vestitum, cibum, aut premium vllum pro tanto seruitio præbet, sed potiꝰ illos grauissimis pœnis afficit: aut potiꝰ illi domino, qui seruis suis nihil nisi facillimum imperat, illisque omnia necessaria suppeditat, in fineque perpetuam requiem & beatitudinem, ampliss imaq; præmia concedet? Non dubium est, quin si sapis malis potius Deo inseruire seruituti diaboli renuncians: si quidem Deo inseruiens in hoc secundo iucundè in altero vero fœliciter viuere poteris. Mundo vero si inseruias cùm summis hic afficieris laboribus tum post mortem æternis supplicijs conficieris. Sed singula hæc expendamus. ¶ Primo quod diabolus vel mundus difficillima præcipiãt clarissimũ est. Etiam si omnes homines quotquot, ante hac, vita functi sunt nunc resurgerent, nemo illorum omnium esset qui affirmare posset, se in hac vita vel semel lętitiam sine tristitia, prosperitatem sine aduersitate habuisse. Præterea tam graue est dæmonis seruitium, vt Deus per Prophetam Hieremiã dixerit. Seruietis dijs alienis: qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. In cuius confirmationẽ duo hic adducam testimonia, eorundem hominum mundo inseruientium. Alterum viuorum, alterum vero mortuorum. Viuorum tale est testimonium ditissimi & sapientissimi Salomonis dicentis. Ædificaui mihi domos, plantaui vineas, feci hortos & pomaria &c. Et vidi in omnibus afflictionem animi. Testimonium mortuorum est in libro Sapiẽtiæ, ubi impij positi in inferno dixerunt. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem domini ignorauimus. Quid profuit nobis superbia, &c. Falsæ Dalidæ illecebræ ad mortem fortem Sansonem prodiderunt: quem Philistæi obœcatum, pristino moliturum alligarunt. Eodem modo tu dum inseruis huic mũdo, respice te quasi alterum Sansonem gyros facere, honores, diuitias & voluptates huius sęculi quærentem, animoq; miserrimo & abiectissimo libidini tuæ inæstisque voluptatibus obtemperare. In circuitu impij ambulãt ait Psalmista. Nam qui passionibus suis seruiunt, non recta via incedunt, vt ait Sapiens de iustis: sed in circuitu & in gyro multo cũ labore, more ianuæ, quæ in cardine voluitur, & à termino & stratione suorum peccatorum non exeunt. Vnde gyro rationeque assidua, quam in vanitatibus suis faciunt capite obtuso, insani, omnemque sapientiam procul abiiciuduo honores & diuitias huius mundi quærentes vitam inutilem & inanem agunt. O graue & intolerabile iugum Satanæ. Magno labore ea, quæ cupiunt impij quærunt: timore possident, dolore relinquunt. In Apocalypsi scriptum est, quod illi, qui adorauerunt bestiam requiem non habebant. Quam etiam nunquam adipiscentur qui bellu inos appeti-

Hiere. 6. Eccle. 2.

Sapien. 5.

Iud. 16.

Psal 11. Sapien. 10. Pro. 25.

Apoca. 14.

tus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus suos adorant. Ipsum peccatum tormentum & supplicium est grauissimum peccatoris. Omnia peccatori sunt doloris plena: nam si prospera vtitur fortuna, timore fœlicitatis suæ amittendæ iugiter conficitur: si vero aduersam fortunam patitur, in dolore & mœrore assiduo viuens interno quodam cruciatu, qui semper pungit, semperque excruciat miseram animam, nullo puncto, aut momento temporis quiescit. O infœliciss imam miserri mamque vitam, hominis libidinibus suis deseruientis. Attende eius importunitatem. Nã si quis impius iniuria ab aliquo afficitur, videre est quanta insania domum se referat, cibo potuque abstineat, dormire aut quiescere recuset, armatus amicos suos vndecunque congregat, vt se vlciscatur. At alia ex parte quanto maiori potiantur solatio & requie Dei cultores, qui etiam plurimis acceptis iniurijs minime irascuntur, dormiunt, quiescunt, gaudent, quam plurimisque laboribus vacant.

Nam quemadmodum diabolus, & mundus intollerabili in hoc seculo etiam tormento afficiũt sequaces suos: ita è diuerso Christus dominus noster sua incũditate & voluptate prosequitur eos, qui ipsum colunt. Mundus vindictam de iniurijs sumendam esse præcipit, Christus omnia condonãda. Vter autem maior labor est: remittere iniurias, an vindictam sumere? Vide quam facilia sint omnia quæ à Deo imperantur. Sed dices, durissimum præceptum est inimicum diligere, vt teneamur. Matthæ. 5.

At ego tibi facillime probabo multo esse difficilius mundo, quam Deo inseruire. Quæro à luxurioso quis sit maior labor, seruire castitati an luxuriæ? Magis luxuria: nam vt gratũ facias mulieri illi quam amas, bona tua impẽdis, honoris iacturam facis, amoris causa vigilijs, infirmitatibus que corporis, alijsque laboribus innumeris affligeris, & non raro capitis discrimen subis. Idem dicendum est de amore inimici, alijsq; præceptis diuinis, quæ multis de causis facillima sunt. Primum quia iuxta rationem sunt: vitia vero laboriosa, quia cõtra omne rationis dictamen: virtutes enim suapte natura innatæ hominibus, humanoq; ingenio consentaneæ sunt. At vitia repugnãtia. Si quis peteret vtrum est corpori nostro laboriosius pane aut lapidibus vesci, certè quilibet respondere posset, esum panis delectabilem esse: quia secundum naturam, lapidũ verò inauditum & acerbum, quia omni animalium naturæ repugnat. Ascendere accliua via laboriosum est, quia contra naturam corporis grauis est, descendere verò per decliuia, quia naturæ est conforme, nam omne graue deorsum tendit, facile & suaue est. Cum igitur virtutes sint hominibus naturales, vitia verò contra naturam, sequitur necessario maximè rationi consentaneum esse mandatum diuinum, quo & inimicum amare, & bona aliena restituere teneris. Quod si durum esse existimas, te esse hominem negas. Nam dic mihi tu qui fingis laborem in præcepto: nõ ne sum me insanire qui cum alio litigans, contenderet vt eiusdem litis iudex existeret? Solemus enim iudicem recusare quotiescunque in negotio suspectus est, aut partis vicem gerit contrariæ. Tu verò nihilo minori insania cũ pars sis, iudicem te facis in causa propria, vt vindictam de inimico tuo capias. Permitte Deo vltionem: ille enim iustissimus iudex erit inter te & omnes inimicos tuos. Quod si legẽ Dei etiam inimicam putas, quod malas etiam cogitationes damnat, veluti cum ait qui viderit mulierem ad concupiscendum eam. &c. animaduertere debes omnia incommoda à malis cogitationibus initium sumere. Bonum igitur olitorem age, qui mala gramina radicitus euellit, ne mitibus noceat frugibus. A malis cogitationibus oritur consensus, & à consensu opus existit. Vnde in psalmo dicitur. Ecce parturit iniustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatẽ. Omnia mala Adamo, & Euæ à mala cogitatione processerunt. Vidit mulier lignum, & cogitans cupiuit: cupiẽs comedit, maritoque suo dedit. Immoratus Cainus in malis cogitationibus suis fratrem suum interfecit. Eo modo etiã Dauid, Bersabeth videns peccauit. Præter hoc autem quod & virtutes iuxta naturam nostram sunt: vnde iustissimũ est vt malæ cogitationes radicitus extirpẽtur, tot sunt fauores & beneficia, quibus Deus legum suarum obseruatores afficit, vt nemo existimare debeat, quin multo maiora præmia, præcepta Dei obseruantibus tribuant, quam supplicia violatoribus irrogent. Sicilli qui & arte & exercitatione venator est, venationique deditus Rex imperaret, vt venaretur, præstitis ad hoc falconibus, equis & canibus, nõ esset hoc leuissimum præceptum iudicandum? Esset profecto. Non igitur tibi difficilia debẽt videri Dei præcepta, cum secundum virtutẽ sint: virtus autem humanæ naturæ sit consentanea. Cum præsertim baptismum, pœnitentiam eucharistiam, reliquaque sacramẽta tibi

Psalm. 93.

Matthæ. 5.

Psalm. 17. Genes. 3.

Genes. 4. 1. Reg. 11.

suppeditet, quæ omnia ex virtute sua causant gratiam, facilemque virtutum exercitationem faciunt. Et quod pluris æstimandum est ipse Christus cultores suos comitatur, illos adiuuans, illisque in omnibus opem ferẽs laboribus. Vnde ipse ait, Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, iugum enim meum suaue est. Lex verò Dei iugum vocatur quia quemadmodum iugum à duobus animalibus simul vnitis & copulatis fertur, ita qui se subijcit Dei iugo & legibus cum Christo simul vnitus & cõiunctus eius auxilio & virtute iugi pondus & laborem facilius sustinet. Quod adeo perspicuum est, vt non indigeat explicatione, quoniam in omnibus laboribus, quoscũque subieris propter Deum, Christum socium coadiutorem q; inuenies: qui tanquam bos inferior, cui maior pars ponderis sæpè soler incumbere, ita ipse humilitate sua, omnium mortalium minimũ se faciens potissimam partem tuorum laborum, cæterorumque mortalium humeris suis sustinet, tu vero expedit⁹ incedis. Ideo enim tu Christianæ religionis iugum leue sentis, quia omnem eius difficultatẽ & põdus Christus dominus noster in se suscipiẽs ab humeris tuis sustulit, quod quidem iugũ ea de causa nõ modo nõ grauat, verum homines mobiliores & expeditiores facit. Nam quemadmodum auis alarum, plumarumque suarum non grauatur, sed potius leuatur pondere, q̃ posito pennarum adiumento non consequeretur: sic Christianæ religionis iugum depositum tardos, sumptum leues, & mobiles homines facit ad virtutis viam. Nam etsi pœnitentia laboriosa, vitaq; virtutis aspera videatur, dulcis & iucunda redditur, comitatu consuetudineque Christi stipata, atque adiuta. Suaue igitur est iugũ domini & delectabile, quod si tibi nec dulce nec suaue videtur, inde fit, quia illud inuersa ratione & ordine subis. Vestis aspera & rustica pretiosis pellibus & suauibus sociata, si facie versus carnem asperiori induatur intoleranda est: si tamen inuertatur rursusque pellibus intro spectãtibus suscipiatur, lenissima & suauissima esse apparet. Sic lex Christi difficilis & insuauis videtur, quia asperitatem illius contra rationem cõstituis, nec rationem perpendis, sed carnis tantũmodo iudicium subis. Si Deus diuiti præcipiat, vt de bonis suis eleemosynam faciat, pauperes bonũ & æquum præceptum esse asserũt, qui si essent diuites aliter dixissent, vt quotidie experimur. Nulla enim lex aspera videtur hominibus, nisi quæ contra illorum libidinẽ fertur. Similiter si aliquem iniuria afficis statim vis, vt tibi ignoscatur: qui si affectus esses iniuria, ignoscere nolles. Et sic de alijs dicendum est. Sic etiam õnus eius leue est: quod tu tamen graue esse existimas, quia peccata tua atque animi perturbationes humeris tuis portas. Plumarum farcina leuis per se est, sed si metalli alicuius pondus accipiat tam grauis afficitur, vt portari vix possit. Eodem modo onus Dei leue est nisi tuorum peccatorum amorisque proprij pondere, legem Dei grauẽ facientis deprimatur. Iniquitates meæ super grossæ sunt caput meum: & sicut onus graue, grauatæ sunt super me. Et Augustinus ait, amor meus pondus meum, amore feror quocunque feror. Fecit Christus iugum suũ suaue, & onus leue: quia contriuit graue iugum diaboli, quod erat ceruicibus hominum impositum, & loco eius iugum imposuit nobis suaue. Id prædixerat his verbis Esaias. Iugum oneris eius, & virgã humeri eius, & sceptrũ exactoris eius superasti. Ac si diceret. Cũ veneris ò domine Iesu, & essumpta humanitate viam ad gloriam immortalem munieris, eripies homines à graui dæmonis iugo, quo ip se dæmon eorũ colla deprimit, & à virga qua eos percutit: & à sceptro quo imperat: & diaboli denique tyrannidem delebis. Ideo dominus ait, Venite ad me qui laboratis & onerati estis, &c. Per Hieremiã ait ita Deus. Ambulate in via bona, & inuenietis refrigerium animabus vestris, & dilexerunt, Non ambulauimus. Impij homines dixerunt, durum esse & laboribus plenum cum eadem veritas Christus dicat suaue. Et Ioannes. Mandata inquit Dei grauia non sunt. Et egregius psaltes. Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? Ac si dicat. Tu qui fingis Dei præcepta dura esse, nonne sedes in flagitijs: sedes quidem. Dicis laboriosam esse legem Dei non quod hoc ita sit, sed quia tu sedes in tuis iniquitatibus, ex quibus surgere non vis. Dum lignum viride est, potest esse graue iugum ex illo factum, sed longum tempus reddit lignum siccum & leue. Priusquam Dei filius super se iugum ferret, poterat illud graue esse: sed postquam illud Christus collo suo imposuit, effectum est siccum & leue. Vt enim currus etsi grauis sit efficit vt onus aliàs intolerandum boues ferãt: sic iu-

Psal. 37.

Li. 11. cinit. cap. 28.

Esai. 9.

Matt 11. Hierem. 6.

1. Ioan. 5.

Psal. 93.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic iugum Christi quanuis onus sit efficit tamen, vt Christi seruus vitæ onera sustineat & ferat. Non omnino Christus subtrahit iugum & onus, non nobis laborem penitus aufert, sed commutat, pro alipero mũdi iugo tribuit suaue, & pro graui onere leue: vt in hac vita animæ tribuat quietem, & in altera gloriam sempiternam. Graue onus est iniquitas fedẽs super talentum plumbi, quo ille premebatur, qui aiebat, Iniquitates meæ super gressæ sunt caput meũ, & sicut onus graue grauate sunt super me. Sed Deus tũc nos onerat, cũ à peccati pondere exonerat. Onerat beneficio, cum exonerat peccato. Onera nostra super se portauit, vt nos mundi leuaret impedimentis.

Zach.5. Psalm.54.

Ideo canebat Dauid. Iacta super dominum curam tuam, velut verti potest ex Hebræo. Iacta pondus tuum, & ipse te enutriet: seu vt alij vertũt, subleuabit. ¶ Denique suauissimũ est seruire Christo. & laboriosum seruire mũdo. Tu enim mundo inseruiens, ipsum humeris portas, Deo verò inserviens ab ipso portaris. Præterea mundus difficilia & turpia imperat: Deus facilia & honesta. ¶ Deinde diabolus & mundus & caro etiam si laboriosa suis præcipiunt & quæ aliquo præmio remunerãda videbantur, nullo tamen pacto illos alit, aut sustentat: sed potius inedia, atque inopia omnium rerum eos confici patitur. Respice auari hominis famem & inopiã, qui nunquã satiatur: cui nihil satis est, cupidinem ambitiosi, qui in dies plura desiderat pluribusque rebus comparatis multo pauperior redditur.

Psalm.54.

Qui omnes alijque id genus improbi, & vitiosi homines mirũ non est si vllam in suis actionibus vnquam satietatem inueniant iugiterq; esuriant: quia satietatem in rebus huius mundi, vbi non est quærunt. Quod Christus optime significauit per illam parabolam filij prodigi, quando facta est fames in regione illa & quando ipse peccator cœpit egere, & cupiebat saturari de siliquis porcorum, & nemo illi dabat. Peccatores enim dapibus iuxta os appositis nunquam satiantur: quia libidini, quæ suapte natura rerum cupitarum acquisitione augetur nihil satisfacere potest. Simile fingũt poëtæ esse apud inferos Tantali tormentum: de quo quidam sic ait. Tantalus à labijs sitiẽs fugientia captat, Flumina, Quid rides? mutato nomine de te Fabula narratur. At è diuerso Christus refectos & contentos rebus suis omnes suos adeò habet, vt nemo illorum esurire possit. Et quia de hac fame peccatorum

Luc.15.

Horatius.

& de seruorum Dei satietate in præcedẽti capite in parabola filij prodigi plura diximus, nunc videamus tertium. ¶ Tertio, diabolus non dat præmium nec stipendium suis: verũ Christus suis & vitam æternam & cœlestem beatitudinem tribuit. Philistæi Sansonẽ nullo præmio affecerunt pro illius laboribus, sed potius obcæcatum illum mollæ astrinxerunt: nec item tu aliud maius præmiũ, aut melius à mundo cui deseruis expectes. Quemadmodũ autem (mihi crede) fides temeraria Sansonis, quam à mori confido dolis, mẽdacijsque Dalidæ adhibebat, ipsum in excitatem, seruitutemque miseram, in mortemque denique induxisse fidem adhibere mũdi fallacis, à quo expectas ac pro seruitio præmium consecuturum, exercitatissimo vinctũ carcere existentem, te haud dubiè nisi caueris ad mortẽ compellet. Postea quàm filij Israel intentissimi esse cœperunt cogẽdis paleis, fingendisque lateribus quotidie inuidates nullũ aliud præmiũ præter verbera ab imperatore suo Pharaone capiebãt. Similis est dæmonis, mũdi, & carnis merces, quã ministris suis impendunt. Quod si clarius videre vis, audi Apostolum dicentem. Quem fructum habuistis: de his, de quibus nunc erubescitis? Stipẽdium enim peccat: mors est, &c. Præmia sunt malorum crudelia conscientiæ supplicia, mors, corruptio, fœditas, abominatio, infernus, æternique cruciatus. O misera, & infœlicia præmia: & infortunatam impiorum conditionem: qui magnos in vita labores sustinentes, maximos in morte, multo maiores post mortẽ subeunt. Diu summoque cum labore seruiuit Iacob Labam, decieque ab eo deceptus est, debita mercede abnegata. Non aliud præmium est, quod mũdus in ministros suos confert. Onus grauissimum, labor infructuosus, qui mundi causã sustinetur, semper est. Nec sunt ioca Laban cum iocis conferenda, quibus misdus ministros suos deludit. Retribuebant mihi mala pro bonis, & sterilitatem animæ meæ. Sic optimum ministerium improbissimum præmiũ consequitur. Quibus tamen non obstantibus plurimi sunt, qui mundo inseruire non dubitant, & animo ineptissimo huius vitæ: & alterius iacturam faciunt. Maluerunt quampluri mi Iudæorum crudelem Pharaonis tyrannidem in Ægypto perpeti, quã patuo suscepto labore posteà terra promissionis frui. Attende quãtum laboris suscipias mũdo inseruiẽs, pro quo posteà tam iniquo præmio ab ipso afficeris.

Exod.5

Rom.6.

Numer. 11. 20.

afficieris. Pueri sæpe toto die defatigãtur pluma ventilãtes, vel aliquid aliud nullius momenti agentes: pro quo sæpenumero corrũt, & vulnerantur. Illis tamen facile ignoscitur, quia & pueri sunt & iudicio carent. Tu tamẽ qui & vir es, iudicium quoque perfectum ad agendum habes, quid causæ afferre potes, qua re vanitatem, honorumque & diuitiarum vẽtum sequaris? Si quidem transacto huius vitæ tempore & labore, quam mundo seruiẽs consumpsisti, nullum aliud premium præter acerrimos & atrocissimos dolores habebis.

Qui aliquam ciuitatem oppugnare intendit prius secum reputat vtrum expensæ vtilitatẽ & commoda excedant: sic tu si diligenter cõsideraueris quanto mundi ministerium constet haud dubium est, quin eius seruitium relinquas. Christus Iesus dominus noster suis, quos in hac vita spiritualibus consolationibus quam plurimis fouet, in altera perpetuã fœlicitatem concedit. Ita qui mundo inseruit cum duplicem infernum timeat: sic qui Christum colit, duplicem gloriam consequitur.

Si eundem laborem, quem pro mundo subis spõte tua propter Christum suscipere velles, in hoc seculo lætus viueres & in altero fœlix esses. Nemo tam fluctus est, qui alicui velit ministrare nulla proposita mercede. Qua de causa omnes, qui in dominum aut patronũ aliquẽ accipiũt, cui sint administraturi, prius de mercede agunt & paciscuntur, ne frustra laboret. Ita & tu prius à dæmone, mundo, & carne, quærere debes quod sit tibi pro officijs tuis premium ab illis expectandum quando cœli iacturam facere non recusas ob illorum ministerium: nec magnum premiũ pro alio minori relinquas. De carne enim ait Apostolus non colliges nisi corruptionem. Dæmonis præmium tormentum est, nam mundus suos relinquit, oblitioni que penitus tradit: quare mihi crede omnia incommoda tua inde prouenient, quia cum his dominis rationem non confers: qui cùm multa promittãt, pauca tribuunt. Qua de causa prius perpendere debes, quanta & qualis sit eorum merces: nec præmio prius non constituto illis vllo modo inseruias. Qui mundo inseruit durissimis mandatis obnoxius est, assiduaque dum vixit fame vrgetur, posteaque mittetur in infernum: at qui Deum colunt, mãdata suauia exequuntur, viuunt in satietate & voluptate, posteaq; æternã fœlicitatẽ adipiscuntur. Vtri igitur horũ mauis inseruire? Siquidẽ vtriq; simul impossibile est. Nisi omni humano intellectu & iudicio cares Christo domino nostro inseruias: cui qui seruiunt, imperant & non seruiunt. Oculos igitur mentis tuę explica, statueque soli Deo inseruire, & ab humeris tuis grauissimum Satanæ iugum proijce. ¶ Certũ igitur & indubitabile est, q̃ omnes vni Deo inseruire tenemur, iuxta illud Deuteronomij quo Christus tentatori respondit. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Sed quoniam iam satis explicatũ & perspectum habemus vni Deo esse inseruiendum: operæpretium esset etiam hic agere, quo ordine & modo Deo esset cultus præstandus. Sed quia de hoc prolixius in libro nostro de Vanitate seculi tractauimus, hoc supersedẽtes vlterius progrediamur ad textum Euangelistę nostri: & illum audiamus dicentem. *Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari: & deridebant illum.* Carnalis homo dicit Paulus, nõ percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Ideo deridebant quia in veteri lege temporalium abũdantia promittebatur: quia Abraham & multi sancti diuites fuerunt. Quia Pharisæi verba Christi non intellexerunt. Non enim simpliciter opulentiam rerum, sed auaritiam seu seruire diuitijs Christus reprobauit. Abrahã, Loth, Iob, Dauid, & alij diuites fuerunt, tamẽ non seruierunt diuitijs iuxta illud Psalmi. Diuitiæ si affluant nolite cor apponere illis. Sed cùm verba Christi non intelligebant deridebant illum, quod proprium est superborum hominum, qui ne ignorantiam suam fateantur melius ducunt illud quod non intelligũt deridere, quam dicere. Non satis percepi: dic iterum, aut clarius explica, vt intelligere possimus. Hoc genus hominum derisorum perniciosissimum est, ecclesiæque maximè incõmodum: sæpè enim numero, hi derisores solent eos, qui denuo Deo inseruire incipiunt, in virtuteque adhuc teneri existunt à virtutis via auertere: & diabolus per irrisores filios Dei suffocat dum paruuli sunt. Hæc enim est vna de astutijs diaboli suffocare bonum incẽptum per hos irrisores, &c. Ratio autem cur isti irridebant Christum erat, quia auari erãt, & Christus contra auaritiam disputauerat. Sic etiam & nunc multi cùm reprehenduntur à concionatoribus irridẽt eos, & murmurant dicentes. Illud dixit, quia oblitus materiæ, quam ad prædicandum dedicerat, aliud non inuenit, quod vel facilius vel melius dicere posset, aut quid simile. Non amat pestilens

Mat.4. Deute.6.

3 para.c.7.

1.Cor.2.

Psal.61.

Prou.15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lens enim, qui se corripit, nec ad sapientes gradit. et Respondendū est istis derisoribus, quia & magnum scādalum in populo causant, qui illos irridentes prædicatorum doctrinam molestè ferr, atque etiam, vt intelligāt se esse stultissimos iuxta illud. Respōde stulto iuxta stultitiam suam: ne sibi sapiēs esse videatur. Atq; ideo sequitur in contextu. *Et ait illis. Vos Prouer.26. qui iustificatis vos coram hominibus, Deus autem nouit corda vestra.* Sensus est, homines, quos vident externam habere sanctimoniā, verbisq; & factis neminem offendere, eos sanctos ac iustos iudicant, quidquid in corde celēt. Sed Deus externam illam sanctimoniā nisi in corde radices egerit abominatur: nec quidquam abominabile est magis apud Deum, quam hypocrisis & impia illa simulatio. Hinc Iob, ait. Iob.36. Simulatores & callidi, prouocant iram Dei. Deus enim corda intuetur: iuxta illud quod Samuel dixit, cum vellet vngere vnum ex fi- 1.Reg.16. lijs Isai in regem. Non iuxta intuitum hominis ego iudico, homo enim videt ea quæ patent: Dominus autem intuetur cor. Is itaque dives est, qui apud Deum dives est. Ille iustus qui apud Deū iustus est. Ex his discimus quæ sit vera iustitia nempe interna: hoc est cordis quam impij simulare non possunt, nec habēt. Externam autem iustitiam impij, infideles, Iudæi, imō simiæ imitari possunt. Prosequitur vltra dicēs. *Quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum.* Hoc est quod ab hominibus altum reputatur & magnum vt simulata iustitia, opulentia rerum, ornatus exterior, pompa atque prosperitas mūdi, abominatio est apud Deum, & coram Deo vanum & detestabile reputatur: quia impedit beatitudinē. Ideo alia sunt iudicia Dei, & alia iudicia hominum. Quapropter ipse dominus per Esaiā Esaiæ.55. ait. Sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatę sunt viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Iepte contemnebatur à populo suo, quia legitimo matrimonio susceptus non erat, adeo vt etiam à fratribus suis domo eijceretur quasi homo vilis Iudit.11. nulliusque momenti. Hunc tamen quem mūdus fere pro nihilo reputabat elegit dominꝰ, vt populum suum liberaret. Mundus enim plurimi facit nobilitatem generis, eosque solet semper magni pendere, qui à claris natalibus orti sunt: verum Deus hæc omnia contēnit, nisi quis per se virtutemque suam clarus & nobilis euadat, vt ex Iepte colligitur qui enim esset spurius & filius mulieris meretricis, erat fortissimus atque pugnator, & percussit Ammonitas & liberauit dominus per illum Israelem. Quis videre posset fortissimū 1.Reg.17. illum Gigantem Goliat quin eum magnificaret, quem tamen humilis & abiectus pastor à Deo in singulare certamen deductus facilè superauit? Saul etiam cum esset de minima 2.Reg.9. tribu Israel, humillimaque familia, ab omnibus pro nihilo habitus est, dicentibus nunquid saluare nos poterit iste, & despexerunt eum: sed dominus percussit per illum Philistæos, & elegit illum in principem populi sui. 3.Reg.10. Et quando in hunc mundum venit non elegit diuites, principes, vel sapientas: sed piscatores, & viros infimos secundum seculum. Optimè intelligebat Apostolus hāc diuinam ordinationem & ritum, cum dixit ad Corin- 1.Cor.1. thios. Quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes. ¶ Discamus non gloriari in diuitijs, potentia, sapientia, neque in seculi honore: vt multi superbi & stulti opinantur, existimātes in his consistere fœlicitatem, & tunc beatos ac fœlices esse, & charos Deo esse, cum terrenis gaudent, & omnia sibi ad votum succedunt. Cum populus te honorat, miratur & lætatur, & laudibus te extollit: humiliate in corde tuo coram Deo, & dic quod dicit dominus hic. Quod hominibus altum est, abominatio est coram Deo. His autem verbis & hac consideratione, sic in corde tuo facta, superbiam humiliabis: considerans te forte sis in Dei conspectu sanctorum que suorum vltimum & abiectissimum esse, licet in oculis mundi summa dignitate præfulgeat. Discamus seculi diuitias & mundi pompam contemnere. Illa enim verè magna sunt quæ coram Deo talia esse iudicantur: & illa exigua & minima, quæ ante illum parua existimantur. Ergo si parua despectu digna sunt: & hęc quæ mundus alta iudicat minima sunt: cur illa non despicis? Si Christianus es, quare Christo non credis dicenti omnia quæ mundus maxima esse existimat, minima sunt in conspectu Dei? Si autem ea exigua esse credis: quare amas illa? Si vero non credis esse exigua, sed maxima esse puras: cur non credis Christo ipsa esse parua asserenti? Certè Christianus esse non potes, si quidem Christo fidem non habes. Nam si Christianus esses, Christoque perfectè credéres, omnia hæc, quæ Christus exigua esse affirmat parui duce-

res, teque rursus magni penderes: vtpote quem Deus ad imaginem & similitudinem suam creauit, participemque æternæ beatitudinis fecit. Pro nihilo putat omnia hæc Apo- Philip. 3. stolus ille sanctus cum diceb at. Omnia arbitratus sum, vt stercora. Sed audiamus Christum vltra dicentem. *Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem.* Doridebant Iudæi eo quod Christus temporalia contemnenda prædicaret. Cum promissiones veteris Testamenti essent de temporalibus: ideo ad hoc propositum ostendit modo quod illud vsque ad Ioannem durauit. Lex enim Euangelica paupertatem docet & contemptum diuitiarum & regnum cœleste: quod Ioannes tanquam vir Euangelicus prædicauit, & diuitias & honores & domum paternam contempsit. Ioannes enim non inchoauit legem nouam, nec fuit legislator sed dispositor nouæ legis: nam ritus ille baptizandi nullatenus ad antiquam legem pertinebat sed ad Euangelicam, & fuit ille ritus medius inter sacramenta noua & vetera. In materia siquidem conueniebat cum nostro baptismo: cum antiquis vero in hoc quod gratiam non conferebat. Fuit ita finis veteris legis, quia terminum posuit legi & Prophetis, quia omnes Prophetæ & lex vsque ad Ioannem prophetarunt: quia sub Ioāne completum est quidquid lex & Prophetæ dixerant, quia tunc venit Messias, qui ab eis fuerat prænuntiatus. Ipse nanque clausit omnem Prophetiam, ostendēs illum in quo tota prophetia complebatur, & cœlorum regnum prædicauit: quapropter consequenter subdidit dicens *Ex eo regnum Dei euangelizatur.* Hoc est a tempore quo Ioannes exortus est prædicare, cœperunt bona cœlestia apertè aperiri & promitti, & vita æterna doceri, atque Euangelica perfectio prædicari: quæ amore cœlestium & spiritualium bonorum docuit temporalia contemnere. Obserua autem quod cum dicit, lex & Prophetæ vsque ad Ioannem, intellige quod non abijcienda sint lex & Prophetę, post Ioannis aduentum: sed quod lex & Prophetæ fuerunt vsque ad Ioannem tanquam præparatoria, & prænuntia aduentus Christi, quo adueniente præparatio & prænuntiatio eorum cessat: vtraque tamen remanent ad prænuntiatorum confirmationem, vt scimus aduentum Christi ab eis diuina dispositione prænuntiatum lōgè antequam aduenisset. Remanent etiam ad contestādam animi nostri gratitudinem, vt eis gratias habeamus, qui nobis tam fœlicem Christi aduentum prænuntiarunt. Quēadmodum enim si quis pædagogum haberet, (vel vt etiam Apostolus dicit legem nobis pædagogum ad Christi aduentum) vbi peruenerit ad ætatem, & acceperit perfectionem non omnino reijcit pædagogum vel ut inimicum: sic & nos cum educari simus in lege, & Prophetis vsque ad Christi aduentum, reperto præceptore non reprobamus pædagogum: sed gratiam ipsi confitemur quod puerilem nostram deduxit, & ad perfectiores disciplinas extulit. Igitur à diebus Ioannis Baptistæ regnum cœlorum Matthæi. euangelizatur ipse enim primus omnium cępit dicere, pœnitentiam agite, appropinquabit regnum cœlorum. *Et omnis in illud vim facit.* Ad tacitas Pharisæorum cogitationes videtur esse responsio. Cogitarunt nimirum. Prædicet Ioannes quandiu velit de pœnitentia & de regno cœlorum, certè habebit paucos discipulos. Nec enim sic stupidus est populus, vt spem pretio emat, & inuisibilia visibilibus præponat &c. Ad hoc ergo Christus ait. Ne puretis ò Pharisæi Ioannis prædicationem frustrā fieri, nec esse qui regnum Dei quærant. Quilibet enim audita Ioannis concione vim facit in regnum Dei, cum vi acquiratur. Certè magna violentia est semetipsum negare: animam suam propter Christum odio habere: parentes, filios, vxorem pro Christo contemnere, inimicos diligere, & pro eis intercedere. Nam homo assuetus, & nutritus in amore bonorum temporalium difficiliter talia contemnere propter Deum nisi sibi quandam violentiam faciat, quia consuetudo quasi quædam natura est. Illa autem, quæ contra naturam fiunt, sunt aliquo modo violenta. ¶ Obserua autem quod regni cœlorum alij rapiunt, alij inueniunt, alij furantur, aliqui merentur: nonnulli trahuntur vi: his enim quinque modis possidetur regnum cœlorum. Qui inueniunt paruuli sunt, qui baptizati decedunt, ante vsum rationis: hi enim statim gloriam consequuntur. Propter quod stulti sunt patres, qui mortem paruulorum suorum deflent: non minus quam esset ille stultus, qui filium suum deportaret in Regiam aulam acceptum. Ideo Dominus ait. Matth. 19. Sinite paruulos venire ad me, istorum est enim regnum cœlorum. Hi igitur inueniunt qui absque labore & merito consequun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur illud alieno studio, & opere Iesu Christi. Alij sunt qui furantur, qui tanquam imperfecti abscondunt opera sua bona: ne laude hominum perdant meritum. De his Christus ait. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Multi enim sunt qui exterius non bona fama aut laude: sed interius contritione & lachrymis furantur cœlum: sicut latro in cruce, qui hominibus nequam videbatur: sed coram Deo bonus & sanctus fuit. Sicut illa hæmorrhoissa, quæ tangens clam vestem Christi sanitatem obtinuit. Sic isti clam rapiunt cœlum oculis hominum non videntibus. Alij merentur, quippe qui viuentes in hoc seculo eleemosynis & bonis operibus intenti cœlum consequuntur. De his Christus ait supra. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt, &c. Alij compelluntur intrare: sicut illi, qui pressuris & calamitatibus oppressi, cogitur, necessarium pro iucundo ducentes. De his autem dicit Dominus. Aduc cæcos, claudos, & debiles, compelle intrare eos. Violenti sunt, qui rapiunt: qui hæc omnia terrena contemnentes se ipsos totos Deo, & ob sequijs eius impendunt: & hi fortes sunt & violenti, qui victores sunt in certamine spirituali, quo quidem certamine mali vincuntur, & boni vincũt carnem, obedientiã, paupertatem & castitatem vouentes, & sic hostes superant. Hi violenti rapiunt illud: sed hoc est à diebus Ioannis Baptistæ, nam antea inueniebant & furabantur, &c. Sed à diebus Ioannis Baptistæ incepit ista perfectio in noua lege, Apostoli & discipuli Christi cœperũt relinquentes omnia, &c. Hoc autem multifariam dicit ita, vt quod Ioannes Euangelizat accipere possint. Sed dicere poterant Pharisei: Ergo & tu præuaricator es legis: Ad hoc respondet. *Facilius est autem cœlum & terram præterire, quam de lege vnum apicem cadere.* Quid-quid in lege & Prophetis scriptum est impleb itur: qui enim facit quod lex faciendũ præscripsit, às non potest legis transgressor dici. Vnde in Matthæo ait. Non veni legem soluere, sed adimplere. Itaque facilius est cœlum & terram præterire desinendo esse, quæ tamen non possunt præterire nec desinere esse: quam vt non impleatur quod in lege scriptum est. Dicit apicem vt intelligas quod nec minima pars legis præteribit: apex enim non est littera, sed punctus positus supra literam, qui dat aliquid significare literis. Inter Hebræos tantum sunt quinque apices siue puncti, qui habẽt locum quinque vocalium: quia nulla litera apud Hebræos habet determinatum sonum, & vim vocalis: sicut apud Latinos. Illa puncta siue apices ponuntur supra, vel infra literas, & per hoc redditur sonus vocalium: & sine illis positis, vel subintellectis esset impossibile aliquid sonare apud Hebræos, sicut apud nos nulla litera præter vocales sonum habet. Illi apices sunt minus quam literæ, eo quod Iudæi interdum sine illis legunt, eos facile subintelligentes. Quare nihil potest esse magis exiguum in Hebræorum scriptura quam apices. Dum igitur dicit Christus, nec apex transibit, innuit nihil de lege quantumuis paruum casurum, sed omnia indubitanter impletum iri: nam postquã factum fuerit id quod in lege promittitur nõ potest præterire. Præterire enim dicitur aliqua promissio, quando non adimpletur: præterire autem & cadere pro eodem accipiuntur. Postquam tamen impletum est promissum, non potest non esse completum, ideo iã non potest præterire. Et vt ostenderet Pharisæis quanti faceret legem noluit illam negligi vel contemni sed potius perfectè adimpleri: & sic legem de coniugio attulit dicens *Omnis qui dimittit vxorem suam & alteram ducit mœchatur* Quod vt plenius intelligas, nota sensum perpetuitatis legis & Prophetarum etiam in minimo apice esse, quod Christus non soluit sed implet legem & Prophetas. Quod quantum ad promissiones in dubio non vertitur, quantum vero ad præcepta, de quibus potest dubitari declaratur modo in hoc contextu, quod tũc implẽtur cum sublatis imperfectionibus ad perfectionem reducuntur. Hoc est enim quod in hoc vno præcepto dimittente vxore significatur. ¶ Obserua secundo quod in lege concessus erat libellus repudij, ac per hoc præcepta circa cõiugiũ imperfectionem huiusmodi habebant annexã. Iesus autẽ noui Testamenti autor hãc imperfectionem tollit à præceptis circa coniugiũ, & sic non soluit legem, sed perficit illã. Et quod dicitur in hoc præcepto, intellige de vnius cuiuslibet alijs præceptis legis. Significat ergo Christus subiungendo hoc exemplum quod præcepta legis omnino implenda sunt quemadmodum ipse fecit, hoc est sublatis imperfectionibus. Permittebat enim lex libellũ repudij ludeis imbecillibus, imperfectis & infirmis, & hũc tollit Christus Christianis: quia status Christianorum perfectior est, & oportebat carere criminibus, & ideo excepta causa fornicationis, vt in Matthæo habetur non potest homo dimittere vxorem. Propter fornicationem tamen potest illam dimittere quoad torum, quia matrimonium est contractus, & dant sibi inuicem fidem coniuges: ergo altero frangente alius remanebit liber. Obserua autem quod maritus in sex casibus non potest relinquere vxorem adulteram, & sic antelige & limita Christum dictum. Primo quando ambo commiserint adulterium: quia iam est ibi recompensatio. Secũdo si maritus prostituerit vxorem priam pro pecunia, vel alia re. Idem est etiam iudicium, si ipse maritus viderit & non prohibuerit. Tertiò si vxor putans se cum viro congredi decipitur ignoranter, aut cõtraxit putans esse mortuum. Quartò si fuerit vi oppressa. Quintò si vir postquam reconciliatus est vxori cognouerit eam: nam tunc non poterit eam relinquere. Sextò si vxor infidelis ab eo repudiata contraxerit cum aliquo & postea ambo fidem suscipiant: debent iterum conuenire. Isti sex casus in quibus vir non potest dimittere vxorem fornicariam sunt expressi in iure Canonico. ¶ Expende autem quod licet vir possit in alijs casibus præter istos sex dimittere vxorem causa fornicationis tamen non tenetur illam dimittere, potest enim parcere ei, & retinere si voluerit & cum ea manere: nisi vxor sit adeò incorrigibilis vt ratione scãdali maritus ei consentire videatur. Nam tunc propter scandalum tenetur ab ea separari. Hæc vero separatio alis vxore adultera quoad torum potest fieri sine iudicio Ecclesiæ sed non quoad habitationem. Hoc tamen intellige quando adulterium est occultum: si vero sit notum quod adultera illa cũ mœcho plures dies habitauerit, tunc sine licentia Ecclesiæ potest ab ea separari, etiam quoad habitationem: vt habetur in cap. Significasti, de diuortijs. Cæterum quamuis illam fornicariam iure dimittat, si viuente illa aliam duxerit, apertè dicit hic Christus quod mœchatur. *Et qui dimissam à viro ducit mœchatur.* Nam sicut vir aliam non potest ducere vxorem, ita nec vxor alium virum, qua propter qui sic nupserit cum relicta à viro mœchatur. Ex his Christi verbis apertissimè constat quod matrimonium ratum & consummatum nũquam dissoluitur, quoad vinculum: quia licet causa fornicationis dimittatur à viro, tamen non potest alius illam ducere, iuxta Christi Saluatoris nostri sententiam. Et ideo cum dixit quod propter fornicationem potest vir dimittere vxorem intelligunt quantum ad torum & habitationem mutuam, non tamen quantum ad vinculum: quia matrimonium quod semper verũ fuit semper manet, nec licet alicui coniugum trãsire ad alias nuptias viuente altero. Cum tamen hæc ita sese habeant, nõ defuerunt olim qui contrarium asserere ausi sint, & nunc nõ dirit temporibus hæresim sepultam, quidam fuisse tuerunt dicentes, quod coniux innocens, potest nubere viuente adhuc altero, cõtra Christi Saluatoris nostri sententiam. Paulus quoque Corinthijs suis sic ait. His verò, qui matrimonio coniuncti sunt, præcipio non ego sed Dominus vxorem à viro non discedere: quod si discesserit manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Sed discedere nequit nisi ob fornicationem ergo fornicaria innupta maneat: quia virum habet. Et similiter vir manere debet, quia vxorem habet. Rursus Apostolus ad Romanos. Mulier viuente viro alligata est legi viri. Hanc sententiam diffinit tota Ecclesia. Et meritò quidem, nam si matrimonij vinculum per adulterium rumperetur omnino nullus esset coniux qui vbi coniugem vellet repudiare illico non fornicaretur videlicet paratum hac tatione habens remedium, vt à coniuge dimitteretur. Quod vt esset omnia matrimonia dissoluere, ita esset via ad multas fornicationes perpetrandas. Cur ergo qui accipit dimissam à viro mœchatur? quia alienam accipit. ¶ Denique vt concludam aduertendum hic est, quod magna differentia est inter libellum repudij veteris Legis & dimissionem vxoris noui Testamenti: quia mulier repudiata accipiebat alium virum, & vir aliam vxorem, vt videre licet in Deuteronomio. In nouo autem Testamento nõ accipit vxor dimissa alium virum: & ideo in Lege gratiæ non dicitur dari libellum repudij, etiam pro fornicatione. Sed dicitur fieri diuortium: id est separatio quãtum ad torum, eo quod dari libellum dicit fornicationem simpliciter: diuortium autem non dicit matrimonij dissolutionem, sed cõiugatorum separationem. Sed satis sit iam de his: nunc autem Christum audiamus dicentem. *Homo quidam erat dines & induebatur purpura & bysso & epulabatur quotidie splendide.* Quemadmodum in præcedenti-

Matth. 5.

Luc. 23.

Luc. 8.

Luc. 16.

Luc. 14.

Matth. 5.

Deut. 24

Matth. 5. & 19.

Primus. 23. q. 5. per totã secundum c. Diuortioni. de regul. cog. nisi cũ anathemate vxoris sue.

Sententia c. nunquid bel dicam 24. q. 2.

Hostiens. in cap. proposuit. de sponsal. §. quæ si. Ioan. de Anan. in cap. 2. eodem tit. §. vltimum. Ioan. Andr. in cap. quidam. §. vltimo. de diuortijs.

Deut. 24.

Fraf. in anno. 1. Cor. 7. & Caiet. in Mar. 10. & 1. Cor. 7. & Matt. 19. allegat pro se Ambros. in cõm. 1. Cor. 7. quẽ Magister sen. in 4. dist. 35. ait cõment. Ambros. in eodẽ loco à falsarijs esse corrupta. Ambi Catharinus etiam tenet idem. 1. Corinth. 7. Rom. 7. Lege Alphũsum Castro, lib. 11. aduersus hæreses. 5.

Ce x denti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lege Irænæum libr. 4. c. 4. & Augustinum de tempore. sermone 227.

dębus Dominus admonuerat homines, vt facerent amicos de mammona iniquitatis, quo audito Pharisæi deridebant eum: sic nũc tale exemplum, eamque historiam horteri dam atque admirabilẽ nobis ante oculos cõstituit, vt eius consideratione sanguis ipse in corpore frigescere, atque concrescere videatur. Ostendit enim diuitem purpuratum nullum expectantem remedium apud inferos torqueri: eo quòd pauperem Lazarum, à quo in æternis tabernaculis tunc posse recipi amicum sibi diu̇m videret facere neglexisset. Adducit igitur hoc exemplum Christus contra irrisionem auaritiamque Phariſæorum persuadens illis ne ficere eleemosynam cunctaretur propositio huius auari supplicio quod apud inferos subiuit, quia in Lazarũ immisericordiam sũ præstitit. Hoc autem antea verbis tantum modo monuerat inquiens, Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis, vt cũ defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula, nunc verò re ipsa adducens hoc exemplum, illis persuadere nititur ne facere eleemosynam contemnant, eosque omnibus modis, quibus potest mouere laborat. Quem enim non moueret & concuteret illa vox, Recipisti bona in vita tua: nunc autem cruciaris in inferno sepultus? Grandis permutatio & rerum vicissitudo miseranda esset, si quem paulò antea splendide epulantem vidisses cum postea sitientem, nudum, omnibus bonis spoliatum videres. Vnde rectè Dauid ait. Diuites egenerunt & esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Duo hic genera hominũ ponit sanctus rex Dauid. Vnũ quidem in bonis externis diuitem & gloriosum, cuius vxor, proles, familia adaucta pluribus sunt: quorum filij (vt ait ipse Dauid) sicut nouellę plantationum, &c. Et Iob. Semen eorum permanet coram eis propinquorũ turba & nepotum in conspectu eorum. Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est ira Dei super illos. Bos eorum concepit, & non abortiuit: vacca peperit, & non est priuata fętu suo. Egrediuntur quasi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus. Tenent tympanũ & citharam, &c. Hi sunt qui luxuriantur in conuiuijs suis (vt Apostolus Iudas ait) in epulis suis male conuiuantes. &c. Pauper verò omnia per oppositum. Sed qualis vtriusque sit finis, hæc historia Docet. Docet inquam statum vitæ præsentis & futuræ, & quam distantes gradus perfectionis sint adepturi iusti & peccatores damnationis in altero seculo. Nam in cœlo, quibeatifica Dei visione fruuntur adeo in omni figura sua ab hac huius vitæ mortalitate & figura mutabuntur, vt innouati in Deumque penitus transformati, & in illa dignitate amplissima constituti, quæ illos mirum in modum differre faciet à nemine cognosci possint. Quare antiqui patres volentes significare quanta sit hominum mutatio illam carbonis antea quam incendatur & posteaquam incensus est, simillimam esse affirmant, vel ferri posteaquam igne incanduit. Quemadmodum enim qui antea ferrum non vidisset si illud postea candens videret à prunis illud difficile distinguere posset: sic hominis anima, post diuinæ naturæ in illam influentiam adeo diuersa redditur à pristino aspectu & moribus Dei communicatione vt carbon incenso per similis & alia multo diuersior à se ipsa dici possit. Nã carbo adeo habet in se ignis substantiam admissam, vt nullo modo possit distingui ignis materia, à materia carbonis. Hoc igitur & eodem modo intelligere debes animã sese habere postquam incenso illo beatitudinis camino carpitur: vnde quilibet regni cœlestis possessione fruens, in æternisque fœlicitatis summi boni constitutus, adeo difficilis cognita redditur vt nemo sit qui eum videat, quin eum ob eximium gloriæ splendorem non hominem sed quasi Deum existimet. Ira enim habebit in visceribus Deum inclusum, vt nihil mortale habere videatur. Vnde Regius Propheta Dauid hanc animam tanta diuinitate circumseptam intuens merito dixit. Ego dixi dij estis vos. Hanc igitur gloriam bonis reseruatam, & hoc supplicium improbis præfinitum nos decet præsens historia. Decet etiam aliam vitam post hanc vitam esse: & animæ immortalitatem. Nam si Deus iustus est necessario bonos est donaturus gloria, improbos vero inferno puniturus: quod si aliter per impossibile fecisset iustus non esset, & si non esset iustus non esset Deus. Sed cum hæc iustitia in hoc seculo minime præstetur, videmus enim impios, diuites, pingues, & validos, omnibus ex sententia rebus illis succedẽtibus, è diuerso vero probos afflictos, & mille incommodis oppressos: patet aliã viam esse iniquã Deus tãquam iustus præmiat bonos, & punit malos. Hoc autem elegantissimè in hac historia depingitur, vbi diuiti impro-

Psal. 33.

Psal. 72.
Iob 21.
Iudas.

Psal. 81.

improbo omnia prospera succedebant. Lazarus verò, qui pius erat & bonus male habebat. Verum posteaquam vterque huius vitæ tempore elapso ad iudicium constitit: tum demum diuiti improbo supplicium: Lazaro vero, omnium laborum requies concessa est. Nam si post hãc vitam nihil esset aliud expectandum, aut timendum: quid esset vilius Lazari virtute? quid honorificentius diuitis crudelitate? Et hac de causa constituit Deus. Optimus Maximus in altero seculo alteram vitam alterumque iudicium, alteramque bonorum operum & malorum retributionem: vbi omnia recta iudicabuntur via. Ideo Paulus ait. Si in hac vita tantum in Christo sperãtes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus. Quid esset vilius aut miserabilius Christi Apostolis, pauperibus, mendicis, & afflictis nisi altera esset vita? Vnde hæc historia mirum est, quantum pios homines consoletur, vitiosos vero & improbos terreat. Docet enim bonos vt in paupertate sua plagis & infirmitatibus forti constantique animo sint. Pro vita enim breui exiguoque vitæ perlato labore summa expectantur præmia. Docet Christus in hac paradoxa necessitatem bonorum operum, & quod fides sola sufficiens nõ est ad vitam æternam consequendam. Docet & præcipue ea quæ sunt pietatis & misericordiæ. Iudas baptizatus fuit, & sacramentum communionis accepit: esset tamen damnatus est. Et Israelitæ omnes in Mose baptizati sunt, & in nube & in mari (vt inquit Paulus) & omnes de spirituali petra, qui est Christus biberunt, sed non in pluribus eorũ beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto & perierunt ex ipsis. Hic enim diues epulo non ex incredulis gentibus fuit quia Abrahã patrem suum nominauit: & eius fratres habebant Mosen & Prophetas, & ex Iudæis credentibus erat: tamen damnatus est, non propter incredulitatem, sed ob duritiem eius, & immisericordiam erga egenum Lazarum. Diues hic pro exemplo, & admonitione ponitur, nec euenire nobis quod huic diuiti euenit. Caue ne deditus sis voluptatibus huius mundi, & præsentis vitæ. Vide nè pauperum obliuiscaris, qui ad ianuam tuam iacent, famẽ & inopiam patientes. Nõ quia diues erat damnatus est, poterat enim diuitijs bene vti, nam Abraham, Loth, Isaac, Iacob, Dauid, & multi alij diuites fuerunt & iusti: sed damnatus hic est, quia diuitijs abutebatur. ¶ Abutebatur autem tripliciter. Primò, quia induebatur purpura & bysso. Secundò quia epulabatur quotidie splendide. Tertio quia non aperiebat manum suam ad pauperem Lazarum. Non dubito multos nunc esse Christianam religionem profitentes, qui comedunt multo plus, quam iste comedebat, & qui multo magis preciosis vestibus vtãtur, in paupereſque immaniores sunt: & tamẽ gaudẽt, lætantur, & inaniter sibi promittunt vitam æternam. Væ illis quia manet eos eterna damnatio. Nullis vnquam temporibus maiores sumptus, superfluitates, maiorve vanitas aut iactantia fuit in cultu, quam nunc. Præterea nunquam duritia maior aut immisericordia vt quisquis non immerito admirari possit vnde tanta incommoda in Christianos nunc irruerint: cum Christus summo studio, vbique humilitatem, temperantiam, contemptum temporalium, & charitatem, verbis & operibus simul doceat? Sed hanc zizaniam hostis salutis nostræ diabolus cum pastores dormirent, superseminauit in medio tritici. Discat enim hinc quisquis Christianus est, & esse vult, hæc tria ex hac historia, vt ea fugiat: ni velit in tormentis huic diuiti associari. Discat igitur primo, quod non ad fastum, luxum, pompam vanitatem, aut ad vestium magnificentiam vocati sumus, sed ad crucem. Sed singula hæc tria discutiamus. De primo sic ait Euangelista. *Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & byſſo.* Omnia ac singula verba obseruatione digna sunt. Hominem illum vocat non virum, vt intelligamus radicẽ omnis impietatis in mala voluntate & natura corrupta inhærere. Postquam primus homo peccauit, omnes cogitationes hominis, ad malum tendunt omni tempore: etiam à tenera ætate. Vnde non immerito Dauid ait, omnes homines inutiles factos: & non esse qui faciat bonum. ¶ Quidam dixit: insinuãs eius singularitatem: diues enim auarus solus est, & à nemine amatur, cum omnibus sit aduersus. Nam auarus visceribus charitatis caret, patrem nescit, fratres ignorat, & propinquos velut extraneos abijcit: vnde nemini vtilis est. Quia alij peccatores licet sibi incõmodi sint, alijs nõ inutiles sunt. Exẽpli gratia. Superbus & arrogãs, qui plurimis stipatus famulis amplissimas ædificat domos, & ita ædificatores famulo quẽ alat necesse est. Helluo vero pistoribus, venatoribus, & cauponibus, edacitate sua, pdest, &c. Et sic alijs emolumẽto sunt alij

1. Cor. 15.

Matth. 13.

Gen. 6.

Psal. 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccatores: quod in diuitibus ambitiosis, multo aliter se habet. Nam præter hoc quod nemini ex vsu sunt reipublicæ summè nocere solent: frumẽtum, reliquaque necessaria asseruantes, & in tempora cariora reponentes, pauperes conflictãtes, omnesque summis incommodis afficientes. Quia & noxij sunt tenui otibus, eos mille modis opprimentes, & cum se videant in tantam diuitiarum amplitudinem euectos ab omnibus obseruari, & tã quã dij adorari volunt. Eodem modo volebat ab omnibus adorari Amã molestè ferẽs Mardochæi (vt ipse putabat) inobedientiam qui illi nullum exhiberet cultum. Hanc autem singularitatem & superbiã diuitis notauit Christus hic dum dixit quidã. Arbores huc illuc sese propagantes ramosque profundentes in latera solent vmbra sua frõdiumque densitate alia arbuscula emergentia suffocare, sibiq; inuicem nocumentum inferre: adeo vt sæpenumero necessario amputandæ sint, vt sursum tantummodo surgant, relicto alijs crescẽtibus spatio. Eodem modo & diuites sese cohibere & amputare debent sursumq; ad vnũ Deum cogitationes suas attollere, ne proximis sint impedimento: nam qui se nimis extendit, superbiaque eleuat, alijs circa se positis nocumento est: quare solus esse debet, siquidem neminem socium compatitur. ¶ Erat inquit, veluti res, quæ fuit & transiuit: & tanquam aer qui desinit esse. Heri fuit, hodie nõ est. Sic Dauid. Vidi impium superexaltatũ inpta cedros Libani, & Ecce iam non erat. Et ipsi positi in inferno dixerunt. Quid profuit nobis superbia & diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuntius percurrens, & tanquam nauis quæ pertransijt. Eodem modo enim transierunt reges & imperatores huius seculi principesque terreni, & diuites sicut velocissimi nuntij, & aues volantes: quæ nullum relinquunt vestigiũ, aut sagittæ, quæ maximo impetu torquentur.

¶ Obserua etiam quòd illum non nominauit Christus suo nomine proprio. Primo, quia per ea, quæ quis peccat per eadem punitur. Impij desiderant suum nomen perpetuũ facere in terra: iuxta illud Psalmi. Vocauerunt nomina sua in terris. Sic illi, qui ædificauerunt turrim Senaar, dixerunt. Venite faciamus nobis ciuitatem & turrim, cuius culmen pertingat ad cœlum: & celebremus nomen nostrum, antequam diuidamur in vniuersas terras. Verum Deus eorum sermone confuso illos dissipauit, memoriamque eorum penitus deleuit. Quidam homo vilis conditionis, vt nominis sui memoriam posteritati relinqueret templum Dianæ Ephesinæ incendit: sed tamen iussu magistratum, nemine illum nominante obliuioni penitus traditus est. Non aliter destruit Deus nomina illorum qui in terra volunt celebrari. Nõ quæramus memoriam nostram in terris cum videamus nomina illorum oblita esse, qui celebritatem in seculo affectarunt: nomina autem iustorum vbique maximis honoribus coli & celebrari. De sancto Rege Iosia habet diuina scriptura. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria: & vt musica in conuiuio vini. Abrahæ dixit Deus. Magnificabo nomen tuum in terra. Quia sanctus Abraham gloriam huius mundi non quærebat, sed tantummodo Deo inseruire studebat: & ideo eius nomen in omnibus seculis magnificatum est. Sic memoriã illo imminuit Deus, qui nomen & famam in orbe affectant. Cum enim pauperes multis modis spolient, amplissima monimenta ædificant: maioratus instituunt, vt summi nominis & famæ laudem apud homines habeant: qui tamen Dei permissione cum moriuntur, omnibus ignoti & inauditi efficiuntur. Quoniam sicut Herostratus incenso Dianæ templo famam quæsiuit: sic isti incensis & inflammatis conscientijs suis per mille flagitia & scelera, gloriam mundi captant. Deus tamẽ eorum memoriam destruet, sicut destruxit memoriam Amalech de super terram: & nomina iustorum in cœlo & in terra perpetuo celebrauit. ¶ Secundo non nominatur iste dines quia dignus odio erat. Scriptũ est enim, Nec memor ero nominũ eorũ per labia mea peccatores enim nomẽ in conspectu Dei nõ habent. Sic egregius Psaltes ait de peccatoribus. Deleãtur de libro viuentiũ, & cum iustis non scribantur. Impij enim & peccatores, vt hic dines nomen nõ habẽt in libro vitæ: quia cum nullum cõmercium habeant cum Deo, nomen in conspectu Dei nõ habent. Si cũ aliquo loqueris, & alius vicinus vel amicus tuus transit, illico quærit abs te. Amice quis est ille, cũ quo loqueris? Tu vero respondes, nomen illius nescio: quia nulla est mihi cum illo consuetudo. Sic iste cum nullam cum Deo possessionem haberet, nullũ apud Deum nomen sortiebatur. Deus enim bonorum tãtummodo

Hester. 3.

Psalm. 56.

Sap. 5.

Psalm. 48.

Gene. 11.

Ecclc. 49.

Genes. 41.

Exod. 17.

Psal. 55.

Psalm. 68.

do qualis Lazarus erat, nomen tantummodo nouit, & ita amico suo Mosi dixit. Noui te ex nomine. ¶ Tertio non nominat illum: quia vitia sua & peccata, quibus in infernum tẽdat commemorat. In quo docet, Ne quotiescunque vitia alicuius narramus, autorem nominemus: ne aliqua infamia inde illi sequatur. Iosephus maluit in carcerem detrudi, persecutionemque sustinere quamcunque, quam dominam suam infamare, illius peccati accusator existens. Cum dixit pincernæ Pharaonis vt sui meminisset, non enunciauit, se à fratribus suis venditum fuisse, nec peccatũ mulieris adulteræ exposuit: sed tantum furtim sublatus sum, & innocens in lacum missus sum. Innocentiam suam proposuit, neminem infamans, nullius peccatum arguẽs. Ita Christus ab Anna interrogatus de discipulis suis, & de doctrina respõdit quoad doctrinam in quiẽs. Ego palã locutus sum mũdo. Et nullũ verbũ fecit de discipulis suis: ne detegeret illorũ peccatũ quod cõmiserant quãdo illũ reliquerũt, & scandalizati sunt in ipso. Quanquam iam hæc Christi doctrina apud Christianos obliuioni tradita est: qui, proximos suos infamant illorumque peccata palam dicunt, & deficiunt vt huius vitij dici possit omnem orbẽ esse labe coinquinatũ. Vnde in Ecclesia stico habetur. Multi cecidẽrũt in ore gladij: sed non sic quasi interierunt per linguã. Manus enim absentibus parcunt: lingua vero in iusta nemini parcit. Nam cum sis in Hispania eum qui Romæ est occidere potes, illi famam & honorem eripiens. Eo autem magis nocere posset proximo, qui lingua persequitur illũ quam qui manibus: quo bona animi corporis bonis sunt præstantiora. Sed de his multis iam locis diximus. Videamus nunc huius diuitis primum abusum suarum diuitiarum. *Induebatur purpura & byſſo* Purpuram regis habitum esse colore marinis conchilijs tinctam sanguineo, nemo est qui dubitet. Nam conchilia ferro circuncisa lachrymas purpurei coloris, quibus lana tingitur emittũt. Byssus vero genus est quoddam lini candidissimi & mollissimi. Itaque purpura desuper ad iactantiæ pompam, subtus autem ad mollitiem induebatur, Cinerem, terram, & pulueres, purpura serico & byssõ regebat. Arca tectamenti quanquam intus & foris tota erat inaurata: tecto tamen pannoque vilissimo tegebatur. Artu qui puluis & cinis es bombicina, aureaque intertexta veste, amiciri vis. Da operam vt interiora animæ tuæ auro cõtegas pretioso, amoris Dei. Exteriora enim quomodocunque amicta esse possunt. Hinc autem recte conijcere possumus vitium esse nõ exiguum vestibus pretiosis vti: quod a Christo Redemptore nostro vitia huius diuitis taxante, vestium deliciæ sint enumeratæ. Discere hunc faustum igitur & pompam mundi contemnere. Apostolus ait de sanctis veteris testamenti, quod circuierunt in melotis & in pellibus caprinis. Homines erant sicut nos: sed agnoscentes quod nudi egressi sunt de vtero matris, & quod nudi erant illuc reuersuri, sicut pauperes peregrini ambulauerunt in hoc mundo. Ante peccatum opus non erat homini vestibus: quia quemadmodum sol lumine, sic homo gratia induebatur, & veluti album lilium exornabatur innocentia. Verum posteaquam innocẽtia amissa est, puduit hominem se esse nudum, vnde manibus diuinis tunicæ ex animalium pilis confectæ sunt, quibus primi parentes nostri induerentur. Itaque homo per peccatũ saucius veste indignit qua corpus velaret plagasque suas tegeret. Vnde qui de vestibus suis gloriatur similis dici potest illi, qui de pannis quibus vulnera sua inuoluta & astricta habet, se iactat: quod summa est ignominia. Insanus enim esset putandus qui fragilitatem suam & vulnera iactaret. Vili induebatur Iob vestimento, siquidem dicebat. Saccum consui super cutem meam: & operui cinere carnem meam. Nec mollior erat vestis illius sanctissimi regis, qui dicebat. Posui vestimentum meum cilicium. Illis autem qui huiusmodi vestimenta magni faciunt, ait Dominus per Esaiam. Operimentum tuum erunt vermes. Irritas Deum vanitatibus tuis: quas Deo odiosas esse Psalmista affirmat. Ne igitur in mundum inducas noua vestimentorum genera, timeque seuera Dei supplicia: qui per Prophetam Sophoniã ait. Visitabo super principes & super filios regis, & super omnes, qui induti sunt veste peregrina: & visitabo super omnem qui arrogãter ingreditur super limen, in die illa. Præconium de te ipso facis, conspicientibus te defectusque tuos manifestas illis, qui te antea prudentem esse putabant, iuxta illud Ecclesiastici. Amictus corporis & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo. Ita tu bonã de te cõceptam opinionem verbis, tuis, cultu & gestu corporis, apud homines dilues. Interrogauit Ocozias eos, quos miserat ad con-

Exo. 33.

Gen. 40.

Ioan. 18.

Luc. 22.

Hebr. 11.

Gene. 3.

Iob. 1.

Iob. 16.

Psal. 68.

Esa. 14.

Psal. 30.

Sophon. 1.

Eccle. 19.

4 Reg. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fulendum Deum Acharon dicens. Cuius figuræ & habitus est vir, qui occurrit vobis: & locutus est verba hæc: Et illi dixerunt. Vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui dixit. Elias Thesbites est. Cognouit Eliam ex vestitu: sic tu si tumide incedis & culte summoque cum ornatu, vt inquit Amos Propheta, iudicabetis ab omnibus homo vanus, arrogans & leuis. Non te cognoscent esse alium Eliam: sed stultum, inani veste coopertū. Exterior enim luxus indicium est luxus & vanitatis interioris: vestiumque mollities, animi fragilitatem & mollitudinem arguūt. Fieri enim non potest, vt aliquis tanta cura corporis cultum quærat: qui animam virtutibus nudatam squallere patiatur. Pauperes enim spolias vestibus, rebusque necessarijs, vt te superfluis indumētis exornes. Vnde Petrus docet in prima sua Canonica, ne Christianę mulieris ornamentum sit in externa capillatura, aut circundatione auri, aut vestimentorū cultu: sed incorruptibilitate quieti & modesti spiritus: imo in casta & pura cōuersatione & timore Dei. Sed dices. Nonne gemmæ sunt dona Dei? Verum est: sed non adhoc data, vt illis abutamur ad peccatum & superbiam.

Amos. 6.

1. Pet. 3.

Esa. 3.

Quantū vero hęc Deo displiceant, audi quid Dominus dicat per Esaiam, & intelliges. Pro eo quòd eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant, & ambulabant, & pedibus suis composito gradu incedebant: decalualabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & & lintheamina, & acus, & specula, & sindones & vittas, & terristra. Et erit pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali ciliciū. Romani gentiles ditissimi, qui toti orbi imperarūt publice statuerunt, ne cuiuspiam vxor, plus semuncia auri ad vestium suarum ornatū adhiberet. Denique vt concludam, respice Christum Iesum oibis Dominum atque Imperatorem in cruce nudum pendentem propter te: vt ea cōsideratione, si vere Christianus es, de cogitatione & animo tuo omnem luxum stultitiamque humanā deponas. Quid enim inanius? Hic cum esset, dum viueret, ditissimus, moriens nihil secum abstulit, præter vilissimam sindonem, qua humatus est. Nec tu aliquid amplius ex hoc mundo asportabis cū discesseris: qd vel cras forsasse, vel citius quā putas eueniet. Sed hæc sufficiant. Iam secundum abusum diuitiarum istius audiamus. *Et epulabatur quotidie splendide.* Abominabilis idololatria est hæc, quia vilissimam creaturā deificat: & peior in hoc quā idololatria paganorum. Nam illi auro & argento, & matmoribus diuinos honores tribuunt: at isti epulones ventrem pro Deo honorant, qui est quasi latrina. Ideo Paulus de hac maledicta idololatria dicit. Quorum Deus venter est, & gloria in cōfusione ipsorum, qui terrena sapiūt. Quia sicut Deū summo honore venerari deberēt, & omnia meliora de reb⁹ suis illi offerre: sic ventrem suum venerantur, offerentes ei pretiosa, & summo studio præparata ciborum genera, semperq; dediti sunt vētris seruitio, illū quasi Deū colentes. Et quod peius est gloria eorum est in confusione ipsorum: quia iam amissa peccandi verecundia, gloriantur ex his operibus nequitiæ, de quibus erubescere deberent. Terrena enim tantum sapiūt: & nihil nisi quod vident, intelligunt. O infœlices qui velut illi, qui conuiuium aliquod splēdidum facturi, prius volatilia, cæteraque animalia saginant: sic isti corpora sua nutriunt, vt ex illis deliciosisque carnibus suis postea in sepulchro opiparum exhibeant vermibus conuiuium. Dic mihi quæso nonne esset ille insanus, qui latronem cras suspendendū pretiosis dapibus pascēret, vt pinguis efficeretur? Sic nos cum capitali sententia simus cōdemnati, stultissimi essemus si corpus morti damnatū in delicijs pascetemus. Hinc naturalis ratio nos admonet, vt abstineamus seruemus: omnemque in gluuiem ciborumque superfluitatē fugiamus, quod euidētius tibi ante oculos proponā. Primo si quis homo sapiēs stipēdiatius esset, quotannisq; certū vectigal soluere teneretur. si secundū rationem se gereret nō amplius soluēret, quā illud quod teneretur, & hoc etiā inuitus & coactus: ab is enim qui tributū aliquod soluere tenentur omnia quæ possunt per fas & nefas eripiuntur. Dic ergo mihi, hęc nimis curiosa lectorum, cortinarum in hyemē conquisitio, guadamisiliū, pannorumque bombicinorum, culcitratū ad æstū: illi præterea diuersorū ciborum apparatus, tē porumque electio ad voluptatem, quid aliud

Phil. 3.

sunt quā quoddā durissimū vectigal quo teneris? Sæuissimum quidem est hoc filiorum Adam tributū: quare quemadmodū nobiliores cæteris sunt, qui omni tributo & vectigali soluuntur: eodem modo eximia corporis cēsenda est nobilitas, quod nec esui, nec potui, aut quieti, cęterisque mortalitatibus subiectū est, vt nihil aliud studeat. Sancti in cœlo nobiles & ingenui sunt: in quorū similitudinē omnes resurrectionis die claris generosisque corporibus omni mortali seruitio & tributo exempti stabimus. Sic Paulus inquit Romanis. Vanitati creatura subiecta est: sed ipsa liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorū Dei. Tempus aderit scilicet quā do creaturæ liberæ stipēdio & ingenuæ erūt: quia nec cibo nec potu indigebunt, &c. Habebunt libertatem filiorū Dei, Angelorū videlicet nam sicut illi quia ingenui sunt in cęlo liberi omni stipendio & tributo viuunt, simiter & nos viuemus. Ergo si stipendium est, corpori cibum impendere, stipendium autē soluere nulla est nobilitas, sed potiùs summa vilitas: non ad luxum, sed ad necessariam sustentationem tantum, corpori nutrimentum concedamus. Et hoc tributum, quod soluere tenemur tanta soluamus consideratione: vt vix illud soluamus, quod nullo modo nō soluere possumus. Quod etiam soluentes molesto animo & tristi & quasi coacti soluere deberemus: summus enim labor est homines tributum soluere. ¶ Præterea si cum rege aliquo loquereris de his rebus agens, quæ nimiū tua interesse putares: non molestè ferres summū que dispendium existimares esse, si aliquis te ad, hostium vocaret ad quem necessario rege relicto esset tibi accedendum? Certè negari non potest. Sic homo quotiescunque à rebus terrenis interpellatur, quominus diuina consuetudine fruatur stipendium se soluere & libertatem amittere, cogitare debet. Nam vt Dnus Augustinus, ait: creauit Deus hominem, vt summum bonum intelligeret, intelligēdo amaret, & amādo frueretur. Ideo Dauid inquit. Venite & narrabo quanta fecit Deus animæ meæ. Quæ beneficia sunt hęc sanctissime Propheta? Ad ipsum ore meo clamaui. Dignatus est me tanto honore vt cum illo loqueor: eiusque consuetudinis diuinæ particeps fierem. Quod beneficiū quo quis ad cōsuetudinē diutnam admittitur particeps que fit per sacras preces arcanorū Dei, tantū est: vt nihil maius dici possit. Summa est voluptas, quam percipiūt illi tantūmodo qui se cōtemplationi tradunt diuinarum rerū, quę nemo præter ipsos quanta sit vnquam nouit. Hi igitur omnes molestissime ferunt, relicta Dei dulcissima cōsuetudine tributis vectigalibus corpori soluēdis intēdere. Cur igitur tu Deū relinquis, vt corpus nutrias? Si quispiam Rex famulū sibi in primis gratiosum haberet, fecere torūque omnium præfectum posteaque illū equis scalpendis & pascendis præficeret: profecto summa illū ignominia notaret. Huius modi enim famulus non mediocriter doleret se à tan alto dignitatis & gratiæ loco in tā vile, & ignominiosum officiū esse detrusum. Non aliter tu quotiescūque precibus diuinisque operibus relictis sensus tuos pascis, & libidines: nihil aliud agis, acsi Dei domini tui consuetudine prætermissa, equos scalperes. Non sunt sensus nisi bestiæ, qui communes sunt illis & nobis. Seneca cum esset gētilis tamen de hoc tributo querebatur inquiēs. Maior sum, & ad maiora genitus, quā vt corporis mei mancipiū fiam. Grande seruitiū est, summaque miseria, vt sit aliquis mancipium corporis sui, cogaturque sæpenumero illi potū, cibum, cæteraque subministrare. Si essemus qui esse deberem⁹: summopere dolendū esset nobis quotiescūque hoc tributū solueremus. Sed nullam molestiam capimus: quia id tributum, non tributum putamus. Hoc autē ex eo prouenit quia parū de diuina consuetudine contēplatione & precibus curamus. Educatus es, & institutus in hoc seculo, corporiq; alendo semper operam dedisti: & ita hāc operam vsu laborandi, iam minime laboriosam sentis. Sentiebat tamen Dauid qui Dei familiaritate vtebatur, quare inquit. De necessitatibus meis erue me. Dic mihi ò Dauid, necessitates istæ sunt necessariæ, an non? Si necessariæ: quare petis vt ab illis eruaris? Si volūtarię & nō necessariæ sunt: tu illis facillimo negocio tollere potes. In terra, inquit ille, impossibile est eas nō habere: sed vellē ab hoc seculo discedere ad Deūq; peruenire, vt illis vacarē. Et hoc est q. Paulus perebat. Infęlix ego, quis me liberabit à corpore mortis huius? Cupiebat Paulus se videre libetū à corpore mille necessitatibus subiecto, vt illud immune deinceps habere posset. Sic sanctus ille Bernardus, religionis apex, lux mūdi, & laus monachorū diuecebatur ad cibū, quasi ad tormentū. Sicut enim medicamentū ad purgationē acerbū sumeres nō voluptate sed necessitate ductus: sic bos stipē

Psal. 24.

Roman. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dium corpus tuum pascendi, inuitus & neces-
sitate coactus, subire debes: iuxta illud Apo-
stoli. Curam carnis ne feceritis in desideri-
Rom. 13. js. Nõ prohibet Paulus tibi ne comedas: sed ne
tanta cura & voluptate cibo & potui indul-
geas. Non tollit ædificia, sed præcipit ne tan-
tis sumptibus, & impensis ædifices. Non re-
probat vestimentorum vsum: sed vestium su-
perfluitatem & luxuriam, &c. ¶ Habere igi-
tur corporis, vt par est curam: eo tamen mo-
do, vt cura non libido dici possit. Omnia q;
desideria vestra in hoc constituite, vt ab om-
nibus his curis liberari cupiatis. Hinc præ-
Leuit. 9. cipiebat Dñs in lege veteri, vt qui turturẽ esset
oblaturus, illius caput prius eo modo torque
ret, vt nec omnino auulsum, nec rursus peni-
tus vt anteà fixũ pẽderet, innuens huius mo
di sacrificio & cerimonia curam corporis nul
lo modo penitus esse deponendam, quia om
nes hoc tributum soluere tenemur. ¶ Secun-
do aduerte hanc esse maximam differentiam
inter diuites & pauperes quod pauperes, ve-
stibus decisis incedunt, calceisque pertusis: at
diuites multo aliter recentibus vestibus & cal
ceis vtuntur. Hoc autem corpus nostrum ni-
hil aliud est quam quoddam animæ vestimẽ-
tum, sicut Iob dicebat Deũ. Pelle & carnibus
Iob. 10. vestisti me. Nam quemãdmodum nullum ve
stimentum sine corpore moueretur per se: ità
nec hoc corpus tuum sine anima aliquid pos-
set agere. Cum igitur in hoc seculo quidã pau
peres pãnosi & vestibus decisis vtẽres simus:
nisi quotidie potu ciboque corpus quod ve-
stimenti vicem subit refarciamus, subsistere
non poterit vitæ laboribus. Vnde somnus, ci-
bus, potus, singula refarcimina sunt quibus
hoc vestimentum suimus. In cœlo recentissi
ma inuenietimus, vt homines diuites, vestimen
Philip. 3. ta: quia vt Paulus dicit Christus reformabit
corpus humilitatis nostræ, configuratum cor-
Matth. 13. pori claritatis suæ. Attẽdite quam recẽtia nos
maneant vestimenta, quibus fulgebunt iusti
sicut sol in conspectu Dei. Hic verò hoc vestimẽ
to corporis adeò trito & veteri vtimur: vt
nisi illud quotidie refarciamus, impossibile
sit nobiscum permanere. Sed etiã si nullo mo
do illud nõ refarcire non possimus hãc perpe
tuo prudentiam adhibe, vt vbicunque vnum
satis erit farcimen duo non congeras. Nã iux
ta scissuræ magnitudinẽm, est farcimen insuẽ
dum: & iuxta caloris innati coctionẽ & vim,
irrogandus est corpori cibus. Sed modo mul
to aliter se res habet: pro parua enim corporis
rimula mille farcimina inducuntur: incredi-
bile est quam variæ missionum dapumq; for-
mæ in vno conuiuio, vel cœna congerantur.
Hoc autem nonne summa insania est? vt vide
licet magnificiãt homines vestes mille locis
nullã vrgente necessitate refarcitas, id est, cor
pus pluribus quã satis est dapibus pastũ sum-
mamque amplitudinem & nobilitatẽ existimẽt
Epicuri & Sardanapali similes fieri? Qui
vt eriã multo deformiores & viliores videan
tur, discoloribus vtuntur farciminibus. Si pal
lũ pullicoloris refarcire vis, pullo vtetis pan
none farcimen à reliquo pallio discrepet. Si
enim esset viride aut purpureum, omnibus ri
diculum videretur. Quãta igitur deformitas
vestimento illi inerit quod non vno sed plu-
rimis discoloribus pannis cõsutum fuerit? Eo
dem modo tu tempore quadragesimali neces-
sitate affectata carnem prima mensa comedis:
extrema vero pastinaca, lampetra, recentibus
que piscibus vescetis: quæ interse cum dissi-
millimia sint, fictam, & causatã mendose ne-
cessitatem tuam arguunt. Neque pro vna scis-
sura corporis vestimenti, simplicique egesta-
te, vario, multiplici q; farcimine vsum esse. Iu-
uenalis poeta Satyricus, luxũ in cibo & potu
nimium Romanorũ reprehendens, dicebat. Iuuen. Sat. 6.
Quis fercula septem, Secreto cœnauit auus?
Qui si diceret. Quis antiquorum Romanorũ
septem missiones cœnauit? Exi ò Iuuenalis ab
inferno, vt visas Christianorum regias in qui
bus inuenies non modo quiseptem, sed etiã
qui septuaginta fercula vnica cœna ingur-
gitet. Sed poterit respondere Iuuenalis & me
rito, mihi opus non est, illuc reab inferno inui
sere: qui enim ea perpetrant aliquando ad in
fernum peruenientes mihi nullo meo labore
nunciabunt. Si ergo poeta ille tam molestè &
iniquo animo, illorum Romanorũ, gentilium
virorum luxuriam ferebat in cibo & potu, cæ
teroque humano cultu: quid faceret, quid di
ceret, aut scriberet, si profusiones Christiano-
rum videret? Immutescere credo, nihilque
præ dolore dicere posset. Quis enim adeo ver
bosus est, vt sermone comprehendere possit,
quot gulæ irritamenta Christianis in vsu sint?
&c. Hinc tantummodo factum credo vt di-
ues hic immanem & immisericordem se in
Lazarum ostenderet: quia plus nimio ven-
tri deditus, nihil sibi suspectum esse arbitrabatur.
Sunt autem aliqua peccata, quæ aliorum
causa quodammodo sunt, animã enim adeo
opprimunt: vt fere non possit non in alia cri-
mina

mina quotidie incidere. Huius generis fuit
Gene. 4. inuidia Caini, quæ causa Abelis extitit homi-
cidij. Eo enim quod inuidus erat fratrem suũ
occidit, & ita inuidia fratricidium peperit in
Caino, sicut in Iuda auaritia proditionem.
Luc. 14. Sic dicimus septem esse peccata capitalia, nõ
quod non sint plura, sed quia hæc sunt causæ
& genimina aliorum. Diues hic in infernum
missus est: in primis quia se immisericordem
erga pauperes præcipue Lazarum quem quo
tidie ante ostiũ suum videbat, præstitit. Euan
gelista tamen noster, antequam ad hoc pecca
tum perueniret immisericordiæ, alia illius di-
uitis vitia explicauit, vestium videlicet luxũ,
& quod comedebat quotidie splendide, tan-
quam crim na immisericordiam præcurren-
tia: qui enim nimis splendide comedit & ve-
stitur, maiori ex parte, æs alienum contrahit,
mutuo accipit, quæ soluere non potest, & ita
aliena diripit, aliaque plurima scelera perpe-
trat. Hic est processus, quẽ contra huiusmodi
diuites Christus dominus noster facit. In pri-
mis vestium ciborumque luxum notans: qui
Luc. 2. enim huiusmodi conditione viuendi astrin-
guntur, ad faciendam eleemosynam impotẽ
tes redduntur. ¶ Discamus abstinentiam &
sobrietatem, iuxta illud Apostoli. Si secundũ
carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu
vitia carnis mortificaueritis, viuetis. Nauis
Strab. l. 2. quæ supra modũ onere premitur, mergatur
in profundum, necesse est. Eodem modo tu
si pluribus cibis corpus tuum onerauer is, ani-
mam tuam in profundũ culpę pessundabis.
Diabolus cibo primos parentes nostros supe-
rauit: & Iob, filiorum suorum conuiuio pri-
Strab. l. 2. mum tentauit. Deus vero vt nobis significa-
Ambr. l. 5. ret exiguam esse homini de cibo curam habẽ
Hier. 9. dam prius brutorum victum quam hominũ
Cyrill. 10. statuit. Paulus vas electionis multis modis
corpus suum macerabat: tu autem qui palam
profiteri debeste esse peccatorum in delicijs
vinis, vitamque cibo & potu sumendo consu
mis? Daniel vt paratior esset ad diuinas con-
solationes accipiendas tres hebdomadas ie-
tunauit pane carne, & vino omnino abstinẽs:
quare postea quamplurimas visiones cœle-
stes, reuelationesque vidit. Nulla alia dæmõ
habet arma quibus te oppugnet præter car-
nem tuam propriam: ergo si inimico sine pe-
riculo resistere vis armorum vigorem infrin-
ge, prius corpusque tuum macera. Nam qui
se tradiderit delicijs corporeis carnique in-
dulserit, in ditionem Dæmonis veniet. Prius
destruxit Daniel idolum Baal: & postea dra- Dan. 14.
conem in eo latitatem. Sic tu afflige idolum
carnis tuæ vigilijs, abstinentijs, & precibus: &
triũphabis de dæmone. Nihil enim est quod
tanto terrori dæmoni sit, quam vitę asperi-
tas: nihil rursus quod illum audaciorem fa-
ciat ad tentandum, aggrediendumque homi
nes, quam nimia cibi & potus copia, delicia-
rumque corporis mollities. Sed de his alias.
¶ Obserua etiam quod non solum dixit euan
gelista quod Epulabatur splendide: sed quod
hoc faciebat quotidie. Vitio tribuendum nõ
est alicui quod interdum splendide come-
dat, ludat, vel lætetur, homines enim prorsus
humanitati renunciare non possunt: aliter
quis huius vitæ onus sustinere posset. Sed
quod quotidie splendide comedas, semper
ludas, & otieris, maximum vitium censendũ
est. Iacob, qui virum spiritualem & perfectũ
repræsentat à Mesopotamia in regionem suã Gene. 33.
veniens Esau fratrem suum, per quem caro
significatur adorauit. Fratres enim sunt cor-
pus & anima sociq; coniunctissimi: tunc
autem demum spiritus carnem adorat quo.
tiescunque vir spiritualis cibo & potui cæte-
risque corporis necessitatibus se interdum
subijcit. Sed audi quid Esau ad Iacob dicat.
Gradiamur simul eroque socius itineris tui.
Corpus enim quotidie splendide affectat co-
m d re & gaudere & quia semel te perpulit,
vt in agrum te conferres, ientaculum duce-
res, splendide conuiuareris, orat te vt semper
facias. Sed attende ad Iacob qui societatem
Esau recusauit, aliaque via digressus regio-
nem suam peruenit, vbi altare ad inuocan-
dum Dei nomen ædificauit. Sic tu vno vel
altero die lętari cum amicis tuis potes: eo ta-
men modo, ne morem tuum orandi, contem
plandi, abstinenterque & seuerè viuendi re-
linquas. Sed tunc multo magis Dei nomen
inuoces, laudisque altaria ædifices. Hic miser
& infœlix diues quasi sus ventri deditus, om
nem curam corpori impendebat, splendide
quotidie comedens. Sed non multo aliter vi
demus hoc nostris temporibus à quamplurimis
improbis Christianis factitari, quorum
omnis cura & cogitatio de ventre est fœda ci
borum varietate refarciendo. ¶ Obseruan-
dum denique est Deum dominum nostrum
nihilominus huiusmodi peccatoribus & di-
uitibus improbis, salutem, vitam, diuitiasque
omnes & bona elargiri, si possit, his illecebris
& beneficijs eorum animos ad se trahere &

à mun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

à mundi erroribus auocare. Nemo est qui aucupandi artem calleat, qui falconem errantem quotiescunque ad dominum suum redire non vult, minis aut prætenta fuste vocet, sed carne ostentata suauique compellatione eum alliciens. Eodem modo Deus improbos qui extra manum eius aberrant plurima beneficia confert: diuitijsque multis pane, vino, & carnibus eos affatim implet vt his delicijs allecti in manum & voluntatem Dei redire gaudeant. Expectat item peccatorum conuersionem, vt videntes peccatores quantum Deo debeant iam tandem aliquando conuertatur. Sed non pauci sunt, qui velut falcones feri & fugaces, nec etiam histantis beneficijs allecti in manum Dei venire nolunt, beneficisque diuinis, huius auari diuitis more abuntur. Qui cum à Deo quam plurimas diuitias accepisset, non modo non veniebat ad Deum gratias agens, verum abutebatur eis, primo in luxu vestium, secundo in cibis, tertio, quia inopi Lazaro eleemosynam non dabat. De his tribus abusionibus diuitiarum ait Ezechiel Propheta. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & abũdantia & otium, & manum egeno & pauperi non porrigebant. Vsque adhuc de duabus primis abusionibus huius diuitijs disseruimus. Iam tertium videamus. Sed antequam crudelitatem huius diuitis dicat Euangelista prius quis ille pauper fuerit explicat, dicens. *Et erat quidam mẽdicus nomine Lazarus.* Apud mundanos nomina diuitum sciuntur: & cum de eis verba fiunt nominatim explicantur: pauperum autem nomina nesciuntur, nec si sciantur digna existimantur aliqua appellatione. Quod si de aliquo eorum sermo fiat, dicitur quidam pauper. Verum secũdum ordinem spiritus oppositum obseruatur: vt nos hic Christus docet, qui diuitem non nominauit & nominauit pauperem. Docet præsertim prælatos vt nomina pauperum sciant, & visitent eos: & tanquam filios diligant, & curam illorum gerant. Obserua hic cõtra quosdam qui aussi sunt dicere in veteri lege pauperes non mendicare, dicentes mendicationem à Deo prohibitam esse. Quod si verũ esset, Lazarus contra legem fecisset, & si contra legem fecisset non deductus esset ab Angelis in sinum Abrahæ. Elias quoque mendicauit. Et Paulus ad Hebræos ait, de sanctis veteris testamenti. Erant angustiati, afflicti, & egentes. Egentes, idest, mendici. Ad illud autem quòd potest abijci ex Deuteronomio, vbi Dominus ait, non erit mẽdicus inter vos, non est præceptum pauperibus impositũ ne mendicẽt, sed diuitibus vt illis necessaria suppeditent. Acsi diceret diuitibus. Eam libertatem in pauperes ostendite, vt nulla vrgeantur necessitate mendicandi: nihil enim carius emitur, quam quod petitur. Quare si diuites tales essent quales esse deberent: nemo mendicus esset, nullusque pauper ostium peteret. Quin etiam & Diuus Thomas ait, illud quod Deus in Deuteronomio dixit, non esse præceptum sed consilium. ¶ Obtenta autem & diligenter expende mirabilem diuinorum operum conuenientiam & ordinem. Multi sunt qui mirantur dicentes, Quare Deus illi diuiti improbo, tot bona & diuitias concessit: è diuerso vero misero Lazaro, homini iustissimo tot incommoda tot ærumnas & plagas inflixit? Qua in qnæstione adeo irretiuntur & turbantur sæpenumero, vt nullam solutionem satis idoneam inuenire possint. Hos autem ego frẽneticis & insanis similimos iudico, quibus omnia circum circa posita, nulla in sede morari sed gyris & volutionibus assiduis rotari videntur. Illa tamen inuersio & turbatio non in rebus extra positis sed in iudicij, capitisque moderamine posita est. Eodem modo opera diuina summo ordine & compositione procedunt: quod si aliquid secus esse videatur, culpain delirium iudicioram nostrorum, non in diuinam sapiẽtiam conijcienda est. In quoidem nobis accidit, quod illis accidere solet, qui opus aliquod inceptum inspiciunt, cuius artificium cum ignorent, admodum solent admirari cùm ordinem, tum etiam partes operis, magnitudine, materia, figura adeo distantes, vt nihil ad rem facere videantur, nisi artificis accedat documentum & explicatio, aut operi summa manus imponatur: postea vero quam opus iam perfici & omnia locis suis quadrare incipiunt, tum demum apparet quantum cuiusque partis in magnitudine, materia, & figura diuersitas conuenerit. Ita & nos cum partes huius diuini operis & ecclesiæ simus, mirum non est: si alicui admirationem moueamus conditionem nostrarum diuersitate Deus enim summus, sapientissimusque artifex, vt partes huius operis suis locis congruentes faceret, nostrum alios diuites, pauperes alios, alios nobiles, alios vero humiles esse voluit, cuius rei perfectio & causa opere demum finito

Exech. 16.

3. Reg. 17.
Hebræ. 11.

Deute. 15.

S. Thom. 2. 2. q. 187. art. 3. ad 3.

nito exacte cognoscetur: quãdo viuos & mortuos iudicaturus dominus in potestate magna, formamque cuiusque partis recogniturus in opus suum gloriæ sempiternæ aderit. Nõ nullas tamen possumus huius diuersitatis causas licet hoc in iudicij die multo perfectius sit cognoscendum, assignare. Prima est vt iustificetur Deus corã hominibus. Cum enim sint non pauci, qui iniquum esse iudicant diuitias à Deo & bona temporalia illis hominibus concedi, qui iustè illis maiori ex parte nõ vtuntur, quia & superflua sibi arrogant & necessaria pauperibus non impẽdunt: vt Deus hanc de se impiam hominum opinionem diluat, causamque suam apud homines defendat, pauperes esse voluit: qui domesticatim eleemosynam petentes, diuites elargiri compellant, quo facto diuites sint misericordes. Et Deus illorũ diuitiarum elargitor iniquus non censeatur, eo quod diuitias illis concesserit, qui illis perperam abuntur: sed potius laudetur, & iustificetur, eleemosynæ faciendę diuitibus primus omnium autor existens. In scriptura autem eleemosyna vocatur iustitia, non alia, vt puto ratione, nisi quia & Deus diuitiarum largitor, & diuites per eam iustificãtur. Dispersit, inquit Paulus, & dedit pauperibus: & iustitia eius manet in seculum seculi. Eleemosyna igitur iustitia vocatur, quia eleemosynam faciens Deum iustificat: ne iniquus aut casus prouidentia videatur. Etiam enim si pauperi diuitias non dedit, satis est diuiti datum pauperi dedisse. Vnde quotiescunque eleemosynam facis duplex bonum operaris. Gratum te ostendis, & Deum iustificas: quatenus eum rectè omnibus creaturis prouidisse eleemosyna tua confirmas. Qui autem abũdãtia tuarum diuitiarum & pauperis egestas adeo publica sunt vt omnibus pateant: ea de causa gaudet etiam Deus publica iustificatione, quare pauperes publice mittit, vt publice eleemosynam facias, publiceque Deum iustifices. Ideo pauperes nequaquam de Dei liberalitate queri possunt ille enim omnibus satis cõsuluit, diuitibus bonis quam plurimis, pauperibus diuitum eleemosynis: quod si secus fiat, culpa malorum est dispensatorum non domini, cuius est indefessa liberalitas. Quẽadmodum enim qui simul diuertunt ob multitudinem diuertentium deficientibus lectis singulatim solent bini & terni accumbere: vnde sæpe numero accidit, vt socius qui in altera sponda cubat vniuersa in somnis stragula ad se rapiat, sociosque frigori expositos relinquat, nulla hospitis culpa, qui omnia necessaria optime prouisit; & ad sternendum lectũ & ad eundum frigus: ita nihilo magis culpanda est diuina prouidentia, quæ omnia necessaria nõ solum hominibus, sed etiam alijs creaturis in mundi principio ordinauit. Quare si secus aliquando accidat mortalium non diuinæ prouidentiæ culpa est: qui vel superbia vel auaritia, aliorum hominum bona quasi quoddam stragulum plusquam satis est sibi adrogant. Quare si pauper necessitate vrgetur, diuitis accusanda est nequitia nõ Dei: qui sufficienter pane & vino omnibus prouisit. Plurimos enim inuenies, qui numerosa palliorum aliorumque supellectilium copia abundant, alij vero è diuerso non pauci sunt, qui nec necessaria ad vitam sustentandam habent: quod si homines aliter sese gererent quod in medio est omnibus esset satis, diuitibus pauperibus de his quæ habent impertientibus. Ergo pauperes ne de Deo queramini: sed vnusquisque pauper de vicino suo queratur, qui bona aliena, male quæ à Deo accepit dispensando sibi arrogat. Deus enim constituit diuites quasi nutrices indigentium: nam quemadmodum nutrici optimus cibus datur, vt pinguiori lacte infantem regium nutriat: sic Deus te *fecit* vberiorem, vt tu proximos tuos vberiori lacte à necessitatibus vindicares. Verum multi diuites sunt qui Deũ sæuitia sua infamant, præsertim apud vanos stultosque seculi homines, Deum iniustũ credentes, eo quod pauperum necessitatibus nõ consuluerit. Deus tamen aliquando pro honore suo pugnabit, causamque suam in finali iudicio iustificabit, cum dicet. Esurijt & non dedistis mihi manducare. Sitibi, &c. Tamen pauperum famẽ suam vocat quia famen suã eiusque culpam Deo pauperes imputare solent. At quoniam me non iustificastis (dicet Deus diuitibus) coram illis, qui me vt iniustũ notabant propter plurima bona, quæ vobis tribui, ego me iustificabo cum vestro magno malo, vosq; in infernũ detrudã. Ego enim si alijs elargitus sum diuitias, eo fecit ne putarẽt homines nullam mihi in tẽporalibus esse potestatem. Alijs vero negani, quia eorum saluti expediebat. Certè vt studiosiores religionis & non cupidi efficerentur. Nam si Deus omnia rogata concedere, soleret, quis illi non magis mercedis causa, quam amore inseruiret.

¶ Atque ideo secũda ratio cur Deus fecit pauperes

Matthæ. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peres hæc fuit, vt scilicet essent qui Deum amore & deuotione, & non ambitione colerent. ¶ Tertio facit Deus pauperes, nè mali vsque adeo diuitias & bona temporalia magni faciant, intuentes bonos quam plurimos homines Deique amicissimos illa non esse adeptos: & è contrario boni paruipendat omnia bona temporalia, quæ mali consequuntur, si bona dicenda sunt. Quarto facit Deus pauperes ipsorum causa. Nam quasi medicus sapiens inædia ægrorum conficit vt à morbo liberetur. Sic Deus penuria rerum necessarium sibi dilectos corrigit, ne in vitia illabantur. Arescerent procul dubio pinus, funditusque interirent, nisi quotannis superflua amputarentur: illa enim luxuries spiritus earum vitales obturaret & occluderet, ad exitiumque pinus perduceret. Sic diuitiæ animam oppilant adeo, vt non pauci in conscientijs suis recte instituendis periclitarentur, si bona tẽporalia pro animi sui libidine retinerent. Vnde non parua est diuina cura, quæ hominibus inutilia & nociua negat, ne illis causa ruinæ sint. Quemadmodum enim aquibus pennas secare solemus, ne auolent: sic multis tollit Deus diuitias ne superbiant & extollantur in perditionẽ suam. Alios verò facit Deus pauperes, vt eorum patientiam exerceat ad meritum. ¶ Quinto non solum propter vtilitatem pauperum tantummodo fecit Deus pauperes, sed etiam propter diuites: pauperibus enim medetur Deus vlceroſis diuitum conscientijs. Vnde vtilius est diuitibus esse pauperes, quam pauperibus esse diuites: maiusque officium est in diuites eleemosynam accipere quá in pauperes tribuere. Sic Paul⁹ ait. Obsecro vt adiuuetis me in orationibus vestris, vt obsequij mei oblatio accepta fiat in Hierusalem sanctis. Ex quibus verbis colligitur plus lucrari dantes quam accipientes eleemosynam: siquidem opus est Deum precati vt accipiatur eleemosyna. Christus autem dominum Matthæ petiuit cœnaturus ibi, non quod non haberet alias vnde cœnaret, Angeli enim affatim illi ministrare potuissent, cœnam, sed propter illius & fororis vtilitatem. Eodem modo Elias ad viduam Sareptanam iuit ob viduæ ipsius commodum. Maius enim beneficium consequuta est vidua Eliam pascendo, quam Elias ab illa pastus accepit. Idem dicendum est de duobus discipulis cũtibus in Emaus, Christo sub pauperis peregrini figura, & habitu accepto. Hoc igitur summum remedium est diuitis ad salutem eleemosynam scilicet pauperi facere. Siquidem paupertas ea potissimum de causa permissa est à Deo in tertis vt sit diuitiarum veneni triaca quædam præsentissima. Quod videre clarius possumus in hoc diuite: cui in salutem datus est pauper Lazarus; Lazarum vero pauperem esse voluit Deus, vt patientia sua cœlum mereretur. Hanc autem medicinam non clam sed adeo in promptu porrexit Deus illi diuiti vt dicat Euangelista de Lazaro loquens. *Qui iacebat ad ianuam eius.* Vt maius meritum accumularet, videns fœlicitatem diuitis, & è cõtra pœna diuitis angeretur, quia videns pauperem non est compassus illi, & etiam vt non ignoraret quod non vidisset illum: nihil enim est in hoc diuite, quod possit patrocinari. Nam omnia argumenta defensionis hic diluuntur, omnesque viæ præcludũtur, ita vt nihil prorsus sit reliqui quod possit dives in excusationem adducere. Nam si dixerit quod tanta fuit multitudo mendicorum vt non potuerit omnibus auxiliari: Euangelista contrarium affirmat, ir quiens. Erat quidam mendicus, non multi sed vnus. Si dixerit non noui eum, nec illum vidi, & forsitan accepisset eleemosynam si alio non recepisset: Euangelista contra ait, iacebat ad ianuam eius. Si dixerit diues, non adeo ægrotus fuit, potuisset manibus operando victum quærere: Euangelista ait. Erat vlceribus plenus. Denique si dixerit, non magna premebatur fame respondebit Euangelista. Cupiebat saturari de micis cadentibus de mẽsa diuitis. Sic omnes purgandi rationes tollit Euangelista: diuitemque facinorosum conuictum dãnat, vt hominem impium & ab omni humanitate alienum iudicabuntur die iudicij mali tanta seueritate, vt vel minimè defensioni nõ sit locus futurus: iudicia enim Dei adeo iusti ficata sunt, vt Dauid in Psalmo dicat. Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa. Obmutescent peccatores omnes nõ habentes quid respondere aut allegare possint coram iustissimo Dei iudicio, &c. Non poterat itaque dicere diues hic se non vidisse illum, qui ante eius ianuam iacebat: denique quomodo daret absenti, si præsenti non dabat? Sed prosequamur historiam. *Vlceribus plenus.* Torrebat ora clamantia, quot vulnera: quorum tamen nihil impiissimum illum diuitem mouet. ¶ Expende autem quod quamuis Lazarus multis malis affligeretur, nullam contra homines querelam, nullam in Deum contumeliam effudit, nec vllum impatientiæ iudicium extulit. Sic faciunt electi qui gloriantur in tribulationibus suis, voluntatem bonã patris sui scientes sibi æternum regnum daturi. Discamus ergo hoc exemplo miseriã nostrã pœnitentiam, & crucem, patiẽter ferre. Breui res, murabũtur cum Lazaro: atque ita vt crux in æternum gaudium mutetur. *Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis.* Quemadmodum mundus diuiti quantum potuit liberalissime omnia concessit pretiosa vestium supellectile, ciborumq; varia abũdantia illum locupletem faciens omniaque in illum bona quæcunque potest impendit: sicè diuerso huic Lazaro quæcunque eripere potuit, abstulit, adeo vt etiã veste & victu ad vitam necessarijs cum priuaret, innumerisq; plagis affecerit. O ingentem ignorãtiam, omnibusque hominibus merito deplorandam: quam paruis de rebus condemnentur mortales: ne videlicet exigua sibi à Deo imposita præcepta adimpleant. Deus vero ad eo in omnibus rebus suis se iustum ostendit, vt neminem quod implere facile non possit effligiat, contentumque se fore profiteatur: si illum temporis, rei familiaris, ciborumq; superfluis pauperib⁹ erogatis colamus. Quot enim pauperes possent sustentari reliquijs illis, quæ iudentibus aut comedentibus sæpe numero redundant: qui micas de mensa tua cadentes tãtummodo petunt, vt possis in die iudicij extremo iustificari: si nunc cum tempus habes illis subueneris? Ille sanctus vir Booz videns pauperem mulierem Ruth spicas à messoribus relictas colligentem, dixit messoribus. De vestris manipulis proijcite de industria & remanere permittite: vt absque rubore colligat, & colligentem nemo prohibeat. Eodem modo debetét & diuites facere, multas de mensis suis de industria pauperibus relinquentes, quibus sustentarentur, reliquias. Nam cur incommodum tibi videatur: superflua quæ tibi prodesse nequeunt pauperibus erogare? De hoc autem iniquissimo diuite ait hic euangelista, tanta illum auaritia esse infectum, vt licet summa omnium rerum copia abundaret, extremæ tamen Lazari necessitati succurrere nolet. Vnde sequitur in contextu. *Et nemo illi dabat.* O crudelitatem horum temporum eximiam. Si quidem nemo iam inter Christianos inuenitur, qui pauperum misereatur. In illa enim ecclesia primitiua tã-

ta in pauperes vigebat liberalitas vt satis non esse vlli Christiano videretur si ea, quæ poterat tribueret: nisi etiam de necessarijs ad vitã suã largiretur. Hac de causa laudantur à Diu. Paulo Achaiæ & Macedoniæ habitatores: qui cum summa premerentur inopia tamen vltra facultates suas pauperibus consulebant, rebus etiam necessarijs ad vitã propter Deũ erogatis, multis lachrymis testantes Apostolos, vt ea acciperent pauperibusque pro arbitrio dispensarent. Quare non potest non esse Deo gratissima eleemosyna puro & pio animo facta: etiam si vltra vires cuiusque facta sit. Si quidem Diuus Paulus in simili casu tãtopere Macedonum pietatem laudat. Nam etiam si polytica liberalitas in eo quod quisq; sine suo dispendio erogare potest versatur in fusa: tamen hoc medium non seruat, quippe quæ necessaria etiã propter Deum solet elargiri. Sic temperantia infusa non tantum abstinet à voluptatibus, quæ animam & vsum rationis impediunt: sed etiam radicitus omnia humanarum fomenta libidinum euellere tentat: quo facto spiritui corpus subijciat. Pulcherrima liberalitas est pauperibus etiam vltra vires opem ferre: præstat enim nimiæ accusari misericordiæ, quam impietatis. Abdiæ prophetæ tanta fuit pietas, vt se maximo ære alieno astrinxerit quo prophetas egestatis tempore sustentaret: quo tamen ære illius vxor postea liberata fuit aucto Eliſei opera oleo. Huius autem diuitis tanta extitit auaritia, vt non modo sibi necessarij, sed nec etiam superflua pauperi daret. Qua de causa optime ait Diu. Chrisostom. malle se cum mille demoniacis quam cum auaro vno versari. Nam ille, qui à dæmone vexatur vestem discindens corpusque dilanians, sibi soli incõmodum infert: at auarus proximis in primis nocet. Procul enim dubio quotiescũque pauperi fame oppresso rebus tuis si potes nõ opitularis, illum propriis bonis spoliasti: quia tũc bona tua, non tua, sed pauperum sunt: quibus nisi subuenias extreme indigentibus manifestum furtum committis. Hinc Diuus Augustinus ostendit auaros feris esse multo immaniores: illæ namque nisi ingruente fame venari non solent, quæ sublata cæteris animalibus pacem concedunt. Diues verò auarus semper aliena diripit plura indies cupit, nec quãtumuis sit omnium rerum copia plenus satiatur: & tantum abest, vt pauperi summe indigenti subueniat, vr etiam illum quomodocun-

Rom. 15.
2. ad Cor. 8.
Luc. 10.
3. Reg. 17.
Luc. 24.
Psalm. 18.
Ruth 2.
4. Reg. 4.
Chry. Mat. hæ. cap. 8.
August. de verbis domini ser. 28

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunque potest expolier. ¶ Obserua autem in hoc quòd non solum damnat Euangelista diuitis huius auaritiam & crudelitatem, sed etiam seruorum eius & familiæ: non modo eorum Dominus, sed nec seruus, aut familiaris quispiam extitit qui misericordia motus Lazaro de dimenso suo ferret opem. Qualis dominus, tales famuli sunt. Si enim dominus crudelis est: familiares misericordes esse qui possunt. Vnde in Ecclesiastico habetur. Secundum iudicem populi, sic & ministri eius: & qualis Rector ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Domino aleatore, vniuersa familia ludo indulgent. Si autem dominus libidinosus sit, eodem modo & famuli censentur: & è contrario, domini boni contigentis & misericordis, misericordes, continentes, bonique sunt familiares. Vnde quotidie videmus in domo diuitis liberalis in pauperes, famulum quemque viso paupere ad ostium cum eleemosyna accurrere. Hinc patet filios, parentes, famulos dominos suos in omnibus sibi æmulandos proponere. Sic in domino huius diuitis constat omnes pro domini sui libine in Lazarum esse animatos: quippe qui eum non modo non aliqua eleemosyna solabantur, sed etiam frequentibus iniurijs afficiebant & molestabant. At quid opus est verbis? similes erant domini sui. Ideo ait Euangelista. Nemo illi dabat. Discant ex hoc loco domini & parentes, vt tales ipsi sint, quales suos esse volunt: minores namque natura duce maiorum exempla sequuntur. Abrahami famulos bonos fuisse certum est: legimus enim vnum ex illis celeriter ad gregem cucurrisse, vt inde aliquid afferret in Angelorum hospitium: qui sub peregrinorũ forma apud Abrahamũ diuertebãt. Idem fecit Sara eius vxor: vt intelligis omnes illius familiares, qui diligenter Deum colit, eodem modo ad Dei cultum esse diligentissimos. Loth etiam, qui nutritus erat in domo Abrahæ, hospitalis fuit, & misericors. Item Ioseph: quia bonus erat, bonum habuit seruum, qui cæteris filijs Iacob dixit. Pax vobis. Deus patris vestri reddidit vobis pecuniam. E contra verò Absalon, qui erat impius, famulos habuit impios: quippequi Amon fratrem domini sui interficientes nefarium scelus perpetrarunt. Non poterant enim ab Absalone melioribus viuendi exemplis instrui. Discant ergo patres familias suos docere non tantum verbis sed operibus, præcipuisque actionibus. Hoc autem quanto secus nunc eueniat, nemo non videt si eos attendat, qui aulicum viuendi statum secuti pro bonis moribus omne vitiorum genus contrahunt: cum tamen à maioribus suis magnatum & potõtum virorum seruitio sint addicti vt vrbanitatem vitæque cultum addiscant, quæ illi omnia in ludum desidiamque transferunt. Sic fortasse plerisque Iudæorum visum est, qui filios suos pharisæorum seruitio mancipant, existimantes eos apud dominos suos summa morum integritate instituẽdos fore: à quibus tamen miseri iuuenes hoc duntaxat edocti sunt, quomodo scilicet Iesum dolo accusarent, omniumque Saluatorem morti traderent. Ideo ait Ioannes quod miserunt Pharisæi ministros vt apprehenderent Iesum. Sed tu nõ multo aliter facis quippe qui famulos tuos citius ad inhonesta munera subeunda: quam vel ad sacrum audiendum, vel ad confessionem annuam peragendam compellis. Igitur mira nemini videri debent seruientium flagitia qui dominorum suorum nutus omnes & voluntates obseruantes eorum similes euadunt. Sed de his satis. ¶ Expende etiam idem nunc vulgò passim factitari, quod hunc diuitem fecisse conqueri-mur. Illi nanque non defuerunt opes, quas in vestium ciborumque luxum, ludum, & istius generis vitia insumeret, sed quibus inopiæ Lazari subueniret. Sic modo magnates huius seculi vana vestium supellectile affluentes, conuiuiorum, libidinumque luxuria corrupti, egestatem affectatam quærunt, qua possint lautiori se indies cibo potuque iurgitare, at veræ miserorum inopiæ suecurrere se non posse causantur. Et quod nequius est, quantumuis magno ære alieno opprelsi sint, nihilomin⁹ dolis, fallacijs, fœdissimisque versuris sumptus facere nituntur: vbi de opum, aut cuiusuis vanitatis æstimatione agitur, ne illorũ opinio apud homines defraudetur, veleo minus humanæ stultitiæ sit inseruitum. Verum si rogãtur, aut in virginis orphanæ matrimonio locandę dotem, aut aliud pietatis opus: tunc demum apparet ingens æris alieni vinculũ, tunc illa inueterata inter auaros formula. Dominus tibi opẽ ferat. Hinc videbis hospitia, monasteria quę non pauca, ab istorum maioribus, melioris notæ hominibus cœpta, nequaquam ad debitum finem perduci: quia huiusmodi est eorum auaritia, vt omnia quæ in Deum, à quo bona vniuersa sunt, erogent pro amicis reputent causam quæ suæ paupertatis forein posterum existiment. Hos autem qui sic erga Deum parci, erga mundum effusi & prodigi sunt, lepori similimos, ergo iudico: quod quà primes anteriores pedes cum brevissimos habeat, posteriores habet prælongos: in quos minimi corporis videbatur necessitas incumbere. In mundum fuit liberalis, parcus & auarus erga pauperes. Non aliter se habuerunt filij Israel, qui se auro argentoque domesticatim spoliarunt, vt vitulum illum nefandum conflarent, cui volunt Deo cultum exhiberent. Sic isti nefarij diuites faciunt in conuiuijs, libidines, varijsque crimina perpetrãda, liberaliter omnes opes suas prodigentes, sed in pia perparce nimium, aut nihil erogantes: quod in hoc diuite manifestè nobis proponit Euangelista. Cuius, cum esset in vita, effusissimus, auaritiam erga Lazarum iuste mitamur. Scurræ non grauabatur, vestem bombicinam, aureamue largiri: Christo impartiti nolebat vel paruum panis frustum. Hac de causa præcipit hac Deus in lege veteri vt pauperes etiam agnũ Deo offerent, videns multos, isto modo erga Deum ministros que eius inopiam causari: quare noluit eum, qui ad vouenda vitia diues est, esse inopem ad sustentandum eius ministros. Ergo cùm diuites, tum vero pauperes iubet Dominus offerant in templo diuitum munera. Nam quo ad Deum, Dei ve cultum nemo inops esse aut videri debet. Attamen heu quantis hodierna die malis est depranatu orbis terrarum: in quo nemo pauperem amat: nemo propter Deum solatur: nemo nec videt quidem. Quotquot hodie Lazaros vident mundi amatores & animarum suarum hostes & peremptores: & sunt magis soliciti de phaleris equorum & canibus venaticis, & scurris, quam de Christi pauperibus. Vnde Dominus per Prophetam conqueritur dicens. Bibentes vinum in phialis & optimo vnguento deliburi nihil compatiebantur super contritione Ioseph. Diues hic bibens & comedens, non compatiebatur super paupertate, & Lazari vlceribus. Sed vt diuitem hunc & omnem domum eius confundat Dominus, audi quod sequitur. *Sed & canes & veniebant, & lingebant vlcera eius.* O crudeles homines: qui sinitis canes, quod vobis incumbit, officium exequi pietatis, pudeat vos miseros sic crudeles esse. Canum est latrare, peregrinos mordere, abigere hospitales, non recipere hospitio aduenas & ignotos. At qui sic brutorum natura hominum duritiem: dum miseret laguentis hominis, humi confidentis. Humaniores fuerunt canes, hominibus. ¶ Hinc ait Euangelista Christum de diuitis, pauperisque vita dixisse, alterum cum altero conferendo. Diues enim crudelitate laborabat, mollibus vestibus tegebatur, luxuque corrumpebatur nimium: pauper verò è contra, fame, nuditate, inopiaque summa omnium rerum vrgebatur. Ille genialiter sternebat lectos, hic in nuda cubabat humo. Sed sicut in viuendo, sic in moriendo dissimillimi exiterunt. Nam omnes mori-mur & quasi aquæ dilabimur. Pauper & diues, nobilis aut ignobilis, doctus vel indoctus, omnes simul mortem opperiuntur: vnde moritur doctus simul & indoctus. Cùm igitur horum duorum vitæ adeo fuissent distantes, vt iam vidimus: modo Euangelista de vtriusque exitu & prius de Lazaro ait:

Factum est autem cùm moreretur mendicus.

Misera huius seculi vita, cùm sit vndique multis circumuallata periculis, & incommodis, non immeritò ab omnibus iustis hominibus maximè habetur odio, ne ios beatitudinis amittant aliquo modo: quia nulla est peior viuendi conditio, quam in ea vita versari, in qua facilè sit cœli iacturam facere. Et ita omnes sancti summè cupiebant, se mortem cum vita commutare, renuentes eam vitam viuere, in qua nulla fiebat antiqua virtutis, quæ non accesceret, & corrumpi posset. Quare postquam iustus superauit maris tempestates, in portum tutissimum ab Angelis summa lætitia excipitur, dicentibus. Factum est iam, consummatum est, nullum deinceps periculum, aut timor sit tibi: quare hoc verbum factum est suam emphasim habet. Factum est iam & consummatum. O factum iusto suauissimum: impositus est laboribus finis, iam desinent dolores & miseriæ. O bonam fortunam, magnam fœlicitatem: nemo poterit iustum inde vsque in interturbare, nihil est amplius timendum: iam factum est. Pari verò ratione iniquus viuẽdo iudicium quod subiturus est prorogat, cui diuina liberalitas viuendi vsuram largitur, vt pœnitenti cõuertatur iudicij in melius. Et nè forte hoc rantũ aliquem lateret beneficium, publicare fecit

Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus apud omnes dictionis suæ agentes, quo tielcunque ingemuerit peccator, Semper enim nos Deus vocat, & inuitat in cœlum: Vnde an ignoras quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Si hoc non habuisti in diem iræ thesaurizas. Eodem modo omnis infernus mortem impij expectat, quotiens quia quilibet peccator dum viuit vitam corrigere potest, quantumcunque incorrigibilis videatur. Sed si in iniquitatibus suis ad mortem vsque persistit illico dæmones alacritate furibunda exclamant, & miseri mortalis spolio gaudentes, inquiunt. Iam factum est, nihil amplius restat, noster, noster eris, iam non potes vitam corrigere, quam in æternum perdidisti: te nobis nemo eripiet: secludite curas, factum est. Aduertat Dominus tam diram ab auribus nostris vocem. Quando ergo omnipotens Deus peccatori coram omnibus Angelorum sanctorumque ordinibus dixerit, factum est, erit ille in æternum hæreditate cœlesti priuatus: quam tamen dum viuit recuperare, licet millies amissam, potest, quod tamen si non fecerit veniens ad illud seuerissimum tribunal, audiet illud verbum terribile, factum est. Clausa est cœlestis aula: nullo deinde nec expectando remedio relicto salutis. Ideò si sapis: nunc dum tempus datur clama, nunc lachrymarum effunde riuos, criminum tuorum pœnitens, quoniam ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.

Ezech. 18.

Rom. 2.

2 Cor. 6.

¶ Verùm aliqua hic obseruanda sunt. Primum horum est, qualis sit ordo narrationis de superbo diuite, & de paupere Lazaro. Dū enim de viuentibus loquitur humano more, de diuite primo locutus est & postea de Lazaro: nam primo dixit vitam diuitis, & postea vitam pauperis. Ptæposuit diuitem pauperi differens de vita vtriusque, quia in hac vita diuites præponuntur pauperibus: & sedet primò in theatris, in foro, in conuiuijs & in omni honore & loco pauperibus preferūtur. Sed dū de his iā vita functis narrationē incipit, narratio pauperis proponitur: quia pauperes diuitibus in alia vita preponuntur, & ideo cùm de alia vita agitur, primò fit mētio de paupere, & diuiti prefertur. Ideo prius loquitur de morte & retributione pauperis, quam diuitis. ¶ Obserua iterum quod quando dicit de paupere dicit vt moreretur mendicus: non dicit mortuus est mendicus, sicut dixit de diuite, mortuus est diues. Non posuit præteritum perfectū in mendico, quia Lazarus non perfectè mortuus est: quia si corpore mortuus est, non tamen anima quæ viuit Deo, & nihil perfectum habuit in morte, quam moriendo euasit. De diuite autem dixit, quod mortuus est vsus præterito perfecto quia vere & perfecte mortuus est, morte animæ per culpam & morte corporis.

¶ Denique obseruandum quod gloria sanctorum à morte incipit: sicut gloria impiorum, morte finitur. Calamitas & miseria Lazari morte finitur: nam quem homines viuum despexerant, hunc in morte portant angeli. Et quis credidisset hunc inopem & à toto mundo despectum hominem: Deo in cœlis tam charum & acceptum esse? verum longe alia sunt Dei iudicia quam hominum. Vnde dominus per Esaiam dicit. Non sunt viæ meæ viæ vestræ: & cogitationes meæ, cogitationes vestræ: nam sicut exaltantur, &c. Quomodo autem dominus honoret suos in morte: audi Euangelistam de mendico dicentem.

Esai. 55.

Et portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.

Ex quo intelligimus Angelos adesse moriturus, quod videlicet suo defungantur officio in quod deputati sunt. Vnde Paulus. Nonne omnes administratorij sunt spiritus, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? & Dauid. Angelis suis Deus mandauit de te vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Fœlix anima quæ hic à nemine nisi à canibus visitabatur: nunc vero non vnus sufficit Angelus, sed Angeli occurrerunt multi, qui portent eum. Docemur sanctorum Angelorum fidei, tutelæ, atque custodiæ, nostras animas in vita pariter & in morte assiduis precibus commendare: quatenus ab incursu spirituum malignorum (vti rugientium præparatorum ad escam) defensas in lucis & pacis loca deducant. Præterea ex hoc loco satis constat dæmones nullam habere potestatem in animas iustorum ante Christi aduentum in sinum Abrahæ, sicut nec habent modo super animas purgatorij? neque tunc habebant. Nam si detinebant sanctos in sinu Abrahæ, habuissent ius ibidem deportandi. Dæmon enim nullam habet potestatem nisi in existentibus in peccato originali vel mortali: & non vtcunque, sed taliter vt vasa etiam & arma

Hebr. 1.

Psalm. 90.

Ecclesi.

Luc. 11.

arma ipsius & possessio eius merito dicantur. Iusti autem quandiu perseuerant in iustitia, neque in hoc seculo, neque in futuro in potestate eius fuerunt.

¶ Porrò sinus dicuntur loca maris à procellis & ventorum turbine liberrima. Et quidem mundus iste velut mare fluctuat, & ventis tentationum agitatur maxime. Ante vero Christi aduentum iustorum animæ à corporibus liberè egredientes non perducebantur ad portum cœlestis patriæ: sed interim in regione quietis manebant, qui patrum limbus appellatur, qui propter subterraneam illitatem etiam sinus dicitur, & creditur supra locum pœnarum esse. Dicitur tamen sinus Abrahę, non quod illic primò venerit Abraham, cùm multi iusti ante ipsum vita functi essent: sed quia pater dicitur credentium in Christo, quibus locus ille seruatus est. In hoc sinu detinebantur patres ante Christi aduentum, vbi moriens Christus descendit, quæ infera vocabantur loca superiora ab inferno vbi cruciantur damnati, à quo eduxit sanctas animas ad portum cœlestis patriæ, & mansit sinus ille vacuus: nam post Christi mortem iusti perfecti morientes statim euolant in cœlum, imperfecti vero sicut tunc ita & nunc igne purgatorij purgantur. De hoc sinu ait Iob. In profundissimum infernum descendent omnia mea: putasnè saltem eueniet requies mihi? Merito autem portatus fuit Lazarus in sinum Abrahæ, vt in hospitalitatem illius diuitis auari Patriarcha sanctissimo reprehenderet: qui refugium pauperum fuerat, & apud quem primum cœpit vigere pietatis schola, & cuius doctrina Loth pietatem edoctus est.

Iob. 17.

Genes. 19.

Sed de diuite iam audiamus. *Mortuus est Autem diues.* Igitur sic moritur diues vt pauper. Hoc si animaduerterent Reges, Principes, diuites & potentes huius seculi, superbiam, arrogantiamque dediscerent, qua putant se vermibus, vt pauperes corpora sua non pascere, quasi sublimiori materia formata, quam aliorum: cum reuera omnia nata intereant & aucta corrumpantur. Meminerint igitur superbi huius seculi tyranni vermes eorum corporibus non parsuros, quę post modum in puluerem vilissimum conuertentur: vt saltem hac consideratione aliqua ex parte arroganti am suam dimi nuant. Nihil sunt diuitiæ, nihil generis nobilitas, vt mortem omnibus certam absterreant. Quare si opibus aut nobilitate, quibus ab Adam hæres es institutus morbos, mortem, aut aliqua incommoda vitæ effingere posses, magnum esset quam plurimas possidere diuitias, clarisque esse ortum natalibus. Sed cùm diues, pauper, nobilis, & ignobilis, Rex vel pastor, omnes simili modo moriuntur: quid absurdius quam in huiusmodi vanitatibus spem ponere? Ergo cùm omnes homines simus eadem conditione nati, merito eisdem vitæ incommodis nemo nostrum est, quin sit subditus. Si Rex aut Imperator liber esset à morte, & omni alia infirmitate res esset profecto excellentissima Regis aut Imperatoris conditio: sed nemo potest esse Rex aut Imperator quin sit homo. Hoc innuit Saluator noster, cùm dixit. Simile est regnum cœlorum homini Regi. Non satis fuit dicere Regi, siquidem qui Rex est homo est. Sed singulari consilio, Regi, addidit homini, vt videntes Reges & potentes se esse homines vt pauperes mortis reliquisque vitæ incommodis subiectos desinant superbire: sibique persuadeant eadem mala in quę nati sunt omnibus esse communia, nisi forte diuites cum morte aut inferno aliquid pacti sunt, vt ait Esaias, ne illis noceat. O insane tunc mortem vidisti? scis quomodo se habeat, qui cum ea tam facilè quæuis pacisceris? nouisti illam de facie? aut quo colore figuraue sit? Expertus vero es inferni cruciatus: aut publicam accepisti à Deo fidem te nunquam moriturum? Cōsidera igitur licet sis magnus aut potens, vt hic diues fuit, te esse mortalem: & sic facilè honores, diuitias, & cætera inania seculi despicies. Nam quid prosunt vniuersa blandimenta, delicię, aut voluptates carni moriturę? Ideo Dauid ait. Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendero in corruptionem? Attende ad hunc diuitem, quem omnes fortunæ suæ à morte liberare non potuerunt. Vnde Ecclesiasticus exclamat dicens. Quid superbis terra & cinis? Perpende diligenter tuam conditionem & naturam, & in quam dissoluendus es materiam, & omnium tuarum vanitatum finem cito impones. Arbores cognoscuntur quædam ob truncorum differētiam, quædam ob frondium, fructuumque proprietatem: sed tradita igni & in cinerem redacta, cognosci

Esa. 38.

Psal. 29.

Eccle. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nequeunt . Non cognoſces mixtis cineribus proceram pinum, aut excelſam populum ab humili myrtho. Sic homines dum viuunt & degunt in ſylua mundi huius cognoſcuntur, ob maiorem ſtipitem, quidam ob verborum folia, hic in flore pulchritudinis ille in altitudine principatus: ſed cùm mors venerit, in cineres redacti cognoſci non poterunt. Miſtis cineribus quid intereſt inter principem & colonum . Quid profuerunt iſtis aurum, argentum, veſtes, diuitiæ, famuli, cognati, aut familiares . Omnia hæc nihil valuerunt, nec ſuperbia aut gloria vana ſeculi fuerunt tanti vt ſectatorem ſuum morti eriperent : aut à vermibus corporum cuſtodibus fidiſſimis carnem, aut denique ab inferno animam vindicarent. Id propter clama
Baruch.3. bat Propheta Baruch, dicens. Vbi ſunt principes gentium & qui dominantur ſuper beſtias quæ ſunt ſuper terram? qui ludunt in auibus cœli, qui argentum theſaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, &c . Exterminati ſunt & ad inferos deſcenderunt, & alij loco eorum ſurrexerunt. Iob etiam . Moritur, in-
Iob.21. quit, diues & fœlix . Non enim poſſunt locupletes ſe ſuis nummis à morte redimere: vel aliquam ſecum certam deferre pecuniã.
Pſal.49. Ideò in Pſalmo habetur . Ne timueris cùm diues factus fuerit homo, & cùm multiplicata fuerit gloria, &c. Et iterum. Relinquet alie
ibidem. nis diuitias ſuas, & ſepulchra eorum domus eorum in æternum . O ſtulta diuitum ſcripturа, peſsimumque teſtamentum . Relinquunt animam diabolo, corpus vermibus,
Iob.16. & diuitias mundo . Vnde in perſona eorum ait Sanctus Iob. Ego ille quondam opulentus repente contritus ſum. Hic finis eſt mundani periturique gaudij cuius extrema luctus occupat, & omnia importuna mors ſub
Pſal.36. ſua iuga mittit. Vidi (inquit Dauid) impium
Pſal.72. exaltatum ſupra cedros Libani, & ecce iam non erat. In labore hominum non ſunt, ideo tenuit eos ſuperbia, &c . Mors dura omnia æquat, omnia ex imis euertit fundamentis.

Quanquam Lazarus, & diues hic dum viuerent eſſent diſsimiles, quia alter opulentus, alter vero mendicus erat: attamen in morte ſimiles fuerunt, quoniam neuter illorum, illius aciem potuit effugere . At in præmio etiam diuerſi extitere . Aqua ſaporem contrahit terræ, qua tranſit: nam ſi venam ſalis aut ſulphuris offendit falſa, ſulphureaue fluit, & calida: ſi terram bonam, dulcis manat. Omnis morimur & quaſi aqua dilabimur. *2.Reg.14.* Mors autem ſaporem vitæ contrahit, vnde quoties vita bona eſt, mors etiam ſuauis eſt: vitam vero malam, mors acerba & amara cõſequetur . Qualis ergo fuit vita horum duorum talis extitit vtriuſque exitus . Vbi nunc diuitis diuitiæ, vbi ſplendor, vbi mundi gloria? Seipſos infœlices homines ſeducunt: non enim diuitiæ liberant homines à morte, nec *Prou.11.* pecunijs potuit iſte redimere mortem. Quare Paulus non abs re ſcribit diſcipulo ſuo Ti- *1.Tim.6.* motheo. Præcipe diuitibus huius ſeculi, ne ſublime ſapiant, nec ſperent in incerto diuitiarum, ſed in Deo vero. Mundus enim tranſit, *1.Ioan.2.* & concupiſcentia eius. Hoc tecum reputa vana eſſe omnia & tranſitoria. Non enim multum erat, diuitem mori, quia ſtatutum eſt omnibus hominibus ſemel mori. Verũ id quod *Hebr.9.* ſequitur eſt perpendendum. *Et ſepultus eſt in infernum.* Vſitatum eſt vnicuique, vt in ſua parochia poſt obitum ſepeliatur. Ius ſuum diabolus diſtrictè ſibi defendit: nec patitur eum qui ſuæ debetur parochiæ alio loco ſepeliri. Vide ſi in vita parochianus eius ſis, ſi aqua concupiſcentiæ ab eo baptizatus ſis . Parochiani enim eius ſunt qui ſuorum operum & initia & conſummationem quaſi primitias ſoluunt & decimas: qui laſciuijs, cantilenis, dictaminibus, impudicitijs, carminibus vanis, aut verbis detractoribus, vel dicendis vel audiendis intendentes parocho ſuo diabolo ſtudent adeſſe. Ij in ſua infernali parochia ſepelientur . ¶ Obſerua autem quod cùm de morte pauperis loquebatur, non dixit vbi eſſet ſepultus, nec nomine ſepulturæ vſus eſt, aut de ſepultura egit: ſed loquens de diuite dixit, quod eſſet ſepultus . Omnis ſuperbi diuitis cura magnificè conſtruendo corpori ſepulchro cernitur, nec moriens recordatur animæ ſuæ : ſed omnes cogitationes & conatus in rebus terrenis collocans inſignia gentis ſuæ ſumma contentione ſibi ad fabre inſculpta ſuper imponi iubet, cæterorumque vel in pace vel in bello facinorum ſimilitudinem, ne apud homines illius nomen intereat.

¶ Rurſus obſeruandum hic eſt maxime qua culpa diues hic dãnatus fuerit: non enim legimus illud aut fæneratorem aut furem fuiſſe: ſed quod de bonis ſuis (quæ forte iuſte queſierat) pauperi non impertierit. Expende quæ

pœna mulctandi erunt raptores, vſurarij, fures, qui aliena retinentes pauperes ſpoliant: cum æterna damnatione puniatur hic qui non abſtulit aliena, ſed quia de proprijs & ſuperfluis ſtatui, pauperibus non erogauerit. Timeant vſurarij, timeant illi, qui aliena retinent: cum hic tam diro torqueatur ſupplicio quod propria non ſit elargitus.

Sed hiſtoriam proſequamur . *Eleuans autem oculos ſuos cùm eſſet in tormentis, vidit Abraam à longe & Lazarum in ſinu eius.*

Ex naturalibus non patet quomodo iſte cognouit Abraham: quoniam ſi anima diuitis vidit alias animas, quomodo cognouit illam fuiſſe animam Abrahæ, & illam Lazari? Itaque eleuatio oculorum ordinatio eſt intellectus ad Abraham & Lazarum: & hoc intelligi poteſt diuinitus factum, & per hunc modum cognouit Lazarum & Abraham. Ordinatio ſi quidem diuina effectrix fuit iſtius diſcretionis . Ad maiorem autem ſui pœnam vidit Lazarum in ſinu Abrahæ: hoc eſt, in certa & quieta æternæ beatitudinis ſpe quieſcere. Iuſtum enim erat oculos illos immiſericordes puniri, in hoc quod hic noluerũt miſereri. Sed fruſtra in ſupplicijs oculos aperit, quos olim inopi & mendico crudeliter clauſit. Hinc rectè vir iuſtus nos inſtruẽs ait. Non auertas faciem tuam ab vllo pauperе: ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies domini. Sicut talpa, quæ cæca eſt in vita, ſic iſte non vidit ſe ipſum nec Deum, ſed terrenas cupiditates, veluti talpa ſub terra degens quę dicitur in morte aperire oculos ſuos. Sic iſti in morte aperiunt oculos, & vident vanitatem, quam antea diligebant, dicentes.

Quid profuit nobis ſuperbia aut diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tanquam vmbra & tanquam nuntius prætcurrens, & tanquam nauis quæ pertranſit, &c. Optimè dictum, ſed ſero dictum. ¶ Expende autem quod à longe vidit Abraham: vt ſcias quam longe ſit à peccatoribus ſalus. Tam longe enim erat diues iſte à pauperе: quantum gratia Dei à peccato: & à vitio, virtus, & ab inferno beatitudo, tam diſtantes poſt obitum fuerunt ambo, quantum diſtabant eorum corda in vita. Aduerte etiam ad quadruplicem commutationem, quæ fuit inter diuitem hunc & mendicum Lazarum.

Primò diues, qui in aula magnifica & in ſubli mi cathedra ſedebat, abiectus in ima iacet: & pauper qui ad ianuam diuitis omni ſolatio de ſtitutus fuit in ſinu Abrahæ recipitur & honoratur. Sic per Salomonem dicitur. Iacebũt mali ante bonos & impij ante portas iuſtorum. Secundò diues in delicijs, & pauper in laboribus vixerat & doloribus: nunc vice verſa diues cruciatur, & Lazarus exultat . Vnde *Eſai.65.* per Eſaiam Dominus dicit. Ecce ſerui mei comedent & vos eſurietis: ecce ſerui mei bibẽt & vos ſitietis . Ecce ſerui mei lætabuntur & vos confundemini: ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos præ dolore cordis clamabitis, & præ cordis contritione vlulabitis . Tertiò Lazarus in hac vita à diuite mendicabat: ſed poſtea diues mendicabat à Lazaro: & ſicut diues non exaudiuit Lazarum in hac vita, ita poſtea non eſt exauditus, iuxta illud . Qui obturat aurem ſuam ad cla- *Prou.21.* morem pauperis ipſe clamabit & non exaudietur . Quartò ſicut pauperi dum viueret grauiorem faciebat pœnam iacere ante ianuam diuitis, & alia bona proſpicere: ſic diuiti mortuo augebat pœnam in gehennam proſpectus delectationis Lazari. Sicut enim do- *Gene.3.* minus eiectum Adam è regione paradiſi collocauit, vt videns illum ſentiret à quanto bonis excidiſſet: ſic ante oculos diuitis poſuit Lazari fœlicitatem, vt magis torqueretur. Sta- *Sapien.5.* bunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, & qui abſtulerunt labores eorum . Videntes turbabuntur timore horribili & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, gementes præ anguſtia ſpiritus dicentes intra ſe pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes . Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum & in ſimilitudinem improperij . Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam & finem illorum ſine honore: ecce quomodo cõputati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt. Ergo errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, & & ambulauimus vias difficiles: viam autem domini ignorauimus . Hæc dixerunt impij poſiti in inferno . ¶ Obſeruandum eſt etiam quod non dicitur hic tantum, quod erat in tormento ſed in tormentis, vt ſcias multa eſſe in inferno tormentorum genera . Ibi enim eſt pœna damni, hoc eſt carentia diuinæ viſionis, quæ maior eſt omnium pœnarum: quia quanuis damnati non appetant videre Deum propter amorem ſuæ bonitatis, tamen vehementiſsimè appetũt hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

propter desiderium propriæ delectationis: eo quod credere firmiter compelluntur ex illa visione maximam in videnti delectationē causari, & ideo carentia visionis illius apprehensa vt ex actuali malitia propriæ voluntatis prouenies maior est pœna, quam pœna sensus. Est etiam multiplex pœna sensus, vt pœna ignis acerbissima, vt noster hic materialis ignis respectu illius atrocissimi quasi depicta flamma videatur. Erit vermis hoc est remorsus propriæ conscientiæ, & culpæ commissæ in Deum, quæ maior pœna erit quam pœna ignis: de qua in Ecclesiastico habetur. *Eccl.7.* *Iudith. 16.* Vindicta carnis impij, ignis & vermis. Et Iudith etiam. Dabit (inquit) ignem & vermes in carnes eorum. Erunt & tenebræ corporales densissimæ: multo magis quam illæ tenebræ Ægypti. Fætor horrendissimus, dæmonum visiones, & innumerabilia alia tormentorum genera, quorum minimum, omnium tormētorum maximum est, quæ in vita pati, vel fingi possunt. Quare cùm appetere non esse sit contra omnem voluntatem, deliberatamque naturam appetunt tamen non esse, in quantum ad non esse sequitur carentia pœnæ quam per se appetunt. Et super omneseorum dolores accedit illa in sempiternos dies detentio in illo cæco carcere à quo nulla vis, nullaque potentia poterit vnquam eripere. Cuius perpetuæ mansionis memoriam habebunt damnati sine fine: nam recordatio perpetuo manendi in inferno, damnatis est maxima pœna & supplicium. Quæ certissima remedij desperatio, qua impij planè cognoscunt à tantis malis nunquam emersuros, illis omnium summum suppliciorum est. Quare nihil tam difficilè nobis à Deo imperatum videri deberet, quod non libentissimo animo susciperemus, ne dum facilia & suauia eius præcepta, quibus summum bonum assequimur, ne in eam miseriam & infœlicitatem vnquam deueniremus. Heu miserrimos peccatores, quare non ante oculos cōstituitis gemitus, planctusque illos, & dolores sempiternos, quos breuissima voluptatis delectatione emitis? Si ferre non pores paulisper digitum in igne, quo animo feres igne illo sæuissimo æternum torqueri? *Eccle.43.* Quis enim poterit (vt inquit sapiens) habitare cum ardoribus sempiternis? *Deinde ipse clamans dixit Pater Abraham miserere mei.* Ex magna pœna, magnam vocem emittebat. Patrem autem illum vocat, quem in operibus noluit imitari, præcipuè in hospitalitate. Abraham non solum reliquias mensæ suæ pauperibus dabat, sed & vitulos saginatos occidebat simulque cum vxore & reliqua familia pauperibus ministrabat: nec eo contentus, sæpenumero in vias exiens prætergrediens sistebat, in suamque domum perrtrahebat. Hic ergo diues quid simile cum Abraham? Abrahamus vitulis pascebat pauperes, diues vero hic nec de micis è mensa sua cadentibus sustinebat inopum miseriæ subuenire. *Genes.18.* Abrahamus pauperibus prætereuntibus etiam inuitis hospitium benignè præbebat: diues Lazarum, quem domi habebat fame cruciatum eijciebat: & audet nunc illum patrem vocare, cui tam immisericordem & immanem se præstitit. Bene autem dixit Christus, aliis similibus hominibus. Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. ¶ Discamus & nos qui Christiani sumus, & de nomine Christi gloriamur, vt vere Christiani vita & moribus videamur: perfectio enim Christiana non verbis sed operibus constat. Nihil iste verbis suis egit, quoniam operibus suis hunc sanctum Patriarcham imitatus non fuerat, quare sicut illi nihil conduxit patrem vocare, sic nobis nihil proderit Christum patrem aut dominum clamare, nisi eo modo vixerimus vt dignè eum sic appellare possimus. Vnde (vt ait Euangelista) dicit dominus. Multi dicent in illa die: domine domine, &c. Et ego dicam, nescio vos. Sicuti virgines illæ fatuę, quæ verbis rem agere tentarunt, cùm viderent Deum sibi defuisse dicentes, Domine domine aperi nobis. Quare illis pro meritis responsum est. Nescio vos. ¶ Præterea dixit, misērere mei: feroq; misericordiam petitum venit, qui miser cors in proximum nunquam extitit. Iudicium enim fiet sine misericordia ei, qui non fecerit misericordiam. ¶ Hinc duo discamus. Primum horum est, vt faciamus cum proximo nostro misericordiam, si volumus à Deo obtinere misericordiam. Ille cui Rex condonauit decem mille talenta quia postea proximo suo exiguum cōdonare noluit, acriter punitus fuit. Itaque secundò sicut primo misericordiam consequi non potuit: immanitate enim sua indignus effectus est, cui bis condonaretur aut ignosceretur. Vnde in Ecclesiastico habetur. Relique proximo nocēti te, & tūc deprecanti tibi peccata soluentur. Eadē mensura mensuraberis, qua mensus fueris. Dabigitur opē-

ram, vt semper erga pauperes pius & misericors appareas: vt etiam misericordiam inuenias. Secundo discamus, veniam peccatorum nostrorum in hoc seculo petere, nec in aliud expectemus. Iste diues nunquam eius fuit prudētię vt hic à Domino misericordiam peteret, vt dicit Dauid, domine miserere mei: nunc vero in inferno vbi nulla est redemptiō neq; quam implorat. Antea quidē veniam petere debuisset & non morte obita, quando nullus pœnitentiæ locus est. Eum tamen iam non pœnitebat quod Deum offendisset, sed quia se crudelissimis pœnis vndique circumuallatum videbat. Quapropter audi Salomonem dicentem. Quodcunq; potest facere manus tua instanter operare: quia nec opus nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos: quo tu properas. Non dolebat diues iste de culpa, quia obstinatus erat, sed dolet de pœna quam cupiebat mitigari. Ideo rogabat vt sui misereretur Abraham, non pœnitens de suis patratis sceleribus, sed de comparatis supplicijs: nec Deū offendisse, sed semetipsum læsisse dolebat. Si ergo in inferno quo in tot rantisq; sceleribus viuens tēdis, nullus est misericordiæ, nec pœnitentiæ, aut rationi, sapientiæue locus: proijce abs te hoc vitiorum onus, humilisque ad Deum conuertere, dum tempus habes, dicens domine misere mei, certus hanc vocem nihil tibi postea profuturam, quemadmodum nec huic diuiti profuit, qui dum vixit, onus peccatorum non sensit. Dum stipes aliquis quanuis grauissimus per fluuium transit, leuis, stabilisque videtur quoniam mobilitate, & inconstantia aquæ, illius pondus non sentitur. At postea quam ab aqua extrahitur, illico grauitatem suam & pondus ostendit. Sic eodem modo peccatorum tum demum onus comperies, cum finita vitæ huius vsura coram rectissimo tribunali constiteris. Hic enim diues criminibus oneratus, dum viueret pondus non sentiebat, & ideo à Deo misericordiam non petebat: nunc vero tanto onere pressus: quippe quo ad ima inferni derrusus est, clamat vt subleuetur. Nos tamen in hoc seculo, si sapimus, pondus peccatorum nostrorum sentiamus, quod tantum est, vt ne à cœlo quidem potuerit teneri, tunc sanè quando impios Angelorum ordines ad sedes compulit inferorum, simulque animæ faciet, quæ tempestiuam non fecerit pœnitentiam. Bene hoc sensit Dauid cùm dixit. *Psal.50.* *Iude.9.* Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Onus repudiat qui illius grauitatem sentit. At nos in hoc seculo pondus perferamus, & Christum dominum nostrum audiamus dicentem. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Stultus iste cùm poterat onus deponere noluit, nunc vero quia plagas sarcioæ non facile sustinet, remedium petit. Demū hoc etiā consideratione dignum est. Cur Abraham orat & nō Lazarum? putauit Lazarū vindictæ auidum: & ex suis causis iudicabat illum. Si ego in tanta fœlicitate positus contempsi illum in sua angustia derelictum: multo magis ipse contemptus vindicabit iniuriam, & non veniet ad me. Et ideo Abraham orat: putauit enim ignorare Abraham quæ contigissent. Sed quid oret audi. *Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam: vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* O quā est subtilitas iudiciorum Dei, infinitumque sapientiæ eius pelagus: quam districtè agitur, bonorum actuum, malorumque retributio. Diues qui Lazarum in hac vita misereri noluit, in suo supplicio positus patronū quærit. Ad tantam inopiam redactus est vt qui minima negauerat, scilicet micas panis, ad petenda minima perductus est: quæ illi quoque negata sunt sicut ipse negauerat micas Lazaro Nemo itaque spernat ne forsitan ipse iusto Dei iudicio rebus aliquando mutatis pauperem deprecari cogatur. Filij Iacob venerunt in manus & in potestatem Ioseph: quem antea puerum inuidebant, despexerāt, & vendiderant. Fortè aliquando recides tu in manus illius quem nunc contēnis & persequeris, & eius auxilio & ope indigebis, cui nunc illudis: Deus enim illum conscendere faciet, teque subditum illius constituet. Sic persequebatur Saul Dauidem à quo bis fuerat interficiendus: nisi plus valuisset viri sanctissimi pietas, quàm crudelissimi tyranni nequitia. Idem Semei fecit, qui cum lapidibus maledictisque euntem incessebat, existimans ipsum nunquam regnaturum: postea tamen coactus fuit, ad illius pedes abiectus veniam petere. Igitur neminem affligas. Dominus enim solet affligentes sæpenumero pedibus afflictorum subdere, malosque punire, eo modo vt quibus minime vellent quosque odio habeant inseruiant. Sic euenit Aman, qui Mardochæo infestus cùm esset, in *Matth. 11.* *Genes. 42.* *1 Regū 24.* *1 Reg. 26.* *2. Reg. 16.* *2. Reg. 19.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

regiamque Assueri Regis iret vt inimico suo incommodaret, iusto Dei iudicio ab Assuero iussus est tenere Mardochæi equum: pedesque ante illũ incedere, regalibus vestibus indutum, diademateque ornatum: clamabatq; miser Aman, dicens. Sic honorabitur quemcunque rex voluerit honorare. Hoc autem ꝙ filijs Iacob, Sauli, Semei Aman, & multis alijs contigit. Diuiti huic plurimisque alijs quotidie accidit. Quare etiam si hodie constitutus sis in aliquo dignitatis gradu amplissimo, ne ideo superbias: esse enim potest, vt ille quem modo contemnis, propediem altiorem te cõsequatur vitæ conditionem: qua tibi par pari possit referre. ¶ Sed aliqua in hoc textu obseruatione digna sunt. Primum horum est ꝙ lingua, manus, & digiti, & horum similia in animabus metaphoricè dicuntur. Sicut enim in Deo manus ipsius operatiua virtus dicitur: sic & ea quæ hic de membris animarum dicũtur, non corporaliter sed mentaliter seu spiritualiter exponenda sunt. Animæ enim huiusmodi membra non habẽt, quia spiritus sunt. Nihilominus tamen in membris ideo pati dicũtur, quod exutæ à corporibus tales pro peccatis suis affectus sentiunt, acsi etiam corpore paterentur in membris. ¶ Secundò obseruandum est hunc diuitem magis de linguæ quam alio membri dolore conqueri: nam etsi nihil in toto corpore habebat immune sum morum cruciatuũ, tamen quia quo quis peccat, punitur: lingua eius præcipuè torquebatur. Dixerat Euangelista quod epulabatur iste quotidie splendidè: quare cum qui eo modo gulæ indulgent, soleant, post nimium cibi & potus hausum de fama & honore aliorũ detrahere: verisimile est hunc diuitem male dicum extitisse, & ea de causa lingua peccasse, eadem & fuisse mulctatum. Nõ aliter Balthasar Babyloniæ Rex finito opulentissimo conuiuio, in quo satis superque deuorauerat, cœpit in Dei cõtumeliam Deos suos aureos, argenteos, æreosque iactare & de populo Israel ait scriptura. Sedit manducare & bibere & surrexerũt ludere. Quod est idololatrare. Vnde postquam lautè pransi sunt, maledicta linguarum suarum verba distrinxerunt dicẽtes. Isti sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Commune ergo est inter epulandum, de aliorum vita & moribus agere: ꝙ cùm optimè nosset beatus Augustinus, vt fœdissimũ abusum compesceret: hos duos versus in mensa sua suscriptos habebat. Quisquis amat dictis absentum carpere vitam. Hanc mẽsam indignam nouerit esse sibi. Sic diues iste cùm esset ventri obedientissimus, nimirũ post conuiuium alienam notare famam solitus, nunc merito in ipsa lingua peccatrice in primis cruciatur, nam peccantes eodem modo plectuntur quo peccant. Pharao Ægypti Rex aquis filios Israel Rubri maris suffocare tentans: optimo iure eodem mortis genere ꝙ in alios conatus fuerat, interijt, ibique in omnis potestatis memoriam submersus insigne contumaciæ suæ documẽtum reliquit. Sic & improbus Nicanor, qui Deum blasphemare, malinaque lingua perstringere ausus fuerat, iactans se Dei templum in idolorum suorum cultum redacturum, fœdissime pulsus & interfectus, pœnas tantæ temeritatis persoluit. Iudas enim eius linguam euulsam auibus minutatim conscissam dari iussit. Eo igitur modo sontes, qui linguæ loquacitate & vitio deliquerunt, lingua puniuntur: quoniam Dei permissa nec in morte sermonis habebunt facultatem, quo vel peccata sua fateri, vel veniã illorum implorare, aut saltim sacramenta petere possint, & postea in inferno, huius diuitis exemplo seuissimè cruciabuntur. Iste cruciatus exprimitur à Ioanne in suo diuinarum reuelationum libro dicente. Manducauerũt linguas suas præ dolore, & blasphemauerũt Deum cœli præ doloribus & vulneribus suis. Non enim dicit manducarunt manus suas: sed linguas suas: quia per linguam peccauerant. ¶ Discamus ex hoc loco nostræ linguæ frænum imponere: quia vt Paulus ait. *Quęcũque scripta sunt ad nostram salutem scripta sunt.* Atq; ideo hæc spiritus sanctus per Lucã scripsit: vt nos ex hui⁹ diuitis pœna discamus linguam frænare, non dilacerantes fratrum nostrorum vitas. Beatus enim (ait Ecclesiasticus) qui non est lapsus verbo ex ore suo. Ecõtra vero infœlices sunt illi, qui in verbo labũtur. Ideo Spiritus sanctus in discipulos in linguis igneis apparuit, potius quã in manibus & alijs membris: vt ostenderetur quod membrum illud maximè inflammatum erat igne infernali. Vnde necessarium erat multum vt igne cœlesti in. flãmaretur. Nocet lingua quasi ignis, ideo comburitur igne. Iacobus Apostolus linguam ignem vocat: quia ignis inter omnia elementa potẽtior est ad destruendũ, & hanc potestatem insinuat ipse Iacobus cũ dicit quod lingua inflammat rotam nativitatis nostræ, inflammata à gehenna. *Multo magis nocet lingua quã manus:* quia manus parent absenti, sed non lingua: quę nocet absenti, & etiam mortuis, & in secretò, & etiam bonis & probis viris. Et nocet in honore & fama, quæ sunt bona potiora hominis. Et sibi ipsi maledico nocet, & tantum nocet, vt dicat scriptura sacra. Multi ceciderunt in ore gladij: sed non sic quasi qui interierunt per linguam. Salutare igitur fuit vt spiritus sanctus in igneis linguis descenderet: quo vitiosum linguarum nostrarum ignem exureret. Hæc tamen lingua quę diuino illo igne exusta & purificata non fuit, sempiterno inferni igne torquetur. ¶ Tertiò obseruandum est hũc diuitem non rogasse: vt sibi mitterentur in auxilium Isaac, Iacob, Ioseph, Iob, Dauid, aut alius ex veteri testamẽto electus: optimè enim nouerat pauperes gratia diuitum esse à Deo productos, vt eorum paupertate subleuanda quasi quadam præstãtissima medicina diuites auaritiæ suæ reliquisque vitijs mederẽtur. Et hac de causa potissimũ opposuit Deus diuitibus paupertatem vbiq; obuiam, vt vel inuiti sibi per pauperes consulerent. Inuocabat igitur Lazari non alius diues hic & merito auxilium. Sed dicet aliquis. Cur potius Lazari quam aliorum idoneum inuẽtum est auxilium, cùm præsertim inter alios iustos pauperes essent, Elias, Eliseꝰ, Abdias, Hieremias, Amos, & Michæas, qui iustius multo possent inuocari? Sed ad hanc obiectionem facilè respondebit, qui secum cogitarit Lazarum diuiti illi in specialem animæ salutem iunctũ fuisse: quod diues quanquam igne æterno detinebatur secum reputans non ab re in morte, quod in vita amiserat, egregiũ salutis suæ inuamen exorabat. ¶ Quartò obserua, quod in hoc quod dicit, cruciatur in flamma, ostendit quod animæ separatæ licet spiritus sint, tamen abigne corporeo cruciantur in inferno: vt Augustinus, & Gregorius, & tota Theologorum schola fatetur in quarto Sententiarũ libro quadragesima quarta distinctione. Nã licet ignis sit corporeus, est tamen in eo naturalis quædam vis & aptitudo, vt eius species recipiatur in intellectu spiritus separati, & sic in eo imprimitur, vt ad se conuertat ipsius spiritus intentionẽ vt per hoc notabiliter impediatur in aliarum consideratione contra suã voluntatem: quod quidem impedimentum & detentio sibi sit pro graui onere hoc est per virtutem iustitiæ increatæ. In illo etiam igne est aptitudo naturalis, vt in ipso sit spiritus separatus, sicut in loco diffinitiuè: qui quidem locus per infinitam omnipotentis Dei virtutem non solum detinet animas, sed etiam efficit, & agit in eas, quod separatum spiritum detineat contra voluntatem suam: hoc conuenit ei in virtute iustitiæ increatæ. Illa enim inuoluntaria detẽtio est ipsi reprobo spiritui incredibilis cruciatus. Quanuis etiam ille ignis sua virtute naturali tantum non posset in spiritu separato causare dispositionem naturalem repugnantem illi dispositioni, quæ cõuenit essentiæ spiritus secundum debitum status suæ naturę: tamen in eius consideratione, cooperatur virtute increatę iustitię, in quã tum est instrumentum eius. Sicut videmus quod quanuis phãtasma per se non possit aliquid educere de potentia intellectus possibilis, vel ipsum mouere motu intellectionis, alterum tamen eorum potest in virtute intellectus agentis: ipse enim intellectus per suũ actum mouet se ipsum vt est possibilis mediante phantasmate tanquam instrumentali agẽte. Ex apprehensione autem prædictæ dispositionis, quæ cõtraria est bono statui naturæ generatur in ipso reprobo spiritu cruciatus experimentalis. Vnde Gregorius ait quod anima non solùm viuendo sed etiam experiendo incendium patitur: per peccatum autem est in spiritu dispositio vt igni infernali modo prædicto patiendo subdatur. Expende etiam quod damnati non pœnitent de peccatis in quantum sunt Dei offensiua, turpia, & iniusta, sed vt sunt eis causa tanti supplicij: vnde nõ ait, miserere mei quia peccaui, vel quia Deum offendi, sed quia crucior in hac flamma, &c. Sed ad contextum. *Et dixit illi Abrahã Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.* In memoriam adducit ei bona præterita, vt illum magis torqueat: nam infœlicissimum infortunij genus est, fuisse fœlicem. Vnde quidã dixit, Dura satis miseris memoratio prisci a bonorum. Præterea, in vita inquit tua: ac si diceret. Tibi vixisti, nõ Deo: in tuis proprijs cupiditatibus te occupasti, nõ in Dei obsequio, tui corporis curam habuisti, & non proximi. ¶ Expende autem ꝙ solet Deus in hac præsenti vita multa temporalia bona peccatoribus elargiri, vt aliqua bona quæ in illis sunt remuneret: é contra verò solet iustis mala inferre, vt aliqua mala quæ fecerunt purget & castiget. Sed peccatoribus vita functis omnem pœnam infliget, iustis vero suo

paratus, sicut in loco diffinitiuè: qui quidem locus per infinitam omnipotentis Dei virtutem non solum detinet animas, sed etiam efficit, & agit in eas, quod separatum spiritum detineat contra voluntatem suam: hoc conuenit ei in virtute iustitiæ increatæ. Illa enim inuoluntaria detẽtio est ipsi reprobo spiritui incredibilis cruciatus. Quanuis etiam ille ignis sua virtute naturali tantum non posset in spiritu separato causare dispositionem naturalem repugnantem illi dispositioni, quæ cõuenit essentiæ spiritus secundum debitum status suæ naturę: tamen in eius consideratione, cooperatur virtute increatę iustitię, in quã tum est instrumentum eius. Sicut videmus quod quanuis phãtasma per se non possit aliquid educere de potentia intellectus possibilis, vel ipsum mouere motu intellectionis, alterum tamen eorum potest in virtute intellectus agentis: ipse enim intellectus per suũ actum mouet se ipsum vt est possibilis mediante phantasmate tanquam instrumentali agẽte. Ex apprehensione autem prædictæ dispositionis, quæ cõtraria est bono statui naturæ generatur in ipso reprobo spiritu cruciatus experimentalis. Vnde Gregorius ait quod anima non solùm viuendo sed etiam experiendo incendium patitur: per peccatum autem est in spiritu dispositio vt igni infernali modo prædicto patiendo subdatur. Expende etiam quod damnati non pœnitent de peccatis in quantum sunt Dei offensiua, turpia, & iniusta, sed vt sunt eis causa tanti supplicij: vnde nõ ait, miserere mei quia peccaui, vel quia Deum offendi, sed quia crucior in hac flamma, &c. Sed ad contextum. *Et dixit illi Abrahã Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.* In memoriam adducit ei bona præterita, vt illum magis torqueat: nam infœlicissimum infortunij genus est, fuisse fœlicem. Vnde quidã dixit, Dura satis miseris memoratio prisci a bonorum. Præterea, in vita inquit tua: ac si diceret. Tibi vixisti, nõ Deo: in tuis proprijs cupiditatibus te occupasti, nõ in Dei obsequio, tui corporis curam habuisti, & non proximi. ¶ Expende autem ꝙ solet Deus in hac præsenti vita multa temporalia bona peccatoribus elargiri, vt aliqua bona quæ in illis sunt remuneret: é contra verò solet iustis mala inferre, vt aliqua mala quæ fecerunt purget & castiget. Sed peccatoribus vita functis omnem pœnam infliget, iustis ve

Universidad de Deusto
Biblioteca

ro suorum laborum præmium lætissimum da bit. Sic ait Diuus Augustinus quod Romanis propter egregias eorum virtutes morales, cõtulit Deus maxima imperia & mundi principatus: & aduersus Romani nominis hostes in gentes strages, opulentaque regna. Scriptura etiã hoc testatur de Nabuchodonosore, qui mandatum domini impleuit aduersus Tyrũ & exercitum suum, nec aliquam inde accepit mercedem. ideo dominus dixit per Hieremiam prophetã de illo. Ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor serui mei, in super & bestias agri dedi ei, vt seruiant illi. Ecce dominus promittit hostium suorum ingentem victoriam Nabuchodonosori Regi Babylonis, & spolia ampla referre de Edom, Moab, & Amõ. Hæc est ratio quare boni nec murmurare, admiratiuè debẽt, cum viderint malis omnia ex sententia succedere sibiq; nihil ex voto euenire. Quis arcana Dei intellexit aliquando Quis consiliarius eius fuit? Recepisti, inquit, bona in vita tua. Vide ne & tu similiter retribuaris in hoc mundo, & postea æternis careas retributione. Sententia enim ista Abrahæ terret: ita vt magis pauore quam expositione indigeat. Nam si bona agimus timendum nobis est, ne nobis prospere & fœliciter omnibus succedentibus, in his remuneremur. Abundantia rerum & fœlicitas vitæ transeuntis remunerauit in diuite aliquod bonum quod fecit: & Lazarum ignis inopiæ purgauit defectus. Sed nunc diues pro superbis ædibus, habet Tartarum: prodelicijs, cruciatum æternum: pro iocis & cancionibus, perennem eiulatum: & Lazarus pro tribulationibus patienter toleratis, refocillatur. Ideo Esaiæ ait. Hæc dicit dominus. Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei lætabuntur, & vos cõfundemini: ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus vlulabitis. Si ergo ęgrotamus, si pauperes sumus, gaudeamus: accipiamus mala in vita nostra, vt postea bona consequamur eterna. Eligamus potius nunc cũ Mose & populo Dei affligi, magis quam tẽporalis peccati habere iucunditatem. Non enim sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis. Qui in hoc seculo lętantur, in altero tristabuntur. Cum Iacob vellet benedicere filijs Ioseph, posuit Ioseph Ephraim, vt maiorem natu à dextra, Manassem autem natu minorem à sinistra aui sui: verum Iacob, manibus transpositis, dextrã quidem super Manassem, sinistram autem super Ephraim firmauit. In hoc seculo diuites à dextra honoris & gloria sedent, pauperes verò à sinistra ignominiæ & infamiæ: at in futuro secus fiet. Tunc enim quanquam mundus potentiores maioribus afficere honoribus & laudibus solebat, Deus hac honorandi consuetudine versa atque immutata deponet potẽtes de sede & exaltabit humiles. Cuius rei facile occurrit in hoc diuite exemplum, qui tot tantisque viuens honoribus fuerat perfunctus, vt nihil ad veram gloriam status & dignitatis sibi defuisse posset arbitrari, nisi vita functus, contrariam esset exorsus viuendi, vel potius moriendi normã & rationem: Lazaroq; à dextra sedente, se à sinistra abiectum videt. Cui Abraham. Fili recordare quod accepisti bona in vita tua, &c. Cum dominus eduxit filios Israel de Ægypto, occidit omnes primogenitos Ægypti, & tunc plorabant mulieres Ægypti filios suos, & mulieres Iudææ cantabant dicentes. Cantemus dño gloriose enim magnificatus est, &c. Verum cum Herodes occidit pueros Bethleemiticos fuit vice versa: nam mulieres Iudææ plorabãt filios suos paruulos, & Ægyptiæ multæ forte exaltauerũt, quando dominus ingressus est Ægyptum.

Ita plorante Lazaro gaudebat diues: sed postea rebus conuersis diues gaudium suum in lachrymas conuertit. Dentes quandiu locum suum tenent, & integra sunt valetudine, summa solemus cura & solicitudine excolere atque fouere: verum cum primum computrescere cœperunt, illico nulla pristinæ seruitutis habita ratione, illos extorquemus forasq; proijcimus. E contrario pedes sanos quidem & bene valentes, laboribus, assiduoque incessu, nullo locorum habito discrimine exercemus, quin sæpe sæpius in medijs cœni aut puteris obsidijs transilire cunctemur: eorum ad fœdissima ministeria officium requirentes. Attamen si casu aliquo aut deficiunt, aut debilitantur, quominus munus suũ possint obire: non minori diligentia, medicamur, fouemus, & recreamus, quam si ad delicias nõ ad laborem producti fuissent. Sic ergo diuites qui in mundo quasi quidam dentes optimũ dignitatis locum tenent deliquatissima peragunt officia, & summa dum viuunt & valẽt obseruãtur ab omnibus superstitione: at postquam computrescunt, id est, casu aliquo opes amittunt, ab omnibus despiciuntur, quod si vita

vita excidunt criminum suorum impœnitentes æterna fœlicitate pelluntur. At nõ ita pauperes, qui in seculo pedes omnium sunt abiecti, & ad labores expositi: attamen si infirmantur à Deo cœlestibus recreantur solatijs, & si moriuntur beatorũ gaudent cõsortio. Quod ne longius abeamus intueri licet in hoc paupere Lazaro, cuius opem diues implorabat.

Discamus itaq; ex hoc loco, ne pauperes, inopes, infirmos & debiles contemnamus, cùm dominus sæpè iustos hic premat, vt purget aliquam imperfectionem, vel vt mereantur patientiam habentes, sicut sanctum Iob percussit: nec è contra diuites & principes iudicemus fœlices, aut illos qui nunquam persecutionem aut aduersa patiuntur. Addit vltra sanctus Patriarcha. *Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde hinc transmeare.* Expende prudens Abrahæ responsum. Primum enim rationem reddidit diuiti, cur illum adiuuare non debeat: quoniam videlicet receperit bona in vita sua. Deinde quod etiam si velit iuuare illũ prorsus nequeat, propter immẽsum chaos inter vtrũque. Præterea chaos nomine significatur impossibilitas citro vltro remigandi, inuisendique: Græce enim χάσμα quam vocem si reddamus latinè, idem est quod hiatus, scissura, seu terræ vorago interiacens, qua fit vt illi succurrere nõ possint merita citro vltroque impensa. Sic in Exodo habetur. Ego dominus qui ponam diuisionem inter populum meũ & populum tuum. Et Esaias. Introibũt in speluncas petrarum & voragines terræ, à facie formidinis domini. Significatur itaque per hoc chaos, vel magnus hiatus seu vorago illa magna distantia, quę instar inter reprobos & iustos & inæqualitas meritorum, quod rigore diuinę iustitię immutabiliter firmatum est: vt electi maneant in bono confirmati, & reprobi obstinati in malo. ¶ Sed dubium hic oriri videtur. Quomodo dicit hic Abraham, quod quamuis hinc velint ad vos transire non possunt? De reprobis non dubium est quin damnati velint ad gloriam beatorum venire: sed quomodo beati possunt velle ire ad illos? Aduerte quod sicut reprobi vellent ire ad beatos, ita beati transire mente per misericordiã, eosq; velle liberare, sed non possunt: quia beatorum animæ quamuis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, autoris tamen sui tanta iustitiæ rectitudine constringuntur, vt nulla ad reprobos compassione moueantur: quin potius lætabitur iustus cùm viderit vindictam. Non enim beati aut iusti essent, si beatificantis iustitiæ non approbarent iudicium: videlicet diuinæ iustitiæ, cui beati adhærent immobiliter & cui nullo modo consentiunt dãnati. Vnde inter castra Israel & castra Ægyptiorum erat nubis tenebrosa illuminans noctem vt ad se inuicẽ toto noctis tempore accedere non valerent: nec se promiscuè commiscerent. Sic iudicium diuinæ iustitiæ quẽadmodũ nubis refrigerat iustos & fulminat peccatores, quæ dicitur tenebrosa & illuminans, damnatis quidem horrida tenebris, beatis vero est amabilis claritate, cuius interpositione fit, vt ad se mutuo Ægyptij damnati, & Israel electus nõ possint accedere. Sequitur.

Et ait. Rogo ergo te pater vt mittas eum in domũ patris mei habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Ex hoc patet quod damnati venturam apud inferos noritia quam habuerunt hic in vita & Abraham dixit huic diuiti recordare. Recordare quod accepisti bona in vita tua. Ergo poterat diues recordari, nam aliàs non diceret Abrahã quod recordaretur. Hoc patet quia in anima separata manent species intelligibiles acceptę in vita, quia non corrumpuntur, sed per illas potest exire in actum intelligendi quandocũque voluerit, se conuertere ad illas, & sic manebit notitia acquisita in vita, & vsus eius. Nam habitualiter manẽt species, quæ cum semel fuerint actu intellectæ, quandocunque se conuertat intellectus ad illas nullam habebit difficultatem in intelligendo: sicut qui operatur per habitum. Ex hoc etiam patet, quod anima separata cognoscit singularia: nam aliàs non posset recordari eorum, quæ gessit aut passa est dum esset in corpore: & diues iste cognouit Lazarũ & recordabatur fratrum. Hæc autem cognitio & recordatio dãnatorum est illis necessaria ad illorum pœnam: quia si nõ recordarentur de peccatis, quę commiserunt, & nescirent an aliqua peccata commisissent cessaret vermis conscientiæ, qui est quidem stimulus pungẽs insurgens ex recordatione peccati quæ pœna est grauissima, & ablata recordatione tolleretur ista pœna. Et si hæc recordatio tolleretur ab eis tolleretur ista pœna, ergo ad Dei prouidẽtiam pertinet seruare in damnatis istam recordationem: quæ non potest esse nisi maneat in illis recordatio particularium, aq;

ideo

Augustin. lib. de ciui. Dei cap. 12.

Hierem. 27

Esai. 65.

Hebr. 11. Rom. 8.

Genes. 48.

Luce. 16.

Exod. 12.

Exod. 15.

Matth. 2.

Psal. 4. Psal. 57.

Exod. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideo manet in eis, tam cognitio particulariū quam recordatio eorum. ¶ Expende autem quod noluit fratrum conuersionem ex dilectione Dei, nec ex dilectione proximi. Quod non ex dilectione Dei, satis patet, quia nō dixit, vt mitteret Lazarum ad fratres meos ne meo exemplo & more viuentes offendant Deum, sed tantum ne veniant in locum istorum tormentorum, atque ideo non faciebat hæc ne Deus offenderetur, nec in eius laudē & gloriā. Nec ex proximi dilectione hoc dicebat quia in inferno non est charitas ad proximū. Corruperat iste dues fratres suos malo exemplo, & timebat ne supplicium (quod sibi minui exoptabat, Lazarum rogās vt intingeret digitum in aqua & linguam eius infrigidaret) magis augeretur aduentu fratrum suorum in infernum, & sic ex timore, & non ex amore erat solicitus. Nam quemadmodū in cœlo ex omni theologorum sententia doctores sancti qui in seculo exemplo & doctrina hominis ad Deum conuerterunt, præter commune præmium beatorum, alio accumulantur accidentali, quod aureola corona dicitur: ita è conuerso in inferno damnati qui alios dum viuerent suasu vel facto ad peccatū pepulerūt, speciali vltra generales pœnas tormento excruciabuntur, vnde tantum doloris damnatis accumulatur aduentu illorum quibus occasio fuerunt peccandi, quantum voluptatis electis accrescit sequacium suorum salute. Ideo dixit beatus Augustinus quod pœna Arrij in dies augebatur: quia sua pessimo dogmate plures corruperat, & quicūq; hæreticus in infernum intrans, est illi singulare tormentū. Nā licet pœna essentialis iuxta vnuscuiusque demerita detur vnicuique damnato statim post mortem, & hæc non augeatur, sicut nec præmium & gloria beatorum essentialis: tamen accidentalis gloria aut pœna augetur & accrescit in vtrisq; ¶ Igitur dives hic quod sibi augeretur pœna in aduētu fratrū timēs, volebat nein infernū iret: nō saluti fratrū consules, sed suū proprīū incommodum euitare volens, & damnum. Sicut enim mali dum hic viuunt quærunt quę sua sunt, & nō quæ Iesu Christi, & salutem proximorum negligunt, nec Dei honorem zelant: sic in inferno positi, sua tantum curant. Verum non dānati tantū, hoc modo affecti sunt, cum in mūdo multi viuentes inveniantur, qui suiipsorū duntaxat curam gerant aliorum salutem pro nihilo ducentes. ? Quid ardet in inferno (ait Bernardus) nisi propria volūtas ? Quid etiam destruxit mundum nisi propria voluntas ? Igitur contra propriam voluntatem exardescit infernus ignis præcipue quia nihil est quod maiora reipublicæ inferat detrimenta omnibus sua præter modum procurantibus. Sed audiamus Abrahæ responsum. *Et ait illi Abraham. Habent Mosem & prophetas audiant illos.* Nō sint tibi magis curæ fratres tui quā Deo qui eos creauit, & statuit eis doctores qui eos commonerent, & solicitarent. Vocat autem Mosem & Prophetas, Mosaicā legem scripturam Prophetica, per legem instrui poterāt de operibus, & per Prophetas de fide. Prophetæ dixerūt quid credendum, & lex quid faciendum. Sufficienter igitur prouidit Deus de his quæ ad salutem pertinent. Malis nullum responsum quantumtuis bonum satisfacit, nihil deniq; placet, nihil sufficit, vnde dives Lazari responso nō contentus, iterū replicat. Quare ait Euāgelista. *At ille dixit. Nō pater Abraham sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiā agēt* Meritur dives iste: nā Lazaro suscitato non crediderunt, imo vt Ioannes ait voluerunt illum interficere: neque Christo suscitato crediderunt, sed pecunias dederunt militibus, vt tacerent resurrectionem Christi. Sic & illi merito reijciendi sunt, qui Christo non credunt, nec assensui concordi Euangelistarum, & sacrosanctæ Ecclesiæ. Qui istis nō credent, quanuis resurgāt. Damnatur hic qui curiosius miracula requirūt à mortuis, aduersus illud quod in Deuteromio habetur. Non inueniatur qui lustret filium suū, &c, & quærat à mortuis veritatem. Damnantur etiam qui portentis volunt patefacere diuinam voluntatem, quando adsunt doctores ecclesiæ pontificū decreta, & sanctiones legitimæ: ad quarum amussim nostros mores, fidem, vitāq; corrigere & emendare debemus. Neq; enim semper edenda sunt miracula neque ad cuiuslibet importunas preces: sed tunc id communis expostulat reipublicæ necessitas, & fidelium consolatio ac vtilitas. Quando enim humana nos præsidia destituunt, ad miracula est confugiendum. ¶ Obserua autem quā importunus sit hic dives, qui tot verbis mauniter & frustra sanctum patrem Abraham defatigare non sit veritus. Deinde vide hominis iniquitatem, quoniam qui antea cum fratribus suis recusauerat mendico Lazaro micas aliquas ex mensa lauta præbere: nunc illum requiem suā cupit amittere, sinumq; Abrahæ

Bern ser. 1. de resurrec. Dñi.

Matth.28.

Deuit.18.

Philip.2.

deserere, & rursus ad istos in mundum venire. Mali nihil nisi de proprijs cōmodis agūt, & ideo proximorum iacturas parui faciunt. ¶ Expende etiam hic non placuisse diuiti Abrahami dictum, dum de fratribus illius dixit, vt audirent Euangelium: quia diuites & potentes seculi, raro prædicatorum solēt frequentare conciones: nisi fortè vt boni videantur. Cubant nō tantùm noctem sed etiam ad medium vsque diem: & ita nec sacris concionibus intersunt, neque sacrarum literarū lectioni student, in tanta morum peruersitate. At nō causari possunt tēporis penuriā ob negociorū magnitudinē, quibus enim ad aleā, luxuriam, & profanarum, lasciuarumque scripturarum lectionem satis abundè vacat, nulla temporis angustia ad salutem esse deberet. Ideo dicebat fratres suos non audituros scripturas: sed mortuos, si surrexerint, credituros ¶ Prætereà vide hominem temerarium qui ipsum sanctum Patriarcham docere tentat. Sic etiam & nunc multi peccatores impœnitentes, confessarios docere volunt: non monita eorum implentes sed repellentes, vel arguentes. Vanè igitur hic mortuos compellat: sibi persuadens fratres suos mortuis magis quam viuis credituros. Sic etiam & Saul optauit audire Samuelem mortuum, quem viuētem audire neglexerat. Quapropter Abraham finē loquēdi facit, diuite petitionis suæ repulsam patiente, & iure quidem: nam quē admodum in hoc seculo diuites voluntatem Dei raro aut nunquam faciunt, sic in altero suorum votorū impotes semper erunt. Ideò sequitur. *Ait autem illi. Si Mosem & Prophetas non audiunt: neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.* Quando mortuus est Christus multa corpora sanctorum surrexerunt, & introierunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Sed nunquid propter hoc emendati sunt Iudęi? Imo peiores effecti sunt. Qui adeo induratus est quod scripturæ non credit, nec mortuis resurgentibus credet. Potius enim adhibenda est fides scripturis quam reuiuiscentibus mortuis. Paulus enim Angelis descendentibus de cœlo pręponit scripturas: & id certè valdè congruenter. Angeli enim quanuis magni sint: tamen ministri sunt altissimi: sed scripturæ omnes non à seruis sed ab vniuersorum domino Deo venerunt ad nos. Admonet locus iste vt fidem habeamus ex scriptura & ei credamus non quærentes miracula, nec rationem perentes, in his quæ nobis tradit sacrosancta mater Ecclesia. Vnde in Deuteronomio habetur. Non inueniatur qui consulat Pythonem & diuinos: & quęrat à mortuis veritatem. Debent enim Christiani credere scripturis sacris, & catholicis concionatoribus. Nemo enim gloriam consequi potest ad quem creatus est, nisi fidē habeat. Creauit Deus hominem, vt ipso Deo frueretur in gloria, quæ quidem est supra naturam, & quę excedit humanum intellectum. Vt homines hæc mysteria in altero seculo cognoscant, oportet in hac vita fide cognoscere incipiant, quasi quibusdam ad tantam scientiam rudimentis: quoniam notitia diuinorum tāta est, vt nemo repente possit comprehendere. Vnde expedit multo studio & præmeditatione excolamus intellectum, obedientemque eū faciamus in obsequium fidei: vt postea aptus euadat diuinæ scientiæ. Primum enim boni discipuli requisitum est, vt præceptori obediat & credat. Vnde illud Aristotelicum fluxit prouerbium. Oportet addiscentem credere. Quare si puero prima elementa à præceptore audienti inesset cupiditas vlterius præceptorem rogandi, velletque scire singularum literarum causas & vires, nihil prorsus vnquam proficeret, quia nec ætati nec captui conuenientia quæreret. Valde igitur addiscētis interest præceptorem, valde Christiani fidem integram obseruare: qui quasi dum viuit discipulus est diuinæ scientiæ, & puer in virtute & Dei cognitione. Ideo Paulus ait. Tanquam paruuli dedi vobis lac, non escam: non dum poteratis. Ad hanc ergo tam sublimem scientiam, sublimia principia requirūtur, vt fide teneantur: dum carnis ruditate intelligi non possunt. Hæc autem sunt duodecim articuli fidei. Hæc est prima charta alphabetica: qui hanc nescit nihil vnquam in hac scientia proficiet. Ideo dominus. Si non crediderit is, non intelliget is. Sed dices. Iam video opus esse magistro credere ad discendū. Verum vt ego animum applicem ad fidem, Christianamque doctrinam addiscendam, sunt nealiqua signa aut argumēta quibus illorum necessitatem aut vtilitatem percipiam? Sunt quidem & plurima. Nam Iudæus aut Saracenus qui nullam sectarum suarum rationem possunt reddere nisi fortè se maiorū suorum errore excusare contendant: non est mirum si interrogantibus obmutescant, quoties ad disputationem sit deueniendum. At Christiani nō modo in virtute operandi, sed etiam

Deute.18.

2.Cor.10.

1.Cor.3.

Ioan.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam in veritate credendi fundati, nihil est quod vel humani iudicij viribus, vel diuinarum reuelationum autoritate non possint cõprobare. Primum enim in ecclesia sunt quã plurima miracula, quæ nõ modo numero & magnitudine excellunt, sed etiam quia nemini non christiano quantumuis in naturalibus bonus appareat conceduntur: & ita miraculis quasi quodam certissimo sigillo discernũtur fideles ab infidelibus. Secundo orbis vniuersi conuersio non sapientum, sed piscatorum & rudium hominum opera, quod nunquã nec magni alicuius imperatoris exercitu nec Philosophi doctrina factum fuisse lectitamus. At quomodo conuersus Mahometi ne, aut hæreticorum more qui voluptatia suadentes, mũdique delicias proponentes mortalium infirmissimos in suos pepulerunt errores. Absit: in fide catholica, nihil non sanctum, non purum, non diuinum, non ipsi humanæ rationi consentaneum est, si mallent nobiscum in fideles ratione quam contumacia pugnare. Sed de his quia superius diximus in capite vndecimo huic faciam. Nec enim qui Romanæ ecclesiæ & euangelistarũ autoritati no credit, miraculis credet. Vñ infideles si aut mortuũ suscitari, aut aliud mirabile fieri vidant, quæ illorũ est nõ intellectus, sed morum peruersitas, nõ verebũtur id dæmonis potestate fuisse factum dicere: præstigiatorẽ aut necromanticũ vocantes operantem, persistentes in malitia & incredulitate sua. ¶ Igitur ex hac historia (quæ quidem historia est, nã hic nominatur Lazarus quod Christus in parabolis facere nõ solet) aliqua ad nostram eruditionem expendemus: præter illa quæ in initio huius historiæ in summa annotauimus. Itaque hæc euangelica historia depingit nobis mirabilem mundi cursum, variamq; filiorum hominum fortunam: quorum alij sunt diuites, alij mẽdici, alij viuunt in omni rerum copia, alij scalescũt inopia: alius ridet, alius flet: alius gaudet: & alius luget. Hæc est mundi rota: & quasi alter Proteus in diuersas mutatus figuras. Sed neque illi sunt dicendi fœlices, neque isti miseri: quousque veniat dies illa vbi illuminabuntur abscõdita tenebrarum, & manifestabuntur obscura cordium. ¶ Docet vana mundi contemnere, eiusque inanem gloriam pro nihilo ducere. Si enim ostenderetur tibi duo viri, vnus potens, purpuratus, & magna comitante caterua: & alius egens, mendicus, vlceribus plenus, & daretur tibi optio quẽ istorũ velles esse? Credo quod velles esse diues, nã omnes cupiunt diuites esse, & propter diuitias, mare, terrasque inuisunt. Sed quam debile sit hominum iudicium hæc istoria ostendit aperte. Vidisti diuitem purpuratum sepultũ in inferno, & quod cruciatur in flãma: & pauperem mendicum in sinu Abrahæ quiescentem. Quem ergo eliges ex his duobus diuitẽ cum suis opibus, in inferno flammis & tormẽtis æternaliter cruciandum: an pauperem plenum vlceribus, æternaliter gaudentem? Certè si mente sanus es potius aliqueres pauperẽ mẽdicum & vlcerosum esse. Quis enim dubitat Hieronymum maluisse fragilem Pauli primi eremitę vestem ex frondibus palmæ contextam cum eius premio: quam bombicina, pretiosaque regum supellectilia, cum eorũ supplicijs? Mirum est quantum hęc historia mortales doceat, & excitet huius diuitis documẽto: quem nihil opes morientem nihil voluptates dolentem iuuare potuerunt. Vnde Psalmographus ait. Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam cum interierit non sumet secum omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Mos est in magnis festiuitatib⁹, monilibus & mundo vndique conquisito simulacrum aliquod in sancti memoriam ita componere vt non modo viuus sed & gloriosus videatur: at confecto ludo & festiuitatis die transacto, detractis ornamentis, eo humilitatis redigitur simulacrum, vt nec humanã referat similitudinem: & ita abiectum in tenebris latet. Non aliter diuitibus euenit. Quidã viuunt commodato, ornantur, poliantur, colũtur honoribus, opibus, & bonis alienis: quæ etiam ante ipsam vitę finem sępenumero dominos deserunt, quod si diutissima sint, tamẽ in morte deficiũt. At domini in tenebras reijciuntur inferni, vbi pro temporalibus voluptatibus æternis supplicijs puniuntur, quia tẽporalia æternis prætulerunt. Tunc sicut vetus & blatterosum simulacrum à templi custodibus, tanquam inutile, omnibus spoliatum ornamentis solet comburi. Ita diuites in infernum vita & voluptatibus suis priuati comburentur, qui dum vixerunt tanto cultu fuerunt omnium cõsensu. Ego nemo pauper semper pauper, nec diues. Respice Lazarum æterna gaudentem fœlicitate, diuitem æterna omnium bonorum inopia pressum. In hoc reciduntur honores opesque terrenę, hic est exitus voluptatum, & deliciarum seculi. ¶ Docet etiam

Hiero. in festiuitate Pau li.

Psalm. 48.

1. Corint. 4

Exod. 32. Dan. 3. etiam hæc historia sanctos inuocandos, sed in hac vita: nam si eos hic inuocauerimus iuuare poterunt nos, quemadmodũ patet in Mose cùm dixit Deo. Recordare Abrahã, Isaac, & Israel seruorum tuorum. Sic orabat Azarias in fornace ignis. Ne quæsumus tradas nos in perpetuum propter Abraham dilectũ tuum, & Isaac seruum tuum, & Israel sanctũ tuum. Sic visi sunt Iudæ Machabæo Hieremias & Onias orantes pro populo Dei. Poterunt itaque nos iuuare sancti, si eos in hac vita inuocamus: non tamen si eos inuocauerimus post mortem nostram. Tunc enim claudent aures & non audiãt nos, sicut nec Abraham exaudiuit diuitem: quia sero cepit illum in adnocatum. ¶ Docet denique quod pius & catholicus homo siue pauper siue diues debet summum studium adhibere vt bonis operibus promereatur, & æternam damnationem euadat: datur enim æterna vita in mercedem operibus bonis in proximum ex charitate collatis: redditur vero æterna damnatio malis. Opera enim in die iudicij requisitutus est Christus Iesus iudex, vt ipsemet ait in Matthæo. ¶ Docet etiam ne animo cadamus aut scandalo assumpto aduersus Deum aliquid cogitemus, cùm videmus impios plenos diuitijs & impunitos esse in hoc seculo, pios vero abiectos & pauperes vt videre fas est in hoc diuite & Lazaro. Solet dominus pro sua pietate diuturnam concedere impunitatem, non tamen ea relinquet impunita: sed differt æternis cruciatibus puniẽda: solet enim ex impiorum malis multa bona depromere. Vt qui pulchram aurificis officinam preciosis monilibus ornatam ingreditur, non debet ægre ferre carbones & fornacem, quæ ibi videt quoniam ad annulos & cætera auri monilia conficienda opus est igne & carbonibus. Sic si in Dei Ecclesia, vbi sunt viri sancti & docti videris impios, carbones, nefarios & diuites tyrãnos, ne scãdalizeris: quia nõ essent martyres nisi essent tyranni. Vnde D. Augustinus dicit, q. Deus nõ crearet homines neq; Angelos quos sciebat malos futuros: nisi posset ex illis bonum aliquod elicere. Et vt idem Augustinus ait ad hoc viuunt mali vt per ipsos boni exerceantur. Non ergo scandalizemur cum viderimus bonos tribulationi expositos, & malos lætos & fœlices: quia modo sic fieri expedit, sed postea aliter fiet in alio seculo.

Aug. li. 11. ciui. cap. 18.

Aug. super Psal. 54.

¶ Demum docet diuites pauperibus bona elargiri, & timere æternum supplicium: secundũ illud Iacobi, ne superbiant in diuitijs suis. Agite nunc diuites, plorate, vlulantes in miserijs vestris, quæ aduenient vobis. Vtinam sic nobis ex aliorum incommodis periculum facientes caueamus, vt rite & exacte huius diuitis inspecta, & perpensa historia similem viuendi institutum vitemus, Lazarumque in paupertate & patientia & morum integritate imitemur: vt confecto huius vitæ curriculo miserrimo cœlestes illas diuitias consequamur, & beatorum consortio digni efficiamur in suprema illa & æterna fœlicitate: ad quã Dominꝰ nos perducere dignetur. Amẽ.

Iacob. 5.

CAPVT XVII.

VM IN CAPITE superiori Christꝰ contra auaritiam disputaret, Pharisæi (vt audisti) deridebant eum: quoniam molestissimo patiebantur animo, se tam publicè vitiorum accusari, quæ abditissima esse putabant. Nec Pharisæi solùm contra Christum insurgebãt: sed etiam cũ minores maiorum exempla sequantur, reliqui Iudæi doctrinã dñi contẽnebant, tantũ potest superiorũ & prælatorũ apud inferiores bonum vel malum exemplum. Quare sicut laudandi sunt doctores, qui virtutem suadentes viã cœlorũ parefaciũt: sic & multo magis execrandi sunt, perfidi prauitatis magistri, qui cũ cæci sint miserorũ in pœnas sempiternas duces existũt. Quod malũ o vtinã in nostri tẽporis prælatis non inueniretur, qui sicut in hac vita luxuriosẽ viuentes multos vitiorũ suorum comites & stiparores habẽt: sic in altera nisi dñs sua pietate anteuertat, ijsdẽ ad infernũ comilitionibus circunsepti descẽdẽt, vt per eosdem supplicium infligatur, per quos fuit inducta occasio peccandi. ¶ Igitur quia Pharisæi alijs erant in scandalum, recte Lucas post diuisionem Pharisæorũ, de scandalo loquitur: & de pœna qua mulctandi sunt scanda-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scandalizatores qualesiſti Phariſæi erant. Modeſte tamẽ arguit Phariſæos loquẽs de eis ad diſcipulos: & etiã generaliter ad omnes dicit hanc doctrinã de ſcandalo Phariſæorũ ſumpta occaſione. *Dixit ergo ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile eſt vt non veniant ſcandala.* Quaſi dicat. Licet inutiliter ſcãdalizẽtur, vobis autẽ notũ ſit hominũ, ſi doctores mouebit ſcandala, quia neceſſe eſt vt fiant. Neceſſe eſt inquã vt veniãt ſcandala ſicut ait Paulus de hæreſibus. 1.Cor.11. oportet & hæreſes ſint, & qui probati ſunt manifeſti fiant. Aduertendũ tamẽ q hæc neceſſitas non eſt abſoluta ſed conſtitionata. Primo ex Dei prædeſtinatione: ſicut dicimus, q neceſſe eſt hoc eſſe, ſi illud Deus præuidit. ¶ Secũdo ex inclinatione fomitis: ſicut dicimus q neceſſe eſt peccare venialiter, quãuis ſit poſſibile q ſingula peccata venialia vitemus. Nã ſecũdũ ſtatũ vitæ præſentis, cũ iam tã corrupta ſit natura, & homines ad malũ propenſi, cum omnes quærant quæ ſuã ſunt, & amor proprius tantũ vigeat in eis: neceſſe eſt vt veniãt ſcandala, ſicut eſt neceſſe exputrefactione aeris peſtẽ generari. ¶ Tertio ex tilitate conſequẽtiæ, quã Deus ex ſcandalis elicit: & ſic omnia dicuntur neceſſaria. Nõ tamen neceſſe eſt abſolute & ſimpliciter: nã ſi ſic eſſet neceſſe, nõ diſſet dñs, væ illi per quẽ ſcãdalũ venit. Matt.18. Neceſſe eſt lupũ in cauſa deſcendere: ſed ſi vigi auerit paſtor, nõ neceſſariũ eſt perire oues. Igitur cũ ait neceſſe eſt non deſtruit libertatẽ arbitrij, nec neceſſitati aliquarũ rerũ ſupponit: ſed q omnibus futurũ eſt prædixit. Neq; enim quia prædixit propter hoc futurũ eſt: ſed quia futurũ erat propter hoc prædixit.

Et ita Chriſtus noluit ponere neceſſitatẽ euẽniẽdi ex parte cauſæ, quaſi nihil aliud vel cõtrariũ agere poſſet: ſed voluit ponere certitudinẽ, q verè euẽturum eſſet, q ſcãdala ſic fiant. Aduertendũ tamẽ q hæc certitudo vel neceſſitas euẽniendi neceſſitate conſequẽtiæ, q illa quilibet vult vitare ad libitũ ſuũ, & inclinatio hominis ad malã eſt, & licet raro poſſit emendare coercendo deſideria affectus noſtri: tamẽ tollit omnino iſta deliberata eſt impoſſibile ex cõditione hæreſtæ. Sic dicus Hieronymus ait q vbi ponitur impoſſibile non impoſſibilitas præſentis dicitur, ſed raritas demõſtratur, vt eſt illud. Sicut camelus non poteſt per foramen acus trãſire, &c. & Paulus ad Hebræos. Impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati ſunt gustare donũ cœleſte, &c. Sequitur. *Væ autẽ illi per quem* *veniunt.* Væ cõminatio æterna eſt, quæ pœna non datur niſi pro mortali peccato. Quapropter ſcandalũ ex ſuo genere peccatũ mortale eſt. Ideo dicendũ quod ſcandalum nihil aliud eſt, quã dictũ vel factum minus rectũ præbens occaſionẽ ruinæ. Pro maiori autem intelligentia horum, vt ſcias quando ſcandalũ mortale ſit, vel veniale peccatũ aduertendũ quod ſcandalum duplex eſt: actiuũ ſcilicet, & paſſiuum. Actiuũ eſt facere aliquod malũ intendendo aliquẽ incitare ad peccandũ, vel facere ſaltim malũ publicè aut manifeſte ex quo poſſunt videntes ad peccandũ induci, licet agens non intenderit aliquem ad peccatũ inducere. Scandalũ paſſiuũ eſt ſpiritualis ruina ſcilicet eũ quis tadit à bono, q agebat, motus malo exemplo alicuius. Scandalũ paſſiuũ ſemper eſt peccatũ in eo qui patitur: quia nõ ſcandalizatur niſi quia ruit ſpirituali ruina, quæ eſt peccatum: & in via Dei gradiebatur & ductus exemplo alterius recedit ab illa: & hoc mortale eſt. Ideo ſcandalũ paſſiuũ mortale eſt, interdũ tamẽ veniale eſt, vt ſi quis tẽdebat ad perfectionẽ & ſcandalizatus deſeruit ab illa, vel cõmittit aliquod leue malum q veniale dicimus. Ideo ſemper eſt mortale vel veniale ſcandalũ paſſiuum in patiente: quia eſt ruina ſpiritualis, quæ peccatũ eſt. Scandalũ autẽ actiuũ ſemper eſt mortale vel veniale: Nã in eo qui intendit aliũ inducere ad peccatũ ſemper eſt mortale: in eo vero qui talia facit, ex quibus alij iuſtè ſcandalizari poſſunt, erit mortale vel veniale, ſi illa quę facit ſunt vere mala aut habentia ſpeciem mali. Si ſunt vere mala, ſi illa agit peccat mortaliter ſcãdalizando proximũ quãuis non intenderit ſcãdalizare. Sed ſi facit quę vere mala non ſunt ſed habentia ſpeciẽ mali, interdũ mortaliter peccat, & interdum venialiter. Quia quæ ſpeciem mali habent, licet mala non ſint, dimittenda ſunt propter ſalutẽ proximi quã tenemur procurare, cũ vnicuiq; mãdauerit Deus de proximo ſuo, & cõtrariũ facientes contra charitatẽ militamus. Sic Apoſtolus ſuadet tacita dimittit ſcribens ad Romanos. Et etiã Corinthijs ait. Si caro ſcandalizat fratrẽ meũ, nõ manducabo carnẽ in æternũ. Et ita ait de mãducantibus idolatica: id eſt cibos conſecratos idolis. Nã non eſt malũ per ſe comedere iſta cũ idolũ nihil ſit, & cibi ſic cõſecrati, nihil cõ trahant ex conſecratione ipſa: & tamen quia videntes putabãt per hoc honorẽ impẽdi idolis, obligamur illa vitare coram infirmis. Illa autem

Vir. in Mat. cap. 19.

Hebr. 9.

Eccle. 17.

Rom. 14.

1. Cor. 8. & 11.

quæ nec mala ſunt, neque mali ſpeciem habent dimittenda non ſunt, propter ſcandalum inuidorum: ſicut Phariſei ſcandalizabantur, de bonis Chriſti operibus, de quorum ſcandalo non eſt curandum, vt Chriſtus dixit diſcipulis. Sinite illos quia cæci ſunt, & duces cæcorum: quia Chriſtus non præſtabat eis cauſam ſcandali. ¶ Ideo dubium eſt an veritas ſit relinquenda propter alicuius ſcandalum? In primis clarum eſt quod hic non loquimur de ſcandalo actiuo, quia hoc nunquam agendũ eſt cum ſit peccatum ipſius facientis: imo nũ quam poterit ſequi ſcandalum actiuum ſecundum veritatem cum ſcandalum actiuum ſit factum nimis rectum, & ſequi veritatem ſemper eſt rectum. Intelligitur ergo de ſcandalo paſſiuo. Vnde nihil aliud eſt quam quærere an aliquod bonum ſit dimittendum, ne alius peccet. Ad quod dicendum quod cum homo circa ſpiritualia bona teneatur magis ſeipſum diligere, quam quemcunque alium, nullo modo tenetur peccare, vt peccatum alterius euitet: quicunque autem veritatẽ prætermittit peccat. Veritas autem conſiſtit in hoc quod homo in dictis & factis ſuis rectitudinem diuinæ legis ſiue diuinæ regulæ ſeruet, & illi ſe conformari tenetur. Et ita veritas partim conſiſtit in his quæ ad cognitionẽ pertinẽt, & illa vocatur veritas doctrinæ. Partim conſiſtit in his quæ pertinẽt ad actiones, & tunc dupliciter quia aut circa ea quæ ipſe per ſe agere debet, & iſta eſt veritas vitæ aut circa ea quæ alijs agenda promulgare debet, aut cogere alios ad agendum, & iſta eſt veritas iuſtitiæ. Circa hoc tamen conſiderandum quod licet veritas ſit conformãdo ſe circa omnia diuinæ regulæ vel legi, non tamen eſt neceſſe quod conformet ſe homo in omnibus in quibus poteſt illi, quia aliqua conformitas eſſe poteſt qua omiſſa non agitur cõtra veritatem vel legem Dei, quia adhuc veritas manet. Vnde ſicut nullus obligatur ad quodlibet bonum agendum, obligatur tamen ad nunquam agendum malum: ita non obligatur ad conformandum ſe diuinæ regulæ in omnibus in quibus poteſt, & tamen nunquã debet quis agere, contra diuinam regulã vel legem. Poteſt enim quis conformare ſe diuinæ regulæ per opera conſiliorum, ſed nõ peccat non ſe conformando huic regulæ: quia non ſequendo regulam conſiliorum poteſt ſe conformare regulæ præceptorum, quæ eſt diuina. Tunc autem dicitur relinqui veritas quando veritas nullo modo manet: id eſt, nõ manet homo conformatus diuinæ legi, taliter autẽ dimittere veritatem eſt ſemper peccatum mortale, quia eſt agere contra legem Dei. Ideo proprie loquendo veritas nunquã dimittenda eſt propter ſcandalum paſſiuũ, cum dimittere veritatem ſit peccatum mortale: & nunquam committendum eſt peccatum mortale vt caueamus ſcandalum proximi, ita vt nullus teneatur peccatum commictere veniale, vt euitet mortale alterius: ſi illum eruere aliter non poteſt niſi committendo veniale. Quia nullus debet offendere Deum ſaltem parum, vt alius non offendat multum: quia homo in infinitũ tenetur plus diligere Deum quam proximum, ideo nullus debet facere peccatum veniale, vt euitet ſcandalum proximorum. Opera autem bona quæ ſunt ex conſilio ad quæ non tenetur homo per votum, nec illi ex aliqua lege ſunt obligatoria non tenetur dimittere ſi ſcandalum paſſiuum procedat ex malitia, ſecus autem ſi procedat ex ignorantia: nam aliqui ignorantes ſcandalizantur ſi viderint facere ea quæ ſunt perfectionis, & hic dicitur ſcandalum puſillorum. Sic Chriſtus dixit Petro. Vt non ſcandalizemus eos, vade, & ſolue pro me & pro te. Nam licet Chriſtus eſſet liber à tributo, quia Rex Regum erat: meſciebant tamen hoc qui colligebant didragma. Propter hoc ſcandalum ab operibus conſiliorum ceſſandum eſt vel occulte facienda ſunt opera, ne ignorantes, quorum mens infirma eſt turbentur. Sed ſi illis reddatur ratio, & non ceſſat ſcandalum iam tunc ex malitia eſt, & contemnendum: & non ceſſandum a bono perfectionis. Sed de his ſatis. Sequitur pœna ſcandalizantium. *Vtilius eſt illi ſi lapis molaris imponatur circa collum eius & projiciatur in mare.* Multo melius pro culpa eſſet breuem recipere pœnam: quam æternis cruciatibus ſeruari: nam de duobus malis minus tolerandum eſt, vnuſquiſque enim ante debet mortem ſubire corporalem quam vitam animæ perdere propter peccatum mortale: vt ſit proximum ſcandalizando, cum anima nobilior ſit quam corpus, ita pernicioſior eſt mors animæ quam corporis. Ideo vtile eſſet illi vt mortem ſubiret corporalẽ, qui talis eſt projectio in mare lapidem magnum ad collũ. Porro lapis molaris idẽ eſt q mola aſinaria vt in quit Matthæus. In originali Græco Diui Lucæ habetur μύλος ὀνικὸς, id eſt mola aſinaria: ni Græci vocabuliſt

Matth. 25.

Matth. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

asinum vocant & saxum substractum in mola, accipit frumentum. *Quam vt scandalizet vnum de pusillis istis.* Pusilli vocantur hic vel ætate parvuli vel professione. Et si nefas est pusillum scandalizare, grauius erit perfectũ in scandalum esse. Loquitur enim Christus hic tam de pusillis, quam de perfectis. Hinc discimus si tam grauis erit pœna illius, qui pusillum vnum scandalizauerit, quod melius esset occidi quam scãdalizari vnum istorum: quid erit de illis quos Deus tanquam mundi lucem posuit super candelabra vt omnibus lucerent, qui iam episcopatus, dignitates, & principatus obtinent non vt populum ædificent exemplo & verbo, sed in scandalum sunt multorum & & in ruinam populi totius, videntes eorum potẽtiam, delicias, auaritiam, superbiam, qui cuibus suis sunt in scandalum Discant à Christo Saluatore nostro, cuius vices in terris gerunt, qui vt scandalum vitaret, licet ad legem non teneretur, in templo voluit præsentari, & didragma soluit, & plura alia fecit in exemplum nostrum. Corpus etiam Mosi Dominus occultauit, vt doceret occultare ea quæ sunt scandali. Nam Iudæi si haberent corpus Mosi darent illi diuinos honores. Quia si serpẽti æneo dederunt honorem Dei multo magis corpori Mosi dedissent, pronus enim erat ille populus ad idololatriã. Sic etiam Deus puniuit morte miserabili exploratores illos, qui terram promissionis derraxerunt, & fuerunt in scandalo Israel. Sic etiam vos puniet mulieres, qui vestris fucis & compositionibus, & ornamentis essis alijs in ruinam, & in scandalum. Si mihi non creditis audite Deum per Ezechielem dicentem. Quicunque scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciẽ suã, ponam faciem meam super hominem illum in exemplum & in prouerbium: & disperdã illum de medio populi mei. Sic perdidit Iezabelem & Acham eo quod turbauit Israelẽ, vt Elias ei dixerat. Iosue lapidatus est à populo. Isti enim quia plebem scandalizauerant miserrime interierunt: qua pœna digni sunt, qui suis prauis operibus & sermonibus populum scandalizant, & plebem. Maxime prælati qui lux mundi sunt, & ad ædificandum & gubernandum populum Dei, positi sunt in Ecclesia sancta. Lege in tertio volumine Regum, quantum Deus puniuit Hieroboam filium Nabath, & Regem Israel, eo quod fecerit vitulos aureos, & peccare fecit Israel. Omnem domum eius subuertit, & aliorum peccata illi impingit scriptura, dicens quòd peccare fecit Israel: quia in scandalum fuit toti populo. Quapropter Diuus Gregorius ait, quod tantis moribus prælatus dignus est, quantis subditis scandalum præbuit suo malo exemplo. O si prælati, populique magnates, & principes secum reputare vellent, quam sint omnibus hominibus quasi in quadam specula constituti, vnde eorum vitia nemini latere potest: æstimarentque itidem grauissima supplicia quæ malo exemplo suo demerita subuiuunt, secus quam viuunt, viuerent, cautiusque peccare attenderent: nec Ecclesia Christiana tantis subiaceret incommodis. Ideo subditur. *Attendite vobis.* Id est, diligenter cauete ne proximum scandalizetis, proximo enim debemus famam bonam, & ædificationem: ideo honorem & gloriam nobis ipsis debitã adimpletionem. Specialiter tamen monet discipulos de non scandalizando, quoniam figuram gerebant prælatorum, doctorum, prædicatorum, & religiosorum: quorum scandalum actiuum periculosius est, & magis ad exempla trahuntur. Et quoniam aliorum scandalo læsi, sunt pie recuperandi, subdit Saluator. *Si peccauerit in te frater tuus increpa illum, & si pœnitentiam egerit dimitte illi.* Quia late hæc de correctione fraterna exponit Matthæus, Lucas vt dicta à Matthæo silentio præterijt. Sensus igitur est? Si peccauerit in te, id est, te sciente peccatum alterius: nam non scita non teneris corripere. *Increpa illum.* Aduertendum quod vel proximus est iam à peccato elienus & emendatus vel non est. Si est, non teneris ad correctionem, quia vana & ociosa est medicina sano. Correctio autem fraterna est in medicinam peccati: quando res, & ratio postulauerit. Sed multi fratrum peccata antiqua & iã emendata corrigunt, certioresque faciunt prælatos, & iudices, maxima cum animarũ suarũ iactura, proximorumque infamia. Igitur si peccator permanens in peccato publice peccat, publice arguendus est, iuxta illud Pauli. Peccatum coram omnibus argue: quia prouidendum est de scandalo multitudinis. De emendatis aut de publice & notorie peccantibus, non loquitur hic Christus de his duobus generibus peccatorum: sed tantum de illo peccatore qui actualiter est in peccato, & non est notus peccator. De isto tamen distinguendum est. Nam si est

Matt. 5.

Luc. 2.
Matth. 17.
Deute. 34.

4. Reg. 18.

Num. 14.

Exec. 14.

4. Reg. 9.
Iosue, 7.

3. Reg. 11.

Greg. in 12. pastor. p. 3. ca.

1. Cor. 5.

est capax correctionis & probabiliter credis quod audiet te & emendabitur, teneris eum corrigere occulte, ea forma qua tradidit Christus in Matthæo: scilicet vt corripias eum inter te & ipsum solum. Qui si te non audierit, secundo corripias adhibens vnũ vel duos testes: qui si etiam illos non audierit, dicas Ecclesiæ, id est, prælatis Ecclesiasticis: quos si non audierit sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Recte hæc ordinata sunt: quia proximus duo bona habet, famam scilicet & conscientiam: quæ duo seruanda sunt in quantum fieri potest. Sed si poteris curare conscientiam seruãdo famam teneris facere, ideo occulte corripiendus est. Sed si occultè monitus noluerit emendari: tunc quia conscientia est maius bonum quam fama, necesse est fama periclitetur vt conscientia non pereat. Et sic etiam si cum famæ dispendio fiat prouidendum est, nihilominus cum animæ, salutisque remedio, quæ cæteris omnibus rebus anteponenda sunt: ideo adhibe duos testes, & dic Ecclesiæ. Verum si peccator correctionis capax non est quo pacto non pauci inueniuntur adeo superbi, morosi, & intemperãtes, vt verbum vnum durius eulum, etsi vilissimum ferre non possint, prætermittendus est. Cum his enim hic ordo seruandus non est: sed ne eius salus, si ab omni admonitione destituatur grauius periclitetur, Deusque indies licentius offendatur, is qui nullam fraternam correctionem admittit, prælato denunciandus est: vt ab eo non tanquam iudice, sed patre & pastore pijssimo, ad veram virtutis viam reducatur. Prælatus tamen peccatum isto modo scitum nõ potest tanquam iudex punire, sed tanquam pater corrigere, & occulte monere: nisi iam publicum sit: cum tamen est occultum debet prælatus occultare illud. Sic Deus cum peccatum Dauidis erat occultum celauit: sed cum fuit manifestum misit ad illum Nathan, qui dixit. Quia blasfemare fecisti nomẽ Dei, &c. Ex quo patet, quod iam erat publicum. In Exodo etiam habetur, quod vidit Moses populum quod detectus esset, & tunc congregauit filios Leui vt punirent eos. Igitur cũ prælatus scit subditi peccatum occultum, nõ tanquam iudex sed sicut pater, non poterit illud punire: sed tantum occulte monere. Nam multo melius accipiet correctionẽ fraternam à prælato qui habet autoritatem, quã à socio: nam multoties subditus ita erubescit audire verba prælati sui, vt vellet potius pœnam grauem tolerare quam peccatum eius cognosci à prælato. Si autem prælatus habet odium subdito, non est ei reuelandum crimẽ subditi. In his denique regula certa dari non potest, quando licebit statim dicere prælato, & quando non. Sed quia omnia hæc propter charitatem fiunt, debet esse charitas regula horum. Et ideo si prudens iudicaueris melius ad salutem proximi conuenire denũciare statim prælato peccata eius licebit detegere pro rei grauitate & exigentia. Si vero contrarium crediderit, contrarium tuto facere poterit. Et vbi fuerit dubium potius debet cessare denũciare prælato conformando se ordini traditi a Christo de secreto admonendo. Et in his omnibus debet intelligi quod dicens prælato peccatum alterius, dicat bono animo, nam si ex malitia dicat vt proximus confundatur & erubescat in cõspectu prælati etiam si ex hoc credat futuram magnam vtilitatem peccat mortaliter qui sic denunciat prælato peccatum alterius. ¶ Obseruandum tamen quod hæreticos & infideles alios non tenemur corrigere, sed statim dicere prælato, iudici, aut inquisitori hæreticę prauitatis non seruando hunc ordinem correctionis. Ideo Christus dixit, si peccauerit in te frater tuus. Hæretici tamen non sunt fratres nostri: quia ipsi habent diabolum in patrem, nos tamen Dominum Iesum Christum. Non ergo sumus fratres. Sunt tamen aliqui qui decepti ex ignorantia labuntur in hæresim, qui hæretici non sunt cẽsendi: quia omnis hæreticus contumax est, isti simplices & populares bene possunt corrigi & moneri occulte, qui si in prima correctione non resipuerint, imo in sua hæresi permãserint, tunc iam hæretici contumaces sunt, & iudex est admonendus. *Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens, pœnitet me, dimitte illi.* Vt iam ostendimus hæc correctio proximorum à charitate procedere debet: oportet vt ex charitate, & in charitate fiat, ideo iniuriæ dimittendæ sunt. Porro hic numerus finitus pro infinito ponitur, nam non tantum septies sed vsque septuagies septies, & millies si oportuerit condonabis ei. Aduerte tamen quod etiam non petenti neque roganti ignoscendum est, quãtum ad culpæ & odij remissionem: quanuis maior sit ratio dimittendi petenti veniã, quam nõ petenti illam. Sed væ quot quãraq; odia, factiones, bella, diſsidia, lites inimici-

Matth. 18.

Ps. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tię grauissimæque inter Christianos offensiones reperiuntur. Longum esset censere: qui solo baptismo, fideque semimortua contenti, omni prorsus pietate, charitateque vacant more Ethnicorum, Saracenorumque viuũt. Pauci sunt qui sponte sua, totoque animo iniurias condonent. Sed audi quid Paulus dicat. Non vosmetipsos vleiscentes sed date locum iræ. Dare locum iræ est permittere Domino iudicandi facultatem, quam Deo eripiunt qui se ipsos vleiscuntur. Si quis occupato regni imperio iurisdictionem, autoritatẽque regiam vsurparet inuito Rege, Principe, vel Imperatore: nonnè esset diminutæ maiestatis reus: dubium non est. Atqui Deus inquit. Mihi vindictam, & ego retribuam. Quare existimare debes quandocunque ab aliquo læderis non tibi sed Deo iniuriam factã fuisse. Ne proprium iniurias vindicandi munus, illi autoritatem & iurisdictionem suam eripias. At non modo iniuriarũ punitio proprie Deo incumbit, sed etiam & venia. Nefimus difficiles ad parcendum, nec tardi ad ignoscendum, nec proni ad vltionem, nec immoderantes memores illatæ nobis iniuriæ pensantes, quod in Genesi Patriarcha Iacob, affirmat. Maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio quia dura. In Leuitico quoque ait Dominus. Non quæras vltionem nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Ne oderis frattem tuum in corde tuo. Hinc Apostolus iubet. Deponite iram, & indignationem, supportantes inuicem, & donantes vobis metipsis: siquis aduersus aliquem habet querelam. Sic & in Marco Christus hortatur. Quum stabitis ad orandum dimittite si quid habetis aduersus aliquem: quod si non dimiseritis nec Pater vester qui in cœlis est dimittet vobis debita vestra. Vbi obseruandum qđ si ille qui offensus non dimittit iniuriam incassum orat: quomodo orabat ille qui offendens alios opprimit pauperes & iniuriam facit vicinis & proximis? Frustra igitur orat qui proximo non dimittit iniuriam. Ideo Sapiẽs ait. Qui vindicari vult à Domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata soluẽtur. Quum autem tanto grauior sit offensa, quanto maior est honorabilitas & excellentia eius: nonnè immensa & rationabilissima dementia est vt homo vas putridum petat sibi à Deo ignosci, cum ipse proximo suo non velit ignoscere? Ideo in Ecclesiastico scribitur. Homo homini seruat iram, & à Deo quærit medelam. In hominem sibi similem non habet misericordiã, & de peccatis suis deprecatur altissimum. Quis exorabit pro peccatis illius? Quanuis autẽ remittere iniurias iustissimum & æquissimum sit: caro tamen recusat, grauaturque remittere: ideo exhortatione opus est, gloriæque æternæ recordatione illam excitare, Fideique nõparum adhoc conduxerit robur, quoties in memoriam reuocabitur diuina misericordia: quæ neutiquam ijs negabitur, qui fratribus suis misericordiam fecerint iniuriarum veniã nõ negarint. Ideo non immerito cum hæc loqueretur dixerunt Apostoli. *Adauge nobis fidem.* Quasi dicant. Iubes vt condonemus iniurias, hoc non potest esse nisi credentes quod habebimus thesaurum in cœlo, cõfidentes de præmio futuro: ideo adauge nobis fidem. Perfice & corrobora fidem nostrã, vt possimus hæc ardua tua præcepta & documẽta supernaturalia adimplere. Hoc petierũt Apostoli quoniam tam incessanter iniurianti ignoscere, & scandala deuitare, delinquentemque corripere, procedunt ex magna fide, qua quis firmiter ac lucide credit prouidẽtiam ac iudicium Dei, præmiũque beatum pro actibus bonis. *Dixit autem Dominus. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic arbori more, eradicare, & transplantare in mare, obediet vobis.* Morus arbor est sui generis peculiaris Syriæ quẽ admodum indicat Diuus Hieronymus, Græcè συκαμίνος. Sed quia granum sinapis sicut Christus dixit est minimũ omnium seminũ: voluit hic Saluator noster designare minimã fidem. Vult ostendere quod non solum fides magna potest impetrare petita: sed etiam fides minima impetrabit quidquid petierimꝰ, etiam si postulauerimus montes arboresque transferri: & loquitur modo vulgari vt intelligi possit. Nam fides est aliquid pure spirituale, spiritualia tamen non habent aliquam quantitatem magnitudinis: in qua communicent cum corporibus, ideo fides nec est maior, aut minor quantitate, nec æqualis grano sinapis: quia granum sinapis est alicuius quantitatis, fides autem nullius. Sed est quædam qualitcũque similitudo, scilicet, quod sicut granum sinapis in corporibus habentibus quantitatem est aliquid minimum, ita accipiatur in fide id quod est minimum: dum tamen sit fides quia sufficit illud ad obtinendum omnia petita, in fide autẽ est

Roma. 12.
Deute. 32.
Ezech. 9.
Roman 12.
Genes. 49.
Leuit. 19.
Coloss 3.
Marc. 11.
Eccle. 18.
Eccle. 28.
Matth. 17.

est accipere maius & minus eo modo quo accipitur in spiritualibus perfectionibus. ¶ Præterea diligenter obseruãdum est, quod fides accipitur dupliciter primo pro virtute Theologica, quæ nihil aliud est quam habitus quo assentimus credibilibus, credendo ita esse sicut asserit Ecclesia orthodoxa: secundum quam fideles efficimur & est principiũ omnium virtutum, & bonorum, & ista est sine qua impossibile est placere Deo. Secundo, fides accipitur pro dono quodam, & ponitur ab Apostolo inter dona gratis data. Diuisiones inquit gratiarum &c. Sequitur, alij datur sermo scientiæ, alij sermo sapientiæ, alij fides in eodem spiritu, Fides autem prout est virtus Theologica non vocatur proprie donum. Largè quippe potest vocari donum omnis virtus Theologica, quia sunt in nobis per infusionem, & ita sunt per diuinam collationem: & tamen non vocantur proprie dona, quia dona vocantur gratiæ gratis datæ, quæ secundum se non gratificant hominem Deo. Charitas tamẽ per se ipsam reddit hominem gratum etiam nondum existente actu, sed solo habitu charitatis: ideo non vocatur ipsa donum eo modo quo vocamus dona illas gratias, quas Apostolus ponit. De hac fide quæ donum est, quæ proprio vocabulo confidentia vocatur, ait Iacobus. Si quis indiget sapientia petat à Deo, postulet autem in fide nihil hæsitans. De Centurione dixit Christus: non inueni tantam fidem in Israel. Et mulieri Cananææ. O mulier magna est fides tua. Et illud. Habete fiduciam, ego sum: nolite timere. Et illud, Modicæ fidei quare dubitasti? Et illud. Quid timidi estis modicæ fidei? Omnes istæ autoritates crediderim quòd de hac confidentia loquuntur. Et etiam illud. Videns Iesus fidem illorum dixit paralytico. Confide fili. Sic & in præsentiarum de hac confidentia loquitur hic Christus: nam innuebat Christus quod discipuli non habebant illam talẽ fidem, & tamen certum est quod habebant fidem Theologicam, qua credebant omnia quæ Christus eis credere iusserat, & omnia quæ ex veteri testamento credere tenebantur. Ideo non loquebatur de fide prout virtus Theologica est. Et patet etiam, quia Christus dedit discipulis istam fidem, quando dedit eis potestatem faciendi miracula: & non habebant istam fidem quæ est donum, constat tamen quod habebant fidem Theologicam virtutem quia fideles erant ante Apostolatum in lege Mosi, & postea Christo credebant: nam aliàs essent infideles, & in magno peccato mortali. ¶ Igitur qui habuerit talem fidem, id est, confidentiam super re quam petit, ita vt nullo modo hæsitet obtinebit. Et quia Deus vult quod in quibusdam rebus obtineamus, dat nobis desiderium petendi, & confidentiam certissimam obtinendi: & tunc obtinemus infallibiliter, id quod petebamus. Cum autem non dignatur concedere: quod petimus, etiam si concedat desiderium petendi, non donat fiduciam obtinendi: & tunc cum petimus sine fide quia hæsitamus non obtinebimus. Et ita fides quæ est fiducia obtinendi est donum Dei, & dat eam cui vult, & quando vult, & alijs non. Et ideo ille, qui interdum solebat confidenter petere, volens postea petere relaxatur animo suo, & deficit aliqualiter hæsitans: & tunc non obtinebit, quia hæsitat. Sic Apostoli non potuerunt curare lunaticum, dæmonium habentem: & interrogauerunt Dominum secreto, dicentes. Quare nos non potuimus eijcere illum? Quibus respondit Dominus. Propter incredulitatem vestram. Sequitur. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, & dicetis monti huic, transi hinc transibit. Est ergo fides quæ est virtus ad credendum in potestate nostra, sed fides quæ est ad obtinendum non est in potestate nostra, sed sicut à Deo nobis donatur, qui interdum donat illam, & interdum non donat, & aliquando paruam, & aliquando magnam. Et sic verum manet, quod quicunque habuerit confidentiam istam in petendo quæ fides vocatur, quod obtinebit omnia: etiam si velit montes transferre, & arbores eradicare & transplantare in mare. Potest etiam hæc postulatio Apostolorum cũ dicunt, adauge nobis fidem, referri ad vtranque partem fidei: nempe, vt eis intellectum aperiat lumine cœlesti, quo plura idque perspicatius de Deo intelligant per fidem: vtque affectum roboret, & confirmet, quo cõstantius & immobilius persistant in his quæ mente intellexerunt, sicque illorum fides Theologica virtus vti debet, hac confidentia perfecta. De fide autem vtraque sui parte perfecta insinuat Apostolus se loqui cum dicit. Si habuero omnẽ fidem ita vt mõtes trãferam, &c. Significat primo per hoc quod dicit omnem, id est, perfectam, nempe vtraq; sui parte absolutam: nã omne & perfectũ vnum

Matth. 8.
Matth. 15.
Matth. 14.
Matth. 9.
Marc. 10.
1. Cor. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt secundum Aristotelem primo de Cœlo. Secundo per hoc quod adiungit dicens ita vt montes transferam. Nam miraculorum operatio præcipue spectat hanc secundam fidei partem Et de hac acceptione fide, scilicet, confidentia credo quod potius loquitur hic Christus, dicens. Si habueritis fidem sicut granum sinapis. &c. Vt iam in præcedentibus ostendimus, quamuis etiam de vtraque fide possit exponi ¶ Præterea quia Saluator suis electis excellentissima gratiarum charismata promisit & contulit, præstaturusque fuit tam in donis gratiæ gratum facientis, quam gratiæ gratis datæ: iden post prædicta salubertime instruit eos de profunda & inconcussa humilitate semper in omnibus conseruanda, vt omne bonum omnipotenti creatori iugiter ascribatur, & tanto plus ei regratiemur, quanto copiosiora gratiæ dona ab ipso sortiti fuerimus. Adhoc igitur persuadendum aptissimam, atque planissimam introducit parabolam. *Quis autem vestrum habens seruum arantem, aut bonem pascentem, qui regressus de agro dicat illi. Statim transi recumbe, & non dicit ei para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam, & post hæc tu manducabis & bibes Numquid gratiam habet seruo illi?* Id est, nunquid dominus debet agere gratias illi suo ministro. *Quia fecit quod ei imperauerat? non puto.* Seruus enim tenetur ad hoc, & post laborem in agro habet etiam laborare in domo: vt sit assidue in labore ne insolescat, iuxta illud Ecclesiastici. Cibaria & virga & onus Asino, panis & disciplina, & opus seruo. Item que terrenum inclinant operationes assiduæ. Nam seruus quamuis bona fide suo fungatur officio in agro, & domi reuersus fecerit imperata, non tenetur dominus illi reddere gratiam: quia pœnam exacturus erat nisi id fecisset. Quem ob rem? Nõ ob aliud nisi quod seruus est, & omnem operam debet domino, cuius est ipse. Seruus non in agro solum, sed etiam domi, domino suo seruire animo libentissimo debet: æquum enim non est, vt vel quoniam gregem pauit, aut fundum coluit, ideo securus ad mensam discumbat, omnium aliorum ministeriorum expers, quæ domino nihilominus exhibere tenetur. Ita & vos quantumcunque iam satis superque vobis videamini mundũ despexisse, iniurias condonasse, aut etiam mirabilia fecisse, arbores transtulisse, & omnem legem implesse, ne superbiatis: sed modestissimo animo cogitate plures esse ad perfectæ virtutis culmen ascendendum labores subeundi, & opera faciendi. Ideo pergit in expositione parabolæ, seipsum declarãs. *Sic & vos cũ feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis.* A Deo, ab Ecclesia, à recta dictante ratione. *Dicite.* Ex toto corde, cum plena humilitate. *Serui inutiles sumus.* Ideest, nostra seruitute nihil vtilitatis aut perfectionis Deo attulimus, qui bonorum nostrorum non eget. Vnde in Iob habetur. Si peccaueris, quid ei nocebis: & si iuste egeris quid ei donabis? *Quod debuimus facere fecimus.* Implendo præcepta. Docemur hic omnem præsumptionem & vanam gloriam vitare. Si enim hi se seruos inutiles reputare debent, qui omnia impleuerunt præcepta: quid nobis membit, qui in tam multis offendimus: & ea ipsa quæ forsan implemus præcepta, tam imperfectè implemus, vt iuxta Esaiam, vniuersæ iustitiæ nostræ sint quasi pannus menstruatæ? Si parentibus & magistris non potest reddi æquale: quomodo omnipotenti Deo poterimus condignum rependere? Quidquid sumus habemus, & quicquid boni agimus ab ipso est, & ipsius est: ipsique ascribendum tanquam datori, & supremo conseruatori. Vnde Paulus Apostolus Corinthijs scribens ait. Quid habes quod non accepisti? & si accepisti quid gloriaris quasi non accepe ris? Itaque eo ipso quod totũ quod habemus, & sumus à Deo suscepimus obligamur totũ hoc eius obsequio mancipare ad eius honorem & gloriam ordinare atque conuertere, totumque ei subijcere: & quo plura nobis dona contulerit, eo ad regratiandum, obediendum, & obsequendum obligatiores consistimus. Hinc viri sancti, quo perfectiores & sanctiores eo humiliores fuerunt, & dese ipsis nihil boni existimabant. Sic beatissimus ille Pater Franciscus polit tot insignia & præclara opera in vltimo vitæ fine suis dicere solebat. Laboremus, & Domino seruiamus: nam vsque adhuc, parum, aut nihil fecimus. Hos ergo nos imperfectionib⁹ plent sequi conemur, istud Christi sapientissimum documentũ iugi memoria recolentes. ¶ Sed cum alibi dicat Christus, Seruum inutilem proijcite in tenebras exteriores: quomodo iusti verè se dicunt seruos inutiles? dicuntur hic inutiles serui respectu Dei secundum sensum præhabitũ: alibi vero respectu sui, vel proximi qui nec propriã salutem sunt operati, nec exẽplares fuerunt

Ecclc. 33.

Psal. 15.

Iob. 35.

Iacob. 3.

Esaiæ. 64

1. Corin. 4

Matth. 25.

runt. Nostrũ igitur similiter est sentire de nobis: & Dei erit dicere. Euge serue bone & fidelis. Videant ergo & contremiscant, qui peccantes, & mandata Dei prætergredientes extolluntur, quum omnia faeientes nihil magni de nobis sentire nos velit vt præcipit Deꝰ. Timeant illi, humilientur, & ne extollantur, qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas, qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis: quorum viæ peruersæ & infames gressus eorum. Ideo ait Petrus. Humiliamini sub potenti manu Dei: vt vos exalter in tempore visitationis. Ergo in hoc positum est negocium nostrum, ne de benefactis nostris gloriemur, nobisque plus æquo placeamus. ¶ Præterea, obseruandum est hic diligenter ne erres, aut Martini Lutheri Hæresiarchæ pessimi nostri temporis doctrinæ adhæreas. Docuit enim ille qui semper operibus humanis detrahit, quod nullum opus humanũ quantũlibet bonum est vitæ æternæ meritorium, neque ad vitam æternam assequendam necessarium. Nam dicit ille si inutiles sumus ergo impletione mandatorum vitam æternam non meremur: quoniam si tali impletione mandatorum vitam æternam meremur, non solum vtiles sed vtilissimi merito censendi sumus. Est enim ipsa vita æterna supremum bonum & vtilissimum, quod nobis contingere potest. Deinde si quod debuissemus facere fecimus: consequens est, vt sic faciendo nihil mereamur. Nam qui reddit quod debet satis habet quod per hoc liberetur à debito, & à pœna quæ ab illo foret merito exigenda si debitum non redidisset. Fatemur quidem nos omnes etiam postquam omnia mandata ex equimur debere existimare nos esse inutiles ex natura nostra, & ex propria natura eorum quæ fecimus: quia nec ipsa mandatorum impletio ex sua natura est tanti valoris, vt sit digna præmio vitæ æternæ: neque nos tot tantasque vires habemus, vt per nos solos sine speciali Dei adminiculo mandata illius omnia exequi valeamus. Nam de mandatorum Dei executione Dominus loquebatur, cum dixit. Sine me nihil potestis facere. Ex sola igitur misericordia diuina prouenit nobis vtrumque, videlicet diuinum auxilium ad exequendam mandata Dei, & liberalitas ipsius Dei, qua promisit se nobis daturum vitam æternam si mandata eius seruauerimus. Et quia hæc omnia non ex nobis, sed ex Dei misericordia procedũt: ideo Christus omnium nostrum magister docet nos, ne superbiamus ex bonis quæ facimus: sed dicamus nos esse seruos inutiles, existimando nos ipsos nihil eorum sine speciali Dei adiutorio facere potuisse. Gratia tamen eius adiuti vtiles esse possumus. Hedera herba vilis, fragilis & inutilis, cum primum se arbori applicat ad cacumen vsque solet ascendere. Sic opera nostra quamuis vilia & inutilia sint ex natura sua: tamen si Christo fuerint innixa, & ipsius meritis coniuncta, magni meriti & eximij sunt valoris. Atque ideo licet ex se inutilia sint, tamen ex Christi gratia vitam æternam merentur, & possumus omnia præcepta adimplere. In quarto volumine Regum habetur, quod Eliseus suppositi manus suas manibus Regis Ioas, & eiecit sagittam salutis Israel: sic Deus supponit auxilium suum, & gratiam nostris operibus, cuius adiutorio & fauore salutis sagittam mittimus, & Dei præcepta adimplemus, & vitam æternam meremur. Parum valent opera nostra: sed cũ gratia Dei multum. In Exodo præcepit Dominus offerri aurum & argentum, & pillos caprarum. Viles sunt pilli caprarum, sed cum auro & argento multum valent. Sic opera nostra vilia sunt. sed cum gratia Dei, & eius adiutorio multum valent. Operemur itaque & adimpleamus Dei mandata, vt gloriam mereamur, quam postulare possumus, & Deus tenetur illam nobis dare ex debito, vt diffinit Augustinus. Quapropter Paulus illam coronam iustitiæ vocauit, scribens Timotheo discipulo: debetur enim ex rigore iustitiæ seruanti mandata Dei: quia ille ex mera sua liberalitate promisit beatitudinem his qui mandata Dei custodierint. Si Rex quispiam in stadium descensuris equitibus suis præmium proponeret, vt qui præclarius se præstitisset in equitandi certamine, ciuitatem quasi sui laboris & victoriæ brauium ferret, esset quidem liberalitate mirabili. Attamẽ impleta cõditione promissis nihilominus stare teneretur, licet prorsus exiguo opere tantam esset mercedem pollicitus. Sic opera nostra de se exigua, humilia, & fere nihil sunt: quia vt Paulus ait, Nõ sunt cõdignæ passiones huius tẽporis ad futurã gloriam quæ reuelabitur in nobis. Sed tanta est largitas, misericordiaque patris æterni, vt fidẽ suam astringere non dubitarit: sed ijs qui præcepta eius seruarint, summã fœlicitatẽ elargiturum. Sic iuueni illi dixit. Dominus. Si vis ad

Lege Greg. lib 16. mor. cap. 11. in fi

4. Reg. 13.

Exod. 25.

Aug. epist. 105. & lib. de gratia & libero arbi. cap. 8. & libro 4. cõtra Iulia ca. 3. 2. Tim. 4.

Rom. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth. 19. Matth. 20. vitam ingredi serua mandata. Et cum operarijs fecit conuentionem ex denario diurno, & misit illos in vineam suam dicens. Quod iustũ fuerit dabo vobis. Ergo ex iustitiæ debito tenebatur dare beatitudinem, quam intelligit in denario. Quoniam verba Regis, quantumcunque sit exiguus, trita esse nõ possunt, nedum tanti regis. ¶ Igitur possumus mereri beatitudinẽ & opera vtilia, & meritoria gloriæ operari: non inquam ex nobis tãquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, vt ait 2. Cor. 3. Paulus. In quantum in nobis est inutiles serui sumus: sed adiuti diuina gratia, quã Christus non negabit facienti quod in se est, vtiles serui etimus, vtentes nanque bene libero arbitrio etimus serui vtiles & merebimur vitã æternam. ¶ Super illud autem quod ait arantem seruum, aut pascentem, obserua, quod prius dixit arantem & postea pascentem: quia non poteris esse bonus prælatus si prius non fueris bonus subditus. Prius oportet vt labores, & ares, & obedire scias, quam alijs imperare. Qui enim domui suæ nescit præesse vt oportet, quomodo Ecclesiæ Dei curam geret? 1. Tim 3. Et qui subditus malus est, bonus prælatus nõ poterit esse. Magnates minus sibi imperãt, impotentiores q; sunt ad omnes affectus: & maioribus solicitudinibus sunt obnoxij, quã alij homines. Prælati tamen in hoc negocio omnium maxim is deuinciuntur obligationibus, & officijs: nõ enim modo suarum illis rerum incumbit, sed etiam alienarum cura: Quapropter qui priuatus & liber omni externo negocio domesticis non sufficit actionibus: quid sperat prælaturæ pondus se posse sustinere? Aut quomodo magno oneri substabit, qui exiguo succumbit: Animus verò qui paucis numero curis ab oratione cæterisque pijs operibus tam facile auertitur: quid faciet tot vndique præpeditus negociorum compedibus? Oportet ergo vt prius pascas & ares: hoc est, ministres & obedias, & humilitatem discas, si perfecti prælatiofficiũ præstare vis. Sed procedamus. ¶ Consequenter describitur à Christo miraculum peractum, vel potius plura miracula, quibus ipsius confirmabatur supernaturalis doctrina. Quemadmodum enim naturalis scientia probatur per argumenta, atque principia naturali ratione patentia: sic supernaturalis sapientia Christi in Euangelio tradita per supernaturalia, soliq; Deo possibilia robe rata est opera, per quæ Deus testimoniũ perhibuit Euangelicæ veritati. *Et factum est dum iret in Hierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam.* Hæc vt ex omnibus circunstãtijs colligi potest vltima eius profectio fuit à Capharnaũ Hierosolymam versus: vbi iam certo decreuerat voluntatem patris sui implere, atque electos suos morte omnium vilissima ab æterno exitio liberandos. In hoc itinere Christus decem leprosos mundauit insinuans quod sacratissima eius morte & passione, vulnera nostra & morbos sanare vellet: sicut re ipsa factum est, quia sanguine suo nos à peccatis nostris lauit. Quia ad purgãdã animæ nostræ lepram sanguinis sui effusione Hierosolymam ibat non reformidat gentem quamlibet atrocem, quamlibet effusionem sui sanguinis auide sitientem, per transijt Galilæã prius, qua peragrata intrauit Samariam, quæ interiacet Iudææam, & Galilæam, vt patet in Ioanne. Itinera autem Domini plena erant miracnlis & mysterijs: ambulabat enim de loco in locum, vt omnibus subueniret, omnibus adesset, occurreret singulis, occurreret vniuersis, hos miraculis, illos præmijs ad fidem alliciens. Vt omnes ad se traheret, non recta Hierosolymam petebat: sed per mediam Samariam, & Galilæam, vt multis Euangelium suum prædicaret, multis ægrotis auxiliaretur, multos ad pœnitentiam inuitare posset, & vndequaque pateret ad eum accessus ad audiẽdum eum, tanquam verum, & præcipuum doctorem salutis: necnon ad petendum ab eo auxilium & consilium. Inter Iudæos & Gentiles transijt, quia de cœlo pro omnibus venit, vt per se ipsum omnes mortales Deo reconciliaret, sine respectu personarum. Apud eum enim non est Iudæus, neque Græcus, non masculus, neque fœmina: non seruus, neque liber: communis Redemptor, propiciator, & Saluator est, & esse vult omnium verè in se credentium. Transiẽs autem ibat in Hierusalem, vt pro nobis sanguinem funderet: docens nos ne rebus huius seculi, ad beatitudinem iter facientes immoremur. Hac enim de causa cursim Dominus per Samariam, & Galilæam ad Patrem transiens festinabat: vt videlicet significaret, nullam esse moram in huius seculi diuersorio faciendam, quin præcipitatis omnibus negotijs, & oblectamentis terrenis cœlum antelucano rapiamus itinere. Sic miserant filij Israel ad Edom cum transirent per desertum, dicentes. Hæc mandat frater tuus Israel. Nosti laborem qui apprehendit nos. &c. Per tritam gradiemur viam, & si

& si biberimus aquas tuas, nos & pecora nostra, dabimus quod iustum est: nulla erit inpretio difficultas, tantum velociter transeamus. Eodem modo faciendum nobis est, ad supremam illam, quasi ad promissionis terrã, fœlicitatem festinantibus, sic vt necessarijs tãtummodo pro viatico sumptis, reliquis negle
1. Cor. 7. ctis, nihil sane impedimẽto nobis possit esse, quo minus ad optata perueniam⁹ habitacula ideo Paulus ait. Tepus breue est: reliquũ est, vt qui habent vxores sint tanquã non habẽtes: & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudẽt, tanquam non gaudentes: & qui emunt tanquam non possidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur. Prẽterit enim
1. Cor. 13. figura huius mundi. Non est substantia sed accidens: non res, sed figura & similitudo rei. Verum multi sunt qui sicut Ruben, Gaad, & Manasses peccorum pascendorum causa vltra Iordanem manere voluerunt: nec quicquam de sibi tantis laboribus quæsita terra curabant. Ita inquam sunt plurimi qui bonis terrenis intenti, diuitiarumque contenti vsura, fructuque breuissimo ad cœlestia regna aspirare contemnunt: quæ (si saperent) etiam celeri cursu rapere deberent, quanta in voluptatibus suis desidia torpent. Sed de his aliàs. Nos vero cum Christo transeamus: & ad cœlestem festinemus patriam. ¶ Obserua vlterius quod Christus transibat per Samariam qui Idolatræ & Gentiles erant, docens nos quod non diu morandum est inter malos, ideo transibat ne videretur approbare eorum idololatriam. Sic tu ne miscearis peccatoribus: pedes enim illorum ad malum currunt. Ideo Iosaphat Rex reprehensus fuit à Iehu, eo quod præberet auxilium impio Regi Achab, dicẽs. Impio præbes auxilium: & his qui oderũt Dominum amicitia coniugeris: idcirco iram Dominum mereberis. Necnon & ipse Iosaphat pene fuerat occisus descendens cum Achab in prælium: & Petrus Apostolus inter ministros Pontificum, Christum negauit. Ideo in Ecclesiastico habetur. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui cõmunicauerit superbo induet superbiam. Nulla est in omnibus mortis contagio, quæ sic tactum sequatur, vt mali mores consuetudine sese insinuantes: quare fugienda est malorum conuersatio, si vis Christo inseruire. Sunt enim multi dæmonis ministri ab eo huic negotio præfecti, vt bonos decipiant incautosque venentur, amicitiæ, cõsuetudinisque nomine. Ab istis ergo cauendum est magis quam ab ipsis latronibus: latro enim bona corporis tantum auferre potest, at illi bona animæ auferunt: id est, bonos mores corrumpunt, malos inducunt: virtutes eradicant, vitia seminant, & ad interitum viam pãdunt. Quo igitur potiores sunt diuitiæ interna: animi externis corporis bonis: eo diligentius vitanda est malorum, quam infirmorum consuetudo. Malus consuetudine sua ita lenis primo aspectu videtur, vt difficile cognoscatur, nisi virtutis æstimatione vniuersa eius opera perpendantur. Malus consuetudine sua ita animos debilitat, inquietat, & ad vitia impellit: vt difficilius sit in cursu retinere quam in initio resistere. Malorum igitur summopere vitanda est conuersatio: quoniam licet nõ omnino impiorum conuersatione cogamur, ne eorum vitia despicientes in medio quasi flagitiorum incendio, integerrimã (si volumus) vitam viuamus: tamen summum est periculum, temeritasque insignis malle potius ranto hosti cum discrimine resistere, quam tuto subterfugere. Cum præsertim tantum possit in omni negocio imitatio, vt sæpenumero homines videamus antea moribus maxime distantes in eandem deuenire & voluntatem, & viuendi rationem, assiduo congressu & vitæ consuetudine. At cum natura humana procliuior sit in malum, sit vt sæpius boni à malis corrumpantur, quam mali à bonis corrigantur. Pro quo facit egregium illud Pauli dictum. Corrumpunt bonos mores colloquia prauа. Hoc autem multis non solum exemplis, sed etiam sacræ scripturæ testimonijs probari potest. Præcipiebat lex Israelitis ne contraherent cum gẽtibus matrimonium: hac de causa videlicet ne malis illorum moribus, & institutis corrumperentur. Filij Seth optimi quidem fuerunt antequam filias Cain vxores ducerent: postea verò illarum consortio in tanta sese effuderunt scelera, vt causa exterint diluuij vniuersalis. Piusille Propheta à Deo in Samariã missus in itinere à leone fuit interfectus: quia cum falso Propheta cibum sumpsit. Hebræorum populus Deo dilectus ex omnibus nationibus, quia cum gentibus conuersabatur, acerrime ab Esaia obiurgatus est, dicente. Vinum tuum mistum est aqua. Vinum enim aqua mistũ, vim magna ex parte amittit. Sic & bonus qui cũ malis agit paulatim virtutem perdit: deuotionisque feruorem diminuit. Quod si quis adeo animosus inueniatur, vt & virtutem integram seruare

1. Cor. 15.

Exod. 34.

Genes. 6.

3. Reg. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam in medijs sociorum vitijs posit, certè aut indies magis magisque ad bona opera frigescit: aut si hoc minus (quod ferre impossibile videtur) malam apud homines de se excitabit opinionem, sicut vinum quod aqua dilutum etiam si vim non amittat amittit tamen calorem. Sic tu opinionis tuæ apud homines iacturam facies, si cũ vitiosis hominibus vbique versaris: talis enim quis æstimatur quales sunt, cum quibus viuit, homines. Vnde nullo alio indicio cuiusque animus perspicitur exploratius, quam ex amicorum, cum quibus viuere in primis lætatur, moribus: omne nanque animal suum simile diligit, neque est difficile ex duobus amicis altero cognito, alterum etiam ignotũ cognoscere. Hac de causa incusabat Heliu Iob inquines. Quis est vir vt est Iob: qui bibit subsannationẽ quasi aquam? Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impijs? Magnam igitur de integritate sua dubitationem inijcit, qui ita viuit vt malorum consortia vitanda nõ curet. Nam virtutem inter media seruare vitia par est, ac si quis aduerso amne cymbam remigando vrgeat, quorum vtrum difficilius sit non facile dixerim. Pauci autem reperiuntur, sicut Loth, qui inter Sodomorum iniquitates integer permansit: quem, ne forte aliquando periret malo ciuium suorum exemplo, Angelus eduxit extra ciuitatem, vrbemque incendio deleuit. Laudanda etiam ex Iob constantia, qui cum peccatoribus viuens iustitiam ad finem vsque seruauit. Sic Apostolus Philippensium virtutem comendat, qui inter malorum cætus, vt clarissima luminaria resplendebant. Ecclesia etiam laudatur quoniam tanquam lilium inter spinas efflorescit. Difficile est vt lilium mole, & tenerum illæsum inter spinas permaneat. Ezechieli dixit Deus Inter duli, & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Ideo Christi exemplo, ne maneas, nevè habites cum hominibus vitiosis, vsque adeò vt tanquam vnus ex illis aut fias, aut existimeris. ¶ Obserua etiam quod trãsibat per mediam Samariam, ne Iudæos scandalizaret, multum cum gentibus conuersans. Quantum autem malum sit scandalum, & de ipso scandalo satis abunde superius dictũ est. ¶ Obseruandum etiam est Dominum transeũtem in ipso itinere decem leprosos mundasse, vt significaret virtutem tam frequenter esse faciendam vt etiam in itinere, & obiter sese occasio obtulerit bene operemur, quod consuetudo facile præstiterit si nos in gymnasio bonorum operum tandiu exercuerimus, quousque virtutem ipsam perfecte habeamus: quæ habitus quidam est multis actibus constans. Sed ò quam parum probitatis & virtutis in hominibus inuenitur, qui nunquam bene operantur, nisi animo inuito, & summa cum molestia. Siue enim ad confessionem deueniendum sit extrema Quadragesima, atque ipso Sabbatho sancto: nec satis sponte sua accedunt, siue ad sacrorum celebrationem tardius veniunt, quam aut familiarum patiẽtia, aut ministrorum dignitas, aut sacrificij conditio, aut temporis opportunitas ferre posit. Quid dicam de eleemosyna, quoties publicè petita saris verecunde negati non potest, quãto tædio, quanta superbia, quanta indignatione fit? ¶ Obserua rursus & vide quanto studio semper Dominus bonis nostris inseruiat, qui quacunque iter facit nihil aliud cogitet nisi quo pacto commoda nostra quam locupletissima sint. *Et cum ingrederetur quoddam castellũ.* Quatuor milliaria intra Galilæam: ad oppidũ quod vocabatur Iannin. *Occurrerunt ei decem viri leprosi.* Nam cum audissent ipsum illac trãsiturum illi obuiam venierũt: qua occurrere prodire obuiam est. Nemo autem ad Deum vadit, nisi Deus prius ad eum veniat. In quo summe consideranda est Dei misericordia. Ipse eos quærit, ipse illis occurrit: sed omnia hęc Deus ea de causa fecit, quia nemo surgit nisi ab illo subleuetur: nemo ad eum vadit, nisi Deus ad illum prius veniat. Sic Dominus respexit Petrum, & fleuit amare. Ideoque Dauid clamabat. Deus Deꝰ meus respice in me. Quemadmodum habena ligatus canis audita domini voce prosilit, nec quiescit donec fractis vinculis illi obuiam procedit: sic isti leprosi audito Domino, à quo salutem infirmitati suæ sperabant, vocibus, precibusque non destiterunt, donec fuerunt Domino occurrentes fœdissimo morbo liberati. ¶ Quorum exemplo (si fortè, aut nimis molesti, qui tantis Dominum vrgerent precibus, aut parum vrbani qui illi fere abeundi eriperent facultatem videbantur.) Docemur summam diligẽtiam & solicitudinem circa salutem nostram adhibere, ne remedium differentes occasionem salutis consequendæ amittamus. Regẽ allocuturi solent omnia temporis, & locorũ media seruare, quibus facilius & commodius rem possint imperrare: quoniam Reges, & Principes, cæterique huius conditionis homines cum crebris premantur solicitudinibus, non semper cuiusque arbitrio vacant. At qui Deum quærit nulla istarum obseruationum indiget, quoniam Deus omni tempore, omnique loco paratus est inuocantibus se. Quare si sapis ne differas salutem tuam, quãmodo impetrare potes, ne forte cum velis nõ possis. Qui ostium pulsat arcis alicuius aut castri, eo tempore quo stratis pontibus periculi minus est facile cũ facultate custodis admittitur. At si idem nocta, vel aliàs tempore periculoso, aut postquam sublati pontes aditum negant, ingredi velit, nullatenus quantumcũque fores ictibus lacessat exaudietur. Hoc pacto tu si vis ad æternam admitti beatitudinẽ dum viuis pulsa & aperietur tibi: nam postquam sublato benefaciendi ponte, clausoque viæ ostio mortis nox, merendi potestatem tibi eripuerit, frustra clamabis, Domine aperi nobis. Pulsa igitur sine intermissione dum pons diuinæ misericordiæ paratus est omnibus ingressuris: ne aliquando te negligentiæ nequicquam incuses cum nulla ratione electionis tuæ possis mederi. Quid putas causæ fuit vt illæ quinque virgines fatuæ dãnarentur? Dum habuerunt tempus idoneum ad sumendum oleum noluerunt: & postea cũ maxime vellent, tempus non inuenerũt. Dixerant autem. Sponsus noctu vt noctua aut vespertilio non veniet: satis temporis nobis est, dormiamus interim paulisper: sed veniẽte sponso non audierunt, & ita excluſæ sunt. O quam multi in inferno modo cruciantur, qui dum viuerent propositum habuerunt pœnitendi, nisi morte præuenti irrita fieret eorum expectata pœnitẽtia. Ideo consulit Ecclesiasticus dicens. Non tardes cõuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in die vindictæ disperdet te. Deus dicit. Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Veniam pœnitenti Deus promittit, nõ diem crastinum: tu autem pœnitentiam differs in tempus, quod nescis an visurus sis. Nescis an sis hora victurus: & expectas annum ad pœnitendum tempus? Non est nostrum nosse tẽpora aut momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: non enim in tua potestate, sed in suo arbitrio tempus cõstituit. Ille Eunuchus Candacis Reginæ in itinere legebat Esaiam. Quid faceret si domi esset? Si non intelligens legebat, multo magis legeret si intelligeret. Ille Philippo confessus est ignorantiam, isti lepram: tu confitere culpam. Si diligens fueris in animæ tuæ salute quærenda: non tibi diuinum auxilium deerit: quod si negligẽtius te habueris, incommoda patieris grauissima: sicut Leuita ille fecit, qui precibus soceri motus, serius domum profectus est, quo cum eadem non posset nocte peruenire, summè læsus est. Debes ergo horum leprosorum exemplo statim pœnitentiam tuorum criminum agere, neque audire eos qui te interpellare & ab incepto reuocare nituntur, ne te forte opprimat lentius euntem tenebrosa mortis nox & caligo, antequam ad cœli, quo tendis, hospitium possis peruenire: & sic coactus sis in inferno infoelicissimo, æternoque omnium malorum habitaculo infœlix manere. Igitur euigila, in omnibus labora, viamque arripe dum datur tibi pœnitentię locus, vt possis domi tuæ: id est, beatorum consortio adueniente quiescere. Ideo memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, & appropinquent anni. &c. Si senseris Dominum peranimam tuã transeuntem ne eum permittas abire, detine eum, & obsecra apud te maneat: ne omissa occasione optima, postea nequicquam eius exoptes aduentum. Ego (inquit ipse) vado, & quæritis me, & in peccato vestro moriemini: quia vbi ego sum vos non potestis venire. Ideo Christus post parabolam quinque virginum dixit. Vigilate itaque, quia nescitis diẽ nec horam. Et in Ioanne. Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendãt. Et Paulus Galatis ait. Dum tempus habemus operemur bonum. Et ad Romanos. Hora est iam nos de somno surgere, nunc autem propior est nostra salus quã quũ credidimus. Et iterum. Festinemus ingredi in requiẽ nobis promissam. ¶ Obseruandum prꝛterea quã se ostenderint sapientes in procuranda sua salute. Non modo enim diligentiam adhibuerunt ne Christus abiret, sed etiam prudentes fuerunt, & callidi salutem ab illo implorantes, qui solus dare poterat, Docemur hinc in necessitatibus ad Deum confugiendum. Ipse enim est qui sanat omnes infirmitates nostras, qui redimit de interitu vitam nostram. Ideoque Dauid ait: bar ad Dominum cũ tribularer clamaui, & exaudiuit me. Cum ipso enim (inquit Dominus) sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Filius prodigus ad patrem iuit. Sed multi Ochoziæ Regis Israel exemplum imitantur: qui infirmitate positus consuluit Beelzebub Deum Acaron:

Iob. 34.
Genes. 19.
Iob. 1.
Philip. 2.
Cantic. 2.
Ezech. 2.
Matth. 18.
Psal. 21.
Iudic. 19.
Eccle. 12.
Matth. 25.
Ioan. 12.
Gala. 6.
Rom. 13.
Hebr. 4.
Psal. 102.
Psal. 119.
Psal. 90.
4. Reg. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ron: propterea audire meruit ex parte Dei. Quia misisti nuncios ad consulendum Beelzebub Deum Acaron, quasi non esset Deus in Israel, à quo posses interrogare sermonē: ideo de lecto super quem ascendisti, nō descendes, sed morte morieris. Huic proh dolor, quō plurimos similes inuenies, qui in infirmitatibus, & tribulationibus suis, amicorum filiorumque interitu contra Deum loquuntur: quidam blasphemantes, quidam de omnipotentis Dei sapientia & iustitia male sentientes, de sanctis queruntur, Missam non audiunt, omniaque bona opera prætermittunt, quæ antea facere solebant, solaque libidine, nihil aliud aduertentes, brutorum more, ducuntur: quam in omnibus actionibus suis consulunt, quasi non esset Deus in Israel. Alios etiam inuenies qui vno verbo indignantur, neque dormiunt, aut cibum capiunt, suscipiunt labores maximos, stipari amicis incedunt, vt iniuriam illatam vlciscantur: qui tamen si animaduertere voluissent Christum in Cruce pendentem pro nostra omnium salute, & pro inimicis orantem, Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt, quanto moderatius & prudentius agerent. Sed quia in laboribus, & tentationibus suis, non Dei consilia sequuntur, sed seculi, cuius est ad omne vitium parata nequitia; ideo nō merentur leprosorum exemplo sanari, aut exaudiri à Christo, licet adeò misericors & pius sit, vt nunquam clamandi, & vocandi nos finem faciat, dicens Venite ad me omnes qui laboratis & oneratis estis, & ego reficiam vos. *Qui steterunt à longe.* Propter reuerentiā Christi non accessorunt ad eum, de sua immunditia erubescentes: sicut ille humilis Publicanus qui à longe stans oculos non audebat ad cœlum leuare: putantes etiam se fore Christo, quemadmodum & alios odiosos. Leprosi enim in lege veteri extra consortium hominum viuebant, & à populo separati: ne sanos contagiosa infirmitate interficerent. Nō sunt ergo ausi ad Christum comminus accedere quia erat eis prohibitum hominū consortium. Quod si tanta diligentia Mosaica lege cauebatur in corporali lepra, quid nos Euāgelicam legem seruantes facere debemus? Verum contra fit in nullis ciuitatibus, quarum tanta est morum effusio, vt meretrices aliaque vitiorum fomenta in medio permittātur populo habitare. Vt de mirum nemini videri debet, si in huiusmodi viuendi consortio, quotidie coniugatarum adulteria, virginum raptus, & stupra viderit. At secus fit in ciuitatibus bene institutis, in quibus huiusmodi monstra quasi fœdissima cadauera in exquilias extra ciuitatem deportantur: vt in suburbio sibi non in vrbe omnibus contagione sua, malo exemplo & vitæ sordibus noceant. Nec minus periculosum est, quod plurimis in locis factitari video, vbi nō iam scorta, quæ vt aperte scandalizant longius vitari possunt: sed aliæ mulierculæ non coniugatæ, matresfamilias interseruntur, honestissimarum fœminarum domibus, quæ vt est mulierum fragilitas sæpe huius, aut illius amore capræ aut pretio victæ, vt paruum fermentum totam massam, sic illæ totam ciuitatem corrūpunt. Quod autem hæc animi contagia tam parum ab hominibus sentiantur, cum corporalia tanta solicitudine etiam futura pellantur, causa est, quoniam viuimus ab anima adeò seiuncti, & corporalibus desiderijs coniuncti, vt spiritus ciuitatis nō sentiamus, corporis vero etiam tenuissimos anhelitus percipiamus. Igitur quemadmodum infirmus à circunstantibus, vel gemat, vel doleat, aut suspiret facile auditur, ab alijs qui longe sunt non item: sic anima exaudiri non potest ab illis, qui ab eius distant misericordijs, exauditur vero à bonis qui corporales sensus animæ nō spirituales corpori impendunt. Non est ergo mirandum eos, qui ita corpori sunt dediti, morbos reipublicæ impendentes prospicere, animæ præsentia damna non videre: permittentes teterrimis meretricum, lenonum, scurrarum, & vitiosorum moribus ciuitates suas inquinari. Timeo ne venat iudicium Dei, & punitio super nos. Hoc erat maximū olim malum in Israel, quod Esaias deflebat, dicens Morticinia eorum quasi stercus in medio platearum. Quod si dicas prophetam de cadaueribus intelligisse, non erat ille tali vitio ea corporum cura, vt eorum fœditatem, & eiectionem animæ incommodis lugendā præferret, viditque in spiritu peccatorum abominationem, per morticinia figuratam, quam plagam Deus misit in pœnam peccatorum populi sui in medio eorum. Mittam pestilentiam in medio vestri. Sed ad hos leprosos reuertamur: audiamus enim eos & videamus quid fecerint. *Et leuauerunt vocem suam dicentes.* Ore simul & corde clamabāt: sed clamor cordis eorum longè maior erat, quam clamor oris. Magna cupiditas, & flagrans

Luc. 23.

Matt. 1.

Luc. 18.

Leui. 3.

Esaiæ 1.

Leuit. 26.

grans desiderium veræ sanitatis clamor erat cordis eorum. Talem clamorem, talia vota pij cordis audit Deus libenter. Hoc vidimus in Mose. Is adeo coangustiabatur ad consolandum populum suum in necessitate, vt verbis ad Deum orare non posset. Attamē Deus desiderium eius respiciebat & dicebat. Quid ad me clamas? Ac si dicat. Noui desiderium tuum: illud iam exaudiui, perge tantummodo percutere aquam & mare, & dabit vobis locum transeundi, &c. Idem videmus in Iona, qui in profundo maris in ventre ceti non multa verba proferre poterat; attamen dicebat. Clamaui de tribulatione mea ad Dominum, & exaudiuit me. Clamor prophetæ magis fuit ingens desiderium cordis, quam vocis. Susanna sancta fœmina, neque clamorem, neque verba faciebat in sua tribulatione. Cor autem eius (inquit Daniel) erat fiduciam habens in Domino. De tali etiam clamore loquitur Dauid. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Et Paulus scribens credentibus ait: quod spiritum adoptionis filiorum Dei acceperint gemitibus inenarrabilibus ad Deum clamantem. Quisquis ergo a Deo aliquid impetrare vult, is clamet oportet, non tam alta & clara voce, quæ sola non sufficit, quam magno desiderio: imò magna charitate & fide. Externus enim clamor sine viua fide & desiderio Deo non admodum acceptus est, quemadmodū in Esaia dicit. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Igitur ex vehementi corporalis sanationis affectu isti leprosi leuauerūt vocem suam: quos nos spirituali lepra infecti, & vitiorum varietate contaminati sectari debemus, dicendo ex ardentissimo cordis optatu quod illi dixerunt. *Iesu præceptor miserere nostri.* Præcipere præcipue, præsertim, ac propriissime competit Christo secundum quod Deus est: sed secūdum naturam assumptam competit ei participatiue & ministerialiter quantum ad Deum, excellenter tamen respectu aliorum Dei seruorum, omnis namque creatura etiam Christi humanitati est subiecta. Miserere, inquiunt, nostri. Obserua quod non vnusquisque sigillatim pro seipso ait, Miserere mei, sed, Miserere nostri: charitas enim non quærit quæ sua sunt. Ideo Paulus. Quis infirmatur, & egō non infirmor? Quis scandalizatur & ego non vror? Declaratur his verbis alterum pro alterius salute solicitum fuisse, iuxta illud beati Iacobi: Orate pro inuicem vt saluemini. Sed iam nunc omnes quærunt quæ sua sunt: de salute proximorum non curant, de bono alterius obliniscuntur. Videbis passim non solum in hospitijs publicis, sed etiam in domibus priuatis pauperes inopia, & miseria summa confici: quia nullus proximorum miseretur: tantum circa sua propria occupātur, ea tamē quæ proximorū sunt obliuiscentes. Præterea vt eis misereatur curās lepram eorum, clamant, & nos vt tollat Agnus Dei peccata nostra clamemus. Quia quanto ratio mali amplius competit malo culpæ quā malo pœnæ: tanto plus exoremus tolli à nobis peccata, quam corporalia incommoda, morbos, siue aduersa. Sed multi plus dolent, ac deflent mala exteriora corporalia, ac caduca: quam interiora, spiritualia & æterna: quorum valde obturatus est interior oculus. *Iesu (inquiunt) præceptor miserere nostri.* Breuis sed tamen pulchra & pia oratio. Optandum foret eam semper nobis in ore esse. Etenim non audis hic longas verborum ambages quibus vruntur quidam absque vlla animi intentione & amore erga Deum, persuadentes sibi ob verborum prolixitatem se tanto citius exaudiri, sed breuibus, & quidem electis verbis confitentur. Hi leprosi pariter omnes Dei potentiam atque etiam bonitatē Christi, necessitatem suam ostendunt, & misericordiam petunt. Hæ verè sunt partes ad orationem pertinentes. Vocant illum Iesum, vt declarent se credere illum verum & vnicum Saluatorem esse, qui absolutam potestatem habeat in vitam & in mortem: cui salus, ægritudoque omnis obediat. Præceptor, dicunt, vt declarent se paratos esse ei obtemperare: subest enim tibi cum volueris posse. Tu præcepisti ventis & mari, & obedierunt. Tu præcepisti adolescenti mortuo vt resurgeret, & statim surrexit: præcepisti filiæ Archisynagogi dicens, Puella surge, & statim surrexit. Sic præcipe lepræ nostræ, & mundabitur per te fontem viuunt. ¶ Dicunt tertio, miserere nostri: vt testentur se vitro agnoscere suā miseriam, ideoque misericordiam à Domino exposcunt: & qui nulla habebant, quæ possent allegare merita, ad misericordiam confugiūt: vt dicebat Dauid. Non intres in iudicio cum seruo tuo Domine, &c. Et rursum. Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Et alibi. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Sicorat

Iacob. 5.

Phil. 2.

Matth. 8.

Lucæ 7.

Luc. 8.

Psal. 142.

Psal. 129.

Psal. 50.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dan. 9. Daniel in captiuitate Babylonica suam & populi sui deplorans necessitatem, confitens & accusans populi sui peccata, ait. Domine nō in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciē tuā, sed in miserationibus tuis multis. Sic isti misericordiam petebant. Nam vt ex Euangelijs patet huiusmodi plagæ vt plurimum pœnæ sunt peccatorum. Nos quoque ex his capiamus exemplum: quoties in varias inciderimus infirmitates, ne murmuremus contra Dominum, sed potius cogitemus Deum pro misericordia sua sic nos visitare exigentibus peccatis nostris, vt nobis ad se rursum per pœnitentiam conuertis, & peccata nostra condonare, & in perpetuum benefacere possit. Præterea non dubitemus quin omnes tribulationes & angustias, calamitates, & afflictiones nostras nobis possit auferri: si modo vellit. Deinde firmiter credamus Deum haud dubie ex mera, & liberali sua gratia velle auxiliari & subuenire, quando nouerit hoc in rem nostram fore. Postremo si volumus quoū Deus nostri misereatur, opus est vt sicut præceptor est Christus: sic nos ei obediam*. Infirmi oportet vt medicis obediant: quia alias non cōsequentur salutē. Sic si tu misertam tuā cognoscis, & huius medici misericordiam & auxilium imploras, opus est ei obtēperes. Peccatores enim in suis peccatis complacentes non exaudiet Dominus: sed si quis cultor Dei est, hunc exaudiet Deus. ¶ Sed vnde istis leprosis hæc fides? Ex auditu & rumore: quia qui portas ciuitatis ingrediebantur prædicabant Christi potentiam & misericordiam, & inde crediderunt eundē esse potentem & benevolum ad sanitatem conferendā. Hinc damnantur sacerdotes, & Pharisæi, qui vinam eius vocem audiebant, & miracula videbant, & credere nolebant. Dānamur & nos qui non minus reprehensione digni sumus quam Iudæi, atque vtinam non leprosorum testimonio cōdemnemur: si quotidie audimus Euangelia & miracula Christi, non tamen ei obtemperamus neque eius mandata exequimur. Sed de his satis. Sequitur in contextu. *Quos vt vidit dixit.* Non solum exteriori aspectu, sed interno compassionis affectu. Respexit Dominus leprosos quorum cum vidit infirmitatem statim medicinā voluit adhibere. O quantum est mortalibus bonum Domini aspectus: quo omnia mala sanantur. Oculi enim Christi fenestræ sunt salutis, ianua misericordiæ, & in eo omne bonum nostrum residet. Hinc sponsa in Canticis. Oculi eius sicut columbæ desuper riuos aquarum: quæ lotæ sunt & residentiuxtalluū ta plenissima. Assimilantur oculis columbarum, quoniam simplicissimi sunt atque purissimi, & ab omni malitia remotissimi. Vnde Matth. 3. in forma columbæ Spiritus sanctus voluit apparere. Super fluenta aquarum sedent, vbi vident imagines rapacium aurum. Sic Christus imagines peccatorum, & miserias nostras videt, compatitur & miseretur. Nūquam Deus oculos suos leuauit ad videndem hominum necessitates, quin in nostrum redundaret cōmodum. Aspexit Deus homines de summo cœlo, & inde illis contulit maxima bona, iuxta illud Propheræ. De cœlo respexit dominus & vidit omnes filios hominum de præparato habitaculo sio, &c. Sequitur. Vt eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame. Anima nostra sustinet Dominum, quia mediator & protector noster est. Respiciēs igitur Deus de cœlo humani generis ruinam misertus est hominum infirmitates: quas vt sanaret, animasque à morte redimeret statuit carnem sumere, vt sic factus homo, hominum patronus existeret. Hinc iam vides beneficium incarnationis ineffabilis verbi Dei, ea potissimum euenisse de causa, quia respexit Dominus de cœlo miserias nostras, laborum nostrorum misertus. Et sic intelliges omne bonum inde ortum habuisse & originem, quod oculos misericordiæ suæ Dominus ad nos conuertit: vnde omnia beneficia postea nobis collata prouenerunt. Considerauit Dominus infirmitatem nostram, & statuit remedium adhibere, quia nihil ex nobis possumus, nihil sine illo sumus. Quare sicut nobis omne bonū importat conuersio oculorum eius, sic omne malum auersio. Vnde Dauid. Omnia à te exPsalm. pectauī, &c. Auertēte autem te faciem tuam turbabuntur, auferes spiritum eorum & deficient, & in puluerem suum reuertentur. Et iterum. Auertisti faciem tuam à me, & factus Psalm. sum conturbatus. Ora igitur Deum vt oculos suos ad te conuertat, neque vnquam auertat, quemadmodum auertit abillis Israelitis, Esaiæ. 2. de quibus ait. Et cum extenderitis manus vestras auertam oculos meos à vobis. Postquam misericorditer videt mox in effectum misericordiæ ostendendo dixit. *Ite & ostendite vos Tit. 3. sacerdotibus* O benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei. ¶ Expende quam promptus sit Deus ad subueniendum, & quam celeriter medetur. Non promittit eis salutem tanquam daturus illis munditiam leprę vel facturus quod optant & petunt: sed ita se habet circa illos quasi iam factum sit. Loquitur Leuit. 14. enim perinde acsi iam petitionem illorum sit executus. Nam post expiationem leprę secundum legem ostendebant se sacerdotibus: & nunc loquitur eis acsi iam esset mundati. Non enim dicit miserebor vestri, curabo vos, mundabini: sed simpliciter ait. Ite & ostendite vos sacerdotibus. Putate vos iam esse mundos & sanatos. Nihil resta, nisi vt vos ostendatis sacerdotibus: qui sanitatis & munditiæ vestræ testimonium ferant. Non opus est multa verborum ambage: iam consecuti estis quod petitis. Coram me iam mūdi estis: quandoquidem de me piam fiduciā habetis, & spem. Nec aliud iam vobis restat nisi vt eatis, & munditiam vestram sacerdotibus significetis: quales ego vos iudico, & quemadmodum ego sentio, tales estis, tales reperiemini. ¶ Hic vides iam quam bene dixerit Hieremias. Bonus Dominus sperantibus in eum, & animæ quærenti illum. Ergo accedite (inquit Dauid) ad eum, & illuminabini, & facies vestræ non confundentur. Gustate & videte quoniam suauis est Dominus. Beatus vir qui sperat in eo. Hæc omnia ad nostram doctrinam & consolationem scripta sunt, vt videamus vbi, & apud quem auxiliū, & salutem potissimum quærere debemus: & quomodo accedere ad eum debeamus. ¶ Porrò sacerdotes Iudaici poterant ad aliquem dicere, Tu leprosus es, proinde excluderis. Cōtra autem dicere non poterant. Mūdus esto, aut mundare. Lepram cognoscere poterant, sed non pellere. Et quid solum dico lepram? Nec alijs quidem in rebus omnibus lex potuit per se quicquam, nisi peccatum ostendere & manifestare: sed nullum peccatum tollere. Cœlum potuit homini claudere, sed nō aperire. Illa nanque veteris legis sacrificia & cæremoniæ erant per se momentaneæ, nec vnquam propter se à Deo præcepta: vt ostendit Diuus Augustinus contra Faustum Manichæum: non enim mundabat leprosum: sed sacerdotes ostendebant illum esse mundatum. Sed longe aliter Christus, qui potuit leproso dicere, mundare. Et mox verbum res secuta est. Potuit peccatori dicere, remittuntur tibi peccata tua: & protinus ita factū est. Iuuenti adolescenti defuncto dicere potuit. Adolescens tibi dico, surge: & ex templo factum est. Is ad latronem dicere potuit, Hodie mecum eris in paradiso, & mittere illum in paradisum. Non ergo mirum quod ægroti peccatores & infirmi pius & cupidius ad Christū concurrerint quam ad Iudaicos sacerdotes: qui quidem dicere alicui poterāt, quod ægrotus & peccator esset: sed sola lege sua illum iuuare non poterant, neque sanare, aut illi peccata remittere. Sed ad Christum nemo verè & fide viua accedit: cui non auxilietur. Veni- Matth. 11. te ad me, inquit, omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Ideo multo magis de nobis mirandum est, cum non feruentiores simus, cum tamen nemo meliora & maiora audiat & sciat quam nos. Id autem aliunde non sit quam quod arida fide contenti, peccata nostra non agnoscimus, non plangimus, atque emendamus. Non horremus spiritualem lepram: quinimo non credimus nos per peccata à regno Dei excludi, cū Paulus toties in suis Epistolis dicat, qui hoc vel 1. Cor 6. Galat 5. hoc faciūt (intellige peccatū, dedecora, & in 1. Thess. 4. iustitiā) regnum Dei non possidebunt. ¶ Sed nunc operæpretium est scire quare cum sacerdotes non poterant eos curare à lepra, misit illos ad sacerdotes? Ipsi enim in itinere mūdati sunt, Dei virtute operante: superfluum ergo videtur & inane mittere eos vt ostenderent se sacerdotibus, qui nihil facere poterant. Respondendum est quod misit illos & præcepit vt ostenderent se sacerdotibus: primo, vt veteris legis mores seruarentur, & ne videretur ipse legis transgressor. Præceperat Leuit. 13. enim Moses quod leprosus separaretur à cōsortio aliorum: qui si sanaretur, non admitteretur ad conuersationem hominum nisi testimonium ferret sacerdotum, quod iam erat mundus. Docet Christus sanctas consuetudines antiquorum venerari & seruare, & quod inimici simus nouitatum & nouæ doctrinæ. Quid ergo isti noui Lutherani nouatum rerum amatores contra sanctas consuetudines Ecclesiæ Catholicæ moliuntur antiquas conditiones ab Apostolis traditas destruere: Pontificem Romanum verū Christi Domini vicarium, & Beati Petri successorem parui pendentes: omnes bonas ac pias consuetudines destruentes, sanctissimo domino nostro Papæ, & sactis Concilijs non obedientes & nouitatibus suis totum populum Christianum scandalizantes? Tu verò cane à sibilo serpentis qui totum genus humanum infecit, & sanctorum patrum vestigijs inhærendo, antiquas ortho-

Ioan. 9.

Cant. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

orthodoxæ Ecclesiæ consuetudines seruet.

¶ Docuit etiam Christus hoc facto non tantum antiquos mores ab Ecclesia visitatos, sed etiam humiliter legibus, ordinationibus, moribus, & consuetudinibus in republica receptis & vsitatis nos subijciamus, cõformemusque etiam si iure obligati non simus. Nam si Christus qui Dominus est in cœlo, & in terra, & ab omnibus legibus liber: imo verus & vnicus legislator est, seipsum tamen submisit: cur nos miseri homines grauamur tale exemplum Domini nostri, & Dei imitari, & quod ad communem pacem & tranquillitatem seruire potest nollemus seruare & ferre ne cui
1. Corin. 9. offendiculo simus? Certe Diuus Paulus exemplum Iesu Christi grauiter & fortiter imitatus est. Cum liber essem (inquit) omnium me seruum feci, vt plures lucri facerẽ: factus sum his qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, vt eos qui sub lege erant lucri facerem. Iudæis factus sum tanquam Iudæus, vt Iudæos lucri facerem: ijs qui sine lege erant tanquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi) vt lucri facerem eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucri facerem: omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Sic & tu quanuis sub aliquibus legibus non tenearis & exemptus sis ab aliquibus, non tamen opus est semper priuilegio & exemptione vti: sed propter bonum exemplum subijci legi, quanuis ad illam seruandã non tenearis, ¶ Secundo præcepit vt ostenderent se sacerdotibus, vt etiam ipsi leprosi cooperarentur ad suam salutem, & aliquid facerent vt mererentur sanitatem obtinere. Voluit Dominus illos probare, & vt salutem suã proprio labore, obedientia, & merito cõsequerentur. Potuissent enim leprosi dicere. Quid ad sacerdotes ibimus: qui nec mundare nos possunt, neq; sanitatis nostræ testes esse, quoniam immundi sumus? Siquidem non potuit præsens nobis medicari, quid faceret absens?
4. Reg. 5. Inutilis est labor, ne eamus. Sic Naaman ille Syrus dicebat. Putabã quod egrederetur ad me, & stans inuocaret nomen Dei sui, & tangeret manu sua locum lepræ, & curaret me. Hæc omnia potuissent leprosi dicere. At fides vera & simplex, non disputat, non ratiocinatur, sed humiliter rationẽ mysterijs subijcit: captiuantes intellectum (vt inquit Paulus) in
2. Cor. 3. obsequium fidei. Vera obedientia nullis obiectis argumentis mandata exequitur. Veritatem mandantis non inquirit: non discurrit, non petit causam, sed obedit. Solus Deus lepram peccatorum mundat, & mirabilia operatur: attamẽ, attestãte Paulo, vt coadiutores illius simus, vult enim ad suum auxilium laborare accedat noster. Ille gratiam nobis concedit ad operandum cupiens ne sis ociosus, sed quam diligentissime posis iter cœleste arripias: non tamen liberum tibi arbitrium tollit, quominus omnia vt volueris facias. Ista leprosi propter fidem quam habuerunt Christo credentes, aut opus quòd præstiterunt, se ostendentes sacerdotibus non meruerunt de condigno salutem à Domino, sed de cõgruo secundum legem ordinatam à Deo, vt consequerentur salutem supposita bonitate & misericordia diuina. Qui si ire recusarent aut cõtradicendo, aut non obtemperando præcepto Domini? Nunquam ab infirmitate essent mundati. Videsergo plane Dei voluntatem esse vt omnes laboremus quantum in nobis sit: ne eius auxilium, quo quotidie nobis subuenit, cassum reddamus? Est Deus diligentissimus ad iuuandum omnes qui strenue laborant, & ita non libenter ad opera sua admittit ignauos, qui sola fide mortua contenti, nihil laude dignum operantur: sed illos duntaxat fideles ministros, qui vbique laborant, *Iudi. 7.* viamque virtutis moliuntur. Legitur in libro Iudicum exercitu comparato ad expugnandum Madiam, dixisse Deum Gedeoni. Magnus est numerus copiarum tuarum, aduoca concionem: & præconis voce impera, vt qui formidolosus & timidus est reuertatur. Quo facto reuersi sunt viginti duo millia, manentibus non amplius decem millibus. Iterum tamen Deus ait Gedeoni. Adhuc populus multus est: ideo qui manu & lingua lamberint aquas, separabis eos seorsum, qui vero cum genibus biberint in altera parte erunt. Trecenti igitur tantum inuenti sunt, qui manu aquas suscipiẽtes biberunt, quibus Dominus castra Madianitarum profligauit, tubas in manibus habentibus, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarũ. Sed videamus modo qua de causa iussit Dominus dimitti tãtas copias, retentis trecentis tantum viris: siquidem nec armis bellum gesserunt, nec cũ hoste pugnarunt, aut aliquem interfecerunt? Nonne melius fuisset, vt omnibus simul euntibus armis Madianitarum vires frangerentur, quo Dei nomen vbique magnificaretur? Quid enim profuit trecentum fortes eligere, reliquis dimissis:

missis: si pugnandum non fuit? Hoc quidem magnum fuit mirabile. Deus enim pro populo suo pugnaturꝰ, non timen vacat mysterio. Elegit Deus trecentos viros fortes & strenuos quanuis quanquam pugnaturi non erant: sic tamẽ erat affectus, vt si opus esset pro dño Deo suo mori non dubitarent. Ceteros dimisit, quia mec ignauos, nec socordes vllo modo Deus admittit. Eodem modo Deus concedit hominibus vires & gratiam, qua tentationes possint superare, mundũ, carnẽ, dæmonesq; ipsos. Omnis nãq; hæc victoria proprijssimè Deo tribuitur. Non ego sed gratia Dei mecũ, ait Paulus: posteaquam recensuit victorias, quas de mundo reportauerat. Verũ hoc diuo Paulo, similibusq; in fortitudine & animo virtis succedit, non pigris & imbecillibus: qui nihil animi, nihil roboris ad pugnandũ habẽt. Ideo Deus etiã suppetias adminiculo & potentia tes propriè agatur, victoriãque nobis euenat: nihilominus diligentiam nostram, laborẽq; desiderat, magis vt mereamus: quã ut miraculũ operẽmur. Quia nos non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tãquã ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. Hac igitur est ratio & causa quare dominus leprosos mũdaturus illos prius ad sacerdotes misit. Poterat sane statim infirmitatẽ illorũ curare: sed noluit, nisi eorum operam & officium expectans, gratis salutem concedere: sicut nec tibi conceder, nisi sic laboraueris & obedieris vt salutẽ animæ consequaris, & demum vitam æternam. ¶ Cæterea misit illos ad sacerdotes vt eorum sanationem clariorem & expeditionem faceret: ne postea vicinus aut affinis obijciat. Vos leprosi estis nec potestis in hac vrbe habitare. Quod si responderent iam sum? mundati, dicerent, vbi est sacerdotum chirographum, quo id scire possimus aliàs vt violatores legis pœnas dabitis. Quare ad has lites & molestias vitãdas breuius fuit prius ad sacerdotes ire, vt sic eorum testimonio leprosi tãritatem suam comprobarent. Adeo semper intendit Deus omnem negotiorum breuitatem & expeditionem. Sumant hinc documentum reges & iudices, qui iura populis dicunt, ne pauperes & humiles conficiant, lites nimis diu producentes, dum iustitiam lucrulentius sic apparituram credunt. Tempore enim, vt pater experientia, indies maiores emergunt in causis dolꝰ & fraudes grauioresq; excogitantur calumnie. Ergo si rex, si iudex, vel iurisconsultus es, ne differas in finẽ eius quod statim in litis principio legitimè nosti: sed reiecta omnia fallacia & mora sententiam fer, aut cliẽtes molli sermone dimitte, vt sic Deo tuo sis similimus: nec eleemosynam, quã statim pauperi potes facere bene monẽdo in aliud tempus reijcias: nam qui cito dat, bis dat. *Proverb. 3.* Ait scriptura. Ne dicas amico tuo, Vade & reuertere, cũ statim possis dare. At amicus tuus verè pauper est, cuius causa maiora tibi dantur beneficia quam tu illi possis dare. Non produxit dominus latronis spem, dicẽs, memento mei cùm veneris in regnum Dei: sed illam statim confirmauit verbo suo inquiens. *Luce. 23.* Hodie mecum eris in paradyso. Sic etiam statim filios Zebedæi dimisit rogatũ negãs, quia iniustum erat, respondens. Sedere ad dexterã meã non est meum dare vobis. *Matt. 20.* ¶ Quarto præcepit, vt irent & ostenderẽt se sacerdotibus, vt sacerdotibus deferrent hunc honorẽ & reuerentiam. Etenim quãuis mali sint, tamen debetur eis honor & reuerentia propter officium. Sic Caipham honorauit dominus *Ioan 11.* & prophetauit quanuis malus esset, quia Põtifex erat anni illius. Sapiens enim ait. In tota *Eccle. 7.* anima tua time Deũ, & sacerdotes illius sanctifica. Istos pertinebat distinguere inter lepram & leprã sicut dominus dixit. Si difficile est, & ambiguũ apud te iudicium esse prospexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & iudicium intra portas tuas vides verba variari: *Deute. 17.* surge & ascende ad locum quem elegerit dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes, leuitici generis, &c. Et alibi. Labia sacerdotis *Mala. 2.* custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius: quia Angelus domini exercituum est. Sicut ad hos pertinebat legem scire & distinguere inter lepram & lepram, ita & nunc sacerdotibus inest Theologiam vel sactos Canones scire, & inter peccatum & peccatum distinguere. Sed multi iam sunt sicut Ophni *1. Reg. 2.* & Phinees filij Belial nescientes dominum, neque officium sacerdotum quos dominus interemit infœlicitèr. Vtinam ad sacros ordines non promouerentur nisi digni & literati: & vtinam etiã ministri Ecclesiæ dignitatem suam cogitarent, vt sic caueret, ne indigna suę dignitati agerent & ne ei qui eos honorauit contumelia inferrẽt, & vt manus spiritu sancto deliburis ab inquinatione sibi diffe seruarent. Aliter enim seruandus est calix, vasq; sanctum Ecclesiæ, quã vasa communia. Sic aliter seruare sedebent ministri Ecclesiæ, quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

laici, In Exodo eadem vnctione iubentur sanctificari Aaron & filij eius, & vasa tabernaculi. Sed de hoc aliàs. *Et factum est dum irent mundati sunt.* Iam hic vides quod sola fides nō sufficit vt Christo placeamus: & eius gratiam cō sequamur. Hi leprosi fidē habebant, qua credebāt Christū posse eos sanare, firmiterq; statuebant, ꝙ hoc essent consecuturi: atq; ideo clamauerūt ad illū, non tamen fuerūt sanati, nec fuissent vnquā, nisi fidei obedientia accessisset. Nō fuerunt liberati à lepra quando crediderūt tantū, sed quando credentes obtemperarunt: vt intelligamus ꝙ animā non mundat sola fides, sed fides quæ obedientiā coniūctā habet. Ostēditur enim hic meritū obedientiæ. Discamus ex hoc loco in omnibus obedire, melior est enim obedientia quā victima. Si quis Christo obtemperat, mundabitur à qua cunq; infirmitate. Magnopere laudatur in sacro eloquio Abrahami obedientia. Quoniā cum Deus illi promisisset plurimos populos fore ab Isaac filio eius prouenturos, non refragatus est Dei præcepto iubentis, vt eum filium sacrificaret. Sane dicere poterat. Domine quid vis? Quare promissorum tuorum fidem frangis? Sed maluit tacere & sapienter obedire, permittens omnia diuinę prouidentiæ. Quo facto docuit omnes nos, vt simus prælatis nostris, in omnibus obedientes: dummodo eorum præceptū sine peccato fieri possit. Nam prælatus locum Dei tenet sibiq; eodē modo postulat obedire: iudiciūq; submittere, quasi ipsi præcipienti Deo. Nec sit subditus curiosus præceptorū disputator, sicut Eua quæ hac de causa omnium hominum fuit exitium. Dixit illi serpens. Quare præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradysi? Cui si sapiens fuisset respondisset vtique. Scio hoc nobis fuisse à Deo præceptum, seruandum est. Causam non est nostrum quęrere: sed patienter obedire creatori nostro ac domino. ¶ Discamus præterea ingratis etiam præstare beneficia; siquidem Christus nouem leprosos, quos sciebat fore ingratos mundauit. At nos etiam gratis propter ingratos nolumus benefacere. Sæpè enim quia aliqui ingrati sunt erga nos, in eos bonum cōferre negligimus, nec proximis etiam gratis & benemeritis. Olim Deus propter decem iustos pepercit Sodomitis, nos vero bonos detestamur & bona opera negamus eis, propter paucos impios. Sed de his aliàs. Porro in via mūdati sunt antequam ad sacerdotes accederēt; ne virtute legis, sacrificij vè legalis, aut sacerdotum putarentur mundati, sed sola potestate diuina. Sequitur. *Vnus autē ex illis, vt vidit quia mundatus est.* Non dixit quia mundus esset, sed quia mundatus est, suæ mundationis recognoscens autorem Iesum: & ꝙ nō à se ipso, sed à Deo habuisset munditiē. Sic in Prouerbijs legimus. Quis potest dicere mundum est cor meū? quasi dicat nullus. ¶ Obserua ꝙ decē mundati sunt, sed vnus tantū cognouit se mundatū, & gratias dedit: vt intelligas quāti sunt qui multa beneficia quotidie recipiūt à Deo, & quā pauci qui gratias Deo reddāt. Vide quam verū sit ꝙ Saluator dixit. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Multi beneficia consequūtur, pauci grati sunt. Multi incipiūt, pauci perseuerāt. & multi sunt qui currūt, sed vnus accipit brauiū. *Hic ergo regressus est cum magna voce magnificans Deum.* Vnus inquit, nō multi. Si eundum fuisset ad torneamentorū, taurorū, aut ludorū secularium; tragœdiarū spectacula, non vnus sed plures inueniretur deprecatores. Vetū ad agendas Deo gratias vnus tantū inuenitur impiger. Plurimos habet diabolus mūdus & caro ministros: Deū vero paucissimos. Non est igitur mirum si vnus tantū gratus numeretur. Porro quatuor hic indicat Euangelista vnde gratitudinē huius Samaritani intelligimus. Reuersus est enim, & magnificauit dominum magna voce, cecidit in faciem ante pedes, & gratias egit. Quod regressus est magna voce magnum ipsius gaudiū declarauit, quod ex misericordia Christi susceperit per quam ex magna miseria liberatus est: & ideo magnificauit dominum, cæterisque hominibus idem faciēdi dedit occasionem, velut illud Prophetæ. Magnificate dominum mecum, & exaltemus nomen eius in ipsum. Certè hic fecit iuxta consiliū sapientis. Glorificantes dominum quātumcunque potueritis superualebit, & adhuc admirabilis magnificentia eius. Et quod procidit in faciē argumentū de se præbuit euidens quod dominū cognouerit Deum suum: dū adorauit diuinitatem ipsius hoc modo confessus. Mali autem non procidunt in faciem sed retrorsum, sicut Heli, qui retrorsum à sella cecidit, & fractis ceruicibus animam egit. Et Iudæi in Christi captione retrorsum ceciderunt. Magnam itaque gratiam adeptus est hic Samaritanus, quando sic se humiliauit coram domino, cuius pedibus qui appropinquant accipient de doctrina ipsius.

¶ Docemur pro tātis Dei beneficijs Deo immensas agere grates. Hoc admoner egregius Psalter dicens. Benedic anima mea domino, & noli obliuiscī omnes tribulationes eius. Sic & Paulus Ephesios hortatur dicens. Gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini Iesu Christi Deo & patri. Et ad Colossenses. Et gratiestote. Thessalonicēsibus quoque ait. In omnibus gratias agite. Omnia enim referenda sunt in Christum salutis nostrę autorem. Sicut illi viginti quatuor seniores, de quibus legimus in Apocalypsi, quiaccipiētes coronas suas posuerunt ante sedem Dei, & agni, Deo gratias referentes. Tu quoq; tribue illi grates, & dic animæ tuæ. Conuertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi. Quid boni mihi fecit vt ad Deum reuertar gratias agendo? Eripuit animam meam à morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. Tria sunt genera beneficiorum. Quædam beneficia sunt in dando, alia in promittendo, alia vero in liberando à periculis. Quo ad primum igitur vix numerari possunt quæ tibi Deus cōcessit. Creauit enim te de nihilo, sui similē, hominē non brutum, Christianum non infidelem, inspirationes salutares, innumerabilia bona donauit tibi, mori deniq; pro salute tua non recusauit & crimina quotidie cōmissa benigniter remittit. Ideo ait Psalmista. Quia Deus benefecit tibi. Secundò à malis quam plurimis liberauit te. Nam nisi prohibuisset in ventre matris tuæ à dęmone communi omniū aduersario fuisses suffocatus, vt Dei beata visione priuareris: sustinuit te in peccato mortali existētem vt aliquando pœnitentiam ageres. Eripuit te sæpenumero à morte eo tępore quo proculdubio fuisses damnatus, nisi tanto præsidio conseruatus esses. Ideo sequitur. Eripuit animam meā à morte, oculos meos à lachrymis, nisi enim eius insignis intercessisset misericordia, iam diu in numero damnatorum. Tertiò, pro tam exiguis laboribus, quanta tibi pollicetur post obitum bona? immortalitatem qua nihil diuinius, summam beatitudinem, qua nihil fœlicius: consortium denique suum cum omnium bonorum & voluptatum perpetua & secura abūdantia, quæ amitti nunquam poterunt. Ideo ait, pedes meos à lapsu. Ideo iustum est, quod pro tantis, & innumeris beneficijs Deo gratias agas, velut hic Samaritanus. Maiora enim tibi Deus contulit bona quam huic Samaritano: à maiori lepra peccatorum te mundauit & lauit sanguine suo. Ideo humiliter gratias Deo age. Quapropter sequitur in textu. *Et procidit in faciem suam ante pedes eius.* Scilicet Christo regratiando, seque illi totis viribus humiliando, cuius beneficio gratioso tam clementer ac mitabiliter fuit curatus Fœlix qui ad singula dona gratiæ redit ad eum in quo omnis est plenitudo gratiarum, & dum pro acceptis nō ingratum se exhibet: locum in se facit gratiæ amplioris. ¶ Obserua autem quod non solum gratus fuit hic Samaritanus, sed etiam modestus, quia venit suo functus officio, non accusaturus alios. Nam non accusauit socios neque Pharisęos qui eos deceperant: sed pro se gratias egit, nihilque de aliorum ingratitudine locutus est. Ne de absentibus malum etiam si verum sit loquamur. Iacobus enim ait. Nolite detrahere alterutrum fratres, qui detrahit fratri suo, aut qui iudicat fratrem suum detrahit legi, & iudicat legem: si autem iudicas legē non es factor legis, sed iudex. Vnus est enim legis lator, qui pōt perdere & saluare: nā vt in prouerbijs habetur. Abominatio hominum est detractor. Nam imitator est diaboli qui Deo detraxit mendacij ipsum incusans. Dixit enim. Nequaquam moriemini. Scit enim Deus quia in quacunque die comederitis ex eo aperientur oculi, & eritis sicut dij scientes bonum & malum. *Et hic erat Samaritanus.* Assyrij erant Samaritani, & quasi perditi à Iudæis reputabantur vt Gentiles: quos Salmanasar (vt quarto Regum narrat historia) translatis decem tribubus constituit profilis in terra Samariæ Gentiles. Per hoc autem quod dicitur Samaritanum fuisse, insinuat alios nouem fuisse Iudæos. Illi Iudæi, qui religiosiores & sanctiores videbantur, fuerunt ingrati: hic tamen Samaritanus gratus fuit. Ita accidit, vt sæpenumero vbi multa putamus esse scientiæ, & virtutis ornamenta nihil nisi hypocrisis sit: & è conuerso (vt aiūt) sub sordido palliolo lateat sapientia. Quo in loco attende quam diuersa sint Dei & hominum inter se iudicia. Homines, Samaritanos quasi perditos & infames despiciebant, Iudæos vero magnæ religionis & pietatis studiosos putabant: at in oculis Dei multo aliter erat: quippe qui cum animos intueatur non signa exteriora, Samaritanorum plurimos ob humilitatē diligebat: Iudæos vero superbos, & ingratos detestabatur, quæ vitia Hebraï valde percalluerant. Quare Dauid postquā

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Psalmo multa beneficia populo Israelitico exhibita narrauerat, & Deum memoriæ commendauerat, ita vt filij qui nascerentur narrarent filijs suis: vt non obliuiscerentur beneficiorũ Dei: nihilominus tamen dixit. Et obliti sunt benefactorũ eius & mirabiliũ eius, quæ ostendit eis, Et idẽ fere ostẽdit in Psalmo cẽtesimo quinto. Dominus quoque per Osæã, ait. Ego cognoui te in deserto, in terra solitudinis: iuxta pascua sua adimpleti sunt, & saturati sunt, & eleuauerũt cor suũ, & obliti sunt mei. Populus hic à Deo dilectus Deo à quo tot & tanta accepit beneficia immemor & ingratus factus est: cùm Samaritanus & Ethnicus benefactorẽ suũ cognouerit, & gratias egerit. Nemo ergo desperare debet cuiuscunq; nationis sit, modo corde toto se conuertat ad dñm: sicut & reliqui nouẽ nihilo erant meliores quod ex bonis nati fuerant Iudæis. Samaritanus siquidem ille illuminatus non fuerat per scripturas prophetarum, & pauca miracula de Christo viderat. Si autem percurramus Euangelium totum inueniemus Samaritanos ex tribus virtutibus laudatissimos.

Psal. 77.

Osee. 13.

Quod facilè crediderint sicut illa mulier Samaritana iuxta puteũ Sichar, & totus populus in illa ciuitate. Quod misericordiã proximis suis adhibuerint: sicut ille qui vulneratũ iumento suo imposuit. Et quod grati fuerint, vt hic & nunc loquimur. Docemur hic non gloriari de parentibus & progenitoribus, aut nataliũ origine, quandoquidẽ vt Christus Iudæis qui gloriabantur ex semine Abrahę dixẽdisse, dixit, multi veniẽt ab Oriẽte & Occidente, & recũbent cum Abraham, Isaac, & Iacob, filij autem regni eijcientur foras. Huius modi sunt quam plurimi qui facinora maiorum suorum magnopere iactant, cùm tamẽ ipsi pusillanimes & ignaui sint in nullo sunt apud homines pretio. *Respondens autem Iesus dixit. Nonne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt?* Non est mos Dei exhibita beneficia imporare, quæ dat omnibus affluenter & nõ improperat: sed ingratitudo nostra illũ quodãmodo cogit. Sic in Deuteronomio refert

Ioan. 4.

Luc. 10.

Matth. 8.

Deute. 19. beneficia: Non veterauerũt vestimẽta vestra,
2. Reg. 12. Et Dauidi. Ego te tuli de pascuis ouium, &c. Dubitabit tamen aliquis. Si Christus curauit eos omnes ab infirmitate, non tantum corporis sed animæ: quomodo isti nouem leprosi arguuntur de ingratitudine si cõuersi sunt, quia putandum est quod mortaliter peccauerũt: nam pro veniali peccato non credendum est quod ita arguerentur. Dicendum quod omnes in fide petierunt sanitatem & sanati fuerunt in corpore & anima: nouem vero Iudæi à sacerdotibus existimo quod decepti sunt, & suasi ab ipsis sacerdotibus ne crederent ℘ à Christo erant mundati, sed à Deo propter legis obseruationem. Inuidebant enim sacerdotes Christo, & eius miraculis, & doctrinæ: & vbicunque poterant detrahebant. Horum suasionib⁹ decepti exciderunt à fide. Curatio autem Christi & si præstaret salutem animæ, non tamen confirmabat eos in gratia, ita vt non possint iterum labi in peccatum, vt isti fecerunt: & vt accidit etiam Petro, qui post cõ

Mat. 14. uersionẽ & gratiam iterum lapsus est in peccatum, ter negans Christum. ¶ Ad nostram autem instructionem tria nobis documenta colligere possumus. Primum ne sicut isti leprosi ad vomitũ vt canes reuertamur: sed in

2. Pet. Dei gratia perseueremus, sicut Samaritanus ille, qui proficiebat à bono in melius, Sic pater noster Adam in bono perparum temporis perseuerauit. Dominus enim ait. *Qui perseuerauerit vsque in finẽ, hic saluus erit.* Mul-

Genes. 5. Mat. 10. torum est incipere, paucorum perseuerare. Opera bona sine perseuerantia mercede carent: quin sæpe accidit vt benefaciens in initio, in fine dignior sit supplicio quã premio, eo quod non perfecit inceptum, inconstans-

Iob. 3. que fuit. Amici Iob in principio optimi & amãtissimi animi signa ostenderunt, quoniam per septem dias cum Iob fuerunt flentes, illiusq; ægritudinem & fortunam, quoad potuerunt officio subleuantes: at postea ipsum crudeliter deseruerunt. Sic Saul præclare regni imperiũ susceperit: q; postea culpa sua turpi-

1. Reg. 9. ter amisit. Idẽ testatur vxoris Loth supplicio, quæ Sodomã respiciens in statuam salis fuit

Genes. 19. conuersa. Multi sunt in inferno qui supplices Deũ exorarunt, & à lepra peccatorum suorũ mundati cœperũt viã virtutis intrare, & præceptis diuinis obedire, sicut isti leprosi: verũ postea recidiuantes omnem gratiam perdiderunt. Quare nihil est quod minus diabolus curet quam bona principia, nisi bono etiã fine copulentur. Quapropter non modo incipiendum est virtutis iter, sed etiam perficiẽdum: si volumus omnes anteactos laboresnõ

Apo. 3. Exo. 28. amittere. Sit igitur cõstans & fidelis, qui beatitudinis coronã expectat. In simbrijs vestiũ suarũ solebant sacerdotes in lege veteri appẽdere malogranata inter aurea tintinabula: quę ideo nõ in principio neque in medio vestimenti, sed in extremitate figebantur: vt significarent mercedem nõ deberi in principio, sed in fine, illis nempe, qui prius vitæ quam virtutis finem faciunt. ¶ Secundò docemur ex hoc loco quantum prosit animæ saluti omnis fortunæ aduersitas, quantum vero obsit prosperitas. Sic enim leprosi dum infirmitate detinebantur orabant Deum, & clamabãt. At postea quam sanitatem consecuti, Dei auxilio amplius non indigere sibi visi sunt: statim dolorem cũ memoria beneficij simul deposuerunt. Incrassatus est dilectus & recalcitrauit: incrassatus: impinguatus, dilatatus. Sed vide quid sequatur, Dereliquit Deum factorem suũ, & recessit à Deo salutari suo. Hinc etiam & nos quam anxij sumus quando infortunium & periculum pro foribus est: tam dissoluti & leues sumus infortunio liberati.

Deut. 32.

Vtinã & nos deteriores non essemus quam isti nouẽ leprosi, qui maiora beneficia accepimus, & peccata maiora perpetramus. In angustijs Deũ inuocamus & cũ propicium habere volumus, sed statim obliuiscimur illius. Igitur potiores sũt infirmitates & labores corporis, salute & prosperitate: in persecutionibus etiam Deus inuenitur, in gaudijs amittitur. Dauid dũ periculis & incõmodis vrgebatur Deo adhærebat, psalmos cõponebat, in tã tũq; virtuti & pietati studebat, vt cũ bis Saulẽ interficere potuisset noluerit: at postea quã pacatis populis, tantoq; imperio securus regnare cœpit, effudit se in vitia, rapuit Bersabe, interfecit Vriam: & ita ille qui in malis etiam hosti pepercit, in bonis familiari & innocenti parcere noluit. Vnde ipsemet Psalmista ait. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Sed in prosperitate citò obliuiscuntur Dei. Obliuio, prosperitatis est comes. Quod hoc exemplo patebit manifestè. Rogauit Ioseph, Pharaonis procuratorẽ, vt meminisset illius cũ bene haberet: at procurator egressus carcere (ait diuina scriptura) oblitus est interpretis sui. Ideo Ioseph, in recessu dixit ei. Memento mei dum bene tibi fuerit: non ignorans homines in prosperitate superbire, & obliuisci solere amicorum.

2. Reg. 12. Psal. 39.

Gen. 40.

Qua de causa nemo sit qui labores & aduersitates incuset: voluptates vero ita amet vt nihil existimet præferendum, quoniam mala Deus sæpenumero nobis euenire permittit, ne luxuria & vitijs corrũpamur vt his leprosorũ & Ægyptij exemplis patet. ¶ Tertiò docemur ne horum exẽplo ingrati Deo simus, multi enim inueniuntur, qui quo plura accipiunt beneficia peiores fiunt: & ita bonis insolescunt & incommoda capiunt. Primum ℘ Deus Esaiæ prædicandum imperauit fuit ingratorum accusatio: qui cum alia multa potuisset in illo populo vitia reprehendere maluit ab hoc exordium sumere tanquã ab ima

Esaiæ. 1. radice & fonte omnium vitiorũ. Audite cœli & auribus percipe terra, quoniam Deus locutus est, filios enutriui & exaltaui ipsi autẽ spreuerunt me, cognouit bos possessorẽ suũ & asinus præsepe domini sui: Israel autẽ me non cognouit, & populus meus non intellexit. Cœlos & terram in testes vocat, vt iustissime querentem audiant, hominesq; ingratitudinis notat inquiens, peiores brutis facti sunt. Vide igitur quantũ sit ingratorũ crimẽ, in cuius confirmationem hoc solum sufficeret si quis vellet expendere, nullã esse omniũ virtutum firmiorem quam beneficiorũ memoriam. Huius vitij notatur Pharao, qui Io-

Exod. 1. sephi genus est insecutus, à quo summis fuerat officijs affectus: Ioseph nãque opera eximiã adeptus est opum abundantiã, conseruato in summa egestate regno. Verũ quemad-

Gen. 41. modum hedera, quæ parietis ope & infirmitate nixa paulatim ascẽdit & diffunditur, donec aeris & lucis potita, totumq; parietem complexa ipsum destruit: sic multi sunt, ea animi peruersitate, vt illis non modo non gratias agant à quibus beneficiũ acceperunt, sed etiam quacunq; ratione possint noceant, hoc autem non rarum aut inusitatum est, quotidie videmus improbos homines diuites euadere, cum illorum detrimento, quorũ auxilio sæpenumero stetterunt: quod si rebus conuersis fortunaq; immutata, paululum minari ruinam cœperis, non modo desereris, sed etiã impelleris ab illis, quos maioribus beneficijs affecisti, præsertim si ignobiles sint. Quare ne ab amicis decipiaris, bonis & generosis viris stude: degeneres & improbos vita: qui hædere plãtæ humillimę & caducæ similes sunt, ne te postea tuo ipsius (vt aiũt) gladio iugulẽt. Vult igitur Deus vt grati simus & tẽpore necessitatis eum inuocemus: in prosperitate vero gratias agamus illi, præceptisque illius obtemperantes. Ea igitur sit gratitudo constantiaque nostra, vt nulla humanorum bonorũ æstimatio nos à Deo summo bono certissimo que nostrorum bonorum fine dimellat: cum præsertim omnia sine Deo bona, falsa, & fallacia, non bona sed mala dicenda sint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Sed nunc ad literam reuertẽdo: quare dominꝰ ab iſtis leproſis inquirit vnde ſint, ſiquidem omnia antequã fiant nouit. Reſpondendũ. Bene ſciebat dominus vnde eſſent, rogabat tamen in deteſtationem vitij ingratitudinis. Et vt magis attenderetur ratio ingratitudinis, oſtendit etiam quantum nos à Deo ſeparet ingratitudinis vitium, nemo enim ſolet eum quærere qui adeſt, ſed abſentem. Vnde ſequitur nullum malorum hominum genus tã eſſe à Deo ſeparatum, quam ingratos, nullũq; vitium itidem grauius quam ingratitudinem: ſiquidem abſentiam à Deo cauſat, quæ grauiſsimũ eſt damnatorum præ ceteris ſupplicium. ¶ Præterea ſciens vbi eſſent quæſiuit de nouẽ leproſis, ex more ſcripturę vbi multoties dicitur Deus aliquos neſcire, quos non approbat, & qui ſibi non placent. Sic neſcire profitetur illas quinq; virgines fatuas: ſcientia nimirũ approbationis. Ita hic quia diſplicebat domino ingratitudo iſtorum nouem, quærit de eis tãquam de ignotis. Sic Adam poſtquã peccauit quæſiuit. Adam vbi es? Nouit enim dominus (vt inquit Paulus) qui ſunt eius.

Mat. 25.

Gene. 3.
2. Tim. 2.

¶ Obſerua autem quantum malum ſit ingratitudo, quod Chriſtus ita ſcãdalizari videtur cùm ſcandalum pati non poſsit, quod ad modum admirantis ſe habet in hac interrogatione. Certè nihil ita admirari debemus. Nemo hominem, equum, aut canem vidẽs miratur, quia hęc animalia ſæpenumero vidit: mirarentur tamen ſi monſtrum videremus, Centaurum, aut Satyrum, hominemue quadrimanũ aut monoculum quoniam hęc rara ſunt, & naturæ repugnantia. Sic ſunt quædam vitia in vſu poſita & naturali carnis libidini adeo indita, vt nemo miretur iam edacitatẽ ebrietatem, iracundiam aut luxuriam: ob naturæ in hæc vitia pronitatem. At ingratitudinem omnes non modo mirantur, ſed etiam deteſtantur & accuſant, vt inuiſum, ignotumque vitium & naturæ maximè repugnans: & merito. Nihil enim eſt minus ferendum, & pœna grauiori vindicandum, quam accepti beneficij obliuio. Et hac de cauſa apud Romanos libertas ſeruo conceſſa poſtea ingratitudinis culpa reuocari poterat. Nihil ergo homini abſurdius eſt, & nequius, quam nõ eſſe erga Deum quam gratiſsimum, à quo conſtitutus fuit ſuper omnia opera eius in hoc ſeculo. Quid dicam in altero? ſummã ei promiſit beatitudinẽ qua nihil poteſt maius excogitari. At quo pretio comparatam? Sanguine vnigeniti ſui in omnium noſtrorum ſalutem effuſo. Quis erit ergo tam ferus, tã immanis, vt feras ipſas ſæuitia vincat? Nam Leo & Vrſus beneficijs ita deuinciuntur vt mitiſsimo ſoleant ante dominorum ſuorum menſas vultu ſedere. Et inuenitur inter homines, qui benefactori ſuo ſit ingratus. Hoc igitur merito Chriſtus admiratur, quia nullum peccatum eſt adeo immane, adeo indignum venia, vt ingratitudo: quæ ianuã diuinæ miſericordiæ claudit, & fontem Dei pietatis reſtringit, & autorem ſuum omni beneficio deinceps reddit indignum, & quaſi quidam ventus aduerſus bona præterita extinguit: peccata iam remiſſa aggrauando reuocat, omnium denique malorũ eſt radix. Sic Dauid grauiter ob Nabalis ingratitudinẽ affectus deſcendit de mõte, eo animo, vt illum cum tota familia traderet exitio: & etiam grauiter puniit ingratitudinem Regis Ammon nuncios ſuos deturpans. Ideo ſapiens ait. Qui reddit mala pro bonis, nõ recedet malum de domo eius. Ideò de ingratis conqueritur dominus per Hieremiam dicens. Nũquid redditur pro bono malum, quia foderunt foueam animæ meæ? Sic & modo de iſtis conqueritur dicens. *Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo niſi hic alienigena.* Vide quomodo vult Deus vt illi gratias agamus nõ ſolum pro maximis ſed etiam pro minimis beneficijs: ſi quod minimũ in diuinis beneficiũ poteſt inueniri. Hac de cauſa iuſsit dominus aſſeruari panum fragmenta, quę ſuperauerant in deſerto ſignificans Dei beneficia ſemper in memoria habẽda eſſe, vt ſic aſsiduo gratias illi reddam⁹. Sic Noe exiens de arca fecit altare domino, & ſacrificia obtulit gratias agens Deo. Vnde in Leuitico, holocauſtũ quod offerebatur pro gratiarũ actione, & caro victimæ non erat in craſtinum ſeruanda: quia gratiarum actiones nõ ſunt differẽdæ. Quare vt grati ſimus opus eſt, vt ſciamus quis nobis benefecerit. Sic ille regulus queſiuit à ſeruis de hora, qua filius melius haberet vt Chriſto gratias ageret & crederet, ſciens illum benefactorem. Sed ſi iniuriam patimur non curemus ſcire quis iniuriã facit, ne illum odiamus. Deus dixit Abrahæ q⁹ ſemen ſuũ eſſet paſſurus mala in terra non ſua: & nõ nominauit Ægyptũ, ne Ægyptios oderet. Et Deus in paſsione alapis cæſus faciẽ cooperiri permiſit: vt doceret ne ſciamus percuſſores, ſed tantũ benefactores, & eis gratiã agamus. ¶ Obſerua autem quod non vult

2. Reg. 25.

2. Reg. 10.
Prouer. 17.
Hieremi. 18.

Iosue 6.

Gene. 8.

Leui. 7.

Iosue 4.

Gen. 15.

¶ Deus

Mat. 26. Deus, vt grati ſimus propter ſe: nam propter noſtram gratitudinem vel ingratitudinem, bonitatem vel malitiam, non acquirit, nec deperdit ipſe aliquid: ſed vult gratos eſſe vt ſic capaces ſimus maiorum beneficiorum. Nam qui beneficijs gratus eſt, maiora indies meretur accipere munera. Ideo cùm nos adeo diligat, vt eximiam habet ſemper benefaciendi nobis voluntatem, ingratitudinem odio habet, non ſua cauſa, ſed noſtra: quoniam huiuſmodi vitium illi quodammodo beneficia de manibus extorquet. Sed dices. Cur non puniuit ergo hos nouem leproſos lepræ reuocatione: ſiquidem tanto beneficio ingrati extiterunt? Quia ſi Deus ſine diſcrimine ingratos omnes eo modo puniret, pauci euaderent pœnis Dei vindictam: quin & nos omnes iã diu pœnas ſoluiſſemus. Si illos vt ingratos domino lepræ reuocatione dignos iudicas: quod ſupplicium te cenſes meruiſſe, cum multo maiora quam leproſi acceperis minuſque gratus extiteris? ¶ Docemur ergo hoc Chriſti exemplo, primo vt manſueti ſimus erga ingratos qui etiã ſi multi ſint nobis, multo plures ſunt Deo, & ab illo perferuntur. Secundò ne nos pœniteat benefactorum noſtrorũ, quæ tunc optima ſunt, cùm retributionem non expectant: quoniam nec Chriſtus eo animo in leproſis beneficus extitit. ¶ Docemur tertiò, genus aut perſonarum dignitatem nihil prorſus facere ad iuſtificationem aut ad Chriſti amicitiam conciliandam: cum Iſraelitæ mali & ingrati ſint, Samaritanus autem bonus. ¶ Docemur quartò, verum eſſe illud quod Chriſtus dixit, multi ſunt vocati, pauci vero electi. ¶ Quintò, Regnum Dei Iudæis propter ingratitudinem ereptum eſſe, & gẽtibus ex gratia traditum & conceſſum. Auferetur à vobis regnum Dei & dabitur genti facienti fructus eius. ¶ Expende etiam quod non dixit Chriſtus non eſt qui rediret & daret laudem mihi ſed, nõ eſt qui rediret, & daret laudem Deo. Docet omnia opera noſtra Deo aſcribenda eſſe: & pro omnibus bonis quę operamur Deo gratias referre. Ne tibi arroges gratias eorum quæ Deus in te, & per te fecit. Ideo puniuit dominus Moſem ad aquas contradictionis. Ideo humiliauit Nabuchodonoſor ſe iactantem & in hæc verba prorumpentem. Nonne hæc eſt Babylon ciuitas magna, quam ego ædificaui in domũ regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Ideo extra hominum cœtum & commercia eiectus cum feris animantibus in ſyluis agere & paſcere coactꝰ eſt. Sed potius dic cũ Eſaia. Omnia opera noſtra operatus es domine. Quid autem dñs grato Samaritano dicat audi. *Surge, vade: quia fides tua te ſaluum fecit.* Magna fuit fides iſtius, quia nec tuaſione ſacerdotũ nec exemplo Iudæorum ſociorũ ſuorũ minui potuit. Iacet ante pedes Ieſu, nõ audet ſurgere dubitatq; quibus vocibus, laudes Chriſti extollat. Iubetur ergo ſurgere & cùm nollet relinquere Chriſtum, ſed in perpetuo illius eſſe conſortio, audit. Vade, quia fides tua te ſaluum fecit. ¶ Surge etiam & tu ex impuritate peccatorũ tuorum & ambula in lege domini in ſanctitate & iuſtitia coram domino omnibus diebus vitæ tuę. Sic enim fides vere te ſaluabit, ſcilicet, ſi ambulaueris in Dei mandatis & præceptis. Quam ergo fidem laudat hic dñs. Non certe prauorum hominum nudam & mortuam: ſed illam quæ per dilectionẽ operatur, quam habuit hic Samaritanus. Nam dño credens non ſtetit, ſed Dei præceptum impleuit: & mandatis obtẽperauit. Et poſtea ad dñm reuerſus eſt, & cecidit in facie & gratias egit. Vide ergo quomodo multa operatus eſt. Nõ enim nobis Deus dedit mandata vt illa tantũ ſciamus, aut illũ præcepta dediſſe credamus; ſed vt præcepta eius implẽdo obedi mus eius voluntati. De operibus miſericordiæ in die iudicij diſceptabit: nõ ſi credidimus; ſed ſi opere cõpleuim⁹ ea. Si enim tantũ fides ſola ſufficeret ſine operibus ad ſalutẽ: vanũ fuit, quod adoleſcẽti interrogãti quid facturus eſſet vt regnum Dei poſſideret, Chriſtus reſpondit. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata. Si vero nulla fuit opera bona: quid quæſo Baptiſta Chriſti ſoãnes pro ſeruanda innocentia puer ad eremũ fugiens pœnitentia tam dira ſe afflixit? Neceſſarium eſt quod fides per dilectionẽ operetur. Nã de fide ſine charitate loquitur Chriſtus, quando multos in nouiſsimo die venturos prænunciat, atque dicturos. Domine nõ ne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dęmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, nũquã noui vos. Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Habueruntne quidẽ hi fidem: ideo prophetauerunt, & ſigna fecerunt. Sed quid illis profuit hæc fides? Quid ſine charitate & bono opere profuit? Neq; enim fides illa ſi eſſet viua: nec charitas ipſa eſſe ſine bono opere potuiſſet. Charitas

Mat. 20.

Mat. 22.

4.

E. Iaias. 26.

Luc. 2.

Matt. 19.

Luc. 2.

Mat. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim ostenditur si non ociosa est: si gaudet bene operari, si opere exprimit quanti faciat suũ conditorem: cuius præcepta amat, quia ipsum qui præcipit amat. Talem ergo fidem à nobis exigit Deus. ¶ Igitur hæc tria exempla ante oculos habeamus. Primum vt fidem & obedientiam discamus ab istis leprosis. Secundò vt opera bona quæ necessaria sunt ad salutẽ, à Christo discamus. Et tertio gratitudinem à Samaritano. Et si in grati fuerint nobis homines quibus bene fecimus, imitemur in hoc casu exemplum Dei patris, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Atque hoc exẽplo Christi, qui non denegat sua beneficia his, quos sciebat esse ingratos, mercedem & gratiam quarum ingrati nullam habent rationẽ, Christus nobis in libro vitæ rependendã scribit. Deinde cum nos lepra animæ, hoc est, peccatis infectissimus debemus leprosorum exẽplo Christo occurrere: firma fide procul cum istis leprosis & cum publicano stare: atque agnoscentes nostra peccata clamare. Iesu præceptor miserere nostri. Consecuti auxilium debemus rursus de beneficijs acceptis Deo gratias agere. Si id fecerimus non dubitemus quin cum Samaritano audituri simus. Surge & vade: fides tua te salvum fecit. Id est, vade & exulta, nam per fidem consecutus es corporis salutem, & per eandem impetrabis charitatem & alias virtutes, quibus non tantũ anima tua iustificata à lepra peccatorum liberabitur: verum etiam in æternum in cœlis corona iustitiæ decorata lætabitur. Sed satis sit de hac historia leprosorum: nunc ad explanationem sequentium procedamus. ¶ Post hæc cũ naturale sit omnibus hominibus appetere libertatem & horrescere seruitutem cũ Deus hominem liberum, & totius creaturæ dominum fecerit, Iudæi Romanorum subditi maximo affectu appetebant liberari à iugo Romanorum: cum captiuitas etiam à brutis animalibus abominetur. Expectabant suum Messiã, cuius opẽ liberandos fore putabant à mũdana seruitute. Ideo ait Euangelista, *Interrogatus autem à Pharisæis*. Vel ex curiositate, vel ex derisione. *Quando venit regnum Dei*. Non erat parua non solum Phariseorum, verũ etiã omnium Iudæorum solicitudo de Messiæ aduentu. Putabant enim quod regia potestate & apparatu esset venturus restituere regnum Israel, congregans omnes tribus quæ per alias nationes erant dispersæ. Sic etiam hac ignorantia ducti illi discipuli interrogauerunt dominum in die suæ ascensionis. Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Et etiã in die resurrectionis illi duo, qui ibant in Castellum Emaus dixerunt. Nos sperabamus quia redempturus esset Israel. Igitur cum Pharisæi hactenus frequentissimam mentionẽ audiuissent à Christo fieri de regno Dei, quod scilicet per Messiam auspicandum esset in terris: accedunt ad Christum eumque alloquuntur rogantes, quanto veniret regnum Dei. Videtur autem hoc velle dicere. Audimus iã diu expenumero te de regno Dei disserentem, & populo quasi persuasum te esse Messiã Christum illum domini. Si itaque tu ille es quem hactenus expectamus: quando tandem incipies regnare? Nihil enim regis præ te fers. Dic ergo nobis quando veniet regnum Dei? Quando tandem Deus promissionis suę memor erit, & restituet nobis regnum Israel? AEgrè ferebant corporum captiuitatem & exilia, nihil curantes de animarum suarũ remedio & scelera sceleribus addendo inridebant Christum, parua magnificentes, dissimulantes maxima. Ideò Christus illis dixerat. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. Sic multi in ceremonijs, & in rebus quę sunt parui momenti totam fœlicitatem constituunt: non curantes de auaritia, ambitione, multisque spiritualibus vitijs, in quibus quasi suffocati viuunt. Respondens eis dixit. *Non veniet regnum Dei cum obseruatione*. Id est, non veniet cum apparatu aut põpa mundana, ita vt obseruari possit tempus vel locus. *Neque dicent, Ecce hic, ecce illic*. Neque poteritis dicere: ecce hic habet thronũ, illic habet regiam aulam, hic circunstant famuli, illic regius apparatus, hic aurea nitet corona illic sceptra micantia fulgent, his populis dominatur illam subegit ciuitatem. *Ecce regnum Dei intra vos est*. Tripliciter hoc exponi potest. Primo sic. Quasi dicat. Regnum in quo regnabit Messias non est temporale sed spirituale. Non dominabitur (vt falsò putatis) rebus terrenis: nec liberabit Israel de Romano imperio, non enim venit regnũ facere tẽporale, vt fecit tempore Dauidis & Salomonis. Sed regnũ spirituale erit, & regnabit super animas vestras, quę quidem intra vos sunt: interiora enim quęret Messias, & quę intra vos sunt: non tamen externa. Cum anima legibus Dei obedit, regnum Dei est. O verè rem admirabilẽ: totus mũdus regnũ Dei est. At vero ita cupit Deus animę imperiũ, vt vni animę imperare regnum sibi esse putet. Et quidem multo pulchrius regnum Dei est vnica anima, quam totus hic visibilis orbis: siquidem corporeus mũdus subiectus est animæ, & propter animam factus est hic mundus totus. Quis igitur nõ stupeat animi capacitatem, intra quam regnum Dei est? Imo quis non admirabitur, animam ipsius Dei esse capacem? Demum aduerte quod per fidem solam licet in peccato simus dicitur Deus, quaquam nõ plene in nobis regnare: regnum siquidem nõ solum ex bonis constat sed ex malis: dummodo fideles sint. Igitur per fidẽ subijcimus colla Deo, volumusque Deum super nos regnare: & ita ad regnũ Christi & Dei spectamus.

¶ Secundò exponitur locus iste. Regnũ Dei intra vos est, quasi dicat, Soliciti estis de vestro Messia, & cùm in medio vestrum sit, & intra vos, id est, vestram ciuitatem, templum, & Synagogam non vultis cognoscere eum.

¶ Tertiò exponitur locus iste, quia credere vel nõ credere in potestate est nostri liberi arbitrij. Intra vos est, hoc est, in vobis ipsis est regnum Dei & in vestra potestate: quia si vultis accipietis illud, & si non, eritis absque illo. Idem est, quod in Deuteronomio dixit Deus. Ecce dedi ante faciem tuam vitam & mortem, bonum & malum: elige vitam & vives. Item apud Esaiam. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: si autẽ nolueritis & non audieritis me, gladius vos consumet. Os enim domini locutum est. Et in Ecclesiastico. Ante hominem mors & vita, bonũ & malum: quodcunque voluerit dabitur illi. Ita regnũ Dei intra vos est, hoc est in vestra potestate. Sed de his satis. Deinde vt prudentiores, & magis cautos redderet discipulos: dixit. *Venient dies, quando desiderabitis videre vnum diem filij hominis, & non videbitis*. Iam diximus quod Pharisæi & discipuli putabãt regnum Christi temporale & non poterant intelligere quomodo messias in tanta humilitate venisset: quia potius carnalia sapiebant & amabant. Ideò noluit Dominus multa narrare de mysterio primi aduentus (contentus affirmasse regnum Dei iam in terris esse hoc est, Messiam à Deo missum). Sed orationem vertit ad vltimum aduentum, quando venturus est, non humilis, pauper, & incognitus: sed sicut fulgur, qui ab omnibus videtur, nõ vt humanum iterum subeat iudicium, sed vt ipse iudicet mundum vniuersum. Non enim tunc erant capaces vt mysterium primi aduẽtus caperent, ideo diuertit loquelam ad secũdum aduentum. Quod autem hic discipulis dicit omnibus nobis dictũ esse putemus. Venient dies quando desideretis videre vnum diem filij hominis, & non videbitis. Sensus est. Quem iam multi contemnunt tanquam contemptissimum hominem, olim sentient terribilem iudicem. Illi, qui Christum hic noluerunt in sua paupertate & humilitate videre, videbunt eum in nubibus cœli venientẽ ad iudicandum cum potestate magna & maiestate. Et illi, qui noluerunt audire prædicantem, audient dicentem. Ite maledicti in ignẽ æternum. Et qui noluerunt ad ipsum venire inuitantem eos atque dicentem. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: quando voluerint ad illum accedere, expellentur ab eo. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Nunc tempus cognoscendi Christum nobis datur, & adipiscendæ gratiæ: non enim venit condẽnare, sed omnibus vitam & salutem præbere. Et tunc desiderabitis videre vnum dieni gratiæ & misericordiæ, & non videbitis.

¶ Multi etiam nunc sicut olim Pharisæi, horrent Christi paupertatem, iniproperium, & crucem. Ideo ab istis non cognoscitur Deus nec amatur, quia vt dicit Paulus. Crux Christi Iudæis scandalum est: gentibus tamen stultitia. Sed vexatio dabit intellectum, & cognoscent tempore maximæ angustiæ & calamitatis quando nihil erit proderit. Ergo & nunc Christum humi em in primo aduẽtu cognosce & amplectere paupertatem suam, nuditatem, crucem, & passionem: vt posteà securè venienti ad iudicium obuiam exeas. Caueãt etiam ne post Christum alium expectent Messiam. Ideo ait. *Et dicent vobis. Ecce hic, Ecce illic nolite ire neque sectemini*. Docet hic non expectandum alium Messiam. Alibi etiã Iudæis dixit. Ego veni in nomine patris mei, & non accepistis me. Si alius venerit in nomine suo illum accipietis. Hoc multoties fecerunt Iudæi. Acceperunt Iudam quendã Galilæum, & Theodã, aliosque quam plurimos. Sic etiam temporibus Theodosij iunioris apud Cretam insulam, diabolus in figura Mosi Iudæis apparuit, & dicẽs se Mosem esse promisit ducere eos in terrã promissionis, & ostẽdere Messiam. Illi verò Iudæi, qui illum secuti sunt & ab eo decepti, aquis suffocati sunt: reliqui vero Christiani effecti. In Hispania in regno Portugalliæ in oppido quodam, qui

Mat. 5.

Act. 1.

Luc. 24.

Mat. 25.

Mat. 11.

Matth. 7.

Deut. 30.

Psal.

Isaiæ.

1. Cor. 1.

Esai 28.

Ioan. 5.

Act. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Seruual appellatur, quidam noſtro tempore ſurrexit dicens ſe eſſe Meſsiam, cui aliqui Iudæi crediderunt,& adhæſerunt. Quo cognito ab hæreticę prauitatis inquiſitoribus apprehenſi in vrbe Vlyſſea, quæ Vlyſsipo appellatur (Luſitanorũ enim eſt maxima & potẽtiſsima ciuitas) omnes cõbuſti ſunt publica ſentẽtia. Nec nos etiam credamus omni ſpiritui.

2.Cor.11. Quia Angelus Satanæ transfigurat ſe in Angelum Lucis. Nam ſi Meſsiam non expectamus ſicut perfidi Iudæi, tamen multi pſeudo Prophetæ quotidie ſurgũt in Eccleſia ſancta Dei dicentes, ſe à Deo miſſos, euangelicos ſe nuncupantes ſed ſub pelle ouis, qua incautos decipiunt latent lupi, qui nomẽ Chriſti in ore quotidie habentes, Chriſtum eiuſque Eccleſiam perſequuntur, hæreſes ſeminant, ſacram ſcripturam deprauant, denique membra dæmonis ſunt ad omne vitium impudẽter perpetrandum Ideo caue à Lutheranis.

Si dixerint tibi, ecce hic eſt, ecce illic manet: noli ire, noli credere. Hac de cauſa beatus

1.ioan.4. Ioannes admonet dicens. Chariſsimi nolite omni ſpiritui credere, ſed probate an ex Deo ſit. Quia multi pſeudoprophetę exierunt in mundum. In Lutheri tamem moribus & vita nihil opus eſt probatione: nam ex omni hæreticorum grege, nemo credo extitit, qui ſic palam à Chriſtiana non ſolum fide, ſed etiã doctrina & moribus deuiauerit. Cuius inſaniã, ſuperbiam, luxuriam, auaritiam & ad omne vitium inuerecundiſsimum animum exponere puder, tædetque. In promptu igitur eſt doctrinam illius ex moribus perſpicere. Aliter Chriſtus venit, aliter beatiſsimi Apoſtoli Euangelium prædicauerunt, caſti, pauperes, nudi, patientes, ieiunantes, & orantes: ita vt in vitæ ſanctimonia & miraculorum multitudine clare videntes organa eſſe viua Spiritus ſancti. Sed ad rem. Poſtquam Chriſtus docuit cauendum eſſe ab iſtis falſis Propheris, oſtendit quomodo in ſecundo aduentu Saluator ipſe manifeſtẽ venturus ſit: iuxta illud

Pſalm. 49 Pſalmi, Deus manifeſtẽ veniet, & non ſilebit ait ergo. *Nam ſicut fulgur coruſcans de ſub cælo, in ea quæ ſub cælo ſunt fulget: ita erit filius hominis in die illa.* Primus aduentus, qui erat in carne occultabitur aliquandiu & ſolum primis

Matth.2. illis innotuit hominib⁹. Vnde Magi illi venientes Hieroſolymam, inquirunt, vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum. Non ſic occultabitur ſecundus Chriſti aduẽtus. Nam ſicut fulgur licet moueatur per aera, non apparet ſucceſsiuè, ſed ſubito ſuper Orizontẽ illuminat, illius ſaltem hemiſpherij, in quo gignitur: ſic Chriſtus cùm venerit ad iudicãdum, erit omnibus hominibus notus: quia veniet cum magna gloria & maieſtate. Poſuit autem Chriſ⁹ Luc.21. ſimilitudinem de fulgure potius quam de ſole, & luna, quia aduentus eius erit terribilis, & fulgur exterret homines: ſol vero & luna & cætera omnia non exterrent, ſed potius cũcta fouent ſuo lumine. In primo aduentu deſcẽdit ſicut ros in vellus, cuius ſignum in vel Pſal.71. lere Gedeonis præceſsit. Rorẽ enim quando Iudi.6. cadit à cœlo nullus ſentit: quia nec ſonitum, nec aſpectum vllum ſui præbet. Quare mirũ non eſt ſi intuentes etiã oculatiſsimos fallat. Sic ſilenter venit Chriſtus tunc: ſed in ſecundo aduentu manifeſtus omnibus apparebit. Ideoque ſecunda ratio, quare Chriſtus ſuum ſecundum aduẽtum comparauit fulguri eſt, non tãtum propter terrorem vt diximus: ſed ſecundo & magis principaliter: quia manifeſta & ſubita erit apparitio ei⁹. Nam Chriſtus vult hic oſtẽdere quod apparitio eius erit ſubita, vt patet in ſequentibus exemplis, quæ adduxit Noe & Iob. Et ad hoc magis conuenit conditio in fulguris apparitione, quam ſolis & lunæ. Quia ſol ſemper circuit cœlum, & per motum ſuum aliquando eſt ſupra Orizontem, aliquando infra: & cùm eſt in vna mundi parte non viderur ab alijs, qui ſunt in alio Orizonte. Et ad hoc quod videatur ab his à quibus non videbatur venit ad eos per motum, & ita ſucceſsiue facit ſe videri ab hominibus. Fulgur autem non circuit cœlum ſed in parte cœli in qua gignitur apparet, & dum ibi eſt videtur ſimul ab Oriente & Occidente, ideſt, ſuper totum Orizontem, etiã ſi non moueatur. Ideo apparitio fulguris magis aſsimilatur apparitioni Chriſti ad iudiciũ venientis, quam apparitio ſolis vel ſtellarum. ¶ Obſerua autẽ quod dicit, quod ſic erit apPſal.49. paritio filij hominis in die ſua. Diem iudicij vocat diem ſuum, quia tunc accipiet tempus, quo puniet peccatores vt ipſemet ait. Cùm accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo. Nũc 2.Cor.6. poteris pœnitere peccatorum tuorum, nunc dum tempori damnaris, tibi proſpice: nũc eſt tempus acceptabile, nunc dies ſalutis & miſericordię quẽ ſi præterire ſinis excluderis, ſicut virgines illæ fatuæ regno cœlorum, cùm ratio reddenda erit. *Primum autem oportet illũ* Matt.16. *multa pati & reprobari à generatione hac.* Expẽde quomodo nunc de gloria, nunc de ignominia

Pſal.117. minia loquitur Chriſtus. Loquebatur de gloria, in qua venit ad iudicandum, & ſtatim loquitur de paſsione, in qua lapis angularis reAct.17. probatus eſt ab ędificantibus, & latro Barabbas approbatus. Vide quã permiſtus ſit Chriſti ſermo, partim in tribulationum recordatione: partim fœlicitatis & gloriæ, vt ideo eo exemplo diſcamus nunquam ſic lætitiæ adhęrere, vt luctus proſus obliuiſcamur nec rurſus ita mœrori, & ſolicitudini animum tradamus, vt omnem deſeramus ſpem melioris fortunæ, quantum enim alterum ſine altero nocet, tantum vtrumque ſimul coniũctum prodeſt ad bene agendi, beneque ſperandi ratio

Sapie.11. nem. Deus enim, qui omnia pondere & menſura diſpoſuit congrue, etiam voluit, ne dolores conſolatione ſua carerent, nec rurſus voluptates ſine vllo aduerſitatis vinculo debaccharentur & inſanirent quorum primum humanos animos debilitaret poſtremum corrũperet. Ideo ea prudentia ſe gerit in rebus omnibus, proſperitates aduerſitatibus corrigẽs: vt in bonis ſimus humiles, in malis animoſi venturæ fœlicitatis memores. Quod ſi recte animaduerteremus ſapientius nos gererem⁹ in omni negocio, audaces pariter & timidi, ex quorum ſocietate & commiſtione magna nimitas oritur. Quia miſericors Deus mœſtis rebus iucunda quæque permiſcuit: quod in omnibus ſanctis fecit, quos neque iucunditates neque iubilationes ſinit habere cõtinuas: ſed tum ex proſperis tum ex aduerſis ſanctoIob.17. rum vitam mirabili quadam varietate cõtexuit. Vide Danidem nunc Golię victoria glorioſum, nunc Saulis perſecutionibus miſerũ Pſal.13. & errabundum. Quo ſuperato & interfecto, regno potitus priſtinam fœlicitatem adeptus eſt: ſed paulo poſt Ammonis morte affectus ingemuit. Cui dolori dum ſolatium quærit, ecce Abſalonis inſurgit perfidum in patrẽ ſuum bellum. Cõſequutus quidem eſt victoriam pater, iamque in pace deinceps futurus ſibi videbatur niſi Sibæ, poſtea verò Adonix perfidia rumperetur. Vide etiam Ioſeph, filiũ Iacob, quanta vixerit fortunæ varietate. Primum quidem apud parentes in delicijs habitus, poſtmodum venditus & extorris, deinde domino valde gratioſus, poſtea autem accuſatus & in vincula cõiectus: demum abſolutus, totius A Egypti imperio potitus eſt. Et ſic de alijs. ¶ Obſerua ſecundo Chriſtum dicentem primum oportet pati & reprobari à generatione hac, quam veniat vt dixit, ſicut fulgur ad iudicandum in honore & maieſtate: quia primo tolerauit paſsionem, crucem & ignominiam, deinde honorem & gloriam. Prius Gen.30. Iacob ſeruiuit Labam ſocero ſuo quam pecoExo.1. re potiretur: prius Iſrael mille laboribus fuit in A Egypto & in deſerto vexatus, quam terram promiſsionis ingrederetur. Nam quemadmodum fictile tunditur, rotatur, ignibuſque, & ſolibus exuritur, vt ſic formam accipiat, & in menſa domino miniſtra mereatur: ſic nos opus eſt multa hic patiamur mala, vt ętetna dignitate digni ſimus. Non alia ratione cõfeſſores, non alia martyres beatitudinis coronam adepti ſunt. Et Paulus ait de Chriſto ſaluatore noſtro. *Humiliauit ſemetipſum* Philip.2. factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. Ideo ſequitur. Propter quòd exaltauit illum Deus & dedit illi nomẽ quod eſt ſuper omne nomen. Aduerte iterũ, quòd cum locutus eſt de honore dixit quòd ſicut fulgur, quia gloria huius mundi citò tranſit, ſed de paſsione & ignominia multa dixit, q⁹ oportebat pati: nam maxima & ferè innumera paſſus eſt. Perpende rurſus quod à generatione hac dixit, quòd paſſurus erat & reprobandus, à generatione inquam hac peruerſa, vt non fiat determinatio ſubſtantiæ, ſed qualitatis: quia non tantum Chriſtus reprobatur à perfidis Iudæis, ſed ab omnibus peccatoribus à quib⁹ quotidie patitur Chriſtus in ſuo corpore: quia ſemper vſque ad tempus iudiPſal.118. cij erit eccleſia inter malleum, & incudem. Sũpra dorſum meum febricauerũt peccatores. Et adhuc fabricant, & fabticabunt. *Et ſicut factum eſt in diebus Noe*, ideſt, tempore quo vixit, & Deo iubente arcam conſtruxit, diluuiũque futurum prædixit. *Ita erit in diebus filij hominis*, ideſt circa ſecundum Chriſti aduentum: in quo ſuam potentiam mirabiliter declarauit, propter quòd illud tempus dicitur ſpiritualiter eſſe ipſius. *Edebant, & bibebant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias vſque in diem qua intrauit Noe in arcam.* Non enim crediderunt prædicationibus & cõminationibus eius: ſed laudis, & vanitatibus, & carnalitatibus intendebãt. *Et venit diluuium.* Sicut in Geneſi legitur. Anno ſexcenteſimo vitæ Noe, menſe ſecundo ſeptimo die mẽſis Gen.7. venit diluuium, apertique ſunt omnes fontes abyſsi, & cataractæ cæli apertæ ſunt, & multiplicatæ ſunt aquæ, & facta eſt pluuia ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & eleuauerunt aquæ arcã in ſublime.

Quin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quindecim cubitis altior fuit arca mõtibus excelsis: obtinueruntq; aquæ diluuij terrã cẽtum quinquaginta diebus, & requieuit arca super montes Armeniæ. *Et tulit omnes,* Ideſt vniuersos qui erant extra arcã submersit, præter octo homines, qui erant in arca. Hoc exẽplum Noe adduxit Christus, vt ostenderet quod repente veniet & inopinate & pluribus
1. *Thess.* 5. lasciuientibus. Hoc enim & Paulus dixit: Cũ dixerint, pax & securitas, repentinus superueniet interitus. Sic etiam tempore quo Christus venerit, erunt homines bibẽtes & comedentes, & lętantes. Sed dices? Nonne prius multa superuenient signa in sole, luna, & stellis & terremotus qui præcedent diem iudicij? Verum est, nihilominus obstinati in pecca
2. *Timot.* 4. tis voluptatibus vacabunt, boni autem nõ. In nouissimis, inquit, diebus instabunt tempora periculosa: & erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinẽtes, sine benignitate, proditores, propterui, tumidi, & voluptatum amatores, magis quã Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem tamen eius abnegantes. His vitijs irretiti &
2. *Pet.* 2. iustitiæ præconem pium Noe, vt ait Petrus non audierunt. Ideo exemplum posuit conueniens: nam in nouissimis diebus cũm dominus ad iudicandum venerit, ita inueniet homines his vitijs deditos & induratos. Noe pœnitentiam docuit futura prædicens mala, mali autem non credentes lasciuijs vacabãt. ¶ Obserua tamen quod dicitur, comedebãt, & bibant, & vxores ducebant, ad ostendendum securitatem hominum: ideo ponuntur ea quæ homines exercent, quãdo securi sunt, & de longa vita sperant, scilicet, comedere, & bibere, & accipere vxores & ad nuptias tradere, & plantare, & ædificare. Talia autem inuenientur homines facientes in die iudicij in quo inuenitur quod securi erunt nullum malum timentes. Ideo Christus non dicit, erunt furantes, occidentes, &c, quia quanquam vitiosissimi futuri sunt non tamen sermo de vitijs nunc est, sed de viuendi securitate & negligentia, quoniam diutissimè se victuros existimabunt. Quare male exponitur locus hic ab illis, qui dicunt vxorem ducentes, id est propter voluptatem magis quam propter bonum prolis, quia ducent vxores non recta intentione: quoniam bene possunt comedere, & bibere, & nubere sine peccato: tamen plerunque fit quadam securitate & quasi certitudine qua longum viuendi sibi spaciũ promittant. Nam qui sic securi sunt vt plurimum effusius in voluptatibus & temporalibus bonis se gerunt. Non ergo intelligit dominus in hoc loco de peccatis, sed de viuendi in curia: quæ tanta erit, vt nullis signis, quæ multa iudicium finale precedent, eorum animus moueatur, aut animaduertat rationem esse iamiam de singulis operibus reddendam. Sic accidit tempore Noe quando immisso in terras aquarum diluuio homines negligẽtissimam vitam degentes, brutis ipsis imprudentiores videbantur. Ascendentibus enim paulatim aquis & summa mõtium cacumina operientibus, se inuicem exhortabantur, dicentes, Natabimus donec isthæc pluuia pertranseat: quod si perstiterit, aut in arboribus aut in tabulis vitam tuebimur, postea recedent aquę, & reuertemur in patriam. O præclaram fiduciã, nisi eos nimia fefellisset securitas. Non aliter ergo in vltimo, igneoque aduentu accidet quando mala hominum securitas, homines male perdet, quia signa in sole & luna apparentia Astrologorum arbitrio interpretabuntur causis naturalibus omnia reddentes, nec prius errores aduertent suos, quam à subito & improuiso igne correpti sint. Ponit Christus aliud exemplum simile precedenti. *Similiter sicut factum est in diebus Loth.* Ita fiet in secundo aduentu filij hominis. *Edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & ædificabant.* Cum falsa securitate vacabant: & quasi diu victuri, coniugia ædificia que agentes. *Qua die exijt Loth à Sodomis pluit ignem & sulphur de cœlo & omnes perdidit, secundum hæc erit qua die filius hominis reuelabitur.* Arguitur hic tacitis verbis stultitia hominum mundi huius, qui omne studium collocant in rebus temporalibus: spiritualia vero & perpetua nihil faciunt. Exẽpla enim à Christo adducta satis arguunt quam improuiso finis vitæ huius venturus sit. Sed cùm omnia *Gala. 6.*
quę scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, hanc geminam historiam temporis nostro accommodabimus. Si enim statum nostri temporis accommodare voluerimus in nullo dissimilem esse temporibus Noe & Loth sanctorũ viuorum reperiemus. Quid enim obsecro de illo tempore dicitur, quod de nostro rectius non dicatur? Edebant & bibebant dicit Christus, vxores ducebant, emebant & vendebant, plantabant & ædificabãt.

Hoc

Hoc est, sic vitam suam instituebant, sic rebus caducis intenti erant, ac si perpetuo hic victuros sperarent. Sed quid homines in hac nostra tempestate faciunt? Respice orbem mortalibus quam frequentissimum, considera ciuitates refertissimas vsque ad habitantium fastidium, inuenies pro artificibus deceptores, fures, homicidas pro ciuibus ganeones, lusores, & fœnetatores: pro magnatibus delitiosos, prædones, & tyrannos. Quare mirum nõ est si in talibus vitæ moribus sit qui pro lignorum aut palearum fasce audeat centies mentiri, centies periurare, in lucro omnem vtilitatem & honestatem constituens. Quid dicam de illis qui altiorem nacti statũs conditionem adhuc habeant & inuident: de quibus illud Horatij prouerbium vere dici potest. Nemo sua sorte contentus est. Qua de causa quo iure quaque iniuria hac illac cursitant, quærũt, accumulant opibus opes. Alius vt filiam præclaro locet viro & nobili: alius vt filio maiorãtum relinquat: alius quod peius est, nobilissimorum virorum ritu molliter viuat, & vitiose. Ea autem omnibus multo etiam peioribus medijs quærunt, adeo vt nec virtutis nec mortis, nec æterni supplicij memoriam vllã habere videantur. Siquidem omnem vitam suam, tam imprudenter in vitijs transigunt, quasi nunquam essent ad finem peruenturi. Hoc
Esa. 1. Esaias olim plorabat super populo Israel qđ nunc rectius plorare poterat. Væ (inquit) qui consurgitis mane ad ebrietatem sectãdam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis Cithara & lyra, & tympanum, & tibia in conuiuijs vestris: & opus domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Nã si oculos conuerteris ad hominum curas, miseraberis, proculdubio illorum labores & solicitudines: omnis enim illorũ laborũ negotiatio in rebus terrenis inanibusque cõsistit, acsi nunquàm essent morituri & reddituri rationem. Ideò dictum est. Hanc occupationem
Psal. 1. pessimam dedit Deus filijs hominum, vt occuparentur in ea. Dominus enim scit cogitationes hominum quoniam vanæ sunt. Quoniam his occupationibus erãt dediti Sodomitæ comedentes & bibentes, emẽtes & vendentes, perdidit illos Deus: quia ebrietatibus
Ezech. 16. sicut modo & luxurijs vacabant. Ideoque in Ezechiele habent. Hæc fuit iniquitas Somorræ sororis tuæ, superbia, satuitas panis, & abundantia & ocium illius, & filiorum eius, & egeno, & pauperi manum non porrigebãt.

Ideo si nos illis peiores sumus: audi quid Christus dicat, Tolerabilius erit Sodomę & Gomorræ in die iudicij, quam nobis. Igitur illæ duę grauissimæ historiæ non solum ad tempora extremi dieì referendæ sunt, sed ad omnia nostra tẽpora, vt ex earum admonitione nunquam ita securè agamus, quin semper cogitemus dominum nos expectare ad pœnitentiam: Neque multò post hinc nos vocandos esse. Quam bonum est sumere in alieno capite periculũ. Felix quem faciunt aliena pericula cautum. *In illa hora* scilicet parum ante iudicium non in illa iudicij hora in qua omnes domus erunt destructæ. *Qui fuerit in tecto & vasa eius in domo ne descendat tollere illa.* Tantum enim erit periculum, horror, & accelẽratio illius iudicij, quod tunc non vacabit, neque expediet alicui circa temporalia occupari, quæ tũc penitus auferentur ab eo, & ipsum protinus oportebit ad tribunal Christi deduci. Tunc curandum non erit de minimis, cum instabit maxima & incomparabilis illa causa discriminis infiniti. Quia vbi maxima surgit solicitudo, minimæ non apparent curæ: sicut fluctuante & periclitãte nauigio, multa solẽt nautæ sociorum delicta perpeti, & perferre, quæ pacato mari non paterentur. *Et qui in agro similiter nõ redeat retro.* Non curet ad sua terrena reuerti, quia iam non erit tempus neque locus, sed solum prouideat sibi, quomodo iudici metuendo præsentetur saluandus. Hæc similitudo clara est & eadem cum prætexta. Sed vnum hoc aduertẽdum puto, quod
Matth. 24. idem dicit Matthęus sed ad aliud propositũ. Nam in Matthęo ad demonstrandam celeritatem fugæ necessariè volentibus euadere ab excidio Hierusalem: hic verò de tempore ante aduentum Christi loquitur ad significandum non celeritatem fugę, sed celeritatem affectus necessarij ad spiritualia. Intendit enim per hęc aperire quod nunc non erit commoditas temporis differẽdi affectum ad spiritualia: sed quam celerrime absque quacunq; minima dilatione etiam prętextu cuiuscunque occupationis, ad hibendus est animus ad spiritualem vitam. Hũc autem esse literalem sensum testantur subiuncta verba. *Memores estote vxoris Loth.* Quę cum vertisset se retro non habuit tempus vertendi se ad ante. Quo circa monet quòd neque prętextu tam paruę morulę, quę occupatur ad tolerandum ea, quę domi seu retro relicta sunt, differenda est spiritualis vita. Ideoque non ames hęc terrena:

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed statim trāsi ad cœlestia & spiritualia, nūc quando tempus habes, cogita quæ fœminæ illi acciderint: præcaue inordinatam ad temporalia affectionem, ne simul cum illa tangat te plaga Dei. Nam sicut illa contra præceptum Dei retro respiciendo, conuersa est subito in statuam salis: qui immoderanter ad carnalia *Gen. 19.* & terrena se vertunt, peribunt. Vnde alibi asserit Christus Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei. *Luc 9.* Sic multi ex Israelitis qui ad Ægyptum redire cupiebant, in deserto perierunt. Neemias, & Esdras cōstantissimi fuerunt in ædificatione tēpli: à cui⁹ operis cōsummatione nec minis nec terroribus, nec vllis obstaculis deterreri potuerūt, quin perficerent. Ideo memēto vxoris Lot: eiusque exēplo prospice tibi, ne à bono incepto desistas. *Quicunque voluerit animam suam saluam facere.* Anima hic pro vita accipitur corporali: nā illa est, quæ informat, cùm sit actus corporis physici organici. Sic *Iob. 2.* clarè hoc ostenditur in libro Iob, vbi Deus Satanæ dixit, loquens de sancto Iob. Verum animā eius serua. Vbi satis apparet quod de vita & non de anima rationali loquebatur. Nam diabolus non quærit nostra, sed nos: nō indiget nec appetit res nostras, sed animas quærit, vt secum in infernūducat: & cùm tollit nostra intentio eius est, vt animas nostras acquirat. Ideo frustra loqueretur Deus Satanæ de anima, cum dixit Animam eius serua. Nam diabolus responderet. At ergo quid aliud nisi animam quæro? Sensus ergo illius loci est. Do tibi facultatē vt omnia bona quæcunque habet Iob, destruas pro libidine tua, eiusque corpus plagis conficias: dummodo non extinguas, neue illius vitam adimas. Itaque qui voluerit hic suam vitam seruare & à persecutionibus & à nece liberare, malens Christum negare, seu æquitatem relinquere, quam seipsum morti & persecutionibus exponere. *Perdet illam.* Idest, ad æternam damnationem perducet. Ad quod propositum nūc dominus Iesus Christus, hæc quæ ad martyrium pertinent inter ea, quæ de suo vltimo iudicio loquebatur admiscuit; Videntur hæc verba non cohærere cum superioribus, & cū his quę post hæc immediate sequūtur. Sed si bene tribulationem illorum dierum in memoriam adducas, & persecutionē Antichristi in Ecclesiam, non extra propositum hæc dicta putabis. Ipse enim fili⁹ perditionis multos faciet martyres, aliosque blandicijs, tum terroribꝰ à fide auertet, & erit persecutio magna & tribulatio tunc temporis, qualis nunquam fuit ex quo homines esse cœperunt. Ideoque admonet Christus, ne hanc vitā carnalem ita diligamus, vt timeamus perdi illā pro Christo: nam qui voluerit illam saluam *Matth. 16.* facere & liberare eam à tormentis, quæ Antichristus fidelibus dabit, consentiens illius suasionibus amore huius tēporalis vitæ, hic profecto illā perdet. *Et qui perdiderit illam* Hoc est vitam suam morti & tribulationibus exposuerit propter Deum atque iustitiam *Viuificabit illam.* Vitam gloriæ sibi acquiret merito fortitudinis & constantię suæ. Huic consonat quod in Ioanne dominus loquitur. Qui *Ioan 12. Matth. 16.* odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Et iterum Christus. Qui perdiderit animam suam propter me: inueniet eam. Qui enim pluris facit hanc vitam, quam pietatem, quam Christum, etiam si videatur ad tempus lucri facere vitam: tamen reuera perdit eam. Nullus enim hic vitā suam vltra præscriptum diem valet prorogare, & post hanc vitam, quæ nulli non breuissima est, addicitur æternę morti. Porro quisquis amore Christi vitam suam posuerit in diśrimē mortis, saluā faciet. Oportet nos enim omnino imitari Christum qui passus nobis reliquit imitandi exemplum. Non pudeat di- *Luc. 14.* scipulum sequi præceptorem, non pudeat seruum sequi dominum. Oportebat pati Christum, & sic intrare in gloriam suā: ergo oportet & nos per multas tribulationes intrare in gloriam alienam. *Dico vobis in illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus assumetur & alter relinquetur.* Hora iudicij etiam quæ hic proximè copulantur sibi inuicem, diuidentur adinuicem ita quod vnus erit lectus, & propter suas virtutes assumetur ad numerum electorum, occurretque Christo in area, sicut ait Apostolus. Nos qui viuimus qui residui sumus simul *1. Thes. 4.* rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aera. Alius reprobus erit, & ob sua demerita relinquetur inter damnandos in terra cum corpore graui. In omni statu sunt boni & mali, atque in omni conditione & gradu optimis admixti sunt pessimi. Sic Abel cū *Gene 4.* Cain, Isaac cum Ismael, Iacob cum Esau, Sem *Gen. 17.* cum Can, Dauid cum Saul, Anna cum Fœnena, & Helias cum Iezabel ad exercitationem *1. Reg. 1.* & meritum bonorum. Tunc deuidentur & *3. Reg. 18.* mali relinquentur in terra: & boni assumentur in aere. Nullus ergo præsumat aut sibi

sibi securitatem promittat: imò beatus homo qui semper est pauidus, tūc erunt securi, qui modo non sunt securi. *Duæ erunt molentes in vnum: vna assumetur & altera relinquetur.* Quod erit de vitis idem de mulieribus: quia de vtroque sexu & de omni statu lingua & natione assumentur & relinquentur: vna tam quam bona erit saluanda, altera autem tanquam iniqua condēnanda. *Duo erunt in agro vnus assumetur, & alter relinquetur*, Diuinæ electionis gratia describitur dicendo, assumetur: descripta præsertim paritate status quietis in lecto, & laboris molendo. Similiter quoque meritum reprobationis significatur, dicēdo relinquetur. Non potest qui relinquitur sibi ipsi imputari relinquēti nisi negationē gratiæ, sed suis imputet meritis, quidquid sibi euenerit. ¶ Obserua autem quod de duobus vnus dicit, quod assumetur & alius quod relinquetur. Ovtinam media pars hominū saluetur, optandum illud esset: & non tantopere formidaremus, tremendum illud quod ex quatuor seminis partibus sola quarta profecit. Vigilandum ergo nobis erit, si ex duobus *Luc. 2.* vnus est relinquendus. Præterea, assumetur, dicit, & relinquetur: sed tacetur quò assumetur, & quo relinquetur: neutrum enim humanus animus capere potest. Assumetur inquā ad gloriam, & relinquetur ad pœnam. Quanta autem hæc beatitudo ad quā boni assumentur, sit, dici non potest: quia nec oculus vidit, nec auris audiuit nec: &c. Similiter dicēdum est de pœna. ¶ Aduertendū est vlterius, quod quanuis bonos posuerit duos in lecto, duos in mola & duos in agro, quòd voluit dominus significare numerum electorum parē futurum, cum numero reproborum. Nam alibi *Matth. 20.* legimus multos fuisse vocatos, paucos vero electos: & paucos ingressuros arctam viam, *Luc. 7.* plurimos autem latam viam, quę ducit ad perditionem. Non ergo hic de numero electorū sermo est, sed de hoc quod nec res, nec locus, nec vitæ genus nobis causa est mortis aut vitę quia ex eodem lecto vnus assumetur alter relinquetur: ex eodem lecto vnus saluabitur, alter damnabitur: ex eodē agro vnus eligetur ad regnum, alter ibit in æternum supplicium. Quare hoc? Quia diuersis vtimur affectibus in hac vita, vnus est deditus terrenis rebus alius cœlestibus: diuersæ voluntates & amores diuersō habebunt loca. Dixit ergo quòd ex eodem lecto, mola & agro vnus assumetur, & alter relinquetur: ad designandum, quod de omnibus statibus aūt modis viuendi saluātur aliqui: & per istos tres modos signat alios omnes modos. Nam hominum quidā sunt ociosi, & inuenientur ociosi in die iudicij: alij sunt occupati. Ociosos significauit per eos qui in lecto sunt: quia lectus est locus quietis. Occupati autem sunt dupliciter, quidam sunt occupati in rebus domesticis, quidam in rebus forensibus: primos occupatos per molētes significauit, quia molere ad molā manualem intra domum est: secundos signicauit per existentes in agro. ¶ Docemur hic non considere in statu, honore, nobilitate: quia locus aut status cuiuscunque perfectionis aut dignitatis sit, erit bonus & malus. Nihilominus bonus assumetur & malus relinquetur: & vnus frater saluabitur, & alius damnabitur. Tunc enim nihil valebit nisi bona conscientia. Tempore enim iudicij se parabuntur boni & mali. Nam aduenientę illo igne cōflagrationis omnia peribunt, & omnes homines morientur & *1. Thes. 4.* qui viuentes inuenti fuerint subito morientur, & subito resurgent, sed boni ab angelis rapientur: & in ipso raptu suo, dicuntur mortui, & simul resurrecturi, & educentur tunc ad aerem alium vt ibi sint simul cum Christo iudicantes, vel saltem audientes: mali verò non rapientur, sed manebunt in terra, & ibi iudicabuntur. ¶ Obserua etiam quod prius dixit Christus, vnus assumetur & postea, alius relinquetur: prius enim locutus est de præmio, postea de tormēto: quia facilior est dominus ad præmiandum pios, quam ad puniendum impios. *Respondentes dicunt illi, vbi domine?* Audientes discipuli dominum multa dicentem de regno Dei, quod tamen ipsi non intellige bant prę carnali illa opinione de regno mundano Messiæ, interrogant vbi sit locus in quo assumēdi sūt aliqui, & aliqui relinquēdi. Christus vero cognoscens eorum imbecillitatem, similitudine quadam respondit, qua subindicare voluit non esse multum cogitandum de his curiose: vnusquisque enim ad suum locū perueniet. Imbecillitas & ruditas discipulorū non ferebat vt hęc tam alta mysteria eis panderentur: quare vsque ad suum tempus Christus differre voluit, sed pro nunc aliqua similitudine respondens dicit. *Vbicunq, fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Vbi fuerit Christus homo vere corporeus, qui in hac humanitate glorificata iudicabit: ibi congregabū tur ante ipsum omnes gentes. Dixerat quod apparebit subito omnibus hominibus, sicut

fulgur

Universidad de Deusto
Biblioteca

fulgur apparet,& hoc poterit esse quia in loco vbi Christus apparuerit erunt omnes homines simul. Nam vbi corpus fuerit qui immobiliter stat: aquilæ verò ad illum mouentur:ita Christus in loco vno immobiliter apparebit,& omnes homines congregabuntur ad illum. Locutus est tamen de aquilis & nõ de coruis aut de vulturibus, quanuis omnia ista tria genera auium venire soleant ad cadauera:quia aquilæ à longissimis regionibus per odorem percipiunt vbi iaceant cadauera quod nõ conuenit coruis,quia non è longinquo apprehendunt cadauera, sicut aquilæ & vultures. De vulturibus tamen quanuis odoratus eorum forte perspicacior sit quam aquilarum, non tamen locutus est Christus de illis:quia Christus volebat ponere conditionẽ sui aduentus quantum ad modum congregationis hominum. Et ista congregatio duas habet conditiones. Prima, quia de quacunque parte terrarum vbi fuerint mortui resurgent & conuenient ad locum, in quo Christus fuerit. Secunda quia ista congregatio fiet in momento, in ictu oculi, vt Apostolus ait. Quantum ad primam bene conueniunt aquilæ & vultures, quia vultures acutissimi sunt in odoratu, & de longinquioribus mouentur ad veniendum. Secunda autem conditio, quæ præcipua est deest vulturibus quoniam sunt tardi volatus, & pigrè veniunt. Aquilæ verò valdè conuenit ad hoc, quia est impetuosi celeris, & fortis volatus: & subito trãsuolat magnam regionem. Sed non placet hanc rem iam pluribus tractare. Sufficiat iam huic capiti imposuisse finem: gratia & benignitate domini Iesu Christi. Amen. *1.Cor.15*

CAPVT.XVIII.

VLTA IN SVperioribꝰ dominus docuit & præcipuè nunc in fine capitis immediate præcedẽtis quomodo fugiẽda sint mala præsertim sententiam illã terribilem, quã contra peccatores in die iudicij pronũciabit. Sed cùm non satis sit vt ait Psaltes egregius, diuertere à malo nisi etiam bonum faciamus nunc iam de oratione differit, quæ quidem si exacte fiat, omnia bona opera antecellit. Elenat enim mentem nostram Deo, & animam Christo sponso suo vnit: & in eius dilectionẽ ascendit, & arripit. In quo exercitio assiduo occupantur Angeli beatorumque animæ in cœlo, quos nos etiam dum viuimus quotiescunque oramus imitamur: oratione liquidõ possumus inimicitias tollere, quę inter nos & Deum subinde fiunt, prohibere malum & obtinere bonum, si modo perseueranter oraueri mus non desistentes, etiã si quod petimus statim non detur. Sed persuasum habentes Deum quod magis expedierit daturum, aut quod volumus, aut quod malumus. Hanc nobis Christus nunc commendat, cum qua etiam omnia mala quæ dixerat in præcedenti capite vincere poterimus. Ait itaq; sanctus

Psalm.33.

Euangelista Lucas loquens de Saluatore nostro *Dicebat autem & parabolam ad illos: quoniam oportet semper orare & non deficere dicẽs.* Antequam videamus parabolã hanc, de qua Christus hic loquitur opus est hæc verba exponere: nam multa multi dixerunt de hac cõtinua oratione. Igitur hoc q̃ Christus hic dicit, q̃ oportet semper orare & nunquã deficere, hyperbole est. Nã non possumus intermitter semper orare cùm necessarium sit dormire, quo tẽpore nemo orare potest: quia tunc nullus est mentis vsus, qui maximè in oratione exigitur, nullꝰ enim nisi solus Christus vere dicere potest. Ego dormio, & cor meũ vigilat. Oportet enim comedere & bibere & pro his acquirendis laborem aliquẽ moderatum, non tamen solicitudinem adhibere. Oportet etiã curã rei familiaris habere, quoniã beatus Paulus de viduis loquens ait. Si qua vidua filios aut nepotes habet discat primum domũ suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptũ est coram Deo. Et paucis interiectis subiũgit. Si quis autem suorum & maxime domesticorum curã non habet, fidem negauit. Et quod hoc non solum secularibus hominibus, sed etiam Ecclesiasticis viris necessariũ sit apertè insinuat Paulus. Si quis, inquit, domui suæ præesse nescit: quomodo Ecclesiæ Dei diligentiã habebit? Igitur multa sunt necessaria, vt faciamus vbi nec vocaliter *Cant.5.* *1.Tim.5.* *1.Tim.3.*

caliter nec mẽtaliter orare possumus: & quãuis hunc locum multi sic & alij sic interpretẽtur, mihi tamen verior expositio videtur, q̃ hyperbolicè locutus est hic Christus ad rem exaggerandam. Quæquidem figura à Cicerone dicitur superlatio, ab alijs excessus, cũ sententia aliqua fidem excedit augendæ rei gratia, vt cum dicimus esse aliquid niue candidius, hæc autem sæpe in sacris literis reperitur. Quoniam sacra scriptura, quæ instar est communis locutionis scripta eisdem etiam vtitur tropis & figuris, quibus communis modus loquendi vtitur. Et vt res sit apertior aliqua exempla proferam ex sacris literis, in quibus hæc hyperbole inuenitur. In Actis Apostolorum describens nostet Lucas illam historiam aduentus Spiritus sancti, & volens innuere multitudinem gentium & nationum, quæ tunc erant Hierosolymis ait. Erant autem in Hierusalem habitantes viri religiosi ex omni natione, quæ sub cœlo est. Quod ni si hic admittatur hyperbole, erit necessarium fateri tunc fuisse Hierosolymæ Hispanos, Gallos, Anglos, Scotos, Indos, Æthiopes, Siculos, Sarmatas, Scythas, aliasque nationes, quas vix Ninive, quæ ciuitas erat maxima, iti nere trium dierum capere potuisse: nisi dum Hierosolyma, quæ oppidum erat mediocre. Similiter & Christus suadere nobis volens, vt eleemosyna secreto & absque iactantia fieret, dixit. Te autem faciente eleemosynã nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. At cum eadem in vtraque manu sit anima fieri non potest vt sinistra nesciat quid faciat dextera: quare quædam ibi est hyperbole, siue quidam excessus ad rem magis commendandam. Similiter & apud Matthæum legimus Christum dixisse. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum cœlorum. In veteri etiam testamẽto volentes exploratores à Mose missi magnitudinem vrbium, terræ promissionis significare, & murorum altitudinem dixerunt. Vrbes sunt magnæ, & ad cœlum vsque munitæ. Ezechiel etiam volens significare nullum fuisse Regem similem Assyrio, qui tantis diuitijs tantaque potentia floreret dixit. Cedri non fuerunt altiores in illo paradiso Dei. Ita & nunc Christus vt magis nobis orationem commendaret frequentem, dixit. Oportet semper orare, pro frequenter. Vbi hyperbolica locutione vsus est. Eadem etiam figura vtitur Paulus dum dicit. Sine intermissio

Actis 2.
Matth.6.
Matth.19.
Luce.2.
Ezech.31.
1.The.5.

ne orate. Et Ioannes. Sunt autem, & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribãtur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse, eos qui scribendi sunt, libros. Sed parabolã audiamus. *Iudex erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & homines non reuerebatur.* Hæc parabola est, & parabolice loquebatur Christus quæ vtinam etiam & nunc esset parabola, & pro historia non posset recenseri. Quosdam enim iudices à malo solet retrahere aut timor Dei, aut pudor seculi. Primi sunt boni: secundi occultè mali. Sed iste erat apertè malus quia neutrum illum retrahebat. Quoniam nec Deũ timebat, quo ad primum: nec homines reuerebatur, quo ad secũdum: Hæc enim impietas ex auaritia communiter prouenire solet, iuxta illud Ecclesiastici. Enxenia & dona excæcant oculos iudicis. Hæc enim dona & hæc libido habendi & excellendi ac imperandi, iustitiam peruertunt, & reipublicæ gubernationem funditus destruunt. Quod lamentabatur Prophęta Esaias dicens. Væ qui iustificatis impiũ pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Mores autem boni iudicis expressit Ietro cũ dixit Mosi. Prouide de omni plebe viros sapientes & timentes Deum, in quibus sit veritas, qui oderint auaritiam. &c. qui iudicet populum. Ecce quales iudices esse debent, Primò, vt sint viri & non pueri, sensu, & moribus. Nolite (inquit Paulus) pueri effici sensibus. Etiam si canicie vacent, sint tamen robore & virtute validi, iuxta illud. Noli quærere fieri esse iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, &c. Daniel licet ætate esset iuuenis, senes tamen impudicos iudicabit. Secundò, dicit sapientes. Hanc sapientiam postulabat Salomon vt populũ Israeliticum iudicaret. Sic Iosue fuit repletus spiritu sapiẽtiæ: qui populũ erat iudicaturus. Quapropter in Prouerbijs dicitur. Vis stulti recta in oculis eius? qui autẽ sapiens est, audit cõsilia. Tertiò, timẽtes Deũ. Vnde rex Iosaphat, ait iudicibus. Videte quid faciatis. Nõ enim hominis exercetis Iudiciũ, sed Dei. Quartò, in quibꝰ sit veritas iustitię & vitæ. Vnde in Deuteronomio habet. Qorũcõuersatio sit probata in tribubus vrĩs. Quintò, non cupidi munerũ, imò qui oderũt auaritiã: hoc enim est qđ in primis nocet iustitiæ, iudicũq; omnũ corrũpere æquitatẽ valet. Nã sicut piscatore arũdine pisces decipiẽtequãdiu nullus piscis hamum apprehẽdit arũdo recta permanet: postea vero quam apprehẽsa in ha

1.Esdr.vlt.
Esaiæ 5.
Exo.18.
1.Cor.14.
Eccle.7.
Dan.13.
3.Reg.3.
Deute.34.
Prou.12.
2.Para.19.
Deute.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo esca, filum trahit, inclinatur harundo piscis pondere, & torquetur: sic multi iudices iustitiæ virgam rectam tenent dum pondere donorum non tentatur, cum autem cliens aliquis accedit precium pro iudicio pollicés, inclinatur, sæpe etiam frangitur iustitiæ sacro
Exod. 3. sancta æquitas. Cum Deus misit Mosen ad Pharaonem habebat virgam in manu, quoniam facturus erat iudicia in Ægyptios: cuius quidem iustitiæ virga cum Moses caput apprehenderet serpens erat, cum vero caudam, in virgam vertebatur. Quia hoc habet iustitia, vt si quis principium aspiciat mordere videatur reum: sed si finem inspexeris, virga est æquans inæqualia. Verum virga in terram proiecta in serpentem vertitur. Quoniã iudex terrena cupiens omnia veluti serpens deuorat: sed si iudex finem considerauerit accipiens illam cauda, & finem iudicium que futurum perpenderit, videlicet quomodo ipse etiam à Deo iusto iudice sit iudicandus, iam tunc non serpens sed virga æqua erit. Ideo
Deute. 16. Dominus Mosi præcepit dicens. Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, vt iudicent populo iusto iudicio: nec in alterã partẽ declinent. Talis erat ipse Moses de quo
Exod. 18. habetur in Exodo. Stetit populus iuxta Mosem de mane vsque a dvesperam. Audiant hæc nostri iudices, qui vix ad vnam horam ferunt litigantium importunitatem. Expende etiam quod dicit, iuxta aut supra Mosem: nostros vero nemo audet tangere, nec pauperes
Esaiæ. 1. sine summo timore accedunt. Quos Dominus accusat per Esaiam. Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad eos. Talis erat iste, de quo nunc est sermo, ad quem causa viduæ non ingrediebatur: atque ideo subditur. *Vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eũ dicens Vindica me de aduersario meo & nolebat per multum tempus.* Posuit exemplum in vidua vt in fœmina, quæ natura sua fragilis & uitibus, vitique auxilio destituta est. Sic notantur iniqui iudices qui humillima quæque seuerius puniunt, nec ius dicunt nisi potentibus. Huic viduæ fragili & desertæ viri auxilio iniuria facta est: habebat enim aduersarium potentem, siquidem eum aduersarium nominat. Potuit autẽ esse, quantum cõijcere possumus. aut mercator, aut publicanus, aut exactor, quorum officiũ est, non modo debita, sed etiam plura quam debita sint exigere. Aut forte habebat hæc fœmina aliquẽ fundũ aut prędiũ iuxta alicuius diuitis limitẽ, qui viduę iniuriã inferre quacunque ratione posset: eade causa cupiebat, vt aut partẽ aut totũ prædiũ viduæ illius arrogaret sibi, & adiũgeret. Vtcũq; sit hoc cõstat verissime fœminã hanc iniuria esse affectam, quo in casu iudicẽ nullũ inueniebat iustitiæ amatorẽ, quoniã potente aduersario existẽte rarissime iustitia exhibetur fragiliori. Quare nihil vnquam profecit, nec precib⁹, nec querelis, quibus sæpenumero crudelẽ solicitauit iudicem. Quod ò vtinam nostris tẽporibus adeo frequens non esset, vt potius de iniuria huic viduæ illata querentes omnẽ in hac materia sermonẽ consumeremus, quã ad tẽpura hæc nostra præsentia oculos conuertẽtes in tot iniurias innocentũ incurreremus. Nã quis est qui regũ curias, ciuitatũ iudicia, siccis oculis possit intueri: quibus in locis tot viduarum cateruas aliorũque hominũ miserrimorũ, ejectas, & oppressas passim videmus: quibus nõ modo nõ patent iustitiæ, sed nec etiam portarũ aditus. à quibus per immanes iniquitatis ministros summa cum ignominia submouẽtur? Non sic faciebat ille sanct⁹ vir, qui dixit. Oculos viduæ expectare non feci. *Post hæc autem dixit intra se. Et si Deum non timeo, nec hominem verebor tamen quia molesta est mihi hęc vidua vindicabo illã ne in nouissimo veniens sugillet me.* Ecce quod saltem iste licet iniquus esset, tamẽ pro vitanda molestia iustitiã facit, & vindicat illã. Sed iã nũc multos iudices inuenies peiores isto, qui nec ob Dei timorem, nec propter hominũ pudorẽ, nec aliqua importunitate volũt iustitiã facere: de quib⁹ potest dici illud Zachariæ. Cor suũ posuerũt, vt adamantẽ: ne audirent legẽ. Porro sugillare est carnẽ maculare ex percussõ à sugendo, qđ succus id est liuor deducatur. Græce verbũ est. υπωπιάζω. Solet etiã accipi proaccusare, damnare, & reprehẽdere, sicut accipitur hic. Ille enim dicitur sugillare, qui cogitur vi rationis obmutescere: vel qui tædio clamorum suffocatur. Timebat hic iudex ne posteà ab hac muliere coram superiori iudice accusaretur, & vt se hac molestia & periculo liberaret, statuit iustitiam illi facere, licet animo inuito. ¶ Discant ex hoc loco iudices supremi, à quibus non est appellatio quales esse debeant: nẽpe vt eorũ iudiciũ rectũ sit. Cũ enim Dñs vellet ciuitates Sodomorũ subuertere, occurrit ei sanctus senex Abraham

Iob 31.

Zachar.

Gene. 19.

ham dicens. Absit hoc à te, vt perdas iustum cum impio qui iudicas omnem terram. Ac si diceret. Tu qui iudicẽ superiorem nõ habes, à quo possit appellari, vide quid facias quia supremus es iudex: & iudicas omnẽ terrã. Discat ergo supremi iudices, vt summe aduertãt ne quid iniustũ faciant, cũ nõ habeãt, qui eorũ sententias corrigant. Discant etiã omnes prælati, diuites, & potentes, ac principes non opprimere pauperes, ne in nouissimo sugillent eos: quia in die iudicij importunis clamoribus coram Deo supremo iudice cœli & terræ accusabunt eos. Vnde Sapiens ait. Tũc stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum. Venient enim tunc ante tribunal Christi diuites, tyranni, & iniqui iudices pupillorum & viduarum oppressores: vbi erit pupillorum accusatio grauis, & allegatio dura. Suffocabuntur enim ita, vt non possint respondere: sicut ille, de quo Euangelista Matthæus ait. At ille obmutuit. Applicat tam nũc Christus ad propositum parabolam. *Ait autem Dominus. Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorũ suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum.* Concludit parabolam arguẽdo. Quod si iudex iniquus vict⁹ precibus viduæ dispositit tandem vindicare viduam: quantò magis Deus iustissimus faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se? Quapropter Deũ oremus, petitiones que nostras coram illo constituamus. Hoc enim hic docet Christus vt in tribulationibus nostris nomen illius inuocantes, omnesque dolores, & labores in manibus eius deponentes, deinceps de salute nostra securi. Ipse nãque cum opus fuerit nos auxilio solabitur suo, quod si statim non exaudierit preces nostras ne diffidamus, sed potius in oratione perseueremus. Nam si iudex ille iniquus viduæ iustitiam fecit ab illa solicitatus: quid faciet Dominus iudex iustissimus Nõ poterit certè precibus nostris non acquiescere, si perstiterimus. Hoc igitur Dominus in tota hac parabola præcipuè intendit: nempe vt perseuerantes simus in oratione. Cum enim dixisset, oportet semper orare & non deficere, statim adduxit parabolam: vt nobis orationis assiduitatem, & perseuerantiam suaderet. Eandem doctrinam scripsit noster Lucas in capite vndecimo, vbi Dominus etiam frequentem orationem commendat, in cuius rei confirmationem ad ducit parabolam de eo, qui ab amico tres panes commodatos petiuit. facta hac consideratione, si non dederit, eo quod amicus est, saltem propter importunitatem dabit, quotquot habet necessarios. Eodem modo hic dicitur, si iudex ide nolluerit iustitiam ob virtutem facere, saltem ob importunitatem faciet: quare multo facilius Dominus: si eum solicitaueris preces tuas, motus exaudiet. Et hic est huius parabolæ sensus. ¶ Verum pro maiori explicatione aliquorum verborũ contextus, obserua quod iste clamor continus electorum non est formaliter petitio vindictæ (quanuis vindicta iustitia sit punitiua, vt sancte possit desiderari) sed est formaliter petitio quod adueniat regnum Dei. Est formaliter desiderium beatitudinis perfectæ (in anima, scilicet, & corpore) cum aduenerit regnum Dei, & quia regni Dei aduentus annexam habet vindictam, hoc est iustitiam punitiuam iniuriarum illatarum electis Dei, ideo clamor iste est virtualiter petens vindictam. Et quoniam electi continuè suspirant ad regnum Dei: ideo quotidie dicuntur petere vindictam clamando die ac nocte. Et conformis est hæc sententia clamori martyrum: iuxta illud Apocalypsis. Sub altare Dei vidi animas interfectorum propter verbum Dei, & clamabant dicentes. Vsquequo Domine nõ vindicas sanguinem nostrum. &c. Obserua etiam quod dicit Deum vindictam sumere nomine electorum. non reproborum, quorum condemnatio hic incipit. Sed procedamus. *Veruntamen filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra?* Post orationẽ optimè nũc agit de fide: quia vbi fides nõ est, deficiet oratio. Sic Paulus ait. Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? Nulla erit orationis vis vbi fides defecerit. Quoniam autẽ oratio animã optimè præparat ad expectãdum iudicij supremi aduentum, qui veniet, vt faciat vindictam electorum suorum, prius locutus est Dominus de oratione, nunc vero de aduentu suo loquitur: quando veniet, vt vlciscatur & puniat illos qui seruos illius iniurijs & incommodis afficere non verentur. Et tunc cum venerit putas quod inueniet fidem super terram? Quanuis Deus sic zeletur pro suis electis, tanta tamen erit tunc malorum multitudo, vt apud paucos vera fides inueniatur. Et si nunc veniret, vbi inueniret fidem: Quot videmus in præsenti se-

Iohã. 11.

Apoc. 6.

Rom. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

culo schismata, quot hæreses, quot impias opiniones? Non loquor de Turcis, nõ de Iudæis, non de hæreticis, sed de his etiam qui sibi videntur, & ab alijs existimantur Christianissimi. O miseram & infirmam fidem. Præterea si loquamur de fide, qua homo homini fidem vel habet, vel seruat, neque illa suo loco habetur: sed tanta est hominum huius seculi vanitas, vt merito illud ethnici locum habeat. Nusquam tuta fides. Quocunque enim te verteris vix inuenies, cui tuto fidas: nec qui sibi fidere ausit. Sicut enim Deo neq; fidimus, neque fidē seruamus: ita & homines aliquando nec nobis fidem vel seruãt vel habent: vt sic par pari reddatur. Iam syncerita: antiqua periit, abierunt aurea illa secula: modo enim nemini fidere audemus. Quoniam olim omne æs alienum sine testibus: & sine chirographo probatissimũ erat. Nunc è conuerso etiam testibus & chirographo ipso fidem facientibus audent debitores debitum negare creditoribus. Tanta est in hominibus perfidia & nequitia. Qua de causa, nec amicissimis & notissimis iam fidem facimus sine iactura. Olim Gabaonitæ venerunt ad Iosue, & credidit eis: vbi duo considera, de illius temporis bonitate & syn- *Ios.9.*
ceritate. Primò quam sancta erat illius tẽporibus fides, vt fallere aliquos posse non crederetur. Sancti qui cæteros de suo affectu esse existimabant: quia ipsis amica est veritas & non mentiuntur: ita mentiri neminem putãt, & quia ipsi alios fallere nesciunt, non putãt quod alij fallant eos. Hinc Salomon ait. Innocens credit omni verbo. Non est in Iosue & *Pron.14.*
in suis vituperanda facilitas: sed laudanda bonitas. Arguendi sunt quia Deum non consuluerunt: & commendanda animi synceritas & bonitas mentis, qui Gabaonitas mentiri non crediderunt, sed bene de proximis iudicabant. Hoc est innocentem esse, ignorare quod nocet: & si circunscribitur ab aliquo de omnibus tamen bene iudicat, qui fidem esse in omnibus arbitratur. Hac igitur mentis suæ deuotione inclinatus, vt crederet testamentum disposuit, pacem dedit, & confirmauit societatem. Secundo expende, quod vbi ad terras eorum ventum est deprehensa fraude, nihilominus tamen fidē seruauit, & reuocandam noncensuit ne fidē suã solueret: quanuis aliena perfidiam apprehenderet: sed nunc nec fides, nec pacta, nec iuramenta seruantur. Mirabile exemplum de seruanda narrat Diuus Augustimus de M. Regulo, qui captus in primo bello punico à *Aug. lib.1. ciui.ca.15.*
Pœnis cum esset Romam missus ad captiuos commutandos, iurasset que se redditurum, reddijt quidem non commutatis captiuis quanuis ab amicis retineretur Romæ: maluit tamen redire ad hostes ad exquisita supplicia quam fidem hostibus crudelissimis datã nõ seruare: & sic Charraginem reuersus est. Paucos nunc M. Regulos inuenies vbi iam nulla fides aut promissio seruatur. Sed de his iam satis. ¶ Igitur quia Christus hactenus fuerat locutus de necessitate orationis: modo docet qualis oratio debeat esse: nempe humilis & modesta. Erant etiam ibi pharisæi qui orationes longas faciebant: & putabant magnam se habere fidem, & quod non essent ipsi de numero illorum, in quibus non inueniretur fides: & de se magna confidebant. Docens ita que hos, quomodo nihil de se sit præsumendum & quomodo oratio humilis esse debeat subdit Euangelista, dicens. *Dixit autem & ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti & aspernabantur cæteros parabolam istam, dicens. Duo homines ascendebant in templum vt orarẽt vnus pharisæus & alter publicanus.* Vulgò dicí solet nullum est malum quod aliquando non subsequatur bonum. Prouerbium quidem verissimum est: quoniam tanta est Dei misericordia, vt non solum ex bonis, sed etiã ex malis occasionem benefaciendi capiat. Peccauerunt Angeli in cœlo contra suũ creatorem peccauerunt certè & grauissimè. Quapropter omnipotens Deus hominem creauit: vt enim ait Diuus Augustinus. Homo ea de causa creatus est à Deo, vt impleretur Angelorũ sedes, quæ vacuæ manserant. Creato autem homine ad illam supremam fœlicitatem, accidit aliud flagitium: peccauit enim ille homo recenter creatus contra Deum, & inobedientia sua iustitiam originalem perdidit, simul cum gratia & amicitia Dei. Ex hoc tamen malo, ingens consecutum est bonum: nam Deus vt hominem quem ad similitudinem suam formauerat in pristinũ statũ restitueret, homo factus est. Venit enim filius hominis saluũ facere quod perierat. Verũ bonũ *Matth. 9.*
hoc ingenti scelere contaminatum fuit. Persi di enim mortales Christum Redemptorem suum cruci affixerunt: non tamen tanto crimine tardior facta est Dei misericordia, quin ipsa Christi morte salutẽ hominũ excogitauit. Ex summo igitur omniũ mortaliũ malo, summum effecit Deus omnium bonorum bonũ.

Deute. 32. O quam bonus est Deus qui (vt ait Moses in Cantico suo) sicut eduxit mel de petra, oleũque de saxo durissimo: ita educit ex duro pectoris animo mel deuotionis & suauitatis, & oleũ misericordiæ. Sic etiã iusti sæpe post peccatũ feruentius seruiunt Deo. ¶ At diabolus è diuerso, ex bono elicit malum: quoniam quẽ admodum Deus adeo bonus est, vt ex malis etiam possit creare bona: sic diabolus adeo est malus vt ex bonis etiam possit conficere mala. Nam cum Deum creatorem æmulari velit in operibus contratio modo omnia operatur, nec amplius assequitur, quam apparentiã quandam bonitatis, velut simia naturæ humanæ imitatrix. Vt ergo Deus ex eleemosyna pietatem, ex oratione deuotionem, ex ieiunio continentiam, ex decimarum solutione iustitia. &c. educit. Sic è contrario diabolus ex his omnibus arrogantiam, superbiam, & ad cæteras virtutes ignauiam quandam extrahit. Mirum tamen non est: si sint contrariæ voluntates Dei & dæmonis, quorum opera tam opposita sunt. Quid magis oppositum quam arrogantia & humilitas? At arrogantiã diabolus ex virtute educit: Deus verò ex peccato humilitatem procreat. Vtrunque autem in hac parabola licet intueri. Poteris considerare opera Dei in illo publicano, qui peccatũ suum cognoscens, humilitatem meruit salutem, diaboli vero in pharisæo, qui legem obseruans superbia sua omnia bona opera inquinauit. Hoc summatim dictum sufficit, postea cum de vtraque persona tractabimus, fusius agemus. Nunc singula verba huius parabolæ explicemus. Ait itaque Euangelista. *Dixit ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & cæteros aspernabantur.* Ad quosdam videlicet arrogãtissimos & vanos, qui cum per se nihil sint, plus æquo sibi tribuunt & vendicant. Hoc vanissimum est. Primo quia incertum est homini quando iuste operatur: falsa enim iustitia multos decipit. Vnde Paulus. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc *1. Cor. 4.*
iustificatus sum. Ideo hic non inaniter dicit tanquam iusti, vt doceat nõ vere fuisse iustos: nam si verè iusti fuissent, iustitiam suam non sibi, sed Deo retulissent acceptam. Vanum itaque est confidere in sua iustitia: cum nesciat homo an iustus sit. Secundo non est confidendum in propria iustitia, quia iustitiæ nostræ *Isaie.64.*
nõ sunt puræ: iuxta illud Esaiæ. Facti sumus vt immundi omnes nos: & quasi pannus menstruatæ omnes iustitiæ nostræ. Tertio non est confidendum in propria iustitia, quia nõ est stabilis: homo enim quantumcunque magni meriti sit labi potest, vt Dauid, Petrus, & multi alij. Adam cecidit, & etiã Angeli, qui eminentis erant naturæ. Vnde Iob. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem. Quis Sansone fortior, Dauide sanctior, Nabuchodonosor potentior, & Petro feruentior? Sed omnes isti propter præsumptionem corruerunt. Senacherib omnem fiduciam suam constituebat in magnitudinis sui exercitus: at sanctus Rex Ezechias Deo tãtummodo fidens victoriam obtinuit, Hierusalem liberata ab hostibus, occidit enim Dominus centum octuaginta quinque millia illorum, & postea Senacherib ipse à filijs suis fuit occisus. Ita profligauit Dominus Holophernem cum omni Assyriorum exercitum: de quibus ait Iudith loquens de Deo. Qui confidunt in multitudine sua & gloriantur, &c. Quapropter istis, qui sibi ipsis confidunt non Domino ait Propheta Amos. Væ *Amos.4.*
vobis qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ optimates capita populorum: ingredientes pompaticè domum Israel. Discamus ex hoc loco nihil nobis confidere. Ne confidas in diuitijs: quoniam scriptura ait. Væ vobis diuitibus, qui habetis hic cõsolationẽ vestram. Ne confidas in viribus, multi enim fortissimi fuerunt duces in seculo, quorum nomina prorsus ignoramus: ait enim scriptura. Potentes, potenter tormenta patiẽtur. Ne glorieris in ædificijs, aut equis mundique luxu: quoniam inquit Hieremias. Væ qui ædificatis iniustia. Ne confidas in nobilitate generis, aut corporis pulchritudine: scriptum enim est. Vana est pulchritudo. Ne multum tribuas velocitati, reliquisve artibus humanis, quibus bruta sunt hominibus præstantiora. Asael, qui erat velocitate par capreis, quæ morantur in syluis occisus fuit, quia Abner sequebatur. Ne iactes literarum cognitionem, si quidem nemo adhuc extitit æqualis dæmonibus scientia, qui tamen omni scientia sua inferni pœnas euadere nõ possunt. Non adhibeas fidem fauori, aut gratiæ principum. Aman enim Regi Assuero gratissimus eo die, quo cum Rege suo cœnauerat ab illo suspẽsus est. Ideo Dauid. Nolite cõfidere in principibus, neque in filijs hominum: in quibus non est salus. Hos ergo qui virtute sua, & viribus confidunt, alloquitur Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stus dicens. *Duo homines ascendebant in templum vt orarent vnus Pharisæus, & alter publicanus.* Ad orationem ascenderunt. Ad hoc enim factum est templum: iuxta illud Saluatoris. Domus mea, domus orationis est. Et Salomõ orans Domino dixit in templo. Exaudies deprecationem, quodcunque orauerit in loco isto: Quanquam multi sunt, qui templis vtuntur non ad orandum sed ad negociandum aut (quod turpius est) ad peccandum: quibus multo esset melius si nunquam templum ingrederẽtur, vt huic Pharisæo accidit, qui in templum intrans arrogantia & superbia perdidit quidquid antea virtutis habebat. Sanus igitur fecisset si le domi continuisset. Iuerat ad orandum, & pro oratione peccatum admisit: cuius exemplo omnes caueant sibi, nequid aliud in templo faciãt quã preces effundere animumque totum Deo trãdere. De ijs enim qui contra faciunt conqueritur Dominus inquiens: Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? quia in via affectus est iniuria, leuius ferre solet quam si in propria domo fuisset iniuriam passus. Vnde illud vulgo celebratum exaggerationis argumentum. Vim mihi intulit etiã in domo mea. Quare Rex Assuerus vt Amã grauius peccasse probaret, dixit: Etiam Reginam vult opprimere me præsente in domo mea. Ita etiam offendunt Deum qui in templo peccant: quoniam adeo impudentes sunt vt Deum in propria illius domo non vereantur offendere. Ita nunquam legimus Dominum adeo indignatum fuisse, quam cum vẽdentes & emẽtes in templo inuenit, quo in casu ille qui omnibus alijs peccatoribus semper pepercerit tam grauiter succensẽt hominibus: nihil quam sibi displiceat templorũ violatio. Oportet vt in loco sancto sanctus sis: nam quid prodest quod locus sanctus sit, si tu sanctus non es? Hic Pharisæus in templo erat, sed in eo superbe egit: locus enim non iustificat hominem. Quapropter disce in loco sancto Dei orare psallere, & verba diuina attentè & deotè audire. &c. *Pharisæus stans hæc apud se orabat.* Cum enim preces eius debuisset ad cœlum ascendere, gloria tamen inanis meritorum suorum hoc faciebat vt orans apud se esset: & tamen vera oratio extra se rapit orantem. Præterea, statio hæc indiciũ præbebat inflati animi, quam Deus semper odit. Contra vero cor contritum & humiliatum nunquam despicit. Vnde in Ecclesiastico habetur quod hominis seipsum humiliãtis oratio, nubes penetrat. E diuerso autem quæ oratio illa erit, vbi humilitas non est: imo in quanos humilitatis pudet? Salomon erat omniũ ditissimus & glorioßissimus Rex, quã Iudæi vnquam habuerunt; attamen nõ pudebat eũ coram omni populo genibus flexis orare. Daniel in die ter cadebat in genua in oratione. Moses cadebat in facie in sua oratione. Et ipse Christus cœlorum Rex procidens in horto orabat Patrem. Et quid solum hos cõmemoro? In Apocalypsi Ioannes videbat nõ solum viginti quatuor seniores, sed etiam omnes Angelos in cœlo in facie procidere ante Dei thronum. In Iob quoque scriptum est, quod etiam columnæ cœli ante Deum cõtremiscunt: denique obstupescunt omnes creaturæ ad diuinam maiestatẽ, & hic superbus Pharisæus peccator & in pur⁹ homo in terris, erecto collo & capite, coram Deo audebit stare & comparare? Sed non solus est hic Pharisæus, qui superbe & arroganter est in templo. Nam nostris temporibus videmus etiam mulieres pulcherrimis stragulis cubãtes, missæ, sacrisque concionibus interesse. Et existimo breui fore, (ea sunt stultitiæ incrementa) vt ecruicalia, ipsosque lectos in templo transferant ut mollius cubent. Sed quia in capite secundo huius cum Simeonem venit in spiritu in templum de his locuti sumus: nũc duo obseruamus hic. Primum horum est, quod hæ cæremoniæ Ecclesiæ quanuis de essentia non sint, tamen maximam animi superbiam ostendunt qui eas omittunt. Quanquã enim potißimum omnium sacrificium & maximè acceptabile sit cor contritum, humile & mũdum: corporis tamẽ humilitas sicuti genũ flexio, &c. Multũ adiuuat ipsius cordis humilitatem, (sensualitatem frangens, animamque erga Deum disponens. Quare cum Christus & Apostoli has externas cæremonias nõ modo docuerint, sed etiam commendarint, stupenda videri debet eorum impudentia, qui hæc in missa, & reliquis diuinis officijs audent cõtemnere. ¶ Secũdo obserua quam difficile & atrox sit superbiæ vitium: omnia enim alia nõ semper apparent, latent interdum, quia nonnunquam occultari possunt, nonnunquam etiam acquiescunt. Nam orator si domi peccat, foris non item: libidinosus etiam nõ semper nec in omni loco flagrat: friget aliquãdo, vel naturæ fragilitate, vel vitij tædio. At superbus in lecto, in mẽsa, in foro, in templo, in om-

Ioan. 2.
3. Reg. 8.
Hiere. 11.
Hester. 7.
Ioan. 2.
Psalm. 50
Eccle. 35.

omni denique loco & tempore, domi, foris(q; indicia ostendit rumoris sui, vt in hoc Pharisæo videmus. Qui vbi arrogantiam suam in primis cohibere & occultare debuisset (siquidem in conspectu Dei constitutus nihil aliud non modo velle sed nec cogitare quidẽ deberet nisi quod pium sanctumque sit) ibi superbissimus fuit: sed nec veritus est illum offendere, à quo multa perituri venerat. Sed iam eius orationem audiamus. *Deus gratias ago tibi quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut hic publicanus.* Iustus in principio accusator est sui, & sic oportebat, vt iste faceret: tamen à suis laudibus incipit. Abraham rogans pro Sodomitis coram Deo se humiliabat: Quia, inquit, semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum sim puluis, & cinis. Acsi diceret, Nõ tractatis iniuste, quod pro alijs oro: qui tamen ipse peccator sum. Sic faciebat Iacob dicens: Domine Deus minor sum omnibus miserationibus tuis. &c. Sic etiam Dauid. Quis ego sum (sit) Domine Deus, & quæ domus mea quia adduxisti me huc vsque? Sic etiam faciebant socij Danielis dicentes. Domine Deus iustus es, in omnibus quæ fecisti nobis. Sic & ipse Daniel dicebat. Tibi Domine iustitia, nobis autem confusio, &c. Hunc in modum confitentur probi omni tempore in sua oratione propria sua peccata: è contra autem impij à suis laudibus incipiunt, sicut iste qui gratias dabat, quia nõ erat sicut cæteri. ¶ Sed cur iste male egit dando gratias Deo, & numerans bona sua cũ Paulus dicat quod in omnibus gratias agamus? Dauid etiam & Ezechias, Paulus quoque & Zacheus, & alij bona sua narrauerunt. Cur ergo iste damnatur? Aliud est gratias agere cognoscendo Deum autorem bonorum, & aliud est bona habere reputando quod à se ipso vel suis meritis Deus illa dederit, & proximum contemnendo. Quapropter aduerte quod triplex est genus superborum. Quidã sunt quod ea quæ habent non putant à Deo se habere: sed quod suis viribus, ingenio, aut sollicitudine illa acquisierint. Talis fuit Nabuchodonosor qui dicebat iactanter. Nonne hæc est ciuitas magna Babylon quam ego ædificaui. &c. Et sic Sanson hac tactus vanitate dixit. In mãdibula asini percussi eos. Quos Dominus percusserat dixit quod ille percussisset. Quapropter statim Deus ilum magna siti percussit: ita vt penè moreretur. Sicut etiã vox dixit de cœlo Nabuchodonosor Regi. Regnũ tuum transibit à te. Est enim Deus honoris sui Zelator, soletque æstimationem suã tueri, quotiescunque ab hominibus vsurpatur. Ad uersus hos loquitur Isaias dicens. Nunquid gloriabitur securis cõtra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? Quomodo si eleuetur virga contra eleuãtem se & exaltetur baculus qui vtique lignũ est. Et videas quomodo Deus zelat suum honorem statim subdit pœnam. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem & subtus gloriam eius succensa ardebit quasi combustio ignis. Et Paulus etiam contra illos. Quid habes qd non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis. Iacobus Apostolus etiam ait. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est à Patre luminum! Et rursus Paulus. Non famus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est. Si homo ex se sufficiens non est ad cogitandum bonum, quod est minimum inter bona opera: quid poterit ad agẽdum? Vnde Dominus. Nemo venit ad me nisi Pater meus traxerit eum. Et per Oseam, Perditio tua (inquit) ex te Israel; & auxilium tuum ex me. Per se vadit homo ad peccatum, sed non redit per se nauis descendit in rapida aqua, sed non ascendit. Terra spinas & tribulos per se profert, sed non per se triticum: mater enim est herbarũ, & nouerca tritici. Sic homo per se potest facere malum, sed non bonum, meritorium vitæ æternæ sine gratia Dei. Ideo Dominus. Sine me nihil potestis facere. Omnia bona tua tam corporalia, quam spiritualia à Deo sunt. Cur igitur superbis? Multi adeo arrogantes sunt, vt si audiant se ab omnibus amari statim respondeat vrbanitatem suam liberalitatem, & bonum ingenium amoris illius esse causam. Si verò audiant valetudinẽ, vitæque suas in pretio esse gloriantur, & dicunt: continentia mea, vitæque moderatio hæc mihi præstitit bona. Quorũ quãta sit superbia nemo nõ videt: quãdo ea bona quæ Deo sunt, vt autori sub referenda, sibi tribuunt. Alios inuenies nihilo meliores, à quib⁹ si petas, qua ope diuitias cõparauerunt, iactant industriam suam, dicentes. Indos petiui, inaudita nationes penetraui, ibique ingenio meo hæc omnia mihi confeci, quæ vides. O insane. Nonne alij in eisdem locis quibus tu versati ditescere nunquã potuerunt? Nonne etiã alij multi re dit ores effecti,

Deut. 8.
Dan. 8.
Num. 16.
Luc 22.
Apocalip. 7.
Iob. 26.
Prou 18.
Genes. 19. Exod. 32.
Dan. 9.
3. Reg. 7.
Ioan. 2.
Dan. 9.
Psal. 4.
Esa. 14.
Esa. 10.
1. Cor. 4.
Iacob. 1.
2 Cor. 3.
Ioan. 6.
Osee. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in mati cum omnibus diuitijs suis pericrunt? Igitur ò amentissime cur manis Deo esse ingratus, quam Deo omnia quæ habes accepta referre: nequidem & qui non habuerunt Dei auxilio consequuntur, & qui habent Dei patrocinio opes suas à mille periculis tuentur Quod si opponas: pro hæredo omnia bona mea possideo, nihil hic ad cõparandum, aut casus aut auxilium vllum promouit: pater mihi reliquit. At patri quis dedit? auus. auo? atauus. Fateor: sed si perstitero omnino deuenie dum est ad illum, qui habuit à maiorib? suis nihil. Sed sint ita sanè omnia bona tua hæreditaria: qua ope conseruas, quæ mille modis diligentissimos dominos deserunt? quo auxilio denique vales (quod præstantius est) & spiritum ducis ad illa perfruenda? Nullam ergo excusationem afferre potes tuæ ingratitudinis: nisi Deum datorem omnium bonorum cognoscas: at si cognoueris quot bona cõsequantur, inde gratus eris, & plura in dies beneficia consequeris. ¶ Aliud genus superborum est, qui etsi omnia beneficia à Deo fateantur accepta, non gratis tamen sed meritis suis sibi concessa autumant. Habent in memoria aliqua pietatis opuscula: quæ aliquãdo fecerunt: & ideo valetudinem suam, bona temporalia, & etiam animi tranquillitatem iam pridem sibi debitam, & ita nihil accipiunt de manu Dei vt gratuitum, sed vt debitum. Horum tamen non modo superbia, sed etiam stultitia est mirabilis, nam quæ habemus, non quia boni sumus habemus, sed quia bonus est Deus. Vnde Christus Apostolis dixit. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos vt eatis & fructum afferatis. Quasi diceret. Hæc omnia quæ facitis, mea opera sunt, Nihil enim quis conari potest nisi præuia gratia diuina, quæ dormientes excitat, pigros strenuos facit. Non quia boni eramus futuri, elegit nos Deus: sed quia elegit nos Deus, boni sumus. Quare gratia Dei gratis dari dicitur: quoniam sola Dei bonitas in causa est, vt hominibus detur. Ideo Paulus. Si gratia ex operibus, gratia nõ est gratia. Vnde in capite immediatè præcedenti Dominus dixit. Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. Et quia ibi satis diximus, in hoc loco demerito nostrarũ operationum supersedendum puto. ¶ Nũc tertium genus superborum videamus: illos nempe qui licet sciãt bona quæ habent esse à Deo & non ex meritis suis data, tamen in illis gloriãtur ac sibi esse sunt: gloriam Dei vsurpantes: vt fecit hic Pharisæus, de quo nõ loquimur. Propter hoc peccatum non pertenetis in terram promissionis: quia non retulerũt honorẽ Deo pro fonte de lapide excusso. Quare ait Paulus. Regi seculorum, immortali, & inuisibili, soli Deo honor, & gloria. Quod festati sunt Angeli in Christi Natiuitate, dicẽtes. Gloria in excelsis Deo: & in terra pax hominibus. Hoc iam in superioribus expoluimus. Se ipsum extollit stultus his & laudat inaniter. Sicut lanx turtinæ quãto leuior est, tanto amplius sursum ascendit: sic quanto homo vanior est, & inutilior & iniustior, tanto sublimius se extollit, & cum sit impius, iustitiam sibi iactabundus assumit: & iusti nomen impudenter vsurpat. Contra vero quemadmodum lanx plenior & grauior se deprimit deorsum: sic vir virtute clarus & honestate insignis se abijcit & inclinat, & quanto est apud alios virtutibus onustior, tãto apud se ipsum iudicatur imperfectior. Hæc est enim magna perfectio, suæ imperfectionis cognitio. ¶ Sed expende hominis arrogantissimi verba. Nõ sum (inquit) sicut cæteri hominum. Cum se solum bonum credit: quodammodo male de Deo sentit, quia credit quod Deus in vno solo loco diuitias posuerit, & quod alijs non sit bonus nisi sibi, vel quod alijs sit parum bonus in quo Deo derogat. Amã qui credebat, quod solus ipse esset honorandus à rege, cũ interrogauit eum, quid faceret rex quẽ voluerit honorare cogitans Aman & reputãs quod nullum alium rex nisi se vellet honorare respondit. Homo quem rex honorare cupit debet indui vestib⁹ regijs, &c. Quod eũ fecisset Mardocheo lugens & operto capite abijt tristis in domum suam, & etiam suspendio interijt. Et sicut Mardochæus est exaltatus, quẽ despiciebat & odiebat Aman, & ipse Aman suspensus & damnatus: sic iste Pharisæus, qui solus se dignum honore putabat, est condemnatus, & publicanus despectus à Deo iustificatus & honoratus. Solum inter omnes hic Pharisæus se putabat esse. Ideo superbia vento cõparatur: quia nihil sustinet ita superb⁹ nihil sustinet, aut patitur: solus esse vult & abomnibus præteris obseruari. Alia vitia cõsortio gaudẽt, vt libido, lud⁹, edacitas, auaritia: verũ superbia solitudinẽ quærit, societatẽ nõ patitur, tãta est huius teterrimi vitij importunitas omnia sibi defert, se solã in pretio esse ben-

Iean. 15.

Roman 11.

Num. 20. 1. Tim. 1.

Luc. 2.

Hester. 5.

bendã putat: omnes humiliat, vt se exaltet. Et in hoc videmus, quia dixit: Alij raptores, &c. Cum reuera ipse esset raptor & iniustus, quia rapiebat gloriam Dei, de qua ipse dixit quod alteri illam non esset daturus. Iniustus quippe erat, quoniam proximum non auditum prius nullis testibus, nullis iudicijs temerè dãnabat: digitoque ostendens publicanum trahebat in exemplum accusationis suæ: in quo ipsius perspicue cernitur impietas, qui nõ modo se iactabat, sed etiam alios vituperabat. O quot habet iste in seculo imitatores, qui festucam in oculo fratris vident, trabem autem in oculo suo non considerant. Vnde Paulus ait. Tu quis es, qui iudicas alienum seruũ? suo domino stat aut cadit: Certè si iste sapuisset, vel in hoc cognouisset improbitatem suã quod perperam de alijs iudicaret, verum nemo improbus sapit. Ignis omnia in se conuertit, quèadmodum & fluuius omnes torrẽtes ni se recipit, & immutat: sic & homines qui boni sunt, quæcunque aut audiũt, aut aliqua ratione accipiunt: secundum naturam suam optima reddunt. Mali autem etiam bona in mala conuertunt. Quare nullum est certius argumentum, quo quis se discutiat, moresq; suos exactius exploret: quam si sibi persuadeat se esse talem, qualem proximum esse iudicat. Quod si animaduertisset Pharisæus iste, cognouisset vtique suam iniquitatem. ¶ Obserua autem hic, nullam aliam causam esse quare proximos cõtemnamus, nos vero magnifaciamus, nisi quia acutius vitia illorũ, quã nostra intuemur. Cum autem nemo sit, quin aliquo defectu peccet: fit necessario vt proximorum mores & vitam nostris semper postponamus. Verumtamen diuerso se habet modo in huiusmodi æstimãdi negocio superbus & humilis: nam superbus qui male omnia perpendit in altera parte trutinæ mala proximi sui constituit, in altera vero bona, si quæ habet sua: & ita non est mirum si digniorem se inueniat cæteris, At humilis & modestus è diuerso se habet, mala sua semper præ oculis gestans, nihil in proximis dignius supplicio, quam in se intuetur: quia bona opera sua, qui bonus est non perspicit. Mala sua intuetur, & bona aliorum considerat. Moses cum haberet faciem splendidam, ita vt filij Israel non possent in faciem eius intendere: solus ipse nesciebat: sic tu si bona proximorum tuorum animaduerteres velles, mala autẽ tua ob oculo semper gestares, pluris proximos tuos quam te ipsum faceres. Quare periculosissimum est se bonũ putare. Infirmus enim qui se morbo oppressum non sentit, medicinam non quærit. Sic Pharisæus iste, quia vitia sua non attendebat, innocentissimum se iudicabat, reliquos vero iniquissimos, quorum etiã minima peccata notabat. Ideo Dominus ait istis. Publicani & peccatores præcedẽt vos in regno Dei. Quoniam se iudicantes infirmos remedium quærunt. Sic intelligenda sunt verba illa seuerissima Apocalypsis. Vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es incipiam te euomere de ore meo. Quomodo fieri potest, vt homo frigidus Deo sit gratus, tepidus autem qui calido propinquior est peioris sit conditionis? facilis responsio est. Calidus dicitur ille qui igne charitatis flagrãs, virtutes omnes interius & exterius possidet. Frigidus qui charitate destitutus, procul ab omni virtute moratur. Tepidus verò qui nec charitate caret, nec etiam omnino fœget, saltem in exteriori apparentia. Dicitur ergo tepidus peioris esse cõditionis quam frigidus, non qd plurium peccatorum sit reus, sed quia in eo statu est, in quo difficilius sanari potest. Negligit enim medicinam qui morbi sui conscius non est. Sic iste cum se infirmum non putet, remedium non curat. Et quod iste sit sensus germanus huius auroritatis patet, quia immediate subdidit Dominus dans causam quare tepidus sit peioris conditionis dicens, Quia dicis diues sum & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus & nudus. Sic iste Pharisæus cum pauper esset & cæcus & nudus, putabat se esse diuitem: & iactabat opera sua dicendo. *Ieiuno bis in sabbatho, decimas de omnib⁹ quæ possideo.* Iste ascendit vt oraret, & cũ oratio sit petitio expende quam stultus sit quod bona opera sua ostendit Deo ad quem orat. Ineptus esset ille, qui eleemosynam petitur⁹, se prius annulis, torquibus aureis, & vestibus pretiosis ornaret credens id sibi adiumento fore. Nam pauperes vlcera sua ostendere solẽt, vt sic facilius intuentium animos moueãt. Eodem ergo modo nos in oratione si volumus Dei misericordiam flectere non virtutes, vt Pharisæus hic ostẽtemus: sed potius cum publicano peccata fateamur. Nam quẽadmodum ægrotus qui à medico ictus purior rem sanguinem emittit, grossiorem retinet, deficit, ille vero qui puriori retento, inutiliorem foras proijcit conualescit: sic peccator

Matth. 7.

Rom. 14.

Apoc. 3.

Quomodo Pharisæus inuenit, & decimas vid. Epiph. lib. 1. c. 16. to. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui bona sua prædicat,& mala tacet ; salute caret,ille autem viuit qui bonis non emissis, quidquid mali habet,humiliter coram Deo medico sapientissimo exponit. Sic Balac rex
Num. 23. Sydoniorum dicebat,Septem altaria ordinaui. Vide quid impij Deo offerant,& quæ sint illorũ præparationes:nempe iactare si quæ fecerint bona quasi Deus non viderit illa aut esset cæcus. Optime Deus hęc omnia nouit,& scit opus bonum quod facis:& non solum opus ipsum,sed omnes circunstantias boni operis.
Genes. 22. Videas quantum Deus cõsideret omnia opera nostra. Obtulit Abraham holocaustum & Deus omnes circunstantias consideravit, dicens. Quia non pepercisti filio tuo vnigenito,&c. Non solum dixit filium,sed vnigenitum:& omnia optime consideravit & laudavit. Quia fecisti,inquit, hanc rem. Quam rẽ Domino? Non inuenio nomen opere digno. Vide quomodo omnia ponderat. Sic etiam
Luc. 17. in domo Simõnis Pharisæi fecit cum Magdalena,ponderans omnia eius bona opera, & circunstantias. Osculum mihi nõ dedisti, hæc autem &c. Igitur si Deus ita videt & ponderat omnia opera & eius circunstantias, & omnia videt & scit : nequicquam tua enarras opera? Celauit hic Pharisæus peccata quæ cõfiteri debuerat & bona siquæ fecerat patefecit. Qui enim sana membra medico ostẽdit, & vulnera regit,nũquam curari poterit:imo pon' quotidie peius habebit. Tales sunt multi qui quoniam iusti magis haberi quam esse appetunt cum bona aliqua faciunt nõ in secreto sed publice illa facere satagunt. Et postquam facta sunt,illis quos latere putãt illa referunt vt inde ab illis quibus illa referũt æstimentur. Trãsionem agunt,suascanũt laudes,
Matth. 7. suorum gestorum historiographi fiunt. Ne tamen ita faciant docet hæc parabola. Hæc alibi Saluator dicit. Cum facis eleemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera. Et iterũ. Noli tuba canere ante te. Tuba canit qui bona sua alijs iactat:qui se ipsum de bonis quæ
Deute. 15. fecerat laudat. Hinc est quod præcepit Deus filijs Israel ne tonderent primogenita ouiũ. Cum virtutis initium & bonum quod fecerat alijs enarrat,primogenita ouis tõdit:quia sublato secreto quo quasi quodã vellere virtus ipsa tegebatur,tonsa postmodum virtus manet. Quam graue autem hoc sit peccatũ,
Iob. 31. Iob aperte pronũciat dicẽs. Si osculatus sum manum meam,quæ est iniquitas maxima. Ille manum suam ore proprio osculatur qui opera sua bona laudat quòd dicit esse iniquitatem maximam. Nec solũ iniquitas est, sed meo quidem iudicio stultitia maxima:quod inde censeri potest,quia quod maxime optant non assequũtur. Nam ideo bona sua narrant,sperãres hoc medio futurum, vt ab alijs maiori æstimatione digni censeantur. Sed lõge aliter quam sperabant euenit,nam qui audiunt ob hanc solum causam illos contẽnunt: & quod forte iustos & cordatos putabant,& velut tales venerabantur, postea tanquam peccatores & stultos æstimant,& quasi iactabundos dedignantur. Et si forte vnus aut alteri illius dictis assentiens illum ob hoc venerator & suspicit,is è vulgi erit fæce,quod iuxta solum rerum faciem iudicare solet,& interiora minime scrutatur. At dementia est maxima rem tam leuem qualis est vulgi opinio tam caro pretio emere, vt à vitis bonis & doctis contemnatur. Hi enim similes sunt gallinis qui cum oua excusserint statim clamant, atque adeo importune vt auditoribus sint molestiæ qui autem illarum importunos clamores audiunt illas peperisse hoc signo intelligunt,& ob hanc causam excitantur vt oua perquirant & rapiant:quod forte non facturi essent,nisi illarum clamoribus ad hoc faciendum excitarentur. Sic iactabundis cõtingit. Nam dæmon illos sua bona iactantes auscultat,& ad illorum bonorum depredationem inuitatur. Suggerit enim illis arrogantiam,& inanẽ de bonis quæ habent gloriã: quæ bona omnia destruit,& sicut ventus vrẽs omnia consumit. Ideo Psalmista ait. Tradidit *Psal. 77.* in captiuitatem virtutem illorum,& pulchritudinem eorum in manus inimici,quia deorarunt & captiuantur eorum bona. Deredari desiderat qui thesaurum publice pertrat: atque ideo Ezechias Rex punitus fuit, quia *4. Reg. 20.* thesauros suos ostendit nuncijs Regijs Babylonis. Nullus ponit amico poma quæ à vento impelluntur ab arbore:sed quæ manu colliguntur. Sic Deo non sunt danda opera quæ vento vanæ gloriæ eijciũtur ¶ Discamus hinc hanc pestem vanæ gloriæ fugere: & bona nostra nõ inaniter propalare. Si enim adeo Deo indignatur quod bona sua temporalia nobis arrogamus:quid si spiritualia? Esset quidẽ dux supplicio dignus si opuidum regi suo vsurparet : multo maiori tamen si regnum. Sic Deo magis displicet arrogantia in rebus spiritualibus Ne igitur bona & virtutes nostras prædicemus. Nam Amygdalus quia præcoces

ces nimium producit flores sæpius fructu caret. At morus semper retinet fructum suum quoniam serius floret. Stomachus etiam validus hyeme quam vere cibum cõcoquit:quoniam calor qui vere exterius grassatur, hyeme latet in corpore. Sic aratores sato frumẽto gelido tempore gaudent, calidum detestantur:quia gelu terra erumpentia frumenti gramina cohibet, donec altius radices agat. At calor statim male hærentes herbas euocat,& tenuiores ac minus fructuosas reddit. Eodem modo accidit illis,qui bona opera quæ faciunt non continent. Sicut enim a-
Abac. 2. pud Miletum vipera inuasit manum Pauli dum sarmenta in ignem mitteret:sic cũ opera bona mittimus in Deum, qui ignis dici-
Deute. 4. tur in scriptura statim nobiscum est gloria inanis:quæ ideo difficile vitatur,quia omnia alia vitia à malis eruntur,hæc autem à bonis. Vnde quantum reliqua virtutibus extingũtur, tantum gloria inanis crescit : sicut ignis sulphureus qui aqua iniecta roboratur,præbente materiam,cui hæret alimentum. Est tandem hoc vitium adeo in omnibus virtutis simile:adeo virtutis personam gerit : vt nunquam nisi bonis tendat insidias. Non enim blasphemus,homicida,aut latro inani gloria peccat,qui in quo sit gloriosus non habet. Quare cauere debent iusti,ne ab hoc vitio fal-
Habac. 1. lacissimo operum suorum bonitas destruatur. Ediderit Eleazarus præclarum facinus occiso Elephanto,nisi illato vulnere imperitia sua ab eodem etiam fuisse interfectus. Sic tu quoties vitio resistis,aut opus bonum operaris,elephantum occidis:mundum,vel diabolum,periclitaberis tamẽ nisi telum anceps vanæ gloriæ caueris. Tunc igitur strenuissimum te ostendere debes cum viceris,ne a te ipso vincaris blandiente laudis tuæ memoriæ:quæ vniuersam victoriam destruet,humiliratem omnium virtutum. velut columnam & fundamentum euertens Nam cætera vitia singula singulas perdunt virtutes: auaritia liberalitatem,libido castitatem,iracundia beneuolentiam:at hæc pestis omni bono opponitur. Sed de his satis. ¶ Nunc verba huius Pharisæi discutiamus. Sabbathũ hic pro hebdomada sumitur,quia duos dies hebdomadæ ieiunans abstinebat à carnibus:tamen nõ abstinebat à vento vanæ gloriæ, quo pasceba-
Luc. 18. tur à quoetiam melius illi erat abstineret. Cum ait decimas do,rectius diceret reddo cũ Dei sint omnia. Obserua etiam quod licet superbus esset & arrogans tamen optime ordine processit. Prius enim dixit mala quæ non fecit:quia prius eradicanda sunt mala, deinde facienda bona,iuxta illud Psalmi. Diuerte à *Psal. 33.* malo,& fac bonum. Nam quemadmodũ impossibile est aliquem ad sanitatem restitui nisi prius à morbo liberetur:ita etiam impossibile est aliquem bene operari nisi prius recesserit a vitijs. Sic Dominus Hieremiæ dixit. *Hiere. 1.* Ecce constitui te super regna,vt euellas & destruas:ædifices,& plantes. Non poterat ædificare bona nisi prius destrueret mala, neque plantare optima,nisi prius eradicentur pessima:atque ideo prius dixit vt euellas & destruas mala:& postea ædifices & plantes bona. Sic etiam Dauid prius dixit, Beatus vir *Psal. 1.* qui non abijt in consilio impiorum,& in via peccatorum non steterit,& in cathedra pestilentiæ non sedit:& postea dixit. Sed in lege Domini voluntas eius:& in lege eius meditabitur die ac nocte. Et Christus in Ioanne *Ioan. 10.* ait. Amen dico vobis qui non intrat per ostiũ in ouile ouium,sed ascendit aliunde ille fur est & latro. Et postea dixit. Qui autem intrat per ostium pastor est ouium. Prius ponit indicia mali pastoris,& postea boni. Et in De-
Exod. 20. calogo prius ponuntur præcepta negatiua, *1. Timot. 3.* & postea affirmatiua. Et Paulus idẽ fecit scribens ad Timotheum & ad Titum. Sic & ille *Tit. 1.* prius numerat mala quæ non egit dicens, quod non erat raptor nec adulter, nec iniustus:& postea subiungit bona dicens. Ieiuno bis in sabbatho,& decimas do omnium quæ possideo. ¶ Obserua rursus in hoc superbo pharisæo quod has duas partes iustitiæ, scilicet,cuitationem mali,& perfectionem boni sibi ipsi ascribit. Quapropter nõ dicit gratias ago tibi Deus,quod me gratia tua à malo abstraxisti,& per spiritum tuum ad bona agenda permouisti & adiuuisti sed simpliciter dixit. Gratias tibi ago quia non sum sicut cæteri hominũ:imo tot bona ego solus feci,quando alij malis rebus studuerunt. Stultus nõ legerat,quod Dominus dicit. Ego sum qui de-
Esaiæ. 43. leo iniquitates tuas,propter me. Et in Ezechiele. Ego sum sanctificator tui. Et Paulus a-
Ezech. 37. perte dicit, Deum operari in nobis bonũ velle,& perficere. Et quemadmodũ palmes non potest fructum ferre:nisi manserit in vite: sic
Philip. 2. nos fructum ferre non possumus nisi manserimus in Christo. Discamus omnem spẽ nostram & fiduciam in Christo ponere. Et quidem necessaria sunt opera bona ad salutem,
Ioan. 15. sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed sciamus sine Dei gratia nos vitam æternã non posse mereri: atque adeo qui nos adiuuat gratias tribuamus: non nobis qui sine ipso nihil facere possumus. Reiecit Christus hunc Phariſæum hypocritam cum ſua oratione licet caueret à malis, & bona feciſſet: quia gloriam Dei ſibi ipſi vſurpauit. Fideles Chriſti ſerui gloriam tribuunt Deo omnium operationum ſuarum. In publicano è contra lætatur Chriſtus, non quod peccata placerẽt ſed quia peccata confiterur & veniam petijt contrito corde. In Phariſæo erat bonum & malum, & in publicano etiam bonum & malũ eligamus bona vtriuſque & mala odiamus. Diligamus bona opera Phariſæi, & humilitatem publicani: & peccata publicani, atque arrogantiam & ſuperbiam phariſæi odiamus. Diſcamus cum multis operibus poſſe damnari, ſi humiles non fuerimus. Diſcamus licet peccatores ſimus non deſperare de Dei miſericordia, quam obtinebimus cum publicano ſi pœnitentiam egerimus. ¶ Denique obſerua ſicut in initio dicebamus quomodo diabolus ex bonis operibus elicit mala & gloriam inanem. Sed vt videas aperte Dei bonitatẽ, qui tam bonus eſt quod etiam ex malis noſtris bona eliceat: iam audiamus Euangeliſtam & videamus quæ narrat de publicano. Et *publicanus à longe ſtans nolebat oculos ad cœlum leuare: ſed percutiebat pectus ſum dicens. Deus propitius eſto mihi peccatori* Expende Dei bonitatẽ, atque ſapientiam. Qui de peccato quo nihil peius eſſe poteſt, humilitatẽ educit. Ille quidem artifex eſſet admiratione dignus, qui nõ modo aurum vel argentum optime omniũ cælaret: ſed etiam ſcoriam ipſam in aliquod opus eleganter conuerteret. Eodẽ igitur modo Deus ſe habet in animarum noſtrarum ſalute fabricanda: ſiquidem non tantum virtutum metallo, verum etiam peccatorum noſtrorum ſcoria nos illuſtrare contendit. Scoria enim in ſacra ſcriptura aptiſsime pro peccato ſumitur. Sic dixit Dominus Ezechieli. Verſa eſt mihi domus Iſrael in ſcoriam. Omnes iſti æs, ſtannum, ferrum, & plumbum in medio fornacis ſcoria argenti facti ſunt. Idem dixit Iſaias Propheta populo Iſrael. Argentũ tuum verſum eſt in ſcoriam. De hac igitur tã vili criminum noſtrorum ſcoria, nititur Dominus ſupremam fœlicitatem nobis confice re. Vnde ait Diuus Auguſtinus: Deum non permiſſurum fore peccata, niſi ab illis aliqua eſſent bona peruẽtura, iuxta illud Pauli. Vbi abundauit delictum, ſuperabundet & gratia. Quare nullo ſatis pacto poteſt Dei ſapientia commendari: quam quod à peccato ipſo virtutem, à malo bonũ, ab inferno denique gloriam ſuſcitat. Qui de cauſa nemo deſperare debet: ſi diu in peccato permanens nullũ diuinum ſenſit auxilium. Deus enim ſæpenumero electos ſuos diu in peccato eſſe permittit, vt in virtute radicitus hæreant: humilitatemque ſuam cognoſcẽtes, vere humiles fiãt. Sicut enim qui domum firmiorem ædificaturus poſt parietum antiquorum ruinam multam in iaciendis fundamentis immoratur, vt ſic ſtabilius & diuturnius ædificium euadat: ſic Deus peccatorem quotieſcunque fragilitate ſua cadit non ſtatim excitat, ſed iacere paritur, vt ille cognoſcens ſuam imbecillitatem omnia bona ſua Deo acceptare ferat, altiuſque fundamenta humilitatis & virtutis iaciat. Huiuſce rei nobis proponit exemplum ſacra ſcriptura in Dauide, qui poſtquam per Prophetam Nathan reprehẽſus eſt, humilior poſtea fuit & cautior. Non dubitò Dauidem multo meliorem & doctiorem poſt pœnitentiam fuiſſe, quam ante peccatum. Sic ipſe. *Affl. ictus ſum, & humiliatus ſum nimis.* At humilitas intelligentiam parit, vt ipſemet ait. Bonum mihi quia humiliaſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas. Sic etiam profuit Petro, nam ex lapſu didicit nunquam de ſuis viribus præſumendum, nec alios contemnendos. Et ideo poſt reſurrectionem Domini interrogatus à Chriſto, an plus cæteris diligeret eum, modeſtius reſpondit. Tu ſcis Domine quia amo te. Sic & Paulus cum vas eſſet electum à Domino recordatus quod peccator erat dixit. Ego ſum minimus Apoſtolorum qui nõ ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniã perſecut' ſum Eccleſiam Dei. Certe cum digniſsimus eſſet Apoſtolus tantam humilitatem decerpſit, vt non ſe putauerit dignum. Et alibi etiam dicit. Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere: quorũ primus ego ſum. ¶ Secundo non ſolum humilitatis fructũ parit peccati ruina, verum & prudentiam in poſterum: nam ſicut auiculæ laqueos vitare cautiſsime ſolent, quibus aliquando præditæ alarum & corporis iactatione ſe explicuerũt: ſic peccatores diaboli compedes formidant, in quibus ſemel aut bis detenti ſunt. Rurſus, quemadmodum ſpinæ interius vincis noxiæ ſunt: ueruntamen ſi euellantur, & circumcirca procta in anima quidem valde nocent virtutis fructum impedientia: ſi eradicentur tamen & in memoriæ vallo ſtatuantur, ad omnia vitia firmiſsimum erunt propugnaculum: peccati nãque memoria peccatorẽ deinceps reddit cauriorem. Sic Dauid, Peccatum (inquit) meum contra me eſt ſemper. ¶ Tertio ſurgens peccatorà peccato ſæpe feruentior incedit & velocior in via Dei, ſicut viator ſolet qui comitibus præcedentibus feſtinat vt illos conſequatur, ne forte aut erret, aut ſolus viam faciat. Hinc ergo poteris Dei perſpicere bonitatem, quandoquidem tot commoda ab ipſo peccato nobis conficit vt in hoc publicano videmus: qui de ſuperbo humilis factus, procul in angulo templi pudibundus conſedit: culpam ſuam faſſus, illiuſque veniam implorans humiliter? Singula autem conſideremus. Primò à longe ſtabat, quia conſcius ſcelerum ſuorum ſe indignum venia reputans non audebat Deo appropinquare. A longe ſtabat quam longe eum à Deo poſuerunt ſua peccata. Hoc eſt vnum veræ cõuerſionis principium, cum peccator cognoſcit quod longe à Deo receſſerit. Tale fuit filij prodigi conuerſionis initium, cognitio videlicet elongationis à domo paterna. Quanti (inquit) mercenarii in domo patris mei, &c. Surgam & ibo ad patrem meum. Iuxta exemplum hoc, qui gratiam apud Deum inuenire & conſequi volumus à longe ſtare debemus in humilitate: nos noſtraque peccata conſiderantes nobis ipſis diſplicere, nos ipſos corripere: & dignam agere pœnitentiam. Præterea longe publicanus ſtabat, ſed Dominus illũ de propinquo intuebatur. Sic quo magis quis ſe humiliat, magis accedit Dominus: quo vero magis ſe extollit, magis recedit ab eo. Vnde Dauid. Accedet homo ad cor altum: & exaltabitur Deus. Fugit nanque Dominus ſuperbos, & illos qui ſe ope ſua eleuare nitũtur: qua de cauſa humilibus quo propinquior eſt, eo ab arrogantibus remotior. Secundo nolebat oculos ad cœlum leuare præ pudore ſuorum ſcelerum. Præ pudore reformidabat maieſtatis diuinæ conſpectum. Hæc eſt vera cordis humilitas, hæc vera animi ſubmiſſio: vbi homo ex conſideratione ſuorum peccatorum ad cõſiderationem maieſtatis diuinæ aſcendit, & coram eo totis artubus contremiſcit. Quemadmodum in Eſdra videmus, qui cum pro populo oraret, dicebat. Deus meus confundor & erubeſco leuare faciem meam ad te: quoniã iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput noſtrum, & delicta noſtra creuerunt vſque ad cœlum. Sic etiam Magdalena indignam ſe reputauit coram Chriſto apparere: atque pudibunda ſtetit retro: & ad pedes eius ſeſe abiecit atque ibi perſeuerauit cũ lachrymis, tergendo, oculando, & vngendo, & erigere ſe non audebat, vt Chriſtum aut quemquam alium intueretur, donec verbum conſolatorium audiret: Remittuntur tibi peccata tua. Talis ſpiritus exigitur ad pœnitentiam, & vbi Deus pro remiſsione peccatorũ rogatur. Et ſane quidem peccator indignus eſt qui cœlum intueatur, qui Dominum cœli offendit: atque ideo debet peccator faciem Dei vereri poſtquam peccauit ſicut mulier adulteta, quæ virum grauiter læſit, & vir miſericors parcens ei, apparet illa confuſa & verecunda ante maritum. Tu autẽ ô anima peccatrix quanto maiore pudore apparebis in conſpectu Chriſti, cui per ſacramenta Eccleſiæ & fidem fuiſti deſponſata? Quoniam fornicata es (vt inquit Propheta) cum amatoribus multis. Non cum vno ſed cum multis, nõ ſemel ſed ſæpiſsime. Cur igitur non mœſtiſsimo & nõ turbatiſsimo vultu ante oculos ſpõſi tui venire audebis: quem tam graui iniuria affeciſti? Rex Manaſſes in ſua oratione dicebat indignum eſſe vt cœlum videret. Diſcat igitur peccator quanta cum humilitate & verecundia Deum precari debeat, ita videlicet vt culpam ſuam agnoſcens præ verecundia non audeat apparere corã Deo, ſicut hic publicanus qui oculos non audebat leuare. Hoc etiam Dauid feciſſe ſcriptura commemorat, quia dixit. Miſerere mei Deus: non audens nomen ſuum prodere præ verecundia & pudore. Non enim cum veniam petebat dixit, miſerere Dauid, ſicut alibi dixit. Memẽto Domine Dauid: aut ſicut alibi blandiens dicit filius ancillæ tuæ aut puero tuo. Quia hæc nomina familiaritatis ſunt, & ideo magis occaſionem cumulandi culpam quam minuendi tribuerent? Denique vt Paulus orationẽ deferre præcipit cum verecundia & ſobrietate. Tertio percutiebat pectus ſuum. Percutiebat pectus vbi erat cor, ex quo omnia peccata pullulant, iuxta illud Saluatoris. De corde exeunt quæ coinquinant hominem, nempe furta, homicidia, &c. Hanc ergo voluntatem noſtram, propriumque cor percutere debemus, iuxta illud. Sciſſite corda veſtra, & nõ veſtimenta veſtra. Arbor quæ radicitus euellitur

Ezech. 22.
Eſaiæ. 1.
Aug. ſuper pſal. 104.
Rom. 5.
Pſal. 50.
Luc. 15.
Pſal. 37.
Pſal. 118.
Ioan. 21.
2. Cor. 15.
Pſal. 65.
1. Tim.
3. Reg. 1.

Luc. 7.
Hiere. 3.
2. Par. 33.
Pſal. 50.
Pſal. 131.
Pſal. 115.
Pſal. 68.
1. Tim. 2.
Matth. 15.
Ioel 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

litur terram, in qua hærebat dejcit. Sic peccatum quod radicitus & omnino euellitur cor commotum & afflictum relinquere debet. Pectus igitur percutiẽdum est a quo culparum emanarũt libidines. Theseus rex Herculi qui vxorem suam & liberos interfecerat, dicebat. Percute, percute ictu valido pectus illud: non enim debent blande tractari ea pectora quæ tantis sceleris conscia extiterunt. Quarto, ore simul & corde dicebat. Deus propicius esto mihi peccatori. Breuis oratio & efficax. Primo confitetur Deum tanquam misericordem, qui solus ipse, & non alius potest peccata dimittere: iuxta illud qd ipsemet inquit per Esaiam. Ego sum qui deleo iniquitates tuas. Quis enim potest peccata dimittere, nisi qui sine peccato est? Quis potest facere mundum, de immundo conceptũ semine? Nõne tu qui solus es? Deinde seipsum faretur, peccatorem, qui neque bona opera, neque merita habeat quæ possit prætexere: sed quod omnis sua spes præcipue in misericordia Dei posita sit. Præterea non accusat alios, non fatan, non astra, non carnis amicos, sed se ipsum: & ideo dixit. Mihi peccatori. Atque hac de causa dicitur etiam hic quod suũ pectus percutiebat: quia sciebat quod peccati causa erat propria voluntas. Sic Dauid. Miserere mei Deus, &c. Et sequitur *Quoniã* iniquitatem meam ego cognosco. Iterum quoque dixit. Confitebor aduersum me iniustitiã meam Domino. ¶ Ad nostram autem eruditionem discamus ex humili huius publicani confessione culpam nostram cognoscere: & proprium pectus nostrum tundere: & nobis ipsis veniam petere, non defendentes peccata nostra, nec aliquem accusantes, sicut patres nostri Adam & Eua fecerunt. Adam trahecit culpam in mulierem, & in ipsum Deum qui illam dederat tam molestam: & mulier accusauit serpentem. Ad excusandas (vt inquit Dauid) excusationes in peccato. Vnde Paulus consulit dicens. Non vos defendentes charissimi. Iudas filius Iacob licet innocẽs esset propter cyphum inuentum in sacco Beniamin, se ipsum accusauit dicens. Quid respõdebimus Domino nostro? Deus inuenit iniquitatem seruorum suorum. Et ille qui peccatum non fecit nec inuẽtus est dolus in ore eius, signa peccatoris habere voluit voluit circuncidi, & cum iniquis reputari. Quare ergo nos tantis criminibus obruti, non humiliter culpas nras fatebimur? Iacob qui lenis erat, nuda colli & manus pellibus hedi texit: in signum vt vir iustus & innocens peccatorem se debeat reputare: nam quo humilius & liberalius professus fueris peccata tua: eo faciliore Dei erga te misericordiam reddis: quanto vero pertinaciorẽ te præstiteris in peccatis tuis defendendis tanto indignior venia efficieris. Quod si clarius volumus videre cõuertamus oculos in hũc phariſæum, cuius superbæ orationi prælata est publicani humilis confessio: quod etiã ex ijs quæ in textu sunt eluceſcunt quæ Dominus dixit, parabolam applicans. *Dico vobis descendit hic iustificatus in domum suam ab illo.* Hoc est, magis quia ille Phariseus qui sanctitatem sibi vẽdicabat. Hebræi enim sua conficiunt comparatiua, per propositionem, mẽ, quæ est, ab, quam interpretes vertũt, quã, positiuis subiunctam. Vt bonus sum ego à patribus meis: id est, melior quam patres mei. Et Esaias. Multæ filiæ desertæ, &c. Et in Psalmo. Bonum est confidere in Domino quam confidere in homine. Id est, melius est confidere in Domino, quam in homine: & melius est confidere in Domino, quã in principibus. Vnde Beatus Ambrosius in libro de fuga seculi, allegans illud, quod Dominus dixit serpenti. Maledictus eris inter omnia animantia & bestias terræ: & cum in codicibus septuaginta interprerum legisset maledictus tu ab omnibus pecoribus terræ: ait ipse quod serpens esset maledicendus ab omnibus animantibus terræ, eo quod omnium malorum nostrorum causa & origo fuit. Sed salua pace tanti doctoris nescio an hunc Hæbraismum exacte perçaluerit vir sanctissimus, & Ecclesiæ Doctor eximius: nam septuaginta transtulerunt maledictus tu ab omnibus animantibus, intellige præ omnibus & magis quam omnes. Similiter hic descendit iustificatus ab illo: id est, magis quã ille. Et ne quis existimet interpretationem nostram reijciendam Diuus Hieronymus aduersus Pelagianos citat iustificatus plusquam ille: & Augustinus epistola octuagesima sexta ad Cassulanum ita scribit. Non dixit damnatum Phariseũ, sed magis iustificatum dixit publicanum. ¶ Ad nostram autem eruditionem duo hic obseruanda sunt. Primum obserua. Si humilitas cũ peccatis tantum valet, vt etiam Phariſæi sanctitatem superet: quid effecisset eadem humilitas cũ pietate coniuncta: Rursus. Si arrogantia adeo mala est vt sanctitatem vincat si huiusmodi esset cũ peccatis alijs copulata, quid egisset? Secundo

Esa. 43.
Iob. 14.
Psal. 50.
Psal. 31.
Genes. 3.
Psal. 14.
Rom. 12.
Genes. 44.
1. Petri. 2.
Luc. 2.
Esa. 53.
Gen. 27.
3. Reg. 13.
Esa. 14.
Psalm. 117.
Amb. de fuga seculi. cap. 7.
Gene. 3.

cundo si Christus damnat eos qui gratias sibi ipsis tribuunt de bonis quæ ipsi faciunt, & in quibus habent partem: quanto magis damnabit eos qui se iactant de bonis in quibus ipsi nihil fecerunt? In ieiunio enim & eleemosyna & alijs operibus virtutis homo aliquid habet, & ipse operatur cum Dei auxilio: nihilominus tamẽ detestatur dominus eos, qui gloriam Deo non tribuunt, vt in hoc Phariseo. Sed in corporis pulchritudine, nobilitate sanguinis, virium fortitudine, & diuitijs quas ex parentibus: hæreditasti, in his non habes partem, nec aliquid tu egisti, vt nobilis esses, aut pulcher. ¶ Igitur si de bonis quæ nos facimus gloriari non licet: quãto magis abominabitur Deus illos, qui de diuitijs aut generis nobilitate, vel corporis fortitudine seu pulchritudine se iactant, & gloriantur? Abominabiliores & stultiores sunt isti, quam illi qui de his quæ fecerunt gloriãtur. Tertio discamus bonorum nostrorum obliuiſci, & peccata recolere, memoria enim bonorum sæpe superbiam generat, vt licet videre in hoc Phariseo. Lege de hoc Gregorium. Sed Christus cõcludit dicẽs. *Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.* Regulariter loquendo non intelligitur hoc de hac vita in qua multi extolluntur & eleuantur supra se ipsos, & superbiunt, & nunquam abijciũtur in hoc seculo: sed reuera humiliabũtur in inferno. Solet tamen Deus in hoc mundo eos superbos humiliare, ad exemplum & correctionem eorũ, vt humiliauit Pharaonem, Goliath, Saulem, Holophernem, Aman, Senacheribum, Nabuchdonosorem, Antiochum, Herodem, & alios. Porro hic, humiliabitur, non pro humilitatis virtute sumitur nisi pro abiectione & vilipendio. Sic sumitur illud quod Beata virgo dixit. Respexit humilitatem ancillæ suæ. Hoc est, paruitatem, seu exiguitatem: vt in expositione huius cantici annotauimus. Sic etiã illud quòd in Exodo habetur intelligendum est cum de Virgine vitiata dicitur, si humiliauerit eam, quia post perditam virginitatẽ nõ est tanti valoris aut existimationis. Scit enim dominus hos superbos humiliare. Vnde serpenti dixit Deus. Super pectus tuum gradieris. In hoc videbis quid pariat excellentiæ appetitus, nempe deiectionẽ: & qui supra se sine Deo extollitur, infra se deijcitur. Serpens voluit esse vt homo, & effectus est omni bestia agri inferior. Sic etiam quia homo voluit ad Deum ascendere, ab bestias descendit.

¶ Obserua etiam quod hæc sententia ter legitur in Euangelio. Vna in Euangelio Matthei, & bis in nostro Luca: hic, & in capite quarto decimo, ad innuẽdum triplicẽ humilitatem, cordis, scilicet, oris, & operis. Et quia in quarto decimo capite huius superius iam hęc verba interpretati sumus, nunc nolo amplius in his verbis demorari. Verum pro conclusione huius doctrinæ quam Christus in hac parabola docet aliqua sunt obseruanda. ¶ Primũ est quantum sit arrogãtia ac vanagloria, vel quæcunque superbia fugienda. Hoc est quod in primis Christus hic docet, videlicet vt omnẽ superbiam fugiamus, quantum autem sit flagitium superbia, vel ex hoc poteris cognoscere, quod permittit dominus alia multa peccata curandæ superbiæ causa. Dixit Dauid in Psalmo. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. Cui arrogantiæ vt posit medicina adhiberi permisit Deus vt homicidium & adulterium, vitia tetertrima committeret. Quare dixit idem Propheta. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum cõturbatus. Nec minus Diuus Petrus viribus suis plus nimio fidens, dixit. Si omnes scandalizati fuerint in te, ego autem nunquam scãdalizabor. Postea vero hanc arrogantiam suam, periurio confutauit. Vide igitur quantum sit superbia flagitium. Siquidem (vt iam dictũ est) permisit Deus in Dauide & in Petro alia peccata: hac de causa scilicet vt arrogantiam deponerent. Nunquam enim permittuntur vitia, nisi ad alia maiora delicta euitanda. Cum autem dominus vt superbiam exterminet alia peccata permittat, patet superbiam esse omnium flagitiorum maximum. Hinc intelligitur maxima illa difficultas quare Deus permittat iustos sæpenumero in hoc seculo varijs laboribus & calamitatibus torqueri. Cũ impij è diuerso voluptatibus affluant quoniam adeo exoptatà nobis superbiæ telum declinare, vt etiam amicissimis multa eripiat vitæ bona, incommodaque obijciat: ne rerum prosperitate extollãtur & superbiant. Vnde Paulus. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi spiritus Satanæ, qui me colaphizet. Ecce charissimo sibi & electissimo viro non dubitat Deus spiritum Satanæ iniungere: non vt perdat, sed vt admoneat ne vnquam suæ fragilitatis obliuiscatur. Secundò obserua superbiæ mirabilẽ pertinaciam, quæ omnium vitiorum exercitu profligato sola in campo audet manere virtu

tique

Matth. 23.
Psal. 29.
Matth. 28.
2. Cor. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tique per totam hominis vitam repugnare. Arma autem virtutis non modo non timet, sed etiam virtutis vulneribus, magis magisque roboratur: humanæ fragilitati tribuens, quod gratia diuina operatur. Quare quemadmodum vmbra corpus, nisi vndequaque illustretur, consequitur: sic superbia virtutē: nisi quis ita effulgeat luce probitatis vt nihil loci tenebris vitiorū relinquat. Oportet igitur dum viuimus, iugiter cum superbia pugnemus, quoniam cæteris vitijs debellatis fortius in pectore solet radicari: à quo nisi penitus eradicetur omnis victoria pro nihilo reputanda est. Quantum autem superatis vitijs superbiam exturbare debemus, tantum humilitatem amplecti virtutibus receptis. Quā do igitur non modo innocens, sed etiam misericors, fidus, & religiosus euaseris: memēto semper humilitatis, vt nihil superbiæ loci relinquatur, quæ perpetuo pugnat. Nunquam defatigatur, & interdum sola sine aliorum vitiorum adiumento expugnat cordis humani propugnacula, vt in hoc Pharisæo vidomus qui omnia alia vitia superauerat & à superbia miserrime captus est. ¶ Discamus etiā non confidere de nobis ipsis tanquam iustis: sed semper nos miseros, fragiles, & ad nihilum existimemus. Ad quosdam enim qui se tāquam iustos existimabat locutus est Christus hanc parabolam. Docet enim hæc parabola quantum Deus odiat arrogantiam, & superbiam, & quantum diligat humilitatem. Nam superbiam Deus nunquam potuit aut voluit pati, aut impunitam relinquere. Experti sunt hoc Angelus qui cecidit de cœlo, & Adam qui eiectus est de paradiso: & alij innumerabiles quorum nomina longum esset recensere. Ideo Dauid orabat. Domine non veniant mihi pes superbiæ: ibi enim cecidērunt, qui operantur iniquitatem. Iudith quoque. Superbi non placuerunt sibi ab initio. ¶ Docet etiam hæc parabola ne in nobis fidamus: sed quantumcunque exaltari fuerimus, habeamus humile cor, & casum timeamus: constituamus omnem fiduciam in Deo non in nobis ipsis. Nihil perniciosius quā si quis proprijs suis gloriet ur, nimiūque fidat: quippe super arenam is ædificat virginibus fatuis similis, qui lampades habebant, sed non in illis oleum. Speciem solum boni habebant coram hominibus, placebant sibi ipsis sed veniente sponso, lampades extinguebantur: & cogebantur præforibus stare & frustra pulsare. Sed de his satis. Sequitur in contextu. *Afferebant autem ad illum infantes vt eos tangeret.* Turbæ hoc faciebant, vt dicitur in Matthæo: credentes per manuum impositionem dari eis aliquam virtutem. Videbant enim per man⁹ Christi multa miracula fieri, quia mox vt aliquid tāgebat volēs sanare sanabat: sicut leprosum cum descenderet de monte. Ideo Iairus rogabat eum vt imponeret manum su per filiam suam, vt viueret: & sic tetigit eā, & duos cæcos quos illuminauit tetigit, & cæcum natum: & cum suscitauit adolescentem tetigit loculum. Et ideo credentes Iudæi quod illi quos tangerent liberarentur ab incursibus dęmonum, & ab alijs malis, offerebant ei paruulos tangendos. Parentes tamen non erant frustrati à desiderio suo: nam suscipiebant quod parentes vel offerentes desiderabant consequi paruulos per illum tactum: nam si mihi consequerentur inutilis esset tactus & deluderet offerentes. Quod autem esset bonum quòd eis Christus conferebat tangendo eos nemo sufficienter dicere potest: quia nemo scire potest quantæ virtutis esset tactus manus Saluatoris: vnde aliquibus magna & aliquibus minora conferrentur secundum quod Christus eos ad inæqualia bona disposuerat peruenturos. Paruulos nostros sacerdotibus offeramus, qui locū Christi habent in terris, vt benedicant eos: nam ex benedictione sacerdotum imponendo manus super eos, magna bona consequuntur. Non enim sunt illi qui benedicunt, sed Deus qui effectum benedictionis infundit, sacerdotibus, benedicentibus nos, id est, bona petentibus. Et ita dixit Deus sacerdotibus legis Mosi, vbi Deus tradidit formam benedicendi, dicens Mosi. Loquere Aaron, & filijs eius. Sic benedicetis filios Israel, & dicetis ad eos. Benedicat tibi Dominus, &c. Sequitur. Inuocabunt nomē meum super filios Israel, & ego benedicam eis. Et tamen sacerdotes noui testamēti sunt multo excellētiores sacerdotibus veteris testamenti: sacrificium nostrum est excellentius illo sacrificio vmbratili: ideo multo perfectius benedicere poterunt sacerdotes nostri quam sacerdotes veteris testamenti: & licet omnes possunt benedicere, sed sacerdotibus magis conuenit quam alijs, quia istis est data talis potestas à Deo in veteri lege, & non alijs, ideo ab istis est benedictio expectanda. Sed ad contextum. *Quod cum viderent discipuli increpabant illos.* Non faciebant per

Gen. 3. Psal. 35.

Iudith. 9.

Luc. 6. Matth. 25.

Matth. 19.

Matth. 8. Luc. 8. Matth. 20. Ioan. 9. Luc 7.

Num. 6.

per contemptum neque per inuidiā hoc, sed potius per ignorantiam: putabant enim Apostoli infantes nulla vtilitate Christo offerri, & etiam vt importunitatem offerentium vitarent. Pia intentione hoc faciebant licet non secundum sciētiam, & ideo Christus monuit eos. Vnde sequitur. *Iesus autem conuocans illos dixit. Sinite paruulos venire ad me, & nolite vetare eos talium est enim regnum Dei.* Non dixit illorum, sed talium, vt ostendat non considerare ætatem, sed mores. Atq; ideo subdidit dicens. *Amen dico vobis quicunq; non acceperit regnum Dei sicut puer non intrabit in illud.* Opus est vt simus paruuli non sensu (vt inquit Paulus) sed moribus. Paruuli enim non sunt ambitiosi nec honores appetūt, & in puluere sedēt nec ambiūt cathedras primas. Sic nos oportet esse humiles despicientes hæc vana mūdi, & nos ipsos humiliātes. Vnde per Esa. dicitur. Descēde & sede in puluere. Secūdò sint sine malitia. Sic nos iuxta illud Pauli. Malitia paruuli estote. Tertiò non seruant iram, sed facile placātur. Ideo Apostolus. Sol nō occidat super iracūdiā vestrā. Quarto sunt casti. Quapropter Paulus admonet Timot. Teipsū castū custodi. Deniq; vt lachrymę arma infantū sunt: quas si ab aliquo ędūtur statim effundūt. Ita priorū arma sint fletus & dolor, quibus infernos hostes profligare, & arcē cœlorū capere possimus, in qua postea longa æternitatis serie lætemur, querelas autem omnes Deo nō exponamus, qui ait. Mihi vindictā, & ego retribuā. Sed de his satis. Vnum hic tamē obseruādū est, quāti pretij sint paruuli ante Deū. Flenit Agar in solitudine, & dūs non quidē vocē matris, sed vocē pueri audisse dicitur. Vt ex hoc discamus quātifaciat Deus infantes & eorū fletus, lachrymas & orationes. Vnde solemus in necessitatibus innocentū lachrymas ad Deū mittere. Sic etiā Rex Niniuitarū etiā paruulos ieiunio afflixit, quemadmodū apud Ionam legimus. Sed procedam⁹. *Et interrogauit eū quidā princeps dicens. Magister bone quid faciens vitā æternā possidebo.* Solebant Hebræi per prophetas ea quærere, de quibus dubitabant. Saul quærens asinas pergit ad videntē: ita enim prophetam appellabant. Ægrotante filio Ieroboā mittitur vxor eius in Silo ad Ahiā prophetā. Dauid etiā cōsulit prophetam Nathā: vt tēplum ædificet. Cum Gabaonitæ fraudulenter locuti sunt filijs Israel, ait diuina scriptura eos deceptos fuisse: quia os dūi nō interrogauerūt, vbi per os dūi intelligitur diuinus vates per quē Deo⁹ loqui solebat: quē interrogare deberēt. Itaq; cū mos esset Hebræis diuinos vates cōsulere & interrogare: ideo hic princeps Christū dūm interrogat quid sit facturus, vt vitā æternā possideat. Audierat Christū dicētē, qui nō fuerit sicut puer non intrabit in regnū Dei: & ideo sumpta hac occasione quæsiuit, quid esset facturus, vt illud regnū possideret. Expēde aūt adolescētē diuitē, et principē qui cū tot afflueret diuitijs & honoribus, non de rebus externis aut vanis quærit: sed de cœlo & de vita beata. Profectò sat hoc est viri probi signum: sed paucis nūc est hæc solicitudo, oēs quęrūt quomodo principum fauores venentur: quomodo prælati fiāt, aut quomodo bona terrena, aut honores adipiscātur. Cur nos etiā hæc nō tāgit cura? Vita hæc nra fugax, sed ex hac vita pēdet æterna. Cur ergo hæc cura nō vehemēter nos angit? Docuit ergo hic adolescēs primū quærere regnū Dei, & iustitiā eius. Docuit primū exhibere mēbra nra arma iustitiæ in sanctificationē. Docuit ita habere terrena, ac si ea nō possiderem⁹. Qui enim diuitias habēs anxius est de vita æternā ita eas habet ac si nō haberet. *Dixit ei Iesus. Quid me dicis bonū? Nemo bonus nisi solus Deus.* Hoies & cæteræ res vocātur bonæ cū limitatione: bonū tū absolute non dicūtur, quia hoc nō cōperit, nisi ei qui habet totā naturā bonitatis qui est Deus. Quia sicut in eo est tota natura entitatis, ita & tota bonitatis natura. Sicut ergo accipiendo, propriè esse, nemo est nisi Deus: ita accipiēdo bonitatē absolutè, nemo est bonus nisi ipse solus. De suo esse dixit Moses. Qui est, misit me ad vos: quasi ipse solus esset. Idē dicendū est de bonitate. Tamē limitatè vocatur homo, bonus homo, bonus miles, vel bon⁹ geometra, &c. ¶ Secundò potest intelligi quod solus Deus est bonus, scilicet à se ipso bonitatem habens suam, & non accipiens ab extrinseco: cætera autē nō habent bonitatē nisi cōmunicatā eis à Deo: & ideo datur eis pars bonitatis, & nō tota natura boni. Ideoq; homo vocatur bonus participatiuè, nō tamē absolutè, nec bonitatē habens à seipso: sicut Deus. Docemur hinc primo Deū super omnia diligere. Quia si obiectū volūtatis est bonū verū, vel bonū apparens, ita vt volūtas nihil diligere possit nisi sit sub ratione boni: si adeo creaturā amas, in qua tantillū bonitatis apparet, cū aliàs mille sit defectibus vitiata, cur Deū totum bonum, totum perfectum non amas.

Eph. 4.

Esa. 47.

Ier. 22.

Rom. 6. 1. Cor. 7.

Matth. 6.

Lege Aug. ad Mac ept. 54. & Hila. lib 9. Exod. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

à quo quid quid in mũdo est bonitatis & perfectionis emanauit? Præterea si tãtopere creaturarũ amori indulges: cur nõ potius amores oẽs ad Deũ cõuertis? in quo omnis bonitas, omnis perfectio est, quo nõ modo voluptatẽ in hoc seculo, sed etiã beatitudinem in altero cõsequeris? Sed quia de hac re multa diximus in libro quẽ nuper ẽdidimus meditationum dilectionis Dei præsertim meditatione tertia, nũc ad alia gradũ facimus. Docemur itaq; secũdo ex hac Christi responsione: vt cũ laudamur reflectam⁹ oculos mẽtis nostræ ad defectũ nostrũ: & ad eius q̃ in nobis laudatur depẽdẽtiã à Deo: & sic laudẽ nobis exhibitã in Deum cui debetur retorqueamus dicẽdo. Nemo bonus nisi solus Deus. Quid me dicis bonũ, iustũ, aut sapiẽtẽ? Mea nõ sunt, nisi quæ ad defectũ spectant. Deus aũt solus est, cuius sunt, quæ ad perfectionẽ quamcũq; spectãt. Sic sancti solent cũ laudantur Deo laudes referre. Sic Iudith, fecisse legimus, quæ cũ magnis præconijs à populo laudaretur ipsa in Deũ laudẽ referẽs, ipsum cãtico solẽni celebrauit. Incipite dño in tympanis, canite dño in cymbalis, &c. Sic beatissima virgo cũ laudaretur ab Elisabeth, ipsa laudes omnes Deo retulit dicens. Magnificat anima mea dñm. Sciamus nos q̃ Deus ipse solus bonus est, à quo si quid boni habemus est nobis cõmunicatũ, atq; ipsi tantũ sit pro omnibus honor & gloria in secula seculorũ. Sed Christum audiamus. *Mandata nosti. Nõ occides.* Via cœli est obseruatio mandatorũ. Obserua autẽ hic, quod Christus nõ posuit hic præcepta prime tabulæ, quæ ad Deũ pertinent, sed solũ potuit præcepta secundę tabulæ ad proximum pertinẽtia: quia in præceptis secundę tabulæ includũtur præcepta primæ tabulæ, quia in dilectione proximi includitur dilectio Dei. Deus enim diligitur ex charitate propter seipsum, & proximus propter Deũ: & ideo non potest aliquis diligere proximũ, quin diligat Deum, si dilectio est ex charitate: secus est de dilectione naturali, aut carnali, aut vtili. Itaq; ponendo præcepta secũdę tabulæ omnẽ legem posuit: cũ omnis lex sit in dilectione proximi vel præsupponatur ab ea. Ideo Paul⁹ ait. Qui diligit proximũ, legẽ impleuit. Et iterum. Si quod aliud præceptũ est in hoc vero instauratur: diliges proximum tuũ sicut teipsum. Charitas enim proximi præsupponit necessario charitatẽ Dei. Est tamẽ prior dilectio Dei ratione & natura in quantum secundũ ordinẽ charitatis diligitur proximus non propter se, sed propter Deũ: & ideo De⁹ prius diligitur.

Iudith. 16.

Luc. 1.

1. Tim. 1.

Rom. 13. Gala. 5.

Ait itaque dñs. Non occides. Tantum enim Deus homicidiũ detestatur, vt eũ etiam qui per errorem occiderit hominem exilio relegandum puret: vt in Numeris legimus. Fugit homicida in vrbem manebitq; ibi donec sacerdos magnus qui oleo sancto vnct⁹ est moriatur. Et si homicida qui sine culpa occidit, sic à domino castigatur: quid faciet illis qui insidiosẽ & malitiosẽ hominem occidunt. Ideo si aliquando voluntas aut animus occidendi occurrerit cogita hominem esse ad imaginem & similitudinem creatoris tui: & quemadmodum non auderes in Deum malum illatum vindicare, aut in eum manum mittere, ita eam extendere in eius imaginem time, quæ ad viuum refert ipsum Deum.

Num. 35.

¶ Aduerte autem quod potest quis sine peccato occidere hominem in quatuor casibus, scilicet in bello iusto, pro iustitia publica, vt iudices, & eorum ministri: defendendo bona sua, & defendendo seipsum & propriam vitam. Omnibus autem alijs casibus mortaliter peccat, qui hominem occiderit, & etiã in tribus primis casibus, quanuis homo nõ peccet occidendo, tamen irregularis est: sed defendendo seipsum, occidendo inuasorem, nõ solum non peccat, sed nec est irregularis.

¶ Obserua etiam quod tantum⁹ est hoc peccatum maximũ, vt de isto peccato dicat scriptura, quod clamat ad Deũ iuxta illud quod dñs dixit ad Cain. Sanguis fratris tui clamat ad me, &c. Quatuor enim sunt peccata quæ clamant ante Deum, & petunt vindictã. Primum est homicidium sicut sanguis Abel clamat. Secundum est oppressio innocentum, iuxta illud quod in Exodo habetur. Ascendit clamor filiorum Israel ante Deum. Tertium est peccatum Sodomiticum: quia in Genesi dicitur. Clamor Sodomorum & Gomorræo rum multiplicatus est. Quartum est detentio mercedis mercenariorum. Ideo Iacobus Apostolus ait. Ecce merces operariorum vestrorũ quæ fraudata est à vobis clamat: & clamor eorum in aures dñi Sabbaoth introiuit. Hæc tria vltima peccata clamant ad modum homicidij, quia sunt quasi homicidium. In peccato Sodomitico perditur quod potuit esse materia corporis humani: ideo quasi homicidiũ. In oppressione verò innocentũ & rectione mercedis aufertur paupertibus vita eorũ, & ideo à Deo quasi homicidium reputantur. Vnde

Exod. 2. Gen. 19. Iacob. 5.

Leuit. 23.

Vnde in Ecclesiastico habetur. Panis egentiũ vita pauperis est: qui defraudat illũ, homo sanguinis est. Et ibidem. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Puniuntur etiam homicidæ irregularitate, etiã illi qui sine culpa occidunt in casibus in quibus diximus: & qui cum culpa occidunt licet pœnitentiam agant. Sic dominus dixit Dauid Regi: Nõ ædificabis domum nomini meo: eo quod sis vir bellator, & sanguinẽ fuderis. Vide quantum Deus abhorreat homicidiũ, & illud detestetur. Impijssimum enim est homine occidere pro cuius vita Deus ipse mori dignatus est. Sed aliud præceptum videamus. *Non mœchaberis.* Prohibet Christus hic non solum adulterium, sed etiã omnem simplicẽ fornicationem: nam qui accedit ad non suam mœchatur: omnis autem mulier quam non copulauit coniugio non est tua: cum qua mœchatur. Omnem nanq; fornicationẽ prohibet hic dñs. Quapropter simplex fornicatio contra legẽ diuinã est, & contra naturalẽ. Cõtra diuinã non est dubiũ, cũ Christus in Matthæo loquens de his quę coinquinãt hominẽ inter alia nominauit adulteria & fornicationes. Et Paulus ad Galat. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt adulteria, fornicatio. &c. Et ad Cor. ait. Nolite errare, neq; fornicarij, neque idolis seruientes. &c. Quod autem sit contra legem naturalem euidens est nã si simplex fornicatio liceret, nullus duceret vxorẽ vt perpetuo iugo esset coniunctus. Secundò, quæ nã esset filiorum educatio, vbi nullus vir fœtum crederet esse suum? Tertiò, quis esset qui filios vellet sanctè instituere & erudire si existimare posset alienos esse quos instruere parabat? Quarto vbi esset illa hominum sancta & firma amicitia, quæ ex matrimonio per consanguinitatẽ & affinitatẽ germinat, & firma perseuerat? Quintò, zelo, iniurijs & cædibus totus orbis macularetur: si viri quas amare cœpissent ab alijs viderent amari, quarentes duo vel tres viri vnã pulchram fœminã, inter eos essent maximæ discordiæ & rixæ. Sextò, viris senio confectis, quis filius præsẽs remediũ afferret: si patrẽ esse dubitaret: quẽ senio premi videret? Septimò, sane de pudore & verecũdia actũ esset si fornicandi libido impune per homines grassari posset. Octauo pulchris fœminis fornicarijs parata essent cõuiuia: sed castus & iã uetulis quis prouideret? Nono, si fornicari liceret nullas futuras domos, nullas ciuitates, nullamq; politiam fore.

Matt. 5. Gala. 5. 1. Cor. 6.

Quod enim domos firmat est matrimonij indissolubilis nexus: ex domibus enim firmis firmantur & vrbes. Decimo, tolleres etiã renorũ legitimas successiones: quia Rex Reginę partũ non crederet esse suũ, sed forsan pastoris aut vilis personæ, &c. *Non furtum facies.* Hoc præcepto prohibetur nõ modo nequis rei alienę proprietatẽ retineat inuito dño: sed etiã nequis vsum & possessionẽ vsurpet. Est aũt maximũ & salubertimum præceptũ: quo in primis respublicę conseruantur. Nulla nãq; vnquã fuit tã barbara ciuitas, aut imperiũ, q̃ furta acerrimo iudicio plectenda non censuerit quin etiam vt autor est Pius Papa. II. in sua cosmographia, & Mar. Anto. Sabel lib. 3. Æneadis decimę prope finẽ: Carinthiæ & Austriæ habitatores, in quadã parte quæ Agefurmi vocatur legem sanxerũt, vt qui in furti patrandi suspicionem veniret, illico suspenderetur. Dracõ etiã Atheniẽsiũ legislator præcepit, vt pro quocũq; furto latrones occiderentur. Quod ea de causa apud has nationes fuit statutum, quoniã nihil est paci inimicius, aut magis contrariũ quã latrones: qui ideo legib⁹ humanis & ciuilibus tã acriter puniũtur. Nã omnes alij scelerati homines nocẽt quidẽ rei publicæ, minus tamẽ latronibus, qui nisi punirentur, nemo res suas posset tuto possidere: pro quibus defendendis committerentur quotidie homicidia, seditiones, & scandala, orbisque in interitum rueret. Quare sapientissime hoc præcepto, sicut & reliquis consuluit Dominus humanę fragilitati non modo furta prohibens sed & latrones capitali pœna plectendos esse censens. Sic enim fecit Achan: quem cum tota familia lapidari iussit, eo quod vestem aureamq; regulam Hiericõ rapuerat. *Non falsum testimonium dices.* Multò nequiores meo iudicio sunt hi quam superiores: illi enim bona corporis furãtur: at isti animi. Quare quò ánis corpore præstãtior est, eò animi bona corporis præstãt, & sic quia aio nocet dignior est supplicio. Vnde lege talionis merito dãnantur calũniatores, eandẽ pœnã subeuntes quam illi erant subituri: quos infamarũt si verũ esset crimẽ. Sic in Prouerbijs dicitur. Testis falsus nõ erit impunit⁹. Atq; ideo illi senes, qui falsum testimonium contra Susanam dixerunt, noluit dominus vt impuniti manerent: sed à populo interfecti sunt.

Iosue. 7.

Prouer. 19. Dan. 13.

Honora patrem tuum & matrem. Sed cur è diuerso, non præcepit etiam Deus vt parentes filios diligerent? facilè respondetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quoniam id naturæ humanæ ingenium est, vt nulla regio sit tam barbara vbi filij parentibus non sint charissimi. Nemo enim carnem suam odio habet. Quomodo esse potest, vt pater filio indigenti si potest non subueniat? Cuius rei etiam in brutis exempla habemus. Nam gallina pro pullis suis nō dubitat se omni periculo opponere, miluoque, fragilitatem suam non considerans resistere. Idem in fele, cane, sueque videmus. In cæteris autem quæ mansuetiora sunt, licet non pugnent mérent tamen in filiorum periculis, & raptorem flebilibus vocibus insequuntur. Superuacuum ergo esset de diligendis filijs præceptum, siquidem natura duce etiam bruta filios amât suos. Quod autem ad propositum attinet ni si tanta esset hominum peruersitas, nihilo magis necessarium foret de honorandis parentibus præceptum. Quoniam filius magis est obnoxius parenti suo quam patens filio. Casu enim quo pater tuus simul & filius essent captiui tenereris prætermisso filio patrem libare re. Præterea cùm iuxta æquitatem debita antiquiora in solutione sint recentioribus præferenda: parentum autem cura erga filios antiquior sit filiorum erga parentes obseruātia, sequitur manifestè prius esse parenti quam filijs subueniendum. Verum est morum corruptela: vt paucissimi reperiantur, qui morte parentum suorum non lætentur. Si diuites sunt vt hæreditentur, si pauperes vt cura liberentur & sumptu. Nam vt ad sacras literas re-
3. Reg. 16. uertamur. Quid aliud mouit Absalonem cō tra Dauidem patrem suum bellum gerere: ni si regnandi libido? Non tamen mansit impunitum hoc flagitium, quoniā telis misertimè transfixus immortale nobis reliquit documē tum, qualem vitę finem sortiantur, qui parentibus inobedientes existūt. Merito ergo De-
3. Reg. 18. præceptum dedit de diligendis parētibus nō filijs siquidem, in superiori exēplo Dauid interfecto præter suam voluntatem filio, quem incolumen seruari miserat acerbissimè fleuit, quod si recte iudico, nunquam Absalon parente extincto fecisset. ¶ Obserua autem q̄ solum inter omnia alia præcepta in hoc solo
Exod. 20. præcepto posuit Deus præmium dicens. Honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis lōgæuus super terram. Cur posuit præmium in hoc præcepto, potius quam in alijs? Ne fortè quis existimaret amorem in parentes nihil promereri, quoniam in ijs quæ à natura insunt, nec laudamur, nec vituperamur. Cùm verò adeò sit rationi consentaneum vt filij parentes suos diligant, superuacaneum videbatur præmium iniungere, posuit tamen vt multo melior esset bonorum filiorum conditio. Secundo, quia cum amor velut aqua res sit procliuis, & ita facilius descendat quam ascendat, oportuit præmium quasi quodā artificium excogitare, vt retrogradè filiorum dilectio ad parentes ascendete. Nam quemadmodum aqua quæ in hydria est ascendere non potest nisi quis iniecto lapide aut alia re ponderosa aquas eleuari cogat: ita amor hominum sursum versus nō aspirat nisi spe præmiorum erigatur. Merito igitur & sapienter dominus longam vitam promittens parentum obseruatoribus arte roborauit amorem, qui natura erat imbecillior. Illis vero qui sacrosanctum maiorum suorum ius audēt violare calamitatesque plures, & immaturum vitæ finem minatus est. Quod si veterum historias euoluere non pigriteimur, non solum autoritate diuina, sed etiā experientia passim impleri videbimus. Nam prēter Absalonem, quem constat in flore ętatis interisse, alia extra sacram scripturam, verisima tamen exempla adducere possem, quibus constat filios in parentes impios miserrimum fecisse vitę finem. Quis enim nesciat? Orestes matrem Clytemnestram interfecit, Nero Agrippinam, Ninus Semiramidem, Ptolomęus Euergetem, Heraclius imperator Phocam patrem suum. Mitridates item in matrem seuit, Tullia fœmina crudelissima in patrem, cuius cadauer à Tarquino superbo extinctum quadragis, recusantibus equis calcauit. Isti omnes tamen & alij parricidæ quos breuitatis causa omitto, varia sed patia pro scelere subierūt supplicia, luctuosissimū vitæ finem facientes. Vult enim Deus: vt huiusmodi flagitia, præter pœnas, quas in altero seculo ferent, etiā in hoc incipiant puniri: ne mortales lateat. quantū sit filiorum impiorum scelus, & quanta piorū virtus. Huius autē præcepti, nec in lege veteri, quæ cū Euangelica nullatenus in perfectione comparari potest, obliti
Exod. 21. tus est Deus: ita vt filius inobediens occideretur, quanuis pater peperciisset ei. Mira-
Deute. 21. bile est etiam patribus parcentibus, nihilominus filius inobediens lapidabatur. Cham etiā
Gen. 9. maledictus fuit & omnis posteritas eius, quia inhonorauit patrem suum Noe. Per oppositum filij obedientes multo tempore vixerūt: vt patet de Sē, filio Noe: qui operuit verēda patris,

Gen. 11. partis, vixit sexcentis annis, vt dicitur in Ge-
Iosephus lib. 5. nesi, ędificauitque Hierusalē, & fuit ibi Rex,
antiquit. vt ait Iosephus: & erat trecentorum & nouē
Gen. 29. annorum cùm obtulit Abrahę panem & vi-
Gene. 45. num. Ioseph etiam filius Iacob, quia parrem suum qui famem patiebatur in terra Chanaā sustentauit in Ægypto, & honorauit: & cum fese ostendit fratribus quis esset statim vt dixit. Ego sum frater vester Ioseph, interrogauit de patre dicens: Adhuc pater meus viuit?
Gen. 48. Idcò benedictus fuit à patre, & dedit illi pa-
Gen. 49. ter hæreditatem extra fratres suos & dixit il-
Gen. 50. li. Filius accrescens, Ioseph, filius crescens &
Tob. 1. decorus aspectu, &c. Vixitque Ioseph centū & decem annos. Tobias etiam Iunior cum pa-
Tob. 14. ter eius Tobias iussisset eum peregrinari obediens & patrem honorans respondit. Omnia quę præcipisti mihi faciam pater. Et ideo tot annos vixit in prosperitate & senectute bona, quòd vidit quintam generationem, & filios filiorum suorum, &c. Sed hæc sufficiant.

¶ Verum circa ordinem quem Christus habuit in his præceptis obserua quod cœpit à facilioribus vadēs ad difficiliora. Primò ait nō occides: id vero à natura videtur insitum, nullius sanguinem fundere. Aliquāto difficilius pulchra alterius vxore temperare: ideo secūdo loco dixit Non mœchaberis. Et difficilius à rebus abstinere. Et ideo dixit, non furtum facies. Quartò difficilius est os moderari, & ideo dixit: non dices falsum testimonium. Porro difficillimum est patrē odire: quapropter addidit, honora patrem tuum, &c. Sequitur in contextu. *Qui ait. Hæc omnia custodiui à iuuentute mea.* Hæc respōdit Iesu ille princeps. Non desunt qui putent quod iste fuerit mentitus: sed re vera verum dixit. Nā aliàs Christus qui veritatem nouerat eum tāquam mēdacem arguetet, non dando sibi regulam de
Marc. 10. perfectione. Et etiā quia vt dicitur in Marco, videns Christus istū ita dicentē dilexit eum. Christus tamē non diligit mendaciū, sed detestatur. ¶ Expende etiam q̄ Matthæus dicit hūc esse adolescentē: videtur ergo contradictio q̄ adolescēs dicat q̄ seruauit hæc à iuuentute sua: accipitur hic iuuentus largè: nā prius est adolescentia quam iuuentus. Quod si nō attigerat vigesimū primū annum non æquè bene poterat dicere, q̄ seruauit præcepta à iuuentute sua. Dicendū ergo q̄ adolescentia & iuuentus in scriptura large sumuntur & non secundū taxationē annorum, quam nos ponimus. Nā hic qui princeps erat Phariſæorum credendum est q̄ transierit statum adolescētię, quia homines in tali ętate, nō solent ad talia aspirare. Sic etiam in scriptura adolescentia solet sumi pro quacūque ætate paruā: imò pro principio cuiuscunque ætatis quæ non sit infantia. Sic in Genesi dicitur. Omnis ætas ab
Gene. 6. adolescētia sua prona est ad malum. Hoc est à principio cuiuscunq; ætatis prona est ad malum. Et ita in præsenti iuuentus & adolescentia accipiuntur large ita quod adolescētia accipiatur pro iuuentute vel à principio virilitatis, iuuentus autē accipiatur pro parua ætate, scilicet pueritia. *Quo audito Iesus ait ei. Adhuc vnum tibi deest, omnia quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cęlo. Et veni & sequere me.* Videtur q̄ hęc non ad propositum dicta sint: nam ipse non quærebat nisi quid faceret, vt vitam æternam possideret, ad quam possidēdam satis erat præcepta de calogi seruare. Nihil ergo illi deerat, vt
Matth. 19. vitam haberet. Sed q̄ Lucas hic dimisit Matthæus dixit, quod dixerat adolescēs, quid mihi deest? Ideo dixit Christus quod posset bonū facere vltra decalogum: & quod restabat perfectiorē esse faciēdo opera supererogationis vltra iustitiā sufficientem quam fecerat. Quanuis haberet perfectionē simpliciter volunt illū Christus iuxta desideriū suum & petitionē ducere ad statū maioris perfectionis. Pro quo obseruandū primo, q̄ perfectio Christiana non consistit in renūciatione temporalium rerū, sed in charitate. Abdicatio rerum tēporalium est perfectionis dispositio & instrumentū: nā tollūtur per hæc impedimenta ad actus perfectę charitatis. Et ideo cùm Christus dixit huic, vt in Matthæo habetur, si vis perfectus esse, vade & vende omnia, &c. intellige ac si dixisset. Si vis esse dispositus ad perfectionem, quia cura rerum temporalium multum solet homines distrahere.

¶ Aduerte secundò, quod non posuit Christus perfectionem in vendendo omnia, quia multi Philosophi hoc fecerunt, sed in sequēdo illum, ideo ait. Sequere me. Proposuit prius vendere, quę est dispositio. Expēde tur ius q̄ non est tota dispositio ad perfectionē vendere omnia sed aliqua etiam sunt necessaria, scilicet, non vti matrimonio, & non habere conuersationem secularem. Tamen posuit Christus de venditione possessionum. Primò quia istud est efficacius remedium & potior dispositio inter omnes adperfectionē. Nō est enim aliqua tam extēsa, tā quotidiana

Universidad de Deusto
Biblioteca

solicitudo, sicut cura bonorum possessorum, quæ totum hominem implicat, & illa magis distrahit, quam omnia alia impedimenta simul sumpta: & ita qui ab ista abstinet facilius poterit vacare perfectioni, quasi sit omnino dispositus. Secundò, quia quantum ad iuuenem istum nihil erat quod magis impediret peruenire ad perfectionē quam cura possessionum, nā erat dives valde, & amans possessa: quod patet, quia tristis recessit à Christo. Et ideo hunc nihil tantū impediebat quā possessio diuitiarum: quamobrē Christus hoc tetigit tāquam magis necessariū iuueni. Apostolis etiam non dixit quod abstinerēt à veneris ostendit difficultatē magnam cū dixit. Non omnes hoc capiunt sed quibus datū est. Christus autē noluit suadere statim ad consilia maxime ardua, scilicet ad abstinēdū à veneris: sed induxit ad minora scilicet ad vendendū omnia. Secūda ratio. Cur non præcepit Christus vt abstinerent à veneris? Quia plurimi eorum erant coniugati quando vocati sunt à Christo, & si abstinerent ab istis necessarium erat vt repudiarent vxores, vel quod indiceretur vxoribus perpetua castitas. Primum nō conueniebat quia Christus vetuit libellum repudij: secundum etiam non conueniebat, quia castitas est res voti, & non præcepti.

¶ Ad nostram tamen eruditionem discamus hinc ne superbiamus etiam si ad supremum virtutis culmen peruenisse existimemus. Quoniam præter mandatorum obseruā tiam, quę necessaria est ad salutem, sunt alia multa, sine quib⁹ nemo potest esse perfectus: ideo noluit dominus, vt homo sciret quando est in statu gratiæ ne superbiret. Et Paulus dixit. Nihil mihi conscius sum. Hoc autem fecit dñs vt semper timentes & humiles simus, quare si sapimus semper cogitare debemus: quod quēadmodum vas fictile in quo est ruptura aliqua liquorem continere non potest, sic etiā in nobis si aliquod vitium quo apud nos gratia diuina permanere non possit. Hic dives ea de causa conceperat opinionem, vt crederet sibi nihil deesse ad summam perfectionem. Attamen Christus qui penitus animos hominum intuebatur eius arrogantiam confutauit dicens. Vnum tibi deest. Sic etiam alij dixit, dicis quia dives es & nullius egeo. & nescis. &c. ¶ Discamus ea quæ magis amamus dispicere, hæc enim est via perfectionis & meritum: vt quæ magis amamus despicia mus, propter Christū, grauę opus Christus adolescenti præcepit. Graue opus fuit Abraæ positū, quē vnice diligebat suis manibus occi derer. An non multi tenerius amant diuitias quam filios? Illa quæ magis amas, & tenerius diligis abijce propter Christū: vt corde à terrenorum amore euacuato, fœlici commutatione Deus impleat cor, & fœlix sis in eo qui est vera fœlicitas. ¶ Discamus gratia Dei nō abuti sed semper cū ea in melius proficere, vt Deus augeat in nobis dona sua. Conabatur Christus trahere hunc adolescentē ad Christianā perfectionem: certè quia quem ab ineunte ętate amauerat, custodierat, & gratiam dederat, vt mandata custodiret, nunc gratiæ perfectione ornaret, & illustraret. ¶ Discam⁹ etiā Dei mādata custodire: bos enim Deus amat, qui sua mandata custodiūt. Amauit etiā signis exterioribus hunc adolescentem vt testatur Marcus: ex quo intellige, quantum doleat de mandatorum violatione. Certè tangi tur dolore cordis intrinsecus: & doleret si posset. ¶ Discamus præterea in cœlo vbi diuitiæ securæ sunt thesaurizare, dando nostra bona pauperibus: nam huic adolescenti dominus dixit vt daret sua pauperibus & inueniret in cœlo thesaurum. Mirabilis modus thesaurizandi scilicet dispergendo, cùm alij soleant congregando thesaurizare. Thesauriza in cœlo: vbi thesaurum nec fures rapere, neque incendium consumere potest.

¶ Denique discamus ex Christo Saluatore nostro curam habere pauperum, & memores illorum esse. Ille enim pater est pauperū & protector: & ne inopia consumātur præcepit nō modo huic, sed omnibus diuitibus vt pauperes in necessitatibus suis adiuuent, cuius pietatis non pauca sunt in sacris literis exempla. Propria enim manu non est dedignatus dominus primos parentes nostros vestire, qui ante in paradyso nudi incedebant. Postea verò summopere Iudæis pauperum curam commendauit multa statuens in eorum fauorem. Nam & decimandi ius induxit, quo pars aliqua cederet pauperibus, & statuit vt debita septimo anno condonarentur: cui pietati aliam non minorem addidit, Iubilæum excogitās quo possessiones vēditæ ad pristinos dominos redire solebant. Præterea iussit vt in agris

1. Cor. 4

Apo. 3.

Gene. 22.

Mar. 10.

Gen. 6.

Deute. 15.

Leui. 25.

agris & vineis, messium & vuarum reliquiæ manerēr, & fuffascis aut corbis obliuione forte relictus esset ne quæreretur, vt his alerentur pauperes. Permisit etiam Iudæis, vt latius & splendidius in festiuitatibus conuinarentur vt pauperes. At in lege Euangelica non solum poliicetur pauxillum aquæ pauperi datum, sed tāquam sibi esset datum benigniter accepturum: sed etiam pauperibus regnum cœlorum largitur, inquiens vt faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis. Itaque si exacte sacram scripturam quis perscrutari voluerit comperiet proculdubio eximiam habuisse dominum omnium pauperum curam quod etiam ex hoc loco constat, vbi Christus huic diuiti pauperes commēdat. Verū multi sunt qui hanc dñi cōmendationem paruipendēres, nec viduæ in paupertate sua subueniūt in eadem vicinia moranti, nec pupillo omni auxilio distituto opem ferunt: nec considerāt Christianum non esse qui Christum nō audit & imitatur. ¶ Demum discamus ex hoc loco, quod melius est dare omnia simul pauperibus quam manere in seculo ministrando res possessas, & dādo quotidie eleemosynas: quia qui eleemosynas dat, fructum dat rerum, tamē qui totum dat spoliat se à fructu & à possessione. Et etiam in possidendo delectatio quædam manet, qua caret qui totum simul dat. Verum vt rectè daretur pauperibus, oportebat prius vendere vt daretur moderatè: nam si non venderentur quædam darentur integrè vt magna domus vel ager qui est magni valoris, & hoc non esset releuare inopiam pauperis, sed cum ditare. Reductę tamē diuitiæ in pecuniam possunt diuidi inter plurimos, & moderate dari. Sed iam ad contextum reuertamur, vt videamus quid egerit dives iste. Ait itaque Euangelista. *His ille auditis contristatus est, quia dives erat valde.* Mirū videtur quod iste qui omnia præcepta seruabat tāto tenebatur diuitiarum ardore, quod non poterat ad perfectionem venire. Vide ergo quod amare diuitias immoderate semper impedit perfectionem: quomodocunq; consideretur perfectio. Quia circa perfectionem, aut consideratur ipsamet perfectio, aut instrumentū perfectionis. Si instrumentum: tūc obseruatio consiliorū est necessaria: quia sunt instrumenta quędam quorum præcipuū est renunciare omnibus possessis: sed ad renūciandum nihil est quod magis impediat quā amor immoderatus possessorū: sicut fuit in isto iuuene. Ideo iste amor impedit perfectionē. Si autē consideretur ista perfectio in se ipsa, etiā impedit amor diuitiarū perfectionē, quia consistit perfectio in charitate, & vt nos accipimus consistit perfectio in actu excellēti amoris: sed conditio animi nostri est vt nō possit fieri intēse ad multa, nā si ad vnū fit intenſe, fit ad alia remisse. Ar ideo si quis diligit Deū intense dilectione excellenti non potest diligere aliam rē intense: ꝙ si illā diligat intēse, minuitur dilectio Dei. Minus enim Deū diligit, qui cū eo aliud diligit: ideoq; amor immoderatus diuitiarū impedit perfectionē. ¶ Igitur quanuis amare inordinatè diuitias impediat perfectionem, non tamen obseruātiam præceptorum, ꝙ illud obstat preceptis, in præceptisq; vetatur, & amor ad res ꝓprias non vetatur in preceptis, sed cupiditas rei alienæ. Potest etiam amor inordinatus ad res possessas esse contra preceptum cum diligun tur diuitiæ plusquam Deus. Et tunc agit cōtra præceptū & mortaliter peccat, quādo ita amat quod potius vellet offendere Deum quam illis carere, & committere potius aliquod peccatum mortale quam priuari velle rebus possessis. Nam quantuncunq; feruenter amet, si potius vellet carere illis quā Deū offendere nō peccat mortaliter amando possessa: & tunc seruat preceptū: tamen non attingit actū excellentē amoris Dei, in quo est perfectio. Talis erat iste iuuenis de quo nunc est sermo: quia præcepta seruabat: verū quia diuitias feruenter amabat, impeditus erat à perfectione. Et hac de causa recessit à Christo, vt dicunt Matthæus & Marcus, & contristatus est. Contemptum diuitiarum diuites audire non possunt. Habent enim clausis aures, & sono æris obtusas, & nummus magis illis sonat quam diuina verba: & ita ęris tinnitu verbū Dei audire non possunt: sicut molitores qui aquarū fragore, vocantes non audiunt. Quare sicut sapiēs molitor aquas compesceret, vt possit audire vocantes: ita diuites si sapiunt diuitiarum fremitum, & terrenorum cupidinē coercere debent, vt vocationes & inspirationes cœlestes percipiant. ¶ Nos vero discamus hæc omnia terrena despicere & derelinquere ne animus noster amore caducarum rerū depressus, & præpeditus ad perfectionis viam & diuinum amorem aspirare non possit, ad quē Deus omnes electos suos tanquā ad scopū summi boni intendere voluit. Vt enim auibus pœnas alarum resecamus nō longius

Deut. 24. Leui. 25. Nemi. 8. Matth. 10

Luc. 16.

Matth. 6.

Matth. 19. Mar. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

auolēt quam oportet: sic dominus vult vt diuitiarum luxum abscindamus, neplus nimio cor nostrū à diuino amore elongetur. Quod si putatores arborum circumcirca supertia demunt, ne ascendere impediantur: quid nos facere debemus quorum maius agitur commodum, nisi falce diuini amoris omnia terrena & caduca amputare, quo facilior nobis pateat ad cœlum ascensus?

¶ Expende etiam ad tuam eruditionē, quod cùm iste recessisset à Christo abijt tristis. Profectò nulla vera tristitia est nisi à Deo recedere: nam ille qui à Deo non recessit nō habet cur tristetur. Imò si in te, qui à Deo non recessisti irruant tristitiarum agmina, dic. Pone me domine iuxta te, & cuiuluis manus pugnet contra me. Et illud Psalmi, Dominus protector vitæ meę, à quo trepidabo? Et illud. Si ambulauero in medio vmbræ mortis non timebo mala, quoniam tu mecū es. Esaias quoque. Non sum confusus, te pastorem sequēs. Et qui recedit à domino cùm ab omni bono discedat, verè veram causam habet tristandi. Vnde Dauid in Psalmo. Fuerunt (inquit) lachrymę meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus, &c. Sed procedamus. *Videns autem Iesus illum tristem factum dixit. Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.* Bene possunt pecuniam habentes regnum Dei intrare, sicut Abraham, Dauid, & multi alij: sed loquitur de illis qui pecunias diligunt immoderate: & ideo cupiditas, & voluntas immoderata damnatur hic à Christo. Hoc dixit propter istum adolescentem. Sed dubiū est. Quomodo hic difficiliter intrabit in regnum Dei, cùm præcepta Dei seruabat? Nonne vt diximus vir bonus erat & Christus dilexit eum? Pro maiori explicatione istorum quæ diximus, & huius difficultatis obserua: quod diuitiæ tripliciter possunt haberi. Primò quando earum amor omni alij non modo humano, sed etiam diuino amori antefertur. Cuiusmodi eas possidebat diues ille vorator, qui Lazaro male cōsulnit. Secundò quando magni quidem fiūt: non tamen adeo vt omnino amorem Dei superent: quo pacto ab hoc adolescente possessæ sunt. Tertiò haberi possunt diuitiæ, ita vt nullatenus earum cura impedire diuinorum exercitium, aut cum Dei amore in contentionem venire possit. Et hoc modo, Abraham, Iob, Dauid, alijque viri sanctissimi & doctissimi extiterunt. Ex his autem diuitum conditionibus, prima quidem malorū est: secunda bonorum: tertia perfectorum. Christus ergo hic loquitur de illis diuitibus, qui secundum locum tenent: quorum possibilis est, difficilis tamen salus, propter periculum, in quo versantur. Ea enim est humanæ naturę fragilitas, vt qui nimis diuitiarum amore tenetur sæpenumero amorem Dei post habeat, quo facto in impiorum numero esse incipit. Confiderent igitur qui hunc secundum locum tenent, quanto sint periculo expositi, & vigilātes ne vnquam obdormiant, & cadant in laqueum diaboli, vt Paulus dicit. Et periculum istorum patet in duobus. Primò quia qui diuites sunt isto modo, vt non perdant quę possident committunt quæcunque mala: amāt enim tam ardenter possessa, quod etiam sa-liena non ambiant, ne perdant quod amant faciles sunt ad peccatum mortale. Secundò, quia impediuntur ad bonum, & cessant facere bona quia diuitias habent. Sicut iste iuuenis qui Christum non est secutus, quia diues erat, nam quia diuitias relinquere oportebat cessauit sequi, & ideo diuites difficile intrāt in regnum Dei, propter magnum periculum in quo viuunt. Si quis autem possideret illas non amans in nullo esset periculo: sed quia hoc raro fit consultius est eas relinquere. Vnde in Ecclesiastico habetur. Beatus diues qui inuentus est sine macula & qui post aurū nō abijt neque sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hic & laudabimus eum? Quasi dicat. Ratus aut vnus est. Fuit quidem vnus Abraham, alter Iacob, Loth, & Dauid. Sed tamen pauci sunt, ita vt digito monstrari possint. Quare quia rato euenit, & quis diues vt perfectus esse simul possit totiusque semper elligendum sit, præsertim in re tam graui in qua salus & vita hominum vertitur: suadet Christus diuitiarum derelictionem propter periculum. Quia difficile est possidere & possessa non amare: securius est non possidere. Et sic Apostolus de solis diuitijs dixit q̄ pararēt laqueos. Ex istis patet declaratione istiꝰ q̄ sequitur immediate dicēs Chr̄s. *Facilius est enim camelū per foramē acus trāsire. quādiuitē intrare in regnū Dei.* Maximā difficultatē, impossibilitatē vocat. Quædā enim in scriptura dicuntur impossibilia moraliter: alia autem Logice, seu Metaphysice. Moraliter ea dicuntur possibilia quæ sæpe & sine magna difficultate fieri possunt. Contra vero impossibilia moraliter dicuntur, quæ fieri non possunt nisi rarissi-

Iob. 7.
Psal. 29.
Psal. 22.
Esai. 50.
Psal. 41.
Lucæ. 16.
1. Tim. 6.
Eccle. 31.
1. Timoth. 6

rarissime & cum magna difficultate. Et sic hic dixit similitudinem impossibilitatis. Et clarius in Matthæo impossibile esse dixit, diuitem intrare in regnum cœlorum. Logice vero seu metaphysicè possibilia dicūtur quę vtcunque fieri possunt: & ècontra impossibilia quæ nullo modo. Hic autē loquitur Christus de impossibili morali. Sic etiam in Ieremia habetur. Si mutare potest Aethiops pellem suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. Et dominus in Euangelio de Pharisæis. Propterea non poterant credere: quia Esaias dixit. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua. Nunquid peccatorem assuetus peccatus, non potest saluari? Absit. Omnis enim peccator quantumuis sit celerosus dum viuit cōuerti potest: vnde & ipsi Pharisæi si saluti suæ consuluissent credēdo saluari potuissent. Ieremias autem impossibilibus comparauit istorum saluationem: & item Christus dixit illos nullo posse credere modo non quod simpliciter non possint saluari huiusmodi peccatores: sed moraliter quia maiori ex parte euenit, vt qui tam duro & Pharisaico sunt animo nō cōuertantur, non quod non possint, sed quod nolint: pari modo diuites qui bona temporalia nimis amant, quoniam nimiꝰ amor diuitiarum ad peccādum valde incitat vt iam dictū est. Qua de causa hæc propositio & illa Ieremię superior comparatio non sunt interpretandæ rigore Dialectico, aut physicè: sed moraliter loquendo: qui loquendi modus omnibus etiam nobis familiaris est, vt vulgo dici solet exaggerationis gratia impossibile quod non est factu facile. Optimè autem colligitur hoc sic intelligendum esse, quoniam immediatè antea dixerat hoc Christus interrogatiuè. Quam difficile qui diuitias habent in regnum Dei introibunt? quam difficultatem statim exposuit cameli comparationne quod videtur impossibilis saluatio diuitum: nulla tamen ibi oritur inde impossibilitas, sed exaggeratio tantummodo difficultatis. Sic etiam D. Hieronymus, ait quod nō impossibilitas prætenditur, sed raritas demonstratur. ¶ Sūt qui dicant quod hoc intelligendum est de diuitibus qui totam spem suam ponunt in diuitijs, & diligunt eas plusquam Deum: & si de istis loquitur Christus certè etiā metaphysicè loquendo impossibile est quod isti ingrediantur regnum Dei. Sed Christus quantum existimo non loquebatur de istis diuitibus nisi de illis qui amant Deum plusquam diuitias: sed nihilominus ardenter diligunt diuitias, qualis erat ille iuuenis. Oportet enim, attēdere quorsum Christus hoc dixerit? quoniam hoc dixerat loquens de illo adolescente qui mandata seruabat diuitijs non obstantibus, qui quidem non erat de illorum numero qui diuitias plusquam Deum amant: sed aliorum secundi gradus: scilicet quibus vt supra diximus dilectio Dei omnibus alijs rebus etiam charissimis non videtur postponenda. Quare de his non de primis intelligit Christus propter periculum in quo versantur illi qui etiā si Deum plusquam alia diligunt tamen bonorum temporalium alia ex parte nimio amore detinentur. Itaque de hoc adolescēte & similibus loquens intentū per sequitur aliās si de diuitibus primi gradus qui in peccato mortali sunt, esset intelligendus: absurdum videretur, quippe quia nulla est dubitatio huiusmodi diuites qui diuitias plus amant quā Deum saluari non posse, dum sic diuites fuerint & diuitias hoc modo dilexerint. ¶ Si autem quęras quid intelligat Christus per camelum ego non possum aliud intelligere nisi funem nauticum assentiens expositioni Theophilati, qui sic hūc locum interpretatur. Comparationes enim debent fieri iuxta rationem & cum iudicio: vnde cum funis videatur habere quandam similitudinem & proportionem cum filo, quia vtrumq; netur & torquetur, de funa intelligendum videtur non de animali. Alias ridicula esset comparatio: quemadmodum si quis diceret se melius in equo quam in lapide equitare, quia lapis nihil cum equo habet similitudinis. At si diceret, equum esse equitatui aptiorem quam mulam, recte & apte loqueretur: quia vterque eidem ministerio conueniunt. Ita etiam Christus reprehendens iudicia temeraria aptam à rebus similibus duxit comparationem inquiens. Quid vides festucam in oculo fratris tui trabem autem quę in oculo tuo est non consideras? Quæ ambo inter se longitudine saltē & impediendi modo similia sunt: licet trabs multo sit maior. Sic etiam agens de illis rebus, quę per foramē acus ingredi possunt, vtitur rudentis comparatione: qui quanquam per acus foramen ingredi non possit, ministerium tamen habet simile: quoniam per anchorarum foramina transmittitur: & sic quoad acum se haberet nisi obstitisset crassities. In Græco autē est καμυγος. quòd significat funis nauticus. Quod si quis

Matth. 19.
Ieremi. 13.
Isaiæ. 29. Matth. 13.
Theo. super Mat. c. 19.
Lucæ. 6.
Hier. in c. 19. Matth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicat tam impossibile est, vt funis nauticus transeat per foramen acus quam animal: ergo quid refert potius de fune quam de animali intelligere? Respondetur funis habet, vt iam diximus, maiorem proportionem cum filo, quod solet transmitti per acuum foramina quam animal: & de animali esset nimis lõge petita comparatio. Et præterea funis transitus non est impossibilis quẽadmodum animalis, licet sit difficilis: quia licet rudens crassitia sua integer non possit ingredi acus foramen: poterit tamen filatim, si scindatur in tenues fibras, ex quibus confectus est. Vnde etiam aptior & sapientior existit comparatio: nem si dines qui more rudẽtis incrassatus & impinguatus est, se minutatim conscinderit, pauperibusq; bona sua erogans luxũ & opes attenuauerit: proculdubio ianuam cœlorum ingredi poterit. secus: si auarus extiterit: opes opibus quasi filia filis accumulans. Sequitur in contextu. *Et dixerunt qui audiebant. Et quis potest saluus fieri?* Existimabant discipuli vix quempiam posse inueniri qui amplas possessiones subito profusurus esset ob regnũ Dei, quãquam ipsi paucula quædem reliquissent: vnde non pro seipsis interrogant quum pauperes essent, sed pro omnib⁹: quia misericordes erãt. Quotus enim quisque est mortaliũ, qui aut abijcere potest diuitias quas habet aut non optare si non habet. Soliciti enim erant discipuli de pusillo saluandorum numero. *At illis Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.* Nihil aliud vult insinuare: nisi quod opus sit diuina gratia, vt cum diuitijs regnum Dei acquiramus: nam Dei adiutorio suffulti ea quæ difficilia videntur, & sunt secundum naturam ferè impossibilia, perficiemus cum gratia Dei. Impossibile fere est homini diuiti immoderato amore diuitias diligat, & ita vt spem suam in eas ponat: Deo tamen possibile est diuitis animũ mutare, ita vt recte eis vtatur. Ideo Dauid qui Rex erat & dines hoc auxiliũ petebat Domino dicens. Inclina cor meum Deus in testimonia tua, & non in auaritiam. Humanarũ enim virtium non est vt quis habitis diuitijs, cor non apponat: Deo autem possibile est vt in nobis creet cor nouum & spiritum nouũ, creatorque apud nos in multis præponderet. ¶ Discе in hoc loco in omnibus rebus tuis, tã prosperis quam aduersis semper ponas ante oculos hãc dñi sententiam: quod apud Deũ omnia sunt possibilia. Si enim tibi fortuna iã arridet: potest Deus dulce hoc in amarũ reddere. Lætus erat Dauid in Sicelech diuidens Amalechitarum spolia equitibus suis: quę lætitia accepto nuncio de morte Saulis & Ionathæ Israelisque calamitate, in luctum conuersa est. Lætus accubuerat Holophernes bene cœnatus & potus: sed crastinũ mane habuit in inferno. Lætus erat Aman ab Hester Regina iuitatus, eodem tamen die inimicum suũ per ciuitatem honoris causa comitatus est pedes: cum magno decore & tristitia sua. Nemo igitur lætitiam huius seculi æstimet, quando multi hodie lęti sunt qui cras erunt mœstissimi: è cõtrario autem si fortuna se tibi nouercam ostenderit, potens est Deus fugatis nebulis incommodorum lucem salutis reuocare. Mœstissimus erat Patriarcha Iacob propter communem regionis famem filiorumque absentiam præsertim Beniamin, quando accepit nũcium de Ioseph prosperitate: quo summo est affectus gaudio. Dominus enim (iuxta cãticum Annæ) mortificat & viuificat: deducit ad inferos & reducit. ¶ Docet etiam locus iste non humana infirmitate metiendã salutem, sed virtute diuina. Sed ad contextũ. *Ait autem Petrus. Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.* Quid reliquit Petrus? Cimbã cum duabus retibus pauperque tugurium? Non attenditur id quod relinquitur: sed voluntas qua relinquitur: quare qui Christum secuti sunt tanta reliquerunt, quanta relinquere potuerunt, qui cum secuti non sunt. Ea enim est humanę libidinis in cupiendo insatiabilitas, vt qui illam teneat nunquam sibi satisfacit: & qui relinquat, omnia relinquere videatur. Quare tantum reliquit Petrus, quãtum potuit affectare Alexander. Nam taliter fuit erga dominum Petrus animatus: vt si sicut tenues opes habebat, opulẽtissimum haberet imperium, nihilo secius imperium vnũ & quinquaginta imperia reliquisset. Hæc est Deo gratia & acceptabilis voluntas: vnde videre potes quam expeditum velit animũ vniuscuiusque esse ab omni humano impedimento: quãdo Apostolis exiguas etiam opes relinquere præcepit. Vt Christum sequerentur Apostoli, expediens erat vt omnia relinquerent. Cùm Christus curreret exultauit vt Gigas ad currendam viam & necesse erat vt currerent discipuli, quod non poterant ita expedite currere nisi essent exoneratiꝰ eã ob causam omnia relinquerunt, ne diuitiarum ponderę grauarentur. In Genesi vbi communis editio

Psalm. 118.

1. Reg. 30.

Iudith. 13.

Hester. 6.

Genes. 46.

1. Reg. 2.

Psal. 18.

Gen. 13.

editio habet, Erat Abraham diues valde: habet versio Græca βαρὺς σφόδρα hoc est, grauis vehementer. Pondere Aegypti grauabatur: licet enim diuitiæ leues videantur, tamen quia Aegyptiæ sunt, viris sanctis graues sunt. Ideoque omnia reliquerunt Apostoli: vt nudi, nudum sequerentur. ¶ Deinde vt mundũ cognoscerent quem oppugnaturi erant necesse erat vt reliquerent vt eum viderent. Circunfusi mundi confusionem minime intuentur. Sicut in ludo calculorum euenit sæpe vt ipsi ludentes veluti oculis capiti obnimiã confusionem non videant quomodo latrũculos mouere debeant: cum illi qui extra ludum sedent foris id considerantes recte inspiciãt. Sic qui in mundi negotijs implicantur cęcutiunt mentis acie tenebris cooperta, cum illi qui animum à mundo separarunt seque in solitariam requiem receperunt, mundi dolos labores, & vanitates, acute tamen intueantur. Vt aliquid videamus necesse est vt sit aliquod interuallum inter oculos & obiectũ. Sic vt mundũ intueamur necesse est esse aliquam distãtiam inter nos & illum. Oculi palpebras suas prospicere non valent, quia nullum est mediũ interiectum. Sic mundani, non vident, quæ sunt mundi. ¶ Tertio qui cum aliquo vult negotium agere illum expeditum ab omni cura desiderat habere: quia pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Sic cũ dominus voluit tractare cum Abraham, dixit ei. Egredere de terra tua & de cognatione tua. Viri perfecti tigno domus extuendæ similes sunt qui iuxta locum in quo ponendus est dolatur & excauatur: nam tugurio apratur rudius & planius, atrio verò exactius. Eodem modo Apostoli quia in ecclesia in præstantissimo erat loco constituendi in omnium mortalium conspectu, ideo Christus voluit vt omni non solũ vitio sed etiam imperfectione caterent: quare eos de corticauit & mundauit prius ab omni mortali affectu: vt posset illis à negotijs secularibus separatis tutò diuina mysteria cõmunicare. Vnde Paulus, Mulier innupta & virgo cogitat quę domini sunt, alia diuisa est. Hinc in Deuteronomio præcepit Deus ne homines diuino cultui deputati haberẽt possessiones, aut prædia vllatenẽ distraherentur ab officio. Et in Leuitico præcepit ne sibi in templo Gibbosus ministraret: in figuram, quoniam sicut Gibbosus oculos corporis vitio leuare ad cœlum non potest: sic secularibus negotijs implicati minus idonei supernis reddũtur. Hanc ergo seruauit dominus in electione Apostolorum rationem, vt si quidem erant cœlestiũ consiliorũ participes futuri nudarentur prius omni carnali affectu. ¶ Quarto bene poterãt Apostoli saluari Deoque bonis suis inseruire: Abrahamus enim, Isaac, Iacob, Iob, & alij antiqui patres diuites fuerunt simulque perfectissimi Deoque amicissimi, Verũ est. Sed tempestate illa quia simplicius & purius viuebant homines & poterant diuitiæ externæ cũ interna paupertate copulari, non fuit impedimento rerum affluentia quo minus boni ad perfectionem euaderent: postea verò ingruente acquirendi & congregandi libidine merito negauit dominus Apostolis rerum temporalium possessionem, ne impedirentur & vt tẽporalibus illis exemplum conueniens præberent. Tranquillo, & pacato mari tuto nauigant nautæ mercimoniaq; retinent: si vero aliqua exurgat tempestas, vndeque nauim iactare incipiant cum sint in periculo omnium iacturam faciunt, mallentes nudi euadere quã ornati interire. Sic priscis temporibus ea erat seculi tranquillitas vt nihil humanum videretur viam perfectionis impedire posse. Vnde Abraham cum esset tanta opum præditus abũdantia vt cum domesticis duntaxat quatuor simul reges prælio viceritꝰ: ea erat etiam humilitate vt non erubesceret hospitum suorum pedes lauare, Sara eius vxore officiũ coci & pastoris subeunte. Verum tunc frugalius conuiuabantur homines parciusque ornabantur diuitias parui pendentes quibus non ad luxũ, sed ad naturæ necessitatẽ vtebantur. At nunc vsque adeo creuit vitiorum tempestas, & tantum exurgit honorum & diuitiarum pondus: vt nisi his proiectis nemo possit tuto nauigium vitæ gubernare. Verum enimuerò si conseruandæ vitæ corporeę causa, auarus mercator non dubitat merces suas iactare: quid nos facere debemus, vt æternam non amittamus? Nihilominus tamen multi sunt qui profitentur se quicquid grauissimũ propter Deũ subituros, & tamen bonis temporalibus inuigilant cum salutis suæ detrimento: qui si reputare vellent quod non minori sunt bona temporalia, periculo viuentibus quam sarcinæ fluctuantibus, paucioribus essent contenti. Nam quoniã quo est maioris pretij vita æterna quã temporalis: eo debet maior in illa quã in hac conseruanda sumptus fieri, furor est ingens cum animæ detrimento opes retinere quas propter corporis discrimen proijcimus, sanus igitur

Gen. 14.

Gen. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

igitur non præferit temporalia æternis exemplum secutus Petri aliorumque Apostolorum vt vitæ pericula declinet. Per hoc enim pelagus tot tempestatibus obnoxium in quo tanta occurrunt discrimina cautius est nauigandum vt perueniamus ad illam promissionis terram quo tendimus: neu sicut Pharao Rex Ægypti in transitu intereamus. Illi autē summo cum discrimine viuunt qui Petro in præmio pares esse volunt: opes tamen nec relinquunt nec contemnunt. Diuitiæ de se malæ non sunt: nimis tamen diuitiarum solicitudo non potest non intercludere supernorum cogitationes. Quia sicut qui duabus acubus simul fueret aut simul duob⁹ cœlis cœlaret minus & petius ageret quam si vno: ita qui non contentus rerum terrenarum simplicitate bona bonis accumulat, non potest viuendi finē consequi. In primo libro Machabæorum legitur quod venit Gorgias contra Iudam & populum Israel: & cum Iudas exisset ad eos in campum, dixit suis. Non concupiscetis spolia eorum: sed estate contra inimicos nostros & sumetis postea spolia securi. Si enim moram feceritis corū diuitias & spolia cupientes vincemini. At post victoriam omnia erunt in vestra potestate. Sic nos qui pugnam⁹ in hoc mundo, quia militia est vita hominis super terram, ne cupiamus bona temporalia, quoniam parta victoria, abundē diuites erimus in cœlo. Nunc autem contemnamus has diuitias: quia non sunt nisi laquei quibus misera anima detinetur. Vnde Paulus. Qui volūt diuites fieri, incidunt in laqueum diaboli. Posuit diabolus laqueum diuitiarum Iudæ cum quo strangulauit eum: qui miser cum esset illaqueatus vt proderet dominum, postea laqueo se suspendit. Dirumpamus nos sicut isti sancti Apostoli fecerūt vincula eorum: & proiciamus à nobis iugum ipsorum. Dedit tibi Deus vt non solum caueas laqueos diaboli sed etiam vt cum Dei adiutorio vincula diffrumpas. Non capit laqueus: nisi ante esca te cœperit. Dum escam petis laqueo ipso te nectis. Esca laquei est auaritia: quæ nos vult capere, non pascere. Non dat venator scam aui, vt illa comedat escam: sed vt ipsa fiat esca venatoris. Ira venatus est primos parentes nostros esca ligni vitæ: quare siquidem diuitiæ mundanis esca diaboli sunt quibus eorum animas pessim dat, optimum erit factu illas non concupiscere, ne laqueis diaboli capiamur. Ideo Paulus admonet dicens. Ne te

Exo. 14.

1. Mac. 4.

Iob. 14.

1. Tim. 6.

Mat. 27.

Psal 24

Gene. 3.

Colo. 2.

ugeritis neque gustaueritis, neque contractaueritis, quę sunt omnibus in interitum ipso vsu. Bene possemus & vti & frui diuitijs in hoc seculo licitè: nisi ipse vsus animum in illarum amorem propelleret, animamque proinde ad interitum duceret. Bene posset quis escam diuitiarum gustare ab illarum laqueo euadens incolumis: verum tamen hoc aut raro continget. Quare quemadmodum auibus tutius est ad escam non accedere ita hominibus diuitiarum non attingere blandimenta. & si iam captus es amore diuitiarum & esdines & diuitias amas, frange hos laqueos dimittens illas vt possis dicere cum Petro. Ecce nos dimisimus omnia, hoc est, anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantiū laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Hoc autem non fecerūt Apostoli virtute sua: sed cum Dei auxilio & fauore. Ita & tu tantū opus diuitias nempe contemnere solus facere non poteris: nisi à Deo adiueris. Ideo nō est in Psalmo. Ego me erui à laqueo venantium, ego contriui laqueum: sed dixit. Anima nostra erepta est à laqueo venantium & laqueus contritus est. Cum quo adiuturio? Subdidit. A diutorium nostrū in nomine domini, qui fecit cœlum & terram. In hoc ostendit egregius psaltes cuius auxilio sit liberatus à laqueis diaboli. Auis per se ipsam cadit in retibus: sed non potest nisi auxilio alterius eripi à laqueis. Ideo roga Deum vt te eripiat à laqueis diaboli, & tunc liberaberis quando terrena hæc dimiseris. ¶ Verum quia non satis est vt ab vno laqueo libereris nisi omnes laqueos dirupias, subdidit Petrus dicens, quod omnia dereliquerunt. Opus est vt non parte sed vt omnia dimittas propter Christum. Ananias & Saphira mala morte periere, quia partem agri sibi reseruarunt non relinquentes omnia: sed partem seruantes sibi, & parte contempserunt. Sed quia de his in superioribus locuti sumus, cætera consideremus. Non est contentus Petrus reliquisse sua & non tantum partem, sed omnia: verum & tertium dixit scilicet & sequuti sumus te. Primo dereliquit sua: secundo dereliquit omnia. Tertio secutus est dominū. Sed duo priora nihil profuissent, nisi adderent & tertium, scilicet, secuti sum⁹ te. Duo priora multi ex Ethnicis strenuè præstiterunt: sicut Socrates, Diogenes, Bias, Thales Milesius: Crates Thebanus, qui etiam aurum proiecit in mare, Fabricius Romanus & plerique alij: sequi autem dominū Chri-

Psal. 123.

Act. 5.

Cap. 5. inter nibus man datis.

Iob. 23. Christianæ perfectionis est & ad bonos fideleſque tantum pertinet. Sic Iob. Viam eius custodiui. & non declinaui ex ea. Sic sequuti

Dan. 3. sunt dominum tres illi pueri in fornace ignis in captiuitate Babylonica: quum dixerunt. Sequimur in toto corde & timemus te: & quærimus faciem tuam. Sequi Christum est eius vitam imitari quod nemo potest facere nisi prius mundum reliquerit. Quanquam multi sunt hodierna die qui libidines suas nō Christum sequentes ad supremam illam promissionis terram ascendere, præsumunt: sed longe falluntur, vt enim ad illam perueniamus, per desertum laborum, viam facere debemus ab

3. Reg. 19. Mat. 6. Ægypto vitiorum emergentes. Eliseus etiam dereliquens boues secutus est Heliam, stat sententia: Nemo potest duobus dominis seruire. ¶ Expende etiam quod Christus nō præcipiebat hæc duo, scilicet, relinquere omnia & illū sequi: quasi æqualiter essent bona. sed vnum propter alterum: sequi enim se directe tanquam bonum suadebat, dimittere autem omnia non ob aliam causam nisi quia erat dispositio ad sequendum Christum & principiū operis debet esse à dispositione. Sequuti sunt itaque Apostoli Christum corporaliter & spiritualiter euntes post Christum, & credentes in illum & eum imitantes. Corporalis enim

Ier. super exilia sequar me. sequela, satis non erat cū & Iudas secutus sit illum corporaliter & patrem & matrem dereliquit: sed Christum filium Dei esse non credit, nec mores eius est imitatus. Quapropter potius Christus sequēdus est gressibus mentis quem corporis. ¶ Obserua etiam quantū animi & audacię præstet bona conscientia. Attēde qua grauitate & fiducia dicat Petrus. Ecce nos reliquimus omnia, quasi par cum pari loqueretur. Sic rex Ezechias dixit Deo.

4. Reg. 20. Memento domine quoniam ambulauerim coram te in corde perfecto. Non aliter loquutus est quam si Deum esset in ius vocaturus. Nullius delicti erat sibi cōscius Ezechias quippequi omnia mandata Dei impleuerat: & ideo tanta fiducia loquutus est. Eodem modo Christus ligatus & coram Anna adductus summa autoritate respondit pontifici. Ego palam loquutus sum mundo. Quid me interrogas? Interroga eos qui me audierunt. Hæc autem tunc tam audacter dixit dominus nō tantum quia Deus: sed quia iustitia sua nitens. Veritus non est liberrimè loqui pontifici, cui aliàs in quantum homo volens vt iudici erat subiectus. Nos vero ea de causa ad omnia timidi & pusillanimes sumus, quia ante actę vitæ memoria peccatorum⁹ conscientia nihil audemus aut dicere aut facere, etiam si oporter. At Petrus nullius improbi facti nec dicti conscius summo animo non modo allegauit quæ fecerat: sed etiam (vt inquit Matthæus) ausus est dicere Christo Quid erit nobis? Possemus equidem in hoc casu cum Petro expostulare his verbis. Vnde tibi, o vir modestissime tanta denuo crouit arrogantia? reliquisti nauim cum retibus? Fateor magnū fuit opus & laudabile: nullo tamen modo cum illis beneficijs, quæ à domino accepisti conferendū. Nam pro naui, ecclesiam: pro retibus, doctrinam: propiscibus homines, pro arte denique piscandi summum pontificatum, consequutus es. Quid amplius animus potest human⁹ quærere. Responderet Petrus. Ista quidem quæ memoras magna sunt, & meritis meis superiora, verum votis meis non satis faciunt: quæ humanis dignitatibus etiam iustis non terminantur. Qui diuitias, honores, aut voluptates huius seculi quasi scopum & finē omnium suarum contentionum proponūt, his comparatis nihil amplius quærant, quiescant, fruantur partis. At illi, qui humanis student, non vt supremis bonis: sed vt quibusdā medijs quibus æterna consequantur contenti esse non possunt donec ad beatam illam deueniant fœlicitatem. Quare etiam si Petro totum orbem terrarum Christus cōcessisset immortale que seculi imperium: nihilominus diceret domino, quid erit nobis? Id est, post hanc vitā quid fiet de nobis? Saluabimur ne vt cœlorum sedibus Deique fruamur conspectu? Non quærunt iusti secularia bona in premium operum suorum: sed æterna. Ideo Petrus immemor tantorum beneficiorum quæ à domino acceperat, ad cœlestia aspirat interrogando. Domine quid erit nobis? Erat Maria Magdalena plorans ad monumentum & interrogauit illam dominus quem ipsa tunc non cognoscebat. Mulier quid ploras? Et illa Respondit. Quia tulerunt dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. At non satis est tibi quod Angelos præsentes habes vt illorū conspectu omnem deponas mœrorem? minime, nihil enim sine Deo meo mihi potest esse iucundum. Cum ipso mihi placeo, sine ipso ipsamet mihi sum grauis & molesta. Vnde Dauid etiam cum esset Rex & Propheta Deo quechariſsimus dicebat. Satiabor cum apparuerit gloria tua quoniam omnia humana mi-

Mat. 4.

Ioan. 20.

Psalm. 16.

sera

Universidad de Deusto
Biblioteca

sera & exigua reputabat. Quibus exẽplis manifestum est nihil esse, quòd iustis satis sit præter Deum. Nos igitur illorum doctrinam imitantes eo animo nos in hoc seculo geramus, & in fluxis rebus medium actionum nostrarũ non finẽ collocantes, ad cœlestia semper aspiremus ad quæ creati sumus. Quæ sursum sunt quæramus, non quæ supet terram, &c. Sed iã Christi responsum audiamus qui non solum Petro, sed omnibus Apostolis respondit: quia Petrus (qui erat os totius collegij apostolici) nõ solum pro se sed pro omnibus locutus est. Ideo Christus Petro simul & omnibus respõdit. Sequitur in cõtextu. *Qui dixit eis. Amẽ dico vobis nemo est qui reliquit domũ aut parẽtes, aut fratres, aut vxorẽ, aut filios propter regnũ Dei, & non recipiat multa plura in hoc tempore & in seculo futuro vitam æternam.* Mos est euangelistarum vt quod vnus prætermittit alius suppleat, & dicat. Antequam Christus hoc diceret Beatus Matthæus ait, Apostolis enarrasse. Vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Post hæc autem verba subdidit hęc quę Lucas dicit: quod omnis qui reliquerit domum aut parentes, &c. Promittit Apostolis quod ipsi erunt iudices super omnes tribus Israel. In actis apostolorũ legimus quod Iudæi flagellarunt Apostolos, & in carceribus coniecerunt: & eos iunt persecuti. Videiam quomodo omnia mutentur, & versa vice cõuertantur. Apostoli qui adeo, à Iudæis iniurijs & supplicijs affecti sunt illorum in iudicio iudices exissent: quare caueãt divites & potentes qui pauperculos in hoc seculo persequuntur: nam fortasse in altero accideri illis quod auaro diuiti cũ Lazaro euenit cui mortuo iustissimo Dei iudicio Lazarus meritò gutulam aquæ denegauit, à quo viuo nihil in suæ paupertatis remedium impetrare poterat. Exaltabit dominus humiles & pauperes, vt sint impiorum iudices & tunc comprobabitur illud quod ait scriptura. Iudiciũ fiet sine misericordia ei, qui non fecerit misericordiam, &c. ¶ Obserua autem quod iudicare proprie est sentẽtiam in alium ferre, quod bifariam contingit. Vno modo per propriam autoritatẽ & hæc est propria Christi functio. Sed alio modo cõtingit sententiam proferre autoritate illius qui id munus ministro committit. Et hoc modo iudicabunt Apostoli & Apostolici viri sententiam, scilicet Christi autoritate latam in notitiam iudicãdorum proferendo. Quod est quasi illam pronunciare: hoc eos docere cuiq; iustitia Dei pro suis meritis retribuat. Expende autem quod honorificum hoc iudicandi munus non quibuslibet sanctis ob quæcũque merita, sed solis Apostolis eorumque sequacibus propter statum perfectionis concedendum est. De illa autẽ paupertate loquimur de qua Christus hic loquitur videlicet cum qui cuncta quæ habet vt Christum sequatur reliquit & trino voto religionem profitetur: firmitas enim voti status dicitur. Istis tantum dicit in regeneratione sedebitis, &c. Hoc est non stabitis inter eos qui iudicandi sunt: sed sedebitis iuxta sedem maiestatis meæ. Et quod mea ego autoritate facturus sum: id vos tanquam mei ministri facietis. Et huic altissimo paupertatis statui datur hęc facultas iudicãdi, propter duo. Primo propter congruitatem. Nam qui de rebus cuiuslibet est iudicaturus, oportet vt sit purus ab illis. Ideo iudices rerum ab omni affectione debẽt esse puri & alieni: quapropter statui paupertatis iudicandi potestas accommodatur, quia alieni sunt à rebus. Secundo quia in iudicio de operibus misericordię erit disceptatio. Esurijui & non dedistis mihi mãducare, &c. Illi qui per erogationem omniũ bonorum statum paupertatis elegerunt (quia manifestum est vno religionis actu & voto cũcta misericordiæ opera exoluisse.) non iudicabunt: sed alios iudicabũt qui partem dederunt & partem retinuerunt: atque eos præcipue qui nihil dederunt. Denique hoc etiam eis conuenit ratione meriti. Abiectio enim & contentus mundi, excelsę humilitatis indiciũ est: præmiũ autem humilitatis est exaltatio, iuxta illud. Qui se humiliat, exaltabitur. Quũ ergo qui statum paupertatis profitentur ab omnibus suppeditentur despectique à cunctis habeantur: æquissima sapiẽtia diuina est, vt super omnes exaltẽtur. Nulla vero est exaltatio maior quam alios iudicare. In hoc etiã iudicantium ordine includuntur omnes paupertatis euangelicæ professores vtriusque sexus licet cathalogo sanctorũ non sint adscripti, dummodo saluentur & in sua professione vitam absoluant. Nam sicut singulariter datur aureola martyribus, virginibus & doctoribus, sic istis euãgelicis pauperibus datur hæc singularis prærogatiua iudicandi alios.

¶ Præterea, per duodecim sedes vniuersitatẽ iudicantium intelligit & per duodecim tribus totam

totam iudicandorum vniuersitatem: sed nominauit tantum populum Israeliticum quia Christus peculiariter huic populo erat promissus. Sed iam ad nostrum Lucam reuertamur. ¶ Qui reliquerit inquit domum, parẽtes, aut patres, aut vxorẽ, &c. Impedit enim vxor obsequium Dei. Cùm dominus apparuit Mosi & eduxit Israel de Ægypto non legimus quæsiuisse vxorem aut filios: & quod fortius est nec meminisse quidem. Didicit enim vir Dei propter Deum relinquere patrẽ Ietro, vxorem, filios, domum: sicut ẽcõtra homines mundani & carnales derelinquũt Deũ propter vxorem & propter filios & domum: sicut illi qui ad regni cœlestis cœnam non venerunt, quia vnus duxerat vxorem, alius villam emerat, & alius iuga boum, &c. Verum vt sciamus q; omnia relinquere non facit homines beatos sed animus dũtaxat quo id fit: præcipit Christus hic vt fiat propter regnũ Dei. Si mundũ cõtemnis, si vxorẽ deseris aut filios negligis & quicquid egeris, propter Deum facito. Multi Philosophi contempserunt mũdum, sed perfectio Christiana & meritum cuiuscunque boni operis consistit vt hęc sint & fiant propter Deum. Si vis scire an opus aliquod sit perfectum considera eius finem ad quẽ dirigitur, & vide quod sit Deus. Ob eam causam asserunt Mathematici circulum esse perfectam figuram: quia principium & finis idem est in illo. Cùm autem Deus sit principium & prima causa aperte concluditur tunc opera nostra esse perfecta si eorum finis est Deus qui est principium: & ad illum sint dicata. Quod autem sit principium ipse met ait. Ego principium qui & loquor vobis. Et Paulus ad Romanos ait. Ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Quapropter Christus in suis actionibus sæpe oculos eleuabat in cœlũ vt nos doceret vt quidquid agimus sit propter Deum. Per oculum enim intentionem intelligit scripturæ, de qua loquens dixit dominus. Si oculus tuus simplex fuerit: intentionem & finem operis intelligens. Hanc vult Deus vt in ipsum dirigas, & eam in cœlum eleues, vt cum consideres. Faber Ferrarius cùm aliquod opus facit aut cudit debet tenere in memoria cum à quo ex pacto accepit magnitudinem & formam & modum: vt iuxta eius voluntatem opus faciat. Sic in omnibus quæ Deus tibi præcipit vt facias Dei voluntatem in tua memoria habe: vt iuxta eius voluntatem bonum opus facias. Sic faciebat sanctus ille Rex qui dixit. Prouideba dominum in conspectu meo semper. Hac de causa voluit Deus vt duo Cherubin expansis alis tegerent propitiatorium, vbi Deus respõsa eius dabat. Deus benefactor rectus vult esse & cooperrus: vt nos doceat benefacere & nolle ab hominib⁹ videri. Vnde beatus Paulus. Siue manducatis siue bibitis, siue quid aliud facitis: omnia in gloriam Dei facite. Illa sancta quatuor animalia habebant facies & pennas extensas desuper, quia (vt Gregorius dicit) omnis contemptio sanctorum super se rendit: vt illud possit adipisci, quod in cœlestibus aperit. Siue vero bono operi, siue vero vigilet cõtemplationi, tunc veraciter hoc quod agit bonum est, quando ei complacere concupiscit à quo est. Nam qui bona agit & hoc non propter Deum, sed propter homines facit, intentionis suæ faciem deorsum premit. Etiam in Ezechiele habetur quod illi iusti qui non iunt occisi ab Angelo, habebant signum, thau, in frontibus suis. Hoc signum habebãt etiam in anima impressum illi quos vidit in gloria Ioannes. Litera thau est vltima hebraici alphabeti velut Omega Alphaberi Græci, & quia, ω est finis literarum solent Græci per hanc literam finem significare. Vnde dominus ait in Apocalysi Ego sum, α. &, ω principium & finis. Sic apud Hebræos thau, significat finem. Accedit ad hoc quod ipsa litera thau significat finem & consummationem: quia omnes literę Hebraicę habent suas significationes, vt ait Hieronymus in libro de nominibus hebraicis. Cum ergo Christus sit finis vt ostendimus in loco ex Apocalypsi citato, debemus ipsum in omni actione nostra ante oculos habere, iuxta id q̃ ipsemet ait. Pone me vt signaculum super cor tuum. Fige me tanquam scopum in corde tuo, quo tendant omnia tela tuarum cogitationum, verborum, & operum. Omnia itaque propter Christum faciamus: ipse sit finis noster & causa & intentio propter ipsum solum terrena contemnamus. Atqui ne forte putes ea quæ propter Deum feceris donanda non fore, vt cognoscas Dei in seruos suos liberalitatem, audi quid dicat hic Euangelista: quia non solum in altera vita præmium virtutum suarum reportabunt, sed etiam in hac laborum mercedem consequẽtur. Recipiet inquit Christus multo plura in hoc tempore, & in futuro vitam æternam.

¶ Obserua quomodo Christus premiat suos non solum in alia sed etiam in præsenti vita, & in

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in hac vita duplicitor: primo in temporalibus: secũdo in spiritualibus. Cum enim Christus suaderet hominibus dimittere omnia & sequi ipsum & nihil postea possidere: & quia ad sustentationem nostram sunt temporalia necessaria, putarent quidē quod dimissis omnibus non haberent, vnde possent sustentari. & hoc multum distraheret eos ab eo quod Christus illis suadebat, scilicet dimittere omnia. Ideo Christus voluit certos reddere homines, quod nihil illis deesset in hoc seculo, licet omnia dimitterent: quia multo plura inuenirent in hoc seculo, & centuplicata vt dicitur in Matthæo, quantum ad vsum, & communicationem licet nihil haberent quātum ad possessionem. Hæc autem temporalia noluit esse pro mercede, aut retributione: sed ad sustentationem. Hoc quod hic Apostolis factum est, videmus quotidie viris Apostolicis fieri: qui domum, cognatos, & bona temporalia propter Christum relinquunt. Quia religiosus præsertim ex ordinibus mendicantiū qui dimisit vnum agrum de cuius fructibus sustentabatur inueniet centum agros, quia de fructibus agrorum fidelium inueniet sustentationem. Reliquit vnum patrem, & inuenit multos patres & prælatos habentes ad eum viscera paterna & materna, & inuenier plures fratres vt sunt omnes religiosi sui ordinis. Pro vna domo inueniet plures domos. Secularis quantumcunque apud se sit opulentus, longius iter facturus pauper est quoniam hospitū & diuersoriū auaritiæ nullius sunt tārę opes, quę diu satisfaciant. At monachus quocunq; velis tendere præsto habet hospitia religionis suæ, quibus gratis accipitur, cœna, lecto, & aliis ad quiescendū rebus necessarijs. Adsunt fratres summoq; amore fatigatū pedes, lauant, illiq; non secus ac si in propria domo esset ministrant. Quis tā diues aut potens est qui vbiq; terrarū fuerit, sic recipiatur? Præterea nemo secularium tantus est qui ministros habeat, quibus mercedē pro seruitio non impendat, aliter ab omnibus destitueretur. At mōhachus qui in seculo forsan vnū aut duos ministros alere non posset in monasterio plurimos habet famulos, aliū cocū, aliū pistorē, aut fullonē, aliū sartorē, &c. quibus nihil pro mercede tenetur. Omnes enim gratis & propter Deū famulantur, & ita religiosus quasi esset princeps potentissimus famulos habet, distinctis fungentes muneribus, quibus nihil soluit: & etiam cum dormit custodem habet, cui incumbit quietis & silētij cura, ne aliquo motu excitetur. Et ita omnia relinquens, quę habebat in seculo: plura etiam in hoc seculo consequutus est, quam si in seculo mansisset, & magna solicitudine diuitias quæreret. Hoc enim dominus prouisit, vt qui propter illum omnia reliquisset, omnium bonis frueretur: iuxta illud apostoli. Tanquam nihil habētes, & omnia possidentes. Quare ne fallantur seculares, qui insectari religiosos nunquam desistunt: sciantque certo nihil vnquam illis defuturum, qui omnia propter Christum reliquerunt. Deus enim qui cordibus dominatur hominum, efficiet semper in illis præsentissimam voluntatem: vt religionibus prouideant: sicut fecit in vidua, quæ Eliæ esurienti opem tulit. Quin etiam principes & potestates huius seculi, diuina (vt credo) inspiratione iam maioribus honoribus accipiunt & prosequuntur religiosos, quā seculares: multo maioris dignitatis quam illi fuerint in seculo mansissent, futuri fuissent. Hoc optime differit Beatus Ambrosius super Psalmū, Beati immaculati. Adducit autem in medium Mosem qui potuit esse quasi Pharao, quia nutritus à filia Pharaonis, sed noluit esse rex quanuis potuisset, & opprobrium Christi præferendum arbitratus est thesauris Ægypti. Dimisit diuitias & delicias propter Christum: & aulam regiā contempsit: sed fugiendo potentiam (inquit Ambrosius) potentior factus est, in Deū Pharaonis. Rex erat Pharao, sed Deus non erat: sed Mosi dixit. Ecce constitui te Deum Pharaonis, hoc est, regi ipsi terribilem quem rex timeret. Sic tu si vis peccatoribus esse in terrorem, regibus in reuerentiam, & vt omnes tanquam Deo sint tibi subiecti, cōtemne quæ seculi sunt, & relinque diuitias. Vide Petrū, & audi illum claudo dicentem. Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo hoc tibi do. In nomine Iesu Christi surge & ambula. Reliquit aurum, & accepit facultatem sanandi claudū. Non tibi videtur quod accepit Petrus multo plura in hoc tempore, quam reliquit? Non potest mentiri ipsa veritas quæ ait. Qui reliquerit agros, fratres, &c. multo plura recipiet in hoc tēpore. ¶ Secūdo in hac vita præmiantur nō solum vt diximus honore, vt his rebus externis sed quod principali°, & multo excellētius est spiritualibus consolationibus fruantur. Ratio potissima, quare homines virtutis viā reformidant est, quoniam non percipiunt virtutis suauitatē; in qua multo sunt

to sunt maiores, quā in vitijs voluptates. Existimant enim quia nos, qui virtutis studio incumbimus pauperes, & infirmos videant nihil in nobis esse consolationis spiritualis, & ita vident nostras cruces, & non vident nostras consolationes. Et quemadmodū simiæ, quæ nucem proijciunt corticis amaritudine deterritę: ita homines carnales quia virtutem tenus cortice tantum gustant illius suauitatem non sentiunt: qui si penitus experirentur, virtutis saporem perciperent: qua de causa vitam monasticam & religiosam asperam & acerbam reputant. Verum longe falluntur. Nihil enim est in seculo voluptatis quòd cum suauitate vitæ spiritualis possit cō ferri. Nemoque religiosus est (dūmodo vere sit religiosus) qui malit in seculo mānsisse, etiā cum Regis aut Imperatoris dignitate. Plus enim habet pauper religiosus quam reliquit. Cuius ditissimæ paupertatis figura extitit nobis Christus. Nā sicut Dominus exterius pauper & tenuis apparens interna æstuabat dignitate & gloria: ita religiosi intenuitate & humilitate sua lætabundi & gloriosi incedunt. Vnde Paulus. Mortui (inquit) estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Similes sunt qui seruiunt Deo Alcibiadis silenis, de quibus scribens Plato ait esse quædam simulacra exterius rudia, interius politissima. Hæc enim est bonorum figura, vt scilicet virtutis rosetum, humilitatis maceria septum habeant. Vnde idem Paulus. Cōuersatio nostra in cœlis est. Quasi dicat. Ne vos moueat extrinseca apparentia, qua pauperes, abiecti, & miseri videmur: quoniam intrinsecis gaudijs, & cœlestibus voluptatibus affluimus. Et merito. Nam si mundus & dæmon tot voluptatibus se afficere sequaces suos iactant: quid faciet Deus penes quē omne synceræ voluptatis est imperium? Etenim non debuit vitij quam virtutis peior esse cōditio: & impij melior elegisse viuendi rationem quam pios existimarent. Ideo Dauid in Psalmo inquit. Quam magna multitudo dulcedinis tuę Domine, quam abscondisti, &c. Quod nisi experientia ipsa compertum haberemus, fides (si quidem Christiani sumus) nobis persuadere potuisset. Ait enim Dominus seruos suos etiā in hoc seculo centuplum accepturos. Quod si minus a iquando videmus, id aliqua triū causarum euenire potest. Aut quia non animaduertimus, aut quia peccando diuinis beneficijs resistimus, aut quia præmia temporalia nobis in æterna transferuntur. Non enim fieri potest quin Deus fidem suam seruet. Aperti sunt oculi Eliśei famulo, quibus exercitus Angelorum vidit plurimos, vt significaretur pios in solitudine non viuere, nec sine voluptate esse. Sic ait Dauid. In via mandatorum tuorum delectatus sum: sicut in omnibus diuitijs. ¶ Hæc autem bona propria sunt eorum qui seculum contemnunt: quoniam in temporalibus, & spiritualibus ea beneficia consequuntur quæ centuplam contineant quantitatem eorum quæ reliquerunt: & post hanc, vitam æternam. Ait enim Christus recipiet in seculo futuro vitam æternam. Quoniam sicut peccatores duplici sunt obnoxij supplicio, morsui conscientiæ in hac vita, & igni æterno in altera: sic iusti duplex retinent premium, tranquillitatem conscientiæ, & vitam sempiternam. Cuius laudes nemo est qui satis explicare, aut attingere possit: superant nanque omnem humanam cogitationem bona, quæ Dominus illis concedit, qui secularibus renunciant oblectamentis, pro mundi stercore margaritas elargiens. Quinimo quanuis nihil aliud mercedis pro bonis operibus reportaremus, quam spirituales consolationes, deberemus vtique omni studio virtuti incumbere, ne dum vt supremam fœlicitatem consequamur. Quare ne detineare his inferioribus bonis, & sic superiora & æterna impetrabis. ¶ Sed hæc sufficerint: iam nunc ad contextum veniamus in quo Euangelista Lucas de ascensu Christi in Hierusalem, & de his quæ in itinere dixit & egit mundi Saluator, incipit tractare dicens. *Assumpsit autem Iesus duodecim & ait illis. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur. &c.* Apud homines probos & sapientes pluris sit animus quo beneficium confertur quam ipsum beneficium: quoniam non tam attendere solemus munera, quam facilitatem quandam in donando, quæ beneuolentiæ medium præfert. Vnde quantumcunque quis sit in te magnificus, si id animo faciat inuito gratiam habere non teneris. Cum ergo omnium beneficiorum, quæ plurima Deus Optimus Maximus in nos cotulit, maximus sit eiusdē mors in peccatorum nostrorum remedium, qua ianuam cœli aperuit, & honorem suum periclitari passus est, non satis esse duxit id libentissime facere, nisi nobis impenderet se non inuitum morte subijsse. Alias enim ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gna pars huius beneficij imminueretur quip
pe quod homines crederent non sponte à do
mino fuisse concessum, nec propter amorem
quo nos summo prosecutus est, sed coacto
Iudæorum iniuria. Quare & quia magni
fuit momenti huius voluntatis apud homi
nes expositio futura, vt melius & suauius re
ligionem Christianam amplecterentur, o
stendit se Christus multoties suam passio
nem in euitanda morte potentem & libe
rum: vt intelligeremus sic fuisse facturum si
voluisset ne occideretur, cum ab impijs Iu
dæis comprehensus est. Nam si rogamus Mat
thæum, qua de causa Christus in Ægyptum
Herodem fugit? respondebit quia nondum
tempus aderat quo vellet mori. Si Marcũ ro
gamus, cur non potuerunt principes, sacerdo
tes, & scribæ comprehendere Christum, &
occidere? respondebit quia nondum tempus
aderat quo vellet. Si Lucã rogamus, cur quã
do in Nazareth voluerunt Iudæi Dominum
præcipitare, elapsus Dominus ibat per me
dium illorum? respondebit eodem modo.
Quod si Ioannem rogamus cur non potue
runt turbæ Iudæorum Christum tenere, cũ
id maxime optarent? respondebit, quia non
dũ venerat hora eius. Omnes denique qua
tuor Euangelistæ affirmant Domini nostri Ie
su Christi in moriendo libertatem: vnde si nú
quam mori voluisset non fuisset vnquam à
Iudæis comprehensus: etiam si contra hoc
adniteretur omnis infernarum potestas tene
brarum. Vnde illud. Potestatem habeo po
nendi animam meam, & iterum sumendi
eam. Quin etiam præter Euangelistarum
autoritatem asserentiũ Christum sponte sua
obijsse, pater hac ratione: quia cum Domi
nus multo antea quæ erant euentura cogno
uisset, noluit periculum effugere, imo sponte
in Hierusalem se contulit, vbi sibi insidias pa
rari videbat. Ait enim Ioannes. Sciens Iesus
quod venit hora eius vt transeat ex hoc mun
do ad Patrem. Et Matthæus, Marcus, & Lu
cas exponunt quomodo Christus mortẽ suã
futuram Apostolis prænuntiarit, vt omnium
quatuor Euangelistarum testimonio constet
Dominum sponte sua fuisse passum: quod
ideo factum est vt homines non inuiti illum
colerent, & amarent, qui non inuitus pro il
lorum salute morti se obtulerat. Hoc igitur
nobis hic insinuat noster Lucas, siquidẽ Chri
stus in Hierusalem iter faciens, vbi erat passu
rus de passione sua cum discipulis agebat.

Matth. 2.
Mar. 11.
Luc. 4.
Ioan. 13.
Ioan. 10.
Ioan. 13.
Matth. 20.
Mar. 10.

Ait enim Euangelista. *Assumpsit autem Iesus duodecim: & ait illis.* Locuturus Dominus de
passione sua, conuocauit omnes discipulos,
vt intelligas passionem Domini esse sufficien
tem medicinam in omnium salutem, & re
demptionem, quippe quæ pro omnibus pro
lata fuit. At vero se in monte Thabor trans
figuraturus tres tantum assumpsit, innuens
non omnes vitam æternã consecuturos: quo
niam pauci sunt qui Christum in monte glo
riæ transfiguratum sint visuri, & fructum pas
sionis eius percepturi. Quod ita fore planum
videtur ex eo: quoniam cum totus orbis, tot
Iudæis, Gentilibus, Saracenis, & hæreticis, sit
adeo refertus, vt vix decima terræ pars Chri
stianis cedat, mirum non est si exiguus videa
tur saluandorum numerus. Quot enim sunt
Christiani & fideles, qui in hoc numero non
computabuntur? Nam si Euangelica documẽ
ta inspicias, & cum illis morem multorum
Christianorum componas, videbis quam lon
ge aliter viuant, quam in baptismo suo pol
liciti sunt. Vbique fiunt vsuræ, vbique frau
des, omnes à minimo vsque ad maximum a
uaritiæ student, honores, delicias, & volupta
tes huius vitæ quærentes. Sic de sexcentis Iu
dæorũ millibus qui ab Ægypto egressi sunt,
duo tantum terram promissionis viderũt. Ni
hil erat quod magis doleret, Christus Domi
nus noster quam eo quod videbat quam plu
rimos fore quia ab eius passione nullum fru
ctum perciperent. ¶ Obserua etiam inter hos
duodecim quos Dominus à reliqua multitu
dine, vt iustiores elegit etiam Iudam Iscario
tem fuisse, quibus omnibus suæ passionis my
sterium patefecit. Sed nunquid in tanta mul
titudine nemo extitit Iuda melior: qui in il
lius locum subrogaretur? Verisimile non est.
Videtur igitur Christum causam mali exem
pli dedisse: siquidem contemptis melioribus
improbum Iudam in consilium asciuit. Verũ
non est ita. Christus enim Iudam alijs multis
iustis hominibus prætulit, hac de causa: quia
etiam si tanto honore dignus non esset tamẽ
quia Apostolus & in suprema dignitate con
stitutus, nõ debuit posthaberi. Quo facto nõ
modo iniustus non fuit, quin etiã nos docuit
vt prælatis & superioribus dignitatẽ, non ho
minem attendentes obsequium & honorem
exhibeamus. Nã cũ prælati superiores, ab ec
clesia sint præfecti reipublicæ vt locũ Dei te
nentes iustitiam conseruet, omnes subditi te
nemur dum ipsa Ecclesia contrarium non dispo-

Matth. 17.
Hieron. 6. & 8. Num. 16.

1. reg. 24. vt 16.

disponit, illis obtemperare ratione officij sui:
quanuis alias vita sint non laudabili. Sic Da
uid obseruauit Saulem licet malum Regem,
tamen suum: quem cum bis potuisset interfi
cere noluit dicens. Absit vt mittam manum
meam in Christum domini. Et quia semel ex
insidijs abscidit illius vestem (vt ait scriptura)
percussit Dominus cor Dauid eo quod ablei
dit oram clamidis Saul. Paulus etiam cũ à sa
cerdotibus simularetur, quod Ananiã prin
cipem sacerdotum reprehenderat, respodit.
Nesciebam fratres, quod princeps esset sacer
dotum. Quin etiam Christus de scribis &
phariseis dixit, audiendos non imitandos es
se. Sequitur ergo, subditus etiam optim⁹, præ
lato, in ijs quæ bene præcepit quãuis alias pes
simus sit obedire tenetur: quia ratione officij
prælati sunt subditis digniores cum Dei locũ
obtineant. Vnde in superioribus dixit Domi
nus. Qui vos audit, me audit: & qui vos sper
nit, me spernit. Quod non modo Apostolis,
sed etiã omnibus alijs Ecclesiæ prælatis Apo
stolorum successoribus dictum est, vt in hunc
locum vidimus, & supra exposuimus, &c.
¶ Expende etiam Christi benignitatem & clo
mentiam, quam cum Iuda habuit. Non desti
tit Dominus agere circa illum omnia quæ ad
eius salutem pertinebant vtendo sua magna
potestate paterna illum reuocare à malo, &
quidquid honeste poterat agebat omnẽ ope
ram solicitando, ne ille periret. Et specialiter
tractauit hic de morte sua, & de venditione
propter Iudam, vt illum reuocaret a proposi
to malo: quod etiam postea sæpe fecit: & etiã
cũ osculatus est eũ. Omnẽ medicinam expe
titur Dominus quotidie vt nos ab inferno li
beret: & tamen nihilominus multi sunt Iudę
similes, in peccatis suis adeo obstinati: vt quo
magis à Domino vocantur, duriores fiant si
cut incus ictibus mallei, diuinis vocationi
bus resistentes. Hoc quod hic Christus dixit
eo retendit vt Iudas saluaretur: ille tamẽ no
luit, & damnatus est. Quare ò vtinam tu di
uinis inspirationibus non resistas ne similiter
more Iudæ intereas, qui diuinas opes quib⁹
sibi potuit consulere neglexit. An diuitias (in
quit Paulus) bonitatis eius, & patientiæ & lõ
ganimitatis cõtemnis? Ignoras quoniã benig
nitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secun
dum autem impœnitens cor tuum thesauri
zas tibi iram, &c. ¶ Denique obseruandũ est
quod hoc dixit secreto clausum testamentum
condens ante mortem suam ad illam appro-

Gen. 37. Matth. 23.

Ioan. 13.

Matth. 7.

Matth. 17.

pinquans, vt testes illo viuente tacerẽt: mor
tuo autem Domino testamentum aperirẽt,
& Euangelium vbique prædicarent, ne po
pulus in illo scandalizaretur, sicut scanda
lizatus est, dicente Domino, oportet exalta
ri filium hominis, respondit, Nos audiuimus
ex lege, quod Christus manet in æternum,
quomodo ergo, &c. Multo autem magis scan
dalizaretur, si audisset quod hic Christus.
Erat enim crux (vt ait Paulus) Iudæis scan
dalum, gentibus stultitia: ideo expedions
erat vt nunc celaretur, vt totus postea cre
deret orbis. Multi tamen sunt hodierna die
homines improbissimi, qui arcana eo ipso,
quod secreta sunt gaudent patefacere: quasi
præclarum & inauditum opus facientes, ple
ni sunt rimarum: hac illac perfluunt: & ni
hil difficilius putant, quam tacere: quare
quo magis tacere iubentur, loqui cupiunt.
Nec animaduertunt quantorum malorum
loquacitas causa semper extiterit. Quod ne
longius abeamus in Thamar videre possu
mus, quæ exponens Absaloni ea quæ secre
to cum Amone sibi euenerant, causa fuit
vt Amon confossus interiret, ob cuius in
teritum Dauid ad mortem, vsque Absa
lonem persecutus est, quorum nihil pro
fecto fuisset si Thamar silentio honestare vo
luisset factum inhonestissimum. ¶ Secun
do, secreto locutus est Christus, quia non
omnes crucijs mysterij sunt capaces: non o
mnes possiunt thesauros Dominicæ passio
nis haurire, & non licet mittere margaritas
ante porcos, & sanctum non est dandum ca
nibus, sicut Iudæis & Gentibus: quibus e
rat scandalum & stultitia. Quare Aposto
licis viris, qui capaces sunt tanti mysterij,
& non alijs dicendum ust. Nullum in or
be fuit facinus tanti valoris, aut dignita
tis, ac Domini passio. Primum ex parte au
toris, qui cum Deus sit commendatione
non indiget. Secũdo ex parte aduersarij pec
catum enim profligauit, cuius in orbe lon
ge lateque inualuerat potestas. Tertiò, ex par
te illorum pro quibus pugnauit hominum vi
delicet: qui per Christum non modo liberati
sumus à peccato, sed etiam æternæ gloriæ ef
fecti participes. Quod bonum omne bonum
superat: ideo mirum non est, si Christus de to
tanti momenti secreto secreta egerit. Quo
niam & in monte coram Elia, Mose, Pe
tro, Iacobo, & Ioãne transfigurauit se, ostẽ
dens gloriam suam: exemplum in principibus

1. reg. 15.

Ioan. 2.

Rom. 2.

Ii 2 præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

præbens, qui negocia sua cũ paucis peragant, quos sapientissimos & fidissimos esse nouerint. Qua de causa etiam Esaiæ multis ante seculis reuelauerat Deus mysteriũ incarnationis & redemptionem generis humani, gentium cõuersionem, & Iudæorum interitum. Esaiæ. 24. Propheta autem intelligens, quanti hoc negocium esset momenti dixit. Secretum meũ mihi, secretum meum mihi. Cum igitur tot testimonijs pateat crucis mysterium summæ esse dignitatis non modo secretum esse debet, & dignis tantum esse communicandum: sed etiam in secreto tractandum & pensitandum intra pectus, & animũ vt eo modo eius suauitas sentiatur. Omnia enim quæcunque Dominus acerba tulit salutis nostræ causa, nõ imbecillitatis suæ pertulit fortissimus: quare nihil Christianis suauius debet esse Christo, & eius passione. Sic sponsa alloquitur dicẽs. Cantic. 1. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur. Fasciculum myrrhæ vocauit passionem Domini. Nam quẽadmodum fasciculus multis floribus conficitur, ita passio Christi multis tormentis constitit. Vbera autem vocauit secretum animæ quod est intellectus & voluntas. ¶ Tertio agit Dominus de morte sua cum Apostolis vt solicitudinẽ illi leuet qua in quantum homo afficiebatur. Ad hoc enim laudabilis est amicorum consuetudo, videlicet ad extinguẽdum dolorum morsus: non vt multi amicitia abutuntur, ad vitiorum tutelam, & pœnitentiæ de peccatis acumen retundendũ: qua de causa nec sunt admittendi nec eorũ consilia quasi salutaria publice nec secreto audienda, ne forte accidat tibi vt Egloni Moabitæ cui dixit Aioth, verbum secretum habeo ad te rex: quo eum interfecit. Assumit ergo Christus Apostolos secreto, & ait illis. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis.* Aduerbium. Ecce in scriptura emphasim habet, & attentionem postulat, non enim adhibetur nisi ad rem aliquam magnam & insignẽ significandam: & ita Esaias acturus de incarnationis mysterio, orsus est. Ecce virgo concipiet, &c. Vagas etiam Holophernis cubicularios vt significaret Iudith fortitudinem, postquã dixit vna mulier Hebræa fecit confusionẽ in domo regis Nabuchodonosor, addit faciei oris magnitudinem exaggerans. Ecce Holophernes iacet in terra, & caput eius non est in illo: Quin & in incarnatione dixit Maria Esaiæ. 9. Iudit. 14. Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. In nullo tamen horum locorum hoc aduerbium maioris est admirationis nota, quam hic. Audite omnes quicúque in orbe habitatis. Hoc esse vobis vtilissimum, & salberrimum Ecce, salutis & redẽptionis nostræ. Ecce ille Deus vltionis, qui antea similis erat leoni: Ece tanquam agnus mansuetus se luporum ferocitati traditurus venit. Ecce impassibilis Deus factus homo passibilis, ad Hierusalem accedit: sanguinem suum pro nobis fusurus. Ecce appropinquat redẽptio vestra. Ecce venit tempus, quo Deus oblitus indignationis quam in genus humanum concepérat, proprium filium morti tradere pro nobis non dubitauit. Ecce, aduertite diligenter peccatores quomodo Christus Hierosolymã ascendat vt vos à peccato liberet, salutemque restituat, qua ab hinc quinque annorum millia catuistis, exules à beatorum sedibus. Ecce iam in patriam restituimini. Ecce restituimur autea hostes Dei in eius amicitiam, virtute vnigeniti sui passionis. Ecce quomodo venit Christus vt impleat quod prædictum est per Propheras de morte eius & redẽptione tua. Vide igitur & diligenter considera ascensum hunc, quoniam ex eo pender salus tua. Est enim res summa attentione dignissima, quod ascẽdat ille, quo nihil est altius: vt vitam suã pro vita tua non corporea sed æterna ponat. Videamus ergo quomodo ascendit Hierusalem vt occidatur, quia ipse dixit, non capit Prophetam perire extra Hierusalem. ¶ Summe expendunt sancti doctores, quare Christus Hierosolymæ potius quam alibi voluerit mori, cuius rei duæ rationes sunt. Prior quia nusquam tanta inueniri potuit malitia, quæ satis esset ad occidendum Saluatorem nostrum nisi Hierosolymæ: vbi Iud eorum insignis erat inuidia, cuius vitij est natura, vt nunquam inter eos oriatur qui summo ab inuicem interualo distant: sed inter illos qui se esse æquales, aut credũt aut sperant. Cũ igitur Iudæi Hierosolymitani se esse sanctissimos præsumerent, viderentque Christum miraculis & sanctitate clarum, vsque adeo inuidia exarserunt vt oculis animi obcęcatis, illum occidere non dubitarint. Vnde quoniam nullo alio loco præter Hierosolymam in Christum erat inuidia, maluit Dominus ibi quam alias pati. Reges terræ conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Secunda ratio cur Dominus Luc. 1. Psal. 91. Esa. 53. Luc. xii. Psal. 101. Luc. 13. Iud. 1.

minus maluerit Hierosolymæ pati fuit vt patientiæ suæ eo maior esset victoria, quo maior iniuria foret in loco celebri quam obscuro. Quare cum Hierusalem in illa regione omnium ciuitatum esset celeberrima, eam elegit ad mortem suam: vt ex summo dedecore summam gloriam reportaret. ¶ Præterea hic ascensus in Hierusalem eo fit vt nos etiam nitamur cœlestem Hierusalẽ ascendere, Ideo ascendit Dominus terrenam & materialem Hierusalem, vt nos immortalem & immaterialem ascendamus. De qua dixit Apostolus. Gala. 4. Illa autem quæ sursum est Hierusalem libera est, quæ est mater nostra. Qui vero hanc Hierusalem ire parat, non oportet vt quærat sibi aliam viam, quam Christus ipse mensus est: & ibit nimirum per crucem & afflictiones. Per hanc viam introiuit Christus in gloriam suam. Est quidem via difficilis, quoniam omnis ascensus laboriosus est, sed scriptum est. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Deinde cum animo nostro reputemus Christum Dominum & Regem nostrum primum omnium hanc crucis viam triuisse: atqui non est discipulus supra magistrum, nec filius, quam magistri debet potior esse conditio. Omnes autem hi labores suaues nobis viderentur si in cordibus nostris arderet religionis amor. Quando anima Deo vnita est per omnia iucundissimè peragit: si vero à Deo est separata nihil est quod non æstimet graue & laboriosum. Nam quemadmodum vestis dũ corpori induta hæret, quantumcunque onerosa sit grauis non videtur propter decentem incorporationem & facilitatem, si vero exuatur & in fascem ligetur vix humeris potest sustineri: ita Deus eiusq; præcepta si decenter & cum suauitate induãtur facillime feruntur, aliàs grauissima esse videntur. Ideo Paulus admonet Romanos dicens. Induimini Dominum Iesum Christum. Nulla enim alia est causa quare molestissimum nobis sit Deo inseruire: & persecutiones perpeti: nisi quoniam non induimur Deo. Ascendamus igitur Hierusalẽ in hac vita cum Christo, vt in altera illum habeamus ducem in gloriam. ¶ Obserua autem quod Christus vt doceat humilitatem suam, coram paucis in monte Thabor se transfiguravit: sed crucem & ignominiam in ciuitate celebertrima coram Græcis, Latinis, & multis aliis nationibus ostendit. ¶ Præterea consummabuntur ait in hac ciuitate omnia quæ scripta sunt per Prophetas. Est autẽ mysterium nostræ salutis picturæ simile, nam quemadmodum pictor imaginem picturus illam prius carbone, vt certa delineat & distinguit duntaxat loca a quæ vmbra quæque purpura, aliisve coloribus sunt ornanda, quo facto, tum demũ suprema illi manum imponit perfectissimamque reddit: sic Deus in lege veteri salutem nostram præfiguranit & quasi delineauit vt postea mitteret Christum Dominum pictorem egregium qui omnia ad vnum duceret purpura sanguinis sui, quo opere perfecto & finito, dixit in cruce consummatum est. Erat ille locus imaginis imperfectus adhuc, de quo dixerat Dauid in Psalmo. Qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationem. Et de quo Zacharias. Appenderunt mercedem meam triginta argenteis. Hoc autem consummatum est quando Iudas, vnus de duodecim Christum triginta argenteis vendidit, cuius panibus vescebatur, pane doctrinæ, & pane materiali in mensa. Dixerat etiam Dauid, lõge fecisti notos meos à me: hoc autem tunc impletum est quando diffugientibus discipulis Christus solus relictus est. Dixerat etiã Esaias, faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus in me: & impletum est hoc cum conspuebant in eum in domo Caiphe. Dixerat Dauid, factus sum illis in parabolam: hoc adimpletum est cum illudebant ei cædentes & colaphizantes eum. Dixerat etiam, in me resurrexerunt testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi: quod impletum est in domo Caiphæ & coram Pilato, & Herode. Dixerat Dauid, fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis, & Esaias etiam, disciplina pacis nostræ super eos cuius liuore sancti sumus: quod impletum est in prætorio Pilati cum flagellatus fuit Christus. Dixerat Esaias, vim dius eum & non erat aspectus, vnde nec reputauimus eum: quod impletum est cum flagellatus & spinis coronatus ostendit illum omni populo deformem, vulneratum, & exulceratum. Dixerat etiam Esaias, principatum eius super humerum eius: quod est impletum quando portans crucem & lignum suæ victoriæ exiuit in montem Caluariæ. Dixerat Dauid, foderunt manus meas, & pedes meos dinumerauerunt omnia ossa mea: quod impletum est in crucifixione Christi. Dixerat etiã partiti sunt vestimẽta mea, & super vestem meam miserũt sor

Psal. 40. Zach. 11. Psal. 87. Esai. 50. Psalm. 68. Psal. 26. Psal. 72. Esai. 53. Esaiæ. 9. Psal. 21. Psal. 68.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem: quod in vestibus Christi factum est vt refert Ioannes. Dixerat præterea, dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerũt me aceto: quod Christo dederunt in cruce. Dixit etiam Esaias, & cum iniquis reputatus est: quod quis dubitat impletum in Christo quia inter duos latrones crucifixus est: Dixerat etiam idem Esaias, & pro transgressoribus orauit vt non perirent: quod impleuit Christus cum in cruce orans pro crucifixoribus dixit, Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciũt. Dauid quoque dicit, Factus sum opprobrium illis: viderunt me & mouerunt capita sua. Et alio loco Deo Patri dicit. Exprobrauerunt inimici tui Domine: exprobrauerunt faciem Christi tui. Hoc impletum est cum principes sacerdotum & scribæ mouentes capita sua, illudebant ei, & deridebant dicentes. Vah qui destruis templum Dei: &c. Dixerat etiam Dauid in persona Domini, ponetur anima mea in inferno inferiori: quod Christus fecit descendens ad inferos. Et Esaias quoque erit sepulchrum eius gloriosum: quia positus est in sepulchro optimo & nouo, in quo nondum quisquam positus fuerat. Et Dauid prædixit etiam, non dabis sanctum tuum videre corruptionem: quia corpus Christi incorruptum permansit in sepulchro. Denique Propheratuit Dauid dicens, Ego dormiui & soporatus sum, & exurrexi, quia Dominus suscepit me quod Christus victor resurgens à mortuis impleuit. Vides ergo quam vere dixerit Christus consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Propheras, seipsum exponit & quæ essent adimplenda expressit cum dixit, tradetur gentibus ad illudendum, flagellandum, conspuendum, & crucifigẽdum: & tertia die resurget. Hæc erant in summa dicta à Prophetis quæ omnia in Christi passione consummata sunt, vt hic late ostendimus. Aduerte autem ne erres quod non hæc ideo passus est Christus quia Prophetæ prædixerunt, sed è contrario ideo Prophetæ dixerunt quia Christus hæc erat passurus. Nam prophetia non est causa operis: sed è diuerso opus est causa prophetiæ: quare quia Christus erat vinciendus, vendendus, deludendus, conspuendus, flagellandus, & crucifigendus, dixerunt de hoc Prophetæ. Nam alias sequeretur quod testamentum nouum esset ordinatum ad perfectionem veteris instrumenti, quod erroneũ esset asserere: sed oppositum verum est, quia omnia veteris instrumenti ad perfectionẽ novi ordinantur, sicut in illa similitudine imaginis ostẽdebamus: quia lex antiqua fuit quædam ad nouam delineatio quæ erat veteris perfectio non interitus. Ideo ait Christus. Nõ veni soluere legem sed adimplere. Quasi dicat: Non veni delere delineationes prophetiarum & figurarum: sed illas perficere colore sanguinis & passionis meæ. ¶ Expende etiã quod Christus Dei filius vocat hic seipsum filium hominis, quia totus ipse est hominis magis quam sui ipsius & totus est deditus homini, nam adhoc venit vt hominem saluaret, & se ipsum daret in redemptionem pro homine quod est nomen naturæ humanę. Sicut Hebræo modo loquendi filij nuptiarum dicuntur dedi nuptijs, filij sponsi, deditis his quæ sunt sponsi, & filij mortis, obnoxij morti. Propter hoc Dominus noster Iesus Christus appropriauit sibi ipsi hoc nomẽ filius hominis, quia totum se dedit homini. Dic etiam & tu, cur nõ dabis aliquid Christo cũ ipse se ipsum totum dederit tibi? Ipse vitam & sanguinem se ipsum totum dat tibi. Nonne par esset vt vel horæ dimidium in nocte Deo cõcederes, siquidem totum diei tempus in mũdi occupationibus perperam consumis? nonne de substantia, quam ludo, conuiuijs & vanitatibus dilapidas fas erat vt pauperi subuenires? Omnes proditores dici possunt qui diuites cum sint bona Dei occupant, nec ea distribuunt iuxta datoris voluntatem, qui nobis non modo temporalia verum etiam æterna prętio vnigenti sui sanguinis empta concessit. Igitur postquam Christus dixit discipulis quod passurus erat in Hierusalem declarans seipsum sigillatim declarat suam passionem dicens. *Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur & conspuetur, & postquã flagellauerint occident eum.* Dixit passionem suam non solum generalium sed etiã specialiter pertractatis sigillatim passionis mysteria. Primum vt sapientiam suam ostenderet qui omnia non confuso tantum, verum distinctissime futura nouisset. Secundo vt palam faceret quantum nos amaret quantique faceret salutem, nostram quandoquidem in doloribus perferendis gloriabatur, quos omnes speciatim explicans manifestauit se nõ modo mortem, sed mortem omnium dolorum refertissimam perpessurum. Et cum multi sint, qui malint semel, & simpliciter mori, quam tormenta, & cruciatus qui mortem præcedunt perpeti: Dominus noster recẽsuit mortis suæ circun-

Ioan. 19.
Psalm. 68.
Esaia. 53.
Ibidem.
psal. 30.
Psal. 58.
Psal. 88.
Esa. 11.
Psal. 15.
Psal. 3.
Matth. 5.

circunstantias, vt innueret se, non quocunque modo moriturum, sed miserrima omnium mortalium conditione. At tãta est protanto beneficio hominum ingratitudo, vt nihil, nec minimum quidem velint propter Deum facere. Audiamus igitur Petrum dicentem: Charissimi, Christus pro vobis mortuus est, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vias eius, &c. Sed aliqua hic obseruanda sunt. ¶ Primum horum est, quod Christus ante passionem voluit discipulis mortẽ suã dicere, vt multo ante parati essent ne scandalizarentur. Nam si discipuli omnibus sigillatim præcognitis nihilominus seãdalizati sunt: quid fuisset si nihil prorsus futurorum sciuissent? Hæc autem quæ in passione erant eventura omnia patefecit Dominus illis, vt facilius mysterium Resurrectionis crederẽt cogitantes. Dominus dixit se esse tradendum in manus peccatorum. Et ecce traditus est. Dixit se esse deridendum derisus est. Dixit præterea se esse flagellandum, flagellatus est vtique. Ergo & eodem modo ea, quæ de resurrectione sua nobis dixit, vera sunt. Hac igitur de causa Christus de omnibus præmonuit, vt per ea quæ oculis erant visuri, etiam inuisibilia crederent. ¶ Secundo obserua, qd non semel tantum, sed sæpesepius locutus est Dominus discipulis suis de passione sua, sed sæpissime, multisque in locis. Primum in regione Cæsareæ, quando Petrus dixit quod erat filius Dei. Secundo cum esset circa Capharnaum in Galilæa cum discipulis, nam dicitur in Matthæo quod conuersantibus discipulis in Galilæa dixit illis Iesus. Filius hominis tradendus est in manus hominum, & occident eum, & tertia die resurget. Tertio dixit, hoc vnum Christus inter Iordanẽ & Hierico ascendens Hierusalẽ, & vadens ad Hierico. Quarta vice dictum est in Hierusalẽ ipsa nocte vltima, qua cum discipulis cœnauit. Tertio autem dixit de passione, & locutus est de ea, vt inquit diuus Hieronymus, vt magis illã commendaret memoriæ: & ne de memoria elabi posset, toties passionem suam repetiuit eis. Vnde cum prima vice locutus est de hac passione sua in partes Cæsareæ Philippi, ait supra noster Lucas quod dixit discipulis. Ponite sermones istos in cordibus vestris, filius hominis futurus est vt tradatur in manus hominum. Tradite hoc memoriæ: & seruate ne obliuiscamini. Quare Ecclesia memor huius commendationis Dominicæ, ne locum vllum obliuioni relinquat non modo in Dominica Quinquagesimæ, sed etiam in feria quarta post Dominicam secundam Quadragesimæ, ante vigesimum diem, eadem verba dignissima memoria repetit. In libro Hester habetur, quòd Mardochæus liberauit Regẽ Assuerum à morte detectis insidijs, quas famulii ipsius Regis in dominũ suum tetenderant, quos Rex in annalibus iussit conscribi. Quod ò vtinam Christiani Principes facerent, qui siquidem Principes religiosos in virtute non imitantur, saltem Ethnicum imitarentur Regem: & sic labores, & virtutem clientum, famulorumque suorum remunerarent. Sed his prætermissis, quæ extra rem sunt: cum olim Rex Assuerus vigilia laborans nõ posset somnum capere, iussit adduci historiam suorum gestorum, in qua cũ forte legeretur quomodo fuisset Mardochæi opera à morte liberatus, interrogauit an fuisset Mardochæus aliquo pro virtute affectus beneficio, & cum comperisset indonatum, summum illi & honorem & dignitatem concessit. Si igitur Assuerus vsque adeo se Mardochæo gratũ prębuit pro vitæ parua mora: quanto gratiori animo, debẽt erga Deum Christiani esse à quo non vitam mortalem, sed æternam sanguine eius emptam acceperunt? Liberatus est Assuerus à morte corporis: at nos ab animæ interitu, liberati sumus. Nõ effudit Mardochęus sanguinem pro Rege suo: at Christus pro populo suo sanguinem suum exhausit. O quanta diligentia deberemus in annalibus animæ nostræ imprimere tantum Dei beneficium: nam cum ad æternam mortem essemus damnati, aperuit nobis Dominus passione sua cœlorum ianuam, quam alias nulla virtus humana aperire posset, Insomnes deberemus nocte traducere sicut Assuerus historiam redẽptionis nostræ legentes, beneficiumque recolentes à Christo nobis collatũ: qui verus Mardochæus noster fuit, cuius ope à morte æterna reducti sumus. Hoc deberet esse nostrum exercitium, hęc meditatio, hęc lectio, vt eo vsque exardesceret in animis nostris amor diuinus ne vel martyriũ pati cũctaremur, iuxta illud Psalmi. In meditatione mea exardescit ignis. Vt ignis flatu accenditur crebro: ita amor diuinus assidua meditatione in mentibus nostris accendetur. Nam quemadmodũ Sol speculum obiectũ radijs suis illustrans ex radiorũ reflexione ignem vel in papyro, aut qualibet festuca excitat: sic radijs iudicij nostri

1. Petri. 2.
Christ. ho. 81. in ope. imp. in Matth.
Matth. 16.
Matth. 26.
Luc. 13.
1. Cor. cãm. Luc. c. 20.
Luc. 9.
Hest. 6.
Psal 38.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stri in speculum passionis Dñicæ intentis, ignis amoris diutini ingens in cordibus nostris orietur. Ideo Christus Iesus passim repetit passionis suæ memoriam discipulis suis, sicut bonus magister qui si quod punctum in primis necessarium offendit, non cessat discipulis inculcare, donec radicitus percipiat. Sic Paulus hortatur ad perpetuam memo-
Hebræ. 12. riam passionis Christi cū ad Hebræos ait Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus contradictionem. Nō solum dixit cogitate, sed recogitate: hoc est iterum atque iterū cogitate. Igitur Saluator noster huius cōsiderationis vim cognoscens frequentissime admonet ne obliuiscamur passionis suæ. Quare res est indignissima Christianorum negligentiā videre, qui cum se Christianos iactent, nihil magis oblitum habent, quā rationem & causam salutis suæ. Multi enim sunt qui per totam vitam immemores cū fuerint in articulo mortis tandem in memoriam reuocāt quid sint, qua ope saluati: tunc domū amplexatur Christi crucifixi imaginem, vt criminum suorum pœniteant. Qui, quemadmodū ille vere insanus esset iudicandus qui accepto à Rege literarū fasciculo, in quo certo sciret inclusum deferri Regium chirographum quo sibi cōcederet ingētem redditum quātitatem statim legere negligeret ad mortemque vsque differret. Sic procul dubio furiosus ille est qui beneficia diuina ad vitæ finē differt, nec statim cū potsit fruitur. Memēto igitur passionis Christi, in qua omnium bonorum abundantiā inuenies: charitatem, humiliratem, patientiam, omnesque virtutes, dum vnis: nam in morte satis efficies si dolores tuos perferre potsis nedū, vt dolorum Domini recorderis. Eductu-
Exod. 12. rus Deus Israelem de Ægypto misit Angelū, qui domesticarum omnes primogenitos extingeret Ægyptiorū: & ne fortè simul Iudæi necarentur præcepit illi ne intraret in domos, quarum postes agni sanguine essent perūcti. Non aliter Saluator noster nobiscū agit, quorū omnes qui memoriā sanguinis sui nō fuerint muniti æternæ morte damnabit. Sic ha-
Ezech. 9. betur etiam in Ezechiele quod præcepit Dñs interficere omnes qui signum Tau in frontibus impressum nō haberent, qui autē T. habebant non occidebātur, nec minus ergo digni sunt morte qui, T. passionis & crucis Dñi in frontibus & cogitatione sua non gestant.

¶ Obserua tertio: quod Dñs dū hic loquitur non in sua, sed in tertia persona loquitur, nec enim dicit tradar, illudar, flagellabor, aut crucifigar: sed filius hominis tradetur, illudetur, conspuetur &c. tanquam si de alio nō de se intelligeret. Cuius ratio est, quia etiam si Dñs in persona sua non in aliena passionem tulerint eam tamen nō pro se, sed pro genere humano pertulit: quare per personam alienam, quam induxit, alienam innuit fuisse culpā & causam mortis suæ. Traditus est (ait Paulus) *Rom. 10.*
propter delicta nostra. Ediuerso Prophetæ passionis Christi mētionem facientes de illa in propria persona loquebantur quoniam videbant Christum ob eorum culpam esse mo *Psal. 68.*
riturum. Sic Dauid sæpe ait. Partiti sunt vestimēta mea, & super vestē meā miserunt sortē. *Psal. 21.*
Et foderūt manus meas, & pedes meos dinumerauerunt omnia ossa mea. &c. Id genus *Hiere. 15.*
Et Hieremias inquit. Sustinui propter te opprobrium. &c: Nostra erat culpa, nostra fuit pœna; magis enim reus est qui delinquit, quā qui plectitur. Merito igitur de Christo in persona aliorū, alij vero in persona sua loquebātur: vt scilicet innuerent omne genus humanum in morte Domini fuisse culpatū. ¶ Quare obseruandum ingentem Dñi nostri pertam vitam solicitudinē. Enim vero si ad mortem damnati, eousq; de sua celātur morte donec iam ad supplicium sunt educēdi, ne tandiu futuri agonis memoria excrucientur: quid sentisse putamus illum qui ob diuinitatem suam à tempore cōceptionis vniuersam semper ante oculos gestauit passionis figurā? *Genes. 22.*
Ea de causa Abraham filium Isaac postmodū sacrificandum elauit, quæ esset victima futura. Constructo enim igne, dicēteque filio, vbi est victima? Respondit, oculos largissimas effundētibus lachrymas. Ne quære fili mi: Dñs prouidebit. Quid est hoc, ò Abrahā? cur filiū falsa spe producis? Nonne multo præstitisset statim rem exponere, vt constantius mortem ferret? Nequaquam. In morte namque nullus esset penitus dolor, nisi animi internuntio excitaretur sensus ad dolendum: quod in dormientibus planum est, qui nihil dolēt donec doloris stimulo excitantur. Qua de causa qui mortem iam iam credunt imminere, non minorem interius sustinēt dolorem, quam si in ipsō mortis agone versarētur: vnde sequitur, nullissimum fuisse Abraham erga filium suū: homines vero in suū Saluatorem crudelissimos, qui tam diuturnæ mortis supplicio illā affecerunt, pro peccatis nostris libēter moriē-
tem. Quare tota Christi vita quædam passio fuit.

fuit. Sic modo in particulari dicit. Illudetur & occidetur. Vide & tu quomodo morrales vitā damnant ad nostram abolendam mortē, iuxta illud. De manu mortis liberabo eos: de morte redimā eos. Præterea omnia in passione Dñi plena sunt illusionibus, vt scias summā ignominiam peccatum esse. Nō enim tot opprobrijs redimeremur si peccata ipsa nō essent ignominia, opprobrijs & illusionibus plena. Sic Hieremias de eo dixit. Saturabitur opprobrijs. Quibus verbis magnitudinē & molem cruciatuū ingentem significat. Vt enim ventres saturati, nihil amplī capere possunt: sic: dñs saturatur dolorū nihil amplī habuit, quod dolere posset. Dictum est enim. A planta pedis vsque ad verticē nō est in eo sanitas. Ergo saturabitur opprobrijs. At quibus vēditus, vt seruus: delusus, vt mente captus: cōsputus, vt infamis: flagellatus, vt fur occisus, denique tanquā proditor. Quod nihilo feci⁹ hoc tēpore peccatores faciūt à quibus diuersimo de Deus offenditur: nam à simoniacis venditur, illuditur ab hypocritis, flagellatur à tyrannis, conspuitur a blasphemijs: & occiditur ab apostatis: iterum crucifigentibus, vt ait Paulus, Iesum Christū. ¶ Quinto obserua, & artē-
de diligenter quantum Deus te amauerit, vt rem fere impossibilem propter te fecerit. Quid impossibilius videtur, quam Deū æternū, mortalem fieri & mori: cuius morte mortis acerbitas, & acies retusa & superata est, adeo, vt pro amaritudine summā in morte pij suauitatē sentiant: quippe ab æterno interitu liberati facile vitæ immutationē ferūt. Deleuit Cirographū (ait Paulus) quod aduersus nos erat, affigens illud cruci: vt quemadmodum hæreticæ prauitatis inquisitores, si forte reos nanciscī nō possunt eorum simulacra ignibus exurere solēt, vt sic etiā supplicio ficto sceleratos homines plectant: eodē modo pro Adami scelere eius simulacrū & imago supplicium tulit, iuxta illud Apostoli. In similitudinē carnis peccati. Non enim fuit peccator sicut Adā, sed similis illi: & sic innocens punitus est: quemadmodum rex Dauid in persona eius ait. Quæ nō rapui tunc exoluebā. Quia Chirographū, quod cōtra nos diabolus habebat sanguine & Cruce Christi delectum est. Quare quādo confessarius tea peccatis absoluit cogita vberrimū super te fluuiū descēdere de vulneribus Dñi, quibus omnia delicta tua lauantur. Crux igitur Dñica, & eius mors viuificat peccatores. Præcepit Dñs Mosi, vt
Exod. 14. educeret filios Israel ab Ægypto, quo facto secus oram Rubri maris iter facerent, & iam ad aquas accederent, respicientes Ægyptiorum copias insequentiū maximo timore correpti clamauerunt ad Mosen: qui respondēs dixit illis. Nolite timere Ægyptios, quos nūc videtis, nequaquā vltra videbitis. E vestigio enim locutus est Dominus ad Mosen, dicens, quid clamas ad me? Eleua virgam, & extende manum tuam supra mare: & apertum est mare, &c. Non aliter peccator viā faciens ad illam cœlestem promissionis terram, quoties se conuertit, & videt peccata quæ in vita commisit insequentia, quasi quod dā Ægyptiorum agmen non potest nō contremiscere, & exanimari, nisi à Deo confirmetur. Verum ait Dominus eleua virgā: quod non sine mysterio dictum est. Nam antequā Christus pateretur virga crucis abiecta & vilis latronum mansio, & ignominiæ erat argumentū: at posteaquā à Dño assumpta stetit corporis sacratissimi fulcrum miraculis claruit, & peccatorum fuit ad gloriam ductrix. Vnde sicut filij Israel de mari exeuntes Ægyptios viderunt mortuos tamen virgæ illius medio: sic virtute crucis peccata nostra per pœnitētiæ aquas de morma videmus: quorum nō modo non pertimescimus aspectū, sed etiam gratias agi-
Exo. 15. mus Deo dicentes. Cantemus Dño gloriosè enim magnificatus est, equum & ascēsorem, &c. Sic nos gratias agamus Deo, quia nostra peccata suffocauit sanguine suo: & nos flagellis, opprobris, clauis, spinis, cruce, & passione redemit. ¶ Ad nostrā autem eruditionē discamus pro Christo dura & acerba subire, quandoquidem tanta & tam dura pro nobis pati non dubitauit. Omnes enim tantæ sumus imbecillitatis & inconstantiæ, vt etiā ea quæ vel coacti facere tenemur, quantū possumus fugiamus, partimque eorū laborē declinemus. Religiosus iuxta votum suum nō potest paupertatem effugere: ac alijs exercitijs, quæ paupertati sunt annexa quātum potest se subtrahit, & ita sitim, famem, frigus, & villipēdium non fert. Et quemadmodum pillulas purgandi solent melle circumlinire quo amaræ non sint: ita nos ob nostram fragilitatem, virtutē multis modis condimus eam ad arbitriū nostrum fingētes, ne amara videatur. Hoc autē ab amore proprio, principitur, quo seducti omne dulce virtuti cōsentaneū iudicamus. Volumus sine labore virtutē sequi, & eius suauitate frui, qua sequaces suos afficit: sine vllo vo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuptatis corpore dispendio. Filius vero Dei è conuerso, aperam non dulcem virtutis partem arripit, & ita moritur ab amicis destitutus summa cum ignominia. Quæ igitur amentia est? Volumus ocioſi gloriam consequi, quã glorię dominus tãtis exhaustis ærumnis ascẽdit: Rapiamus ergo crucis vexillum, & fortiter omnes incommodorum huius seculi salebras transileamus: earum vero timorem consolemur ijs verbis quę statim subijciuntur in textu. *Et tertia die resurget.* Iam hic vides quomodo Christi labores requie, & tranquillitate finiuntur: quod idem accidit illis, qui propter Christum incommoda patiuntur in hoc seculo. Transactis enim & finitis vna cum vita mortali laboribus, non mediocris imo maxima est consolatio ad illa æterna gaudia fruenda ascendere. At è diuerso impijs accidit, qui multa in alio seculo supplicia sustinebunt: Quippequi obita morte temporali, æterna cruciabuntur. Sapiens ergo pœnas illas timebit, has contemnet, quæ morte finiuntur, & medium sunt ad gloriam cõsequendã: quod cuiuis erit facillimũ, qui voluerit secum perpendere in medijs clauorum ignium, & cruciatuum doloribus, quãta sunt præmia victoribus, proposita: & contra in voluptatum blãdimentis meminerit suppliciorum inferni, quæ victos miserrime affligent. Qui hæc fecerit proculdubio victor euadet. Nec enim vsq; adeo à domino deseretur, qui non vniuersos labores simul nobis immittit, sed paulatim.

Hier. super Matthæ, 7. Nam (vt Hieronymi verbis vtar) Dominus prosperis admiscet tristia, vt cum repente venerint non terreant, sed à præmeditatis ferãtur animis. Si enim constristabat apostolos, quod occidẽdus esset Christus, debebat eos lætificare quod die tertio erat resurrecturus.

Chrys. hom. 67. in loã. Sæpenumero enim, vt optime adnotat Ioannes Chrysostomus ponitur in scripturis simul

Esai. 53. passio, & resurrectio. Esaias vtrunque simul ponit. Tanquam ouis, inquit, ad occisionem ductus est, & tanquam agnus, &c. Subdidit autem de resurrectione dicens. De angustia, & de iudicio sublatus est. Et Dauid in Psalm. tertio, & in aliis Psalmis sæpe coniungit hæc duo. Dormiui, inquit, & soporatus sum: & surrexi, quia dominus suscepit me. Et antea præ

Psalm. 3. dixerat de passione dicens. Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus dominum & aduersus Christum eius. Sequitur. Postula à me & dabo tibi gentes in

Genes. 49. hereditatẽ tuam, &c. Iacob etiã Patriarcha, Dormiuit (inquit (vt Leo. Deinde addidit. Et vt Catulus Leonis excitauit eum. Simul passionem & resurrectionem ostendit. Iam hic vides quomodo Christi iugũ suaue sit: si quidem inter tristia, gaudia admiscet, & læta.

Hier. super Amos. 5. Mos enim scripturę est, vt Diuus Hieronymus disserit aduersis lęta subiungere: vt postquam tristibus dominus fuerit comminatus, lætis rebus, & prosperis subleuet, & extollat.

Esai. 1. Sic Esaias postquã terrores & mala dixerat, dicens. Væ genti peccatrici populo graui, &c. terra vestra deserta, ciuitates vestræ succensæ sunt igne, regiones vestrę coram vobis alieni deuorant: loquitur deinde ad eos, meliora promittens, & ait. Leuamini, mundi estote, &c: & venite & arguite me, dicit dominus.

Amos. 5. Item Amos quibus dixerat, cecidit domus Israel, non adijciet, vt resurgat virgo Israel, erauit in vtero, non est qui suscitet eam, post

Hier. 31. loquitur dicens. Quærite me & viuetis: & non lite quærere Bethel in Galgala. Hoc idẽ Hieremias agit vocem terroris audiuimus, formido & non est pax. Ecce ego saluo te. &c. Vult primo humiliare nos in rebus tristibus & postea consolatur: atque ideo Esaias & reliqui prophetæ qui vaticinati sunt ad populum domini post onera consolantur populum afflictum & mœstum. Sed Nahũ & Abacuc post onera nullum subdunt consolationem, quia eorum vaticinia erant contra gentes, quę ido la colebant, & Messiam non expectabant. Fidelibus tamẽ Israelitis consolatio futura post calamitatem promittitur: & nobis etiam post flagella & crucem resurrectio nunciatur. Primo tamen ponit tristitiam deinde hilariora: vt scias post flagella & dolores ad resurrectionem venire. ¶ Expende etiam fructum passionis Christi, qui est resurrectio vitæ: à morte enim exijt vita. Ideo ipsemet de seipso ait, vt

Aug. tract. 51 sup. Ioã. Diuus Augustinus exponit, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, &c. Magnum ergo fructum adduxit secum Christi mors propter saluandorum multitudinem quorum numerum Esaias miratur dicens. Generationem eius quis enarrabit? Putauit quidam, quod de æterna Christi generatione locutus sit Esaias. Et certè si antecedentia & consequentia inspexeris, inuenies quoniã de fructu passionis Christi locutus sit propheta. Habuit enim innumerabiles animas, quę per sanguinẽ Christi & eius passionẽ saluæ factæ sunt: sicut & ipse Christus dixit. Cum exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipsum.

Esai. 53. Hier. super cap. 3. Matt.

Lege

Ioann. 12. Lege totum caput quinquagesimum tertiũ Esaiæ: & aperte videbis, quod ad literam loquitur propheta de Christi dñi nostri passione: & mirans fructũ passionis & spiritualem Christi generationẽ, quã acquisiuit sanguine suo. Admirãs ait, Generationẽ eius quis enarrabit? Quis dicere poterit quã magnã generationẽ acquisiuit sanguine suo? Et subdidit. Si posuerit animã suã videbit semen longęuum. Ac si diceret. Antea erat Deus solus in cœlo: sed si mortuus fuerit & posuerit vitã suã, multos filios habebit, quia totus mundus veniet ad Christũ, & cœlũ replebitur filijs. Sic etiam

Exod. 1. cum Ioseph viuebat pauci erãt filij Israel: sed postmortẽ eius creuerũt nimis. Ita Christum pauci secuti sunt in vita: sed post mortẽ eius

Luc. 2. omnis orbis credit in eum. Sic etiã vt Theophilatus interpretatur, intelligendũ esse puto illud, quod Simeõ dixit. Positus est Christus in ruinã, & in resurrectionẽ multorũ. Multos dixit eũ de fructu passionis fuit locutus. Mortuus est Christus, sed ex hac ruina, & Christi

Philip. 3. morte multi resurgẽt ad vitã, quia post mortem eius multi crediderũt in eum. Sic etiã intelligendũ puto illud Pauli, cum ait Christus Iesus humiliauit semetipsum factus obediẽs vsq; ad mortẽ, mortẽ autem crucis: propter quod exaltauit illũ, & dedit illi nomen, &c.

Psal. 15. Dedit illi famã, & honorẽ: vt quia antea ignotus erat notissimus factus à principibꝰ terrarum coleretur. Hunc itaq; fructum ostendit Christus docens resurrectionẽ post mortem suam mortuus quidem est, sed resurrexit, & vitã ex morte elicit, quia morte sua vitam nobis præstitit: & mortuos in peccatis resurgere fecit. Tenebamur vinculo mortis: at Christus morte sua à morte liberauit & reuocauit genus humanũ ad vitã. Eius enim morte salua-

Rom. 5. ti sumus, & vt Paulus ait, Iustificati gratia ipsius. ¶ Præterea, non solũ mors Christi animam nostrarũ vitam amplificauit: verum etiã corporis debilitata mors est, non secus quam apis, quæ si carnẽ demortuam pungit incolumis manet & acrior: si vero ad corpus viuens peruenit, amisso aculeo interit. Sic mors ab Adamo vsque in genus humanum, tanquam in morticinium fœuiens asperius in dies sęuiebat: postea vero quam in domini nostri viuidissimum corpus arma obtudit sua, victrix illa iam diu superata est. Vnde merito illã Apostolus spoliatam irridens ait. Vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimulus tuus? Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum. Antea morti victoria cedebat: at nunc postquam à Christo superata est, victoria nostra est: vnde illam mortem formidabiliter domini viribus infractam, nec pueri timent, nec puellæ, quia resurgente Christo ad vitam, mors vita est. Denique non dicit suscitabit, quasi ab alio esse Christus suscitandus, sed resurget: quia seipsum suscitabit, & Christus sua propria virtute surrexit à mortuis. Sed iam Lucam audiamus. *Et ipsi nihil horum intellexerent, & erat verbum istud absconditum ab eis & non intelligebant quæ dicebantur.* Nõ quòd verba Iesu non intelligebant, sed quia sensum verborum existimabant esse parabolicum, aut quod loqueretur per metaphorã. Pueri cum incipiunt legere cognoscunt quæ sit literæ A. quæ sit B. & C. quibus cognitis nõ tamen adhuc legere sciunt: nam etiam si singularum literarum potestatem proferre possint, coniunctionem ignorãt. Quòd traditur, illudetur, & conspuetur, vnunquodque horũ figillatim facile fuit intellectu: at omnia simul coniunctam tanquam pueri rudes, adhuc nõ potuerunt percipere. Cuius præcipua causa fuit amor, quo Christum prosequebantur: vn de sibi non persuadebant dominum occidendum esse. Loquens olim dominus, de passione sua dixit. Si exaltatus fuero à terra, omnia

Ioann. 12. traham ad meipsum. Quorum verborum sensus præterquam quod erat obscurissimus ad multa posset detorqueri, aut accommodari: aut ad dominum concionantem, vt virtute sermonis sui omnia ad se pulpitum ascendentem traheret, & ad alia multa. Nihilominus tamen multi ex illa turba, quæ Christum oderant, intellexerunt, & ideo responderũt. Nos audiuimus ex lege, quod Christus manet in æternum: & tu dices oportet exaltari filiũ hominis? Vide quomodo non intelligẽtibus discipulis Christi clara verba, alij circunstantes intellexerũt, etiam si erãt obscurissima. Cuius causa est, quoniã, vt dixi, cum discipuli Christum tenerrime amarent nullo modo sibi persuadebant ea, quę euenire nollebãt: at reliqui malenoli id quod optabant in Christo, statim animaduerterũt. Sic dicimus apud nos, nulla est surditas peior, quam eius qui audire non vult. Enimuero tãta est intellectus nostri auctoritas, vt nihil penitus non modo scire, sed ne amare quidem sine ius facultate possimus. Nam vt ea quæ scimus, nisi essent tanquam vera ab intellectu iudicata scire nõ posset: ita ea quæ amamus, nisi esse bona intellectus affirmaret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

maret, nunquam amaremus. Sed tanta est intellectus nostri erga voluptatem indulgentia, vt (sæpenumero, quæ bona non sunt mille rationibus iustificet, vt voluntati gratum faciat: & quodammodo assentitur, quod omnium malorum in orbe est causa. Nemo enim tam perditus est qui delinqueret si à iudicio suo deceptus, peccatū esse appetibile sub specie boni crederet. Sic igitur discipuli iudicio ob amorem perturbato, nullo modo intelligebant Christum fore moriturum: at Idæi statim intellexerunt. Idem dici potest, de fide, quam discipuli nequaquam adhibebāt Christo loquenti de passione sua, quia illum amabant: cum Iudæi vtique crederent illum esse occidendum. Exemplum habemus de hoc
Matth. 2. in Herode Ascalonita, qui cum audisset Christum natum esse: ex Prophetarum & Magorum sententia, & esse regnaturum, quæ veritas nulla humana vi vitiari poterat, obcæcatus tamen libidine non credidit ea, quę aliàs nihil dubitationis habebant: quare quidem
Mich. 5. credidit scripturæ, quatenus ait Christum esse natum, non tamē credidit regnaturum. Et ita tetterrimum flagitium adortus, innocētes iubet interfici, existimans se posse eo modo natum Regem occidere. Hæc autem omnia vt diximus ex eo fiunt, quoniam plus nimio concupiscentiæ indulgens intellectus multa aliter quam re vera sunt iudicat. Saul
2. Reg. 20. similiter sciebat sicut Herodes quod Dauid
1. Reg. 24. esset regnaturus in Israel, nam Ionathas dixit Dauidi: & pater meus scit hoc. Et Saul etiam dixit Dauidi. Scio quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnū Israel, cum sciret itaque Saul Dauid regnaturum & electum à Domino: cuius voluntas immobilis est, nihilominus quærebat illū occidere, ne regnaret: quia suaderi sibi non poterat quod esset regnaturus, eo quod nole-
3. Reg 21. bat vt regnaret. Hac de causa nolebat Achab
Ioan. 9. credere Michææ Prophetæ veraci: quia non iuxta regis beneplacitum prophetabat. Et in Euangelio Ioannis habetur, quod Iudæi qui cæcum natū interrogabant de modo quo videbat putantes, quod ad libitum eorum aliquid loqueretur, postquam laudauit Christum, quem ipsi oderant ait Euāgelista, quod non credidissent ei cui certe credidissent, si quid contra Christum loqueretur. Nec solus Herodes, Saul, & Achab hoc faciunt, qui enim experiri voluerit, quanta sit modo morum corruptio videbit nusquam virtuti esse locum. Quod si quis contra renitatur, velitq; ea, quæ iustitiæ sunt suadere insanire existimabitur. Ille vero sapiet, ingēiique applausu excipietur, qui vel vetigalium vererum incrementum vel nouorum extorquendorum artem inuenerit. Nec minora sunt inter ciues, domosque peiuratas incommoda. Quis namque mercator est turpi lucro mercimonia augens sua, qui doctorem, quantumuis doctū, iustitiam suadentem audiat? At is imperitum quemuis attentissimo audiet animo, siex illius sententia loquatur. Cur? Quia iucunda loquitur. Similiter peccator si audiat se eras moriturum non credit, quoniam nollet: & videt alios seniores, & imbeciliores facile sibi longinquitatem vitæ arrogat. Eidem tamē si pollicearis grandem annorum seriem habebit fidem, & ad credendum nō deerunt argumēta. Dicet, iuuenis sum corpore salubri, integroque, alij imbecilliores longius vixerunt. Ex dictis manet ea quæ iucunda sunt facile nō modo voluntati, sed etiam intellectui probari. Ne quis forte miretur Apostolorum simplicitatem, qui Christo de passione non credebāt. ¶ Sed dubium hìc est. Si Christus, qui omnia nosset discipulorū videbat ignorantiā: quare ea quæ dixerat, iterum atque iterū inculcauit, vt crederētur? Ratio est, quia voluit paulatim, eos instruere, vt eorum ignorantiā tunc tolerans post resurrectionem maturius, quæ non intellexissent reuelaret. Sic Apostolus piscantibus non dixit, Faciam vos piscatores hominum, sed faciam vos fieri piscatores hominum. Poterat enim continuo illos facere piscatores hominum, voluit tamen paulatim disponere, vt cognoscant quid à se sint, Matth. 4.
& quid à Christo efficiantur. Vides tu nunc Apostolos rudes, & posteà doctissimos: totū hoc tribue gratia Dei. Docet nos locus iste ne repente velimus ascendere in arcem virtutis: sed vt lento gressu, & quasi per quosdā gradus. Sic beatus Chrysostomus illum legis illudit doctorem, qui Christū rogauerat quod esset mandatum magnum in lege, dicens: De magno mandato quæris, qui minimū non observat. Tales sunt plurimi tyrones in virtute: qui cum vix attigerint prima castrorū munimina, cum veteranis certare præsumūt. Quare sæpe numero deficiunt aut cedunt. Illos autem ego similimos iudico cantoribus imperitis: qui dum carminum facilitas patitur, sponte suauiterque canunt, vt etiam certare cū peritioribus non timeant: postquam vero locus

locus occurrit difficilior & maiori arte tractandus labuntur misere. Opus est igitur calleat qui ad virtutis suprema certamina peruenire contendit: nec sicut inexpertus miles, aut imperitus cantor irrideatur. Nā quid aliud Petrum deiecit feruentissimum Christi comitē & discipulum, nisi præcox quædam & immatura fiducia, qua martyrium summum perfectionis gradum sibi arrogabat? Veruntamen
Matth. 26. turpiter lapsus est ille qui paulo ante dixerat, Si oportuerit me mori tecum non te negabo. Qua de causa Christus cum iam sibi manus
Ioan. 18. iniici videret, dixit Iudæis. Si ergo me quæritis, sinite hos abire. Quasi diceret. Permittite eos viuere dū in virtute teneriores sunt, quā vt possint substare martyrio, me solum comprehendite. Illos firmiores iam factos postea ad mortem & supplicium quærite. Valde igitur aduertendū est ne in cultu Dei prius magistri quàm discipuli esse velimus. Attendamus ad discipulos Dñi: quos ipse quacunque hora summos facere poterat: quod tamē noluit. sed paulatim eos instruxit vsque quo per aduentum Spiritus sancti consummati fuere & cōfirmati. Atque ideo modo noluit eos docere passionis suæ mysteria, quæ non intelligebant: sed in posterum suo tempore reseruauit instruendos. Sed iam ad textum reuertamur: & prosequamur huius itineris mysteria. Dicit itaque Euangelista. *Factum est autem cū appropinquaret Hierico, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans.* Quemadmodum homini assuero peccatis diabolus offert semper occasionem peccandi, vt nefanda possit sua explere desideria: ita volentifacere bonū Deus materiam obijcit, qua bonam voluntatē possit perficere. Si quis ebrietati studet, in qualibet domo vinum propinatur: si luxor, vbique luxus paratus est: si incōtinens & lubricus vbique fœminæ, quas male concupiscat se impudicè ingerunt. Econtra si bonus est, & iustus, & cupit Deo seruire: Deus offert illi occasionem vbi virtutes possit exercere. Quapropter si misericors est omni loco & tempore vi-
Prou. 18. debis pauperes ei occurrere. Cum enim pius & misericors Abraham sterisset ad ostium tabernaculi sui expectans peregrinos, vt charitatem eis exhiberet: ecce tres Angeli in habitu
Gen. 3. peregrinorum venerūt. Cum etiā sanctus ac pius Dauid interrogaret seruos suos an de domo Saulis aliquis esset relictus, cum quo misericordiam Domini vteretur statim audiuit. Est filius Ionathæ debilis pedib⁹. Et fecit Da-
uid cum eo misericordiam Domini. Super quo etiam aduerte, quod misericordiam, quā in domum Saulis volebat exercere, vocauit misericordiam Dñi: nam nostra in hoc à diuina videtur distare misericordia: quod nostra ad nostros tantū se extendit, diligimus enim tantum eos, qui nos diligunt amicos, non tamen inimicos. Misericordia vero Dñi ad amMatth. 5.
eos est & ad inimicos qui solē suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Itaque sicut Abrahæ & Dauidi, & iustis ac pijs hominibus cum misericordiam, & pia opera volunt facere statim illis Deus offert materiam faciendi illā: sic & Christo Saluatori nostro, quoniā pius & misericors erat, vbique cæci, leprosi, paralytici, infirmi, ac miserabiles personæ sese offerebant. Ecce nunc cum appropinquaret Hierichō in ipso itenere cæcus quidam occurrit clamans, & misericordiā petens, ac statim post hæc venit & Za-
Luc. 19. chæus alius cæcus mente & auarus. Ita Dño, qui semper eo animo erat vt vbicunque esset benefaceret, oblatæ sunt virtutis occasiones. Docet vt semper & vbiq; & apud omnes vtiles simus, & nō ignaui: obiter enim in via miraculū hoc operatus est Christus. Oculos autem cęci aperuit, quia de ipso Christo Messia
Esa. 35. prophetauerat olim Esaias. Tunc apetientur oculi cæcorum, & addidit, Redempti à Dño cōuertentur, &c. ¶ Obserua autem quod Lucas hic dicit. Cæcus quidam sedebat, &c. Sed
Matth. 20. Matthæus dicit quod erāt duo cęci. Ad quod potest responderi, quod non sit eadem illuminatio, quam Lucas & alij Euangelistæ narrāt, sed duæ. Nam antequam Christus ingredere-
Mar. 10. tur Hierico, in via illuminauit hunc cæcum, cum appropinquaret Hierico: sed cū egrederetur illuminauit duos alios, de quib⁹ loquitur Matthæus & Marcus: & ideo dicunt ipsi. Egrediente Dño de Hierico: sed Lucas dicit, appropinquante Domino Hierico. Lucas loquitur de primo & vnico cæco, quē Christus illuminauit, antequā ingrederetur Hierico, vt hic dicitur: sed Matthæus & Marcus tractant de alijs, quos illuminauit cū egrederetur ab vrbe. Expende etiam quod marcus cū scriberet quomodo Christus illuminauit illos duos cæcos, proficiscens, vt ipse ait de Hierico, eum duo fuerint, vt ait Matthæus, tamē Marcus vnum dicit quem nominat proprio nomine vocans illū Bartimæum: quia iste insignior erat. Nam vsus est scripturæ sacræ, per personam, quę insignior est etiam intelligere,
quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hier. super Dani.11. quæ minus nota est, vt egregiè Diuus Hieronymus annotat. Sic in Genesi habetur. Curre
Genes 27. ad oues & accipe duos hædos. Simul enim pascebãtur oues & hædi: sed quia potiores sunt oues, earum nomine caprinum pecus cõplexus est. Abrahã etiam cũ loquitur cũ illis Angelis aliquando ad vnum, aliquãdo ad plures sermonem dirigit. Et Sodoma dicitur euersa, cum ex Deuteronomio constet quinque vrbes esse euersas. Et in Genesi etiã dicitur. Re-
Gene. 8. cordatus est Dñs Noe & cũctorũ animantiũ. Sub Noe nomine intelliguntur octo animæ quæ in arcã erãt. Et eodẽ modo intelligẽdus est catalogus illorũ regũ qui fuerunt in Edõ. Alioquin in tãto temporis interuallo tã pauci non fuissent numerati, sed posuit insignio-
Gen.36. res. Denique vt ait Augustinus, cum in Gene-
Aug. lib.1. Q in Gene. 197. si legitur Simeon & Leui interfecisse Sichmitas, intelligit Augustinus secum habuisse multam familiarium societatem. Ioseph etiam di-
Gene.37. xit. Vidi per somniũ Solem & Lunam & Stellas adorare me. Sed mater non adorauit illũ in Ægypto: quia iã obierat: sed in patre, quia
1.Cor. 10. caput est vxoris, Rachel intelligitur. Paulus etiam, Patres inquit nostrũ mare transierunt. In patribus intelligit matres & pueros. Sic Marcus in hoc cæco qui insignior erat intelligit duos. Sed procedamus. *Et cum audiret turbam prætereuntẽ interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus trãsiret: & clamauit dicens. Iesu fili Dauid miserere mei.* Poterat Christus hunc cæcũ illuminare, quãuis non clamasset, sicut potest etiam nobis auxiliari citra nostras preces: sed rogari vult, quò melius palam fiat omnia nobis ab illo solo proficisci. Ita cum Israelitas Ægyptijs one-
Exo. 3. ribus liberari decreuisset tali illorum animos desiderio inflammabat, vt ipse dicat. Audiui clamorem filiorum Israel, &c. Similem affectum quoque in hoc cæco accendebat, vt clamare inciperet, nec desineret donec quod petebat impetrasset: tametsi turba silentium illi indiceret. Itidem fecit Iacob cum ad Angelũ
Genes. 32. Psal. 79. dixit. Non dimittam te nisi benedixeris mihi. Ita Dauid sub persona populi fidelis, Domine (inquit) nõ discedimus à te: viuificabis nos & nomen tuum inuocabimus. Quia tanta fiducia & contentione ad Christũ clamat profecto euenit, quod Christus dicit. A mẽ dico
Lucæ. 1. Psal. 33. vobis: si perseueraueritis pulsans, aperietur ei. Quod testatur Dauid dicens. Exquisiui Dominum, & exaudiuit me. Et mox subijcit, vt nos eadem faciamus. Accedite ad eum & illuminamini. &c. Quanquam scit Deus indigẽtiam nostram, tamẽ nihilominus vult eius implorem⁹ auxilium: vt maius beneficiũ mereamur. Non tamen satis est eum voce vocare, nisi etiam corde vocemus, sicuti hic cæcus *Psal.118.* hic faciebat. Sic Dauid in psalmo. Clamaui in toto corde meo, exaudi me Dñe. Persecutus Dauid ab iniquis & filijs vexatus & à dæmonibus, quia non solum est sanctis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus *Epse.6.* principatus & potestates, &c. Ad Deũ confugit & clamabat in toto corde suo. Hũc cordis clamorem attendit Deus. Sic tacẽs clamabat *Exo.14.* Moses in corde suo: ita vt Dominus diceret *1. Reg.1.* ei. Quid clamas ad me? Sic Anna mater Sa- *Matth.15.* muelis clamabat effundens cor suum coram Dño, cum penitus vox eius nõ audiretur. Hãc vocem Deus exigebat cũ dixit. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorũ longe est *Greg.li.2.* à me. Vnde Diuus Gregorius in Moralibus *mor.ca.18.* dixit. Æternam vitã si ore petimus, corde autẽ non desideramus: clamãtes tacemus. ¶ Ob serua autem quod non solum dicit Dauid qđ clamabat ad Deum corde, sed in toto corde. Sicut enim tũc corporaliter vere clamatur: cũ toto ore clamatur: ita spiritualiter toto est clamãdũ corde, si vòlumus à dño quæ poscimus impetrare. Docet loc⁹ iste vt angustijs, in tribulationibus, & pressuris ad Deũ cõfugiamus ipsumq; inuocemus, atq; vt illi omnes necessitudines nras pãdamus. Sic sanctus faciebat *Matth.17.* Dauid, sic & Tobias, Iudith, Hester, Ezechias *4. Reg.1.* & omnes Dei electi. Ne ad huius seculi auxilia confugias, neu illius viribus confidas, quẽadmodũ Iudas & infœlix Ochozias fecerũt, ne funditus intereas. Sed quia in septimo capite huius de his diximus: nũc orationẽ breuẽ, & multis mysterijs plenam, quã obtulit cæcus iste audiamus. ¶ Iesu, inquit, fili Dauid miserere mei. Vtranque enim Christi naturã fatetur, vocans illum Iesum: hoc est, mũdi Saluatorem, & Redemptorẽ, atque filiũ Dauid secundum carnem. Iesu, inquit, mundi Redẽptor. Ideo descẽdisti è cœlo: ideo carnẽ suscepisti: vt ego loquar ad te: vt cum fiducia petã. Filium Dauid dixit potius quam Abrahæ, aut Iacob: vt illum ad misericordiã prouocet. Petit vt ei misereatur, & cõpatiatur, & adducit *1.reg.ũ.34. & c.36.* in memoriam patrem Dauid qui clementis- *2.reg.ũ.9.* mus & misericors admodum fuit: nec solũ in Saulem clementiam ostendit suã: sed etiã in vniuersam eius familiam: tantum abest: vt sæuierit, quinimo quęsiuit, an remãsisset aliquis de

de domo Saulis, vt faceret misericordiã cũ eo.
1. Reg. 16. 2. Reg. 28. Misericors etiã fuit cũ Semei, à cuius occasione Absalõ gladiũ prohibuit. Quid dicã de Ab-
Esaie. 55. salone quẽ plus pater multũ diuque luxit dicens, Absalon fili mi, fili mi Absalon? Ideo dicitur in Esaia. Misericordias Dauid fidelis. *Fiis Dauid miserere mei.* Si tu ò naturę artifex ita pietatissime eum etiam brutis animalibus instinctũ indidisti, vt vel ceruus qui natura separatissimus est ab humano commercio, quoties grauius à canibus premitur ad hominẽ cõfugere soleat, malens ab eo occidi, in quo nouit esse clementiam: quanto potiori iure homo ratione præditus, ad te tutissimum & clementissimum asylum confugiet. Verũ enim vero, vt mercatores qui in emporiũ difficile incidunt, in quo nũmorum penuria nihil vẽdere possunt, solent quouis pretio, quæ adduxere, distrahere: sic tu ò fili Dauid in emporiũ huius seculi gratiam & misericordiam adduxisti: quæ deficientibus meritis publicanis, & peccatoribus erogasti. Quare si tam vili pretio tua emuntur, miserere mei. Memento fili Dauid arboris naturæ, in qua rami radicũ virtutem sequuntur, & in se referũt: vnde tu si filium Dauid te iactas oportet pari ratione patri tuo in clemẽtia assimileris. Ideo fili Dauid miserere mei. ¶ Discant ex hoc loco nobiles maiorum suorum virtutem sequi. Nã qui generosus est, non modo cauet ne degenerẽ animum ostendat: sed etiam summopere nititur auorum suorum facinora imitari, & amplificare. Hæc enim vera nobilitas est: hic verus maioratus à virtute nunquam discedere, qđ qui aliter faciunt non nobiles, sed nobilitatis portenta sunt. Quoniam sicut inter homines, qui distortis membris capite canino, corpore humano nascuntur homines non sunt, cum tamen hominibus sint similes: sic inter nobiles flagitiosi nobiles non sunt, licet nobilibus sint similes. Vnde quidam dixit. Stemmata
Esa. 3. quid faciũt, quid prodest Pontice longo Sanguine censeri pictos, quę ostedere vultus Maiorum & stantes incurribus Æmilianos? Nobilitas sola est atque vnica virtus. Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis Aeacide similis vulcaniaque arma capessas. Quam te Thersitæ similem producat Achilles. Age ergo vt moribus sis nobilis. ¶ Præterea cum audis Iesum filium esse Dauid, gaude, lętare, gratias ingentes Deo reddens, qui æternus cũ esset, mortalis propter te factus est. Considera filiũ Dei filiũ Dauid factũ. Fecit se Deus hominẽ vt hominẽ Deũ faceret. Illeq; qui absq; tempore ante omnia secula à Patre est genitus, in tempore voluit nasci: vt homines sine vllo tẽporis termino in cœlis regnarẽt. Hinc planè colligitur quanti sit peccati malitia siquidem ad eam purgandam oportuit Deũ ipsum in carnem mortalem descendere patsibilemque fieri: vt sic copulata diuinitate quasi quoddam formentum faceret ad naturã humanam sanandam. Ideo quoties peccas attẽde quantam incurras infirmitatem, ad cuius curationem oportuit filium Dei mori. Attende etiam quam mansuetus & mitis factus sit ille Deus, ad quem antea nemo audebat accedere, vt paralyticos, cæcos, claudos, benignitet recipiat. Ille autem quem Cherubim tremunt in cœlo: iam in terra mendicus quidam & cæcus pauper eius aspectum non formidat. Angeli tremunt ante eum in excelsis: & miserabilis cæc⁹ fiducialiter accedit in terris. ¶ Absolute tamen vocat illum filium Dauid, in quo innuit illum esse Messiam in lege promissum: quem expectabant. Nam quãuis Dauid plures habuerit filios, vnus tamen solus dicitur filius Dauid: secundum promis- *Psal. 131. Luc. 1.*
sionem: sicut solus Isaac dicitur filius Abrahæ. Filius autem secundum promissionẽ Messias est: de quo dicitur. De fructu ventris tui, ponã super sedem tuã. Hic solus est Christus, de quo Angelus ad Virginem. Dabit illi Dominus sedem Dauid patris eius. Ideo vocans hic Christum filium Dauid, confitetur illum esse Messiam in lege promissum. Præterea quia miserum se esse sciebat non competit: quia misericordia solis miseris est necessaria. Nullus est enim adeo demens vt felicium & & beatorum misereatur. Sicut pauperes eleemosynam petentes, vilissimas induũt vestes, easque partes corporis denudant, quæ vulnere aliquo sunt affectæ: vt sic facilius diuitũ animos ad misericordiam flectere valeãt: sic iste miseriam suam ostendebat. Sic Dauid miseri *Psalm. 50.* cordiã postulabat dicens. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Miserere inquit mei. Hoc vnus fretus nẽpe misericordia Christi, & nihil fidens in suis meritis: nam suis meritis tantum consequi non potuisset, quantũ ex gratia & misericordia Christi consecutus est. Igitur cum ita deuote & tã sapienter oraret, audi quid Euangelista dicat. *Et qui præibant increpabant eum vt taceret.* Accedit hic ad Dominum salutem non solũ corporalem, sed spiritualem adepturus, quam impe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

impetrauit Christum vocans: quam ob rem mundus & diabolus in eum insurgunt. Hæc est enim vna de astutijs diaboli suffocare bonum semen in germine. Vndeper serpentem religionem inchoatã in paradiso suffocauit, *Gen. 3.* & per Pharaonem populum Israeliticum de- *Exod.1.* struere voluit subinersione paruulorum: & *Mich. 2.* per Herodem Christum paruulum occidere voluit: & vt illum occideret paruulos innocentes occidit. Sic & nunc per hanc turbã vult bonum inceptũ suffocare, in hoc homine cæco. Disce ex hoc loco in bono incepto perseuerare, nec à virtute decidere, ob vllas seculi perturbationes: quæ multæ statim opponũtur illis qui viam ineunt salutis. Sunt multi iusti & sancti ambulantes in vijs Domini qui scandalum patiuntur cum aliquid sinistri eis acciderit arbitrantes cuncta ad vota sibi ventura postquam præcepta Dei sequi cœperũt: *Exod. 17.* quod non ita sæpe accidere locus iste demon- *Iud 11.* strat. Sic filijs Israel profectis iuxta sermonem Domini defecit aqua, & multa aduersa passi sunt. Sic etiam in libro Iudicũ habetur, qd vndecim tribus ex imperio Domini suscepe runt bellum aduersus Beniamin, & bis, aut ter hostibus succubuerunt: nempe vt discas quod cum Domino famulari inceperis pares animam tuam ad tentationem vt Ecclesiasti *Eccle.2.* cus clare ostendit dicens. Filiaccedẽs ad seruitutẽ Dei, sta in iustitia & in timore: & præpara animam tuam ad tentationem Nam sicut leo, si quam videt prædã fortiorem è manibus eius resilire nitentem, vnguibus fortius stringit: sic dæmõ quem videt è manibus elabi incipientem vnguibus tentationum infigit fortius, ne amittat iam elabentem. Sic Laban *Gene.31.* persecutus est Iacob cum voluit proficisci ab *Exo.5.* eius domo. Sic Pharao filios Israel grauiꝰ persecutus est & addidit opus, & paleas non dabat. Cum ad Dominum ire voluerunt, eos tãquam vnguibus suis artius constringebat: videns eos velle discedere. Et eo modo impediebat populum Israelis ad Deum ire cupiẽtem: quo turba cæcum istum ad Dominum clamantem perterrebat. Quemadmodum enim venator, qui feram sponte in retia incurrentem tacitus obseruat, neque vlla vritur vociferatione: si vero diuersam abire videt, sese illi in via opponit, cogitque terroribus & minis in laqueos redire: sic diabolus quos sponte videt perire, nõ molestat illos vero qui tutiorem elegerunt viam omnibus modis ab incepto terrere conatur. Tantum autem valent huiusmodi terrores mũdi & dæmonis, vt plũrimi sint de virtute optime meriti ab incæpto deterriti, de quib ꝰait Dominus. Qui me *Matth. 10.* erubuerit coram hominibus, erubescam ego *Luc. 9.* eum coram Patre meo. Pusillanimes qui hominum opprobria non sustinentes retro miserimè cadunt, sicut Nicolaus vnus ex septẽ *Act. 6.* Diaconibus ab Apostolis electis: qui cum præclare in principio se haberet, postea aliquorũ verbis commotus, qui dicebant illum esse zelo typum, vxorem prostituit, & hæresiarcha factus est, vnde Nicolaitæ hæretici vocati: de *Apoc.* quibus in Apocalypsi dicitur. Hoc habes bonum quod odisti facta Nicolaitarũ, quæ ego odi. Enim vero non parua dignum est admiratione, cum tot sint in seculo, quæ homines ad peccandũ moueant, esse tamen pauca quæ illos à peccatis eruant, & ad virtutem ducãt. *1.Reg. 17.* Sed antiquum est in orbe hoc vitiũ. Audiens *2.Reg.6.* Dauid Goliam blasphemasse ibat vt honorẽ Dei propugnaret: quod videns Heliab frater eius arguebat eum. Eodẽ modo Michol Dauidem maritum deludebat ante aream Domini saltantem dicens. Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, &c. Deus tamẽ hæc impiorum opprobria non reliquit impunita: nã Micholem sterilitate mulctauit, quod olim probrosissimum supplicium fuit. Ita primo *1.Esd.4.* Esdræ scribitur quod populus terræ impedie bat populum Iudæ in ædificando: quia mortis est populi terreni iustorum omnes conatus impedire. Non modo autem inueniũtur, qui viam virtutis impediãt: sed etiam multi sunt, *3.reg.22.* qui viam inferorum patefaciunt, sicuti faciebant quadragintæ prophetæ Achab, regi suo. Si virtutem sequeris mirantur, quasi nouũ aliquid & inauditũ ridẽtque: & quasi hypocritam cõtemnunt: si vero vitiorum sectaris partes dicunt te esse comen, suauisque consuetudinis: malum factum bonis prætegentes verbis. Si alicui te succensere sentiunt, non placant: sed potius magis irritare conantur dicẽtes. Summum opprobrium, & non ferendũ. Equidem si mihi factum fuisset, non quiescerem donec abunde vltus essem. Quæ omnia cum malorum sint consilia, flagitiorum non virtutum causa sunt. Vastantibus Chaldæis Hierosolymam Idumæi inuitabãt illos, & dicebant. Exinanite, exinanite vsque ad fundamentũ in ea. Et ita illi qui dicere debuissent, *Psal. 136.* satis est, abunde sanguinem effudistis, addebant calcaria, vt crudelius & atrocius victoria exer-

exoreretur. Sic multi faciunt, qui non modo *Luc.5.* viã virtutis impediũt: sed etiã omne virtutis fundamentũ eruunt. Ideo in omni contentione hanc obstaculã fuge. Hæc de causa Nicodemus venit ad Iesum nocte ne à pharisæis interpellaretur, quo minus cũ Christo loqueretur: & Abrahã de nocte surgens, fugiens im- *Genes.* pedimenta, quæ vel ab vxore, vel à familia opponi possent. Discamus ex hoc loco non impedire eos, qui virtutẽ sectantur. Præclare fecit Booz erga Ruth Moabitẽ, quã non modo nõ impediebat, sed etiã adiuuabat denuo confortans verbis quã operibus. Ita decet ad- *Luc.23.* iuuare eos, qui Deũ colere incipiunt. Latro ille in cruce cũ Christianus est factus, statim cepit admonere sociũ suum. Sic Philippus post *Ioan.1.* quã Christũ inuenit, Nathanaelẽ adduxit: vt ambo simul dño fruerẽtur. Idem fecit diuus Andreas cum diuo Petro, vt nos doceret esse in proximos nostros beneficos: scilicet, eos viam virtutis docentes, non perditionis: sicuti plurimi nunc faciũt perfidi monitores. Discamus constantiam in virtute seruare, hominum nihil curantes impedimenta. Sic faciebat cæcus hic de quo ait Euangelista. *Ipse vero magis clamabat. Fili Dauid miserere mei.* Ignis paruꝰ, quouis afflatu extinguitur: at magnus eo magis accenditur: capit enim vires à cõtrario. Sic amor exiguus quolibet obstaculo frigescit, ingens indies augescit atque inflãmatur, vt videmus quotidie, & experimur in hoc cæco: qui ad voces maleuolorum altius vociferabatur. Ex quo pulcherrimum nobis resultat documentum: ne deficiamus vnquam ob improborum calumnias à via virtutis. Offerebat Abraham sacrificium Deo, *Genes.15.* & quanuis descendebant volucres & impediebant, ipse abigebat eas, & perseuerauit vsq; ad solis occasum. Similiter populus Iudæ *1.Esd.4.* quanuis impediretur à populo terræ, tamen non dimittebat opus: sed eũ vna manu se defendebant, & cum altera pugnabant. Saulus quoq; qui & Paulus, cũ contradicebatur Damasci, non solum non cessauit à prædicatione *Act.9.* sed multo magis confortabatur, & confundebat Iudæos qui erant Damasci affirmãs. Quia hic est Christus. Sic tu debes facere qꝫ quandocunq; maiorẽ cõtradictionẽ habueris, magis perseueres in bono incepto: & amplius accendaris. Sic dominus dixit Mosi. Loquere filijs Israel, vt proficiscantur. Hoc solum debẽt curare pij, vt proficiscantur ac properent ad virtutes: & ad cœlũ, quæ est terra eis promissa: non curantes de prelijs, quæ excitãt aduersus eos Satanas, mundus & caro. Quanuis videant Ægyptios super se armatos, proficiscãtur ad terrã promissam. Contra hos mũdi insultus machinationes optimũ remedium est, cõtẽptus dictorum hominum impiorum vt *Psal.119.* innocent dñm cũ Dauide dicẽte. Dñe libera me à labijs iniquis & à lingua dolosa. ¶ Obseruandũ preterea. Multi sunt similes his, qui pauperes nec ope aliqua solantur, nec etiã pẽtentes audire volũt, qꝫ impiissimũ est: liquidẽ non modo Deo, sed etiam sibi crudeles sunt tantum à Deo beneficium oblatum despicientes, quo summã illam fœlicitatẽ consequi possent: in quo nũmimus stulti sunt, quã qui medicũ aut chirurgũ ægrotus & vulneratus domo excluderet. ¶ Postremò, expende eandẽ esse inter fidem viuã & mortuã differentiam, quæ est inter ignem naturalem & violẽtum: nam ignis naturalis flatu magis, magisque augescit: at ignis violentus vt est ferri, flatu extinguitur. Sic fides mortua persequutione euanescit per infidelitatis peccatum. Verum cæcus hic qui fidem viuam habebat, quo magis interpellabatur magis clamabat. Sic sancti martyres, vt Laurentius, Stephanꝰ & alij, quorũ fides virtutũ innixa viribus ingẽtia leuauit charitatis incendia. *Stans autem Iesus iussit illum adduci ad se.* Stat Deus cum ad auxi- *Act.7.* liãdum se parat. Sic Protomartyr Stephanus *Psal.144.* vidit Iesum stantem: id est, ad subueniendũ paratum. O quam misericors dominus est, quam facilis petentibus propẽ enim est dominus omnibus inuocantibus eum. Opportunum est omnibus necessitatibus nostris Dei auxiliũ: qui sicut medicus diligens & benenolus nunquã longius ab infirmo recedit: quinimo prope illum cubat, comedit & vescitur nocte, dieq; : Ita Deus nunquam adeo longè à nobis recedit, quin orationes non posit nostras exaudire. Non est alia natio tam grandis *Deute 4.* quæ habeat Deos appropinquantes sibi: sicut *Exod.2.* adest nobis Deus noster. Præcepit Deus, vt fierent propitiatorij iuxta arcam testamenti, in qua legis tabulæ seruabãtur: vt significaret legis trãsgressores omni remedio noncarere. Non enim tam cito, peccat peccator, quam cito à peccato dño remissionẽ cõsequitur, dicens. Miserere mei dñe, quia peccaui, & do leo tibi me ingratum præstitisse pro tantis beneficijs tuis. Prope nanq; est propitiatorium diuinæ misericordiæ pœnitentibus. ¶ Obserua etiam Christi pietatem qui non solũ beni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gniter admisit cæci illius petitionem sed etiã constitit vt quiescente turbę incedentis strepitu placatius hominis miserrimi audiret lachrymas. Poterat præstare beneficium non ad uocando: sed pietatẽ & benignitatẽ pijssimi Ielu cõsidera. Docet enim quãta benignitate, & mansuetudine pauperes & miseri suscipiẽdi sunt. Hoc est mirabile diuitibus exemplũ, qui tanquam surdi transeũt, nihil voces pauperum clamantium curantes. Quare qui sic

Eccles 4. miserias miserorum prætereunt, audiant sapientem: Inclina pauperi aurem tuã sine tristitia: & redde debitum, & responde illi pacifice in mansuetudine. Discant etiã reges, principes, prælati, & horum ministri pauperibus negotiantibus locum dare: qui (proh dolor) sæpenumero omnis humanitatis obliti, eos, à curiarum & iudiciorum sedibus ejiciũt: quod si fortè qui sunt, qui pauci sunt, aliquanto humaniores, mille excusationibus pauperũ protrahunt querelas, nec eorũ expeditioni manũ vnquã ponunt. Discite ex Christo diuites & potẽtes vt eius exẽplo misericordes in pauperes sitis, qui eiusdẽ vobiscum cõditionis sunt pretioloque itẽ Christi sanguine redẽpti. Dixit quædam mulier Adriano imperatori, vel me audi vel imperatoris dignitatem depone. Sed iam nunc adest tempus de quo olim præ

2. Tim. 3. dicerat Paulus. Instabunt tempora periculosa erunt homines seipsos amantes: cupidi elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scœlesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinẽtes. &c. Omnes quęrunt quæ sua sunt, negocia tractant sua, emolumentum quęrunt nec officijs publicis funguntur vt Reipublicę commendent, sed potius vt sibi quo iure quaque iniuria vtiles sint. Hoc deplorabat Isaias propheta, in cuius rei aggrauationem testimonia cœli & terræ

Esai. 1. conuocat dicens. Audiat cœlum & terra, vt videant vix ferendum malum. Principes tui infideles, socij furum: omnes diligũt munera sequuntur retributiones, pupillo nõ iudicãt & causa viduæ non ingreditur ad eos. Sed attende supplicium. Propter quod ait dominus exercituũ Deus Israel. Vindicabor de inimi-

Gene. 4. cis meis &c. Non minus clamat coram Deo sanguis pauperis spreti quã sanguis iusti Abelis. Audi ergo tu illum, quia frater tuus est: nã

Prouer. 21. nisi eum audias, à Deo non exaudieris: iuxta illud quod in prouerbijs scribitur. Qui obturat autem suam ad clamorem pauperis, ipse clamabit & non exaudietur. Comitabantur Christum homines diuites & potẽtes & etiã inferioris conditionis in quorum omniũ ædificationem audito clamore pauperis cõstitit, eumque ad se vocatum rogat, quid velit magna cum familiaritate. ¶ Expẽde etiam quod consueuit dominus beneficia sua differre, vt fides misericordia & miraculorum gloria magis manifestetur. Sic non statim exaudiuit Cananæam illam quę filiam habebat demoniacam. Sed laudans eius fidem, & cum maiori honore illam dimisit. Sic nunc aliquando dissimulat clamorem cæci, vt fides eius crescat: sed cum multiplicat clamorem stat & iubet illum ad se adduci. Sic etiam ad clamores nostros stat Christus, & audit vota nostra, & paratus est ad opitulandum nobis. Tu autem firma fide & sancta humilitate implora opẽ illius: & omnia ex voto tibi succedẽt. Sequitur in contextu. *Et cum appropinquasset interrogauit illum dicens. Quid tibi vis faciam?* Sed quęret aliquis. Si Christus sciebat quid cæcus vellet quare rogat quid vis vt faciã tibi? Respõdetur, quod trib⁹ de causis. Primũ, vt fides illius manifestaretur: nam quanquã dño non erat abscondita, voluit tamen omnibus alijs patefieri. Quod multi malè imitantur proximorũ virtutes tacentes, vitia vero palam enuncian-

Matth. 15.

Psal. 118.

Gene. 1.

Gene. 18.

tes: nec putant se fore culpandos, si vera sint quæ de proximis dicunt cũ proculdubio ignorantibus proximi vitium nullomodo sit patefaciendum nisi superioribus qui possunt peccatores ex officio corrigere. Hos detractores graiter reprehendit psalmista inquiens. Acuerũt linguas suas, sicut serpẽtes, venenũ aspidũ sub labijs eorũ. ¶ Secũdo interrogauit pauperẽ, vt nos doceret quomodo sit pauperi faciẽda eleemosyna. Nõ enim esuriẽti potus nec sitiẽti cibus dãdus: sed vnicuiq; iuxta indigentiã suã. Adam & Eua primi omniũ mortaliũ fuerũt & primi omniũ mortalũ experti sunt paupertatẽ: quib⁹ Deus nõ cibũ aut potũ præstitit, sed vestitũ: quo obnuditatẽ maximè indigebãt. Fecit itaq; illis tunicas pelliceas, quibus induerẽtur, & tegerẽtur. Pauperi ægrotãti aliter prouidẽdũ est, quam bene valẽti: non enim satis est illi, nisi vt medicũ voces, & medicamẽta quæras in proximi salutẽ. Abrahã peregrinis hospitio susceptis melioribꝰ obsonijs impertiuit, nã vitulũ tenerrimũ occidit & optimũ, & panes siligineos appositit: quod nunc multo aliter faciũt nostri tẽporis diuites, qui pauperes acribus insectãtur vocibus, grauibus vrgent maledictis: canũq; sæpenumero in eos morsus

morsus incitant. ¶ Tertiò vt pulchrè adnotat *Chrysost. hom. 11. in Matt.* Diuus Chrysostomus. Christ⁹ maiorem verebat anitharum, quam corporum curam. neminẽ enim ægrotantẽ curabat, nisi prius profitiam culpã cognouisset. Nam dominus vult vt vnusquisq; seipsum cognoscat & declaret, & sic incendatur desiderium nostrum, vt bẽ adnotat Augustinus. Ideo dominus ab omnibus infirmis quærebat fuit infirmitatis causas vt seipsos agnoscerent & peccata sua proprio ore confiterẽtur. Ita quæsiuit à gnido.

Aug. Epist. 29. quæst. 2.

Iosue 7. Gene. 21. Vis sanus fieri? Quæsiuit & olim ab Agar. Quid agis Agar? Hæc videtur causa fuisse quare illius nemine furiosum curauit. De insanorũ curatione nihil legimus, quia insani seipsos, non agnoscunt, esse mente captos: sed potius se iudicant sapientissimos. Vult dñs vt vnusquisq; defectus suos humiliter agnoscat, & proprio ore fateatur. Sic Dauid tanquam prudens petens à domino misericordiam & veniam suorum delictorum allegat cognitionem sui peccati dicens: Quoniam iniquitatẽ meam ego cognosco. Sapiẽs etiam dicit Qui

Psal. 50. Prouer. 28. absconderit scelera sua non dirigetur: qui autem confessus fuerit ea, misericordiam consequetur. Primus gradus ad corporis sanitatẽ recuperandam est, vt æger suam infirmitatẽ cognoscat: quia quo magis se recte valere putat, eo minus auxilia medicorum requiret. Ille enim periculosissimè egrotat, qui se ægrotare ignorat. Sic etiã qui se peccasse non agnoscunt salutem animæ assequi non possunt: nũquam enim pœnitebit facti, nisi prius se male egisse intellexerit, quia nunquam dicet cõfessori quod non putat esse peccatum. Sunt enim multi qui cum male agunt, non putãt malum fecisse, sed quasi de virtute aliqua gloriantur: vt Salomon de illis ait. Lætantur cũ male fecerint & exultant in rebus pessimis. Frenetici cũm laborant morbo grauissimo, putant se bene valere: & congaudent, rident & lætantur: in medicos furiunt, & non se curare permittunt, & sequuntur in illos, qui illis seruiunt. Hæc omnia faciunt peccatores qui se non cognoscunt: nam rident, exultant, & in prædicatores seniũt, & sic semper manent infirmi. Ideo Dauid: Corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ. Quasi diceret. Quia insipiens fui, vt cicatrices peccatorum meorum non agnoscerem, addidi præteritis noua peccata: & ideo putruerunt & corruptę sunt cicatrices peccatorũ meorum. Ideo dominus fleuit super ciuitatẽ Hierusalem, quia nõ cognoscebat peccata, quæ commiserat, nec tẽp⁹ suæ visitationis. Miseretur pessimus dñs tanquam frenetici illius, qui sui non miseretur, eo q; morbum suum non agnoscit. Et vt hos ad sui cognitionem adducat, interrogat sicut illum cæcum, vt veniant in confessionẽ peccati. Ob hãc causam Cain interrogat: Vbi est frater tuus Abel? Vt confiteatur suum delictum. sed superbe occultare illud voluit dicẽs: Nescio. Numquid ego custos sum fratris mei? Si peccatum suum cognouisset, & illud coram Deo qui omnia nouerat fuisset confessus, cõdonasset illi dominus illam horribilem quidem crudelissimã. Sed Petrus qui cognouit crimen abnegare veritatis, pastor ouiũ instituitur. Paulus agnouit etiam se blasphemũ, & instituitur vas electionis. Magdalena agnouit peccatum quia præ verecundia retro se posuit nũquam? Remittuntur tibi peccata tua. Sic Latro in cruce dixit: Nos quidẽ digna factis fuscipimus. & veniam obtinuit. Tu ergo agnosce peccatum vt veniam consequaris. Expende etiã, q̃ non satis est vt ore confiteatis peccatũ si opere negatis: sed opus est, vt si⁹ parat⁹ condignã subire pœnã. Saul cognouit peccatũ, & dixit peccaui: tamen quia pœnam subire noluit, sed voluit se in regno conseruare si potuisset, non est consecutus veniam. Igitur diligit Deus cognitionem peccatorũ nostrorũ, vt veniã præstet: & ideo hunc interrogat quid velit. ¶ Obserua etiam quid constituit proprij delicti parlat: Nã in Dei iudicio confitens peccatum absoluitur: qui in hominũ iudicio dãnatur. Si quis hominẽ occidit, si aliena rapit, statim vt fatetur crimẽ sustinendum: si negat nec alijs criminis testes absoluitur. Sed in Dei iudicio aliter fit: nam si coram illo neges, damnaberis: & si peccata confessus fueris, absolueris. Confessio delicti absolutionẽ præstat. Sed de his satis. Sequitur. *At ille dixit Domine vt videam.* Modo non dicit filius Dauid. Sed domine: ac si diceret. Fili⁹ Dauid potest misereri, sed non excæcos illuminare: filius autẽ Dei, qui est dominus potest. Vnde quidã dixit, fili Dauid misserere mei sat poëta est sanitas, sed cum dixit dñe infusa est. Nec mirũ, ipse enim est dominus de quo in Psalmo, Dñs illuminat excæcos. Vide etiam quomodo dona Dei nõ repente sint summa: sed crescãt paulatim. Primo vocat filium Dauid, & nũc dominum. Nemo enim repente fit summus. Et *Iesus dixit illi. respice.* Imperatiuo modo sanauit illum & præcepit sicut Deus, vt

Psal. 145.

Universidad de Deusto
Biblioteca

visum haberet. Expende etiam quod quãdo fideliter & bene petimus, nõ alia nos petimus & alia dat Christus: sed illa ipsa quæ petimus. Atque ita quoties vnum petimus & aliud accipimus: manifestum est quod non bene neque fiducialiter petimus. Vnde Iacobus. Petitis & nõ accipitis, eo quod malè petatis. Iste magna cũ fiducia petijt: & quia dixit, Dñe vt videam, consequenter respõdit Christus dãs quod petebat, & dicens: Respice. *Fides tua te saluum fecit.* Ex quo patet diuinã dispẽsationẽ & operationem ex nostra dispositione & præparatione dispensari. Implcuit mulier illa sub Eliseo multa vasa ex oleo, tantum vero olei, quoduis vas accepit, quãtum erat vas ipsum: sed capacitas vasorum diuersa, diuersitatem plenitudinis fecit. ¶ Obserua autem quod in principio dominus non statim cæco clamanti respondit, vt illius diutius in petitione perseuerantis fidem laudaret. Quemadmodum enim cantores solent, vnam vel alteram vocem modo intendere, modo remittere, vt cãtico suauior fiat: ita dicẽte cæco fili Dauid miserere mei, tacebat Christus: ea videlicet de causa vt posteà suauius posset dicere, fides tua te saluũ fecit. Hoc idẽ cũ illa muliere Cananæa fecit Christus. Clamat illa, miserere mei: & tacet Christus. Clamat iterum, domine adiuua me: & non respondit ei verbũ. Deniq; & ait illa, Catelli edũt de micis, quæ cadunt de mẽsa dominorũ suorũ. Tũc Christus extollẽs vocem ait. O mulier magna est fides tua. Tacuit Christus, vt posteà Cananæę fidẽ altius decantaret. ¶ Sed dubiũ hic est, Si Christus autor extitit illius cæci curandi, quare dixit, fides tua te saluũ fecit: & Cananææ, o mulier magna est fides tua: Magdalenæ etiam dixit. Fides tua te saluam fecit? Præterea Apostolus ad Hebræos omnia miracula quibus antiqui patres in lege veteri claruerunt fidei attribuit. Sanct (inquit) per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exterorũ, acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem vt meliorem inuenirent resurrectionem. Alij vero ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres. &c. Nonnè Deus omnia ista fecit? peccata remittit: mirabilia operatur: Cur igitur illa fidei attribuit? Nunquid Deus fidei fideiussor est? Est certè. Nam sicut qui pro aliquo fideiubet si debitum à fideiussore accipit, ait sibi iam satis fecisse debitorem licet per alium satisfecerit: ita Christus fidei fideiussor, omnia miracula faciens affirmat fidem ea omnia fecisse, cuius ipse fideiussor est. Vnde non pro omnibus solet mirabilia facere: sed pro illis tãtum qui fidem habent, quod a priuatione ad habitum erat possibilis regressus. Meritum fidei est, vt credamus de Deo ea, quę supra nos sunt. Ideo fides assimilatur speciellis, quia cũ illis videmus ea quæ naturali lumine non possumus videre. Vt qui breuem visum habent, specillisque indigent, vt à longè ea quæ naturaliter non poterant videre ponetrent: sic quod naturali ratione non possumus cognoscere, attingimus lumine fidei. Sequitur. *Et confestim vidit, & sequebatur eum magnificans Deum.* Confestim vidit quia omnis operatio miraculosa fit in instanti, quia est opetatio diuina & non habet resistentiam ali quam ex parte patientis: & ideo quomodocunq; faceret Christus miracula semper operatio sua, in miraculo erat in instanti. Sed operatio exterior dispositiua ad miraculum non semper fiebat in instanti, sed aliquando in instanti, & aliquando secundum successionem: sicut illuminatio cæci nati, & etiam cum sanauit hominem surdum & mutum, inter medios fines Decapoleos: semper Christus in instanti faciebat miracula: sed illos effectus successiue aliquando ostendit. In cæco nato, vt fidẽ eius probaret; & in surdo & muto, vt ostenderet, quod mutum sanare volebat spuit in linguam, & ad ostendendum quod surdum volebat sanare misit digitos in aures eius. Et alia miracula successiuè fecit propter diuersas rationes: tamẽ in instãti operabatur, quod pertinet ad operationẽ miraculi. ¶ Gratitudinẽ etiã admonet locus iste. Hic enim cæcus, postquã illuminatus est statim vt vidit sequebatur benefactorẽ suum beneficij memor. Sic nobis non licet obliuisci benefactores, nostros, nec Dei beneficia. Ob hoc enim instituit dominus Pascha & festa, & neomænias. Ob hoc enim seruare præcepit mãna in arca: nihil ob aliud nisi vt populus Israel esset memor beneficiorũ Dei, & cibi, quo pauit patres eorum in deserto. Commemoratio enim beneficiorũ Dei accẽdit eius amorẽ in corde nostro. ¶ Discamus etiam Christum sequi, oculos aperientes quos peccatorũ caligine

Iacob. 4.

4. Reg. 4.

Matth. 15.

Luc. 7.
Hebr. 11.

Exod. 16.
Exo. 16.

gine offusos habemus, vt mũdi cognoscamus vanitatem, accedamus ad Christum fide viua, ea præstãta quod credimus. Hic enim intendit fides: scilicet, vt cum, in quem credimus imitemur. Vt enim nihil refert clanim bene asseruare, nisi ea vtamur: ita fides mortua est, & prorsus inutilis nisi ad finem suum applicetur. Finis fidei est vitã moderate, vt ad possessionem æternorũ bonorum deueniri possimus: quæ fides latenter nobis prædicat. Nõ enim Deus permitteret, vt sanctam sanctorũ per desertũ derecta à Leuitis portarentur. Vita autẽ nostra quoties à fide gubernatur, implemus illud Apostoli & prophetę dicentiũ. Iustus ex fide viuit. Obserua autem ℣ non dixit qui credit, viuit ex fide: sed iustus viuit ex fide vt ostenderet, ad vitam spiritualẽ solam fidẽ sine operibus non sufficere. Dicit autẽ iustus ex fide viuit, vt omnia quæ fides præcipit, faciat: & ab omnibus quæ vetat abstineat. Si videmus sequamur Christũ. Idest, si fide, vt Christiani cognoscimus cũ operib⁹ imitemur, virtute & sanctitate. Sed ad contextum. *Et omnis plebs, vt vidit dedit laudem Deo.* Narremus etiã & nos laudes Dei videntes, quomodo quotidie, cæcos, mutos, & peccatores illuminat: & Deũ laudemus, & enarremus omnia mirabilia eius, iuxta illud Tobiæ. Confitemini domino filij Israel, &c. Vt vos enarretis mirabilia eius. Ad nostram autẽ eruditionem, discamus ex hac historia à Christo Saluatore nostro semper bona agere, & vsq; ad mortẽ non cessare: etenim Christus vadẽs Hierosolymã & morti appropinquãs cæcum hunc illuminauit, in quo facto nos docere voluit, vt non desistamus in benefaciendo proximis vsque ad mortem. Discamus etiam à cæco primo nostram agnoscere cæcitatem, & illuminationem petere. Hic primus ad illuminationem gradus est. Secundo quando audis turbæ prætereuntis strepitum: hoc est, vbi te foris quid mouet, si Christum videre nequis, saltem ex alijs roga, quid rei sit ex illis quære qui Christum videtunt. Scripturam lege, verbum Dei audi, experieris ad Christum dirigi quidquid hac præterit. Tertiò quando audis Christum præsto esse, incipe clamare, hoc est feruenter orare. Fili Dauid miserere mei, & veniam precari. Quartò cùm tibi populus obstrepit, & silentium imperat, hoc est quando te tua conscientia reprehendit, & à precatione dehortatur, has & similes cogitationes tibi suggerens. Quid tibi rei cũ hoc Iesu, qui vitiorũ sordibus mades, nec gratia aliqua dignus frustra clamas: Deus enim nõ audit peccatores, &c. Eiusmodi cogitationes quando tibi obstrepunt, tuamq; precationẽ interturbare conãtur: ne moueris, nec propter ea ab orando desiste, imo tãto validius clama. Quinto cũ ad Christũ veneris hoc potissimũ pete vt videas. Hoc propẽ est, videam, nempe quis Deus sit, quis mũdus, & quid peccatũ, &c. Illud rogare nos ante omnia decet. Postremò vbi iã visum à Christo adeptus es & illuminatus es: vide vt illũ quoq; emuleris gratias agẽdo, & voluntati ipsius morẽ gerẽdo. Sequamur igitur illum eius vestigijs inhærẽdo: vt tandẽ ad cœlestem illam beatitudinẽ vbi ipse dñs IESVS regnat peruenire mereamur: vt cũ ipso vsq; in æternũ semper maneamus. Amẽ.

Rom. 4.

Hebr. 10.
Rom. 1.

Esa. 42.
Esa. 35.

Ioan. 9.

CAPVT. XIX.

IESVS ILLE vates Dauid inter præclara & diuina opera quæ de Christo redemptore nostro mirabili eloquio concinit, illud etiã in Psalmis non obliuiscitur. Dominus illuminat cæcos. Quam sententiam alibi prædixerat Esaias: scilicet in aduentu Messiæ eos qui cæcitate laborabant illuminandos esse tali lumine & splendore vt & externi corporis oculi, & interne mentis habetudo penitus tolleretur. Quod diuinũ operis artificiũ, sic placuit Christo in terris fieri, vt non solum in hoc miraculo, verũ in omnibus alijs, quæ sua virtute, dũ in hac lachrymarum valle vitã degens, operatus fuit, non tantũ corporis morbos expellendos curauit, quantum spiritualia animæ medelæ maximo suo consilio consultum ire. Quocirca Saluator noster si quod miraculũ aut signũ erat facturus, tum potissimũ homines ab infidelitate remouebat, & ad diuini numinis cognitionem eos adducere conabatur. Itaq; semper is fuit Saluatoris nostri scopus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pus hominum animas pestifero languore affectas sanare: desiderans diuino amoris & charitatis glutino tãquã proprio capiti copulare. ¶ In fine capitis superioris diuus Lucas scribit Redemptorem nostrum mendico cuidã & exco iuxta uiam Hierico salutem tribuisse. Cũ quo etiam nec te fugiat velim eundẽ nobis ad cæcitatem animæ sanandã venisse. Festinus vero facer Euangelista postquam narrasse saluté restitutam homini illi corporeo lumine priuato: diu nobis proponit periculosiori & grauiori mẽtis cęcitate ægrotanté. Quid obsecro petius, miserius, infœlicius, aut magis miseratione dignũ inueniri potest, quam quitenebrosus & exeus spiritu est. Nam quanto spiritualia visibilibus præstantiora sunt, tanto spirituales morbi, & interiora mala periculosiora experiuntur. Etenim alterò nullus exeior est: qui propter humanas cupiditates quibus rapidus & intrepidus fertur oculos terreos habet: nec aspicere potest cuius conditionis sint hæc vilia quę summo amore prosequitur, nec etiam altitudinem & diuitias tã mirificas & abditissimi thesauri, quem nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Cũ igitur D. Lucas nobis dixisset Christũ dominum saluasse hominem corporali visu eatenũ, nũc etiam subinde quo pacto alij cęco visum restituerit. Quisquidem cæcus Zacheus erat, qui cũ multis pecuniis & terrenarum rerum supellectile abundaret diuina cognitione & virtutibus quę hominem ad cœlestem patriam perducunt exhebat. Vt ex his eundem cognoscamus & cõsiteamur humani generis Saluatorem qui nõ solum ęgritudines corporis, verum & animæ sua virtute compos est lenare. Ad hystoriæ igitur veritatem & personę nomen, & vbi singula acciderunt cõmemorat. *Et ingressus perãbulabat Hierico.* Hæc est ciuitas illa vetustissima inter Iordanem & Hierusalem sita, quam olim Iosue & vniuersus populus sibi subiectam fecerunt, cum illius muros & turres fortissimas subuerterũt: ita vt neminiin populo illo commoranti pepercerint, præter Raab & suos: quam quidem ciuitatem post ruinam Ahiel construxit. Nũc vero (velut tẽpore Iosue) nec peccatores sceleratissimi desunt, qui vitam ibi degentes, grandi animadversione sunt digni. Tamen quemadmodũ Iosue dux Israel septiés Hierico obsedit, vt caperet illã, & penitus subuerteret: ita & nunc Redemptor noster illam obsedet. Et perambulabat Hierico vt saluam & incolumem eam efficeret; nã Christus salus est peccatoribus, nec venit vt illos interimat. O quam magnus, quam potens, quam iustus, quam rectus, quam misericors & pius pro temporis mutatione & rerũ varietate nobis dñs efficitur. Deus quidé iustitię Deus timoris & vindictæ quondã hó- 2.Cor.1.
minibus erat inuẽ. autem factus est (vt inquit beatissimus Paulus) pater misericordiarũ & Deus totius consolationis. Clementissimus enim dñs recordatus est hoc tẽpore grauissimæ illius punitionis quam huic ciuitati miserat: eandẽ volens modo in gratiam & amorẽ suum conciliare diuini sui corporis præsentia, & suæ tantæ doctrinæ beneficio, vt velut exponeret, animaduersionem illatã & punitionẽ præteriti temporis in eorum salutẽ contulisse. Christus non miles armatus incedit, sed amator qui etiam non accedit ad perdendos habitatores Hierico, sed vt saluos illos faciat: nõ venit ad perdendũ peccatores, sed vt eos reficiat & restauret. Si tu vidisses humani generis Redẽptorem hinc inde totam ciuitatẽ perlustrantem vbi essent magis ferina monstra & ferociora animalia fuam sensualitatẽ, & vanos appetitus sequẽtia, vt ea caperet posset, & ad fidã societatem adducere. *Perambulabat Hierico.* Ipse nobis occurrit: & nos ipse quærit. Zachæus minime Christo occurrisset, nisi prius ipse dñs illũ quęreret. Vnde diuinus ille vates huius misericordię non immemor inquit. Misericordia eius præueniet me. Perambulabat inquã sicut diues suã misericordiã qui cũ gratia & diuinis donis abũdet, ea nobis cõmunicare & impartiri cupit. Circuit vt medicus animas nostras, eas à læuoribus curare cupiens, & omnes cõtitiones alligare. Perãbulabat sicut peritus & doctus magister viã salutis docere expectans: & sicut pater pissimus qui cũ filios suos ardẽti amore diligat, cupit eos ab omnibus malis & periculis liberare. Nãq; cum video Christum dũm perambulantem Hierico, ipsius viscera pietatis & misericordiæ plena erga nos esse intelligo: immẽsoamoris igne ipsius cor inflamatum esse ereedo, quo nostrã salutẽ mille modis & vijs inuestigabat. Perindeq; intelligo maximã necessitatẽ & extremũ periculum nostræ infirmitatis & ægritudinis. Nam cũ medicus frequẽter & multoties infirmũ visitat, & eius domũ ingreditur: signum euidens est, vel ægrotũ in extremũ periculum abire, vel ad ipsam mortem celeri cursu propetare. Tertio itidẽ loco

Iosue.6.

3.Reg.16.

1.Pet.5.

Psal.146.

Psalm.8.

Ioan.10. loco memor sum diabolum ipsum tanquam leonem rugientem perpetuo quærere, quem sua canina rabie deuoret in ouili Christi. Idcir co necesse est vt Christus tãquã bonus pastor circumeat & perambulet ouile suum. Ille circuit vt deuoret, hic vt tueatur & medeatur. Et quarto loco cũm Christum video per ambulantem Hierico, neque mula, nec equo vehi: mirari satis nequeo hominem imbecillum, iejunijs, & laboribus confectũ, tam ardẽti in nos amore inflammari. Sciebat enim nos ita adamantino & lapideo corde esse natos, vt nec ad nostras oues curandas, hoc mirabili exẽplo induceremur. Videbis quippe multos prælatos, qui aut nunquam ouile suum visitant, aut tanta pompa & gloria incedunt: vt si illos cum Christo velis conferre: non facile diiudicabis an sint serui vel discipuli Christi. Præterea cũm video illum perambulantẽ Hierico, in memoriã subit fortis ille armatus qui multo iam tempore in pace suum atriũ possidebat: ciuitates scilicet & castella, parnos & magnos. Quid igitur faciẽdum vt fortis hic cũm tyrannus sit à regno suo expellatur & propulsetur? Certe vt alius fortior adueniat, qui in circuitu obsidionẽ ponat & buccinam clãgore & sonitu suuabat Hierico. Vt autem hunc laborem non existimes frustraneũ esse, nec in vanum Hierico perambulasse subditur in contextu. *Et ecce vir nomine Zachæus.* O vtinam tu quando dominus te propugnaturus accedit, & prius clamans teipsum fuerit aggressus, vt alter Zacheus Christo occurras. Quam plurimi enim sunt quos Deus vocat, inflãmat & expergiscitur (vt Zachæo contigit) ipsi vero tanquam inobedientes eius voces contemnunt, & in vtramuis autem dormientes eius clamoribus aures obturatas habent. Ipse enim est qui inquit. Ego sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam intrabo ad illum & cenabo cum illo & ipse mecum. Tamen qui scelerum & flagitiorum laqueis, est irretitus Deo ad ostium pulsanti apperire nequit, cũm dulciter ad misericordiam illum prouocet. Vnde Zachæus tibi in exemplũ datus, vt dubio procul existimes perneccessarium esse, vt tu domino Deo occurras, & ante eum te ipsum constituas me vijs & sceleribus sepultus diuinæ oblionis immotus persistas. Præterea peccator hic qui obuiam Christo factus est, ab Euangelista Zachęus nominatur: cuius nomen expressit, tũ propter conuersionis eius facilitatem, & propter conuersi perfectionẽ: tum præterea quoniam in libro vitę scriptum erat nomen eius. Sed iam munus & conditionem eius scribit noster Lucas dicens. *Et hic princeps publicanorum* Publicani erant & sunt qui rei pũblicæ sua cura administrãt: in quib' pauperes plus iusto grauantur & spoliantur: vt sunt illi qui publica vectigalia exigunt & extorquẽt. Negsisti eo dicuntur infames quod peccatũ sit hæc munera exercere: sed quia multoties cõtingit hos esse grauissimis peccatis inquinatos, tyrannide scilicet crudelitate, latrocinijs, & oppressione pauperum: vulgo enim odiosi, & omnibus infesti dicũtur. Quorum sane hac nostra tempestate multi similes sunt, tamen propterea vellet dici publicanus. Verũ aliud est esse, aliud dici: distat nanq; plurimum inter dictum & factum. Nouit enim dominus, qui sine digni vt nominentur publicani: quanuis istã à nobis maximo honore haberi & æstimari velint. *Et ipse dines* Tale scilicet munus exequebatur, vt nullatenus fieri posset diues. Facile enim est quẽliber sine cõscientia, sine ãnima, & sine timore dñi diuitẽ esse. Quare obsecro rex pauper est vtiq; quia Zacharus diuitijs abundat. Nam cũ mare crescit alteram ripam euacuando pauperẽ reddit alteram vero implendo ditat. Quia hic dines est, ipse rex pauper viuit. Videmus nãq; illos qui ad aures regibus cantant quotidie magis diuites fieri: ipsum vero regem indies pauperiorem. Nec ob aliã causam id scias contingere, nisi quia isti non tam ad regis ærariũ, quam ad proprium lucrum pecunias à populo exigunt. Non sic fidelis & sanctus Ioseph qui pecuniã intulit in domũ Pharaonis. Nam tu qui paucis ab hinc diebus vilibus indutus pannis incedebas, nunc vero superbũ exaltas ædificium, magnificas domos ædificas, luteas iam patinas vilipendis, auro vero & argento confectas ad tuũ ministerium patres phaleratos equos ascendis, ingenti famulitio comitatus memora, montes in animi recreationẽ emis: rogo vnde tibi hęc? Ex quibus nriorum reddibus tibi compassicũ nec thesauros fodies hæc inuenetis, nec ad Indorũ nauigueris insulas. *Et ipse dines* Horũ nemo vnquam pauper. Potius enim illum egentem & mendicum videbis qui virtutibus est inuolutus, qui lucris per totũ vitæ spacium nauauit operã, & qui in sacra Theologia vel Politicio rẽ laureatus est. Potẽ nudũ eũ videbis, qui semper vtilitãs secutus, dura arma humeris gestauit:

Gene.47.

Universidad de Deusto
Biblioteca

potius ille pauper erit, qui cum probus est, regię adulationis vitam fugit: illi vero diuites & opulenti viuunt, qui pecunias mutuantes anariticam & vsuram sectantur. Sed de his alibi. ¶ Præterea Lucas Euangelista ista de Zachæo narrauit, scilicet quod diues esset, & publicanorum princeps, vt eius conuersio mirabilior & alacrior videretur. Quia quãto maiorbus grauior est tanto periculosior, & perinde maiori diligentiã curandus: vnde & medici peritia & excellentia maioribus laudibus commendanda venit. Tamen vt Euangelista excellentiam Christi medici præstãtissimi cõmendet & extollat pestiferas ægritudines & fere incurabiles morbos quibus Zacheus vexabatur commemorat. Vt nemo quantumuis pelago sceleru & flagitiorum profundo fuerit submersus, de diuina pietate & misericordia non desperet: sed potius Zachei sequutus exemplum ad dominũ conuertatur. Sed quomodo hæc facta sunt? Vtique si alienum restituas, si propria bona tanquam alter Zacheus pauperibus erogaueris. Sed dolendum est quot quantique sint, qui Zachęi pec cata & priora vitia sectentur: at conuersionẽ & eleemosynas Zachæi posteriori mãticæ cõmendant. Exempla sanctorum hominibus imprudentibus & sceleratis, qui prius fuerũt peccatores, solum deseruiunt, vt audaciores fiant ad offendendum Deum. Sequuntur enim eos in prioribus criminibus, rigidam autem pœnitentiam quam pro dilectis debent cane peius & angue fugiunt. Multi adulteria perpetrant Dauidem sequuntur: at postea id nõ lachrymis lamentantur vt ipse Dauid, nec patientiam habent in calamitatibus & afflictionibus, quę illi postea contigerunt. Odia & inimicitias sectantur, vindictam ab inimicis reposcunt. non vero exemplum Dauidis animaduertunt qui cum Saulem inimicum suũ mortis pœna plectere posset, semel & iterum vitam illi condonauit, nec quidquam mali intulit, quin potius in eius morte lachrymis & mœrore confectus est. Sic in periurijs in iuramentis alios imitantur, Magdalenam alij, & latronem coram oculis proponunt: nõ vt pœnitentiam eximiam & animi promptitudinẽ in Deum imitẽtur, sed mala quibus se prius contaminarunt. Non ad modum isti dissimiles sunt suibus, qui cum amœnum locum floribus amœnis & pulchris virgultis constitum ingrediantur, nihil dubitant vilia stercora & immunditias quæ ibi sunt floribus antepona re. Quapropter si deterius & peius sequutus aliquem huc vsque imitatus es, retro vertas modo & sanctis vitæ institutis eiusdem candidos mores & virtutes sapias. Obserua etiã quod Lucas (qui & pictor fuisse dicitur) hucusque Zachæum depinxit: non aliter ac pictores, qui suscipientes carbones imperfectam imaginem depingunt: postea vero eãdem variis coloribus adhibitis pulchram & formosam reddunt. Depinxerat enim Lucas nobis imaginem rudi quadam minerua delineamẽtis imperfectis: modo autem tantam colorũ varietatem illi adhibet, vt difficile valeas iudicare sit ne eadem imago, an diuersa. *Quærebat videre Iesum, quis esset*. Per paucos Zachęos his nostris temporibus inuenies: plures autem qui vniuersas vias ciuitatis circundẽt vt equos suos currẽtes videant, taurorum agitationem, comœdias, & alias huiusmodi vanitates sequuntur: quos tamẽ difficile in sanctum Dei templum adduces vt rebus sacris intersint, etiam si concionatorum vocibus & clamoribus eorum aures discrutientur. Sunt autem non pauci qui noctu diuque vigiles, sunt taxillorum & alearum ludum exercentes, in cõuiuijs ebrietatibus, luxurijs consumentes tempus, ita vt vix possint postea ad templum domini conuenire: atque ita (quod maxime dolẽdum est) proprijs domibus post dimidiam diem sacrum iubent celebrari.

¶ Sed dices forrasis. Omnes volumus videre Iesum quia naturaliter omnes appetunt esse beati. Hoc verum est: tamen quid prodest Deum voluisse videre, nisi in eo videndo diligentiam adhibueris? Optabat nanque Herodes (vt inquit Euãgelista) videre Iesum, quod idem & mali exoptant. sed hoc nihil conducit cum id sano & integro animo non fiat. Dicit enim dominus. Cùm quæsieritis me in toto corde vestro, inueniar à vobis. Herodes ina nis curiositatis gratia Iesum videre expectabat & hac de causa illum quærebat: tu tamen si Iesum videre cupias, si eo perfrui, si diuina eius conuersatione lætari esto similis Zachæo qui tantam diligentiam & solicitudinem adhibuit vt videret Christum, vt non dubitauerit sumitatem arboris ascendere, vt compos euaderet propositi. Vides iam quo pacto bona desideria sine ipsis operibus nihil proficiãt vt æternam salutem possis consequi? Si enim rectam intentionem: sancta desideria & animum promptum in ministerium domini habes: his omnibus bona opera coniungas, quæ tanquam

tanquam margaritæ pretiosæ auro copulatæ erunt. Egredere igitur de domo tua, & de cognatione tua, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui: eleemosynam pauperibus tribue, & suscipe hospitio peregrinos. Esto humilis, castus, clemens, benignus, & misericors: tunc quę dominus seipsum tibi in cœlis ostendet, tuis votis & desiderijs annuens, si viuens ad iusta & fidelia opera tuam cogitationem traduxeris. Ideo desideriũ Zachæi Christus dominus adimpleuit: quia recto cor de illum videre cupiebat, ita vt relicta domo rapidus arborem ascẽdit. Nec solum habuit animi rectitudinem, sed etiam laboris onus suscepit: nam licet mundanis negotijs intentus esset, seipsum vincens omnia reliquit vt Christum dominum sequeretur: ob quã causam compos euasit propositi. Sed quia Christum sequi volentibus nunquam grauissima impedimenta desunt, prosequitur Euangelista dicens. *Et non poterant præ turba*. Vide quã prẽsto sunt obstacula & impedimẽta illis qui recto animo Deum diligunt & vestigia eius sequi conantur. Turba enim multis fuit impedimento, quo minus desideria sua & salutem consequerentur. Hæc lãguidum à sanitate impediuit, hæc illum cæcum qui dominum inuocabat, increpat vt taceat: hæc paralyticum impediebat ne ante Christum cõstitueretur: hæc matrem domini, & discipulos exclusit, ne cũ Christo loqui possent: hæc resurrectionem puellæ retardauit, & Iesum comprimebat. Hęc Christum comprehendit & contra dominum murmurat, hæc Deum non nouit. Non igitur mirandum est, si Zachæum impediebat, vt Christum non videret. O quã multis modo turba impedimento est, ne Christũ sequi & videre possint. Nam vel ex ipso experimento cognoscimus, mundum maxima impedimenta parare, his qui se cultui diuino obtulerunt qui eiusmodi conditionis est vt neminem sequatur nisi illum qui ipsius mundani tumultus obliuius est. Sicut diximus circa contigisse, qui Christum clamans viam vocibus impleuerat, quem turba increpauit vt taceret: de cuius impedimentis illic abunde diximus. Zacheus autem non solum à turba impeditus fuit, sed etiam in semetipso impedimentum habuit. *Quia statura pusillus erat*. Ita hic vides quomodo mũdus despicit pusillos: & honore magnates prosequitur. Hoc est hominum ingenium vt plurimi magnos faciat, facie & vultu pulchros laudat, & etiam eos qui bona corporis habitudine præstant. Ita Samuel Bethlehem diuino mandato profectus, vt vngeret alterum filiorũ Isai in Regẽ, præsentauit illi Isai pater Eliab filium suũ maiorem natu, adolescentem magnum corpore de quo Prophetę Deus dixerat. Ne respicias vultum eius, nec altitudinẽ staturæ eius: quoniam abieci eum: nec iuxta intuitum hominis ego iudico. Homo enim videt ea quæ apparent: dominus autem intuetur cor. Dauid autem filiorum natu minorem, quem pater despexerat, præcepto Dei in Regem vnxit. Adhuc (inquit) paruulus est reliquus, & pascit oues. Saul autem quem corpore præstantem appellat scriptura ab humeris vsque excedebat populũ dixit enim dominus Samuel. Vsque quo tu lugebis Saul quem ego proieci à facie mea? Seiunxit dominus oculos à Saul eosque in Zachæum conijcit. Cum Hebræi templum domino ditissimum & opulentum ædificassent: hoc ideo gratum & iucundũ domino esse credebant: quibus ipse per Esaiam inquit. Quæ est ista domus quam ędificatis mihi, & quis est iste locus requietionis meæ? Omnia hæc manus mea fecit, & facta sunt vniuersa ista dicit dominus. Ad quem ego respiciam nisi ad pauperculum & constrictum spiritu, & trementem sermones meos? Mundus spernit pusillos & paruos: potentes & magnos honore afficit. Nam existimat mundus magnos & superbos solum esse amicitia Deo coniunctos: minimos vero & humiles propter eorum paupertatem, à domino esse derelictos: cum contrarium omnino ipse dominus solitus sit efficere. Non humiles contemnas, quia pauperculos Deus respicit: non corporis eleganti forma præstãtes, cum hæc omnia, nisi cæcus sis, facile cognoscas parui fieri à domino. Quid enim obfecro comam illa Absalonis rubicũda & aurea illi profuit, nisi mortem asciscere? Nam si corporis specie conspicuũ es: nõne hæc pulchritudo à dotibus internis animæ proficiscitur? ac igitur (si hæc non credis) vt animam ab ipso corpore diuellas, & statim videbis hanc pulchritudinem in nihilum conuerti. Nam ipsa anima est quæ vires pulchras corpori præstat. Si corpus propter pulchritudinem diligis: à fortiori & animam diligere debes, illius pulchritudinis instrumentum. Vera pulchritudo, in anima cõsistit: reliquæ naturę dotes in momento temporis arescunt. Interiorem animæ pulchritudinem ama, vtpote quam, & non aliam do-

Ose. 12. Iud. 44.

1. Reg. 16.

1. Reg. 9.
1. Reg. 16

Esaiæ. 66.

Luc. 18. Luc. 7. Iudith. 12. Mar. 9.

Matth. 17.

Hieron. 19.

2. Reg. 18.

2. Reg. 11.

1. Reg. 24.
2. Reg. 26.
2. Reg. 1.
Luc. 7.
Luc. 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

minus vult. Hanc pauperculam, hanc deuotam esse desiderat: quanquam ipse mundus qui secus & amens est, magnos ducat esse honore dignos, humiles vero vituperio & contemptui. *Et præcurrens.* Qui Iesum videre cupit, necessum est, vt turbā fugiat, vt eam præcurrat: quia qui secularibus negotijs & affectibus disturbatur, Iesum non videt. Nec tibi molestum sit vt domino coniugatis, familiaritatem amicorum & consanguineorum fugere: nanque illi sæpius viam cœli impedire intendūt. Vt enim chirurgus vulneri medeatur infirmum ab omni gentis tumultu amouet, fenestras claudit, & cum nemine loqui finit: tunc que medicamenta necessaria infirmo curādo accommodat nec dicit illum curandum in magna gētis multitudine vbi omnes præsentes adsint. Sic opus est, si sanus sieri cupis à vulneribus animæ vt præcurras turbam & ciuitatis tumultus fugias. Consilium enim hoc domini est, qui cum animæ cuidā multa secreta pandere in animo esset, dixit. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Sic Angelus loquutus est Agar in deserto & solitudine. Et Elias cœlesti pane pastus est: cum prius in grandi gentis multitudine nec fragmentum panis inuenire potuisset.

Osee.2.

3.Reg.16. Mihi credas rogo, quòd si istius seculi legib⁹
3.Reg.19. vitam tuam compositeris vt nobiles & campsores, facillimo cursu in infernū descendes.

1.Ioan.5. Mundus quippe in maligno positus est & idcirco oportet vt turbam pertranseas, nec homines respicias diuersa sequētes, quin potius hæc mundana fugiens, aliud sanctius & rectius viuendi institutum eligas. *Ascendit in arborem Sicomorum, vt videret illum.* In omni loco & tempore præuenit nos dominus vt alacres nos inueniat. Porro sicomorus caprificus est qui siccus fatua dicitur, eo quòd inanes ficus generet. Vnde ficus Ægyptiaca dicitur quia in Ægypto iuxta Nilū fluuiū συκομωρέα præcipue nascitur, suis follijs morum referēs, In hanc igitur arborem ascendit: vt quod natura negauit, ipsa arbor suppleat. Atque ideo merito benedictionem Dominicæ susceptionis quam desiderabat meruit videre. Expende modo Zachæi humilitatem & mundi cōtemptum quem habuit: nam cum diues & ex optimatibus Iericō esset persōæ suæ gravitatem & autoritatem deponens per arborem repsit, ascendens in sublime, ita vt vel omnes ad risum prouocaret, & cui aliàs magna fides & autoritas tribuebatur, videbant puerilia facientem. Tamen hoc nihil refert, cum ipsum Christum videre cuperet. Captus enim desiderio videndi Christū, seipsum propter Deū contemnit. Tamē his nostris temporibus tanta hominum vanagloria & vanitas credit, tantum elatio animi, vt si Deo seruiant contēptui digni videantur. Tantas inuenies mulierculas vanitatis mundi plenas, vt propter vnius fimulę defectū facile à sacris desistāt: semperq; domibus præsunt ne ob defectū ancillarum amittāt gravitatē & honorē. Sara licet ditissima esset propriis manibus humilia officia domui sue peragebat. Rebbeca etiā vxor Isaac magni Abrahæ hæres de sumēs vrnā fontē petebāt vt hauriret aquā. Nūc autem quęlibet muliercula facile hæc officia contemnit. Humilitas illa antiqua propter temporis angustiam obliuioni tradita est, & à memoria cecidit: quia hoc tempore omnes homines gloriæ cupiditati maximè student, putant nanque dedecori esse tribuendum si infirmos inuisant, & eorum infirmitatibus consulant: putantq; pudorem amittere, si pauperibus eleemosynas essagitent hostiatim & per totam ciuitatem, nec in alijs virtutis operibus seipsos volunt exercere arbitrantes huiusmodi sancta munera esse illis detrimento. Hęc enim tumidas sic adeo mentibus hominum sita est, vt multos Deum colere volentes non permittat: & hac de causa multa facere dimittunt ne parui fiant: quæ aliàs exequerentur: & ita hęc opera Dei contemnunt ne dictis hominū eorum honos labefactetur. Sciasautem id hominibus honorem auferre scilicet mendacia dicere, superflue viuere, vel alia facere quæ factu minime digna sunt. Nam propter Christum humilia facere magnus honor est: nec à sua autoritate & gravitate labitur ille, qui se ipsum propter Iesum contemnit etiam si mundus in contrariam sententiam pedibus & manibus eat. Itaque cum arborem ascendit Zachæus magnum honorē sibi consequutus est, etiam si autoritatis & gravitatis suæ detrimētum videretur pati. Omnia hæc verus Christianus facilē pro Christo contemnere debet: nām cum verum desiderium domini adest, facillimum est per hæc omnia celeri cursu tra sire. Ita Zachæus omnem mundi abusum, & hominum dicta contemnens nihil nisi videre Christum magni facit: vt autē id quòd desiderat consequi valeat, ne à turbis impediatur, decreuit arborem ascēdere. ¶ Vbi obseruandum tibi est maximè quod Ambrosius in quit.

Genes.18.
Genes.24.

Ambr. lib.4 in Luc.

quit. Nemo potest videre Iesum constitutus in terra. Si Deum videre cupis huius seculi affectiones contemne. Quando Iacob cum Angelo per totam noctem luctabatur, manu Angelus eius femur tetigit, & tūc pede claudus mansit, vt inquit scriptura. Tunc temporis dixit Angelus ad Iacob. Nūquaquam vocabitur nomen tuum Iacob sed Israel, quod est videns Deum, & ita vocauit nomen loci illius pānuel dicens. Vidi Dominum. Aduertequi Iacob quando videt dominum, & vocatur Israel, pede vno claudicat. Anima mea (inquit egregius Augustinus) amore ferturq; quocunque fertur: & sicut propagarum corpus duos habet pedes, ita anima duas habet vel affectiones, vel amorem duplicē, amorem videlicet mundi & amorem Dei. Quando mundū perfectè amando diligit, amorem Dei contemnit: præfert amorem mundi amori Dei, & dilectioni: quando autem diligit Deum in terreno amore claudicat, mūdi charitatem spernit. Ideoque Iacob quia Deum viderat claudicabat pede dilectionis mundi: quapropter tu si Deum cupis videre atque diligere necesse est, vt mortem terrena & reipsum odio proequaris. Tamen in hoc malum adest & consistit iniquitas, quod licet omnes videre Deū concupiscant & appetāt esse beati tamē pauci Zachęi sunt qui ad humana hęc non conjicientes oculos bona hæc rem porta æquo animo contemnant. Cùm & illa sententia Christi sæpe viribus nostris reputatur. Nemo potest duobus dominis seruire. Sūt autem quā plurimi qui vtrique seruire conantur, sed frustra quidem: ad modum similes illis Samaritanis de quibus ait scriptura. Fuerunt isti timētes dominum, sed tamen idolis suis seruientes. Quocirca si Christum videre cupis, terrenis spretis, ascende vt Zachæus in arborem, & elige locum ex quo aptius & facilius ipsū dominum possis aspicere. Et ideo subdit Euāgelista. *Quoniam erat transiturus* Zachæus Christum videre meruit, quem cognoscere mirum in modum desiderabat: quia in talē se constituerat locum, quo Christus erat transiturus. Quare si Christum inuenire cupis, in loco vbi ipse est, eum quæras. Quod consilium sanctissimi vatis Esaiæ est, inquit. Quærite dominum dum inueniri potest. Vbi obsecro illum reperit Moses? Inuenit sanè illum inter vepres & spinas. Ita tu illum inuenire poteris inter spinas afflictionis vitæ & pœnitentię inter dolores & angustias, illum crucifixum inter pœnas, spinarum corona ornatum, ligno ligatum, durissimis clauis trāsfixum, in medio latronum constitutum: non inter tot delectabiles huius mundi, nec inter salutationes mulierum, non in ludis & conuiuijs sed in alto loco & sublimi vbi illum possis conspicere. Inuenit nanque dominus in templis, & in religiosarum conuersationibus: vbi sunt lachrymæ, vbi ieunia & orationes. Denique in solitudine eum aperte dominus conspicit: vt ibi illum expectā, nam illam transiturus est. Non illum quæras inter hortos voluptatum & deliciarū huius seculi, sed potius inter amaros pœnitentiæ labores. Et quia multi licet Christum cognoscere & videre cupiant, in voluptates huius seculi ascendunt & cubilia blanda, vbi illum videre existimant: quapropter in his locis arduū & difficile sit illos eum alloqui aut inuenire posse. Sed in hac re agenda maximè *3.Reg.19.* vellem vt Heliam considerares, qui familiaritatem mundi fugiēs, in deserto cùm esset solus ad speluncæ portam dominum iacens expectauit, quem mirabiliter vidit. Nam cùm per illum locum trāsiret dominus cum ibi inuenit & alloquutus est. Quæsiuit nanque aptum locum in quo dominus ei apparere posset. Solent homines cùm agitant ut tauri meliorem locum sibi eligere, vt aptiùs possint eis gaudere: & idem faciunt ad alia spectacula conspicienda. Quid ad hęc dices? Ad videndum Deum non contrariū facis. Zachæus ascendit locum per quem dominus transiturus erat. Ascende igitur tu loca sancta & deuota: sit tibi cum hominibus religiosis familiaritas, neque iustos & bonos contemnas: quia si cum his sermones & colloquia instituetis facilē Deum inuenies, qui diligentes & quærentes se non spernit. Quod vt verbis meis fidem adhibeas, aspice rogo Zachęum, qui cū locum aptum quæsiuisset, Christum dominū videre meruit. *Et cùm venisset ad locum.* Vbi iam vides quomodo dominus neminem facientem quod in se est deserit. Omnibus opē fert, omnes aspicit, nec illi se abscondit qui iusto corde illum quærunt. Spera in Deo, qui suum auxilium non tibi negabit, nemo nanque illum sincero corde quæsiuit, qui eū nō inuenerit. Ipse enim fuit qui Zachæo occurrit qui se ante illius oculos constituit. Quis vnquam eum vocauit, cui non respondit? De exaudiuit Ionam à profundo maris, à ventre ceti vbi absconditus erat. Exaudiuit Danielē inter leonum vngues positum. Susannam inter

Iona.4.
Dan.14.
Dan.13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter angustias & dolores mortis constitutam, nec aures suas eius clamoribus obturauit. illi enim clamoribus & vocibus conquerãtur de diuina pietate & misericordia, quos tribulationis tempore illum vocantes nõ exaudierit. Ipse soluit, compeditos, illuminat cæcos: erigit elisos, & iustos diligit. Dominus custodit aduenas pupillum & viduam suscipit. Vbi animaduertas obsecro, quomodo omnia prospera & fœlicia contingant illis, qui rectam intentionem & animum habẽt: iuxta illud Pauli. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Tantum enim fauet dominus illorũ sanctis & rectis institutis, quorum etiam scopus non sit rectum illud adducit ad rectitudinis viam, cùm intelligat eos nullatenus abertere velle. Quocirca Paulus qui Ecclesiã Domini persequebatur, misericordiam fuit consequutus, vt ipse met fatetur, quia ignorãs id faciebat, existimans legem Mosi præstantiorẽ esse. Cupiebat videre Christum Zachæus, nec à desiderio suo defraudat' fuit: inuenit enim quod quærebat. Æquum est & iustũ vt nos ea faciamus, ad quę tenemur, si animi nostri desiderium volumus consequi. Multi nanque à domino temporalia bona efflagitant: filios diuitias & alia huiusmodi quę tamen minime dominus illis cõcedit, cum scelerata vita & peccatorum nota cõram omnibus inurãtur. Necessum est vt domino satisfacias, si vis à domino satisfieri. Nam si tu diuinam volũtatem contemnis: quid est quod velis vt tua dominus adimpleat? Vnde dominus merito per Esaiam inquit. Me de die in diem quærunt. Et sequitur. Omnes debitores vestros reperitis. Et rursus. Cùm extẽderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis, & cũ multiplicaueritis orationem non exaudiam. Et huius tantæ asperitatis subdit dominus causam: Manus enim vestræ sanguine plenæ sũt. Propè est dominus inuocantibus eum: omnibus inuocantibus eum in veritate. Voluntatẽ timentium se faciet, & deprecationem eorũ exaudiet: & salios faciet eos. Nec eo solum Christus contentus fuit scilicet seipsum Zachæo ostendere, sed maiori illum prosequitur beneficio: nam sistens gradum in media via illum alloquitur, & conspicit vt videre licet in sacro Euangelistã. *Et suspiciens Iesus vidit illum* Ex duplicatis verbis, suspiciens & vidit, insinuat nobis sacer Euangelista non voluit in transcursu & celeri quodam motu, sed maximo amore dominũ in sũ oculos cõiecisse. Præterea respicere ad externos oculos spectat, videre autem ad misericordiam. Sic dixit Dauid domino. Respice in me, & miserere mei. Respice inquam in me calamitatem, & in afflictionem meam videndo, & misere re mei pauxiliando. Sic itaque Christus respexit & vidit: quia respiciens illum, diuina sua benignitate & pietate cum illo fuit vsus. Ex quibus colligo, videre Christum honũ & fœlix esse: sed à Christo videri optimum & fœlicissimum. Videt Deus videntem, & diligit diligentem se. Videt inquam illum, diuinæ suæ gratię lumen illi infundens. Sic vidit Petrum in atrio, Matthæum in Theloneo, latronem in cruce, & filium prodigum à lõge, cuius misertus est. Et enim oculi domini sunt super iustos: cùm pater sit misericordiarum & Deus totius consolationis. Hinc est illud Esaiæ. Nũquid potest Deus obliuisci infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa obliita fuerit ego autem non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te muri tui coram oculis meis semper. Et iterum. Eris tu velut filius altissimi obediẽs, & miserebitur tui magis quam mater. Et rursus. Ad quem respiciã oculo misericordiæ, vt mansionem apud eũ faciam: nisi ad pauperculum, idest humilem spiritu, contra superbiam vitæ quantum ad præsentia: humilem & vilem in oculis suis? Sic vidit cordis Zachæi desiderium, & ad omnia esse paratum, quę illi dicturus erat.

¶ Sed modo operæpretium erit videre, quis prius incipit, aut quis prius ad alterum loquitur. Iustũ enim esset, vt prius sermonẽ suum institueret Zachæus, quem maior vrgebat necessitas. Zachæus potius indiget Christo, quã Christus Zachæo. Christus sine Zachæo, tamen Zachæus sine Christo viuere nequit. Nihilominus cum hęc omnia vera sint, is ad alterũ prius loquitur qui maiori amoris igne incẽdebatur. Non enim sic adeo teipsum amas sicut dominus te diligit. Nec tanta tibi propriæ salutis cura est, quanta ipsi Christo. Etenim Zachæo non tantum inerat desiderium videndi Christum, quantum ipse Christus habebat, vt illum ad cœlestẽ illã patriã perduceret. Ideo dominus prius nostræ salutis opera incipit. O quam diligens est dominus in operibus salutis nostrę: nec mirum cum fons sit & origo totius boni nostri. Idcirco licet Zachæus taceret, ipse Christus ad eum inquit. *Zachæe*. Ecce benignitas domini erga illum ostenditur, cum proprio nomine eum appellet.

let. Christus est qui prius Zachæũ vocat: nec Zachæus in arborem ascendisset ad videndũ Christum, nisi Christus diuina sua misericordia Zachæi cor tãgeret & moueret. Nam cũ homines à peccati morte iniustitiæ vitã respiciũt, hoc solum diuinę misericordiæ tribuitur: qui gratiam suam largitur peccatori, non ex propriis meritis sed ex vocante Deo & miserente. Opera enim nostra cum in peccato mortali manemus quantumuis heroica & excellentia sint non merentur, ex cõdigno nec ex congruo gratiam illam qua iusti efficimur & grati Deo. Id quod catholici dicunt opera nostra non mereri primam iustificationem. Si enim gratia est, iam non ex operibus: alioqui vt Paulus inquit, gratia non esset gratia. Et alibi. Nõ ex operibus quę fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Est tamen necesse vt huius mundi iustificationi accedat motus liberi arbitrij, qua hęc iustificatio non fit absque bono opere & motu voluntatis acceptante diuinam gratiam. Verum recta opera primam iustitiam præcedentia, & si iustificationem ipsam non mereãtur, prouocant tamen ipsam diuinam misericordiam, & hominem ad ipsam suscipiendã disponũt. At post iustificationem cum gratia gratum faciente, in bona opera & virtutum actiones incumbentes beatitudinem meremur. At meriti nostri fundamentum est in diuina misericordia collocatum. Quemadmodum enim plumbeus annulus pretiosissimo adamante ornatus summi valoris est, nõ quidem propter valorem plumbi, sed propter gemmam pretiosam ipsi annulo insertam: sic bona opera nostra facta in gratia vitã æternam merentur: nõ quod nostra sint, quia propterea nullius sunt valoris aut pretij, sed quia in gratia fiunt & corroborata sunt inæstabili adamante meriti mortis & passionis Christi, cui per gratiam adhæremus: qui suis meritis nobis facientibus bona opera (dum in gratia perstiterimus) vitam æternam promisit. Quo factum est vt in Euangelio vita æterna, merces istorũ appelletur, eo quod suis bonis operibus illa digni inueniantur. Vnde diuus Paulus connumeratis suis operibus, Timothæo scribens subdit. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus, &c. Vitam æternam) quę premiũ est suorum operum) appellat coronam iustitiæ, quod eam meruit: quam daturum illi dominum dicit, eo quod iudex sit iustus. Aduertamen non dixit se quam dabit, sed quam reddet: reddere enim est dare quod debetur. Vnde idẽ ad Romanos, inquit. Reddite omnibus debita. Vnde cùm Christus dominus filius hominis venerit in gloria sua cum Angelis suis: reddet tunc vnicuique secũdum opera sua. Et laboratibus in vinea dixit. Voca operarios, & redde illis mercedem. Merces est id quod debetur ex merito. Igitur Zachæum non ex merito, sed ex gratia & misericordia vocauit: & deinde bonis actibus intentus meruit filius Abrahę appellari. Sed quia plus iusto digressi sumus ad institurum reuertamur. Dixit itaque Zachæo. *Festinans descende*. Si Deum cupis in domum tuã ducere, teipsum proijce ab arbore: descende, vt tecum comedat. Nam melius dominum suscipies si humilis atque subiectus illi fueris. Cùm dicit festinanter, ostenditur quantam dominus habeat voluntatem, ad iuuandi & ornandi nos suis beneficijs: ne autem aliquod obstaculum nobis opponatur, præcipit vt festinanter & citò bonis incumbamus operibus. Sic adeo credẽdum est nos ab eo diligi, vt donaturus nobis suam misericordiam, nullam moram patiatur. Volebat citò Zachæum iussũ efficere, maximis beneficijs illum cumulare, & tantoperè saluti eius cõsulit, vt cum properatione iuberet ex arbore descendere. Quam quidem doctrinam non aliunde quam ex sacris musis tibi comprobabo. Nam cum dominus alloquutus est Iudam inter cœnandum, cum iã tempus mortis appropinquabat dicit. Quod facturus es, fac citius. [redacted] Et dominus ipse nondũ natus profectus est in domum Ioannis Baptistæ, vt illum iustificaret: vt dictum est in superioribus virginem ascendisse in montana cũ festinatione. Et tandem considerare debes quanto animi ardore & desiderio cupit dominus salutem tuam: vt vel inde intelligas nõ æquum esse tepido & frigido animo iustũ quęrere, qui festinanti corde nostram exoptat salutem. Subdit protinus Euangelista descensus causam dicẽs. *Quia in domo tua oportet me manere*. Zachęe dilecte mi ego te prior dilexi: ideo misertus tui, te traxi. Ego ostendam tibi omne bonũ. Hoc est, manifestabo meipsum tibi: eo quod diligens fuisti, vt me videres: inueniisti enim gratiam coram me. ¶ Animaduerte obsecro quomodo dominus sanctus & bonus

Esaiæ. 59

Rom. 8.

Actor. 9. 1. Tim. 1.

Psal. 144.

Psal. 118.

Marc. 14. Matth. 9. Luc. 19. Luc. 15. Psal. 33. 1. Cor. 1. Esai. 49. Esai. 66. Esai. ibidem.

Rom. 11.

Rom. 13.

Matth. 13.

Matth. 20.

Ioan. 13.

Luc. 1.

Hierem 31. Exod. 33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonus sit. & in condonandis suis muneribus liberalis: nam non consueuit parua tedere, cum seipsum respiciat, plus petitis semper petentibus concedit. Zachæus quippe nihil aliud quam videre Christum cupiebat: solum hoc desiderabat, & hoc solum contentus erat, & tandem si hoc consequeretur fœlicem & beatum se existimaret: tamen diuina clemen tia cum non parce, non stricte, sed liberaliter sua munera impartiat, plus illi dedit, quã expectabat. Eum nanque amicè & suauiter fuit alloquutus & ingressus sui splendore domum illustrare decreuit. & de potestate tenebrarũ eundem in claram animi lucem asseruit. Nec ad nostrum propositum illud memorandũ exemplum boni latronis memoria excidat: qui cum ardentibus precibus à domino peteret, vt ipsius memor esset, plus illi concessit, quam petiuit. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradyso. ¶ Vbi etiam est obseruandũ quopacto dominus conuiuam se obtulerit in domum Zachæi: cùm nec inuitatus, nec rogatus ab eo duceretur. Nunquid nouum est dominum cõuiuam se ipsum obtulisse? Sed quo modo (cum inurbanũ hoc videatur) se Christus in conuiuam obtulerit ei, quem non cognouerat? Nec vellem te arbitrari se Christũ cõuiuio obtulisse: prius quam à Zachæo inuitaretur. Quando Petrus cum domino loquebatur, dicens, exi à me domine, quia homo peccator sum: non existimes hoc Petrum fecisse, vt Christum à se amoueret: nam hoc faciens Petrus propinquior Christo, fiebat. Eodem pacto enim dixit Centurio. Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum: non existimes ob hoc Cẽturionem, domus suę ianuas domino claudere, nam promptiori voluntate tum tempotis Christo portas patentes esse tentiebat. Lautum & opiparum conuiuium Christo parat, is qui humilitate doctus seipsũ indignum iudicat, vt eum in domum suscipiat. Zachæus nanque singulari quodam obsequio internis animi visceribus dominũ inuitauit. Nam supra arborem constitutus dicebat O qui tam fœlix esset, vt hunc sanctissimum virum videre mereretur. Et quanto beatior & fœlicior, si vel digito concederetur illum tãgere. Crederem equidem nihil infœlix aut præter spem vnquam mihi euenturũ, si fimbriam vestimenti eius tangerem. O fœlix hic populus Israeliticus, qui tantum virũ á se oriundum meruit: ego vero Gentilis & peccator tantis sceleribus implicitus, eum ad

Luc.23.

Luc 5.

Mat.8.

ire minime audebo. Satis mihi erit si hisce oculis illum videro, indignus vt illũ alloquar. Fœlix ille iuuentupandus erit qui talem hospitem susceperit. O vtinam ortum ab hoc populo ducerem, vt possem ab eo precibus contendere, vt meus vellet esse conuiua. His atque alijs huius modi cogitationibus detetur Zacheus, Christum ad manducandum inuitauerat. Nam cùm se tanto hospite indignũ iudicat, iam dignus effectur. Nemõ enim ita iudicat, iam dignus effectur. Nemõ enim ita propinquus & coniunctus Deo est, quàm is qui humilitatis veste indutur. Sic circumferentia circuli quanto minor est, tanto magis appropinquat Centro: sic quanto quis humilior tanto propinquior est Deo: qui Centrũ est in quod voluitur intellectualis spiritus. Quapropter cùm se ipsum indignum ducet, iam dignus & propinquus efficitur. Vbi attendas rogo Christi benignitatem & clemẽtiam, qui non solum peccatorẽ respicit & patet: sed cum illo prandere non dedignatur.

Non aspernatur peccatorem, modo sit bonæ voluntatis & pœnitentiam agat. Et quanuis Redemptor noster minime solicitus esset de dono Zachæi, voluit tamen nouiter conuerso seipsum familiarẽ exhubere, & plusquã desiderauerat præstare. Quãdo enim Zachæus suorum delictorum conscius ausus fuit sanctum Dei, quem venerabatur inuitare? Nouit certè dominus Zachæi desiderium: quanuis Zachæus seipsum considetans, nihil tale præsumere audebat, vt Christum aduocaret. Iesus vero vt pius & misericors, quę nec cogitare audebat præter spẽ obtulit: vt certo crederet iam eum in amicitiam suam recepisse. Sed nunquid hæc omnia propter solum Zachæum fecit? Minime: sed ostendit, quod Zachæo contigit, singulis nobis euenturũ si modo toto corde illum quæramus. Vt discas & ducem habeas, semper se Christum vltroneum nobis offerre. Ex quo etiam loco docemur, eũdem semper paratissimum esse, vt ad nos veniat, vt habitet in conscientia nostra: dummodo nos illi obtulerimus promptam voluntatem & feruentem deuotionem.

¶ Obserua etiam diligenter, nunquam Christum Zachæo dixisse, oportet te hodie meipsum in hospitẽ recipere: sed dixit oportet me manere. Cui enim expedit introire in domũ Zachei, tibi an Zachæo? Cui cõmodius aut vtilius est? Quis maiorem vtilitatem consequitur? Clarum & manifestum est Zachæo fore vtilius. Vide Christi eximiam charitatem & amorem

amorem. Hoc enim operabatur amor, cuius officium erat, amantem vel bonum aliquando, vel bonorum participem fieri. Nam cùm alterum diligis, si illum tristem vides, tu etiã tristis es: si vero iucundum & lætum, tu etiã lętus incedis, quia cùm inter veros amatores sit vnum velle & idem nolle, consonum etiã rationi est, vt vterq; eundem habeat animũ. Hoc enim in hac re potissimum obseruare debes, quanto scilicet amore dominus teipsum prosequatur, qui tuis rebus nõ aliter ac suis consulit. Illius enim lætitia & gaudium tuũ est, vtilitarem item & indigentiam tuam propriam iudicat, & cum amicorum omnia, sint communia. Oportet igitur ipsum Zachęum vt dominus in domo sua maneat: quod commodum, proprium ipse dominus appellat, & inquit. Oportet me in domo tua manere. Effecit nanque ille antiquus & maximus amor quo dominus Zachæum diligit, vt bona Zachei, ipsius Christi bona appellentur. *Et festinans descendit: & excepit illum gaudens.* Vbi aliqua diligenter obseruabis. Et in primis aduertere oportet quanta iucunditate & lætitia Zachæus in domo sua Christum excepe rit. Sic Abraham cum Angelos suscepit in hospitio diligens fuit: nõ solum ipse. sed omnes qui in domo erant. Abraham nanque occurrit in occursum Angelorum (vt inquit scriptura) & festinauit in tabernaculum ad Saram, & cucurrit ad armentum, & tulit inde vitulũ tenerrimum & optimum. Sara vero accelerauit & fecit subcineritios panes puer vero festinauit & coxit vitulum. An non consideras in domo Abraham omnes fuisse diligẽtes in obsequio domini: Obserua Zachæum ad imitationem Abrahæ in domum suam diligenter Christum suscepisse. Quo factum est vt dominus vocauerit illum filium Abraham, vt infertius suo loco dicemus. Secundo nõ solum diligenter sed etiam gaudens excepit illum. Et enim non libenter accipit dominus tristia ministeria, sed hilarem diligit ministrum. Sic legimus Aaron respondisse Mosi. Quomodo potui comedere panem aut placere in ceremonijs mente lugubri? Qua de causa noluit dominus vt Israeliticus populus in Ægypto festa illi celebraret: quia cum captiuus esset & in pertequutione constituta, non posset cum hilaritate festis interesse, & ei inseruire. Vnde dominus per Mosem dixit Pharaoni. Dimitte populum meum, vt mihi festa celebret in deserto. Vnde Dauid in Psalmo inquit. Iubilate Deum omnis terra, seruite dño in lætitia. Et Apostolus Paul⁹. Hilarẽ (inquit) datorẽ diligit Deus. Vnde non est mirum q Zacæus ita gaudens dñm susceperit: nam cũ ipse sit summum bonũ, sine ingenti animi lætitia suscipi non potest. Tertio loco obseruabis in hoc Zachæi facto promptam illius obedientiam, quia protinus vt præceptũ dñi audiuit, statim obtemperauit, & obedientiam quam debuit præstitit. Primo nanque festinãdum est in obedientia, cuiusmodi fuit diuus Paulus: nã statim vt audiuit, Saule Saule cur me persequeris, respondit dicens, Dñe quid me vis facere? Sic Abraham statim vt audiuit præceptum de præputio, adimpleuit: quãuis id operis graue nimis esset. Sic legitur de Ioseph, quod cum pater eius Iacob dixisset ei, veni & mittam te ad fratres tuos, mox respõdit dicens. Prẽsto sum. Sic discipuli etiã ei obtẽperarunt, qui cùm piscantes essent & audirent dominum dicentem, venite post me: & faciam vos fieri piscatores hominum, mox relictis retibus & naui sequuti sunt dominum. Denique ostẽditur in sanctissimo Ioseph admirabilis obedientiæ exẽplum, qui cum mandatum accepisset ab Angelo dormiẽs, vt iret in Ægyptum, ait Euangelista, quod consurgens accepit puerum & matrem eius nocte. Nec primam lucem expectauit sed excitatus sermone Angeli, eius preceptum adimpleuit. Secundo obediẽtia debet esse humilis & voluntaria: nõ sicut multi qui exterius obediũt, interius vero superbiunt murmurãtes in cordibus suis. Quorum obediẽtia nihilo differt ab obedientia dæmonum: qui inuiti & murmurantes exibant à corporibus obsessorum. Nec sic Zachęus qui gaudens & hilaris domino obediuit. ¶ Verum quia quidquid scriptũ est (vt inquit Paulus) ad nostram eruditionẽ scriptum est, discamus ex facto Zachæi prõptam, humilem & hilarem obedientiam dño semper præstare. Secundo discamus non segniter & tepidè Deo seruire, sed festinanter ac diligenter. Vnde in Exodo habetur præcepisse dominum Mosi, vt faceret Cherubinos duos aureos & productiles ex vtraque parte oraculi vnũ ad alterum latus, alium vero in aliud latus. Delectatur dominus Cherubin figuris, quæ sunt maximę velocitatis: vt ostendat quantum delectatur cum illis qui summa diligentia adimplent verbum eius. Vnde Apostolus Romanis suis inquit, vt in solicitudine non sint pigri sed spiritu feruenti domino

Act.9. Gene.17. Gen.37. Matth.4. Mat.2. Luc.4. Rom.15. Exode.25. Rom.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

noſeruiamus. Pluris nanque ducit ſpiritum diligentem quo ei inſeruimus, quam tempus conſumptum in ſuo miniſterio. Nam quilibet homo famulum diligentem pluris facit qui bono ſtudio & ſolicitudine illi miniſtrat, quam illum qui tepidè & ignauè ſuo fungitur officio: etiam ſi per maximi temporis ſpatium in eius obſequio ambulauerit. Paſtores nanque in nocte natiuitatis domini feſtinantes venerunt ad Bethleem, vt Chriſtum natũ adorarent. De quorum iam feruore ſuo loco diximus. ¶ Tertio hoſpitalitatis ſimus ſemper amatores & non ſolum hoſpitalitatis: verum pauperes & peregrinos ſuſcipiamus cum hilaritate iuxta illud Apoſtoli. Qui miniſtrat in hilaritate. Et Petrus. Hoſpitales, inuicem ſine murmuratione. Per hoſpitalitatem enim Abraham & Loth Deo placuerunt Angelis hoſpitio receptis, inquit Paulus: in ea epiſtola quam ad Hebræos ſcripſit. Vt enim piſcatores reiectis in mare retibus ad piſces trahendos colligunt aliquando vniones & margaritas: ſic iſti accipiẽtes homines, piſcati ſunt Angelos. Sed tam hodie perijt hoſpitalitas: multi nanque pauperes peregrinos nolunt recipere timentes ne aliquid furentur aut quoduis aliud malum eueniat. Timent enim furẽ ſub paupere, aut lubricum ſub hoſpite. Nonne inter Chriſti diſcipulos Iudas fur erat & latro, & forſitan lubricus? Sed nunquid Martha Iudam venientem cum Chriſto excluſit? Et expendas obſecro, an deterius ſit, hoſpitem recipiendo furem, qui rapiat argẽteum, vel aureum vas, charitatẽ amittere, vel vas? Times vilia amittere, nec times virtutem perdere, quæ longe pretioſior eſt cunctis mũdi rebus. Aduerte etiam quod nullum beneficium in pauperem confers, illum hoſpitio recipiendo. ſed potius tu maius & grãdius bonum ab ipſo paupere ſuſcipis. ſi ipſe permittat, vt eũ recipias. Pauper à te obulum accipit: tu vero quia donaſti, vitam conſequeris æternam: iuxta illud. Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. Vnde ſanctus Patriarcha Abrahã hoſpitibus dicebat. Si inueni gratiã in oculis tuis, ne trãſeas ſeruũ tuũ ſed affieram pauxillum aquæ & lauentur pedes veſtri. Intellexit vir ſanctus & pius in proprium commodum reſultare ſibi, ſi illi peregrini in domo ſua manere vellẽt. Et quia dominus volebat viduam Sareptanã ditare, Heliam adiplam miſit accepturũ eleemoſynã: cum reuera domum viduæ ingrederetur, vt

Luc.2.

2.Cor.4.
1.Pet.4.

Hebræ.13.

Luc.10.

Pſalm. 111.

Gen,18.

3.Reg.17.

farinæ copiam & oleum tribueret. Sed de his alias. Tamen cum antiquus mũdi mos ſit: bonis maledicere & eiſdem mille obſtacula ponere, anima duertite quid dicat euãgeliſta de his qui ibi aderant. *Murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem diuertiſſet.* Qui obſecro ſunt iſti murmuratores & detractores qui huius rei Chriſtum inſimulabant & reprehendebant? Phariſæis. Qui de ſeipſis præſumebant & confidebant tanquam iuſti, cęteros vero aſpernabantur: qui ſæpius id faciebant, ſe iuſtos & ſanctos exiſtimantes, alios vero peccatores. Mutmurabant eo quod ad publicanum reſpiceret, & quia dicebat, ſe cũ illo in domo ſua pranſurum eſſe. In quo facto duplex peccatum incurrebant: primo temere iudicando, quia peccatorem iudicabãt Zachæum, qui iam iuſtus effectus erat. Sed audiant iſti quid Paulus dicat. Deus qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet? Et dominus ſupertius ait. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Et iterum. Nolite iudicare ſecundum faciẽ, ſed illud iudicium iudicate. Male iſti iudicabant, iudicantes Zachæum peccatorem, cùm iam effectus eſſet amicus Dei. Videſ quam incertum & periculoſum ſit hominem iudicare? Tu igitur neminem in terra iudices, ſed ſpera & crede vnum quemque propriæ ſalutis ſemper eſſe memorem: ita vt qui heri peccator fuit, iam hodie poſſit diuina benignitate iuſtus effici. Ideo Paulus. Nolite ante tempus iudicare. Et iterum. Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? ſuo enim domino, non tibi competit. Vera nanque iuſtitia indignationem non habet: ſed compaſsionẽ. Sic Paulus admonet dicens. Si præoccupatus fuerit aliquis veſtrum in aliquo delicto vos qui ſpirituales eſtis inſtruite illum in ſpiritu lenitatis: cõſiderans ne & tu tenteris. Teque ipſum reſpice: nam ſi te cognoueris, nõ defectus alienos iudicabis, carpens aliorum mores.

Luc.18.

Rom.8.

Luc.6.
Ioan.7.

2.Cor.4.
Rom.2.

Galat.6.

¶ Secundo non ſolum temere iudicando peccabant, ſed etiam inuidia. Ad hominem (inquiunt) peccatorem diuertit. Quaſi non primũ omnium proximo inuidere, & quaſi bonus eſſe poſsit, qui fratris ſaluti inuideat. O contaminatam & depranatam impiorum iuſtitiã, quæ mauult faſtidire, quam ſanari: quæ mauult inuidere proximo, quam cum illo cõmunicare. Dupliciter enim quis cõmunicat cum peccatore, vel vt illum à peccato ſuo corrigat & hoc ſanctum & pium eſt: (ſic medicus communicat cum ægroto) vel vt in peccato foucat

foucat & hoc peſsimum eſt. Sed iſti gloriam Chriſto detrahentes murmurabant, acſi particeps eſſet publicanorũ & peccatorum, quaſi eorũ peccatis faueret. Ideo Dauid in Pſalmis de detractoribus inquit. Sepulchrum patens eſt gutur eorum: linguis ſuis doloſe agebant. Duo ſunt ſepulchrorum genera. Quædã bene ornata & tecta: ita vt etiam ſi varijs coporibus & cadaueribus ſint impleta, non ideo malum aliquem odorẽ ex ſe emittunt. Talia ſunt ſyncera hominum ſtudioſorum corda, qui proximorũ gloriam & eorũ bonũ nomen non reprehendunt aut mordent, quorum detractiones (ſi aliquę erãt) cooperire maluerũt, quã detegere. Hæc certe ſepulchra ſunt duro betumine obtuſa. Alia ſunt quæ panduntur monumenta: & hæc ſunt quæ mala proximi in publicum produnt. Quorum ora infecta ſunt & coinquinata maleuolentia proximi, quia proximi, famam & bonum nomẽ nihil perdere dubitant: quia ſepulchrũ patẽs eſt gutur eorum. Habebatur enim in lege tãquam immũdum vas illud quod operculo carebat. Sed qua de cauſa putatis horum ora ita fœtida eſſe? Certè quia carnẽ viuam & crudã edere non verentur. Naturales philoſophi dicere conſueuerunt ea animãtia, quibus crudas carnes veſci cõtingit fętida eſſe ore. Iſti ſane anili Hiena peiores ſunt, de quo inquit Philoſophus; edendi carnes humanas ſibi tantam cupidinem eſſe vt multoties contingat humana ſepulchra violare, vt mortuorũ carnibus veſcatur. Quã ſimiles ſunt iſti homines huicbruto animanti, qui non ſolum viuis detrahunt, verum etiam proprijs dentibus ſepulta corpora ſepulchris tradita mordicus euellũt. Huius vitij iniquitatẽ & abominationẽ verbis exprimere nequeo, niſi dixero iſto peſsimo & canino more Deũ grauiſsime offendi. Nihil remedij huic crimini ſupereſt, niſi tacere. Hoc enim facit Deus cũ iſtis murmuratoribus vt ipſemet ait. Sedens aduerſus fratrem tuũ loquebaris, & aduerſus filiũ matris tuæ ponebas ſcandalũ. Hæc feciſti, & tacui. Certe Dñi patientia miranda eſt. De iſtis etiam egregius pſaltes loquebatur dicens. Acuerunt linguas tanquam ſerpentes, venenum aſpidum ſub linguis eorum. Serpentes enim edunt terrã, & de vilioribus terræ comedũt. Lapis qui ex monte cecidit cõtra ſtatuã Nabuchodonoſor non in aurum caput tetigit nec in argẽtea brachia: ſed in luteos pedes. Nã qui detrahunt, ſolum proximi defectus pandunt: bona vero

Pſalm. 13.

Rom.3.

Ecclſ.8.de amicic. 4.

Pſal. 16.

Pſal.119.

Ioan.2.

& eorũ virtutis ſilẽtio prætereũt. Equidẽ iſti non prædicauerũt obedientiã Zachæi animũ & ardorem videndi Chriſtũ, aut charitatem qua illũ excipere volebat: ſed potius preterita illius crimina in memoriã reuocarunt. Velut vitreæ cucurbitæ quæ depranatã & infirmam carnẽ ad ſe trahũt, ſanam vero relinquũt. Sic Simon ille Phariſæus Chriſtũ inſimulabat eo q̃ Magdalenã in hoſpitem ſuſcipiebat. Quod etiã factũ eſſe conſtat de Matthæo publicano quãdo in Chriſti hoſpitium fuit receptus. Ita etiã illi in Chriſtum peccauerũt dicentes: Hic peccatores recipit & mãducat cũ illis. De quibus omnibus ſuis locis ſuperius habuimus ſermonem. Præterea tam grauiter animaduertit Dñs in hos detractores vt dixerit Moſi. Omnes qui murmuraſtis contra me, non intrabitis terrã ſuper quam leuaui manũ meã vt habitare vos facerẽ. Quo factũ eſt vt ex ſexcẽtis milibus filiorũ Iſrael ſolus Ioſuẽ & Caleb ingreſsi ſunt terrã promiſsionis. Cum & certũ etiam ſi iſtius modi detractores regnũ cęlorũ nobis promiſſum nunquã ingreſſuros. Verũ vt ſcias q̃ propter prauorũ hominũ & ſcãdalum & murmurationẽ à via veritatis & virtutis non eſſe deflectendũ, ſed potius perſiſtere tanquã bonus miles in iuſtitia & timore Dei, abũdans in omni opere Dñi ſemper vide obſecro quid Zachæus fecerit. *Stãs autẽ Zachæus* Stabilis & immobilis in ſpe & in fidei veritate. Sic oportet viros iuſtos in virtute ſtare, & nõ retrocedere propter maleuolos murmuratores. Porro rectitudo corporis mẽtis rectitudinem ſignificabat & intentionis. Stabat autẽ qui diu in ipſis peccatorũ inquinamẽtis iacuerat, & obrutus erat. Sedit diu terrenis lucris cum Leui inhians: ſed nunc ſtetit in cõſpectu Dei fundatus ſupra firmã petram. Ideoq; nec flantes murmuratorũ venti nec cupidatarũ vnde eum propellere potuerunt: ſed potius hæc ferendo propter iuſtitiam Dei, & ſecundum eius voluntatem, fideli ſuo creatori cauſam & animam ſuam commendabat in bonis operibus dicens. Redimẽ me a calũnis hominũ vt cuſtodiã mandata tua. Et ita dixit ad ſe ſum. *Ecce dimidium bonorum meorũ Domine da pauperibus* Duo dixit iſte nouꝰ Chriſti miles: alterum eleemoſynæ largitionem, per quam omnium malorum radix cupiditas extirpatur, & peccata condonantur. Alterum eſt acquiſitorum iniuſte reſtitutio ſecundum ordinẽ iuſtitiæ; & hoc requiritur ad proximi læſi acquiſitionẽ & recõciliationẽ. Expende autẽ

Luc.7.

Num.14.

Matth.9.
Luc.15.

Mat.9.
Matth.7.

Pſalm.118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum in Christi cõuersatione profecerit. Antea quippe aliena rapiebat: iam vero dimidiũ bonorũ tribuit. Talis equidẽ viro adhærebat, vt liberalis nõ esset & charitatis amator, talẽ susceperat hospitẽ: fieri enim nõ poterat quin maximũ incrementũ acciperet Zacheus ex Christi cõuersatione & familiaritate. Hinc manifesto liquet, quod si cupimus in virtutibus proficere, adhærere oportebit viris bonis & probis. Nã Zachæus in medio Hiericho inter peccatores, & ipse peccator habebatur: Christo autẽ coniunctus, christianus & iustus efficitur. Saul cum erat inter prophetas prophetabat: inter stultos vero videbatur stultus.

1. reg. 16. *1. reg. 19.*

Et Petrus familiaritati & consuetudini Apo

Matth. 16. stolorũ conniunctus, Christũ cõfessus est esse fi

Matth. 26. lium Dei: quẽ postea cũ peccatoribus incedens in domo Caiphæ negauit. Ex his omnibus videre licet, quantũ lucri & cõmodi sibi reportabit Zachæus ex Christi cõiunctione & amicitia. ¶ Sed iã singula discutiamus verba. Bonorũ (inquit) meorũ, & non alienorũ: quia de bonis tuis, nõ vero de alienis eleemosynã erogare debes. Sic enim habetur in Prouerbijs.

Prou. 3. Honora Deũ de tua substãtia, & de primitijs frugũ tuarũ da pauperib⁹: & implebũtur horrea tua saturitate, & vino torcularia redundabũt. Et Iob. De velleribus ouiũ mearũ calefactus est pauper. Et Paul⁹ Ephesijs inquit. Qui

Iob 1. *Ephe. 4.* furabatur iã nõ furetur: magis autẽ laboret operãdo manibus suis q̃ bonũ est. Et in Ecclesiastico habetur. Qui offert eleemosynã de substãtia pauperis, quasi qui victimat filiũ in conspectu patris sui. Quemadmodũ aqua si munda est mũdat & lauat, si immũda coinquinat: sic eleemosyna quæ fit de re iniuste acquisita, nõ mũdat a peccato. Igitur ex proprijs bonis eleemosyna facienda est: nõ autẽ ex furto, vsura, aut rapina. Videmus nanq; plurimos campsores largientes eleemosynas, ædificãtes monasteria ex multis diuitijs quæ quotidie iniquitate sua cõpararunt. ¶ Secũdo obseruandũ est nõ dixisse dabo: sed do pauperibus. Nã eleemosyna non est de die in diẽ procrastinãda,

Ecclesi. 34. *Prou. 3.* aut bonum opus q̃ facturus es: & audi Salomonem dicentẽ. Ne dicas amico tuo, vade & diuertere, & cras dabo tibi: cum statim possis dare. Et in Ecclesiastico dicitur. Cor inopis ne affligas: & ne protrahas datum angustiãti. O quot quantique homines ab hæredibus decipiuntur. Quis enim fidelis erit illi, qui sibi

Eccle. 9. infidelis est? Ideo ne vnquam dicas, dabo, sed protinus in vita tua cum paupere liberalis esto: quia nec opus, nec sapiẽtia, nec ratio, aut scientia erũt apud inferos, quo tu properãter curris. ¶ Discamus etiam opera bona statim ã nobis esse adimplenda, nec dilatanda esse in aliud tempus: q̃ forsitam nunquam videbis. Quando alicui titulus est & spes sibi aliquos magnos redditus & maioratũ cõparandi, nihil mirũ, si aliqua bona mobilia cõsumat: at is cui solum sunt operæ & labores quotidiani, quorũ forsitã domino suo rationem redditurus est, quid est q̃ magnus sumptus facit? Certe vnius solius diei possessionẽ aut titulũ non habes, nec nosti an peruenturus sis in crastinum: & omittis bona opera in venturos annos? Equidẽ tam arctum & angustum tibi tẽpus est, vt nec vnam horam tuam habeas: tu vero satis liberaliter tibi ipsi multum tẽpus vitæ promittis. Ne obsecro excedas in promissione tẽporis: pauper enim es & indigens tẽporis. Fieri enim poterit vt hodie ab hac vita

Eccle. 9. discedas. Scriptura enim inquit. Repromissio

Act. 1. nequissima multos perdidit: & nõ est vestrũ nosse tẽpora & momẽta, quæ Pater posuit in sua potestate. Nõ enim Deus in manu tua posuit tẽpus: sed potius in sua. Vnde psalmographus inquit. Tempus faciendi Dñi, dissipauerunt legem tuam. Sed cum hodie possis pœnitentiam agere, & ad Deum te conuertere, &

Psal. 118. aliena restituere, & tuum testamentum cõdere, & animam tuam cum Deo cõponere: non obsecro hæc omnia in futuros annos relinquas. Multos nãque his nostris tẽporibus videmus, qui cum nullam mortis curã habeãt, in maximo vitæ suæ discrimine sunt constituti. Quibus etiã contingit infecto testamento discedere: vel si id faciunt, ita properanter vt non iubeant solui debita debitoribus suis qui & maximas rixas, lites discordias, & cõtentiones inter famulos & hæredes relinquunt. Et ita quasi bruta animantia discedunt, eam vitã sibi promittentes quæ nullatenus illis conceditur. Itaque fugiendum tibi est tanquã à peste ab his, dabo, restituam, faciam: sed potius dicito, do, restituo, facio, sicut Zacheus. Obseruandũ etiã est tertio loco, nõ dixisse, do diuitibus cõsanguineis, aut amicis: sed pauperib⁹. Vtinã episcopi nostri temporis & prælati hæc obseruarent. Tribuunt nãque amicis & cõsanguineis suis beneficia & alias dignitates: pauperes vero fame pereuntes relinquunt. Tribuunt isti principũ & regũ familiaribus gemmas incredibilis valoris, vt vel sic à regibus in altiores dignitates & pinguiores assumantur.

tur. At pauperes Christi contenũt: quorũ necessitatibus subuenire non curant. Inuenies plurimos maiorat⁹ in nostra Hispania qui ab episcopis cõstituti sunt & creati: plurimas etiã domos opulentas erectas videmus ipsis parrimonijs ecclesiasticis, & ex bonis quæ pauperibus fuerũt oblata. Pinguiora domus suæ propinquis vlargiri nõ dubitant: virginibus vero & mulierculis pauperibus, obolum tribuere plurimi faciũt: quibus certe necessum est subuenire, ne ab inceptis propositis necessitatis

Matth. 12. causa desistant. Zachæus surget in resurrectione in die iudicij, & condẽnabit generationẽ hanc: cum ipse nouiter conuersus, dimidiã bonorum partem pauperibus erogauerit. Sed iam videamus quid vlterius Zachæus noster dicat. *Et si quid aliqua de fraudaui reddo quadruplum.* Ex quibus verbis cõijcitur parũ aut nihil defraudasse, quia sub cõditione fui loquutus: si quid: idest si forte aliquid defraudaui. Tamẽ licet Zachæus haberetur peccatorum princeps, & talis à Iudæis nũcuparetur: tamẽ multi alij huiusmodi erãt conditionis, & ipse solus hoc nomẽ erat cõsequutus. Alij nãque sunt qui latronũ nomine inuruntur, alij vero sunt qui scelus latrocinij perpetrãt. Contigit etiã multos suspẽdi: alios vero esse præsentes spectaculũ videntes, qui certo maiori supplicio sunt digni. Ec vtinã horũ numeru m(q̃ absit) non ingrediantur ipsi præsides & satellites, qui ad suspendiũ alios ferunt. Sed de his

Exod. 22. alias. Quadruplũ dixit se reddere: forsitã quia audierat à Iudeis inter quos habitabat legem præcipere, quatuor oues pro vna debere restitui. Vel dicendum est voluisse Zachæum facere opera supererogationis, ad quæ ex lege nõ tenebatur. ¶ Et expẽdas itidẽ quã differentes sunt homines in rei veritate abeo q̃ de eis

Matth. 23. vulgus iudicat: & ab eo q̃ exterius apparet. Pharisæi in exterioribus habebantur sancti & iusti. Erant (vt illis ait Christus) pleni omni dolo & rapina, Zachæus Gentilis & diues, & publicanorũ princeps, abominabilis in conspectu Iudeorũ videbatur: vide illũ liberalẽ & iustum, coram Dño. Hunc respicit Deus, quẽ homines paruifaciunt. Pharisæos vero superbos Dñs contempsit. Nam Dominus nõ sicut homines externa tãtum respicit, mentẽ enim intuetur, & ex factis vnũquẽque iudicat, quę

Luc. 18. à fide & charitate procedunt. Obserua etiam q̃ Zachæus nõ hæc de se prædicabat, quẽadmodum ille alter Pharisæus suæ iustitiæ buccinator, & publicani derisor, qui suã iustitiam alienæ præferebat: sed vt homo peccator & simplex studiũ suũ pãdit, vt videat, an quid aliud supersit agendũ, vt vitã æternam consequatur. At si dicerer. Iã hęc feci, si aliud restat, tu mihi qui magister es omnium dicito. Hæc vox Zachęi expediebat, vt audirentur abimpijs Iudęis, & à Christo eisdem audientibus probaretur. Nõ enim efficacius potetit exprobrare illorũ fraudẽ auaritiã, & rapacitatẽ: qui nõ solũ nihil largiebãt egenti proximo, verũ etiã prætextu pietatis parẽtes defraudabant subsidio filijs debito. Sed iam Christi respõsum audiamus. *Quia hodie salus huic domui facta est.* *Matth. 15.* Hodie ergo in tempore gratię, & in die salutis. Salus idest gratia saluans à peccato & custodiens à gehẽna. Huic domui, idest Zachęo domino domus per dęmonis expulsionẽ, Zachęi conuersionẽ, & dignos fructus pœnitẽtię: & tamẽ per Christi ingressum qui participem eũ fecit bonorũ suorũ, & salutẽ tribuit, quam antea nõ habebat: & hoc pacto salus facta est. Huius mutationis ratio in ipso Zachęo est, nõ in Christo: ex Christi presentia: quia domum suam materialẽ intrauit, tantũ fructus produxit, non solũ in Zachęo, sed etiam in tota eius familia. Vide obsecro quantũ vtilitatis, quantũ lucri presentia Domini afferat. Sed dices, Deus in omni loco est. Id bene, sed alio modo fuit in domo Zachæi, & alio modo in alijs domibus: nã Christus Zachęo suam præsentiã ostendit, quo factũ est vt multis cumulare tur beneficijs. Aliter etiã est in ecclesia: & aliter in foro. In templo nanq; sacramentaliter adest verũ corpus Christi, ita magnum & integrum sicut in domo Zachęi: & ita merito possumus dicere, tantã salutẽ nobis esse in tẽplo, quanta olim fuit in domo Zachęi. Quia quãuis lapides ędificij vel templi salutem nostris animabus non tribuant, tamẽ in hoc loco copiosiorem Dominus salutẽ prestat quã in alio mediantibus sacramẽtis. Hoc in tẽplo ex infidelibus facti sumus fideles: & cohęredes gloriæ Christi. Hic enim pœnitẽtiæ sacramentũ ministratur quo Deo reconciliamur, quando post baptismũ susceptũ in misera labimur peccata. Hic adest verũ Christi corpus in hostia consecrata: quòd quidem & animas nostras alit, & diuites effecit. Hic verbũ Dei nãe salutis cibus ministratur. Hic certe sanctissimũ Dei tẽplũ est, vbi multos dęmõ perdit, Dñs autem lucrifacit. Alia etiã grandiora beneficia Dñs nobis cõmunicat in hoc sanctissimo templo, prater seipsum qui ibi est, & præ

Universidad de Deusto
Biblioteca

teralia sactamenta quæ in eo nobis ministrantur. Sed vt consideres quanto cultu & obseruantia digna sint ea loca sacta vbi Dominus habitat: videas quid fecerit Dominus cũ Mose quando ex rubo illum aloquutus est dicẽs. Ne appropinques huc. Solue calceamẽtũ de pedibus tuis: locus enim in quo stas, terra sancta est. Noluit Dominus locum illum quem Dominus sua præsentia sanctificauerat pedibus Mosi conteri: eo modo quo reliqua illius montis loca. Idcirco Dominus Aaroni sacerdoti & filijs suis præcipiebat, ne illotis manibus & pedibus sanctuarium Domini ingrederẽtur, vt vel inde intelligas quem cultum velit Dñs locis suis præstari. Nam si Leuiticum legeris passim inuenies multas cæremonias & lotiones quæ fieri præcipiebãtur eis qui templum erant ingressuri, nec sanctũ locum polluerent. Et in Numeris. Quicũque accesserit ad tabernaculum Domini, morietur. Ex quibus omnibus locis & ex alijs quæ breuitatis causa omittimus, liquido constat, quanto cultu tractanda sint loca sacra. In cuius rei figmum audi pulchrum exemplum ex facta pagina petitum. Nam cum Philistim capta arca Domini, illam collocassent in templum Dagonis idoli sui, reuertentes mane inuenerunt in limine templi caput idoli sui & duas etiam manus. Qua de causa sacerdotes Dagon ingredientes templum limen eius nõ tangebant, tanta enim reuerẽtia & cultu venerabantur locum, quem Dagõ tetigerat, existimantes omnem locum à Dagone tactũ esse sacrum. Et quanuis iste Philistinorum error non laudetur: tamen reprehendere possumus prætorum audaciam, qui verum Dominum in ecclesijs habentes, easdem petulantia pessima violare non dubitant. Et vt aduertas quantum Deus offenditur iniuria illorũ qui templum Domini violant: vide quid Dominius fecerit, quando eiecit ementes & vendentes de templo, mensas eorum deiecit dicens. Domus mea domus orationis est. Expẽde etiam Christum Dominũ, qui misericordiæ instrumentum est, iustitiæ etiam fieri obseruatorem, & hoc vt puniat templi violatores. Nam cum primum Christus humanã carnem susceperit, non venit ad puniendũ, sed ad cõdonandũ nec iustitia sed sua misericordia fungi, & ad cõponẽdam pacem inter Deũ & homines. Huius pacis & misericordiæ instrumentum Christus erat: qui tãto odio violatores tẽpli prosequitur, vt misericordiæ officiũ ad q̃ venerat obliuiscatur, & iustitiæ munus exerceat. Is enim qui adulteris, latronibus, & sceleratissimis hominibus venerat vt parceret, in templi violatores grauiter animaduertit. Alia multa punitionis exẽpla adducere possem aduersus eos qui templum Dñi violant facta, quæ ne molestus videar silẽtio prætereo. Sed hoc solũ (vt finem imponã) te latere nõ permittã, q̃ isti nũquam sui tẽporis rectũ fecerint præsertim cũ Deus in hac vita in eos animaduertere voluerit. Hocenim ab Antiocho & Nicanore, & à Balthasare rege Babyloniæ roga: qui cũ vasculis templi Hierusalẽ ipsi & eius pellices inuerecundè bibebant. Sed quia tẽplum Dei & ecclesia est hominibus saluti per Christi præsentiam sicut salus in domo Zachæi data est: quapropter templi has dedicationes cũ loca sancta sint, vbi tãtis ornati sumus beneficijs & muneribus venerari & colere necesse est. Sed vt vlterius proeo damus iam Christus causam assignat, cur Zachæo tanta salus data sit, dicens. *Eo q̃ sit filius Abrahæ* Nõ vtiq; quia de eius stirpe aut sanguine sit procreatus, sed quia fidẽ & opera eius imitatus fuerit. Non filius sobole, sed merito: nõ stirpe aut semine, sed deuotione. Sed vide similitudinẽ Zachæi cũ Abraham. Abrahã desiderauit videre diẽ Dñi. Zachæus cupiebat Iesum videre, & quis ille esset: Abrahã vidit & gauisus est. Zacheus vidit illum & excepit gaudens. Abrahã Dñm recepit in hospitio cũ Angelis, & Zachæus cũ Apostolis. Ille pergentem in Sodomam, hic transeuntem per Iudæam. Abraham festinans currit & parat conuiuium: hic festinans & parauit conuiuium Abraham stabat corã Deo, & Zachæus stans coram Christo ei loquutus est. Abrahæ dedit Dñs benedictionẽ filij, & Zachæ: familiæ Christus benedixit: nã salus eius domui facta est. Recte ergo Zachæus filius Abrahæ nũcupatur, dũ morũ similitudo in vtroq; ostẽditur, Iudæi qui ex sanguine eius erãt, degenerabãt Abrahã: & hic alienigena imitationẽ morũ factus est filius eius. Melius enim est viribus esse plenũ, quã ab illustri prosapia ortũ ducere. Potius nanque appellandus erit Zacheus filius Abrahæ, quã Iudæi: cũ suis operibus malis ab ipso parẽte Abrahã degenerarẽt. Ideo Dñs eis dixit. Si filij Abrahæ estis opera Abrahæ facite. Ex quo loco discere vt si te ipsum laudas de maiorũ stemmatis, imitari etiã te oportebit maiorũ tuorũ facta: vt vel sic similis illis fias, ex quorũ sanguine originẽ ducere

Exo. 3.

Exo. 40.

Num. 16.

1. Reg. 5.

Ioan. 2.

1. Mach. 9.
2. Mach. 15.
Dan. 5.

Ioan. 8.

Gene. 18.

Ioan. 1.

cere affirmas. Si autem generis natalibus obscurus es talia facito opera, vt id nomen consequaris quo tui maiores claruerunt: nã hæc certè melior nobilitas est, quam ea quæ à maioribus duci potest. Sed quia de his in tertio capite diximus, alia modo consideremus. His igitur verbis quæ Christus loquutus fuit Zachæo soluitur illa magna quæstio quæ Apostolorum tempore orta fuit: an ad gentes etiã pertineret salus. Christus nanque in hoc loco breuissimis verbis ostendit illos solum filios Abrahæ nuncupari, qui eius fidem & pia opera sectantur: sicut Paulus & Iacobus qui ob hanc causam veri filij Dei asciibuntur. Paulus enim ad Romanos inquit. Nõ omnes qui ex Israel sunt, ij sunt Israelitæ: nec qui semen sunt Abrahæ, hi omnes filij (sed in Isaac vocabitur semen) id est non qui filij carnis, sed tamen filij Dei. Sed qui filij sunt promissionis æstimantur in semine: hoc est qui ex promissione facta Abrahæ regenerantur in Christo. Et iterum ait. Abraham pater eorum est, non solum qui sunt ex circuncisione, sed etiam eorum qui sectantur vestigia fidei Abrahæ, & eius fidei, quã hic habuit, nondum circuncisus. Sicut enim Abraham nõ circuncisus credidit in venturum Christum: ita & Zachæus non circuncisus credidit in præsentem Christum. Quoniam Iudæi hæc non intelligebãt, sed omnem iustitiã externis metiebantur cultibus, Zachæum fratrem suum non agnoscebant: sed potius indignum illum reputabant, cum quo vir bonus aliquod commercium habere posset. Nec mirum nobis videatur hæc fieri à pharisæis & Iudæorum vulgo, quando videmus Apostolos post acceptum Spiritum sanctũ difficulter & grauiter Gentiles ad consortium fidelium admittere, vtrum Actis Apostolorũ habetur. *Venit enim filius hominis quærere & saluum facere quod perierat.* Hæc dixit Christus. vt templum & Zachæum excusarer. Ex parte Zachæi iam responderat, dicens filium esse Abrahæ: ex parte vero suiipsius, dicẽs hoc esse suum munus, nã ad hoc venit vt saluum faceret q̃ perierat. Est igitur literæ sensus. Vos Iudæi mihi calumniam paratis eo q̃ ad publicanum & ethnicum diuerterim: sed ethnicus non est qui fidem Abrahæ habet: & qui fidem suam sanctis operibus confirmat Zachæus talis est, ergo immerito accusor, q̃ ad ipsum diuerti. Quod si hoc vobis persuasum non est, & existimatis eum improbũ esse: sciatis igitur me ad hoc venisse, vt saluum facerem quòd perierat. Et non solum in hoc loco, sed sæpe alibi Christus seipsum excusauit, vt in conuersione Matthæi, & quãdo murmurabant Pharisæi, quòd Christus susciperet publicanos & peccatores. ¶ Vide ergo & tu, quòd quemadmodum Zachæum, ita te ipsum Dominus quærit & vocat, si tu velueris salutem cõsequi: nam Zachæus ita potuit, quia voluit, cum & alius idcirco non potuit, quia noluit. Ita enim velle efficit posse: vt efficit nolle, non posse. Maxima est voluntatis vis, quæ efficit, nos posse quod volumus: & non posse, quæ nolumus. Idcirco nemo poterit excusari, quasi voluerit & non potuerit: cum constet eum idcirco non potuisse quia noluit vt nolens volens exemplo damnetur, & volens voluntate propria, quia impleuit quæ voluit remuneretur. Quæramus igitur cum, qui tanta solicitudine & diligentia nos quæsiuit. Quærite Dominum (ait Esaias) dum inueniri potest, & inuocate eum dum prope est. Et Psalmista. Quærite Dñm & viuet anima vestra: quærite faciem eius semper. Exeamus à domibus nostris, hoc est ab amore proprio cum Zacheo, & fugientes turbam & litem pitum mundi, terrena omnia cõtemnamus. *Hæc illis audientibus adiiciens dixit parabolã: eo quod esset prope Hierusalem & quia existimarent quod confestim regnum Dei manifestaretur.* Putabãt Iudæi regnum Christi esse tẽporale, & Messiam in lege promissum temporaliter esse regnaturum. Legerant enim in Esaia. Super solium Dauid, & super regnum eius sedebit: vt confirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia, amodo & vsque in sempiternum. Et in Hieremia. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & suscitabo Dauid germen iustum. In diebus illis saluabitur Iudas: & Israel habitabit confidenter. Sed has prophetias nõ intelligebant, nec interprerabantur de regno Christi spirituali, qui regnat in cordibus fidelium: sed de regno tẽporali, quale habuit Dauid, Salomon, & alij reges Iuda. Sperabant ẽnim suum Messiam, solium locaturũ in regia ciuitate Hierusalem. Hæc si rectè obseruaueris facile intelliges quare Lucas noluerit, tã diligenter scripserit, quo loco & tempore Christus sequentem parabolã dixerit. Nam si negotium altius alta mente contemplari volumus tria inquit. Primum dici Christũ venisse ad saluandum quod perierat. Non autem loquitur de ciuitatibus, oppidis, aut castris Iudæorũ recuperandis: sed de animabus redimẽdis.

Matth. 9.
Luc. 15.

Esai. 55.

Psalm. 68.

Esaiæ. 9.
Hiere. 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundo erat Iesus prope Hierusalem, non vt inde fugaret Herodem aut Pilatum, non vt ibi solium suum cõstitueret: sed vt ibi post multa opprobria & flagella, turpissimã, & ignominiosam mortem subiret. Tertio Iudæi putabant Christum in breui manifestaturum regnum suum vt qui per miracula & signa in dies magnificentius suam potestatem ostẽderet, iamque ascenderet ad ciuitatem regiam. Quod si Iudæi adhuc cæci manifestationem regni Christi quærunt, aperiantoculos cordis sui & fide videant, quomodo potentissimus iste Rex in cruce moriens, eum vicit, qui mortis habebat imperium. Et de talis sui regni manifestatione inquit. Cum exaltaueritis filium hominis tunc cognoscetis quia ego sum. Et ipse Christus iterũ. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. De huiusmodi manifestatione regni Christi etiã loquitur Paulus ad Colossenses scribẽs: q̃ Christus delens quod aduersus nos erat chirographum decreti quod erat cõtrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci: & spoliãs principatus & potestates traduxit confidenter palam triumphans eos in semetipso. Hactenus Lucas nunc vero Christum Dominũ audiamus. *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam.* Sciens Dominus quam præpostere & fraudulenter sentirent de regnõ eius voluit hac parabola indicare, se non venisse in carnẽ, vt aliquem condemnet, vel vt vi opprimat: non enim misit Deus filium suum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Sed in fine se venturum sumpturum rationem factorum nostrorum, & de omnibus bonis in nos collatis. Tuncque instare tempus in quo serui inutiles & pigri supplicijs sunt afficiendi, frugi vero remunerandi. Interim tamen admonet vt omnes & singuli munus suũ recte exequantur, & acceptis beneficijs vtantur commode & in vtilitatẽ proximi. Itaque hæc parabola duas partes continet, prior est de Iudæis pertinacibus & incredulis, qualem scilicet reportari sint pœnam propter Messiam contemptum, minime cognitum nec susceperunt. Altera pars huic inserta per occasionem de seruis bonæ vel malæ fidei, quam scilicet mercedẽ vtrique reportaturi sint à Domino. Hic igitur scopus est totius parabolæ. Igitur homo hic Christus est. Nobilis autem est siue diuinam, siue humanam naturam attẽderis. Iuxta diuinam quidem, æternus Deus est: iuxta humanam vero ex regali progenie Dauid. Dicitur autem in regionem lõginquã, per corporalem absentiã proficisci. Erat enim aliquando inter homines conuersatus & prædicauit: postea vero resurgens à mortuis, in eã lũq; nobis regio longinqua est euolauit. Hoc conuenit Christo secundum naturam assumptam: quia secundum deitatem vbique est, & discipulis dixit. Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationẽ seculi. Sed ad quid abijt, *Matth. 28*
Accipere sibi regnũ & reuerti. Quale rogo regnum? Regnum sane cœleste ac æternum: quia super omnes Angelorum choros ascendit. Dicitur vero reuerti propter secundum aduentum, quia in die nouissimo reuertetur, & in hora mortis cuiuscũque etiam vt vnicuique iuxta opera sua mercedem reddat, vt in Apocalypsi habetur. Ecce venio cito, & merces mea mecum est dare vnicuique secundũ opera sua. *Vocauit autem decem seruos suos, dedit eis decem mnas.* Vnicuique enim secundũ sua merita, seu capacitatem tribuit. Hinc ait Paulus. Alijs per spiritum datur sermo sapientiæ, alijs sermo scientiæ, alijs gratia sanitatũ, alijs operatio virtutum, &c. Porrò mna dictio est Græca, Latinè vero dicitur mina, põdus duodecim vnciarũ & dimidiæ significans: centum enim drachmis appenditur. Per has sane euangelicas mnas bona quæ nobis largitur Deus, intelligenda veniunt: quę quidem bona quintuplicia sunt. Externa primo vt opes, honores, amici, corporis. &c. Secundo, vt nobilitas, valetudo decor, & id genus alia. Tertio vero animi bona qualia sunt scientiæ, quæquidem naturalia bona vocãtur. Quarto autẽ gratiæ sunt gratis datæ, quæ recensentur à Paulo dicente ipso. Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: alij quidem per spiritũ datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij gratia sanitatum in eodem spiritu, alij operatio virtutũ, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autẽ omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Quinto demum gratia iustificans est cum omnibus virtutibus infusis. Hæc duo vltima bonorum genera (vt plane constant) supernaturalia sunt: tria vero priora non proprie Christi bona appellanda existimo: quæ propter cũ ipse Dominus Optimus & Maximus regnum suum ex hoc mũdo non esset aperte assecutus, nec opes mũdi huius inter sua bona cõputarat, nec ipse tantur. *1. Cor. 12.*

Hebr. 2. *Ioann. 8.* *Luc. 21.* *Coloss. 2.* *Ioan. 3.*

Ioan. 19. tantur. Propriè igitur mnarum nomine non hic temporalia bona significãtur: licet ad prædicandum populo nihil erit incommodi si talenti nomine talia nuncupentur. Quintũ deinde gratiarum genus mna dici non debet: quia gratia iustificans eũ virtutibus infusis nõ datur, in aliorum vtilitatem: sed in illius solũ qui accipit commodum. Et licet in his vti nomine mna liceat: proprie tamen loquendo, nomine mna ad quartum genus bonorum arctandum est. Cum igitur pareat Dominũ seruos suos vocasse eisque bona sua contulisse, facile intelliges omnes seruos vocatos, omnibusque talentum aliquod concessum fuisse. Nullus est sane Christianorum cui mna aliqua data non sit: sicut nullus est qui seruus non sit. Vide ergo quod id quod accepisti, domini bonum est: & talẽtum est. Si autem domini bonum est, non potuit non esse pretiosum. Huius seculi principes, vilia inter bona sua nuncupare ægre ferũt. Si vero aliquid ipsis detestabile habent, id quidẽ pluris faciũt: & de eo ipso quod suum est magnum ac pretiosum existimant. Itaque diuisis minis inter seruos. *Ait illis Negotiamini dum venio.* Negotiatio hæc spiritualis est, & bona quidã. Quanto enim his Dei bonis laboramus, cui etiam seruimus: proficimus proximis, illis seruiẽtes eis beneficijs quæ nobis à Deo data sunt. Negotiari, operari est: finis enim moralis philosophiæ & ad quod ipsa tendit, potius est facere, quam scire. Quid tibi prodest rogo diffinitionem virtutis percipere, nisi ipsam prorsus virtutem sequaris? Non in sermone regnum Dei est, ait Apostolus: sed in virtute. Et Aristoteles. De virtute (inquit) scire, sat non est: sed enitendum est ipsam habere. Ideo Dominus non dicit hic discite dum venio, sed negotiamini dum venio. Bona quidem scientia, sed debet esse cũ virtute copulata. Malum enim limeum per se nec comeditur, nec vtile est: sed cum perdice aut alio huiusmodi cibo. Similiter scientia per se sola, absque virtute inquam scientia inutilis est: sed virtuti admixta magnam habet vtilitatem, & virtutem ipsam reddit suauiorem, ac illustriorem. Negotia sane ad quæ Deus nos inuitat dum ait negotiamini dum venio, opera sunt honesta: & actiones virtutum. Tempus autem quo viuimus, tempus inquam vitæ præsentis: vsque ad secundum Christi aduentum, tempus negotiationis est, & tempus merendi. Hinc habes q̃ secundus Christi aduentus finem imponit tuti meritorio: ideo dixit negotiamini dum venio, nam postea nullum erit tempus negotiandi aut merendi. Post mortem enim non erit locus merẽdi, nec demerẽdi. Ioseph in Ægypto, diuitiarum & abundantiæ tempore, in recondito ad famis tempus, panem tum aggregauit tum vero seruauit: quod quidẽ Ægyptij facere nescierunt, cuius rei gratia ob nimiam ac vrgentem famem bona sua vendiderunt, & seipsos etiam regis imperio in seruos tradiderunt. Si autem Ægyptij illi prudenter se gessissent considerare debuerãt nõ sine causa œconomos, illos Pharaonis tãtam tritici copiam tanta cura ac studio congregasse, idque in locis ad obseruandum consuetis reposuisse: quorum exemplo moniti hoc ipsum facere debuissent. Tamen tunc temporis Ægyptij penuria venturæ ignari vacui remanserẽ, postea vero necessitate famis perite cogebãtur. Quapropter age ergo modo & cõsidera totum huius vitæ spatium tempus esse opportunum satis ad augendum opes & diuitias congregandas, in quo etiam quilibet fidelis ditari ac locupletari poterit, & in vitã perẽnem thesaurizare atque mereri. Quod si modo prætermiseris & tempus in aduersum consumpseris, famis tempus aduenier quo quidẽ nihil nec aggregare, nec mereri valebis. Quocirca diligenter modo labora, ne forte cũ velis, iam non liceat. Vnde Paulus suis Corinthijs ait. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: in omnib⁹ exhibeamus nos sicut Dei ministros, in multa patientia, in ieiunijs, in tribulationibus, in vigilijs, &c. Fidelium quippe hominum vita nihil aliud, nisi perpetuus labor & continuum negotium ad cõsequendam vitam æternam existimanda est. Soliciti vero emptores & mercatores non in vno atque eodem viuunt loco: sed vbique terratum soliciti, atque inertes de suis agũt mercibus atque negotijs. Ita tu nõ sine magno labore putes salutem consecuturum. Ne ocioſus ſis, cum te saluum esse oporteat: idipsum sane lachrymis, orationibus, gemitibus, vigilijs, & alijs muneribus & gratijs quę accepisti a Deo contendere debes: quæ si in seruiendo Deo secundum ingenium & gratiam tuam, & in vtilitate proximi exercueris, optatissimũ quidem exitum impetrabis. Tempus autem hoc negotiationis huius vitæ in quo laborandum est, breue esse concernitur. Volat enim ætas: tẽpus vero venturæ gloriæ acceder, quãdo perpetuo requiesces. Huius vitæ autẽ tem- *1. Cor. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pus totū in labore ac negotiatione dicta posi
tum est: cū in ventutum tēpus, nec merendi,
nec demerēdi vti diximus oportunitas cōce-
datur. Sic Paulus Corinthios monet dicens. 2. Cor. 5.
Omnes enim nos manifestari oportet ante
tribunal Christi, vt referat vnusquisque pro-
pria corporis, prout gesit siue bonū siue ma-
lum. Expēde quod nō dicit extra corpus, sed
in corpore: quia quilibet factorum suorum ra
tionē redditurus est prout gesit in corpore.
Beatis quidem in cœlo propter amorem quē
erga Deū habent, gloria non augetur: nec cō-
demnatis similiter propter offensis Deo illa-
tas pœna augetur. Nullus quippe istorū, nec
in merendi, nec in demerendi statu est. Duo
equidē si bene cōsideratur Christus hic nos
docet. Alterū quòd negociemur: alterūvero,
dū ipsi venerit. Ponit enim mensuram & me
tam tēpori negotiationis, quā in hac vita age-
re debemus: quod quidem arctat ad tempus
huius vitæ. Ideoque in vita præsenti negotia-
turus es, cum in futura nec mereri quidē pos
sis. Sed cur Dominus post huius vitæ cursum
præmio non donat: nisi ea opera quæ à nobis
viuentibus facta probātur? Quia diuinæ pro-
uidentiæ placuit huius vitæ opera esse donan
da: non tamē quæ in futuro seculo fiant. Non
quia opera huius seculi præferri debeant illis
quæ in futura gloria fiūt: sed quia vt diximus
diuinæ placuit prouidētiæ, quòd appositissi-
mo exēplo ostendam. Nōnulla reperies oppi
da, loca, & castella, eaq; villa & infima, in qui
bus ex beneplacito regio mercatus & nūdinę
à certo in certum tempus celebrātur. Concel
so tamē priuilegio & libertate de solutione ve
ctigalis q̄ ratione emptionis & vēditionis de
betur (sunt certæ aliquæ huiusmodi nundinæ
in nostra Hispania) multi tam emptores quā
venditores vndique ad commercium (vt tāto
gaudeant priuilegio) libentissime conueniūt
& affluunt: quibus durantibus quicquid de
mercaturis & supellectilibus volueris facile
inuenies. Finitisque nundinis, & finito priui-
legio, nihil prorsus simili precio in oppido par
ui momenti inuenies. Quæ rogo causa est? Nu
quid pecunia minoris est valoris, quā antea?
Non sane, sed eiusdem. Ergo non ex eo sed ex
defectu merciū, atque mercatus id prouenit:
quia mercato confecto sterilitas & inopia op
pidi subsecuta est. Sic sane anima nostra sicut
sterilis est vicus, iuxta illud Prophetæ. Anima
mea sicut terra sine aqua tibi. Sed ea est Dei Psal. 142.
bonitas & misericordia quod nobis à primo
vsu rationis ad mortis vsque tēpus & vltimū
instans vitæ nostræ priuilegium emendi & vē
dendi & negotiandi, ad futuram gloriam cō-
parandā concessit. In hoc autem ratio aliqua
reddenda non est, nisi quod diuinæ voluntā-
ti bona huius vitæ opera acceptare & in futu
ra gloria huiusmodi bona opera remunerari
placuerit. Facta vero illorum qui diuino regi
no interfunt, minime dono affici Deo pla-
cuit: quemadmodū diximus regi tēporali vi-
sum est hoc mercati priuilegium huic loco &
vico tanto tempore esse concedendū. Quam-
obrem post hunc vitæ cursum nihil merebe-
ris: non propter defectum bonorum operū:
sed quia mercati tempus præterijt. Antea ve
ro quam prætereat & finiatur dum lucem ha
bes diligens esto mercator: & quoniam regnū
cœlorum vendibile est, mercatorum & agen-
tium more agendū est. Mutuabis hic si lucrū
in futurū exoptas facultates & opes tuas, pro
paupertate: risum, pro lachrymis: gloriam &
requiē, pro persecutionibus: voluptates, pro
laboribus: & saturitatē, pro fame & ieiunio.
Finito enim huius vitæ spatio etiā si instar ma
ris aquæ lachrymeris nihil glorię pl⁹ hoc ideo
impetrabis: & quāuis dolores inferni maio-
res sine modo huius vitæ doloribus sunt, ta-
men illic nec demerito nec merito locus re-
linquitur. Quo fit vt si in hac vita centesima
parte minus laborum inferni pœnituerant dā
natum propter Christum, credere placet illū
vitam cœlestem hoc dolore esse cōsecuturū.
O fœlix vitæ tempus, in quo sine magno labo
re possumus vitā æternam obtinere. In hac au
tem vita paucis laboribus pro Christo susce-
ptis, multum sane mereti poteris. At plus eli
gis in infernū descendere, quā propter Chri-
stum moderatos aliquos hic ferre labores: nā
ipsis confectis de facili ad optatā metam per-
uenies. Hic enim paucis eleemosynis erogatis
& exigua tolerata fame, paucisque vigilijs &
ærumnis, negotiari, & cœleste regnū mere-
ri potest. Quapropter animaduertas velim
Christum dicere, negotiamini dū venio: quia
postea negotiādi tēpus non est. Si tanta quæ-
ro tritici copia in foro daretur, vt argēteo vno
viginti tritici modios emere potuisset, & post
octo dies tanta esset penuria, vt si centum pro
singulis granis dares, inuentu essent difficilli-
ma: stultum quippe esset emptionem illam vl
meliorem tempore congruo non præuenisse. Idē
serua ò tu quicūque fidelis in vitæ æternæ ac
quisitione & negotiatione: ne tibi tempus ad
hoc

hoc deficiat, & in tantas venias angustias, vbi
nec precibus postea vllus locus detur: cū mo-
do in hac vita quæ meritis abundat, vili pre-
tio, hoc est, exiguis lachrymis & paucis labo-
ribus posis æternam vitam emere & mereri.
Vnde sanctus Propheta Esaias clamat dicēs. Esai. 55.
Venite & emite absque auro & argēto: & abs
que vlla cōmutatione. Ideopropera, & te labo
ribus accōmoda, vt futuram vitam negotieris
& consequaris: cum aduentum Dñi ignores,
nec scias quando mors sit ventura. Exemplū
enim præbent volatilia, aquilæ, accipitres, &
similia: quæ accelerato cursu & volatu ad prę
dam se præparant ac discurrunt, id quidē an-
tequam dies euanescat. Considera tandē hu-
ius mortalis vitæ tēpus esse breue: ideo gemi-
tibus, lachrymis, & orationibus tibi regnū cę-
leste captes, necesse est. Væ illis qui nō cōside
rant & tempus pœnitentię, & dies salutis prę
cerite. Properanter certe ad sepulchrū tēdis:
ridiculum ideo est, tuæ saluti non prouidere.
Ociosus es & salutis proprię contemptor vi-
deris: age iam laborem ne differas, statim imo
sine negligentia vigila, negotiare tibi regnum
promissum: nam si in laborando & vitā æter-
nam acquirendo negligens fueris euenier ti-
bi forsan quòd Leuitæ cuidā contigit qui ve- Iudic. 19.
sperè Bethlehē profectus precibus soceri de
tentus, ad propriam domum non peruenit,
sed iuxta Gabaa in tribu Beniamin in hospi-
tium fuit exceptus, & ibi graui iniuria lacessit⁹.
Ideo statim proficisci tibi necesse est: ne preci
bus mūdi & dæmonis, aut carnis detentus, ad
domū cœlestem peruenire nequeas. Quapro
pter pœnitentiam opportuno tēpore agito, &
viam cęlestis patriæ tibi munire intēde: ne ob
tenebrosā nocte, mortis inquā occupante in
hospitium tartareum excipiaris potius quam
ad domū optatā (quæ cęlū est) accedas. Nego-
tiamini itaque dū venio, dicit Christus. Sed
quia in superioribus capite duodecimo in il-
lud citate parati quia nescitis, &c. Plura de
his diximus, nunc supersedendum est, vt hi-
storiā prosequamur. Ait ergo Euangelista. *Ci-*
ues autem eius oderant eum. In his sane verbis
malitia Iudæorum insinuatur, odio enim pro Luc. 19.
sequebantur Christū Dūm, sicut ipsemet fate
tur dicens Odio habuerunt me gratis. Tanto
odio detinebantur aduersus Christū, vt cru- Matth. 27.
ci affixerunt eum: & præterea etiā post mor-
tem Pilato dixerunt. Domine, recordati su-
mus quòd seductor ille dixit adhuc viuēs. Ec
ce post mortē seductorē vocāt: qui nec mor-
tuo Dño odium & iram nondū deposuerant
qua illū inique prosequebātur. Nondū enim
ira & insanus furor eorū placatus erat. Quis
rogo tā immanis & acer est, quis tādē tātū ini
micum odit, q̄ si viderit illum mortuū, & in
patibulo affixum non compatiatur & flecta-
tur: ita vt ira & odium in ipso prorsus extin-
guatur? Sed isti non ita, imo post mortem ig-
nominiosam Christo Domino illatā nō quie-
scūt, sed vocant eum seductorem, in quo aper
te ostendunt vindicatos adhuc non fuisse.
¶ Perpende etiam quòd homines mali & dā
nati, atque etiam dæmones ipsi non possunt
Deum tanto odio prosequi quin potius cum
naturali quodā amore etiam plusquam seip-
sos diligere. Odio tamē habent ipsum, vt hic
dicitur in quantū punit peccata: pharisæi vero
filiū Dei oderant, quia eorū peccata arguebat.
O diū quippe quodā motus est appetitiuæ po
tentiæ, qui non mouetur nisi ab aliquo obie-
cto apprehenso: Deus autē dupliciter cogno
sci, & apprehēdi potest. Vno quidē modo se-
cundum seipsum cum per essentiam videtur
& cognoscitur, secundum quam cum sit ipsa
bonitas etiam in abstracto à nullo potest odio
haberi: quia de ratione boni est quod naturali
ter diligatur. Alio modo cognoscitur Deus
per suos effectus cū punit vel cum benefacit:
& sic vt benefactor non potest naturaliter
odio haberi. In quātum vero Dei effectus re-
pugnant inordinatæ voluntati humanæ per
peccatum depravatæ sicut inflictio pœnæ &
coercitio peccatorū & huiusmodi, potest De⁹
ab improbis odio haberi. Fur enim & latro nō
odit iudicem in quantū est homo, quia hoc
est contra naturā: sed odit eum in quantum
est iudex, & pœnæ inflictor. Sic isti mūdi Sal-
uatorē oderāt, quia eorum peccata puniebat:
& pœnā proillis cōminabatur æternā. ¶ Por
rò Iudęi vocātur hic ciues quia Christus exeis
nat⁹ est, & factus est (vt Paulus ait) ex semine Rom. 1.
Dauid secundū carnē, & sub eadē lege Mosi
viuebat, & in vno eodēq; tēplo cōmunicabat,
& in eadē patria habitabat: & propter has ci-
uilū conditiones erāt Iudæi ciues eius. De istis
etiā ciuibus qui tantopere illū odiebant dicit
Euangelista. *Et miserunt legationem post illum,*
dicentes. Nolumus hunc regnare super nos. Mise-
rūt legationē quia post Christi ascensionem si
dem Christi Euangelicamque doctrinā cona-
ti sunt destruere, & de orbe delere. Vnus eo-
rū legatus fuit aliquādo D. Paulus cum accep Act. 9.
tis epistolis in Damascū proficiscebatur Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Act. 4. Ioan. 19. stianos persecuturus. Sic etiam in Actis legimus quod adductis apostolis in cõcilio denũciatũ est eis ne omnino in nomine Iesu loquerentur. Nolumus inquiunt regnare hũc super nos. Sic Pilato dixerunt. Non habemus regẽ nisi Cæsarem. Et cum causam mortis eius posuit scriptam in cruce, dixerunt. Noli dicere rex Iudæorum: sed quia ipse dixit, rex sum Iudæorum. O infelicissimi & cæci Iudei. Maluerunt enim tyrannidem Cæsaris & Herodis tolerare: quam regem Christum, benignum, & misericordem suscipere. Similiter & olim patres eorum maluerunt tyrãnidem Pharaonis sufferre & superbissimo regi inseruire, quam parum quid propter Deum in deserto pati, & gaudere optima terra promissionis & dominos esse. Vnde Mosi & Aaroni dixerũt: Vtinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium, & comedebamus panem in saturitate. Et timẽtes Ægyptios dixerunt. Melius erat nobis seruire Ægyptijs. Multi etiam nunc similes sunt istis, qui preferũt officia dæmonis, & eius vitia, officijs Christo domino omnium rerum opifici debitis: & sic si nõ voce, tacite vero in cordibus suis dicunt. Nolumus hũc regnare super nos: sed auaritiam, luxuriam, iram, superbiam, & alia id genus. Maluerunt enim peruersi illi Iudæi dæmonis tyrannidem ferre, & grauissimũ Satanæ & mũdi iugum tolerare: quam parum laboris pro Christo sufferre. Stultum quidem est viribus totis virtutem non aggredi, & postea dulcissima Christi conuersatione & regno frui. Renuentes autem virtutem & bonitatẽ, laqueis peccatorum subiecti sunt: qui si seipsos deuincerent, familiaritate & dulci Christi conuersatione gauderent. Nolunt ergo vt Christus fons vitæ regnet super illos: quinimo turpitudo, libido, immunditia, & peccata. &c. Nolumus (inquiunt) hunc regnare super nos. Ex eo quod dicũt nolumus perpende quod si Christus recedit ab anima illud sane est quia tu recedis ab eo. Malitia enim voluntatis expellitur dominus. Quod si eum vocaueris & bono corde & simplici quæsieris eum, præsto erit: si vero à te discedet, non id ex animo facit, sed quia tu ipse illum discedere cogis. Si volueris quod Christus regnet super te, ipse regnabit: si autem nolueris recedet: homo certe suæ voluntatis dominus est. Si malus es, tua ipsius culpa est: tuq; ipse malignitatis auctor es & si Christus tui regnator non est, id causæ est quia te reluctantẽ nouit. Iure ergo dicitur:

Eccle.19 Ante hominẽ mors & vita, bonũ & malum: quodcunq; voluerit dabitur illi. Tuæ dãnationis causa est, quia tu saluus esse nõ vis: si autẽ dominus tuæ animæ nõ præest, id fit propter contrariã quã opponis voluntatẽ. Ex quibus deducitur manifestè causam peccati voluntatem quidẽ esse: sine cuius vel tacito vel expresso cõsensu perpetrari maculã peccati, impossibile est. Hoc insinuatur cum isti dicũt nolumus. Sequitur in contextu. *Et factũ est vt rediret accepto regno.* Rediret inquit: ad generale iudiciũ intellige, ad quod in fine seculi veniet Christus accepto regno: quia ante finẽ seculi Dan.7. totus mũdus conuertetur, iuxta illud Danielis. Dedit ei, scilicet pater Christo potestatẽ, regnum, & honorẽ: & omnes populi, tribus, Act.1. & regna seruiẽt ei. Sic angeli apostolis in die Resurrectionis dixerũt, Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlum? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, si veniet quemadmodum vidistis eum ascendentem in cœlũ. Luc.24. Dicit accepto regno quia iam erat suum, sed non acceperat eius possessionem: quoniã regni possessionem morte meruit, iuxta illud. Oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suam. Dicitur etiam quod redijt, vt seruos videret & examinaret: vt doceat operarios esse videndos, nam vt in plurimum mercenarij ad oculum experientia testante seruiunt. Sed mirum valde est quòd omnes seruiamus ad oculum hominis, & pauciss imi ad oculum Dei. Hoc etiam inter ecclesiasticos videbis: vt si prælatus diuinis officijs intersit, cæteri omnes adsunt & comparẽt: sin minus, chorus vacuus & ecclesia deserta existit. Nõne Deus ibi est? Num oculi hominum perspiciores sunt oculis Dei? Cum vero nullum fere virtutis opus exerceant, nisi à prælatis viderise prius cognoscant: ideo sæpius prælatos ad eos accedere, eosdẽq; visitare necesse est, vt proprijs oculis subditorum ministeria videant, vt dicitur in præsenti hominem hunc accepto regno redijsse, vt rationẽ à seruis suis sumeret, eorum quippe quæ eo absente fecerant. Verum licet Deus nos sæpe visitet & præsto sit vt opera nostra intueatur: tamen hęc reuersio de die iudicij, vel de morte vniuscuiusque intelligenda est ¶ Expende quod nõ exptimit quanto tempore nobilis ille aduentũ suum distulerit: quia filius hominis hora qua nescimus & qua non putamus aduenier: & ideo B. Paulus ad Thessalonicenses scribit di- 1.Thess.5.

cens. Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in nocte veniet. Hoc est exinopinato: quod clarius in superioribus Dñs dixit. Et vos (inquit) estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Præterea hoc in loco obseruandum vlterius censeo vi delicet verbum illud redijt. Redijt dicit, quia in morte siue in iudicio, non potest homo ire ad Deum, sed Deus venit ad illum: nã mors non est in potestate hominis, sed Dei ipse enim posuit animam in corpore nostro aufert etiam quando vult, & ideo in iudicio potius dicitur Deum venire ad hominem, quã hominem ad Deum, Sic de Ioanne dicit Christus.) Sic eum volo manere donec veniam. Id est, donec veniam ad eũ, per mortem ipsius. Neque enim est in potestate nostra Deo adhærere: sed ipse potest nos sibi propinquos facere, & hoc est ad nos venire. Recte ergo Dominus seruorum redijt, & venit ad seruos. Sequitur. *Et iussit vocare seruos, quibus dedit pecuniam.* Omnes enim adducẽtur ad ipsum, in iudicio. Omnes (inquit Paul⁹) oportet nos stare ante tribunal Christi. Constat ergo nimirũ à Deo condemnari nisi prius illum vocet, cuius seruos sibi redditurus est rationem, vt vnusquisque pro se respondeat. Non sic nostri temporis iudices nec prælati, qui innocẽtem inauditum damnãt: & facile detractoribus & murmuratoribus credunt, quorum officium est maledicere absentibus: quod quidem Romani Gentiles suis temporibus minime fecerũt, quod Christiani nunc faciunt. Festus quidem ausus est dicere Aggtipæ Regi. Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem priusquam is qui accusatur presentes habeat accusatores locumq; defendẽdi accipiat ad abluenda crimina quæ obijciũtur. Ad iudicium itaque vocat seruos suos dominus. Ad quid? A trende causam. *Vt sciret quantum quisque negotiatus esset.* Hoc est, vt alios scire faceret per iudicialem suam sententiam. Sic scriptum habetur in Exodo. Dixit Dominus ad filios Israel. Iam nunc depone ornatũ tuũ, vt sciã quid faciam tibi. Prærerea hæc ratio in morte à quolibet exigetur, ideo ibi sententiã aut dãnationis, aut salutis æternæ accipiet: sin dies autẽ iudicij ab omnibus generaliter exigetur. Dicitur autem vocare seruos & reddere rationem, vt sciret quantum quisque negotiatus esset ad normam hominum, quia sæpe homines cùi aliquid seruis suis ad ministrandum committunt ignorant euentum rei illis commisserit ideo rationem petunt per quam constet an res sua profecerit, vel detrimentũ passa fuerit. Deus autem omnia nostra nouit: ideoque nulla indiget inquisitione, nec oportet exigere rationem ab aliquo: & non solum nomine quis dãnandus, & quis gloria dignus sit, sed etiam quanta gloria, vel quanta dãnatione, & iuxta hoc quòd de singulis nouit iudicat eos, & hæc est ratio quam ponit cũ eis. Vnde nullam rationem seruii hic reddũt, sed recipiunt conclusionem rationibus luis, cõuenientem damnationem, vel gloriam. Ista autẽ ratio redditur de libris cõmissis: & quia nullus est à quo in iudicio nõ exigatur ratio, nullus est qui mnam aliquam non acceperit: hoc autem de illis qui ad discretionis annos peruenerunt intelligitur. Nam his saltem donũ rationis cõmissum est, & tenebuntur omnes actus suos secũdum rationem dirigere. Quod si ab ea quis deuiauerit, mnam suam amittit: licet hic magis signatur efflagitatio rationis quantum ad ea quæ sunt in mala cõmissione. De illis autem qui non peruenerunt ad rationis usum, alius mõdus rationis est: nam illi nihil potuerunt omittere, cum agere minime valuerint: etiam nec cõmittere aliquid mali potuerunt, sed damnantur aut saluãtur ex alia radice, nempe ex peccato cõtracto, vel ex gratia collata in sacramento baptismi. Sed ad cõtextum. *Venit autem primus dicens: Domine mna tua decem mnas acquisiuit.* Per hunc seruũ intelligitur bonus seruus qui multa a Deo recepit vt sunt doctores, prælati, & prædicatores, qui maiora à Deo receperunt munera: ideoque maiores tenentur reddere rationes quã populares & simplices: qui non tãta à Deo susceperunt dona. Itaque primus dixit. Dñe mna tua 1, gratia mihi à te præstita, decem mnas acquisiui, : hoc est, copiosum fructum produxit, sicut Apostolus proreflatur. Gratia Dei in me vacua non fuit. Obserua autẽ quod nõ dixit, Domine ego cum mna tua decem mnas 1.Cor.15. acquisiui: sed mna tua decem mnas acquisiuit: nimirum omne lucrum in dominum referens, à quo gratiã benefaciẽdi acceperat. Gratiæ enim Dei vir sanctus totum attribuit 1.Cor.3. lucrũ, iuxta Apostolum alibi fatentem. Deus autem incrementum dedit. Hominis siquidẽ est rigare & plantare, & vniuersaliter operas proprias adhibere: ex diuina autem gratia fructus populare & incrementũ subsequi est. Docemur profecto in hoc à nostris operibus ostẽtationem vanam separare, & in solũ Deũ fontem

Luc.12. Ioan.21. Gal.5. 1.Thess.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem perennem, à quo dimanaut reducere. Expende etiam quod hoc quod seruus iste dixit, dicitur ad modũ parabolæ: nam in rationibus humanis bene poterat scire seruus quidquid acceperat qd deindeq; lucrat⁹ esset: ideo poterat sic determinate loqui. Circa spiritualia vero nemo scit quantum acceperit: quia Deus solus qui bona tribuit est mensurator illorum. Et iam lucrum suum nemo nouit, quia nescimus quantum profecerimus apud proximum ex talentis nobis creditis, & nihilominus quanta fuerit erga Deum operatio nostra. Ideo nemo potest determinate dicere Deo, tantum accepi à te, & tantum reddo tibi. Item quia in iudicio nouissimo nõ est curdicat homo, Domine hoc est qd accepi, hoc vero egi, cum Deus multo euidentius id nouerit: sed dicitur hic ad modum humanarum rationum, in quibus qui accipit & expẽdit tam refert quantitatem acceptorum quã expensarum & lucratorum. Sed videamus quid huic bono & fideli seruo Dominus responderit. *Euge serue bone quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitates.* Euge illud in hoc loco interiectio est designans affectum commendantis, non insultantis: sicut etiam est in Psalmo. Ferant cõfestim confusionem, qui dicunt mihi euge euge. Bonus autẽ seruus vocatur quia mnas sibi cõmissas multiplicauerit & cõmunicauerit. Bonũ enim suapte natura diffusiuũ est & cõmunicabile. Præterea in modico ait fuisse fidelẽ: quia omnia præsentis vitæ bona, pauca & per exigua sunt cõparatione futurorũ. Demũ in eo quod ait eris supra decem ciuitates insinuat quòd in gloria & fœlicissima illa beatitudine erit in beatis ordo dignitatis: quilibet enim iuxta meritum accipiet præmium. Qua ratione hic qui decem talenta lucratus est super decem ciuitates constituitur, ille vero qui quinque mnas acquisiuit super quinque ciuitates, vt statim videbimus. Itaq; per has decem ciuitates spirituale præmium ignotum nobis similitudine sensibilium significatur. Cum enim cœlestia præmia atque præcelsæ illæ dignitates nostris sensibus remotissima sint, per sensibilia & nobis nota designãtur. Perpende autem hic quod laudatur seruus iste, & honoratur positus super decem ciuitates: quia in gloria & beatitudine non solum boni gloriabuntur, sed etiam laudabuntur a Deo, eos que Dominus bonos & fideles vocat. Duplici deinde gloria præmiabũ

Psalm. 39.

tur, scilicet, laude & honore. Sic dicit Paulus: Itaque nolite ante tẽpus iudicare quoadusq; veniat Dñs qui reuelabit abscondita tenebrarum & manifestabit consilia cordium, & tũc laus erit vnicuiq; à Deo. Sed quid de alio seruo? *Et alter venit dicens. Domine mna tua fecit quinque mnas. Et illi ait. Et tu esto super quinque ciuitates.* Per hunc etiam seruũ viri boni & fideles homines intelligũtur: qui susceptis à Deo beneficijs, huiusmodi munera Deo in seruiendo accomodant. Tot talenta posteriores isti non acceperunt, & ita tantum muneris vt priores non meruerunt. Tamẽ hi quod in se fuerat & potentiæ & virtutis effecerunt, & ita Deo placuerunt, & talenta illis credita auxerunt: ita etiam secundũ vniuscuiusq; meritã quilibet corona donatur. Præmia enim hic respondent meritis: qui vero plus laboris adhibuit, super decem ciuitates collocatur: quia decẽ mnas Domino acquisiuit, hi vero posteriores serui ideo super quinque præficiũtur ciuitates, quia quinque mnas Domino lucri fecerunt. ¶ Expẽde etiam quòd omnes isti boni serui constituuntur super ciuitates, quia in regno illi cœlesti omnes sunt domini, omnes reges, & dominantur. Sicut in inferno è diuerso omnes sunt miseri, serui, & abiecti: ita per oppositũ in cœlo omnes sunt reges, principes & domini. Et merito quidẽ illi qui fuerunt subiecti peccatis, vitijs, & concupiscentijs, semper subditi & captiui sunt: illi autem qui in hac vita passiones suas, & illicitos motus coercerunt, aliasque propensiones nocluas frenatunt, pari ratione dicendum est eos in gloria dominos & principes futuros esse, qui viuẽtes in mortali carne seipsos subditos fecerunt. Præterea ex hoc loco colligitur, ex fidelium numero plures saluari quam dãnari: nam vnus hic est qui malã reddit rationẽ ex mna sibi cõmissa, duo vero bonam reddidẽrunt & salutem ex eo consecuti sunt. Vna etiam quis ex centum inuenitur perdita: ita ex decẽ talentis, vt vnum etiam perditum fuit: vnus tãdem qui suæ mnæ malam rationem reddidit. Sed ad malum iam seruum deueniamus. *Et tertius venit dicens. Domine ecce mna tua, quã repositam in sudario habui timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.* Tertius hic relatus imbecillos atq; pusillanimes seruos repræsentat, qui se se valde imperite de rebus sibi cõmissis gessũt. Eligunt potius tales abstinere ab omni opere, quam aliquid efficere: quod plerũque

Luce. 19.
Matth. 25.
Matth. 25.

que circa donũ ingenij & alia dona accidit. Qui dũ possint proximis cũ donis suis prodesse id efficere reluctãtur, timentes euẽtum fœlicẽ nõ obtenturi. Et hoc malũ est: nec accidit sicut in mna, aut talẽro pecuniæ, quia in illa si quis abstinuerit à negotiatione seruat illã integrã. In donis vero spiritualibus secus est: quia cum sint ad opus in seipsis deficiũt, si nihil per ea fecerimus: sicut apparet in habitib⁹, quos per operationẽ acquirimus, quia si omnino ab operatione cessemus, per cõsuetudinem habitus delentur. Itaq; quantũ ad parabolã sensus clarus est: sed quomodo verificatur in proposito, nõ satis apparet. Nã hæc duo coniũgere difficile est, scilicet, vt donum Dei abscõdatur, & quod reddendũ Deo integrũ seruetur. Sed vtrunq; stat simul, nã, velut integrũ donũ Dei se seruare, arbitratur qui illud à contrarijs actionibus custodit, præcepta negatiua seruãdo nulli etiã iniuriã inferendo, & à reliquis actionibus abstinẽdo quæ præcepta negatiua dicũtur. Quãuis secundũ rei veritatem Dei donũ integrũ non seruetur, nisi etiã affirmatiua præcepta de vsu donorũ Dei seruentur: quia dono Dei non solũ contrariatur actio contraria, sed etiã negatio vsus quando vbi & sicut oportet nõ fit. Non autẽ sic est in argento mna, quæ nõ minui per nõ vsum, sed integra manere clarũ est. Ad similitudinem ergo mna pusillanimis seruus existimat donũ Dei esse seruandũ si à malis actionibus abstinet, quanuis donis Dei non vtatur faciendo bonum iuxta suũ ingeniũ à Deo datũ. Ideo ait. Ecce mna tua, &c. Quãdo autem dicit metis vbi nõ seminasti, nõ est quærendum quomodo hoc de Deo verificetur, cum falsæ tales æstimationes sint. Obseruãdũ tamẽ est quòd pusillanimis de Deo huiusmodi cogitationes occurrunt, scilicet quod de [illegible] præceptis exactę rigorẽ iustitiæ requirat: hoc est de cura animarũ, de prædicatione, de audientia confessionũ, & huiusmodi quæ ad bona spiritualia sunt pertinentia: & quod omne periculum perditionis in huiusmodi præceptis occurrit, quòd tutũ sit has negationes non subire. Repræsentat iste illos qui cũ defectus suos cognoscere deberẽt & ex eis veniã petere, in Deũ culpas suas retorquẽt: quasi Deus præcepta dura dederit & seruatu difficillima, & pin de putãr (sed falso quidẽ) Deũ exigere ab homine quòd præstare nequit: sicut circa aliqua mandata aliqui calũniantur. Sed mentiuntur quidẽ, quia Deus minime præcipit q̃ homo præstare nõ valet præsertim diuina gratia auxilioq; particulari adiutus, quod certè dñs libẽtissime petẽti cõfert. Secũdo autẽ ponitur hic dictũ serui huius ad ostendendũ maiora atq; grauiora peccata esse eorũ qui Deũ calũniãtur. Nõ enim hi suis peccatis cõtenti sunt, sed peccatorũ suorũ causas in Deũ trãsferũt: hoc certè manifesta blasphemia est, & peccatum deinde valde aggrauatur, cũ peccati excusatio per peccatũ fiat: quia peccatũ excusando, cõmittitur peccatũ. ¶ Vocat autẽ hic malus iste seruus dominũ suũ austerũ cum sit dulcis & pius, ex eo quod præcipit malis quæ dura & difficilia sibi ipsis apparent, & quia prohibet quæ eis delectabilia extant & complacẽt. Præterea dicit tollis quæ nõ posuisti, hoc est, plus requiris quã cõtulisti: & metis quod nõ seminasti, id est, quod nos facimus tibi ascribis: ideoq; nolui negotiari. Istæ sunt applicationes morales. Intentio enim Christi est contra illos qui pigri existẽtes nihil operantur & ad excusationem suæ inertiæ Deum calũniantur qua si ille iniustus sit petẽs ab eis quod nõ est rationabile, & volẽs ab illis talia compleri ad quę efficienda gratiã & virtutes non dederit. Mira huius stultitia qui cũ supplex esse deberet & pigritiã propriam fateri & ab ea veniam precibus impetrare: non sic, sed peruersẽ fecit calumniã patrifamilias imponens, & putat prudẽti cõsilio feciſſe. Sed quid ad hæc dñs? Audi. *Dicit ei dominus. Ore tuo te iudico serue nequã.* Hoc est, tuo te gladio iugulas. Retorsit enim argumentũ paterfamilias in malũ seruũ excusationẽ ab eo pro iusta allatam in culpã vertit, iniustamq; ostẽdit. *Si nequã hic seruus certo persuasum haberet dñm sic austerũ esse nõ talentũ abscondisset nec ociose gessisset:* sed omnẽ impedisset operã, vt vel tãtillũ lucraretur: cur timor illũ a negotiãdo cohibuit? Torpor & ignauia. Sic nos nõnunquã prætexere nescio quas causas solemus, cũ mẽs etiã nostra certo sciat rẽ aliter se habere: fieri autẽ aliquãdo potest, vt sic homines decipiãtur, Deus vero nequaquã. Talis quorundam Christianorũ prætextus esse solet. Sed dicet aliquis. Ego quidẽ tardo ac agresti sum ingenio, nesciogq; diiudicare cuinã parti adhærere debeã. Talibus Christi verbis facilè ego respõdebo. De ore tuo te iudico serue nequã. Si rudior es, vt certo iudicare possis, fiet vt neglectis alteris ad alteros inclines. Quo fiet vt veteribus contẽptis sectatis noua. Hanc appello conscientiam quæ spiritũ dñi non latet, non

malitia

Universidad de Deusto
Biblioteca

malitia potius causa est quã inscitia: nõ sectaris quæ tibi vera videntur, sed quæ ingenio tuo grata esse noscuntur. Vide ergo imo caue, ne dum peccatum tuum excusare procuras, potius peccatum accumules: causa enim non bona, patrocinio redditur peior. Huic concordat illud Prouerbiorum. Illaqueatus es verbis oris tui. Et illud. Ex verbis tuis iudicaberis, & ex verbis tuis comdemnaberis. Vnde apud Iob legitur. Os tuum condemnabit te, & non ego: & labia tua respondebunt tibi. Præterea sic etiam & nunc multi illaqueãtur proprijs verbis. Nonne in baptismo promisisti Domine præcepta custodire, & satanę renunciare? Sed quomodo seruas rogo? Proprio sane te gladio iugulas: & Dominus ex dictis tuis te iure condemnat. In oratione etiã Dominica quotidie dicis: dimitte nobis debita nostra, sicut nos dimittimus debitoribꝰ nostris. Non tamen vis proximo in te peccanti ignoscere: sed potius odio atque iniuria, & vindicta illum prosequeris. Ore ergo tuo te condemnas: i laqueatus enim es verbis oris tui. Ita etiam proprio ore sacerdotes & religiosi damnantur qui promissa vota in professione non obseruant: in qua quidem obedięntiam, paupertatem, & castitatem promiserũt, non tamen promissa custodiunt. Tuo ore te condemnas, tu ipse in te ipsum sententiam promulgas: & ita Dominus tempore mortis tuæ in te insurget dicens. Serue nequam, ore tuo te iudico. Et ita Propheta Regius Amalechitam illum damnauit, qui Saulem Regẽ interfectum à se laudauit: cui ad mortem dãnatus dixit Dauid. Os tuum aduersum te locutum est dicens, ego interfeci Christũ Domini. Sic Salomon præcepit, vt Semei occideretur, qui eum dixisset bonus est sermo Regis quo præceperat ne exiret de Hierusalem, contra ea quæ ipse dixerat & approbauerat fecit. Sed de his alias. Addit Dominus vltra. *Sciebas quod Dominus austerus sum, tollẽs quod non posui: & metens quod non seminaui.* Hoc est, si durum & & austerum me putabas: quare hæc cogitatio non te excitauit adhoc vt cautius, fructuosius, ac diligentius viueres: & traditam pecuniam augeres? Expende autem quòd repetit Dominus verba serui pigri, vt ex eis eum condemnet: & est fortis argumentatio, scilicet vt ex illo ex quo seruus se excusabat directe damnetur. Et recte concluditur aduersus eum, quia si Dominus metebat, vbi non seminabat: ex hoc sequebatur spectari lucrum suarum pecuniarũ, hoc enim est metere absq; seminatione: vt si quis dederit decem & nullo labore adhibito expectet viginti. Sic etiam erat de domino isto, teste eius seruo: quanto enim magis sciebat seruus dominum cupidum lucrorum, tanto magis ad lucra domino acquirenda omni cura & diligentia tenebatur. Sequitur. *Quare nõ dedisti pecuniam meam ad mẽsam, & ego veniẽs vtique cum vsuris exegissem eam?* Hoc est, cur donum gratiæ tibi concessum non expendisti ad aliorum spiritualem refectionem, instructionem, seu ędificationem: & ego veniẽs tecum ad iudicium merita & progressus in bono exegissem? Obserua autẽ quod dicimus dare pecuniam ad mensam & lucri facere quandocunque per aliquod donum nostrum proximis proficimus: quia ex eo ab eis quandam quasi vsuram accipimus & augmẽtum pecuniæ: bonum enim quod nunc proximis impẽdimus duplicatũ in vita æterna inuenemus, duplicique vsura nobis reddetur. In illo enim examine, in maiestate terribili inter Angelorum & Archangelorũ choros videbitur Dominus: ibique electorũ omnium & reproborũ multitudo deducetur, & ostendetur quid vnusquisq; fuerit operatus. Ideo Petrus cũ Iudæa conuersa apparebit, & Paulus fere totũ mundum ducens: ibi Andreas Achaiã, Ioannes Asiam, Matthæus Æthiopiam, Thomas Indiam, in conspectu tanti iudicis conuersa præsentabunt. Ibi serui boni & vtiles cũ animarum lucris apparebũt: illi (inquam) qui in uinea Domini diligenter laborarunt orationibus & prædicationibus sanctis Dominicũ gregem docuerunt, per viasq; rectas deduxerunt. Cum igitur tot pastores cum gregibus suis in conspectu æterni pastoris steterint: nos miseri & inutiles serui quid dicturi sumus qui ad Dominũ nostrum post negotium vacui redimus: qui pastorũ & doctorum nomẽ habuimus, & oues nostras traditas non vt boni & probi pastores, imo male & negligenter pauimus? Ideoque redargutio illa acriter & acerbe satisfiet cũtra omnes qui operati non sunt iuxta dona eis tradita: nam omne lucrũ ex donis Dei promanans veluti quædã vsura est: & ideo omnes habentes dona illa admonentur ne in vanum acceperint, imo vero ad mensam & quæstum conferant, ideſt, cõmunicent proximis, qui etiam per illa operẽtur. Et tunc sine periculo doni poterũt lucrũ facere: quia nullũ lucrũ est quod operando amittatur, sed potius non operando. ¶ Rursus ob seruandũ etiam est quod si tam stricte dñs iudicat & arguit seruũ hũc qui vno talẽto acceptо abusus est: quãto strictius & seuerius arguet & dãnabit illos qui plura dona acceperint, nẽpe scientiã, gratiã prædicãdi, consulendi, regẽdi & gubernãdi: qui vt rationales imo veluti animãtia quædã in somno, accidia, comessationibus, & ebrietatibus vitã transigũt? Proh dolor, quã multi nostri tẽporis prælati qui cum literis & ingenio præditi sint, & ex officio lucescere, & proficere teneãtur non sic faciunt: malũt enim suis delicijs & pro volũtate oblectamẽtis perfrui, quã laborãtes prædictis muneribus fungi. Habẽt enim oculos & lumẽ scientiæ, & subditorũ mala nõ vidẽt: os habẽt, & nõ prædicant: manus, & nõ palpãt: pedes, & nõ ambulãt: de quibus ad litera Zacharias prophęta in hũc mundũ alloquitur. Zacharii. 11.
O pastor & idolũ, derelinquẽs gregẽ: gladius super brachiũ eius: & super oculũ dextrum eius. Brachiũ eius ariditate siccabitur: & oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

Quæ nã ratio seu excusatio afferri poterit ab istis eorũ munerũ & dignitatũ quæ sibi à dño tradita sunt ad eius munus subeundũ: si ita aspere seruus iste pauperculus fuit in examen deductus (vt videmus) & etiã ob malã reddita tionẽ acriter punitus, qui talentũ vnicum suscepit: Et vt animaduersionẽ in eũ consideres quid vltra dixerit dñs audire necesse est. Et *astãtibus dixit.* Hoc est, angelis qui Deo astant ad contemplandũ, fruendũ, & ministrandum, iuxta illud Danielis. Millia milliũ ministrabãt ei, & decies millia cẽtena assistebant ei. *Auferte ab illo mnã, & date illi qui habet decem mnas.* Aufertur sane ab illo donum gratiæ sibi collatũ. Angeli vero hoc auferunt, quia nõ impendũt hominibus suã administrationẽ post hanc vitã: vel ostendẽdo q̃ homo iuste priuatur gratia sibi à Deo data. Datur autem habẽti decẽ mnas, quia quãto quis in spiritualibus bonis plus quotidie proficit tanto amplius graria eius augetur, & cunctæ eius virtutes perficiuntur. Nã gratia bono ipsius vsu meretur augeri, vt aucta mereatur & perfici. Aduertendũ tamẽ q̃ talentum nõ datur quo ad vsum quia iam non erit tempus merendi nec demetendi, sed quo ad gaudium: gaudebũt enim iusti in cœlesti patria non solum de bonis Dei in seipsis, sed etiã de donis Dei alijs collatis, iuxta illud. Tene quod habes, vt nemo accipiat coronã tuam. Præterea Daniel. 7. Apoc. 3. Matth. 25

hæc mna ab illo ablata datur non solũ habẽti decẽ, sed etiã habẽti quinq;: & vere sic est qđ ita datur vni qđ datur omnibus. Communio enim gaudij de vno & eodẽ, nõ minuit gaudia singulis. Demũ gratia ab vno auferri, & alteri dari asseritur non quod eadem numero sictollatur & detur: cum accidens ab vno subiecto in aliud migrare non queat: sed quia in specie similis sit confertur & fructum gratię quẽ vnus si bene vixisset consequeretur, cõsequitur alter. Angeli vero dant talem gratiam alicui disponendo, & cooperando, seu illuminando vel imperrando. ¶ Duo tamen hic obseruanda sunt. Primo quid accidia homini auferat: aufert quidem bona gratiæ homini pigro, & bona gloriæ. Bona gloriæ quia illa solũ promittũtur viris strenuis & vigilantibus: beati enim sunt serui illi quos cum venerit dñs inuenerit vigilantes, quia regnũ cœlorum iuxta saluatoris sententiã vim patitur & violenti rapiunt illud. Sic iste qui laborare renuit iuxta gratiam sibi à domino datam, à regno cœlorum excluditur. Paulus quidẽ istorum pigritiam detestatus seruum diligentem sese præstauit, qui dixit de se. Gratia Dei in me vacua non fuit. Imo ipsa mouente diligẽter operabatur: atq; ideo addidit statim. Sed gratia eius semper in me manet. Ideo si vis quod gratia Dei in te maneat, & quod nõ auferatur sicut à seruo pigro operare, & omnibus modis vtere ea. ¶ Secundo expende, si à Deo dura ratio ponitur cum eo qui non duplicauit quod acceperat vnicũ talentũ quãto durior ratio erit cum his qui nõ decem mnas multiplicauerũt? Et quãto durior cum eo qui aliena aufert: si tam stricte iudicatur qui cum mna vel mina sibi data aliam sibi lucratus nõ exhibet? Deniq; vt concludam hoc vnũ summopere est aduertendũ. Videmur quidẽ nos dño negotiari: sed certe nobis cedũt negotiationis lucra: & dño hostias offerre videmur, sed tamen nobis offerẽtibus tribuũtur. Deus enim nullo indiget: sed nos diuites esse vult, & nostrum desiderat per singula quæq; profectũ. Obtulit Deo Abraham filium suũ gaudens: sed illum accepit incolumen, & multã plebem & reges cũ illo. Sic Iob propter Deũ perdidit omnia sua cum Dues esset: sed post modum dupla ex eo recuperauit. Ita si obtuleris quinque multiplicata in decem tibi ipsi donãtur, & tibi concedũtur. Negotiãdo enim cum donis à Deo collatis nõ Deo, sed nobis ipsis negotiamur: omnis quippe quæstus in nostrum Luc. 12. Matth. 11. 1. Cor. 15. Gene. 22. Iob. 1. Iob. 42.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostrum cedit commodum. Quapropter sequitur vlterius in contextu *Dico autem vobis quòd omni habenti dabitur, ab eo autem qui non habet auferetur ab eo* Dabitur inquit omni habenti, nã ei qui habet circa bona accepta operationem adduntur alia: eis vero qui nullum habent exercitium, aut lucrũ auferuntur ea quæ habent, qui perdesuetudinem quantũ ad præmiũ illa perdunt. Clarum igitur est qd qui habet donũ aliquod, & in illo se exercet proximis proficiẽdo, donum ipsum ei Dñs auget: vel alia dona quæ illi non erant cõferũ tur: & hoc quia exercitatio illa prodest dupliciter ad bona seu ad dona per modũ dispositionis, & per modum meriti. De primo quidem quia omnis actus alicuius habitus facit ipsius augmentum: & si gignatur ex operatione sicut sunt morales augebitur effectiue per actus scilicet quòd actus augeret habitũ & nõ ponetur aliud extrinsecum agens. Si autẽ nõ gignatur per actus, sed infundatur à Deo erit etiam augmentum à Deo effectiue, sicut est de charitate. Est tamen actus dispositiue se habens ad augendum illam. In alijs autẽ donis Dei si per infusionem sunt sic erit: & tũc augmentum per actum nõ est nisi respectu illius doni cuius est actus. De secundo patet, quia per operationem bonorem meremur: & tũc nõ meremur solum vitam æternam, sed etiã augmentum donorum. Sicut charitas nutrita meretur augeri, & aucta meretur augmentum illius doni, & etiam acquisitionẽ aliorũ donorum, vel augmentum aliorũ existentũ. Illud vero quòd dicit, ab eo autem qui nõ habet quod habet auferetur: sic intelligendũ esse puto. Ab eo qui non habet, scilicet charitatem, nec gratiam Dei gratum facientẽ, quòd habet auferetur: idest, multa bona quæ gessit extra charitatem, nam mali bona aliquando faciunt. Itaque impius habet & non habet. Habet multa bona opera: & non habet charitatem nec meritum. Si quis viuẽs multa bona opera exercuit, & moriens nõ habet aliquas, quia viuendo perdidit illas per contrariã operationem, auferetur quòd habet. Idest omnia illa non computantur ei ad vitam æternam, ac si nunquam habuisset: & ita videntur trãsire in vtilitatem sanctorum & gloriam, agẽtibus autem minime prosunt. ¶ Dicitur auferre, quia Deus aufert quasi violẽter quædam bona quæ mali fecerunt, vt cedãt in gloriam suam: multa enim bona faciunt infideles, & existentes sine charitate Christicolæ quæ nunquam illis profutura sunt ad beatitudinẽ consequendam: sed Deus illa conuertit in gloriã suam, sicut auctor & dator taliũ donorũ. Sicut laudamus Deum qui talia ingenia dedit qualia habuerunt Philosophi, qui tam copiosam doctrinã inuenerunt, etiam Ecclesiæ Dei profuturã: illis autẽ labores sui nihil profuerũt si in tartara descenderunt, absulit vero Deꝰ fructus illos siue dona ab eis vt nobis seruis suis prosint, & propterea ipsum laudemꝰ. *Veruntamen inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me.* Hoc ad Iudæos pertinet qui dixerũt supra, nolumus hũc regnare super nos: vt ibidẽ vidimus. Et Pilato dixerunt, Nõ habemus regem nisi Cæsarem. De his loquens Hieremias ait. Præuaricatione præuaricata est in me domus Israel, & domus Iuda ait Dñs. Negauerunt Dñm & dixerũt. Non est ipse. Hos Dominus adduci iubet ad se, hoc est ad suum tribunal: nam in die iudicij adducẽtur ibi ab Angelis omnes reprobi, quia in cõsummatione seculi (vt Matthæus scribit) exibũt Angeli, & separabũt malos de medio iustorũ, & mittent eos in caminum ignis. Morte etiã pœnæ æternæ atque miseriæ plectentur. Faxit autẽ Deus ne etiã nobis hoc quod de perfidis Iudæis hic iubetur contingat, qui etiam ore dicimus orantes, Pater noster qui es in cœlis, adueniat regnum tuũ: & hoc petentes nolumus Christũ regnare in nostro mortali corpore, sed regnat satanas, regnat mundus, regnat caro, regnat denique in nobis innumera scelerũ multitudo. Nec ignoramus certe Christũ dixisse nemo potest duobus dominis seruire. Similiter & Paulũ, non potestis mensæ Dñi participes esse & mẽsæ dæmoniorum. Cauca mus ergo ne nobis supplicium hoc à Dño iustum infligatur, ita vt mortẽ desideremus & fugiat à nobis, iuxta illud. Desiderabũt mortem, & mors fugiet ab eis. Mors enim (vt inquit Psalmista.) depascet eos. Mors depascet mistos, in æternũ duraturos. *Et his dictis præcedebat ascendens Hierosolymã* His dictis, hoc est, parabolis peractis præcedebat discipulos Hierosolymam, in qua statum passurum prædixerat: in quo docet prælatos volũtariè ituros, atque oblaturos ad mortẽ pro salute gregis sibi cõmissi: prout in secũdo libro Machabæorũ de quodã viro strẽnuo dicitur. Eleazarus ætate prouectus gloriosissimã mortẽ magis quam odibilẽ vitam complectens, volũtariè præibat ad supplicium. Ita nũc Christus Dñs

Et

Et factum est cùm appropinquasset Iesus ad Bethphage & Bethaniam ad montem qui vocatur Oliuet. Describit nunc Euangelista noster Lucas quomodo Christus cùm ingrederetur Hierusalem processerunt obuiam ei cum ramis palmarum cantantes, Osanna in excelsis: procinius historiæ introductione & ad contẽplandam mundi mutabilitatem & lenitatem aduertit ꝙ Salomon ille sapiens, Sapientiam & diuinam ordinationem considerans, & quãta cum mẽsura & compositione creauerit, & disposuerit altissimus cuncta quæ fecerat sic miratus, cum Deo loquens inquit. Omnia in mensura, & numero, & põdere disposuisti. Sapien. 11. Quod cũ ita sit & diuinæ bonitati placuerit tam irrationabilia quã insensibilia ordine & mensura constare: plus multo credibilius est eidem placuisse rationabiles creaturas & homines ad sui similitudinẽ facto ordine & numero debere cõsistere. Cognouit quidem dominus hominis conditionem cumꝙ in prosperis superbire, in aduersis vero desperare: & ita omnia quę sub cælo sunt labor ibus, fœlicitatibus, & infortunijs, subdita esse voluit: & in pondere atq; mensura cõlocauit. Ideo Chrysost hom. 1 in Matt. D. Ioannes Chrysostomus super Matthæum ait. Enim vero misericors Deus mœstis rebus iucunda quæq; permiscuit, quod in omnibus sanctis apertè fecisse constat: quibus neq; tribulationes, neque incũditates permisit habere continuas, sed tum ex prosperis tum ex aduersis sanctorum vitam mirabili quadam varietate contexuit. Hanc certe veritatem non solum Chrysostomus, & alij sancti verum etiam nonnulli ethnicorum & gentilium cõsecuti fuerunt. Nam cum Philippus Macedo tres eodem tempore fœlices nuncios accepisset, duos de victoria parta & tertium de filio nato, sciens ꝙ solicitũ aliquid lætis interuenire solet Deos rogabat vt alicui⁹ moderati casus temperamento fortunę inuidiam minuerent. Ex quo magnum nobis documentũ exoritur ad vitam nostram regendam & moderandam: ne forte in nobis fortunæ prosperis superbia & gloria efferamur, imo hodie lætos & cras tristes de facili posse fieri consideremus. Quocirca vir probus & circunspectus ista perpendere debet, & suam viuendi normam pondere & mensura liberabit: ita vt neq; in prosperis se extollat, nec in aduersis desiciat: imo vitam hanc & quæ in ea sunt, incerta, caduca, & breuia esse putet. Sic quędã sapiens mulier Dauidi Regi dixit. Sic est dñs Reg. 14. meus rex sicut angelus domini: qui nec male dictione nec benedictione mutatur. Labores certe ita sentimus, quia nos imparatos offendunt: & prospera perpetuo duratura putamus. Ideo sapiens ait. In die bonorũ, memor esto malorum. Quid nostra hac vita instabilius? Omnia mutabilia & momentanea sunt. Aman ille satis in scriptura notus prospere viuebat & Regi Assuero propinquus assistebat qui quidem se nimis efferebat & laudabat eũ solus reginę Hester conuiua esset, cui quidem eodem die accidit vt suspenderetur. Holofernes eriam Assyriorũ ille fortissimus dux cũ lætus dormitum iret, mane apparuit iugulatus. Ecõtrario autẽ Ioseph missus in exilium, à fratribus venditus, & in carceribus detentus: præter opinionem ad magnos effertur honores, & ad vniuersum Pharaonis imperiũ moderandum præses constituitur. Quæ & similes historię nihil aliud nobis significãt, nisi omnes huius vitæ labores citò hiiri: & omnes vitæ fœlicitates, deliciæ & voluptates perbreue tempus durare. Nostram rãdem vitam apertè indicant tum prosperis tum aduersis euentibus esse subditam. ¶ Hoc enim quod diximus miro ordine Euangelista noster in præsenti declarat historia. Discribit enim honorẽ illum & gloriam qua dominus à populo Hierosolymitano fuit exceptus. Exierũt enim ei obuiã cũ appropinquaret Hierosolymis cum lætitia & gaudio: sed paulo post ab eisdem interfectus. Sic etiam in tornementis & mundi spectaculis euenire solet. Omnis enim turba ducem & inuasorem tubis & alijs musicorũ instrumentis comitari assuescit: sed postea ab hoste superatus & vulneratus, mœrens & tristis reuertitur. Ita enim hodie canticis & ramis & lætitia Christus in Hierusalem fuit receptus: tamen postea omnes illum percutiendũ & blasphemandũ relinquunt, & miles lãcea latus eius aperuit. ¶ Quadrupliciter autẽ beatus Lucas à Iudæis Christum dominum honestatum totidemque ei ab eis illatas ignominias aperte testatur. Primo quidem obuiã Iudæi Christo exierunt: quem postea quinq; peractis diebus crucifixerunt. Secundo propter Christum omnia Iudæorum vestimenta fuerunt in terra prostrata: & ab hinc quinq; diebus dominum propriis expoliauerunt, vt nudus crudelissimis flagellis vapularet. Tertio autem viridibus ramis ei occurrerunt: & paulò post caput eius ficeis arũdinibus plectebãt. Quartò denique cantant Iudæi, Osanna

Universidad de Deusto
Biblioteca

filio Dauid benedictus qui venit in nomine domini: & quinque post dies clamoribus magnis dicunt, crucifige, crucifige eũ. Quid hoc aliud significat, nisi variam & instabilẽ mortalium conditionem, nec aliquid firmũ aut stabile in vita reperiri posse? Hãc certe temporis mutationem Ecclesia in Dominica in ramis nobis significare conatur. Videbis tunc sacerdotes pulchris indumentis vestitos, albis certe & festiuis pallijs indutos: processionibus autem finitis nigris vestimentis amictos, lamentatam Christi mortem incipere. Quamobrem has mundi vanitates contemnere nobis necesse est: cum clare constet homines veniuersos & eius honores & falsos & mutabiles esse. Si ab artifice perito domus tuæ ruinæ monearis, nõne ab ea statim recedes? Sed dominus præstantissimus ac cœlestis opifex nos quotidie hortatur dicens. Cœlum & terra trãsibunt. Et Ioannes. Transijt (inquit) mundus & concupiscentia eius. Quę quidem tria omnium malorum fundamenta & columnas esse dicit carnis concupiscentiam, oculorum, & vitæ superbiam: quæ cum falsa & caduca sint securius quidem est ab his recedere & ad stabilem Christi viuendi normam confugere.

Luc 21. 1. Ioann 2.

Caue ergo ne mundi machina ruat, & te imparatum offendat & terat. Ne credas præsentibus his rebus: cum re vera præsentes appellari illæ nõ debent, quia variabiles sunt. Omnia hui⁹ vitę siue bona siue mala caduca sunt, nec vllam firmitatem præstare possunt, asserente Philosopho. Res non est stabilis quæ cum fluxu huius temporis est fluxibilis. Illũ præterea hominem incapacem esse dicimus qui varius & mutabilis est, à cuius consortio omnes fere recedunt. Talis certe mundus iste videtur, & ideo iure paruipendendus est. Si nunc rident & ludit mundus, ne te ob hoc moueat: alias cito ingemisces, si ei cõsenseris. In naturalibus etiam varietas hęc videda est: nam sol aliquando mane pulcher & rutilans oritur, paulo vero post insurgunt nubila, obscurescit cœlum, tempestates ingruunt, ita vt totus orbis in ruina, & casu positus videatur. Quid aliud est hoc nisi testimonium certum de incertitudine firmitatis & prosperitatis huius vitæ? Nondum eius voluptates oræliba sti, quando planctus & tristitiæ ex eo subsecuta sunt. Christus dominus locupletissim⁹ est testis. Ab eo disce quo pacto mundus tantorum beneficiorum gratiam domino retulerit, prosalute quidem mortem acerrimã reddidit. Mutabilis ergo est mundus, & quos nũc claudat, statim vituperat: & postea extollit. Est certè veluti arenæ horologiũ ꝙ singulis voluitur horis. Sic mundus singulis horis mutatur. Et quẽadmodum superior pars horologij quæ plena erat euacuatur, & cum eadem arena pars inferior vacua impletur, & statim inferior fit superior, & ea quæ altiorem locũ occupabat descendit deorsum, nec potest vna impleri quin euacuetur & altera: sic qui antea erant in honore & dignitate constituti opibus & honoribus abundantes atque oblectationibus, omnia amittunt & remanent vacui: & iterum vel alij ad diuitias & honores efferuntur, & hoc alternatim fieri solet. Hãc tandem vitæ huius varietatem hancque gloriam fugacem, ostendit præsens historia. Nũc iam singula expendamus. *Et factum est cũ appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam ad mõtem qui vocatur Oliueti.* Bethphage nomen loci est, & est paruulus viculus iuxta montem Oliueti: & ideo dicitur in literа cùm appropinquasset Bethphage ad montem Oliueti. Est enim mons ille ex parte Orientali Hierusalem, & venientibus de Ierico versus ciuitatem occurrebat mons iste in medio circa Hierusalem, & quia Ierico sita est ad orientalem plagam terrę promissionis circa Iordanem quæ est in parte orientali, cùm veniret nunc Iesus de Ierico erat transiturus ⁹per montem Oliueti per Bethaniam quæ distabat per tria millia passuũ ab Hierusalẽ, & postea per Bethphage quæ distabat per vnum milliare ab Hierusalem. Non desunt qui dicat quod Bethphage erat viculus sacerdotum, qui completo officio suo in templo illuc diuertebant ad manendum: sed hoc nunquam mihi placere potuit. Primo, quia sacerdotes ministrabãt distinctè per vigintiquatuor sortes vel partes, erquę libet sors ministrabat per vnã hebdomadã, quia intrabãt sabbatho ad ministeriũ, & exibãt in alio sabbatho, vt colligitur ex quarto libro Regũ, & secũdo Paralipomenõ. Et ita in viginti quatuor hebdomadis, ideſt in dimidio anni mutabãtur omnes sacerdotũ vices, quia finiebatur omnium ministerium. Quãdo autem illi vice vna finiebant ministerium erant cessaturi per dimidium annum, & non erat necesse redire in Hierusalem, nec ad illud munus quousque transirent viginti quatuor hebdomadæ. Ergo non diuertebant Bethphage, quia hoc esset si vna die vel parte ibi essent mansuri. ¶ Secũdo cum sacerdotes essent

Num. 24.

1. par. 24. & 23.

4 Reg. 11. 2. par. 23.

essent diuisi per vigintiquatuor partes, & in qualibet parte essent multi viri, cum Bethphage esset paruulus vicus, sicut illuc diuerterẽt sacerdotes cõpleto officio suo omnes diuerterent: sed impossibile erat eos capi Bethphage, nec plures similes viculi. Tertio patet, quia hoc modo sacerdotes non irent in ciuitates suas: nã eo tempore quo ministrabant manebant in templo, nec discedebant de circuitu eius, erant enim in exedris, & cõtiguis, vt colligitur ex libris Paralipomenon & Regum: & hoc erat ne sacerdotes diuerterẽt ad alias occupationes, & potissimè, vt à proprijs vxoribus abstinerent. Zacharias autem pater Ioannis cum sua obtingeret sors & ministraret apparuit illi Angelus, & completa hebdomada abijt in domum suã: ex quo patet quod quãdiu ministrabant non poterant exire de templo. Si autem completo ministerio diuerterẽt in Bethphage, vt ibi manerent: quousque iterũ ministrarent, nullum esset tempus ad redeũdum in propria, & ita superuacaneum esset proprias habere ciuitates. Sed hęc falsa sunt quia leuitis & sacerdotibus datæ erant octo & quadraginta ciuitates siue oppida: & ex istis erant tredecim quæ pertinebant ad solos sacerdotes, cæteræ autem ad Leuitas, & illæ tredecim (vt habetur in Iosue) erãt in tribu Iuda & Simeon. Et in eodem libro Iosue dicitur ꝙ Eleazar summus sacerdos filius Aaron sepultus est in Gaas ciuitate quæ data erat ei in monte Ephraim. Cùm autem haberent sacerdotes ciuitates & suburuia in quibus manebant, consonũ nõ est ꝙ finito ministerio reuerterẽtur in Bethphage. ¶ Quarto Zacharias completo ministerio officij sui abijt in domũ suam quæ non erat in Bethphage, sed in montana Iudę, quia ibi saluauit virgo Elisabeth: Bethphage autem non erat in terra Iudæ, sed Beniamin, quia distabat milliario vno ab Hierusalem, & Hierusalẽ (vt habetur in libro Iosue) est terra Beniamin: nec Bethphage est ciuitas, sed viculus paruus, nec erat in montana, sed in latere montis Oliueti. Ergo Zacharias non habitabat Bethphage, nec sacerdotes illic diuertebãt, nec ad sacerdotes pertinebat Bethphage cum non esset de tribu Iuda & Simeõ. Sed de his satis. ¶ Nunc vide sicut enim ille agnus cuius immolatione Ægyptus tandem periit, & Israel liberatus fuit: decima die tollebatur ãgregè, seruandus vsque ad quartam decimam diem, in cuius vespera immolabatur: sic verus ille agn⁹ Christus qui sua immolatione præstitit ꝙ Moses hactenus nõ potuerat, sicut quartadecima die immolari cœpit, sic decima die locũ passionis intrauit. In hoc Christi magno ingressu & spectaculo credẽdũ est agricolas plurimos iuxta Hierusalẽ habitantes in vicis & castellis offerre ista die agnos decimaquarta sacrificandos luna. Considera etiã Christũ dñm agnum vertũ ad sacrificiũ festinantẽ: oblatus enim est, quia ipse voluit cuius sanguine pretioso à seruitute dæmonis erepti sumus. Igitur cũ accessisset Bethphage, vide quid dicat Euãgelista. *Misit duos discipulos suos dicens. Ite in castellũ, quod contra vos est: in quod introeuntes inuenietis pullum asinę alligatum, cui nemo vnquã hominũ sedit, soluite illum & adducite.* A postolis & sacerdotibus incumbit soluere peccatores brutorũ more suis sceleribus alligatos: nec enim velut rationales & à Deo ad ipsius imaginẽ & similitudinem procreati ratione vtũtur, sed appetitibus suis irrationabiliter gubernãtur. Hos igitur soluere sacerdotis est officiũ, iuxta illud. Quorũ remiseritis peccata remittuntur eis, & quorũ retinueritis retenta sunt. Nunc autẽ quibus alios soluere demandatũ erat, ijdẽ arctius scelerum vinculis constringũtur. Quid igitur? Nec enim bruta quędã extricare & enodare recte possunt aliorũ brutorũ nexus: sed manus & digiti hominũ ad nodos & filiorũ implicationes soluendas requiruntur. Maximè expedit vt præter merita, virtutes, & sanctitatẽ quibus optimi sacerdotes & ornari & cõmendari debent, acre habeãt iudiciũ, acutã mentis aciẽ, non mediocrẽ literarũ peritiã: quibus quos ligare quos soluere debeãt, facile dignoscãt. Quot tamẽ horum inopes & pene nudi in Dei Ecclesia sunt sacerdotes? Cęterum de his aliàs. ¶ Qui fuerint hi duo discipuli sacræ literę nõ exprimũt, ac proinde non liquido cõstat. Quod tamẽ per castellũ in quod mittebãtur nõ intelligitur Hierusalẽ certissimũ est: tũ quia Hierusalẽ cõspici nequit à Bethphage, in qua Christus erat: est enim Hierusalem in medio oliuarũ mõte: erat Bethphage ad latus meridianũ eiusdẽ mõtis sita est. Deinde qui castellũ non munitũ locũ, nõ muros, nõ turres, sed tus, vicũ, seu pagum significat, vt iam sæpe diximus. Prædicabat Iesus per ciuitates & castella. Ideſt, per ciuitates & vicos. Erat itaque quidam pagus, qui ab illo loco, in quo Christus erat conspici & digito poterat commonstrari. Ait ergo Dominus. Ite in Castellum, quod contra vos est.

Esai. 53.

Ioann. 20.

Matthæ. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc est, quod corã vobis est: contra enim ro significat coram, idest, è regione, seu ex oppositio. Vnde Poeta. Vrbs antiqua fuit, Tyrij
Virg. 1. Aeneï. tenuere coloni. Carthago Italiam contra. Et
Psal. 50. regius propheta, Peccatum meum cõtra me est semper, idest, coram me est semper. Hoc ex multis constat translationibus: sic etiam Augustinus legit. Igitur Dauid semper cogitabat & ante oculos statutum habebat qualiter Deum offendisset, vt ex ipsa cogitatione
Eze. 7. summissionis fructum perciperet. Ita in Eze
Eccle. 6. chiele legimus. Ponam cõtra te abomina-
Matth. 27. tiones tuas. Et in Ecclesiaste. Si humiliauerit se
Psal. 49. contra te. Et apud Matthæum. Sedentes contra sepulchrum. In psalmis etiam. Arguam te, & statuam contra faciem tuam. Quasi dicat. Ostendam tibi flagitia tua, & statuam coram te: vt ipsa possis cernere. Duos vero di-
Luc. 10. scipulos mittit sicut ad prædicandum binos miserat, vt sic societatem & proximi dilectionem magis cõmendaret. Porro Lucas hic solius pulli mentionem facit, in cuius sententiã subscribunt Marcus Ioannes, Matthæus tamẽ
Mar. 11. asinæ & pulli meminit: inter quos nulla est re
Ioann. 12. pugnantia ambo enim fuerunt adducti. At
Matth. 21. tres Euangelistæ solius pulli meminere, quia Christus in pullo tantum equitauit, vt hi Euãgelistæ apertè testantur. Cæterum Matthæus de asina mentionem fecit, quia allegauit Za-
Zach. 9. chariam prophetam vtriusque meminentẽ. Si igitur Matthæus vtrumque non poneret, allegatio narrationi dissonaret. Tres ergo Euãgelistæ narrationis: Matthæus autem prophetiæ rationem habuit. Aduertendum vero Zachariam à solo Matthæo & non ab alijs fuisse allegatum, quia solus ille Iudæis Euangelium hebraice scribebat, vt illi Messiã sibi, per prophetas promissum expectantes, ac nil aliud quam q̃ in scripturis, quibus multum fidei tribuebant considerantes eum cui illi consonarent, in Messiã recipiendum arbitrarentur. Quam ob causam Christus ipse citabat etiã non raro scripturas in testimonium contra Iudæos, illisq; dictitabat, vt viderent num scripturę ipsius factis concordarẽt: vt videre est
Ioan. 5. apud Ioannẽ. Scrutamini (inquit) scripturas, in quibus vos putatis habere vitam æternam: quia ipsæ sunt quæ testimonium perhibẽt de me. Hanc igitur ob rationẽ citabat Matthęus scripturæ testimonia quoties ad Christi gesta faciebant: vt sic Iudæi, quibus scribebat, facilius ad credendum inducerẽtur. Cæteri autem Euangelistæ non Iudæis, sed alijs gentibus ad Christianæ religionis cultum conuersis fidei doctrinam Græcis literis prodiderũt: qua de causa non magnopere enarrarũt afferre in medium scripturę testimonia ad probandas res à Christo gestas, nisi forte ad id scripturę facere viderẽtur. ¶ Ad doctrinã autem nostram tria hic sunt notanda. Primum, Christum vltro accessisse ad locũ in quo pro nobis acerbissimam mortis crucem subiret. Vnde nos tanti magistri ducti exemplo crucem nostris humeris impositã: idest, labores, & aduersa omnia sponte & patienter ferre discamus. Deinde ex hoc contextu scimus euidenter nihil eorum quæ aguntur Christum latere. Quamobrem ita nostram viuendi rationẽ instituamus, & nostros efingamus mores: vt eius oculos minime offendamus. Si enim cogitaremus nos vel minimarum cogitationum dictorum & factorum Deum ipsum testem habere oculatũ proculdubio nihil vnquam, vel in Deum, vel in proximum impiè moliremur. Apud Esaiam scriptum legimus. *Esa 40.*
Quare dicis Iacob, & loqueris Israel, absconditа est vita mea à dño? Omnia (inquit Apo- *Hebr. 4.*
stolus) nuda & aperta sunt oculis eius. Ita pro- *Psal. 138.*
pheta ille regius. Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam: Si ascendero in cœlum tu illic es, si descẽdero in infernum ades. Sciebat itaque Christus quòd esset ibi pullus & asina alligata, licet absens esset: scit etiam co- *Psalm. 55.*
gitatus nostros & opera. Tertio videmus hic verbo Dei nihil posse resistere: vnde colligamus nobis non coactè, sed sponte Deo esse seruiendum, qui & si bonorum nostrorum non indigeat: ministerium tamen, & officiũ nostrum desiderat. Potest ille quidem pedes adire Hierosolymam, iubet tamen sibi adduci iumentum. *Et si quis vos interrogauerit quare soluitis, sic dicetis ei. Quia dominus operam eius desiderat.* Probe tenebat Christus aliquem discipulis fore obstiturum: noluit tamen illis docere, cum vos interrogauerit dicetis quia dominus operam eius desiderat, ne videretur sub necessitate ponere actum Apostolis obsturi, cum quisque ad agendum liber sit. Vel dicemus quòd propositio illa conditionalis resoluitur in simplicem temporalem: scilicet si quis vos interrogauerit, idest, quando vos aliquis interrogauerit, respondebitis. Dominus operam eius desiderat. Protulit Christus verba ab Apostolis respondenda, vt iumentorum Domino significarent quis esset qui iumenta peteret. Quemadmodum enim quando

Exod. 22. quando filij Israel petierunt ab Ægyptijs vasa mutua dominus posuit virtutẽ in verbis petentium, ita vt moueret Deus corda Ægyptiorum vt darent vasa: sic huic responsioni eam indidit virtutem, vt facile audito, quod ijs opus esset domino, concederentur à possessore suo, cui Christus erat notus: quapropter cũ intellexisset à Iesu iumenta peti, danda censeret. In eo autem quod dicit, dominus eorum operam desiderat, innuit quis esset. Christus communiter apud nõtos præcipuè & amicos Dominus vocabatur & magister, vnde cum
Num. 11. septem discipuli piscarentur in mari Tiberia-
Ioan. 21. dis post Christi resurrectionem & Ioannes in
Ioan. 11. tellexisset dominum in litore stare, dixit Petro. Dominus est. Et Martha. Domine si fuisses hic frater meus nõ fuisset mortuus. Quod autem magister etiam vocitaretur patet ex verbis eiusdem Marthę dicentis ad sororem. Magister adest, & vocat te. Deinde mittens
Matth. 26. duos discipulos ad parandam cœnam, & locum petendum, dixit illis Christus. Magister dicit. Tempus meum prope est, apud te facio
Num. 15. pascha. Cum itaque his duobus nominibus ab amicis & notis vocarentur, cum volebat aliquid suo nomine fieri, altero illorum nominum se vocabat. Quare nũc, dicite (inquit) quia dominus his opus habet. Idest dicite ego Iesus, quem illi dominum vocant operã eius desidero. Obserua autem Deo nihil esse opus. Vnde egregius Psaltes. Deus meus tu es, quoniam bonorum meorum nõ indiges. Sed vt bona sua creaturis communicaret, ne
Psal. 15. egestatẽ pati voluit. Vnde Paulus Corinthijs
Gen. 3. ait. Scitis enim gratiã domini nostri Iesu Chri
Psal. 22. sti, quoniã propter nos egenus factus est cũ
Psal. 10. esset dives: vt illius inopia vos diuites essetis. Hoc tamen mirum debet videri: nã propter nimiam charitatem, qua nos dilexit ille, de quo est apud Dauid aperiente te manum tuã omnia implebuntur vbertate, quippe qui dives est, in omnes qui inuocant eũ, asina nũc vili animali indiget. Quę omnia testante Apostolo eo spectarunt, vt eius necessitate & indigentia nos diuites essemus. *Abierunt qui missi erant & inuenerunt sicut dixit illis stantẽ pullum.* Hoc in loco discipulorum ponderanda est obedientia: etenim Christi dictis minimè dissidentes eius mandatum illico sunt impigrè exequuti: quippe qui sibi persuadebãt fieri non posse, vt aliter quam Christus dixisset, res eueniret. Vnde nobis saluberrimum exemplum nec enim est opus, vt Dei præcepta exequamur scrutati pri⁹ qualia, aut quæ sint ab eo imperata: non nos suorum præceptorum statuit examinatores, sed impigros exequutores esse vult. Aliequi iuxta optimo eutrio⁹ illa excutientib⁹ nobis, vt Petro obijcitur. Quid ad te: Si ergo inculpatissimi Chri- *Ioan. 21.*
sti discipuli esse volumus velis & nolis, vt aiunt, iuniemur oportet obedientissimos illos filios Israel, qui Mosi dixerunt. Omnia quæ *Exod. 24.*
locutus est dñs faciemus. Expendendũ etiã iterũ certitudinẽ mandatorum Dei, quippe qui falli nunquã nec fallere potest: quamobrem necessum erat, vt sicut illis dictũ fuerat, res eueniret. Miser & infœlix peccator, in cogitationibus⁹q; tuis maxime obcæcate, à Deo te falli arbitraris: cũ per os Dauid inquit, nisi *Psal. 7.*
conuersi fueritis: arcum suum vibrauit & tetẽdit illum, & in eo paruit vasa mortis, & sagittas suas ardentibus effecit: A Deo te falli arbitratis cũ inquit, nisi pœnitentiã egeritis omnes simul perhibitis? Qui pœnitentiam non *Luc. 13.*
egerint, ij dictum dñi veritsimũ experientur hoc est in perditionem, sulfurẽ, & gladium, & pestem incident. Oportet igitur Dei timore corripiamur, ac eius dictis indubitanter ac quiescam⁹: certissimũ enim est nos simul omnes peritutos, nisi suppliciter conuersi pœnitentiam egerimus. Si autem caro & mundus aliud suadere conabuntur, eorum suasiones veluti propheratum falsorum reijciamus.
Soluentibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos Quid soluitis pullum? Hinc patet errare eos qui putant asinam esse cõmunẽ nam domini eius, vt hic ait Lucas ad Apostolos dixerunt, cur soluebãt eam. Sic errauerũt qui arbitrabantur asinam illam fuisse in Hierusalem, cum tamen id falsum esse supra ostenderimus: erat enim in oppidulo quodam non longe ab Hierusalem. Chrysostomus et- *Homi. 37. in*
iam affirmat asinam illam (quod de pullo di- *oper imper.*
ctum intellige) post Christi ingressum in Hie- *Matthæ.*
rusalem ad dominum suum reuertisse: quod si esset communis, non dixisset. Adde, quod si esset communis, cito perijsset: cũ nulli præcipuè curæ esset. Dubium tamẽ exoritur hoc loco vtrum videlicet discipuli solam asinam vel solum pullum soluerint, an ambos simul? Dicendum puto ambos fuisse solutos, allatos & necessarios. Necessarios inquam, non ad tolerandum laborem equitationis, cum pullus ad hoc solus sufficeret, sed ad mysterium. Nec enim Christus illo vehebatur, quasi deitinere defatigat⁹, sed ad aliquid significãdũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtrumque itaque iussit sibi afferri: tum ob dictam rationem, tum etiã, vt impleretur prophetia Zacharię meminentis vtriusque vt supra diximus. *At illi dixerunt. Quia Dominus eum necessarium habet.* Quæ verba tanti ponderis ac virtutis fuerunt, vt statim pulli Dominus eum solui sine vlla cõtrouersia permiserit. Vnde constat à Christo domino duo hic fuisse ostensa: puta sapientiam, & potentiã. Sapientiam quidem cum prędixit fore ipsos interrogandos, vt reuera fuerunt interogati. Potentiam autem cum illis dixit, verba, quibus facillimè pulli Dominus acquiesceret.

Arqui quoniã quo aliqua virtus citius æqualia operatur, eo fortior est: ac nulla operatio citius fit quam quæ in instanti: ideo dictũ est à Matthęo, confestim dimittet eos. *Et duxerunt illum ad Iesum.* Expende discipulorum Christi summissionem & humilitatẽ. Nã cũ asinos agere vilissimum sit: Apostoli tamẽ ætate prouecti asellos agere de Christi mandato non recusarunt. Etenim nullũ rã vile & abiectum officium est, vt si ob obedientiã fiat, nõ facillime prælucet: nec enim officiũ illud aut labor vilis est habendus, quo vita illa æterna consequitur. Nos vero nõ obsequimur nisi illis quę nobis honori fore arbitramur: abiecta vero opera, etiam propter Christum operati verecundamur. Hanc igitur verecundiam seu vanitatem nostram discipulorũ humilitas & obedientia nunc & accusat & damnat: etenim eo miseriarum deuentum est, vt pauperi & infimo necessaria & vera aliquando monẽti acquiescere nolimus, id nobis dedecori futurum existimantes. At non Prophe-
2. Reg. 6. ta ille regius sibi persuadebat cum humilium & pauperum titu corã arca dñi saltitaret: quã ob causam ab vxore sua Michol cœpit contemni. Nec mirum id videri debet: mundus enim humilitatẽ ignominię loco ponit. Hinc oritur, vt arrogantes homines & vtriũ instar inflecti nunc se suumq; nomen contemptũ iri
1. Reg. 9. putant, cũ summisit propter Christũ effecti
1. Reg. 15. vulgaria opera exercuerint. Saul vir corporis robore præstantissimus patri suo Cis est obsecutus in quærendis asinis velut ille præceperat: quamobrẽ regnũ est adeptus: sicut dixit ei Samuel. Cùm esses paruulus in oculis tuis caput in filijs Israel factus es. Eodem prorsus modo nos si humilitatem propter Christum non aspernati, sed amplexati fuerim⁹ procul dubio regno æterno potiemur. Cæterum de hoc alias. ¶ Admonentur hoc loco conciona-

tores quomodo sese habere debeant: quemadmodum enim hi Apostoli, qui veri erãt cõcionatores hæc iumenta ad Christum duxerunt. Sic illi Christianum populũ non ad mũdum, nõ ad tetterrimum gentiũ hostẽ, nõ denique ad seipsos, sed ad Christũ ducant: in hoc dissimillimos sese exhibentes impudentissimis hæreticorũ concionatoribus, qui non ad Christum, sed ad cacodæmonẽ fidelium animos attrahere conãtur. Porro hoc nõ solum improbissimi hæretici, sed catholici nonnunquã efficiunt, licet enim orthodoxi & boni alioqui sint concionatores, non tamen fideliũ saluti & emolumẽto, sed humanæ gloriæ, & auræ populari plerunq; inseruiunt: vnde efficitur, vt non ad Christũ, sed ad seipsos populũ Christianũ alliciant. Tu vero, qui ad optimi cõcionatoris munus asperas integerrimè exequendũ enitere, vt ad Iesum qui est vera salus, & omne bonũ audiẽtes tuos pelliceas: q̃ tunc cumulatissimè præstabis cũ in concionibus tuis clamitaueris, oraueris, obsecraueris flagitijs inquinatos homines, vt sese in meliorẽ frugem recipiant ad Christum q; examinio conuertant, ipsumq; omissis vitijs omnibus & peccãdi occasionibus quæritẽt. Quod cùm feceris tunc te non tuæ gloriæ, sed Christo seruisse arbitrare. *Et tædianies vestimenta sua super pullum imposuerũt Iesum.* Cooperuerunt Apostoli pullũ vestibus ad decentiã & ornatũ. Respondeant nunc qui dicunt Ecclesiæ ceremonias esse ad inuentionẽ humanam & nihil Deo placere, nisi q̃ ipse præcipit: non solum hi discipuli asinã & pullũ adduxerũt, vt iussum fuerat: verum vestibus ornarunt quod præceptum nequaquam erat, Deo tamen non displicuit immo approbatum fuit. Vide etiam veros Christi discipulos seipsos vestibus suis nudare, vt Deo seruiant, Deum q̃ue id ad exemplum discipulos permisisse: & in eo voluit De⁹ discipulos seruire, in quo seruierãt, atque ideo permisit vt illi qui Christum excipiebant seipsos suis vestibus exuerent, & viam qua discipuli erant transituri vestibus ornarent. In eo enim voluit dominus discipulis esse seruiendum, in quo discipuli Christo seruierant. Sic se habuit Deus cũ obstetricibus Ægyptijs, quæ quia timentes Deũ *Exo. 1.* paruulos Israel nõ occiderũt: domibus, id est, posteritate dignæ exiterunt. Loth quia misericordia erga peregrinos vsus est, à maximo illo Sodomæ incẽdio liberatus fuit. Raab *Gen. 19.* quia excepit exploratores, à subuersione Hie-

Iosue. 6. Mar. 5. Luc. 6. rico erepta est. Verissima est sententia. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiã consequentur. Et alibi. Prout vultis, vt faciant vobis homines, sic facite illis. ¶ Porro in hoc facto adimpleta est prophetia Zachariæ, quam
Matth. 21. Zach. 9. refert Matthęus dicens. Ecce Rex tuus venit tibi, mansuetus &c. Exulta satis, inquit, filia Sion, & iubila filia Hierusalem. Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinã & pullum filium subiugalis. Merito & optimo iure Sioni erat tripudiandũ: nullus enim nuncius solidiori gaudio erat celebrãdus ab Hierusalem quam ille, quo Regem suum aduentare intelligebat: quando quidem per illum ab omni malo erat liberanda. Quamobrem non modo erat exultandum, sed satis, id est, abundanter exultandum filiæ Sion, per quam Hierusalem intelligitur, quæ erat ciuitas posita sub monte Sion, & quia illi monti erat subdita dicitur filia Sion: quia filia matri subijcitur. Iubila filia Hierusalem ad eandem sententiam pertinet: etenim eadem est
Psal. 143. filia Sion, & filia Hierusalem, sed est repetitio quædam qualis est in carminibus, & in modo loquendi prophetarum, iuxta illud Psalmi. Qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Bellum & prælium idẽ sunt, sicut idem est manus & digitos mouere cum neuter sine altero moueatur. In secundo
Reg. 20. Regũ volumine etiam dicitur Quæ pars nobis in Dauid: aut quę hæreditas in filio Isai? Idem enim Dauid & filius Isai: & idem est habere partem in Dauid, & habere hæreditatem in filio Isai. Aduertẽdum particulam demonstratiuam, ecce conuenire illi qui se oculis videndũ offert: hic vero conuenire ei qui se intellectui offerebat. Cognosce, id est, vide illum in carne: intuere illum realiter ad te venientẽ, sed crede illum tuum redemptorem & regem esse. Præterea obseruandum est etiã quod licet tres personæ diuinę regnent super nos, Christus tamen peculiariter dicitur Rex,
Psal. 44. quia factus est homo, ac incarnatio ad illum est terminata. Vnde Psalmographus de trib⁹ diuinis personis loquens. Benedicat (inquit) nos De⁹ noster, benedicat nos Deus. Quia trinus est Deus in personis, dixit ter Deus: addidit autem, noster propter incarnationem verbi, quia nostram assumpsit naturam. Vtautẽ ostenderet tres has personas vnum esse Deũ
Deuter. 6. in essentia, addidit & metuant eum omnes fines terræ. Sic etiam in Deuteronomio habetur, Deus Deus tuus, Deus vnus est. Positum est tuus in secunda triniratis persona, nec abre quia filius Dei naturam assumpsit humanã & nobis natus & datus, pro nobis mori non dubitauit: quapropter ait Zacharias. Ecce rex tuus venit tibi. Exulta Sion quia rex tuus venit tibi. Non potest enim non esse tuus, ò homo ille, qui corpus, animum, vitam, sanguinẽ, se deniq; totum tibi dedit. Merito igitur, ille Deus tuus dicitur quandoquidem sibi nihil reruit. Nonne aliquid te dare ei æquũ esse putas, qui se totum tibi dedit? Æquissimũ profecto erit, vt ex multis horis, diebus, mensibus, & annis, diem saltem vnum in meditandis sceleribus & peccatis, quibus Deũ autorem & protectorem tuum grauiter offendisti consumas. Æquissimum profecto erit, vt ex tot sumptibus, quibus mundo seruis frustum saltem panis ob Christum omnium datorem eroges ipsius pauperculis. Institum à natura est omnibus, vt quisque sua diligat. Quare igitur veluti domum, vineam, fundũque, quia tua hęc sunt, amas: Deum vero tuũ non amabis: Etenim Deus optimus maximus cum vidisset homines tanto amore sua prosequi, se nostrum facere statuit, vt sic eum amare quodammodo compelleremur. O charitatem eximiam. O semper memorandum amorem. O clementiam admirandam. O benignitatem incomprehẽsibilem. Mirabile, imo mirabilissimum videri debet hoc. Nam cum tot Angeli, Archangeli, tanta denique cœlestium spirituũ multitudo Deũ ardentissimo prosequantur amore: ipse hoc posthabito à nobis homunculis, terrenis, abiectis, & ingratissimis, amari expectat. Expetit à nobis amari, vt nostræ familiaritatis & amicitiæ ineũdæ gratia se quoque hominem facere non dubitarit. Omnibus nostris miserijs obnoxius ipse ad homines accedit: illis se vltro offert ad ipsorum vtilitatem & cõmodum. Quod multo maioris amoris est iudicium, quam si ad ipsum venientes reciperet. Quare admiratus
Psal. 8. Dauid inquit. Quid est homo, q̃ memor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum? Ipse peccatores quærit, ad eos venit quẽ iniuria grauiter affecerũt. Sed quia de hac re multa differuimus in libello nostro meditationũ dilectionis Dei ad alia gradum faciamus. Igitur, ne aufugiant, ne se occultent tremore metuque correpti, audiant attentè quod sequitur. Mansuetus & humilis: sedens super pullum. Non adest in rigore iustitiæ, aut potentiæ mittens ignea fulmina, aut ardentes

Universidad de Deusto
Biblioteca

flammas qualiter ſuper Sodomã & Gomorram factum fuiſſe memoriæ eſt proditum, nõ qualiter ſuper legatos Ochoziæ teſtantur hiſtoriæ ſactæ geſtum: nõ aquarum eluuio pec catores puniturus adeſt, veluti tempore. Noe accidit. Manſuetus & humilis ad homines ac cedit: non vectus generoſo equo, non haſta armat' per medios homines irruit: ſed vili aſello, & inermis hominibus ſeſe immiſcet. Si ergo peccatorẽ te eſſe intelligis ne ideo timeas: imo illi aduenanti, obuiam procede. Exoptauit illum videre Abrahã, quo viſo, incredibili gaudio exultauit. Ecce venit tibi manſuetus & humilis. Quo ergo fugis ò miſer peccator? Quorſum vitam tuam & ſalutem fugis? Si lucem fugis, quomodo videbis? Si vitam quo pacto viues? Venit iam tempus miſerendi, quia venit tempus. Non ſolum Dominus exoratus nobis ignoſcit: ſed ipſe rogat, vt oremus, & veniam ab ipſo petamus. Porrò ab hac humilitate & manſuetudine Chriſti animi ſubmiſsionem, manſuetudinem, humanitatẽ deniq; docemur. Turpe profectò eſt & quod nobis nõ mediocrem pudorem injicere deberet, videre Chriſtum rerum omnium opificẽ tanta humanitate & manſuetudine, vehi aſello quodam vilimos: vero phaleratis equis & curribus maximo alicui triumpho accomodatis incedere. Etenim eo vanitas & ſuperbia deuenit, vt non ſolum fœminæ ingenuæ, ſed viri ipſi curribus inauratis vehantur. Quem faſtum, ſtultitiam & amentiam, animo præſagiens prophetа ille Amos deplorabat dicens. Væ vobis, qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in montem Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompatice domũ Iſrael. Sed de his aliàs. ¶ Aduerte autem honorabiliorem & longe maiorem fuiſſe pompam & maieſtatem Chriſti in humili & vili aſello vehi quam eorum Imperatorum, qui ſuperbi & arrogantes in ciuitates ſuas ingrediẽtes opulentiſsimum triumphum egerũt. Cæſar eſt Romam ingreſſus cum maximo triumpho cuius triumphalis currus à quadraginta elephãtibus ducebatur. Põpeius ille magnus etiam de Africa elephantis inuectus Romæ triumphauit. Marci Antonij currum leones, Aureliani vehebant cerui, quæ quidẽ magna videbuntur. Cæterum ſi cum Chriſti triumpho conferantur, vilia & inania habẽtur hæc trophea. Etenim Cæſares illi, Pompei, Antonij & reliqui omnes mundi huius Principes & Imperatores ſuperbiſsimi eum nullas diuitias à natura ſua haberent, imo nudi & pauperrimi veluti quilibet mendicus naſceretur: aurum, diuitias triumphos ab hominibus mẽdicorum ritu petebãt, vt illa omnia ſibi in honorem, quo à natura priuabantur, redundarent. Quemadmodum enim mulier deformi facie & vitio aliquo corporis facta à natura, fucos, medicamina & alios corporis ornatus quærit quibus pulchra videri poſsit: contra vero illa, quam benigna natura egregijs & faciei & corporis dotibus locupletauit, licet inornata incedat gratior & amabilior omnibus eſt, quam cornicula illa ſuperior varijs & alienis induta plumis: eodem prorſus modo imperatores & Principes illi cum nihil diuitiarum nihil honorum ſibi à natura comparaſſent, externa hæc, aurum videlicet diuitias, triumphos, currus deauratos & alia id genus quærebant: vt ſic elati gloria hac mundana & honore digni viderentur. At in Chriſto domino longe aliter ſeſe res habet: quippe qui ex ſua natura diues & potens non deauratis curribus, non gemmis, non auro, nec alijs hominum gazis indiguit: in illo enim aſello ſubli mior, potentior, & glorioſior omnibus mũdi Imperatoribus triumphauit. Innumeræ cauſæ triumphum hunc lõge ſolenniorem omnibus alijs efficiũt: ſed quatuor præcipuas id præſtare comperies, duas ſcilicet, ex parte ipſius ſaluatoris, & totidem ex parte recipientium ipſum Chriſtum. Ex parte enim Chriſti redẽptoris noſtri hic triumphus clariſsimus extitit. Primò quia in eius ingreſſu, & modo ingrediendi, Chriſtus ſuæ diuinitatis omnipotentiam manifeſtauit. Cum enim ſacerdotũ Principes contra ipſum coniuraſſent, hodie Hieruſalem publicè & palam ingreſſus, templum adit, & in conſpectu omnium inimicorum ſuorum ementes & vendentes ab illo imperio ſe eiecit: nec tamen quiſquam ei reſtitit, aut aduerſus eum vocem ne vnam quidem emiſit. In quo luce clarius patuit illũ eſſe verum Deum, cordaq; & voluntates hominũ in ſua poteſtate habere: & quãuis eo vſque in Ephren iuxta deſertum delitеſcere voluerit, nũc autem in ingreſſu Hieruſalem veriſsimũ ſe eſſe Deum demonſtrauit. Porrò tanta erat peruerſitate & malitia obcæcati illi phariſæi, vt hoc tam ingenti miraculo viſo clariſsimè & cognito non conuerterentur: imo ſingulis diebus magis ac magis eorum odiũ, & incredulitas inualeſcebat. Quamobrẽ maximis & longiſsimis, vt par eſt pertinacię & excitatis ſuæ

Gene. 19.
4. Reg. 1.
Gen. 8.
Ioan. 8.
Pſal. 101.
Amos. 6.
Ioan. 11.

ſuæ nunc pœnis excruciantur. Sancti non raro ſuam debilitatem & humanitatẽ & agnoſcunt & fatentur: conſtanter tamen & viriliter ſe erigunt cùm opus eſt. Moſes ab Ægypto fugit: ſed poſtea Pharaoni nequiſsimo & arrogantiſsimo regi reſtitit. Helias à muliere
Exod. 2.
Exod. 5.
3. Reg. 19.
4. 9.
Act. 16.
aufugit: at cũ opus fuit redijt, & grauiter Achab Regem reprehendit. Paulus ſubmiſſus in ſporta, Damaſcum aufugit, fracto autem carcere cum vinctus teneretur, aufugere noluit. Chriſtus ipſe in Efrẽ ſeſe proripuit, quia videlicet nondum hora eius venerat: nũc autem palam prodijt, & ſe inimicis ſuis immiſcet, quos ipſius ingreſſui adeſſe fecit. ¶ Secũdò in hoc ingreſſu ſuam diuinitatem oſtẽdit cum triumphum egit ante ipſam victoriam, præter omnem Imperatorum & reliquorum morem, qui non niſi deuicto hoſte & capta præda triumphant. Cuius rei ratio eſt, quia licet bellum certum habeant, victoria tamen incerta eſt. Fœminæ illæ Iſraelis, Dauidi obuiam proceſſerunt cantantes. Saul percuſsit
Reg. 18.
mille. Dauid autem decẽ millia. Sed hoc obtruncato iam Goliath Gigante factum eſt. Chriſtus autem verus Deus ante pugnam celebrauit victoriam, quã habebat certiſsimã: quia nimirum longe aliter, ac mundi huius duces & Imperatores, quia terrenum hoſtem erat ſuperaturus. Illi nanque ſalui & incolumes ſuis inimicis occiſis de hoſte triumphant: at Chriſtus moriens, victoriam erat acturus. Qua de cauſa poſt mortem, ideſt, poſt ipſam victoriam non erat triumphãdi locus: quapropter neceſſe erat, vt ante concertationem, & victoriam celebraret triumphum.
¶ Ex parte autem recipientium hic triũphus fuit ſolenniſsimus duas ob res: ſcilicet, ob ea quæ fecerunt, & ob ea, quæ dixerunt. Ob facta inquam, quia cum ramis palmarum & oliuarum Chriſto tripudiantes occurrerunt: ejque non tanquam puro homini, ſed tanquã
Leuit. 23.
Deo geſtientes, cum ramis obuiam exierunt: quæ ceremonia Deo duntaxat, non vero hominibus fieri ſolebat. Quando enim Deus tabernaculorũ feſtum inſtituit hac cerimonia voluit illud celebrari dicens. Sumetis vobis de primo fructu arboris pulcherrimæ, ſpatulaſque palmarum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de torrente: & lætabimini coram Domino Deo veſtro, cælebrabitiſq; ſolennitatem eius ſeptem diebus per annũ. Iudæi igitur Hieroſolymitani, qui catholici & ceremonijs dediti erant, honorem hunc Deo ſolummodo dicatum Chriſto domino tribuunt veluti vero Deo, quod nunquã mũdus ſuis Imperatoribus & Principibus exhibuit, vt thura aut cultũ ſuis Dijs dicatum eis offerret. ¶ Ob ea etiam, quæ iſti dixerunt, diuinitas Chriſti celebrata eſt: nam illum Oſanna, in excelſis vocarunt. Hoc eſt, tu es Saluator mundi, peccatorum Redemptor, & peccatorum remiſſor. Meſsias, filius Dauid, & Rex Iſrael Itaque factis & dictis Chriſtum filium Dei, & mundi Redemptorem confeſsi ſunt: ideoque triumphum hunc honorabiliorem, & præſtantiorem fuiſſe quam omnium mundi Principum perſpicuum eſt.
¶ At dices. Si Chriſtus nos doctrinæ & humilitatis exemplum relinquere, & honores deſpicere docuit: quare hunc triumphum & honorem acceptauit? Dicendum eſt hunc honorem ſibi deferri permiſiſſe, vt omnes intelligerent ipſum eſſe filium Dei & verum Meſſiam, qui ſolus honore hoc recipiendus erat. Alioqui hanc pompam & faſtum proculdubio aſpernatus fuiſſet: tanta enim humilitate erat, vt ne miracula quidem quæ faciebat di
Mat. 7.
vulgari vellet. Surdo nanque & muto præce
Matth. 9.
pit, vt taceret dicens, nemini dixeris: Iairi etiã
Matth. 17.
filiæ reſurrectionem, & Apoſtolis transfigurationem tacendam voluit. Nunc igitur hanc triumphi gloriam non contemnendam duxit eo q; vrgeret neceſsitas: neceſsum enim erat, vt noſtra redẽptio omnibus innoteſceret, ac proinde vt ſe filium Dei oſtẽderet, de quo apud Zachariam prædictum erat. Exulta filia Sion, ecce Rex tuus venit tibi. Sion autem, ideſt, populus qui Chriſtum excipit: regem Iſrael illum vocat dicẽs. Benedictus qui venit in nomine domini. Etiam ſi ſurdi fuiſſent Phariſæi & templi ſacerdotes, ſignũ hoc & vocem populi potuiſſent cognoſcere. Certe optime intellexerunt prophetiam illam in Chriſto domino vere fuiſſe verificatam & adimpleram: cæterũ quia malitia ſunt obcæcati
Zach. 9.
Ioan. 12.
credere noluerunt. Igitur voluit Chriſtus hoc honore inſigniri noſtræ vtilitatis cauſa: vt ſcilicet illum cognoſceremus. Deinde vt nobis exemplar quoddam in recipiendis honoribꝰ imitãdum relinqueret. Quid eſt enim aliud illum aſelo quodam vili in tanto triũpho vectum fuiſſe niſi nos vere doceri humilitatem quæ inter honores & pompam maxime perſpicitur? Quemadmodum enim ille, qui faſtigium excelſi alicuius ædificij eſt aſcenſurus, niſi plurimum habeat cerebri & mentis com

Universidad de Deusto
Biblioteca

pos fuerit, cadet & animam exhalabit: eo prorsus modo qui ad dignitatum & honorum fastigium euehitur nisi sanæ mentis & intelligẽtiæ compos fuerit, humilitatemque præ oculis amplexandam habuerit, facillimè decidẽs in profundissimas impiorum sedes delabetur. Quam obrẽ maxima in dignitatibus moderatio est habenda & humilitas: alioqui & honorum & animę iactura fiet. Vnde Ecclesiasticus. In die honoris tui, ne extollaris. Humilis erat Saul quando rex Israel creatus est, quod ipse probe tenens dicebat. Nunquid nõ filius Gemini ego sum, de minima tribu Israel: & cognatio mea nouissima inter omnes familias de tribu Beniamin? At vero postea quã regno potitus est & Israel Dominio, prorsus euanuit: & ex humili arrogãs rex effectus, ad inferos est precipitatus. Humilitas inter honores rara auis: & ideo paucissimi in alto dignitatum gradu collocati, à superbia sibi cẽperant. Quo circa à Deo obnoxè est nobis cõtendendum, vt in rebus secundis nos tueatur humilesque efficiat: quòd non ignorans propheta ille regius à Domino cum esset Rex humilitatem petiit, quam meruit impetrare. Idem etiam præstitit sacrosancta illa virgo ac Dei para Maria in angelica salutatione cũ ab angelo se laudari videret. Ita se gessit precursor Domini Ioannes quando honore Messiæ elatus, dixit. Non sum dignus soluere corrigiam calciamenti. ¶ Tertio Christus hunc honorem & triumphum non lentè, sed raptim sibi voluit exhiberi, vt scilicet nos doceret modum, quo in dignitatibus nostris terrestribus & caducis honoribus nos habere debeamus: fluxiles enim & momentanei sunt, milleque periculis & casibus obnoxij. Quamobrem in illis imitari debemus Aegypti canes, qui siti compellente aquam Nili hausturi properanter quidem, nec omnẽ simul, sed raptim per litus decurrentes ex interuallis illam degustãt: ne videlicet si lentè & parum circũspecti ebibant in medio potu à Crocodilis capiãtur & deuorẽtur. Vnde dici solet. Ito, sicut canis per Nilum. Hoc est, properanter. Quot diuites, quot principes, quot Reges & Imperatores è viuis demigrarunt: quorum sepulchra teruntur pedibus eorũ, quos in vita ne videre quidem voluerunt? Vbi illa arrogantia? Vbi illorum omnium despectus? Vbi honores, dignitates, & regna? Omnia illa iam vt fumus transierunt, eorumque memoria est consepulta.

¶ Quarto Christus in medio triumphi in lachrymas prorumpit innuens mundanas has dignitates potius tristitia & fletu quam gaudio & risu esse prosequendas. Si huiusmodi honores quemadmodũ Christus recepit nos susceperimus, nobis detrimento minimè fuisse nt: verum quia elato animo suscipimus, nos perdunt & occidunt. Testis nobis esse poterit Aman, quem non aduersa, sed secunda miserrimum fecit fortuna: quippe quę non solũ illum Assueri regis familiaritate verũ vita ipsa per summum dedecus denudauit. Quamobrem soli humiles inter ipsos dignitatũ cumulos prudenter à lachrymis sibi non temperãt: qua de causa potens illa regina Hester lachrymis tota distillans, Domino dicebat. Tu scis quòd abominer signum superbiæ & gloriæ meæ: quòd est super caput meum. &c. Sed ad contextum reuertamur. Igitur cum sic humiles Iesus in asello incederet versus Hierusalẽ per montem oliuarum, audi quid Euangelista dicat. *Eunte autem illo, substernebant omnia vestimenta sua in via.* Quæ non solum à discipulis verum ab omnibus illis, qui Christũ sequebãtur ab Hierico & ab omni populo Hierusalẽ, & vicinis, vt Christum honorarẽt proprias vestes asello terendas tetenderũt, ad nullum illarum dãnum attendentes: & vestimẽta quibus honorari solent homines sibi detraxerunt, ac illius subiecerunt pedibus. Perpende præterea discrimen inter hanc Christi exceptionem, & aliorum huius sæculi regum & imperatorũ. Hi nanq; vrbem aliquã solenniter ingressuri excipi solent sub precioso aliquo peripetasmate ad aeris iniurias euitandas & solennitatem ac apparatum ostendendum. Itaque ingrediuntur tecto cœlo & discoperta terra: vt scilicet non illud, sed hanc possint intueri, innuentes se non cœlestes, sed terrenos esse reges & Imperatores. At cũ Christus dominus dicat regnum meum non est de hoc mundo, ingreditur cooperta terra: cum autem sit rex cœlestis discooperto cœlo. Exceptus igitur est strata terra non solum vestibus verum etiã ramis, tum oliuarum tũ palmarum. Oliuarum quidem ramos afferebant illi, qui Iesum ab Iericho sequebantur: palmarum ramos illi, qui ab Hierusalem egredientes Christo obuij facti sunt, vt testatur Ioannes. Motæ vero hæ turbæ sunt ad hunc honorem Christo exhibendum, tum à quodã gaudio spirituali quod cõceperant ex miraculis, & signis quæ viderant: quod expresse affirmat noster Lucas cum inquit, laudabant eum cialius

super virtutibus, quas viderant: tum etiã specialius ob miraculum suscitationis Lazari vt ait Ioannes. Testimoniũ (inquit) perhibebat turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eũ à mortuis. Propterea & obuiam venit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum. Et cum nunc primum post miraculum illud edictũ Hierosolymam ingrederetur, omnis populus ei obuius factus est. Sed præcipua ratio, quare hæ gentes motæ sunt vt Christum sic honorifice exciperent est, quia Deus mouit corda earum, vt hęc facerent, & illum cũ honore prosequerentur. Et ideo dicentibus Iudæis, vt increparet gentes illas ob ea quæ faciebant respondit. Si hi tacuerint, lapides clamabunt. Quasi diceret. Fieri non potest, vt aliter fiat: est enim hoc, in eorum animis insitum. Vnde apud Matthæum inquit. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Hoc est, Deus laudem in ore puerorum perficit: atqui illa quam Deus perficit est ad quã exhibendam ipse incitat. qualis fuit hæc præsens harum turbarum. ¶ Obseruandum quoque hic est, non exisse Christo obuiam diuites, non magnates, non principes, hi enim de gloria Dei no admodum sunt soliciti: sed turbam, hoc est populum ipsum & abiectos ac pauperculos homines: in his enim quæ ad Dei cultum attinent, longe promptiores pauperculi, quam opulenti reperiuntur.

¶ Porrò ex diligentia & feruore, quo hę turbę excipiunt ramis & vestibus Christum exẽplum possumus capere & modum studium, animi ardorem, quo nobis Deus est colẽdus. Hoc sane modo Patriarcha ille Abrahã Deũ excepit hospitio suo. Confestim ipse ad armẽta cucurrit, iubet adduci vitulum, & Sara eius vxor panes festinanter coxit. Vnde aduertendum relinquitur in domo iusti ad cultũ Deo exhibendum esse omnes egregiè diligentes. At in domibus impiorum omnes inuenies Deo negligentes, Cacodęmoni vero diligentissimos. Vnde apud Hieremiã de impijs loquens dicit dominus. Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem: vt faciant placentas reginæ cœli & libent dijs alienis, vt me ad iracundiam prouocent. In Nebraeo est placentas opere cœli: & appellat panes laros & rotũdos ex farre & melle, cũ stellulis quibusdam depictis qui offerri solebant idolis: & quia stellati erant, ideo dicũtur facti opere cœli. Quẽ admodum igitur probi homines Deo seruituri non quęscunt, vt dicebamus de Abraham, & de hac turba, quia alij scindebant ramos de arboribus, & alij vestes suas in via prosternebant: sic etiam improbi in dæmone colendo omnes suas adhibent vires, ac inquieti nihil intentatum relinquunt. Balac maxime occupabatur in construendis altaribus, vt Balam populo Dei malediceret. Summa diligentia & studio quærebat Herodes à Magis quo in loco Christus esset natus: vt illum è medio tolleret. Impigrum etiam se exhibebat nefarius ille Iudas, vt Christum venderet ac traderet: cum cæteri discipuli in horto obdormirent. Erubescamus ergo videntes tam diligentes in dæmone seruiendo esse impios: nos vero in Christo omnium autore colẽdo tam pigros & tardos esse. Quinimo deinceps non solum ipsi verum tota nostra domus, & familia in Dei cultu & obseruantia occupetur, velut Abraham & hasce turbas occupati conspicimus. Sequitur de laude vocali.

Et cum appropinquaret iam ad descensum montis Oliueti cœperunt omnes turbæ descendentiũ gaudentes laudare Deum voce magnâ super omnibus, quas viderat virtutibus. Ex quo loco clare patet prius vias fuisse instratas & omnem apparatum exhibitum: deinde vero accessisse laudes. Hic autem maxime est obseruandum conuinci ex hoc textu errorem impijssimorum hęreticorũ nostri temporis: qui vestigijs nefarij Lutheri insistentes falso damnant orationes vocales & laudes quas sacrosancta mater Ecclesia Romana Spiritu sancto ducta celebrare consueuit. Nonne si magna voce Christum efferebant ipso id approbante imo eos defendente corã phariseis hoc faciebant? Hæretici verè filij & discipuli sunt phariseorum, quandoquidem prohibent laudes vocales domino reddi: cum tamen ipse maxime probet has laudes, quia cum pharisæi dixissent, magister increpa illos: respondit dominus. Si hi tacuerint, lapides clamabunt. Cõstat etiam ex superioribus angelos in Christi natiuitate concinuisse magna voce, gloria in excelsis Deo. Cum igitur cantent Angeli, & cantent turbæ hæ: audent tamen hæretici impudentissimè has laudes & cantilenas improbare, & claudunt os laudantium Deum. Et ipse Christus (ait Marcus) quod hymno dicto exijt in montem Oliuarum. Et Paulus quoque Ephesijs ait. Cantantes & psallentes in cordibus vestris domino. Dixit in cordibus vestris

Eccle. 11.
1. Reg. 9.
Psal. 118.
Luc. 1. Ioan. 1.
Hest. 7.
Hest. 14.
Matth. 21.
Ioan. 19.
Ioan. 12.
Num. 23.
Matth. 2.
Matth. 26.
Mat. 21.
Luc. 2.
Mar. 14.
Ephesi. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestris vt moneat, quod quando psallimus & cantamus attentionem habeamus: ne vnum dicat os vocale, & aliud cor nostrum cogitet. Idem dicit ad Colossenses. Et Ioannes affirmat in felicissimis illis cœlitum sedibus nihil aliud personare quam vocalem Dei laudē & quatuor animalia incessanter noctu, & interdiu proclamare, sanctus, sanctus, sanctus Dñs Deꝰ omnipotēs, qui erat & qui est, & qui vēturus est. Addidit deinde quatuor illa animalia cū quatuor & viginti senioribus quod cantabant canticum nouum dicētes. Dignus es domine, aperire librum, &c. Et rursus, turba ingens magna voce personabat, salus Deo nostro. Deinde, audiui (inquit) quasi vocem turbarum multarum in cœlo dicentium, alleluia. Obmutescant ergo & merito obmutescant impij & proterui hæretici vidētes nimirum toties repetitam, & celebratam vocalem laudem. Intelligant iure optimo Ecclesiam in laudando vocaliter domino verè imitari cœlestes illos ciues qui nihil aliud curāt quā creatorem suum vocaliter laudare. Tobiam quoque audiant prædicentem, per vicos Hierusalem cantandum alleluia. Attendāt ad id quod Moses fecit cum filijs Israel, qui cum vidissent Ægyptios mortuos in Canticum proruperunt, dicentes. Cantemus domino gloriose enim, &c. Videant factum Dauid & totius Israel, qui cum arcā deferrent ex domo Obededon, in citharis, lyris, & tympanis colludebant. Aduertant ad illud primi libri Paralypomenon, vbi dicitur. Isti sunt quos cōstituit Dauid super cātores domus domini. Item secundo eiusdem, cū Iosaphat pugnaturus esset contra filios Moab factus est spiritus domini super Iaziel Leuitam de filijs Asaph, & dedit consilium populo, & statuit cantores domini, vt laudarent eum in turmis suis & antecederent exercitum & voce consona dicerent. Cōfitemini domino quoniam in seculum misericordia eius. Et cum cœpissent laudes canere verit dominus insidias eorum in semetipsos. Et Ecclesiasticus laudans Dauid inquit. Et stare fecit cantores contra altare, & in somno eorum dulces fecit modos. Esaias etiam vidit duos Seraphines clamantes alterum ad alterum, dicentes. Sanctus, sanctus, sanctus dominus exercituum plena est omnis terra gloria eius. Et de Sion inquit idem Esaias. Gaudiū & lætitia inuenietur in ea: gratiarum actio & vox laudis. Et cum Dauid, choro, chordis, organo, laudemus Deum in tympanis. Ait etiā

Coloss. 3.
Apoc. 4.
Apoc 5.
Apoc. 7.
Apoca. 19.
Tob. 13.
Exod. 15.
2. Reg. 6.
1. Paral. 6.
2. Paral. 20.
Eccles 47.
Esaiæ. 6.
Esaiæ. 51.
Psal. 150.

Tertulianus in Apologetico aduersus gentes, Plinium secundum cum prouinciam regeret damnatis quibusdā Christianis, eorūq; multitudine perturbatus Traianum Imperatorem consuluisse quid de cætero ageret: cui allegauit præter obstinationem non sacrificādi, nihil aliud se de sactamentis eorum comperisse quam cœtus antelucanos ad canendū Christo & Deo. Hinc igitur constat vocalem laudem semper esse Deo à Christianis redditam, ab ipso primæuo ortu Ecclesiæ. Cæterū de his satis. Nunc quid voce magna laudabāt illi, atque dicebant audiamus. *Benedictus qui venit Rex in nomine domini pax in cœlo, & gloria in excelsis.* Sit laudatus qui venit in virtute Dei, & secundum voluntatem ipsius, atq; adgloriam eius. In eo autem quòd dicunt pax in cœlo, significatur reconciliatio generis humani cum Deo & angelis facta per Christum: de quo dixit Apostolus. Pacificans per sanguinem crucis, eius siue quæ in terris sunt siue quæ in cœlis. Matthæus testatur quod dixerunt Osanna הושענא quæ Hebraicè est, salua, vel saluifica. Et in Psalmo centesimo decimo septimo, qui manifestè de Aduentu saluatoris scriptus est, inter cætera hoc quoque legimus. O domine saluum me fac, ô domine bene prosperare: benedictꝰ qui venit in nomine domini. Pro eo quod habetur ô domine saluum me fac, in Hebræo legimus Ana, Adonay. Osanna, quod manifestius interpretatus est Simachus dicens. Obsecro, ô domine saluum me fac. Lege diuum Hieronymum. ¶ Obseruandum vero est nō esse verisimile quod omnis hæc multitudo intelligeret quæ de Christo canebātur: licet omnes tam præcedentes quam insequentes hæc canerent: magnorum tamen erat illa intelligere. Vnde Chrysostomus ait, quod non omnes intelligebāt. Cæterum impulsi ab Spiritu sancto huiusmodi cantilenis hunc triumphum celebrabant: qua de causa saluator dixit Pharisæis. Non legistis illud ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem? Nō dixit infantes & lactentes perfectam reddiderunt laudem, sed exore infantium & lactentium: quia Deus per os illorum loquebatur, ipsis nō intelligentibus quæ dicerent. Etenim si ipsi intelligerent quæ dicebant non Deus per eos, sed ipsi à Deo illuminati loqui dicerentur. Perpēde hic diuinam potentiam: nam Deus ipse suum honorem & gloriam custodit & tuetur, & tunc magis procurat augmentum eius

Tert. in apo. c.x. de ieiu.

Hiero. super Matth. c.21 & in epist. ad Damas.

Chrys. hom. 58. in opus imperf. Matt.

eius cum magis periclitatur: tunc enim altius effertur: altius eleuatur, & longe glorioſior redditur. Cum iam Christus morti esset addictus per nepharium illud concilium & impiam Iudeorum congregationem, tunc prædicabant ipsius gloriam & ei occurrebant obuiam. Item cum gloria miraculorum Christi obscurior videbatur ob dicta pharisæorum blasphemantium & dicentium in Beelzebub dæmoniorum principe eijcit dæmonia: tunc Deus suam gloriam maiorem ostendit & redijt per mulierem magna voce clamantem, beatus venter qui te portauit & vbera, quæ suxisti. Præterea cum gloria Christi in cruce morientis extingui videbatur, Christum verum Deum confessus est Centurio dicens. Verè hic filius Dei erat. Et nō solum in ipso mortis articulo à Centurione hoc rationali, sed etiam à sole, luna & stellis & lapidibus irrationabilibus voluit glorificari. Adde etiam q Azotij putantes arcam Dei esse victam suoq; idolo subiectam inuenerunt eam superantem idolumque ipsum Dagon cōfractum, ipsa mirabiliter triumphante. Nec pro se tantummodo suoque honore stat Deus, sed pro omnibꝰ ipsi morigerantibus. Cùm enim Israeliticus populus esset depressus, & à Rege Assuero morti addictus ob insidias & odium Aman: tunc per Mardochēū in domo regia magnū effectum, populus ille liberatus & exaltatus est: Iudæis enim noua lux oriri visa est, gaudium, honor, & trioudium. Sic iustū Ioseph in carcere abiectum honoribus affecit: & Susannam morti adiudicatam. In nostris ergo angustijs & tribulationibus ne animum contrahamus Dei potius clementiam & misericordiam inuocantes: nostrarum miseriarum remedium fideliter expectemus. Sic enim omnipotēs ille Deus, immēsum benignitatis pelagus nos à malo eripiet & glorificabit. Sic enim Israel ab Ægypto seruitutis iugo liberauit: sic per magnanimam illam Iudith in scalore iacentem, mœrore confectum, ac prope desperantem de salute populum suum erexit, exhilarauit, in mentem denique ac spem meliorem restituens vindicauit. *Et quidā pharisæorum de turbis dixerunt ad illum. Magister increpa discipulos tuos.* Putabāt enim Regis nomen ad seditionem, domini vero nomen ad blasphemiam facere. Vbi notandum quam terrum, quam pestilens & detestandum malum sit inuidia. Si nanque cum auaritia conferatur, superior euadet inuidia: etenim auarus si non vult communicare alijs bona sua, vult tamen, vt alij sua communicent: inuidus autem neutrum vult. Si comparetur cum ira, superabit inuidia: ira enim & maleuolentia peritus male quidem cupit alijs, hoc tamen odium & iracundia à proximi offendiculo ortum habeat necesse est, ac proinde non in iratum, sed in alios culpa conijci debet. At inuidus à nullo offensus torquetur ob aliorū res prosperas: quod in cæteris etiam vitijs facile erit perspicere. *Quibus ipse ait. Dico vobis quia si hi tacuerint lapides clamabunt.* Sciebat nanque Christus tempus illud definitum esse à diuina prouidentia ad contestandum publicè ipsum esse verum Messiam, & adimplendam necessario diuinam prædestinationem: quam ob causam non solum rationales creaturæ verum irrationales & insensibiles, vt potè lapides clamassent. Dixit autem hoc vt intelligerēt fieri nullo modo posse, imo esse omnino impossibile vt ipsi tacerent. ¶ Aduertēdum autem scripturam sacram (vt Chrysostomus annotat) ità de insensibilibus loqui solere ac si sensu ac voluntate prædicta essent. Vnde illud. Spiritus vbi vult spirat & vocem eius audis & nescis vnde veniat, aut quo vadat: significans liberum à natura impetū venti. Sic Esaias. Erubesce Sidon dixit mare. Et in Psalmo. Cœli enarrant gloriam Dei. Et Abacuc ait. Lapis ex pariete clamabit, & lignū quod interiuncturas ædificiorum est respondebit. Hoc est. Si extruxeris domum ex alienis opibus, ipsa ligna fatebuntur te esse furē. Et iterum in psalmo. Mare vidit & fugit. Et Abacuc itetum. Inanimatæ creaturæ clamāt. Loquitur de tyrannis & vsurarijs qui mala conscientia ædificant, & est figura prosopopœia. Impossibile igitur est quin gloria Dei prædicetur ab irrationabilibus creatutis, quādo rationales tacuerint. Clarius hoc videre possumus in passione domini: nam cum eo crucifixo starent à longe omnes noti & amici eius nec præ timore auderent confiteri verum esse Deum quem in crucem sublatum intuebantur, ac proinde meticulosi tacerent, ecce irrationalia rerū omnium autorem pati significarūt: emisso enim Christi spiritu terra commota est, lapides se collidentes scissi sunt, mortuorum sepulchra omnibus stupescentibus patuerunt. ¶ Aduertendum præterea multifariam Christi dispensationem. Alibi enim ab ijs quibus benefecerat se laudari vetat, nunc vero suos laudatores defendit:

Ioan. 11.
Luc. 11.
Mat. 21.
Luc. 23. 19.
Hester. 8.
Iudith. 13.
Exodi. 14.
Iudith. 14.

Chryſ. hom. 25 super Ioann 3.

Esai. 23. Psalm. 18. Abacuc. 2. Psal. 113.

Abac. 2.

Matth. 27.

Luc. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit: illud modestiæ, hoc autem necessitati tribuendum est, non enim in præsentia oportebat vt negaret se verum esse Deum. Nunquã igitur cessemus in eius laudibus ei nanq; gratissimum id semper erit, quod optime intelligebat & præstabat regius propheta cum dicebat. Benedicam dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. *Et vt appropinquauit videns ciuitatem fleuit super illam.* Sæpissimè in veteri testamento prophetæ calamitates & infortunia populo Israelitico euentura prædixerunt: non verbis solum sed operibus & alijs signis exterioribus. Samuel prophetauit regnum Israel Dauidi futurum obnoxiũ cum in manibus tenens pallium Saulis scidit medium. Sic Achias propheta cum scidit pallium Hieroboam in decẽ partes innuit ipsum regem futurum decem tribuum. Hieremias etiam arripuit vrceum & coram populo fregit, prafagiens ita omnes fore frangendos.

P salm.33.

1. Reg.15.

3. Reg.11. Hiere.19. Hiere.28.

Deinde cathenis vinctus coram populo sterit demonstrans eius futuram seruitutem & captiuitatem apud Babylonios. Ezechiel quoq; assumpta nouacula capillos sibi per partes tres abrasit: quarum vnam combussit, aliam scidit & tertiam per aerem sparsit. Per primã partem innuit populum peste & fame laboraturum: per secundam, gladio percutiendũ: per tertiam captiuum fore dispergendum.

Ezech.5.

Sic in præsentia Christus intuens ciuitatẽ Hierusalem præsagit non sine lachrymis mala, & euersionem illius ostendit per has lachrymas aliquando fore, vt Hierosolymitani licet nũc rideant, non mediocriter defleant. Tria hic dicuntur notatu digna. Primum quòd appropinquauit Hierusalem. Secundum quòd illam vidit. Tertium quòd super illam fleuit.

Itaque quòd ad primũ attinet, hoc idem profecto accidit singulis diebus: etenim Deus ad peccatores appropinquat in vitijs & sceleribus obstinatos, ac iuxta gloriæ lumine irradiat eos: cum tamen miserrimi & obcæcati homines inspirantem & salubrimè hortantẽ non recipiant. Ideo Salomon admonet dicens.

Appropinqua vt audias: multo enim melior est obedientia, quam stultorum victimæ. Lachrymis prosequebatur Sophonias propheta hanc hominũ obstinatorum iniuriam dicens.

Eccles.4.

Sopho.3.

Væ prouocatrix & redempta ciuitas, columba. Non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam: in domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquauit. Cum igitur Christus videat se ad nos accedere, nos vero ad eũ minimè: in lachrymis prorumpit. Non tantũ ciuitati appropinquabat pedibus, sed cõpassione. Vnde diuites sibi exemplum petant, vt se exibeant veros Christi imitatores appropinquantes hoc modo ad pauperes & ad infirmos: commiseratione videlicet Christiana, ac eorum inopiam subleuent, afflictationem consolentur, iacentes erigãt, humano deniq; auxilio prope destitutos confirmẽt. Sed proh dolor non ita fecerunt: appropinquant quidem illi ad egenos in vijs stipem demandantes corporaliter: at si ad commiserationẽ spectemus, potius ab illis recedunt. Intuentur illos corporeis oculis, pedibus proculcant, cum tædio & nausea prætereunt: tantum abest vt eorum miserijs condoleant, leuamenque aliquod afferant. Sibi tamen persuadent si nunc oculos à pauperculis auertunt, fore aliquãdo vt Deus ipse egenorum pater, suos à diuitibus auertat: & iure optimo audient in illa die in qua totius vitæ nostræ rationẽ sumus reddituri. Ite maledicti in ignem æternum. Esuriui & non dedistis mihi manducare. Sitiui, &c. ¶ Deinde vidit Deus ciuitatem. Fœlix illa quidem si hac visione non fuisset abusa: nõ enim solet ex Dei intuitu sequi perditio, sed salus. Sic enim oculos coniecit in Petrũ, Zachæũ, Matthæũ, & misertus est eis: & tandem eos conuertit. Sic vidit Agar ancillam Abrahæ, quæ dixit. Tu Deus, qui vidisti me. Ex Dei igitur intuitu nostra procedit salus: è contrario vero ex auersione oculorum eius, perditio. Quamobrem dicebat Dauid. Auertente te faciem tuam omnia turbabuntur: auferes spiritum eorum & deficient. Cæterum cum Christus hunc intuitum nihil ciuitati profuturum videret super eam misericordia cõmotus, collachrymatus est. Vidit Deus mundũ & miseratione impulsus eius redimendi gratia carnem hanc nostram sibi copulauit, & miserijs humanis subiecit se. Nobis igitur à Deo est petendum vt nos dignetur aspicere ac tandem nostri misereri, quemadmodum intuitus est Petrum & misertus, quãdo apud Pontificem negauit ipsum. Dignetur præterea super nostra scelera flere nosque sua miseratione intueri, vt culpas deleat. Vnde egregius psaltes dominum deprecabatur dicens. Respice in me, & miserere mei: quia vnicus & pauper sum egò. ¶ Porro quod ad tertium attinet fleuit super illam: non diruẽdos quidem muros, non subuertẽda ædificia Hierusalem deplorat dominus: sed cęcitatẽ ciuitatis eius,

Matth.25.

Matth.26. Luc.19. Matth.9. Gene.16.

Psal.103.

Marc.14.

Psal.103.

eius & animorum interitum & iacturam. Licet ergo modo aliquo & minus principaliter per has lachrymas prædicet euersionem murorum & turrium: nõ defiet misi peccata, quę tantæ vastationis causa fuerũt, quam causam subdit ipse Christus dicens. Eo quod non cognouerimus tempus visitationis tuæ. Docet præterea lachrymis esse eluẽda peccata, quippe quæ scelerũ vulneribus aptissima sint medicamenta, & nihil aliud præstent quam cõmissa peccata abolere. Licet enim natos, parẽtes, amicos, vita defunctos, licet bona amissa lachrymis prosequaris: nunquã tamẽ quid quam illorum recuperabis. At si Deum grauiter offendisti, lachrymis offensum tibi reconciliabis, obliteratisque peccatis omnibus amissam recuperabis gratiam. Hic est lachrymarum vsus hic scopus, ad quem sunt dirigẽdæ. Vnde dominus per Ezechielem. In quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius, quas operatus est nõ recordabor. Ne ergo in temporalibus lamentãdis tẽpus teramus: sed potius ad abluendas animorum sordes fletũ & lachrymas conuerramus. Si enim approbatissima nobis esset aqua aut alius liquor ad lippitudinem & omnem oculorum morbum curandum: & nos eo abutentes pedes lauaremus, nonne iure optimo irrideremur? Eodem prorsus modo lachrymæ peccatis non autem alijs rebus medentur: si vero ad huius seculi bona recuperanda applicentur vanę sunt. Lachrymæ itaque ad nihilũ omnino prosunt nisi ad vulnera animæ curãda: ad alia autem medicamenta nullius esse monenti, perspicuum est. Quapropter viri prudentia & sapientia exculti non lachrymãtur nisi pro Deo illatis iniurijs: insanum nanque existimãr pedes aqua abluere, quę ad medellam oculorum solum modo utilis est. Quãobrem cùm mulieres illæ tempore passionis Christi super ipsum flerẽt, nolite (inquit ille) filiæ Hierusalem flere super me: sed super vos ipsas: quia venient dies, &c. Ratio autem quare Christus hæc dixerit est quia lachrymę peccatis adhibẽtur, ipse vero absque peccatis erat: obidque nolite flere super me quia peccator non sum, sed super vos & super peccatores filios vestros. Hanc enim lachrymarum medicinam Christus prudẽs medicus ad peccata delenda solum esse applicanda dicebat. Hæc etiam est causa quare super Lazarũ fuit collachrymatus, quia scilicet mors introducta fuerat per peccatum: contra quod tunc infremuit spiritu. Et in cruce testante Paulo ob nostra flagitia lachrymis orauit clamore magno, & exauditus est pro sua reuerentia. Præterea cùm sanasset aridam manum cuiusdam, vt ait Marcus, contristatus est super cæcitatem cordis eorum. Quam cæcitatem nũc etiam deplorat, atque ideo dicit. Si cognouisses & tu. Vsum lachrymarum probè tenebat regius ille propheta Dauid: nam cum aliquãdo filius puer ex Berlabe moreretur morteque eius audisset ab stratis surrexit & mensę lætabundus indulsit ac Berlaben non medio criter est cõsolatus. Quod ideo fecit quia fletus suscitare nequit vita defunctos, & puer ille innocens & absque peccatis erat. At quando impius Absalon fuit interemptus damnationem eius timens, lachrymis mortem eius lamentabatur dicens. Absalon fili mi, fili mi Absalon. Quis mihi daret, vt moriar pro te? Intelligebat enim sanctus vir filium flagitijs immerium diem obijsse. Eodem modo Christus dominus nunc, crimina, scelera, & cæcitatem Hierusalem lamentãs ait. O Hierusalẽ, Hierusalem, quis mihi daret, vt morerer pro te. Si Dauid Absalonis mortẽ deflebat, amore quo eum diligebat in causa existente dicẽs quis mihi daret vt moriar pro te: quanto iustiori ratione hoc facere Christus poterat & plorare, quis mihi det Hierusalem vt moriar pro te? Maiori certe dilectione prosequebatur Christus Hierusalem, quam Dauid filiũ suum Absalon: quo fit vt Christus pro Hierusalem mortẽ susceperit, non vero Dauid pro Absalone. Quis mihi daret ò Hierusalem dilectissima vt moriar pro te? Itaque ego, vsque quo pro te mortem suscipiam, nõ quiescam. Lachrymæ certè Dauid nihili fieri debent, si lachrymis quas emisit & effudit Christus æquiparentur. Vterque itaque super peccata defleuit. Flebilia verba super Hierusalẽ Christus proferebat, quam abundare peccatis sciebat. Si Christus hoc tempore è cœlo in terrã delaberetur, vt olim carne passibili conspiceret; tot ciuitates, regna, & imperia innumeris flagitijs inquinata & immersa, non potuisset à lachrymis temperare. Etenim si super Hierusalem vnicã ciuitatem tot lachrymas profundit: quid super tot regiones & ciuitates facturum fuisse arbitrandum est? Certè in cessabilibus lachrymis super hanc potius ploraret ciuitatem, quam olim super Hierusalẽ fleuit. Ampliora enim beneficia quam Hierosolymitani illi accepimus à domino: scelera-

Mar.3.

2. Reg.12.

2. Reg.18.

que

Universidad de Deusto
Biblioteca

que nostra & ingratitudo maiora certe sunt sceleribus ciuium Hierusalem, &c.

¶ Adnotandum præterea quod in hoc maximè ostenditur Dei sapientia: nam quid animi sordes potius elueret, quam id quod ex intimis defluit partibus nempe lachrymę? Peccatum duo in mundum inuexit: mortem scilicet & tristitiam. De primo ait diuus Paulus. Per vnum hominem peccatum, & per peccatum mors. De secundo fecit mentionem ipse dominus cùm dixit Euę. In dolore paries filios. Cæterum his etiam duobus à se inuectis deletur peccatum. Voluit dominus vt filijs peccati aboleretur peccatum. Quemadmodum enim vt Philosophi naturales tradũt & refert Lactantius cineres & pulueres combustæ viperæ, ad ipsius morsum venenosum sunt præsentissimum remedium, ac vt tinea ex ligno nata ipsum consumit: ita ex peccato naiscuntur hæc duo ipsum penitus delentia: Quod autem mors peccatum deleat patet in martyribus quorum mors & martyrium in causa sunt quare illis peccatum remittatur. Deinde Christi Redemptoris mors animarũ nostrarum mortem destruxit. Deinde Paulus vos (inquit) moriemini, vt morte peccata soluantur. Secundum innuit dominus per Ezechielem dicens. In quacunque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatũ, &c. Lachrymis, dolore, tristitia, delentur peccata: & animarum nostrarum vulnera curantur. Vnde Petrus Spiritu sancto afflatus peccatoribus quibusdam dixit. Pœnitentiã agite, in remissionem peccatorum. Ex dictis itaque patet Christum non mœnia, non turres Hierusalẽ: sed flagitia eius lachrymis fuisse prosecutum. Restat nunc videre: quæ flagitia illa fuerint. Fuerunt autẽ, duo præcipua. Primum, quod Hierusalem, nullam futurorum malorum rationem habebat. Secundum, quia nolebat suscipere dona Dei. ¶ Quoad primum aduertendum est & hominem indignissimũ non omnino præuidere mala futura. Vnde inquit dominus. Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo. Cum igitur ciuitas illa iã multis calamitatibus & infortunijs esset destinata & gaudio exiliens videret futurorum malorum immemor, Christus hoc intelligens, lachrymas præ dolore & commiseratione cohibere nõ potuit. Fræneticus quãto infirmior & proximior sepulturæ est magis ridet: eius tamen consanguinei maiores extendunt fletus cum fræneticus feruentius ridet & lætatur. Ciuitas hæc velut frenetica cum morti, vastationi, & excidio, esset exposita ridebat & lætabatur: Christus vero flet, quod nequaquam fecisset si Hierusalem pœnitentia nõ eguisset. Maxime enim est deplorãdum videre homines in præsentibus ita occupatos, vt de futuris minimè cogitẽt. Prudentes non ita se gerunt: nã si prospera adest fortuna aduersæ meminerunt, præ oculis habentes illud sapientiæ. In die malorum memor esto bonorum. Ideo Dauid in psalmo. Homo (inquit) cùm in honore esset & non intellexit comparatus est iumentis insipientibus: & similis factus est illis. Bruta enim solũmodo ad id quod adest quodque præsens est se accomodant. Cordati igitur homines à brutis longo interuallo distantes in principio tẽtationis & peccati finem consecuturum considerent. De Iacob legitur quod quando natus est Esau per plantam pedis illum cœpit Iacob. Inter iustos & flagitiosos homines hoc interest: quod iusti per plantam pedis, hoc est, per finem vitia apprehendunt, semper enim ad peccati finem aduertũt: flagitiosi vero per caput, hoc est, per principium apprehendũt Esau, hoc est vitia, nulla finis habita ratione. Mala Hierusalem futura nunc Christus plorat: quod olim Hieremiã fecisse scriptura cõmemorat. Sordes eius in pedibus eius, nõ est recordata finis illius. Apprehende igitur Esau per plantam pedis. Vnde hebraicè idem nomen צקם significat plantam pedis & finem. Itaque si in numero prudentium haberi volumus ad finem semper attendamus: atque ita qui sanitate fruitur se aliquando ęgrotaturum recordetur: qui diuitijs affluens est, se aliquãdo ipsis spoliatum iri cogitet: qui viuit, se aliquando diem obiturum consideret: qui denique risui & voluptati indulget, sibi aliquando plorãdum omniumque vel minimarum cogitationum reddendam fore rationẽ animaduertat. Hanc igitur inaduertentiã deflet nunc summus ille rerum omnium opifex Christus. Nec immeritò: nihil tam multis lachrymis dignum est quam videre miseros homines mortis & fortunę talis obnoxios ità vt uere quasi nunquam quidquam horum sint degustaturi. Hanc incuriã appositissimo exẽplo declarandam arbitror. Æstiuo tempore solent defatigati viatores ad vmbram arboris alicuius sese recipere, ac tandem somno corripi. Cęterum cùm à somno excitantur se ad solis radios expositos vident opprimente caput dolore,

Rom 5. Gene. 3.

Lact. fir. li. de ira Dei. cap. 13.

Rom. 7. Eze. 18.

Act. 2.

Eccle. 11. Psal. 48.

Gen. 25.

Thren. 1.

dolore, febre plerũq; corpus vexante, sudore vndecunque copiosissimè manante: atq; ita qui ad vmbram illam fugacem releuandi sui causa aufugerant, deluũ grauius vexantur. Eodem prorsus modo, qui fidunt secundis rebus, voluptatibus se dedunt, genio indulgẽt, seque in his omnibus quæ fugacissimæ vmbræ instar sunt releuandos arbitrantur: cum tandem aliquando expergescunt in morte, illarum fallaciam, & inconstantiam experiuntur. Peccatores (inquit Iob) sub vmbra requiescunt. Ne igitur nostræ salutis & animarum immemores fallacibus huius miserimæ vitæ rebus fidamus: ne principũ fauoribus, ne honoribus, ne dignitatibus, fidẽ adhibeamus: qui enim fidit fauori principis, qui diuitijs & opibus, qui voluptatibus, qui deniq; dignitatibus, is proculdubio sub vmbra dormit. Vnde fit, vt hæc prætereant: & ipse se ad solẽ, hoc est, ad inferni calorẽ & ignem expositũ cõperiat. Quã obrem ne vane & stulte fluxiles huius seculi res suspiciamus: sed despiciamus potius, & nostrarũ actionũ principiũ, illarũ vero fines contẽplemur. Etenim hominũ viuere cõferri solet fluminibus: vt enim eorũ aquæ dulces quidẽ sunt, sed ad salsum & amarũ mare semper tẽdũt: sic hominũ vita dulcis est, tẽdit tamẽ in amaritudines sepulturæ. Vocauit aliquando Deus Prophetã Hieremiã & adduxit in domũ figuli cuiusdã vt ibi prophetã edoceret, cũ vbicunq; id præstare potuisset: innuẽs domũ illã esse sepulturã vbi vere sapiẽtiæ schola est, in qua Deus admirabilẽ doctrinã suos edocere consueuit: ibi quidẽ de natiuitate huius vitæ informantur, & qui sint cõsiderant, & quẽ finem sint habituri ponderant. Iezabel ad fenestrã ornato stetit capite purãs se decepturam Iehu: & tandẽ dilacerata est à canibus nihilq; præter capitis caluariã, & pedum & manuũ extremitates superfuit. Mundus principia instar capitis Iezabel habet cõposita: sed tamẽ finis huius cõpositionis pessimus est. Extremitates eius solũ in memoria superfunt, quia Deus nos vult hæc recordari: & finẽ vitæ nostræ meditari. Flet itaq; Christus, quia Hierusalẽ gaudebat & reficiebatur præsenti prosperitate: nõ autẽ futura mala præuidebat. ¶ Denique plorat Christus hominũ vę famiã, quippe qui periculosissimè ægrotantes nolũt curari. Nõ enim miratur homines peccare cũ probe teneat carnis nostræ fragilitatẽ, ipse nãq (vt Psalmographus ait) cognouit figmentũ nostrũ: sed miratur quod præsentissimũ remedium aspernẽtur, & cum infirmi sint curari nolint. Peccatiste coinquinasti, infirmitatẽ ex culpa cõtraxisti: Christus cœlestis medicus domum tuam curandi tui causa venit, imo vt te cures inspirationibus incitat, vltro & gratis medelam facturus adest. Sed proh dolor, ita nequã & væsanus es: ita perditus, vt in vitijs tuis persistere quã purgari malis? Peccare fragilitati humanæ condonandũ est: sed nolle sanari & in flagitijs obstinatè persistere, dæmonis est, ne dicam hominis. Ter Christum negauit Petrus, à Domino tamen, nec incusatus, nec reprehẽsus legitur; obiurgauit tamen in vltima cœna quando pedes ipsi lauare parabat, & Petrus renuebat. Non ita acerbe ipsum ter negantem increpauit: tamẽ acriter pœnas se Petro daturum promisit, ni lotioni pedum acquiesceret. Adijt Christus vt ciuitatem hanc infirmam inuiseret & curaret: illa tamen nec Christum verum medicũ, nec tempus visitationis suæ cognouit, imo ipsum illius redimendi causa venientem eiecit nec eum excipere voluit, nec aduentum eius in suam vtilitatem conuertere, quo circa ipse lachrymas nequiuit cohibere. Cupit Christus eam sanare, & ipsa curari recusat. Sic se habet super animam infirmam peccatisque grauatam. Nec solũ flet Dominus propter flagitia peccatorum: sed propter multos annos quos sceleribus immersi cõsumunt: nec peccatum expellere volunt, nec Christi inspirationibus, nec concionibus, nec alijs cõuersionum millemodis acquiescere. Quæ mala quam obstinationem Christus nunc deflet. ¶ Ad nostrã autem eruditionem ex hoc Christi facto discamus primò quantũ propria scelera plorare debeamus, cũ ille ita deploret aliena. Flet Christus nostra peccata, flet hominũ stoliditatẽ & risum. Nam conspiciebat Hierosolymitanos ridẽtes, & tripudio in rebus pessimis (vt inquit Salomõ) exultantes: laudatur enim peccator in desiderijs animę suę, & iniquus benedicitur. Flebat eorũ fletũ cuestigio subsecutũ: & ideo dicebat illis. Vę vobis qui ridetis, quia flebitis. Discamus etiã nos lachrymas Christi magnificare: & cũ illo nũc flere, vt cum illo rideamus. Discamus flere mala, & dãna proximorum nostrorum: & de ipsorũ miserijs condolere. Flenda enim sunt aliorum peccata, vt Christus exẽplo docet non ridẽda. Vnde in libro Numerorũ dicitur q; Moses & filij Israel flebant peccata sociorum, & fratrum filiorũ suorum, ante fores tabernaculi. Sic flebat Paulus

Matth. 26. Ioan. 13.

Prou. 27. Psal. 9.

Lucæ. 6.

Num. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Corint. 12. Philip. 2.

lus super quosdam qui peccauerant, & nullā agebant pœnitentiā. Et alibi flebat super eos, qui ex fidelibus facti erant infideles & crucis Christi hostes teterrimi: ventrem suum pro

2. Corin. 11. Iob. 20.

Deo habētes. Et iterum Corinthijs ait. Quis infirmatur, & ego non idfirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Et Iob sanctissimus. Flebam (inquit) super eo qui afflictus erat: & compatiebatur anima mea pauperi. At nunc proh dolor Christiani quam plurimi in eorū casibus, & infœlicibus aduentis impudētissime lætantur. Gaudio exiliunt & proximorū peccata alijs deregunt & diuulgāt: præsertim seculares homines exhausto omni rubore clericorū vel monachorū infortunia (si quæ illis accidunt) iterum ac sæpius alijs ea ignorantibus narrare solent, cum potius id obtegere

Ezech. 9.

multas ob causas tenerentur. Nō attendūt hi miseri ad illud Ezechielis vbi viri aliorū peccata gementes signari iubentur à domino: vt illis in die furoris Dñi parcatur. Hoc debet esse piorū munus: nē pro flere, & pro peccatoribus orare. Sic faciebat Dauid. Ego autem (inquit) orabam. Discamus igitur māsuetudinē, & inimicis & calūniatoribus peccantibusque omnibus cōdoleamus. Sic erimus boni Christiani: Christi etenim ineffabilis est amor erga

Psalm. 108.

populum perditioni iam proximū, & ideo illorū væsaniam & interitū vehemēter dolet. Nonne est maximū amoris argumentum nullius vnquam iniuriæ meminisse: cum tamē toties tā ignominiose fuerit tractatus? Imo vero ingenti misericordia cōmotus illorū excitatē, & futurū malū deplorat. Si iudex est sententia iustitia impulsus cōtra reū profert: cāq; officio, nō odio, non maleuolētia ductus exequere. Propone tibi ob oculos Christum qui in inferenda pœna tardus est, & illam lachrymis manantibus pronunciat, & quasi coactus ingerit. Vnde in Esaia. Heu (inquit) cōsolabor

Esa. 1. Ezech. 18.

super hostibus meis: & vindicabor de inimicis meis. Hoc est, quia nullum aliud remediū est puniam oportet. Et in Ezechiele. Quare moriemini? Nolo enim mortem peccatoris: sed magis vt cōuertatur & viuat. Et quia nos inuitos punit, ideo ob animaduersionem qua erat vsurus in ciuitatem Hierusalē lachrymatur. Si enim illam puniret hilaris, in eius perditione lætari videretur: q; à Deo est valde absonum. Discimus etiam ex hac historia Deū misericordem esse & iustum. Nam si nostræ imbecillitati omnia cōdonaret, & nostra scelera impunita reliqueret, nequaquam esset Deus iustus. Iā vero si omnes lapsus nostros ita castigaret vt nihil remitteret, nō esset Deo misericors. At scriptura sacra hæc duo attribuit Deo congruere affirmat. Misericordiā inquit Dauid & iudicium cātabo tibi Domine.

Psa. 100. Exod. 20.

Et Deus ipse dicit. Ego sum Dominus Deus tuus, & fortis & Zelotes: visitās iniquitates patrum in filios in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me: & faciēs misericordiam in millia his qui diligūt me & custodiunt præcepta mea. Hæc duo ostēdit hic Christus, Primum quia flet per misericordiā: secundum quia ingressus templum cœpit eij

Ecclesi. 2. Ecclesi. 7.

cere vendentes & ementes. Per fletum intelligere possumus spem & fiduciam misericordiæ Dei: per seueritatem autem qua in templo vsus est, metū nobis incuti intelligimus, ne tam temere contra Deum agamus. Hinc etiam miseriam nostram discamus lamentari. Si enim flet qui nullam debuit sentire miseriam: quāto iustiorem flendi causam habet ille, qui innumeris miserijs & necessitatibus est immersus? Ad hoc possem accommodare

Luc. 11. Luc. 7.

q̄ Christus in passione sua dicit. Si in viridi ligno fit hoc, quid erit in sicco? Hoc est. Si boni & insontes lachrymis nequeunt temperare: improbis & peccatoribus quid accidet? Hanc ob causam peccatrix illa mulier tam ardenter & abunde flebat, vt pedes Christi rigarentur. Sic etiam flebat Dauid cū dicebat.

Psal. 6. Psal. 41.

Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Et iterū. Fuerunt mihi lachrymæ meę, panes die ac nocte. Discamus hinc etiam vanam huius mundi lætitiam & risum cōtemnere. Vnde per Sapientem dicitur. Risum reputaui errorem: &

Ecclesi. 7:

gaudio dixi, quid frustra deciperis? Et iterū. Melius est tibi ire ad domum luctus: quā ad domum conuiuij. Apertè ostendit hic Christus quam vanus sit huius mundi risus, quē talis finis consequi debet: nam inter factum, pōpā, honorem & risum huius seculi, ipse in lachrymas prorūpit. Obidque ait. Væ vobis qui

Luc. 6i Luc. 4.

nūc ridetis: quia flebitis. Et Iacobus. Risus vester in luctum conuertetur. Si magnifacimus aquas florum aut herbarum quia abluūt oculos aut vulneribus medentur: cur non magni facim⁹ lachrymas, quæ animæ sordes abluūt, eiusque vlcera salubertimè sanat? Hic liquor est omni balsamo precioſior, vtilior, & salutarior: q; significare voluit Salomon cum mare

3. Reg. 6.

fusile, & lateres in templo cōstituit. Cum domus aliqua incēdio flagrat qui ei succurrere vo-

volūt ad aquā accurrūt. Sic nos cū videmus animas nostras flammis impiarum cupiditatum correptas & inconsas ad lachrymas statim sumus recursuri, vt illis incendium extingamus. Ve in pelui numus non potest videri à certo quodam aliquantulum que distāte locō: sed si peluis aqua impleatur statim ab eodem loco munus cernitur. Eodē prorsus modo anima nostra in vase huius corporis delitescēs vpote numus pretio ſissimus imagine q̄ Dei insignitus, non videtur, vnde fit vt nos ipsos ignorem⁹: nisi intecta aqua, hoc est, profusis lachrymis, quibus pestiferas eius labes abluamus. Vana vero mūdi lætitia excæcat, & perdit homines. Hanc igitur lætitiam contemnendam putemus. Maluit Moses affligi cum populo Dei, quam gaudere in risu, & mundi prosperitate apud Pharaonē: quā obrem negauit se esse filium filiæ Pharaonis. Sed de his satis. Nunc autem quid flens dicat Christus super ciuitatem Hierusalem audiamus. *Quia si cognouisses & tu: & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* Hæc verba animam compatiētem indicant, quasi dicat Christus. O Sió & Hierosolyma, ecce venio Rex tuus & Saluator, quemadmodum Prophetæ de me dixerunt: sed venio māsuetus & pauper: ideo me nō cognoscis sed cōtēnis me à quo vno vitam & eternam salutem habere possis. O si cognoscceres quid ad pacem tuam inseruire tibi possit, nec ita insensibilis esses in tuo proprio damno. O si nūc cognoscceres in hac die tua tot tātasque promotiones ad eiusmodi cogaitionem habere possis. Etenim nunc dum me habes qui tibi regnum cœlorū annuncio orta est tibi dies salutis & diuinæ visitationis, id quod iam pridem ex mea doctrina & vita ex tot denique & tam euidentibus miraculis edidicisse debebas. Sed ò populo infœliciſsime, qui hęc nec videre nec cognoscere vis: & ideo sæuis in me, & me quæris occidere: quem merito iuxta exemplum totius populi toto animo accipere debebas. Verum quòd nunc non vides, id magno tuo malo in posterum videbis. ¶ Aduerte autem quod Christus cum hæc verba fecisset, & absque perfecto integræ orationis sensu protulit nobis significasset ingentem animi dolorem, ob quem vox hæsit faucibus: & lingua perfecte pronunciare & exprimere sensum suum nō potuit. Etenim fletus à tristitia oritur, & sicut gaudiū dilatat cor, ità tristitia constringit: cor de vero constricto & congelato, vix potest quod intus est exire. Vnde in Psalmo. Statuit quasi in vrceo quo nihil potest exire. Igitur quia cor Dñi constrictū erat magnitudine doloris pro peccatis populi Israel, nō potuit tūc integrum explicare sermonē: ideo ait. Si cognouisses & tu. & in hac die quæ ad pacē tibi. Est Aposiopesis figura: sicut illud Comici. Ego ne illā, quæ illum, quæ me, quæ non? Flet pater ob mortuum filiū, quē vnice diligebat: & cum rogaretur vt velit causam tanti fletus exponere, non potest eius mortē exprimere, & ita abrupto sermone, filius (inquit) solus, habilis & pollēs ingenio, adolescens'. Nec filij obitū explicat: nec dolor & tristitia id rogātibus narrare permittit. Sic loquitur hic Dns: quare supplenda sunt quæ desiderantur. Ait igitur. Si cognouisses: scilicet ruinā quæ immineret: vel me Redemptorē tuum. Et tu, scilicet fleuisses, quæ modo exultas. Et quidē in hac die tua, scilicet, quæ lætaris & gaudes: & tibi & nō Deo viuis, quare tua dicitur dies & nō Dei. Quæ ad pacem tibi temporalem, & nō transitoriam faciunt: pœnitentiam faceres in hoc tempore vitæ tuæ, & me Saluatorē cognoscceres. Nunc autē tēpore lætitię tuæ abscōdita sunt ab oculis tuis mala tibi imminētia: certè nō rideres vt modo rides, sed potius lugeres. Non solū hoc in loco sed in alijs scripturæ supplēda sunt verba: ex quibus aliqua adijciemus. In secundo Regū dicitur. Et Dauidi annūciauit, vbi nullus qui nūciaret exprimitur: & sic subaudiēdus est nūcius. Et in primo Regū dicitur, & secundū tempus q̄ Samuel: scilicet prædixerat. Et in eodē libro habetur etiā. Et tibi pepercit, scilicet anima mea. Et de Oza etiā legitur quod misit ad arcā. Scilicet, manū suā. Et Zacharias ait. Salutē ex inimicis nostris. Scilicet, vt darer. ¶ Sed hic aliqua obseruāda sunt. Primum quod Christus ante omnia ciuitati Hierosolymorum precatur agnitionem præsentis boni & futuri mali: quandoquidē ignorantia causa est totius mali. Vnde Moses ad populum suū dicit. Populus stulte & insipiēs hæccine reddis Domino? Vtinā saperent atq; intelligerēt: & nouissima prouiderent. Sed Dñe te rogo cur inquis: quod illi te non nouerunt? Nonne tibi obuiam gestantes manibus ramos occurrūt? Nonne viā vestibus suis instrauerunt? Nonne omniū ore & voce vocaris mundi Saluator: filius Dauid, & Rex Israel? Non denique te veluti verum Messiam venerantur? In hoc cognoscēs

Psal 32.

2. Reg. 16. 1. Reg. 15. 1 Reg. 24. 2. Reg. 6.

Luc. 1.

Deut. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christum nihil de cerimonijs curare, quãdo cor ab illis dissonat. Hi enim diuina præcepta non obseruabant: & ceremonijs exterioribus solummodo Christo satisfacere se arbitrabantur. Ecclesiæ ceremoniæ optimẽ & sanctissimæ sunt: nonnulli tamen nõ solum pias & sanctas putant, verum etiam omnem perfectionem in illis collocant: & quod lõge peius est cum auersum à proximis suis habent animum. Itaque caput demissum, manus cõiunctas pectorique adhærentes, inclinationes corporis, & alia huiusmodi parua illa quidem magnificiunt: at animorũ mille sceleribus inquinatorum penitus obliuiscuntur. Cæremonias ergo huiusmodi aspernatur Christus: & ideo Hierosolymitanorũ (qui toti in ceremonis erant occupati) miseriam & cęcitatẽ nunc deflet. ¶ Obserua etiam quod hęc dies vitę huius data est nobis ad pacẽ: vt sic possimus pacem æternam, gaudiumque nobis cõparare. Expectemus item diẽ aliam in qua Christus in tribunali sedebit & puniet quod nũc in die gratiæ & pacis dissimulat. Hi igitur duo dies attentissimis animis sunt considerandi. Horũ dierum alter Dei, alter vero hominis est. In die quidẽ hominis, poterit homo quodcunq; sibi placebit operari, tacente Dño. Poterit Sedechias Dei prophetam præcipitare in foueã, & illũ fame enecare, alimenta per vncias suppeditans: & Dominus tacebit. At cũ altera illa dies venerit, capiet Dñs Sedechiã, & captũ priuauit regno, coram Hierusalẽ afflictabit, in præsentia regis Babyloniæ Sedechiã vinculis constrictum in carcerem abripiet, & tãdem rex ipse Babyloniæ Sedechia inspectante ipsos filios obtruncabit. Itaque quẽadmodum homo in die suo viuens adhuc quodcũque libuit effecit: ita Deus in die suæiustitiã exercens vnicuique pro meritis præmiũ reddet. Vnde illud. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Inter iustũ & flagitiosum hominem hoc maxime interest: nam dies & vita tota hominis probi, dies est Dei: etenim per totum vitæ curriculum, Dei operibus intentus est. At improbi & scelerati hominis dies, ipsius solummodo dies est: per totam nanque vitam gulæ, palato, & genio indulgens libidinibus sese dedit. Quapropter ipse ipsum transacto die inquit. Dies mei sicut vmbra transierunt. Vmbræ comparatur homo, quia vt umbra in omnibus similis homini est: ita mundanus homo omnes mundi motus & cursus exequitur: nam vmbra est, & mundũ insectatur. Ergo age ò homo, & in hac tua die, dum vita tempusque sinũt ad recte operandum accingere: dum non occidit hic dies tibi necessaria compara: nã cum nox illa tenebricosa mortis aderit, iam tunc rectè operari nõ erit in manu tua. Qua de causa angeris animo laboribus conflictabere & miserijs, quibus totus vndique ira tenebris oppressus, vt ex illis ad pœnitentię meritiue portum emergere non liceat. Quamobrem si sapis præsentis vitæ tempore ad sanitatem, salutem: & pœnitentiam vteris. ¶ Tertio hæc mala ventura abscondita dicit ab oculis tuis. Quapropter multi securius peccant, & patientia Dei ita abutuntur, vt multo peiores in dies effecti in consuetudinem peccandi dilabantur. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Quia non cito profertur contra malos iudicium, absque vllo timore, filij hominum perpetrant mala. Itẽ. Sunt impij cogitantes non rectè. Venire inquiunt, fruamur bonis quæ sunt & vtamur creatura, tanquã in iuuẽtute celeriter. *Quia venit dies iræ.* Idest, contra te. Aduerte quod quãdo loquebatur Christus de pace peccatorũ, & de tempore vitæ præsentis, in numero singulari dixit in hac die: sed quando locutus est de pœna & calamitate ventura dixit, dies in numero plurali. Hinc intelliges quam breuis sit fœlicitas mũdana, quam breui transeat præsens delectatio: quã verò longus cruciatus vtpote sempiternus, fineq; caritutus. Breue enim est quod delectat, & æternum & cruciat. Voluptas nondũ venit: quãdo finita est: at cruciatus, tormenta & afflictio ob illam breuissimã voluptatẽ in perpetuũ durabunt. Hoc certè peccatoribus erat valde considerandũ, ad quod si diligenter attenderent rebus his mundanis nequaquã sese implicarẽt: sed quia incauti sese gerunt & inconsiderate, facile irretiũtur. Et sunt similimi adolescẽtibus nobilibus & opulentium filijs, qui licet apud patrẽtes in delicijs & voluptatibus delicatè educentur, rerũ tamẽ nõ sunt experti & si quando iter aliquod faciunt ad diuersoriumq; appellũt, in quo diuersorij Dũm, hoc est cauponã egregia facie hilariq; offendnut, per iactantiã omnes pecunias quas deferũt cõsumere nõ dubitãt. Quapropter exinaniti è diuersorio ipso egrediuntur nõ sine magno plerunq; dolore. Hoc exẽplum ante oculos tibi statue, atque intime meditare: nam hæc vita diuersorium est, res vero illius & deliciæ veluti diuersorij huius dominæ, ac ita cũ ob ipsas omnẽ substantiam con-

Hiere 37.

Hiere 39.

4. Reg. 25.

Psal. 74.

Iob 8.

Eccle. 8.

consumamus, vacui omnino ex hoc diuersorio egrediemur. Veniet inexorabilis fallaxq; caupona nempe mors, & omnes nimios sumptus quos in taberna huius vitæ fecisti tibi connumerabit: & apud inferos omnium epularum pretium solues. Venient enim dies in te, in quibus omnium risuum, & cachinnorũ pœnas pendes. Porro causa ob quam minatur Dominus, & hos dies tribulationis in memoriam reuocat alia non est nisi, vt conuertamur, & nos in meliorem frugem mentemque recipiamus. Repente inquit apud Hieremiam loquar aduersus gentem, & aduersus regnum: vt eradicem, destruam, & dispergã illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo quòd locutus sum aduersus eam: agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui, vt facerem ei. Sic Christus nihil aliud deliderabat quam pœnitentiam: & satis tempus ad eam agendam concedebat. Niniuitæ quadraginta tantum dies habebant ad pœnitentiam, hi vero quadraginta annos: quia post quadraginta annos subuersa est à Tito Hierusalem. Verum his quadraginta annis non tantum efficiebãt quantum Niniuitæ tribus diebus: quare cum iudicium Dei incipiebat abscindere hanc arborem nullum erat refugiũ, nec clamor vllus proderat. Auxiliatorem quidem exoptabant, sed nullus erat. Propterea Christus illis prædixerat. Vénient dies quando desiderabitis videre vnum diem filij hominis, & non videbitis. Et iterum. Ego vado, & quæretis me: & in peccato vestro moriemini. Hoc modo Deus punit hominum ingratitudinem, Vocaui (inquit) & renuistis: ego vero in interitu quoque vestro ridebo, & subsannabo cum vobis id quod timebatis aduenerit. Tunc vocabunt me, & non exaudiam. Hoc nobis dictum putemus. Differt enim Deus pœnam, vt peccatores conuertantur. Sic expectat Hierusalẽ, & expectauit Cain: quem post fratris inuidiam post homicidiũ, post perditionem, & post impietatem nõ puniuit illico, sed dedit tempus pœnitentiæ. Quamobrem multi censent illum vsque ad septem generationes fuisse dilatum, vt saltem malis ipsis, & longo vitæ mœrore compulsus tandem aliquando resipiscens pœnitẽtiam ageret, & veniam mereretur. Sed quæres. Cur Deus non expectauit Adam, sed statim puniuit, Cain autem non statim? Quia inter patris, & filij peccatum interposita est agni innocentis mors, idest Christi passio, cuius causa extitit. Adæ peccatum: nisi enim Adam peccaret Christus non moreretur, & propter eius meritum hanc misericordiam cõsecutus est Cain, vt ad pœnitentiam sibi prorogaretur tempus locusque daretur. Hoc etiam modo se cum multis peccantibus habet. Omnium miseretur, & dissimulat peccata hominum, propter pœnitentiam: & sic Hierosolymorũ excidium per quadraginta annos distulit vt resipisceret, & pœnitentiam ageret. Sic se habet tecum, qui postquam te peccatis coinquinasti, vitam immeriti concedit, vt pœnitentiam agas. Ideo Paulus. An ignoras quod patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Sed proh dolor: permulti sceleza sceleribus cumulantes trahunt iniquitates in funiculis vanitatis, (vt ait Esaias) & quasi vinculũ plaustri peccatum. De talibus dicitur in libro Iob. Dedit illi Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur in superbiam. Nonne abusus es cũ id quod tibi concessum est ad emendationem: tu vertis in dãnationẽ tuã? Sed ut scias quod sicut Deus peccatores expectat, ita obstinatos sæuissimè punit: subiungit Paulus. Secundum duritiam tuã & impœnitens cor tuũ thesaurizas in diẽ iræ, &c. Hæc duo in hoc loco, maximè sunt perpendenda. Primũ, Dei misericordia, qui tot annis expectauit Hierusalẽ. Secundũ seueritas iudicij. Quæ duo colliges ex Paulo dicẽte Dei misericordiã patiẽter expectare, & quitã peccator obstinatus thesaurizat: ideo post quã Deus expectauit Hierusalẽ, vide quid dicat. *Et circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique: & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidẽ super lapidẽ.* Maxima omniũ populorũ fuit Iudæorũ calamitas & euersio, vt refert Ioseph* testis oculatus. & Egesippus contemporaneus Apostolorũ: & ad hanc vsque diẽ eorũ dissemination, & per vniuersum terræ orbem dispersio durat. Vnde infertur eos grauissime peccasse, quippe qui Prophetas cognouerunt, & Christum ac ipsius sectatores per summã crudelitatẽ occiderũt, & eorũ saluberrimas cõciones omnino sunt aspernati: quę omnia grauissimo & atrocissimo corporũ supplicio animorumque dãnatione sempiterna solet Deus castigare. Alienis ergo malis edocti discamus Christi Prophetas, concionatores, pastores & episcopos non persequi, sed eorũ monitis & doctrinis saluberrimis acquiescẽtes ipsos amemus ad eorũ normã viuẽdi rationem instituamus,

Luc. 3.

Hiere. 18.

Iona. 3.

Luc. 17. Matt. 8. Iuuen. 3.

Gen. 4.

Rom. 2.

Esa. 5.

Iob. 24.

Ios. li. 6. & 7. de bello Iudæ Egesippus lib. 5. capi. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne æternis afficiamur supplicijs. Hinc præterea colligimus à Deo familias, oppida, ciuitates, regna denique solere pœna mulctari quãdo peccata publicè commissa impunita relinquuntur: & delinquentes non solum castigãtur, verum omnium suffragijs & defenduntur & liberãtur. Sic mundus diluuio perijt, sic
Gene.8. *Gene.19.* nephãdæ illæ ciuitates Sodoma & Gomorra incendio conflagrarunt, sic Hierusalem à Romanis funditus excisa est. Hoc idem timeãt sibi quicũque simili sceleũ genere Deũ offenderint. Hinc discamus proximis iniurias nõ esse faciendas: nam si mortẽ filij sui ita vltus est Deus eadẽ procul dubio ratione vlturus est iniurias illatas proximis nostris, cũ ipsius sint etiam filij, puniuit olim omne genus humanũ
Gen.3. propter Adæ peccatũ, populũ Israeliticũ pro
2.Reg.24. pter Dauid: Sodomam & Gomorrã propter
Gen.19. suorũ ciuium scelera. Pœna mulctabit profecto nos nisi cũ Christo fleuerimus & cognouerimus tẽpus visitationis nostræ. Discamus hinc alieno sapere periculo & ex alienis malis nostrã vitam cõponamus: nec abutamur
Hebr. 10. Dei misericordia, ne incidamus in manus Dei viuẽtis. Ne dicamus, maxime misericors est Dñs, ipse nostri miserebitur: quapropter nunc fidẽter peccare poterimus. Memineri-
mus potius hãc Dei misericordiã comitẽ esse iustitiæ: acita nisi penitentiæ operibus Dei irã præoccupauerim⁹ nos fore graniter, & in sempiternũ puniẽdos ob nostra flagitia. Memine
rimus præpotenti Deo nemĩnẽ posse resistere quantumuis fortem. Iactabant se Iudæi in templo illo & cultu externo credentes propter magnificentiam tanti templi nũquã fore, vt Deus permitteret vrbem erui, soloque penitus æquari: cum tamen ipsi flagitijs sese dederẽt: sed sua lege falsi sunt opinione, nã legi
Hiere.7. mus apud Hieremiã Hæc dicit Dñs Deus exercituũ, Deus Israel. Bona facite vias vestras, & studia vestra, & habitabo vobiscũ in loco isto. Nolite cõfidere in verbis mendacij dicẽtes. Templum Dñi, templum Dñi, templum Domini est. Propter templum & diuinũ cultum sõlũmodo se fore defendendos arbitrabantur Iudæi: cũ impijs essent animis, & peccatis irretiti. Nec nos putemus fore liberandos tãtum propter ordines quos accepimus, tonsuras, religionis habitus & clausurã ab ira Dei: nisi tales interius fuerim⁹, quales esse debemus. Nec filiatio & origo ab Abrahã, nec templi nec aliqua religio Iudæos liberauit: erant ipsi peccatores, quare iustissimis pœnis afficiebantur. Vnde sequitur. *Eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Quemadmodum cæci si aliquibus prætereuntibus obuiãt & concurrunt statim illis irascuntur & eos cæcos vocant: ita nos de propria nostra fortuna querimur si mali aliquid vel infortunij contigit, non intelligẽtes id nostra culpa euenisse. Propter ipsius peccata supplicijs affecit Dñs Hierusalem quia visitationis suæ tẽpora non cognouit. Sic Deus ob detestabilia nostra scelera, nos affligit & castigat. Nihil est quod magis irritet in nos quam ingrati animi crimẽ: etenim Deus non uisitare nos in hac vita cupit in ira sua & virga, sed benigna potius miseratione. Visitauit nos homo factus, tanquã creator creaturam suam, tanquam redẽptor captiuum: at tantũ est nostri animi ingrati crimen, vt si lux in mundũ venit magis tamẽ te
nebras iniquitatis quam iustitiæ diligamus.
Deus in mundo erat, & illum creauit: sed mũ- *Ioan. 1.*
dus eum non cognouit. In propria venit, & sui non receperunt: quare in nobis impletum cernimus illud Esaiæ. Filios nutrini & exal- *Esa. 1.*
taui: ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini suiː Israel autem me non cognouit. Et Hiere- *Hiere. 8.*
mias. Miluus in cœlo cognouit tempus suũ: populus autem meus non intellegit iudicium Domini sui. Sed historiam prosequamur. *Et ingressus in templum cœpit ejicere ementes & vendentes dicens illis Scriptum est Quia domus mea domus orationis est.* Ante omnia ad templũ it, & ibi vult indicare se illorum iram nõ timere, nec crucem & passionem velle fugere: sed sponte sua se illis committere excruciãdum. Secundo voluit indicare regnum suum non in foro & mundo, sed in templo, & in domo Dei fore: ideirco nullibi frequentius conspiciebatur, quam in tẽplo. Nesciebatis (inquit) *Luc.2.*
quod in his quæ patris mei sunt oportet me esse? Tertio voluit docere omnes homines, *Matth.6.*
primũ esse quærendum regnũ Dei. Præcipuè autem voluit omnes pastores admonere, vt summam suam curam eo conferant vt nõ thesauros accumulent sed vt donum Dei sibi cõmissum, purum & mundam seruent. Aduerte autẽ illos fuisse inuentos vẽdentes & emẽtes. Iam Deus per Prophetas illos obiurgauerat quod templa prophanarẽt huiusmodi re-
bus. Quid est (inquit apud Hieremiã) quod *Hier. 11.*
dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Et apud Esaiã. In terra sanctorũ iniqua ges- *Esa.26.*
sit, & non videbit gloriã Domini, Negabãt id quidem:

quidem: sed Deus poterat eos conuincere.
Hiere.2. Vnde inquit. Quid niteris bonam ostendere
Hiere.7. viam tuam? Ecce ego in iudicio contendam tecum. Et iterum. Ego sum, ego vidi: dicit Dominus. Sed iam res ipsa docet. Inuenit ementes & vendentes in templo: dicit Euãgelista. Acsi diceret. De quo toties questus fuerat & ipsi negabant, nunc re fuit cõfirmatum: nec enim tunc negare poterant se in templo illicita fecisse cum à Christo fuerint comprehensi. Væ autem homini illi, quẽ sæpesæpius
Matth.26. prænionitum, Deus in peccatis deprehendit. Sic enim Christus discipulos suos increpauit quia solummodo dormiebant: quid credimus esse facturum illis, quos peccatis immersos inuenerit? Huc spectat illud Christi. Ma-
Matth.24. *Ubef.5.* lus seruus dicit in corde suo, morã faciet Dominus meus venire: & ob id cœpit percutere conseruos, veniet Dominus in die qua non sperat. Cum dixerint pax & securitas, repentinus superueniet interitus. Erant ipsi inscij
Mal.3. ementes & vendentes cum repente Dominus iratus eos expellere cœpit. In hunc ergo modum solet visitare impios & flagitiosos homines. In operibus manuum suarum cõprehensus est peccator. Quamobrem oportet diligenter aduertere ne Dominus nos ita imparatos inueniat. Cum enim diem aduẽtus Domini ignoremus statim sine mora de conuersione nostra in melioremque frugem receptione cogitemus. Fieri enim potest vt hodierno die aduẽt Christus cum flagello nosque in medijs voluptatibus reperiat: ac ita nulla excusatione admissa grauiter castiget. ¶ Scire tamen operæpretium erit vnde fuerit introducta huiusmodi consuetudo vt in templo columbæ & alia id genus venderentur & emerentur? Quia in illo templo innumerabiles (vt
Hier. lib.3. in Mat. cap.21. ait Hieronymus) immolabantur hostiæ, taurorum, & arietum, & hyrcorum: & ne pauperes absque sacrificio manerent offerebant pullos columbarum & turtures. Adde quod illi qui à longè distantibus locis veniebant non habebant victimas: quapropter excogitarant sacerdotes emolumenti causa vt omnia animalia quibus opus erat sacrificium in templo venalia haberentur, vt venderent non habentibus, & ipsi rursus acciperent. Hæc ab initio quidem poterant sana mẽte & bona institui: ne deessent hostiæ ad cultum Dei volentibus eas offerre. At posteà pietas illa versa est in quæstum, & pia deuotio in auaritiam cõmutata est: ideò Dominus noluit ferre domus suæ prophanationem sed flagello eos eiecit de templo. ¶ Expendelhic Christi modestiam. Poterat enim iure optimo eos scorpionibus cædere, sed funiculo ad modum flagelli eiecit: ne ex verberibus sanguis sequeretur. Ità supplicia huius vitæ sunt pietate & misericordia plena. Quamobrem ex hoc Christi facto exemplũ sumamus ne crudeles ne tyranni ne asperi nimis simus in eos, qui nos offendunt: sed potius in sumenda de illis pœna moderati. De Mose dicit scriptura quod erat mitissi- *Num.12.*
mus omnium habitantium terram: & ita legitur quod cum contemneretur nec obseruaretur à Core, Dathan & Abiron. & alijs ad *Num.16.*
Dominum caput flexit dicens. Ne respicias sacrificia eorum. Non dicit vt absorbeat eos terra quamuis hoc meruerint, nec vt igne corripiantur & consumantur: sed tantum ne respicias sacrificia eorum. Similiter sanctus propheta Oseas cum enarrasset scelera populi Is- *Osee.9.*
raelitici & dixisset profundè peccasse, cõuertit sermonem ad Dominum dicens. Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vuluam sine liberis: & vbera arentia. ¶ Obserua autẽ quod bis Christus ingressus in templum ementes, & vendentes eiecit. Primo in initio prædicationis suæ: cuius eiectionis meminit Ioannes. *Ioan.2.*
Secundo in die Palmarum, vt testatur Mat- *Matth.21.*
thæus & hic noster Lucas: & hoc fuit quinq; *Ioan.12.*
diebus ante mortem suam & post suscitationem Lazari teste Ioanne. Patet hoc ita esse quia in eiectione illa de qua loquitur Ioannes petierunt signum Iudæi, & dixit eis, soluite templum hoc: sed hic nullum signum petijt, *Aug. lib.3.*
ergo bis hoc fecit. Ita tenent Augustinus, & *de cõ. euãg.*
Chrysostomus. In quo maior est Iudæorum *cap. 67. &*
culpa: quia cum bis hoc esset factum, in sua ta- *Chryſ hom.*
men dementia tenaciter perseuerabant. ¶ Ad- *68. in Mat.*
uerte etiam quòd licet subuerteret mensas nihil tamen inde Christus abstulit sed permisit dominis, vt omnia auferrent, & alibi venderent; nec enim res ipsæ venales erant illicitæ sed locus: & ideo de loco fuerunt eiecti à Domino, dicente. Domus mea, domus orationis est. Secundo peccabãt quia iniusto desiderio & fine lucri illud efficiebant. Licet enim non darent pecuniam ad vsuram, munera tamen accipiebant pro mutatione: & ideo Dinus Hieronymus colibistas eos vocat, Prædixerat *Hier. lib.3.*
enim Ezechiel. Vsuram & superabundantiã *cõ. Matth.*
non accipietis. Pertinebat autem ad Christũ *cap.21.*
hoc facere, & prohibere eos: quia peccabãt tã *Ezech.18.*
in verbo quam in opere. Porro in prima eiectione

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctione dixit, auferte ista hinc: in secunda autē nihil tale protulit, sed euertit cathedras & mensas. In prima etiā dixit, nolite facere domum patris mei domum negotiationis: in secunda vero dixit, domus mea domus orationis vocabitur, at vos fecistis eam spelunca latronum: & multo asperius est dicere spelunca latronum: quam domum negotiationis, teste Chrysostomo. Ratio vero est quia primum signum de ejectione fuit vt diximus in principio prædicationis Christi: quo tempore non tantū se se ostendebat: & ideo blandius cum illis egit. Deinde quia in secunda erant in peccatis de quibus iam fuerant obiurgati, & ideo asperius illos est allocutus. Posteriora enim errata maiori pœna digna censentur quam priora: quod etiā in legibus humanis conspicitur. Nam fur qui primo abitulit flagellis plectitur: quod si incidit in idem crimen, auribus priuatur: quod si tertio perseuerat, in crucem tollitur. Si igitur semel peccata tua fuisti confessus, caue ne iterum delabare: quia iam grauius punieris. Apta tibi illud serui nequam qui cum ei decem millia talentorum fuissent à Domino condonata, & ipse nihilominus à peccatis non abstinuisset, sed in eadem reincidisset, grauissimis fuit pœnis mulctatus. ¶ Aduerte autē q licet Christus abegisset eos, reuersi tamē sunt ad vomitum. Nam post suscitationem Lazari pontifices aduersus Christum concilium inierūt, & mandatum dederunt, vt inuentus cōprehenderetur: cuius nephatij mandati causa aufugit in ciuitatem Efren iuxta desertum, Quapropter sacerdotes putabant illum non esse reuersurum) vel si reuerteretur propter illud mandatum in se prolatum non posse venditores excludere de templo: & ideo ausi sunt proponere res venales in templo, quod non fecerāt præcedenti tempore ex principio prædicationis Christi. Nec vulgus putabat ad illud festū esse venturum: quapropter quærebatur vt ait Ioannes. At Christus inopinate venit, & deprehendit eos & eiecit, vt dictum est. Sed dubium exoritur. Quomodo non restiterunt ei sacerdotes qui erant in templo in prima, nec in secunda ejectione: & maxime in hac secunda cum eum comprehendere à summis sacerdotibus potestatem haberent. Dico hoc fuisse vnum ex ingentibus miraculis à Christo factis. Miraculose enim tantam multitudinem eiecit vnus homo pauper & inermis tāta maiestate & autoritate quāta ne numerosus qui dem exercitus auderet. Incussit eis timorem maximum ostendens aliquid terribile in vultu suo ex diuina virtute procedens: & ita omnes exierunt vt ne mutire quidem audetent, nec faciem eius intueri. Atque ita Christus ostendit hic suæ diuinitatis imperium eo modo quo quando fuit comprehensus suā etiam potestatem indicauit, cum ad cohortem conuersus dixit, ego sum. Quo solo verbo ipsi in terram sunt prolapsi: licet illi armati, ipse vero inermis esset. Nemo enim suo virtutis verbo resistere valuit: & ita nē vllus quidem ei respondit vel illum respexit qui magna autoritate inquit *Scriptum est, quia domus mea domus orationis est, vos autem fecistis eam speluncā latronum.* Hoc scriptum est apud Isaiā in persona Dei dicentis, Domus mea domus orationis vocabitur cūctis populis. Ex hoc loco colligitur grauissimum esse scelus in loco sacro peccare cum Christus peccātes in templo sic punituit. Locus enim misericordiæ in quo hominum miseretur, eorum sceleribus ignoscit in quo peccatores cum Deo recōciliantur, & cum illo gratiam ineunt, templum est. Cū igitur hi sacerdotes inexplebili auaritia misericordiæ locum impedirent, iustissime fuerunt exclusi. Nec tantum Deus peccatis fuerat offensus, quantum auaritia sacerdotum. Intuebatur enim medicinas ad salutem & remediū traditas, in perniciem & interitum esse cōuersas. Acriter profecto puniendus esset ille qui fontem vnde tota ciuitas aquam potandam hauriit veneno inficeret. Cum ergo è templo aquam gratiæ pij Christianæ religionis cultores hauriant, hoc est, cum in templo sacramēta vera animatū medela & remedium administrentur: quis dubitat graui esse pœna mulctandum illum qui templum prophanarit flagitiorumque veneno polluerit & contaminarit? Huius classis & farinæ sunt fœminæ permultæ, quæ domi quidem vestitu sunt quotidiano contentæ: profecturæ tamen in Ecclesiam vano fuco & ornatu componuntur, vt visæ miseros homines illaqueent & irretiant. ita festa, templa, & sacrificia Deo placādo nostrique miserendo instituta, cū magis in nos irritando cōuertimus in nostram perniciem. At de veneratione templorum, iam hoc capite dictum est in historia Zachæi. Ex hoc vero Christi facto licet colligere quantum detrimēti prælatorum & antistitum auaritia Christianæ ecclesiæ allatura sit: nam vbi pecuniæ studium est, nihil purum, nihil sanctum manet.

Chryſ. hom. 68. ſuper Matth.

Matth. 18.

Prou. 26. 2. Pet. 2. Ioan. 11.

Ioan. 12.

Non

Non solum autem Christus ita se seuerum exhibebat erga prophanatores templi, sed etiā verbis eos increpabat, cum latronibus similes esse dicebat. Auaritia enim radix & origo latrocinij, & veluti latro in spelunca delitescēs prædam expectat: sic hi in templo sedebant, prædam cū populo exercentes. Sed vide quā bene eos hic depingat Christus, imo quā bene illis laruam seu personam detrahat. Illi se præferunt aliis hominibus: at Christus nō præfert, sed deteriores etiam ipsis latronibus appellat. Nec immerito, nam longe peius & deterius est animam quam corpus occidere: & aliquem spiritualibus quam corporalibus bonis defraudare. Hoc sibi dictum putent illi, qui sibi ipsis ob externa opera nimiū placent cum intetius nec fidem nec charitatem habeant. [redacted] Adam in paradiso peccauit, Iob in sterquilinio Deo placuit. Illi etiam tres in ardenti camino ignis, Deo seruiebant, & laudabāt. Lege Chrysostomum. Sequitur vlterius. *Et erat docens quotidie in templo* Cur docet illos quibus tam dira comminatus fuerat? Nimirum vt illos ad resipiscentiam adducat: sic quę possint iram Dei à se auertere. Ita enim Dominus apud Prophetam loquitur. Ecce sicut lutū in manu figuli, sic vos domus Israel in manu mea. Repente loquor aduersus gentem, & aduersus regnum, vt eradicem, &c. Et iterum. Dominus misit me, vt prophetarē ad domum istam, & ad ciuitatem hāc omnia verba quæ audistis. Nunc ergo bonas facite vias vestras & studia vestra, & audite vocem Domini Dei vestri: & pœnitebit Dominum mali quod locutus est aduersus vos. Similiter Christus prædixit quæ pœna contemptores Dei manerat. Interim tamen docet, prædicat, hortatur ad pœnitentiam, vt si qui volēt, iram Dei placare possint. Sic Hieremias tria præstabat. Primo comminabatur Iudæorum populo innumera mala, quæ cogitauerat Dominus illis immittere, nisi maturè resipiscerēt. Secundo affirmabat ira Dei emendatione vitæ posse placari. Tertio seipsum interponebat mediatorem inter Deum & populū. Recordare inquit ò Domine quod steterim in cōspectu tuo, vt loquerer pro eis bonū, & auerterem indignationem tuam ab eis. Sic hæc omnia frustra facta sunt à propheta, quoniam Iudæi nolebant prophetæ acquiescere: imo in carcerem coniecerunt: hoc quod non abhorret à præsenti historia, nam continēter sequitur in contextu. *Principes autem sacerdotū & scribę & principes plebis quærebant illū perdere, & non inuenichant quid facerent illi.* Nō degenerat Iudæi à maioribus suis homicidis: qui Prophetas miluerant occidere quam audire. Omnis malitia (vt ait Chrysostomus) sic po confunditur ratione veritatis, corrigitur vero nunquam: maximè eorum qui proposito malo & non ex ignorantia peccāt. Hi qui ex malitia peccabant & obstinati erant, peiores in dies reddebantur. Vide etiam quantū abhorreant homines ab audienda veritate, cum hos veritas ipsa longe deteriores reddebat. Est enim sententia. Obsequium amicos, veritas odium parit. *Omnis enim populus suspēsus erat audiens illum.* Hinc docemur modum quo nobis est audiendum Dei verbum. Non enim potest Christus frequens esse in concionando, & cor tuum conuertere, nisi tu frequens etiam & diligens sis in audiendo. Dulce & delectabile est Dei verbum. Vnde Regius Propheta. Quā dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo. Dixit quod erant melle dulciora: quia mel apum, si tēpore eo vtamur delectat: sed cito, sapor eius vanescit, & plerumque viscera vitiosa reddunt. At verba Dei delectant & nutriunt: & quod maius est, vitam animæ præstant. Vnde Beatus Petrus dixit Iesu. Verba vitæ habes. Hoc suauissimo cibo sustentatus est Moses quadraginta diebus. Præstet ergo nobis immensum illud & infinitum dulcedinis pelagus, ita audiamus verba vitæ, vt in æternum viuamus cum ipso, in seculorum secula. Amen.

1. Tim. 6.

Gene. 3. Iob 1. Dan. 3. Chryſ. hom. 2. ad popu. Antioch.

Hiere. 18.

Hiere. 26.

Hiere. 18.

Chryſ. hom. 41. in opera imper. vel al.

Pſalm. 118.

Ioan. 6.

Exo. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT. XX.

DICITNONPO
test qualia fecerat inuidia corda sacerdotum & scribarum,
Ægrè ferebant honorem quem Saluatori dederat populi exiés obuiam ei in die Palmarum: nec pati poterant tantam Saluatoris autoritatem qua expulit de templo vendentes & ementes. Itaque cæci hac tata luce quærebant occasionem vt Christi Saluatoris honorem & gloriam obscurarent: nam inuidi immunditijs sat iantur quêadmodum ciconiæ, hoc est, proximorum miserijs. Non poterant vesperiliones solis claritatem sufferre: imo vt in Prouerbijs legitur per diem incurrút tenebras, & sicut nocte sic palpabunt in meridie. Peiores itaq; quotidie effecti omnem mouent lapidem, vt Christũ morti tradãt: & quia hoc timore populi apertè non audent facere, ne forte populus seditionem concitet, quærũt mde occasiones quę sibi iustæ visæ sunt ne hoc fecisse videantur odio, imò propter iustitiam: ità vt eum occidãt aci tolligat populus se legis zelo legisq; causa eum occidisse. Hæc occasione inuenta conuenerunt in vnum, vt eum interrogarent qua autoritate verbũ Dei profiteretur: quaue potestate ejiceret de templo vendentes & ementes. Ait itaque noster Lucas *Et factum est in vna dierum docente illo populum in templo & euangelizante, conuenerunt principes Sacerdotum & Scribæ cum senioribus, & venũt dicentes ad illum. Die nobis in qua potestate hæc facis: aut quis dedit tibi hanc potestatem* In vna, inquit, dierum. Hoc est die tertia postramos palmarum: scilicet die martis: nam Christus die dominica in ramis palmarum receptus est in Hierusalem & introiuit in templum & eiecit vendentes & ementes: & eadẽ die ad vesperam redijt ab Hierosolyma. Tunc esurijuit & accessit ad arborem ficum, maledixitque ei & aruit: & iuit sequenti die in Hierusalem: & vespere redijt. Docebat autem populum in templo: in quo videre est quod Christus in templo docet nec à doctrina cessat quanquã insidiantur qui primas in populo obtinebãt.

Cui Deus tantum munus delegauit, is necesse est ad mortem vsque suam obire functionem: decretum habens capillos capitis sui iã numeratos esse. Secundo animaduertendum est quod Lucas scribit Christum euangelizasse in templo: hoc est bona, ac fausta nunciasse. Nunciabat enim haud dubiè tempus esse acceptabile, & quemadmodum Paulus testatur dies salutis: dies inquam in quibus Deus statuerat cum hominibus gratiam pristinam inchoare. Nũciabat etiam Christus tempus esse noui fœderis quod iã olim Deus fuerat pollicitus per prophetam Hieremiam se pacturũ cum hominibus: vt iam peccatorum obliuiscatur: imo potius legem in cordibus scribendam daturum. Quemadmodum lucerna cũ vult exungi unctorem emittit splendorem: sic Christus iam morti propinquus maiores signa ostendebat, crebisque concionibus id docebat. Reuertit conuenerunt inquit principes Sacerdotum. Principes sacerdotum vocabuli quæ proprium erat in re sacerdotes. Cum tamen duo sint, qui erant iudices magnæ autoritatis in populo quorum (ut retuli) ab ijs iubebatur impius: & erant ex illis segregati hominibus quos dederat Moses in locos ad fungendum muneris officia negotiorum: & semper senatus est numerus illorum sequutus successit mihi quod ipsi conuenerũt. Seniores qui alios corrigere debebant ipsi sunt peiores, & adunantur cum impijs sacerdotibus, sicut olim, venerunt ad Ezechielem ostendẽtes immunditias suas: egressa est enim iniquitas à senioribus Israel, qui videbantur regere populum. Pari gradu scelestius est peccatum senis quam iuuenis: quoniam senex rerum ex peritia & sapientia præstat: & debet alios nõ solum consilio sed vita & exemplo instituere: cum autem impius est plus nocet. Vnde in Ecclesiastico habetur. Tres species odiuit anima mea. Pauperem superbum, diuitem mendacem, & senem fatuum & luxuriosum. Quẽadmodum in veteribus ędificijs periculosius est incendium quam in nouis: ita peccatum senis plus nocet quam iuuenis. Seniores itaque qui alios corrigere debuerant peiores effecti conuenerunt cum scribis qui erant legis doctores: aduersus dominum & aduersus Christum eius. Sed nihil humana sapientia contra diuina facere potest. Vnde Dauid in psalmo in persona domini ait. Protexisti me Deus à conuentu malignantium, à multitudine operantium

Prouerb.5.

Marc.11.

Matth. 10.

2. Corint. 6.

Hierem.31.

Numer.11.

Ezechi.8.

Dani.13.

Ecclesiast.

Psalm.

Psal 63.

rantium iniquitatem. Quærebant autem ab illo in qua potestate hæc faceret vt confunderẽt doctrinã eius: ac si nulli esset qui valoris, nec ab aliquo acceptanda: quia non habebat legitimam potestatem. Nec enim poterant admiranda eius facta damnare, quæ tam multa & præclara populo reste gesserat: nec poterant doctrinam refellere, quæ cũ lege diuinaque voluntate consentiebat. In autoritate ergo venantur causam calumniãdi. Si enim Dominus (quem non nisi tantũ hominem esse credebant) sibi vendicasset autoritatem Dei, parata erat blasphemiæ calumnia: si minus in promptu erat calumnia seditionis quod absque autoritate sacerdotum & seniorum, hoc auderet in templo. Hoc ambitionis causa quo ipsi erãt scelerati, eo Christum illis similem iudicabãt. Nam omnis homo (vt egregiè differit Chrysostomus) secundum se existimat alium. Fornicarius neminẽ castum putat esse: castus non facile de fornicatione suspicatur, superbus neminẽ putat humilem. Sic qui non est ex Deo sacerdos, nullum sacerdotem putat ex Deo. Vnde credis fieri vt contendant inuicem sacerdotes, nisi ꝙ ambitiosi facti omnes tales quales sunt ipsi existimant? Videmus inquiunt tuis conciionibus te discipulos conuocare, & nos volumus ipsum audire & sequi: sed priusdie nobis in qua potestate hæc facis? Quanuis isti mali essent & hoc vt calumniarentur interrogarent: nihilominus vtinã nostri prælati hoc facerent annis præteritis, ne tot seminati essent errores, nec tot idiotæ prædicantes populo publicè concionem facerent. Quia homines dormiebãt qui sunt ecclesiæ prælati, quorum officium est vigilare, venit inimicus, & superseminauit zizanniam. Sed de his alias. ¶ Vide igitur, ꝙ non dicunt in qua potestate hæc dicis, doces aut prædicas, sed facis: quia de autoritate faciendi quærũt. Duo enim operum genera fecit Christus. Alterum miraculorum quia tunc sanauit in templo cæcos, & claudos, vt ait Matthæus, alterum eiectionis vendentium & ementium, & euersionis mẽsarum. Quærunt igitur in qua potestate hæc facis, ideſt, ejcis ementes & vẽdentes, & de hoc principaliter quærunt, quia non erat nouum Christum miracula facere. Denique omnia volunt examinare: doctrinam videlicet, & miracula: licet hoc principaliter nũc quærunt. *Respondens autem Iesus dixit ad illos. Interroga vos & ego vnum verbum respondete mihi Baptismus Ioannis, de cælo erat: an ex hominibus:* Vsus est Christus hoc argumento vt doceat nos ne illicitum arbitremur vt ijdẽ quibus interdum vti expediens & vtile est: tamen non ita putaremus licitum esse nisi Christum videremus sic vsum. Sic etiam Paulus vsus est quando omnes Iudæi concitati erãt contra eum vnanimiter dedit operam vt discepratio fieret inter eos adhærens pharisæorum sectæ contra Sadducæorum doctrinam dicens, Pharisæus ego sum, & filius pharisæorum: de spe & resurrectione ego iudicor. Et cũ hæc dixisset facta est dissensio magna inter pharisæos & Sadduceos, & soluta est multitudo. Iterum cum Paulus sciret quod Iudæi insidiabantur vitæ eius, & Festus proconsul vellet causam Pauli in Hierusalem audiri vbi non erat Paulo securum vt audiretur, appellauit ad Cæsarem: ad quem est missus. Et rursus Paulus cum Tribunus iuberet eum flagellis cædi, iam alligatus ait. Si hominẽ Romanum indemnatum licet vobis flagellare? Et iussit statim eum solui Tribunus. Et iterũ cum fuisset iniustè incarceratus & cæsus occulteque principes & magistratus iubebant illum & syllam dimitti ꝙ ad verecundiam eorum cedebat quasi ipsi fugerent à carcere, vel si pecunia aut precibus occultam haberent liberationem, dolens Paulus se sic ejcijdixit. Cæsos nos publicè indẽnatos homines Romanos miserunt in carcerem: & nunc occulte nos ejciunt? Ita nos licet vti eisdẽ cautelis & ingenijs in nostram vtilitatem: cum non cedant iniurijs alicuius præiudiciũ, vel non includant in seipsis aliquod illicitum: scilicet, quod expresse sit lege vetitum. Sic in præsentiarum vsus est Christus. Posuit hanc potius quæstionem quam aliam: quia neutra pars responsionis poterat esse secura. *At illi cogitabant intra se dicentes. Quia si dixerimus è cælo, dicet. Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus: plebs vniuersa lapidabit nos.* Prõptum erat pontificibus & senioribus respondere quod ipsi credebant: nã putabant baptismum Ioannis esse ab hominibus, nolebant tamen hoc respondere: quia videbant primafacie quæstionem inuoluere difficillimam & arduam: atque ideo cogitabant. Sic accidit impijs qui conuitio probos insequũtur, seipsos maiori supplicio afflicũt. Vnde psalmographus ait In laqueo isto quẽ abscõderunt, comprehensus est pes eorum. Dum alios illaqueare voluit, sibi ipsis inextricabiles

Ambros. de Dauid, & vitæ. c.2.

Matth. 21.

Act. 23.

Act. 25.

Act. 22.

Psal. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cabiles laqueos machinãtur. Christus sua quę stione illos sic concusserat vt nullam amplius elabendi viam haberent: hoc etiam quod in sua ipsorum conscientia sentiebant Vide autem Deum non verentur, nec iudicium propriæ conscientiæ, sed tantum populũ timent: & malunt ignorantiæ: quam impietatis accusari. Sed ò miseros & plusquam infœlices homines: qui dum externa cpe fallũt homines: in sua ipsorum conscientia sentiunt Dei maximam offensionem. Si reprehẽderit nos cor
1. Ioan. 3. nostrum (ait Ioannes) maior est Deus corde nostro, & nouit omnia. Proinde caue ne quid committas contra conscientiam, quæ apud Deum mille testiũ loco est. Porro baptismus Ioannis è cœlo erat, & à Deo erat: ipse enim ait. Qui misit me baptizare ipse mihi dixit, &c. Et in superioribus dixit noster Lucas. Omnis populus & publicani iustificauerũt Deũ
Ioan. 1. baptizati baptismo Ioãnis: pharisæi autem &
Luc. 7. legisperiti spreuerunt cõsilium Dei in semet ipsos non baptizati ab eo: Quia ipsi spreuerũt baptismum Ioannis non audebant dicere ex Deo, ne confunderentur: neque ex hominibus, ne lapidarentur à plebe quam timebãt, quia populus venerabatur Ioannem: ideo ad diderunt. *Certi sunt enim prophetam esse.* Hoc est, missum à Deo, & non ab hominibus. Vide quomodo non erat eis curæ vt verum responderent, sed quod ipsis erat commodum. Formidabantque homines qui Dei timorem ciecerant: atque ideo respondẽt se nescire. Sequitur enim. *Et respondentes se nescire vnde esset.* Vide humani cordis malitiam. Non confitentur culpam impij, tametsi deprehensi sint: sed aut excusant quemadmodum Achã, &
Iosue. 7. Saul, aut omnino negant sicut Cain. Sed nihil his versutijs proficiũt coram iudicio Dei.
1. Reg. 15. Apud homines excusatio vel negatio criminis nonnunquam liberat: apud Deum autẽ,
Gene. 4. confessio. Multum enim differt iudiciũ Dei & hominum: nam quod apud homines condemnat, apud Deum saluat. Multos etiam inuenies modo is pharisais peiores, ac superbiores. Nam isti licet superbissimi, nihilominus suam confitentur ignorantiam: sed nunc quã plurimi magis amant suam commendare opinionem, quanuis ab alijs vincantur, quam ignorantiam confiteri. Hoc autem est omnibus hæreticis commune: quibus quanuis scripturæ testimonijs purissimis probes falsam, & hæreticam eorum doctrinam, non tamen poteris vila ratione euellere à doctrina quã semel tuendam acceperunt: & malũt superbia ducti hæreses defendere, quam humiliter ab errore deuiare. *Et Iesus ait illis. Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.* Si Christus nõ dicit nobis quis ipse sit, vere perimus, prima enim salus est ipsum audire: Ipse manifestan- Act. 9.
tem. Audit Saulus, Cur me persequeris? At ille. Quis es Dñe. Tota Sauli vita inde pendebat vt Dñs diceret, Ego sum Iesus. Diuina est mihi potestas, non ex hominibus. Audit excusille ego sum filius Dei vt corde etiam vi- Ioan. 5.
deret. Quæ vero alia salus est Samaritanæ ne- Ioan. 4.
que Samaritanis nisi Christus diceret quis est? Vigerent densissimæ tenebræ in mundo, nisi diceret Iesus quis esset. Si fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi: vbi Christus non loquitur, caret anima verbo vitæ & vita. Pete ergo ab eo vt tibi se declaret, nec patiatur abscondi sicut à pharisæis quibus ostendit Dñs eos Spiritu sancto inobedientes esse Rom. 10.
Ioannique Baptistæ viro sanctissimo nõ credidisse, & de Iesu dixerunt se nescire vnde esset, obidque parpari referens ait, si vos nescitis nec ego dico in qua potestate hæc facio. Quæ facio conferte facta mea cum factis illius & expendite an si non dubitatum est de Ioan. 9.
autoritate illius conueniat de mea dubitare: si quidem ille crebris concionibus annũciauit regnum Dei, & de me testimoniũ perhibuit. Vide etiam non dicentem ego scio, sed nõ vobis dico. Nouerat enim se autoritate patris cũ Ioan. 14.
ęta gerere. Vnde ipse. Pater in me manens facit opera. ¶ Nota duabus de causis veritatem esse abscondi indem quærentibus. Prima quia Ioan. 16.
capaces non sunt ad intelligendum. Ideo dominus discipulis ait. Multa habeo vobis dicere: sed nõ potestis portare modo. Altera quã do odio aut contemptu quæritur veritas, sicut hic occultauit Christus veritatem suę potentiæ: nec dixit se hęc facere diuina potesta- Matth. 7.
te, quia ij finiebant hoc scire nisi vt calumnijs afficerent eum. Vnde Dñs dixit. Nolite sanctum dare canibus, nec mittatis margaritas ante porcos. Demũ noluit dicere quis esset quia nondum uenerat hora suæ mortis, & hoc vsque ad vltimum vitę seruauit: quia sciebat illos dicturos blasphemasse & reum esse mortis. Sequitur. *Cœpit autẽ ad plebem dicere* Mat. 14.
hãc parabolam. Gratanter eum plebs audiebat, & maiores iam confutauerat: & ideo sermonem suum ad populum vertit ostendẽs quales fuerint illi sacerdotes & scribę & seniores populi in parabola quam proponit. Scriptũ est

Psal. 77. est enim de illo. Aperiã os meũ in parabolis, loquar propositiones ab initio. Ar itaque. *Homo quidã plantauit vineam, & locauit eã agricolis.* Aduerte q̃ in Christi responsionibus vt Chrysostomus annotat, duo cõsiderãda sunt.
Hem. 63. in Mat. Luc. 9. Primum q̃ Christus nõ tã verbis interrogantium respondet, quam intentioni qua interrogant. Vnde cuidã dicenti, magister sequar te quocunque ieris, respondit. Vulpes foueas habent & volucres cœli nidos, filius autẽ hominis non habet vbi caput suũ reclinet. Quid attinet Dñe hæc respondere? Erat ille auarus, & vt diues esset sequi eum optabat: & Christus menti eius respondit dicens, vulpes foueas habeant. Acsi diceret. Quam obrem cũ diuitem te esse velis sequi vis hominẽ adeo pauperem vt vulpes foueas habeant & volucres cœli nidos, & ipse non habeat vbi caput
Matth. 19. Luc. 18. reclinet? Respondit non verbis eius sed menti. Alij etiam dicenti magister bone putans solum Christum hominem esse dixit. Quid me bocas bonum? Nemo bonus nisi solus Deus. Si bonũ me cõfiteris, crede me esse Deum. Et discipulis dicẽtibus, dæmonia subijciũtur nobis respondit. Videbã satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Quasi dicat. Ne insolentes sitis quia dæmones vestræ ditioni sunt subiectiue vt sataną e cęlo, ita vos à me depellamini. Et Petro dicẽti quo abis respõdit. Quo
Ioan. 13. ego nunc abeo nõ potes me sequi sequeris autem postea. Non dixit quo abiret, sed nõ potes me sequi: quia Petrus interrogabat, vt sequeretur Iesum. Lege Cirillũ. ¶ Secũdo ostẽ-
2. Thes. 2. lib. 3. super Ioan. cap. 9. debat Christus suã diuinã sapientiam cũ respondere et interrogantibus ita vt ipsemet inimici eius seipsos respondendo dãnarent. In hac parabola hoc appatet, in qua cũ Christus responderet interrogationibus sacerdotum, eos fecit iudices responsionũ: & ipsemet seipsos damnant. Hac in re apparet pręclarissima Christi doctrina & sapientia. Sensus parabolæ est. Dixerant Christo principes sacerdotũ in qua potestate hæc facis. Hoc est. Qua gratia ementes & vendentes, eijcis de tẽplo? Respondet huic interrogationi hac parabola in qua inquit quod hæc autoritas perferutãdi, & examinandi concionatores necnon licentia qua vsi erant eum interrogãtes in qua potestate id faceret, iã veniſſe tẽpus in quo hac autoritate erant priuandi suis peccatis in causa existentibus: & abeis ad Gentiles hæc potestas transferenda. Hoc insinuare vult in hac parabola dicens illis. Homo quidã plantauit vineã, &c. Sub hoc homine intelligitur Deus: vinea est ecclesia & populus Israeliticus, in quo notus erat Deus. Agricolæ sacerdotes tẽpli, cum quibus Christus hæc loquebatur in templo. His locata est vinea hæc, vt redderẽt doctrina ac exemplis singulis annis fructus Dño: scilicet animarũ quarum curam habebant. Cũ enim ad eos mitteret multos ex prophetis seruis suis non solũ nõ præstiterũt pactũ, quin potius eos occiderũt necnõ suũ vnicũ filium Christum Dñm quẽ crucifixerunt: quã obrem iustissime ecclesia & euangelica
Act. 13. concio trãslata est ad gẽtes, iuxta illud q̃ Paulus & Barnabas dixerũt Iudæis. Vobis oportebat primũ prædicari verbũ Dei: sed quoniã illud repellitis & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce cõuertimur ad gẽtes. Sic enim præcepit nobis Dñs. Ideo Christus concludit hic dicẽs. Auferetur à vobis regnũ Dei, & dabitur gẽti facienti fructus eius. Qua de causa nõ est vobis interrogare in qua potestate hæc facio: cũ perspicuũ sit hęc potestas à vobis veſtris demeritis esse ablata, & alijs cõcessa. Hic sensus est parabolæ: sed singula exponamus elicientes more nostro ex ipsius literali sensu doctrinam ad mores cõponẽdos, vitãq; corrigẽdam. Ait itaque. *Homo quidam plantauit vineam* Homo iste Deus est Optimus & Maximus: Pater videlicet æternus. Nõ quia ipse sit homo: imo ab effectu eo quod ipse facit homines. Vocatur quidã sutor nẽpe quia facit calceos: & alius faber argẽtarius, ab eo quia argẽtea facit opera. In scriptura etiã vsitato modo loquẽdi causæ vocantur sæpe ex effectus nomine. Sic noster Lucas in superioribus vocaLuc. 11. uit quendã dęmonẽ mutũ, quia hominem in quo erat faciebat mutũ. Sic Pater æternus dicitur homo, nempe quia est hominum conditor, denique hominũ causa efficiẽs, vt ipsi homines sint. Secundo dicitur homo vt placet
Orig. homi. 19. in Mat. Origeni nõ q̃ reuera ipse sit homo cũ natura humana ad Verbũ sit terminata & nõ ad Patrẽ: sed dicitur homo quia cõuersatur cũ hominibus, & eis declarat quæ cõducũt ad mores cõponendos. *Plantauit vineam.* De hac vinea plenissimè per Cãticum loquitur Esaias
Esa. 5. describens omnẽ cõmoditatẽ vineę sic excultę, vt nihil supra. Vinea Dñi Sabbaoth domus Israel est. Attamen videamus vnde portauit radices, quoue loco eas plantauit. Hoc docuit
Psalm. 79. Dauid cum loquitur cum Deo inquiens. Vineam

Universidad de Deusto
Biblioteca

neam de Ægypto transtulisti, eiecisti gẽtes & plantasti eã: dux itineris fuisti in cõspectu ei⁹, & plantauit radices eius, & impleuit terram. Operuit montes vmbra eius, & arbusta eius cedros Dei. Extendit palmites suos & ꝛc. Quẽ admodum bonus cultor si in terra sterili habet optimas radices viuas, & eas in aliã bonã mutat: nihilominus inquit Dauid transtulisti vineã tuam, quæ est populus Israeliticus, qui sicuti vineæ intendebat ramos suos, & extẽdebat se ac creuerat ab Ægypto loco seruitutis, & afflictionis & tenebrarũ, vt eam plantares in terram bonam: quam patribus eorum promiseras: quæ manat lacte & melle. Eiecisti gẽtes. Vulsisti ab hac vinea omnes sentes, quæ poterãt officere: eijcẽs à terra propria Amorræos, Cananæos, Iebusæos, aliosque idolorũ cultores, qui colebant terram promissionis: fecistique populum tuum habitare, & fructibus terræ frui. Non solum egregius Psaltes, vnde Dominus vineam transtulit, & vbi plãtauit enarrat: quin etiam quid eius causa fecerit in vinea dicens. Dux fuisti itineris. Præcessisti populũ tuum die colũna nubis ne sol eos offenderet: & nocte columna ignis, vt viã viderent. Eduxisti è terra Ægypti faciens mirabilia eiecisti è terra electa, & optima gẽtes immanes & truculẽtas: & terras eorũ dedisti populo tuo. Et occupauit hæc vinea omnẽ terrã quã in possessionẽ accepit: & eiusmodi creuit populus, vt extenderet se à Dan vsq; Bersabee. Et operuit montes vmbra eius: quare tantam amplexa est collis situdinem hæc vinea, vt sub vmbra eius absconderent se magni mõtes: nempe quia sub eius imperio erãt regna, & imperiũ huius vineæ propagines extitere. Dauid, Salomõ, Ezechias, Iosaphat, Iosias, & alij quã plurimi, qui fuere non solũ excellentes principes, sed etiam integerrimi duces, vt omnes cedri eos circũdarent. Et nefortè ignorarent quantum se dilatauerant implicat dicẽs. Et extendit palmites suos vsque ad mare. Hoc est, Mediterraneũ: & vsque ad flumẽ, scilicet, Euphratẽ. ¶ Videre est etiã quomodo Deus hãc vineam amauerit, & quã illius habuerit curam, vt electis propaginibus eam plantarit. Quomodo elegit Deus Abraham, & Isaac reprobato Ismaele, Iacob reprobato Esau, & seruauit Mosem incolumẽ: eoq; vidit eum esse plantam optimam huic vineæ. Sed hæc satis sint de vineæ plantatione. At nunc operæpretiũ est scire cur ecclesia assimiletur potius vineæ, quam alicui rei aliæ. Hoc est propter duo. Primum nam radix viua in exteriori aspectu apparet vilior cæteris plantis ac arboribus: attamẽ fructus est dulcissimus. Nec non radix viua est: maxime vtilis: nam ex ea decerpimus vuas dulces ad edendũ vinũ, acetũ & sapã: vuas etiam passas, botrum, deniq; cinerem optimum vt mundenturlinteamina nobis præbet, postremo lixiuium vt mulierũ capilli deaurentur. Ita & iusti qui sunt huius vineæ propagines quales fuerant Moses, Iosue, Samuel, Dauid, Esaias, Hieremias, &c. & modo Apostoli, Martyres, & Confessores, & omnes iusti veteris ac noui testamenti (nam vinea vna eademque est Ecclesia) omnes in exteriore parte visi sunt homines impoliti, pauperes, spreti, infames, cum introrsum sint virtutibus abundantes, diuites, & hominibus commodum afferentes. Omnis gloriæ filiæ Regis abintus. Attamen extrorsum visi sunt flagitijs, infames, idiotæ, gens denique inutilis. De principe huius vineæ dixit Esaias. Vidimus eum, & non erat aspectus: vnde nec te putauimus eum. De alijs verò iustis inquit diuina Sapientia, ꝙ mali dixerunt cum essent apud inferos. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum & in similitudinem improperij: nos vitam illorum æstimabamus insaniã, &c. Tanquam purgamenta huius mundi (ait Paulus) facti sumus, omnium peripsema vsq; adhuc. Hæ propagines quæ extrorsum apparebant viles, fœdę, ac inutiles: non potest facile explicari quam sint vtiles optimæ ac commodæ: quam denique vtilitatem attulerint Ecclesiæ Dei. Lege Acta Apostolorum vbi inuenies commodum Pauli. Mirum in modũ profuerunt Ecclesiæ Augustinus, Hieronymus, Basilius, Athanasius, Chrysostomus, &c. Sed quid dices de Benedicto, Bernardo, Fráciseo, Dominico, & reliquis fundatoribus sanctarum religionum, qui tanquam inutiles vinæ radices erant ab hominibus spreti, sputi: quia videbant eos pauperes & deformes? Sed certè in Christi Ecclesia commodum maximum attuletunt: nam plurimorũ animæ istorum doctrina & exemplis saluæ factæ sunt. Diuites & potentes huius seculi velut populi & salices inutiles sunt virides, vmbrosi, & olentes suis diuitijs, quibus vmbris cooperiunt lenones & scurras: sed & ipsi scindẽtur vt inutiles plantę infrugiferæ, vt ait dominus: & mittentur in ignem tartareum. ¶ Secũdò, Ecclesia assimilatur vineæ, nam in vinea semper est ꝙ agant per totum annũ ferè & quid decer-

Exo 14,

1. Reg. 5.

Psal. 44.

Esa. 53.

Sap. 5.

1. Cor. 4.

Matth. 21.

decerpant: nam fodiunt, putant, spargunt fimo pingui, mundant, vindemiant, &c. Nihilominus ecclesia in hac vita & radices viuæ, qui sunt eius filij dum hoc exilium currunt, & labores patiuntur, & persecutiones, & denique in doloribus & patientia exercitantur. Respice ergo Christiane quam sit opus vt à Deo puteris qui est optimus cultor, si vis fructificare. Qui tunc te putat cum te orbat vxore filio, amico, vel salute, diuitijsetiã: nam hoc Deus ita vt cultor sapiens facit: nam in hoc tua res agitur, vt maiorem fructum afferas: ac maiorem denique commodum. Vnde Dñs. Palmitẽ qui fert fructuũ, purgabit eũ: vt fructũ plus afferat. Cum te vides à Dño putatum in tribulationibus: scito te tũc amari: nam hoc facit vt possit cõmodare tibi quia corrigit omnem filium, quem recipit. Sic etiã multories Israelitas putauit manibus Philistinorum ac Chaldæorum: quibus permisit eos occidere, & in captiuitatẽ ducere. Hodie postremo eiusmodi ecclesiam suam putat, vt eã pati patiatur persecutiones ac vt deniq; Turcæ & infidelium gentes cum hæreticis eã putent. Inscij & parui momenti homines malũ & turpe ducunt Deum suam vineam putare & affligere: sed nec hoc intelligũt nec sciũt. Ideo Dauid in persona ecclesiæ. Opprobriũ insipientium dedisti me: sed obmutui, & nõ aperui os meum. Eo oportet nos pati iniurias patienter, quo etiam scire & reminisci nos esse huius vineæ plantas, & inimicũ instrumentum quo nos Deus putat. Sic cum Semei persequebatur Dauid ac maledicebat, nec nõ iacebat in eum lapides, non hoc ægrè ferebat Dauid: quin potius dicebat. Sinite, Dñs præcepit ei, vt malediceret Dauid. Deus meo magno bono me putat, vt maiorem fructum afferant: & Semei est instrumentum. Sed procedamus. *Et locauit eam colonis.* Coloni seu agricolę, maiores populi sunt: quales erãt illi pharisæi & sacerdotes ad quos Christus loquebatur, nam infra dicit concludens parabolã. Auferetur à vobis: idest, principibus sacerdotũ, scribis & pharisæis regnum Dei: id est fides, & cognitio Dei, & potestas: & vineam suam, idest ecclesiam dabit gentibus. Tũc (ait Chrysostomus) dari ac locari cum secundum legẽ constituti sunt sacerdotes, & leuitæ, & ipsis est curæ ministrare populo. Prælati, & episcopi ecclesiæ, aduertant, audiant ac videant, vineam non dari agricolis seu colonis, sed locari, vt reddant fructus Domino. Aduerte ergo te non dominum sed villicum domini: non ideo oportet vt optimates fiant ex Christi patrimonio. Non tibi episcope siue abbas sis data est ecclesia vt domino, sed vt villico, nõ ergo es dominus, sed dispensator. Deus est animarum dominus, qui nõ te fecit dominum, sed rectorem, & pastorem, vt eas regas, ac gubernes doctrina, & sustentes eleemosynis. Proh dolor, quanti hodie prælati extant, qui tanquam hi coloni surripiunt vineam & tyrãnide opprimunt subditos, pauperumque eleemosynas vsurpant: nec se esse villicos, & non dominos vident. Iam homines non episcopatus accipiunt, vt in vinea Dñi laborent: quin potius vt ipsi sint domini ac principes, & vt denique surripiant Christi primogenituram. Expende etiam hanc vineam nõ nisi colonis locari: scientibus officium. Sic ecclesia nõ est danda nisi colonis scientibus officiũ: hoc est, his qui literis sunt exculti, virtutibus ornati ac prudentia, vt possint esse prælati. Prius est homo colonus, & post tradunt ei vineam: nõ enim ait locauit eam hominibus sed agricolis. Nõ satis est te esse hominem, imo necesse est vt sis agricola, vt huius vineæ possis habere curam hoc est, vt ornatus sis virtutibus, sensu, iudicio, prouidẽtia, habilitate & literis bonis imbutus: vt sis optimus sacerdos & prælatus. Non ad curandum infirmũ corpus, quẽuis medicorum quæris, nec quia est probus homo: sed quia esse doctum & in arte medicinæ peritum ferunt. Sic non oportet prelatum solum modo esse hominem bonũ, quin etiam optimũ opificẽ: & ad gubernandũ & regendum ecclesiam literis præsiet & prudẽtia. *Et ipse peregre fuit multis temporibus.* Primo hoc dicitur tam propter rationẽ metaphoræ, quã propter significationem. Quãtum ad rationẽ significationis quod Dñs sit absens vel peregrinetur: quia dominus vineæ Deus est qui peregrinatur à nobis non quidem per localem absentiam cũ vbique vere sit, sed quia non hic se nobis ostendit per omnia sicut aliquando ostensurus est: ipse quippe iudex est omniũ quæ rectè vel prauè aguntur. Et quia pro bonis non statim retributionẽ reddit nec pro malis pœnam, videtur quasi absens esse. Erit autẽ presens quãdo omnia adducet in iudicium, & pro omnibus retribuet. Et verũ est ꝙ à Deo absente ista fiunt: quia si ipse quasi præsens pro peccatis statim pœnam inferret nõ fierent tot mala: sed quia raro pro peccato pœnã hic infligit, audent impij cõmittere quę cunque

Ecclę. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunque grauia. Secundò dicitur absens & peregre proficisci, quia reliquit illos cõsonos in manu consilij sui: & dedit spatium & tempus bene operandi. Tertio fuit abire longe abstrahere ab eis ob eorũ peccata fauorẽ & auditorium, quod illis benignè largitus erat, & quo eos liberauit a malo. Nam quemadmodũ solem ferunt nobis appropinquari cum eius radij nos ambiunt, & contra discedere cũ eius radij discedũt: ita metaphorice dicimus Deũ appropinquari vel discedere cũ nobis radios sui fauoris ostendit, vel peccatorum causam

Ioan. 20. aufert. Quarto dicimus Deum proficisci, quia

Luc. 24. talem se Dominus ostendit, qualẽ de eo opinionem habemus. Hortulanus visus est Mariæ Magdalenæ quia nondum illa de Christo deitatis opinionem conceperat: sed eum horti dominum credebat. Peregrinus visus est eũtibus in Emaus: quia nõ illum vitam esse credebant, sed à vita peregrinum. Ita nunc lõge profectus dictus & visus est: quia, ut à colonorum animo longe discesserat, & illi cum velut longe distantem arbitrati sunt. An nõ prælatorum quidam ita viuunt ac si nullũ Deum esse crederent: aut si credunt longe abesse existimant? Recte de anima meretrice dictum est: Non est vir in domo sua: abijt via longissi-

Proverb. 7. ma. Ita enim misera credit anima. Sic etiam

Psal. 9. in Psalmo de peccatore loquẽs ait egregius Psaltes. Non est Deus in cõspectu eius, inquinatæ sunt viæ eius in omni tempore: auferuntur iudicia tua à facie eius. Seruus ille malus cœpit inebriari, quia credit dominũ eius longe abesse: atque ideo longam facturum moram. Itaque cum videas Deum adeo malorũ dissimulatorem, cum videas nequitiam ita vigere: an non videtur. Deus lõge profectus? Si enim mala non sustineret, abesse non videretur: cum vero ita turpiter nos agentes sustineat & dissimulet, longe videtur esse. Vtinã prælati ecclesiæ quibus Dñs tradidit vineam excolendam: quemadmodum putant Dñm abesse intelligerent prope esse, & fideliter laborarent. Sequitur. *Et in tempore misit ad coloros seruum, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum eum dimiserunt vacuum.* Per hunc primũ seruum intellige Mosem, qui quadraginta annos continuos fructũ aliquẽ legis quam dederat cultoribus exigebat: sed cæsum eum dimiserunt vacuum. Irritauerunt enim Mosem

Psal. 105. in castris, & Aaron sanctum Dñi, & vexatus est Moses propter eos: quia exacerbauerũt spiritũ eius. Quin & ipse seruus quid de fructu huius vineæ sentiat palam carmine declarat Deut. 32. dicens. Ex vinea enim Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorra. Vua eorum vua fellis & botrus amaritudinis in ipsis. Furor draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. ¶ Animaduertendum ꝙ hic Dñs misit ad cultores vineæ tempore fru Matth. 21. ctus: nam vt Matthæus, cum tempus fructus appropinquasset, &c. Attende Dñs exigit à te fructus quos legisti: & tu ab agricola exigis triticum, quem non metit. Quo pacto redderet tibi redditum si ager sterilis est, qui nihil dedit? Vis forte colonum fieri creatoré ac Deo similem, qui de nihilo metat triticum, si ager infrugifer est? Si ager respondet nihil vetat quin tibi debitam partem accipias, nam hæreditas tua est: sed tu veluti tyrannus, in carcerẽ pauperem agricolam conijcias, & permittit eius vxorem & filios fame perire: nec solũ boues eius vendis verum etiam destruis eum, eo ꝙ non reddit tibi ꝙ nec potest nec terra dedit. Magna multorum diuitũ iniquitas esse solet & tyrannis, qua pauperes innoxios persequũ Eccle. 13. tur. Venatio leonis (ait Ecclesiasticus) onager in eremo: sic & pascua diuitum sunt pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic & execratio diuitis pauper. Itaq; quẽadmodum non repetit Dñs ab agricolis fructus nisi cum decerpserũt, nec tu velle debes fructus nisi cum ager dedit. ¶ Videre est etiã quod Deus non petit fructus, quia his opus habeat, sed vt tu laborem adhibeas sciẽs hoc à se tibi repetendum, & quod venturus est querere fructus. Tui cõmodi causa hoc facit non vero sui. Vult Deus te in hac vita laborare, vt bonorum operum fructũ reddas: ac etiã vt hanc vineam Dñi fodias, & vt scias te rationem redditurũ iubet à te exigere fructũ. *Et addidit alterum seruum mittere: illi autem hunc quoque cædentes & affecientes contumelia dimiserunt inanem.* Hic seruus Dauid Regẽ & Prophetam cæteros q; significat qui post Moysem missi sunt, vt post edicta legalia, psalmodia modulatione & dulcedine citharæ, colonos ad exercitium boni operis excitarẽt. Sed & hunc contumelijs affecerunt dicẽtes. Quæ 2. Reg. 20. nobis pars in Dauid, aut quæ hæreditas in filio Isai Attamẽ ipsi pro hac vinea quæ de Ægypto trãslata Palestinę mõtes sua obũbratione protexerat ne radicit⁹ exterminaretur orabat. Dñe Deus virtutũ conuertere nunc: respice de cœlo & vide, & visita vineam istam: & Psal. 79. dirige eam quam plantauit dextera tua. Præterea

terea obseruandum hic est quam verum sit illud Diui Gregorij peccatum quod per pœnitentiã non diluitur, mox suo põdere ad aliud trahit. Quid veri? Primos inquit hic nosGreg. lib. 25. mor. cap. 12. ster Lucas cecidisse, secundos vero non solũ cecidertũt sed etiã cõtumelijs affecerũt, quod est grauare delictum. Ita demum peccata peccatis cumulatunt, vt magno incremento iniquitatum perfricata facie ipsum Dei filiũ hæredẽ occiderent. Hucusque veniunt qui peccatis perseuerant, qui culpas suas rãtum multiplicant, vt multo deteriora committant facinora. Si malum est peccare, peius est in peccatis perseuerare. Hæc enim contumacia & perfidia multa alia peccata & grauiora parit. Sed quia de his multa in superioribus diximus, nolo nunc eadem repetere. Sequitur in contextu. *Et addidit tertium mittere, qui & illum vulnerantes eiecerunt.* Per hũc tertium intellige prophetarũ chorum qui continuis arteLuc. 9. Hero dn addecit adhuc, stationibus populum conuenerunt & quæ huic vineæ venturæ imminerent mala prædixerunt. Sed quem prophetarũ non sunt persequuti & occiderunt eos qui denunciabant aduentũ Saluatoris? Serra sciderunt Esaiam, Hieremiã, lapidibus obruerunt, Michæas maxilla percussus & in carcerẽ coniectus, Amos per tẽpora secuti est percussus⁹ & Ezechiel & ferè oẽs sancti Prophetæ & ministri Dei vulnerati sunt & eiecti, & hi oẽs multa dixerunt de sterilitate huius vineæ: sed sufficiat Hieremiæ audire planctũ. Ego te plantaui (inquit) vineã electã, omne semẽ verũ: quomodo cõuersa es in prauum vineæ alienæ? Et in Esaiæ Cãtico. Expectaui vt faceret vuas, fecit autẽ labruscas. Valde dolendũ quo magis augebatur Dei misericordia mittẽs ad eos viros sanctos & iustos, qui populũ docerent, monerẽt ac deniq; conuerterent: eo angebatur eorum malitia. Sic nunc multi quo Deus est magis misericors vt illis remittat peccata eo ipsi deteriores effecti dicunt. Incidamus in peccata, nã Deus misericors est: omnia nãq; remittit. Sed obsecro quo Deus est optimus, eo es tu pessimus? Dei misericordia & bonitas immẽsa, qnæ te ad odiũ tui ipsius excitare ac flectere debebat: ab hac sumis argumentũ grauius peccãdi? Necesse est, vt eius iustitia veniat tibi in mẽtẽ. Quia his nõ venerat in mẽtẽ Dei iustitia, ideo abutebãtur sua misericordia immẽsa. Sic factũ est quo Deus erat melior & benignior, eo ipsi peiores fierẽt. Eomagis ipsorum malitia visa est, quo misericordia Dei crescebat: malitia enim hominum (vt Chrysostom⁹ ait) contra Dei bonitatẽ certabat. Virtus paulatim deficit hominibus propter ingratos: nã cum homo quanuis probus confert beneficium in ingratum cessat ab opere bono nec curat, quia ingratus durescit iusti bonitatem. Sed hic erat contra: nam quo erat populus Iudæorum Deo ingratus & rebellis, eò magis erat Deus misericors, benignus & pius, & maiora in eos cõferebat beneficia. Quo maiora cõmittebãt peccata, eo sanctiores viros ad illos mittendos destinauerat: quousq; ad eos suũ vnigenitũ filiũ mitteret. Mira Dei misericordia, quã ad exitũ perducere nulla malitia humana valet. O quoties his vsus est tecũ dominus. Sæpe pius Deus nũtijs te admonet, assiduis cõcionibus vt cõuertaris, sanctis inspirationibus quę cor tuũ pullãt vt velis à via iniquitatis deuiare: & non vis? Vide ab hinc quot annos manes in peccato & Deus sæpius vocat, & tu indies durior: & Dei nũtijs sic respõdes quẽadmodũ Iudæi & in grauissimã diuini numinis offensionẽ incidis, ac denuo duplicas peccata. At misericordia Dei oĩa sustinet: ipse enim ait. Audite me dom⁹ Iacob & omne residuũ dom⁹ Israel. Qui portaEsaiæ 46. Hiere. 3. mini ab vtero meo & gestamini à vulua mea. Vsq; ad senectã ego ipse & vsq; ad canos ego portabo. Ego feci & ego feram: ego portabo, & saluabo. Et apud Hieremiã. Si demiserit vxorẽ suã & recedẽs ab eo duxerit virũ alterũ, nũquid reuertetur ad cũ vltra? Nũquid non polluta & cõtaminata erit mulier illa? Tu aũt fornicata es cũ amatoribus multis, tamen reuertere ad me dicit dñs. Si dñs ejcit à domo sua seruũ qui fuit traditor dñi, & postea paruit illi & cũ iterũ cõciliat: si hic seru⁹ iterũ peccauerit in dñm & hoc bis tenue fecerit: nõne eũ in æternũ dimittet? Attamẽ Dei mia & bonitas immẽsa est res mirãda, nã si millies et vltra peccaueris sæpe misericordię suę ianuã apertã inuenies, si cõuersus toto corde fueris. Quos acciuit vt in vinea laborarẽt etiã si erãt ociosi in foro, nihilominus eos vocauit & misit in vineã suã quãuis sero, & reddidit illis mercedẽ. Vide ergo Dei misericordiã. Licet Matth. 20. sis senex & morti propinquus si Deũ quæsieris, quẽadmodũ latroni in cruce pendenti dabit tibi beatitudinis mercedem. Non defuit Luc. 23. Deus vti his misericordijs cũ Iuda traditore, Matth. 26. quẽ sæpe monebat & vocauit illũ amicũ: q; fecisse eũ Saule rege iniquo sacris literis est nãtum datũ, ille q; qui locut⁹ est forma Samuelis dixit 1. Reg. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ei se moriturũ sequẽti die, vt cõuerteretur & pœnitentiã ageret, ne forte mors eũ inspirato ac intermẽ occuparet. Sic nunc vsus est cũ his agricolis toties misericorditer vocans. Sed de his iã satis. ¶ Vide ergo Christiane, nã sicut ab his repetit dñs vineæ fructus: ita à te repetet fructus salutis & ingenij: quæ omnia tibi dedit. Si à dño accepisti dona vt illi inseruires & cõmodũ faceres: ergo fac des illi reddi tum & proficias ac dño inseruias cũ his, quæ de manu dñi accepisti vt denique possis cum seruo fideli dicere. Dñe quinq; talenta tradi-
Matth. 25. disti mihi, ecce alia quinq; superluctatus sũ. Vt ergo Dei bonitatẽ videas scito se à te hos redditus nõ exigere sui cõmodi causa nisi tui: non sibi sed tibi, vt te diuitem faciat. Quãdo
Gen. 42. fratres Ioseph profecti in Ægyptũ quærebãt triticũ iussit Ioseph vt ad ora saccorũ ligarẽt pecuniã, quã illi dederant. Cũ facis Dei mandata, ipse Deus reddit tibi tuũ argentũ & duplicat vim vt possis beatitudinẽ adipisci. Piũ opus est cũ Deus repetit ab hominibus reddi
Psal. 26. rũ. Misericordia ei⁹ præueniet me. Præueniet inquã, vt redditus soluã. Quid cogitas cõciones esse quas quotidie audis, inspirationes, & labores quos suffers, nisi redditus à te repetitos? Nõ igitur afficias iniurijs hos nũcios, quẽ admodum isti agricolæ impiissimi fecerunt. ¶ Demum docet locus iste, vt ingratis beneficia faciamus: nã Deus ingratissimis agricolis plures seruos misit. Sol nõ desinit micare radijs, etiã si nubes velint eius lumen obscurare. Sic & nos nõ debemus à beneficijs desistere etiam erga eos, qui nostrorũ benefactorũ splẽdorẽ maculare voluerũt. Vt enim nux & oliuæ notissimæ plantæ etsi virgis cædantur, vberrimos tamen fructus producunt: sic nos etiã ob præclaras virtutes actiones obiurgati, maledictis læsi; ingratis & impijs non sinam⁹ bona facere. Ita Deus ingratis colonis non sinit nuncios mittere: vt eos tam crebris beneficijs demulceat, alliciat, & trahat. Et vt videas, quãta sit Dei misericordia audi. *Dixit autẽ dñs vineæ. Quid faciã: Mittã filiũ meũ dilectũ.*
Gala. 4: Hoc est q̃ Paulus ait. Postquã venit plenitudo
Ioan. 3. tẽporis misit Deus filiũ suũ vnigenitũ: natum ex muliere, factũ sub lege. Et Ioannes. Sic De⁹ dilexit mundũ, vt filiũ suũ vnigenitum daret. Vide obsecro quẽadmodum in istos ingratos agricolas mundũq; etiã perditũ nõ solũ non animaduertit sed filiũ vnigenitũ dat. Moris est Deo non raro peccatores bonis operibus punire. Ita discipulorũ incredulitatẽ castigauit ingens miraculum operãs, cum ex quinq; panibus & duobus piscibus maximã multitudinẽ satiauit. *Ioan. 6.* Quod maius supplicium ijs qui nõ credebãt, quã videre magistrum suum iã inauditũ miraculum operari: Pro certo tenendum est q̃ suæ prætextę incredulitatis cõfusi remanerẽt. Vnde Hieremias *Metuam⁹* dñm *Hierem. 5.* Deum nostrũ, qui dat nobis pluuiã tempora neã & serotinã, &c. *Forsitan cũ hunc viderint verebuntur.* Quemodo dixit forsitan verebũ *Lib. 3. cap. 22 in Matt. Chrysost. 69. in Matt.* tur filiũ meũ cum sciret q̃ non erant eum venturi? Dicendũ iuxta Hierosolymi sententiã, q̃ hoc dixit non ex ignorãtia sed propter hominis liberam voluntatẽ & arbitrij libertatẽ. Poterant enim velle contrariũ: & vertere arbitriũ quocunq; voluissent. Chrysostomus vero ait q̃ dixerunt non ad significandum id q̃ illi erant facturi sed vt insinuaret id quod vt facerent iustũ erat. Iustũ erat vt filium meum vererentur, & quis est animaduerterent. *Quẽ cũ vidissent coloni cogitauerũt intra se dicentes. Hic est hæres occidamus illum, vt nostra fiat hæreditas.* Singula hæc obseruatione digna sunt. Primo ait quod colent videntes filiũ intra se cogitauerunt. Secundo dixerunt. Hic est hæres. Tertio occidamus eũ. Quarto & vltimo, vt nostra fiat hæreditas. Expẽdamus hæc. Pri- *Hier. 18.* mo cogitauerunt. Sic prædixerat Hieremias. Cogitauerũt super me consilia dicentes. Mittamus lignum in panem eius & eradamus eũ de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius. Et Sapiens. Morte turpissi *Sapien. 2.* ma condemnemus eũ: erit enim ei respectus ex sermonibus illius. Hæc cogitauerunt. & impias cogitationes opere adimplerunt. De his *Esai. 59.* olim Esaias. Oua aspidis ruperunt. Hoc est, iniqui aperuerunt cogitationes suas: ex quib⁹ non nisi venenũ prouchitur. Cõparat iniquorum prauas cogitationes & consilia ouis aspidumq; quæ tunc rumpuntur, cũ operibus perpetrantur. Oua aspidum foris sunt alba, oculis grata & pulchra: intus autem veneno plena. Sic flagitiosorũ hominum consilia, prima specie apparent ipsis vtilia, sunt tamẽ eis valde nociua: sicut qui oua aspidũ frangũt seipsos occidũt, ex ipsis nãq; ouis venenũ fractores inficiẽs erũpitur. Ita quidẽ qui flagitiosas cogitationes, consiliaq; tetra in effectũ producũt sibi ipsis pernicię machinãtur. Sic agricolis istis cõtigit: qui occidẽtes Chrũm, vt haberẽt hęt editatẽ, & hãc amisertũt. Itaq; quia ex iniquis cogitationib⁹ mala operatoriũ, à prauis cogitationib⁹ recedere cauereq; nos oportet.

Molimen (vt Anselmi similitudine vtar) secũ dum triticũ q̃ in arca eius proijcitur, farinam eijcit. Imaginatio enim tanquã moliminis ro ta reuoluitur: & ita si bonos cogitatus in id proieceris, bonorum operũ farinam emittet: sin autẽ prauas, opera ipsis consona reddet. Nunquã ex hordeo, triticĩ farina: nec ex turpibus cogitationibus, bona dimanarũt opera. Si in faccensum fornacẽ ligna arida, incẽdio apta conieceris, resplẽdebit ignis, purã viriãq; flãmam emittens: sin autẽ viridia inieceris ligna, & iũcos paluſtres indubiè ardebunt: sed totus fornax erit fumo repletus & denigratus ob caliginẽ & fumi densitatẽ productã. Sic cor nostrũ fornax est semper ardẽs. Si illud diuini amoris cogitationibus nutrieris, charitatis flãma resplendebit: sin autẽ impijs foueris totũ fumabit; eritq; obscuritate circũfusum. Euanuerunt in cogitationibus suis ait Paulus: & obscuratũ est insipiẽs cor eorũ. Caueamus ergo impias cogitationes: cogitatio enim veluti radix arboris abscondita est quæ quidẽ si viridis & bona extiterit, fructũ bonorũ operũ proijcietsi vero arida, nullũ prorsus fructũ prębebit. Si cogitatio bona est, statim voluntas ab illa capitur: & intellectus bona desideria cõcipit, bonaq; opera parit. Quibus dã qui turpibus cogitationibus nauabant, dixit dñs per Hieremiã. Vsq; quo morabũtur in te cogitationes noxiæ. Nõ cõqueritur Deus, q̃ habeãr cogitationes iniquas, sed q̃ in eis morãtur. Cũ Gẽtiles simul cũ populo Israelitico cõmorabãtur, Deus à populo suo recedebat, & eos minimẽ alloquebatur. Simili modo & tu derelinquetis à Deo, si locũ concesseris cogitationib⁹ iniquis. Tecũ est De⁹ quãdo in te prauæ cogitationes nõ habitãt: recedit q̃; à te, si consentius locũ eis tribuis. Iudæis licitũ erat Gentiles periter relinquere: sed in culpa erat eos habitatores facere. Ne aspires in malã cogitationẽ velut in scintillas: si nõ vis vt ignis crescat & rẽpsum cõburat, & demũ in inferis ardeas. Coloni isti cogitauerũt inter se: & ex hac tur pi cogitatione euenit vt dicerẽt venite occidam⁹ eũ, quẽ postea executioni mãdauerũt. ¶ Secundò quid dicãt audiamus. Hic est hæres, dixerũt. Iã literis mandauimus q̃ loco istorũ colonorũ sacerdotes templi, scribæ & pharisæi, principesq; populi intelligũtur. De his hic agitur & hi dixerũt, hic est hæres, licet enim simplex populus Christũ minime nouit esse Messiam, sacerdotes tamẽ isti & legis periti bene quidem ipsum nouere: sed quia populus eum sequebatur vitiaq; pharisæorũ arguebat odio eũ prosequebãtur, malitia tanq; eorũ reddit excos, sicq; nullã Christi doctrinę fidẽ adhibẽtes eũ in iniquorũ flagitiosorũ q̃; hominũ numero cõputauere. In principio priusquã eorum animos odiũ aduersus Christum occuparet, tanquã sapiẽtia præstãtes eẽs prophetias in Christo adimpleri cernebãt, cũ q̃ cognouerũt: ductiramen malitia non esse Christũ dixerunt, & sic excæcati ipsum minimẽ cognouerũt. Vnde dñs de istis alloquens *Ioan. 12.* ait. Excæcauit eos malitia eorũ. Sed huic vide- *1. Cor. 2.* tur contradicere q̃ Apostolus ait. Si dñm glorię cognouissent nõ vtique crucifixissent. Ad hoc potest responderi primò q̃ quãdo eũ crucifixerunt tunc eum haud cognoscebant nec esse Christum existimabant: quoniam erãt ęciquanuis in principio eum cognouissent. Secundo dici potest q̃ non cognouissent: ũtãquã dñm gloriæ: tametsi cognouissent eũ tanquã Messiam. Paulus enim exponit seipsum dicens. Si dñm gleriæ cognouissent, id est, tãquã dñm gloriæ. Cognouerunt cum Messiã, ideo dixerunt hic est hæres: sed nõ cognouerũt esse filium Dei, & gloriæ dominum. Sed ignorantia hæc nequaquam erat illis excusationi: miracula enim quæ Christus vniuersaliter operabatur, apertè eius diuinitatem declarabant: quia fateri Christum esse Deum miraculoq; agere in huius doctrinę ostensione proculdubio illum esse Deum probabant. Quapropter eum vere filium Dei esse credere facile erat, modo voluissent sed magnopere eorum malitia vt iam diximus eos excæcauit.
Lege Diuum Thomam Aquinatem. ¶ Igitur *S. Tho. 3. p. q. 45. ar. 4. & 5.* principes sacerdotũ quorũ typũ isti gerebant agricolę nõ ex ignorãtia aut fragilitate, sed ex malitia peccauere veniaq; ita minimè digni fuere: nã ex arbitrij libertate cũ omne pẽdeat peccatũ, ita quidem opus aliquod quo magis libertate caret eo min⁹ peccatũ dici meretur. Et inde euenit vt q̃ ab ignorãtia ortum est in uincibili peccatũ nõ sit eo q̃ liberũ non fuit, quandoquidem voluntas præter id q̃ intellectus obijcit appetat. Quod autẽ ex fragilitate aut ex carnis infirmitate prouenit non habet plenam arbitrij libertatem eo quod ipsa carnis concupiscentia quodã modo minuit iudiciũ, & vim intellectiuã hebetat. Sic illi senes, *Dan. 13.* qui exarserunt in concupiscentiã Susannæ auertẽrũt sensũ suũ ait scriptura, & declinauerũt oculos. Itaq; si vim intellectiuã minuit carnis cõcupiscẽtia necesse est, vt illa ipsa etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

arbitrij libertate aliquid deroget præsertim cum arbitrij pars quædam non parua sit intellectus. Leuius ergo peccatur cũ ex ignorantia aut fragilitate peccatur, quã ex malitia: ideo isti grauissimè peccauere, pro illisq; Christus minimè suas ad partem fudit preces, sed pro illis duntaxat qui nesciebant quid faciebant, & ex ignorantia peccabant. ¶ Tertiò dicunt, Occidamus eum. In Matthæo habetur quod dixerũt, venite occidamus eũ. Et Hieremias. Venite eredamus eum de terra viuentiũ. Cõgregati sunt coloni conciliũq; fecerũt, & omnes vnanimiter dixerũt. Quid facimus? Quia hic homo multa signa facit. Et quod in concilio dixerunt, omnes in eum credent: idem est quod hic dixerũt sub hac parabola hic est hæres: nihil aliud est Christum esse hęredem vineæ Israeliticę, nisi quod omnes in eum credent. Venite verbum est quidem quo alter alterum inuitat: & ita in illo concilio Caiphas inuitauit, incitauitq; alios dicens. Vos nescitis quidquam, neque cogitatis. Expedit, &c. Vide etiam impiorũ pusillanimitatem & imbecillitatem: & quomodo inter sese coadunarunt ad persequendum iustum. Est tam vtile & pusillanime peccatum, quod non audeat peccator persequi iustum timens virtutis vires. Et ita coloni isti coadunantur simul, & se ipsos hortando dicunt. Venite occidamus eũ. Filij Iacob robustissimi erant & ausi sunt arreptis gladijs ingredi Sichem & destruere Sichimitas: sed aduersus Ioseph fratrem innocẽtem & puerum sedecim annorum omnes conuenerunt, & mutuo sese exhortantes, dicebant. Venite occidamus eum. Certè vnus sufficeret ad hoc: sed vitium quod inretare conabantur adeo erat ignauum, vt vnus minimè fuerit ausus aduersus huiusmodi virtutẽ, itaque contra hanc animam vireſque quærit. Sic in Prouerbijs vocant se impij mutuo ad mala perpetranda opera & turpia facinora, dicentes. Insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem. frustra deglutiamus eũ. Ita Dauid in Psalmo alloquitur Deũ dicens. Quoniam inimici tui sonuerunt, & qui oderunt te extulerunt caput. Super populum tuum malignauerunt consilium & cogitauerunt aduersus sanctos tuos Dixerũt. Venite & disperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Israel vltra. Quoniam cogitauerunt vnanimiter simul aduersum te: testamentum disposuerunt tabernacula Idumęorum & Ismaelitarum. Moab & Agareni Gebal & Amon & Amalech: alienigenæ cũ habitantibus Tyrum. Etenim Assur venit cũ illis: facti sunt in adiutoriũ filijs Loth. Non audis hic innumerabiles malos aduersus paucos bonos cõuenisse? Decem nationes scelerum hominum contra populum Dei conuenerunt. Quã primũ coadunantur mali ad persequẽdos bonos: ita modo quã primũ cõueniunt mali ad furandum ad ludendũ & ad omnia mala, sed ad bonum minime. Si dixeris, cõgregemur in alicuius domo ad videndũ testamẽtũ alicuius qui naturæ cõcesit, vt quid qd cõtinet ac iubet re præstetur, vix quidẽ licet tibi eos congregare. Ad malũ tamẽ quod cunq; omnes parati sunt. ¶ Quartò dicunt, Habebimus hæreditatẽ. A quo Christum esse occisum putas? Ab ambitione & auaritia. Sic dixerunt in cõcilio isti coloni Si dimittimus eum sic, veniẽt Romani & tollent locum nostrũ & gentẽ. Sed quid remedij nobis superest vt nostrũ sit dominiũ & potestas? Occidatur hęres & hęreditas erit nostra. Videbãt isti vineæ se esse dominos eiusq; possessionẽ obtinere: atq; in isto statu vt securi esse queãt hæredẽ interimere decernunt. Quot sunt qui hoc ipsum hodierno tẽpore operantur? Plurimi ne à sua hæreditate excludãtur suamq; amittant autoritatẽ Christum Iesum mortaliter peccando cruci affigunt. Nõ resistunt alienationẽ honores & diuitias opinionẽque in qua sunt constituti perdant. Proximorum opprobrio afficiunt, nolũtq; honorẽ ei restituere: ne sibi ipsis contra dicendo opinionem in qua habebãtur amittant. Malũt potius in vmbras perpetuas adigi quam huius seculi gloria priuari. Multi ex principibus (ait Ioannes) in Christum ceciderũt, sed propter phariseos non confitebãtur, vt non è synagoga ejicerẽtur. Dilexerũt enim magis gloriam hominũ quam gloriam Dei Ipsa diuitiarum honorũq; nimia cupiditas haud mediocrẽ virorum multitudinem ad inferos ducere, Christiq́ue immemorem reddere cogit: siquidem coloni isti, vt sibi illius vineæ possessionem adscriberent Christum occidere, è medioq́ue tollere intentauerunt. Qui suos oculos animum ac mentẽ totã in huius vitæ opibus conijcitra dubium in maximum suæ vitæ discrimen graueque periculum deueniunt: siquidem sempiternæ animæ fœlicitatẽ huius mũdi gloriæ præferũt. Sicut enim ex luna maris æstus perpetuiq; fluctus & procellę procedũt: sic quidem ex depraua affectione animi eõ motiones, mors animę, & impietates. Isti dignitates & honores effrenatæ diligebãt, & Christum dominum interfecerunt propter ambitionem existimantes ab illis substantiam rerum abstrahi. Iosue iussit solem stare, & steterit præcepit tamen stare auaritiam, quãdo Hierico expugnauit, sed stare minime quiuit, quia Achã furatus est ex spolijs Hierico. Igitur quia auaritia stare noluit fuit quidem de Iudæis actum Christum occidendo. Fabulantur Poetæ quod Midas qui auaritiam amabat animo effrænato. Deos oratos habuit facerẽt quidquid ipse tangeret aurum fieret: atq; isti eius voluntati fecere ita satis, vt cibus quẽ sumere volebat, in aurum statim conuerteretur: & ita nimia fame tortus perijt. Non erãt Gentiles adeò imprudentes & ignari, vt adducerentur vnquã ad id ita esse vt crederent: sed huius mentionem fecerũt ideirco, vt nos certiores redderent homines huius tempestatis ob diuitiarum ambitionem efficiunt se iacere in infetno, ad hæc nonnunquam vidisse fœnumero contigit truncari. Appetitus igitur honoris, diuitiarum, & status, homines occidunt. Quare existimas Pilatum, Christum morti tradidisse? Cùm sciret illum innocentẽ vt honoris, laudis, & bonorum detrimentũ nihil in quibus erat maximis constitutus, sibi deueniret, ad mortem iustũ damnauit. Sciebat quod propter inuidiam tradidissent eũ, & mortis esse indemnẽ: ob idque voluit liberum abire, tranereq; impunitũ. Tunc inimici eius infestissimi clamores edere cœperunt dicentes. Si hunc dimittis, non es amicus Cęsaris. Cùm esset Pilatus honoris & diuitiarũ sitiẽtissimus magnopere verebatur ne ab his priuaretur, neue à iudeis coram imperatore accusaretur: & ob id vitę autorem morti tradidit. Maluit quidem veritati rationiq; repugnare, quam ex principis honore quidquam perdere: & Deum potius voluit offendere, quam aliquid sui status relinquere. Etiã Hieroboam Israeliticus Rex ne à regno exterminaretur in eoque necessaria, vt ei suppeditarẽtur secum reputãs, quod si populus ibat Hierusalem Deum adoraturus se in dedecus magnum summamq; inopiam indubiè venturũ decreuit & constituit improbè, vt populus idola rarer, duosque fecit vitulos aureos posuitq; vnum in Dã & alterũ in Bathel dicens. Isti sunt Dii tui Israel, qui te eduxerũt de terra Ægypti. Hac de causa Herodes Ascalonita gladio innocentes pueros interemit: vt ipse solus regno Israel poriretur. Et coloni isti. Habebimus (inquiunt) hereditatẽ. Quid ergo remedij? Interficiamus hęredẽ. Vt fallẽtẽtur in honore, innocentẽ occidũt. Magna quidẽ horũ colonorum fuit ambitio, sed maior eorũ obstinatio & duritia: siquidẽ tanti misericordijs abusi sunt, & eorum auaritia ita eos captiuos renebat: quia ad hoc vt non amitterẽt ista temporalia & inanes huius seculi honores, pro nihilo habuerunt æterna bona & hæredẽ occiderunt. Heu quot sunt & hodie viuentes qui cũ sint à Deo vocati inspirationibus, & prædicationibus ita viuunt, ac si nõ esset Deus. Et propter hanc hæreditatẽ coloni isti floccifecerunt cœlum, gloriã, & requiem nullo æuo interituram, atq; omnia alia æterna bona. Similiter multi incredibili amore prosequuntur vxores suas, & liberos & diuitias, & ita in his intenti sunt & occupãtur, ac si non esset beatitudo alia fœlicior, & sic videntur aspernati æternam: iuxta illud Sapien- Sapien. 2.
tiæ de impijs loquentis. Dixerunt inter se nõ rectè cogitantes. Exiguum & cum tædio tempus vitæ nostræ. Venite ergo fruamur bonis quę sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuẽtute celeriter. Vino pretioso & vnguenti nos impleamus, & non præteeat nos flos temporis Coronemus nos rosis, antequã marcescãt nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra, &c. Sic coloni illi improbi hęredẽ occidunt existimantes quod sic conseruarentur. Sed expende obsecro quã magna est Dei omnipotentis sapientia, quam q̃ iniquæ sunt improborũ hominũ iudicia. Putãt enim tales sibi optata adepturi ex medijs pro suo libito ordinatis, se quidem ipsos extollẽdos, & alios opprimendos. Sed Deus vana eorũ iuditia è diuerso mutat, vt plane videre est in filijs Iacob qui quidem adorare venientes fratrem suum Ioseph vendiderunt eũ Ægyptijs Gen 37.
sed existimãtes ipsum opprimere & inhonorare, extulerũt eũ. Media quæ illi elegerũt ad detrudendũ & perdendum fratrẽ, assumpsit Deus ad extollendũ eũ. Similiter & Saul cupiẽs Dauidis interitum iussit vt afferrer cẽtũ Philistinorum præputia q̃ quidẽ aiebat, vt in tanto periculo interficeretur, fecũ dicens. Nõ sit manus mea in eũ, si autem manus Philistim. Cogitabat Saul tradere Dauid in manũ Philistim. Sed quo Saul conabatur Dauid ignominia afficere, eo certe honore efferebat: quia reuertsus est Dauid magna cũ victoria, & occidit ducenţos Philistæos, quod quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

maximum honorem Dauid attulit, mœroré vero & ignominiam Sauli. Sic Aman parauit crucē Mardochæo & populo Iudæorum necem in quo facto sibi ipsi parauit crucem: in qua idem ipse suspensus fuit & omnis domus eius abolita, & Mardochæus & populus Iudæorum exaltati. Et nunc in præsentiarum quid dicunt agricolæ? Occidamus eum, & habebimus hæreditatem. Sed aliter illis præter spem euenit: quia Christi mors causa fuit vt illi hæreditatem perderent & terrā, & vt Hierusalem totumque regnum Iudææ exterminaretur. Vide quid Caiphas consulendo dicat. Si hunc dimittimus venient Romani & tollent locum nostrum & gentem. Hoc quod illi pro medio acceperūt, nempe, vt Christus occideretur ne Romani venirent, causa fuit vt Romani venirent & eos destruerēt & prosternerent. Qui malis artibus tēporalia quęrunt, diu nequeunt ea possidere: nam vt optimè disserit D. Ambrosius id quòd turpe est non potest esse vtile: nec quòd honestum est inutile: quia complex honestaris est vtilitas, & vtilitatis honestas. Memorabile illud ferunt rhetores (ait Ambrosius) quod dux Romanorum cum ad eū medicus regis aduersarij venisset pollicens se daturū regi venenum: vinctum eum ad hostem remiserit. Et reuera præclarum, vt qui virtutis certamen susceperat, nollet fraude vincere. Victoriam enim turpē putabat, nisi honestate partā. Quid vero Eliseus secutus est nisi honestatem, cum exercitum regis Syriæ qui ad obsidendum venerat captiuum duxit in Samariam: cuius oculos cęcitate obduxerat: & dixit Domine aperi oculos eorum, vt videant, & viderunt? Cum autē rex Israel vellet eos percutere eamque sibi facultatem posceret à propheta respondit non percutiendos, imo subsidio alimentorum iuuandos. Malsit honestè confundere, quam turpiter vincere eos. Beata quoque illa Susanna denunciato falsi testimonij terrore, & tanto opprobrio & periculo expositā: maluit honesta morte vitare opprobrium quam studio salutis, turpem vitam sustinere. Itaque dum honestari intendit, etiam vitam seruauit: quæ si quod sibi videbatur ad vitam vtile optauisset, non tantam reportasset gloriam: imo etiā id quod non solum inutile, sed etiam periculosum foret, pœnā criminis forsitan non euasisset: quia adultera aliquādo incideret in manus viri & legis, & Deus eam non liberaret.

Adde etiam de Tobia qui non solum adora-

Hest. 7.

Ioan. 11.

Ambr. lib. 3. offi. ca. 13.

4. Reg. 6.

Dani. 13.

Tobi. 1.

re vitulos aureos renuit, sed omnia sua fratribus pauperib⁹: & cōcaptiuis largiebatur: nec diuitias aliquas fraudulenter acquisiuit, quapropter Deus illum ditauit & vitam restituit, quia virtutem & misericordiā amplectebatur. Paret igitur id quod decorum est semper esse vtile: econtra autem inhonestū, semper est inutile. Pharao rex Aegypti vt vitam suam & suorum seruaret persequebatur Israel, credēs vtile esse regno Aegypti: sed valde inutile fuit nā periit ipse & sui, & totum regnum sterilitate varijsq; calamitatibus est percussum. Sic Abimelec filius Gedeon qui septuaginta fratres occidit dempto vno Ionatha, vt regno potiretur, morte acerba interijt: & perdidit quod malè acquisierat. Deniq; vt iam ab exēplis abstineamus ex hac parabola patet qualiter sacerdotes templi tam graue crimen aggrediuntur: mortē videlicet heredis: cupiunt enim hæreditatem possidere, & redditibus templi & oblationibus frui. Sed longe aliter eis euenit: nam eo ipso quo putauerunt consequi hæreditatem, prorsus illā perdiderunt. Igitur nihil nos quæramus nisi medijs honestis adhibitis, nihil nisi ex virtute: cum omne quod malis artibus acquiritur, durabile non sit. Sed iam ad contextum. ***Et eiectum eum extra vineam occiderunt.*** Hoc ad literam adimpletum esse scimus cū Christus dominus extra vineam passus est. Hoc est, extra populum Israel: quia vt diximus populus Israeliticus vinea Domini exercituum est. Principes autem sacerdotum & pharisæi tradiderunt eum Gētibus: & posuerunt in potestate Pilati Gentilis: quem impij Iudęi eijcientes extra vineā, occiderunt suspendentes in ligno. ¶ Finita igitur parabola, in qua prædixerat dñs quid patres eorū fecerāt erga prophetas, & quid ipsi facturi erant contra Christū: nunc vertit sermonem ad ipsos sacerdotes, scribas, & pharisæos, dicens ad illos. ***Quid ergo faciet illis Dominus vineæ? Veniet & perdet colonos illos, & dabit vineam alijs. Quo audito, dixerunt illi: Absit.*** In Matthæo dicitur, quod ipsi pharisæi responderunt hanc sententiā dicētes, malos malè perdet & vineam suā alijs locabit agricolis: sed hic dicitur quod Christus illam protulerit. Nec est in hoc contradictio: nam quidam illorum responderunt malos malè perder, vt Air Matthæus, alij vero vt scribæ qui erāt liberis exculti intelligētes parabolā & qd de ipsis loquebat, dixerūt. Absit. Sed circa ista à pharisæis primo dicta & postea à Christo dicta,

Exo. 1.

Iudit. 9.

Matth. 21.

lata, nonnulla annotatione digna insurgunt. Primo quidem quam iusta sint altissimi iudicia, idemque dominus in suis causis iustus, siquidem aduersarios suos in propria eorū causa iudices instituit: ipsosque propria ab eis sententia prolata, & ab eorum ore conuincit. Tā iustè & rectè se habet Deus in suis causis & in damnando peccatore, vt non modo condemnatus se utentiam non recuset, imo aperte cognoscat, & confiteatur iustissimam damnationem sibi impositam iustissimeque meretur in tartara descendere. Hac similitudine vsus est Nathā spiritu Dei ductus cum proposuit Dauidi Regi parabolam illam hominis diuitis qui plures oues habebat. Vnde Dauid cognita causa & delinquentis crimine examinato ignorans tamen quod ad eum parabola tenderet, idem contra se ipsum sentētiam iustam protulit. Ita Christus in hoc loco eosdē phariſeos contra seipsos in propria causa iudices constituit: & in parabola reuocat ad eorum mentes beneficia accepta, vt viderent illi quam iuste proijcerētur à vinea, & ab eo punirentur: & sic conuicti: à seipsis iudicentur. Sed vide quid dicat dominus erga suam iustificationem per Esaiam propheram. Nunc ergo habitatores Hierusalem & viri Iuda: iudicate inter me, & vineam meam. Quid est quod debui vltra facere vineæ meę, & non feci eis? An ego expectaui, &c. Verum sicut improbi seipsos dānarunt dicentes malos male perder: eodem modo erit in nouissimo die quādo mali etiam si inuiti confitebuntur iustissimè à Deo damnari. Age ergo ò homo quicūque es expergiscere, aures arrige & ad rationem reddendā de vinea tua & fructu te præpara. Accepisti enim animam: baptismum, virtutem, valetudinem, & cętera bona tam spiritualia quā corporalia: & ista quidē nec frustra data sunt, imo vt tantis auxilijs & instrumentis operando fructum cum fœnore reddas: sin minus ad iustitiam & ità mouebis dominum vineæ sicut isti impij coloni, & sic etiam perdet te sicut & illos. Hoc enim proreui peccatores faciunt, tātaque eorum nequitia est, vt ad supplicium potius quam ad misericordiam rectissimum iudicem irritent: & sic quia misericordia abutuntur, iustitia plectentur. ¶ Secundo obseruandum quod dupliciter potest homo perdi male videlicet & bene. Iusti enim bene perdūtur dū hic viuūt, quia mundo, carni, hominibus & semetipsis perditi & mortui sunt, quæ periudicio vtilis est & bonā, quia per ea saluantur. Vnde dñs. Qui perdiderit animam suam propter me, inuenietcam. Mali autem homines male perduntur cū dānantur: quia perditio est irreuocabilis. Vnde in Psalmo habetur. Vultus autē domini super faciētes mala: vt perdat de terra memoriam eorū. Ita Iudæi in sua malitia perseuerantes male perdūtur: quia sic à Deo alienantur, vt nunquam inueniantur ab ipso. Ab hac perditione liberat pœnitētia: quę perdit hominem, ne perdatur. Perdit enim peccatum, ne perdat salutem: & perdit culpam, ne inueniat pœnā: in qua perditur omnis dānatus. Nisi pœnitētiam egeritis omnes simul peribitis. Prętera potest etiam dici q⁹ omnis qui peccat perditur: verum est differentia inter hos perditos, quia quidam bene perduntur, alij male. Bene perditur qui ad bonū perditur, & bonum elicit de peccato exiens ab illo. Male autē qui semper manet obstinatus in peccato, & in eo pertinax inuenitur. Sunt quædā oua quæ perdita vocantur quæ cū sint assa abstrahimus ab igne & comedimus: sed si manēt in prunis quoad omnino cōburātur ita perdūtur, vt nihil valeāt. Sic peccator quānis per peccatum perdatur, si tamē à peccati flāmis exeat bene perdi dicitur, nec secus quā perditum ouū. Sic Dauid quia multa præclara gesserat superbiens quod ipse dixerat refert. Ego dixi in abundantia mea non mouebor in ærternum. Sed vt eius superbiæ dominus mederetur auertit se paululū ab eo, & ecidit: quapropter ipse dixit. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Et alibi. Bonū mihi quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas. Elegit bona ex peccato nempe humilitatem: & vt in posterum caueret prudentiam elicuit, & didicit nihil fidere in proprijs bonis. Similiter & Petrus qui antea superbiens & nimiū sibi vendicans dixerat, si omnes scandalizati fuerint in te ego nūquā scandalizabor: postquā cecidit in ignē peccati & exijt ab eo, modestius & humilius locutus est dicens, cùm esset interrogatus à Christo an plus cæteris eū diligeret. Tu scis domine, quia amo te. Iā nō cōtemnit alios, sicut antea solebat. Hi porro viri sanctissimi quanuis perditis ouis fuerint assimiles: bene tamen sunt perditi cùm cito ab igne peccati exierint, & humilitatem sint edocti. Sic Petrus ab igne, qui erat in domo Caiphæ exijt iā assatus interius ab igne peccati: & exiēs foras fleuit amarè, & à peccato fructū excerpsit

Matth. 10

Psalm. 33.

ibidem.

Psal. 118.

Mar. 14.

Ioann. 21.

Matth. 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbertimos. Sed non sic impij & obstinati peccatores faciunt, qui non bene, sed male perduntur, vt ait Christus: quia semper existentes in igne peccati indurati, & efficiuntur carbones in ignē inferni destinati: cumque male perdantur, erunt perditi in æternum: quēadmodū isti impij & obstinati sacerdotes & pharisæi quibus dñs loquebatur male perditi erunt in seculū seculi. ¶ Tertiò expēde quod licet Deus perdat hominem peccatorem, vt dicitur hic quia perdet dñs vineæ colonos illos: attamen non perdet illos dñs, nec conteret eos nisi prius ipsi se per peccatum perdiderint. Præcessit ingratitudinis peccatū: præcessit & eruenta inspiratio, & veritatis odiū, & Dei exterminium, oderant enim filium, & extra vineam eiecerunt: hinc ira Dei, hinc comitata est vindicta in improbos. Nunquā enim Deus vasis iræ pararet incendium, nisi homo inueniretur habere spontaneum peccatum. Hoc psalmographus testatur dicens. Perdes omnes qui loquuntur mendacium.

Psalm. 5. ¶ Præcessit mendacium interitum Dei. Non perdet iustum cum impio, sicut Abraham testatus est: sed eos perdet qui male agunt. Vnde in prouerbijs habetur. Impij vero de terrā *Gen. 18. Prou. 2. Eccle. 9. Ioan. 17.* perdentur, & prosperitas stultorum perdet illos. Ecclesiastes etiam. Qui in vno peccauerit, multa bona perdet. Sic suapte culpa Iudas interijt, ideoq; Saluator. Nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis. Sic etiā Osæas. Perditio tua ex te Israel. Cùm sit igitur peccatū genuina nostræ perditionis origo, admonet hic locus vt peccata fugiamus: non enim in hora mortis perdet nos Deꝰ, nisi nos per peccatum perditos inuenerit. ¶ Perpende etiam quod non solum perdidit hos impios colonos, sed vineam alijs locauit agricolis: ex quo manifeste colligimus ob incredulitatem & ingratitudinem reuocari beneficiū, & non modo rescindi pacta priora, sed etiam in alios digniores potiora conferri. Receperunt Iudæi legem, digni habiti sunt prophetarum oraculis, sunt quoque illis diuina cōcredita promissa: verum ob suam incredulitatem & cæcitatem regno priuati meruerunt, nempe Euangelij gratia & dignitate. Cupio vt intelligas quam terribilis ad hos iudicandos colonos venturus sit dominus. Hoc Daniel declarat dicens. *Dan. 7.* Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: & vestimentum eius candidum sicut nix: & capilli capitis eius quasi lana munda: thronus eius flamma ignis, rotæ eius ignis accensus. Dicit albā vt nix, quia ex omnibus partibus alba est. Nō sicut paries qui cum foris sit albus interius ramē est niger: vt denoter ꝙ ex sua natura, Deꝰ innocentiam habet, & ita nihil impunitū relinquet. Erat thronus ignis, quia cū ipso peccatores incendet & mundum cremabit. Tota hæc pœna graueq; suppliciū veniet super istos peccatores colonos. Quod si tu forsitan dixeris. O quam impij fuerunt illi Iudæi, quā ingrati, quāq; rebelles: aduerte quā eis tu sis deterior, qui cum à Deo longe maiora acceperis beneficia, sis & longe Iudeis ingratior. Non tot ac tanta in Iudæos contulit, ac in te beneficia. Esset plane longū quibus es à Deo affectus hic recensere beneficia, quibus tamē haud quaquā Iudæos affecerit. Illos enim eripuit à iugo & captiuitate Pharaonis, & inimici eorum submersi sunt in mari: sed cū tu captiuus in Ægypto & in tenebris peccati, propter originale peccatum in vtero matris tenereris, ab hac te captiuitate liberauit. Exeuntē ab vtero matris statim te dæmonis incursus persequitur: vult tamen Deus vt ad baptismi aquas peruenias, ex quibus anima tua sole clarior, lunaque rudicundior exeat. Cum velit te cacodæmon vsquequaq; persequi & in peccatum attrahere: in profundum tamen aquarū submergitur. Incepit populus Israel maximis laudibus Deū extollere, dicens. Cantemꝰ domino gloriosè enim magnificatus est, &c. *Exod. 14.* Canta tu etiam dño nullis siquidem tuis meritis adiutus factus es Christianus. Quis igitur beneficium incarnationis & redemptionis commemoret? Si vt fuspendereris esses iudicatus capitisuè dānatus discrimine, & cū fieret in te iudiciū quidam tibi amicissimus tuis inditus vestibus suum in caput eius modi trāsferret periculū: nōne & salutē & quidquid haberes ab eo accepisse fatereris? Aduerte igitur quid tecū Deus egerit: siquidem cū sis peccator pœnisq; inferni condēnatus tuis se vestibus Deus induit, & ad capitis discrimen cruci affigendus ducitur innocens: te vero qui eiusmodi merebaris supplicium, saluo & incolumi. Ille te creauit, redemit ac pauit, vitamque concessit. Non dico Deo, sed vel Æthiopi cuipiam qui tot ac tanta in te contulisset beneficia gratus esse tenebaris, quā verò magis Deo, in quo summa est bonitas? Sed tu loco istorum beneficiorum his colonis ingratior peiorq; Iudeis eijcis à te dominū & quātum in te est eum iterum crucifigis grauiter peccan-

peccando, vt ait Apostolus, & crucifigentes eum in carne si modo esset mortalis & passibilis vt tunc erat. Igitur si tam acerbe Deus Iudæos acceptis à Deo beneficijs abutentes puniuit: quam nos grauioribus afficiet supplicijs si ingrati fuerimus, qui multo grauiori bus ab eo simus affecti beneficijs: Paulum attē de. Irritam quis faciens legem Mosi sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putaris acerbiores eum mereri pœnas qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit? Auferetur (inquit) à vobis regnum Dei, quæ est hæc vinea: & dabitur Gētibus. Si à Iudæis qui erant filij regni & à Deo dilecti propter eorū nequitiam sublata est vinea Domini, & propter nimiam ingratitudinem missi sunt in tenebras exteriores: quid iā de nobis fieri oportebit. Certè Deus acceptor personarum non est: sed omnis ei gens, quę dominum pertimescat est grata. Ob hanc etiam ingratitudinem Germani, Angli, Scoti, & aliæ nationes regnum amiserunt. Discant catholici animum gratum Deo exhiberē ne ab ipsis auferatur regnū Christi: quod pene compleri videmus, cum ad Indos iam migrare videatur Ecclesia. Sed vlterius progrediamur. *Ille autē aspiciens eos ait. Quid est ergo hoc quod scriptum est lapidē quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli* Vult in hoc Deus illis ostendere, quòd quanuis eum occidere conentur, vt priuetur hæreditate: id tamen eis aliter quam cogitant eueniet. Nam sua cum hæreditate morte priuari non oportebat: & vt eos experiretur adducit Dauid prophetam dicētem. *Psal. 117. Mat. 21.* Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, &c. Hic lapis Christus est, iuxta illud Apostoli. Petra autem erat Christus. Aedificatores sunt ipsi pharisæi & scribæ & sacerdotes ad quos est sermo: & ædificatores appellantur, quia propter officium tenebātur ædificare domum viuam in qua Deus habitaret, ad docendum videlicet, atque instruendum populum exēplo & verbis, & vt tali modo huc venirēr, vt dignaretur dominus cohabitare inter eos. Reprobatus est non solum inutilis, sed etiam ædificio odiosus à dicentibus eum esse fallacem, seditiosum, mandatorumq; Dei trāsgressorem, & vt talis proiectus est ab ædificio. Sed hic lapis reprobatus collocatus fuit in ædificio in capite anguli, vt ad vnam cōcordiam duo parietes Ecclesiæ redigerentur, qui erant populus Iudaicus & Gentilicus. Sed lapis hic non fuit manibus ædificatorum collocatus, sed manu Domini: atque ideo subdidit. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Hoc præclarè declarat diuus Paulus, quomodo hic lapis positus sit in sum mirate capitis anguli, dicens. Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum: & medium parietem maceriæ soluens inimicitias in carne sua legem mandatorum decretis euacuans, vt duos condat in semetipso, &c. Obserua autē quod non dicit colonos ædificatores arte, sed ædificantes actu: nō artifices officio, sed exercicio. Vbi sunt ergo qui dicunt prælatos posse non residere: Si Dominus dicit quod manus admoras operi ecclesiæ habeant, quid tū fiet si manus habeant ecclesiæ admotas, non ad æfidicādum verbo & exemplo, sed ad dissipādum verbo & exemplo? Vide etiam an nostri ędificantes lapidem approbent, an reprobēt. Iacuit humi lapis, à plurimis conculcatus, frigoriq; & æstui, imbribus & gelu expositus. Vide nūc an ita prelati approbent Christi frigus & æstum: vide an humilitatē sectentur & crucem. Forsitan prælatus non reprobat, imò approbat & laudat lapidis vtilitatem, & prædicat Christi humilitatem, crucem, mortem, & eius paupertatem: sed si quod verbo probat & laudat, id reprobat exemplo: quid hic ædificabit? Videtur is altera manu ædificare, altera destruere: altera telam cōstruere, altera textum retexere, vt Ecclesiasticus ait. *Omnis qui* *Eccl. 22.* *ceciderit super illum lapidem conquassabitur supra quem autem ceciderit comminuet illum.* Hic ostenditur non hic agi simpliciter de lapide, sed de lapide signato qui est ipsemet Christꝰ: nam lapis de quo scriptura loquitur in templo Salomonis fuit, super quem nemo caderet, sed loquitur Christus de seipso, qui lapis est per metaphoram. Et iste nū est sensus mysticus, sed literalis, quia literalis sensus est ille, quem intendit signare per literam conditor eius. Christus tamen loquens hæc noluit intelligere per lapidem istum aliquam petram sed ipsum: ergo in literali sensu semetipsum significat. Ait ergo. Si lapis ille ceciderit super aliquem comminuet eum in partes minutas & ea est maxima læsio. Est enim ea lapidis natura, vt si quis super eum ceciderit, lædatur, & tamen si lapis magnus super aliquem ceciderit, multo magis lædetur: & designatur ista differentia per conquassare & comminuere, quia comminuere designat partes minutissimas. & conquassatio solam læsionem. Et est

Universidad de Deusto
Biblioteca

sensus. Ille supra lapidē Christum cadit, qui supra illū est: qui autem supra illum est fundatur supra eo, & ita designatur per hoc credentes, qui pro fundamento Christū habēt.
1. Cor. 3. Fundamentum enim aliud nemo ponere potest præter id quod positū est, quod est Christus Iesus. Cadit autem supra Christum quicunque non perdita fide peccat in actione, cuiuscunque generis sit. Et ille confringitur, id est, læditur, qui peccat mortaliter, & est dignus morte æterna: & tamen non est manifestum vulnus, sed sola confractio, eo quod cū fides maneat potest faciliter peccatum tolli, cum quis ad Christum ingemuerit. Super illū autem cadit lapis, ideſt, Christus, qui sub se non habet Christum, ideſt, nō credit in eū, & ita non habet eū pro fundamento. Et quia non habet eum sub se, necesse est vt habeat supra se: ideſt vt eum, quem non tenet vt fundamentum timeat supra se vt dominum, & paueat vt vltorem. Tunc lapis cadit supra hominem quando peccat in fide, quia tale peccatum est immedicabile manente infidelitate quia cùm non credat non potest inuocare clementiam pro delicto ab eo quem Deum non esse putat, & ideo dicitur eum qui non
Ioan. 3. creditiam esse iudicatum. Dico quod iam iudicatus est: quia manente infidelitate, nō potest eius peccatum remitti, & damnatus est. Et ideo iste conteritur quia pœnæ æternæ irrenocabiliter adiudicatur: quæ maxima est læsio, cùm nulla maior sit pœna. Hac comparatione vult Deus ostendere grauissimas pœnas, quibus Iudæi sunt puniendi, vtpote infideles & increduli, qui non modo suum agnoscere noluerint redemptorē: sed & illum persequentes ac extra vineam eijcientes occiderunt. Caueamus & nos ne in Christum incidamus. multoque magis caueamus ne ipse cadat supernos, propter infidelitatis peccatum. Dicas mihi nequissime peccator, quomodo sis laturus graue illud iustitiæ diuinæ pōdus: cū super te ceciderit? Deduxit dominus Hie-
Hierem. 18. remiam Prophetam in domum figuli, & ipse faciebat opus super rotam: & dissipatum est vas quod ipse faciebat è luto manibus suis, &c. Dixit Dominus. Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel. In hac visione comparat homines vasi terræ: quod facit figulus, qui Deus est: cumque nos simus vasa terrea, debilia, & ex puluere confecta. Talē se sanctus ille reputabat, qui Deo
Iob. 10. dixit. Memēto domine quòd sicut lutum fe-

ceris me, & in puluerem reduces me. Aduerte posse figulum si dum vas facit id in rota frāgatur denuo id efficere, vel etiam si sit opus ad meliorem formam reducere: sed si vas frāgatur eductum à rota & soli expositum iam sit in fornace decoctum, nullum prorsus habebit remedium. Si fractam ollam postpuam sit decocta figulo perferas reparandam, non dubium est quin ab eo sis deridendus. Mundus iste est tanquam rota quæ semper inuoluitur, nunquam cessat. Dum itaque hoc in mundo vitam agimus, & in hac vita quę est ceu rota figuli commoramur, licet frāgamur & semel atque iterum in peccatū incidamus, remedium habemus, & cum pœnitentia possumus iterum ad figulum reuerti à quo reparemur, & meliores forte fiamus, ac perfectiores quam antea eramus. Peccauit Dauid, & 2. Reg. 11.
tanquam vas figuli cōfractus est: sed cum ad dominum confugisset, ita per pœnitentiam purgatus est, vt longe candidior, longeq; sanctior quam antea fuerat sit inde reuersus. Idē beato Petro accidit, idem Paulo, ac Magdalenæ, alijsque quam plurimis peccatoribus, qui cum in huiusce vitæ rota confracti, à Deo petijssent auxilium, ita sunt eorum preces exaditæ, vt effecti sint à Domino totius puritatis vasa præclarissima. Sed caueas ne extra rotā frangaris: quia si ab hac vita in peccato mortali decesseris, in eo vsque in æternum permanebis. Si concoctus iam in hora mortis in petram ceciderit: quæ est Christus, cōquassaberis: nec minus manebis diminutus quam si supra te petra caderet. Terribile iudiciū veniet super te, & pertimescendū supplicium, cum iustitia diuina super te aduenerit, si mors te in peccato mortali corripuerit. Vnde Dauid Psal. 9.
de his peccatoribus alloquitur Deum. Reges eos in virga ferrea, & tanquā vas figuli cōfringes eos. Animaduerte quid de luteo fieret vase, si grauibus ictibus à brachio Gigātis virga ferrea coucuteretur. Siquidem ait Dauid, quod tu es ante dominum. Quid faciet miser, & debilis peccator coram illo omnipotēti Gigante, qui eum ad iudicandum est venturus, vt sua eum infinita potestate conteratē Quid faciet, & quomodo non contremiscet? Nō percuteret virga ferrea diuinę iustitiæ vasa integra, quæ iustorum sunt: sed vasa iā multa peccatorum multitudine fracta. Quibus nam rebus tetrum illud inferni chaos refertū esse existimas? Contricis abundat vasis, testis quam plurimis, & ollis. Et quemadmodum

vas, quod fractum est extra rotam in æternū fractū, & irreparabile permanet: ita ille, qui in infernum cadit nullum prorsus habet remedium, cum nulla sit in inferno redēptio. Quod si à me sciscitaris cuinā vsui fracta vrna sit vtilis, nulli plane dixero, nisi tātum ad ignem fractis in testis huc atque illuc deferē dum. Contingit sæpe vt veniens mane vetula ferat à domo vicinæ prunas in testa fracta: nec secus circunferunt diaboli damnatos, vt ignem (ceu conquassatæ vrnæ) cum nulli possint alij prodesse ministerio, apportent. Sed si adeò sit vas figuli diminitum, vt iam nec ignis ferendo minutissimæ partes sint vtiles, ad quid prodesse dicentur? Proderunt quidem ad calculos. Solent enim lussores cum eis calculi desunt ad connumerandas pecunias, terreum vas cōfringere altero lapide. Partes autem quæ remanēt primò fractæ sunt quæ ceciderunt in petrā, cuiusmodi sunt illi, qui cū Christiani sint, fidem que habeant, lapidem offendūt, qui est Christus, & in peccato mortali confringuntur. Sed supra istos infideles, & Gentiles cecidit lapis, & comminuit eos, vt hic ait Saluator: & cum adeo sint diminuti quid iam poterunt prodesse? Proderunt vsui calculorum, quibus nummi cōnumerantur. Quid iā præstabit Alexander Magnus? Quid Cyrus? Quid Codrus Atheniēsium Rex, qui sponte se morti obtulit? Quid Curtius, qui se libenter in hiatum terræ proiecit? Quid Annibales? Quid Scipiones? Quid denique Cæsares: & Pompeij, qui tanto studio & diligentia gloriam famam, & mundi honorem sunt fouere conati. Sunt hi omnes in infernis sedibus collocati, nec vlli alij rei vtiles, quam calculia ad pecunias numerandas. Reliquerunt hoc in mundo perennem de se memoriam, scribunt de eis historiographi, canūt Poetæ, loquuntur homines: at isti ipsi in inferno ardentibus vndique flammis circūsepti. Fuit præcipuus istorum finis, vt eximijs laudibus vsque ad astra ab hominibus extollerentur, & sui nominis immortalem posteris memoriam relinquerent. Quid tamen hęc omnia prodesse existimemus? Sunt miseri in profundo illo Barathro, Tartareisque sedibus constituti, flammisque perpetuo ardore flagrātibus admoti. Cùm sint Cæsar, atque Pompeius in inferno, canit tamen Lucanus, Bella per Æmathios plus quam ciuilia campos. Iacet miser Æneas in Orco, & tamen sic Maro, Arma virumque cano. Cadit super hos ingens ille

lapis, eosque comminuit. De his ait Prophe-
Esai. 30. ta Elias. Subito cùm non sperabitur veniet cōtritio eius, & comminuetur, sicut conteritur lagena figuli contritione prævalida, & non inuenietur de fragmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. O vtinam inter Christianos non inueniantur etiam multi illis Gentilibus peiores, quorū spiritus nullus alius est, quā sui ipsius memoriam relinquere in hoc mundo, famamque & æternum nomen absque domini vlla recordatione quærere: qui non aliter nunc viuunt, quam si nullam vitā post hanc futuram existimarent. Attende igitur & vide, vt si forte ecciderīs, cadas super petram, quę Christus est, vt possis inde consurgere, ne sic fractus & comminutus in æternum absque auxilij spe maneas. Caue ne lapis super te cadat, & irruat. Et si cecidisti, moneo vt quā citissimè resurgas, dum in huius mundi rota es: ante quā morte correptus omni sis auxilio destitutus, & gehennalibus flāmis, cruciatibusque æternis plectaris. Sed de his plus satis. Iam nunc videamus quæ sequūtur. *Et quærebant principes sacerdotum & scribæ mittere in illum manus in illa hora, & timuerunt populum cognouerūt enim quod ad ipsos dixerat similitudinem hanc.* Obstinatam contra Christum malitiam declarant. Nā quanuis à veri notitia plus nimio abalienati essent, multis tamen coniecturis colligebant dominī sententiam contra se dirigi: atque ideo insaniam fere coniecti, eum tenere, & capere contendebant. Nec quicquam illorum impios conatus impedit, nisi timor populi: hoc est quia verentur ne impune ferant tantam crudelitatem. Non timuerunt legem Dei quæ dicit, in
Exod. 23. nocentem & iustum non occides: & timuerunt homines, adhuc enim memoria habebāt quam honorifice fuit Christus à turbis in die palmarum exceptus: ideo timebāt ne turba insurgeret contra eos. Quot modo sunt, qui grauia crimina committerent, si illis non esset supplicium? Plus coerceret à malo timor hominum, quā timor Dei. Cras veniet mors, & tunc videbis, quāto melius tibi fuisset Deū vereri, quam homines, &c. Vide quam verū sit prouerbium illud, Veritas odium parit.
Prouer. 9. Hinc Salomon. Qui erudit derisorem, ipse sibi iniuriam facit: & qui arguit impiū, sibi maculam generat. Et Amos. Odio habuerunt in
Amos. 5. porta corripientem: & loquentem perfecte abominati sunt. Id, quod euenit Christo, ſx-

pe ac-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pe accidit probatissimis Dei ministris, si quã do acrius flagitiosos quosque obiurgant. Verum etsi nolint triũphabit veritas: & melius est, pro veritate supplicium, quam pro adulatione consequi beneficium. Ignur Scribæ & Pharisæi. Sacerdotumque principes primas non deferunt veritati, & quamquam audiant iudicium diuinum, tamen nihil sibi metuũt: imo in assueta perfidiæ pertinacia, & inuidia, consilia captant renuentes domino. Sic & hactenus apud multos fieri videmus, qui cùm apertam veritatem negare non possunt, veritatis tamen præcones, & autores plusquã nouercali prosequuntur odio. Ideo ait textus.

Et obseruantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent vt caperent eum in sermone. Sed prius, vt inquit Matthæus, consilium inierũt, vt caperent Iesum in sermone. Dauid cum aliquid arduum facere cupiebat, cõsulebat dominum, vt illud. Vtrum tradent me Ciphaitæ Respondit dominus. Tradent. Et illud, perse quar latrunculos hos? Moses etiam cũ apprehendit blasphemum consulit dominum; & etiam cùm inuenerunt hominem colligentem ligna in Sabatho. Et sancti viri, qui consulebant prius dominum omnia ad votũ succedebãt eis. Sed impij Pharisæi cùm consiliũ faciunt non dominum consulunt, sed diabolum, & quomodo dominum capiant in sermone student: & ideo maledicti, & damnati, sicut Saul Rex eorum, de quo scriptura ait, quod interfectus est propter iniquitates suas & interabat facinora obijciens ei. Eo quod Pythonissam cõsuluerit. Væ, qui profundo celatis cor de, vt à domino abscondatis consilium: de quibus ait Esaias. Vide, & in omnibus, quæ agis, dominum verere, totam tuam spem in eo pone: alias omnia in malum cedent. Quia multi in his, quæ ad vitam spectant, carnem suã, mundum, & sanguinem consulunt, ob id cõtra omnia illis contingunt. Ideo periit Ochozias Rex Israel, qui misit vt consuleret Beelzebub Deum Accaron. Asa etiam Rex Iuda mortuus est dolore pedum vehemẽtissimo, quia in infirmitate sua dominum nõ quæsiuit. De hoc consilio ait Dauid. Consilium malignantium obsedit me. ¶ Vide etiam pusillanimitatem impiorum, quorum parum, aut nihil virtuti obstiterit. Simul cum Herodianis tentãt inuadere vsum. Principes conuenerunt in vnum aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Sicut viri sancti sunt vnum, vt faciant bonum: nam, vt ait noster Lucas de sanctis primitiuæ Ecclesiæ, multitudo credentium erat cor vnum, & anima vna: ita impij sunt vnum, vt faciant malum, & persequantur iustum. Sanson vulpium caudas ad caudas iunxit: vt Philistinorum segetes succederet & consumeret. Sic impij, astuti, & dolosi sicut vulpes coniunguntur adinuicem, vt faciant malum proximis: & in eos damnũ ingerant. Sed vide quo pacto vulpes illæ, etsi dãnum intulerint, & ipsæ concrematæ sunt. Sic mali, & peccatores, non tantum alijs, sed sibi nocent, quia se interimunt sibi ipsis inferentes malum: proximos in caducis solum premunt. ¶ Sed ad quid congregant cocilium? Vt capiant Iesum in sermone. Erat enim tũc quæstio, an tributum deberet dari Cæsari, an non, quibusdam dicẽtibus, quod debebat exigi tributum, quia Romani pro omnibus militabant: alijs contra affirmantibus non debere populum Dei, qui decimas solueret, & primitias daret, humanis legibus subiacere. Cæsar Augustus Herodem filium Antipatri Regem Iudæis constituerat, qui tributa præsteret, & Romano pareret Imperio. Super his mittunt ad dominum: eo consilio, quod parabolam illam de vineã intellexerant ad seipsos dictam. Malitia huius legationis fuit in hoc. Christus apud populum erat vir maximæ æstimationis, & quia eos vexabat tributum persoluere (libertas enim naturaliter ab homine expetitur) ideo visum est illis, Christum non auisurum proferre tributum debere persolui, ne nomen, & honorem perderet: vt sic Herodes eum interficeret, tanquam seditiosum, ac Cæsari infestum. Ideo insidiatores vocat hos Euangelista discipulos, & iustorum expectatores. Quales magistri, tales & discipuli. Si serpentes veneno inficiunt, & filij eorum: & sic dissimulantes, vt hypocritæ conantur Christum tentare. Sic dæmon tentauit Christum in deserto. Sic vxor Hieroboam voluit decipere propheram Ahiam dissimulans se esse. Sed frustra iacitur rete ante oculos pennatorum (Deus falli non potest) sed ipse patefecit machinam vxoris Hieroboam, & suo nomine vocauit eam: nec enim malitia horum Christo abscondi poterat. Sic etiam Rachel sedit super abscondita idola, & sereno vultu dixit. Secundum consuetudinem mulierum accidit mihi. Sic illi veniunt in vestimẽtis ouium, cum intrinsecus sint lupi rapaces. Sepulchra dealbata erant foris: intus vero plena erant ossibus mortuorum. O, quot etiam habet

Matth. 22.
1. *Reg.* 23.
1. *Reg.* 30.
Leui. 24.
Num. 15.
1. *par.* 2. 10.
Esai. 29.
4. *Reg.* 1
2 *par* 16.
Psalm. 21.
Psal. 2.
Act. 4.
Iudit. 13.
Matth. 22.
3. *Reg.* 14.
Prou. 1.
Gen. 31.
Mat. 7.
Matth. 10.

habet mundus nunc similes istis. Totus mundus plenus est falsis amicis, & hominibus fictis duplici corde, facieque. Vix inuenies, cui fidere possis, nec qui simplici corde tecum agat: & cum te esse tutum putaueris, deceptũ te inuenies ab amicis. Væ duplici corde (ait Ecclesiasticus) labijs scelestis, manibus male facientibus, & peccatori terrã ingredienti duabus vijs. Abominatur enim altissimus hos simulatos, & fratrum deceptores. Arca Noe interius & exterius illita erat bitumine. Vult Deus vt interius, & exterius ornati simus sanctitate, & cor linguæ consonet, & sic intus, sicut foris nos simus, vt omnia in numero sint. Vnde in Prouerbijs habetur. Simulator ore, decipit amicum suum. Non mittebant Pharisæi discipulos vt Christi sermones audirent: sed mittunt, vt capiant illum in sermone. Hęc est doctrina, quã à Pharisæis discũt. Alio etiã in loco ait Ioannes, quod miserunt Pharisæi ministros, vt apprehenderent Iesum. Videbatur horum patribus filios quos à Pharisæis docendos susceperant futuros sanctos: tamẽ perpendite, quam discant doctrinam. Sic contingit nunc patribus, quibus filij magnæ sunt curæ vt eos in ministerium nobilium tradant, vt inde edocti & bonæ indolis virtutisq; studio si euadant ipsi vero ludo solum vacant, officioq; internuncij funguntur. Quot sunt parẽtes etiam filios in academias mittentes, vt literis operam nauent: qui tamen vagantes vanitati potius student? Videbatur illis filiũ à Pharisæis edocendum susceptum per triennium futurum alium Esdram in lege peritũ, ac sanctum: illi tamen docent eos omnem dolum: vt audientes tributum non debere persolui, coram Herode, & Pilato Christum accusent, & tãdem morti tradãt. Quapropter insinuat Euangelista causam simulationis *Vt traderent illum principatui, & potestati præsidis* Per principatum intelligit Herodem, & per potestatẽ Pilatum. Differt enim principatus à potestate in hoc: quod principatus pertinet ad dignitatem, & potestas ad iurisdictionem. Habebat Pilatus potestatem traditam à Romanis: quia procurator erat in Iudæa. Hoc enim factum est quatuor diebus ante Christi mortẽ: & tunc aderat Hierosolymis Herodes: qui venerat ad diem festum. Quod timore populi isti non audebant facere, manibus præsidis efficere volunt: vt velut immunes videantur à morte ipsius. Sed iã hos impios versipelles, & simulatores audiamus. *Et interrogauerunt eum dicentes. Magister scimus quia recte dicis, et doces, & non accipis personam: sed viã Dei in veritate doces.* Iam audis expectatores, qui tanquam scorpiones ore blandiuntur, sed cauda pungunt: nam post hæc verba calũniatoriam quæstionem proposuerunt interrogantes, an liceret tributum dari Cæsari. Imitantur hos Pharisæos, omnes, qui proximis suis blando sermone imponere contendunt: adeunt quidem pacificis verbis, cum interiora plena sint dolo, fraude, & hypocrisi. Tales sunt, qui probas quasque virgines decipiũt multis promissionibus: vt suam libidinem expleant. Quales etiam sunt, qui fictis sermonibus concionatorem aggredientes periculum facturi, si quid expiscari valeant: quo hũc subinde apud vulgus traducere queant. Cuius rei periculum fecit Dauid, qui dixit. Qui loquuntur pacẽ pro ximo suo, mala autem in cordibus eorum. Et iterum. Sepulchrum patens est guttur eorũ, linguis suis dolose agebant, venenum aspidũ sub labijs eorum. Vno ore flare, & sorbere volunt. In vna manu ferunt lapidem, & in altera panem ostentant. Vt hirundines verno tẽpore adsint, sed hyeme recedunt: sic adulatores amicorum personã induentes, quales erãt isti pharisæi, in rebus prosperis præsto sunt, sed in hieme, idest tempore calamitatis euolant. Vt apis ore portat florem, sed retro aculeo ferit. Sic multi blande loquuntur, sed intus malitiam gerunt. De his dicebat regius vates. Circundederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis. Habent se isti sicut caupones, qui quidem cibaria delecta hospitibus largiuntur, sibi despecta vendicantes. O quam isthæc simulata gens, hypocrisi plena, & Deo inuisa: foris, quæ bona apparent mundo ostendens, intus vero inhumili cõscientiæ prauæ morans loco. Omnia in fictione, & mẽdacio consistunt. Dicunt se pauperẽ esse, nummisq; carere ait, ne à paupere procaci, & postulanti vexetur. Pauper fingit diuitijs affluere, vt pluris fiat. Inimicus te blandis alloquitur verbis timore perterritus: amicus veritatem conticet, ne te molestia afficiat. Alter se tibi amicum prædicat, alter tibi deuinctus. Tãdem omnia dura, & veneno mixta sunt. Credo quod si Deus hac ætate mundo appareret, etiam ingenti pretio emptam veritatem non inueniret. Ideò Deus populo Iudaico prohibuit cucygni, quia pennæ eius sunt candidiores niue, caro autẽ ipsa nigredine nigror. Vn de Sapiens. Spiritus domini effugiet fictum.

Matth. 22.
Psal. 54.
Psal. 139.
Psal. 117.
Leui. 11.
Deut. 14.
Sap. 1.

Aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aliud enim isti adulatores gestant in animo, nimirum venenum: & aliud in ore, scilicet pacem, & salutem. Ideo dominus præcipit in Leuitico dicens: Nihil mellis adolebitur in sacrificio Domini. Odit enim Deus adulatores verbis ducibus imponentes. Ideo dominus per Esaiam. Populi meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. Sicut de Camæleone legitur semper reddere colorē eius rei cui est propinquior: sic adulatores, ac illi, quibus adulantur, & assentantur, se habent. Commēdant, quę ipsi commendant, & vituperant, quę vituperant. Vnde Beatus Augustinus super illud psalmi, Deus in adiutorium meum intende, sic: quod plus nocet lingua adulatoris, quam manus persequutoris. Sic Ioab oculo percussit Amassam. Ne iudices vinum propter dulcedinem, nam in potu suave est, & postea mordebit, vt coluber: & sicut regulus venena diffundet. Manus Mosi extra erāt mundæ: posita vero in sinu, erant leprosæ. Sic isti foris mundi apparent, intus autem sordibus pleni sunt. Ne credas adulatoribus qui sub amicorū personis: sunt inimici, & hostes acerrimi, vt speculum, quod res ipsas omnes, & intuentium imagines repræsentat, sed aliter quam sint à parte rei: quia destrum repręsentat sinistrum, sinistrum vero dextrum, & respicientem versus Orientem. respert ad Occidentem. Sic adulator voce, & vultu est speculū: nam si rides, videris in speculo lachrymas fundit: si detrahis de aliquo, eundem ille vulnerat maledictis: si te laudas minoris te ipsū laudibus effert. Sed omnia vertat & emollitur: quia si Orientem intueris, te repræsentat ad occasum intuentem: si re præsentem laudat, absente irridet. De his Psalmista. Qui loquuntur pacem cum proximo suo: mala autē in cordibus eorū. Et Iacobus. Ex ipso ore procedit maledictio, & benedictio. Quem coārā prædicant, retro vituperant. Vnde Paulus. Nec aliquando fuimus in sermone adulationis. Hi detestandi sunt, vt Christus hic egit: nam, qui falsis laudibus ducuntur, adulatores suos muneribus fouent: illi vero eos spoliant & diripiunt. Sicut ligna ignem nutriunt, ignis autem ea incendio deuorat: sic adulati sustentant adulatorem, adulator autem eos absumit. Sicut Actæon (vt poetæ fingunt) à canibus quos alebat fuit deuoratus: sic adulati ab adulatoribus, quos alunt, donis consumūtur. & quid acquirunt, nisi paruam, & fluxam hominum apparentem laudem? Sed de his infra nonnihil dicemus: nunc vero verba adulatorum expendamus. ¶ Primò dicūt quod recte dicit, docet, & quod in veritate docet: tū quod non respicit personam. Commendant eum, & propter veritatem doctrinę, & propter vitę eius integritatem. Omnis homo lau datus benignior fit: & placabilior eis, qui eū laudant: qui autem benevolus est alicui, non abscondit secreta cordis sui ab eo, sicut ab hoste abscondimus: ob id voluerunt ergo facere Christum sibi placatum suis verbis dolosis, vt plane veritatem aperiret. Et istud est primū munus hypocritarum, laudare eos, quos oderunt: vt sic eos securos de seipsis reddētes perdant. Laudant itaque primò de veritate doctrinæ. Nihil enim pernicios⁹ius iudice, aut doctore mendace. Ideo maximè cauendum docet Deus. Non suspicias auditionem mendacem. ¶ Nota autem quod varia hæc vox, veritas in scriptura sacra significare consueuit. Nā solet significare conformitatem illā, quæ est inter signa, & res illas significatas: cum videlicet ita res se habent, vt signa enunciare videntur. Et hoc est commune eius vocis significatum: & ita potest hic accipi, quia Christus veritatem docebat, & illam proferebat. Omnis homo mendax, ait Dauid. Quod intelligendum est, non iuxta naturam, sed iuxta naturæ conditionem, & qualitatem: ita vt illum solum hic hominem dixerit, qui humanos sequitur affectus: quia Paulus Corinthijs scribens ait. Cùm enim inter vos sit zelus, & cōtentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? At contra de his, qui spiritu & non carni obtemperant, dicitur. Ego dixi, Dij estis vos, & filij excelsi omnes. Dauid ergo cum ostenderet tunc non esse mentitū, prætulit dicens. Ego dixi in excessu meo, vt innueret se hominū ab statu excessisse, & nō secūdum hominem ambulasse: vt non hominis lege iudicaretur, ne mendax sicut cæteri iudicaretur. Quod si homo esset, oportebat, vt mendax ipse esset, & quod mentiebatur deos, omnis homo mendax: vt autem ostenderet se à mendacio immunem, dixit. Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. Ac si diceret. Quanuis omnis homo mendax dicatur eo iure, quo homo est, & vitiosus: ego autē dicens hæc, de mendacio notari non debeo: quia non vt homo hæc prædico, sed in excessu meo. Secundum hūc modum Christus veritatem loquebatur, tanquam vir spiritualis, & de hac veritate hic laudatur. ¶ Accipitur veritas secundo modo pro iustitia. Sic enim accepisse videtur Salmon cū dixit, Misericordia & veritas custodiant regē. In eadem etiam significatione accepit Dauid, cum ait. Misericordia & veritas obviaverunt sibi. Et ita etiam potest hic sumi, &c.

Esa.3. Psal.9. 2.Reg.20. Prouer.23. Exod.4. Psal.115. 1.Cor.3. Psal.50. Psal.14. Psal.27. Iacob.3. 1.Thess.4.

¶ Laudatur secūdo Christus ab istis, eo quod non sit acceptor personarum, dicentibus eis, quod nō est acceptor personarū. Iuxta quod perpende, quod acceptio personarum opponitur iustitiæ distributiuæ. Est autem iustitia distributiua particularis habitus versans circa æqualitatem in distribuendo: & est ista æqualitas, non secundum magnitudinem, vel quātitatem, sed secundum proportionē in quatū diuersis personis damus diuersa præmia, vel pœnas, secundū merita, vel de merita personarū. Et ex eo tēpore dicimur dare æqualiter secūdū proportionē. Vt si bonitas vnus est dupla ad bonitatē alterius, honor illi collatus debet esse in duplo: & ita debet etiā comparari pœna secundum proportionem. Quando autem consideratur solum persona, & nō meritum, acceptio est personarum. Aduerte etiā quod potest quis esse faciens officium, & mercedem propter conditionē personæ, & quod non sit acceptor personarum. Nam si conditio illā, quam inspicimus, facit debitū esse personæ, vel competens id ei, quod damus, non est acceptio personarum: quia hoc non est inspicere personam, sed meritum, vel rationē, ob quam conditio illa facit illā personā dignā ea re, quam ei tribuimus. Sed proprie accipere personā, est, quādo ita damus vni personę rē, quam nō daremus alteri magis merenti. Et tamē si æqualitatem inspicimus, dabimus vnicuiq; iuxta meritum suum. Ergo non accipitur ibi persona, sed causa & ita non est acceptio personarū. Si autē conditio illa, quā respicimus nō facit debitum esse personæ, vt cōpetens id, quod ei tribuimus, est acceptio personarū. Igitur, postquā isti adulatores de veritate doctrinæ, & rectitudine iustitię dominum laudarant: euomunt venenum dicentes. *Licet nobis tributum dare Cæsari, an non?* Ille census erat tributū annum, quod Iudæi soluebāt Romanis. Modus autē erat, quia Iudæi fuerunt liberi tēporib⁹ prioribus, quādo habebāt reges. quia nō dabāt tributa gētibus alijs, sed principibus suis: etiā post captiuitatē Babylonicā, & liberationē eorū Iudæi fuerunt liberi: & potissimū tempore Machabæorū, qui liberauerunt gentē illam de manibus hostiū. Et eo tēpore facti sunt Iudęi socij, & amici Romanorūm. Iudas Machabæus misit legatos, & factę sunt amicitię inter eos: & post Iudā renouauit has amicitias Ionathas frater eius. Et manserunt sic vsque ad tempora Aristoboli, & Hircani: qui fuerūt vltimi duo fratres principes de genere. Machabæorum: & propter discordias eorum Romani se intromiserūt: & cum ipsi non seruarent Romanis legem amicitiæ, pugnarūt Romani contra illos, & intrauit Pōpeius vrbem, & fuscendit templū, atq; prophanauit. Et ex tunc Iudæi, qui primo fuerant amici Romanorum, facti sunt eorū tributarij: & sic manserunt vsque ad totalē subuersionem vrbis, & gentis. Vnde tempore Christi tributarij erant, & soluebatur tributū istud Cæsari, qui præerat Romanis. Iudæi autem (cum hominibus congenita sit libertatis cupiditas, quod & brutis animalibus competit) hanc subiectionem ęgrè ferebant: & ideo vi huiusmodi tributum soluebant, & seditiones inter illos fuerunt. Sed expende stultitiā, & dementiam istorum. Renuunt tributum soluere, nihilominus persequūtur insontem Christum Iesum, & congregant cōcilium aduersus eum. Si molestè ferebant subiectionē illam, deberent aduertere causam, propter quam in eam deuenerāt, vt ea sublata de medio effectus ipse auferretur. Ratio enim captiuitatis erat, eorum ingentia flagitia, & scelera, & à Deo acceperant, & audierant per manus Mosi. Vide Deuteronomiū, vbi dominus promittit multa bona Iudæis, si seruauerint eius præcepta: & contra vero multa mala, si transgressi fuerint ea. Hoc idem fatetur dominus, & cōminatur in Leuitico. Sic Hieremias videns desolatam Hierusalē, flens ait. Fecit dñs quæ cogitauit: compleuit sermonē suum, quem prędixerat. Hoc idem cōminatus est dominus populo Israelitico per Malachiam prophetam. Vnde in Baruch legitur dixisse Hebræis, Peccauimus ante dominum Deum nostrum, &c. Sequitur. Ideò adhęserunt nobis multa mala, & maledictiones, quę constituit dominus Mosi seruo suo. Igitur cū in hanc seruitutem venerit populus Hebræorum ob peccata, ob quæ eos torquebat, deberent se remouere ab eis, & renouare vitam: vt abolitis peccatis, aboleretur seruitus, subiectio, & ira Dei. Sed quid remedij adhibent? Addunt inquam peccata peccatis, & conantur de medio tollere Iesum innocentem in remedium suorum scelerum. Latet malos iactura,

Deu.28. Leui.28. Tren.1. Mala.1. Bar.1. 1.Mac.8. 1.Mac.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

laqueu, in qua sunt intercluſi, & cæci: quia ne ſciunt properare ad principium, & cauſam, vt illa remota obſiſtatur malo inde ſequuto. Imo ſæpe, ac ſæpius, remedia, quæ adhibent vtà malis liberentur maiora attrahunt. Addere peccata peccatis non eſt conueniens antidotum, vt à tribulationibus, & angustijs, in quibus ſumus, & quę nos premũt, eripiamur. Multi ſunt, his Iudæis ſimiles, qui volunt laboribus liberati quãdo deteriores ſunt, & efficiuntur. Si Regem iniquum, principem, vel prælatum habent, qui tyrannide ſe gerit cum illis & eos torqueat, quod adijciunt eſt detrahere, & conuitiari, atque deſpicere: quod medicamẽtum peſsimum eſt: nam ratio propter quã huiuſmodi prælatos Deus mittit eſt ſubditi praui, & mali, qui benigniores præſules non merentur. Diuina ſapientia, quæ mendacium proferre non poteſt, ſic teſtatur. Et erit ſicut populus ſic ſacerdos: & ſicut ſeruus, ſic dominus eius. Idem etiam Oſeas teſtatur. Si ergo prælatus iniquus eſt: quare tu iniquè agis? Esto tu bonus, & talem tibi Deus mittet paſtorem, auferens malum, vel potius corripiens. Ex quo ſequitur, quod vera, & neceſſaria medicina fugiendi à laboribus, & tribulationibus eſt renouare vitã. Diſce ergo detrahentem nõ perſequi, ſed nouam inchoare vitam. Dicunt te colluſorem eſſe; ſi à ludo deſiſtas omnium obtrurabis ora, nec de hoc amplius detrãheris. Quamplurimi tamen huius temporis prælati, & nobiles non curant de ementa, & abutũtur hac doctrina: cauſam autem detractionis non è medio tollũt, ſed potius augent. Quia compertũ eſt, quod ſi quis non perſequitus te detrahit quid improbus: maiori ratione faciet cum te emendatum nõ videris, etſi à te iniuria affectum. Corrige tu vitam, nemini noceas, & omnium dictis obſtabis, quod eſt præſtantiſsimum omnium remedium: nam aliter tuum augebis dolorem, cùm ſint plures, qui tibi detrahunt, & de pluribus quàm ante, te eos perſequente. Ad rem eſt paratiſsimum exemplum Gentilium. Cũ Regi Philippo Macedoniæ magni Alexandri patri nunciatum eſſe, quendam nomine Nicanorem ei minimum detrahere, nõ ſolum nõ ſuccenſuit, nec perſequutus eſt, quanuis vt Rex & potens de eo poſſet ſupplicium ſumere: ſed reſpondit Smicitho, à quo audierat, ſe experiri velle vtrum in officio eſſet, necne, & æquè cum detraxiſſet. Quod cum etiam opere adimpleſſet, cõperit Nicanorẽ iuſta cauſa detraxiſſe, eo quod ei ſtrenue, accuratèq; inſeruiant, & tandẽ in inuiſam pauperiẽ deuenerat: quapropter loco ſupplicij beneficio proſequutus eſt. His factis poſtea labente tẽpore ab eodẽ Smicitho dictum eſt Regi Nicanorẽ magna, & mirabilia de ipſo canere. Igitur dilucide conſtat remedium malorũ eſſe cauſam eorum auferre. Non ſic Iudæi, qui cũ male eos tractaret tributũ ſoluere, ad quẽ ſtatũ deuenerant propter ſua peccata, perſequebantur Chriſtum, vt ab hac ſeruitute liberaret. Sed de his iam ſatis. ¶ Præterea vltra hæc obſeruanda ſunt hic aliqua. Primò quidem iſti impij Phariſæi non conſiderabant conſcientiam Deum, nec legem: ſed ſuam auaritiam tantũ, & ſuperbiam conſulebant. Secũdò eo quòd maiori curę erant illis terrena, quã ſpiritualia & cœleſtia. Nõ quærũt legis interpretationẽ, non quomodo melius ſeruiant Deo: non ſaluti animæ conſulũt, ſed an debeãt ſoluere tributũ. Et tẽpeſtate hac de quo multi Chriſtiani ſolliciti ſunt, niſi de rebus temporalibus, & externis: Solũ de cibo, potu, veſtitu, honoribus, diuitijs, & rebus tranſitorijs. Hęc eſt cura Chriſtianorum: & circa hæc diebus, ac noctibus verſantur. Vnde dominus. Nolite ſolliciti eſſe quid manducabimus, aut quid bibebimus, aut quo operiemur. Primũ quęrite regnũ Dei, & iuſtitiã eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Tertio imago Cæſaris non ſolum erat in ſtis, quã imago Dei in proprijs ſuis animabus. Vnde ſæpenumero accidebat: vt cũ eos Chriſtus de rebus ſpiritualibus interrogaret, eorũ digitiori adhæreret. Sed hic in procinctu reſponſum habebant, (de moneta nimirum interrogati) nã ſtatim reſponderunt dicentes q̃ imago eſſet Cęſaris. Quibus nunc multos habet populus Chriſtianus ſimiles: qui in rebus externis ſolicitiſsimi, prudẽtiſsimi ſunt, qui mille modos habent, vt pecunias ab alijs tollant, & proximos ſpolient: ſed in rebus ſpiritualibus hebetes ſunt, nec ſua peccata confiteri ſciunt, nec vllum probũ loqui, &c. Filij huius ſeculi in generatione ſua prudẽtiores ſunt quam filij lucis. Sed Lucam audiamus. *Conſiderans autẽ dolum illorũ dixit ad eos. Quid me tẽtatis?* Hypocritas illos vocauit, vt refert Matthæus, quia fictis verbis dũm decipere optabant: aliud in ore, & aliud in corde gerentes. Impijſsimi ſunt hi hypocritæ, qui homines ſuis ſimulationibus decipiunt. Sicut paries foris dealbatus non cognoſcitur, an ex lutea, vel lapide ſit conſtructus, niſi malleo conteratur exte-

Eſa. 24.

Oſee. 4.

Matth. 6.

Luc. 16.

Mat. 22.

Matt. 12.

Pſal. 57.

Pſal. 54.

terius: ſic hypocritæ foris videntur iuſti, ſed maleo tribulationis percuſſi cognoſcuntur. Vnde Paulus cuidam hypocritæ dixit. Percutiat te Deus paries dealbate. Do his etiam Ezechiel, quor ſunt quaſi vulpes in deſerto. Vt pellis vulpis in pretio eſt, caro autem nihil valet: ſic exteriora hypocritæ bona ſunt, interiora autem nihil valent. Et Apoſtolus. Spem quidem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegãtes. Sicut, qui ficto bone perdices aucupatur: non eſt ille bos, ſed ſub ſpecie boues ſimplices auiculas decipit, capit, & occidit. Sic hypocritæ, & adulatores decipiũt ſimplices homines, qui eorum laudibus delectantur. Magi Pharaonis ſuis incantationibus opera, & miracula Moſi imitabantur: ſed virga Moſi deuorante virgas eorum. Sic hypocritæ imitantur opera iuſtorum, verbaque eorum: verum ſapientia Dei confundit illos, ſicut iſti confuſi ſunt à Chriſto, eorum machinationes ad nihil redactæ, & à Chriſto Dei ſapientia detectæ. Vnde Propheta. Imaginem eorum ad nihilum rediges. Non eſt conſiliũ, non eſt ſcientia, non eſt ſapientia contra Dominum. Quanquam iſti leniter & blande accederunt: tamen Chriſtus, qui corda hominum nouit, dure loquutus eſt. ¶ Hinc admonemur primo, ne inimicis fidamus, nec illis credamus, quos non ſynceros habemus. Hinc Eccleſiaſticus ſapienter conſuluit dicens. Non credas inimico tuo in æternum: ſicut enim æramentum æruginat nequitia illius. Et ſi humiliatus vadat curuus, abijce animum tuum, & cuſtodire ab illo. Non ſtatuas illum penes te, &c. Et ſi tibi eſſe amicum dicat, caue ab illo, nam re fallere vult. Hæc ſunt: propter quę Chriſtus eis dixit in parabola vineæ, & modo ſimulãe eſſe illi amicos, vt eum decipiãt: ſed Chriſtus illos redarguit, & nos monet, ne eis adhibeamus fidem, quãuis blande loquãtur. Sic Iacob prudens non adhibuit Eſau inimico licet blande loqueretur, ac diceret ei: gradiamur ſimul eroque ſocius itineris tui: ſed dixit quod non poterat cum ſequi. Sic etiam Dauid, quanuis Saul ſe reconciliauerat cum eo, attamen non ſtabilem habuit eius amicitiam: & ideo dixit. Aliquando incidam in manus Saul. Et abijt ad Achis Regẽ Geth. Stultus nimis fuit Sichẽ, qui cum tam grauiter offendiſſet Iacob, & Dinam filiam eius oppreſsiſſet, adhibuit fidem verbis fratrum eius, eo quod eorum verba apud ipſum Sichẽ de dolo ſuſpecta non fuerunt: & quia offenſis fidit, ideo ab eis fuit interfectus. Itidẽ Abner conſolſus fuit à Iacob, quoniã fidei illi: cum ille prius occidiſſet Aſael fratrẽ Ioab. Sic Ammon occiſus ab Abſalone in conuiuio, quia ſi dixit illi cum antea eum affeciſſet iniuria, & ſororem oppreſſiſſet. Sed Chriſtus non credidiſſe, ſed cauebat eis, quia inimicos eſſe ſciebat: vt doceat nos, qua cautione, & animo debeamus incedere inter inimicos noſtros, vt non omnibus eorũ dictis fidẽ adhibeamus. ¶ Secundo docet Chriſtus in hoc facto, adulatores eſſe fugiendos, tanquã hoſtes nunc traculentiſsimos, eoſque non audiendos, ſed abijciendos: deteriores enim ſunt, quã manifeſti perſecutores. Agricola clamãs ad paſſeres, qui per eius fundũ incedũt, & lapidibus petẽs, nullũ capit: venator autem plures, quando illice vocat. Ita dæmon, non tot perſequutoribus venatur, & capit, quot adulatoribus: qui dulcem noſ alloquuntur. Interroga tus Diogenes philoſophus inter animalia, quæ eſſet venenoſius, reſpõdit inter fera tyrannus, & inter manſueta, adulator: quia vitium ſi nutritor eſt. Sunt iſti ſimiles vmbræ, quæ ſi ſtas, ſtat: ſi ſedes, ſedet: ſi ambulas, ambulat: de niq; & omnia, quę agis imitatur: ſic adulatores laudãt: quæ laudas, vituperãt, quæ vituperas: & omnia imitãtur, vt applaudãt, & decipiãt. Et ſicut creſcẽte vmbra, aut diminuta, corpus nõ minuitur: ſic laus, licet ſit magna, vel parua, creſcit, aut nõ facit creſcere, vel minuere de virtute. Sic bonis verbis, & adulationibus interfecit Iael Siſarã. Blade loquuta eſt illi petẽti aquã dedit lac, & fecit illũ dormire, & ſic occidit. Hoc modo adulatores faciũt adulationibus dormire ſenſus hominis, hebetãtes eos, vt iugulent, & occidãt. Ideo Dauid ait. Corripiet mẽ iuſtus in iuſtitia ſua: oleum autẽ peccatoris non impinguet caput meũ. Hos igitur hoſtes animæ fuge, & abije eos: abſtinã ſirenæ ſuo dulci cantu obdormire faciunt homines, vt ſuffocent, & perdant. Hos igitur Chriſtus docet hic fugere, increpare, & expellere, ſicut expulit iſtos: qui plentiniquitate blandiebantur illum ſalutabant, & laudabant. Quos poſtquam arguerat addidit, dicens. *Oſtendite mihi denarium.* Qui ad imperatoris præceptum ſoluitur pro tributo. Docemur non præcipitare ſententiam, ſed omnia prius mature conſiderare: ſed de his, quia multa in ſuperioribus diximus, nunc ad alia Conque oſtendiſſent Chriſto, interrogauit eos. *Cuius habet imaginem, & inſcriptionem?*

1. Reg. 3.

2. reg. 13.

Iudi. 4.

Cap. 7. cognitabat Maria quæ ſalutatio eſſet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simulat se monetam nescire: quo responsum ex eis eliceret, in quo eos caperet. Quanquã etiam hoc nomine monetam agnoscere nolebat: vt insinuaret quod munus, & officium suum esset, non temporalibus, sed spiritualibus rebus vacare. Voluitque hoc docere, qđ hi, quibus spirituale regimen commissum est, tẽporalium rerum vsum plurimis non faciant: sed sint tanquam aduenæ & peregrini in terris, suasq; cogitationes, & habitationes in cœlo faciant. Ita enim mortui debent esse seculo, vt non agnoscant quæ sit imago auri, aut argenti. Licet hæc ignorantia iam absit à multis hominibus ecclesiasticis, & pastoribus huius temporis: siquidem experientia patet, eos maiore scientia nũmorum, contractuum, esse præditos, & vectigalium incrementi, quã indigentiæ & egestatis pauperum, & earum rerum inopiæ, quas in conscientia facere tenentur pro munere. ¶ Sed his omissis si ponerẽtur aliquibus, & interrogarẽtur, cuius est imago hæc: quid respondereni? Certe multæ mulieres sunt, quæ adeo fucis, & multis alijs ita facies mutuant, atque ora, quæ à Deo acceperunt, vt eas Christus posset interrogare, qđ hos modo interrogat, & diceret Cui⁹ est imago hæc? Certe non quam fecit Deus, sed quã ipsa fecit. Deus te nigram fecit, & tu alba fieri curas: Deus te exiguę frontis creauit, & tu magnam conaris. Sic mutas imaginem Dei, vt nõ cognoscas per faciem, quam tibi dedit.

1. Pet. 2. Phil. 3.

Matth. 25.

Maximè cauere debes, ne eo, quod mutaris, Deo ignota reddaris: vt quãdo eũ vocare voluerit is respõdeat tibi, quod fatuis virginibus, nescio vos. Non nouit, quia nõ habes vultũ, quem dedit tibi. Dicito mihi, si ostenderetur tibi quædã imago, quẽ Apelles depinxit, Zeuxis, vel alius maximus pictor, quæ imago esset præstãtissima: si rusticus pastor, qui nõ nouit, nisi hœdos, aut armenta pascere videns vellet ei addere, vel auferre ab ea, nonne haberetur stultus & fatuus? Si ergo cœlestis pictor rede pinxit, aut fecit qualis es: quare vis tuo rudi ingenio opus Dei corrigere? Quãdo facie fuco tingis, quid te facere existimas, & dicere? Deus quando creauit me nescíuit quid facer, vel saltem dormiebat: non me sic, sed aliter facere deberet. Quisnam tu es qui opus Dei corrigere, seu mutare velis? Deus sumet de tua audacia suppliciũ. Lege de hac re Beatum Ambrosium. Iam quid ad hanc interrogationem Pharisæi respondeant videamus.

lib. 6. Exa. cap. 8.

Respondentes, dixerunt ei. Cæsaris. Tiberij imquam Cæsaris, qui tunc imperabat: sub quo passus est Christus, anno imperij eius decimo octauo *Et ait illis. Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Ac si diceret. Hactenus detraxistis Deo honorem, nunc etiam præsumitis Cæsari præripere tributũ: estisque autores seditionum maximarũ, peccantes in Deum, & in Cæsarem: digni, vt crudelibus vtriusque supplicijs afficiamini. Hinc apparet, quod prætextu Dei fiebat illa quæstio, tanquam cederet in dedecus Dei dare tributum Cæsari: & ad hoc excludendum addit Christus. Et Dei, Deo. Et docuit per hoc, quod soluere tributa, cẽsus, vectigalia, & quęcunque huiusmodi, nõ contrariantur ad reddendum, quæ sunt Dei, Deo: quia vtrumque potest fieri simul. Vnde ipse Dominus soluit pro se, & Petro. Et Paulus docet: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal. ¶ Prius de Cæsare loquutus est, & postea de Deo: quia quæstio erat de debitis reddendis Cæsari, & non de debitis Deo. Debita Dei non inducũtur hic principaliter, sed accessoriè: ideo de illis erat posterius dicendum: nam Pharisæi non quærebant, an aliquid esset dandum Deo, sed Cæsari: & ideo respondens dixit, reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Addidit autem, quæ sunt Dei, Deo: vt responderet quæstioni Pharisæorum, scilicet, quomodo starer, quod homo esset tributarius Deo, & homini: nam, vt diximus, hæc non contrariãtur: quoniam poterant vtrumque facere reddentes Cæsari, quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei, Deo. Deinde optimus modus procedendi erat, vt prius poneret, quæ sunt Cęsari, reddenda, & postea, quæ sunt Deo: vt Paulus ait. Prius quod animale est, & deinde quod spirituale est. Natura etiam in suis actionibus ab imperfectiori ad perfectius procedit. Hoc in hominis generatione videmus: nam prius est corpus hominis sub forma embrionis, & deinde sub forma corporis organici, ac perfectiori, ac demum sub forma hominis: & sic etiam gradatim in pueritia procedit, vsque ad virilitatem: quo ordine etiam arbores, & plantæ ab imperfectiori, vsque ad statum perfectiorem procedunt. Hic idem ordo seruandus est in spiritualibus rebus: quod ex minimis paulatim ad maiora, opus est, vt creſcamus. Sic prius agẽdum est de corporis mortificatione, & de vita actiua, quam de cõ templatiua. Prius enim Iacob accepit vxorem Liam, quam Rachelem. Hac ratione opinor,

Matth. 17. Rom. 13.

2. Cor. 12.

Gen. 29. Mach. 5.

opinor, quod prius voluit Christus, vt homo proximo reconciliaretur, quam sibi. Vnde ait. Si offeres munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & reconciliari prius fratri tuo. Demum bene, quæ sunt Cæsari, prius reddenda discernit: quia nemo potest esse Domini, nisi prius renunciauerit quæ sunt mundi. Relinque prius temporalia mundi: vt possis Deo vacare. Non apparuit Deus Moſi vsque adeo exiuit de Ægypto. Nec tu frueris diuinis consolationibus, nisi prius despicias terrenas, &c. ¶ Expende etiam, quod non dixit date, sed reddite: quia dare est donare, vel sponte dare: reddere autem est soluere, & dare, quod accepit. In omni enim debito soluendo est reddere: quia nullum debitum causatur, nisi ex acceptõ. Deo enim debemus aliquid, quia ab eo suscepimus omne bonum: principibus debemus tributa, quia ab eis recipimus defensionem, tranquillitatem, & alia bona. Propter hanc autem obligationem potius dixit, reddite quam date, Nec dicit reddite Cæsari, quæ petit: sed reddite, quæ illius sunt. Nam vbi potestas aliquid à nobis petit, per quod offendi Deum necesse esset: id non esset Cæsaris, sed diaboli tributum: quam obrem, nec facere illud debemus, oportet enim magis obedire Deo, quam hominibus. Proinde Christus mox subiecit, reddite quæ sunt Dei, Deo. Quare nos docere vult Christiano non satis esse, si Cæsari, & potestati obedientiam præstet: nisi Deo obediens sit. Vult etiam regum, principum, magnatum per hoc indicare seruis, quod coram Deo non erunt excusati, si propter dominorum suorum negotia negligunt, & omittunt, quæ Deus exigit, aut ob rationem suorũ dominorum aliquos homines iniquis modis grauant. Domino tuo fidelis esse debes, sed scito interea Deo te plus debere. Docet etiam Christus ecclesiæ auctoritatem & regnum, diuersa esse à regno, & autoritate mundi: sic tamen, vt neutrum reijciat, sed potius confirmet. Ad regnum mundi pertinent census, tributa, & vectigalia: pertinent, & ius effundendi sanguinis humani, quando res postulat. Ad regnum Dei pertinet in suis causis ius dicere, filios rebelles punire, ac supplicium dignũ de eis sumere. Docet quod magistratus non debet exercere tyrannidem in subditos, nec diripere, quæ possident: sed debent esse contenti tributis debitis. Nam non dicit, reddite Cæsari omnia: sed quæ sunt Cæsaris. Non constituit Deus magistratũ, vt pro suo arbitrio, & libidine expilaret subditos: sed vt ab illis moderate exigeret, quæ ad rem pub. honeste gubernandam spectarent. Docet quod sicut Deus auctoritatem regendi populum præstitit magistratui, & semper promouet: ita magistratus debet Deo, & ecclesiæ Romanæ ipsius sponsæ omnem obedientiam. Et sicut Romana ecclesia docet popnlum magistratui esse subiectum: ita & ipse (qui non sine causa gladium portat) debet ecclesiam defendere, ac subditos suos ad eius obedientiam, reuerentiamq; cõpellere, quod ex diuino iure profanus magistratus debet ecclesiastico: & sic adimplebunt præceptum Domini dicentis: Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Docet censum, tributa, vectigal, decimas, & si quæ istiusmodi plura sunt, non solũ Cæsari, sed etiam legatis eius, & non modo probis, sed improbis etiam portigenda, pendẽdaque esse. Atque hoc egregie ex hoc verbo Christi conuincitur, si consideremus quo tempore Christus talia verba loquutus sit. Nimirum temporis Cæsaris Tiberij, qui non solum ethnicus, & idolatra erat, sed etiam impius, & crudelis tyrannus: ex quo manifeste demonstratum est omnia prædicta nõ solum probo, sed etiam malo Cæsari: & non solum illi, sed etiam legatis ipsius prorrigenda esse, & reddenda, qualiacunque illa sint. Hoc etiã docet Petrus seruos subditos esse debere in omni timore dominis: nõ tantum bonis & modestis, sed etiã discolis. Paulus omnis (inquit) anima potestati sit subdita. Dicit omnem potestatem esse à Deo, & qui resistit potestati, eum facere contra Dei ordinationem. Per me (inquit Sapientia Dei) Reges imperant, & potentes discernunt iustitiam. Quapropter Iosaphat suis iudicibus, & prefectis denunciabat, vt bona fide agerent: siquidem officium eorum, non hominis est, sed Dei mandatũ. Et quod magis est dicit Deus per Dauid ad iudices, & potentes. Dixi, Dij estis vos. Hoc est ordinaui & commisi, vt diuina munera obeatis: nimirum pacem, disciplinã, iustitiã, honestatẽ, & bonos mores colatis, peccata arguatis, &c. Quæ omnia diuina sunt. Igitur Dei præcepto vt ex hac litera constat, tenemur Regi dare: qui per Samuelẽ iura regni monstrauit. Ius enim Regis est, vt alatur à regno in põpa regali: & vt ei regnũ subministret omnia, quæ necessaria

1. Per. 2.

Rom. 13.

Proverb. 8.

2. Para. 19.

Psal. 81.

1. Reg. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessaria fuerint, tum ad bella gerenda, tum ad pacem conseruandam. Ideo Cæsari, qui tributum exigebat ad iustitiam exequendam, pacem tuendam, bellum gerendum, & splendorem seruandum iussit reddenda: sed de hoc dicta sufficiant. Nō est opus amplius ostendere populo teneri ad tributum soluendum Regibus: nam ipsis eiusque ministris cura maximæ est illud exigere, adeo, vt non solum de hoc: siquidē tot publica vectigalia & tributa subditis imponunt, vt potius prædari dicantur, quam exigere: quare in his nō plus perdamus olei, & operis. Sed quia qui pauci sunt, qui ea, quæ Dei sunt, Deo reddant, non ab re esse duxi de his aliquid dicere: nouum enim apparet hoc, quod est dare Deo, quæ sunt Dei. Nonne cœlum, terra, & quicquid in nobis est sunt Dei? Omnia enim per ipsum
Psal. 148: facta sunt. Quanuis verum sit, quod omnia sint Dei immortalis, tamen quædā sunt, quæ maiori ratione dicuntur esse eius, quam alia. Sicut verbi gratia. Si te domum regiam conferas inuenies hoc cubiculum, & cellam Regis esse quia in eo Rex residet, atque habitat: aliud vero reginæ, principesve, quod ipse in eo resident. Tota nanque domus Regis est: sed hæc vel illa pars illius esse dicitur quod in ea habitet. Eodem modo, quanuis omnia Dei Optimi Maximi sunt, & in eis habitet per essentiam, præsentiam, & potentiam, tamen excellentiori modo in anima residet cum per gratiam in ea habitat, quam in reliquis. Ideo
Sap. 7. in scriptura dicitur. Animæ iusti est sedes sapientiæ Dei, quia in ea Deus habitat, & quieuit: sicut tu quando in tuo sedili sedes. Ideo sigillatim Dei creatura vocatur, domusque eius, Vnde, & si omnia Dei sunt, speciali modo anima Dei esse dicitur, propterea qđ in ea per gratiam habitat: secundum quem modum in alijs rebus Deus non est. Præterea dicitur anima nostra Dei, quia hanc ipsam ex nihilo immediate ipse Deus ad imaginem
Gen. 1. & similitudinem suam creauit. Habet Ireneus in suo archiuo, seu bibliotecha plurimos libros, inter eos quendam habet, quem ipse edidit, & composuit: de quo dicit, liber iste meus est. Nonne cæteri illius etiam sunt? maxime: sed illum quem ipse composuit, specialius suum vocat, eo quod proprio marte compoluit. Et anima Dei esse dicitur: quia est illius imago. De alijs creaturis dixit. Producat terra herbam virentem. Producant aquæ reptile, &c. Nā licet omnia Deus creauit: tamen aliæ creaturæ deductæ sunt ex potentia materiæ, sed nō anima, quæ ab ipso immediatè ex nihilo creatur. Nō dixit Deus producāt aquę animā, vt de piscibus: nec dixit, producat terra animā viuentē, in genere suo, iumēta, reptilia, & bestias terræ: sed faciamus hominem ad imaginē & similitudinē nostram: sic se habet anima sicut liber eductus ab illo ingenio, imagine & similitudine Dei: ideo illa præcipuè res, & creatura Dei dicitur: & nō cæterę creaturę. Hanc animā vult Deus vt illi des, & de illa dicit Dñs. Reddite, quę sunt Dei Deo. Quomodo redditur? Amore. Officiū amoris est, & munus eius, vendere amātē pro re amata. Anima nostra præstātiori modo ibi est, vbi amat, quā vbi animat. Qui aliū amat, amore datur ei, quē amat: & ita magis est eius, quem amat. Cū ergo amor trāsformet amantem in amatū, in eum quem trāsfundat: tūc quis dari Deo dicetur, quando eum amat. Ideo in sacris literis viri iusti, & amantes Deū vocantur viri Dei. Sic puer Saul vocauit sanctū prophetam Samuelem dicens. Ecce vir Dei est *1. Reg. 9.* in ciuitate hac. Et Saul etiā dixit. Quid feremus ad virum Dei? Panis deficit in Siratchijs nostris: & sportulā non habemus, vt demus homini Dei. Mulier etiā Sareptana dixit Heliæ. In hoc cognoui, quoniā vir Dei es tu. Et *3. Reg. 17.* nuncij Regis Ochozię dixerūt Helię. Homo *4. Reg. 1.* Dei, præcepit, vt descendas, Rex. Mulier etiā illa Sūnamitis loquēs ad virū suū dixit de Eliseo propheta. Animaduerto quod vir Dei sanctus est iste. Et ecconuerso quando quis mundū amat dicitur vir mūdanus. Sic de diuitibus auaris dicit Psalmista. Nihil inuenerūt vi- *Psal. 75.* ri diuitiarū in manibus suis. De viro religioso, qui sanctè viuit, cū in contemplatione arripitur, dicimus quod datur Deo. Tu ergo vide quod des Deo, quæ Dei sunt: eo modo der animā, te ipsum, totūq; diligens eū super omnia, & plusquā te ipsum? Vnde Dauid in psal- *Psal. 1.* mo quērit dicēs. Quis ascēdet in montē Dñi, aut quis stabit in loco sancto eius? Et respōdet. Innocēs manibus & mūdo corde, qui nōaccepit in vano animā suā. In vano accipit animā, qui Deū nō redamat, cum Deus eam sibi ipsi creauerit. Sed iā modo omnes mūdo dātur, carni, vitijs, & peccatis. Instabūt tēpora peri- *1. Tim. 4.* culosa, & erūt homines seipsos amātes, cupidi &c. Quid aliud iā in mūdo regnat nisi amor sui ipsius? Quid diligūt homines, nisi seipsos? &c. Attēdamus igitur, ne rem Dei nobis vendicemus, sed reddamus ei, quæ ipse dedit nobis

nobis ad hoc, vt redderemus: & cognoscamus eū nam participes intellectus nos fecit, vt eū cognoscceremus. Memores simus Dei, siquidem memoriam contulit, vt recordaremur beneficiorum eius erga nos. Diligamus eum, siquidem voluntatem dedit, vt ipsum diligeremus: tandem demus illi animā, & nosmetipsos, quandoquidem creaturæ eius sumus, & fecit nos, vt ei redderemus. Sed ad alia. *Et nō potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe, & mirati in responso eius tacuerunt.* Optime enim Salomon dixit. Non est sapientia, non est scientia, non est consilium contra Dominum. De ipso etiam ait Iob. Qui comprehendit sapientes in astutia eorum, & consilū prauorum dissipat. Non potuerunt isti sapiētiam Christi concludere: imo quod amplius eum interrogabant: eo plus glorificabāt eū, & confundebant ipsos. Itaque mirabantur, quod tam irreprehensibiliter mox respondit: quod infidiandi, calumniandique locum nō reperetunt. Prosequitur nunc Lucas historiā suam & agit de quadam quæstione proposita Christo à Sadducæis, per quā voluerūt Christi sapientiam explorare. *Accesserunt autē quidam Sadducæorum qui negant resurrectionem et interrogauerunt eum dicentes.* Sadducæorum quædam secta erat apud Iudæos: qui vt hic dicitur, negabant resurrectionem. Ideo notandum, quod, (vt Iosephus decimo octauo antiquitatum enarrat) quatuor fuerunt apud Iudæos opiniones vel sectæ. Pharisæorum scilicet, Sadducæorum, Essenorum, & Iudæ Galilæi. De Pharisæis, & Sadducæis tantum faciunt mentionem Euangelistæ, quia isti soli Christo aduersabantur: & ipse de multis eos arguebat, præcipue Pharisæos. De secta Essenorum nihil narrant Euangelistæ, quia erant viri boni: & fortasis nunquā contigit eos Christo aduersari, vel concurrere cum eo ad aliquid. De secta autem Iudæ Galilæi nō fit mētio in Euangelio, quia minor erat. Istarū vero duarum, scilicet Pharisæorum, & Sadducæorum Euangelista ponit differentiam, quæ erat præcipuè in credendo: quia Pharisæi erant catholici: credebant animas esse immortales, resurrectionem futuram, & Angelos esse spiritus. Sadducæi autem negabant resurrectionē, animæ immortalitatem: & dicebant non esse Angelos, nec alios spiritus, sed sola entia corporalia: propter quod erant sæpe multæ controuersiæ, & quæstiones inter Pharisæos, & Sadducæos. Ideo Paulus, cum ab hominibus accusaretur Iudæis, vt faceret discordiam inter eos, dixit. Viri fratres. Ego Pharisæus sum *Act. 23.* & filius Pharisæorum: de spe, & resurrectione mortuorum ego iudicor. Et cum hoc dixisset facta est dissensio inter Pharisæos & Sadducæos: soluta est multitudo. Aduerte nunc, *Matth. 27.* quod quanuis Sadducæi & Pharisæi essent inter se diuisi, & contrarij: tamen vt Christum persequantur, coniuncti erant, & vnanimes. Sic Herodes, & Pilatus in passione Christi facti sunt amici vt Christum eluderent: cū antea inimici essent, inquicē. Sic solent impij cōiungi, & coadunari, vt bonos persequantur. Sed quid dicant, audiamus. *Magister. Moses scripsit nobis si frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, et hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semen fratri suo.* Hoc præcepisse Mosem habetur in Deu- *Deut. 25.* teronomio: sed scripsit hoc, non tanquā mandatum nouum, sed tanquam vetus, & approbatum propter antiquos patres, vt patet in filijs Iudæ, & Thamar. Nam, vt in Genesi habetur, dixit Iudas ad Onam filium suum. In- *Gen. 38.* gredere ad vxorem fratris tui, & sociare illi, vt suscites semen fratris tui. Ratio huius mandati prima fuit: obseruatio distinctionis tribuum familiarumque illius populi. Secunda multiplicatio fidelium ad cultum Dei. Magistrum etiam illum vocant, quod nomē est honoris, vt illum facilius decipiant, more adulatorum. Sed ponunt causam dicētes Domino. *Septem ergo fratres erant, & primus accepit vxorem, & mortuus est sine liberis: et sequens accepit illam similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen & mortui sunt: nouissime omnium mortua est mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit vxor, siquidem septem habuerunt eam vxorem.* Vide qua astutia historiā hanc (si modo historia est) narrauerunt Pharisæi. Primo ne quis diceret impie factū, q̄ vnica mulier septē maritos succedentes habeat: illi adducūt legis præceptū: & vt res absurdior appareret, nō duos, aut tres, sed septē ponūt viros. Tertio nullus est illorū, qui renuerit illā accipere in coniugem. Quarto nullus exilla suscitet filiū. vt nulli eorum aliqua concederetur prærogatiua, qua fretus in futura vita eā haberet vxorē. Quinto non vacat astutia qđ aiunt mulierē superuixisse adhuc etiam illis septē defunctis maritis. Si enim postremus maritus post vxoris mortē superstes fuisset, videretur forte, & ipsi deberi vxor. Cum itaque sic sese habeat, mirati se fingunt Sadducæi, quis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam illius vxoris in alio mundo maritus sit, cum non sit maior ratio de vno, quá de alio. *Et ait illis Iesus. Filij huius seculi nubũt, & tradũtur ad nuptias illi vero, qui digni habebũtur seculo illo, & resurrectione ex mortuis, nec nubẽt, nec ducent vxores, nec vlira mori poterunt.* In alia vita non erunt nuptiæ sicut in terra: nam in hac vita necessariæ sunt nuptiæ ad conseruationem speciei: & cum homines pereant, si corruptis alijs non succederent, actum esset de generatione humana. At vero in cœlo nec est mors, nec ergo erit opus generatione nec nuptijs: quia nihil deficit tibi, quid ergo est opus generãte? Æquales enim Angelis sunt, & filij sunt Dei: cum sint filij resurrectionis. Angelos dixit beatos ad tolendum errorem, qui poterat subobiri: nam putaret forte quis quod abstinerent ibi homines à venereis, quasi ex mandato Dei, sicut hic abstinent, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum. Nã si hoc esset cum dispositio ex parte corporis ad venerea, appetitus ad illa non desit consequenter quædam pœnalis afflictio in cohibẽdo illas concupiscentias esset. Christus autem abstulit hæc ostendens, quod ex conditione huius status, homini illud proueniet: quia ex conditione status competit nunc homini venerea exercere & delectabiliter exerceret, & cum tristitia abstinet: eodem modo tunc ex conditione status competit homini non exercere venerea, & delectabiliter carebit illis, quoniam erit tunc sibi quasi naturales ab eis abstinere. Sicut enim Angelis naturale est non exercere venerea, nec concupiscere, ideo non indigent virtute aliqua moderante ad cohibendum voluptatum venerearum concupiscentias, cum hæc nec eis accidere possint, Igitur erit hominibus tunc, vt Angelis, ex conditione status non concupiscere: quãobrem non erit eis pœnale abstinere, sicut nobis Præterea dixit hoc Christus ad specialiter reijciendam, & explodendam opinionẽ Sadducæorum inam ipli non solum resurrectionẽ, sed etiam Angelos, & spiritus esse negabant: & ideo Dominus contra totam protulit in medio positionem. Tertio dixit hoc Christus, vt ostenderet perfectionem abstinentiæ à venereis nã licet sint alia opera magis meritoria, & perfectiora apud Deum, quã abstinere à venereis: tamen nihil est, quod magis hominem spiritualem reddat. Ideo quando Christus loquitur de alijs actionibus virtutum, non dicit homines futuros sicut Angelos: sed solum quando de abstinentia à venereis: quoniam nihil est quod magis carnalem, bestialem, animalem, & ab spiritualitate remotum faciat, quam exercitium venereorum. Expende tamen, quod hic nõ dicit Christus, erunt Angelis meritis æquales: nam multi homines sunt sanctiores multis Angelis, & alij inferiores: nec omnes Angeli sunt eiusdẽ meriti, nec eiusdem gradus gloriæ: sed quidã maioris gloriæ, & alij minoris: nec inter homines sunt omnes æqualis gloriæ. Ideo hæc æqualitas intelligenda est in conditionibus, quæ pertinent ad incorruptibilitatem: ideo omnis alteratio, corruptio, imperfectioque æqualiter auferuntur ab Angelis, & ab hominibus in resurrectione: nam quãtum ad hoc omnes homines, & omnes Angeli erũt æquales, licet Angelis conueniat hoc secundum naturam, hominibus autem secundum gratiam. Matthæus clarius expressit dicẽs, quod erunt sicut Angeli Dei, hoc est, incorruptibiles, immortales, & glorioſi, sicut illi spiritus beati, sed Christus postquam eorum argumentum soluit: contra illorum errorem de animarum immortalitate, & resurrectione mortuorũ loquitur dicens. *Quod verore surgant mortui & Moses ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum Deum Abraham & Deum Isaac, & Deum Iacob.* Poterat Christus allegare ad hoc propositum plures alias scripturas: vt illud Danielis. Multi qui dormiunt in terræ puluere euigilabũt. In Ezechiele apertior scriptura est de ossibus aridis, super quæ inducta est caro, & introiuit in ea spiritus. Iob clarissimè. In nouissima die de terra surrecturus sum: & in carne mea videbo Deum. Et etiam in libris Machabęorum. Nisi enim eos, qui ceciderant resurrecturos sperauit. &c. Allegauit autem hanc auctoritatem, quæ parum videbatur agere, nisi in argumentum, & nonnullas, quæ clariores erant: alias nanque non recipiebant Sadducæi, eo quod alię erant in libris Propheratũ, & Sadducæi non recipiebant, nisi quinque libros Mosi, vt ait Hieronymus: & ideo ex Exodo adduxit hãc auctoritatem. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Ex hac igitur auctoritate probat Christus resurrectionem mortuorũ, dicens. *Deus autem non est mortuorum, sed viuorum: omnes enim viuunt ei* Accipiuntur hic Abraham, Isaac, & Iacob non pro animabus, sed pro personis, quæ simul corpus, & animam habent: & isti dicũtur viuentes, non quod

Matth. 19.

Matthæ.

Dan. 12.
Exod. 3.
Iob. 19.
2. Mach. 12.
Libr. 3. cont. Matth. cap. Exod. 3.

quod realiter viuerent, nam mortui erãt, sed quia viuebant in Dei dispositione. Ipse enim disposuerat de illis quod aliquando vjuerẽt, potens erat viuificare eos quandocũque vellet, & tunc valet ratio magis apertè: Abraham, Isaac, & Iacob viuent, ergo resurrecturi sunt. Quia non est aliud, eos sic viuere, nisi viuere in Dei dispositione: end est, quod disposuit Deus eos viuificare aliquando. Tamen quando Deus hoc dixit Mosi isti iam obierant, nam Deus vocauit se Deum eorum, ergo viuebãt: quia nõ entis, nec vlius est Deus, nec Dominus. Ergo Abraham, Isaac, & Iacob viuebant, quamuis essent mortui, si Deus erat Deus eorum. ¶ Sed obijciet aliquis dicens, quod male concludat Christus istos viuere: eo, quod non probat eos simpliciter viuere, sed viuere in Deo. Vnde hic clare ait Lucas. Omnes enim viuunt ei. Et quantum ad vitam, quæ est in Deo non distinguuntur viuentia à non viuentibus, quia omnia viuũt Deo. Dicendum, quod aliud est viuere in Deo, & aliud viuere Deo. Viuere in Deo est, habere exemplar in Deo, qđ si vita, vel viuẽs: viuere Deo est, habere vitam in spe secundũ quod Deus disposuit, licet in præsenti nõ habeatur. Primum competit omnibus entibus: secundum competit solis hominibus. De primo patet, quia omnia, quæ fiunt à Deo sunt: & prodierunt, tanquam à causa prima, quia ipse non est agens à casu, sed agens propter finem, & secundum præconceptionem oportet poni cuiuslibet rei ab ipso faciente exemplar, vt speculum, seu ideam quandam in eo, sicut est in cæteris artificialibus. Illa autem idea seu similitudo rei faciendæ est aliquid vnẽs cum sit ipse Deus: quia in Deo nõ est aliquid absolutum distinctum ab ipso. Et quia res dicuntur esse in mente artificis eo modo quo species illarum sunt in eo, sic in Deo res quæ liber est eo modo quo exemplar eius est. Sed illud exemplar est aliquid viuens in Deo: ergo quælibet creatura est aliquid viuens in Deo, Imo vita, sicut Ioannes ait. Quod factum est in ipso vita erat. Melius dixit vita, quam viuens: quia si diceret viuens, significaretur aliquid ab eo distinctum: & tamen nihil est in Deo, quod ab eo distinguatur, sed quod est, ipse est Deus: Deus autem est vita: ideo quod in ipso est, vita est, quę ipse est. Sed ista prædicatio non est formalis, vel denominatiua, sed magis pæ causam, scilicet, id qđ est, vita in Deo est: ideſt à vita, quæ est Deus, per ideam, seu formam exemplarem, quæ nõ est aliud quam ipse Deus. ¶ Aliud est autem viuere Deo, talia nanque viuunt formaliter, & non per causam, sed imperfecte: quia viuunt in spe, vel dispositione. Et ita homo qui fuit, & iam non est, & de quo Deus disposuit, vt rediret aliquando ad vitam: viuit Deo, quales sunt, qui resurgent & qui nõ dum nati sunt. & Deus disposuit, quod nascerentur, viuunt Deo, ideſt iuxta Dei dispositionem, qua præordinauit, quod eos aliquando viuere faceret. Quamobrem cum plus sit viuere Deo, quam in Deo, quid quod viuit Deo, viuit in Deo: nõ tamen è contrario, quia omnia entia viuunt in Deo, & soli homines, qui non sunt, vel qui iam fuerunt viuũt Deo. Ergo quicunque vivit Deo, viuit in Deo, sed non ecõtra. Et scriptura distinguit istos duos modos loquendi, quia quando loquitur de omnibus entibus, prout habent in Deo exẽplaria, dixit quod factum est in ipso vita erat: quando autem de mortuis resurrecturis dicit hic noster Lucas, quod omnes viuũt ei. Et talem modum loquendi secuta est Ecclesia, cum orat pro defunctis dicens. Regẽ, cui omnia viuunt, venite adoremus. Non dixit, in quo omnia viuunt, quia non orat pro omnibus entibus: sed tantum pro omnibus mortuis, qui Deo viuunt. Sed ad rem. *Respondentes autem quidam scribarum, dixerunt ei. Magister bene dixisti. Et amplius non audebant quicquam interrogare.* Per duos, vel tres dies ante passionem, hoc fuit, scilicet, die martis post Dominicam Palmarum, non fit mentio de resipiscentia, sed tantum de timore, quod deterriti timebãt. Ecce quomodo in istis perdũtur opera Dei, & eius prædicatio. Vtinã tu nõ desinas à malo, nõ voluntate, sed coactus, &c. *Dixit autem ad illos. Quomodo dicũt Christũ filiũ esse Dauid: & ipse Dauid dicit in libro psalmorũ. Dixit Dominus Domino meo. sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedũ tuorũ. Dauid ergo dominum illum vocat: & quomodo filius eius est.* Interrogauit Christus eos, vt Matthęus narrat, cuius filius esset Christus: illi respõderũt, & bene, erat filius Dauid. Sic enim scriptũ est in psalmo. Semel iurauit in sancto meo si Dauid mẽtiar, semẽ eius in æternũ manebit, & thronus eius sicut sol in cõspectu meo. Et alibi. Iurauit Dñs Dauid veritatẽ, & nõ frustrabitur eã: de fructu vẽtris tui ponã (per se dẽ tuã. Ecce dies venĩt (ait Hieremias) & suscitabo Dauid germen iustum: & regnabit

Matth. 22.
Psalm. 88.
Psal. 131.
Hiere. 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bit Rex,& sapiens erit, &c. Contra hanc responsionem argumentatur Christus ex auctoritate psalmi, non quod vellit probare quod Christus non erat filius Dauid, quia certè erat filius eius secundum carnem, vt ipsi bene responderant: sed voluit probare, ꝙ Christus esset Deus, in quo maior erat Dauid, & hanc excellentiam Christi insinuat argumentum, quod tale est. Nullus est, maior Dauid, qui Deus non sit: sed Christus est maior Dauid: ergo est Deus. Minor huius syllogismi probatur: quia Dauid Christum vocat Dominum, vt illud. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Et si dicatis, Dauid homo erat, & poterat errare. Certum est quod Dauid & quilibet Propheta potuerit errare, & mentiri extra actum propheriæ: sed in actu prophetiæ impossibile est mentiri, sicut nec Deus, qui loquitur per os Prophetæ. Et ideo Christus hic notanter dixit in Psalmis, & Matthæus dicit quod dixit in spiritu, hoc est, in spiritu prophetico. Igitur si Dauid in spiritu vocat illum dominũ, in quo actu prophetico errare non poterat, quomodo filius eius est? Sed certum est, quod est filius eius: ergo aliquid est, in Christo plusquã esse hominem. Maior autem syllogismi probatur eo quod apud Iudæos nullus erat maior Dauid, quia Dauid omnibus excellentior fuit. Primo ex dignitate, nam ipse fuit Rex, & nemo poterat esse maior Rege. Et non solum fuit Rex, sed etiam excellentior omnibus Regibus: cum ipse primus fuerit omniũ qui reguauerunt ex Iuda, & primus omnium Regũ sanctorũ, ratione cuius datum est regnum successoribus eius, etiam si ob ipsorum peccata auferre voluerat deinceps Deus sæpe regnum de stirpe illa: sed propter ipsum. Dauid reliquit duas tribus in quibus regnaret eius posteritas. Secundo Dauid excessit illos in sanctitate, nam de eo dixit Deus: Inueni virum secundum cor meum, quod de alio non dixit in toto vetere testamento. Tertio in illo fuerunt tres dignitates, quæ in nullo viro Iudæo inuentæ sunt, nisi in eo: nam erat Rex, Patriarcha, & Propheta. De regno & prophetа notũ est: sed de patriarchatu dixit Petrus. Viri fratres licеat audenter dicere ad vos de patriarcha Dauid. Moses fuit propheta, & magnus: sed nõ fuit rex, nec Patriarcha. Isaac fuit Patriarcha, sed non Rex, nec Propheta. Abraham vero & Iacob fuerunt patriarchæ & prophetæ: sed non fuerunt Reges. De patriarchatu vtriusque manifestum est, & de prophetia patet, quia Deus vocauit Abrahã prophetam: & vidit in spiritu, Christi incarnationem. Et Iacob spiritu prophetico nuntiauit filijs suis ventura. Dauid autem omnia tria simul habuit: & non solum habuit: sed etiam omnia per excellentiam habuit: siquidem propheta fuit, & maximus prophetarũ: ideo per antonomasiam vocamus eum propheram. Excellentior etiam fuit omnibus Regibus: ex quo etiam sequitur quod fuerit potentissimus in patriarchatu ex eo quod pater fuit omnium Regum Iudę. Igitur cum nullus purus homo excellentior fuerit in veteri testamento Dauid & ille Christum vocat dominum, sequitur quod Christus aliud quid habeat excellẽtius homine. ¶ Hoc autem, ꝙ dicit, sede à dextris meis, potest referri ad diuinam, seu humanam naturam. Si ad humanam, tunc dicendum est secundum August. in libro de Symbolo, quod non est intelligẽdum, quod Deus pater humanitatem Christi ad dexteram suam collocauerit: quia Deus membra nõ habet, vt possit dici dextera, vel sinistra in eo: sed est sermo metaphoricꝰ, quia sicut in dignitatibus humanis, nullus apud regem, vel aliquem dominum dicitur præstantior, & dignior, quam qui ad dexteram eius sedet: sic etiam Deo esse gratius, & sublimius dicitur quod est ad dexteram virtutis Dei patris. Sic illa humanitas Christi est apud Deũ exaltata quantum est possibile aliquam naturam exaltari: ita quod nunquam alia sic exaltabitur: quoniam, vt Psalmista ait, Deus pater gloria, & honore coronauit dilectum filium suum, & cõstituit eum super opera manuum suarum, vt Stephanus cum lapidaretur aiebat, Ecce video Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Et Christus. Videbitis filiũ hominis sedentem à dextris virtutis Dei. Verum si dextera refertur ad diuinam naturam, tunc per dexteram intelligitur æqualitas patris, & filij, ne quis crederet Dei filium propter assumptam humanitatem esse minorem patre secundum diuinitatem: ideo filius dicitur sedere ad dexterã patris, id est, ad æqualitatem patris. Ideo Paulus ad Colossenses. Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est ad dexteram Dei sedens. Et ad Hebræos. Cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, &c. Et adorent eum omnes Angeli eius. Itaque sedere ad dexteram quantum ad diuinitatem est esse æqualem Deo: sed sedere secũdum

Psal. 109.

2. Reg. 7. 1. par. 17.

3. Reg. 11. & 12. Act. 13.

Act. 2.

Gen. 20.

Gen. 49.

Ioan. 8.

Psal. 2.

Act. 7. Matth. 22.

Colos. 3.

Hebr. 1.

dum humanitatem est frui potioribus bonis Dei præ cæteris creaturis, idest, in maiori beatitudine. ¶ Aduerte quod sicut Deus pater alloquitur filium dicens, sede à dextris meis, donec ponam, &c. Sic nos hoc ipsum Christo dicamus, sede ad dexteram nostram, donec inimicos tuos ponamus sub pedibus tuis. Sede inquam, ad dexteram: hoc est in loco nostro meliori, in nostris melioribus bonis. Qui solam fidem habet, sicut malus Christianus, qui est in peccato mortali, habet Christũ in intellectu per solam fidem informẽ, quia Christum cognoscit: sed non habet illum sedentem in meliori loco, hoc est, in voluntate per charitatem, & dilectionem Dei. Et quoniam Christus vult sedere non tantum in intellectu per fidem, sed in voluntate per dilectionem Dei, ideo non dixit, sede in dextera, sed sede in dextris: quia in vtraque potentia sedere oportet per fidem viuam. Præterea, qui frequenter cadit in vitia, & frequẽter inde resurgit, non habet Christum sedentem, sed discurrentem. Dic ergo ei. Sede fixus in melioribus meis bonis. ¶ Sequitur vlterius. Donec ponã inimicos tuos sub pedibus tuis. Inimici Christi, & eius hostes sunt appetitus noster inordinatus, caro rebellis, voluptas carnis, & mundi illecebræ. An non prudentia carnis inimica est Deo? An non lex carnis repugnat legi Dei? Age tu, vt hi inimici sub pedibus Christi sint. Felix anima, vbi hostes Christi sunt Christo subiecti, & vbi solus Christus imperat, & regnat, vbi anima liberata de manibus suorum inimicorum seruit ei in sanctitate, & iustitia coram ipso. Vide etiam quod sicut pater in cœlo nõ solus, sed merito Christi, Christo subijcit hostes: ita nec nos soli, sed ex meritorum Christi efficacia, suos illi hostes subijcimus. Vt enim factus est Christus nobis sapientia à Deo: ita factus est victoria: vt qui gloriatur in Domino glorietur. Sed væ illis, qui eum, quem pater cœlestis ad dexteram collocat, illi non ad dexteram, sed sub pedes inimicorum suorum deijciunt. Tu, qui peccas, nonne Christus est sub pedibus luxuriæ tuæ, auaritiæ tuæ, aut superbiæ tuæ? De hoc scelere, & de hac impietate conqueritur Christus per Prophetam Esaiam dicens. Seruire me fecisti in peccatis vestris. Facis enim Christum seruum iniquitatum tuarum. Flebat Hieremias ꝙ hostes animæ facti essent in capite si hostes in capite, vbi nam Christum collocasti? Cecidit (inquit) corona capitis nostri. Christus, qui corona est capitis nostri, cecidit sub pedibus impiorum. De hoc per Daui dem queritur Christus coram patre. Miserere mei, quoniam conculcauit me homo: conculcauerunt me inimici mei. Et Paulus etiã. Quãdo (inquit) putastis deteriora merereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit? Vides ergo quomodo iniqui Christum pedibus calcant, quem pater posuit ad dexteram suã super omne nomen. quod nominatur in hoc seculo, & futuro, vt Paulus ait: cum impiissimi peccatores sub pedibus dæmonum, & peccatorum statuunt? ¶ Expende etiam quod non solum est filius Dauid, quia factus ex semine illius secundum carnem: sed etiam Dominus est eius secundum diuinitatem. Sed inquis, quid prodest nobis, quod Christus sit Dauid Dominus? Audi quod ad te attinet. Christus ille est, ad quem Deus dixit. Sede a dextris meis donec ponã inicos tuos, &c. Talis Rex est Christus, qui à dextris dominatur: hoc est, cũius regnum spiritale est. Sinistra enim significat temporale. Rex est, & victor non solum in seipso, sed etiam in nobis. Quapropter ad nos dicit. Confidite, ego vici mundũ. Sed audiamus quomodo in nobis regnet, & vincat. Dominare in medio inimicorum tuorum: dicit Dominus ad eum. Non dicit annihilabis inimicos tuos, vt amplius nullus eorũ sit: sed inter medios hostes eris, vbique ab illis affligeris, sed tamen Dominus, & Rex manebis, Non enim penitus tollit à nobis malũ Christus: sed dat virtutem, ac fortitudinem, vt vincamus. Huc spectat, quòd Salomon dicit. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Quapropter contenti esse debemus, & gnauiter vti illius gratia, si non vult auferre à nobis, quod nos premit: sicuti ad Paulũ dicit. Interea temporis etiam nos cum Christo regnare oportet inter medios hostes, donec nobis Deus tandem etiam inimicos nostros pedibus nostris subijciat, vt verè possimus dicere. O mors vbi est victoria tua? Deo autem gratias, qui nobis victoriam dedit, & dat, per Iesum Christum Dominum nostrũ. Postremo etiam talis Rex est, cui omnes inimicos eius subijci oportet, idque duabus vijs. Alij vltro se illi dedunt, & agnoscunt cum pro Domino suo, vti Paulus: qui postquã diu hostis, & persequutor Christi fuerat, postremo conuertebatur, vt diceret Dominẽ quid vis faciam? Ita fiebat scabellum pedum Christi: imo fiebat vas electum, vt nomen Christi portaret

Psal. 55. Hebr. 10.

Ephe. 1.

Rom. 1.

1. Ioan. 2.

Psal. 109.

Cantic. 2.

2. Cor. 12.

1. Cor. 15.

Act. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

portarent ante Reges, & præsides Talē in modum etiam illa peccatrix subijciebat se pedibus Christi, & rigabat eos suis lachrymis. Ita & nos aliquando inimici eramus, nunc autē agnoscimus Christum pro nostro Domino. Beati homines, qui hoc modo, & volētes scabellum Christi fiunt. Verum, qui non vltro sedem Christo ij, vel inuiti æterno ipsorum damno, illi subijci coguntur. ¶ Igitur ex hoc textu colligimus quod Christus Deus sit, & homo. Filius nāque Dauid, & Dominus eius. Quia homo est, humanus est, benignus, misereors, & clemens: ita vt audeamus, quauis peccatores simus ad hominem humilem accedere. Deus vero est vt possit dimittere peccata, regna æterna donare, & gloriam perpetuam. Solatium nobis est quod homo sit filius Dauid, vt ad eum accedamus: & quod sit filius Dei, vt possit ditare nos bonis æternis. Sed hæc sufficerint. Sequitur in cōtextu. *Audiente autē omni populo, dixit discipulis suis. Attendite ab scribis qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in cōuiuijs, qui deuorant domos viduarum, simulantes longā orationem. Hi accipient damnationem maiorem.* O quam multi etiam nunc in ecclesia horum scribarum, & phariseorum vitia imitantur, non Dei honorem & gloriam, sed proprium comodum, venerationem, laudem, & famam quærentes, carni deseruientes, ambitiosi, & simulatores, ac spiritualia propter temporalia exhibentes: vt quidā presbyteri propter oblationes multiplicant missas. Væ ambitiosis prælatis, carnalibus, cupidisq; doctoribus, & vniuersis superbiæ filijs. Hi certe maiorem damnationem accipient: quia maiora bona acceperunt a Christo quam cæteri. Dum enim crescunt dona, rationes etiam crescunt donorū. Sed cur Christus hos sacerdotes Iudæorū coram populo increpauit. Primo quia eorū vitia publica erant. Secundo quod scandalizati ua fuerant plebis. Tertio pro doctrina discipulorum, vt exemplo eius illi maiores increparent, & eorum peccata patefacerent. Docet etiam fugiendum esse consortium & conspectum impiorum. Isti enim erant peruersi, & facinorosi: ne autem coinquinarent totum pecus monet populum, vt caueant ab eis, & fugiant, dicens. Attendite ab scribis, Cauete ab eis, ne suo paruo exemplo ducant vos in interitum. Scriptum est enim. Qui tangit picem inquinabitur ab ea. Nulla infirmitas corporalis magis inficit, quam homo prauis moribus corruptus alios suo malo exemplo. Iosaphat Rex Iudæ, qui bonus erat, vix mortē euasit in quodam bello, eo q; se impio sociauit & ex parte Deū a quodam propheta sancto reprehensus est dicente. Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum amicitia coiungeris: & ideirco iram quidem Domini merebaris. Sed iam colligenda sunt vela, & huic capiti imponendus finis: gratia Domini nostri Iesu Christi, qui nobis operatur velle, & perficere.

Lucæ. 7.

Eccles. 13.

3. Reg. 22.

2. Par. 19.

Iacob. 4.

CAPVT. XXI.

IN FINE PROximi capitis accusauit Dominus scribas, eo quod deuorarent domos viduarū, & hoc sub specie religionis, facientes longam, & ornatam orationem: nunc autem ne quis existimet illa à Domino in odium scribarū, & phariseorum confecta ostendit præsens historia quam faciles fuerint homines ad conferendum munera sua in Gazophilacium templi. Air nanque Euangelista. *Respiciens autem Iesus videbat eos, qui mittebant munera sua in Gazophilacium divites*, Considerabat Dominus populum, suas oblationes in templo facientem. Expende & tu, quam libenter attendat Dominus eos, qui bonis operibus sunt intenti, & quomodo eorum deuotioni congratulatur. Maximum tibi debet esse solatium hoc, quod sicut in illo tempore Christus oculis corporeis respiciebat, & intuebatur eos qui in templo offerebant: ita & eodem modo à cœlo, vbi ipse residet, respicit, & videt ille, cui omnia sunt aperta, labores, afflictiones, mœrores, & omnia, quæ pro eo in hac vita sustinetis: lachrymas, quas fundis, persequutionem, quam pateris, & cætera omnia opera, quæ in occulto facis. Quare ergo te laudas, & de rumore curas? Deus enim omnia videt, nō solum opus, quod exerces, sed etiam intentionem

Hebr. 5.

Eccles. 35. Matth. 24.

nem, & cor, quo facis. Oculi enim eius nitidiores sunt sole: & ipse reddet vnicuique iuxta opera sua. Porro Gazophilacium nomen compositum est ex dictione Persica, & Græca φυλάττω quod est custodia quia sic locus dicitur esse vbi opes recōduntur γαζοφυλάκιον eratque Gazophilacium triplex. Vnū in quo ponebantur oblationes, & donaria Regum: quod in libris Regum musæ sabbathi vocatur. Secundū in quo ponebantur oblationes sacerdotum, vocabaturque corbona. Tertiū, in quo vulgi oblationes reponebantur, quod communi nomine Gazophilacium nominabatur: quod erat arca, in qua ponebantur oblationes ad sustentationem templi, ad reparationemque ædificiorum ipsius. Interdū quoque Gazophilacium dicitur locus in quo erat huiusmodi arca, iuxta illud Ioannis. Hæc verba loquutus est Iesus in Gazophilacio docēs in templo. Vtinam diuitibus huius temporis curæ essēt (horum exemplo) templorum, & pauperum indigentia. Sed iam adest tēpus, de quo beatus Paulus Timotheo suo dicebat. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines seipsos amantes, cupidi, &c. Nos sumus, in quos fines seculorū deuenerunt: & iam oculis nostris hunc vaticinium Pauli cernimus adimpletum. Nā multæ sunt ecclesiæ, vbi in plumbeo calice sanguis Christi consecratur, ornamentis egētes, atque ædificijs, mappisque altaribus consignatis. Si tamen forte domos diuitum huius seculi intraueris, inuenies mirifica ædificia, abacumque aureum, & argenteum ad vescendū paratum: qui solum mundo magnifici, & liberales sunt, ecclesijs autem parci nimis, & auari, quandoquidem nunquam nisi paruas, & exiguas eleemosynas eis largiuntur. Et quod peius est, in multis locis non solum non conferunt templis eleemosynas, sed potius eorū bona prædantur, eisque spoliāt. Vide in Germania quot templa, abbatiæ atque monasteria spoliata & dirupta sint: & in Hispania quot modo equites religiosi & commendatarij sunt, qui cum rerum ecclesiasticarum possessores sint nullæ curæ eis est de necessarijs prouidere, calicibus scilicet & ornamētis: qui tantum studēt & consulunt propriæ sustentationi, sumptibus, delicijs, nec non vanitatibus, templorum vectigalia consumentes in equis, phaleris, canibusque venatorijs: attamen templa quotidie deuastari sinunt, omnique veste sacra carent, quæ ipsi minimè curant. Videant isti Antiochum quia templum Domini spoliare tētauerat, quomodo percussit illum Dominus insanabili & inuisibili plaga. Apprehendit eum dolor dirus viscerū, & amara internorum tormenta. Lisias quoque qui existimauit templum habere in pecuniæ quæstum, turpiter fugatus est, & Heliodorus flagellis cæsus. Sed ad contextum *Vidit autē & quandam viduam pauperculam mittētem æra minuta duo.* Hoc est, patum: quia nomina numeralia in sacris literis ab vno vsque ad quinque significant diminutionē. Vnde in tertio Regū volumine habetur, quod vidua illa Sareptana dixit Heliæ. En colligo duo ligna. Hoc est pauca ligna. Esaias quoque. Erit sicut quærēs spicas in valle Raphaim, &c. & sicut excussio duarū vel triū oliuarū. Paulus etiā. Malo in ecclesia quinque verba meo sensu loqui. Id est, pauca verba. A quinque vero vsq; ad decem solent nomina significare incremētum: vt septies, in dies cadit iust⁹. Id est, multoties. Et Iob. Ecce decē vicibus cōfudistis me. Volens etiam Esaias significare tam admirabilem futuram esse Hierosolymæ virorum paucitatē obcladē Iudæorū, vt multæ viduæ apprehenderent virū vnū quē vix possent inuenire, dixit. Apprehendent septem mulieres virum vnū. Vbi septē mulieres pro multis ponuntur. Et rursus. Lux solis erat septemplicitet sicut lux septem dierum. Explicās etiam Hieremias Hierosolymæ calamitatem & Hebræorum interitum, infirmata est (inquit) quę peperit septem. Acsi diceret. Oppressa est Hierosolyma mater multorum virorū qui in prælio corruerūt. Et illud Genesis. Omnis qui occiderit Cain septuplum punietur: hūc habet sensum. Qui Cain interfecerit, multiplici pœna mulctabitur: & perfectè punietur. Non qđ septies puniatur, cū Deus nō puniat bis in idipsum: sed perfectè castigabitur. Sic in Psalmo. Argentum igne examinatum, purgatum septuplum. In oratione Annæ vbi communis versio habet sterilis peperit plurimos, est in Hebræo. Sterilis peperit septem. Septem itaque pro plurimis solet capi: sicut duo pro paucis. Ideoque hic non restrictè pro duobus minutis accipienda est litera: sed quia pauper erat pauca misit minuta quædam quæ non ex argento erant nec auro sed ex ære, & valebāt quartam partem vsualis denarij. *Et dixit. Vere dico vobis quia vidua hæc pauper plus quā omnes*

1. Cor. 10.

Ecclesi. 10.

Num. 8.

1. Tim. 4.

3. Mach. 9.

2. Mach. 11.

2. Reg. 3.

3. Reg. 17.

Esa. 17.

1. Corint. 14

Pronerb 24. Iob. 29.

Esa. 4. Esa. 30.

Hiere. 15.

Gene. 4.

Naum 2, Psal. 11.

1. Reg. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes misit. Plus enim ceteris obtulit. Plus inquam non per respectū ad magnitudinē rei oblatæ in se, sed per respectū ad deuotionē interiorem, & animi promptitudinem: diuinā acceptationem, & muneris qualitatem: quia de necessarijs sibi dedit Ideo subditur. *Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt munera.*

Hoc est, diuites hi omnes ex copiosa sua substantia posuerunt aliquid in Gazophilacion, inter oblata quæ dicuntur munera sua. Primo, quia à Deo hominibus sunt collata: quē admodum Dauid Domino ait. Tua sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. Secundo, quia Deo ab hominibus offerū tur. Quapropter meliora sunt Deo offerēda: sicut Abel qui obtulit de primogenitis gregis sui adipibusque eorum. Cain vero de fructibus terræ. Ideoque apud Malachiam habetur. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum & votum faciens immolat debile Domino. *Hæc autem de eo quod deest illi omnem victum suum quem habuit misit.* Id est, Hæc vidua ex tenuissima substantia quam nō habet obtulit modicum quod habuit, ex quo se aliquantulum sustentare potuit. Et quod ait omnem victum suum intelligi potest siue simpliciter ita quod de numismate nihil sibi retinuit: aut per modum hyperbolica locutionis quo aliquid dicitur per excessum. ¶ Admonet locus iste, primo quod Deus plus respicit animum & intentionem in omnibus actibus nostris quam opus ipsum. Credibile est diuites hic non omnes eadem ratione obtulisse: sed quia Christus eos non accusat cōmittendi sunt eius iudicio qui nouit abscondita cordium. Deus enim pluris facit voluntatem bonam, Vis de hoc scripturæ exemplū? Cogitabat Dauid construere Domino templum indicans indignum arcam Dei sub pellibus esse: sed Dominus per Nathan monuit vt non ædificaret illi templum. Laudauit autem Dominus animum & voluntatem Dauid eo quod voluerit ei ædificare domum, vt filius suus Salomon referret dicens. Fuit in corde patris mei Dauid vt ædificaret domum nomini Domini de Israel: & dixit Dominus ad eum. Quia hæc fuit voluntas tua vt ædificares domum nomini meo, bene quidem fecisti huiusmodi habere voluntatem. Vbi vides quanti Deus fecerit voluntatem ædificandi domū in Dauide: pro qua domum ædificauit illi Deus stabilem, scilicet regnū Israel. Maxime respicit Deus voluntatem cuiusque: & hæc est illi maximæ curæ, Est Deus adeo bonus liberalis & magnificus, vt nihil velit à nobis quin prius ei nostram offeramus voluntatē. Sic dona Abel acceptauit, non autem Cain. Item Abraham & Sara riserunt: risus tamen Saræ reprehensus fuit, Abrahæ vero maximè laudatus. Dauid atque Saul fleuerunt, & peccatorum pœnituit eos: at Deus Dauidi ignouit, & non Sauli, quia voluntates eorum nimium distantes erant. Illā ducenti quinquaginta viri qui Deo thus offerebant bonū quidem opus exercere videbantur: nihilominus tamen ignis egressus à facie Dñi omnes illos interfecit, quia Deus præcipuè intuetur cor. Mirabilia fecerunt Moses & Magi coram Pharaone: sed Magi fuerunt Deo inuisi. Grata erat durāte lege festorū obseruatio: sed impijs Iudæis dixit Dñs per Esaiā. Calendas vestras, & solennitates vestras odiuit anima mea. Offerebant alij in templi Gazophilacium munera magna, sed vidua hęc paupercula diuitibus præponitur. ¶ Secūdo vide quantum distent humana iudicia à diuinis. Si eos qui in templo erant interrogares, quis plus obtulerit vidua an diuites: certum ac compertū est quod omnes responderent plus diuites obtulisse: sed aliter iudicat Deus qui ait quod plus hæc vidua. Sic Isai obtulit filium sum Eliab maiorem prophetæ Samueli vt vngeret eum in Regem: ad Dominus illum non elegit sed Dauidē: qui oues in deserto pascebat. Existimabant homines filios Isai maiores digniores esse coram Deo: sed aliter Deus iudicauit. Impij etiam posiri in inferno dixerunt de iustis. Hi sunt quos aliquādo habuimus in derisum & in similitudinem improperij. Ecce quomodo cōputati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Sic etiam amici Iob putabant quod vir sanctus iniquus coram Dño esset & reuera aliter erat. Nunc etiā homines sæpe falluntur alios iustos existimantes: parui pendentesq; eos qui forsan coram Deo longē præstantiores sunt. Ideo Paulus ait. Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat Dñs qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit obscura cordium: Tunc erit vnicuique laus à Deo. Quia cum operis meritū tantum secundum charitatem æstimandū sit, & hæcā solo Deo dignosci possit, qui videt cuiusque intentionem, hinc est quod ipse tā tummodo quis nam alio sanctior & melior sit iudicare potest. ¶ Tertio obseruandum hic est Deum nostros cogitatus, verba & actus, respicere: vt vidit oblationem simul & charitatem viduæ huius. Erimus enim cautiores in actibus nostris si meminerimus quod Deus omnia quę agimus intuetur, & etiam cordis nostri secreta. Nō enim solum corporeis oculis eos qui mittebant munera in templi Gazophilacium respiciebat: sed etiam mentis oculis eorum cogitationes intuebatur: obidque hanc viduam plura misisse dixit. Vtinam peccatores hæc aduerterent: qui in occulto peccātes putant à nemine videri. Sedde his alibi plura diximus. ¶ Quarto cōsolatur locus iste pauperes, qui videntes ingentes diuitū oblationes, se infœlices existimarent: qui talia obsequia non possunt Deo præstare. Etenim si minima obtuleris poteris plus quam diuites meteri. Ita parum sicut multum Deus acceptat, si æqua voluntate & pia intentione offerat. Acceptat Deus duo minuta, acceptat calicem aquæ frigidæ: acceptat etiam laudat, & coronat promptam voluntatem, si faciēdi desit facultas. Hāc rem multis tractat Diuus Paulus ad Corinthios scribens in hæc verba. Si voluntas (inquit) prompta est, secundū id q̄ habet accepta est: non secundum id q̄ non habet. Vnde Dominus non iubet relinquere multa sed omnia. Nam si multa iuberet relinquere, quid relinqueret pauper, qui pauca habet. Paulus etiam non dicit quòd copiosum datorem diligit Deus, sed hilarem datorem: qui ex corde optimo & volūtate bona offert quod habet. Itaque Dominus non attendit quantum das, sed quo animo das. Hæc enim est vera & Christiana charitas quæ non quęrit quod suum est, sed q̄ aliorum: quæ etiam cum suo incommodo aliorum promouere curat commoda. Optimè senior ille Tobias, filiū suum docebat dicens, Si multum tibi fuerit abundanter tribue: si exiguum etiam hoc libēter impartiri stude ¶ Quinto colligitur ex hac litera maiorem perfectionis gradum esse omnia propter Christum dimittere & ingredire religionem, quam alere pauperes in seculoque manere: quia plus elargitur, qui nihil sibi vendicans omnia relinquit: quam qui sibi aliquid retinet. Adolescenti Christum interroganti quid facere deberet, vt vitam æternam consequeretur, respondit Dominus vt omnia dimitteret. ¶ Sexto & vltimo aduertēdum quod hæc quod de vidua hac Christus dixit sub iuramento narrauit dicens, Verè dico vobis in quo innuit quātum cupiat in animos nostros hoc inducere: quādoquidem ille iurat, cui sine iurejurando fidem adhibere debemus. Maximo etiam conatu voluit commendare Christus huius pauperculæ viduæ eleemosynam: vt intelligamus quanto ipse amore pauperes afficiat & prosequatur, necnon & ipsam paupertatem & indigentiam. Non quidem allectus est ab oculis diuitum & potentium, vel ab eorum maximis muneribus: nec diuitia vllo modo poterunt Christi linguā mouere, vt eos laudaret: pauperies tamen viduæ omnia hęc operata est. Iam ad cōtextum reuertamur. *Et quibusdam dicentibus de templo quod bonis lapidibus & donis ornatū esset.* A pottoli fuerūt isti vt patet ex Matthæi Euangelio Sępefæpius Christus in templum fuerat ingressus, & illud viderat: cur ergo modo ostendunt templi structuram, & ad quid? quia Christus dixerat destruendam Hierosolymam & quod de tota illa nō mansurus erat lapis super lapidē: discipuli miseratione moti vt narrat Matthæus ostenderunt ei templi structuram, operis excellentiam cariorem facientes: vt Christus eius pietate motus nō dirueret, & destrueret. Ac si dicerent. Ne obsecro patiaris, vt tam nobile ędificium pereat. Lege Origenem super Matthęum. Aut fortasis discipuli nihil aut parum supra hominem sentientes putant vix possibile esse vt tam vasta & munitissima ciuitas, & tam ingens hominum multitudo expugnari possit. Mirabantur ergo discipuli lapides templi, & eius ornatum quod ex lapidibus esset constructū, pretiosis vtensilibus seu donarijs decoratum, & pulchre formatum. Multos etiam tempestate hac inuenies Christi discipulis similes: qui tantum exterius ędificium curant: & illud solum modo extollunt & magnificiūt. In Exodo præcepit Dominus dicens. Altare terreū facietis mihi, neque ex lapidibus excisis.

[redacted]

At nunc tota cura est de ædificijs & externo ornatu. Sicut nihil vero de interioti munditia mentis. Sicut rudes discipuli magis respiciunt ornatum ecclesię corporalem quam spirituale, & ad ędificiorum pulchritudinem quam administi antium

Psal. 134.
Gene. 4.
Malach. 1.
2. Reg. 7.
2. par. 8.
Gene. 4.
Gene. 18.
1. Reg. 15.
2. Reg. 12.
Leuit. 10.
1. Reg. 16.
Exod. 7.
Esa. 1.
Iob. 4.
1. Cor. 4.
Matth. 24.
Orig. homi. 27. in Mat.
Exod. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tium ſanctimoniam: eodem modo plurimos inuenies, qui admirantes aurea eccleſię ædificia, & picturas ibi detinentur ea contemplantes: qui etiam exterioribus templi imbuti non exhibent debitum honorem, & cultum ſanctiſsimæ Euchariſtiæ. Non hoc dico vt ædificia templorum, teditus eccleſiarum ornatus, honorem, & imaginum adorationem damnem: ſed eos arguo qui ſic mirantur externa, vt non erigant cor ad orãdum quem illa imago & pictura repræſentat. ¶ Præterea multis etiam prælatis maiori curæ eſt parietum, vectigalium, bonorumque temporalium ſtudiũ quam clericorum, optimorumque miniſtrorum templi morum. Sunt maximè ſoliciti in recipiendis vectigalibus moleſteque fegerũt cum pauperibus agricolis cõductoribus: qui etiam maxima inſtantia de furibus & latronibus nec non de his qui eccleſia domina inuita aliquid alienum retinent ſupplicium ſummunt, obliti concubinariorum peccatorumque eccleſiaſticorum hominum: nec ſtudent mores in modum redigere, ſed tantum illuſtrium domorum erectioni, in quibus maiorum ſuorum ſtemmata deſignent: conſanguineiſque relinquant, vt perpetuo eorum memoria in ſeculo extet, & maneat. In tãtum fiſtit hæc conſuetudo ſeu corruptio, quod in eccleſijs (& vtinam non ſit in monaſterijs etiã monachorum) non eligitur præſul ſtudioſior, nec qui plus prodeſſe religioni poteſt, vt anti qui religionis mores ſemper ſint ſtabiles: ſed potius ille, qui plus monaſterij vectigalia cumulat: ſit ſic corrigerit vt maneat ſuo fructus fuerit & reddiderit rationem ſuæ induſtriæ in qua diligens exactor inuenitur, quia omnia bona auxit, etiam domus ædificia & maiora dimittit quam inuenit, iſte ſi erum poſtea eligitur, bonus ſemper antiſtes habetur, & [illegible] laudatur. Homo qui ſecommiſis contulit, & [illegible] ideoque quanuis templum Hieroſolymitanũ erat, ipſe diuitiæ & pulchritudo: tamẽ quia ſacerdotes vitijs dediti erãt, vide quid Dñs diſcipulis reſpondeat. *Hæc quæ videris venient dies, in quibus non relinquetur Lapis ſuper Lapidem qui non deſtruatur.* Nihil eſt horum omnium tam munitum, & pulchrum, aut ſanctum, quod non ſit demolien dum: adeoque diſſipãdum, vt nec lapis vnus lapidi cohæreat. Docemur ex his verbis non placere Deo ſplendidum & externum cultũ ſi frigeat animi pietas: quod quidem ſic ſe habere nemo ſanæ mentis contradicere poteſt, nam ipſe apertè per Eſaiam dicit. *Quæ eſt iſta* *Eſa. 66.* *domus quam ædificaſtis mihi? Et quis eſt iſte locus requietionis meæ.* Subdidit. Ad quem ego reſpiciam niſi ad pauperculum, contritũ, & trementem ſermones meos? ¶ Præterea cur Deus voluit ꝙ templum Dei cultui dicatum funditus deuaſtaretur? Dicendum primo qđ volebat Deus deſtruere gentem Iudæorum, & manente templo manebat id quod præcipuum erat de Iudæorum ſtatu: quia ibi fiebant omnes ceremoniæ cultus diuini, in quibus populus ille Hebræorum diſtinguebatur ab alijs gentibus: adeoque manere nõ debuit. Secundo quia ſuperuacaneum eſſet templũ, nam non erat niſi ad cæremonias exercendas gentis Iudæorum, quę iam erant oblitæ, & cultus ille antiquus Moſaicæ legis finem erat ſortitus: obidque voluit templũ deſtrui. Tertio fuit in cauſa quia templum illud erat Iudæis arx munitiſsima in Hieruſalem & quãuis Iudæi expugnati eſſent tamen quandiu templum illud maneret haberẽt ſpem redeũdi & continuandi ibidem ritum veterem: vt ergo omnia illa ceſſarent placuit Deo vt euerteretur templum. Quarto fuit ne daretur occaſio paruulis errandi. Voluit Deus vt cæremoniæ legis & obſeruationes penitus extingueretur & nouus ritus colendi ipſum introduceretur: ſtante autem templo Hieroſolymitano cũ illud egregiũ & perpulchrũ eſſet vt nunc diſcipuli mirarentur aliqui iam Chriſto dedit maieſtatem templi illius reſpicientes, ſortis ad priſtinas & aſſuetas cæremonias redirent, Obidque voluit Deus vt occaſio è medio omnino tolleretur ita vt lapis ſuper lapidem non maneret, quia poſt ſufficientem euangelij promulgationẽ ad Chriſti legis obſeruationem homines aſtringebãtur, & ceſſauere legãlia, ideoque oportuit, ꝙ lex vetus cum ſuo templo Hieroſolymitano caderet. Quapropter permiſſione diuina quadrageſimo ſecundo anno ab orbe redempto cum iam obligabat euangelium finem ſortita eſt ſynagoga, & à Tito imperatore templũ illud funditus fuit euerſum: quod à die primæ ædificationis per Salomonem ad diem vſque vltimæ euerſionis tranſierant anni mille centum, & duo. Habuit enim ſe Deus cum populo

populo Iudæorũ in hac templi ſubuerſione ſicut medicus cum infirmo, qui grani febre laborat. Permittit enim illi gelidam aquam bibere ad maius malum vitandum: deinceps cum opus eſſe intelligit præcipit illi vt à tali aqua abſtineat. Et nolente ægroto à tali aqua deſiſtere, vrceum frangit. Sic Deus permiſit populo Iudæorum carnes in templo immolare, vt illum ab idolorũ cultu auerteret: ſi enim Deo non ſacrificaret idolis. Sed veniente tempore cœleſtis medicus in cruce pendẽs dixit. *Matth 27.* Conſummatum eſt. His verbis indicauit veteris legis ſacrificia ceſſaſſe. Et nolente Iudaico populo à ſacrificijs abſtinere ſeu ab illa aqua gelida deſiſtere, coram illo vrceum fregit: tẽplum euertit, & deſtruxit, ne amplius ſacrificarent. Erat enim templum veluti omnium ſacrificiorum vas. Vnde facto templo apertiſsimà conſtat oſſe antiquæ legis ſacrificia abrogata. Vt enim lapis in cacumine templi eſt clauis totius domus, & ruente illo lapide ruit tota templi fabrica & ſtructura: ſic euerſo tẽplo Hieroſolymæ, quod erat clauis totius Iudaiſmi præcipuè oſtenditur totam Iudæorum Synagogam eſſe euerſam & funditus conuulſam. Sed Iudæi cæca malitia ducti, hoc perpẽdere nolunt. His rationibus iuſtum fuit & æquum vt templum illud deſtrueretur: ità vt non remaneret ex eo lapis ſuper lapidẽ. Nos vero videntes iam oculis noſtris illud præclariſsimum templum euerſum & deſtructum diſcamus domos noſtras in cælo fabricare, ibique memoriam noſtram conſtituere, quia tet rena hæc cito pereunt, & tranſeunt omnia mundi tempora, pereunte enim omnia quæ ſub cœlo ſunt, quicquid & orbis habet. Quid enim firmum & ſtabile ſub ſole? Si hoc tam magnificum templum corruit, & muri Babyloniæ, templum Dianæ Epheſinum, & ſeptẽ mundi mirabilia. quid poteris hic operari vt permaneat? Omnia mundi huius mutabilia ſunt, & nullum habent eſſe permanens. Quæ hodie ſunt, cras deſinũt eſſe ideoque cor tuũ in eis perfectè quieſcere nequaquam poterit. Sic adeò ruit Salomonis templum, perijt ſolium & ſceptrum Dauid: vt ſi modo regnum illud adeo celebre & inſigne Iudææ videres: depopulatum ſterile, demolitumque inuenires. Ita omnia regna & mũdi principatus cadunt & ſubuertuntur. Mundi monarchia ordinem habuit apud Aſſyrios: & poſt ſex & triginta Reges defecit in Sardanapalo, & poſtea viribus Arbacis in Medos eſt translata: & cum mundus viciſſitudini ſit obnoxius per Regem Cyrum tranſiit ad Perſas, poſt obitum Aſtiagis & octo Medorum Reges. Item etiam Perſarum regnum quod incepit Cyro Rege, in Dario eſt finitũ poſt Reges quatuordecim, & tandem literis eſt mandatum tranſlatum fuiſſe vi Alexandri Magni ad Macedonios. Etiam viginti nouem Macedonum, tredecim Argiuorum, quatuordecim Athenienſium, duodecim Corinthiorũ, viginti & vnũ Latinorum, nouem Lidorum, ſeptem Romanorum, & tredecim Ægyptiorum cum ſuo regno in Cleopatra finem ſortita ſunt. Sic pereunt omnia mundi regna: ſic regnum Iſrael, omnis mundi principatus & poteſtas. Si ergo nihil eſt in mundo quod tempus nõ terat & conſummat, ne glorieris in diuitijs, honoribus, aut poteſtatibus: ſiquidẽ etſi vniuerſi orbis dominus eſſes, cras perire deberes, cũ omnibus his. Illa itaque quærere quæ nunquam marceſcunt, nec temporis iniuria deſinunt eſſe. Sed ad contextum. *Interrogauerunt autem illum dicentes. Præceptor quando hæc erunt, & quod ſignum aduentus tui cum fieri incipient?* Hoc in monte Oliuarum diſcipuli Chriſtum Dominum interrogauerunt. Conſueuerat enim Chriſtus egreſſus vrbe Hieroſolymorum vt in hoc loco Patrem ſecretius oraret: & diſcipulos ſuos ſeorſum doceret. Cũ ergo Chriſtus ſederet in monte Oliuarum vbi templũ erat in conſpectu venit in mentem diſcipulis ſermo quo prædixerat fore vt templum ſunditus diraueretur. Et vt Marcus ait diſcipuli, *Marc. 13.* qui hæc interrogauerunt fuerunt quatuor: Petrus ſcilicet, Iacobus, Ioannes, & Andreas. Secreto tamen ait Matthæus quod ad Chriſtum acceſſerunt in montem Oliueti, vt quærerent de hac queſtione. Aduerte autem, quod Chriſti aduentus accipitur hoc loco pro aduentu ad regnandum temporaliter, & de regno temporali eſt ſermo. Exiſtimabant enim diſcipuli quemadmodum, & alij quam plurimi Chriſtum regnaturum temporaliter, ſicut Dauid & Salomon olim regnauere, ꝙ eſſet in maiori proſperitate & poteſtate futurus, & ꝙ congregaret diſperſos Iſrael, & ſic omnes fere Iudæi credebant: obidque quando cœlos aſcendere voluit qui cõ *Act. 1.* uenerant interrogabant eum dicentes. Domine ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael? *Matth. 16.* Eo modo intelligebant quod eis dixerat, ſunt quidam de hic ſtantibus qui non guſtabunt mortem donec videant filium hominis veniẽtem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mat.h. 19. 3.Reg. 4. 1.par.27. tem in regno suo. Et illud. Sedebitis superse-
des duodecim iudicãtes duodecim tribus Is
rael. Credebant Apostoli Iesum esse Christũ:
sed putabant quod supra singulas tribus cõ-
stitueret singulos Apostolos, sicut Salomõ
habebat duodecim præpositos in duodecim
tribus Israel. Christus autem aduertet talem ad-
uentum minquàm futurum qualem ipsi opi-
nabantur sed alium esse quem ipsi non puta-
bant. Quaptopter, primo abstulit ab eorũ mẽ
tibus primum aduẽtum quem illi falso cre-
debant fore, qui erat aduẽtus pseudoprophe
tarum, & deinde agit de vero Christi aduen-
tu quem illi nondum sciebant, nec de illo co
gitabant. Hic erat aduentus ad iudicium. Ait
ergo *Videte ne seducamini*. Duo quæsierũt di-
scipuli, alterum de subuersione Hierusalem,
& alterum de Christi aduentu. Dominus au
tem respondit secundæ quæstioni in eo quod
ait erunt signa in sole & luna. Et respondet
ad primam quæstionem dicens. Cum audie
ritis prelia & seditiones nolite terreri: vbi agit
de subuersione Hierusalem, vsque dum di-
cit. Erunt signa in sole & luna & stellis. Nam
tunc illico reuertitur ad secundam quæstio-
nem loquens de suo aduentu ad iudicium.
Cum autem dicit non præteribit generatio-
hæc reuertitur ad primo quæsitum de vasta-
tione Hierusalem. Et exinanimadúersione
huius mixtionis responsionum atque quæ-
stionum Christo Domino obiectarum, multi
in huius literæ sensu allucinantur & decipiũ
tur. Audiui sæpe concionatores ad populum
verba facientes super illud Matthæi, cum vi-
deritis abominationem desolationis quæ di-
cta est à Daniele propheta, intelligentes per
Matth 24. illam abominationem Antichristum, & om
nia quæ Matthæus ibidem enarrat interpretã
tur de vltimo die iudicij. Et cum hæc de exci
dio Hierosolymitano, intelligi necessum sit,
illi perperam de iudicio vltimo interpretan-
tur. Alij vero oppositum dicũt omnia de sub
uersione Hierosolymæ intelligentes: & sic o-
mnes isti maximè aberrant: nam aliquãdo ad
vnam & aliquando ad aliam quæstionem res
pondet Christus. Nunc autem indirectè tol-
lit Christus errorem quem discipuli conce-
perant de regno temporali: deinde vero de-
clarat quando ad iudicium sit venturus. Vi-
dete ne seducamini ait, faciendo satis secun-
dæ quæstioni de suo aduẽtu. Multi post meã
in cœlos ascensionem venient ante subuersio
nem Hierusalem in nomine meo, dicentes se
ad regnandum venire, Regnũ enim meum
non tẽporale sed spirituale est futurũ, super
animas. His verbis insinuare vult ipsum non
venturũ vt temporaliter regnet, veluti Da-
uid, Salomon, & alij reges Iudæorũ. Sed quo
modo domine venies? Huic quæstioni postea
Christus respondebit. cum prima quæstio de
subuersione Hierusalem fuerit absoluta. Sed Ioan.14.
quomodo seduci poterant Apostoli post ad-
uentum Spiritus sancti qui eos docuit om-
nia ad salutem necessaria? Dixerat enim eis Se
sus: Spiritus sanctus quem mittet Pater in no
mine meo ille vos docebit omnia. Post aduẽ-
tum Spiritus sancti surrexerũt multi pseudo
prophetæ, quomodo ergo seduci poterant
Christi Apostoli & discipuli? Dicta fuerunt
hæc discipulis non vt eis prodessent: sed vt a-
lijs ipsi prædicarent. Omnia enim quæ Dñs
Iesus reuelauit Apostolis quantuncunq; ea in
secreto diceret, publicè prædicare debebãt: ip
si nãque erant canales per quos aquæ doctri
næ quã Christus fons viuus ille prædicabat,
ad cæteros peruenirent ecclesiæ fideles. Vnde
ipse Dñs. Quod dico vobis in tenebris dicite Matth.10.
in lumine: & q̃ in aure auditis, prædicate su-
per tecta. Videte ergo ne seducamini. Hoc est
illi quibus loquimini videant ne seducãtur.
Quasi christ⁹ sermones suos dirigeret ad eos.
Sed quomódo poterunt seduci. Reddit cau
sam. *Multi enim venient in nomine meo*. Voluit
dicere Apostolos nõ expectare eũ isto modo
temporaliter venturũ: quia nõ sic veniet. Sed
dices. Nõ poterat Christus eis clarè dicere, nõ
sum ego regnaturus tẽporaliter, vt vos puta-
tis? Nam si apertè eũ eis loqueretur tolleret
omne dubiũ, nec oporteret circa pseudopro
phetas vigilare. Noluit Christus tollere hũcer
rorẽ quia non illi crederent: imò forsitam re
cederent ab eo scandalizati, eo quod locutus
fuisset contra omniũ iam probatam sentẽtiã.
Sic cũ Christus dixit, nisi manducaueritis car
nẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ nõ
habebitis vitã in vobis: audientes hoc discipũ Ioann. 6.
li dixerunt. Durus est hic sermo: & quis pote
rit eũ audire? Ex hoc multi discipulorũ eius
abierunt retro: & iã non cum illo ambulabãt.
Multò magis ab eo recederẽt si regnũ nõ tẽ-
porale, sed spirituale audirent: crederentque
deceptos fuisse omni tẽpore quo cũ fuerãt se
cuti. Et quanuis discipuli possent Christo ad-
hibere fidẽ propter illius autoritatẽ tamẽ for
san hęc expectare molestũ illis esset: eo quod
vltra certitudinem fidei quæ est in intellectu
requiri-

requiritur quædam cõfortatio appetitus, per
donum spei siue virtutẽ ad sperandũ arduũ,
quod supra hominem est. Ideoq; non sufficie
bat discipulis credere ad hoc q̃ sequerentur
doctrinã eius in re tam ardua: sed etiã vt per
ficeretur desiderium eorũ vt possint se eleua-
re à rebus temporalibus ad merè spiritualia:
& quoniã nunquam tales fuerunt discipuli
ante Spiritus sancti aduentum vt capere pos
sent hanc doctrinam, ideo nunquam voluit
Christus tollere hunc errorẽ. Verũ in Spiri-
tus sancti aduentu ablatus est hic error: nam
non se morti exponerẽt Apostoli si crederẽt
q̃ in hac vita essent cũ Christo tẽporaliter re
gnaturi. Sed quia credebant regnũ Messiæ ę-
ternum & spirituale esse & non tẽporale li-
benter se iugulo tradiderunt: nec quãdo hũc
errorẽ habuerunt existimandum est discipu-
los infideles fuisse & in peccato mortali de-
tentos, quia oppositum credere scilicet de re
gno spirituali Messiæ non erat determinatũ
ab Ecclesia nec erat notum per se nec ex prin
cipijs naturę, nec erat in scriptura traditum,
sicut articuli fidei de humanitate Christi: sed
potius contrarium putabatur accipi ex scri-
ptura sacra. Et hęc Apostolorum opinio com
munis erat omnium Iunæorũ, & sic eorũ ra-
bini sacram scripturam interpretabãtur: qua-
propter nõ erat infidelitas aut hæresis hoc te
nere. Non ergo modo quo discipuli putabãt
Christus erat uenturus: quanuis multi ambi
tiosi hoc errore ducti venient ante excidium
Hierusalem. *Dicentes, quia ego sum, &c. Tem-
pus appropinquauit* Dicẽt enim, ego sum Chri
stus, ego Messias, quem expectatis. Iã appro-
pinquauit & est nunc tempus aduentus Mes
siæ, & cõpleræsunt prophetiæ. Ecce ego ve-
ni qui sum vobis promissus in lege. Vita fun
cto Iesu Saluatore nostro & mundi redẽpto-
re tempore Tyberij Cæsaris surrexit quidam
in Samaria, qui Christum se esse dixit. Et sub
Claudio surrexit Theodas. Et anno tertio de
cimo Claudij Cæsaris & vigesimo secundo
post Christi mortem surrexit quidam Ægy-
ptius. Eo etiam tempore sub Fœlice præside
ad finem imperij Claudij & in principio Ne-
ronis & consequenter vsque ad excidiũ Hie
rosolymitanum multi surrexerũt pseudopro
phetæ & pseudochristi, qui omnes cõtra Ro-
manos rebellare suadebant. Et sub regno Ne
ronis & sub Festo præside Iudæi quidam alij
Magi steterũt qui se prophetas dicerẽt, quos
Festus occidit. Ante hos etiam fuit Simõ Ma
gus, de quo in Actis legimus quiæ virtutem
Dei dicebat: qui postea Romæ sub Neronis Ioseph. libr. 20. antiqui.
Imperio infœliciter perijt. Lege de hac re Io
sephi historiam. Tanto enim desiderio liber-
tatis tenebantur Iudei vt cuicunque promit-
tẽti libertatẽ credebant. Admoner Christus
ne his fidẽ adhibeamus dicens. *Nolite ire post
eos*. Sed iam nũc multi sequũtur hos pseudo
prophetas deferentes Christũ propter auari-
tiã, aut ambitionẽ, sequentes quiq; sua vitia,
quibus tanquã Deo cultum adhibent. Quot
sunt, qui sicut Iudæi Christũ deserebant se-
quẽtes Theodã, ipsi etiã Christũ deserunt cũ
sint Christiani, & ambulãt post mulierculas
meretrices, quibus sicuti Deo honorẽ, & cul
tũ tribuũt, quasq; recipiunt loco Christi dñi?
Quãti clerici sequuntur Simonẽ Magũ? pau
ci enim sunt beneficiati nisi aut prece aut pre
cio aut tẽporali seruitio, vel ratione sanguinis
vel amore. Christus in vna persona habuit
tres substãtias, corpus scilicet animã & deita
tẽ: isti vero in vna substãtia plures cõgregẽt
personatus siue præbendas, &c. Sed nũc iam
Christus postquã monuit discipulos à quib⁹
esset cauendũ: ostẽdit modo signa, quæ eue-
niẽt ante destructionẽ Hierusalem, & ea quæ
præcedent ante eius desolationẽ. Ideo ait. *Cũ
audieritis prælia & seditiones nolite terreri*. In
primis q̃ hic Christus non loquitur de die iu
dicij vt multi falsò putauerunt, ex his quæ iã
hic dixim⁹ clarissimũ est. Loquitur eũ Chri-
stus, vt satis ostendimus de euersione Hieru-
salem: quia ista dicuntur Apostolis personali
ter, quasi in eis cuentura essent, qui tamẽ non
durarunt vsq; in finem seculi. Præterea hic di
citur quod qui in Iudæa sunt fugient ad mon
tes: sed quid proderit in die iudicij fugere ad
montes? Et patet etiam quod in Matthæo di-
citur. Tunc tradent vos & occident. Ergo tẽ-
pore quo bella fierent: & fames, occidendi e-
rant Apostoli. Euidens ergo est quod de sub-
uersione Hierusalẽ dicit, quo tẽpore cõsulit,
vt relinquentes Iudæam ad montes fugiant
discipuli Christi, vt infra suo loco dicemus.
Vult Christus eos paratos esse, vt fugiãt & in
custodia ponantur minusque premantur la-
boribus venturis: cum sint prius de hac re e-
docti. Præterea solet Deus ostendere seruis
suis mala à quibus eos liberauit, vt dona Dei
cognoscant & ei obsequium præstent pro be
neficijs eis collãtis. Sic in Numeris habetur Num.13.
quod antequã filij Israel ingrederentur terrã
promissionis, ostendit eis Deus habitatores

Universidad de Deusto
Biblioteca

terræ & exploratores dixerunt. Vidimus mõstra quædam filiorum Enach, de genere Gigantæo: quibus comparati, quasi locustę videbamur. Sic etiam & nunc discipulis tribulationes & mala futura prædicit: vt videant à quibus eos liberauit periculis. Solent matres cũ pueris suis metũ incutere volunt laruas ostẽdere, & si viderint plus in isto timere phãtasmata ostendunt facta sua, & corã illis laniãt. Sic Christus mala aspectu terribili offert: sed postquã videt timore percussos mortua esse ostẽdit nec mala esse, sed malorũ figuras. Sed cur in tantis periculis Christus suos nõ terreri iubet? nunquid marmora sunt: aut pectora habent ænea, aut cor ferreum? nonne patres antiqui hæc mala timuerũt? timuit Hieremias bellũ, doluit famẽ: fugit etiã Helias Iezabelẽ, quorũ præ molestia fastidinit vitã. Cur ergo Christus iubet eos esse securos? quia hæc mala naturalia sunt: sed fides in Christũ viua supra naturã est. Sola enim illa mala timenda sunt, quæ à Christo diuellunt, reliqua vero nõ sunt timenda. Vnde dñs in superioribus dixit. Nõ lite timere eos, qui occidunt corpus, animam autẽ non possunt occidere. Quęiam exposuimus & diximus cur hęc mala mundi nõ sunt timẽda, sed tãtũ mors animę quæ quidẽ omnia quia in capite duodecimo huiꝰ iam exposuimus, nũc cætera cõsiderare oportet. Prælia dicit & seditiones, eo ꝙ prælia quæ sunt inter hostes, & seditiones, quæ erãt inter ciues: fuerunt in Hierusalẽ ante eius subuersionẽ. Ciues enim inter se erant seditiosi & singulariter certãbãt. Et hinc totũ est orrũ & prolluit malũ miserę Hierusalem. Stat enim sententia Christi. Omne regnũ in se diuisum desolabitur: & domus supra domũ cadet. Concordia nãq; (vt Sallustius ait) parvæ res crescũt: & discordia maximæ dilabuntur. Plura super hoc Christi verbũ, omne regnũ in se diuisum desolabitur, enarrauimus in capite vndecimo huius. Homines nãq; mũdo dediti nõ possunt vera pace gaudere: variis flagrant cupiditatibus, quæ innumeris vitiorũ perturbationes excitat. Hinc oriũtur bella & seditiones, quæ omnia cessarẽt si se ipsos vincerent. Sed vt Esaias ait, cor impij quasi mare feruẽs: & sic nũ quã quiescit sicut vndæ maris quæ semper agitantur. ¶ Discę hinc si vis quietẽ & pacificẽ viuere, non tuis seruire desiderijs, & cõcupiscentijs, quia si eris more gesseris, nullã vnquã quietẽ habebis. Nullamaior inquies, quã obedire voluptatibus. Si mũdo deditus fueris nũ quã quiescęs, sicut horologij rotę, sed semper in crebris curis & solicitis cogitationibus versaberis, propter amoris huius mundi põdera, quæ à tua pẽdẽt, volũtate. Iste tuas mouet rotas, iste te vita inquieta, ꝓsequitur: ille te quiescere vetat, facitq; cõtinuo moueri, tandẽ vbi amor proprius, ibi requiẽ abesse necesse est. Iste excitauit bella & seditiones in Hierosolymã. Iste deiecit, ruere fecit nobilẽ illã & antiquã ciuitatẽ. Sed procedamus. Postquã dixit Christus seditiones & bella, quæ erant vẽturа super Hierusalẽ subdidit. *Oportet hæc primum fieri.* Ante destructionẽ Hierusalẽ necesse est euenire nõ absoluta & fatali necessitate sed necessitate conditionata cõsequentiæ: in quãtũ à Deo præuisa sunt: quãuis in se ipsis sint cõtingentia: oportet enim ea accidere nõ Deo cogẽte, sed hominũ malitia exigẽte. *Sed nondum statim finis.* Idest eis euentibus non determinatè cognosci valebit tẽpus & hora vastitatis Hierusalẽ. *Tunc dicebat eis* Signa prætacta magis in speciali exprimendo. *Surget gens contra gentẽ & regnũ aduersus regnũ* Denũciat bella, calamitates & dissensiones quæ vẽturæ sunt super Hierusalẽ, ante eius euersionẽ. Obserua autem ꝙ Matthæus, Marcus, & Lucas scripserũt hanc quæstionẽ & sermonẽ de destructionis Hierusalẽ, & nõ Ioánes Euangelista, qui nullam in suo Euangelio de his calamitatibus mentionem fecit: quia Ioannes scribendo hæc aliquo modo videbatur suspectus, quod non erat in alijs Euãgelistis. Et causa est, quoniam Christus prædixit hæc de euersione Hierusalẽ per modum prophetiæ, quæ nõ fuerũt facta statim, sed quasi annis quadrãginta duobus post mortẽ Christi. Ideo Euãgelista debebat illud scribere per modũ prophetiæ. Euãgelistæ autem res scripserunt antequam illa implerentur, imo ante destructionẽ Hierusalem obierunt. Ioánes autẽ Euangelista vixit multo tẽpore post destructionem Hierusalem, scilicet vsque ad Imperium Traiani Cæsaris: & post destructionẽ Hierusalem scripsit Euangelium. Si ergo Ioánes hanc destructionem scriberet magis videretur historiã narrare, quã prophetiam scribere: ideo sancti Spiritus inspiratione mihil horũ scripsit. Et *terræmotus magni erunt per loca, & pestilẽtiæ, & fames, terroresque & signa magna erunt.* Voluit dominus narrare discipulis tam particulariter omnia euẽtura ante destructionem Hierusalem, quia vt voluit quod discipuli non recederent de Iudęa, sed ibi prædicarent

Hier. 14.
3. Reg. 19.

Luc. 12.
Matth. 10.

Luc. 11.

Esai. 65.

11. mali

rent & conuerterentur omnes, qui erant præordinati ad credendum: quod fieri non poterat nisi per discipulorum prædicationẽ. Idcò oportebat, vt manerent in Iudæa vsq; ad sufficentem Euangelij prædicationem. Sciẽtes tamen Hierusalem destruendam, vt Christus prædixerat, videntes aliqua bella illico fugerent, putantes futuram esse tunc euersionem Hierusalem, & relinqueretur prędicatio: ideo Christus instruit eos dicens, quæ illorum inducerent euersionẽ Hierusalẽ, & quę non vt scirent quando erat fugiendũ, & quando nõ. Propter quod quando prænunciauit primas tribulationes .i. surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnũ, dixit nolite terreri, Sed postea cũ dicit, cùm videritis circundari ab exercitu Hierusalem, addidit. Scitote quoniã appropinquat desolatio eius. Docuit quando esset manendum & non timendũ, & quando fugiendũ. Ideoq; non sufficiebat dicere destrueretur Hierusalẽ nisi narrasset mala intermedia ante eius euersionẽ vt per hæc signa scirent discipuli quando esset fugiendũ. ¶ Expende hic Christi Saluatoris nostri clementiam, & infinitam eius misericordiam, & bonitatem qui quadraginta annis expectauit homicidas illos & perfidos Iudæos vt cõuerterentur, & pœnitentiam agerent. Maxima & absque mensura fuit patientia qua cũ ista iniqua ciuitate Christus vsus est & cum habitatoribus eius. Vide quanta sit misericordia Dei: quæ vnquam lingua eius infinitas misericordias cantabit. Vnde ipse dominus per Ezechielem ait. Et quare moriemini domus Israel: quia nolo mortem morientis dicit dominus Deus. Reuertimini & viuite. Audi etiam illum per Esaiam. Audite me domus Iacob: & omne residuũ domus Israel: qui portamini à meo vtero, qui gestamini à mea vulua. Vsq; ad senectam ego ipse: & vsque ad canos ego portabo. Ego feci & ego feram: ego portabo & saluabo. Quomeliori modo amor erga homines cariot fieri à Deo potuit, quam doquidẽ dicit ꝙ sicut mater filium suũ in vulua gestat, ita nos Deus in sinu suo & visceribus portat? Nunquid obliuisci potest infantẽ suum mulier. Et si illa oblita fuerit, ego tamẽ tui non obliuiscar. Dices. Quare Deus nõ statim illos Iudæos morti tradidit, si tam impij erant: Ego enim mox interficerem. Non tanti emisti tu illas animas sicut Christus. Si tanti enim tu emisses vt pro earum redemptione sanguinẽ tradidisses, non destrueres. Ideo dixit. Ego feci & ego feram. Ipse fecit, & ipse redemit: pro illisque sanguinem effudit. Ipse sperat & sustinet eas: gloriæq; promissione exorat. Aduerte quanta bona Deus Iudæis contulit & eos delicate tractauit postquam morti tradiderunt. Eos enim melioribus mundi concionatoribus prosequutus est: quibus præcepit, vt illis priusquã alijs nationibus regnũ Dei annunciarent, & multa mirabilia & miracula facerent corã ipsis: quorũ fuerũt multi, qui morti Christi cõsenserunt, & quia conuersi sunt. Deus illis pepercit propter ꝙ tandem vitã æternam consequuti sunt. Illis, qui plus persequuti sunt matora Christus beneficia cõtulit, & prius pepercit. Quis ergo de infinita Dei misericordia desperabit? Cuinã suã gloriã non cõceder, quando quidẽ crucifixoribus donaui? Misereris omniũ dñe quia omnia potes: & dissimulas hominũ peccata propter pœnitentiã. Tu ergo qui tuis iniquitatibꝰ Christũ crucifixisti toties, age pœnitetiã & reuertere ad illũ, quia tibi etiã sicut illis veniã conceder. Nõ enim habemus põtificem, qui non possit cõpati infirmitatibus nostris. Adeamus ergo cũ fiducia ad thronũ gratiæ eius, & inde misericordiã cõsequemur. ¶ Multi tamen sunt qui cũ sciãt Deũ adeo pauperũ misereri: audent offendere in vitijsq; diu morari, sicut multi illorũ Iudæorũ impij facere ausi sunt: qui discipulos redẽptoris persequebãtur vt morti traderent, qui vt eorũ cõmodis inseruirent, missi erant. Abutuntur Dei misericordia: optimã medicinã veneno mutãtes, ita vt Dei maxima misericordia & benignitas, quæ eos terrere debebat, corda liquefacere & ad pœnitentiã adducere, est illis maior occasio ruinæ, cũ peccata peccatis adijciant, audaciores q; fiãt. Audiãt ergo illi, quid per Esaiã Deus loquitur. Tacui nũquid semper tacebo? Existimas ne ꝙ quia Deus modo tacet, semper tacebit? & quia modo dissimulat, tarũ habebit? Crede mihi, ꝙdũ magis Deꝰ tacet, supplicijũ differt, atq; dissimulat, acriꝰ postea plecteris. Et si meis nõ adhibes fidem verbis, adhibe Euãgelistæ, de cuius historia agimus, in qua duo debes considerare. Primum ingẽtem Dei patientiã & benignitatem, qua cũ ista perfida gente vsus est, siquidem expectauit eos quadraginta & plures annos, cùm tã peccatores essent: interea delicatè tractãs suis miraculis & sermonibus semper accurate tractãs de vita & conuersione illorũ qui eum crucifixerunt. Secundum, ꝙ attendere debes, est

Hebr. 5.

Hebræ. 4.

Sapien. 11.

Esaiæ 43.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rigida Dei iustitia, quàm scilicet acriter Deus se habeat cum obstinatis, quàdoquidem omnium maximum supplicium, quod de peccatoribus sumpsit, fuit Hierusalem euersio atq; destructio. Discе ex hoc loco, & sicut Deus misericors in parcendo, & sperando, ita est terribilis iudex cõtra obstinatos peccatores: qui sua misericordia abutuntur. Ezechiel inquit quod facies hominis & facies leonis desuper ipsorum quatuor. Deus duas habet facies, habet faciem hominis, quia humanus, & benignus est cum peccatoribus qui resipiscunt. habet etiam faciem leonis voracissimi, quia rigidè sumit suppliciũ de obstinatis peccatoribus. Vide quid Iudæis cõtigit, siquidé cũ nollent gradum reuocare nec cõuerti ad Deum, Deus misit illis terremotus, bella, pestes, fames, occisiones, tribulationes, flagella, & supplicia, ita vt non manserit lapis super lapidem: vt ex hoc & imago & figura futuri est, intelligas, & inferas quot quanti erũt cruciatus, inferni, & mala, quæ ibi Deus obstinatis inferet. Si ergo Deus dilectum sibi populum, quem eduxit de terra Ægypti, tot miraculis, quèq; cibauit atque nutriuit in deserto quadraginta annis mãna cœlesti nec nũ fuit prosequutus tot victorijs: Regibus sanctis, Patriarchis, propheris, & tandem filij sui Incarnatione, sic tribulationib⁹ affecit, & prælisit, vt in exilium, & captiuitatem miserit, fecerit que contẽptibilem, & opprobrium omnium mũdi gentiũ: quid faciet de te si fueris peccator? Quid in tantam miseriam & calamitatem fecit venire Israel nisi peccatum? Quia subiecit pedibus Deus populum quem capiti & oculis imposuerat. Caue ne pecces, & iam quod peccaueris ne diu permaneas in peccato.

Quæ enim scripta sunt ad nostram doctrinã scripta sunt: & ideo tam solicitè & accuratè Euangelistæ quæ Deus gesserit cũ Hierusalé quantum dilexerit & quod de illa supplicium sumpserit, scripserunt: vt tu hinc sumas doctrinã & periculũ facias in alieno, nec tardes ad eum conuerti: siquidé te sperat apertis vlnis, antequã ad eius acerrimã iustitiam deuenias. Ne sicco pede hęc prætereas cura & habens malã conscientiã. Nam satis solutis curis erat Balthasar Babylonię Rex epulans & bibens cum regni sui optimatibus, quando apparuit manus in pariete scribens, quod erat sibi paratum supplicium. Ne tẽpus risibus & vanitatibus teras, nã Deus, qui electo & dilecto sibi populo non pepercit: nec tibi parcet, etsi modo taceat & dissimulet dum magis suppliciũ distulerit, peius tibi erit. Audi quid dicat Paulus. An diuitias bonitatis eius & pœnitẽtiæ & longanimitatis cõtemnis? Ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiã te adducit? secundũ autẽ duritiam & impœnitens cor tuũ thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei. Sed de his satis. Iã nunc Saluatorẽ Iesum audiamus. *Sed ante hæc omnia ẽicient vobis manus suas, & persequentur tradẽtes in Synagogas & custodias: trahentes ad reges & præsides.* Antequã hæc omnia cõpleantur persequutionẽ patiemini vsq; ad sanguinẽ. Voluit Christus prædicare discipulis mala, quæ passuri erant, quãuis de hoc nõ interrogauerint primo vt mala quæ erant passuri essent eis tolerabiliora. Nã hæc eis euentura erant, etsi non præuiderẽtur valde affligerent ipsos: cũ autẽ prẽuidentur tolerabilia efficiũtur. Secundò quia si ista euenirẽt & nõ essent prænũciata, quando venirent putarent discipuli, & non præuidisset illa Christus quia ventura nesciebat, cũ alia prædiceret & non ista: ideoq; maximè turbarentur. Tertio prædixit ad ostendendũ sapientiã suã, quia quãto plura prædiceret & particularius, tanto amplius cognoscerentur sapiẽtia eius. Et ideo prædixit ea, quæ ad discipulos specialiter pertinebãt: quia nihil poterat vtilius prædici. Et nulli erant, corã quibus potius se deberet Christus ostendere sapiẽtissimũ, quã coram discipulis. Verè litera ista intelligitur de discipulis Christi, & de statu Ecclesiæ eius à morte vsq; ad euersionẽ Hierusalẽ. Quanta autẽ mala passi sunt Apostoli, post Christi ad cœlos ascensionem vsq; ad destructionẽ Hierusalẽ, satis ostẽdit liber Actuum Apostolorum. Nã mox post Christi ascensionem Stephanus fuit lapidatus, & tam magna fuit persequutio Ecclesiæ, quod omnes discipuli fugerunt ab Hierusalem, præter Apostolos, & dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ: & Apostoli positi in vinculis & flagellati, ne in nomine Iesu prædicarent, & eiectis extra Iudæã. Iudæi qui erãt Damasci & in Syria insidiabãtur Paulo. Et in Pamphilia concitauerũt potentiores ciuitatis & expulserunt Paulum & Barnabã de finibus suis. Iacobus ab Herode decapitatus, & Petrus incarceratus: & multa alia Apostoli & Christi discipuli passi sunt, quæ longum esset recensere. Sed quia multũ eos consolari debebat, quod hæc omnia paterentur propter Christũ, subdidit dicẽs. *Propter nomẽ meũ.*

Hoc

Exo. 1.

Exodo. 14. Exo. 16.

Rom. 15.

Dani. 5.

Rom. 2.

Act. 7.

Act. 8.

Act. 11.

Act. 12.

Hoc est propter prædicationem, confessionẽ, & cultum nominis mei, & legis ac fidei christianæ. Oderunt carnales homines veritatem & prædicationẽ verbi Dei, & ea quæ sunt spiritus vius: quapropter qui Christum amplectuntur, necesse est, vt ab hominibus persequãtur. Coruus cũ videt pullos suos in initio plumescere & albos esse non cognoscit eos. Sed postea videns eos nigros nutrit, & fouet. Sic mundus iustos non agnoscit, quia non nigri sunt sicut ipse: sed vestiti sunt albedine innocentiæ. Ideoq; persequitur iustos, fouet autem peccatores, iustos inquam si mali efficiãtur, malosuè ipsos quia nigri sunt & impij sicut ipsi. *Continget autem vobis in testimonium.* Hoc est vniuersa persequutio per inducta eueniet vobis in signũ & attestationem quòd verè discipuli mei fidelissimi estis: & quod illi impiè contra vos egerunt, & iuste damnentur: quia spreuerunt & afflixerũt vos, nec credere voluerunt prædicationibus vestris, per diuina miracula confirmatis. Et sic nõ potuerunt causam suæ damnationis in vos trãsferre. Quod benè & ad rem Paulus ad Philippẽses ait. Scire volo vos fratres & quę circa me sunt magis ad profectum venerunt Euangelij: ita vt vincula mea manifesta fierẽt in Christo in omni prætorio & in cæteris omnibus: & plures è fratribus in domino confidentes in vinculis meis abundãtius auderẽt sine omni timore verbum Dei palam loqui. Sed possent discipuli dicere. Qui nã sumus in quos totus mũdus insurgeret? dicta sumus: facilè à Pharisæis & vitis doctis superabimur. Respõdit Christus. *Ponite ergo in cordibus vestris non premeditari quemadmodum respondeatis.* Solẽt homines ad iudicium vocati ante omnia perirum vt Demosthenem adhibere ducẽ adulari iudicibus, supplices prouoluere ad genua fauorem redimere pecunia: sed nihil horũ opus erat Apostolis. Ponite inquit in cordibus vestris, non premeditari quẽadmodũ respõdeatis. Quasi dicat. Si verbum Dei habetis in corde: quomodo deesse poterunt verba in ore? Deinde ipsa veritas, quã vos profitemini, non eget externo lenocinio verborũ: non egẽt fuco: nam ipsa satis pulchra est, & satis firma. Fallitas tamen fuco eget, ne ipsa deprehẽdatur. Hinc est q; homines suã mendãcia in primis verborum lenocinio hominibus venditare cõantur: sacra autem scriptura quæ veritas est simplicibus & verisimis verbis tradita est. ¶ Aduerte quod nõ inhibuit piam in lege domini meditationem & studium: quo nihil vtilius, & beatius: iuxta illud. Beatus vir qui in lege domini meditatur die ac nocte. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata (ait Paulus) vtilis est ad docendum. Hinc Petrus vult nos esse paratos omni poscenti rationem reddere de ea, quæ in nobis est spe. Non ergo, vt diximus prohibetur pia domini meditatio: sed anxia & diffidens solicitudo. Admonemur hic ne res diuinas, qualis est euangelica prædicatio, humanis viribus aggrediamur, alioqui frustra laboraturi: nec mirũ cũ nec externa ipsa, si nostris viribus tantum innitamur fœliciter succedant. Sic enim filij Israel sine verbo Dei suis viribus confidentes, infœliciter pugnauerunt, contra Cananæos. Sic vndecim tribus contra tribum Beniamin semel & iterum infœliciter pugnauerunt, cõfidentes in multitudine. Sic idem populus cõtra Philistæos, infœliciter pugnauit, confidẽs in arca: sine fide ad Deum, charitate formata. Hinc per Esaiã dicitur. Vę filij desertores, vt faceretis consilium & non ex me: confidentes in fortitudine Ægypti. Sequitur pœna. Ob id erit vobis Ægypti fortitudo in confusionem. Nec aliam ob causam nostra consilia irrita nobis fiunt, quàm quòd ea tãtum in nostris viribus aggredimur: non Dei auxilio cõfidentes. Sic & nonnunquam maximis mœroribus fatigamur, vix tamen vitæ necessaria conquirere possumus: quia solis nostris laboribus confidimus: non attendentes quòd nõ tam labor noster quã benedictio dominii diuites facit. Hinc est quod patres testamenti veteris aliquid facturi magnum, ab oratione incipiebant. Sic Moses pugnaturus contra Amalech orauit. Ezechias Rex ad orationẽ cõfugit, videns exercitum Assyriorum: & Iosaphat audiens irruisse hostes oras dixit. In nobis (inquit) non est tanta fortitudo vt possimus huic multitudini resistere quæ irruit super nos. &c. Si hæc in externis necessaria fũt, multo magis in prædicatione Euãgelij: quòd quia non facimus, inutiliter clamabimus, nec tamen fructum facimus: imo quoniam hoc opus nonnunquam proprijs viribus aggredimur in errores incidimus. Scriptum est enim. Qui sequitur cogitationes suas, impie agit. Hinc Paulus in suis Epistolis orare pro se postulabat. *Ego enim dabo vobis os & sapientiam cui non poterunt resistere & contradicere omnes vestri aduersarij.* Putant iusti à domino in medijs tribulationum vndis derelictos

Phil. 1.

Psal. 1. 2. Timoth. 3. 1. Petr. 3.

Num. 4.

Iudit. 20.

1. Reg. 4. Esaiæ. 30.

Prou. 10.

Exo. 17. 4. Reg. 19. 2. par. 20.

Prouer. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lictos: dominus tamen illis auxilio est in tempore opportuno. Quare si aliquãdo ab eo putaueris derelictum, recole nondum esse tempus vbi egeas eius auxilio: quod cùm fuerit non defuturum scito. Sic recordatus est dominus Noe, quando videbatur ei quod esset oblitus. Recordatus Ioseph in Ægypto in carcere humiliati, Danielis in lacu Leonum. Sic denique & omnium iustorum in suis tribulationibus. Ita nunc hac consolatione lætificat & cõfortat corda discipulorum: quos scire, oportebat Christum in suis necessitatibus non defuturum: promittit enim illos non defuturum, cum opus fuerit, & indiguerint eius auxilio in tempore opportuno. Dabit enim os & sapientiam cui non potuerunt eius aduersarij contradicere. Ad idem facit illud. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Victoriam Apostolis promittit: sed non qua ipsorum curæ sit vita aut externa bona, sed qua munita stet veritas. Id quod Christiano, etiam propria vita charius esse deberet. Magis enim gaudendum esset si videret crescere iustitiam, religionem, timorem Dei, & veritatem: quam, propria bona. Si qui hæc proprijs commodis non anteponit, probus Christianus non est. Dabo inquam vobis os, & sapiẽtiam. Deus enim est qui docet & in corde ipsorum scripsit legem suam, & linguas infantium fecit disertas. Hinc Dauid. Da mihi intellectum vt discam iustificationes tuas. Et iterum. Beatus quem tu erudieris domine.

Gen. 8. Gen. 41. Dan. 14.

Matth. 10.

Hiere. 1. Sapien. 12. Psal. 118. Psal. 93. Act. 4.

Sic tanta fuit sapientia & vis verborum Deo cum Apostolis loquente, quod vt in Actis legimus videntes Iudæi, & magistratus, Petri, & Ioannis constantiam, comperto quod homines essent sine literis, & idiotæ, admirabãtur: & cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant. Et de Stephano etiam protomartyre dicitur surrexerunt quidam de Synagoga quæ appellabatur libertinorum, &c. & non poterant resistere sapientiæ, & spiritui qui loquebatur. Super omnia nanque vincit veritas: cuius vires sunt tot ac tantæ vt nihil ei possit resistere. Paulus cum esset adeo potens & validus atque diceret quod omnia possit, & in epistola, etiam ad Romanos vocet ad duelum mortem, vitam, & omnes mundi vires. Nihilominus ad Corinthios scribens dicit. Nihil possumus aduersus veritatem. Quod nihil veritati obsistere possit certum est: & ideo nihil mireris Apostolorum aduersarios non posse vincere veritatem, quam ipsi prædicabant, nec ei resistere: cum ipsamet veritas pro eis loqueretur. ¶ Præterea isti aduersarij Apostolorum Iudei sunt, hæretici, & pagani: qui in Apocalypsi designantur per illos tres spiritus immundos, qui in modum ranarum de ore bestiæ exierunt. Denique adiunxit dominus persequutiones huiusmodi discipulis non tantum expectandas esse ab extraneis, sed etiam ab amicis, & cognatis. Qua propter subdidit, *Traminini autem à parentibus, fratribus, cognatis, amicis, & morte afficient ex vobis*. Hoc maxime extorquebat quod à tam propinquis, tam amicabilibus tractabantur, & occidebantur. Molestius enim feruntur aduersa, quæ à propinquis & familiaribus de quorum præsumebatur amicitia, infliguntur: quia vltra corporalem tribulationem inflictam, mens de amissa charitate, propinquorum, & amicorum infidelitate affligitur. Hic enim natura vim quandam patitur, & in visceribus torquetur. Ideo dominus proditorie sui iniquitatem tanto ferebat grauius, quanto Iudas erat ei familiarior, & in Apostolorum numeratus collegio. Ideo per Dauid ait Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique. Tu vero homo vnanimis, &c. Docemur hic consolari, quando à nostris persequutionem patimur: adducentes ad memoriam quę hic Christus dicit suis. Et quomodo ipsemet dominus traditus sit à suo discipulo. A nullis etiam beatus Paulus tantas persequutiones tulit quam à suis Iudæis: vt fas est videre, qui librum, qui Acta Apostolorum inscribitur, legerit. Contra Stephanum etiam insurrexerunt quidam de Synagoga. Sui enim illum accusabant, & morti tradiderunt. Pilatus etiam Christo Saluatori dixit. Gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi. Vnde pernicioſissimus inimicus est domesticus, eo communitet, propinquiores sunt qui magis inuident & stomachantur: quia cum simul educati sunt, & in eodem studio versati, atque ludo, non possunt æquo animo ferre: vt vnus præstet alteri: & ideo homines potius gaudẽt ab extraneis imperari, quam à conciuibus.

Apoc. 16.

Psalm. 54.

Iudæ. 13.

¶ Vt in exordio Ecclesiæ, Iudæi, & Gentiles passim conuertebantur ad Christũ, parentibus cæterisq; cognatis inuitis & ita tradebantur ab ieis & sæpe occidebãtur. Ita dñs in Matthæo dcit. Tradet frater fratrem in mortẽ, & surgent

surgent filij imparẽtes, & morte eos afficiẽt. Et rursus. Nolite arbitrari quoniam veni pacem mittere in terram: non enim veni mittere pacẽ, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrũ suam & inimici hominis domestici eius: quia erant dispari cultu, insurgebat frater in fratrem, & filij in parentes. Sicut beata Lucia nobilis Romana, à filio accusata q; esset Christiana, occisa est. Et *eritis odio omnibus hominibus*. Facinorosum malum & ingens erat profecto ab omnibus odio haberi: nam nihil est vitæ hominũ adeo naturale, necessarium, iucundum, & vtile, quam hominum amicitia. Quis ergo ferret ea carere? Vide quãtis se obijciat periculis, qui legatione vult fungi pro Christo. Fronte ænea opus est & facie ferrea. Et profecto non nisi summum miraculum esse poterit quod prædicatores hi euaderent victores, contra quos totus mundus arma suscepit. Quod quia totus mundi sibi præriperent amorem, quos totus mundus tanto odio habuit. ¶ Permisit autem Deus vt tanta esset contradictio doctrinæ suę, vt ferè totus mundus coniurauerit aduersus Euangelium, & quod sancti prædicatores essent omnibus odibiles: primo vt ostenderet virtutem diuinam, vt nihil humanitus factum videatur in introductione legis Christi: quia illud per homines fit quod fauore hominum fit. Qui autem alicui odiosus est nullum in eo fauorem habet, sed professores nominis Christi, erant propter hoc omnibus hominibus odiosi: ergo non introducebatur Christi lex fauore hominum, sed eis renuentibus & contradicentibus. ¶ Secundò erant Apostoli hominibus infesti, quia putabant homines quod Christiani destruebãt illum cultum, per quem status hominum conseruabatur: & quia apud omnes homines erat aliquis cultus cui repugnaret Christi doctrina, necesse erat quod Christiani essent omnibus hominibus odiosi. Nã si Christiani voluissent Christum colere, non curantes destruere idolorum cultum, facile fuisset introducta Christi religio in orbem sed quia præcipuum erat in hac vera religione falsę diuinitatis cultum excludere. & non poterat Christiana religio introduci nisi idololatriam extirpando, ideo fuit difficillimum introduci. Ritui etiam Iudaico lex Christi repugnabat: quia Apostoli prædicabant, si circuncidimini, Christus nihil vobis proderit.

Matthæ. 10. Luca. 9.

Hiere. 1.

Galat. 5.

Insuper vitia carnis, ac malos mores excludebat, & ideo fuit toti orbi odiosa.

¶ Tertiò fuit quia diabolus cõcitabat omnes homines valde contra Christianos. Videbat enim cultum suum per Christi doctrinam destrui in toto orbe, & animas hominũ de suis vinculis liberari: de quo sũme dolebat. Ideo toto furore suo concitabat principes & terrarum dominos aduersus Christi professores. Et ista etiam erat causa vrgens, quia diabolus grauissimas tentationes poterat contra Christianos concitare nisi à Christo prohiberetur.

¶ Quarta ratio erat & causa odij, dissimilitudo, quæ est inter Christianos & infideles. Nã sicut similitudo est causa amoris, ita dissimilitudo est causa odij quę est inter Christi seruos & huius mundi famulos: inter ciues Hierusalem, & Babylonis. Propter quod in Ioãne asserit Christus Apostolis. Si de mundo essetis, mundus quod suum est diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mundus enim amat diuitias, honores, & delicias, quæ omnia discipuli Christi contemnebant, & contemnenda prędicabant: vnde in contemptum, & abiectionem habebantur.

Ioan. 15.

¶ Solatur nos locus iste, vt quando ab hominibus odio habemur, patientiam habeamus: siquidẽ Apostoli in odio habiti sunt ab omnibus hominibus. Licet aliqui de te falsitate detrahant patiens esto: quanuis enim sis innocens circa culpam quam tibi imponunt, non tamen es circa alias plurimas. Nec iniquo animo feras apud homines male audire, si bene apud Deum audis: imo potius maximè debes lætari videns ad metam optatam hac via discipulos & amicos Dei peruenisse. Non debes vexari quòd ab aliquibus hominibus cõtẽptibilis fias, quia non laus sed potius vituperium est à malis, & impijs laudari. Pari passu ambulant ab iniquis commẽdari, & de rebus iniquis: etiam ab eisdem iniuria affici, & propter virtutem laudari propter quod stultum est magnificare ab ignominiosis infamari, quia cum isti de vita nostra detrahunt, vere tunc approbare videntur: nam vita illa recta & sancta est, quam mali euertere conantur. Nó vergit in lucis defectum, si noctua ad eã oculos erigere non possit, sed potius in laudem, & perfectionem: quia cùm recedunt ab ea, laudant. Vos estis filij lucis dicit. S. Paulus Thessalonicensibus. Et rursus ait. Quæ conuentio lucis ad tenebras? Viri lucis non dẽ-

1. Thess. 5. 2. Cor. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bent molestia affici, quod à filijs tenebrarum
detrahantur, & persequantur. Sapientia enim
ab ignorantibus solet persequi: & stulti sapiē
tiam despiciunt. Si exci male iudicant de eo
Prou.1. loribus, defectus eis inest: non colorum pul-
chritudini. Ideo Paulus cui solum curæ erat
à Deo laudari, & diligi, dicebat. Mihi autem
pro minimo est, vt à vobis iudicer aut ab hu
1.Cor.4. mano die. Qui iudicat, dñs est, &c. Verum vt
scias hos labores, male dictiones, & hominū
contemptus, non plus meriti habere quā ha-
ber causa & finis propter quem patiuntur: vt
Christus discipulis ostēderet mercedē eis pa
ratā in cœlo esse; consolaretur, ostendit per-
sequutionis causam, dicēs. *Propter nomē meū.*
Hoc dixit primo ad cōsolationem ipsorū: sci
licet, patiemini, & infesti omnibus eritis: sed
non propter scelera vestra: sed propter me so
lum. Hic est scopus meriti, & causa martyrij.
Omne meritū bonorum quæ agimus, & ma
la quę patimur est ipse Deus: qui nostris ope-
Luc.6. ribus reddet premium. Vnde in superioribus
cum loquebatur dominus de beatitudinibus
dixit Beati eritis cùm eiecerint nomē vestrū,
tanquam malū, propter filium hominis. Sed
de fine, & causa persequutionum, & marty-
rij iam super hæc verba in capite sexto supra
disseruimus. ¶ Secundò hoc dixit ad dandū
bonā spem de se. Nā quando dixit eis quod
propter se hæc erant passuri & nō propter se-
ipsos, ostendit q̄ multa eis deberet: vel saltē
quod multa propter hæc bona esset eis dātu
rus. ¶ Tertiò quia in hoc ostendebat eos glo-
riosos toti mundo, scilicet, quia pœnam non
pro aliquo scelere tolerarent: sed pro optimis
virtutibus, idest pro cōfessione nominis Chri
sti. ¶ Nota quæ sit causa laudabilis passionis.
Nō enim quælibet afflictio virtuosa est: siquī
dē & diabolus patitur, & malefactores dam-
nantur supplicijs. Illa autem afflictio bona est
& meritoria, quam patimur propter nomen
Christi, quod est iustitia, veritas, innocentia,
& probitas. De his dicitur. Beati qui persequu
Mat.5. Luc.6. tionem patiuntur propter iustitiā, quia ipso
rum est regnum cœlorum. Verum vt cōsole-
ris in afflictionibus, quas propter tua peccata
sustines, scito etiā quod in supplicijs quæ de
te Deus propter cōmissa peccata sumit, si pa-
tiens es, & humilis, in Deum ipsum referens
maximum meriti habebis: q̄ etiā est pati pro-
pter iustitiam, & Christi nomen, licet tua pec
cata afflictionis sint causa. Ita Dauid, de quo
Deus suppliciū sumpserat, (vt Nathā ei nun-
ciauerat) propter peccata, dixit Deo. Quoniā 2.Reg.12.
propter te sustinui opprobriū, confusio ope- Psalm.68.
ruit faciē meam. Sed de his satis. ¶ Monet etiā
hic Christianum hominem ita debere viuere
vt sol⁹ Christus causa sit odij sui: hęc enim est
gratia si propter Deum sustinet quis tristitiā
patiens iniuste. Magnū tibi esse deberet pro
Christi nomine pati. Quid hominem contri-
stabit, vbi animus sibi conscius est? Christus
(ait Paulus) proposito sibi gaudio sustinuit
crucem propter nos. Quis non contra gau- Hebræ.
deat, se pro Christo aliquid pati? Hinc Apostolo Act.
li ibāt gaudētes à cōspectu cōcilij: quoniā di
gni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliā
pati. Hinc Paulus gloriatur in afflictionibus. 2.Cor.12.
Hinc & dicit. Vobis datum est non solum vt Philip.1.
in Christum credatis: sed etiam vt pro illo pa
tiemini. Addidit postremo consolationem
dicens. *Et capillus de capite vestro non peribit.*
Non putetis quod Deo non sitis vos curæ &
quod aliquid possit perire Deo nesciente vel
non aduertente, quia etiam de rebus vestris
minimis cogitat. Nam & capilli omnes ves-
tri, qui musti sūt, & nullius valoris, nec vnus
peribit: à fortiori vero non peribunt vita &
mors vestra, quæ sunt magnæ res. Vult enim
dicere. Tam atrox odium totus mundus conci
piet in vos, ob mei nominis professionem,
proinde quicquid in vos fecerint, hoc in
meam contumeliam factum accipiam. Quare
non sit vobis cura de vindicta. Ego lædar,
ego occidar in vobis. Mihi erit & vobis cōsu-
lere, & illorum vlcisci malitiam. Quantum
uis autem desæuierint in vos persequutionū
humanarum procellæ, non est quod timeatis
me protectore. Non enim permittam vt nec
capillus capitis vestri pereat: tantum abest, vt
vobis sim defuturus. Docet autem Christus
hic quam nihil lateat illum eorum quæ circa
nos vel fiunt vel sunt: & cùm sciat omnia
non potest ignorare mundi erga nos malitiam,
& quod illius nomine omnia sustineamus. At cùm hoc sciat, qui committeret eos
negligere, qui illum tanti faciunt vt etiam nō
dubitent animas suas pro illo ponere. Sequi-
tur. *In patientia vestra possidebitis animas ve-* Iob.18.
stras'. Eximium animum possidendi non a-
gros non domos non regna, sed quod maius
est ipsos, virtute patientiæ. Nam impatiens
sui ipsum perdit, & non est sui compos. Ideo
Iob ait. Quid perdis animam tuam in furore
tuo? Qui patiens est dominus est sui ipsius: im
patiens autem suę subditur cholerę, & passio
nibus,

Prou.16. nibus, & odium, quōd habet exæcat rationē.
Vnde Salomō. Melior est patiens viro forti: &
qui dominatur animo suo, expugnatore vr-
bium. Hoc dominiū attrēditur in eo quod pa
tientia cohibet hominem interiorē ab illicito
appetitu vindictæ: cohibet similiter exteriorē
quia linguam cohibet à cōtumelia, & manū
à violētia. Vnde sicut dicitur de garrulo quod
non potest tenere linguam suam: sic patiens
potest seipsum cohibere interius & exterius,
ab his quæ pertinent ad vindictam. Et quan-
tum ad hoc dicitur patiens animam suā possi
dere. In homine impatiente dominatur ira &
furor: & eum possident. Hanc autem virtutē
plusquam aliam cōmendat hic Christus Apo
stolis, cum loquebatur illis de persequutioni-
bus, quas passuri erant & satis ad propositum
accommodatè: quia ad sustinendum aduer-
sa, multum necessaria est. Nec melius experi
ri potest homo, an sit vere humilis, charita-
tiuus, & mansuetus, quam per patientiam in
Luc.17. aduersis. Idcoque in Ecclesiastico. Vasa figu-
li probat fornax, & homines iustos tentatio
tribulationis. Vir patiens quamuis perdat di-
uitias, delicias, & externa, non perdit seip-
sum: imò possidet: vt hic dicitur, animam
suam. Sicut fulmen vt ait Plinius quicquid
Plin.li.2.c. inuenit in terra feritque præter laurum: sic magna
calamitas omnia potest auferre & euertere,
præter firmam virtutem. Est enim constans
virtus pulchra laurus: semper virens: nullo ig
ne e nubibus erumpente nullo impetu tor-
1.Cor.15. mentorum, & ærumnarum exusta, aut labefa
ctata. Ad hanc patientiam & animi firmitatē
hortatur Paulus dicens. Fratres mei dilecti,
stabiles estote, & immobiles: abundantes in
Heb.12. omni opere domini semper. Arma est in tri-
bulationibus patientiam, Vnde Paulus. Per
patientiam curramus ad propositum nobis
certamen. Dauid quoque ait Deo. Et præcin
xisti me virtute ad bellum: & supplantasti in-
surgentes in me subtus me. Decipiūtur enim
inimici nostri, qui per tribulationes credunt
nos debellare: quando per patientiam nostrā
Rom.5.10. qua nos præcingit Deus, vident se esse con-
fusos & superatos. ¶ Obseruas autem tres esse
patientiæ gradus. Primus est iniurias dissimu
lare, quāuis vindicare possis. Sic Saul in prin
cipio sui regni, quando probus erat nolebat
iniurias vindicare dissimulabat enim se audi
re. Secundus est non solum patientia iniurias
pati presentes: sed etiam habere paratam vo-
luntatem ad omnia mala, quæ possunt eueni
re. Hunc habuit Iob: siquidem non solum Iob. 1.
flagella à Deo inflictatulit, sed etiam in ani-
mi preparatione alia multa ferebat. De hoc
patientiæ secundo gradu loquebatur Chri- Mat.5.
stus quando dixit. Qui te percusserit in vnā
maxillam, præbe ei alteram. Quod intelligi
tur de animi preparatione quam debet habe
re Christianus in patientia iniuriarum: quæ
imminere solent. Tertius gradus Heroicus
patientiæ est non solum patienter iniurias pa
ti, sed etiam afficere beneficijs, & muneribus
inimicum, vt ad Deum conuertatur: laudan-
do, & honore prosequendo illum. Hanc ha-
buit Ioseph in Ægypto, quando non solum
fratribus qui vendiderunt eum pepercit vo-
luntate recta, & pura: sed etiam multa, & ma
gna bona dedit. Hunc etiam gradum volebat Genes.45
dominus suos discipulos habere, ducereque
cupiebat eos ad hunc perfectionis statum. De
nique vt concludam & procedamus ad alia,
vnum hic aduertendum esse censeo, quòd
animas dixit Christus quod possiderent per
patientiam, & non dixit manus nec linguam:
quia bene stat quod manus, & lingua vltioni
parcant, & quod in corde maneat appetitus
vindictæ. Sed iam sequentia videamus. Ita-
que postquam Christus prædixerat discipulis
signa quæ ventura erant, & calamitates, ante
destructionem Hierusalem, pariterque tribu
lationes, quas ipsi passuri erant: nunc narrat,
& prædicit quę essent tribulationes imminen
tes cum iam iam desolatio Hierosolymæ im-
mineret, in quibus oportebat Iudæam relin-
quere, & fugere ad montes. Post prædicta er-
go addidit dicens. *Cum autem videritis circun-*
dari ab exercitu Hierusalem tunc scitote quo-
niam appropinquauit desolatio eius. Nullus me-
lior modus exponendi vnum locum sacræ
scripturæ, quam adducere alium ex eadem
scriptura. Et sic quando vnus euangelista aliū
declarat, illa est habenda tanquam verissima
expositio: falsa autem erit illa, quæ fuerit huic
contraria. Matthæus & Marcus scribunt hęc Matth. 24.
eadem quæ Christus in hoc loco dixit suis Marc. 13.
Apostolis. Dicunt enim. Cum videritis abo-
minationem. Quæ autem sit hæc abominatio
stans in loco sancto templi, Lucas noster ex-
ponit dicens: Quod est exercitus circundans
Hierusalem. Pro huius vera & germana lite-
ræ expositione vt scias quis exercitus sit iste,
& quare abominatio vocetur aduerte quòd
Christus hic nō de suo aduētu ad iudiciū loqua
tur, cōstat luce meridiana clarius: nec Christus

Universidad de Deusto
Biblioteca

hic loquitur metaphoricè, sed clarè, & apertè dicit hæc de obsidione Hierusalem. & cætera quæ statim dicit, vsque ad illud, erunt signa in sole & luna, loquitur de Hierusalem. Nam postquam euersa & conculcata à gentibus fuerit Hierusalem ait quod captiui ducentur eius habitatores: & in die iudicij non ducentur aliqui captiui quia omnes morientur. Matthæus etiam, & Marcus postquam dicunt cùm videritis abominationem, eadem verba dicunt quæ noster Lucas hic ait: quia eadem sunt quæ tractantur. Ex quo sequitur valde errare illos, qui in Matthæo illâ abominationē interpretantur Antichristum esse, cū hic nihil de Antichristi aduētu agatur sed de vastatione Hierusalē. Aliqui autē qui rectius Matthæi verba intelligunt qui eum interpretantur & bene de destructione Hierusalem, tamen per hanc abominationē (& male quidem) intelligunt Cæsaris statuam, quam aiūt quod Pilatus posuit in templo, cùm Pilatus multo ante vastationem Hierusalem esset officio depositus. Alij autem Titum Romanorum ducem intelligunt. Et miror quomodo tanta varietas orta sit, cum Lucas hic tam apertè quod Matthæus & Marcus dixerūt abominationem, vocet exercitum. Cur ergo hūc quem vocat Lucas exercitum, vocant Matthæus & Marcus abominationē? Et quis exercitus est iste. Itaque pro intelligentia vera istorum aduerte quod Iudæi post Christi ascensionem sæpe rebellarunt contra Romānos, propter tyrannides quas excercebāt præfides Iudææ dati à Romanis. Et præcipuè duo scilicet Albinus, & Florus, qui tyrānide & crudelitate similes fuerunt Neroni, qui eos misit: quia communiter famuli & subditi solent suos imitari principes. Nolo torquere te candide lector in enarratione tot laborum & tribulationum, quas in tempore horum duorū præsidum misera Hierusalem passa est & sustinuit, & etiam occisionum, seditionum, incendiorum, bellorū, quæ omnia Christus prædixit, in superioribus, ciuitatem passuram ante vniuersalem eius destructionē. Lege si placuerit Iosephum. Inter multa mala accidit q̄ Eleazarus filius Ananię pontificis iuuenis audacissimus cum alijs seditiosis respuerunt hostias, quo pro salute imperatoris offerri solebant, contradicentibus alijs pontificibus & sacerdotibus. Nulla autem prece aut suasione conpescuerunt eos, quin potius non ad sacrificia sed ad bellum ministri altaris accingebā tur. Videntes pontifices, & cæteri nobiles, seditionem, eorum autoritate non posse compesci, ad Florum & Agrippam nuncios destinarunt orantes, vt cum exercitibus ciuitatē ascenderent, antequam seditio intollerabilis fieret. Florus qui inimicus pacis, & totius boni, qui vt maior fieret seditio noluit respondere. Agrippa autem misit duo millia equitum, qui venientes cum his, qui in ciuitate pacem oprabant ascenderent superiorē ciuitatis partem, & ibi contra seditiosos, qui templum cū interiori parte ciuitatis tenebant pugnauerūt dies septem: à die scilicet, septimo mensis Augusti vsque ad quatuordecimū eiusdem mēsis, anno duodecimo imperij Neronis & facta est magna cędes ex vtraque parte. Iudæa turbata est & in omni loco cędes operabātur. Eodē anno à Cestio duce Romano expugnata est: & quia infœliciter se habuit in omnib⁹ Cestius cōtra Iudęam rebellantē: tunc iussu Neronis missus est Vespasianus, qui tūc in Græcia erat, & venit cum filio Tito. Conuertit se Vespasianus contra Galilæam, & Iudæā volens postremum esse bellum contra Hierusalem. Qui audita morte Neronis parū à bello se cōtinuit, Mortuis etiam Galba, & Otto ne imperatoribus, cùm audisset Vitelliū imperare, indignatus & à suo exercitu imperator pronunciatus, relicto filio suo Tito in Iudęa, ipse nauigauit in Italiam. Titus autē in festo Azymorū Hierosolymam inuasit: ad quā innumerabilis multitudo Iudæorum conuenerat, quia eo tempore omne masculinum de genere Iudæorum tenebatur Hierosolymam ascendere. Cum tota gens velut in carcerē in ciuitatem se inclusisset festiuitatis desiderio. Titus superueniens omnes obsidione cinxit. Et digne actum est, vt sicut in festo Azymorū quod dicitur Pascha Christum crucifixerunt: ita in eodem omnes collecti ad occisionem clauderentur. Sex fere mensibus obsessa est: incepit eam in fine mensis Martij in festo Azymorū, & finita est die octaua mēsis Septembris. Et ideo si bene computaueris tē pora, quæ regnauerunt Nero Galba, Otto, & Vitellius, inuenies quod quasi septē annis fuerunt à principio belli Iudaici vsque ad finē. Nam anno vndecimo Neronis incepit bellum & finitum est anno secundo Vespasiani. Itaque cùm hic ait Lucas, cùm videritis circūdari ab exercitu Hierusalem scitote quia appropinquat desolatio eius, licet verum sit de obsidione Titi, tamē intelligitur de obsidione facta

Ioseph. lib. 2. antiq. & 4. de bello Iud.

Eusebius lib. 3. cap. 7. 8. super c. 24. Matt.

facta ab Agrippa, & à Romanis sub Cestio. Hanc obsidionem vocant Matthæus: & Marcus abominationem quæ fuit hominum impiorum in templo, & profanatio eius. Nam in templo sub Eleazaro multus sanguis fusus est, multusq; per loca sancta decurrebat: & accedentes ad sacrificium super ipsum altare occidebantur. Et vt Egesippus ait sacræ vestes quas non licebat nisi cum summo honore contingere, & ad sola mysteria sacra accipi, ad tergenda turpissima vlcera, & fluentem sanguinem sumebantur. Deteriora his narrat Iosephus de libidinibus, quæ intra sacra exercebātur. Propter qu. omnia dicit tēplum profanarum & abominabile effectum. Cùm hæc sub Cestio agebantur erat signum credentibus, vt fugerent antequam Titus veniret cum suo potentissimo exercitu. Nam Titus ita circundedit eam, vt non esset exitus ad fugiendum. Ideo Christus nō dixit est desolatio eius, sed appropinquat desolatio eius. Sub Cestio appropinquabat: & sub Tito facta est & finita. Hanc etiam explicationem amplectūtur Augustinus & Chrysostomus. Tunc ait dominus. Cum videritis abominationem in templo fieri ab Elazaro, & seditiosis & circundari Hierusalem ab exercitu Romanorum duce Cestio. *Qui in Iudæa sunt fugiant ad montes. & qui in medio eius discedant.* Vocantur hic montes terra montuosa quæ erat habita extra Iudæam, quæ erat terra Regis Agrippæ vltra Iordanem ad Orientem, quæ est magis orientalis, quàm Hierusalem, & est terra montuosa: nam terra Iudææ planior est. Et ibi tunc habitauerunt in ciuitate quæ dicitur Pella sub dominio Regis Agrippæ qui Iudæus quoque erat, & magnam partem Iudęorum in subditos quoque habebat. Ipse autem erat confederatus Romanis: & præstabat auxilia Vespasiano contra Iudæos: & ideo tota terra eius secura mansit à tumultu & incommodis belli, & sic ipsi Christiani tunc turi manserunt. Poterat quidem Deus multis modis liberare suos ab exercitu Romanorum, sed non sunt facienda miracula sine necessitate: & poterant isto modo liberari cum iam de signis omnibus docti essent. Et etiam diuino oraculo fuerunt admoniti. Et ideo appropinquante Romano exercitu omnes Christiani, qui in prouincia erant recesserunt: relinquentes incredulam Iudæam solā in medio inimicorum suorum.

¶ Expende Dei bonitatem, & clementiam. Cùm enim parat iustis tētationem, statim parat quæ leuiter eos excipiant. Sic Iosephio filio Iacob cum fratres eius illum vendiderūt Ismaelitis statim parauit Petifarem, qui eum diligeret: & totam domum illi traderet. Sic etiam Ionas cùm in tribulationem, & tempestatem incidit statim parauit illi dominus cete grande, vt illum exciperet, & custodiret. Vnde Dauid. Non vidi iustum derelictum, &c. Habent se iusti sicut corpora rotūda, quę cum sint figuræ sphæricæ in omni loco sedē, & positionem habent. Ita iustus quocunque se conferat omnia in bonum cedunt, & bene valet: quia Deum coram se fert qui ponit manum, vt sedem faciat illi. Vnde psalmista de iusto ait. Cùm ceciderit, non collidetur: quia dominus supponit manum suam. Quocunque se vertit Deus manum imponit, & sic statim inuenit auxilium. Sed tamen mali habēt se ad modum lapidum quadratorum qui versus vnampartem iacere possunt ex altera nō: mali enim & impij bene in hoc loco se habēt, renuunt autem ad alium accedere. Hic sunt contenti, illic vero esse displicet illis. Iusto etiam ait propheta Esaias. Dicite iusto quoniā bene. Si iustus in exilium mittitur dicite quoniam bene: si in carcerem detrudunt, dicite quoniam bene: si ægrotat, si persequitur, si eger, si despicitur ab hominibus dicite quoniā bene: quia illi omnia in bonum cedūt, habetque Deum semper pergentem secū, & adeo contentus incedit, & c. Ita hic cum Deo curæ magnæ sit prouidentia suorum secundū eius bonitatem & misericordiam cùm vult sumere de infidelibus, & peccatoribus supplicium, statim suppeditat fidelibus, & seruis suis remedia necessaria: vt tu intelligas quam fidelis amicus Deus est & quanta est illi cura suorum. Serui Deo, & ipse tibi consulet. Ideo Psalmista. Iacta cogitatum tuum in domino, & ipse te enutriet. Sed ad contextum. *Et qui in regionibus.* Hoc est habitantes in Iudęa, Galilæa, & Samaria. *Non intrent in eam.* Id est, in Hierusalem: vt in ea tanquam fortiori ab hostibus defendantur. Multi enim audientes tantam bellorum videntesque iam Romanorū exercitum, fugerunt ad Hierusalem, putantes ibi saluari tanquam in arce munitissima, qui ibidem perierunt. Ideo Christus admoner suos vt fugiant à regionibus Iudææ, & q̄ non intrent in Hierusalem. Quare domine fugient ab his locis? *Quia dies vltionis hi sunt.* Dies sunt in quibus Deus decreuit punire Hie-

Deut. 32.

Gen. 37.

Ioan. 1.

Psal. 36.

Psal. 36.

Esai. 3.

Psal. 54.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hierusalem ex sua iustitia propter peccata, & vindicare sanguinem Christi, ac discipulorum suorum in Hierusalem & in Iudæa iniustè effusum. Ideo vos fugite de medio generationis pranæ. Sic Angeli præceperunt Loth vt exiret à Sodoma, ne periret in incendio. Gene. 19.

Moses præcipiti fugis dicens, Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tãgere quæ ad eos pertinent: ne involuamini in eorum peccatis. Saul Cineo dixit. Recede ab Amalech, ne involuam te cum eo. Dies itaque vltionis Iudææ, & Hierusalem venerunt & sunt isti: ergo recedite ab eis. Observa quã egrè & misere dilectissimum populum suum Israel dominus puniuit. Tanta enim fuit eius calamitas, & miseria, vt ipse Titus qui acerrim⁹ hostis erat Iudæorũ, fleuerit & doluerit ex cõpassione, vidẽs eorũ calamitatẽ cruciat⁹ & famem. Hoc velim inspicerent omnes nunc qui sine pudore vitijs, & peccatis habenas porrigunt. Meminerint esse tempus vltionis, & quod sicut ciuitati Hierusalem imminuit, imminet etiam nobis, vltionis, & vindictæ dies: memores etiam sint dieiillius quando nõ manebit lapis super lapidẽ in domibus suis: quia corp⁹ quod foues, tradet Deus vermibus, animam vero demonijs. Semper reuolue tecum diem, ac Deum vltionis esse: & quod subdito tibi imminebit, & forsan cras. *Vt implẽtur omnia quæ scripta sunt* De vastatione Hierusalem & de punitione Iudæorum per prophetas est prænunciatũ: quia de hac vltima & finali maxima Iudæorum dei actione, desolatione, ac derelictione in Esaia, Dauide, Osea, & in Hieremia, aliisq; prophetis, præcipue in Daniele, multa fuit varicinia. Sicut est illud, Ciuitatẽ & sanctuarium dissipauit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & vsque ad finẽ perseuerauit desolatio. Et in Psalmo. Fiat habitatio eorũ deserta: & in tabernaculis eorũ non sit qui inhabitet. In Ieremia quoque dicitur. Reliqui domum meam, & dimisi hæreditatem meam. *Væ autem prægnantibus & nutriẽtibus in illis diebus* Quæ enim prægnãtes sunt lactantes, & fugientes habent pueros: quomodo fugient? Quia lactantes parum sunt ad fugam accinctæ, quòd præelecta sua pignora teneritus habent vitæ propriæ. Dominus ait. Numquid mater poterit oblivisci infantẽ suũ vt non misereatur filij vteri sui? prægnantes vero fœtus suos non possunt veluti alia impedimenta abijcere: & relictis omnibus, se fugæ cõ credere. Possunt etiam referri hæc ad ea quæ historiographi scribunt de incredibili illa fame qua quædam coactæ fuere filios in cibos suos vertere. *Et erit pressura magna super terrã & ira populo huic.* Tam magna erit tribulatio vt in Matthæo dicit Christus quod erit qualis nunquam fuit ab initio mundi vsque ad illud tempus. Cuius occasione hanc literam aliqui de Antichristo exponunt: expositio quorum ridicula est, cum Lucas dicat hic statim quod captiui ducentur in omnes gentes: & Hierusalem calcabitur à gentibus. Manifestum ergo est & euidens quod de malis venientiubs Iudæis, & Hierusalem loquatur Christus in tempore euersionis Hierusalem. Dixit itaque dominus magnitudinem pressuræ & tribulationis vt diligentius fugerent. Nunquam tamẽ in aliqua historia legimus tantam calamitatem passam Hierusalem, nec erit aliqua sicut illa. Iustum enim fuit vt pro maximo peccato maxima daretur pœna, & grauissima. Nã iuxta mensuram delicti erit & plagarum modus & nullum peccatum fuit adeo graue sicut occisio Christi, discipulorum eius, & credẽtium. Ideo decens fuit vt pro illo omnium maximo peccato, maxima daretur pœna. De præcedentibus non dubium est quin fuerit maior sed tantum difficultas manet quãtum ad futuras tribulationes, interquas erit tribulatio Antichristi, nam illa videtur quod sit maior omnibus tribulationibus. Sed absolute dicendum est quod tribulatio Iudæorum in euersione Hierusalem fuit maior quam illa quæ erit sub Antichristo: quia Christus absolute dixit quod erit tribulatio magna qualis nunquam fuit ab initio mundi, nec fiet. Sic etiam dicit Matthæus & apertius Marcus. Nullum etiam motiuum est quare debeamus dicere tribulationem sub Antichristo maiorem esse, quam illam quam passa est Iudæa, & Hierusalem. Nam tanta mala ait Iosephus (qui illa vidit) accidẽt populo Iudæorum vt vix credibilia videantur. Sequitur. *Cadent in ore gladij, & captiui ducentur in omnes gentes. & Hierusalem calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora nationum* Quatuor ex ordine prædicit Christus, primum quod Iudæi casuri sunt ore gladij, hoc est ab hostibus interficiendi. Secundum fuit quod illi quigladium effugerint captiui sint ducendi in omnes gentes. Multa enim millia Iudeorum à Romanis fuerunt occisa, multa millia fame perempta, multa quoque millia vendita, & ex eis fuerũt alij hinc, inde per omnia regna & climata mundi dispersi.

Deut. 9. Psal. 68. Hiere. 12. Esai. 69. Mat. 24. Dan. 12.

dispersi. Præterea dispersio hæc Iudæorum, Deo ordinante, facta est ad confirmationem fidei Christianæ & maiorem memoriam nominis Christi, dum conuersi ex gentibus aduersarios suos inter se videãt viuẽtes, ex quorum libris probant quæ credunt, & in quorum tam longa, & graui captiuitate & desolatione, vident ad oculum esse impleta quæ de eorundem captiuitate & dispersione prædixerant prophetæ: atque incredules intuendo Iudæos memores fiunt dominicæ passionis. Ideo Psal. Deus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos ne quãdo obliuiscantur populi mei. Disperge illos in virtute tua, & depone eos, &c. Tertiò addit q̃ Hierusalẽ cõculcabitur à gentibus. Hoc est, hæc opulentissima, ditissima & pulcherrima vrbs ad quam vniuersæ gentes hactenus confluxerũt, in cũ venit contemptum, vt pedibus gentilium, & idololatrarum conculcetur. Quartò addit q̃ Iudæorum populus non sit sic perpetuo permãsurus in tantis miserijs, à facie scilicet Dei proiectus: sed quod restituendus sit suo tempore: quando Christus oues suas ex populo gentium acceperit. Hac de re Paulus ad Romanos ait. Nolo vos, ignorare fratres mysterium hoc quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fieret, sicut scriptum est. Veniet ex Sion qui eripiet & auertet impietatem à Iacob. Et hoc illis à me testamẽtum cũ abstulero peccata eorum. Ideo Christus hic dicit, donec impleantur tempora nationum. Secundo etiam potest hoc intelligi quod Hierusalem & terra sancta à gentibus non cõuersis, vtpote Saracenis inhabitabitur quousque tempora nationum impleantur: hoc est quousque veniat tempus debellationis seu expulsionis Saracenorum à terra sancta, & ipsa reddatur cultui Christiano. ¶ Iam nunc Christus agit de suo vniuersali & admirabili aduẽtu & de fine huius seculi: nã discipuli de subuersione Hierusalem, & de eius aduentu interrogauerunt. Hactenus ad vnam quæstionem. Respondit ostendens signa destructionis Hierusalem. Nunc autem respondens ad illam de suo aduentu sicut præmisit terrores & bella ante vrbis desolationem vt possent cauere mala electi, sic etiam ante suum aduẽtum multa præmittit signa. Ait ergo. *Erunt signa in sole, & luna & stellis* Ea est Dei bonitas, & benignitas, vt nunquam de nobis supplicium sumat quin prius moneat. Sed tamẽ humana fragilitas & miseria cum maxima sit, non prævidens homo monitus Dei prius ab eo percutitur quã ad nouam vitam accingatur. Tonitrũ præcedit fulmen: sed nos prius fulmẽ, quam tonitrum videmus. Prius enim Deus nobis tonitrua mittit, acsi dicat, caue, ne te fulmen interimat: nos tamen vt negligentes prius à fulmine diuinæ iustitiæ ferimur, quã eius sentiamus exhortationes. Prius quam Deus mundum aquis diluuij destrueret, prædicauit Noe gentibus: vt ad Deum cõuerterentur, pœnitentiam agentes. Hæc est diuina misericordia. Sed inspice malitiam humanam. Nunquam voluerunt adhibere finẽ Noe, adeo, vt ingruente diluuio inuenti sunt gaudentes, comedentes, & bibentes, multisque vitijs irretiti. Loth Sodomitis excidium illarum ciuitatum nunciauit. Ecce Dei misericordiam. Sed ipsis videbatur quasi ludens loqui. Antequam Deus de Pharaone supplicium sumpsisset per Mosem suasit. Hortatur prius Deus peccatorem vt conuertatur, ex quo dilucide perficitur in supplicijs Deum potius emendæ peccatoris consulere quam pœnę. Verum si in alijs supplicijs quiusquam Deus puniret, misit prædicatores qui peccatores docerent: credis tu quod cum Deus venerit ad iudicandum peccatores in vltimo die, nõ erunt iam præmonitii? Certè iam erunt. Mittet enim Deus prædicatores de cœlo, & de terra. Sol, luna, stellæ, mare, pisces, & cæteta animalia aduentum iudicis annunciabunt: vt homines viam domino parent, & recipiant eũ: ideo præmittet multa signa. Cæterum multis obstinatis peccatoribus hæc signa parum proderunt: & sic sicut diebus Noe, in vitijs suis comprehendentur. Hanc diuinam misericordiam simul & nostram negligentiam optime significauit regius vates, cũ dixit. Dedisti metuentibus significationem: vt fugiant à facie arcus. Venator non minatur leporem sed potius expectat donec quiescat vt sagittam proijciat: & tandem transfigat. At Deus qui non vult mortem peccatoris nisi vt conuertatur, & viuat, non sic facit: tenens enim arcum manu ad percutiendum, clamat, vt caueamus: & intentat, vt fugiamus. In die iudicij proijciet sagittas huiusmodi arcu contra peccatores, & in eo parabit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. Modo arcus pacis in manu Dei est corda eius ad nos versa in signum fœderis: at vero in die iudicij contra nos vertetur. Sed prius dabit significationem vt fugiant

Gen. 6. Gen. 19. Psal. 59. Ezech. 18. Psal. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

giant à facie arcus,& liberentur: significationem autem dabit in signis,quæ erunt in sole, luna,& stellis,&c. Cum videritis solem, lunã & stellas luce catere:intelligite regem appropinquare. Sæpe ac sæpius dicere auditis in locis vbi rex,& curia habitant,regem cum sua curia ad alium locum proficisci velle:non vultis fidem adhibere quia dicitis esse rumores aduectitios. Cæterum si domum alicuius nobilis ingrediamini,œconomi ve aut maioris cubicularij regis,& videritis iam omnia aulęa tollere,& in custodiam ponere, compertum vobis est regem proficisci. Dicitur iudiciũ appropinquare, Christum venire,& cutiam bonorum mutari nullus vult credere:tunc autẽ quando sol obscuratus fuerit,aulæaque claritatis lunæ,& stellarum sublata, scitote quoniam rex gloriæ Christus cum sua curia proficiscitur,& venit. Hoc certissimum signum habete. ¶ Sed domine quod patrarunt malum sol,& luna,quod ita punias, & luce eos priues:Dico quod quamuis isti Planetæ non peccauerint,tamen punientur quia peccatoribus seruierunt. Vide tu peccator, ac considera quanto odio Deus prosequatur peccatum: nam non solum peccatorem punit,sed etiam omnia quæ peccato seruierunt licet inanimata,& insensibilia sint. Peccatum enim dãnat, & etiam instrumẽtum peccati. Vnde in Deuteronomio præcipit dominus Mosi vt quando expugnarent filij Israel aliquam ciuitatẽ inimicorum destruerent ligna,arbores,& syluas:& etiam iussit dominus,vt qui cum iumẽto peccauerit moriatur ipse,& iumentũ,quod quidem non peccauit sicut nec arbores: sed quia instrumentum fuit peccati,destruere voluit Deus. Sic Sauli regi præcepit dominus vt destrueret boues,oues & omnia quæ erãt Amalech:quæ quidem non peccauerũt sicut nec muri Hierico,& lapides ciuitatis quos Iosue destruxit. Quapropter Deus serpentẽ qui Euam decepit punit dicens:. Super pectus tuũ gradieris. Quiquidẽ serpens culpã nõ habebat,quia diabolus loquebatur in illo: sed quia instrumentum fuit peccati, & peccato seruiuit punitus fuit,& super pectus suum graditur. Vide tu peccator,quod luna quæ te non &e illuminat quando adpeccandum,furãdũ, aut adulterandum,te confers: & Sol,qui te calefacit quãdo iuique agis,luce priuantur,quia non insurrexerunt contra te cum Deum creatorem tuum,& etiam eorum offendebas, eoque terra etiam comburetur q̃ noluit te consumere quando tẽ peccantem sustentabat. Hæc omnia facit Deus intuorum peccatorũ detestationem,& vt metum peccatori incutiat, videatque quid Deus faciet de illo, & quomodo supplicium sumet,cum ipse autor peccati sit:quãdoquidem sic insensibiles creaturas punit,quia peccato seruierunt. In libro Iudith legitur quod cùm Holofernes vastasset,& subiugasset terram Madiam descendit in campos Damasci in diebus messis,& succẽdit omnia sata omnesq; arbores & vineas fecit incendi. Et ce cidit timor illius super omnes habitantes terram. Similimodo vt incidat timor super peccatores,sicut Holofernes arbores:ita Deus succendet terram solem,lunam,& stellas obscurabit,vt videns hæc peccator timeat,tremat, & pœnitentiam agat. ¶ Itaq; primo vult Deus obscurari solem, & lunam in detestationem peccati:vt destruat, & dãnet quæ seruiunt peccato. Secundo vt timorem incutiat peccatoribus vt impij compuncti videntes tot signa ad pœnitentiam veniant:& pij siquid dignum pœnæ fecerunt, desleant erratum. Nam si cœlum iram descendentis iudicis ferre nequit,sed obtenebratur: quid tunc peccator ferre poterit? Filij Israel pauore ducti videntes tonitrus & fulgura dixerunt mosi. Loquere tu nobis,ne loquatur nobis Deus. Quid ergo dicet,aut facier,peccator cum tot signa viderit? Hæc enim signa admonebunt omnes,vt de peccatis suis terãtur, & pœniteant:ne æternaliter damnentur. Maximamque incurrent formidinẽ quibuscunque etiam audacissimis viris cum hæc contigerint signa. Si ergo timent homines insolitã solis obscuritatem si timent non consuetas tenebras, sicut AEgyptij de quibus dicitur in Exodo,quod factę sunt tenebræ horribiles in vniuersa terra,& tribus diebus nemo vidit fratrem suum,nec mouit se de loco in quo erat: si timent terræmotum, ventorum vehementiam,fortunas maris,nocturnos strepitus, ac serpentum,& draconum sibilos, leonumque rugitus:quanto magis timebunt illa horribilia signa? Nam sicut in die passionis quando Christus filius naturalis Dei passus est propter hominum peccata sol obscuratus est,& factæ sunt tenebræ per vniuersam terram: sic quando fiet iustitia filij Dei adoptiui qui homo est,erunt ista signa,vt timore incussus pœnitentiam agat,vt Centurio egit,& multi eorum qui aderant passioni Christi videntes huiusmodi signa,& terræmotus. ¶ Tertio hæc signa

Deute.20.

Exo.22.

1.Reg.15. Iesue.6. Gen.3.

Iudith.2.

Exo.19.

Exo.10.

Matth.27.

gna euenirẽt vt videas iuxta id quod ait Esaias quãm alienũ est à Deo punire: nam propriũ illi est misereri semper,& parcere. Nam si tãta tenebris mundus regitur, vbi iudex venit iratus:nõ id opus est iudicis, nõ est opus suũ iracsci,condemnare, & punire:alienum opus eius & peregrinum est. Alioqui si iudens:& gaudẽs vemisset ad pœnam,rideret orbis,plenaq; cuncta gaudio essent:attamen in tristitia quam creaturæ ostendunt conuincitur, Deo proprium non esse sumere supplicium de homine nec in tali opere lætari. Sunt iudices adeo pij qui etsi contra aliquẽ crucis sententiã proferant,ptius lachrymantur,& fleut. Sic Deus quando destruxit mundum tempore Noe,ptius plorauit. Tactus dolore intrinsecus,delebo(inquit)hominem,quem formaui. Super Hierusalem etiam prius fleuit ante te quam eã destrueret. Quemadmodum pictor qui molestia affectus deler imaginẽ quã depinxit quia defectuosa. Adeò ægrè hoc exercet Deus munus,vt priusquam exequtioni mander deflet. Ideo per Esaiam ait. Heu consolabor de hostibus meis. Ergo Christiane vide Deum te cogere,tuis vitijs,& peccatis,vt te puniat:quod est contra eius naturã, & munus. Ideo ipse per Esaiam ait. Laborare me fecisti in peccatis tuis. Carnifex si natura sua benignus est fert iniquo animo manus delinquentium scindere,suspendere,& iugulare:& præsertim quando qui deliquit est amicus,aut consanguineus, & multo magis,si filius est. Sic se habet Deus nobiscum: qui plus nos diligit;quam pater suum filium,aut spõsus sponsam. Nec creaturam quam Deus maxime diligebat puniret,elegit potius mortem obire. Ergo si libens & gaudens veniret contra peccatores,non obscurare:t solem,lunam & stellas:sed ex tristitia quãistæ creaturæ ostendunt colligitur quod non gaudens venit vt puniat peccatores. ¶ Porro eclypsari solẽ & lunam;pro eodem tẽpore impossibile est, cum eclypse solis fiat per interpositionem lunæ inter terrã & solem, & eclypsis lunæ per interpositionem terræ inter solem & lunam. Item sol erat tunc in Oriente,& luna in Occidẽte. Vnde et si obscuratio illa sit in toto orbe,tamen eclypsis nõ potest esse vniuersalis. Circa hũiusmodi obscuritatem solis,scilicet, lunæ,& stellarum nolo tempus consumere in recensendis opinionibus interpretum. Solum dico quod mihi videtur:videlicet q̃ obscuritas hęc consueget ex hoc quod Deus cooperiet solem quadam nube caliginosa,ita vt oriantur tenebræ in vniuerso,Ægypti tenebris obscuriores & nigriores. Hoc videtur dicere Ezechiel. Minatur enim ibi Deus mundum narrans stragem:quam in die iudicij inferet,& dicit. Et operiam cũ extincti fuerint cœli,& nigrescere faciam stellas eius. Et ponit modum. Solem nube tegam,& luna non dabit lumẽ suum. Potest secundo dici quod hoc fiet per radiorum subtractionem: nimirũ per hoc q̃ Deus concursum generalem suspẽdet,ne cum illis luminaribus ad lucendum concurrat. Et hoc modo sole nondum mittẽte radios,luna,& reliqua astra,quę solo fulgore solis lucent obscurabuntur. Et ideo dicuntur stellæ cadere, quia à suo cessabunt lucendi officio: iuxta illud Ioelis,qui de eadem die loquens ait. Sol,& luna obtenebrati sunt, & stellę retraxerunt splẽdorem suum. Potest etiam dici quòd stellæ quæ hic cadere dicntur sunt cometæ,qui est vapor alcensus in viscosa materia,& adustibili,inflammatus ab igne sphæræ superioris,qui durat quousq;illa materia finiatur,& sic insipientibus videtur stellę cadere quando illud fit. De istis autem Cometis,multæ tunc erunt. Has Christus vocat stellas cadutas, quia humano more loquitur nã multa dicuntur in sactis literis secundum hominum opinionem, & non iuxta id quod veritas continebat. Planetę etiam,& stellę veræ quæ sunt in sinimamẽto omnes obscurabũtur,& non erit tũc qua ifcunque obscuritas, vt in noctis crepusculo aut in eclypsi: sed omnimoda absque vllo prorsus splendore, ac si nulla essent astra in cœlo. Tu itaque quoties lumẽ solis lunę aut stellarum videris recorda re certo venturum tempus, in quo sub aduẽtu iudicis mirabilis in illis luminibus fit mutatio futura. Et dum adhuc illa pretiosa lumina tibi lucent, sic vtere illorum lumine, vt his deficientibus lætus expectare possis Christũ iudicem iustum. Sed quia vltima tribulatio hæc multis tribulationibus præuenitur: non solum in cœlo sed etiam in terra erunt signa, & in omnibus elemẽtis. Ideo sequitur in textu, *Et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris.* Ex pauore quem habebunt homines propter fragores horribiles, & impetuosas commonitiones, ac sonitus aquarum maris,& aliorum fluminum, certũ est enim quod extra omnem æstimationem,& consuetudinẽ erunt procellosis in eis inundationes, sonitus,& fragores in mari,& aquis. Non mirum

Ezech.32.

Matth.24.

Ioel.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rũ quod tãta cõmotio fiat in astris in terra & in mari: quia cum dominus perit tota familia turbatur: omnes enim domestici flent & tristes inceduntac mœsti sine vllo ordine. Sic omnes res fuerũt creatæ vt homini inseruitẽt ideo si homo morte subibat, æquũ, & iustum erat, vt omnes turbarentur, quandoquidem earũ dñs peribat. *Arescentibus hominibus prætimore & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi.* Primoquia deficiẽte solis lumine & in hæc influit terrestria, viuentiũ virtus deficit. Secũdo ob nimiã animi angustiã, ac mœrorẽ malorũ præsentiũ. Tertio propter timorẽ futurorũ, quæ præsens calamitas cõminabitur. Spiritus enim tristis exsiccat ossa. Etũt enim sensibus absorpti, pauoreq; & stupore attoniti, quòd arescentium nomine designatur.

Obserua autem quòd hoc interest inter bonos & malos, quod boni sicut viride lignũ, quod nõ facile cũburitur, & inflãmatur: mali vero sicca sunt ligna, quæ ignis tribulatio in momẽto deuorat. Quod autẽ boni ligno viridi assimilẽtur, saluator ipse testatur, qui conuersus ad fœminas plorãtes in sua passione dixit. Si in ligno viridi fit hoc quid erit in sicco id est, si in me qui iustus sum, & viride lignũ, sic ardet ignis passionis: in vos qui estis aridi quid fiet: Ardet in sanctis flãma, & nõnun quã grauis: ipsi tamen nõ solũ nõ cõsumũtur ab igne, sed suã semper retinent viriditatem. Quapropter cũ dies iudicij appropinquauerit, Deus inueniet impios aridos: & sicut paleæ siccæ, vt ait Matthæus, igne inextingibili conburentur. De bonis etiã egregius Psaltes ait. Et erit tanquã lignũ quod plantatũ est secus decursus aquarũ: quod fructũ suũ dabit in tẽpore suo. Mali vero aridi, infructuosi, & sicci assimilãtur ficulneę quã maledixit Deꝰ, & siccata est. Sentẽtia ergo contra aridã, & infructuosam ficulneã dedit Deus dicens cultori vineę. Succide illã. Præterea videbis in hyeme ficulneas, & arbores, folijs carẽtes, & exterius deformes, quæ siccæ apparẽt à quibus nullus potest expectari fructus, igni idoneæ atque scissioni: at tamẽ etiã si sic oculis videãtur intus propriã virtutẽ in radicibus absconditã habent, vt postea tẽpore æstatis folia, flores, & fructũ eructare possint pulchraque appareant. Econtra autẽ tempore verno appropinquante siccatur herba, fitque pallida, & marcida. Ita & eodẽ modo in hyeme tristi, & obscura vitæ præsentis, iusti qui se habent sicut arbores vitides non ostendunt suã virtutem, apparent quidẽ arbores siccæ, quę ab hominibus inutiles ad quãcunque rem iudicantur, cum pauperes, & egentes sint, latet enim eos dictũ Psalmistæ. Omnis gloria filię regis ab intus. Virtus enim intus abscondita est, sicut arboris vis hyemali tẽpore. Quid iudicares de Christo in cruce pẽdẽte, nisi quod erat quædam arbor ficca. Aduerte quòd postea in sua gloriosa resurrectione exiuit sicut in vere floribus exornatus, mirabiles fructus nobis donans. Similis erat ille, qui prose & cæteris sibi cõiunctis dicebat. Tanquã purgamẽta huius mundi facti sumus, omniũ peripsema &c. Sic martyres, sancti, despecti, & stulti habebãtur inutilesque. Diuites autẽ, atq; potẽtes mũdus maximis afficit honoribus, qui quidẽ sicut herba in præsenti vita viresciunt, hos maximi facit, quia non vident nisi externa, & nõ considerant iusti latentẽ virtutẽ. Cum autem dies iudicij venerit qui alterius sæculi verest, vide quid dicit euangelhũ quod arescent peccatores, & siccabuntur, iusti autẽ florebunt sicut lilhũ in conspectu domini. Apparebunt iusti, & sancti onusti fructibus bonorũ operum, quibus dicet Deus. Iã hyẽs transijt, imbera-bijt, & recessit: flores apparuerunt in terra nostra. ficus protulit grossos suos. Tunc consumata lachrymarũ hyeme, absterget Deus omnẽ lachrymã ab occulis eorũ, (iusti enim hyemem huius vitæ frigus, & labores effuderũt) Iã enim nõ erit vltra clamor, nec dolor quia priora abierũt. Oriẽtur Sol iustitiæ Christus, quemadmodũ sol orietur pulchrior micans in veris primordio, canent angeli cælestia cantica, sicut auiculæ, lucinia scilicet, & aliæ simíles huius generis. Tunc iusti, qui hic latebant apparebunt sicut arbores pulcherrimæ & lucentes. Sed quid fiet de arida herba? mittetur in ignẽ vt fornax inferni incendatur. Exibunt angeli, qui separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Dominus enim in Matthæo ait. Tunc dicã messoribus. Colligete zizaniã, & alligate eam fasciculis ad comburendũ. Permittit Deus zizaniã crescere quando viridis est: quia subsistinet hic Deus malos, & expectat, vt pœnitẽtiã agant. Quando autem venerit ver tempusque metendi, quando iam aridi fuerint, & pallidi, præcipiet Deus messoribus scilicet, angelis aridam herbam secare in ignẽque inferni proijcere. In fasciculos inquit, quia cũ mali, & impij simul incõsortio incedant ad peccãdum: hoc eodem modo simul in infernum proijcẽtur.

Mat.13. Psal.1. Mar.13. Luc.13. Psal.44. Esa.40. 1. Cor.4. Eccles.39. Cant.2. Mala.4. Esa.13. Matth.13.

tur. Episcopus cum sobrinis, & consanguineis: quos ex Christi patrimonio ditauit. Prætor cum suis exequutoribus qui prædabantur terram. Vsurarius cum vxore, filijs famulis, & seruis qui vsuræ ministrabant. Mercator & scriba simul cum suis ministris in fasciculos comburentur. Audi tu peccator maledicte qui tuo ventri delicijs, & voluptatibus seruis. Audi Esaiam dicentem. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Omnis gloria, & peccatorum vita assimilatur malæ herbæ: quæ hodie viridis est, & floret, cras autem arescit. Licet tu modo floreas, & viridis sis: vide quid Esaias dixit. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos. Ad quid enim fœnum aridum deseruit, nisi vt ex eo ignis incendatur? Hoc ergo est quòd debent expectare mali, qui sicut fœnum viride florẽt in hac vita: cum autem dies iudicij venerit arescent, iudexque accedens inuenit eos siccos, propter quod mittet statim in infernum. Hanc ergo siccitatem quam tunc mali, & miseri peccatores habebunt, qui videntes huiusmodi signa aduentus Domini arescent, significauit optime Euangelista, dicens. Arescentibus hominibus præ timore, & expectatione. Timor iste adeo magnus erit, quod quanuis iusti sint tuti propria conscientia, maxime timebunt, atque horrescent tot videntes signa, terræmotus, maximamque maiestatem iudicis, iram contra iniquos & peccatores. Et vt Euangelista magnitudinẽ terræmotuum, & terrorum magis in animos nostros induceret, inquit, quod non solum homines, sed etiam Angeli contremiscent. Vnde sequitur. *Nam virtutes cœlorum mouebuntur.* Hoc est Angelici spiritus. Vocantur tamen virtutes cœlorum, & vt Marcus ait, virtutes quæ sunt in cœlo: quia sunt substantiæ spirituales quæ non habent molem, sed virtutem: sicut dicimus Angelos esse intelligentias, vel substantias separatas, quia non sunt spiritus vniti materiæ, sicut animæ, sed absoluti. Possunt etiam accipi istæ virtutes cœlorum pro vno de nouem ordinibus Angelorum, & quilibet Angelus illius ordinis vocatur virtus, & illi Angeli vocantur virtutes. Mouẽtur tamen operatione insolitæ: nam ante hoc operabantur, id quod ordinarium erat, & erat naturale non miraculosum, quia nunc agunt operationes suas solitas, sed tunc mouebuntur ad faciendum operationes maiores & inconsuetas: & sic oportebit sol obscurari, & luna, & cadere stellæ. Nam cum spiritibus specialiter his qui sunt de secunda hierarchia pertineat operari miracula quæ fiunt super res sensibiles: ideo mouebuntur ad faciendum has operationes maiores, & in consuetas, obscurando solem. &c. Vel mouebuntur obstupescentes, & trementes videntes Dei iram aduersus peccatores. ¶ Considera iam nunc tu qui in hac breuissima vita tuis desiderijs, & concupiscentijs seruis, qualis erit ille dies, vbi homines arescent, Angeli mouebuntur præ timore, & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi? Quanta & quam terribilis sit illa dies, perpendi potest, primo in miserijs & laboribus, quos hic iusti patiuntur, & sustinent. Quia si iusti vt sunt Apostoli, Martyres, & amici Dei, tot afficiuntur calamitatibus paupertate, scilicet, fame, carcere: persequuntur que, & accipiuntur miseris modis: quid malis est expectandum? Ecce inquit Hieremias quibus non erat iudiciũ, vt biberent calicem, bibentes bibẽt: & tu quasi innocens relinquetis? Nõ eris innocẽs, sed bibens bibes. Putant impij flagella, ignes, & scorpios, bonis paratos esse: cum secundũ veritatem, non nisi malis, & peccatoribus: qui etsi in hoc seculo cum mali, & impij sint non patiantur, hoc habeant pro comperto enormia, & terribilia tormenta eos expectare, qđ ipsi credere debent siquidem Diuus Petrus, Andreas, & Laurentius, necnon Ioannes Baptista cum tanta essent sanctitate præditi, & perfectione vitæ, tot tantosque cruciatus sustinuerunt. ¶ Secundo aduertendum quam terribile iudicium erit illud, siquidem tam patienter, & benigne segerit Deus cum peccatoribus in hac vita. Si quis futurum, plagis multis vapulat: si regem prodit, pœna capitali punitur, &c. Deus ergo qui quotidie, singulis horis videt, & suffert blasphemias, furta, abominationes, & maxima peccata, nõne de his supplicium sumet? Qui maximi facit honorẽ proprium, ita vt eum minimum dedecus, & cõtumelia maximè torquet: & ita æstimat, qui cũ adeo sit magnificus & liberalis, vt seipsum nobis donet, nihilominus dicit, gloriam meam alteri non dabo: si ergo sic se res habeat, quid facturũ aut pœnas sumpturũ de tot iniurijs, contumelijs, & alapis, quibus ab iniquis peccatoribus prosequitur, putas? Sic Deũ dedecus, & contẽptus vexat vt quod prius Esaias dixit, fuit expostulare cũ hominibus dicẽs. Audite cœli, auribus percipe terra, quoniam Dñs

Esa.43. Esa.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

loquutus est. Filios enutriui, & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Maxima Deus iniuria afficitur propter contemptum: siquidem cœlos, & terram vocat? Si ergo hæc in præsenti statu non punit: procomperto habere poteste thesaurizare irā in die itæ, & vindictæ, simulque pœnas daturū in illo die. Et ex maxima Dei patientia, & benignitate, hoc qua cum peccatoribus se gerit Deus cum sit adeò honoris proprij cupidus, & eum tanti faciat hinc tu collige quam magna erunt diei iudicij supplicia. A deo magna erunt, vt dicat sanctus Petrus de illo die loquens, quod iustus vix saluabitur. Quod Dauid considerans dicebat Deo, Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine. Nam quod ait cum seruo tuo. Quid Dauid ais: nonne iustus, & seruus Dei es: quare ergo non gaudebis Deo rationem reddendo? Quia sentiebat Dauid Domini iudicium sic arctum esse, quòd vix iustus saluari poterat: timebat quanuis iustus, in iudicio Deo reddere rationē. Si ergo qui Deo seruit hoc refugit iudicium: quid faciet qui tantum carni, mundo, & voluptatibus inseruiuit? Si seruus Dei renuit intrare in iudicium: quomodo intrabit seruꝰ dæmonis? Sed quid est ꝙ qui tantū bene egerunt timent huiusmodi rationem reddere? Quoniam etiam opera bona maximo rigore examinabuntur. Vnde Dominus. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Tempus omne Dei est: sed tamen in hac vita Deus illius nos cōstituit dominus, vt cum nostrum sit in eo mereri possimus. Postea tamen cum dies iudicij accesserit accipiet Deus tempus suum nobis cōmodatum, quando erimus extra omnem statum merendi, & respiscendi, tunc iustitias iudicabit. Non dicit furta, homicidia, adulteria, &c. sed iustitias: idest opera iusta, & bona: nam etiam bona quæ gessimus examinabūtur appēdenturque in statera recti iudicij Dei, vbi cognoscetur an propter inanem mundi gloriam fuerint facta, vel proprium amorē, propter Deum: verquam obrem quā plurima opera quæ nobis hic supererogationis, & heroica esse videntur, coram iudicio Dei parui momēti erunt. In mundi creatione nō mirum quòd examinaret Deus animalia, pisces, & alia, sed mirum valde est quod examinaret lucem. Vidit enim Deus lucem, quòd esset bona. Sic etiam in fine mundi sicut in eius creatione examinabit Deus opera nostra lucida, & bona: tunc enim apparebunt tenebræ, quia nō iusti ficabitur in conspectu tuo omnis viuens. Nō quod Lutherani asserunt, iustū in omni opere suo peccare: sed operum nostrorum imperfectionem volo indicare, si ad examen diuini iudicij conferantur. Ideo Diuus Petrus dicebat, quod iustus vix saluabitur: si Dauid qui seruus Dei erat adeo timebat in hoc intrare iudicium. Quid faciet ergo peccator plenus vitijs? Si fratres Ioseph perterriti sunt valde, audientes dicētem, Ego sum Ioseph, eo quod memores erant iniquitatis præteritæ, de qua iam pœnituerant, quid facient peccatores illi quotiens Deum vendiderunt, cū vidēt Christum, non solum in regno Ægypti dominantem, sed super omnem mundum in tanta gloria, & maiestate, cum ipsi sint onusti tot vitijs & peccatis, quorum nunquam pœnitentiam egerunt? Si Hester corruit, & examinata est in aspectu Regis Assueti, Daniel viso Angelo tremuit: custodes sepulchri in Christi resurrectione sunt territi, factique velut mortui: & Iudæi in horto venientes armati vt Christum iam iam moriturum caperent audientes, ego sum, ceciderunt retrorsum: quid faciet peccator cum viderit Christum in nubibus cū potestate magna, & maiestate venientem, vt puniat peccatores? Si tantum territi sunt filij Israel cum venerunt audire legem, vt dicerēt, ne loquatur nobis Deus ne forte moriamur: quis accedet tunc ad Christum, non legem dantem, sed eius transgressores punientem? Non ibi sonabit buccina, sicut cum dabatur lex, sed vehemens tuba. Si Hierusalem tūc vt dicit Propheta Sophonias scrutabitur lucernis ardentibus, cū sit ciuitas sancta: quid erit de Babylone? Nulla ibi prodetit philosophia Aristotelis, eloquentia Ciceronis, rhetorica Quintilliani. Nulla ibi scientia, diuitiæ, mundi fauor, potētia, aut hypocrisis proderit, nisi solū bona cōscientia. Non erit locus fugiendi: nā vbique apprehēderis, & corā iudice ad iudicium traheris. Abscondit se Adam in arbore, cū ad iudicium vocabatur: sed tūc non inuenies lignum vbi abscondaris: sed ligna erūt non ad refugium, sed ad tormentum, quia illis combureris. Habent hic peccatores lignum Crucis ad quod se conferant, vt illud amplectentes virtute illius Christi fique mereantur saluentur: & misericordia consequantur. Sed in iudicio Crux Christi, quæ hic est refugium, apparebit in nubibus, non ad solatium, aut refugium, sed ad tormentū. Ligna syluarum erunt ardentia, vt ibi non se

Rom. 2.

1. Pet. 4.
Psal. 142.

Psal. 74.

Gene. 1.

Psal. 142.

1. Pet. 4.

Gen. 45.

Hest. 14.
Dan. 9.
Matth. 28.
Ioan. 20.

Exod. 19.

Sophon. 1.

Gene. 3.

Matth. 24.

se abscondat filius Adam, nisi vt cremetur: & lignum crucis erit tunc in cœlo ad terrorē. In Numeris enim habetur quod dixit Dominus Moſi. Refert virgam Aaron in tabernaculum testimonij, vt seruetur ibi in signum rebellionis filiorū Israel. Sicut crux Christi summi sacerdotis seruabitur in iudicio in testimonium rebellionis peccatorum. Ná sicut recta regula metimur obliquū lapidis: ita crucis virga apparebit in iudicij die, vt illa tanquā regula mēsuretur vita nostra, cruce ipsa Christi vitæ nāe moribusq; applicata, rectæ siue obliquæ iudicētur. Obliqua illa opera, & mala dicētur, quę huic regulę cōsona, & proportionata non fuerint: ecōtra autem, bona & sancta. Nec tunc Christus veniet deambulans ad aurā post meridiem sicut cū puniuit Adā, cōferens spatium atque tempus intra quod abscōdi posset, aut (vt melius loquamur) agere pœnitentiam posset. Sed tunc in iudicio illo nō erit pœnitentiæ locus: quia non deambulans, sed cito veniet, & ideo in Euangelio eius aduentus, fulguri comparatur. In diluuio cum Deus destruxit mundum aquis, habuerunt illi octo refugium in arca: sed hic nullum erit refugium. Cum subuertit Dominus Sodomā & Gomorrā non omnes perierunt, quia Loth in monte saluatus est: sed in iudicio dicent mali. Montes cooperite nos. Quid ergo speratis? quid statis? Cur non agitis pœnitentiam? Veniet tunc tempus quando non arare, nec metere poterunt: & qui ex præcedentibus annis non congregant, tunc esurient. Vnde Dominus per Prophetā. Serui mei comedent, & vos esurietis. O quāta est stultitia nostra qui scientes quod non erit tunc panis, sed sterilitas, nolumus hic laborare. Nō sic spreuit cōsilium Ioseph princeps Ægypti, quanuis nunc multi sunt generi Loth qui consilium salutare spernunt. Non vacabit tunc tempus latendi, nec merendi. O quam angustæ erunt viæ reproborum, superius erit iudex iratus, inferius horrendum chaos: à dextris peccata accusantia, à sinistris dæmonia ad suppliciū trahentia: intus conscientia mordens, foris mūdus ardens. Vide quam iure, & merito Christus dicit quod arescent homines præ timore, expectatione, & quod virtutes cœlorū mouebuntur: quādoquidem Iob cùm sanctus & iustus esset, & non oculis, sed tantum cogitatione cerneret hoc iudicium, tremebat, & timore percussus, dicebat. Semper enim quasi trementes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. Iudicium enim erit quędam inundatio qua totus mundus, & omnia bona eius subuertentur. Extat modo mundus, sordidus ac fœtidus: sunt homines onusti officijs, & magistratibus: sed naufragium faciunt, cum proprijs mercibus. Consule Beatum Gregoriū in Moralibus super hoc quod ait Iob, pulchrè differentem. Propheta quoq; Amos. Reuelabitur inquit quasi aqua iudicium, & iustitia quasi torrens. Sicuti quā do inundat, magnaque diluuies ingruit, rapit omnia quæ cursui obstare videntur & secum fert. Vnde & Beatus Iob loquēs cū Eliphath. Nunquid semitam seculorum custodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui, qui sublati sunt, & fluuius euertit fundamentum eorū? Lege etiam sextū caput libri sextidecimi Gregorij in Moralibus super sanctum Iob: cuius doctrinā, quæ optima est breuitatis causa nūc omittimus. Diuus quoque Bernardus statim in initio primi sermonis aduentus assimilat mundi amatores nauigantibus, qui quidem ingruente tempestate nauique fracta & comminuta pro viribus tentant manibus capere herbam, seu tabulam cupientes in ea incolumes euadere: crescente autem tempestate nauis cum contentis naufragium facit. Sic se habent impij qui vt pauperem fugiant diuitias amplectuntur, vtque famem deuitēt cibos capiunt. &c. In iudicij die omnia peribunt: quia fluuius iustitiæ diuinæ subuertet omnia. Ideo Iob, quasi fluctus timebat Domini iustitiam iudicium eius, & pondus. Vide Gregorium. Quod ergo restat remedium, vt tot, tantaque, fugiamus pericula. Quid faciemus, ne submergamur tot ingruētibus tēpestatibus? Alleuare nauem animæ ab omni onere, & omnia abijcere, vt sunt diuitiæ, deliciæ, negotia secularia, honores, & his similia: & quod magis faciat nauem submergere, vt sunt peccata, iuxta illud. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Sed de his satis. Verū scias quāta auctoritate & maiestate Dñs veniet suos iudicare post hæc signa, & terrores qui præuenient diē iudicij: vide quid Euāgelista dicat. *Tunc videbunt.* Tunc, in hoc loco magnā emphasim habet. Tunc, quando bona conscientia præstabit totius vniuersi regimini. Tunc quādo satius erit fuisse pauperculū despectum & deiectū, quam maximum prelatum, diuitem, potentem in hoc mundo. Tunc, quando deliciæ, voluptates, honores, humanæ amicitiæ,

Rom. 17.

1. Pet. 4.

Gen. 14.

Isai. 65.

Amos. 5.

Gen. 41.
Gene. 19.

Gen. 8.

Gene. 19.

Iob 31.

lib. 22. Mor. cap. 16.
Amos. 5.

Iob. 22.

lib. 10. Mo. cap. 13.

Psal. 37.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peribunt. Tunc, quando amici, cognati, regũ studium, eorumque præcipuum esse amicũ, nihil proderunt. Tunc quando mundus succensus & consummatus fuerit. Tunc, quãdo tu cum Deo solus sedebis ad rationẽ tui reddendam, examinandamque conscientiam funali incenso. Et quando euenier hoc, tũc? De illa dienemo scit, nec filius eius, quatenus homo est ex natura sua, nisi ex vnione ad verbũ: nec sciri potest ab aliquo mortali secluſa Dei reuelatione. Verum possumus scire aliquem cito finiendum, & morituru quando iam senex, & decrepitus est, quanuis diem ignoremus mortis eius: nam vt Paulus ait quod antiquatur, & senescit, propè interitum est. De hac sexta & vltima ætate ait Apostolus, Nos sumus, in quos fines seculorum deuenerunt. Et Ioannes etiam. Filioli nouissima hora est. Apostolus etiam Paulus, iterum ait. Tempus enim breue est. Ergo iam mundus ad interitum minatur. Signum etiam est ægroti iamiã morituri, quando videris lecti lodices, & stragula manu tenere, & ad se vi trahere. Iã nũc videmus principes capere stragula, expoliare & exuere ecclesias, & monasteria hospitalia-que, quartam partem vectigalium vendicantes sibi: facientes Dei ecclesiam ignobilem tributoque obnoxiã. Nec desunt Theologi qui consulant Regibus, & laudent illorum auaritiã. Sicut nec defuerunt Abimelech serui, qui laudarent pulchritudinẽ Sarę. Semper enim principes habent iuxta se qui laudent ea, quæ ipsi diligunt & astant oculis acutis inspicientes quid regi charius, quidque eum magis alliciat, vt ipsi approbent, & commendẽr, quanuis re malum sit, & vituperabile. Itaq; rapina principium, diuitum, & potentum, signum euidens est mundum tam cito moriturum. ¶ Aliud etiam signum morituri in proximum: est frigiditas corporis: tunc enim medicus dicit, Actuum est de eo. Sic Dauid quia senuerat habebat que ætatis plurimos dies. cunque operiretur vestibus non calefaciebat se: & sic deficiente calore mortuus est. Sic quando quis incipit mori frigescũt pedes, manus, nasus, & omnia membra. Quãdo nam mũdo tã parã charitatis fuit sicut nunc? Iam amor non est, nec de virtute agitur, nec veritas præualet: nec pietas seu misericordia erga proximos egentes & miseros. Conciones fere nunquam audiuntur: res sacra breuis desideratur: quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Non est ueritas, non est

Matth.13.
Hebre.8.
1. Cor. 10.
1. Ioan 2.
1. Cor. 7.
Genes. 20.
1. Reg. 1.
Matthæ. 24
Osee. 4.

misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum mendacium, homicidium, & adulterium inundauerũt, & sanguis sanguinẽ tetigit. Propter hoc lugebit terra, & omnes in ea. Omnia hęc oculis nostris videmus, qua propter mundus iã infirmatur, & inextremis laborat. Vnde Dominus. Cum venerit filius hominis, putas quod inueniet fidem super terram? Non stant homines promissis, fidem non seruant, debitum pernegant: nõ est cui fidere possit homo: homines secretũ non racent, omnia garrulationes, & proditiones sunt. Principes & rectores populorum, nõ rectores, sed oppressores eorum sunt: non domini, sed tyranni, non legum obseruatores, sed omnis iustitiæ, & honestatis violatores. Vbi nunc in mercatoribus, & officialibus mechanicis veritas? Nõ est fidelitas: nec inuenies amicum. Omnes quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi. Vbique vsuræ, periuria, deceptiones, mendacia, vbique fraudes. Mundus iam in maligno positus est, & iam adimpletum cernimus illud Esaiæ Et relinquetur sicut excussio oleæ duarum vel trium oliuarum, in summitatem rami, siue quatuor, aut quinque. Quando virgis cædunt & quatiunt oliuam videbis folijs expoliatã ramisque, extremũ, hic vnum ibi alium cernes in arboris summitate. Sic nũc ecclesia viderur excussa: & expoliata esset tot illustribus viris & sanctis quibus florebat, elapsis temporibus: non inuenies tam nisi vnum aut alterum in abditis: audies quendam vitum sanctum Toleti habitare, alium Hispali, alium Parisijs, alium Barchinonæ, alium Neapoli: cætera orbis plena sunt perditorum hominum, & vitiosorũ Qui ergo memoria, prærerita tenet, & videt Ecclesiam Dei sicut oliuam excussam, viribus sanctis egentem: nonne dicet mundum constitutum esse in vltimo agone finemque subire? Igitur finem hunc quotidie expectemus, iudicisque aduentum qui veniet nobiscum rationem facere. Tunc enim satius erit pauperem mendicum fuisse, amare, propter peccata fleuisse, quam magnas diuitias habuisse, & tempus vitæ vanitatibus tribuisse. Tunc enim de quolibet verbo otioso, & cogitatione, rationem reddes. Quid erit tunc? *Videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate.* Tria hic maximè consideranda sunt. Primo quis sit qui venit. Secundo, ad quid venit. Tertio, quomodo venit. De primo ait, quod videbũt

Luc. 17.
Phil 2.
Esa. 26.

filium

filium hominis venientẽ. Christo enim homini tradita est Sanctissima Trinitate potestas iudicandi viuos & mortuos. Hoc est quod ipse met ait. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Et iterum, Pater omne iudiciũ dedit filio. Et rursus. Et potestatem dedit ei iudiciũ facere: quia filius hominis est. In Actis quoque Petrus Apostolorum princeps ait de Christo. Hic est qui constitutus est à Deo Iudex viuorũ & mortuorum, Christus enim in illa forma secundum quã est Dominus humani generis, ad iudicandum veniet. Obtinuit enim in quantum homo iure redemptionis dominium in totũ humanũ genus. Ideo Paulus. In hoc Christ' mortuus est, & resurrexit: vt viuorum & mortuorum dominetur. Non tamen erunt dãnati beati, licet Christum videant: quia quãuis ab omnibus sit videndus, & ostẽdatur illa forma seruitam bonis quam malis: forma tamẽ Dei solis bonis seruabitur. Nam requiritur ad videndam diuinam essentiam lumen gloriæ, quo eleuetur potentia, vt ad id fiat idoneã: & licet aliqui negẽt illud lumẽ gloriæ exigi: saltem fatentur cõcursum aliquem diuinum supra naturam, quod non dabitur damnatis. Videbunt damnati corporis Christi glorioſi dotes, vt claritatem, & alias: quia videbunt Christi humanitatem quæ apparebit dotibus glorioſis. Cognoscẽt autẽ illum esse filium Dei per excellentiam claritatis corporis, per maiestatem imperandi: prõpritudinem in Angelis & sanctis obsequẽdi, per tam euidẽtia & perspicua signa, vt illis cõuicti negare non valeant. Cognoscent enim per signa certissima effectusque manifestos, quod Christus est Deus, ac omnipotens, & videbunt humanitatem eius glorioſam: de qua visione non solũ non delectabuntur, sed recipient dolorem maximum & pœnã, quia oculus infirmus offenditur videndo lumen maximũ. Item quia erũt obdurati in odiũ Christi: inimicus autẽ tristatur videndo gloriam illius quem odit, vel inuidit. Ideo videbũt eũ cum maximo dolore atque pudore: quod videbũt quem oderant, vt inimicum maxima gloria, & honore exaltatum. Sic filij Iacob sunt maximo mœrore pressi, vidẽtes Ioseph maximo honore & delicijs à patre Iacob affici: qui illis erat exorsus nimis. Sic torquebatur Saul, quia videbat Dauidem quem ipse oderat laudari & venerari à populo. Sic Hieremias non tam vexatus est videns Hierusalem euersam, & quasi viduam, quam quod inimici eius fa-

Matth. 28.
Ioan. 5.
Esa.
Ioan. 14.
Genes. 37.
1. Reg. 19.
Hieron. 1.

cti sunt ei in capite. Malos vocat Paulus inimicos Christi Iesu, Quorum finis interitus: videbũt enim quẽ ipsi oderãt honoratũ maxime, quod quidem cedet in nimiũ doloré. Si mali cruciabuntur, & in eorum pœnã veniet Christus cũ tanta maiestate, ibi videbunt illũ tãterribilem vt eligerent potius q; infernus eos absorberet: quam illius vultum intueri, & sentẽtiam expectare. Esaias enim dixit. Impius nõ videbit gloriam Dñi. Hoc dixit de visione diuinitatis, quia de humanitate dicit in eodem capite. Videant & confundantur, & ignis hostes tuos deuoret. Econtra autem apparebit electis vultu placabili, & iucundissimo: quia beati videbunt eum oculo mentali, diuinitatẽ eius in proptia forma, etiam gloriã animæ ipsius, oculo corporali gloriam & splendorẽ corporis eius, cum maximo gaudio & lætitia. Ideo Esaias. Regẽ in decoreſuo videbũt. ¶ Nota autem quod Christo datur iudiciũ, vt ipse ait, quia filius hominis quod in maiorem gloriam beatorum redundat: & in maius pręiudicium damnatorum, malorumque tormentũ. Sicut enim cum in carne passibili venit, fuit in ruinã & in resurrectionẽ multorũ: sic erit in secundo aduentu. Mali specialiter punientur videntes quod ille, cuius moribus ipsi cõtradixerunt, sit eorum iudex. Nonne erit maxima confusio auari, quod erit eius iudex homo qui fuit pauperrimus & diuitiarum contemptor, ita vt diceret vulpes foueas habẽt, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet: Quid dicent superbi cum viderint iudicem illum, qui portans in humeris suis crucem crucifigi voluit? Quid ambitioſi, videntes iudicem qui fugit cum voluerunt eum facere regem? Quid guloſi dicent coram felle & aceto potato? Quid denique omnes mundi amotores, coram mundi & deliciarum contemptore dicturi sunt? Maximum supplicium erit malis Christum eorum iudicem esse: nam confusio diuiti est pauperem iudicem ei constitui: superbo, humilem dari, impudico, continentẽ: potẽti, & magnati, pauperẽ Christum Iesum. Si in curiã regis proficiscere vt vicinũ tuum apud iudices conuenires de lite, & tibi in via occurrisset obuiam quidã patrius homo de eadem curia veniens, eumque de lite certiorẽ faceres, & ipse responderet te omnì carere iure, quia cæteri in simili casu condemnati solent: nonne domum tuam redires, vt cum opposita parte conuenires: desisteresque ab in-

Phil 3.
Esa. 26.
Esa. 33.
Ioan. 5.
Luc. 2.
Luc. 9.
Ioan. 6.
Matth. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceptor? Certe sic. Auare ergo quo vades Ad iudicium vado. Ibis quidem velis nolis. Dic mihi quæ res tua agitur? Nummos atque diuitias multas congregare, siue per fas, aut nefas. O quam iniqua res agitur Similé litem iã Christus Dominus gloriæ iudex condemnauit, quando in præsepio natus est, fuitque pauper, mendicus in vita sua, & tandé post mortem sepultus est in alieno sepulchro. Idem dicere possumus de furibundis, gulosis, superbis, & de cæteris vitijs deditis. Damnauit Christus qui tuus erit iudex, auaritiam, luxuriam, gulam, iram, inuidiam, cæteraque vitia, peccata, sua vita, & exemplo reprehensionibusque & hoc toto triginta trium annorum discursu quo in seculo vixit. Ille ergo tam vitijs oppositus datur, vt sit iudex vitijs deditis: in eorum dedecus, & ignominiam. Ibi nõ excusabitur iracundus, quod iniuriam condonare non potuit: siquidem iudex quem alloquitur cum ab inimicis suis quam plurimis obsessus, & circundatus esset sustinebat, & orabat Patrem pro illis etiam quando cruci affixerunt. Non dicet gulosus ieiunare non posse: quia continentissimus, & maximus ieiunator iudicabit eum, &c. & sic de alijs. Contra autem maximum erit solatium bonis & gaudium, iudicem Christum habere potius quã aliam diuinam personam: tunc habebunt iudicem apud quem opus non erit maximo conatu & labore, vt persuasus fiat quantum sit opus, qui labor ignoscere inimico, ieiunare, perpeti famem, frigus, sitim, martyrium pati, pro eo flagellati & crucifigi: nam horum omnium iudex scientiam habet experimentalé: & sic maxima erit iustis gloria videre suũ iudicem eosdem sustinuisse labores, quos ipsi: ideoque non erit iustitiam cõmendare opus. Dic mihi si litem intenderes & iurisperitus qui tibi patrocinatur nouitque te iure agere, in tua causa iudex constitueretur: nonne maxima afficereris lætitia? Considera ergo quod iusti & pij in præsenti vita, Christum habent patronum in cœlo, iuxta illud quod ait Ioannes. Aduocatum habemus apud Patrem Dominum Iesum Christum. Gaudium itaque speciale erit bonis & sanctis viris iudicem habere, qui & aduocatus est: nouitque cuiusque iustitiam, & iniuriam quam mundo persequente passi sunt. Disce ergo æquo animo pati labores, & angustias: paruique facere hominum iudicia. Nam quando quis damnatur à iudice ignaro, sua parum refert, nec sententia ab eo lata angit: sed ad alium pertum iudicẽ prouocat, qui superior est, & suæ iustitiæ gnarus, qui irreuocabilem sententiam in propriũ fauorem proferet. Sic se habent iusti in hoc seculo, contra quos mundus sententiã vt stultus, & ignorans fert, vilipendens eum, qui facile parcit, iudicansque magnum esse dedecus iniuriam non vindicare, esse humilem, pauperem, & stultitiam maximam propria bona dimittere Sic mali dixerunt de bonis. *Sapien. 5.* Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum putabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Hoc est iudiciũ, & sententia iniusta quam mundus ignarus fert contra iustos: & sic in hoc statu, iustorũ causa semper damnatur. Sed tamen nõ ægrè ferant, quia via & aditus patet ad prouocandum, vt à iudice supremo Christo Iesu audiãtur optimo iurisperito, qui dicet hominum sententiam vanam fuisse, nullamque esse, aliam pro bonis proferens, malos condemnãs, à qua nemo fugere, aut appellare poterit. *Hieron. in.* Sic Propheta Hieremias cum ab hominibus iniuste damnari videret ad Deum conuertitur dicens. Tu autẽ Domine Deus Sabaoth, qui iudicas iuste, probas renes & corda, videam vltionem tuam ex eis: tibi enim reuelaui causam meam, Domine Deus meus. Itaque in gratiam iustorum, & pœnam malorũ Christus Deus & homo veniet ad iudicium. Nam boni, & sancti lætabuntur maxime videntes aduocatum, iudicem suep r eosc onstitutum: mali vero confundentur cum viderint inimicum cum tanto honore exaltatum, vt iudicet qui in hoc seculo verbo & exemplo eorum facta damnauit ¶ Secundo ad quid Christus sit vẽturus, norum est: nam venit iudicare viuos & mortuos. Sed videtur maxime dignitati, & auctoritati Christi derogare cum homine intrare in iudiciũ, videtur inquã pusillanimitas, & deiectio. Si Rex cum suo obsonatore cõsideret, vt ab eo rationẽ sumeret, vir certe parui põderis, & momẽti haberetur: qui itẽ si in penariũ vel coquinã intraret, vilioris æstimaretur. Vir qui à formicis exigere vellet qua causa ductæ grana in foramina, & specus cõdũt: iste homo nõne stultus iudicaret? Plus nimiũ maiestati, & excellẽtiæ Dei derogat rationẽ ab homine exigere: quia respectu Dei homo minoris, quã formica respectu hominis sit. Itẽ quia coqui ita homo est sicut rex homines autem coram Deo sunt tã quam

Luc. 23.

1. Ioann. 2.

Esa. 40. Psal. 38. cut Rex: homines autẽ coram Deo sunt tanquam si non esset, inquit Esaias. Et Dauid in Psalmo. Substantia mea quasi nihilum corã te. Coram homine aliquid siue multum valet alius homo, & si alter sit Gr esse alter vero subulcus: sed corã Deo omnes sunt quasi non essent. Ideo Abraham. Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis. Esaias quoque. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Et in Psalmo. Omnes sicut vestimentum veterascent, tu autem idẽ ipse es, &c. Itaque si minus coram Deo iumus quam coram Rege penarius, & quam coram homine formica: videtur indignum Deo cũ homine in iudiciũ intrare. Hoc dicebat Iob. Homo natus de muliere breui viuẽs tempore, repletur multis miserijs. Et dignũ ducis super huiusce modi oculos aperire, & ducere eum tecum in iudicium? Præterea quam exigisti Domine rationum in mortis hora, optima fuit quidem & falli nullo modo potuit: ad quid ergo conducit iudicium vniuersale facere, ad iterũ exigendam? Deinde propheta tuus ait quod non punis bis in idipsum. Semel enim Deus peccatum punijt, & tunc maxima misericordia & benignitate, Misericordiam & iudicium, (ait Dauid) Cantabo tibi Domine. Ergo si hominem in morte iudicas, ad quid iterum iudicium facis & iterum damnas? Respondetur adhoc, quod conuenit vt Deus faciat iudicium generale: expedit enim ex parte Dei, & ex parte nostra Ex parte Dei quia iustus est, & iustitia est constans ac perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens: & si vnicuique tribuendum est secundum proprium meritum, secundum rationem naturalem constat virtuti præmium, vitio autem supplicium deberi. Hoc non facit Deus in hac vita si quidẽ multi boni & iusti ad maximam paupertatẽ deueniunt, ia firmitatem, persequutiones, & afflictiones patiuntur: malis autem multa secũda euenire ab omnibusque extolli videmus. Quam rem multi mirantur, vt Dauid. Mei autem pene mori sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Quia zelaui super iniquos pacẽ peccatorum videns, &c. Vide totum illum Psalmum: vbi Dauid inquit, quod penè mori sunt pedes eius videntes prosperitatẽ malorum, & quod boni parui fiant, vt non sit respectus mortis eorum. Et tandem, huius causam non penetrans, inquit, in hac vita huiusmodi iudicium Dei nos latere, & quod in die vltimo iudicij, in alia vita, cognoscetur. Ideo dixit. Donec intrem in sanctuariũ Dei, & intelligam in nouissimis eorum. Abacuc etiam clamat, & vociferatur dicens. Quare respicis contemptores, & taces cõculcãte impio iustiorem se, &c. Dauid. Vsque quo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur: Iob etiam de quæstione hac mirat ur: & multi alij, quos longum esset recensere. Plurimos etiam & nunc turbat hæc quæstio, videntes malorum fœlicitatem, & bonorum contemptum. Vt ergo ad hos omnes respondeat honorique satisfaciat Deus, operæ prẽtium duxit iudicium generale fieri, vt omnibus satisfaciat, vt Dauid inquit. Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Est Deus adeo bonus, quod cum sit maximus & omnipotens, nos autem adeo minimi non dedignatur nobis rationem reddere, humiliari: suamque coram hominibus defendere causam: vt suam ostendat iustitiam, & quomodo quæ facit, rectè & iustissimè facit. Hoc perspicuum est, quod in instãti quo anima corpus deserit datur ei pœna secundum suum meritum: sed quia hoc cæteros latet, cum iudicium occultum sit: ex parte Deicõuenit iudicium aliud esse vniuersale, vt omnes iustitiæ Dei certiores fiant. Vult Deus omnes homines intelligere quam iustè se gesserit cum singulis in mortis hora, malo, scilicet, & bono. Ideo Esaias ait. Reuelabunt cœli iniquitatem Iudææ, & terra aduersus eum insurget: & notum erit peccatum illius cum his qui dixerunt Deo recede à nobis. ¶ Secundo iudicij dies necessarius est ex parte nostra: quia virtus non solum præmio, sed digna honoris est: & vitium non solum supplicium, sed etiam confusionem, & dedecus meretur. Et sic oportet bonos non solum in morte præmio donari, sed etiam æquum, & iustum est, vt coram omnibus honore afficiantur. Peccatores quoque publicè dedecore afficiantur maximè conuenit: quia peccatum cum malum sit, obligat non solum ad pœnam, sed etiam ad confusionem, & pudorem. Ideo leges præcipiunt vt latrones publicè puniantur, propter confusionem, & verecundiam quam patiuntur: vnde si iudex latronem secreto in carcere vapulare iuberet, non esset in officio, nec iustitiam faceret: quia abstulit aliquam partem pœnæ culpæ debitæ, quæ pudor est, qua maior homini inferri non potest. Hinc est quod homo pro-

Psal. 100.

Abac. 2.

Psal. 93.

Psal. 50.

Esai. 65.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptij honotis zelotypus eliget potius maximā pœnam pati, quam quodlibet publicum dedecus etsi paruū sit. Ne ergo dimittat Deus quæ ad rectam iustitiam pertinent opus est palam crimen obijcere peccatoris. Quare dānati mallent esse in inferno & pati ilias pœnas, quam dedecus illud pati. Mundi iudices tam seculares quam ecclesiastici supplicīū delictorum differūt in dies feriales quibus multi comparent. Ita Deus reseruauit multa delicta, vt in illa die coram omnibus sumeret supplicīū de illis. Vnde Paulus. Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, Et Dominus per Prophetam Naū minatur dicens. Reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in gentibus nuditatem tuam: & regnis ignominiam tuā. Nam si mulier honesta, & verecunda nudaretur coram omni regno, moreretur præ verecūdia. Quid ergo faciet tūc peccator cum coram toto mūdo legetur eius vita, turpitudines, & abominabiles cogitationes? Hunc obsecro oculos tuos attolle, cōsidera maximè futuram tuam confusionem & ignominiam, quanto maior erit tunc delictorum tuorū cognitio: & quanto plures & dignitates maiores erunt ij corā quibus in iudicio pudenda reuelabūtur. Tūc enim non tantum opera, sed etiam cogitata coram Deo apparebunt, Angelis, & hominibus. Inuocabit etiam contra te cœlum & terram: iuxta illud Deuteronomij. Inuocabo cōtra vos cœlum & terram. Testimonium dabunt coram te Angeli, & dæmones, vt exemplo sanctorum confundaris: quia poteras facere quod ipsi fecerunt, sed potentior erit læsis cōscientia propria, quæ arguet te sicut Paulus dicit. Testimonium illis reddente conscientia eorum. Et hæc sola satis erit ad illum cōuincendum. ¶ Sed hic vnum dubitandum est an peccata iustorum apparebunt in cœlo? Ad quod respondeo quod sic: sed non cedet in eorum pœnam & confusionem: sed honorem ac gloriam. Euenier illis quod solet euenire his, quorum tunicæ manica in clauo fixo capitur & comprehenditur, ex quo eius ruptio seu scissura sequitur: cui postea ne videatur limbus cooperiens additur, & adijcitur: quo facto adeo pulchra ruptura manet, vt data opera scisa videatur propter decorem. Sic scissuræ peccatorum pœnitentia pro illis facta exornatę, non solum non malæ apparebunt: sed maxime lucidæ. Mali vero rupti apparebunt, & abominabiles quorum omnia peccata publica erunt ad eorum confusionē, dolorem, & pœnam. Sed his omnibus multo maius & horribilius est cum se viderint peccatores velut hædos, à sinistris iudicis statui: iustos autem ad dexteram collocatos, & ad regnum vocari, se aurem dæmonibus tradi torquendos. Quanta tunc erit anguſtia? quantus gemitus? Quantus planctus? Maiora quidem & plura hæc omnia erunt quam lingua explicare: aut intellectus capere sufficiat. Videntes enim turbabuntur timore horribili dicentes intra se pœnitentiam agentes, & præanguſtia spiritus gementes. Hoc dedecus pudor, & confusio, quæ omnia ibi mali patiētur, erit eis cruciatus maximus: sicut honor & gloria bonis: quòd eorum corpora gloriosa & lucida exeant, sicut sol, triumphantes de malis. Cæterum in vniuscuiusque morte corpus minimè luit pœnas: obidque necessum est vt impij resurgentes corpore simul & anima dānentur, iusti autem vtraque stolla gloriæ decorentur, vt integra, & omnibus partibus absoluta sit summa Dei nostri iustitia. Ideoque ex parte Dei conuenit, vt faciat iudiciū generale, vt iustificet suam causam: & ostendat quam bonus sit. Secundo etiam expedit vt iudicium fiat ex parte nostra, ad consummationem tam bonorum quam malorum.

¶ Tertiò, & principaliter agendum modo est, quomodo filius hominis Christus iudex viuorum & mortuorū venturus sit. De hoc enim ait nunc Euangelista quod veniet cum potestate magna & maiestate. Sic Angeli cum ascendit Christus in cœlum, & nubes suscepit ab oculis Apostolorum, dixerunt. Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlum? Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Veniet enim super nubem candidā, tota Angelorum curia comitatus, toto Sanctorum agmine stipatus. Veniet cum luce immensa, & cum incredibili clangore tubarū: vt videant impij quem contempserunt. Ideo Ioannes in Apocalypsi. Ecce venit in nubibus cœli, & videbit eum omnis oculus, & quidem pupugerūt. Porro hæc nubes non erit naturalis, nam in momento resurrectionis motus cœli cessabunt: vnde vapores elcuari non poterunt. Quare supernaturalis erit, & credimus condensari virtute diuina & supernaturali, vt virtus diuina filij Dei euidentius appareat: & maiori sit spectantibus admiratioui. Sic etiam illa nubes, quæ in transfiguratione

ratione obumbrabit eos, & quæ Christū susceptit in trāsfiguratione, supernaturalis erat: siue ex nimio splendore corporis Christi fuerit genita, siue ministerio Angelorum. Veniet autem cum tanta maiestate, peccatoribus metum incutiendo. Vnde Esaias de hoc aduētu loquens, ait. Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum: vociferabitur & clamabit, super inimicos suos confortabitur. Tacui, semper silui, patiens fui: sicut parturiens loquar. Aduerte ad hanc Esaiæ auctoritatem, quia illā per singulas partes exponere statui: quia optime hoc iudicium & aduētum filij Dei declarat. Primo ait quod Dominus vt iam diximus zelans suum honorem veniet ad iudicium: quia peccatores quantū in se erat sustulerunt suis culpis & nequitijs. Veniet enim suscitans zelum quasi vir prælia tor. Quondo rex regni ciuitatem ingreditur veste togalia indutus, vt vxorem ducat vel ad festa celebranda, ipse cum suis equitibus purpuratis lætus ambulat ac festatus: incolis pacificè loquitur omnesque salutat: si autem volens arma & bellum gerere venit ad vrbem deuastandam & dirumpendam, quia contra ipsum insurrexit, incedit armatis stipatus: quia eo animo commotus est vt veniret, supplicium sumpturus de subditis pro delictis.

Sic cum Christus Rex gloriæ venit in mundū in suo primo aduentu in die Natiuitatis eius: quia pacificus humilis, & mansuetus veniebat, illius equites itidem & famuli læti ingrediebantur ac pacifici, canentes, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus: & incolas salutauerunt bona & grata nunciantes pastoribus, in quibus clementiam ac benignitatem, qua Christus Dominus intrabat ossenderūt. Sed in secūdo aduētu dicit hic Esaias, quòd veniet quasi vir præliator armatus, in potestate magna & maiestate, vt peccatores duri pœnas luant. Sic coram ipso equites armati præcedent, peccatores minantes: & ita in habitu & vultu quem præse sol, luna, stellæ, cœlū, terra, mare, & elementa ferent, ostendetur quod venit sicut fortis, & quasi vir præliator. Ait vltra propheta. Tacui, silui, patiens fui: sed quasi parturiens loquar: Nimiū Deus modo tacet & suffert, cum peccatoribus sque simulat. Quot peccata, adulteria, homicidia, & abominationes, permittit modo Deus? Maximè miror quòd mundus non subuertatur, cœlum ruat, nec aperiatur terra, torque iniquos deglutiat peccatores. Sed existimatis vos quod quia modo tacet, tacebit semper? Ecce ait, quasi parturiens loquar. Quando pharisęi mulierem adulteram cō pectui Christi obiecerunt, tacebat: sed videte quod scribebat. Tu peccator aduerte quod quanuis taceat Deus, scribit nihilominus. Dissimulat, sed vitam & processum cumulat: ideo etsi nō loquitur, ne dormire existimes: propter quod cum ad culmen peruenerit, peccatorum exonerabit iram super te, simulque omnes pœnas lues. Quando filij Israel profecti sunt ex Ægypto per desertum in terram promissionis, exiuit obuiam Amalech animo dimicādi contra Dei populum: post quadringentos autem annos dixit Sauli Deus per Prophetā Samuelem. Recensui quæcunque fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in via quando ascendebat de Ægypto. Nunc ergo vade & percute Amalech & demolire vniuersa eius. Bene existimabant Amalechitæ Deū iam esse oblitum peccatorum suorum, & eo quod tacebat eos impunitos abituros: sed decepti sunt: sicut tu quando existimas Deū non sumpturum suppliciū de tuis iniquitatibus, quia tacet. Tacet, vt postea grauius punit. Thesaurizas enim in die iræ, vt Paulus ait. Sicut enim venit super eos ira Dei: ita superte veniet: nisi à via tua mala desiteris. Qui tacet, dissimulat, & qui patiens est, vide quid dicat, & horresce audiens. Ecce ego quasi parturiens loquar. Clamabit Deus & vociferabit, sicut parturiens mulier. Quando mulier aliqua grauida fit, laborat aliquando leui dolore capitis, seu stomachi, ciboſque fastidit: hoc autem totum nihil est si comparetur cū doloribus, quos in partu sustinet. Tunc enim verè dolebit quando clamabit gemitibus animam ipsam attingentibus. Ita & eodem modo si contemplari vis mundi supplicia, inuenies esse quosdam leues dolores: qui nihil esse videntur, si ad diem iudicij comparentur. Nā omnia præterita supplicia habent se, vt dolores mulieris, quæ grauida esse incipit. Diei autem iudicij dolores erunt sicut mulieris iam partui propinquæ, qui ad cœlum vsque peruenient, terramque ad fundum ire facient. Vide punitiones quas in sacra scriptura legimus Deum mundo intulisse: & reperies apicem esse respectu earum, quas in vltimo die inferet. Angeli cum primum peccauerunt è celo ejecti sunt in infernum absque vllo medio. Adam è paradiso terrenali. Noe temporibus destruxit Deus mundum diluuium aquis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Misit ignem de cœlo super Sodomam, Gomorram, Adoniam, Sabaim, & Losam. Interemit primogenita Ægyptiorum. Puniuit Pharaonem tot plagis: & postea in mari submersus perijt, simul cum suo exercitu. Deleuit memoriam Amalech de superficie terræ. Interfecit Og regem Basan, & omnes principes Canaam: cum cæteris, qui terram promissionis obtinebant. Combussit Aaron filios: fecit blasphemum lapidibus obrui: cooperuit lepra Mariam sororem Mosi. Crepuit terra & deglutiuit Dathan & Abirō cum omnibus suis domibus: igne succensit ducentos quinquaginta viros: Mosem & Aaron vetuit ne terrā promissionis ingrederentur, & de sexcentis millibus virorum qui è terra Ægypti egressi sunt duo tantum terram promissionis digni habiti sunt intrare. Serpentes ignei gētem enecant. Acham quia vestem Hiericho furatus est iussus est lapidari: Helt subito obijt: Saul fuit reprobatus, & præscitus: Dauid cū Dei amicus esset fuit punitus mitum in modum: Oza occisus, quia arcam tetigit. Prophetam quia contra Dei voluntatem comedit à leone fuit dilaceratus: centum octoginta quinq; millia Assyriorum quadā nocte Angelus Domini interfecit: duo & quadraginta occisi sunt pueri ab vrsis, quia Propheram Eliseum irridebant, Giezi factus est leprosus propter simoniam & Ozias etiam, quia vti voluit sacerdotali officio cum suum non esset. Dei populus ductus est in captiuitatem viribus Nabuzardan: Golias occisus per manum cuiusdam pastoris Holofernes iugulatus per mulierem: Antiochus tristis & doloribus plenus misere mortuus. Nicanor interfectus, & in frustra comminutus: Ananias & Saphira repentina morte pœnam dederūt, & Herodes à vermibus fuit cōsumptus. Omnia ergo ista maxima quæ audiuisti supplicia adæquat minimum quod peccatores in die tremendo iudicij patientur non si supplitijs inferni comparentur: quia huius vitæ dolores, afflictiones, & flagella sunt deliciæ. In die iudcij vera flagella erunt & supplicia. Puniūtur hic peccatores, vt corrigantur misericorditer: sed in iudicio, vt crucientur sine remedio. Quod ostenditur in Hieremia, cui dixit Dominus. Quid vides Hieremia? Et respondit. Virgam vigilantem ego video. Et infra. Quid tu vides? Ollam succensam ego video. Præsentis vitæ correctio assimilatur virgæ: sed futurę vitæ supplicium assimilatur ollæ. Vere enim, vt virga est punitio vitæ præsentis: quia percutit non ad occidendum, sed corrigēdum. Vnde Salomon. Si percusseris eum virga nō mo rietur. Vnde percussio hæc non est odij, sed amoris. Sicut Prouerbijs habetur. Qui parcit virgæ, odit filium. Et in Ecclesiastico. Qui diligit filium, assiduat illi flagella. Et in psalmo. Virga tua & baculus tuus: ipsa me consolata sunt. Ad hoc enim in hoc mundo corripit Deus vt emendet. Erat hæc virga vigilans: quia excitat peccatorem à peccati somno, & iustum à torpore acidiæ. Sic Angelus excitauit Petrum, percusso latere eius. At in iudicio non sic punientur peccatores: quia illi qui non emendantur virga præsentis flagelli, cruciabuntur ardore æterni incendij: ideo ait in secunda visione. Ollam succensam ego video. In olla carnes includuntur, & significat locum inferni, in quo includuntur dānati propter peccata quę in carne viuētes commiserunt: quapropter ollæ succensio significat gehennæ incendium. Vnde Iob. De naribus eius procedit fumus sicut ollæ succē sæ atque feruentis. Et ideo quando Christus templum est ingressus puniuitque illos qui in eo emebant, vendebant, & domum Dei profanabant, inquit Euangelista quod fecit Christus quasi flagellum. Non inquit fecit flagellum, sed quasi flagellum: quia flagella quæ Deus hominibus in hac vita infert, non vere flagella sunt, sed quasi flagella: non sunt supplicia, sed quasi supplicia: quia solum typum, figuram, & similitudinem supplicij habent. Attamen in iudicij die non faciet Christus quasi flagellum, sed flagellum: quia illius diei supplicia atque cruciatus, non quicūque erunt sed veri: quorum tantam similitudinem & vmbram huius vitæ flagella obtinebunt. Deus enim manifeste veniet, & ignis ante faciem eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Tunc non silebit vt olim: loquetur enim tunc, & vociferabit quasi parturiēs. Et quo in hoc seculo patientior fuit peccata dissimulans: eo tunc id iudicio seuerior erit, & durior ad misericordiam. Quis tunc tam ferreus auditor, vt tonitrui magnitudinē possit audire? De hoc tonitruo dicitur in psalmo. A voce tonitrui tui formidabunt. Tantus erit iudicis alioquin mitissimi furor, tantusque seuerus vultus: vt sancti etiam illius aspectum formident. Sanctus erat Iob, & ait, Quis mihi det, vtin inferno protegas me, & abscōdas me donec pertranseat furor tuus: & constituas

Exod. 12: Exod 14. Exod. 17. Nume. 21. Leuit. 10. Leuit 24. Num 12. Nume. 16.

Num 20. Num 21. Iosue. 7.

1. Reg. 4. 2. Reg 24. 2 Reg. 6. 3 Reg. 13. 4 Reg. 19. 4 Reg. 2. 4. Reg. 5. 2. Par. 26. 4 Reg. 25. 1. Reg. 17.

Iudith. 15. 1. Mach. 9. 2. Mach. 15. Actu. 5. Act. 12.

Hiere. 1.

Prouerb. 19. Prou. 13. Eccles. 30. Psa. 22.

Act. 2.

Psal. 45.

Psal. 103.

Iob. 41.

Ioan. 2.

Iob. 27.

tuas mihi tempus, in quo recorderis mei? Dicito mihi Iob, nonne tu es qui dicis, non reprehendit me, &c. Nonne tu pater orbatos, solatiumque viduæ præstas? Timeo quoniam dies ille futurus est terribilis solique iustitiæ deputatus. Beatus Paulus, sanctus, & iustus erat, tamen in hæc verba prorumpit. Nihil mihi cōscius sum. Ratio est, quia qui me iudicat Dominus est: quem decipere nōpotero, etsi velim. Stat me non inuenire peccatū: si tamen aliquod fuerit, inueniet Deus. Indoctus pictor pictura quam ipse fecit cōtentus est: notissimus autem fama, educet quam plurimos defectus ex eadem pictura. Si ergo in illo die quia dies iustitiæ est electi tremunt: quid peccatores facient? Vnde & Malachias. Et quis poterit cogitare diē aduentus eius? Et quis stabit ad videndū eum? Horrendū enim erit (vt Paulus inquit) incidere in manus Dei viuētis. Incidere in manus Dei mortui, gaudiū maximū est. Nam si Deū in cruce pendētem & mortum vides, inuenies eius manus esse fixas, ita vt te percutere non possit. Sed valde timendum est incidere in manus Dei viuentis. Omnes qui in hac vita punientur incidūt in manus Dei mortui. Castigās castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Supplicium huius vitæ si ad supplicium diei iudicij comparetur & referatur habet se sicut tauorum tentatio, aut probatio, qui in arenam ducendi suat: quos duabus fustibus, & fudibus cædi tantum permittitur: quando tamen in arenam descenderunt non solum fustibus sed hastis, gladijs, percuti, & traijci integrum est, vsque ad crurum sectionem. Huius vitæ supplicia fustes, & virgæ quædam sunt amoris plenæ: dici autem iudicij, lancearum ictus mortiferi erunt. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Ad alligādos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Nunc soluti pedibus sumus, vt ad Deum gradiamur, manibusque, vt bene operemur: in die vero iudicij, manus & pedes vincti erunt, vt in infernum in æternum proijciamur. Ideò Ioel Propheta. Conturbentur omnes habitatores terræ: quia venit dies Dñi dies tenebrarum & caliginis, &c. Lege caput secundum Ioelis Prophetæ. Miratur Ioel hunc diem, & merito: quia si iudicem, & iudicij locum consideraremus, iure mirabimur. Hoc dicebat Iob, qđ scilicet, causis, quas peccator dederit, nec vni respondebit. Si voluerit cōtendere mecum, non respondebo vnum de mille. Super omnia hæc quæ cum illa autoritate Esaiæ explicuimus, audi nunc vnum scripturæ exemplum. Noe iustus iacuit nudus in tabernaculo suo: sed Cham nunciauit fratribus quod patris sui verenda essent discooperta. Semetem, & Iapher cooperuerunt ea. Similiter sicut Cham, in hoc seculo impij peccatores irridēt ignominiam, & deiectionē patris sui Christi Domini, quem vt Deum & patrem habent. Debile, exile, & imbecille, ignominiosumque in Christo, est paupertas eius, humilitas, mortalitas, debilitas, Crux, atque Passio apud peccatores. Hæc omnia filij huius seculi, & carnales irrident: quibus Euangelica mē dicatio est dedecori, Cruxque Christi ignominiæ, & humilitas stultitiæ: dicunt etiā eos miseros esse, qui propter Christum persequutionem patiuntur. Noe autem quem irridēt dormit. Sic se habere videtur Christus cum peccatoribus: si somno vacaret, eo quod dissimulat omnia hæc tanquam non vidēs nec intelligens, nec sciens. Hoc est illud Esaiæ. Tacui, silui, patiens fui. O quanta Deus sustinet, & nihilominus tacet. Quis dicere valet, & explicare quæ Deus suffert? Tot fornicarios homines, adulteros, blasphemos, &c. Sed tacui. Nunquid semper tacebo? Existimatis miseros peccatores, quia nunc dormit, semper dormiturum? Nunquid non vigilabit, qui custodit Israel? Euigilans de somno Noe, cum didicisset quod fecerat filius suus minor, ait. Maledictus Chanaam seruus seruorum erit fratribus suis. Vigil namque vt Daniel aitelamauit de cœlo. Succidite arborem. Vigilabit Deus in iudicij die qui cum sciens sit cōuitiorum omnium irrisionum ac detractionum, quæ omnia à peccatoribus illi illata fuerunt, quasi parturiens loquetur ille qui tacebat, silebat, & patiens erat: & malediceret Chanaam & semini eius, & benediceret Sem & Iaphet. Itaque sicut Noe filio impio maledixit, quia inhonorauit eum, & benedixit Sem: sic Christus benedictionem mittet super bonos: quia isti cooperuerunt vitilia patris, isti enim honorauerunt paupertatem, humilitatem, abiectionem, & crucem Christi: amplexique sunt omnia ista in hac vita, & dilexerunt. Istis dicet. Venite benedicti Patris mei. Impijs autē. Ite maledicti in ignem æternum. Tunc enim ille qui dormierat, siluerat, & patiens fuerat, quasi parturiens loquetur aduersus peccatores, maximo clamore dicens. Ite maledicti

Iob 11.

Ecclesiast. 4.

Malach. 3.

Ioel. 2.

Psalm. 117.

Psal. 118. 149.

Ioel. 2.

Iob. 9.

Gen. 9.

Psal. 25.

Dan. 4.

Matth. 25.

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ignem æternũ. Discedite illico à me impij peccatores. Tunc dicent illi. Domine quando quidem a tuo cõspectu proijcis nos, benedictionem tamen nobis largire, & cum ea dimitte. Addidit. Maledicti. Benedictio, erit maledictio. Domine (dicent illi) iam quod nos cũ maledictione dimittis, iube nos in locum quietis abire. Respondit. In ignem. Iam ergo Domine quòd à tuo conspectu tolli finis, cum maledictione, & in ignem conijcis: ne obsecro in æternum, ibi demeri cogas nos, sed sic facere digneris, vt aliquando nostri memineris. Addidit, æternum. Quando ergo Domine proijcis nos, cum maledictione & in ignẽ vbi in æternum nobis est commorandum, tribue saltem bonam societatẽ, quæ cõsoletur nos. Ad quod addit. Qui paratus est diabolo, & Angelis eius. Simul cum istis, carnificibus, atque tortoribus in æternum futuri estis. Improbi spiritus, & sordidi vobiscum erunt, quorũ aspectu, societateque veltri dolores, & cruciatus augeantur. Sed omnes istæ pœnæ, & singula verba huius maledictionis discutiantur à nobis breuiter. ¶ In primis aduertendum, quod quanuis resurrectio mortuorum erit (vt 1. Corin. 15. sanctus Paulus ait) in nictu oculi: tamen hæc disceptatio bonorum, & malorum non erit, nisi in tempore: nam istæ voces vocales erũt, quæ nisi in tempore fieri nequeunt, non tamen ad singulos hæc verba dicentur: nam sic immensi temporis spatium requireretur: sed ad chorum malorum totum simul dicit, Ite maledicti, & ad omnes bonos simul dicet, Venite benedicti. Quanuis accusatio & examinatio, quæ ad conuincendum iniquos & præmiandum iustos mentaliter solum sit facienda, & omnibus conscie tiæ omnium sint manifestæ, sententiæ vero debet maiestatem iudicis secundum humanam vocem repræsentare. Expende igitur super hæc verba quod in eo quod ait, ite, ostendit pœnam damni, quæ carentia diuinæ visionis est, ad quam fuit homo conditus: quæ pœna impijs maior erit omnium malorum Sic Cain hoc sentiens dixit Deo. Ecce proijcis me à facie tua. Sequitur Omnis qui inuenerit me occidet me. Gene. 4. Idest, Omnia mala me inuenient: & mors ipsa, quæ omnium malorum maximum malũ est inuenier me, eo quod à te discedo. Absalon quoque succendit fepetes Ioab, cui dixit Absalon. Melius esset mihi mori, quam faciẽ 2. Reg. 14. Regis non videre. Vltimum omnium malorum quod est mors elegit, potius quam faciẽ Patris non videre. Sic damnati omnia mala magis vellent sustinere, quam a diuina visione frustrari: vt potius vellent mori, quam esse sine visione Dei. At cum mori sit impossibile, faciem Dei nunquam videbunt: & mors nunquam inueniet eos. O quam durum erit discedere a Christo, qui est vita, spes, dulcedo, solatium, salus, & ipsum principium, & finis, in quo omnia. Quid ergo erit nisi mors, desperatio, amaritudo, dolor, infirmitas, & omne malum? Vide hæc tu quid pro breui, & exigua voluptate tanto te malo astringis, & subijcis à patriaque cœlesti exul, & extorris sis. Si Apostoli pro illo breui temporis spatio quo a Christo Iesu fuerunt separati, & ab Ioan. 16. eius præsentia remoti, tam tristes, & mœsti incedebant ita, vt cum illis exponeret quæ dixerat, modicum, & iam non videbitis me, dixit, tristitia implebit cor vestrum, & assimilauit dolorem, quo afficiendi erãt domini absentia, dolori maximo parturientis mulieris. Quid erit igitur de te peccator improbe, & quid senties quãdo nõ per modicũ, sed imperpetuum separaberis à Dei tui conspectu? Si Ioan. 13. Diuus Petrus cui dixit: Christus, Si non lauero te, nõ habebis partem mecum, tam iniquo animo tulit absentiam, & recessum à Deo, vt responderent, non tantum pedes, sed manus, & caput. Quid facies quando à faciei Dei ita elongatus fueris, vt nulla tibi spe. relicta sit iterum videndi &c. Obserua autem quod sanctis, vt Origenes ait non solum dictum est, be- Orig. hom. 34. in Matt. nedicti, sed cum additamento, Patris mei dicens. Venite benedicti Patris mei. Malis autẽ non dixit. Ite maledicti Patris mei, sed absolute dixit, ite maledicti Cur hoc? Quia benedictionis auctor, & largitor est Deus atque ministrator, non tamen maledictionis. Boni cũ Dei gratia, & adiutorio vitam meruerunt, & boni facti sunt: & eius benedictio beatos facit. Impij vero ex sua malitia, & iniqua voluntate mali effecti sunt: nam Deus non est auctor mali culpæ, nec maledictionis eorum. Leg. Augu. epist. 49. c. 4. & libr. 3. cont. ep. Pel. & 24. cap. Inch. c. 13. Maledictionis namque vnusquisque sibi est actor, &c. ¶ Sed cum Deus sit summe misericors cur punit perpetuo peccatum, quod fit per instans? Videtur eius misericordiæ derogare. Quæro à te, quare domus tuæ ignis extinguitur? Quia desunt combustibilia applicanda: quæ si non deessent, nec ignis finiretur. Ligna in inferno ardentia, & quæ animam torquent est mala cuiusque voluptas, & desiderium peccandi, hoc autem nunquã ext. n-

extinguitur: quia deest facti dolor, & pœnitentia, ibi enim nemo respicere potest: nam quotquot sunt semper Deum odio prosequuntur, quousque maximè pœnitet Deũ esse: & cum nunquam ista ligna prauæ voluntatis desinit, sic nec deest pœna, nec culpa cui talis respondet pœna. Et si inferni ignis extingueretur, hoc esset tantum propter diuinam gratiam: quia aqua illuc nunquam ingredietur, nec hucusque est ingressa Vnde diuiti auaro quanuis guttam aquæ petiuit, ea non concessa est: nec concederetur vnquam. Suppositio ergo inferno ligna (hoc est malam voluntatem) nunquam finienda, itidem a- quam gratiæ illuc minime ingressurum: sequitur necessario pœnam nunquam defuturam. Cum semper in ipsis culpa duret, æquum, & iustum est, vt etiam pœna permaneat. Certum est illum qui ad vltimum iam peruenit finem gradum reuocare non posse, vt contra eundem metfinem agat: & cum finis vltimus damnatorum infernus sit, constat eos operari non posse ad vitæ æternæ consequutionẽ, & sic peccatum illis nunquam remittitur: quo non remisso, pœnam, quæ peccato respondet, manere necesse est. Peccatores sunt velut hi, qui charrarum ludo vacant, vsque ad dimidiam noctis, quicum iam illi parcere volunt, non propter desiderij defectum parcunt, sed potius lucernæ quæ illos illumi nabat: si enim vsque ad crastinum diem lucerna duraret, & lusores ludo persisterent. Peccatores enim nisi naturæ concederẽt peccandi desiderium, nunquam extingueretur: & cum Deus noster pœnas secundum desiria, sicut & secundum opera meritus est, sequitur desiderio æterno male operandi deberi æternam pœnam de rigore iustitiæ. Sicut merito præmium, ita culpæ pœna debetur: & cum merito æterno, præmũ, & merces æterna debeatur, ita culpæ mortali æternæ, pœna æterna respondet. Præterea si filius grauiter patrem offendit, nonne pater illum abdicat: & respublica nonne traditorem in exilium perpetuo mittit, & hoc secundũ iustitiam? Itaque sicut illa traditio, & inobedientia, quæ delicta momentanea fuerunt, puniuntur pœna æterna, quia filius in perpetuum abdicatus à patria hæreditate manet, & traditor in exilium missus: sic iuste pro peccato momentaneo, peccator æternaliter damnabitur. ¶ Sed vt concludam vnum poteris hic dubitare. Quomodo tormenta & mors, non destruẽt, & consument damnatos? Quo modo non morientur, & finientur? Quia constituet Deus quandam legem, & conditionem in corporibus damnatorum, vt possint pati: non autem corrumpi, vel mori. Si quis vngeret se Salamandræ pinguedine melius posset pedibus ardentem maliam absque vlla adustione. Et pisces aceto conditus deco quitur absque eo quod emolliatur & diuidatur ita vt integer exeat: quia acetum durum reddit, & adfrigendum aptum. Si pisces ille sensum haberet non dubium quin hoc modo plus pateretur, & absque emollitione. Et si circa res istas, quæ parui momenti sunt, tantum possunt homines: plus poterit Deus citra maiores, qui vt diximus talem dispositionem in corporibus damnatorum collocat, qua semper possint manere absque vlla corruptione. Desiderabunt enim mori, & mors fugiet ab eis Et in Psalmo. Mors depascet eos. Non dicit quod interficiet, sed quod depascet: nam ouis quando pascitur scindit herbam, & radicem dimittit, quæ mors germinat, & pullulat. Sic cum mors pascat malos: continuo morientes, nunquam morientur. Sed hæc sufficerint: vt ergo ad literam Euangelij redeamus, postquam Christus discipulis dixit auctoritatem, & maiestatem, qua erat venturus mundumque iudicaturus, conuertit se ad Apostolos, qui hæc audientes tristes erant, & consolans eos dicit *His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra, quia appropinquat redemptio vestra.* Considera Christi bonitatem, & clementiam: qui cum peccatoribus minetur terrores, pœnas & iudicia: iustos tamen consolatur. O Christe quanta est, & quam immensa tuæ pietatis magnitudo: qui inter præconia tuæ iustitiæ, non es oblitus misericordiam. Sic Esaias Hi leuabunt vocem suam, atque laudabunt Porro in hoc quod dicit, leuate capita vestra, significatur eos humilia soloque fixa habere. Qui submissis oculis respiciunt seipsos, & quæ iuxta se sunt respiciunt, & quæ deorsum. Hi sunt de quibus Dauid ait. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Sic seipsos intuentur quòd Dei amorem obliuiscuntur, & creaturas ipsas diligunt cum Dei iniuria: qui autem vultus tollunt, cœlum intuentur: de quibus dicit Dauid Leuauo oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Et iterum. Ad te leuauo oculos meos, qui habitas in cœlis. Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ

Apoc. 6. Psal. 48. Esa. 42. Psal. 16. Psal 120. Psal. 122.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum Canis quando dominus ad mensam sedet, illum respicit: si tamen dominus aliquod mittit os, ad ipsum canis se conuertit, vt rodat: quo roso, iterum ad hetum reuertitur. Sic Deus bona huius seculi dedit nobis, vt ad ipsum conuertamur. Quid tu homo videre potes iuxta te, aut subtus te: vel in te? Immitte visum istarum rerum caducarū, in altumque tolle, & in diem istum iudicij respice: in quo mali æterna pœna afficientur, & boni præmio. Quando aliquem abiectum videmus, & omni auxilio destitutum eique aliquid præter sententiam euenisse, de ipso dicere solemus, nunquam leuabit caput. Boni in hac vita humiles capite incedunt, confusa facie, & persequuti. Vsquequo Domine hæc durabit abiectio, persequutio, & explosio? Mundus existimat eos nunquam erecturos caput. Sed in die iudicij erigent, & illis Deus dicet. Leuate capita vestra. Soli iusti in illo die leuabũt. Mali in hoc seculo leti atque erecti maxime ambulant, & ab omnibus adsidera vsque extolluntur: tunc autem erunt summisso capite, abiecti, & humiles. Ideo David in Psalmo de peccatoribus ait. Non resurgent impij in iudicio. Propter quos ergo iudicium erit nisi propter malos, si mali in iudicio non resurgent? Ita est. Dauid solum dicit quòd non erigent, nec tollent caput. Soli boni & iusti tollent sic, quod iterum non humiliabunt. Boni ergo modicum sustinete, nam etsi in hac vita, litis abiecti, tempus veniet, quando capita vestra leuetis: & hæc abiectio causa erit exaltationis vestræ. In Christo capite nostro exaltationis eius causa fuit propria dejectio: secundum illud Apostoli, Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod exaltauit illum Deus, & dedit illi nomen, &c. Sic se res habet in Christi membris, qui iusti sunt, dejectioni exaltatio respondet. Quam bene Dauid huncloquendi modum nouerat quando Semei illum irridebat maledictionibus que conuitiabatur: quem cum famulus Dauid interficere vellet, Dauid dixit. Dimitte illum, vt maledicat. Quare ò Rex? Si forte respiciat Dominus afflictionem meam & reddat mihi Dominus benedictionem pro maledictione. Nemo illi noceat, hoc enim verget in meã exaltationem. Iste me leuare faciet caput. Et ita idem Dauid ait nomine iustorum omnium. Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti: annis, quibus vidimus mala. Hoc idem testatur diuina Sapientia, quòd scilicet, impij mirantes bonum statum iustorum dicent. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij, nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei. Cum abiectos atque contemptos videbamus, existimabamus nunquam ad optatam metam peruenturos: sed videte modo quantum supereminent & extolluntur contentique viuant. Hanc nobis spem tribuit Diuus Ioannes in sua Canonica dicens. Charissimi nunc filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus: quando autem apparuerit similes ei erimus. Tristitia nostra vertetur in gaudium, labores in quietem depositio in celsitudinem Sic in Exodo habetur, quod sub pedibus Dei erat sicut opus lateris Saphyri. Premebantur filij Israel operibus duris, luti, & & lateris: postea verò lateres, quibus anxiè premebantur pretiosos vident splendore sub pedibus Dei. Vt discas quòd sudores, labores, & quæcunque mala propter Deum perpessa, luctuosa, lateritia, & immunda videtur tibi, & his qui terrena sapiunt: sed apud Deũ pretiosi lapides sunt, quibus sedes eius decoratur. Putabant infami peccatores vitam illorum ignobilem, & infœlicem: sed illi in pace sunt & lutum laboris illorum in Sapphyrum versum est, & margaritam. Cuncta opera abiectionis humilitatis vilia, inutilia, & pœne nullius momẽti esse videntur: sed nihil apud Deum æstimabilius, & pretiosius. Et non tantum sicut Sapphyri opus, sed sicut corpus cœli in munditia: ait scriptura, quod erant illi lateres. Quid quæso luto immũdius: & latere? Quid vero mũdus & pulchrius cælo? Nõ sat fuit Dño lateres terrenos in sapphyrũ mutasse cœlestem: nisi etiam in cœlũ lutum mutet. Nec in quodcunque cœlum, sed immundissimum. Ò beata vilitas, humiliantis se, propter Deum: quæ in cœlestem munditiam tam facile commutatur. Eius gemitus conuertet Deus in cœlestia cantica, lachrymas in vniones, & margaritas pretij inæstimabilis: nuditatem, & pauperiem, in auro intextum exactumque coccum: tandem iectionem atque humilitatem, in excelsam gloriam coronamque cœlestem. Iusti in hoc seculo sunt feruti, atque captiui, vt filij Israel quando in Ægypto commorabantur: sed in die iudicij non solum

solum caput erigent, sed redimentur. Ideo hic dixit, appropinquat redemptio vestra. Non enim est redemptio, nisi vbi fuit captiuitas. Cum ergo in fine mundi sit redemptio iustorum: patet quod hic mundus est captiuitas eorum, & carcer. Hoc Dauid ait. Conuerte Domine captiuitatem nostram: sicut torrens in austro. Tunc erunt liberi, in maxima nobilitate, & pompa constituti: gaudebunt videntes impios qui in hac vita erecti nimis incedebant, abiectos iam esse, iuxta illud. Lætabitur iustus cum viderit vindictam impiorum. Intellige tamen quod lætabitur, qđ ipse euaserit, & quod impuniãtur: nec obid sunt vindicatiui. Lætabuntur enim iusti coram Domino: & exultabũt in cubilibus suis. In præsenti seculo cum iusti virtus lateat tristis incedit: tunc autem redempti erunt iniurijs, quas modo sustinent, & quibus afficiuntur, eruntque ad maximum honorem erecti. Tunc caput leuabunt, tunc erunt similes imaginis filij Dei. Labores & afflictiones mutabit Deus in quietem, maledictiones in benedictiones. Vnde Paulus. Mortui estis: & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum autem apparuerit Christus vita vestra: tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Modo mortui apparent quia in mundo sunt: tunc autem in cœlo glorioſi apparebunt. Et ideo ad hanc rem adduxit Dominus quandam similitudinem optimam arboris, quæ hyemali tempore virtutem absconditam sub tus terram habet, ita vt non appareat, æstatis autem tempore appropinquante, folia, & flores producit. Dixit eis similitudinem. *Videte ficulneas & omnes arbores, cum producunt iã ex se fructus scitis quoniam prope est æstas. Ita & vos cum videritis hæc fieri scitote quoniam prope est regnum Dei.* Hic virtus iustorum latet sicut virtus arborum in hyeme: cum autem venerit vel alterius vitæ, florebunt iusti in conspectu Dei. Et si modo despecti iudicemini, inutiles atque perditi: tunc omnium vestrum virtus lucescet. In regeneratione cum venerit filius hominis sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israel. Nunc pedestres incedetis tunc vero sedebitis: tunc florebitis, plaudetis, & leuabitis capita vestra, quanuis modo inutiles prædicemini. Si Iob. Cunctis diebus, quibus nunc milito expecto, donec veniat immutatio mea. Fiet quædam insignis immutatio, ita q̃ qui hic florent, tunc siccabũtur marcidiq; erunt: & qui modo sicci sunt, tunc in die iudicij florebunt, contemplamini captiuum, sentientem redemptorem, & compedum ereptorem, exeuntemque ab ergastulo. Sic & vos leuate capita vestra: quia appropinquat redemptio vestra. Ne autem eis aliquid dubium oriretur circa hæc quæ docebat: sed potius in animum inducerent, vt consolarentur, & assumerent vires, addidit dicẽs. *Amen dico vobis quod non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Amen venit à verbo Hebræo Aman, quod est stabilire & firmare. Et ita amen est stabilitum & firmum. Itaque cum Romana Ecclesia patiter ex Iudeis & Græcis conflata sit oportuit, vt vtriusque gentis memoria apud nos perpetuo duraret. Et ideo ipsorum vocabula crebro ab Ecclesia inculcantur, absque vllis interpretationibus. Et ideo non licuit hoc nomen Amen, in aliã linguam transferre: sicut nec Alleluia, Kyrieeleison, Raca, & Osanna, & si quæ sunt alia. Ad hæc generatio hæc, quæ non est transitura, Ecclesia est, quæ est generatio fidelium. Timebant enim discipuli quod doctrina, quam Christus dederat erat momentanea, eo quod multi aduersabantur ei: ipse vero ostendit, quòd multum durabit. Quia prius accident omnia quæ dicta sunt supra: tam de euersione Hierusalem, quam de aduentu ad iudicium: quam desinat esse gens quæ Christum colat, & amplectatur doctrinam eius. ¶ Præterea hæc litera quantum existimo potius intelligẽda est de euersione Hierusalem quam de die iudicij: licet præcedens litera intelligatur de aduentu ad iudicium. Et non est inconueniens, vt fiat iste transitus: quia vt supra ostendimus duabus quæstionibus respõdet Christus, scilicet quæstioni de destructione Hierusalem, & quæstioni de suo aduentu: quas duas quæstiones discipuli interrogauerunt. Dixerat prius de signis præcedentibus euersionẽ Hierusalẽ, & postea de signis præcedẽtibus aduentũ ad iudicium: & iã nõ erat plura de his dicturus. Sed quoniã euersio Hierusalem aderat ferè, ideo redit ad dicendum de illa, vt ostenderet quam breue tẽpus restabat vsque ad illam. Ait ergo, non præteribit generatio hæc. Antequam moriantur omnes, qui nunc viuunt, euertetur Hierusalẽ. Et multi qui nunc viuũt, videbunt eã euersam: imo & qui nunc viuunt, euertent eã: nam Vespasianus, qui fuit primus princeps qui cepit destruere Iudæam, senex erat quando pugnabat contra Hierusalem, viuebat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat,& natus erat quando hæc Christus dixit, nam dicta sunt quadraginta annis ante euersionem Hierusalem. Et verum est quod immediate præcedentia dicta sunt de suo aduentu: & hinc transit ad dicendum de euersione Hierusalem, quia de illa poterat magis certificari quam de aduentu ad iudicium: quia illud propinquum erat, & aduentus magis distabat. Præterea iureiurando confirmat illa quæ hactenus dixerat tam de euersione Hierosolymorum, quam de mundi consummatione, & de extremo ad iudicium Domini aduentu: ne putarent vanas & inflatas esse minas. Ideo subdit dicens. *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.* Idest, facilius est cœlum & terram corrumpi, quam verbum meum falsum esse. Cœlum & terra in hoc rerum statu non perseuerabunt, sed mutabuntur, sicut Ioannes ait, in cœlos nouos & in terram nouam. Nihil enim stabile, nihil alienum ab omni vanitate nisi verbum Dei apud quem non habet locum, est, & nó: sed est & non, non. Vnde apud Propheram dicit dominus de certitudine & firmitate verbi sui. Si dissoluere potestis pactum meum cum die irritum, & fœdus meum cum nocte, ut non sit dies & nox tempore suo: ecce pactum meum dissoluetur cum Dauide seruo meo. Discamus hinc verbo Dei perpetuo inhærere, memores illius Prophetę. Omnis homo mendax. Sed Deus, vt inquit Paulus, verax est. Sciamus verum esse, quod Christus hic dixit, tam de subuersione Hierusalem, quam de extremo illo iudicio: & sicut subuersa est Hierusalem, sic mundus peribit. Et propterea dixit hæc Christus antequam fiant, vt simus parati. Si domum conduceres, cuius tremerẽt fundamenta, totaque minaretur ruinam: nónne dares operam ab ea excundi ante illius occasum? Docet te Deus dicens mundum finiendum esse omnesque creaturas perituras: quare ergo domum in cœlis nõ ædificas? Cauet tibi domum ruinam minantem tectumque in cœlo ædifica. Non enim habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus. Habeamus etiam hoc terribile iudicium ante oculos nostros: siue comedamus & bibamus, siue quid faciamus aliud. Sonet in nobis illa tuba in auribus, scilicet nostris, quæ clamabit. Surgite mortui, venite ad iudicium. Perent cœlum & terra, hæc autem verba non decident. Omnes oportet nos præsentari ante tribunal Christi: vt vnusquisque reddat rationem de his quę gessit in corpore. Summa hominis stultitia est diem iudicij nõ meminisse: summaque prudentia semper ob oculos ferre rationem Deo vitæ reddendã. Filij sęculi hanc vitam memoriæ mandant, iudicium vero obliuioni. Beatus ille, qui talẽ se in vita gerit, qualem se in morte vellet. Sed de his satis. Iam nunc vlteriora videamus. *Attendite autem vobis ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ.* Dixerat Dominus in superioribus de tẽpore Noe & Loth quod sedebant, & bibebant, & vxores ducebant: & venit ignis de cœlo tempore Loth, & pluuia tempore Noe, & perdidit illos. Sic & vos cauete ab ebrietate, & crapula & curis huius sęculi: ne cũ dies iudicij aduenerit, inueniat vos Dominus istis rebus deditos, quæ nihil vobis prodeũt tũc. Crapula autem, cruda epula est: quando tantum de cibo sumitur, quòd naturalis calor non sufficit ad decoctionem eius. A deo enim grauatur spiritus nimietate cibi & potus, vt sit quasi sepultus. Vnde Oseas. Memphis sepeliet eos. Hoc est, ex ore vitium homines sepelit: quia quanto corpus impletur, tanto anima minoratur. Qui luxuriatur enim, viuens mortuus est: sed qui inebriatur, mortuus est, & sepultus, & in vili sepulchro. Non vetat homines Christus comedere & bibere, si quidem nemo sine hoc agere potest vitam: sed vetat grauare corda onerando stomachũ contra vires caloris naturalis. Vitium & excessum vetat Deus. Dic mihi si peritus & sapiẽs medicus diceret. Attendite ne quis de illius herbæ succo auidius sumat, quod si fecerit subitus veniet ei interitus: non dubito quin vnusquisque propriæ salutis intuitu, præmonentis medici præcepta seruaret. Nunc vero animarum & corporum medicus, simulque Dominus iubet ebrietatem & crapulæ herbam vitandam: atqui nemo est qui abstineat. Certe multa sunt quæ luxum illũ nobis odiosum debebant: reddere etiam si non subesset exitium animarum, nullumque Dei præceptum de illo esset. Ipsa enim ebrietas dat introitum ad omne malum perpetrandum, & sic est imua omnium vitiorum. Nam ebrietas aufert vsum rationis quæ dirigit hominem & ostendit ei quid sit faciendum quid dimittendum: & præstat occasionem perpetrandi quodlibet malum. Sic Holofernes iacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus: & à muliere occisus est. Et quid miramur de superbissimo & ethnico Holoferne: cum Loth qui iustus erat & Dei amicus propter ebrietatem commisit incestum cũ filiabus proprijs? Abstinentia eripuit eum Sodomæ ingenti ciuitatis incendio, & fuit postea incestuosus quia istam non seruauit virtutem. Iam vides quomodo ebrietas est causa multorum vitiorum. Si aliqui latrocinandi intuitu domũ ingrederẽtur qui tecarum feras clausas inuenirent, puerumque domesticum ibi stantem interrogarent dicentes. Dic nobis puer vbi nã mater tua claues dimisit? Si puer ostenderet, & ipsi caperent quæ in domo sunt, nonne totius dãi causa esset? Si quidem numorum arcas & claues ostendit. Puer iste nec fur est nec est vnquam furatus, fuit tamen causa damni illati. Sic cùm hominem occidit ebrius, cum adulterat vel aliud flagitium perpetrat non peccat mortaliter, quia vsu caret rationis: tamen in suo fonte peccat inebrians se: quæ ebrietas est causa tantorum malorum. Ipsa enim pacem separat, iuxta illud. Tumultuosa ebrietas secretũ manifestat. Et in Prouerbijs habetur. Nullũ secretum est vbi regnat ebrietas. Gula enim & ebrietate peior bestia factus est homo. Transis per flumen equum ducens eumq; potaturus qui vsque ad sitim extinguendũ bibit. Cui etsi postea habenas porrigas non iterum bibere coges: nec guttã, etsi totus mũdus stimulet. O homines peiores bestijs: quãdoquidem bestiæ extra necessitatẽ bibere nolunt, & sunt homines adeo incontinẽtes qui iterũ atq; iterum bibũt vsq; ad vomitum vini & etiam cibi. Caue ergo tu qui homo rationalis & Christianus es ne tale vitio deditus vsum rationis, per quam à brutis distinguaris, amittas: & legẽ Dei transgrediens præuaricator sis diuini præcepti. Sed abstinẽs esto, vt sic possis Deũ contẽplari. Daniel vt præsto esset diuinis solatijs recipiendis, tres hebdomadas ieiunauit abstinens se ab esu panis, carniũ, & vini potu: quo factum est vt postea multas videret visiones, & reuelationes Dei. Confusio magna tibi est cum tam magnus princeps sis, quem Deus paulominus ab Angelis minuit, quòd vino propriæque carni obtemperes huius sęculi curis, qui ad cœlum cõditus es. Quando nescis hotã, in qua te vocabit Deus ne esui & potui operam naues. *Et superueniat in vos repentina dies illa, tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ.* Quando minus putãt rapiet illos dominus ad terribile istud tribunal, vt dignam mercedem accipiant. Quanuis non videant pericula in quibus sunt, tamẽ extremũ illud iudiciũ; diem fugere non poterunt. De improuiso ac subito dies illa inuoluerẽs. Hoc est quod in Ecclesiastico legimus. Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo & aues laqueo, sic capientur iniqui tempore malo. Similitudinem autem hanc de laqueo venatoris posuit Christus ad significandum diem illum fore repẽtino sicut hamo capiuntur aues & animalia de improuiso. Et dixit hæc ne erraremus in parabola prima germinantium arborum monstrantiũ æstatẽ: ne scilicet intelligeremus determinatũ tempus (puta trium mensium) inter alia signa antecedẽtia aduentũ Christi: quẽadmodũ determinatũ est tẽpus inter gẽmantes arbores & æstatẽ. Ad rollendum ergo hunc errorem dicit q̃ superueniet dies ille repentinus: nõ respectu aliquorũ: sed respectu omniũ habitantium in terra. Obserua autem q̃ dicit laqueus iste veniet super in terra sedentes. Isti sunt amatores sæculi, qui in terra sedere dicuntur, quia præ patria diligũt cã: nec ita se habẽt sicut peregrini & exules, sed sicut habitatores. Boni enim nõ fruũtur hoc mũdo, sed vtuntur eo. Contrariũ autẽ faciũt mali de quibus diuina sapiẽtia loquitur, q̃ impij apud se docebant. Venite fruamur bonis quæ sunt: & vtamur creatura tanquã in iuuẽtute vino pretioso & vnguẽtis. Boni in hoc sęculo etiã edũt ac bibunt. Nã etsi sancti, homines quoq; sunt: & ideo quę necessaria sunt sumũt. Mali aũt sicut milites Gedeõ præcipites se cõijciũt in aquas ad ex vino voluptatũ & mũdi vanitatũ bibẽdũ. Quãdo primò Deus mũdũ cõdidit non benedixit quadrupedi animali in terra degẽti: sed benedixit auib⁹ quæ ex auris in terrã descẽdũt, vt cibũ, qui supperit, sumãt, earumq; perpetua habitatio in aere est. Sic tu per auras volitare debes, sicut auis: ad orationẽ & cõtẽplationẽ, solũq; ad solũ descẽdere sumendi necessarij cibi gratiã: reminiscẽs te peregrinũ esse & aduenã ad cœlũq; tẽdere mansionẽ tibi perpetuã. His qui in terra sedẽtes & nõ stãtes habitant, quia in voluptatibus morari volunt, dicit Deus quod superueniet in eos repentina dies illa, & quo⁹ sicut laqueus capiet in terra sedentes. Vnde sanctus Apostolus protestatur. Cùm dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus. Abijcia mus ergo opera tenebrarũ & induamur arma lucis: sic vt in die honeste ambulemus. Nõ in

Universidad de Deusto
Biblioteca

comessationibus & in ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione, sed induimini dominum Iesum Christum, & carnis cutam non feceritis in desiderijs, &c. *Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.*

Luc. 18. Iubet vigilare & paratos esse, vt fugiam⁹ mala iudicij vẽturi, de quo supra dixerat. Quod vero ait, omni tempore, referri potest ad verbum vigilate, vel ad participium orãtes: sicut dixerat supra, oportet semper orare, & nõ deficere. Quod quomodo sit intelligendum vt semper oremus non deficientes ibidem explicauimus. Adiungit autẽ hic vigiliam orationi, vt doceat quòd hæc duo adiungere debemus & his armis simus induti cõtra mala futura. Omni ergo tempore opportuno & quãtũ id fragilitati humanæ extat possibile vigilare & orare debemus: sicut & passione instãte dixit discipulis. Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.

Mat. 26. Noctis vigilia paratissimũ tempus est & nimis opportunum ad orationem: nam corde quiescente, solitario & libero curis, negotijs occupationibus, & diei strepitibus, illuminatur intellectus ad cognoscẽdum Deum in oratione Sic Dauid, Nox illuminatio mea in delicijs meis. In animæ delicijs ac voluptatibus diuinis adiuuabat me noctis vigilia, in qua plus quam die videbã. Oratio quoque ad emuranda mala futura optimũ remedium est. Vnde Petrus. Sobrij estote & vigilate: quia aduersarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret: cui resistite fortes in fide. His armis munierunt se Iudich, Hester, Ezechias, Iosaphat, & plurimi alij in suis aduersitatibus: & victores exierunt castrorum inimicorum suorum. Non solum orare sed & vigilare præcepit: quia somnus superfluus indecens est homini Christiano, & corpori ac animæ est nociuus: nam diuturna quies vitijs alimenta ministrat. Scriptura quoque admoner dicens.

Prou. 20. Noli diligere somnũ, ne te egestas opprimat. Igitur si vigilauerim⁹, ideſt, si semper armati fuerimus contra inuisibiles & visibiles hostes nostros, & per deuotam & piam orationem nos Deo commiserimus, fiet vt tẽporalia mala nobis nihil noceãt: & æterna timere nõ sit necesse. Poteris & stare ante filiũ hominis, id est coram supremi iudicis tribunali securus: si

Sapien. 5. cut Sapiens ait. Stabũt iusti in magna constãtia aduersus eos qui se angustiauerunt & qui abstulerunt labores eorũ, &c. Qui enim quod suum est fideliter agit & pia precatione defectus suos à Deo resarciri precatur, dignus est q̃ omnia huius mundi mala fugiat: & in futuro intrepidus ante filium hominis stans coronam perpetuã expectet. Sed de his hactenus: quia ad passionis dñi nostri Iesu Christi expositionem properamus. *Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliueti.* Respice pœnitentẽ vitã, & labores dñi. Toto die prædicat, & miracula edit: nocte autẽ quando ei quiescendũ erat à præterito diei labore, in blãdo lecto & molli, in montem vadit oraturus. Aspice qualiter doctor iste maximus quę prædicat, facit. Hortatus fuerat nos, vt vigiles essemus in orationibus: & ipse est in monte orãs per totam noctem. Tota Christi vita quidam labor fuit, sicut ipse dixit per os Dauid. Labor est ante me, donec intrem in sanctuarium tuum Domine. Tota illius vita fuit quædam crux acerba vt tibi æternam vitam largiretur. Hæc maxima confusio est his, qui se nomine Christiano magnificantes se voluptatibus & delicijs dedunt: in mollibus lectis iacent, etiam vsque ad meridiem. Prętereà respice Christus, quam bene tempus terit, diemque & noctem consumit in tuo obsequio. O quãto conatu Deo inseruire deberemus, qui tanto feruore nostris seruimus cõmodis. Hoc vitæ exemplum domini nostri taxat maxime delicias hominum, & ignauiam qua ei seruimus. Die docebat in templo, nocte vero in montibus moratur nimirum orationibus vacans, sicut & alibi scribit de eo noster Lucas. *Luc.* 6. Exijt IESVS in montem orare, & erat pernoctãs in oratione. Multi vigilant & nũc diu noctuq; quibus certe melius esset vt dormirẽt. Vigilant enim nõ Christo sed Satanæ: nõ vt animæ prosint, sed vt hanc citius perdant. Nõ sic isti, de quibus subditur. *Et omnis populus mane ibat ad eum in templo audire eũ.* Quia re vera non solũ delectabile erat audire Dei sapientiã, verbũ patris æterni, vnigenitũ Dei, Deũ verũ incarnatũ, in persona propria prædicantem, propter doctrinæ suæ profunditatem, saluberrimam autoritatem, & propter suæ eloquentiæ gratiosissimam venustatem, sed & propter præclara ac copiosa miracula eius prædicationem comprobantia. Recte populus hic Iudaicus agit qui non plus æquo indulget somno nec medium vsq; in diẽm tertium, sicut modo cõtingere videm⁹: vacãt enim fõ-

no vs-

no vsque ad dimidium diei, quo transacto ręsacram facientem quærunt, annus vero labitur illis nulla audita cõcione, consumunt maiorem noctis partem in ludis & epulis, postea defessi mundi & carnis obsequio prope diluculum iacent, è somno que suscitantur circa meridiem, magis ad exemplar ethnicorum quam Christianorum, hominumque spiritualium. Duo sunt hic obseruanda. Primum feruor huius gentis & conatus: siquidem tanto calore, spiritu, cura Christum sequebantur & mox mane diluculabant ad eius doctrinã audiendam. Disce ex hoc loco horum exemplo mane surgere: & audi Salomonem dicẽtem. Vsquequo piger dormis, & quando consurges de somno tuo? Et rursus. Sicut ostium vertitur in cardine: sic piger in lectulo suo.

Prouer. 6. *cap.* 26.

O quam multa negligunt bona, & quam damnabiliter tempus suum expendunt somnolenti, pigri, & qui serò in vitijs & delicijs vigilias protrahunt: propter quod tarde surgunt. Non est hæc arcta via salutis, nec conuersatio pœnitentialis, nec cordis custodia: nec coram Deo diligentia vera. Secũdum q̃ hic obseruandum esse censeo est, quòd nõ surgunt mane, vt propheta dicit, ad ebrietates sectandas, aut ad aliquid simile: sed ad audiendum verbum Dei. Sic multi mane surgunt sed ad comedendum, & bibendum, vel decipiendum proximum fraude suè faciendas: nec bene dies appropinquauit quando iam certant & clamant de quibus agunt, vt homines insipientes. Et quod prius faciunt statim quod surgunt est mulierem, filios, & domesticos obiurgare. Non sic isti qui non solum mane surgunt, sed etiam surgũt, vt audiant verbum Dei iuxta illud Saluatoris Primum quærite regnum Dei: & hæc omnia adijcientur vobis. Vtinam sic Deo vigilemus orationibus instantes & vigilijs, vt secuti veniẽte Iesu iudice ei obuiam eamus intrepidi: vt perpetuò cum ipso in æterna beatitudine maneamus. Amen.

Esai 5.

Matt. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRAEFATIO IN DOMINI passionem secundum Lucam.

Hoc enim sentite in vobis, quòd & in Christo Iesu. Philippen. 2.

HOctestatur Apostolus cupiens admodum in cordibus fidelium radicare assiduam lamentandæ ac flebilis passionis vnigeniti filij Dei memoriam: sicque animis nostris figere, vt ab eis nunquam abolere tur. Non dixit contemplemini, nec intelligatis: sed sentiatis volo. Habete Christi passionis considerationem, quæ viua sensibilitate doloris & spiritu sit. Passionem hãc iniquus & peccator cogitat & intelligit, cordeautem non sentit: propter quod, nec lachrymis veris seu viuis deflet, & inde est quod diu in peccatis moratur. Quod ergo sentiendum nobis est Christum infinitum, æternum, immensum, cœliq; & terræ creatorẽ semetipsum humiliasse obedientem factum vsque ad mortem: mortẽ autem Crucis. Quod cùm ita sit æquum & iustum est sentiamus cõpatiamurque in his quæ ipse pro nobis passus est. Et in huius monitu & exhortatione, cum sit res, quã ab oculis abigendam non eruditus & doctus censebit, carpit Apostolus incuriã & negligentiam nostram: siquidem tam insensibiles & bestijs similes sumus, vt rem tam sensu dignam non sentiamus. Quando de aliquo quod sentiẽdum est nos monent, ex duplici potest oriri causa: vel quia illud in se adeo paruum est, vt attentis auribus & arrectis egeat, vt sentiri possit: vel quia sensus adeo hebes est quòd quanuis abiecta res magna sit indiget tamen suscitante aliquo quo reuiuiscat, vt attendere possit. Non mirum si in pede lenticula lædaris quod non sentias: si tamen in capite læsus lapide, adhuc non sentias incuriosus maximè iudicaberis. Videamus ergo num Christi passio sentiri non possit quia parua res, vel quia sensus nostri adeò hebetes & ignaui sunt, vt id attingere non possint. Certum est primum locum non habere: quia Christi passione nihil insignius, præclarius, & excellentius fuit in vniuersis nec vbi magis magnitudo diuinæ potentiæ & virtutis ostendi potuit. Et si diuina virtus in creaturis conspicitur & relucet: non tamen in omnibus etiam simul sumptis ita immensa tur. sicut in sola Christi passione: quia in mundi creatione & eius cõseruatione Deus nullam inuenit resistentiam seu reluctantiam: quam nec inueniret etiam si infinitos creasset mundos: inuenit tamen maximam in hominis cõuersione, sicut Iudæis Stephanus dixit. Vos Spiritui sancto resistitis. Propter quod in redemptione hominis per Christi passionem magis suam virtutem Deus ostendit, quam in eiusdem, & etiam totius mundi creatione. Hoc videbimus si contemplemur Deum hominem lapsum redemisse, eique salutẽ in Christo crucifixo, paupere, humili, contempto, mundi viribus destituto, fallacijs, atq; humanis artibus carente, contulisse. Et non solum in his, sed etiam cum facie cõfussus esset in crimẽque adductus ab omnibus hominibus, cum ipsi varijs & magnis essent irretiti atque implicati vitijs & peccatis, voluit in ipso & per ipsum Deus tot eripere malis hominem, & à profundo inferni deducere vniens ipsius naturam. Quod totum factum est mundo

Act. 7.

mũdo suis diuitibus honoribus & voluptatibus, dæmone fallacijs & cauillationibus, humana sapiẽtia atq; prudẽtia sua calliditate, & versutia, fẽsualitate, delicijs suis, & propria voluntate iniquis & malis inclinationibus reluctantibus. Nonne ergo tibi videtur Deus suam immensam & omnipotentem virtutem optimo & singulari modo extra totum cursum ordinarium ostendisse? Maximè igitur Christi passio ob suam magnitudinẽ sentiri debet: & sic tota sensit mundi huius machina. Senserunt cœli cũ obscurati sunt, Sol & Luna quando eclipsati sunt, terra cũ tremuit, cũq; petræ scissæ sunt, & velũ tẽpli in duas scissum partes à summo vsq; deorsum, sepulchra mortuorũ aperta fuerunt, &c. Vide ergo an ex hac parte sit necessarium hortari nos, vt sentiamus Christi dñi nri passionẽ. Reliquũ erit defectũ nobis inesse: quia ignaui nimis & incuriosi sumus atque duri corde, adeo vt quod totus mundus sensit nos minimè sentiamus. Omnes creaturæ in Christi morte cõpatiuntur: solus miser homo, pro quo Christus moritur, cõpati dedignatur. Andronicus datis dextris, iureiurando sanctum sacerdotem Oniam peremit, q; cũ ad Antiochi aures peruenissẽt, cùm Rex Gentilis & idololatra esset, molestè tulit & indignatus est, lachrymasq; fudit ad misericordiam flexus, propter Oniam defunctum. O populę Christiane quam optimus tibi excitator est iste. Quid facis, cur lachrymis parcis; mortẽ sanctissimi, & summi sacerdotis Christi Redemptoris tui, recordatus? Quare non è somno te excitas vt te depiles capillosq; vellis, & clamoribus ad cœlũ ductis eũ deijcias? Mors illius à quo magnis est aliquis affectus muneribus maxime sentiri solet. His Dauid conabatur filias Hierusalẽ ad planctum flectere propter Saulis mortem dicẽs. Filiæ Israel flete super Saul qui vestiebat vos coccino in delicijs: qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro. O munera & dona Saulis, quã exigua & parui momenti estis, simul posita cũ his, quę Christus mundo contulit. Ideo mortem nostri veri Saulis sentire & flere debemus: siquidem creauit: redemit, & alit nos. Sentite ergo quæ Christus pro vobis passus est doloris sensilitate quæ animã ipsam attingat, insolubili nexu eius cũ corde: sentite etiã in viscẽribus eius ignominias, dolores, labores, angustias, tristemq; & deflebilẽ mortem. Si cruciatus & tormenta Redemptoris tui, vis exactè sentire vt sentiri debent, existima & considera omnia esse propter tua scelera perpessa, nã quanuis nullus alius in mundo esset præter te peccator, omniaq; sustinere voluit pro genere humano redimẽdo, pro te sustinuisset vtiq;. Propter quod supplex veniã à dño exorare teneris: quando audes ante diuinũ eius cõspectũ apparere, cũ ei in causa sis tot cruciatũ. Ionas laboris nautarũ quem ob suam causam patiebantur, inisertus est, & dixit. Mittite me in mare, quia propter me hęc tẽpestas orta est. Quare ergo tu tempestatẽ quam dñs patitur non sentis: siquidem propter te orta est? Mittebes in mare amarũ tribulationum, vt domini tui subleues pœnã. Sicut quãdo delinquis eũ iterum crucifigis, vulneraq; innouas: ita quando resipiscis pœnitentiam agẽs, sentis, deflesq; eius passionẽ: de nouo vngis atque linis pretioso vnguento illius vulnera. Sustinuit itaq; Christus ingenteis dolores corporales & spirituales, propter dehonorationes, infamias, iniquas, falsas accusationes, & contemptus, quibus sunt Christũ prosequuti. Passus est in loco vilissimo, nefandissimo, in die Paschatis, & corã ingenti hominũ multitudine, mortemq; maximæ infamiæ & dedecoris omnibusq; viliorẽ. Passus etiã ab omni hominũ statu: nã mulieres, homines, Iudæi, Gẽtiles, Dñi, Principes, Sacerdotes, & vulgi gens ad eius mortẽ conuenerunt, eiq; adfuerunt. Passus est à secularibus Deo diuitis Pharisæis scilicet: & à domesticis, siquidem vnus eorũ negauit, & alter vẽdidit. Ab omnibus enim fuit Christus vexatus, & derisus. Plane animo meo illud insedit, dæmones per totã Christi vitã eum diligentissimè inuestigasse? cũq; cum vidissent tam insigni sanctitate pollentẽ in passione eius totã armasse inferni ferocitatẽ, totam inferorum rabiẽ

1. Mach. 4.

3. Reg. 1.

Ionæ. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

instigasse: vt quibus artibus, quibus machinis possent sanctitatis quam in Christo videbant arcem expugnare: vt vel ad iracundiã, vel tantillã illum prouocarent. Quis enim credat tantam in hominibus inueniri credulitatem: vt contra innocentem sic sæuirent? Non erat hæc impietas humana, sed dæmoniorum. Totius ergo inferni erat illa sæuitia, & crudelitas. Sed non demonstrat hic miracula consueta? Grande miraculum profecto est, quod tanta in humana carne splendeat patientia: vt nec minimum in maximis & summis opprobrijs commoueatur. Quis enim mortalium tam sereno, tam tranquillo tã immoto fuit pectore, vt tam furentibus procellis, tam nefandis furijs agitatus, tam quietus ipse & tam placidus perseueraret? Totus infernus, tota synagoga, summo nixu, summa vi quarit, percutit, impellit, & prorui in Christum: ipse vero adeo pacatus præstat ac si nihil illi truculenti niterentur. An non hoc miraculum est? an non hæc patientia diuina potius quam humana? Gaudet igitur Deus eius patientiæ expectator: admirantur Angeli, stupent dæmones, attoniti lassati cessant Iudei, & exemplum ad similia ferenda Christianis exhibetur. Ne imparem Deo gratiam referamus pro doloribus, quos propter nos ferre dignatus est. Et si saluatorem tantum angit, nos ingratos, & beneficiorum in nos collatorũ immemores videre sentiamus aliquid ex nimio, quod ipse sensit & passus est propter nos. Omnia enim membra corporis, languente capite dolent. & nos si mẽbra Christi sumus, non possumus non dolere, ipso dolente: non possumus non compati, ipso patiente. Maximè cùm non pro se, sed pro nostra salute patitur: quicquid patitur. Si ergo non vicem eius dolemus signum est, quod membra eius non sumus, nec de spiritu eius vegetamur. Cogitet vnusquisq; Si ego feciſsem malum, propter quod pater meus occisus esset, nonne pro morte eius merito dolerem? Et si non dolerem simili morte dignus essem. Verum iam malum feci ego propter quod nõ solum pater meus, sed Deus meus occisus est. Quomodo ergo nõ dolebo? Omnis anima (dicit dominus) quæ afflicta nõ fuerit die hac peribit de populo meo. Si enim lapides commoti sunt & suum dolorem propria fractione monstrarunt, si terra conceptum dolorem ferre non valẽs tremore manifestauit, si sol luctum suum radiorum amissione hominibus ostendit: cur homo duriora habet viscera saxo? In morte enim Christi sicut saxa scindebantur, ita arbores virore depositio, marcida folia demittebant. Aues volatus suos amittebant, animalia non pascebantur, pisces natare fastidiebant, flumina grauata, & velut dolenter fluebãt: nihilque erat, quod, vt poterat dolorem interiorem, exterius non manifestaret. Omnes creaturæ cum, qui ex nihilo eas fecerat lamentabantur. Omnes prædicant lamentum: & inuitant, vt Christo compatiarisqui recum compatiens, mori pro te voluit. ¶ Consideremus ergo Christum Redemptorem nostrum in cruce pendentem, omnibus destitutum, patientem incredibiles cruciatus in corpore, & anima, soluentem debitum pro peccatis nostris, extensas habentem vlnas ad recipiendum & amplectendum nos, latus eius perforatum, vt ibi in corde & visceribus peccatores recondat: & caput inclinantem, vt querelas & preces fusas à nobis audiat. Et si moritur tam feruenti calore charitatis, vt vestes proprias sustinere nõ valens in cruce extet nudus: accedamus ad eum, ploremus coram eo qui fecit nos, vt lachrymis & gemitibus iuxta crucem fusis, mereamur passionis fructum consequi, qui est peccatorum remissio, & postea cum Christo in cœlo resurrectionis eius gloria fruamur. Amẽ.

Leui 23.

Psalm. 94.

CAPVT

CAPVT XXII.

PPROPINQVABAT autem dies festus Azymorum, qui dicitur pascha. Et quærebant principes sacerdotum, & scribæ, quo modo Iesum dolo tenerent & occiderent.

Iam tempus appropinquabat in quo Deus sua infinita misericordia decreuerat ab Ægypto nos eripere, atque à tyrannide & crudeli dæmonis principe tenebrarũ seruitute educere sanguine immaculati agni Christi filij sui vnigeniti. Iã tempus appropinquabat, vbi postquam Deus mittit filium suũ natum ex muliere, factum sub lege, vt redimeret eos qui sub lege erant sanguine suo. Iã agricolæ incipiunt dicere. Hic est hæres venite occidamus eũ. Egressa est enim iniquitas, à senioribus Israel, qui videbantur regere populum. Principes nanque sacerdotũ, & scribæ simul cũ Pharisæis odio cõtra Christum concepto ob præclara ipsius miracula, & constantem doctrinã, populum ab eo auertere studuerunt: & tandem vitam & memoriam ipsius à terra cogitauerunt delere dicentes. Eradamus eum de terra viuentium: & nomen eius non memoretur amplius. Plus certè temeritatis fuit in hoc hominũ genere quã in Satana. Hic enim sæpe confessus est Christum esse filium Dei, eiusque potestatem timuit: & præcipienti obediuit. Nunquam ausus fuit mittere manum suã in Christũ dñm, nec in deserto, nec in mõte, nec in pinnaculo templi. Sed isti principes sacerdotũ & scribæ peiores effecti parte suo diabolo, diu noctuq; insidiãtur, & apertè calumniantur, & volunt eũ de medio tollere. Non sunt Christi hostes Gentiles sed Iudæi: & non vulgares, & quales cũq; Iudæi sed sacerdotum principes, & scribæ. Illi quidem qui quotidie ex sacris scripturis populo Iudæorum venturum Messiam commendare solebant. Isti quærebant quomodo Iesum interficerent. Quem iure accusare nõ poterant dolo volebant eum tenere, vt inquit Matthæus & occidere. Tales sacerdotes & scribæ apud hoc seculum inueniri est: qui innocentes opprimunt, & blasphemos defendũt. De his Esaias. Principes tui infideles, socij furum: omnes diligunt munera, & sequuntur retributiones. Sed qua de causa illum occidere volũt? Quibus ue improbè aut impiè factis commerui? Audiamus ipsum loquentẽ. Multa opera bona ostendi vobis, propter quod horum me lapidatis? Et iterum quis ex vobis arguet me de peccato? Innocentem ergo nõcentissimi interficere quærunt. Sed hic factũ est piorum, & hic genus est impiorum. Abel occisus est à Cain vterino fratre suo. Noe illusus à proprio filio. Ismael persequitur Isaac, Esaũ, Iacob. Dalida maritũ morti tradit. Absalon sanctissimum patrẽ persequitur: & impissima & incredula Synagoga sponsum suũ diu expectatum morti tradidit, O, incredibilis, & dæmonis rabies, nefandaq; mortalium peruersitas. Nõ eos nec Saluatoris innocentia, nec magna, & mirabilia bona, quibus eos erat prosequutus, nec timor Dei, nec sanctissimus dies paschæ, & religio tantæ festiuitatis illos vnquam mouere potuerũt vt ab incepto desisterent. Non impedit eos gehẽnæ timor, nec diuina lex. Sed quid? *Timebant vero plebẽ.* Et cur non potius carnificem suum demonẽ? Imò cur non eũ, qui potestatẽ habet corpus simul & animam mittere in gehennam? Qui timet Deum (inquit sapiens) faciet bona. Sed quoniã principes sacerdotum, & scribę omnẽ Dei timorem ex corde excusserant nõ est mirum quod plebem timeant. Non timent dominum, qui potens est iugulare condemnare, de medio tollere, in æternosque cruciatus conijcere: & timent populum, adeo timore incussi semper peccatores incedunt, vt de illis sapiens dixerit. Fugit impius nemine persequẽte: iustus autem quasi leo confidens, absque terrore erit. Qui Deum non timet, necesse est, vt omnia timeat. ¶ Plebem timebant & profecto nõ plebs sed qui passurus erat impediebat illorum conatus. Ipse enim potestatem habebat ponendi animam suam, & iterum sumendi eam. Ingens certe fuit istorum facinorosorum ac pessimorum hominũ malitia aduersum Christũ. Sed maior multo procul dubio fuit patientia, qua mundi Saluator se gessit, in tot rerum nis, blasphemijs, & persequutionibus cõstitutus. Nõne posset terram crepare cogere, ac omnes statim deglutire, corporeque & anima vnitis desilire ad inferos? Nonne posset in nihilum vertere? Sed mansuetissimus agnus coram tondente se ex

Ioan. 10.
Ioan. 8.
Gene. 4.
Gen. 9.
Gen. 27.
Gen 21.
2. Regu. 16.
Iudit. 16.
Matt. 10.
Eccle. 1.
Prou. 28.
Ioan. 10.
Esai. 53.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibuit,& non aperuit os suum. ¶ Tu ergo si iniuriam pateris ab his,qui tibi multas deberent gratias agere,patienter fer:in propriam que tuam mentem veniat quam inique ab impijssimis hominibus Saluator tuus fuerit tractatus, inquos ingentes beneficiorum thesauros contulerat. Sequitur in liteta. *Intrauit autem Satanas in Iudam, qui cognominabatur Iscariothes vnum de duodecim, & abijt & locutus est cum principibus sacerdotum, & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.* Intrauit diabolus in Iudam, hoc est in mẽtem seu animã eius,non ei essentialiter illabẽdo, quia solus Deus creator & immensus essentijs rerum illabitur,qui omnia implet,penetrat, & excedit:sed intrauit per effectum suggerẽdo Christi venditionem: Nec hac vice solum intrauit hoc modo in eũ sed & antea sępe vtpote quotiescunq; illũ ad mortale induxit peccatum. Vnde apud Ioannẽ legitur. Et cœna facta cum diabolus iam misisset in cor Iudæ, &c. Aduerte qualiter inimicus Satanas vires assumit,vt quod Deꝰ in nobis, ipse operetur: nam sicut Deus iusti animæ illabitur, in cordeque concluditur:ita dæmon accuratè in eã intrare atque in corde recipi tentat. Quãdo Deꝰ in aliqua residet anima facit,ne ret, quæ Deus non sit pateat aditus,& cuicũq; rei,quę Deum sapit,pandatur. Sic Anna illa sanctissima mater Samuelis ait. Dilatatum est cor meum in domino dilatatum est cor meum in Deo meo. Econtra quãdo diabolus in anima moratur,cuius rei mundi paret, Deo autem clauditur. Quodlibet offendiculum est illi occasio casus:quia dæmoni tradidit cor,quãdoquidẽ Deo atq; rationi resistit. Quid plus rationi absonũ quã Christũ Iesum, qui eos tot affecerat bonis vẽdere: Non ait,vt venderet, sed vt traderet:q; idẽ est quod traditione vẽdere. Si animis mutaret Christum,ipse huius mercis pretiũ factus est:nã venit ad dandam animã suam redemptionem pro multis, sed iniquus pecunijs mutat. Itaq; hũc intrauit diabolus vas suum plenius possidendo,& hoc etiam modo intrat corda eorum, qui eius tẽtationibus & suggestionibus consentiũt. Nõ intrat cogendo,aut necessitãdo, ad culpam, sed suggerendo,& alliciendo ad eaminos vero voluntariè ianuam aperimus prębẽdo suggestioni diabolicæ consensum. Contra quos Paulus. Nolite locum dare diabolo. Iacobus. Resistite(inquit) diabolo: & fugiet à vobis. Omni ergo impiæ cogitationi, affectioni, & suggestioni peruersæ iugiter ac viriliter reluctemur, Deo atque eius mandatis, & testimonijs fortiter adhærentes:& quicquid veritati ac æquitati contrarium est respuentes.

¶ Expende autem quam optime dicat Euangelista quod abijt quia à Christo recessit,non solum quidem secundum corpus: sed etiã animã,minime Christum esse filium Dei confitens,& credens:contulitq; se vt infidelis,Apostata,adꝑharisæos, Deum abnegans nõ poterat non in manus dæmonis incidere: nam qui Christum deserit, opera Iudæ operibus simillima,faciet. Egressus est Cain à facie Domini ait scriptura:& statim subdidit. Habitauit profugus in terra. Sic ille de quo in Matthæo. Egressus à facie domini, cœpit suffocare fratrem suũ, vt redderet,q; debebat. Malũ enim,& amarum est te reliquisse Deum tuũ. Exiens ergo Iudas à Christi cõspectu abijt vbi principes sacerdotũ & scribæ conuenerãt: quia sciebat q; volebant eũ interficere, & dixit eis. Quid vultis mihi dare:& ego eum vobis tradã: Acsi diceret. Ego gnatus sum cordi vobis ineſſe huius hominis vitam tollere populiq; metu non audere eum adoriri. Ne timeatis, ego eum vobis tradãrita vt sine strepitu positis in eum manus conijcere. Iudas procul dubio mortem Christi accelerauit: nã iam Iudæi timore populi compulsi, captionẽ eius in aliud tempus,post pascha scilicet differre statuerant. Iniquus tamen ac traditor in eorum peruersos animos induxerat, vt cum statim tenerent. Vẽdidit Iudas veritatem: nã dñs ait. Ego sum via,veritas & vita. Et etiam nũc in seculo nostro vendita est veritas: nam nullibi comparet:licet valde sit necessaria ad regimen totius orbis. Nõ quis incuset Reges, Prælatos,religiosos:cum ex suis aliquod proderit monstrum. Duodecim erant in societatẽ Christi asciti,sed vnus illorũ traditor fuit. Respice ergo tu quo pacto sanctus Ioseph à fratribus diuidendi, illudq; Zachariæ adimpletur. Appenderunt mercedem meã triginta argenteos. Et dixit dominus ad me. Proijce illud ad statuariũ,&c. Psalmista. Homo pacis meæ in quo sperabã: qui edebat panes meos,magnificauit super me supplãtationẽ. Considera ergo,ò anima mea quanta debeas Deo:siquidẽ magnus ille dñs & filius Dei,sicut seruus & captiuus, vendi nõ dedignatur: & hoc propter amorem, quo te prosequitur. Iam pro peccato venibas: & vt te redimeret voluit ipsemet pro te vẽdi ne à te ipsa liceas, plurisque te facias ne adeo vili pretio vendaris, quale rerũ terrestrium est:quidẽ tã ingẽti pretio empti es. Audi Paulum dicentem. Empti estis pretio magno: glorificate & portate Deũ in corpore vestro. Gaude ergo Christianę:nam tu solus lucrosus euasisti ex huius modi conuentu atque cõtractu,itaque ꝙ Iudas vendidit & Iudęi emerũt tu lucratus es. Noster certo est Christus:Iudęorum autẽ emptorum,minimè. ¶ Vide qualis sit effectus auaritiæ:si quando cor hominis occupauerit. Iudas enim ductus auaritia, dominum tradidit. Virtus enim cupiditate fœdissima. Satani cumque recipiens consilium neglexit omnẽ amicitiam,exuit omnem humanitatem, oblitus est omnium beneficiorum,deseruit saluatorem,contulicie ad pessimos Dei inimicos, & Dei filium vendidit auaritia ductus. Hoc debebat omnibus auaris merum incutere, atque terrorem: & auaritiam exosam habere, Hoc propheta clamat. Inclina cor meũ Deus in testimonia tua, & non in auaritiam. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Bene dicit radix: quia ex ea oriuntur latrocinia,furta,prædationes,odia,vsuræ,innumerabilia mendacia,fraudes,falsaque iuramenta mentium,& vendentium. *Et gauisi sunt & pacti sunt pecuniam illi dare & spopondit.* Gauisi sunt principes sacerdotum, & magistratus populi,quod scilicet,iam haberent vnum cuius ope,& auxilio,Deũ perdere possent. Sic Salomon de impijs ait. Lætãtur cùm male fecerint,& exultant in rebus pessimis. Lętantur inquam quod non solum sint ipsi impij: sed quod habeant malitiæ suæ complices. Huius generis habet mundus plurimos,qui gratulãtur si viderint numerum malorũ augeri. Sed gaudẽt isti in malitia sua,nos autem in domino gaudeamus: illi gaudent quod morti dominum tradunt,sed nos gaudeamus ꝙ mortem hanc pro nobis voluntatiè subierit:illi in morte Christi eius quærebant interitum, nos in ipsius morte nostram expectamus vitam & saluatẽ. Gaudent illi eo quod moritur:sed nos gaudemus quia resurget. Spopondit autem Iudas,idest promisit & obligauit se illum tradere eis. O,stulta promissio. Quomodo potest se obligare homo tradere filium Dei? Dæmones contremiscunt ad vocem filij Dei: & hic traditor instinctu dæmonis adductus pollicetur se illam traditurũ: sed hæc omnia frustra pollicetur,& conatur, cum nihil aliud agere potuit præter id ad quod sponte se obtulit Christus. Qui etiam ideo ad mũdum hũc venerat, vt pro iniustis & peccatoribus seſe daret morti: hoc quod iam antea sapissimè testatus est. Verum ne putes Iudam per iocũ tam impium nefas pollicitum, audi quid Euangelista dicat. *Et quærebat opportunitatem, vt traderet eum sine turbis.* Vtinam sic opportunitatem boni captarẽt ad bonum,sicut mali. Cain volens occidere fratrem Abel eduxit illum in agrum,vt sine testibus,& non habẽs qui illũ prohiberet,posset illum interficere. Vxor quoque Putifar, vt vidit quod Ioseph esset sine socio aliquo opportunum elegit tẽpus,vt illum moneret ad opus nefandũ peragendum. Sciunt enim mali opera sua iniqua in tempore opportuno exercere:& illud tempus quærere,& expectare. Vnde Iob ait. Oculos adulteri obseruat caliginem. In pœnam peccati hanc Deus ab iniquis expetit vltionẽ, vt eo loco & tempore mala faciãt quibus nõ sit qui prohibeat: & sic plurimis laqueis peccatorum illaqueati,demun in inferno demergantur. Nos vero quęramus tempus opportunum,vt Deo seruiamus,& virtutibus studeamus. Habrahã vir misericors, & hospitalitati deditus in meridie erat in hostio tabernaculi sui expectans in hora prandij an aliquis peregrinus transiret. Loth quoque vespere cum viatores hospitium, & cœnam quærunt in foribus Sodomę sedebat,vt peregrinos transeũtes in domo sua susciperet. Horum patrũ exẽplo discamus,& nos opportunitatem captare,vt proximis subueniamus. Nam sicut Iudas,& impij omnes sciunt tempus furandi, adulterandi,& peccandi:profecto magis cõsonum est & ęquum, vt nos Deo seruiendo tempus opportunum quæramus. Sed de his satis. *Venit autem dies Azymorum in quo necesse erat occidi pascha.* Venit dies Azymorum, hoc est dies ille in qua non licebat Iudęis nec etiam alienigenis,qui cum ipsis erãt vesci panibus fermentatis,sed solis Azymis:& in qua die necesse erat occidi pascha. Quare erat necesse quia tãto verborum põdere à domino per Mosem præceptum fuerat sicut accepimus ex ipsa lege,sic enim legimus. Mensis iste vobis principium mensium erit in mensibus anni. Loquimini ad vniuersum cętum filiorum Israel,&c. Lege caput duodecimum Exodi. Igitur necesse erat occidi pascha, hoc est agnum paschalem. Primum quidem Iudaicum,hoc est typicum,& vmbratile. Sed multo magis, & summe necessarium erat occidi

Ioan.13.

1.Reg.2.

Matth.20. Mar.10.

Ephesi. 4. Iacob.4.

Genes. 4. Matth.18. Hiero.4.

Ioan.14.

Genes.37. Zacha.11.

Psalm.40.

Exo.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

agnum immaculatum quem ille præfigurabat, hoc est, Christum. Quanto enim maiori opprimebamur iugo, quàm Iudæi in Ægypto: tanto magis necessarium erat nobis vt agnus noster Iesus Christus immolaretur, & occideretur pro nostra libertate. Illos opprimebat Pharao, sed nos Satanas: & illi in sanguine illius agni liberati sunt à iugo Pharaonis, sed nos Christi sanguine à seruitute, & peccati iugo. ¶ Venit ergo dies Azymorum, hoc est paschalis celebritas: quæ dicitur Azymorũ ideſt panum non fermentatorum, quia in tota illa solemnitate quæ septem durabat diebus vescebantur Iudæi Azymis panibus. Incipiebat paschalis solennitas infero feriæ quintæ ad vesperam in qua Iudæi edebant agnũ paschalem cum Azymis panibus. Certum est enim quod hoc quod Lucas dicit, in qua necesse erat occidi pascha, quod loquitur de feria quinta in qua agnus paschalis occidebatur. Christus namque in Azymo consecrauit, nam celebrauit eo tenam die Iouis, hoc est, luna terciadecima noctu quando iam incipiebat quartadecima luna, vt habetur in leuitico. Quoniam à vespera in vesperam celebrabant Iudei sabbata, seu festa sua: & in die quã do durabat luna adhuc quartadecima, mortuus est Christus. Et hoc est quod Ioannes dicit quod ante diem festum paschę Christus lauit pedes discipulorum suorum? & idem ait capite decimo octauo quod Iudæi non introierunt in prætorium Pilati vt non contaminarentur, sed vt manducarent pascha, scilicet die sequenti vbi pascha accipitur pro cibis paschalibus, in die festo comedẽdis. Et si obijcias Christum prima die Azymorum agnum comedisse paschalem, verum est: sed prima dies Azymorum incipiebat à vespera tertiæ decimæ lunæ, vt diximus. Nec etiam valet obiectio. Christus quartadecima luna comedit agnum paschalem & die sequenti passus est, ergo in luna quintadecima passus est. Negatur consequentia: quia vt diximus incipiente luna quartadecima cœnauit quæ nocte præcedenti incipiebat, & sequenti die, ideſt eadem quartadecima luna adhuc durante, passus est. ¶ Vide autem quod pascha idẽ est quod saltus, nam verbum, pásach, significat saltare & nomen, pasach, saltum: quia nocte, qua eduxit dominus filios Israel de Ægypto occidens primogenita Ægyptiorum saltauerit domos Israelitarum, nec occiderit ex eis quenquam. Nostri, transitum interpretantur

Leuit. 22.

Ioan. 13.

sed fere idem est. ¶ Accipitur autem hoc nomen pascha multipliciter: primò accipitur pro agno paschali, vt hic accipit Lucas. Necesse erat occidi pascha: ideſt agnum. Secũdo accipitur pro tota hebdomada Azymorum seu solennitatis paschalis: sicut in actibus Apostolorum scribitur de Herode quod voluit post pascha producere Petrum populo. Tertio ac- *Act. 12.*
cipitur pro celebritate paschali existente in festa sexta prędicta. Quarto pro hora immolationis & comestionis agni paschalis: prout in Marco scriptum est. Erat pascha & Azyma *Mar. 14.*
post biduum. Quinto pro quocunque cibo vel pane quo vescebantur Iudæi durante festiuitate paschali, sicut in Ioanne legimus. Iudæi non introierunt in prætorium, vt manducarent pascha: ideſt, Azymos panes. Sexto *Ioan. 18.*
pro figurato agni illius, puta pro Christo: de quo Paulus ait. Pascha nostrum immolatus est Christus. Septimo pro festiuitate epularũ *1. Cor. 5.*
paschalium: vnde in secundo libro Paralipomenon dicitur. Non fuit tale Phasch à diebus lucidum, quale fecit Iosias. Sed ad cõtextum. *2. Par. 35.*
Et misit Petrum & Ioannem dicens. Euntes parate nobis pascha, vt manducemus. At illi dixerunt Vbi vis paremus? Ostendit in hoc Christus redemptor noster noluisse contrariare legi: sed potius parere, vsque ad vitæ vltimum. Ipse enim ait. Non veni soluere legem sed ad implere. Hic pascha pro agno paschali sumitur.
Misit autem illos a Bethania vbi erat in quin- *Mat. 5.*
ta feria, vt præpararent agnum paschalẽ. Binos etiam sicut mos illi erat eos mittit, propter mutuę societatis solatium & socialis vitæ comendationem. Frater enim, vt inquit Salomon qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas munita. Sed dices. Quare Petro & Ioanni instru- *Prou. 18.*
ctionem mensæ præcipit, & non potius Iudę procuratori suo? Quia Iudas iam alia meditabatur quam parare domino ad diem festũ legalia fercula: nam exitium parabat domino suo. Imò ignorans parabat ecclesiæ sanctissimam illam cœnam: quam omnia superiora veterum sacrificia præfigurabant. Talem itẽ *2. Reg. 13.*
parabat cœnam domino suo qualem olim Absalon fratri suo Ammon parauerat: in qua ipsum fecerat occidi. Sed in hoc differunt, quia Ammon non omnino iniuste (vitiauerat enim ac vi oppresserat Sororem suã) Christus vero ab impio Iuda, innocentissime impiorum mactationi oblatus est. Ergo absente Iuda procuratore, Christus Petrò, & Ioanni præcipit vt vadant, & præparent ea, quæ ad manducandum pascha pertinebant. Tu, etiã sicut Petrus, & Ioannes agnum præparauerunt paschalem: ita per actionem studiosam, & contemplationem mysteriorum beneficiorum que Christi, præpara cor tuum ad sacram cõmunionẽ. Sed cũ dicunt, vbi vis vt parem? de ciuitate non dubitant sed de domicilio, nã secundum legem non licebat alibi, quã in eo loco vbi stabat tabernaculum constitutionis, celebrare pascha. Is locus à temporibus Dauid, & Salomonis erat vrbs Hierusalem. Ea vero lege præfigurabatur verum agnum tollentem peccata mundi immolandum fore Hierosolymis. Hoc non ignorabant discipuli, vt pote nati, & educati, in lege. Quid ergo dicunt interrogantes vbi vis paremus? Hunc sensum habet. Scimus, O, bone Iesu tempus instare, quo iussi sumus agnum paschalẽ mãducare: scimus quod non alibi nisi Hierosolymis licet hunc festum diem celebrare, scimus etiam quod male tecum conueniat cum Hierosolymis. Maior pars te odio prosequitur: & si qui sunt tuorum prætimore non audebunt se tuo nomine dare in periculum: vbi igitur vis paremus? *Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem occurret vobis homo amphoram aquæ portans, sequimini eum in domum in quam intrat & dicetis patri familias domus Dicit tibi magister. Vbi est diuersorium vbi pascha cum discipulis meis manducem?* Aperta est hæc historia: nihilominus tamen multis doctrinis, & consolationibus referta. Eliezer seruus Abrahæ occurrit Rebeccæ amphoram a quæ portanti: quam sequutus, ibidem hospitatus est. Dixit enim. Est apud nos locus spatiosus ad manendum. Sic hic hospes ostẽdit Apostolis stratum, & cœnaculum magnum. Sic etiam & Sauli, puellæ quæ portabant lagenam aquę indicauerunt vbi esset Samuel: & ibi solenne epulum illo die celebrauit. Samaritana quoque lagenam aquæ baiulans, Christo in Samaria locum parat vbi Christus panem spiritualem, hoc est animas Samaritanorum dulcissime comedit. Nunc vero Christo cœnaturo cum discipulis, & dispensationẽ cum ecclesia celebraturo (vt Isaac cum Rebecca) & sui regni spiritualis primordia initiaturo, vt alter Saul: homo lagenam aquæ portans, locum vbi hæc festa celebrentur ostendit. Nunc ergo anima mea vade, & interroga tuum dulcissimum sponsum. Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam post gregem sodalium meorum vt vadam post sensus, & delicias, & vagas meas cogitationes? Hic quiesce, & eius pedes amplectere. Tota enim vita tua est scire vbi dilectus sponsus tuus sit: vbi cubes & teneas eũ. ¶ Sed his dimissis nota primo quam ingens sit Christi domini penuria, atque paupertas: siquidẽ domo seu vili habitaculo carebat quod eũ capere posset: deerant etiam quæ opus erant ei ad tantum misterium conficiendum: & propter hoc discipuli petebant: vbi vis paremus tibi pascha tanquam proprio hospitio carẽti. Attentas ergo præbeant aures quibus maxima cura, & studium est thesauros congregandi, erigendique illustres domos, & palatia excelsa. Christum dominum omnium intuentur loco vbi posset cœnare egentem: nec habẽtem vbi caput reclinare posset, nec numos ad victum necessarios. Videant isti quã parũ *Luc. 9.*
à gentibus distant idolorum cultoribus, qui operibus manuum suarum cultũ, & honorẽ deferunt. Nam studio operũ manuum suarũ teneri, vacareque pulcherrimis ædificijs erigendis ad summa fastigia ductis, & thesauris congregandis: quid nam aliud est nisi cultũ lignis, lapidibus, argento, & auro exhibere, sicut gentes faciunt? ¶ Expende etiam Christi increatam sapientiam. Naturali enim ratione nõ poterat scire quod occurreret eis homo amphoram aquę portans: quia futurorũ purè contingentium non est determinata præcognitio, nisi diuinitus reueletur. Christus tamen hoc præsciuit tam per increatam suam scientiam, secundum quod Deus: quam per creatam scientiam inditam, & per gratiam ꝓphetiæ, quam habebat plenissime secundum naturã humanã. Non solũ ex his verbis ostenditur quod Christus Iesus, omnia sciat, sed quod omnia possit. Ostẽdit omnia scire: quia nouerat quis in vrbe Hierusalem ambularet, & quod inuenirẽt discipuli illum hominẽ. Omnipotentẽ autem se ostendit, quia nemo iussis illius repugnare ausus fuit: omniũque voluntates quando & quo vult impellit. Voluit in his suos docere verũ esse filium Dei scientem omnia, & omnipotentem: etiam si tradatur in manus peccatorum. Hoc deberent maxime Christi discipuli fouere, & exhortari ne fidẽ amitterẽt, nec post habitã retroirẽt, quãuis illa nocte capi eũ viderẽt: cõsiderãtes illius sapiẽtiã, & potestatẽ, in hominum corda. ¶ Ad hæc docet hic Christus omnes cultores suos habere verũ timorẽ Dei. Si enim absens videt quid in vrbe fiat: non ignorat nunc in cœlis,

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad patris dexteram sedens quid in terra fiat. Videt enim sobrios, ebrios, Hydriam & pretiosi vini lagenam baiulantes, quibus pro suo merito vnicuique rependet. ¶ Notandū quoque est quod Christus quanuis pauper esset habuit tamen amicos fideles: qui bona sua cum eo communicauerant. Docemur nō desperare de cuta, & solicitudine fidelissimi patris. Quanuis grauis nos premat paupertas si Deum timuerimus, non deseret nos, illius prouidentia excitabit opulentum, & diuitū animos: vt liberali beneficentia, nostram subleuent indigentiam. Habebimus enim multa
Tob.4. bona (vt Tobias ait) si timuerimus Deū. Sed ad contextum. *Et ipse ostendet vobis cœnaculū magnum stratum & ibi parate. Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis, & parauerunt pascha.* Litera hęc nullā habet difficultatem. Ad nostram vero eruditionem hic notandum quo modo dominum nihil lateat. Cognouit quomodo pater familias esset patituras suis præceptis: & quod esset ostēsurus eis magnum stratum. Duo hinc discimus. Primum vt domino nostro sine omni cunctatione obtemperemus. Sic enim vir ille statim domino obediuit: & quod Christus præceperat, adimpleuit. Docemur etiam vt Deo demus potiora, vt iste qui stratum magnum, optimumque dedit
Gen.4. Christo, & bene præparatum. Sic Abel potiora Deo obtulit, & iste optimam domus suæ cellam. Tu etiam da Christo ac suis pauperibus, & peregrinis meliorem domus tuæ partem. Non sicut quiescentes in lectis & cubicilis aureis atque diuibus qui pauperem ac peregrinum Christi in loco infimo domus stabulo scilicet hospitari sinunt atque præcipiunt temporum iniurijs, gelu, & frigori obnoxiū: sicut Bethlehemitæ fecerunt quando domi-
Luc.2. nus mundo apparuit: quia cum Maria, & Ioseph idoneum hospitium non inuenirent prę ingenti inopia qua tenebātur compulsi sunt in diuersorio manere. O, fœlices Christiani in quorum domibus & aulis, Christus delectatur cum discipulis suis. Multi quidem multa, & magnifica construunt ædificia: sed hæc nec Christo nec eius amicis parent. Sed hæc aliàs. ¶ Aduerte quod domus huius patris familias, fuit prope montem Sion iuxta templū in qua domo fuit cœnaculum iam præfatum in quo Apostoli post Christi resurrectionem
Ioan.20. foribus clausis latebant, vsque ad Pentheco-
Act.2. sten: ubique Christus in die resurrectionis apparuit, & ibi Spiritus sanct⁹ in linguis igneis descendit super eos. Fuit etiam vir hic discipulus Christi occultus, nobilis, diues, ac potens: sic adeo quod non obstāte prohibitione pontificum, spreto timore principalium Iudæorum ausus fuit Christum, & eius discipulos, in domum suam suscipere, atq; post Christi passionem tandiu eius discipulos excipere hospitio quasi Iudæos non metuens. Habuit nanque Christus aliquos discipulos diui *Ioan.12.*
tes à quibus voluit reuelari: nam in Ioanne scriptum est, quod ex principibus multi crediderunt in eum, instante hac cœna. ¶ Igitur appropinquante iam vespera intrauit Iesus ciuitatem, & peruenit ad locum vbi parabatur pascha. Aspice nunc dominum in aliqua parte domus sedentem, & Salubria cum discipulis loquentem, interim quod parauerunt pascha. Vespere autem facto cùm parata essent omnia intrauerunt cœnaculum dominus Ie- *Exod.12.*
sus, Apostoli, & etiam alij septuaginta duo discipuli minores. Omnes lauabant manus, & affertur illis agnus paschalis assus, panis Azymus, & lectucæ agrestes: nam hæc erant necessaria ad esum agni sicut Moses præceperat in lege. *Et cum facta esset hora discubuit: & duodecim Apostoli cum eo.* Quid Euangelista dicit dominum discubuisse: idest sedisse ad mensam: cum lex præcipiat quod erecti, & stantes comederent agnum? Dicendum quod primo stantes comederunt agnum: deinde sedentes alium, & alios cibos comederunt. Et hoc vi- *Ioan.13.*
detur ita esse vt Ioannes dicit & cœnā facta surgit à cœna: hoc est, post esum agni paschalis secundum legis ceremoniam, & incipiens cœnam paratam quanuis non finitam: surrexit & pedes discipulorum lauit: & post lotionem iterum ad mensam sedit dicens. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum: post hæc omnia, instituit sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Diuus Lucas omittens tractationem agni paschalis, lotionisque pedum quam Ioānes scribit: procedit vlterius dicens. *Cum facta esset hora discubuit, & omnes Apostoli cum eo.* Pulchrè Christus à figura incepit, vt ad veritatem perueniat. Legalē agnum prius comedit: deinde suam nouam cœnam inchoat, seque manducandū suis præbet. Ad illam veterem cœnam requirebatur agnus assus: ad hanc autem nihil nisi panis & vinum. Pulchre tamen inter vtranque cœnā quædam verba interposuit: quibus significabat vetus testamentum terminari, & nouum incipere velle. Aduerte quod hic ait Euange-
lista

lista quod duodecim Apostoli sederunt cum eo vt etiā scias quod Iudas sedit ad mensam: Attendant hoc quorum corda hic liuor, & odium possidet: quique fratribus offensam hic relinquere nolunt. Christus proditorem suū non repulit à sua mensa: & tu eos qui vel verbo tantum te læserunt vix visu vel alloquio dignaris? Christus hoc fecit: quid ergo tu cinis, puluis, & terræ vermiculus superbis? Sed quid? Tu perpetuo & singulis momētis Christum offendis, nec tamen ille reddit talionē: & tu non vereris tam pertinaci odio fratrem insectari? Sequitur. *Et ait illis Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar.* Multoties Christus cum discipulis agnum assum legalem cœnauerat, & non dixit hæc verba: sed loquitur de seipso hoc est de cibo quem ipse discipulis suis cito daturus erat. Ipse inquam Christus rāræ cœnæ hospes, cibus & conuiua erat: & hanc cœnam erat facturus antequam pateretur, hoc est, ante mortem suam. Cucurrit post nos dominus noster Iesus Christus omnibus diebus vitæ suæ in siti feruentissimi desiderij salutis nostræ: & ista sitis siue desiderium fuit prolaturū ad triginta tres annos. Discamus & nos patientiam habere: si bona nostra desideria aliquando prolongentur apud Deum: nam qui fecit nos desiderare & velle bonū, scit quomodo debeat exaudire, & quando expediat nobis. Vide etiam quomodo benignus & misericors Dominus non definit nos insequi omnibus diebus vitę nostræ feruentes desiderans, ac sitiēs salutem nostram: quapropter si aliquādo nobis pia ac sancta desideria defuerint, nec habere voluerimus, discamus saltem ea concupiscere, iuxta illud prophetæ. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Et tunc dominus, quæ eius bonitas est, tuam acceptabit voluntatem, tanquā obsequium. Præterea dixit hoc, vt ostenderet quod propria volūtate patiebatur: cuius passionem significabat illud Israeliticum pascha & agni sacrificium: tum etiam vt ostenderet amorem, & affectionem quam habebant vt cessarent iam legis ceremoniæ: & succederet loco illarum euangelica veritas: quamobrem postquam filij Israel comederunt fructus terræ promissionis cessauit mana quo illos Deus pauit in deserto: sic etiam postquam mundus potitus est hoc cœlesti cibo, vetus lex cessauit. Ait itaque dominus. Desiderio desideraui, &c. Acsi diceret. Singulis annis, vt scitis pascha celebraui: sed nullum eorum tanto desiderio sicut hoc præsens. Nunc ergo tempus est vt ego vobis talem cibum, & potum præstem, qualem ante nūquam gustastis, tempore Iudaici festi. Et gaudeo quod tēpus aduenerit, nec aliud cupiebā. Cras mihi amarissima patienda sunt: atque ideo cœnam meam hac nocte absoluere me oporter. Hoc iam vltimo vobis commendo, nunquam post hac super terram comesturus: eo videlicet modo quo nunc simul vescimur. Vnde statim subdidit. *Dico enim vobis quia ex hoc nō māducabo illud.* Quibus verbis clarè ostendit se moriturum, quia mortuus nec comedit nec bibit. Netamē discipuli ex insolita hac loquutione plus æquo tristarentur, addidit pro ipsorum consolatione. *Donec impleatur in regno Dei.* Hoc ad Christi resurrectionem pertinet. Cùm enim Christus à mortuis resurrexisset iam cōpletum erat pascha. Omnia enim priora festa imperfecta fuerūt: nam vsque ad illud tēpus tantum vmbra: & figura paschatis fuerūt sicut omnia sub Mose Christo autem resurgēte, verum pascha incipiebat: quandoquidem iam omnia erant impleta, quæ ad pascha implenda erant. Et hoc inquit cōplebitur in regno Dei. Tunc enim regnum Dei omnibus modis aderit. De quo prius dictum fuerat q̄ appropinquaret. Acsi diceret. Quandiu mortuus non fuero, & resurrexero, nondum adest regnum Dei: tunc autem diuinum meū, & spirituale regnum in omni mundo potenter incipiet, cū pro peccatis hominum mortuus fuero: & propter iustificationem eorum resurrexero, tunc inquam totus mundus manifestè videbit & cognoscet per verbum & *Rom.4.*
spiritum quod filius Dei Rex sit dominetur- que super animas & cōscientias, quod regnū eius nunc sub cruce occultatur. Et hoc quod statim hic subdidit, dicens, dico vobis quod nō bibam de generatione vitis donec regnū Dei veniat: eūdē habet sensum. Quod dupliciter potest exponi. Primo vt diximus de corporali manducatione qua post resurrectionē coram discipulis comedit vt infra capite vigesimo quarto videbimus. Tunc enim comedit corporaliter quanuis alio modo quam prius: vt ibi videbimus. Aliter autem & melius intelligitur verbum hoc de spirituali manducatione & potu: quia post hanc Iudaici festi observationem, nunquam amplius Christus esu paschalis agni vsus est. Nouum tamē pascha vel agnum nobiscum edit, & nouum vinum nob.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobiſcum bibit in regno Dei in Eccleſia dū nos ipſi & ipſe nobis incorporatur perfidem & ſumptionem ſacramenti: id autem non ſemel tantum fit, ſed perpetuo quandiu regnū Chriſti in Eccleſia durabit. Per hoc igitur ſub indicauit quod corporalis manducatio agni ceſſare deberet: & ſuccedere ſpiritualis manducatio veri agni. Nec enim agnus ille prior ideo iuſſus fuerat aſſerri & manducari, vt per petuo & ſemper ſic fieret. Dixerat enim Moſes hoc ſeruādum eſſe cultu ſempiterno, ſed addidit in generationibus veſtris: hoc eſt quā diu permanebit hæc generatio, hic rerum ſtatus, hoc teſtamentum nempe vetus, & quandiu vos populi Dei eritis permanebit hic ritus. Poſt Chriſtum autem alia generatio eſt & aliud teſtamētum: nec amplius Iudæi ſunt populus Dei. Et ideo ceſſauit agni illius paſcha lis immolatio. Hoc prædixit Hieremias dicēs. Ecce venient dies cum non amplius dicetur. Viuit dominus qui eduxit filios Iſrael de Ægypto, &c. Et infra. Ad te venient gentes ab extremis terræ: & dicēt. Vere mēdatiū poſſederunt patres noſtri vanitatemque eis non profuit. In ſumma ergo quinq; in verbis præmiſsis dicit. Primum quantum deſideret cū ſuis diſcipulis cœnam hanc vltimam ſumere quo certe voluit illos attentiores reddere ad futuram actionem. Diſcipuli enim ex his verbis facile conijcere poterant aliquid noui & alicuius ponderis ſequuturum. Secūdo teſtatur paſsionem ſuam iam inſtare. Tertiò declarat paſsionem ſuam & mortem non diu duraturam: ſed ſe rurſum reuicturum: ſic vt etiā manducare poſsit. Quartò teſtatur ſe cum diſcipulis ſuis comeſturū de hoc paſchate, quod iam illis ſit daturus. Quintò oſtendit mortē ſuam facere ad illuſtrationē regni Dei. Chriſtus enim morte ſua diabolum vicit & regnū patris cœleſtis ampliari fecit. Sed procedamus. *Et accepto calice gratias egit & dixit: Accipite & diuidite inter vos. Dico enim vobis q̄ non bibam de generatione vitis donec regnū Dei veniat.* Non loquitur hic Chriſtus de calice ſui pretioſiſsimi ſanguinis, ſed calice & potu figuratiuo: & totum hoc quod ad potum attinet debes intelligere, vt ſupra diximus quando de eſu loquutus eſt: donec regnū Dei veniat. Nam ſicut diximus dixiſſe dominū non amplius comeſturum ceremoniale magnum: ſic modo teſtatur non bibiturum poſt hac de illo figuratiuo vino paſchatis donec oſtēſa reſurrectionis gloria luceat in mundo fides regni Dei vt per illas duas ſupremas figuras adeo in lege communes: agnum ſcilicet myſticum & vinum ceremoniale, in ſpirituale ſacramentum iam verſas, intelligeres omnia ſacramenta & legis mandata, quæ ad obſeruātias carnales adſtringere videbantur, mutanda in adimpletionem ſpiritualem, & ideo diuus Lucas meminit duorum calicum. Primus calix eſt iſte, de quo modo loquitur de Hebræorum paſchate agens: acturus poſtea de pretioſiſsimi ſanguinis calice. Ex dictis apparet legis paſcha ceſſaſſe, iam eſſeque adimpletum in regno Eccleſiæ: quando ſcilicet diuina ſapientia inſtituit menſam noui ſacramenti cui impoſuit ſuum corpus miſcuitque proprium ſanguinem. Tamen legis cæremoniæ obligabant ad earundem obſeruationē quo adu ſque Chriſtus dominus paſſus eſt qui fuit ſacrificium, & oblatio quędam perfectiſsima perfectionem cauſans, extirpatrix omnium illarum ceremoniarum & ſacrificiorum legis. Propter quod res illius legis, tantum fuerūt viuæ, & habuerunt vim vſque ad paſsionem Chriſti, quæ poſt euangelium mortuæ manſerunt: noſtra vero ſacramenta ſemper extiterunt in ſua vi, & ad finem ſeculi extabunt.

Exod. 12.

Hier. 16.

¶ Præterea q̄ Chriſtus hic gratias egit, ſuo more fecit nunquam enim ſolebat cibum & potum ſumere, niſi præmiſſa gratiarum actione. In hoc autem nobis propoſuit exemplum vt ante ciborum ſumptionem primum conſideremus, vnde nam victus ille nobis ſuppetat, non quidem nobis ex induſtria, & laboribus noſtris tantum ſuppetit ſed ex beneficio Dei qui iuxta Pſalmographum dat eſcam omni carni: vnde illi innumeras debemus gratias. Sed iam veniamus ad illam magnam & nouam noui agni cœnam: quam Chriſtus tanto deſiderio concupiuit cū diſcipulis ſuis facere. *Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens.* Bene antequam tantum ac tā magnum Sacramentum inſtitueret gratias egit. Nam ſi fuſcepturus Lazarum gratias egit dicens, pater gratias tibi ago, quoniam exaudiſti me: quanto nunc potius gratias egit per ſacram Euchariſtiam non vnum ſed multos mortuos excitaturus? ¶ Porro Chriſtus in hac benedictione ſeruauit modum vſitatum apud Hebræos: qui talis erat. Cùm enim in ſolenni conuiuio pater familias menſæ accūbit poculum vino refertum dextra manu apprehendit, moxque orare incipit. Benedictus es tu Domine Deus noſter Rex mundi qui creas

Pſal. 135.

Ioan. 11.

creas fructum vitis. Quo dicto vinum geſtat, & poſteà alijs porrigit. Poſt calicis benedictionem panem accipit, quem integrum eſſe oportet: & eum tenendo vtraque manu his verbis benedicit. Benedictus ſis dominus Deus noſter qui educis panem de terra. Quo dicto diſtribuit circunſtantibus. Hunc modum Chriſtum ſeruaſſe ſatis patet ex hac litera: ſi bene illam inſpexeris. Itaque poſt hanc benedictionem & gratiarum actionem diſtribuit Saluator mundi panē diſcūbētibus dicens. *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur.* O gratia nec audita nec viſa vnquam. O mirifica verba quorum virtute ſubſtantia panis in corpus Chriſti cōuertitur: daturque Deus homini peccatori in cibum vitæ, & animæ nutrimentum. Non legitur in euangelio Chriſtum dominum rem aliquam adeo excogitaſſe & tanta præparatione feciſſe ſicut hoc ſanctiſsimum ſacramentum euchariſtiæ. Inſtituit autem illud: primo, vt cor noſtrum firmius adhærere poſſet verbis & promiſſionibus Dei. Promiſit prophetæ futurū vt Deus in nobis habitaret, & quod Chriſtus morte ſua peccata noſtra auferret. Omnes has promiſſiones & conſimiles confirmat hoc ſacramentum. Secundo in monimentum charitatis ſuæ vt nunquam nos de bona ipſius erga nos voluntate dubitemus. Tertio inſtitutum eſt in æternam memoriam & repræſentationem vnici illius ſacrificij in cruce pro nobis facti. Fructus autem huius ſacramenti ex verbis Pauli ſumitur cum dicit. Panes quem frāgimus, nonne communicatio corporis Chriſti eſt? Quę verba indicant quod ſacramentum hoc omnium bonorum Chriſtianos participes facit. Alius fructus quod etiā nos vnus panis & vnum corpus efficimur: omnes qui de vno pane & vno calice participamus. Admonet hoc ſacramentum nos vnum cibum & vnum potum tactos totoſque proximorū vſibus paratos eſſe debere: aliorum paupertatem noſtram eſſe, & aliorum errata noſtra ducere, &c. ¶ Expende etiam quanta oſtenderit nobis Deus in hoc ſacratiſsimo euchariſtię ſacramento. Oſtendit nanque (inter multa, quę longum eſſet recenſere) ſuam magnificentiā, ſuam ſapientiam, & maximam dilectionem. ¶ Primo itaque oſtendit Chriſtus in hoc ſacramento mirabili, ſuam eximiam magnificentiam. In hoc quod Chriſtus ſuum ſacratiſsimum corpus in cibum nobis dedit, fecit ſuæ potentiæ maximum, contulit etiam quod cō ferre potuit, totum inquam. Quia ſi diligenter aduertere volumus, in nullo omniū, quæ Deus operatus eſt adeò magnificum & liberalem ſe exhibuit, vſque adeo ſuum hoc modo nobis corpus contulit. Ad hoc enim vt opus aliquod liberale ſit & dicatur, ſat eſt vt fiat ſecundum menſuram & proportionem tale opus exercentis: vnde egenus & pauper liberalis eſſe poteſt, ex minimo quod habet conferens. Vt autem magnificum ſit duo requiruntur. Alterum quod opus ſecundum ſe magnum ſit & circa magnos ſumptus: alterū vero quod adaptetur poteſtati ipſius operantis. Ex quo ſequitur quod aliquod opus poteſt eſſe magnificum reſpectu ducis ſeu comitis, quod tamen in rege deficiet à vera ratione actus magnifici, quia non conſonat cum dignitate regali. Ad hoc ergo vt opus magnificum, ſit primum neceſſarium eſt, vt ſit magnum: ſecundum vero vt commenſuretur poteſtati & dignitati agentis. Secundum hoc nunquam Deus ſe magnificum exhibuit nobis: quoadu ſque hoc tantum ſacramentum inſtituit. Magnum & mirabile opus fuit. Deū mundum, ſolem ſcilicet cœlum, lunam, terram, ſtellas, aues, animalia, homines, & Angelos, ex nihilo condidiſſe: quāuis hoc opus magnum ſit, ſi Deus in eo ſiſtere vellet, nec maius facere, non poſſet magnificus vocari: nam ſi animum conuertas in qua poteſtate hæc faciat viſurus, reperies hæc nihil eſſe, quæ eius virtus & poteſtas eſt. Apud Deum enim minimum quid eſt cœlum & terram creare.

Ariſto. 4. Ethico.

Quæſo dicas mihi, diceretur ne rex magnificus, quod numum coronatum alicui impenderet? Certe non. Sed ſcito plus eſſe apud regem vnum numum conferre, quam apud Deum cœlum & terram creare: nam tot numos poteſt donare rex vt pauper euadat: Deus autem etiam ſi infinitos creet mundos tam infinitus & omnipotens erit ſicut ante eorundem creationem. Manus enim domini non eſt abbreuiata. Sicut igitur tu non magnificum regem duces, quod parum cōferat: ſic nec Deum, quod cœlum & terram condiderit. Siquidem vt ait Dauid. Vox domini in magnificentia. Non loquitur de voce qua Deus dixit in principio, fiat lux, nec qua dixit, faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, ſed qua ſuis diſcipulis dixit. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc opus adeo magnum eſt, vt quod datur Deus ſit: ſi poteſtatem contempleris inuenies

Eſa. 59.

Pſal. 28.

Gen. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenies maximum quod potuit dediſſe nec plus quã dedit habuiſſe. Dedit totum quod potuit Deus: & etiam quod facere potuit, fecit. Eſt ne aliquid Deo maius? Scito quod ipſemet Deus viuus, æternus, omnipotenſque ſe tibi dat ſub humilibus accidentibus panis & vini. De tali opere non dubium, niſi quod pleno ore dicere poſſumus. Quod vox domini in magnificentia. In nulla re earum, quas Deus condidit aliquid dicitur abſumſiſſe, ſolũ enim verbo omnia operatus eſt dominus: ipſe enim dixit & facta ſunt ipſe mandauit & creata ſunt. At vero hic de eius vita, honore, & ſanguine actum fuit. Vide ergo quam magnificum & potentem ſe Deus exhibuerit in ſacramenti huius inſtitutione. Quid amplius dare potuit? Quid plus pro homine perperi quam mori, perpetuamque memoriam ſacratiſſimæ paſſionis relinquere: & antidotum animæ ſalutare in hoc ſanctiſſimo ſacramẽto adhibere? &c. ¶ Secundò oſtendit ſuam infinitam ſapientiã inter nos vere & realiter manens in hoc ſanctiſſimo ſacramento. Duo amores adinuicem oppoſiti Chriſti cor expugnabant. Vnus eorum abire hortabatur: aliter manere. Maximus autem amor quẽ erga nos habebat abire accumbens agitabat, quandoquidem mors eius in noſtram vitam & redẽtionem cedebat: & ſic diſcipulis dixit. Expedit vobis vt ego vadam. Neceſſarius enim nobis erat eius tranſitus, ſiquidem ipſo nos redemit, ſine quo ſalutem cõſequi nõ poteramus: ſuppoſita diuina præordinatione. Itaq; vrius amor dicebat vt abiret, & redimeret nos. Sed erat alius maximus amor quo nos proſequebatur, qui ſuadebat manere. Cum enim nos maximo perſequeretur amore, à nobis abeſſe renuebat: nam qui multum diligit, ſemper ſibi amatam præſentem eſſe, inconſpectumque dari maxima deſiderat: ita quod acriter ferat receſſum ab ea. Vtrique amori Chriſtus Redemptor noſter ſapientiſſime ſatisfecit: nã abijt, & nobiſcum mãſit. Ambo operatus eſt dominus. Abijt & receſſit propter noſtram vtilitatem, & amorem quem erga nos habebat, moriens, & in cœlum conſcẽdens nobis ſedem paraturus. Manſit etiam nobiſcum in hoc ſacramento ineffabili. Ideo ipſe dixit. Ecce ego vobiſcum ſum, vſq; ad conſummationem. Et ſi abiens alia nobis ſacramenta relinqueret, aliſq; nos muneribus afficeret, minimè nobis ſatisfaceret: ſi ipſemet in propria perſona nobiſcum non eſſet. Sponſa pluris facit & diligit ſponſi perſonam quam munera eius: propter quod nec quieſcit ſeu ſatiatur in eius abſentia, quanuis multis & maximis ſit ab eo affectata donis & muneribus: nihil tanti facit quanti ſponſum ſuum. Sic Chriſtus abiens licet Eccleſiæ ſuæ magna dona reliqueret nihilomin⁹ maneret triſtis ſpõſi abſentia niſi cum ea eſſet. Quare vtrique vt diximus amori ſatisfecit: quia receſſit ipſam redimens, locũque in cœlis parans: ei etiam adeſt in perpetuum, in hoc ſacramẽto exiſtens. Pulcherrimis illam proſequutus fuerat ſupellectilibus, baptiſmum, confirmationem, extremã vnctionem, & cætera alia ſacramenta relinquens, quibus nobis Deus ſuam gratiam cõfert & communicat: his tamen Eccleſia & ipſa Chriſti donis, contenta non eſſet niſi Chriſtus ſeipſum illi daret. Hic autem in hoc mirabili ſacramento ſemetipſum tribuit Eccleſiæ, qui gratiæ fons eſt. In alijs ſacramentis fons gratiæ communicatur, ſicut quibuſdam cloacis & canalibus. Hic tamen datur fons, largitorque gratiæ recipitur. Itaque ad patrem ipſe vadens per ſuam paſsionem & crucem & Eccleſiam ſuo ſanguine redimẽs, cum ea permanſit vere atque realiter in hoſtia, tam diuinus, tam magnus, potẽs, & dominus, ſicut in cœlo reſidet. Quis nam ſimilem edere ſciret modellum? Quis talem modum poſſet inuenire? Voluit certè infinita ſapientia Dei ineffabili modo, nec vnquam audito, nec viſo, hic cum homine conuerſari, & manere in cœlo exiſtens. Et non ſolum eius altitudo ſapientiæ oſtenſa eſt per hoc quod cum homine mãſit: ſed etiam per modum, quo id facere excogitauit: nam eo modo quo mors in mundum intrauit, voluit dñs, vt eodem intraret vita: Per eſum ligni vetiti intrauit mors: per eſũ etiã intrauit vita. Medicus enim infirmo qui venenum guſtauit inquit: non incolumis eua des, ni hac medicina veſcaris. Ita modo, per os, quo interius generi humano atque toxicũ imminuit, eodẽ illi vita præſtetur. Ideo Chriſtus. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem: non habebitis vitam in vobis. Euæ dæmon dixit. Eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum. Quod nã diuinitatis ſignum erat in arbore? certè nullũ. Quod ille mentiẽs dixit, hic Chriſtus ſummam veritatem loquens aſſatur. Hoc eſt corpus meum. Vbi vere & realiter corpus Chriſti vnum cum diuinitate continetur. Ille dixit, nequaquam morieminí: Chriſtus autem dicit

Pſal. 148.

Ioan. 16.

Matth. 28.

Gen. 3.

Ioan. 6.

dicit. Qui manducat hunc panem viuet in æternum. Siquidem ergo mendaci fidem adhibuiſti: adhibe etiam veraci. Credens lapſus es, & etiam credens ſalutẽ conſequeris. Si credidiſti fallaci, crede etiam Saluatori. Ibi non viſum, & abſque ratione duce, in illa arbore ſcilicet, Dei virtutẽ cõtineri qua homines fieri poterant Deo ſimiles, creditum eſt: crede ergo tu ſimilem huic cibo ineſſe virtutẽ. Sed expende quantum vnum ab altero differat. Illuderat ſerpens, & iſte agnus. Illud peccator, iſte creator. Serpẽs per terram repſit: iſte de cœlo venit. Ille ſpiritu diaboli falſum ſibilãs, hic ſpiritu Dei verum euãgelizans. Ille ad peccandum induxit, iſte iuſtitiam docet. Ille ex ligno quod ſuum non erat obtulit quod furatus eſt: iſte corpus & ſanguinem proprium magnifice ſuis præbuit. Et nihilominus illi falſaci nefandiſſimo fuit fides adhibita potius, quam Deo ipſi. Credamus ergo nos ipſi: ſi tã facile credidimus mendaci, credamus etiã veraci. Et ſicut ille fructum vetitæ arboris contulit ad mortem inferẽdam: Chriſtus dat carnem, & ſanguinem propter noſtram ſalutẽ, atque vitam. In quibus omnibus vide & intuere maximam Dei ſapientiam, ſiquidem mundum redemit quo amiſſus fuerat. ¶ Tertiò ſuper omnia oſtendit Chriſtus ſuam ineffabilem dilectionem, ſeipſum in cibum dans. O mirabilis amor, & charitas inaudita. Proficiſcitur amicus ab amico, in cuius memoriã, corpus & ſanguinem in pignus relinquit. Maximus fuit certè amor, quo Ionathas proſequebatur Dauid, ſiquidem diligebat eũ quaſi animam ſuam. in cuius ſignum digredi volẽs, tunica, qua erat indutus expoliatus eſt, & dedit eam Dauid, & cætera veſtimenta, vſque ad gladium & arcum ſuum. Sed quæ conuentio Chriſti amoris cum amore Ionathæ: ſiquidem cum à nobis digrederetur propriam carnem cum ſanguine contulit in ſignum nimię charitatis: quam erga nos habebat? Helias cũ velleret è terra diſcedere, atq; ab eius diſcipulo Heliſęo, reliquit ei pallium, quaſi carẽs alia re ex qua eum hæredem poſſet conſtituere. Sic Chriſtus Redemptor noſter in cœlum cõſcendere volens ſuum nobis ſacratiſsimũ corpus dimiſit in hoc ſacramento: nos tanquam filios hæredes conſtituens omnium theſaurorum & meritorum contentorum in eo. Heliæ pallio tranſiuit Heliſæus ſordanem per ſicum, nec ſubmerſus eſt: ita virtute & gratia huius ſacramenti fideles tranſeunt per aquas tribulationum & vanitatũ vitæ præſentis abſque vllo labore & periculo. Quæ maiora ſigna amoris excogitari poſſunt, quam Deum nobis in cibum dari? Nam quanuis Chriſtus non conuerteret panem in corpus, & vinum in ſanguinem ſuum: ſed ſimpliciter ex ſuo nobis pane & calice participaſſet, id eſſet pleniſſimum ſuæ dilectionis teſtimonium. Cum enim Nathan Dauidi indicare voluiſſet quãto pauper ille amore proſequeretur ſuam ouem, non potuit illum amorem maiori ratione demonſtrare, quam dicere, quòd ouis illa de pane ſui Domini manducabat: & de calice bibebat. Vehementiſsimum ergo amoris ſui argumentum nobis Chriſtus monſtraſſet, ſi ſuum nobis panem & vinum dediſſet. Quanto igitur vehementius quod vltra id ſuum ſacratiſsimum corpus, & ſanguinem præbuit? Cum Ioſeph fratres ſuos inuitauit, nihil aliud dicitur eis appoſuiſſe quam panem, ſub quo omnis cibus intelligitur, & ſederũt ſeorſum Ioſeph, ſeorſum fratres, & ſeorſum Ægyptij. Dicitur tamen ibidem quod biberunt, & inebriati ſunt. Sic in hoc conuiuio licet ſolus nominetur panis, ſicut in conuiuio Ioſeph: tamen omne delectamentum in ſe habet panis iſte cœleſtis. Quare qui hunc panem dicit omnem cibum dicit. Verum quia ſumunt boni, & mali: ſorte tamen inæquali vitæ, vel interitus: ideo dicitur quòd ſeorſum Ioſeph, ſeorſum fratribus, & Ægyptijs, panis appoſitus eſt. Nec Ioſeph fratribus dedit corpus ſuum & ſanguinem: nec mater aliqua dilectiſsimo filio dedit ſuam carnem. Quarto libro Regum, multisque alijs hiſtorijs legimus quam plurimas matres ingẽti penuria coactas, nimiaq; fame arctas haud horruiſſe dilectos filios edere, neci atque igni coquẽdos tradentes vt aptum fieret condimentũ. Hoc ſæpe ac ſæpius legimus. Sed quis vnquam legit aliquã matrem propriàs carnes filio comedendas cõtuliſſe? O mirabile, & horrendum amoris facinus. Matres amore vitæ filios è viuis auferebãt, vt ipſæ incolumes euaderẽt. Quę vnquã mater ſcidit, & ſecauit brachia vt filiũ enutriret? Quæ etiam adeo ſibi infeſta atque crudelis, vt filio pia atque blanda redderetur? Non eſt vlla mater quæ tale fecerit. Ille tamen pluſquam mater videns te in extremis fameque perire, & tibi miſero non aliud ſupereſſe ad vitã ſeruandã, tibi propriã carnem comedendam dabat, tradi carnifici, bus permittit: vt tu hoc cibo paſt⁹ viuere poſ.

2. Reg. 12.

4. Reg. 6.

Sapien. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ses. Sed hæc sufficerint: nam ego potius expositor Diui Lucæ quam cõcionator sum. Ideoque hæc verba Christi exponamus, & singula expendamus ac consideremus. ¶ Quid demonstratur per pronomen, hoc? Nam tunc certum est quod non est corpus Christi, cum Christus dixit, & sacerdos loco eius, hoc est corpus meum. Monstrabat Christus illam rem, seu illam substantiam iacentem. Nam cum Christus puellæ mortuæ manum accepit, & dixit, puella tibi dico surge, illud pronomen, tibi, non demonstrabat puellam viuam, nam tunc non viuebat. Si mortuam mõstrat, mortua ergo surgit. Quod si monstratur illa res, siue illa substantia iacens: cur non permittis vt idem dicamus de illo pronomine hoc? Similiter cum dixit. Lazare exi foras. Cum illo nomine Lazare vocauit mortuum, qui viuus prodijt: ita dicam ego tibi, panem esse in primo instanti verborum mortuum: sed in vltimo instanti panem, prodire viuũ. Si vero dicas nomen illud Lazare vocasse Lazarum viuum, licet illo puncto quo verbum proferri cœpit mortuus esset: cur igitur non hoc ipsum de pane existimas, quod licet eo temporis puncto sit panis mortuus vocari tamen vt viuus sit? Audi etiam in similitudinem. Aliqua sunt vina apud nos in Hispania quæ hic vilia sunt, & austera: sed vbi per maris vndas transuehuntur ad Indos, generosissima sunt & suauissima. Nunc ergo si tu ex Hispali amico tuo apud Indos in nouo orbe commoranti mittas tale vinum, non rectè scribas, mitto tibi vinum generosissimum? Rectè profecto. Sed demonstratio non est vini pro tempore quo mittis: sed pro tempore quo est accipiendum. Sic Christus Accipite, hoc quod a vobis suscipietur, cum suscipietur corpus meum est. Sic Abraham dixit. Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis, & cinis. Tunc non erat puluis: sed dicebat id, quod erat futurus. Sic dicitur hic corp⁹, quia in vltimo instãti prolationis corpus erit. Hieremias etiam. Terra, terra, terra: audi verbum Domini. Homines vocat terram, quia erant in terram conuertendi. Sic Christus panem vocat corpus: quia in corpus suum erat conuertendus. ¶ Sed quia vita hominis non tantum cibo, sed etiam potu sustentatur, ideo post corporis consecrationem adiecit Dominus dicens. *Similiter & calicem postquam cœnauit dicens. Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis funde*

Matth. 9.

Luca. 8.

Ioan. 11.

Gen. 19.

Hiere. 22.

tur. Vocatur sanguis noui testamẽti, quia sanguis Domini nostri Iesu Christi in cruce effusus quasi arrhabo, & sigillum fuit noui fœderis quod Christus nobiscum pepigit. Pepigerat olim Deus pactum cum filijs Israel quod esset illos introducturus in terram fluentem lac & mel: modo in suis mandatis, & iustificationibus permanerent. Sic legimus quod Moses hoc narrauit populo. Respondítque populus. Omnia verba quæ loquutus est Dominus faciemus. Scripsit autem Moses vniuersos Domini sermones, & mane consurgens ædificauit altare, & obtulerunt holocausta & victimas Domino. Tulitque Moses dimidiam partem sanguinis, & misit in crateras, partem reliquam fudit super altare: assumensque volumen fœderis legit audiente populo. Qui dixerunt. Omnia quæcunque præceperit Dominus faciemus: & erimus obedientes. Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum & ait. Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his. Adhuc ergo sanguinem, & adhæc Moſi verba respexit Dominus, cum dixit. Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro vobis fundetur. Acsi diceret Veteri testamento succedit nouum: & sicut hoc illo melius & pretiosius est, ità & nouum honorificentius reborabitur, & consignabitur quam vetus. Vetus habebat sanguinem vitulorum, cui non erat possibile vt peccata aboleret: nouũ autem iam habebit meũ sanguinem, & talem sanguinem qui valet ad abolitionem omnium peccatorum. Hoc Beatus Paulus declarat dicens, Si sanguis taurorum & hircorum, si cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immolatum Deo, emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti? Sicut brutorum sanguis olim sanctificabat hoc est mũdabat tantũ in carne: quãto magis sanguis Christi conscientias nostras mũdabit in spiritu? Sed sanctificatio nõ potest esse sine peccatorum quoad culpã remissione. Quod etiam Ioannes dixit. Qui dilexit nos & lauit nos in sanguine suo. Et Paulus. Quem posuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, &c. ¶ Aduertendũ quod Iudæis nõ sufficiebat aspersos esse sanguine vt probarentur Deo: sed necessariũ illis erat mãdatis Dei obtemperare. Vnde inquiebant. Omnia mandata

Exod. 24.

Hebr. 9.

Apoc. 1. Rom. 5.

data quæ loquutus est Dominus faciemus. Sic & nobis non sufficit, de corpore, & sanguine Christi participare, nisi seruauerimus verba pacti, siue noui testamenti, & mandatis Christi obtemperauerimus. Fœdus autem illud nouum vult vt inter partes sit idem vel le & idem nolle: vt quod ille amat nos idem amemus: & quæ ille odit, nobis odiosa sint. Ideo iudicium sibi manducat & bibit, qui calicem Domini accipit sine præuia contritione, & peccatorum confessione. ¶ Rursus notabis quod testamentum morte testatoris, vt Paulus ait confirmatur. Testamentum fecerat Deus Israelitis promissionis, eis se daturũ cum autem Deus, mori non posset, vitulum iussit immolari vt diximus, cuiusque sanguine hoc suum testamentem confirmauit. Testamentum vero nihil aliud est quam notificatio seu designatio bonorum: siue id scripto, siue viua voce fiat. Sic Christus bona sua nobis testamento legauit: nempe remissionem peccatorum. Sed vt testamentum firmum esset, & irreuocabile mortuus est: cuius mortis vt memores essemus sigilla duo affixit, scilicet, sacramentum corporis, & sanguinis sui. Cum ergo dicit accipite ex eo omnes hoc est enim, &c. Idest. En promitto vobis omnia bona, eaque confero vobis. Primũ testamentum quia morte mea non fuit firmatum, reuocabile est: nam testator in via potest testamentum reuocare, & aliud condere: hoc autem vt firmum, ratum, & irreuocabile sit iam moriturus sum, atque in eius signum, & contestationem sanguinem meum vobis relinquo. Testamenti autem meminit non cum agit de corpore, sed cum agit de sanguine: quia sanguis effusus signum mortis est: qua morte confirmatur testamentum. Præterea, addidit qui pro vobis effundetur, & alij Euãgelistæ qui pro multis effundetur: quia quanuis sanguis Christi pro omnib⁹ effusus sit quo ad sufficientiam, nõ tamen pro omnibus quo ad efficaciam. Item multo plura Christus de sanguine quam de corpore explicauit: de corpore enim non dixit, nisi hoc est corpus meũ, sed de sanguine longe plura: scilicet, calix noui, & æterni testamenti. Huius causam esse existimo, quia cũ in sanguine anima sit (vt Moses dixit) loquens Christus de sanguine suo, loquitur de anima sua, & vita sua, quæ quia multo pretiosior est corpore: idcirco multo sublimius de ea quam de corpore nos intelligere voluit. ¶ Denique aduertendum quod consecratio sanguinis Christi, sit in particulari & distincte à corporis consecratione, & itidem consecratio corporis à consecratione sanguinis, sicut hic Christus fecit: vt hac distinctione & separatione ducamur ad cognoscendum sacratissimum Christi sanguinem in passione fuisse à corpore seiunctum, & separatum, in hoc enim sacramento mirabilis passionis Christi memoria recolitur. Adhoc ergo significandum consecratio corporis, & calicis fit sub speciebus distinctis: licet in vtraque totus Christus contineatur. Nam quanuis non vno, sed alio, & alio modo sit in hostia, atque calice, non tamen secundum diuersum essendi modum, sed potiùs eundem: licet distinctio, & differentia sit in ordine qui in ipsa conuersione contingit. Quia sub specie & albedine panis corpus Christi existit ex vi ipsius conuersionis, & secundum quod consecrationis verba ipsum corpus exprimunt: quæ tanquam ad finem præcipuum extenduntur, vt substantia panis conuertatur in verum Christi corpus: attamen sanguis, anima, atque diuinitas sunt tantum per quandam realem & inseparabilem concomitantiam. Sanguis enim adest concomitanter ac insolubiliter tanquam vera sedes animæ: anima vero per naturalem coniunctionem: tandem Deitas per vnionem in diuisibilem. Sed procedamus. Post præmissa enim consecrationis verba continenter inquit Christus. *Veruntamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Et quidem filius hominis vadit, secundum quod definitum est: veruntamen væ homini illi per quem tradetur.* Vnus ex duodecim qui mecum ad mensam sedetis, cuius ego pedes laui, cuique tot beneficia contuli: me morti traditurus est. Quam imparem gratiam retulit Iudas, & qui ad mensam suam receperat. Hæc eadem verba potest Dominus de multis sacerdotibus dicere, qui indignè ad altare Dei accedere præsumunt, manus tradentis me mecum est in mensa: siquidem isti Christum ipsum peccando vendunt, & vtinam non vilioris vendant, quam Iudas vendidit. Simile patrauit scelus Absalon, qui cum Ammõ fratrem inuitasset, interficere ausus est tanquam iniquus, & traditor. ¶ Aduerte quod voluit Christus manifestare quod morti tradendus esset per manum traditoris antequã traderetur: triplici ex causa. Primo vt ostẽderet Deum esse: qui cognoscebat ventura an-

1 Cor. 11.

Hebr. 9.

Leuit. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tequam fierent. Secundo vt ostenderet quod voluntarie patiebatur: quia sciens mortem, se abscondit. Tertio vt traditor confunderetur, & sic pœniteret cum audisset quod non erat illi occulta traditio. Noluit autem eũ nominare, ne eius faciem confunderet: si publicè argueretur: sed peccatum in generali dixit & in communi, vt ille qui visibilem culpam habebat, secreta faceret pœnitentiam. ¶ Nota etiam quod solent homines desistere à malo proposito quatuor modis: quibus omnibus iuxta ineffabilem Christi misericordiã voluit Dominus conuertere traditorem suũ, vt à peccato desisteret. Primo solent homines desistere à malo, propter verecundiam. Ideo dixit Ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Secundo solent à malo desistere ex metu & timore pœnæ. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Ita Dominus hac medicina vsus est cum traditore minando illum pœna & supplicio dicens, Væ homini illi per quem tradetur. Hoc addidit vt ille qui ex verecundia non corrigebatur saltem ex timore corriperetur. Tertio solent homines corripi liberalitate beneficiorum: quod Christus fecit dum eum recumbere secum fecit, & porrigẽdo ei manu propria buccellã panis tinctam, & lauans illi pedes. Hoc notauit hic cum dixit. Mecum est in mensa. Quarto corripiũtur homines, & emendantur declaratione affectionis, & amoris: quod Dominus ostẽdit Iudæ cum dixit. Amice, ad quid venisti? Hinc aliqua ad nostram eruditionem eliciamus.

Ioan. 13.

¶ Discant primò prælati exemplo Christi Iesu, bona facere subditis suis, licet mali sint: vt in quantũ in se ipsis est à sua mala vita auertere conentur. Quia non adeo erunt duri corde quin charitatem, & bonitatem, sui prælati videntes ipsi gradum noa reuocent & corripiantur. O quam mirifica fuit hæc Christi benignitas, qua erga illum duræ ceruicis vsus est. Sed nec hæc Saluatoris benignitas, nec supra dicti quatuor modi, quibus se Christus cum illo gessit, vt à mala vita reuocaret, & ad pœnitentiam duceret, sat fuerunt ad cor mollificandum huius discipuli obstinati, & indurati traditoris. Vtinam & nunc non sint multi obstinati, sicut Iudas, quos nec amore ductos, nec timore concussos, & beneficijs affectos ad se Deus conuertere posit. Imo quã plurimi sunt qui, quo eos Deus magis permittit, & sustinet: eò peiores fiunt & imprudentiores ad peccandum, audacioresque ad

Matth. 26.

maiora mala perpetranda. ¶ Discamus secundò non detegere crimina, atque defectus nostrorum proximorum, vt ea ignorantibus nostra fiant. Respice qualiter Christus honori Iudæ consulit non nominans, nec dicens quis esset traditor coram illis quos latebat: in quotempus terreret, quidque machinaretur. O quam male multi hodie hac abutuntur doctrina. Siquidem multi qui Christum profitentur sæpe ac sæpius proximorum quoslibet defectus in publicum deferunt, & deregunt, quantumuis lateant: & hoc maxima conscientiæ propria libertate atque animæ clade: inuidia etiam, & odio fœlicitatis alienæ, quam plurima opera bona conticent eorundem proximorũ. &c. ¶ Discamus etiã vt ad sacram Eucharistiam accessuri nos probemus & examinemus: quod postea Paulus dixit. Probet autem se ipsum homo, &c. Nam omnes Apostoli audito hoc mentis suæ latibula perquirunt, vt videant si quid proditionis in se reperiant. Vides nunc anima mea, quomodo Dauid angustiatus, & persequutus ab illo cui multa bona præstiterat, pascitur ab Abimelech panibus propositionis? Tamen ibi simulatus aderat traditor Doeg, potentissimus pastorum Saulis, qui prodidit Dauidem. Ita in hoc sane conuiuio affuit Iudas potentissimus pastorum (erat enim inter Ecclesiæ pastores ditior) & prodidit Christum. Sed historiam prosequamur. Audientes enim Apostoli hæc, quæ dixerat Christus, audi quid Euangelista dicat. *Et ipsi cœperũt quærere inter se, quis esset ex eis qui hoc esset facturus.* Hoc quod Christus dixerat omnium corda penetrauit sicuti quodam gladio acuto: & sic statim totum Apostolorum collegium ad lacrymas, & tristitiam flexum est: cum enim scirent Christum mentiri nullo modo posse eorumque conscientias mundas esse, erant maximè turbati, atque perterriti. Vide iam nunc discipulos tristes non solum ob magistri dilectissimi discessum, sed etiam quia sibi suaserant adeo iniquam traditionem excitaandam esse qualem nunquam viderant: quapropter stupebãt. At vide quomodo traditor ille, vt satius dissimularet, non ideo cibo pepercit ne ad ipsum verba dirigi videretur: sed potius cum cæteri ad se reciperentur à ciboque abstinerent, & ora ab esu interdicerent præ nimio terrore. perditissimus Iudas perfricata frõte stultaque audacia, qua magi-

1 Reg. 21.

strum suum traditurus erat, vt bonam haberet conscientiam fingeret, cum ipso ad eãdem mensam sedens simul vescebatur. Aduerte hic quod si Apostoli cum adeo sancti, mundo corde, & conscientijs essent, sunt meru cõcussi, ac perterriti, verbum Christi audientes: quid facies quando propria & accusatrice cõscientia, iustus iudex venerit tui arcana cordis inuestigaturus? O quantum deberent peccatores horrescere, atque timere verbum illud iudicij, ite maledicti in ignem æternum: si iusti timuerunt Christum quando in carne passibile xistens dixit, vnus vestrum me traditurus est. Sed vide quid ex hoc sit sequutum. Ait nanque euangelista. *Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior.* Hi sunt affectus eorum qui in aulis principum viuũt. Sibi quisque placet, sibi quisque pollicetur honores, & vnus alteri inuidet. Habes autem hic ex quo fonte bella & dissidia oriantur: nẽpe ex ambitione. Inter superbos enim, vt Salomon ait, semper sunt iurgia. Hæc fuit causa quod Romani totum orbem maculârunt sanguine humano: nec alia causa nunc bella excitat, quam principum ambitio quibus leuius videtur plurimum Christiani sanguinis fundere, quam leuem aliquam iacturam externorum facere. Apostoli itaque non solum suspicione traditoris turbati sunt, sed ex turbatione illa ad contentiones veniunt. Inciderunt autem in hanc litem: quia verisimile est quod inter se dixit vnus alteri. Tu proditurus es. Et alius alteri, tu proditurus es. Et inde peruenerunt, vt dicerent. Ego sum melior, ego sum maior. ¶ Alij autem putant, quod cum Christum audissent moriturum ideo eos de primatu contendisse: quando vnusquisque cupiebat esse prior, sicut & duo filij Zebedæi petierunt esse primi in regno, & Christo proximi vnde reliquorum exorta est indignatio.

Matth. 20.

Est adeo detestabile vitiũ ipsa ambitio, vt ex eius cupiditate, quod vis malum possit præsumi. Nullum est flagitium, quod ambitiosus facere non tentet. Non poterant discipuli excogitare, nec credere in eorum gremio esse aliquem, qui tam flagitiosum scelus aggredi auderet, vendere, scilicet magistrum, ac tradere: nisi tantum illum, qui maior omnibus esse vellet. Nam casu quo quis primatum tenere cuperet, ex consequenti de morte Christi agere deberet, vt cæteris præesset. Hoc idem patrauit Abimelech Gedeonis filius morti septuaginta fratres tradens: vt filij Israel eum po-

Iudic. 9.

pulo præficerent. Et Athalia omne semen regium occidi iussit: vt ipsa domina ac regina existens sola regnaret. Absalon etiam iniit aduersum patrem bellum, persequutus que est eum, regnandi & imperandi cupidus. Tandem communiter, ambitioli homicidæ sunt: quod si opere non compleant, animo tamen adimplere desiderant ad hæreditatem obtinẽdam, siue vt in magistratibus, & officijs aliorum succedant. Idcirco discipuli contendũt de primatu, vt ex hoc discant, quis nam ut tanti facinoris autor. Hanusmodi ambitiosi, atque honoris cupidi, sunt dæmonis martyres: magnas patiuntur calamitates, ingentes itidem labores sustinent: vt tãdem dignitates, atque magistratus, consequantur: qui etsi eis omnia non ex sententia eueniant, intestẽ cõminuuntur propriaque ad inuicem viscera rodunt. Sicuti canis os rodenti quandoque contingere solet ex nimia collisione sanguinem labore, & dentibus educere, quẽ tursus rodit atque suggitisic illi ipsos intestinant, luxãt, comminuunt, viuosque rodunt. Et ideo quia huiusmodi tot patiuntur atque sustinent: eorum arrogantia atque ambitio comparatur simulatæ, fictæ, ac personatæ charitati. Charitas (inquit Paulus) patiens est. *Sic isti omnia* 1. Cor. 13. *patienter sustinent: dum non possent euadere voti compotes: vsque adeo aliquid boni vacet. Charitas benigna est. Sic ambitiosus omnibus placere amicabilisque reddi studet, omnibus caput aperit, vt tandem cum apud omnes bene audiat, ad metam optatam perueniat. Charitas omnia suffert, omnia credit, omnia sustinet. Omnia hæc ambitiosus facit, quia multa suffert propter propriam ambitionẽ: credit omnia, quod possit scilicet, esse Archiepiscopũ, Rex, Papa, & quicquid de hiis imaginatur. Et omnia sustinet. Calorem, frigus, vigilias, iniustam & aduersam vitam, iniurias, quibus afficitur, vt Regi, & Principi placeat, à quibus omne bonum tutentum adeptum existimat. Sicut simia hominem imitatur: ita ambitiosus charitatẽ ipsam æmulari videtur, vtroque insto assimilari. Maxime tamẽ ab eo distat: nam quod bonus & iustus amore Dei ductus operatur: id ille propter semetipsum facere studet. Et est hæc adeo magna distantia, magnumque discrimen vt propter finem, quem quisque respicit, alter inter filios Dei, alter vero dæmonis computetur. ¶ Oritur, hæc ambitio, quia non cognoscunt homines brevitatem honoris: nec attendere volũt*

Universidad de Deusto
Biblioteca

finem rerum. Absalõ,& Adonias,filij Dauid, regnum patris viuente adhuc rege vsurpare voluerunt:sed vide exitum ambitionis,& honoris. Vterque sui criminis pœnas dedit, vitam cum miserabili morte commutare coactus, Abimelech quoque filius Ieroboal, de quo diximus,& Athalia qui ambitiosissimi fuerunt miserabili morte interierunt. Hic est finis ambientium honores,quod omnes ambitiosi considerare debent. Est & consimilis honor,cuidam fomicarum generi, quas cum in altum pueri alarum remigio efferri vidēt, captant,tendiculisque apponunt auiculis escam. Quæ sane formicæ si alis caruissent non efferrentur in altum:nec à pueris appeterentur,denique nec alicuius darentur in escam. Triste spectaculũ est, quem hodie vidisti hominẽ in sublime erectũ, atq; omniũ oculos in se conuertentem,iam breuissimo momento temporis adeo deiectum videbis esse vt illum suo consortio nemo arbitretur dignum. Hæc enim sunt testimonia mũdi,hi & honores quibus suos afficit. Quapropter veri honores de manu Dei expectandi sunt. Qui licet per homines conferantur:tũc vere de manu Dei conferuntur,cum quis nõ quærit eos nec ambit:sed soli Deo innixus,firmus incõmutabili Deo manet. A veritate quippe desiderio rum,manet varietas conquisitorum. Varietas autem desideriorum originem habet ab ægritudine animę Qui enim infirmus est plurima cupit:nunc fontes nunc frondes, nunc istos,nunc illos cibos, nunc flumina, nunc pisces,nũc,& impossibilia quæuis imaginatur. Hæc omnia facit honorum varietas. Quiergo cupit,non angi nec distrahi peccatorum humoribus his euacoatis,soli Deo placere contendat. ¶ Vide etiã quod sancti Apostoli nõ solum nunc in hac cœna:sed sæpe de ambitione tentati sunt,& turbati. Quando Apostoli cum Christo ibant Capharnaum,in itinere de primatu disputauerunt:& filij Zebedæi sedere voluerunt vnus ad dexteram, alius ad sinistram propter quod alij scandalizati sunt. Lucas noster vt in capite nono narrat(super quod in superioribus de ambitione scripsimus) etiam ait Apostolos de primatu contendisse. Hoc vnum hic vt concludã notandum est,quod non ait Euangelista quod erat contentio,quis eorum esset maior: sed solum quis eorum videretur esse maior.

3.Reg. 1.
2.Reg. 18.
Iudic. 9.
4.Reg. 11.

Matth. 18.
Marc. 9.
Matth. 20.

Quia certe in hoc mundo vnus non est maior alio, quanuis vnus alio maior videatur. Ille oculis nostris videtur esse maior,secundum tamen rei veritatem, minimus, æger, pauper,egenus,miserijs, laboribusque plenus,potius existit. Omnia mundi, magnifica, atque sublimia apparent:cum vere parua & humilia sint Aurum, mundi omnia sceptra, Imperatorum,Regum anademata, diademata atque thiaræ,& totius orbis status ad sidera ducti,quanuis magna & nobilia appareant, atque videantur, omnia helciſma & scoria sunt terræ ipsius:cum in se caduca,momentanea,& vilia sint. Cuncta mundi regna,atque potentatus habent se veluti comœdiæ,in quibus vnus egreditur gerens & agẽs regis personam,alius cuiusdam dominæ, alius tandem pastoris:quibus finitis, vestibusque exutis nemo actorum Rex, siue Imperator extat, sed vir infinæ sortis, & status sicut anteà. Sed de his alias. ¶ Expende etiam Christi Redemptoris benignitatem, & patientiam,erga discipulos:qui debuerant confiderare tempus ab omni contentione alienissimum. Tunc enim instabat dies Dominicæ passionis & concionis præceptoris sui de regno spirituali inchoando: non de mundana exercenda potentia. Non tamen eos Dominus reiecit,sed familiariter increpat,& amicissime erudit:& tribus argumentis eam ambitionem sedare voluit. Primum quod ambitio vitium sit Gentiliũ:deinde exemplo suo, quanuis enim ipse sit altissimus formam tamen seruare voluit humilitatis. Postremo iubet eos de honore nihil esse solicitos, quod ipse præparaturus sit eis regnum. Sed nunc Christum audiamus. *Dixit autem eis. Reges Gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos benefici vocantur.* Dominatio coactionem, & contemptum habet hoc loco. Siquidem Gentiles nonnunquam abusi sunt magistratu, & potestate: dum subditos suos præ superbia & fastu contemnunt. Christianus autẽ qui cogitare debet omnes homines Patrẽ vnũ habere in cœlis:non ita superbire debet elatus erga suos:sed potius animo concipere,quod si hic rẽporaliter dominetur illis,forte tamen futurum sit,vt multis nominib⁹ superior eo fiat aliquis ex subditis suis in æterna patria. ¶ Vide autẽ q̃ Christus his verbis nõ voluit inter christianos alios alijs nõdebere esse superiores,episcopos,principes, reges,aut dños:sed fastũ tantũ vetuit,& inordinatam dominãdi libidinẽ,& ambitionẽ. Hoc ita esse ex Christi verbis patet:cũ ait. Reges Gentium dominantur eorum. Ita enim mortis Gentium esse prima quæque appetere tyrannica hæc passio est,& nonnunquam etiã viros eximios perturbat. Quod autẽ hic Dominus, magistratũ nõ prohibuerit Ecclesiasticum,verbis eius,& exemplo probatur. Exemplum enim proposuit seipsum. Ego in medio vestrum sum,tanquam qui ministrat. Cõstat ergo, quod quanuis omnium maxime se humiliauerit, supremus tamen fuit Ecclesiæ prælat⁹:& caput,& licet ministrauerit eis magister tamen fuit eorum,& Dominus. Docemur hic quod si quis in potestate sit constitutus nõ ideo superbiat, sed subditis inseruiat: maxime quod ad officij sui rationem pertinet. Non ergo præsidentem extollat eius dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat. Habeat ob oculos semper rationẽ quam Deo redditurus est omnium subditorum: & sic vitam aget timore,& humilitate,expectãs quotidie arctum & rectum iudicium Dei.

Psal. 81.
Esa. 10.
Ezech. 22.

At principes mundi,prælati, nunc adorari volunt à suis,magnificis titulis honorari,diuina nomina vsurpare,& vocari patres patrũ. Sed væ quia interdum dominantur im malũ suum,vt ait Salomon:& condunt leges in eorum commodum,contra quos Esaias ait. Væ qui condunt leges iniquas. Tle m quoquo comminationem dedit Im Deus Ioachim filio Iosiæ Rgis Iuda. Hæc principes mundi faciunt,tu uero qui Christianus es,humiliare:humilitas enim vera ministerium plurium est. Sicut enim,qui pluribus ministrat vulneratis abstergens cuilibet vulnerum saniem, non sumit ex ministerio illo causamelationis: sic multo minus qui cõmissæ sunt curæ frater norũ, ãguorũ,vt omniũ minister redditurus pro omnibus rationem, humilis esse debet atque solicitus. Scriptum est enim. Rectorem te posuerunt noli extolli:esto in illis quasi vnus ex eis. Vnde Summus Pontifex se seruum seruorum appellat. Propter quod, quales oportet vt prælati Ecclesiæ sint, subdidit Dominus docens eos, & dicens *Vos autem non sic,sed qui maior est in vobis fiat sicut minor: & qui præcessor est sicut ministrator.* Qui aliquam artem profiteri,& discere vult, conatur prius quærere magistrum in illa arte peritum,quem miretur:& si recte scribere vult assumit imaginem, vt exemplar intuens, compos euadat. Sic vos ne sitis Gentilium imitatores,quia iniqua gens est, semperque tyrannidi studens, nec cognoscunt Deum;

non enim vos sicut Reges Gentium faciatis: quoniam illi legibus carentes, impijs subiacent moribus:vestrum vero culmen in vera humilitate fundatur & est. Ideo qui sapiẽtior & studiosior est inter vos, præ cæteris humiliorem se præbeat,& tanto sit Deo subiectior & proximis in omni virtute exemplarior,quanto maiorem à Deo adeptus est gratiam & obligatiorem se conspicit ad reddendam altissimo rationem. Propter quod in Ecclesiastico legimus. Quanto maior es humilia te in omnibus: & coram Deo inuenies gratiam. Si hoc animo ambitiosi caperent,atque considerarent q̃ quo magis ad honores, & dignitates extoluntur, cò magis ad virtutem sectandam tenentur:non esset tanta cura & solicitudo in illis inuestigandis, præcipue viris Ecclesiasticis. Plurimos sub specie virtutis & sanctitatis decipit dæmon suadens ad credendum maius obsequium Deo præstaturos vberioraque bona largituros si in prælatos episcopos ve creentur: quod tamen maximum mendacium & falsitas est.

Eccle. 3.

Nam honores excæcant, & in dignitatibus constituti, vt prælati,episcopi, atque magnates, minus sibi ipsis dominantur, magisque sunt adstricti ac deuincti. Cum ergo tu liber sis,tuique iuris, non vales ea ad quæ teneris implere:quomodo in maioribus constitutus compos adimpletionis euades, cum non plene liber existis? Si enim paruo oneri succumbis:maiori succumbere necesse erit. Qui officio subditi bene non fungitur, nec etiam prælati fungi poterit. Hanc discipulorum ambitionem carpit Christus & docet humilitatem,contemptum,honorum,& dignitatum: quæ quanuis mala non sint tamen non sunt à nobis appetenda,propter periculum quod ex eis imminere soler. Sic discipulis petentibus primatum respondit Christus. Nescitis quid petatis. Ambitio hæresis mater est. Difficile enim est ad maximos honores euehi,& cogitationibus ad summa fastigia non attingere. In maximo versaris periculo,si esse prælatus exteris que præcipere atque præesse vis. Ne Christum crucifixum humilem & abiectum à conspectu abigas: qui cum esset Summus sacerdos,Rex,& Dñs, voluit ad mortem humiliari. Hãc humilitatem docẽs dicens. *Nam quis maior est,qui recumbit, an qui ministrat:Nonne qui recũbit. Ego autẽ in medio vestrũ sum sicut qui ministrat.* Leges meę legibus mũdi oppositæ sunt in quo qui maior

Matth. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est sedet,& cæteri deseruiunt ei: ego autem qui maior sum in medio vestrum sum tanquam ministrans. Nam in cœna hac lauit pedes discipulorum suorum, vt suo exemplo docerent humilitatem: & etiam quanuis scriptũ non sit, tamen conijcitus solitum fuisse Iesum in mensa officium ministri exercere frangendo eis panem. Et ex hoc textu habetur solitum fuisse ministrare Apostolis: & ideo dicit in medio vestrum. Vniuersæ Christi actiones sicut prædicare, miracula facere, & infirmos tangere, ac curare, ministrare fuerunt. Ex his verbis Dominus concludere intẽdit, illum aptiorem ad gradum põtificalem obtinendum, & in loco Christi succedendum esse: qui maiora virtutis humilitatis fundamenta fecerit: nam ad medelam nostri appetitus voluit supremus Dominus à maiestatis suæ cacumine descẽdere, humilisque in terra fieri: ipso opere ostendens, quam merito homo humiliari atque deijci debeat eius vestigia sequens. ¶ Hanc tam eximiam humilitatis doctrinam, Christus iamiam moriturus dedit, vt magis humilitatem commendaret: nam quæ amici nostri cum peregre proficisci volunt vltimis verbis nobis indicant, semper fortius memoriæ hærent. Admonendi etiam sunt à suis parentibus quando eis mors appropinquat. Sic Iacob fecisse filijs suis scriptura docet. Audite filij Iacob. &c. Sic & Ioseph in capite vltimo libri Geneseos. Hoc etiam Dauid quando morti appropinquans monuit filium suum Salomonem regni successorẽ, & præcepit vt legem Dei custodiret, & ceremonias legis seruaret, Hoc idem Tobias fecit, cũ cogitauit prope esse finem obitus sui, atque diem: multa præcepta, & consilia filio suo Tobiæ dedit, &c. Igitur Domin⁹ discipulos suos ad pacem, concordiam, & vnitatem perducere conatur, simulque ad humilitatem propter eorum vocationem: & quod ipsos omnes futurus esset reges, dicens. *Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis* Id est, considerare tanti temporis laborem perseuerando mecum, qui patiens & humilis fui in tentationibus meis: quia Nazareitæ voluerũt me præcipitare, & lapidare Iudei: & hinc perpendite quod non oportet vos esse ambitiosos. Commendat etiam hic Dominus Apostolos de perseuerãtia. Bonus est ille amicus, qui in tentatione perseuerat: boni amici est non peccare propter amicum: & libenter pœnas ferre propter ipsum. Multos inuenies qui propter te committent multa peccata: quisi te viderint indigentem, nec vnum obulũ darent. Adam non fuit bonus amicus erga coniugẽ suam: qui voluit peccare propter ipsam, & tamen noluit pœnas subire propter eam, sed transtulit in eam culpam dicens. Mulier quam dedisti mihi, &c. Bonus autem amicus in tentationibus dignoscitur: quia subleuare adiuuat pœnas atque onera amici tribulati, & afflicti. Sic Apostoli quãdo Christus loquutus est de manducatione sui corporis, & multi scandalizati in his verbis abierunt, ipsi cum eo perseuerauerunt. Hinc liquet non esse satis bene incipere nisi perseueres in bono incepto. Iudas etiam incepit, & non perseuerauit. Ideo Dominus. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Quæ perseuerãtia alio nomine constantia vocatur: robur quoddam & fortitudo mentis, cunctarumque (vt ait dixerim) est columna virtutum: nam cum primo illabitur corruunt: omnia animæ bona. Quia ergo immoti, firmiter & incõcussi permanserunt Apostoli in tentationibus Christi, facti sunt columnæ totius Ecclesiæ: sicut & Paulus cognouit quando ad Galatas scripsit qui videbantur esse columnæ. Vnde Dauid. Ego confirmaui columnas eius, Hoc est, Apostolos, Ecclesiæ columnas in terra. Et quia fortiter perstiterunt sicut columnæ tantam apud Deum inuenerunt dignitatem: iuxta illud Iacobi. Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ. Quod autem dicit permansistis in tentationibus meis, non tantum de tentationibus Christi accipiendum est, sed etiam de tentationibus ipsorum Apostolorum: nam tentationes Apostolorum ipsius Christi erant, iuxta illud. Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Et Dominus Saulo persequutori. Saule cur me persequeris? Cui affine est, quod Dominus promittit quicquid minimo ex suis impendatur, id sibi impensum agnoscat. ¶ Aduerte quod discipuli nõ solum cũ Christo perseuerarunt, sed dicit hic quod perseuerauerunt in tentationibus suis. Multos habet Christus socios resurrectionis, & gaudij: paucos tamen habet socios passionis & crucis. Etiam tu cum Christus tibi indulget, solatijs quę spiritualibus afficit te, orationi atque cõtemplationi vacas, & beatam vitam agis: si ratio contingat Deum tibi deficere atque desse, nec tibi sicut antea solacijs spiritualibus præsto sit, statim gradum reuocas, & mundo studes

Gene. 46. *3. Reg. 1.* *Tob. 4.* *Luc. 4.* *Ioan. 8.* *&. 10.* *Gene. 3.* *Ioann. 6.* *Matth. 10.* *Galat. 2.* *Psal. 74.* *Iacob. 1.* *Zach. 2.* *Act. 9.* *Matthæ. 25.*

studes nec non rebus quibus iam terga dederas. Propter quam causam quã plurimi sunt qui incipiunt, pauci vero, qui nunquam ab incepto desistunt: nam perpauci sunt qui nudi, omnique indulgentia destituti tam temporali, quam spirituali, Christum destitutum & in cruce pendentem amplecti volunt. Sunt sibi ipsis amici, nec vitam absque proprio solatio agere nesciunt: quibus cũ ob oculos spirituale solatium datur, eorumque gustui plus dulcedinis infert quam temporale, hoc pro illo commutant. Deficientibus autem spiritualibus donis ad mundum redeunt: quia non sentiantur Christo vnicoq; essentiali amore Dei: sed etiam volũt propria dona, & delicias amplecti. In quibus omnibus referunt se mercenarios esse atque seruos, non autem amicos: quandoquidem plus Dei donis reuerentur, quam ipsi Deo donanti, quo solo satis deberent. Quando dona desunt, & munera, quis verus amicus sit dignoscitur: perseuerãtia etiã in tentatione indicat, quis fidelis falsusve sit. Sit quoniam perseuerantia est, quæ meretur, & consequitur præmium: ideo ait Apostolis. *Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum.* Regnum sic eis paraturum Dominus pollicetur non temporale, quale ipsi sperabant: & iam antea mater Zebedæi petierat: siquidem regnum eius non est de hoc mũdo: sed tale regnum ait se eis disponere, quale sibi paratum fuerit à Patre suo, vita nimirum æterna: quæ vt ei secundum humanitatẽ est parata, ita vere regnum est, iuxta illud qđ petimus quotidie, adueniat regnum tuum. Et sic beati omnes reges sunt coronati à Christo in æternum, sicut ipsi confitẽtur apud Ioãnem. Qui ipse dilexit nos, & lauit nos in sanguine suo à pẽccatis nostris, & fecit nos regnum, &c. Nec tamen hoc perfecto modo intelligendum est, sed per imitationem. Multo enim inferiores sunt Apostoli in gloria & corona felicitatis æternæ. Vnde & Paulus certus erat, coronam inde se reportaturum quando dicebat. Reposita est mihi corona iustitiæ: quam redder mihi Dominus in illa die iustus iudex. Hinc liquet verba illa Christi eadem esse cum eis quæ deinceps dixit ad eos. Vado parare vobis locum. Nam & locus ille regnum erat, teste Sapiente, qui ait. Accipiẽs regnum decoris, & diadema spei de manu Domini. Prętorea hoc etiam referri potest ad personam filij, & tunc est sensus. Sicut Deus Pater disposuit mihi regnum per naturã: ita ego dispono vobis regnum per gratiam. Adhuc amplius declarat Dominus gaudia quæ sunt habituri, & ait *Vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.* Hoc etiam non iecundum rudem, & crudum sensum intelligẽdum est quasi multum cibi & potus sit in illo regno cœlorum. Conuersatio enim cœli Angelica est: & ibi erimus sicut Angeli Dei. Paulus quoque manifestè testatur quia regnum Dei non est esca & potus. Ideo mensa hęc erit illa cœlestis beatitudo: vbi cum electi conrẽplantur essentiam Dei in sua maiestate ipsam que summe diligant, sic deinde satiabuntur: quoniam animæ illæ secundum omnes suas vires gaudio voluptatis perfundentur: quod & Dauid agnouit, dicens. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Tunc habebit satietatem: quam cum habebis nemo tollet a te: cuius cõparatione omnis lætitia tristitia est, omnis suauitas dolor, omnis dulcedo amaritudo: omnia quæ delectationem inferre possunt, molesta sunt. Hoc est quod de edendo & bibendo dixit Dominus: quod habebunt quicquid delectare potest, & satiabuntur, ita vt nihil possint apperere quod non inueniant & habeãt possideãt. Insuper adhuc adiungit Dñs dicẽs. *Vt sedeatis super thronos.* His verbis ostendit Christus sanctos non solum regni Christi, sed gloriæ participes futuros. Si enim compatiamur, & conregnabimus. Quis secularis honor huic comparari potest? Quid enim excellentius quam sedere cum Christo præsidere cum ipso, ac nec dum homines, sed & Angelos iudicare? Nolite ergo timere pusillꝰ grex: quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Infœlices filij Adæ, quid nunc præsidere & iudicare volunt: qui gloriam adinuicẽ accipiunt: & gloriam quæ à Deo est non quærunt. Quid autem fiet? Transiui, & ecce iam non erat. Caueãt qui primas cathedras amãt, ne contingat carere secundis: & qui primos accubitus nunc eligunt, incipiant cum tubore nouissimum locum tenere. Nam omnis qui se exaltat humiliabitur. Sequitur. *Iudicantes duodecim tribus Israel* En aliud præmium, lætabitur enim iustus cum viderit vindictam. An non ingens gaudium videre se a damnatione securum: in qua aduersarij iacent perpetuo cruciandi? Quomodo autem iudicabunt filios Israel? Nẽpe sicut Regina Sabba, & Niniuitæ condemnabunt eosdem. Sic Apostoli condemnabunt filios Israel: quia de eadem stirpe geniti, eisdem legisperitis, eisdem bene

Matth. 20. *Ioan. 19.* *Matt. 6.* *Apoc. 1.* *2. Tim. 4.* *Ioan. 14.* *Sapi. 5.* *Matth. 26.* *Ioann. 5.* *Psal. 36.* *Luc. 14.* *1. Corin. 9.* *Luc. 22.* *Rom. 4.* *Psal. 16.* *Psal. 57.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. Reg. 10. ficijs & miraculis prouocati: tamen nulla ratione adduci potuerunt, vt crederent, cum vos literis destituti, sequuti sitis me, & fuistis mecum permanentes in tentationibus meis.

Psal. 109. Præterea sicut nunc cum Christo dominatur electi in medio inimicorũ: ita tunc cũ Christo dominabuntur super inimicos suos ac ipsos iudicabunt. Perpende autem quod hæc verba quãuis præcipuè ad Apostolos spectẽt, nihilominus tamen ad omnes sanctos, qui mundi gloriam & diuitias contempserũt propter Christum etiam competunt. *Ait autẽ Dominus Simoni Simon, ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Quia Petrus feruentior erat cæteris & principalior, ad Petrum dirigit Christus suum sermonem. Satanas iam sentit quod vestra prædicatione regnũ eius destruetur: quam ipse eradicare vult, vt in sua tyrannide conseruetur si potetit. Et cum cœpit Iudam vires assumpsit, ità vt vellet sicuti ad se tulit & lucratus est filium illum perditionis, & vos ipsos adduceret vt pœniteat sequutos fuisse me, & meam doctrinam, & conuincamini credere fieri nullo modo posse, hominẽ à proprio discipulo vendi um, tamque miseris acceptum modis, filium esse Dei, vt ex fidelibus infideles fiatis. Attamen non euadet voti compos: quia ego rogaui pro te Petre, vt nõ deficiat fides tua. Propter quod mihi gratiam referre debes: nam vt inimicus potens est, omnibusque viribus semper nititur & conatur, etiam te ipsum superasset & euincere, nisi ego in quantum homo qui minor Patre sum pro te non orassem, cuius auxilio tu & sodales tui estis amici mihi atque fideles. Et hãc a me audi & accipe doctrinam. Quod sicut ego te in hac tribulatione adiuui: sic & tu cũ fis potens & fortis meo auxilio, confirma, robora, adiuua consule fratribus tuis, qui subditi tui sunt: quia quod ego tecum feci, æquũ & iustum est tecum alijs facere. ¶ Expende quomodo Christus miscuit vinum cum oleo, & dulci amarum admiscet: ita quod non semper molestia, nec semper iucunda loquitur suis: quia hęc vita ex contrarijs & prosperis, ex dulcib⁹ & amaris aspersa est. Carpsit Apostolos propter ambitionem: & statim laudat, commendat, exaltat, dicens qualiter in laboribus, tentationibusque permanserunt, & se eis regnum cœlorum largiturum, quo maximo illos gaudio affecit, & consolatus est. Ne autem ipsi ob hæc nimium exaltarentur incipit eos humiliare referens tẽtationes quibus erant obsessi, tot adeoque eminentes, vt auxilio speciali Dei, & maximo egerent, quale erat pro ipsis Christum Iesum orare ad Patrẽ. ¶ Præterea locus iste vbi hic Christus ait Petro, Ego rogaui pro te vt nõ deficiat fides tua, exponitur, vt hic Christus pollicitus fuerit fidem Ecclesiæ Romanæ, cuius Põtifex Petrus fuit, nunquam defuturam, & recte quidem quia fides Romanæ Ecclesiæ, quam in ea Petrus plantauit vsque in finem seculi durabit. Bene potest Petri nauicula fluctib⁹ persequutionum hæreticorum angi, & concuti: nunquam tamen corruet aut subuertetur. Portæ enim inferi non præualebunt aduersus eam. Hoc enim verbum non dixit Christus Petro tanquam personæ priuatæ: quia Petrus peccauit post hæc verba & fides in eo defecit, & multi Pontifices Romani errauerunt, sicut Marcellinus qui idolis sacrificauit, & Liberius Papa qui Arrianis cõsensit, & Anastasius quoque secundus propter hæresis crimen repudiatus fuit ab Ecclesia: & alij etiam plurimi contra Catholicam fidem tenuerunt, vt Ioannes vigesimus secundus qui asseruit, quod animæ sanctorum non videbunt Deum, vsque ad vltimum seculi diem, & quod Filius Dei sit maior Patre & Spiritu sancto, & plures alios habuit errores. Sed in quantum est caput Ecclesiæ nullatenus errare potest, & tũc est caput Ecclesiæ, cum facit quod in se est, nempe cum consilio Cardinalium & doctissimorum virorum definiendo, vbi errare non potest. Ecclesia enim Antiochena, Alexãdrina, & Constantinopolitana, sæpe defecerunt à fide: nunquam tamen Ecclesia Romana defecit, quia Christus ait Petro. Ego rogaui pro te Petre, vt nõ deficiat fides tua. Hinc discimus tentationem vtilem esse. Sic Christus. sic eius discipuli tentati sunt, & denique omnes electi tentationes sunt passi. Tentatio enim multum prodest electis, videlicet vt propriam infirmitatem agnoscant, Deum feruentius innocent, cautiones resurgant, & alijs compati discant, sicque coronam gloriæ adipiscantur. Hinc in Ecclesiastico habetur. Qui non est tentatus, quid scit? Et Iacobus. Beatus vir qui suffert tentationem, &c. ¶ Discimus secundo ex hac Christi oratione pro Petro, nemi-

Matth. 16.

Eccles. 34. Iacob. 1.

nem suis viribus posse aduersus Satanæ malitiam: nisi Christi præsidio fulciatur. Sic Paulo qui maximam tentationem patiebarur dixit Dominus.

1. Cor. 12.

Dominus. Sufficit tibi gratia mea. Ex quo discimus nihil nobis, sed gratię Dei adscribamus. Ideoque Apostolus postquam multa præclara narrauerat quæ gessit addidit. Nõ ego, sed gratia Dei mecum. Propter quod nihil habes vnde glorieris: sed pro omnibus, vt fidelis Christi seruus, Deo gratias age: cuius ope, & auxilio vincis, atque omnia bona facis. ¶ Tertio quanto odio prosequatur ille Satanas hominum genus, & eos maxime homines quos singulari quodam modo Christus ad se perducere conatur, quosque Christus ad propagandum suum euangelium præcipuè selegit. Illos qui chariores Deo sunt fortius tentat, hoc idem facit hic cum Apostulis: itidem eos qui Deo dicati sunt similiter tentat. Angelus Raphael Tobiæ dixit. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tẽtatio probaret te. Quarto quod Christus electos suos subindu labi patiatur, vt suæ infirmitatis conscij, ac memores erga alios ad misericordiam sint faciliores. Ideo Petro dixit. *Tu conuersus confirma fratres tuos.* Acsi diceret. Sicut tu à me specialem misericordiam cõsequeris, & post lapsum erigeris, & firmaberis: sic tu conuersus perfectè misericordiam impende proximis tuis, robora, ac subleua eos. Vnde hęc fuit præcipua causa cur Christus futurum ecclesiæ suæ pastorẽ cæteris electis Apostolis grauius labi permisit: vt in propria fragilitate culpa, & pijssima reparatione disceret quomodo alijs compatere tur ac subueniret: De ipso quoque Saluatore nostro Paulus ait. Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris tentatum per omnia, &c. Sed procedamus. *Qui dixit ei.* Petrus scilicet cum quo dominus loquebatur respondit non metuens à tentatore deuinci, aut propria fragilitate succumbere *Domine tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire.* Ex feruore, dilectionis hoc dixit: quanuis indiscrete loquutus sit: nimium de sua virtute confidens: Magnifica quidem hæc verba fuerunt: sed sine prudentia. Non enim decet hominem plus æquo confidere: sed in Deum qui operatur in nobis velle, & perficere probona voluntate. Perpende quanta sit Christi charitas erga Petrum, quod pro huius constantia patrem cœlestem peculiariter orauit. Imo obseruandum quãtus sit Christi erga omne genus humanum amor: qui & ad hunc nõ cessat pro nobis patrem interpellare, donec nos ad se receperit. Sed singula verba discutiamus. Domine inquit. Si dominus tuus est ô Petre cur illum mẽdacij arguis? cur preces illius reijcis, ac si illarum non egeas? Paratus sum inquit tecum & in carcerem & in mortem ire. Paratus erat Petrus & sic secum constituerat: vt verba sonant: sed vt verbis adderet facta, in se non habebat. Paratus erat Petrus, & sic secum constituerat: vt verba sonãt: sed vt verbis adderet facta in se nõ habebat. Paratus erat cum extra omne periculum esset: sed vt posteà audiemus cum necessitas postulauit non expectauit donec ventum esset ad carcerem, vel ad mortem: sed vnius mulieris voce sic concussus est, vt statim dominum abnegaret. Rursus aduertendum, quod hoc quod Petrus dixit fallum fuit materialiter, quia aliter accidit: non tamen formaliter, quia sicut dicebat, ità intendebat. Mentiri quippe formaliter est contra mẽtem ire, seu cum intentione fallendi: vel scienter fallum profati *ex ilio dixit.* Reprimẽdo incautam Petri loquutionem. *Non cantabit hodie gallus, donec ter ab neges nosse me.* Hinc discimus, quo magis in fidei ardore confisi fuerimus, eo plus exilitatem & imbecillitatẽ carnis timeamus. Obserua autem quod hoc verbum domini de Petri negatione fusius explicuit Diuus Marcus, quam cæteri euangelistæ. Ex cuius verbis constat quod cum primo Petrus Christũ negauit, statim gallus cecinit: & priusquam secunda vice gallus cantaret, bis iterum negauit. Et sic tres Apostoli Petri negationes inceperunt ante primi galli cantum, & finierunt ante secundi galli cantum. Et quanuis hic Lucas dicat quod dominus dixit Petro, non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me, intelligendum est de principio triũ nẽgationum: ità quod cum dixit, non cãtabit gallus donec ter abneges nosse me. Idem est acsi diceret. Antequam gallus cantet, me ter abnegare incipes. Quod beatus Marcus clarius cæteris scripsit dicens. Prius quam gallus vocem bis dederit ter me es negaturus: & sic contigit, nam ante quam secundo caneret, ter Christum complete negauit. ¶ Aduerte permisisse Deum Petrum cadere à sua præsumptuosa firmitate, vt Christũ negaret, primo ne aliquis sibi multum tribuat, & confidat. Secundo vt vnusquisque Christo potius quam proprio iudicio fidem adhibeat. Tertio ad reprimendam, & domandam imprudentem audaciam. Quarto vt cæteri omnes Petri casu edocerentur non proprijs vitibus confidere: eõ siderantes quam parui sit momenti humana fra-

Mare. 14.

Hebr. 4.

Phil. 2.

Rom. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fragilitas, quantique ponderis & valoris sit verbum quod procedit ab ore diuinæ veritatis. Quinto vt beatus Petrus & cæteri prælati experientia nossent, & discerent, qualiter debeant subditorum suorum cõpati cum peccauerint. Præterea solent hic dialectici capita cõfingere, & disparare, an ad præteritum sit potentia, & vtrum Petrus potuerit non negare postquã Christus ei dixit, ter me negabis istando in illo medio tempore postquam Christus hæc prædixit antequam caperetur. Sed ne his immorer quia res est ad scholas pertinẽs vbi hæc quæstio est tractata, breuiter respondemus, quod Petrus poterat non negare, nam præscientia Dei non ponit necessitatem rebus, & Petrus liberum habebat arbitrium, & eligere poterat quicquid voluisset: nam si necessario negauit, ita quod eligere oppositum non poterat tunc non peccasset negãdo: nam (vt Augustinus ait) peccatum adeò est voluntarium, quod si non est voluntarium non est peccatũ. Itaque poterat non negare quod si fecisset, nunquam Christus dixisset, ter me negabis: quia non negauit Petrus quia Christus dixit, me negabis: sed econtrario ideo Christus dixit, ter me negabis, quia Petr⁹ erat negaturus: & si non esset negaturus, nunquam Christus tale dixisset. Propheta enim non est causa factionis per oppositum factũ est causa prophetiæ. Cum enim in Deo nihil est futurum aut præteritũ, quia omnia illi sunt præsentia, præsens erat Christo Petri negatio, ideoque dixit quod esset illum negaturus: quia certum erat illum negandum. Sed de his satis. Iam quæ sequuntur videamus. *Et dixit eis. Quando misi vos sine sacculo & pera, & calceamentis, nũquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nihil.* Memoria diuinæ potentiæ tales venire potest exempla infirmitatis humanæ. Ideo Christus adducit in memoriam Apostolis quomodo eis prouidit in necessarijs, & amputauit & defendit: vt spem suam in illo collocent, & erecto sint animo hac confidentia ad tolerandum quancunque tribulationem & aduersitatẽ: si quidem iam instabat tempus quo percutiendus erat pastor & oues dispergendæ. Dicit itaq; Quando misi vos prædicare Iudæis per diuersa, præcipiens vobis ire, sine alimentis & pecunijs, vt in solo Deo esset spes vestra, nec exteriora admiscula portaretis vobiscum: nunquid defuit necessarium victui? Responderunt quod nihil defuit. Christus enim concessit Apostolis vt alimenta susciperẽt ab his quibus euangelizabant: à quibus competẽcia vitæ susceperunt. ¶ Vide hinc quomodo sequentibus Saluatorem nihil deest. Sic Dauid Dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Hæc mundi principes atque potentes dicere non poterunt. Si quidem quo potiorem gradum celsitudinis habent, eo pluribus indigent est illis maior honos seruandus, ampliorem domum cui cõsulant. Solus Christi seruus profetre potest, nihil sibi deesse: nam qui Deum possidet, omnia vtique possidet. Solus ille, qui a Deo nutritur & pascitur refectus viuit atque contentus: non enim permittet Deus seruos suos fame perire. Non defuit Heliæ victus cũ esset in deserto, cui corui necessaria suppeditabãt: & tempore famis misit Deus viduæ Sarepta næ vt eum aleret: & Apostoli hic nihil eis defuisse responderunt. Sed audiamus: quid eis vltra Christus dicat. *Dixit ergo eis. Sed nunc qui habet sacculum tollat, similiter & peram: & qui non habet vendat tunicam suam & emat gladium.* Apostoli priusquam à Christo vocarentur quilibet sibi solito munere vtebatur, eorũ vero plures piscatoriam artem exercentes vitam agebant. Sed cum Christus ad Apostolatum vocauit hæc omnia missa facere præcepit, & sic de prædicatione viuebant: quia hospites & populi quibus verbum Dei annuntiabant, eis ministrabant alimenta, adeo vt nihil deesset de congrua sustẽtatione ad vitam ducendam. Cum autem Christi passio appropinquaret, omnes in ipso scandalizati sunt: vt de paucis illis diebus quousque resurrectioni fides esset adhibita, non licebat aut expedibat Apostolis populo prædicare, hominẽ crucifixum in medio duorum latronũ, esse Messiam in lege promissum. Ideoque cessandum erat illis à prædicatione, & propter eandem causam oportebat, vt sibi succurrerent quandoquidem de illo remedio iam actũ erat, iterum sacculum & peram capere, & ad solita piscãdi munera redire. Ideo postquam dixit, nunquid aliquid defuit vobis, & ipsi responderunt, nihil: statim addidit. Sed nũc qui habet sacculum tollat similiter & perã. Hoc est. Vsque adhuc, quando totus mundus me sequebatur & honorẽ deferebat, miracula mea atque doctrinam intuens, vobis omnia suppeditabat necessaria & alimentis congruis prosequebatur, & hoc quia mei discipuli eratis: modo tamen quando tempus passionis meæ instat, & qui me commendare, & laudare solebant

Psal. 22.

Augu. 3. de libe. arbi.

3. Reg. 17.

Matth. 4.

Zacha. 13.

lebãt iam detrahunt, opus erit vobis proprio labore, & industria aliter q; sustentari: quia tẽpore hoc cessabit prædicatio qua mediante necessarijs abundabatis. Itaq; ciuili modo, & iure viuite quia iam non est tempus euangelico negotio incumbere. Ideoque arma parate, & qui non habet gladium vendat tunicã, & emat illum. Quia licitum est patri familias rem domesticam defendere, pugnare pro iustitia, pro patria, & etiam seipsum defendere: quia vim vi repellere licet. Quod autem discipuli ad officia præterita redierint, ex euangelica patet historia vbi piscantes eos Christus inuenit post resurrectionem ad mare Tiberiadis, quod nõ fecerint cum euangelium prædicabant. Hic videtur sensus germanus huius literæ. ¶ Vide quam prouidus sit Deus, & quomodo omnibus prouideat cum mortuus esset Ioseph creuerunt filij Israel, q⁹ scriptura non dicit de eis viuente Ioseph. Quando erãt pauci, erat illis in adiutorium Ioseph & poterat illos defendere: quibus & auxiliũ præstabat. Sed postquam mortuus est defecit eis fauor, & defensio, creueruntq; filij Israel: ita quod ipsi se poterant defendere, iuuare viribus suis, & multitudine, quia creuerunt nimis, fortitudine poterãtque se protegere. Sic etiam cum filij isti Israel ambulabant in desertum, & quando eis de fuit farina A Egypti, sustẽtauit illos Deus manna de cælo: sed quãdo ingressi sunt terram promissionis, vbi cibi erant terræ, manna defecit, quia sine illo poterãt sustentari &c. Admonet etiam locus iste quod licita sit defensio sui ipsius moderata, etiam amicorum, & suarum rerum. Imo licitum est hominem occidere in defensionem sui, & suarum rerum: & in bello iusto, atque etiam pro iustitia cum quis rector, iudex, aut magistratus habet officiũ, Impios mortidamnandi, Docet etiam apostolos habere animũ preparatum ad sui magistri defensionem, ex zelo amoris atque iustitiæ. Denique admonet per gladiorum præsentiam non defuisse discipulis facultatem resistendi hostibus. Sed ad literam Causa autem cur dederit eis licẽtiam portãdi peram, sacculum, gladios, & dispensauerit nunc cum eis, subdidit dicens. *Dico enim vobis quoniam adhuc hoc q; scriptum est oportet impleri in me, & cum iniquis reputatus est. Et enim ea quæ sunt de me finem habent.* Ac si diceret. Leges mutandæ sunt dum necessitas exigit: ideo nunc aliter vobis viuendum est: quia tempus instat, in quo illud quod Esaias de me propherauit dicens, & cum iniquis reputatus est, oporteat ad impleri in me. Oportet inquam necessitate cõditionata. Qua propter non est nunc tempus, vt eatis & Euangelium prædicetis. Nam Christus post verba hæc in ipsa nocte captus est tanquam latro, & die sequẽti inter latrones suspensus. Ea enim quæ sunt de me, idest quę prophetæ prædixerunt de me, nunc complebuntur. Mors enim mea, dolores, angustiæ, passio, & tristitia, cito finiẽtur: nam post tres dies resurgam, immortalis, & impassibilis in perpetuum regnaturus. ¶ Animaduerte, quo modo ea quæ de Christo tormenta discuntur finem habẽt. Bonorum & eorum qui pro Christo patiuntur, labores finiri debent. Peccatorum autem tormenta in æternum durãt. Sic ille beatus martyr Machabæus Anthiocho tyranno dixit. Fratres mei modico nunc dolore sustentato sub testamento ęternæ vitæ effecti sunt: tu vero iudicio Dei iustas superbię tuę pœnas exolues. Iustorum labores in hac vita breues sunt, & tandem postea præmium est æternum; & econtrario impij gloria etiam breuis est, quæ statim cadit, & euanescit. Vnde Psalmista ait. Vidi impium exaltatum super cedros Libani: transiui, & ecce iam nõ erat. Hoc exclamat Baruc. Vbi sunt principes gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terrã? Qui ludunt. &c. Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt: & alij loco eorum surrexerunt. Tota mũdi gloria deuenit in perpetuũ cruciatum: totus autem Christi labor, & seruorum dei in gloriã, & requiem perennem, quæ nunquam habebit finem. ¶ Ne ergo timeas, huius vitæ labores, & pericula: nam q; cito labitur nomen laboris retinere non potest, nec est vere labor ille qui cum vita simul perit. Illi autem erunt, & qui tibi metum debent incutere, qui in æternum durant, cuiusmodi sunt inferni cruciatus. Plurimi tamen sunt qui, quod nullo modo timendum est, timent, videlicet huius sæculi afflictiones, & angustias: non verentur tamen quod vereri deberent, pœnam, scilicet æternam, & permanentem. Qui timet pruinam (ait Iob) super eum veniet nix. Hæc ergo Christi verba appri mè memoriæ fige, & cum in infirmitatem seu persequutionem incideris, vires assume animumque tibi adde & intuere gloriam quam tibi Deus concedet, & quæ te expectat repetesq; in interiori cordis hæc Christi verba. Et enim ea quę sunt de me finem habent. Sequitur

Esa. 54.

Eccle. 3.

2. Mac. 7.

Psal. 36.

Baruch. 3.

Iob. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur. *At illi dixerunt. Domine, ecce duo gladij hic. At ille dixit. Satis est.* Tantus inuasit timor discipulos audientes Christum quod inter inquos esset reputandus, quibus licet iam dixerat, vt tollerent sacculum & peram: nihilominus maximo tremore quo premebantur obliti sint, nulliusque alterius rei meminerũt prę terquam armorum. Ideoque de solijs gladijs tractauerunt, & positis duobus dixerunt. Ecce duo gladij hic. Duos gladios in promptu habemus parati ad tuam defensionem. Parũ armati sumus, cum nos omnes non nisi duos tantum gladios habeamus. Quonam pacto nos his armis defendere poterimus? Non indigebat Christus armis, siquidem propria voluntate patiebatur: quæ tamẽ si capere veler, magna nimis & fortia in sua diuinitate habebat, cuius vi atque virtute posset in instanti omnes inimicos annihilare: ideoque respõdit. Satis est. Noluit tunc Christus Dominus mysterium suæ sacratissimæ passionis eis plus ad aperire, quia nondum discipuli erant tanti capaces sacramenti: & sic cum cognosceret eos non illum intellexisse, simulat dicẽs, satis est: haud significans, ipsum illis, aut alijs armis nõ egere, sed tantum Satanam, & mortem vincere sufferens, tacens, atque patiens: his ergo armis tyrannum, armatũ fortem qui nos opprimebat, & captiuos tenebat, erat victurus: non armis materialibus quæ ab Apostolis offerebantur. Multi in hoc loco interpretãtur istos duos gladios, de spiritualibus ecclesiæ gladijs, ecclesiastico scilicet, & seculari: & alij de verbo Dei, sed quia hæc non sunt ad rem: ne immoremur in increpatione expositionis adeo huic loco dissonæ, & tortæ, transeamus ad ea quæ in contextu sequuntur. *Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem oliuarum. Secuti sunt autem illum & discipuli.* Assueuerat totum diem cõsumere Christus, populo prædicando, & infirmos sanando, nocte vero in montem Oliueti proficisci qui parum à ciuitate distabat: & ibi erat pernoctãs in oratione. Abijt vt preces funderet: vtque Iudas eum inuenire posset, qui rectè nouerat locũ illum, siquidem sæpe alias in eo cum Christo fuerat. In hoc significatur se sponte mori, quã doquidem locum iniquo Iudæ notissimum elegit, vt sic inuentus, & captus, pro nobis pateretur. ¶ Nota etiam quod in montem Oliuarum iamiam moriturus vadit: nam secundum suam misericordiã saluos nos fecit. Misericordia enim per oliuam designatur. Docet etiam vt is qui Eucharistiam accipit, non illico ad negotia secularia se conuertat: sed ad solitudinem accedat orationis, & contemplationis, orans, & psallẽs. Denique docet quod quando orare voluerimus recedamus in locum abditum sicut Christus fecit: cum ciuitatem omiserit, & in montem oraturus venerit. Sed historiam prosequamur. ¶ Abijt inquam in montem Oliuarum: & vt Ioannes inquit trans torrentem Cedron, qui est trans vallem Iosaphat, & inter Hierusalem, & montẽ Oliueti, iuxta Gethsemani: & hortum est ingressus. Vade & tu cum illo: ne deseras, ne ipse te deserat. Cotemplare ergo Deum tuum in illa noctis caligine, mortem timentem vt homo verus: tremens, & à pauperibus discipulis, & absque vllo solatio, deductus, in montem, incedit: deduc ergo tu eum in hoc itinere. Memento homo quoniam in horto lapsus es, & in hortum te quæsitum Christus vadit. Et propter amorem quo te prosequitur, tristis est quia te deiectum videt, ideo tristis incedens te quærit: nam amatum, dolore emitur, & quæritur. Vide quantum te dilexit siquidẽ tanta tristitia premitur, vt te inueniat, quod dicat. Tristis est anima mea vsque ad mortẽ. Intensiue quantum quis potest in hac vita tristari: & extensiue, vsque ad mortem. Interroga ergo anima mea Dominum, cur mœstus incedat. Tãta est tristitia quam patitur, vt passione fauces obturare cogat, vocemque illis adhærere, ut nec respõdere nec loqui valeat: quare opus erit veniat fidelis eius seruus Dauid qui pro eo respondeat dicatque in persona Christi Conturbatus & contristatus: conturbatus sum in exercitatione mea. A voce (inquit) inimici, à voce quærentis animam meã. Iam ex loco vbi erat, venditoris Iudæ vocẽ audiebat: itidem & Iudæorum cõuentionem parantium se vt Christum caperent: iam hoc adeò Christi animam attingit, vt per eius viscera gelida tristitia decurrat. Dic mihi ergo Domine, in hoc dolore atque tristitia nõ est qui te sequatur comes: Respondit Dauid pro eo, dicens Sustinui qui simul contristaretur, & non fuit. Solus adest amicis destitutus. Discipuli qui cum eo sunt adeò sunt mœsti, & victi somno, vt indigeat quærere aliquẽ qui in tribulationibus comitetur, & assectetur: quæsiuit, sed non inuenit. Forsam Dũe deest qui tibi solatium præstet? Consolantẽ me quęsiui, & non inueni. O quam solus Christus relinquitur in tristitijs, angustijs, & passione, ab his

Tit. 3.

Ioan. 18.

Gene. 3.

Matt. 26.

Psal. 54.

Psal. 68.

his qui Christi nomine, mamgnificantes se, delicijs, risibus & adulationibus dant operã & in quo solo tempus terũt: de memoria eradicantes quæ dominus vt gemitibus æternis eriperet & gloriam sempiternam concederet pati dignat⁹ est. Væ vobis (inquit ipse) qui ridetis, quia flebitis. Hæc est tristitia, atque metus, quo fuit Iacob concussus ab Esau. Hoc eodem fuit timore pressus Helias ab impia Iezabel. Hic sanctum regem Dauid videbis tristẽ mętũ, ac collachrymantẽ Hierusalẽ egrediẽtem à proprio filio coactum capite cooperto, nec nõ pedibus nudis incedẽtẽ. Videbis etiã & audies Semei dictum. In quacũq; hora trãsieris torrente Cedron, scito te moriturum. Videbis serpẽtẽ æneum in ipso torrente comminutũ. ¶ Discamus Christi exemplo refrænare timores & tristitias & cætera quę aduersus rationẽ insurgere sæpe solent, ne animas nostras seducant: sed potius in inferiori eius parte sedentes, sensualitate, scilicet offerente, sicut Christus redemptor noster fecit. Discimus etiam hic suo exemplo nunquam eius gratiam desperare: si forsam aliquando in aliquam tristitiam subitam, timorem, vel cordis debilitatem, inciderimus: cum temituti atq; amori diuinæ maiestatis dediti fuerimus. Hinc etiam discimus nostrorum fratrum miserari, dolere req; de eorum necessitatibus: nam Christus hic non propter se, sed propter nos tristatus est. Discimus etiam Christi domini nostri exemplar intuentes, tristitias, & tribulationes Deo offerre: flexi ad ferentem, & deuotam orationem, sicut ipse fecit: nam statim cum dixit, tristis est anima mea vsque ad mortem, oraturus abijt. &c. Sequitur. *Et cum peruenisset ad locum dixit eis Orate ne intretis in tẽtationem* Cœnaculum ex quo Christus redemptor noster profectus est, a loco vbi ipse orauit duobus distat milliaribus trecentisq; & triginta passibus cũ alijs septẽ: quoniam pons quidã vnico tãtũ cõtenta arcu, qua torrẽs Cedron interfluit a cœnaculo mil'are & nongẽtos quinquaginta passus recedit, à quo ponte vsque ad locum vbi Apostoli secto a domino sunt relicti ducenti inter sunt passus: qui itidem locus ab alio in quo alij tres sunt manere iussi centum et octoginta septem distat, qui tandem situsq; in quo Christus orauit iactu solum lapidis complectuntur, vt ipse narrat Euangelista. Respice ergo longam viam qua Christus postquam captus, ductus est. Et quod notatu & inspectu dignus est quod à ponte vsq; ad domum Anas quædam inter est accliuis via ardua & recta nimis: quia propter magna angustia oppressus ascendit. Dixit ergo eis orate ne intretis, &c. Hoc solum modo secto apostolis dixit: quoniam Iudas iã ab hoc sancto comitatu migrarat: diũ autem Petrum Iacobum, & Ioannem secũ duxerat. Porro esse tentatos non est malum sed bonũ, & meritũ administrat: sed esse à tentatione victos est malum, ideoque non dixit orate ne tenteminis: sed orate ne intretis in tentationẽ, ei consentientes: quia tentatio proprias vires non excedit. Docet hic Christus orationem potissimum esse remedium aduersus omnes mundi tentationes. Nam sicut fur clamorem victorum qui subuenturi instanter veniunt audiens fugit: sic orationis clamor Satanam fugere cogit, & sanctos proboſque suscitat in auxilium. Sic Dominus in oratione quam docuit dixit vt pereremus. Et ne nos inducas in tentationem. Mirabile antidotum est ad tentationes superandas oratio ipsa. Cũ nihil nos sufficiamus, sed sufficientia nostra ex Deo sit: nuntium ad ipsum mittamus auxilium atque opẽ petẽtes. Oratio enim quidam nũtius est Deo nostram apertens indigentiam: secundũ illud prohete. Intret oratio mea in conspectu tuo. *Et ipse an sus est ab eis, quantum est iactus lapidis: & positis genibus orabat dicens.* In quo relucet excellentia orationis Christi: quæ omnes fuit complexa circunstantias, vt perfecta esset. Primo quidem quia erat solitaria: nam cum oratio sit eleuatio mentis in Deum: tunc rectius fit quando qui orat recedit, & separat se à mundi strepitu. Secundo hæc oratio humilis fuit, quia genibus flexis orabat. Videtur hunc apud priscos esse orandi modum, præsertim cum erant in aliqua magna tribulatione constituti: vt scilicet se coram domino prosternerent. Sic in Numeris legimus quod proiecerunt se super faciem suam Moses, & Aaron proni in terram, orantes pro aqua. Matthæus & Marcus dicunt quod procidit se super terram: vt ea quæ retro sunt obliuiscens in anteriora progrediar. s. & vt intelligas qua humilitate corã Deo orare debeas. Et in hoc non differt inter Euangelistas, nam cum ter orasset, semel genibus orauit flexis, & iterum in terram pronus. Vel potius omnia simul cõtigerunt: nam cœpit postitis genibus orare, vt noster ait Lucas: quæ autem eius erat deiecta, & reneta complexio nec non debilitas ob timorem, & mortis imminẽtis tristitiam, pro

nus

Matth. 6.

1. Cor. 3.

Psal. 87.

Num. 20.

Mat. 26.

Matth. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus in terram cadere coactus est, deficientibus viribus, propter agoniam qua premebatur. O Rex gloriæ, quàm deberent mundi nobiles, & potentes confundi qui tot deliciis, ac mollibus stragulis auro intextis, & sericis genua in templis curuant, imo ægre ferunt sic genuis flexis preces fundere. Expende quod
3. Reg. 8. Exod. 17. Salomon orauit in templo positis genibus.
4. Reg. 4. Moses in monte stans orabat, cum vicit Amalec: & Heliseus vt filium Sunnamitis suscitaret, orans deambulabat: Christus autem omnia isthæc in summam redegit: nam orauit sicut Moses in cruce stans, orauit sicuti Heliseus deambulans quãdo ter Apostolos in hoc horto visit: orauit etiam sicut Salomon genibus, & tandem sicuti Dauid in terram deiectus. Sequere ergo anima mea quando oras hunc orandi modum genua flectendo in terram nudam: in quo significas humilitatem, & obedientiam, quam Deo exhibere debes. Tertio hæc oratio iussa erat & recta: quia propriam voluntatem diuinæ voluntati subiecit. Quarto erat charitate plena: quia sæpe ac sæpius discipulos suos in eius interstitijs visitabat. ¶ Aduerte autem quod dixit quod auulsus est ab eis: quo modo loquendi ostenditur amor quo Christus suos prosequebatur. Nã hoc verbum auulsus, propriè significat diuellere, sicut quando maxima vi quis aliquã arborem radicitus euellere tentat simul cũ ambiente terra. A deò Christi cor erat strictò nexu amoris vnitum cũ Apostolis vt fermè viscera dimittens per modum euulsus ab eis recessit. O, magna amoris vis, quæ nec per spatium iactus lapidis seu distantiam absentiam absq; dolore patitur. Et tu, ò anima mea à tuo Deo extorris es tot annis: & nihil sentis? non potes negare quin hoc ex defectu amoris Dei oriatur. Hæc maxima charitas haud tulit recessum semileucæ, sed tantum iactum lapidis vt prælati intelligant manifestè per longum tempus à suis sedibus, & episcopatibus abesse, habere ortum à minima qua præditi sunt charitate, & zelo erga subditorum animas. Præterea à discipulis orationi vacantibus recessit, sed nõ multum: vt sciant qui orationibus indulgent Iesum ab ipsis parum distare, vt primo emisso gemitu statim audiantur, & ope iuuentur. Vnde in Psalm. o. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum. Dixit autẽ
Psal. 90. Matth. 17. secum Petrum, Iacobum, & Ioannem, vt testes adessent humanæ suæ naturæ fragilitatis, & tremoris mortis, sicut & antea testes extitерant gloriæ suæ transfigurationis: vt qui gloriam suæ diuinitatis viderant, viderent etiam carnis suæ exilitatem, ac fragilitatem. Nõ sic nos siquidẽ excellentiæ propriæ appetitu desideramus nostra bona ab omnium oculis videri celantes quæ defectus speciem habent, vt sic eis imponamus. Orabat autem Dominus in quantum homo: nam secũdum humanam naturam minor est Patre. Ipsam autem orationem audiamus. *Pater si vis transfer calicem istum à me.* Pater si possibile est, salua tamen humana redemptione me incolumi manente, vt mors deuincatur & pereat transfer calicem istum à me: experientiam, scilicet, & amaritudinẽ passionis, quæ mihi modo obijcitur, quamque timeo. Tanquam verus homo mortem refugiebat, & secundum inferiorem portionem renuebat mori, si secundum iustitiam fieri poterat. Iustitia tamen æternã Patris statuerat filium eius insontem mori, sicuti hoc nostræ salutis sacramentum ossẽsum olim fuerat variis figuris, & scripturis ab eodem Patre, à mundi cõstitutione. Hinc ergo sequitur tristitiam mortis angustiamque, nec non passionẽ, minimè Christo Domino placere propter se nec propter mortis acerbitatem tanquam finem principaliorem. Quare alia omissa consideratione ipsam mortem amplecti renuebat: obedientia tamen Patris humanique generis saluté quasi cõpulsus ex quo animo mortem ipsam oppetere annuebat: ve luti ægrotus qui voluntarijè potionem amarã gustat, nõ propter ipsam, sed vt perijsam salutem optatam consequatur. Hæc libera voluntas mortem pro Christo sustinẽdi martyres ipsos ad astra vehit, & gloriosos facit: nã carnis appetitus illud tantũ naturaliter desiderat quod delectationẽ ingerit, vnde si mori martiribus absque vllo dolore cõtingeret, non appareret quæ in eo esset meriti causa. Quoniam tamen hanc viuendi voluntatem, atque desiderium Deo subijciunt atque tradũt, amplectuntur eius amore ducti, quod viribus tantum naturalibus pulsi refugiũt, ideo donari coronis laudis, & gloriæ mererentur. Et hoc est quod Dominꝰ in sua oratione prosequitur dicens. *Verũtamen nõ mea voluntas, sed tua fiat.* Nõ secundum humanam affectionẽ, sed tuam voluntatem. Hinc apparet quod id quod Christus Redemptor noster naturali timore oppressus, qui conditioni, & fragilitati humanæ annectitur, desiderabat: modo ad se conuersus amplectitur, & confirmat, obediẽtia,

sia cor disiunctæ fortitudine vigetus. Nam nõ inquit, pater fiat hoc ꝙ loquor secundũ carnis naturalẽ inclinationem: sed inquit, fiat id propter ꝙme nitisti, redẽptionẽ scilicet humani generis, ob quã ego à tuo excelso sinu in hoc solũ descendi. Hoc est ꝙ idẽ Christus in alio loco Euangelij antequã passionis eius tẽpus immineret, dixit. Non veni facere voluntatẽ meã: sed voluntatẽ eius qui misit me. Nõ voluntatẽ temporalem secundũ carnem: sed illã quę quidem eadẽ cum voluntate æterni patris est. Si ergo vnigenitus Dei filius inquit ꝙ voluntas eius non fiat, sed potius patris: quãto maiori iure inobedientes habebimur, atq; iudicabimur, si proprias sequuti fuerimus voluntates? Ad finem vsq; vitæ docuit nos Christus, Dei tantũ non nostrã exequendã voluntatẽ, parentũ etiam prælatorumque sectandã eorundẽ præceptis patentes & obtẽperates. Docemur hinc, si quãdo voti & orationis ad Deum fusæ compotes non euadere contigerit, voluntati diuinæ conformari, gaudereq; voluntatem diuinã adimpleri: quanuis in detrimentum proprij appetitus, & desiderij cedat. Nam sicuti non debemur in periculis, & aduersitatibus proprijs fidere viribus, ne vanitatis amatores, propriæque fortitudinis prę cones esse videamur: sic nec de cœlesti auxilio vnquã diffidendũ, ne itidem Dei nostri in fallibilis auxiliatoris impotentiam deferre videamur. Aduerte autem quod hic Christus vocauit se filium Dei naturalem, & non adoptiuum: quia dixit pater mi, & non pater noster, vt quod per Ioannem dixerat manifestaret, ego & pater vnum sumus. Eadem res, eadem essentia, vnus Deus, & vnum posse, minime diuisum. *Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans illum.* Vt intelligas aliã fuisse istã tribulationẽ ab ea, quam in deserto passus est, quia ibi Angeli non confortauerunt illum, sed ei potius seruierunt: hic tamen adeò fuit ingens debilitas, & afflictio qua fuit oppressus vt fuerit coactus à sua creatura confortari. Verum est aliam translationem habere: ei Angelum apparuisse illum exaltantem ac glorificantem. Hoc est fructũ passionis annunciantẽ nec non mirabile suæ resurrectionis gloriã: per quam omnes Adam filij erant extollendi, & glorificandi. ¶ Præterea Angelus ei apparuit: vt intelligas precem humilitate atque perseuerantia fusam, nunquã respõso carere. ¶ Angelus autẽ hic erat beatus Michael qui afflictionem, & tristitiam quã eius Rex ex parte sensitalitatis patiebatur, cõfortabat: secundũ quam paulo minus ab Angelis minutus est. Hæc autẽ alteratio patris sensitiuæ erat, qua refutabat mortemque pati renuebat. Recipit Redemptor humilis solatiũ hoc à creatura considerans se paulominus ab Angelis secundum carnem factum: dum in hoc lachrymarum valle morabatur: & sicut, velut homo tristis reddebatur, sic huius modi Angelicis verbis vt homo confortatus est. ¶ Expende autem quod mox vt filius Dei se voluntati æterni patris subiecit, & subdidit, Angelus solatium præstitit: vt hinc excipias si quando contingerit non euadere orantẽ voti cõpotem quia forsan sic fieri oportet: nõ ideo à conspectu Dei ope destitutus recedit, imò potius solatio afficitur spirituali. Itẽ nemo existimet hunc vel alium Angelũ Christi custodiæ delectũ fuisse: nam qui omnium Angelorũ custos erat, Angelo custode non egnit.
¶ Rursus aduertẽdum ꝙ in hoc quod Angelicum Christo gesserunt dilucide perspicitur *Matth. 4.* in eo duas esse naturas, diuinã scilicet, & humanam: nam ei tanquam ipsi Deo inseruietũ in deserto, & hic sicut hominem Angelus confortauit. Apparuit Angelus iste in humana specie Christo solatium præbens, ad seruimodum qui dominum suum cõsolatur: & etiã vt doceat nos, Angelos cum ad Deum preces fundimus nobis adesse, inuisibiliq; quodam modo animum & solatium addere ne ab incepta oratione desistamus. Secundò vt discamus his qui amore Dei ducti tristitias, & tribulationes sustinent, cœlestem opem nunquam deesse, iuxta illud Psalmi. Secundum *Psal. 93.* multitudinem dolorum meorum: consolationes tuæ lætificauerũt animam meam. Sic Angelus domini apparuit Agar in solitudine, cũ sola tristis, & affecta dolore existeret: quã fuit consolatus. Sic etiam Heliæ in deserto, à con- *Gen. 16.* spectu, & persequutione Iezabel fugienti: & *3. Reg. 19.* dixit. Surge & comede: grandis enim tibi restat via. Sume ergo mundi Redemptor vires, cõfortare domine mi: grãdis enim tibi restat via, ne te hæc terreat tristitia, nec metus cõcutiat, restant enim adhuc tibi, flagella, vulnera alapæ, spinarum corona, claui, crux, & tandẽ lancea, &c. Sed ad contextum. *Et factus in agonia prolixius orabat.* Significare volens, quod quoties agonia vel alia graui necessitate oppressi fuerimus absque vlla mora ad orationis remediũ debemus confugere: & dũ in maiori periculo cõstituti fuerimꝰ, maiori cura, et

Universidad de Deusto
Biblioteca

instantius orationi indulgeamus. Agonia hæc erat prælium, quod dam inter dominicā carnem, & mortem: caro enim naturaliter, viuere desiderabat. Vel potest dici hanc agoniā esse angustiam mortis quam imminere cernebat iamque fere in conspectum dati: & ideo dicitur in agonia factus. Quo etiam modo cum infirmi sunt iam in extremis cōstituti ita vt iā sensus deficere videātur ne possint discernere, dicuntur esse in agonia & conflictu. Vel potest dici quod agonia hæc nihil aliud erat quam quidam agon, & certamen, in ipso Christo, inter rationem & sensualitatem quia certabat & contendebat in eo ad instar & modum cuiusdam pertinacis, mirifici prælij & agonis: sensualitas ex vna parte, quæ qui dē naturali ingenio fulta timebat, renuebat, & horrebat mortem: ratio ex alia quæ nimirū diuinæ volūtati obtēperans mortem oppetere volebat, honorem Dei zelans, remediū, opem, & salutem, generis humani desiderās. Nam virtute diuina, atque cœlesti harū quælibet partium facere seu pati quod cuique naturale erat, permittebatur. Sed iamiā Redemptor suo corde mortem vincebat, & superabat cum in animum mori inducebat: quā tandem postea ipso opere vicit quando resurrexit. Sed nunc pauci sunt qui in hoc agone & certamine constituātur: nā mox sensualitati herbā porrigunt carnēq; ipsam insequuntur.

¶ Nota hic quot erūt errores, agones, meruis, & angustiæ in tuæ mortis vltima hora, cū tot in vita sis irretitus peccatis: si sola eius memoria tam acerba fuit Christo cū adeo innocens culpæq; expers esset. Nā si Christus omni peccato libet hic morte timuit, vt sola eius memoria, & consideratione in agonia fieret: quid tu facies peccatis onustus cum medici vitæ tuæ spē tollāt, erectūq; pectus fuerit tibi, oculi cōminui cœperint sensus operari desiterint & obsessus à doloribus mortisq; angustijs fueris? O quantum deberet hic strictus mortis status peccatoribus metum incutere, siquidem adeo magnum Christo incusit. Voluit dominus in his quæ in eo gesta sunt nostræ animæ contentionē & certamē significare: nā omnes nos mirabilem ac terribilē patiemur terroré in quo vsq; ad verba otiosa in reddendo Deo rationem nobis deueniendum erit. Et vt videas quam magnus fuit agon iste & certamē attende Euangelistæ verba. *Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terrā.* Sudor iste feruens erat nimis & maximus: qui ex omnibus partibus corporis & poris manabat ad modum sanguinis effluentis in huius modi agone & certamine per vestes desilientis, & in terrā abūdanter cadentis. Emisit autem hunc sudorem sanguineū Christus, ob maximum conatū orationis eius, nec non omnium terribilium mortis memoriam maximam qua vexabatur & præmebatur, imminentisque & obiecti periculi, & ingentem angustiam qua à propria sensualitate torquebatur quæ quidē Dei iussu facere & pati ei naturale & congenitū permittebatur. Quare cū cor eius esset inflammatū, omnes pori recludi & deijci cœperunt, influereque & emittere per omnes illius corporis sanctissimi, & passibilis partes, sudorem sanguineum, purū, nimisq; coloratū ita vt redundaret. Sanguis iste fuit verus, naturalisq; quantum ad suū esse & substantiam: fuit tamen miraculosus, & nō naturalis, quoadmodum emanationis, & emissionis qua à venis emissus fuit: nam præter totū ordinem, & cursum naturalē est sanguineum effundere sudorem. Hoc idem dicamus oportet de sanguine & aqua, quæ à latere Christi dñi iā defuncti fluxerunt, sanguis enim verus fuit, & aqua itidem vera, miraculose tamen: quia mirabili Dei prouidentia, & super naturali ratione ab inanimi corpore manarūt. Voluit autem dominus sudare sanguinem in terramque cadere: quia patiebatur, & propriū sanguinē effundebat, nō pro Angelorū sed potius hominum terrenorū, & in terra degentium salute. Isti tantum redēpti sunt & mundi, sanguinis domini nostri effusione. Secundo ne dominus tantum oculis pro nostris peccatis lachrymas funderet, sed etiam toto corpore, cum nimirum ab oculis aqua à cæteris vero corporis partibus sanguis manabant. Præterea in sudore, Christi feruor & conatus dilucide perspicitur: in sanguine, mundi pretium: in fluxu vero eius, liberalis abundantia copiosissimæ redemptionis elucescit: guttæ tandem euidens signum fuerunt singularis efficatiæ, commodique quod passio ipsa intulit, siquidem virtus illis vniuersalis erat, & omnibus sufficiens, ne eorum malitia, & prauitas indignos redderet. Tu ergo o anima mea nihil morare, sed properatim tende in hoc pretiosum balsamum odoriferum, vt redimi, & sana fieri mereāris: quantūuis par vulæ guttæ particeps sis, eaque aspergaris. Cōsidera quā intēsus ignis amoris cordi Christi affuit: siquidē viuū sanguinē per corporis poros

ros distillare coegit, sicut ignis facit aquā è rosis manare: vt reddat odoré suauitatis sacrificio ęterno patri pro nobis offerendo. Cōsidera etiā anima mea quam periculosa est infirmitas tua si quidem tam ingenti sudoris copia nondū perfectè humanorū tuorum peccatorū fœces purgasti: vt ipsemet dominus de te conqueretis dixit. Multo labore sudatum est, & non eximit de ea nimia rubigo eius. Vide etiam quam noceat frigus homini in sudore constituto. Pro comperto igitur habere debes nullum tam nociuum frigus esse sicut ingratitudinis frigiditas. Hæc tua frigiditas & ingratitudo vexat maxime Saluatorē, sanguinem pro te insudantem. Orat ęternum patrē & non exauditur: expectat solatium lachrymarum tuarū, vt à pœna quæ ipsum torquet subleues. Respice qualiter ab oratione cōsurgens proprio sanguine mersus, eum exergit: inuenere ipsum solum angustia oppressum, & afflictum: considera quanta fuit tunc eius animę angustia, cuius testes guttę sanguinis vestem penetrantes & in terram cadentes, existūt: illiusque miserere & compatere: nam absque ingenti dolore, hoc minime potuit contingere. Ad mortalium animos nūquam peruenit, nec est auditū nec visum aliquem terrore mortis sanguinem sudore emisisse, quapropter apparet similem dolorē sensum nunquam fuisse. Hinc etiā percipitur quanta fuerit amaritudo passionis Christi: siquidem sola eius cogitatio illū sic turbauit & forsit, vt sanguinem sudare cogeretur. Sudor faciem Adami minime ad culpam abluendam cōduxit: nec vniuersi diluuij aquæ sufficere potuerūt ad mundi tollenda peccata. Sufficit tamē sudor salutifer sacratissimi Redēptoris: fuit nāq; amidorum & lauacrū sufficiens ad mundandas animas ab omni labe peccati.

¶ Disce cū ægrotas vel multū orare, vel alios apud te orantes habere: cum videas hic Christum positum in agonia orantem, & in cruce iā iam moriturum pro crucifixoribus orasse, animamque suā in manus paternas cōmēdasse. Disce imminente mortis articulo voluntatem tuam voluntati diuinæ conformare. Disce vero tu peccator de propriis dolere peccatis: cum videas Christum tātopere afflictū ex alienis. Disce pios animi tui affectus eleuare, excitare, & exercere, cōtā Christo in monte Oliueti prostrato, & ibi ora, lachrymas funde dedoco; Christū in angustijs, siquidē tuo amore impulsus hanc patitur pœnā. Sed pro

Psal. 24.

1. Ioan. 5.

cedamus *Et cùm surrexisset ab oratione & venisset ad discipulos suos inuenit eos dormientes præ tristitia.* Venit de loco vbi orabat ad discipulos. Videlicet ad Petrum, Iacobum, & Ioannem, & dormiebant: nam cum certamē eis appropinquaret, oculi eorū somno victi, languere cœperunt: nam huiusmodi somnus erat veluti quidam typus & figura negationis & effugij, quod erant paraturi. Dormiebant præ tristitia & afflictione, ita vt oculi interiores grauiter angustiam, & tristitiam ferrent: corporales etiam vexabantur propter prolixitatem vigiliarum. Nam ob tristitiæ magnitudinem qua erant affecti, ex quo Christum discentem audierant. Tristis est anima mea vsq; ad mortem: non poterant vincere somnum, interdū magistro interdū vero sibi ipsis timētes. Vt autem dormiant sicut & anima, sic & corpore. nam sæpe ac sæpius contingit ex animi contractione, & tepiditate oculos somno teneri. Vide ter Christum dicere isse ad orandum, terque itidem ores suas visitasse intendens ad orationem flectere: nam nō solū præ larus vitam ducere debet contemplatiuā sed etiā aliquando actiuam. Sic in Ezechiele legimus quod illa sancta quatuor animalia volabant, incedebant & habebant alas, sub qualibet autē earum erat manus veluti hominis. Habebant alas ad volandum per contemplationem, manus vero ad inseruiendum proximi commoditati. Discant contemplatiui propter proximorum salutem suis temporibus relinquere orationem. Moses cum esset, cum Deo in monte orans iussu Dei derelinquit Dei conuersationem: & descendit ad populum peccatorem, vt ei subueniret. *Et ait illis. Quid dormitis Surgite, orate ne intretis in tentationem.* Quare cum in tot suis constituti periculis dormitis. cum modo tempus potius vigilandi sit, ob maximam pressuram tentationis quę cum fere imminet? Surgite ab ignauia, & pigritia, vigilateque, & orate, ne intretis in tentationem illi consentientes: quia rētatio vos superare non potest. Contēplare ergo modo Saluatoris piam mansuetudinem, qui quo magis mors illi imminebat & appropinquabat, eo magis cordis suauitatem & lenitatem ostendebat, & vide quomodo bonus pastor vigilat in custodia pusilli gregis. O ingens amor. Vere bonus est talis pastor. Bene de illo dixit Euangelista, quod in finem dilexit eos, siquidem in tali constitutus agonia, non cessabat vitam pro illis exponere, salu-

Exod. 32.

Ioan. 10.

Ioan. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

temq́ conari,intra illud exiguum tempus quod restabat. Non sic multi præpositi modo faciunt, qui cum subditi vigilent, componant lites,& tam corporis quam animę labo tibus,penuria,& necessitatib⁹ opprimantur, quibus remedium adhibere difficile est,dormiūt, & requiescunt in blandis & delicatis lectis,otio, & voluptati mundique sumptib⁹ dediti,exultantes,curis laborum,& indigentiæ suarum ouium liberi. Maxima certe erat charitas atq; benignitas hui⁹ pastoris siquidē discipulis suis dixerat (vt Matthęus & Marcus scribunt(vt dormirent & quiescerent,nō luitq; eos à somno excitare quoadusq; iā Iudæorum cum Iuda venientiūm laternis,fustibus,& armis,agmen agnouit,eū capiendi desiderio:eos inquam somno vacare nō vetuit, cum ipsemet pastor bonus proprio esset sanguine immeritus earundem ouium amore.

Mat.26. Marc.14.

Somno autem parcere pepulit cum iamiam inimici imminerent & instarēt: in quo docet seruos Dei non diu somno indulgere debere. Surgite:ne nos inimici nostri abditos,& receptos inueniāt sicut timidos: exhibeamus nos illis facie læta,ne terga demus, nec mortē timeamus. Hoc voluit dñs facere vt populi intelligerēt agni qui passurus erat cōfidentiā:& cōstātiam vtq; sciremus passionem eius voluntariam omnino nō violētam fuisse. Hinc patet feruens desiderium dñi,nostræ redemptionis, siquidem non solum ipsum traditorem simul cum Phariseis venientem mansit: sed & ipse eos excipere voluit. O mira Christi bonitas. Quando voluerunt illum facere regem fugit,nunc autem exit obuiam eis?Doceamur hic primo si opus fuerit aliquam tribulationem pati,gaudio & confidentia sustinere.Secundò ad tentationes perpetiendas parari::deo inquit eis surgite.Tertiò orationem tanquam scutum in tentationibus ipsis capere:deo ait orate ne intretis in tentationem.

Ioan.6.

Sequitur. *Adhuc eo loquente ecce turba & qui vocabatur Iudas vnus de duodecim antecedebat eos,& approponquabat Iesu vt oscularetur eum.* Sancta & pia Susanna cum in pomario domus suę se lauaret ab iniquis presbyteris inuasa est,capta,& ad mortem traducta. Sic dñs Iesus cū in horto mersus & balneatus in proprio sanguine:subito ab inimicis & iniquis Iudæis missis à principibus sacerdotum fuit obsessus,captus,& delatus falso,& cum innocēs esset ad mortē traditus. Quibus exiuit obuiā dñs.Sæpe ac sepius lupum obuiā oui exire& eā inuadere vidit: oppositum autem nisi modo videre mihi nunquam contigit:& tu cum innocentissimus agnus sis exceptutus lupos istos rapaces exis. Tu thesaurus paradysi in manus præ donum te exponis. Tu hæreditas promissa patribus in manibus prodigorum: sapientia æterna,stultorū regimini te obijcis.

Dan 13.

¶ Vnus autem de duodecim Iudas antecedebat eos.In quo nota quod pessimus iste mercator fuit vnus de duodecim non quidē merito,sed potius numero.Quod Euāgelista dixit,vt huius traditoris malitiam ostenderet, qui in crimen læsæ maiestatis à dignitate Apostolica ceciderat.Præcedebat autem eos sicut signifer nequissimus: & appropinquabat Iesu ait noster Lucas vt osculareturr eū. Appropinquabat vt domesticus,sed fur erat:salutauit vt discipulus, sed tamen insidias parabat: tandem osculatus est eum, nihilominus in festus & inimicus erat.Iam diu inoleuerat consuetudo apud Hebræos & nunc etiam apud varias & diuersas nationes se adinuicem osculari cum in aliquem se conferūt locum vt ostendant ingressum pacificum: & sic Christo idem erat mos suos recipiendi discipulos cū eos in aliquem locum mittebat, osculo pudici amoris & pacis cum redibant, quapropter perfidus iste Iudæis in signum osculū dedit. Sicut Ioab olim osculans Amassam & salutās sermone pacifico in dolo,occidit eum:sic accessit traditor iste,& salutans verbis pacificis dñm,morti tradidit.O verus traditor nō minus ad mortē æternā damnarus,quā tēporali cupiditate victus. Quomodo iā oblitus es mirabiliū magistri tui:& notitiæ, quā tibi & cæteris suæ diuinitatis cōtulit? Sic intima cordis celare putas ac si non esset qui scrutetur? Huic similes sunt quāplurimi pōtifices & prę lati qui cū subditis verbis & operib⁹ præbeāt occasionē ruinæ,suoq; exēplo labi cogant,negare nō possunt Iudæ similitudinē & exemplar ferre, siquidem ad iniquitatem cæteros præcedunt,ex quo sequitur eos etiam præcedere vt omnes in infernū prolabantur.Iudas abutēs beneficijs acceptis,reddebat mala pro bonis:cui etiam similes sunt ingrati homines.

2.Reg.20.

Luc.7.

¶ Perpende quantum distent osculū Iudæ, & Magdalenę.Iudas in facie osculatus est Saluatorē,& perijt:Magdalena vero in pedibus & incolumis & voti compos euasit.Humiles ad Deum accedentes iustificantur: dānantur autem,elati superbia. *Iesus autem dixit illi. Iuda osculo filium hominis tradis?* Sub forma amici,

micī,& charitatis specie,me tradis, & mortē machinaris?O nefandum & iniquum signū, ex quo vicem osculi & pacis gerente,discordia & mors sequitur.Obserua autem Christū proprio nomine Iudā fuisse alloquutum: q̄ quidē potius vim verbi doloris pleni obtinere videbatur,quo aduersarium ab ira & furore auertere nixus est:quam ad iracundiā ducentis.Similes maxime sunt Iudæ Hypocritæ qui amicitiam & pacē cum Christo simulantes iniquis operibus tradunt & vendunt: item & illi quibus maximæ curę est bona verba profari nomenque Dei sæpe assumere,cū in rei veritate traditores & inhonestæ vitæ sint. Item sicut Iudas ad dominum accedit osculo pacis osculās: sic & eodem modo qui ad Eucharistiam habentes malam conscientiam accedunt.Sed ad contextum. *Videntes autem hi qui circa ipsum erāt quod futurum erat dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio?* Apostoli fuerunt isti, qui petentes licentiam dixerūt domino: vt permitteret,vt percuterēt gladio. Aduertendum est hic quod quanuis Christus dixerat discipulis si aliquis percusserit te in vnam maxillam præbe ei alteram:nihilominus tamen post concionem istam factam in cœna adeo in eis feruor & amor inoleuerat,vt illius obliti præcepti solum de defendendo magistro curabant.Sed quia Christus erat magister mansuetudinis non dominus crudelitatis:non cōpetenter petierūt ab eo licentiam exercendæ seueritatis:vnde nec eis licentiam vllam dedit, nec huic quæstioni statim respondit:sed postea respondit, ibi, finite vsque huc,&c. Sed Petrus quia cæteris feruentior erat,non expectata responsione euaginato gladio percussit seruum pontificis. Sequitur enim. *Et percussit vnus ex illis seruū pontificis sacerdotū, & amputauit auriculam eius dexteram.* Nomen huic seruo vt alius narrat Euangelista erat Malchus. Hunc Petrus percussit quia cæteris accurati⁹ se inseruerat: vel quia ipse primus fuit, qui manus iniquas ad capiendum dominum extendit.Petrus ita q̄ quo caput eius scindere volēs eiq̄ plus nocere,perficere nequiuit. Considera autem q̄ Petrus in hoc non peccauit,nam bona intentione & zelo sancto fecit:sicut Phinees qui zelo Dei occidit illum Iudæum simul cum muliere Madianitide: quapropter meruit habere summum sacerdotiū:sic & Petrus postihæc habuit summū pontificatum. Sic etiā Moses occidit Ægyptium rixantē cum Iudæo:& nō peccauit,quia zelo fecit. Videns enim Petrus q̄ Christi captio iniusta erat,quia sciebat Christū iustum,& sanctum:licitum erat ei defendere innocentem.Sed quanuis Petri zelus & intentio esset bona:quia tamen tunc non tēpus defensionis,sed potius patiētiæ instabat: coercuit eum clemētissimus dñs, ne amplius lęderet:& ideo sequitur in textu. *R. respondens Iesus ait.Sinite vsque huc.* Vt patientiam,non vltionem,& vindictam doceret. Conueniēq; quippe erat quod gratiæ autor atque largitor fidelis patientiam suo exemplo doceret, dilgentiusq; instrueret,vt æquioti animo aduersitates ferrent quam de eisdē vindictā sumerent. Docentur hic Ecclesiastici nullo modo præsumere corporali telo certare. Arma enim militiæ nostræ (inquit Paulus)non carnalia sunt. Tua arma lachrymæ debēt esse & orationes:quæ quidē nō parui momenti sunt: siquidē Moses tā magnū inferebat bellum Amalech, sic q̄ cū Iosue materialibus armis dimicaret, interea dū Moses orabat superabat Iosue: cūq; ab oratione desistebat superabatur ab Amalech. *Et cùm tetigisset auriculam eius sanauit eum.* O mira & ineffabilis Dei nostri bonitas.Quæ nā patientia,& humana vitus,nisi Christi dñi,sufficeret,ad tā iniqui hominis iniuriæ ignoscendū:Non quidem dñs, sed seruus erat:cui autem audacter iniuriam inferebat,vnigenitus Dei filius, creator cœli & terræ. Optime hic adimpleuit dñs quod antea præceperat dicēs.Diligite inimicos vestros,benefacite his qui oderunt vos.In quo etiā gratia, charitas,& clementia, liberalisq; virtus Christi domini reluceat:quia sanauit eū qui in eum manus coniecit,in hoc nos exhortans ad fidē persequutores alliciens:discipulos & nos etiā in sua firma & stabili doctrina confirmans:quia noluit aliquem sua causa dānū perpeti,voluit etiam docere inimicis bene facere.Reuelat etiam & ostendit per hoc suā immensam virtutem:siquidem non necessitate,sed potius propria volūtate captus fuit. O diuitiæ charitatis infinitæ. Non obliuiscitur Dominus suæ eximiæ pietatis,benignitatis & clementiæ: siquidem non patitur inimicos vulnera accipere quanuis murmurant.Ipsi agunt de iusti morte,& ipse vulnera persequutorum sanat,docens per hoc omnes euadere saluos posse,si ad Deū conuertantur,& resipiscant:quātūuis saucij,quod in eius morte consenserint,existāt. Sed dicetis quare isti maligni nō conterū sunt Quonā pacto vidē

Mat.5.

Exod.17.

2.Cor.10.

Matth.5.

Iuan.18.

Iuan.21.

Luc.22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes hoc tam patens miraculum non dimiserunt Christum? Quid istorũ corda non emolita sunt, cum bonitatem Saluatoris viderunt inimico cõsulentis? tã certè isti in proprijs erant venditi peccatis: iam eorũ animabus dæmon dominabatur, nec erant sui cõpotes: sed vt duri lapides Spiritui sancto obsistebant, ita vt eius digitus in eis nihil imprimeret nec eorum corda obstinata & malitia plena signarent. Vtinam & simile tibi non contingat: vt scilicet miracula quæ Deus in te operatur, & beneficia ab eodem in te collata cedant tibi in ruinã, ita vt in maiora & grauiora prolabaris peccata. Sed ad contextũ. *Dixit autẽ Iesus ad eos qui venerãt ad se principes sacerdotum & magistratus templi & seniores.* Principes sacerdotum & magistratus non venerant ad Iesum, sed miserunt ministros, vt caperent eũ: ipsi enim in domo Caiphæ qui erat pontifex anni illius sedebant. Sed quia consilio eorũ, & imperio totum hoc gerebatur volens Euãgelista exprimere eorum nequitiam, dixit eos venisse ad comprehendendum Iesum: quia illud nos facimus, quod per alios facim⁹. Nũquã isti nequissimi sacerdotes ministros suos ad Christi doctrinã audiẽdã & capessendam miserant: nunc autem cum laternis facibus & armis, vt capiant mittunt. Huiusmodi doctrinam & mores discunt qui impijs dominis inseruiunt. Paucos hodierna die inuenies, quibus cura est vt domestici, & famulia rẽ sacrã, & conciones audiant, peccata confiteantur, & communicent quando Ecclesia præcipit: quibus tamen ipsi vt perfidi, vt venecent inimicos præcipiunt comitẽturq; in luxurijs, & sint vitiorum propriorũ participes. Hanc docent doctrinam dñi quãplurimi seruos suos, & famulos. Præterea ait Euangelista q⁹ Christus loquebatur senioribus, & magistratibus, cum non loqueretur, nisi cũ ministris ab eis missis: quia à sacerdotibus, & senioribus mittebantur. Simili modo cum Salome petijt à Christo Saluatore nostro, vt sederent duo filij sui vnus ad dexteram alius ad sinistram: nõ cum matre, sed cum filijs loquutus est, & eis respõdit: quia legatio ex eis veniebat. Sic modo non cum ministris sed populi senioribus loquitur: quia captio hæc ex eis veniebat. Multos etiã episcopos, magistratus, & sacerdotes inuenies nunc similes istis, veniunt ad capiendum Iesum, qui deberent illum seruare, & defendere. Apud Danielem habetur. Egressa est iniquitas de Babylone à seniorib⁹ & iudicibus qui videbãtur regere populũ. In Hieremia. A prophetia Hierusalẽ egressa est pollutio super omnem terram. Simile in Esdra. Manus principum, & magistratuũ fuit in trãsgressione hac prima. Sic & modo omniũ pessimi ac perditissimi sunt prælati, & qui in aliqua sunt dignitate cõstituti, quę admaiorẽ perfectionẽ seruandã obligat: in religionibus etiã, qui seipsos delicatius tractant corporisq; cõmoditatibus indulgent & inseruiũt: vbi regnat ambitio, qui larius viuunt. & tandem regulam frangunt, & transgrediuntur, prælati, literati, magistri, & prædicatores sunt. Sicut in Iudęorũ populo principes sacerdotũ phariſæi & legis periti erant maiores Christi inimici, & omnibus peiores. Illi qui tenebantur populũ instruere, docere, & ad Christum ad ducere: isti persuadebant populo, vt interficeretur innocens, & mittunt ministros, vt capiant eum. Cum isti sint viri frugi, & in hoc sæculo nunquam soli incedant, sed magna comitante caterua: sic nec ad inferna soli descẽdere volunt: sed multis stipati, quibus quidem suo malo exẽplo occasionem ruinæ præbent. Sed videamus quid Christus eis dicat. *Tanquam ad latronem existis cum gladijs & fustibus? cùm quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me.* Stultitiam simul & malitiam sacerdotum reprehendit hic dominus: quia præsentem semper habuerũt eũ, & modo quasi fugitiuum quærunt. Sæpe inquit, eram inter vos pacifice loquens in templo, absque armis, disputãs, seu in templo prędicãs: locus vbi vos ius dicere potestis, vbi etiam me capere possetis absq; vi armorum: non autem in me manus coniecistis, quia ego nolebam, nec modo facere tetis nisi permitterem, meque ipsum manibus vestris immittere. Quasi ad latronem inquit: quia munus & officium latronũ est malum patrare & postea abscondi: sed ego neminem vnquam offendi, & læsi: imo potius quamplurimos sanaui & in templo docui. Stultum est enim hastis, & gladijs quærere, & adoriri se vltro quotidie in tẽplo offerentẽ manibus vestris. Non sũt ista arma sacerdotũ, magistrorũq; sed quę dicit Paulus. Accipite armaturã Dei, vt possitis resistere in die malo: state succincti lũbos vestros in veritate, induti loricam iustitiæ, & calciati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis extinguere omnia tela ignea nequissimi in galeam salutis assumite, & gladiũ spiritus

Esai. 52

Hier 34.
1. Esdr. 9.

Mat. 20.

Dan. 13.

Ephes. 6.

spiritus quod est verbum Dei per omnem orationem, & obsecrationem orantes omni tẽpore in spiritu. Sed aduertendum quod non tenuerunt eum in templo, quia non audebãt eum adoriri præ timore populi: quapropter egressus est Dominus à ciuitate vt locum daret captioni. Expende hic Christi benignitatem quanque blande persequutores suos alloquutus est: siquidem adeo suauibus verbis carpsit eorum nequitiam: quod quidem deberet sufficere ad eorum malitiam coercendam, & nos inuitare similitudine, & exẽplo amicabilis eius cõuersationis. Et subdidit dominus. *Sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Hæc est hora in qua permittitur vobis in me man⁹cõtinere: modo potestas tenebrarũ regãt. Hoc dixit quia dæmon qui princeps tenebrarũ est ad hoc instigabat, & vt aduersus Christũ domini insurgerẽt: & propter hoc congregamini contra me in tenebris, & omnis vestra potestas qua lucem aggredimini & inuaditis sunt tenebrę. Finitis verbis quęquidem separare possent Iudæos ab huiusmodi horrendo peccato: permisit tunc dominus in manus peccatorũ traduisse ori & vngulis luporum exponens innocens, & mãsuetissimus agnus. Quare sequitur in textu. *Comprehendentes autem eum duxerũt in domũ principis sacerdotum.* Cogita & cõsidera hic, si cuiliber molestum est captiuum ducinã propter hoc homo propria priuatur libertate cũ propter liberam conditionem, quia secundum leges ciuiles redditur seruus ducentis in captiuitatem: tum etiam propter opera quæ exercer, nam nõ est seruo integrum ad libitũ operari. Considera ergo inquam quam acrius tulit Christus, qui dominus erat cœli & terræ, quẽq; sæculi orbis capere non posset, se captũ duci à violẽtis & iniquis occisoribus absque vlla libertate quãtũ in se erat. Docemur hinc propter Christũ qui voluit captiuari propter nos, sic & nos sensus in obsequium eius captiuare, oculos coercere, ne vana & deordinata intueantur: linguam, ne inania loquatur: pedes, ne ad peccata conferantur. Captiuetur etiam cor, vt libertas desit ad prauas cogitationes, intellectus etiam in obsequium Christi & fidei ne errare possit, voluntas etiam ne à Dei voluntate deuiet. Propter quod ait Paulus. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Cum ergo iam mundi Saluatorem tenerẽt vixerunt cum mirabilesq; eius manus immẽsis viribus, funibus compresserũt: maximo dedecore, ac si latro, & mortis reus esset: à quo tamen esserq; illis salutis postulare, vt delicta tolleret, & solueret, siquidem ad soluenda peccati, mortis, & inferni, vincula venerat. Sicuti canes feram insequentes quidam ictu tangebant, alij insistebant vulnera, maximo conatu, impetu, & clamore, in eum conuitia, & opprobria, conijcientes dominum Deum tuum, & Redẽptorẽ semi raptatum & pulsum trahebant. Quod dñe cõmisisti scelus sicut pateris? Quid non respicis: quid tã miseris modis tractãt? video, & scio, te pietate teneri, eiusque intima zelo ardere. Sed tu anima mea nihil miseris: oro pati sinas, siquidẽ propter te patitur. Quare his succenses, & plecti desideras? Ne indigneris, licet omniũ horũ auriculas fecares (sicut Petrus tantũ secuit) pedesq; & manus, cõminueres, qui creauit te mox in statum pristinũ redigeret, quæ eius est patiẽtia, & amor quo hæc male sustinet. Et si forsan amore quo eũ prosequeris ductus aliquem cõfoderes, & interimeres, ꝓculdubio ipsemet statim susciteret.

¶ Inspice ergo quomodo potens, & fortis vt *Iapi 16.* ribus Sanson vinctus est propter amicam Synagogam: respice etiã quo pacto arca fœderis dñi capta est, quapropter hanc captionẽ sicuti alius Heli maxime debes sentire sic adeo vt *1. Reg. 4.* animã tuam penetret, & pertranseat, vt si fuerit opus, sicut Christus mortuus est, tu etiam mori proponas, & ad lachrymas flectaris vius; videns vinctũ illum qui tua venit soluturus peccata, liberaturusq; te à vinculis mortis & dæmonis. in vinculis coniectũ ne fugeret, vt omnes intelligẽtes rem mortis esse. Mos enim Iudęis erat, iudici quem morte dignũ inuenirent vinctum obijcere inter has angustias, non minus ea, vendi & à proprio discipulo tradi cæteris pue destitui, Christũ ex exauctinã hæc omnia videntes relicto eo omnes fugerunt, sicuti eis ipse dixerat. Omnes vos *Matt. 26. Zach. 13. Psal. 87. Psalm. 37. Esai 63. Ieann. 18.* scãdalum patiemini in me in hac nocte. Scriptum est enim. Percutiam pastorẽ, & dispergentur oues gregis. Impletũ quoque hic est illud Psalmi. Longe fecisti notos meos à me. Et cæterum. Amici mei, & proximi mei, recesserunt à me. Et per Esaiam. Torcular ego calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. Iohannes inquit, si vinctum dedisse in conspectum Annæ, non quidem quia esset pontifex anni illius, sed vt ei honorẽ deferrent, cũ Caiphæ socer esset illius anni pontificis: post hoc dicit noster Lucas quod duxerunt illũ in do-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mum principis sacerdotum, scilicet Caiphæ, qui concilium aduersus Dominum congregauerat, dixeratque oportere Christum mori. *Petrus vero sequebatur eum à longe.* Maximis excellentem viribus se in cœna ostenderat cum dixit, tecum paratus sum, in carcerẽ, & in mortem ire: & cum dixit; si oportuerit memori tecum, non te negabo. Et etiam quã do in horto cum Iesum tenere voluissent gladio districto defendere tentauit. Sed modo videns magistrum captum duci, timore concussus sequebatur eum à longe. In hoc experiri potes quid res à verbo differat, & distet. Facile est magna pollicẽri, pollicitis autẽ stare, difficile nimis. Iam fortis, & nobilis qui se commendabat, & se validum magnificabat. Nec etiam ausus est Iudæorum metu vbi magister adstat ingredi: sed foris in atrio mansit calefacientis se simul cum seruis. Vide quo pacto Petrus vt imperfectus, & infirmus Christum à longe sequitur: vbi nota quod qui Dominum sequuntur tepide, parum nimis distant quin diuertant, & prolabantur: namhuiusmodi cito in frigiditatis extremum deuenient. Hoc Petro contingit qui cum tepide, & à longe Christum sequeretur, tãdem in hanc deuenit insaniam vt non abre esse duxerit illum negare, cuidam dixit Deus. Vtinam frigidus esses aut caidus: sed quia tepidus es incipiam te euomere de ore meo. Cum tepidus sis cito frigidus fies: ideo ait incipiam te euomere. Tu incipis dimittere me, ego autem euomere: & cum tu omnino effectus fueris frigidus propter peccatum mortale, sic etiam ego te euomam. Disce non à longe sequi Christum, sed prope: nõ tepide, sed feruore: nec dignum, & æquum est, tepiditer sequi illum, qui tanto te amore, conatu, & feruore quæsiuit siquidem obuiam vltro exit delatoribus. Non tantum Deus tempus quo ei obsequium præstamus respicit: sed quo feruore, atque conatu sequimur. Sed procedamus. Cum ergo Petrus paulatim à vero sole iustitiæ recedere inciperet, intus etiam & foris frigescebat. Quare inquit Euangelista. *Accenso autem igne in medio atrij, & circunsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.* Accensit ad ignem qui erat exterius: nam verus calor charitatis interior extinguebatur: & sic ter magistrum negauit timore nimio concussus. Nemini autem mirum esse debet, à Christo elongatum tentationi cedere. *Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen & eum fuisset intuita, dixit. Et hic cum illo erat. At ille negauit eum dicens. Mulier non noui illum.* Claritati immissum ancilla Petrum agnouit, de quo cum alijs ibi astantibus diceret digito ostendens, hic erat Christi discipulus, se nosse negauit, vnius voce mulieris perculsus. Obserua quod primo voluit Christus Petrum ab hac ancilla detegi, & non ab alijs, vt omnino superbia, & iactantia, qua se in cœna exaltarat: correcta & abolita esset, non à viro sed muliere: non à feroci gigante nec equite valido excellente viribus, sed adebili ianitrice, se superatum, & deictum cernens. Non à manu, & corona militum obsidetur, nondum ei gladium ceruici subdunt, non aggrediuntur nec inuadunt armati homines: sed muliercula quædam quæ quidem non libera, sed ancilla potius est, non excellenti fungens officio sed ianitricis tantum. Sic sæpe solet Deus nostram præsumptionem confundere, & supplicium de superbia sumere. Quare vt nos humiles reddat debilia eligit quibus deijcit, & euincit. Bene posset Deus Leones, Vrsos, & Pantheras, in Ægyptum mittere, qui de Pharaonis populo supplicium sumerent, itidemque de Dei insolenti, & duræ ceruicis populo: noluit tamen sic rebus fortibus, & magnis punire sed paruis, & debilibus Ciniphibus, ranis, & muscis, vt Pharao suam miseriã agnosceret: siquidem tam minimæ res sufficiebant eum molestia afficere. Sic superbia Goliath à Dauide iuuene subacta fuit: quem ipse Goliath contemnebat, & parui faciebat. Sic Holofernis arrogantiam, & insolentiam Deus deijcere voluit: vt princeps ille insolentissimus iugulatus per mulierem interiret. Ideoque etiam multoties vult Deus paucis nos torqueri, affligi laboribus & tribulationibus, quæ somnum impediant, vtque muscæ, pullices, & leues dolores nos experiri cogant ingenium nostrum, conditionem atque naturam, quod quidem permittit Dominus vt humiliemur, & cognoscamus quid valeamus & simus: & vt videamus, quã parũ, sine Deo possumus & eo duce multũ: nã sine ipso quodliber sufficit deijcere nos. Vides Petrũ debilẽ, lapsum, quia adeò prolongatus est? Respice ergo fortem, atque potentem, postquã ad Deũ conuerti in mora non stetit. Postquam spiritum sanctum accepit in die Pentecostes fit concilium Hierosolymis, & adductus Petrus coram summis sacerdotibus, senioribus, & magistratibus iussus est ne in nomine Christi præ-

Ioan. 18. — Matth. 26: Marc. 14. — 1. Cor. 10. — Exo. 8. — 1. Reg. 17. — Iud. 11. — Aug. lib. 1. de cõs. Euã. ca. 6. — Act. 4. — Apoc. 3. — Luc. 1.

prædicaret, vbi maxima cũ autoritate respõdit. Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, iudicate. Non enim possumus quæ audiuimus & vidimus nõ loqui. Sic Petrus & cæteri Apostoli, qui in passione domini pusillanimes steterunt postea aduenientẽ Spiritu sancto, tam fortiter & constanter se gesserunt, adeo, vt concilij patres, Petri firmitatem, & animi robur mirarẽtur. Vnde colligead tuam instructionem, & disce semper Deo adhærere, & non à longe sequi, nam aliter tentationibus quantumuis leuibus succumbes: quod si adhæseris illi semper victor euades. Secundò aduerte quod voluit Christus ab hac ancilla hostiaria tentatum esse Petrum, & victum, vt ostẽderetur omne hominum genus, cuiuscunq; status in Christi morte conuenisse, omnesque redemptos eius passione. Sequitur iam secunda tentatio. *Et post pusillum alius videns eum dixit. Et tu de illis es. Petrus vero ait. O homo non sum.* Hęc secũda objectio aiunt Matthæus, & Marcus, fuit à muliere facta: quare ergo hic ait Lucas, quod fuerit ab homine facta? Fieri enim non potest euangelistas contratiari. Ideo dico, quod hoc quæsitum seu tentatio Petri facta fuit non à muliere sola, sed ab homine & muliere. Ipsa enim incepit cæteri cunc simul accesserunt, qui ibi aderant idem interrogantes. Ideoque Ioannes ait quod à plurimis facta fuit: quia à multis fuit Petrus tentatus. Et quia mulier incepit, & magis de hoc erat solicita dixerunt Matthæus, & Marcus, quod fuit facta à muliere: sed quia vnus hominum vehementius quærebat, & instabat, ait noster Lucas, quod homo quidã dixit, quod ex illis esset: cui Petrus, vt ait Lucas, respondit simul & mulieri: vt Matthæus, & Marcus: & respondit simul circunstantibus & quærentibus, vt Ioannes dixit. ¶ Animaduerte quomodo vnum peccatum aliud trahit, & ducit. Per peccatum non amittitur arbitrij libertas, vt mentiẽs dixit maledictus ille Lutherus: amittit tamẽ homo gratiam, quæ vires animæ est, qua quidẽ mediante tentationibus resistere valet. Item etiam, quanuis non perdat liberum arbitriũ, manet tamen propter peccatum adeo debile, ægrum, & infirmũ, vt facili negocio in peccatum lapsus tentationi succumbat: quare ex vno peccato in alterum deuenit, ducitur que peccator à concupiscentia sua abstractus & illectus. Hoc in Petro adimpletum videmus, qui quia resipiscere renuit post negationem primam, in secundam, & tandem in tertiam incidit. Ideo sequitur. *Et tractus vnius hora, quasi hora vnius alius quidam affirmabat dicens. Vere hic cum illo erat, nam & Galilæus est.* Cognouit eum in sermone nam quanuis Galilæi essent etiam Iudæi, quotidie tamen contingit, non solũ in regno eodem, sed & in eadẽ provincia aliquo modo differre sermones. Et *dicit Petrus, homo nescio quid dicis.* Nõ solum vt diximus peccatum, quod per pœnitentiã nõ deletur ad aliud trahit, verum etiam omnia magis grauitate augentur & crescunt. Primò enim vt omnes testantur Euangelistæ simpliciter negauit: secundò autem, vt Matthæus iuramento negauit. Tertiò tandem iuramento addidit maledictionem, & anathematizauit. Doceamur parua vitare peccata ne ad maiora veniamus. Vna plagarum Ægypti Exod. 8. Ciniphes fuerunt, qui quidam parui culices sunt qui verno tempore nos acriter vexant, & sanguinem bibunt. Non fuit ista maxima plaga: sed tamẽ postea subortæ sunt plurimæ muscæ, quæ crudelitet Ægyptios torquebãt. Plagę enim, plaga maior succedit. Ni à prima seruas, sicut Pharao secunda opprimeris, quę aliam, & aliam ducit, sicut Petro contigit. Doceamur etiam fugere à comitatu, & cętu malorum: nam vt ait Paulus colloquia praua corrumpunt bonos mores. Petrus, qui in Apostolorum, & Discipulorum Christi cętu filium Dei Redemptorem nostrũ fuerat confessus, modo peccatoribus adhęrens ter negat. Ideoque præcipiebat Deus, vt Israelitæ cum gentilibus matrimonium nullo modo contraherent, ne cum illis conuersantes, prauos eorũ mores addiscerent. Filij Seth, qui boni & iusti erant, quia filij Cain, filiabus, quæ vitijs erant deditæ, adhæserũt, misit Deus diluuij aquas, quibus omnes submersi sunt. Sanctus ille Prophęta, quem Deus in Samariam miserat, fuit in via à Leone occisus: quia fuit Domino inobediens, quod cum falso prophęta comedit. Iosaphat Rex Iuda, quia ad præliãdum descendit simul cum Achab Rege impio Israel, parum abfuit quin etiam accumberet sicut Rex Israel: ideoque obiurgatus fuit à propheta Dei, quod impio auxiliũ præbuisset. Nam impius suis deprauatis moribus, eorquietum allicit, vt vitia sequatur. Et licet suis opetibus minime inducere, aut cogere possit tentat nihilominus, vt post eadem vadat: nã videns iniquè, & peruersè agere: facillimo negotio labitur. Sed ad contextum. *Et continuo*

Exod. 8. — 1. Cor. 15. — Exo 34. — Gen. 6. — 3. Reg. 13. — 3. Reg. 22. — 2. par. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad hunc illo loquente cantauit gallus. Expendo quòd hæc cantatio galli post primam negationem fuit secunda cantatio. Nam, vt Marcus ait, post primam negationem foras se contulit Petrus, & tunc cantauit gallus: & iterum ad ignem rediit, non enim poterat deserere domum, vbi Dominus eius aderat: & quia timor, & amor ad inuicem contendebant, & alter alteri obstabat, manere atque abire vicissim desiderabat, vt qualibet harum passionũ in eo victrix euaserat: tunc vnus circunstantium: eadem met verba, quæ ancilla, protulit: ideo secundo negauit. Timore autem concussus Petrus iterum foras exiuit, transacto spatio quasi vnius horæ accesserunt ad eum qui aderant dicentes, eum esse Christi discipulũ, quia Galilæus erat, vnde tertio negauit, & statim secundo cantauit gallus. Et sic semel tantum ante primum gallum negauit, bis autem ante secundum. Et vt in concordiam redigamus Euangelistas circo tertiam negationem dico, quod & si Diuus Lucas hic in tertia negatione asserat vnicum hominem Petrum interrogasse, cæteri verò dicant plurimos: nihilominus iste est mos, & stylus Euangelistarũ, multi enim aderant ibi detrahentes, & clamãtes:, qui hoc Petro dixerunt. Vel potest dici vnum in nomine omnium interrogasse, quare Petrus vni tantum respondit, & ex consequenti omnibus nomine huius. ¶ Aliqui dicunt has tres negationes factas fuisse apud Annam: cetera verò, quæ Euangelistæ scripserunt postquam in domum Caiphæ ductus est Iesus, per modum collectionis scripsisse: non quod re vera ita contigissent. Alij tamen dicunt Petrum in domo Caiphæ ter dũm negasse. Verior tamẽ & quæ cõmunior opinio est, quod hæc tria negatio apud Annã cœperit, habuit autem finẽ in atrio Caiphę. Et hoc manifeste constat ex textu Ioãnis, qui cũ mẽtionem non faciat Caiphæ, sed solius Annæ, constituit prius vnicam negationem, deinde prosequitur cætera, quæ Annas Christum interrogauit, deinde alias duas negationes adhibet, quæ postea in domo Caiphæ contigerunt. Patet etiam has tres negationes in domo Annæ contingere non posse: quia inter se cũdam & tertiam negationem in quit hic Lucas interfuit ferè hora, & in domo Annæ parum temporis consumpsit Christus, quia non erat pontifex anni illius, vnde ad eum tulerũt Christum solum vt placerent illi. Itaque non dubitamus, quin tentatio prima fuit apud Annam aliæ autem duæ apud Caipham. ¶ Nota autem, quod voluit Deus tam præclarũ Apostolum in hoc peccatũ ruere: primo ne quis de se nimis confidat. Quia Petrus plus omnibus in suis viribus propriaq; virtute confidit, dicens si omnes scãdalizati fuerint in te, ego autem nunquam scandalizabor. Et rursus. Tecum paratus sum, & in carcerem, & in mortem ire. Et iterum. Et si oportuerit memori te cum, non te negabo. Ad hanc triplicem confessionem præsumptuosam, triplici negationi respondit. Tandem postea post pœnitentiã triplici dilectionis confessione Deum honorauit, vt patet in Ioanne, vbi Petrus post saluatoris resurrectionem mirabilem ad mare Tiberiadis littus ter à Domino interrogatus confessus est dicens. Tu scis Domine quia amote. ¶ Secundo permisit Deus vt tantus Apostolus sic caderet, vt nullus desperet de Dei misericordia: cum Deus optimus maximus tanta beneficia contulit in Petrũ post lapsum quem non solum pepercit, sed etiam principem, dominum apostolorum, & vicariũ sum mumque pontificem fecit. Insuper ipsi soli vt maiori honore afficeret, apparere voluit, post suam resurrectionẽ. Et Angelus cũ loquutus est mulieribus vt resurrectionẽ Dñi discipulis nũtiarent, particularẽ fecit mẽtionẽ Petri, plus honoris exhibens, quam alijs, dicens eis. Ite & dicite discipulis eius, & Petro, &c. ¶ Tertio permisit: vt hic electus Dei Apostolus, ità caderet vt alijs peccatoribus compateretur, qui futurus erat pontifex. Oportebat vt Petrus sciret ex experimento quod & ipse circundatus erat infirmitate, & cõpateretur in firmi ratibus subditorũ. De tali enim pontifice cõsuluit Deus, & prouidit ecclesiæ suæ sanctæ. *Et cõuersus Dñs respexit Petrum* Respexit sua infinita benignitate, & clementia, discũ discipulum & vicarium quando tertio negauit, in tuitu pietatis, & gratiæ: respicere enim Dei allicit, & prouocat ad pœnitentiã peccatores, eiq; est maxime necessaria. Aliter Dominus respexit Petrum, aliter Sodomam: quãdo descendit. vt videret quæ opere complenerant, Primum respexit oculo misericordiæ: secundum oculo iustitię. Primo respectu facit tremere Petrum: secundo Sodomam absorbet. De primo habetur in Psalmo. Qui respicit terram, & facit eam tremere, Tremere autem facit terram cordis dum per flagella erudit eos, quos gratuita bonitate dignatur respicere: & flagello interueniente ad cor redire co-

Mar. 14.

Mar. 16.

Hebr. 5.

Rom. 5.

Gen. 19.

Gen. 4.

guntur: vt patuit in fratribus Ioseph, quos ille argumentando constrinxit, vt territi confiterentur. Merito hęc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrũ. Hinc beatus Iob ait quasi confitendo. Loquar in tribulatione spiritus mei. Petr⁹ autẽ ex solo respectu diuino & cõsideratione elongationis suæ à tanta bonitate, quo nullum maius flagellum, nulla maior turbatio, separari à pio domino contremuit. Aduertte tamen, quod intuitus Christi ad Petrum non fuit (vt Augustinus inquit) exterior nec corporalis: sed potius spiritualis, & interior. Nam dominus intus erat in altiori, & superiori auditerio, cum principibus sacerdotum. Petrus autem foris in atrio cum seruis: vnde alter alterum oculis corporis videre nõ poterat. De hoc modo spirituali, & interiori respiciendi, inquit psalmus. Respice in me, & miserere mei. Sic Petrus respiciens statim sanctus Apostolus diuina pietate culpa fuit ereptus. *Et recordatus est Petrus verbi domini sicut dixerat Quia prius quam gallus cantet ter me negabis*. Hæc recordatio inijt in pœnitentiæ fuit. *Et egressus foràs Petrus flenit amarè* Qui sanctior iterum a quando coluerũt, citò ad eam reuertuntur. Sic filij Leui licet peccarẽt, sicut alij adorantes vitulum: tamen citius reuersi sunt, & iunxerunt se Moysi. Sic respicies dominus Petrum, statim ad se redijt, & mundauit culpam negationis pœnitentiæ lachrymis: nam non solum est necessaria Dei misericordia, quando homo resurgit, & pœnitentiam agit. sed etiam ea peccator indiget, vt facere possit. Ideo propheta ait. Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me? Respice, & exaudi me, Domine Deus meus. Nã si Deus peccatorem non respiciat, fieri non potest, q ipse suis viribus resurgat. Sicut grex Rachel, bibere non posset, nisi Iacob lapidem de puteo amoueret: ita si Deus non tollit prius de corde nostro obstinationis lapidem, flere, nec respicere valebimus. Tulit quidem lapidem Christus & Petrum respexit: & sequitur. Flenit Petrus amarè. Obsecra Deũ, vt te intuearur & misereatur tui, animæ quę tua compatiatur: quia sine ipso factum est nihil. Flenit beatissimus Apostolus peccatum suum amarissimè, Et postea per totum fœlicis vitæ circulum pio Apostolo mos fuit singulis noctibus orationi vacare à primi galli cantu, vsque mane: sicque in lachrymis, & planctu noctẽ peragere, vt facies eius, incensis nimis, lachrymis qui ex oculis manabant & defluebant, ad

Iob. 7.

Aug. libr. 3 decõs. euã cap. 6.

Psalm. 85.

Luc. 22.

Luc. 7.

Psal. 101.

Gen. 4.

usta viderentur. Flebat non propter pœnã quã verebatur. sed propter angustiã animi, quam patiebatur, hoc enim acrius ferebat, quã quẽcunque alium cruciatum. O quanto maiora flagitia, & scelera nos quotidie patramus, & minus deploramus. Iniquitates nostrę iam in cœlum conscendunt, & expostulãs à Deo ut olim veluti Sodomæ & Gomorræ peccata: iam nos terra ferre nullo modo potest, iam Auerni aditus patet: vt deglutiat nos: nos autem viram terimus edentes, bibentes, exultãtes, & gaudentes, mortis atque iustitiæ Dei oblitiscimur semper sanctè, & legem Dei custodientes vixissemus: nec non confidẽtes simul cum illo in cœlo viram beatã acturos. Vę nobis quoniam sanctæ Petri lachrymę in vltimo die, rursum nostrum condemnabunt: & à Deo iusto iudice iniquitatem nostrarum ius postulabunt. Quid autem interim cum Christo Saluatore nostro agatur videamus. *Et viri, qui tenebant illum illudebant ei cædentes* Considera tu si non habes cor lapideum hanc Christi redemptoris nostri contumeliam. Colaphis enim eum cędebant. Solent enim in collo percuti fatui, & despectibiles personæ. Vnde in hoc quod Iudęi Christum cędebant, & colaphizabãt nõ tã attenditur læsio percussionis, quam maxima contumelia despectionis. Ad impletur scriptura, quæ dicit. Applicabis vitulum coram tabernaculo testimonij, imponẽque Aaron, & filij eius manus super caput illius & macta bis eum coram domino. Sic isti imponunt in caput Christi manus sacrilegæ percutientes caput illius, & cędentes. In faciem quoque eius, quã Angeli videre desiderant consputebant. Quid ergo abominabilius quam spuere in illam faciem desideratam ab omnibus prophetis, & gẽtibus, de qua in psalmo, ostende nobis domine faciẽ tuam, & salui erimus? Et tamen eis ostendit mittens filium suum in quo pater notificatur sicut in facie filij sui, & tamen cum magnis execrationibus cędebant, & vi ab intra sputa trahentes spuebant in eũ: ita quod eius facies leprosa apparebat, & tunc impletum est illum. Non est ei species nec decor, & vidimus eũ & non erat aspectus: & nos reputauimus eũ quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum. Et iterum in persona Saluatoris. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. Abominabile enim erat hoc apud Iudæos: ita quod in lege præceptum erat, q si pater alicuius puellę spuisset in faciem eius,

Luc. 9.

Psal. 79.

Isaia. 53.

Isaia. 50.

Deute. 25.

ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita abominabilis reddebatur, quod ad minus septē diebus oportebat illam esse sequestratam à consortio hominum. Quanto magis abominabilis erat spuere in faciē Christi? ¶ Sed quia putas pulchritudinem faciei eius obscurare, aut deturpare non poterant, ideo vide quid Euangelista noster dicat. *Et velauerunt eum, & percutiebant faciē eius, & interrogabāt eum dicentes, Prophetiza, quis est qui te percussit?* Velauerunt faciem eius, quia erat ita pia, & reuerentiæ digna, quod omnes eam aspicientes ad pietatem, & reuerentiam commouebantur. Ideò vt melius irriderent velauerunt eum. Nec est mirum si non potuerunt eum intueri, quia nec faciem Mosi potuerunt intueri, nisi velamen super faciem eius poneretur. Sed ecce plusquam Moses, cui facies splendidior sole, vt patuit in trāsfiguratione. Vnde aliqua vis gloriæ eius resplenduit ex facie eius, Iudæorum oculos ita reuerberans, vt faciem illam æquo animo tolerare non possent. Nam non valuerunt noctuæ tenebrarū amicæ lucem solis ferre. Et hoc fecit Christus vt eis ostenderet quod nec spatis eorum pulchritudinē facei eius obscurare possent. Vnde & velamē istud vsque hodie manet super corda eorum: quia ab eis faciem suam abscondit. O insana cæcitas, & cæca insania infelicium Iudæorum: quia illam desiderabilem faciem quam aduentum patres eorum, & prophetæ maximè desiderabant, ipsi infelices cum præsentem habuerunt, tam ignominiosè velauerunt, non vt pie illorum scelera nō videat: sed vt à se ipsis faciem, & gratiam cognitionis eius absconderent. ¶ Porro percutiebant faciem eius: ex qua percussione nimis affligitur homo, nā in facie sunt omnes sensus, & sunt ibi membra tenera facile lesibilia. Vnde verisimile est, q̄ ex tali passione fluxerit sanguis per nares, & os, licet hoc ab Euangelistis non scribatur. O, quam horrendum scelus impiissimorum Iudeorum: quod: faciē tam formosam, quam Salomon tantum cupiebat videre, quod diceret, ostende mihi faciem tuam, facies enim tua decora, verberibus affecerunt. Percutiebant autem eum velata facie, aliqui in capite, alij in collo, alij in faciem, alij in maxillas & percutientes interrogabant eum dicentes. Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit? Hoc derisorie dicebant, quasi in eorum potestate esset eius quem populus magnū prophetam reputabat: per hoc enim designa-

bant quod falsus propheta esset, & quod ignoraret, quis eum percussisset. ¶ Dabāt ei alapas vocando illum falsum prophetam, qui est Dominus prophetarum: alij manu reuersa dulcissimum os eius percutiebāt, alij pugnis, alij vero barbam eius euellebant, alij tandem per capillos trahebant, & in medio eorum positus ab eis sicut homo fatuus, & stultus illudebatur. Et ex vtraque parte cædebant, & irridebant eum: & contumelijs afficiebant. Sicut castellum, quod direprioni traditur, & voluntati militum, vnus dirumpit, alter comminuit, & demollitur, alter vero prædatur: sic Christus traditur istis, vt alter conspuat, alter colaphis cædat, &c. *Et alia multa blasphemantes dicebāt in eum.* Aduerte quod iniuriæ Christo illatæ blasphemiæ ab Euangelista vocantur: quod vtique nō faceret, nisi Dominus non esset Deus non esset. ¶ Expende etiam quod Euangelista summa diligentia ea, quæ videntur exprobratissima exponit nihil occultans, nec omittens: sed potius gloriam existimans maximam dominatorem orbis terrarum pro nobis talia sustinere. Gloria enim nostra hæc est innumera opprobria, iniurias, afflictionesque sustinere pro Christi nomine. Si gloriari oportet (inquit Paulus) in infirmitatibus meis gloriabor. Hæc oportet continuo legere memoriæ mandare, & menti inscribere, in his tandèm gloriari. Verū si talia patiebatur Christus pro peccatis alienis: quid putas, quod tu patieris pro peccatis proprijs si in hac vita pœnitentiam non feceris? Igitur multas blasphemias in Christum decebant, quas Euangelista non exprimit: quia longum esset recensere.

¶ Fatigan Principes Iudeorū, & ministri iniquitatis, & cæteris Iudæi, recesserunt euntes ad dormiendum, & mittentes Dominum Iesum in quendam carcerem, ibi subtus solariū ligauerunt eum ad quandam columnam lapideam, & dimiserunt cum eo aliquos armatos ad tutiorem custodiam, qui eum vexauerunt per noctem illam totam residuam, quasi non sufficeret dies ad complendam malitiam suam, derisionibus maledictionibusque vacantes: flagellabant, percutiebant, illudebant, expuebant, multaque blasphemātes cōuiciabantur ei dicentes, Putabas esse prudentior principibus, & melior Pharisæis? Nūc tua stultitia apparet: modo stas, vt conuenit, & morte crudelissima cito morieris. Populo insipiēti & rudo cuis fallacijs imponere curabas nobis autem minime: nā nouimus te. Si prophe-

pheta eras: quomodo nō prænosti in nostras manus casurum: Iam iam quidē tuæ prophetiæ somnium, atque inania verba fuisse relucent, atque videntur: siquidē scire nullo modo valuisti te capiendum esse à nobis. Multa his similia maledicti illi domino dicebant. Nox in somnis tota ducebatur: nulla prorsus requies Iesu præstabatur. Stabat autem dominus ad istam columnam rectus, ligatus, verecundus, patiens, ad omnia tacens, & saturatus opprobrijs, vsque mane afflictus frigore, & labore, O animæ meæ Redemptor: quænā patrasti scelera, propter quæ puniris? Vbi mater tua, vt tui misereatur? Quid de discipulis qui te deducant, Maria Magdalena, quæ vnguenta pretiosa præbeat, & Martha, quæ recipiat. Te solum ab amicis relictum cerno, destitutum, obsessum à tortoribus te intueor, qui in iniurijs non deficiunt. Nunc ergo tu quisquis amator Christi fueris respice in faciem Christi tui: & considera quāta propter te passus est, & inquire à domino Deo tuo, quomodo circa eum agatur, & respondebit. Ego sum vermis & non homo: opprobrium hominū, & abiectio plebis. Sed quomodo domine factus es in opprobrium: Dicet illud sancti Iob Faciem meam conspuere non verentur. Et illud. Tota die verecundia contra me est: & confusio faciei meæ cooperuit me. Sed cur non auertebas faciem tuam: Respōdebit. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & cōspuentibus in me. Opprobria exprobrātium cecidetunt super me. Circundederunt enim me vituli multi: tauri pingues obsederunt me. Aperuerunt super me os suum, sicut Leo rugiens Dixerunt enim impij inter se. Venite circumueniamus iustum, contrarius est enim operibus nostris: mittamus lignum in panem eius: eradamus eum de terra, & nomen eius non memoretur amplius. Propter quod operui cilicio carnem meam, & humiliaui in ieiunio animam meam.

¶ Disce patienter sustinere opprobria, & illusiones à peccatoribus tibi factas, amore Christi Iesu, qui similia opprobria, & multo maiora propter te pati dignatus est. Disce contra Christum non blasphemare, aut alicui maledictum dicere: nam beatus Iudas Apostolus ait, quod cum Michael Archangelus cum altercaretur cū diabolo de Mosis corpore, nō est ausus iudicium blasphemiæ inferre diabolo, sed dixit. Imperet tibi dominus. Quapropter si Michael non fuit ausus diabolo maledictionis dignissimo iudicium inferre blasphemiæ: quanto magis nos ab omni maledicto liberi esse debemus? Caue etiam ne conspuas in Christi faciem, indignè eucharistiā sumendo. Caue etiam ne ponas velamen ante eius faciē quale ponunt illi qui secretè peccant, quasi Deus eos non videat: ideoque ne illudas Christum percutiendo illum tuis peccatis manu praui operis, putans nō videreaut cognoscere culpas tuas. Disce etiam indignis non effundere donum Dei. Vnde licet Christus esset verus propheta: noluit tamen prophetizare irrisoribus suis. Sic verbum Dei & dona eius retrahenda sunt pro loco, & tempore, auditoribus indignis. Sed procedamus. *Et vt factus est dies conuenerunt seniores plebis, & principes sacerdotum & scribæ, & duxerunt illum in concilium suum dicentes Si tu es Christus dic nobis palam?* Animalia venenosa conueniunt ad lumen candelæ vel cerei si in horreo ponatur: & hoc non faciunt vt luminentur, aut vt lumen diligant, cum eorum vita naturalis sit in tenebris. Imo videtur potius q̄ ipsum odio habeāt, quia ei sic appropinquāt quod ipsum extinguant. Sic contra Christū qui vera lux est conuenerunt Iudæi in domo Caiphæ pontificis, non quod lucem dilexerint, quia lux venit in mundum, & dilexerūt homines magis tenebras quam lucem. Sed in eo conuenerunt, vt illum extinguerēt. Sic legimus in Psalmo. In eo dum conuenirent simul aduersum me: accipere animam meam consiliati sunt. Obserua autem quod duo fuerunt concilia, alterum nocte, alterū vero mane: illud ad examen Iesu, istud ad modū quo tradendus esset Pilato, vt occideretur Iesus. Lucas autem matutini tantum cōcilij meminit: Matthæus autem vtrunque narrat concilium. Ita quod Iesus bis fuit ductus ad concilium. Primum nocte quando aduenerūt tot falsi testes, & tandem adiutatus à principe sacerdotum aperte confessus est se esse Messiā (vt Marcus explicat) & summus sacerdos scidit vestimenta sua, &c. Et hoc fuit ante illusionem. ita quod illusio confessionem, quod esset Christus subsequuta est. Et propterea dixerunt prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit. Et hoc cōsilium penitus tacetur à Luca. Secundò autem ductus est in consiliū mane facto, quia in hoc secūdo cōcilio affuit vniuersus senatus, quorum aliqui tantum ad fuerant in primo concilio: & æquum videbatur, vt vniuerso senatui præsentaretur. Et huius

Exo. 34.

2. Cor. 3.

Cant. 6.

Psal. 87.

Psal. 21.

Iob. 30.

Psal. 43.

Esai 50.

Psal. 64.

Psalm. 21.

Hier. 11.

Psalm 68.

Iudas 1.

Cor. 11.

Ioan. 8.

Psalm 30.

Marc. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius concilij meminit tam Matthæus, quã Marcus, quo ad tractatum de modo tradendi Iesu Pilato, vt occideretur. Sed Lucas diffuse illud narrat quoad præsentationem Iesu tacitam ab alijs euangelistis. Vnde in hoc concilio nulla est mentio testium, nec loquitur aut adiurat summus sacerdos: sed concilium loquitur. Ideo ait hic noster Lucas quod conuenerũt seniores plebis: nam in nocturno cõcilio quanuis seniores affuerint, non tamen congregatus est cœtus seniorum plebis, hora enim inepta erat ad hoc: sed mane congregatus est senatus seniorum plebis ad hoc simul cum principibus sacerdotum, & scribis dicentes. Si tu es Christus dic nobis palam? Audierat senatus ab his qui interfuerant concilio nocturno quod Iesus confessus fuerat se esse Christum & volentes hoc ex proprio ore audire interrogabant Iesum vt ipse dicat, si est Christus nec ne, vt calumniam capiant ex eius responsione quicquid dixerit. Nam si dixerit quod est Christus accusent eum coram Pilato: & si dixerit quod non, obijciant, quod in illa nocte in primo concilio dixerat quod esset Christus. ¶ Præterea non interrogant an sit filius Dei, quia Pilatus ad quẽ pertinebat in causa sanguinis iudicare gẽtilis erat: & ad illum non spectabat, quod essent multi Dij. Tamen quia Christus vnctum significat hoc est Regem, quia reges Iudæorum vngebantur, de hoc interrogant, vt possint accusare de crimine læsæ maiestatis: eo quod cõtra imperatorem se regem Iudæorum faceret, quod incumbebat Pilato iudicare, & condemnare. Scribæ etiam congregati sunt, vt videretur quod iuxta legis tenorem iudicabatur, scribæ enim sapientes erãt in lege doctissimi. In hoc vero concilio præses erat Satanas, & consultores auaritia & ambitio. Videtu quid cum tali præsidente & consulibus, an immunis exire poterat iustus. Sic etiam & nunc plura concilia fiunt contra innocentes, vbi consultores se ipsos quærunt, &c. De hoc concilio dixerat egregius Psaltes. Principes cõuenerũt in vnũ aduersus Dominum & aduersus Christum eius. Et iterum Concilium malignantium obsedit me. Ab hoc enim concilio appellabat Iacob dicens. In concilio eorum non intret anima mea. Sequitur. *Et ait illis Si vobis dixero non credetis mihi Si autem & interrogauero non respondebitis mihi neque dimittetis Ex hoc autẽ erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei.* Multoties, vt ex Euangelistarum cõtextu apparet dixerat illis dominus, q̃ esset Christus bene credere poterant, tam ex Christi assertione, quàm exscripturæ testimonijs, & prophetia: sed induratum erat insipiens cor eorum, & cæci facti in sua nequitia permanere maluerunt quam Christum, qui eorum peccata arguebat in Regem suum & Messiam suscipere. Ait etiam si interrogauero non respondebitis mihi. Interrogauerat eos sæpe, vt de baptismo Ioannis, & cum dixit an liceret Sabbato curare, de filio, domino Dauidis, & alibi: sed nec voluerunt, nec potuerunt recte illi respondere. Quod autem addit, neque dimittetis: ostendit se non latere que ipsum maneant. Deinde aperte fatetur se filium Dei esse dicens. Ex hoc autem erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei quasi dicat. Petenti vinctus in manus vestras, nec me liberum dimittetis siue loquar siue taceam, siue negẽ me filium Dei esse, siue affirmem: sed me crucifigi curabitis, sicque vobis metipsis videbimini vestrum officium egregie perfeciisse. videborque vobis penitus periisse: sed res lõge aliam sortietur euẽtum. Nec enim suscribet Deus sententiæ vestræ, vt abneget propter vos filium suum: sed videbitis me non incruce inter duos latrones pendere, sed sedere ad dexteram virtutis Dei, hoc est æquali honore cũ deo patre meo affici. Ideo que ait, ex hoc autem erit filius hominis. &c Idest quia vos me despicitis, & paruipenditis, adeò vt licet dicam vobis quis nam sum mihi fidem non adhibebitis, & quanuis interrogem non respondebitis: hinc ego eliciam maximum honorẽ, atque maiestatem, ita vt humanitas mea sedeat ad Dei dexteram. Sic Paulus ait de Christo. Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod exaltauit illum, &c. Nunc pedibus impiorum conculcabatur, sed sessurus erat in breui in gloria patris, impios habens in scabellum pedum suorum. Nunc per infirmitatem sacerdotibus ludibrium erat: sed idem per virtutem Dei mox in cælos erat transferendus, vbi in dextera patris verus rex & sacerdos adoraretur ab omnibus super terram habitantibus. Nunc vinculis innexus sicut facinorosus stabat in medio collegij sacerdotalis omnium ex positus iniurijs, atque contumelijs: idem tamen iudex vniuersorum stabit in medio angelorum suorum veniens in nubibus cæli supplicium sumpturus de facinorosis sacerdotibus. ¶ Docemur hic in aduersis & persequutionibus humiliari, persequutores que & inimicos diligere: nam quo magis depositi & humiles in hac vita extiterimus, eò erimus in cœlis magis exaltati, & ad maiora fastigia ducti: persequutores enim atque inimici, coronã quam nobis Deus in gloria sua reddet, & capitibus nostris imponet, colunt, exercẽt plumant, atque dolant: vnde si celsitudo & & exaltatio venturi seculi, præsenti correspõdere debet abiectioni & humilitati, persequutiones quantumuis maximas amplectemur, vt maior honos nobis deferatur. Sed de his hactenus. *Dixerunt ergo omnes Tu es ergo filius Dei?* Quid est dixerunt omnes? Nulla ratione modestiæ, iuris, vel æqui habita, confuse & importune respondent, clamant & vociferant. Tu ergo es filius Dei. Tu, magnam habet emphasim, manumque secum fert contemptũ. Tu fabri filius, Tu amicus publicanorum, Tu dæmoniacus, Tu Samaritanus, Tu legis Dei temerarius contemptor, Es tu inquam filius Dei? Sedebis tu ad dexteram virtutis Dei? Videbimus ne te in nubibus? In patibulo te videre cupimus, non in nubibus: in medio latronum pendebis, non ad dexteram Dei sedebis. Tu ne es filius Dei? Sed quid ad hæc Christus? *Vos dicitis quia ego sum.* Vos dicitis, supple verum quia ego sum. Veritatem eis respondit, vt inexcusabiles essent, & ne nomẽ Dei spernere videretur. Sua enim sententia Iudæi condemnantur: ipsi nanque dixerunt Christum filium esse Dei. Vos enim dicitis, & verum dicitis quia ego sum filius Dei. Docemur quod propter nullum temporale periculum veritatem deseramus, sed in ea vsque ad mortem constanter perseueremus: sic nãque Christus in mortis discrimine in hoc cõcilio veritatem non deseruit: sed in ea vsque in mortem constanter perstitit. Hanc tamen responsionem ipsi blasphemiam reputantes

Rom. 1.

Mat. 21. Luc 14. Mar. 12.

Phi. 2.

Psal. 109.

Psal. 2.
Psal 21.

Gen. 49.

dixerunt. *Quid adhuc desideramus testimoniũ?* Scilicet ad probandum quod se Christum dicat et Dei filium? Hæc duo grauius ponderabant, scilicet, quod Christum se, & Dei filium dicebat, eo quod vnum videbatur esse contra Deum: reliquum contra Romanum Imperium. Caterum verum dicunt dicentes: quid adhuc desideramus testimonium? *ipsi enim audiuimus de ore eius.* Quia post Christi testimonium nullo alio opus est nobis: nam dignus est cui omnes fidẽ adhibeamus. Omnes enim vię eius iustitia & veritas. Habet enim Christus multa suæ diuinitatis testimonia. Habet Patrem, habet Spiritum sanctum, habet Mosem, habet Prophetas, Apostolos, & Euangelistas: habet & vniuersam Ecclesiã. Vnde nobis alia testimonia non sunt necessaria. Sed Iudęis excæcatis in sua malitia, quanuis ex ore eius audiunt non sufficit, nec aliud quodcunque testimonium, vt in Christũ credant: & vnicum eis sufficit, vt eundem perdant. Quid adhuc desideramus testimoniũ, inquiunt. Ipsi enim audiuimus ex ore eius. Verum certè est quòd non opus est alio testimonio cum ex ore illius, qui summa veritas est, audistis quod ipse sit filius Dei. Cur ergo non creditis ei? Aut cuĩ non probatis illũ maledixisse? Non est alia sententia expectanda à talibus senatorbus. Christus illis molestus est & de medio tollendus, siue iure, siue iniuria hoc fieri possit. Sic impijs & malis ansa nunquam deest ad bonos & iustos persequendos: quam quidem quærũt, & sermones quotidie in quibus eos capiant, adhibentque laqueos ad perdẽdum, propriam malitiam tegere volentes; aliqua apparentia & zelo iustitiæ. Sed de his satis. Nos tamen ad sequentis capitis explanationem accedamus: in quo diuus Lucas historiam passionis dominicæ prosequitur.

CAPVT. XXIII.

PECIALITER, huic in ingratissimo populo Israel fuit datus Christus, quia ex eodem populo natus, inter eos educatus, apud eos Saluator prædicauerat & miracula fecerat.

Quod idem testatus est dicens. Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. Sed ipsi rebelles & ingratissimi dono accepto se expoliauerunt, & omnium hominum stultissimi facti: gentibus dederunt. Non certe iniquus Iudæorũ populus dignus erat tãto beneficio: ideoque ablatum est ab eis, & datum gentibus fructum facientibus. Ideo sequitur in contextu. *Et surgẽs omnis multitudo eorum*

Mat. 15.

Mat. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eorum duxerunt illam ad Pilatum. Pilatus hic erat gentilis, & vt aliqui volunt ex Lugdunē si ciuitate ortus, & post Valerium Gracchum
Ioseph. li. 18. Antiq. ca. 2. à Tiberio Cæsare anno eius tertio decimo Iudææ procurator constitutus est. Duxerunt in quam illum à domo Caiphæ pontificis ad domum Pilati præsidis Romanæ potestatis, ad quem pertinebat iudicium in causa sanguinis: vt Pilato totam imponeretur, & ipsi immunes reputarentur, hoc facto ostendebant sacerdotium eorum, potestatem, euāgelij prædicationem, & ecclesiam ad Gentes esse transferenda. Duxerunt in quam illum vinctum, manibusque post tergā ligatis, catena in collo eius posita: cum multis conuitijs, & contumelijs. Iam hic vides filios Israel surgentes contra suum fratrem Ioseph, ponentes illū in manibus Ismaelitarum: Dalidam fortissimū Sanſonem tradentem Philistæis: Absalonem in
Gen. 37. Iudi. 16. 2. Reg. 16. 4. Reg. 2. surgērem contra suum sanctū patrem Dauid & Athalia seuientē in semen regium, vt mortī tradat: atque incredulum, & peruersissimā Synagogam suum regem tradentem in manibus Gentium, vt mortē damnēt. Tu autem hic cogita cum quāto opprobrio ducitur per medium ciuitatis Hierusalem, comitantibus principibus sacerdotū & Pharisæis, atque dicēntibus Veni o obscurum populi deceptor nūc tua maleficia finem habebunt: nūc apparebit quis sis, vt iuxta demerita soluas pœnas. Hor renda prorsus impietas quæ tantis miserijs saciati non potuit: quin potius feralī rabie fremens impio iudici tanquam rabido canī animam iusti deglutiendam exposuit. *Cœperunt autem illum accusare dicentes*. Sicut vxor Putiphāris contra Ioseph, & sacerdotes aduersus
Gen. 39. Dan. 13. Psal. 6. Susannam insurgebant falsō accusantes: sed non erat conueniens testimonium. Vnde Dauid in persona eius ait. Insurrexerūt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Disce ex hoc loco hominum accusationes, & improperia patienter tolerare: siquidem ipsa veritas diuina ab iniquis accusata est, & impugnata. Si mali discunt improperare, & accusare: tu disce patiēter tū, aduersa sicut, & prospera, æquanimiter sufferre. Accusabant illum in multis, de quibus solum tria exprimuntur: quæ Lucas noster ponit dicēs. *Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram*. scilicet Iudæorum, à cultu legis, falsam doctrinam seminando. *Et prohibentem tributa dari Cæsari*. Et sic contra ipsum seditionem faciendo. *Et dicentē se Christum regem esse*. Quasi volens sibi regnum Iudæorū vsurpare, nomine Christi reges Iudæorum vocabātur: propter vnctionem, sed addebant Regem dicendo Christū regē gratia explanationis: quia Pilatus Gentilis erat. Gētiles vero reges suos nō vngebāt, sicut Iudæi ideoque si ei quod est Christum, id est, vnctū non addidissent, regem: Pilatus non vtique intelligeret. Sed falsæ erant accusationes, vnde benedicebant, inuenimus: quia quod ei imponebant non erat rei veritas, sed humana fictio & adinuentio. Non enim subuertit gentem à
Matt. 5. lege, quia nō uenit ipse soluere legem, sed adimplere. Nec subtertit, sed cōuertit, quos docuit in veritate, Nec prohibuit, tributa dari
Matt. 22. Matt. 17. Ioan. 6. Cæsari, sed dixit. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. Et soluit tributum pro se, & pro Petro, ne scandalizaret, quanuis liber esset à tributo: fugitque cum eum voluerunt facere Regem, & regnum respuit. Igitur arguuntur impietate Iudæi accusantes Saluatorem: nec aliquid verisimile quod ei obijcere possint inueniunt.

¶ De prima igitur accusatione tanquam friuola, & ad eum non spectante, Pilatus parum curabat: quia ipse cum esset Gentilis non curabat de obseruatione, seu violatione legis Mosaicæ. Et secundam tanquā falsam, & mē
Matt. 22. dosam parui pendens nullam reputabat: quia fortè per relationem ab aliquibus audierat Iesum dixisse aliquando, Reddite quę sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Ideo transit ad tertiam, quæ magis pertinebat ad Romanum imperium, & videbatur cōtra Imperatoris honorem, quia dicebat se esse Christū, id est, vnctum siue regem: nam directè contra Imperatorem erat, quod aliquis esset Rex Iudæorum. Imperatores enim Romani nomen regium ab eis abstulerant, vt eorum superbiam frangerent, & rebellandi occasionē tollerent: & in signum subiectionis sub tributo eos habebant: Ideo Pilatus de hac tertia accusatione quæsiuit. Intrauit ergo in prætorium, qui locus erat, vbi sedes iudicis seu prætoris erat, vbi causas iudicabat, vt Christum magis pacificè & exquisitè examinaret extra tumultum, & strepitum Iudæorum: qui non audebant intrare prætorium, ne contaminarentur
Ioan. 18. sed vt manducarent Pascha. *Interrogauit eum Pilatus dicens. Tu es Rex Iudæorum?* Quasi dicat. Est ne hoc verum quod tibi imponitur, quod velis tibi regnum vsurpare, vel quod sis Rex Iudæorum, secūdum quod te accusantes Querebantur vtrum esset Rex Iudæorum de iure, nam

re, nam de facto constabat eum non esse: vel iuxta aliquorum sententiam interrogauit Pilatus subsannando: quasi dicat. Tu pauper, humilis, nudus, cui nullus adiutor, accusaris de regni ambitione: ad quod
Ioann. 19. opus est multorum adiutorium, & sumptum: *At illi respondentes ait. Tu dicis*. Quasi dicat. Ego non nego, neque affirmo, sed tu dicis, non tamen asserendo, sed interrogando. Eodem verbo præsidi, quo & principibus sacerdotum respondit, vt propria sententia condemnentur. Noluit dicere, non sum, ne falsum diceret: noluit etiam dicere ego sum, ne calumniæ occasionem daret. Vnde sic temperauit responsionem, vt & verum diceret, & sermo eius calumniam non pateretur, & penitus nulla culpa in eo cognosceretur. Exiuit ergo foras Pilatus ad principes sacerdotum, & turbas, vt Pro Domini innocentia loqueretur. Ideo sequitur. *Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum & turbas. Nihil inuenio causæ in hoc homine*. Vide hic quomodo Christi innocentia ex omnibus partibus lucet. Maximum veritatis testimonium est quando inimici eiusdem de illa testimonium perhibent: nam tantam vim habet veritas quod etiam à malis confiteatur. Talem oportebat habere redemptorem, vt ait Paulus, iustum, sanctum, bo-
Hebræ. 7. num, innocentem, & segregatum à peccatoribus: ideo in Christi passione multi etiam illi, qui eum morti tradiderunt Christi innocentiam confessi sunt. Iudas enim dixit principibus sacerdotum. Peccaui tradens sanguinem iusti. Principes sacerdotum non negarunt Christum esse virum iustum, nec Iudæ contradixerunt: nam conscientia ipsorum idem eis asserebat. Vxor quoque Pilati misit ad virum suum dicens. Nihil tibi, & iusto illi. Et latro pendens in cruce socio suo dixit. Hic nihil mali gessit. Denique & ipse Pilatus ingenue fatetur non inuenire in eo causam mortis. Quare & ipse Dominus aduersarijs loquitur. Quis ex vobis arguet me de peccato? Vniuersa aqua maris certe non sufficit mū dare Pilati cōscientiam: quando quidem proprio ore, Christum innocentem esse confitēs, nihilominus morti tradidit. ¶ Aduerte etiā quod à Pilato iudice seculari iudicatur Christus innocens: & à summis sacerdotibus accusatur, iudicaturq; reū illum esse mortis. Sic etiam & nunc multoties fit: nam iustius agitur in laicali curia quam clericali. Nam malefactores qui in curia seculari punirentur, tuentur per viros ecclesiasticos in magnum populi scandalum: multi etiam initiantur, & promouentur ad primam tonsuram, vt munere, & priuilegio clericali gaudentes, audaciores fiant, & maiora adoriātur mala, certe plerumque melius iustitiam, & æqualitatem in secularium tribunalibus exerceri inuenies, quam (proh dolor) Ecclesiasticorum. Sed hęc alias. Iudæi vero videntes quod nihil facerēt eorum calumniæ, recurrebant ad subsidia clamorum. Vnde quia deficiebant rationibus, in ualescebant viribus, dicentes. *Commouit populum, docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsque huc*. Peruertit (inquiunt) populum, & turbauit pacem communem: nec in vna parte tantum, sed à Galilæa incepit, & huc vsque peruenit. Expende quod hic accusantium sermo magis, & eum qui accusatur reddit innoxium: & eos qui accusant docet esse peruersos. Docuisse enim populum non criminis, sed virtutis constat esse iudicium: nec commouit populum qui pacis condidit testamentum igitur clamoribus inualescebāt qui in rei veritate deficiebant: vt sic clamorosa, non iusta sit accusatio: quia per clamorem voluerunt obtinere quod non poterant per rationem habere. Sic faciunt maligni quærentes obtinere per verba, & contentionem, quod non possunt per iustitiam, & veritatē. Nunc considera in quantum se humiliauit iu
Matt. 27. dex totius creaturæ constitutus à Patre, vt acquiesceret & staret ante iudicium terræ Iudææ. ¶ Docet hic Christus omnem mansuetudinem, & patientiam, cum ante præsidem stetit, vt sic verus Christi imitator non murmuret, aut reclamet, aut contradicat: cum indebite ab æmulis læditur, aut impugnatur. Sequitur. *Pilatus autem audiens Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset. Et vt cognouit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem qui & ipse Hierosolymis erat illis diebus*. Quia Christus in Galilæa fuit conceptus, nutritus, & conuersatus, Galilæus est habitus: Pilatus vero occasionem quærebat dimittendi eum, quia sciebat eum iustum, & innocentem, ideò misit illum ad Herodem Tetrarcham, & præpositum Galilææ. Nā vt ait Euangelista Hierosolymis erat Herodes in illis diebus propter solennitatē Paschalem: quia Iudæus natus erat. Pater enim suus amore vxoris suæ, quæ Iudæa erat transiens ad ritum Iudaismi se circuncidi fecerat. Misit inquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

illum volens Herodi honorem deferre: vt ipse Dominus Galilææ hominem Galilæum, vel absolueret, vel damnaret. Credebat etiam Pilatus quod Herodes hominem de terra sua,& maximè innocentem libenti animo liberaret:& ne contra eum, quem insontem, & per inuidiam traditum cognouerat,sententiam dare coactus esset. Vide quod cum Christus mane venisset de domo Caiphæ in Pilati prætorium,quod ab illa septima gentis quinquaginta quatuor passibus distat, modo gradum reuocat & remittitur ad Herodem per viam acrem nimis, & aceliuem ductus,quæ nimirum viginti & ducentos passus complectitur. Nemo falcem in messem alienam & potestatem alterius immittat:quâ uis inimicus sit. Vnde ergo hodierna die tot pullulant quæstiones,oriuntur interdicta & excommuniones:nisi ex eo,quia seculares iudices de personis Ecclesiasticis supplicium sumere volunt? Vnde tot iurgia,odia,& inimicitiæ in mundo. nisi quia quilibet immitti vult numeri alterii iniuncto? Culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti. Sed ad contextum. *Herodes autem viso Iesu gauisus est valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum:eo quod audiret multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.* Desiderabat hic Herodes Antipas filius Ascalonitæ, qui innocentes necauit,videre Iesum à tempore,quo Ioannem decollauerat, non, vt aliquid saluti animæ suæ conduceret, sed propter curiositatem, quia putabat illum magnum,vel histrionem aliquem esse. Nam si crederet illum sanctum Prophetam non sic eum videre desideraret. Mali enim non desiderabant bonos aut iustos:sed scurras & histriones.Hi sunt quos Reges & Principes diligunt,hi in palatijs, & domibus magnatum degunt: hi tandem sunt, qui anteeunt, & præsunt, plus mendacijs, quam virtutibus onusti. Satius enim fuit Dauidi coram Achis furere, vt apud eum aliquid valeret: quam se sanctum & Prophetam prædicare, sicuti erat. Nam si bonus & iustus homoque sanæ mentis haberetur, ingressus ei proculdubio prohiberetur. Itaque vt hominibus in domibus Regum, & magnatum aditus pateat, se furere, atque insanire simulent opus habent,sicuti scurræ facere consueuerunt, qui quidem plus cum mentis compotes sint,quã domini qui eis attentas præbent aures insanos fieri, & scurras non ab re censent, vt sic ipsissimet insaniores dominos scilicet, domus melioribus,& delectis priuent & expolient. Hæc sunt deliciæ regum, cum his conuersari,eosdemque videre desiderant. Et quoniam Herodes credidit, & ratus est Christum aliqua esse editurum exercitia magica,aut mannum habilitates eum maximè videre cupiebat:quare eius aduentu valde gauisus est. *Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil ei respondebat.* Stans siquidem Iesus sicut agnus mansuetissimus ligatus coram tondente inquisitus tacuit, & expectatus miracula edere contempsit: quia Herodis incredulitas, & curiositas, diuina non merebatur videre,vel audire:non enim sunt mittendæ margaritæ ante porcos. Inutile esset coram Herode miracula facere, aut aliquod diuinum arcanum proferre. Præterea respondit Christus Caiphæ & Pilato, non autem Herodi:quia Herodes ei vocem, quæ Ioannes erat Baptista, sustulerat, vox verbi: ideo coram Herode obmutescere dignatus est. ¶ Docemur hic nullum otiosum opus facere aut dicere:nam de omni verbo otioso simus ratione reddituri. Iustus enim tempus, locum rationem,& intentionem considerat, vt quid agat, aut loquatur: & omnia suo tempore,vt commodum & vtilitatem proximorum acquirat,facit. Non sic garruli, otiosi,impij,mundani,qui garralant,deridentes,& faciunt plurima in scandalum, & damnum proximorum:& sui ipsius damnationẽ. Præterea Dominus noluit illi respondere,aut miraculum aliquod facere:quia declinabat omnem iactantiam & ostentationem. Docemur etiam ex hoc loco,quod quoties auditores nostri,nostra volunt quasi laudanda cognoscere non autem sua peruersa mutare omnino taceamus: ne si ostentationis studio verbum Dei loquimur,& eorum, quæ erat culpa esse non desinat,& nostra quæ non erat fiat. Multa enim sunt,quæ audientis animum prodũt maximè,si auditores nostri & semper laudãt quæ audiunt,& nunquam quod laudant sequũtur. *Stabant autẽ principes sacerdotũ & scribæ constanter accusantes eum.* Timebant principes sacerdotum & scribæ videntes Herodem cum gaudio,videre Iesum, & pulsare multis quæstionibus ne Iesus sapienter respondẽdo euaderet. Sed vbi vident Iesum tacere,& Herodem æstimare illum fatuũ transeunt in aliũ timorem:ne scilicet Iesus tanquam fatuus eludat. Ideo instant acrius accusando tẽdentes ad hoc

Matth.27. Marc.15. Luc.23. Ioan.18. Matth.7. Ioan.1. Marc.6. Matth.12. Matth.3. Marc.6. 1.Reg.21.

ad hoc,vt ne tanquam fatuus absolueretur. De quibus vero ibi accusauerunt Euangelistæ non exprimunt, sed fortè de eisdem tribus, de quibus coram Pilato accusauerant: maximè hoc coram Herode aggrauantes, quomodo commouisset vniuersam Galilæã, quæ erat ex dominio ipsius Herodis, vt ex hoc magis sibi animam assumeret. Vnde ad istas accusationes Christus nihil respõdit,nec Herodi,nec accusatoribus: sed tacuit non cõcedendo eorum accusationes taciturnitate, sed despiciendo tanquam indignas responsione. Sic Psalres in persona Saluatoris. Factus sum sicut homo non audiens:& non habens in ore suo redargutiones. Esaias quoque ait. Quasi agnus coram tondente se, obmutescet. Docemur hic quod omni loco, tempore,& coram quibuslibet,veritas est manifestanda (sed plerumque silentium diutnum est.)Videns itaque Herodes quod Christus nullum signum faceret,nec verbum aliquod ad interrogata responderet,nec contra accusatores suos aliquibus responsionibus se defenderet,reputauit eum idiotam, ac fatuum,& non sanæ mentis, ideoque. *Sprevit enim Herodes cum exercitu suo.* Vt omnes in eadem culpa monstrarẽtur esse pares. Sic hodie sectatores Christi à malis hominibus spernũtur,& ab eis fatui reputantur. Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum & in similitudinem improperij nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorũ sine honore. Sic etiam & hodie multi cum Herode spernunt Christum qui signa quærunt conquerentes quod modo miracula ab eo nõ fiant:cum modo non sit opus signorum, sed operum. Habent(dixit Abraham) Moseni, & Prophetas:audiant illos. Modo autem præter hæc habemus Euangelium epistolas Pauli,& adhuc signa quærimus. ¶ Porro quis dicere poterit,quot iniurijs,blasphemis, & irrisionibus Christum affecerunt ministri hi iniquitatis:Bene dixit illud Psalmi. Ego autem sum vermis,& non homo, opprobrium hominum,& abiectio plebis: Sicuti enim vermiculi mortui recenter,nemo miseretur cũ res vilis,& parui momenti sit adeo vt etsi conculcetur quis nihil refert:sic Christi Saluatoris vita tanquam si esset alicuius vilis vermiculi despecta est,ipseque adeo conculcatus, sputus,contemptus,abiectus & interemptus,ac si vere homo non esset,sed vermis. Miserere ergo tu,& comparere si Christianus es: sunt-

Psal.37. Esa.53. Psal.21. Luc.16. Psalm.

que tibi humana viscera,compatere inquam ob ingentem abiectionem, pudeatque te honores,& prosperadiligere,videntem propter te Deum in profundo miseriæ,& calamitatis constitutum. Hic videbis sanctum Prophetam Dauidem,factum insanum,& furiosum habitum coram Rege Achis. Audi ergo Esaiã in persona Dei in hęc verba loquentẽ. Filios enutriui,&exaltaui,ipsi autẽ spreuerũt me. In Psalmo quoque habetur. Factus sum illis in parabolam. Etiam nunc sunt multi similes Herodi:qui primo gauisus est, postea spreuit Christum. Sic etiam & plurimi simulant sese sapientiæ diuinæ amatores,& salutaris veritatis inquisitores:non vt secundum eam viuãt, sed vt in eius profundis & mirabilibus delectentur. Qui dum circa eius documenta laborant,& vitijs seruiũt:quid aliud est nisi quod Iesum contemnunt? Melius fuisset Herodi Iesum non videre quam videre,& contemnere. Melius(inquit Beatus Petrus)esset viã veritatis non agnoscere: quam post agnitam,retrorsum conuerti. Illi vero Gentiles viderunt Iesum,sed ad bonum tuum. Cupiebant enim in eum credere,vt habetur in Ioanne. Sic & Simeon,sic Zachæus:sic & tu desiderare debes amplius Iesum videre,hoc est maiorem quotidie agnitionem habere,non vt contemnas:sed vt in eius dilectione accrescas. ¶ Præterea hoc Christi exemplo docemur, vt nos potius velle debeamus à malis despici,quam ab adulatoribus laudati. Secundo quod tẽpore & loco expedit aliquando sapientiam dissimulare. Vnde quod Dominus ipse fons sapientiæ,coram Herode pro stulto habere se permisit ex incomprehensibili sua sapientia processit:quia si sapientem se verbis,& factis, ostendisset,vtique passionem suam impedisset. Tertio, quod homo nihil quærat in vestibus,non ornatum,non pretiositatem, sed solum necessitatem: quia Saluator in veste velut fatuus est illusus. Et ideo sequitur in contextu. *Et illusit indutum veste alba.* Et hoc in derisionem signumque illusionis, sicut fatui solent aliqua ludicra veste indui,qua cognoscantur ab alijs: & tunc derisorium erat portare desuper vestem albam, eo quod sic illuderetur tunc fatuus. Sic itaque vides qualiter Dominus non solum malefactor, sed etiam stultus est reputatus: ipse autem omnia patientissime tolerabat. Patientiam ergo habe si tu malefactor,& stultus iniustè fueris reputatus. Nam sicut diuina sapientia tan-

1.R eg.21. Esa.1. Psal.68. 2.Pet.2. Ioan.12. Luc.2. Luc.19. Ioan.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam fatua ſpernitur & irrideturi ſic omnes irriſiones quæ ſolent à varijs mundi huius hominibus Deum præ oculis non habentibus homini ſpirituali irrogari debent patienter ferre. Vide quod omnes qui piè & innocenter volunt vitam ducere, ſecundum nouum hominem, ab his qui viuunt ſecundum hominem veterem illudũtur, & ab eis fatui habentur. Sed propter hoc non debent turbari viri ſpirituales, imo potiꝰ gaudere: quia Chriſtus inductus veſte alba quæ innocentiã ſignificat illuſus, & deriſus eſt à filijs huius ſeculi, apud quos alba veſtis exprobrabilis eſt. Sed ſicut crux ante paſſionem Chriſti exprobrabilis erat, quæ poſteà facta eſt honorabilis: ita vt etiam in coronis regum portetur: ità alba veſtis poſt Chriſti paſſionem facta eſt valde honorabilis, & innocentiæ ſignum. Vnde qui libet poſt baptiſmum renouatus induitur veſte alba in ſignum innocentiæ, quam confert baptiſmus. In cuius etiam ſignum Chriſto paſſo Angeli in veſtimentis albis apparuerũt in eius reſurrectione, ſed ad contextum. *Et remiſit ad Pilatum.* Non enim eſt bonorum iudicium illudere in iudicio conſtitutoſed aut damnare criminis conuictum, aut abſoluere innocentem. Vtrumque ergo igit Herodes innocentem irridet, & vinctum remittit ad alium iudicem. Sic Dominus cum nota illuſionis portando veſtem albam rediit, & Herodis conſenſum de ſua nocte ſecum deriſit. Hic autem conſenſus apparuit ſigno, & facto: ſigno quidem in veſtis albæ illuſione, facto in amicitiæ confœderatione. Quapropter ſequitur in textu. *Facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die: nam antea inimici erant ad inuicem.* Iam petra angularis coniungit duos illos parietes adeo ſeparatos, Iudæos, ſcilicet, & Gentiles. Chriſtus enim eſt pax noſtra, qui ex vtroque populo fecit vnum. Impletum illud Pſalmi. Cum his, qui oderunt pacem erã pacificus. Hos duos adeo diſcordes iudices, in concordiam redegit. Si tu odio habes proximum, & propter Chriſtum in cruce mortuum non veniam concedis, peior es certe Pilato, & ſceleſtior Herode: qui quidem adinuicem amicitiam inierunt Chriſto Domino noſtro qui vera pax eſt intercedente. Vide ergo quam ſancta veſtigia, & tempora teris, quando contrahendis amicitijs, & concordijs indulges: ſiquidem maximum, & præcipuum, quod Dnus veniens mundo intulit, fuit pax ipſa. Inimicitias autem habebant antea Herodes, & Pilatus: propter necem Galilæorum qui de Herodis præpoſitura, & dominio erant, quos Pilatus occiderat miſcens ſanguinem eorum cum ſacrificijs, quę offerebant. Sed nunc ſuper hoc reconciliatus eſt Pilatus Herodi: quia probono habuit Herodes quod Pilatus ſibi detulerat mittendo ſibi hominem ſuæ iuriſdictionis, & præſertim talem hominem, quem ipſe videre diu deſiderauerat. Sic multi frequenter amici, & concordes in condemnatione, & nocumento innocentum fiunt, qui antea ſibi inuicem contrarij fuerant. Hæc autem amici- *Luc.23.*
tia Pilati & Herodis fuit ſignum quod Iudęi & Gentiles conuenient in perſequutione Chriſtianorum. De hac habetur in Pſalmo. *Pſal.2.*
Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania. Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum: aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Præterea hanc miſsionem & remiſsionem Deus fieri voluit: ad maiorem & euidentiorem ſuæ innocentiæ oſtẽſionem. *Pilatus autem conuocatis principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, & plebe, dixit ad illos. Obtuliſtis mihi hunc hominem quaſi auertentem populum & ecce ego coram vobis interrogans nullam cauſam inuenio in homine iſto ex his in quibus eum accuſatis. Sed neque Herodes. Nam remiſi vos ad illum & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.* Hiſtoria clara eſt, nec aliqua indiget expoſitione: ſed tantum conſiderandum quod Chriſtus Dominus Iudæos ſuos ſibi magis offenſos habet, quam Gentiles. Pilatus omnia conatur, & omnem mouet lapidem, vt Ieſum abſoluat, & eius innocentiam palam oſtendat: quem ſola Pontificum inuidia traditum nouerat: in quo neque ipſe, nec Herodes, cauſam mortis inuenire poterat. Sed Iudæi clamant, vt morte damnet Chriſtum. Filij naturales, magis perſequũtur. Inimici enim hominis (ait Ieſus) *Matth.*
domeſtici eius. Præterea Pilatus omnes cõuocat tam principes ſacerdotum, quam turbã, vt inter tantos ſaltim aliquẽ inueniat qui veritati, & innocentiæ Chriſti patrocinari velit. Obtuliſtis inquit mihi hunc hominẽ quaſi cõtrarium legi diuinæ, & humanæ: ſed non tantum ego, ſed nec Herodes, vt vos ipſi teſtes eſtis, inuenit in eo cauſam aliquam mortis. Et ne exiſtimetis me clã cõuiciſſe eũ, vt veritatẽ celet, & delicta propria nõ cõfiteatur, corã vobis clare, & manifeſtè interrogaui & non inueni in eo cauſam mortis. At qui Herodes ſub

ſub cuius cõditione natus, & conuerſatus eſt, & cui plus iuris eſt in hunc hominem quam mihi, nihil dignum morte in ipſo deprehendit. Quid igitur faciam? *Emendatum ergo illũ dimittam.* Mira Pilati ſtultitia: ſi ipſe fatetur, quod innocens eſt: quid innocente emendari quæritꝰ Et ſi emendabit, quid in innocentem toties proclamabit? Nam qui innocens eſt: nec leuiſſima pœna puniri debet. Sed Pilatus hac caſtigatione iubens eum flagellari, volebat mitigare odium Iudęorũ aduerſus Chriſtum: quod vtique facere non debebat, ſed continuo abſoluere Chriſtum innocentem. Vt cunque tamen ſit, Pilatus multo melior erat quam Iudæorum pontifices: nam hi totis viribus conantur innocẽtem occidere, Pilatus autem quærit modum vt eum abſoluat. Emendatum ergo eum, ſcilicet flagellando, vt ſi qua in veſtris cerimonijs commiſit, vel in aliquo deliquit pro ipſis correctus emendetur: & ſic emendatum & diſciplinatum, dimittam à morte liberum. Flagris, & ludibrijs eum afficiam quantum ipſi iuſſeritis, dummodo innoxium ſanguine non ſitiatis vel funeris: videns enim ex clamore eorum quod nullo modo poterat dimittere Ieſum omnino liberum cum pace ipſorum, & ex altera parte durum ſibi videbatur interficere innocentem: ideo ad ſatisfaciendũ eis fecit Chriſtum flagellari, & illudi, vt videntes eum ſic punitum & illuſum vltra condignum pœnis eius & opprobrijs ipſi, & crudelitas eorum ſatiaretur, & mitigaretur, mortemq; eius non ſtitirent: nam naturale eſt vt ira quieſcat, ſi eũ contra quem iraſcitur humiliatum, & punitum videat. O, Pilate tu vis Dominum caſtigare? Neſcis, quod nec flagella meretur, ſicut nec pœnam mortis. Rectius ageres ſi te ipſum *Rom 3.*
ad ſuum nutum corrigeres. Vnde intentio non excuſat Pilatum in totum: quia nullum per ſe malum poteſt propter bonam intẽtionem effici totaliter bonum: nec facienda ſunt mala vt eueniant bona. Affligere tamen innocẽtem, & maxime filium Dei, de ſe malũ erat: ideo nullã habet Pilatus excuſationem. Sed nunc, o Chriſtiane tu quiſquis es conſidera quod nudatur ille qui nudos veſtit, & ligatur qui ſoluit compeditos, à dæmonibuſque vinctos, & flagellatur ille qui nos eruit à flagellis. *Pſal. 31.*
Flagellari enim Chriſtus voluit vt nos a perpetuis flagellis liberaret. Sicut pia mater videns quod pater vult flagellare aliquem de filijs ſuis, extenſis occurrit brachijs: & eũ protegit, exponens ſe pro eo flagellis. Ideo Chriſtus ſicut pia mater, flagella noſtra ſuſcepit. *Eſa. 53.*
Quapropter dicitur in Eſaia. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, cuius liuore ſanati ſumus. In ſano membro oportet facere cauterium, vt infirma membra ſanentur. Ideo habetur in Pſalmo. Diſciplinans correxit me in finem. ¶ Vide etiam quod ſi Chriſtus tam grauiter flagellatus eſt innocẽs pro peccatis alienis: quam grauiter putas noxios (niſi ſe correxerint) eſſe flagellãdos pro peccatis proprijs? Diſce patienter flagello Dei ſufferre: ipſe enim vt ait Sapiens, quem diligit caſtigat: & *Prou. 3.*
flagellat omnem filium quem recepit. Fluit *Hebræ. 12.*
itaque regius & pretioſiſsimus ſanguis de omnibus partibus corporis: & eius corpus candidiſsimum cruore eius roſeo rubricatur per totum. Super addunt, reiteratur, & ſpiſſatur plaga ſuper plagam: liuor ſuper liuorem, fractura ſuper fracturam, ſanguis ſuper ſanguinem: quouſque tam tortoribus, quam inſpectoribus fatigatis ſolui iubetur à columna cui fuit ligatus. Innumerabiles enim fuerunt plagæ eius. Nam cum pro menſura peccati ſit plagarum modus. Chriſtus flagellatus fuit pro peccatis noſtris, quæ innumerabilia fuerunt. *Deut. 25.*
Et hoc eſt quod dicitur in Eſaia. A planta pedis vſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. *Eſa. 1.*
Et iterum. Non eſt ei ſpecies, neque decor: & vidimus eum, & non erat aſpectus, & quaſi abſconditus vultus eius, & deſpectus: & reputauimus eũ quaſi leproſum percuſſum adeo, *Iſa. 53.*
& humiliatum. Iam vides hic beatũ Iob, per- *Iob. 2.*
cuſſum à plãta pedis vſque peſſimo: & Achior *Iudit. 5.*
rem quia gloriam Dei celauerat & veritatem *Pſal. 72.*
coram impio Holoferne dixerat, ligatũ. Hic quoque impletum cernimus illud. Fui flagellatus tota die, & caſtigatio in matutinis. Sed nunquid his omnibus, perfidorum Iudæorũ rabies quieuit? Non eſt ſatiata eorum crudelitas. Quapropter aliam viam quærit Pilatus vt eũ ſoluat & liberet à morte. Ideo q; ſequitur in contextu. *Neceſſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum vnum.* Mos erat Iudeorũ vnum vinctum dimittere populo in die ſancto paſchæ tantum, quẽ populus voluiſſet: & alij vincti digni morte qui tũc cuſtodiebãtur occidebãtur. Quod faciebant in memoriam quãdo Angelus Dñi ſaluauit Hebræos, & percuſsit primogenita Ægyptiorum. Ideo ad hoc repræſentandum, & in memoriam huius beneficij, ſaluabant vnum morti propinquum, & alios interficiebant. Et hanc conſuetudi-

Colo. 3.
Matt. 16. Act. 1.
Pſal. 117.
Pſal. 119.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem obseruari interpretarunt ab Imperatore Romanorum sicut fuerat obseruata antequã Iudæa esset Romanis subiecta. Pilatus itaque sciens illos cupidos de obseruanda illa consuetudine, & ex alia parte quod Barrabbas erat pessimus, & populo odiosus proposuit eis sub distinctione optionem dicens, quod ad honorem festi liberarent vnum ex duobus Iesum, vel Barrabam, credens quod Iesum liberarent: nam non putabat quod peterent liberationem Barrabæ qui erat homicida, actediticiosus, & insignis famosirate sui criminis, sed quod Iesum liberarent. Ipsi vero nimio odio contra Christum moti, & obstinato corde in malitia perdurantes ne Christus liberaretur petierunt Barrabam dimitti, & liberari: Christum vero innocentem tolli de medio, & crucifigi ideo sequitur. *Exclamauit simul vniuersa turba dicens: tolle hunc & dimitte nobis Barrabam qui propter seditionem quandam factam in ciuitate & homicidium missus in carcerem.* Proh Deum atque hominum fidem, qua iniqua est hæc collatio, innocentissimum cum sceleratissimo, principem pacis cum autore seditionis conferre. Ligna vt legitur in libro Iudicum, elegerunt Rhamnum, & dimiserunt vitem: hunc autem eligendo perdiderunt animæ libertatem, & eorporis. Vermem enim Christum non hominem reputauerũt. Vnde in Psalmo dicitur. Ego autem vermis & non homo. In Osea. Ego tinea Ephraim: & quasi putredo domui Iudæ. Sicut enim tinea de veste nascitur, & ipsam consumit: sic Christus de Iudæis secundum carnem natus est, & eos merito peccatorum suorum destruxit: quia homicidam autori vitæ prætulerunt. Quod increpans Beatus Petrus postea dicebat. Vos sanctum, & iustum negastis: & petistis virum homicidam donari vobis: autorem vero vitæ interfecistis. Sed quomodo populus tam facile persuasus est à principibus sacerdotum vt Barrabam peterent: Sciebat enim populus Christũ beneficentissimum, eius enim beneficia quotidie receperat. Sciebat sapientissimum, eius enim doctrinam suspensus audiebat: sciebat diuinum, eius enim miracula continẽter ipse cernebat. Vnde igitur tam facile Barrabam vult dimitti, & Christum virum tantum crucifigi? Profecto argumentum est Christum non esse de terra, sed de cœlo: non de mundo, sed de Deo. Si enim de mundo fuisset mundus quod suum est, diligeret, nunc autem quia non est de mundo odit eum mundus. Quis non erat de mundo, perit mundus vt crucifigatur.

¶ Nota quod duos homines in sua passione liberauit Christus à morte: hunc Barrabã à morte corporis, & latronem à morte animæ: vt ostenderet quod suo sanguine nos liberauit à morte animæ & corporis. Sed ad contextum. *Iterũ autem Pilatus loquutus est ad eos volens dimittere Iesum.* Supra tenebat eum dimittere: sed ex eo tempore omnino & constanti animo quærebat hoc facere. Iudæi autem non valentes per falsas accusationes circunuenire iudicem, vocibus magnis insistebant: quapropter ait Lucas. *At illi succlamabant dicentes. Crucifige, crucifige eum.* Quasi dicat: Hæc pœna nullo modo nobis sufficit: sed perimus vt moriatur. Videntes eum magis commouebantur: quia ex aspectu eius qui odio habebatur magis contra eum cor odientis inflammatur. Illa meretrix coram iudice Salomone clamabat inuerecũde. Nec mihi nec tibi sed diuidatur. Sic nũc inuerecunda synagoga quia iã adulterauerat & recesserat à vero sponso suo Christo, coram Pilato iudice vociferatur. Crucifige, crucifige eum. Ingeminant autem crucifige propter desiderij vehementiam: & quia voluntate & opere crucifixerunt eũ. Moses bis virga percussit silicem: & Iudæo bis clamãte crucifige, crucifige de percussa silice crucifixi flo xerunt aquæ largissimæ quæ totum mundum doctrina, & baptismo abluerunt: sic populum iumentaque, id est, doctos indoctosque salutaris verbi longa sitt deficientes refecit. ¶ Præterea magna fuit horum crudelitas: quia eis non sufficit videre eum sic flagellatum & sanguine perfusum sed volunt occidere: & non quacunque morte, sed turpissima & abiectissima. Clauis affixi ad lignum quærũt ne dolor citius finiatur, sed morte producta moriatur: vt in cruce diutius videatur, & modo mortis dissimetur. Verum Iudæi de morte pessima cogitabant, sed à Domino eis non intelligentibus electa est. Crux enim erat trophæum quo diabolus erat superandus: vt ille qui in ligno parentes nostros vicerat, à Dño vinceretur. Suis enim armis diabolus victus & suspensus sicut Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo. Hic est gladius Goliath Philistæi, & ensis Holofernis quibus decollati sunt. Arma fuit diaboli lignum in quo protoplastum vicit. Hũc Christo parauit, & in eo mortua est mors, & diabolus victo. Si hic esset aliquis adeo in gladiatoria

Iudic. 9.

Psal. 21.
Osee. 5.

Act. 3.

Ioan. 14.

5. Reg. 3.

Num. 20.

Gene 3.
Hester 7.
1 Reg. 17.
Iudith. 13.

toria arte peritus vt intèr omnes peritissimeense inimici ictus repelleret & Clypeo exciperet, quem si alius superueniret, qui eisdem armis in quibus ille strenuus est vinceret & superaret, nonne vir maximæ frugi haberetur? Diabolus quidem optime sudem & fustem vibrare sciebat, offendere, & ictum defendere: quo armorum genere Adamum deiecerat, & superauerat, & vt peritus & strenuus in huiusmodi exercitio crucem elegit, & parauit suis ministris Iudæis scilicet, eorundem ope quidem: qui tandem modo eorum linguis illapsus est vt eis tanquam instrumẽtis Pilatum alloquatur dicens. Crucifige, crucifige eum. Sed tamen ei contra euenit: nam eadem cruce victus fuit, & regnum illius desolatum. Vide hic quod non refert ad culpæ intentionem occidere hominem lingua, vel gladio quia non sunt hic attendendæ manus inermes, sed os armatum, vnde gladius processit quo Christus occideretur. Ideo in Psalmo habetur, Lingua eorum gladius acutus.

Psal. 56.

Cauẽant ergo sibi detractores & proximorũ infamatores ne exacuant vt gladios linguas suas: quia sicut gladio corpus, sic lingua fama hominis perimitur, vt in Prouerbijs dicitur.

Prou. 18.

Mors & vita in manibus linguæ. Talibus conuitijs & iniurijs respondendum nõ est. Christus enim sicut agnus innocens eis non respõdebat. Sed procedamus. *Ille autem tertio dixit ad illos. Quid enim malifecit iste? Nullã causam mortis inuenio in eo. Corripiam ergo illum & dimittam.* Si bene quæ in superioribus dixit Lucas legeris, iam nunc tertio dixit Pilatus Christũ innocentem esse. Nã primo postquam Christum interrogauit an esset Rex Iudæorum dixit Pilatus ad principes sacerdotum & ad turbas. Nihil inuenio causæ in hoc homine. Secundo postquam venit Christus ad Pilatum de domo Herodis dixit Pilatus ad illos. Obtulistis mihi hunc hominem quasi auertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans nullã causam inuenio in homine isto. Et nunc tertio, ait. Nullam causam mortis inuenio in eo. Bene ergo Euangelista noster ait quod hoc tertio dixit Pilatus ad illos. Nõ inuenio inquit causam mortis in eo. Verum dixit Pilatus quia Christus peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius, vnde bene dicit in eo, quia causam mortis Christi non fuit in eo, sed in nobis. Et videns quod quanuis ostendit eis flagellatum, & sic illusum, & vt alij Euangelistæ volunt spinis coronatum clamabant quod crucifigeretur: addidit & adhuc vt eorum iram aliquantulũ placaret dicens. Corripiam ergo illum, & dimittam, volens aliquod ei supplicium inferre ne crucifigeretur. ¶ Voluit Pilatus quinque modis liberare Christum. Primo iudicis mutatione, quando misit eum ad Herodem. Secũdo criminis purgatione dicens, ego in eo non inuenio causam mortis. Tertio pœnæ illatione, quando ait. Corripiam ergo illum, & dimittam. Quarto personatum collatione, conferendo Barrabam latronem innocenti Christo. Quinto ex sententiæ dilatione, eos sæpe interrogando quid vellent facere de Iesu. Vtinam iudices nostri ita curiosi essent pro pauperibus absoluendis in causa iusta. Sed quid ad hæc obstinata Iudæorum iniquitas? *At illi instabant vocibus magnis postulantes vt crucifigeretur. & inualescebant voces eorum.* Instabant vocibus magnis sicut canis rabidi non sustinentes sibi auferri cadauer: ad quod lacerandum, & deuorandum dentibus, & totis faucibus inhiant solo latratu cum dentibus non possint amplius insequentes. Quanto enim plus audiebant quod Pilatus vellet liberare eum, tanto magis clamabant in contrariũ: vt qui criminando, & ratiocinando nequiuerãt iam vociferando, perficiant: sed Pilatus timore mox vincitur: & à tramite veritatis: iustitiæque detorquetur. Petente enim tota Iudæorũ multitudine vocibus magnis vt crucifigeretur: tamen miser Iudex Pilatus motus timore Imperatoris, fauori Iudaici populi, cui ipse præerat, & à quibus pecunias sperabat accipere contra iustitiam, & conscientiam, qua Christum innocentẽ nouerat, & in quo nulla causa mortis erat: tulit sententiam crudelissimam de morte innocentis. Ideo sequitur in contextu. *Et Pilatus adiudicauit fieri petitionẽ eorum.* Pilatus ambitiosus nolẽs amittere principatum, quanquam pronuntiasset Christum innocentem, volens tamẽ magis clamoribus populi satisfacere, quam Deo, & iustitiæ, timensque ne accusaretur de Cæsaris rebellione, cum hoc, nullum suspicans periculum, etsi innocẽtem pauperem morti adiudicaret (maxime quia contradictor aliquis non apparebat) protulit sententiam, & iudicauit eum obeulpam affectati regni esse crucifigendum. Quia enim Iudæi Cæsarem Regem, & dominum professi sunt videns quod sic se poteste Romanorum subiecerunt condemnauit Iesum quasi vsurpantem Cæsaris potestatẽ. Præ-

1. Petr. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

terea Pilatus Christum quem innocẽtem sciebat damnauit sequens multitudinis opinionem: ita vt non auderet absoluere, quem omnes cupiebant damnare. Disce non sequi omnium votum, si tu sentis iuste iudicandũ. Vnde in Exodo. Non eris post multos ad mala. Ambitiosus itaque fuit Pilatus & pusillanimis: timore enim Iudæorum, non ex malitia damnauit innocentem. Non tamen propter hoc excusatur Pilatus: quia cũ iudex esset, tenebatur ex officio seruare iustitiam: & nec timore credere debuit, nec amore, vt faceret contra eam: qui si omnino voluisset quem iustũ pronunciauerat eripere potuisset. Minus tamen peccauit quã Iudæi: insteterit enim vt eum ab eius manibus liberaret, & eius motiuum fuit minus malum: quia Iudæi ad occidendum Christum moti sunt per odium: Pilatus vero propter Cæsaris fauorem, & Iudæorum timorem. Sic ergo eis cõsensit quo ad effectum futori eorum obuiare potuit. Cõsentit enim qui cum potest arguere non arguit. Sicut enim nunc Pilatus sic hodie faciũt multi iudices timore vel fauore à veritate iudicij declinantes & iustitiam subuertẽtes. Ecce quomodo innocentissimus agnus vt tollat à iudicio, & iamento iustæ & æternæ damnationis eripetet iniuste propter reu dicio damnari præelegit: cece quæ non rapuit pro te soluit, & tu nec deuotionis sõluis pinguedinem nec compassionis refundis affectum. Cogita quantum amici eius clamauerunt, quando illam sententiam audierũt. Sed maledicti gudent exultant: quo quod intentum suum praui habent: eum qui est verus & æternus Deus deridẽt, & eius mortem quãtum potsunt accelerant: nec beneficiorum & operum eius recordantur, nec propter innocentiam eius mouentur: sed crudeliores videntur nec propter afflictionem quam in euidenter ferre trahunt. ¶ Admonemur hic quod sicut Saluator noster sustinuit pro nobis iniquam sentẽtiam ab homine contra se ferri sic & nos pro Deo, cuius non debemus iniqua hominum iudicia. Vnde Apostolus Corinthijs suis dicebat: Mihi autem pro minimo est vt à vobis iudicer aut ab humano die. Sed procedamus.

Exo. 23.

Psal. 68.

1. Cor. 4.

Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium & seditionem missus fuit in carcerem quem petebant. Iesum vero tradidit voluntati eorum. Dat veniam coruis Pilatus & vexat censura columbas: quod etiam & nunc quotidie fieri cernimus nam scelerati soluuntur quasi essent innocentes, & pauperes grauibus pœnis plectuntur. Si innocentia tanta sicut Christi nõ erat in orbe tuta, & sub tãtis iudicibus, & in tanta ciuitate: quid in mũdo erit de paupertũ innocentia, quæ non est tanta sicut illa quę declarata erat virtutibus, miraculis, & doctrina? propterea solatium hic accipiat innocentia læsa à iudicibus. Nõ est autem hoc mirandum quia propter innocentiam omniũ non dimittit lupus eas deuorare: & maxime cum sint in syluis, vel prope syluas, ciuitates, & vrbes. Syluæ sunt vbi habitãt multi bestiales homines, & tanto maiores syluæ quanto maiores ciuitates. O, quam ingens fuit lætitia illius nequissimæ gentis, quando autoritate iudicis innocentissimus agnus illis fuit traditus illudendus, & pro libito tractandus. Vestierunt eum vestimentis suis, vt magis agnosceretur in propria veste, quam in aliena, & ductus est foras citius ne mortem eius differant, & ligãtes func manus, & collum ipsius, ponẽtes lignum magnũ crucis, super delicatissimos humeros suos, extra propriã ciuitatẽ eiciũt. Ecce nunc Rex noster portat sceptrum in signũ gloriæ, portat trophæum in signum victoriæ: quo principatu, & potestate spoliando tirannum pluuit. Vide nunc summũ sacerdotem intrãtem in sancta sanctorum, tãquam paradisi clauem super humerum portantem. Ecce Abel educitur in agrũ à fratre, vt ab eo perimatur: & Isaac ligna holocausti portat. Et sicut Isaac nõ est occisus sed aries: ita Christus nõ quatenus Deus, sed quatenus homo est mortuus. Nam sicut si quis ignito ferro aquã super infundat extinguitur ignis, qui natus est pati ab aqua, ferrum autem manet incolume: sic humanitas passa est quæ pati poterat, non diuinitas. Vide etiam & Moisem cũ virga cuius per cussionis aperta est mare, per quod filij Israel in terram promissionis transierunt. Vide hic Elisæum cum ligno ad quærendum securim, quæ in imo demersa erat vtinã hoc saluti fero ligno Christus suscitaret genus humanũ in imo iacens. Hic ad impletum certimus illud, quod olim prædixerat Esaias. Principatũ eius super humerum eius. Eduxerunt autẽ illum extra ciuitatem, quorum enim animaliũ sanguis inferebatur in sancta sanctorum horum corpora educebantur extra castra eorum cremabantur, & immolabantur. Sic Christus extra castra passus est, & immolatus pro nobis, vt nos Deo conciliaret. Illinitus vero eru cẽ, per hoc inducit ad sui sequelã: sicut antea dixit.

Exod. 14.

4. Reg. 6.

Esa. 9.

Leuit. 8.

Matth. 16.

Hebræ. 13. 2. Cor. 4.

dixit, Si quis vult venire post me abneget semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me. Si verus Christi imitator se ipsum abneget, crucem suam tollendo & extra castra seeum improperia eius portando, tãquam purgamentum huius mundi factus, semper mortificationem Iesu in corpore suo circumferat, vt & vita Iesu in corpore suo tandem manifesta fiat. *Et cum ducerent eum apprehenderunt Simonem quendam Cirenensem venientem de villa, & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.* Lento gradu incedẽte Christo, imponũt crucem Simoni, qui de Cirene ciuitate Libiæ erat, & pater Alexandri, & Rufi. Hoc fecerũt non ex compassione: sed timentes ne Pilatus sententiam reuocaret, quia voluntatem dimittendi eum ostenderat, & timebant ne antequam crucifigeretur reuocaret sententiam. Ideo mortem Christi accelerare volentes hunc Simonem angariauerunt: vel etiam quia sit Iudæi volebant, vt Christus non solum moreretur: sed vt moreretur morte maledicte crucis, nam maledictus erat secundũ legem qui suspendebatur in ligno: tirantes verò ne sic fatigatus pondere crucis post flagella & vulnera in via deficeret accelerate voluerunt crucifixionem, vt sic ignominiosus moreretur. ¶ Expende etiam quod Pilati domus à Caluario monte distat mille octingentos septuaginta duobus passibus, vt videas quam lõga via Christus Dominus cruce onustus incesserit, post tot præcipuè labores, & angustias. ¶ Præterea hæc Beati Lucæ verba dupliciter solent exponi, Vno modo vt illa particula, post, dicat posterioritatem temporis: & iste intellectus est magis communis: vt vide posita cruce de humeris Christi postmodum Simon portauerit eam solus. Alio modo vt dicat posteriorit ãte loco: vt a quod Christus præcesserit portando crucem in parte anteriori, & Simon sit subsequutus portando partem posteriorem, quia solus non poterat portare: in quod ambo portabant, Simon adiuuando, & simul cum Christo post ipsum portando: & hic secundus sensus mihi melior & verior videtur, & hoc magis consonans beati Lucę, & in antiquis picturis ita depingitur, Simon hic eandem crucem simul cum Christo portando. Sequitur. *Sequebatur autem eum multa turba populi: & mulierum, quæ plangebant eum & lamentabantur eum.* Non dubium quin ibi fuerint viri flentes: quia credile est ibi fuisse Ioseph Abarimathia, Gamalielẽ, & Nicodemum: sed quia fœmineus sexus tanquam contemptibilior liberius poterat principibus sacerdotum præsentibus quid contra eorum malitiam sentirit ostentare: ideo præcipue dicuntur mulieres hic fleuisse.

Deut. 21.

Leuit. 16. Gen. 4. Gen. 22.

Quadruplex, autem turba eum sequebatur. Prima carnificum quæ eum trahebant, & premebant. Secunda Iudæorum, quæ eum irridebant. Tertia eorum, qui ad videndum spectaculum veniebant. Quarta amicorum, qui anxie lugebant. Tu etiam si Christi passionem non doles, nec luges, sed in hac vita dies transis risu, delicijsque signum maximum est, quod non est de turba amicorum Christi: qui quidem vna cum deuotis mulieribus lamentabantur, & sequebantur lugentes. Sed quia nouit Dominus qui sunt eius prætermissa furentis populi turba adamantes & plangentes se, fœminas oculos & ora conuertit: quia suos libenter respicit Dominus, & dixit eis. *Filiæ Hierusalem nolite flere super me.* Nunc lamentamini moriturũ cuius cito resurrectio soluere mortem potest: cuius mors, omnemque mortem & ipsum mortis autorem destruet. Non enim oportet flere eum, qui propria patitur sponte: sed magis et applaudere, nam mors mea vita est. Non oportet mortem iustorum flere, quia isti mutantur in melius, & ab hoc exilio in patriam morte intermediante transeunt. ¶ Aduerte quòd cum filias Hierusalem appellat, significatur quod non solum mulieres de Galilæa eum sequuti sunt, sed etiam alię mulieres eiusdẽ vrbis cum sequutæ sunt, & ei adhæserunt. Præterea istæ mulieres typum gerebant eorum qui aliorum compatiuntur & miserẽtur sed non sibi, aliorumque peccata deplorant & accusant, sed de suis moribus non curant: contra quod dicitur in Ecclesiastico. Miserere animæ tuæ, placẽs Deo. Non ergo prohibet Dominus compassionẽ: sed præcipit aliam luctus causam. Ideo subiungitur. *Sed super vos ipsas flete & super filios vestros.* Hoc dicit propter miseriã, quæ erat ventura à Romanis in obsidione & vastatione Hierusalẽ. Super vos & super filios vestros flete, & super imminenti excidio vrbis & gentis vestræ: vos quipsis & vestra progenie dignis lacrymarũ fletibus abluite, ne vltione meæ mortis dãnemini, etiã cũ perfidis. *Quoniã ecce dies venient.* Scilicet quadragesimo anno post meã passionẽ. *In quibus dicent.* Re anguistia & dolore maximo & amarissimo cordis gemẽ

Luc. 8.

Eccle. 30.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes & vlulantes *Beatæ sterilis, & ventres qui non genuerunt, & vbera, quæ non lactauerunt.* Quia agiliores ad fugiendum quam grauidę, & etiam quia pro se solum erunt anxiæ, & nõ pro filijs: nam matres duplici dolore concutiuntur: vno ex partu suo, alio ex dolore filiorum. Nam vastatione Hierusalem matres filios iugulabant & comedebant. Ideo illæ, quę filios non habebãt aut nutriebant beatæ erãt præ illis. *Tunc incipient dicere montibus, cadite super nos, & collibus operite nos.* Quia multi tũc dicent. Vtinam montes caderent super nos, & colles operirent nos. His verbis explicat Christus mala, quæ ventura sunt super Iudęã & Hierusalem in vltionem mortis suæ, quæ erit talis, qualis nunquam fuit tribulatio ex qua homines esse cœperũt. *Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Nam si Christo omnium virtutum tot tormenta inferũt: in peccatore ab omni humore gratiæ destituto & arefacto, quid fiet? Certè grauius punietur. Quasi omnibus diceret. Si ego qui peccatum non feci & fructuosus sum sine igne passionis de mundo non exeo: quæ tormenta manẽt peccatoribus, & impijs, qui fructibus sunt vacui? Christus hic dicitur lignum viride faciens fructum & per consequens indignum absciſsione per mortem. Viride etiam lignũ & fructiferum sunt iusti & electi: sed aridum & infructiferũ sunt peccatores & impij. ¶ Vide tu qui peccata multa contra Deum fecisti, & modo nihil pateris aduersi, aut infirmitatis vel tribulationis: quantum æterna tormẽta timere debeas. Patent enim mali quod flãgella, ignes, carceres, exilia, & horum similia, q̃ non propter ipsos facta sint, sed pro bonis & iustis: quia has pœnas tantum in bonis vident, & quod ipsi immunes erunt. Sed fallun tur nimis, nam pœnæ propter culpam factæ sunt: & propriæ malorum sunt, & non bonorum. Quod si viderint bonos hic pati, iustos affligi, & audierint Stephanum lapidatũ, Laurentium crematum, Sebastianum sagittis confossum: reliquos Dei amicos diuersis supplicijs, & tormẽtis interemptos, denique ipsum dominum, ac redemptorem nostrum crucis patibulum subire: doleant ipsi peccatores, & timeant, quam graue tormẽtum, supplicijũq; illis paratum sit, qui quotidie peccãt: cũ talia passi sint innocentes, & Dei amici. Ideo apud Ieremiam habetur. Ecce quibus nõ erat iudicium, vt biberent calicem, libenter bibẽt: & tu quasi innocens relinqueris? Non eris innocens, sed bibens bibes. Certe domine Iesu verum est: quia si tu arbor sancta, lignum vitę fructuosum & benedictum tanta pateris, & ramis tuis spoliaris: quid erit de nobis miseris, qui sumus lignum infructuosum & siccum: aptum pro igne & gehennæ incendijs? Si ergo incipit iudicium de domo Dei, & omnes qui pie viuere volũt in Christo persequtionem patiuntur: quis finis eorum qui nõ credunt euãgelio, & impie viunt? Cruciatus æternos, in quibus mali in perpetuum detinendi sunt. Nã huius vitæ tribulationes, deliciæ certè sunt: quibus Deus amicos suos afficit. Illi inquam tibi timorem debẽt incutere: nam quæ hic mala patimur, malorum nomen non merentur, siquidem adeo momentanea sunt, vt simul cum breuitate vitæ finiantur. Igitur ex his omnibus, vt concludam, considerare debes quanta passuri sunt illi, quos Deus reprobat, si tanta passi sunt, quos amat. *Ducebantur autem & alij Duo nequam cum eo, vt interficerẽtur.* Hoc procuratum est per Iudæorum principes, vt Christus infamaretur societate latronum. & a vulgaribus videretur in crimẽ eorum participasse: & sic viderentur mortem eorum iuste procurasse. Hic adimpletum esse cernimus quod Esaias dixerat: Et cũ iniquis reputatus est. Aduerte autem quod Christus redemptor noster cum captus fuit in horto dixit Iudæis. Tanquam ad latronem existis cũ gladijs comprehendere me. Propterea Christus conqueritur, quod iam quod ipsum comprehendere vellent, ne vt latronibus cum eo tunc se haberent quia enim vir maximi nominis habebatur hoc multum dedecus sensit. Et quoniam ad eorum animos peruenerat Christum hoc supra modum vexasse, ad partem plus iaculamenta mittere statuerunt. Et ideo inter duos latrones eum crucifigi fecerũt quasi dicerent. Qui ægrè tulit, vt latro comprehẽdi, acrius ferre se inter latrones crucifixum videre. *Et postquam venerunt in locum qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum & latrones, vnũ à dextris, alterum à sinistris.* Præcone clamãte, vituperabiliter ductus extra portã Hierusalẽ peruenit ad locũ Caluarię vtique fœtidum, Hebraice Golgotha dictum: vbi malefactores puniebantur. Idcirco dominus Iesus pro omnium salute in loco peccatorem est passus in monte Caluariæ. Tanquam ad latronem existis cũ gladijs comprehendere me. Propterea Christus conqueritur, quod iam quod ipsum comprehendere vellent, ne vt latronibus cum eo tunc se haberent quia enim vir maximi nominis habebatur hoc multum dedecus sensit. Et quoniam ad eorum animos peruenerat Christum hoc supra modum vexasse, ad partem plus iaculamenta mittere statuerunt. Et ideo inter duos latrones eum crucifigi fecerũt quasi dicerent. Qui ægrè tulit, vt latro comprehẽdi, acrius ferre se inter latrones crucifixum videre. *Et postquam venerunt in locum qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum & latrones, vnũ à dextris, alterum à sinistris.* Præcone clamãte, vituperabiliter ductus extra portã Hierusalẽ peruenit ad locũ Caluarię vtique fœtidum, Hebraice Golgotha dictum: vbi malefactores puniebantur. Idcirco dominus Iesus pro omnium salute in loco peccatorem est passus in monte Caluariæ. Tanquam ad latronem existis cũ gladijs comprehendere me. Propterea Christus conqueritur, quod iam quod ipsum comprehendere vellent, ne vt latronibus cum eo tunc se haberent quia enim vir maximi nominis habebatur hoc multum dedecus sensit. Et quoniam ad eorum animos peruenerat Christum hoc supra modum vexasse, ad partem plus iaculamenta mittere statuerunt. Et ideo inter duos latrones eum crucifigi fecerũt quasi dicerent. Qui ægrè tulit, vt latro comprehẽdi, acrius ferre se inter latrones crucifixum videre. *Et postquam venerunt in locum qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum & latrones, vnũ à dextris, alterum à sinistris.* Præcone clamãte, vituperabiliter ductus extra portã Hierusalẽ peruenit ad locũ Caluarię vtique fœtidum, Hebraice Golgotha dictum: vbi malefactores puniebantur. Idcirco dominus Iesus pro omnium salute in loco peccatorem est passus in monte Caluariæ.

1.Tim.3.

Esa.53.

Rom.5.

Iere.49.

retur quod per tolerantiam suplicij peruenitur ad coronam martyrij. Et sic pater mortis Christi turpitudo ex conditione loci: quia passus est in loco, vbi puniebantur malefactores, & rei. Patet etiam ex modo mortis: quia crucifixo erat turpissimum genus mortis. Ex ratione societatis: quia inter duos malefactores quasi noxius est crucifixus. Et fuit turpis, ratione temporis: nam fuit in die primo Paschę solenni, vbi plurimę erant nationes: & conuenerant ex omnibus Iudææ locis ad celebrandum Pascha in Hierusalem ad sanctum Dei templum: & sic fuit multũ infamatus, & per consequens maior fuit dolor tantam crudelitatem & afflictionem tali tempore sustinere. ¶ Præterea extra portam passus est ciuitatis. Primo vt ostenderet virtutem passionis suæ non esse includendam intra terminos Iudaicæ gentis. Secundo vt ostenderet quod quisque consequi volunt passionis fructũ, debent exire mundum: saltem per affectum. Rursus in medio terræ habitabilis salutem operatus est, vt omnibus esset æqualis: non enim acceptor personarum est Deus. Item sanctificauerat Christus terram, pedibus sanctissimis suis eam conculcando aquam super eam ambulãdo: & ignem, quia sanctificandus erat in specie eius spiritum paraclerum mittendo discipulis: sed nunc aerem sanctificat in aere elevatus, vbi mori dignatus est. Secundo in aere etiam mori voluit, quia commune est elementum: & sic mors eius pro omnibus æqualiter offerebatur: ex parte sua, quo ad sufficientiam. Cætera enim elementa suos dominos habẽt, ita quod terra vnius, non sit alterius: nec fluuius vniꝰ, aut ignis, nõ sit alterius: sed aer omnium est, & tantum habet aeris pauper sicut diues, agricola sicut rex, & idiota sicut literatus. Sic etiã Christi passio, pro omnibus fuit. Nudus etiam crucifigitur, vt videas quanto igne charitatis & dilectionis arderet: qui vestes in hyeme habere non poterat. ¶ In monte crucifigi voluit: quia apud antiquos mos erat pro reformanda pace inter aliquos potẽtes, quod ipsi montem aliquem ascendebant & ibi ducebatur agnus, cuius sanguis fundebatur: in signum quod sic fieret frangenti fidem. Magni domini & potẽtes fuerunt Deus, & homo, inter quos fuit contentio & bellum: sed tandẽ reformata est pax: pro cuius reformatione ductus est in mõtem agnus immaculatus, vbi fusus est eius sanguis: in signum quod grauis iustitia facienda est de illis, qui hanc pacẽ per peccatum confringunt. ¶ Hac morte crucifixionis voluit mori extensus in cruce apertis manibus, vt tibi regnum cœlorum concederet, vlnis explicitis, vt te amplecteretur, & ad suam amicitiam reuocaret: quantumuis peccator fueris, latere perforato, vt te in visceribus, & corde conderet: & cũ spiritum emittit caput inclinat, quasi signum faciens vocationis, vt ad eum te conferre properes. Denique pedes habet affixos non ire ad sumendũ de tuis iniquitatibus supplicium renuit. ¶ Cõsidera nunc quomodo tuis vestibus nudatur, & super lignum crucis, quod in terra positũ erat dire proiectus & strictissime in modum pellis hinc inde est extensus. Foramina prius fecerunt in cruce: quia brachia, & pedes Christi non poterant foramina attingere, ideo ligatis funibus in manibus & pedibus tantum traxerunt & dulces manus, & pedes, ita atrociter extenderunt, quod omnes iuncturæ ossium dinumerari poterant, iuxta illud Psalmi. Dinumerauerunt omnia ossa mea: quia dinumerabilia ea fecerunt. Hæc autem extensio nimis acerba fuit: & maximam pœnam Christo intulit. Hic etiam adimpletum cernimus illud Psalmi: Foderunt manus meas & pedes meos. Extensis ergo neruis, & venis, ac protentis iuncturis violenta extensione, affixus est cruci in manibus & pedibus durissime perforatis & fuciatis: cum clauis magnis & durissimis, cutem carnem, neruos, & venas, ac compages ossium dissipantibus. Quorum stimulis excita & tu manus & pedes tuos ad omne opus bonum: quia enim primus homo ad lignum preuaricationis manibus extendẽdo, & pedibus accedendo chirographum dãnationis nostræ diabolo confecerat: ideò Saluator noster vt chirographum illud deleret manibus, & pedibus ligno salutifero crucis affigi voluit, clauis inuictissimę charitatis: delẽs per hoc chirographum decreti quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci. O, quam libenter crucem ascendit: & quanto amore omnia pro nobis sustulit. O, quantę voces, ac tristes, vlulatus, & gemitus, ibi ab amicis suis & præcipuè à matre sua mæstissima audiuntur: cum sic crudeliter extenditur, clauatur, & foditur & toto corpore dissipatur. Cum ergo crucifixio facta esset cruce in terra iacente: post hęc Christum crucifixum leuauerunt cum cruce, quæ quidem eleuatio non dubium quin maximi doloris fuerit, eo quod tunc lacerabãtur vulnera ma

Psal.73. Psal.10.

Psa.21.

Gen.3.

Colo.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra manuum & pedum,ex ponderositate corporis:profluxeruntque copiosi riui sanguinis vndique ex illis magnis scissuris, & fontibus Saluatoris Hic siste tu quisquis es, Christi sanguine redemptus.Ecce Abel occisus à fratre, ecce Isaac ligatus à patre,ecce serpens æneus exaltatus in deserto à Mose,ecce scala Iacob, quæ cœlum tangebat,per quã ascendere nos oportet in cœlum,& Dominus Iesus innixus scalæ.Ecce Deus occisus ab homine, & Iesus crucifixus in carne:ecce Rex tuus suspensus in cruce,& Dominus tuus cõdemnatus morte & homo mitis,innocensque proprio inuolutus sanguine.Claui ferri sustinent totũ pondus totius corporis eius. Dolores acerrimos tolerat,& vltra quam dici vel cogitari possit atrigitur.Vide quanto dolore & labore Dominus stat in cruce: & non tædeat te in seruitio suo stare.Stat nudus corpore,sed vestitus amore,& amoris calore inflammatus.Fixis ergo in illa vulnera oculis,interna pietate considera illud corpus tenerum,corpus illud innocens,corpus immaculatum, graui crucis extensione grauiter laceratum.Attende & vide si est dolor sicut dolor eius. Sed vide quomodo agnus innocens qui non aperuit os suum ductus ad victimam nouissimè verbum benedictionis quale à seculo non est auditum super inimicos effudit.Arrige aures, & audi sequentia. *Iesus autem dicebat.Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt.*O verbum magnæ patientiæ: magnæ dulcedinis amoris & ineffabilis charitatis. O dulcissimum pectus, non suam attendit iniuriam non pœnam reputat,non sentit contumelias, non obliuiscitur misereri Deus,sed eorum potius à quibus vulneratur ipse medetur, & vitam procurat à quibus occiditur,orat pro eis nec vltionem appetit.Quid hoc verbo mansuetius? Quid benignius audiri potuit?Cur ergo formica,festuca,puluis,& cinis,vindictam expetis , & remissionem protrahis,cum videas Regẽ gloriæ remittentem contumelias? Iam hic vide summum Pontificem Aaron inter mortuos, & viuentes pro populo interpellãtem, & plaga cessauit.Sic summus sacerdos Christus secundum ordinẽ Melchisedech positus inter Deum,& homines,pro peccatoribus orat,& dicit,dimitte illis.&c.In cuius persona egregius Psalres ait.Pro eo vt me diligerent detrahebant mihi,ego autem orabam.Iob quoque ait. Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ,cum haberẽ mundas apud Deum preces.Sed quid tibi & crucifigentibus te Domine Iesu,vt pro eis dicas, Pater ignosce:Scit enim iustitia tua & peccatores,nõ exaudis,ergo maxima iniquitas maxime claudit aditum ad aures paternæ pietatis. Quod autem peccatum maius,quàm innocentissimum Dei filium occidere,post tot mirabilia,& tu nihilo minus clamas Pater ignosce ? Præterea accusant te summi sacerdotes, deponunt contra innocentiam tuam falsi testes flagellaris,deberis,inique iudicaris felle potaris:& tu innocens cum Patre tuo tractas de eorum salute, Pater ignosce:Et vltra,nõne sanguis Abel vindictam clamat de terra non misericordiam? cum ergo multo maius fuerit peccatum hoc quam illud:videtur quod vindicare debueras,non tantum misereri:Itẽ lex clamat oculum pro oculo,dentem pro dẽte:& ecce qua si præuaricator legis tu pro occidentibus clamas,Pater ignosce?Si proprio filio non pepercit innocenti:quomodo parcet tanti impietati?Quomodo igitur à Patre petis,Pater ignosce illis?Mirabilis res si bene perspexeris. Molliti sunt sermones eius scilicet Christi super oleum:hoc est super omnem misericordiã: & tamen ipsi ei sunt iacula mortis. Rursus si sic cõdonas inimicis tuis, si sic proeis ex corde patrẽ efflagitas : quid Dñe Iesu amplius facturus es amicis tuis?Sed quanuis hæc ità esse videantur,non miretis quod Patrem orat: quia maior est misericordia crucifixi , quam iniquitas crucifigentium.Melior estmisericordia eius super vitas:etiam si mille ei auferantur. Quod si volueris testimonium,audi Apostolum. Sed non sicut delictum ita & donũ. Plus enim potest salus , quam perditio, vita quam mors,gratia quam peccatũ:vt ibi abundauit delictum superabũdet & gratia.Quod si fel ei dederunt:quid parum fellis immixtũ immenso dolio mellis?Nonne fel absoruebit, & totum fel in mellis dulcedinem cõuertet? Quid ergo miraris si se continere non possit fons misericordiæ si ex abundantia calciatam dissoluat & effluat super inimicos suos?Allegas legem talionis,& non audis Apostolum dicentem:Neminem ad perfectum adduxit lex?Dicis sanguinem Abel clamare vindictã, & non audis Apostolum dicentem sanguinẽ Christi melius clamare quam Abel:quia sanguis illius vindictam,Christi autẽ sanguis misericordiam requirit?Et si peccatum crucifigẽtium fuit maximũ:nonne didicisti quod abyssus miseriarũ inuocet abyssum misericordiarum;

Gene. 4. *Gene.22.* *Nume. 21.* *Gene.28.*

Threu.1. *Esa. 5.*

Num. 16. *Psal. 109.*

Psal.108. *Iob.16.*

Ioan.9. *Esaiæ.53.*

Gene. 4.

Exo. 21. *Matth. 5.*

Psalm.54.

Hebre.7.

Gen.4.

Psal. 42.

rum;& vbi maior est miseria, maiori opus est misericordia?Denique miraris si sic exaffectu indulget inimicis,quid amplius sit facturus amicis:Sed certè fons abyssalis olim signarus, nunc apertus patet,amicis,& inimicis,vt inde hauriãt de inimicis amicos facit,& vult huic nouissimo dare sicut tibi.Ideò ait,pater ignosce illis. ¶Magis Christus peccata hominum dolebat,quam penas quibus torquebat: nam vulnus quod aliquis vulneratus præceteris sentit de illo cõqueritur primo,illud que primum sanari desiderat,postulatque . Sed primum verbum quod Christus dicit in cruce, est dolor de peccatis hominum quibus peccatis facere medicinam desiderat: igitur magis de nostris peccatis dolet. Secundo maius malum maiori dolore prosequendum est: cum autem culpa sit maius malum quã pœna quæ cũque,maiori dolore culpa sentiẽda est: ideo Christus prius de culpa peccatorum conqueritur,quam de pœna,quam patitur. Sed verba orationis expendamus. ¶Primo paternũ allegauit affectum:eũ enim omnium generalem patrem appellat,cum enim in horto oraret dixit pater mi:nunc vero ignosce illis. Ac si diceret.Non sicut olim te Deum vultionũ, & dominũ exercituum appello , sed patrem pietatis,& misericordiæ:cui proprium est misereri semper,& parcere. Pater enim illorum tu es:ideo eorum oportet misereri. Secundo allegat suæ voluntatis conformitatem ad patrem cum dicit , ignosce illis . Ad eius tendit affectus quod cum lachrymis,& clamore rogat. Acsi diceret patri . Pater ego & tu vnum sumus,vna volũtas,& vna bonitas,iam quod in me perpetrant eis indulgeo , quapropter pater indulge illis. Aduerte quod non dicit, ego cõdono illis aut ignosco,ne aliquis in suũ animum in duceret Christum , eos tanquam infestos sibi,& inimicos habere:nam quanuis ipsi eraut inimici crudeles,non erat opus , vt Christus eis ignosceret,quando quidem iam ignouerat. Quod quidem aperte ostendebat per hoc, quod vt verus amicus pro ipsis orabat.Ideo à patre postulat, vt condonet sicut ipse iam condonauit.Tertio allegat eorum ignorantiam,quia ne sciunt quid cogitauerunt contra me:nesciunt inquam quid faciũt,ideo pater indulge illis. ¶Sed dubium hic oritur, an hæc Christi oratio fuerit à patre exaudita: nam videmus quod multi ex persequutoribus Christi manserunt in infidelitate sua , & finaliter fuerunt damnati, Dicendum quod Christi oratio fuit exaudita pro omnibus pro quibus orauit;non tamẽ orauit pro omnibus crucifixoribus suis vt fuerunt hi qui propter inuidiam,& superbiam,scientes illum Messiã & filium Dei,negantes crucifixerunt eum:vt fuerunt Caiphas,ac scribæ in lege doctissimi, summique sacerdotes, qui ex malitia peccabant.Sed pro illis orauit,qui ex ignorantia zelum Dei habentes,sed non secundũ scientiã, nescierunt quid fecerunt:ideo in oratione addidit,quia nesciunt quid faciunt.Erant enim ibi multi suplices,& illiterati de turba, qui seducti à sacerdotibus Iudæorum persequebantur Christũ zelo legis:& pro istis orauit Christus,& non frustra:quia vno die ex istis cõuersi sunt tria millia , alio die quinq̃ millia: & vt infra euangelista noster Lucas ait cũ Christus spirauit,multi hoc videntes reuertebãtur percutientes pectora sua. ¶Docemur hic primo vt cũ aliorũ mala narramus nũquã ipsa aggrauemus,exemplo Christi qui peccatum tan grande excusat apud patrem. Contra autem multi faciunt sua scelera minima, peccata autem aliorum agrauant sic accusãti possunt dicere illud Psalmi.Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores:& prolongauerunt iniquitatem suam.Iob quoque ait. Ostendã vos fabricatores mendacij. Talentum pumbi ponitur super ollam in qua erat iniquitas ¶Secũdo iniurias nobis factas propter nomen Christi cito remittere,& vltionem pro eis non expectare;contra multos,qui odia sua tenent in mente,similes cani,qui cum non potest lædẽtem se mordere,lapidem sibi proiectum conatur dentibus rodere,& portare. Vox enim carnificũ est , sicut peccauit sic puniatur: vox christianorum,sicut cecidit sic releuetur:sicut dolet,sic curetur.¶Tertio quod nemo desperare debet de salute suaquãdiu viator est quãtum cunque graue peccatum commiserit: siquidem nunc videt dominum orantem prosuis persequutoribus.Quidenim,cõuerso, & contrito,non ignoscetur:si sanguis Christi fusus ignoscitur? Quis homicida desperet, si inspẽ venit à quo etiã Deus occisus est? ¶Quarto quod in nobis Christi exemplo,sic debet charitas abundare , vt inimicos diligamus: & pro ipsis oremus sicut & Christus orauit . Emolliatur ergo cor nostrum, iuxta illud prophetæ Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra.Christus enim flagellis cæsus,spinis coronatus,clauis confossus,affixus patibulo,opprobrijsfatiatus omnium tamen

Psal.93.

Ioan.10.

Rom 10.

Act.2. & 3.

Psal.118. *Iob.16.* *Zacha.5.*

Psal.94.

Universidad de Deusto
Biblioteca

men dolorũ immemor,ignoſce ait illis. Sed
Ioann.19. ad contextum *Dividentes vero veſtimẽta eius miſerunt ſortes.* Sortem miſerunt ſuper illã tunicam quæ inconſutilis erat:& deſuper contexta per totũ.Et ideo ne ſcinderetur ad vnũ eam integram peruenire ſorte maluerũt, alia autem veſtimenta inter ſe diuiſerũt: ꝙ olim
Pſal.21. eximius prophetarum Dauid prædixerat in Pſalmo.Partiti ſunt veſtimẽta mea: & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.Ex quo apparet Chriſti paſſionis ignominia,eo ꝙ nudum eum crucihxerunt ꝙ non fit niſi vilibus perſonis.Oſtenditur etiam crucifigentium auaritia,quia veſtes Chriſti quãuis parum valerẽt: omnes tamen ſibi rapuerunt. ¶ Voluit autem Dominus ſic nudari,vt veſtiret nos veſte im-
1.Reg.18. mortalitatis in gloria cœleſti:nam ſicut Ionathas dedit Dauid veſtimenta ſua vſq; ad baltheum in ſignum amoris,ſic Chriſtus vt oſtẽderet charitatis ardorem ſpoliari non dedignatur,vt nos dilectiſsimos ſuos ſtola gloriæ veſtiret *Stabat populus expectans & deridebãt eum principes cum eis dicentes Alios ſaluos fecit,ſe ſaluũ faciat.Si hic eſt Chriſtus Dei electus.* Illuſus fuit Chriſtus in domo Caiphæ,in domo Herodis,in domo Pilati à militibus Ro-
Eſa.1. manis:& nunc in cruce à turbis, principibus, & militibus,vnde dicere poterat.Filios enutrini & exaltaui,illi autem ſpreuerunt me.Si-
2.Reg.16. cut enim illa Michol quia Dauid nudus ſaltabat coram arca Domini in ſpiritu & humilitate,& illa illudebat ei:ſic hæc maledicta ſynagoga,Chriſtum nudum illudit in ſua humilitate.Hæc enim eſt illa mulier Iob,qui cum nudus plenus vlceribus eſſet ſubſannabat dicẽs.Adhuc permanes in ſimplicitate tua?&c.
Iob.2. Sic hæc Chriſtum ſubſannabat.Saluũ fac temetipſum.Sed quid Iob?Nudus egreſſus ſum de vtero matris me,nudus reuertar illuc in
Matth.4. cruce affixus. ¶ Præterea ſenſerat diabol⁹ crucis virtutem,& poſitus in linguis iſtorũ,ſicut in deſerto Dño dixerat,*Si filius Dei es*, dic vt lapides iſti panes fiant:ità & nũc ait, ſe ſaluum faciat ſi hic eſt Chriſtus Dei electus. Iã quidem dæmonem pœnitebat crucem elegiſſe.Intellexit enim fractas eſſe vires ſuas ; & hoc agit,vt de cruce deſcendat ne faceret ſalutem quam inchoarat.Cõſidera modo quid in aliorum exitu dæmon facit:qui contra ipſum mundi Saluatorem & Dominũ venire præſumpſit.In cruce ergo tanquam in muſcipula captus eſt diabolus & victus: muſcipule enim diaboli crux Chriſti fuit,& eſca,qua ca-

peretur mors Dñi.*Item illudebant ei & milites accedentes,& acetum offerentes ei,& dicentes.Si tu es Rex Iudæorum ſaluum te fac.* Nullus mortalitũ adeo deriſus eſt, ſicut Chriſtus. Deridebat enim eum populus qui aderat:deridebant eum principes,qui facinus perpetrarunt:milites,qui crucifixerant,& prætereuntes per viam,& latrones qui cũ eo erant crucifixi.Impletam cernimus prophetiam, quæ ait.Omnes videntes me deriſerunt me. Et illud. Ego ſum vermis,& nõ homo,opprobriũ hominum & abiectio plebis.Et alibi. Deſide rabimus eũ deſpectũ & nouiſsimum virorũ. Et rurſus Quaſi abſconditus vultus eius,vnde nec reputauimus eum.Et in Pſalmo. Ego ſum factus opprobrium illis:viderunt me, & mouerunt capita ſua.Et illud.Propter te obtinui opprobrium : operuit confuſio faciem meam.Extraneus factus ſum frattribus meis, & peregrinus filijs matris meæ.Iam hic vide Sanſonem,in ludibrium infidelium adductũ. Vides Semei ſanctum Regẽ Dauid exprobrãtem,& maledicentem:poſtquam à filio eius eſt electus à Hieruſalẽ. Vide Patriarchã Noe nudatum iacere in tabernaculo ſuo: & à filio deriſum.Sed ſi Chã deridebat illũ, filij boni venerabantur.Sic ſanè quẽ impij Hebræi & Gentiles deridẽt,nos venemur prona deprecantes. ¶ Sed putas ꝙ tantũ tunc eſt Chriſtus deriſus?A quo nũc Chriſtus crucifixus nõ irridetur?Quis nunc amat iniurias,opprobria, tormenta,& crucem?Chriſtũ adoramus glorioſum:quem cõtemnimus,& irridemus crucifixũ. Vbi eſt qui nunc cum Paulo dicat.Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce Dñi noſtri Ieſu Chriſti:illudebant itaque iſti milites cũ alijs:& accedentes offerebant acerũ.Accedebant iſti corpore,ſed longe erant mente. Miſeri & cæci debent ſupplicare.Saluos fac nos qui indigemus,& nõ ſaluũ te fac:cũ ipſe eſſet ipſa ſalus.Sed Dñs Ieſus nõ acquieuit, docẽs nos in tribulatione habere perſeuerãtiã. ¶ Ac vt Iudæis non ſuffecit, ꝙ Chriſtum crucifigerent:ſed etiam crucifixum eum diuerſimode deriſerunt.Ita & multis non ſufficit Chriſtũ crucifigere nunc peccando:ſed etiam deridẽt crucifixum,peccata iterando,vel de peccatis ſe iactando.Magna iniquitas fuit deridere ſic afflictum.In Eccleſiaſtico enim habetur. Ne irrideas hominẽ in amaritudine animæ ſuæ. Sicut enim Noe quem nudatum,& inebriatũ deriſit iunior filius,propter ꝙ maledictus eſt:ſic Chriſtus in cruce nudatũ, & vino charita-

Pſal.21. Eſai.53. Pſalm.108. Pſal.68.
Iudic.16. 2.Reg.16. Genes.9.
Eccleſi.7.
Galat.6.
Genes.9.

charitatis inebriatum, irriſit Iudaicus populus:propter ꝙ in toto mundo eſt maledictus, & ſterilis,& filiorum ſpirituali procreatione omnino caret, ſicut Michol quia Dauid deriſit. Admoneor locus iſte quòd quando fue-
1.Reg.6. rimus in ſublimi contemplationis , vel ſacræ actionis aut ſanctæ religionis poſiti non debemus ad verba ſubſannantium deſcendere,nec ad mundanas occupationes:ſed potius ſuſtinere peruerſorum ſubſanationes: ſicut Chriſtus ad Iudęorũ inſultationem, & tẽtationem , exprobrationem de cruce deſcendere noluit,ſed ibi vſque ad mortem perſeue-
Iudith.9. rauit.Vnde dicebat vitis.Nũquid poſſum deſerere vinum meum ꝙ lætificat Deum,& homines,& inter cætera ligna promoueri? Sed multi pro minima contumelia deſcẽdunt de cruce patientiæ,alij de cruce pœnitentiæ. Secundo ne acquieſcamus diaboli ſuggeſtionibus.Multis ſuadet diabolus per ſua membra: vt deſcendant de cruce pœnitentię vel religionis , vel boni propoſiti:& conſentiunt ſuggeſtioni. Multos enim videmus qui in ſancto die paraſceues cũ Chriſto dño crucẽ aſcẽdũt: ſed in ipſo ſancto die paſchæ ab ea per infirmitatem, vel per malã conſuetudinem deſcẽdunt. ¶ Tertio ꝙ illi, qui crucipœnitentiæ, & deriſionis inſeruiunt,aut qui bene operantur in lege Dei,ne propterea deſiſtãt,aut deſperent. ¶ Aduertendum quoq; hic eſt,ꝙ iſti irriſores acetum Chriſto offerebant,& dabant ei
Ioan.19. bibere,vt hic Lucas noſter narrat. Dixerat enim Chriſtus ꝙ ſitiebat hominum ſalutẽ, dicens,ſitio:& illi ſpongiam aceto plenam mixtam cum felle circumponentes obtulerũt ori eius.Cogita crudelitatem eorũ qui aſsiſtebãt. Acetũ offerunt vt in omnibus ſenſibus ipſum amaritudine replerent.Iam enim velatus fuerat oculis,contra ligni vetiti procacem viſionem.Iã maxillas eius pugnis attriuerant, contra pomi vetiti maſticationẽ. Iam collũ eius alapis ceciderant , contra cibi vetiti tractionem,ſolum reſtabat os, & nares affligere , & deo nares Chriſti,affligebant aceti odore, & os affligebãt eius amaritudine . *Erat autem & ſuper ſcriptio ſcripta ſuper eum litteris græcis,latinis,& hebraicis.Hic eſt Rex Iudæorum.* Hunc titulũ ſcripſit Pilatus in quo exprimitur cauſa mortis eius,quaſi dicat.Ideo crucifixus eſt, quia erat rex Iudæorum.Mos enim erat Romanorum ſuper lignũ crucis ponere cauſam mortis crucifixorum.Ipſe autẽ accuſatus fuerat quod ſibi regnum Iudæorum vſurpare vo-

lebat. Pro hac enim cauſa Iudæi eum Pilato tradiderunt & Pilatus eum morte damnauerat crucis. Et quia Iudæi contra voluntatem Pilati petierunt Chriſtum ad crucifigendum volens ſe vindicare de eis per talem modum ideo ſcripſit titulum , vt redundaret in verecundiam ipſorum . Scripſit autem titulum illum non in vna lingua,ſed in tribus famoſis linguis:ſcilicet,Hebraicè,Grecè , & Latinè,& in qualibet lingua integre:vt diuerſarum linguarum homines qui ad Dei teſtum conuenerãt legere,& intelligere poſſent cauſam mortis , & vt omnis lingua confiteretur ꝙ dominus Ieſus Chriſtus eſt rex regũ, & dominus dominãtium in gloria Dei patris:& vt omnis lingua commemoraret perfidiam Iudæorum,& ad oſtendendum ipſum pati pro
Phi.3. populo omnis linguæ,& eis dominari in perpetuum.Sequitur.*Vnus autem de his qui pendebant latronibus blaſphemabat eum dicens.Si tu es Chriſtus ſaluum fac te metipſum & nos.* Ideſt ſalutem corporalem nobis tribuendo, & à morte liberãdo:non enim curabat de animæ ſalute,ſed corporis: & hanc etiam ſalutẽ deridendo & blaſphemando dicebat.Sed dubium hic maximum oriri videtur nam Matthæus dicit, ꝙ latrones qui crucifixi erant cũ eo,improperabãt ei,& Marcus dicit qui crucifixi erant cum eo conuiciabantur ei? Sed
Matt.27. Mar.15. quomodo ait Lucas ꝙ vnus tãtum deridebat eum?Ad hæc diuus Auguſtinus optime reſpõdet,ꝙ Matthæus,& Marcus pluralem numerum pro ſingulari poſuerunt,vt ſæpe contigit
Aug.lib.3. de cõſen. evãg.cap.16. in ſcriptura.Vnde Paulus cum ait, concluſerũt ora leonum,de ſolo Daniele intelligit: &
Hebr.11. ſecti ſũt,de ſolo Eſaia intelligit.Et in Pſalmo.
Pſal.2. Aſtiterunt reges & terræ,principes conuenerunt in vnum,pluralem numerum poſuit pro
Act.4. ſingulari,vt in actis Apoſtolorum exponitur. Nam reges propter Herodem,principes propter Pilatum intellexerunt,qui teſtimonium eiuſdem Pſalmi adhibuerunt. Sic etiam more loquẽdi dicimus.Hi Annibales, iſti Scipiones,atque Metelli:cum ſinguli fuerint. Vſitatus eſt enim modus loquendi Quid vſitatius eſt quam dicere,& ruſtici mihi inſultãt, licet vnus tantum inſulteret?Si diceret Mathæus ambos latrones inſultaſſe,contrariũ diceret : ſed cum dicit latrones & non dicit ambos,poteſt dici ꝙ vnus hoc fecit vſitato loquutionis modo per pluralem ſingularem intelligens:ſic etiam plurale pro ſingulari accipitur:vt in Exo
Exod.32. do de illo vitulo aureo dicitur , Hi ſunt Dij

tui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Danie 3. Iudic.12.

tui Israel. Et in Daniele. Sidrac Misac, & Abdenago Deos nostros non colitis, dicitur pro statua aurea. Et in libro Iudicũ habetur quod sepultus est in vrbibus Galaad. Idest, in vna vrbiũ. Considera nũc quã magni despectus fuit illusio latronis: eo ꝙ tã vilis & sceleratus homo, & etiam mortẽ damnatus, & mox pro suis sceleribus moritur° insultauit vitęautori. Discamus Christi exemplo calumnias etiam à vilibus personis patienter supportare: quandoquidẽ Christus talia patitur à vili latrone. *Respondẽs autem alter increpabat eum dicens. Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es. & nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: hic autem nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum. Domine memento mei, dum veneris in regnum tuũ.* Duo in hoc latrone sunt mirãda. Primũ quidẽ quã docte verba pronũtiet. Culpã enim suã agnoscit: vt in Prouerbijs habetur. Iustus prior accusator est sui. Ait nãque. Nos quidã iuste digna factis recipimus. Sic Dauid, bis est indulgentiã consequutus in adulterio, & in populi numeratione. Sic publicanus peccatiens pectus suũ iustificatur. Alterum est quomodo innocentiã Dñi intrepide cõfitetur dicẽs. Nihil mali gessit. Omnes discipuli Dñi fugerunt, & nullus, nec corã seruis pontificis ausus est cõfiteri se esse Christi discipulũ: & tu corã principibus, & magnis inimicis, publicè innocentia eius cõfiteris? Adsunt siquidẽ scribæ pharisæi, & seniores populi. Non vides ꝙ accusis principes sacerdotũ, & Pilatũ. Nõ rimes Centurionẽ, & milites? Nõ vides quod lanceis te possum transfigere? Vehemẽter miror quomodo sis ausus illũ prædicare, & Pilatũ timultũ iudicem fateri, &c. ¶ Domine, inquit, ad Christũ. Quomodo illũ Dñm vocas videns eum, necdum, cruẽtatum, & cruci affixũ? Sed nihil mirũ. Interiori enim fide illustratus, Dñm cõsiderabat. Memẽto mei. Quomodo credis memorem tui esse posse, de quo nũc audis, alios saluos fecit, se ipsum autẽ nõ potest saluare? Vbi insignia Regis? Vbi purpura, & vbi aurũ? Alij crediderunt videntes illũ mortuos suscitantẽ: sed tu credis vidẽs illum morientẽ. Fide Saluatorẽ agnouit, spe postulat regnũ, quod eius pœnitentia & charitas meruit. Habuit nãque hæc latronis cõfessiones cõditiones veri pœnitẽtis. Prima est vera suorũ peccatorũ cõfessio, qua fateatur se iuste, quæ patitur meruisse: sibi ipsi culpã nõ carni, mundo, aut diabolo tribuendo: nã tua culpa peccas cũ peccas. Secunda est omnis occasionis peccati remotio. Increpauit enim alterũ, & ab eius amicitia recessit dicens. Neque tu times Deũ, &c. Quod tu etiam fac, fugiens peccatorum occasiones, & à peccatis. Tertio spẽ, & maximã habuit fiduciã veniã cõsequẽdi: quæ quidẽ maximè peccatoribus necessaria est. Ideo dicit. Memẽto mei. Cõfidit enim per merita passionis Christi posse saluari. Præterea nõ de regno tẽporali agebat, sed de ęterno: nõ de præsenti, sed de futuro. Itẽ credidit Abraham Deo nõ in cruce posito, sed de cœlo loquenti. Credidit Esaias, sed sedẽti super solũ excelsum: & credidit Moses, sed de medio ignis loquẽti. Iste vidit Dñm, nõ in regali throno sedentẽ: sed in pœna sociatũ latronibus. Vidit in cruce pendentẽ, & orãt quasi in cœlis sedentẽ: vidit condemnatũ, & inuocat regẽ. Iudæi crucifigũt, qui nouerũt leges, & prophetas: & tu latro vnde talia philosopharis? Magna fuit itaq; fides, & deuotio istius latronis: atq; ideo fuit absolutus à culpa, & à pœna totali. ¶ Docemur hic exẽplo huius latronis, ꝙ iniurias Dei nullatenus tolerare debemus, sed reprehendere sicut fecit latro iste. Secũdo vt quantuncunq; simus scelerati peccatores, de Dei tamen misericordia nulla tenus desperemus: exemplo istius peccatoris, qui per vnum verbũ factus est hæres paradisi. Sed iã nũc videamus quid ad talem tãtamq; confessionem Dñs respondeat. *Et dixit illi Iesus. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Quid hoc bone Deus, latroni vitã æternã pollicetis? Matrẽ dilectissimam, charos amicos in hoc seculo relinquis: & latronem tecũ fers, cũ scriptum sit ꝙ non habitabit lupus cũ agno? O magnũ mirabile. Nonne videtis quoniam sic æternus pater præcepit, qui exijt primo mane conducere operarios in vineã suã: & quòd Christus Redemptor noster munere œconomi fungitur cui iussit soluere incipiens à nouissimis, vsque ad primos. O, bonus latro omnium quidem operariorum nouissimus, qui nondum per horæ vnius spatiũ labori operam dederat. Vndecima enim vocatus es, Apostoli vero prima hora: & tamen cum in vocatione nouissimus sis, primus, certe in solutione es. Dignũ est beneficium hoc à Deo exhibitum, cuius maximè mirandum sit: attamen Christus dicit nobis, ne nimium miremur, quandoquidem enim Deus dines cum latrone inopi ad crucis mensam sedet pro eo symbolum det. Primo latroni Adam parenti nostro, qui de cibo vetito ad mensam comestu

Pron. 18. 2. Reg. 12. 2 Reg 24. Luc. 18.

Gene. 15. Esa. 6., Esa. 53

Eccle. 11. Matth. 20.

Gene. 3.

rus sedit, quid dixisti? Terra es & in terram ibis. Sed huic alteri qui in tua arbore etiam comedit, quid inquis? Cœlũ es, & in cœlũ ibis. O quanũ prodest opportune petere: Si tũc eũ Baptista Ioanes obijt Christus in manu clauẽ sicut modo tenet teneret, non dubiũ, quin sicut charissimo amico aditũ patere illi præciperet. Sed tamẽ in tẽpestiue ad ostium appropinquauit, nõ sicut latro qui fores sibi aperiri exorauit, & petijt: quare cũ primo cœpit vericlanis quasi in semiuersione quando. S. inclinato capite tradidit spiritũ ianua paradisi illi patuit omnino. Hodie inquit mecũ eris in paradiso. O vox suauis solatiũq; peccatorum: ꝙ s. rex gloriæ latroni regnũ cõcedat. Potentiori quidẽ maiora cõferre expedit maximè. Cum ergo titulus iussu Pilati cruci impositus: magni principis signũ præ se ferret, non abs re erat, vt sicut rex maxima beneficia seruo conferret. Beatus es siquidẽ sic prædicari non te præterijt, nihil enim minus quã regnũ ęternũ tibi vẽdicasti. Magna liberalitas, & amor fuit in Assuero quãdo promisit Hesther medietatẽ regni sui. Quanto magis iste Rex noster ex ineffabili largitate sua totũ regnũ suum largitur cuilibet amico suo fideli, & sibi fideliter seruiẽti? Nã si latroni liberaliter, & cito dedit regnum, quomodo negabit ei qui fideliter ei obsequitur? Vnde Paulus. Ambulatis digne Deo, qui vos vocauit in regnũ suũ & gloriã. ¶ Aduerte autẽ ꝙ non promisit regnum nisi existenti in cruce: quia qui nõ cõpatitur, non cõregnabit. Ideo Ioannes. Particeps & socius in tribulatione, & regno. Ideo si tu cupis, & vis regno Dei cũ Christo frui: esto hic fuorũ laborum particeps & eius crucis socius. Hodie mecũ eris in paradiso. Hoc est quia mecũ es in cruce, mecũ eris in paradiso. Quãplurimi volũt esse cũ Christo in paradiso: sed renuunt esse in cruce cũ illo. ¶ Expende etiã ꝙ paradisus nõ capitur hic, ꝙ cœlo empyreo quia nullus in illo ante Christi ascensionem intrauit. Sed per paradisum intelligit statum beatitudinis, quẽ habent beati vbicunq; sint, quia Deũ vidẽt, & diuina fruũtur essentia. Et quia latro ipso die mortuus est, statimque vidit Christũ glorioſum, & animã eius dꝛitate plenã, beatus fuit: & in paradiso fuit cũ Christo. Præter ea huic promissionis assertionẽ suam adduxit dicens, amen dico tibi. Primo quia grandi peccatori & tã vili personę difficile videbatur sine præcedẽtibus meritis dari regnũ: & ideo per Amẽ, paruit sibi regnũ irreuocabile. Secũ

Hesther. 7.

1. Thess. 2. Rom. 8. Colos. 1.

dò, vt ostenderet dãs viris Ecclesiasticis quæ eis cura debeat esse animarũ pretio sũguinis emptarũ: maximè quãdo morti appropinquãt, tũc debẽt eas allicere misericordia Dei, & spe gloriæ, & præmij cœlestis, ne in mortis articulo desperẽt: quãdmodũ hic derelicta matre, & amicis suis huic pauperi moriẽti & de sua salute solicito intendit, & cũ regni promissione allicit. Matrẽ enim suã in cură dedit Ioãni, animã vero latronis, suæ curæ reseruauit. ¶ Rursus aduertẽdũ est, ꝙ in Christi cruce est oĩs salus, ita vt in ea primo palã fecerit salutẽ. Per lignũ enim Adã latro expulsus est de paradiso: sed post Christũ, per lignũ crucis primus intrat latro paradisum. Huius exẽplo habemus verã fidẽ. Regnaturũ enim credidit quẽ secũ moriẽtẽ vidit, & verã spẽ habuit remissionis peccatorũ. Nõ est tũ securũ expectare vsq; ad finẽ ad pœnitẽdũ: q priuilegia paucorũ non faciunt legẽ communẽ. Pauci enim sunt, qui in morte vere pœniteant. Sicut mõstrũ enim esset ꝙ lupus habeat caudã ouis: sic monstrum est quod vita rapacis vsurarij habeat bonum finem. Vide etiãꝙ Christus multũ desiderat peccatorum salutẽ. Nã quia propter peccatores de cœlo vbi nullus erat peccator, venit ad terrã vbi erant peccatores, & viuendo eis se familiarẽ exhibuit: nã multi peccatores, & publicani venientes discũbebãt cũ Iesu: & sicut in vita hac mortali societatẽ cum eis habuit, sic & in morte latrones socios habuit, & tantũ vni eorũ regnum Dei promisit. Iã ad contextũ. *Erat autem fere hora sexta & tenebræ factæ sunt in vniuersam terrã vsq; in horã nonam. Et obscuratus est sol, & velũ templi scissum est mediũ.* De hora qua dñs crucifixus est multa sentiunt sancti doctores, ex eo quod Marcus dicit illum crucifixum hora tertia, cęteri vero hora sexta. Aliqui dixerunt, quod linguis suã eorũ crucifixus est hora tertia: & manibus hora sexta. Verũ si Marci verba spectes longe abest hoc à vero: nam postquã dixit hora tertia crucifixerunt eum subiungit, hora sexta tenebræ factæ sunt super vniuersam terram: ideo alia hora quam sexta crucifixus est. Alij autem alio modo interpretãtur. Nos aũt alio modo interpretari cogimur. Itaque sicut nox, vt Hieronymus notat, in quatuor vigilias diuidebatur, sic dies in quatuor partes siue horas: hoc est in primã, tertiã, sextã, nonãm ita vt singulis horis tres horas nostrarum tribuamus, quare cõficiũt duodecim horas diei artificialis. Itaque hora prima erat ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

ortu solis secundum horologium nostrum, quod est ab hora sexta mane per tres horas sequentes: idest, vsque ad nonam. Hora tertia ab hora nona vsque ad meridiem.

Hier epist. ad Cypria. Hora sexta ab hora duodecima meridiana, vsque ad horam tertiam post meridiem. Hora noua ab hora tertia post meridiem vsq; ad sextam in qua dies finitur. Christus igitur crucifixus est parum ante meridiē: atq; ideo crucifixus est hora tertia, hoc est in toto illo spatio, & horæ tertiæ assignatur. s. trium horarū, & quia hoc fuit parum ante horā sextam, & intra horam tertiam dixerūt alij Euāgelistæ, erat hora quasi sexta non hora sexta, sed ferè, & quasi sexta & intra horā tertiā, vt Marcus

Marc. 15. ait. Et etiā quoad secularia diuidebāt diem in duodecim horas artificiales, quarū prima erat in ortu diei & meridies sexta, & duodecima in occasum solis, & decima octaua in media nocte. Sic Christus dixit nōne duodecim horæ sūt indie? Et iterū. Horā septima reliquit eum febris. Hoc est, hora prima post meridiē. Et alibi. Erat hora quasi decima. Itaque cum

Ioan. 11. *Ioan. 4.* Marcus dicit, Christum crucifixum hora tertia: hoc est, in illo spatio trium horarum secularium: & vnius sextæ versus finē eius. Et hoc est quod reliqui Euāgelistę dixerunt, hora fere sexta. ¶ De his autem tenebris & solis eclypsatione sciēdum quod ista eclypsis, & obscuritas non fuit naturalis sicuti est, quam modo fieri videmus ex coniunctione solis & lunæ: nam ista eclypsis miraculosa fuit, & præter totum naturalem cursum. Quoniam naturaliter solis eclypsis accidere minime potest, nisi in coniunctione solis & lunæ, quia scilicet, luna interponitur oculis nostris, & soli ipsi. Qui autem in Christi passione obtigit fuit in oppositione, in pleni lunio, scilicet, & cum à sole cētum octoginta gradus distaret, in alio emisphærio inferiori ciuitatis Hierusalē. Quod

Exod. 12. *Leui. 23.* ita esse patet nam agnus paschalis nō immolabatur nisi luna quatuordecima, quem quidē comedit Christus pridie mortis eius cum discipulis suis, sicut erat in lege præceptum: & postridie quando erat solēnitas azymorū, & incipiebat luna quintadecima quādo Christus spiritū emisit, necessario dicendum est lunam esse tum plenam, & in solis oppositione: quare sic solem eclyptare non poterat, siquidem scimus ipsam solam, & nullum alium planetam ipsum valere eclyptare. Ideo ista eclypsis fuit miraculosa, & præter ordinem, & cursum naturalem. Solus ergo Deus facere potuit sua omnipotenti virtute, vt sol sua luce priuaretur. Præterea quod inquit in vniuersam terram sol eclypsari nō poterat nisi in dimidio terræ in qua solum lucet, quoniam alia quæ supereſt medietas est vmbra eiusdēmet terræ. Sed sciendum est, quod cum luna tunc esset plena, & cum lumen quod ipsa emittit, à luce solis oriatur, esseque ea in inferiori emisphęrio sequitur ipsius etiam eclypsim cōtigisse: quare amisit lucē & obscurata est, vnde necessario dicendum erit, quod fuit eclypsis vniuersalis, & obscuritas in vniuerso orbe, nam stellæ & luna lumen emittere nō poterant cum illis deesset, solis defectu. Cōgruū enim erat & rationi consonum, vt sol obscuraretur. Quia enim verus sol iustitię eclypsim patiebatur: sol iste visibilis clarissimum mundi lumen, factori suo compatiens lucis suæ radios retraxit & occultauit non valens intueri dominum pēdentem, mortis eius vtilitatē & acerbitatem. Hoc autem factum fuit, primo vt natura sensibilis Christo compatiens corda lapidea ad Christi compassionē emolliret: & ideo petræ etiam scissæ sunt. Secundo vt luminis eclypsatio subtractionem veri luminis in cordibus Iudæorum, & militum, Christum crucifigentium ostenderet. Tertiò ne corpus Christi nudum in cruce, & mortē eius exprobratissimam ab impijs cum gaudio videri, vel eos sua luce frui permitteret. ¶ Velum etiam templi scissum est, non intelligas quod sit scissum illud velum quod erat intra sancta, & sancta sanctorū. Duo enim vela erāt in templo, vnū qp velabat sancta sanctorū, & alterū exteri⁹ siue tabernaculi, siue templi. In passione ergo Saluatoris velū qp erat foris cōscissum est à superiori parte vsque ad inferiorem quodquidē erat pretiosissimū, purpura, byssō cocco, auro, & serico cōtextū hyacintoq;, qp in diebus celeberrimis suspendebatur & tūc in paschate positū fuit. Hoc ergo signo insinuabatur reuelata esse mysteria, & secreta sacramētorū legis, quæ antea velata erāt vt vniuersis proderētur, ad gētesq; transirēt, & impletā esse veritatē, quæ in figuris latebat, & cœlū apertum quod ante clausum erat. Præterea si

2. Reg. 1. Dauid, Saulis, & Ionathæ mortem audiens, sua scidit vestimenta (eo argumento indignitatem mortis illustrium virorum exhorrens) quanto potius pater æternus mortem filij sui indignissimā indignissimā ferens, vestes suas quæ velū templi erāt, rescindere debuit? Sed

Luc. 23. *ꝓcedam⁹. Et clamās voce magna ait.* Fuit, vt hic dicitur validus, & magnus clamor iste qui vsque in infernum auditus fuit, cœlumque & terram tremere fecit. Vox ergo illa nō fuit naturalis sed miraculosa, quia homo magno & longo cruciatu afflictus, & ex tali afflictione morti sic proximus, non posset sic clamare virtute naturæ: ideo sequitur quod vox illa formata fuit virtute Dei. Voluit autē edere hanc magnū vocē iā iam moriturus, vt nos de fide, taceres, somniculosos, imò & mortuos

Osee. 13. *1. Cor. 15.* ad tam incredibile miraculū aspiciendū excitaret, quale erat qp vita morerētur, & Deus pateretur. Clamat etiam cū moritur, vt attendamus cā mortem quæ mortē nostrā destruxit, eam mortem, quæ fuit mortis mors, & morsus inferni. Clamat vt attēdamus eū, qui moriebatur pro peccatis nostris, resurrecturum propter nostrā iustificationē. Clamat iterum vt voce sua illa terribili prædam infernus dimitteret, quā tot antea seculis tenacissime in

Ioan. 11. faucib⁹ tenebat. Clamauit enim dīs voce magna quādo Lazari animā ab inferni dentibus euocabat. Quanto ergo maiori voce erat necesse clamare, vt feta illa truculētissima, terribili clamore deterrita vinctos quos in lacu premebat liberos esse permitteret. De mū & voce magna clamat: quasi dicat. O surdi mortales. Hactenus vos docui, hactenus prædicaui: hactenus clamaui, iā me non ultis amplius audituri nec prædicantē nec clamantem, clamās nūc morior vt vnicus hic clamor in auribus vestris perseueret, qui vos. s. admoneat, vt caueatis peccata. Ad hunc clamorē monumenta aperta sunt, terra tremuit, lapides sese cōciderūt dæmones obstupuerūt, & infernus cōtremuit. Nunquā enim similis vox audita

Luc. 1. fuerat in orbe. Trāsuerberauit vox illa cor matris pijssimæ, quæ tūc iuxta crucē stabat, & eius memoriæ tunc illud Simeonis verbū renouauit, qui dixit. Tuam ipsius animā pertransibit doloris gladius. Sed quid dixit ſic clamās? *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum.* In tua potestate cōmendo spiritū meum, quo nobis declarare voluit qp sanctorū animę ex eo tēpore in manus Dei ascendūt: nam prius

Ioan. 10. ab inferis omniū animæ tenebātur, donec venit qui captiuis redēptionem prædicauit. Nō tamen hæc loquitur, quasi quid timeat animę suæ: sed patri rursum reddit animā, quasi depositum qp ab illo acceperat ante. Vnde alibi ait. Potestatē habeo ponēdi animā meam: & potestatē habeo iterū sumendi eam. ¶ Vide Christi Saluatoris nostri magnificentiā. In vi

ta sua magnificē fuit, sed multō magis in morte. nihil enim sibi reseruit sed alijs omnia donauit. Nā Petro Ecclesiam dedit, Ioāni matrē suā charissimā. Patri dedit animā suā pretiosissimā, latroni dedit paradisum. Nicodemo, & Ioseph dedit corpus proprium, nobis omnibus dedit suam carnē sacratissimā, & pretiosissimum sanguinem in cibū & pōtum, & his qui eū crucifixerunt, vestimenta. ¶ Præterea quilibet moriens desinit per mortē ipsemet, ac per hoc non potest asserere quod ipsemet deponit spiritum suū in manus alterius. Christus autē solus per mortē non desinit esse ipsemet: quia hypostasis eadē perseueranit post mortem. & propterea solus potuit vere dicere vt in Græco habetur. Cōmendabo spiritum meū. ¶ Aduerto autē qp animā suam rationalē spiritum vocat, quia quando est in corpore officium agit animæ animādo, & informādo corpus: sed excepta anima nostra à carne trā sit in statū spiritus, quoniam existit illo modo *Luc. 2.* quo puræ substātiæ spirituales existunt. Iterū obserua qp Euangelista noster Lucas primum verbū, quod Christū protulisse dicit in mortali corpore fuit. Nesciebatis quod in his, quę patris mei sunt oportebat me esse? Sic etiā vltimū verbū fuit: pater in manus tuas: nam statim spirauit post hęc verba: vt intelligas ab extremis media verba tendere ad declarandā, & propagandā fidē æternæ processionis suæ à patre. ¶ Vide quid in articulo tentationis, & specialiter in mortis agone agere debeas. Tunc enim pater inuocādus est, & ei spiritus commendandus: quia tūc maxime dæmones versantur circa nos, sicut leones rugientes prę parati ad escam. Sed dices. Quomodo patrē

Matth. 6. *Hiere. 3.* inuocabo qui nunquam vixi vt filius? Pius pater à quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur, peccatorem non respuit, nec dedignatur, à peccatore vocari pater: imo docet peccatorem, vt sic eū vocet. Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere: ergo saltem voca me, amabo, pater meus es tu. *Et hæc dicens expirauit.* Hic fuit maximus Christi dolor, & eximius, nam vltimum terribilium est

Gen. 5. mors. Eadem hora qua Adam peccauit Christus expirauit. Nam primus Adam post meridiem peccauit, quia mox vt peccauit, vocem domini audiuit deambulātis ad auram post meridiem & tunc circa horā nonā secundus Adam expirauit. Vnde qua hora primus Adā peccando induxit mortem huic mūdo, eadē hora secundus Adam mortem moriendo destruxit:

Universidad de Deusto
Biblioteca

struxit: & qua hora illi paradisus est clausus, eadem hora iste paradisum aperuit: quia ordo poscebat, vt eodē tēporis articulo quo Adæ obcluserat paradisi ianuā, pateret latroni pœnitenti. Verū dum beatissima virgo ea dēq; pijssima mater filium suū expirasse conspexit: cōtinere se non potuit, quin pijs lachrymis laxaret habenas. Cœpit flurēta lachrymarum effundere: cœpit ex intimis visceribus luctuosissima trahere suspiria. Cœpit ex acutissimo dolore, maternos ac ideo acerbissimos expromere gemitus: illud tacita sed miserabili oratione subinde repetens. Fili mi Iesu: Iesu fili mi. Quis mihi daret, vt moriar pro te? 2. Reg. 18
Vbi vero fœminæ circunstantes Christum vident defunctum, & matrem aspiciunt tam iustis lachrymis terram irrigantem, cœperunt ipsæ lachrymare, cœperūt plāgere, clamoribꝰ q̄ aerem, & cœlum concutere. Id vero viri cuncti conspiciunt, temperare sibi non potuerunt, quin lachrymis vultus irrigarent, & ex barba vbertim lachrymæ defluerēt. Factus ergo illic planctus magnus luctuosior, quam fecerunt Ægyptij super defunctō Iacob patre Ioseph, factus est planctus magnus, qualis fieri solet in morte primogeniti, vt Zacharias dixit, Aspicient in eū, quem confixerūt, & plāgent eū planctu quasi super vnigenitū: & dolebunt super eū, vt doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Hierusalē sicut planctus Adadremon in campo Maggedon. Non habuit propheta altū plāctū cū quo planctū crucis compararet, nisi funestissimū planctū, quo totus populus plāxit Iosiā Regem sanctū, patriæ patrē reipublicæ reparatorem & legis zelantissimū. Hic occisus fuerat in cāpo Maggedō, qua causa vniuersa Iuda, & Hierusalē luxerunt illum. Hieremias maximè. Cuius omnes cantores, & cātatrices lamētationes super Iosiā replicāt. Quæ verba scripta sunt, vt lamentationes super Iesu vero Iosia nos etiā replicemus, & threnos illos & lamenta repetamus, &c. ¶ En seriem, dominicæ passionis audisti, quomodo dūs noster, Iesus Christus post multos labores post multas passiones, pœnas opprobria, vulnera, & post crucē, & omnē sui sanguinis effusionē clamore valido tradidit spiritū. Studeamus cōmori Christo, ideſt, mori in mundo vitijs, & peccatis. Si non permittamus ea in nobis viuere, si cum Christo volumus viuere. Secundò studeamus mori dū viuimus. Iā enim nobis de morte cogitandū est, dū sani sumus curandum nobis est ne inueniatur in nobis propter q̄ mori formidemus. Ná si mori formidas, teipsum interroga, & scrutare quid in te sit: quare mori formides. Si amor alicuius rei quę Deus nō est, vel aliud in causa est, quare mori metuis illū abijcias à te: teq; liberū facito à causa huius timoris, & in illū statū mētis te ipsum constitue, quo non formides mori. Tertiò multū tenemur amare Christum, qui pro nobis animam suā posuit. Porerat nos alijs multis modis saluare sine morte filij sui: sed hūc modū elegit, vt ostēderet dilectionē erga hominē, pro quo mori dignatus est. Sic Paulus, cōmēdat (charitatē suā in nobis Deus quoniā cū peccatores essemus, pro nobis mori dignatus est. Vide ergo quātū teneatis diligere illū qui propriū sanguinē, & vitā dedit. Demū quilibet Christianus moriēs debet illa seruare quæ Christus seruauit in sua morte. In extremis positi debemꝰ orare clamare saltē corde, plorare pro peccatis per verā pœnitētiā, animā Deo cōmēdare, & spiritū trade re volūtarie. I in morte volūtatē nostrā diuinæ volūtati reddēdo. Sed quid post hæc actū sit audiamus. *Videns autē Centurio q̄ factū fuerat, glorificauit Deū dicens vere hic homo iustus erat.* Si annulus aureus tibi sit pulchrū ac pretiosum lapidem celatum desuper habēs quēque si aceto immittas fiet vt aurum illustretur ac perficiatur: lapis autem frāgatur & in frustra cōminuatur. Ita & eodē modo pulcherrimus humanitatis Christi lapis auro diuinitatis purissimo celatus cū se amaritudini passionis inseruit cōminutus est: sed diuinitas apprime perlustrata, quia nota est diuinitas & hominibus manifestā: nā videns Centurio q̄ fuerat factū cōfessus est Christi diuinitatē. Erat autē Centurio hic Gētilis à Pilato præside Romano missus cū suis militibus vt Christū custodiret, ne tumultꝰ oriretur. Videns itaq; hic Centurio q̄ factū fuerat, scilicet, tenebras & terræ motus & quod clamans spirasset glorificauit Deum fidei confessione, ac protestatem, diuinitatem, humanitatem, & innocentiam Christi cōfessus est; tam ipse quam milites illi, qui cum ipso erant, Nam Matthęus ait, quod dixit. Verè filius Dei erat iste. Et Marcus. Verè homo hic filius Dei erat. Et Lucas ait quod dixit. Verè hic homo iustus erat. Totum enim hoc dixit Centurio affirmans hæc & replicans & vocans illum Deum, & hominem, & iustū. Ac si diceret. Quid alijs videatur nescio: ego autē credo quod hic nō est populi seductor

Gene. 50. Zacha. 12.

2. para 35.

Mat. 27. Mar. 15.

ductor aut latro aut aliud simile, vt Iudæi & principes sacerdotum & Pharisæi dicunt & illum accusant Sed vere iustus est, innocens, & bonus & homo Deus. Principes & scribæ docti in lege suum Messiam non cognouerunt, imo occiderunt: & hic Gentilis fatetur quod sit homo & iustus & Deus. Hæc tria necessaria fuerunt ad redemptionem hominis perditi, vt illū redimeret. Homo inquā oportet vt esset qui deberet. Deus qui valeret: & iustus qui congrueret. Ex istis aggrauatur scelus Iudæorū quia occiditur Deus à seruis, homo à bestijs cannis, & iustus, ab iniustis. Multum quidē istos ad fidē diuinitatis disposuit q̄ cū clamore magno sic potenter, & dominatiue spiritū dimisit. Videbant enim q̄ clamor ille supernaturalis & miraculosus fuit: quia propter defectū sanguinis & effusum spirituū talis clamor fieri non potuit ab homine sic mortis propinquo: & ideo concluserunt quod esset factus virtute diuina supernaturali, & per consequens quod ipse esset filius Dei. Videtamen hic cæcitatem & duritiem Iudæorum. Omnia hæc Christi miracula viderunt Iudei & multo maiora antea viderant: sed credere respuerunt, & insensibiliores gentibus Deum non crediderunt. Sic etiam & multi Christianorum, & vtinam etiam illi, qui maiorem perfectionis vitam profitentur: non sint deteriores illis militibus & bellatoribus: sed de his satis Monemur hic, vt nos, qui plus alijs recepimus: ne granius & districtius postea iudicemur Sed ad contextum. *Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant percutientes pectora sua reuertebantur*. Ex his patet quod non tantum Centurio aduertit ad miracula: sed & alij quidā huic miserrimo spectaculo adstates, visis his, quæ contigerant reuertebantur percutientes pectora sua: partim præ dolore quod homo tā innocens ac beneficus tam indigna passus esset, partim metu vindictæ diuinæ, quā sibi male conscij ex ostentis conspectis suspicabātur imminere Condolens ergo & tu plora si piam habes animam & viscera pietatis. Lapides in Christi morte fracti & cōminuti sunt, & sunt corda lapide adamantino duriora, ad eò vt nec signi mica passionis Christi in eis appareat Non est duricies adamātini lapidis, quę hirci sanguine non mollefiat atque apta cultui nō efficiatur: & tamen quam plurima corda sunt, in quibus Christi sanguis effectu carcat. Hos iam deceptos à principibus sacerdotū & Pharisęis passioniq; Christi consentientes facti pœnitebat: fuit enim fructus orationis dñi cum dixit, dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. ¶ Vide q̄ nō sufficit tundere pectus nisi etiam homo reuertatur à via sua mala vt isti faciebant: nā percutiētes pectora sua reuertebantur. Ná qui pectus suū tūdit & se non corrigit peccata sua solidat & non tollit. Hanc autē percussionē repræsentat sacerdos in missa quādo post cōmemorationē dominicæ passionis dicit percutiendo pectus Nobis quoq; peccatoribus. ¶ Obseruandum hic est, q̄ Christus clarificatus est & glorificatꝰ est in cruce à septē. Primò à corporibus cœlestibus quando retraxerunt radios suos. Secundo ab elementis, quando terra cōcussa est & aer tenebrosus factus est in clara die. In natiuitate enim Christi nox in diem versa est. Vnde dixerunt Angeli. Natus est vobis hodie, cum tamen esset nox. Tunc impletum est illud. Nox sicut dies illuminabitur. Sed passio Christi li cet fuerit in meridie, tamē dies conuersus est in noctē Iuxta illud. In die illa occidit sol in meridie. Tertiò à corporibus mixtis, quia velum templi scissum est à summo vsque deorsum, & monumenta aperta sunt & scissæ petræ. Quartò clarificatus est à mortuis. Nam vt in Matthæo dicitur, multa corpora sanctorū surrexerunt & ingressa sunt in sanctam ciuitatem, & appāruerunt multis. Quintò à viuis nobilibus, vt à Centurione. Sextò à simplicibus, vt ab his qui reuertebātur percutientes pectora sua. Septimò à mulieribus, quæ stabāt à longe non dimittentes eum. Vnde subditur. *Stabant autem omnes noti eius à longe, & mulieres quæ sequutæ erāt eū à Galilæa*. Habuit dūs mortis suæ spectatores non tantum ignotos & hostes, sed etiam familiares suos & iutimos amicos: nequid scilicet, deesset passionis acerbitati. Solēt enim illæ contumeliæ iniuriæq; acutius pungere quæ spectantibus nostris amicis nobis inferuntur Vnde aliquando solemus parentibus liberos, aut è contrario his illos offerre vt ex eorum conspectu facilius & citius q̄ volumus ab illis impetremꝰ. Prætereā iuxta crucē erant, vt sicut erāt participes doloris Christi, essēt hæredes gloriæ, & sicut habuerūt maximū dolorē, haberēt maximū premiū. Et ideo quia has mulieres erat maximè coronaturus in gloria, iuxta crucem eas maxima affecit tristitia. Aduerte autē, q̄ nullus eorū, qui iuxta crucē steterunt gladio martyrij percussus est. Nā virgo Maria & Ioā.

Mat. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& aliæ mulieres non sumpserunt postea martyriũ. Adeo enim vehemẽs fuit ille crucis gladius, adeòq; piarũ animarũ rencritudiné trãsuerberauit: vt fuerit illis pro martyrio cõputatũ. Quæ autẽ mulieres istæ fuerũt. quæ eum sequutę fuerant à Galilæa: iã Euangelista noster Lucas in superioribus ostẽderat cũ in cãpite octauo dixit. Factũ est deinceps & ipse iter faciebat per ciuitates & castella, &c. Maria Magdalena de qua septẽ dæmonia exierãt & Ioãna vxor Chuzę procuratoris Herodis, & Susanna & aliæ multæ, quæ sequutæ eum fuerant à Galilæa, & ministrabãt ei de facultatibus suis. Hę autẽ mulieres cõsiderabãt quæ gerebantur, & quę sequebantur ministrãres vsque ad periculũ, quia dũ discipuli fugerunt ipsę affuerunt. ¶ Iam iuxta sõlis occasum, tota illa turba corpus Iesu in cruce pendens, destituũ relinquens in ciuitatẽ se contulit: sola autẽ virgo mater cum Ioanne & sanctis mulieribus indefessa permanebat, tota lachrymis perfusa maximisque abundans, lugens vitã, quam propeijs oculis obijsse videbat, insciã quę captaret consilijs. Quoniã absque iudicijs licẽtia non licebat condemnatos sepelire, & ipsa à Pilato petere non audebat, quia nec esset illi integrũ ad eũ ingredi nec tandẽ cõcederet. Sic afflicta, varijsque plena doloribus ad patrem æternum se conuertebat, supplex petẽs gratijs auxilium & fauorẽ quo affecta modum conuenientem inueniret ad corpus filij vnigeniti sui sepeliendum. Interea dum ista agerentur ecce venit Ioseph Arimathia cum Nicodemo licentia à Pilato obtenta ad corpus Christi sepeliendum, quibus non defuit malleus nec scala nec munda sindon, qua Christum volũerent. Nicodemus itẽ ferebat quasi centum libras myrrhæ & aloes. *Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio vir bonus & iustus. hic non consenserat consilio & actibus eorum. ab Arimathia ciuitate Iudæ qui expectabat & ipse regnum Dei. Hic accessit ad Pilatum & petijt corpus Iesu.* Fortis est vt mors dilectio. Amor omnia superat pericula & vincit, & sicut aurũ, in tribulatione & angustia probatur. Verus amicus nubilo tempore dignoscitur. Multis amicis abundauit Christus in die Palmarum & quo cœna celebrata est iridem & Apostoli gloriabantur & seipsos magnificabant, quod Christum comitarentur & doctorem amagistrum haberent. Tribulatio tamen aperte ostendit amicitiam non firmiter contractam, quandoquidem videntes dominum in inimicorũ manus incidisse, relicto eo omnes fugerunt. O verus amicus Ioseph siquidẽ Christi meminit in proprio labore existentis. Et cũ ab omnibus principibus Hierusalẽ condẽnatus esset ipse audacter accessit ad Pilatum & petijt corpus Iesu. ¶ Aduerte hic diligenter qꝝ Ioãnes ait, qꝝ Ioseph iste erat discipulus quidã occultus Iesu propter metũ Iudęorum: similiterq; ait quod venit Nicodemus, ille inquã, qui venit ad Iesum nocte & attulit cẽtum libras myrrhæ & aloes. De vno ait quod erat discipulus occultus propter metum Iudæorum: & de alio quod venit ad Iesum nocte, nam die non audebat, quia dedecori erat ei notus discipulus Christi esse, & timebat persequutionem & expulsionem à synagoga. De ambobus ergo inquit, quod sicut fortes in alios mutati homines omnibus se ostenderunt tanquam publici Christi discipuli & sic eius corpus sepelierunt. Quę necessitas vrgebat, vt nobis Ioannes notũ faceret hos esse Christi occultos discipulos? Diceret saltem esse discipulos Christi eiusque corpus sepelisse: & non diceret de Ioseph quod erat discipulus occultus propter metum Iudęorũ de alio vero quod venit ad Iesum nocte: siquidẽ hoc patrũ referre videbatur ad cõnexionẽ historiæ. Vult enim Ioannis passionis Christi efficatiam & vim ostendere, qualiterque sanguis eius sactatissimus incipit mirabiles edere effectus. Iam virtus agni innocentissimi sanguinis pro nostris peccatis effusi, maximo amoris igne incipit horum duorũ corda frigida adurere: quare ex occultis publicos & notos facit, ex debilibus fortes, ex timidis & pusillanimis (quæ valor & virtus sanguinis ei fuit Saluatoris mũdi est) validissimi fiũt. Tuo sanguine dñe Iesu lapides sunt scissi: & igne amoris corda frigidissima Ioseph & Nicodemi arserunt. Hæc mutatio est dexteræ Dei excelsi. Ex his cernere possumus mirabiles effectus, quos in nobis passio Christi operatur. ¶ Præterea Arimathia olim Ramatha erat vnde fuerũt oriũdi Helcana & Anna parẽtes Samuelis cuius erat Ioseph: iste enim vir sanctus simul cum natura bonitatẽ propheræ Samuelis duxit. Nobilis erat decurio idest de ordine curiæ, & officia curiæ imperij Romanorum administrans: vel vt Marcus ait honestus senator. Fuit vir bonus & iustus. Talem esse enim senatorem decuit. Et hic non consenserat iudicio & actibus Iudæorũ: & hoc boni senatoris est non cõsentire in factũ aut consiliũ vllum

Ioan. 19.

Canti. 8.

1. Reg. 1.

Mar. 15.

vllum prauum sed positis affectibus semper iudicare iuste. De isto Ioseph dicunt aliqui qꝝ ad literam loquutus est regius propheta dicens. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorũ, & in via peccatorum non stetit nec in cathedra, &c. Addit Lucas Iosephum expectasse regnũ Dei, hoc est, spem suam posuisse in Christo. ¶ Hic accessit ad Pilatum & petijt corpus Iesu, & permisit Pilatus: tum propter petẽtis reuerentiã, tũ propter Christi innocẽtiam sibi notam, & quia plura in morte eius viderat miracula. Docemur huius exemplo propter Christum quodcunque subite periculum siquidem iste non excogitauit, à diuitijs decidã, expellar à Iudęis & persequutionem patiar: sed omnem calumniam & rei tẽporalis incommodum contempsit, vt Christo seruiret. Igitur venientes Ioseph & Nicodemus prope locum vbi crucifixus est, flectentes adorauerunt dominum. Quos dum vidit mater quasi de morte consurgens paululum reuixit spiritus eius. Et applicãtes recepti fuerunt per eam reuerenter: & parauerunt se ad deponendum eum quibus ipsa quod poterat ministrabat adiutorium. Vnus clauos de manibus trahebat, alius ne corpus caderet ex anime sustinebat, Stabat virgo Maria leuans brachia in altum, & dum tangere eum valuit caput & manus eius dependẽtia trahebat supra triste pectus suum: & ruens in amplexus & oscula dilecto suo satiari non poterat: nec quis ipsam desuper corpº attrahere poterat. Corpore igitur domini in terrã depositio domina suscepit caput cum scapulis in gremio. Magdalena vero pedes, apud quos olim tantam gratiam meruerat: alij autem circunstãt & omnes planctum magnum faciunt, quasi super vnigenitum. Maria vero tum cum capite, tum cum quolibet membro loquebatur & lachrymabat. Propijs oculis vitã suam moriuam videbat in vlnis: in gremioque sustentabat exanime corpus illius, quem maxime diligebat. Corde trãsuerberato gladio ingentis doloris oculi lachrymis inundabant. O Nicodeme ne torquearis in Christi corporis domini tui lotione. Nam virginis lachrymæ tot ac tantæ sunt, vt valeant quantumuis squalidũ & sanguine plenum mundare, & niue candidius reddere. Flebat enim illa lachrymis inenarrabilibus. Ipsius lachrymarum tanta vbertas fluebat, vt caro cum spiritu in lachrymas resolui putaretur. Post aliquam vero moram rogat Ioseph dominam vt permittat corpus dñi perungi ac linteaminibus inuolui & sepeliri. Nihil minus sensit, corpus ab ea auferri, quã si anima à proprio corpore recederet, vel si cor eius tridenti à visceribus diuelleretur. Ideòq; Euangelista ait de Iosepho. *Et depositũ inuoluit sindone, & posuit illum in monumento excisso, in quo nondum quisquam positus fuerat.* Contẽpla ergo tu quisquis es hanc deuotam processionem: & vide quomodo ferũt dñm tuum à monte Caluarię vsq; ad monumẽtũ. Cãtus in his obsequijs erant gemitus & suspiria: vnde tẽpus triste & obscurũ duplicabat illorum amicorũ dñi tristitiã, & luctũ. Nec auis vlla volabat, nec animal pascebat: sol, luna, planetæ, & stellæ lugubri veste induta sũt, omnes creaturæ quælibet suo modo mortem creatoris lugebat. Sola terra gaudebat: quandoquidẽ meruit in se eũ qui eã sustentat & cõtinet, recipere. Sequere etiã & tu cum his sanctis cœli terra que thesaurũ corde puro & deuoto sicut Dauid feretrũ Abner à Ioab fraudulẽter interfecti plorans sequebatur. Reuerenter & deuotè flexis genibus & magnis singultibus & suspirijs sepelierunt vitæ dñm in monumento ipsius Ioseph sumptuo, se facto & in petra excisso, idest, in vno lapide cõuocato secundũ quãtitatẽ hominis. ¶ Obserua autẽ qꝝ in horto dñs sepeliri voluit sicut rex Manasses: vt sicut ex horto mors exijt, ex eodem vita exiret. Ex hortis enim terreni paradisi propter primorũ parentum peccata manauit mors: & modo etiã ex hortis exijt victrix vita. In sepulchro alieno sepeliri voluit: quia vt ait Ambr. aliena culpa mortẽ passus est. Alienũ fuit peccatũ, aliena culpa: sit anon ab re aliena sepultura sepeliri voluit. Rursus in monumẽto, in quo nullus positus fuerat sepeliri voluit ne perfidi Iudæi dicerent qꝝ alius, qui ibi sepulº erat surrexit à mortuis. ¶ Vide quã pauper Christus fuit qꝝ in natiuitate non in sua: sed in domo aliena nasci voluit, & viuens in hoc mundo non habuit vbi caput suũ reclinaret: nec moriens vbi nuditatem suam tegeret: nec mortuus vbi inuolueretur, nec sepulchrũ aut locum vbi corpus suum poneretur. Sed dices. Cur Christus, qui in paupere domo natus est, & voluit in paupere domo habitare dum vixit, & pauper semper fuit in natiuitate, in vita, & in morte: cur post mortem habere voluit sepulchrum magnum, honoratum, & solenne, quale erat illud Ioseph: qui diues & nobilis & potens erat, & sibi ipsi parauerat? Dicendum quod filius Dei assumpsit

Psal. 1.

Luc. 7.

3. Reg. 21.

Gen. 3.

Ambr. ser. 57. de tẽpore

Universidad de Deusto
Biblioteca

paupertatem noſtram, vt ex pauperibus diuites faceret: fragilitatem, ut fortes faceret: humilitatem, vt exaltaret: denique & mortalitatem, vt vitam daret. Iſta ergo quæ vt nos redimeret aſſumpſit in carnem: poſtquã redemit nos, & opus noſtræ redemptionis cõſummauerat in ſua morte, neceſſe erat vt ceſſarent finita iã redẽptione. Ideoque poſt redemptionem, quæ acta fuit in morte, iam non erat opus paupertate, humilitate abiectione, nec ignominia aut morte: ſed omnia fuerunt proſpera, fœlicia: iucunda, & præclara: ideo ſepulchrum habuit optimum, glorioſè ſurrexit, immortalitatem induit, & diuitijs plenus fuit & honore. ¶ Præterea glorioſam voluit habere ſepulturam, iuxta illud Eſaię, & erit ſepulchrum eius glorioſum: vt intelligas à morte incipere iuſtorum gloriam, vbi ſuperborum, & potentium gloria finitur. In ſepulchro extinguitur & euaneſcit potẽtia in qua vani homines ſtudio inanis laudis concitati gloriam conſtituunt, qui hominum cæcam & falſam opinionem ſplendori veritatis anteponunt. & in ſepulchro incipit piorum gloria, qui iuſtitiam & pietatem colentes ab hominibus improbis pro nihilo putabantur.

Eſai.11.

¶ Preterea docet hic Chriſtus curã pro mortuis agendam, & opus eſſe virtutis mortuos ſepelire: ſicut & ipſe, qui pauper ſemper fuerat, optimo in loco ſepeliri voluit. Maximã cura fuit patribus antiquis de ſepultura ſuorum ſicut *Habrahæ, Iſaac, Iacob, Ioſeph, Moſes*, & Tobias placuit Deo ſepeliẽdo mortuos, & Dauid viris labes Galaad benedixit, eo q; ſepeliſſet cadauer Saulis: denique & ipſe Chriſtus corpori ſuo exanimi ſepulchrum dari inſtituit. Sed ad contextum. *Erat autem dies paraſceues, & ſabbathum illuceſcebat. Subſequutæ autem mulieres quæ cum eo venerãt de Galilea, viderunt monumentum, & quemadmodũ poſitum erat corpus eius. Et reuerentes parauerunt aromata & vnguenta & ſabbatho quidem ſiluerũt ſecundum mandatum* Paraſceue Græcè, Latinè præparatio interpretatur. Quo nomine Iudæi: qui inter Græcos conuerſabantur ſextã ſabbathi, quæ nũc à nobis feria ſexta vocatur appellabant: eo quod in illo ab opere ſuo requieuit Deus. In feria igitur ſexta, quæ paraſceue erat præparabant Iudæi illa, quæ in ſabbatho comedi debebant: quod ſabbathũ erat duplex ſolennitas, magnuſque dies ſabbathi vocabatur. Dicitur autem hic quod ſabbathum illuceſcebat, quia veſpera ad ſabbathum pertinens inſtabat, à qua ſolennitas magni ſabbathi incipiebat. Vnde ſicut homo ſexta feria creatus eſt & peccauit: ſic Chriſtus ſexta feria pro homine mortuus eſt, & ſatisfecit. Mulieres porro deuotæ, quæ erant Chriſtum ſequutæ diligenter curauerũt reſpicere & notare in quo loco corpus domini poneretur, vt poſtea ei tempore congruo munus ſuæ deuotionis poſſent offerre & officium funeri impendere ac corpus eius inũgere. Magna hæc fuit pietas, magna etiam fortitudo ſanctarum mulierum quæ circa Chriſtum viuum fuerũt officioſæ, ita & in morte non otioſæ eſſe cupiunt. Sic tamen nequid peccent in lege Moſi. Pietas ſuadebat ocyus vngere corpus domini: at Moſes prohibebat aliquid operis in ſabbatho facere. Bonæ itaque mulieres, ne in aliquam partem peccarẽt quantum datum eſt in die paraſceues acceſſerunt ad ſepulchrum domini, & contemplantur quomodo poſitũ ſit corpus domini. Deinde reuertuntur & parant aromata, vt ſummo mane prima ſabbathi pariores ſint ad vnctionẽ dominici corporis. Aduerte tamen quod hę mulieres bis parauerunt aromata, ſemel ipſa die veneris ante ſolis occaſum, cuius noſter Lucas meminit, & alia vice trãſacto ſabbatho hora veſpertina cuius meminit Marcus. Et ratio ſecundę parationis fuit aut quia non inuenerũt in prõptu illa hora occidente die veneris ad ſufficiẽtiam, vel quia putauerũt ſufficere quæ poſtea cenſuerunt nõ ſufficere: nam amor quem ad Chriſtum habebãt non ſinebat eas niſi ſuper abundanter vngerent corpus eius. Et ſabbatho quidem ſiluerunt, ideſt, quieuerunt, vtrũque enim ſignificat ησυχίω, Secundum mandatum, id eſt iuxta legis præſcriptum, noluerunt quicquam operis facere. Vnde diſcimus quam conſtantes fuerint mulieres illæ in obſeruatione legis, nondum enim tempus erat vt lex illa Moſi publicè proſcriberetur. ¶ Iraq; exemplo ſanctarum harũ mulierum omnia quæ in Chriſti paſsione eiuſque ſepultura geſta ſunt, ſedulò ac diligenter ſcrutemur, contẽplemur: ipſumque dominum in corde noſtro ſepeliamus adhibentes illi cuſtodiam viſus, odoratus, tactus, & ſenſuũ: ne ſcilicet falſa mundi lætitia inaneque gaudium huius ſeculi, veram compunctionem cordis, ac deuotionem furetur, vt tandem mereamur Chriſtum glorioſum & regnantem videre in cœlis, ipſoque frui. Quod faxit, qui pro ſalute noſtra mortus eſt Amen.

Gen 23.
Gen.26
Gen. 48.
2.Reg.2.

CAPVT.

CAPVT. XXIIII.

Can.8.

FORTIS (inquit ſcriptura) eſt, vt mors dilectio. Verus amor in arenam deſcendit cum morte, & vita, omniaq; deſpicit anima amore imbuta. Paulus prouocat in certamen, omnes mundi labores Epiſtola, quam ad Romanos ſcripſit dicens. Quis ſeparabit nos à charitate Chriſti? an anguſtia? an fames, &c. concludit dicens. Scio quod nec mors, nec vita. Et ſic Apoſtolum nec vita, nec amor ab ea recedere coegit: quandoquidem vitam ipſam amiſit, ne amorem, quo Chriſtum proſequebatur perderet. Quod autem Paulus cùm eſſet homo & à natura vir fortis non timeret mortem diuina gratia & auxilio adiutus, nihil mirum: admiratione tamen dignum eſt amoris vires tantas eſſe, vt ſitæ in pectoribus fœmineis ea tã virilia ac fortia reddat, vt valeant omnia pericula contemnentes, vitam parui facere illius amore, quẽ plus ſeipſis diligunt. Conſurgunt quędam mulieres noctu, parant vnguenta atque ante dilucidũ ad monumentum ſe conferunt ſudæorum inſidias reſpuentes. Non verentur noctem, nec cõcutiuntur metu corporis iacentis in ſepulchro: non ſe nouerunt debiles eſſe, impotentes lapidi leuando: omnia tandem parui faciunt: nam vero amanti nihil eſt quod leue & facile non appareat: perfecta charitas foras mittit timorem. Vis experiri quo ſunt amore & fidelitate hæ mulieres Chriſtum proſequutæ. Audi Euangeliſtam. *Vna autem ſabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quæ parauerunt aromata.* Non dicit hic Lucas quæ fuerunt perſonę, quæ venerunt ad monumẽtum: quia in fine capitis præcedentis dixerat. Subſequutæ ſunt autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, & viderũt monumẽtum, & quomodo poſitum erat corpus eius: & reuertentes parauerunt aromata & vnguẽta. Sed quæ fuerunt iſtæ mulieres, quæ venerunt à Galilæa? Superius noſter Lucas eas nominatur in capite octauo Euangeſij ſui dicẽs. Maria Magdalena, Ioanna vxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna & aliæ multę, ſcilicet, Maria Iacobi & Salome, vt Marcus dicit parauerunt aromata. Aduerte autem q; cùm ait, vna ſabbathi, intellige, prima die ſabbathi, hoc eſt hebdomadæ. Hebræi enim ſolent pro prima die dicere, vna die. Sic in Geneſi dicitur. Factum eſt veſpere & mane dies vnus. Ideſt primus. Venerunt etiam non tres Mariæ vt multi opinati ſunt, & populus cõmuniter credit: quia Salome non vocabatur Maria, ſed ſolum Salome: nec Marcus vocat eam Mariam ſed tantũ Salome. Matthęus etiam dicit quod venit Maria Magdalena, & altera Maria videre ſepulchrũ. Si eſſent tres Mariæ non diceret Matthæus Maria Magdalena & altera Maria: quia altera non dicitur niſi inter duas. Venit enim Maria Magdalena, & altera Maria, ſcilicet Maria Iacobi, & Salome, & Ioanna, & Suſanna, de quibus inferius, poſt pauca latius videbimus.

Gen.1.

Matth 28.

¶ Vide quomodo ſexus hic deuotus mulierum commendetur. Primò quia domi reſidẽtibus viris valde mane ad domini ſepulchrũ ſe cõtulerunt: nam quia ardentius cæteris amabant, valde diluculo venerunt ad monumentum. Neſcit enim tarda molimina ſpiritus ſancti gratia. Mirandus mulierum feruor cum naturale ſit cum horrore videre mortuũ etiam ſi mater filij cadauer conſpiciat: iſtæ tamen iam per diem & duas noctes ſepultum vngere & contractare quæruat. Secundò expende etiam qualiter amor naturæ diffidit. Non eſt contentus qui vere amat his, quæ alij faciunt niſi ipſemet manum imponat, ſicut mater quæ dilectiſſimum filium habet infirmum nihil fieri erga eum cenſet, niſi ipſemet viſitet, & obſequatur. Ita illa mulier Sũnamitis paruifecit per alium Eliſæum vocare: quare ipſemet ad eum ſe contulit orans, vt veniret filium ſuum ſuſcitaturus nemini alteri fidens. Videant iſtæ quòd Nicodẽmus attulerat centum libras myrrhę & aloes, quodque non parce ſe habuerat erga corporis Chriſti vnctionem quod quidem ſufficientiſſime erat vnctum. Hoc tamen parum eſt eis viſum: ideoque præterea, quæ Ioſeph & Nicodem* geſſerant portant & ipſe aromata, vt ſuę dilectioni ſatisfaciant. Tertiò dilexerunt iſtæ mulieres Chriſtũ in vita, quia vt Lucas ait ſuprà, derelinquentes domos, patriam, & delicias,

4.Reg.4.

Ioan.4.

Ioan.19.

Luc.8.

Mar.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequebantur Christum à Galilæa ministrantes ei de facultatibus suis. Dilexerunt autem illum in morte, quia affuerunt iuxta crucem, vt in præcedenti capite Lucas commemorat. Dilexerunt etiam illum post mortem, vt ex hac historia constat. Vbinam modo inuenies tantam fidelitatem & amicitiam, vt hæc est? Plurimos inuenies de illis, de quibus ait scriptura, Eccle. 6. Et amicus secundum tẽpus suum, non permanebit in die tribulationis. Paucos enim inuenies, qui post mortem fidem præstent, & amicitiam obseruent. Vnde Dominus cõqueritur in Psalmo dicens. Psal. 30. Obliuioni datus sum tanquam mortuus à corde. Non hæc potulit propter has sanctas mulieres: sed potius propter discipulos, & quã plurimos amicos, quos Christus habebat, qui eum in passione, dereliquerunt. Denique mirari non desino istarum mulierum fortitudinem, & auidissimum pectus. Per medios irrumpunt custodes, per ianuam intrant sepulchri, ad ipsam ingrediuntur mortem. Facinus fuit quod fortissimi illi sitiente Dauide per hostes medios irruentes 2. Reg. 23. aquam ex Bethlehemitico fonte suo regi detulerunt. Sed quis non videat maius, aut certè plus facinus fuisse fœminarum, quæ nihil veritate custodum efferatum furorem inter eos irruũt, vt ad monumentum perueniant, propriam mortem contemnentes, propriam vitam periculo obijciunt, vt ad Christum ueniãt? ¶ Admonemur primo quod talis debet esse animus noster, certè talis vt propria morte Christi mortem adoremus, vt proprio periculo vitæ quæ Christus est securitatem participemus. Noa facio inquit Paulus animam Act. 21. meam pretiosiorẽ, quàm me. Et iterum. Ego non solum alligari, sed & mori paratus sum propter nomen dñi Iesu Christi. ¶ Secundo ne interitu beneficiorum collatoris, intereant & beneficia collata in mẽtibus nostris: ne moriatur Christus mortuus, in cordibus nostris. Et si amici nostri naturæ concedant, ne corũ obliuiscamur, istarum mulierũ exemplo. Sic Ruth. 2. de Booz ait scriptura. Benedictus sit à Domino: quoniam eandem gratiam quam præbuerat viuis, seruauit & mortuis. ¶ Tertio beneficia præstare mortuis: non solum memoria aut lachrymis, sed operibus bonis. Ecce istę mulieres veniunt ad monumentum, sed non vacuę quia aromata portabant. Misericordia in paupere est exercẽda, eique subuenire debemus necessitatis tempore cum possumus. Miseris pauperis, cui non subuenis cum tamẽ possis? Luges mortuum, & tamen illi res fieri sãcras non præcipis, nec Deo commendas? Maiora enim ei obsequia præstabis proeo Deum orans quam lugens. ¶ Docemur quarto Christi mortem sentire & plorare, vt Christum videamus suscitatum & regnantem in cælis. Si Rom. 8. compatimur & conregnabimus inquit Paulus. Si volueris Christum videre gloriosum, vide illum nunc in terris patientem in cruce. Etenim Mariæ istæ primo de Christi resurrectione exultant: quia maxime in eius passione doluerunt. Mentiti enim non potest ille qui dixit. Quiescat vox tua à plorare: & oculi Iere. 31. tui à lachrymis, quia est merces operi tuo. Est enim ploratus & lachrymæ pro ploratu dignũ opus, vt gaudij merces tribuatur ex resurrectione. ¶ Quintò non gaudere nec confidere in fortitudine, potentia, aut mundi sapientia: quando quidem Dominus mulieribus fra 1. Cor. 1. gilibus apparuit primo suscitatus. Stulta enim Iere. 9. mundi elegit Deus vt fortia quæque confun- 2. Cor. 12. dantur, non glorietur sapiens in sapientia sua, nec diues in diuitijs suis. Est vero quod gaudeat & glorietur infirmus: ita enim facilius in eo inhabitabit virtus Christi. Itaque mulieribus fragilibus, non viris aut principibus primo omnium apparet Christus suscitatus: & à mulieribus primo apostolis & Ecclesiæ toti predicatur Christi resurrectio. ¶ Docemur sexto opera misericordiæ esse certam viam ad inueniendum Deum, & conuersandum cum Gen. 18. & angelis. Sic Abraham & Loth, quia intende- 19. bant peregrinorum hospitijs, meruerunt an- Tobi. 12. gelos hospites recipere. Tobias quia Niniues Act. 10. operam nauabat in sepeliendis corporibus mortuorum meruit videre angelũ Raphaelẽ. Cornelius quia eleemosynis vacabat, meruit angelum loquẽtem audire: & tandem ad fidem veram conuerti. Sic istæ mulieres cum misericordiæ operam darent, defuncti, scilicet, vnctioni adeptæ sunt angelos sanctos videre, & cum illis conuersare: tandem Christum suscitatum. Hoc est exercitiũ veri christiani, in quo deberemus semper immorari: nam his operibus mediantibus Deum videbimus, eiusque angelorum comites. Et si sapiens, vt nos humiliet adducit formicam, cuius intuitu discamus ad operandum: non mirum si has mulieres adeamus exemplum cap- Prou. 6. tuti: vtque operari misericorditer, ac piè discamus, quo studio & desiderio sit Christus quærendus. ¶ Verum vt ad alia procedamus, licet istæ deuotæ mulieres tanto affectu & diligen-

ligentia Christum quærerent, tamen quasi ad huc non illuminatæ in fide defecerunt in ea, putantes quod aromatibus indigeret corpus Iesu, vt præseruaretur à corruptione. Vnctum enim erat corpus Christi vnguento diuinitatis, & corrumpi non poterat tali vnguẽto vnctũ: etiam si mille annos esset in sepulchro: nã q̃ semel Deus assumpsit nũquam dimisit. Vnierat diuinitas corpus & animam quod quãuis in Christi morte adinuicem separarentur diuinitas tamen cum vtroque fuit, cum corpore scilicet in cruce mortuo, & cũ anima ad inferos descendente. & sic quauuis nunquã Christus resurgeret tamen corpus eius corrũpi non poterat tali vnguento delibatum, iuxta illud psalmi. Non dabis sanctum tuum videre corruptionẽ. Finge te arcum tenere in manu, tãtumque flectere, vt in comminutionem deueniat ea parte qua sustines: quare & si duo arcus latera adinuicẽ recedant, in chorda nihilominus nectuntur ambo. Sic in Christo considera animam eius & corpus tanquã duo brachia arcos, & chorda per quam diuinitatem eius intelligimus, vtrunq; brachium tenebat. In cruce arcum suum retendit & parauit illum, & in eo parauit sagittas mortis à cruce infernum torquens: tantum arcum istũ flexit, vt comminui coegerit, vsque ad animi & corporis separationem: sed diuinitas vtrũque brachium tenuit, & propterea corpus Christi balsamo diuinitatis vnctum, aromatibus non indigebat. Sed procedamus. *Et inuenerunt reuolutum lapidem à monumento.* In eo quod lapidem reuolutũ inuenerunt, fructus resurrectionis Christi insinuatur. Per ipsam enim nostra monumenta aperta sunt, & certa spes resurgendi nobis data. Si enim credimus quod Iesus mortuus est & resurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. ¶ Obseruandum præterea q̃ Christus sepulchro clauso prodijt & exijt à monumento, quia surrexit corpore glorioso, & sic dote agilitatis & subtilitatis exijt clauso sepulchro: sicut etiam ianuis clausis ingressus est ad discipulos. Sed Angelus domini post Christi resurrectionem descendit de cælo, & reuoluit lapidẽ propter mulieres, quæ erant venturæ videre sepulchrum: vt crederent quoniam resurrexit, videntes sepulchrũ vacuũ. Quapropter sequitur in contextu. *Et ingressæ non inuenerũt corpus domini Iesu.* Quia iam surrexerat antequam ipsæ venirent: quia eius resurrectionẽ non credebãt voluit Deus eas punire per hoc quod non inuenirent statim quod quærebant, quia tamen perseuerãter quæsierunt meruerunt Christum suscitatum illis ostẽdi. Sed interea nec omnino eas Christus destituit: nam eis angelos suos mittit alloquentes cõsolantesque: ideo sequitur. *Et factum est dum mente consternatæ essent de ipso ecce duo viri steterunt iuxta illas in veste* Matth 28. *fulgenti.* Sic Matthæus de primo Angelo quẽ Ioan. 20. viderunt dixit quod erat aspectus eius sicut Mar. 15. fulgur & vestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Sed quomodo Ioannes dicit quod erãt sedentes, & Matthæus & Marcus quod erat tantum vnus Angelus? Omnia ista post pauca videbimus. In præsentia aũt obserua quomodo solet Deus Angelos suos mittere quo Gen. 3. ties aliquod magnum operari vult. Quando suam iustitiam ostendere voluit misit Angelum gladio districto: volens tamen ostendere se iam leuasse manum & iustitiam vsumque misericordia fuisse præcepit Angelo eidem ensem in vagina condi: sicuti Dauidis tempore cõtigit. Modo vult docere nos quomodo de 1. para. 21. sepulchro surrexit, & ad hoc Angelos pulchros & decoros veste fulgenti indutos misit: vt ostẽdat sic nos omnes cum Christo esse resurrecturos in carne sole ipso fulgentiore & Mat. 13. pulchriore crystalloque splendidiore. Tunc enim fulgebunt iusti sicut sol, in regno patris eorum. Nescit enim illa futura resurrectio tenebras nec ætatem senectutis: erit nanque sẽper robur, pulchritudo, incolumitas, claritas, & impassibilitas. Hanc pulchritudinem & splendorem deberemus hic consequi conari in posterum pœnitentiam agentes. Si aquam mulieribus præcipuè confertem, qua lotæ, tribus diebus deformes apparerent: quibus tamẽ peractis, adeo prodesset aqua, vt sicut angeli pulcherrimæ efficerentur: quæ nam sunt quæ pro viribus non sumere curarent: In pulchritudine ergo, in qua isti Angeli apparuerunt innuunt & docent tribus huius vitæ diebus senes, & deformes, nos fieri: vt postea in alia iuuenes & speciosi simus in perpetuum. Ideò renouamini spiritu mentis vestræ, & in- Ephes. 4. duite nouum hominem, qui secundum Deũ, creatus est, &c. Si modo laboratis, ieiunatis, & pœnitentiam agitis, postea bonam peragetis vitam. Qui lignis ludunt si contingat globos non æquè perfectos esse, cui duorum sorte accidit globum defectuosum primo ferre: secundo perfectum eligit. Sic qui in hac vita bono globo ludit, in alia malo ludere continget:

Universidad de Deusto
Biblioteca

tingere: & econtra. Ideo curate in hac vita quod abiectius est eligere vt in alia quod bonum est consequamini. Sequitur in cõtextu. *Cum timerent autem & declinarent vultum in terra.* Præ timore declinauerunt vultũ ex angelorum visione. Nos autem ex hoc loco discamus, quoties ecclesiam ingressi fuerimus ad mysteriaque diuina accesserimus, ingredi omni humilitate & timore, vt istæ sanctæ mulieres: sic propter angelorum ibi astantiũ intuitum, vt etiam obtreuerentiam oblationis sactatissimę corporis Christi redemptoris nostri. Et tũc declinemus vultum in terra in Angelorum conspectu: quando contemplantes quæ & quanta sint gaudia æterna ciuium paradisi, meminerimus, quia puluis & cinis sumus: in hoc sequentes humilitatem sancti patriarchæ Abraham qui Deo dixit, Loquar ad dominum meum cum simpuluis & cinis. Angeli autem abstulerunt omnem timorem ab his mulieribus, dicentes *Quid quæritis viuentem, cum mortuis?* Nolite quærere cum mortuis nec in monumẽto qui proprius locus est mortuorum, illum, qui resurrexit in vita immortali & perpetua. Obserua autem, quam plurimos nunc inter mortuos, triumphantem regem glorię qui viuit & regnat inter viuos, ac si esset mortuus quærere. Hoc faciunt qui cũ boni sint, participes sunt cũ malis: quibus qui dẽ potest dici illud Euangelij. Sine mortuos sepelire mortuos suos. Iosaphat rex Iuda, qui bonus erat, iniit amicitiam cum Achab rege Israel, qui quidem impius erat: quapropter in quodam prælio parum defuit quin occubuisset, ideo quidem propheta increpauit eum dicens. Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum amicitia iungeris, & ideirco iram Domini mereberis, &c. Addũt vltra angeli. *Surrexit non est hic.* Surrexit inquam mane diluculo, iam die dominica radiante. Sic canit ecclesia. Aurora lucis rutilat, &c. Cum Rex ille fortissimus mortis cõfractis viribus, victor surgit de funere. Sic piter dicit illi in Psalmo. Exurge Psalterium & cithara. Respõdit Christus. Exurgam diluculo. Ideo Zacharias vocat illum oriens. Cum enim ex matre nascitur, nocte nascitur, quia ad mortis tenebras properabat: sed cum de sepulchro surgit mane surgit, quia iam nunquam erat tenebras visurus. Christus enim surgens ex mortuis iã non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Sicut enim Iacob mane surrexit à somno: ita Christus mane resurgere debuit. Surrexit autem Dominus non aliena, sed propria virtute: sicut dormientes qui somno expleto surgunt, non alterius sed sua sibi insidente virtute. Mors enim Christi & omnium fidelium morientiũ in Christo simillima est sopori dormientium. Hinc dormire dicuntur in Christo. Et Christus de se per os prophetę. Ego dormiui & Soporatus sus: & surrexi, quia Dominus suscepit me. In Epiro ait Solinus fontem esse admirabilem inquem immersæ faces ardẽtes extinguuntur, extinctæ vero inflammãtur vbi facem mortuam proijciens exijt viua. Si hoc, vt Solinus refert, ita est nescimus. Hoc autem benescimus & confitemur, Christum mortuũ surrexisse. Sed dicunt vltra angeli. *Recordamini qualiter loquutus est vobis cum adhuc in Galilæa esset, dicens quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorũ & crucifigi, & die tertia resurgere.* Oportebat enim Christum resurgere: nam aliter omnẽ passionis fructum amitteret, si post eam non sequeretur veritas resurrectionis mortuorũ. Oportuit enim, vt Christus resurgeret, vt fides nostra per eius resurrectionem cõfirmaretur, circa diuinitatem eius: quia si non resurrexisset non crederent homines illum esse Deum. Vnde ipse in psalmo loquitur dicẽs. *Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendero in corruptionem?* Si corruptus fuerit sanguis meus, & non resurrexero, nullum lucrabor: quia vero resurrexit cognouerunt homines quod vere erat Deus, Nã omnis effectus naturaliter est demonstratiuus suæ causæ: sed cum causa primaria resurrectionis mortuorũ sit diuinitas, Christus, qui virtute propria resurrexit ostendit quod erat Deus: & sic confirmauit nos in fide diuinitatis suæ. Secundo sua resurrectione cõfirmauit nos in spe. Vnd Paulus. Si Christus non resurrexit inanis est fides nostra: inanis est prædicatio nostra. Hæc duo tetigit Petrus dicens. Deus suscitauit illum à mortuis: vt fides nostra, & spes essent in Deum. Sed de his latius inferius opportunius dicemus. *Et recordatæ sunt verborum eius.* Cum Christus prædixit suam mortem & resurrectionẽ, nõ intelligebãt mulieres istæ nec apostoli: sed cũ iam adimpleta esse viderunt, quæ dixerat, intellexerunt ea quæ antea audierant. Vnde in Ioan nem habetur quod cũ dixisset Dominus, soluite templum hoc & in tribus diebus ædificabo illud. Subiungit Euangelista. Cum surrexisset à mortuis recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat: & crediderunt scripturæ & sermo

Gen. 18.
Matt 8.
2. Par. 19.
Psal. 56.
Zacha. 6.
Rom. 6.
Gen. 28.
Psal 2. De mirabil. mun. cap. 31.
Psal 29.
1. Cor. 15.
1. Pet. 3.
Ioan. 2.

Ioan. 12. sermoni, quem dixit Iesus. Item in eodẽ Ioãne habetur quod inuenit Iesus asellum, & sedit super eum, sicut scriptum est: Noli timere Sion, &c. Hæc non intellexerũt discipuli eius primò: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt, quia hęc erant scripta de eo. Hac de causa prophetiæ obscurę erant antiquis, quia ea ætate nondum erant adimpletæ: nec ad finem suum peruenerant prophetiæ illæ. Et sicut ea, quæ præterierunt, quæ antiquis obscura erant, nobis clara sunt: ita quæ ventura sunt nobis obscura reddũtur, & ideo Apocalypsis obscurissimus liber est. Omnis etiam prophetia, vt ait Irenæus priusquam habeat efficatiam obscura est: postquam vero euenerit quod propheratum est, tunc prophetiæ habent certam & liquidam expositionẽ.

Iren. cõ. Hęr. li. 4 c. 43

Dan. 12. Propter quod in Daniele dicitur. Claude sermones & signa librum: vsque ad tempus cõsummationis, quoadusque distent multi & implearur cognitio. Et Hieremias. In nouissimis diebus intelligent ea. *Et regressæ à monumento nunciauerunt hęc omnia illis vndecim, & cæteris omnibus. Erat autem Maria Magdalena & Ioanna & Maria Iacobi & cæteræ, quæ cum eis erant, quę dicebant ad apostolos hæc.* Sic illi dixerunt leprosi. Dies boni nuncij hæc est, si tacuerimus sceleris arguemur. Venite eamus & nunciemus in aula Regis. Venite & nunciemus in Ecclesia Christi, quæ est veri regis aula: tam insigne mysterium. Certe illud Esaiæ nũc esse adimpletum cernimus. Supra montem ascende qui euangelizas Sion, qui euangelizas Hierusalem. Exalta in fortitudine tua, &c. Vnde illa verba, qui euangelizas Sion, qui euangelizas Hierusalem, apud Hebræos fœminina sunt: ita vt ad fœminas non ad viros referantur vt vel primum limen Hebrææ linguæ ingressis constat. Igitur Maria Magdalena exalta vocem tuam: dic omnibus Christum non iam in infirmitate, sed in fortitudine venisse: non iam inclinato capite datum spiritum, sed in brachio extento in mundo dominaturum. ¶ Porro aduertendum maximè est pro intelligentia istarum apparitionũ & concordia quatuor Euangelistarum: quia nemo eorum integrè narrat harum mulierũ apparitiones: sed vnus hoc, alter illud, imo repugnare & contradici videbuntur si non attente legantur. Sed priusquam hanc breui narrem historiam & Euãgelistas in concordiã redigam, pro maiori expositione huius literæ scito, quod Marcus dicit, quod illę mulieres nemini quicquam dixerũt præ timore: quia inuaserat eas tremor, & pauor: sed Lucas hic dicit, quod nunciauerunt hæc Apostolis. Dico quod cum Marcus dicit quòd nemini dixerunt, intellige eorum, quos inuenerunt per viam reuertentes in ciuitatem: quia timebant hæc illis loqui, ideo tacuerunt vsque dum ad Apostolos venerunt, & tunc illis dixerunt, vt ait Lucas. Quot mulieres erant istę, quæ venerunt ad monumentum, & quę? Dico adminus fuerunt quinque, scilicet, Maria Magdalena, Maria Iacobi, Salome, Ioãna vxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna. Matthęus nominat Mariam Magdalenam, & alteram Mariam. Marcus vero nominat duas Marias, Lucas autem dicit hic quod erant Maria Magdalene & Ioanna & Maria Iacobi, & postquã nominauit has tres dixit in numero plurali, & cæterę, quæ cum eis erant: ex quo manifestè apparet quod ad minus erãt aliæ duę, & sic erant quinque. Quæ autem fuerint istæ duæ non est dubium quin erãt Salome, quia Marcus illam expressit: & alia erat Susanna, quam Lucas nominauit. In octauo capite huius Euangelij: & in fine capitis præcedẽtis dixit quod istæ mulieres, quæ sequebãtur Christum à Galilæa parauerunt aromata, & *in initio* huius capitis dixit, quod venerunt ad monumentum, & quanuis nunc illas non nominasset satis declarauerat Lucas in initio capitis octaui, & in fine capitis præcedentis quod erat Maria Magdalena, & Ioanna, & Susanna. Igitur istæ quinque mulieres cœperunt ire ad monumentum cum adhuc essent tenebræ, sed venerunt ad monumentum orto iã sole: & intrãtes in horto, sine in sæpe, qua vallatum erat sepulchrũ distincta à macerie horti viderunt ad ostium sepulchri ad dexteram partem lapidem reuolutum, & Angelum sedentem super eũ, vt dicunt Matthæus & Marcus: qui dixit eis. Iesum quæritis, Nazarenum &c. Et ipsæ introeuntes in domunculam, vbi sepulchrum erat, viderũt alios duos Angelos non sedentes sicut primum, sed stãtes qui dixerunt eis eadem verba, quæ primus dixerat, & hoc narrat hic noster Lucas. Tunc reuersæ omnes istæ venerunt ad Apostolos dicentes vidisse visionem Angelorum qui dicunt eum viuere, vt dicit hic Lucas, tamen in itinere nihil dixerunt alijs ex timore, vt dicit Marcus. Apostoli autem non crediderunt eis, sed visa sunt quasi deliramenta, vt dicit Lucas. Nihilominus tamen vt scirent an hoc ita esset vene

Mar. 16.
Nota.
Luc. 24.
Mat. 28.
Marc. 16.

runt

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt Petrus & Ioannes ad monumentũ, & simul cum eis omnes istæ mulieres, iam secunda vice: nam prima vice venerunt ipsæ solæ quando angelos illos tres viderũt: & nũc veniunt secũdo cum apostolis. Apostoli autem videntes vacuum sepulchrum, vt mulieres dixerant, mirati sunt: & reuersi sunt vt Ioannes ait. Maria autem Magdalena stabat ad monumentum foris plorans, scilicet, extrà domunculã sepulchri iuxta ostium: aliæ autem mulieres separatæ, ipsa autem sola vehementius plorabat, quia ardentius diligebat. Tũc (vt ideõ nes ait) inclinauit se & vidit duos angelos sedentes, non inquam illos quos Lucas dixit stãtes, quia hæc est alia apparitio. Apparuit illi soli Christus, & dixit. Maria, &c. vt narrat Ioannes. Post hæc iam secundò venerunt ad discipulos omnes istæ quinque mulieres, & cum irent apparuit simul omnibus Christus in via & dixit eis: Auete, & illæ tenuerunt pedes eius. &c. Hanc apparitionẽ, enarrat solus Matthæus sicut apparitionem, quæ facta est Mariæ Magdalenæ enarrat solus Ioãnes. Ex quo colligo quod duabus vicibus apparuit omnibus Magdalenæ in die resurrectionis. Primo ipsi soli intra claustra sepulchri: secundo simul cũ aliis mulieribus. Et venientes nunciauerunt hęc discipulis. Si hæc in mente habueris, concordiam inuenies inter euangelistas. Hoc tamen aduertendum est non solum hic sed in alijs pluribus locis quod id quod vnus euangelista tacet, alius loquitur & supplet: & sic ex omnibus quatuor contexes hanc historiã ita vt enarrauimus. Nec quia Ioãnes dixit quod venit Maria Magdalena ad monumentum sequitur quod venit sola: imo ex eodem Ioannis contextu sequitur quod venit cum alijs: nam dixit apostolis. Tulerũt Dominũ meũ, & nescimus vbi posuerunt eum. Non ait nescio sed nescimus: ex quo elicitur omnes illas mulieres simul adfuisse. Sequitur etiam quod Magdalena in illa die quinq; angelos vidit. Vnum qui erat sedens super lapidẽ ad ostiũ monumenti, & alios duos intus stantes: quos tres etiam aliæ mulieres viderunt. Sed cum venerunt secunda vice, sola ipsa vidit duos angelos sedentes vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu. Hos duos aduentus Magdalenæ scribit Ioannes quanuis in vtroque aduentu tacet quod venerunt etiam aliæ mulieres. Magdalena principaliter erat: & ideo ab omnibus quatuor Euangelistis nominatur, & prima omnium. Sic ergo accipienda sunt hæc, & omnia in concordiam & vnam narationem dirigũtur. Sed ad contextum teneamur. *Et visa sunt ante illos sicut deliramentũ omnia ista: & non crediderũt illis.* Deprimo aduentu agit Lucas cum primo reuertit à monumento narrauerunt apostolis quod viderunt angelos qui dixerãt eis Christum surrexisse: sed tamen apostoli irriserunt eas, nec fidem verbis earum adhibuerunt, sed tanquam fabulosa reputauerũt, aut somnium, & mulierum dictum. Videtur hac ratione, Põtifices, Annã, & Caiphã & Pharisæos, & scribas maiorẽ fidẽ habuisse de Christi resurrectione, quàapostolos: nã crediderũt custodibus sepulchri dictẽibus Christũ surrexisse: dederantq; illis pecunias vt dicerent, quod discipuli corpus essent furati nocte: quod profecto nunquam fecissent nisi adhibuissent fidem custodibus affirmãtibus Christum surrexisse à mortuis. Sed apostoli non crediderunt mulieribus nec Petro, nec discipulis duobus, quibus apparuit euntibus in Emmaus, vt dicit Marcus, & quod magis miran dum est quod Thomas ita incredulus fuit, vt omnibus apostolis non crederet. Diuina tamen dispensatione permissum est vt apostoli vndecim cum reliquis, discipulis existimarẽt mulieres tãquã deliras, ad firmitatẽ fidei nostræ: vt hinc perpendamus nõ faciles eas fuisse ad credendum, & quam verum sit Christũ surrexisse a mortuis cum hoc crediderint homines & prædicauerint, animo obstinato ad credẽdum. ¶ Resurrectio non solum apostlis verum omnibus etiam alis fuit quidem articulus difficillimus creditu. Iob vt de ea loquatur stylo vtitur nouo ad eam commendãdam: quare primo dicit. Quis mihi tribuat, vt scribãtur sermones mei? Quis mihi det vt exarentur in libro stylo ferreo & sculpãtur in silice. Non vult verbis teri, sed scribi ad perpetuam rei memoriam non quidem in papyro ruptioni obnoxio, sed potius in silice stylo ferreo. Post quod inquit. Scio quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum. &c. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Quæ custodiæ commissi, seruataq; habes, soles dicere in sinu recondita esse: quia certissima sunt, Paulus etiam cum Atheniensibus prædicabat Dei vnitatem & cætera nostræ fidei sacramenta, attente illum audiebant: sed cum loquutus fuit de mysterio resurrectionis irridebant & quidam dixerũt. Nouorum dæmoniorum videtur annuntiator

Ioan. 20.

Matt. 28.

Matth. 28.

Marc. 16. Luc. 24.

Act. 17.

ror esse: quia Iesum & resurrectionem annũtiabat eis. Sciebant illi sapientes ex sua philosophia quod à priuatione ad habitum impossibilis est regressus: & sic si fides non adiuuat ad articulos resurrectionis credẽdos, ratio naturalis non sufficit. Ex puteo profundo aqua minime potest exhauriri fune longitudinis trium cubitorum: quare si prolixe quis conetur aquam haurire tãdem in puteum cadet, & peribit. Itaque quod corpus nostrum in cineres conuersum, illud etiam quod piscibus maris esca fuit, idemmet redeat, mysterium profundissimum est. Ratio naturalis debilis est, & id penetrare non valens. Est opus adeo difficile quod & si Deus iuxta suum propriũ corpus animam poneret cui copiam faceret illuc ingrediendi, anima ipsa cũ maximę virtutis sit & naturaliter inclinata & pro pensa ad sui corporis vnionẽ, nihilominus propria virtute corpus informare non valeret, abstq; auxilio diuino speciali & particulari. Cuius ratio est quia si anima propria sua virtute corpus informare posset eique vitam conferre sequeretur effectum esse maiorem & principaliorem sua causa: quia melior & perfectior est homo integer, sola anima, quæ pars huius indiuidui est: quãdoquidẽ totum sua parte melius est. Si ergo anima posset esse causa vnionis totius, sequeretur effectum esse meliorẽ causa: quod cõtra rationem est. Et ideo resurrectio est opus solius Dei: qui est supra naturam. In Ezechiele habetur quod duxit illum Dominus in campum plenum ossibus mortuorum: & dixit. Putas ne viuent ossa ista? Et quanuis propheta vaticinabatur non surrexerunt donec venit spiritus Dei, &c. Igitur si aliquos potuit Christus suscitare, cur non poterit suscitare seipsum? Ipse enim ait. Ego qui alios plorare facio: & ipse non plorabo? Ipse qui alios parere facio, sterilis ero? Vt ostenderet Deus quod habebat potestatem suscitandi mortuos, voluit in veteri lege suscitare aliquos vt fecit temporibus Heliæ & Helisæi: vt disceret mundus quod poterat filium suum vnigenitum suscitare, ille qui alios suscitabat. Christus filiam Archisynagogi, & filiũ viduę, & Lazarũ suscitauit: vt insinuaret quod imperium habebat supra mortem ipse mortis destructor. & secum poterat sua diuina potentia idem facere, quotiescunque voluisset. Atque ideo dixit. Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi illam. Nullus enim facilius tunicam exuit, & illam vestit: sicut Christus suũ corp⁹ dimisit moriens, & iterũ reassumpsit surgẽs à morte. Sed procedamus. *Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, & procumbens vidit linteamina sola posita, & abijt secum mirans quod factum fuerat.*

Ezec. 37.

Esai. 30.

3. Reg. 17. 4. Reg. 4. Matth. 9. Luc. 7. Ioan. 11.

Ioan. 10.

Non solus Petrus, sed cum eo simul Ioannes venerunt ambo simul: & ipse Ioannes expressius enarrat, quæ hic Lucas breui sermone cõpiectitur. Solũ autẽ Petrum nominat Lucas tanquã seniorem, feruentiorẽ, & principaliorẽ: cuius exẽplo cucurrit & Ioannes. Venerũt periculum facturi an ita essent ea, quæ à mulieribus dicebantur. Et abijt Petrus secum mirans quomodo corpore sublato essent relicta linteamina veluti per otium subtracta corpori, quæ sine negotio non poterant euelli ea quę nõ temere dissecta, sed cõmode in suũ reposita locũ, semoto ab his sudario, quo tectũ fuerat corpus Iesu. Sed hoc angelico ministerio factũ fuit: ad declarandũ quod corpus saluatoris non fuit ab eius discipulis furtiuè sublatum, quoniã totis viribus festinassent hoc faciendo timore custodum præsentium, nec tãdiu, aut curiosè se occupassent in cõpositione linteorũ istorũ, sed vna eos cũ corpore abstulissent. Exeuntes à monumẽto stupefactus Petrus discessit à Ioãne cogitans hæc secũ & admirans, cui dũs apparuit, & peccatũ pepercit trinę negationis & cõsolatus est eũ: & blãdè, ac leuiter loquutus est. Sed audiamus iam Lucã aliam apparitionẽ pulchrè differentem: in hunc modũ. *Et ecce duo ex illis ibãt ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem nomine Emaus.* Defectus prudentiæ est res magni momenti relinquere, atque obliuisci ne parum diligẽtię adhibeatur. Nam pulchrum & quod magni pretij est absque labore seruari non potest: quod si forsan amittitur, diligẽtia & solicitudine quęrendũ est. Adeo care Christus redemptor noster illos suos Apostolos emit atque discipulos, vt non solũ laborauerit illos docens & fouẽs lacte sũæ sacratissimę doctrinę: sed etiam quod plus est sanguinẽ proprium dedit in redemptionis pretium, & eorũ amore vitam amisit. Non enim decens erat eos, quos Christus tã magno pretio emerat vidẽs destitutos, incredulos, & adinuicem separatos, relinquere, & pati persistere in suo errore, vt fructum eorũ amitteretur, quẽque ipse in eis effecerat, promodico labore & diligentia, quam adhibere debebat post eius resurrectionẽ eis vjuus & gloriosus apparens, vt ad seipsum rediret. Cũ ergo

Ioan. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo Christus mane resurrectionis surgeret victor, & gloriosus, stragem quam in grege electo suo fecerat e duxille & famelicus deuoratorque lupos videns, decreuit, vt bonus pastor gregem recipere ad fidemq; adducere & ad charitatis viam. In hac historia scribit Lucas qualiter duę oues errantes, duo scilicet Christi discipuli inuijn quoddam oppidum se conferebant, quod vocabatur Emaus: quibus cū appareret curiosus ac solicitus pastor incedit cū eis, loquens, à quibus minime fuit cognitus: tandem eos illuminat & docet eisque seipsum ostendit oculos intellectus aperiens & in intellectum veritatis adducens, quos etiam ad gregem reddit lætos, & solatij plenos. Ait itaq; quod duo ex discipxlis Iesu ibant ipsa die in castellum Emaus. Fugiunt ciuitatem sanguinolentam effundentem sanguinem innoxium. Etiam sanguis Christi recens erat: & recedunt à populo vbi tot & tanti habitabant peccatores. Extortes fiunt à ciuitate vbi tot patrantur delicta: & statim offendunt Christum. Mox vt se à demonio, conuersatione, & mundi delicijs auertunt: à Deo visitantur, & consolantur. Nō ergo pœniteat nos mundum eiusque honores & vanitates fugere ac deserere: siquidem in maius nobis solatium erdit. Helias fugiens à consortio Iezabel propheratum Dei interfectricis: ab angelo fuit visitatus. Quam vtile tibi esset o anima mea mundi consolationem destituere: vt dulci Christo solatio frui valeres. Tristes ambulabant illa via, mortis & passionis sui charissimi magistri memores: diffidentes iam de resurrectione. ¶ Obserua autem quod in ipsa die resurrectionis iā isti discipuli diffidebant, & ideo dicit euangelista quod ipsa die ibant in Emaus, Si dies ille trāsisset aduēisseque iā quartus, aut quintus, nihil mirū si ambigerēt & diffiderent: mirabile autē nimium est quā incredeli erant discipuli isti siquidem eadem die, nondum enim transierat, dubitabant ī. Siquis sponderet se daturum tibi centum aureos certo die Ioannis, scilicet, Babtistæ, & eodemmet die mane, ante meridiē quereretur, & diceres, te iniuria affici ab sponsore, proferresque illum iniquè egisse, nec promissis stetisse: nōne hoc male audiret? Omnes dicerēt. Amice, quid quereris? nondū abijt dies, nec vesperascit, vesperi enim si conferat quod tibi pollicitus est nō franget promissionem, tēpus etiam restat. Ipsa inquit die. Nōdū enim luxescit, & iam diffidunt. Iam queri incipiūt existimantes actum esse de re, nec iam magistrum resurrecturum. O hominum & corde debilium, paruam fiduciam. Si magister vester est vobis pollicitus se die tertia resurrecturum, nondum transijt nec nox venit: videte si promissis stat quidque, hodie facit, interea ne diffidatis ne animo linquamini. Quāplurimi se habent cum Deo sicut isti discipuli: quoniam tunc cum Deum sequi incipiunt si mox auxilia non confert nec fauoribus spiritualibus fouet, diffidere eligunt tristesque reddi, putantes Deum iam esse eorum oblitum: & aliquando a sancto & bono exercitio desistunt, ad mundum quod reliquerant se conuertentes. Sic fecerunt filij Israel quando postquam ex Aegypto profecti sunt incedebāt per desertum in terram promissionis, qui cum cernerent Mosem in monte detineri & morari, nec ad eos tam cito, vt sperabant, venit, diffiderunt, & vitulū cui cultum & reuerentiam exhiberent cōstruxerūt. Quot hodie sunt qui Deo non tribuenti ab eis petita diffidant? Videtur virgini nulla ei iam patere conubia, quam ob rem decernit mundo inseruire atque carni, Dei & mandatorū eius oblita. Multi enim terminum Deo statuere volunt, circa ea, quæ ab eo agenda sunt. Vis tu docere Deum quid facere debeat? Ne animo linquaris: & si Deus non tibi statim, vt petis subueniat. Sæpe enim ac sæpius solet Deus aliquid largiri, quando iam tu diffidis nec consequuturum quod petis speras: vt scias Deum melius scire dare, quam repetere. Quis nam existimaret Habrahamo gladiū in altum sublatum habenti dicturum esse Deum ne extēdas manum tuā super eū? Quis diceret quod Deus optimus sanctum Iob ad duplicatā gloriam, cum adeo esset abiectus veheret: & Ionam de ventre ceti educeret nec non Susannam iam morti traditam, illique proximam, eriperet? Constituit Deus homines in cōflictu vt propriam sapientiam despiciant, eamq; cōstituam in Deo. Dominus mortificat, & viuificat: deducit ad inferos, & reducit. Sic David cū iam desperabat posse euadere manus Saul, Dominus liberauit eū. Ne desperemus ergo de misericordia Dei: nam & si moratur ipse opportune adiuuabit nos: in maiori scilicet, angustia. Cum Holofernes obsidebat Bethuliam, cœperunt Hebræi Deum ipsum vocare, à quo cum non exaudirentur diffidēres, dixerunt Ozię sacerdoti. Iudicet Deus inter nos & inter te &c. quoniam fecisti in nos mala

3. Reg. 19.

Exod. 32.

Gen. 22.

Iob. 42. Ion. 2.

Dan. 13.

1. Reg. 2. 1. Reg. 31.

mala nolens lōqui pacificè cū Assyris: & propter hoc reddidit nos Deus in manibus eorū. Quia statim eos Dūs non exaudiuit, eligūt pacem cōstituere cū Assyrijs, cū dæmonio videlicet, mundo & carne. Ideo reprehendit illos Iudith, dicēs: Quid estis vos qui tentatis Dūm? O gents debilis, & pusillanimis: quid de Deo diffiditis? Si mōram fecerit expecta eū, veniēs enim veniet, & nō tardabit. Esaias etiam ait. Qui crediderit nō festinet. Hoc est, qui Christū expectat, non existimet citò venturū. Adimplet promissum licet videatur differre. Promisit Dauid regnum & vnctus est à Samuele: sed ante quā ad regnum veniret multa mala passus est, ita vt videretur quod nūquam perueniret ad regnum. Sic etiā dixit Ioseph Israel, quod Deus illos visitaturus esset, sed prius multa incommoda passi sunt in Ægypto. Sic Paulus ad Hebræos ait, Nolite amittere confidentiam vestrā: quæ magnam habet remunerationē. Deus enim stat pollicitis, veluti his, quæ sais est pollicitus cū dixit se resurrecturū tertio die. Quanuis paululū ipse moratur, ne ob id difidamus sicuti isti discipuli fecerūt, qui die eadē diffidere cœperunt: sed in Deo speremus, qui verbū suum non franget, nec fregit vnquam. &c. ¶ Præterea qui fuerint isti duo discipuli graues doctores senserūt q̄ fuit vnus illorū Lucas, & alter Colephas. De Cleopha nemini dubiū est, quia Euangelista eum nominat: de Luca vero dubium est. Hieronymus enim ait quod Lucas Dūm non vidit in carne. ¶ Porrò in hoc q̄ dicit sexaginta stadijs distare, significare voluit quatuor leucas: nam decē & sex stadijs leuca conficitur vnde cum Ioannes dixit Bethaniā ab Hierusalē quinde cim stadios distare voluit dicere minus spatiū, quā leucā integram intercedere: quare si inter Hierusalem & Emaus quatuor & sexaginta stadios intercedere, Lucas diceret, diceret consequenter quatuor intercedere leucas integras. Cū ergo tantū sexaginta stadia sint, manifestè constat quatuor leucas esse quarta parte leucæ vnius exceptā. Quod sufficiat de istis stadijs. Nūc sequitur in cōtextu. *Et ipsi loquebātur adinuicē de his omnibus quæ acciderāt.* Vidisti ne frater (dicebat alter ad alterū) crudelitatem & impietatem, & nequitiā quā gesserunt isti Pharisæi circa nostrum magistrum cum adeò bonus & sanctus esset? Iurarem vtique filium esse Dei: sed modo non credo, nec affirmare auderem. Nam si filius Dei esset, nō permitteret æternus pater filiū suum tam acerbe tractari: nam Deus nunquam suorum obliuiscitur. Sed quod me magis torquet est videre quomodo Lazarū quarto die mortis suæ suscitauit. Quonam modo (ait alter) hunc posset edere effectū nisi esset Deus? Respōdit ipsemet. Hæc etiam fecerūt miracula sancti: sicuti Helias, Eliseus & alij. Verū est (ait alter) alios hæc fecisse miracula: sed nō ea autoritate & dominio, qua magister noster Lazaro præcepit exire à monumento. Bona ratio ista: sed tamen si Messias yēturus erat magna autoritate & maiestate, vt Israel redimere posset: quare pauper venit? Quæ nam fuit maiestas, vapulare, atque crucifixi. Respōdit alter. Nonne vides esse opus labore: vt quis gloriā adipisci valeat? Quanuis nō intelligo quomodo moriēs, & nō resurgens poterit nos à morte eripere: qui se ipsum ab ea eripere non potest. Quomodo enim quis victor euadere potest cū victus sit? Cū hæc inter se agerent accedit Christus ad eos in forma & figura peregrini baculū & galerum gerens, dicens. Vnde nā amici? Cōferimus nos (inquiūt illi) Emaus. Ait illis. Itidē ego, quāuis illinc sum profecturus. Ideo ait Euangelista. *Et factum est dum fabularentur & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.* Expende Christi boni tatem & clementiam, qui vt duos saluet discipulos non quidem de Apostolorū numero, sed de minoribus alijs non dedignatur eis apparere, & cū illis incedere tam longā viā prædicans docens & adducens tot propherias & testimonio, vt in veram Dei cognitionē peruenire faciat. Quanuis modo multi ex maioribus & prelatis contēnunt paruulos docere: nec volūt scientiā exercere, nisi corā regibus, & principibus. ¶ Vide etiā prudētiam & charitatē Saluatoris nostri. Paulus enim dicebat. Omnia factus sum omnibus, vt omnes ad me trahā. Si ergo Paulus auxilio Christi adiutus hoc faciebat: quāto melius ipse Christus faceret? Apparet Deus vnicuique secundū dignitatē suam, & conditionem. Cū paruulis fit paruulus: magnus & potens cū magnis & potētibus. Ideo David in Psalmo loquens Dño ait. Cū sancto sanctus eris, & cū viro innocēti innocēs eris. Et cū electos electus eris: & eū perverso peruerteris. Hoc multi putant quod dictum sit vt homines caueant societate impiorū, quasi diceret egregius Psaltes. Fuge à malorum consortio: nam si cū bonis agis, eris & tu bonus: si cū malis, malus: nā ex colloquijs prauis vel bonis boni, vel mali mores effi-

Ioan. 11.

Gregipræ fa. mor. ea. 2. Nicepho. li. 12. 4. Theophi in prolo. Luc. & Lu. 24.

1. Cor 9.

Psal. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciũtur. Sed certe si bene literã inspexeris, non tale vult Dauid dicere: sed de Deo ait qđ ipsemet Deus est humilis cũ humilibus, potẽs cũ potentibus, paruus cũparuulis, magnus cũ magnis. Cũ sanctis sanctus est: & cũ peruersis puniens eos, est eis quasi si esset peruersus: potentes enim potenter tormẽta patiũtur. Qua propter antequã hæc diceret. Psalmista dixit. Et retribuet mihi dñs secundũ iustitiã meam: & secundũ puritatem manuũ mearũ, in conspectu oculorũ eius. Sequitur cum sancto sanctus eris, &c. Hoc est, cũ quolibet te habes secundum conditionẽ eius. Et subdidit. Quoniã tu populũ humilẽ saluũ facies: & oculos superborũ humiliabis. Cũ humilibus eris humilis, cũ potente & superbo, eris fortis, & potẽs. Athanasius etiã & Theodoretus asserunt voluisse Dauidẽ his verbis significare, qualẽ quis se ostẽderit, talem aduersus eũ se Deũ ostẽdere. Vt speculũ quicquid obijcias refert: si te placidũ & benignũ illi ostendis, placidũ & benignũ se tibi ostendit: si vero iratus & similiter vultũ speculi sensus furore comotũ. Sic Deus speculũ sine macula vt dicitur in libro sapientiæ, modo vultũ iratũ ostẽdit tibi, modo mansuetũ: ostẽdit enim se misericordẽ misericordibus, & crudelibus seuerum. Ideo in Euangelio modo se cõparat pastori, modo agricolæ, modo Regi ponẽti rationẽ cũ seruis suis. Sic fecit in sua resurrectione cũ his quibus apparuit. Quibusdã fortis apparet & terribilis, sicut armatis qui erãt iuxta sepulchrũ: quia armati erãt. Alijs vero humilis, sicuti his discipulis humilibus. Si te ad aliquẽ hortũ cõferres, & hortulanus siue olitor tibi obuiã occurreret, qui nouit optime locũ herbæ, quam quæris, eãq; tibi offerret: certe fortunatus haberetis. Itẽ si iter ageres, in quo se tibi offerret alius idẽ agẽs iter qui nõ solũ tibi iter ostẽderet, sed etiã tecũ conuersans incederet, gauderes vtiq; propter hoc. Vide ergo qualiter se Christus cũ omnibus habeat, vt omnes lucretur. Magdalenæ apparet in horto vt hortulanus: quia in horto pulchrã querebat herbã, & odoriferũ florẽ: his discipulis iter agẽtibus apparet vt peregrinus: cui todibus sepulchri qui armati erant, apparet vt fortis & potens. ¶ Discãt hinc prælati tractare subditos exẽplo ipsius Christi ostendẽtes se graues & seueros cũ seueris & superbis subditis: benignos & humiles, cum paruis, humilibus, & pauperibus. Modo tamẽ ẽcontra omnia fiũt. Cũ paupere subdito se habẽt superbe, magna cũ maiestate: nec honorẽ deferũt nisi tantũ potẽti, & fauoribus abundanti: quem. s. mundus magnifacit. Si subditus amicis abundat, & eũ mundus magni æstimat, & reueretur: de eius vitijs nõ curãt: licet stimulante conscientia nouerint egere correctione, atq; supplicio: quoniã potẽtis autoritas eos reddit inermes & debiles. Tantũ abiectis se seueri præbẽt: qui quidẽ sic coram prælatis tremunt & palpitant, ac si argẽto viuo essent imbuti, nec loqui audent. Isti enim prælati aliter se habent, quã Christꝰ ipse, qui quidẽ potẽtibus, se præbẽt, humiles, humilibus vero insolentis: in his tantũ leges maxime obseruari volũt, & subditus qui curiæ fauoribus abũdat, voti cõpos semper euadit. Christus nõ veretur armatos nec corã eis tremit: sed potius deponit, & deijcit, & in terrã cõijcit cũ suis clypeis, ensibus, & hastis. His se acrẽ ostẽdit, maxima cum autoritate. Cum his tamen duobus humilibus discipulis incedit Christus humilis comes factus: pedes terer agẽs cũ ipsis teq; ipsis cõformãs. Hoc sem per fecisse videbis si Euangeliũ legeris. Vide autoritatẽ & seueritatẽ qua increpabat superbos pharisæos & scribas, quanque acerbe eos tractabat, dicens. Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, &c. Et vide humilitatẽ, qua tractabat pauperes, mẽdicos, cæcos, & miserabiles. Vni dixit filiũ vocãs. Fili remittũtur tibi peccata tua. Illi, qui mendicabat in itinere. Hieri co dixit. Quid vis vt faciã tibi? Idẽ paralytico piscinę alijsq; plurimis. Mũdi saluator qui tã acerbe tractabat diuites, potẽtes, & superbos Hierusalẽ: tractabat etiã, vt pia mater humiles & abiectos. Sic prælatus humili dicere debet. Fili mi est ne tibi aliquo opus? Eges fauore meo? Possũ ne tibi in aliquo inseruire? Sed audiãt qđ propheta lamẽtatur de eis. Væ pastoribus, &c. qui cum autoritate imperabitis eis: & cũ potẽtia. Sed dehis satis ¶ Monemur & nos quãdo iter agimus & in cõmũibus colloquijs de Deo loqui de ipsoq; agere. Si hæc fecerimus ducẽ semper Christũ in via habebimus, comesq; noster fiet: sicuti factus est his, quia colloquia eorũ erant sancta, & honesta. Sic promisit ipse dicens. Vbi fuerunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorũ. Sed hoc idẽ modo diabolus inquit. Vbi fuerint duo vel tres congregati, &c. Cum colloquia nostra ad dæmonis obsequium pertineãt, murmurationibus, scilicet, luxurijs, & ambitionibus, non dubiũ qsin in medio eorum dæmon sit colloquium ipsum iterum

Sapi. 6.

Sapi. 7.

Ioan. 6. *Ioan. 5.* *Matth. 21.*

Ioan. 20.

Matth. 23.

Matt. 9. *Luc. 8.* *Ioan. 5.*

Ezech. 34.

Mich. 18.

iterum atque iterum accẽdens, &c. ¶ Præterea Christus cum istis vadit, nec ab illis cognoscitur: in quo insinuatur quod Dñs Iesus sæpe nobiscum est, & nobiscum loquitur, etiã si nos ignoremus. Quotiescũq; enim aliquod bonũ admonemur, vel in cordibus nostris, vel à fratribus nostris: toties à Dño ipso admonemur. Et si cogitaremus perpetuo omnes bonos cogitatus ex Deo esse, cautiores certè essemus in rebus gerendis. Sed ibat Iesus cũ eis. *Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent.* In potestate animę glorificatæ est prohibere lucem sui corporis ne agat in visum: sicut & quęlibet alia actio corporis, erit in potestate eius: potestque per suã voluntatẽ occultare lumen sui corporis, nã in corpore glorioso est summa obedientia ad animã suam: sic videbatur eis quasi nõ esset gloriosus, nec etiam oculi discipulorũ ilium cognoscebant. Nec putandũ est quod dispositio faciei Christi sit mutata, quia verè fuit glorificatus: nec alia effigies fuit subiecta in facie Christi.

Marc 16.

Et cum Marcus dicit quod apparuit eis in alia effigie: intelligo quod alia effigies fuit subiectiua solũ in oculis discipulorũ vel in aere. Potuit enim Christꝰ visum discipulorũ diuersimode immutare per solã impressionẽ, taliũ aut taliũ visualiũ specierum, seu radiorũ. Simile accidit Petro cũ eductus de carcere Herodis ab Angelo, non discernebat, nec cognoscebat quod in veritate ambularet, sed existimabat se visum videre: & nobis quotidie hoc accidit, qui cum Christum ob oculos habeamus, qui tot nobis beneficia confert, & nobiscum incedit, ducens & à dæmonio eripiens, morte, & inferno, & tamen cognoscere nolumus. Fiſij Iacob fratrem Ioseph cum præsentem haberent, qui quidẽ eis triticũ dabat, & nũmos, quos ipsemet tulerant: & tandem eis magnam mensam parauit, quibus beneficijs non obstãtibus minimè eũ cognouerũt. Oculi cæci mundi splendore, nõ nouerunt Deũ & si obiectum habeant. Quare homines dũ magis sunt modo intẽti, minus Deum nouerunt. &c. ¶ Obserua etiã quod cum isti oculi corporis Christũ non cognoscebant: ita Christus nõ cognoscitur humanis rationibus, sed sola fide & ex scripturis sanctis. Scrutamini (inquit Christus Iudæis) scripturas, in quibus vos putaris habere vitã: illæ enim de me testificantur. Cũ igitur Christus cũ ibis duobus discipulis iter agere inciperet, interrogat eos dicens. *Qui sunt hi sermones quos confertis adinuicem ambulantes & estis tristes?* Videbamini (inquit) ante quã ego accederẽ loqui adinuicẽ ad modũ disputãtium. Quid ergo cõfereba tis inter vos? Expẽde qualiter in operibus nostræ salutis priꝰ Christus incipit, & primo aggrediturꝰ. Incedit Christus cũ his duobus discipulis: tacet ipse, tacent & ipsi. Experiri volo quis nam prius ordiatur: qui enim magis nos diligit, prius incipit. Paralyticus, qui erat in piscina curã propriæ salutis dimiserat: qui cum medicum coram se haberet, nec orabar cum pro salute propria: sed tamẽ minimè exoratus qui amoris igne ardet maximè cupidus nobis bene facere, interrogauit nihil loquentẽ, vis sinus fieri? Mulieri illi, quæ decẽ & octo annis habebat spiritũ infirmitatis, & erat inclinata: cũ adeo nihil peteret, cœlestis medicus perfectã salutem contulit. Videre quo pacto Christus ad hos venit discipulos, non vocatus, nec exoratus: quomodo etiã nemine interrogante loquelã suscitat. Præterea cernite modos & ambages Christi, quibus se habet, vt ansam illis præbendi sumat. Quare de qua sito in quæsitũ, vult notus fieri his. Quod idẽ fecisse dicitur iuxta fontẽ Sicar cũ muliere illa Samaritana, cũ potũ aquæ ab ea peteret: cui postea cũ diceret voca virũ tuum venit in peccati detestationẽ, propterq; remissa sunt ei peccata. Eadẽm in nobis quotidie, pietatis diuina operatur, adducẽs nos varijs modis & ambagibus à nobis minimè cognatis: quandoq; delicijs, quãdoq; vero minis, & huiusmodi similibus. Ipse nos orat: & nihil intẽtatum relinquit, cũ ipsemet sit offensus. ¶ Aduertetiam hos duos discipulos tristes incedere per viam: non ob aliud, nisi quia dilectissimo suo carebant. Nihil adeo Christianũ debet tristem reddere, quam Christi Dñi absentia. Hoc solum Dauidem ad tristitiam cogebat quando dixit. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dũ dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus? Et iterum. Heu mihi quia incolatus meus prolõgatus est. Et ideo Christus loquens de sua absentia dixit discipulis. Tristitia impleuit cor vestrũ: nã cũ gloria, vt ait Paulus sit conscientiæ bonus testis, & hanc sine Deo nemo consequi potest, sequitur nullam posse esse veram lætitiam, vbi Deus non est, sine quo omne gaudiũ falsum est, lætitia quoque vana & momentanea. Solent homines lugere propter amissam pecuniã, fratres, aut amicos mortuos: & tamẽ non meminerunt Deum amisisse. Hoc solum de-

Ioan. 5.

Luc. 13.

Ioan. 4.

Psal. 41. *Psal. 119.*

Ioann. 15. *2. Cor. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret eos tristes reddere & solicitos: siquidem, cum Deus summum bonum sit eo carere necessario summa miseria erit. Sed ad contex. tum. *Et respondens vnus cui nomen Cleophas dixit ei: tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus?* Certè cum quis tristis est, nec ad quæsita respondere scit, nec plene respondet, sed confuse, & tarde. Existimãt enim qui tristes sunt omnes suæ tristitiæ gnaros esse, ac si tenerentur alij suæ tristitiæ causam & rationem præfagire. Habet enim hoc proprium humanus affectus, vt quod cuique valde cordi est, putet neminj ignotum esse, & nemine non esse curæ. Sic sponsa in Canticis quærit à filiabus Hierusalem. Nunquid quem diligit anima mea vidistis? Et Magdalena in horto. Si tu sustulisti eum. Putabant istæ quod omnes sciebant quid ipsæ quærerent. Sic isti existimabant quod omnes scirent quod ipsi tractabant. Vnde Cleophas. Tu solus peregrinus. &c. Res est (inquit) omnibus notissima, quicunque versantur Hierosolymis. Habet duplicem sensum. Tu solus hospes Hierosolymitanus es ignorans ea, quę nemo nescit quantumuis aduena? Aut, tu adeo peregrinus es: vt hæc ignores? Merito potest dicere Christum esse peregrinum in mundo, apud plurimorum corda: siquidem tractatur, ac si peregrinus esset. Peregrinus enim semper hospes est: nam hodie accedit & eras migrat, propter quod semper amicis caret. Sic Christus habet amicos in hoc seculo per paucos: nec ad plurimorum corda ascendit, quando iam ab eis expellitur. Quam plurimi sua peccata confitentur in Quadragesima, qui tam de sua agant correctione, & in die Paschatis Corpus Christi recipiunt, qui postea à se illum expeliunt ad antiqua peccata reuertentes. Adueniente die Paschæ, tempus terunt in gaudijs, obsonijs, ludis, & similibus. Propter hoc conqueritur Deus, dicens. Extraneus factus sum fratribus meis: & peregrinus filijs matris meæ. Resurrexit ne Christus, vt vos peiores efficeremini? Scitote quoniam festum Paschæ non factum vt dimitteretis vitijs habenas: sed vt homines meliores fierent. Et Paulus inquit quod Christus resurrexit propter iustificationem nostram. Non resurrexit Christus, vt peccatores simus: sed vt iusti efficiamur. Nõ resurrexit vt portas mortis aperiret: sed vt nos ad vitã repararet. Hi autem insensati peruersè agẽtes, tamquam si Christi resurrectio sit mortis portas statim Christo resurgente, in mortem se conijciunt peccantes. Non sic impij non sic: sed qui hucusque planxistis peccata vestra, nunc iam de remissione lętamini. Qui hucusque doluistis cum Christo, nunc lætamini in Domino: & exultate iusti. Qui peccatis vestris morti estis, & cum illo estis crucifixi: nũc cum illo etiam sic surgite, tanquam iterum non morituri: quoniam Christus resurgens ex mortuis iam non moritur: & mors illi vltra non dominabitur. Sic vos à peccatis surgite: vt non vltra in ea labamini. Cauete ne Christus peregrinus sit in vestris cordibus: sed facite eum perpetuum incolam, non reuertentes ad prætérita peccata. *Quibus ille dixit Quæ?* Vt Christus suos discipulos in planum deducat finxit se nihil scire: ideo interrogat. Qua? Domine quid sibi vult, quæ? Vapulasti multum. & coronatus fuisti, Crucique affixus, & interrogas, quæ? Sunt ne hæc obliuione digna? tam parui facis quæ nudiustertius passus es, quæ nemo in hoc seculo perpeti potuit aliquo tempore: & modo tanquam si ea vili faceres, & irrideres quæris, quæ? In hoc experieris præstantiam corporis gloriosi, & quam nobilis est beatitudinis status. Esto patiatur quis in hac vita omnes labores, & cruciatus inferni, si cum ex hac vita migrat Deo fruitur, non amplius meminit præteritorum, magis quam si nunquam fuerint. Est tam fœlix status ille, vt absorptis animabus nostris in visione Dei, ex eiusdem redundantia gloriæ, corpori communicatur: qui factus iam gloriosus nihil facit cruciatus, & labores huius vitæ. Si modo à Laurentio quæreres, passus es ne incendia inclemsisti per ignes? Dicerer ipse. Ego ne? Quid quæritis? Loquimini mecum? Quæ flagella, aut ignes? Non teneo, modum istum loquendi. Est tam prestans bonũ, quod possideo & gloria, qua fruor: vt cogant ista & maiora obliuioni dare. Omnia mala virę presentis obliuioni tradit status beatitudinis. Iosęph, qui multa aduersa pertulit à fratribus à domina sua, & ab alijs: cum natum vidit filium vocauit illum Manassem: eo quod obliuisci fecerit illum Deus omnium laborum suorũ. Quanto magis ille status beatitudinis obliuisci faciet omnium laborum vitæ huius? Ideo Diuus Augustinus dixit quod si vnica tantum gutta cœlestis beatitudinis in damnatorũ pœnas defluetet, tanta dulcedine repleret Gehennã, vt nullũ dolorem,

Cantic. 5. Ioan. 20.

Nosa

Psal. 68.

Rom. 4.

Psal. 1.

Psal. 31.

Rom. 6.

Gen. 41.

Aug. lib. de bene. ct. lest.

rem, aut tormentum paterentur. Cõtra autem damnati in inferno, nullarum delectationum seu deliciarum vitæ præteritæ memi nerunt, nec vlla res harum eos soluatur: quare constituti sunt in pura tristitia & cruciatu. Sic in libro Sapientiæ habetur quod damnati positi in inferno dixerũt. Quid profuit nobis superbia, & diuitiarum iactantia quid cõtulit nobis? Transierunt omnia tanquam vmbra, & tanquam nuntius præcurrens. Itaque deliciæ & voluptates, quas mali hic sunt adepti, cum ad inferos peruenium sunt tãquam si non essent. Sicuti labores, quos hic iusti patiuntur, sunt cum Deum vident tanquam si non fuissent, quare eos cõtemnunt, & parui faciũt est. Hæc ergo prior ratio, quare Christus interrogat dicens. Quæ? Est tam fœlix status quem Christi corpus possidet post eius beatificam resurrectionem, vt labores præteritos irrideat, & quasi per contemptũ dicit. Quæ? ¶ Secũdo in hac interrogatione ostẽdit Christus infinitum amorẽ, quo nos prosequitur. Sic nos Christus diligit, vt totum, quod pro nobis fecit, & passus est parum ei videatur si cum amore, quo nos afficit appenderetur. Ideo dicit, Quæ parũ enim id est, præcipuè cum pro vobis sustinuerim parui facio: siquidem si opus esset iterũ mori pro vobis: equidem morerer. Magnum quid videtur vobis mea passio: ex se enim verum est: est quidem adeo terribilis, vt nullius vnquam talem sustinuit. Sed tamen cum video eam me propter vos sustinuisse, nihil de ea ago: nam maiora sustinebo pro vobis si opꝰ fuerit, qui amor meus erga vos est. Seruuit Iacob Laban propter Rachel septem annos, & inquit scriptura, quod videbantur ei dies pauci, præ amoris magnitudine. Sic Christo cum tanta pro nobis sustinuit apparet parũ adeo vt interroget, quæ? Respice ergo ô homo quantum debeas huic Domino, siquidem cum hic pro te fecerit cum magnum sit parum ei videntur, quia nos magno afficit amore. Ideo quærit, quæ? Sed nos econtra facimus quibus cum parum pro illo sustineamus videtur multum facere: Deumque de rigore iustitiæ debere cœlum, & nobismet iudicamur sancti. Sic existimabat ille Pharisæus, qui cum in templo oraret dicebat. Ieiuno bis in Sabbatho, decimas do omnium, quæ possideo, &c. Totum hoc oritur ex minimo amore, quem erga Deum nos habemus. Nam sicut Deo multa pro bonis facienti pauca esse videbantur, pro

Sapi. 5.

Gene. 29.

Luc. 18.

pter magnum amorem, quo nos prosequitur: sic nobis cũ parum faciamus multũ feci cisse videtur, quia eum parum diligimus. Sequitur in contextu. *Et dixerunt. De Iesu Nazareno, qui fuit Propheta potens in opere, & sermone coram Deo & omni populo.* Saluator noster hoc nomine Iesus appellatus est in circuncisionem sicut ab Angelo fuerat prædictum: vt iam in superioribus vidimus. Nazarenus autem dictus est, quia in Nazareth educatus fuit. In Matthæo enim legimus de Iesu quod veniens habitauerit in ciuitatem, quæ vocatur Nazareth: vt impleretur quod dictum est per Prophetam, quoniam Nazarænus vocabitur. Prætereà dixerunt illum Prophetã, & non filium Dei, vel quia non credebant eius deitatem: vel si credebant illum esse filium Dei, non audebant illum confiteri coram homine ignoto. Nesciebant enim quis ille esset quem peregrinum existimabant: & ideo non audebant diuinitatem eius propalare, ne traderentur ab illo peregrino, cui minime fidebant, qui cum essent timidi & pusillanimes non audebant loqui de Christi deitate, quam forsan ipsi interius confitebantur. Quæ etiam addunt testimonia, magna quidem sunt, sed non sufficientia: quia non solum fuit potens corã Deo, sed fuit ipse Deus. Omnipotens nomen eius ait Moses. Quam potens porro fuerit Christus percurre totum Euangeliorum corpus, & expende singula eius miracula, & videbis quanta cum potestate & maiestate illa operatus sit. Quod fuerit potens in sermone testantur populi apud Euangelistas, admirabantur enim turbæ super doctrina eius. Erat enim docens eos (ait Matthæus) sicut potestatem habens: & non sicut Scribæ eorum & Pharisæi. Sequitur. Et *quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super hæc omnia tertia dies est hodie quod hæc facta sunt.* Sperabant isti discipuli sicut & plures alij Iudæorum non intelligentes scripturas quod Christus esset redempturus Israel temporaliter à iugo seruitutis & Romanorum imperio: & ideo interrogauerunt eum quidam cũ ad cœlos vellet ascendere. Domine si in tẽpore hoc restitues regnum Israel? Sed quia de hac re in superioribus in capite vigesimo primo scripsimus, nunc cætera considerabimus. Culpam mortis Christi non Pilato, aut gentibus tra-

Exod. 15.

Matth. 2.

Matth. 7.

Act. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dũt,sed Iudęis & eorũ Principibus & Sarcedotibus:quia isti iudicauerunt Christũ reum esse mortis,& tradiderunt illum Pilato, & suis clamoribus,& vocibus fecerunt,vt Pilatus illum damnaret morte,iudicans illum dimitti.Ex hoc facto duo obserua. Primum quã impium sit aliquod malum inchoare: si quidem à Iudæis mors Christi petitur quia ab eis initium habuit, quanuis ab ipso Pilato
3.Reg.12. finem,In tertio & quarto libro Regum sępe repetit scriptura peccatum Ieroboam, quia fuit primus qui vitulos aureos contulit à populo adorandos,cuius iniquo exemplo successerunt alij Reges,qui illum censuerũt imitari non ab re esse:sed tamen semper scriptura tribuit culpam Ieroboam, quia initiũ mali fuit.Hinc videbis quã acerbe sumet Deus suppliciũ de his,qui nouitatũ inuẽtores sunt circa vestes,& alias dissolutiones & vanitates.Secundo licet Gentiles Christum manibus crucifixerunt,tamen Iudæi lingnis accusauerunt, diffamauerunt. & falsa testimonia & blasphemia contra Christum dixerũt: atque ideo isti multo grauioti pœna puniti, & abiecti sunt ab omni natione,ita vt posuerit illos Deus in derisum & opprobrium omni nationi. Cernite populum quem Deus elegit,quem tãtisemper fecit, quęque Deus tot miraculis eduxit de Ægypto,cui tot contulit beneficia,quæ inuenies in toto veteri testamento,& tandem filius Dei ex eo carnem assumere non dedignatus est:modo tamẽ abiectior proculdubio,& vilior cæteris omnibus mũdi nationibus est:nam inter Christianos,Gentiles,Saracenos,& alias mũdi nationes sunt in contemptum redditi. Hæc tota fuit eis inflicta pœna propter eorum linguã
Matth. 27. iniquam,siquidem insontem Iesum cõdemnauerunt Barabam incolumem manere clamãtes,quare sanguis Christi cadit super eos, & filios suos,secuti à Pilato ipsi petierãt.Multum solet Deus punire impias,& malas linguas,infamatores,& detractores proximorũ: nec non alienarũ vitarũ indagatores.Propter
Num.12. hoc peccatũ,& scelus fuit lepra percussa Maria soror Mosi.Propter hoc scelus Dathan &
Num.16. Abirõ fuerunt à terra absorpti. Core igne cõsumptus est,& propter istud peccatũ maior pars filiorum Israel in deserto perijt,vt dixit illis Dñs. Omnes qui numerati estis à quindecim annis & supra,& murmurastis contra me non intrabitis terram,super quam leuaui manũ meam,vt habitare vos facerẽ: propter Caleb filiũ Iephonę & Iosue filiũ Num. Murmurante etiam populo contra Dñm de labore,ignis Domini deuorauit extremam castrorũ partẽ. Et vt breuiter dicã in nulla re Deũ magis offendisse dictus est populus ille quam murmurando. ¶ Obserua etiam quod non dicunt illi discipuli nos speramus,sed sperabamus.Loquuntur,vt homines qui ante habebant spem,sed modo eã amiserint: quare omnino diffiderunt,dicentes.Tertia dies est hodie quod hæc facta sunt Existimabamus eũ hodie resurrecturum,& redempturũ Israel, sed iam non est quid speremus.Ex omnibus horum verbis colligitur quam tristes,& diffidentes discipuli isti incedebant.*Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpori eius venerunt dicentes se etiam visionem Angelorum vidisse qui dicunt eum viuere.* Suis dictis semetipsos condemnant,nã inquiunt. Istæ mulieres erant ex nostris, erant enim Christianæ & studiosæ:quare æquum erat eis fidem adhibere.Secundo,testimonium Angeli vnius sufficiebat, vt crederent ipsi Christum Dominum viuere:quanto magis quia certum est tres vidisse Angelos,mulieres, vt iam supra vidimus:quæ quidem nũciauerũt Apostolis quæ eis Angeli dixerant. Aduerte autem quod istæ mulieres, non tantum terruerunt Apostolos eo quod Christi resurrectionem narrabant: sed potius terruerunt eos,eo quod non inuenerunt corpus Domini,de quo discipuli vehementer erant stupefacti & territi.*Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt:ipsum vero non inuenerunt* Audientes mulieres,Petrus & Ioannes, abierunt ad monumentũ,vt Ioannes enarrat:& viderunt linteamina posita,& sudarium quod fuit super caput eius. Mulieres ergo nihil finxerunt, nec erant verba illarum delramenta, sicut illi putauerant Hæc omnia isti duo discipuli Christo suum iter agentes dicebant: sed Saluator tacuit, & audiuit, maxima cum patientia, vsque ad finem, nec eis plus restitit quod dicerent: in quo considerare debes Redemptoris nostri bonitatem,quanta, scilicet, patientia audiebat vnam diffidẽtiam & incredulitatem post aliã, vnam stultitiam & alteram.Sed tu adeo impatiens es,vt cum tibi ipsi videaris bonæ indolis,& fœlicis intellectus cæterosque ingenio præstare tenuis proximum tuũ audire,& auscul-
Ioann.20.

auscultare, nec permittis finem verbis suis imponere: sed statim si obuiam suis loquelis,dicens,te iam molestia afficis, & tandem eum relinquis. Disce hoc Christi exẽplo patienter audire pauperes, & humiles, vsque ad finem: nam & si tu magno ingenio polleas,non eris tam præstans,sicut Christus qui
Exo. 18. tacens præbebat aures attentas horum stultitijs. Sic Moses audiebat populi querelas à mane vsque ad vesperam,maxima cũ patientia. ¶ Discant etiam sacerdotes, qui confessiones audiunt,& peccata pœnitentium,nõ occurrere statim quod primũ peccatũ audiunt: sed audiant,interrogent,expectent,& dicentem auscultent,vsque dum confessionẽ perficiat,sicut Christus cum istis fecit.Nã si confessor primo audito peccato scandalizatur,& carpere incipit:poterit contingere quod peccator metu concussus alia similia, aut grauiora peccata subticeat.Si quis retia ad capiendas columbas parasset,qui earum manum videret,si statim sentires aliquã in laqueũ incidisse rete reciperet, aut manum eodem congestam inuaderet seu lapide peteret, nullam proculdubio caperet:perterritæ enim alas se protinus conijciunt,quare necesse est silẽtio & patiẽtia expectare,vt omnes capiãtur. Sic vos debetis gerere cum peccatore, & expectare,vt confessioni imponat finem: post enim restat tempus ad corripiendum, & mondum,vulneraque peccatorum curandũ. Sic Christus audit hos,& præbet aures attẽtas,vt omnino proferant suas incredulitates: posthæc autem opportune,dicere orditur. *O stulti & tardi corde ad credendum, in omnibus quæ loquuti sunt prophetæ* Hucvsque cõticuit, vt medico vulnera sua detegerent,iam Christus modo curare incipit,& medelã adhibere,fungiturque officio medici, qui sanguinẽ emitti præcipit,& medicamina expulsiua cõfert:& sicut chirurgus qui igne carnes secat, & vulnerato passionem infert,vt tandem incolumis euadat. Sic Christus modo incipit stultos vocare,dicens.O stulti & tardi corde ad credendum.Quid hoc est Dñe quare eos sic tractas?nonne doces neminem alios iniuria afficere posse?In Euangelio enim Matthęi
Matth.5. dicis maxime inculcãs. Qui dixerit fatri suo, fatue,reus erit gehennæ ignis. Videtis ergo Dñe aliud nobis præcipere,& aliud ipse facere.Scitote quoniã hoc aliter Deus facere potest,quam nos. Haber argentarius vas argenteum,quod dolat:qui si è domo abeat,suis dicit.Nemo vestrũ capiat hoc opus nec attingat,postea autem cũ venit malleum capit,& incipit ictibus vas cõtũdere adeo,vt in quoddam planum reddat.Dic modo tu,qui odisti alios ad tuum opus accedere, & pertingere: cur sic tractas vt perdere videaris? Quia alij si dolare volentes attingunt perdent cũ: ego tamen sic faciens,perficio. Sic nos nec accedamus ad proximum,nec eum tangamus:nescimus enim quid faciamus.& tandem perdemus opus.Christus autẽ vt bonus artifex nouit quid faciat:potest punire,& corripere,cõtundereque,quandoquidem totũ hoc in cõmodum & vtilitatẽ perficiunti vergit, quia perfectior euadit.Sic afflixit Dauid,Iob,Tobiã,& alios multos seruos suos: & Paulo datus est Angelus Sathanæ,vt eum colaphizaret. 2.Cor. 12.
Itaque propter vtilitatem eorum facit. ¶ Aduerte autem quod cor in scriptura sacra sumitur pro parte animæ superiori,in qua voluntas est & intellectus. Nec enim cor est aut voluntas sola,aut mens sola:sed vtrunq; simul. Et ideo Paulus dicit,quòd corde creditur ad Rom. 10.
iustitiam:non autem crederet si sola voluntas Ephes.1.
esset. Et alibi dicit.Det vobis Deus illuminatos oculos cordis vestri: vt sciatis quid sit spes,sed voluntas non habet oculos,nec voluntas scit.Et Esaias. Excæcauit oculos eorũ, Esa.6.
& indurauit cor eorũ:vt non videant oculis, & intelligant corde.Cum ergo cor intelligat & diligat:necessarium sit,vt simul intellectum complectatur & voluntatem. Sic cũ fides sit in intellectu & voluntate:ideo Christus hic dixit istis quòd erãt tardi corde ad credendũ. Est ergo cor,quia credimus,pars animæ superna,quã Græci ἡγεμονικὸν dicunt. ¶ Discamus proximorum nostrorum defectus non palã: sed occulte arguere,atq; corrigere. Christus enim in itinere, solos istos discipulos arguit: & eos monet & docet, eorũq; incredulitatẽ carpit.Et præsertim aduertant prælati, vt cũ arguere voluerint subditos prius ejciant eos qui scandalizari,aut malam opinionẽ de eis, quos corrigere volunt habere,possunt. Debebat Ioseph ostẽdere se fratribus,quod nõ poGen.45.
terat facere, nisi ad memoriã reuocaret illis peccatum,quod in ipsum cõmiserant: & ne eorum peccata apud exteros diuulgarentur, omnem extraneum à se ejecit.Sic etiam cum Dominus voluit arguere Iob,solum illũ conIob.42.
uenit:quẽ cũ arguisset seorsum apud amicos in publico commendauit.Nõ (inquit) loquuti estis rectum sicut seruus meus Iob. Sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

Num.12. etiam cum voluit arguere Mariam, & Aarō murmurantes in Mosem, eos ad fœderis tabernaculum seorsum præcepit ire cum fratre. Sic Christus Samaritanam solam, & secreto arguit, & discipulos miserat, vt cibos emerent. Sic Christus nunc separat hos ab aliorum societate, vt leo sum in via carpat. O vtinam multi ex prælatis hanc doctrinam susciperent, qui ita in publico subditorū peccata corripiunt, & in reprehensionibus ita ira accenduntur: vt quicquid nouerunt in publicum, & palam effundant, imo & quod cognant, ita vt videantur furere & insanire. Sed Christum audiamus. *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Quia sic placuit Deo, & fuit æterna ter ordinatum, per stultitiam crucis saluos facere credentes, & Christum per pas onem suam cœlum ascendere, & corpore glorificari, gloriamque cœlestem plenarie possidere: Christus quippe sua humiliatione, passione, & morte promeruit sibi ipsi præmium accidentale, atque dominium omnis creaturæ, dicente Apostolo. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, propter quod Deus exaltauit illum. Anima Christi in ipso instanti conceptionis habuit gloriam hanc, quæ redundasset indesinenter in corpus eius, & impassibile illud fecisset, nisi Deo dispensante redundantia illa fuisset vsque ad resurrectionem dilata. Expedit nunc si Christum oportuit per passionem multiplicem, gloriam ingredimur qui sumus, qui absque tribulationibus & laboribus gloriam ingredi volumus alienam? Sunt ne membra capite meliora? Existimamus ne nos præstantiores esse Iesu, aut Beata matre eius, aut Apostolis? Duobus discipulis, qui inter alios gloriam & honorem petebant, dixit Dominus, an possent bibere calicem suum: vt intelligas passionis calicem, & tribulationis amaritudinem esse viam gloriæ, & tandem hoc inquit infallibilis veritas, quod oportuit Christum pati, vt sic intraret in gloriam suam. Sed nos comedentes & bibentes, & gaudentes volumus in eam intrare, cum nostra non sit: in quā Christus Dominus intrauit patiens mortem & passionem, & per sanguinis effusionem, cuius tamen ipsa erat. Si homini facinoroso & latroni, qui mille mortes merebatur non alia inferretur pœna, quam per tres tantum dies in carcerem detrudi: si hic crudelem Regē esse prædicasset, & de carcere quæ-

Ioan.41.

Phil.2.

Matth.20.

reretur dicēs magna iniuria affici: nōne haberetur stultus, & fatuus? Intellige ergo quod propter tua ingentia scelera merebaris in infernum detrudi, plurimosque illic iam esse, quibus dignior eras, qui eorum tormenta patereris. Si ergo tu scelera patrasti, propter quæ inferno dignus eras, deoque in perpetuū carere: cur quereris propter istos modicos labores, quibus à deo afficeris cum maiora merearis tormenta pati? Sentis quod pateris, non autem quod meretis: si enim contra faceres, diceres te à Deo delicate tractari, & si tu solus omnes cruciatus & tormenta omnium martyrum, solus sustineres. Quia enim tuorum peccatorum & pœnę, qua propter ea dignus es, es oblitus, quereris propter minima, quæ pateris. Sic Ruben dixit fratribus suis cum tribularentur in Ægypto. Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum: & non audiuimus eum. Sic patienter debes ferre tribulationes, considerans quid tua peccata mereantur. Considera quot sunt modo in inferno, quibus tu peior es, quibus si à Deo daretur copia, & esset integrum potiri luce, aura, & salute, quibus tu potiris: procul dubio à semetipsis beati iudicarentur, licet omnes mūdi homines in proprias faciem spuerent, vapularent, & in clibanos mitterentur. Væ nobis cæcis & miseris, sub quorum pedibus infernus ardet, cuique guttura patent ad deuorandum & deglutiendum nos, qui cum non simus memores demeritorum nostrorum conquerimur, & murmure abijcimus pauca, quæ patimur, cum æterno cruciatu digni simus. Cum digni inquam hastarum ictibus simus, iniuria afficimur propter pueriles sagittas: secundum illud Psalmi. Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum. Si autem considerare non vis, quid propter tua peccata mereatis, considera quod futili creatus ad fruendum Deo, & æterna eius beatitudine: & quod hæc consequitur laboribus, passionibus, & persequutionibus, pro Christo Redemptore nostro. Stat sententia. Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persequutionem patiuntur. Dormis negligēs, Dei oblitus: vt ergo à somno excitetis & eum cognoscas aufert tibi Deus delicias, & res in quibus confidis. Sic fecit Dauid cum Saul, qui quidem hastam eius cœpit, & aquæ scyphū, vnde postquam à somno surrexit, nouit peccatum suum. Sic auferet hominibus Deus vires, delicias, & prosperitates, in quibus viuūt, tribu-

Gen. 42.

Psal. 68.

2. Tim. 3.

1 Reg. 26.

tribulationes autem cōfert: vt ad eum cōuertantur. Cum taurus in arenā deducitur, qui per eam gaudentes incedunt si taurū venientem vident, in pedes se statim conijciunt, & in custodia se ponunt, qui prius negligentes erant. Infert tibi Deus labores, quia incuriosus es, quibus edoceris, & te seruas, & ad eum cōuerteris eligens Deū tanquam refugiū, ad quod omnes cōfugiunt. Ideo dixit Psalmista. Multiplicatæ sunt infirmitates eorū: & postea celeratierūt. Igitur si Christus filius Dei dicit, quod ad intrandum in gloriam conueniebat paticonare tu, & statue multos labores perpeti si vis frui gloria, quā Christus sui sanguinis effusione tibi lucratus est. Sed historiam prosequamur. Et *incipiens à Mose & omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturas, quæ de ipso erant.* Incipiens à Mose, hoc est à quinque libris Mosi & Prophetis. Expē de Christi Saluatoris nostri bonitatem & clemētiam. Primo quoniā maximus eius amor pari nō potuit, suos tristes esse, nec in tali errore. Vere amicus fidelis est & benignus Dominus: siquidē accesit ad eos, & causam suæ tristitiæ interrogauit, cordaque eorū inflammās exposuit illis scripturas. Hoc & nobiscū agit quotidie: nam si de Christo loquimur, si aliqua tristitia & calamitate concutimur statim adest in spiritu confortans, illuminās, & inflammās corda nostra in sui dilectionem. Ideoque optimum remedium est, vt de Christo loquamur in omni tribulatione nostra: & in itineris labore. ¶ Secūdo expende Christi clementiam, in eius non solum dilectione, vt dictum est, sed in profunda eius humilitate. Ita vide quanta humilitate incedit Rex cœli cum his duobus discipulis pauperculis: ac si esset quasi vnus ex eis. Nōtibi videtur quod reuersus est ad assuetam eius humilitatem? Non dedignatur cum duobus tantum discipulis ex minori gradu existentibus ostendere familiarem dilectionem, & colloquium. Ille, de quo Dauid inquit, Dñs potens in prælio, incedit modo hūmilis cū duobus discipulis. Non sic superbi & fastu præsumentes, & homines arrogantissimi: qui nolunt nisi cū principibus huius seculi serio agere, aut quicquā loqui. Maximaque arcanas, & secreta immēsa Christi benignitas tantum duobus pauperculis discipulis prædicat, & manifestat. Quid tu superbis, qui verba tua non nisi corā multis astantibus ijsque nobilibus hisque magnatibus vis prædicare & ostēdere? &c. Interpretabatur autem eis scripturas, quæ erant de Christo. De eius aduentu & tempore, quod erat venturus, dixit Iacob, Non auferetur sceptrum de tribu Iuda, &c. De conceptione Esaias prædixit. Ecce virgo cōcipiet, & pariet filiū. &c. De loco natiuitatis Micheas. Et tu Bethlehē Ephrata paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur qui sit dominaturus in Israel. De natiuitate dixit Esaias. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerū eius. De nominis impositione in circuncisione ait Esaias. Et vocabitur nomē eius Emanuel. De aduētu Regū ait Dauid. Reges Tharsis & Insulæ munera offerent: Reges Arabū & Sabba dona adducent. Et adorabunt eū &c. De subiectione sub legis iugo & obediētia, Esaias prophetauit. Dñs iudex noster: ipse saluauit nos. Vere lāguores nostros ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portauit. De fuga Ægypti prædixit Oseas. Ex Ægypto vocaui filiū meū. De innocētū interfectione dixit Hieremias. Vox in Rama audita est ploratus & vlulatus. &c. De eius prædicatione ait Esaias. Spiritus Dñi super me, ad annuntiandum pauperibus misit me. De miraculis eius Esaias dixit. Deus ipse veniet, & saluabit nos: tūc aperiētur oculi cæcorū: & aures surdorū patebūt. Tunc, scilicet, sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorū. De Ioanne præcursore dixit Malachias. Ecce ego mitto Angelū meū, & præparabit viā ante faciem tuam. De prædicatione parabolarū ait Dauid. Aperiam os meū in parabolis: loquar propositiones ab initio. De impunatione doctrinę, ait Psalmus. Cūloquebar illis impugnabāt me gratis. De odio pharisæorū & scribarum dixit Regius Prophetа. Odio habuerunt me gratis. Quomodo ratio nibus confundebit eos ita vt nec mutire possint dixit Psalmista. Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui iurant in eo: quia obstructum est os loquentiū iniqua. De ingressu triūphali in Hierusalem dixit Zacharias. Ecce Rex tuus venit tibi māsuetus & humilis. De traditione Iudæ. Homo pacis meæ in quo sperabā, qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationē. Quomodo derelictus est à discipulis & ab amicis. Amici mei & proximi recesserūt à me. Extraneus factus sum fratribꝰ meis. &c. De accusatione. Insurrexerūt in me testes iniqui, & mēdacia est iniquitas sibi. Aduersum me loquebātur qui sedebāt in porta, & in me psallebant

Gen. 49.
Esa. 7.
Mich. 5.
Esa. 9.
Esaiæ. 7.
Psal. 71.
Esai. 53. & 53.
Osee. 11.
Hiere. 31.
Esa. 61.
Esaiæ. 35.
Malac. 3.
Psal. 77.
Psal. 119.
Psal. 62.
Zach. 9.
Psal. 40.
Psal. 35.
Psal. 26.
Psal. 68.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui bibebant vinum. De velatione oculorum eius & irrisione. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & cõspuentibus in me. De eius silentio dixit Esaias. Tanquam agnus corã tõdente non aperuit os suum. Et Dauid. Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. De flagellatione Psalmista prædixit. Fui flagelatus tota die. De despectu & opprobrijs, ait Hieremias. Saturabitur opprobrijs. De baiulatione Crucis, Esaias Principatum eius super humerum eius, De crucifixione. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. De partitione vestium. Partiti sunt vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Quomodo inter latrones crucifixus, ait Esaias. Et cum sceleratis reputatus est. De exclamatione in Cruce dixit Dauid. Deus Deus meus quare me dereliquisti. Quomodo orauit pro eis qui eum crucifixerunt dixit Esaias. Et pro transgressoribus orauit, vt non perirent. De morte eius scripsit Daniel. Post Hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus. De descensu ad inferos ait Dauid. Ponetur anima mea in inferno inferiori. De sepultura Esaias. Erit sepulchrum eius gloriosum. Despoliatione inferni. O mors ero mors tua, ero morsus tuus ò inferne. De Resurrectione prædixit Psalmista in persona Christi dicẽs. Resurrexi, quia dominus suscepit me. Nõ est cur pulus temporis teramus in enarrandis scripturis. Sufficit quod hodie. Rex Dauid victis suis inimicis redit ad regnandum in Hierusalem in pace: maxima cum letitia, gloria & maiestate. Hodie propheta Daniel educitur à lacu leonum. Hodie arca testamenti est collocata in nouo curru triumphali. Hodie columba Noe redit in arcam cum ramo Oliuæ, siccis iam diluuij aquis. Hodie Ionas propheta egreditur de ventre Ceti viuus & sanus: Hodie Hieremias educitur è puteo: quo ab inimicis fuit proiectus. Hodie floret virga ficca Aarõ. Hodie nouis vestibus induitur Sacerdos Iesus, vt Zacharias inquit, Hodie auis Phœnix reuiuiscit calore solis mediante. Hodie resurgit magister vester immortalis, impassibilis, & gloriosus. Isto modo ibat Christus cum illis interpretando scripturas, & adducendo eas ad Christum prædicens mortẽ & sepulturam, denique & resurrectionem, vt crederent resurrectionem eius, postquam omnia alia, quæ prædicta fuerant à prophetis viderant adimpleta esse in Christo: & in his sermonibus consummauerunt totum iter, in quo illi duo discipuli incedebant suspensi ab ore eius mirati literas & sapientiam illius peregrini ignoti ab illis. *Et approprinquauerunt castello, quo ibant: & ipse se finxit longius ire.* Sermo Domini Iesu non tantum ferions aures discipulorum, verum etiam in animos penetrans, sic illos occupauit, vt nec vix sentirent laborem, nec faciem loquentis agnoscerent, nec veniret ipsis in mentem, vt apud se cogitarent quis esset iste, cui sic in promptu essent scripturæ sactæ doctrina tanta vt eos tã efficaci sermone suspenderet, & afficeret. Iesus autem, vt eorum desiderium magis accenderet, fingit longius ire: hoc est dissimulauit longius ire: quia simulatio facti licita est, & commendabilis quando fit ex rationabili causa, & bono fine. Vnde Iosue cum filijs Israel simulauit fugam quando ceperunt ciuitatem Hai. ¶ Vide Soluatoris mundi bonitatem, & ansas, quas quærit vt mereri nos possimus. Millia facit, vt incendat desideria nostra in suum amorem. Bene sciebat Christus quãdo illa mulier Chananæa clamabat post filium petens salutem filiæ suę quid ipse esset facturus: sed dissimulauit, & distulit beneficium, vt eius desiderium accenderet, & perseuerans, & clamans efficeretur dignior, vt maiorem gratiam, consequeretur, & sic maiori affecta est honore, & digna vt à Christo laudaretur, & eius fides exaltaretur. Sic cũ isti fecit. Voluit Christus se ipsum illis aperte ostendere, & fingit longius ire: vt ipsi excitarentur in desiderium sui, & inuitarent eum quem peregrinũ existimabãt. Sic nobiscum multoties agit qui aliquantulum se abscondit, vt nostræ virtutis experimẽtum capiat Quapropter tu inuita illũ suspirijs, & interiori affectu inuoca Iesum: detine illum & amplectere, & dic cum sponsa, quę ait in Canticis. Tenui eum nec dimittam donec introducam eum in domum genitricis meę. Sic fecerunt isti duo discipuli, de quibus ait Euangelista *Et coegerunt illum dicẽtes. Mane nobiscum, quoniam ad, vesperascit: & inclinata est iam dies.* De tempore quo illum inuitauerunt, vt secum maneret multi deceperunt putantes, quod hoc contigit iam in solis occasu: sed certe nõ fuit, nisi statim post meridem. Quapropter aduerte quod in Euãgelio vesper aliquando accipitur pro prima parte diei: & aliquãdo pro illa parte diei, quæ est immediate post solis declinationem, ideſt immediatè post meridiem: aliquando pro solis

Esa. 50.
Esa. 53.
Psal. 68.
Psal. 72.
Treno. 1.
Esa. 9.
Psal. 21.
Esa. 3.
Psal. 21.
Esa. 53.
Dani. 9.
Psal. 85.
Esa. 11.
Osee. 13.
Psal. 3.
2. Reg. 19.
Danie. 14.
3. Reg. 6.
Gene. 8.
Ione. 3.
Hiere 38.
Nume. 17.
Zachari. 3.
Ser. Aug. li. 2. quæst. euan. c. 51.
Iosue. 8.
Matth. 15.
Can. 3.

solis occasu: aliquãdo pro tempore, quod est immediate post solis occasum, vel per noctẽ, & aliquãdo etiam pro tota nocte. De primo, scilicet, de prima parte diei dixit Matthæus. Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima Sabbati venit Maria Magdalena, &c. Vespere Sabbati, ideſt in vespere sabbati: quia ponitur ibi genitiuus pro ablatiuo. Et tamen accipitur ibi vespera sabbati pro prima parte diei primæ sabbati, ideſt, dominicæ. Quod patet ex Marco, qui dixit, quod valde mane vna sabbatorum veniunt ad monumentum orto iã sole. Et sic necesse est quod accipiatur ibi vespera pro parte illa diei, quæ est aliquantulũ ante solis ortum, scilicet crepusculum matutinum: quo tempore mulieres recesserunt de Hierusalem, vt venirent ad monumentum. ¶ Secũdo accipitur vespera, pro illa parte diei, quæ est immediate post solis declinationem, ideſt, post meridiem immediate. Sic accepit Matthæus cum dixit, Vespere autem facto accesserũt ad eum discipuli, &c. Cum Christus satiauit quinque milia hominũ ex quinque panibus, & duobus piscibus Et sic Lucas etiã in superioribus accepit eum dixit. Dies autẽ cœperat declinare. Lucas interpretatur Matthæum. Nam vere illud miraculum, vt clare ait Lucas, factum fuit statim post meridiem, quod tempus vesperam vocat Matheus. Sic etiam accipitur hic. Nam isti Christum inuitauerunt ad comedendum: & statim vt illũ cognouerũt reuersi sunt in Hierusalem, quæ distabat quantuor leucis. Sic loquens de hoc tempore in hymno Nonnę sumit Ecclesia vespera cum dicit. Largire clarum vespere, &c. & secundum consuetudinem ecclesiæ tempus statim post meridiem ad Nonam pertinet. ¶ Tertio sumitur vespera pro solis occasu, vt patet ex communi modo loquendi, & ita scriptura communius accipit, vt in Exodo dixit Dominus: quod Phase immolabitur quarta decima die ad vesperam: & tamen Phase immolabatur in ipso solis occasu, vt in Deutero nomio habetur. Immolabis Phase vesperi ad solis occasum. Iudæi enim, vt habetur in Leutico, ex Domini præcepto a vespere ad vesperam: hoc est, à solis occasu vsque ad eundem punctum alterius diei sua festa celebrabant. ¶ Quarto accipi solet vesperum pro tempore quod est post solis occasum immediate, vel per noctem, vt dicitur in Numeris de sacrificio matutino & vespertino: & tamen sacrificium vespertinum, post solis occasum crebatur: sed dicitur vespertinum, quod cremabatur ad vesperam in initio noctis. Sic etiã accipitur in Exodo, vbi dicitur quod quãdo collocat Aarõ lucernas ad vesperum, vret thymiama: & tamen lucernæ incendebantur post solis occasum. Sic etiam accipitur in Matthæo cum dixit. Vespere autem facto erat Iesus solus ibi ideſt, solus erat in terra quando cœperat esse nox, nã loco huius dicitur in Ioane quod tenebręfactæ erant, & non venerat ad eos Iesus. Et sic vespere significat tempus, in quo incipiunt tenebræ. Et hoc modo vocãt Astrologi crepusculum vespertinum totum tempus, quod est à pũcto occasus solis vsque ad horam, & quartam partem horæ ferè, scilicet quando mouetur sol per decem & nouẽ gradus æqui noctialis. Sic etiã dicitur in libro Iudicum: quod apparuit homo reuertens de agro vespere, & ibi ante hoc dicitur, quod iã occubuerat soli ergo tempus post solis occasum est vesper. ¶ Quinto accipitur, in scriptura vesper pro tota nocte ipsa, vt in Genesi dicitur. Factũ est vespere & mane dies vnus. Ideſt, dies & nox faciunt vnam diem. Et sic mane accipitur ibi pro toto rempore, quo solerat super terram: & vespere pro tota nocte, sicut etiam potest accipi, quod dicitur de sacrificio vespertino, quod fiet ad vesperũ vel ad vesperam. Et tamen in Leutico dicitur, quod sacrificium vespertinum cremabatur tota nocte in altari vsque mane, scilicet, quia ab occasu solis vsque ad ortum diei debebat durare cremationis illius sacrificij: ergo vespera, vel vesperũ est tota nox. Igitur quia inclinata erat dies, quæ incipit declinare statim post punctũ meridiei, & iam non erat tempus vltra progrediendi ad comedendum, rogauerunt, & coegerũt isti discipuli Saluatorem, vt apud illos maneret, & ne vltra progrederetur, Quod autem hoc contigerit post meridiẽ patet: quia isti duo discipuli eadẽ hora reuersi sunt Hierosolymam, vt hic dicitur, & cum hæc narrarent apostolis, stetit Iesus in medio eorum & dixit eis, pax vobis Hæc autem apparitio fuit eadem die Resurrectionis vesperi: vt Ioannes dicit ergo in sero eadem die resurrectionis iã isti discipuli redierãt ab Emaus, & erãt cum Apostolis in Hierusalẽ. Si ergo illud iter ab Emaus in Hierusalem egerũt quatuor leucarum, post quã Christum viderũt in Emaus in sero: sequitur eos profectos esse ab Emaus vnica hora post meridiem. Quod tẽpus hic vocatur vespera. ¶ Admonet locus iste, vt hospita-

Luc. 28.
Marc. 16.
Matt. 14.
Luc. 9.
Exo. 12.
Deute. 16.
Leui. 23.
Nume. 28.
Exod. 30.
Matt. 14.
Ioan. 6.
Iudi. 19.
Gene. 1.
Leuit. 6.
Numer. 28.
Leuit. 6.
Ioan. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſpitales ſimus,ita, vt non ſolum hoſpites inuitemus,ſed & cogamus eos. Nam vt Beatus Gregorius ait,hoſpites non ſolum ſunt inuitandi,ſed & trahendi. Sanctus ille Patriacha Abraham in meridie hora,ſcilicet comedendi ſedebat ad portandum domus ſuæ oculos in viam conijciens, ſi forſan viator aliquis tranſiret,ad inuitandum eum, & recipiendum in domum ſuam. Tunc enim fœlicibus illis temporibus egrediebantur homines ad vias,& cogebant peregrinos & viatores charitatis & hoſpitij iure iungi ipſis: quam obrem digni fuerunt Angelos hoſpites habere.

Gene. 19. Ab Abrahamo didicerat Loth: ſiquidem quando hoſpites vidit(inquit ſcriptura)compulit eos, quòd eſt idem, quod hic dicitur, coegerunt eum. Modo tamen humana ſolicitudo & cura eſt magnas diuitias congregare:ac ſi nulla alia vita præter hanc ſupereſſet.

Ieſue. 6. Mulier illa nomine Raab,quia recepit in domum ſuam exploratores Iſrael, qui peregrini erant & alienigenæ meruit ipſa cum cæteris de cognatione ſua,à morte eripi & poſtea nupſit Salmoni principi de tribu Iuda, & tandem meruit vt Chriſtus Redemptor noſter ex ea deſcenderet ſecundum carnem.

Hebre. 13. Ideo Paulus admonet dicens. Hoſpitalitatẽ nolite obliuiſci:per hãc enim quidam placuerunt,angelis hoſpitio receptis.¶ Secundo vide quanto maioris valoris ſunt apud Deum bona opera,quam ornata,dulcia, & elegantia verba. Non nouerũt iſti diſcipuli dominũ quando de lege ipſa loquebantur: nouerunt tamen quando opere adimpleuerũt quæ lex eadem fieri iubebat. Pluris enim æſtimantur opera charitatis & miſericordiæ (vt diximus) coram Deo:quam plurimis verbis ambagibus plena:nam cœlum bonis operibus extorquetur,minime autẽ verbis. Hoc eleganter dixit

Pſal. 118. Regius Propheta in pſalmo. A mandatis tuis intellexi. Intellexi te Dñe & noui, mandatis tuis. Quare minime eſt credendum vere cuſtodientem & obſeruantẽ mandata Dei vnquam lapſurum in hæreſes aut errores: nam legis Dei obſeruatio ducit nos in cognitionem eius maiorem & clariorem, non vero in errores. Homines tamen impios abſque miſericordia ſuperbos,& ambitioſos mirari non debemus,qui cum prius tam vitioſi ſint,

Pſal. 110. deueniãt poſtea in tot errores, & falſa dogmata. Vnde in Pſalmo habetur. Intellectus bonus omnibus facientibus. Qui legem Dei ſeruant bonam eius cognitionem conſequentur. Quia iſti diſcipuli Chriſtũ pauperem,& habitu peregrinum inuitauerunt, & ignotum proximum charitate receperunt, & meruerunt eum agnoſcere. In via quidem quando de lege Dei loquebantur eos latuit: non autem quando erga eum pie ſe geſſerũt. Nam vt Iacobus inquit,non auditores verbi iuſtificabuntur: ſed factores verbi iuſti ſunt *Iacob.1.* apud Deum. Et in die iudicij de operibus ſumus rationem reddituri:& ratio à Deo de illis eſt ſumenda quando dicet. Eſurijui, & *Matth.25.* dediſtis mihi manducare:ſitiui, & dediſtis mihi. &c. ¶Tertio, iam iſti erant experti commodum, quod erant conſequuti ex Chriſti ſocietate: nam poſthæc adinuicem dixerunt. Nonne cor noſtrum ardens erat in via,&c. Ideo volunt ſecum illum habere. Sic & tecum age,vt tecum ſemper habeas viros probos,& ſapientes. Vides quantum commodum iſti conſequuti ſunt ex Chriſti conſorcio? Crede hunc commodum quotidie accreſcere in corde tuo:ſi adhæſeris optimis

Eccle. 13. vitijs. In Eccleſiaſtico habetur. Pondus ſuper ſe tollit,qui honeſtiori ſe communicat. Videbis equos quoſdam nouos,indomitos,atque crebro ſalientis:adeo vt vix eos poteris ſubijcere, nunquam enim quieſcunt, ſed ſemper ſaltant. Quod tamẽ remedij adeſt? Imponunt illis quatuordecim amphoras,aut quindecim ponderis,vt gradum mutent, & bene gradiantur. Sic quatuor, aut quinque iuuenes inuenies,ſicuti iuuencos,ſtultos, & inſipientes,ſemper inhoneſte loqui,abſentes alios detrahentes:ad quos ſi grauis homo & ſtudioſus accedat mox tacẽt,& verba & colloquia mutant: ne ab eo carpiantur: vnde totum tempus,quod cum eis conſumit apparet illis pondus graue,quare bonus cogit illos ſenſum capere, & gradum componere: quia nunquam mali ſecum ſtudioſis communicant,nam coram bono,boni ſunt & in officio. Propter quod dicitur bene in Eccleſiaſtico,Onus ſibi imponere,qui cum bono cõuerſatur. Non te pœniteat ferre ſuper humeros hoc iugum:ſiquidem tuæ ſaluti conducit. Vt tuam Deus animam lucretur bonum tibi mittit,vt ſuis bonis operibus & exemplis ad eum conuertatis, teque illuminet. Sic Tobias dixit. Confitemini Domino filij *Tob.13.* Iſrael, & in conſpectu gentium laudate eũ quoniam ideo diſperſit vos inter gentes,quæ ignorant Deum,vt vos enarretis, mirabilia eius & faciatis ſcire eos: quia non eſt alius Deus

Deus omnipotens præter eum. Sic iſti diſcipuli experientia ſciebant iam quantum profuerat illis & Chriſti cõuerſatio: quare etiã atque etiam petebant ab eo,cum eis quieſcere: quare inquit hic Lucas quod coegerunt eũ. O ſi Deum tu guſtares, & aliquantulum ſuæ dulcis conuerſationis ſentires, proculdubio

Pſal. 33. nihil eſt,quod ab eo te poſſet ſeparare. Guſta te(inquit Dauid)& videte: quoniã ſuauis eſt Dominus.&c.¶ Denique gratitudinem docet locus iſte. Docuerat illos Chriſtus per viã prædicauerat,ex poſuerat ſacram ſcripturam: non ergo erat decens ieiunum,mittere illum, qui tot bonis operibus & beneficijs eos affecerat: quia eſſet ingratitudo & inurbanitas. Ex quo diſcamus cibare prædicatores & alere

4 Reg. 4. nos verbum Dei docentes, & ſacras ſcripturas Sic fecit mulier cum propheta Eliſeo ſibi iure hoſpitij adiungens omni charitate. Hanc

Luc. 10. dedit Dominus copiam ſuis prædicatoribus quando præcipiẽs eis prædicare dixit. In eadem domo manete edentes & bibentes quę

1 Cor. 9. apud illos ſunt. Et hoſpites qui eos recipere nolliebant nec cibare minatur dicens. Sodomis in die illa remiſſius erit quam illi ciuitati. Et paulus Corinthijs ait Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus: magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? Sed iam ad contextum reuertamur. Et *intrauit cum illis*. Videte comodo manet quanuis antea videbatur abire velle. Sic ſæpe ac ſæpius nobis cõtingit,quibus quã do abire apparet,tunc manet cum apud nos vult requieſcere,ſigna profectionis oſtendit: fingit ſe ire,vt tandem maneat. Sentis te triſtem,& abſque vllo ſolatio tepidum poſtquã te deuotum vidiſti:iam adeo deſtitui tibi videris,& quod tui iam non meminit. Scito tamen tunc Deum velle manere maiorique amore te afficere:nam ea aſperitate nos ſolet Deus tractare,quando nos diligit. Videbatur

Exod 5. Deus recedere à populo Iſraelitico, illũque relinquere quando Pharao eius labores duplicabat,tributaque & vectigalia augebat: & tamen ſecundum veritatẽ,tunc magis ad eos appropinquabat & ſtatuebat eos ab Aegypto eruere atque educere. ¶ Expende etiam quã

Pſal. 144. bonus eſt Deus in concedendis petitionibus eorum,qui fidei & deuotioni vacant. Prope eſt Dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Voluntarem timentium ſe faciet: & deprecationem eorum exaudiet. Vult Deus à nobis vocari & exorari: vt hac humilitate eius gratia digni efficiamur:in bonitate tamẽ eius confide,nam ſi perſtiteris petens, vt iſti duo fecerunt,non vtique tibi quod petis denegabitur:ſicut nec iſtis. *Et factum eſt dum recũberet cum eis accepit panem ac benedixit & fregit,& porrigebat illis: & aperti ſunt oculi eorũ, & cognouerunt eum*. Quatuor actiones Ieſu circa panem deſcribuntur, acceptio benedictio,fractio & porrectio:& tamen in ſola fractione eſt agnitus, vt intelligamus fractionẽ fuiſſe miraculoſam:hoc eſt quia frangebat panem manibus ſuis, ſicut alij incidunt gladio. Solitum hunc frangendi modum fuiſſe credimus:& propterea diſcipuli ex conſueto Ieſu modo cognouerunt eum. Nam ſi hic modus frangendi panem non fuiſſet illi conſuetus,nullum agnitionis teſtimonium afferrent dicendo, quomodo agnitus fuiſſet ab eis in fractione panis. ¶ Obſerua autem quomodo inuitantes ignorum peregrinum,cognouerũt *Oſee. 10.* illum. Ideo ſcriptura. Seminate vobis iuſtitiã vindemiate ad fructum vitæ: & illuminate vobis lumen cognitionis. Prius dicit,ſemina- *Amb. ſer. 1* te,& poſtea illuminate,vt optime differit di- *ſuper pſal.* uus Ambroſius,quia opera bona præſtant, vt *11.* mereamur à Deo illuminari. Sic Cornelius fa- *Act. 10.* ciebat eleemoſynas & opera miſericordiæ,& *Eccl. 21.* illuminatus eſt:& venit ad fidem & cognitio- *Gen. 21.* nem Dei. Vnde in Eccleſiaſtico habetur. Qui *4. Reg. 6.* timetis Dominum diligite illum,& illuminabuntur corda veſtra. Aperuit autem Dominus oculos iſtorum,ſicut aperuit oculos Agar & vidit puteũ aquæ viuentis. Eliſeus etiam dixit. Aperi domine oculos pueri, vt videat quod plures nobiſcum ſunt quam cũ aduerſarijs. Et aperuit Dominus oculos pueri:& vidit montem plenum equitibus. ¶ Rurſus aduertendum,quod tunc oculos aperiri dicitur in ſcripturis, quando clare aliquid cognoſcimus (vt ait Auguſtinus)quod ante ignorabamus. Sic ſcriptum eſt de Adam & Eua quod *Aug li 1. lo cu. in gẽ. in prin. Gen 3.* aperti ſunt oculi eorum. Non enim erant ex- *Aug. lib. 11* ci parentes noſtri ante peccatum, nec Agar *in Ganeſ ad* clauſis oculis ſedebat prius: nec iſti diſcipuli *literã. ca. 31* ambulabant per viam clauſis oculis. Lege ſi *Ori. hõ. 17.* placet Auguſtinum & Origenem. Præterea *Nume.* niſi Ieſus aperiat nobis oculos nemo videt ideo in Pſalmo dicit Dauit. Reuela oculos meos,& conſiderabo mirabilia de lege tua. Si turbatus eſt oculus,facile dolor omnis ſedatur collirio:ſin vero acies eius humoris ſuffuſione prætexitur, maiora remedia quæruntur. Eſt ergo ſicut in oculis corporis, ita in oculis animæ huiuſmodi quædam paſsio quæ ingra

ueſcat

Universidad de Deusto
Biblioteca

uescat necesse est, nisi bonus medicus velamen illud abstulerit. Sic medicus Christus, qui de cœlo venit vt sanaret, iuxta illud Psalmi, Misit verbum suum, & sanauit eos: aperuit oculos nostros, sicut oculos Pauli, de quibus ecciderunt scamma, & aperuit oculos corporis, & animæ. Sic aperuit oculos istorum discipulorum, non solum corporis, vt visu corporeo illum cognoscerent: sed & animæ, vt eius crederent resurrectionem.

Psal 106. Actor. 9.

Aperti inquam sunt oculi eorum, & cognouerunt illum. ¶ Expende etiam, quòd in fractione panis illum cognouerunt: sic etiam cognoscitur à nobis Deus per suos effectus, iuxta illud Prophetæ. Cœli enarrant gloriam Dei: & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Duplex enim est demonstratio: vna, quæ est per causam, dicitur, propter quid: & hæc est per priora simpliciter: alia est per effectum, & dicitur demonstratio quia, & hæc est per ea, quæ sunt priora quoad nos. Cum enim effectus aliquis nobis est manifestior, quam sua causa, per effectum procedimus ad cognitionem causæ.

Psal 18.

Ex quolibet autem effectu potest demonstrari propriam causim eius esse: si tamen eius effectus sunt magis noti quoad nos: quia cum effectus dependeat à causa posito effectu, necesse est causam præexistere. Vnde Deum esse, secundum quod non est per se notum quoad nos: tamen demonstrabile est per effectus nobis notos. Et ita in qualibet creatura ex eius origine & productione, iuxta illud Pauli, Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus, atque diuinitas, ita vt sint inexcusabiles. Si cœlum, terrã, elementa, cæteraque, quæ terra germinat, & omnia tibi obiecta, cõspicias, te in Deum ducent, & in eiusdẽ cognitionẽ per suos effectus: sicuti isti discipuli in fractione panis cognouerunt. Cœli quidem lumen, solis claritas atque lunæ, stellarum, & planetarum splendor viriditas pratorum, & herbarum, torrentes aquarum, & cætera, quæ Dei manus fabricauerunt tibi indicant quis nam Deus sit. Sed quia de his late diserimus in libro meditationum dilectionis Dei meditatione prima, nunc ad alia gradum faciamus. *Et ipse euanuit ex oculis eorum.* Sæpe enim cum Deus in hac vita solatia tribuit suis, aufert, ne eorum deueniant, & vergant in detrimentum. Sicuti Pater, qui non vult largiri nummos paruulo filio: ne ludat, & inde in perditionem deueniat, vsque adeo crescat, & consumere sciat. Inuitat Deus his solatijs & aufert, vt eis refecti homines in cœlum tollantur. Cum accipiter sublimi pera ardeã in terrã præcipitem agit mox aucupes properant, vt vngulis eripiant, eum tantum ipsa reficientes, permittuntque bis, aut ter refici ardea, & statim auferunt: nam si satiaretur, & ventrem impleret, nihil postea capere valeret. Voluit tamen Christus Redemptor noster hos duos discipulos sua præsentia reficere, propter quod sunt illigauisi: post cognitionem autem eius exuanescit ex oculis eorum, vt corda in Deum ipsum tollant, ne scilicet, nimium corporali præsentia Christi afficiantur. Hoc idem sæpe operatur Deus nobiscum, auferens nobis ea, quæ amore prosequimur, vt in Deum nos ducat. Porrò in eo, quod repente & quasi imperceptibiliter, ac velocissime per dorem agilitatis ab eorum aspectu disparuit, monstrauit se corpus glorificatum habere. *Et dixerunt adinicem. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Dimisit Christus hos discipulos gaudio, & solatio plenos: vt facere consueuit, quoties dignatur nobis manifestari. Peccatum sicuti vinũ aceto sum infestũ gustũ in fine habet, quare relinquit hominem tristem & insipidum: econtra autem Christus facit, qui latẽs, relinquit discipulos exultantes, & robora tos circa fidem: quam obrem lætitia pleni ad inuicem dicebant. Nonne cor nostrum, &c. O exci quid tunc non nouimus, siquidem in corde signa suæ præsentiæ experiebamur? Cur non coram illo statim procubuimus? Cur non detinuimus: veniamque incredulitatis præteritæ non petiuimus? Adeamus ergo, & Hierusalem: statim proficiscamur, hæc Apostolis nunciaturi, & cæteris, qui cum eis morantur. ¶ Vide & tu quam verè dixerit Dauid loquens Deo de eius eloquio, Ignitum eloquium tuum vehementer. Sic per Hieremiam ait Dominus. Nunquid non verba mea sunt quasi ignis dicit Dominus: & quasi malleus conterens petras? Sic isti ex Domini confabulatione magis ac magis accendebantur amore ad Christum. Sic tu quotiescunque verbum Dei audis, & nihil mutationis in corde tuo sentis, toties scito te nõ audire verbum Dei, sed hominis: qualiscunque tandem sit ille minister verbi Dei. Contra

Rom. 1.

Psal. 118. Hier 23.

tra quotiescũq; seueris pios aliquos motus sese in te exercere, certo scias Chm̃, & huius spũm tibi loqui qualiscũq, tãdẽ sitis, quicõcionatur.

Gen 13,

¶ Cæterũ hæc interrogatio in scriptura quãuis certa sint quæ interrogãtur, dupliciter fieri solet. Primò vt vehemẽtius moneãt: vt illud Genes. Nonne tota terra coram te est? Hoc est certè ex tota hac regione, quã cõspicis eligẽdi do tibi potestatẽ, vt vbi velis habitationi locũ eligas. Et in libris regũ & Paralippomẽ. crebro inculcatur. Nõne hæc scripta sunt in lib. verborũ regũ Israel? Secũdò interrogationis forma solet in scriptura vim habere admirationis: vt apud Esai. Quis est iste qui venit de Edõ tinctis vestib⁹ de Bosra? Nã quis est nisi demẽs, qui arbitretẽ angelos, quorũ ministerio diuinæ reuelationes ad nos perferũtur ignorasse illã incarnationẽ in qua ipsi vel maximè interesse fuerũt? Nec placet ꝙ multi ex scholasticis doctoribus asserũt, ꝙ in resurrectione illa aliqui nouerũt ꝙ antea ignorabãt nõ intelligẽtes Paulũ, qui ait, vt innotescat principibus & potestatib⁹ multi formis gratia Dei: cũ Paulus loquat de dęmonibus qui principes sunt tenebrarũ harũ habitãtes in hoc caliginoso aere, qui incarnationẽ, quã antea ignorabãt ex prædicatione Apostolorũ cognouerant. Hoc modo intelliges aliquos sanctos doctores qui dicũt ꝙ prædicante Paulo & Euãgelista Ioãne Angeli didicerũt. Cœlũ vero pro aere in scripturis accipi, in cõfesso est apud oés. Itaq; illa interrogatio Esaiæ sanctorũ Angelorũ nõ ex ignorãtia fuit sed est quędã admiratio. Vtroq; modo interrogant isti, vt hæc interrogatio nõ dubitantiũ sit, sed vt vehemẽrius mouerẽt, & vt magis admirarentur. *Et surgẽtes eadẽ hora regressi sunt in Hierusalẽ,* Iam nõ timẽtes Iudæos festinãter venerũt ad Apostolos nũciãtes eis Chr̃i resurrectionẽ portãtes bonũ nũciũ: nec eis videbat dignũ, vsq; in alterũ diẽ tã lætã nũciationem differre. Sic illi quatuor leprosi inuenientes castra Syriæ & diuitias & cibos in eis, dixerũt. Hęc dies boni nũcij est. Si tacuerimus & noluerim⁹ nũciare sceleris arguemur. Venite eamus, & nũciemus in aula regis. Vnde cõstat prędicationẽ nõ debere differri in lõgũ tẽpus. Quare quæ in plurimorũ vergunt vtilitatẽ differri nõ debẽt nec taceri. Vnde Angelus Raphael dixit, Opera Dei reuelare & cõsiteri, honorificũ est. ¶ Expẽde etiã fernoris & spiritus illorũ magnitudinẽ, qui tẽpore primitiuæ ecclesiæ vixerũt. In eadẽ hora dicit, cũ iã peragrassent, quatuor illas leucas illo die, redierunt eadẽ in Hierusalem & iterũ illud iter egerunt nunciãtes Apostolis & tori Ecclesiæ quomodo eũ nouerant, quidq; actũ esset. Talis spiritus ac feruor deberet nobis inesse: quẽ etiã Paulus optabat Romanis cũ eis dixit. Solicitudine nõ pigri, spiritu feruẽtes, dño seruientes, Vult Deus feruorem in obsequijs illi præstitis. Cain inquit scriptura, sero & impiè Deo obtulit ea, quę obtulit. Factum est, vt post multos dies offerret corã dño de fructibus terræ. Non sic Abrahã, nec moram fecit in filij sui sacrificio, nã statim Deo præcipiente, noctu surrexit abs q; vlla mora & in montem eum sacrificaturus se contulit. Feruor ille nostram ignauiam carpit. Vincat ergo carnẽ istã amor Dei cordibus q; nostris residat & in eo fortis efficiatur, non solũ ad incedendũ per viã Dei: sed etiam per eandẽ currendum: ita vt vere dicere posimus ꝙ propheta Dauid in psal. Viam mãdatorũ tuorũ cucurri, cũ dilataueris cor meũ.

Chrysost. in prologo super euangel. Ioan.

Ephe 3.

Tob. 12.

Rom. 12.

Gene. 47

Gene. 22.

Psalm. 118.

¶ Præterea obserua quã nobilis & illustris est amor Dei, & quã vilis & parui momenti amor mũdanus. Amor enim mũdi & carnis adeo est ignobilis & infamis: vt aliquod consortiũ non admittat: si quis carnaliter mulierem diligit: renuit alios eadem dilectione eã prosequi: adeo vt nec cerni permittat vult solus in amore esse quare societatem in eo non admittit: quod qui dẽ est maximus amoris defectus. Nã vt Ricardus ille victorius dixit: grandis est proculdubio charitatis defectus, non posse pati consortiũ amoris. Amor autẽ Dei est nobilis, qui eũ Deũ amat cupit & desiderat oés alios eũ amare. Si quis patronũ & aduocatũ habet Ioãnem Baptistam, optat cæteros habere & quod eum amore & dilectione prosequantur. Dauid qui plenus erat amoris Dei dicebat omnes sancti eius. Et in alio psalmo non solum Angelos & homines vocat ad laudem Dei: sed etiam creaturas irrationales, bestias, & creaturas insẽsibiles, sicuti grãdinem, ignem, niuem, glaciem, serpentes, dracones: aues, & tandem omnes creaturas. Quando enim amor Dei conditur in alicuius hominis pectore desiderat maximè omnes venas, neruos, & cæteras corporis partes conuerti in linguas: vt laudes diuinas efferant. Lætia quidẽ spiritualis statim sese communicat: in quo videbis verum esse bonum, quia de natura boni est esse communicatiuum sui ipsius. Sic isti discipuli non fuerunt parci gaudij proprij: sed pleni amore Dei, & spirituali solatio, voluerũt socios eiusdem participes esse: quare statim ad eos se contulerunt bonum nuncium portãtes.

Richa. de tri

Psalm 30.

Psalm. 148.

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et vt Paulus ait. Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, hinc est vt inuenissent vndecim Apostolos simul, quibus quæ gesta sunt narrauerunt. Quapropter sequitur in contextu. *Et inuenerunt vndecim congregatos, & eos qui cum illis erant, dicentes quod surrexit Dominus verè.* Oportebat Christum resurgere, vt fides nostra sua resurrectione confirmaretur, eiusque diuinitas ostenderetur: nam si propria virtute non resurgeret, non crederent homines Deum esse. Sic dicebat ipse per Prophetã. Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendero in corruptionem? Sic sãguis meus fuerit corruptus quænam ex eo poterit educi vtilitas? & ex effusione eius: nemo hominum veniam consequeretur. Cum autem resurrexit nouerũt omnes hominem illum mortuũ verum esse Deum: nam omnis affectus naturaliter demonstrat suam causam & cum causa principalis, & prima resurrectionis mortuorum sit diuinitas, ostendit Christus, resurgens sua propria virtute se esse verum Deum: quod quidẽ si nos non crederemus, salutem consequi minimè possemus. Ideo Paulus traditus est propter delicta nostra: & resurrexit propter iustificationem nostram. In cruce soluit pro nobis, & in ea deleuit chirographum, quod contra nos ipsos dæmõ habebat, vt alio loco idẽ Paulus ait. Sed quid illud nobis prodesset, si nos nõ crederemꝰ hanc satisfactionem, qua Christus soluit Patri, pro nostris peccatis? Et sic enim morte ipsius solutũ erat debitũ, non sat erat tamen ad nostrã iustificationem. Ideo dixit Paulus ꝙ resurrexit propter iustificationẽ nostrã. Moriendo quidẽ nobis vitã contulit ad mortẽ dãnatis: & resurgendo nos iustificauit. Nõ ꝙ resurrectione meretur nobis gratiam & gloriã, hæc enim iam meruerat passione sua & morte: ista enim fuimus redẽpti, non resurrectione: sed inquit Paulus, quod resurrexit propter iustificationẽ nostrã: quia eius resurrectio fuit via ad credendã passionem eiusdemq; mysteriũ. Fecit enim resurrectio, iustificationem in cordibus hominũ, qui in passione scandalizati fuerant: & mediã te resurrectione fuerũt iustificati per passionẽ. Nam si Christus non resurgeret effectu, frustra retur eius passio: propter nostram incredulitatẽ: nam nunquam crederemus hominẽ illum, qui mortuus est esse Deũ nisi resurgeret. Et sicut sine fide impossibile est placere Deo, sic resurrectio non esset, deesset vtique passionis fides: quare resurrectio traxit passionis fidem, & fides viua iustificationem: resurrectione ergo fuimus iustificati, ita vt dixerit Apostolus Corinthijs. Si Christus nõ resurrexit, vana est fides nostra. ¶ Surrexit ergo dñs verè, & sua gloriosissima resurrectione vitam animabus contulit, vt diximus, quia resurrexit propter nostrã iustificationẽ, & dedit vitã corporibus, quia eius resurrectio est causa resurrectionis nostræ, vt ait Paulus. Si mortui non resurgũt, nec Christus resurrexit. Nunc autẽ Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientiũ, quoniam quidã, &c. Si Christus non resurrexit miserabiliores essemus omnib⁹ hominibus. Si Christus nõ resurrexisset, quomodo solueret Deus corporibus sanctorũ, qui in hoc mũdi passi sunt tot labores: Si Christus solus resurgeret, daretur mõstrũ, cuius caput esset viuũ & corpus mortuũ. Et è diuerso si Christo non resurgente nos resurgeremus, esset corpus viuũ, caput vero mortuum. Inquit ergo Paulus, resurrectio Christi, est causa resurrectionis nostræ: & mortui resurgẽt, ipse ergo resurrexit. Quod autẽ mortui resurgant, & sit resurrectio patet: quia si resurrectio mortuorũ nõ est, miserabiliores sumus oĩbus hominib⁹, sed nõ sumus miserabiliores oĩb⁹ hominib⁹ cũ virtuti studeamus: ergo resurrectio mortuorũ est. Si igit resurrectio mortuorũ est, & Chri resurrectio est causa resurrectionis nr̃æ: ergo Chr̃s resurrexit. Itaq; Paul⁹ ex resurrectione nr̃a ꝓbat Chri resurrectionẽ quæ causa est resurrectionis nr̃æ. ¶ Sed dubiũ est quomodo resurrectio Chri sit cã. resurrectionis nr̃æ, an sit causa efficiẽs, formalis, materialis, aut finalis. Si cũ Christũ mediteris quatenus Deus est, causa est prima efficiẽs nr̃æ resurrectionis per suã infinitã virtutẽ. Sed tũc est causa æquinoca. i. altioris rationis & generis sicut est causa cæterarũ rerũ creatarũ. Si vero cõsideretur ceu Deꝰ humanitati cõiũctus in qua resurrexit: tunc est causa ꝓxima per virtutẽ diuinitus suscepta, & vniuoca. s. eiusdẽ rationis cũ nr̃a resurrectione vt ipse testatur dicẽs. Sicut pater suscitat mortuos & viuificat: sic filiꝰ quos vult viuificat. Vnde quia causa efficiens vniuoca ꝓducit effectũ sibi similẽ, vt ignis ignẽ, est etiã causa exẽplaris & formalis, quia corpora nr̃a instar sui corporis suscitãda sunt, & dotib⁹ similiter dotãda, iuxta verbũ Pauli ad Philip. Saluatorẽ expectamꝰ dñm nr̃m Iesum Chr̃m: qui reformabit corpꝰ humilitatis nr̃æ cõfiguratum corpori claritatis suæ. Est nãq; ipse caput nostrum, nos aũt eius mẽbra: & ideo oĩa eius dona in nos redũdãt. Vnde Pauꝰ qui diues est in misericordia ꝓpter nimiã charitatẽ, &c. ¶ Si autẽ quæras vtrũ humanitas

humanitas ipsa sit aliquo modo causa efficiẽs nostræ resurrectionis: dico quod si de causa agente & principali perconteris non est nisi virtus Christi ei diuinitus impartita. Eadem enim causa resurrectionis Christi erit & nostræ: & clarum est quod humanitas quæ in tribus non habuit partes coniunctas, non fuit causa suæ resurrectionis, sed diuina virtꝰ, Christo communicata: qui & animam habebat diuinitati coniunctam, simul & corpus. Quare eadem virtute eisdem partes simul aggregauit, eademque virtute nos quoque suscitabit. Et hoc est quod ait Paulus. Qui suscitauit Christum à mortuis viuificabit mortalia corpora nostra. Si vero de causa instrumẽtali fiat sermo: resurrectio ipsa Christi, hoc est, coniũctio corporis & animæ suæ est instrumentum coniunctum eius diuinitati, quo mediante erit causa resurrectionis nostræ: sicut tactu corporali mundauit leprosum & linitione aperuit oculos cæci nati. Itaque sicut Christi resurrectio propinquior erat virtuti diuinitatis, quam nostra: ideo per propriam suam virtutem absque alio instrumento resurrexit. Nostram autem resurrectionem mediante sua operatus est. ¶ Itaque tenebamur sub vinculo mortis & seruitutis: sed liberauit nos Christus sua gloriosa & benedicta resurrectione. Vnde Psalmista in persona domini. Propter miseriam inopum, & gemitum pauperũ nũc exurgam. Tenebamur captiui ab hoste crudelissimo in fortissimo carcere, & fracto carcere & hoste deuicto per Christũ liberè sumus educti & liberati sanguine ipsius. Quemadmodum enim in quibusdam animalibus cõtingit, quod sic stringunt aliquid intra se conclusum, vt nisi fractum fuerit à se non diuidatur nec dimittunt illud quod intrinsecus clausum, tenent, si autem missum fuerit oleũ, statim dissoluitur. Hoc enim in polypo me expertum aliquando memini. Sic enim petræ alicui hæret, & rem quã capit ita fortiter stringit: vt etiam si in partes scindatur, nunquam tamen ab eo quod simul cõprehendit diuellatur. Ad hunc modum diabolus humanum genus tenebat, nec volebat dimittere. Tanta enim auiditate illud possidebat quod potius se scindi permitteret, quam genus humanum quod captiuum tenebat liberũ abire sineret. Sed dominus Iesus pijssimus Saluator noster sanguinem suum pretiosissimum fudit quasi oleum misericordiæ & per ipsum nos liberauit. Sic ergo liberatos omnes lætos nos esse oportet: & tanto magis exultare: quãto magis acerbo & duro carcere tenebamur inclusi, & quãto à magis crudeli hoste tenebamur capti ui. Sic enim Pharaone mortuo cum toto exercitu suo, populus Israel videns se liberatum à tyrannide Pharaonis & captiuitate Ægyptiaca magna cum lætitia cantare cœpit & dicere. Cantemus dño, glorioſe enim magnificatus est, equũ, &c. Et Maria Prophetissa Soror Aaron sumpsit tympanũ in manu sua, egressæq; sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris, quibus præcinebat dicens. Cantemus dño glorioſe, &c. Propter quod Dauid in Psalmo ad hanc lætitiã inuitat dicens. Dñs regnauit exultet terra: lætentur insulæ multę. Vniuersa terra & omnis orbis, qui antea erat sub dominio & tyrannide diaboli: nunc deiecto dæmone: & nobis ab eius tyrannide liberatis Deo subijcitur creatori, vt iam dæmone eiecto solus Deus in homine regnet. Exultet terra illa cœlestis, de qua in Psalmo. Portio mea in terra viuẽtium. Lætentur insulæ multæ, hoc est terra nostra, quæ fluctibus tentationũ in via concutitur. Verũ cum de cœlesti patria loquebatur absolutè dixit, terra: quia ibidem exultãt de Christi resurrectione. Sed de terrestri habitatione non dicit omnes insulæ sed multæ quia non omnes insulæ lætabantur, Sed multæ, qui a multi peccatores nõ lætantur. Multas insulas ad lætendum inuitat, non omnes, quia multi non credunt euãgelio, nec ei obediunt: quo fit vt qui victoriã non cognoscunt de eius triũpho gloriari non possunt. Sic erant sancti vndecim Apostoli, & omnis congregatio fidelium gaudẽtes atque lætantes, cum superuenerunt hi duo discipuli, & omnes lętitia incredibili dicebant. Surrexit dñs verè. *Et apparuit Simoni.* Postquam apparuerat Mariæ Magdalenæ, & aliis mulieribus, apparuit Petro Apostolo. Vnde in diere surrectionis quinquies apparuisse, dominum narratur ab Euangelista. Primò apparuit Mariæ Magdalenæ, vt Marcus ait, & hanc apparitionem scribit Iaannes. Secundò apparuit illis quinque mulieribus in itinere, cũ reuerterentur de sepulchro: vt Matthæus ait. Tertiò apparuit Petro, vt hic dicitur. Quartò apparuit duobus discipulis euntibus in Emaus, vt hic videmus. Quintò & vltimò apparuit omnibus simul vno excepto Thoma, qui non erat cum eis: quando in sero cũ essent ianuæ clausæ sterit Iesus in medio discipulorũ. Hãc apparitionem scribunt duo Euangelistæ. Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

bit illam Lucas hic statim post istam apparitionem. Et Ioannes in capite vigesimo sui euangelij. Alias autem quinque vices narrant euangeliste quod apparuit dominus in alijs diebus. Primo cum apparuit in die octaua resurrectionis omnibus simul cū Thomas esset presens, vt Ioannes narrat. Ioan. 21. Secūdo ad mare Tiberiadis cum iuerant ad piscandum Apostoli simul cum Nathanaele. Matth. 28. Tertio cum conuenerūt omnes in Galilea, vt Matheus dicit. Quarto apparuit Iacobo minori: qui vocabatur frater domini, vt Paulus scribit Corinthijs. 1. Cor. 15. Quinto apparuit omnibus in Bethania in die ascensionis eius, & benedixit eis: vt scribit Lucas in fine huius capiris, & libro actuum Apostolorum. Præter has autem apparitiones, quas expresse scripserunt euangeliste apparuit alijs multis vicibus: nam Lucas ait quod in multis argumētis per dies quadraginta apparuit eis loquens de regno Dei: hoc est de sua ecclesie regimine & gubernatione, & sacramentorū administratione: de pontificum ordinibus, de curatorum guberātione, deque alijs ad ecclesiam spectantibus. Certe modus & ordo, quē sancta ecclesia seruat ab Apostolis traditus est, & ipsi ab ore Christi didicerunt. Sicut institutio ieiunij, quadragesimæ, & alia multa: quæ Apostoli tradiderunt. De quadragesima Ignatius martyr discipulus Ioannis Apostoli in quadam epistola ad Philipē ses quadragesimam & hebdomadam passionis Christi commēdat. Et Theophilus Alexādrinus ait quod habemus quadragesimam ab Apostolis instituta & ordinatā. Et Hieronymus ad Marcellam aduersus Montanum ait: Nos quadragesimam secundum traditionem Apostolorū ieiunamus. Erū ex horum testimonijs non cōstet fuisse à Christo institutam sub præcepto, constat tamē ad Christi exemplum fuisse ab Apostolis obseruatam. Multa enim fecit Christus & multis apparuit post resurrectionem. Nam nemini dubium quod apparuerit beatissimæ matri suæ Mariæ, quod nullus euangelista scripsit: nam si non apparuit nisi tantū illis vicibus quas euangelistæ dixerunt sequetur quod nunquā matri suæ apparuit quod absurdissimum erit quod apparens discipulis: matri, quæ tantum doluit in cruce nūquā apparuerit. Cum enim euangeliste non scriberent nisi tantum res necessarias, ideo scribere noluerunt quomodo matri suę apparuerit nam virgo nō indigebat Christi apparitione, vt eius resurrectionem crederet: quandoquidem maximè credebat, quare nō si apparuit aliqua compulsus necessitate, sed tantum vt lætitia afficeret. Alijs autem tanquam incredulis apparere voluit, vt crederent: ideo tam quam rem apprime necessariam fideiorum, euangelistæ scripserunt. Apparuit ergo virgini priusquam alijs, Quando enim Sol oritur, montium excelsa prius perringere solet lucis eius radijs. Quis ergo tunc erat aut erit vnquam adeo sanctuate præstans & excellens si cuti beata Maria virgo? Ideo iustitiæ sole orto Christo, & de sepulchro egresso, claritate maxima & pulchritudine, cum iam crucis eclipsis cessaller, & obscurę vestes mortis essent expulsæ, sepulchrique & feralis amictus, claritas eius virgini est patefacta, quam alijs prius sicut excelso monti. ¶ Præterea in particulari apparuit Petro priusquam alijs Apostolis & discipulis, eū pluris, quam alios faciens: quia erat prelatus & ecclesię pastor: in quo docuit nos quantum prelatos venerari debeamus, & plusquam alios, & sic Angelus eum de monstrauit, & in particulari nominauit, cum mulieribus loquens, & eum pluris fecit, cum dixit. Ite & dicite discipulis eius & Petro. Secūdo nominauit Angelus in particulari Petrū, & cum Christus magnificauit ei apparens tātum, & prius, vt experiri possis quot Deus beneficijs solatijsque & fauoribus afficiat peccatores qui ad eū conuertuntur & pœnitentiam agunt. Ter negauit Christum Petrus & post peccatum fleuit. Deo autem & vniuersæ curiæ cœlesti peccatoris pœnitentia tantum placet vt maius gaudium in ea fiat pro peccatore pœnitentiam agente quam pro nonaginta nouem iustis qui non indigent pœnitētia. Hæc omnia si multi sunt vt ad Deum conuertaris & pœnitentiam agas tu qui tot ab hinc dies in peccato moraris manu Dei destitutus: sed quia de his satis in superioribus diximus: nunc historiam prosequamur. *Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via & quomodo cognouerunt eum in fractione panis* Lætantes erāt Apostoli confitentes quomodo apparuit Simoni, & tunc ingrediētes hi duo discipuli & narrantes quomodo Christus eis apparuerat duplicatum est gaudium. Super tristitiam duplicem, quam habuerant de morte & de passione Christi nunc consolatur eos addens lætitiam super lętitiā. Vnde egregius Psaltes. Secundum multitudinem dolorum meorum, cōsolationes tuę lætificauerūt animam meā. ¶ Aduerte autem quod quanuis Christus apparuit

Ignat. epi. 4.

Leg. Greg. de cura pas. admon. 5. propest.

Mar. 16.

Luc. 15.

Cap. 15.

Psal. 93

rerat omnibus discipulis simul vespere in cœnaculo Hierosolimis à mane tamē semper misit ad eos suæ resurrectionis nuncios, qui qui dē eos solarentur & lætificarent vt hoc bono nūcio manerent. Misit ergo mane ad mulieres, postea ad diuū Petrum, deinde ad hos discipulos & tandē venit ipsemet. Eodē modo Christus facit: nobiscū qui in vesperū premiū ipsum differt, mortis. s. tēpus quo omnes iusti eū glorificatū intuentur atq; beatū: interea tamen eos detinet varijs solatijs spiritualibus: quibus adiuti & roborati labores huius vitæ presentis ferre valent. Ne existimes tu bonos quantūus sint in hoc seculo abiectos nō visitari à Deo, & interea consolatione affici. Miratur quidē Deus in premio reddēdo, interea tamen multis fruuntur bonis, quæ si peccatores nossent, æquo animo contēnerent omnes voluptates & delicias, quibus sunt dediti. Et ne forsan pares iustos destitutos esse, vnū eorū audi dicētē Benedictus Deus & pater dñi nostri Iesu Christi: qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: vt possimus & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt per exhortationem. qua exhortamur & ipsi à Deo: quoniā sicut abundāt Christi passiones in nobis, ita & per Christū abundat consolatio nostra. Sic Deus in hac vita & si suis labores inferat, suā gloriosam visionē differens: detinet tamē eos varijs spiritualibus solatijs. Sic se habuit cū iustis & sanctis, qui erāt in Hierusalē: quibus & si defert suā visionem in vesperum vt eorū desideria magis accendat, nō tamen deserit eos nec obliuiscitur, siquidē inquit hic Euāgelista, q̄ acceserunt isti duo discipuli, & narrauerunt Apostolis, & qui cū eis erāt, quę gesta erant in via & quomodo cognouerunt eū in fractione panis. Verū ne in tuis tribulationib⁹ & aduersitatibus desperes, sed potius in Deo confidas qui licet moratur veniet tamen: ideo audi q̄ sequitur. *Dū autē hæc loquūtur stetit Iesus, in medio eorū, & dixit pax vobis.* In primis nemini dubium sit, q̄ hęc apparitio fuerit eadem quā Ioannes scribit dicens. Cū sero esset die illo vna sabbatthorū, &c. In die enim resurrectionis sero cū essent congregatis omnibus ianuis clausis, stetit Iesus in medio discipulorum suorū & dixit eis. Pax vobis Hanc apparitionē scribunt Ioannes & noster Lucas in præsentia. Non desunt aliqui neoterici qui dicunt quod etiā scripsit hanc apparitionem Marcus cùm dixit. Recūbentibus vndecim discipulis apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatē eorū, &c. Et reuera fallūtur isti, quia in hac apparitione non fuerunt. nisi decē Apostoli: quia Ioānes ait q̄ Thomas non erat cum eis quando venit Iesus: & Marcus dicit q̄ recūbebant vndecim: ergo alia & alia est apparitio. Quapropter crediderim q̄ illa apparitio Marci fuit in die ascensionis domini in cœnaculo in Hierusalē in meridie recūbentibus vndecim, quos eduxit in Bethaniā ad montem Oliueti, & ibi apparens secunda vice assumptus est in cœlum. Lucas igitur & Ioannes tantum scribūt hanc apparitionē ad decē Apostolos, & ad alios Christi discipulos. In hac apparitione insufflauit in eis & dedit eis Spiritū sanctū, potestatemq; contulit absoluendi & confessiones audiēdi, vt Ioannes inquit. Et in hac eadē apparitione comedit partem piscis assi, & acta sunt, quę hic dicit noster Lucas. ¶ Sed dubium hic oriri videtur. Quomodo dicit Ioannes quod non erant nisi decē Apostoli, quia dicit quod Thomas non erat cum eis, & Lucas dicit hic q̄ inuenerunt vndecim cōgregatos, & quod erant vndecim Apostoli: Dicendum quod quādo venerūt isti duo discipuli, qui fuerant in Emaus, erant vndecim Apostoli cōgregati: sed Thomas incredulus verbis discipulorū, qui venerant de Emaus, & eorum qui enarrabāt quo modo apparuit Petro: exijt foras cū hæc narrabantur: & cū esset absens, tunc venit Christus, & apparuit decem Apostolis, & alijs qui erant cum illis, & tunc Thomas non erat cū eis quando venit Iesus: & cum venisset Ioānes & Lucas dicunt, quod steterit in medio eorum. Sic dixit olim dominus Mosi. Vt scias quia ego sum dñs in medio terrę. Metaphora sumpta est à Regibus & Principibus, qui sunt in medijs prouinciarū, vt gubernent, &c. Ad similitudinem humani cordis q̄ in medio corporis humani constitutum esse videtur: vt ex eo veluti ex fonte spiritus vitalis quo torum viuificatur corpus commodius in omnia mēbra diffundi possit. Sic prælatus in medio subditorū debet esse nō solū corpore sed animo: ità vt non partialis nec acceptator personarū sit, sed potius in medio cōstituatur sicut libręe examen, ne in vnam partē magis qui in alia propēdeat seu odio siue amore affectus. Christus enim in medio est q̄ virtus est, fugientis semper ab extremis, in quibus vitia cōsistūt. Colūna in medio domus sustinet eius pōdus sin antē in alterā partē declinat, ruit totū ædificiū. Sol est in medio astrorū errantiū, & cē-

Mar. 16.

Luc. 10.

Exod. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

trum in medio sphęre. Ideo Arist. in quarto libro Politicorum, ait, quod quanto magis aliquid accedit ad medium, tanto melius est. Ideo Christus nunc in medio discipulorum steterit. Sic etiam cum duodecim esset annorũ steterit in medio doctorum in templo: de quo iam vidimus in superioribus. Dixit autẽ eis. Pax vobis. Primum verbum, quo Christus Apostolos salutat est, pax vobis merito quidem quoniam victoriæ fructus & merces, pax est: siquidem ergo Christus victor exaltatus, eripuerat nos dęmonio & morti, æquum erat pax publico præconio denunciaretur cũ iam bellum esset finitum & omnes inimici deiecti & victi victoriaque consequuta. Quod vt antelligas te prius nosse oportet, quod exprimi parentis peccato rum est ortum damnũ mundo. Si Adam in innocenta perseuerasset, multis essemus liberi malis: ipso autem cadente, incidimus & nos in manus duorum fortium inimicorum, dæmonis scilicet & mortis. Terẽdit manum primus parens fructu vetito vesci cupidus. Sed anima eius fuit imperatrix. Corpus quidem comedit, sed anima fieri noluit propter quod vterque fuit pœnitus, anima succumbens dæmoni, corpus vero captiuum & subiectum manẽs morti. Paulus. Per vnum hominem peccatum, & per peccatum mors. Et iterum. Regnauit mors ab Adã vsque ad Mosem, sed pertyrannidem, & non ex lege & imperio: quanuis beneficio eius permissione. Et ideo dicitur. Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione morientium. Sed impij suis manibus illam quæsierũt. Regnabat etiam tanquam vice regis mortis cõsiliarius Lucifer. Demonium enim & mors sicuti duo potentes inimici tyrannide genus humanum subiectum tenebant. Quantuuis quidem quis sanctus & bonus esset, corpus eius moriebatur: & anima illius ad abyssum descẽdebat, quare in gloriam intrare non poterat. Nullæ humanæ vires hos duos deuincere poterant: descendit autem filius Dei de cœlo interram eos victurus: nosque in priscam libertatem redigere, à dæmoni tyrannide eripiẽs, à mortisque seruitute educẽs. Vnde beatus Ioannes. Ad hoc venit filius Dei vt dissoluat opera diaboli. Decreuit prius Christus dominus dæmonem destruere tanquam nostri damni autorem & fortiorem inimicum. Dæmonium enim in terrestri paradiso peccatum persuadere cœpit, ex quo octa est mors: quæ culpa non fuit, sed potius illius pœna. Quare Christus in certamen prouocat dęmonem. Et sicut prouocans solet campum eligere, prouocatus autem arma: sic Christus hic campũ eligit, montis scilicet Caluaria locum, dæmõ autẽ arma: crucẽ videlicet, his vtique armis primum hominem superarat. Sed tamen illi non ex sententia euenit quia qui in ligno vincebat in ligno fuit victus per Christum dominum nostrum. Sicuti Aman, qui fuit suspẽsus in furca, quam Mardochæo paraurrat. Dæmon crucem parauit, qui tamen postea crucis virtutem sentiens, illa arma cœpisse pœnitens, ea mutare cupiuit, propter quod in ore Pharisæorum residens dixit. Descende nunc de cruce: & in hoc bello alia arma sumamus. Sed noluit Christus redemptor noster: nam erat celebrior victoria armis, in quibus eius inimicus strenus erat vincere: ideo in cruce fuit victus, & moriens Christus victor euasit. Ideo Paulus. Vt per mortem destrueret, eum, qui habebat mortis imperium. Vnd. idẽ dominus morti appropinquans dixit. Nũc princeps huius mundi eijcietur foras. Et iterum. Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Sed mortuo Christo, & apparente gloria diuinitatis eius, fugit Lucifer in infernum, quem Christus insequens, properat. Et sicut fortis dux descendit ad dirumpẽdum infernum eum que spoliandum, secundum illud Apostoli, Spolians principatus & potestates confidenter. Descẽdit Christus ad inferos, & omnes diuitias & supellectilia arripit, captiuans & vinciens dæmonum principem igneis catenis, vt dicitur in Apocalypsi. Aprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus & Saranas, & alligauit eum, & misit eum in Abyssum. Ingreditur Christus gloria indutus triste illud ac tenebrosum regnum, quod mirantes lucis inimici dicebant. Quis est iste tam splendidus facie, rutilans veste coruscans. Nunquam tale lumen nostra viderunt Tartara, &c. Vide diuum Augustinum egregiè hæc differentem in sermonibus de tempore, sermone cuius titulus est, de descensu Christi ad inferos. Terra est obscura: & resplendet infernus? Sol & luna eclipsantur: & infernus lucet? Quid hoc? Si Deus est, quid illi cum nostro inferno? Si homo, vnde nam illi tanta collata autoritas? Captiuos quidem soluit, &c. Exiuit pater Adam. Fœlix culpa, quæ tantum ac talem meruit habere redemptorem. Dauid, Dirupisti domine vincula mea. Et omnes dixerunt. In te speraverunt patres

Gene. 3.

Rom. 5.

Sap. 1.

1. Ioan. 3.

Pro Christo militauit.

Et non Dauid qui prædicauit de Cruce.

Hesser. 7.

Hebræ. 2.

Matth. 27.

Hebr. 2.

Iudit. 16.

1. Mac. 6.

Plini. lib. 8. capit. 11.

Ioan. 12.

Ioan. 14.

Colo. 2.

Apoc. 20.

Aug. in 1. ser. 137.

Psal. 115.

Psal. 21.

patres nostri, in te speraverunt & nõ sunt cõfusi. Parta iam victoria victo inimico, diruto cãpo tollũt signa & vexilla victoris Christi ducis. Quapropter sacet dõs sicut signifer Christi, die veneris sancto, die inquam huius glorioſi triumphi & victoriæ, in altum crucẽ tollit, & inquit. Ecce lignum crucis. Ecce signũ nostri fortissimi ducis Christi Redemptoris: qui sua morte destruxit eũ, qui mortis habebat imperium. ¶ Obserua autẽ in hac prima victoria, qi etsi Christus dñs moritur, non tamen vincitur, ꝙ aliter in mũdo contingit, in quo qui petit vincitur. Christus autem moriens, fuit victor, minime autẽ victus. Maiorẽ quam adeptus est Sanson, victoriam fuit adeptus morte sua: nam de eo ait scriptura ꝙ plures occidit moriens, quam occiderat viuens. Moritur Sanson, qui nihilominus ab inimicis victoriã reportat. Sic etiã de Eleazaro scribitur Machabæorum primo, magnam victoriã fuisse consequutũ in elephantis interẽptione, in qua etiam ipse cũ esset victor interijt. Similis est hæc victoria illi, quã narrat Plinius, quę agitur inter Draconẽ & Elephantẽ. Draco enim natura calidissimus ac siccus est. quare sitit maxime: cuius contrariũ in Elephantẽ inuenitur, habet enim sanguinem frigidissimũ: ꝙ cũ Draconẽ naturali instinctu non lateat, non ab re quærere ipsum Elephantem ducit, quẽ cũ ad arborem astantẽ inueniat, inuadit ipsum vt omniũ venarum sanguinem sugat, & sitim extinguat. Elephãs autem sine viribꝰ ac morti propinquus ne victus succũbat, sui ruinam patitur & super Draconẽ cadere permittit vt eius corporis onere Draco ipse oppressus eũ interficiat, & tãdem victoriam cõsequatur. In sacris literis dæmon Draconi cõparatur: & sic loquebatur de ipso Dauid quãdo dixit. Draco iste quẽ formasti ad illudendũ ei. Diuus etiã Augustinus de dæmone intelligit illud ꝙ dixit Dauid in alio Psalmo. Conteres capita Leonẽ & Draconem. Tanta est eius sitis, vt deo loquẽs Iob dixerit. Ecce absorbebit fluuiũ & non mirabitur: & spem habet vt Iordanis influat in os eius. Gentilium flumen per fauces eius fluit ꝙ nõ miratur aliud etiã maximũ Saracenorũ fluit, & paruifacit. Est autem eius sitis tanta vt desideret baptizatorũ flumen per eius fauces fluere. Vide beatum Gregorium in Moralibus hæc explanantem. Draco iste sitibundus Christi sanguinem ad Crucis arborem stantis sugit, manꝰ, pedes & latus, cũ exãguem dimittere cupiẽs. Christus autem caput inclinãs emisit spiritũ: & moriens Draconẽ interficit, & tãdem perfectam ab eo victoriam consequitur, & sicut victor castra eius diripit. ¶ Secunda autem victoria est mortis quæ ad bellãdũ sepulturam eligit, & sic mors & vita in arenã descendũt: quod si corpus nõ resurgens in sepulchro manet, mors euadit victrix, & superata vita: exurgens autem vita vincit, mors autem victa iacet. Mors & vita duello conflixere mirãdo: Rex mortuus, regnat viuus. In hoc duello inquit Ecclesia, mors & vita in arenã descendere runt: sed tandẽ vicit vita, & glorioſẽ exijt de sepulchro, de morte ipsa triumphans. Irridea mus ergo mortẽ, & cũ Apostolo dicamus. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulꝰ tuus? Absorpta est mors in victoria. Surgens Christus in vita immortali triũphauit de morte: & obtinuit victoriam de illa & sic absorpta est mors. Quid ergo ò mors actum est de tuis triumphis, & victorijs? Tu quæ ra superba incedere solebas, cui totus obtemperabat mundus: quia modo vinceris? Olim antequã dñs mortẽ vinceret eã fuerat minatus dicẽs. Ô mors ero mors tua ero morsus tuus, ò inferne. Acsi de putrido pomo, cuiꝰ aliqua pars est sana, buccellam educeres morsu, parte putrida relicta: sic morsu infectum petijt, bonũ & sanũ, societatem videlicet illam iustorum educens, condemnatos autem relinquens. Egreditur ergo de sepulchro glorioſus & his duabus & insignibꝰ victorijs de inimicis triũphans, secundum illud Apostoli. Palam triũphans eos in semetipso. Et ideo Angeli maximo cum gaudio & lætitia illum ex arena deducũt. Quando duo ad singulare certamẽ vocantur & in arenã descẽdunt, mos est amicis ad certamen congredientiũ eos ad statutum locũ musicæ instrumẽtis ferre: tubis s. tympanis, & alijs. Si igitur cum quis in arenã descẽdit in eam amici deducunt quãtũuis de eius victoria dubirent nihilominus illum illuc deferunt, maxima cum musica & lætitia. Si cuadit victor: nonne maiori triumpho & exultatione in propriã domum deducent? Clarum enim est quod sic. Hoc idem contigit quando Christus die natiuitatis in huius mundi arenã descendit ad certãdum cum dęmonio (nam etsi in Caluario monte vltimum certamen initum est, tamen in vitæ discursu semper adinuicem singularia sunt inita certamina) tũc in quam Angelain eum locum eum deduxerũt maxima cum lætitia & harmonia canentes,

Hebræ. 2.

Psalm 103.

Psal. 90. Iob 40.

Greg. lib 33 mora. cap. 7.

1. Cor. 15.

Osea. 13.

Colo. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gloria in excelsis Deo. Sic ergo tũc quãdo ve- Luc. 2.
niebat passurus tot labores, passionem, & trã-
dem mortem, tanta lætitia cum tulerunt: ma-
iori certè iubilo & lætitia in eius resurrectio-
ne ei iam prosequerentur, siquidem victor &
incolumis euadebat, omnibus suis inimicis su-
peratis, quando iam non passurus sed regna-
turus veniſt: Christus resurgens ex mortuis iã 1. Cor. 15.
non moritur mors illi vltra non dominabitur.
In natiuitate multi Angeli eum adorauerũt,
sed in sacratissima eius resurrectione non fuit
Angelus qui ei nõ cultum defferret. Ideo Pa-
lus dixit. Et cum iterum introducit primoge- Hebre. 1.
nitum in orbem terræ dicit: Adorẽt eum om-
nes Angeli eius. Hoc de natiuitate intelligi
non potest sed de resurrectione: quia inquit,
Et cum iterum. Prima enim vice ingressus est
die natiuitatis in orbem terræ: sed cum iterũ,
hoc est secunda vice introducit primogeni-
tum in orbem terræ, in sua resurrectione di-
cit. Adorẽt eum omnes Angeli eius. Nõ po-
terit humana vlla lingua referre quanto gau-
dio, & lætitia victorem principem sui equites
nobiles, & amici ab arena eduxerunt. Innu-
mera musicæ instrumenta sonuerunt in illo
sancto sepulchro, canẽtia alleluia: omnes mil
lies benedixerunt ei infinitas gratias habẽtes
& agentes, tantum enim ei exhibuerunt ho-
norem in & iubilationem, vt terra tremere fue-
rit coacta. Ecce terræmotus factus est mag- Matth. 28.
nus. Et enim (vt ait Psalmista) terra tremuit & Psal. 75.
quieuit, illo surgeret in iudicio Deus, Terra
quidẽm suo modo & vt ei possibile fuit falta
uit coram Deo suo: & incredibili gaudio & lę
titia celebrauit hanc triumphãtem & glorio-
sam resurrectionem. ¶ Modo superſunt duo.
Primum quod dux victor suos ad signum re-
cipiat: quapropter occurrit prius vbi fidei sig-
num mãserat, & apparet prius virgini ipsi: Et
quia bonus dux tenetur spolia impartiri secũ
dum cuiusque meritum: ideo statim apparuit
Magdalenæ, quia plus fleuit & magis in sepul-
chro perseuerauit. Posteà autem Petro, & cũ
tribus illi Paulus: & cæteris illis. Secundũ: Par-
ta victoria prædicatores denuncietur pax, bonũ
enim bellum lætam pacem adducere solet &
bellum confectis pacem imitantes inire con-
sueuit. Ideo Christus quod eis prius dicit est,
pax vobis. Bis inquit Dominus dixit eis pax vo- Ioan. 20.
bis. Et dixit eis iterũ, pax vobis. Et Esaias bis Esa. 26.
dicit pacem enim ait. Vetus error, seruabis pa-
cẽm pacem: Pax vobis primo, quia vicit diabo-
lum pax vobis secundo, quia vicit mortẽ, Pax
vobis in anima & pax vobis in corpore: quia Le
duplicem pacem nunc nuncio mundo, quia
duplex bellum gessi & vici. Pacem meam do
vobis, pacem relinquo vobis. Hanc vobis cõ-
mendo, hanc vobis trado: huius vos hæredes
relinquo in meo testamento: hæc est dilecta
mihi sponsa, magni facite eam, siquidem san-
guine, propria & vita emi: & vt vobis eam cõ
ferrem & mundo mortem crucis sum passus.
Vide ergo tu peccator quanti Christus emit
pacem, tu autem eam transgrederis destruis,
quia superbus & rixosus es, & linguę iniquæ.
Hæc pax, est quam Christus lucratus est effũ
dens proprium sanguinem lanceæ cuspide,
quam tantopere commendat, cuius etiã suos
hæredes facit. Multi sunt pręsules, qui glorian
tur, eo quod relinquunt suis diuitias, magnas
domos, possessiones, agros, pecuniæ magnam
quantitatem, sed Christus non hęc sed pacẽ
reliquit suis. Potius deberent prasules gloria
ri pacem reliquisse quam hęc bona: quæ quidem sępe ac sępius ad nihil aliud conducunt
quam ad lites excitandas: inter ipsos hęredes
Cũ dominus diceret Mosi quod esset moritu- Num. 27.
rus dixit vir sanctus, Prouideat dominꝰ Deus
spiritum omnis carnis, hominẽ qui sit super
multitudinem, &c. Non sollicitatur pro vxo-
re, pro filijs: sed de pastore digno, & de vtilita
te animarum cũtat, & cum maximum habe-
ret principatum. Sed vltra Saluatorem audia
mus. *Ego sum, nolite timere.* Quia vbi ipse est Iob. 17.
nihil est timendum. Vnde Iob. Ponerne do- Psal. 22.
mine iuxtate: & cuius sis manus pugnet con-
tra me. Et Dauid: Si ambulauero in medio Rom. 8.
vmbræ mortis non timebo mala, quoniam tu
mecum es. Et Paulus hoc admonitus præsidio di-
xit scribẽs Romanis Quis separabit nos à cha
ritate Christi? An angustia? an fames? an nudi-
tas? an tribulatio? &c. Dominus etiam, vt timo Mar. 10.
rem à discipulis expelleret atque pusillani-
mitatem cum misit illos ad prædicandum di
xit. Ecce ego mitto vos sicut oues inter lupos.
In eo quod dixit, ego mitto vos, sistit quod
virtus illius, qui eos mittebat protegeret eos:
quod satis in decimo capite huius super hæc
verba enarrauimus in superioribus. ¶ Porro
vnum hic aduertẽdum esse censeo: quod an
nuncians Christus resurrectionẽ suam prius
expellit timorem à discipulis. Super omnia ti-
ment homines mortem, quia vltimum terri-
bilium est mors: vbi autem resurrectio nũcia
tur, non est mors timenda: quia & grauũ mo-
riens si cognosceret se in maiorem resurgere
frugẽ

frugem non timeret mori cadẽs in terra. No- 1. Cor. 15.
stra vero corpora seminata in corruptionis ig-
nobilitatẽ, resurgent in incorruptionis glo-
ria vt dicit Apostolus. Ideoque non est mors
timenda sperantibus in resurrectionẽ. Vnde 1. Thes. 4.
Paulus. Nolumus vos ignorare de dormien-
tibus, vt non contristemini, sicuti & cæteri qui
spem non habent. Si enim credimus q̃ Iesus Psal. 77.
mortuus est & resurrexit, ita & eos, &c. In
Psalmo quoq; habetur. Deduxit eos in spe, &
non timuerunt. Sequitur. *Conturbati vero &*
cæterriti, existimabant se spiritũ videre. Possunt
enim fieri apparitiones spirituũ humanorum
è corporibus defunctorum Dei permissione,
vt videre est apud Augustinum. Verum sicut Aug. lib. de
naturale est fragilitati humanæ defunctorũ cura pro mor
apparitionem horrere & insolitas expauesce tuis agenda
re visiones: & timebãt q̃ eos illuderet spiritus c. 11. & lib.
aliquis nequã. Et causa maioris admirationis de spiritu &
erat, quia ianuis clausis ingressus sit ad eos: & anima c. 29.
ipsi intelligere non poterant quomodo verũ & lib. 12.
& palpabile corpus per clausas ianuas ingre- de Gene. ad
di potuerit. Sed mirum videtur quomodo, lite. cap. 13.
cũ paulò ante dixissent quod surrexit domi-
nus verè, nunc non credebantur. Dico q̃ Pe-
trus & Iacobus cui iam apparuerat & duo di
scipuli, qui erant ad Emaus de resurrectione
Christi nõ dubitant: quamuis virtutẽ & do-
tes corporis glorificati nondũ cognoscerent.
Sed non est passus Christus animos suorũ di
scipulorũ longius hæsitare aut timere. Vnde
sequitur. *Et dixit eis. Quid turbati estis, & co-*
gitationes ascendunt in corda vestra? Sed quæ
cogitationes ascendebant? Primò manebat a-
pud corda discipulorum implacabile cũ Iu-
dæis bellũ: & timebant ne qua fraude decipe
rentur. Secundò collidebat eos fidei perfidię
q̃ conflictus: quia non sic terrã sicut corũ cor
da turba passionis concusserat. Tertiò inter
spẽ metumq; erãt cõstituti: cũ de resurrectio
ne Christi hæsitarent: & nunc miracula eius,
nunc carnis infirma, reuoluebant, nunc eorũ
spiritus tollebatur in cœlum, nunc collidebã
tur in terra: vt procella in intimis eorũ seuiẽ-
te nullũ quietis portum inuenirent. Quod vi-
dẽs qui procellis imperat dixit. Vt quid tur-
bati estis, & cogitationes ascendunt id corda
vestra? Ego sum nolite timere. Ego sum qui
mortẽ fugaui, & cui tremunt inferna. Nolite
timere. ¶ Expẽde q̃ sunt cogitationes quæ a-
scendunt, & aliæ quæ descendunt ad cor. Co
gitationes quæ descendũt & de alto decidũt,
hæ cor nostrũ non turbant. Nam de Deo co-
gitationes & cœlestes nõ solũ non conturbãt
animã nostram sed potius quietant & conso
lãtur. Cogitationes autem, quæ ascendunt &
cõsurgunt ab amore mũdi & carnis, hæ quidẽ
animam nostrã turbant quẽadmodum disci-
pulorũ corda turbabant. Ideo Christus post-
quã dixit, quid turbati estis, statim dixit, & co
gitationes ascendunt in corda vestra. Acsi di-
ceret. Vestrę turbationis causa est, q̃ cogitatio
nes in corda vestra ascendunt. Sic de aqua di
cimus q̃ turbatur quãdo terra & limus, quæ
sedem in profundo eius habent insuperficiẽ
surgunt. Quod si quiescere sinas, vt sordes in
profundũ labãtur, desuper aqua clara & mũ-
da redditur. Quare tu odio & ira concitaris,
turbatus, & inquietus incedis? quia iniurias
quas tenebaris oblitioni tradere & pedibus
succumberent cogere, ob oculos ponis, & me
moriæ obijcis: propter q̃ inquietus & turba-
tꝰ incedis. Quare tã solicitè honores, diuitias,
& mundũ quæris? Quia amorẽ propriũ, qui
subtus te esse deberet, iuxta oculos ponis. A-
mor mundi & carnis, quẽ despicere deberes,
in altum conscendit: ideo turbaris. Si cœlestes
cogitationes ad te descenderẽt, & intuereris
quæ pro te Christus passus est, & bonum ma-
ximum, quo te inimici tui prosequũtur quid
q̃ pro tuis peccatis mereris: procul dubio nõ
cõturbareris, sed potius quiesceres & plenus
solatio viueres. Aqua quieta non est turbida.
Anima quiescẽdo & sedendo fit sapiens Bea Luc. 10.
ta Maria Magdalena sedens ad pedes Chri-
sti audiebat verbũ illius: & in cor eius desce-
debant cœlestes cogitationes, ideo erat quie-
ta: Martha autẽ, quæ solicita erat & satagebat
circa frequens ministerium, turbabatur erga
plurima. Curæ & solicitudines variæ huius sę
culi cor ipsum conturbant: cœlestes autem co
gitationes minimè. Apostoli enim sedẽtes e-
rant quando super eos venit Spiritus sanctus Actu. 2.
in linguis igneis. Sic dominus apparuit Abra Gene. 18.
hæ sedenti in ostio tabernaculi sui. Esto ergo
vt aqua quieta, quæ non conturbatur. ¶ Ob-
serua etiã quod quamuis res diuinæ & cœle-
stes cor nostrum nõ turbent, sed potius quie
scere faciant: quãdo tamen intellectus noster
curiosè altiora petit & considerare quærit, ra-
tione naturali volẽs nostræ fidei mysteria pe-
netrare & cõprehendere, turbatur, & perdi-
tur. Hac ratione turbãtur discipuli, quia suis
humanis intellectibus articulum resurrectio
nis metiri tentant cum opus Dei sit & infini-
tæ eius potentiæ. Ioannes in Apocalypsi in- Apoc. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quit q; fuit ei Christus ostẽsus in visione quadam, cuius facies lucebat sicut sol in sua vi & fortitudine, quã cum videret, cecidit in terrã quasi mortuus. Excellens enim sensibile corrũpit sensum: q; experientia compertũ est: nã si sonitus aliquis fortiter impellatur solet audientẽ surdum reddere, organũ auditus corrũpens. Et si attente solem ipsum intuemur excæcabit nos, sensum visus corrũpens, quia in se clarissimus est. Eodem modo in spiritualibus sunt aliquæ reuelationes & altæ cognitiones Dei ab ipso infusę in suorum sanctorũ animas, quæ quantũ in se conãtur nostrũ intellectũ corrumpere: sed cũ ipse incorruptibilis sit semianimẽ reddunt ipsum q; deijciunt cogentes cũ à sua operatione cessare. Ideoloã nes videns facẽ lucentem sicut Sol, in terrã semianimis occidit. Quoniã etiam ad res minimas contemplandas Dei, quæ in pedibus figurantur: vires desunt fragilitati humanæ.

Et sic sicut solis introitu oculi nostri turbantur, sic etiam volentes dũ à patria cœlesti extorres sumus res Dei solicitè contemplari, in intellectu turbamur, quoniam solo visu corporali & terrena cogitatione, Dei mysteria cõ

Exod. 20. sequi & trãscendere volumus. Præcepit Deus Mosi vt faceret ei altare lapideũ & dixit. Nõ leuabis cultrum tuum super eo, Non permittit Deus cultrum super altari suo ascendere: quia nõ vult fidei mysteria & arcana Dei scrutari nostri ingenij acucie. Sic Apostoli turbabantur in Christi præsentia, sicut coram sole cœlesti & diuino, cum adhuc essent terreni: & cogitationes humanæ & terrenæ ascenderent in corda eorum. Sed Christus, vt has turbationes expelleret, dixit eis. *Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum.* Retinuit cicatrices, vt resurrectionem probaret. Et vt

Chry. hom. 49. in imperfe. matt. diuus Chrysostomus ait, vt in die iudicij proferant contra iudæos testimonium passionis. Hoc totum facit Christus vt eum discipuli cognoscant & in eius resurrectionem credant. Dixit eis pax vobis: & quoniam operibus nõ verbis dignoscitur homo, ideo ostendit eis manus. Mundus plenus est verbis, & fallax, & mendax operibus. Quamplurimos tecum bona verba loquentes videbis, & dicentes, pax vobis, pax vobis; quibus tamẽ si indigeas nec assem dabunt. Multi pãschatis tempore bonum illud tibi nunctant & dulciter canũt, qui tuis commodis inseruituros se tibi offerunt: cũ tamen opus sunt, eorum nemo apparet. Bonus amicus est Christus qui operibus & verbis abundat. Bonis verbis, in hoc quod dicit pax vobis: bonis operibus in hoc quod ostendit manus cruci affixas propter eos. Sic nos deberemus habere erga Christũ: eiq; tales esse amici, vt non solũ verbis sed etiam operibus cõtenti essemus. Multi dicẽt mihi in *Matth. 7.* illa die dñe dñe, nõne in nomine tuo prophetauimus, &c. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem, dicente. Videte manus. ¶ Tu ergo peccator manus Christi intuere & ad eas conuerte oculos: quod si feceris, duo in eis inuenies. Primum quidem perforatas esse, in quo eius maxima bonitas & magnificẽtia ostenditur. De homine liberali & magnifico sermone vernaculo dicere solem⁹ (es vn *Luc. 1. Matth. 10.* manirroto). Huiusmodi enim Christus est, ad eò vt latronem dicentem domine memento mei ideo statim regno donauit: pro potu enim aquæ frigidæ quam in nomine eius des, gloriam tibi concedet. In manibus ergo Christi liber illarũ eius cognosces, & amorẽ maximum quidẽ tãto te est amore prosequutus, vt sanguinẽ propriũ pro te effuderit, & voluerit manus eius sacratissimas duris clauis fuis- *Esai 49.* se affixas. Tantum quidem te dilexit vt per quendam Prophetã dixerit. In manibus meis scripsi te. Hoc conducet maximè ne vnquã, quantũuis peccator sis, desperes: sed potius in eius infinita bonitate & misericordia cõfidas vt qui gloriam latroni concessit, concedet & tibi, si ad eum vere conuertaris. ¶ Sed quoniã multi sunt, qui Dei misericordia abutuntur, & ansam accipiunt, vt peiores efficiantur & peccata multiplicent, dicentes Deum esse misericordem & in omnibus parcere, eius iustitiæ oblitt: audi secundum quod in manibus Christi inuenitur, esse scilicet sanguine perfusas sicut man⁹ carnificis. Pharaonem interroga quid illi contigerit: inuenies enim in sacris literis, Israelitas vidisse Ægyptos mor- *Exod. 14.* tuos & manum magnam, quam exercuerat super eos. Si misericordiam eius contẽplaris, contẽplare etiam iustitiam: quoniam vtrũq; in manibus Christi inuenies, tui amore esse perforatas, apertas, vt gloriam tibi donet, sanguine autem perfusas, vt vitam tibi auferat. Peccatoribus qui ad Deum conuertuntur habet dominus manus apertas, vt eos recipiat, & beneficijs afficiat: duris autẽ & obstinatis in malo habet manus sanguinolentas, quia acerbè de illis supplicium sumet. Debemus ergo eius misericordiã cõsiderare ad cõfidendũ: iustitiã etiã, ne audeamus in peccato morari & detineri.

Dan. 5. detineri. Vis hanc manum sanguinolentam, & carnificem videre? Lege Danielem Prophetam. Sedebat Balthasar rex Babyloniæ ad mensam cum suis mulieribus vasa tẽpli Dei prophanans, cui subito digiti quasi manus hominis scribentis apparuerunt, quod rex aspiciens facies eius commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renum eius soluebantur, & genua eius ad se inuicem collidebantur. Venit Daniel & ei scripturam exposuit, hæc enim erat, Mane, Thechel, Phares. Hoc est, Mane, numerauit Deꝰ regnum tuum, & compleuit illud: Thechel, appensus es in statera & inuentus es minus habens: Phares, diuisum est regnum tuum: & datum est Medis & Persis. Sic tu qui Dei & salutis tuæ animæ es oblitus considera quoniam sic manus iustitiæ Dei veniet super te, quæ dinumerabit omnia peccata tua: melius enim te ipso nouit numerum tuorum peccatorum, hoc enim est, Mane, Thechel, quoniã appendet Deus eorũ circũstantias & qualitates in statera & maximo rigore examinabuntur. Phares, diuisum est regnum tuum: nam mors cras veniet & corpꝰ diuidet ab anima: & animam ipsam præcipitem dabit in infernum, & corpus in sepulturam. Vtinam Manus hæc iustitiæ Dei quotidie ob oculos esset posita: vt Deum ipsum timere sciremus: ne vnquã illum offendere auderemus. Sed sunt multi qui solum intuentur qualiter Christus gloriam in cruce latroni est pollicitus: nõ autem quomodo Pharaonem in infernum proiecit, Core etiam, Dathan, Abiron, Senacherib, Olofernem, Goliam, & quam plurimos alios. Angelos etiam (vt inquit Petrus) misit in Baratrũ pœna æterna cruciandos & Ozã quia areã tetigit statim interfecit, Bethsamitarum etiam quia ad testamenti arcam oculos curiositate compulsi conuerterunt, quinquaginta millia hominum interẽmit: cum septuaginta viris de electis. Hos & alios inspicere debes, & videns hanc manum sanguinolentam Dei illum timeas ne offendere in aliquo audeas. Multi manus Christi amabiles considerant, minime autem iudices, quibus videtur quod sicut latro in cruce hora mortis saluus factus est sic ipsa eadem hora pœnitentiam agent. Propter hos enim vere dici potest, quod vnius latronis gratia cæteri hospitio priuantur, quare prouerbium hoc de latrone crucis verificari potest, & intelligi, quia propter istũ à cęlesti hospitio multi destruuntur: siquidẽ propter Dimas latronẽ, qui in patibulo crucis passus est cũ Christo pœnitentiã in mortis horam differũt: & tũc sępe cœlestẽ patriam amittũt. Has ergo manus videamus & audiamus Christum vltra dicentem discipulis. *Palpate & videte, quia spiritus carnẽ & ossa nõ habet, sicut me videtis habere. Et cũ hoc dixisset ostẽdit eis manus & pedes.* Hoc quod Euangelista dicit quod reddiditse palpabilẽ Dñs Apostolis, vt ad eum possent accedere, & tangere, potius opere miraculoso quã naturali proprietate aliqua cõtigit nam corpus Dñicum quod iam incorruptibile & immortale erat, naturali ratione manibus eorũ qui nondũ erant incorruptibiles tangi nullomodo poterat. Modo tamen quodã ineffabili se palpabilẽ præbuit, vt Apostolos firmos in fide redderet: vt clarè & manifestè viderẽt, & palparent verũ corpus, & resurrectionẽ crederent. Vide ergo quot argumẽtis probat se verè resurrexisse. Primũ ad cogitationes illorum respondet: hoc q; sępissime ante passionẽ suam fecerat. Secundò manus & pedes ostendit. Tertio totũ corpus suũ palpandũ exhibet. Sic vt ex voce eius, ex cogitatione eius, ex omni statura corporis agnoscẽ poterit. ¶ Sed quare tam multis argumẽtis probauit se verè suo corpore resurrexisse? Quia discipli postea Christi resurrectionẽ erant prædicaturi: & ideo oportebat, vt firmiter crederent & hæc postea nunciarent. Vnde Petrus prædi *Act. 10.* cans dixit, quod apparuit post resurrectionẽ suã non omnibus sed testibus præordinatis à Deo: nobis qui mãducabimus & bibimus cũ eo postquam resurrexit à mortuis. Et Ioãnes etiã ait. Quod fuit ab initio, quod audiuimus & vidimus oculis nostris, quod prospexim⁹, & manus nostrę correctauerũt, de verbo vitę. *1. Ioan. 1.*

¶ Expende etiã Christi humilitatẽ & charitatẽ, qui cũ Rex esset gloriæ tã humiliter se præbuit tractandũ discipulis pauperculis: vt fidẽ resurrectionis ostẽderet, & ad credendũ eos alliceret. Licet enim iã non erat mortalis, nec passibilis, ascenderat quidẽ ad altiorẽ statum & dignitatem: nã erat gloriosus & immortalis, nihilominus non obliuiscitur antiquæ humilitatis & solitæ. Non sic multi faciunt, qui cum se vident ad sidera ductos & in dignitatibus magistratibusque cõstitutos, quæ prius nouerãt nõ agnoscũt: quia honores mutãt mores, contẽnunt etiam amicos cum Dñi efficiũtur. Non sic Ioseph, qui cũ vidisset fratres ad *Gene. 45.* se venientes humili & sordido habitu & asi-

1 Pet. 2.
2 Reg. 6.
1 Reg. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis, quibus triticũ asportarent, & ouiũ essent pastores, ipse autẽ Ægypti præfectus eos nouit, quibus & honorem detulit, maximeque fecit. Sed historiam prosequamur. *Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio dixit.* Ioannes clarius dixit, gauisi sunt discipuli viso Dño. Iam hic vides quam vere dixerit Dominus. Tristitia implebit cor vestrum: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum. Tristitia fuerunt repleti in eius passione, & in illo triduo: vnde Dñs dixit discipulis eũntibus in Emaus. Qui sunt hi sermones, quos confertis adinuicem ambulantes, & estis tristes. At nunc iã gaudent in Christi præsentia: & omnes illæ lachrymæ absorptæ fuerunt in præsentia Christi. Vides etiã hic, quã verè dictum sit de Deo. Post tempestatẽ tranquillum facis: & post flectum gaudium induces. ¶ Sed mirabile est quod hic ait, quod non credentes discipuli gaudebant. Quomodo non credentes gaudebant? Sed simul stare potest vt ad præsentiam Domini gauisi sunt: nihilominus tamen nõ perfecte crediderint, sed timuerint ne fortasse Dominus non esset qui appareret. Gaudij enim magnitudo causa fuit timendi. Sic nobis quotidie contingit, vt ad quod maximè gaudemus, & quod maxime optamus metuimus, ne aut non sit, aut non succedat, aut ne fallamur. Sed audiamus, iam nũc quid Christus dixerit discipulis gaudentibus in ipso. *Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum melis. Et cum manducasset coram eis sumens reliquias dedit eis.* Poterat indigne ferre, tarditatem eorum: sed vt martes ioiet fouere pãruulos suos, ita Christus infirmos discipulorum animo, summa lenitate & inestabili suauitate tractauit. O quanta est erga nos omnipotentis Dei charitas: vbi Dominus maiestatis cum rudibus & pauperculis piscatoribus etiam post resurrectionem tam familiariter & suauiter conuersabatur, edens & bibens cum illis. ¶ Obseruandum autẽ quod hos discipulos, ad prædicandum mittit per totum vniuersum, & ad sustinendum labores & persequutiones sed tamen prius vult dulciter cum eis comedere. Sic cum sciat labores vtilitatem hominibus afferre ostendit eis prius dulcia solatia, vt eis homines inuitet, & tandem fortiter tentationibus resistãt: sicuti iter acturi prius cibos parant, ne in viæ laboribus desinãt. Sic Christus fecit cum istis Apostolis & discipulis. Columbæ in tertiam longinquam mittendæ prius tritico melle misto cibantur, vt semper conentur ad locũ, quo delicatius tractatas fuisse meminerunt redire. Filij Israel prius cibati fuerunt manu cœlesti in deserto, & posteà dimicarunt cũ gigantibus terræ promissionis. Similiter fecit Christus cum istis comedens cum eis familiariter, & posteà misit illos, vt pugnarent aduersus totum orbem. ¶ Porro comestio Christi fuit vera comestio, & non ficta, sicut comedebant Angeli, qui apparuerunt Abraham, & Raphael, qui sociauit Tobiam. Sed Christus non sicut illi Angeli sed verè comedit: quia dentibus attritus est cibus, & in ipso macho receptus: & sic fuit vera comestio. Sed quantum ad diuisionem cibi & traiectionem in ventrem non inuenitur in Christo finis humanæ comestionis: quia virtute diuina quicquid erat ibi conuertebatur in aerem aut vaporem: sicut virtute solis aqua resoluitur in vaporem subtilem, & consumitur. Mãducauit igitur Christus post resurrectionem non quasi cibo indigens (sed vt Chrysostomus ait) vt eo modo naturam corporis resurgentis astrueret. Verum licet comestio non fuerit per se sufficiens argumentum ad probandum veritatem naturæ humanæ in ipso: tamen cum alijs argumentis visu, voce, & auditu, cum scripturis sacris erat sufficiens argumentum ad probandum Christum vere resurrexisse à mortuis. Sed ad contextum. *Et dixit ad eos. Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Mosi, & Prophetis, & Psalmis de me.* Reducit ad memoriam ea, quæ dixit ante mortem. Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur ad illudendum, flagellandum, &c. Sicut omnia, quæ vobis prædixit de morte mea iam vidistis impleta: credite quod etiã vera dixi vobis, cum resurrectionem meam prædixi. Sicut in alijs verum inuenerunt magistrum: sic in hoc oportebat, vt illum crederent verum. Sed necesse fuit illa adimpleri necessitate conditionata non absoluta: hoc est, necessitate consequentiæ: non consequentis: seu, in sensu cõposito, non autem diuiso: non necessitate coactionis liberi arbitrij, sed præordinationis diuini decreti. Cæterum in lege Mosi multa de Christo scripta sunt: vt quod Deus dixit Abraham, Isaac & Iacob, in semine tuo benedicẽtur omnes familiæ terræ. Et illud Deuteronomij. Prophetam suscitabit

Ioan. 16.

Tob. 13.

Exo. 16. Iosue. 9.

Gene 18. Tob. 12.

Chrys hō 86. sup l.

Gen. 22. Gen. 26. 28. Deut. 18.

bit vobis Dominus. In Psalmis etiam passim inuenies de Christo. Prophetauit nanque incarnationem, natiuitatem, aduentum Regũ, prædicationem, passionem, & crucem: denique resurrectionem, & in cælos ascensionem, egregius Psaltes, vt in superioribus iam vidimus. Præterea in his verbis ostendit Christus vetus testamentum ad fidei nostræ firmitatem, & certitudinem esse necessarium, aduersus Valentinianos, & Manichæos: qui vetus testamentum damnarunt. Quia Christus hic de veteri testamento loquitur quia nihil de nouo tunc erat scriptum. *Tũc aperuit illis sensus vt intelligerent scripturas.* Hoc est intellectum eorum illuminauit. Hactenus manifestauerat se esse verum cũdem hominem (scilicet Iesum) ab humanis, modo manifestat à diuinis agendo & operando in eorum mentes: hoc enim diuinum est opus, aperire scilicet, mentes eorum vt intelligerent scripturas, & donare piscatoribus statim intelligentiam Prophetarum. Obserua autem quod Propheræ bene intellexerunt suas scripturas & sciebant quod loquebantur: nam non fuerunt sicut Montanus somniauit, qui (vt ait Hieronymus) dixit, quod Prophetæ more pecudum loquebantur non intelligentes. Inrelligebant vtique, nam aliàs propheræ non essent. Sic fuit Propheta Ioseph, qui interpretatus est somnium Pharaonis: & nõ Pharao qui vidit vaccas & spicas. Sic etiam non fuit Propheta Nabuchodonosor, qui statuam vidit: bene autem Daniel qui interpretatus est euẽ tum regni Chaldæorum, per statuam signatum. Atque ideo quamuis Caiphas prophetauit, tamẽ non fuit propheta: quia nõ intẽdit quid Spiritus sanctus per os eius voluerit insinuare. Cũ tamẽ intelligerẽt scriptores sacræ scripturæ, & voluminũ sanctorum ea, quæ dicebant & scribebant: eur nõ loquuti sunt clarè: cur ita obscurè loquuti sunt, vt necesse fuerit, vt Christus aperiret sensum, vt intelligerẽt Apostoli scripturas? Scriptura sacra obscura est. Primo ne ludęt sacros libros, qui tractabãt de ruina Israelis, & de vocatione Gentiũ ex inuidia cõburerent. Nõ enim sustinuissent tãta aduersus se testimonia. Hoc Esaias ex persona Domini ad Iudæorum gentem ait. Neque credidisti, nec à principio aperuit tibi aures tuas? noueram enim quod inobediens non pareres. Secundo obscuritatis alia ratio est, idioma videlicet Hebraicæ linguæ diuersum à Græca & Latina. Præterea ob increduli tatem etiã auditorũ multa obscura dixerunt: quæ tamẽ pancioribus & sanctis viris reuelata sunt. Obscura sunt, quia hyperbolis frequẽter vtuntur propter velocitatẽ sermonũ suorũ, & propter impetũ spiritus qui inerat scriptoribus sanctis. Hoc de Paulo dixit Irenæus, q̃ de omnibus scriptoribus sacrorũ voluminũ fas est dicere. Quinto obscuræ sunt scripturæ, quia pleraq; figurate pertenduntur, per ænigmata & allegorias & parabolas, aliter intelligenda quã sonare videantur. Nã terrã lacte & melle manantẽ legimus, & mõtes stillãt dulcedinẽ: & de gentibus ait Benedicẽte me bestiæ agri. Nã scripturæ proprius character est per translationẽ loqui. Sic Esaias. Pro eo quod abiecit populũs iste aquas Siloe, quę vadunt cũ silentio, ideſt, noluerũt decem tribus parere domui Dauid & assumpsit magistrũ Rasim & filium Romeliæ. Propter hoc ecce Dñs adducet super eos aquas fluminis fortes & multas, regẽ Assyriorum. Et de vocatione gentiũ loquens idem Prophera ait. Gloria Libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinꝰ, &c. Sexto obscurę sunt, quia solẽt superioris intellectus cõsequentiã nõ tenere, maximè ,pphetæ qui (vt D. Hieronymus admonet) solent repente propositũ mutare. Vnde Naũ ait. Celebra Iuda festiuitates tuas, & redde vota tua: quia nõ adijciet vltra, vt pertranseat ad te Belial, &c. Et sermonẽ conuertens ait. Ascendit qui dispergat in facie tua, custodiens obsidionẽ. Et in Psalmo cum dixit Propheta. Exultate Deo adiutori nostro, iubilate Deo Iacob, subito persona mutatur. Nã in persõa Dñi statim loquitur ad populũ. In tribulatione inuocasti me, & exaudiui te. Et multa alia sunt loca, in quibus propositum statim mutatur: quæ omnia breuitatis cõsilentes dimittimus. Ex his & alijs causis scriptura sacra difficilis redditur: quam difficultatem submouit Christus ab Apostolis, vt sensus scripturæ sit illis clarus. Obscurè autẽ erãt scripturę quod ipse Deus voluit significare cũ veniũs ad Mosem legem laturus montem Orebum nube densa cooperuit, & Salomonis tẽplum obscura nebula implent: & arcam fœderis velo iussit coopetire. At Christus Dei filius splẽdor gloriæ, & figura sustãtię eius ipsas diuinas litteras explanauit. Cum Elias ascendit in cœlũ pallium suum discipulo suo Eliseo reliquit, quo profundas Iordanis aquas pertransiuit. Sic Christus ascendens in cœlũ cœlestẽ sapientiã dedit discipulis, qua possent sacrã scripturam

Hier. lib. 1. comm. Esa. cap. 1.

Gen. 41.

Dan. 2.

Ioan. 11.

Esa. 48.

Exo. 32. 3. Reg. 8. Exo. 26. Hebr. 1. 4. Reg 2.

Nahum. 1.

Psalm. 80.

Esa. 8.

Esa. 60.

Universidad de Deusto
Biblioteca

intelligere eiusq; profundas aquas penetrare. Sequitur. Et *dixit eis. Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die.* Sæpe iam in multis locis diximus, quomodo oportebat Christum pati: & de hoc termino & vocabulo, necessariũ. Nihilominus tamen expedit hic aliquid enarrare. Quapropter aduerte quod si necessariũ hic accipiatur secũdum sui naturam ita vt impossibile sit taliter se habere, sic manifestum est quod non fuit necessarium Christum, pati: nec ex parte Dei, nec ex parte hominis. Si vero necessarium accipiatur ex aliquo exteriori, ita vt faciat necessitatem coactionis, vt cum aliquis non posset ire propter violẽtiam detinentis illum: non fuit hoc modo necessarium pati, nec ex parte Dei, qui Christum definiuit pati, nec ex parte Christi, qui voluntarie passus est. Verum si necessarium accipiatur ex suppositione finis, ità vt finis nullo modo possit esse aut non possit conuenienter nisi tali fine præsuppositio: isto modo Christũ pati necessarium fuit necessitate finis: & sic oportebat patitam ex parte patris & filij, sicuti nostra. Hæc ita insinuantur in hoc Lucæ contextu. Primo ex parte patris: quia sic scriptum est vt promissis staret ordinatis, institutis, firmatis, iuratis, atque scriptis. Regum enim interest promissa ad implere, contrarium autẽ defectus maximus est. Deus promiserat hoc
Eccle.36. in Psalmis, in scripturis, & in prophetis qua propter ex parte patris necesse erat Christũ pati, quia sic scriptum erat. Vnde Ecclesiasticus ait Deo Da mercedem sustinentibus te: vt prophetæ tui fideles inueniãtur. Ideo Chri
Luc.21. stus superius dixit, filius hominis secundum quod definitum est vadit. ¶ Secundo ex parte filij ideo ait cõsequenter. Oportebat Christum pati. Bonorum, quidem filiorum interest maximè patrum promissis stare. Christus
Matth.5. autem ità hoc negotium susceptit, vt nec vnus apex nec vnum iota præteriuit à lege, donec omnia fierent. Ideo ipse Christus, patrem al-
Ioan.17. loquitur dicens. Ego te clarificaui super terram: hoc est, ego ostendi pater te verbum tuũ & promissum magnificare. Et etiam fuit necesse ex parte Christi: quia per humilitatẽ passionis meruit gloriam & exaltationem resurrectionis. ¶ Tertio fuit necesse ex parte nostra: quia per eius passionem liberati sumus à diaboli seruitute vt ex Ioanne Saluator dixit, Oportebat exaltari filiũ hominis: vt omnis qui
Ioan.3. credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Et hoc est quod ait consequenter. *Et prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gẽtes.* Quare in nomine Christi. Quia hic solus est, qui pœnitentiam & pœnitentibus veniam promeruit. Nec solum prædicandum est vt homines pœnitentiam agant de malefactis suis: sed etiam quod verè pœnitentes consequuturi sint per Christum remissionem peccatorum. ¶ Verũ hic aliqua obseruãda sunt. Primo quod Christi passio dat virtutẽ pœnitẽtiæ: & ideo prius dixit. Oportuit Christum pati, & deinde eius virtutem ostendit addẽs in remissionem peccatorum. Hæc enim Christi passionis vtilitas est, vt peccata remittantur, & hoc tripliciter. Primo permodũ prouocãtis ad charitatẽ, quia *Rom.5.* vt ait Apostolus, commendat Deus suam charitatem in nobis: quoniã cũ inimici essemus Christus pro nobis mortuus est: per charitatẽ autem consequimur veniam peccatorum. Secundo passio Christi causat remissionem peccatorum per modũ redemptionis: quia enim ipse est caput nostrum, per passionem suã quã ex charitate & obedientia sustinuit liberauit nos tanquam membra sua à peccatis perpretium suę passionis. Tertio per modum efficiẽtiæ in quantum caro, secundum quam Christus passionem sustinuit est instrumentũ deitatis: ex quo eius passiones & actiones operãtur in virtute diuina ad expellendum peccatum. ¶ Aduertendum secundo quod cum dicit, oportebat prædicari, præteritum oportebat non respicit prædicationem præteritam (cum de futuro sit sermo) sed respicit dispositionem prædicationis futuræ per Apostolos. Est enim sensus quod oportebat sic: id est, talem dispositionem & ordinem ac modũ ad prædicandum efficere, qualis modus, qualis ordo, qualis dispositio effecta est vt scilicet, colligeret Iesus discipulos testes miraculorũ vitæ, prædicationis, passionis, & resurrectionis suæ. ¶ Tertio post Christi mortẽ dicit prædicandam esse pœnitentiã, vt intelligas quod oportet, vt pœnitentiam agas quanuis pro te sit mortuus Christus: vt effectum mortis eius scilicet gratiam & remissionem peccatorum consequaris. Nemo in sola Christi satisfactione securus consistat, vt impijssimi docent Lutherani: nam opus est vt tu labores, doleas, & pœnitentiam agas, vt gratiam & remissionẽ peccatorum consequaris. Hæc enim iubet Christus prædicari ad remissionem peccatorum, postquam sanguinem suum fudit, & pro nobis

nobis satisfecit. ¶ Quarto prædicandum iubet in omnes gentes vt videas quantum sint multiplicati fideles post Christi passionem & ex
Ioan.12. merito passionis suę. Ipse enim dixit. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuũ fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuũ fuerit, &c. Solus erat Christus in cœlo, nullis aliis sanctis sociatus antequam moreretur: sed postquam granũ hoc frumenti mortuum
Exo.1. est attulit multum fructum: quia cœlum repletum est sanctis hominibus, Sic etiã in scriptura, quod post mortem Ioseph multiplicati sunt filij Israel, & creuerunt nimis. Similiter
Gen.37. pauci erant filij regni in vita Christi & pauci credẽtes: sed postquam Christus, qui vt alter Ioseph fuit venditus à Iuda, & mortuus est, creuerunt filij Israel, hoc est Christicolæ: quia
Roma.10. omnis orbis venit ad Christũ & in omnem
Psal.18. terram exiuit sonus Apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum. ¶ Sed dubiũ hic maximum oriri videtur. An Apostoli prædicauerint Euangelium omnibus gentibus? Ad quod breuiter respondeo, quod sic: nam hoc præceptum fuit personale & in sua persona dictum est Apostolis & discipulis Christi, & quicquid Christus mandabat est possibile: & quãuis esset alias impossibile, per eius virtutem faceret illud possibile, & sic impletum est ab ipsis Apostolis & discipulis. Et vt Marcus expressius fatetur, dixit Christus. Ite & prædicate euangelium omni creaturę. Et actuũ primo habetur, quod in die ascensionis dixit. Et eritis mihi testes in Iudea & in Hierusalem: & vsq; ad vltimũ terræ. Ipsimet Christi discipuli qui fuerant eius testes postquã induti sunt virtute ex alto & acceperũt Spiritũ sanctũ, qui fuerũt testes in Iudæa & in Samaria fuerũt etiã testes vsque ad vltimum terræ. Et Marcus etiã dixit quod profecti prædicauerũt vbique. Et Christus in Matthæo dixit loquens de destructione Hierusalem: Prædicabitur hoc euãgelium in vniuerso orbe, & tunc veniet consummatio. Ergo ante excidium Hierosolymi tantum fuit prædicatum euãgelium, in vniuerso mundo; & Chrysostomus ibi probat hoc ex illo, quod Paulus adducit, dicens quod in omnem terram exiuit sonus eorũ & in fines, &c. Nam si vnus Paulus tanquam sol ab oriẽte vsque in occidentem venit in Hispaniam, & tot prouincijs prædicauit; vt videre est in actis Apostolorum: quid alij facerent? Nec intelligas Apostolos in vita sua omnibus prouincijs prædicasse: verbibus, vicis, & oppidis sed prædicasse saltem præcipuis prouincijs & ciuitatibus. Itaque etiãsi discipuli Christi prædicatione non omnia loca retigerunt, sufficit quod prædicationis euangelij fama per omnes partes celebris fuit. Et sic debes intelligere diuum Augustinum dicẽtem cum Efichio scribit, q; erant in Africa gentes Barbaræ, ad quas non peruenit prædicatio euangelij: quos Barbari illi propter aliquam accidentalem separationẽ commercij ab alijs hominibus vel gentibus nõ audiant vocem Christianitatis & nesciant doctrinam Christi & tamen in primis tẽporibus statim post Christi mortem prædicatum est ibi aliquid, vel in prouincijs finitimis, ita vt fama nominis christiani peruenerit ad eos. Et ità Augustinum & Origenes qui dicunt, per Apostolos non esse in totum orbem prædicatum euangelium intelligendi sunt de prædicatione quãtũ ad totalem fructũ: & q; Christus hic dicit intelligitur de prædicatione facta & publicatione, etiã si nemo conuerteretur. Si enim intelligatur hoc quantum ad fructum prædicationis qui est vt singulis gentibus fundetur ecclesia credentiũ in Christo hoc complebitur ante diẽ iudicij, vt Augustinus exponit: non tamen fuit completum ante euersionem Hierusalem. Sed si loquamur de fama prædicationis, hoc ante euersionem Hierusalem fuit completum: in vita Apostolorũ & discipulorum Christi. Vnde beatus Hieronymus putat nõ mansisse aliquã gentẽ, quæ Christi nomen ignoret: & quãquã non habuit prædicatorem tamẽ ex vicinis gẽribus opinionẽ fidei nõ potest ignorare. Verba sunt hæc diui Hieronymi. Et sic Augustinus & Origenes possunt cum alijs concordari. Sed satis sit de hac quæstione. Verũ vbi incipienda esset hæc euangelij prædicatio in omnes gentes ostendit Christus dicens. *Incipientibus ab Hierosolyma.* Siquidẽ remissionẽ peccatorum prædicabant, congruum erat, incipere ab illa ciuitate, vbi patratũ est maximum omniũ scelus: vt videntes Gẽtiles hãc infinitã misericordiam qualis erat ignoscere huic ciuitati, sed quid dico ignoscere? imo quod voluit Christus prius euangelium ei denunciari, vbi fuit mortuus nefando scelere & non viso, vt videntes inquam Gentiles hoc Christo maxime afficerentur ne desperarent de misericordia ipsius, siquidem adeo bonus & misericors fuit vt non solum parcere huic ciuitati Hierusalem voluerit, sed etiam eam omnibus alijs mundi præferre. Quis ergo diffidet misericordiæ Dei quando tanta liberalitate veniã cõcedit his qui propriũ filiũ crucifixerũt?

Aug.ep.de Esichium & in lib sine de vnita. te ecclesiæ cõtra Petilia nidonatistã epistolam c. 14 in fine et c 13. & lib 1. de fer. dis in more. c 10 Orig. hõ 28. sup er Mat.

Hiere.com. in Mat c.p. 24.

Secũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundò voluit, vt ab Hierosolymis inciperet prædicatio: vt ex Iudæorum credulitate, Gentiles animarentur ad amplexandam fidē Christianā. Si enim in Christū credere nō dubitarunt illi, à quibus in Græce suspensus est: quare nón crederent in eum Gentiles qui tā tū nefas contra Christum non perpetrarunt? Et si Iudæi homicidę post tot flagitia simul atque recipuerunt, tantæ gratiæ facti sunt participes: qui non possunt Gentiles bonam spem concipere veniæ? Sed de his hactenus. *Vos autem estis testes horum, & ego mittam promissum patris mei in vos.* Apostoli erāt testes vitę, miraculorum, & prædicationis Christi, & debebant vniuerso orbi de his testimonium perhibere: sed quoniam tutis firmus & cōstans in dictis esse debet, ideo postquam dixit eos futuros testes, adiecit missurum te Spiritum sanctum qui eos virtute & fortitudine maxime reficeret. Figulus postquam vasa in rota confecit sunt blanda mollia, atque debilia: quæ si tangas, comminuuntur statim. Si tamē in camino ignis reponas vt coquantur, dura educit & fortia. Vasibus luteis sanctus Iob nos cō parauit, cum dixit. Memento dñe, quod sicut lutum feceris me. Erāt Apostoli sicuti & nos vasa debilia & delicata: adeo vt eorum principem qui se vt fortiorē magnificabat quędā vicerit muliercula. Non enim collo gladiū subdiderunt, non Gigātes & homines fortes obsiderunt armati sed quædā mulier debilis sexu, ignobilis conditione & officio, erat enim ianuaria: fuit tanta Petri pusillanimitas, vt timore concussus magistrum negauerit, nec habuit vim nec pectus ad reddendum de illo testimonium. Sed tamē hæc lutea vasa igni immissa ex Spiritus sancti fornace euasērūt fortissima & validissima: sic vt diuus Petrus, qui ante mulierem verebatur non timuit magistratus postea, pontifices & principes synagogæ, coram quibus maxima autoritate in concilio respondit dicens. Obedire oportet Deo magis quā hominib⁹. Hac ratione inter alia, Spiritus sanctus venit super Apostolos in linguis igneis: quia sicut vasa lutea coquere volebat igne, vt de Christo testimonium redderent. ¶ Possent etiam dicere. Quinam sumus nos, homines idiotæ illiteratiq; ad disputandum cū doctoribus & legis peritis & de Deo testimonium reddendum? Ad hoc respōdet Christus se missurum Spiritum sanctum, qui eos omnia docebit. Ideo in Ioanne habetur, q⁹ promittens Spiritum paracletum, dixit. Ille vos docebit omnia. Et quia ignis illuminat venit in linguis igneis, ad illuminandum eorum intellectus, conscientia, literis & maxima sapientia. Futuri erant testes Apostoli, & testimonium de Christo reddituri coram potentatibus & terrę principibus: ad hoc autem indigebant robore ac fortitudine. Reddituri etiā erant testimonium coram sapientibus mundi, & ad hoc indigebant etiā sapientia & peritia: & quoniam duo hęc Spiritus sanctus erat eis largiturus per donū fortitudinis & sapiētiæ, cum dixit eos futuros testes, ideo adiecit Spiritum sanctum ad eos mittēdum cuius aduentu erant futuri fortes & sapientes testes. ¶ Præterea ex hoc colligunt Theologi autoritatem originis respectu Spiritus sancti in filio insinuari, dum dicit filius: ego mittā. Missio enim in diuinis importat processionem ab alio. Ideo solus pater nunquam missus dicitur, quia non procedit ab alio. filius autem dicitur missus à patre, quia ab ipso procedit. Paulus. Misit Deus filium suum. Et Christus. Quem pater mittet. Sed Spiritus sanctus à patre dicitur mitti & à filio. A patre mittitur, quia dixit Christus. Spiritus sanctus quē mittet pater in nomine meo. Et mittitur à filio quia hic dicit Christus. Et ego mittā promissū patris mei in vos. Ergo à patre & filio procedit, nā ab vtroq; dicitur missus. Conuincitur ex hoc loco antiquus error Græcorū qui dixerunt Spiritū sanctū à filio non procedere sed solum à patre. Ideo causā Theophilactū legis, qui more Græcorum dixit supra Ioannem Spiritum sanctum à patre tantum procedere, & non à filio. Sed de his alias. *Vos autem sedete in ciuitate quoadusque induamini virtute ex alto.* Necessariū enim erat Apostolos impleri Spiritu sancto & indui virtute ex alto: nā vela ventis dare cōtra aquæ torrentē vela adimpleri debēt vēto: & quoniā Apostoli erant per mundū nauigaturi contra torrentem, hoc est, contra suas inclinationes repleti sunt prius Spiritu sancto. Accipiter sublimi petat manum tenētis cū fugiens tam saturatus ac repletus potest recidere, vt nunquā amplius ad cūdem redire cupiat. Volēs ergo Deus Apostolos dimittere, & carenis metus & amoris mundani eripere repleti sunt Spiritu sancto, quo sunt adeo refecti, vt nunquā indiguerint amplius ad mūdū redire. Vas igni appositū cito cōminuitur si vacuū sit, q; tamen si plenū sit conseruatur: & quoniā apostolica vasa debebāt cōijci in ignē maximarum tribulationū, prius repleta

Iob 10.

Mar.14.

Gala.4. Ioan 10. Ioan.15.

Theophil. hanc. loco capi 3.

Ioan.14.

Act.1.

Esaia.10.

1.Cor.15.

plera sunt Spiritu sancto ne cōminuerentur, quapropter expediebat eis maxime in ciuitate morari vsque adeo hac virtute & Spiritus sancti fortitudine induerentur, & postea exirent ad prædicandum sustinēdumque labores absque vllo defectu & diminutione. Aduerte autē quod virtus in hoc loco pro fortitudine accipitur, sicut & supra in mitto huius Euāgelij cū Angelus dixit Zachariæ loquens de Ioanne Baptista. Ipse præibit ante illū in spiritu & virtute Heliæ. Hoc est, in fortitudine. Iā diximus quod Apostoli fuerunt pusillanimes in Christi passione, quia omnes metu & timore agitati relicto magistro fugerunt: & Petrus qui se alijs fortiorē esse putabat illū ter negauerit. Ideoq; op⁹ erat vt isti, qui futuri erāt testes Christi in Iudæa & Samaria, & vsq; ad vltimū terræ induerentur cōstantia, & fortitudine & viribus ex alto, vt testimonium darēt Christi, & Euangeliū constanter prædicarent coram Regibus & principibus & potestatibus huius mundi. Hanc fortitudinem acceperunt ex alto, ex aduentu Spiritus sancti. Erāt enim Apostoli & Christi discipuli vtpa instrumenta & organa Spiritus sancti, quibus Spiritus Dei loquebatur in hominum cordibus: in quo quidem experiri poterant omnia quæ faciebant Dei esse opera, non autem ipsis propria. Hoc idē modo operatur Spiritus sanct⁹ per prædicatores Apostolicos, & Catholicos, qui prædicāt secūdū doctrinā sanctæ Romanæ Ecclesię: quibus inquit Christus. Nō estis vos qui loquimini: sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in nobis. Si hoc ergo ita est quid gloriaris in his quæ pro te Deus facit? Nunquid gloriabitur securis (ait Esaias) contra eū qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eū à quo trahitur? Fidelis seruus Dei erat Paulus siquidē post quam omnes suos labores narrauit eorum autorē Deū cognoscens dixit Nō ego sed gratia Dei mecum. *Eduxit autem eos foras in Bethaniam & elevatis manibus suis benedixit eis.* Misit adhuc scripsit Lucas apparitionem, quæ facta est in vespere diei resurrectionis dominicę, & nunc iam agit de Ascensione domini, præter mitteris omnes apparitiones & omnia, quę Christus gessit in illis quadraginta diebus. Hanc vero Christi Ascēsionem pulchre scribit noster Lucas in primo capite libri, qui Actus Apostolorum prænotatur. Locus autem ascensionis non fuit in Bethania, sed in monte Oliueti propè Bethaniam. Quapropter cùm dicit hic, quod eduxit eos in Bethaniam: intellige exclusiuè intra Bethaniam. Porro benedicere est bona imprecari: dicere autem Dei sempet efficax est. Dixit enim & facta sunt, quare & benedicere eius non potest non esse efficax. At vero Christus benedicendo, & bona illis in precādo vsus est signo crucis tacet Euangelium. In veteri lege eleuabant manū cū benedicebāt: & sic in Leuitico habetur, quod Aaron extendens manum ad populum benedixit eis. Crediderim ego quod Christus eleuauit manum & facto super eos signo Crucis benedixerit eis. Hoc tamē certū est hāc antiquissimā consuetudinē benedicēdi per signū crucis Ecclesiā retinuisse vsu publico à temporibus Apostolorum: quare verisimile est Apostolos didicisse à magistro suo Christo: maxime tunc post triumphum victoriæ per agnomen crucis, ad declarandum Deum patrem nos benedicere omni benedictione in cœlestibus per triumphum Crucis. *Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis & ferebatur in cœlum.* Mirabile certe hoc est in sacris literis quā paucis verbis multa atq; ea magna complectantur. Gloriosissimam illam Ascensionem, & tā mirabilem & gaudium discipulorum matris quo eius sanctissimæ videntis Christum ascēdere tanta maiestate & Angelorū apparitionē significare volens inquit recessit ab eis & ferebatur in cœlū. Cū etiam in hoc mūdo cōuersatus esset cum Apostolis quibus, vt amicis omnia quæ maximi erāt momenti nota fecerat, ita vt omnia quę audiuit à patre suo nota faceret eis, inquit Marcus q⁹ postquam loquutus est eis assumptus est in cœlum: Vide ergo excellentiam sacræ scripturæ, quæ tam paucis verbis tanta complectitur. Mūdus vt fabulā narret, mirabile est quibus vratur verbis, quam ostentatione plenis, & ornatis, quātum conetur pulchre ea intexere, & multiplicare: & tandem nihil. Arma virumque cano, Troię qui primus ab oris, &c. Et post magnū verborum tumultum vnica veritate prolata mille mendacia emittit. Pulchra mulier quomodocūq; exornetur placet, villi enim panno inuoluta visum reficit. Deformis autē maximo ornatu & fuco indiget, onerarijs auro & sericis vestibus, vt aliquid apparere possit. Veritas ipsa est quid pulcherrimū adeo, vt quouis modo se habeat placeat, nō enim indiget Quintiliani theorica, nec Tullij eloquentia nō foliis, nec fuco aliquo, nā de se pulcherrima est, Veritas Euangelica non opus habet

apparatu

Ioan.15.

Mar.16.

Psal.148.

Leui.9.

Luc.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

apparatu aliquo, nec verborum tumultu: nã simpliciter omni remota ostẽtatione profert quid sit rei. Recessit ab eis & ferebatur in cœlum, inquit, & tacet. Mundi tamen mendacium & fallacia his omnibus ornatibus indiget, vt alicuius momenti esse videatur. Respice Euangelistam & vide quã succincte tã mirabilem nobis describit ascensionẽ. Recessit Christus à matre, & discipulis non quidẽ sine magno dolore & tristitia eorũ: nã ex vna parte sentiebant solitudinem & defectũ quo afficiebantur ex Christi absentia, ex alia autẽ parte erãt eorũ corda maximo quodam gaudio, & ineffabili repleta, vidẽtium magistrum in tanta gloria & maiestate in cœlum conscendere. Recessit eos singulatim amplectens & maximo amore osculãs, verba adsolatium ducentia dicens. Ipsi autem veniam petebãt supplices propter incredulitatem præteritam resurrectionis. Benign⁹ magister excusabat eos & dulciter respõdebat, & amplexabatur: pia mater exorabat, vt secum duceret quando eius præsentia destituta viuere nõ poterat, nec per instans: filius respondebat orans quod si ipsa intelligebat quanto pretio Ecclesiam ipsam redemerat pateretur propter eius vtilitatem & incrementum in mundo cõmorari ad solatium nouiter credẽtium, qui ad eam erãt venturi, pollicens tamẽ secundum meritum eius post in cœlum ferendam. Hunc ergo recessum tã mirabilem complectitur Euangelista hoc verbo: recessit ab eis. ¶ Posthæc autẽ Christus dominus propria virtute consurgit de terra, & per aerẽ paulatim incedit, vt credentes illi eo fruerẽtur, quod sequuta est nubes sole ipso clatior sub eius pedibus posita, quę eũ operuit, & sic tandem euanuit ex oculis eorũ. Eia nunc & tu Rex Dauid, qui in omnib⁹ mystrijs fidei nostrę tãtum loqueris, modo nonne aliquid proferes de ista gloriosa Ascensione, in qua tu etiam fuisti cum Christo in cœlum ascendẽs? Psallat ergo hic tuum instrumentum, & dicat. Exaltare domine in virtute tua. Et iterum. Exurgat Deus, & dissipẽtur inimici eius, sicut deficit fumus, &c. Cantate Deo psalmũ dicite nomini eius, iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dñs nomẽ illi. Currus Dei decem millibus. Ascẽdisti in altum cœpisti captiuitatem, dedisti dona Spiritus sancti hominib⁹. Viderũt ingressus tuos Dei. Principes Iuda, principes Zabulon, principes Naptalim: Erant enim Apostoli horum tribuum. In medio iuuencularũ tympanistria

Psalm.20. *Psal.67.*

rũ, hæ erant discipuli teneri. Ibi Beniamin Filius dextræ sedit ad patris dextram, ascendẽs in mentis excessu super omnes choros Angelorum. Ideòque regna terræ cãtate Deo psallite dño. Psallite Deo qui ascendit super cœlum cœli ad orientẽ, &c. Hanc igitur gloriam & maiestatem qua ascendit supra cœlos & sedit ad dexteram patris complectitur euangelista dicens, & ferebatur in cœlum. Ascendit eleuatis manibus sicut aquila prouocans pullos ad volandum, & super eos volitans: vt discipuli eius tanquam pulli sui ipsum sequi affectibus studerent, thesaurum in cœlo quærerent eoꝝ; cor subleuarent, dicentes illud. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorũ. Ascendebat Deus in iubilo, & dñs in voce tubæ. Gauisi sunt angeli, quibus gaudium est super vno peccatore pœnitentiã agente: oue errante, iam reperta & inuenta. Gauisi sunt etiam iusti. Si enim Abrahã exultauit, vt videret diem dñi, quãtum in eius Ascẽsione cum omnibus lætatus est sanctis? Nã ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem: suscepit eum nubes ab oculis Apostolorum. Nõ quod indigebat subsidio nubis: sed voluit eius vti seruitio, virtus enim eius in nubibus Sic enim prædictũ erat. Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas super pennas ventorum. Non itaque fuit assumptus in nube vt Enoch: non in curru igneo vt Helias: sed ascendit propria virtute ille, qui præstat virtutẽ nobis, vt ascendamus præparãs nobis viam, tollens de medio prædones animarum diabolum, scilicet, mortem, infernum & peccatum, vt securum ac tutum ad patrem habeamus aditum. ¶ Expende etiã quod sacra scriptura humilia, & quæ ad opprobrium & confusionem attinẽt minutatim scribit, & ad lõgum: quare omnes Euangelistæ nimis extense passionem & mortem dñi scribunt, alapas tormenta, & flagella, & Ioannes quomodo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem in Samaria iuxta Sichen. Et noster Lucas ter nominat præsepium & paupertatem Christi natiuitatis. Sic etiam Matthęus paupertatẽ discipulorum scribit dicens, quod parabant retia. Quid autem est honoris & gloriæ breui cõplent, & sic Euãgelista modo vnico verbo gloriosissimã Christi Ascensionẽ supra cœlos resumit: quo quidem condemnatur nostra superbia & insolentia, qui cum de honore nostro ac laude agimus verbis omnia obtundimus, & aliquãdo plus vero natram⁹. Vitia autem

Deute.32. *Psal.23.* *Cant.1.* *Psal.44.* *Luc.15.* *Ioan.8.* *Ephes.4.* *Psal.67.* *Psal.103.* *Gene.5.* *4.Reg.2.* *Ioan.4.* *Luc.2.* *Matth.4.*

tem nostra arq́ue defectus tacemus, nec vllũ verbum de eis esse volumus. Admoneat locus iste, vtquemadmodum Christus ascendit in cœlũ in corpore & anima postquam voluntatẽ patris sui fecit, ita & nos si perseuerantes in facie æterni patris eius volũtatem fecerimus, sperabimus nos assumendos in vitã ętternam: quã nostris operibus retribuet Deus iustus iudex. Non ascendet in cœlũ cum Christo per solã fidem, sed per charitatẽ: quę verè dignos nos facit cœlesti illa ascẽsione. Et ideo à monte Oliueti ascendit: quia ex operibus misericordię & charitatis ascendimus in cœlum. Vnde Dauid. Quis ascender in montem dñi, aut quis stabit in loco sancto eius? subdit. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiã. Sed quid post Ascensionem fecerint discipuli audi. *Et ipsi adorantes ingressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes & benedicentes Deum* Iam enim certa fides excusserat omnẽ mœrorẽ: & certa spes promissorũ addebat alacritatem. Interea frequentes erant in templo iam tũc euangelicas victimas immolantes, laudibus ferẽtes: & gratias agentes ei, qui tanta beneficia decreuisset per filium suum gratis largiri mortalibus. Sic etiã & noster Lucas ait in Actis, quod omnes illi fideles statim post Christi ascensionẽ, q̃ reuersi sunt in Hierusalẽ & introierunt in cœnaculũ, & erant ibi vnanimiter perseuerãtes in oratione & obseruatione cum mulieribus & Maria matre Iesũ, & fratribus eius. ¶ Docet nos locus iste, vt perseueremus in orationibus & bonis operibus, si volumus spiritum sanctum suscipere. Perseuerantia enim informat meritũ & corroborat propositũ boni, remunerat currentẽ, coronat pugnantem ducit ad brauium, & cõducit euntes ad portũ. Hæc est perseuerantia, qua laureãtur martyres, & virgines coronantur. Quid prodest, quod martyr pro fide dimicet: si non perseueret? Illa sancta quatuor animalia quæ erãt plena oculis ante & retro non habebant requiẽ die ac nocte, sed iugiter clamabant. Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus omnipotẽs: qui est qui erat, & qui venturus est. Ita quilibet Dei verus amator non debet habere requiem die ac nocte in operibus studiosis vsq; in finẽ vitæ suę. Licet enim cœli inferiores iugiter diuersis motibus agitentur: cœlum tamen supremũ, q̃ nos dicimus Empyreũ in nullo mouetur, nec à sua quiete perturbatur: sed semper in sua immobilitate perseueranter persistit. Sic etiam quanuis potentię inferiores sensitiuè perturbantur vel inordinatè moueatur & agitentur ad bona sensitiua capessenda tamen ratio cauere debet, ne vnquam moueatur, & discedat à desiderio supernorum, & operibus studiosis, quin potius in eis vsq́ue ad mortem perseueret. Nam quanuis faceret aliquis in oratione optimum exordium, optimã inuentionem, dispositionẽ, eloquentem narrationem, ac pronunciationem: si non haberet solidam & bonam conclusionẽ, talis oratio omnino priuatur laudis humanæ merito: quia conclusio, quæ ars vltis dicitur, est totus orationis exitus, oratio, determinatio, & perfectio. Sic ergo quanuis quis haberet omnes virtutes, & non haberet finem perseuerãtię: priueretur sine dubio merito cœlestis gloriæ. Audi Paulum. Bonum inquit certamen certaui: cursum consummaui, fidem seruaui, de cætero reposita est mihi corona, &c. Vide dominum Iesum Christum, qui triginta tribus annis noluit vnquam desistere à perseuerantia nostrę redemptionis, nec cessauit, propter diabolicam tentationẽ, nec propter ludæorum exhortationem, qui dicebant, vt descenderet de Cruce. Non enim voluit cessare propter animæ & corporis omnimodam afflictionem: non deniq; propter Crucis passionẽ: sed perseuerauit vsque ad mortem, donec diceret, consummatum est, & tunc emisit spiritum dicens. In manus tuas dñe commendo spiritum meum. Quo exemplo significatur quod totum patet cœlestis illorum animas suscipit in regnũ vitæ æternæ, qui perseuerant vsque ad mortem in eius amore, & bonis operibus. Vnde Paulus. Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium? Sic currite, vt comprehendatis. Igitur & nos curramus cũ Paulo ad propositũ nobis certamen non deficiẽtes: tempus enim (vt ille ait) breue est. Merces autem nostra Saluator ait, quod multa est in cœlis: considerantes non quæ videntur, sed quæ non videntur: quæ enim videntur temporalia sunt, quę non videntur æterna. Vtinã sic curramus in hac breui vita spoliantes veterem hominem, & nuditerrenis affectionibus, accipiamus brauium æternæ remunerationis: quod nobis præstare dignetur dominus Iesus, qui opus hoc in diuum Lucam incepit & ipse, qui auctor totius boni est, ad finem vsque consummauit. Cui summus honor sit & gloria in sempiterna secula seculorũ Amen.

Act.1. *Apoc.1.* *Luc.2.* *Matth.4.* *Psalm.23.* *2.Timo.4.* *Mat.4.* *Matth.27.* *Ioan.19.* *Matt.27.* *1.Cor.9.* *Hebr.12.* *1.Cor.7.* *Mat 5.* *2 Cor.4.* *Coloss.3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundi tomi enarrationum in beati Lucæ Euangelium: & totius operis finis.

(?)

COMPLVTI.

Excudebat Andreas de Angulo.

M.D.LXXVII.

Fue visto por fray Lope de Cayama y corregido por el expurgatorio hecho con comision de los S.res Inquisidores de Logroño a 4. de Mayo 1585.

fray Lope de Cayama

Yo fr. fr.co Gil emende este libro sobre lo ya emendado el año 1585 como Comis.o deputado por los S.res Inq.es de Aragon en Barcelona a 19 de Oct.e de 1613

fr. fran.co Gil

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca